BARTOLVS

A SAXOFERRATO

IN PRIMAM DIGESTI VETERIS PARTEM,

Cum Alexand. Barb. Parif. Claud. à Seiffel. Poma. Ioan. Franc. Rueren. aliorúmque Adnotationibus integris.

Appositis etiam contrarietatum conciliationibus, necnon infinitis summarijs, vt vocant, ad Decisiones inueniendas quàm accommodatissimis.

Quantam autem fidem, studium, diligentiámque in castigandis grauissimis erroribus, quibus singulæ scatebant pagellæ, in hac postrema editione adhibuerimus, omnia ad exemplaria VENETORVM & TAVRINORVM suo pristino nitori resticuentes diligens Lector in conferendis his nostris cum vetustissimis Codicibus facilimè dignoscet.

LVGDVNI,

M. D. LXXXI.

Rubricæ Primæ partis Digesti veteris.

FINIS.

BARTOLI SAXOFERRATENSIS, PRÆCLARISS. I.V. INTERPRETIS vita, per D. Thomam Diplouatatium I. v. Doctorem edita.

Ne quis miretur velimus, si omissa Bartoli vita à doctissimis, et eloquentissimis Iureconsultis Ioan. Fichardo (vt tempus obseruem, qui primò scripsit) et deinde Marco Mantua, eleganti stylo composita, hanc Thomæ Dipl. legendam emiserimus. Id enim egimus, tum quia Iurisc. vitæ ab ipsis scriptæ magna cum eorum laude in manus hominum habentur, tum quia copiosius de Bartolo Thomas ipse verba fecit: idcirco boni quisque consulat.

BARTOLVS natione Picenus patria Saxoferratensis, vir illa ætate omnium consultissimus ac copiosissimus iurisq; monarcha, natus fuit Saxoferrato, ex patre nomine Frãcisco, An. Do. 1313. audiuit grammaticam sub R. P. fratre Franc. de Assisio viro experto, & miræ sanctitatis, qui Venetiis erexit domum Pietatis, & ipsum sua doctrina talem reddidit, ꝙ in 3. & 10. an. suæ ætat. sub d. Cy. de Pistorio Doctore excellentissimo in Acad. Perusina profitente iura ciuilia audire incępit, & eius perseuerante gratia taliter continuè studendo profecit, ꝙ in 20. an. Bononiæ repetendo ac disputando publicè de iure respondit. prout ipse Bart. refert, in l. quidam cum filium. in prin. col. pe. ff. de ver. ob. licet Ang. de Perus. in l. 1. §. pueritiam. ff. de postul. dicat se audiuisse, ꝙ Bar. in 17. an. publicè de iure respondit ad instar Neruæ iurisconsulti. Fuit ergo auditor Cy. Perusij, prout etiam ipse Bar. refert, in l. qui Romæ. §. Calimacus, in pr. ff. de ver. ob. & in l. 1. §. suspecti. ff. de susp. tu. & in l. ꝙ Nerua. col. 2. ff. depos. & in l. omnes populi. col. 7. ff. de iusti. & iur. & dicit Bal. in c. vasallus. si de feu. fuer. contr. inter dom. & ag. Bar. sibi dixisse, illud ꝙ summe fabricauerat ingenium suum fuit lect. Cy. dubitanter respondentis, & relinquentis cogitandum. Fuit etiam auditor Iac. Bu. & Iac. de Beluis. prout ipse Bart. pluries in suis lect. refert, & maximè in rep. l. si is qui pro emptore. cir. fi. ff. de vsuc. & in l. sub pretextu, co. 2. C. de transa. Audiuit etiam Old. de Lau. vt ipse Bar. refert in auct. hoc locum, col. 3. C. si sec. nup. mul. & etiam Ray. de Forl. vt ipse Bar. refert, in d. auct. hoc locum col. 3. & alibi sępe, & postea fuit eius concurrens, vt j. dicam. Bar. in 21. an. fuit doctoratus, vt ipse refert, in d. l. quidam cum filium, col. pe. & fuit Bononiæ, an. Do. 1334. & die 27. Septemb. & habuit in punctis. l. illud. ff. quod me. cau. quam dedit sibi D. Iac. de Belu. & l. 1. C. quemad. test. ap. quam sibi dedit D. Pet. de Ceretis Bonon. prout vidi manu propria Bar. scriptum. Exercuit Bar. officium assessoris. & primo fuit assessor Tuderti & postea Pisis, vt ipse refert in l. j. §. fi. in pr. ff. de ver. ob. & Bal. in l. j. col. 9. C. qui ac. non pos. & Io. de Ana. in rub. ext. de del. pue. Fertur etiam, ꝙ fuit Bar. iudex maleficiorum Bonon. & cum tunc malè perpendisset leges, & reum quendam male examinasset, & furcæ supplicio præter meritum condemnasset, bene audire cœpit: quamobrem in ædibus. S. Victoris in Appennino duob. milib. passuum à Bononia sitis, vbi nunc ēt eius camera apparet, per se ipsum reuidit libros, vt ipsemet refert in proœ. fforum. §. hæc autem tria. licet illa lect. in d. §. sit Cy. Postea iuit Pisas, & fuit assessor potestatis, vt ipse refert in d. l. 1. §. fi. & in l. si is qui. §. ꝙ si seruus. ff. de acq. rer. do. & ibi in generali studio Pisano legere incœpit anno ætat. suæ, 26. & an. Do. 1339 & repetiit d. l. si is qui pro emptore. ff. de vsuc. prout ipse Bar. in fi. d. suæ rep. refert, & Bal. in d. l. 1. col. 9. & ibi multis annis legit cõcurrens cum D. Ray. de Forl. vt ipse Bart. refert, in l. interdum, §. fi. ff. de ver. ob. vbi asserit se legere Pisis cum Ray. prædicto. & Ias. d. l. omnes populi. in rep. Ticinensi dicit ꝙ Ray. fuit præceptor Bar. & postea eius concurrens, & fecit, in d. l. vnam repe. contrariam, in qua, vt opinatur, studio ęmulationis, & inuidiæ scripsit, & in omnib. de vno in vnum cõtra Bar. tenet, & dubitat ne euenerit Ray. id quod præclarè subdit Io. in prooem. 6. in nouel. ꝙ Machabæi studio discendi perdiderunt sanum intellectum, & ideo Ray. in l. fi. C. de sen. pas. loquendo de Bar. appellat ipsum quendam magistrellum. Fuit etiam collega in ordinaria vespertina cum do. Sign. de Homod. solenni doctore ante tempora Bar. secundum Card. Ale. in c. 2. in fi. de do. int. vir. & vx. & propterea dicit idem Sign. propter concurrentiam, quam habebat cum ipso in cons. 252. inci. Dicimus, & consulimus, col. 4. ꝙ Bar. habuit opi. fantasticas. Et adde ꝙ Bar. Pisis disputauit plures qq. & præcipue an. Do. 1342. q. quæ inc. Statuto ciuitatis Lucanæ, & an. Do. 1345. q. quæ inc. An per sententiam. & an. Do. 1346. q. quæ inc. Iudex maleficiorum. & An. Do. 1347. q. quæ inc. Mulier habens amplum patrimonium, vt in fi. dictarum disp. apparet. Item de an. Do. 1350. legebat Pisis Infortiatum, vt ipse Bar. refert, in l. Mæuius. §. 2. in fi. de le. 2. & in l. hoc art. col. 3. & vlt. in fi. ff. de hæ. inst. & in l. de pupillo. §. qui opus. ff. de ope. no. nun. & in l. in suis. in pr. ff. de lib. & post. dicit audiuisse bis Infortiatum sine alia immixtione. Et cum legisset Pisis per an. 11. fuit conductus Perusium de ann. Do. 1351. ad legendum, & effectus fuit ciuis Perusinus, & ibi legendo factus est optimus secundum Bal. in l. 1. col. 9. C. qui ac. non pos. & Io. de Ana. in d. rub. de del. pue. & cum ibi nouiter legeret, repetiit l. testamento. C. de imp. & al. sub. & prout ibi refert Pau. de Cast. Bar. recitauit totam materiam iuris accrescendi, quam ipse posuerat, in l. re coniuncti. ff. de leg. 3. quam ipse repetierat Pisis plenissime vltra omnes alios, & tunc Perusij acquisiuit magnam famam, & incepit vocari Commentator, & de tota Italia illuc concurrebãt omnes scholares: & dixit hæc audiuisse viua voce à Bal. Et adde ꝙ Perusij Bar. composuit tractatum represaliarum, An. Do. 1354. & tractatum Tiberiadis, An. Do. 1355. vt d. tract. in pr. refert. Bar. fuit statura mediocris, & habebat oculos veluti fixos, & speculationi diu intentos, & eundem in locum diu directos ad formam cuiusdam cogitabundi, secundum Bap. Seue. in suo trac. de modo studendi, col. 21. in fi. vbi dicit, ꝙ ita vidit depictam imaginem Bar. cogitabundi in domo recolendæ memoriæ D. Ang. de Perusio. & ita ego vidi depictam eius imaginem Vrbini in studio Excel. tunc principis D. Fed. de Montefeltro Vrbini Ducis. Et fuit Bar. adeò frugi vita, ꝙ comedebat ad pondus, vt haberet intellectum pariter dispositum, & nunquam alteratum secundum Lud. Ro. sing. 719. inc. Quæro à te. Et didicit etiam literas Hebraicas, vt ipse Bar. refert in trac. de insig. & arm. col. vlt. vers. pro cuius declaratione. Fuit etiam consiliarius regis Caroli quarti Rom. Imper. qui inter cætera sibi concessit, vt ipse, & cęteri de agnatione sua Leonem rubeum cum caudis duabus in campo aureo portaret: vt ipse refert in extrauag. ad repri. in pr. & in trac. suo de insig. & arm. cir. pr. & vide Ang. in l. quisquis. C. ad l. Iul. ma. & vide quæ scribit Bar. de seipso, in l. 1. §. fi. ff. de dot. præle. vbi nominat se Bar. de Saxoferrato. Bar. fuit speculum, & lucerna iuris ciuilis, & edidit mirabilia commenta in iure nostro secundum Bap. Seue. in d. tract. de modo studendi col. 22. & idem Bap. ibi in 16. col. dicit, & proponit in scholarib. duo solidissima ingenia, in quorum dictis rarius inuenitur error, vt illos eligant tanquam principatum tenentes inter commentarios iuris, s. Io. And. in iure cano. & Bar. in iure ciu. dicit tamen Ang. de Are. in §. extraneos. col. 3. insti. de pup. substi. ꝙ creditur magis Bar. in iure ciuili tanquam magistro omnium & magis experto, quam Io. An. in iure ciu. ꝙ aliqua opi. legistarum ita se habeat. De Bar. vita, & auctoritate plura ponit D. Fr. de Cur. in l. admonendi, col. 1. ff. de iureiu. in cons. 47. inc. super controuersia, col. 5. & cons. 26. incip. Super eo. col. 4. & Io. Abb. Spanthenienſis, in lib. de scriptorib. ecclesiasticis, fol. 137. & D. Nicol. D. Alex. Gener Bar. in rep. l. sed si filium. ff. de mu. & hon. D. Tindarus de Perus. in tract. de testib. lib. 1. c. 9. & Bap. Seue. in d. tract. de modo studendi, & Ias. in l. quidam cum filium. col. 12. & seq. vsque ad fi. ff. de ver. ob. Et adde ꝙ Ang. in l. 1. C. de iudic. & in cons. 56. inc. factum tale est, dicit ꝙ Bar. fuit lucerna iuris. & idem Ang. cons. 207. inc. Visa dicta causa, all. Bar. virum excelsum, & præceptorem suum. & idem Ang. cons. 166. incip. Pro decis. quæsitorum, dicit Bar. fuisse virum recolendæ memoriæ. & idem Ang. cons. 186. inci. super hoc puncto. dicit Bar. virum excelsum, & præceptorem suum, & summum doctorem appellat. Pet. de Anch. cons. 415. inc. contra hæredes, in fi. & Bald. in c. quoniam contra falsam, col. 10. de prob. dicit ꝙ Bar. fuit summus doctor & præceptor suus, & ipsum lõgo tempore audiuit, & discendi cupiditate rarò ab eo discessit. & idem Bal. in l. rationem. C. de prob. dicit Bar. fuisse supremum doctorem. Et Pau. de Cast. cons. 288. inc. præsupposito quodam statuto, in fi. dicit ꝙ consulendo temerarium videtur recedere à determinatione Bar. Et idem Pau. in l. si aduersus. in fi. C. si aduer. rem iud. dicit ꝙ Bar. generaliter sequitur plus veritatem, quam Bal. & Ale. de Im. cons. 55. vol. 4. inci. perspectis his, quæ in themate, col. 16. dicit, Bar. qualis doctor fuerit, nemo est qui nesciat, & posset dici secundum ipsum. ꝙ in simili dicit vates vulgaris. Monstrò ciò che poteua far la lingua nostra. Et dicit D. And. Barb. in c. cum tibi. col. 31. de testa. ꝙ opi. Bar. est tanquam Apollinis oraculum verissimum. & idem And. Barb. in c. fi. col. 11. de suc. ab intest. dicit ꝙ Bar. fuit lumen ardentissimum iuris ciuilis. Et Bap. Seuer. in d. l. omnes populi, col. 95. dicit, ꝙ Bar. fuit excellentis ingenij, cui nullum numen abfuit, ꝙ fuit in eo vltra altam scientiam legum, admirabilis prudentia. & Barth. Soc. cons. 275. inci. inter fratres, col. 2. dicit ꝙ Bar. fuit optimus auriga in hac ciuili scientia. & Pet. de Vbald. Mod. in c. Ray. in fol. lib. de testa. dicit ꝙ Bar. vt plurimum sequitur veritatem, æquitatem, & omnia vidit, & dicit D. Ias. in rub. C. de iu. emp. ꝙ post Gl. sequitur ordinem Bar. cuius vestigia semper adorat. & idem Ias. in rub. ff. de off. asses. dicit ꝙ Bar. fuit lucerna iuris. & idem Ias. in l. fi. col. 2. C. de inst. & sub. dicit ꝙ Bar. fuit vir diuini ingenij. & idem Ias. in l. admonẽdi. in rep. Paduana, col. 1. ff. de iureiu. dicit: ego ordine Bar. obseruato, cuius vestigia venerari, & adorare solitus sum. & idem Ias. in d. l. quidam cum filium, in fi. dicit. ego semper in legib. Bar. vt terrestre numen colui, & eius vestigia quantum licuit adoraui. meminit etiam Ias. Paduæ cum legeret. l. cum mota. C. de transa. dixisse viua voce ꝙ Bar. fuit illuminator iuris, & lux cæcorum, & vbi ponit manum, vel quando dicit casus. vel tex. est: dicit ipsam veritatem, & si aliquando per aliquos reprehendatur, in hoc vere ingenium nostrum non est sufficiens in inducendo, & speculando prout ipse faciebat: & si non fuisset Bar. certe fuissemus in abrupto. dicit etiam D. Ant. de Prat. doctor sui temporis singularis in suo rep. Bar. in pr. ꝙ auctoritas Bar. tanta ante nos, & his temporibus nostris extitit, vt vere deficiente lege eius opi. pro iure seruatur. de cuius laudib. dicere possumus, quod de laudib.

Lucij Craffi dicitur,quem Cic.lib.offic.Iurisc.disertissimum appellat.l.1.§.etiam.ff.de orig.iu.& dicit Bap.Seue.in d.tract.de modo studendi,col.15.quòd in Hispania.& Lusitania decreto regio,& communi illarum partium est sancitum,quòd in casibus in quibus reperitur con traditio doctorum,opi.Bart.præualeat tanquam principalior, & secundum illam indicetur. Valde etiam commendatur Bar.per Abb.in c. non minus,col.11.de im.ec.& conf.3.vol.1.inc.Casus talis est.vbi dicit, Bar.fuisse iuris ciuilis illuminatorem.& Bal.in l.scriptum.C.de fide instr.& Fulg.conf.180.inc.Viso processu,col.2.& conf.206.inc.pro eius de quo quæritur.col.2. & per Archiep.Flo.in sua 3.par.historiæ tit. 21.c.8.in fi.& Blondum For.lib.1.de Italia illustrata,in Etruria 2.regione,& in Piseno 5.regione.& dicit Bal.in suo tract.de commemorationibus famosissimorum doctorum in vtroque iure,col.pe.quòd Bart.fuit plusquam excessus,& subtilis. Legit Pisis,sed continuauit semper in Perusio,& ibi domicilium habebat quo tempore ibi legebat Franc.Tigri.de Pisis, & erant ita amici,vt fratres.fuit enim Bar.satis subtilis, sed non memorosus,in tantum quòd quando aliquid cogitabat,& non reperiebat leges ad propositum,ibat ad dictum D.Francis.& ille sibi dicebat leges.& dicunt Ang.& Pau.de Cast.in l.si quis seruo.ff.de sol.quòd Bar.de dictis D.Fran.Tig.fecit sibi multum honorem,& parum ipsi D.Franc.quia ipsum nunquam allegabat vel raro.Tamen D.Franc.prædictus in conf.suo quod inci. Ego Francisc.nu.152.inter consilia Bar.dicit Bar.fuisse excellentissimum doctorem.Composuit Bar.mirabilia commentaria in iure ciuili,& super ff.Veteri,Infortiato.ff.Nouo, & C.quæ modo sunt impressa:& quia sunt aliqua,quæ non sunt Bar.in margine suis locis sunt notata.Scripsit etiam super tribus lib.Cod.tamen aduertendum puto,quòd Bar.solummodo scripsit vsque ad ti.C.de peri.eo.qui pro mag.in 3.lib.11.secundum Ang.ibi cum concord. de quibus per Ias.in d.l.quidam cum filium.col.14.& in repet.d.l.omnes populi.in Ticinensi lect.in pr. & adde φ idem dicit Ale.conf.192. inc.Visis actis causæ,col.vlt. excepta repet.l.1.C.de dig.lib.12.quæ vere est Bar.vt apparet ex dictis per Bar.in l.1.C.de cond.impu.hæ.lib.1. & in l.fi.C.de inco.& stylus,& ordo Bar.ibi bene conuenit.Item quæ modo scripsit super auct.de quib.refert Bar.in auct.hoc si debitor,in fi. & l.prosecutione.C.de pig.& in l.si eum.ff.de excu.tu.scripsisse.hoc etiam attestatur Bal.in auc.cessante.C.de leg.hæ.tamen in veritate,licet scripserit Bar.super auc.ista lec.impressa,quæ attribuitur Bar.non est Bar.secundum Ale.in Rub.ff.de acq.he.& plene Ias.in d.l.quidam cum filium.col.pe.& vltra alios plenissime per Bapt.Seue.in rep.l.edita,col.59.C.de eden.licet Alex.in l.post consanguineos.§.legitima.in addi. Bar.ff.de suis,& leg.alleget pro lect.Bar.Item scripsit secundum aliquos super institutionibus,& ita affirmat dictus d.Io.Abb.in d.lib.de scriptoribus ecclesiasticis,fol.177.quæ lec.à paucis annis sub nomine Bar.est impressa,tamen in rei veritate illa non est Bar.quia non conuenit stylo,quo in lect.suis vtitur.propterea ibi in pluribus locis all.Bar.& præcipuè.in §.1.inst.de lib.cir.med.& in §.1.inst.de auc.tu.in pr.& sic per consequens non potest dici esse Bar.lect.Item scripsit plures tract.qui sunt impressi: & quia sunt aliqui qui attribuuntur Bart.qui vere non sunt,ibi scripsi,in add.meis.&addidi nonnullos alios tractatus Bar.qui non fuerunt impressi,& ideo dicit And.Sic.in c.cum sit generale,col. 68.de constit.quòd multa attribuuntur Bar.quæ re vera non sunt,& illud accidit ex modica diligentia moderna, quæ vigilias antiquorum apud can.attribuit Io.And.& apud legistas Bar.& nos cæci secundum ipsum modo sequimur communem errorem.Scripsit plura consilia: quæ ex modica diligentia non fuerunt recollecta,de quibus multa sunt impressa,sed non omnia. Habeo plurima consil.Bar.manu propria cum eius sigillo , & alia recollegi plusquam.150.quæ cito impressioni dabuntur cum additionibus , & locis notatis per doctores allegantes d.consilia.Vltimo loco Bar.glossauit extrauag.ad repri.& qui sunt rebelles,& suæ gl.textui sunt insertæ.quę omnibus notæ sunt.de quibus dicit Bap.Seue.in d.tract.de modo studendi,col.30.vers.vidistis vsque nunc,quòd dicta Bar.super dictis extrauagantibus putat maioris esse auctoritatis aliquibus aliis dictis eiusdem:quia magis digestè edidit,& tanquam gl.& dicit Barth.Veron.in auct.sed nouo iure,col.6.C. de ser.fug.quòd Imperatores dederunt potestatem Bar.vt glossaret dictas extrauag. sic ipse de voluntate ipsorum glossauit. Bar.habuit fratrem nomine Bonacursum,cui insignia doctoratus Perusij dedit.& extat Bar.sermo doctoratus ipsius,qui inc.Bonum est nomen tuum Accursius.hic fuit excellentissimus doctor, extant plura eius consilia, & aliqua originalia ex ipsis cum sigillis sunt penes me. Habuit Bar.duas filias,quarum alteram tradidit rus nuptui D.Nic.D.Ale.de Perus.viro domi nobili,sed scientia legum nobiliori:quem solennem doctorem, & generum Bar.appellat Fran.de Cur.conf.17.col.7.inc.Magnificus vir. hic in iure ciuili plura composuit,& scripsit,de quo scripsi in tract. meo de præstantia doctorum,lib.9. de claris Iurisconsultis. Alteram vero nuptui tradidit D.Guil.de Perus.excell.legum doctori,quem solennem Doctorem,& generum Bar.& patrem D.Sallustij allegat Ang.de Are,in §.fi.col.1.instit.de sena.consul.Tert. & in §.actionum.col. 7.inst.de act.& Laur.de Fan.§.cæterum,inst. de leg.ag.suc.col.7.& vide Pe.de Anch.conf.inc. Hæc quæstio vulgaris.de quo etiam in d.tract. de præstantia doct.scripsi.Tandem mortuus est Perusij anno salutis dominicæ 1359.& die 13.Iulij,an.ætatis suæ 46. & sepultus in ecclesia fratrum minorum ad latus dextrum altaris maioris.licet D.Tindarus,in d.tract.de testib.lib.2.c.8.attestetur eum citius obiisse. Nam dicit φ Bar.43.an.suæ ætatis agens,vita functus est.& in illa paucula ætate tot & tanta,tam obscura,tam obtenebrata,& penitus incognita,mirabili quadam memoria ac incredibili perspicacia in apertum duxit.Qua ferè ætate cæteri omnes vix litora profunditatis scientiæ nostræ tetigissent.Quid fabricasset,inquit,si 90.annum attigisset,sicut fuere multi ciuilis sapientiæ professores,profecto nihil ambiguitatis, aut obscuritatis in iure ciuili relictum esset.vnde ipsa secula lugenda sunt secundum eum, & Archiep.Flor.in d.3.parte suæ historiæ,lib.21.c.8.Et Bapt. Seue.in d.tract.co.11.dicunt Bar.obiisse anno Do.1355.& anno ætatis suæ 46.& Ioan.Abb.prædictus in d.lib.de scriptoribus ecclesiasticis, dicit ipsum obiisse anno Domini 1355.& anno ætatis suæ 56.inditione 8.tempore Caroli Imperatoris.

Rubricæ primæ partis Digesti Veteris.

BARTOLI A SAXOFERRATO
IN PRIMAM DIGESTI VETERIS Partem, Commentaria.

1 *Inuocatio Diuini nominis fieri dẽt in quolibet principio, & quare.*
2 *Iudæus non inuocat nomen Iesu Christi.*
Notarius Christianus inter Iudæos, inuocat nomen Iesu Christi.
3 *Iudæus, qui iurauit per Christum, potest cogi ad iuramenti obseruantiam, & Christianus hoc iuramentum recipiens non peccat.*
4 *Scriptura priuata nõ reqrit ad ei⁹ eẽ, nec diem, nec consulem, secus in publica.*
5 *Scriptura publica requirit signum scribentis, secus in scriptura priuata.*
6 *Signum Notarij, quando apponendum sit instrumento.*
Instrumentis sunt apponenda consueta.
7 *Sigillum solum non sufficit ad probationem.*
8 *Cognomina debent apponi quando ex solo nomine incertitudo redditur.*
9 *Nomina verbalia quando signant dignitatem, vel exercitium, ad quod non sufficit actus exercentis, sed ab alio dependet, illud exercitium non inducit effectum.*
10 *Nomina verbalia sonantia in delictum, quando ex solo actu verificentur.*
11 *Mercator non dicitur, qui vno actu mercaturam exercet.*
12 *Doctor quando dicatur illustris.*
13 *Donatio facta Papæ Syluestro per Constantinum, an valuerit.*
14 *Frater tenetur dotare sororem.*
15 *Imperator non dicitur ante coronationem, sed rex Romanorum.*

a RVbrica. [a]Hæc simul cum constitutione, est q̃dã e-
pistola: & diuiditur in tres part. Primo, po
nit nomen mittẽtis eã, cũ nominibus, & cognominib.
& durat vsq; ad verbũ Theophilo. ibi est ij. pars, in qua
ponunt̃ nomina eorũ quib. mittitur ista epistola, cũ cognomini-
bus, & durat vsq; ad verbũ, Salutẽ. ibi est tertia, in qua ponit̃ salu-
1 tatio, & durat vsq; ad finẽ. Et primo no. † ꝙ hic fit ĩuocatio diui-
ni noĩs. s. Christi. Cõcordat in corpore de q̃store. §. j. & in auth. de
armis. post prin. & l. in noĩe dñi. C. de offi. præ. Afri. Rõnẽ quare
fit inuocatio diuini noĩs, reddit gl. in ꝓœm. Instit. & in auth. de
hær. & falc. In rub. colla. j. & est talis quia qñcunq;, & vbicũq; fit
ĩuocatio diuini noĩs, seq̃t̃ bonũ initiũ, meli⁹ mediũ, & optimus fi
nis. vt ĩ corp. qũo opor. epis. ĩ prin. Et certè hic dubitat̃ de vno, vt
ĩ gl. quadã antiqua, q̃ cõiter nõ hr̃, & q̃rit qũo est hoc possibile,
ꝙ inuocatio Iesu Christi fuerit facta hic, cũ oẽs istæ leges fuerint
factæ ꝑ Paganos? Et rñdet hic Iustin. & insti. in ꝓe. & ĩ. ti. j. sup ru.
Et voluerũt q̃dã dicere, q̃d q̃uis hoc sit nihilominus ille, q̃ loq̃t̃,
vt est Iustinianus p̃t hoc facere, q̃ fuit hmõi ꝯstitutionis ꝯpilator.
Itẽ nõ loq̃t̃ hic de legib. sed loq̃t̃ de ꝯpilatione sua. q. d. q̃d illis ñ
licuisset hoc nomẽ ĩuocare, q̃a nõ credebãt in eũ. Gl. hoc ñ ꝓbat.
Tu ꝓba, q̃a illis: q̃ nõ credũt in Christũ non licet aliq̃d seq̃ illius,
nec aliquo mõ assumere, ne videãt̃ ĩ despectũ eius hoc facere. l.
2 Iudęos. C. de iudę. vbi dr̃, q̃d iudęi ñ pñt accipere crucẽ, ĩ d̃spectũ
seu opprobriũ eius, & Christianæ religiõis: & ita nec eius nomẽ
ĩuocare. Ex quo optimè colligit̃ ꝙ quãuis tabellio faciat ĩstr̃m ĩ-
b ter Iudæos, [b]p̃t inuocare nomen dñi nostri Iesu Christi, [c] & valet
c vt Iustinianus hic facit. ¶ Sed q̃ro, q̃d ĩ iur̃o, [d]pone q̃d Iudæus iu-
d ret tibi Christiano, per Christũ, † & sic hic q̃ro de duobus. Primo
3 cũ iste Iudæus nõ possit hmõi nomẽ assumere nunq̃d tñ cogi pos
sit ipsum iur̃m obseruare? Scd̃o, an ipse Christianus, q̃ hoc sacr̃m
recipit aliquo mõ peccet? Et certè hoc vr̃ In. dicere, ꝙ quãuis il-
le nõ possit iurare, cogat̃ tñ stare tali iur̃o. Itẽ ꝙ iste Christianus
nõ peccet, q̃a in sua p̃tãte nõ erat iurare, vel nõ iurare, vt ipse ꝓ-
bat quasi ad text. & ipse ponit in c. & si Christus ex̃ de iu. iu. ꝑ c.
mouet. xxij. q. j. Itẽ no. hic modũ mittẽdarũ literarũ, vel epistolarũ
Sed tñ aduerte, q̃a hæc scriptura p̃t diuersificari à scriptura publi
ca, in qua req̃rit̃ dies, & ꝯsul. vt ĩ corp. vt præp. no. Imp. Et tñ ĩ hac
4 scriptura nõ est, & sic vr̃, † ꝙ ĩ scriptura priuata [e]nõ sit necessarius
dies, & ꝯsul. Sed tñ s̃m Pet. hoc vr̃ falsum ꝑ finẽ huius ꝯstitutiõis.
Sed salua eius reuerẽtia, in hoc nõ bñ reprehendit, quia ibi ñ est
certus dies appositus, nec specificatus, q̃d est necessariũ in instr̃o
publico, seu scriptura publica, & nõ priuata, vt hic. q̃ op. teneo. &
probat tex. in l. cũ tabernã. ĩ. de pig. in §. idem quæsiit. hoc etiam
tenet Gul. de Cu. licet ñ examinet. ĩ l. j. de iu. & iu. vbi venit exami-
nãdũ ꝑꝑ ꝓrietatẽ legũ maximè. l. scripturas. C. q̃ po. in pig. hab. de
qua dicã ĩ l. j. §. editiões. ĩ. de edẽ. S; circa hoc vide vnã gl. ĩ l. ĩ sum
ma. §. idẽ Labeo. d̃ aqua plu. ar. & ibi gl. all. d. l. cũ tabernã. §. idẽ q̃
5 siit. ĩ. de pig. Itẽ ẽ alia dr̃ia ĩter scrip. pub. † & priuatã q̃a in scrip.
f publica req̃rit̃ [f]signũ scribẽtis, ad suũ eẽ, vt signũ tabellionis, vt ĩ
cor. de ĩstr. cau. & fide. ver. op; aũt. colla. vj. §. sed & si ĩstr̃a. & ĩst. de
pu. iu. §. itẽ lex Cor. vbi ponit rõ quare signũ dẽat apponi. Ad q̃d
l. fi. §. nec callidis. C. d̃ asses. ibi, signũ q̃d solitũ ẽ chartis imponat.
6 † Scd̃o aduerte q̃d vnã q. mag. q̃ habui ĩ ista ciuitate d̃ hoc, & di
g cebã tũc q̃d tex. nõ dñt, ꝙ apponat̃ signũ ĩ instr̃o q̃a q̃uis dicãt, si
apponat̃, q̃d facere hẽt, tñ nõ vrgẽt, ꝙ apponat̃, tñ dixi, ꝙ sunt
apponẽda, q̃ ꝯsueta sunt poni, vt no. gl. ĩ ver. auctore. ĩ auth. vt ꝑ-
h po. no. Imp. colla. v. & iõ si ꝯsuetũ ẽ signũ apponi, [h]apponat̃, aliàs
non dẽt de iure apponi cũ signũ nõ sit de illis, q̃ de iure poni de
bẽt. Allegabã ea, q̃ no. gl. ĩ l. gñali. C. de tab. li. x. & Ia. de Are. in l. ad
testiũ. §. si q̃s. ĩ. de test. vbi alleg. d. l. gñali. Et sic ex dictis gl. & Ia. de
Are. potest instr̃m sustineri: aliàs sic fieri, vt gl. ĩ p̃alle. l. gñali, po-
nit. quod ẽt ponit Spe. de instr. edi. §. j. ver. ponit autem. ¶ Itẽ quæ-
ro, si est solũ sigillum mittentis, an sufficiat ad declarationẽ episto
læ, cũ hoc nõ videatur hic positũ, nec exp̃ssum. de quo vr̃ hr̃i tex.
in l. ad testiũ. §. si q̃s. ĩ. de test. q̃a ibi dr̃, ꝙ est necesse, q̃d testis sub-
7 scribat se, & tñ dr̃ ibi, q̃d sigillauit. q̃d no. ¶ † Quero nunq̃d sit ne
cesse ĩ ep̃la, ꝙ hæc cognomina apponantur? Tu habes gl. ꝙ si ex
sola noĩs cõmemoratione redditur ĩcertitudo, recurritur ad ista
cogno-

ADDITIONES.

a ¶ Paris. ¶ Ad Bart. super rub. ꝓœ. Ista lec. sup hoc j. li. nõ est Bar. excepta l. oẽs pop. de ius. & iu. vbi Ias. alleg. multos ita dicẽtes in j. lec. ĩ prin. & ĩ 2. lec. ad fi.

b ¶ Inter Iudæos. Idem tenent Bar. & doc. in rub. ĩ. de ope. no. nun. * Et ibi de cõi attestatur Maria. Soc. Iun. nu. 36. cũ seq. & quod etiã possit inuocari inter infideles, ibi ẽt cõem dicit, & ꝙ inuocatio ẽt inter Christianos non sit de substantia, tradit ibi Rui. nu. 3. eius tñ omissio vitiaret actum, si de consuetudine soleret fieri inuocatio. vt ibi per Ruy. nu. 7. in fi. TROTTVS.

¶ De hoc etiã. Fel. in c. j. de fi. instr. Quid de iur̃o Iudęorũ, hr̃ticorũ, vel excõicatorum in se, vt in casu auth. sacr̃a. C. si adu. ven. & in casu c. cum cõtingat: de iureiu. Vr̃ ꝙ non valeat q̃a vincula sacr̃alia non cadunt in ipsos, vel dic cõtra, q̃a arctat eos. Lap. ar. l. q̃m. §. inter se. C. de hær. Bal. in c. j. §. itẽ sacr̃a. de pa. iu. fir. ꝑ Mo. in c. fi. de iudæ. Dec. in l. pactum dotali. nona limi. C. de coll. Geor. Natã. in c. quamuis. de pact. in 6. * Vnde & si Soc. cons. 65. & 66. vol. j. & cõs. 119. vol 4. Rui. cõs. 159. vol. 5. & quidã alij crediderint donationem inter cõiuges Iudæos nõ firmari iuramẽto, tamen contrariũ est verius, vt per Fel. cõs. 30. quia Iudæi astringũtur iur̃o. Ias. hic & in auth. sacramẽta. C. si aduer. vend. An autem iuramento tollatur necessitas insinuationis inter Iudæos, vide Tiraq. de iure primigen. q. 66. nu. 32. TROTTVS

c ¶ Christi. Christi præsidio semꝑ inuocato, eiusq; mr̃is. Adde post Ale. Ias. ꝙ ĩ cõsiliis Ang. nu. 94. est copia tr̃asac. celebratæ inter Iudæos, in qua nõ est inuocatio cõfecta a Christiano, & iurata & ibi Ang. cõtrariũ vr̃ velle, eius q̃d voluit Pau. cons. mihi c. ꝑ Ias. hic al. 118. opi, tñ Pau. habuit Ro. cõs. 150. ĩ fi. An Iudæus possit esse tutor. And. Sic. cons. 15. Quæ autem commercia possint habere Iudæi cum Christianis, Rom. cons. 489. hæc domina. Et quæ sint eis permissa, vide Bal. cons. 266. 3. lib. A quo etiã iudice debent puniri Bal. cons. 266. 2. lib. Cal. cons. 2. de Iudæ. Anc. cons. 15 Old. cõs. 333. & 36. & an cõtra Christianum possit esse testis? Anc. cons. 189, Et an valeat locatio ad longum tempus facta Iudæo de rebus ecclesiæ? vide Cald. cons. 3. de loc. & an filij Iudæorum baptizari possint inuitis parentibus? vide eundem cons. 2. de Iudæ.

d ¶ In iuramento. Quod Iudæus non possit esse testis contra Christianum in iudiciis. Sed in contractib. forte sic. l. quoniam. C. de hær. Quis erit Iudex in causa periurij? Anch. in regula, ea quæ. in q. 6. de reg. iur. in 6. & quod Iudæus non possit iurare per Christum, vel virginem. gl. no. in auth. iusiuran. quod præst. ab his. in prin. & ibi Ang. Imo. in c. & si Christus. de iureiur.

e ¶ Priuata. An scrip. priuata debeat continere diẽ & consulem? gl. in l. in summa. §. idem Labeo. de aqua plu. arc. & ibi Bar. dicit, ꝙ in instrumẽtis publicis, nõ requiritur dies, & cõsul. Et dixi post Bar. in l. cõtractus. C. de fi. instr. Adde quod voluit Io. An. in c. cũ nobis. in nouella. de ele. ad fi. ꝙ qñ hora est de cõsuetudine, vel de natura actus, expressio diei hr̃ ꝓ expressione horæ, seq̃tur Bal. in c. j. de mil. vasal. q̃ cõtu. est. facit Inn. in c. cũ nobis. de ele. ꝙ si in citatione nõ apponatur hora, intelligitur de cõsueta, hoc tñ limitandum in casu quo tp̃is momẽta cõputamus? Raph. in l. j. §. dies. qñ app. sit. Et adde Bal. in l. j. C. quomodo & qñ iud. Bar. in cons. iudex statuit an scrip. priua. req̃tat diem, & consulẽ. Abb. cons. 88. 2. li. Ale. cons. 20. 3. li. Bal. cõs. 10. li. 4. Fel. c. j. de fi. instr.

f Signũ. An in scrip. priua. notarij req̃rat̃ signũ? Adde gl. sup ver. delatæ. in c. inter dilectos. de fi. instr. & de signo per Bal. in l. scrip. C. q̃ po. in pi. & ꝑ Io. An. post Spe. in tit. de instr. edi. §. br̃. Cy. & Bal. in l. contractus. in fi C. de fid. instr. Ang. in auth. de tab. Bal. & Ang. in l. Lucius. ff. de test. mil. & dicit Imo. in c. j. de fi. instr. quod cõiter tenetur, non esse de substantia. An sit de substantia, & alia quæ requiruntur ad esse instrumenti, Ang. cons. 109. Car. consi. 130.

g Po. ¶ Aduerte. An in instr̃o notarij req̃rat̃ signũ: vide ꝑ Alex. in rub. ff. de no. op. nũ. Bar. in l. ad testiũ. §. si q̃s ex test. de test. gl. in l. gñaliter. C. de tab. lib. x. q̃ vult ẽt apponi diẽ. & ciuitatẽ. in qua fit instr̃m, si sit cõsuetudo. Ale. cõs. 37. in 3. vol. Fel. in c. j. de spõsa. in 3. not. * Adde Io. Hannib. in rub. sol. mat. nu. 205. 211. & 217. vbi etiam an possit alieno signo vti notarius. TROTTVS.

h ¶ Apponi. Signum non est de publicationib. sed de consue. ergo apponẽdum. Bar. in l. ad testium. § si quis ex testib. ff. de testa. Bal. in l. comparationes. C. de fid. instr. Spe. in ti. de instr. edi. §. br̃. ver. in fi. autem, & ibi Io. And. gl. & Imo. in l. ij. §. si dubitetur. ĩ. quemad. te. ape. Mod. in rub. ff. de no. ope. nun. Imo. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogo. de ver. ob. per Bald. in l. j. in prin. ĩ. de eden. Ang. in §. sed & si instrumenta. in auth. de instr. cau. & fi.

cognomina,vt ſi ſunt duo Titij,& duo Ioannes, tūc dr̄ Ioannes
talis,vt hēs gl.in l.hac ↄſultiſſima.in prin.C.qui teſt.fa.poſ. Adde
l.ad recognoſcēdos.C.de inge.ma.Item dr̄ hic. Imp. dicit hic gl.
a exponēdo ex ꝑtāte vt qa imperatᵃ ſubditis.Aduerte, quia ex hoc
vr̄,ꝙ etiam pater,dn̄s,vel Abbas,pōt dici Im. qa pr̄ imperat filiis
dn̄s ſeruis,abbas monachis,quia nomina verbalia ſemp ſignifi-
cāt ſm nomē verbi.l.j.de iu.& iu.ibi,eſt aūt ius,&c.& Inſti.de tu-
9 te.in prin.Sol.dico ꝙ hæc† nomina verbalia interdū hn̄t deſigna
re aliquam dignitatem,vel aliquod exercitiū,ad quā vel ad quod
nō ſufficit ſolus actus exercentis,ſed habent ab alio dependere,
& illud exercitium illius noīs verbalis,nō habet inducere illum
effectū,vt dr̄ in doctore,q dr̄ à docendo,tn̄ vt poſſit eſſe doctor,
oportet ex quodam medio optimorū doctorū ↄſpirante ↄſenſu,
b ad inſignia doctoratus peruenireᵇ vt probatur in l.magiſtros. C.
de profeſ.& medi.& ideo ſi non habet iſtud præambulum,nō dr̄
doctor.ſic in propoſito Imp.habet dignitatem quæ non depēdet
ex ſolo nomine,ſed etiam ex qbuſdā præambulis,vt ex electione
& coronatione,vt in c.venerabilē.ex̄. de elect. Ita in ꝓpoſito pr̄,
vel dn̄s,vel Abbas non dr̄ Imp.quia ex ſolo nomine dependet à
10 ſeipſo.Interdū iſta† noīa verbalia ſonāt in delictum, ᶜ vt calum-
c niator,& præuaricator,tunc ex vno ſolo actu verificātur.l.athle
tas.§.calūniator.ꝗ.de his q no.infa.Fallit in trib. nominib. q̄ q̄uis
ſonent in delictum,nihilominus ex vno actu ſolo,nō dn̄r verifi-
cari,vt ī abigeo,qđ eſt nomē verbale,ab abigo abigis,vt l.fi. ꝗ.de
abigeis,ꝓpe fi.& eo.ti.l.j.ibi nō tenet̄,vt abigeus.&c. Itē in erro-
ne,quia ex vno ſolo actu nō dr̄ erro, ſed vbi frequēter ſine cā a-
bigat̄.l. qs ſit fugitiuus.§.erronem.de ædi.edi.Itē in plagio.l.ſi ab-
ducta.cū ſua gl.C.de fur.vbi plagiū ↄmittitur,qn̄ ex cōſuetudine
d qs hēt ſurripere ſeruos alienos.nō vbi ſemel tm̄. Itē fallitᵈ ī mer-
catore.l.j.§.j.in gl.in ver.oēs.ꝗ.de trib.vbi mercator ꝓpriè eſt ille,
e q plures facit negotiationes,ᵉ nō vnā tm̄. quòd no.Sed regulari
ter dico ↄmitti,ſm vulgi opi.licet hoc nō liqueat,& ꝓbatur , qa
dicimus in artifice qđ ille appellatur ꝓpriè, quē vulgus appellat
artificē.Vide ꝓ hoc l.ſciendū.§.illud.de ædi.edi. Modo circa vlti-
mā partē oppo.& vr̄,ꝙ rubrica hic poſita nō procedat: ibi, ſemp
Auguſtus &c.quia verbū ſemp hēt denotare ꝑpetuitatē.l.j. ſolu.
ma.Sed nos videmus ad oculū,ꝙ Impator minuit imperiū qn̄q;
vt qn̄ Conſtantinus donauit Papæ Syluestro.Gloſſa ſoluit, quòd
hic habuit reſpectū ad id,qđ rōnabiliter eſſe debuit:nō aūt ad id,
qđ accidit de facto,vt alias dicimus,qđ mr̄imoniū ē indiuiduū,
& tn̄ interdū ſeparatur.Itē qđ dr̄ hic,ꝙ fuit filius Iuſtini, nō vr̄ ve
11 rum,ſed fuit filius Cōſtantini.17.q.2.c.habeo.Sol.Iuſtinianus† dr̄
f à iuſtitia,ᶠ ibi vero de alio Iuſtiniano loqtur,quia plures fuerūt Iu
ſtiniani.Itē opp.quia dr̄ hic, ꝙ illi qb. trāſmittebatur iſta epiſtola,
dn̄r maiores nobis,imo videtur ꝙ nō.C.de dig.per totū.Sol. in-
terdū dr̄ qs an̄cedere aliqua dignitate,vt ibi,īterdū reſpectu ſciē
tię,vel morū,& tunc loqt̄ hic.Ita ſentit gl.hic & bn̄.Itē oppo. dr̄
12 hic,† ꝙ ſunt illuſtres.Cōtra,quia doctoresᵍ nō ſunt illuſtres, niſi
g certo tpe legant,vt C.de ꝓfeſ.q in vrbe ↄſtan.lib.xij.l. vnica.Sol.
Hæc intelligitur ſm illā.Vel dic,ꝙ hic vr̄ loq de illis illuſtrib.q ab
ſq; doctoratu erāt aliàs illuſtres,& vtraque ſolutio eſt bona,& ve
ra.Itē dr̄ hic ꝙ hæc ſalutatio trāſmittit̄.& ſic miſcet iſtā ↄpilatio
nē,& ↄpilationē Codicis.imo vr̄ ꝙ ſeparatim poni dēant, vt pri-
mo illa Codicis,ſcđo Dig.tertio Inſti.de quo vide tex.hoc ponē
tē in l.ij.C.de ve.iu.enu.Itē qđ dr̄ Auguſtus, dicit gl.qa ſemp au-
13 geat.Et ſic† q̄ro,nunquid donatioʰ facta per Cōſtātinū Papę Syl
h ueſtro,valeat,vel non.ⁱ Et primo vr̄ ꝙ nō valuerit,quia dēt auge-
i re,vt hic.Sed donatio ē dilapidatio q̄dā,vt l.filiusf.ꝗ.de don. & l.
cū de indebito.ꝗ.de ꝓba.Et ſic nō valet, ex quo ſua intereſt au-
gere,nō minuere.Donare.n.eſt minuere,vt s.ꝓbatur , ergo &c.
Præterea ſi valeret,ſeqret̄ ꝙ imperiū poſſet annihilari, qa ſicut i-
pſe facit,ita ſucceſſor eius poterit,& tn̄ eius actus ſucceſſori ꝑiu-
dicare nō pt̄.l.digna vox.C.de legi.& iſtā opi. tenet gl. ī corpore,
qūo oportet epiſ.§ j.vbi hāc q.diſputat,& finaliter tenet,ꝙ nō va
let.q̄ opi.ſeqtur hic Iac.de Bel.ſed in ↄ̄triū facit, qa oīs liberalitas
procedens à principe,habet ſpecialia multa.l.cū multa.in prī. C.
de bo.quæ li.& ſic ex quadā benignitate, & ſpecialitate valet.Itē
ſi nō eſt ꝓhibitū prīcipi dare,ſeu donare, nec eccleſiæ, ꝑalleg. l.
cū multa.Itē certū eſt qđ imperator erat dn̄s,rōne illius iuriſdict.
eius quod donauit,vt in prin.q ergo ſaltem ius illud, qđ ipſe ha-
buit,donauit,qđ facere potuit l.ſi domus.§.fi.ꝗ.de leg.j.& l.q ta-
bernas.de ↄ̄h.emp.Itē dicimus ꝙ donando eccleſiæ,oīs immēſi-
tas dr̄ eſſe mēſura.q.d.nō poteſt videri in infinitū eccleſiæ eē do
natum,vt eſt in §.ſinimus.in corp.de non ali.& ſic donatio vale-
re debet.Præterea probatur ſic,imperium,& eccleſia dn̄r quodā
k modo fraternizare.ᵏ vt in cor.qūo op.epiſ.§.j.Sed alia lege cauet̄,
14 † ꝙ frater nedum poſſit,ſed etiam teneatur dotare ſororem, vt
l.cū plures.§.fi.cū gl.ꝗ.de admi.tu.& l.nō oī.C.de admi.tut. & ibi
Azo.& gl.in l.ij.C.ad maced.Ita ergo in eccleſia,nedum ꝙ poſſit
frater eiꝰ.ſ.impiū donare ei ſed tenet̄ eā dotare,vt dixi.Præterea
l probo ˡ ēt ſic,illud,qđ fit in ſignum remunerationis,nō dr̄ dona-
m tio,ᵐ vt l.ſed & ſi lege.§.cōſuluit.ꝗ. de pet.hære.& l.Aqlius.& l.ſi
pr̄.§.ſi qs.ff.de do. Si igit̄ hoc ē verū:ſeqtur ꝙ Cōſtātinus donās,
fuit ille q liberatus fuit à lepra:quare &c.Itē in cā remunerationis
eſt debitū in tm̄ ꝙ ēt ex his q̄ alſ ꝓhibent̄ alienari à iure,ↄcedūtur
tn̄ illo caſu,vt l.iubemus nullā.C.de ſac.ſan.ec.Sic ergo ī ꝓpoſito
Quid dđm?Guil.tenet hanc partē,ꝓ cuius opi.vr̄ gl.ſ3 ipſe eā nō
alleget in l.j.de off.ꝑfe.vrb.Videte nos ſumus in terris amicis ec-
cleſiæ:& ideo dico,ꝙ iſta donatio valeat.Sđ ſi qs vellet tenere opi.
ꝙ nō valuerit, poſſet rn̄dere ad ↄ̄ria , & probare opi. ſuā ꝑ caſum
d.l.digna vox.Et dico ꝙ eſt verū, ꝙ pōt donare ob meritū in reb.
particularib.Itē dotare eccleſiā tanq̄ ſororē , ſđ illa donatio fuit
reſpū iuriſd.vt hēret tpaliter,& ſpūalr̄ iuriſd.Sed lex alibi dicit , ꝙ
īperiū iſtud ſi millies Imp.vellet à ſe abdicare,nō poſſet,niſi ſupe
riori dare.vt l.legatꝰ.ꝗ.đ off.ꝑſi.Mō ſi hoc ē verū donatio illa nō
valuit.Ad ↄ̄ria eſt rn̄ſū,vt dixi.Ex quo ſeqtur,ꝙ Papa n̄ hēt iuriſ-
aliq̄,ſđ volēs fauere eccleſiæ,dico ꝙ illa donatio valuit.Et ad d. l.
legatꝰ.rn̄deo,ꝙ Imp.& eccl'ia ꝓceſſerūt à Deo, tāq̄ à cā efficiēte:
vt ī corp.qn̄o opo.epi.§.j.ergo donādo eccl'iæ,abdicat à ſe,& dat
in manib.ſuperioris.ſicut eſt ipſe Deus,ſed papa eſt vicarius eius
& ſic quaſi ipſi Deo donare vr̄,& ſic eſt rn̄ſum ad l.legatꝰ. Itē dr̄
15 hic,ꝙ Iuſtinianus eſt Impator. Quæro † qn̄ qs dicat̄ Imperator
n eſſe?Et dico,ꝙ ante coronationē,ⁿ nō eſt Impator, ſed rex Ro-
manorum,vt eſt tex.in c.venerabilem.extra de ele.ſed poſt coro-
o nationem,dr̄ Imperatorᵒ ſiue princeps,probatur ꝗ. nā princeps
p & Imperator ſunt idem ᵖ,vt in proœmio.inſtitutionum.

ADDITIONES.

a ¶Imperat.Adde Bar.in l.j in fi.de iur.om.iud.
b ¶Peruenire.De modo creandorū doctorum vide Alcia.lib.Parerg.8.cap. & 10.& ibi de doctoralib.Inſigniis quatuor ꝙ aūt tria ſint ſubſtātialia , népe cathedra,lib.& birretū.& non ante hęc inſignia doctor dici poſſit,quamuis approbatus,& ꝙ doctor iuris canonici præcedat doctoré iuris ciuilis, ét ſi ſit artium doctor & medicinæ, & an præferatur licétiatus ei qui poſt eius licétiā ſumpſit lauream ante illum.Et de ſimilibus vide per Gaſp.Vallaſcum in l.imperiū.nu.105.de iuriſd.om.iud & iterū de inſigniis , & de ſacramento ne doctorandus aliquid cōmittat contra collegiū. & ꝙ q vtitur inſigniis cum non ſit doctor,puniatur pœna falſi,& an iſti tali ſi doctoretur, dāda ſint noua inſignia,& an quis ſibi ipſi poſſit inſignia conferre,& ꝙ doctorādus poſſit allegare ſuſpectum unum de collegio , & quod promotor non poſſit capere plus quam ſit portio ſibi aſsignata per ſtatutum,& an poſsit licite peti doctoratus vide per Barthol.Bolog.in auth.habita.C.ne fil, pro patre. à nu.38.vſque ad 53. TROTTVS.
c ¶Delictum.No.Bal.in rub.C.de conſt.pec.in fi.
d ¶Pom.Item fallit.Vide Alex.in l.cætera.§.ſed & ſi qs.ff.de leg.j.Et tex.& ibi Præp.in c.ſi quis.18.diſt.Pan,c.j.de iud.in fi.Are.c.clerici.eo.ti.Anch.in c.canonum ſtatuta.de conſt.& Fel.in d.c.cleric.& Iaſ.in l.ſcriniarios.C. de teſta.mil.& Car.in prœ.Clę.in prin.& aliquid per Bal.in l.ſeruus tuus.C.de exerc. Iaſ.in l.ſi quis ex argentariis.ꝗ.de eden. Et vt mercator gaudeat priuilegio mercatorum,debet habere maiorem partem bonorum in mercantia.Alex.in conſ.108.viſo themate.in 4.vol.& ſeq.Panor.in c.j.circa fi.de iud.Et quis proprie dicatur mercator, artifex , negotiorum geſtor,& ſimiles.Fel.in prœ. Greg.& Are.conſi.29.diligenter,& mature.6.dub.
e ¶Negotiationes.Mercator non eſt,qui vnā mercantiā facit,ſed qui multas,& quem vulgi opi.ſic appellat.Idem de artifice.Bar.in l.legatis.de leg.iij. & in l.mariti.§.j.ꝗ.de adul.Bar.in rub.C.de conſt.pec.in fi.& ibi quod quando vnā ſolā negotiationé exercet,dr̄ mercator ſi eſt profeſſus, vel mr̄iculatus. ꝑ gl. in l.j.in prin.ꝗ.de tributor.Ang.Are.in §.cūque.in prœ.Inſti.Ale. cōſi.107.4. lib.An autem vſurarius gaudeat priuilegio,vide Bal.conſi.220.lib.3.
f ¶A iuſtitia.Vide Mod.in rub.de verb.obli.*Et de Iuſtiniano vnde dictus, & quis ac qualis fuerit,vide hic per Cagn.nu.29. TROTTVS.
g ¶Doctores.Vtrum doctor ſit illuſtris.& dicatur habere dignitatem, Bar.in l. ex eo.de teſt.mil.& in proęm.C.Bal.in l.j.C.de aduoc.diu.iud.& Sal.in j.cōſt. C.& quod ibi dixi.
h Pom.¶Donatio.Vide Pan.conſi.82.vol.j.conſ.24.& Aret.in rub.ff.de ver. obl. Fel.in proę.Decre.Bar.in l.pe.ff.de off.præſ.vbi videtur text.facere, quod nō valuerit.Alex.remiſsiue,in rub.ff.de ver.ob.Car.conſi.138.& vlt.Pan. in c. intellecto.de iureiu.
i Pariſ.¶Vel non.Vide Ale.in l.filio qué pr̄.ꝗ.de lib.& poſth.Iaſ.in l.ex hoc.ꝗ.de iuſt.& iu.An valeat donatio facta per Conſtantinum Eccleſiæ,Bald. in proę. feu.& in c.j.§.ſi quis per trigin.ſi de feu.fue.contr.& dixi poſt Bart.in l. prohibere.§.plane.qđ vi aut clam.Et quod donatio facta Romanæ eccleſiæ , valet abſq; inſinuatione,in auth.itē & à priuatis & ibi Bal.C.de don.in l.filio qué pr̄.j.de lib & poſth.& ibi Ang.in l.ſi certarum.in pri.ꝗ.de teſt. mil. & ibi Bald. per gl.in cle.j.de iureiur.Spe.in ti de inſtr.edi.§.nunc auté.ver.fi.An ſi Impator dotet eccleſias,& priuilegia cōferat ſucceſſor reuocet,vide bal.in l.pe.C. de bon.quæ lib.& ibi etiā ecōtra,an Papa poſsit alienare terras, & ciuitates eccleſiæ?Et vide per doc.in cl.j in fi.de iureiur.Io.And.in tit. de pa. conſtan. in verbo,ſucceſſorum Bar.in l.pen.ꝗ.de off præſi.Adde quod Abb.conſi 84.j.li. dicit quod non eſſet procul ab hæreſi,reuocare in dubium , an donatio facta per Conſtantinum valuerit.De quo per Alex conſi.24.ponderatis lib.5.& conſi.87.2 li Pau.cōſ.72.Et de alienatione papæ, Bald conſi.38.j.lib. Pau.conſi. 284.& ſeq.Fel.in c.ſolitæ.circa fi de ma.& obe.Are.in rub.ff.de verb.oblig.
k ¶Fraternizare,Imperium & eccleſia dn̄r fraternizare.Vide Bald.in l. bene à Zenone.C.de quadr.præſcr.ver.in tex.ibi,diuino.Adde pro prædictis , quod voluit Rom.conſi.397.quod ſi lex,quoties.C.de rei vend.locum habet in eccleſia eo modo in Imperatore.

l Pom.¶Prӕterea probo.Vide Abb.in rub.de don.& tex.in l.si quis pro vxore. §.fi.j.de don.inter vir.& vx.Vide tex.& ibi gl.in l.si pater.§.1.j.de dona. Pan. consi.27.ad fi.consi.2.vol.

m ¶Donatio.Vide quod scripsi post Bar.in l.1.j.de don.

n ¶Coronationem. An ante coronationem sit Imperator, & priuilegia possit cōcedere?vide latè Fel.in c.eam te.de rescr.Dec.consi.194.viso tenore pri.du.

o *Imperator. Et quod doctor non dicatur ante coronationem. vide Gaspar Valasc.in l.imperiū.nu.105.de iur.om.iud.Bal.in Auth. habita & ibi Bologni. nu.129.C.ne fil.ꝓ patr.de episcopo electo nondū à rege cōfirmato vide Igne. in l.necessarios.§.non alias.parte 2.nu.126. TROT.

p ¶Sunt idem.Vide Imo.in rub.de ver.obl.*Latius tñ patet principis nomen nā cuiuscūq; rei aut negotij author seu prim⁹ ī ordine,seu melior,aut maior princeps dicit.vt per Tiraq.de iure primig.in prӕfatione.nu.36. TROT.

PRIMA CONSTITVTIO.

1 *Omne & totum differunt.*
2 *Sanctio pluribus modis accipitur.*
3 *Imperator an sit dominus rerum particularium.*
4 *Imperator,an possit rem meam alteri dare.*
5 *Ciuitas legem condendo,non potest auferre dominium rei meӕ.*
6 *Imperator quando possit mihi auferre dominium rei meӕ per rescriptum.*
Lex,& rescriptum Principis differunt.
7 *Defensorem seu protectorem aliquem suscipere,quid importet.*
8 *Peritis quando credatur,& an deponant cum sacramento.*
9 *Et quando vnus sufficiat.*

Omnem. Ista ꝯstitutio diuiditur in quinq; partes. Prima vsq; ad vers.sed cū vos tractat in gñe post ꝯpilationē factā necessario,tradēdo modū legēdi istā ciuilē sapiētiā. ibi scđa pars,vbi ponit ꝙ doctores debent scire qd doceāt, & siłr scholares qd eos sit docēdū,& durat vsq; ad ver.ī tertio autē anno.Ibi tertia,vbi ponitur qd olī legebat,& durat vsq; ad versi.nos vero.Ibi quarta,in qua ponit qd hodie tenēdū sit,& durat vsq; ad versi.hӕc aūt tria.Ibi quinta,quӕ diuidit in plures partes,& ibi dicā.Et sic pone casum licet malè possit poni, qa nō est accidentia facti,ꝙ post perfectionē legalis scietiӕ, Iustinianus alloquit ī suo pricipio,& tradit modū addiscēdi (al's adipiscēdi) & approbat illud qđ ꝑ eloquētissimos viros,quos noīauit ī rubrica, factū fuit. Modo opp.ad prīcipiū,qa certū est ꝙ dictio,oīs,seu oē,est nomē vniuersale,qđ qdē verificat ex pluribus,vt l.si plurib.de leg 2.Sed legislator loqtur de tota ciuili sapiētiā purgata, quӕ vnica est, & sic nō cōuenit ista vniuersalis propositio.Cuius timore gl. exponit oēm,id est totā.[a]Et ita exponit Iac.de Are.Et ꝑ opi.gl.& Ia.ha

a

1 bemus gl.†.expressam,quӕ ponit differentiā inter adiectiuū, totū,& oē.†vt est gl.Inst.de societa.ī prin.& j.§.itaq; cū. post princ. in gl.ibi,q incipit,id est totius sciētiӕ iuris ciuilis. Vel potes dicere alio mō,ꝙ iste tex.nō loquit īpropriè,videlicet qđ Iustinianus ñ habuit tm respectū ad solā ciuilē sapiētiā, sed ad multas ꝯstitutiones,& decisiones antiqtus factas,qđ voluit sentire gl.tua.Et sic vr posse dici,qđ istud nomē,oē,ꝓpriè stare possit. Itē ꝙ dr hic, ꝙ sanctio purgata est,& sic vr ꝯprehēdere ēt eas quӕ pœnā nō imponūt,cū tñ sanctiones pœnā imponāt:vt §.sanctӕ,Institu. de re. diui.& Institutionibus in ꝓœmio.Cuius timore fuit facta gl.q incipit,sanctionem.

2 †Et appellat sanctio pluribus modis, vno mō strictè,vt illa quӕ est pœnalis, & de illa nō loqtur hic. Alia largè,

b & de illa loqtur hic.Quӕro, dr hic omnē sanctionē totius reipublicӕ nostrӕ,id est toti⁹ nri Imperij.Quӕrit gl.sup verbo,sanctionē,nunqd ſm

3 †ꝙ Impator dr habere dñiū vniuersalis iurisdictionis ita & particulariū rerū? Quӕ q.fuit antiqtus agitata inter Mar. & Bul. Et primò vr ꝙ sic q ille est dñs vniuersalium, ita & sic particulariū rerū,vt ē tex.in l.deprecatio.j.ad l.Rho.de iac.& l.bñ à Zenone.in princ.C.de quadr.pscrip.Itē aduerte,qa gl hic leges inserit, q faciūt ad illā q.nūqd prīceps possit donare rē meā? Quӕ vr idē cū prima,sed tñ sunt omnimō diuersӕ,& allegat gl.hic l.itē si verberatū.§.itē si fortè.j.de rei vēdi.& l.Lucius.j.de euic.vbi trāsfert dñiū illius rei,q erat sua.qa nō suӕ rei nō posset trāsferre dñiū.ar. l.id ꝙ nrum.j.de reg.iur.Itē ꝑ l.qris.j. de natali.resti. In ꝯriū facit, qa dñiū insolidū penes duos esse nō pt,vt l.si vt certo.§.si duobus vehiculū.j.ꝯmo.Sed ego video ꝙ dñia rerū sunt singulorū,vt insti.de re.diui.§.singulorū.ergo ñ principis.Prӕterea,rei vēdicatio dat dño,vt j.de rei vēdi.l.ī rem actio. sed ego video,ꝙ singulares hoīes pñt res vēdicare, vt l.j.de rei vendi.& sic sunt dñi.Si ipsi sūt dñi,ergo nō princeps.Quid dicēdū?Gl.hic dterminat,ꝑ opi.Bul. ꝙ Impator ñ sit dñs pticulariū rerū.Ad leges ꝯrias,& ad text.istū q dt,nrӕ,& ad l.depcatio,& ad l.bñ à Zenone.rñdet ꝙ rōne ꝓtectionis & iurisdōnis Impator dr dñs mūdi, [c] qa tenet totū mūdū

c dfendere,& ꝓtegere,& sic oppositio verbi nrӕ,pt referri ad dñiū, & tūc nō refert ad Principē.Interdū rōne ꝓtectionis, & tūc refertur,vt hic.Itē ꝓbat,qa ego video, qđ rōne ptectiōis vel administrōnis dr qs esse dñs,vt l.interdū.§.q tutelā.j.de furtis.& l. q fundū.§.si tutor.j.ꝑ emptore.Et hӕc opinio ē vera,q sequtur hic Iac. de Are.Et ad l.itē si verberatū.& l.Lucius s alle.rñde ſm gl.hic positā in ver.sāctionē.ad fi.& est vera.& dicit ꝙ pp delictū possessoris,&c.Alia sol.ꝙ ibi ꝯcedebat ī fauorē militiӕ ꝯcedēdo in prӕmiū,ex quo bñ meruerat.Sed scđa sol.ē vera.& ꝯgruit.l.Lucius & ibi no.ī gl.Sed ad l.itē si verberatū.ñ ē ꝯgrua sol.qa ibi gl.dt ī §.itē si fortè ꝙ Impator aliqd tradiderat possessori,à quo trāsfertur ista possessio:sed si eēt verū ꝙ pp delictū possidētis hoc faceret,ñ esset necesse hoc facere.s.ꝙ daret possessori,sed sufficeret solū ꝗ auocata esset ab eo,vt d.l.Lucius.& iō dic;ꝙ ibi in fauorem militiӕ,ſm primā sol.hic positā,q ꝯgruit illi legi.& scđa ꝯuenit l.Lucius,vt s. dixi.Ad l.ꝯriā hic alleg.rñde vt ī gl.& bñ.Tene primā sol.Ad l.i.hic

d alle.rñde,ꝙ ibi ē spāle.¶Quӕro,ſm Ia.de Are.dnūqd † Impator

4 possit rē meā alij dare. Sed tu dices,ꝙ est iculcatio verborū cū q.

e prӕcedēti.Ego dico ꝙ nō est verū,imo ē penit⁹ diuersa.Circa qđ vr primò dicēdū,ꝙ nō possit donare,cū certū est ꝙ id qd nrum ē, &c.l.id qđ nrum.j.de reg.iur.sed ista est talis,ergo, &c.In ꝯriā faciūt palleg.ll.itē si verberatū.& l.Lucius.Quid dicendū?Iac.đ Are. vtit aliqb.verbis.nō tñ pfectè,& dr ꝙ indistictè nō pt.arg.palleg. l.id qđ nrum.Sed interdū ex cā pōt.vt legē ꝯdēdo, interdū cognoscēdo,& tūc spectat snīa,vt in §.j.in aut.de ince. nup. & C.de mulie.q seruis ꝓpri.l.vnica.& ex.de heret.cū.ſm li.vj.Interdū spectatur snīa ꝯdēnando,vt q totū ti.de bon.dam.C.& ff.& l.si qs in tātā.cū gl.sua.C.vñ vi.in gl.sup verbo,amittat.Interdū trāsfert iurisdictionē exercēdo,seu extēdendo,vt l.fi.C.de iure do.dūmō ñ erret in executione,vt no.ī l.elegāter,circa pri.j.de pig.act.tūc.n.nihil trāsfert,vt ibi no.ī gl.j.iterdū mediāte ꝯtu priuat me dñio rei meӕ:& hoc dupliciter,qa partē hēt ī re q trāsfert,& tūc recurre ad l.j.C.de vēd re.fisc.lib.10.interdū nullā partē hēt:& tūc recurre ad l.j.ij.& iij.C.de quadri.prӕscrip.Et his dictis vr cōmētus Iac.đ Are. Sed tu dic,& melius,& sic qro nūqd legē ꝯdēdo possit simpłr au-

f ferre dñiū rei meӕ sine aliqua cā.Et dico ꝙ nō,vt dr Inn.in c.q in

5 ecclesiarū.ex.de ꝯst.in c.qa plerīq;.de immu ecc.¶Itē†qro qd de ciuitate:Dico idē multo fortius,ꝙ ēt legē ꝯdēdo,dñiū rei meӕ sine cā auferre nō pt.Et sic itelligo.l.toties.§.fi.j.de polli.cū cā possit.& sic itelligo l.fi.priuatus.j.q & à q.§ lex nō ē alibi.Sic itelligo. l.vēditor.§.si ꝯstat.j.cōia pd.q.§.ē ſm qtū ad hāc nām magis q aliq alia lex,q sit ī mūdo.Ad qđ facit gl.ī l.j circa fi.magnӕ glo.C.q sit lō.ꝯsue.vbi tenet expsse, ꝙ qlibet vniuersitas hoc facere ñ posset, & sic ciuitas,vel aliud collegiū,hoc nō posset facere,ꝙ aliqd minuat đ pǐmonio meo.Ex quo ꝯcludo ꝙciuitas sine cā nō posset

6 auferre dñiū rei meӕ.¶Itē qro†qd de rescriptis? Et dicim⁹ ſm gl. ꝙ ñ:vt l.j.j.đ ꝯst.prin.& l.quoties.C.de pci.imp.offe & l.fi.C.si ꝯi⁹ vel vtil.pub.vbi sine cā prescriptū nō pōt me priuare dñio.Iac.Bu. dicebat ꝙ allegata gl.đt verū.s.ꝙ nō possit ex volūtate,qa ñ vult. sed ex possibilitate,sic qa ex quo Princeps ponit clausulā derogatoriā.vt ī d.l quoties.ēt in eiusdē ptāte sit,eādē clausulā derogatoriā tollere,dicēdo ñ ob.tali lege.Qđ nitit ꝓbare tali mō, qa q hñt eādē cām ꝓductiuā,hñt eūdē effectū,vt l.de qb.j.de legi.sed eadē est causa legis & rescripti,qa à volūtate.& cōsensu tm cāt. ergo debent

ADDITIONES.

a *Totā.Sic ēt in l.1.§.si pecunia.j.depo.l.si q.d relictū.de leg.1.l.Gaius.so. ma. l.fi.C.mand.Et ecōtra totū ꝑ oī l.maximū.C.de lib.ꝑte.Quo aūt differant totū & oē.vide gl.& Bar.in l.si vn⁹.§.pactus.đ pact.Bar.ī l.moschis.đ iur.fis.TRO.

† Claud.¶Oē.Habemus etiā gl. quӕ ponit differentiam inter totum,& vniuersum in l.nihil est aliud.j.de verb.signi.

b ¶Dicitur hic.Vide gl.in cle.sӕpe.in versi.cōstōne sancimus. de verb. signi.q dicit,ꝙ sanctio est cū pœna, & constitutio sine pœna. Vide ibi omnino And. Barb.Vide etiam Decium in rub.de consti.2.lectura.

c †Dñs mūdi Qualiter Imperator sit dñs mūdi,vide late Bar.in l.1.§.ꝑ hāc.j.de rei vēd.& vide ꝑ eūdē in l.hostes.in 1.q.de captiuis.Bal.hic.Et dū Bart.dicit, ꝙ Imperator nō est dñs rerū particularium.idem tenet Alex.consi.76.in causa & lite.lib.2.& cons.112.in causa & lite vertente.4.lib.

d Barb.¶Iac.de Are.Adde quӕ dixi in c.quӕ in ecclesiarum.de consti.& vide Io.And in consi.306.an ciuitas possit donare bona sui ciuis alteri?.

e ¶Rē meā.Qđ Imperator nō possit rē meā donare,vel auferre, ēt legē cōdēdo sine cā.sed cū cā sic.Vide Bar.in l.fi.C.si cōtra i⁹ vel vti publ.ꝑ Bal.& Ang. in l.2.in prin.C.de quad.pscr.& sing.ꝑ Bal.in l.fi.C.sen.rescin.ñ pos.Adde Bal. cōs.14.& seq.3.li.& cōs.278.2 li.& 325.3.lib.Ang cōs.17.& 129.Io cōs.143.li.vbi dicit,q cā semp psumitur in principe.Pau.de Ca.cōs 227.Pom.¶Prӕter vide Ale.cōs.125.4.vol & Prӕpo c.quo iure.8.dist,& Pan.cōs.vlt.vol.j.Ang Aret. in §.Inst..de of.iu.di.vide of.Imo.consi.44.& consi 146.

f ¶Dñiū.Vide Bar.in l.ambitiosa.de decr.ab or.faciē.& ī j.cōst.Cod.§. quibus. in fi.& in l.fi.de appel.recip.& in v.q.prin.in fi.in l.oēs populi.& qđ dixi post Bar.in l.ꝓhibere.§.plane.qđ vi aut clā.dixit tñ Bal.ꝑ illū tex.cū gl.in l. de latronū.C.q ad liber.pcla.nō li. qđ tenet statutū, ꝙ bāniti efficiātur capiētiū, ꝙ dicit a ibi nō reperiri.Et pōt ciuitas ꝓ pace habēda res ciuiū donare.Bal.& Ang.in l.bñ à Zenone.C.de quad.pscrip.Et pōt facere statutū qđ in causis ꝓcedat summarie appellatione remota:& sibimet cōcedere priuilegia,Bal. in l.si C.quorū appell.& vide Ang.in l.2 C.de quadri.prӕscr.per illā l.vbi tenet ꝙ ēt sine cā princeps pōt mihi auferre dñiū.Et idē in l.itē si verberatū.§ j.de rei vend.Quod ciuitas,possit intelligo facta debita recōpēsatione,vt per Bal. in d.l.itē si verberatum per Bar.& alios in l.fi.j.de pig.act Ang.in consil.136.Et in consi.62.& in cōsi.52 & in l.3.§.si is.ff.ꝙ quisque iur.& in l 2.j. de his q sunt sui vel alie.iur.& ibi Bar.& Ang in l.item si verberatum.§.1. tenet ꝙ de plenitudine potestatis,ēt sine cā possit Imperator auferre mihi rē meā.Adde vltra allegata in prӕcedenti mea additione Ro.consi.310.inci. omnipotentis vers. est etiam conclusio Abb consi.vlt.1 lib.

dēnt eē paris potētiæ. Sed ꝑ legē pōt, ergo & ꝑ rescriptū. vt s̄. ꝓbatū est. Maior ꝓpositio est vera, qa ea q̄ dependēt à ꝯsensu. &c. Sed minor, seu scda ꝓpositio, sm logicos, qd eadē sit cā ꝑ oīa rescripti & legis, nō est vera, vt ꝓbabo quare, &c. nā l. dicit, qd leges fiūt cū magna deliberatione, vt l. humanū. C. de legi. sed rescripta ex quadā importunitate, & indeliberatè ꝓcedunt. vt l. j. C. de peti. bono. subla. Et hāc rōnē inter leges & rescripta vltra rōnē meā ponit gl. extra. de ꝯsti. c. j. li. vj. Et si tu iudicare velles, diceres, ꝙ ītelligis in rescripto, qd ꝯstat tūc, ꝙ cū deliberatione fuerit cōcessum.
a Sed r̄ndeo, & dico[a] qd ptātē legis ꝯdēdæ Princeps hēt à Deo, vt in aut. qūo opor. epi. §. j. Sed possibile est, qd legē ꝯdēdo, vel rescriptū, ꝯcedat aliqd qd repugnet legi diuinæ, vel charitati, sed sic ꝯdēdo, repugnaret, quare &c. Sed q̄uis lex Dei possit distingui in his q̄ nō inducūt peccatū. vt no. in l. j. de ꝯsti. prin. vt in testō reqrunt septē testes, & lex Dei dicit, quod in ore duorū vel triū stat omne verbū: qa tn̄ in his quæ peccatū inducerēt, lex nō valet, ergo multo min⁹ rescriptū: qa dēt ꝯtinere honestatē, vt iiij. dist. erit aūt. ¶ Itē dr̄ hic, qd iura protectionis & defensionis dicūtur spectare ad
7 principē. Quæro, qd † importēt ista verba,[b] recipio te in ꝓtectorē
b & defensorē meū?[c] † Cano. se de hoc expediūt, & dicūt, ꝙ si quis
c reciperet sub defensione ecclesiæ, nō dēt eum ecclesia defendere
† cū armis, sed vr̄ ei magis reuerētia deberi q̄ alteri; ꝓbat ex tex. c. recepimus. extra de priuil. cū gl. ibi posita. Sed nos possumus ꝓbare oppositū, ꝑ verbū ꝓtegere, vr̄. n. importare cū armis defendere, vt est tex. & gl. in l. desertorē. §. fi. j. de re mili. Itē pt ꝓbari in l. j. & fi. C. de profes. & med. li. x. qcqd isti dicāt. Sed si loqueris in mā̄ ꝯctuū, de quorū nā̄ est iudicialis defensio: vt l. fi. C. de ac. emp. cū si. tūc intelligit sine armis. Vbi aūt nā̄ ꝯctus nō repugnat, dico ēt
8 ꝙ tenet dfendere cū armis. qd no. ¶ Itē no. hic, ꝙ illis † q ꝑiti[d] sūt,
d est credēdū.[e] Et sic dt Odoff. ꝙ si dubitat de vulnere an sit morta-
e le, vel nō, ꝙ sit remittēdū iudicio, & testimonio medicorum.[f] Ad
f qd facit. l. semel. de re mili. li. xij. & tex. in c. significasti. in fi. ex̄. de homici. & in hmōi punctis habemus tex. infinitos: vt in alluuione, de quo recurrit ad rusticos, vt ē gl. §. ꝑtereà. Instit. de re. di. ver. planè. gl. lōgiori. Sic in siꝉi, si tractat de domo, recurrat ad magistros, vt in cor. de non alie. §. ꝙ āt, & no. in Spe. in ti. d ꝓba. §. fi. cir-
g ca fi. Sed aduerte, vidimus de istis peritis, ꝙ debet eis credi.[g] Quæro nūqd credit eis simpꝉr: an vero cū sacr̄o, vt dicimus ī teste? Certè vr̄ dicēdū ꝙ nō, vt l. j. §. j. cū gl sup verbo, vel duæ. j̄. de vē. inspi. & qd in simili hr̄ ī l. iurisiurādi. C. de testib. in gl. & ibi dixi. In ꝯriū vr̄ alia gl. in ver. ab his. in l. cōparationes. C. de fide inst. vbi tractat de ꝯparationis mā̄, recurrit ad tabellionē, & sic ꝯ. Quid dicem⁹? Breuiter credo esse verū: qa si q̄ris nūqd deponat cū sacramento apposito assertoriè: & sic ēt dico ꝙ non. Et sic intelligo primas gl. Rō, qa ius nō dēt facere, vt qs incidat in ꝑiuriū. vt l. j. C. de indi. vidui. & l. j. C. si aduer. ven. & sic est impossibile ꝑfectè scire ꝙ nō cōstat: qa posset decipi. Pro quo facit tex. in ꝑalle. l. j. §. j. ff. de vē. inspi. qa dt, ibi dēre referri ꝑgnantē videri, vel nō, qd qdē in teste non admittit, ꝙ in obstetrice admittit, vt ibi tex. & sō lex admittit ad talē rōnē, qualē referre pōt. Sed si tu q̄ris de sacr̄o ꝓbatorio tūc dico ꝙ sic, qa euitatur ꝑiuriū, & sic intelligo gl. ꝑall. l. cōparationes. Præterea ꝓ hoc vr̄ bon. tex. cū gl. in l. hac edictali. §. his illud, ver. mobiliū vero. C. de secun. nup. vbi medio iuramēto ꝑ æstimatores fit æstimatio rerū mobiliū donatarū vxori, q̄ transiuit ad scda vota. & ꝓ hoc habemus l. nemini. C. de aduo. diuer. iu. vbi doctor deponit de peritia sua, & tn̄ iurat, qd intellige, vt dico. ¶ Itē potes
h ex hoc videre, vtrū, & qualr̄ debeāt iurare doctores,[h] qn̄ dponūt in examinatione scholaris apud epm̄, vel archidiaconum pro ipso ad doctoratus apicē ꝓmouēdo, quē paucissimi rectè attingunt
9 sm Cy. hic in lec. ¶ Itē † q̄ro, nos dicimus, ꝙ ꝑsonę istæ admittunt
i ad deponēdū de arte, & peritia: nūqd sufficiat vn⁹,[i] cū alibi dicat, Vox vnius, vox nulli⁹, vt l. iurisiurādi. C. de test. nūqd, & hoc hic erit? Sol. Circa hoc dico, ꝙ aut in ciuitate reperiūt plures periti, aut vnus tm̄. Si vn⁹ tm̄, tūc dpositio vnius sufficit. Si plures, & tūc n̄. vt tex. in corp. de nō alienā. §. ꝙ aūt. ver. & vt neq;. colla. ij. q §. de
† sacramēto ꝓbat. † & est no. & sic est arg. ꝙ si qs ē aduocatus illi⁹ q est vulneratus, ꝙ habet tacere in positionib. ꝙ si sint plures ī ci-
k uitate periti, & pars ponit vnū, hic habeo tacere,[k] & in ꝯclusione apponere postea, ꝙ reperiant plures, si vn⁹ tm̄ ꝓponit, quia tunc nō sufficiet, & vide quod no. in l. decem, & ibi dixi. j̄. de verb. obl.

ADDITIONES.

a ¶ Et dico. Vtrum princeps possit tollere q̄ sunt iuris ciuilis? vide qd no. in l. j. in fi. j̄. de consti. prin. & dic sm Bal. sing in l. fin. C. se n. rescin. nō poss. ꝙ poterit auferre dn̄ium acquisitum per sententiā cum sit de iure ciuili, per no. in l. ex hoc iure. j̄ de iusti. & iure. Et sic cùm possit tollere ea q̄ sunt iuris ciuilis poterit tollere totale dominiū. Quod perpetuò tene menti. Vide tamen Bar. in l. fi. C. si contra ius vel vtilitatem publicam.

b ¶ Ista verba. Adde no. Bar. in l. stipulatio ista. in prin. de verb. obl. Quid autem importet si quis submittit se protectioni superioris, habetur per Cy. & Bald. in l. j. C. si quacunq; ꝑd. pot. ad fi. & quid si statutū dicat, talis sit extra protectionē cōmunis, per Cy. in l. j. C. de natura liber. Et hic adde Pe. de Anc. ī cōs 92. & per Mod. in c. ol m. de accu. vide tex. & gl. in c. ego. in verbo, saluo de iureiur. per Bar. in l. j. C. de excu. mun. li. x. Adde quid importent illa verba, submitto me protectioni. Dicit Bal. consil. 400. i. li. & an per submissionem simplicem quis videatur dare iurisdictionem in terris suis illi domino? vide Bald. cons. 393. in. tres marchiones. ij. lib.

c Paris. ¶ Et defensorem meum. Vide Barb. latè in consi. 61. vol. 4. vbi etiam ponit an taliter recipiens teneatur etiam defendere sumptibus. Adde Fel. latè in c. proposuisti. extra de proba. Alex. in consi. 148. vol. 2.

† Claud. ¶ Defensorem meum. Et quid importent ista verba prolata à principe. vide per Pan. in c. recepimus. v. notab. & in c. ex parte, ij. per illum tex. de priuil. & cons. 12.

d * Periti. Peritus ꝙ dicatur, qui ter se bene gessit. hēs text. in l. 1. C. de athlet. li. x. & ibi per Bar. Peritos autem sufficit adhiberi qui intelligant rem, & si non sint magistri artis, vt per dd. & maxime Alciat. in §. eadem, in l. j. nu. 37. de ver. ob. & ibi quot requirantur. & si discordent quibus stetur & alia in materia. TROT.

e Poma. ¶ Illis qui periti sunt est credendum. Vide Ale. in cons. 148. vol. & consi. 26. & cōs. 15. in 1. vol. Pan. in consil. 21. vol. 1. Fel. in c. ne innitaris. de const. & in c. proposuisti. de prob. & vnum verbum. in c. qm̄ contra falsam. in 3. no de prob. & aliquid in c. pe. 3. notab. eo. ti. & in 8. notab. & in fine apparatus, & aliquid in c. veniens ver. 4. inquantum. de test. & in c. fraternitatis. de test. & c. de testib. ver. fallit. de testi. in c. nostra. in fi. eo. ti. & in c. cum causam, ver. tertio tempora, de test. & in c. tuis quæstionib. e. ti. & c. quia indicāte. de præscr. & Cæp. cons. 28. in ij. dubio. & cons. 53. & Barb. consil. 27. 1. vo. & cons. 46. eo. vo. Ro. cons. 255. Pan. c. j. de iudi. Bar. in l. j. de ven. inspic.

f Medicorum. Pro vulnerib. recurritur ad medicos, qui testificantur in arte sua. Vide an iurent, & qualiter. & adde Bal. hic, qui dixit, ꝙ vbi tales deponunt super tali facto, cuius veritas perfecte haberi potest, vt est in agrimensore & similib, tunc debent iurare de veritate, nō de credulitate. vt etiam est de mēte Bar. hic. Et tu adde Bal. hic. & vide Ang. de Aret. ibi addit. ad tract. malefi. in verbo, cicatrix.

Paris. ¶ Adde etiam ad istam materiam, ꝙ vbi aliquid relinquitur iudicio medicorum, vel similium sufficit tales esse peritos in illa arte, licet non essent doctorati. Vide signāter. Ias. in l. ij. prope finem. j̄. quod quisque iur. in alium, &c.

g ¶ Eis credi. Qualiter autem debeat procedi ad inuestigationem medicorum pro vulnere an sit remansura cicatrix: vel an aliquis sit infirmus, dicit Bart. multum no. in l. semel. C. de re. mili. li. 12. quod talis denunciatio facta per medicum nihil operatur, nisi de hoc præcedat diligens iudicis inquisitio. & ideo debet apparere de hoc in actis, qd no. secundū eū ibi, & idē ibi Ang. de hac materia latè per Speculatorē in ti. de ꝓbatio. §. fi. ver. hoc quoq; in ij. parte, & hic refert Bar. vide gl. in c. fraternitatis. de fri. & male. ꝑ Canoni. in c. proposuisti. de probationib & ibi Bal. dicit ꝙ nō dicuntur propriè testes. latè per modernos ī c. significasti. el 2. de homici. vbi vide. Et de hac materia vide Ang. plenè in l. si vacantia. C. de bo. vac. lib. x. & aliquid per Lud. in l. j. §. fi. de ver. obl. per Bar. & Ang. hic.

h ¶ Iurare doctores. Qūo credatur doctori de scholari: vide in d. l. neminem. C. de aduo. diue. iu. & latè per Abb. in c. proposuisti. de prob. per Ang. in rep. d. l. si vacantia.

Paris. ¶ Vide Fely. in c. ex literis. ad fi. extra de constitu.

i ¶ Sufficiat vnus. An vnus vel plures medici requirantur ad deponendum, & quid de similib. vide Bar. in l. ij. C. de ponde. auri. lib. x. & in l. fi. ad leg. Cor. de sicar. & in d. c. significasti. Bar. in l. j. §. fi. de ver. obl. Bal. in l. directæ. C. de test. man. & vide per mod. in d. c. significasti. per Lud. in l. j. §. fi. de ver. obli.

Paris. ¶ Vide Fely. in c. proposuisti. ver. secunda conclusio. extra, de probationib.

† Clau. ¶ Sacramento probat. Vide circa hoc, quæ requirantur, & quales esse debeant, Alex. cons. 15. vol. j. circa fi. & cōs. 25. & vide Imo. & Are l. 1. in fine. j̄. de ver. obl. qui multa dicit in materia. vide etiam Pano. repetentem omnes istas quæstiones in c. proposuisti. de probat. vbi etiam ponit an sententia istorum possit retractari.

k ¶ Habeo tacere. Dēt ergo probari ꝙ in ciuitate est vnus solus, ad hoc, vt vnius solius depositio sufficiat. Et hæc est mens Bar. de materia vide in c. proposuisti. de proba. in c. significasti. el 2. de hom. & mens Bart. hic est dare cautelam aduocato, vt si iudex accipiat vnum peritum tantū, ꝙ aduocatus sileat, quia si sentētiam habebit pro se benè est, si autem contra, potest appellare, quoniam iudex debebat capere duos peritos. Adde vt pulchrè Bal. consi. 302. ij. lib. & vide quod voluit Rom. consi. 20.

§. Sed cum vos. Hic ponit quid scire expedit doctoribus, & scholarib. qd docēdū sit, & qd ꝑ doctores legēdū, vsq; ad §. & antea qdē. in text. ibi necesse sit id
1 est, vtile, † aliàs importaret necessitatē. Sed op. & video ꝙ ēt nō incipiētes ab institutionibus efficiūtur sapiētes, sed expone, vt dixi.

ADDITIO.

a Clau. ¶ Vtile. Sic sumitur in l. vnica. iuncta gl. l. j. de offic. præfec. præto.

1 *Lex per non vsum non tollitur, sed deuiando, vel à recto diuertendo.*

§. Et antea. Sicut expedit scire qd sit legendū, & qd docēdū, tā scholaribus, q̄ doctoribus: ita simpliciter scire expedit qd olī legebat, & tradebat, qm̄ opposita iuxta se po-
1 sita, clarius elucescūt. † Quæro nunqd ꝑ desuetudinē[a] tollat lex?
a Gl. de hoc dicit hic. & in corp. de hæ. & fal. circa prin. sub verbo neglectas. & inst. in procemio. §. igit. in gl. fi. ꝙ debes intelligere tolli ꝑ desuetudinē.[b] seu deuiādo, seu deuertendo à recto intellectu,
b sed ex eo ꝙ non vtatur absit à seculo: & vr̄ hic quod tollebatur
† † eodem modo vt dixi. Pro quo facit tex. hic, & insti. in ꝓœmio.

ADDITIONES.

a ¶ Desuetudinem. Io. And. & Abb. in c. Io. de cle. coniū. dicit, ꝙ quandoque non vsus non habet in se aliquem tacitū actū contra ius, & non tollit legem, nec inducit consuetudinē. Secus si haberet in se tacitū, & vide etiā q̄ no. Cy. in l. 2. C. q̄ sit lon. consue. in q. an ex factis negatiuis inducatur consuetudo. & Bald. in l. de quibus. in versi. modo quæritur an ex non actib j̄. de legib. Et hic adde Iac. de Bel. in auth. de hære. & falc. in prin. Cy. l. ij. ver. expediti. C. quæ sit lon. consue. in 2. q. per doc. in c. fi. in prin. de consuetud. in 6.

b ¶ Tolli per desuetudinem. An per desuetudinem lex tollatur. adde Cy. in l. fin. C. de iur. do. impetran. vbi dicit nunquam legem, vel statutum tolli per non vsum, sed per contrarium vsum sic, & quòd tollatur lex, videtur tex. in l. receptitia. in prin. C. de const. pec. ibi inusitato. ibi Bal. in prin. adde quæ no. in c. j. de treug. & pac. & quæ dixi in l. de quib. de legi. Adde Angel. consi. 104. & seq. Bal. cons. 117. 3. lib.

† Clau. ¶ Tollebatur. An lex tollatur per desuetudinem vide latissime per Fely. vltra omnes. in c. j. de treu. & pac.

1 *Notarius debet ponere in instrumento nomen contrahentium nouum & vetus, item cognomina.*
2 *Nominis mutatio quando sit permissa.*

§. Nos vero. Reprobatis modis antiquis tradendæ ciuilis sapientiæ, & studio ꝙ scholares faciebāt, tradi modū quē scholares tenere debent in addiscendo, & doct. in legendo siue docēdo, & hoc vsque ad ver. hæc autem tria. Modo aduerte, qđ mutatur nomē in §. sed quia. ver. discipuli, q facit
1 mētionē de noīe antiquo, & ponit nouū. qđ † facit ad ar. ꝙ tabelliones dēnt ponere in instr̃o nomē ꝯhentiū. s. nomē vetus, & nouū. Ita alias habemus, qđ ēt cognomē, vt l. Lucius Titius testō facto.
2 j. de fidei. lib. quo etiā vtimur in ꝯctib. & testīs. Sed adde, † qđ in-
a terdum fit mutatio noīs a authoritate legis, & tūc est licitū vt hic. Interdū fit ab ipso eodē, & tūc interdū fit, fraudulenter, & tunc incidit in pœnā falsi, vt l. falsi. in tex. & gl. j. de fals. Interdū, fit gñalr, & ad libitū, vt ab ista hora volo vocari talis. Ista mutatio non nocet, qa nō in fraudē est facta, l. j. C. de mut. no. & no. l. falsi. pal. ī pr.

ADDITIO.

a ¶Interdum fit mutatio noīs. Vtrū liceat sibi nomē mutare, adde Bal. & Iac. but. in pr. C. & Bal. in l. demonstratio. in fi. prin. de cōdi. & de. per Abb. in ꝓem. Decre. & vide bal in l. filiū. C. de suis, & legi. Et de mutāte nomē Guelphū, vel Gebellinū. Pro quo tex i l. hoc iure. §. fi. j. de do. & qđ bal. in l. j. C. ad l. Viscel. & dicit bal. in rub. C. de fid. instr. ꝙ q mētitur nomē suū in cōtrahēdo vel. in instr̃o dr̄ falsū cōmittere l. falsi nomini. ff. de fal. & de mutādo nomē, Vide bal. s̃ in prin. digest. in 12. q & in l. fi. C. de hær. inst. Mod. in c. accedens. de falsis.

1 *Hypothecaria & pignoratitia quomodo se habeant.*

§. Tertii. Aduerte ad q̃dam gl. q̃ alibi meliorē nō habes, & dicit, ꝙ vult dicere æmulor. i. inuideo, vel sequor, vel imitor. Sed prima expositio est verior, sed tñ aduerte. ¶Quæro
1 † q̃uō actio hypothecaria, & pignoratitia se hēant & q̃uō conueniāt, & q̃uō differāt. Dico hoc modo, Si quidem loqmur de pignoratitia directa, dic qđ differt ab hypothecaria natiuitate, vtilitate, & vita. Natiuitate, qa hypothecaria nascit̃ ex solo ꝯsensu, vt l. si tibi decē. §. de pigno. j. de pac. & ibi dixi. & l. j. §. ꝓ seruū. j. de acq. po.
a & l. 2. C. qui pot. in pig. ha. Sed pignoratitia actio a nascit̃ rei interuentu, vt inst. qui. mo. re ꝯhi. ob. §. fi. Et rō differētiæ est, qa cum directa ꝯpetat debitori soluta pecunia, ad repetendū pignus. l. si cū vēderet. ibi, recipere. & l. si rē. §. oīs. j. de pig. ac. oportet ꝙ rei interueniat traditio, aliàs nō posset repetere. qđ secus est in hypotheca
b ria, qa absolutè ꝯpetit. Itē differunt vtilitate, b qa pignoratitia est actio bonę fidei, hypothecaria vero est stricti iuris, vt in gl. inst. de act. §. actionū. Itē vtilitate differunt in alio, q̃a pignoratitia ꝯpetit directa, & ꝯria, directa debitori ad repetēdum pignus, & creditori ꝯria si fecit expensas in pignore, vt l. si necessarias. j. de pig. act. sed hypothecaria solū creditori. Itē differunt vtilitate, qa pignoratitia sp̃ est psonalis, & hypothecaria est in rē, vt l. pignoris. j. de pig. & ꝯpetit ꝯ quēcunque possidentē, sed pignoratitia solū debitori,
c q̃ ꝯpetit ex ꝯctu. Itē differunt vita c hoc modo, qa actio pignoratitia durat 30. an. actio hypothecaria interdū durat x. an. interdum 20. interdū. 30. interdū. xl. vt no. in l. cū notissimi. C. de præscr. 30. an. & C. si aduet. cre. l. j. & ij. Sed tñ aduerte nunqd illud qđ dicim⁹ qđ pignoratitia nascit̃ demū re interueniēte, sit ꝯria, vel directa?
d de directa est certū ꝙ nō. Sed si q̃ris de illa, quæ ꝯpetit creditori, d tunc secus, quia solo consensu nascitur. vt l. j. de pig. act. quod no.

ADDITIONES.

a ¶Pignortiatia act. Limita per Bar. in l. inquilimo. ver. sed pone. de dam. infe.
b ¶Differunt vtilitate. No. hāc differentiam inter pignoratitiam & hypothecariam. Aliam differentiam vide Bar. in l. si rem. §. propriè. j. de pig. act. per Mod. Inst. de act. §. actionum.
c ¶Vita. Pignoratitia est semper personalis, sed vtrū de iur. can. sit in rē scripta ita ꝙ forte soluta cōpetat cōtra emptorē pignorū, & cōtra quēlibet possessorē. Inn in c. cum constet. de pig. dicit quod est mera personalis. Allegat hic nota. subdit ibi Host. ꝙ quomodocunq; actum sit. nō est vis, qa quicunq; pro possessore tenetur. & sic est ambulatoria. ita refert, & latius Bal. in c. j. de feu. dat. in vicem l. commisso. limita per eundem Bal. in l. 1. de pig. act. & in l. j. C. de non num. pec. & vide Bart. in l. pignoris. C. de pignoribus.
d ¶Creditori. Adde Barb. in l. si tibi. § de pignore. ver. potes dicere. j. de pact.

1 *Legem offendit, qui facit contra illam.*
2 *Iura in quibus locis doceri possunt.*
3 *Consuetudo longissima inducit priuilegium.*
4 *Expulsio de ciuitate non habetur pro deportatione.*

§. Hæc autem tria. Supra dictū est, qualiter iura tradi dēnt, hic aūt ponit, in qb. locis tradi debent ista iura, videlicet in ciuitate Romana, in ciuitate Atheniensi, & ciuitate Constantinopolitana, ꝓhibens in aliis locis
a legi. & ꝯ facientes punit. h. d. vsque ad §. illud aūt. a No. pœnam ex-
1 pulsionis de ciuitate. Sic C. de epis. & cle. l. q̃cūque. cū si. ¶† No. ꝙ q facit ꝯ legē, dr̄ offendere legē, & nō meret̃ à lege defendi, l. auxi-
2 liū §. in delictis. j. de min. Circa hoc † reuocat̃ in dubiū, quia sunt aliæ ciuitates à regibus, & principib. ꝯditæ, vtrū in his possint iura doceri? gl. in ver. regiis vrbib. dicit ꝙ sic. Vnde dic. ꝙ in ciuitate Bononiæ, pn̄t iura doceri, qa est ciuitas regia. Nā fecit eā Imperator Theodosius, iussu B. Ambrosij, vt in legenda B. Ambrosij reperi q est apud S. Victorem locum religiosum, & amenum constitutum s̃. S. Michaelem de nemore, vbi ego steti per magnum tp̃s ad studendū & reuidendū libros ꝑ meipsum. Sed licet ciuitas aliqua c dita fuerit à principe, nō ꝑpea pn̄t ibi doceri iura, nisi hoc h̄eat ex sp̄āli ꝯcessiōe, vt hic habuit ciuitas Berytensiū, q̃ dr̄ ciuitas Augustana, qa Augusti fuit priuilegiis prę cęteris prędicata, vt j. de cēs. l. j. & l. j. C. de metropo. Berito. li. 11. tñ vt in ea possent iura doceri, sp̄ hoc sp̄āle priuilegiū habet, vt hic. Præterea sicut exponēdo literā dixi, Alexandria ciuit as fuit ꝯdita ab Alexādro, in quo fuit secundū Imperiū, vt dicā. j. ti. j. l. ex hoc iure. & tñ pn̄t iura doceri, vt hic patet. Nō ob. qđ dr̄ in vrbib. regiis, &c. qa intelr̄ de vrbib. regiis singularib. s. Romana, & Cōstātinopolitana, q̃ dn̄r vrbes singulares, vt C. de priuil. eorū q in sa. pal. mil. l j. li. 12. & in qb. iura nata sunt, vt C de fer. l. oēs. in aut. vt ecc. Ro. gau. cen. an. p̄scr. & in aut.
b vt ꝑpo. no. Imp. ¶Quid ergo b si ciuitas c hoc priuilegio careat? † Ia.
c de Are. d̄t, qđ si hoc hēt ex ꝯsuetudine longissima, sicut habet ci-
† uitas Paduæ, pn̄t ibi iura doceri legitimè, cū † talis ꝯsuetudo sit si-
3 milis priuilegiū, & facit ꝙ licitū sit priuilegiū, vt j. de aqua quo. & æsti. l. hoc iure, §. ductus. C. de epis. & cle. l. q̃sq̃s. Et ꝯsuetudo inducit priuilegiū. 18. q. vlt. c. seruitium. & ext. de ver. sig. c. super qbusdā. §. ꝑterea. Itē ꝓbat qđ exp̄ssum & tacitū ęqpollēt j. si cer. pe. l. cū qd. Sed princeps ꝑmittendo alibi doceri, vr̄ ꝯcedere, & suā ꝓhibitionē reuocare. vt j. de exer. l. j. §. magistrū. ij. & j. loc. l. cū in plures. §. locator. Hoc sentit Iac. de Are. dicens qđ iura possunt doceri in locis permissis ex priuilegio, vel ꝯsuetudine antiqua, q̃ ꝓ lege seruat̃, vel ex ꝑmissione eius tacita, vel exp̄ssa, q est princeps, vel loco principis in territorio suo, & hi, q in talib. locis docēt, & docent̄, docent̄ h̄re priuilegia, q̃ tribuit. aut. habita. C. ne filius ꝓ patre. & quæ tribuit lex. j. de excu. tu. l. sed & reprobari. §. fi. Pl⁹ dn̄t qdā Mode. vt Rich. Mal. ꝙ possint hæc iura hodie doceri in qualibet ciuitate, vel castro, vt Mutinæ Rhegij, Parmæ, Vercellis, & in castris vt vidim⁹ maximè in ꝓuincia Marchiæ Anchonitanæ. ꝓbāt, qa vbi cessat rō legis, & lex vt j. de iu. pa. l. adigere. §. q̃uis. & j. de re mili. l. milites. Itē cū rō vincat legē possumus facere ꝯ legē rōni adhærendo vt dicit gl. j. de acq. re. do. l. qua rōne. §. lr̄æ. Sed rō quare ꝓhibitū fuit iura doceri in aliis locis, illa erat olim, ne iura peruertereñt, & falsificarent̄, cū i illis locis nō erat copia iurisperitorū, sed cū hodie vbique sint iurisperiti nec sit locus puersioni, vel falsificationi, sicut olim, cessat ista rō, & ideo ad hoc obseruandū nō tenemur. Quod mihi nō placet, qa tp̃e huius l. multæ erant splendidæ ciuitates, in qb. forte maior erat copia sapientum q̃ in ciuitate Berytensi, & cū alibi nō possint doceri iura neque in Alexandria, neque in Cōstātinopolitana ciuitate, dico ergo, qđ h̄re studium,
d vel licētiā docēdi, ꝓcedit ex priuilegio tm̄, d vel ex ꝯsuetudine longissima, sicut Paduæ. vbi est studiū gñale ex ꝯsuetudine. & sic eadē priuilegia sunt ibi, q̃ sunt Bononiæ, vbi est studium ex ꝯsuetudine & priuilegio Lotharij Imperatoris, vt dn̄t qdā. Quid (aliàs, vñ) ergo est ꝙ in publica doctorat⁹ examinatione, d̄t ep̄s, vel archidiaconus, Dam⁹ tibi licētiā legēdi hic, & vbique locorū? Sed dic ꝙ vbique accipit̃ ꝓ oī loco s. idoneo, vt j. de mu. & ho. l. vt gradati. §. j. & arg. j. de his q sunt sui, vel alie. iu. l. j. §. ibi, & quodcunque. cum sua gl.
4 ¶† Vltimò q̃runt hic qdam, vtrum hæc pœna expulsionis ciuita-
e tis e habeat̃ ꝓ deportatione & dn̄t qdā, qđ nō, ꝑ l. mathematicos. C. de epi. au. vbi aliud est expellere de ciuitate, aliud deportare, qđ est not. quo ad bānitos nostri tp̄is, q de ciuitatib. ex banniūt̄. vtrū habeāt loco deportatorū, de quo dicem⁹. j. de of. pręsi. l. illicitas. §. qui vniuersas. & dixi in l. j. C. de hære. inst. Et ista sunt verba Cy.

ADDITIONES.

a Bar. ¶Illud autem. Adde doc. in c. tuæ. de cle. non resident. vbi latè tangunt iura an possint legi in aliis ciuitatibus non priuilegiatis, vide q̃ ibi recollegi.
b Barb. ¶Quid ergo. Vt habetur in c. causam quæ. de præscrip. & in c. super quibusdam. §. preterea. extra, de ver. sig.
c Pom. ¶Ciuitas. Vide Alexan. consi. 4 in 4 vol. & in cons. 35. fere per totum. in 2. vol. & ad hoc vide aliquid per Præp. in c. responsa. dist.
† ¶Priuilegio careat. contrarium tenet Bal. in proæ. Dec. vbi dicit, quod opida non possunt præscribere præuilegia studij.
d ¶Priuilegio tantū. & an doctores dicātur habere iuris. ordinariā, vide Bar. ꝙ sic in titu. de optio. leg. & Bal. in auth. habita. Sed an priuilegia cōcessa per auth. habita. hēant locum in forensib. tm̄, an ēt in ciuib. Bar. ibi vr̄ uelle quòd tantum in forensib. An doc & scolares cuiuslibet scientiæ habeant illa priuilegia. Ad quod Bal. consi. 25. lib. consuluit quod gratia non diceretur surreptitia, ex eo quod quis supplicauerat summo pontifici se studere in iure ciuili non expresso loco cum studeret Mediolani, quia ex antiqua consuetudine, dr̄ habere studium generale. ex quo ibi legitur, & est ciuitas regia & metrop.
e Expulsionis ciuitatis. Bñ facit c. j. de vlur. inv j, & in l. hi q sanctā C. de apostat. & de materia habetur in l. mathemat cos. C. de epis. audi vide Bar. in l. illicitas. §. qui, vniuersas. j. de offic præsi. & in l j. de C. hære. instituend.

1 *Nomen demonstrat ua, ad oculum ponitur intellectiue.*

§. Illud autem. Hic ponitur q̃uō scribentes libros per signa, debent puniri ciuiliter, & criminaliter, & hoc vsque ad ver. illud vero. Aduerte ad §. hæc autē, ꝙ pro nom

1 nomen hic. hæc hoc est † demonstratiuum ad oculum, nihilominus ponit intellectiuè, vt l. hæc actio. de calum. de primo patet.
† Itē intellige hic de nominib. duplicatiuis, † secus in pœnis, vt est
a gl. i. l. q textrini. C. de muril. li. 11. qđ dico qđ nō est verū, aqa lex q̄ allegat, loquit in certū, non dubio. hoc est certū, quare dico, q ista gl. &
b non illa, benè loquitur. b quam no. de quo habes tex. in l. quicunque. in fi. C. de hære. Item aduerte, q debet puniri scribens per signa. Dicit gl. secus si resecatoriè per abbreuiaturas. No. gl. quæ incip. no. ergo, &c. quæ intelligit, si non sciret falsum, quia tūc esset secus, vt j. de eo quod cer. lo. l. fi. & vide quod no. in l. 3. j. de tri. & l. & eleganter. §. non solum. j. de dol. & l. exhibitionis. C. ad exhi.

ADDITIONES.

† Clau. ¶ Duplicatiuis. Et vide de nominibus propriis & an sufficiat exprimere primam literam nominis proprij Fel. in c. cum accessissent. no. j. de const.
a ¶ Quod non est verum. Adde Bar. in l. stipulatio ista. §. eum qui. de verb. obl.
b Pom. ¶ Benè loquitur. Illud tenet Ias. in l. stipulatio ista. §. eum qui. in gl. j. ff. de verb. ob. in §. hæc autem tria. ver. quid ergo: vide Ale. cons. 74. volu. 4. Barb. cons. 41. vol. j. & cons. 53. fere per totum, vol. 2. & aliquid per Fel. in c. cum contingat. de foro compe. ver. Secundo inquantum do. Abb.

1 *Ludus est crimen, & venit criminis appellatione.*

§. Illud vero. Hic habes qđ scholares non debent ludere, nec ipsis ludis se immiscere, maxime illi, qui rudes veniunt ad hanc doct. Vltimò loquit de doctorib. docentib.
1 hanc ciuilē sapiētiam, & hoc vsque ad fi. Et sic no. † q ludus est cri
a men a ibi, ex quib. cria, &c. quod valet ad multa, vt in statuto qđ dicit, q bānitus de crimine, possit impune offendi, & occidi, & cū q̄dam foret occisus, qa ludit, nūqd puniat occidēs? Et fuit ista quæstio Pisis, seu Perusij, tpe dñi Nicolai de Armaniis. Et finaliter ipse nullo mō volebat huic assentire, nisi quod quidam doctor tunc Boñ. venit, & bī dixit p hūc tex. q talis occidens puniri nō debebat.

ADDITIO.

a Ludus est crimen. Si statutum dicit, q bannitus propter crimen, possit offendi, quidam fuit bannitus pro ludo, & ludus est crimen, ergo pōt offendi. Bene faciunt plenè no. per Bal. in rubri. C. de cond. ob turpem cau. & omnino vide de hoc in cap. j. de sacrileg.

De iustitia, & iure. Rub.

1 *Imperator an debeat esse Christianus, ad hoc vt habeat iurisdict. temporalem*
2 *Iudæus hodie non potest esse tutor Christiani.*

¶ RVBRICA Nostra diuiditur in 5. part. In j. ponit inuocationem diuini noīs. In 2. ponit de noīatione imperialis culminis. In 3. enumeratione, siue enucleationē noui iuris. In 4. ponit nomen libri. In 5. ponit id, de quo ad pñs tractare intēdit. Scđa ibi, dñi. Tertia ibi, iuris enucleati. Quarta ibi, fforum. Quinta incipit, liber primus. No. gl. quæ est super verbo, collecti, de cuius mā vide in prę cedēti q. & ibi dixi. No. q̄ et Impera. inuocauit nomē dñi, & sic fuit Christianus vt dixi. s. in prin. gl. Et ex hoc sequitur, q si nō fuisset
1 Christianus, † nō potuisset esse Impator, nec hr̄et tpalē iurisd. (al's dominationē.) Gl. tractat in l. spadonem. §. iam aūt. j. de excu. tu. & in auth. iusiurandū. qđ præsta. ab his. §. j. in prin. vbi dr̄, qđ nō pt habere iurisd. tpalē, q nō est Christianus: tutor † tñ a Christiani, pt ali
2
a qs Iudæus esse b vt d. l. spadonē. §. iā aūt. qđ pōt esse verū fm illa iu
b ra antiqua, nō fm hodierna cū tutor iurare dēat tactis euāgeliis,
c q non præstaret Iudæus, c vt in auth. vt hi, qui ob § fi. Sed ɔ̄ ista obstat l. generaliter. §. fi. j. de decu. Sol. vt no. C. de iud. l. fi. & hoc modo intelligo dicta iura, vt s. dixi, & dic, vt in d. §. iam autem.

ADDITIONES.

a Po. ¶ Tutor tñ Adde q iudęus pōt ita testari, sicut Christianus. Ita t3 Bal. per illum tex. in l. fideicommissa. in prin. ff. de leg. 3. & nunquid iudæus ligetur iuramento, vide Pan. cōs. 39. ad fi. in j. vol. & vide Bal. cons. 15. in j. vol. Rom. cons. 355. in fi. & aliquid in c. j. de iudæis per Panor. ibi & per Imo. cons. 10.
b ¶ Iudæus esse Vide Ro. in l. pactum. C. de col. per Bar. in d. l. spadonem, & ibi tenet contrarium eius quod dicitur ic par Mod. in c. fi. de iud. in vlt. q.
c Iudæus. Contrarium tū esse verius de iure. vt et nūc possint eē tutores christianorum Iudæi. t3 & pulchre firmat Io. Crot. in Rub. nu. 7. & seq. de no. oper. nunc. quem vide nam respondet contrariis. TROTTVS.

LEX I.

1 *Iustitia quomodo dicatur prius fuisse, quàm ius.*
2 *Copula, & quando requirat concursum copulatorum, & quando resoluatur in disiunctiuam.*
3 *Proclamatio facta per potestatem, quod quicunque ceperit talem bannitum habeat mille, quando valeat.*
4 *Expensa facta capiendo bannitum, quando possit repeti.*

Vri operam Hoc principium vsq; ad §. huius studij, diuiditur in 5. par. secūdum Iac. de Are. In j ponit, quid oportet facere volentem studere in iure. In 2. docet illud. In 3. probat per authoritatem Celsi. In 4. ponit quid habeat quis cōsequi ex hoc studio. In 5. ponit vnde sequitur hic honor. Secūda ibi, est autē. Tertia ibi, nā vt elegāter. Quarta, ibi cuius merito. Quinta ibi, iustitiā namq;. ¶ No. tex. ibi, bon nā duplici de cā, quis efficitur bonus, metu pœnarū, & præmiorū gra. Opp. & vr̄ q debeat primò audire instōnes, vt s. in j. const. §. discipuli. Sol. verū est, vt in ɔ̄rio. Sed ante quā veniam⁹ ad mām, seu diuisionē, op. dr̄ hic. qđ nosse oportet, & c. verbū oportet denotat necessitatē: sed ad hoc vt cognoscā aliquid non est necesse, vt cognoscā pricipiū. Vñ op. d. l. neque na
a tales. C. de pb. & l. fi. C. vnde cog. Huius timore a gl. hic in ver. prius exponit, op 3. i. decet, vel meli⁹ fm Dy. dic. q ad sciendum aliquid nō est necesse scire principiū, ex quo, & sic ɔ̄ria loquunt, sed prin
1 cipium pp qđ sic, vt hic. Dr̄ hic quod ius à iustitia dr̄, sic † pri⁹ fuit iustitia q̄ ius Op. de l. iustitia. in prin. j. e. Sol. dicit gl. debet exponi
b ius b id est meritū hoīs. Vel melius fm Dy. qđ aut ɔsiderat ius put est in habitu hoīs, & tūc iustitia, & i⁹ fuerūt, & sunt in oī tpe. Aut ɔsiderat ius put est in actu, & tunc iustitia fuit prius. & postea ius & sic intell'r hic. nā ius est virtus. iustitia est executio ipsius virtutis, vt inst. e. in prin. Op. ex gl. dicitur hic, q ius est ars boni, & æq. Videtur ergo q ius sp disponā bono, & æquo, qa nā copulæ est, q sp faciat ɔcursum copulatorū, vt j. de ɔd. insti. l. si hæredi. Sed tūc instat. q̄nq; ius disponit super bono, licet nō sit æquū, vt in vsucapione, q̄nq; sup æquo tñ. Rñ. q̄nq; qualitas vna copulat duob. substātiuis, & tūc nō est verus ɔcursus copulatorū vt hic, q̄nque duob. adiectiuis, & tūc loquunt ɔ̄ria. Op. ad hoc. j. de vsuf. le. l. si Titio fundus. Sol. ibi copula ponit inter duo incōpatibilia, & tūc resoluit in disiunctiuā, vt d. l. si Titio. Sic e in l. fi. C. de cod. vñ tūc copula accipit p, vel. Op. ad hæc de l. ea tñ adiectio. j. de le. 3. Pro quo
2 rum sol. † dic q̄nque copula c ponit inter duo incōpatibilia, & tūc
c resoluit indisiūctiuā, vt in l. si Titio, & ad qđ valet, dic vt ibi, licet gl. al'r dicat, vt iauth. hoc locū. C. si mulier sec. nu. q̄nq; ponit inter ɔsonātia simul, & tūc aut ɔsonāt simul ī vnū, vt quasi insit vnū alteri, & tūc dēpta copula de medio, resoluit ī adiectiuū illi⁹, vt l.
† j. §. j. j. de pac. ibi, placitū, &c. & arma virūque cano. † &c. Si simul ɔsonāt in vnū vt gēnus, & spēs, dic plene, vt p Dy. c. gñi p spēm. ex
d tra. de reg. iu. li. 6. Q̄nque copula ponit inter diuersa, d tunc aut inter duo substātiua, nō aliter verificata, & reqrit ɔcursus copulato
e rū e vt j. de le. j. l. hmōi. §. si Titio. & in oīb. legib. tractātib. mām cōiunctorū. Q̄nque cadit inter duo adiectiua, & tunc aut respectu alicuius substātiui, aut nō. Primo casu reqrit ɔcursus copulatorū,
f vt sic dicamus, Titius magnus & albus, vt j. de le. j. l. Titię textores. in prin. Q̄nque nō copulat respectu certæ substātiæ, & tūc dic vt dicā in seq. Membro. Quādoque copula cadit inter orationes, & tunc aut respectu alicuius accidentis, aut non. Primo casu requiritur concursus copulatorum, vt d. l. si hæredi. Secundo casu non, vt l. j. ad l. Cor. de sica. & l. j. j. de his, q not. infa. hæc sunt verba Iac.
g Bu. g in q. de mercatoribus & artificibus artis lanæ. Tangam in l. si is

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Huius timore. No. q verbum necessitatis, quandoque secundum subiectam materiam accipitur de honestate, quod amplia procedere etiam vbi adiiceretur hæc dictio præcisè. vel omnino, vt est tex. in c. j. in ver. debet omnino. cum gl. de despon. imp. & ibi Pan. Pro quo tex. vide gl. in verbo debeat in cle. 1. de sta. mo. Ias. post. Ale. in l. j. de iur. om. iu. Fel. in c. nam concupiscentiam. de const. Barb. cons. 24. in 2. vol.
b Ius. Quid sit ius, vide gl. & Io. And. in mercur. in rub. de reg. iur. in 6.
c ¶ Quandoque copula. Vide plenius per Bar. hic, adde post Alex. Ias. de copula quæ, Pe. de Anch cons. 172. Bal. cons. 14. & 62. 44. & 119. lib. 1. & cons. 355. lib. 3. & ibi quid in pœnis. & cons. 38. & 77. & 209. & pulchre cons. 255. & 212. lib. 3. & cons. 361. & 462. lib. 4. An. cons. 162. & 293. & 28. & 38. Pa. de Ca. cons. 193. p Car. cons. 68. & 209. p Old. cons. 161. p Ang. cōs 61. & Rom cons. 104. inc pater, ver. vltimo aduertendum hic per allegatos. qui an sint contrarij, vt ipse dicit reprehendo Rom. tu ipse vide. Et inquantum subdit, si dico sententiam nullam, & si qua sit, appello, q nullitas videtur æque principaliter intentata, vide episcopum Ale. in c. dilecto, extra de app. Bal. cons. 13. de app. cons. 13. 463. lib. 4. Ang. cons. 266. Inquantum etiam ponit de teste deponente per verbum credo. vide quod voluit Ang. cons. 4. & 274. Et de teste, qui dicit, videre suo, quando probet, vide Bal. cons. 225. lib. 4. Vnum dicit Ro. cons. s. all 104. q vbi testis deponit per verbum credo, qui est approbatus per partem producentem, & per illud verbum deponit aliquid in fauorē alterius partis, q hoc casu plene pbat. Paris. ¶ Istam materiam copulæ. vide omnino latissimè per Fel. in c. 2. in ver. cop. cum seq. vsque ad ver. leges. extra, de resc. & Ias. hic. Et vide vnum casum per Ro. cons. 104. de statuto dicente contra debitores cessantes, & fugitiuos, quòd non requiritur concursus copulatorum.
† Clau. ¶ Virumque cano. Idem in coniunctione disiunctiua. Vide tex. in l. si rē mobilem. ibi. quæ ratione, vel anima, iuncta gl. super ver. anima. j. de acq. pos.
d Pom. ¶ Ponitur inter diuersa. Aduerte q Bar. in isto membro videtur contrarius his, quæ dixit in solenni. l. si hæredi plures, ibi. n. vult quod quoties qualitas vna copulatur duob. substantiuis, quod non requiritur concursus copulatorum, hic vero dicit totum contrarium. & vide hic Decium.
e ¶ Concursus copulatorum. Hoc tamen fallit quoties in illa substantia caderet ordo charitatis. tunc. n. non requiritur dolo concursus copulatorum per ea quæ volunt doct. in l. Gallus. §. j. post gl. ibi. j. de lib. & posth.
f Titius magnus. Hoc tamen intellige, quando adiectiua copulantur respectu certi detrimenti & specifici substantiui. vt in exemplo Bar. vt per eundem in l. qui concubinam, in prin. per illum tex. j. de leg. 3. quod tamen videtur confundi per l. si Titio. hic alleg. ibi substantiuum, suos, est indeterminatum, & non requiritur concursus copulatorum cogita.
g ¶ Ia. Bu. de qua q. etiam facit mentionem Bal. in l. j in fi. C. de cond. infer.

3 si is qui duceta. j. de reb. dub. l. Ité inducitur p Gul. ad q. †Potestas ciuitatis facit bannum, quod quicunque capiet talē bannitū, ha
a beat mille libras, vtrum valeat a hoc bannum siue pclamatio? Vr̄
† quod sic, vt C. de sta. & imag. l. & virtutū. & tex. hic. † In ꝯtrium facit. l. vnica. C. de sal. hospi. nō præst. lib. 12. Sol. fm eū, aut ptās hoc facit de volūtate gubernatorū ciuitatis & tūc valet, & ita intell'r prima pars. Aut facit sua sponte sine aliqua causæ cognitione, & nō requisitis gubernatoribus ciuitatis, & tūc non valet. Et ita dēt intelligi l. vnica. C. de salga. hosp. non præst. Aduertendū est tñ, ꝙ
4 posito ꝙ in vltimo casu, non debeat hr̄e præmium† tamen expē sa facta in illum capiendum, potest repeti. Tex. est de cap. & post. reuer. l. mulier. & dic ibi. & hic per Gul.

ADDITIONES.

a ¶ Vtrum valeat. An ptās posit dare præmium capienti bannitum, adde ꝙ hr̄ in l. non oēs. ff. de re. mil. in fi. & ꝙ ibi dixi. & in l. pses. C. de transf. ad de Bart. p illum tex. in l. 4. in fi. C. de naui. lib. 11. Vide Bar. in l. si liberum. in fi. de plag. & Bar. in l. pe. C. com. vel epis. vide Ang. in l. itereste. de acq. pos. & in l. j. in prin. j. qđ quisque iu. & vide Ange. & Bald. hic. bene facit quod no. Gul. & ibi dixi post Bar. in l. j. ad l. Rho. de iac. & l. mulier. de ca. & postli. reuer. j. alle. Bal. in c. dño guerrā hic finitur lex, & incip. consue. reg. ꝙ si cepi bannitum, & expendi in ista captura, fiscus tenetur mihi restituere expensas. per d. l. quam not.
† Clau. ¶ Et tex. hic. Et l. semper. §. negotiatio ff. de iu. immu.

1 *Dictio huius, denotat principium temporis.*
2 *Ius publicum qualiter consistat in sacris.*
Ecclesia vendicatur per parochianum.
Iniuriarum actio cuilibet offenso competit.
3 *Ius priuatum à iure naturali, qualiter discrepat.*
4 *Conuentiones illicitæ quomodo dicantur de iure naturali.*
5 *Matrimonium quo sit iure inductum.*
6 *Parentum educatio, an sit de iure naturali.*
7 *Sacerdos, an sit persona publica. & possit alteri stipulari.*

§. Huius studij. Hic iureconsul. incipit tractare p modū diuisionis, & pcedit vsq; ad l. iustitia. j. e. exēpla ponendo. Et diuiditur principaliter in 4. par. In j. ponit diuisionē iuris. In scđa assignat rōnē. In 3. ponit substātiam iuris publici. In 4. psequit̄ scđm membrum diuisionis, videlicet de iure priuato, & illud tripartitū. Scđa ibi, sunt. n. quędā. Tertia ibi,
1 publicū. Quarta ibi, priuatū. †No. ꝙ dictio huius, denotat principium tpis, vt ī corpe dē hære. & fal. §. hinc nobis. & melius in l. placet. C. d sac. san. eccl. & no. p la. But. ī l. j. si qs cau. & ibi dicā. ¶ Op. nam quælibet villa habet ecclesiam sacrosanctā nō tñ ptinet ad statum rei Romane. cuius ꝯtrium dr̄ hic in glo. Sol. dico. ꝙ hoc ēt spectat ad ciuitatem Ro. & eius statū, qa alias respub. Roma. non esset pfecta ex suis partib. vt j. ti. j. l. j. post prin. vbi debet eē, vt ibi
a dr̄. ¶ Op. & vr̄ ꝙ vtilitas priuatorū sit publica, a nā interest reipu. locupletes habere subiectos, vt insti. de his q sunt sui, vel alie. iu. §. pe. Sol. Est verum, ꝙ vtilitas priuatorum est vtilitas reip. secundario tñ. ¶ Op. dr̄ hic qđ pcreatio liberorum &c. Et dic vt in glo. & pōt dici, qđ illa gnal'r ex instinctu naturæ pcedit: & idem de nāli
2 bus. ¶ † Querit gl. qualiter ius pub. ꝯsistat ī sacris. quā no. q incip. ꝯsistit ius pub. de quo habes tex. in l. j. in j. rñ. j. de inter. seu exor. act. & plus, qa ecclesia potest vendicari per parochianū ecclesiæ, de quo p gl. in l. iubemus. §. sane. C. de sacro san. ecc. Et no. subtili
† ter, ꝙ qlibet potest ꝯqueri de iniuria† ipsi ecclesiæ facta. C. de epi. & cle. l. si quis in hoc genus. Item dicit hic, ꝙ ius priuatorum est collectum ex nālib. pceptis &c. ¶ † Quæro qđ discrepat ius priua
3 tum à iure nāli dic vt in gl. Gul. de Cu. eam reprehendit, qa cū ius nāle sit cōe omnib. animalibus, & brutis. & cæteris, nō ꝯsideratur de locupletatis, & ideo dn̄t ipsi in educatione filiorum, q cōtigit
4 in brutis &c. ¶ † Quero, quid de illicitis ꝯuentionib. nunquid sint de iure nāli? Et gl. vr̄ velle quod sic. Si intelligas nāli. i. à iure diuinō, dic quod non. ¶ Si vero intelligas de eo de quo loqtur tex. nr̄, dic ꝙ sic qa primus animi motus non est in ptāte nostra à nā: nō tñ actu, fm gl. Sed qro nunqd naturaliter inducamur ad peccan
5 dum? tex. est in auth. de testi. §. pe. co. vij. ¶ † Quæro extra gl. nūqd
† matrimoniū sit de iure naturali† vel gentium, vel ciuili? Et vr̄ ꝙ sit de iure naturali. Item de iure gētium, quia ꝯsensus & coitus, & similia, sunt de iure gentiū, vt l. ꝯsensu. de act. & oblig. Item vr̄ ꝙ sit de iure vtriusque, & de iure naturali, & diuino p ordinationē à iure gentium pp ꝯfirmationem, & pp formam traditam à iure ciuili cum ipso iure sint prohibitæ certæ nuptiæ illicitæ, vt j. de ri
6 tu nup. & Inst. de nup. ī pri. & hoc approbat Gul. de Cu. ¶ † Quæro vtrū educatio parentū sit de iure naturali? Et vr̄ ꝙ sic, pp identitatē rōnis. Cōtrariū determinat Gul. hic, qđ imo ē ꝯ ordinē naturę, & ex accidēti pcedit, vt j. de lib. agn. l. si qs à liberis. §. si vl' parens. Vel pōt dici, ꝙ hoc non sit de iure naturali, & tñ ius nāle est,
b vt bñ facienti bñ faciamus vt j. de pe. hæ. l. sed & si lege. §. ꝯtuluit.
7 ¶ Vlt. inducit Gul. b de Cu. ad q. † cū dicit ꝙ ius pub. consistit in sa
c cerdotib. &c. qđ sacerdos sit psona publica. c Vnde qro nūqd sa-
d cerdos possit stipulari alteri? d Vr̄ ꝙ sic, qa ē psona publica. e vt
e hic colligit̄, & sicut seru9 publicus, vr̄ alteri stipl'ari posse, ita psbyter. De seruo, hēs j. de adop. l. nō aliter. Pro hoc tex. in auth. quib. mo. na. effi. leg. §. quantū. licet quidā dicāt, ꝙ ille §. loquit̄. de scriptura priuata tñ non est verū, qa de publica loqtur. qđ patet, qa ponitur in instr̄is dies, & ꝯsul. ꝙ in scriptura priuata nō reqritur, vt j. de pig. l. cū tabernā. §. fi. Item facit C. de his q in eccle. ma. l. j. In ꝯtrium vr̄ qa certæ sunt psonæ, q pñt alteri stipulari, q ponūtur insti. de inut. stip. §. si qs alij. Sed sacerdos non est de illis, ergo, &c. So. dico ꝙ aut sacerdos stipulat̄ in casu ad eū ptinēte, vt si vsuras qs promittit sacerdoti restituere noīe oīum quorū īterest. & valet tex. ē. in c. q̄q̄. extra. de vsu. lib. vj. & sic pñt intelligi primo loco alle. Aut stipulatur in casu nō pertinenti ad eū, & non valet, vt in
8 secundo loco alleg. & vide Io. An. in d. c. q̄q̄. † sed nūqd sacerdos
f possit esse tabellio? f Vide tex extra, ne cle. vel mon. c. sicut. & qđ ibi no. & in Spe. de fi. instr. §. restat. ver. quid si tabellio. Et ad id, qđ
g dicit, an per tabellionē quæratur actio pt poni exemplum, g si ali quis ꝯfitetur sacerdoti, ꝙ habet centū, q fuerunt Sēpronij, & sacerdos nō vult al'r eū absoluere, nisi pmittat sibi, ꝙ illa cētū resti
h tuet Sēpronio, an ex pmissione qratur Sēpronio actio. h Et tenet Gui. ꝙ sic, vt dixi, & idē in simili, vt ponitur in seruis. hoc modo tenet Gul. Pro hac opi. de hac stipulatione qualiter per publica personam quæratur, dicam in l. non aliter. j. de adop.

ADDITIONES.

a ¶ Sit publica. Quot modis sumatur ius publicum, vide Bald. in l. j. C. de sacr. san. eccl. & ibi etiam Bar. & Bal. in l. j. j. sol. mat.
† Clau. ¶ De iniuria. Vide ad hoc Bal. in c. gratum. ad fi. de off. deleg.
† Clau. ¶ De iure naturali. Vide quot modis dicatur ius naturale, per Fel. in c. cum. de excep.
b Pom. ¶ Vltimò inducit Gul. Quod publica vtilitas consistit in sacerdotibus, vide quid inferat Old. consi. 97. & cons. 101. & Pau. cons. 81. vlt. dub. & aliquid per Fel. in c. ex parte, de test. & c cum olim. eo. tit. Bar. cons. 1. sub prima dist.
c Paris. ¶ Persona publica. An sacerdos notarius posit ascribere legatum suo monasterio, vide Ro. sin. 347. inci. tu scis. & Barb. cons. 67. vol. 4.
d Pom. ¶ Stipulari alteri. Doc. Bar. est communis, vt hic inquit Dec. cui adde Bal. in c. j. in §. iniuria. de pac. iur. fir. de quo tamen vide hic Dec. & Pan. in cōs. 67. vol. 2. & d Præpo. in c. ius publicum. j. dist.
e ¶ Persona publica. Quid sit persona publica, vide per Azo. in sum, C. de sacro. eccl. & in c. dudum. de conuer. coniug. & Io. And. in c. sicut. ne cler. vel mo. & hic adde Ant. in prin. decre. per Bal. hic, & per Ang. hic.
f ¶ Tabellio. An sacerdos posit esse tabellio. vide Bar. in l. seruus. j. de test. & dicit Io. And. in d. c. sicut, quod potest facere testamentum. facit c. relatum. & in c. cum esses. de testa. & vide quæ dixi post Bal. hic adde etiam post Ias. dū ponit ꝙ sacerdotes sunt partes reip. Old. cōs. 32. & an clericus possit esse tabellio, vide Bal. cons. 300. 3. libr. vbi voluit quod clericus damnatus de falso, & priuatus officio tabellionatus, non possit restitui per epm, inquantum ēt tangit, an valeat statutum, quod mulier non posit contrahere matrimoniū sine consensu patris, vel fratris. De primo vide Petrum de Anch. consi. 20. de secundo Bal. cons. 329 3 lib. & vide quod voluit Oldr. cons. 16. & quo ad limitationem de sacerdote parochiali, vide quædam cons. Gasp. de Cal. inter cō si. Bal. 25. 1. lib.
g Barb. ¶ Exemplum. Dic nisi in causa matrimonij. glos. est singularis in c. tua nos. extra, de spons.
h ¶ Quæratur. Sēpronio actio. Adde ꝙ si quis promittat sacerdoti in cōfessione, restituere vsuras, vel aliud cuidā tertio, illi tertio acquiritur actio, facit qđ in simili no. Bar. in l. si tibi. §. qđā. j. de pac. p Guid. de Suz. in l. cum clericis. C. de epi. & cle. bene facit quod no. Bal. in l. rationes. ad fi. C. de prob. & vide Io. An ad Spe. de instru. edi. § nunc aliqua. in ver. item pone. &c.

a §. Ius gentium. a Nō. ex isto. §. & l. seq. ꝙ quis dēt suæ
b patrię siue prouinciæ obedire. b vt dicit Cato. Pugna pro patria, & sic cuilibet de patria permissa est defensio patriæ suæ, tanquam ad se pertinentis.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Ius gentium. Ad illud quod hic tangit, vide casum in l. minime. j. de reli. vide gl. ibi restringentem illum tex. de quo Fulg. hic.
b Pom. ¶ Obedire. Vide quid ex isto tex. inferat Raph. Cum. cons 82. & Barba. cons. 56 in j. vol. & cons. 44. in 2. vol. vide in l. ciues. C. de incolis. lib. x. & alle. per Bar. in l. neque. §. j. ff. de test. mil.

LEX II.

1 *Parendum cui sit magis, an parentibus, an patriæ.*

Veluti. Opp. ꝙ religio erga Deum consistit in sacris, ergo debuit poni ī sub iure diuino siue publico, & tñ ponitur sub iure priuato, vt hic vides. Sol. vt in gl. q incipit, sed nōne &c. & vlt. opi. est p Iac. approbata, sed prima opi. videtur esse melior, quia si vere ius publicū consistit in sacris. §. ius publicum. in l. j §. eo. ita ius priuatum potest in sacris consistere, quia ius non pro-
a hibet, & forma q. a q̄ formant hic Odof. & Fran. Accur. videlicet, cui

ADDITIO.

a Barb. ¶ Et forma q. Sed quid si pater & patria insimul mandant licitum, cui magis tenemur parere? Videtur quod patri, sed tex. videtur probare qđ patriæ. l. militem. C. de proc. Forte potest colligi solutio ex l. postliminiū. §. filius. ff. de cap & postli. reuer. Paris. Vide Ias. in l. litem. C. de proc u.

1 cui sit parendũ potius an parenti an reipublicæ,a videlicet aut pr̃
a committit illicitum contra rempublicam, aut non, & aut sunt in
pari necessitate, aut non. & forte ista necessitas parentum debet
differri per iura, quæ possunt pro ista parte allegari.

ADDITIO.

a ¶An reipublicæ. Cui debeamus potius parere, an patriæ an parentib. adde quod Bald. in l. qui necessar io. C. de aduo. diuer. iu. dicit ꝙ aduocatus debet potius aduocare pro patria, quam pro patre, per l. postliminium. §. filius. de capti. Tu adde tex. in l. pen. & fi. & ibi no. ̃j. de postu. per Spe. in ti. de aduo. § j. ver. quid si pater. & ver. sed nunquid clericus, & ver. sed nunquid potest quis. & adde, ꝙ si quis derelinquat ciuitatem periclitantem, perditius ciuitatis, secundum Bald. per illum tex. in l. 2. C. de infan. expo. & de q. hic formata, vide hic Ang. in l. proxi. §. fi.

LEX III.

1 *Banniti nostri temporis non possunt de iure communi offendi impunè.*
2 *Bannitorum in bonis potest damnum impune dari.*
3 *Vim inferri alicui quando liceat, & quando liceat se defendere.*
4 *Bannitus, qui ex forma statuti potest offendi, si se defendendo occidit, punitur, & iterum est banniendus.*
Filius aut seruus non possunt ꝑcutere patrem, aut dñm ipsos verberantes.
Iniuria omnis, quæ fit à parente vsque ad septimum gradum non præsumitur animo iniuriandi facta.
5 *Defensio quando sit de iure gentium, & quando de iure naturali.*
Defendere se non licet contra dormientem, vel mente captum.
Copula, &, in dispositionibus legalibus ponitur pro pũcto orationis separatæ.
6 *Offensio quando sit licita pro defensione rerum.*
7 *Defensionis alterius causa quando liceat alium offendere.*
Filius vel seruus non tenentur in atrocioribus obedire patri, vel domino.
8 *Defendere alium quando quis cogatur.*
Gl. authoritas est maior quam sit authoritas Dy. & Iac. But.
9 *Defensio moderata, quæ dicatur.*
10 *Insultatus quando teneatur surgere, & se non defendere.*

a VT VIM. Quærit̃ hic an mihi liceat me defender̃?a dr̃ ꝙ sic,
& hoc est ĩ qbusdã aĩalib. sed lex vult ĩducere quo
quo iure. Dic qđ est de iure gẽtiũ, sed in aĩalib. est de iure naturali.
& iõ cũ tractatũ sit. s̃. de iure gẽtiũ, nõ ꝯtinuatur ab eo. Et rõ ẽ,
quia illud est licitũ, cuius ꝯ̃riũ est illicitũ, sed licitũ est, vt hõ frater
nizet cũ alio, & alius cũ alio, ergo ꝯ̃riũ est nefas. Et si ꝯ̃rium nefas
esset: ergo fas eẽt resistere. ¶Primò no. ꝙ si qs ob tutelã sui corpo
ris fecerit, iure fecisse vr̃. Itẽ no. ꝙ defensio ꝯ̃ ĩiuriã ꝓpulsãdã, vr̃
1 inducta de iure gentiũ, s. qa licitũ, qđ facit † ad qõ. Nunqd de iure
b cõi b licet nr̃os bãnitos offẽder̃.c Pro hoc facit, qa bãniti nr̃i tpis
c ęquiparant̃ deportatis vt est gl.d in §. relegati. Instit. qb. modis ius
d pat. pot. soluit̃. Sed ego video ꝙ deportati ñ ꝑdũt ea, q̃ sunt iuris
gentiũ, licet perdant ea, q̃ sunt iuris ciuilis, vt l. qdã sunt. ̃j. de pœ.
& l. j. C. de hæ. inst. Sed si hoc ẽ, hic est eis reseruata defensio, ergo
est illicita offensio. In ꝯ̃riũ vr̃ facere l. 3. §. trãsfugas. ̃j. ad l. Cor. de
sica. vbi dr̃, ꝙ ille q transtulit se ad hostes de iure cõi potest occi-
di. Itẽ qa induco aliter & extẽsius vt dixi ĩ l. amissione. §. fi. ̃j. de ca
pi. dimi. qa nil aliud sũt bãniti nisi hostes ciuitatis suæ. Et si nobis
licet occidere trãsfugas ad hostes, multomagis ipsos hostes. Sed
ego dico, ꝙ de iure cõi nõ licet: qa sũt duæ qõnes, qa aliud ẽ dice
re, nũqd bãnitus possit occidi: aliud est dicere nũqd eo ipso qđ ẽ
bãnitus, lex possit ĩducere occisionẽ. & hæc nõ é qõ mea, sed pri-
ma, & dico, ꝙ nõ ob. §. ille. qa ibi est casus specialissimus, ꝑꝑ maxi
2 mũ ꝑ̃iudiciũ qđ infert̃ ꝑꝑ reuelatiõẽ secretorũ, & filium. Est † tñ
e verũ ꝙ alibi gl. voluit dicer̃, ꝙ ĩ reb. eorũ possit dãnũ ĩpunè dari:e
vt ĩ gl. ĩ feu. ti. de pac. ten. c. j. §. si qs aliũ. ĩ ti. de mili. vasal. gl. fi. q̃ gl.
ad istã q. est valde no. qa gl. illa signãter posuit, ꝙ ĩ bonis eorũ dã
f nũ dari possit ñ aũt dixit ĩ ꝑsonã. Itẽ dr̃ hic,f ꝙ vim vi l3 repelle-
re. Cõtra: qa debet adhiberi cum moderamine, qđ culpa careat. l.
sciẽtiã. §. q cũ aliter. ad l. Aql. & l. j. C. vñ vi. Sol. gl. Ego dico, ꝙ exi
stẽte iure gentiũ anteq̃ supueniret ius ciuile ꝯcedebat̃ ista defen
3 sio, superueniẽs vero ius ciuile moderauit hoc, & bñ. ¶†Opp. ad
hãc l. ꝙ lex dicit, ꝙ nõ l3 alicui se defendere, imo dẽt qđ sibi ĩfer-
tur, æquo aĩo tolerar̃, vt l. q restituere. ̃j. de rei vẽ. & l. si qs iuss9. ̃j.
ne vis fiat ei. vbi ab executione facta p vim non licet se defende-
re. Sol. Interdũ infert̃ violẽtia à priuato, interdũ à publica ꝑsona,
vt ẽ executor. Primò casu loqt̃ hæc lex; si à publica ꝑsona, tunc lo
9 quit̃ ꝯ̃ria. Sed ad hãc solutionẽ aduerte:g qa gl. alibi valde bñ di-
stinguit in l. nõ vr̃. §. qđ iussu. ̃j. de reg. iur. Dy. in c. ꝙ qs mãdato. e.
ti. in 6. de quo vide ibi ꝑ eos, & recita hic illã distinctionẽ: qa nõ
addo aliqd. Itẽ opponit̃, & vr̃ ꝙ hæc sol. nõ possit stare: qa vr̃ ẽt ꝙ
à priuato illata iniuria nõ posset repelli, vt l. extat. ̃j. ꝙ met. cau. &
l. 4. ff. ad l. Aql. Sol. & no. qa aut infert̃ vis à priuato licitè, aut illici
te. Si licitè, & tunc dico ꝙ nõ liceat vim inferre. & ita loquunt̃ ꝯ̃-
ria. Si vero infert̃ illicitè: tunc licet defendere, vt hic, ĩ l. j. C. vñ vi.
h Quæ sol. h determinat q. ꝙ † si aliqs offendat bannitũ, quẽ licet
4 ex forma statuti offendere, ꝙ si bannitus ad sui defensionẽ occi-
i dit ipsum, nunqd bãnitus dẽt puniri. Et dicit ista sol. ꝙ sic: i quia
vbi ẽ iusta offensio, ibi reprobata est defensio: vt in hac sol. & sic
est in proposito. Ex quo dico, ꝙ est iterum banniendus: vel si ca-
pitur, iterum puniendus. Qđ voluit sentire gl. in l. j. C. qñ lic. sine
k iu. & ibi per gl. l3 non multum clarè ad hoc facit k si quæritur
si filius verberaret pr̃em, vl' seru9 dñm q eũ ꝑcuteret ex hac eadẽ
sol. possumus dicere, ꝙ nõ licet filio vl' seruo recalcitare ĩ pr̃em,
vel in dñm se defendẽdo, cũ pr̃ possit licitè offendere filiũ, vl' dñs
seruũ, vt in l. 2. 3. & 4. C. de pr̃ia p̃t. & de emenda. ser. & ꝓpin. ꝑ to-
tũ. Ad qđ ẽt facit: qa licet licita sit ista talis offensio, adeo ꝙ defen
di nõ possit: qa fit ꝑ patrẽ & dñm. qđ no. gl. in l. vestẽ. de ĩiur. & ibi
gl. sentit ꝙ oĩs iniuria q̃ fit à parẽte vsq; ad septimũ gradũ nõ p̃su
mit̃ aĩo inferẽdi iniuriã: ergo nõ p̃t dici nisi licita. Ad hoc posset
induci gl. in l. j. ̃j. de sica. in quadã sol. ibi posita quã no. Sed tu op.
de eo. ti. de par. ff. & C. vbi sunt ꝑsonæ ita ꝯiunctæ vt pr̃ & filius: &
tñ ibi nõ cessat pœna illius titu. imo atrociori pęna puniunt̃. So.
verũ est in criminibus atrocissimis: qa cessat illa p̃sumptio, ĩ aliis
non cessat præsumptio: vt gl. pen. l. nostræ & similes. Et sic facit
pro qõne prima nunquid licet offendere bannitũ impunè. ¶Op
5 ponit̃, dr̃ hic † ꝙ iure gẽtiũ hoc venit, imo iure naturali, vt l. j. §.
cũ arietes. ̃j. si quadr. pau. fe. di. gl. vr̃ voluisse soluere, licet succin
ctè & nõ clarè, ꝙ aut loquimur de vi iniuriosa. & ista est quam li
cet iure gẽtium ꝓpulsare per aliam vim: vt hac. l. Aut loqmur de
vi nõ ĩiuriosa: & tunc illã talẽ vim posse propulsare, ꝯpetit etiam
iure naturæ: & sic loqtur. d. l. j. §. cũ arietes. in ꝯ̃riũ alle. quasi velit
dicere ꝙ aĩal, qđ sensu careat, vt aries, & similes nõ dr̃ iniuriã fa-
cere, vel recipere: qa non hẽt aĩum, ex quo aĩo causatur iniuria. l.
j. in prin. si quadr. pau. fe. di. Quã sol no. qa ꝑ eam vr̃ restringi effe
ctus huius legis: qa & si nõ licet per hanc legẽ ꝓpulsare iniuriã
& vim, & iniuriosum factum per illum qui non habet animũ: er
go

ADDITIONES.

a Defendere. Et quando licita sit defensio, & quando in rebus, & personis, ad de bonam gl. in c. significasti. el 2. de homicidio.

Paris. ¶Circa istã materiã an licitũ sit vim vi repellere, nedũ ꝑ se, sed ꝑ aliũ, vide tex. in l. cũ fundũ §. q̃ situ. ff. de vi & vi ar. gñal'r, an vindicta à iure ꝑmissa possit ꝑ aliũ expediri, viđ Al. in l. cũ dotẽ. §. trãsgrediamur. ̃j. sol. ma. Itẽ vide ꝓ declarõne regulæ, ꝙ defensio tolli nõ possit. Bal. in l. defensionis facultas. in prin. C. de iure fisci. li. 10. Itẽ ꝙ exceptio innocẽtiæ tolli ñ possit, vide Io. de Ana. cõs. 59. Itẽ ĩ materia, an & qñ citatio & defensio tolli possit, vide Fel. in c. cũ olim. de re iu. & in c. dilecti. extra de exce. & in c. ex parte. el 2. de off. dele. & ibi late ponit an, & qñ excedẽs modũ inculpatæ tutelæ, dẽat puniri, & an de toto, vel de tãto. Itẽ ꝙ si ex duob. simul rixantib. vnus sit robustior altero, robustior p̃sumit̃ incepisse. vide Fel. ĩ c. j. extra de treu. & pac. itẽ no. ꝙ nõ dr̃ qs incipere rixã, q aliquid facit ꝑ irã, sed ille q ad se aliũ prouocat. itẽ Bal. in c. dño guerrã. in prin. hic fi. lex Corra. Itẽ circa istam materiam vim vi. &c. & de moderamine inculpatæ tutelæ, vide q̃ hẽs ad Bart. ĩ l. j. C. vñ vi. itẽ ꝙ vbi cõmittit̃ violẽtia in aliquẽ, lege ꝑmittẽte, nõ sit licita resistẽtia, vide Pau. de Ca. cons. 194. Itẽ ꝙ propulsio ꝑsonalis sit licita, ẽt ꝓ cõseruatione rerum, dummodo essent possessæ, vide Fel. in c. verum. de foro comp.

b Pom. ¶Nunqd de iure cõi, &c. Vide aliqua ꝑ Pau. de Ca. in l. raptores. C. de epi. & cle. plenè ꝑ Fel. in c. q̃ in eccle. de cõst. & Pau. de Cast. in l. addictos. C. de epi. aud. & aliqd ꝑ Fel. in c. ad nr̃am. de prob. & vide Cępo. cons. 51. & cõs. 50. Bar. cons. 181. Bar. cons. 48. vol. 2. Adde ẽt Bal. in l. cũ mulier. ff. sol. ma. & in l. j. C. de hær. instit. & vtrũ vindicta sit licita, vnde Nicolaum de Lira. Matt. 7. in prin. & Barb. cons. 46. 2. vol. & Præpositum c. consuetudo. j. dist.

c ¶Bannitos offendere. An liceat bannitos offendere, vide Bal. in l. j. C. de hæred. inst. Adde post Ias. an valeat statutum ꝙ bannitus possit impune offendi Ang. cons. 267. Bal. cõs. 19. 5. lib. Bar. in tract. bannitorum. ver. sed quæro. Et an statutum permittens offendere, videatur permittere occidere. vide Bal. allegato cons. & Pau. de Cast. cons. 34. inci. licet ista.

d Barb. ¶Vt est glo. Et illam glos. non teneas, quia non est vera. vide Io. And. in Spe. tit. de ces. act. vbi eam reprehendit.

e ¶Damnũ impune dari. Põt dari damnũ in bonis bannitorũ. ad qđ no. gl. in simili in c. vnico, in fi. de milit. vasal. qui cõtu. est ĩ verb. deprædare. Et ibi vide Bal. qui ibi subdit, ꝙ valet ẽt statutum, dans licentiã prædandi, vide quæ dixi in l. 2. de requi. reis. & quod no. Ang. in l. in suis. de lib. & posth. & Bal. in l. oẽs. C. si contra ius, vel vti. pub. & Bar. in trac. qui sint rebelles. in ver. rebellãdo. & est verum ipsis viuis, non autem mortuis, secundum Saly. in l. qui sepulchra. C. de sepul. vio. & tex. in l. diuus. de bo. dam.

f Barb. ¶Item dr̃ hic. An liceat resistere officiali, vide Bald. in l. addictos. C. de epi. aud. & quod no. in l. prohibitum. C. de iure fisci. lib. 10.

g ¶Aduerte. Vide quæ dixi in l. j. in fi. C. quo. appel. & est tex. & ibi doc. in l. quoniam iudices. C. de app. Bene facit quod no. Bar. in l. vis eius. C. de proba. plenè per Pau. de Lea. in commen. rub. de resti. spol. in antiquis. & quod not. Bal. in l. sed eximẽdi. §. item si quis. ne quis eum, qui in ius voc. est vi exi. & Ange. & Ful. in l. j. in prin. eo. tit. per Cy. in l. j. in fi. C. vnde vi. & ibi Bal. & Ang. in l. 3. ̃j. de his qui sunt sui, vel alie. iur.

h Barb. ¶Quæ sol. Vide Bal. hic, & tene menti contrarium, videlicet ꝙ nõ posset puniri, nisi forte hoc fecisset propter vtilitatem publicam, sed si propter odium, non. vide tu hic Rapha. hoc sequẽtem, & responde ad l. j. ̃j. de his qui mor. sibi consci. quia ibi non constabat de delicto.

i ¶Quòd sic. Et sic vr̃, ꝙ valeat statutũ, ꝙ ñ liceat bãnito se defender̃. cõtrariũ tenuit Bar. in l. cũ mulier viri lenocinio. ̃j. sol. mat. latius Bar. in l defensionis facultas. C. de iu. fis. li. 10. ꝑ Bal. in l. oẽs. C. si cõtra ius, vel vti. pu. Adde ꝙ Pau. de Castr. dicit cons. 192. ꝙ non solum licet occidere bannitum, sed affines, & amicos, pro eo se defensioni opponentes, & vide Bal. cons. 105. j. lib.

k Barb. Facit. Et not. vnum, ꝙ si est iniuria illata filiæ, põt pr̃ filiam vendicare licet hic Cy. ponat duas opi. Inn. in c. si vero. de sen. exc. Vide elegãtẽ casum in l. j. §. item diuus. ̃j. de sica. quod est not. dignum secundum Angel. & adde Host. c. fi. extra. de consue. & Io. An. in Spe. de const. in addit.

go sequitur ꝙ si ab eo qui est mente captus,vel ab eo qui dormit
a inferatur vis,nos nō possumus nos defendere:[a] vt erat quidam Pi
sanus qui se armabat de nocte, & ibat per ciuitatem cantādo.Et
iō gl.q̃tum ad istud nimis strictè pertransiuit. Et iō dico,ꝙ si quæ-
ramus nunquid etiam vim nō iniuriosam licet repellere,& defen-
dere:Dico ꝙ sic,& hoc sentit hic tex.ꝯiungendo vim & iniuriam
copulatiuè:quia vim habet propulsare sine iniuria.dic ad ꝯ̃rium,
ꝙpropulsare vim ēt iniuriosam, vel nō, est de iure naturali.vt d.l.
j.§.cum arietes.Sed propulsare cum moderamine inculpatæ tute
læ,est de iure gentium. & solum gentes humanæ vtuntur. Item
si quæramus an iure naturę possit resistentia fieri,dico ꝙ sic:vt d.
§.cum arietes. Sed ꝙ illud discernatur illo iure naturali qđ qdem
cōuenit animalib.brutis, absit à seculo:ꝙ hæc animalia bruta dis-
cernāt.Sed tu dicis ꝙ hic tex.vr̃ facere in oppositum:quia copula
tiua cōiunctio requirit vtrunq; verum, vt l.si hæredi plures.ĵ.de
ꝯdi.inst.Sol.in dispōib.legalib.illa talis copulatiua, ponit̃ ꝓ pun-
cto orōis separatæ:vt l.j.ĵ.de his qui no.infa.& ibi de hac mā̃ dice
mus:quia est lōga mā̃.Ita dico esse in proposito,ꝙ & vim repelle
6 re l; & iniuriam.Ad qđ adde ꝙ no.gl.in c.j.de hom.in cle.† Quæ-
b rit gl.[b] video,ꝙ l; me defendere ad tuitionem corporis,sed an ēt
ad tuitionem rerum? Vr̃ dicere ꝙ sic.Cui vr̃ concordare ꝙ habes
in l.3. §.eum igitur.ĵ.de vi,& vi ar. & l.cum fundum.e.ti.quia ne-
dum permittitur resistentia vt vim repellam, verum ēt violentia
ex interuallo,vt ibi no.& l.1.§.vim.e.ti. Quæ violentia circa rem
p̄t multipl'r committi:quia interdum committitur violentia tur-
batiua,& ꝯ̃ illam l; resistere,vt l.si seruus.in fi.ĵ.de acq.re.do.Inter
dum committitur violentia ablatiua:& tunc dic, vt l.furem.ĵ.de
sica.& l.4.ad l.Aq.Interdum fit violentia ędificando,vel hmōi:&
tunc l; resistere mea auctoritate vt not. in l.quemadmodum.ĵ.ad
l.Aql.& l.si alius.§.j.ĵ.qđ vi aut clam.& l.de pupillo.§.meminisse.
7 ĵ.de ope.no.nun.Quærit gl.† quid de offensis alterius,nunquid
c licet ob defensionem alterius vim inferre?[c] dicit gl.ꝙ est ꝯsiderā-
da affectio.Quę sol.vr̃ valde determinatè posita:qa vr̃ ꝙ offensio
facta est cōsanguineis, vel fil'ib.qa qñ fit iniuria vni ꝯsanguineo,
vr̃ facta alteri:vt l.lex Corn.ĵ.de iniu. Ad ꝙ fac.l.1.2.& 3.ĵ.de lib.
cau.Et hoc estꝙ gl.alibi sentire voluit in l.vnic.C.de rap.vir.q̃ no.
vbi loquitur in cognato. Potuit.n.Gl.moueri hac considerōe qa
tex.dicit,ob tutelam sui corporis,sed dum fit iniuria filio,fit pr̃i.l.
j.ĵ.de iniu.Item si fiat vxori,vr̃ facta viro.vt e.l.g̊ facit ad tutelam
sui corporis defendendo vxorem.Item si fit ꝯsanguineis,vr̃ facta
d sibi[d] vt d.l.lex Cor.g̊ ad suū corpus.Ego teneo ꝙ ēt ī aliis ex̃neis,
quia determinatum est lege, qđ licet pro tutela rerum suarum,g̊
multo fortius pro corpore tuendo.ar.l.sancimus.in fi.C.de sac.sa.
ec.Item video qđ ad tutelam rerum suarum p̄t ꝯuocare vicinos:
vt l.3.& l.cum fundum.de vi & vi arm.ĵ.& qđ hic dr̃ sui corporis
subaudi maximè.Et rōes quæ me mouent,s̃.dictæ sunt euidētes:
vt s̃.dixi.cui qōni adde ꝙ no.in c.1.ext.de hom.in clem.Ad quod
posset ēt induci.l.Gracchus.C.de adul.nisi tu resp.qđ ibi loquitur
in filiis.tamen nihil valet,quia in attrociorib.nō tñr filij,vel serui
e obedire parentib.[e] vel dñis.l.liber hō.ad l.aquil.Sed p̄t euadi illa
l.quia q.nostra quærit qñ sine aliquo mādato posset fieri, sed ibi
loquitur qñ cum mandato.pp hanc diuersitatem ista gl.nō atten
tauit dicere, & iō est consilium, vt facias tibi mandare ab illo pp
opi.euitandas.& hoc qñ es in practica.Et hanc opi.sequitur Pe.&
Ia.in l.j.C.vñ vi.& Gul.hic,licet nō eo.mō : quia ll.quas allegauit
8 non allegant.†Sed quæro nunquid cogatur[f] defendere? Quæ qō
satis differt à prima,& ista qō mouet̃ per gl.in l.culpa caret.de re.
iu.&Dy.in l.j §.j.ĵ.ad Syl.& in c.nō est sine culpa.ex̃ de re.iur.in 6.
Et vr̃ velle, ꝙ in quibusdam magis coniunctis teneatur omnino
g defendere,[g] nedum ꝙ posset,nititur firmare hanc opin.arg.satis
pulchro, quo vtebatur Iac.But.quia vbicunq; quis tenetur aliqd
gratis facere,& pro id faciendo accipit pecuniam,vr̃ turpiter acci
pere.& tenetur,vt no.in l.idem &si.de cond.ob turp.cau.Sed alia
l.dicit, ꝙ pro defensione alicuius alterius licet accipere pecuniā:
g̊ nō turpiter facere vr̃,vt l.metum. §.sed licet.ĵ.ꝙ met.cau.& sic:
h quia nō tenet̃ facere:nō turpiter accipit,& sic nō tenet̃.[h] Ista opi.
vr̃ mulcere aures audientium.Sed dico,ꝙ est gl.quæ hoc ad lr̃am
dicit,& easdem ll.all.& eius ar.facit in c.quantę.ex̃ de sen.excom.
i cuius auctoritas est maior,[i] q̃ ipsorum opi.& fac.ex̃ de sen.exc.c.
9 dilecto.lib.6.& in hoc Can.loquuntur magis latè.†Quæro qūo
k versatur[k] aliquis cum moderamine? Circa quod gl.in l.j.C.vñ vi.
& Mod.ibidem,& vbiq; vñr velle, ꝙ vbi al'r pertrāsire nō posset,
&c.Et primo gl.dñt,quod moderamen est, vt qualis est offensio,
talem faciat defensionem:sed veritas est ista,quod posset esse pu-
gillus tuus peior cum pugno, & peius facere q̃ alius cum ense,vt
fuit quidā Pisanus.Et iō dico,ꝙ veritas est ista,quia tunc dr̃ mode
rata defensio,quando aliter non potest euadi, quin tu recipias of-
fensionem.Item ad maiorem cautelam debes clamare, succurri-
te vel occurrite.vt docet gl.in l.4.ĵ.ad l.Aqu.& in l.furem noctur
10 nonum.ĵ.de sica.Item quæro† quid si poteras fugere,& non fugis.
dico quod si tu es Perusinus,qui times verecundiam, quod opti-
me potes,vsque ad actum occisionis : quia est magna offensa,&
est verecundia, sed in illo qui non timet verecundiam,vt est Flo-
rentinus,in quo non est verecundia,dico quòd si non fugit(quod
tarde euenit)punitur.Et hanc op.ponit Cy.in l.1.C.vnde vi.Et vi-
l de quod ibi no.in l.1.ĵ.vnde vi.[l] Bar.

a ADD. ¶An possimus nos defendere aduersus mente captos,vel dormientes nobis vim inferentes, per Bal.in rep.l.j.C.vnde vi.

b Paris. Vide Ale.cons.283.

c Adde Bal.in l.raptores,C.de epi.& cle.& in l.j.C.vnde vi.& habes per Guid.de Suz.in d.l.raptores, & Flo.de S.Pe. in l.scientiam, ĵ.ad l.aq. Ex opposito adde, quod spurius potest defendere patrem , secundum Bal. in l.cum acutissimi, C. de fideic.vide Mod.in c.suscepimus,de hom. Adde an spurius possit defendere patrem,Bal.cons.8.

d Item adde Inn.in c.si vero,de sen.exc.el j.per Bar.in l.si quis in seruitute,in fi ff. de fur.& casum in c.dilecto,de sen.exc.in 6.&24.q.3.c.non inferenda,& ibi no. & no.in c.quanto,de sen.exc.

e Vide qualiter filij vel serui teneantur parere patri vel domino , adde quæ dixi in d.l.liber homo,ad l.aq.

f Paris. An autem sciens velle committere maleficium contra aliquem teneatur ei denunciare in foro conscientiæ,vide Pan.in c.j cir.fi.ext.de rest.spol.vide ēt an quis teneatur aliquem defendere , vel reuelare delictum in alium committendum,& quomodo,late Dec.in c.1.de of.del.in fin.d.l.vt vim,q.vlt. vide Ale. cons.109.vol.1.

g Adde Bar.& quod ibi dixi in d.l.metum,§.sed licet.item fallit in filio contra patrem,l.vtrum,ĵ.de parric.

h Adde Bar.in l.j.per illum tex.§.sed in eo,ad Syl.

i Pom. De auctoritate gl.vltra hic al.per doc.adde Barb.cons.10.vol.2.vide Ale. cons.56.dub.vlt.ad fi.vol.2.Raph.Cu.cons.4.44.& 45.& Old.cons.99.vo.4.& 51. & 55.eo.vol.& Præp.c.domino sancto,in pr.l.dist.& c.in canonicis,in pr.19.dist. tex.in §.item pretium,ibi validiorib.inst.de emp.& ven.Ab.cons.85.vol.j.Fel.in c.j.de consti.vbi dicit ꝙ vbi non est lex,sufficiat allegare dicta doctorum. Fel. in c.fi.de const.Cęp.cons.72.Barb.cons.j.vbi pulchrè de authoritate gl.& cons. 20.vo.j.Fel.in c.j.de re iud.Barb.cons.3.vol.2.& aliquid cons.9.eod.vol.& cons. 19.24.35.52.& 57. & vide Præp.c.consuetudo,j.dist.& c.responsa prudentum,2. dist.Pan.in c.cum venissent,de iud.& in c.prudentiam,de of.del.not.3.Im.cons. 78.& 140.inc.perspectis,vol.4. Vide etiam Ferratium in caut.suis, vltra Cæp.in cau.17.vbi infinitas doctorum sententias pro glossæ authoritate conglomerat. Iac.But.in l.j.C.qui pro sua iur.Panor.in c.edoceri,de rescr. Pau.de Cast. cons. 170.inc.cum tempore contractus.Sal.in l.j.C.de pac. Bal.in c.contingit,de dol. & cont.Fran.de Curt.cons.42.inci.quia inquit Bal.cons.162.inc.antiquissima & notabilis,vol.5.

K Pom.Adde an excedens moderamen,puniatur tunc pœna à lege statuta in totum,vel tantum de excessu,vide Ale.cons.140.vol.2.& 14.in fi.vol.3.Cæp.cons.j. vide multa per Fel.in c.dilecti filij,de excep.Cæp.cons.29.

l Ibi videtur tenere contra Bar.sed cum Bar. hic concordat Bal.in c.j. in prin.de pace ten.alleg.Cy.in addit.l.si ex plagis,& in l.scientiam,ad l.aq.& Ant.in c.olim,el j.de rest.spo.per Mod.in c.suscepimus,de hom.
Aduerte ꝙ allegantes Bar.hic in hac l.vt vim sibi contrarium, cum dixerit in l. j.C.vnde vi,ꝙ persona vilis insultata habens facultatem fugiendi,& non aufugiat,& se defendendo occidat insultorem, ꝙ non debeat puniri : & tamen hic contrarium teneat,tales non bene intellexerunt Bar. eo quia in hac l.vt vim,se refert ad no.per eum,in d.l.j.Vel melius dic ꝙ in hac l.distinguit in illo,qui timet verecundiam,vt ille non puniatur.ita intelligitur in d.l.j. Si autem non timet, procedat quod dixit in hac l.vt vim. Præterea in hac l.vt vim, non loquitur de persona vili.Pan.ita sentit in c.olim,el j.de rest.spo.opi.illam ꝙ indistinctè non teneatur fugere,tenet Ias.in hac l.vt vim,quam probat multis auctoritatib. & bene. Adde quando aliquid dicatur fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ, & an quis teneatur fugere, & qualiter testes debeant deponere, quod aliter occidens euadere non poterat,vide pulchrè Bal.cons.211.libr.4. & quando aliquis excedit modum in vindicando, qualiter debeat puniri, vide Pau.de Cast.cons.192.cum seq.

LEX IIII.

1 *Pacto inito,quòd res non exeat de manu emptoris,locando rem,non receditur à pacto.*

Manumissiones. Gl. super hoc verb. vult dr̃e,hoc iᵒ
nō disponit, vt detur libertas, quia
eam h; đ iure nāli:sed vt libertas detegat̃, & vt remoueat̃ illa offu
scatio,& iō gl.exponit dispōem in libertatem,&c.Et no.tex. q đt,
ꝙ manumissio est datio libertatis, qūo hoc ꝓcedit. Aut ego ma-
numissor do seruo libertatē meam, & hoc est falsum,qa remane-
rē seruus,aut alienā,& tūc peius:qa nemo dat qđ nō h;.gl.timore
hᵒ ꝯ̃rij đt,datio.i.detectio.In hac op.vr̃ fuisse Guar.Gul.remouet
opi.gl.& dicit ꝙ iste tex.stat ꝓprie.s.datio:qa do meam libertatē,
arg.l.legatis.§.ornatricib.de le.3.vbi p vigilationē exercitium au
a getur,nō minuit̃.Et nō ob.[a] ꝙ gl.dicit,qa aliqñ damus qđ nō est
nr̃m,vt in creditore,qñ creditor de voluntate debitoris dat.vt ĵ.
fam.erc.l rē pignori.Itē dr̃ hic ꝙ erat vnū genus hoīm, & postea
dicit tria gña.Cuius ꝯ̃rium dicit hic tex.quia ñ sunt quatuor.Sol.
dic ꝙ illud vnum genus,cōputat̃ in numero istorum trium.ꝙ v3
ad q.s.commodaui tibi duos equos, postea dixi:volo facere ita,ꝙ
tu habeas tres equos à me,& ita factū est : q̃ro quot possis petere?
Et vr̃ ꝙ quinq;:qa duo,& tria sunt quinq;.In ꝯ̃rium vr̃,ꝙ tres tm̃:
quia prim

a ADD. ¶ Pom. Vide Imol. in cons 66.dub.2.vers.item inducit ad quæstionem. Vide etiam Barb.in consil.51.vol.j.

quia primi duo sunt de numero trium, vt no. in l. 3. de cond. insti.
1 †Itē inducit ad q. vendo tibi rē hoc pacto ne exeat de manu tua,
a tu locasti alteri, vtrū videatur recedi à pacto? & vř hic tex. ꝙ sic. in
ꝯtrarium est veritas: quia locatio non mutat dominium. vt j. loc.
l. non solet. facit j. de le. 3. l. codicillis. §. instituto. & vide vt ibi. Et
hoc potest induci ad similia, quæ possunt formari & argumētari.

a ADD. ¶No. hic de pacto ꝙ nō exeat manus tuas quid importet, bene facit l. sed eximendi, j. ne quis eum q. in ius vo. est vi exi. in pr. sed hic adde Bal. in l. fi. C. de reb. al. non al. & in l. 2. in fi. de fideic. Adde post dñm, & compatriotam meum, ꝙ non solū p illa verba, relinquo filium in custodia matris suæ, mater est data tutrix, sed nec ēt si dicat, relinquo vxorem meam dominam & administratricem filio meo. vt voluit Bal. consulendo super testō cuiusdam principis eius ꝯs. 429 libr. 4. inquantum etiam ponit, ꝙ manus exponatur pro dominio. Adde, ꝙ pulchre voluit Bal. cons. 333. lib. j. ꝙ si testator nullo alio instituto hærede, dicat, pono omnia bona mea in manibus Titij, ꝙ propter hoc censetur hæres institutus Titius. Quo vero ad locationes prælatorum si fiant ad nouennium cum pacto de renouando, an valeant, vide Bal. cons. 332. lib. 3. & ibi quid si prælatus locauit ad centum annos, an valeat in nouē. & per Bar. consi. 158. vbi etiam stante statu. ꝙ rector ecclesiæ non possit locare vltra quinquennium, & casu aliquo venerit ad compromissum, & arbiter laudauit, ꝙ locauerunt pro sex annis, an saltem valeat in quinque. inquantum etiam in fine ponit, quis sit colonus, quis ascriptitius, vide an nepotes nati ex filiis ascriptitiis sint adscriptitij, Ro. consil. 355. Et ad q. Bar. hic vide Mar. So. in c. j. no 4. de lib. ob.

LEX V.

1 *Dictio, ex, denotat principium temporis.*
2 *Bella, quæ oriuntur iure gentium.*
3 *Bella licita, quæ sint.*
4 *Prouinciarum diuisio, & dominiorum est de iure gentium.*
5 *Dominium vtile est introductum de iure ciuili.*
6 *Dominium an transferatur per sententiam.*
7 *Collegia regulariter sunt illicita.*
8 *Emptio, & venditio sunt de iure gentium.*
9 *Obligationes quo iure sunt institutæ.*
10 *Ius gentium habet duas partes.*
11 *Obligatio naturalis quotuplex sit, & an omnis actio sit naturalis.*
12 *Ciuilis obligatio duplex.*
13 *Actiones sunt de iure ciuili.*
14 *Obligationes de iure ciuili.*
15 *Obligationes ex maleficiis sunt de iure gentium.*
16 *Obligatio descendens ex quasi maleficio, est de iure ciuili.*
17 *Obligatio ex quasi contractu est de iure ciuili.*
18 *Obligatio ciuilis an sit in contractibus iuris gentium.*
19 *Exceptio est de iure gentium.*
20 *Obligatio ex contractu dotis est de iure gentium.*
21 *Seruitutes sunt de iure ciuili.*

1 **Ex hoc iure.** Tex ē clar⁹. dictio, † ex, prīcipiū tpis denotat, vt l. 2. §. dies. đ li. ag. & l. j. §. j. đ iti. act. pri.
Pōt valere ad dationē terīi dati p iudicē: đ q̊ p la. đ Are. ī d. §. dies.
Aliqñ adiicit loco, & tūc cui⁹ nāæ sit dic ī d. l. j. §. j. Hētis ġ no. q̄dā
2 īuēta đ iu. ciu. † Op. dř hic, ꝙ bella sūt īducta đ iu. gen. ꝯ, bella sūt
iniq̃. vt ī auc. đ armis. ī pr. & l. j. ī pr. & C. đ ca. tol. s; iniqtas ñ d; oriri
đ iure, vt l. meīerint. C. vñ vi, ġ, & c. Vñ gl. subaudit bella. s. licita. Et
ita tolliť ꝯriū, ꝙ ē verū fm la. ꝙ bella illicita ñ oriunť ex iure. s. dispōe, s; occasionaľr sic. Nā eo ipō ꝙ fuit distīctū meū à tuo fuit da
3 ta mā belli occasionaľr. Et ita d; ītellī fm eū. q̄ro † q̄ sūt bella lici-
a ta? gl. pōit ᵃ duo exēpla. Pe. & Vltram. duo alia. đr gl. bella licita sūt
b q̄ prīceps, vľ pop. Ro īđt. l. hostes. ᵇ & ibi gl. j. đ cap. & idē đr Gu. đ
Cu. ī alio ppło, p quē Resp. gubernať, imo pl⁹ đt ipse, ꝙ bellū ē licitū à maiore ī suos subditos p c. do guerrā. ī ti. hic finiť l. Corra. &
īc. ꝯsue. ī vs. feu. Certè dcm̄ suū vř ꝯ tex. C. vt vsus ar. insc. prin. & c.
li. 11. & ibi gl. no. q̄re putarē dđm, ꝙ ēt à maiore ī subditos, bellū ñ
c ē licitū nisi cū lnīa prīcipis, ᶜ vt ibi. Et hoc ītellꝰ q̄tū ad offensiōē,
s; ad defensionē bellū eēt licitū, vt l. vt vim. s. e. ꝙ ītellīt Pet. for vérū, nisi possit hēri cōpia prīcipis, aľs ēt ad offensionē bellū pmitteret ī subditos rebelles. All. ipse. l. ait p̄tor. §. si debitorē. j. q̄ in frau.
cre. Ad idē. l. 4. ī pr. j. ad l. Aq. pōit gl. aliđ exēplū p l. vt vim. s. e. addit Pe. duo exēpla, vnū qñ bellū fit authoritate l. vt C. qñ li. se si. iu.
l. j. Et addit aliud đ l. ait p̄tor. đ d. §. si debitorē S; certè j. exēplū ñ vř
bonū, qa si ibi fit authoritate l. ġ fit đ iu. ciu. ñ gētiū. vt l. i⁹ ciuile. j.
e. Itē 2. exēplū p̄t īcludi sub 2. exēplo gl. q̄re t; gl. Op. dř hic discretæ. i. separatæ sūt gētes. ꝯ. j. đ off. asses. l. si eadē. vbi prīceps diuidit
4 ꝓuincias ġ ē de iu. ciu. Sol. Dicatis, † ꝙ diuisio ꝓuincarū ē de iure
gen. vt hic. Nec ob. ꝯriū, nā l; prīceps diuidat, ñ seqť ꝙ sit đ iu. ciu.
Nā si ꝯheret Prīceps, ñ tñ seqť, ꝙ ꝯct⁹ ille eēt đ iu. ciu. s; đ iur. gen.
ita si diuidit: Et sicut prīceps p̄t diuidere ꝓuīcias, ita & vnire: auc.
vt iu. sine q̊q̊ suffr. §. illud tñ. & §. seq. Sic & Papa vnit ecclas. vt no.
ī c. j. ex̄ ne se. vac. & ad qđ valeat, vide ꝙ no. ī l. j. C. đ metrop. Bery.
d li. x. Vlteri⁹ op. ᵈ dř hic, regna ꝯdita. ꝯ, imo vř ꝙ hoc sit đ iu. ciu. l.
2. §. post originē. j. ti. j. So. Dic ꝙ ibi loqť đ magřatib. iure ciuili. introductis, sec⁹ ī regnis, qa regna pp īpunitā lnīam delinquēdi ꝯdita fuerūt, & prīceps ꝯstitut⁹, vt ibi p;. Dicit hic dñia distīcta, ꝯ. imo
vř ꝙ sit đ iure nāli vel diuino. Vñ op. đ l. j. ī fi. j. đ fur. ibi, ꝙ de iure
nāli, & c. Insti. đ ob. q̄ ex deli. ī pr. gl. dat duas sol. Prīa ꝙ ē añ illas. l.
& añ illā authoritatē, furtū ñ facies erat ius gen. fm qđ dñia rerū
erāt distīcta, & hæc ē vera so. tñ q̄dā dñt, ꝙ añ ius gen. dñia erāt in
cōi, & erāt vnita, s; postea p i⁹ gen. distīcta fuerūt. Et ista ē opi. fal-
e sa: ᵉ qa si dñia fuissent ī cōi añ i⁹ gē. ñ potuisset ꝯmitti furtū, qa nemo p̄sumiť, & c. vt ī l. merito. ꝓ soc. & sic furtū ñ ꝯmittiť. Aliā sol.
5 † đdit gl. s. ꝙ hic sūt distīcta dñia directa ab vtilib. Et sic gl. ꝯcludit,
f ꝙ vtile dñiū fuit ītroductū đ iu. gen. Iac. đ Ra. aľs đ Are. rephēdit
gl. p l. supficiario. j. đ rei ven. Pe. t; gl. p istā rōem, locatio ē de iure
gen. vt hic, & tñ p locationē ad ñ modicū tp̄s trāsferť dñiū vtile,
vt inst. đ loc. §. adeo. P; ġ. ꝙ đ iu. gē ē ītroductū vtile dñiū, dñs me⁹
solebat tenere opi. la & dicebat, qđ vtile dñiū erat ītroductū đ iu.
ciu. vt ꝓbat tex. ī l. 1. ī fi. j. si ag. vec. vľ emph. pe. ibi placuit, & c. Ad
ꝯriū p̄t resp. qđ ñ ob. §. adeo. qa ibi loqť đ ꝯctu emphyteutico, q ē
mere đ iur. ciu. vt statim videbitis. Vlteri⁹ op. & vř qđ dñia fuerūt
g ītroducta đ iu. ciu. nā testm̄ ē đ iu. ciu. ᵍ l. testī factio. j. đ test. & tñ
h dñiū acqriť ʰ ex eo. l. à Titio. j. đ fur. Itē snīa ē đ iu. ciu. vt ꝓbať ī l.
2. §. post originē, j. ti. j. & no. insti. đ obl. ī pr. & tñ p snīam transferť
dñiū, vt l. sūt & aliæ. j. đ pub. Itē p arrogōem. vt insti. đ. ac. p arr. in
i pr. Itē p monachōem ⁱ vt ī auc. īgressi. C. đ sa. sa. ec. & oīa ista sūt đ
iu. ciu. & ñ gen. đr gl. ꝙ đ iu. gen. sūt ītroducta, vt hic, & đ iu. ciu. vt
l. ꝯria. Vel meli⁹ fm doc. p̄t dici, dñia ītroducta đ iu. gen. vt hic, tñ
6 modi acqrēdi dñia, sūt ītroducti đ iu. ciu. vt ī ꝯrio. † Aduerte tñ ᵏ
k ad vnū, ꝙ gl. đt, ꝙ p snīam trāsferť dñiū, ꝙ intellīe tū tradōe secuta. Idē no. ī l. j. & l. sūt & aliæ. j. đ pub. & inst. đ off. iu. §. fi. Ad idē ī l.
Pōponius. §. si iussu. j. đ ac. pos. Gl. no. ꝯriū ī l. excep. j. đ exc. rei iu.
Dy. t; primā, idē t; Gul. ī l. statuliberi à cæteris. §. statuliber. j. đ sta.
li. Et ītellīe ī snīa ꝯdēnatoria, Quid āt ī absolutoria? dic, vt d. l. exc.
& vide Cy. ī l. j. C. com. vtr. iu. Tu dicas q̄cqd isti doct. dicāt, vtrāq;
gl. posse bñ loq, sic distīguēdo, qa aut loqmur ī actiōe psonali, aut
reali, si loqmur ī psonali, dico ꝙ snīa trāsferť dñiū. d. l. sūt & aliæ.
j. đ pub. & ꝙ ibi no. fm vnā lect. ꝙ ē verū si snīa cū actiōe ꝓposita
ad hoc tēdit, sec⁹ si ad hoc ñ tēdit, vt ī ꝯmodato, đposito. & hmōi.
Sin vero loqmur ī reali, an snīa sup ea lata sit, tūc dico qđ aut snīa
ferť ꝓ reo ꝯ quē agebať reali absolutoria simpľr, & tūc ñ trāsferť
dñiū. l. s; & si possessori. j. đ iureiu. Et ita ītellīo gl. l. exceptio. đ exc.
rei iu. Si vero snīa ferť ꝓ reo hoc mō qa ꝓnūciať rē ei⁹ eē à q̊ petiť,
l tūc idē, qa ñ trāsferť dñiū. ˡ Rō, q̄ me mouet ē, ꝙ re⁹ petit ꝓnūciari se dñm, & ñ petit dñium in se trāsferri. Dico tñ ꝙ induciť q̄dam
p̄sumptio dñij, & ad illud ꝓbandū, posset induci snīa, qa ꝓ veritate hř. l. res iud. j. de reg. iur. Sic intelligo. d. l. sed & si possessori. ī pr.
vbi qa possessor iurauit rē esse suam ꝯpetit ei vtilis. Si vero loquimur in reali actione, & pronunciať pro actore, & tunc aut pronunciatum est eum esse dñm q agebat, & in veritate sic erat, & tūc di-

a ADD. ¶Bellū é licitū, qđ indicit prīceps. Quid āt đ duello, vide latè p Bal. in c. vnic. đ pa. te. & eius vio. & ibi đ eo q moriť ī pugna, an moriať seruus pœnæ. Et đt ꝙ ñ, nec suū testm̄ rūpiť, sec⁹ si capiať, & serueť. Et ibi no. p eū q d đ pugna. & ī eo. c. vnic. §. si rustic⁹. & đ duello viđ tex. & qđ ibi Bar. ī l. qua actiōe, §. si qs ī colluctationé, j. ad l. aq. plene p Bal. & Im. l. cū filius, §. fi. de le. 2. p Mod. ī rub. de cle. pu. in du. & c. j. & fi. e. ti. & Bal. l. is penes qué, C. depo. & hic in 8. q. p Gul. & Bar. in l. Imperator, la 2. j. de sta. ho. & de bello licito p An. in dispu. renouata guerra, in pr. & q̄rit Bal. in l. fi. C. de ꝓba. q d si ꝓbatio in cā capitali cómittitur pugnæ, vtrum cōuictus p pugnam debeat mori? Vltra quem addo tex. in c. 2. de pur. vul. quem tex. al. in l. libertorū, C. de testi. & q d possim facere in eum quem vici in duello? Vide Bal. l. j. C. de dedit. lib. & qñ duellum sit licitum, ibi vide.
b Paris. Vide quæ habes ad Bar. in d. l. hostes, ad fi.
c An sine lnīa principis liceat alicui indicere bellū, & qñ sit licitū indicere bellū, vide p Inn. c. qđ super his, de vot. & in c. sicut, de iurei. & qđ ipse sing. dicit in c. qđ sup his, de rest. spo. qđ retuli post Bar. & ibi Im. in l. de pupillo, §. Sextus Pedius, de op. no. nun. Adde quis possit indicere bellum, Ol. cōs. 70. & an duellum sit licitū, Bal. cōs. 23. li. j. Et qs possit de iu. bellū indicere, & qualiter sit fienda distribō acqsitorū ī bello, & p qué, & multa đ bello vide p Cal. ꝯs. j. đ treu. & pa.
d Pom. Declara dicta per Bar. & gl. in hoc, & per Pau. de Cast. in l. 3 ff. de testa. & vide Ale. cons. 20. Fel. in c. quæ in ecclesiarum, de const.
e Vide quæ no. Im. l. j. in pr. de acq. pos. p Ang. in rep. l. si quis vi, §. differentia, e. ti.
f Paris. Adde an & quando dominium sit de iure ciuili, Are. in l. 3. ff. de testa.
g Pari. Vide d. Mar. Lau. in tract. primog. vide Ber. in ver. primogen.
h Ex testamento transit dominium, Adde gl. super ver. nostræ, in l. j. de acq. re. do.
i Vide no. in l. j. j. de acq. rer. do. & in l. constitutionibus, j. ad mun.
K Pom. Lim. & declara, vt p Bal. l. tradóib. C. de pac. vide Fel. c. cū venerabilis, ver. dicit gl. de exce. ¶Paris. Vide Fel. in c. venerabilé, ext. de exce. vide ī l. Póponius. §. si iussu, post Bar. de acq. pos. §. fi. inst. de of. iud. cū concor. de qb. in dictis loc. Vide Ias. hic. item quod transferatur qñ pronunciatur super aliqua diuisione, vide Ant. de Bu. cons. 77. circa med. Facit gl. & Bar. in l. & ideo, j. de cond. fur.
l Per snīam trāsferť dñiū, & ibi vide đ trāslatiōe dñij: & vide Bar. d. §. si iussu, & Bal. l. 2. & 3. j đ pub. ī ré ac. vbi đt, ꝙ ī petitiōe hrđi. snīa sine posśōe facit victo ré verū dñm, ꝙ no. p Bal. latè ī l. traditióib. C. de pa. ad fi. Et idé dic ī snīa arbitri. Inn. & doc. ī c. Ray. đ testa. Et hoc an p snīam trāsferať dñiū, vide plenè Bal. l. j. C. com. vtr. iu. vbi ēt ponit, an ex diuisiōe trāsferať dñiū, & Bal. hic ī j. q. & Im. ī rub. j. đ re iu. dixit gl. ī d. §. fi. inst. đ of. iud. esse fin. S; ꝙ p snīam arbitri trāsferať dñiū, nec p ꝯpromissū, nec laudū dicať qs alienare t; Bal. ī l. si C. com. đ le. & đ mā hř p oés in c. ꝓposuit, đ cōc. p̄b. aliqd in c. j. & c. cū nřis, e. ti. p Pe. de Anc. in cle. auditor, de rescr. Adde an per snīam transferatur dñium, Ale. cons. 22. lib 2. Im. contra in c. proposuit, de conc. præb. scripsi post Ro. in d. §. si iussu.

co, ꝙ im

co, ꝙ impossibile est transferre dominiũ: qa nã actionis nõ patit̃ trãsferri, sed potius declarari, vt l. & ex diuerso. §. vbi aũt. ff. de rei vendi. & l. litib. in fi. C. de agric. & censi. lib. xj. & l. sicuti. §. sed si quæratur. ꝟ. si ser. vend. Tum etiam quia nec pars egit in se aliquid transferri. Item qa induceret̃ contrarietas expressa in actione, si pro actore ꝓnunciaretur esse dominiũ, & in eũ transferri. Ista. n. inuicem repugnant. Aut pronunciatur ꝓ ipso actore, & rei veritas est, dominiũ rei petitæ esse aduersarij, & tunc transfertur dominium, vt est tex. notab. in l. 3. §. Itẽ quæri potest. de reb. eo. quem inducit gl. in l. 3. super ver. tradita. ꝟ. de pub. in rem act. & in d. §. item quæri. ibi per Iac. de Are. ¶Opp. dicit̃
7 hic, ædificia collata, siue collocata, quasi sint iuregent. †. Contra, imo videtur, ꝙ istud non sit licitum, nam rl'r collegia sunt illicita, vt l. j. per totum titu. de colleg. illici. Sol. verum est ꝙ rl'r collegia sunt illicita, tamen constructio domorum non est illicita, imo est licita. Ita nota. hic, & in l. j. circa prin. ꝟ. ꝙ cuiusque vni. nom. quod est verũ, nisi ca-
a strum, vel villa fieret ad æmulationem [a] alterius ciuitatis, † quo casu
† fieri non posset. l. per prouincias. C. de ædifi. priua. & no. in gloss. Sed contra hoc opp. de l. quicunque castellorum. C. de fun. lim. lib. x. vbi indistinctè non est licitum. Sed r̃ndeo, quia ibi loquitur specialiter in castris non fiendis in limitib. imperij, sine licentia principis, in alijs lo-
8 cis sic, vt ibi glo parua no ¶Op. † dicit̃ hic emptiones, vẽditiões, &c. ꝙ sint de iure gen. Contrà imo videt̃ ꝙ sint facti. Vnde videtur obstare. l. consilio in fi. de cur. fur. dicit gl. facti sunt, tamen ex iure descendunt. Ita intelligitur hic, nã & alias hæreditas est ius, vt l. hæreditas. de verb. signifi. & tñ comprehendit res corporales, & incorporales, vt l. j. §. quædam. ꝟ. de rer. diu. Vel melius ſm Gul sunt consideranda tria. Primum ꝑtas ꝯhendi, & hoc est de iuregentium, vt hic. Secũdum est ipsum contrahere, & hoc est facti, vt d. l. consilio. Est tertium scilicet considerare effectus cõtractus, & hoc est iuris: qa obl'o. nam obl'o est iuris vinculum, &c. Insti. de oblig. in prin. ¶Opp. dicit̃ hic, ꝙ emptiones sunt de iure gentium. Contra, emptiones non possunt esse sine pecunia, vt l. j. de contrahen. empt. in fi. sed pecunia non potest cudi sine authoritate principis, vt l. j. C. de vet. numis. pot lib. xj si non põt
b cudi sine authoritate principis, ergo est de iure ciuili, vt l. ius ciuile. ꝟ. e. Sol. Dicas [b] ꝙ licet authoritate principis fiat pecunia, tamen con-
c tractus emptionis qui recipit formã ex pretio, est de iure gentiũ [c] ex
9 inuentione, nam si princeps emeret, est contractus iurisg. Op. † ... dicitur hic, obl'ones institutæ, iste tex concludit ꝙ obligationes sunt
d de iure gentium. Contra, quia omnis obligatio, aut est ciuilis, aut naturalis. d. l. si fideiussor. ꝟ. de condi. ind. & l. fideiussor. §. fideiussori. ꝟ. de fideiuss. ergo non est de iure gentium. Timore huius glo. dicit, ꝙ obl'o, quæ est de iuregentium potest appellari nãlis, nam & iusgentiũ dr̃ nãle. §. singulorum. instit. de rer. diui. Contra istam sol. in statur. Ius naturale & gentium ponuntur vt spec es separatæ, vt l. j. §. priuatum. s. eo. Exponere ergo iusgentium. i. naturale, non videtur congrua expõ. l. nãliter. §. nihil commune. ꝟ. de acq. pos. & l. Papinianus exuli. de mino. Possumus saluare gl. & r̃ndere, ꝙ contraria loquuntur de iure naturali, quod p̃t dici gentium quod ꝓ edit ex rõne naturali. Sed cõtra hoc instat̃. Si hoc esset idem, (al's verũ) seruus, qui est nihil de iure gen. non obligaretur naturaliter, ꝙ est falsum l. nãl'r. ꝟ. de condi. ind. Sol. gl. per interpretationem, quia seruus de iuregentium est aliquid, de iure ciuil est nihil. l. ꝙ attinet. ꝟ. de reg. iur. Gl. videtur velle contra
10 rium in l. si id ꝙ de cõd. indeb. Dominus meus, cuius † opiniones ꝓcedunt de menteiuris dicit sic, ꝙ iusgentium habet duas partes, vnã, q̃ procedit ex rõne naturali, vt seruare promissa, de quo in l. j. in prin. ꝟ. de pac. Et ſm hanc partem, seruus est aliquid. Et ita debet intell'i d. l. naturaliter. Est & alia pars, quæ procedit ex vsu gentium, & tunc habito respectu ad hanc partem, seruus potest dici nullus. & hoc respe-
11 ctu non posset obligari. ¶Oppono iterum contra prędicta, † videtur ꝙ omnis obligatio debeat dici naturalis, nam naturaliter sum obligatus bene facienti mihi. Item naturaliter debeo alere filium l. j. §. ius naturale. s. eo. Ergo videtur ꝙ sit naturalis non iurisgentium, vel ciuilis, Gl. clarius in l. sed & si. §. consuluit. de pet. hæ. dicit quòd obl'o naturalis est duplex. Quędam quæ procedit ex ratione naturali, quæ conuenit solis hominib. & in ista procedunt s. dicta. Quædam est obl'o naturalis, quæ procedit ex instinctu naturali. & hęc est modici effectus, qa non habet exactionem, hẽt tñ vnum effectum, qa non impedit repetitionẽ sp, vt l. si non sortem. §. libertus. ꝟ. de cond. ind. q. d. ꝙ rl'r posset repeti, sed aliqñ impedit. vt d. §. libertus. Contra hoc dciñ gl. op. & vr̃ ꝙ idistinctè hoc debitũ non repetat̃. Vñ op. de. l. si testõ. §. j. de fideius. & mã. Ia. dicit hic, ꝙ obl'o nãlis est quadruplex. Quędam est obl. nãlis, quę ꝓcedit ex naturali rõne: & est ad obligandum, vt seruare ꝓmissa, & ista nãlis iuncta cũ ciuili, hẽt plenũ effectũ: vt Inst. de ob. in prin. & l. legitima. ꝟ. de pac. sed si nõ est iuncta cũ ciuili, hẽt effectũ cõpensationis, vt l. etiã. de compen. Itẽ, si soluatur, non p̃t repeti, nisi ſm distinctionẽ, vt l. j. de cõd. inde. Itẽ inducit nouã obl'onẽ vt ꝟ. de nouatio. per totum. Quędã obl'o est ad liberandũ: & de hac not. ꝟ. de pact. l. si vnus. in §. pactus ne peteret. Quędã est obl'o q̃ descendit ex ęquitate naturali vt bñfacienti bñfaciamus: & ista est duplex, nam q̃dã est redacta in præceptis iuris ciuilis vt l. si nõ sortẽ. §. libertus. vbi licet libertus naturaliter teneatur bñfacere patrono suo, tñ hoc est redactũ in præceptis iuris, qa potest cogi per officium iudicis. vt l. j. §. cũ patron'. ꝟ. de offi. pf. vrb. Quędã nõ est redacta in præceptis iuris, sed mere stat
c in cordib. laicorum vt obligatio ad antidora. [e] vt si facis mihi vnum seruitium, si seruio tibi alia vice, non possum repetere. Et sic intell'it hanc gl. Ia. Sed ꝑ hoc non r̃n. ad l. si testõ. §. j. quia dominus meus dicit ꝙ quædam obligatio ꝓcedit ex instinctu naturæ, & tunc, aut est redacta ad præstandi necessitatem per ius ciuile: & ista hẽt plenum effectum, vt in d. §. libertus. & põt dici quodammodo ciuilis, licet glo. notauit cõtrarium, & malè, in d. §. libertus. Quędã nõ est redacta ad præstandi necessitatem, & tunc q̃dã ꝯhitur respectu certæ rei, vel facti, & ista habet hunc effectum ꝙ si soluat̃, non repetatur. & ita intell'r. d. §. libertus. secundum aliam opi. Qñque ꝯhitur nõ respectu certę rei vel facti, & tunc aut redditur indebitum illud, propter ꝙ dicta naturalis obligatio est ꝯcta, & tunc non põt repeti, & ita intell'r. l si testõ. §. j. Si vero soluitur aliud, tunc semper põt repeti. & ita intell'r hæc glo. ꝑ ipsum. Sed cõtra dictã gl. põt instari, q a quod soluit̃ p̃textu huius obligationis rl'r põt repeti, vt hac gl. sed gl. dicit alibi ꝯrium, ꝙ nõ repetitur: vt in l. sed & si lege §. consuluit. circa fin. ꝟ. de pe. hæ. Quid dicendum? Teneo eius opi. ꝓ vera. Et respondeo ad ꝯrium, ꝙ ista gloss. debet intelligi, qñ istud debitum naturæ soluitur ignoranter. Secus si solueretur scienter, & de hoc cõstaret, quia tunc nõ repetit, qa tunc videtur quędam renunciatio. & ita intelligo glo. ꝯriam. Si vero dubitaretur, vide. l. si vero non remunerandi. §. idem pap. ꝟ. man. Et etiam alia obligatio, quæ procedit ex ratione naturali, non ex instinctu naturæ, & ista aut probatur à iure, & habet plenum effectum, vt l. legitima. ꝟ. de pac. Aut nec reprobatur, nec approbatur, & ista habet effectum compensationis, vt in d. l. etiam. Item ꝓ ea potest retineri pignus, vt l. vnica. C. etiam ob chirog. pe. Item eis accedit fideiussor, vt l. fideiussor obligari. §. fideiussor. ꝟ. de fideius. Item non potest repeti si soluatur, nisi secundum no. in l. j. ꝟ. de cond. indeb. & hoc habet locũ in obligatione naturali descendente ex ratione naturali ad obligandum. Quædam est ad deliberandum, & tunc quandoque approbatur lege, & per hanc omnis obl'o tollitur, vt l ab emptione. infra de pact. Quandoque ei lex resistit, & tunc habet locum. l. iurisgentium §. si pa ciscar. ꝟ. de pac. Quandoque lex ei non resistit, nec assistit, & tunc dic, ... de pa. ¶† Est & alia ciuilis obl'o, & hæc est duplex, quia quædam est ciuilis ... ciuilibus qui notantur hic Quædam ... effectu, vt in quatuor ꝯctibus est regulariter nominis obligatio, nam illa, quæ est ... ratione, & hæc põt dici naturalis in effectu, tñ approbatione potest dici ciuilis ... no. gl. Inst. de ob. in prin. ¶Sed contra quia secundum hoc, ciuiles essent

a ADDITI. Aemulationẽ. Adde Imo. in c. Pisanis. de rest. spol. & Bar. in l. j. ꝟ. q̃d cuiusque vni. no. & idẽ no. in l. 2. ꝟ. de colle. illici. & in l. 2. ꝟ. de ver. si. & in extrauag. q sint rebel. in verbo, Lõbardię. & Bal. de pace Constãtiæ circa princip. Bal. in l. opus. de oper. pub. & in l. quincunque, hic alleg. per eum. Vide Bal. hic. & Ang. hic ibidem, not. non licet ædificare ad æmulationem alterius ciuitatis vel castri, vel si posset suspicionem seditionis inducere, alias sic. Bal. de pac. Const. in ver. nos Roma. dicit quod si ex pluribus castris alicuius ciuitatis fiat vna congregatio, quæ velit se insurgere in nomen ciuitatis, non potest fieri sine consensu regentium illam ciuitatem, in cuius territorio ædificatur. l. j. ꝟ. de colle. illi. arg. l. antepe. §. pe. ꝟ. de re. di. secundũ Odof. & C. de fun. limitrop. l. quicunque castellorum. lib. xj. & in auth. quib. mo. na. eff. sui. §. si quis igitur ex quolibet. Adde etiã post Ias. an liceat ædificare ad æmulationẽ. Bal. cons. 51. pri. li. Ro. cons. 52. Ang. cõs. 120.
† Clau. ℭ Alterius ciuitatis. Nunquid autem priuato liceat in suo ædificare castrum, vide per Bal. in l. j. ff. de off. præfe. vrb. Sed contrarium tenet Pau. de Cast. in repe. d. l. j. Ro. in l. j. §. hoc autem. ꝟ. de ope. nou. nunc. Sal. in l. per prouincias. C. de ędif. priuat.
b Pom. ℭ Sol. dicas. Vide Alex. consi. 172. in fi. in 2. vol.
c ℭ Iure gentium. Et de hoc contractu emptionis, quomodo sit de iure gentium, vide Bal. in rub. de contrahen. emp. in prin.
d ℭ Naturalis. De obligatione naturali, & quid sit, vide Bar. in l. Iulia. verum de bitorem. ꝟ. de condi. indebi.
e ℭ Ad antidora. Vide vnum mirabilem effectũ huius obligationis ad antidora, quẽ ponunt doc. in c. tuã. de ęta. & qua. Adde post Ias. circa primũ effectũ obligationis antidoralis, ꝙ valeat donatio remuneratoria, sine insinuatione. Ro. consi. 95. Pau. de Cast. consi. 105. & 103. Bal. consi. 51. Cal. consi. 1. Ang. consi. 179. Et vide per Ro. an sufficiat confessio benemeritorum in instrumento. Circa vero secundum effectum, vbi ponit an donatio propter ingratitudinem possit reuocari, adde quia non valet pactum, ꝙ donatio ꝓpter ingratitudinẽ nõ possit reuocari vt voluit Bal. consi. 295. ij. lib. & cons. 18. iij. lib. Et an donatio facta ecclesiæ reuocet̃ p̃ ingratitudinem p̃lati, vide Ro. cons. 274. Old. cons. 278. Quo ad tertium effectum, adde ꝙ voluit Pet. de Anc. consi. 248. s. ꝙ vbi alias non valet donatio, nec relictum factum per sacerdotem concubinæ, ꝙ tamen valet in recompensationẽ benemeritorum, si illa probentur. Et dum dicit etiam, ꝙ valet donatio inter patrem & filium ob merita remuneranda, adde Bal. consi. 407. iij. lib. vbi dicit, ꝙ debent apparere idonea merita, q̃d facit ad hæc dicta per Ias. s. quanta debeant esse merita. Et vnum singulariter not. ꝙ licet communiter concludatur, quòd donatio inter patrem & filium valeat, cum merita in instrumento sunt specificata, tñ si in instrumento dicat̃ sanguinis affectione, & ob talia merita, potius præsumitur donatio celebrata naturali affectione, quam ob merita, ita consuluit Pau. de Cast. consi. allegato. cv. & de donatione vicissim facta inter coniuges, quãdo valeat, vide Ab. cons. 48. quo ad septimum effectum, vide Old. cons. 30. circa octauum effectum, vide latè Old. consi. 226. cuius verba de eo mentionem non faciens, refert Ioã. And in loco hic per cõpatriotam alle. Et ibi vide quãta debeãt esse merita circa. xj. effectum, vide Ro. cons. 199. inci. præsens statuti. Pau. de Cast. consi. 102.

sent multæ,& tamen tex. non excipit nisi quatuor. Possumus dicere ꝙ ciuiles sunt paucæ, vt hic, sed approbationes sunt multæ,& in istis quatuor obligationib. ius ciuile est cā immediata, & ex hoc dñr esse obligationes ciuiles. Sed in alis contractib. non est sic, quia ibi cā immediata est consensus. Sed ius ciuile ibi obligationi naturali comitatur vnā obligationē ciuilem,& per concomitantiā inducitur plenus effectus exactionis. & de hac loquitur diffinitio obligationis. Et hoc dñt gl. ꝙ duæ sunt radices, vnde substātia vtriusque obligationis diffinitur. igitur,& alibi dicit tex. obligatio tota, in l. si debitori. ȷ̃. de fideiuss. ¶ Modo expeditus de contrarijs quæro cum gl. quę sit dña inter contractum, actionem,& obligationē. De quo Inst. de ob. in prin.
13 & l. licet. §. ea obl. ȷ̃. de pc. † Querit gl. hic dr̃, qđ obl'ones sunt de iure gentiū, qđ de actionibus? a Et effectus est magnus, qa siue æquiparemus bannitum deportato, vt in §. cū aūt. vers. pari ratione. Insti. qui. mo. ius pat. pot. sol. siue æquiparemus eum transfugæ, vt l. amissione. ȷ̃. de cap. demini. siue relegato, vt no. gl. in l. ad cognitionem. ex qui. cau. in pos. ea. effectum habemus ex hac. q. quia deportatus & transfuga, pñt acquirere ea quæ sunt iuris gentium, non ea, quæ sunt iuris ciuilis, vt l. si mādauero. §. is cuius. ȷ̃. mād. Vnde si diceremus actiones esse de iure gentium, deportatus & bānitus posset sibi quærere, secus
b si diceremus actiones esse de iure ciuili. Et ad primum b quidam dñt, quòd sunt de iure gentium. l. rerum quidem. ȷ̃. rer. amo. & l. indebiti. ȷ̃. de cond. ind. Præterea quandocunque quid pōt referri ad duo, dēt referri ad antiquius, vt l. in finalib. ȷ̃. finium regundo. Sed ius gentiū est antiquius q̃ ius ciuile, ergo sunt de iure gentiū. Præterea tex. dicit, compositæ sunt actiones,& sic ante erant. l. 2. §. deinde. ȷ̃. titu. 1. Præterea quod sint de iure gentium, probatur. Certum est quòd deportatus cōtrahit,& sibi actio quæritur, vt l. si mādauero. §. is cuius. ȷ̃. manda. Si quærit actionem, ergo sunt de iure gentium aliàs nō quæ-
c reretur. l. quidam sunt serui. de pœn. Contrarium determinat gl. c hic, quod sunt de iure ciuili. l. 2. §. deinde. ȷ̃. titu. 1. & insti. de acti. §. sed istę. & §. aliæ. & l. in commodato. §. sicut. ȷ̃. commoda. & l. j. post prin. ȷ̃. de superficieb. Non obst. l. indebiti. & l. rerum quidem. ȷ̃. re. amo. quia rñde, vt in eis not. Non ob. ꝯrium ꝙ fit de d. l. in finalib. quia procedit in casu dubio: sed text. dicit, quod procedit per leges, vt in §. deinde. s̃. alle. & sic non est dubium. Non ob. ar. quod fit de deportato nam pōt dici, quòd ibi, licet actiones sint de iure ciuili, tñ per quādam ꝗnam quia cum permittatur ꝯhere, permittitur & actionem sibi permitteret sibi ꝯctus. ¶ Querit gl. † q̃ sunt ista, quę
14 ꝗrere iure ciuili? Dicit quod verborum obl'o. vt inst. de act. §. de constituta. alle. in gl. Item & litarum obl'ones. Probat Inst. de liter. obligatio. post prin. Item est contractus emphyteuticus, qui recipit certā sedem à iure ciuili. Inst. de locato. §. adeo. Item spōsalitia largitas cui
15 ius ciuile dedit certum locum. † Dr̃ hic, quòd obligationes sunt de iure gētium: &c. quid de obligatiōib. ex maleficijs? Glo. in verbo, penè. in §. ius autē gentium. Inst. de iure natu. gen. & ciu. dicit, quod obligationes sunt de iure ciuili. Doctores nostri reprobāt glo. illam, quia etiam obl'ones ex maleficijs sunt de iure gentium, vt l. j. ȷ̃. de furtis. & Inst. de ob. quæ ex deli. in prin. licet gl. ibi exponat iure naturali, i. diuino, quod non credo fuisse de mente Iuriscon. Vnde ex illo tex. concluditur, quod sint de iure gentium introductæ. Item quia in maleficijs vr̃ naturalis obl'o, vt probat tex. in auth. de non alienandis. §. ga
16 vero Leonis. colla. 2. ¶ † Sed quęro d quid de obligationib. ex quasi
d maleficio? e Gl. in d. §. ius aūt. videtur dicere, quod etiam sint de iure
e ciuili,& non gentium, Dico quod in isto casu gl. bene dicit, quod sint de iure ciuili, Et rō est ista. Ius gentium cōsiderauit solum hoc quod culpa propria deberet alicui nocere, & non aliena. Sed per ius ciuile fuit inductum, quòd quis teneretur ex facto alieno, mediante tamen
17 culpa sua, vt in omnib. casib. Insti. de obl. q̃ ex quasi delic. nasc. ¶ † Sed
f quæro quid de descendentib. f ex quasi contractu? Videtur quòd de iure gentium, vt l. indebi. ȷ̃. de condi. inde. In ꝯtrium quòd sint de iure ciuili, no. l. apud Iulianum. in fi. ex quib. cau. in possess. eat. sed testīn ex quo defertur hæreditas, est de iure ciuili, & sic concluditur, quod sit de iure ciuili. Gul. dicit hic ꝙ regulariter obligationes ex quasi ꝯ-
† ctu, sunt de iure ciuili introductæ, † vt probatur in omnib. exemplis positis. Insti. de ob. quæ ex quasi ꝯct. præterꝗ in vno casu, scilicet in obligatione quæ oritur ex quasi ꝯctu, indebitum recipiendo, quę dr̃
18 de iuregentium. l. indebiti. de cond. inde. ¶ † Quæro iterum, nunqđ in ꝯctib. iurisgentiū sit ciuilis obligatio? Vltramon. quòd non, nam & ante ius ciuile, ex eis agebaẽ. l. j. de ꝯhen. em. Sed gl. & Bulg. ꝯ. & bñ ſm dominum meum. Nam in quolibet ꝯctu iurisgentium, est ciuile vinculum: vt Insti. de obligationib. in prin. Nā si non esset vtrunque qūo diceret lex quòd tollitur ciuilis,& remaneat naturalis, vt l. Stichū. §. aditio. ȷ̃. de solu. maximè cùm naturalis non sit per se efficax ad agen
19 dum? ¶ † Sed quæro an exceptiones sint de iure gētium? Dico quod cum exceptio sit actionis exclusio. l. 2. ȷ̃. de excep. sicut actiones sunt de iure ciuili, ita & exceptiones (in quodam veteri Codice ita legiẽ,
20 sicut actiones sunt de iuregentium, ita & exceptiones.) ¶ † Quæro, quid de obligatione ex ꝯctu dotis? Tex. est quòd sit de iuregentium,
21 vt l. eas obligationes. ȷ̃. de capi. diminu. ¶ † Quæro, quid de seruitutibus? Videtur quòd sint de iure ciuili. Nā si essent de iuregentiū quod potest dici naturale, non possent tolli per ius ciuile: vt Inst. de iure natu. §. fi. & tamen tollitur per cap. dimi. vt Inst. de vsufru. §. morte. & §. pen. Dico contrarium, quod sint de iuregentium. vt est text. Insti. de vsu & habita. §. fin.

ADDITIONES.

a ℭ De actionib. An actiōes sint de iure ciuili,& quid de actiōe de dote, vide Bar. in l. eas. de cap. dimi. & est contrarius in rubri. C. de pri. dot.

b ℭ Poma. ℭ Quærit gl. in verb. ad primum. Vide Fel. in c. quæ in ecclesiarum, de const. Barb. cons. 1. j. vol.

c Paris. ℭ Determinat glo. Hic cōis conclusio solet esse ꝙ sint de iure ciuili, & per cōsequēs princeps potest eas tollere. Super quo tu no. ꝙ licet princeps possit eas tollere, non tñ potest facere, quin mihi reddatur iustitia. Ideo fiet executio manu regia. Vide Fel. in c. quæ in ecclesiarum, extra, de consti. quod tamē declara, vt ibi per eum.

d Poma. ℭ Sed quæro. Vide Mat. no. 41. in 6. art. ver. in contrarium. vide itaque Fel. in c. j. de resc.
Paris. ℭ Vide Mat. no. 46. ad fi. tex. in verbo, itaque. vide Barb. cons. 1. vol. 1.

e ℭ Ex quasi maleficio. Obligationes ex quasi maleficio, sunt de iuregentium, vel ciuili. Et hoc videtur restringendum in actionib. quæ dantur ad meram pœnam ex parte agentis & rei. quia dicto iure naturali, gentium, & diuino non tenetur quis ad meram pœnam applicādam aduersario. 12. q. 2. c. fraternitas tua. Sed vbi ex delicto daretur actio ad restōnem rei iniustè ablatæ, vel ad emendationem damni illati per dolū, vel latam culpam, tunc illa actio videtur oriri ex naturali obligatione, tam de iuregentium, q̃ diuino. l. j. ad fi. ȷ̃. de fur. & quod hr̃ Insti. de obli. quę ex quasi delic. & Bal. in l. post decis. C. de fur. vbi vide,& vide Bal. in auth. ad hæc. C. de vsu. an in obl. ex maleficio insit naturalis, & dixi post Bal. in l. [illegible] de acc.

f ℭ Sed quæro de descen. Vide Fel. in rub. de exce.

† Ciu. Ciuili introductæ. Vide Bar. in l. Iulianus. de cond. inde. vbi videtur tenere contrarium. Vide Bar. in l. 3. §. idem scribit. [illegible] de pecul.

LEX VI.

1 *Libello si additur, vel detrahitur aliquid, quando dicatur nouus libellus.*

a Ius Ciuile. a Hic incipit tertia pars iuris priuati. Ius ponitur illatiuè sed ordo non, qa vidimus qđ est ius, vidimus quid naturale, quid gentium, ergo videamus eorum diuisionem, qa aut constat ex scripto, aut ex non scripto. Et ſm ista dictio aut, stat ꝑpriè, ſm gl. alias aut pro &. Et exponimus ius. s. scriptum. & dicit adiudicando s. dando bo. pos. de quib. ȷ̃. & C. de bo. pos. per totum. ¶ Primò no. quid sit ius ciuile. Secundò no. ꝙ quando, aliquid additur, vel detrahitur [illegible] ꝙ tunc sit species de per se,& aliquid valet. dicā statim. Tertio no. quod hoc ius est diuisum in duo membra: quia aut est scriptum aut non. Item not. partes iuris scripti in l. ius autem. hic
b posita. Item no. quod ius b prætorium quandoque corrigit, quando
1 que supplet, quandoque iuuat ius ciuile. Inducitur hæc lex in ar. † ad q. quod si formatur libellus,& postea aliquid adijciatur, vel detraha-
c tur, quod dicatur esse nouus libellus c arg. huius l. secundum Gul. Intelligo tamen dictum suum quando detrahitur aliquid vel adijcitur, de his quæ habent substantiare libellum. Hoc modo ponitur in l. j. inf. de eden. & no. in l. edita. C. de eden. vbi de hoc plenè.

a ℭ ADDITIO. Ius ciuile. Vide Ro. cōs. 45. vide quæ scripsi in l. vni. C. qñ non pet. par. ad tex. in ver. itaque. vide Bar. cōs. 1. vol. 1. Et qñ ius ciuile extēdit ius ꝑtorium, an in casu extensionis dicatur ciuile, vide Aret. l. quinta, in prin. de verb. obli. & Ias. ibi.
ℭ Quomō autē differat ius legale à iure naturali, vide Io. And. in regula possessor. in ij. q. in mer. vbi alleg. istam legem. & vide, quę no. doc. in rub. de constit.

b Barb. ℭ Item no. ꝙ ius. Idem dicas in tutore in testō inualido, si confirmatur à iudice, dicitur datus, vt hic per Angel. secus si daretur. vide Bal. in l. edita. & Pa. de Leaz. c. ꝙ sicut. extra. de ele.

c Barb. ℭ Nouus libellus. Et faciunt no. in c. 2. de consti. in 6. l. j. §. j. ȷ̃. ad l. Fal. vide Bal. in l. edita. C. de eden. bene facit quod dixi post Bar. in l. talis scriptura. ad fi. de le. 1. Ang. & Mod. in l. scire debemus, in prin. de ver. ob. per Bal. in d. l. edit. in rep. Peru. in 6. q. principali. & quæ scripsi in d. l. scire debemus, post Io. de Imo. ibidē. vide. no. per Ang. & alios in l. j. §. si quis simplr̃. in ver. cum adijcitur. de ver. ob. & quod not. Bar. in l. qui fundum. ȷ̃. de contrahē. emp. Adde Inno. in c. 1. de lib. ob. & ibi voluit, ꝙ si apponatur aliquid, vel adijciatur, quod poterat comprehendi sub generalitate libelli, non dicatur nouus libellus. Et idem Bal. hic. facit l. in delictis. §. si detracta. de nox. Declaratio autem bene admittitur post terminum per no. in l. heredes palam. §. sed & si, de test. vide Dy. in regula, in obscuris. adde post compatriotam meum inquantū in tertia eius deci. dicit, ꝙ per illa verba, authoritate nr̃a, ordinarius efficitur delegatus, quod pulchrè voluit Ro. con. 285. vbi videbitis an Ale. eum debite reprehendat, in l. viro atque vxore. ȷ̃. so. ma. Quo vero ad id quod tangit. an reficiens dicaẽ de nouo facere, vide q̃ posui in l. j. ȷ̃. đ ope. no. nū. Quo vero ad id qđ vltimo tāgit de testō fcō apud barbaros, adde ꝙ Bal. alr̃ loquitur cōs. 163. cum se. in 2. li. inci. consilium, in damasco, non seruat ius Ro.

LEX NONA.

1 ☞ *Relatiuum quis vel qui quando ponatur declaratiuè, quando restrictiuè, & quando augmentatiuè.*
2 *Princeps solus constituit legem vniuersalem, populus particularem.*
3 *Populus carens iurisdictione, sine authoritate superioris circa causarum decisionem statuere nō potest, secus circa administrationē rerū suarū. & nu. 16. & 51.*
6 *Collegia licita, in pertinentibus ad ipsos collegiatos, possunt statuta facere.*
7 *Ciuitatis pars in pertinentibus ad ipsam partem, potest statuta facere, secus quo ad causarum decisiones. & nu. 28.*
8 *Lex, Legati sedis apostolicè, & alij maiores iudices similes prædictis possunt facere.*
Comites Barones, Marchiones, episcopi, & alij habentes dignitatē perpetuā, possunt statuta facere.

Præsides

9 *Præſides prouinciarum miſſi ab eccleſia,non poſſunt facere ſtatuta ſine conſilio Prouincialium.*
10 *Maiores iudices dicuntur illuſtres,vel ſpectabiles.*
13 *Excommunicati & interdicti non poſſunt facere ſtatuta.*
14 *Statuentes & non habentes poteſtatē,ſi dolo malo cauſa occupandæ iuriſdictionis ſtatuta faciunt,incidunt in l.Iuliam maieſtatis.*
15 *Statuta qualiter fiant:& quis ea condat.*
17 *Statutum ſi fiat ab his,qui remanſerunt in ciuitate,quod valeat quando abſentes ſunt iuſtè expulſi,ſecus ſe iniuſtè.*
18 *Conſenſus omnium ſimul requiritur,& non ſufficit quòd ſeparatim omnes cōſentiant,quando ſtatuta conduntur.*
19 *Populi voluntas in condendis ſtatutis,poteſt per ſigna & nutus explicari.*
21 *Statuta facta ſuper diſpoſitis à nullo iure,valent,& ſuper diſpoſitis a iure naturali,vel gentium,addendo,vel minuendo,in totum autem tollendo,non.*
22 *Statui quando poſſit ſuper diſpoſitis à iure diuino.*
24 *Statutum,quòd qui per decem annos nō petiit debitum, cadat à iure ſuo,nō valet,ſecus ſi dicit quòd inſtrumentum præſumatur fictitium.*
26 *Statui quando poſſit ſuper diſpoſitis,vel prohibitis à iure communi.*
27 *Statutū factum a ciuitate,ne a ſententiis ſuorum iudicum liceat appellare an valeat.*
29 *Statutum primum præcedens quando poſſit per ſequens mutari.*
30 *Statutum,quod qui venerit ad habitandum in tali caſtro,gaudeat immunitate perpetuò,non poteſt reuocari in præiudicium eorum,qui iam venerunt.*
31 *Statutum præcedens,habens clauſulam derogatoriam ad ſecundum, quando poſſit per ſecundum reuocari.*
32 *Statum primum,ſi eſt iuramento firmatum,quando poſſit per ſecundum tolli*
33 *Statuti reuocatio,an eandem ſolennitatem exigat,quæ in condendo.*
34 *Statutum iuratum,an poſſit per ſecundum reuocari.*
45 *Statuta ſi ſunt duo in eodem volumine contraria,attenditur vltimo loco poſitum:niſi poſſint per diſtinctionem reduci ad concordiam.*
37 *Statuta à quo tempore ligent.*
38 *Bānitum ſcienter capiens debet habere præmiū ſtatuti, ēt ſi ſtatutū ignorauit.*
49 *Statutum poſtquam habuit vigorem,an liget ſolum ſequentia,an etiam præcedentia.*
40 *Statutum quomodo trahatur ad præterita indeciſa,& ad non deciſa,& dependentia,etiam ſi in ſtatuto hoc dicatur.*
41 *Tranſactione,ſententia,ſolutione,iuramento,quietatione,præſcriptione,vel ſimilibus negotium dicitur deciſum.*
42 *Statutum,quòd fœminæ non ſuccedant,& habeat locum in præteritis,non cōprehendit fœminas, quæ habuerunt partem ſuam, vel cum fratribus diuiſerunt.*
43 *Statutum trahitur ſolum ad futura,quando hoc expreſſè cauetur.*
44 *Statutum ſimpliciter loquens,quando trahatur ad præterita,& futura.*
45 *Statutum quod viſo inſtrumento iudex faciat capi debitorem,nec poſſit opponi contra inſtrumentum exceptio,niſi ſolutionis,quietationis,falſitatis, & quomodo habeat locum in inſtrumentis ante ſtatutum confectis.*
46 *Statutum,quod poſſeſſor bonæ fidei præſcribat quinque annis,poſſeſſio habita ante ſtatutum non prodeſt.*
47 *Statutum quod vxore mortua in matrimonio ſine filiis, vir lucretur tertiam partem habet locum in dote data ante ſtatutum,ſi vxor poſt moriatur.*
48 *Statutum in delictis quando trahatur ad præterita,vel futura.& nu.51.*
49 *Pœna quando eſt ordinaria,& propria,ſemper inſpicitur tps delicti.& n.50.*
52 *Appellari non poteſt à ſtatuto generaliter condito, ſecus ſi ſtatutum eſt factū contra ſingularem perſonam.*
Statutum ex coniecturis,poteſt deprehendi etiam per verba generalia loquēs, quod fuerit factum contra particularem perſonam.
53 *Statuta quam interpretationem recipiant.nu.54.55.56.58.60.& 65.*
57 *Indefinita in ſtatuto,æquipollet vniuerſali.*
Communis vſus loquendi in interpretandis ſermonibus præualet,& derogat omni conſtitutioni,& diſpoſitioni,ac regulæ.
59 *Significatio propria vnde ſumatur,& qualiter cognoſcatur:*
62 *Statutum an extendatur ad caſum,qui eſt idem,ſecundum iuris fictionem,non ſecundum veritatem.*
63 *Statutum factum in vna perſona propria,non extenditur ad alias.*
64 *Statutum loquens per verba præteriti, vel præſentis temporis, an trahatur ad futura.*
67 *Statutum qualiter habeat produci ſicut producuntur alia inſtrumenta.*
68 *Statuta correcta quando poſſint allegari.*
69 *Statuti particula non poteſt produci,ſed totum ſtatutum produci debet.*

a Omnes populi. a Omni populo iuriſdictionē habēti
ius proprium ſtatuere permittitur,
qđ ius ciuile vocat. Qđ vero ab omni gente æqual'r cuſtoditur,
ius gentium appellat,h.d. Primo ponit dictum bimembre,vſque
ibi,nā qđ. Ibi ſecūda,vbi ponit exēplū primi mēbri, vſque ibi qđ
vero. Ibi tertia,vbi ponit exēplū ſecūdi mēbri,vſq; ad finē legis.
Caſum in terminis pone ſic. Dictū eſt ſ. φ varia ſunt iura,qb. vtit̄
populus Romanus. Quæro ergo,an ius quo quiſque populus v-
b tit̄, b ſit ius ciuile? Rňdeo: Oēs populi,&c. Notabilia collige p te.
Opp. primo. Relatiuum quis,vel q adiunctum certe generalitati
ſine copula,r̄ſtringit genus,vt j. de legat. 3. l. ea tamen adiectio.
Sed hic dr̄,oēs populi,q legib.&c. et ſic innuit,φ qdam ſunt, qui
nō regūtur legib. vel morib. qđ eſt falſum,cum oēs vtantur iure
gentiū,vt hic in fin. ergo,&c. Sol. dicit gl. quod hoc dr̄ pp homi
nes ſylueſtres,q non vtunt̄ morib. nec legib. nec rōne,vt Inſti. e.
§. ius autem ciuile. Hoc nō placet. cum tales homines ſylueſtres
nō faciāt populū,ergo de iſtis ñ meminit hæc lex quæ dicit, oēs
populi. Alij dn̄t,φ hoc dr̄ pp populos de nouo inchoatos,qui ñ
hn̄t certā legē,vt j. de orig. iur. l. 2. ī prin.& ibi no. ſm Iac. de Are.
Sed nec nobis opin. iſta placet,quia tales legib.& morib. vtunt̄,
licet nō certis. Dic ergo qđ hoc relatiuū non ponit̄ reſtrictiuè,
ſed declaratiuè hoc mō,oēs populi,qui,ſ. oēs: rō eſt, qa qualitas
quæ ponit̄ p relatiuū,cōpetit cuilibet de gn̄e. ſimile habetur. C.
1 de ſum. tri.& fide catho. l. j.& ad Tre. l. iubemus. Aut ergo † quali
tas,quæ p relatiuū adiicit̄,competit cuilibet de gn̄e,& ponit̄ de-
claratiuè,vt hic,cum ſimil. aut nō cōpetit cuilibet de gn̄e,& tūc
aut relatiuū ponit̄ ſine copula, & ponit̄ reſtrictiuè: aut ponit̄ cū
2 copula,& tūc ponitur augmētatiuè,d. l. ea tamē adiectio. † Scđo
c opp. c& vr̄ φ ſolus Princeps poſſit facere legem,vt C. de leg. l. fi.
hic aūt dicit,oēs populi qui legib.&c. ergo malè,cū innuat quē
libet populum poſſe legem ɔdere. Sol. Dicūt qdā,φ hæc per illā
corrigit̄: qđ nō placet, qa dēt euitari legū correctio quātū pōt
vt l. vni. C. de inoffi. do. Vel dicit gl. φ ibi loquit̄ de iure gentium,
hic de iure proprio. Voluit dicere gl. φ illud ius gentiū appellat̄.
Itē ius ciuile proprium pt ɔſtitui à populo,vt hic,ſđ ius ciuile cōe
cōſtituit ſolus Princeps,vt in ɔ̄rio. Vel dic quod ſolus Princeps
cōſtituit,& nullus alius ſolus,vt in ɔ̄rio not: ſed bene pōt conſti
tuere populus. vt hic & d. l. fi. Tertio opp.& vr̄ φ iſte tex. ſibi ɔ̄di
cat. dicit. n. qđ verò naturalis rō,&c. poſtea dicit,qđ vocatur ius
gentium imò dēt vocari ius naturale, quia rō naturalis inducit.
Sol. Fateor,qđ ius gentiū pōt vocari ius naturale, ſm verum ſi-
gnificatum,vt not. ſ. e. l. j. §. ius naturale. Inſti. de rer. diui. §. ſingu-
lorum. Vel ſolue, pōt vocari ius naturale, vt dicis, ſed proprius
vocatur ius gentium. Nam cum verbum,naturale,refertur ad ra
tionem,intelligitur de iure gentium. Nam non eſt cōe oīb. ani-
malib. carentibus ratione, ſed ſolis gentibus.& ita loquitur hic.
Item quandoque verbum, naturale, refertur ad hominem, &
idem,quia intelligitur de iure gentium. vt ſ. eo. l. vt vim. ibi,inter
nos cognationem quandam natura conſtituit, &c.
EXPEDITVS de ɔ̄riis,qa hęc lex tractat de iure ꝓprio,quòd
ipſa ciuitas ſibi cōſtituit,hoc eſt,de ſtatutis. iō mām ſtatutorum
tangamus p qōnes principales,& acceſſorias. Primò, quæro qs
poſſit facere ſtatuta. Scđo qualiter. Tertiò de qb. Quartò quos
ligat ſtatutū factū. Quintò à quo tpe liget. Sextò, vtrum ſtatuta
recipiant interpretationem. Septimò,qualiter ſtatuta in iudicio
3 deducantur. † Primò ergo d q̄ro q poſſint facere ſtatuta. Et pri-
d mò an oīs populus poſſit facere ſtatuta per ſe, & ſine ſuperioris
authoritate? Et vr̄ φ ſuperioris authoritas requirat̄, vt C. de lega
tio. l. ſi qđ ex̄ ordinarium. lib. 10. Facit in auth. de def. ciui. §. inte-
e rim. Gul. verò hic tāgit,ſed minus pfectè, iō dic, Aut quæris e de
ppl'o qui nullā hēt iuriſdōnē,vt ſūt villæ,& caſtra,q̄ ſimpl'r ſub-
iacent alicui ciuitati,vel dn̄o,aut de populo,qui hēt omnem iu-
riſdictionē conceſſam à Principe,vel p̄ſcriptā,vt in auth. de de-
fen. ciui. §. iuſiurādum. in fi. magnæ gl. Aut q̄ris de populo,q hēt
f iuriſdictionem limitatam, f vt in ciuilibus tm̄, vel in crīalibus
leuibus cauſis, vt ſunt multa caſtra in Marchia. Primo caſu,aut
g talis populus vult facere ſtatutū g ptinēs ad cāſarum deciſionem,
aut ad adminiſtrōnē rerū ipſius ppl'i. Primo caſu aut interuenit
authoritas ſuperioris illius populi,& valet,vt C. de teſt. l. fi. vbi cō
ſuetudo

ADDITIONES.

a Pariſ. ¶ Omnes populi. Circa materiā iſtā adde primo, an diſpoſitio huius legis habeat locū in eccleſia, ita vt poſſit populus ſine ſuperioris authoritate ſibi facere legē, vide Pan. in c. φ clericis. ver. vlt. no. de fo. compet. item an,& quando ſtatutū poſſit in præiudicium perſonæ particularis, & an,& quando tunc ſit opus appellatione. vide Fel. in c. cū oēs. in prin. ex̄, de conſti. Iaſ. in l. j. j. de legi. & ibi ēt ponit, an in beneficiū priuati & particularis perſonæ fieri poſſit. Item ibi ponit de modo & forma condēdi ſtatuta. Itē ibi ponit, an mulieres intereſſe poſſint. Itē φ poſſit appellari à ſtatuto iniquo,& nunquam tranſeat in rem iudicatam, vide Iaſ. in l. j. in prin. ff. quod quiſque iur. vide eundem in l. 2. poſt prin. eo. ti. vbi dicit, φ quantuncunque eſſet doloſe factum ſtatutū,non eſt nullum,quia eſt ſtricti iuris. Item an ſtatutum in odium alicuius non valeat, licet factum eſſet verbis generalibus. vide quæſtionem,quam ponit Iaſ. in l. quominus, in 25. quæſtio. de fluminib.
b Roma. ¶ Populus vtitur. Adde φ ſtatuta municip. dicuntur ius commune in loco,in quo vigent. vide Fel. in c. ius naturale. in prin. j. diſt.
c ¶ Scđo op. Vide multa p Fel. in c. ad petitionē. extra, de accu. ver. cōſidera.
d ¶ Primo ergo. Vide Fel. in c. cum omnes. de conſti.
e Pariſ. ¶ Aut quæris. Vide Dec. in c. quæ in eccleſiarum. extra, de conſti.
f ¶ Limitatam. Adde quæ dixi in l. fi. C. de iur. om. iudi. poſt Bar. & cōtra Bar. hic vide Abb. in c. quod clericis. de foro compet.
g ¶ Statutum. Adde Doct. in c. cum omnes. de conſt.& Bal. in ti. de pa. Cōſtan. in ver. ī cauſis. ad fi. Bald. in l. j. C. quę ſit long. cōſue. adde quis poſſit ſtatuta condere. Bal. conſi. 228. in 3. lib.& ibi vide de eo φ tangit hic Iaſ. an appellatione iuris, ſuccurrat ius municipale. Quis ſtatuta condere. vide Roma. conſi. 218. Abb. conſi. 6. 2. lib. Cald. conſi. 20.& 108.

suetudo rusticorum iō est seruanda. quia Princeps, vel populus, cui illi rustici erant subiecti, approbauit. facit ex. de cōsti. c. cum accessissent. & c. cum M. Ferrar. Sic loqt̃ dicta lex, si q̃d ex ordinarium. Aut non interuenit authoritas superioris. & nō valet, cum
a careat iurisdictione,ᵃ & facere statuta, est iurisdictio in gn̄esum pta, vt patet ex diffinitione, vt j. de iur. om. iu. l. j. Et cũ quid denegat, & oē id p qd̄ puenit ad illud: vt l. oro. j. de spons. Si verò q̃ris de his, q̃ ptinēt ad suorũ bonorũ administrationē, vt de expēdēda pecunia cōi, & pn̄t fieri statuta, nisi essent decreta ambitiosa,
4 vt j. de decre. ab ord. fac. l. j. & l. ambitiosa. † Scđo casu, q̃n populus hēt oēm iurisd. pt facere statutũ, nō expectata superioris au-
b thoritate ᵇ vt hic & In. e. §. ius āt. & §. sed ius q̃dē. & đ pri. cre. l. Antiochensiũ, & qđ isto casu nō expectetur superioris authoritas, patet exēplo ɔsuetudinis, q̃ inducitur ex tacito ɔsensu populi, & æqparatur statuto, ī qua ɔstat q̃ ñ regratur supioris authoritas, vt j. de leg. l. de q̃bus. Et qđ gn̄alitas istius l. dēat intelligi de pp̄lo q̃ hēat iurisdic. patet ex tex. Insti. e. tit. vbi explicat de pp̄lo Ro. &
c Atheniēsi. Nō p istam l. & similes vr̄ cōcedi libera licētiaᶜ faciēdi statuta, & iō nō requirit̃ alia supioris authoritas, licet p̄sides puĩ
5 ciarũ in terris Ecclæ faciāt aliter obseruari. † Tertio casu, q̃n habēt iurisd. limitatā, in his ī quibus habēt administrationē, seu iurisd. pn̄t facere statuta, in aliis nō sine supioris authoritate, p ea q̃
d dicta sunt.ᵈ ¶ † Scđo q̃ro, vtrũ collegia possint facere statuta? Vr̄
6 dicēdũ q̃ collegia licita, & approbata in his, in quibus habent iurisdōnē & quo ad ea, q̃ ad ipsos collegiatos ptinēt. pn̄t facere sta
e tuta,ᵉ vt C. de iur. om. iudi. l. fi. & qđ ibi no. gl. expressius. C. de ɔst
7 pec. l. 2. in fi. & ibi not. † Tertiò q̃ro. nunq̃d pars aliqua ciuitatis,
f puta vnum quarterium,ᶠ possit facere statuta? Vr̄ q̃ sic, quasi sit collegium quoddā approbatũ, j. de leg. j. l. si quis à filio §. fi. & C. de fund. rei priua. libr. 11. l. pe. ibi, vel burgis &c. Pro hoc videtur casus j. ti. j. l. 2. §. deinde cum esset. Sed cum iurisdō nō resideat in certa parte ciuitatis, sed in toto pp̄lo, vel cōsilio qđ populum representat, vt j. dicetur, & no. j. de iuris. om. iud. l. & qa. In hoc dico, q̃ statuta ad causarũ decisiones nō pn̄t facere sine ɔfirmatione totius populi, sed statuta pertinentia ad modum expediendi ea, q̃ incũbunt ipsi parti, seu quarterio pn̄t facere, vt s. dictum est.
* Nec obst. §. deinde cũ esset. imo facit p * q̃a illa plebiscita valent ex ɔfirmatione postea subsequuta, vt ibi patet. Et ita intelligebat
g Iac. de Bel. Quartò q̃ro, nunq̃d iudicesᵍ possint facere statuta? Et vr̄ q̃ sic, vt j. qđ quis. iur. l. j. no. p glo. j. ti. 2 l. nō ambigit̃. C. de off. p̄f. orien. l. normā. & patet in oībus edictis ptorũ, vt dictum est s. in l. px. Eɔ q̃ ñ pn̄t. vt C. ɔmi. vl̄ epis. l. programa. j. de dec. ob or-
8 di. fac. l. 2. † distingue tñ, q̃a aũt q̃ris de maiorib. iudicib. vt senatorib. & ptorib. p̄fectis ptorio, q̃ æqparātur regib. q̃ sunt hodie per mundum, vt plenè solet dici per Doc. j. de off. p̄fe. pto. l. j. Et isti pn̄t facere statuta & ɔstōnes, vt s. l. pxi. & d. l. non ambigitur. & d.
h l. normam. Idē pōt dici de legatoʰ apostolicæ sedis, vt ex. de off. le. c. fi. Aut q̃ris de aliis q̃ non sunt in tanta dignitate, & tunc aut hn̄t dignitatem ppetuam, seu ad vitam, vt comites, Marchiones in eorum terris, & epi in eorum diœcesibus, & tunc pn̄t cōdere
i statuta, vt ex. de mai. & obe.ⁱ c. 2. & de ɔst. c. 2. li. 6. hoc vult dicere tex. in c. nos Frid. §. j. de stat. contra li. eccle. in vsi. feu. vbi dicit statuta, q̃ ciuitates, ɔsules vl̄ quęcunq; aliæ psonæ, intelligo de p̄dictis dn̄is hn̄tib. iurisdōnē ppetuā, ñ ad tp̄s. Rō ē, vt sicut Prīceps q̃ ē dn̄s totius, facit legē vl̄ ēm: ita isti qui sunt dn̄i in parte faciūt statuta ī pte. Aut q̃ris de iudicib. habentib. iurisdōne tpalē, vt ptātes, & rectores terrarum cōiter, & tunc aut volunt facere statuta seu ɔstōnes ɔuocato ɔsilio. & pceribus ciuitatis, & pn̄t, vt d. l. j. §. j. quod quisque iur. Et ita ibi sentit glos. & l. j. & 2. de decr. ab ord. fa. Et ita dēt intelligi dicta ɔstō de sta. ɔ li. eccl. Aut vult facere ipse solus, & non pt, vt C. commi. vel epi. l. programma. Sed bñ pōt facer̃ ordinationē siue legē. pro toto suo tp̄e spectātē ad exigētiā factorum, quod nullus exhat frumētũ de ciuitate, vel portet arma, vel nullus vadat ad salarium, vel stipendium, vel de nocte, & similia, vt j. de of. præf. vrb. l. fi. C. de naui. l. cum nauiculariũ. li. 11.
9 & facit l. j. j. quod q̃sque iur. Ex his † patet, q̃ p̄sides puinciarũ missi ab eccl'ia ñ pn̄t facere statuta, seu ɔstōnes, sine ɔsilio prouinciaium, q̃a nō sunt de maiorib. iudicib. sunt. n. clarissimi, vt no. j.
10 de offi. præsi. super rub. Item hn̄t iurisd. tpalē. Illi † verò, quos appellaui maiores iudices sunt illustres, vel spectabiles, vt not. j. de off. p̄f. pt. & de of. p̄si. super rub. Sed ɔtrium seruat̃ ex ɔsuetudine,
11 vel spāli cōcessione Papæ. ¶ † Quintò q̃ro, ptās hēt ᵏ arbitrium
k imponendi penā, vbi nō est expressa à iure, vel statuto, vt j. de effra. l. j. §. expilatores. & no. j. de pę. l. sanctio legum. an poterit in principio sui regiminis hoc declarare, vt pro tali maleficio tanta pœna imponatur? Gul. de Cu. dicit q̃ sic, tñ tale statutum non valebit, nisi durante suo offō, vt in vsib. feud. de cler. q̃ inuc. facit. c. j. Contrarium credo, q̃ illa declaratio, q̃ ñ pt recipeṝ varietatē in tp̄e, ñ pōt fieri añ tp̄s, &c. j. de leg. 2. l. cum pr̄. §. a nlia Sed hoc pt variari, quia s̄m veritatem temporum psonarũ, & locorũ pt eē æquũ, vt pena īponat̃ maior, vl̄ minor. l. Pedi⁹. j. d īcē. rui. & nau.
12 & l. respiciē dũ. §. & c. Quæ rō cessat in d. c. j. d pę. ¶ † Sexto q̃ro, magistri grāmaticæ faciūt statuta īter scholares, q̃ q̃ fecerit tale q̃d, soluat 12. denarios. An tale statutũ valeat, ibi q̃ dicta pena in iudicio possit exigi: Circa qđ br̄ dico q̃ magistri grāmaticæ hn̄t iurisd. ī scholares, vt s. ī j. ɔsti. §. illud vero. & ī auth. habita. C. ne fil. p pr̄e. itē hn̄t modicā correctionē, seu leuē, vt j. ad l. Aq. l. sđ & si q̃cũq;. §. fi. đ loc. & ɔd. l. itē q̃rit̃. §. itē Iul. Aut q̃ magistri faciunt statuta ptinētia ad decisionē cāũ, ī qb⁹ ñ hn̄t iurisdōnē, & ñ pn̄t, q̃a ñ sunt maiores iudices, nec hn̄t iurisd. ppetuā. & ñ pn̄t facere talia statuta, nisi sint qui habeant iurisd. perpetuam, vt s. dixi. Aut faciunt statuta circa mores. & hic aduerte, quia talia statuta habere consueuerunt duas partes. Prima est, quia prohibēt vel prę cipiunt aliquid fieri, s̄m nouos mores, & hæc statuta valēt, & eis debet obediri, sicut præcepto patris, vt j. de obseq. à liber. l. liberto. in

ADDITIONES.

a Careat iurisdictione. Per Bal. in l. nulli. C. de sen. per Inn. in c. cum olim. de consti. & melius in c. cum accessissent. eo. tit. Bal. in l. j. j. de iur. om. iud. & ibi etiam tangit, an statuta populi sint confirmanda de necessitate. Et vide per Bal. & Ang. hic. Bal. in addi. Spe. in tit. de iur. omn. iud. in prin. Bal. & Sal. in l. fi. de iur. om. iud. Ang. in l. j. in prin. si quis ius dic. non obtemp. adde, an inferiores possint condere statuta super administratione rerum suarum, Pau. de Cast. consi. 148. incip. super 1. dub.

b ¶ Superioris authoritate. Dicit tamen Bal. in l. humanum. C. de legi. per illũ tex quod licet populus possit condere statuta, tamen non valent sine confirmatione Principis, si ibi Princeps est præsens, quod reputat no. ad quod etiam vide quod in fi. seq. col. scripsi.

c ¶ Licētia. Quid si castrũ est in possessione eligendi sibi rectorē, præses puinciæ facit statutũ, q̃ nullum castrum possit sibi el gere rectorem, an valeat? Bar. q̃ sic, in consi. 136 incip. Capitaneus patrimonij. & sequitur Pet. de Ancha. in c. canonũ statuta, de consti. in ver. iuxta prædictũ quæro de tali q. vbi plenè tractat omnia scripta per Bar. & doct. hic, an feudatus de castro cum iurisd. possit statuere, vide Ang. in l. imperium. j. de iurisd. om. iudic.

d Poma. ¶ Quæ dicta sunt. Vide Alex. consi. 122. in 4. vol. & consi. seq. Pan. consi. 105. in 1. vol. Præpo. c. non est. §. ius vero 6. dist. Rom. consi. 277. Pan. in c. quæ in ecclesiarũ. de cōsti. Et si faceret statuta cōtra ius cōe, vel cōtra statuta ciuitatis, text. ē i l. receptitia. §. fi. C. de cōsti. pec. §. fi. i auth. đ fideiussor. Sđ an reqrat̃ authoritas supioris, vt cōfirmet̃ tale statutũ p oēs factũ. Et tuti⁹ est sic facere, ita Bal. 13 q̃ reqrat̃, qđ cōfirmet̃ p supiorē, vt valeat. in l. humanũ. C. de leg. Sed ibi Bal. sibi cōtrarius in l. receptitia C. de const. pecu. tenet, q̃ non reqrat̃ cōsensus superioris, quia tale statutũ cōfirmat̃ a lege, legib⁹ s. alle. Sed an habeat locum in alio foro, vide Bal. in d. l. receptitia. vbi format quæstionem, & aliquid per Fel. in c. q̃ in ecclesiarũ. de cōsti. vers. nec obstat.

e ¶ Facere statuta. Adde tñ q̃ talia statuta reqrũt confirmationē supioris. s̄m Bal. in d. l. fi. de iur. om. iud. Istis adde Bar. i l. fi. C. de colle. illicit. vide tñ Bal. in l. humanũ. C. de leg. an statutũ reqrat reformationē & Bal. in d. l. receptitia. đ cōsti. pe. q̃d in subiectis ecclesiæ. vide gl. & Doc. in c. q̃ clericis. de foro cōp. an eps possit statuere, vel pcipere, ne mulieres portēt ornaméta, & q̃d in alio supiore, vide Io. An. in regula, ea q̃ fiũt. in mercur. An abbas cũ cōuētu possit cũ iure statuere q̃ singul s monachis dētur decē ânua p vestib. & an possit statutũ reuocare, p Io. An. in regula, nō ē obligatoriũ. in mercu. & addeq; canonici pn̄t facere statuta ecclesiæ dũmō sint licita, al's secus. c. cũ omnes. de cōsti per. gl. in c. 2. in ver. statutum de verb. sig. lib. 6. Et an statutũ epi liget aliũ epm vel archie. vide Io Cal. in c. de ill's. in 6. q. de rap. adde q̃ princeps cōfirmādo statuta nō intelligit̃ cōfirmare iniusta, Bal. cōs. 327. 2. li. Paris.

f ¶ Vnum quarterium. Quid autē in vna casata, ponũt hic Mod. puta si faciāt intra se cōstitutionem, q̃ fęminæ non incedat, vel quid simile. Quid autem si aliquæ personæ priuatæ facerent tale pactum, an valeret, vide latè Bar. in consi. 71. vide no. j. in 2. q. princi. & no. in l. si quis à filio. §. fi. de le. 1. Et quid in consuetudine partis populi, vide Bar. in l. de quibus. j. de legib.

* ¶ Pro intellectu l. 2. §. deinde cum esset. ff. de orig. iur.

g ¶ Iudices. Et omnino vide pulchrè Bar. in l. j. in prin. q̃ q̃sq; iur. p Ro. in rub. C. q̃ admit. Pet. đ Anch. ī d. c. canonũ statuta. adde Fed. đ Se. cōs. 190. ic. Gul.

h ¶ Delegato. an delegat⁹ possit statuere, idē q̃ hic 13 Ang. in l. ɔtissimi, p illũ tex. C. de iu. ibi, ex gn̄alib. formis āplissimæ tuæ sedis. vbi loqt̃ de p̄fe. pto. q̃ æqparāt̃ Cardinalib⁹, vt ibi per Ang. in ver. formis. adde & post Ias. an legatus possit statuta cōdere & q̃, ēt q̃ lex cā, asserit. Ro. cōs. 37. & Abb. cōs. 66. 2. lib. & ibi an possit cōmittere cām summariè, & appellatiōe remota, & per Io. de Ana. cōs. 83. & ibi an possit cōcedere repsalias. De epis & archiepis an pn̄t statuta cōdere, vide per Cal. cōs. 8. an aũt Antiani possint statuere. vide Ang. cōs. 58. & 270. Ias. in l. fi. cōcludit, q̃ ex cā eps pt statuere cōtra ius. vide notabiliter Ro. cōs. 325. & pximè dicta Ias. singulariter limitat, pcedere, dũmō cā exprimat̃ in actu q̃ gerit̃, per ea q̃ voluit Ro. consi. 483 vbi alle. Old. ēt consi. 277. l. q̃ licet alias cā præsumatur in Papa rescribente, tñ vbi rescribit cōtra vniuersale statutum ecclesiæ, debet cā exprimi. Et an legatus possit causam summariè cognoscendam committere. vide Abb. consi. 25. 1. lib.

i Claud. ¶ Et an isti possint cōdere statuta contra ius cōe, vide Ro. cōs. 428. 3. dub. ver. queadmodũ perfectus &c. Et nũq̃d hoc sit bonũ arg. de priuilegio ad statutum, vide Fel in c. 1. de cōsti. & in c. 1. in 2. con lusione, de rescri.

k Potestas hēt. seq̃ Pet. de Anch. in d. c. canonũ statuta. in ver. q̃rit Bar. adde Bal. de pa. cōstā. in ver. s̄m maiores & leges illius ciuitatis. dicit no. q̃ licitũ est ciuitati hr̄e ppria statuta cōfirmata per p̄sidē puinciæ. sed si ciuitas sit sibi p̄ses, sufficit q̃ potestas ciuitatis cũ decurionib. faciat statuta, vel ciues, eius accedente authoritate. Nā cũ facere statuta sit iurisdictio, & illa q̃ tũ ad actũ exercitij sit in magistratibus, vt j. de ori. iu. l. 2. §. post orig. nē merito reqrit̃ magistratus, nisi alia esset cōsuetudo loci, quæ possit dare iurisdictione ipsis decurionib sine magistratu. C. de diuer. offi. l. viros. lib. 13. vel si ciuitas illa p tepore illo careret magistratu. quod q̃ sit. iur. & ibi vide Iac. But. Bar. & Mod. & per Imo. in l. municipibus. j. de condi. & demonstra

tō.ĩ gl.q̃ d̃t,qđ magiſtri ſunt pr̃es &c. Ergo ſicut pr̃i dēt obediri,
vt s̃.eo.l.veluti.ita & magiſtro.Scđa pars eſt,q̃ imponit pęnā ꝯfa-
cienti:& tūc aut imponit pœna pecuniaria, vt qdā magiſtri fa-
ciūt pp lucrū,& ñ valet:cū ob mores ñ dēat fieri pecuniæ recep-
tio,vt C.đ rei vxo.act.l.j.§.taceat. Aut imponit pœnā alteri⁹ coer
citionis,& ñ valet añ tp̃s,vt s̃.dixi.ſed cū caſ⁹ euenit hoc dēt face
re ſuo arbitrio ñ excedēdo modū.Eadē poſsēt q̃ri & dici de ſtatu
tisq̃ pr̃fam. facit ĩ domo ꝓ corrigēdis morib.filiorū,& filiarum.
13 ¶† Septimò q̃ro, nūqd excōicati,[a] & interdicti, poſſin facere ſta-
tuta? Et dico ꝙ nō, vt ex̃ de immu.eccl.c.aduerſus.§.qa verò:nec
facta recōualeſcūt impedimēto ceſſante,ſine noua ꝯfirmatione,
vt co.tit.c.j.& arg.j̃.de leg.3.l.j.§.ſed ſi fili⁹.& j̃.đ bon.poſ.ſm tab.
l.q ex liberis.§.teſtō.Idē credo de bānitis imperij, vt de ſta.q̃ libe.
eccl.§.j.cū.n.ñ obediūt Principi, ꝑdūt ea q̃ iuris ciuilis ſunt , j̃.de
capit. diminut. l.amiſſione. ſed ſtatuta ſunt iur.ciui.vt hic, ergo
14 &c.¶† Octauo q̃ro,qualiter puniant̃ illi q faciūt ſtatuta, cū ñ hē-
b ant poteſtatē.[b] Credo ꝙ ſi faciāt dolo malo cā occupādę iuriſdō
nis,incidant in legē Iuliam maieſtatis.vt j̃.ad l.Iuliā, maie.l.3.§.fi.
15 ¶ QVAERO† ſecundo [c] principaliter qualiter ſtatuta fiant.
c Et ſi qdē iudices maiores,vel dñi hoc faciāt, humanū ē qđ hoc
faciāt ꝯſilio ſapiētū,vt C.de leg.l.humanū.Sed ſi volunt,pñt hoc
facere ꝓprio motu, & hoc ſubditis diuulgare , vt C.de legi.l.3. ſi
16 verò † ſtatuta fiūt à populo,talis eſt ordo,ꝙ ꝯuocet̃ totus popul⁹
ſeu homines,q ſunt de ꝯſilio populi,q repręſentāt populū,vt no.
d C.q̃ ſit log.ꝯſ.ſuper.rub.& hæc ꝯuocatio fiet [d] authoritate p̃tātis,
vel alterius magiſtratus ſolēniter,hoc eſt ſono tubę, vel pulſana
cāpana , vel voce p̄conis.C.de decu.l.ij.in 3.gl.lib. 10.& j̃.de reg.
iu.l.aliud.§.refert̃.& ibi not.qđ cōuocēt̃ ad curiā,vel ad aliū locū
pub.ſeu ꝯſuetū:vt d.l.2.& đ legatio.l.ſi qd ex̃ ordinariū.l.10.Quib.
ſic ordinatis ſeu coadunatis videat̃,vtrū ſint duæ ꝑtes populi ſeu
ꝯſilij,qđ reqrit̃,vt C.đ decu.l.noĩationū.li.10.& not.j̃. qđ cuiuſq;
e vniuer.no.l.nulli. Nec ſufficit [e] vocatos eē,niſi duæ ꝑtes [f] ſint pñ-
f tes,vt C.de p̄diis decu.l.fi.lib. 10.vbi dr̃, nec ex tabella decretū re-
citari.q. d.non ſufficit ſono tabellæ vocatos eſſe niſi venerint. Et
ita intelligit ibi Odof.licet gl.al' exponat , vt no.in d.l.aliud.§.re-
g fert̃.qb.ſic coadunatis [g] dēt fieri ꝓpoſita ꝑ vnum,altero de duob.
mod.qa p̄t fieri gñaliter. Quid placet vobis ſuꝑ tali facto ſtatuer̃?
& ſuꝑ tali ꝓpoſita erūt cōſultores, & iſte modus colligit̃ j̃.ad Vel
leian.l.2.§.j.Alius mod⁹ ē,qđ fiat ꝓpoſita certa & limitata,an pla-
ceat populo,qđ ſit talis lex,vel ſtatutū,& iſte modus colligit̃ Inſt.
de iu.na.§.lex.& §.plebiſcitū.& Inſtit.ad l.Aquil.§.ex hoc.tñ,capi-
te.tūc qđ placuerit maiori parti,illud erit firmū , vt s̃.ad municip.
l.qđ maior.& de regulis iuris. l.aliud.§.refert̃,& j̃.qđ cuiuſq; vni-
uerſi.nomi.l.nulli.& d.l.noĩationū. C. de decurioni. Sunt tñ qdā,
h q circa hoc diſtĩguūt,[h] aut ſit ſtatutū p̄ter legē,& ſufficit ꝯſenſus
maioris ꝑtis,vt dictis legib. Aut ſit ꝯ̃ legē & tūc oportet ꝙ nullus
diſsētiat,vt auth.đ defen.ciui.§.fi.ibi,nullo r̃luctāte. Et ita no.Cy.
C.q̃ ſit lō.ꝯſ.l.ꝯſuetudinis.in 4.q.circa fi.Sed ñ placet , qa in d.§.fi.
eſt caſ⁹ ſpālis . p̄dicta vera đ iur̃ cōi,ſed ꝑ ſtatuta qñq; alius ordo.
17 dat̃.† ¶ Scđo q̃ro,[i] dixi s̃.oēs vocādos : qd ſit ſi vna pars expulit
i aliā [k] de ciuitate: Diſtingue,aut aliq abſunt de ciuitate volūtariè,
k tūc remanet tota ptās in pñtes,vt arg.j̃.de tuto.& cura.da.ab his.
l.vbi abſunt.& l.noĩationū.C.de decu.Si verò sūt expulſi,tūc aut
ad illos expulſos ꝯpetebat ius ꝯdēdi ſtatuta, aut ñ.Si ſcđo caſu,v.
g.qa ñ erāt de ꝯſilio,& tūc ñ ob.aliarū expulſorū abſentia,qñ illi
q remāſerunt in ciuitate,pñt facere ſtatuta,vt j̃.titu.j.l.2.§.deinde
cū eēt.vbi dr̃ ꝙ ñ eſt dubiū,ꝙ ad patres remanētes remāſit ptās ꝯ-
dēdæ legis.Aut ad expulſos ꝑtinebat, ſicut ad remanētes, ptās ꝯ-
dēdi legē,qa erāt đ ꝯſilio & tūc aut sūt expulſi ex iuſta cā,& adhuc [l]
l in remanētes remanet ptās condēdi legē,qa cū nō obediāt ciui-
tati ſuæ,ꝑdūt omnia iura propria ciuitatis ſuæ,vt j̃.de ca.di l.amiſ
ſione.& ſic perdūt ius condēdi ſtatuta,quare ptās remanet apud
pñtes.Aut sūt expulſi ſine iuſta cauſa ꝑ ĩuidiam fortè,& tūc,licet
ſtatuta facta ꝑ remanētes ſeruentur,fortè q̃tū ad eos,ꝑ l.ꝑ fundū.
j̃.de ſer.ruſti.p̄d. tñ in p̄iudicium expulſorū nō pñt,ne ex ſua,ma-
18 lignitate.&c.vt j̃.de fur.l.itaque fullo.¶† Tertiò dixi,oēs vocā-
m dos ad vnū.Quæro,qd ſi oēs de ppl'o cōſentiunt ſeparatim [m] in
domo ſua,& hoc cōſtat ꝑ publicum inſtr̃m,an valeat? Vr̃ ꝙ ſic vt
dicimus in conſuetudine,j̃.de legi.l.de qb.& j̃. cōia p̄di.l.fi.& de
n aqua plu.arc.l.ſi aūt.Cōtrarium credo ꝑ duas rl'as.[n] Prima ē ĩ his
o quæ ꝑtinēt ad plures, vt vniuerſos reqrit̃ ſimul oĩum cōſenſus,[o]
vt d.l.2.C.de dec.expreſſius ex̃ de elect. c. in geneſi. Secunda rl'a
p eſt,[p] in his qb.conſenſus maioris ꝑtis p̄iudicat minori,ēt ſi ꝑtine-
at ad plures, vt ſingulos,reqritur vt fiat ſimul, vt j̃.de pactis.l.iu-
riſgē.§.fi.ergo hic,cum p̄dicta cōcurrant,reqrit̃,ꝙ fiat ſimul. Nec
ob.qđ dr̃ de conſuetudine,qa pl'alitas actuū, & curſus tp̃is,ſucce
* dit loco talis coadunationis.Nec ob.d.l.fi.& d.l.ſi autem.quia lo-
quuntur in cōi pluribus,vt ſingulis, nec conſenſus ꝑtis alteri p̄iu
19 dicat.† ¶ Quartò dixi,quid ſeruat̃:q̃ro qualiter explorabit̃ talis
voluntas ppl'i? Et vr̃,ꝙ reqratur expreſſus cōſenſus verbis,vt j̃.de
legi.l. de qb. cū ĩ hoc differāt ſtatuta à ꝯſuetudine , qa vnū venit
ex ꝯſenſu exp̄ſſo,aliud ex ꝯſenſu tacito.Sed credo ſic dicēdum,ꝙ
reqrāt̃ verba ex ꝑte ꝯſulis ĩterrogātis, ſeu ꝓpoſitā faciētis:ex ꝑte
vero ppl'i rñdētis, ñ reqrūt̃ verba,ſed ſufficiūt ſigna ꝯſenſus,ſm ꝙ
ꝓpoſitū fuit ĩ partito, ſiue đ leuādo, vel đ ſedēdo,ſiue de fabis al-
bis,vl' nigris,argū.j̃.de actio.& obl.l.ꝯſenſu.Et ꝓ hoc ſpāliter in-
duco j̃.ad Treb.l.ſeruo inuito.§.ſi pupillo.ibi,vel interrogati nutu
poſſint rñder̃,ſeu ſignificare.Ita ēt dēt intelligi j̃.tit.2.l.j.in fi.gl.&
20 d.l.de qb.Et ita obſeruat̃ đ ꝯſuetudine.¶† Quintò q̃ro,nūqd po
q ſſit aliqb.ꝯmitti [q] q faciāt ſtatuta? & vr̃ ꝙ ñ,qa ſic teſtōr ñ pōt ſuā
volūtatē ꝯmittere,vt j̃.de hær.inſt.l.illa ĩſtō.& l.captatorias.quæ
voluntas eſt lex particularis, vt in auth.de nup. §.diſponat. col.4.
& not.C.de vſuc.pro empt.l.2.præterea hoc ſpāl'r cōmittit̃,ergo
non p̄t demandari , vt j̃.de offi.eius cui man.eſt iuriſ.l.j.Eꝯ̃ ꝙ poſ-
ſit,vt

ADDITIONES.

a ¶ Excōmunicati. Adde quod no. Bar.in l.actor.ff.rem rat.hab.ſed an excō-
municati poſſint inducere cōſuetudinem,vide Bal.in l. de quibus. de legib.
vbi etiam facit mentionem de Bar.

b ¶ Poteſtatē.Qualiter puniatur qui nō pōt facere ſtatuta & facit,& dē ſtatu-
tis dolo factis,adde qđ dixi poſt Bart.in l.fi j̃.eō.vel ſaltem pœna arbitraria
puniat̃,ꝑ no.ꝑ Bal.in l.nemo Martyres.de ſacroſ.eccl.& de reformatione ſta
tutorū vide Bar.in l.j.j̃.de legi. & ibi etiā Ang. de ſtatuto qđ dicit requiri,ꝙ
cōſenſus præſtetur alta voce.ſed Bar.j̃.proxi.eod.tenet contrarium.

c Pō.¶ Quæro ſecūdo.Vide Præpoſitū ĩ c.lex ē.2.diſt.& in c.ſenatuſcō.ea.diſt.

d ¶ Conuocatio fiet.Vide Imo.in l.municipibus,de condi.& demon.& in l.j.in
prin.j̃.ad l.Fal.& ibi per Augel.& Pau. de Caſt. in lect.Pad.

e Poma.¶ Nec ſufficit.Cōtrariū tenuit Pan.in c.in cauſis.de ele.ſed idē ꝙ Abb.
ſequit̃ Bar.in c.cū oēs:& ibi Fel.đ cōſti.in cōtrariū facit qđ no.Bal.& Imo.in
l.ſi qs à filio.§.fi.đ leg.1.& ibi ꝑ Arē.ver.adhuc reſtat.viđ itaq; Imo.conſ.22.

f ¶ Duæ partes.In cōuocatiōe,debēt eē duæ partes.Et qd ſi ſunt citati,& nolu
erūt cōuenire,an minor pars poſſit,& qūo:vide hic,& oĩno per Pet.de Anc.
in c.canonū ſtatuta.de cōſti.Vtrū aūt abſentes ſint ſpāliter citādi,& de quo
loco.vide in c.præſentiū.de teſtib.lib.6.& in c.cū in eccleſiis.de p̄b.eo.lib &
in c.corā.de ele.& vide qđ no.Bal.in l.nulli.ver.2 no.j̃. quod cuiuſ. vni.nom.
& Bar.in l.2.j̃.de decre.ab.ord.fac.Adde ꝙ no.gl.in ver.ipſorū.in c.2.de teſt.
lib.6.q̃ tenet ꝙ regulariter abſentes non ſunt vocandi , niſi in tribus caſibus
ibi no.Quā ēt limita,niſi tractaret̃ de faciendo aliquid in p̄iudiciū abſentiū.
Ita ſolet intelligi gl.in c.1.de his q̃ fi.à ma.par.cap.in ver.cōſtitutū.Sed Abb.
Sic. ibi dicit poſſe dici per gl.in d.c.2 ꝙ ĩ oĩbus caſib. arduis, & grauib⁹ sūt
citādi. Nā caſus excepti ꝑ gl.in d.c.2. ſunt fauorabiles ideo dēt exten di ex
idētitate rōnis ad oēs caſus graues . Pro hoc eſt caſus no. in c. dilecti.dē
cōfir.vti.& gl.in l.j.j̃.de cōdi.& demō.vbi cas⁹ exceptos à regula extēdit ad
aliū hñtem eandē rōnē.Et hoc ꝙ in arduis ſunt citādi,ſentit In.in c.2.de no.
op.nun.& do.Ant.in d.c.1.ꝑ Ant.in c.fi.de maio.& obe.& Bar.& Mod.ĩ l.re-
ſcriptum.in prin.j̃.de pac.Adde vt per Cal.conſ.3.de conſti.
Pariſ.¶ Vide Abb.ĩ c.ĩ cauſis.de ele.& ĩ c.cū oēs.đ cōſt.vbi rep̄hēdit.bar.hic.

g Claud.¶ Quibus ſic coadunatis.Circa hoc vide Fel.in c.in cauſis.de ele. vbi
refert canoniſt.tenere contrarium.& ipſe ibi ſequitur.

h Diſtinguūt.Notabile dictum ad limitationē.l. quod maior.ad municip.ſi eſt
verum.& ib dixi.adde quod dixit Bart.in d.l.ꝙ maior.in fin. vbi vr̃ velle ſm
Dyn.ꝙ id qđ fieret etiam ab omnibus, nō teneret,ſi fiat cōtra ius,arg.l.iube
mus.§.ſane.C.de ſacroſan.eccl.cogitabis.adde Bal.in l.fi.C.de auth.preſt.

i Pom.¶ Secundò quæro.Vide pan.& alios in c.cum omnes.de cōſti.& ibi Fel.

K ¶ Vna pars expulit aliā.De iſtis expulſionibus vide quæ no.Bar.& Imo.in l.ſi
qs à filio.§.fi.de leg.1.& ꝙ no s̃.ea.l.in 2.q.j.prin.ſed nūqd illa pars expulſa,
poſſit facere ſtatuta? vide bal.in d.l cunctos populos.& ad Bart.hic, vide eū
dē.in l.de qbus.ad fi j̃.de legi.& Bal.in l.j.C.de monopo.& in d.l.2. de orig.
iur.& Bal.hic,& Ant.de but.in c.fi.de cōſue.& Bal.ĩ l.teſtatrix. §.plures. j̃. ſi
ſer.vendi. aduerte,quia licet Bar.hic dicat , ꝙ in faciendis ſtatutis , volun
tariè abſentes non vocant̃,nec etiā illi,qui ſunt abſentes ex iuſta cā, ſecus ſi
cā ſit iniuſta.Et ita referūt can.in c.cū oēs.de cōſti.Bar.hic tenet.gl.tñ indi-
ſtinctè tenet,ꝙ in oĩb.actib.capitularibus abſentes ſint vocandi.gl. tñ q̃ re-
putat̃ ſingularis,in c.pñtium.de teſtib.in 6.ſuper verb.ipſorū, dicit ꝙ ſolum
in trib.caſib.de quib.ibi,vocant̃ abſentes:ſed Inn.in c.2.de no.ope.tenet ꝙ in
arduis debeāt vocari,in leuibus nō.potes cōcludere maximè ſm Io.de Imo.
in d.c.cū oēs.ꝙ in trib.caſib.de qbus in d.c.pñtium.dēt fieri vocatio,in aliis
dic,ꝙ ſi ſunt voluntariè abſentes,nō vocantur:ſi autem ex iuſta cauſa,in ar-
duis vocentur,nō in leuibus,niſi in cōtrarium reperiatur expreſſum. Et hoc
modo poſſunt ſaluari opiniones. forte tñ in practica ſeruaretur dictū gl in
d.c.pñtium,ſalten in foro cano.ſm do.Io.And.& Doct.in d.c.cum omnes.

l Poma.¶ Et adhuc. Vide Are.in l.ſi quis à filio.§.fi.ff.de leg 1.& ibi Bal.vide Pā.
in conſi.90.2. dub.in 2.vol.

m ¶ Conſentiūt ſeparatim.An poſſint illi de vniuerſitate cōſentire ſeparatim,
vide ēt qđ no.Bar.in l.2 C.de dec.vbi planè.Et hoc idē vr̃ velle gl.ĩ c. cū oēs.
de cōſt.ſed gl.fi.in c.1.de reb.eccl.ñ alie.tenet cōtrariū,videlicet,ꝙ ſpāle ſit
in elec.alias in omnib.actib.capitularib. ſufficit ſingularis cōſēſus ſaltē qñ
tractat⁹ p̄ceſsit.ſed illa cōiter ñ tenet̃ per Mod.nec Io. Cal.nec Ant.per c.in
Geneſi.hic allegatū in rōne ſui,q̃ ē gñalis,& ſic amplificat d.l.fi.de off. ꝓcur
cæſa. & ita refert Io. de Imo. in d. c.cū oēs.Adde ꝙ no.Bar.& Io.in l.ſi qs à
filio.§.fi.de leg.1.& ꝑ bal.ĩ auth.hoc i⁹ porrectū.de ſacroſ.eccl.& vide bal.in
addi.Spe.in tit.de inſtr.edit.vbi q̃rit,an executores teſtamēti poſsint elige-
re ſeparatim.De materia iſta vide no.bal.in l.ñ ambigit̃.j̃.de leg.& ibi ꝑ Ang

n Claud.¶ Duas regulas.Idem tenet Pau.de Caſt.in l.j.j̃.tit 2.

o ¶ Omnium conſenſus.Adde Bal.in l.j.in 6.q.j̃ de offi.conſul.

p Pariſ.¶ Secūda regula eſt.Vide Abb.& q̃ hēs ad eū in c.3.ad fi.de iur.pat.

* ¶ Pro intellectu l.fi.j̃.commu.prædi & l.ſi autem.j̃.de aqua plu.arc.

q ¶ Aliquibus cōmitti.An habentes authoritatē condendi ſtatuta poſsint cō
mittere.quod no.pro legato an poſsit committere.adde tex.& quod ibi [illegible]
Bar.in l.item eorum.§.ſi decu.j̃.quod cuiuſque vni.nomi.& Bar.in q.5.incip.
adunantia,&c.& Pet.de Anch in d.c.canonum ſtatuta,
Poma.¶ Vide Panor.in c.grauem.de ſent.excom.

sit: vt ĩ. ti. j. l. 2. §. deĩd qa difficile. Tu dic, aut iudices, seu dñi, qa hñt authoritatẽ hoc faciẽdi, volũt hoc delegare, & ñ pñt, qa hoc eis, vt maiorib. est cõcessum, vt ĩ. de offi. eius, cui man. est iurisd. l. j. Aut populus vult hoc cõmittere, & põt, vt ĩ. tit. j. l. 2. §. exactis. & §. de-
a inde quia difficile. & apparet rõ driæ. ᵃ Vel dic ꝙ rõ est, quia ille,
b cui committitur à populo, videtur ordinarius, ᵇ & non delegatus, qa populus pt dare ordinariã iurisd. vt ĩ. de iuris. om. iu. l. & quia. sed alii iudices non dãt ordinariã, istud ãt nõ pt delegari, ergo &c.
21 TERTIO † Quæro pricipr, de qbus, seu sup qbus ᶜ possint fieri
c statuta? Et si qdẽ statuta fiant sup his, q̃ nullo iure disposita sunt valent, vt ĩ. tit. 2. l. de quib. Si aũt fiant super his q̃ disposita sunt à iur nãli, vel gẽtiũ, nõ pt, tollẽdo in totũ, sed in aliquo derogando,
22 vel addẽdõ sic: vt l. ius ciuile & qđ ibi not. & l. manumissiones. s.
d e. & ĩ. de ꝯsti. prin. l. j. ᵈ ¶ † Scđo iuxta pdicta q̃ro, dan possit fieri sta
e tutũ ᵉ de his, q̃ disposita sũt à iure diuino? Et vr ꝙ nõ: nã aut statuit idẽ, qđ ius diuinũ, & vr supfluũ, sicut cum debitor legat creditori. vt ĩ. de leg. j. l. si creditori. facit ĩ. ad Muni. l. j. in fi. & C. đ thesau. l. j. li. 10. Aut disponit aliter, & tũc vr nõ posse, ne minor tollat legẽ maioris. vt ĩ. de arbi. l. nã magistratus. & qđ no. ĩ. de cõsti. prin. l. j. & C. si ꝯ ius vel vtili. pub. l. fi. Eꝯ vr ꝙ sic, qa ius ciuile pcipit septẽ testes adhiberi ĩ testõ, tñ de iure diuino ĩ ore duorũ vl triũ stat oẽ verbũ. vt ex. de iudi. c. nouit. & ĩ. đ test. l. vbi numerᵒ. Itẽ ius diuinũ dt, Non occides, & tñ à iure ciuili in pluribus casibus permittit. vt C. qñ lic. sine iu. se vin. l. j. & 2. Et gl. simplr se expedit ꝙ ius ciuile pt distinguere nõ tollere ius diuinũ. d. l. j. de cõsti. prin. C. si ꝯ ius vel vti. pub. l. fi. Cy. latius. C. de pci. imp. offe. l. quoties. in . q. tñ pfectẽ nõ loqr. Vñ tu distingue, aut ea, q̃ de iure diuino statuta sunt mer spiritualia sunt, & tũc sup his nec Imperator, nec populus põt ꝯdere legẽ, vt ex. de ꝯsti. c. Ecclesia S. Mariæ. facit C. de epis. & cle.
f aut. clericus. in fin. & in auth. statuimus. Aut sunt temporalia, ᶠ & tũc, aut de iure diuino nõ est simplr cõstitutum, vt in illo pcepto, Non occides. Nã alibi pmittr ex cã cũ dt q occidit, occidat: & ex
g aliis causis: tunc ex cã pt permitti ᵍ per leges, & statuta, ꝙ qs occidat. vt d. l. j. & 2. C. qñ lic. si. iud. se vin. vt ĩ. ad l. Cor. de sica. l. 3. in fi. Aut de iure diuino est simplr statutũ, tũc aut cã legis excludit peccatũ, & valeat lex siue statutũ, vt patet in testõ, vbi requirũt septẽ
h testes, & iõ nõ sufficiunt duo, qa tũc lex psumit dolose: ʰ & fraudulẽter fieri, vt C. de testa. l. iubemus. ĩ fi. & q testa. fac. pos. l. hac ꝯsultissima. ĩ fi. ppq̃ violẽtã psumptionẽ, iuri diuino addit, qđ dicit, in ore duorũ vel triũ, &c. & illa cã excludit peccatũ. qđ si verum est dolose, & fraudulẽter factum esse, ꝙ cõstat apud nos iuris præsumptiõe, ñ tenet hrs seruare, sed ĩ foro cõsciẽtiæ disputẽt Theologi. Aut cã legis, vel statuti nõ excludit pecatũ, & ñ valet lex, vel statutũ derogans iuri diuino. exẽplũ de iur Impiali. Alienatio rei dotalis ñ valet, nec ꝯfirmat p iurm, vt C. de legi. l. nõ dubiũ: cuius cã est fauor dotis. Itẽ pactũ factũ à filia ne succedat, nõ valet, nec cõfirmat iuro. Rõ, qa pactũ est de futura successione, vt C. de col. l. pactũ. & qđ ibi notat. Istæ leges nõ valẽt. Rõ, qa pp tales cãs nõ excludit peccatum, cum pp eas ñ sit licitum deierare, vt ex. de iu-
i reiur. c. cum ꝯtigat. de pact. c. 2. in 6. de iureiur. c. licet. lib. 6. ⁱ Idẽ in legibᵒ, q̃ pmittunt malefidei possessorẽ pscribere, q̃ leges ñ valẽt, qa ñ excludunt peccatum. ex. de psc. c. fi. & ibi no. de reg. iur. c. ij.
K li. 6. vbi p Io. And. ex ista theorica apparet sol. pluriũ qõnũ. k Pri-
23 mò, † an valeat statutũ, ꝙ bãnitus possit impunè occidi. Et certẽ sic, qa ꝯriũ à iure diuino nõ statuit simplr, vt s. dictũ est, d. l. j. & 2. qñ lic. sine iu. se vind. Pro hoc dico, ꝙ est casus duarũ legũ simul cõiunctarũ, ꝙ ille, q nõ est obediens illi, sub cuius est imperio, hr vt transfuga & hostis, & pdit iura suæ ciuitatis. d. l. amissione. ĩ. de ca. di. Sed trãsfuga & hostis, possunt ex forma legis seu iuris cõis impune occidi, ergo & iste ex forma statuti. Casus est ĩ. ad l. Cor.
l de sic. l. 3. ˡ Ecce alia, † mđt statutũ, ꝙ q per 10. annos debitũ suũ nõ
24 petierit, cadat à iure suo. Certẽ statutum tale nõ valet, qa nec lex
m Imperialis, q̃ hoc diceret, valeret. Sed si statutum diceret ꝙ ꝯctus
n seu istrm fictitiũ psumat, tũc valeret, qa talis cã excludit pecatũ, ⁿ
o p ea q̃ dicta sunt. ᵒ Itẽ si statutũ diceret, ꝙ † minoris ꝯctus nõ valeat, ẽt si fuerit iuratus, nisi interuenerit cõsensus duorũ cõsangui-
25 neorũ nõ valet. Sed si statutũ diceret ꝙ si ꝯctus alr factᵒ fuerit, psumat minores dolo ĩducti ad ꝯhẽdũ, tũc valeret statutũ, qa si dolus ĩest, nõ valet: sed qa psumat dolus p statutũ, pt iurm sine pena cõtẽni, vt d. c. cũ ꝯtigat. & de pac. c. 2. de iu. iur. c. licet. & ĩ eis no, & sic iã vidi iudicari, & quodãmodõ vr sentire Iac. de Bel. ĩ quadam
p sua disputatiõe. ᵖ ¶ † Tertio iuxta pdicta q̃rit, vtrũ sup his q̃ dispo-
26 sita, vel phibita sunt iur. ciui. cõi, possint fieri statuta aliter statuẽ-
q do? ᵠ Vr ꝙ sic, vt ĩ ti. 2. l. de qb. in fi. de pac. l. pacisci. cõiuncta l. nõ impossibile. eo. ti. In ꝯrium vr ꝙ nõ, vt C. de usu. l. eos. ver. nec licebat. Circa hoc dic, qñq; lex resistit statuto phibẽdo ne fiat. & tunc nõ valet statutum. Nã iõ valet statutum, qa Priceps pmisit, vt hic, s. dixi. Secus ergo si phibeat. d. l. eos. C. de usur. & C. de fur. auth. nauigia. & de sac. san. eccl. auth. cassa. & C. cõia de suc. auth. omnes pegrini. Qñq; lex nõ resistit statuto, & tũc qdam gl. vr dare ta lem doctrinã. Aut ꝯ tale legẽ aut ius. pt quis venire p pactũ, & poterit p statutũ. Aut nõ p pactũ, & tũc nec p statutũ. Ita no. C. d dcr. ecc. sup rub. li. x. Aliæ gl. vñr dicere ꝯriũ, qđ talis æqparatio pacti ad statutum nõ sit bona, vt ĩ. de reg. iur. l. nec ex ptorio. & l. neq; pignus. §. priuatorũ. & no. C. q̃ sit lõ. ꝯs. l. 2. in gl. mag. tangit ĩ. ti. 2 l. de

ADDITIONES.

a Claud. ¶ Ratio differentiæ. Adde bal. & Pau. de Cast. in l. j. ĩ. tit. 2.
b ¶ Videtur ordinarius. Vide bar. in l. ambitiosa. de decr. ab ordi. fac.
c Super quibus. vide Bal. in d. l. cunctos populos.
d Paris. ¶ Prædicta quæro. Vide q̃ scripsi in l. adigere. §. fin. ĩ. de iure patr. Itẽ dũ dr hic, qñ statutũ psumit dolum, ꝙ valeat, vide Pet. de Anch. consi. 330. Ias. in auth. sacramenta puberum. C. si aduer. ven. Alex. consi. 6. vol. 4.
e Claud. ¶ Fieri statutum. Vide Pan. in c. quæ in ecclesiarum. de consti.
f ¶ Temporalia. Et faciunt hæc an valeat statutum prohibens matrimoniũ contrahi cum certis personis. De quo vide Bal. in l. nemini. C. de nup.
g Paris. ¶ Permitti. Vide Alex. consi. 87. vol. 2.
h Poma. ¶ Dolosè. Vide Alex. consi. 20. in 1. vol. & cõsi. 27. eo. vol. Pan. consi. 12. 1. vol. Fed. de Sen. consi. 36. Rom. cõsi. 2. & consi. 12. Alex. cõsil. pen. in 5 vol. Barb. in consi. 1. vol. 1. aliquid per Præpositum in c. ad eius. 5. dist.
i Poma. ¶ Lib. 6. Vide Ang. in l. sequitur. §. si rem. ĩ. de vsucap. l. fi. ĩ. quemad. ser. amit. Vide alex. consi. 59. 1 vol Raph. Com. consi. 67. Alex. consi. 39. in 4. vol. & consi. 20. ad fi. eod. vol. Pan. consi. 76. ad fi. 1. vol. Fed. de Sen. consi. 275. & seq. Pau. de Cast. in l. cunctos populos. C. de sum. trin. & fid. cath. Pan. consi. 77. 3. dub. in 2. vol. & 4. dub. Fel. in c. 1. & c. Ecclesia Sanctæ Mariæ. de consti. & c. ad nrãm. đ pb. ver. vlt. no. Bar. cõsi. 86. Ro. cõsi. 90. & cõsi. 102. Imo. consi. 26. & cõsil. 44. & consi. 74. ĩ fi. & cõsi. 122. Gem. i c. fi. ver. sed pone debitor. đ exce. li. 6.
K Poma. ¶ Plurium quæstionum. Vide Fel. in c. quæ in ecclesiarum. de constitu.
l Claud. ¶ In fi. ad l. Cor. de sica. l. 3. Vide vltra hic allegata Alex. cõsi. 63. vol. 3. Et vnum no. ꝙ bannitus, qui toleratur in ciuitate, non potest offendi: licet non sit rebannitus, vt dicit Sal. in l. fi. per illum tex. C. de iudi.
m Paris. ¶ Ecce alia. Adde Pet. de Anch. in rep. c. canonũ statuta. de cõsti. vbi limitat d. Bar. dũ allegat l. si ambo. de cõpensa. vide Abb. in c. Ecclesia Sanctæ Mariæ. de cõsti. vide Com. cõsi. 67. Bar. & alios, & qđ ibi hẽs, in l. sequit. §. si viã. ĩ. de vsuca. vbi vult cõtrariũ eius qđ dicit hic, & ibi ẽt hẽs multa in simili, de eo qđ dicit Bar hic, ꝙ licet statutũ nõ valeret, si tñ psumat cõtractũ simulatũ, tũc valeret, q̃ à idẽ dicit ipse in pscriptione vide p eũ, & vide Com. q. incip. visa copia. ĩ ver. circa fm. vbi tenet valere tale statutũ si psumat tãto tpe solutionẽ. vt ibi ẽt singulariter dicit qđ tali psumptioni nõ pt renũciari per partes. pacto expsso. Et ibi ẽt dicit, qđ valet in vim pscriptionis, qñ debitor nõ esset in mora. Vide eundẽ Com. consi. 154. ad fi. vbi dicit cõiter talia statuta seruari, q̃ pt moueri bona rõne, qa psumit debitũ solutũ, vel res alienata, vide ẽt circa tale statutũ. Com. cõsi. 177. inci. psupposit is statutis. p totũ. Vbi ponit, qđ si debitor esset forẽsis, qũo posset gaudere tali statuto. Et q̃ d si aliquo tpe fuit forẽsis, al quo tpe ciuis. & multa alia circa hoc vide ibi p eum. Itẽ latissimẽ de ista opi. Bar. hic vide Fel. in c. fi. extra, de pscriptio. vbi cõsuluit, cõtra Bar. & ponit octo. vl decẽ saluatiões ad opi. Bar. quas tñ oẽs p maiori parte impugnat. Itẽ an statutũ abbreuiãs tps pscriptionis valeat? vide aliq̃d p Ant. de But. in cõsi. 45. & ibi ẽt đt, ꝙ tenẽdo ꝙ valeat, nõ cõprehẽderet, casu quo q̃s fuisset absens, vel iniusta ignorãtia, q̃ a poterit saltẽ peti restit. in integ. ex clausula gñali ẽt si statutũ expresse diceret, ꝙ talis prescriptio currat cõtra absentẽ & ignorãtẽ, vt ẽt scripsi ad Bar. in l. j §. si q̃s aũt. de iti. act. pri. Itẽ ꝙ dispositio talis statuti, nõ habeat locũ qñ in instro adest iurm, vide Ias. in l. nã postea §. si q̃s. ĩ 2. no. ff. de iureiu. aduerte tñ, q̃ a loq vr ĩ iuro decisiuo, fm quod loqt mria ibi tradita. Idẽ tñ vr ẽt vbi adest in instro iurm simpliciter, de atendendo promissa, quia statutũ prædictum non traheretur ad debita iura, per ea quæ not. in c. cõstitutus. de rescrip. cum simi. Item ꝙ licet talia statuta non valeant, seruantur tñ de facto, vide pau. de Cast. in l. si. ad fi. ff. rem rat habe. Item quod opi. Bart. sit cõis. vide Alex cõsi. 185. in 2. vol. Quod autem valeat statutum, qñ eius verba dirigũtur in odium negligẽtis, vide barb. latẽ consi. 36. vol. 4. in 1. dub. Item ꝙ valeat, qñ præsumitur solutionem factam, vide eundem Barb. consi. 59. in 4. volu.
n Claud. ¶ Excludit peccatum. De hoc tangit Pau. de Cast. in l. si pœnæ ĩ. de cõdi. indeb. & ibi Alex. circa hoc ponit multas remissiones. Idem Alex. consil. 185. volu. 2. in 2. dub. & consi. 44. vol. 4.
o Poma. ¶ Dicta sunt. Vide latè Alex. consi. 124. in 4. vol. Aret. consi. 2. Alex. cõsil. 138. vol. 2. & consi. 58. 5. vol. Pan. in consi. 71. 1. dub. Fed. consi. 339. Fel. in c. Ecclesia S. Mariæ. de const. Barb. cons. 9. vol. 1. & cons. 21. 2. vol. & cons. 54. vol. 2.
p Claud. ¶ Sua disputatione. An autem statutũ possit defensionem, vel citationem tollere, vide per Bar. in l. j. ĩ. de mili. testa. & in l. filius fam. ĩ. de dona. cũ concor. ibi per Alex. datis: & remissiuè per eundem Alex. post Bar. in l. si sic. ĩ. de leg. 1. & Alex. in l. cum mulier. ĩ. sol. mat.
q ¶ Aliter statuẽdo. An æqparatio pacti ad statutũ pcedat, de hoc per Io. an ĩ c. vlt. de cõsue. vbi ap pbat gl. in l. neq; pignus. ĩ. de reg. iu. re pbata gl. in rub. de decret. ab ordin fac. cui similis est, in l. si cũ te. & in l. nõ impossibile. ĩ. de pact. vbi dicit idẽ, quod hic Bar. & gl. & Doct. in c. cũ dilectus. in ver. cõstitutũ. de cõsue. Et vide Bal. in l. si ex cautione. in vlt. q. C. de ñ num. pec. & latius per eũ in l. 2. C. q̃ sit lon. cõsue. & Bal. in l. Titio cẽtũ. §. ij. de cõdi. & demon. & Bal. ĩ l. de q̃b. ĩ. de legi. & dici põt, qđ gl. in rub. C. de dec. pcedat affirmatiuè, non negatiuè. Pro quo est tex. optimus in l. fi. C. de fideiu. in fi. dicit Bal. in l. cũctos populos, quod quicq̃d põt fieri per pactũ iuro vallatũ, põt fieri per statutũ, ꝙ no. Hic adde Bal. ĩ l. pe. C. cõmi. vel epi. & per Ang. hic, adde an valeat æquiparatio pacti ad statutum, vnũ verbũ, per Bal. cõs. 491. 4. li. & an valeat statutũ impeditiuũ mrĩmonij, vide Pet. de Anc. cõsi 20. Ab. cons. 11. Et an valeat statutũ, qđ nõ petẽs debitũ per x. ann. cadat à iure suo, vide per eũdẽ cõs. 291. Ang. cõs. 209. Et an valeat statutũ disponẽs super iuro, vide Car. cõs. 92. An. cõs. 160. Bal. cõs. 132. & se. 2. lib. & cõs. 382. 1. lib. Pau. de Ca. cõs. 67. & Pet. de Anc. cõs. 275. Ro. cõs. 331. & cõs. 247. Fed. de Sen. cõs. 272. Ro. cõs. 12. incipiẽte viso facto. per Ale. cons. 59. 1. lib. & 38. 3. lib. Bal. pulchre in cons. 169. 5. li. & Cal. cons. 15. & seq. Et an statutum permittens occidere bannitum valeat bar. qđ sic cons. 188. Pau. de Ca. cons. 94 Bal cons. 81. 5. lib Io And. in addi ad Spe ĩ tit. de const in rub. vbi alleg. Beatũ Tho. & tex. diui Hieron. vbi clarè vult, quod tale statutũ ob bonum publicum valeat, etiam de iure Canonico contra id, quod hic vult dicere cõmpatriota meus, forte immemor Ioan. And. ibi, &c.

a l.de qb⁹.ᵃPro qbus gl.ɔcord.ᵇdic,φ qñq; ꝓhibitũ ẽ fieri ꝑ pactũ,
b qa ɔ̃ bonos mores,& tũc ꝓcedit arg.qa tunc nec ꝑ statutũ,& ita
loqr̃ gl.de dec.ſup rub.Rõ,qa lex & statutũ debẽt eſſe sãcta,& ho
c nesta,ᶜvt ĵ.l.ꝑx.§.1.& C.de legi.l.leges ſacratiſſimæ.ĵ.ti.2.l.3.& 4.
dist.c.erit aũt lex.Ergo ſi ꝓtinet aliqd ĩhonestũ,ñ valet,aut ẽ ꝓhi-
bitũ fieri ꝑ pactũ alia rõne,puta publicæ vtilitatis, vel alteri⁹ iuris
d ſubtilitatis.ᵈExẽplũ ĩ§.alteri.Inſt.de inut.ſtip.tũc tale arg.ñ proce
dit.Ita loquũt̃ aliæ gl.Ad q̃ facit ĵ.ti.2.l.de qb.ĩ fi.Et iſtis caſib.ñ di
cit statutũ ɔ̃ legẽ,licet diſponat aľr q̃ lex,vt ĵ.ď pact.l.paciſci.& C.
de pact.l.pacta q̃ ɔ̃.& φ ibi no.Prędicta vera,qñ fit statutũ de his q̃
e ad populi iuriſdictionẽ ſpectãt.Si verò fieret ĩ cauſis maiorib⁹, q̃
ſibi ſoli Prĩceps reſeruauit,vt ĩ venia ætatis ɔcedẽda,vt C.ď his q̃
veniã ęta.ĩpe.l.2.Itẽ ĩ arrogatione,vt ĵ.de adop.l.2.& ĩ ſimilib.tũc
statutũ ñ valet,qa ñ ꝓtinet ad pupilli iuriſdõnẽ,ꝑ ea q̃ dicta ſunt s̃.
ĩ j.q.ita no.ex̃,de ma.& obe.c.2.1 1.diſ.c.catholica.& ibi no.& 8.
f dist.q̃ ɔ̃ mores.ᶠIuxta†ꝑmiſſa q̃ro,an valeat statutũ factũ à ciuita-
27 te,ne à ſnı̃s eorũ iudicũ liceat appellari?vr̃ qđ ñ,qa ſolus Prĩceps
ꝑt hoc facere.ĵ.à qb.app.nõ licet.l.j.ĩ fi.ergo,&c.vt mõ dixi,In ɔ̃-
g riũ,ᵍvr̃ caſus ĵ.ti.1.l.2.§.exactis.Ego ſic dicerẽ,Aut q̃ris de iure ci
h ui.ſm qđ ñ ꝑt appellari ad Prĩcipẽ omiſſis medijs,ʰvt ĵ.de app.l.j.
§.ſi qs ĩ appľone.& tũc aut ciuitas,q̃ facit tale statutũ,hẽt iuriſdõ-
nẽ primæ & ſcdæ appľonis,& valet: qa de his q̃ ad eius iuriſdõnẽ
ꝓtinẽt,&c.vt d.§.exactis.Aut hẽt ſolã iuriſdõnẽ primæ appľonis,
& ñ ſecũdæ,& ñ valet.Impediẽdo.n.primã appľonẽ,ĩpedit ſcdã,
ꝑ q̃ deuenit̃ ad ſuperiorẽ,φ ñ licet,vt dixi,arg.ĵ.de ſpõ.l.oro.& vr̃
tex.& ibi dixi ĩ l.fi.ĵ.de aq plu.arc.Aut nullã cãm app.hẽt,& idem.
d.l.j.ĵ.à q.app.ñ licet.Aut q̃ris de iure Cano.ſm qđ ꝑt appellari ad
Papã omiſſis medijs,vt ex̃,de app.c.ſi duob.& c.ſolicitudinem.&
tũc tale statutũ,ꝓut ĩpedit iuriſdõnẽ ſupioris,ñ valet,vt ex̃,ď ma.
i & obe.ⁱ c.2.¶†Quarto q̃rit̃,vtrũ liceat facere statutũ ſup his q̃ ab
28 alijs statutis eiuſdem ciuitatis ſunt diſpoſita? Et hic est aduerten
dũ,qa qñq; statutũ ꝓcedẽs est ſimplex,qñq;derogatoriũ ſcđi qñ
que ñ derogatorium,ſed iuřo firmatũ qñq; ſunt duo statuta cõ-
traria,eodẽ tempore ɔfirmata in eodẽ volumine repta. De quo-
29 libet est videdum.¶†Circa primum,qñ ꝓcedit statutum ſimplex,
k ꝑ ſequẽsᵏpoſtea mutari,vr̃,vt Inſti.eod.§.ſed nãlia.& §.ea vero.In
ɔ̃rium qđ nõ poſſit reuocari,vt ĵ.de decre.ab ord.fac.l.qđ ſemel.
Diſtingue,aut statutum stat in ſimplici diſpõne statuti,aut tranſit
in ɔ̃ctũ,vľ quaſi.Primo caſu ꝑ ſequẽs ꝑt statutũ ſimplex reuocari.
d.§.ea verò.An aũt ĩ reuocãdo reqrat̃ ſupioris authoritas,ĵ.dicet̃
l circa tertiũ articulũ.Scđo caſu ñ ꝑt reuocariˡin ꝑiudiciũ quaſi ɔ̃-
hẽtis.ĵ.qđ cuiuſ.vnius.nomi.l.itẽ eorum.§. ex iſdẽ vbi ñ ꝑt reuo-
cari actor ɔſtitutus,ꝑ decretum, poſtq̃ inde ſequutus est quaſi ɔ̃-
ctus,q reſultat ex litis ɔte.ita debet intelligi.l.qđ ſemel.& gl.ibi po
ſita & hoc qa reſpicit intereſſe alterius.Et intellige ratione cõtra
ctus,vel quaſi, q ex decreto vel statuto reſultat. ¶ Et circa ꝑdicta
30 ſubiicio vnã q̃onẽ,ad intelligentiã ipſorũ.†Statuto cauetᵐqđ q̃
m venit ad habitãdũ in tali castro,hẽat immunitatem ꝑpetuo qui-
dam venerũt,nũc ciuitas vult reuocare statutũ,& vult ne illi gau
n deant immunitate.ⁿ Certè in ꝑiudiciũ eorũ qui iam venerũt nõ
potest reuocari.Secus in his,q̃ nondũ venerunt.Nã dictũ statutũ
trãſiuit in ɔ̃ctũ,vel quaſi ɔ̃ctũ,do vt facias,vel facio vt facias.i.cõ
cedo tibi immunitatem vt venias:ſi aliqui venerũt ex vtraq; ꝑte,
perfectus est ɔ̃ctus:& iõ nõ est locus pœnitẽtiæ: ſed anteq̃ veniãt
o ſic,vt ĵ.de ɔdi.cã da.l.ſi pecuniã.Sic ĩtelligo d.l.φ ſemel.ᵒ& quod
31 ibi no.ꝑ gl.& Dy.¶†Circa ſm,qñ ꝓcedens statutũ ẽ derogato-
riũ ſecũdi,vt qa ꝓhibet aliud fieri,vel dicit,φ nõ poſſit ɔ̃rium sta
tui ſeu ɔ̃ ipſum veniri,niſi certa forma nunq̃d ſm statutum ɔtra-
rium,ſimpľr valeat, vel cũ gñali reuocatione ɔtrariorũ requirat̃
p ſpãlis reuocatio ꝑ primiᵖ Et vr̃ qđ ſequens ſimpliciter factũ tollat
primum.arg.ĵ.de iure cod.l.diui.§.licet.Pretereà eo ipſo φ lex fa
cta ex ſui virtute tollit præcedentem ɔtrariã,nec diſputãdũ eſt de
ea,ſed est iudicãdũ ſm eam, vt 4.diſt.c.erit.& C.de crim.ſacri.l.2.
Præterea vr̃ caſus C.de legib.l.humanũ.vbi prohibet Imperator
ne leges fiant niſi certa forma,& tamen poſtea plures leges factę
ſunt ſimpliciter,nulla de ea habita mentione,& valent vt ibi no.
& de emen.Iuſti.Co.circa fi.& hoc quidã tenent. E contra quòd
requiratur ſpecialis reuocatio,ſicut in teſtamentis.de legat.1.l.ſi
mihi & tibi.§.in legatis.& de leg.3.l.ſi quis in principio teſtamen
ti.¶ Præterea hoc patet in reſcripto impetrato contra legem, φ
non valet,niſi dicatur in reſcripto.non obſtãte tali lege, vt no.C.
ſi ɔtra ius vel vtil.publ.l.fi.C.de teſta.auth.hoc inter liberos. Rõ,
ꝓpter ꝓcedentem cľã derogatoriam, poſitam in l.nec damnoſã.
C.de præcib.imperat.offer. pro hoc d.auth.hoc inter liberos,gl.
q in l.pactaᵍ nouiſſima.C.de pact.& hoc tenent alij.Sunt qui diſtin
guunt,aut statutum ꝓcedens est derogatoriũ voluntatis,& requi
r ritur expreſſa reuocatio, ʳ per iura ſecundo allegata. Aut est dero
gatorium ſolennitatis,quia vult ſm nõ valere , niſi ſeruata certa
forma,& tunc tollitur per ſm statutũ ſimplex,vt d.l.diui.§.licet.&
d.l.humanum.Et hãc opi.ſequebant̃ Oldr.& And.de Iſſis:cui cõ
ſonat opi.Iac.de Are.q̃ ponit in d.l.ſi qs in principio teſtamẽti.&
Cy.

ADDITIONES.

a Poma.¶De quibus.Vide cõcor.per Alex.conſ.59.4.vol.Et an procedat iſtud
arg.põt fieri per pactũ,ergo per statutũ,vide Alex in rub.ff.ſol.mat.in fi.Pre
poſitum in c.quæ cõtra.8.diſt.& c,cõſuetudinis.11.diſt Pan.cõſ.72.in 1.vo.Et
vide quid ex iſto tex.1.mẽb.diſt.Bar.inferat,Alex.in l pactũ dotali.C.de col.
& cõſ.1.3.vol.Rom.cõſ.22.Bar.in l.j.§.familia.ff.de publ.Ro.cõſ.2. Fel.ĩ c. Ec
cleſia Sanctæ Mariæ.de cõſti.& c.2.de proba.& in rub.de præſcri.ver.fallit.
Bar.conſ.1.in 1.vol.& conſ.4.eo.vol.& conſ.24.eo.vol.& cõſ.37.& cõſ.93. eo.
vol.& conſ.5.eod.vol.& conſ.14.in 2.vol.& conſ.23.eod.volu.Rom conſ.9 &
conſ.142 Franc.Cremo.in tract.ſeq.11.alias 8.in fi.

b Pariſ.¶Concordandis.Pro concordia vide Alex.conſ.59.vol.4.

c Claud.¶Sancta,& honeſta.Vide Bar. conſ.1.vol.2.

d Claud.¶Iuris ſubtilitatis.Sufficit,φ statutum habeat aliquod motiuũ, licet
non contineat æquitatẽ,ſed statue ntiũ voluntatem, & authoritatẽ,Bal.in l.
lege 12.tab.ver.& ideo cum omne. C. de legit. hæred. Aliquando tamen ali-
quid poteſt fieri per statutum,quod nõ poteſt fieri per pactum. Bal. in l.fi.§.
illud etiam.in fi.C.de temp.appe.Alex.in l.2.de iudi.Fel.in c. statutum. de re-
ſcri.ibi dixi.in l.non ſoluum.§.morte.ĵ.de no.oper.nun.

e ¶Populi iuriſdõnẽ.Nõ valet statutũ nec pactũ in reſeruatione per Principẽ
vide tñ qđ no.Bar.in l.j.§.pe.ver.ſed q̃ro an populus.ĵ.de poſtulã. & in l.re-
legati.ĵ.de pę.& in l.nõ ambigitur.de legi.& iõ dicit Bal.de pace Cõſt.ĩ ver.
ſm mores & leges illius ciuitatis,qđ ſi statuta tãgerent Principis iuriſdõnẽ;
in cãis appellonũ,talia statuta ñ valẽt ꝑ tex.ibi,& ĩ c. veniẽtes. ď iureiu.

f Claud.¶Cõtra mores.Adde hic regulã,q̃ ponit Bal.ĩ l.j.circa med.C.de iu-
re aureo. annul. Itẽ an statutũ debeat interꝑtari ĩ dubio ſm leges loquẽtes
in materia cõtractuũ,an ſm leges loquẽtes in materia vltimarũ voluntatũ,
vide gl.& quod ibi no.per Bar.& Doct.in l.j.C.de iis,quib. vt indig.

g Pariſ.¶In contrarium.Vide Cõ.in conſ.136.incip.viſis inſtris.in verſi. ad ſm.

h ¶Omiſſis medijs. Adde φ imò dicebat Bal.in l.vt vim.ſ.eo.φ cũ appellatio
ſit defenſio,non põt tolli per statutũ,d.l.vt vim.vr̃ tñ cõcludendũ , vt dixit
Bar.in l.fi.de aqua plu.arc.& adde no.in d.l.ambitioſa.& dixit Bal.in l.ꝑſcri
ptione.C.ſi contra ius vel vtil. publ.quòd licet per statutum non poſſit tolli
appellatio,tamẽ poteſt tempus modificari.Adde vt per Rom.conſ.218. Et an
per statutum poſſit tolli appellatio?vide Bar.conſi.127.Bal.conſi.278.4.lib.

i Claud.¶De maio.& obed.Vide Bal.& Sal. in l. cum appellatio. C. de appel.
Bal.Cyn.& Alex.in l.ſi appellationem.C.eo.Alex.in l.2.ff. de re iudi. Præpo-
ſit.in c.interpoſita. §.ille denique extra eod.

K ¶Per ſequẽs.Adde tu, Card.in c.2.de ꝑſcri.gl.in c.cũ nõ deceat.de ele.lib.6.
Et adđ,φ ſi nouũ statutũ,ſeu reformatio ñ fuit vſu receptũ,ſed antiquũ fuit
obſeruatũ,tũc vr̃ receſſũ ab ipſo nouo.Ita Io.An.in c.ad audiẽtiã. de ele. ñ
reſi. & in c.1.de his,q̃ ſi.a ma.ꝑte ca.Pau.de Leaz.in cle.j.de regulari.& Pan.
in c.cũ acceſſiſſent,de cõſti.Bal in auth.oẽs peregrini,C.cõ. de ſuc.quẽ ſeqt̃
Pet.de Anch.in c.1.de cõſti.Bar.in l. j. C.de pet.bo. ſub. lib. 10. Et adde φ di
xit Io.And.in c.1.de his q̃ fiũt a ma.par.cap.φ iurãs ſeruare statutũ, intelligit̃
inq̃tũ ſit validũ,& iuſtũ per tex.in c 1.de iureiur.li.6.& vult gl in c. cũ nõ de
ceat. de ele.lib.6.

l Pariſ.¶Reuocari.Vide multa ad Bart.in l.digna vox.C.dę legib.aliquid in l.
Cęſar.ff.de publicã.¶Adde φ Ant.& Flo.in c.nouit.de iudi.voluerũt , φ vbi
lex,vel statutũ trãſit in priu legiũ ñ ſubditi,ñ poſſit reuocari. Idẽ ſi trãſeat
in cõtractũ,ꝑ hic no.Inn.in c.noſtra. ď iniu. & vr̃ tex.in l.qđ ſemel.ď decre.
ab ordi.faciẽ.& meli⁹ ꝑ Ant.in d.c.nouit.& itellige φ cõceſſũ ſubditis,ꝑt re
uocari.Cle.ꝑ ſtoralis.de re iudi.& Inno.in d.c.in noſtra.hoc intelligit verũ,
qñ priuilegiũ hẽt cãm ſucceſſiuã,vt φ nõ teneat̃ ſoluere collectã.Si aũt de-
dit vnã rẽ,tũc qa trãſiuit in ius gẽriũ acqrẽdũ dñiũ,ñ ꝑt acqrẽti tollere.Et
ita intellig.t Abb.Sicu.in d.c.nouit.vide Bal.in l.ſi cũ mihi.ĵ.de dol.De mate
ria plenę ꝑ Pet.de Anch.in cõſ.2.per Dñi in c.j.de cõſtit.in 6. Sed qđ ſi Prin
ceps cõceſſit ciuitati facere statuta,virtute cuius conceſſionis ciuitas fecit
statuta ſua nunq̃d poterit reuocare?vr̃ φ ñ q̃ a intelligit̃ à primo actu,l. bo
ues.§.hoc ſermone.ff.de verborũ ſignific at.Cõtrariũ ẽ verũ,argum.l.omn.
C.de teſt.& qđ no.ĩ c.ñ ꝑt.ď põ.ĩ 6 ĩ no.Ex hoc apparet,φ statuta pot⁹ acce
dũt vltime volũtati,q̃ cõtractui.De hoc no.ĩ c.qa diuerſitatẽ de cõceſ.pbẽ
& qđ no.ff.de legi.l.ſed & posteriores.& Pet.& Cy.in l.fi.§.1 C.cõ.de leg.&
Bal.ĩ ver.crim nalib.de pac.Cõſtã.Et ad qõ.Bar.vid no.ꝑ Bal.in l. ex placito.
de re ꝑmu.& quæ dixi in l.ſi.ĵ.de reg.Cat.Et ad intellectum l. φ ſemel. de
decr.ab ord.fa.adde Bal.in pulchra qõ.in l.2.C ſi ſeruus expor.ve.per Bal.in
addi.Spe.in ti.de ſen.

m Pariſ.¶Statuto cauetur.Adde de hoc bo.tex.in l.2.ff.de iure immu. & Bal.in
l.ſi cum mihi.ff.de dolo.cum concor.de quib.per Ale.in conſ.54.verſi.quibus
tamen non obſtantibus.vol.4.& in conſi.116.vol.2.

n ¶Gaudeãt immunitate.An dãs immunitatẽ poſſit reuocare?vide qđ no.Bar.
in l.priuilegia,in ſi.de ſacroſan eccl.plenẽ per Bal.in l.qui ſe patris. C. vnde
libe.Et adde φ Cy.in l.ñ amplius.§.j.de leg j.dicit,φ ſi ex forma statuti dẽat
fratribus minoribus ꝓ pitantia,nunq̃d poſſit reuocare statutũ?Et vr̃,φ nõ,
qa vr̃ tractari de dãno ꝑ lucrũ,quod perderetur,per ibi no.Sed ſm Io.An.
cõtrariũ tenetur,qa ex quo per vim legis iſtud lucrũ venit q̃rẽdum, ꝑt tolli
cõtraria lege. Facit φ no. Inno.in c.in noſtra.de iniu.Nec ob.φ habetur in d.
l.φ ſemel.q̃ a ibi statutum tranſit in contractum,propter reciprocum factũ,
Adde Bar.in extrauag.ad reprimendum.in ver.non ob. Adde an immunitas
conceſſa poſſit reuocari. Abb. conſi. 12.j.libr. Pau.de Caſt. conſi.295.Pet.de
Anch.conſi.2.& in conſi.368.Rom.conſi.252.incip.pro deciſione.

o Clau.¶l.φ ſemel.Et adde φ ibi per gl.& Dy.& de hoc plene per Alex.in cõſ.
101.vol.j.vbi limitat.& cõſ.1.vol.2.Rom.cõſ.153.in 2.dubio.& cõſ.436 vide ẽt
Fel.limitantem in c.quæ in eccleſiarum.de conſti.& Barb.conſ.4.vol.j.

p ¶Spãlis reuocatio.No.tñ ſi ſublata ſunt statuta,vidẽtur ẽt ſublatę reforma-
tiones factæ circa statuta.Ita dicit Bal.ꝑ illũ tex.ĩ l.j.in pri.C.de lati.lib.tol.

q ¶Gl.in l.pacta.Et per Bal.in d.l.humanum.& per do. Ant. & Inn. in c. quæ in
eccleſiarum. de conſti.

r ¶Reuocatio. Vnũ no.ſm Bal.in l.fi. C.d lat.li.tol.φ cľa reuocatoria legis, vel
statuti,ñ reuocat,niſi eaten⁹, quaten⁹ reptr̃ repugnãtia, & nõ in alia parte,

a Cy. recitat, C. de testam. l. sācim⁹. Quid dicemus?ᵃ Dy. circa testm̄ vr̄ dicere, q̄d reqrat̄ sp̄alis reuocatio. ex̄, de reg. iur. c. q̄d semel. li. 6. Sed Cy. hūc articulū disputauit ī hac ciuitate me audiēte, & tenuit ī distictē, q̄d s̄m statutū n̄ valeat, nisi fiat exp̄ssa reuocatio primi, per iura allega. Hoc ēt p̄bat. qa p̄testatio p̄cedēs declarat animū ī futurū decē, vt l. at si q̄s. §. pleriq;, d̄ reli. & d̄ acq. hæ. l. q̄i aliena. §. fi. Si ergo ī sc̄do statuto deficit aīus, & volūtas, ḡ n̄ ē statutū. Nō ob. l. diui. §. licet. & distictio p̄dicta, qa itellige q̄d ibi exp̄sse p̄nituit prioris, vt ibi no. al's d̄ficeret volūtas. Nō ob. qa d̄ ea n̄ ē disputādū, qa verū ē q̄n ē lex: s̄d hoc n̄ ē pp defectum volūtatis. Nec obst. d. l. humanū, qa Imperator ibi loq̄t ex humanitate n̄ dicēdo si al'r fiat n̄ valeat, qa tūc sec⁹, vt pt; p ea, q̄ dixi s̄. ī rescripto. Ita di-
32 cit Cy. quē ī hoc sequor. ¶ Circa tertiū, q̄n primū † statutū ē iuro
b firmatū, vr̄ q̄d p s̄m n̄ possit tolli, cū n̄ possit veniri ꝯ sacrm̄, ᵇ vt C. si aduer. vēd. auth. sacra. & ex̄, d̄ iureiur. c. cū ꝯtigat, & eo. ti. c. licet. li. 6. & d̄ pac. c. q̄uis. li. 6. Eꝫ q̄d tollat̄ p sequēs, nā si iuro n̄ ꝯhere m̄rimoniū cū Sēia, vel ꝯhere cū Titia, & postea ꝯho cū Sēia
c vtroq; casuᶜ valet m̄rimoniū. ex̄, d̄ spō. duo. c. j. ī fi. & de vo. c. j. ī fi. li. 6. Tu dic, q̄d aut tale statutū, p q̄d primū tollit̄, reqrit sup̄ioris authoritatē, & tūc n̄ p̄t tolli primū, p iura primò allegata. Rō, qa ille, q h̄ēt ītерpōere primo authoritatē, n̄ vult eē author piurij. Aut n̄ reqrit̄ sup̄ioris authoritas, & p̄t reuocari, licet reuocātes sint piuri, p iura sc̄do all'ata. Iudex. n. suū, n̄ tuū tibi denegat auxiliū, vt no.
33 C. ī aduer. vēd. l. j. ¶ Iuxta p̄dicta q̄ro, an ī reuocādo reqrat̄ autho
d ritas sup̄ioris?ᵈ Dic aut erat talis popul⁹, q poterat statutū facere sine sup̄ioris authoritate, & tūc eadē rōne poterit reuocare p ea, q̄ dicta sunt. Aut n̄ poterat facere sine sup̄ioris authoritate, & tunc aut vult statutū primū tollere al'r statuēdo, aut vult simpl'r tollere, & ad i⁹ cōe redire. Primo casu n̄ p̄t nisi īteruеniat eadē solēnitas ī d̄struēdo, q̄ īteruenit ī ꝯstituēdo. Sc̄do casu p̄t sine superioris
e authoritate, ear. j. d̄ iiu. test. l. 2. & C. d̄ test. l. hac ꝯsultissima. §. si q̄s aūt. vbi primū testm̄ tollit̄ p s̄m min⁹ legitimè factū, q̄n p eū ad i⁹ cōe redit: qa sūt īstituti veniētes ab ītestato, al's secus. Pro hoc vr̄ cas⁹ ex̄, d̄ ꝯst. c. cū accessissēt. Sed an iurm̄ h̄eat vī verborū droga
f toriorū, ᶠ ita q̄d reqrat̄ exp̄ssa reuocatio. Io. An. ī illa q̄ō. q̄ disputauit de eo, q iurauit n̄ reuocare testm̄, tenet q̄ sic, ar. j. de leg. 2. l. cū pr̄. §. fili⁹ matrē. & j. de le. 3. l. cū q̄s. §. codicillis. Sed istud vr̄ male dictū, qa eadē rōne vr̄ q iuramētū d̄eat habere vī renūciatiōis exceptiōis n̄ nu. pe. q̄d ē fasū, vt l. fi. C. de n̄ nu. pecu. ¶ Sed certè ibi, sicut p̄missio fuit facta spe futuræ numeratiōis, ita iurm̄, vt dicit
34 gl. ī renūciatione, vt ī l. si ex cautione. e. ti. † Quæ rō hic cessat. Itē q̄d si vtrūq; īteruеniat. s. verba derogatoria, & iurm̄ dicebāt q̄dā q̄d n̄ p̄t reuocari, vt sic iurm̄ aliqd operet̄, q̄d n̄ placet: qa nemo p̄t sibi legē īponere, à q̄ n̄ liceat discedre; vt d. l. si q̄s ī pri. testamēti. & iurm̄ satis operat̄, qa ei⁹ timore n̄ ita de facili ad reuocatio-
35 nē p̄cedit. ¶ † Circa q̄rtū, q̄n sunt duo statuta ī eo. volu. ꝯria, g &
g eodē tēpore ꝯfirmata, q̄d p̄ualet? Istā q̄ōnē no. Dy. de test. tu. l. tutores, & Cy. C. de testa. tu. l. 2. & ibi, recitat opi. final'r tenet opinio
h nē Dy. q̄d illud q̄d ē vltimūʰ in volumine libri, & sic ī ꝯpositiōe p̄ualeat, & tollat primū, qa tp̄s ꝯpositiōis, non ꝯfirmationis inspi
i cit, ⁱ d. l. tutores. & d. l. 2. & de testam. milit. l. si certarū. §. fi. & de iure cod. l. ꝯficiunt. §. similes. Quod puto verum nā tot⁹ Codex fuit eodē tēpore confirmatus, & tn̄ in eo sunt q̄dā leges ꝯriæ: & vltimæ derogāt primis. Prædicta vera, nisi per q̄dā distinctionem re-
k duci possent ad cōcordiā, ᵏ quia vtrunq; seruaretur, ˡ vt in prima
l constōne Codicis. §. quibus. ibi, preterquàm si alia iuris diuisione adiuuentur. Facit C. de inofficio. dot. l. vnica. cum similibus.
36 QVARTO † quæro principaliter, quos ligent statuta. ᵐ s. an li-
m gent forēses, an minores, an clericos, an ciues extra territorium existentes, & similes q̄stiones, de quibus vide per Cy. C. de sum. trin. l. j. & quæ sit long. consue. l. j. & 2. circa fin. Hoc omitto, quia esset longa repetitio per se per Doctores perfectè nō tractat̄, alia vice dicemus, saltem in l. cunctos populos. in sexta quæstione. C. de summa trinitate. & in l. si sine herede. §. Lucius. de administratio tuto. j. & l. fi. C. in quibus cau. in integrum restitutio.
37 QVINTO † principaliterⁿ q̄ro, à quo tp̄e statuta ligēt: ᵒ Ista quæ
n stio p̄t intelligi duob. mod. s. à quo tēpore ista statuta incipiāt h̄re
o vigorē. Sc̄do, an post vigorē assumptum ligent facta p̄cedentia, an solum sequentia. ¶ Circa primū vr̄ q̄d ligent leges post duos men-
p ses, ᵖ vt in auth. vt factæ nouæ constitutiones. collatio. q̄nta. Eꝫ, quòd à tempore scientiæ, vt j. de decretis ab ordi. faciend. l. fin.
q Distingue, aut loqueris de scientibus, ᵠ & eos ligat statim, vt d. l. fin. aut. de ignorantibus. & tunc aut sunt statuta præiudicium afferentia, aut afferentia solum commodum. Primo casu d̄ria ē inter leges cōes, q̄ ligant post duos menses, & leges municipales, quæ

ADDITIONES.

a Quid dicemus? Adde tn̄ s̄m Bal. ī l. j. C. q bon. ced. poss. q̄d statutū tollēs, n̄ reqrit clausulā n̄ obstāte, sec⁹ in rescripto. Et de his p Bar. ī extrauag. ad reprimēdū. ī ver. n̄ ob. Sed si s̄m statu. ē ḡnale, an tollat primū speciale? vid̄ q̄d no. Bar. ī l. de q̄bus. ī ver. 3. & c. j. de legi. facit q̄d no. Bar. ī l. q̄situ. §. si q̄s fundū. d̄ fun. īstru. Adde, an cum statutū sit ḡnale, tollat aliud speciale, Bal. cōs. 165. & 496. 3. lib. & cōs. 228. 1. lib Poma. ¶ Vide, q̄d ī simili no. Bar. ī l. q. se patris. C. vnde lib. Alex. conf. 58. in 4 vol. & conf. 98 eo. vol. & conf. 122. & seq. eo. vol. Alex. in conf. vlt. in 4. vol.

b ¶ Cōtra sacramentū Quod tollatur primū statutū factū cū iuro, adde quod dixi in l. q̄d seruius. j. de condi. cau. data, causa & c. per Guid. de Suz. in l. j. C. de sacrosf. eccl. per eundem in q̄ō. incip q̄ō fuit de facto in ciuitate Parmæ.

c ¶ Vtroq; casu. Adde his scripta ī l. si q̄s, p eo. j. de fideiuſ. Io. And. c. 1. de his q̄ fiūt à maiori parte cap. dicit, q q̄n p̄sonæ de collegio iurāt seruare statuta, iurm̄ vr̄ p̄stitū, q̄d seruabūt singulariter, vl' sp̄aliter, n̄ aūt ligat iurm̄, q n̄ possint tollere collegialiter statutū, & p cōsequēs iurm̄ accessoriū. Et eādē mētē vr̄ habuisse Pau. de Leaz. ī cle. j. de regularib. qui dicit, q aut illi de collegio iurāt seruare statuta, & tūc si cōtra veniūt collegialiter, n̄ incidūt in piuriū, q̄m tollit̄ statutū, & p cōsequēs iurm̄. Aut iurāt seruare cōtēta in statuto; tūc sec⁹, qa incidūt ī piuriū veniēdo cōtra sine rōnabili cā, & hoc si nullā fecerūt relationē ad statutū, aliàs secus. puta si dixerūt, iuramus n̄ recipere aliquē, q n̄ sit graduatus sicut contineſ in statuto, qa. vr̄n iurare seruare statutū, vt in simili dicit Inn. in c. cū olim. Sed Io. de. Lig. in d. cle. j. tenet q ēt in 1. mēbro incidūt in periuriū. Facit q in simili no. Inn. in c. p̄terea. de app. Et hoc ēt vr̄ sētire Io. An. in c. p illorū. de p̄bē. & ibi dicit Abb. Sicu. q iste pass⁹ semp fuit ei difficilis, & putat p cōcordia, q aut singulares de collegio iurāt seruare statuta singulariter, ita q obseruātia statuti hēt verificari semp in singulis, vt in statuto q null⁹ det vocē, nisi sit matriculat⁹, & tūc procedit opi. Io. An. in d. c. 1. Sed si iurm̄ adstringit eos ad obseruātiā collegialē, vt qa canonici iurāt aliquē n̄ recipere in canonicū, vltra numerū, vt in casu d. c. p illorū. & p̄cedat alia opi. q sint piuri, nisi iusta cā & c. Pet. de Anch. in d. cle. j. vr̄ in effectu tenere opi. Io. An. in d. c. 1. & ibi dicit, q q̄n iurat collegiū non tollere statutū, verū ē, q n̄ p̄t tollere sine piurio. Sed si iurat, s. seruare statutū cōtinēs, puta q Doct. de collegio aliquē, q n̄ studuerit p 7. ann. n̄ possint admittere in examine, tūc isto casu p̄nt sine piurio tollere statutū. & admittere scholarē, qa q̄n admittūt, reperiūt statutū eē sublatū. Ita dicit, quod cōsuluit ipse, & Gaſ. de Cal. & Lauré. de Pinu. Omni tn̄ casu vr̄ tenere Abb. in d. c. p illorū in simi. quòd subsistēte cā cōtinēte fauorē publicū, sēper possit tolli impune. Alle. gl. 11. dis. in his. Et in prædictis adde gl. de ele. in c. cum non deceat. in 6. quam singulariter alle. Abb. in d. c. 1. de his quæ fi. à ma. par. cap. & alleg. post Bar. in l. fi. C. si contra ius. Adde quòd Bal. in l. clari. C. de fideic. tenet, quòd si iuratum fuit non reuocari statutum, non possit nisi ex causa. Adde vt per do. de Ro. deci 294. in nouissimis. de iureiur.

d ¶ Superioris. Ān reuocādo statuta, req. raſ authoritas sup̄ioris, à quo fuerūt cōfirmata, adde Bar. & Bal. in l. oīum. C. de test. & idē Bal. in l. ex placito. de rer. p̄mu. & Imo. in l. ex facto. de vulg. & pup. Ad hoc bn̄ facit q no. Bar. in l. quòd maior. ad mu. & ibi dixi. de hac limi. adde Abb. conſ. 25. 2. li. Ro. cōs. 116. Pari.

e ¶ Authoritate. Vide Frā. cōs. 75. Iaſ. d. l. oīum, & in l. ex facto. in 4 no. ff. de vulg. & pup. an āt possit tolli, vel interpretari sine authoritate superioris, vide Dec. in c. cū accessissent. de cōsti. vide Alex. post Bal. in l. oīum. C. de test. Ca. maximè Fel. in c. cū accessissent. extra, de cōsti. Quid si statutū sit p̄cisū, an possit reuocari, vide Abb. & Fel. in c. 2. de rescr. Ale. in l. j. ff. si cer pet. ¶ Dicit Abb. Sic. per illum tex. in c. dilecto. de præb. quòd statuta collegij confirmata per superiorem, p̄nt per collegium reuocari confirmatione non obstante ad idē c. cum accessissent. de consti. & refert Abb. hoc intelligendum cū limitatione, de qua per eum in d. c. cū accessissent.

f ¶ Derogatorium. Adde Bar. in l. si quis in prin testamenti. in fi. de leg. 3.

g ¶ Cōtraria. Q̄n sunt duo statuta cōtraria, quod p̄ualet? Tu dic vltimū, & vide q̄d no. Bal. in auth. cassa. C. de sacrosf. eccl. in auth. oēs. in fi. C. cōm. de suc. Parif.

h ¶ Quod est vltimū: Limita, nisi vltimū eēt sp̄ale, & primū ḡnale, qa s̄m non derogat primo. In illa spec e, vide Fel. in c. gratū. in prin. de offic. deleg.

i ¶ Inspicit. Bene facit quod no. Bal. in l. impuberē. j. de fal. Et hic adde Ang. & Imo. in l. si miles. j. ad l. fal. & An. in l. inciuile. j. de leg. vbi. ēt dicit idē, q̄n in vno met statuto est contrarietas. Aliter dicit Ang. in l. 2. C. de can. lar li. x.

K ¶ Ad concordiam. Ad hoc not. Bart. in l. sed & posteriores. j. de legib. & in l. sciendū. in prin. qui satisda. cog per Bar. in ver. non obstan. in extrauagan. ad reprimendum. & in l. j. §. & parui. quod vi aut clam. Bal. in l. fi. de liber. præt.

l Claud. ¶ Vtrunque seruaretur. Quo casu æquius, & iustius seruandum est ex illis, ita no. Bal. in c. cum olim Lond. de consue.

m ¶ Quos ligent statuta. vide eum in l. cunctos populos. C. de sum. tri. in 6. q. Et q statuta ligent minores, est casus, & ibi Bar. in l. si sine hærede. §. Lucius. j. de admi. tut. Bar. & Bal. in l. fi. in quib. cau. in integ. restit. nō est neceſ. & in l. fi. C. de in integ. resti. & quod no. Bar. in j. constitu. Codicis. Adde Bal. consi. 306. 2. lib. Alex. conſ. 36. 4. lib.

n Poma. ¶ Quinto princip. Vide cōfirmationē Bal. in fortioribus terminis in l. cōtra leges. j. de leg. & circa hic dicta Bar. vide Alex. conſ. 123. in 4. vol. cōs. 51. in 1. vol. Bar. in auth. statuimus. C. de epiſc. & cler. Pan. consi. 35. in 1. volu. Præpositū in c. quòd dictis. 26. dist. Fed. cōs. 111. Pau. de Caſ. in l. leges. C. de legib. Ro. cōs. 59. in 3. dub. Cæp. cōs. 23. in 1. dub. Barb. cōs. 33. in 1. vo. Ro. cōs. 230. Parif. ¶ An in constōne inferioris à Principe ad hoc vt liget, requiratur concursus istorum duorum mensium. Et quando quis constitutione edicta, & p mulgata, p̄sumatur habere notitiā, & scientiam, vide Pan. consi. 35. vide latè de materia Fel. in c. cognoscētes. extra, de cōstit. Item quòd non liget nisi à tempore scientiæ, & quomodo præsumatur scientia, vide Rom. consi. 228.

o Claud. ¶ Tēpore statuta ligēt. Vid. Pan. in c. cognoscētes, ver. in gl. fi. d. cōsti:

p ¶ Duos menses. Et hoc videtur esse verum, nisi esset cōstitutio priuilegians, quia assumit naturam priuilegij, & statim ligat etiam ante publicationem, vt no. in proœ. cle. & latius Doc. in c. ij. de constitutio.

q ¶ De scientibus. Et hāc op. sequit̄ Io. de Lig & Io. And. ēt per gl. in c. 2. versic. hactenus. de rebus eccl. n̄ alie. in vj. & melius in data vj. & hoc tenent plenè Doct. in c. 2. de cōsti. licèt Pau. de Leaz. in proœ. cle tenuerit cōtrariū in ver. de cætero. & ēt Ant. in d. c. 2. q solū ligēt ēt scientē, post duos menses. Sed superior opi. est verior, quia solū duo mēses danī ad certiorādū. Sed si certus est, certiorari nō d̄et. Et subdūt, quòd cōstitutiones Imperiales debēt primò publicari per totā prouinciā, vt in auth. vt factæ nouæ cōst. De cōstōnib. vero Papæ sufficit fieri in curia. Adde an cōstō liget ignorantes, Rom. cōsi. 345.

q̃ ligāt post modicū tp̄s arbitrio iudicis, ita q̄d q̄s possit dici eē ī supina ignorātia, vt d.l.fi.& ē casus ex.d̄ ꝯstitutionib.c.vt anima-
a rū.a lib.6.¶Scd̄o casu, statuta statim suū operāt̄ effectū, b arg.C.
b de decu.l.pen.in fi.lib.10.Simile ī legato, q̄d acqrit̄ ignorāti: qa ꝯtinet solū ꝯmodū, ē aliud ī hr̄ditate, vt ȷ̄.mād.l.si hr̄ditatē.Et ita
c sentiūt Doc.c Ex his apparet, † q̄ ille q̄ cepit bānitū, ddeat hēr̄ p̄-
38 miū ī statuto ꝯtētū, licet statutū ignorauerit. Q̄d ītellige, si cepit
d sciēs eū bānitū, al's ñ vr̄ sua opa capt' bānit'.ȷ̄.d acq.re.do.l.si is q̄
e §.q̄ si seru'. e¶†Scd̄o q̄rit̄, postq̄ statutū assumpsit vigorē, vtrū
39 liget solū sequētia, an ēt p̄cedētia. f Ista q̄o ē dubia valde vtilis, &
f quotidiana. Cy. aliquātulū tāgit, C.d̄ legi.l.leges sacratissimæ.Ia. de Belu. disputauit de hoc, & suā disputationē ponit ī aut. vt cum de appellatio.cogno.in prin.colla.8.tñ multū obscurè, & minus p̄fectè loq̄t̄ iō diuido istā q̄onē in tres articulos. Qn̄q; expressè cauet̄ in statuto, q̄ trahat̄ ad p̄terita, qn̄q; exp̄ssē, vt trahat̄ ad fu-
40 tura, qn̄q; nil d̄r. ¶Circa primū, † vr̄ q̄d talis adiectio, s.q̄d hēat locū ī p̄teritis, valeat, vt C.de legib.l.leges.la 2.de trāsa.l.fi. & de pac.pig.l.fi.E⁊̄ q̄d ñ valeat, de trāsactio.l.cās.in auth.vt cū de appellatio.cogno.in prin. Distingue, aut q̄ris de p̄teritis decisis seu finitis, & ad p̄dicta statutū nouū bñ p̄t porrigi ꝯfirmādo, vt C.de trāsactio.l.fi.sed infirmādo, vel aliter disponēdo, ad p̄dicta ñ por-
g rigit̄ g ēt si exp̄ssē caueret̄, vt C.de trāsa.l.cās.de sacr.ecc.l.pen.ī fi.& in auth.vt sp̄o.larg.§.fi.& p̄ ea q̄ dicā ȷ̄. p̄xim Aut sunt nego
h tia p̄terita pēdētia, h & tūc, aut sunt in iudiciū deducta, & tūc aut pēdēt p̄ appellatiouē, & ad ea ñ porrigūt̄.ēt si exp̄ssē caueat̄; vt in auth.vt cū de appell cogn.in prin. Aut pēdēt ī iudicio cāæ princi
i palis, i & idē in auth.in medio litis.colla.8.ibi em̄ loq̄t̄ nō solū de rescripto Principis, sed cuiuslibet iurisdictionē habētis, vt patet in eo.tit.§.illud. Itē ibi loq̄t̄ d̄ omni statuto speciali, p̄ q̄d iudex p̄
k hibet̄ aliter iudicare, q̄ s̄m leges gn̄ales p̄cedentes, vt ibi patet. k Et hoc sentit gl.in d.tit.vt cum de appellatio.cognos.in princ. Et p̄ hoc patet r̄nsio ad l.sancim'.in fi.& l.fi.in fi.de sacrosc.eccle.& de veteri iure enucle.l.2.§.pen.& fi. Quia verum est, q̄d lex gn̄a lis p̄t facere, vt ad p̄cedētia in iudiciū deducta trahant̄, sed p̄ legē
l specialē fieri ñ p̄ōt, vt d.auth.in medio litis. l Si n. Imperator sanctissimus, in quo oīs cessat suspitio; vt ȷ̄.ad legē Iuliā. de ambitu. l.j.ñ vult suas sacras formas valere, multominus valebunt statuta & reformationes ciuitatum quas canes curiarum, & deuoratores omnium cōium, fieri faciūt d̄ libito volūtatis, & hoc exp̄ssē cautū intelligo, s.q̄d ad p̄terita porrigat̄, ēt qn̄ statutū p̄ verba p̄teriti tp̄is est ꝯfectū. C.de sacrosc.eccl.l.decernimus. & de qua-
41 driē.p̄scri.l.bene a Zenone.§.qa igit̄. ¶† Iuxta p̄dicta m q̄ro, q̄ di-
m cāt̄ negotia p̄terita decisa seu finita? R̄ndeo trāsactione, sn̄ia, iur̄o, solutione, q̄etatione, p̄scriptione, & similib.modis. vt p̄dicta l. cās.& C.de sacrosc.eccl.l.pen.in fi.in authē.vt sp̄ōsal.largitas specialis sit ꝯtus, & de diuersis capitulis, §.fi.vers.hæcaūt.ȷ̄.iud.sol. l.cum q̄rebat̄.§.proinde.& de iureiurādo.l.j. & 2. C.de trāsactionib.l.trāsactione finita. Et p̄ hoc dicebā pridie in casu de facto.
n Dicebat statutum, q̄d filiæ fœminæ ñ succedant n & hoc locum hēat in p̄teritis, & futuris. Dicebā q̄d si fœminæ habuerūt p̄tē suā vel cū fratrib.diuiserūt, q̄d ad eas statutum ñ porrigit̄. Sed si ipsæ cum fratribus suis steterāt, & partē suā nō petierant, tunc ad eas
42 statutum bñ porrigit̄. ¶† Circa s̄m, s.qn̄ hoc exprimit̄, vt ad futura trahatur, ad ea sola trahet̄: hoc est.n.de nā legis.d.l.leges. C. d̄ legib.& in auth.de nup.ī prin.& §.duo igit̄ circa finē, collatione quarta.ex.de ꝯstitutio.c.fi.& in auth. de hr̄dib. ab intestato.§.
43 fi.collatione nona. ¶† Circa tertium qn̄ nihil exprimit̄, dic, q̄d ī casib.in q̄b.s̄.dixi, q̄ ad p̄terita nō trahat̄; ēt si exp̄ssē sit cautum, ad illa sine dubio simplex statutū ñ trahitur ēt si exp̄ssum sit. In aliis distingue, aut statutum p̄cedit declarando, aut annullando,
o aut ꝯfirmādo aut aliq̄d de nouo inducendo. o ¶Primò casu, por
p rigit̄ ad p̄terita p̄ C.de pactis ꝯuetis.l.fin.& C.de transact. l.fi.& in auth.de filiis ante dotalia instrumēta natis.§.j.colla.3.vbi hoc exp̄ssē habet̄. ¶Scd̄o casu, aut causa annullationis suberat de p̄terito, & porrigit̄ ad p̄terita, vt in auth.de ali.& emph.§.oīa vero.& ī authē.de incest.nup.§.& hoc q̄dē.& C.de incestis nup.l.penultima & fi. Aut cā annullationis p̄ legē annullātē introducta est, & nō porrigit̄ ad p̄terita. C.de test.l.iubemus.ī fi.de curatore furio.l.fi. in fi.& in auth.de nō ali.§.alienationis. Tertio casu, qn̄ ꝯfirmādo dicūt q̄dā, vt Iac.de Bel.q̄d tunc porrigit̄ ad p̄terita, p̄ l.bene à Zenone.§.qa igit̄.C.d̄ quadriē.p̄scriptione, & ī auth. de monachis. §.ordinatione. Sed certè illud iō, qa dictæ leges sunt p̄latæ p̄ verba p̄teriti tēporis, aliàs putarē dicendū, vt dicā ȷ̄. p̄ximo mēbro Quis.n.diceret l.si q̄s argētū.§.sinautē.C.de don. q̄ ꝯfirmat pactum nudum donationis, porrigi ad donationes ante legem illā factas? Certè nullus. ¶Quartò casu, qn̄ lex p̄cedit inducēdo, seu statuēdo de nouo, tūc aut tale statutum pertinet ad litis ordina-
q tionem q aut ad cāæ decisionē. ¶Primò casu r statutum hēt locū
r in oībus futuris litib.quāq̄ sit sup̄ p̄teritis negotiis. C. de iur̄o calumniæ.l.2.in prin.& §.penultimo.de fide inst.l. comparationes, in Ita tenet Cy. in l.leges.la 2. C. de legi. & Old. Secundò casu

s qn̄ pertinet ad decisionē, s tūc aut loqueris in delictis, aut in ꝯtib. & in aliis disp̄ōnibus. Si in delictis, tunc aut lex facit aliquē actū esse delictum, q̄ prius nō erat, & nō porrigit̄ ad fcā p̄terita. C.de testa.l.iubemus.ī fi.& in auth.de san.epis.§.fi. Aut lex siue statutū p̄enā īpositā auget, vel minuit, tunc dic vt statim dicā. Si in ꝯtib. & aliis disp̄ōnibus, distingue: aut lex, siue statutū solennitatē seu formā inducit, seu exceptionē, seu defensionē, parit, aut eā tollit. Primo casu, aut actus est incæptus, sed non perfectus, & ad illud
t lex non porrigitur, C.de fide instrum.l. contractus.t versi. quæ tam.& cæt.extra, de elect.c.cum in cunctis.§. hoc sanè. aut actus perfectus

ADDITIONES.

a Claud.¶ Vt animarum. Et dicit no. Bal.in c.super eo.de appel.q̄ etiam si officialis iurauit seruare statuta, nō ligatur illo iuraměto, nisi die exhibitionis.
b Claud.¶ Operantur effectum. Ad istū multum facit quod no. Alex.& cōiter Doct.in l.j.ȷ̄.de cōst.prin.in illa q̄one à quo tempore priuilegiū incipiat habere effectum.& vide quod ibi nouissimi:& vide Rom.cōs.130. vbi limitat.
c Claup.¶ Sentiunt. Doc. Limita, nisi statuto caueretur, q̄ ligaret etiā ignorātem, casus est ibi.& Bal.in l.diuus.in prin.ȷ̄.de fals.
d ¶ Qui cepit bannitum. Vide Bal.in l.inter omnes.§.rectè circa fi.ȷ̄.de fur.
e Claud.¶ Quod si seruus. Quid autem, si in secundo statuto est decretum irritans, an statim liget, vide Rom.cons.330.incip.circa primum propositæ.ver. sed certe hanc.hoc singulariter decidentem.
f Paris.¶ An ēt p̄cedētia. Vide in materia ista, q̄ scripsi in l.leges, & cōstitutiones.C.de leg.& in l.cās.C.de trāsa.& adde q̄ idē est in priuilegiis, q̄ non trahūt ad p̄terita, vel ad ea, sup̄ q̄b.lis pēdet, ēt si motu proprio cōcedātur. vide Ias.in l.si quis quenq̄.ȷ̄.si quis cau.cōtra Bar.& Paul.de Cast.& Alex. ibi.itē an trahat̄ de p̄terita, qn̄ sunt talia q̄ hn̄t tractū in futurū, vt est testm̄ si à lege vel statuto tribuat̄ noua forma, & testor viuat post tale statutū.vide Ia.in l.iubemus.C.de testa. In materia vide latè Fel.in c.fi.extra, de testa & ibi vide omnino Deciū. ¶ An statutū trahat̄ ad p̄cedentia, vel futura.vide Bar.in l.cū lex.ȷ̄.de leg. Et facit quod no.dixit Bar.in l.2.de cōd.& demō. Et no.q̄ qn̄ cōst tutio emanat ad irritādū aliq̄d, q̄d fit cōtra ius diui.vel naturale, hoc casu pōt extēdi ad p̄terita. Ista est doct.Doct.in c.cū ita.de vsu.Q̄d no.& vide Bal.in l.fi dubiū.in prin. C.de leg.vbi dicit, q̄ declaratio trahit̄ ad p̄terita, ñ cōstō, s̄m Io. And.& de his oib.dic p̄ Bar.& vide Bal.in l.leges & cōstōnes.C.de leg.& Bar.in l.fi.ȷ̄.de fal. sufficiat q̄d superueniat cōfirmatio statuti.lit.pēd.vide Bar.in l.ex placito.C.de rer.pmu.plenè p̄ Pet. de Anch.in c.canonum statuta.circa me.Et vide no.q̄ Bal.in l.j.cū l.2.de iniu. test.& Bal.hic. Et an statutū liget an pub.vide no.Bal.in l.2.C.de orig.iur.& Io.And.in data 6.lib.in mer.in fin.& q̄d no.Ang.in auth. de non eli.sec. nub.in fi.& qn̄ statutū trahat̄ ad p̄cedētia, vide Bal. in l.si quis quēq̄.ȷ̄. si q̄s cau.adde an statutū trahat̄ ad p̄terita, & futura.adde Ang.in cons.65.& 66. Pau.de Cast.cons.291.Abb.sub.cons.111.lib.2.Pau.de Cast.cons.21.Alex. cōs. 7.& 129.cōs.1.de cōsti.
g ¶ Non porrigitur. adde lex.& ibi Bar.in l.fi.C.sen rescin.non poss.& Gui.de Suza.in l.leges.C.de legib.
h ¶ Negotia p̄terita pēdētia. Vn̄ addit Imo.in c.fi.de cōsti.& ad istud primū mēbrū Bar. videlicet q̄d si est factū de præterito depēdēs extraiudicialiter executione, tūc tale factū bñ cōprehēdit̄ in statuto. Et iō statutū disponens q̄d masculus p̄ferat̄ fœminæ si adiiciat in eo, q̄ trahat̄ ad p̄terita, cōprehēdet eā, si aliq̄s fuerit mortuus ante statutū relicto masculo, & fœmina, si fœmina nōdū habuerit suā portionē, nec pēdeat lis per litigiū, aliàs esset dicēdū, vt apparet ex his, q̄ hic dicēt.
i ¶ In iudicio cāæ principalis. Sed hoc intelligit verū Cōpo.c.2.de cōst.quē referūt Doct.maximè Imo si est cōclusum ī cā, aliàs sec'. Sed aliqui dn̄t, Cōpo.p̄priè loq̄t̄ in cōstōne noua, ñ in statuto loci, i.q. cōstōne dicit Fl.& Io. aut fit motu p̄prio, & sic loq̄t̄ Cōp. aliàs statuto loci Io.⁊ cōtra Bar. l.sancim'.§.fi.de sac.eccl.& quod no. hic sub dubio forte. Et vide p̄ Bal.in rub.de vsu.p̄ Bal.in l.fi.q̄s.ȷ̄. si q̄s cautio. Bar.in l.fi.in fi.de in. patet. Pōdera ad sustētādā.gl.in l.defensionis facultas. C. de
k Barb.¶ Vt ibi patet. lib.10.dixi in c.1.de pec.cle. Et vide late Ant.Io.de Imo, Abb. & ibi dixi, in c.fi.de cōst.vide Bar.in l.j.§.fi.ȷ̄.ad Tert.vbi dicit esse casum, & vide Bar.in cons.77.inci.factum tale est, qui declarat illud quod hic dicitur.
l Poma.¶ In medio litis. Hoc q̄dē ⁊ Bar.in l.fancimus.la j.in fi.C.de sac.ecc. Et vide Pan.cōs.112.in 2.dub.in 2.vol.& plenè Fel.in c.fi.de const.Ale.in l.j.in prin.ȷ̄.q̄ q̄sque iur.Barb.consi.27.2.vol. Præpo.in c.erit aūt lex.4.dis.
m Poma.¶ Iuxta p̄dicta. Vide Bar in l.Lucius.§.q̄ marito.ver.& intelligo.ȷ̄.de leg.2.Alex.cōs.98.in 4.vol.Bal.in l.quidā.ff.de iure cod.& Imo.cons.49.
n ¶ Fœminæ non sucedant. No ad statutum q̄ filiæ fœminæ non succedant. Adde Bar.in l.j.§.fi.ȷ̄.ad Tertu.
o Paris.¶ Inducēdo. Limita vt per gl.in c.j.de postu.præla.in 6.per illum text.
p Paris.¶ Porrigit ad præterita. Limita vt latè per Ias.in l.non dubium in 6. no.C.de leg.vbi et am ponit quædam alia in materia, vt ibi per eum.
q ¶ Ad litis ordinationē. Vult in sūma dicere Bar. q̄ ī p̄paratoriis, tale statutū respiciat p̄terita, p̄ d.l.2 sed hoc intelligit verū Imo.in c.fi.de const.qn̄ lites inchoāt̄ post cōstōn̄ nouā. Nā ad illas trahet̄, licet sint sup̄ facto de p̄terito, quia tunc illæ sunt futuræ post ipsam constōnem, secus si essent iam inchoatæ, quia tunc non trahetur ad istas per id q̄d hr̄ in auth.vt cū de appel.cog. & in d.auth.in med.litis, & c.nisi aliud caueatur in constōne. Et ita intelligitur l.2.per quam hic se firmat Bar. Et istis adde Bal.in rub.C.de vsur.& in l. sancimus.in fi.de sacrosc.eccl.
r Poma.¶ Primo casu. Limita trib.modis, vt per Fel.in c.fi.de cōst.versi. fallit nono. Et vide Panor.consi.56.in 2.vol.
s ¶ Ad decisionem. Et in hac materia per alium ordinem loquitur Ant.in c.fi. de constit.
t ¶ L.cōtract'. sed s̄m Imo.in c.fi.de cōst.illud forte ibi cōtingit ex eo, quia illud ita fuit ibi expressum, aliter videtur à cōtrario sensu ipsius l.quia non comprehendisset talem actum, sed potius remansisset sub l.antiqua.

pfectus est rōne formæ, sed pēdet rōne effectus, & ad illud lex no
ua ñ porrigit̃, d.l.iubemus.C.de testis.& de curatore furio.l.fi. in
fi.& de rei vxor.actiōe.l.j.in fi.& C.de leg.hr̃dib.l.lege duodecim
a tabul.in fi.& in auth.d̄ ñ alienā.§.alienationis.Scd̄o casu,ᵃ qñ idu
cit exceptionē, tunc aut exceptio cāt̃ tpe ɔ̄ctæ obl'onis, & tunc
statutum talē exceptionem ad ɔ̄ctus p̄teritos non extendit, vt in
auth.de duob.reis.§.fi.fallit in auth.de tēp.ñ solutæ pecun. super
dote.§.fi.qa ibi aliter exprimit̃.Aut exceptio cātur ex aliquo fa-
cto post ɔ̄ctā obl'onē; tunc si illud tale factum post statutum ɔtin
git, porrigit̃ exceptio ēt ad p̄teritā obligationē, vt C.de vsuris.l.
pen.Hoc ēt ꝓbat̃ C.de test.l.testiū.Nā ĩ q̄titate soluēda tp̄s obl'o-
nis inspicit̃.Sed qual'r ipsa sol'o ꝓbet̃? Dr̃ ibi, qd̄ si ipsa sol'o fuit fa
cta añ illā legē, ꝓbat̃ fm tp̄s antiquū. Si post ꝓbat̃ fm illā legē, q̄q̄
sit ex veteri obl'one. Tertiò casu, qñ exceptionē tollit, & idē, qa
si qdē exceptio cœperat ɔpetere añ statutum, ñ tollit̃. Aut cœpit
ɔpetere postea, & tollit̃ p ea q̄ dicta sunt, argu.j.de iure fisci.l.fis-
b c⁹.Ex his possunt solui ᵇ multæ quotidianæ q̄ones. Pone aliquas.
45 †Dicit statutum, qd̄ viso instr̄o iudex capi faciat debitorem, nec
possit opponi ɔ̄ instrm, nisi exceptio quietationis, sol'onis, & fal-
sitatis: quærit̃ an tale statutum hēat locum ĩ instr̄is ante statutum
ɔfectis? Certè ĩq̄tum respicit litis ordinationem, ꝙ debitor capia
tur; hēbit locum in p̄teritis. Inq̄tum respicit decisionem ex eo qd̄
res adimit exceptionē, tunc si qdem exceptio cępit ɔpetere post
46 statutum, illa ñ adimit̃, aliàs sic, vt ex p̄dictis patet. †Ecce alia, di-
† cit statutum, ꝙ possessor bonę fidei† p̄scribat, qnq; annis, q̄rit̃ an
c possessio habita ante statutum factum ꝓficiat?ᶜ Et vr̃ casus quod
sic, vt in aut.hæc ɔstō innouat ɔstōnē.§.fi. Cōtrariū dico, cum nā
legis sit futuris dare formā negotiis, vt dictum est, oportet ꝙ ipse
actus, ex quo dēt oriri p̄scriptio.s.cursus qnq; annorum, currat
post statutum, vt d.l.penul.de vsur.& de testi.l.testium. ¶Nec ob.
auth.hæc ɔstō, qa illud iō, qa sic est actum, aliàs cautum. Ecce alia
47 †dicit statutum ꝙ vxore mortua in matrimonio sine filiis, vir
lucret̃ tertiā partē dotis, q̄rit̃ vtrum hoc hēt locum in dotib. an-
te statutum datis? & certè cum tale ius retinēdi certā ptem dotis
ɔpetat viro ex isto facto, s. morte vxoris, si hoc ɔtingit post statu-
d tum, credo ꝙ hēat locum statutum ēt in dotib. añ datis,ᵈ p ea q̄ di
48 cta sunt. ¶†Iuxta p̄dicta q̄ro, qd in delictis? Et p huius declara-
tione subiicio quandā q̄onē disputatam per Richar. Malumb. q̄
talis est. In feruore tpe ortæ discordiæ inter cōe Paduanū ex vna
parte, occasione salis, & cōe Venetiarum, statuerunt dñi Padua-
ni, ꝙ quicunq; priuatus fuerit deprehensus sal vendere priuato
capite punit̃. Titius incidit in pœnā statuti & anteq̄ accusaretur,
nouum statutum factum est, ꝙ priuatus venditor salis puniat̃ pœ
na [illegible] tm̃. Nunc accusat̃ Titius, q̄rit̃, an sit puniendus
Titius fm formā prioris statuti, an fm formā posterioris: & idem
Richar. sic determinauit, ꝙ ĩ isto delicto duo dēmus ɔsiderare: pri
mò actum obligatorium, & iste est actus p̄teritus. Secūdo actum
liberatorium satisfaciendo obligationi & iste est actus futurus. Mō
si fieret statutū, ꝙ licèt vendere sal priuato, vel certo mō vēdere, ñ
porrigeret̃ ad p̄teritum, qa respicit actū obligatoriū. Sed si fit sta-
tutum minorans pœnā respicit actum liberatorium: sed talis act⁹
est futurus, ergo statutum eum ɔprehēdit, q̄q̄ pēdeat ex actu obli-
gatorio p̄cedēti. C. de testi.l.testium.& in auth.hæc ɔsti.inno. ɔsti.
§.fi. Ista sunt verba sua, qb. vr̃ ɔsonare Cy.in l.leges, & constōnes
C.de legib. Sed ista non vñr vera. d.l.testium nō facit, quia fateor
qd̄ actus solutionis, qui seq̃t post illā legē, dēt fieri fm formā il
lius legis: sed ipsa quātitas seu sub̄a eius qd debet̃, inspicit̃ fm tp̄s
obligationis: vt s̄. dixi. Probat̃ j.de iure dot.l.res q̄.& ex̃, de cēli. c.
olim cām. Ita hic vr̃, qd̄ decapitatio hic dēat fieri fm formam pri
mę legis: sed ipse modus decapitandi, dēret fieri fm formā noui
statuti, si sup hoc conditum esset. Nec ob. auth. hæc cōstō, qa ibi
e ideo, qa exp̄ssè cautum est, vt p̄dixi. Et ibi patet. ¶Quid dicem⁹?ᵉ
Mihi vr̃, ꝙ hoc pēdeat ex sol'one duarum legum, q̄ vñr sibi inui-
cē ɔ̄dicere, vt j. si ex noxa.cā aga.l.pe.q̄ dicit in pęnis tp̄s sñīæ dr̃e
inspici. Alia est j.de pę.l.j.q̄ dicit, ꝙ tp̄s delicti. Et istud ɔ̄rium ē val-
de difficile, & gl.in d.l.pe super ver.vindictā, soluit, quia in publi-
cis delictis spectat̃ tp̄s sñīæ, vt d.l.pe.ĩ priuatis tp̄s delicti, vt d.l. j.I-
sta sol.est falsa p l.si quis decurio.C.de falsi. Prætera in publicis cri
minib.nō hēt locum noxa.vt j.de ædil.edic.l.qs sit fugitiuus.§.qd̄
aiunt ædiles.ver.noxas.de verb.sig.l.hæc stipl'o.& l.pe. si ex no-
xa.causa agatur. Alij vt Dy.dñt, ꝙ illa l.pe.ɔsiderauit coercitionē,
& pœnā vinculorum ad custodiā, q̄ al'r fit in seruo, al'r in libero,
vt d̄ custo.reo.l.2. Sed in impositione pœnę inspicitur tp̄s delicti.
Sed hoc ñ ꝓcedit, qa d.l.pe.respexit pœnam, vt patet, dum dicit
supplicio, & verberib. Gul.de Cu.dicit econuerso ad gl. ꝙ lex pē.
loquitur in priuatis tm̃, & l.j.in publicis. assignat rōnē, quia ĩ pri-
uatis ñ est limitata pœna, vt in l.fi.j.de pri.d̄lic. Sed in publicis sic.
Istud ñ placet p l.iniuriarum.la 2.j.de iniu.vbi in priuatis inspici-
tur tp̄s commissi delicti, vt in auth.vt iudi.sine quoque suffrag.§.
49 oportet igitur.circa fi.tit.vbi in publicis spectatur tp̄s sñīæ. † Di-
f cendum est ergo qd̄ quædam est pœna ordinariaᶠ & propria de-
lictorum, & in ista semper inspicitur tp̄s delicti, siue sit publicum,
siue priuatum, vt l.j.de pœ.& d.l.si quis decurio.de fal.& d.l.iniu-
riarum.& quod no.in l.statuliberi à cæteris.in prin.j.de statulib.
50 ¶†Quædā est adiectio pœnæ, q̄ adiicitur ex aliqua cā, aliàs qñq;
diminuit̃. vt l.quid ergo.§.pœna grauior.& qd̄ ibi no.j.de his qui
no.infa.& in tali adiectione, vel diminutione facienda inspicitur
tp̄s sñīæ d.l.pen.j.si ex noxa.cā.aga. Et istud sentit ibi gl.in vlti. so.
51 & d.§.oportet igitur.in auth.vt iud.sine quoquo suffrag. †In q̄ō-
g ne gᵍ ergo ꝓposita. cum primum statutum fuerit factum in feruo-
re ortæ discordiæ, vt p̄dicitur, vt in d.cā fuit imposita pœna gra-
uior, q̄ esset conueniens delicto.s.pœna decapitationis, & iō se-
quens statutum dēt inspici, quod viget tpe sñīæ. Et hoc mō pōt
sustineri dicta determinatio Rich. hoc ēt tetigit ĩ quadā q̄ōne. Di
stingue ergo, aut p statutum imponitur pœna delinquēti, aut iā
imposita mitigat̃. ¶Primo casu, aut statutum continet pœnam ɔ-
uenientem delicto, & inspicitur tp̄s delicti. Aut ɔtinet pęnā gra-
uiorē vltra q̄ ɔueniat, & inspicit̃ tp̄s sñīæ, vt ex p̄dictis patet. Scd̄ò
casu, qñ pęna iam imposita mitigat̃. V.g. dicit statutum qd̄ banni
tus liberetur soluendo tm̃, tunc istud porrigitur ēt ad bannitos
anterioris tpis, fm qd̄ erat aliud statutum. Rō, qa talis modus li-
beratiōis ɔtingit post delictum cōmissum, vt ex p̄dictis patet. Sic
52 intelligo qd no.p Cy.in d.l.leges. ¶†Quartò iuxta p̄dicta q̄ro, vs
que ad qd tp̄s statuta ligēt (Dñt quidam vsque ad annum, qa tan-
to tpe ɔsueuit durare offiñ ptātis q ea iurauerat seruare, arg.j.de
pę.l.fin. Dy.dicit ɔ̄rium, qa statuta sunt iuris ciuilis, vt hic, ergo p-
petua, vt insti.de ppe.& tēp.ac.ĩ prin.& hoc puto verum. Casus est
h ex̃.de offi.leg.hc.fi.ʰ Vnum tñ ĩ credo, qd̄ si statuta sunt facta à po-
i pulo, tunc actio ex eis descendens est ciuilis, & perpetua. Si verò
sint facta à iudicib.de hoc ptātem hñtibus, tunc dicerētur actio-
nes pęnales ex his descendentes esse tpales, & annales ad similitu
dinem p̄toriarum, vt d.tit.d̄ ppe.& temp.actio.in prin.& j.de act.
53 & obl.l.in honorariis. ¶†Vltimò quæro,ᵏ vtrum appellatio sus-
k pendat effectum statuti. V.g. statutum est factum: Titius videns se
grauatum appellat à statuto; an possit? Et vr̃ quòd non, vt j.tit. 1.
l.2.§.exactis.ibi, neq; ꝓuocatio ab eis &c.& j.de verb.sig.l.si qua
pœna in gl.super ver.de pœna.vbi ab iniquitate legis non appel
latur. Pro hoc j.de ap.reci.l.fi. vbi ab eo qd decernitur ex ppetuo
edicto, non appellatur.& ibi de hoc p Dy. ¶Præterea statutum ñ
est sñīa, ergo &c. vt d.l.fi.in gl.super verbo vendere. ¶Præterea i⁹
dēt esse perpetuum, vt C.de diuer.rescri.l.falso. sed si per appella-
tionē suspēderet̃, hoc ñ esset: ergo, &c. Cōtra, qd̄ possit appellari,
qa appellat̃ à decreto d̄curionū.l.j.§.solēt, qñ appellādū sit. ¶Præ
terea spāle est ĩ Senatu, qd̄ ab eo ñ appellet̃. vt j.à qb.app.ñ licet.l.
j.g̊ ĩ ɔ̄riū ē ius cōe. Prætereà in l.2.§.exactis.j.ti.1.hoc spāliter fuit
statutū, g̊ ĩ ɔ̄riū est ius cōe. Sic puto dicendum. Aut statutum, seu
ɔstō fit ɔ̄ certā ꝑsonā, & pōt appellari. arg.d.l.j.§.solēt.& C.d̄ agri.
& cēsit.l.j.& l.q grauatos.lib.11. Aut fit gñaliter, & nō pōt appel-
lari: arg.j.ti.1.l.2.§ exactis.& j.de verb.sig.l.si qua pena.& d.l.fi.de
app.recip. Credo tñ qd̄ licèt statutum, seu ɔstō verbis gñalib. ɔci-
piāt, ꝙ si ꝓbari pōt aliqb. legitimis coniecturis, in odium certæ
ꝑsonæ spāliter esse ɔfectum: ꝙ tunc à tali iniquitate licita esset ap
pellatio: Pro hoc specialiter induco j.de doli exce.l.j.in fin.vbi ɔ̄
l dolum commissum in lege condenda succurritur læso.ˡ

SEXTO

ADDITIONES.

a Poma. ¶Secundo casu. Ad confirmationem vide Bar.in l.fi.C.de sen. pas. ve-
runtamen Bar.est sibi contrarius in l.fi.j.de const.prin.dum alle.l.fi.cum gl.
C.de consue, lib.12.& Bar.hic sequitur Bal.in d.l.fi, de consti.prin.& Aret.in l.
qui absenti.ff.de acq.pos.cōtrarium tenet Pan.in c.2.ver.dubito. de constit.

b Barb. ¶Ex his possunt solui. Adde Tancr. in rub.in j.par.in q.j.& plenius in 12.
rub.in 2.q.vbi omnino vide.

† Claud. ¶Possessor bonæ fidei. Vide Fel.in c.fi.de rescri.

c ¶Proficiat. Et si statutum excludit filiā dotatā, verificatur ēt in dotata ante
statutū q̄ semper dicitur dotata, fm Bar.cōs.statuto ciuitatis Assisij cauetur,
ꝙ si qua mulier, &c.& Bal.in l.illam.in fi.de coll.& ibi quid de statuto exclu
dente filiam dotatam ab hæreditate, an habeat locum in futuris tantum.

d ¶Ante datis. Sed Imo.in c.fi.de cōsti.dicit, ꝙ hoc nō est sine dubitatione, qa
agitur de p̄iudicādo iuri hęredum mulieris, q̄b.erat q̄sitũ ius in casu matri-
monij dissoluendi, & p cōñs vr̃, ꝙ ñ trahat̃ ad talē casum, sed solū ad cōtra-
hentes post statutum.& hoc maximè per regulā d.c.fi.& ibi latius per eum.

e Barb. ¶Quid dicemus. Adde Bene.de Plum.in l.statulib. Bar.& alios in l. pe.
si ex noxa causa agatur.

f ¶Pœna ordinaria. Ad intellectum l.j.de pæ.adde quæ idem dicit in l.pen. si
ex noxa.causa aga.

g Poma. ¶In quæstione. Vide Pau.cons.61.in vol.2.

h ¶Extra de offi.leg. Idem dicit in l.j, de pę.hic alle.& in l.5.de verb.obl. in fin.
prin.& ibi quid si sint facta ab antianis, & per Bal.hic.

i Poma. ¶Vnum tamen. Vide Alexand.in lege prima versicul. in hac materia.
ff.ad leg.Falc.

k Poma. ¶Vltimo quæro. De istis coniecturis, vide Fel.in c.cum omnes.de con
stit.& in c.quæ in ecclesiarum.ver.Tertio.no.eo.ti.Pan.in rub.de consti.

l ¶Succurritur læso. No, quòd lex vel statutum dolo factum, tenet.tñ doli ex-
ceptio.succurritur, vel appellatione, quod no.adde quod not, omnes Docto
res in l.j.quod quisque iuris. Adde Ang.cons.270.Alex.cons.160.2.lib & vide
Fel.in c.cum omnes.de consti.Ang.in cons.137.incip.dissolutio.& Alex. cōs.
57.ad fin.

† SEXTO † prin.quæro,an statuta recipiant interpretationem.
† Ista qō est difficilis,& antiqs tpibus disputata,Modernis ēt tpi-
bus disputauit eā Ia.de Belui.& Ray.đ for.Ego tñ,tā ex dictis om
niū,q̄ et ex mei intellectus modicitate,talē trado doctrinā,qa in-
terpretatio sumit̄ qńq; pro correctione,vt j̄.ad Tertu.l.j.§.q ope
ras.Qńq; ꝑ arctatione,seu derogatione,vt j̄.de verb.sign.l.dero-
gat̄.& l.verbis legis.in fi.Qńq; pro verborū expōne,seu declara-
tione,vt j̄.de verb.obl.l.j.in fi.Qńq; ꝑ additione,seu ad nouū ca
sum extēsione,vt in auth.qb.mo.nat.effi.legi.in prin.col.6.& j̄.đ
parri.l.sed sciendū.& ibi no.De qualibet ergo interpretatione vi
54 dēdū est per se.¶ † Primò igit̄ q̄ro vtrū statuta recipiant interpre
a tationē a correctiuā? Bř dic,Aut qs interpretari vult statutū esse
correctū p l.gñalem superuenientē,& dic vt eẍ,de ꝯsti.c.j.li.6.per
Cy.C.de test.l.fi.in fi.& tangit̄ C.q̄ sit lon.ꝯsuet.l.2.Aut qs vult in-
terpretari statutū esse correctū per sequens statutū,& dic vt dixi
s̄.in 3.q.princ.Aut qs vult istā correctionē facere ex seipso,& pri-
uatus nō p̄t,sed ille q legē tulit pōt,vt C.de le.l.2.& fi.& c.ex par-
te.el 2.& ibi no.de verb.sign.& j̄.de legi.l.de qbus.in fi.& de pto.
55 stip.l.j.in fi.& l.in ptoriis.¶ † Secūdò q̄ro,an statuta recipiant in-
b terpretationē arctatiuā,seu restrictiuā? b Vř q nō,vt j̄.q,& à qb.l.
ꝓspexit.& ad Syl.l.si qs in graui.§.fi.de lega.pst.l.j.§.gñaliter.Cō-
tra quod facit j̄.de mune.& ho.l.vt gradatim.§.& si lege.C.de no
xa.l.j.de sacr.sanc.eccle.l.j.de ritu nup.l.pen.§.j.Dic,aut statutum
plura capita habet,& tu vis vnum detrahere,& dic idem quod s̄.
circa correctionē dictū est.Aut statutū loquit̄ gñal'r,& vis ipsum
restringere ad certos casus,quia in eis cessat rō q̄ mouit statuen-
tes:vel resultaret iniquitas,tunc aut qs vult facere talē restrictio-
nem,ne damnū quis indebitè patiat̄ aut ne ab aliquo lucrū inde
bite perdat̄,aut ne aliqs ad lucrum indebitè pueniat.Primo casu
c talis restrictio facienda est,c vt j̄.de iu.pa.l.adigere.§.quāuis.& l.
quamuis.de i ius voc.Nam nisi ibi fieret restrictio,perderetur ius
patro.vt eo.tit.s.de iu.pa.l.qui ꝯ.Et sic loquit̄ l.2.C.de noxa.Nam
nisi fieret restrictio statuti,dñs teneret̄ insolidū.Secūdo casu talis
d restrictio nō fit,d vt j̄.qui,& à quib.l.ꝓspexit.ibi.n.seruus perdit
lucrum libertatis,qđ iniquū est,& ꝯ rōnē,& tñ p p hoc non rece-
dimus à verbis gñalibus legis,nec restringimus,vt l.j.§.general'r.
j̄.de leg.præst.Fallit j̄.de ritu nup.l.pen.§.j.Sed illud ideo quia lex
vltra ꝓcedit,sic statuēdo.¶ Tertio casu,talis restrictio fit,l.vt gra
datim.§.& si lege.de mu.& ho.Fallit rōne publicæ vtilitatis,vt j̄.
ad Syl.l.si quis in graui.§.vtrum.ver.hic enim. Et ista talis restri-
e ctio,seu interpretatio fit à iudice,e vt j̄.titul.2.l.non pñt.& l.seq.
Ex prædictis pñt solui multæ q.Pone vnā. Dicebat statutū Bon.
quod q fecerit sanguinē in palatio,capite puniat̄.Quidam barbe
f rius f phlebotomauit quendam officialē in palatio,q̄ritur nunqd
veniat puniendus?Fuit magna cōtentio,finaliter determinatum
fuit q nō debet verba legis captari,vt j̄.ad exhib.l.pen.debet er-
go intelligi;quicūq; fecerit sanguinē iniuriosè.Et hoc ne qs īde-
bite perdat psonam.Sed si statutū priuaret facientē aliquo lucro,
56 tūc talis restrictio nō fieret,vt ex pdictis patet.¶ † Tertiò q̄ro.g
g an statuta recipiant interpretationem declaratiuā,h seu expositi
h uam?Et vř quod nō,qa vbi sunt verba legis obscura,recurrendū
est ad legislatorē,si pñs est,vt C.de legi.l.leges sacratissimę.& no.
eo.ti.l.cum de nouo.& j̄.ti.2.l.nō pñt.Sed populi ciuitatum sup
sunt pñtes,ergo &c.Eꝯ q sic,quia sic fit in legibus,vt j̄.tit.2.l.be
nignius.sic in beneficiis,vt j̄.de ꝯst.prin.l.fi.& in stipulōnibus,vt
j̄.de verb.obl.l.eū qui calēdis.& in libellis.vt j̄.de iud.l.si qs intē-
tione,In vltimis voluntatibus.vt j̄.de leg.3.l.non al'r.& per totū.
& istud est verū fm Innoc.Arc.& oēs,dū tñ dicta expō seu decla-
i ratio sit cōsona iuri.i Casus est eẍ,de cōte.c.cū dilectus.Vbi verò
statutum est adeo obscurū,q nō pt hři ꝯgrua expō,tūc fateor q
recurrit̄ ad statuētes:Sec an recurrat̄ ad illos hoīes,qbus cōmis-
sum fuit à ppl'o,vt ꝯderēt statuta,an ad ipsum ppl'm? Et vř quod
ad illos sapientes hoīes ꝯditores,vt j̄.ti.j.l.2.§.exactis.¶ Veritas ē
fm oēs,qđ ppl's seu cōsilium interpretat̄,cū illi sapientes statuta
rij sint functi officio suo,nec amplius hñt Imperiū:& sic nō hñt
ius interptandi,vt j̄.de appell.l.ab executore in prin.& in fi.& ibi
no.Facit j̄.de re iud.l.iudex.Nō ob.§.exactis.qa ibi durabat eorū
offim.Vt igitur videam',q̄ sit illa ꝯgrua expō,aliqua ptingamus.
Qńq; in statuto sunt verba gñalia,& ista gñal'r debent intelligi,
57 nisi restringantur ex cā,vt s̄.dictū est.Qńq; † in statuto sunt ver-
k ba indefinita,k tūc vtrū æquipolleant vl'i in aliis dispōnibus,ha-
bemus doctrinā traditā p Dy.eẍ,de reg.iu.lib.6.super rub.& per
Pet.j̄.de leg.2.l.si pluribus.Sed an illa doctrina sit seruāda in statu
tis,est dubiū ꝯsistens in hoc,an eo casu quo indefinita æquipol-
let vl'i,illud fit ex propria significatione vocabuli,an ex illa inter
pretatione,& certè est ex interpretatione,seu benignitate,vt j̄.
de ser.vrban.præd.l.si seruitus.ibi,benignius,&c.vbi patet,quod
ex benignitate,non ex propria significatione.si sic,ergo non de
bemus à propria significatione recedere,nisi aliud appareat de
mente.Sed tamen dico,quòd congrua expositio est,vt æquipol-
† leat vniuersali in his,in quibus est eadem ratio,† licet hoc sit de
interpretatione. Et hoc videtur esse de mente statuentium.
Nā si aliter diceres ea ratione quæ vnum non comprehenderet,
eadē rōne nec alterū,& sic esset statutū elusoriū.Ergo oīa ex mē
te disponētis vř ꝯprehēdere,vt C.de libe.ptc.l.j.in fi.Et differt ab
vniuersali,qa qñ vniuersalis restringit̄,& nō trahit̄ ad casus non
habentes eandē rōnem,illud est ex interpretatione:sed indefini
58 ta illos casus non ꝯprehendit ex ꝓpria significatione.¶ † Iuxta
l præmissa l quæro,quid si in statuto est aliquod verbum habens
plures

ADDITIONES.

† Claud.¶ Vide circa hoc nouissimos in l.j.j̄.de legi.post Bal.& Doct.ibi,vbi plenè de hac materia,maximè per Ias.

† Claud.¶ Interpretationē.Hunc articulum plenissimè examinat Bar.in l.Cæsar.j̄.de publica.& multa bona verba ponit Bald.in c.j.de consti.vbi ponit,quid sit interpretatio,& quot modis sumatur.latius ponit ipse Bal.in l.3.C.de liber.præter.Quotuplex autem sit interpretatio,vide in c.sicut enim.§.ex his omnibus.in gl.verb.sicut enim ille solus.11.q.j.Item quę sit interpretatio extensiua,vide Bal.in l.si furi... post medium.C.de nupt.

a ¶ Interpretationē.An statutū recipiat ... interpretationē,vide aliquid per Cōpo.& Io.And.in c.cū cām quæ.de rescri.& gl.in ... de interpretatione contractuū & testōrum,quid in priuilegiis.li.6.vbi q̄d dilectus.de dona,& iuxta hic tradita per Bal.in l.non dubium.C.de legi.& ibi per Bar & quod no.Bar.in l.contra.j̄.de legi,& dicit Bald.in l.2.C.an seruus ex suo facto,q nunq̄ statutū interpretatur contra rēpubl.in eo quod tāgit alios.& de hac materia interpretationis,& extensionis,vide per Bal.in l.j.C.q̄ sit lon.consue.& plenè per Io.And.in rep.c.pro possessore.in merc.

b ¶ Restrictiuā?An statutū recipiat interpretationē restrictiuā,dicit Bal.in l.quicunq;.C.de ser.fug.q statutū nō punit ignorātes.Quod intellige vt ibi,& quod ibi no.Bar.in l.j.si quis testa.lib.esse ius.fue.Facit quod not.in l.j.j̄.de leg.Bar.in l.2.j̄.de leg & Ang.in l.non est nouum.eod.tit.Bar.in l.cunctos populos.C.de sum.trin.& fide cath.& in hac materia vide no.verba Bald.in l.cōtractus.C.de fide instr.& in l.ita nobis C.de adulte.& in l.acceptā.C.de vsur.& hic.& in l.miles.C.de testa.mili.Adde Bal.consi.175.4.lib.Alex.cons.36.4.lib.Cald.cons.6.Ang.cons.112.vbi dicit,q statuta recipiunt interpretationem restrictiuam,& extensiuam ex ratione ipsius.
Paris.¶ Vide Com.consi.30.post prin.incip.statuto cauetur in effectu.& vide quæ scripsi ad Bar.s̄.in prin.huius l.adde etiam,quod quantuncunque ꝓcisè loquatur,recipit interpretationem à regula iuris cōis in rōne naturali.vide Soc.in l.4.per illum text.ff.de condi.& demō.vide omnino,quæ habes in l.prospexit.ff qui,& à quibus.

c ¶ Facienda est Adde l.Cæsar.& ibi Bar.ff.de publi.& Pau de Cast.in l.i ambigua.j̄.de legib.

d ¶ Non fit.No.ad l.prospexit.de cuius intellectu per Bar.in l.j.q̄ sit long.consue.Ibidem alia quæstio deciditur per hoc in d.§.vtrū.per Barto.vbi vide,& aliam q.not.an statutum recipiat interpretationē,vide Bald.in l.eo quod à multis.in fi.C.si cer.pet.Adde Bal.in l si quis sub cōd.j̄.de cōdi insti.Et dicit no.Bal.in l.i.C.de fide instr.post gl.q si statutū dicat,qđ quælibet probatio sufficiat,intelligeretur de solenni,& legitima.& Bal.in l j.C.q bo.ced.pos.

e Fit à iudice.Vide Bal.in l.decuriones.C.de infa.& bal.in auth.ingressi.C.de sac.san.eccl.& hic,& in l.benignius.per illum tex j̄.de legib.

f ¶ barberius.Idē dicit bar.in l.non dubiū.C.de leg.& Docto.per illū tex.in l.q̄uis.j̄.de in ius voc.quia iniuria nō fit volenti,vt ibi ad qđ bene facit l.j.§.adeo.& qđ ibi per gl & bar.j̄.de iniu.& per Ange.in d.l.q̄uis.& bart.in l.j.§.hæc stipulatio.j̄.si quis test.li.esse ius.fue.per Io.in regu.pro possessore.per bar.in l.j.per illum tex.C.de agri.& cēsi lib xj.

g Poma.¶ Tertio quæro.Vide Raph.Cum.consi.28.& consil.48.& consi.54.& Pan.consi.22.2 vol.
Paris.¶ Vide quæ dixit Ang.in l.Gallus.in §.etiā,in j.no.ff.de libe.& posth.

h ¶ Declaratiuam.No.quod statuta recipiunt interpretationē declaratiuā,ne in eodem sit contrarietas,vt no.bald.& Docto.in l.fi.in fi.C.per quas perso.& qđ oīs interptatio desideret æquitatē.tex.est no.in l.in his.ff.de cōdi.& demō bal.in l.cū allegas.ad fi.C.de vsur.& in auth.ad hæc.eo.tit.

i ¶ Consona iuri.Et sic not.quòd statutū interpretatur fm ius cōe,& fm illud debet intelligi.Hoc limitat Bal.in l.maximū vitium.C.de libe.pte.nisi appareret,quod veniret ad correctionem iuris cōis.ex quo infert ad no.q.đ qua ibi per eū.Secundo limitat hoc Bal.in l.meminimus.C.de leg.hære.& in l.si auiæ.C.... q statutum nō debet intelligi fm ius cōe,in eo quod ius cōe disponit extraordinarie ... ...tionem.quod infert ad singu.qō.per eū.ad hoc facit quod no.Imo.in c.pastor.de ca... ... pror.

* ¶ Pro intellectu l.2.§.exactis.ff.de orig.iur.

k ¶ Verba indefinita.Vtrū q idefinita æqpolleat vniuersali,sit de ꝓpria signa tōe,vel iterpretatione,& p cōsequēs,an ꝓcedat in statutis,adde Bar.in l.j.ff.de reg.iur.& in l.si pluribus.de leg.2.& gl.no.in c.vt circa.in ver.aliorum.de elect.in 6.& ibi de hoc p Doct.vbi sequunt̄ dicta per Bar.hic.Quid si statutū requirit hři pacē ab hřdibus offensi,seu occisi,an sufficiat haberi ab occiso.Bar.q non,in l.damni.§.Sabini.de dā.infe,sed Bald.cōtra,l.2.C.de lib.& eorum lib.Et de istis interpretationibus vide no.Ang.in cōs.67.& in cō.266.inci.statutū cōis Fl.& Bal.hic,vbi tangit qñ sint attendenda verba,& quando mens,ēt de extēsione statuti,statutū inducit ferias,an ea q̄ disposita sunt in feriis iuris cōis,habeant locum in illis,p Bal.in l.j.§.fi.in fi.j̄.de fer.statutū interpretatur fm ius cōe.c.cū dilectus,de cōsue.l.si serui vestri.C.de noxal.Quid in rescriptis,& priuilegiis?vide Inn.in c.cām.de rescrip.in c.licet.de transla.epis.& q̄ dixi in princ.huius q.prin.Et adde no.Bar.in l.si quis sub conditione.j̄.de condi.instit.& an & quando statutum sit interpretandū fm ius commune,vide not.Bal.in l.ita nobis.C.de adult & statuta non sunt interpretanda iudaicè,secundum Bal.in l.quicunque.C.de ser.fug.

† Claud.¶ Est eadem ratio.Ad hoc vide omnino q dicit Bart.in l.eadem dicemus.§.Cato.in j.q.ff.de verb.obl.vbi idem sentiunt Doct.q hic dicitur.

l Poma.¶ Iuxta præmissa.Vide Fel.in c.j.versi.2.amplia.de consti.
Paris.¶ Vide Ias.in l.j.in 2.no.ff.quod quisque iur.

plures significationes, quæ erit ɔgrua expositio? Circa quod sciẽdum est, ꝙ qñque verbum habet plures significationes proprias quandoq; vnam propriam, & aliam impropriam. Primo casu accipietur illa significatio quæ congruit subiectæ materiæ, a vt ↄ. loc. l. si vno. & ↄ. de leg. j. l. si seruus pluriũ. § fi. expressius de reg. iu. l. quoties idem sermo. Et ibidem sunt exempla. Pono aliud, in statuto continetur verbum, fuerit, ꝙ reperitur in pterito & futuro subiunctiui. qualiter intelligemus? Et certe cũ natura legis, & statuti sit, futuris dare formã negotiis, intelligemus in futuris. b Pro hoc ↄ. de condi. & dem. l. si ita legatũ. & l. solemus. Secundo casu, qñ habet vnã propriã, aliam ĩpropriã, regula est, ꝙ debet assumi ppria, & omitti impropria: vt l. nõ aliter. ↄ. de leg. 3. & ↄ. de exer. l. j. §. si is qui nauem. ver. in re igitur dubia. Fallit si de mente dispo-nentis aliud c appareat, d. l. non aliter. De mente autem dico apparere, si intelligendo secundũ propriã significationẽ cõtineret iniquitatẽ seu absurditatẽ, d & tunc assumemus impropriã, vt l. in ambigua. ↄ. eo. vel si qualitas personæ aliud innueret, vt dixi in prin. ↄ. ad l. fal. Vel si cõis vsus loquendi aliter se haberet, e vt l. cum de lanionis. §. asinam. de fun. insti. & instr. leg. Hic n. vsus omni regulæ, omniq; ɔstitutioni, in exaudiendis, vel examinandis sermonibus, derogat, vt no. ↄ. de leg. 3. l. librorũ. §. quod tamẽ.

50 ¶ † Quæro f vnde sumatur ista propria significatio, & qualiter cognoscat? Res. Primò ab authoritate, vt si in aliqua lege hæc dicat, vt ↄ. de verb. sig. l. pprie. l. ferri. & per multas ll. illius titu. Itẽ à diffinitione, vt ↄ. de testa. l. j. de tute. l. ↄ. & insti. de obl. in prin. & insti. de act. in prin. ¶ Item quando prædicta deficiunt, sumitur propria significatio ex allusione, g seu deriuatione vocabuli, h vt l. pupillus. §. territorium. de verb. sig. & l. tugurij. eo titu. & ibi not. Facit ↄ. si cert. pet. l. 2. §. appellata. Quod intelligo nisi allusio, seu deriuatio repugnet diffinitioni, quia tunc statur diffinitioni, vt in testamento, quod dicitur quasi testatio mentis, non tamen omnis testatio mentis est testamentum, sed illud cui conuenit diffinitio posita ↄ. de testa. l. j. Et dic idem in simi. Item intelligo verũ, nisi allusio repugnet limitationi, seu qualificationi factæ à iure. Exemplum in d. §. appellata, vbi mutuum dicitur quòd ẽ meo fit tuum, non tamen vbicunque fit de meo tuum, illud erit mutuũ, sed requiruntur aliæ qualitates, quæ ponuntur in d. l. 2. Plura alia exempla possem ponere.

60 ¶ † Quartò quæro, vtrum statuta recipiant interpretationem extensiuam? i Et videtur quòd non: nam nõ est nostrum legem extendere, vt l. si vero. §. de viro. solu. matr. de test. mil. l. quod constitutum. & ad Munic. l. constitutionibus. k Præterea, statuta sunt stricti iuris, k vt d. l. constitutionib. quod patet, quia actio ex eis descendens est stricti iuris, vt insti. de act. §. actionum. Sed in his, quæ sunt stricti iuris, casus non expressus habetur pro omisso, vt ↄ. de verbo. oblig. l. quicquid adstringendæ. Et casus omissus iuris communis dispositioni relinquitur, vt ↄ. solu. mat. l. si cum dotem in prin. de libe. & posth. l. commodissimè. Ecõtra ꝙ talẽ interpretationem recipiant. Nam statuta sunt ius ciuile, ergo extenduntur de simil. ad similia, l vt ↄ. ti. 2. l. nõ possunt. & ibi not. gl. in consue. & est casus in l. de quibus, circa prin. & C. quæ sit lon. cõsuet. l. j. Præterea, stipulatio est stricti iuris, & tamẽ recipit interpretationem extensiuam, vt ↄ. de verb. obli. l. si ita stipulatus fuero per te nõ fieri. Dic, aut quæris, vtrum statuta recipiant interpretationem extensiuam actiuè, hoc est, vtrum extendantur ad casus in statuto nõ comprehensos: an passiuè, hoc est vtrum leges se extendant ad statuta. Primo casu, aut quæris de casib. sine quibus disposita per statuta non possunt commodè sortiri effectum, & ad illos extenditur statutum, m vt d. l. si ita stipulatus fuero per te. & de arbi. l. nõ distinguemus §. de offici. & ibi no. & de iur. om. iud. l. 2. de procur. l. ad legatum. Aut quæris de aliis casib. in quibus est eadem ratio, & tũc aut casus in iure commune nõ sunt decisi, & ad illos extenditur. ↄ. de quibus. in prin. & C. quæ sit lon. consue. l. j. Ita debet intelligi gl. ↄ. tit. 2. l. nõ possunt. Aut sunt decisi per ius commune, & tũc ad illos statutum nõ extenditur, sed iuris communis dispositioni relinquitur. Ita loquuntur omnia iura per quæ alleg. quòd nõ est nostrum legem extendere l. si vero. §. viro. solu. matrim. cum si. s. alle. Pro hoc ↄ. ti. 2. l. qđ vero. & l. in his. Secundo n casu quando passiuè, tunc indistinctè d. co qđ sic. Exemplum, per statutum alicuius ciuitatis est indictum aliqđ munus psonale. Certe omnes ll. quæ de muneribus personalibus subeundis loquunẽ, ad illud extenduntur, vt ↄ. de mun. & hon. l. j. §. j. & ibi tex. Aliud exemplũ, statutum cõfirmat aliqđ testm̃ qđ de iure cõi nõ valet, vtrum lex falc. Senatusc. Treb. & aliæ leges testamentariæ, se extendant ad hoc testm̃? Certè sic, vt ↄ. ad l. fal. l. j. §. lex falc. Et hoc modo põt intelligi, ꝙ dr̃ leges priores trahi, seu determinari ad posteriores, vt o ↄ. tit. 2. l. nõ est nouũ. o Iuxta

61 † p prædicta quæro, vtrum statutum extendatur, vt decidat casus à ɔtrario sensu, sicut dicimus ↄ. de of p fi. eius cui mãd. est iurisd. l. j. §. huius rei. Ista q. residet in hoc, vtrũ, q arg. à cõtrario sensu q sit ex ppria signatione, an ex quadã ĩterpretatione extensiua. Iac. But. dicebat, aut casus, q venit à ɔtrario sensu, erat als decisus, & tũc per ɔ̃rium sensum non decidiẽ, sed tanq̃ casus omissus remanet sub dispõne iuris cõis, vt ↄ. sol. mat. l. si cũ dote. ĩ prin. Aut nõ erat als decisus, et tunc argm̃ qđ sumiẽ à ɔtrario sensu, est magis ex mente, seu ex interpretatione, q̃ ex verbis. ꝙ colligiẽ ↄ. si cer. pet. l. si pecuniã. ibi, tanq̃ sub ɔ̃ria condõne, &c. No. dictionẽ, tanq̃, q̃ est nota improprietatis. facit ↄ. de ɔdi. & demon. l. aliqñ. in fi. vbi dr̃, intelligiẽ, q̃ ẽ nota ĩtells taciti, non expssi. Hoc puto verũ. Pro hoc do casum C. de fur. l. apud ãtiquos. & ibi gl. sup ver. coniecturam. Et sic dico, ꝙ ex statuto non sumiẽ arg. à cõtrario sensu, qñ. s. casus, q à ɔ̃rio sensu diciẽ, & est ẽt decisus à iure cõi, sm dist. s. dictã. Sed ɔ̃ prædicta vr̃ ↄ. de man. test. l. si quis locuples. in fi. ibi, vt apertissimè. &c. Ibi innuitur, quod ar. à contrario

ADDITIONES.

a Claud. ¶ Subiectæ materiæ. Et sic si verbum prolatum in statuto aliter accipitur de iure ciuili, aliter de iure canonico, inspicitur à quibus statutum sit factum, sm Bal. in l. si nondum. C. de fur. & ibi Sal. quos refert, ꝙ sequitur Ange. in §. sacræ. ver. & subdit, quòd sic. Insti. de rer. diuisio.

b ¶ In futuris. De natura subiunctiui per Bald. & alios in l. cum in secundo. in fi. de iniu. test. & l. cum tale. § pen. de condi. & demon. & do. post gl. in c. fi. de consti. lib. 6.

c Poma. ¶ Aliud. Adde do. Ant. in c. cum dilectus. de consue.

d ¶ Absurditatem. Vel repugnantiam iuris communis, vel læsionem iuris tertij, secundum Anto. & Imo. in c. cum dilectus. de consue. per Pau. in d. l. ambigua. Et adde tu, quod hoc etiam est in qualibet dispositione contrahentiũ secundum Alex. in cõs. 135. in fi. in 5. vol. alle. l. si stipulatus fuero, per te nõ fieri. ↄ. de verb. obl. & in l. scire oportet. §. aliud. ↄ. de excu. tuto. Et adde, quòd de causa fi. & mente dicitur apparere ex proœmio statuti, secundũ Franci. Tig. in l. j. Lap. consulendo, quos refert Card. in c. pen. de cleri. conιu.

e ¶ Se haberet. Hoc per Bart. cum his, quæ ibi dixi in rub. ↄ. de ope no. nun.

f Poma. ¶ Quæro. Vide plenius per Bald. in l. fi. C. de hære. instit. & in l. nõ fine. C. de bon. quæ liber.

g Claud. ¶ Ex allusione. Quid autem, si vnum & idem verbum potest accipi, vt genus, & vt species, q erit propria significatio? vide Alex. in rub. ↄ. sol. mat.

h ¶ Vocabuli. Idẽ dicit in l. j. n pri. de acq. pos. & per Dom. Ant. in proœ. decr.

i ¶ Extensiuã. Adde qđ no. dixit Bar. in l. Gallus. §. nunc videndum de liber. & posth. Et hoc põt inferri ad no. per Bal. in l. si te. C. de infa & in l. transfigere. de transa. Et de hac interpretatione extensiua in statutis ex identitate, vel maioritate rationis. vide no. Cy. & Bal. in l. j. C. de inter. Et qñ dicatur. interpretatio extensiua, no. plenè Bal. in l. fi furiosi C. de nup. Et de hac materia, aliquid per Ang. in l. non pñt, de legi. vbi aliqua dicit. Pau. de Cast. consil. 24. Bal. cons. 22. Alex. cons. 29. 3. lib. Claud. ¶ Quæ dicatur interpretatio extensiua, vide tex. quẽ Bal. ibi dicit esse meliorem de iure, in l. si furiosi. C. de nupt.

k ¶ Stricti iuris. Vide qđ no. Bal. in l. cõtractus. C. de fid. instr. & Pau in l. benignius. de legi. Et adde qđ dixit Bal. in c. j. §. ad hæc, in vers. æquitas. ꝙ statuta oĩa extensiuã interpretationẽ recip entia, debẽt fundari in æq tate. ar. illius no. l. ad rẽ, & iõ arg. à simili, desiderat æquitatẽ, q̃ similes casus iungit. Clau. ¶ Istud singulariter dicit Bal. in rub. de cõsti. nõ pcedere in statutis, quæ ponũt rẽ in arbitrio iudicis. nã illa tanquã arbitria dicuntur, & habent instar bonæ fidei. & ideo possunt extendi.

l Paris. ¶ Ad similia. Quomodo de similibus ad similia procedat argumentũ, vide Fel. in c. 2. in 4. no. de spon. vbi ponit octo limitationes.

m ¶ Extenditur statutũ. Vide Bal. no. post Cyn. in l. j. C. si rector prouinciæ. vbi hoc tenet in permissis. Secus in prohibitis, ꝙ prohibito aliquo consequẽti non intelligitur prohibitum antecedens.

n Poma. ¶ Secundo. Vide Alex. in cõs. 92. in 2. vo. & cõs. 20. aliàs 200. vol. j. Pan. cons. 71. j vol. Alex. in l. j §. lex Falcidia. ff. ad leg Fal.

o Claud. ¶ Nõ est nouũ. Hoc idẽ voluit Bar. & Doct. in l. si qs seruo. C. de furt.

p Poma. ¶ Iuxta. Vide Alex. cons. 116. versi. nam id. in 2. vol. & cons. 65. 4. vol. & cons. 95. eo. vo. Pan. consi. 75. in j. vol. Rom. cons. 11. Alex. consi. 7. 5. vo. Pan. cõs. 92. 2. vol. & consi. 117. eo. vo. Prepo. in c. humanum. 1. distinc. Paris. ¶ Ias. in l. j. vers. sed an ar. & Alex. ibi ver. stat ergo conclusio. & Rim. ff. de offic. eius cui mand. vide Ias. in l. non dubium. C. de leg.

q A cõtrario sensu. Bal. videtur velle quòd sic, in l. conuenticulã. C. de episc. & cle. Abb. Sicu in c. cum apostolica. de his, quæ fi. à præla. sine cõsensu cap. refert, quod Bal. in d. l. conuenticula. videtur tenere cõtra Bar. etiam si resultaret intellectus contra ius cõe quod etiã habet locũ in q. quam ibi refert fuisse disputatã per Cy. & cũ ipso vr̃ transire Abb. & vide Pan. in di. c. cũ apostolica. alle. ibi Bal. tex. sing. in l. inter, §. cõ inter. de pac. dot. ꝙ istud argu. habeat locum in contractib. facit c. ex parte. de sponsa. De hoc arg. à contrario sensu, vide per Ioan. And. & alios in c. publicato. de elect. & adde Barto. in l. j. C. de inuti. stipu. & limitã vt per Imo. in l. si cum dotem. in fi. princ. solu. matr. & ibi vide per Lud. Rom. adde etiam Bal. in l. apud antiquos C. de fur. dixit plus Bar. in l. seruo legato. §. 2. de leg. j. & Bal. in l. properandum. in prin. C. de iudi. per Ben. de Plum. plenè in l. si quis locuples. de manu. test. Illud tamen est verum, quòd habet locum arg. à contrario sensu in statutis. nisi statuentes inciderent in pœnam ex resultatione talis arg. Glo. est multum not. in cle. j. de vsu. in ver. facere. Exemplum pone, dicit statutũ quod nullus possit accipere nisi solidum pro floreno, nã non potest sumi arg. à cõtrario sensu. videlicet ꝙ quilibet possit accipere solidũ pro floreno, quia sic statuentes inciderent in pœnam excommunicationis. quod no. Quod statim dixi, refert Bal. in auth. ad hæc. C. de vsur. & in rescriptis habet locum arg. à contrario sensu, gl. est sing. in l. si procuratorem. §. si ignorantes. in versi intelligere. ↄ. mand. secundum Bal. in l. j. ↄ. de offic. eius, & d. l. conuenticula. Et an valeat statutum, quod vsuræ sint licitæ, vide Bald. in authent. sed omnino. C. ne vxor pro marito. & dixi in d. l. cunctos populos. Adde late Pau. de Castr. consi. 336. & p Bald. cõs. 171. 3. lib. & consi. 90. & seq. & 143. 2. lib. Ange. consi. 210.

ꝯtrio sēsu, sit sēs⁹ aptissimus. No. verbū, aptissimè, ī suplatiuo. Sed
vebū, videat, qđ ibi seqt̄, tollit ꝯriū. Itē ꝯ pdicta vr̄, nā s̄. dictū ē, qđ
arg. à ꝯrio sēsu, fit ex mēte. Sđ illud, qđ ē ex mēte, vr̄ eē ī ipsa lege,
seu statuto, vt j̄. de ver. sig. l. noīs & rei, §. verbū ex legib. Sed certè
qñ cas⁹ ē al's decis⁹ à iure cōi, nūq̄ vr̄ eē de mēte, ꝙ ab illo iure re-
a cedat, nisi exprimat, vt j̄. ti. 2. l. qđ vero.[a] ¶ † Vlteri⁹ q̄ro, an statutū
62 extēdat ad casū, q ē idē ſm iuris fictionē,[b] ñ ſm veritatē? vr̄ ꝙ sic,
b nā libert⁹, q īpetrauit i⁹ ānulorū aureorū, ē īgenu⁹ fictè & imagi-
nariè, vt C. de iure aureo. ānu. l. 2. Et sic ꝯstituta ī īgenuo vero hñt
locū ī isto īgenuo ficto: vt j̄. de excu. tu. l. cū ex orone. ī prī. Cōtra
riū dico, qa ad hoc vt illud, qđ ē ſm fictionē, ꝯphēdat ī statuto, ne
cesse hēt spāl'r exprimi. Cas⁹ ē j̄. de neg. gest. l. 3. §. hęc verba. ibi, de
q̄ fuit necessariū edicere, &c. cū gl. sua. & sic statutū ad talē casū ñ
extēdit, nisi ſm distīctionē s̄. dictā. Nō ob. l. cū ex orone. qa illđ ñ
63 ē ex vigore oronis, sđ ex vigor rescripti postea subsequētis. † Itē
q̄ro, q̇d si statutū ꝓlatū ē in vna ꝑsona, vt ī Titia, nūqd extēdet ad
c al's? Vr̄ qđ sic,[c] vt j̄. ti. 2. l. iura. & ī j. ꝯsti. C. §. qb. ibi, nullaq; dubieta
te, &c. & p Dy. de reg. iur. ī c. qđ alicui gratiosè. li. 6. Sol. ī legib. cōi
b⁹, & ī rescriptis Imperialib. dic vt ibi p Dy. ī statutis verò & ī alijs
dispōnib. factis p noīa ꝓpria, dic ꝙ ad al's ꝑsonas nūq̄ extēdūt: vt
d. c. qđ alicui, & j̄. de ꝯsti. prī. l. j. ī fi. Pro hoc īduco j̄. đ test. tu. l. si qs
ita dixerit. in j. gl. facit qđ no. p Cy. C. de ser. fug. l. quicunq;. in j. q.
64 ¶ † Quid de tpe? statutū ē ꝓlatū p verba p̄teriti, vel pñtis tpis, an
d trahat ad futura?[d] Vr̄ ꝙ sic qa p̄teritū ꝯtinet futurū, vt j̄. de leg. 1. l.
talis scriptura. ī prī. & ī fi. de verb. signi. l. verbū, oportebit. Eꝯ, qa
p̄sens ñ trahit ad futura. l. si ita scripsisset. j̄. de leg. 2. & j̄. de ver. ob.
l. si ita stipulat⁹ fuerī. §. cū stipulamur. Distīguit, aut lex siue statu-
tū ꝯtinet delictorū īdulgētiā, vt qcūq; ē, vel fuit bānit⁹, liberet, sol
uēdo duos solidos ꝓ libra: & sic restituat, & tale ñ porrigit ad fu-
tura. Cas⁹ ē j̄. ti. 2. l. cū lex. & C. de gñali abol. l. 2. Rō ē, ne det mā
delīquēdi, vt l. meminerīt. C. vñ vi. Si verò ꝯtinet aliq̄ dispōnē, tūc
trahit ad futura, si sit eadē rō qa lex sp loqt. C. đ hær. l. Arriani. ibi,
sp viridi, &c. Vñ si statutū dicit, Quicūq; ē, vel fuit ꝑsonal'r obliga
t⁹ p publicū īstr̄m. possit ꝑsonal'r capi, & detineri, hēt locū ī eo, q
incidit ī obl'onē post statutū, siue añ. Tūc. n. lex siue statutū loqt,
& dicit, qcūq; ē, vel fuit obligat⁹, &c. Et sic eū ꝯphēdit. ꝓ hoc j̄. de
ꝯd. ex lege. l. j. ibi, q̄ties obl'o lege noua ītroducta ē, &c. Est. n. ver-
bū pñtis tpis, & tñ ꝯstat ꝙ porrigit ad futura, iō gl. ibi exponit, est,
pro erit. Item vr̄ casus pro hoc j̄. de legi. l. legis virtus. Sp. n. lex im
perat, vetat, punit, & permittit. Pro hoc j̄. de pac. l. & suū. §. fi. qui
incip. hodie tamen &c. & omnes auth. C. quæ incipiunt, hodie.
vel, sed hodie. Nam omni die, qua talis lex legitur, potest dici il-
e lud hodie. & sic sp loquit.[e] ¶ † Vltimo quærit, qd si in volumine
65 statutorū reperit quoddā statutū, ꝙ statuta oīa ñ recipiāt īterp̄ta-
f tionē, sglossationē, vel ex̄neū ītell'm, qd opabit? Credo ꝙ tale sta-
tutū nil, aut modicū opabit. Nā p d. verba solū friuola interp̄tatio
vr̄ remota. C. de vet. iur. enucl. l. j. §. fi. & l. 2. §. pe. qđ ītel'r de friuo-
la: iusta. n. īterp̄tatio bñ dēt, & pōt fieri, vt C. de legi. l. j & ibi no. &
j̄. ti. 2. l. si de īterp̄tatione. Præterea istæ īterp̄tationes sunt neces-
sariæ nāl'r, vt j̄. ti. j. l. 2. §. his legi. latis. Sđ illud, qđ ē nāl'r necessariū
p ll. ciuiles, tolli ñ p̄t, vt īst. de iur. natu. §. sed nālia. Præterea oēs di
ctæ īterp̄tationes fiūt authoritate legis. Sed statuta ñ pñt facere,
vt leges circa ea locū ñ habeant, vt j̄. de leg. j. l. nemo potest, ergo
&c. Præterea ex ista gñali prohibitione multæ sequerētur absur
ditates, ergo &c. vt l. sed & si qs. §. q̄sitū. j̄. si quis cau. Præterea, pro
hoc facit, quod dicitur de iure cano. ꝙ si causa committitur ap-
pellatione remota, intelligitur. s. friuola, vt not. j̄. à quib. appel.
g non licet. l. j. §. fi. Dixi in l. j. §. fi. quod vi, aut clam.[g]
66 SEPTIMO principl'r q̄ro, † ql'r statuta ī iudiciū deducāt.[h] Ista qō
h p̄t ītelligi duob. mod. Primo, q̄ actionē, seu qđ remediū ītētabo
ad ꝯñdū id, qđ ī statuto ꝯphēdit. Scđo p̄t ītelligi, vtrū statuta dēat
i qs ī iudicio ꝓducere, sicut alia īstr̄a,[i] Circa primū, dic qđ qñq; sta
tutū tribuit ius agēdi: qñq; tribuit i⁹ excipiēdi. Primo casu, aut tri-
buit ius agēdi criminal'r, & tūc nulla orit actio: qa cāæ criminales
nō expediunt p actiones. Insti. de pub. iud. ī prī. Sed erit accusatio
ex illo statuto, sicut dicimus accusatio ex l. Cor. vel offm̄ iudicis,
sic iudex ex suo offō p inqsitionē ꝓcedit. apparet ergo, qđ errant
q dñt, ꝙ ꝯdēnatus ex forma statuti, sit ꝯdēnatus cōditione ex l. qđ
falsum est, qa ꝯditio ex lege est actio, q̄ in causis criminalib. non
hēt locū. Qñq; tribuit ius agendi ciuil'r, & tūc aut p statutū est in-
k troducta certa actio:[k] & nō est dubiū qđ illa vtemur. Aut non: &
tūc, aut ē statutū īterp̄tās aliq̄ legē cōem, & tūc aget ea actione, q̄
l hēt locū de iure cōi.[l] Rō, qa illa actio vr̄ in statuto ex interpreta-
tione repetita, vt j̄. de ꝯiun. cū emā. li. l. nihil. Facit ī auth. de fi. an.
do. instr. na. §. j. Aut est statutum de nouo inducens, vel disponēs,
& tunc aut disponit aliquid formiter, & non agetur ex illo statu-
to, sed ex illo iure formato per statutum. Vnde si statutū induce-
ret

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Quod vero. De ista, q. vide Alex. in l. j. §. lex fal. in 10. no. ff. ad l. Fal. & Alex. consi. 4. in 3. vol. & consi. 65. 3. vol. Panor. consi. 111. in 1. dub. in 2. volu. Alex. in l. i. §. hoc autem, & §. seq. ff. ad Treb.

b ¶ Fictionem. An statutum extēdat ad casū, qui est idem ſm fictionem, nō ſm veritatem, &c. vide Bar. in l. 3. §. hæc verba. & q̄ ibi dixi, j̄. de nego. gest. hic p Bar. alle. & an statutū loquens in casu ficto, extendatur ad casum verū, vide Bal. in l. si quis seruo. C. de fur. Adde Card. cōs. 50. Ang. cons. 72. Paris. ¶ Adde ꝙ licèt statutum non extēdat ad casum fictū, tñ extēdit ad casū p̄sumptū. vide omnino Com. in 3. cōs. inci. dña Io. in 1. dub. vbi ponit exēplū in dote, q̄ p̄sumit data secundo viro, qa maritus eā lucret, stabitur statuto ꝙ maritus lucretur doté, vide quæ habes ad Bar. in l. 3. §. hæc verba. j̄. de neg. gest. & circa decisio. cōsi. de qua s̄. de do. p̄sumpta, vt maritus lucretur eā stāte statuto, de quo s̄. voluit etiā Abb. cons. 46. in j. par. in 3. dub Pau. de Cast. cons. 283. in discursu. Bar. in disp. incip mulier hñs amplum patrimonium. idem Bar. in l. mulier bona. ff. de iure do. in contrarium vide Cor. cons. 253. in j. par.

* ¶ Pro intellectu l. cum ex oratione. ff. de excusa. tut.

c ¶ Videtur ꝙ sic. Vide Bal. in l. si dñs. de his q sunt sui, vel alie. iur. & Bal. in j. cōsti. C. §. quib⁹. & in l. j. §. q magistratum. ff. quod quisq; iur. & quod no. ibi. facit l. 3. & quod ibi Bal. C. de leg. & vide Bal auth. habita. C. ne fi. pro p̄re. Et an valeat statutū personale, & ligās vnam personam, vide per Bar. in l. fin. de app. reci. Et an valeat statutum ligans vnum quarterium ciuitatis tantum, vide Ang. in l. j. de leg. 1. & ad no. per Bar vide Ang. in l iniuria j̄. de leg. 1. adde Pau. de Cast. cons. 311 Oldr. consi. 150. Alex. cons. 80. 1 lib.

d ¶ Ad futura adde Bal. & Imo. in l. cum tale §. pen. j̄ de cōdi & demon. & Bal. in l. leges. la 2. C. de leg. & Bal. Ang. & Imo. in l. cū in secundo. in fi. de iniust. test. & qđ no. Bar. in l. illicitas. in prin. j̄. de offi. p̄si. & in d. l. cum lex. & qđ ibi scripsi, & vide s̄. in hac 6. q. ī ver. pono aliud. Et ad dicta Bar. hic vide tu Frā. de Are. in c. 2. de proba. & in c. fi. de cōsti. & ibi vide ipsum distinguentem.

e Poma. ¶ Semper loquitur. Vide quæ aggregauit Alex in l. j. ff. de consti. prin. Pau. de Cast. consi. 143. 2. vol. Bal. in l. j. C. de legi. Alex. consi. 50. 1 vol. & consi. 80. 1. vol. & cons. 214. in 2. vol. Are. cons. 190. Barb. cons. 49. 2 vol. Cor. cons. 136. Alex. in l. post aditam. C. de impub. & alijs substi. Fel. in rub. decre. & in c. 2. de rescrip. Oldr. consi. 14. Barb. cōsi 21. in 1. volu. & consi. 51. & cons. 32. eo. vol. & cons. 70. in 2. vol. & cons. 38. & cons. 39. eod. vol. Præpo. in c. erit autem lex. 4. dist. Card. cons. 72. in 6. & 7. dub.

f ¶ Interpretationé. Quid operat si statuto cauet, ꝙ statuta non recipiāt interpretationé. Adde tex. no. in cle. exiui. de verb. sig. qué allegat ad hoc Bald in auth. si qua mulier. C. de sacros. eccl. in fi & vide Bal. in l. si quis filiū C. de li. p̄te. & Ang. ī l si ita scriptū. de liber. & posthu. facit c. ex parte. de offi. deleg. & l. j & quod ibi Bar. de mu. & ho. & in l. vt gradatim §. & si lege. eo. tit. Vide Bal. in l. 2. C. de exec rei iud. & Bal. in l. nō dubiū C de legi. dicit quòd si statutū dicit, ꝙ statuta seruent ad literā, tūc illa verba operant quod nō recipiāt interp̄tationé extésiuā, ſm Bal. in l. 2. C. de patri. qui fil. distr. & vide Bal. hic, & Bal. in l. apud antiquos. C. de furt. & ꝙ ibi dixi post Bal. & Pet. de Anch in c. canonū. in fi. & Pau. de Cast. in cōs. 344 & qd si ī statuto dicatur, ꝙ tale statutū præcisè seruetur, vide Abb. in c. 2 de rescri. Pau. in l. j. j̄ si cer. pet. Adde an aliqd operetur, cū disponit ꝙ nullā glossationem recipiāt. Pet. de Anch. cōs. 101. Pau. de Cast. cōs. 346. Bal. cons. 12. 4. lib. Et si statutū dicat, ꝙ statutū sit ruditer intelligédū, vide in cōsilijs Card.

Paris. ¶ An aūt stāte tali statuto recipiāt īterpretationé à cōi vsu loquédi, vide Fel. ꝙ sic ī ꝓœ. Decr In cōtrariū vide Alex. in rub. de no. op. nū. vide circa prędicta ꝙ recipiāt īterpretationé, Ias. in l. q̄uis. j̄. de in ius voc. & quòd ipse dicit in l. ñ dubiū. C. de legi. & quod dicit ipse in l. q̄uis. C. de impub. & in l. iā hoc iure. de vulg. & pup. dū dicit, ꝙ sub vulgari substōne ñ cōprehéditur pupillaris, stāte statuto ꝙ testaméta intelligant ad literā ꝓut iacét, quod sequit ét Soc. in l. j. de vulg. & pup. Caccial. in l. p̄cibus. C. de imp. Sed Barb. in hoc tenet cōtrariū in l. cū acutissimi. C. de fideic. post Imo. qué p̄dicti ét allegāt. Vide ét quòd si statutū dicit seruari statuta ad literā, quòd nihilomin⁹ admittatur interpretatio ꝓbabilis Cur. in cōs. vt hēt in tabula sua. in verb. statutū. Vide ét de materia Cō. cōs. 126. inci. visa copia. circa mediū. Et vide multas remissiones per Fel. in c. 2. in ver. verbū præcise. extra, de rescrip vbi ponit, qñ diceretur, dét præcisè seruari, qa istud verbū, præcisè, vr̄ eē maioris importātiæ, & oém exceptioné & interpretationé reijcere. Tñ cōtrariū é veritas, vide Bal. hic Ias. meli⁹. Bar. late de ista materia, vbi ét facit mentioné de verbo præcise, referédo Bal. hic per repor. l. cū acutissimi. C. de fideicō. & vide Alex. in cōs. 80. in 1. vol. inci. opportune animaduerso licet in contrariū allegétur nōnulla. vt hic per Ias. patet ex remissionib. Felini, vbi s̄. & ét tenet ex latissime dictis per Bar. vbi s̄. & aliqd per eūdé ibi, vbi tñ nihil dr̄ de verbo p̄cise. Sed qñ diceret statutū, quòd aliqd dét intelligi ad literā ꝓut iacet. vt dicit Bar. hic, vide ét in materia q̄dā pulchra verba per Alex. in cōs. 50. & in cōs. 80. de quo s̄. Vide ét Frā. cōs. 109. & omnino eūdé cōs. 145. vbi ponit, an valeāt talia statuta, & qūo debeāt intelligi. Nunqd auté stāte tali statuto possit sumi argm̄ à cōtrario sésu, vide Pau. cōs. 248. Ité quòd stāte tali statuto debeat ꝓprie intelligi ét ex intellectu verbi ipsum declarāte, vide Bal. in c. vnico. §. Marchio. q feud. da. pos. Item quòd verba in statutis prædictis exponantur prout vulgus exponit, vide Ang. de Aret. in § ius ciuile. in ver. quid si statuto. Instit. de iure natur. gent. & ciuil.

g Claud. ¶ Quod vi, aut clam. Adde quod no. Bal in auth. si qua mulier. C. de sacrosan. eccle. & in rub. extra, de rescr. Are. cons. 104. & plenius cons. 145. vide omnino Fel. in procemio Gregoria. & remissiue in c. 2. de rescript. & vide quod dixit Alex. in l. j. ff. de vulg. & pup. & tetigi aliquid in l. si cum dotem, in prin. ff. solu. matr. vide multa per Barbatiam in l. cum notissimi. C. de fidei com. tetigi remissiue in l. 3. §. in amittenda. j̄. de acqui. poss.

h ¶ In iudiciū deducātur. Qualiter statuta in iudiciū deducātur, vide gl. in l. j. C. quæ sit lōg. cōsue. & Iac. Butr. in l. fi. eo. ti. vide Bar. in l. j. C. de cōd. ex lege.

i Poma. ¶ Instrumenta. Vide Alex. cons. 70 4. vol. & in l. j. ff. de leg. 1.

K ¶ Certa actio. Quæ actio detur ex statuto, adde Bar. in l. j. j̄. de publi. iudi. & quod no. Bar. in l. de quibus. circa fin. j̄. de legi. & in l. j. in prin. j̄. ad l. Fal.

l Paris. ¶ Iure cōmuni. Vide Cō. cōs. 54. Facit quod no. Bal. in c. 1. quo tépo. miles. vbi dicit quòd l. fi. C. in quib. cau. in integ. rest. nō est necessaria, hēt locū etiam hodie in præscriptione statutaria, si talis præscriptio ē inducta loco prescrip. quæ erat olim. de iure communi ante illam legem. & ibi vide Bart.

a ret ꝓductum, ageret actione ex illo ꝑctu.ᵃ Si induceret ius succedendi, ageret petitione hæreditatis. Si induceret dñium, ageret rei vēdicatione. Sicut dicimus in iureiu. ꝟ. de iureiu. l. si duo patroni. §. si qs iurauerit. Aut statutū disponit difformiter, ita ꝙ ñ cadit in aliqd ius formatū, vñ possit oriri actio de iure cōi, tunc agetͬ ꝯdictione
b ex illa leg. municipali,ᵇ vt ꝟ. de ꝯd. ex le. l. j. Scđo casu, qñ inducit ius excipiēdi, & tunc aut rescindit ius actoris ipso iure, tunc sufficit solum statutū qñcunq; oñdere: nec. n. est necesse, ꝙ petat à iudice ꝙ rescindat illud qđ ius rescindit vt ꝟ. de ꝯd. insti. l. q sub ꝯdi. §. fi. Aut tribuit ius excipiēdi, seu excusandi, & tūc dēt ꝓponi exceptio, seu excusatio īntra tpa debita, vt C. sen. rescin. ñ pos. l. pem-
67 ptorias. & ꝟ. de exc. tu. l. scire oportet. & C. de app. l. ciues. ¶ † Cir-
c ca fm, ᶜ vtrum statuta dēant ꝓduci sicut alia instra ᵈ dic, aut litigo in vna ciuitate, & volo fundare intētionē meā ex statuto alterius ciuitatis, aut ex statuto eiusdem. Primo casu, debeo illud ꝓduce-
d re, ᵈ & allegare iudici. Rō, qa illud ꝑt probabiliter ignorare, vt ex̃, de ꝯsti. c. j. lib. 6. Pro hoc C. si ꝯ ius, vel vtil. pub. l. ꝑscriptiōe, vbi qs allegabat Principi ius ꝯsuetudinariū suæ ciuitatis, vt ibi no. & ibi dixi in fi. Scđo casu, aut sunt statuta publicè nota, ī vol. statutorū
e inserta, & illa ñ oportet ꝓduci, ᵉ arg. ꝟ. ad Turpil. l. j. §. nā si qdē ita ꝓnūciauerit, & ꝑ gl. ꝟ. de ꝯfes. l. 2. q dicit ꝙ positioni iuris ñ est rñdēdū. Nec. n. ꝑt iudex eā ꝓbabiliter ignorare. Aut sunt statuta nō
f sic publicè nota, ᶠ qa sunt reformationes factæ à prioribus vel anti
g qs, ñ insertæ ī vol. statutorū, ᵍ & illæ debēt ꝓduci, cū qs possit ipas
h ꝓbabiliter ignorare, sicut dicimus in ꝯsuetudineʰ q dēt ꝓbari iu-
68 dici. vt C. q sit lō. ꝯsue. l. j. ¶ † Quid đ statutis antiqs correctis? Dic aut allegātͬ ad decisionē eorū, q post correctionē factam emerse
i rūt, & ñ licet, & est pena falsi, vt C. de nou. Co. ꝯfir. l. j. §. hūc igitͬ, & §. falsi criminis. Aut ad decisionē eorū, q ante correctionem emerserūt, & tunc licet, vt in authē. de nup. §. duo igitͬ. & in auth. vt cū
69 de appel. cog. in prin. ¶ † Quæro, qd si ᵏ in aliqua ciuitate ꝓducitͬ
k aliqua particula statuti alterius ciuitatis, an sufficiens sit ꝓductio? Credo qđ ñ, vt ꝟ. ti. 2. l. inciuile. quia posset esse quædā alia ꝑticula, quæ illā determinaret. ñ obstat ꝙ ꝓducitur ꝑticula testamēti, vel alterius instrī, vt ꝟ. de eden. l. argentarius. §. edi. & quod no. per Cy. C. de præci. impe. off. l. fi. quia instra priuata nō possumus sic hr̃e, nisi quatenus ad nos ꝑtinent, vt l. si quis ex argentarijs, §. ꝑtinere.
* ꝟ. de eden. sed statuta quilibet potest habere. Nec ob. ꝟ. ad l. Aquil. l. 2. & omnes decretales, quæ dicuntur decisiones, quia illud facit legislator, in quo cessat omnis suspicio.

ADDITIONES.

a ¶ Contractu. Et vide Bald. in l. ex placito. in 10. q. C. de rer. permu. & Bart. in l. 1. de cond. ex leg.
b ¶ Municipali. Vide Bar. in d. §. si qs iurauerit. & facit qđ no. in l. Arriani. C. de hær. licet Bar. in l. j. in prin. ad l. Fal. ꝟ. vr̃ velle, ꝙ sp dētͬ cōdictio ex statuto in illa q. an statutum disponēs id, qđ ius cōe & Bar. in l. de quib. circa fi. ꝟ. titu. 2.
c Pom. ¶ Circa fm. Vide Fel. ī c. j. de re iud. & Card. cōs. 71. ī fi. 3. dub. & cōs. seq.
d ¶ Producere. Adde qđ no. Bar. in l. ꝙ Nerua. ꝟ. deposi. & qđ no. Pet. de Anc. in cle. 1. de re. eccle. nō alie. & not. Mod. in l. si expssim, de appella. in intellectu l. cū prolatis. ꝟ. de re iudi. & adde Bal. in l. 1. in prin. C. vt quæ desunt aduo. par. Paris. ¶ Limita, nisi contineat idem quòd ius commune. Vide Fel. in c. pastoralis in prin. & in c. contingit. in prin. extra de fide instrumen.
e ¶ Produci. Adde Abb. in c. pastoralis. de fide instr. vbi bonus tex. & cum Bart. transit Paul. de Cast. in d. l. cum prolatis. de re iud. & ibi Ang. & Imol.
f ¶ Not. Adde Bald. in l. leges sacratissimæ. C. de leg. & Bald. in auth. omnes peregrini. C. commu. de suc.
g ¶ Volumine statutorum. Secus si essent registratę in volumine, per id quod not. Bal. in auth. habita. in fi. C. ne fi. pro pa. & differentiam inter statutum & reformationem, vide per Bal. in l. 1. ad fi. ff. de proba.
h ¶ In consuetudine. Vide Bar. in l. ornamentorū. de aur. & argen. leg. & omnino. Iac. But. in l. fi. C. q sit long. consue. & qđ dixi in auth. iubemus. C. de iud.
i ¶ Pęna falsi. Allegare statuta correcta, aliquando est pęna falsi. Adde Bar. ī l. fin. ꝟ. de fal. Paris. ¶ Vide Feli. in c. 1. in ver. fallit secundo. de constit.
k Bar. ¶ Quæro qđ si. Pōdera qa Bar. hoc casu vr̃ ęqparatͬ statuta priuilegiata, & rescripta, in rub. de oper. no. nun. hic non dicit contra idē ibi in l. in ciuile. Pom. ¶ Quæro qđ si. Vide Fel. in c. 1. de probat. Aduerte, qa inq̃tum Bart. hic loquitur in instrumento, quod tenet contrarium, ꝙ hic in rub. ꝟ. de nou. ope. nun. & latè ibi do. Alex. ver. cogitaui concordare. tamen verba Bar. hic non patiuntur istam distinctionem, si rectè inspicias.
* ¶ Pro intellectu l. 2. ad l. Aquil.

LEX X.

Iustitia. Hic incipit tractatus de iust. & iure, & qd sit, & qualr sit bipartita. dr̃ hic, ꝙ iustitia est ꝯstās, &c. Contrà de eo ꝙ legitͬ in corpore, de ñ eligē. §. hoc āt. col. j. & alibi scriptū est, Iustus septies in die peccat. Huius timore gl. intelligit hoc, de diuina iustitia. Opp. ꝯ hoc, & vr̃ qđ fuerit īiustus, qa tñ fuit datū veniēti in sero, quātū venienti in mane. Sol. illud misticè vr̃ & figuratiuè. Tamen bene potest dici, ꝙ diffinitio, prout cadere potest in hoīe, quod non sit cōstās, sed inquātū est poſe, vt ꝟ. de ędil. edic. l. si quid venditor. Ad idem ꝙ hr̃ in corpore, quomodo oporteat epis. §. 1. Vel potest dici, ꝙ hic loqtur de iustitia prout est certa iustitia. & sic loquitur in auth. vt omnes obed. iud. prouin. in princ.

LEX XI.

a *Fieri quod debet inspicitur, licet factum sit contrarium.*

2 *Sententia lata contra ius legis vel partis, quando valeat, vel non.*
Decretum iudicis interpositum per dolum aduersarij, non valet ipso iure.
Sententia lata per imperitiā tenet, nec rescinditur per restitutionē in integrū.
3 *Iudex ꝑt de cōsensu partiū iudicare alibi, q̃ ī loco maiorū, etiā extra territoriū.*

Ius pluribus. Ius qñq; ponitur ꝓ eo, qđ est ars boni, & æqui, qñq; ꝓ loco, qñq; ꝓ ꝯsanguinitate. h. d. ista lex vsq; ad fin. in qua no. tex. ibi, nec minus &c. Et ibi, ꝑtor. &c. & ibi.
1 salua maiestate, &c. Itē no. † ꝙ inspicitͬ ᵃ qđ fieri dēat, licet sit factū
a ꝯriū. No. gl. q incipit, qđ sp est bonū: cōtrà, dicit tolerari vsurpatio
b nes, cū alr̃ nō possint fere ꝓbari dñia. Op.ᵇ dr̃ hic, ꝙ dr̃ reddi ius, li
c cet iudex iniquè ꝓnūciet.ᶜ Cōtra hoc vr̃ l. Titiæ. de ꝯdi. & dem. Sol. dicit gl. ꝙ hic dēt exponi, iniquè, ñ qđ iudex ꝓnūciauerit ꝯ iᵉ scriptū, sed ꝯ bonā æquitatē. Op. ꝯ hoc. Nā gl. vult ꝯcludere, ꝙ ñ ꝯ ius scriptū sit ꝓnūciatū, ñ valet. Cōtra de l. 2. C. qñ prouoc. nō est neces. Solᵒ dicit gl. aut pronūciatͬ ꝯ ius legis, aut ꝯ ius partis. Primo casu, sñia nō valet, si est expssus error in ea. Scđo valet vt notat gl. in ꝯrio. Opponitͬ ꝯ hoc: & vr̃, ꝙ vbi nō est pronūciatū ꝯ ius legis sed partis, ꝙ sñia ipso iure ñ teneat. vt C. qñ prouo. ñ est neces. l. venales. Solᵒ ibi iudex fuit corruptus pecunia, hic alio mō.
d Op. ad hoc ᵈ de l. si ꝑtor. §. Marcellus. de iudi. & de re iudic. l. diuus. Sol. ibi fuit corruptus iudex dolo aduersarij, vñ sñia nō est nulla, sed rescinditͬ ꝑ restōnē in integ. Et hæc est rña. Vñ hētis ꝯcludere,
2 † ꝙ qñq; iudex pronūciat ꝯ ius legis, & tūc aut exprimitͬ error in sñia, aut nō, Et dic vt l. 2. C. qñ prouocare nō est necesse. ꝑ glo. &
e Doc. Qñq; pronūciatᵉ ꝯ ius partis, & tūc ꝯtingit aliqñ ꝙ est corruptus pecunia, & hoc casu nō valet sñia ipso iure. d. l. venales. Qñque est corruptus ꝑcibus, vel gratia, & hoc casu valet sñia, sed rescinditͬ ꝑ restōnem in integ. ꝟ. ad Trebel. l. seruo inuito. §. cū ꝑtor. Qñq; iudex pronunciauit ꝑ dolum aduersarij, qa fuit forte deceptus falsis allegationib. & tunc sñia tenet; sed rescinditͬ ꝑ restōnē, & sic loqtͬ. d. l. si ꝑtor. §. Marcellus. & d. l. diuus. Sed aduerte, qa hoc est verū in casibus, vbi ferͬ sñia diffinitiua. Sed vbi deberet interponi decretum iudicis, & esset iudici obreptū ꝑ dolū aduersarij, ñ valet ipso iure, vt C. de ꝑd. mi. l. & si ꝑses. Nō ob. Insti. q ma. ñ pos. §. semel. quia ibi non est falsa cā, sed iniusta, vt ibi no. & de fideic. lib. l. cum vero. §. hoc Senatus. Qñque iudicat ꝑ imperitiam, vt qa non bene nouit negotium, & tunc sententia tenet, nec rescinditͬ ꝑ restōnem in integ. sed ꝑt hr̃i remedium ꝑ appel. vt ꝟ. de appe. ꝑ totum. & ꝟ. de eui. l. si ꝑ imprudentiam. Iudex tñ facit litem suam, vt ꝟ. de iud. l. si filius. & de var. & ex̃or. cog. l. si iudex. Et sic intelligo dictum §. cum ꝑtor. & qđ not. ꝟ. de acqui. hær. l. si is ad quē. in vlt. gl. licet ibi alr̃ habeatur per Dy. sed ꝙ hic dico, magis placet.
3 ¶ † Quærit hic Guli.ᶠ dum dicit, ꝙ dēt iudicare in loco maiorum,
f pone ꝙ partes ꝯcordāt, ᵍ qđ iudicet alibi, vtrum valeat sñia. Et vr̃
g ꝙ ñ, vt hic. In ꝯrium facit. ꝟ. de arbi. l. si cum dies. §. si arbiter. Et hāc vltimā tenet ipse hic. Nam sicut partes ꝑnt ꝯcordare de tpe, vt C.
h qñ prouo. nō est neces. l. cum ñ eo die. ita ꝑnt ꝯcordare partesʰ de loco. arg. de tpe ad locum. ꝟ. si cer. pet. l. vinū. Et hoc verū ē, si locᵒ ille est intra territoriū suū. Sed qd si ꝯcordāt partes qd pronūciet in alieno territorio, vtrū possit fieri? vr̃ qđ nō quasi ex territoriū suum, &c. vt l. fi. de iurisd. om. iu. In ꝯrium vr̃, ꝙ ꝑp ꝯsensum partiū hoc possit. arg. legum allegatarum in ꝑcedē. q. Pet. tenet ꝙ possit fieri, nisi prohibeatͬ à iudice alterius territorij. Allegat l. q̃ro, ꝟ. de
i sol. De quo vide no. per Cyn. in l. si qui ex ꝯsensu. de epis. aud. ⁱ & dicam in l. j. de iudic. in gl. & qđ not. in c. P. & G. ex̃, de offi. deleg. alias in c. nouit, ex̃, de offic. delegat. per Bernardum, & Innocen.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Quod inspicitur. Vide Præpositum. in c. omnes leges. 1. dist.
b Poma. ¶ Oppo. Limita vt per Alex. cons. 79. in 2. vol.
c ¶ Pronūciet. Sed qd de le. dolo facta, vtrū teneat? Dic ꝙ sic. Probatͬ in l. j. §. j. iūcta l. 2. & vtrobiq; not. ꝟ. ꝙ quisq; iur. vr̃ tñ quòd possit vti exceptione doli, per tex. not. in l. j. in fi. de do. except. Vide quę not. Bar. in l. omnes populi. in fi. primæ q. principalis, & per eundem Bar. in l. fi. in fi. princ. de appel. reci.
d And. Barb. ¶ Op. ad hoc. Adde Lud. Ro. in l. si is ad quē ꝟ. de acq. hær. vbi plenè allegat. Ang. in d. §. Marcellus. & not. illud quod hic dicit Bal. ꝙ si iudex iudicauit fm vnā opi. demū supuenit dispō declarās illā opi. fore falsam, qđ sñia nō dr̃ falsa. c. fi. de cōst. in 6. in nouel. quod bene no. Et limita hoc, vbi statutū diceret, quòd nō poterit opponi de incōpetētia. gl. in c. fi. ꝟ. de seq. pos. & fru.
e Poma. ¶ Qñq; pronūciat. Limita stā l. venales, vt per Arch. c. qui rectè. 11. q. 3.
* ¶ Pro intellectu §. semel. Insti. qui. ma.
f Pom. ¶ Quærit hic Gul. Adde an iudex possit iudicare in alio loco, q̃ in loco maiorū. tex. c. cū eps. de off. ord. lib. 6. Card. Flo. cons. 2. posito sub tit. de offi. vica. inci. an sit vicarius. & qđ si partes cōcordāt. Ale. in l. fi. ꝟ. de iur. om. iud. Paris. ¶ In quo loco aūt debeāt sedere arbitri electi in locū iudicis recusati, vide Bal. in c. 1. circa fi. de prohi. feu. ali. per Fed. Quid autem in delegato, & arbitris, vide hic per Ias. post alios, sed contra conclu. quā ipsi faciunt, quòd delegatus possit sibi eligere locum, vide tex. expressum in l. si locus. ꝟ. de iud. & ibi gl. ponit ibi Paul. de Cast. & Bal. quia Paul. de Cast. videtur intelligere illum tex. contra communem conclu. de qua hic.
g ¶ Partes concordant. An iudex possit iudicare alibi quàm in loco maiorum consensu partium ad hoc no. vide Bar. in l. j. C. de sen. ex bre. reci. & in l. si vt proponis. la 2. C. quomodo & quando iudex, & quod dixi in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. ꝟ. de no. oper. nunc, & in c. cum episcopus. de offi. ord. lib. 6. Et vide quòd no. Spec. in tit. de rescr. præsen. §. fin.

h Paris.¶Concordare partes.Adde quod est tex.in l.2.§.sed si iudex.ῑ.de iudi.
i ¶De epis.aud.Bal.indistincte in l.si qui ex consensu.C.de episc.aud. tenet ꝙ
non possit.Et de ista materia vide aliquid per Bal.hic.

De leg.& senatuscons.& long.consuet. Rub.

LEX I.

1 *Mulieres non debent vocari ad statuta facienda.& nu.6.*
2 *Ignorantia quæ puniri debeat.*
3 *In maleficiis lata culpa dolo nõ æquiparatur.Et quõ quis ob culpam puniatur.*
4 *Pœna quando venit applicanda,fisco,dicitur criminaliter agi.*
5 *Reformationibus in fiendis propositio debet ab vno fieri,& interrogare an placeat aliis.*
7 *Consuetudo non inducitur vsu mulierum.*

1 Lex est commune. †Not.tex.ibi, virorũ.
quia mulieres nõ pñt
adeẽ ad facienda statuta.quod tene menti.De ignorã-
† tia † de qua hic dicit,†scias ꝙ quædam est, quæ habet
2 culpã in se,& de hac loquitur hic.Quædam est, q̃ non habet cul
pã in se,& tunc nõ est punienda,vt ῑ.de pę.l.respiciendũ. §.fi. Cõ
tra hoc est ῑ.ad l.Cor.de sica.l.in lege Cornelia. Sol. ibi loquitur
3 de lata culpa,† q̃ veniet punienda,ñ tñ hoc casu punitur, vt dol⁹
quia in maleficiis nõ æquiparatur dolo,vt not.ibi,& l.ĩ actionib.
de in litẽ iur.Contra hoc est l.qcqd calore.ῑ.de reg.iur. Pro quo-
rum sol.dic ꝙ qñque aliqs delinqt ex casu,qñq; ex culpa,qñque
ex dolo.Primo casu aut culpa præcedit casum,aut non.Primo ca
su delinquens teneť,arg.l.fluminũ,§.hæc stip l'o.ῑ.de dã.infe.& ῑ.
de act.& obli.l.j.§.is quoq;.Si verò culpa nõ præcedit casum, tũc
a delinquens nõ tenetur,a vt l.2.§.si eo tempore.ῑ.de admi.re.ad ci
ui. pti.De hoc mẽbro dic vt solet notari ῑ.ad l. Aqui.l.itẽ Mela.in
prin.Verum est,ꝙ Decretistæ dñt,qđ aut delinquens dabat cãm
rei licitæ,aut illicitæ.Et de hoc no.in c.sciscitata.ex̃,de rest. in in-
tegr.Et vř eorũ opi.approbari.ῑ.ad l.Aql.l.scientiã.§.q cũ al'r. In
scđo casu principali,aut est culpa lata,& puniť, non tñ ita acriter
vt ex dolo,vt ῑ.ad l.Corn. de sica.l.in lege.Aut est culpa leuis , &
mitius punitur,vt l.quicqd calore.ῑ.de regu.iur.Aut leuissima, &
tunc etiã minus,vt d.§.qui cũ al'r.In tertio mẽbro principali,aut
stat in finibus cogitationis,aut puenit ad actũ.De quo plenè per
gl.& Cy.C.de epis.& cler.l.si qs nõ dicã rapere.& C.ad l.Iuli.de vi
b pub.l.si qs ad se fundũ.Et iõ vide ꝙ no.ĩ d.l.si qs nõ dicã rapere. b
4 Et not.hic gl.† q̃ incip.hæc descriptio quatuor, qũo culpa venit
punienda ad mensam,al's bursam fisci,& sic criminaliter.Nã cri-
minal'r dř agi qñcunq; pęna venit fisco applicãda,vt in l.si qua.
C.de epis.& cle.& l.3.ῑ.de sepul.vio.Et sic hẽs,ꝙ delictum quacũ-
que culpa cõmissum,venit crĩal'r puniendũ.Nã hic dicit ignorã-
c ter,c & sic cõmissum culpa leuissima,& tñ hic punitur. Et gl.alle.
l.quæ de criminali accusatione loquiť.De hac q.no.Cy.in l.si qs
nõ dicam rapere.& ibi per Doc.C.de epis.& cle.& gl.in l.fi.de pri
ua.deli.& in l.q ædes.ῑ.de incen.rui.nau.& l j.§.diuus.ῑ.ad l. Cor.
5 de sica.& ῑ.de religios.l.ossa.in fi.†Itẽ not.p reformationibus d
d & cõstõnib.q̃ quotidie fiunt,ꝙ vnus pponit in ɔsilio, & interro
gat an placeat aliis hæc reformatio,& ita postea constituiť & re
formať, put placet ɔsilio,& sic interrogať à ptãte, vel alio ɔsilia-
rio.Et vide quod not.in l.pen.ῑ.qđ qsq; iur.& l.nulli.eod.tit.qũo
6 dẽt fieri cũ authoritate superioris.†Vltimò induco in arg. e hoc
e verbũ,virorũ,ꝙ mulieres nõ pñt esse đ cõsilio,vñ ĩ cõdẽdis legi
f bus,vel senatuscõsultis,vel ɔstõnibus,mulieres nõ debent inter-
7 uenire,vt s̃.dixi.Et est arg.f †qđ vsus mulierũ ñ inducat consue
g tudinẽ,q lex & cõsuetudo g æquipollẽt,l.de qb⁹.ῑ.e.

ADDITIONES.

† Claud.¶De ignorantia.Vide Pan.in c.2.de consti.in ver.sed declara.&c.
a Non teneť.Adde ꝙ bal.in c.j.quib.mod.feu.amit.dixit,ꝙ vbi scia est de forma,seu diffõne delicti (quia oĩs diffinitio est formalis) ibi ignorãtia nõ puniť,nisi cadat in dolo psumpto.C.de fal.l.nec exéplũ.& C.de his qb.vt indi.l.fi.iõ dicit lex,qđ mitius agiť in dolo psumpto,q̃ in dolo vero,in pęnis corporalib.ῑ.de sica.l.in l.Cor.& dicit Inn.ꝙ mitius agitur contra eum qui punitur ex præsumptione.Adde quód dixi post Bart. in l.Item apud Labeo.§.si quis virgines.de iniur.Et an scientia in delictis sit de essentia delicti,an verò sit qualitas,vide Bal.in l.j.C.qui accu.non poss.
b Poma.¶Rapere.Vide Fel.in c.2.de constitutionibus.
c ¶Ignoranter.Vide Bal.in l.quicunq;.C.de ser.fug.Et qñ ignorantia releuet eum,vide gl.aureã in l.ex maleficiis.§.longe minus.de act.& obli.quã allegat Bal.in l.j.qui accu.& per bart.in l.respiciendum.§.delinquunt.ῑ.de pœ.
d ¶Reformationibus.Adde bal.in l.2.C.de probat.& vide in l.omnes populi.& quæ ibi dixi,s̃.de iustit.& iur.
e ¶Induco in argu.Vide Imo.in l.2.§.fi.de verb.obl.& quid in comitissa vide Ang.hic.adde etiam post Ias.quod Ang.cons.191.voluit quòd licet sit lubricum consilium mulierum,quod tamen statuto prohibente rem alienari sine consensu consanguineorum,vel proximorum,quod consensus mulieris maioris 14.annis,poterit requiri.Et inquãtum idem concludit,ꝙ in maleficiis dolus est ponderandus,adde Bal.consi.318.2.lib,Ang.consi.32.
f Poma.¶Et est arg.Vide tex.in l.item veniunt.§.pridie.ff.de peti.hære.& in l.j.& ibi per Doc.ff.ad l.fal.Bar.in l.2.C.de probat.
g Poma.¶Lex & consuetudo.Vide Præpositum in c.frustra.8.dist,& vide ꝙ dicit Fed.consi.65.Pan.consi.53.in 2.vol.Fel.in c.quoniam.de testi.

LEX III.

1 *Raro fieri dicitur,quod fit bis.*
2 *Lazarus resuscitatus,an recuperabit eius bona.*

Iura. Lex ista cũ duabus seq. quas secũ cõtinuat,dicit in sum
ma, ꝙ lex dẽt ɔstitui de his quæ sæpe,& nõ raro contin-
gũt.Casus põt sic poni.Quærit scholaris studiosus à Iure consul-
to,Dñe,bene vidi đscriptionẽ legis in Latino,& in Græco,sed di
catis mihi,de quibus rebus debẽt leges cõstitui?Iuriscõsultus rñ-
dit,ꝙ debẽt leges ɔstitui de his q̃ sæpe accidunt,nõ de his q̃ raro.
Nã de his quæ semel accidunt,ɔtẽnunt legislatores , vel autores.
Hicq; Græcum exponit gl.duo. mod.sed secunda expositio me-
lior est,Non ɔstituũtur.i.ɔstitui nõ debẽt.Contẽnũt.i. despiciũt.
1 ita ꝙ super eis iura nõ ɔduntť.† Nota rarũ dici,ꝙ bis fit. Et sic col
a ligebat hic Iac.But.ɔ̃ a eos q dicunt,ex bino actu ɔsuetudinẽ in-
duci,cum ex frequẽtibus inducať,C.q̃ sit lon.ɔsue.l.j. De quo di-
cemus ῑ.eo.in l.de quib.Mõ ante oĩa,vidẽda sunt exẽpla harũ le-
gum.Et qdẽ glo.ponit tria exẽpla.Primũ est de Lazaro, vtrum re
suscitatus à mortuis,ab hřdibus q suã adierũt hřditatẽ, possit au-
ferre bona?Et dicit qđ sup hoc nõ est lex,subaudi,nec est cõden-
da.s.de hoc,qa est ɔ̃ nãm,vt ῑ.videbimus. Secundũ exemplũ est ĩ
lege iam cõdita,vt ĩ auth.vt sine phi.mat.debi.& credi.§. quia ve
ro.dicitur ꝙ pp bonas fœminas seruantes iuramentũ de nõ per-
ueniendo ad secun.nup.nõ debuit lex noua fieri,qa paucæ sunt,
sed pp malas fœminas deierantes.q̃ sunt multæ.Vnde quia non
solet euenire frequenter,& de facilĳ puaricať,merito illud, quod
pbet cãm puaricandi.mutať,vt ibi.Et sic per raro contingens, &
sæpe eueniens,receditur à iure antiquo.Et no.p legẽ, ꝙ mulieres
tutelã suscipiẽtes.ñ pstant iuřm.Tertium exemplum sumitur ex
l.iusto.in prin.ῑ.de vsuc.Sed certe ibi vř,ꝙ vtrunq; casum conti-
neat.Nã in casu frequẽti,s.de libero hoĩe possesso pro seruo, sta
tuit ꝙ acquirať p eũ.In casu de libero hoĩe pro filio arrogato, sta
tuit ꝙ non acquirať,& sic non ĩ frequẽti casu.sed in vtroque ait
lex dñt quidã ꝙ in frequẽti casu, statuit p affirmatiuã, in casu ra-
ro statuit per negatiuam.Alĳ dñt,ꝙ licet ibi vtrunque casum cõ
tineat,tñ in casu,qui sæpe contingit,statutum est ius nouum.s.vt
per liberum hoĩem arrogatũ vt filiũ non quærať,quia raro con-
tingit.Vel põt dici,ꝙ vtrunq; casum nõ cõprehendit.Nã in casu
raro contingenti,statuit qñq; qđ bonũ. & æquũ suadet, vt C.de
cõsul.l.vlt.lib. 12.Item & de raro cõtingẽtibus fiunt iura, vt de fi
lio mulieris sexagenariæ,vt C.de leg.hær.l.si maior, & de mulie-
re q̃ parit tres,vel plures filios,vt ῑ.si pars hær.pe.l.antiqui.& ῑ.de
sol.l př.& in casu de insula,Insti.de rer.diui.§.insula.lon. gl. dicit,
ꝙ non cõstituunť iura de raro contingẽtibus regl'r.sed qñcun-
que sic , vt in casib.pdictis. Tu verò plenius dicas,ꝙ quædã sunt
facta quæ sæpe tm̃,& nõ raro accidunt,quædam sunt q̃ aliqñ sæ-
pe,aliqñ raro contingunt.In factis q̃ tm̃ raro contingunt, refert,
aut ñ pñt euenire fm nãm,vt ĩ Lazaro,q surrexit miraculosè, &
tunc nõ debet fieri lex.Aut pñt nãl'r euenire , sed raro,& tunc ñ
fit sup his lex noua,sed lex vetus sup aliis facta seruatur,vt sic illa
nãliter,licet raro contingentia,regulenť fm iura cõia.Et sic intel
liguntur pdicta iura.C.de leg.hær.l.si maior. & si pars hære. pe.l.
antiqui.cũ si.& d.§.insula.Aut euenire pñt accidentaliter,& tunc
licet raro contingant,statuiť lex sup eis,vt d.l.iusto, & d.l.vlt. Se-
cundo casu qñ loquimur in his q̃ sæpe & raro accidũt circa idẽ,
tunc lex fit sup sæpe contingẽtibus,ñ super his quæ raro sunt, vt
d.auth.vt sine phi.ma.debi.& credi.§.quia vero.†His intellectis
reuertamur ad exemplũ de Lazaro. Pone ꝙ Lazarus habuit bo-
2 na,quæ hřdes sui hřditario noĩe possidebant,nunqd postea resu
scitatus recuperabit ea?Gl.dicit ꝙ sic probat primò, quia non vř
mortuus,qui tã cito surrexit,sic non vř diuertisse vxor,quæ cito
reuertitur,vt ῑ. de diuor.l.3. quia ñ vř versum,quod ñ durat ver-
sum,vt ῑ.de in rẽ ver.l.si pro patre.§.versum.Cum ergo ñ videať
decessisse,recuperabit bona sua,tanq̃ idem ipse hõ,cũ viuus non
possit hře hřditatẽ:vt ῑ.de hær.ven.l.j.Secũdò probat sic. Posito
qđ Lazarus resurgens à mortuis,ñ sit idẽ homo,tñ admittitur vt
posthumus,quia posthumus rũpit testñ,vt ῑ.de iniust.test.l.3. &
Insti.de exhær.lib.§.j.Ergo multo fortius,ille qui mortuus est, si
resurgat.Et p illa arg.determinat gl.& etiã Odof.ꝙ bona recupe
ret.Sed in ɔtrarium vř,ꝙ ñ sit idem homo.sed ali⁹.Et hoc probať
sic,Seruit⁹ ɔparať morti,vt ῑ.đ reg.iur.l.seruitutẽ. Sed lex dicit,ꝙ
manumissus est alius,vt ῑ.de adim.leg.l.si seru⁹.§.fi.Et pro hoc ῑ.
de statu.homi.l.hõ lib.& Insti.de ca.di.§.fi.& ῑ.de ver.ob.l. ĩter sti
pulãtẽ.§.sacram.circa fi.cũ simi.ergo si est aĩus hõ ñ admittiť vt
ipse idẽ,& p hoc tolliť primũ arg.gl.Itẽ ñ põt admitti tãq̃ posthu
mus,qa posthumus tũc admittiť,qñ est cõceptus ante mortẽ de
functi,vt ῑ.de iniust,testa.l.si qs filio exhæredato.§.j. sed Lazarus
vř esse posthumus post mortẽ conceptus,ergo arg.fm gl.nõ va-
let.Restat ergo, ꝙ hæres eius non debet priuari hæreditate, quã
legitimè acqsiuit,quia qui semel est heres,&c.vt ῑ.de hære.insti.
l.ei qui soluendo.non est aliquo casu.Et de hoc dic,vt hic per do
mi.Cy.in lect.quem omnino vide.

ADDITIO.

a Poma.¶Contra.Vide Alex.in l.si constante.§.fi.ff.sol.mat.

LEX V.

a **Nam ad ea.** a Oppo. de l. antiqui. ꝭ. si pars hær. pe. Sol. verum est, ꝙ iura nõ cõstituunt de omnib. casibus, qñq; tñ de aliquibus ꝯstituunt, vt in ꝓrio Gul. de Cu. reprehẽdit gl. q̃ dicit, ꝙ Lazarus possit rũpere testm̃; quia regula est, ꝙ posthumus natus, & cõceptus post mortẽ testatoris, nõ rumpit testamẽtũ, vt ꝭ. de iniusto rup. l. si qs filio exhrdato. §. 2. Vos teneatis opi. gl. Et rõ est, qa sicut mors priuauit eũ istis bonis, ita restitutio p Deũ facta operat, ꝙ videant sibi bona restituta. qa si hoc est in restitutiõe Principis, multo magis in restõne Dei, vt C. de sen. pas. l. fi. & restõ Principis hoc facit. Gl. pro casu huius l. ponit multa alia exempla. Nã pp bonas fœminas, nõ dẽt fieri lex, quia raræ sunt. Itẽ pp legẽ scriptã, vt in authẽ. vt sine prohi. ma. debi. §. quia vero. Et pone vt dixi in casu. Circa id quid dixi s. de Lazaro, quærit hic prædictus Gul. qd de vxore Lazari, b nunqd eã recuperet?
b Et vr̃ ꝙ sic, p eãdẽ rõnẽ. In ꝯriũ vr̃ ꝙ mrimoniũ sit solutum morte. Quid dicemus? Dic ꝙ vltima pars est vera, vt est tex. ꝭ. de cap. l. cũ duæ. ibi, non vt pr̃, &c. Iõ vide d. l. cum duæ. q̃ hoc clare dicit. Sed qd de filiis, nũquid eos recuperet? Et dic ꝙ de hoc nullum est dubiũ, qa est tex. in d. l. cũ duæ. & hoc sentit hic Gul. de Cu. q̃ hoc tetigit, & alleg. dict. l. cum duæ. quæ optimè ad hoc facit. & ideo non curo alia dicere extra eum, quare dic quòd ipse hic not.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Nã ad ea. Regulã huius l. limita, vt p Bar. in l. si maior, C. de legi. hær.
b ¶ Vxore Lazari. An Lazarus potuerit recuperare vxorem, & bona? adde gl. & Doct. in l. seruus effectus. de act. & obl. & Bal. in l. j circa fi. C. de sacros. eccle. & gl. & Doc. in l. ea q̃ raro. de reg. iur. Sed Ang. in l. si marito. in princ. sol. mat. dixit, ꝙ vr̃ qđ cũ fuerit sola vita restituta, nõ vr̃ ꝙ recuperauerit bona. arg. eorũ, q̃ scripsi post bart. in l. fi. C. de sen. pas. Sed Io. de Imo. ibi transit cũ cõi opi. ꝙ recuperet bona. Vide omnino p bar. in l. j. C. de sacr. eccl. per Doc in c. fraternitatis. de fri. & male. & plura hic Ang. Et de omnib. ẽ gl. no. 22. q. 7. licite. Adde an Lazarus recuperauerit vxorẽ, & bona, Bal. cons. 213. 2. lib.

LEX VI.

1 *Aduocatus torquẽdi nõ debet interesse eius torturæ, nec quãdo interrogatur.*

Legis virtus. Not. hic q̃ sint legis virtutes, exempla ponuntur in gl Opp. ad hanc l. & vr̃ qđ etiam sit alia virtus legis, nã lex qñq; cõsulit, vt ꝭ. de rei vendi. l. is qui. & l. age. C. de transac. Sol. vt in gl. Vel dic fm Cy. qđ consulere, non est virtus legis: qa lex est ꝓceptorũ collectio, & ars, vt dixi ĩ l. j. s. de iust. & iure. Op. & vr̃, ꝙ hic ꝓsupponat ꝙ nõ sunt leges, q̃ nõ ꝯtineant sub vno istorũ quatuor. Cõtrã, imò sunt multæ leges, q̃ nõ cõtinent sub aliquo istorũ quatuor. Sol. licet nõ cõtineant aliquod istorũ quatuor, cõtinẽt tñ ius æquipollens. No. vnũ ex ista glo ꝙ
1 qñ aliqs torquet, aduocatus eius dẽt esse pñs torture, vt hic. † Tu dic, & melius ꝙ aduocati nõ debẽt esse pñtes torturæ, nec interrogationi, vel executioni, licet examinari debeãt, & ideo glo. no. & melius, in corpore, de testib. §. quia vero sæpe. Et hoc modo intellige quod hic dicitur, quia gl. præallegata melius loquitur.

LEX VII.

1 *Statutum loquens de vna persona non trahitur ad aliam.*
2 *Statutum, quòd nullus vadat de nocte sine lumine, comprehendit fœminam.*

Iura. Opp. de l. neq; Dorotheũ. C. de decur. lib. 10. Sol. Lex illa fuit spãlr cõdita in eius ꝑsonam, & ideo ad alium nõ porrigetur. Op. de l. j. §. planè. ꝭ. ti. j. Sol. ibi loquit de priuilegio nõ redacto ĩ corpore iuris, & spãlr alicui cõcesso ob grãm, qđ non est ad alios, siue in ꝯñam trahendũ, vt ĩ c. qđ ob grãm. ex. de reg. iur. li. 6 Op. dr̃ hic, qđ trahet ad simili, & sic oĩs lex erit rla, qđ est falsum. Sol. oĩs rla trahit p verba affirmatiua, vel negatiua vlia. qđ nõ ꝯtingit in aliis legibus, q̃ nõ trahunt p regulas, vt ꝭ. de reg. iur.
1 l. j. & in singulis p totũ. ¶ † Quæro, dr̃ hic qđ ad similia trahitur. Et
a qd de statutis, an trahant ad aliã ꝑsonã? a Et vr̃ qđ sic, qa ea. est rõ, & idẽtitas rõnis, vt l. j. & ibi p Iac. de Are. C. q̃ sit lõg. cõsue. Gul. de Cu. ĩ ꝓœmio Digestorũ tenet qđ ĩ statutis ꝯsiderat rõ. In ꝯriũ est veritas, qđ si statutũ facit mẽtionẽ de vna ꝑsona, ñ trahat ad aliã, vt ꝭ tit. j. l. j. §. planè. Itẽ pactũ ꝑsonale non egredit ꝑsonas, vt ꝭ. de pac. l. itẽ. §. j. Idẽ in statutis, q̃ pacto æqparant, vt no. in rubr. de decre. decur. lib. 10. & no. ĩ l. j. & l. si qs ita. ꝭ. de testa. tut. & no. Cy. C.
2 de ser. fug. l. qcunq;. ¶ † Quæro qd si statutũ nõ facit mẽtionẽ de certa ꝑsona, sed de certo genere, vt si loquat in masculino, ꝙ nul
b lus de nocte vadat sine lumine, an cõprehẽdat fœminã? b & Dyn. tenet ꝙ nõ, vt ipse no. ꝭ. de ver. sig. l. j. qa esset q̃dam extensio. Tñ credo statutũ ꝓdicto modo loquens, cõprehẽdere fœminã, si eadẽ rõnis idẽtitas fuerit in fœminis, vt no. Iac. in l. j. C. q̃ sit lõ. consue. & no. ẽt Cy. in l. quicũque, de ser. fug. & in d. l. j. in antepe. q.

ADDITIONES.

a ¶ Ad aliã personã? An statutũ loquens de vna persona trahat ad aliã? vide eũ dẽ in l. oẽs popul. 5. q. Et adde qđ dicit bal. per illã gl. in l. si qs id quod. ꝭ. de iur. om. iud. quod ẽt in criminalib' ꝓcedit de simi. ad similia, p Dy. in reg. a. in arg. in 6. & qđ dixi in criminalibus, vide post barto. in l. si quis seruo. C. de fur. & adde, ꝙ põt iudex ex officio procedere de simil. ad similia, & ex officio, fm no. in l. j. C. vt quæ desunt aduoc. adeo ꝙ no. dixit Specu. in tit. de dispu. & alleg. §. post hæc. in ver. iurib. ẽt. & in ver. seq. quod si qs alleget dissimilitudinẽ. illã dẽt ꝓbare. Quod refert Lud. in l. 4. § hoc aũt iudiciũ. de dã. infe. Adde quod idẽ tenet Host. in c. 2. de transac. & Can. maximè Io. andr in c. 2. de cõst. Et nunq̃ ꝓcedit hoc arg. qñ induceret extensionẽ cõtra ius naturale, vt post Bar. scripsi in l. 2. § fi. ad Tert. & per Bar. in l. j. C. quæ sit long. consue. vbi dicit, quod si statutũ est quod de vino soluatur gabella, non extenditur ad oleum.
b ¶ Comprehendat fœminam. Adde Cy. & Bal. in l. quicunque. C. de ser. fug. Et sic, si punit delatorem armorum, vt no. bal. & Imo. in l. si constante. §. fi. solu. mat. Adde an masculinum comprehendat fœmininum. Abbat. consil. 36. 1. vo. Bal. consi. 171. 2. lib. Ang. consi. 191. & Bal. consi. 312. 4. lib. Pet. de Anch. cons. 111. Ang. cons. 67. & 287. Alex. consi. 24. 3. lib.

LEX VIII.

1 *Populus Romanus potest potestatẽ Imperatoris reuocare, & ẽt eũ degradare.*
2 *Senatores non concedunt veniam ætatis.*
3 *Statuto non potest concedi venia ætatis.*
4 *Spurius non potest per statutum legitimari.*

Non ambigitur. Op. & vr̃, ꝙ soli Principi sit licitum condere legem, vt l. fi. C. eo. titu. Ti-
a more huius a ꝯrij fuit reuocatũ in dubium, vtrũ hodie isti possint cõdere legẽ. Quidã ꝙ sic, per hanc l. nõ ob. l. fi. C. eo. qa verũ est, qđ solus Princeps põt: non tñ alius solus, sed simul. Vñ Senatores pñt cõdere legẽ, & populus Ro. idẽ poterit, cùm popu. Rom. posset Principis ptãtẽ reuocare, sed tñ hoc gl. nõ tenet, sed tenet qđ populus nõ posset hodie. Vñ Gul. hic bñ dicit, qđ est dñia ĩter legẽ, & senatusc. Nam legẽ nullus potest facere, nisi Princeps, sed
1 senatusc. possunt facere senatores. ¶ † Quæro nunqd b popu. Ro.
b possit reuocare ptãtẽ Imperatoris? c Et vr̃ qđ sic, p l. j. §. fi. de offi.
c eius cui mand. est iur. In ꝯrium vr̃ l. qđ semel. de decr. ab ord. fac. Gul. de Cu. tenet, qđ po. Ro. posset reuocare. Pro primo alle. maximè, cũ primus Imperator, cui fuit data illa ptãs, non potuit q̃rere successori. Nã creatio Imperatoris, ñ est ex successione, sed ex electione. Nã iste nõ est de casibus, in qb. q̃rit p aliũ ius, vt no. Insti. de inut. stip. §. alteri. Imò dicit plus, qđ possit eũ degradare, vt
d est gl. ĩ c. j. si de ĩuesti. d fcã ĩter do. & vas. q̃ ita alleg. hic ẽt Cy. Itẽ
e dr̃, qđ hic e æquiparat Imperatori. Quid si † corã senatorib. est ĩ-
2 petrata venia ætatis, an ipsi hoc pñt? Odofr. tenet hic, & bene, ꝙ non: qa cõcessionẽ veniæ ætatis Princeps spãliter sibi reseruauit, vt l. 2. C. de his, q̃ ven. æta. impe. Idẽ ĩ arrogatione, vt Insti. de ado.
3 §. j. ¶ † Quæro, nunqd p statutũ venia ætatis f cõcedi possit? Et te
f net ꝙ nõ, quia tũc ius municipale derogat iuri ciuili, qñ ius ciuile continet ius cõe. Sed si contineret ius spãle, puta in venia ætatis, & in arrogatione, quæ non pmittit nisi Principi, tunc secus. Et hoc ꝓbatur p arg. ab absurdo, qa alias q̃libet ciuitas posset constituere Imperatorem, & auferre qđ sibi reseruauit, qđ est valde absurdum, vt in c. 2. ex̃ de maio. & obe. & hoc est valde not. dictum.
4 vt l. deniq;. in prin. ꝭ. de min. Et faciunt ad q. nunqd † statutũ possit legitimare spurium? & ideo fuit disputata ista q. per filium Iac. But. Et vr̃ p ꝓdicta quod nõ, qa legitimatio est de his q̃ Princeps specialiter reseruauit sibi, vt princeps. & hoc ꝯcedi posset, vt not. in §. fi. in auth. quib. mod. nat. effi. sui. & in authẽ. ex complexu. C. de incest. nup. Vnde statutum hoc non posset. argu. d. c. 2. ¶ Item statutum fit per populũ siue consilium, qđ populũ repræsentat, vt not. in gl. rub. C. quæ sit lon. ꝯsuet. & ꝭ. de do. l. sed & si ex dolo. Item consiliarij æquiparantur decurionib. vt gl. rub. C. de decur. & l. 2. e. ti. Et ordo decurionum non põt restituere natalibus. l. j. C. de iure aur. ann. ergo nec consiliarij, & sic nec statutum.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Timore huius. Vide Præpositum in c. lex est 2. dist. aliquid in c. senatusconsultum. ead. dist.
b Barb. ¶ Quæro nunquid. Pro hoc vide gl. fi. in c. j. si de inuest. inter do. & vasallis ori. & tex. in l. 2. C. de ado. vide Ant. in c. trãslato. de cõsti. vide Raph. in l. digna vox. C. de leg. vbi tenet, quod populus possit hodie priuare Impera. Pom. ¶ Vide Alex. consi. 65. vol. 2.
b ¶ Imperatoris. an populus Rom. possit reuocare Imperatorẽ. vide omnino q̃ dixi post Bal. in l. 2. in fi. de requi. reis. & bar. in l. fi. C. de leg. adde quod cõsuluit bal. de quodam duce Ianuensium deposito. consi. 451. lib. 4.
d ¶ Si de inuest. Et ita alleg. gl. istã, hic Cy. q̃ est sing. fm bal. ibi sed ibi dicit, ꝙ illa gl. dicit totũ cõtrarium, quia vt patet in fi. gl. decidit, plus posse Imper. quam populum. Et illa vera fm eum, per l. barbarius. ff. de officio ꝑtor. Olim ergo poterat, hodie non potest. alleg. tex. si bene inspiciat, in l. 2. C. de adopt
e Barb. ¶ Item dr̃ quod hic. Bar. hic tenet, quod non, cuius cõtrarium apparet de facto in multis ciuitatibus. Dic ergo quod aut per modũ priuilegij, & tñ Princeps põt. Aut per modũ cõcessionis gñalis, & tñ Papa põt, ñ ob. hac doctri. Bar. vide Raph. in l. 2. C. de his, q̃ ve. æta. Bar. in l. Antiochensium. ꝭ. de priui credi. ang. in l. more. ꝭ. de acq. hær. Et l mita nisi esset statutum ciuitatis, q̃ non cognoscit superiorem, vt est gl. sing. de def. ci. §. j.
f ¶ Venia ætatis. an venia ætatis possit concedi per statutũ, adde bart. in l. oẽs populi. in 3. q. prin. & oĩno Bar. in l. 3. ꝭ. de min. in prin. sed Saly. & mod. cõtra in l. 2. C. de his q̃ ven. æta. impe. & ibi dixi p bal. in ca. cũ vicesimũ. de off. dele.
¶ In contrarium facit, quia à Deo processit, ergo hoc nõ tollit. in auth. quo modo opor. epi. in prin. Respondeo, quia per apostolicum fit confirmatio, & propter hoc fieret degradatio, seu depositio per apostolicũ. vt in c. ad apostolicæ. de re iud. lib. 6.
Poma. ¶ Limita singulariter secundum ang. in l. more. ꝭ. de iurisd. omn. iudi. nisi ista potestas esset vsurpata, quia tunc super reseruatis à Principe, potest statui. Et ange. sequunt omnes Doct. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. Sed ipsemet tenet oppositum, in l. vsucapionẽ. ꝭ. de vsucap. quod reseruata Principi, non sunt præscriptibilia.

LEX

LEX IX.

1 *Consuetudine casus dubius si fuit interpretatus, ita debet iudicari.*
2 *Interpretatio si sit varia seu dubia super aliquo negotio, quid agendum?*
3 *Quando super aliquo negotio, circa interpretationem est varietas seu dubietas quid agendum.*

a **Neque leges.** a In tex. l. sequẽtis. ibi, interpretatione, ff. Iurisconsultorum. In tex. ibi, Cōstōne. ff. Imperatoris. Opp. & vr, qđ nō sit procedẽdū de similib. ad similia. Vnde nō ob. l. nō pñt. ff. e. Sol. vt ibi dicã, & iō ɔtinua cū ista, & continua simul oẽs leges seq. ¶ Not. ex glo. l. seq. in med. vbi de
1 substi. facta filiis loquitur, † vtrū intelligatur de filiis primi matrimonij, vel alterius. Et gl. est in l. maritū, & l. ēt. in prin. ff. sol. ma. & l. sciendū. de re iud. Dic p Cy. in l. fi. C. q pot. in pig. habe. Opp.
2 de l. minimè, & l. si de interpretatione. ff. eo. Sol. † si casus dubius
b fuit per ɔsuetudinẽ interpretatus, b fm eam dẽt iudicari, al's hẽt locū l. nra. Opp. imò ad Principem dẽt recurri, vt in l. pxi. & C. e. l. cū de nouo. Sol. vna dẽt itelligi fm aliã. Nã vbi simile ñ hẽmus, dẽmus recurrere ad Principẽ. Op. de l. benignius. ff. eo. Pro cui⁹ sol. gl. hic, & in d. l. cū de nouo. distinguit, aut multū distat, aut ñ, & ista distinctio est ɔ l. fi. C. de tẽp. in integ. resti. quia ex varieta-
3 te loci, nō variatur ius. Sol. † Dic aut sup negotio nouo est varietas, seu dubietas, aut super veteri. Primo casu, recurrimus ad iudicis interpretationem, vt ff. ea. l. & iō iudex inspiciat, si cōsuetudo vnq̃ in simili casu fuit interpretata, vt ff. eo. l. minimè. Si hoc non appareat, ad Principẽ recurretur, vt hic dr siue sit de ppinquo, siue de lōginquo. Si aũt emergit dubiū super lege, tunc sequmur interpretationẽ ɔsuetudinis, vt ff. e. l. minimè. Et si de interpretatione cōsuetudinis non apparcat, tunc aut appareat vna significatio verborum & certa, aut multiplex, & incerta. Primo casu stamus significationi verborum, si ñ apparet de mẽte pdẽtis legem vt C. de legi. l. non dubium. Secundo casu, aut apparet quis sit benignior intell's, aut non. Primo casu illum sequimur, vt ff. e. l. benignius. Secundo casu, aut apparet aliquid simile habens idẽtitatem rationis, aut non. Primo casu, procedimus de similib. ad similia, vt d. l. nō pñt. Secundo casu, recurrimus ad Principẽ, vt l. humanum. & l. cum de nouo. & ibi no. C. e. Et hoc obtinet, quãdo emergũt dubietates in iudicio. Al's si esset dubietas in aliquo casu non deciso, & tractaretur de aliqua lege cōdenda, indistinctè ad Principem recurrimus, vt in corpore, de hæ. & fal. §. 1.

ADDITIONES.

a Pari. ¶ Neque leges. De hac materia, an & quando sit procedendum de similib. ad similia. vide Fel. in c. translato extra, de consti. & in c. 2. in 4. no. de spons. Dec. in d. c. transla.
¶ Item not. in l. quod vero, q in priuilegiis non proceditur de similib. ad similia, l. fi. C. qui pot. in pig. ha.
b Paris. Interpretatus. Quomodo istud, procedat q cōsuetudo interpretans sit attendenda, vide Are. in consi. 114. in ver. secunda responsio, vide etiam Abb. in c. cum dilectus. de consue. q stãdum sit intellectui dato à consuetudine, etiam si ex post appareret quod non esset bonus intellectus. Et vide doctrinam quam ipse ponit in c. ad audien. de deci. Quomodo autem fienda sit interpretatio legis & quãdo recurrendum sit ad condentem legem Pro interpretatione, & ad regulam l. minimè mutanda sunt, vide Bar. consi. 34. vol. 4.

LEX XIIII.

1 **In his.** Quæro † nunquid exceptio sit de rl'a. a Videtur q ñ,
a imò contra rl'am. vt hic, & ff. de reg. ca. l. j. & 2. & hoc
b tenet Io. contrarium tenet Plac. b quia excep. rl'am confirmat, vt in corpo. de nō alie. §. vt autem, & l. nam quod liqu de. §. fin. ff. de pen. leg. Quid dicẽdum? Dy. in rub. de reg. iu. li. 6. saluat opi. vtriusque, nam dicit q excep. non est de rl'a. i. non determinatur fm regulam, & hoc modo tenet Io. Item q exceptio sit de rl'a. i. de contentis sub rl'a, & obtinet opi. Placen. Nam bona excep. est, quando dico. Omnes libri sunt mei, excepto tali libro. Sed non est bona exceptio, quando dico, Omnes libri sunt mei, excepta domo: quia exceptio non est de contentis sub regula.

ADDITIONES.

a ¶ De regula. Vide Bart. in l. j. de reg. iur. adde Pau. de Cast. cōs. 323 Paris. ¶ Vide quæ scripsi ad Bar. in d. l. nam quod liquidè. §. fi. ff. de pen. leg.
b Poma. ¶ Contrarium tenet Plac. Vide Ias. post Pau. de Cast. in l. nummis ver. nisi forte. ff. de in lit. iur.

LEX XVII.

a **Benignius.** a Hæc lex legitur duob. mod. Vno mō quod benignius, ponatur ppriè. Alio modo q ponatur impropriè, vt benignius pro benignè. & pone casum, vt in gl. Nam breuiter scias quod hæres tenetur pet. hær. quicquid ad eum peruenit, vt ff. de pet. hẽ. l. vtrum. Nam debet intelligi, peruenit, & durauit. Hæc lect. reprobatur, quia de tutore dicitur in l. non omnium. Ideo pone aliam lect. in gl. qđ de vsucapione dicit, cuius ratio reddi non potest, & ideo vide eam.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Benignius. Vide quid per istam l. dicat Rom. consi. 52.

LEX XXI.

2 *Statutum loquens per verba præterit, vel præsentis temporis, quando trahitur ad futura.*

Cum lex. Hic ponit gl. tripliciter casum, postea ponit casum conuertendo literam. ¶ Vñ pone casum, & melius. p l. 2. C. de gñali aboli. Nã ɔuertere tex. vbi non est opus,
1 est pfatuū. † Allegat hæc lex ad q. dicit statutū, † q qlibet bãnitus
† in pecunia, soluendo quinq; pro cẽtenario, dẽt rebanniri. a Post
a statutū factū quis cōmisit delictū, vult soluere quantitatẽ fm forb mã illius statuti, an possit vt de banno extrahatur b Vr qđ sic. quia de nã legis est ad futura trahi, vt l. leges. in fi. C. e. In ɔriũ est veritas, fm dñm meū, p hãc l. & est casus in palle. l. 2. C. de gñali aboli. Et est rō in isto casu, quia statutū trahit ad pterita non ad futu-
2 ra: qa si traheret ad futura, daret mã delinquendi. † Sed nunquid
c statutū loquens p verbū pñs, vel ptm̃, trahat ad futura, etiã vbi non daretur mã delinquẽdi, vt si statutū dicit, Quicunq; fuit, vel est obligatus p instrm̃, liquidato instro possit capi ad peti. creditoris. Mō quidam est obligatus post statutum p instrm̃, an possit capi liquidato instro? Vr quod non p hanc l. In ɔriũ est veritas, quia nã legis est, vt ad futura trahat, vt l. leges. C. eo. Item lex sem per loquitur, vt C. de hære. l. Arriani. ibi, semper pro viridi &c. Et est glo. ff. de condi. ex lege. l. j. vbi gl. exponit. i. erit: vel sit. i. erit.

ADDITIONES.

† Claud. ¶ Dicit statutum. Vide Pan in c. 2. in prin. de consti.
a Poma. ¶ Rebanniri. Vide multa aggregata per Fel. in c. fi. de consti. Pan. in c. 2 de consti. Rom consi. 333. Et hoc dictum reputat sing. Pan. i 1 & 2. no. de cōsti. & ibidem omnino vide Dec. qui arguit post alios. Paris. ¶ Sequitur Pan. in c. cognoscentes, & ibi Dec. de consti. & Fel. in c. fi. in 7. fallen. eod. tit.
b ¶ Extrahatur. Si per statutum fit rebannitio, an banniti post statutum comprehendantur. Idem dicit allegando istam l. in l. omnes populi. in 6. c. prin. ff. tit. 2. & adde Cy. & Bal. & Ias. in l. cum tale §. pe. ff. de condi. & demon. qui cōcordant cum Bar. & no Bal. in l. leges. la 2 C. eod. tit. & Bar. in l. 2. in fi. de condi. & demon. & Bal. in l. cum in secūdo. de in u. test. Et vide Pau. de Cast. hic, adde quod voluit Ang. cons 67.
c ¶ Ad futura Vide hic Cyn. de quo etiam facit mentionem Bal. in l talis scriptura. de lega. 1. per Bar. in l. si ita. de aur. & arg. leg & Doct. post gl. in c. vt animarum. de consti. in 6. & per Doct. in c. fi. de consti. & adde Bal. hic per Bar. in l. illicitas. in prin de offi. præsi. & in l. qui fundum. §. fi. ad fi. & ibi per Imo. ff. ad l. Falc.
Paris. ¶ Ad futura Vide Ias. in l. si quis id quod. post Bar. & alios, ff. de iurisd. mn. iudic. & in l. j. ff. de condi. ex lege.

LEX XXIII.

1 **In ciuile.** Quæro quid in statuto, † an totū debeat extrahi, a
a an illa pticula quæ p me facit? Et vr qđ particulatim, vt l. argẽtarius. §. edi aũt. ff. de edẽ. & l. fi. C. de pci. impe. offe. & ibi Cy. In ɔriũ est veritas per hãc l. fm dñm meum. Non obst. ɔrium. qa loquit de instr̃is, de quibus nō pñt petere aliqd, nisi qđ ad eos pertinet, d. §. edi aũt. Sed statuta sunt toti ciuitati cōia, ergo. tota sunt producenda. Et hæc est vera opi. quicqd in aliis sit.

ADDITIO.

a ¶ Extrahi. Statutum debet totum produci: secus in instrumento, plenè in rub. de oper. no. nun vbi in vno contradicit hic dictis. Claud. ¶ Vide eundem Bar. in rub. ff. de oper. no. nunc. & ibi Alex. tenet contrar. um. Poma ¶ Vide aliquid ad istam l. in proœmio decr & i c. vltra tertiam de testi.

LEX XXIIII.

1 *Pupillus, quæ possit facere sine tutoris authoritate.*

Nulla. Dr hic, q illud qđ est in fauorem, ñ retorquet in odiū. Cōtra de l. j. §. j. ff. qđ qlq; iuris. Dic vt no in ɔrio vt hic & l. qđ fauore. C. eo. Et hoc tenet Dy. in c. quod ob grãm. extra, de regul. iur. lib. 6. vbi. s qđ pcessum fuerit ad postulationem &c.
a Opp. a Inst. de auth. tut. §. neq;. vbi pupillus ñ põt adire hẽditatem etiam si sit lucrosa: qa pupilli interest. non vexari litibus. & expẽsis vt hic, & l. quod fauore C. eo. Sol. hec ratio non est bona. nam si ɔsupponitur hic, q est lucrosa, non vexaretur. Vnde Dy. in d. c.
1 quod ob grãm. † dicit, q qdam sunt. q afferunt vtilitatem pupillo, & hoc est certum, & tunc potest hoc facere pupillus sine tutoris authoritate, vt Inst. de auth. tuto in princ. Quædam sunt ɔ certa sunt esse damnosa, & tunc non põt, vt in d. ɔ rinc. Quædam sunt. in qbus est dubium, & tunc non pt. vt in ɔrio. Hæc sol. est ɔ d. § neq;. nam ibi dr, ẽt si sit lucrosa. Vnde Iac. de Are. & Cyn. post eū dñt in d. l. quod hoc contingit pp repugnantiam regularum.
b Nam si diceres q pupillus posset adire sine auth. tuto iam concederemus, q pupillus possit obligari si e auth. tut. Si autem b pcederemus q adiret, & non obligaret creditorib. locupletaret cum aliena iactura. Per hoc non vr responsum ad l. quod fauore. Itẽ ñ rñdet ad §. neq;. Item pupillus obligat sine auth. tut. vbi est locupletior: vt ff. depo. l. j. §. an in pupillum. Quare ergo non permittit pupillum

ADDITIONES.

a ¶ Oppo. Aliam rationem assignat. Bal. in l. quod fauore. C. de legi.
b Barb. ¶ Si autem. Adde Bar. in auth. sacramenta. C. si aduer. ven. & in l. pupillus. ff. de acq hær. Old. in l. si mora. sol. mat. Ang in cons. vlt. gl. in c. fi. de for. compe. & in cle. auditor. de reier. Albe. in tractatu statutorum. Sed in contrarium facit gl. in l. 2. ff. de acceptila. Vide quæ ibi remisi ad tex.

pupillum lucrosam hæreditatē adire, nisi dicas quod ibi loquit̄ in contractu, hic in quasi contractu. Hoc est peius, quia idem esset in quasi contractu, vt j. de neg. gest. l. si pupilli. Quid dicēdū? Credo quod solu. gl. sit melior, & quod condō personæ hoc faciat, quia quantuncunque hæreditas sit lucrosa, pupillus tñ non p̄t ad. re sine tutoris authoritate ne posset litibus vexari, & iō lex hoc nō concessit, arg. l. minorib. j. de min. Opp. de l. si quis vina. de peri. & cōm. rei ven. So. Dicunt quidam, q̄ illa lex loquitur de fauore introducto per contractum, alias, tractatum, seu per pactum. hæc per legē. Hæc sol. est ɔ̄ l. ea lege. j. loc. Quare gl. & Dy. tenent vlt. sol. q̄ lex illa non loquatur de fauore, vel priuilegio extra ius commune, sed secundum ius commune. Nam priuilegium est contra ius commune, vel præter, vt l. j. C. de thesau. lib. 10. Vel dic secundum Iac. de Rau. quod aut fauor, qui introducitur per pactum, est adiectus ad non contrahendum, aut ad contractum resoluendum. Primo casu loquitur illa lex, quod ēt si vellet illi fauori renunciare non posset, fm Iac quia tūc ɔ̄ctus ex suo arbitrio penderet ɔtra l. in vendentis. C. de ɔtrah. empt. Secundo casu pōt procedere regula, vt l. 2. de in diem addic. Opp. de l. die subbati. C. de Iudæis. Sol. in gl. Vel melius secūdum Dy. ibi priuilegium non stetit in finibus concessionis, sed vltra processit. Opp. de l. pridem. C. de quæstio. Sol. Illud cōtingit ratione necessitatis, vel connexitatis, quia si pro me testificarentur, & ɔ̄ me deberent, vt in auth. sed iudex. C. de epis. & cle. Opp. j. de excu. tut. l. cum ex oratione. Sol ibi priuilegiū quod libertus habebat, non habebat à seipso, sed à patrono. Vnde non obstat huic legi, quæ loquitur de eo, qui suo iure habet priuilegium. Pro hac l. vide quod plenè no. Dy. in d. c. quod ob gratiam. extra, de reg. iur. lib. 6. & per Cyn. C. eo. l. quod fauore.

LEX XXV.

a **Non est nouum.** Lex p̄cedens determinatur per sequentem. h. d. cū duab. seq. Et pone casum, vt in gl. q̄ lex interdum ponit̄ correctiuè, interdū declaratiuè, interdū suppletiuè. Correctiuè, vt patet in auth. ingressi, hic alleg. & in alleg. l. sciendum. Item declaratiuè, & suppletiuè, vt in epistola diui Adri. de quo no. Cy. in l. 3. C. de fideius.

ADDITIO.

a Claud. ¶ Determinat̄. Et istud habet locum ēt in dictis Doctorū, vt sit poti⁹ vltimo dicto stādū, Rom. in l. j. j. de dā. infe. Facit qđ no gl. in l. q. filiū. §. fi.

LEX XXVI.

a **Ideo.** a Not. qđ vbi aliquid suppletur per legem nouam, illud v̄r esse in antiqua, vt hic: ibi, semp quasi hoc legib. &c.

ADDITIO.

a ¶ Ideo. Sed quid si fiat lex noua, qua caueat̄ q̄ ipsa hēat locū nulla alia obstan. q. in cōtrariū faciat, ēt prius edita, vtrū hoc nō obstante, noua declaratur per primā. Doc. hic, quòd sic. Fac. gl. in verbo, vacantib. & ibi Iac. de Bel. in authen. de hære. ab intes. in prin. qui ēt ad hoc alle. Bar. post gl. ibi in l. sciēdū. in prin. j. q. satis. cog. & in extrauag. ad reprimēdū, in verbo, nō ob.

LEX XXVII.

Sed & posteriores. Inducitur in arg. ad q. p Gul. video q̄ trahit̄ lex noua, ad legē antiquā interdū, vt dixi s. Mō pone, quod statutū est in ciuitate, q̄ si furtum est de nocte commissum, emendet̄ per custodes loci, postea est factum statutum, q̄ si furtum est de nocte commissum, & non reperitur fur, q̄ emendetur per omnes de ciuitate.
a Quæro qualiter a vltimum statutum intelligat̄? Quidā dn̄t quod corrigit̄ primum per vltimum, arg. l. non est nouum. s. e. Gul. tenet b hic, q̄ vltimum statutum intelligatur fm primum & quod illa generalitas q̄ emendet̄ per omnes de ciuitate, intelligatur per omnes. s. de ciuitate custodes, ñ solū custodes illius viciniæ, vbi factum est furtū, arg. hui⁹ l. maximè cùm istud statutū sit generale. & primum sit speciale, & speciei per genus non derogat̄. sed ɔtra, vt l. alimēta. §. basilicæ. j. de ali. & cib. leg. & ibi per Doc. & gl. est in l. decurionib. in prin. C. de silentiariis. lib. 12. & no. Dy. de lega. 1. l. talis scriptura, & in c. generi per speciem. de reg. iu. lib. 6. Pro hoc no. j. de leg. 2. l. legatorum. §. qui plures. & C. fam. erc. l. quoties. cū fi. Et i hāc partē inclināt Mod. qđ satis placet c.

ADDITIONES.

a Roma. ¶ Quæro qualiter. Vide Alex. consi. 142. in 2. vol. & quæ scripsi ad Bal. in l. oēs populi. in vlt. q. 3 q. s. de iusti. & iur. Vide Pan. cōsi. 5. vol. 1. Ro. consil. 57. Bar. consi. 49. vol. 1 & consi. 26. vol. 2. & consi. 31. & consi. 51. vol. 2. consil 88. eo. volu. Roma. consi. 322. Imo. consi. 131. Ancha. in c. canonum statuta. de constit. Alex. consi. 135. volu. 1. De ista tamen q. vide plenè Ang. in l. non est nouū. s. eod. vbi tenet contra Bar. vide tamen per Bald. & Pan. in c. fina. de rescript. & ibi posui. Et vide etiam quid in simili, Capram consi. 62.
Paris. ¶ Vide latissimè Alex. in consi. 63.

b Barb. ¶ Gul. tenet. Adde Bar in l. quæsitum. §. si quis fundum. j. de fun. instr. Vide quæ remisi plenè ad Bar. in l. j. §. denique, j. quod vi aut clam. Vide Bald. in c. studuisti. de offi. leg. vbi aliter videtur sentire. vide quæ ibi dixi, vide pulchrum. & elegans consil um Lud. Rom. consi. 318. vbi multa allegauit.

c Claud. ¶ Satis placet. Vide etiam ad hoc quod no. Pan. in c. fi. de rescrip.

LEX XXVIII.

1 *Legis mens, quando attendatur potius quàm verba, & quid in statuto.*
2 *Vendens frumentum pro maiori pretio, quàm quòd taxandum erat de proximo, si id sciebat, tenetur de hoc emptori.*

a **Contra legem.** a Exēpla huius l. ponūt̄ ī gl. q̄ sūt bōa. Nā q̄nq; fit fraus đ p̄sona ad p̄sonā, q̄nq; de ɔ̄ctu ad ɔ̄ctū, q̄nq; đ re ad rē, q̄nq; fit fraus fm Gul. đ mēsura ad mensuram, vt j. de dolo. l. arbitrio. §. dolo, & j. de contrahen. empt. l. Imperatores. & Dy. in c. fi. extra, de reg. iur. lib. 5. Aliq̄ñ de verbis ad sententiam legis: nā nō oportet verba, sđ sententiā legis inspici. Et vide qđ not. in l. nō dubiū. C. eo. & hic habes quot modis fit ɔ̄ l. & p Dyn. in. d. c. fina. Quæro, dr̄ hic, qđ cōtra legē facit, q facit, qđ lex prohibet. Quid si lex dicit vnū expressè,
b & quidā vult verba offendere, & sētētiā seruare b an possit? V̄r qđ nō, qa à verbis nō est recedēdū, vt j. de leg. 3. l. nō aliter. & j. de exer. l. j. §. si is q nauē. In ɔ̄riū v̄r, nā si seruat̄ mens, satis est, qa lex nihil aliud est, quā ipsa mēs, vt j. de iur. patr. l. adigere. §. quā-
1 uis. Quid dicendū? Breuiter dic, † aut sententia, & mens legis est clara, & tunc seruando mentē possunt offendi verba, p vltimo
c allegata. Aut mens legis nō est clara. c & certa, & tunc nō est licitum offendere verba, vt j. de leg. 3. non aliter. & no. in d. §. si is q nauē. Sed quid in statuto? v̄r q̄ sint considerāda verba, vt l. cōstitutionibus. j. ad municipa. & quia stricti iuris sunt, facit qđ not. Dyn. in l. j. de verbo. significa. & C. q̄ sit long. consuetu. l. j. & not. Gul. in j. cōstit. In ɔ̄riū v̄r, qđ licet offendantur verba statuti, si tñ mens seruat̄, qđ sufficiat. Nā rō in statutis & in cōsuetudine, est seruanda, vt no. Iac. de Are. & ibi p Cyn. fm eū in l. quicunq;. C.
2 de ser. fug. Et ista † iura inducuntur p Guli. de Cu. dad q. Pone qđ
d ego eram magnus in cōi. sciebam qđ ɔ̄siliū. & cōe hui⁹ ciuitatis, seu homines debebāt taxare corbē, & mensurā frumenti, ita qđ nō possit vendi corbis, vel mēsura nisi decē, anteq̄ esset notum omnibus, vendidi tibi magnam quantitatem frumenti, pro val de maiori prætio, & non notificaui id, quod erat statutum: quæritur an teneor in aliquo? Guli. per d iura dicit q̄ sic, quia debui
e te certiorare, e vt l. j. in fi. j. de act. emp. melius j. de peri. & com. rei
f ven. l. si quis vina. facit l. 3. §. si quis minor. j. de min f.

ADDITIONES.

a ¶ Contra. Vide quæ dicit Aret. in l. si mihi & tibi. in princ. ff. de leg. 1.
b Paris. ¶ Sententiam seruare. Vide q̄ verba legis, vel statutorum sunt intelligenda fm bonum sensum non implicitū ad corticem. Barb. in c. ad nostrā de emptio. & venditio. in prin. & etiam ibi refert dicta Ange. de eo, qui non poterat ponere in territorio, & fecit se portare in curia.
c ¶ Non est clara. Et de istis plenè per Bal in l. non dubium. C. e. & vide in materia Ioan. And. in regula certum, in mercu.
d ¶ Gul. de Gug. Adde Bar in l. quæro. de act. empt. Vide Ang. & Pau. de Cast. in l. j. §. fin. j. de act. empt. Poma. ¶ Vide Rom. singu. 287. Fel. in c. 2. argu. collecto ibi per Pan. extra. glo in fi. de constitu. Barb. consi. 56. 2. vol. & consi. 66. eo vol.
e Claud. ¶ Certiorare. Vide in simili quæstionem, quam ponit Bal. in c. constitutus. de rescr. per cuius dicta potes hoc limitare.
f Claud. ¶ De minor. Ad hoc bene facit quod no. Bar. in l. j. in prin. per illum tex. j. si quis test. lib.

LEX XXX.

a **Princeps.** a Not. quæ priuilegia habet Augusta. Et dico q̄ habet ea, quæ habet fiscus, vt j. de iure fis. l. fiscus. Oppo. de l. quod principi, & quod ibi not. j. de lega. 2. Glo. facit differentiam inter caduca & non scripta. Tu dic melius, q̄ Princeps tribuit priuilegia, quæ habet, vt hic. Sed non omnia vt in contrario. Nam ei non concedit ius condendi legem. Et dic vt not. gloss. in l. contraria. & per Dyn. & alios Doct. ea l.

ADDITIO.

a ¶ Princeps. Et an statutum liget Imperatorem, vide Bal. in l. & in lega. C. ad legem Falcidiam.

LEX XXXI.

1 *Et, pro id est.*
2 *Consuetudo dicitur, quæ fit contra legem per consuetudinem, dissuetudo quādo non vtimur aliqua lege.*
3 *Consuetudinis ad esse requiritur actuū frequentia, & longum tempus, 9. 10*
4 *Consensus tacitus & expressus, æquiparantur.*
5 *Consuetudo quomodo tollat legem.*
6 *Consuetudo quid sit. & in repet. nu. 9.*
8 *Scriptura quomodo requiratur ad esse consuetudinis. & in repe. nu. 8.*
10 *Consilium repræsentat mentem populi.*
12 *Consuetudinē non inducunt actus tres, eadem die introducti contra legem.*
13 *Consuetudinem inducunt actus extraiudiciales, & in repe. nu. 3.*
14 *Consuetudo inducitur, si iudex pluries contra legem iudicauit, & decennium præteriuit.*
15 *Consuetudinem vna pars populi potest inducere.*
17 *Consuetudo quomodo probetur. latè in repe. num. 23.*

18 Con-

18 Consuetudo ab vsu & moribus, qualiter differat.
19 Libellus quomodo formetur in consuetudine.

§. De quibus. Ista lex est optima, & tractat de tertia par
te rubricæ, & lex h.d. in summa. Occurrē
te casu à legē non deciso, recurritur ad ꝯsuetudinē vrbis Romæ,
& diuturna ꝯsuetudo pro lege seruat̃. Nā sicut lex sumit vigorē
ex exp̄sso ꝯsensu populi, ita ꝯsuetudo ex tacito, & est tātæ autori-
tatis, qđ legē tollit. h.d. vsq; ad fi. Diuidit̃ in quatuor partes, nam
primò ponit vnū effectū ꝯsuetudinis, qualiter negotia iure nō đ-
cisa, p ꝯsuetudinē dirimāt̃. In scđa parte assignat̃ rō dicti. In 3. assi-
gnat̃ rō rōnis. In 4. & vltima ponit̃ ali⁹ effect⁹ ꝯsuetudinis, & qua
liter lex p ꝯsuetudinē tollat̃. Scđa ibi, īueterata. n. ꝯsuetudo? Ter-
tia ibi, nā. Quarta ibi, quare. Gl. mag. q̄ incipit, vt de feudis, ponit
casum in terminis, Feuda aūt nil aliud sunt, nisi ꝯsuetudo redacta
1 in scriptis hodie. Et not. † ꝙ dictio, &, ponit̃ p. i. sic aliàs in l. j. ȷ̃. đ
pac. & de hoc dixi in l. j. s̃. đ iust. & iu. l. oēs pop. Et ȷ̃. dr̃, suffragio. i.
ꝯsensu in scriptis redacto. q.d. nihil, & no. hic tex. Et no. ibi đ ꝯsue
2 tudine, † nā ē drĩa īter actū ꝯsuetudinis, & dissuetudinis. Nā ꝯsue
do ē, qñ fit ꝯ̃ legē p ꝯsuetudinē, & dissuetudo est, qñ ñ vtimur ali
qua lege ī iure posita, an p hoc tollat̃? De hoc no. Inst. de iur. nat.
3 §. pe. & habes gl. hic. Itē no. † qđ ad esse ꝯsuetudinis, reqrit̃ longū
tp̄s, vt hic, & tacitus ꝯsensus populi, vt ȷ̃. in ver. nā cum ipse. Item
requirit̃ frequētia actuū, vt l. j. q̄ sit lon. ꝯsue. & l. an ī totū. de ædi-
4 fi. pri. & gl. hic no. Et not. † qđ hic tacitus & expressus [a] cōsensus
a æqparant̃. & sunt paris potētiæ. Itē no. qđ gñalis ꝯsuetudo, gñalē
tollit legē vt in fi. hui⁹ l. dr̃. Op. ad hāc l. posui casum in feudis quę
sunt scripta. Et sic nō vt ꝯsuetudo, sed vt lex. Sol. vt dixi, licet ꝯsue
tudo feudorū sit in scriptis redacta, hoc fuit ad cōsuetudinis me-
moriā. Opp. ad id qđ posui de debilitato, nā hoc nō esset pcede-
re de similib. ad sil'ia. Nam debilitatus est mancus, & sic est idem,
vt ȷ̃. de posi. l. qđ Nerua. Et ibi no. vnde hoc nō pcedit. Sol. p inter
pretationem, peius est esse mancum q̄ habere manum debilita-
tam, vt dixi. Opp. dr̃ hic, qđ scripta lege non vtimur, imò vr̃ qđ vti
ea debemus, vt C. de legi. l. leges. Timore h⁹ ꝯ̃rij, est facta gl. q̄ inci
pit, qa nō habemus. q.d. si eas haberem⁹, eis vteremur. Et sic tollit̃
ꝯ̃rium. Op. ad hāc sol. de fine legis, vbi dr̃, qđ ꝯsuetudo tollit legē
& sic magis obseruat̃, q̄ lex. Sol. Aut lex nō est abrogata p ꝯsuetu
dinem, & lege vtimur. vt hic ī prin. Aut lex est p ꝯsuetudinē abro
gata, & ꝯsuetudinem obseruamus, vt hic in fi. Opp. dr̃ hic serua-
ri, vt lex, hoc est ꝯ̃ tex. ibi, quare, &c. Nā ꝯcludit, qđ ius non sit cō
suetudo ꝯ̃ §. ex nō scripto. Insti. de iu. na. gen. & ciui. Sol. Dicit Iac.
But. Qñq; ꝯsuetudo sonat ī merum factum, ex quo ius non resul
tat, & de hoc loquit̃ l. 2. C. q̄ sit lon. ꝯsue. & l. vel vniuersorum. de
pig. act. & huic ēt ꝯgruit. Insti. de rer. diui. §. apū. Qñq; ꝯsuetudo
sonat in factū, ex quo ius resultat, & de hoc loquit̃ prin. hui⁹ l. &
ſm hoc, mores. vsus, consuetudo, sunt idem. Qñq; ꝯsuetudo so-
nat in nomē iuris, qa descendit ex moribus, & tacito cōsensu po
puli. & ista ꝯsuetudo dr̃ esse ius nō scriptum, & ita loquit̃ §. ex nō
scripto. Opp. ad hoc prin. qđ licet nō h̃emus casum lege determi
natum, tñ dēmus recurrere ad similem legē, vt l. non pñt. s̃. e. Sol.
Hæc lex dēt intelligi in casu, in quo scriptum non loquit̃, neque
sil'e iuri scripto, vt in feudo & homagio, & ita loquit̃ ꝯ̃riū. Opp.
dr̃ hic, ñ interest an suffragio, &c. ꝯ̃ de l. j. in prin. ȷ̃. de ver. obl. Sol.
Quædam sunt, in qb. nō sufficit solus ꝯsensus, sed sunt necessaria
verba, & tunc loquit̃ ꝯ̃rium. Quædam sunt, in qb. sufficit ꝯsensus
ēt verbis nō expressus, vt loquit̃ hic. Vel dic vt in ꝯ̃rio. Opp. ad fi.
5 huius l. dr̃ hic, † qđ ꝯsuetudo tollit legē. [b] Cōtra de l. 3. §. diuus. de
b sepul. vio. Et p sñia Gul. hic, qđ lex qñq; præcedit, & ꝯsuetudo se
qnitur, & tunc legem tollit, vt hic qñq; eꝯ̃, & loquit̃ ꝯ̃riū. Verū
est. qđ Decretistæ aliter intelligūt, vt c. j. ex̃. de cōsti. li. 6. & Dy. ī c.
gñi p spēm. de reg. iur. lib. 6. & dic, vt p Io. And. in d. c. j. Opp. imò.
ꝯsuetudo non tollit legē, vt l. 2. C. q̄ sit lon. ꝯsue. Gl. hic & in l. ꝯ̃ria
dedit multas & varias sol. & finaliter tenet qđ ista est veritas, qđ
aut lex est gñalis, & cōsuetudo sequens generalis, & consuetu-
do tollit legē si est ꝯ̃. l. vt hic. Aut ꝯsuetudo est specialis, vt hic Pe-
rusij, & tūc gñalem. l. non tollit, vt in ꝯ̃rio, sed specialē tollit in lo
co vbi est, vt l. venditor. §. si ꝯstat. ȷ̃. commu. pręd. Tamen aliq in-
telligunt d. l. 2. quia rñdent ibi, non vilis. &c. j. magnæ autoritatis
est. ideo, &c. & sic ꝯcordat. Opp. dr̃ hic qđ spāliter tollit̃, ꝯ̃ in aut.
nauigia. C. de fur. & in auth. oēs peregrini. C. cōia de succes. l. eos
§. j. C. de vsur. sol. Ibi lex erat derogatoria ꝯsuetudini futuræ, & iō
non tollit̃ p consuetudinem. ¶ Opp. qđ indistinctè non tollatur
lex, vt in auth. cassa & irrita. C. de sac. san. ecc. sol. Ibi consuetudo
erat ꝯ̃ libertatem Ecclesiæ. Et iō cum quæritur de effectu ꝯsuetu-
dinis, dic, aut ꝯsuetudo est ſm legē, aut p̄ter legem, aut ꝯ̃ legē. Pri-
mo casu, qñ legem interpretatur, qñque eam ꝯfirmat, & dr̃ poti⁹
confirmatio legis q̄ cōsuetudinis: vt ȷ̃. e. l. si de interpretatione. &
l. seq. & l. minimè. s̃. eod. Secundo casu qñ est præter legem, indi-
c stinctè seruanda est [c] vt in feudo. Ita loquit̃ principium l. nostræ.
Tertiò casu qñ est ꝯ̃ legē subdistingue, quia aut ꝯ̃ legem diuinā,
& eam abrogare non pōt, qa par in parem nō habet imperium.
l. nam & magistratus. de arbi. multo minus, minor in maiorem.
Ad hoc l. minor. la 2. ȷ̃. de mino. distinguere tñ eam potest, vt no.
in gl. fi. ȷ̃. ti. j. l. j. & l. fi. C. si ꝯtra ius vel vtili. publi. Si vero est cōtra
legem naturalem, & tunc consuetudo non potest eam tollere,
quia est ius naturale, & immutabile, vt insti. de iur. nat. gē. & ciui.
§. ex non scripto. Et an debita iure naturæ possint tolli per statu-
tum. Vide Dy. in c. indultum, extra de reg. iur. in 6. & eo mō non
pōt tollere i⁹ gentium, quod est iure naturali inductum, vt l. oēs.
s̃. ti. 2. & parificantur inter se, vt insti. de rer. diui. §. singulorum. Si
d verò est ꝯ̃ ius ciuile, & tunc aut ꝯ̃ libertatem ecclesiæ, [d] & non va
e let, vt in d. auth. cassa [e] & irrita. Aut ꝯ̃ publicam vtilitatē, & adhuc
non valet contra legem, sicut nec lex, vt C. de preci. Imper. offer.
l. nec damnosa, & ibi per Doct. & l. fi. C. si contra ius vel vtil. publ.
Si verò est contra vtilitatem priuatam, & tunc aut lex est deroga
toria consuetudini, aut non. Primo casu, consuetudo non opera
tur contra legem, vt in auth. nauigia. C. de fur. & l. eos. §. cæteros.
C. de vsu. In secundo casu, aut lex præcedit, & consuetudo se-
quitur

ADDITIONES.

a ¶ Tacitus & expressus. Vnum scias in materia quod est singulare, qđ vbicun
que fit mētio de consuetudine, debet intelligi de longa & præscripta. Casus
est singularis apud Canonistas, extra de elec. c. Cumana. ſm Ang. in l. diutur-
na. ȷ̃. e. & Bal. hic & in c. 1. in prin. de feudi cog. & Bal. in l. binos. C. de aduoc.
diuerso. iud. & in materia h⁹ l. no. sing. gl. in c. non putamus. de consuetudi-
ne, in 6. & quod no. Bal. in auth. hoc ius porrectum. C. de sac. san. eccle. ¶ Ad-
de Bal. in c. 1. in prin. de feudi cog. vbi dicit, ꝙ cōsuetudo excusat à falsitate
commissa, si sic erat consuetudo. Sed quæro, nunquid si consuetudo præscri
pta tollatur, per legem superuenienté possit iteratò præscribi? Respondeo,
aut illa consuetudo cōtinebat olim ius commune, & pōt præscribi, tanquā
ius municipale. Aut cōtinebat ius municipale, & tunc secus, ȷ̃. de sepul. viol.
l. 3. §. diuus. l. fi. & ibi Bal. C. de testa. & rō diuersitatis est, quia ī vno casu erat
potius obseruantia iuris communis tunc vigentis, quam mera consuetudo,
vt eleganter no. in c. j. de consti. in 6. Bal. in l. j. C. quæ sit longa cōsuetudo. &
in c. 1. in prin. de capitaneo qui curiam vendidit &c. & scias ꝙ in præscriben
da consuetudine, non est necesse allegare titulum, vt no. in c. 1. de præscript.
in 6. in nouella. quod reassumpsit Bal. in c. 1. §. nos Romanorum. de pace Con-
stan. in versi. sicut ab āntiquo. & Ang. hic, & Bal. hic. Sed an per desuetudiné
lex tollatur, vide bart. in proœmio Digestorum in §. & antea. & no. quod va
leret consuetudo contra legem, ꝙ testator posit in testamento dare cura-
torem adulto, absq; aliqua confirmatione. Item quod quis possit substitue-
re filio directò, etiam post hæreditaté, aditā vsq; ad 20. annos. Item ꝙ q̧s de-
cedat pro parte testatus & pro parte intestatus, & cum pluribus testamétis,
secundum Imo. in l. 2. in prin. per illum tex. ȷ̃. de vulg. & pupil. & vnum adde
quod no. in materia, nam dicit tex. in c. àuaritiæ. de elec. in 6. quòd si Episco-
pus ante confirmationem Papæ administrat bona Episcopatus, priuatur be-
neficio; pone consuetudo est, ꝙ Episcopus electus ante confirmationem ad-
ministret, an talis consuetudo excuset à pœna? videtur quod non, quia nulla
consuetudo excusat à pœnæ euasione. Dic quod est no. in c. quanto. de con-
tu. & intellige de pœna temporali: in infernali secus, per glossam ordinariā.
4. distinct. canone, denique. & an valeat consuetudo permittens clericos te-
stari de fructibus prębendarum percipiendis post mortem infra annum, per
Ioan. And. in regula, nemo potest plus, & an consuetudo, quæ ligat Princi-
pem, possit tolli per Principem? vide Bal. in authen. omnes. C. communia de
successionibus, & ibi etiam dicit, quòd longo tempore potest præscibi con-
suetudo in ecclesia, ꝙ prior canonicus possit petere maiorem p̄bendam. ibi
etiam dicit, ꝙ vbi prohibitio iuris communis importat necessitatem, nó va
let consuetudo contraria. Et an consuetudo possit circa negatiua, quę regu
lar̃r probari non possunt, vide per Io. And. & per Antonium in c. Ioannes, de
clericis coniugatis. Adde etiam post Ias. an mala consuetudo èxcuset à pœ-
na. Pet. de Anch. consi. 50. vbi consuluit ꝙ electus administrans ante confir-
mationem, excusatur à pœna canonis, & idem voluit Old. consi. 9. incip. po-
sito Sine præiudicio.

b ¶ Tollit legem. An & quando consuetudo tollat legem. & no. gl. in l. rem nō
nouam. C. de iudic. in verbo, tacitus. videtur tenere ꝙ valeat consuetudo cō
tra legé, licet Canonistæ teneant contrarium. Sed potest intelligi, vt hic ple
nè per bar. & bal. in d. l. 2. C. quæ sit longa consuetudo. Et vide bal. in d. l. rem
nō nouam. in fi. & in auth. omnes peregrini. C. commu. de success. per bernar
dum, & Inno. & Doct. in c. 1. de treuga & pace, & quod no. bar. in l. j. in fi. prí.
de reg. iur. & quod tollat legem, tenet no. bal. in l. j. ȷ̃. ad Velleia. Et circa no.
in d. c. j. de treuga & pace. vide no. per Pe. de Anch. in cle. j. de rebus ecclesię
non alienan. & Modernos in l. si expressim. ȷ̃. de appellat. & quæ habentur in
proœmio. s̃. §. & antea. Adde latius per Alex. consi. 132. lib. 1.

c ¶ Seruanda est. Nota tamen quòd plus operatur statutum quàm cōsuetudo.
Textus est nota. in c. ex parte. vbi Doctores, maximè Abb. Sicul. de concess.
præben.

d ¶ Libertatem ecclesiæ. No. ꝙ statutum seu consuetudo non valet contra li-
bertatem ecclesiæ, ex quo deciditur, ꝙ conuentus, vel capitulum, vel colle-
gium non pñt eligere pręlatum de voluntate laici, nec talis cōsuetudo va-
let. Tex. est no. in c. cum terra. de elec. Sed vtrum valeat consuetudo, ꝙ capi-
tulum debeat significare mortem prælati populo. Item ꝙ debeat ab alio ha-
beri licentiā antequam procedatur ad electionem? dic ꝙ sic, vt in c. sicut. de
electio. & ibi per Inno. Ego tamen non inueni.
¶ Adde quod latè posui in l. cunctos populos. C. de sum. trini. & inquantum
Iason tangit, an si statutum disponat, ꝙ instrumenta mandentur executioni,
nisi sint elapsi decem anni, an elapso decennio clericus possit petere execu-
tionem? Vide pulchrè quod voluit Pet. de Anch. cons. 258.

e ¶ Authen. cassa. Videtur tamen velle bal. in auth. quas actiones. C. de sac. san
eccle. ꝙ valeat, si est consuetudo 30. annorum. Et vide quæ no. in l. iubemus
& in auth. ibi posita, eo. tit.

quitur,aut eõ.Primo casu,aut consuetudo est generalis,& gene-
raliter vincit legem,vt hic in fi.Aut est specialis, & tunc non vin-
cit legem generaliter,vt l.2.C.q̃ sit lon.consue.sed specialiter sic.
vt ĩ.commu.præd.l.venditor.§.si constat.Et hoc obtinet,nisi cõ-
suetudo esset erronea,quia tũc non habet effectum, vt seruetur
a in similibus[a] casibus,vt ĩ.eo.l.quod ratione.Si verò præcedit cõ-
b suetudo,& lex sequitur,tunc non tollit legem,[b] vt l.3.§. diuus se-
cundum vnum intellectum.ĩ.de sepul.vio. licet decretistæ à no-
bis varient,vt dixi in c,j.ex̃.de consti.li.6.& ibi per Io. And. Nam
dicunt qđ generalis lex sequens,non tollit statutum ciuitatis.Ra
tio est,quia lex Principis,non extenditur ad ea q̃ Princeps præsu-
mitur ignorare:sed statuta Princeps p̃sumitur ignorare,qa consi
stũt in facto,de quo dic vt ibi p eos,& per Dy.in d.c.generi.¶Ex-
9 peditus de ɔ̃riis,venio ad qões.†Primò quæro, quid sit consue
tudo?Dicunt qdam quod est ius non scriptum, moribus & vsib.
comprobatum.Hæc diffinitio non est bona,quia non hẽt substã
tiale.nam ad confirmandum consuetudinem,requiritur tacitus
consensus populi,vt hic.¶Vnde dicunt alij,vt Mar. consuetudo
est ius non scriptum,moribus,& vsibus populi ɔstitutum.Et hęc
bona,tñ plenius potest dici.Consuetudo est ius non scriptũ,mo
ribus,& vsibus populi , vel à maiori parte ipsius. rõne initiatum,
& continuatum,& introductum habens vim legis. Primũ quod
dixi,*ius non scriptum*, ꝓbatur per §.ex non scripto. Insti.de iure nat.
gen.& ciui.Secundum qđ dixi, *morib.& vsibus populi*, ꝓbatur hic,
quia p mores populi,ɔprehenditur tacitus ɔsensus.Vel à maiori
parte,iõ dixi,qa qđ maior,&c.ĩ.ad munic.l.qđ maior. Recte ini-
tiatum ideo dixi,qa si esset per errorẽ introducta,n õ obseruaret,
vt l.qđ non rõne.ĩ.eo.*Et continuatum*.ideo dixi,qa si abesset diutur
nitas tpis,in ɔseruatione ɔsuetudinis,non valeret:vt hic,& l.seq.
& C.eo.in rubro,& nigro.*Habẽs vim legis*.iõ dixi,qa est pars poten
7 tiæ cum lege,vt probatur in medio huius l.¶†Quæro tñ nunqd
c consuetudo sit ius?[c] Et vr̃ qđ sic,vt hic,& in §.ex non scripto.s̃.al-
d leg.In ɔ̃rium vr̃[d] qđ non sit ius,qa iure non ꝓbatur,vt l.ab ea par
te.ĩ.de prob.& ideo nõ admittunt ꝓbationes iuris, sicut nec po-
sitiones iuris.l.2.§.qđ obseruari.& ibi no.C.de iura. cal.sed ɔsue-
tudo ꝓbatur,vt l.2.C.q̃ sit lon.consuet.ergo,&c. Quid dicendũ?
Prima pars vera est,per iura primò alleg.Non obst. ɔ̃rium,qa ve-
rum est,quod iura cõia non probant,quia sunt scripta,& ab oĩb.
sciri debent,vt l.leges.C.eo.sed ɔsuetudo ɔsistit in facto, qđ sæpe
8 *prudentissimos fallit,& iõ ꝓbari dẽt.¶†Quæro;nunquid[e] ad es
e se ɔsuetudinis sit non esse scriptum? Vr̃ ꝙ sic,l.ius aũt ciuile. s̃.tit.
2.§.ex nõ scripto.s̃.alle.In ɔ̃rium vr̃ tex.ĩ.eo. l.imò.ibi,non fuerit
necesse &c.q.d,qđ si aliquis vellet,bene posset ɔsuetudinem redi
f gere in scriptis.Breuiter aut q̃ris de ɔsuetudine[f] introducenda,&
in eius introductione non requiritur scriptura.Nam non differt
à statuto, si adsit tacitus ɔsensus populi . Circa eius tñ obseruan-
tiam,& vt melius possit teneri menti,põt redigi in scriptis ad me
moriam eius,ut videmus in vsib.feu.arg.l.ɔ̃ctus.C.de fide instru.
¶Quæro q̃ requirantur ad esse consuetudinis?Gl.dicit,qđ requi
9 ritur diuturnitas tpis.¶†Quæro circa hoc,q̃tum tp̃s requirat? g
g gl.hic,& in l.diuturna.ĩ.eo.dicit qđ requiritur tp̃s decem,vel vi-
gintiannorum.Hoc reprobat per Vltramon. qa tp̃s consuetudi-
nis est vniforme,vt l.2.C.q̃ sit long.ɔsuet.Vnde dicunt alij,quod
requirit tp̃s, cuius ɔ̃rij memoria non existit . Sed hoc est falsum,
qa lex dicit diuturna , &c. Et quod est diuturnum tempus habes.
C.de præscript.long.temp.per totum, hoc est tempus 10. anno-
h rum,[h] vt ibi. Teneas ergo,quòd sufficit tempus x. anno. requiri-
tur etiam frequentia actuum, vt l.j. C. quæ sit long.consue.& de
10 ædifi.priua.l.an in totum.¶†Quæro,quot actus sufficiant? Glo.
hic,& vbiq; dicit,quod sufficit binus actus,puta si fuit bis iudica-
tum conuocato consilio.Et no.eam in fi.dum dicit , conuocato
consilio. Adde quod consilium repræsentat mentem populi , vt
no.in rub.quæ sit lon.cõsue.& in l.sed si ex dolo.ĩ.de dolo.& gl.
alleg.l.2.C.quæ sit long.ɔsue.Sed illa l. non facit, quia loquit̃ de
quadam consuetudine facti.melius facit pro gl.in aut. de defen.
ciui.§.fi.Pe.& Cy.post eum reprobant gl. & dicunt quod si appa-
reat de tacito consensu populi non requiritur binus actus , sed
sufficit vnus,nam tacitus consensus populi, est cã proxima con-
suetudinis.Gul.de Cu.hic saluat gl.quod habuit intellectũ bonũ
videlicet qđ actus sunt q̃nq; adeo notorij populo, ꝙ sufficerent
duo:nam vt scitis,super via pub.non licet facere pontem, vt l. 2.
§.tractatum.ne qd in loc.pub.& ĩ.de flu.l.fi. Modo quidam facit
pontem in platea communi ab vna domo ad aliam , alius simili-
ter fecit,& petiit decerni,an est introducta consuetudo ? Gul.qđ
sic,quia isti duo actus sunt adeo notorij toti populo, quod com-
prehenditur tacitus consensus populi,secundum quod requirit
lex ista.Secus si pons fieret in loco non publico , seu in loco non
conuersabili. Nam ea quæ palam fiunt, dicuntur frequenter fie-
ri.vt ĩ.de rit.nup.l. palam. & ita potest saluari gl. secundum eum.
11 ¶†Quæro iuxta hoc,nunquid vnus actus multum notorius to
ti populo sufficiat ad consuetudinem inducendam ? Pet.dicit qđ
sic.Contra hoc videtur, quod consuetudo requirit frequentiam
actuum,vt l.j.& ij.C.quæ sit lon.consue.& præalleg.l.an in totũ.
Sed ea,q̃ vno casu contingunt,non dicuntur frequenter fieri, vt
12 l.ex his,& l.nam ad ea.s̃.eo.Et hoc tenet Gul.& bene. ¶† Quæ-
ro,quid si eadem die fiunt tres , vel quatuor actus ɔ̃ legem an sit
i introducta ɔsuetudo ? Et videtur quod sic.[i] quia sufficit semel fie
ri pro omnibus vicibus,vt ĩ.de iud.l.nonnunquam . & l.consen-
taneum.C.quomodo & quando iud.In contrarium videtur , qa
ea quæ fiunt de proximo,licet plura sint , tñ præsumunt̃ esse idẽ
vt l.j.de iud.¶ Præterea sicut populus potuisset errare circa vnũ
actum,si non contigisset pluries,ita potuisset errasse,quando plu
res actus fuissent eodem die facti,arg. l.antiquæ . & l.si mulier.C.
ad Velleia.Et hæc est veritas,secundum Gul.Et pro eius opin.fa-
13 cit quod no. ĩ. de pigno.act.l. si conuenerit . ¶† Quæro , nun-
quid ad introducendam consuetudinem, requiratur actus iudi-
cialis?Et videtur quod sic,vt ĩ.eo.l.cum de consue.In ɔ̃riũ vr̃,qđ
sufficiat vnus actus ex̃iudicialis,vt hic,ibi,moribus &c.C.eo.per
totũ.Quid dicemus?veritas est qđ sufficit act⁹ ex̃iudicialis . Non
ob.ɔ̃riũ,qa verũ ẽ qđ act⁹ iudiciales inducũt ɔsuetudinẽ,ñ qa iu-
diciũ sit cã ɔsuetudinis,sed qa ex illis actib⁹ facil'r ɔp̃hendit̃ taci-
tus

ADDITIONES.

a ¶Vt seruetur in similibus. Consuetudo erronea nil valet , vt trahatur ad casus simi-
les.Vide gl.& Bar.in l.j.C.quæ sit longa consuetudo.

b ¶Non tollit legem.An generalis lex sequens,tollat statutum,vel consuetudinẽ præ-
cedentem?vide Bal.in l.2.C.quæ sit longa consuetudo.& no.Bar.in d.§.diuus.Sed du-
bitatur vtrum vna consuetudo tollat alteram?Gl.in l.nemo alieno nomine.§.tempo-
ralis.ĩ.de reg.iur.vult,quòd prima consuetudo tollatur per secundam cõtrariam, nisi
secunda esset prescripta,aliàs autem prima prescripta, non tollitur per secundam nõ
præscriptam.Hoc verum in consuetudine concernente causam petitorij , sed in con-
suetudine concernente causam possessorij,secunda consuetudo etiam non præscri-
pta tollet primam.Ita dicit no.Bal.in c.j.de cogn.feud.Et est dictum Io. And.in c.ec-
clesia.de elec.Vide tex.in c.Abbate.de ver.sig.Vtrum autem vna forma tollat aliam ,
vide Bar.& Bal.in l.is potest.de acq hær.& dixi in l.de minore.§.tormẽta.ĩ. de quæst.
Vltra quæ vide Inno.in c.tua nos.de cohabita clericor.& mulie.& Ang.in d.§.tormen-
ta.& Bal.in l.j.C.de testa.Et ad id quod dixi de consuetudine,adde quæ dixi in d.l.ne-
mo alieno nomine.§.temporalis,post Bar.

c Poma.¶Nunquid consuetudo sit ius.Et an sit prætorium,vel ciuile ? vide Bal,in l.fi.
C.vnde legit.& quid sit stylus,vide Cy.in l.2.C.quę sit long.consuetu.& Bal.in l.fina.
eo.tit.Vide Alex.in l.si mihi & tibi.§.fi.de leg.1.eundem consi.192.&196.in 2.volu.

d ¶In contrarium videtur.Adde quòd consuetudines confirmatæ sub certo modo vel
forma,non valent nisi sub illo modo,& forma.l.fi.C. de testa .quas Princeps videtur
tacité confirmare, eo ipso quòd sint tolerabiles.C.de re mil.l. tam collatores. lib.12.
de agric.& censi.l.domini prædiorum.C.de fundis limitrophis.l.j.& l. quicunque, &
l.fi.C.de iure fisci.l.super creandis.C.de venditione rerum ciuiliũ lib.xj.Econtra malę
consuetudines tanquam abortiuæ,non conualescunt tempore,in auth.vt nulli iudi.§.
nulli vero.& in auth.de vsuris nauticis.§.fi.& ibi no. Et ideo contra concilia genera-
lia,quæ sunt seruanda,vt Euangelia,non tenet consuetudo,vel contraria constitutio.
no.in c.cum laicis.de reb.eccle.non alien.in nouel.c.nulli.eo.tit.in nouella. Vnde non
valet statutum,vel consuetudo,de præstandis vsuris,quia est contra concilium,vt no.
C.de vsur.authen. ad hæc . Vide Bald.in l. humanum.C.eodem.nunquid autem va-
leat sententia lata contra consuetudinem ? videtur quod sic , quasi contra factum la-
ta:nã consuetudines sunt facti,tamen potest appellari.Iste videtur casus no.in ca.cum
venissent de eo qui mit.in possessio. causa rei seruandæ. vbi etiam probatur,ꝙ loca-
les consuetudines dicuntur quo ad locum,ipsum ius commune. Vide Bald.in l.2.C.
quando prouoca.

¶Item cũ de sententia non constet sine prohibitionibus, merito dicitur in facto con-
sistere. articuli vero iuris dicuntur illi , sine quibus super probationibus facti , sta-
tim potest pronunciari , vt not. in capit.ad decimas.de restitu.spolia.in nouella. Sed
super facto non potest pronunciari,nisi examinetur factum.C.de hæred.insti.l. cum
proponas.Bald.de pace Constan.in versicu.& ex hoc ergo.§. nos Romanorum. ergo
&c.& not.quod consuetudo excusat notarium à falso, secundum Bald.in capitu .1.de
cogni.feud.

* ¶Pro intellectu l.ab ea parte.ff.de probatio.

e Poma.¶Quæro nunquid. Vide Fel.in rub.de constitu.Præpositum in c.lex.& c. con-
suetudo.dist.j.

f ¶De consuetudine.Et qualiter consuetudo sit seruanda in actu. Vide Specu.de instru-
mentorum editione.§. breuiter. parum post principium.gloss.notat in authentica,vt
præpon.nomen Imperator,quæ incipit,puta,& quæ not. Bartol. supra in principio li-
bri.& Ioan.And.& Canonistæ,in c. nulli. de rebus ecclesiæ non alienandis. vbi etiam
habetur,an consuetudo tollere,vel augere possit solemnitatem. Vide quæ dixi post
Bar.in l.antiquæ.§.sin autem.ad Velleian.vbi dicit Bal. quod consuetudo contra natu
ram,vel substantiam actus,non valet.Et tenet glo.in cap.ij.de consuetudine.lib.6. Et
quod consuetudo non differat à statuto,vide latè per Alexand.referentem Bart. hic,
& ponentem concordan.in consi.52.in 5.volum . Et vide Angel. in consi.51.libro se-
cundo,incipien. in Dei nomine, vbi quod pluris authoritatis est consuetudo, quàm
statutum .

g ¶Tempus requiratur.Adde Bal.in c.1.in prin.qualiter feu.alie. pos.glo.& Bal.in rub.
C.quæ sit long.consuetudo.
Poma.¶De ista q.vide Rom.singular.103.Alex.consi.5.5.volu.Panor.consi.53.in 2.vol.
& consi.73.in 2.dubio.volu.2. Aliquid per Fel.in c.cum accessissent.de consti.& in c.ad
audientiam.de præscrip.in antiq.Bar.cons.62.5.dubio.

h ¶Decem annorum . Nota ꝙ consuetudo inueterata , dicitur decennalis.Ita videtur
hic dicere gl.sed antiqua dicitur,si lex vel statutum vult eam valere, etiam iuri con-
trariam per tantum tempus,de cuius contrario memoria non existat.ita dicit no.Ar-
chid.in c generali.in versi.antiqua consuetudine.de elect.in 6.& ita intelligas glo. &
quæ hic dicuntur de consuetudine quæ est præter legem,non autem iuri contraria ,
quod nota si statutum,vel lex requirat consuetudinem antiquam. Item prædictam
hanc gl.limita,vt singulariter Inno.in c.cum dilectus.ad fi.extra,de consue.prædictis.
adde Bal.in rub.quæ sit long.consuet.

i ¶Et videtur quod sic. Vide Bal.in l.3.C.de episcopali audientia. qui dicit quod statur
iudicis arbitrio,per gl.& Bal.in rubrica,quæ sit long.consuetudo,

14 tus ǫsensus populi.¶† Quæro, qd si iudex pluries iudicauit [a] ǫ
a legē & decēniū pteriuit, an ex hoc īducaꝛ ǫsuetudo? Vr qd sic, vt
ĵ.eo.l.cū d ǫsuetudine. In ǫriū vr, qa iudex vr errare. Et sic videꝛ
qd ex errore pcedat ǫsuetudo ǫ legē qd nō valet, vt l. qd nō ra-
tione. Præterea snīa lata ǫ iº legis nō hēt effectū, vt ĵ.q̄ snīa sine
appellat.rescin.l.j.§.j. ergo nō pōt īducere ǫsuetudinē. Præterea
res īter alios acta, &c. qd dicemº? Prima pars est vera. Nō ob. ǫriū,
licet.n.snīa sit nulla, & ex ea nō īducaꝛ ǫsuetudo, tāquam ex snīa
induciꝛ tn̄ tanq̄ ex actu, ex quo ǫprehendiꝛ tacitus ǫsensus ppl'i.
Nō ob qd res inter alios acta, &c. Nā rn̄dēdo eodē mō quo s. dr
15 hic, qd reqritur tacitus ǫsensus populi.¶† Quæro, nunqd p v-
b nā partem populi [b] induci possit ǫsuetudo? Et videtur ꝙ nō, nā
dr hic, qd reqriꝛ tacitus ǫsensus ppl'i, & nō partis eius, vt hic, In
ǫriū vr, nā ea ratio, q̄ hic est d toto quo ad totū, eadē est de parte
quo ad partē. vt ĵ. de rei vēd.l.q̄ de tota. Quid dicēdū? Gul. d Cu.
tenet hāc partē. Et p hoc facit.l.si quis à filio.§.fi.& ibi p Dy.ĵ.de
c le.j. vbi quærit an pars ciuitatis possit ǫdere statuta.[c] ¶† Quæro
d qualr ǫsuetudo in iudiciū pponaꝛ?[d] Rn̄deo qd pponiꝛ p modū
exceptionis, vt puta, est cōsuetudo contra legem in ciuitate qd
venditor animalis non teneaꝛ de vitiis, & morbis: modo vendi-
tor ǫueniꝛ ab emptore. Certè vēditor pōt opponere ǫsuetudinē
in modū exceptionis, arg.l. pacisci.ĵ. de pac. Pōt ēt per modum
officij pponi, vt si est ǫsuetudo qd minor xx.annis, possit resti-
tui. Certè si ostēdit se deceptū, & minorē xx.annis, hēbit restōnē
& pponet ǫsuetudinē p offi.iud.p l.qd si minor.§.fi.de minor. I-
tē potest pponi p modū actionis. Nā aut consuetudo emanauit
formiter sup aliquo ǫtractu, vt ille q vendidit equū, est cōsuetu-
e do qd teneaꝛ dare sellā emptori:[e] si vēditor nō vult dare sellam,
tenet Gul. qd emptor agat p sella actione ex eo ǫctu, faciat tn̄ in
libello mētionē de ǫsuetudine. Secus si consuetudo emanasset
informiter, vt puta ꝙ qlibet posset euellere lapides soluēdo cer-
tū qd. tūc agitur ǫdictione ex ǫsuetudine, ſm Gul. Hæc sunt vera
arg. eorū q̄ hn̄r in l.si duo patroni.§.si quis iurauerit.& l.seq.ĵ.de
iureiu.& solet dici C.de reb cred.l.actori. Et hoc est verū, qn̄ agiꝛ
ciuiliter. Quando autem ageretur criminaliter, ex cōsuetudine
non competeret actio, sed accusatio, vt arg.inst. de iusti. & iu. in
prin. Et idē dicit dn̄s meus ī statutis, vt plenè dixi in l. omnes po-
f populi.s.tit.ij.¶† Quæro, qualr pbeꝛ ǫsuetudo [f]. De quo dic, vt
17 no.in l.2.C.q̄ sit long.cōsu.& p Cy.in 4.q.princ.¶† Quæro, in
18 quo differt ǫsuetudo [g] ab vsu & moribº? Dn̄t qdā, qd differunt
g sicut causatū à sua cā. Hoc nō est verū [h] qa & vsus, & mores nō
h sunt causa proxima consuetudinis, sed tacitus consensus popu
li q resultat ſm Pet. Vnde dicit Pet. vsus & mores sonant factū,
19 ex quo descēdit ǫsuetudo.i.ius, vt dixi s.in hac l. ¶† Quæro, for-
maui libellū sup cōsuetudine, veritas est, ꝙ non erat ǫsuetudo,
sed statutū in veritate, nunquid procedat libellus, & sequi pote-
rit condemnatio? dico, quòd venit absolutio ferenda, quia qui
proponit actionē ineptam, cadit à causa, vt l.j.si men.fal. mo. di.
Ad idem l.Bebius Marcellus.in fin.ĵ.de pact.do.

ADDITIONES.

a Poma. ¶Pluries iudicauit. An ex sententiis inducatur cōsuetudo vide gl, & ibi bal.in l.nemo.C.de sent.& bal.in rub.C, quæ sit long, consuet.& no. ꝙ licet snīa iudicis confirmet cōsuetudinem, vt hic patet, nō tamen confirmatur consuetudo per snīam arbitri Inno.ita, & Io.Andr, in c. Abbate. de verb. sign. refert Bal. in c.1.de feu.cog.& vide per Bald.hic. Vide Panor. consi.83. volu.2.& Fel. in cap. de causis.de re iudi.

b ¶Partem populi. An pars populi possit inducere cōsuetudinē, & qs possit inducere cōsuetudinē, vide Bal.in l.2.C.quæ sit lon, consue.& hic, & Ang. hic.

c Claud. ¶Condere statuta, Vide Alex.in l.si non speciali.C.de testa.

d ¶In iudiciū proponatur. Adde Bal. in l.ex placito.in 10.q.C.de rerū permu.et Bar. ī l. j.ĵ.de cōdi.ex lege. ¶Adde ēt post Ias. quæ reqrātur ad eē cōsuetudinis, Abb.cōs.53.et 57.lib.2.consi.18.vbi ponit quæ sit dr̄ia inter consuetudinem et præscriptionem: per Card.consi.67.per Bald.consi.475.4.lib. vbi non audet decidere, an statutum valeat, quòd credatur libris mercatorum, Ang consi.53.et qualiter probetur consuetudo, vide Bald.consi.233.lib.2.Alex.consi.135.lib.2.et consi.95. eodem lib. per Oldr. consil. 143.Ang.25.consi.Abb.vbi supra.et consi.26.et 53.vbi dicit quod difficilimum est pbare consuetudinem, et quod multi aberrant, per Card.consi.72.an autem consuetudo tollat legem? dicit Bald.alleg.consi.400. quod tollit, nisi lex expressè damnaret te, per eundem consi.128.et consi.30.2.lib.et consi.103.1. lib. Abb.consi.3. quæst.22.et an per contrauentionem tollatur consuetudo, vide Card.consi.131. an etiam consuetudo liget ecclesias. Abbas consilio 72.lib.1.dicit quod non omnis quæ est contra ecclesiam, est nulla, sed illa tantum, quæ in ecclesiis est damnosa, et quæ nulla ratione fulcitur, non est communis tam clericis, quam laicis. Vis autem consuetudinis est, quòd si in contrarium eius memoria non existat, tribuit concessionem et priuilegium æquipollet veritati, illa est potens ad acquisitionem pedagiorum, gabellarum, et aliorum iurium fiscalium, vt per Bald.consi.387. et consi. 107. lib.1. et consi.49. et consilio 108.2.lib. Abbas consilio.7.lib.2.Card. consi.57. Andr. Sicu. consi.26.libro.1. Item solita consuetudine dubietas declaratur, dicit Bald.consi.131.lib.1. Consuetudo reddit inualidum quod de iure communi erat validum. dicit Oldra. consilio. 105. Consuetudine declarantur et interpretantur statuta, vt per Card. consilio. 60. Consuetudine induci potest, vt fœminæ succedant in feudo, vt dicit idem Cardi. consil. 64.et dicit Bal.concludendo consi.185.lib.1. quod consuetum est, innatum est. et illa potest inducere alienationem feudi illi, sicut matri adhibenda est reuerentia. Illa æquiparetur iuri naturali, quod est à modo immutabile, illa est potentior præscriptione, et Iudex non seruans consuetudinem sui palatij, venit puniendus, vt dicit And.Sicu.consi.47.1.lib.& consuetudo recipit interpretationem à iure communi, vt dicit idem Andr.Sicu. consi.61. an etiam consuetudo honorabilis ecclesiæ possit tolli per capitulum solum, & episcopum solum. vide Abb.consi.77.lib.2. Cardin.consi. 108.& an ex consuetudine, quæ seruatur in die purificationis de dandis candelis agi possit contra parochianum, vide Fed.consi.155.& an si statutum, & consuetudo concordant, & etiam cum iure communi, ex quo, vel qua agendum sit? vide Andr. Sicul. consi.23.& an consuetudo extendatur de simili, ad similia. vide Andr. Sicul. consi.6.& an extendantur de vna persona ad aliam, de vno casu ad alium ex identitate rationis, vide Paul. de Castr. consil. 162.& Bald.consil.7. lib.2. Alexan.consil.62.2.lib. Old. consil. 225. lib.2.& Doctori alleganti consuetudinem esse credendum, per Andr. Sicul.consil.24.

e ¶Sellam emptori. Et dic quòd etiam de iure tenetur dare sellam, vt not. Bart. per illa iura, in l.eum qui.§. non solum. de fur.et Bart.post gloss. in l.si vt certo.§.vsque adeo.ĵ commodati.

f ¶Probetur consuetudo. Consuetudo notoria non debet probari. Bal.in l.j.C. ad Velleia.et de modo probandi consuetudinem per Anto.in c.licet ex quadam. de testi, Io.in l.inter pares.ĵ.de re iudi.et Bald.hic & quod dixi de cōsuetudine notoria, adde Bald.in l.2. C.quando prouo.non est neces.et an consuetudo debeat allegari, dixi in l, si adulterium.§.idem Pollioni.de adul.et dicit Bal. in l.j. in fi. C. vt quæ desunt aduoca.par. Vide Alex.consi.131.volum.2.et consi.136.eod.volum.

g ¶Differt consuetudo, Et in quo differunt ab vsu generales tamen consuetudines non licet ignorare, vt dixi in l.cunctos populos.

h Poma. ¶Non est verum. Vide Ias.in l.sed si.§.item si iurauero.ff.de iureiuran.

LEX. XXXI.

1 *Declaratio factorum venit ad paritatem effectus,*
2 *Similitudo casus occurrentis, quando in lege, vel consuetudine non reperitur, ad quid recurrendum.*
3 *Executio alicuius dispositionis semper est facti.*
4 *Argui à ratione legis correctæ per consuetudinem, an possit.*
5 *Consuetudo quando declaret legem, quando illam corroborat, quando illam imitatur, quando tollit, & quando per legem tollatur.*
6 *Consuetudo, sumitur tribus modis.*
8 *Cōsuetudo postquam est redacta in scriptis, an desinat esse consuetudo, & nu.7.*
9 *Libellus, peto secundum statuta, & consuetudines, procedit.*
10 *Consuetudo, vsus, mores, stylus, & præscriptio, quomodo differant.*
Stylº īducitur ab vno, & respicit ordinē loquendi, prescribendi, vel procedēdi.
11 *Consuetudo per quos inducatur, & qualiter, vsque ad nu. 17.*
18 *Consuetudo quomodo inducatur per sententiam arbitrorum.*
19 *Condemnatus ex forma statuti condictione ex lege, non dicitur condemnatus criminaliter.*
20 *Consuetudo quando sit alleganda in libello.*
21 *Doctori attestanti de consuetudine creditur.*
22 *Iudex de consuetudine circa ordinem iudicij potest summariè se informare.*
23 *Testes deponentes super consuetudine, quomodo habeant deponere.*
24 *Testes deponentes super consuetudine, si deponant de diuersis actibus, quomodo probent.*
25 *Consuetudinis effectus quis sit?*
26 *Consuetudo quomodo liget forenses. & nu.29.*
27 *Consuetudo in contractibus quomodo attendatur, quid in testamentis nu. 28.*
30 *Consuetudo laicorum, an liget clericos?*
31 *Consuetudo locorum quos liget.*

a De quibus. [a] Subtilis est, & ǫsueuit repeti. Cōsuetudo in casibus non decisis, hēt virtutem mutādi leges: ī casib. decisis, hēt virtutē corrigēdi, & interpretandi, qa cū pcedāt à ǫsēsu, & sic à pari potētia dscēdāt, dēnt eē æqualis effectus

ADDITIO.

a Paris. ¶De quibus. Istam legem, an & quando lex tollatur per desuetudinem, vel contrariam cōsuetudinem, vel quia non sit recepta ad vsum, vide latissimè Felinum. in c.1.extra de treuga, & pace.
¶Item duas limitationes ad regulam, quæ vult, quòd in consuetudine inducenda, præter ius, sufficiant 10.anni, vide per Fel.in cap.statuimus. extra, de maior. & obed. Item quinque casus, in quibus per vnum actum tollatur consuetudo, vide per Fel. in cap.cum accessissent.&c.de consti. Item vide vnum verbum, per Ant.in consil. 3. incip.in nomine Iesu Christi in facto S.Mariæ. Adde quod ea, quæ consistunt in simplici velle, non præscribuntur, licet quis non sit vsus suo iure aliquo tempore: quia satis est quòd potuit vti ex quo lex id permittebat, exēplum vide per te vbi per eum. Item quod statuta, quæ sunt contraria iuri facilius tollantur, vide Ant. consilio. 43. ante fin.in 2.dubio. Item quomodo consuetudo contra ius diuinum, vel gentium valeat, & an requiratur causa, vide Aret.in c.2.de præb.qui ponit, an lex derogans cōsuetudini, censeatur derogasse etiam futuræ, & an per non vsum tollatur statutum, vel lex, vide Alex.in consi.279. incip. in causa & lite, et in consi.339. incip. viso testamento, ad fin.et sequuntur Mod.hic. Item circa materiam consuetudinis præscriptæ, vide Roma.singul.43. et 103. Item an ex sententia arbitrorum inducatur consuetudo, vide Rom.sing.42. Item quod per non vsum tollatur, si non fuerit continentia vtendi. vide Ias.in l.2.C.de diuer.rescrip. Item quod lex, vel statutū non receptum ad vsum per 10.annos postquam conditum fuit, vide Ias.in l. rem non nouam. in 2. not. vsque ad fin.C.de iudi. Item quòd ea, quæ sunt quæsibilia priuilegio, sunt etiam quæsibilia consuetudine, regulam et limitationem vide per Feli. in c. cum contingat. de for.compet.et quod consuetudo etiam mala excuset, vide Decium consi.9. vbi ponit de consuetudine ludendi ad pugnos si quis occidat ludendo, non tenetur, vt ibi etiā dicit, quod talis ludus est etiam permissus de iure, et quæ differentia sit inter consuetudinem et præscriptionem, vsum et stylum: et an redacta consuetudo in scriptis, dicatur constitutio, et quomodo, et quædam alia vide per Dec in rub.de consuetudine.

fectus.h.d.cũ l.fi.ď interpretatione.& l.seq.Diuido ĩ duas partes principales.¶ Primò ponit effectum circa casum à lege non decisum.¶ Secundò effectum circa casum à lege decisum, q̃a lex ꝑ ꝯriã ꝯsuetudinem tollitur. Secũda ibi, quare.¶ Itẽ prima subdiuidit̃ in tres. Primò ponit dictũ bimẽbre vsq; ibi, inueterata. Ibi po
1 nit̃ rõ dicti, vsq; ibi, nã cũ. ibi rõ rõnis, vsq; ad ver. quare.¶ † No. q̃d declaratio factorum venit ad paritatẽ effect⁹, vt ĩ.rẽ rat.hab. l.Paulus.alia notabilia collige ꝑ te.¶ Modo declarem⁹ q̃dã textualia, quæ in prima gl.ponunt̃.Et primò videam⁹ exẽplũ primi dicti.Et gl.ponit exẽplũ in feudis, quorũ cãæ sunt decisæ ꝑ ꝯsuetudinẽ, nõ ꝑ legẽ. Quidã hoc exẽplum reprobãt, dicentes q̃d liber feudorũ sunt leges, nõ ꝯsuetudines, cũ sint scriptæ. Sed an hoc sit verũ, ĩ.patebit.¶ Scd̃ò videam⁹ exẽplũ secundi dicti, vbi est casus, vbi non reperit̃ lex, nec ꝯsuetudo, sed simile ꝯsuetudinis. Gl. tenet q̃d ĩ ꝯsuetudine feudi est q̃d filius mancus, q manũ non habet, non succedat, q̃a nõ p̃t seruire feudo. Emergit casus de eo filio, q manũ hẽt, sed debilitatã, certè simile est, q̃a eadẽ rõ est. Sed certè q̃libet istorũ casuũ expressè est decisus à ꝯsuetudi-
a ne, vt ĩ vsib⁹ feudorũ, an mutus vl̃ al̃r imperfect⁹,[a] c.j. Aliud exemplũ ponit ĩ monacho & canonico regulari. Sed certè hic vterq; casus est ꝯsuetudine decisus, si de feudo fuer. ꝯtrouers. c.j. §.q cleric⁹.¶ Tertiũ est exẽplũ, vt q succedit patri, succedat matri in feudo, sed hic est expressè ꝯsuetudine decisus, vt de feu. fœmi. c. vnico. §.j. Aliud exẽplum dat gl. de muliere, q̃ non succedit in feudo an eq̃parat̃ hermaphrodito, q ĩ eo sexu incalescit. Quidã hoc reꝑhẽdũt, q̃a est idẽ, ñ sĩl'e, sed in substantia est similis. q̃d patet ex verbo, ꝯparam⁹. de statu hominũ. l. q̃rit̃ & hoc seq̃t̃ Cy.¶ Tertiò videamus exẽplũ de casu, q ñ est decisus nec lege nec ꝯsuetudine, nec ꝑ sĩl'e, sed ꝑ ꝯsuetudinẽ vrbis Romæ. Hic pone exẽplũ de illo, q ẽ Roman⁹, sed apud Canonistas, potest poni in oĩbus ꝯsuetudinibus vel opinioni. in q̃b. dicit Spec. sic seruat curia Roma-
b na.¶ Primò oppo.[b] & vĩ, q̃d † in casu lege, & ꝯsuetudine nõ de-
2 ciso, sit recurrendũ ad sĩl'e legis, vt s̃.eo.l.non p̃nt. Hic dicitur q̃d ad sĩl'e consuetudinis, quare malè. Solu. Dicunt q̃dã q̃d hic obtinet, q̃ñ sĩl'e legis non reperit̃. Certè hoc ñ posset accidere, vel raro, vt dixi ĩ l.ꝯria. Alij dicunt ꝙ illa determinet̃ ꝑ istã, vel recurret̃ ad sĩl'e legis, q̃ñ deficit sĩl'e ꝯsuetudinis. ad hoc assignãt rõnẽ, sicut fortior est ꝯsuetudo quã lex, vt hac l. ĩ prin. Ita fortius ẽ sĩl'e ꝯsuetudinis, q̃ sĩl'e legis, & ideo posterius spectamus. Q̃d nõ placet, q̃a ꝯsuetudo tollit legẽ ꝑp tacitũ ꝯsensum populi, q̃a rõ cessat in sĩl'i ꝯsuetudinis, in quo nõ est talis ꝯsensus, ideo non tollit legẽ, vt l.non p̃nt. s̃.eo. vbi exp̃sè cauet̃ ꝙ trahat̃ ad sĩl'ia. Dic, aut non rep̃it̃ sĩl'e legis, & recurrit̃ ad sĩl'e ꝯsuetudinis si habet̃, vt hic s̃m veram solutionẽ. Aut reperit̃ sĩl'e legis & ꝯsuetudinis, & tunc aut casus emergit circa ea, de q̃b⁹ nõ tractatur ĩ lege, vt in feudis. & tunc recurrit̃ ad sĩl'e ꝯsuetudinis, vt hic: & de congnitione feudi c.j. in fi. & ibi not. Aut casus nouus emergit circa ea, de q̃b. in lege tractat̃, sed si talis casus ñ est exp̃ssus, tunc recurrit̃ ad sĩl'e legis, omisso sĩl'i ꝯsuetudinis, vt s̃.eo.l.non p̃nt. Exẽplũ, q̃rit̃ an emphyteutæ cedat incremẽtũ alluuionis? Hoc ñ reperit̃ exp̃sè, sed habemus sĩl'e ꝯsuetudinis ĩ feudis, vt in tit. si de inuestitura feudi. c.j. §. si q̃s de mãso. vt ibi patet. Itẽ habemus sĩl'e legis, q̃a fructuario cedit tale ĩcremẽtũ. ff. de vsufructu. l. itẽ si fundi. §. huic vicin⁹ & istud inspicit̃, vt hic dicit gl. licet feudatarius sit magis similis emphyteutæ, eo ꝙ hẽt vtile dñiũ. Prædicta vera nisi consuetudo vel lex sit ꝯ rationem, q̃a tũc non trahitur ad similia, s̃. eod. l. q̃d
c verò. & ĩ. eod. l. q̃d non ratione. Ratio Prædictorum est,[c] q̃a ꝯsuetudo ꝓcedit ex quodã vsu p̃scripto. Sicut ergo ille q p̃scribit fundũ, p̃scribit oĩa accessoria, vt seruitutes, ĩ. de vsuc. l. si aliena. §. ĩi iure. ita oĩa emergentia circa factũ ꝯsuetudine decisum, per simile consuetudinis decident̃: secus in his q̃ emergũt circa casus lege decisos. Sic ergo patet q̃d ius non scriptum, trahit̃ ad ñ scriptũ. Itẽ scriptũ ad nõ scriptũ, vt in exemplo emphyteutę. Itẽ scriptũ ad scriptũ, vt q̃ñ Princeps vel Iurisconsultus ĩterpretat̃, vt s̃. e. l. & iõ. & l. ñ p̃nt. Q̃ñq; non scriptũ ad scriptum, vt q̃ñ ꝑ ꝯsuetudinẽ lex est certo mõ ĩtellecta. s̃. e. l. minimè. C. de epis. aud. l. si lenones.¶ Secũdò oppo. si prius est iudicandũ s̃m sĩl'e legis, ergo prius recurrendũ erit ad consuetudinẽ vrbis Romæ, q̃ hẽt p̃tatẽ legis g̃nalis: hic aũt dicit̃, ꝙ prius recurrit̃ ad sĩl'e ꝯsuetudinis, ergo malè. Solutio, Dico s̃m Gul. & Cyn. q̃ñ ppl's fecit legem g̃naliter omnibus, tũc ad eam prius recurrit̃, q̃ ad sĩl'e consuetudinis. Secus si faceret legẽ sp̃alẽ sibi. s. Romæ, cum ita est ĩ ꝯsuetudine. Et licet sit inducta à populo Romano, tñ tanquã g̃nalis, nõ est diuulgata oĩbus, & ideo ad eam nõ recurrit̃, nisi ĩ subsidiũ: vt hic. Ex hoc patet ꝙ argu. q̃d hic colligitur in fi. j. gl. licet verum sit in se, per l. vẽditor. §. si ꝯstat. ĩ. cõmunia p̃diorũ. non tñ ꝑ istã legem.¶ Tertiò op. hic dr̃, de q̃b. causis scripta lege nõ vtimur, q. d. sec⁹ si haberemus legẽ. Sed ꝯ, de hac eadem l. in fi. Sol. vt hic in 2. glo.¶ Quartò opp. quia non debemus iudicare exẽplis. l. nemo. C. ď sentẽtiis. Sol. vt hic in fi. gl. quæ est sup verbo, inueterata, vt no.
d C. q̃ sit lon. ꝯsue. sup rub.¶ Quintò oppo.[d] q̃a multum interest, vtrũ declaret̃ voluntas verbis vel factis. nã sunt q̃dã q declarant verbis & nõ factis vt magr̃atus municipales, arbitri, & iudices, q ferũt sñiam, nec eã exequũt̃, vt ĩ. de iurisd. om. iud. l. magr̃atib. de re iu. l. à diuo Pio, ĩ prin. ad Municip. l. ea q̃. Sol. gl. Fateor, ꝙ q̃ñq; multũ interest. q̃dã. n. sunt, & c. Ista gl. licet sit ĩ se vera, non tñ cõgruit huic legi. Appellat. n. declarationẽ fieri verbis & factis, q̃ñ
3 fit executio. Sed certè de hoc nullũ est dubiũ, † q̃d executio alicuius dispositionis, ꝗ est facti, siue sit executio sñiæ, vt C. ď executio. rei iud. l. executorẽ. siue sit executio alterius obligationis, ĩ. ď curatore furio. l. ꝯsilio. ĩ fi. de solu. sup rub. Sed istud debemus inspicere hic. An aũt ipsa volũtas posset ďclarari verbis & factis? Et dic ꝙ regulariter sic, vt hic, & ĩ. rẽ ratã h̃ri. l. Paul⁹. ď actio. & oblig. l. ꝯsensu. Fallit ĩ his ď quorũ substãtia sunt verba, vt s̃. ď verb. oblig. l. j. in prin. & C. de sent. ex breui. reci. ꝑ tot.¶ Sextò op. ad secũdã partẽ, hic dr̃ q̃d lex tollit̃ ꝑ ꝯsuetudinẽ. Cõtrà C. e. l. 2. Gl. hic, & ibi tenet sol. Io. q̃d sicut g̃nalis ꝯsuetudo, g̃nal'r mutat legẽ, ita specialis special'r, vt hic, cũ si. nõ ãt specialis general'r, nec eꝯ. Alij dicũt hic, an legi posset derogari ꝑ pactũ? De q̃ dic, vt dixi ĩ l. oẽs ppl'i. Alias opi. q̃ sunt in gl. & hic, & ĩ l. ꝯria, non recito. Alij vt Nicolaus de Matarel. dñt, q̃d legi derogat, vt hic: nõ ãt rõni nãlĩ, vel legi sibi resistẽti, vt in ꝯrio. Vel dic legi derogat, vt hic non tñ vincit legẽ, & eius rõnem, q̃n ex ea possit sumi argũ. Ex
4 quo no. † ꝙ licet ex lege per aliam correcta ñ possit sumi argũ, vt C. de lat. liber. tol. l. j. circa prin. & ibi no. tñ ex l. correcta ꝑ consuetudinẽ, sumit̃ rõ: q̃a ꝯsuetudo venit ex tacito ꝯsensu, & ñ tollit rõnẽ legis. Minus. n. excludit tacitũ, q̃ expressum, vt dicimus ĩ tacita pupillari, q̃ matrẽ ñ excludit. Et hoc tenet Gul. Prima solutio tenet̃ cõiter, ac ẽt duæ vltimæ possunt esse bonæ.¶ Septimò opponitur ĩ. de sepul. vio. l. 3. §. diuus. vbi lex tollit consuetudinẽ contrariam. Dicit gl. hic loquitur, q̃ñ lex præcedit, consuetudo sequit̃: secus si ꝑcedat ꝯsuetudo, tũc tollit̃ ꝑ sequentẽ legẽ. Sed ista solutio est ꝯ casum ex. de ꝯst. c. j. lib. 6. Vñ q̃dã Moderniores dñt, Q̃ñque ꝑcedit lex, postea sequit̃ cõsuetudo ꝯria, postea iterũ fit lex, tunc tollit̃ ꝯsuetudo. De facili. n. redit̃ ad primã. Ita loq̃tur d. §. diuus. si aduertatur. Sed q̃ñ nulla lex ꝑcedit ꝯsuetudinem, tunc hẽt locũ c. j. de ꝯsti. lib. 6. Ista solutio non placet: nam si rõ dicti capituli aduertatur, nullo mõ tollit̃ ꝯsuetudo. Principe ignorante. Dic ergo vt notatur in d. c. j. q̃d hoc voluit gl. in d. §. diuus. Vel sciebant ꝯsuetudinem, licet hoc sapiat diuinationẽ. De hoc ꝑ Cy. de testa. l. fi. s̃. ti. 2. l. ius ciuile.¶ Octauò oppo. q̃d non tollit legem, vt ĩ. eo. l. q̃d nõ rõne. Solutio, ibi in ꝯsuetudine erronea, q̃d intelligitur, vt ibi dicam.¶ Nonò oppo. C. de vsuris. l. eos. §. fi. de sac. san. eccle. auth. cassa. de furtis, auth. nauigia. cũ simi. Solutio, q̃d lex ibi ĩportat, ꝯsuetudinẽ, hic secus.¶ Decimò opponitur, & videtur, q̃d virtus consuetudinis sit: interpretari, & declarare legem, non corrigere, ĩ. eo. l. si de interpretat. Solutio. Hui⁹ finis loquit̃, q̃ñ ꝯsuetudo est ꝯ id, q̃d lex disponit: sed si s̃m legem tũc eã interpretatur, si est dubia, vt l. ꝯria. Si certa, tunc lex eã ꝯfirmat, & corroborat, vt l. fi. C. e. Et sic valet ꝯsuetudo non vt ex ea agat̃, sed ex l. cõi, vt dixi in l. ius ciuile. s̃. tit. ij. Dr̃ ãt ꝯfirmare, sicut agnitio debiti ꝯfirmat priorẽ, cautionẽ nõ patiendo eã tolli præscriptione, vt l. cũ acutissimi. §. fi. & l. si q̃s. C. de p̃script. 30. annor.
5 & sic dẽt intelligi gl. q̃ dicit valere ꝯsuetudinẽ s̃m legẽ. † Dic ergo ad declarationẽ oĩum, Aut ꝯsuetudo est s̃m legẽ, & eius virt⁹ est interpretari, si est dubia, & corroborare, si est certa, vt l. si de interpretatione, s̃. e. & C. eo. l. fi. Aut est præter legẽ in casu omisso, & tunc eius virtus est legem imitari, vt tñ valeat eo casu, quã tum lex scripta, vt hic, & C. eo. l. fi. Aut ꝯ legem, & tunc aut ꝯ ius nãle, vel gentium, vel diuinum, dic vt dixi circa statuta. s̃. in l. oẽs populi. de iust. & iur. Aut ꝯ ius ciuile, & tunc aut à lege improbat̃ ꝯsuetudo, & nõ valet, d. l. oẽs. in fi. cũ sim. Aut à iure ciuili non improbat̃, sed aliàs est ꝯ iuris ciuilis dispõnem, & tunc aut consuetudo ꝑcedit, aut sequitur. Primò casu aut legislator sciebat talem ꝯsuetudinẽ, vel expressè voluit eã tolli, & tollit̃, vt d. §. diuus. & no. ĩ d. c. 1. Aut ignorabat, q̃d in dubio p̃sumit̃, & ñ tollit̃ consuetudo, vt d. c. 1. Secundò, q̃ñ ꝯsuetudo seq̃t̃, & tũc, aut ꝯsuetudo fuit ĩducta errore, non rõne, & dicas tũc, vt h̃r in l. ꝙ nõ rõne aut fuit inducta rõne, & ex certa sc̃ia, & tũc aut g̃nalis, & g̃nal'r vincit legẽ, vt hic, aut sp̃alis, & sp̃aliter vincit d. l. vẽditor. §. si cõstat. ĩ. cõia p̃d. & C. e. l. 2.¶ Veniamus ad q. in q̃bus tenebo ordinẽ Pet. & Cy. Primò. n. q̃rit̃, q̃d sit consuetudo. Scd̃ò, qual'r & per quos inducat̃? Tertiò, qual'r introducta in iudiciũ proponat̃ iudici. Quartò, qual'r ꝓbatur. Quintò, q̃s sit effect⁹ ꝯsuetudinis, &
6 ĩterserã aliquas q. accessorias.¶ † Priò igit̃ q̃ro, q̃d sit ꝯsuetudo? Et ne in æquocũ ꝓcedam⁹, sciẽdũ ẽ s̃m Doct. ꝙ ꝯsuetudo sumit̃ trib. mod. Priò ꝑ assuefactiõe hoĩs, & tũc ẽ fcm̃. ĩ. ď pig. act. l. vl̃ vniuer

ADDITIONES.

a Roma.¶ Imperfectus. Vide C. ep. consi. 18. in 1. dubio. Fel. in c. auditis. de præscrip. Barb. con. 6. vol. 1. & in consi. 19. eo. vol.

b ¶ Primo oppo. Vide Præpositum in c. consuetudo. dist. j.

c ¶ Ratio prædictorum est Vide Fel. in c. auditis. de præscript.

d Paris.¶ Quinto opponi. Vide q̃ scripsi in l. reprehẽdenda. de instit. & substit.

vniuersorũ.l.si seruus pluriũ.§.fi.de leg.j.de pe.le.l.dñs.§.pe.Quę ꝯsuetudo accidit ẽt in animalib⁹, vt insti.de rer.diui.§.apum.& de acq.rer.do.l.nãlẽ.§.in his. Et ex isto facto oritᷣ iuris dispositio, & de hoc nõ loqmur hic.¶Sedò accipitᷣ ꝯsuetudo,pro facto pluriũ personarũ, & istud appellatᷣ vsus seu mos, & istud sic dᷣ eẽ facti, qd̃ dẽt ꝓbari.vt C.e.l.1.ex.de ꝯsti.c.1.¶Tertiò accipitᷣ ꝯsuetudo ꝓ iure, qd̃ resultat ex vsu, & moribus pluriũ ꝑsonarũ.& sic loqtᷣ hic in versi.inueterata.& l.sed ea.& l.seq. De hac ergo q̃ritᷣ qd sit. Et Azo in sum.C.eo.dixit,Cõsuetudo est ius ñ scriptũ,morib.populi diuturnis inductũ,vt hac lege, ibi.inueterata.Insti.de iure na.gen.& ciui.§.ꝯstat.Iac.de Are.reprehẽdit,qa dicit,ꝙ non scriptũ, nõ sit de esse ꝯsuetudinis,qd̃ an sit verũ,statim dicã.Alij reprehẽdunt alia rõne, qa ẽt in ꝯsuetudine, ex morib.vnius hoĩs resultat ius:& certũ est,qd̃ de eo hic nõ loqtᷣ,& tñ in diffinitione Axo.cõprehenditᷣ.Quare ipse Iac.de Are.sic diffinit, Consuetudo est ius moribus,vel vsib.totius populi, vel maioris ꝑtis rectè initiatũ,& ꝯtinuatũ, hñs legis authoritatẽ, vt plenè per Cy.C.eo.l.2.in 1.q. Ista diffinitio nõ est bona.Nã ẽt capitula eccl'arum inducũt ꝯsuetudinẽ, nec in dicta diffõne ꝯprehẽdunt. Tu ergo pone diffõnẽ, q̃ ponit tex.in d.c.consuetudo.dist.1.vbi dicit. Cõsuetudo est ius quoddã morib.institutũ, qd̃ ꝓ lege suscipitᷣ,cũ deficit lex.Ista est bona diffinitio,ĩ qua verba ista,*ius quoddam*,ponunᷣ ad dr̃iam eius ꝯsuetudinis,q̃ ẽ facti,vt dixi.*Moribus institutum*,ponitᷣ ad dr̃ã aliarũ partiũ iuris,q̃ veniũt ex expresso ꝯsensu.*Quod pro lege suscipitur*,ponitᷣ ad dr̃iam eius iuris qd̃ descendit à cõsuetudine vnius singularis ꝑsonæ.illud.n. non seruatᷣ pro lege. Est.n.ibi ius dispositũ, seu circa qd̃ disponatᷣ.Sed istud ius,de quo loqmur, est ius disponẽs: iõ dr̃,*pro lege seruatur.Cum deficit lex*,hoc ponitᷣ, vt ostendat nõ valere ꝯsuetudinem à lege reprobatã.Nam aut cõsuetudo est in casu lege nõ deciso,& tunc deficit lex.Aut à lege deciso,& tunc si qdẽ lex nõ resistit ꝯsuetudini,valet ꝯsuetudo,tũc impropriè dr̃,ꝙ deficiatᷣ:qa ꝑ ꝯsuetudinem derogatᷣ,vel gñaliter,vl' sp̃aliter.Aut lex resistit ꝯsuetudini, & tũc lex nõ deficit,nec ꝯsuetudo valet.¶Sed
7 iuxta p̃missa† q̃ro,vtrũ sit de esse ꝯsuetudinis,esse nõ scriptũ? Vr̃ ꝙ sic, vt insti.eo.§.ꝯstat.s̃.tit.2.l.ius ciuile.in fi. contra qd̃ non , qa ꝑt esse scripta.j̃.eo.l.imò.vbi dr̃,ꝙ non est necesse scribi, ergo innuit,ꝙ ẽt si scribatᷣ,est ꝯsuetudo.Præterea lex,& cõsuetudo differunt,sicut tacitũ,& exp̃ssum,vt hic,nõ sicut scriptũ,& nõ scriptũ. Et hoc tenet Iac.de Ra.C.eo.l.1.& q̃ sit long.cõsuet.l.2. Pro hoc
a ꝙ vsus feudorũ, ᵃ q sunt ꝯsuetudines , sunt redacti in scriptis. Tu dic ſm Gul.ꝙ ꝯsuetudo põt ꝯsiderari, quo ad sui originẽ, seu introductionẽ,& tunc impossibile esset ꝙ sit scripta,cũ veniat ex tacito ꝯsensu populi,vt hic,& d.§.ꝯstat. Aut q̃ris q̃tum ad sui reformationẽ,vt ecce,ciuitas est vsa longo tp̃e aliqua ꝯsuetudine, nũc facit eã redigi in scriptis. Hoc põt fieri. Et ita fuit de ꝯsuetudinib. feu.Lex aũt ex necessitate dẽt scribi.vt C.eo.l.humanũ. Posset tñ
8 Princeps,si vult facere sine scriptis.vt j̃.tit.1.l.1.¶†Itẽ q̃ritᵇ vtrũ
b postq̃ est redacta in scriptis,desinat esse ꝯsuetudo?Quod vr̃,quia oĩno non venit ex tacito ꝯsensu.Econtrà ; nã licet ꝯ̃tus sit redactus in scriptis,tñ non dicitᷣ ꝯ̃tus celebratus in scriptis, sed tunc, cũ hoc ab initio sit actũ,vt C.de fi.instr.l.ꝯ̃tus.vbi dr̃ qd̃ actus nõ operatᷣ vltra agẽtis intentionẽ.Q̃nq; qs facit eã in scriptis redigi, nõ vt de nouo ius ꝯstituat,sed vt iam ꝯstitutũ probet, & remanet ꝯsuetudo sicut primo,licet sit facilior probatio.arg.j̃.depos.l.Publia.in fi. & ita fuit in feudo.Vñ adhuc sunt ꝯsuetudines. Q̃nque redigitᷣ in scriptis,vt ius ꝯstituatur de nouo,tunc ẽt ꝯsuetudo prima remanet,& ius scriptũ valet,vt ius scriptũ. Exemplũ de præb c.2.lib.6.Et poterit agi ex vtroq;, & cũ vtrunq; sit auxiliũ ordinarium,vel vtrunq; ex̃ ordinariũ, vnũ aliud ñ excludit.vt j̃.de dam.infe.l.q bona.§.1.de act.& obl.l.quoties.Sed vr̃ qd̃ sequens statutum nõ valet,cũ nil ꝯmodi afferat.Sed certè satis magnũ ꝯmodũ affert,eo qd̃ statim põt ꝓbari.vt j̃.de leg.3.l.3.§.si rem.Secus ecõ uerso,si p̃cedat lex scripta,& sequatᷣ ꝯsuetudo:nã valet, vt ꝯsuetu
9 do.vt s̃.dixi.¶† Sed qd si dicatᷣ in libello, Peto ſm statuta p̃dicta, & ꝯsuetudines huius ciuitatis.Vr̃ ꝙ nõ valet , qa dẽt vnã actionẽ eligere,vt l.nemo ex his.de regu.iur.& l. ꝙ in hr̃dem.§.eligere.de trib.Dico,qd̃ cum interpretatio fieri dẽat ſm proferentẽ, vt j̃.de iudi.l.si qs intentione.dicta verba dẽnt intelligi ꝯiunctim, vt vna sola actio videatᷣ intẽtata,& exponatᷣ sic ſm ꝯsuetudinem & statuta.i.ſm statuta, ꝑ ꝯsuetudines approbatas, vel eꝯ̃ ſm ꝯsuetudines approbatas seu ꝯfirmatas ꝑ statuta.Sed à simili, si qs in libello ꝓponeret stip'onem, & numerationẽ, intelligitᷣ agere ex stip'one ĩpleta, & validata ꝑ numerõnẽ.vt j̃.de noua.l.si ita stipulatus fuero.§.1.& l.cũ.n.Item si qs diceret in libello,Peto p̃dicta de iure gẽtium,& ciuili,dẽt intelligi.i.de iure ciuili ꝯprobante ius gentiũ. arg.j̃.rer.amo.l.rerum amotarũ.in prin.& qd̃ ibi no.Idem credo de eo qd̃ quotidie dr̃ in libellis.Petẽs p̃dicta ſm formam iuris, & statutorũ, vt intelligatur ſm formã statutorum.s. de iure permissorum & approbatorum.Et vr̃ casus ex̃ de eo , qui mit.in poss.cã
10 rei ser.c.cũ venissent.¶Vltra hoc hic q̃ro,in quo† differãt vsus, mores,ꝯsuetudo,stylus, & præscriptio? Br̃ mores, & cõsuetudo, sunt idẽ,& sonãt in factũ.Cõsuetudo põt accipi pro ipso facto,& erit idẽ.vt s̃.dixi,& p̃t accipi pro iure , vt accipitᷣ hic, tũc differũt, qa vnum est factũ,aliud ius.Nã vsus,& mores sunt cã cõsuetudinis,dico cã remota.Nã cã proxima,est tacitus ꝯsensus, q colligitᷣ
c ex vsu,& moribus,vt hic.Stylus licet sit in vsu loquẽdi,tñ nõ bñ declaratᷣ à iure,& de eo fit mẽtio C.de sac.san eccl.l.1.Pet.dicit,ꝙ ab vno homine inducitur,vt ab aliquo maiori iudice, qa habet potestatẽ legis ꝯdẽdæ.Vel dic qd̃ stylus appellatᷣ ꝯsuetudo, quæ respicit ordinẽ loquendi,vel ꝓcedendi.Cõsuetudo est q̃ respicit decisionẽ.¶Præscriptio in quo differt à ꝯsuetudine? Pet.& Cyn. multa loquunᷣ,finalr̃ se non intellexerunt. Dic ꝙ ꝯsuetudo est quoddã ius inductũ ex vsu & morib.eorũ,q vnico exp̃sso ꝯsensu hoc poterãt inducere,& est ꝓ ipsis vtentib.vel ꝯ̃ ipsos:ex̃ eos aũt nõ præiudicat,nisi eatenus,quatenus expressus ꝯsensus poterat præiudicare.Hoc patet manifestè in populo inducẽte ꝯsuetudinem,ꝙ eorum ꝯsensu poterat induci,& populo suo ꝓdest,& nocet.Per p̃scriptionẽ inducitur q̃dam acquisitio iuris, & vsus alicuius,qd̃ nõ poterat suo solo ꝯsensu inducere,& ꝓ se ꝯ̃ alium,vt patet in toto tractatu de p̃scrip.& vsuc. C.& ff.Vñ ciuitas, q̃ dicit
d se habere merũ Imperiumᵈ ex longa ꝯsuetudine, ꝓprius diceret ex p̃scriptione inducta ꝑ ꝯsuetudinẽ.nã hoc ex solo vnius exp̃sso consensu non potuisset inducere.Item est solum ꝓ se ꝯ̃ alium superiorem,apud quem residebat dicta iurisdictio. ¶Idem dico de nobili,qui dicit se habere ius collectandi rusticos ex ꝯsuetudine: qa imò debet dicere ex præscriptione, quicquid dicatᷣ Petr.
11 Secundo †loco q̃ro principalr̃, qualiter, & ꝑ quos inducatᷣ ꝯsuetudo?Et dico , ꝙ ꝑ oẽs, quos dixi ĩ l. oẽs
e populi.posse facere statuta,ᵉ ꝑ oẽs illos p̃t induci ꝯsuetudo.Illud eñ p̃nt ꝑ tacitũ ꝯsensum,qd̃ p̃nt ꝑ expressum,vt hic. Qualiter ãt ĩducatᷣ?Et leges vñr ponere tria.s.frequẽtes actus,vt C.e.l.j.& C. de ædi.pri.l.an in totũ.& hic,& in rub.s̃.e.ti. Secũdò tp̃is diuturnitatẽ,vt hic in gl. Tertiò qd̃ principiũ sit rõnabile , nõ erroneũ,
f vt j̃.eo.l.qd̃ nõ rõne.Ista oĩa examinemus. Primò videamus ᶠ†
12 quot actus requiranᷣ, vt dicatᷣ frequẽs?& glo.vr̃ dicere de duobus, ar.C.de epis.aud.l.nemo.ĩ fi.& insti.de iur.ꝑso.in fi.dr̃ ibi multas esse ꝯdões liberorũ hominum,& tñ nõ sunt nisi duæ.Facit j̃.ad Syllan.l.j.§.hoc rescriptũ.C.ad l.Iuliã d̃ vi.l.seruos.vbi dr̃, bis,aut sæpius,ergo bis est sæpe.patet ex ꝯparatiuo q seqtᷣ.Alij dicũt hoc esse relinquẽdũ arbitrio iudicis,arg.j̃.de iure delib.l.j.in fi.q hoc iudicet ax actuũ qualitate.Cũ enim causa ꝓxima ꝯsuetudinis,sit tacitus ꝯsensus,si hunc hẽmus ꝑ vnũ actũ sufficit, si ꝑ plures, & hunc non hẽmus,nõ sufficeret.Et hoc tenẽt quidã Bononienses. alij,vt Gul.dñt,ꝙ vnus actus nõ sufficit. Nã ꝯsuetudo est in his q̃ frequenter fiunt.C.eo.l.j.de ædif.pri.l.an in totũ.Sed qd̃ fit semel non est frequenter,vt s̃.eo.l.nam ad ea.& pluralitas reqrit plura, vt j̃.de testib.l.vbi numerus.Nec obst.si dicis,sufficit ꝯsensus per vnum actum,quia in statutis,expressus ꝯsensus particulariter receptus,nõ sufficit,vt dixi in l.oẽs populi. Ita in ꝯsuetudine tacit⁹ ꝯsensus ex vno actu nõ sufficit,qa requirit frequẽs actus,q equiualet ꝯsensui dato in cõi,nõ in particulari.dico ergo,ꝙ ad minus duo actus requiruntᷣ, & plures q̃nq; ex qualitate actuũ , vt statim
13 dicam.¶Secundo videamus,†q actus requiranᷣ?gl.vr̃ dicere, ꝙ actus sñiarum,vt hic dicit gl.in verbo inueterata.Latius tñ loquitᷣ gl.C.eo.sup rub.& j̃.l.ꝓxima,s.qd̃ actus sententiarũ.Item qa ꝑpetuò sit obtentum sine ꝯ̃dictione.Item qa libelli querimoniarum non sunt admissi.Istud communiter tenent Doct.s.ꝙ ꝑ actum iudiciorum,& non iudiciorum,inducatur ꝯsuetudo, vt j̃.l.cum de ꝯsuetudine.ibi,an etiam ꝯ̃dicto aliq̃n iudicio,&c.nam dicto,etiã innuit idem,s.ex̃ iudiciũ.Et ꝓ hoc l.nam Imperator.j̃.eo. ibi ponitur diffinitiua.alternatiuè.Sic ergo frequens actus in ꝯ̃ctib. inducit ꝯsuetudinem ꝯ̃hendi, vt l.qd̃ si nolit.§.qa assidua.j̃.de ædil.edi.cum sim.ibi no.Sic frequens actus expendendi,facit ꝯsuetudinẽ , de qua moneta intelligatᷣ, j̃.de leg.3.l.nummis. Sic frequẽs actus ducendi aquam,vt j̃.de aqua plu.arc.l.si prius.§.j. Sic vsus loquendi inducit ꝯsuetudinem intelligẽdi illam, j̃.de verb.sig.l. anniculus.la j.& l.vt Alphen⁹.& de fun.istr.l.cũ de lanionis.§.j.In istis

ADDITIONES.

a ¶Vsus feudorum.Vide Com.in consi.163.in 2.dub.

b ¶Item quæritur.Vide Ias.in prælu.feu.in 1.q.circa fi.& quod ibi habes in recollectis.Vide quæ dicit Aret.in l.2.in prin.in 1.not.de vulg.& pup. Dec.latè in rub.extrà,de consue.quam legit in prin.lecturæ. de offic.deleg.vbi etiam ponit de præcedenti doct.barto.

c Poma.¶Stylus licet sit.Vide vnũ verbũ per Are.consi.95.& Alex.consi.20.vol.2.vbi dicit, quot actus requirant ad inducendũ stylum. Et vide ipsum consi.36.volu.2.vbi dicit, ꝙ iudex benè põt inducere stylum ad declarationẽ iuris cõis,sed non econtra , quia tunc requiritur consuetudo, & consi.99.volu.3. vbi dicit,ꝙ tãtum operatur stylus vnius Principis,quantum totius vniuersitatis consuetudo, & Aret.consi.103.vbi ponit quantum temporis requiratur ad probandum stylum,& Ang.consi.93.vbi ponit quid sit stylus , &c.

d Claud.¶Merum imperium.Vide circa hoc Are.consi.23.vbi videtur istã doctrinam reprehendere,& idem Alex.in consi.124.vol.4.

e ¶Statuta.Ad bar.hic adde Franc.de Are.in c.2.de proba.

f ¶Primo videamus.Vide Præpositũ ĩ c.mos.1.dist.& aliq̃d in c.cõsue.ea.dist.

istis tñ casib. exiudicialib. reqrit maior frequẽtia, quã in iudicia-
14 lib. vt. j. in 4. q. pri. qualiter ↄ͗suetudo ꝓbet. ¶ Tertiò videam⁹ † a
a ꝗ tpe, quãtũ tps reqrat: Quidã dñt, ꝗ tps, cuius ↄ͗rij non existat
memoria, vt hic, vbi dt, inueterata. & C. e. l. ↄ͗suetudinis. vbi dt lõ
gæui. de aqua quoti. l. hoc iure. §. duct⁹ aq. Pro hoc, qa act⁹ ex qb.
ĩducit ↄ͗suetudo, hñt cãm discõtinuã, ergo &c. vt. j. d seruit. l. ser-
uitutes. l. a 3. Io. & Azo & oẽs gl. dicũt, qd sufficit spatiũ lõgi tpis.
b s. 10. vel. 20. annor.b vt hic patet, & C. eo. sup rubrica. Do. nri hic
tenẽt de decẽ annis inter psentes, illud qd gl. dt, vel viginti annis
ĩter absentes, hic nõ cadit. cũ populus semp sit psens, ẽt si aliqui
ex populo sint absentes, vt. j. de iud. l. ꝓponebat. Canonistæ videñ
tur dicere, qd reqrit tps xl. annorũ, vt no. ex. de ↄ͗sue. in c. fi. Sed il
lud in ↄ͗suetudine iducẽda ↄ͗ Canones, & iura spiritualia, sed hic
ↄ͗ iura ciuilia & tpalia: Arg. ꝓ hoc C. d sacr. ecc. auth. quas actio-
nes. Nõ obst. iura, q arguũt de tpe, cui⁹ ↄ͗rij nõ extat memoria, qa
si ĩducit lõgo tpe, multo forti⁹ lõgissimo. Nõ obstat qd hẽt cãm
discõtinuã. qa illud est verũ ĩ pscriptione, q qs nõ posset statĩ sua
spõte inducere. Secus in ↄ͗suetudine. Dico plus, qd cũ ↄ͗suetudo
inducat ex tacito ↄ͗sensu, ad psumendũ tacitũ ↄ͗sensum agentis,
15 nõ reqrit ↄ͗tinuus act⁹, vt. j. de vsuris. l. cũ de ĩ rẽ verso. ¶ † Iuxta
pdicta qro, à quo tpe incipiat currere istud decenniũ? Dicũt qdã,
à die secũdi actus, tũc. n. populus incipit ↄ͗sentire. Ante. n. nõ põt
pscribi ↄ͗sensus, q non est, arg. C. de anna. excep. l. j. Sed certè nec
p sm actũ vr populus ↄ͗sentire, nisi interuenerit cursus tpis. Glo.
& Doc. vñr tenere, qd à die primi act⁹. Quod patet ex eo qd hic
dicit, quod sufficiat si intra decenniũ sit sniatũ: Ex cursu. n. tpis &
frequentia actuũ, inducit tacitus ↄ͗sensus, qui parit ↄ͗suetudinẽ.
Ex hoc dicit Pet. quod Canonistæ quidã dicũt, qd ↄ͗suetudo ẽ p-
scripta, vt ex. de ↄ͗suet. c. fi. nõ bñ loquunt, qa ad hoc vt aliquid
pscribat, oportet qd sit ius certũ formatũ, vt dñii, & pignorum,
& similia. Sed in ↄ͗suetudine ante ↄ͗pletũ tps, nullũ est ius forma-
tum, ergo nõ põt pscribi. Tu dic, qd qdã sunt iure inducta, & di-
sposita, q pscriptione tolluntur, & in aliũ transferunt, vt patet in
pscriptione alicuius dñii rei. Quedã sunt iure nõ inducta, sed p-
scriptione inducũt, vt apparet in pscriptione seruitutis. Ita in ↄ͗-
suetudine pscribenda inducit ius, vñ meritò põt dici ↄ͗suetudo
16 pscripta. ¶ † Itẽ qro, quid si intra decenniũ qñq; fuit sniatũ vnũ,
qñq; aliud: Dic ergo aut cõsuetudo erat iã pfectè inducta, & tũc
licèt aliàs ↄ͗rius actus fiat, tñ non tollit cõsuetudinẽ nisi tot sint
alij actus ↄ͗rij, & tãti tpis, quod ↄ͗suetudo ↄ͗ria ĩducat, vt. j. de reg.
iur. l. nemo §. tpalis, & ibi no. Aut ↄ͗suetudo non erat adhuc pfe-
ctè inducta, quia intra decennium: & tunc aut sunt tot actus pro
ↄ͗suetudine, quot ↄ͗ ↄ͗suetudinẽ, & nõ inducit ↄ͗suetudo. Ita not.
gl. j. e. l. cũ de ↄ͗suetudine. in fi. gl. & vr tex. in l. sp in stipl'onib. de
reg. iur. ¶ Pro hoc, qa nõ est ↄ͗tinuatus ↄ͗sensus, vt. j. de vsucapio.
l. 3. Pro hoc. j. de fun. instr. l. qsitũ. §. si quis codẽ instro. Aut sunt
plures ꝓ ↄ͗suetudine, aut pauciores ↄ͗, tunc aut loquimur in ↄ͗cti
bus. & aliis actib. exiudicialib. aut in sniis & aliis actibus iudicia-
lib. Primo casu, credo inductã ↄ͗suetudinẽ. Exẽplũ colligit. Oẽs
de populo iudicãt totã hẽditatẽ primo genito dari, duo vel tres
iudicant æqualiter. & hoc totũ si fiat intra x. annos, inducta erit
ↄ͗suetudo. Idem si in quolibet ↄ͗ctu ab oĩb. de populo apponitur
obligatio bonorũ, duo vel tres non apposuerunt, nihilominus
erit inducta ↄ͗suetudo ↄ͗hẽdi, de qua loquit §. q assidua. Rõ, qa si-
cut in statuto, qd venit ex expsso ↄ͗sensu populi, ꝑualet ↄ͗sensus
maioris partis, vt. j. ad Munici. l. qd maior. & dixi in l. oẽs populi.
ita ẽt in ↄ͗suetudine, q venit ex tacito ↄ͗sensu. Et sic dẽt intelligi
quod not. C. e. l. 2. in 3. q. principali, circa fi. Et ibi, circa hoc qro,
& c. talis ẽt actus licet videat ↄ͗suetudini ↄ͗rius. põt intelligi, vt in-
ducat ↄ͗riũ ↄ͗sensum. Cõsuetudo. n. ↄ͗hẽdi intelligit habere vires,
nisi aliud intelligat inter partes: vt. j. de reg. iur. l. semper in stipu-
lationibus. Igitur isto casu intelliget à partib. ↄ͗rium obseruatũ,
ĩõ qa sic est actũ inter eos, nõ ĩõ qa voluerũt ↄ͗suetudini deroga-
ri. ¶ Secundo casu, qñ de actib. iudicialibus, tunc aut qñ illi act⁹
ↄ͗ ↄ͗suetudinẽ sunt facti, popul⁹ murmurauit. & dicebat intra se,
malè factũ, & ↄ͗ iustitiã, tunc nõ ĩpediunt cõsuetudinẽ induci, cũ
appareat cõtinuatio volũtatis populi, ar. j. de leg. 3. l. f. deicõmis
sa. §. si rem. Dr aũt ↄ͗dicere populus, qñ decuriones, & alij qui re-
gunt ciuitatem, ↄ͗dicunt. Aut populus Romanus non murmura
uit, sed tacuit: & tũc aut sunt actus, qui se adinuicem ↄ͗patiuntur.
Exẽplũ, in qõnib. decẽ librarũ, & plurimũ ꝓcedit sine libello, &
sine litis ↄ͗test. qñq; ꝓcessum est ordinariè. Isti. n. actus se ↄ͗patiun
tur, s. vt valeat ꝓcessus factus summariè, & ẽt valet, si fiat ordina-
riè ad cautelã, vt c. sæpe. de ver. sig. in cle. tunc non impedit ↄ͗sue
tudo induci, cũ per tales actus nõ inducat mutatio volũtatis, si-
cut dicimus in testõ, & codicil. Inst. de codi. §. nõ tñ. qd intellige
nisi ↄ͗suetudo allegaret, & ↄ͗ eã ꝓnunciaret. Aut sunt actus se inui
cẽ nõ ↄ͗patientes, vt quia snia diffinitiua sit lata, q primogenitus
habeat totã hẽditatẽ. Alia snia est, qd æqualr diuidat, & tunc im-
pedit ↄ͗suetudo, qa vr mutata voluntas. Sic ẽt põt intelligi glo. q
est. j. eo. l. cũ de ↄ͗suetudine. & j. d reg. iu. l. nemo. §. tẽporalis. Rõ,
quia cũ iudex authoritate populi sit præpositus, q facit iudex,

totus populus facere vr, vt l. j. §, oĩa. C. de vet. iur. enu. ¶ Sed qro,
17 † qd si plures actus reperiãtur facti eo. tpe, puta eo. die, vel duo-
bus, & lapsum est decenniũ, vtrũ sit ĩducta ↄ͗suetudo? Vr qd sic, qa
sunt frequẽtes actus, licet eo. die euenerint, ar. j. de iud. l. nõnũq.
arg. j. de re iud. l. ↄ͗tumacia. §. ↄ͗tumax. de verb. sig. l. ter enixa. vbi
no. Cõtrariũ tenet Gul. teruisa. Nã qñ emanãt eo. tpe, nõ põt ita
ↄ͗stare de cõsensu populi, sicut qñ successiuè, arg. ꝓ hoc ad Vel-
leia. l. si mulier. & ad leg. Aq. l. illud. in fin. Quid si ꝓferant plures
sniæ intra 10. annos, nec apparet an sint executioni mãdatæ, an
sufficiat? Vr, qd nõ. Nã qd valet mittere in possessionẽ, nisi iudex
tueat eã? vt. j. ne vis fiat ei q ĩ pos. mis. l. j. ĩ pri. & s. ti. j. l. 2. §. post ori
ginẽ. Dic, aut nõ sunt mãdatæ executiõi qa pars tacuit, & negle-
xit, tũc sufficit nihilominus ad ĩducẽdã ↄ͗suetudinẽ, arg. j. qd qs-
que iur. l. 3. in pri. Facit, qd sola snia inspicit. j. de iniust. test. l. si qs
filio exhæredato. §. irritũ. & j. de pæ. l. qd ad statũ. Aut nõ sũt mã-
data executiõi, qa nõ potuit. qa snia nulla, aut recissa. Primo ca-
su, siue nulla pp defectũ iurisdõnis, siue qa lata ↄ͗ i⁹ expsse, qa par-
te nõ citata, & tũc ñ sufficit ad ↄ͗suetudinẽ, qa ñ dr snia, q nulla ẽ:
vt ff. de app. l. si expssim. q sen. sine appe. rescin. l. j. Secundo casu,
qñ fuit recissa p appellationẽ, & idẽ: qa nõ vr pronunciatum, vt
l. j. in fi. j. ad Turpil. Aut per restitut. in integ. & tunc aut in restitu
tione venit iniquitas sniæ, aut solus fauor psone. Primo casu, idẽ
sicut in appellatione: quia eadem est ratio. Secundo casu, qñ fa-
uore personæ restituitur, pone exemplum. Volo ꝓbare, quod vi
no vendito, videat vẽditum vas: ↄ͗suetudo est, induco intra alia
vnã sniam, ↄ͗ quã fuit habita restitutio iõ, qa minor sit deceptus
in sic vẽdendo, non iõ, quia nõ iustè lata sit, & isto casu non im-
peditur ↄ͗suetudo, quia effectus sniæ, q ad alia remanet. arg. C. si
vnus ex pluri. l. j. & C. ne lic. in vna eadẽ q; cã. l. j. Nã ẽt post restitu-
tionẽ remanet ↄ͗sensus populi sm Gul. Sed ↄ͗ pdicta opp. tu dicis,
qd p snias nullas nõ inducit cõsuetudo. sm hoc nunquã induce
ret consuetudo, quia si snia est sm ius, tunc non qrimus d cõsue
tudine. Si est ↄ͗ ius, tunc est nulla ipso iure, & sic nunquã inducet
consuetudo. Ad quod dic quod põt ferri snia sup eo qd nõ est le
ge decisum, & inducit cõsuetudo. Qñq; sup eo, quod est lege de
cisum, & tunc pt ferri snia sm legẽ, & inducit ↄ͗suetudo interpre
tatiua, de qua loquit l. si de interpretatione. & l. minimè. Qñque
fert snia ↄ͗ legẽ, & tunc si quidem non est expressus error in snia,
non valet, & inducit consuetudo: Aliàs, si est expressus error in
snia, non valet, nec inducitur consuetudo, vt dixi. Hoc verum, ni
si esset executioni mandata, tunc populus vr eam hẽre pro vali-
da, & sic tacitè consentire, ergo induceretur consuetudo, vt hic.
Item posset opponi, q iudicium redderet in inuitũ. vt l. inter sti-
pulantem. §. j. de verb. obl. Nõ est ergo voluntarius consensus, er
go p sniam nõ inducit consuetudo, q venit ex tacito consensu,
sed eo q nõ ẽ appellatum, vr cõsentire. Ex tractu ergo tpis vr cõ-
sentire, & ap ꝓbare, qd ab initio nõ fuit ap ꝓbatẽ factum. Sic C. q
me. cau. l. 2. Snia ergo & tractus tpis, hoc inducũt. arg. C. de test.
l. sancimus. posset ẽt opponi, quod ille vr tacitè consentire, qui
posset expssẽ ↄ͗dicere, sed alij de populo, quos negotium nõ tan-
git, illi nõ pñt sniæ ↄ͗dicere, nec appellare, vt. j. d app. l. à snia. er-
go, &c. Sol. licet alij ñ habeãt bñficiũ appellãdi, dt Pe. tñ qa sciũt,
vel scire debẽt, de facto ↄ͗dicere dẽnt, sicut dr d pře, qñ fili⁹ creat
decurio, vt. j. ad Munici. l. 2. cum ergo pñt expsse ↄ͗dicere, ergo ta
18 cẽdo vñr cõsentire: hoc ẽt opat tractus tpis. ¶ Sed an † p sniam
arbitrorũ inducat cõsuetudo? Qd vr: qa arbitria ad instar sunt iu
diciorum, vt. j. de arbi. l. j. Eẽ q non, qa nõ hẽt effectum aliarum
sniarum, sed ei paret metu pœnæ. C. de arbi. l. j. Itẽ non infamat,
vt. j. de his q not. infa. l. qd ergo. §. ex cõpromisso. Sol. dt Gul. Aut
est arbiter assumptus sine pœna, & sic ex eius snia homologata
oritur actio, vt C. de arbi. l. cum antea. & tunc inducitur consue-
tudo, licet in hoc plures sniæ requirãtur. Aut fuit cum pœna, &
tunc non tenet in expresso, ergo nec in tacito, vt l. 3. §. qui habet
j. de seru. rust. præd. Sed credo quod sicut ex contractibus & a-
liis extraiudicialibus actibus, potest consuetudo induci, vt s.
dixi,

ADDITIONES.

a Tertio videamus. Vide Fel. in c. in causa. de re iudi. Bar. consi. 5. lib. 2. Præpositum in c. mos est. dist. 1. & eundem in c. frustra. 8. dist.

b Cla. ¶ Decem vel 20. annorũ. Quasi requirat spatiũ 10. annorũ ad tollendã legem, quod hẽt locũ, qñ illa lex fuisset recepta à subditis: secus si nondũ fuerit recepta: qa tunc sufficit, q vtamur in cõi aliquo t. pe, sciente, vel patiente superiore, vt signanter voluit Richar. in c. 1. de treug. & pac. quẽ ibi sequitur Pan. & But. in c. quia circa. extra. de cõsan. & affi. & ibi ẽt Pan. idẽ dicit, ver. secundo no. si ab aliquibus fuerit recepta, sed nõ à maiore parte subditorũ. & sequitur Are. consi. 11. inci. procedendũ est. Alex. consi. 132. vol. 1. vbi allegat aliàs duas quotas. Bar. ad hoc. l. 1. in fin. §. sed cum antiquitas. C. de cur. fur. & consi. 144. vol. 1. incip. iudex communis Assisij. allegat etiam Bal. in auth. oẽs peregrini. C. cõmu. de suc. quem sequitur in c. 1. ver. quæro vlterius, facta fuit quædam reformatio. Alex. in l. cũ prolatis. j. de re iudi. & consi. 37. in prin. vol. 3. Are. consi. 15 4. Alex. consi. 6. vol. 1. & consi. 8. volu. 2. & consi. 123. vol. 4. Roma. consi. 111. & ponit plenius cæteris Fel. in d. c. 1. de treug. & pac.

dixi. ita etiã ex sententia arbitri. Præterea, in quolibet ꝯpromisso, consueuit apponi clausula, rato manẽte pacto, & sic pt homologari, vt not. in l. ij. C. de arbit. Vtrum per abstinentiam vsus, inducatur ꝯsuetudo contraria legi. Dic plenè per Cy. C. eod. l. ij. in 3. q. Item an requiratur ꝯtradictio, dicam ĩ. eo. l. cum de ꝯsuetudine.

19 Tertiò. Principaliter † quæritur, qualiter ꝯsuetudo in iudicio ꝓponatur? Ad quod breuiter dic, ꝙ inuestigandũ est, vtrũ ex ꝯsuetudine oriatur actio, vel aliud ius. Dic ergo ꝙ ꝯsuetudo quãq; tribuit ius agendi, quãq; ius excipiendi. Primo casu aut tribuit ius agendi criminaliter, & tunc nulla oritur actio: qa causæ criminales nõ expediuntur ꝑ actiones, sed ꝑ accusationes. vt inst. de publ. iud. in prin. Sed erit accusatio ex illo statuto ꝑ ꝯsuetudinẽ, sicut dicimus, accusatio ex lege Corn. Vel erit offiõ iudicis, si iudex ex officio suo ꝑ inquisitionẽ ꝓcedit. Apparet ergo tibi ꝙ errant, qui dicunt ꝙ ꝯdemnatus ex forma statuti, ꝯdictione ex lege dicatur ꝯdemnatus criminaliter, qa falsum est, cũ ꝯdictio ex lege sit actio, q̃ actiones in causis criminalib. nõ habent locũ. Aut tribuit ius agẽdi ciuiliter, & tũc aut ꝯsuetudine est introducta certa actio, & illa agetur sine dubio. Aut nõ est cautũ de actione, tunc aut est ꝯsuetudo, q̃ aliquã legẽ cõem interpretatur, & agetur ea q̃ habet locum de iure cõi. Rõ, qa illa ratio vr̃ in ꝯsuetudine interpretante repetita, vt ĩ. de ꝯiungen. cũ eman. lib. l. nihil. Aut est ꝯsuetudo de nouo inducens & tunc nõ agetur ex ꝯsuetudine, & hoc si disponat aliquid formiter, vel ex statuto, s. ex illo iure formato à ꝯsuetudine. Vnde si ꝯsuetudo inducit ꝯtum, agetur ex illo ꝯtu. Si inducit ius succedendi, agetur petitione hæreditatis. Si inducit dñium, agetur rei vẽdicatione, sicut dicimus in iureiurãdo. l. si duo patro. §. si qs iurauerit. ĩ. de iureiur. Aut disponit difformiter, ita ꝙ nõ cadit in aliquod ius formatũ, ita ꝙ possit oriri actio de iure cõi, & tũc agetur ex lege seu ꝯsuetudine, vt ĩ. de ꝯd. ex lege. l. j. Exẽpla sunt facilia. Secundo casu, qñ inducitur ius excipiẽdi, tũc aut rescindit ius actoris ipso iure, & tũc nõ est necesse ꝙ aliqua proponatur exceptio, sed sufficit, ꝙ ꝯsuetudo ꝓbetur, vt dicã ĩ. ꝓx. quest. Non. n. est necesse, ꝙ petatur à iudice, ꝙ rescindat id, qđ à iure rescinditur, vt ĩ. de ꝯd. inst. l. q̃ sub ꝯditione. §. fi. Aut tribuit ius excipiendi, seu excusandi, tũc dẽt ꝓponi intra tps statutũ. Exẽplũ. ĩ. de exc. tu. l. scire oportet.

20 §. j. & C. de appel. l. ciues. Ex his satis † apparet vtrũ ꝯsuetudo dẽat allegari in libello. Nã ꝯsidera, q̃ actionẽ intẽtas, vt ex ꝑdictis patet, & sic an cã ꝓxima, vel remota sit allegãda in libello, vel nõ, ẽm ea q̃ nota. ĩ. de eden. l. j. Et ista licet tangantur ꝑ doct. nõ tñ ita plenè.

a

21 Quartò Principaliter a † quærit qualiter ꝯsuetudo ꝓbetur? in hoc multũ pẽdet vis istius materiæ. Quãq; & primò ꝯsuetudo est redacta in scriptis, ꝙ ꝯtingit quãq; ex authoritate superioris vel populi, vt in vsi. feu. & ꝯsuetudine vrbis Romæ, & ciuitatis Mediolani, & tũc probatur ꝑ libri apertionẽ, sicut in alio iure scripto. Quãq; redigitur in scriptis à doctore. Exẽplũ gl. q̃ est in l. dos à patre. C. sol. mat. & in gl. q̃ est C. de pac. ꝯuen. auth. æqualitas. Idẽ in gl. q̃ est inst. de act. § aliæ in prin. magnæ gl. q̃ dicit ꝙ de ꝯsuetudine ꝓcedit libellus, si peto rẽ iure dñij vel quasi. De hoc an talis scriptura sufficiat vel requratur alia ꝓbatio pt dubitari. Et vr̃ ꝙ non sufficiat, sed requratur alia ꝓbatio: qa dictũ vnius nõ sufficit, vt C. de testib. l. iusiurandi. Ego credo ꝙ sufficiat b nisi ꝓbetur ꝯriũ. Nam authoritas poetæ, vel alterius excellẽtis viri ꝓbatur in arte sua, vt ĩ. de statu hominũ. l. septimo. & ĩ. si pars hære. pet. l. antiq. de solu. l. si pater. Ergo authoritas c excellentis doctoris. Præterea creditur libro argentariorum, cuius offiõ est ꝯmissum ex publico, vt l. qđã. §. nũmularios. & ibi notatur. ĩ. de eden. g & doctori qa ei cũ tãta examinatione, offiõ doctoratus publica authoritate decernitur. ¶Præterea dr̃, doctorũ interpretatio est ꝓbabilis, nõ necessaria, nec in scriptis redigẽda, vt C. de ꝓfes. q in vrbe Constan. l. vnica. lib. 12. & no. C. de legi. l. j. & ĩ. eo. l. si de interpretatione. Ideo ãt dr̃ nõ necessaria, qa ei nõ statur, si ꝓbatur ꝯriũ. ¶Nec obst. d. l. iusiurandi, qa loquitur in simplici teste, hic in doctore, cui hoc incũbit rõne officij, vt dicimus in tabellione, vt in l. si qs decurio C. de fal. Quãq; redigitur in scriptura in actis publicis, qa iudex ꝓnũciauit inter duos, talẽ esse ꝯsuetudinẽ, an illa ꝓnũciatio facit fidẽ inter oẽs. Azo. in summa C. eo. vr̃ tenere ꝙ sic. Ia. Bal. Ia. de Are. Pet. & Cy. sequẽdo eos ꝯ: qa r̃a ẽ ꝙ res inter alios acta, aliis nõ ꝑiudicat, vt C. res inter alios acta: ergo &c. Nic. Mat. & Marti. de Fano, tenebãt opin. Azo. vt ita sñia faciat ius apud oẽs, sicut in publicis iudiciis. i. popularib. ĩ. de iureiu. l. eũ qui. §. in popularibus. Ideo videtur sic distinguendum. Aut iudex hoc sententiauit diffinitiuè, causa cognita, & probat apud omnes: Aut interlocutoriè, & tunc secus, argu. C. de legib. l. fin. in prin. & l. ij. & iij. & ibi no. eo. tit. Diceres tu, Istæ leges loquuntur in principe. Rñ. verũ est, ꝙ aliud est in alio iudice, quantũ ad hoc, vt hæc lex sit gñalis, sed quãtũ ad hoc vt ꝓbet ꝯsuetudinẽ spãlem, sufficit sñia iudicis spãlis, q quãtũ ad illã ciuitatẽ põt dici princeps, vt ĩ. de excu. tu. l. spadonẽ. §. si ciuitatis. cũ oĩs ciuitas iudici ptãtẽ iudicãdi ꝑmittat: cũ iudex iudicat, ipsa ciuitas vr̃ hoc iudicare, & declarare. C. de vet. iur. enu. l. ij. §. oĩa. n. Nec ob. ꝙ res inter alios acta &c. Quia verũ est in his q̃ respiciunt ius priuatũ. vt ꝙ talis fundus sit Titij vel nõ, sed in his, q̃ respiciunt ius publicũ, vt ꝙ talis sit ꝯsuetudo, tũc oĩbus ꝑiudicat, ꝑ ea q̃ dicta sunt. Credo tñ ꝙ si ille, q̃ quẽ talis sñia ꝓducitur vult ꝓbare ꝯriũ, ꝙ audiatur, cũ ad eũ mõ negotiũ spectat, arg. l. si cui. §. iisdẽ. ĩ. de accu. Et ꝑ ista opi. casus est. ĩ. l. cũ de ꝯsuetudine, ẽm secundã lecturã. ¶Quãq; reperitur scriptũ ĩ ꝯsuetudo, sed illud ex quo resultat ꝯsuetudo: verbi gratia. Producũtur duæ sñiæ latæ intra 10. annos, in quib⁹ tota hrẽditas primogenito est adiudicata, nõ tñ est scriptũ in sñia, ꝙ talis sit ꝯsuetudo, tũc si quæris, an ex istis sententiis tñ probetur cõsuetudo. Docto. Vltramon. circa hoc inhærẽt fantasiis eorũ magis, q̃ rõni, & dicũt, ꝙ hoc non sufficit, sed dñt ꝙ si ciuitas hẽt mille homines ꝙ dẽt ꝓbari. qđ sunt latæ tot sententiæ & corã tot hominibus, qđ faciãt maiorẽ partẽ populi, aliàs in dubio præsumitur cuilibet sententiæ interfuisse viginti hoĩes. Istę sunt truffæ licet Cyn. in hoc resideat. Tu dic audacter d ꝙ ꝓbata est ꝯsuetudo. Casus est in l. j. C. eo. & de ædific. priuat. l. an in totũ. & ĩ. e. l. cũ de cõsuetudine, ẽm primã lect. Nec est opus ꝙ ꝓbetur maiorẽ prẽ populi sciuisse, nã cũ sñia diffinitiua fert cũ magno ꝯflictu, vt l. fi. C. cõmin. vel epist. lex ꝑsumit ꝙ sciat maior pars populi, vel saltẽ maior pars cõsiliariorũ, q̃ repsentãt populũ. vt no. C. eo. sup rub. Nã rõne istius officij, qa ꝑsumptio est ꝙ ꝯsiliarij sciãt ea, q̃ fiũt in cõi, & in palatiis ĩ qbus ꝯuersant. C. de in integrũ restitutio. l. de tutela. eadẽ rõne de interlocutoriis hoc casu. Idem dico si reperitur in actis, hoc obseruatũ esse sine ꝯdictione. Ad hoc hic est casus. ĩ. eo. l. cum de cõsuetudine. ꝓut ibi est litera negatiua. Quãque ad ꝓbationẽ ꝯsuetudinis, inducuntur acta extraiudicialia vt qñ tractatur q̃ sit ꝯsuetudo ꝯhẽdi. Credo ẽt tũc, ꝙ ꝑ instrumẽta ꝓbatur, vt l. ꝙ si nolit. §. qa assidua, ĩ. de ædil. edict. cũ simil. & de reg. iur. l. semꝑ in stipulationib⁹. Credo tñ ꝙ tunc requirantur tot actus, ex qbus verisimiliter colligitur tacitus ꝯsensus populi. Acta. n. extraiudicialia, nõ ita ĩnotescũt, sicut iudicialia, vt l. in donationibus. C. de do. & C. de test. l. oĩum. ¶Scđo ꝓbatur

22 ꝯsuetudo ꝑ testes. Et hic aduertatis. Quãque tractamus † de cõsuetudine, quæ respicit ordinẽ iudicij. & cum ista sint modici præiudicij, sufficit ꝙ ꝓbentur e summariè, & sine scriptis: qa iudex vocabit ad se aduocatos, & ꝓcuratores palatij, & explorabit de consuetudine arg. C. de sen. ex breui. reci. aut. nisi breuiores. Et ꝑ hoc tex. ĩ. de test. l. iij. §. fi. ibi. diligẽtię iudicãtis est explorare, &c. Quãq; tractamus de ꝯsuetudine, q̃ respicit litis decisionẽ, & tũc đ hoc dẽt

23 plenè ꝯstare, sicut de aliis, vt C. đ iudic. l. iudices. † Sed qd dẽnt deponere testes? Modus certus & indubitatus est, ꝙ dẽnt deponere de frequẽtia actuũ, & cursu tpis, ẽm ea q̃ dicta sunt. Qđ aũt fuerit inducta ex certa sciẽtia, qs dẽt ꝓbare? dicã ĩ. eo. l. ꝙ non rõne. Et ex his habes modũ faciẽdi articulos, vt ꝑ Spe. ĩ tit. de ꝯsue. ponit. Sed quid si testes dñt, ꝙ ita est ꝯsuetudo, nec sunt interrogati vltra, an hoc

ADDITIONES.

a Pom. ¶Quarto principaliter. Allegatur istud dictũ Bar. ꝙ doctori vel glo. attestãti de cõsuetudine est credẽdũ, cõtra Bar. tenet Alex. in l. post dotẽ. ff. sol. ma. Are. cõs. 133. inc. in cã q̃ vertitur. Barb. cõs. 53. inci. præclarè in 1. vo. Et idem Bal. in l. si quis. in lect. antiq. de pig. Idem in procemio feu. Idem in l. consentaneũ. in 6. opp. C. quomodo & quãdo iu. Idẽ in l. fi. C. de fideic. & in l. cũ quidã. §. sciẽtia. ff. de acquir. hære. & in l. fi. ff. de cõpens. & ꝑ ista opi. facit quod dicit ipsemet Bal. in l. talis scriptura. ff. de leg. 1. Ang. cõs. 2. inci. statutũ excludẽs matrẽ. Imo. in l. cẽturio. ff. de vulg. idẽ Ang. in cõs. 95. ic. petẽs. quas authoritates cumulauit Frã. de Curte senior in proœ. feu. vbi subdit posse seruari opi. Bar. qñ gl. ordi. attestatur de cõsue. Et dicit ista eẽ verba aurea Bal. c. cũ dilectus. đ cõsue. & dicit ꝓcedere, si gl. sit cõiter approbata. Ita seruat dicta Bar. Imo. in l. j. §. nũciatio. ĩ. de ope. no. nũ. sed, bñ cõsiderãdo fundamẽta reprobãtium, militãt cõtra gl. ordi. sicut cõtra alios doc. & iõ posses sequi dictũ Bart. quod sequtur Lãf. in repe. c. qm̃ cõtra falsã. de ꝓba. & sequtur Ale. sibi cõtrarius, cõs. 55. inci. illud afferã, in 4. vol. sequtur Barb. sibi cõtrarius, cõs. 23. inci. sapiẽtissimus. vol. 2. Et ꝑ ista opi. Bar. facias vnũ fundamẽtũ, ꝑ quod tollũtur oĩa cõtraria. nã si est cõclusio ꝙ licet testis sine iuramẽto nõ faciat ꝓbationẽ, inducit tũ ꝑsũptionẽ gl. est cõiter approbata in c. nuper. de testi. Solet. n. dici ꝙ dcm. ꝓbabilis viri, inducit credulitatẽ. gl. in l. Titio fundus. ĩ. de cõd. & de quã gl. affirmat Ale. in l. de pupillo. §. si qs ipsi ꝑtori. de ope. no nun. in cõs. 55. latè Fel. in c. cũ cõtingat. de ꝑscr. Et rõnes quas doc. attestãtur de cõsue. dãt iustã cãm credulitatis iudici, donec cõtrariũ ꝓbetur. Et ex hoc solutũ est fundamẽtum Alex. d. l. post dotẽ. Et ista oĩa cumulat Frã. iunior in repe. l. Pau. ff de sol. Vide ẽt Barb. cons. 8. vol. 1. & cons. 22. vol. 2.

¶Ante rub. Quod stetur doctori attestãti de cõsue. vide Bal. in c. cũ dilectus. de cõsue. Imo. in l. j. §. nũtiatio. de ope. no. nun. Lanfr. in c. qm̃ cõtra falsam de prob. Vide Alex. in l. post dotẽ. ĩ. sol. mat. barb. cõsi. 14. Vide Ias. hic. Et ꝙ stetur doctori ita attestanti, tenet Decius, consi. 694.

b Paris. ¶Quod sufficiat. Sequitur Com. consi. 75. circa fi. inci. monasteriũ. Bal. in c. cũ dilectus. in prin. de cõsue. Imo. in l. j. §. nunciatio. de ope. no. nun. Lanfr. in repe. c. qm̃ cõtra falsam de prob. extra. Vide Mod. in prælud. feu. & ibi Cur. Quod aũt credatur, ẽt si plures hoc attestentur. vide Alex. in l. post dotem. ĩ. sol. mat. barb. in consi. 52. in j. vol. vide Ias. hic.

c Poma. ¶Ergo authoritas. Contrarium videtur voluisse Are. consi. 133. incip. ĩ causa quæ vertitur inter homines. Et Alex. post multa in l. post dotem. ver. ex hoc quæri posset. infra. sol. mat.

Pro intellectu l. iurisiurandi. C. de testi.

d ¶Tu dic audacter. Adde Ro. singu. 41. incip. an sicut sententia iud. & vide Præpositum in c. consue. 1 distin.

e ¶Sufficit quod probentur. Vide Fely. in c. 2. de testa.

hoc sufficiat? Dicunt qdã φ non: qa testis dêt deponere de his quę pcepit p sensum, vt l. testiũ. C. de testibus. Sed ɔsuetudo est quoddã ius incorporale, vt s. dixi, qđ nõ pcipit sensualiter. Dêt ergo deponere đ tali facto, φ ex eo ɔsuetudo resultet. Ego sic dicerẽ, aut ille q̃ sic deponit, est homo peritus, vt aduocatus, vel bonus pcurator, & tũc valet tale dictũ, qa peritis in arte est credẽdũ de eo, qđ intelligũt, & cognoscũt ẽm eorũ doctrinã: vt ĩ. de vetr. inspi. l. j. §. j. C. de re mil. l. semel. li. 12. Dixi s. in pœ. Digestorũ. Aut est hõ impitus, & tunc vr̃ dixisse de facto, φ talis est vsus, arg. eius qđ no. ĩ. de verb. obl. l. stipulatio ista. §. hi quoq;. Vtrũ tñ ex tali vsu resultet cõsuetudo, put est ad ppositũ, remanet in examinatione iudicis ɔsideratis his q̃ s. dicta sunt? Et est arg. ad hãc distinctionẽ, φ no. C. đ
24 vsur. l. j. solet dici. ĩ. de verb. obl. l. sciẽdũ. †Sed pone φ testes deponũt de diuersis actibus vtrũ pbẽt? Circa hoc Cy. se inuoluit, nec vr̃ habere intellectũ eius qđ ipse ponit. ¶Br̃ dic, aut duo testes cõcordãt de vno actu, alij duo de alio actu, & tũc sufficit in iudicialibus. In aliis requirũt plures actus, vt dixi. Non. n. testis hẽt necesse deponere de frequẽtia actuũ, sed eo ipso φ pbata est pluralitas actuũ, resultat pbatio frequẽtiæ. vt l. ij. in fi. C. de episcopali aud. ẽtia. Vix. n. posset reperiri, φ testificaret de diuersis actibus, & pbationes nõ sunt angustandæ. l. qm̃. C. de hæreti. Quod intellige. si ɔstat de cursu tpis. Aut vnus testis deponit de vno actu, alius đ alio actu, & sic de singulis, hic põt esse dubiũ, nã vr̃ φ ñ pbent, cũ sint singulares vt l. iurisiurãdi. C. de testi. Eɔ̃ vr̃ φ sic, p ea q̃ no. in l. ob carmẽ. in fi. ĩ. de testib. Sed dicas, Aut vnus testis đponit de frequẽtia actuũ, alius idẽ, tñ in cã sciẽtiæ discordãt, qa vnus dicit φ vidit quosdã actus, alius dicit de aliis. isti pbant, qa đ frequentia, ad qđ inducũtur, ɔcordãt. Non. n. inducunt ad pbationẽ alicuius actus singularis. Ita loq̃t glo. in d. l. ob carmẽ. Aut qlibet testis deponit đ actu singulari tm̃, & isti nõ pbant. Nullus n. actus est pbatus, quia singularis d. l. iurisiurãdi. De frequẽtia aũt nõ deponunt, ergo, &c. sic debet intelligi dictum Pet. no. per Cy. C. eo. l. cõsuetudinis.

25 Quinto, Principaliter† q̃ro, Quis sit effectus cõsuetudinis? Põt intelligi primo, an tollat legẽ. Et hic distingue vt s. dixi circa ɔ̃ria. Scđo an hẽat virtutẽ extẽsiuã, & recipiat interpretationẽ? Hoc tetigi in primo ɔ̃rio & latius circa statuta ĩ d. l. oẽs populi. Tertio põt itelligi ad quas psonas, & ad quæ loca suã virtutẽ extẽdat, & de hoc agendũ est, primò de psonis, & oĩa quæ dicã in ɔsuetudine, intelligunt in statutis. & ecõuerso. Primò ergo quæro an ɔsuetudines ligẽt minores, & furiosos: sensus est φ sic. ĩ. de admi. tut. l. si sine hærede. §. Lucius, qđ tenẽt oẽs. Itẽ q̃ro nunqd ligẽt
26 †forẽses? Istud tãgit p Cy. C. de summa trin. l. j. & C. eo. l. j. & Spe. ĩ
a tit. de ɔ̃t. Tu dic, qa aut circa delicta, & tũc aut illud qđ cõmissum est in hac ciuitate, erat aliàs delictũ de iure cõi, & punit ẽm statuta & ɔsuetudines huius ciuitatis vt C. vbi đ crim. agi opor. auth. qua in puincia. ĩ. de extraordin crimi. l. sacculari. Et hoc tenẽt Dy. ĩ. đ accu. l. si cui. §. fin. Iac. de Aren. & oẽs. Nec obst. l. j. C. vbi senat. vel clariss. qa rñde vt ibi no. p Cy. Aut nõ erat delictũ de iure cõi, & tũc aut ille forensis tãtã morã ɔ̃xit, φ verisimiliter dẽret scire, & tunc idẽ. Pro hoc C. vbi de crimin. agi opor. l. ij. & idẽ ibi no. in vlt. glo. Aut nõ ɔ̃xit ibi tantã morã, & tunc aut illud erat cõiter p oẽs ciuitates, seu p totã puinciã prohibitũ, vt puta ne extrahat frumentũ
† de territorio: † qđ est cõiter phibitũ p totã Italiã, & isto casu non licet ignorãtiã allegare ad totalẽ excusationẽ, vt ĩ. de pub. & vecti. l. fi. §. licet. Aut nõ est totaliter sic phibitũ, & tenet, nisi fuerit sciẽs,
27 vt l. fi. ĩ. de decre. ab ordin. faci. Sed q̃ro, † qd in ɔ̃tibus, dic latius q̃ doc. Aut q̃ris de statuto vel ɔsuetudine, q̃ respiciunt ipsius cõtractus ordinationẽ, aut de his quæ ptinẽt ad ius ex ipso ɔ̃tu oriens. Primo casu inspicit loc9 ɔ̃tus vt l. si fundus. ĩ. de euic. arg. C. qm̃admo. test. aper. l. ij. Scđo casu, aut quæris de his q̃ ptinent ad litis ordinationẽ, & inspicit locus iudicij vt ĩ. đ test. l. iij. in fi. Aut de his quæ ptinẽt ad decisionẽ, & tunc aut de his q̃ oriunt ẽm ipsius naturã, aut de his quæ oriunt ex post facto pp negligentiã, seu morã. Primo casu inspicit locus ɔ̃tus, vbi est celebratus, nõ locus in quẽ collata est solutio, ẽm l. ɔ̃xisse. ĩ. de act. & obl. & in hoc cõsentit gl. & Dy. fallit in dote, vt l. exigere. ĩ. de iud. p rõnẽ positã ĩ tex. Scđo casu inspicit ɔsuetudo loci, in quẽ collata erat solutio, vt ĩ. si cer. pet. l. vinũ. & ĩ. de tritic. l. fi. Rõ pater, qa ibi vr̃ esse ɔ̃cta negligẽtia seu mora, & ista faciunt ad multa. Primò, si diuersa est ɔsuetudo lucri dotalis in ciuitate viri, & diuersa in ciuitate vxoris, φ ĩspiciatur ciuitas viri, p d. l. exigere, & rõnẽ ibi positã. Itẽ in ciuitate ista est statutũ, φ q̃ nõ petit debitũ per 10. annos, cadat à iure suo. Mõ Florentinus mutuauit mihi centũ reddẽda sibi in hac ciuitate, tacuit per 10. ann. præscribet ɔ̃ctus, quia vr̃ hic ɔ̃cta negligentia:
28 & iõ ɔsuetudo huius ciuitatis inspiciat. ¶Itẽ quæro, † qd in testamentis? Pone ɔsuetudo est Venetiis, φ valeat testm̃ corã trib. an valeat? Primo videndũ est an valeat ɔsuetudo. Iac. de Are. disputauit hãc q̃onem, & declarauit sic. Aut ista ɔsuetudo est expresse reprobata, cũ ad minus debeant esse quinque test. s in loco, vbi nõ est legũ peritia, vt C. de test. l. fi. Præterea ista ɔsuetudo vr̃ nulla, & temeraria. Nã pp timorẽ falsitatis, est inuentũ, vt septẽ sint testes, vt C. de testamẽtis. l. iubemus. C. đ fideicõmissis. l. fi. Sed ex tali obseruantia talis ɔsuetudinis, falsitas facilius poterit ppetrari vt C. đ indi. vidui. l. ij. in fi. ĩ. de eden. l. j. §. diẽ. & malè inuentæ ɔsuetudines non sunt seruandæ, vt in auth. vt nulli iud. §. j. Aut talis ɔsuetudo ẽ de consensu principis & valet, qa vr̃ hoc induxisse, eo φ patit, vt ĩ. de his q̃ no. infa. l. quid ergo. §. j. ĩ. loc. l. cũ in plures. §. locator. ĩ. de exerci. l. j. §. magistrum. & constat principem indulgere ex speciali priuilegio potuisse, vt. C. de test. l. si non specialis. Et ex tali consuetudine inducitur priuilegium, vt 9. q. 3. c. conquestus & 65. dist. c. mos antiquus. Et ita credo φ statutũ, & cõsuetudo valeat ẽt principe ignorante. Nã ad hoc vt valeat testm̃ factũ in scriptis, requirit publicatio, vt C. de test. l. publicari. ĩ. quemad. test. ape. l. sed & si quis ex signatorib. & ibi no. Sed ista solẽnitas publicationis p statuta, & ɔsuetudines minuitur & mutat, eadẽ rõne solẽnitas testiũ. C. quemad. test. ape. l. ij. & ibi vr̃ casus. Non obst. l. vlti. C. de test. qa ibi consuetudo limitat futura aũt nõ phibet. Et istud vr̃ ibi sentire Cy. & in l. dudũ. de ɔ̃hen. emp. Nec ob. qđ dr̃, φ est temeraria, & mala consuetudo, qa imo bona, ne pereãt vltimę voluntates: cum in ciuitate Venetiarũ, pp occupationes mercantiarũ, fere nõ possint haberi testes. Idẽ in aliis ciuitatib. in militib. & in pr̃e inter li-
29 beros. ¶Scđo est videndũ, † an talis consuetudo trahat ad forenses? Ia. de Are. determinauit, φ nõ, per l. si non spãli. C. de testa. & ĩ. de iu. fis. l. sed si accepto. Præterea licet ɔcessum sit rusticis vt possint facere testm̃ corã q̃nq; testib. tñ ciuib. illuc eũtibus hoc ñ cõceditur. ar. ĩ. de iure cod. l. ɔficiunt. § j. Præterea statuta dñr ius pprium ciuitatis, vt s. de iusti. & iu. l. oẽs populi, ergo nõ porrigunt ad exneos. Mihi aũt sic vr̃. Aut statutũ loquit limitatè inter psonas ciuiũ, & nõ porrigit ad forẽses. ita intelligo l. fi. C. de test. ɔiuncta l. ɔficiunt §. j. ibi. n. cõcedit spãliter rusticanis, & sic limitatè. Et rõnes q̃ ponunt in prin. legis. nõ habent locũ in ciue. Et posito, φ esset ead. rõ. in ciue rure habitante esset dubiũ, cũ ex identitate non inducatur correctio iuris, vt no. C. de sac. san. eccle. aut. quas actiones. Aut loquit statutũ simpliciter, & indefinitè, & porrigit ad forenses ibi testãtes arg. d. l. ij. C. quemadmodũ testam. aperian. Præterea circa ea, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis, statutũ ciuitatis cõprehendit forenses. vt l. j. C. de emãcip. lib. Pro hoc optimè facit de mili. test. l. fi. Præterea ita ẽ ĩ ɔ̃tib. l. si fundus. ĩ. de eui. & s. dictũ ẽ: ergo, &c. arg. de ɔ̃tib. ad vltimas voluntates pcedit. l. seruũ filij. §. eũ q. ĩ. de leg. j. Nec obstat l. si nõ spãli, qa eã intelligo ẽm pdictã distinctionẽ. Nec obstat. l. sed si accepto, in fi. qa ibi loq̃t ĩ obsidib. q̃ nõ sunt ciues Romani, nec hñt testi factionẽ, vt l. obsides. ĩ. đ testa. & iõ oportet φ accepto vsu togæ, habeant vt ciues Romani, vt eorũ testm̃ valeat. Sed in q. nr̃a, ille q̃ est ciuis Romanus, in oĩ solo Romano põt testari ẽm ɔsuetudinẽ locorũ, vt dcm̃ est an valeat tale testm̃, & extẽdat ad bona alibi posita, ĩ. dicã. ¶Vlterius q̃ritur, qd in aliis, quæ non sunt delicta, nec ɔ̃tus, nec vltimæ volũtates? Pone, φ forensis habeat domũ hic, & est q. an possit altius leuare? Br̃ cũ est q. de aliquo iure descẽdẽte ex re ipsa, seruat ɔsuetudo loci, vbi est res. l. an in totũ. C. de ædi. pri. Et sic intell. r. l. venditor. §. si
30 ɔstat. ĩ. cõm. prædi. ¶Quæro ẽt, † vtrũ ista statuta & cõsuetudines
b secularium, ligent clericos, & dẽat seruari in curia epi? Et vr̃ φ non: extra de ɔ̃sti. c. quæ in ecclesiarũ. & c. ecclesia S. Marię. quod tenet Cy. C. quę sit lõga ɔsue. l. j. circa fi. In hoc pũcto libẽter audirẽ doc. Mod. iuris Canonici. Mihi vr̃ tñ sic dicendũ, φ nos habemus auth. cassa. C. de sacros. eccl. ex cuius intellectu ista mã declarabit. Dicit n. φ nõ valeant statuta laicorum ɔ̃ libertatẽ ecclesiarum: & earum psonas. A ɔ̃rio sensu innuit, φ ea q̃ non sunt ɔ̃ libertatẽ ecclesię. i. q̃ non sunt ɔ̃ priuilegia ecclesiæ & clericis ɔcessa à Papa, vel Imperatore, valeant, vt plenè no. p Inn. extra de sent. exc. c. nouerit. ver. sed si qs. Hoc præmisso sic distin. Aut statuta sunt facta directè sup clericis, & rebus ecclesiasticis & nõ valent, qa nõ pertinẽt ad iurisdictionẽ ɔdentis, vt extra de ɔ̃stituti. c. ecclesia S. Mariæ. Aut statuta sunt facta simpliciter, & si redundãt ɔ̃ ea q̃ ɔcessa sunt ecclesiæ, & clericis in priuilegiũ, nõ valẽt tanq̃ ɔ̃ libertatẽ, vt in d. auth. cassa. & d. c. nouerit. Aut ɔ̃ ea quæ ɔpetunt ecclesiis, vt clericis. nõ in priuilegium, sed vt cuilibet, & tunc ligant clericos, & sunt seruãda etiã in foro episcopi, si tñ sint honesta, vt ex. de eo q̃ mit. in pos. causa rei ser. c. cũ venissẽt. & no. p gl. ĩ. de postu. l. ex ea. in fin. Subiicio exẽpla. Cauetur statuto huius ciuitatis, φ nisi testamẽta insinuent corã iudice nõ valeãt, modo qdã clericus fecit testm̃ nõ insinuatum.

ADDITIONES.

a ¶Tu dic quod. Vide Præpositum in c. quæ contra. 8. dist.

† Clau. ¶Frumentum de territorio. Sed si extante dicto statuto vel consuetudine daretur licentia extrahendi, quanto tempore durabit, vide Bar. in l. vnic. de tract. & stat. lib. 11. C. ver. no. ex hac lege.

a ¶Clericos. Adde Dec in c. ecclesia, S Mariæ de const. Soc. iu. cons. j. li. 2 Grat. cons. 96. li j vbi φ etsi non comprehendat clericos, ligat tñ subd tũ contrahentẽ cũ eo, secundum Io. de monte ferr. in rep. §. Diui. ver. sextò q̃ritur. de leg. vb dicit communem opi. φ clericos non comprehendat, Fel. d. c. ecclesia S. Mariæ. col. 8. plura not. Tiraq. de retrac. pag. 283.

tũ, an valeat. Sic dico, Aut in illo testo ꝯtinentur legata ad pias causas & quantũ ad ea, talis dispositio nõ infirmatur qa ꝯcessum est in priuilegiũ, vt valeat ẽt cũ duob. testib. vt ex de test. c. relatũ. Quãtũ verò ad alia, nõ valet, qa clericis ex priuilegio nõ est ꝯcessum posse facere testm̃, sed ipsi pñt ipso iure, quo pñt alij hoĩes, & statutũ seu ꝯsuetudo est honesta, vt obuietur fraudib. ¶Modo videamus,
31 †quos liget ꝯsuetudo locorũ. Circa qđ est sciendũ, qđ quedã sunt statuta prohibitiua rõne pœnæ: quædã permissiua, q̃dam punitiua. Circa primum dic, Aut statuta sunt ꝓhibitiua respectu solẽnitatis vt puta, nõ possit qs facere testm̃, vel instrm̃ nisi sint duo notarij, & similia, & tunc subiectos non ligat extra territoriũ, qa in solẽnitate actus semper debet inspici locus, vbi ag ť, vt s̃. dictũ est. Aut est ꝓhibitiuũ in rem. i. respectu rei, vt puta prohibet rem alienare, & tunc etiã si ꝯtus fiat ex territoriũ, talis alienatio nõ valet. qa talis prohibitio legis, tũc afficit rẽ, quæ est in eius territorio, vt no. ĩ l. ea lege. C. de ꝯd. ob ca. Aut ꝓhibitio respicit psonã, seu actũ psonæ, vt ꝙ minor xxx. an. non possit facere testm̃, vel vir non possit legare vxori, & similia: & tunc credo ꝙ hõ illius ciuitatis, ẽt extra territoriũ, nõ possit facere testm̃, vel similẽ actũ: qa video in eo cui à iudice suo est bonis interdictũ gñalr̃, illa interdictio extendit effectũ suum vbique vt j. de ver. ob. l. is cui bonis. j. de test. l. is cui. & de cura. fur. l. Iulia. Eadẽ rõne, ista interdictio est spãlis. Et ista æquiparatio interdictionis spãlis, & gñalis, probatur de const. prin. l. j.

LEX XXXII.

Diuturna. Lõga ꝯsuetudo habet vim legis, maximè si in ꝯdictorio iudicio sit opposita: & sumit vigorem ex tacita populi conuentione & nõ est necesse ꝙ redigatur in scriptis. & legẽ interpretať, cũ de legis intellu dubitať, & oĩa p̃dicta obtinẽt nisi ꝯsuetudo sit erronea. h. d. vsque ad l. ergo. Et vide glossel. quæ inc. s. x. vel 20. an. qa est tps lõgũ ſm Pe. ꝙ dixi in l. de qb. & ꝙ dicit l. sed ea. ibi. plurimos. nõ intelligas ꝙ sint pauciores. x. ann. Et no. tex. in d. l. sed ea ibi: tacita ciuiũ ꝯuetione, &c. & hoc qđ dicit in l. imo hoc ius. s. nõ scriptũ, vt dixi. s̃. in l. de quib. Et quot modis sumať interpretatio, vide gl. bonã in l. 2. §. deinde. s̃. de orig. iur. Item
a no. tex. in l. si de interpreta. ibi, ᵃ quod est optima legũ interpres, &
† no. ex hac l. qđ dixi † in l. de qb. qđ ad esse ꝯsuetudinis regritur diuturnitas tpis, & ꝯsuetudo firmať ꝯdictorio iudicio obtẽto, non tñ est necesse, qa ẽt sine iudicio cõsuetudo induciť, vt dixi ĩ d. l. de qb. Et poniť exẽplũ in gl. l. j. C. q̃ sit long. cõsue. Itẽ differt à statuto, qa statutũ induciť ab expresso cõsensu ppl'i, hic ex tacito. Itẽ no. qđ cũ dubitatur de legis intellu, recurritur ad cõsuetudinẽ, q̃ si nõ appareat, recurreť ad similia, vt l. nõ pñt. & ibi no. s̃. e. Itẽ no. ꝙ q̃dam est interpretatio necessaria, & ꝓbabilis, vt in Principis interptatione. Quædã necessaria tm̃, q̃dam ꝓbabilis tm̃. De quo p gl & doc. ĩ d. l. si de interptatione. Itẽ no. ĩ tex. l. qđ nõ rõne. ꝙ erronea ꝯsuetu
b do nõ trahiť ad ꝯñam. ᵇHic ponit gl. exẽplum in eo, q̃ duxit plaustrum, quæ cõsuetudo est Bononiæ per errorẽ introducta, vt hic.

ADDITIONES.

a Pari. ¶No. tex in l. fi. de interpreta. ibi item vide, q̃ hẽs ad Bar. s̃. e. in l. neque.
† Clau. ¶Quod dixi. Intellige secundum ꝙ declarat Are. in consi 115. in prin.
b ¶Ad consequentiam Not gl. in l. j. C. quæ sit long. consue. ibi per Saly per Cyn. in l. ij. eo. tit. in ver. iiij quæritur circa hoc. & ibi Bal. post gl. per Ant. in c. fin de consue per Bal. post gl. in l. de quibus s̃. eo.

LEX XXXIX.

Ergo. Hæc lex continuatur in gl. In tex. ibi, consensus scilicet expressus.

LEX XL.

Totum autem. In text. ibi alienet. De ista alienatione, vide in l. 2. C. de fund. dot.

De constitutionibus Principum. Rub.

LEX I.

1 *Principis interlocutio redacta in corpore iuris habet vim legis.*
2 *Priuilegiũ cõcessum personæ, quãdo egrediatur personã, & ad hæredes trãseat.*
3 *Rescriptum contra ius diuinum, naturale, & gentium quando valeat. ibi nu. 4.*
5 *Princeps contra ius ciuile quando rescribat, remissiue.*

a Qvod Principi. ᵃLex ista diuidiť in 4. partes. In prima poniť dcm̃. In 2. ratio dicti. In 3. poniť quædã illatio. In 4. poniť quoddã exẽplũ. Secũda ibi, vt potè. Tertia ibi, quodcũq;. Quarta ibi, planè. Et in summa hoc intẽdit. Principũ placita aĩo ius cõdẽdi facta, hñt vim legis gñalis: nisi sint facta ad certas psonas, qa tũc psonas nõ egrediutur. h d. vsq; ad fi. In tex. ibi placuit. s. animo legẽ ꝯdẽdi. ¶Op. ad hanc l. Diciť hic, ꝙ princeps interloqť, qđ est ꝯl. j. in fi. C. de legi. Sol. Dicit gl. interlocutio principis, nõ hr̃ ꝓ lege gñali, vt ĩ ꝯrio: nisi hoc expsse dicať, vt hic. Opp. ad sol. istã, de l. metũ. §. sed ꝙ ptor. in fi. j. ꝙ me. cau. Sol. † Aut principis interlocutio est redacta in corpore iuris, aut nõ. Primò casu obseruať ꝓ lege gñali, vt ĩ ꝯrio 2. casu nõ, vt dixi. Et circa hoc dic: vt plenè no. ꝑ
2 Cy. in d. l. leges. Op. iterũ, dr̃ hic, † ꝙ priuilegiũ personale nõ egrediť psonã, ꝯ l. j. §. j. & quasi per totũ. j. ꝙ quisque iur. Sol. Aut priui-
b legium est cõcessum ad postulationẽ ᵇalicuius, aut non. Primo casu personã egrediť: vt in ꝯrio. Secũdò casu non, vt hic. Op. ad hoc de l. fi. C. de fruc. & lit. expen. Sol. ibi ꝯtingit pp æqualitatem iudiciorũ seruãdã, vt ibi notari solet. Op. dicitur hic, ꝙ priuilegiũ personale psonã nõ egrediť, ꝯ l. j. in fi. de iur. immu. Sol. Ibi fuit cõcessum priuilegiũ sub noĩe posterorũ, vt ibi, posterisq; date. Vnde nõ mirũ si psonã egreditur, vt ĩ ꝯrio. Op. ad hanc sol. de l. j. de cens. & l. sordidorũ. C. de excu. mu. li. x. Sol. Aut priuilegiũ ꝯcediť psonæ, & habet locũ id qđ dixi. Aut ꝯcediť rei & tunc ad quẽcunque res transeat, transit priuilegiũ: vt in ꝯrio. Op. ad hanc sol. & videtur ꝙ ẽt si priuilegiũ ꝯcedať personæ, ꝙ personam egrediatur, vt j. de in inte. rest. l. nõ solũ. j. de minori. l. minor. §. fi. Sol. secundũ Dy. quandoque persona est cã immediata priuilegiũ ꝯcedendi, & tũc psonale priuilegiũ nõ egrediť personã, vt hic. q̃nque persona nõ est cã immediata, sed mediata, vt in minore: qa ꝓxima cã restõnis, est læsio, vt j. de iureiu. l. nã & postea. §. si minor. & isto casu priuilegiũ
c trãsit in hæredẽ, ᶜvt d. l. minor. & l. nõ solũ. Ista sol. Dy. reprehẽdiť per doc. quosdã: nã q̃ncũque habemus cãm remotam & ꝓximã, inspicimus remotã magis q̃ ꝓximam, vt in vsucapionẽ, cuius causa ꝓxima est dñium, & tñ. magis inspicitur possessio, quæ est remota: vtrũ sit iustus titulᵘˢ vel nõ. vel vtrũ possessio sit ꝯtinuata vel nõ qa sine ea, vsucapio nõ ꝓcedit vt j. de vsu. l. sine possessione, & c. 3. de reg. iu. li. 6. Vnde dñt ipsi, ꝙ q̃nque priuilegiũ ꝯcediť personæ; quandoque rei, quandoque loco vel ciuitati, quandoque generi vel posteris. Primò casu, ſm Vltra. aut q̃ritur de priuilegio ꝯcesso à lege scripta, aut de priuilegio ꝯcesso à Pricipe viuo. Primò casu, aut Priuilegiũ est ꝯcessum inspecta naturali, & sufficienti ratione, vt in restitutione minoris pp nãlem ratione, & læsionẽ, & tunc pri
d uilegium ꝯcessum psonæ, egrediť psonã, & trãsferť in hr̃dem, ᵈ aut l. nõ solũ. & l. minor. pall. Aut nõ est ꝯcessum inspecta nãli, & sufficienti

ADDITIONES.

a Paris. ¶Quod prin. Adde ꝙ constitutio principis, est fortior quàm lex, vide Barb. in consi. in j. parte. vt hic vide Bar. de nouo cod. compo. in fi.
b ¶Postulationem. Adde quod priuilegium concessum ad postulationem seu procurationem non tribuit immunitatem, secus si ex liberalitate. l. 4. vbi Bar. C. de legation. PVT.
c ¶In hæredem. Quid in priuilegio ciuitatis. bar. in l. assumptio §. filius ad municip. in l. libertus. §. patris. ver. simile in hac. eo. tit. Et vide quod ibi dixi. Et vide bar. in l. j. C. de patr. qui fi. d. ltr.
d Transfertur in hæredem. An priuilegium transeat in hæredem, per Cy. in l. fi. & ibi ang. j. e. Vide bar. in l. quia tale. j. so. ma. Sed bal. ibi in hac materia, considerat quatuor modos principales, quos vide ibi per eum. Sed Io. And a'tius exordiendo dicit, ꝙ tu potes sic concludere, ꝙ aut priuilegium conceditur vniuersitati vel loco, & tunc transit ad successorem, quia eadem vr̃ vniuersitas, licet hoĩes remoueantur, vt no. bar. & gl. in l. sordidorum per illum text. C. de excu. mu l. i. x. Aut cõcessum est rei, & tũc similiter trãsit, ad quẽcũq; trãsit res. l. ætatẽ j. de cẽsib. & l. si aquæ ductus. j. de contrah emi. Facit qđ not. in c. ex lr̃is. de pig. aut fuit cõcessum personæ, & tũc aut cõcediť beneficiũ, & similiter intelligitur cõcessio realis, vt trãseat ad hr̃dẽ. ar. l. fi. j. e. q̃ sp intelligas, nisi natura rei aliud inducat, ar. ĩ l. stipulatio ista §. si qs ita. de ver. ob. Aut cõceditur priuilegiũ, qđ est ꝓpriè cõtra ius cõe. 3. dist. c. priuilegia. Et facit qđ no. per gl. in l. ꝙ fauore. C. de legib. & Io. An. in c. clim. de ver. si. tũc secũdũ gl. in dubio similiter intelligitur cõcessio realis. vt not. gl. in l. forma. §. q̃. q̃. j. de cens. & idẽ gl. 25. q. 2. ĩ sum. Sed cõtrariũ voluit gl. ĩ d. c. cũ venissent, & istud vr̃ verius per tex. in d. l. qa tale, & l. priuilegia. de re. iur. Quod est clarũ sit priuilegiũ inducit exceptionẽ dilatoriã, vt voluit bar ĩ d. l. qa tale. Si ãt inducit exceptionẽ peremptoriã, tũc secũdũ bar. in dubio trãsit ad hr̃dẽ. per l. nõ solũ. de rest. in in integ. & in l. ẽt. C. ad Vell. Si ãt sit dubiũ an voluerit inducere exceptionẽ peremptoriã, vel dilatoriã, potes dicere, licet bar. nõ tãgat, ꝙ si versatur priuilegiũ circa vnũ debitũ particulare, tũc videať inducere dilatoriam. Sic pt intelligi, ꝙ no. gl. & bar. in l. 3 § ꝙ ãt j. ꝙ quisque iu. Nã si cõceditur alicui priuilegiũ, ꝙ nõ teneať rñdere creditorib vel qđ nõ teneať rñdere donec viuat, in dubio intelligiť inducere exceptionẽ dilatoriã. Et intellr̃ d. §. ꝙ aũt secũdũ gl. & bar. ibi licet bar. aľr intellexerit in d. l. quia tale, & malè, quia ibi cõtrarium no. & hoc maximè qa priuilegia, quæ tẽdunt ad læsionẽ tertij, debent restringi, vt lædãt q̃to minus possunt, ar. l. nec auus C. de emancip. lib & l. 2. §. merito. & §. si qs à principe. j. ne q̃d in loco publ. c. cũ dilectus. de consue. Si ãt priuilegiũ cõcernit ius vniuersale, sub quo possunt esse multa particularia, puta alicui cõcediť priuilegiũ immunitatis, vt nõ teneatur ad collectas, vel ad munera, tũc satis vr̃ ꝙ quò ad particularia quæ viuo defuncto habuissent ortũ, & cõsequẽter cõtra quẽ exceptio fuisset à defuncto q̃sita, & tũc trãseat ad hr̃dẽ, sed nõ quo ad illud. l. fi. de iure immu. Et hoc vr̃ q̃n nõ fit mentio de hr̃de. In aliis ãt, q̃. in priuilegiis recurriť ad no. in l. fi. c. la 2. de ver. ob. Adde quæ in materia dicuntur vltra præall in l. in omnib. j. de re. iu. in l. 4. §. fi. j. de cens. Et de materia, quando priuilegium transeat ad alios, vide per Auto. post alios in c. quia. de iu. Et vtrũ in dubio præsumatur priuilegium reale, vel personale, tãgit bal. in l. fi. j. e. ꝑ Io. And in mercu. in regula priuilegiũ, in 6.

instr.edi.§.nūc āt.in ver.itē ꝙ fuit.cū seq.Adde ꝙ in personalissimis actib.personæ inseparabiles includunt.l.si stipulatus fuero ꝑ te non fieri.de ver.obl.l.& hrdi de pac.In rescriptis āt dic vt in c.qm Abb.de of.dele Prædictis adde bal. post Cy.in l.2.C.de epis.& cle.& tex.& bal.in l.oia.e.ti.&l.si nō spāli.C.de testa.Et adde ꝙ vbi cōcedit priuilegium mista ratione loci, & personæ, nō pōt in alio loco exercere.secūdū Inn.in c.bonæ.de postul.præl.& bald.in l.2.in 17.q.C.de ser.Et qn̄ beneficiū transeat ad hæredē,vide duo verba bal.i rub.C.de priui.do.Quid āt in rescriptis, an transeant ad successorem,& contra successorē,vide in c.significauit.de rescr.& Io.And.in regula,is qui in ius.de reg.iu. in 6.& in c.quia,de iud.& in c.dilecti.de foro comp Cy.& bal.in l.j.C.quando libel.prin.da.&c.¶Adde qn̄ priuilegiū trāseat ad hrdē &successorē,bal.cons.100.li.j & melius cons.405.li.2.Old.cons.300.Fed.cons 66 Pe.de Anc.cons.338. Ale cons.87.li.1.Cal. cons.1. & inquantum Ias.tangit an contractus principis obliget principem successorem, vide pro eius opinione bal.cons.241.li.3.Et in quantum etiā ponitur clausula derogatoria,vide Ro.cons.436.& 497.

---

cieti rōne,qa nō est defectus magis in eo,cui ɔcedit q̄ in aliis hoīb: tūc rr̄ad hrdē nō trāsit,vt ꝭ.de re iud.l.& si fideiussor.in fi.& l.si cū ꝓcuratore.e.tit.Fallit in l.etiā.ꝭ.sol.mat.l.fi.C.q pot.in pign.habe. Et rō ponit ibi ꝑ Cy.Si verò q̄rit de priuilegio ɔcesso à principe viuo,& tūc ꝑsonā nō egredit,vt hic,nisi de hrdib.esset facta mētio,
a vt ꝭ.de ver.sig.l.sciēdū.Et itellige[a] ꝑ verbū pluralis numeri vt ibi; hrdibusq; tuis.Secus si tibi hrdiq; tuo tūc nō trāsit nisi ad primū hrdem,vt l.antiqtas.C.de vsuf.q̄ ad hoc no.facit,& ibi est rō in tex. Si verò priuilegiū ɔcedit rei,tūc ad quęcūq; trāsit res,&priuilegiū. d.l.sordidorū.C.de excu.mu.li.x.& hoc ponit Dy.in c.priuilegiū. ex̄.de reg.iur.in vj.& ꝭ.de exc.tut.l.nō tm̄.Si verò ɔceditur ciuitati vel loco,sp trāsit successiuè.cū sp sit eadē ciuitas,vt.ꝭ.de iudi.l ꝓponebat.Si verò ɔcedit gn̄eri,vel posteris,& tūc recurritur ad l.j.
3 ꝭ.de iu.immu.¶Quæro nunqd†rescriptū ɔ̄ ius diuinū [b] vel ɔ̄ ius
b nāle valeat?Dic vt in gl.& l.si C.si ɔ̄ ius.Vr̄ tn̄ ꝙ ɔ̄ ius diuinū nō possit rescribi,vt ꝭ.de arbi.l.nā magistratus.& ꝭ.de min.l.minor.In ɔ̄rium vr̄ ꝙ sic:qa sicut se hēt princeps quo ad Deū,ita iudex quo ad principē,sed iudex p̄t ꝓferre sn̄iam ɔ̄ ius principis,errore nō expsso ī sn̄ia;& valet,vt l.ij.C.qn̄ ꝓuoca.nō est neces.Ita dēt esse in rescripto Principis,ɔ̄ ius diuinū.So.Aut Princeps vult in p̄te derogare iuri diuino interp̄tādo,& derogādo,vt in testamētis dicimus & tunc p̄t.aut vult iuri diuino derogare,tunc, aut hoc facit nulla cā subsistēte,vt puta ꝙ frater ɔ̄hat cū germana,& nō p̄t fieri, ar. legū ꝓ prima parte allegatarū.Aut rescribit aliqua cā subsistēte.vt puta,
c ꝙ talis decapitet:qa forte fecit maleficiū. & hoc p̄t fieri, [c] licet de iure diuino dicat.Nō occides.Et ꝓ eius sn̄ia p̄sumit,adeo ꝙ ab ei9 sn̄ia n̄ appellatur.vt ꝭ.à qb.app.nō licet.l j.§.j.Idem hēs.ꝭ.ad l.Cor
d de sica.l.j.§.trāsfugas.An ɔ̄ ius nāle [d] possit?gl.13.q̄ nō.Cōtra eam facit,nā sn̄ia iudicis tollit libertatē,q̄ est de iure nāli vt ꝭ. de pœ.l. qd ad statum,& l.q vltimo.Et dic ꝙ cā subsistēte,valet rescriptū,vt
4 dixi.Sed an possit†rescribere ɔ̄ ius gētiū?gl.hic,& in l.rescripta.C. de pci.Impe.offe.dt ꝙ nō,qa dn̄iū rei meæ,mihi auferri non p̄t gl. no.ɔ̄rium in l.cās.C.de transac.& Insti.de iure natu.gen.& ciui.§. pe.& licet ius gentiū,vel nāle in totū mutari nō possit.tn̄ in parte p̄t.Dic ſm Pe.ꝙ cā subsistēte,valet tale rescriptū,vt ꝭ. de rei vend.
5 l.itē si verberatū.§.pen dixi in proœmio. † Sed nunqd ɔ̄ ius ciuile possit princeps rescribere?Vide ꝑ Cy.in l.fin.C.si ɔ̄ ius vel vtili.publi.& ibi plenè per doc.de hac q.dixi.s̄.in prima constitutione.

ADDITIONES.

a Pom.¶Et intellige.Vide Fel.in c.in præsentia.de proba.
b ¶Diuinum.An rescriptum contra ius diuinum,vel naturale valeat, vide in l. dd quibus.circa med.s̄.ti.j.
c ¶Potest fieri.Ex causa etiam potest tolli ius diuinum per principem.Et ad no. hic ꝑ Bar.vide Inn.i c.innotuit.de electio.& vide bal.I auth.ad hæc.de vsur.C.
d ¶Ius naturale.Vide Inn.in c.quia plerique.de immu.eccle.

LEX III.

1 *Interpretatio,quando fiat late:quando latius & quando latissimè.*
2 *Beneficium principis latissime interpretatur,si non respicit ius alterius.*
3 *Beneficium,priuilegium,& rescriptum quomodo differant.*
4 *Beneficium interpretanti quæritur ius à tempore scientiæ beneficij concessi.*
5 *Priuilegiatus non tenetur respondere coram episcopo si delinquit.an & quando illud priuilegium.ei proderit,ne possit cogi,coram episcopo conueniri.*
6 *Priuilegium principis,vel rescriptum,vel aliud beneficiū quanto tpe tollatur.*

a Beneficium.[a] Bona lex est.& gl. ponit casū in terminis duob.mo. primo ꝑ l.iij.ī fi.de pen.leg & l.si qn̄. la j.C.de bo.vacan. Et ista lect.n̄ vr̄ ꝓcedere, ſm Gul. de Cu.& vr̄ ɔ̄ l.si qn̄.C.de ope.pu.la j. vbi licet Imperator ɔcedat alicui opus publicū,nō veniūt adiacentia. Pro hoc facit l. ꝑdia.§. pe.de fun.instr.& instr.leg.& in preall.l.si qn̄.de ope.pu.Pet. cuius opi.puto verā tenet opi. Io.ꝑ l.Seię.§.fi.ꝭ.de fun.instr.& expressè dicit tex.in d.l.si qn̄.Et hāc opi.vr̄ hic approbare ēt Ia.Bu.gl ponit alio mō casum ꝑ l.j.ad muni.Hec lec.nō placet ea rōne,qa illd ibi nō ɔtingit ea rōne,qa bn̄ficiū Principis latissimè est interp̄tā
b dū,imo si sic nō interp̄taret,[b] esset nullū & sic ad legitimū nō extēderet.De iure.n.cōi fili9 nālis seq̄t mr̄em,vt l.si qua.C. ad Orfi. Vn̄ tene primā.Vel pone,vt l.j.§.cū vrbē.ꝭ.de of. p̄fe.vrbis.Op.dr̄ hic ꝙ latissimè interp̄tat.ɔ̄ imo ēt ɔ̄ctus dēt latissimè interp̄tari l.
a fi.C.q res pig.obl.pos.Sei.†Qn̄q; iterp̄tat aliqd latè,vt ī ɔ̄ctu, & tūc loqꝛ ɔ̄riū.Qn̄ latius,vt ī vltimis volunt. vt l.q̄situ. §.idē rn̄dit & l.Seię §.fi.de fun.instr.Qn̄q; aliquid interpretat latissimè, vt hic.Op.ad hāc solutio.de l.si qn̄.C.de inof.test Sol.ibi loquitur d̄ priuilegio qd̄ erat cōtra ius cōe, & iō nō est latè interpretandū imo ſm ius cōe?Op.ad hoc de l.ij.§.merito.& § si qs à principe.ꝭ.
c ne quid in loco pub.Sol.Ibi idē priuilegiū[c] latè nō interpretatur.
d qa tangit ius alterius.Vel dic,ꝙ aut beneficiū [d] respicit ius cōdē tis,aut ius alterius,puta tertiæ ꝑsonæ.Primo casu,latissime debet interpretari,vt hic.in scd̄o casu nō,vt in ɔ̄rio.¶Opp.de §.qa verò
2 verisimile.in auth.de non alie.Sol.dicit gl.†bn̄ficiū Principis dēt. latissimè interpretari,vt hic.nō tn̄ vt tollat i9 cōe,imo facili9 tollit
† ius spāle.†Op.de l.sepe ꝭ.de offi.presid.Gl.nō soluit.Adde ꝙ ibi no & ibi soluit,nā ibi si iterp̄tat latè bn̄ficiū,posset eē inutile,& iō bn̄
e ficia nō sunt latissimè interp̄tāda. ¶Quero quę dr̄ia sit inter bn̄fi-
3 ciū & rescriptū?†Doc,vt Pet.hic,& Cy.post eū dicunt ,ꝙ bn̄ficiū est genus ɔp̄rehēdēs priuilegiū.Rescriptū autē ɔp̄rehēdit bn̄ficiū strictè sumptū.Priuilegiū est lex scripta ɔ̄ ius cōe,vt in l.j.s̄.eo.& l.ꝙ fauore.C.de legi.& ibi notat,& in l.nullā.s̄.ti.ꝓx.& l.j.C.de thesauris.Nā rescriptū est ad obseruationem iuris cōis.vt l.falso.C.de diuersis rescriptis Bn̄ficiū verò,aut tāgit ius ɔdētis,& tūc latissimè interpretat,vt hic,aut tāgit ius alterius,& tūc nō,vt l.ij.§.merito.ꝭ. ne qd in loco publico.Priuilegiū verò nō interp̄tatur latè,qa ɔ̄ ius cōe.vt l.si qn̄.C.de inof.test.&idē ī dispēsatiōe,vt c.ꝙ dilectio tua.& ibi no.ex̄.de ɔsangui.& affi.Tertiū videlicet rescriptū,strictè interpretat vt ī c.cām quæ.& ibi not.ꝑ Decretistas ex̄.de rescriptis.
f & ibi bona gl.¶Quero qn̄ [f] fit†interpretatio bn̄ficij,& qn̄ acqra
4 tur g ius priuilegiato,an à tpe sciētiæ,an à tpe ɔcessionis?Et vr̄ ꝙ à
g tpe sciæ,vt ꝭ.de acq.pos.l.q absenti.in ɔ̄riū vr̄ l.licet. C.de repud. Pet.videtur.

ADDITIONES.

a ¶Beneficium.Vide per Pet.de Anch.in regula,beneficium.de reg.iu. in 6 & ibi no.per Inn.in c.cum dilecti.de dona.& gl.in c.cām quæ.de rescr.& Dy.in c.quæ à iure,& dicta per Arch.11.dist.per bar.in l.si quādo.C.de bo.vac.lib x. habetur in c.olim tibi.de verb.sig.per Io.And.in c.quamuis.de præb.in 6.Et ad de quod priuilegium principis,non est astutè nec absurdè interpretandum.l. 21.& ibi bal.C.de legib.sed benigne hic,& l.ex facto.de vul.& pup.Pom.¶Vide Bar.in l.j.C.de iuris & fac.ign.Ale.& Are.in l.qui duos.ꝭ.de le.j.Ale.cons.160. in 2.vol.Pan.cons.57.vol.j & cons.97.eo.vol.Fede.cons.165.Pan. cons.36.vo.2. Barb.cons.33.in 1.vol.Are.in cons.53.in fi.in j.vol.Barb.cons.35.2.vol.& cons.56.eo.vo. & cons.seq.Paris.¶Circa regulam huius legis adde ꝙ si princeps concedat alicui simpliciter iurisdictionem in aliquo castro,censetur concessum merum,& mistum imperium Et similiter si conceditur simpliciter vide quæ scripsi ad Bar.in l.j.ꝭ.de iuris.om.iu. circa fi.apostillæ magnæ.Licet Ias.quem ibi habes,dicat contrarium, ideo vide ibi. Et limita per Barb.in c.cum dilecti.extra.de don.
b ¶Interpretaretur.Dicit Bal.in l.2.C.an seruus ex suo facto,ꝙ statutum ciuitatis nunquā interpretatur contra rempublicam in eo quod pōt tangere alios. ligatur tn̄ respublica à statuto secundum Bal.in l.si mater.C.ne de stat.defun.& ad dicta per Bartol.hic vide Bar.in d l.si qn̄.in prin.de inoff.test.vbi rescripta interpretantur secundum ius cōe,secūdum Bal.ibi,& est tex.in c.cum dilecta.de rescr.& intellige secundum ius municipale, non ciuile,secundum Bal.in l.si qn̄.ibi ēt dicit ꝙ rescriptum Papæ interpretatur secundum ius canonicum,non secundum ciuile.Adde no.per Bald.in l.j.C.quō & qn̄ iudex. Bar.in l.sæpe.in fi.de offi.præsi.
c ¶Priuilegium.Quod in dispensatione,vtrum interpretetur sicut beneficium?vide in c.j. de fil.presby.Inn.in ca.dudum.de ele.& in c.quod dilectio.& consang.& affi. per doc. in lex facto.de vulg.& pup.& aliquid per Bar.hic.Adde Bald.in l.nec au [illegible] C.de eman. liber.
d Paris.¶Aut beneficium.Vide Ant.de Bu.in cons.19.vbi vult, ꝙ si primo præcedat dispositio circa ius alterius,postea sequatur cōcessio generalis principis, ꝙ est latissimè interpretanda, quia non dicitur concedere in præiudicium tertij cui iam erat expresse derogatum.Dicit tn̄ postea in discursu ꝙ per quæcunque generalia verba, non intelligatur concessum illud,quod solet cum maxima difficultate concedi, * Et ad hanc l.beneficium.adde,ꝙ id procedit in præiudicium principis,secus si ex priuilegio læderetur tertius,quia tunc secus.Bar.in l.2.C.de bon.vac.lib.x. PVT.
† Clau.¶Ius speciale.Et no.ꝙ consuetudo regulatur per priuilegium,non ecōtra,vt no.bal.in c.cum clerici.C.de epis.& cler.
e ¶Differentia.Adde bar.in l.si finita,§.ex hoc edicto.de dam.inf.& Io.And. in c.olim tibi.de ver.si.per Pet.de Anc.in ru.de rescr.in 6.Et vide bal.in l. quæ ex relationib.C.de legi.vbi dicit,quod priuilegium est lex priuata,& æquiparatur statuto,quod no.bar.in l.si quando.in prin.C.de inof.test & bal.vide in l. j.C.de pet.hær.vbi quærit,pone ꝙ aliquid conceditur fisco,præter legem, an præsumatur concessum,vt priuilegium,vel vt ius commune.Dicit bal.in l.gesta.C.de re iud.quod omne priuilegium est rescriptum,sed nō econtra. vide gl.in c.j.in verbo,nascatur,de const.in vj.ꝑ Arch.in c.gratia,de rescr.in 6.Pau. de Ca in l.maritus ꝭ.so.ma.Cy.in l.rescripta.in prin.de precib Impe. offe .Et quando dicatur aliquid concessum in priuilegio,vide bal.in l.j.s̄ e.& bal.hic, Et no.ꝙ priuilegium generaliter indultum non includit casum publice vtilitati cōtrarium,& si includeret,nō valeret.l.iubemus nullam,& ibi Bal.prin. C.de sacr.eccl.
f Pom.¶Quæro qn̄.Vide Fel.in c.2 in 4.limitatione de const.Barb.in cons.34.vol.1.
g Quando acquiratur, An interpretatio beneficij fiat à tempore concessionis, an à tēpore scientiæ,dic per Io.An.in c.j.de concess.præb.in 6.in not, Facit quod no. in c. ex cōgnōe.de test.spol Vide Bar.in l.si.de sen.pas. Cy.Bal.& Ang. hic. adde an ignoranti acquiratur beneficiū,Pe.de Anch.cons.399 & bal.cons.299 lib.3.Et inquantū Ias.tangit quid veniat concesso castro cum pertinentiis vide Bal.cons.436.Et an in donatione facta per principem in ecclesia de aliquo castro, veniat merum,& mistum imperium,vide Old.cons.252.Et an alienata ciuitate, veniat territorium,vide bal.cons.482. Et an vendito fortilitio,& tradito, videatur venditum castrum,& traditum,& an vendito castro videatur vendita iurisdictio,vide Ro cons.454.&inquantū tangit an restituto bannito videatur restitutus ad bona medio tempore alienata,adde Bal.cons.222.iij lib.

Pet. vr̃ tenere, ꝙ acquiraẽ ius priuilegiato & ignoranti à tpe ꝯces sionis, per leges vltimò allegatas. Itẽ quia voluntas Principis, & testatoris æquiparanẽ, vt in corpore, de nup. §. disponat. col. 4. & ignoranti per testatorem quæritur ius, vt ĩ. de leg. 2. l. cum pater. §. surdo. Et hoc verum, si continet fauorem priuilegiati, secus si odium eius, sicut dicimus in socio, vt ĩ. pro socio. l. sed & socius. §. j. & l. adeo. §. j. & ista fuit opin. Pet. tñ mihi vr̃ ꝙ à tpe scientiæ ei quæratur, vt est tex. & gl. C. de consulib. l. fi. lib. 12. & no. per Dy. in l. j. circa fi. ĩ. de bo. poss. ex test. mil. & no. in l. ex eo. de testa. mil. Di
5 xi tibi, † qualiter interpretatur circa tps, quæro, qualiter inter-
a pretatur circa locum, [a] vt Abb. Sancti Petri habet vnam exceptio nem ne teneaẽ rñdere coram Epõ, vel aliquo ordinario, mõ Ab bas delinquit: an ei hoc priuilegium proderit, vt non cogatur co ram Epõ, vel ordinario iudice rñdere? Et vr̃ ꝙ non, vt in aut. qua ĩ prouincia. C. vbi de crim. agi oportet. In ꝯrium vr̃ l. magisteriæ. C. de iurisd. om. iud. Item si posset ꝯueniri coram ordinario, priui legium non hr̃et effectũ, ꝯ l. si qñ. ĩ. de leg. 1. Quid dicendum est? Et dicit Pet. Aut quæritur de casu, quo spãliter est exemptus, aut non. Primo casu ꝑꝑ delictum, vel ꝯtum non põt coram ordina nario ꝯueniri, vt l. 2. C. vbi qs de cu. vel coh or. post prin. Secundo
b casu, [b] aut conueniẽ rõne publicarum functionum, tũc exceptio sibi non prodest, d. l. 2. in fi. & in l. vnica. circa medium. C. in quib. cau. mil. fo. præscr. non vtan. ad idẽ in Auth. vt iud. sine quoquo suffra. §. volumus. Si verò conueniaẽ alia rõne, & tũc aut est data exemptio loco, & personæ, aut personæ tantum. Primo casu, aut exemptus delinquit in territorio ordinarij, & exemptio sibi non prodest, vt in d. authen. qua in prouincia. Si verò deliquit in loco exempto, vel in alio loco, q non sit de iurisdictone ordinarij, tũc coram ordinario non põt conueniri, vt in ca. volentes. extra, de priui. lib. 6. Dic plenè, vt ibi. Si verò exemptio est data personæ tantum: tunc aut est data rõne dignitatis, aut præeminentiæ, & tunc recurre ad l. 2. C. vbi sena. vel cla. Circa hoc distingue, vt ibi. aut est data rõne publicæ vtilitatis, vt militib. & tunc, aut loquiẽ in ciuili, aut in criminali. Primo casu priuilegiatus non põt corã ordinario conueniri. d. l. magisteriæ. C. de iurisd. om. iud. Secũdo casu aut delictum est cõe, & enorme: & tunc coram ordinario p̃t conueniri, vt in d. auth. qua in prouincia. Aut delictum est singu lare: vt vendere arma, & tunc dic, vt no. in l. pe. C. de iurisd. omn. iudi. Solet dici in l. 1. & 2. de re mil. & hæc sunt verba Petr. ¶ Quæ-
6 ro, † quanto tpe duret hoc beneficium? [c] Rñ. si loqmur in rescri-
c ptis ad obseruationem iuris cõis, tunc sunt perpetua. l. falso. C. de diuers. rescrip. Si verò de priuilegio: an tollatur tpe, dicõ qđ sic, p l. quoties. C. de preci. Impera. offer. Et si quæratur, quanto tempo re tollatur, aut quæris ꝑꝑ non vsum, aut ꝑꝑ actum ꝯrium. Primo casu, aut conceditur aliquod ius, aut actio, & tunc tñ durat, quã tum durat illa actio, & perditur p tẽpus quo actio, argu. l. 2. C. de consti. pecu. coniuncta l. omnes. C. de præscrip. 40. ann. Aut con-
d ceditur facultas, [d] puta nundinarum. & tunc tollitur 10. annis. l. j. ĩ. de nundi. Et quæ sit rõ, dic vt ibi no. & in d. l. falso. Si verò quæ ratur qualiter tollatur per actum ꝯrium, tunc aut habet effectum momentaneum, aut successiuum. Primo casu, priuilegium vni-
e co actu emisso in ꝯrium perditur, [e] vt l. 2. C. de iure do. impe. Si ve ro habet effectum successiuum, tunc per vnicum actum nõ per ditur, vt C. de execu. tuto. l. voluntariæ. & ibi per Cy. & de hoc vlt.
f no. Cano. in c. cum accessissent. [f] extra de ꝯsti. & in eo habes opti mam gl. licet ipsi aliis verbis vtantur: & ideo dic, vt dixi, momen taneum, aut successiuum,

ADDITIONES.

a ¶ Circa locum. Pet. Anch. in c. fi. de fo. compe. & vide in l. si ex parte. §. quamquam. & quod dixi ĩ. quod cum eo. vide multos casus speciales in clem. j. de sup. negli. prælat.

b Secundo casu. Vide multos casus, in quibus exempti conueniuntur coram ordinario, in cle. j. de sup. negl. prælat. Vide quod no. Bar. in auth. item nulla. C. de episc. & cler. post gl. & quod dixi post Bar. in auth. habita. ne fil. pro pa tre. per Bal. in l. veteranis. C. quando prouo. Et ad dicta in hoc ver. bene facit l. iubemus nullam. C. de sac. san. eccl.

c ¶ Duret hoc beneficium. Quanto tempore duret beneficium, vel rescriptum, adde ꝙ no. Bar. in l. licitatio. aliàs locatio. §. earum rerum. ĩ. de publica. vide Spe. de instr. edit. §. nunc autem. ver. item opponitur, vbi ponit omnes casus, in quibus priuilegium perdatur, & Inno. in c. cæterum. de rescript. Adde, an per non vsum perdatur priuilegium, do. Card. consi. 36.

d Paris. ¶ Facultas. Vide Ias. in l. 2. C. de diuers. rescri. vbi limitat non procede re, quando non contigisset opportunitas faciendi, & illud latè confirmat, vt ibi latè per eum.

e ¶ Contrarium perditur. An priuilegium per actum contrarium tollatur, ad de quod no. Bar. per illum tex. l. j. C. de his, qui sponte mune. pub. lib. 10. & in l. vsum aquæ. C. de aquæductu. lib. 11. per glos. & Arch. 25. q. 2. in summa. per Mod. in c. fi. de consti. in 6. Io. And. in c. 2. de immu. eccle. & quod habetur in c. suggestum. de decimis. Adde, an contrauenjendo priuilegio, quis amittat priuilegium, do. Card. consi. 133.

f Poma. ¶ Cum accessissent. Vide ibi latius Fel.

De statu hominum. Rubr.

LEX PRIMA.

1 *Hominum gratia omnia sunt constituta.*

2 *Arguere ex ordine titulorum possumus licet aliqui interserantur.*

3 *Donando si dicatur, dono tibi omnes res meas non veniunt iura, & actiones.*

a Omne ius. [a] No. ꝙ ius est tripartitum. no. ex l. pro
1 xime sequenti, ꝙ † omnia sunt homi num gratia constituta, vt ĩ. de vsur. l. in pecudum. Not.
2 ex l. cum igitur. † ꝙ licet arguere ex ordine titulorum, licet quandoque quidam extranei tituli interserantur. no. glo. in rub. de eo, per quem factum erit. Contrà de l. proxi. Sol. hic loqui tur quantum ad tractatum, lex sequens quantum ad vtilitatem
b hominum. Opp. [b] dicitur hic, ꝙ ad ista tria pertinet omne i⁹, imò sunt quædam iura quæ sub isto non continentur, vt bono. pos. & similia. Sol. Prædicta possunt nomine rei contineri, quod est no men generale, vt ĩ. de verb. sign. l. rei. & l. j. si cer. pet. Oppo. in con trarium, & videtur ꝙ non sit necessarium poni de actione, quia appellatione rei, continetur actio: vt ŝ. dixi, & no. in glo. huius l. j.
3 vbi videas, vbi hoc declaratur. † Quærit Guli. [c] nunquid si dono
c tibi res meas, contineantur iura quæ habeo ꝯ Titium, & actiones? Gl. videtur hic velle quòd sic. ipse tenet contrarium, quia gloss. ista procedit, quando denotarentur res, sed in quæstione proposita, fuit dictum, res meas: & meas, denotat dominium: vt l. seruos. in prin. de leg. 3. & l. solum. §. meum. ĩ. de rei vendicatio. quod non potest in actione contineri: quia actiones meæ non dicuntur, vt
d l. rei. in prin. de verb. sig. & hoc tenet Guli. [d] no. in l. si legatus. §. si quis bona. ad Trebel. & ibi dixi, & de bon. poss. l. j. & dic vt ibi no. in gloss.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Omne ius. Circa istam materiam, an sit necessarium continuare Rubricas, & eas semper ad ꝓxima situare commodè. vide Barb. ꝙ non, sed fm quod res patitur. i rub. C. qui admit. Vide latè de materia cõtinuationis Ias. in rub. Insti. de actio. & Barb. vbi ŝ. ponit etiam alia in materia continuationis. Et an Imperator sequatur ordinem Iurisconsultorum in rubricis situandis? Et postea in discursu, an rubricæ generales ꝑmittendæ sint, & postea speciales, vel econtrà, & an continuatio sit fienda de lege ad legem. & de §. ad §. & quomodo, & quædam alia ponit And. Sicul. in c. prudentiã. in §. sextæ de off. deleg. & ibi Decius ponit in 1. notab.

b Poma. ¶ Oppo. Vide Alex. cons. 73. vol. 4. & cons. 99. eo. volu. & de significatione huius verbi. res, vide remissiuè per Fel. in c. peruenit. 2. de testi. cog.

c ¶ Quærit Gul. Vide Bar. in l. Quintus. §. argento. ff. de aur. & argen. leg. Barb. consi. 36. in 2. volu.

d ¶ Et hoc tenet Gul. Vide quod no. Bar. in l. vxorem. §. locauerat. de leg. 3. Adde quæ dixi in l. ciuibus. ĩ. de rebus dub. Sed Bald. tenet contra Guli. in l. j. in princ. C. de vsufr. Adde Bal. consi. 80. 1. lib. & Old. consi. 218.

LEX III.

1 *Statuliberi sunt serui.*

2 *Adscriptitij sunt liberi.*

3 *Monachi, & canonici regulares, sunt liberi.*

Summa. Primò ponitur diuisio personarum, secundò dif finitio libertatis, tertiò diffinitio seruitutis, quar tò ponitur ethymologia huius vocabuli. Secunda ibi, libertas. Tertia ibi, seruitus. Quarta ibi, serui. vbi etymologia poniẽ, & du
1 rat vsque ad finem legis. Quærit gl. † nunquid statuliberi sint ser ui. vel liberi? Rñdetur ꝙ sunt serui, vt ĩ. de statulibe. per totũ. Nec
2 ob. l. fi. ĩ. si ex noxa. cau. aga. vt ibi no. Quid † de adscriptitiis? Dico ꝙ sunt liberi, vt in §. adscriptitios. in corpore de Sanctiss. Episco.
3 Quid de † monachis, & canonicis regularibus? Dic ꝙ sunt liberi, & vide meliorem gl. Insti. de iure persona.

LEX V.

Et seruorum. Diuiditur ĩ quatuor partes. In prima po nitur alia diuisio personarum. In secũda dicitur qualiter fiant serui. In tertia ponitur. qui sunt ingenui. In quarta ponitur, qui sunt libertini. Secunda ibi, serui autem. Tertia ibi, ingenui. Quarta ibi, libertini. In summa h. d. Seruorũ vna est conditio liberorum duplex. Hoc primò, & serui fiunt dupliciter, aut de iure gentium. aut de iure ciuili. Hoc secundò. Et siue mater sit libera tempore conceptionis, siue tempore partus, siue medio tempore inter conceptionem & partum, partus est liber. h. d. Opp. de l. fi. de ædil. edic. vbi sunt plures conditiones seruorum, quia quidam sunt serui ordinarij, quidam sunt serui vicarij. Sol. vna est conditio, sed officia, & ministeria possunt esse plura, vt in contrario, tamen eorum conditio vna est: vnus enim plusquam alter seruus esse non potest. Quæro quæ[a] requirantur ad hoc, vt homo liber efficiatur seruus? Dic vt in gl. vt insti. de iure perso. §. pe.

ADDITIO.

a ¶ Quæro quæ. Et no. illud mirabile hic, fm Ang. ꝙ licet minor 25. & maior 20. non possit alienare sua bona, potest tamen alienare se. Et vide Cy. in authen. ingressi. C. de sac. san. eccles. & vide Inno. in cap. in præsentia. de probatio.

LEX VII.

1 *Statutum, ꝙ qui ceperit lupum habeat decem, si aliquis capit lupam prægnantem, num debebit pro quolibet lupatino habere decem.*

Qu

a **Qui in vtero.** [a] Qui est in vtero, ꝙ nato hr̃ quo ad sui cõmodũ.h.d.Opp.ad hanc l.hic dr̃ ꝙ hr̃ pro nato, vt sibi prosit, non aũt, vt alij prosit, ꝙ l.Imperator.ꝭ.eo. quia matri ẽt prodest, quia interim non põt puniri si faciat maleficiũ.Sol.Illa debet intelligi fm istam, quia fallit, & prodest sibi, quia ẽt ipse puniret, si ipsa occideret. Opp.de l.j.§.j. de ven.in pos.mit.hic aũt dr̃ contrarium.Sol.dico etiã quod illo casu fallit Opp.de l.fi.de coll.bon.gl.non soluit,dic ꝙ ideo ibi non fit collatio,quia ille,qui est in ventre,non potest dici ꝙ sit in potestate patris,vt ibi in tex.dic,vt ibi per Doct.Inducitur hæc lex in arg.
1 ad q.per Guli.statutum dicit.† quòd si quis ceperit lupum, habeat decem: modo quidam cepit lupam prægnantem, an pro quolibet lupatino debeat habere decem? Et videtur quòd sic,
b vt hic.Contrarium tenet Gul.[b] & facit l.sed addes.§.si quis mulierem ꝭ.loc.Nec ob.hæc lex, quia loquitur quando tractatur de commodo ipsius partus,hic autem in quæstione nostra non esset commodum suum,vt patet in contrario.

ADDITIONES.

a ¶Qui in vtero.Vide l.cum inter.& quod ibi no.Bal.C.de fideicom. lib.& in l.fi.C.de lib.cau.& in l.fi.C.de bo.proscri.& in l.quod dr̃.ꝭ.de libe.& posthu. & casum no.in quo talis non hr̃ pro nato.vide per Ang.in l.Arethusa.ꝭ.eo.& ad limitationem huius legis,qui in vtero,vide Alex.in l.in suis.ꝭ.de liber.& posthu.Paris.¶Vide de materia ista text.in l.2.§.quæ ãt.& ibi Bal.ꝭ. de excu. tu.Item no.ꝙ posthumus non hr̃ pro nato,quo ad ætatem habilitandam,exẽplum si mandat Papa prouideri Titio de beneficio si est maior pupillo, non cõputabitur tempus quo fuit in vtero,etiam quod istud esset ei vtile,q̃a Titius consequeretur beneficium.Vide Bal.fingu.in c.cum in cunctis.extra de elect.facit l.non ẽ pupillus.ꝭ.de ver.sign.Itẽ vide in materia Fran. consil.49. Item quod appellatione hominis in statuto,non veniant existentes in vtero. vide Bart.in tracta.de gabellis.in j.parte.8.partis principalis.& ibi quædam alia in materia partus.Item an posthumus antequã nascatur,dicatur homo? vide Barb.in repe.l.cum acutissimi.C.de fideicom. Bald.in l.quod dicitur.ff. de liber. & posthum.in l.cum inter.C.de fideicom.libert. Item an contra existentem in vtero currat præscriptio?vide Fel.in c.1.extra,de rescrip.Item an antequam nascatur posthumus,sit suus hæres,vide Ias. in l.2. C. de bon.poss. contra tab.in l.qui se patris.C.vnde liberi.
* ¶Pro intellectu huius legis,qui in vtero.
b ¶Contrarium tenet Gul.Adde Bal.singulariter l.fi.C.de lib.cau.Et quid si ha bet lupatinos ad vbera,vide Imo.in l.in lege fal.placuit.ꝭ.ad l.Fal.

LEX VIII.

1 *Grammatica mala non vitiat instrumentum.*
2 *Tabellio quando possit corrigere errorem suum, post publicationem instrumenti.& nu.4.*
3 *Notarius si in confectione instrumenti omisit diem, & consulem, quando illud possit apponere.*
4 *Notarius quando non potest corrigere errorem suum, tenetur parti læsæ.*

Imperator Titus. No.ꝙ error tabellionis parti nõ nocet.Et gl.exemplificat in mala
1 grãmatica:nunquid pp † malã grãmaticã vitiet instr̃m tabellionis? Et videt ꝙ non,vt hic in gl.de hoc est bona gl.de rescrip.c.
2 ad audientiam.Quæro,nunquid tabellio † possit suum errorem corrigere post publicationem instrumenti?Et videtur quòd sic, vt hic. Preterea melius esset suum errorem corrigere,q̃, &c.vt in Auth.vt fratrum filij.in prin.In contrarium videtur quòd nõ, cum tabellio æquiparetur testi,vt ꝭ.de test.l.Domitius.sed testis non potest suum errorem corrigere post publicationẽ attestationum,ergo &c.vt in corpore,de testib.§.quia verò.Solu.Dñt quidã,ꝙ si vult corrigere errorem in grammatica,potest,arg.ꝭ. de re iud.l.actorũ verba.Si verò aliquid vult addere,vel minuere tunc non potest,quia nouum instrumentũ facere videret,vt s.d iusti.& iur.l.ius ciuile.nisi ꝯsentiat pars,vt in corpore, de tabel.§. j.Declarare aũt põt,arg.l.heredes palàm. §.sed & si notam.ꝭ.de
a testam.Tu dic fm Gul.[a] de Cug.ꝙ post instr̃m publicatũ,& postq̃ esset facta copia parti de eo,tabellio suũ errorẽ corrigere non põt,arg.eius qđ dicim⁹ de teste i d.§.q̃a verò.& ibi no.nec ẽt põt ibi declarare,q̃a p̃sumeret suspectus,sicut in teste.Nõ ob.§.sed & si notã.q̃a sine ꝯsensu alterius ꝑdere poterat testiñ, sed tabellio nõ põt facere instr̃m sine ꝯsensu partiũ,vt d.§.j.d tabe.Gul.ĩ Spe.
3 de instr.edi.§.postremò.ver. sed nunqd.† subiicit talẽ quæstionem,nunquid tabellio,qui fecit instr̃m sine die,& consule, hoc
b poterit reficere:& ea apponere,si bene recordetur?[b] Dicit ꝙ sic extra de suppl.neg.præla.c.1.& Inst.de verbo.obl.in prin.Credit enim ei de his quæ gessit, vt C. de fal.l.si quis decur.& ꝭ.ad leg. Iul.de adult.l.accusaturus.Distingue,aut incontinenti,seu ex interuallo modico,aut ex interuallo magno. primo casu poterit, & valet,vt in Auth.de æqualitate dotis.§.illud.& ꝭ.de verb.obl.l. j.in prin.ex de elect.c.officij.& de test.cogend.c.ꝑterea.vers.q̃rũ testimonia.Alij,ꝙ nullo mõ põt,ẽt incõtinẽti postq̃ est facta copia parti,cũ functus sit officio suo,nec ẽt sibi tabellioni credit,in auth.de hær.& fal.§.si verò absunt.Dicit tñ Spec.ꝙ multi sapientes ab eo consulti concordauerunt,& bene,ꝙ si tabellio potest ostendere se per errorem,& non ex certa scientia hoc omisisse, tunc potest ita facere,& prædicta apponere,& valet instrumentum,aliter non.Consulo tamen sibi, quòd de licentia iudicis illud faciat.Per prædicta apparet,ꝙ male faciunt notarij quidam,
c qui aliquid in instr̃o omittunt,[c] & postea cum in margine adiiciunt,illud in fine dicunt scilicet,ꝙ s.per errorem omisi, &c. nõ
d enim potest corrigi error ita inconsultè. Consulo tñ [d] quod de
e authoritate iudicis [e] illam correctionem faciant.Quæro † nun-
4 quid tabellio tenet [f] parti læsæ,si non põt corrigere suũ errorẽ.
f Tex.est qđ sic,ĩ l.fi.C.de mag.ꝯue.& l.fi.si mensor fal. mo. dixe.

CONCORDIA.

☞ ¶Pro concordia.Aduerte,ꝙ Alex.in l.si vn⁹.C.de testam.alle. Bar.ꝯrariũ sibi,eo quia in hac l.Imperator.dicit, qđ tabellio possit corrigere post publicatum instr̃m,&c.& ꝙ tamen contrariũ tenuerit in l.cancellauerat,ff.de his quæ in testa. delen. Sed Bar. non meretur allegari ꝯrius, nam alia est quæstio, An notarius possit corrigere errorem suum, de qua in prima opin. Alia est quæstio,an apostillæ appositæ per notarium,faciant fidem, qua si sine die,& consule, & sic alio tempore factæ quàm tempore contractus.Et ita loquitur 2.opi.quòd non valeant. Adde Pan. in c.cum venerabilis.de relig.do.in fi.cum concor.ibidem. Aduerte tamen quòd in d.l.cancellauerat.illa cancellatio valet, licet non trahatur ad omnes,quia de absolutione constabat forte per aliud instrumentum,l.fi.C.de sent.ex breuic.reci.

ADDITIONES.

a ¶Tu dic secundum Gul.Vide per Bal.in rub.C.de fide instru.in ver.sed pone tabellio.Et dum Bar.dicit,ꝙ notarius non potest declarare:adde Barto.in l. Gallus.§.idem credendum.de liber.& posthu.& plenè per Ang.hic.
b ¶Recordetur notarius si facit instrumentum sine die, quid iuris? an possit diem apponere,si recordetur?Adde quod no.Bar.& quæ ibi dixi,in l.fina.de tab.exhiben.& no.Bal.de pace Constan.in ver.mihi autem.in versi.pacta. Et no.ꝙ notarius sine licentia iudicis corrigens errorem suum,vr̃ puniẽdus de falso,vt sentit Bal.in l.cum proponeretur.de leg.2.& Io.And.in addi.Spe.de instru.editio.§.instrumentum.super vers. sed nunquid confectio. dum alleg. l.eos.ꝭ.de fal.Et videtur sic probare,quia testis & tabellio æquiparantur, vt hic per Doct.sed testis varians punitur de falso.d.l.eos.& expressè Io.And. in data.6.lib.Decretalium.& Bal.in l.fi.C.de eden.vers.4.quæritur ergo,&c.
c ¶In instrumento omittunt.No.contra communem consuetudinem tabellionum.Sed credo hoc intelligendũ quando in prothocollo esset omissum.Sed si esset in prothocollo,& in publico postea facit hoc,credo qđ possit,& quotidie fit.ad quod vide Bar. in l.j.in prin.de his quæ in testa delen. Adde quæ dixi post Bar.in l.in fraudem.§.sicut.de test.mili.Adde an notarius possit errorem suum corrigere,Ang.consi.91.Bal. consi.127.5.lib.Bar.consi.197.
d ¶Poma.Consulto tamen.Vide Raph.Cuma.consi.29.
e ¶Iudicis.Illa est necessaria secundum Bal.in l.si quis.§.nec iterum.in fi. per illum tex.ꝭ.de eden.
f Poma. ¶Tabellio tenetur. Vide Barb.consi. 47.in 1.volum.vbi ponit quid in testibus.

LEX IX.

1 *Mulier potest esse arbitratrix, procuratrix, pro patre, & coniunctis personis, testis in testamento inter liberos, & in codicillis.*

a **In multis.** [a] Pone casum,vt in gl.† Quæro nunquid mu-
1 lier possit esse arbitratrix? Et vr̃ dicendum qđ sic,cũ non sit prohibitũ,vt ꝭ.quib.ex cau.maio.l.necnõ.§.ꝙ eis., & idem tenet Cy.in l.fi.C.de arbi.Item non põt esse procuratrix, nisi pro patre,vel coniunctis personis, vt ꝭ.de procu.l.fœminæ Item non potest esse in testamentis testis,nisi in testõ inter liberos,vt C.de test.auth.quod sine.Item nisi in codicillis,vt l.qui testõ.§.mulier.ꝭ.de test.& l.fi.in gl.in ver.quinque.C.de codicil.

ADDITIO.

a Claud.¶In multis.Adde ad hanc l.38 casus per Spe.in ti.de procu.§.1.versic. item regulariter.cum se.& adde quod no.idem Barto.in l.j.C.de mulie.& in quo loc.

LEX X.

1 *Dispositio quæ potest referri ad duo, ad vnum per prius, & ad aliud per posterius, refertur ad id quod est prius.*

a **Quæritur.** Hermophroditum.[a] Qñ aliquid põt iudicari minus potens,& maius potens, attenditur
1 maius potens.h.d.Not.quòd † quoties aliquid refertur ad duo, ad vnum per prius, & ad aliud per posterius, refertur ad id. quod

ADDITIO.

a ¶Quæritur hermaphroditum.De hermaphrodito vide Bal.in l.fi.de suis, & legit.& ibi etiam an imponatur ei nomen masculi.Et ad hanc l.vide Ang. in l.de quibus.s.de legi.& Ant.de But.in c.omnis.de pœn.& remis.Adde de hermaphrodito,an succedat in feudo,consi.438.1.lib.
Poma.¶Facit quod dicit Abb.in c.1.de iure patrona.quod compositum assumat naturam dignioris,& vide quod per hanc l.dicit Mathe.notab.397. inc. No.quod ab interlocutore.Vide etiam Barb.consi.2.in 2.volu. Et ad hanc l. faciunt no.per Ias.in l.imperium.ꝭ.de iurisd.omn.iudic.& quod no. Bal.in l. fi.ꝭ.de offic.proconf.
Paris.¶Pro corroboratione regulæ,quod vbi aliquid participat de duobus quod attenditur magis dignum,vide Ias.in l.Imperium.ꝭ.de iurisdict. omn. iudic.Vide quæ habes ad Bartol.in l.solet ꝭ. de alim. & cib.in illo articulo. quando duo sunt quorum vnus est clericus, alius laicus, licet ista non sunt propriè de regula huius legis.Item ꝙ denominatio fiat a digniori, vide Ias. in l.j.de verb.obl.

quod est ꝑ prius. vt l. j. ȷ̃. si ager vecti. vel emphy. pe. Inducit̃ hæc lex ad quæstionẽ, Aliquis tãq̃ mercator, vocatur ad aliqđ munus, & tanq̃ tabellio, vocatur ad munus tabellionũ, & peritus
a est ĩ vtraq; arte, cui magis dẽt obedire? Dic quòd illi arti,[a] seu officio cui magis adhæret, seu obedit, vt ȷ̃. de leg. 3. l. legat. §. si vn⁹.

ADDITIO.

a ¶Dic quod illi arti, Aliter videtur dicere Bal. in l. pen. de const. pr. vide Bar in l. fi. de colleg. illic.

LEX. XI.

1 *Matrimonium si est contractum inter gradus prohibitos, & superueniat dispensatio Papæ, an filij nati ante habitam dispensationem, sint legitimi.*

Eum qui. Aliàs, Paulus. Matrimoniũ à principio illicitũ nõ validat̃ per ius superueniens quãtũ ad lĩtimationẽ filiorũ iã natorũ. h. d. Not. hũc casũ. Opp. ad hanc[a] legẽ: dr̃ hic qđ licet cesset cã mr̃imoniũ impediẽs, qđ tñ ñ sint filij legitimi. ꝯ de l. nuper. & l. cũ qs. C. đ nat. lib. Sol. Ibi ille coit⁹ erat licit⁹ đ iure nostro, vt ȷ̃. đ ꝯcub. l. ĩ ꝯcubinatu. hic verò iste coit⁹ erat oĩno illicit⁹ đ iure nr̃o, & iõ cessante cã impediẽte, ñ ꝯualidat̃ matrimoniũ. Op. đ l. qnta. & l. etsi ꝯ. C. de nup. Sol. Aut supuenit cõsensus pr̃is expssus post ꝯ̃ctum mr̃imoniũ, & tunc conualidatur, vt in ꝯ̃rio. Aut tacitus, & tunc mr̃imonium non conualidatur, vt hic. Hæc sol. reprobat̃ ꝑ Doct. qa est ꝯ text. illius legis. Quare dic & melius, vt ibi not. quia non conualidat̃, vt retrotrahatur,
b sed ex tũc incipit valere, hæc vera ẜm Iac. de But. Opp. de §. fin.[b] Inst. de nup. Gl. nõ soluit. Dic, qđ ille coitus fuit legitimus, non aũt reprobatus. Istã legẽ intellige, ꝙ loquitur de iure nr̃o, nõ de
1 iure canonico, vt dr̃ hic Inducitur hęc lex ĩ arg. † ad q. qđ si matrimonium est ꝯ̃ctum inter grad⁹ prohibitos, licet superueniat
c dispensatio Papę,[c] tñ filii ante nati nõ sunt legitimi, ẜm Guli. ꝑ hanc l. Ego puto opi. Gul. ꝓcedere nisi cõiuges hoc ignorauerint, quia tunc cõiuges excusarentur, & filij essent legitimi, vt no. in l. qui ꝯ. C. de incest. nup. Itẽ dicit gl. hic lege nõ cauetur. Nã error habetur ꝓ titul. ȷ̃. de vsuca. l. Celsus. Et sicut iust⁹ error dat iustũ titulũ ita in mr̃imonio dñr isti filij legitimi. Et quid si vnus ignorabat? Dic vt ĩ c. 2. ex. ꝙ filij sint legitimi. & ibi habes q̃ sint legitimi. Quæro, quid si superueniret causa dirimens matrimonium, vt quia est patefacta consanginitas, & diuortium est secutum, an sint legitimi de hoc dic, vt d. c. 2.

a ¶Ad hanc. Vide Bar. bal. & Doct. in l. & si contra. C. de nupt. & bal. in l. fi qua illustris. C. ad Orfi. Adde Anch. consi. 20. Abb. consi. 12. 2. lib.

b ¶§. fi. Sed an valeat statutum, quòd non possit contrahi matrimoniũ sine cõsensu patris vide bal. in l. omnem. C. ad Tertu. cum concordan.

c ¶Dispensatio, Papæ. Si matrimoniũ est contractũ in gradu prohibitõ, licet superueniat dispẽsatio, tñ filij ante nati, non sunt legitimi: Et ita refert Bal. in c. vnico. §. naturales. si de feu. fue. cont. tenet Cy. hic nisi fiat mentio de ipsis filiis. Et secũdũ Cy. fuit de facto i q̃busdã de Vbaldis, vide bal. i l. & si contra. C. de nu. faciunt not. per bar. in l. bonorum. ȷ̃. rem rat. habe. & hic ad de bal. in l. ex libera. C. de suis, & legiti. adde ꝙ Pet. de Anch. cõsuluit, quod Papa legitimat filios natos in figura matrimonij in gradu prohibito, et altero coniugũ mortuo, ratificando mr̃imoniũ, vt videre poteris ei⁹. cõs. 220.

LEX XII.

1 *Nasci in sexto mense, & vno die quis potest.*
Item natus vltra duos dies post decimum.

1 Septimo. Natus in septimo mẽse dr̃ legitimus, h. d. Et no. glo. † ꝙ in sex mensib. & in vno die põt nasci, item natus in nono est legitimus, & si nascatur intra decimum vel per duos dies vltra, est legitimus, vt in §. mulier. in auth. de resti. & ea, quæ pa. Et vide glo. not. in l. fi. C. de posthu. hære. & ibi ꝑ Doct. in l. Gallus. in prin. & §. 1. & ibi per me. de lib. & posthu. Et hæc sunt notanda pro mã successiõis, an sint legitimi, vel non.

LEX. XIII.

1 *Statutum quòd amputanti membrum alicui, amputetur simile membrum, non comprehendit amputantem digitum.*
Digitus non est membrum sed officium membri.

a Non sunt. [a]Partus mõstruosi, i. cõtra nãm, seu formã hominũ, nõ dicũt eẽ legitimi. h. d. cũ gl. Et no. gl. q̃ đt q̃tũ ad hoc vt ĩstitui debeat. Op. imò ẽ fili⁹, vt ȷ̃. đ ver. sig. l. q̃ret. Sol. q̃tũ ad hoc, vt ꝯditio matri apposita, videat̃ ĩpleta, dr̃ fili⁹ ñ q̃tũ ad successiõẽ paternã, vt hac l. Inducit̃ hęc lex[b] ĩ arg. ad q̃-
1 stio. Sttauto cauet̃, † ꝙ si aliqs aliquod mẽbrũ alicui amputauerit, quòd idem membrum sibi amputetur: mõ quidam amputa-
c uit alicui digitum,[c] an puniri possit ex forma statuti? Et dic qđ ñ text. est hic cũ glo. Nam digitus non est membrum, sed officium membri, vt ȷ̃. de ædil. edic. l. item Offilius. & hoc iam consului.

ADDITIONES,

a ¶Non sunt. Et facit iste tex. an occidens hominẽ monstruosum, puniat̃ pœna homicidij. vide bal. Ang. & Imo. in l. quod dicitur. de liber. & post.

b Poma. ¶Inducitur hæc l. Vide bar. consil. 101. incip. quæritur.

c ¶Digitum. An incidens digitum puniatur pœna statuti punientis incidẽtẽ membrum, &c. Digitus non est membrum, sed officium membri. Idem Mar. Sil. hic quod Odofr. & Bal. latissimè, & pulchrè per bar. in l. 2. de publi. iudi. adde melius per bar. consi. 201. quæritur nunquid digitus.

LEX XV. & XVI.

1 *Conditio in dando, potest per alium impleri.*
2 *Natus primò, quis præsumatur an masculus, an fœmina, in natis vno partu, si ignoratur quis fuerit vltimus.*
3 *Seruo si dicatur, vade ad pontem, & si obuiaueris seruo, liber esto, & alius dicat seruo, vade ad pontem, & si obuiaueris libero, liber esto, si serui inuicem se obuiauerunt, quis ipsorum erit liber.*
4 *Natus an dicatur, extractus ex ventre?*

a Arethusa. [a]In prima parte ponitur thema. in secũda parte ponitur duplex qõ, in tertia rñsio ad primã. ĩ quarta ponit determinationẽ secũdæ q̃ōnis. in qnta ponit determinationẽ suã ꝑ sĩle. in sexta ponit̃ qđã diuisio. in septima ponit̃ qđã excusatio q̃ facit Iuriscõsultus, Secunda ibi, q̃sitũ. Tertia ibi, hæc conditio. Quarta ibi, sed dubitari ñ. Quĩta ibi, veluti. Sexta ĩ prin. l. seq. Septima, & vltima in fi. ibi, qõ ergo facti, &c. Et in summa h. d. Cõditio ancillæ, apposita circa libertatẽ, si tres filios pepererit, ĩplet̃ tres filios pariẽdo, adeo qđ quartus partus dr̃ esse liber, cũ mr̃ sit libera, & ꝯditio de dãdo apposita, p̃t ĩpleri ꝑ aliũ.
1 h. d. † No. tex. ibi, nec. n. & c. Et not. ꝙ ꝯdirio in dãdo p̃t impleri ꝑ alium, vt l. fin. de condi. insti. Itẽ not. quod Iurisc. non interrogat̃ de facto sed de iure. Opp. ad hanc l. dr̃ hic, qđ põt conditio impleri per aliũ. Contra de l. j. §. ne autem. de cad. tol. Sol. ibi loquitur đ conditione in faciendo. Opp. ad hanc solutionẽ de eadẽ l. vers. si verò talis. in §. qđ. n. Sol. Aut ꝯdõ consistit in dãdo, & obtinet, vt hic cũ si. Si in faciendo, tũc si requirit̃ industria ꝑsonæ, non põt ĩpleri ꝑ aliũ, vt in secũdò casu, aliàs ꝑ quecũque, in d. §. dr̃, in alio casu. Opp. dr̃ hic, qđ conditio impletur eodẽ momẽto: imò vr̃ ꝯ de l. qui hr̃di. §. fi. ȷ̃. de condi. & demon. Sol. nõ est ꝯ, qa hæc conditio fuit impleta eo mõ, quo fuit apposita, qa data fuerũt decẽ
2 anteq̃ pareret, vt in ꝯ̃rio. † Quærit gl. in l. ꝓxi. qđ sit præsumendum in dubio si ignorat̃ quis sit vltimus, & sic liber? Solu. Aut peperit masculum, aut fœminã, aut tres fœminas. Primò casu p̃sumit̃ prius natus masculus quã fœmiua, sic fœmina erit libera, vt đ reb. dub. l. si fuerit. §. fi. Hoc reprobat̃ per Doct. nec facit lex alegata ad hoc, qa est fauor ibi libertatis, vt mr̃ iudicetur libera, & per ꝯ̃ns partus, sed in casu nr̃o non est sic, si diceremus masculũ primò natũ non ex eo erit libera fœmina. Glo. vadit vlterius, & dicit, qđ in dubio oẽs sunt liberi, nec potest sorte dirimi, & ita p̃t
b responderi[b] ad hoc arg. l. cũ inter. C. de fideic. lib. Pet. reprobat hanc opi. primò ꝑ hũc tex. in l. idẽ erit. ibi, non posse dici vtrũq;. Et hoc ẽt tenet Gul. de Cu. hic, qđ nullus sit liber. Nec obst. l. cũ inter. alle. qa aut cõstat testõrẽ nullũ excludere voluisse à libertate, & tunc oẽs sunt liberi, vt in ꝯ̃rio. Aut cõstat aliquẽ voluisse peruenire ad libertatẽ, & alios excludere, vt in casu legis nr̃æ, & tũc nullus erit liber, arg. l. duo sunt Titij. de test. tu. Nã hic dicit si tres pepererit, patet ergo, qđ nullus istorum ex volũtate testatoris est liber, cũ ipsa añ tres non sit libera: hoc tenent Gul. Pe. & Cy. ¶Quæro nunquid tertius sit liber. De quarto non est dubiũ ꝙ est liber, & dico, ꝙ & tertius est liber ꝑ ver. incipiente, nã aut intelligit̃ incipiente quarto partu, & nõ hẽt locũ tex. qui sequit̃ ibi, q̃ postea nascit̃, qa post quartũ partũ, nullus nascitur postea. Aut intelligis incipiẽte tertio partu, & tunc hẽo ꝓpositũ. Dñt q̃dã, qđ & tertius est liber. Item in ver. veluti. eo momẽto cũ ĩpletur conditio, Arethusa sit litera. Pro hoc l. fi. de ꝯdi. insti. vbi eodẽ momendo impletur conditio. ĩ ꝯ̃riũ determinant hic Pet. & Gul. ꝑ tex. in l. idẽ erit. ȷ̃. e. Nam si tertius esset liber, ergo & quartus, qđ esset ꝯ tex. allegatũ ibi, vtrũque, & c. Itẽ ꝯditio dẽt impleri in forma specifica, vt l. Mæuius, de condi. & demon. Nõ ob. ꝯ̃riũ ꝑ alle. ĩ ver. incipiẽte. qa ibi dẽt exponi partu. s. quarto. Itẽ ibi, qui postea nascit̃, intelligitur de eodẽ quarto partu. Non ob. ver. veluti, qa conditio fuit plenè impleta, & data fuerunt decẽ ipsa parturiente, & anteq̃ pareret, qđ nõ est in q. nr̃a. Ad hoc. n. vt illa cõditio sit impleta, oportet qđ tres filij sint ꝑfectè editi. Et ꝑ p̃dicta
3 † põt rñderi ad q. de põte, vt si dico seruo meo, vade ad põtẽ, & si obuiaueris libero, liber esto: & tu dicis seruo tuo, Vade ad põtem, & si obuiaueris libero, liber esto. nunc serui isti inuicem obuiauerũt, qs erit liber? Et ẜm opi. illorũ q̃ dñt eodẽ momẽto ĩpleri, & esse liberũ, vterq; erit liber. ẜm illã opi. quã tenet dñs me⁹, erit liber meus, & non tuus: qa in eo est impleta cõditio, qa seruo obuiauit, qa tui serui conditio est in fieri. qđ nõ sufficit, vt d.
4 l. q̃ hr̃di. §. fi. † Quæro, qđ si Arethusa non peperit, sed fuerint extracti de vẽtre, an obtineat hec lex? Et vr̃ qđ non, qa nõ est impleta con

ADDITIONES.

a Parif. ¶Arethusa. Circa materiam huius l. quando plures nascũtur in eo. partu, vide quæ scribit Arc. in l. ex duob. de vulg. & pup. in questione, quãdo primogenitus præferatur aliis quod si in primo partu plures nascuntur. Et distinguit tres casus, vt per eum in prin. legis.

b Parif. ¶Potest responderi. Quid si primogenitus debeat præcedere, & ignoraretur quis sit primogenitus. Bal. in l. i quibus. C. de secun. nup. dicit quod pater potest eligere.

tā ꝯditio, qa nō peperit. In ꝯ̃rium est l. etiam ea mulier. ꝟ. de verb. sig. Sol. Aut fuit dictū, si tres pepererit, & nō vr̃ impleta cōditio, cū mortua sit ante ꝯditionem impletā, & per ꝯ̃ns ex legato conditionali, mortuæ hæredib. nullum ius quærit̃, vt C. de cad. tol. §. sin autē. licet secus sit in ꝯ̃ctu, vt Insti. de verb. obli. §. ex conditionali, & ibi ponunt Doct. Si verò fuerit dictum, si tres habuerit filios, tunc videtur impleta, vt l. etiam ea mulier. ꝟ. de verb. sig.

LEX XVIII.

1 *Adiuncti inseparabilis ratione permittitur, quòd aliàs non permitteretur.*
2 *Pater potest occidere filiam, etiam prægnantem, inuentam in actu venereo.*
3 *Duello prouocatus licet sit accusatus, & cōdemnatus, tamen executio ad mortem debet differri, donec pugnauerit.*
4 *Mulier prægnans damnata vltimo supplicio potest confinari.*
5 *Mulier damnata in amputatione membri, si est prægnans, executio differtur.*
6 *Mulier prægnans damnata, & conseruata postquam pepererit erit etiam conseruanda, si partus alio modo commodè nutriri non possit, aliàs non.*

Imperator Adrianus. Mulier ꝑgnās nō dēt dari vltimo supplicio, donec pariat. h. d. No. ꝙ mulier dānata cōseqt̃ ꝑ partū, qđ nō pt̃ ꝯsequi
1 ꝑ seipsā. Itē rōne adiūcti † ꝑmittit̃ aliqđ, qđ al's nō ꝑmitteret̃. Ad primū opp. de l. si per impressionē. C. qđ met. cau. Sol. hoc ꝯtingit rōne necessitatis, ne patiat̃ partus detrimentū ꝑꝑ delictum mris. Opp. ad fīm de l. j. C. si in cōi eadémq; cā in integ. rest. postul. gl. ñ soluit. Sol. ꝙ aut est adiunctū separabile, aut nō. Primo casu loqt̃ ꝯ̃riū, scđo casu loqt̃ lex ista. Quærit gl. hic loqt̃ in muliere libera, nūqd idē in ancilla? Et dic ꝙ sic q̃tū ad hoc, vt fuari dēat, non q̃tū ad hoc vt liberū pariat: qa ĩ ancilla est eadē rō, & sic idē ius: vt l. il-
2 lud. ꝟ. ad l. Aq. † Quæro, an filiā ĩ actu veneris inuētā existentem
a ꝑgnātē pr̃ possit occidere. ᵃ Et tenet Gul. ꝙ sic. qa impetus, seu dolor acerrim⁹ pr̃is eū excusat, licet filia sit ꝑgnans. Hic em̃ solū factum attēdit̃, & nō iuris ordo, siue effect⁹, vt ꝟ. de ꝯd. & dem. l. Mæuius. & ꝟ. de his q̃ no. infa. l. qđ ergo. §. cū aūt factū. & ꝟ. de acq̃r. re. do. l. bonæ fidei. §. pen. ibi dū dicit, ad factū illud ꝑtinere &c. Item
3 inducit̃ ad † q. de eo, q̃ est ꝓuocatus ad duellū ab aliquo, q̃ dicit ipm interfecisse fratrē suū, & q̃ tenet̃ bellare ex ꝯsuetudine illius ꝓuinciæ, si supponat vnū ꝑ se, & postea ille est accusat⁹ & ꝯdemnat⁹, vt illa d̃ cā executio mortis ei⁹ dēat differri, sed Gul. ꝯ̃, vt hic
b vr̃. ¶ Querit hic gl. qđ si mulier ᵇ ista dēt deportari † vel confinari
4 hodie an possit nō obstāte partu. Et vr̃ ꝙ sic: qa lex ista loqt̃ ĩ vltimo supplicio. In ꝯ̃rio tenet Gul. ꝙ mulier ista ñ deportet̃, si part⁹ ex hoc hēt detrimētū: qa est eadē rō ĩ hoc q̃ in vltimo supplicio. Si verò part⁹ nō hēt detrimentū: qa pōt nutriri alibi sicut hic, tūc dico ꝙ posset, vt l. ex facto. §. ex facto, ꝟ. ad Treb. Nec ob. ꝙ hic dr̃ de vltimo supplicio: qa ponit̃ ad maiorē exacerbationē. † Quæ-
5 ro, qđ si dānata est in membro, an fuet̃ donec pariat. Et vr̃ ꝙ nō, vt hic: qa dr̃ hic de vltimo supplicio. In ꝯ̃riū est veritas: vt ĩ corpore de collato. §. ad hæc ꝓhibemus. vbi ꝯparat̃ mutilatio mēbri & vltimū suppliciū. Itē quo ad iurisdictionē æqparat̃. vt ꝟ. de iurisd. om. iud. l. imperiū. & ista est veritas. Sed nūqđ dēt examinari inte-
6 rim? Dic ꝙ sic, nō tñ torq̃ri: vt ꝟ. de pœnis. l. ꝑgnātis. Quero, † mulier ꝑgnās est ꝯseruata, peperit, officialis vult eā tradere vltimo supplicio, dicit ipsa, si tradis me vltimo supplicio ꝑiculū est an infantulus ꝑeat, an dēat ꝯseruari? Gul. tenet qđ nō ꝯseruet̃ amplius, & ꝑ textū ibi, donec partū edat, &c. In ꝯ̃riū vr̃ ꝙ eadē rō est in illo casu sicut qñ ꝑgnās est: ergo idē ius est. Præterea in mora modici tp̄is nō est ꝑiculū, vt ꝟ. de iud. l. si debitori, & l. vniuersa. C. de ꝑcib. Impa. offeren. Idē in seruo videmus, vt d. l. j. & de bon. ꝓscri. C. & l. si domus. §. in pecunia. ꝟ. de leg. j. & ibi p Dy. Vñ ꝯclude ꝙ si ꝯmodè
c ꝑ alium non possit nutriri part⁹, mr̃ dēt ꝯseruari, vt præal. iurib. ᶜ

ADDITIONES.

a ¶ Occidere. Ampliatio ad l. nec in ea. ꝟ. de adul.
b ¶ Quid si mulier. Ex hac ratione dicunt Doct. prægnantem non cōpelli testificari, si ex hoc partus incōmodaretur. arg. huius l. Item secūdū Doc. hic. Itē in hac l. infertur ad duas alias pulchras quæst. maximè per Cyn. bal. & Ang.
c Claud. ¶ Præalleg. iuribus. Adde eundem bart. in l. sed si is. §. an autem. ꝟ. de Carbo. edic.

LEX XIX.

a Cum legitimæ. ᵃ Legitimè natus, quo ad ꝯditionem & originem patrem sequitur, matrē verò sequitur non legitimè natus. hoc dicit.

a Poma. ¶ Cum legitimæ. Vide bart. consil. 57. in 2. vol.
Paris. ¶ Circa istam regulam, ꝙ regulariter partus sequatur conditionē ventris, vide nōnullas limitationes ꝑ bart. in l. ne diutius. C. de agr. & cēs. lib. 11.

LEX XX.

1 *Iurisdictio & dominium æquiparantur.*

a b Qui furere. Superueniens furor nō mutat dignitatem ᵃ siue dominium h. d. Allegat̃ ᵇ hæc lex ꝑ Gul.
1 de Cu. † qđ iurisdictio, & dñiū ꝯparant̃, videlicet qđ si aliqs delegat alicui aliq̃ causam delegabilē, mō ille cui facta est delegatio nō erat capax eius, an delegatus amiserit iurisdictionem? Et Gul.
c ꝯcludit ᶜ qđ nō, æqparādo dñium iurisdictioni, qa dominiū non perditur, si ille, cui debebat acquiri, non est capax: licet secus sit in possessione. vt ꝟ. de acquir. poss. l. quod meo. §. si furioso. dicam in l. si ego. de neg. gest,

ADDITIONES.

a ¶ Non mutat dignitatem. Vide Bar. in l. 1, in fi. de iurisd. omn. iud. Item allegatur hæc in l. sed nec legatarius. de condi. furt.
b Poma. ¶ Allegatur. Vide Fel. in c. cum ex officij. de præscrip.
c ¶ Et Gul. concludit. Delegatio facta non capaci, non priuat delegantem. Vide tamen quod idem dicit in l. si quis vi. §. differentia. de acqui. poss.

LEX XXV.

1 *Sententia, quando faciat ius quo ad omnes.*

a b Ingenuum. ᵃ No. qđ sñia facit ius inter oēs. ¶ Oppo. de l. qui repudiātis. §. fi. ꝟ. de inoffi. testa. Sol. ᵇ Aut aduersarius est ꝓ̃sens tp̄e sñiæ, aut absens. Primo casu facit ius inter oēs, vt hic. Scđo nō, vt ĩ ꝯ̃rio. Opp. ad hāc sol. imò ēt si est pñs, nō facit ius. vt ꝟ. de collu. dete. l. cū ĩ iusto. Sol. Aut ĩteruenit aliqs legitimus ꝯdictor, aut ñ. Primo casu, hēt locū lex ista. Scđo casu,
c hēt locū lex ꝯ̃ria. Opp. ᶜ ad hāc sol. de l. diui fratres, ᵈ §. 1. de lib. cā.
d Sol. aut qs ꝑ sñiam ꝓnunciat̃ ingenuus, ᵉ & cū ltimo ꝯdictore, &
e facit ius, vt hic. Secus si pronunciaret̃ nō esse suū alterius, vel nō
1 eē liberū, vt ĩ ꝯ̃rio. Vñ dic, † aut iudiciū agit̃ cū iusto ꝯdictore, aut non. Primo casu, aut sñia declarauit eū esse ingenuū, & tunc facit ius inter oēs, vt hic: nisi detegat̃ collusio. vt ꝟ. de collu. deteg. l. 2. & quasi ꝑ totum. Aut sñia declarauit nō esse libertū, vel seruum, & tunc non facit ius inter oēs, vt d. l. diui. §. 1. Secundo casu principali, qñ in iudicio non interuenit iustus ꝯdictor, & tunc sententia non facit ius. vt d. l. qui repudiantis. in fi. & d. l. cum non iusto.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Ingenuū. De materia huius legis, vide Alex. in l. sæpe. ꝟ. de re iud. Item qualiter pro sñia sit præsumptio iuris, & de iure, nec ꝯ̃tra eā admittat̃ probatio, ēt si notoriè cōstaret, vel cōfessione partis an d̃beret retractari, vide Ant. in consi. 27. Itē vide eundē Ant. consi. 28. quod qñ sciētia est notoria, admittatur contra præsumptionē resultantē ex re iudi. Abb. in c. suborta. de re iud. & ponit Ant. in d. cōsi. 27. ex cuius verbis potes elicere alias limitationes.
b Poma. ¶ Sol. Vide Alex. l. seruum filij. §. si statuliberum. ff. de leg. 1. Fel. c. super eo. de test.
c Poma. ¶ Oppo. Vide Ang. Are. §. præiudiciales. Instit. de actionib.
d ¶ Diui fratres. Vide Bar. in l. 1. C. quo. bono. & vide Bar. in l. Iulianus. ꝟ. de cōdi. indeb. Et an sententia lata super sexu, faciat ius quo ad omnes. Vide Bal. in l. fi. in fi. C. de suis, & legiti.
e Paris. ¶ Ingenuus. Item si pronunciet̃ aliquē esse bonæ vocis, famæ, & conditionis, vide Com. in consi. 74. post prin. incip. qa superius. vbi alleg. bar. in l. 1. C. quib. res iud. non noc. Itē circa r̃am huius legis, ingenuū, ꝙ ꝓ̃sumatur pro sñia, & quod est præsumptio iuris, & de iure, contra q̃ r̃am non admittetur probatio, vide multos casus, in quibus potest opponi contra sñiam, licet trāsierit in rem iudicatam, quos ponit Fel. in c. qm̃ contra. extra, de proba. Item postq̃ sñia transiuit in rem iudicatam, si aliquis petat eam corā superiori cōfirmari, præsumitur pro ea quo ad certitudinē; vt non sit opus aliud ꝓbare. Vide Fel. in c. cum venissent. extra, de testi. in prin. Itē quid si sñia esset notoriè iniqua, vel iniusta, an transire posset in rem iudicatā, & an reddat̃ nulla. vide omnino quæ scripsi ad bar. in l. 1. C. quando prouo. nō est necef. Item ad regulam, quod hābeat̃ pro veritate, & faciat ius, vide Pau. de Fleaza. in 54. q.

De iis, qui sunt sui, vel alien. iuris. Rub.

LEX PRIMA. ET II.

1 *Papa cōfirmās priuilegia, vel statuta alicui ciuitati, intelligit cōfirmasse iusta.*
2 *Consuetudo potest auferre de iure alterius ex causa.*
3 *Dominus quibus casibus possit seruum delinquentem punire.*
4 *Iudex ob nimiam seueritatem, potest ab officio remoueri.*

a De iure. ᵃ Hæc lex vsq; ad legē, item ĩ ꝑtāte nr̃a, h. d. Personarū q̃dam sunt sui iuris, q̃dam alieni, vt seruus: & id qđ per seruū acquirit̃, dño acquirit̃, & dñs inhumaniter ꝯ̃ seruos sæuiens, punit̃, & seruum vendere iubetur. h. d. Diuiditur in duas partes: qa primò ꝯtinuat se ad ꝑcedentia; & ponit diuisionē ꝑsonarum q̃ est bimembris. In
b scđa ꝓsequit̃ scđm mēbrū diuisionis. scđa ibi, itaq;, &c. No. tex. ᵇ ibi, nā si cognouerimus &c. ꝙ cognito vno ꝯ̃riorum, cognoscit̃ & reliquū. Opp. ad hāc legē, hic dr̃ qđ ꝑsonarum q̃dā sunt sui iuris, q̃dam alieni, imò q̃dam sunt ꝑsonę, q̃ nō sunt sui iuris, vel alieni: vt in §. si ab hostib. Insti. quib. mod. ius pa. po. sol. Captus ab hostibus est seruus, de quo in ꝯ̃rio, sed si reuertatur, iure postliminij dr̃ esse liber, & isto respū status eius vr̃ fuisse in pēdenti. Et ita intelligit̃ ꝙ sequit̃ in gl, q̃ h. d. & gl. hic posita dicit, ꝙ hæc distinctio tota est de iure ciuili, sed ꝑcedens posita in ti. proxi. in l. 3. est partim de iure nāli, & partim de iure gen. Et ista gl. posset reprehendi: qa vr̃, ꝙ hæc diuisio sit partim de iure nāli, & ciuili. s. si quis sit iuris sui, vel alieni, & sic liber: quare gl. nō vr̃ bene loqui: tñ salua gl. ꝙ

ADDITIONES.

a Poma. ¶ De iure. Iste tex. fm̄ bal. hic, de quo Alex. consi. suo 70. volu. 3. præstat arg. ꝙ testis nesciens, & non cognoscens id, super quo deponit, non probat.
b Poma. ¶ No. tex. An cognito vno contrariorū &c. vide latè ꝑ Mod. Ias. ꝓferti in l. 1. C. de bo. pos. cōtra tab. ꝙ est contrariū quo ad cognoscendū, ꝙ cognito vno cōtrariorū, cognoscit̃ alterū, sed quo ad cognitionem iuris, secus: quia cognito vno non cognoscitur alterū, nisi eadem militet ratio in vno qua in alio, aliàs secus esset l. sed & cum aliquis negotia. ff. de neg. gest. vbi latè gl.

gl. q ēt ista pars, q qs sit sui iuris. est de iure ciuili: qa pria ptās est de iure ciuili, vt l. nā ciuiū. ꝭ. e. Et nō seqr, q licet sit filius in ptāte pris, q nō sit liber, imò liber est. Opp. dr hic, q qcqd seruus qrit, dño qrit: ꝯ l. q seruus. ꝭ. de acq. poss. Sol. Illud qd acqrit dño, acqrit si iustè acqrit, vt hic, secº si iniustè acqrit: vt ī ꝯrio, † qd valet si
1
a Papa ꝯfirmatª oīa priuilegia alicui ecclesiæ, vł collegio, seu ciuitati q statuit, q vr ꝯfirmare q sunt iusta, ᵇ arg. l. j. §. j. de his q ī testa.
b
† delen. & ē casus ex, de iureiu. c. 1. li. 6. † Op. & vr ēt q seruº acqrat nō dño: vt Insti. p quas pso. no. acq. §. de his. Sol. dic q seruus acqrit dño, vt hic. Itē quasi dño, vt ī ꝯrio. Opp. q imò sibi acquirit, vt Insti. de stip. ser. §. sed cū factū. Sol. licet ibi dño principalr non acqrat: qrit tñ secūdariò: qa cōmodū ex eo ꝓueniēs ē dñi. Opp. imò q seruº acqrit est ī pēdēti. vt ꝭ. de vsufr. l. sed & si qs. §. iterdū. Sol. licet aliquo tpe sit in pendēti: tñ ex solutione postea facta de pecunia fructuarij, præsumit res retro fuisse fructuarij: & ei fuisse
c acqsita, & sic nō ob. ¶ Opp. iterū, nā seruus publicus ᶜ nō acqrit reipubl. sed alij, vt pupillo, vt ꝭ. rē pupil. sal. fore. l. 2. & l. nō alr. ꝭ. tit. ꝓxi. Sol. ibi loqr in tabellione, non in seruo: & qualr tabellio acqrat, ibi dicā. Opp. de l. si seruus. ꝭ. de acq. re. dom. Sol. vt ibi no. Opp. ad id qd dr, dño nō est licitū ī seruos sęuire. Cōtra de l. q seruum. ꝭ. de ver. obl. Sol. Ex iusta cā pt dñs seruū occidere, vt ī ꝯrio, sine cā nō: vt hic dr. Opp. ad hoc C. de emē. ser. l. j. Sol. Sine cā nō est licitū sæuire in eū, vt hic: tñ castigare eū pt, & ēt sine cā eū verberare & ita loqr hoc ꝯriū. De quo dic, vt ibi no. imò pt eum vinculare, vt ibi. Opp. dr hic q dñs occidēs seruū tenet: imò nō tenetur, qa ꝯ dñm nō dat actio aqliana: sed ꝯ aliū eidē sic, l. item Mæla. §. legis Aqliæ. ꝭ. ad l. Aql. Sol. verū est q dñs non tenet ciuiliter cū illa actio det dño, vt in ꝯrio, sed bene tenet criminalr, vt hic. Opp. dr hic q ius suū nō debet alicui auferri. Contra l. venditor. §. si ꝯstat. ꝭ. comm. ꝓd. Sol. qd hic dr, est verū, nisi ꝯsuetudo aliud
2 inducat, qd est valde notab. Ex quo habetis, † q ꝯsuetudo pt au-
d ferre de iure alterius, qd itelligit ex iusta cā, ᵈ alr nō: qa nec Princeps hoc posset, vt dixi in l. j. §. de ꝯsti. prin. qd no. p gl. & Doct. in l. quoties. C. de pci. imper. offer. Itē dr hic, q cogit vēdere. Cōtra C. de iur. delib. l. nec emere. Sol. Hoc spāle ꝯ illā regulā, vt dicam
3 in l. j. §. cura carnis. ꝭ. de offi. præfe. vrb. Querit hic Gul. † nunquid seruus si cōmittat maleficium, possit eū punire dñs? Et vr q sic: vt ꝭ. ad Syl. l. & si certus sit pcussor. & ꝭ. de verb. obl. l. q seruū. & l. si qs forte. §. si quos. ꝭ. de poe. In ꝯriū vr tex. iste. Quid dicendum? Dic sm Gul. q aut dñs vult punire seruum, q adulteriū cum vxore sua cōmisit, vel q ei non succurrit, cū offendebat: & tunc pōt eum punire: vt d. l. q seruum. & d. l. si certus sit percussor. Ex aliis aūt causis nō posset, vt hic. Posset etiam ꝓ delicto in vinculis eū tenere: vt d. l. j. C. de emen. ser. tñ postea oportet eum puniēdum iudici præsentare: & est tex. not. ꝭ. ad l. Corn. de sicar. l. circunci-
e dere. §. fin. Vltimò ᵉ lex † ista inducitur ᶠ ad quæstionem, quòd si-
4 cut dominus propter nimiam seueritatem repellitur à dominio
f serui, ita iudex propter nimiam seueritatē repellitur ab officio.

ADDITIONES.

a ¶ Si Papa confirmat. Latè ponit Bal. in l. 1. C. de monopo. & Guid. de Suz. in l. priuilegia. C. de sac. san. eccl. & ibi Bar. & Bald. in l. 1. C. de preci. impe. offe. ex opposito, & in c. si gratiosè. de rescrip. in 6. & Cyn. & Bal. in c. cum oportet. C. de bo. quæ lib. in prin. & quod ibi dixi.
Poma. ¶ Vide Fel. in c. 2. de rescrip. Bald. in l. omnes populi. de iustit. & iur. & ibi per Ias. & per Bal. in c. 1. per quos fiat inuesti. Rom. consi. 218. incip. præsens casus, vt duplicem habet dubitationem. Alex. consi. 59. incip. viso instrumento. in 1. vol. & consi. 125. 2. vol. & consi. 393. in 3. volu.
b Paris. ¶ Sunt iusta. Vide Aret. in l. quod seruus. de acq. poss.
† Claud. ¶ Lib. 6. Ad hoc vide alia duo iura per Rom. in consi. 218.
c ¶ Seruus publicus. Sed hic dicit Bald. q per tabellionem non acquiritur, sed per legem. & idem Ang. hic per istam glo.
d ¶ Iusta causa. Si Papa confirmat omnia priuilegia tua, intelligitur de his quę sunt iuridica. Et de his aliquid no. in l. 1. §. fin. de his quæ in testa. delen. & per Bar. in l. diuus. in §. nec generalem. ꝭ. de fal. & vide hic per Gul. idem in materia feudorum, vt si confirmantur possessiones, intelligetur facta cōfirmatio de iustis. in c. 1. in tit. per quos fi. inuestit. per Ang. hic. & idem dicit Bal. in d. c. 1. & ibi dicit q etiam non intelliguntur confirmata priuilegia iuri cōtraria. Et ibi dicit etiam q si aliqua priuilegia confirmentur, non intelliguntur confirmari, vt aliquod ius nouū detur, nisi constaret de intentione, secundū Can. & ibi latius vide, & Bar. in l. si constat. de appel. adde Bal. consi. 37. lib. 3.
e Poma. ¶ Vltimò. Vide Bald. in c. 1. §. 1. de pace iura. firman. per illum tex. Barb. consi. 36. 2. volu.
f ¶ Inducitur. Vide quæ dixi post Bar. in l. illicitas. §. veritas. ꝭ. de offi. pręsid. & vide Gul. & Cyn. & Ang. hic. Item remouetur propter negligentiam. l. mancipia. & ibi Bald. C. de ser. fugit. Item propter longam infirmitatem. l. si quis vitium. C. de offic. præfect. præto.

LEX III. IIII. & V.

1 *Dictio, item, est repetitiua.*
2 *Naturalis non est in potestate patris, nec etiam spurius, & ipsis pupillariter non substituitur.*
3 *Pater non dat filio naturali tutorem nisi confirmetur.*
4 *Statutum, quòd qui ceperit aliquem de Petra mala, vel eius filium, habeat mille, non comprehendit bastardum.*
5 *Patria potestas quot modis inducatur.*
6 *Consuetudine stante, q patre decedente sine filio in potestate fiscus occupet bona, fiscus non habebit patre mortuo habente filium episcopum.*

Item in potestate. Hic prosequit primū mēbrū vsq; ad l. filiū. & bř hoc intendit. Filius ex legitimo mrīmonio natus, & descendētes ex eo sunt in ptāte parētū, & nepos ex filio post mortē aui reincidit in ptātem pris,
1 si pr suº fuit ī ptāte aui, quousq; auº vixerit. h. d. ¶ † No. q dictio,
a item ª est dictio repetitiua, vt ꝭ. de leg. 3. l. in repetēdis. & hoc est q dicit, nō est recasurº. videlicet ad substitutionē pupillarē, q eis fieri nō posset. vt no. in l. 2. C. de impub. & aliis substi. Item not. q
2 † ad hoc vt sit ī ptāte pris, oportet q sit natus ex iustis nuptiis Vnde nālis tm, nō est in ptāte pris, multominus spurius: vt in corpore, quib. mod. nat. effi. sui. §. fin. adeo q istis non pt fieri pupillaris
3 substitutio. l. Lucius. ꝭ. de vulg. & pup. sub. Itē no. † q pr nō pt dare tutorē, nisi ꝯfirmet. vt l. fi. C. de ꝯfir. tut. Idē in spurio, vt no. ī
b l. j. in prin. ꝭ. de test. tut. qa nō dr filiº, vt d. §. fi. Et hoc ᵇ allegabatur
4 † ad q. de facto: dicebat statutū hic, q si qs caperet aliquē de illis de Petra mala, vel de eorū filiis, q hēat mille, captus fuit qdā bastardus, an capiēs dēat hre præmiū? Et certè nō: qa spurius nō dr
c filius: ᶜ vt d. §. fi. & no. Dy. in l. cū pr. §. mr. de leg. 2. Itē no. qūo pria ptās, est introducta à iure ciuili. Ex hoc posset reddi ratio, quare filius nō obliget pri ciuiliter: qa cū pria ptās fuerit introducta à iure ciuili, sm qd qcqd filius quærebat, pri qrebat: si obligarent ciuiliter, illa qreret pri, & idē apud eūdē inueniret obligatus: qd
d esse nō pt. Opp. & vr qd alij sint modi, quib. pria ptās ᵈ ꝯstituit, q iustæ nuptiæ: vt in §. si qs igit. in corpo. quib. mod. nat. effic. sui. &
5 tit. ꝓx. p totū. Sol. hic † est vnº modº priæ ptātis inducēdæ, aliº p adoptionē: vt ꝭ. tit. ꝓx. & alij sunt p legitimationē, vt hic no. & ē bo. gl. Inst. de nup. §. fi. & no. hāc gl. Opp. dr. hic q recidit in ptātē, nisi exiuerit &c. Cōtra de §. illud. in auth. ꝯsti. q de dig. Sol. ibi pr exiuerat de ptāte pris sui, ꝓ dignitatē, quo casu filij recidūt in pta-
e tem suā, vt in ꝯrio: secus si p emācipatiōē, & hoc no. qa ᵉ valet
6 ad q. Cōsuetudo est ī multis partib. † q si pr decesserit, & aliquē
f filiū mortis tpe in ptāte nō habuit, q curia, vel Baro ᶠ possit oīa bona sua occupare. Modo qdā decessit, & nullū filiū tpe mortis hēbat, nisi quēdam clericū positū in dignitate, puta, qa erat eps. mō curia petit bona, opp. ꝯ eā, q iste q decessit tpe mortis hēbat filiū, replicabat q nō erat in ptāte, qa exiuerat ꝓ dignitatē, quid iuris? dic qd curia nihil dēt hre, imò dēt succedere filius. Ad id qd dr, q filius exiuit de pria ptāte ꝓ dignitatem, verum est, s. in quātum faceret ꝯ eum, q esset in pria ptāte. Sed si esset ei fauor,
g adhuc in potestate patris iudicaretur: ᵍ vt patet in d. §. 1. in glo. præstet. & est gl. j. in l. nepotes, ꝭ. [illegible] od. & ꝭ. ad Maced. c. j. §. 1.

ADDITIONES.

a ¶ Dictio, item. Vide per eundem in l. 1. in prin. de publica. versi. quandoque.
b Poma. ¶ Et hoc. Vide Fely. in c. in præsentia. de probat. versi. quid iuris. Barb. consi. 20. vol. 1. Bal. in l. apud hostes. C. de suis, & legit.
c ¶ Non dicitur filius. Contrariū videtur, quia ratione publicæ vtilitatis, vr ēt hoc casu habere locum statutum, vt in simili in l. si quis in graui. §. vtrum. ad Syl. & ibi Bar. ad hoc not. vide glo. not. in cle. 1. de baptis. & no. l. 1. C. de accu.
d ¶ Patria potestas. Sed an Iudæi hēant filios ī ptāte? vr qd nō: qa nō cōtrahūt sm morē eccłiæ. Contrariū dicit Bal. hic, si cōtrahūt sm consuetudinē eorū. Adde no. per Iac. de Are. & Lud. in l. multū. ꝭ. de ver. obl. Quid aūt in filiis Iudæorū assumentibus sanctū baptisma. gl. in verb. Iudæorū. in si. 28. q. 1. can. Iudæorū. vr velle quod liberent. Et ad primū, adde q ī dē dixit hic Bal. in Paganis: qa mrīmoniū fuit de iure naturali, & hoc dummō sint sub Impio Ro. sm Bal. hic. Sed certè cū nō sit verū mrīmoniū apud eos; c. q to. & c. gaudemus. de diuor. iō obstat per hāc legē, q dixit ex iustis nuptiis: vnde sm Pet. de Anc. per l. die sabbati. C. de iudæ. in ver. ex tolerātia. Et q iudæi dicāt hre filios in potestate, vide quæ scripsi post Bar. in l. apud iulianum. §. 1. de lega. 1. Adde an iudæi habeant filios in potestate, quod voluit Cal. consi. 3. vbi ponit, an filij iudæorum possint eis inuitis baptizari.
e Barb. ¶ Et hoc not. quia. Adde Cyn. in d. auth. sed episcopalis dignitas. & Nic. Neapol. hic. quid in iudæo effecto Christiano habente patrem.
f ¶ Curia vel Baro. Et sic not. q monachus est in patria ptāte, quo ad fauores, vt no. gl. in l. si ex causa. §. Papinianus. ꝭ. de mino. ibidem qūo intelligatur per dignitatem solui patria potestas. q verum quātum ad commodū filij. Adde tamen q per militiam & doctoratum nō liberatur quis à patria potestate. l. si maritus. & ibi Bal. C. de patr. pot. & hic adde Bald. in l. apud hostes. in fi. C. de suis, & legi. & Bal. in l. nepotes. eo. tit. & ibi etiam Ang.
g Claud. ¶ Iudicaretur. Ad hoc facit quod in simili idem Bart. dicit in l. hostes. ff. de capti. & postlim. reuer.

LEX VI.

1 *Filiatio quomodo probetur.*
2 *Patris, vel matris assertio super filiatione, non præiudicat filijs.*

a Filium. ª Notabilis lex est, & hoc intendit: Ille dr filius legitimus, qui ex viro & vxore ad mrīmonium ꝯtrahendum

ADDITIO.

a † Filium. Ad hanc l. vide quæ dixi in l. miles. §. defuncto. ꝭ. de adult.
Poma. ¶ Vide Alex. consi. 2. volu. 1. & ibi ponit quid de adoptiuo. & aliquid per Ro. consi. 34. Alex. consi. vlti. vol. 5. & consi. pen. ver. 2. etiam, eo. vol. Et aliquid per Fel. in c. in præsentia. de proba. & aliquid in c. per tuas. in 1. & 2. not. de prob. & c. veniens. de testi. & aliquid ad materiam. c. series. de testi. Bart. consi. 117. Bar. consi. 27. & consi. 5. & consi. 58. 2. volu. latissimè Ias. l. si is qui pro emp. de vsuc. Fely. in c. in præsentia. de proba. Ias. in l. 1. in prin. de contrata b

dum & gnandũ, habilibus simul cohabitãtib⁹, ↄstãte mrĩmonio
1 nascit̃.h.d.¶† No. quẽ ꝓsumi habilẽ ad ↄhendũ seu gnãdũ, nisi
a probet̃ oppositũ: vt ibi, si ↄstet maritũ &c. Et no.ᵃ practicã ex hac
b l. qualr̃ probet̃ filiatio.ᵇ Primò ꝙ inter Titiũ & Seiam fuit ↄctum mrĩmoniũ legitimè: & ꝙ isti erãt habiles ad mrĩmoniũ ↄhendũ.
c Itẽ ꝙ Titius & Seiaᶜ vt vir & vxor insimul habitabãt, & sic adinuicem se tractabãt, ibi, assiduè &c. Et ꝙ talis eorum filius fuit natus ex dicta Seia, & ꝙ dictus filius fuit, & est in quasi possessione filiationis: & ꝙ dicti Titius & Seia eũ tractauerũt, & tractãt vt filium suũ. Et ita tenet̃ & reputat̃ ab eis, & ab aliis eũ cognoscentibus, vt hic vr̃ probari. & in l. nõ ignorat. C. q accu. nõ pos. & l. nõ nudis. & l. nõ epistolis. C. de proba. & l. 1. & ibi dixi. j. quo. bo. & no. Cy. ĩ
d l. si vicinis. C. de nup. ¶ Opp. ad hãc l.ᵈ dr̃ hic ꝙ absens p 10. annos nõ tenet̃ eũ quẽ inuenerit, pro filio cognoscere. ↄ l. 1. §. si qs. j. de
2 lib. agn. Sol. vt hic & ibi. ¶† Quærunt Doc. est qõ ĩter aliquos de aliquo filio, & negat̃ esse filius ab aliquib. ↄsanguineis eius, q dicit se filiũ esse: pr̃, quẽ asserit, dicit; certè tu nõ es meus filius: an filio noceat? Et tenẽt Doc. ꝙ nõ, qa dcm̃ pr̃is ꝓdesse pt̃ & ñ obesse: vt l. 1. §. si qs. j. de Carb. edi. Et breuiter refert Cy. & Iac. de Aret. ꝙ fuit qdam mulier q erat Regina, & habuit vnũ filiũ de quodã mi
e lite, postea ille filius; qa credebat̃ filiusᵉ primogenitus Regis, successit ĩ regno, demũ mr̃ veniẽs ad mortẽ dixit, licet sit filius me⁹, tñ nõ est filius Regis, sed cuiusdã militis: & sic filius postea sciens renunciauit regno. Credo ꝙ filius q renunciauit regno, nõ bene
f fecit: qa hocᶠ sibi nõ præiudicabat. Et dicit Iac. hoc non fecissem ego: qa nõ renũciassem regno. Pro hoc est gl. in l. vlti. ↄiuncta gl.
g cũ tex. j. de proba.ᵍ Qualiter aũt probat̃ quẽ esse de tali genere, vel de tali natione & familia: vide gl. in l. 1. circa finem, de proba.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Et no. Vide Pet. de Anch. consi. 227. incip. videtur. prima facie. Et modum probandi filiationem, vide per Alex. consi. 25. in 4. vol. & consi. 106. aliàs 206. in 1. vol. Fel. in c. 1. de sum. trin. & in c. illud. de præsump. per illum tex. Modum verò probandi concubinatum, vide per Ang. §. consideremus. in auth. de trien. & semis. & modum probandi filiationem in spurio, vide per Innoc. in c. Michael. de filiis presby. quod refert Bal. in l. 3. ff. de liber. & posthum.

b ¶ Probetur filiatio. Practica probãdi filiationem. Adde not. per Cano. in c. per tuas, de proba. & Iac. But. in l. quidã. ff. de prob. & ꝙ no. in l. neq; professio. C. de testa. & dicit Bal. hic per hanc l. ꝙ ad probandũ legitimationẽ filij, debet probari de matrimonio parentum. Quod qualiter probatur, vide Bar. in l. si quis vxori de adul. Et istis adde alios modos per Bald. in l. neq; natales. C. de proba. Bal. consi. 59. & 119. 2. lib. Pet. de Anch. consi. 226.

c Claud. ¶ Titius & Seia. Et nũquid ista omnia debeat simul articulari, & probari, ponit Alex. consi. 51. volum. 1. & aliquid consi. 25. volum. 4. & consi. 30.

d ¶ Oppo. ad hanc l. An stetur dicto patris & matris, &c. Adde gl. in l. 1. §. si mulier. & §. idem per contrarium. de lib. agno. Et vide quæ not. Bar. & Bald. in l. Gallus. in prin. de liber. & posthum. vide glo. in c. per tuas. qui fil. sint legit. & per Bal. in l. non nudis. C. de proba. & in d. c. per tuas. de proba.

e ¶ Credebatur filius. Vide not. in c. ex transmissa. qui filij sint legi. per Bal. in l. neq; professio. de testa. plenè Iac. But. in l. quidã. j. de proba. per Bar. & Doct. in l. si posthumus à primo. §. fi. de lib. & posthu. Cyn. in l. si vicinis. C. de nupt.

f Poma. ¶ Quia hoc. Limita vt per Imo. in c. officij. de poen. & remiss. & ibi per Canonistas.

g Claud. ¶ De proba. Qualiter quis probet filium spurium, vide Inno. & Cano. in c. Michael. de fil. presbyt.

LEX VII.

1 *Bannito existente aliquo cuius bona sunt confiscata, si aliquis ei cõiunctus decedit; & sic ad bannitum defertur hæreditas, bannitus, & non fiscus succedit.*
2 *Bannitus nostri temporis, non æquiparatur deportato.*

Si qua. Hãc legẽ ꝑpetuò tene mẽti eo maximè respectu quo dicit, ꝙ filio sublato de medio, nepos succedit loco
1 pr̃is sui. h. d. & hãc l. multũ not. nã facit ad qõnẽ arduã. † Aliquis ↄmisit maleficiũ, ex quo est bãnitus, & oĩa sua bõa sunt publicata
a fisco.ᵃ Cõtingit qđ pr̃ isti⁹ bãniti morit̃. Vel pone qđ aliqua ꝑsona ꝓxima bãnito cui bãnit⁹ posset succedere, morit̃: mõ fisc⁹, vel cõe, petit hãc hæreditatẽ, q est delata isti bãnito tanq̃ ꝓximiori, filius bãniti asserit, ꝙ debeat succedere, & nõ fiscᵇ. Quærit̃ qd iuris. Et vr̃ ꝙ fiscus, vel cõe debeat succedere, vt l. j. C. de hær. inst. maximè cũ fiscus in oĩa bona debeat succedere, & posset dici hr̃s, vt
b C. ad l. Iul. de vi publ. l. j. In ↄrium determinat Gul. ꝑ istã l.ᵇ & facit l. fi. nec ẽ. §. si deportatus. j. de bon. lib. Non obst. gl. l. j. alleg. qa est
2 falsa ẽm Oldr. maximè cum † bannitus hodie non æquiparet̃ deportato, ẽm Iac. de Are. & ita ibi p Cy. Vel ibi in successione, quæ defert̃ ex testõ, & ideo in odium testatoris, q instituit personam inhabilem, defertur fisco, & quæstio nostra loquitur in successione quæ defertur ab intestato. & hoc secundum Gul. & Old.

ADDITIONES.

a ¶ Publicata fisco. An bona obuenientia ex bannito post bannum, debeant esse sua, vel fisci, per Bar. in l. amissione. §. qui deficiunt. de cap. dimi. per Bald. in l. j. C. de hæred. instit.

b ¶ Per istam legem. Quia cum bannitus dicatur sublatus de medio, d. l. j. ergo filius eius loco succedit.

LEX VIII.

1 *Arguere à sufficienti partium enumeratione possumus.*
2 *Furiosus non potest vxorem ducere, licet iam ductam retineat.*
3 *Legitimè factum non retractatur ex facto superuenienti.*
4 *Patria potestas soluitur patre effecto monacho.*
Filius effectus sacerdos liberatur à patria potestate.

a Patre furioso.ᵃ Furor superueniẽs nõ põt facere, quominus filij ex vltimo mrĩmonio nati ante, vel postea dicant̃ esse in patris potestate. h. d. Et per hãc legem
1 † arguit̃ à sufficienti partiũ enumeratione, nã si iste nõ est de modis exeundi de potestate, ergo remanet in potestate, ꝑ hoc arg.
2 Itẽ no. ꝙ † furiosus nõ pt̃ vxorẽ ducere, licet iã ductã retinere nõ
3 impediat. Itẽ † qđ legitimè factũ est, nõ retractat̃ ex facto superuenienti, Opp. de l. sunt ꝑsonæ. j. de relig. gl. nõ soluit. Iac. But. dicit
b qđ illa l. ꝓcor. Opp. de l. nõ distinguemus. §. sacerdotioᵇ j. de arb. gl. nõ sol. Iac. But. dicit, ꝙ qñq; cã impediens respicit cãm finalẽ, & tũc sicut ĩpedit à principio faciẽdũ, ita impedit iã factũ: vt d. §. sacerdotio. Qñq; respicit cãm efficientẽ, vt ↄsensum, q est cã efficiens mrĩmonij: & licet ab initio aliqd impediat faciendũ, non tñ tollit iã factũ, vt hic ẽm But. Et dic, vt no. ꝑ Dy. in c. factũ legitimè. ex̃ de reg. iur. lib. 6. Quærit hic Gul. multi sunt modi, quibus
4 soluit̃ patria ptãs: Quid si pr̃ † efficiat̃ monachus, an filij efficiant̃ sui iuris, & vtrũ possint facere testm̃? Et vr̃ ꝙ nõ: qa nõ est de modis, qb. soluit̃ patria potestas, vt hic. In ↄrium vr̃, nã iste mutat sta-
c tumᶜ sicut deportat⁹, ꝑ qđ soluit̃ pat. pot. vt insti. qb. mod. ius pat. pote. sol. §. relegati. Item hr̃ ꝓ mortuo, vt l. Deo nobis. C. de epis. & cle. Idẽ tenet hic Gul. & Dy. in l. ergo. j. de acq. rer. do. Item qa transit in ptãtem alterius, vt Abbatis: iõ nõ põt hr̃e aliũ in ptãte:
5 vt j. ad l. Iul. de adul. l. sic eueniet. Quæro, qđ † eꝑ̃, filius est factus clericus, vel al's est ↄsequutus dignitatem, an efficiat̃ sui iuris? In dignitate eꝑali non est dubium, quia efficit̃ sui iuris, vt in corpo. consti. quæ de digni. §. illud. In alia dignitate hẽs gl. j. de min. l. si ex cã. §. Papinianus. Quid si filius efficiat̃ sacerdos, an liberetur à pr̃ia ptãte? Et vr̃ qđ sic. c. indecorum. ex̃ de æta. & quali. dic. vt ibi.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Patre furioso. Vide Pet. de Anch. consi. 403. incip. tria dubia. in fi. versic. 3. hoc proba. & Barba. consi. 64. in 1. volu. & Barba. in c. consuluit. in gl. in versi. tenebras. de offi. deleg. Pan. in c. ab excommunicato. de rescrip. Alex. in l. si vnus. §. pactus. ff. de pact.

b ¶ Sacerdotio. Vide latè Bar. in l. pen. §. fi. j. de verb. oblig.

c ¶ Mutat statum. Sed quid si pater efficiatur hæreticus? Dicas ꝙ filius liberatur à patria potestate secundum glo. not. in c. 2. de hær. in 6. iuncto tex.

LEX IX.

1 *Filiusfamilias in causa publici iudicij potest esse sine patris consensu.*

Filiusfamil. Quantũ ad ius publicũ, pr̃ia ptãs non curat̃. h. d. Op. ꝙ imò curat̃, qa testi factio est de publico iure. vt j. de testa. l. 3. & tñ filiusfamilias nõ põt facere testm̃. vt l. tam is. §. 1. j. de don. cau. mor. Sol. Quod hic dr̃, nõ curat̃. s. in publicis officiis authoritate, & vtilitate. De hoc dic, vt per Cy. C.
1 qui test. fac. poss. l. seniũ. Allegat̃ hęc lex † ꝑ Doct. ꝙ filiusfa. possit esse in cã publici iudicij sine consensu pr̃is, licet ↄrium no. & malè. in l. cum non solum. §. 1. C. de bon. quæ lib. in fi. mag. glo. & est ↄ eam. l. inter. §. pen. & ibi per Dyn. j. ad l. Iul. de adult. quod not.

LEX X.

1 *Sententia lata in causa principali, quando præiudicet in incidenti.*

a Si iudex.ᵃ Hanc l. not. & h. d. in summa. Snĩa lata in principali, non ꝑiudicat in incidenti, de quo summariè
b est cognitum. h. d. Opp. dr̃ hic, ꝙ snĩa latạᵇ in principali incidẽti non ꝑiudicat. ↄ l. 2. C. de ordi. cog. Gl. soluit duob. mod. vno, ꝙ in l. ↄria non põt esse hr̃s, qn sit liber, & iõ snĩa lata sup hr̃ditate in libertate ꝑiudicat, sed hic pñt alimenta dari, licet nõ sit filius: vt puta qñ pr̃ ↄtẽpsit Plautianũ: qa eius non seruauit solẽnitatẽ. Alr̃ gl.
1 † soluit ĩ fi. & melius; & hoc ponũt Doct. qđ no. Nã aut est de incidẽti summariè cognitũ, aut plenè. Primo casu snĩa lata in principali,

ADDITIONES.

a Poma. Si iudex. Vide Ang. §. præiudiciales. Insti. de actio. Pan. consi. 5. in 1. volum. Imo consi. 130. & consi. 145. & consi. seq.

b Paris. ¶ Sententia lata. An aũt sententia lata in istis summariis, dicat̃ merè diffinitiua? vide Ias. qđ non. in l. imperium. j. de iurisd. om. iud. licet Pau. de Cast. teneat contrariũ, vt ibi per eum, qui aliqua addit postea in fine illius l. Item ꝙ sententia, & probationes factæ in summario iudicio prosint, & fidẽ faciant in iudicio plenario, quando in summario fuisset plenè cognitum, vide Ant. in consi. 36. post princ. iuncto fi. & declara, vt per Alex. in l. à diuo Pio. §. si super rebus. j. de re iudi. & in l. sæpe. eo. tit. & Fel. in c. cãm quæ. el 1. extrà de testi. Pau. de Cast. in consi. 207. vide Cur. et Mod. in l. 2. C. de eden. vbi concludit, ꝙ vbi in iudicio summario fierent plenè probationes, tunc præiudicatur in plenario, licet Barto. voluerit contrarium. in d. l. 2. et Ang. hic, vide per eos, quia ista regula, secundum communem sententiam debet intelligi, quando iudicium est simulatum respectu probationũ. vide Dec. consi. 96. quia in eo sufficiat semiplena, et summaria probatio. Secus vbi plenè probationes fuerint, et requirunt̃, licet respectu processus esset summarium. Item adde ꝙ confessio facta in summario, præiudicat in plenario. vide Fel. in c. veniens. el 2. extrà de testib. et in d. c. causam quæ. et ibi etiam dicit, ꝙ si testis in iudicio summario verum dicit, licet istud non faciat fidem in plenario, tamen si in plenario contrarium diceret, repelleretur tanquam periurus. Item circa illud quod dictum est, quando in plenario iudicio plenè cognitum fuit, in contrarium facit, quod dicit Bar. in extrauag. ad repri. in ver. summariè, prope fi. vide pro prima opini. Decium latè consi. 96. vide quæ scripsi ad Barto. in l. iubemus, hic ali ꝙ.

a cipali, incidēti n̄ p̄iudicat:ᵃ vt hic. In secūdo casu, qn̄ ē plenè cognitū, tūc p̄iudicat incidenti. Accedat l. 2. C. ad l. Corn. d̄ fal. Opponit̄ ad glossam de l. q in dic. §. 1. de ꝓpen. & l. si aūt. §. j. de nego. gest. Quare Gul. de Cug. d̄r, & bn̄, q si quis, an s̄nia lata super principali, noceat incidenti, dic aut super principali q̄one est plenè cognitū, aut summariè. Primo casu, aut s̄nia nō p̄t ferri in principali, quin incidenti p̄iudicet: & tūc p̄iudicat, vt l. 2. & ibi no. C. de ordine iudici. Et pro hoc, infra de excep. rei iudi. l. duobus. Aut potest sup principali ferri s̄nia, adeo q sup incidēti non præiudicet, tūc si de ea est cognitū, & fuerit per iudicem fcā mentio sup reprobatione incidētis, tūc p̄iudicat incidēti. Aut tacitè fuit reiecta, & tūc non præiudicat, vt aliàs, dicitur, qn̄ iudex reprobat ꝓpēsationē, vel nō, vt d. l. si aūt. §. j. & l. qd in dic. §. fi. præalleg. In secūdo casu principali, qn̄ sup principali est summariè cognitū vt in cā alimētorū, d̄ qua sūmariè cognoscit̄, tūc sentētia lata in p̄ricipali, n̄ p̄iudicat incidēti, & ita dēt intelligi hec lex, q̄ ē no. & sua gl. & alibi n̄ ē plenior. De hoc ēt dic vt p doc. i. l. 1. C. d̄ or. iud.

ADDITIO.

a ¶ Non præiudicat. Quando sententia lata super principali præiudicet incidenti, adde Bar. in l. à diuo. §. si super. de re iud.

LEX XI.

1 *Pater non legitimat bastardum nec naturalem, inuitum, nisi sit infans.*

Inuiti. Opp. imò redigūtur ī p̄tātē, vt l. 1. C. de dignitatib. lib. xij. Sol. fallit ibi. Quero, si filius bastardus ᵃ nō ē in potestate patris, nūqd p̄r p̄t eū legitimare † si filius nō vult:ᵇ Et dic quod nō, vt d̄t text. in auth. quib. mod. natu. effi. sui. §. ḡnal'r. q̄ nō est in p̄tāte: vt l. itē. s̄. eo. iō nō pōt cogi inuitus, arg. huius l. & glo. idem dico de naturalibus ex concubinis, ex cā verò hoc est verum. Item si sit infans, vt l. iubemus. C. de emancip. libe.ᶜ

a
1
b
c

ADDITIONES.

a ¶ Bastardus. Limita vt in l. iubemus. C. de eman. libe. Vide per Guli. & Bal. ī l. benignius. s̄. de legi. Poma. ¶ Vide Barb. plene in cons. 23. in 2. vol. & in cōs. 58. eo. vol. Rom. consi. 194. incip. in proposita. ver. aduertendum.

b ¶ Non vult. An pater possit legitimare filiū inuitū, & idē i filio ignorāte s̄m Pet. de Anch. & hic vide tex. & ibi Inn. in c. q. a cunctis. de cōcess. p̄ben. in vj. An infans possit legitimari, vide pulchrè Roma. consi. 194.

c Clau. ¶ Eman. libe. Circa hoc vide Rom. con. 144. in 4. dub.

a De adoptionibus, ᵃ &c. Rub.

ADDITIO.

a Paris. ¶ De adoptionib. No. q naturales, & spurij, n̄ p̄nt adoptari, nec arrogari p p̄rem. l. legē. C. de nat. li. §. & nos si latuit. in auth. q̄uo nat. effic. leg. Itē not. q statutū, loquēs de filio, n̄ hēt locū i adoptato, q̄a n̄ ē verè filius, sed fictus. Glo. est notab. in l. filio quē p̄r. ff. de libe. & posthu. facit qd̄ no. Cy. in l. ḡnaliter. §. cū āt. C. de inst. & subst. sub cōdi. factis. quē sequitur Ang. in l. cū in adoptiuis. C. de adop. facit quod no. Imo. in l. seruus. ꝟ. de lib. & posthu. & Bal in l. si arrogator. ꝟ. eo. facit q no. Bal. in auth. nisi rogati. C. ad Treb. & in l. si ita. §. fi. de leg. 2. quod recipiens emphyteusim pro se, & filiis suis, non cōprehēduntur adoptiui. vide Alex. in d. l. filio quē p̄r. & vide imo. in l. j. §. lex falcidia. ꝟ. ad l. fal. q statutū cōtra ius cōe loquēs de filio, n̄ verificat̄ in adoptiuo. An cleric⁹ possit adoptari, vide Are. in l. si q̄s posthumus. eo. ti. de lib. & posthu. & Alc. in l. Gallus. §. quid si is. ad fin. vide quæ habes ad Bar. in l. cū in adoptiuis. C. de adop. vbi āt fieret mētio de adoptiōe, intelligeretur ꝓut sumit̄ ī specie, n̄ aūt in ḡne, vide Bar. in l. pediculis. §. argēto. de auro & arg. leg. facit q no. Bal. in l. hoc legatū. de leg. 3. Alex. in l. certi condictio. ꝟ. si cer. pet. Bar. in l. vbi pactum. in princ. cum quo transit Ang. & alij. C. de transa.

LEX PRIMA.

1 *Sponsus primo est interrogandus, quàm sponsa, nec aliter factum vitiat.*

2 *Proprium illud est, quod alicui non communicatur.*

a Filiofam. ᵃ Per adoptionē q̄s trāsit ī p̄tātē adoptātis & adoptio ī ḡne ꝯtinet sub se adoptionē in specie, & arrogatio fit de eo, q̄ ē sui iuris authoritate p̄rīcipis, ᵇ sed adoptio in specie fit de eo, q̄ est alieni iuris authoritate magr̄at⁹. h. d. No.ᶜ p̄mò q † añ dēat īterrogari s̄pōs⁹, q̄ s̄pōsa, & hoc dēt seruari s̄m gl. Vl' dic s̄m Mar. Sil. q n̄ ē vis, si aliter fiat, q̄ hic no. nec omissio ordinis hēt hoc vitiare, cū n̄ sit d̄ substātia, vt ꝟ. d̄ sol. l. nec. n. S3 hoc fit ad effugiēdū verecundiam, q etiam glo. hic no. que est bona. & not. text. † quia illud est proprium, quod alicui non communicatur secundum Iaco. de Are. quod valet ad multa.

b
c
1
2

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Fil. f. C. ide Alex. consi. 126. vol. 4. Et an filius adoptiuus dicatur verè legitimus, vide Alex. cons. 2. volu. 1.

b ¶ Authoritate principis. Nec sufficeret authoritas senatorum, vel populi et p̄mittēte statuto: vt d̄ Bar. ī l. n̄ ambigit̄. s̄. d̄ legi. & vid̄ Io. Fab. Inst. d̄ adop.

c Pom. ¶ No. Vide Are. l. serui electione. §. j. de leg. j.

LEX III.

1 *Persona vna quando possit sustinere vicem plurium.*

2 *Legatum si factum fuit prioribus ciuitatis de centum, & Titio, qui erat ex prioribus quinquaginta: Titius admittitur ad vtrunque legatum.*

3 *Iudex non potest insinuare coram se donationem per se factam.*

4 *Tabellio non potest conficere instrumentum de suo facto pro se.*

5 *Electi si plures sunt ad eligendum rectorē, an poterunt vnum ex ipsis eligere.*

a Si Consul. ᵃ Vbi officia nō sunt repugnātia, vn⁹ p̄t vicem duorum sustinere. h. d. Ad hoc allegat̄ ista l. & hanc no. q̄a bona est. Opp. ad hāc l. q̄a emācipatio ī ꝯsule nō est necessaria, imo consulatus eximit à patria p̄tāte: vt C. de dec. l. fi. lib. x. & in auth. ꝯsti. q̄ de digni. §. j. Sol. Olim dignitas ꝯsulatus nō liberabat à p̄tāte patria, vt hic, hodie secus, vt ī ꝯrio, & ibi sunt casus ī q̄bus eximit̄. Op. de l. ille à quo. §. tēpestiuū. ad Treb. Sol. Differentia est inter iurisdictionē ꝯtētiosam, & volūtariā. Primo loqt̄ ꝯriū, sed ò loqt̄ hic. Op.ᵇ d̄ l. si plures. ꝟ. de pac. gl. in fi. sol. Tu dic, q ibi nō sustinet vicē duarū p̄sonarū, vel pluriū, imò vt vna p̄sona reputatur rōne vni⁹ officij, licet sit tutor pluriū p̄sonarū, vt in ꝯrio. vl' melius s̄m Gul. de Cu. sic dicas. † Aut considerat̄ p̄sona vt p̄sona, & tūc vna p̄sona n̄ p̄t sustinere vicē pluriū p̄sonarū. ꝟ. d̄ pact. l. si plures. Aut ꝯsiderat̄ p̄sona respū alicui⁹ qualitatis, vl' officij: & tūc aut officia inuicē se ꝯpatiunt̄, aut n̄. primò casu p̄t sustinere vicē pluriū, vt hic, al's n̄: vt d. §. tēpestiuū. & ꝟ. de offi. ꝯsu. l. j. §. fi. Et ᶜ ex p̄dictis † arguit̄ ad q̄onē, testōr reliqt prioribᵈ. istius ciuitatis cētū, distribuēda inter eos. Itē reliqt q̄nquagīta Titio, q̄ erat d̄ priorib. nūqd poterit petere Titius q̄nquaginta, & admitti ad partē illorū centū: & vr̄ q sic, p hāc l. in ꝯriū vr̄, q in ḡnali legato d̄ cētū, sit derogatū p s̄pāle: q̄a ḡni p s̄pēm derogat̄: vt ꝟ. d̄ ali. & ciba. leg. l. alimēta. §. basilicæ. & ī c. generi p s̄pēm ex, d̄ reg. iu. li. vj. Quid dicēdum? Dico q p̄t admitti ad vtrūque. & vr̄ tex. in l. Titia. §. q Marcho. & ibi p Dy. ꝟ. de ann.ᵉ lega. Non ob. §. basilicæ. q̄a r̄ndet̄, vt ibi no. per eundem Dy. Itē est arg. ad q. † Donatio vltra q̄ngentos aureos nō valet sine insinuatione: vt l. sancimus. C. de dona. mō Titius iudex facit maiorē donationē, & eā insinuat corā se, ᶠ an possit? Vr̄ q sic, p hanc l. maximè cum magistratus possit filios suos emancipare ᵍ corā se vt hic, & l. seq. sed in emancipatione solita ē fieri donō, vt C. d̄ col. l. vt liberis. ꝯcludit̄ ergo, q corā se possit fieri.ʰ In ꝯrium determinat Gul. de Cu. Nā donatio ibi requirit insinuationē, ne fortè donans decipiat̄, sed sicut errore posset induci ad donandū, ita errore posset induci ad insinuandū, arg. l. antiquæ. & l. si mulier. ad Velleia. Vn̄ corā seipso non posset fieri. ꝯ cuius opi. facit l. si p̄r. §. fi. ꝟ. e. Nam causæ cognitionem reqrit emācipatio sicut insinuatio, vt hic, & tn̄ p̄t fieri corā se, vt ibi d̄r. ¶ Quero, nunquid † tabellio ⁱ de facto suo pro se possit ꝯficere instr̄m? Et vr̄ q sic, vt hic. q̄a est tāquā officialis. & ei⁹ vicē sustinet. Itē est ēt tanq̄ priuata p̄sona vn̄ posset vicē duorum sustinere, vt hic & l. seq. In ꝯrium tenet Gul.ᵏ Nam tabellio æqparat̄ testi, vt l. domitius. ꝟ. de testā. sed in facto ꝓprio nullus p̄t eē testis, vt l. oībus. C. de test. & l. nullus. ꝟ. de test. Itē diceret̄ author in re ꝓpria, q eē n̄ dēt, vt ꝟ. de autho. tut. l. q dicim⁹ cū fit ad ei⁹ vtilitatē, maximè cū ad eū recurrat̄ ꝓ fide sui instr̄i, vt l. si q̄s decurio. C. ad leg. Corn. de fals. Nā in quātū facit instr̄m pro se n̄ ei stat̄, si āt ꝯ se, ei stat̄, vt ꝟ. d̄ ꝯtrab. l. n̄ putauit. §. fi. q̄s sua. Idē tenet Dy. in l. j. §. j. ad l. Corn. de fal. hoc t3 Pet. in l. Publia. in fi. ꝟ. depo. tn̄ gl. in fi. facit ꝯ opi. Dy.ˡ & Gul. in gl. parua. Nam ibi d̄r, q in totū dēt approbari, nō tn̄ p̄t approbari in quantū facit ꝓ se, & in quantū facit ꝯ se, non, nisi velles opinionē istorum defendere. quod aliud sit in tabellione officium gerente, q̄ in aliis, personis, cū ei maior fides adhibeat̄, q̄ priuatis. Nā cū aduersarius n̄ hēat aliam probationē pro se, nisi illā aduersarii ꝯfessionē, sicut eā pro se approbat, ita & ꝯ se. Facit ad p̄dicta qd̄ not. in l. 2. & ibi no. per Cy. C. de don. ant. nup. & per eūdē in l. j. in 12. q. C. de ꝯfe. & ibi plenè. Quæro, plures † sunt facti electores ad eligendū vnū rectorem, an possint vnum ex se eligere?ᵐ vide gl. in l. planè. ꝟ. quod cuiusq. vni. no. Secus si vni esset commissa electio, quia seipsum eligere non potest, vt no. per gl. & Doct. ibi.

b
1
c
2
d
e
3
f
g
h
4
i
k
l
5
m

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Si consul. Vide Pet. de Anch. cōsi. 423. & seq. vbi multa pulchra ponit, vide Fel. in c. ex literis. de ꝓba. post Pan. in ꝯ. op. vide Alex. in l. lecta. ff. si cert. pet. Paris. ¶ An aūt comes palatin⁹ possit filium suum legitimare, ponit Bal. hic in 4. q̄o. vide Ias. in l. qui iurisdictioni. in vers. 4. fallit. ꝟ. de iuris. om. iud. qui vr̄ concludere contrarium, vide ibi per eum, qui allegat Io. de Dama. cons. 29. tenentem cū Bal. imo adde fortius in casu isto, q si talis comes legitimauerit filiū suū, & faceret interponere ab alio habente similē potestatē, nō valeret legitimatio. Vide Ias. post alios in l. est receptum. ꝟ. de iuris. om. iu. in nepote aūt ex filio, secus esset, s̄m Io. de Dama. in d. consi. 29. q̄a posset eum legitimare, imò ēt filium s̄m Bolog. in additione illius cōsilij. ¶ Ad hanc materiam qn̄ q̄s se possit in duobus exercere, vide p Bal. in proœ. C. §. ideoq;. & per Iac. de Bel. in 2. consti. C. p Cyn. Rayn. & Imo. in l. ille à quo. §. tēpestiuum. ꝟ. ad Treb. p gl. & Doct. i c. 3. de proba. per Pau. de Leaza. in q. incip. primo quæritur vtrum electio, &c. in 2. dubio. in lib. disputa. q. 69.

b Pom. ¶ Oppo. Vide Bal. ibi, & Moder. in l. j. de seruis fug. & Doct. in l. fi. C. qui testa. face. poss.

c ¶ Et Vide Alex. in l. lecta. ꝟ. si cert. peta. Cano. in c. olim. de re iudica. & ibi p Fel. Card. cons. 53.

d ¶ Reliquit prioribus. Si legātur prioribus ciuitatis centum, & Titio. qui est de priorib. decē, an possit vtrūq; petere. vide in simili Bar. in l. 2. de stip. ser.

e Poma. ¶ Item est arg. Vide Alc. consi. 157. 2. vol.

f ¶ Coram se. An iudex possit insinuare donationē suam, vide quod not. Bal. in l. sancimus. C. de dona.

g Poma. ¶ Emācipare. Ex hoc infertur, q h̄ns priuilegiū legitimandi poterit filiū suum legitimare, vt hic per Bal. quē seq̄t Alex. con. pen. in 2. vol. Fel. c. 5. de ꝓba. & i c. insuper. de testi. Alex. l. cū filiofa. de lega. j. Ias. l. q̄ iurisdi. ver. 4. ista regula. ꝟ. de iuris. om. iud. Sed cōtrariū visus est tenere in l. est recepti. eo. ti. Vide Card. Alex. in c. per venerabilem. qui filij sint legi.

h Clau. ¶ Possit fieri. Pro hoc facit gl. in l. j. in princ. quam sequitur Bar. ꝟ. de offic. consu. & vide etiam Bal. in c. cum in iure peritus. de elect.

i Pari. ¶Quæro nunquid tabellio. Vide Fely. in c. 1. extra. de fid. instr. Ioan.
Dam. in consi. 49. in 2. dub. & vide eundem Bar. in l. 2. ff. de nipu. seruo.
k ¶Tenet Gul. itē facmet 3 ā ea, q̄ not. dixi post Bar. in l. si conuenerit. §. si nu
da. ff. de pig. act. Et ista facit, an si vnus recedat ab vno collegio, & trāseat
ad aliud, an possit p illos de pr̄io collegio sibi reformari, vt ēt in posterum
dare possit vocē in collegio a quo recessit? & dixi qđ nō, vt est casus fm
vnū intellectū in c. cōsilientus. extra. de elec. qđ no. & facit qđ no. hic, qđ
nō pt sustinere officiū duorū. Et vide qđ no. ī materia Bar. ī l. fi. ff. de colle.
illici. Itē adde casum no. ī quo p̄t q̄s sustinere officiū duorū. ff. de ope. lib. l.
duorū. q tex. est no. & adde tex. no. in l. q duob. de condi. & demon. & not.
plenè Bal. in Doctore vtriusq; collegij, & vtriusq; iuris: vt in l. si ad scriba
tum. circa fi. C. de appe. & ī l. si binos. C. de aduo. diuer. iu. Itē hæc rl̄a vera,
qn̄ officia sunt prius diuersa, secus si circa idē tendūt, fm Bar. no. in l. cō-
perimus. C. de prox. sac. scri. lib. 12. ex quo infert ad q. de qua ibi per eū. Et
adde qđ ex necessitate q̄s p̄t fungi duplici offō, vsq; ad trienniū. l. fi. C. de
exec. & exac. lib. 12. facit quod not. in l. iubemus. §. sanè. C. de sacro. ecc. de
iudice & tabellione. ibidem ex opposito. & cū Bar. cōtra Gul. inclinat Io.
And. in l. Aquilius. de don. in fin. maximè p no. per Bar. in l. Modesti. de don.
l ¶Contra opi. Dyn. Vide Bar. in l. filius. §. sequens. de fal.
m ¶Ex se eligere? An plures electi possint eligere vnū ex se. Adde q̄ scripsi in
hac materia. in l. 1. ff. de auth. tut. & qđ not. Bar. in l. ab omnib. §. 2. ff de leg. 1.

LEX V.

1 *Tacens quando habeatur pro consentiente.*

In adoptionibus. In arrogationibus reqrit̄ volūtas arrogatoris, & illius, q dēt arrogari, & in adoptione reqrit̄ volūtas adoptātis, & eius q adoptat̄, & p̄ris sui, & nō aliorū ɔsanguineorū: & si in loco nepotis q̄s adoptat̄, requirit̄ filij voluntas, q loco patris esse dēt, q̄ si nō adesset, non recideret in p̄tātem ipsius, mortuo patre suo. h. d. cū l. seq. & l. si is q. ff. eo. Op. dr̄ hic, ꝙ sufficit nō ɔdicere: & sic tacens vr̄ ɔsentire. Contra l. filiusfa. §. inuitus. ff. de procu. gl. nō soluit, tu solue, vt ibi no. & per Dy. in c. q tacet. extra. de reg. iur. lib. 6. Vel dic fm Vltramon. nō ɔsentire, est vnum extremū p se, ɔdicere est aliud
1 extremū, taciturnitas est mediū. Mō si q̄ris† nunqd tacēs videat̄
a ɔsentire: dic ꝙ qn̄q; est vna via[a] à iure disposita. vt l. 1. §. scientiā. ff. de tributo. Qn̄q; non est via à iure disposita: tunc aut loqmur de taciturnitate furiosi, aut sane mētis. Prīo casu, aut est tale negotiū in quo ɔsensus nō requirit̄, aut requirit̄: si nō requirit̄, nō hr̄ pro dissentiēte, imo ipse obligat̄. vt l. 3. §. & si furiosi. de neg. gest. si verò requirit̄ ɔsensus, nō hr̄ pro ɔsentiente. vt ff. locati. l. qui ad certū. Si verò in hoīe sanæ mentis tacente loquimur, tūc regula est, ꝙ qui tacet consentire non vr̄, vt d. §. inuitus. & ff. de fur. l. qui vas. §. vetare. Fallit rōne coniunctionis, & affectionis personę, vt hic. De hoc no. p Cy. C. de procu. l. inuitus, & ibi sunt opiniones.

ADDITIO.

a ¶Vna via. An tacens videatur consentire per Bar. in l. quæ dotis. solu. matr.

LEX X.

Si quis nepotem. Adoptatus in locum nepotis, tanquam ex filio natus non fit hæres suus, auo viuente. h. d.

LEX XII.

Qui liberatus. Opp. de l. 1. C. de ingra. li. Sol. verbū honestè, hic positū tollit ɔriū: qa honestè nō p̄t, sed inhonestè p̄t, vt ī ɔrio. ¶Sed q̄ro, an iste nepos hēat fal tem quartā, de qua dr̄ ff. e. l. si arrogator. Guil. de Cu. tenet ꝙ sic. quē vide. Sed nūquid emācipatus ab auo mortuo p p ingratitudinē p̄t reuocari p patrē suū in p̄tātem sui p̄ris? Dic ꝙ nō, arg. C. de reuo. don. l. fi. in fi. ff. qui, & à quibus. l. si quis. in prin. §. 1. videtur probari per tex. d. l. vnicę. C. de ingra. lib. vbi dicit rescissa, &c.

LEX XIII.

In omni. Finita adoptione finiunt̄ oīa iura ꝓuenientia ex ea. h. d. vsq; ad fi. Opp. dr̄ hic, ꝙ finita adoptione finiuntur omnia iura alia: & sic cessante causa, cessat effectus. Ad hoc op. de l. j. §. sexum. ff. de postu. glo. non soluit. Tu dic, ꝙ ibi loquitur in causa impulsiua, hic in finali, qua cessante cessat effectus. De hoc no. Cy. in l. gnal̄r. C. de epis. & cle. & per Dy. in c. decet concessum. extra. de reg. iur. lib. 6. & per Doct. in l. si pecunia. ff. de condi. ob cau. Sed an finiatur dignitas, sicut alia iura, gl. 2. ff. eo. tit. l. si p̄r filium. tenet ꝙ sic, qđ non est verum, vt ibi dicemus.

LEX XV.

Si paterfa. Ad patrem arrogantem trāseunt omnia iura, seu bona arrogati etiam filij sui in cuius potestatē efficiuntur. h. d. Quærit gl. filius arrogatus vult pro se aliqd sibi retinere, an possit. Et videtur ꝙ sic, quia in traditione pactū, quod apponitur debet obseruari. vt ff. de pact. l. in traditionib. In contrarium facit in corpore de mona. in §. iubemus. & not. in authen. ingressi. de sacrosan. eccle. & ideo non curo hic dicere.

1 *Possit ne quis per alium, quod per se non potest.*

a **§. Qui duos.** Id ꝙ q̄s nō p̄t facere tanq̄ ipse, p̄t tanq̄ ali⁹.[a] h. d. & ad hoc quotidie allegatur. Opp. ad hūc §. dr̄ ꝙ q̄s, &c. Contra l. si proponas. §. pen. ff. de inof. test. Gl. non soluit. Tu dic, ꝙ ibi erat ɔrietas: & ideo qd non p̄t tanquam ipse, non p̄t tanquam alius, & ita loquitur ɔrium. Opp. ɔ hoc de l. j. C. de dolo. & l. fin. §. quatuor. infra de lega. 2. De hoc sic dicas,
1 †ꝙ aut est in hoc aliqua ɔrietas, aut non. Primò casu; ꝙ q̄s nō p̄t tanq̄ ipse non pt tāq̄ alius, d. l. si proponas. Secūdò casu, qđ quis
b non p̄t tanq̄ ipse, p̄t tanquam alius,[b] vt hic. & hoc est verum, nisi veniat ɔ fidem debitam iure contractus, vel ɔ fidem debitam iure coniunctionis personæ, quibus casibus, qđ quis non pōt tanquam ipse, nec tanquam alius. d. §. quatuor. in d. l. j. C. de dolo.

ADDITIONES.

a ¶Tanq̄ alius. No. hic de dictione, sicut, & tāq̄. Adde l. 1. C. đ hær. inst. & ibi Bal. ī pri. de pa. Cōst. in ver. sicut. & Bar. in l. 1. ff. de of. ei⁹ cui mā. est iuri. Et p istū tex. dat hic Bal. mirabilē cautelā ī successiōe īteстati, q̄m viđ, & no.
b ¶Alius. Limita istud ꝓcedere in notario, q est à ptib. rogatus, & sic in exercente actum notariatus, §. nos āt. in auth. de tabel. Ita Ang. consi. 73. vide Ias. in l. stipulatio ista. §. si stipuler. de ver. obl. Ant. Rub. Alexandrinus.

§. In arrogationibus. In adoptione considerant̄ causę īfra scriptę, & ars imitatur nām inquantum pōt. & tutor durāte tutela, & curator durante cura, nō p̄t adoptare pupillum, vel adultū. h. d. vsq; ad §. eorū. in l. seq. Op. hic dr̄, qđ libertus alienus nō p̄t adoptari, ɔ l. fi. C. de adop. Sol. Arrogari p̄t authoritate Principis, vt in ɔrio: adoptari nō p̄t, vt hic. Op. dr̄ hic ī l. seq. ꝙ potius ad nālitatem quàm ad arrogationem, &c. ɔ l. 3. C. de natu. lib. Sol. Sicut reip. interest filios procreari, vt l. j. infrà, solu. matri. ita interest eius conseruare: & hoc modo adoptio, & arrogatio sunt permissæ.

LEX XVII.

Nec ei. Adultus, vel pupillus non p̄t adoptari per tutorem vel curatorem. h. d. Opp. de l. nonnūquā. in fi. ff. eo. So. durāte tutela, vel cura n̄ p̄t fieri, vt hic, ea finita sic: vt in ɔrio.

1 *Notarius recipiens stipulationem pro alio, debet dicere, mihi notario stipulanti pro Titio, & num. 3.*
2 *Notarius stipulando alteri, obligationem acquirit, & etiam ex contractu de iure gentium. num. 4.*
5 *Notarius q stipulatus est alteri, si ille sibi nō vult acqri, nec ipse agere poterit.*
6 *Tabelliones creat Princeps, & etiam magistratus.*
7 *Notarius creatus ex forma statuti ciuitatis, extra territorium illius ciuitatis non conficit instrumenta.*
8 *Instrumētū factū in territorio ex forma statuti, valet etiam extra territorium.*

a **§. Eorum.**[a] Arrogatio pupilli dēt fieri cū causæ cognitione, q̄ ff. sequitur: & arrogans pupillum, dēt satisdare se restituturū bona ipsa arrogatione finita, p mortem impuberis, illis, ad quos bona ꝓuenire dēnt, vt puta substitutis, vel aliis hr̄dib. q̄ satisdatio si nō fuerit apposita, datur eisdem vtilis actio ɔ ipsum arrogātē. h. d. vsq; ad l. si arrogator. Et qđ hic dicit, interdū, denotat causalitatē, & verū est, vt l. interdum. de ɔdi. inde. sic in dictione, quædā: vt l. cū qdā. ff. de iurisd. om. iudic. ¶In
1 tex. l. seq. ibi, seruo publico. i. tabellioni. & no. †hūc tex. qual̄r tabellio debeat ɔcipere verba instr̄i qn̄ recipit stipulationē ꝓ alio: Et est tex. ꝙ debeat dicere mihi, recipienti ꝓ alio. Et ad hoc eum alle. Gul. de Cu. Prædicta no. p Mar. Sil. in l. si arrogator, quæ est difficillima, & subtilis. Quærit gl. qd si in oīb. hmōi casib. nō est q̄situ, an valebit. Et dicit ꝙ nō, p l. cū hi. §. si p̄tor. ff. de trāsa. Contra hoc facit l. j. in fi. de vent. inspi. Dico ꝙ ibi loquit̄ de modica solennitate, q̄ nō est de substantia negotij, & pōt omitti. hic aūt de substantiali solēnitate. Sed qd si vnus iudex q̄siuit, tn̄ nō bene ꝓnunciauit, an hoc dictum valeat? De hoc est gl. no. in l. cum hi. §. si p̄tor. ff. de transa. Quæro qd sit seruus publicus? Dic ꝙ est ta-
2 bellio. vt est tex. & gl. Inst. eo. §. cum autē. Quæro nunquid † ta-
b bellio possit alteri acquirere obligationem?[b] Et videtur qđ nō qa alteri p alterū, &c. vt insti. de inuti. stip. §. alteri. Gl. tenet hic, & ī §. si q̄s alij. Insti. inut. stip. & in auth. matri & auiæ. & ibi per Doc C. qn̄ mu. tut. offic. fungi p̄t. & p l. 3. ff. rē pupil. sal. fore. & l. 1. §. exiger̄. ff. de magi. ɔue. & hac l. Alij, vt Guid. de Suza. reprobāt gl. p̄ al leg. legū, dicētes in p̄toriis stipl'onib. illas leges loq, quasi in aliis nō sit iure cautū. Tu dic fm Gul. ꝙ p̄t q̄rere vbicunq;. Nō ob. ꝙ Guid. de Suz. đt hic. nā si hoc esset, qđ nō posset hr̄e locum, nisi in p̄to. stip. nulla esset sp̄ālitas in tabellione: qa quilibet ī cis hoc potest, vt l. in oībus. ff. de p̄to. stip. tn̄ in eo est sp̄ālitas: vt no. in §. si
3 q̄s alij. ¶Quæro † qual'r tabellio ɔcipiat verba? Dn̄t quidā, ꝙ debet cōcipere in persona eius cui vult acq̄rere. vt l. eū q. §. 2. de cō sti. pec. sic in l. stipl'o ista. §. 1. de verb. obl. & ff. de adm. tut. l. quoties. in prin. Tu dic, ꝙ dēt cōcipere in persona sua, noīe eius cui vult acquirere. Sic est tex. hic fm Guil. de Cug. Quæro nunquid
4 †tabellio possit acquirere obl'onē ex ɔctu iurisgētiū. Et vr̄, qđ n̄ qa eius officium est de iure ciuili, sicut & magistratus, vt l. 2. §. p⁹ originē. ff. đ ori. iu. & nō exēdit̄ ad ea, q̄ sunt iurisgētiū. Itē tabel-
c lio pōt q̄rere obl'onē,[c] nō aliū obligare: & si eēt ɔ ct⁹ iurisgētiū clau-

ADDITIONES.

a Paris. ¶Eorum. Facit decisio Bald. in rub. C. de fide instr. & in l. nec exemplo. C. de proba. ꝙ stante [illegible]tuto, vel consuetudine ꝙ credatur schédulæ priuatæ facit fidem etiam extra ciuitatem.
b ¶Obligationē. Et adde qđ Bal. in l. 1. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. dixit quod qn̄ notarius stipulatur mihi, non quæritur mihi per ipsum, sed p lege. Et adde ēt Bar. in l. 1. §. 1. ff. de iusti. & iure. Adde Bal. consi. 13. 3. lib.
c Obligationem. Adde hic quæ no. Bar. in l. constitutionibus. ff. ad munici.

claudicaret. In ɔ̃riũ vr̃ ꝓ hac d.l. vt patet in d.§. si qs ali. & dixi tibi in j.q. Nec ob. ꝙ dr̃ qđ eius ptãs est de iure ciuili nam & tutor est de iure ciuili: vt inst. de tute. in prin. & tñ q̃rit pupillo ex quocunque ɔ̃ctu: iõ vr̃ hic, ꝙ si tabellio emit noĩe meo, & volo mihi ex isto contractu acq̃ri obl'onẽ, agendo ex eo sum obligatus ad ꝓtiũ, arg. l. Iulianus. §. offerri. ꝗ. de act. emp. aliàs sequeret̃ absurdi-
5 tas. Vñ eo ipso qđ approbas, te obligas. Sed nunqd † si tabellio
a fuit stipulatus [a] noĩe alterius, & ille non vult sibi acq̃ri, an tabellio poterit exigere pro se. Et vr̃ ꝙ sic: vt l. si absentis. C. si cert. pet. Vos dicatis ɔ̃riũ, qa cũ ipse sit nudus minister, nihil dẽt penes eũ remanere, arg. ꝗ. de leg. 2. l. si qs Titio. Itẽ qa nõ hẽbat voluñtatem
b sibi acquirendi, nec ɔ̃hens cum eo. Quæro, [b] † quis possit istos
6 tabelliões creare? [c] Et vr̃ ꝙ solus princeps, vt l. actuarios. C. đ nu
c me. & actuar. lib. xij. In ɔ̃riũ facit, ꝙ imò ẽt magistratus, vt in corpore, de defen. ciui. §. ex prouinciali, & eius est creatio, cuius est remotio: sed magistratus potest remouere ꝑ eorum delictũ: vt in auth. de armis. in fi. & in auth. de tabellio. §. pen. ergo & creare & habes C. magi. ɔ̃ue. l. fin. & est expressum. C. de suscep. & arca. l. duos. l. xj. & hoc tenet Guil. Nõ ob. l. actuarios: quia ibi est spãle
d in his, qui exigebant publicam pecuniam, & ciuitas hoc ñ põt [d]
7 allegare. Sed tunc quæro † tabellio fuit creatus in aliqua ciuitate ex forma alicuius statuti, an extra territorium illius ciuitatis possit conficere instrumentum? Vr̃ ꝙ sic: quia est actus voluntarius, vt l. emancipari, ꝗ. e. & l. fi. ꝗ. de iuris. om. iudi. In ɔ̃rium videtur l. cum vnus. §. fi. de bon. autho. iudi. possid. & l. hac parte. C. de proxi. sacro. scrinio. lib. 12. hoc tenent Guli. & dominus meus in
e l. cunctos populos. [e] C. de sum. trini. [f] ¶ Quæro, nunquid † instru
f menũ fcm̃ in territorio ex forma statuti, valeat ex territoriũ? Et
8 vr̃ ꝙ sic, sicut emãcipatio, vt l. 1. C. de emã. lib. qđ solet ibi notari.

ADDITIONES.

a ¶ Fuit stipulatus. Vide bar. in l. possideri. §. j. de acq. poss. & in terminis Bal. in l. certi condictio. §. si nummos. ꝗ. si cert. pet.
b Poma. ¶ Quæro. vide Alex. consi. 75.
c ¶ Creare. Quis possit creare tabelliones, per Inn. in c. cum P. tabellio. de fide inst. Spec. in tit. de instru. edi. §. restat. ver. sed quis possit. & ibi Io. An. & quod no. Bal. in rubr. de fide instrumen. Adde Oldr. consi. 75.
Pro intellectu l. actuarios. C. de num. & actu. lib. 12.
d Alex. Lose. ¶ Non ꝑt. Vetusti codices habent & ciuitas hoc potest. &c. sed magistrat⁹ potest remouere propter eorum delictum, quæ hic appositum tex. quoque in l. iubemus. corruptè allegatur, credo bar. voluisse adducere l. iubemus. C. de defen. ciui. quæ clarè in proposito loquitur.
e ¶ Cunctos populos. Et est tex. secundum bar. ibi ꝗ. de of. procons. l. 2. in fin.
f Clau. ¶ Sum. Trin. Adde quod dicit Bar. in l. 1. ff. de offi procons. & leg.

LEX XXII.

Si arrogatur. Hæc lex est bona & difficillima & subtilis, & ad euidentiam scias & teneas, ꝙ habuisti in l. nec ei. & l. seq. s. e. Item scias, ꝙ si pupillus cui est facta substitutio pupillaris det se in arrogationem, substitutio euanescit: vt inst. qb. mo. test. infir. §. non tñ. Item scias qđ satisdatio, de qua fit mentio in l. non aliter. s. eo. fuit inuenta: qa ꝑ arrogationẽ pupillaris substõ euanescit: vt s. dixi, & hr̃ in l. nec ei. s. eo. & arrogatus incidens in ptãtẽ adoptiui, nõ hẽt hr̃ditatẽ ab intestato, licet hodie sic, in auth. de hære. ab intest. §. j. & iõ fuit eis consultum ꝑ dictam satisdationem, & non extenditur ad quartã debitam ex ɔ̃stitutione diui Pij: vt insti. eo. §. cum autem. & §. 1. Item dicas, ꝙ prædicta satisdatio habet locum, cum impubes decedit in pupillari ætate: vt l. hæc autem. s. eo. Et pro euidentia legis, vide l. qui ex liberis. §. testamento. de bono. pos. secundũ tab. Et lex nostra diuidit̃ in quatuor partes. In prima ponit vnam quæstionem, & eam determinat. In secũda ponit aliam quæstionem, & eius rñsionem. In tertia ponit quandã limitationẽ, & annectitur ratio. In quarta, & vltima extendit dicta in filio ad nepotem. Secunda ibi, sed an impuberi. Tertia ibi cæterum. Quarta ibi hæc omnia. vsque ad fin. Et in summa hoc intendit. Mortuo arrogatore, & deinde impubere arrogato, bona quæ perueniunt ad arrogatorem, ab arrogato sunt restituenda. & insuper quarta pars est relinquenda, in qua pater & arrogator potest facere substitutionẽ directã, vsque ad tempus pubertatis, & non vltra, etiam ꝑ fideicommissum. Et gl. in ver. restituere, hic tenet qđ ꝑ tabellionẽ acquirit̃ directa. qđ ẽ ɔ̃ tex. l. 1. §. exigere. ꝗ. de magist. conue. Et no. tex, qđ non ꝑt vltra tp̃s pubertatis substitui: qa hoc non hẽt ex legis ꝓuidẽtia: & qđ verbũ, substituere, trahatur ad directã, & ista ꝑt dici quarta ltĩa, & iõ fideicõmissariã substitutionẽ non facit. Opp. ad hanc. l. dr̃ hic, qđ arrogator ꝑt ĩ sola quarta substituere, imò vr̃ qđ trahat̃ ad bona pupilli, vt l. sed si plures. §. ad substitutos. ꝗ. de vul. & pup. Sol. Substitutio facta filio arrogato non trahitur nisi ad solã quartã: vt hic, facta verò filio nãli, & ltĩo ad oĩa porrigitur: vt in contrario. Et ratio differentiæ colligitur ĩ l. nec ei. §. 1. s. eo. ꝙ non debet alij nocere. Opp. dr̃ hic, qđ hic vsque ad tp̃s pubertatis ꝑt substituere. Cõtrà: nã quẽ ñ honoro, nõ onero. vt l. ab eo, & l. fi. C. de fideicõ. sed arrogator non honorat arrogatũ in aliquo, cum istã quartã habeat à lege, vt hic, ñ ab alio, & sic vr̃ ꝙ ĩ eo nõ possit substituere. Solu. Pupillaris substitutio de qua hic dr̃, ñ est onus, imò prouisio: cũ pupillus nõ possit testari. Op. ad ꝑdicta, & vr̃ ꝙ non solũ directò, sed ẽt ꝑ fideicõmissum possit substituere: vt no. C. de inoff. test. l. ex trib. & l. 1. de vulga. & pupil. Solu. vt ibi: & tenet ibi gl. qđ possit, & de hoc variant gl. Nã gl. in l. qm̃ in prioribus. C. de inoff. testa. tenet ɔ̃rium: ꝙ ñ possit, & melius. Et vide ẽt quod not. per Cyn. in d. l. ex tribus. & de vulga. & pupilla. substi. l. 1. ¶ Venio ad glossam: & est sciẽdũ, ꝙ in ista 1. gl. consistit totus intellectus huius legis, & ponit tres, aut quatuor quæstiones, 1. qõ est ista quam ponit tex. ĩ princ. Quæro, arrogator non facta aliqua substõne filio arrogato decessit, & demum decessit filius arrogatus: dt tex. ꝙ bona arrogati dẽat restitui, sed non dicit cui, & qua actione. Vñ cui restituantur, & qua actione, est dubiũ. ¶ Et gl. ĩ prin. đt, ꝙ si filio arrogato fuit facta substõ à patre nãli, illi substituto dẽt bona restitui, al's veniẽtib. ab intestato. tamen ista gl. vr̃ dicere ɔ̃. §. non tñ Inst. quib. mo. test. infir. & ɔ̃. legem, nec ei. §. 1. s. eo. quia per arrogationẽ substõ euanuit, vt dictis iurib. Qũo ergo substitutus admittetur ad petitionẽ istorũ bonorum? Certè non vr̃ gl. bñ posse defendi: nam licet ꝑ arrogationem pupillaris substõ euanuerit, tñ quia tp̃e mortis pupilli, pupillus est sui iuris inuentus, testm̃ pupilli est validũ: vt d. §. ñ tñ. Et hoc mõ gl. procedit. Hanc rñsionem infringit Mar. Sil. ꝑ l. qui ex liberis. §. testõ. ꝗ. de secun. tab. qa ꝑ arrogationẽ ruptũ testm̃, nunq̃ ɔ̃ualidatur, nisi arrogatione finita declaret se velle istud testm̃ valere, vt ibi. vñ huius timore dicit ipse, ꝙ substituti non admittuntur vt substituti: sed agũt ex stip'one, vel vtili actione. Tu dic, fm̃ Iac. Butr. ꝙ substitutus admittitur ab bonorũ petitionẽ,
a vt gl. dicit. Nec obst. §. testõ. [a] nam ille §. loquit̃ in ꝑsona q̃ possit confirmare & declarare testm̃, qđ ñ ɔ̃tingit in hoc casu: qa pupilli non ꝑñt velle vr̃ nolle, vt ꝗ. de reg. iur. l. pupillus maximè. quia testm̃ ñ fuit factum ab eo, sed à patre suo. Et ita ꝑt sustineri gl. fm̃ l. appũ, & hoc est verũ fm̃ Petr. nisi pupillus factus sit adultus, qa tunc requiritur declaratio, vel confirmatio testamenti, tñ hoc ẽ impossibile, ꝙ requirat̃ declaratio, vel confirmatio testamẽti facti ab alio. Vñ d. §. testõ. loq̃t q̃ñ ab eodẽ arrogato fuit factum testm̃. quare indistinctè teneo gl. ¶ Quæro vlterius, qua actione restituant̃ bona arrogati? Quidam dñt ꝙ agent isti substituti bono. poss. hæreditatis petitione ꝑtoria quasi ɔ̃firmatũ sit testm̃ de iure ꝑtorio, & vires assumpserit, vt d. §. nõ tñ. & l. 1. ꝗ. de bon. possessoria hæred. peti. per totum. & tenet hoc Iac. Butr. licet Mar. Sil. ɔ̃. ¶ Quæro, quid si decesserit prius pupillus arrogatus, q̃ arrogator, & veniunt bona restituenda, quæro cui, & qua actione, & sic eɔ̃. ad primũ dicit gl. ꝙ admittent̃ substituti dati à patre nãli, si sunt, al's venientes ab intestato, & agunt ex stip'one exp̃ssa, vr̃ tacitè intellecta, & sic ac si fuerit expressa, vt l. his verbis. s. eo. Dicit gl. ꝙ substituti à patre nãli admittantur, est ɔ̃ dictum §. ñ tñ. quia substõ pupillaris euanuit, nec potest dici confirmata, vt in præcedenti q. qa hic pupillus arrogatus decessit, existẽs in ptãte arrogatoris. Ad hoc põt responderi, saluando gl. ꝙ ibi substituti non admittant̃ ex substõne facta à patre nãli, sed agent ad ista bona ex stip'one, vt l. non al'r. & l. his verbis. s. eo. Ad hoc opp. & vr̃ ꝙ cũ pater arrogator teneat̃ ad restituẽda bona ex obl'one legali vt Inst. eo. §. cũ aũt. nõ vr̃ fuisse necessaria stip'o tacita, vel expressa. cuius contrariũ gl. dt. Nã illa legalis obl'o, qua arrogator tenet̃ ad restituenda bona, fuit q̃sita pupillo, & per ɔ̃ñs hæredibus pupilli, & sic gl. malè loquit̃, maximè cũ ad istã vtilem actionem q̃ datur in subsidium, nõ dẽat perueniri. l. nõ aliter. s. eo. cũ hr̃des pupilli habeãt actionem ɔ̃ arrogatorẽ ex legis dispõne, vt d. §. cũ ãt. Quid dicemus? Teneo gl. fm̃ Iac. But. Et ad ɔ̃riũ rñde, nam ex stip'one tacita. vel expressa agũt. Nec obstat, ꝙ de obl'one legali
b dicit §. cum ãt. [b] qa illud obtinet, q̃ñ arrogator decedit viuo pupillo. qđ tñ ñ est in nostra qõ. imò eɔ̃. Et põt dici qđ substitutis datis à patre nãli, vel venientibus ab intestato, possit alio mõ, q̃ per istam stip'onẽ succurri, nam substitut⁹ vigore substitutionis nõ ꝑt agere, qa fuit extincta, d. §. ñ tñ. l. nec ei. §. 1. s. e. Itẽ nec ab intestato venientes possent ager̃, qa cũ decesserit pupillus viuo arrogatore, ñ hẽbat fm̃ hæc iura hr̃des, hodie fm̃ iura noua sic, vt in auth. de hr̃. ab intest. §. 1. Vñ cũ substituti, vr̃ ab intestato veniẽtes sint oĩ iure exclusi in nr̃a qõ. merito fuit ꝑ satisdationem subuentũ. vt l. non aliter. s. eo. & ꝑñt agere ex stip'one tacita, vel expressa. Et hæc verba refert gl. Inst. eo. §. cũ ãt. Vnde concludem⁹ ꝙ substituti agẽt ex stip'one tacita, vel expressa, vigore substitutionis, etiam si non eẽnt substituti veniẽtes, ab intestato. Quærit gl. magna ibi, sed pone, &c. Pr̃ arrogator decessit, & filio arrogato quartã reliquit, & ei dedit substitutũ in ea, pr̃ nãlis primò decesserat, & dederat filio substitutũ in omnib. bonis: decessit postea pupillus arrogat⁹, bona q̃ ad arrogatorẽ deuenerãt, sine dubio dẽnt r̃stitui. S3 q̃rit̃ cui, an substituto dato à pr̃e nãli, an substituto dato ab arrogator̃, vr̃ si ñ sũt substituti, r̃stituãt̃ veniẽtib. ab intestato.

ADDITIONES.

a Pro intellectu l. qui ex liberis. §. testõ. ꝗ. de bon. poss. sec. tab.
b Pro intellectu §. cum autem. Instit. de adopt.

ĩtestato. Dubiũ hˀ qōnis ē, ne qs decedat ꝑ pte testatˀ, & ꝑ parte intestatus, ꝯ l. ius nostrũ. ȷ̃. de reg. iur. Glo. ad hāc qō. dt, ꝙ ñ audet rñdere hic, finaliter gl. resīdet ĩ hoc qa substitutˀ ĩ quarta à patre arrogatore, capiet oĩa bona, & restituet substituto dato à patre nãli, bona q̃ fuerunt arrogati, Pro hac gl. & eius rñsione facit, ꝙ qñ qs primò fecit vnũ testm̃, & postea fecit ſm, & vult ꝙ primũ valeat licet ꝑ ſm ipso iure tollat primũ, tñ in effectu remanet testm̃ primũ, qa institutus ĩ secũdò, restituit bona instituto in priò. arg. l. si qs priore. ȷ̃. ad Treb. & Insti. qb. mod. test. infir. §. sed si qs priore. & l. posthumus ꝑteritus. §. fi. de iniust. testa. vbi casus. Sed ista rñsio gl. ĩpugnat ꝑ Doct. Nã aut dicis, ꝙ substitutˀ à p̃re nãli, aget ex testõ patris nãlis, vt sibi restituāt bona iure fideicõmissi, & hoc ē falsum, qa nãlis nullã facit fideicommissariã. Aut dicis, ꝙ aget ex testõ arrogatoris, & hoc est falsum, qa arrogator substituendo in quartã, non rogauit aliquem de bonis restituendis, Aut dicis, ꝙ substitutus à patre nãli aget ꝯ substitutum ab arrogatore, ex stipl'one expressa, vel tacita, & hoc est falsum, qa non põt agi ꝯ substitutum ab arrogatore, sed ꝯ ipsius arrogatoris hr̃des. qa ista obl'one, qua tenebatur arrogator, hr̃des tenẽtur pro hæreditariis portionibus, vt l. 2. C. de hr̃. act. & l. 1. C. si cert. pet. Gl. huius timore, in vltima opi. dicit, Vel dic, quòd hr̃des arrogatoris tenentur: tñ ista rñsio laborat eodẽ morbo, quo prima, qa nullˀ fuit de restituẽdo rogatus, & sic ñ hẽt locũ ista restitutio, vl' ius fideicõmissi. Vñ Iac. de Are. dt ꝙ substituti dati à patre nãli capiãt oĩa bona, & restituãt quartã substituto ab arrogatore, iure fideicõmissi, & sic pupillˀ arrogatˀ ñ diceẽ decessisse duob. ꝯditis, testis. Pro hꝭ facit, ꝙ substituti à patre nãli, vñr hr̃des in vniuerso, sed substituti ab arrogatore in quarta, & sic in re certa, vñ loco legatarij, vel fideicõmissarij dẽnt haberi, vt C. de hær. insti. l. quoties. & l. j. §. si ex fundo. ȷ̃. de hær. insti. Præterea cũ substõ facta ab isto arrogatore, ñ valuerit directo, ne qs decedat duob. ꝯditis testamẽtis, ñ ē mirũ si trahiẽ ad fideicõmissariã, arg. l. ex facto. ȷ̃. ad Treb. & l. cũ qs decedens. §. Seiã. ȷ̃. de leg. 3. hæc fuit opin. Iac. de Are. aꝭs de Rauen. cuiˀ opinio. tꝫ hic Iac. Butr. Petr. aliter dicit. s. ꝙ substitutus ab arrogatore admittiẽ ad quartã, sed substitutˀ à p̃re nãli admitteẽ ad oĩa bona. Et istam op. ponit gl. hic, in fi. Ad ꝯriũ rñdet. Nõ ob. qd ñ ꝑt. decedere duob. ꝯditis testamẽtis: nã eo ipso ꝙ ponitur vnũ ĩconueniens, statĩ sequiẽ aliud, vt l. ratas. C. de resc. vẽ. Sed incõueniens est, ꝙ quis hẽat duos patres, vt l. vulgo. s̃. de statu homi. & tñ hic est ita, & sic seqẽ aliud incõueniens qd̃ possit decedere duob. ꝯditis testĩs. Et eodem mõ rñdet ad aliud, ꝙ à venientibus ab intestato accipiant, & eisdem bona restituãtur. Et hæc opin. satis placet: & valet ad qõ. [a] In ciuitate Perusij ē statutũ, ꝙ in testamẽto interueniant septẽ testes. In ciuitate Florentiæ, est aliud statutum qd interueniant decem testes, modo Perusij est ꝯditum testm̃, hr̃s petit bona sita in ciuitate Perusij, & in ciuitate Florentiæ. Mõ opponiẽ Florentiæ, ꝙ testm̃ non habet decẽ testes, an hẽbit bona q̃ sunt in ciuitate Florentiæ, & Perusij? Dico qd hæredes hẽbũt bona q̃ sunt in ciuitate Perusij solum, & venientes ab intestato habebũt ea q̃ sunt in ciuitate Florẽtiæ. Et de hoc melius ꝑ Cy. in l. 1. C. de sum. tri. & fide cath. Quærit quæ quarta sit hæc, de qua hic loquitur, an oĩum bonorũ, vel eorũ q̃ habiturus erat ab intestato? Et vr̃ ꝙ omnium bonorum, cũ lex ĩdistinctè loquatur, vt l. fi. si qd in frau. pat. Inst. e. §. cũ aũt. In ꝯriũ est veritas, ſm gl. qd̃ sit solũmõ quarta eorũ, q̃ erat habiturus ab intestato, sicut in nãlib. est, vt ȷ̃. de inof. test. l. Papinianus. §. qm̃ ãt quarta. maximè cum isti filij equiparenẽ, vt Insti. de acq. per arro. §. 1. Et ita tenet gl. in d. §. cũ aũt. & hoc tenet Gul. de cu. & Iac. Bu. Non obstant iura hic alle. qa dẽt distingui ꝑ illa iura. Quæro, qua [b] actione petatur ista quarta. [b] Dicit gl. ꝙ ageẽ ꝯdictione ex ꝯstitutione diui Pij, vt hic in gl. super verbo, quartã. qd no. Quæro arrogator reliquit quartã ĩ testõ, qua actõne petitur? Et vr̃, ꝙ actõne ex testõ nõ possit peti, cũ illa quarta sit debita, & debitor legãdo debitũ legatum, non affert aliqd̃ cõmodũ, vt. ȷ̃. de leg. 3. l. si ꝺportati fuo. §. fi. & Instit. d le. §. si debitori. Itẽ ꝙ ex ꝯstõne diui Pij competit qñ quarta non esseẽ relicta, vt hic: sed in qõ. nr̃a est relicta. Vide de hoc glo. in l. 1. §. si impuberi. de colla. bono. Quæro, nũquid sit augmẽtata hæc quarta per authen. de triente & semi. sicut in liberis naturalibus? Breuiter vr̃ ꝙ sic, sed ꝯrium tenet gl. in authen. de triente & semi. §. 1. & hoc tenet Iac. Butri. quicquid Petr. dicat, Nã si ñ corrigiẽ quare stare prohibeẽ? Circa hoc vide per Cyn. C. de adop. l. 1. vel 2. Induciẽ hæc lex in argu. ad q̃stionẽ, Actori fuit data dilatio, in qua nihil ꝓbauit: postea fuit datus terminus reo, actor vult probare: reus ad hoc, vt actor non probet, renunciauit dilationi sibi datæ, an possit? Et allegaẽ hæc lex, ꝙ nõ quia illud beneficiũ qd conceditur aduersario, ꝙ possit ꝓbare ĩtra terminũ datum, est ex ꝓuidentia legis, iõ nõ ꝑt pars renũciare altera parte inuita, Ad hoc l. si post mortẽ. §. fin. de bono. pos. ꝯ tab. & ibi no. per Dy. Induciẽ etiam in argu. ad qõ. condemnati habent quadrimestre tempus à lege, vt l. fin. C. de vsu. rei iudic. modo iudex facta condemnatione assignauit condemnato terminum quatuor mensium, an iste terminus dicatur iudicialis, vel legalis? Et effectus est, quia si dicitur esse legalis, & intra terminum non esset facta solutio, posset vsque ad lit. cõt. mora pur-
c gari, l. si cum dies. §. fi. [c] & l. Celsus. ȷ̃. de arb. Secus si est iudicialis. Sed ad qõ. dico, qd̃ est legalis per hanc l. Pro hoc optimè. l. 4. §. si quis condemnatus. ȷ̃. de re iud. vbi gl. tangit. Sed quid in arbitro statuente tempus legale: dr̃ per Dy. in l. 3. infra. de lega. 1. & ibi vide in pen. qõ. & vide etiam vltimã quæst. quæ facit ad hanc l.

ADDITIONES.

a ¶Ad qõ. Vide Bal. hic in 2. q. cum seq. & contra hanc determinationem facie qd̃ no. Bar. s̃. eo. l. non aliter. lecta cum. §. nec. n. & in l. 2. de offi. procon. vbi instrumentum factum in territorio vnius castri ſm formam statuti illius loci, valet in aľio territorio. Et ita quotidie seruari videamus, & hoc idem Bar. videtur velle in l. qui à latronibus. ȷ̃. de testam.

b ¶Quarta. Pro hoc facit ꝙ sicut supplemẽtũ legitimè petitur cõdictione ex l. omnimodo. C. de inof. test. & est ibi gl. parua no. ita in casu nr̃o. quod no.

c ¶§. fin. Illud quod datur à iure, puta teminus iudicialis licet etiam à iudice detur, tamen, legalis non iudicialis dicitur. Et vide effectum, & adde Bal. in l. eos. §. apostolos. C. de appel. & per Bal. hic in vlti. oppo.

LEX XXII.

1 *Actio directa non acquiritur per tabellionem.*
2 *Quarta, de qua hic, etiam non acquisita transmittitur ad hæredes arrogati.*
3 *Arrogator non substituit in ista quarta impuberi per fideicommissum, quia illã non habet ex prouisione testatoris. & num. 7. an ad suum incommodum.*
4 *Arrogatus impubes institutus ab arrogatore in legitimam, illam non capit beneficio testatoris, sed legis.*
Expressio eius quod tacitè inest per legem, facta à priuato nihil operatur.
5 *Substitutio pupillaris facta ab arrogatore arrogato, non trahitur ad omnia bona pupilli.*
6 *Pupillaris facta ab arrogatore in quartam, trahitur ad oĩa bona arrogatoris.*
8 *Quarta de qua hic, nõ ē totiˀ hæreditatis, sed eiˀ, qd̃ qs eẽt habiturˀ ab ĩtestato.*
Filius non potest defraudari quarta, per alienationem.
9 *Maritˀ, q ex forma statuti lucraẽ partẽ dotis, an illã trãsmittat sine agnitione.*
10 *Arrogatˀ aget ad quartã, et cõtra filios legitimos, & naturales arrogatoris.*
11 *Quælibet substitutio directa potest fieri in legitima.*
Vulgaris tacita non impedit existentiam sui hæredis.
12 *Impuberi arrogato quo iure bona restituantur, mortuo arrogatore, & hæredi impuberis arrogati quo iure succurratur.*
13 *Impubes arrogatus decedens, an possit habere hæredẽ ab intestato. & nu. 17.*
14 *Impubes arrogatus quo iure petat quartam, de qua hic.*
15 *Hæres impuberis arrogati, quo iure petat quartam, de qua hic.*
16 *Arrogatus decedens in pupillari ætate, potest habere hæredem ex testamento patris naturalis, non arrogatoris.*
18 *Filius arrogatus, an transmittat ius stipulationis.*
19 *Filius decedens ante patrem, non transmittit legitimam.*
20 *Impubes arrogatus decedẽs, an possit hr̃e hr̃dem ex testõ, vel ab intesta. simul.*
21 *Impubes arrogatus, an possit decedere cũ duabus tabulis pupillaribus, patris naturalis, & arrogatoris.*
22 *Si statuto Perusino cauetur, ꝙ testamentum fiat coram septem testibus, & Florentino ꝙ coram decem: si hæres ex testamento facto Perusij petat Perusij & Florentiæ, an habebit bona existentia in vtroque loco.*
23 *Reus dilatione sibi data ad ꝓbãdũ, nõ põt renũciare, quin actor nõ possit ꝓbare.*
24 *Iudex si assignat condemnato tempus quadrimestre ad soluendum, an talis dilatio dicitur legalis. quid in dilatione assignata ab arbitro.*
Impubes factus monachus, & decedẽs in pupillari ætate substitutus admittiẽ.
Impuberi possunt fieri codicilli.
25 *Impubes arrogatus, si solus instituatur, & grauetur de restituendo, nõ detrahit duas quartas.*
26 *Hæredi impuberis arrogati si relinquatur, de quo hærede intelligatur.*
27 *Testator duob. filiis impuberibˀ institutis, si dicat ꝙ si vterq; decesserit sine liberis, substituo pauperes Xp̃i, q̃ substõ dicaẽ, an compẽdiosa, an verò directa.*

a SI arrogator. [a] Hæc est bona lex, difficilis, & subtilis. Et ad euidentiam istius scias & teneas, ꝙ habuisti in l. nec ei. & l. seq. s̃. eo. Item scias ꝙ si pupillus, cui est facta substõ pupillaris, det se in arrogationem, pupillaris substõ euanescit, vt Inst. qui mod. test. infi. §. nõ tñ. Item scias, qd̃ satisdatio de qua fit mẽtio in l. nõ aliter. s̃. eo. fuit inuenta, qa cũ ꝑ arrogationẽ pupillaris substõ euanescit, vt s̃. eo. & arrogatus decedens in potestate adoptantis, nõ hẽt hr̃dẽ ab intestato, licet hodie sic, vt in authen. de hære. ab intest. §. j. & iõ fuit eis ꝯsultũ per dictã satisdationem, & dicta satisdatio hẽt locũ, cũ impubes decedit in pupillari ætate. l. hæc autẽ. s̃. e. Itẽ ꝓ euidẽtia huius l. vide l. q ex liberis. §. testõ. ȷ̃. de bo. pos. ſm tab. Et lex nr̃a diuiditur in quatuor partes. In j. parte ponitur vna qõ, & eius determinatio. In 2. ponit quãdã lĩtationẽ, & annectitur alia qõ, & eius rñsio. In 3. ponit dicta in filio trahi ad nepotẽ. Scd̃a ibi tur rõ. In 4. & vlt. ostẽdit dicta in filio trahi ad nepotẽ. Scd̃a ibi sed an in impubere. Tertia ibi, cæterũ. Quarta ibi, hæc omnia. vsque ad fin. Gl. hic, quæ est super verbo, restituere, sentit quod ꝑ tabellionem acquiratur directa: quod est contra l. primam. § exigere

ADDITIO.

a Parif. ¶Si arrogator. Quod ista non sit repetitio bar. attestatur Alc. in l. Centurio. de vulg. & pup. & latius Ias. hic.

exigere.ver. 1.ꝟ.de mag. ꝯue. Et no.tex. ꝙ non pōt vltra tp̄s pupillaris ætatis substituere, qa hoc hēt ex legis ꝓuidētia, & ꝙ verbū, restituere, trahitur ad directā. & ista p̄t dici quarta lt̄ia, & iō si deicōmissariam substōnē ñ facit. Lex ista bñ hoc intēdit. Arrogato ipubere, si primò decedat arrogās, deīde arrogat⁹ īpubes, hr̄des arrogatoris tenentur restituere bona q̄ ab arrogato in arrogatorē puenerūt, & postea quartā partē. Scd̄ò dt, ꝙ in hac quarta ñ substituit arrogator īpuberi directò, nisi vsq; ad pubertatē, & nō postea. h.d. ſm Iac. Butr. No. ꝙ p̄mortuo arrogato, bona p

2 arrogatorē q̄sita dēnt testitui. † No. ꝙ debeť ēt quarta ex ꝯstitutione diui Pij, & ꝙ ista quarta ēt nō acquisita, trāsmittiť ad hr̄des arrogati. No. ꝙ īpubes trāsmittit legitimam. No. ꝙ in ista quarta

3 † nō p̄t arrogator substituere īpuberi p fideicōmissum. No. qđ iō nō p̄t grauare eū ī ista quarta, qa ñ hēt ex ꝓuisione arrogatoris. No. ꝙ ī hac quarta p̄t fieri directa substō vsq; ad pubertatē, ñ post. No. ꝙ si arrogator relinqt vltra quartam, p̄t ei quēlibet substituere ī isto, qđ vltra reliqt. No. qđ iura loquētia ī filiis porrigū

4 tur ad nepotē. No. ꝙ si pr̄ † arrogator instituat īpuberē in lt̄ima, non dr̄ eā capere beneficio testatoris, sed legis, & sic no. qđ exp̄ssio eius qđ tacitè inest p legē, facta à priuato nihil operať. Et ex hoc colligiť, & colligere licebit, qđ nō præstat beneficiū, q debitū impendit. Sic ꝟ. de ritu nup. l. ꝓxi. & de hære. insti. l. si seruo. & de leg. 2. l. vnū ex familia. Contra nō dr̄ grauare, q exeqť. vt ex. đ appel. c. nouit. ¶ Opp. primò ad hanc l. dr̄ hic, qđ arrogator p̄t in sola quarta substituere, immò vr̄ qđ trahať ad bona pupilli. vt ꝟ.

5 de vul. & pup. l. sed si plures. §. ad substitutos. Sol. † Substō arrogatoris nō trahiť nisi ad solā quartā, vt hic: fcā verò filio nāli & lt̄io, ad eam porrogiť, vt in ꝯriō. Rō colligit in l. nec ei. §. 1. s̄. eo.

a ꝙ nō dēt aliis nocere. ¶ Opp. scd̄ò,[a] dr̄ hic † ꝙ ad solā quartā te-

6 net substitutio. Contra, imò in oībus bonis, q̄ ab arrogatore, vel eius principali ꝯtēplatione deueniunt, vt l. sed si plures. §. in arrogato. ꝟ. de vulg. & pub. Sol. ꝙ ista suppleť p illā. vel dic, ꝙ ista dicit idē, si certo mō punctuaret, & suppleret lr̄a, vñ non obst. gl. prīa

7 verior. ¶ Opp. tertiò, dr̄ hic, † ꝙ non capit hanc quartā iudicio testatoris. Contrà, nam, si testator eum instituit in quartā, istā ēt capit iudicio testatoris, vt in Auth. vt cum de appel. cog. §. aliud quoque capitulū. Dr̄. n. capere iudicio testatoris, qa titulo institutionis. Sol. Quātū ad suū ꝯmodū vr̄ capere iudicio testatoris, vt habeat ius accrescēdi, sed ñ quātum ad suū incōmodū, & on⁹ vt possit grauari, vt hic, qa debitor nō dēt imponere on⁹ rei debitæ inuito creditore, vl̄ quasi creditore, vt ꝟ. de act. emp. l. si tibi librum. ¶ Opp. quartò, hic dr̄ ꝙ ista quarta debeť sine onere. Cō-

8 trà. quia † quarta non debeť totius hereditatis, sed eius partis, q̄ quis eēt habiturus ab intestato, vt C. de inof. testa. l. cū quæritur. Sol. ibi in quarta debita iure naturæ, hic in quarta debita iure arrogationis. Et est rō diuersitatis, qa hæc quarta debetur in quandā recōpēsatione ꝯmodi, ꝙ interim arrogator pcepit ex bonis arrogati. Simile C. de sacrosan. eccle. auth. si qua mulier. Ista sol. non vr̄ vera, qa, ſm hoc eēt melior cōditio adoptiui, quàm veri filij, ꝯ mentem l. nec ei. §. præterea. s̄. e. Sol. Cōcedo, nā & in alio video, ꝙ efficacior est ista quam illa, q̄ debetur filiis veris. nā pp alienationē arrogatus non dēt defraudari hac quarta, sed verus

b filius sic, vt l. fi. si quid in fraudem patroni.[b] & l. non vsque adeo. ꝟ. si quis à paren. fuerit ma. & l. hæreditarium. ꝟ. de bonis auth. iudi. possiden. Cyn. in l. j. C. de inoffic. donatio. nō cōcedit ꝙ filius possit defraudari, vt extra. de testamen. cap. Raynaldus. Nam ius naturale dēt eē irreuocabile plus quàm ius accidentale. Facit qđ no. ꝟ. de fal. l. si quis legatum in §. fi. ver. debiti iure naturæ. & ideo ad instar alterius regulatur, ſm gl. & bñ. Quintò opp. ꝙ hęc litera contradicat sibiipsi. Primò dicit, ꝙ valet substitutio vsq; ad pubertatem. Secundò dicit fideicommissum non valere. Sol. directa substitutio valet vsque ad pubertatem, fideicommissaria verò nō: & est rō dr̄iæ, quia substō directa nō est onus, fideicommissaria sic. Rō rōnis, qa substō directa concenit pupillum, tanquam cām efficientem, sed fideicommissaria ꝯcernit eum tanq̄ grauatum & patientem. Dixi de hoc in l. ex trib. C. de inoffi. test. Vnde quæ subiacent substōni pupillari, prīt efficaciter alienari.

c [c] Secus in reb. subiacentib. substōni fideicommissariæ, qa substō pupillaris ñ afficit pupillum, nec obligat eū, fideicōmissaria sic.

d Sextò [d] opp. dr̄ hic, qđ quarta non agnita transmittiť. ꝯ C. de cadu. tol. l. vnica. §. in nouissimo. Sol. hic in suo, ibi in extraneo, vt l. apud hostes. C. de suis & leg. & ꝟ. de mili. test. l. ex militari. §. fi. cū

9 l. seq. Vel solue melius, hic non est successio. Et est arg. † qđ maritus, qui lucratur certā partem dotis, eam transmittat sine agnitione. Qđ est verū pp acq̄sitionē iure factā: qa titulo singulari acq̄riť, vel vl̄i fuit q̄sitū incōmutabiliter: sed neutro modo q̄situm, ñ recipit trāsmissionē: sicut alibi p₃. Op. septimò ex gl. substō pupillaris, & q̄libet directa facta in re certa, trahitur ad vniuersum vt l. cohēdi. §. cū filiæ. ꝟ. de vul. & pup. ergo non limitatur ad solā quartā, vt hic. Gl. fatetur oppositum. Sed tu dic, qđ hic est sp̄ale, vt nō porrigatur ad bona arrogati, qa est limitata p̄tās substituē-

10 tis à iure, vt ꝟ. de clarabo. ¶ Opp. octauò † & vr̄ qđ sit licitum arrogato, & ei⁹ hr̄dib. agere ēt ꝯ filios nāles & lt̄ios arrogatoris ad quartā. Sed ꝯ, ſm Pet. qa duæ rōnes vincūt vnā, ergo cū ciuilis, & nālis ꝯsistāt, nālis dēt pcedeř, & excludeř arrogatū, vt in Auth. đ ꝯsan. & vte. fra. §. j. Sol. đt Iac. đ Are. ꝙ duæ rōnes vincūt vnā, qñ vtraq; operať ad id đ q̄riť. Sed in successione ñ ꝯsiderať nisi ciuilis rō & lt̄ia, ſm eū, q̄ pariter adest nāli & arrogato. Pet. rep̄hēdit Iac. de Are. dicēs, ꝙ in debito iure nāæ vr̄ ponderāda nālitas. l. cū rō. ꝟ. de bo. dānato. Sed rep̄hēde hoc, qa filio nāli tm̄, ñ debeť aliq portio iure nāæ, ergo ñ ꝯsiderať aliq nālitas abstracta à ciuilitate. Facit ꝙ no. ī l. 1. ꝟ. de ꝯtab. Sed adhuc op. de filio emācipato. q succedit sola nāli cā ispecta. Sed sustinēdo dic sic, ꝙ ibi ꝯcurrit ciuilis rō & lt̄mitas, licet patria p̄tās sit sublata: vel qñ in eodē subiecto subsistūt, inspiciť sola ciuilitas, sed qñ ñ ē certū nālitas inspicitur, & sic nō ob. Iac. đ Aret. Sed Pet. soluit ꝯriū alr̄. qa đt, ꝙ ī filio arrogato ꝯcurrit ciuilis rō & nālis fictè, q̄ fictio idē ꝙ veritas operať, & sic tā in filio arrogato, q̄ in ceteris ꝯcurrunt duæ rōnes pares, ſm Pet. Sed iste præsupponit falsum, quia nulla lex fingit arrogatū eē nālē, vt ꝟ. de cōdi. & demō. l. fideicōmissum. & ꝟ. de lib. & posthu. l. filio quē pr̄. Et iō Iac. đt melius, sed ꝯ eū facit. l. hac parte. ꝟ. vñ cog. Sed ꝯriū procedit in successione materna. Vel dic ꝙ qñq; vna rō tm̄ operať, quantū duæ, vñ p̄tēdens ciuilē oblōnē ex s̄nīa, ñ est deterioris ꝯdōnis, q̄ prætendēs naturalē: & ciuilem ex mutuo, vt ꝟ. de re iudi. l. inter eos. Sed ꝯ eū est rō, ī auth. đ ꝯsan. & vte. fra. §. 1. nā ex duab. rōnib. augeť effectus: & duo vincula fortiora sunt q̄ vnū. Sed r̄ndeť ꝙ ibi loqť ī illis, qb. non debetur hr̄ditas, sed hic loquimur in illis qb. debeť lt̄ima, vt ī Auth. đ hr̄. & falci. §. i. & no. p Cy. fami. ercis. l. filiū. Sed opp. & vr̄, ꝙ alia substō fieri possit in quarta, q̄ pupillaris. s. vulgaris tacita, q̄ continetur in pupillari exp̄ssa, vt l. iam hoc iure. ꝟ. de vulg. & pup. Sed ista pupillaris substō, ꝯtinet on⁹ & grauamen: nā si nō haberet vulgarem substōnē, transmitteret hr̄ditas ēt nō agnita, sed nūc cū haberet, nō trāsmitteret, vt ꝟ. de lib. & posthu. l. si fili⁹ hr̄s. Sed ista opi. ñ placet, qa ꝯcludit, ꝙ pr̄ filio ñ possit substituer vulgariter in lt̄ia: nā imò p̄t, vt d. l. si filius hr̄s. sed fortè ñ īpedit trāsmissionē, nā istud eēt grauamē, & iō tollit inquantum esset grauamē. l. qm̄ in priorib. C. de inoffi. testa. & facit s̄. ad Tre.

† l. qđ ita. † Ad l. si filius hr̄s. dic, ꝙ ibi filius non erat institutus purē, sed sub ꝯdōnē potestatiua, & iō interim ñ trāsmittit. Simile. ꝟ. de leg. 2. l. fi. Et adde ꝙ no. C. de bo. q̄ libe. l. cū ñ solū. ī pr̄i. Cōclu-

11 dendo † fateor ꝯriū, qđ q̄libet directa substō, p̄t fieri in lt̄ima, qa nō est grauamē. Præterea esto ꝙ vulgaris exp̄ssa impediret transmissionē, secus ē in vulgari tacita, qa ñ facit cessare existentiā sui hr̄dis. ꝟ. de vul. & pupil. l. si filius q patri. Facit ꝙ no. C. de iure delib. l. qđā. ¶ Nonò opp. & vr̄ qđ fieri possit substō in legitima, ergo & in vniuerso, qa hēt ius accrescēdi lt̄ima portio, vt no. p Cy. in l. 1. & in l. cōmuniū. C. de natu. libe. Sol. gl. ꝯcedit ꝯriū. S₃ Doct. dn̄t, qđ reputanť diuersę hr̄ditates, & iō non est locus iuri accrescēdi, vt ꝟ. de mil. test. l. si certarū. & qđ no. C. de mil. test. l. 1. Pet. dicit, qđ rō ꝯsistit in patrib. ñ in patrimoniis, cū sit paganus. ¶ Decimo opp. qa si nō trahiť ad oīa: ergo ꝓ parte testatus, & ꝓ parte intestatus, qđ est impossibile, qa ius testati, & intestati est vl̄e, & indiuisibile, vt l. si ego. de iniust. rup. test. Sed tu dic, qđ nō vna sed plures fingūť ꝑsonæ, & iō vt vna ꝑsona decedat testat⁹, & vt alia intestatus, ſm Pet. ¶ Vndecimò op. dr̄ hic, qđ p̄t substituere in quarta, & tñ in ea nō dr̄ honoratus à patre, s₃ à lege, & sic est ꝯ. C. de fidei. l. ab eo. So. ibi grauando, hic ꝓuidēdo. Opp. ꝯ. in bonis aduētitiis ñ p̄t substitueř arrogator, ergo nec ī hac quarta, q̄ est ꝓpriū patrimoniū īpuberis. R̄ñ. ñ est ita ꝓpriū, qa ñ est q̄sitū filio in vita arrogatoris, sed quæritur per mortem eius, ad instar. lt̄imæ, & iō pr̄ hēt quoddā ius instar lt̄imæ, donec viuit, cùm possit de ea testari dummodo non aggrauet arrogatum. ¶ Duodecimò oppo. dr̄ hic, quòd si pater prouideat filio arrogato de eodem,

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Opp. secundò. Istud late examinat Ias. in l. si à substituto. in pno. de leg. 1. vbi dicit istam opin. esse cōem. & Pau. de Ca. in auth. res quæ. C. cōm. de leg. Ale. in l. Marcellus. §. res quæ. ꝟ. ad Trebel. Are. in l. 2. de uulg. in prin.

b Paris. In fraudem patro. Ista. l. habet locum siue alienatio fuerit facta titulo lucratiuo, siue oneroso: vide Alex. in cons. 55.

Poma. Ista l. fi. alleg. hic per Bar. habet etiam locum siue alienatio fuerit facta titulo lucratiuo siue oneroso. vide Alex. consi. 55. Anto. Alexan.

c Efficaciter alienari. Et idē t₃ hic in gl. & istud in plene examinat Ias. in l. si à substituto. in prin. not. primo. ꝟ. de lega. 1. vbi dicit istam correctionē esse opiniõ: Pau. de Cast. in auth. res q. C. commu. de lega. Et hoc est text. & ibi no. Fely. & Bal. in l. Marcellus. §. res quæ. ad fi. ꝟ. ad Treb. Are. in l. 2. in prī. ꝟ. de vug. & pupil. Et ꝓ ista opi. facit rō, quia substitutio pupillaris dicitur merus fauor & ꝓuisio pupilli instituti. Insti. de pupil. substi. ī prin. nā si per pupillarē substitutionē ꝓhibereť alienare istud verteretur ī odiū eius, cōtra l. ꝙ fauore. C. de legi. nisi dicas ꝙ istud odiū est annexum fauori, versi. 6. opponitur. in versiculo, & est argumeato. Vide Ang. consi. 353. dubio.

d Poma. ¶ Sextò. Vide Ale. consi. 150. volu. 2.

† Clau. ¶ Quidam ita. Vel potest responderi prout in simili respondet Bar. quando datus est cohæres extraneus. in l. licet. C. de iure delibe.

eodem, quo prouidet lex, ista prouisio dr̃ legalis, non paterna, Contrà, quia expressio eorum, quæ tacitè insunt, multum operatur. Vnde dato q̃d tacitè insit, tñ dẽt aliquid operari, vt ĩ. ad l. Fal. l. Titia, nam tacitè inest ex legali prouisione, & prouidentia q̃d detrahitur Falcidia: tñ si testator hoc expressè permittit, multum operatur, vt ibi patet. Petr. dicit, ꝙ in fauorẽ pt aliquid operari, vt ibi no. in odium nõ, vt hic. Vel dic, ꝙ vbi rõne expressionis noĩatur, actio legis tũc operatur, ꝙ expressionẽ augetur, effectus, secus si per æquipollentiã. vt hic. ¶ Præterea hic erat ex necessitate præcedentis causæ, ibi non. de hoc latius ĩ. dicam.

Nunc venio ad quæstiones. Et sciendũ est, ꝙ iste tex. tractat ď restõne bonorũ arrogati, & de quarta, nec dicit cui, nec dicit quo iure. Et primò capiam⁹ casum lr̃e, qñ pr̃ arrogator decedit, q̃ro quo iure restituunť bona ĩpuberi arrogato? Scd̃ò q̃ro quo iure restituũť hr̃di impuberis. Tertiò q̃ro, quo iure ĩpubes
12 petat quartã. Quartò q̃ro, quo iure hr̃s eius petat. † Venio ad p̃mum, ꝙ qñ impubes arrogat, interponiť stip̃lo q̃dã sup restõne, cuius forma vr̃ ista. Ego talis arrogator promitto tali publicæ p̃sonę recipienti, & stipulanti ꝓ omnib. ꝯsanguineis, ad quos bona impuberis ptinẽt, si arrogat⁹ ñ vixerit, me post mortẽ ĩpuberis restituturũ. Ista forma vr̃ ꝓbati insti. e. §. cũ ãt. & s̃. e. l. ñ al'r. Cũ ergo forma stip̃lonis sit põderãda, & in ista stipulatione ñ possit agere vigore stipulationis, nec ergo sibi hẽbit obligatos fideiussores validantes stip̃lonẽ nec pignora. & si dicať, plus ꝯcediť hr̃di eius, q̃ ei. Rñ. nõ est ita, nã qñ arrogatio soluiť morte arrogatoris, tũc incipit ius ad impuberẽ spectare. & sic ius incipit ab impubere, & quale ꝯpetit, tale trãsmittat, & si ius stip̃lonis, nõ hẽt, ergo nec trãsmittit. Sed qñ soluiť morte arrogati, tũc ei⁹ hr̃dib. est opus remedio stip̃lonis, q̃ nõ incipit ab impubere, quo ad cõmissionẽ. Quo ergo iure qñ superest impubes, ageť? Rñ. ꝙ in eũ tũc reuerteť dñiũ recta via. Vñ existẽtia sui hr̃dis, al's etiam bona ipso iure recuperat, vt ĩ. de secun. tab. l. qui ex liberis. §. testõ. ñ tñ recuperat possessionẽ, nisi res tradať. l. dotis. C. so. ma. Sed hodie vr̃ q̃d ẽt possessionẽ recuperet, nã cũ duret proprietarius, ciuiliter possidet & mortuo pr̃e q ñ possidet, nisi solũ vsufr. vt inst. de acq. p arro. ipso iure ignorãs incipit nãl'r possidere, vt. ĩ. de acq. po. l. clã possidere. §. fi. & l. seq. sinãt sunt res q̃ rõne vsusf. ĩdueũt dñiũ vt pecunia q̃ in qualitate vsusf. ñ distinguiť à dñio, & aliæ res in quib. vsuf. abdicat dñiũ, vt q̃ vsu ꝯsumunť, tũc nõ possidet filius vllo mõ, & iõ opus est retraditione. & facit C. de secũ. nup. l. hac edictali. §. mobiliũ. Sed tu dic, ꝙ in forma stip̃lonis dẽt fieri mẽtio ď p̃sona pupilli: q̃a ꝓmittitur pupillo si superuiuat, & vbi non superuiueret, arrogator tenetur illis, ad quos statu nõ mutato bona peruenissent. q̃a oĩb. quorũ interest. stip̃lo ista dẽt interponi. s̃. e. l. his verbis. & l. nec ei. §. eorũ. al's, iis. Cõcludo g̃, ꝙ ipse impubes põt agere ex stip̃lone, interposita actione datiua. & si non fuit stip̃lo interposita, hr̃ ꝓ interposita, & datur vtilis actio ipsi ĩpuberi, vt d. l. his verbis. Op. ꝙ de ꝯ actio datiua, q̃a ex fictione legis datur actio directa. C. de rei vxo. act. l. vni. in prin. & ideo dic, ꝙ ibi non dicitur, ꝙ stip̃lo fingatur. Dic ergo ꝙ est datiua ex suppletione legis, & non ex fictione stipulationis, & hoc de 1. q.

13 De secunda, † Qual'r succurrať hr̃di impuberis: primò occurrit videre, si põt hr̃e hr̃dẽ ab intestato. Certũ est ꝙ sic q̃a decedit sui iuris, sed ex testõ nõ vr̃, nam ex testõ arrogatoris nõ nisi in quarta, vt hic, nõ in bonis arrogati, vt ex testõ patris nãlis, quia rupta vr̃ substõ prius fcã in testõ patris veri, l. nec ei. §. eorum. s̃. eo. Glo. sol. hoc ꝙ de iure ciuili bene voceť substitutus, sed de iure p̃torio ꝑ bon. poss. succurriť, & est casus, in quo bon. poss. est necessaria: vt C. vñ leg. l. certum. Sed ꝯ istud vr̃, q̃a ex quo est rupta ꝑ capi. diminutionem non recõualescit ꝑ seipsum: sed dẽt ꝯfirmari nouo iudicio, vt. l. q ex liberis. §. testõ. ĩ. de secun. tab. In ꝯ̃riũ soluũt Doct. ꝙ noua voluntas reqriť in eo, qui pt velle. Secus si nõ hẽt velle, vt impubes, vt hic s̃m Pe. Sed hac rõne idẽ in furioso, q̃d ñ vr̃ verũ: quia est intestabilis facto suo, q se in arrogationem dedit, & iõ postea moriente arrogatore ñ ꝯualescit testm̃, q̃d fecerat: secus in eo, q fit intestabilis sine facto suo, vt no. in l. 1. §. exigit. ĩ. de bo. pos. s̃m tab. Et theorica ibi data est necessaria ad intel'm h⁹ q̃õ. & iõ dico, ꝙ spãle ẽ in substitutione pupillari, q̃a non absorbet in totũ patriam p̃tãtem dummõ tpe, quo substõ ꝯfirmatur, sit habilis. sic ĩ. ď vul. & pup. l. 2. §. sed si extraneũ. Nec ob. §. eorũ. vbi vr̃ ꝙ extinguať sustõ, q̃a verũ est de iure ciuili. sed postea ꝯualescit de iure p̃torio. Sic ĩ. de iniust. test. l. posthum⁹. & alibi testm̃, ꝙ nõ valuit, casu ꝯfirmať. vt ĩ. de hær. insti. l. q soluẽdo. ibi tñ nõ erat defectus in substãtialib. nec in persona, q̃a hõ nõ prohibeatur testari, sed alienare in p̃iudiciũ creditorũ. Dic, ꝙ qñ pubes dat se in arrogationẽ, vr̃ tacitè suũ testm̃ reuocare ipso fcõ, & iõ arrogatiõe finita reqriť noua volũtas. Sec⁹ est in ĩpubere arrogato, q̃a ñ pẽdet ex sua volũtate sed pr̃is, & iõ cessante capitis dimi. ipso iure recõualescit substõ. ergo qñ p̃cedit arrogatio, pt impubes hr̃e hr̃dẽ ex substõne primi pr̃is, q̃ p̃tor tueť, & ẽ necessaria bon. pos. Et ita dt gl. quo ergo iure ageť? Vr̃ ꝙ iur̃ p̃torio, cũ sit bo. pos. Sed tu dic, q̃d ad vniuersitatem admittitur ď iur̃ p̃torio, ꝫ ad istã actionẽ intẽtãdã admittiť de iure ciuili cã remota inspecta, q̃a oriť ex stip̃lone vera, vel p̃sumpta, vt no. ĩ. de bo. pos. her. pe. l. 2. & inst. de act. §. sed iste. per gl. & Dy. Qualis. n. est actio testõris, talis est actio successoris. ar. ĩ. de ac. hær. l. 1. §. 1. dicetur q̃d sit necessaria bo. poss. & est validũ alterare ius substituti à patre naturali. & hoc de 2. quæstio.

14 De tertia, † Quo iur̃ impubes petat quartã, nã sup quartã ñ ĩterponiť cautio, Rñ. ꝑ ꝯdictionẽ ex l. si arrogator. & hoc si arrogato ñ religt eã arrogator, sed si eã ei religt, ꝑ actionẽ ex testõ, vt l. j. §. si impuberi. de colla. bo. Nã tenet testm̃, vbi ltĩa relinquiť filio: ñ ẽ. n. ver. creditor filius in ltĩma, sed quasi creditor, vt no. in l. 3. C. de iur. & fac. ign. Et sic non ob. ĩ. de leg. 1. l. si creditori & sic al's ꝑ se arrogator nõ teneť ad quartam, sed ad relinquendum partẽ, & sic ad factũ, Si ergo reliquit, valet quia facit q̃d dẽt: Sed hoc non vr̃ bene dictum, quia si arrogator eẽt intestabilis, ergo arrogato nõ deberet vera quarta. ¶ Itẽ factũ non, q̃a impossibile. vt ĩ. ad l. Rho. l. si vehenda. in prin. ¶ Itẽ p̃uenit arrogato assignando ei quartã inter viuos. ĩ. ad leg. Fal. l. cũ quo de peculio. §. fi. & est debitor in quarta, non in facto, nec succedit, vt dñt, noua oblõ ad ĩteresse ꝯ ñ reliquẽtẽ, sed ad quartã formari dẽt petitio, ñ ad quãtitatẽ, vt ĩ. ď leg. j. l. ñ ampli⁹. §. fin.

15 De quarta, † Quo iure petat hr̃s impuberis? Dico ꝙ eodem iure sicut defunctus q trãsmittit, vt hic, & d. §. si impuberi. Nam ista legitimatio, transmittiť ad quẽlibet successorem sine aliqua acceptatione, quia ẽ in oblõne, q̃d no. & hoc qñ arrogatio soluiť morte arrogatoris, sed q̃a qñq; soluitur pp obitũ ĩpuberis. ¶ Quæro in hoc themate de infrascriptis q̃õ. & p̃riò si moriť ĩpubes ĩn pupillari ętate, vtrũ possit hr̃e hr̃dẽ ex testõ? ¶ Scd̃ò, vtrũ possit hr̃e hr̃dem ab intestato, & vtrũ trans
16 miserit ius stipulationis, & vtrum transmiserit quartam. ¶ † In primò non est dubium, ꝙ ex testamento arrogatoris non potest hr̃e hr̃dem, q̃a est capite minutus: & hæreditas, velut pr̃is, alij q̃ri posset, vt. ĩ. de capti. l. ꝙ si filius. ĩ. de vulg. & pup. substi. l. lex Cornelia. & l. pe. ĩ. de ventre insp̃i. Sed dubium est, an ex testamento patris nãlis? Et vr̃ ꝙ nõ q̃a decedit filiusfa. qui ñ põt testari verè, nec interpretatiuè, vt l. 2. §. 1. de vulg. & pup. ¶ Itẽ q̃a ñ hẽt bona, vt in auth. ingressi. C. de sac. san. eccl. ¶ Itẽ q̃a rupta substõne nõ conualuit, vt s̃. eo. l. nec ei. §. eorũ. & hoc tꝫ gl. Inst. eo. §. cũ aũt. & facit cum dt, ꝙ caueť ď restituendo eis, q successuri essent, si adoptio fcã ñ eẽt. ¶ No. ꝙ dt, tũc eẽnt successuri. q. d. ñ nũc, al's ñ ꝯciperẽt verba illo mõ, sed ꝑmitteret simp̃l'r illis successio. Nec põt dici ꝙ ꝯualescat iure p̃torio, q̃a filiusf. ñ hẽt hr̃dẽ testamentariũ ¶ Præterea, pater arrogator est p̃teritus, ergo testm̃ filij est nullũ In ꝯ̃riũ sentit ista gl. q̃ dt, ꝙ lex. fingit testm̃ nõ rũpi, q̃a ñ vult ius eorũ deterius fieri ꝑ arrogationẽ. Sed certũ ẽ, ꝙ fictio pt ꝯfirmare testm̃, vt ĩ. de vul. & pup. l. lex Cor. Præterea libertates directæ ꝯpetũt: ergo ex testõ. ¶ Item legata dẽnť iure legatorũ, ꝑ rei vendicationẽ, & hypothecaria, ergo valet testm̃. ¶ Item impubes ñ pt testari, ergo nec rũpe testm̃, ꝑ arg. à põtẽtia p̃otiori ꝯ̃riorũ. Ad ꝯ̃ria rñdẽdũ, ꝙ est hic spãle, ꝙ filiusf. hẽat hr̃dẽ. Et ꝑ hoc vr̃. ĩ. de vulg. & pup. l. cã cognita. Sol. de rigore iuris testm̃ ẽ irritũ, sed de eqtate tꝫ, & ꝯpetit substituto bon. poss. vñ ltĩmi ex ordinaria, vt ff. ď legi. & senatuscõ. l. j. si p̃le, Inst. de eo cui libe. cã bo. addi. in fin. Et
17 hoc dictũ sit de 1. q̃õ. ¶ De scd̃a † vtrũ possit hr̃e hr̃dẽ ab intestato. Dic ꝙ sic olĩ ꝑ bon. poss. vt dixi, iure ciuili refragante, hodie ꝯ de iure ciuili fili⁹ pt hr̃e hr̃dẽ ab ĩtestato, vt in auth. vt liceat mr̃i, & auię. & hoc verũ si decedat ĩpubes. & hoc de 2. q̃õ. ¶ De tertia
18 † vtrũ fili⁹ transmittat ius stip̃lonis, aut decedit pubes, & ñ trãsmittit, q̃a finiť stip̃lo pubertate. vt s̃. eo. l. hęc ãt. & inst. e. §. cũ aũt. Aut decedit impubes, & tũc pẽdet ex p̃missis. Nã si ñ hẽt successorẽ, tũc ñ transmittit, sed aget substitut⁹ ex sua p̃sona sine instõne hr̃dis, nec ageret, nec ꝯueniret à creditorib. bonorũ, vt hr̃s, si nõ hr̃et, q̃d est verius. nam venit in trãsmissionem, & hr̃ ꝓ hr̃de quo ad onera, & emolumenta q̃ vniuersitatem sequuntur. facit q̃d no. ĩ. de pecul. l. peculiũ. in prin. C. ad l. Iuliã de vi. l. tutoris. De
19 4. q̃one dico, † ꝙ nunq̃ filius transmittit ltĩmã, si decedit prius q̃ pr̃, quia ñ debetur ei nisi mortuo patre. Facit C. de sac. san. ecc. auth. si q̃ mulier. & ꝑ Dy. in l. fin. de lib. ag. & l. j. §. si impuberi. ĩ. de
20 coll. bo. Non. n. transmittiť oblõ, cuius ꝯdõ deficit. Iac. ¶ † Vlterius dictũ est ꝙ altero iure. i. ex testõ vel ab intestato, pt impubes hr̃dem hr̃e. Sed an vtroq; iure simul? verbi gr̃a, decedit impubes mortuo arrogatore, cui impuberi pr̃ nãlis nõ dederat substitutum, sed arrogator, sic. dicit gl. q̃d iste in totũ testatus decedit, q̃a substõ trahiť ad vniuersum, q̃d ẽ nota. ꝙ substõ directa fcã in ltĩma trahať ad oĩa. Ita tꝫ hic gl. Facit, q̃a ne decedat ꝓ parte testat⁹ cã ẽ ĩdiuisibilis, & ista duo ꝯ̃ria in codẽ subiecto. i. ĩ eadẽ p̃sona, ñ cadũt, vt ĩ. de reg. iu. l. ius nr̃m. & ar. ĩ. de test. l. si is q. ¶ Itẽ facit ꝑ gl. C. de secũ. nup. l. j. ad Treb. l. cogi. §. hi q solidum. licet q venirent al's ab intestato, nunc non venirent ab ĩtestato: tñ agerent ꝯ substitutum, cũ ñ sit hr̃s ꝓmissionis nisi ď iur̃ ltĩmæ q̃a ñ sequũt debita ltĩmã, vt l. Papi. §. quarta. ĩ. de inoffi. test. Et q̃a actio perso-

nalis

nalis ñ sequit̃ fundũ.l.j.§.si hr̃s.ꝭ.ad Treb.Si verò tu dicis, nõ ꝯue niri substitutũ,sed hr̃dem arrogatoris, tũc substitutus ibit cãtando, qa hẽbit bona & restituet: hr̃s verò nil deplorabit.Istæ sunt
21 truffe,iõ diceť in seq.q.¶†Quæro,nunquid iste impubes possit decedere cũ duab.tabulis pupillarib.s.primi testõris,& secũdi?Et vr̃ ꝙ nõ p̃t qs decedere cũ duob.testis valentib.iure directo,vt ꝭ. ad Treb.l.si qs priore.& iõ substitut⁹ ab arrogatoř,tanq̃ substitutus in vltimo testõ totũ capiet,sed restituet,vt s̃.ꝑxi.qõ.vel tenebunť hr̃des vr̃es arrogatoris.Gl.nescit se firmare, qa loquit̃ malè,in eo ꝙ d̃t substõnẽ pr̃is nãlis cessare, & ẽt in eo ꝙ d̃t s̃.in cã testati.Et iõ dicit Iac.de Are.al's de Rau.qñ ꝯcurrũt substituti,ꝑfertur substitut⁹ vl'r,substituto ĩ quarta, cũ sufficiat substõnẽ ĩ q̃rta obliquari,& trahi ad restitutionẽ.C.de hr̃e.instit.l. quoties. Sed illa loq̃t qñ in eadẽ volũtate est substitutus in re certa,& vl'ĩ hoc iure ſm Guliel.Sed op.qa qñ ẽt in eodẽ testõ est substõ in re certa, & vl'ĩ q̃libet valet suo iure: ergo multo fortius in diuersis testamẽtis.Nec debemus dicere obliquari,qa substõ in re certa vl' q̃titate,in suis finib. nunq̃ est directa qđ sic ꝓbo.Directa substõ est qñ substitut⁹ nõ capit ab alio, sed ipse manu sua media capit, ergo substitutus in ltima,ñ est substitutus pupillariter,sed q̃dã legatarius,vt no.ꝭ.de hr̃e.inst.l.his verbis.gl.nr̃a puertit ordinem: Nam facit successorem in ltima vl'em, & successorẽ vl'em directũ obliquari.& sic est ꝯ veritatẽ ſm Iac.de Rauẽ.Sed ista opi.est ꝯ.q.nã si qõ d̃t,ꝙ de re certa impuberi in ltima ñ p̃t p fideicõmissum substitui, &c.Sed si obliquareť, cẽt fideicommissaria, ergo impossibile est obliquari. ¶Itẽ substõ est directa, & sic restitueť neminẽ rogauit.Sed r̃ñdeo,qa ex quo vigore substõnis pupillaris,nõ p̃t aliquid aliud ꝯsequi q̃ quartã, op3 ꝙ ipsam petat ab obligato sed certe non teneť ad hoc hr̃des.s.impuberis,sed patris Et iõ d̃t Pet.vtrãq; substõnẽ valere,iure directo, ĩ eo ĩ quo fcã ẽ & eũdem ꝑp diuersitatẽ patrũ posse hr̃e plura testamenta. ¶Itẽ in eodẽ p̃t esse cã testati,& intestati,sicu p repudiationẽ, qđ credo verũ.Nõ obst.ꝙ non p̃t decedere cũ duob.testamentis factis Nã r̃ñdeo,ꝙ posito vno incõuenienti sequit̃ aliud. C. de rescin. vẽdi.l.ratas.Sed incõueniens est,qđ qs hẽat duos patres.l.vulgo s̃.de statu homi.& tñ hic secus,ergo sequit̃ aliud inconueniens, qđ qs possit decedere cũ duob.testamentis,& eo.mõ qđ p̃t testa
22 tus,& intestatus,&c.Et hæc valent ad q. † in ciuitate Perusĳ ẽ statutũ, qđ in testõ interueniant sepťẽ testes.In ciuitate Florentiæ statutũ est qđ interueniant decẽ. Mõ testm̃ est ꝯditũ Perusĳ hr̃s petit in ciuitate Perusĳ,& in ciuitate Florentiæ, obiicit sibi ꝙ testm̃ ñ valet, qa non hẽt decẽ testes.Dico qđ hr̃s habebit illa bona q̃ sunt Perusĳ,& veniẽtes ab intestato quæ sunt Florẽtiæ.Dic de hoc per Cynum melius, & latius in l.j. C. de sum.trini.&c.& ẽt per me in repetitione mea d.l.1.qa ad vnã pluralitatẽ sequit̃ aliquid,ꝑp qđ in perplexis fallunt illæ regulæ, vt ꝭ.de hr̃d.instit.l. si pr̃.& no.ꝭ.de ver.obl.l.ita stipulatus. & qa in diuersis hr̃ditatibus separatis ñ hẽt locũ ius accrescendi,sed in ꝯiunctis hr̃ditatibus sic,vt dixi in l.fi.ꝭ.de acq̃ren.hr̃d.impossibile est, qđ vna hr̃ditas accrescat alteri.l.si sub ꝯditione.quib.mod.vsuf.amitta. qa testator in alium ñ p̃t facere accrescere. vide Cy.in l.j.C.de ado-
23 ptio.Ista lex inducitur † in argm̃ ad qõnẽ.reo fuit data dilatio, vult actor ꝓbare,reus ad hoc vt actor non ꝓbet,renunciauit dilationi sibi datæ,an possit?Et allegat̃ hæc lex qđ nõ,qa id beneficium,qđ ꝯceditur aduersario, vt possit ꝓbare intra terminũ datum,est ex ꝓuidentia legis, & iõ ei non p̃t p partẽ renũciari. Ad hoc allegat̃ l.si post mortẽ. §.fi.ꝭ.de bono. poss. ꝯ tabulas. & per
24 Dy.ibi.Ex nota argm̃ ad qõnem de tp̃e† quadrimestri,vt intelligat̃ legale nõ iudiciale.Sed dices ꝯ, quia est dilatio iudicis.Sed dic qđ est legale, vt de quarta arrogatoris: & iõ arrogator non est aliquis agens,sed merus executor.Sed certè iudex videt̃ legis exequutor,vt ꝭ.de re iudicata.l.4.§.si quis.in fi.forte secus ĩ arbitro,quia arbiter non est minister legis, sed priuatus, qui etiam hẽt liberum arbitriũ,& non p̃t ab eius facto appellari.Et faciunt prædicta ad quæstionẽ de impubere filio monacho facto: Nam si decedat in pupillari ætate venit substitutus pupillariter,aliàs ñ & nota impuberi posse fieri codicillos sicut testm̃.vt ꝭ.de legatis primò.l. si Titio.§.fi.& ibi gl.fin. per illum tex. iuncta. l. quod fi-
a decommissum.[a] eo.tit. Vñ post pupillarem substitutionem p̃nt addi codicilli pupillares. & hoc non hẽs alibi. Extra no. qđ ista lr̃a facit d̃iam inter substõnem directã,& fideicõmissariam,sed q̃ dicat̃ fideicõmissaria?R̃ñ.Qñ testator fidẽ alterius interponit, sed qñ nõ interponit inter se,& substitutum aliquẽ, tũc est directa,vt no.C.de fideic.l.cã q̃.& iõ qñ dubitat̃,an voluerit fideicõmissarium,vl' hr̃dẽ facere,in directã substõnem interpretabitur, quia media manet inter substitutos directa:vt ꝭ.de acqui.hr̃.l.ex parte. Sed q̃uo cognoscitur in hoc voluntas testatoris? R̃ñ.per formã verborum,& q̃nq; ĩ verbo dispositiuo ꝯsistit ius, q̃nq; in ꝯdõne,qa ꝯdõ q̃nq; ĩportat directã substõnẽ,q̃nq; obliquã. Mã est in l.ꝑcib.C.de ĩpuberum, & aliis substõnib. ¶ Quæro ex glo.
25 †Quid si ĩpubes arrogatus instituat̃ solus,& d̃ restituẽdo roget̃, an detrahat duas q̃rtas.Et vr̃ ꝙ sic : qa ad duo iura p̃tẽdit. In ꝯtriũ facit de inof.test.l.Pap.§.si qs impuberi.Et hoc est verius,qa ꝯpẽsatio fit.C.vñ vir & vxor.auth. præterea. & ꝭ.sol.matr.l.si cũ dotem.§.si pr̃.Sed ĩ alio ltĩmo,& nãli distinguit̃, vtrum sit arrogat⁹ purè vl' sub ꝯdõne,ex.de test.c.Ray.& l.Pap.§.meminisse.ꝭ.đ ĩof.
26 test.& ibi dicam.¶†Ex quæro, ex quo arrogatus p̃t decedeř cũ duobus testamentis, quid si relinquatur hr̃di eius, de quo hr̃de istorũ intelligit̃?R̃ñdeo,interdũ fit mẽtio hr̃dis,respectu suo,rõne ꝯiũctionis,vt ꝭ.ad Tre.l.ex facto.§.fi.interdũ respectu successionis,tũc ĩtelligit̃ de hr̃de vl'ĩ,qa est iste hr̃s ꝓpriè.l.q̃dã.§.i.ꝭ.de edẽ.¶In gl.hæc lex,&c.Ista gl.diuidit̃ ĩ tres partes. Priò loq̃t, qñ arrogator ꝓbiit.Scđo qñ ꝓbiit arrogatus. Tertiò redit ad primum thema.Scđa ibi,sed quid.Tertia ibi,sed pone.Et tertia subdiuidit̃ in duas partes.Prima loq̃t qñ est qõ inter venientes ab ĩtestato,& substitutum.In 1.qõ. gl.firmat ꝙ cã testati trahat ad secãm intestati.In 2.qõ.gl.ponit duas opi.Vna est, ꝙ substitutus ab arrogatore directa via,succedat in oĩb.bonis,& teneat̃ aliis substitutis ex stip'one.Scđa,ꝙ vterq; succedat ꝓut substitutus est,& q possidet teneat̃ ñ possidenti;vtili petitione hr̃ditatis,q̃ est in rẽ actio,& sequit̃ possessorẽ,& tũc sequit̃ ꝙ quis cum duplici testõ decedat,qđ alibi ñ reperitur, in Pagano, ſm gl.¶ In ead.gl.ibi, p bonorũ possessoriã,qa id qđ est nullũ,ñ reconualescit,nisi de iure prætorio.l.posthumus.ꝭ. de iniusto rup. testa. Sed hic fit deterior ꝯdõ primi substituti per arrogationẽ quare nõ p̃t succedere de iure ciuili.Vel dic ꝙ hõ hoc casu dispẽsat, nisi possit succedere de æq̃tate iuris ciuilis,ẽ spãle,vt ꝭ.de vul.& pupil.l.cã cognita. Pro hoc,qa legata,& libertates vr̃ posse peti per vtilẽ actionem d.l.his verbis. ſm Doct.Iste ver. sed an ĩpuberi.ĩducit̃ in argm̃ ad
27 qõnem talẽ,q̃ fuit disputata hic. † Testator facit testm̃, & filios suos pupillos hr̃des ĩstituit,& post mortẽ eorũ substituit pauperes,si vterque eorũ morietur sine liberis in hac forma, & si ambo filĳ mei sine liberis decesserint.substituo paupes Christi. Mõ q̃ritur nunquid ista substõ sit directa ꝯpendiosa, intra tp̃a pubertatis:& postea sit fideicõmissaria,& maximè mr̃e in medio existẽte?Et vr̃, ꝙ dicta substõ,sit in omni tp̃e fideicõmissaria. Primò,qa eadem res ñ d̃et diuerso iure cẽseri,vt l.eũ q.ꝭ.de vsuca.Secũdò, qa vna ẽ rõ,q̃ importat vnũ intell'm testatoris,arg.l.vnicæ.§. his ita.ver.hoc ita tam variè.C.de cadu.tollen. Ergo repugnant sibi diuersi modi intelligẽdi.Tertiò, qa ibi vna determinatio sequit̃ multa determinabilia, respectu personarũ, pariter ergo & eod. modo,ea determinare d̃et. l. iã hoc iure.ꝭ.de vulg.& pupil.& C. eo.l.quis.si est ita circa ꝑsonas,idẽ d̃et esse circa tp̃a:qa sic arguit hõ de ꝑsonis ad tp̃s in ista mã,vt ꝭ.de vulg.& pup.l.q plures liberos.in prin.sed hoc verbũ,substitutus, habet se p modũ d̃terminationis,ergo si ẽ relatũ diffinitiuè ad multa tp̃a,determinat tp̃a eo.mõ,sed eo.mõ ñ p̃t determinare,nisi in fideicommisso,ergo &c.Et p̃ro hoc vr̃ no.ĩ l.nr̃a: qa si testator ĩpuberi arrogato substituit,q̃ñcũq; decedat, d̃r qđ ñ p̃t admitti nisi p fideicõmissum: ergo est fideicõmissaria.Pro hoc vr̃ alibi tex.C.de inst.& subst.l. ꝯnal'r.in prin.vbi d̃t,si testator filiũ substituit sub duplici ꝯdõne dicendo,si decesserit sine liberis & vxorẽ ñ habuerit,talẽ substituo,vtraq; ꝯdõ d̃et ſm verba testamẽti ĩtelligi:Ergo ẽ fideicommissaria.Hoc t3 Azo ĩ summa,C.đ ĩpub.& aliis substi.Hoc tenet Azo in legib.ꝑallegatis. Idẽ ibi tenebat Cy.in lectura anteq̃ faceret additiones.Idẽ Dy.in mã substitutionis, & Guli.de Cu.& ꝑdicta ꝯcluduntur,ẽt si mr̃ ñ esset in medio, s3 ꝙ mr̃e existẽte ĩ medio,ꝑdicta procedãt sine dubio ꝓbatur:primò rõne fauoris,quę matri adhibet̃, ĩ successione filĳ homo ꝑsumit successionẽ mr̃e existẽte in medio esse fideicommissariam.Vñ in vulgari exp̃ssa,ñ ꝯtineť tacita pupillaris, qñ mr̃ est in medio, & iõ ñ excludit matrem:qa non vr̃ ita excludere tacita substõ mr̃em,sicut expressa, no.in l.ꝑcibus.C.de impube.& aliis substitu.& in l.fi.C.de inst.& substit.& in l.ĩ testõ.C.de militari test. & Inst.de pupil.substit.§.q̃ ratione, in gl.¶ Scđò probatur, qa si hæc substitutio traheretur ad pupillarem,esset per interpretationẽ:qa verba non sonant in pupillarẽ:cũ ñ sint ita ꝯcepta sicut ꝯcipit̃ vera pupillaris, vt Inst. de pupil.substi.ĩ prin.Sed ista interpretatio est odiosa, qa ꝯtinet odium irrationabile, cũ excludat mr̃em sine suo facto à successione filĳ,ergo ista interpretatio est restringenda,& non ampliãda,ne ꝯtineat pupillarem.Et ad hoc facit C.de impub.& aliis substit.l.humanitatis.vbi per exemplarem ñ posset mr̃ excludi, per d.rationẽ;qa eam excludere,cẽt odiosum,licet ꝯtineret fauorẽ, & prouisionem filĳ furiosi,cui fecit testm̃.Præterea lex q̃ d̃t,pr̃ẽ filĳ pupilli, posse excludere mr̃em à successione filĳ,d.§.sed nec impuberis.ex quadam ratione de rigore iuris valet:quia quodã respectu est testm̃ pr̃nũ.s. quo ad ordinationẽ,ñ tñ p̃t negari,qñ de iure illa ratio subsistat,vt l.nã & si parentib.de inof. test.Sicut n.filius nõ posset excludere mr̃em, ita nec minister filĳ,in testãdo pro filio cũ fauore filĳ hoc ministerium ei concesserit lex,ꝙ ipsi

ADDITIO.

a Claud.¶ Quod fideicommissum. Aliàs est gl.in l. si fundum per fideicommissum.§.fi.ff.de lega.1.vbi etiam Bar.

ipsi filio remota cā ĩpediente, sed ætate nõ liceret. nõ dẽt ergo d' æquitate licere patri. Et hac rõne æqtatis, & humanitatis fundat̃ l. humanitatis, præallegata. & ibi tangitur per Iaco. de Rauen. Si igitur materna exclusio ꝓcedit de rigore, maximè de bonis filij, ita ꝙ nunq̃ fuerunt patris, dicta exclusio non dẽt trahi ad ꝑniam, nec dẽt intelligi fieri in dubio, vt l. quoties idem sermo. ĩ. de reg. iu. In ꝯrium qd' mater oĩno excludat̃, & ꝑ substõnem oĩno iure directo succedat substitutus, ꝓbat̃ legib. & rõnib. Et primò hoc tenet gl. Inst. de pup. substi. §. qua rõne. in gl. magna, in fi. vbi dicit qd' intra tp̃a pubertatis est directa: postea trahitur ad fideicõmissariā, nec distinguit sit mater in medio, vel in substitutione facta à pagano, sed sentire vr̃, ꝙ illa distinctio hẽat locum in substitutione facta à milite, & vbi filius non succedat in pupillari ætate, sed post. Rõ differentiæ p̃t esse, ꝙ si miles substituat directò filio post pupillarem ętatem, istud est ĩtroductũ specialiter ꝯ ius cõe, in priuilegium militis: & iõ nõ dẽt trahi ad ꝑniam. i. ad exclusionem maternam. & per hoc patet, quare sit secus in pupillari ætate, qa intra id tp̃s, p̃t substitutio valere de iure cõi, vñ matrẽ excludit, vt l. præcib. C. de impub. & aliis substit. Rõ. n. est, quia fortius est ius cõe, q̃ priuilegium ad excludendũ, vt l. eius militis. §. j. ĩ. de mili. testa. & hoc casu loquit̃. l. in testamento. C. de testa. militari. ¶ Præterea in dubio nõ est credendũ, p̃rem velle grauare filium, immò ꝯsilium capit pro filiis suis, & non ꝯ eos, vt l. nihil. ĩ. de bonis liber. & l. scripto. ĩ. vñ liberi. Sed ita est, ꝙ pupillaris substõ cõtinet prouisionem filij, fideicommissaria ꝯtinet onus, vt hac l. si arrogator. ver. sed an impuberi. & C. de ino. test. l. ex trib. Ergo in dubio pater nõ intelligitur substituere filio ꝑ fideicommissum, sed pupillariter. Et hanc rõnem vr̃ seq tex. extra, de test. c. si pater vers. cũ in substõnib. li. 6. Nec ob. ꝙ ex isto fauore sequatur odiũ respectu matris, nam hoc est verisimile, ꝙ p̃r voluerit, qa ex ordinata charitate, & affectione magis tenet̃ ad filium, quẽ ẽt diligit vltra seipsum, vt l. isti quidem. ĩ. ꝙ met. cā. Vñ si sequit̃ ex hoc odiũ, respectu matris, non est curandũ, qa venit ꝑ quandā ꝑniam. Sicut dicimus in simili, ꝙ exceptio dr̃ fauorabilis, quæ principaliter ꝯtinet fauorẽ, licet ꝑ ꝑniam ꝯtineat odium, vt patet in exceptione Velleiani, vt ĩ. de cõd. ind. l. qui exceptionẽ. & ĩ. ad Macedonianum. l. tametsi. ita in proposito, ista interpretatio dẽt dici fauorabilis: ꝯsiderato principali respectu, & intẽtione testõris: & nõ odiosa rõne ꝯsequẽtiæ suę. hoc ẽt gl. vr̃ dicere qd' dt ꝙ in dubio directa, ĩ dubio recipit interp̃tationẽ directæ, vt not. in l. verbis ciuilibus. ĩ. de vulga. & pupil. sed non p̃t negari, qn ista substitutio sit dubia, cum verba ipsa nõ exprimāt spẽm substõnis. Praeterea, qñ dubitatur super aliquo, cui extremorũ applicetur, dẽt applicari digniori: sed substõ pupillaris est dignior fideicommissaria, vt l. quod per manus. de iure codicil. ergo substõ dubia, applicatur tanquam media ad illud extremum, quod est dignius. i. ad pupillarem substõnem, non ad fideicommissariam. ¶ Præterea dicta substõ est ꝯpendiose facta. i. indefinitè quo ad casus, & tp̃a, q̃ substõnẽ iura vocant ꝯpendiosam, vt d. l. ꝓcib. §. si verò substõ. Sed ꝯpẽdiosa substõ, applicatur ſm casus, & tempora vel ad pupillarem, vel ad fideicommissariam, vt si moriatur pupillus ad pupillarem si postea, ad fideicommissariam, vt d. §. si verò substõ. ergo liquet apertè, ꝙ erit pupillaris. ¶ Præterea duæ sunt species substitutionum, directa & fideicommissaria. Item duæ sunt species directę. s. vulgaris, & pupillaris, ad quas reducuntur compẽdiosa, breui loqua, & exemplaris: vt no. in l. 1. de vulg. & pupilla. substi. sed illa est compẽdiosa. ergo ad vulgarem, & pupillarem. ¶ Præterea substõ debet variari ſm tẽpora, vt. ĩ. de lega. 2. l. Titia Seio. §. vsuras. ĩ. de hære. instituen. l. 3. §. qui fideicommissariam. & l. pater Seuerinam. §. conditionum verba. ĩ. de conditionibus & demonstrationibus. ¶ Item verba, quæ dirigũtur ad aliquem, intelliguntur ſm conditionem eius, vt. ĩ. de iud. l. sed & si susceperit. §. si libertis. & infrà, de vsu & habita. l. plenum. §. equitij. Ex quibus concluditur, ꝙ dẽt intelligi pupillaris, in pupillari ętate. ꝙ vr̃ de hoc l. Cẽturio. j. de vul. & pup. & hac l. si arrogator. in ver. sed an impuberi. 1. rñ. vbi dr̃, ꝙ vsq; ad pupillarẽ ætatẽ valet iure directo, si pater substituat arrogato. ergo idẽ in patre nāli, vt s̃. eo. l. in adopt. Et istā partẽ vñr in hoc tenere Canonistæ in d. c. si pater. ¶ Prædicta qõ magis est facti, q̃ iuris. Ius. n. p̃tatem ꝑmittit patri substituendi pupillariter & fideicommissariè, & si valet ipsi ꝑ fideicommissum substituere, nihil repugnat ne substõ discernatur à substõne quę fit à patre: sed iõ dr̃ ꝙ facti ẽ qõ, quia de intentione testatoris dubitatur, q non satis exprimit suā intẽtionem, sicut dicit illa lex s̃. de sta. homi. l. idẽ erit. vers. qõ. In isto igitur dubio, oportet venire ad interpretationem voluntatis, ex verbis testi ꝓcedentib. & sequentib. vt l. si seruus pluriũ. in fi. ĩ. de leg. j. & de testamentis. l. heredes palam. §. sed si notam. de leg. 2. l. cũ ꝓponebatur. ibi, coniectura potuit admitti, &c. ¶ Itẽ dẽt sic intelligi, vt adhæreat æquitati, & nāli rõni, inquātũ magis p̃t. Ista est. n. melius iuridica, cũ ars sit boni, & æq. l. 1. in prin. s̃. de iusti. & iu. His igitur præmissis, si ꝯstat aliquo iudicio, testõrem voluisse suā vxorẽ certa re fore ꝯtentā ꝓ oĩ successione quę cõpeteret, dicerem matrem excludi. l. quoties. §. si duo. de here. insti. & ibi no. per me. Dico, ꝙ hoc est verũ, qñ cõstat, ꝙ voluit eā excludere post mortem filij: nam illa verba, iubeo eā esse ꝯtentam, in ꝓpria ipsorum verborũ significatione, de æqtate non intelligẽtur eā excludere post mortem filij, vt ĩ. de leg. 3. l. Paulo. Callimacho. §. 1. & de ver. obl. l. q Romæ. §. fi. Itẽ diligenter est ꝯsiderādũ, si ista substõ est determinata ad certa bona paterna, qa ẽt intelligitur fideicõmissaria, nec. n. tunc fit larga interpretatio, vt l. cog. §. & ꝑnal̃r. & ibi ꝑ Dy. ĩ. ad Tre. & ĩtelligo factā in certis reb. ẽt si est facta in bonis immobilib. Nam hæc appl̃o, strictè intelligit̃: qa si traheret eā ad bona maximè hr̃dis: esset ꝯ rõnem, & magis esset ꝯ rõnẽ, trahere ipsam ad pupillarẽ substõnem, q̃ ad bona ꝓpria filij, de quib. nihil testator dixerit. vñ in tali vinculo cẽsent̃ bona hr̃dis, ar. ĩ. de pig. l. Paulus. Quòd āt appl̃o mobiliũ, & ĩmobilium nõ trahat̃ ad hr̃ditatẽ, ꝑ3 ꝙ mobilia & ĩmobilia sunt corporea: sed hæreditas est qd incorporale: sed corporale & incorporale sunt sp̃es distinctæ: ergo vnum non infert̃ ad alterũ. ¶ Itẽ talis significatio non pertinet ad nomina debitorum, cum amplius sint q̃ mobilia, & immobilia, vt l. q̃ Tuberonis. §. ĩ peculio, de peculio. & l. 3. C. de quadrien. præscriptione. & no. Spe. in tit. de fructib. & interesse. & ꝑ Guli. in l. 1. s̃. de stat. ho. ¶ Itẽ nõ veniunt noĩa passiuè. vt patet Inst. de acqsi. ꝑ arrog. & in fin. de pec. leg. l. si peculium. §. 1. maximè qñ mater est in medio, qa trahere dictam substõnem ad exclusionem matris, esset interpretari bñficium largè ꝯ ius tertij. i. ꝯ ius matris, sed nedũ ĩ testĩs q plenius interpretat̃, sed ẽt in bñficiis q plenissimè interpretant̃ nunq̃ in ꝑiudicium tertij fit larga interp̃tatio, imò stricta & strictissima, vt l. bñficium. s̃. de ꝯsti. pri. & est mā, l. princeps bona. & l. mouẽtiũ. ĩ. de verb. sig. Preterea ponamus, qd dictus testõr decesserit nihil hñs in bonis, nec mobilia, nec stabilia, nec noĩa debitorũ, hæc verba testatoris deficiunt, & eius intentio est intelligẽda, ſm qd verba sonant. l. ille aut ille. §. cũ in verbis. ĩ. de leg. 3. & tñ hæreditas est. l. hereditatis. in prin. ĩ. de pet. hr̃d. Põt ꝯtinere vtilitatẽ rõne bonorum impuberis, si trahat̃ ad pupillarem: ergo non trahitur: qa hoc non vult testator. Sed si filius decederet impubes, ista substõ esset fidecommissaria, & si tunc traheret̃ ad bona ad q̃ venit substitutus, nũqd sit fideicommissarius vl'is? Dicemus ꝙ nõ. l. cogi. §. & ꝑnal̃r. ad Trebellianũ. & ibi ꝑ Dy. sed singl'aris fideicõmissarius reputaretur, in quẽ recta via transit dñium. l. à Titio. ĩ. de fur. Est igitur hoc tũc respectu rerũ testõris, vt non variet̃ hęc substõ oĩ tp̃e ꝑ fideicommissariũ particularem. Et hoc tȝ Iac. de Are. in d. l. mouẽtium. facit l. qd' dr̃. cũ gl. sua. ĩ. de impensis in rebus dotalibus factis, facit quia alia est significatio hæreditatis, alia aliarum rerum quæ sunt hæreditatis, vt ibi not. &c.

Reuertendo ad principalem qõnẽ, q̃ est multũ dubia, & ardua, in oĩ voluntate testõris nõ valẽdo aliquo mõ colligere eā ex ꝯtentis in testõ. Fr. de Pisis Hu. Pello, Paulus Simonis, & ego ꝯsuluimus: ꝙ ſm ius ciuile dicta substõ fidecommissaria censeat̃: Et tunc rñdet̃ ad c. si pater. ex̃. de testa. lib. 6. qa substõnes filiorũ q̃ fiunt ꝑ verbũ moriat̃, dirigunt̃ ab instituto in substumitut reciprocè: & reciproca substitutio est sp̃es directæ. Itẽ verbũ, moriat̃, ĩmediatè vr̃ significar̃, al's non orient̃ substõ pupillaris, sed al'r directa, igit̃ sunt verba, qa testõr sic dirigit, ꝙ ĩstituto vult succeder̃ substitutũ. vt no. C. d' fideicõmissis. l. eā q̃, sup verbo, directis. ¶ Item illa substõ fcā de Pauperib. ĩ c. si p̃r. fuit fcā ꝑ verbũ ĩstituo, qd' ẽ verbũ directũ, si testõr dt ĩstituo hr̃dem filio meo. vel simpl'r instituo hr̃dẽ, qa intelligit̃ filio meo. Et idem si dicat, succedat filio meo: nā apertè exprimit, ꝙ vult hæredem facer̃ filio: iõ ñ ẽ pupillaris. ¶ Idẽ si testõ dt, sit hr̃s mihi, hoc. n. nõ p̃t nisi mediante filio. q adita hr̃ditate decessit: ñ n. p̃t hr̃e auos hr̃des directè insolidũ, nisi hẽat vnũ mediãte altero. C. de hær. inst. l. fi. ĩ. de sec. tab. l. si ita. §. j. Ergo est necesse dicer̃ ꝙ videatur fecisse testamentum ipsi filio sed q vult vnũ, vult oẽ illud, ꝑ qd' ꝑuenit̃ directò ad ipsum, vt l. illud, de acq. hær. sed tñ rõne illius c. si p̃r, vbi dt, ꝙ in dubio est interpretanda directa, ẽt si mr̃ sit ĩ medio. s. ĩtra tẽpora pubertatis, nõ vr̃ rñsum, nec datũ nec dari posse. nisi dicam⁹, ꝙ illa rõ restrĩgat̃ ad dcm̃ illi⁹. s. qñ verba substõnis sonāt magis ĩ directā, q̃ in fideicommissariam, vt qa est verbũ moriatur, vel verbũ ĩstituo, vel verbũ, succedet filio, vt in c. Ray. ex̃. de test. vel similia verba. Verbũ āt substituo, simpl'r. ꝓlatum, exponit̃ ꝓpriè, i. substituo, ſm primā expositionẽ ꝓpriè adaptat̃ ad obliquā: vt ĩ. de vul. substõne. l. 1. & eo. tit. l. cohr̃di. §. cum filiæ. Vñ non eligit sibi aliquod extremorum, de suo significatu. Vel dic, ꝙ ibi loqt̃, qñ dubitatio non est rõne verbi prolati, sed rõne ꝑsonæ, q̃ est in medio: licet qñq; aliàs obliquet̃, vt ibi dicit. ¶ Item nõ ob. gl. q̃ est in l. verbis, qa ibi non loqt̃, qñ dubitatio erat in qualitate verborum, s. in gradu, qa indicat ꝙ vnus gradus trahit̃ ad alterum. i. instõ ad substõnẽ. ¶ Item vna substõ directa ad aliam substõnem directam: nā hæc substõ, Titius Plotij hæres esto. sonat in testm̃ hæredis, & sic in substõnem similem pupillari, vel exemplari. tñ iura interpretantur istam substõnem vulgarẽ, ad hoc vt valeat, & sic non facit ꝓ parte ꝯria. Itẽ nõ ob d. §. con

d.§.ɔditionũ.in l.pr̃ Seuerinã.ĵ.de adit.& demonst.& d.§.vsuras. in l.Titia Seio.ĵ.de leg.2.qa ibi res poterat cẽseri vniformiter oĩ tpe.& sic ñ ob.l.plenũ.§.equitij.ĵ.de vsu & habit.qa ibi loqĩ, vbi ɔdõ psonæ ɔuenit vtriq;,qa ibi ita bñ ṗt substitui, vbi p fideicõmissum,sicut pupillater.Et p hoc rñdeĩ ad hãc legẽ, si arrogator ver.sed an ĩpuberi,qa ibi ñ poterat substituere arrogator p fideicõmissum,sed pupillariter tñ.Et ita ĩtelligiĩ de pupillari, ad hoc vt valeat,& nõ pereat.Itẽ non ob.qđ ɔpendiosa est spẽs directæ qa hoc est verũ,si ɔuenit,verbis ɔpendiosæ.nec.n.sequiĩ, substitutio est sub ɔpendio tpis,ergo directa,qa ẽt fideicõmissaria cõtineĩ in ɔpendiosa,qđ patet ẜm oẽs,post tpa pubertatis. ¶Item non ob.ꝙ in dubio pr̃ videaĩ ꝓuidere filio non grauare,qa istud grauamẽ de restituendo,post mortẽ filij si decesserit sine liberis, non est tale grauamẽ ꝙ pr̃ videaĩ nolle ĩponere, vt l.Lucius.ĵ.đ hær. instit. Et hoc expssè patet filio decedẽte post tpa pubertatis sine filiis.Sȝ quare reciproca simpl'r facta p verbũ, substituo, est directa ẜm oẽs,vt l.Lucius.& l.iam hoc iure.ĵ. de vulg.& pup.ñ ɔpendiosa,cũ nulla rõ posse videaĩ assignari.non.n. diceretĩ, qđ reciproca fit plurib.& ɔpendiosa ṗt fieri vni.Difficile est,tenẽdo dictam opinionem reddere rõnẽ, nisi dicaĩ ꝙ qñ reciproca ɔtinet duas pupillares, fit duplex fauor, ꝙ ex pupillari succedaĩ,qa fit ꝓuisio filio,cui succedeĩ,& ꝓuisio filij succedentis,& iste duplex fauor vĩcat vnũ.s. fauorẽ, q dẽret adhiberi, vt l.j.C.de his q añ aptas tabulas.Iac.đ Are.fuit ĩ mirabili opi.dixit.n.ꝙ si est adiectũ verbũ,qñcũq; ĩtra pubertatẽ, censeĩ directa, & postea cẽseĩ fideicõmissaria:& h.d.iõ qa dcm̃ aduerbiũ,qñcũq;, est distributiuũ,vñ tot vñr substõnes,quot tpa,& q̃litates tporũ, vt l.sicut ĩ annos.ĵ.qb.mo.vsusf.amit.& iõ sicut si facta eẽt distĩctio, & per distincta tpa censeĩ in pupillari ætate: ita hic ɔ̃ rõnẽ istã facit, qa in ɔpendiosa intelligitur istud verbũ,qñcũq;,& iõ dr̃ ɔpendiosa qa ɔplectiĩ pl'a tpa,&diuersa,ergo talis expressio nihil operatur. ¶Itẽ qa indefinita æqpollet vl'i.ꝓ hoc ĵ. de hær. insti.l. hoc articulo.¶Itẽ qđ tot sunt substõnes, quot sunt tpa, ꝓbari vr̃ in l.j.§. fi.đ vsuf.accresc.ibi,oẽs.n.authores,&c.Et tñ cũ ẽ simpl'r factã ñ ɔtinet pupillarẽ:& iõ teneo cũ gl.ꝙ illud verbũ,qñcũq;,nihil operat:qa licet distribuat tpa,nõ tñ distinguit qualitatẽ tẽporũ,si talis est qualis diceret si decesserit hodie vel cras,q̃ distinctio nõ inducit pupillarem substõnẽ,licet gl. q̃ est ĩ d.§.qua rõne. teneat cũ opi.Ia.Et ṗdicta clarius ꝓcedũt,si apparet ꝙ pr̃ in substituendo voluit ꝓuidere sibi,& non filio:puta qa dicit ꝓ aĩa sua: qđ.n. caperetĩ,ex pupillari testõ caperetur,vt à filio meo, nõ dixit post mortẽ filij,sed simpl'r,iõ est vulgaris.& nullã aliã ɔtinet, vt l. qui plures.ĵ.de vul.& pup.Sed Cy. in l.precib. tenet ɔ̃rium. ¶Idẽ vr̃ ꝓbari argõ reciproce q̃ si ita fit,Vos inuicẽ substituo, ɔtinet pupillarẽ,nisi repugnet ɔdõ psonarũ,vel inequalitas.Pro hoc facit ĵ.de vul.& pup.l. iã li iur̃.§. 1.Et ita credo ꝙ ɔtineat vulgarẽ simpl'r ad ætatẽ ĩ vita filij,& pupillarẽ ĩ suo casu.facit de lib.& post.l. Gall⁹.§.j.¶Itẽ qro,pr̃ substituit filio pupillariter, hæc ɔtinet vulgarem post mortẽ filij, ita ꝙ si filius vult repudiare ex testõ, adire ab intestato ṗt.Quid ergo si repudiat ex testõ, & adiit ab intestato, & habuit cohr̃dẽ exneum qui repudiat, & demum decessit filius in pupillari ætate,nunquid admittatur substitutus?Et vr̃ ꝙ non,nam ex vulgari non,quia adiit ab intestato:ex pupillari ñ quia fuit repudiata ex testamento,nã existẽtia sui hæredis nõ habuit locum pp̃ dationem cohæredis: propterea pone,ꝙ in casu ṗdicto repudiat ex testõ,vel ab intestato,nunqđ substitutus possit admitti ex pupillari?dico ꝙ sic,qa veniẽdo ex vulgari, testõri succedendo confirmat tabulas paternas, & pupillares: Et sic est casus,in quo ipse idem succedit patri ex vulgari:& filio ex pupillari:nec aliquid sibi repugnat, quia etiam exhæredato ṗt substitui.& facit ĵ.de vulg.l.j.§.fi.C.de iu.deli.l.quidam elogio.

LEX XXV.

1 *Facto proprio quando quis contrauenire potest.*

a **Post mortem.** [a]Pater ɔ̃ emãcipationem à se factam & diuturnitate tpis roboratam, venire non ṗt.h.d.¶Not.ꝙ quis ɔ̃ factum suum venire non ṗt.¶Op.dr̃ hic, ꝙ non põt ɔuenire &c.imò põt, vt C.de agric. & censi.l. quemadmodum.lib.11.ibi fuit factũ ɔ̃ legem, hic ãt pter.[b] Op.

b & vr̃ ꝙ licet sit fcm̃ proprium,ꝙ liceat ɔuenire,vt l.j.C.de sacrosan.ecc.Sol.ibi erat actus de sui natura reuocabilis,vt testm̃.Op.

2 ad sol.istam,† & vr̃ ꝙ etiam licet non sit reuocabilis,tñ possit venire ɔ̃.Vnde ob.l.si pecuniam.in prin.de ɔdi. cau.da. Solu.ibi loquitur in contractu nominato.secus in aliis, vt l.fin. C.de act. & obl.Et rõ ibi ponitur in glo.Circa hoc dic, ꝙ aut factũ est ẜm legem,aut præter legem,aut ɔ̃ legem.Primò casu,aut est actus,qui de sui nã est reuocabilis,vt dona.cau.mor.& testm̃,& ṗt quis venire ɔ̃ factũ proprium, vt l.ñ omnis.in prin.ĵ.si cer. pet.& d.l.j.C de sacrosan.ecc.sic in pcario & commodato, vt ĵ.de pc.l.cum pcario.& ĵ.commodati.l.in commodato.§.sicut.Si verò est actus de sui nã irreuocabilis,tũ cr̃r nõ ṗt ɔuenire, vt C. de act.& ob.l sicut. Fallit in casibus ibi not.& hoc in contractibus nominatis ¶Quid aũt in innoĩatis? vide ibi p gl.& Docto. Et not.plenè per Dy.in c.qui semel.ex̃.de reg.iu.lib.6.Si verò est fcm̃ pter legem, tunc hẽt locũ lex nr̃a: qa aut est roboratũ diuturnitate tpis, aut

c non.Si verò est fcm̃ ɔ̃ legẽ,[c]& tunc aut est nullũ in præiudicium tertię psonæ,aut pp fauorẽ publicũ,aut fauorẽ volẽtis ɔuenire. Primò casu hẽt locũ.l.si creditorib. C. đ ser. pignori dato manu. Scđò casu ẽ ilicitũ ɔuenire.Ita loqĩ.l.queadmodũ.C.đ agri. & cẽsi.li.xj.& ita ṗt ĩtelligi, ꝙ no.Inst.qb.alie.lic.vl' ñ.§.j.Tertio casu licitũ ẽ ɔuenire,vt l.j.& p totũ.C. đ ṗdi.mino. maximè si veniat ɔ̃

d noĩe alieno,vt C.de sac.ec.l.sancim⁹.§.sanè.[d] ibi no.& bñ. ¶Op. dr̃ hic,ꝙ ñ ṗt ɔuenire:ɔ̃ đ l.si cũ pr̃.C.si aduer.rẽ iu.Sol.Hic ob.pr̃i factũ suũ,ac ẽt diuturnitas tpis,ibi solũmodo factũ suũ.¶Op.ad

e hãc sol.đ l.ꝙ est ɔstitutũ.C.ne đ sta.[e] defun.& l. decessit.ad Carb. ¶Pro quarũ solutione dic ẜm Iac.đ Are.pr̃ vult ɔ̃ emãcipationẽ à se factã venire viuo filio emãcipato, aut post mortẽ. Primo casu,aut fili⁹ lĩmo tẽpore existẽte sui iuris,pscripsit,aut nõ. Primo casu pr̃ non potest ɔuenire,vt hic, Scđo sic.d.l.si cum pr̃. Secundo casu principali,qñ pr̃ vult ɔuenire post mortem, & tunc aut principal'r,aut non principaliter,sed vult eam mutare.Primo casu nõ põt ɔuenire,vt hic, si emãcipatio est lõgo tempore roborata,al's ɔuenire ṗt.C.ne de sta. defun.l.ꝙ est cõstitutum.In scđo casu hẽt locum.l.decessit.ad Carb. ĵ.ẜm Iac. de Aret.& hoc ipse no.in d.l.si cum pr̃.Et hoc mõ concorda illas bonas leges.

ADDITIONES.

a Paris.¶Post mortẽ.Vide aliqđ ĩ l.transactionẽ.vbi scripsi.C.de transa.Item no.ꝙ qs põt venire cõtra factũ propriũ, quãdo est contra legem etiã si sit iuratũ. ẜm Fed. de Sen. cons. 172.quẽ refert Imo.in c.cũ cõtingat.extra,de iureiur,Ias.in l.si donatione.C.de colla.vide Fel.in c.lator.de re iud.ĩ prin.

b ¶Hic aũt præter.Dr̃ hic quòd qñ est factũ præter legem, põt contrauenire.Adde Bar.in l.cũ à matre.C.de rei vend.& vide in l.cũ profitearis.C.de reuo.do.Bene facit c.ex tenore de concess.præben.& ꝙ no.Bal.in l.fi.C.de peric.& commodo rei vendi.& Fed. de Sen.cõsi.172.dicit ꝙ imò qs põt venire cõtra factum suum etiã iuratũ,quãdo factũ est à lege reprobatũ.Pone exemplum in donatore,vt possit venire cõtra donationẽ factã ẽt iuratam, si tñ nõ fuis insinuata:quia cõtraueniẽdo,facit ex authoritate legis impugnãtis cõtractũ.facit l.Modestin⁹.de dona.& qđ ibi no.& p Bar.in l.si quis ꝓ eo.de fideius.Et de materia vide Imo.in c.cũ contingat.de iureiur.& de hac materia, quando qs possit venire cõtra factum suum, vide p Bal.in l.si creditorib.C.de ser.pig.da.ma.per Cano.in c.diuersis fallaciis. de cleri.cõiu.& in c.si quis presbyterorũ.de re.eccl.non alie.p Bal.in l.j.C.de li. cau.p Cano.in c.nr̃i.de ele.ꝙ no.Adde qñ aliqs possit venire contra fcm̃ suum, Pe.de Anch.consi.215.

c ¶Contra legem.Vide glo.sing.in c.j.ne sede vac. tex.& Do.in c.si qs præsbyterorũ de reb.eccl.ñ alie.& no.in c.diuersis fallaciis de cler.coniuga.

d Clau.¶§.Sanè.Vide aliã decisionẽ Io.de Imo.in l.q supstitis.ĵ.de ac.hæ.

e C.ne de sta.In antiq̃ssimis exẽplarib.post verbũ,defun.ita legim⁹.Sol.ibi ñ vixit diu sui iuris,hic sic.Demũ op.de l.decessit q̃ quidẽ sol. fuit Accur.in ipsa. l.qđ est constitutũ.dũ đt ad hũc tex.vel ibi steterat sic diu.Ale.Leosæ.

1 *Legitimatio,adoptio,& emancipatio,an possint fieri per procuratorem.*

a **§.Neque.** [a]Dr̃ hic,ꝙ id ꝙ per me possum, nõ possum per alium.ɔ̃ l.ita tñ.§.gessisse.de adm. tu.& l.j.§.fi.ĵ.đ pc.gl.hic se refert ad §.ne autẽ.C.de cad. tol. q tex. soluit Brocardum hoc. Tu dic meli⁹ per Dy.ĩ c.ꝙ quis: ex̃, de reg.iur.lib.6.

1 ¶†Quæro,dr̃ hic,ꝙ adoptio nõ ṗt fieri per ꝓcuratorẽ,qđ ĩ emã

b cipatione,[b] an possit pr̃ filium emãcipare p ꝓcuratorẽ? Et vr̃ ꝙ sic,p l.1.ĩ fi.ĵ.đ ꝓc.In ɔ̃rium,vr̃ hæc lex,& l.nec mulierẽ.C.de manu.vindic.Quid dicẽdum.De hoc vr̃ tex.no.ꝙ nõ,C.đ emãc.lib. l.iubemus.in medio.ibi precib. à semet oblatis &c. Sed hoc dixi plenè ĩ l.Gall⁹.§.forsitã.de libe.& posth.ĵ.¶Quero,qđ ĩ lĩmatione,an possit fieri legitimatio p procuratorem.Et vr̃ ꝙ nõ, vt d.l. nec mulierẽ.& hac l.In cõtrarium vr̃, ꝙ etiam per aliũ fieri possit, cũ rescriptũ per aliũ possit impetrari, vt l. 1.iuncta l.vniuersis.

c C.de pci.impe.offe.& hoc sentit glos.[c] in corpore.quib.mo. na. effic.sui.§.si qs ergo.ver.sit igiĩ licentia.Et vide no.in d.l.vniuersis,& no.multũ illã gl.& quod ibi hẽs.vbi tenet glo.quòd si ea q̃

d non pñt fieri per procuratores fiant, valeant si non opponatur.

ADDITIONES.

a Paris.¶Neq;.Circa materiã hui⁹ §.vide Alex.cons.62.vide Rom.cons.195.vide q̃ scripsi in l.si emancipati.in vna oppõe gl.mag. C.de col.& ibi vide Ias.

b ¶Emãcipatione.Sed de hoc & similib.de legitimatione,adoptiõe,& emãcipatione,vide p Bar.in l. Gall⁹.§.forsitan.de lib.& posth.vbi tenet,ꝙ absens adoptari põt p rescriptũ,isto tex.nõ ob.Quid aũt in petitione absolutionis aq excõicatione,an peti possit p ꝓcuratorẽ,vide in c.cũ desideres. de sen.excom.in 6.Bal.hic & q̃ latissimè scripsi in d.§.forsitã.& vide in c. venerabilẽ.de elec.Adde an lĩmatio possit peti p ꝓcuratorẽ,Bal.cõs.131.Et an emãcipatio possit fieri per ꝓcuratorẽ,&q̃ requirãt,vide Ang.cons.44.& in q̃tũ Bar.hic in fi.dicit,ꝙ ea quæ non pñt fieri per ꝓcuratorẽ valent, si non opponatur,vide ꝙ pulchrè voluit Ro.cons.215.inci.duo sunt.ver.3.ad idem.

c Poma.¶Sentit gl.Adde quòd istam gl.sequitur Aret. in c.veniens. in fin. de accusat.& Ro.l.vulgo.de in lit. iuran.

d Quòd si ea quæ.Adde Lud.Ro.in cons.212.vbi alle.istud dictũ Bar.& ponit multa,q̃ tenẽt si non opponaĩ.Idẽ dicit si actus fiat ex interuallo. Idẽ dicit in excõmunicato.vide ibi And.Barb.adde tu ad Bar.hic Are.in c.2.de ꝓb. Paris.¶Vide omnino Ro.multa similia adducẽtẽ in cons.215. & in cons.49. circa med.Sequitur Ias.in l.patre furioso. ȝ; de his qui sunt sui vel alie.iur. vide quæ scripsit Fely.in simili proposito.in.c.si.extra.de constitutionib.

LEX XXVIII

Liberum. Hec est bona l. & not. & euenit multoties de facto in adoptione, & arrogatione, nec est ei similis.

LEX XXIX.

Si pater. No. φ in adoptione, verborũ expressio nõ requirit. & no. ibi, si iure. & gl. exponit. i. exp̃ssis verbis & alle. p Vltrã. dicẽtes φ actio nõ esti⁹. ꝯ Inst. de act. in prin. De hoc per Dy. & Vltramon. C. de eden. l. edita & ibi tex. qui no. facit.

LEX XXXI.

Non potest. Op. d. l. si Lenones. C. d epis. au. Sol. hæc r̃la fallit in casib. hic no. & no. Insti. qui. mo. i⁹ pat. pot. sol. §. fi. Sol. q d e ꝯ: vide gl. in l. nec auus. C. de eman. li. nã beneficium non confertur in inuitum, vt hic no. & bene.

LEX XXXII.

a Nonnunquam. a No. vitricũ posse esse tutorẽ priuigni, licet apud eũ ali nõ d beat. Et facit p eo φ dicim⁹, nũq d mulier trãsiẽs ad secũda vota amittat tutelã si ẽ testamẽtaria. De quo p Doc. C. ad Tertul. l. omnẽ. Nã vr̃ φ ñ, cũ sic ẽt vitric⁹ possit ẽe tutor priuigni, & tñ ꝯtrahit nuptias plures. Ad hoc posset respõderi, φ masculus ẽ alterius ꝯditionis q̃ fœmina, & de eo magis confidit lex q̃ de fœmina: cum fœmina sit fragilioris naturæ, quàm masculus: ideo non est comparatio vnius ad alium. Non curo hic dicere. vide per Doct. in auth. matri, & auiæ. C. quando mulier tu. offi. fun. potest.

ADDITIO.

a ¶ Nonnunquam. Adde l. fi. & ibi Bar. C. de contra. iud. tut.

LEX XXXVI.

a Emancipari. a Emancipatio, & adoptio, quæ de voluntaria iurisdõne sunt, possunt fieri quocũque loco, dũ tamen idoneo: h. d. ¶ Op. imò extrà territorium nõ debet iudici pareri, vt l. fin. ꝟ. de iur. om. iud. Sol. Hic loquit in iurisdictione voluntaria, ibi in contentiosa.

ADDITIO.

a ¶ Emancipari. Et ad materiam gl. hic vide gl. in l. ab ea. in fi. ꝟ. de proba. Poma. ¶ Limita duobus modis vt colligitur ex dictis Pet. de Anch. in cons. 32. incip. primum dubium. versic. non ob. quod legi.

LEX XXXVIII.

1 *Aduersarius citandus vbicunque potest lædi.*
2 *Interpretatione rescripti pars quæ ex eo lædi potest, citari debet.*
3 *Citari debet pars quando instrumentum antiquum petitur, vt renouetur, vel exempletur, vel quod amissum reficiatur, quæ ex eo lædi posset.*

a Adoptio. a Hec lex cũ l. seq. est bona, & quotidie allegatur. In ꝯfirmatione adoptionis non iure factæ
b requiritur citatio b illorum, qui ex cõfirmatione p̃nt lædi. h. d. Et signa hãc legẽ, & l. nã ita diuus. & adde. C. si per vim, vel alio mõ. l. j. ¶ In tex. ibi, lęderet, confirmatione adoptionis alle. iste
1 tex. † φ ad quemlibet actũ, ex quo aduersarius posset lædi, debet
c fieri citatio. Ad idẽ d. l. 1. ¶ Quærit gl. c nũq d agnati sunt citandi Et videtur φ non, vt s̃. eod. l. adoptio. gl. tenet ꝯrium, φ requira-
2 tur citatio. † Inducitur hæc l. in arg. ad quest. per gl. φ q̃ñ interp̃-
d taẽ rescriptũ à Papa, d vel à principe, debent citari illi, q lęderent ex eo: per hãc l. & in l. in causæ. §. causa. ꝟ. de min. vt hic, & hoc
3 no. ¶ Itẽ inducit in arg. † vos scitis, φ q̃ñ instr̃m est adeo antiquatũ, q d non possit legi, p̃t peti vt reficiaẽ, in Auth. de hæred. & fal. §. j. & isto modo q̃ñ d̃et fieri renouatio, d̃et citari aduersarius, vt hic. ¶ Item si instr̃m amissum sit, & peto vt reficiaẽ. C. de disc. l. 2. lib. x. & ꝟ. de admi. tut. l. chirographis. Certè ad istã refectionem debet citari aduersarius, qui posset lædi, & qualr̃ amissio ꝓbetur, vide extra de priui. c. cum olim. & per Cy. in auth. si quis in aliquo. C. de eden. & in d. c. cum olim, vbi plena gl. est, quæ incipit hoc est no. &c. tex. est cum gl. in l. vult. C. de fid. inst.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Adoptio. An q̃ñ princeps aliq d disponit, vel rescribit in præiudiciũ tertij req̃raẽ citatio ipsi⁹, vide oĩno q̃ hẽs ad Bar. in l. itẽ si verberatũ. ꝟ. de rei ven. vide alia ad Bar. in l. de vnoquoq;. ꝟ. de re iud. & ĝnaliter q̃ñ aliq d p̃ot fieri, eo non citato, vide infinita per Fel. de quo scripsi ad Bart. in d. l. de vnoquoq;. & an possit tolli citatio, vide ad Bar. in l. vt vi. s̃. de iust. & iu.
b Clau. ¶ Citatio. An requiratur citatio eorũ, quos res secundariò tãgit gl. in l. de vnoquoq;, i verb. quos cã. ꝟ. de re iud. & ibi Doct. & Ale. & ibi scripsi, Poma. ¶ Vide Alex. cons. 132. & cons. 106. vol. 5.
c Barb ¶ Quærit gl. Adde Flo. in c. inter quatuor. de maior. & obed.
d A Papa. Vide per gl. & Doc. in c. cum olim. el j. de re iud. per Paul. de Cast. cons. 169. Et de materia vide per Iac. de Are. hic in apo. sed & φ no. Bar. in l. Gallus. §. & quid si tantũ. de lib. & posth. Et vide text. in c. ex insinuatione. & in c. ex literis. de rescrip. & per Bart. in l. 2. C. de temp. ap. Doct. in c. cum olim. de re iud. & Spe. in tit. de rescrip. præsen. §. fi. in ver. item quod ad præscriptum. & per Ant. in c. cum dilecta. de confir. vtil. vel inutil. & ibi per Io. de Imo. per Inno. in c. ex parte vestra. & in c. olim. de verb. sig.

LEX XL.

Arrogator. In potestatem arrogatoris non solum trãsit arrogatus, sed filij eius. h. d.

§. Non tantum. No. gl. quæ incipit. no. plena, &c. q̃ dicatur plena pubertas, quia alij quando de 14. aliquando de 17. & aliquando de 18. annis. Et dic vt in gl

LEX XLI.

1 *Ei, qui non est in patris potestatem recasurus, fit substitutio pupillaris.*

a Si pater. a Not. hanc l. pro materia pupillaris substõnis. & in summa h. d. ¶ Emancipato filio, vel in adoptione dato, nepos ex eo post mortem aui, non reincidit in potesta-
1 tẽ ipsius. h. d. ¶ † Not. hanc legẽ, nam substõ pupillaris fit ei qui non est in p̃tatem patris recasurus, & ad hoc allegatur in l. 2. §. fi. de vulg. & pup. substi. ¶ Quæro, q̃ sit rõ h⁹ legis, gl. assignat duas rõnes. Vna rõ gl. est ista, quia si filius à patre emãcipaẽ, & postea in adoptionẽ daẽ, nihil ꝯsequiẽ, nisi tanq̃ extraneus: sed extrane⁹ finita adoptione morte adoptantis, oĩa iura ꝑdit. l. in omni. s̃. eo. tit. Hæc ratio n õvr̃ bona p l. j. ĩ fi. ꝟ. de suis & legitimis. & ideo tene primam rõnem gl. quæ fundatur ex l. qui liberatus. s̃. eo. tit.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Si pater. Vide Are. in §. 3. Inst. quibus mod. ius. pat. pot. sol.

LEX XLII.

Etiam. Sed an infans possit fieri monachus. Dic φ non, vt in ca. 2. extra de regularibus & transf. ad reli. libi. 6. no. per Cy. in auth. ingressi. C. de sacrosan. eccl. & hic & ibi fit æquiparatio arrogati, & transeũtis ad ordinem, vt insti. de acqui. per arroga. §. fin.

LEX XLIIII.

a Si is qui nepotem. a Lex ista legiẽ duob. mo. Vno modo fm Guar. quòd lex ista ponit duos casus. Primus est, φ aliquis sit adoptatus loco neponis, tanq̃ nati ex filio non nominando aliquem filiũ, cũ plures hẽat. & hoc casu non ꝯhuntur iura consanguinitatis inter adoptatũ & alium nãlem, imo non valet fm Guar. vt inuit gl. j. huius l. in fi. Secundus casus est, fm tex. φ aliquis fuit loco nepotis adoptat⁹, tanq̃ nati ex fillo certo, puta Titio, & ĩcipit ibi, sed sic. & fm eum pone casum in terminis, & ista lex est multũ difficilis. Et concludit Guar. q d nõ valet adoptio, nisi nominatus sit filius. Sed hoc vr̃ falsum, q a adoptio valet ẽt si filiũ non habeat, vt l. emancipari. s̃. eo. ti. Vñ Ia. legit hãc legẽ, φ ponat duos casus. Primus, φ aliquis sit loco nepotis adoptatus tanq̃ natus ex filio mortuo. Secundus φ aliqs sit adoptatus loco nepotis, tanq̃ natus ex filio viuẽte. & incipit ibi sed si sic. Certè ista lec. laborat eodem morbo quo prima, vt d. l. emancipari. in fi. tñ salua eã, φ hęc iura consanguinitatis & fraternitatis cũ nepote lĩmo, & nãli non ꝯhuntur: tñ inter nepotem adoptatum, & ipsum auum sic, vt d. l. emancipari. Et hoc modo loquitur aliter. legit Cy. & bñ: quæ lex fuit à multis malè intellecta, vt ipse refert. Et ita intellige hanc legem.

ADDITIO.

a Si is qui nepotem. Facit iste tex. cum hic no. per gl. ad q. Bald. in l. cũ in adoptiuis. §. finauẽ. C. eo. quam nõ decidit, & ad no. per bar. in l. Gallus. §. nũc de lege. ꝟ. de lib. & posthu. ad fi.

LEX XLV.

a Onera. a Ista lex facit pro monacho, φ onera transeunt ad monasterium, vt no. in auth. ingressi. C. de sacrosa. eccl. in auth. cassa. eod. titul.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Onera. Vide Fel. in c. in præsentia. de proba.

De rerum diuisione, & qualitate. Rub.

LEX PRIMA.

Summa. Lex ista ordinate procedit, φ quædam sunt diuini iuris quædam humani: quædam sunt res publicæ, quædam priuatæ: quędam sunt corporales, & quędam incorporales Et signa gl. quæ incipit, scilicet priuati, quæ ponit res, quæ in nullius bonis sunt.

LEX II.

Quædam. Hic ponitur quarta diuisio, quoniam quædã sunt communia vniuersitatis, quædam sunt singulorum, & hic tex, per exempla omnes ponit. & not. gl. in l. prox. & seq. quæ incipit gemmæ, & signa eam, quæ ponit dr̃iam inter publicum & commune. ¶ Quæritur, q d si vnus vult retia siccare, & alius incidere arborem, qs ꝑferaẽ? Dic vt glo. q̃ incipit, id est, flumine arborem. & ibi est bona ratio, quam glo. assignat.

LEX VI.

1 *Testis de collegio, vel vniuersitate quando possit esse testis in causa collegij, vel vniuersitatis.*
2 *Poetarum authoritas potest in causis allegari.*

a In tantum. §. Vniuersitatis. No. tex. & glo. cius, & no. ibi, tan-

ADDITIO.

a Paris. ¶ Vniuersitatis. Facit iste tex. an si vnus de vniuersitate est cõdẽnaẽ possit fieri executio in bonis vniuersitatis, vide Bal. in l. ẽt. C. de exc. rei iu. Paris. ¶ Vide Fel. in c. eã te. & in ver. aliquid singulare. de rescr. Iõ immunitas cõcessa hominib. alicuius loci, non trahiẽ ad singulos. vide Dec. i cõ. 6.

tangit,&c.Et sic no.signa gl.quę icipit,an ergo testimoniū possit ferre,&c,Et sic no.φ ea quæ sunt vniuersitatis, nō sunt singulorum, vt ĵ.de in ius voc.l.sed & si hac.§. qui manumittit. Et inducitur iste tex.ad qōnem, φ vnus de collegio potest esse testis in
a cā collegij.ᵃ Vñ tenet gl.qđ vnus ciuis potest esse testis ꝓ ciuita-
1 te sua.¶†Op.ꝯ istud,qđ nullus pōt esse testis in cā sua ꝓpria, vt ĵ.de test.l.nulla.& l.omnibus. C. eo. sed cā vniuersitatis vř propria, qa qlibet đ vniuersitate tenet eā defēdere,& obedire,vt l.2. š.de iust.& iur.& non est idoneus testis,cui pōt imperari ꝑ illum q hēt cām,vt ĵ.de test.l.idonei.vbi est ea.glo.quæ est hic.Sed qlibet est subiectus collegio suo:& sibi ꝑ maiorē đ collegio suo pt
b iperari,ergo &c.¶Quid dicēdū?ᵇ Secūdū Gulielmū dicas: Quę
c dā sunt, ᶜ quæ non pñt ꝓbari nisi ꝑ illos de collegio: vt electiones quę fiunt in secreto,& isto casu,ille q est de collegio,est idoneᵘˢ testis,arg.l.ꝯsensu.in medio.C.de repudiis.Quædā sunt quæ pñt ꝓbari ꝑ alios quā ꝑ illos de collegio:& tunc aut cā, sup qua dēt ferri testimoniū,spectat ad collegiū,vel ad vniuersitatē principaliter q̄tū ad honorē,& ꝯmodū collegij,& tūc vnus de collegio pōt eē in cā collegij,& vniuersitatis testis,qa dř cā omnium nō aūt ꝓpria,vt hic,Aut non spectat principaliter ad honorem, & ꝯmodū collegij, vel vniuersitatis, sed ad commodum singu-
d larum ꝑsonarum ᵈ collegij, & tunc vnus de collegio non videt idoneus in cā collegij,vt ĵ.de test.l.idonei.& l.nullus. C. eo.l.oī-
e bus.Et quæ dicantur spectare ad cōmodū vniuersitatis ᵉ vel collegij,vel ad commodū singulorū, vide notabiliter tex.in l. ciuitatibus.in prin.ĵ.de leg.j.¶ Vñ cū tractatur de donatione facta fratribus minoribus pro fabrica ecclesiæ, quilibet de ꝯuentu pt esse testis,si donatio reuocaretur in dubium. Secus si donatio esset facta,vt quilibet de conuentu perciperet commodum: vt puta si esset facta,vt quilibet de conuentu perciperet tunicam, tūc
f enim illi de conuentu non essent idonei testes.ᶠ¶ Et hoc no. & adde ad hanc glo.quod no.in Auth.de mon.§. cogitandum. vbi multæ quęstiones fiunt,an vnus monachus possit esse testis.¶Item signa gl.in §. sacræ.quæ opponit de l.Sabinus. ĵ. communi diui.& dic vt no.ꝑ Dy.in c.in re cōi.extra de reg.iur.lib. 6. & no.
2 †quod in causis licet allegare authoritates Poetarum g licet gl.
g dicat,& bene,quòd in hoc fuit falsus testis.vt ibi.

ADDITIONES.

a ¶In causa collegij. Et faciunt in terminis not. per Bald.in l. sed & si hac.§. qui manumittit.ĵ.de i ius voc.per Cy.& Bal.i l.parētes.C.de testi.Adde an testis de vniuersitate possit esse testis in causa vniuersitatis. Bal. consi.339. & 352.& 370.2.lib.

b Parif.¶Quid dicendū?Vide circa istā materiā,an i cā vniuersitatis, & cōitatis,possit vnus de populo esse testis.Corf.in consi.69.inci.in dubiū verti tur.& ibi notab.ponit, quid si testis dicat ad se pertinere cōmodum ex victoria illius cāæ, cum re vera non spectet;an repellatur? vide ēt in fi.dicit φ in casu in quo admittitur,non est tñ omni exceptione maior, nota tamē φ in casibus in quibus illi de vniuersitate repelluntur, domestici tñ ipsorū in vniuersitate admitterentur, si sunt aliàs bonæ vocis & famæ.vide Ro.in consi.7.Item de materia vide latè Fel.in c.super.extra. de testa.vide Iaf.in l.sed & si hac.§.patronum.el 2.in 6.not.vsque ad fi.ĵ.de in ius voc.

c Quædam sunt.Et adde gl.no.in c.veniens.lo 2.de test.cum ibi not.φ canonicus compellitur testificari contra ecclesiam super contractu inito cum capitulo,non tamen ex hoc perdit beneficium:secus in procuratore, vel aduocato,quia perdit beneficium,extra de postu.c.fi.

d ¶Commodū singularū personarū.Adde quæ no. Bar.in l.sed & si hac.§.qui manumittitur & ibi dixi.ĵ.de in ius voc.& no.Ang.in l.omnib.C.de testi.& si per alios quam per illos de vniuersitate probari non pōt,admittuntur illi de collegio simpliciter:de quo in c.& si Christus.in fi. de iureiu.Circa hāc legem no.vnum,φ singulariter dicebat Bar.in l.potest.de aut.tu.φ procurator constitutus à capitulo cum authoritate superioris, & syndicus cōstitutus à populo cum authoritate Potestatis, non erit sufficiens ad agēdum in causis motis inter prælatum,& capitulū & inter populum, & Potestatē.

e Poma.¶ Vniuersitatis.Vide Fel.in c.eā te.de rescr.Alex.cōsi.1.vol.4.& cōsi. 127.eo.vol:Pan.cōsi.8.vol.1.Ro.cōs.7.Fel.in c. cū accessissent.de cōsti.&i c. tertio loco.de ꝓb.& in c.insuper.de test.Bar.cōs.56.vol.1.& cōsi.51.in 2.vol.

f Claud.¶ Idonei testes.Vide in hac materia oino Alc.consi.65.vol.2.& eūd. consi.136.eod.volu.vbi ponit,an dicatur tangere singulos,si agatur contra prætendentem se exemptum, & vide infinita per Fel. in c.eam te.de rescri.

g Authoritates Poetarū.Adde φ authoritates diuinæ possunt allegari in causis decidendi,tanquam leges.gl.Auth. vt iudi.sine quoquo suffra.§.1.ver.& omnino.Bal.in auth.ad hæc.C.de vsu.plenè per Bar.in l.1.ĵ.si cert.pet.

LEX VIII.

1 *Offendi qui dubitat ab inimicis,potest petere signum à iudice.Item custodes.*
2 *Custodia qui petit à iudice ne offendatur ab inimicis,dēt illā habere suis expēsis*
3 *Debitor captus ob debitum,ali debet suis expensis.*

1
a Sanctum. Gul.alleg.hāc l.†φ si aliqs dubitat offendi ᵃ ab inimicis suis,pōt à iudice ipetrare,vt sibi ꝯcedatur aliqđ signū,ꝑ qđ appareat de volūtate iudicis, licet nemo đbeat signū apponer,vt i Aut.đ māda.pri.§.titulos.& l.2.C.vt ne-
2 mo pri.¶Item si dubitat†aliqs offendi potest petere custodes à iudice,vel familiares,qui eum custodiāt, ar g.l.fi.in prin. C.de e-
3 rog.mili.anno.lib.xij.Sed cuius expensis?glo.est ibi,quę non est alibi,& no.vt dicam in l.illicitas.§.2.ĵ.de of.pręsid. Et dicit illa gl.
b quòd suis expensis.Et sic†in debitore capto ᵇ propter debitum qđ suis expensis debitor debeat ali non a iudicis , qđ tene menti.

ADDITIONES.

a Dubitat offendi.Adde l.denunciamus.& ibi per Bar.C. de his qui ad eccl. confu.& in l.illicitas.§.ne potentiores.ĵ.de of.ꝑsi.bene facit gl.no.in ver. transitu.inst.de libertinis.§.seruo vero.§& quod no.Bar.in l.ait prętor.§. debitorem.ĵ.quę in frau.cred.

b ¶Debitore capto.Adde φ si debitor non habet vñ se alat, debet ali expēsis creditorum:aliàs si creditor eum non alat,iudex potest eum relaxare, secundum gl.no.& menti tenendā in l.fi.in verb.agnoscere.C.de erog. mi. an.Et de ista materia vide per Mod.instit.de act.§.fi.in fi.& Bart.in l.illicitas.§.2.in ver.potest tamen dici φ ex ea causa.ĵ.de of.præsi.

LEX IX.

Sacra. No.muros municipales non licere reficere sine autoritate iudicis,vel principis.Sed nūquid licet facere de nouo?Videtur φ sic,l.ex hoc iure.š.de iust.& iu.& ibi dicitur.

LEX XI.

1 *Statutum quòd qui voluerit aliquam corrumpere,puniatur capite,intelligitur de eo qui corrupit.*
2 *Muros ciuitatis Romæ violantis pœna est capitalis,in aliis est arbitraria.*
3 *Delinquens vnus ex dominis,an puniatur ab altero.*

a Si quis violauerit. ᵃ No.tex.φ nō licet transcēdere muros.Op.dř hic φ noluit. Cōtrà,sola voluntas nō punitur,vt ĵ.de pę.l.cogitationis.Sol.hic ꝓuenit ad actū,& iō punit.De hoc plenè ꝑ gl.& Doct.in l.si qs nō dicā rapere.C.de epis.& cler.Sol.gl.alio mō, φ hic dř trāscēdere
b voluit,i.voluntariè trāscendit.ᵇ qđ no.& valet ad statuta, q̄ dñt
1 qđ†si qs voluerit aliq̄ corrūpere,puniat capite: mō qđā est accusatᵘˢ φ voluit corrūpere aliquā, an puniatur si eā nō corrupit,
c licet voluerit corrūpere?Et vř φ sic ꝑ formam statuti.In ꝯrium ᶜ est veritas,†qa intelligit statutū, voluit corrūpere, i.volūtariè
d corrupit ᵈ qđ ē not.Op.qđ non debuit hic Remus occidi,cū es-
† set magnus & nobilis,vt l.Pædius.ĵ.de incend.rui.nauf. Sol. hic erat taxata pœna in quemlibet transcendentem muros: vel hic prætextu nobilitatis fuit motus ad delinquendum, iō sic puniri dēt.arg.C.de con.& procu.do.Aug.l.1.lib.11.& de dignitatib.l. quoties.lib. 12. Vel dicendum est, qđ tpe punitionis istius,non erāt istæ leges,qa habuimus eas post legem 12.tab.q̄ fuerūt post mortē Romuli,& reges expulsos, vt š.đ orig.iu.l.2.§. exactis. Et
2 sic pt rñderi ad oīa præcedentia. Iuxta hoc quæro, †qua pœna
e puniat ᵉ qui muros violauerit?Dñt qdā φ si violentur muri ciuitatis Romanę,est pœna capitalis, vt hic:in aliis est pœna iudicis arbitrio,vt ĵ.ne quid in loco sacro. l.2.& de poe. l.sanctio. ¶ Vl-
f timò colligitur ᶠ per l.istā ar.ad q̄st. Pone † φ duo sunt domini
3 vnius ciuitatis g vel castri,quibus competit iurisdō, vnus ex eis
g committit delictū,alter vult eum punire, quærit an possit?& argu.huius l.vř φ possit. Item quilibet ipsorum hēt iurisdictionē in solidū,ergo &c.vt ĵ.de offi.consu.l.1.ĵ.ad munic.l.quid ergo. & l.magistratus. ¶ Item qa præses punit sibi æqualem, vt C.ne lice.poten.l.1.in fin. Econtra φ non:quia par in parē non habet
h imperium.l.nā magistratus. ĵ. de arbit.ʰ Prærerea cū duo pares sunt ꝯtendentes ad inuicem,recurrit ad Principē, vt ĵ.de re iu.l. duo.& l.in offerēdis.C.de ap.Sol.φ nō possit ꝑ iura allegata proximè:& hoc tenet Gul.de Cu.Nō ob.hæc l.qa hic Romulus obtinuit in sorte,vt in gl.dř. ¶ Item non ob. qđ præses punit parē, s.clarissimum,qa non erat par in administratione,sed in dignitate.vt i Auth.vt iud.sine quoquo suffra.§.qđ āt.¶Item quia quāuis hēt parem dignitatem: tamen quia erat in præsentia præsi-
† dis, debebat illi obedire.C.de pala.sacra.larg.l.omnino.lib.12.†

ADDITIONES.

a. Parif.¶Si quis violauerit.Quid autem in transcendente valuas vel fouea, vide tex.in l.desertorem.§.nec non.ff.de re mili.

b ¶Transcendit. Sed quando cognoscitur, & quando dicitur quem velle, & nolle,vide Bal.in l.si prædium.C.de ædi.action.

c Poma.¶In cōtrariū.Adde,φ de hoc est gl.i l.φ si ab initio.ĵ.si cer.pet.q̄ al legat Frā.Cre.sing.49.& idem voluit Bal.& Imo. in l.si quis Sempronium. ĵ.de hære.insti adde meliorem tex.in l.1.ver.an si valuerit.ĵ.de leg.1.quem ad hoc ibi ponderat Pau.adde tex.in l.1.in prin.C.de codici.& ibi ꝑ Mod. in l.si constiterit.C.fi.reg.& per Alex.in l.1.ĵ.de leg.2.& l.3.& ibi gl.l.si is q. ĵ.de re mil.Bar.in l.1.§.diuus.ĵ.ad leg.Cor.de ficar.Cæp.in l.fi fugitiui. C. de ser.fug.Bar.consi.21.& consi.33.2.vol.

† Clau.¶Est veritas.Quod est no.Ad idem tex.iuncta gl.in verb.purgare.de fo.cōpe.& in l.si cōstiterit.C.fi.regund.Aliàs exponit,id est,facere debuit. vt i l.3.§.1.ĵ.đ adi.leg.aliàs fecerit,id est,facere voluit, vt in l.stipulatᵘˢ sum Damam.ĵ.de ver.ob.& in l.2.in prin.iuncta gl.in verb.cōtradicat.ĵ.sol.matri.& vide melius huiusmodi expositiones per Barb.in l. qui iurisdictioni præest.in 2.lec.ĵ.de iurisd.om.iud. & in consi.22.vol.2.vide tex.cum glo.in l. 1.ĵ.de vul.& pup.& in c.Diaconus.27.distinct.

d Parif.¶ Corrupit.Id est, voluntariè corrupit, vide Iaf. in l.fi. de codi.C.

e Pœna puniatur.Et no.φ fodiens iuxta murum castri, vt muri cadant, punitur hac pœna, fm Bal.in l.pergit.C.de sepul.vio.

f Parif.¶ Vltimò colligitur. Vide Fel.in c.prudentiam.de off.deleg. in prin. Dec.ibi.vbi ponit, quid si sit diuisa administratio.Iurifcon.d.versi.

g Vnius ciuitatis.Adde Bar.in l.inter tutorē.ĵ.đ admi.tu.vid.Bal.i l.cętera. §.si duob.de leg.1.Ang.in l.est receptū.ĵ.de iur.om.iud.& ibi ꝑ.Pau.de Ca.

h Poma.¶ De arb.Lita singulariter per Bal.i c.j.ad fi.qb.cau.feu.amit.

† Clau.Lib.12.Adde quod de hac qōne no.Bar.l.2.in fi.ĵ.de iur.om.iud..

De senatoribus. Rub.

1 *Senatus æquiparatur Imperatori, & quandoque concedit aquam duci ex flumine; & ab eius sententia non appellatur.*

2 *Senatus dicitur ab assentiendo.*

¶Super Rub. de senatorib. op. quod hoc nõ vr verũ, quia præfectus prætorio est maior, & dignior. Certè est verũ, quod præfectus est maior quam vnus de senatorib. licet totus ordo senatorũ, qui erãt cẽtũ numero. l. fi. C. de pet. hær. erat maior, quam præfectus. ¶Præterea quinq; 1 † senatus in aliquib. æquiparatur Imperatori. nã pt restituere à snia. ff. de postu. l. j. §. de qua ãt. ¶Itẽ pt cõcedere aquã duci ex flumine, vt l. quo minus. ff. de flumin. Itẽ fert sniam sine metu appellationis, vt l. 1. §. 1. à qb. app. non lice. vel dicendum est, quod maximè incipit à senatore, non vt à maiorib. sed tanquam ab illis, de quorũ corpore Imperator eligebatur, quia sunt pars corporis eius, vt l. quisquis. C. ad leg. Iuliam maie. Vel tanquam ab illis de quorum numero summi magistratus eligebantur, sicut de numero decurionũ tanquam magistratus mu- 2 nicipij. vt ff. de mun. & hono. l. honores. §. de his honorib. ¶† Potest hic quæri, vnde dicitur Senatus? Dixit Hug. quod pôt dici ab assentiendo, nã Senatores facultates dabant agendi. Nam sine licentia eorum nulli magistratui licebat aliquid facere. Dicẽdum est ẽt, quod Senatus dicitur ille locus in quo conueniunt ipsi Senatores: Senator aũt dicitur sm eum, qui habet dignitatẽ senatus.

LEX PRIMA.

1 *Dignitas maior est in masculo, quàm in fœmina.*

2 *Dignitas descendit, & non ascendit regulariter.*

3 *Persona loquentis in generali sermone non intelligitur.*

4 *Promittens commodare domum contra quancunque personam, non intelligitur promisisse contra seipsum.*

Consulari. Vir in dignitate positus, pfertur in dignitate vxori, & dignitas non transit de inferioribus, ad superiores. h. d. ¶No. † quod in mas- 1 culo est maior dignitas quam in fœmina. ¶† No. ẽt, quod di- 2 gnitas nõ ascendit, sed descendit. Op. ad hoc, quod dr hic. quod ad maiores non transit. contra in l. in sacris. in princip. de proxim. sacr. sacri. & l. fi. in prin. C. de metal. lib. 11. Sol. Verum est, quod ad inferiores descendit, nõ ad superiores. Fallit in dignitatibus, de quibus fit mentio in contrario, vt ibi no. ¶Op. dr hic, quod nunquam fuit auditum, immò fuit auditũ, vt hic, à Saturnino. & sic est contra seipsum. huius timore dicit glo. pterquam à Saturnino. & sic no. quod 3 in † generali sermone non continetur persona loquentis. Ad hoc oppo. de l. Paulus. in fi. ff. de pig. Glo. non soluit. Tu dic, vt no. C. de sol. l. inquisitio. Vel dic secũdum Iac. But. rla est, quod persona loquẽtis continetur, vt in d. l. Pau. nisi alia causa impedit, pal. a l. inquisitio, quæ sunt [a] arg. ad q. promisi † commodare tibi do- 4 mum meam contra quãcunq; personam, postea altercor tecũ, an tenear commodare contra meipsum? Respõdeo quod nõ, p hãc l. & d. l. inquisitio. Dic vt ibi per Cy. quod non continetur psona loquẽtis in gnali sermone, quod est verum sm Pet. si hoc est titulo lucratiuo, secus si ratione præambuli contractus, quia tunc verba intelligerentur sm verba contractus, per l. inter stipulantem. in princ. ff. de ver. obl. & l. vendicantem. ff. de euic. & hoc modo inducitur, & facit multum ad alias quæstiones, quas tu ipse potes ponere.

ADDITIO.

a And. Barb. ¶Quæ sunt Adde tex. in l. petitiones. C. de aduo. diuer. iud. Bal. in c. 1. de no. for. fid. Poma. ¶ Vide Ale. in l. frater. ff. de condi. indeb. vbi ẽt ponit, an teneatur commodare contra patrem, & filium, & similes, & an contra patrem, & principem, & aliquid per eun. consi. 43. in 2. vol.

LEX II.

1 *Infamis quando possit esse testis.*

Et an remotus ob crimen ab officio possit habere aliud officium. nu. 2.

a Cassius. [a] Remotus à senatu tanquam infamis nõ pt esse iudex, nec testimonium phibere. h. d. hæc lex, quam no. quia 1 optima est. Itẽ no. quod infamis nõ pt esse testis, vt hic sm gl. † Op. nam hæretici sunt infames, vt l. j. in fi. de su. tri. & fi. cath. & tñ pñt ferre testimonium, vt C. de hær. l. quoniam. ergo infamis pt esse testis. Contrarium eius dr hic. Quid dicẽdũ? Gl. nõ hic, sed in illo contrario dat plures so. & dicit inter alia, quod infamis de fcõ non repellitur à testimonio. Et ita intelligitur illa lex: sed infamis ĩfamia iuris repellitur. vt l. 3. §. lege Iul. ff. de test. Tñ hec gl. no. contrariũ quod testis infamis, b et de facto non ferat testimonium. Tu dic, quod aut est infamatus [b] infamia iuris, aut ĩfamia facti, differentiam harũ no. Dy. in c. infamib. ex. de re. iu. lib. 6. si infamia iuris, non pt esse testis. l. 3. §. lege Iulia. ff. de testi. Si verò est ĩfamatus ĩfamia facti, & tũc aut, quæris, vtrũ possit ferre testimoniũ in cã ciuili, aut criali. Si in cã ciuili pt ferre testimoniũ, vt no. in d. l. j. C. de sum. tri. & fid. Cath. sm vnã sol. tñ minor fides ei adhibetur, vt hic no. & gl. ponit in l. 3. §. duæ ãt sũt cãe. ff. ad Car. Si verò quæris, an in criali possit eẽ testis, dic quod nõ, vt hic no. quia ĩ ea criali lucidæ dẽt esse, pbones, vt l. sciãt, C. de pba. & infamia facit vacillare dictum testis: non mirum si hoc casu repellitur, secundum dominum meum, Vel dic, quod ista gl. non contrariatur gl. d. l. quia hæc gl. se refert ad hoc, quod iste remotus à Senatu nõ potest esse iudex, & iste intellectus pbatur per leges, quas

gl. alle. tñ gl. contraria loquitur in testimonio, & sic non est contra. Et de hac materia not. in c. testimoniũ. extrà, de testi. in d. l. 1. per Cy. & Iac. 2 But. dicit hic in prin. l. † quod pp delictũ remotus fuit iudex, sed de hoc dicto nõ apparet. sed dic, quod de delicto loquitur cõmisso in offi- c cio, [c] per finẽ huius legis. nã lex Iulia repetũdarũ punit deliquẽtẽ in officio. Secus si qs pp aliud remotus sit, vt l. si qs ex grege. C. de cohortã. lib. xij. vel pp negligentiã, vt in §. suspectus. Inst. de d suspe. tut. Sed nũquid aliud offm poterit hr̃e? [d] videtur quod nõ, quia qui semel malus, & c. vt Inst. de suspe. tu. §. sed antequam. Iac. de Are. dicit, quod qui semel est malus in vna re, semper præsumitur malè facere in alia re simili: sed non præsumitur in alia penitus dissimili. Vnde in alio officio dissimili posset esse, nisi etiam prohiberetur pp infamiã. Et de hac mã not. in c. testimoniũ. extra, de testi. & in d. l. j. per Cy. & Iac. But. C. de sum. tri.

ADDITIONES.

a ¶Cassius. Circa regulam huius legis vide Ang. in §. hinc nobis. in Auth. de hæ. & fal. Bal. & alios in l. non ignorabit. circa fi. C. ad exhib. sequitur Fel. in c. scribam. de præsum. nunquid mercator semper præsumitur mercator. Vide Fran. de Are. l. cætera. §. sed si quis. ff. de leg. 1. Fel. in procemio Decre. Mod. in l. si prius. 3. q. & 5. oppo. de oper. noui nun. Clau. Adde Fel. in c. cum venerabilis. de excep.

b Paris. ¶Infamatus. Vide Ias. in l. 1. C. de sum. trini. & fid. cat. in 1. & 2. lect. vbi etiam declarat, quæ sit infamia facti, & quæ iuris.

c ¶In officio. No. quod remotus propter culpam ab officio, nunquam ad illud potest aspirare, l. 1. C. si qua prædi. pote. dixi in l. 1. C. si rect. prouin.

d Poterit habere? Vide ad hæc quæ scripsi in l. si cui. §. iisdem. de accus. Poma. Vide Alex. l. si fideiussor. §. fi. ff. qui sat. cog. & consi. 5. vol. 1. Fel. c. præsentium. de test, & in c. testimonium. Barb. consi. 169.

LEX III.

Senatorem. Remotus à senatu, nõ propter infamiam retinet dignitatẽ, & filius senatoris appellatur non solũ naturalis, & legitimus, sed ẽt legitimus tñ, & filius a senatore adoptatus, & postea emancipatus, per emancipationẽ dignitatem perdit, & per adoptionẽ dignitas nõ minuitur. h. d. cũ l. seque.

LEX IIII.

Qui indignus. Ad euidẽtiã est sciẽdũ, quod multi sunt ordines magistratus, de quib. dicã ff. de officio eius cui mand. est iurisd. l. j. Dicit ergo lex ista, quod qui ĩdignus est minori ordine, multò magis indignus est maiori. Expone literã, qui indignus est. s. pp malũ suũ. & p hoc cessat expositio gl. Nã gl. facit vnũ argm̃. Sophisticũ hoc mõ. Imperator nõ est dignus, quod sit pses vel iudex, ergo nec Imperator. Dicit gl. quod bñ est dignus, sed inferior gradus non est dignus eo: sed Ioãnes soluit alr, s. quod Imperator nõ sit dignus minori gradu, nõ sequitur, quod sit indignus maiori. Dicit Ia. de Ra ego nescio, quod voluerit dicere Io. quia imo sequitur ista cõnã subiecti, nõ est dignus, ergo est indignus. Vnde dicit, quod hẽt duas significationes. Vnã quæ sonat in malũ, iste oĩno est dignus pp delictũ, & peccatũ suũ, tali pœna. & ita hic accipitur. Aliã hẽt, quæ sonat in bonũ, vt iste est dignus oĩ honore. Modo ad propositum cũ dicatur, Imperator nõ est dignus inferiori ordine, verũ est in mala significatione, & tũc loquitur cõtrario prædicta: sed dignus est in bona, & iõ inferiori honore, & etiam quolibet alio maiore dignus est.

LEX VII.

Emancipatum. Filius legitimus, & nãlis emancipatus à patre, nihilominus filius Senatoris dr, & cõceptus, vel natus ante mortẽ Senatoris, patris, senatoris filius dr, & cõceptus ante remotionem patris à Senatu, licet post remotionẽ natus, Senatoris filius dr. h. d. vsq; ad fi. §. si quis. No. tex. hic, quod tẽpus cõceptionis ĩspicitur. Op. de l. j. §. pxi. ĩ pri. vbi pp emancipationẽ amittitur filij nomen, Sol. Filius legitimus & nãlis pp emãcipationẽ, nõ amittit, vt hic: secus in legitimo tñ, vt in contrario. Et est rõ, quia in legitimo & naturali sunt dua iura: secus in legitimo tñ; quia vnũ, & sicut duæ rões vincũt vnã & c. in Auth. de consan. & vteri. fra. §. j. Quærit gl. pr emancipauit filium, & postea factus est Senator, an dicatur ille filius Senatoris? Et tenet quod sic, per hãc l. ij. rñ. Tu dic sm Mar. Syl. contra per eandẽ legẽ in ver. sed eum & c. & vide quod no. in l. Imperialis. C. de nup.

1 *Filio quando noceat casus patris, ne vti possit priuilegio aui vel patris.*

2 *Filius si cõmisit culpã, ob quam dẽt feudũ pdere, nepos ex psona aui illud retinere pt.*

a §. Si quis. [a] Macula patris nõ nocet filio, quo minus ipse filius vti possit priuilegio, & dignitate ex persona aui. h. d. vsq; ad fin. Et no. istũ §. quia est mirabilis ad hoc Opp. dr hic, quod casus pris non nocet filio. contra de l. diuo Marco. C. de quo Gul. dat plures sol. finaliter tenet, quod aut filius est conceptus post mortẽ patris, aut nõ. Primo casu nocet filio, vt in contrario, seb cũdo casu nõ, vt hic. Vel dic sm Pet. [b] & Cy. in d. l. diuo Marco. circa

ADDITIONES.

a Ant. Rubeus. Si qs. An, & quando delictum patris noceat filio, vide Bar. in l. 3. ff. de inter. & relega. & per Bal. in l. 2. C. de ingra. lib. Vide Io. Fab. in §. ep Insti. de inge.

b Secundum Pe. Vide Circa hoc Dy. in c. non debet aliquis, de reg. iur. lib. 6. Cy. in d. l. diuo Marco. C. de quæstio.

1 circa hoc,† ꝙ aut quæris, nũquid filij filius, nepos quo ad auum
possit vti priuilegio, vel dignitate ex persona aui, aut pr̃is? Primo
casu aut est cõceptus, vel nat⁹ ante mortem aui, vel post. Primo
casu p̃t vti priuilegio ex p̃sona aui, maximè ĩ his q̃ à gñe ꝓcedũt,
vt ĩ. de interdi. & rele. l. 3. Scđo casu nõ, vt l. j. §. si qs. ĩ. vnde
cog. Si verò quæris, an persona patris sui hoc possit: tũc aut fuit
conceptus ante maculã pr̃is, aut post. Primo casu non nocet filio
casus pr̃is, vt s̃. ꝓxi. §. 2. secũdo casu nocet, vt d. l. diuo. fm Pet.
Quod est verũ fm gl. q̃tũ ad hoc, vt nõ possit vti priuilegio ex ꝑ-
2 sona patris, sed aui sic, vt hic. †Et valet ad q̃onem de feudo, ᵃ qđ
a si filius ꝯmisit culpã, nepos nõ dẽt pp hoc amittere feudũ, sed id
possit dici ex persona aui retinere. De hoc no. ĩ. de in ius voc. l. ad
optiuum. §. j. & ibi est sĩlis gl. no. ĩ. de iu. pa. l. diuus. & ibi glo. opt.

ADDITIO.

a ¶De feudo. Vide plene per Bart. in l. 3. ĩ. de interdic. & releg.

LEX VIII.

1 *Negationes duæ faciunt vnam affirmationem.*

a **Fæminæ.** ᵃ Vxores coruscant radiis maritorũ, & eorum dignitate, & priuilegio gaudent ẽt post mortẽ
ipsorũ, donec nubant alteri inferioris gradus, quo casu dignita-
1 tem amittẽt. h. d. vsque ad fin. Et no. † de dictionibus negatiuis,
quõ duę negationes faciũt vnã affirmationem, vt l. j. C. de ser. fu.

ADDITIO.

a Poma. ¶Fœminæ. Vide Fel in c. super eo. el 2. de testi.
De hac l. dixi plenius in l. filij. §. vi duæ. ĩ. ad muni.
† Clau. ¶Nunquid mariti coruscant radiis vxorum, vt si est Regina, aliam superiorem dignitatem habens, ponit Bal. in c. significauit. de rescri.

LEX IX.

Filiam. Sicut casus patris non nocet filio, nec ita debet ꝓdesse, ne illicite facta sumant vigorem. h. d.

LEX X.

1 *Priuilegium concessum sub nomine liberorum, non extenditur vltra nepotes.*

Liberos. Appellatione liberorum continentur omnes descẽdentes per lineam masculinã, siue sunt nãles, & legitimi, siue legitimi tñ. h. d. † No. gl. q̃ d̃t ꝙ priuilegiũ ꝯcessum sub appellatiõe liberorũ, ñ extenditur vltra pronepotes.

LEX. XI.

1 *Domicilium originale pp dignitatẽ non mutatur, sed pp matrimonium sic.*
2 *Promittentes dare Schacum mattum cum pedona, an verificetur si pedona est effecta Regina, & detur cum ea.*

Senatores. Dignitas senatoria non mutat proprium domicilium, sed aliud adiungit. h. d. quod not.
1 † quia propter dignitatem quæritur nouum domicilium, & nõ
mutatur originale, sed aliud domicilium iungitur, vt sic propria
origine quis non possit spoliare, vt hic, & ĩ. ad muni. l. assumptio
& C. de municip. & orig. l. origine. lib. x. Et hoc nisi quantum ad
matrimonium, vt ibi not. & in l. vnica. de mulieribus, & in quo
loco. l. fin. de inco. lib. x. Vnde Perusina nupta Florentiæ, dicitur
Florentina, non perusina. Et est arg. † quod si pedona, quę vadit
rectè efficitur donna, cum promitto tibi dare Schacum mattum
cum pedona, & do cum donna, an videor dare cum pedona? Et
hic est casus quod sic; & hoc per hanc l. fuit determinatum. Iac.
de Ra. determinat contrarium, quia mutatum est eius artificiũ,
nam mutatum est officium pedonæ in dõnã; arg. l. legatis seruis.
§. j. ĩ. de le. 3. & per illũ §. hoc determinatũ, & tangitur per Doct.
& Cy. C. de suspe. tut. l. 2. & dixi in d. l. seruis legatis.

LEX XII.

Nuptæ. Priuilegium p̃ot princeps facere, vt consularis fœmina nupta plebeio, consularem retineat dignitatem h. d.

De officio Consulis. Rub.

LEX VNICA.

1 *Administrationem plures habentes quando illam dicantur habere insolidum.*
2 *Consul habet iurisdictionem contentiosam.*
3 *Iudex, si coram quo causa est mota infirmatur, an poterit coram alio agitari.*
4 *Tabellio rogatus de scriptura, potest eam alteri mandare publicandam.*
5 *Nũci⁹ q primo citauit in causa ipse idẽ debet in tota causa citare, & non alius.*
6 *Nuncius deputatus ad vnum banchum, non debet apud alium citare.*
7 *Cã incepta coram vno ex vicariis Episcopi, non potest corã alio illam ꝓsequi.*
8 *Confessio facta corã vno iudice, quãdo possit corã alio executioni mandari.*

Officium. Consulatus officium circa manumissiones versatur, & consules habent administrationem insolidum, & causa coram vno ex consulibus cæpta, non potest per aliũ explicari, nisi in casu necessitatis, & consules apud
a seipsos, possunt suos seruos manumittere, ᵃ nisi sit minor. h. d.
No. hanc l. mirabilem & bonam. No. tex. ibi, qui apud alterum
nomina ediderit, &c. Not. quod quando aliquis tenetur aliquid
facere causa mediante, examinatio causæ ibi non permittitur
vt in minore dicitur, qui sine causa non potest manumittere.
b ¶Opp. dr̃ hic, ꝙ singuli p̃nt authoritatẽ interponere, ᵇ ꝯ. l. duo
ex trib. ĩ. de re iu. Sol. vt hic & ibi no. gl. ꝙ hic erant ordinarij, qui
1 hñt à lege administrationem. ibi delegati. Op. dr̃ † ꝙ hñt hic administrationẽ insolidũ, ꝯ. l. plurib. ĩ. de procu. Sol. q̃dã sunt officia publica authoritate, & vtilitate, q̃ à lege dãt, & tunc quilibet
hẽt administrationẽ ĩsolidũ, vt hic: q̃dã sũt authoritate publica sꝫ
vtilitate priuata, vt tutelæ, tunc idẽ, vt ĩ. de admi. tu. l. si plures. &
l. tut. §. cura. e. ti. q̃dã sunt officia priuata, vt ꝓcuratoris, & tunc si
pl'es sunt dati procuratores, non vr̃ quilibet datus insolidũ, sed
ꝓ parte, & no. in d. l. plurib. de procu. & hoc verũ fm Gul. de Gu.
nisi esset procurator gñalis, & certæ negotiationis, vt l. j. §. si plures. ĩ. de exer. & ibi dicã plenè. ¶Opp. dicitur hic, ꝙ minor non
potest apud seipsum manumittere. ꝯ. l. si rogatus. §. fin. de manu.
vin. Gl. dat plures sol. sed hæc est vera, ꝙ aut minor, qui est consul, vult cãm probare, & approbare coram se, non p̃ot vt hic.
Aut vult cãm coram collega suo ꝓbare, & tunc corã se p̃ot manumittere, vt in l. ꝯria. quia cum manumissio non p̃ot fieri, nisi
ex cã, vt insti. quib. ex cau. manu. nõ licet. §. pen. & iõ dẽt cõmitti
examinatio illius causæ, vt hic. ¶Op. dr̃ hic, ꝙ minor manumittere non potest apud collegam cõtra l. apud eum. §. j. ĩ. de manu.
Dic vt punctuaui in tex. ꝙ in fin. legis dr̃ causa ꝓbata, dẽt fieri pũctus, s. qđ cã manumissionis debet coram collega fieri, tñ coram
se potest fieri manumissio, vt in ꝯrio. ¶Oppo. ad hoc de ver. sed
n on potest, s̃. ea. l. Solutio hoc contingit hic ratione minoris ætatis. Opp. de l. apud eũ. §. j. ĩ. de manumissio. Solue, vt in præce-
2 denti contrario dixi: vt in punctuatione. ¶† Quero nũquid ꝯsul
c habeat iurisdictionem contentiosam? ᶜ † Et tenet gl. quòd non
† In ꝯrium vr̃ tex. in l. j. §. pen. de ap. & l. 2. de in ius vo. & hoc tenet
Gul. Itẽ est arg. hic, quòd cã incepta coram vno iudice, non p̃ot
3 coram alio agitari. ¶† Quæro, quid si ille, corã quo cã incepta ẽ
infirmat̃, an poterit coram alio agitari. Et vr̃ qđ sic, vt hic dr̃. In
ꝯrium est l. si longius. ĩ. de iud. qa loco impediti debet alius subrogari. Quid dicendum? Certè dicere potes, quod aut impedimẽtum est longum, vel sperat̃ esse longum, & tũc loco impediti, alius est subrogandus. Aut est breue, & de facili cessans, & tũc
4 p̃ot collega cognoscere, vt hic. Item inducitur † ad q̃onẽ, scitis,
ꝙ tabellio rogatus de scriptura, non p̃ot alij cõmittere scriben-
d dum, ᵈ vt in auth. de tabel. §. j. & ibi no. & §. fi. eo. tit. Mõ Tabellio
est impeditus, & vult causam cõmittere alteri per aliũ, vel suam
scripturam publicari, an possit? Dicit Franc. Accu. ꝙ sic, per hanc
5 l. † Item inducitur ad q. quod si baiulus, seu nuncius vnus, fuit ĩ-
e ceptor in causa, ꝙ ipse idem debet esse in tota cã, ᵉ & nõ alius, vt
6 hic, ad idẽ l. j C. de spor. Et ex hoc † ꝯcludit̃ aliud, qđ si vnus baiulus est ad vnum banchum deputatus, non debet apud alium ci-
7 tare, vt in corpore de iud. §. nullo. vbi de hoc dr̃. † Et hoc potest
induci ad multas q. similes, & maximè ad q. quã vidi de facto, E-
f piscopus Clusinus habebat duos vicarios, ᶠ cã cuiusdam erat incæpta coram vno, volebat postea partem prosequi coram alio.
8 Certè non potest, nisi ex causa, vt hic. † Inducitur ista l. g per Iac.
g de Are. ad q. quòd confessio facta coram iudice vnius ciuitatis,
non potest mandari exceptioni per iudicem alterius ciuitatis.
Quod probatur sic, quia hic dicitur, quòd si coram vno iudice
h fuit probatum, alius nõ p̃ot manumittere. Sed cõfessio est spẽs ʰ
ꝓbõnis, vt probat̃, in l. sed & si possessori. §. pe. ĩ. de iurei. ergo &c.
Quod intellige verum, nisi forte fieret ad requisitionem primi
iudicis, secundum ea quæ no. in l. cum quædam puella. ĩ. de iur.
om. iud. De hoc no. per Cy. in l. j. C. de confe. in x. q.

ADDITIONES.

a ¶Manumittere. De iuramento consulis. vide omnino in c. veniens. de iureiur. & in Spe. de iureiur. sed quid si intrauerũt cõsulatũ p̃termisso iur̃o? Dic quod quia malo ordine intrarunt, sunt extra mittẽdi, & puniendi, nec dñr in canonica possessione consulaius, vt concludit Bal. de pac. Cõstan. in ver. vasalli. lo. j. vbi tamen dicit, ꝙ in dubio ex quo sunt publicè in possess. cõsulatus, pręsumuntur canonicè consules, arg. ĩ. de of. prætor. l. Barbarius.
a ¶Authoritatem interponere. No. ꝙ ista lex, etiam extenditur ad contentiosam iurisd. est no. gl. in l. Põponius. aliàs inci. si vni. ĩ. de re iud. & ibi etiã est tex. sing. secundum Imo. ꝙ illud quod hic dicitur, vnum ex collegis hr̃e iurisd. insolidum, est verum, vbi ambo simul in eadem causa fuerunt aditi.
c ¶Iurisdictionem contentiosam. Et dicit quòd sic. facit l. 2. §. exactis. de ori. iu. & quod habet̃ in l. 3. de arbit. est tex. & ibi Imo. in l. si cui libertas. de cõd. & demon. Ang. in l. 2. de in ius voc.
† Claud. ¶Vnum no. ꝙ cã, quæ ẽst voluntariæ iurisdictionis per citationem partis efficit̃ contẽtiosa, ita dicit singulariter Bal. in c. de causis. de of. del.
d ¶Committere scribendum. Adde Bar. & ibi dixi in l. quædam. §. nihil. de edẽ. vide Imo. in c. quoniam contra. de ꝓba. & in c. cũ super. de re iud. sed qd in notario actorũ si sit absens, an posst aliis cõmittere? Bal. in l. imperator, s̃. de sta. ho. dicit ꝙ non, licet iudex bene p̃ot, ꝑ id quod hr̃ hic, & in l. j, & ij, C. de spor. & ibi vide Bal. & qđ dixi in l. ait prætor. ĩ fi. ĩ. q. b. ex causis maio.
e ¶In tota cã. Et vide omnino not. per Bar. in l. j. §. si plures. ĩ. de exer. & Inst. de act. §. quadrupli. sed Ant. ĩ c. cũ dilecti. de dolo & contu. tenet ꝙ sic, & ita dicit tenere domi. de Ro. sua conclu. cclxx. & sic videtur cõtra Bar. hic, quẽ ipse Ant. non alleg. Et vide Bal. hic, in xv. q.
f Paris. ¶Habebat duos vicarios. Vide latè Dec. in c. prudentiam. de off. dele.
g Poma. ¶Inducitur ista l. Vide Bar. in l. diuus. ĩ. de cust. reo.
h Est species. Et Bal. in l. à diuo Pio. §. sniam. ĩ. de re iud. Ant. in c. fi. de confes.

De offi-

De officio præfecti prætorio. Rub.

LEX. VNICA.

Reuiter. Diuiditur in duas partes. Primò ponit, vnde ſumpſit originem offic. præf. prę-
torio. Secundo tractat de priuilegiis quibuſdam eidẽ
conceſſis. Secunda ibi, his cunabilis. & breuiter hoc
intendit. A ſententia præfecti prætorio non appellatur: licet poſ
a ſit peti in ĩteg. reſt.[a] hoc dicit. Scitis, quod quatuor ſunt iſtæ di-
gnitates, vt not. in l. j. §. j. j. de offic. eius, cui man. eſt iuriſd. & ideo
glo. in huiuſmodi titulis ſemper venit exponenda, qui ſunt iſti q
habent has dignitates. No. hic optimam gl. ꝙ iſti ꝑfecti æquipa-
b rãt[b] Cardinalib. & Epĩs. quod eſt no. ꝓ multa, & ideo nota eam.

ADDITIONES.

a Clau. ¶ Reſtitutio. Pœna autem appellantis eſt amiſsio cauſæ. text. eſt, quem ad hoc dicit Abb. ſing. in l. à proconſulibus. C. de appel.

b ¶ Aequiparãtur. Adde gl. in l. epiſcopale. C. de epiſ. aud. Et facit ꝙ à ſentẽtia Epiſcopi, vel Cardinalis, nõ poſsit appellari. crederé hoc verũ in Cardinalib. legatis de latere, cum illis hoc præcipuũ ſit, vt credat̃ eorũ ſimplici verbo, & viuę vocis oraculo, vt no. gl. in c. ſicut nobis. de ſen. exc. Spec. in tit. de leg. §. ſupereſt, ver. q̃d ſi leg. iuriſd. &c. & Bar. in l. vnica. C. de ſuperindi. lib. x. Bal. in l. ſi qua per calumniam. C. de epiſ. & cle. in l. 1. C. de mand. prin. & in l. exemplo. C. de prob. Anto. in c. ꝙ ſuper his. de fide inſtru. & de hoc omnino no. Mod. in l. conſtitutiones. j. de app. & in l. ex cõſenſu. in prin. eo. tit. & vide no. in l. j. à qui. app. non li. Bal. in l. ad ſimilitudinem. C. de epiſ. & cle. q̃d auté in regibus, vide Gul. & Bal. hic, & Bar. in l. j. in prin. j. quod quiſque iur. & adde quòd credatur legatis, de eorum cõmiſsione, Abb. conſ. 80. 2. lib. Rom. conſi. 58. Et an à ſententia regis appelletur, vide Bald. conſ. 407. 1. lib.

De officio præfecti vrbi. Rub.

LEX. PRIMA.

1 *Donatio facta à Conſtantino Papæ Silueſtro, an valuerit, remiſſiue.*
2 *Dictio, intra, comprehendit terminum cui apponitur.*

Mnia. Præfectus vrbi, hẽt commiſſionem ſeu cognitionem de omnibus intra vrbem
& centeſimum miliarium, & commiſſi delicti ha-
bet cognitionem, & poteſt cognoſcere de q̃relis ꝑ
ſeruis, ꝯ ſuos dños, & de querelis porrectis per pa-
tronos, contra libertos, & poteſt relegare, & in inſulam depor-
tare, & cognoſcit, & punit tutores malè adminiſtrantes negotia
pupillorum, & habet cognitionem circa nummularios, & liber
tos, & magiſtratus, & pro modo culpæ poteſt corrigere & caſti-
gare h. d. vſque ad §. cura carnis. Et not. quantum vadit Italia. Et
a not. gl. quæ dicit quòd Roma eſt ſub Papa,[a] & ſic concludit iſta
glo. quod donatio facta à Conſtantino valuit, licet contra no. in
1 auth. quomodo. oportet epiſc. §. j. s. in proœmio. De natura hu-
2 ius dictionis, † intra, an comprehendat vltimam diem, dic quod
comprehendit terminum cui apponitur. Pro hoc eſt text. quod
vltimus dies comprehenditur. in l. j. §. ſi intra. infra de ſucce. edic.
Not. glo. quod eſt turpitudo accipere pecuniam. Item generaliter iſti tutores puniuntur. Dic ſcilicet extraordinariè, vt in l. in eos. j. de tute. Item poſſunt poni in compedibus, vt l. 3. §. penu. j. de ſuſpe. tut.

ADDITIO.

a ¶ Roma eſt ſub Papa. Hanc gl. allе. Bal. in rub. conſtitutionum feudalium, ꝙ ſtatuta ſpecialia ab Imperatore facta in ciuitate Romæ, quo ad illam non valent, ſed legem generalem facere poſſunt, vt ibi dicitur.

1 *Verba enunciatiua prolata per principem, faciunt fidem.*
2 *Vrbis appellatione continetur comitatus, non diſtrictus.*
3 *Comitatus probatur per terminos deſignatos.*
4 *Marchia, & Ferraria ſunt in patrimonio Beati Petri. Donatio facta per Conſtantinum Papæ Silueſtro quod valuerit.*
5 *Caſtro conceſſo in feudum, intelligitur conceſſa omnis iuriſdictio, & nu. 7.*
6 *Iudex non poteſt ſe intromittere de delicto, quod conſtat fuiſſe commiſſum extra territorium.*
8 *Statutum quod viget in ciuitate intelligitur in villis, & caſtris. nu. 9.*
10 *Vicarius epiſcopi ſi non poteſt cognoſcere de crimine, non cognoſcat etiam ſi epiſcopus dixit, committo tibi curam & regimen epiſcopatus.*
11 *Legato grano quod eſt Peruſij, venit granum quod eſt in comitatu.*
12 *Concedo tibi quicquid habeo infra talem arborem, an ipſa arbor veniat. Dictio intra, ponitur incluſiuè, vbi ſit latiſſima interpretatio.*

1 §. Cum vrbem. In tex. ibi, ꝯmiſerimus. Iſta † ſunt ver-
ba enunciatiua, tamen quia prolata
ſunt à principe, plenã fidẽ faciunt, vt hic, & in c. 1. de prob. in cle.
Secundo no. ꝙ ꝑ iſta verba, cõmitto talẽ locũ tibi, libera & ple-
2 na dr̃ poteſtas iuriſdõnis. Tertiò no. † ꝙ licet verba epiſtolę di-
cant, vrbẽ nr̃am, & nõ comitatũ: tñ comitatus, vrbis appellatio-
ne continetur, vt j. ea. l. ver. ſi vltra, ſed diſtrictus q eſt vltra comi
tatũ, ñ ꝯtinet̃, qa vrbs Roma diſtringebat quaſi totũ mũdũ, & tñ
3 nõ venit niſi comitat⁹ ei⁹, vt j. ea. l. ver. ſi vltra. † Et qũo probetur
comitat⁹, dico q̃d ꝓbat̃ ꝑ termĩos deſignatos j. ab eo qui habue
rat ptãtẽ terminandi inter comitatũ, & comitatum, vt patet hic:
& qa terĩus ciuitatis vrbis Romæ terminatur ad centũ miliaria,
a vt hic, & j. e. l. fi. ibi, cum terminos vrbis,[a] &c. Et de hac materia
4 no. ꝑ Inn. in c. cum ad ſedẽ. extra, de reſt. ſpo. ¶ † In gl. quæ eſt ſu-
per verbo, pertinere. hæc gl. præſuponit donõnẽ factam ꝑ Con-
ſtantinũ tenuiſſe, quod verum eſt ſm Rich. Malum. qa donatio
Principis hẽt vim legis, quæ durat ẽt mortuo principe cõdẽte,
vt l. pe. C. de do. inter vir. & vxo. Itẽ ꝑſupponit gl. alibi in auth. vt
eccl. Ro. cen. an. gaudeat præſc. vbi dicit, ꝙ in patrimonio Beati
Petri. eſt Marchia, & Ferraria. ¶ In tex. ibi, centeſimũ lapidem. Ex
5 hoc collige † ꝙ ſi Papa, Imperator, vel Comes, concedũt caſtrũ,
vel villã in feudum, q̃d oĩs iuriſdictio ſit eis cõceſſa, arg. s. de ꝯſt.
b prin. l. fi. Itẽ omnis[b] villa vel caſtrũ, ꝙ ſit in comitatu alicuius ci-
uitatis, ſub ea ciuitate eſſe videat̃, niſi habeat ſpeciale priuilegiũ.
arg. C. de epiſco. & cle. l. nulli. ver. ꝙ ſi in vico. ¶ In tex. ibi, præfe-
6 cti vrbi notio. Ex hoc not. ꝙ qñ conſtat delictum eſſe commiſ-
ſum extra territorium iudicis, ꝙ iudex nõ poteſt de ipſo cogno-
ſcere, nec ſe intromittere, & ex hoc colligitur forma excipiẽdi.
7 excipiã. n. ꝯ iudicem, ꝙ ad eum non pertinet. Sed quid † ſi dubi-
tat̃ de loco delicti, an fuerit intra territorium, vel extra, vel quid
ſi dubitat̃ de qualitate loci. qa bñ ꝯſtat delictum eẽ commiſſum,
tñ dubitat̃ an ille locus ſit ſub vna iuriſdictione, vel ſub altera, qs
ꝑt ſe intromittere, ſiue excipiat ſiue nõ? Dic, ꝙ ſubtilr̃ no. ꝑ Inn.
extra de reſc. c. ſuper lr̃is. ver. Item non valet. In tex. ibi, notio nõ
eſt. dic ratione territorij. Sed bñ poſſet eẽ, rõne domicilij, vel rõ-
ne originis, vt ſi ſit oriundus de his, vbi ſpãle domicilium hẽt vl̃
8 deliqſſet, vt. C. vbi de cri. agi opor. l. j. & auth. qua in ꝓuincia. † &
iſte §. allegat̃ ad q. ꝙ ſi ſtatutũ viget in ciuitate, intelligatur vige-
re in villis, & caſtris. Facit ad idem. s. de legi. l. 2. & eſt glo. ordina-
9 ria j. de poſt. l. ex ea. Facit C. de teſtam. l. fi. † Item allegatur in arg.
ꝙ ſi cui concedatur caſtrum, intelligit̃ ẽt conceſſa iuriſdictio ca
ſtro adhærens, & eſt iuriſdictio adhærens territorio oĩs iuriſdõ
ordinaria, vt. l. fi. C. vbi & apud quem. Ita tenet Gul. hic. Dy. hoc
10 no. in l. ergo. de ac. rer. do. & hic per Cy. † Itẽ allegat̃ ad q. Vicari⁹
epĩ ñ põt cognoſcere de crĩe ſine ſpãli mandato. Pone ꝙ epĩs di-
cit, cõmitto tibi curam, vel regimẽ epatus, an videat̃ ſpãliter de-
mandare, vt poſſit cognoſcere de crĩe? Vr̃ q̃d ſic, ar. huius §. ſed
dic ꝯ. vt hic, & arg. de peculio. l. quam Tuberonis. §. alia. Ad hoc
facit. j. de offi. procon. & leg. l. 2. in fi. vbi ſi legatus, proconſulis
hẽt à proconſule adminiſtrationẽ, vel commiſſionẽ gñalem in
prouincia decreta proconſuli, tñ de cauſis meri Imperij nõ co-
gnoſcit, ſine ſpeciali mandato. j. de offi procon. l. ſolent. in prin.
vbi videas. Licet. n. indefinita æqpoleat vl̃i, tñ illud ẽ verũ ſi om-
11 nium particularium eadẽ eſt rõ, aliàs non. † Item allegatur iſte
§. ad quæſtionẽ, ꝙ ſi legatur granum, quod eſt Peruſi, ſub iſto le-
gato venit granum q̃d eſt in comitatu, q̃d dic, vt per hic Gul. &
allegat̃ j. de penu. leg. l. nã q̃d liquidè. §. ſi cui. Itẽ allegat̃ per Cy.
12 † ad q. concedo tibi qcquid hẽo intra talem arborem, an conti-
neatur arbor? Gul. vr̃ dicere ꝙ ſic, per l. 1. §. q̃d dicimus. j. de ſucc.
edi. & de verb. ob. l. qui ante calendas. Et ad hoc facit iſte §. in iſtis
verbis, intra centeſimum miliare, & ipſum centeſimum miliare
continetur. Breuiter ego dico, & præmitto, ꝙ iſte ſermo eſt du-
bius, quia illa dictio intra, poteſt poni incluſiuè & excluſiuè: Si
ponitur incluſiuè, tunc ꝯtinet̃ arbor, vt d. iuribus alle. per Gul. Si
excluſiuè, & tunc ſecus. Vel dic ꝙ aut loquimur in actu conceſ-
ſionis beneficij, q̃d eſt latiſſimè interpretandum, & tunc dictio
intra, ponitur incluſiuè, & continet̃ arbor, vt d. iurib. aut loqmur
in his, in qb. fit ſtricta interpretatio ꝯ illũ, q vult ſibi alium obli-
gare, tunc ponit̃ excluſiuè, & ñ ꝯtinet̃ arbor, vt l. veterib. j. d pac.

ADDITIONES.

a Cla. ¶ Terminos vrbis. Et reformatores ciuitatis. Vide Pa. de Caſt. in l. 1. §. h⁹ ſtudij. & ibi gl. s. de iuſt. & iu. & vide q̃d ad ꝓpoſitũ d̃t bal. ĩ ru. d̃ of. dele. ĩ fi.
b Poma. ¶ Item omnis. Vide Old. conſi. 121. in 1. & vlti. q.

1 *Prælatus remotus à prælatura ob eius delictũ, poterit vlterius in bonis puniri.*
2 *Tutor qui non poſuit in inuentario omnia apponenda, accuſari poteſt, & vt ſuſpectus remoueri, & criminaliter puniri.*
3 *Tutor qui non ponit omnes res in inuentario, an præſumatur eſſe in dolo.*
4 *Clauſula in inuentario ꝙ ſi aliqua apponenda non appoſuerit, ꝙ voluit haberi ꝓ appoſitis, quid operetur.*
5 *Cognitio ſuſpecti tutoris quãdo ꝑtineat ad iudicẽ cãrũ crĩaliũ, & quãdo ciuiliũ.*
6 *Inuentarium ꝙ vitietur, ſi tutor quid modicum non appoſuit in eo.*
7 *Tutor à tutela remouetur ratione doli commiſſi in inuentario.*
8 *Clauſula, quòd ſi qua appoſuit non apponenda, vel econuerſo, appoſita in inuentario, quid operetur.*

1 §. Item ſolent. † Iſte tex. facit ad quæſtionẽ de prælato
vt licet ſit remotus à prælatura ſua rõ-
ne delicti, tamen poterit vlterius puniri in bonis, & in perſona.
2 no. per Inn. in c. qualiter. extra, de accuſ. ¶ † In tex. ibi, quos pro-
bare poterit, d̃t duo. Primo q̃d tutores iſti, q nõ ponũt i inuẽtario
oĩa ponenda, ſunt accuſandi, & vt ſuſpecti remouẽdi cũ infamia.

Secund

Secundò sunt criminaliter puniendi. Et cũ isto ꝯcordat ĩ.de tut.
l.i eos.sed primũ non vr̃ verũ, quia si tutor non facit legitimè in-
uẽtarium, nõ p̃t ei decerni administratio, & decreta nõ tenet, qa
est obreptũ p̃tori, vt C.de admi.tut.l.tutor.& l.fi.C.arbi.tu. Qũo
p̃t ergo remoueri ab administratione, ex quo iure nõ p̃t admini-
strare? Dico ꝙ remouet̃ à tutela, & ñ ab administratione, vt l.j.de
susp.tu.& effectus est remotionis, qa ante remotionem poterat
inuentariũ ꝯficiciendo, suscipere iterũ administrationem rerũ p
decretũ iudicis, sed mõ nõ poterit, & sic nõ ob.ꝯriũ. Põt ẽt ĩtelli-
gi qđ si ab initio tutor fecit inuẽtariũ ltĩmũ, & sibi legitimè de-
cernit̃ administratio, tñ si postea auget̃ bona pupilli, q ipse ꝯsul-
tò non addit in inuentario, certè ista erit iusta cã remouẽdi à tu-
3 tela, vel ab administratione. † Iuxta hoc quæro, an tutor qui nõ
posuit oẽs res in inuentario, p̃sumat̃ esse in dolo. Circa hoc re-
spondeo, ꝙ si tutor nullo modo fecit inuentariũ, & se ingerit ad
ministrationi, & tunc præsumitur esse in dolo, vt l.tutor q reper-
torium.ĩ.de admi.tut. Sed si aliquid omiserit, tunc oportet pro-
4 bari qđ ipse fuerit in dolo. Et ita est casus hic. Sed † qd si in fine
inuentarij est facta protestatio, ꝙ si aliqua ponenda nõ posuerit
ꝙ voluit haberi pro appositis, an hoc sufficiat? Rñdeo non, si sci
uerit aliquid esse in bonis, secus si ignorauerit. Vbi ãt sciuerit,
ista protestatio est facta mala fide, cum habeat ponere res sigilla
tim in inuentario, vt l.fi.C.arbi.tu.& ĩ.de admin.tut.l.chirogra-
phis.de bon.vac.l. 3. lib. 10.& l.aut qui aliter.2. respon. quod vi
5 aut clam. ¶ † Sed an cognitio suspecti tutoris pertineat ad iudi-
cem cãrũ ciuiliũ, vel criminaliũ? Dic qđ aut agitur ꝯ tutorem, vt
puniatur crĩnal'r rõne doli, & ptinet ad iudicem criminaliũ cã-
rum: aut agit̃, vt remoueatur à tutela, & põt dici, ꝙ ptineat ad iu-
dicẽ ciuiliũ cãrũ. Et hoc vr̃ satis colligi hic, vbi remotio à tutela
fit p vnum iudicẽ, & remittitur puniendus ad alterũ, põt etiam
dici, ꝙ ista causa remotionis intelligit̃ sapere de crĩali, & hac rõ-
ne posset ẽt agitari corã iudice cãrum criminalium, & facit ĩ.ad
6 Tur.l.j.§.suspecti. † Itẽ pone quod tutor in ĩuentario non ponit
aliquid quod ẽ valde modicũ, an habeat vitiare? Ego non credo
qa defectus qui est in modica re, nõ hẽt vitiare, vt ĩ.de ędil.edi.l.
7 cui dens.cũ si. ¶ † Itẽ vos videtis, ꝙ nulla est dr̃ia an tutor sit de
cõiunctis, vel extraneis oĩno, iõ qđ dr̃ in l. si tutor aliquot. ĩ.de
suspe.tu. ꝙ rõne doli qs nõ remouetur à tutela, est verũ, nisi do-
lus sit cõmissus in ꝯficiẽdo inuentariũ, vel sit dolus manifestus
8 vt ĩ.px.rñ. ¶ † Vlteri⁹ q̃ro, tutor in inuentario ptestatur, ꝙ si ali-
qua posuit non ponẽda, ꝙ vult hr̃e pro non appositis, & eꝯ. Mõ
tutor conuenit̃, vt rõnẽ reddat, & posuerat in inuentario, ꝙ ipse
recipit salmas lib.x.& c.iõ reddat illas. replicat̃ tutor, ꝙ licet ipse
tutor posuerit, non tñ fuit verũ. Replicatur sibi ꝙ ipse nõ p̃t hoc
dicere, quia tenetur de his, quæ scripsit in inuentario, per l.fi.C.
arbi.tut. Iste replicat ꝙ d.l.fi. habet locum, quando assertiuè po-
suit, sed hic non posuit assertiuè, quæritur modo an protestatio
hoc operetur. Ego credo ꝙ non: qa in inuentario tutoris, lex re
spicit illud qđ spãliter est expressum. Vñ illa verba nihil operan-
tur. Ad hoc facit d.l.fin.C.arb.tut.& C.de bo.proscri.l.si qs intra.

1 *Vendere rem suam etiam minus iusto prætio, quando quis cogatur.*
2 *Nuncio iurato quomodo, & quando credatur.*

a §. Cura carnis. [a] Hic est bonus § & br̃ h.d. Vt victualia
iusto prætio vendantur, spectat ad præ
fectum.vrbi.h.d. No. quod dixi in summario. Op. nemo cogitur
b rem suam vendere. C.de iud.l.nemo. [b] & l.nõ.n. ĩ. rerũ amo. sol.
Pro reb. competẽtib. ad victũ quis potest cogi vẽdere, vt hic, sed
al's res non cogitur vẽdere, vt in contrario. Op. de l.j. ĩ. ad. Iuliã đ
anno. glo. dat pl'es sol. vltima est melior. Vel dic ẽm Mar. Silim.
1 † Aut q̃rit̃ an aliqs cogatur rẽ suam vẽdere, & dic ꝙ nõ cogit̃, vt
C.de iur.delib.l.nec emere.& de ꝯh.emp.l.inuitus. Fallit in casib.
c ibi no. Aut quærit̃ [c] nunquid aliquis minus iusto pretio cogatur
rem suam vendere, & tunc dic, aut est tẽpus necessitatis, & cari-
stiæ, & tunc cogitur vendere minus iusto pretio, vt l.ij.§. inde a-
gitatum est.ĩ.ad l.Rhod.de iac.& ibi no. Aut nõ est tp̃s necessita-
tis, & tunc aut quærit̃ de his rebus, quæ sunt ad cõem vsum ho-
minũ, vt carnes, frumentum, & sĩl'ia, & tũc cogitur vẽdere iusto
p̃tio, vt hic, al's nõ: vt d.l.nec emere. Sed ꝯ hoc ob.l.j.§.fi.ĩ.fur.ad-
uer.nau. vbi no. ꝙ hospes hospitem expellere non põt. So. vt ibi.
2 † Et no. ibi, ad referendum sibi, quid vbiq; agat̃, & sic videt̃ tex,
quod nuncio credatur.& no. per Cy.C. qui accu.non pos.l.ea q-
dem.& alle.gl. in l.magis puto.§.ne tñ.ĩ.de re.eo.& ibi no. Opp.
a ad hoc đ l.diuus.ĩ.de cust.reo.& l.j.C.de curio.lib. 12.sol. † Dico,
d qđ si q̃ris de nũcio iurato, [d] an dẽat ei credi de facto suo. s.quod
aliquem citauerit, & tunc debet ei credi. vt hic, & l.magis puto,
e §.ne tamen.de reb.eorũ. dummodo de ꝯmissione [e] appareat. ẽm
Cy. al's non, vt l.fi.C.de exhi.re Ad idẽ l.2.queãdmodũ test.ap. Si
verò quæris, an debeat credi de facto alieno. s.qđ talis commisit
homicidium, tunc non dẽt credi nuncio, nisi aliàs offerat pro-
bationes, vt d.l.j.C.de curio. lib. 12. & hoc quantum ad malefi-
cium puniendum. creditur tamen ei quantũ ad hoc, vt ad sui re-
lationem possit inquisitio formari, vt d.l.diuus.de cust.reo.& l.
ea quidem.C.de accusat. Et hoc modo intelligas vbi de hoc nũ-
† cio habes, & eius relatione, vide ĩ.de iur.om.iud.l.fi. †

CONCORDIA.

☞ ¶ Pro cõcordia. Aduerte ꝙ Bar. allegat̃ in hac l.j.§.cura carnis, sibi ꝯriari, eo, ꝙ in l.diuus.ĩ.de cust.reor. voluit ꝙ iudex pcedẽs ex officio possit recipere denunciantem in testẽ, & sic prosit ad condemnandum, & tñ in hac l.j.§.cura carnis, voluit ꝙ sit potẽs eius dictum ad inquirendum, nõ ad ꝯdemnandum: nõ tñ meretur argui de ꝯrietate Bar. nã in hoc §. dicit, ꝙ non creditur nuncio ex suum officium: nã erat nuncius de citando, non creditur de homicidio extra suum offim̃, sentiens ꝙ si fuisset ꝯstitutus ad denunciandum, quod in leuibus nõ in grauibus crederetur, & sic nõ ꝯdicit: præterea dũ dicit in hoc §. qđ non credet̃ ad ꝯdemnandum, debet intelligi. s. vt non faciant plenam probõnẽ, vt voluit in d.l.diuus. al'r dici põt, quia dato quod Bar. hoc diceret in hoc §. vt loquat̃ ẽt in deputato ad denunciandũ, vt colligi põt in eius gñalitate, dico quod debet intelligi ẽm dist. quam ponit in d.l.diuus. s. in leuibus, non in grauibus, vt in deportato &c.

ADDITIONES.

a Cura carnis. In j.opp. vide quæ habes ad Bar. ĩ l.nec emere.C. de iure delib.
b ¶ L.nemo. Adde Bal. in l.1.C.de epis.aud. vide Bar.& ꝙ ibi scripsi in l.annonam.ĩ.de extraor.cri.& Bal. in l.itẽ si verberatũ.§.1.ĩ.de rei ven. Bal.& Ange. in l.si pendẽtes.§.si quid cloacarij.de vsuf.& ibi tex.& Bar. in l.vẽditor.§.si constat.ĩ.communia præd. Doc. in c.1.de emp.& vend. no. Bar. in l.j.C.đ fru.vr. Const.lib.11.
c Paris. ¶ Aut quæritur. Vide an quis cogat̃ vendere etiam viliori pretio, Bar. in c. 1. extra de emp. & ven. & ibi ponit de pœna illorum, qui falsificant merces quæ venduntur, vt frumentum, & similia.
† Cla. ¶ Sol. vt ibi. Adde, ꝙ materia h⁹ §. hr̃ p gl. Cy.& Bald. ĩ l.1.C.đ epi.aud.
d Nũcio iurato. An credat̃ nũcio iurato, dicẽti se citasse aliquẽ, & qualiter, vide Cy. in l.1.C.de dil.& ꝙ dixit latè Bar. in trac.de cita.& vide q̃ dixi in l.1.de in ius voc. oĩno vide Bar.& quod post eũ dixi in l.fi. C. de exhi.re.& in l.eũ q.§.fi.de cõm.& ibi dixi. vide Inno. c.nouit.& Io. And. de off. dele. in rep.l.si vacantia. in prin.de bo.vac.lib.10. Bar. in extraua. ad reprim. in ver. per nuncium.& ibi ẽt q̃rit quid si nõ est iuratus. Et vide Bar. in l.præses.de offi.præsi.& quid si sit infamis, & quando credatur nuncio citãti, & sine scriptura, vide no. Bar. in l.palatinos.C.đ col.fun.fis.li.11.& ad Bar. hic adde Bal.& An. in l.2.de anna.exc.& an nũcio credat̃ de cõmissione sibi facta à iudice, vide Bal. in l.fi.C.de exhib.re. Bar. hic per Ang.l. hæc aũt §.1.quib.ex ca. in pos.ca. adde an credatur nuncio iurato, Ro.cons. 497. Pau.de Ca.cõs.225.& ad Bar. hic dum dicit, ꝙ de commissione iudicis debet apparere in actis, Adde Arc. in c.1.extra.de iud.
e Poma. ¶ De commissione. Vide Fel.c.proposuisti.de proba.& c.post cessionẽ.eo.ti. Cæp.cons.4. in 1.dub. Pan. in c.1.4.no.de iudi.& ibi Arc.
† Clau. ¶ L.fi. Adde etiam multa bona quæ ponunt Pan. Inno.& Prępos. in c.cum parati.post.gl.de app.

LEX. III.

Præfectus. Intelligas quòd nec citare, nec iudicare extra territorium potest, sed potest delegare, extra territorium, & hæc est vera lect.

De officio quæstoris. Rub.

LEX. VNICA.

ORigo. Primò ponit vnde sumpsit quæstor originem. Secundò dicit quod sit eius officium, & vnde fuit. Secunda ibi, ex quæstoribus.

De officio prætoris. Rub.

LEX III.

1 *Dignitatem petere quando quis possit, & pro ea pecuniam promittere, & in repe.nume.2.*
2 *Error cõis, quando faciat ius & in repe.num.7.& q̃uo hoc colligatur.num.9.*
3 *Barbarius in casu huius l. fuit liber, & in repe.nu.6. quòd non.*
4 *Barbarius in casu huius legis, quòd fuerit prætor, & in repe. etiam nu.3. qđ nõ.*
5 *Acta facta coram iudice minus idoneo, an valeant. & nu.6.*
6 *Instrumenta confecta ab eo, qui diu se gessit pro tabellione, an valeant. & in repe.nu.8.*
7 *Gesta per iudicem qui postea apparet excõicatus, an valeant, & in repe.nu.9.*

a BArbarius. [a] Hęc est bona, subtilis, & solemnis
b lex [b] & legitur dupliciter. Vno mõ
ẽm gl. alio mõ ẽm Vltra. & ẽm gl. diuiditur in 4. partes. Primò ponit thema. Secundò ponit vnam q.& rñsionem ad eam. Tertiò ponit aliam q.& eius sol. Quartò ponit aliam q, & eius solutionẽ. Secunda ibi & tñ videamus. Tertia ibi, quid dicemus. Quarta ibi, sed & si sciuisset. Et secundum
c gl. breuiter h.d. Agitata, [c] per prætorem minus idoneum, vt puta seruili macula aspersum, tenent, & valent ob publicam vtilitatem: imò plus, qa si seruus electus fuerit prætor, liber & prætor dicitur fuisse. h.d. ẽm glo. legitur & alio mõ ẽm Vltramont. vt dicam. Et no. ẽm hanc lec. quòd Barbarius olim seruus & prætor
d creatus, fuerit verè prætor, & ꝙ error cõmunis [d] facit ius pp publicam

blicam vtilitatem, & agitata coram iudice incompetēti valent,
& hoc pp publicā vtilitatem, de æquitate iste liber fuit. Et sic no.
ꝙ ex iusta causa pōt Imperator, vel ciuitas seruum alienū manu-
mittere. ¶ Venio ad gl. & oppo. ad lec. gl. dicitur hic, ꝙ Barbarius
petiit ꝑtoriā dignitatem, & prætor fuit, imò incidit in l. Iuliam
ambitus, vñ obstat totū ȷ̃. ad l. Iuliā ambitus, & C. ad l. Iuliā ambi-
tus. l. j. & per totū. Gl. soluit multis modis. Vna sol. est, ꝙ licet nō
debuerit peti, tñ petita valeat, & teneat, ar. l. j. §. j. qñ ap. sit. Hæc sol
vr̃ ꝯ̃ l. si quenquā. C. de epi. & cle. Vel dic, dicit gl. ꝙ hic Barbarius
petiit officiū publicè & palā, ñ tacitè vľ simoniacè, & iō tenet, ꝙ
ñ incidit in l. Iuliā ambitus. ar. l. primæ. §. j. de polli. Hæc vr̃ bona,
licet gl. eam nō teneat. Vñ dicit, ꝙ officium tui petitū in ciuitate
Roma. in qua lex Iulia ambitus non hēt locū, vt l. 1. ȷ̃. ad l. Iuliam
de amb. Tu dic, ꝙ hæc sol. obtinet, qñ princeps esset in vrbe, &
officium peteret ab eo, qa in eo nulla cadit suspicio. Ita dēt intel-
ligi l. 1. ſm Iac. Bu. Secus si peteret à populo, vt ibi, qa tunc obti-
neret scda so. h⁹ gl. q̃ est Ioan. Opp. dr̃ hic, ꝙ nō īcidit in l. Iuliam
ambitus, si à principe petat, imò à quolibet petere nō licet, vt l. si
quenq̃. C. de episc. & cle. Sol. Ibi loquit in dignitate speciali, præ
dicta ītēporali. Op. ad hoc de §. sed neq; sufficiemus. & §. 1. in cor
1 po. vt iu. sine quoquo suffr. Et ideo dicas, ꝙ † aut petitur publi-
cè, & bona fide, & sine pecunia, tunc est licitū, vt hac l. Aut peti-
tur dignitas, & pecunia promittitur, & tunc aut quæris de digni
tate spirituali, aut de dignitate temporali. Primò casu non est li-
citū, vt d. l. si quenquam. & in corpore, quomodo oport. epi. §. j.
Secūdò casu, aut dignitas hēt secū iurisdictionē annexā, aut nō:
Primò casu, non est licitū petere neq; pecuniā promittere, vt d.
§. 1. & d. §. sed neq;. Scdo casu dignitas peti pt, & pro ea pecunia
dari, vt. ȷ̃. de polli. l. j. §. 1. & iō inter hos casus vr̃, quando dignitas
habet iurisdictionem in se annexā, ꝑsumit ꝙ pp pecuniā ꝓmis-
sam grauaret subiectos suos, qđ non est in alio casu, vt colligi-
tur in d. §. 1. ſm Pet. Op. dr̃ hic, ꝙ agitata corā eo valēt. imò vide-
tur ꝙ non, & error cōis non facit ius, vt s̃. de legi. l. qđ non rōne.
2 Sol. hoc contingit pp pub. vtilitatē, vt colligit hic. † Oppo. imò
c error [c] facit ius, et si non sit cōis error, vt ȷ̃. ad Maced. l. 3. in prin.
Pro cuius sol. dic ſm Iac. Bu. ꝙ aut publica vtilitas suadet ꝙ error
cōis hēatur ꝓ veritate, & tunc facit ius, vt hic. Aut publica vtili-
tas suadet ꝙ error cōis non hēat ꝓ veritate, & tunc nō facit ius,
vt. d. l. qđ non ratione. Aut publica vtilitas ñ suadet ꝓ, vel ꝯ̃, tunc
aut errans vult dānum euitare ꝑtextu erroris, & tūc cōis error fa
cit ius, & ꝓ veritate hr̃, vt d. l. 3. in prin. ad Mac. Ad idem l. Zeno-
dorus. C. ad Mace. aut illius, qui errat, interest potius ꝙ error nō
hr̃ pro veritate, & tunc ꝓ veritate nō hr̃ vt l. 1. §. fi. qñ actio de pe
culio est annalis. & l. fi. de hær. insti. & hæc sunt not. verba. Op. ꝙ
imò acta corā eo nō valeāt, vt l. q aliena. §. quamq̃. ȷ̃. de neg. gest.
hic fuit legitimè factū, qa ibi non erat tutrix. Opponit, dr̃ hic ꝙ
non retractatur licet postea seruus appareat, imò ex casu super-
ueniēti dēt retractari, cū ad eū casum peruenerint à quo incipe-
re non potuissent, vt ȷ̃. de arb. l. non distinguemus. §. sacerdotio.
Sol. vt dixi. s̃. de his q sunt sui, vel ali. iu. l. patre furioso. Opponit,
dicitur, hic in fi. multo magis. imò pariter, vt l. 2. in fin. C. de ado.
Sol. dicit gl. iō h. d. qa princeps facilius hoc ꝯcedit, q̃ pop. Ro. nō
quod habeat maiorem ꝑtātem, licet alia sol. sit ſm Doc. & hæc ē
bona. Opponitur de l. si priuatus. ȷ̃. qui & à qb. vbi non pt alienū
seruū manumittere populus. So. Ex iusta cā pt ppl's alieno seruo
dare libertatem, vt hic, & in l. 1. & 2. C. qb. ex cau, serui pro præ-
mio liber. acc. sed ad ꝑtium tenet. Opponitur, dr̃ hic, quod fuit li
ber, & sic prætor, ſm gl. tñ obstat. l. Hærennius. de decur. & l. mo-
ueor. C. de seruis expor. quia cū Barbarius sit inuentus seruus, ꝑ-
sumit tpe retro acto, fuisse seruus. Timore huius ꝯrij Vltra mō-
tani recesserunt à lec. glossæ, & intelligunt, qđ ista lex ponat vnā
q. tantum. s. an agitata coram Barbario teneāt. Et secundum hoc
diuidit hæc lex ī qnq; partes. Nam prima ponit quoddā thema.
In 2. quædā circunferentia ad q. mouenda. In 3. ponit qō. In 4.
questionis solutio. In 5. ponuntur duæ rationes. Scda ibi, sed ni-
hil. Tertia ibi, quod dicemus. Quarta ibi, & verū puto. Quinta i-
bi, hoc. n. In summa h. d. ſm hanc lec. Agitata corā ꝑtore minus
idoneo, pp publicam vtilitatē, & pp autoritatē creātiū eū in prę-
torē, tenēt, & valēt. h. d. Et sic differt à lec. gl. qa hic ñ dicit ꝙ fuit
liber vel pretor. Tñ ꝓ huius declaratione, vt sciamus q̃ sit verior
3 lec. † Quæro, nunquid iste fuerit liber? Et tenet glo. qđ sic, maxi-
mè ne hoīes decipiāt legis authoritate, vt l. 1. C. de his q ve. æta.
īpetra. Vltram. vt Pet. & Iac. de Rauen. Cy. & Gul. de Cug. tenēt ꝯ̃
gl. primò p l. 1. & 2. C. si ser. aut liber ad decu. aspi. li. 11. Præterea
dñt qđ est casus de hoc in l. non mutant. C. de lib. cau. Item & si
seruus militat, ñ est liber. l. sup seruis. C. q mil. pos. lib. 12. Præterea
si fuisset iste liber, fuisset verus ꝑtor, & acta corā eo, de rigore iu-
ris valerent, & tñ tex. hic dt, qđ æqtate valent. Et ex hoc ipsi cō
cludūt, qđ nō fuerit liber. & hoc ē forti⁹ ꝯriū. Quid dicendū? Di-
co qđ gl. bñ dt, & Ia. Bu. tenet eā hic. Nō obst. l. j. & 2. C. si ser. aut
liber ad decu. aspi. Et est rō, qa hic fuit liber pp authoritatē pop.
Ro. vľ pricipis, q hoc ex cā potuit facer, vt dixi ī ꝯrio, sed in l. cō-
traria seruus aspirauit ad dignitatē sine authoritate alicuius su-
perioris, & in l. nr̃a hoc opať publica vtilitas, & superioris auto-
ritas. Et codē mō rñde ad l. non mutant. & d. l. sup seruis. Nō ob.
qđ ipsi dñt, qa si fuisset liber, de rigore iuris agitata valuisset, ſm
Iac. qa de eqtate dr̃ liber & ꝑtor fuisse, & cadē æqtate agitata co-
4 ram eo valent, vt ī gl. & tex. ¶ † Quartò, vtrū Barbarius fuerit ꝑ-
tor? Et determinat gl. qđ sic. Vltramontani ꝯ̃ p l. Hærennius. ȷ̃. de
decur. qa in eo statu quo te īuenero, te iudicabo, vt l. moueor. C.
de ser. expor. Sed Barbarius fuit detectus seruus, ergo vr̃ fuisse
seruus, & sic non ꝑtor. Præterea dicit tex. eum functū pretura, ñ
dicit qđ fuerit prætor. Præterea, si fuisset ꝑtor non esset necesse
qđ de equitate valerent acta qa de rigore valerent. Et ex his ꝯclu
dūt ꝯ̃ gl. Dico tñ, qđ gl. bñ loquitur. Non ob. ꝯrium primū de l.
Hærēnius. qa solue, vt in gl. Ad l. moueor, rñde vt gl. Nō ob. tex.
dum dicit, eum functū prætura, quia ſm do. Iac. est qđā decisio,
qa bñ sciebamus ꝙ ipse erat functus prætura, vt in tex. Dicere. n.
ꝙ non iure fuit vsus ꝑtura, esset stultitia, imò fuit creatus ꝑtor, &
Iurisconsultus rñdet ad ius, non ad factū, & dicit ꝙ fuit prætor.
Non ob. qđ ipsi dñt, qđ acta de rigore valerent, nedum de æqui-
tate si fuisset ꝑtor, qa rñdeo, vt in præcedenti qōne. Quæro, nun
qđ acta corā eo valeant? Ista qō non est dubia, quia acta valent,
5 vt hic vr̃ per tex. Et in hoc oēs cōcordāt. ¶ † Quæro, q̃ est rō qđ
acta ꝑ iudicem minus idoneū, valent? Iac. de Rau. & Gul. dñt, ꝙ
hic est duplex rō. prima, authoritas principis, vel populi crean-
tis hunc prætorem, vt in versi. cum ēt. Scda rō fuit publica vtili-
tas, ne tot acta corā eo pereant. Et hæc scda rō ꝓbatur ibi, an
fore & c. Petrus, & Cy. post eum tenent, ꝙ fuerit vna rō. s. publica
vtilitas, ne actorū multitudo periret. Et huic opinioni applaudit
6 Dy. vt in c. j. in 7. q. ex de reg. iur. lib. 6. † Et sumit arg. à qōne. Po-
ne aliquis gessit se diu ꝓ tabellione, [f] & multa instra, & acta ꝑfe-
f cit, postea apparet ipsum non fuisse tabellionem, qa nō hēbat ꝑ-
g uilegium, an facta per eū valeant? [g] Dic ſm Iacob. de Rauen. &
Gulielmū de Cug. hic, q dñt, ꝙ hic fuit duplex rō, quare instru-
menta facta, & acta per eū non valent, qa licet fuerit vna rō. s. pu
blica vtilitas, tñ alia cessat, vt autoritas eius q potuit hunc creare
tabellionē. Pro hoc allegat Gul. l. actuarios. C. de numer. lib. 12.
Tu dic, ꝙ instrumēta valeāt tenēdo op. Pet. q̃ in simili tenet Dy.
ī d. c. j. Pro hoc vr̃ in auth. de tabellio. §. pen. in fi. ibi, documentis
pp vtilitatem contrahentiū non infirmādis, vt in auth. de tabel.
Col. 4. Non ob. d. l. actuarios. qa loquitur in certis exactorib. pe-
cuniæ publicæ, qui sine licentia principis hoc non possent. Et ita
eam intellexit Gul. s̃. de adop. l. non aliter. & ibi dixi, & in l. nec cī.
h §. eorum. Item prædicta [h] sunt in arg. ad q. † qđ si coram iudice
7 sunt multa agitata, licet postea apparet excōicatus, acta valeant.
Et idem in prælato, qui multa administrat, vt valeant, quæ facit:
licet appareat postea ipsum non fuisse idoneum. Vide quæ dixi
in l. 2. C. de senten. & no. in c. sciscitatus. de rescr.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Barbarius. vide de materia Fel. in c. cum dilecta. de rescri. Federic. in cons. 202. Pan. in c. dilectus. de præb. in c. sciscitatus. ibi Fel. eo. ti. & Alexā. consil. 76. vol. 2. vbi inquit, quod non habet locum in iudice delegato, & aliquid notandum per Albe. consi. 88. eo. vol.

Paris. ¶ Quod ista non sit lec. Bar. tenet Alexan. cons. 138. vide de materia quam habes ad Bar. ȷ̃. in seq. apostil.

b Solēnis lex. Hanc l. limitat Inno. in c. nihil. de ele. in gl. in ver. administrēt, & c. qa intelligit hanc l. qñ iste Barbarius Philippus fuit electus prætor, & confirmatus, dato quod inualidè, quia per ipsum gesta valent, tñ secus si ꝓpria authoritate intrasset præturā, faciunt no. p Bar. in suo trac. represa. in 5. q. 2. principalis. Item ad hanc l. vide Inn. in c. cū super. de offi. dele. Io. Aud. in c. mora. de reg. iur. lib. 6. in nouel. & quod dixi post Bar. in l. Hærennius. ȷ̃. de decu. Item limita, vt per Doc. in c. ad probandum. de re iud. & quod no. Bal. in auth. habita. C. ne fil. pro pa. Ver. sequitur in tex. dignitate & c. Itē singularissimè limita hanc l. vt per Bal. in l. nihil. de manu. vin. Et de hac l. no. Bal. in l. non mutant. C. de lib. cau. tñ ibi alle. Inn. in c. nihil. de elec. & etiam alleg. & litat Bal. in l. 2. C. de sen. & de materia huius l. vide latè per Iaco. de Bel. in disp. quam ponit in l. 2. C. qūo & quādo iudex. adde ꝙ Inn. & Ant. ī c. cum dilecta. de rescr. facit drĩam, an vna causa cōmittatur, an multæ: primò casu non habet locum lex Barbarius Philippus, sed Io. de Imo. ibi videt tenere contrarium, per l. 2. C. de sen. cum quo Bal. in l. nō dubiū. de leg. & vide Bal. in d. l. 2. in prin. & Imo. & in l. quidam. de re iud. & cum d. l. 2. concordat tex. 3. q. 7. §. tria. versi. verum. Item ad materiam huius. l. vide ēt Bar. in tract. de tyrannide. in 11. q. per Io. Cal. q. incip. ex communi. vbi concordat cum cōi. opi. io. And. in regula, beneficium. de reg. iur. in merc. & ī regula, mora. in merc. io. An. de inst. edi. §. restat. ver. & scias. Pet. de Anch. in regula, accessoriū. 5. op. Bal. in l. non dubiū. de legi. Guido de Suza. in l. decernimus, & ibi Cy. C. de sacrosan. ec. & no. Bal. ī l. j. ad fi. C. qui & aduer. quos. & limita, nisi semel Barbarius Philippus fuisset depositus, quia postea in possessione tolerari non dr̃ qui est intrusus. Vide Bal. in l. pe. de pig. [illegible] t. imo. in c. qualiter, & qñ. de accu. Bal. in l. nihil. de manu. vind. Et quid si Barbarius fuisset à superiore confirmatus, alij tñ nō reputant ipsum pro tali, vide Bal. in l. 2. vers. nūc de quinto puncto. C. de ser. & aqua. vbi dicit, ꝙ hic cōcurrūt tria, authoritas superioris, cōis error, vtilitas pub. l. 2. C. de ser. & aqua. idē dt si concurrat cōis error & publica vtilitas, vt patet in ocultè ex authorato. iuxta no. in auth. de tabel. §. pe. Vide ibi latè, vbi ēt dicit, quod licet cōis opinio firmet gesta per Barbarium, non tamen firmat eius præturam quin detecta veritate sit amouendus, & ibi ipse allegat imo. in c. nihil. de elec.

c Barba.¶Agitata.Quid in delegato, Vide Inn.in c. cum dilecta.de rescri.vbi dicit,quod nõ hẽt locum ĩ delegato.cõtrariũ tenẽt oẽs ibi p l.2.C.de sen.& inter l.om.iud.vide Car.ibi,qui allegauit Bar.in rep.h⁹.l. vid̃ ibi Doc. Bart. tenet contra Inn.vide ibi Ant.& põdera,quia hic erat error communis,& ita erat in d.l.2.sed in d.c.cum dilecta non erat error communis.

d ¶Error communis.Vide per Bar.in l.2.de sup.leg.& in l.j.C.de testib.

e ¶Op.imò error.An & qñ cõis error excuset,limita vt p Bal.ĩ l.nihil.C.d̃ manu.vin.& qñ cõis error habeat̃ p veritate,vide Bal.in l.j.in 4.q.C.de testam. omnino Bal.in l.2.C.de sen.Iac.But.in l.j.C. de testa.& ibi per Ful. qui transit cum Iac.But.& Cy.in d.l.decernimus.C.de sacrosan.ecc.

Poma.¶Et sumit argm̃.Vide Card.cõsi.74. Alex.consi.138.vol.j.& in l.j.C. de testamen.& ibi Paul.de Cast.Alexan.consi.j.volum.2.vbi inquit quod bannitus diu tolleratus in ciuitate,non poterit offendi stante statuto,ꝙ bannit⁹ possit impunè offendi.quia talis tolerantia vr̃ ei securitatem pbere, & si qs gessit se p locumtenente alicuius superioris,eo sciente, & patiẽte,ꝙ superior dr̃ tacitè sibi hoc mandare:& q̃ requirãtur ad hoc vt qui gessit se p tabellione,&c.vide ẽt Alex.cõs.80.vol.2.& 85.eod.lib.vbi ponit quæ requirantur ad hoc vt ille, qui se gessit pro tali, habeatur talis in aliquo officio. & de ista quæstione Bar.hic vide Ancha.cons.203.

¶Et sumit arg.ad q.de eo qui reputatur tabellio,vide Bal.hic,& in l.j. C. de eman.li.& in l.j.C.de fideicom.& Ang.in aut. de hær.& fal.§. si verò expressim.Ant.& Abbas in c.j.de fid.inst.vbi referunt doctrinam Inn.vide quæ dixi in commento rub.de fi.inst.vide Bal.in d.l.actuarios.

f ¶Tabellione.Vide Bal.in l.j.C. de test.& in l.2. C.de sen.& hic:vide q̃ hñtur in l. Herennius. de decuri.&ibi dixi,vide in l. actuarios.C. de num.& act. li.12.Bal.in l.j. C. de fideic. Adde tu & vide Alex. in consi. 138. ver.ex quibus apparet.in j.vol.& ibi dicit communem opi.esse cõtra Bar.hic,& ꝙ ĩ ista parte,ista non est lec.Bar.Pro intellectu l.actuarios.C.de nume.lib.12.

g Paris.¶An facta per eũ valeãt.Vide in simili Com.cõsi.62. inc. In Christi nomine amẽ.Visa copia.vbi loquit̃ de quodã notario q fuit priuatus officio tabellionatus,& postea perseuerauit per multos annos, conficiendo instr̃a,& publicè tenebat̃ pro notario legali,an instr̃a ab eo cõfecta post tale tp̃s valeãt?vide eũdẽ,cõsi.153.dũ loquitur de eo,qui vt princeps reputabat̃,ꝙ oĩa p eum gesta valerent:de quo vltimo vide eũdem cõsi.158.j.dubio, in versi.at si primum.& circa notarios qui diu exercuerũt se pro notariis,& comites palatinos,vide Ale.in cõs.158.quasi per totum.Itẽ ꝙ regula huius l.ꝙ sñia sustineatur propter cõem errorẽ,limita nõ procedere,qñ illi inter quos lata esset sententia,significassent veritatem aliter esse.Ita Rom.singulari 70.incip. lex,Barbarius.Pan.in c.dilectus. extra de pb.Itẽ qd̃ ista regula procedat solũ fauore publicæ vtilitatis,ñ ãt in actib.priuatis,Ro.cõs.56.Itẽ ꝙ sicut cõis error facit ius, idem sit ĩ errore Principis,vide Bal.in c.j.de feu.guar.An ãt si cõis sit opinio,Titium esse mortuũ,& filius eius facit testm̃, an valeat tale testm̃,vide Ale.cõs.227.& ibi etiam ponit,qd si aliquis cõi opi. reputetur sanæ mentis,& sit furiosus.ex dicta cõi opi.ꝙ inducat iustam eãm credẽdi, vide Bar.in l.fi.j̃.de hæ.ins.Itẽ circa ea q̃ dixi s̃.de notario q diu se exercuit, vide Barb.in rep.rub.de fid.instr.vide ẽt de materia huius.l. Fely.in c.sciscitatus.extra,de resc.& ibi in versi.valet processus,ponit an ista l.habeat locũ in iudice delegato.& latius de materia vide eundẽ in c.cum dilecta.in ver. lex Barbarius.extrã.de resc. anãt procederet ista l.si iste Barbarius potuisset esse prætor,sed nulliter,aut minus legitimè fuisset electus.vide Bar.& ibi Alex.in apostilla in l.actuarios.C.de numerariis.li.12. Item materiam huius l.vide omnino per Pau.de Eleazar.in cõs.498.inc.in qõ. vbi ponit, si aliquis paganus,vel Iudæus reputabatur Christianus;& erat publicus vsurarius an testm̃ ab eo factũ valeat?Vide ẽt ĩ materia Aegidiũ,2.q.inc.Titius. vbi ponit de Archidiacono electo,& confirmato qui positus fuit in possessionẽ & administrauit,sed postea in causa appellationis fuit confirmatio reuocata, an per eum gesta anterius valere debeant.Vide de materia notarij qui se exercuit diu.Iason.hic latissimè,& Fel.in.c.j.de fide instrumentorum.

h ¶Item prædicta.Adde no.in c.sciscitatus.de resc.Bar.in l.2.C.de sen.

¶Hæc repetitio non est Bar.sed Baldi, vt cuilibet intuenti commentaria Bal.hic,apparere potest,& testatur Iason.

LEX III.

1 *Simonia non habet locum in curia Romana.*
4 *Acta per Barbarium an valuerunt,& quare.*
Quasi possessio in temporalibus quando valeat.
5 *Iurisdictio delegata potest tripliciter considerari.*
10 *Contractus facti à prælato non legitimo,quando valeant.*
Gesta à tutore non legitimo,non præiudicant domino.
11 *Apostatæ facta promotio per Papam non valet.*
12 *Papa pmouẽs scienter apostatã,vel aliter ĩhabilẽ,vr̃ dispensare,secus ĩferior*
13 *A prælato putatiuo ordinata per modum legis quando valeant.& nu.15.*
14 *Sententia spiritualis episcoporum putatiuorum quomodo liget.*
16 *Notarius remotus ab officio,potest vetera instrumenta ante remotionem per eum confecta,publicare,& perficere.*
17 *Notarius pendente iudicio de falso poterit instrumenta conficere,licet honestius faciat,si se abstineat.*
18 *Acta facta coram episcopo translato de vno episcopatu ad aliũ ignoranter, quando valeant.*
20 *Opinio quomodo præferatur veritati.*
21 *Legitimè factum ex superuenienti casu non retractatur.*
22 *Dignus ex fama quis præsumitur,item,innocens.*

a Barbarius. a Hæc lèx diuidit̃ in tres partes.Primò ponitur thema.Scd̃ò eliciuntur ex eo tres quæstiones s̃m glo. Tertiò iura in creato à populo extenduntur ad creatum ab Imperatore.Scd̃a ibi,sed nihil ei.Tertia ibi, ꝙ i⁹.Et br̃ hoc intendit.Propter publicam vtilitatem, & cõmunẽ errorẽ,p̃tura seruo decreta eũ prætorẽ efficit,gesta tenẽt,& seruũ in libertatẽ deducũt:Et hæc sunt vera in prætore creato à populo Rom. multo magis si ab Imperarore.Hoc dicit s̃m Gul.Casus, Barbarius Philippus seruus fugitiuus à dño,Romã aufugit, ibique se pro libero gerebat,& talis erat apparẽtia & habitu exteriori,vt dũ preturam peteret à populo,dignus p̃tura, iudicaret̃,& prætor decretus est,& in sua prætura,multa statuit, & decreuit. Quæro de tribus. Primò,an fuerit prætor?Et vr̃ ꝙ sic.Secundò, an gesta in officio valuerint?Determinatur,ꝙ valuerint de æqtate, qa populus Ro. potest ẽt seruo conferre iurisdictionem,officiũ,& eius exercitiũ. Tertiò,an fuerit liber?& vr̃ ꝙ sic ex præsumpta voluntate populi quia præsumitur fuisse liber à principio,& añ oĩa fecisse ipsum liberum.Coniunge has rationes simul, non est defectus ex parte potestatis,nec ex parte voluntatis, ergo &c.s̃m Iac.q tenet gl.Et adde quod no. infra, de pac.l. tale pactum. in fin. postea dicit si Imperator decerneret seruo p̃turam, multo magis p̃dicta forent vera.Not.primò, qd̃ offm̃ publicũ p̃t decerni petẽti.Scd̃ò no.ꝙ pp publicã vtilitatẽ,superiorũ autoritatẽ,& errorẽ cõem,Barbarius fuit p̃tor. Tertiò no. ꝙ eisdẽ rõnib. gesta valẽt quæcũq; in p̃tura gessit,ẽt ex officio,ẽt legẽ.i.edicta ꝯdẽdo.Quartò no.qd̃ eisdem rõnib.ĩ libertatẽ erigit̃.Quinto no.ꝙ hoc,qd facit princeps, multo fortius iura tuent̃,q̃ id qd facit populus.¶Opponit̃ ad primũ notabile,ille q petit offm̃ incidit in l.Iul.ambitus,vt l.j. j̃.ad l. Iul.de ambitu.Ergo nõ debet creari, sed repelli, tanquam criminosus,& suspectus.l.q oĩa.§.nec ferendus.j̃.de pc.Sol.Illud verũ est añ factũ,sed post factum tenet. In creatione ergo futura procedit oppositũ,sed hic loquitur facta creatione,& approbatione Nam superioris approbatio omnem malitiam excludit, & omnẽ maculam deleuit.Non ob.l.q̃ oĩa.§.nec ferendus,quia ibi ingerebat se ꝯ voluntatẽ dñi,hic s̃m dñi voluntatem. Facit j̃.de test. tu.te.l.ex sñia.Et est sĩle,quia facilius dispensatur in tolerando, quã in promouendo,vt no.Arc.50.dist.c.non ꝯfidat. Secunda sol.est qd̃ priuatim,& clã nõ licet petere honorem, sed palam sic: quia ex clãdestina petitione,præsumit̃ fraus,& vitiũ aĩ, vt j̃.de admin. tu.l.non existimo,& facit qd̃ no in l.j.C.de ꝯ.iud. Tertia solutio est,qd̃ hic loquitur in ciuitate Rom. vbi cessat lex Iulia ambitus, s̃m gl.sic ergo qñq; petitur honor licitè,qa publicè,quandoque licitè,quia in vrbe,Romana,s̃m Iac.Sed ꝯ hoc op.de l.si quenq̃, vel in hac.C.de epi. & cler. Sol.Ibi est in episcopatu,hic in p̃tura
1 secundũ gl.Tu melius dic,† qa idẽ vtrobiq;.Nã petẽti põt Papa episcopatum conferre,maximè si petat nõ p viã grãæ,sed p viam iuris scripti,alias Spũs sancti, vt qa petat electionẽ suam ꝯfirmari,dũ tñ à simonia cõmittẽda abstineat. Tñ s̃m, quosdam simonia non habet locũ in curia Romana. Istud est verũ, quia Papa nõ committit simoniã:qa papatus est apostolatus,aut sanctum facit,aut sanctũ recipit:sed pmouendi committunt infinitas simonias ĩ curia Ro. ĩ scio apostolico, quapp illicitè, & impune sua bñficia retinent,& sicut bñficia emunt,sic & bñficia aliis vẽdunt & deteriora faciunt in eorũ dãnationẽ,tpalia p̃ferentes aĩæ, quæ diabolo quotidie deteriorib.ꝯfirmat̃ actib.s̃m nãm peccati.Nam vt dicit Grægo.Peccatum quod p pœnitentiam non deletur, suo pondere aliud trahit.Quarta sol.ad ꝯrium est, quia hic non petit verbis,sed rebus ipsis & factis taliter se habendo,ꝙ pretura petiit, eum magis,q̃ ipse p̃turã,s̃m Iac.Nam opportet volentem, & nolentem principari, qui dignus est principatu. Dicit Aristot, Vir dignus

ADDITIO.

a Barbarius.Adde post Iaso.an hæc lex habeat locum in delegato.vide Fely.i c.cum dilecta.extra,de rescr.& inquantum Ias.hic tenet cum bar.in l.more in ilia q.an stante statuto,qd̃ mulier nõ possit contrahere sine consensu propinquorum, ꝙ nec poterit hæreditatem adire, limitat nisi hæreditas eẽt lucrosa.adde quod fuit de mẽte Angeli,eius consilio vltimo,licet ipse nõ allegет cũ,vbi dr̃ finge.n.nullos eẽ legatarios,nec creditores, qb.obligari possit.Et ibi refert ita obtinuisse.Et pro hoc facit qd̃ consuluit Rom. consi. 453. ꝙ stante statuto,ꝙ minor non possit cõtrahere nisi certa solennitate seruata ꝙ si cõtrahit in eius vtilitatem,valet non obstante statuto.Et idẽ voluit cõs. 316.inquantum ẽt distinguit inter Principem & ĩferiorem conferentes dignitatem inhabili,vide de veritate in q.Oldradi 325.vsque ad 332. Petr. de Anc. consi.405.Inq̃tũ ẽt ponit,an Princeps possit sine causa auferre rem alterius, adde Romanũ cõs.310. Et dum tangit de potestate Papæ in bñficialib. adde Cal.cons.j.de translatione p̃latorum.Abb.cõsi.inc.Archieps Spirensis.& inquantum ẽt examinat an ex eo,qd̃ qs plura instr̃a cõfecit, p̃sumat̃ notarius, adde Pe.de Anch.consi.214.Bal.cons.419.qui aliter loq̃t.j.lib.& consi.330.Et inq̃tum facit p magno fundamento, qd̃ creare notarios, sit de reseruatis principi, dic qd̃ Old.consil.75.dicit qd̃ quilibet ordinarius põt tabellionẽ creare,quia non est dignitas sed vile officium:nec est præsumendũ, quod tale vile officium Princeps reseruauerit.Et verba Oldradi de ipso mẽtionẽ non faciens,sequitur Ioan.And.in additio. Spec.de inst.editio.§. restat.ver. sed quis potest.Et qd̃ notariatus sit vile officium,voluit Angel.consil.283.& per ipsum ẽt vide,qd̃ instr̃a confecta à notario Imperiali, in terris ecclĩæ tolerantur pp publicam vtilitatem.Et ꝙ nõ sit dignitas,nisi sit notarius magni principis, tenet Bar.cons.184.Ser.Io.de Cast.Duranti.volu.j.ver. fateor tamen.Et ad materiam huius l.vide Are.in c.post cessionem.de proba. Pro intellectu legis,quæ omnia §.2.j̃.de proc.

dignus bñ agit. Vñ actus, qui fm virtutẽ fiũt, necessariò laudẽ pa-
riunt, nõ.n. sunt inanes & steriles. Laus.n. parit honorẽ, honor bo
nã fortunã. Ars. s. bona dilexit fortunã, & fortuna bona dilexit ar
tẽ. i. industriã, & bonos mores, & raro seorsũ ꝯsistũt. Laus est ser-
mo illucidãs magnitudinẽ virtutis fm Arist. in Rhet. & virtus alta
petit, q̃a diuinũ, q̃d est. & sp̃ sursũ eius fama ꝑ astra volat, sicut ait
2 Virg. ¶ Tu † ãt ex oĩb. ꝯclude, Vtrũ q̃s possit publicũ offm̃, vel di-
gnitatem petere, sic distingue: Aut petit per modũ iustitię, aut per
modũ virtutis, aut ꝑ modũ ambitionis, aut dubitat̃ qua mẽte pe-
tat. Prĩo casu licet petere. Vñ licet electo, & postulato petere ꝯfir
mationẽ. vt ex̃, de ele. c. cupiẽtes, lib. 6. Nã ipse ꝓuocari ñ ꝓuocar̃
vr̃. Scđo casu ꝯcedi, nõ impetrari ꝯsueuit, vt s̃. đ ori. iu. l. 2. ĩ fi. Ter-
tiò casu nec ĩpetrari, nec ꝯcedi ꝯsueuit, imo tanq̃ temerari⁹ repel-
lit̃ q đ se p̃sumit, vt l. j. ad l. Iuliã ambit⁹. Quarto casu, aut loq̃mur ĩ
dignitatib. spiritualib. & nõ licet petere. Tñ si absq; prauitate ꝯce-
dat̃, valet ꝯcessio, q̃a superioris decretũ ĩducit p̃sumptionẽ iustæ
petitionis, argumento hic fm primã lec. nec tñ p̃t appellari si de-
negatur, & bñ merito, q̃a de g̃ra petit̃, ar. j̃. de aqua quo. & ęsti. l. j.
§. ꝑmittit̃. q̃a superior suũ ñ tuũ denegat tibi bñficium. Aut in of
[illegible]ciis t̃palib. & ĩ dubio p̃sumit̃ ꝯ eũ q̃ inuerecũdè petit, tñ si ꝯceda
[illegible] retineř, vt hic. Palã ãt & [illegible] petí licet. vt hic fm Io.
[illegible] j̃. q̃d cuiusq; [illegible] §. j. & hæc vera, nisi
[illegible] nõ debẽt, vt in auc. vt iu.
[illegible] quo sui. § sed neque [illegible] cẽ venalis. Si aũt
[illegible] quæ impetranti prod[illegible] alii non nocet, puta sine
[illegible]ratione, vel imperio. qui[illegible] q̃d pecunia dari p̃t,
[illegible] non priuatè. Nã præsu
[illegible] illũ. q̃ ex mala ꝯsciẽtia timet exire in publicũ. l. j. C. de fam.
lib. Nam ex mala consciã, digna timere nãle est; & qui furtiuè &
[illegible] nitit̃, malã & iniustã cãm h̃re p̃sumit̃, & mala res agitur cum
q̃d [illegible] fieri dẽt, i. pecunia tentat̃, fm Tuliũ. Itẽ cauẽdum est
ne q̃s s̃. fortunã animũ gerat. Nã non oĩb. omnia cupiẽda sunt, vt
ait Sallust. Nã ab illicitis, & noxiis abstinendũ est, & oportet pru-
dentem magis regulare ꝯcupiscentiam suam, q̃ substantiã, sicut
ait Aristo. j. Polyticorũ. ¶ Istis ad solatiũ præmissis veniamus ad
3 factũ, & ad fm nota. Et primò opponitur, & vr̃ † ꝙ Barbarius non
fuit p̃tor verus, sed solum putatiuus, q̃a dicit lex, ꝙ ille q̃ non iure
decretus est decurio, ẽt si salariũ perceperit, non efficit̃ decurio,
vt j̃. de decu. l. Herenius Modestinus. Sed seruus de iure non põt
creari prætor, vt j̃. de iu. l. cũ p̃tor. §. fi. ergo &c. So. gl. Aut loq̃mur
vtrũ receptio salarij ꝯferat offm̃, vel dignitatem, & dico q̃d nõ ꝯ-
fert vt in contrario. Aut vtrũ error cõis habilitet, & dico ꝙ habi-
litat vt hic. Nam error populi ꝑ veritate h̃r, vt hic, & ius facit, vt j̃.
de sup. le. l. 3. in fi. ¶ Scđò opp. & vr̃ q̃d Barbarius non fuerit p̃tor,
q̃a talis medio t̃pe aliq̃s esse p̃sumitur, qualis postea declarat̃. C. đ
serui. expor. l. moueor. sed hic Barbarius postea declarat̃ inhabilis
q̃a liberatur in hora suæ creationis, & sic non ob. ꝯ. ¶ Tertio op-
ponitur, quia seruo nõ competit publicum offm̃, vt j̃. si q̃s cau. l.
si q̃s seruũ. Sol. Iste nõ est seru⁹. Cõcludit ergo gl. ꝙ Barbarius fuit
p̃tor. Pro hoc facit, q̃a vbi de publica vtilitate agit̃ personę ĩhabi-
litas non curatur, vt j̃. ad Sil. l. si q̃s in graui. §. is quoq;, & ar. C. de
a præci. impe. offer. l. j. Sed ꝯ hoc opp. primo de tex. q̃a licet Põpo
nius hoc dixerit, tñ autor l. hoc ñ dicit, imo vr̃ dicer̃ ꝯrĩũ, q̃a dicit
q̃d seruitus in Barbario latuit, ergo talis aliàs non lateret, vt j̃. de
acq. pos. l. peregre. in prin. Sol. Latuit p̃ambula hora suæ creatio-
nis. Vel dic, ẽt tẽpore officij gestionis latuit seruitus, s. p̃ambula, ñ
ãt tunc erat seruus, sed liber, ergo p̃tor. Item opponit̃ ẽt ꝯ hoc, ꝙ
seruus, & libertus ad dignitatem aspirare non p̃nt, vt C. si seruus
aut liber. ad decu. aspi. l. 1. & 2. Sol. Dic sp̃ale ꝑ publicã vtilitatem
& cõem errorẽ. Itẽ opponit̃. si Barbarius fuit p̃tor, ergo gesta per
eum valẽt de rigore, litera aũt dicit de æq̃tate, non de rigore. Sol.
Eadẽ æquitate qua est p̃tor ĩ habitu, exercet in actu, q̃a ab vna cã,
& ratione ꝓcedit & esse, & operari, fm Iac. Itẽ op. Barbarius est ꝑ
obreptionem promotus, ergo promotio nulla, vt j̃. de in ius vo-
cando. l. sed & si hac §. patronũ. & de nata. rest. l. 1. & de excu. tut.
l. qui testamento. & de tut. & cur. datis ab his. l. tutor si petitus. So.
Ibi loquuntur in factis priuatorum, ista lex loquitur in facto pu-
blico, & vbi versatur ius pub. autoritate, & vtilitate. Præterea hic
error communis facit fingi non fuisse obreptum. Item opponit̃
ꝙ Barbarius illicitè insigniis vsus est. Vñ nõ dẽt dolus suus ei pa-
trocinari, sed debet puniri, vt j̃. de fal. l. eo. §. qui se. So. Hic non est
vsus illicite insigniis, ex quo est p̃tor, ergo e iure licet se talẽ vo-
care qualis est, & sic ꝯualescit dignitas in eo, qui est vitiose elect⁹,
vt no. Arc. l. dist. c. quicunque. Item opponi. quare Barbarius est
prætor. ratio tex. est publica vtilitas. Sed ista ratio est falsa. Nã quo
ad statum Barbarij, non versatur publica vtilitas, sed quo ad liti-
gantes, ergo ratio non est vera. So. Gesta dependent à statu: quia
si no cẽt p̃tor & liber, non valerẽt acta ꝑ eũ. vt ergo valeãt iõ est
p̃tor & liber. Ista sol'o nõ est vera, quia licet non esset p̃tor de iure
sufficit quo ad litigantes, ꝙ erat prætor de facto, vt C. de sent. l. si
arbiter. & ar. in l. j. de te[illegible]. Si ergo dicis, Barbarium esse prætorem,
[illegible]ionẽ [illegible] habere valẽtiam in se ipsa, hoc redundat ad pri-
uatã vtilitatẽ Barbarij, nõ ad bonũ pub. Barbario aũt fauere, q̃ de-
cepit populũ, peccatũ est, & maximè q̃a criminosus, & infamis ñ
habuit canonicũ ingressũ. Præterea, si Barbarius fuit p̃tor, quare
format̃ q̃stio de actib. gestis, vl' exercitio, an valeat? Quis dubitat̃
valere, cũ sint facta à iusto p̃tore? Præterea, aut Barbarius ẽ p̃tor đ
iur̃ cõi, aut dispẽsatiue. Primò mõ ñ, q̃a nõ capax: nec scđo, q̃a su-
ꝑ defectu p̃sumpto nõ intelligit̃ dispẽsatũ, vt j̃. de re iu. l. q̃dã ꝯsule
bãt & đ excu. tu. l. idẽ Vlpian⁹. & đ nata. rest. l. j. & j̃. de pec. leg. l. cũ
dñs. Pręterea nil dẽm⁹ p̃suppõere frustra: sed p̃suppõere Barbariũ
ñ fuisse p̃torẽ, ẽ frustra respũ publicę vtilitatis, q̃a licet sit opposi-
tũ, gesta valẽt & seruat̃ vtilitas pub. Itẽ non dẽmus implicare tot
incõueniẽtia. Quid dices? Gul. & Cy. dñt, ꝙ hic Barbarius nõ fuit
verus prætor, sed putatiuus, & fm hoc hæc lex h. đ. Propter pub.
vtilitatem, & superioris autoritatem, & errorem communem, va
lent gesta à minus legitimo prætore. Et hoc solum determinat
hæc lex. s. ex valentia actuum exercitorum, quamdiu latuit inha-
bilitas Barbarij, & alia, quæ dicit circũferẽtia sunt, vel rõnes ad ꝓ
bandum gesta valere fm eos. Sed pro glo. facit, quia Pomponius
dicit Barbario non obesse seruitutem. Vñ expressè decidit q̃õnẽ
quo ad personã Barbarij. Nec. n. est dicendum, non obstitit. s. de
facto, sed de iure sic. Nam factum præsupponit, vñ de eo non est
opus disputare, fm Iac. Item pro glo. facit quod si Barbarius esset
minus legitima persona, ergo pro nulla deberet reputari, vt j̃. ꝙ
cuiusque vniuers. l. 1. §. quod si nemo. Et confirmo glo. tali rõne,
vbi est defectus solum in persona electi, confirmatio superioris
tribuit ei ius. Et idem est in promotione. Vñ si homicida, qui est ir
regularis, vel simoniacus, confirmatur in ep̃m, vel prelatũ valet
confirmatio superioris, arg. j̃. ꝙ falso tu. authore. l. 1. §. idem Pom
ponius. facit q̃d no. Arc. 8. q. 1. c. in scriptis. Nam in eum hoc ius
cadere potest virtute cõfirmationis, vt no. Inn. ex̃, de cõces. p̃bẽ. c.
cũ in nostris. in princ. Sed certum est q̃d promotio Barbarij ha-
buit vim electionis, & confirmationis. Facit q̃d no. Arc. 63. distin.
ca. in synodo. cũ aliũ actũ non requirat, sed trahat secũ suum ef-
fectũ, sicut confirmatio, vt j̃. de cond. & dem. l. Publius. ꝙ not. per
Inno. in c. nihil. extra, de ele. & c. cum inter canonicos, & c. cũ dile
ctus. eo. tit. ꝑ Inn. Et hoc verũ in confirmatione Principis, sed ꝯ-
firmatio inferioris non valet, si in electione sit vitium intolerabi-
le. Ita intelligo Inno. in d. c. cũ dilectus. & adde, ꝙ not. Inn. extra
de dolo, & cõtum. c. cũ olim. facit j̃. de excu. tu. l. qui testamento.
Et ꝙ istud ius cadat in seruo, saltẽ dispensatiue, dicit litera apertè
ibi cũ pop. Ro. ẽt seruo &c. nam & tenet iudicium vbi seruus iu-
dicat, si nõ opponat̃ exceptio, vt no. Inn. extra, đ resc. c. sciscitatus.
ergo in eo cadit istud ius quodammodo, sed in d. ca. nihil est. Inn.
videtur dicere quod error cõis nõ ꝓsit huic, qui de statu suo nõ
errabat, sed bñ ꝓsit litigantib. errantib. Et ita post multa verba vr̃
concludere Inn. in fin. d. c. q̃d verum credo, q̃a furtiuũ ingressum
habuit obripiens, vt l. fin. C. de primic. lib. 12. & ideo Barbarij dete
cto statu non oportet ipsum sn̄aliter priuari p̃tura, sed declarari
non esse. Q̃d no. Et hanc partem ꝯ Barbarium præcisè tenet Inn.
in c. cum dilectus. ex̃, de elec. & q̃d dico ĩ seruo, idẽ ĩ excõicato,
q̃a non recipit titulũ dignitatis maximè sp̃ualem, vt no. Arc. 63.
4 distin. c. nullus. ¶ Venio ad tertium notabile † de valẽtia actuum
exercitorũ. Et vr̃ primò q̃d nõ valeant. Nã Barbarius non fuit p̃-
tor quãtum ad veritatẽ: ergo falsus p̃tor, ergo acta non valent, vt
l. 4. C. de eo, qui pro tu. & C. de sacrosãnc. ecc. l. decernimus. Si ve
ra esset opi. gl. ñ esset opus laborare, q̃a Barbarius fuisset verus &
lĩmus prætor. Sed tenẽdo, ꝙ q̃tum ad se non fuerit ver⁹ p̃tor, sed
q̃tum ad alios, dẽt verus p̃tor reputari, tunc oportet soluere ꝙ a-
lia est exceptio, tu nõ es creatus: alia, tu nõ potes esse: nã ibi in pri
mo abest factum, in scđo ius & eius executio. & vbi abest factum
est exceptio falsi, hoc non est hic, q̃a non erat defectus in facto,
sed in iure: vbi verò adest veritas facti, sed non iuris, iste nõ vr̃ fal
sus, sed inhabilis, vt no. j̃. de ꝓc. l. q̃ oĩa. §. fi. ad l. decernimus, rñ-
deo ꝙ ibi nunq̃ fuerat creatus, sed se intruserat, & inuaserat sicut
Tyrannus. Scđò opponitur, si Barbarius non fuit p̃tor ergo dete
cta veritate proceditur ꝑ modum declarationis, & nõ ꝑ modum
priuationis, ergo retro gesta apparẽt infirma, quia declaratio re-
trotrahitur. l. pe. j̃. de re mil. & l. furti. §. 1. j̃. de infamib. Sol. obie-
ctio est ꝑ modũ rꝑę, fallit hic in his q̃ ꝑtinent ad instãtiã, & iurisdi
ctionẽ. ita no. Ia. j̃. đ acq. hæ. l. quoties. Tertiò opponit̃, & vr̃ ꝙ a-
cta valeant de rigore iuris, ex quo Barbari⁹ erat ĩ quasi possessio-
ne officij, nã sola quasi possessio sufficit ĩ t̃palib. vt ex̃ de iure pat.
c. consultationib. so. dicit Inn. ꝙ illud est verũ ĩ his quasi possessio
nib. ĩ q̃b. ñ req̃rit̃ decretum sup̃ioris, vt quasi possessio iuris elige-
di, & p̃ñtãdi. Secus vbi requiritur autoritas sup̃ioris, nã si ibi ẽ ĩ-
terpositũ decretũ, đ iure valet, q̃d fit de rigore iuris: si naũt de fa-
cto loquitur hæc lex, & Inno. ex̃ de elec. c. nihil. Opp. ꝙ acta non
valeant,

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Sed contra. Vt dicit Hieronymus, & quando pars sciret defectũ
iudicis, in terminis istius legis, ꝙ nõ valeret. vide Fel. in c. Rodulph⁹. de resc.
* Pro intellectu huius l. Barbarius.

valeant, nã Barbarius sciebat se non ꝓcedere legitimè, vt ĩ. de ꝓcu. l. si procuratorẽ absentẽ. Sol. nego, qđ ñ ltimè ꝓcedit ex quo
5 creat⁹ erat. ¶†Venio ad rõnẽ, dr̃ hic acta valere pp pub. vtilitatẽ. ꝯ, imò idẽ in priuata, vt C. de sen. l. 2. Sol. Iurisdictio delegata pt ꝯsiderari tripliciter. Vno mõ respectu delegãtis. Alio mõ ĩ seipsa. Tertio mõ respectu actus exerciti. Respectu delegãtis iurisdictio delegata est ordinaria, sicut ĩ dñio vsusfruct⁹ formalis & causalis. s; ordinaria iurisdõ ẽ publica autoritate, & vtilitate, respectu iurisdictionis in seipsa est idẽ. ĩ. de mun. & hon. l. muneru. §. iudicandi. Respectu vero actus exerciti inter Titium, & Seium, nõ attendit qualitas iurisdictionis, qa nõ denominat à priuato, vt l. j. §. ius publicum. s̃. de iust. & iu. Cy. dicit qđ lex ꝯria loqt in liberto, non in seruo, qđ nihil est, qa si id, qđ ñ ẽ iurisdictionis, valet pp errorem cõem, vt l. j. C. de testa. multo magis id, qđ est iurisdictionis, quia ẽ magis fauorabilis. Itẽ op. dicitur hic, in alia ratione literæ, ꝙ error hẽtur pro consensu, imò ꝯrium tenet gl. qđ ꝓ dissensu, vt l. si per errorẽ, de iur. om. iud. So. Ibi error vnius personæ, hic populi. sm gl. Vel ibi error dat cãm actui exercito, hic est error incidens, quẽ hẽbat populus in latenti qualitate personæ, nõ ãt fuit dolo induct⁹ ad eligendũ. Tu dic, error ñ hr̃ ꝓ ꝯsensu quo ad Barbariũ, sed quo ad acta, imo nec acta ĩdigẽt fictiõe, sed valent ex æqtate, quã hñt in seipsis. ¶Itẽ opp. ꝯ tertiã rõnẽ, de autoritate supioris, & vr̃, qđ nõ requiratur authoritas superioris. l. j. C. đ test. solu. ibi in actu testis, qui de sui nã non desiderat autoritatem superioris, vt no. Inn. d. c. nihil. Venio ad aliam partẽ. Dr̃ hic sm gl. ꝙ Barba. fuit liber effectus. ꝯ, quia populus nõ põt mihi auferre dñium rei meæ vt ĩ. q & à quib. l. si priuatus. sol. Illud verũ in alio populo, q̃ Romano, in quo olim summa ptãs, & absoluta residebat Vel hic spãle fauore libertatis, vt l. quæris. ĩ. de nata. rest. Nã in seruo quędam vestigia iuris nãlis remanserant, vt s̃. de iust. & iure. l. manumissiones. Vnde de facili ad talem nãm reuertitur, vt ĩ. đ pact. l. si vnus. §. pactus. versi. ꝙ & in specie. Sic in restõne natalium per viam legitimationis. Vñ sæpe videmus qđ Princeps restituit filiũ ad successionem, alteri agnato q̃sitam, quod tñ in dubio non vr̃ velle, vt ex̃. de resc. c. q̃uis. lib. 6. & no. p gl. ĩ. de liber. & post. l. Gallus. §. & qđ si tm̃. ¶Secũdò opp. actus agentium, non dñt vltra eorum intentionẽ operari, vt l. Neratius. ĩ. de regul. iu. sed hic non fuit verus aĩus dandæ libertatis, vt C. de don. l. nec ignorans. sol. Imo presumptione huius l. sm I a. But. animus intercessit verus. Vel dic quod nõ opatur vltra, nisi in his, sine qb. voluntas suum effectum non haberet, vt ĩ. de ꝓc. l. ad rem mobilẽ, & l. ad legatũ. & ĩ. de acq. l. illud. ¶Tertiò opp. C. de liber. causa. l. non mutant, vbi dr̃ quod dignitas, & honores ciuiles, non liberant à ptãte. &
6 ideo dico quod†Barbarius non fuit liber, sed solum in possessione libertatis, & hoc vult lra ibi, q̃diu latuit. &c. & ibi, si sciuisset. Nã oĩa q̃ aĩo concipiũt, non pñt ꝯfici sine vera, & certa sciã, vt ĩ. de re. iu. l. in totũ. §. oĩa. Facit ad hoc C. de his q à non domino manu. l. fi. & de fideicom. liber. l. gñaliter. §. si quis tutorem, & ĩ. de mil. test. l. neque. §. si seruum. Quia nõ creditur quòd Princeps velit alicui præiudicare, vt ex̃, de autoritate & vsu pal. c. ex tuarum. Itẽ qđ nõ fuerit liber, facit l. pe. C. de ꝑpo. sa. cubi. Concludamus ergo tres singulares conclusiones. Prima est de Barbario, quod non fuerit prætor. Scđa de actib. exercitis, quod valuerũt. Tertia quod Bart. nil fuit quo ad se se, quo ad litigãtes aliquid fuit. Et sic casu, & fortuna. po. Ro. fuit seru⁹ & subiectus seruo. Fortuna. n. oĩ rei dñatur. Et si dicatur, si Barb. non fuit liber, nec prætor, ergo fuit iudex incompetens, qũo acta valent? Sol. Quo ad subditos iudex competens fuisse ur̃, vt s̃. dixi, sed in seipso non põt hr̃e domi
7 nium nec iurisdictionem. ar. s̃. de sta. hom. l. qui furere. ¶†Modo quærere restat, an communis vtilitas, & publica autoritas superioris, & error populi, & oĩa ista tria essentialiter requirantur ad validationem actorum. Et vr̃ ꝙ sufficit superioris autoritas cum quasi possessione libertatis, vt C. de sen. l. si arbiter. Eꝯ vr̃, ꝙ ꝑpter periculum multorũ dispenset hæc lex, & sic sit finalis rõ, publica vtilitas, vel quasi. Econtra vr̃ ꝙ sufficit solus error communis q facit ius, & maximè in iudice ordinario, cui subditus nil põt opponere, ex quo est in pacifica quasi possessione iurisdictionis autoritate superioris, vt no. Inn. ex̃. de offi. dele. c. cum super. p Arch. 8. q. 4. nonne. vbi oĩno vide. Nam quasi possessio non debet esse sterilis. Parit ergo vsum quẽdam, qui est exercere iurisdictionem, vt no. Inno. ex̃ de rest. spo. cap. in literis. sol. Credo quod potissima rõ sit error communis, & superioris autoritas, vt d. l. si arbiter Nam ita dẽt illa lex intelligi, quod hic communi errore, pro libero habebatur. Item ibi interuenit superioris autoritas. i. delegatio superioris. & si ẽ illud ĩ iurisdictione legata, q̃ est extraordinaria, & odiosa, vt C. de dila. l. si quãdo, ergo idem in ordinaria quæ est fauorabilis & necessaria, & amplianda, vt l. j. §. cum vrbem. s̃. de officio pręfe. vrb. Et per hoc puto, quod si Barb. non exercuisset nisi vnicũ actum, ille actus valeret, & de æquitate ita valuit primus actus quem fecit, sicut & vltimus. Ponamus, ꝙ deficiat autoritas superioris, nunquid error cõmunis sufficiat. Exemplum
8 †In eo, qui diu se pro notario gessit, an valeant instra. semper n. falsum commisit, dum se in notarium subscripsit. Et vr̃ quòd non valeant de rigore, sed de æquitate. ar. l. nr̃æ, & l. j. C. de test. Nã notarius est testis approbatus à iur̃, vt l. hac ꝯsultissima. §. fi. C. de testa. Azo dicit ꝯrium in auth. de instrumentorum caut. & fid. vbi dicit nõ valere. & idẽ tenet hic Guil. pet l. actuarios. C. de nũ. & actua. Non ob. hæc lex, quia hic non erat aliquis defectus nisi ĩ persona Barba. qui defectus est defectus mãæ, Sed in qõ. proposita est defectus formę, imò est funditus falsitas, vt ĩ. đ fal. l. eos. §. qui se. Vnde suæ scripturæ nõ debet credi. vt ĩ. de eden. l. si quis ex argẽtariis. §. j. & C. de prob. l. iubemus. tenetur tamẽ iste scriba partib. ad interesse, vt l. fi. C. de magi. conue. Nec ob. l. j. C. de testi. quia ibi in officio testis in quo nõ reqritur superioris authoritas sed nemo ẽ tabellio nisi creet tabellio à supiore, vt no. p Inn. ex̃, đ fi. ist. c. cũ P. tabellio. Nec iuuat quasi possessio, qa ĩ ea fuit mala
9 fide versatus. Facit quod no. p Do. C. de fi. ist. l. si solẽnib. †Sed qd dices de iudice vero. q tñ erat excõicatus, & iurisdictionẽ exercuit, an teneat processus suus? Et vr̃ qđ nõ, vt no. in l. j. C. de iur. & fac. ig. Tu dic ꝯrium qđ occultè excõicatus, partib. obesse nõ debet, ar. l. nr̃æ, nã iste excõicatus est verus iudex in seipso: ergo multo fortius valent in eo gesta, vel acta, q̃ in Barbario. Facit qđ
10 no. Inn. in c. ꝯsulti. ex̃ de proc. † Sed quid dicemus in his, quæ non fiũt per modũ iurisdõnis, vt in ꝯctib. an de æquitate valebũt ꝯctus stricti iuris facti à non legitimo p̃lato? Si quidẽ est intrusus de facto, non valent. 12. q. 2. alienationes. Si verò autoritate superioris, tñ illa autoritas nõ valet, vt qa cõfirmatus erat excõmunicatus, qui habetur pro mortuo, quo ad spiritualia, vt no. per Inn. in d. c. nihil. ex. de elec. Et tunc subdistinguo. Aut est actus necessarius, & valeat, ar. ĩ. de minorib. l. ait prætor. §. permittitur. & de proc. l. procurator totorum. in fi. arg. huius l. qa iurisdictio est necessaria, & debet subditis impartiri, in auctẽ. de qui. st. §. super hęc. Aut est voluntarius: & tunc aut ꝯcernit proprietatẽ rerum, aut fructus. Primo casu nõ valet ꝯctus, vt C. de eo q pro tuto. l. 2. & de iureiur. l. iusiurandum. §. j. Secundo casu valet, si erat in bona fide quia administrationem facti habet: licet non habeat ius plenum, ar. ex̃. de ele. c. q̃relã & extra. ne p̃la. vices suas, c. fi. & hoc in p̃latis. Secus in tutorib. non legitimis, qui nihil pñt nec in iudicio, nec ex̃. in præiudiciũ domini. vt l. qui neque. ĩ. de reb. eorũ. Nam dñs in eorũ administratione ñ succedit, nec cogitur ratũ hr̃e. l. filię. ĩ.
11 de sol. ¶†Sed qd de peruo religionis, q fugit à claustro, vt sunt apostatæ, an si Papa ignorans ꝓmoueat eos, valeat promotio, vt puta ad episcopatũ: et dic qđ non sunt epi, sed tñ valet id, quod faciũt, ex quo cõi errore ꝓ ep̃is reputãt, vt hic, & iste casus frequẽt⁹ contingere põt. Rõ aũt quare non est ep̃s, qa hoc ius, ipso iure non cadit in apostatam. Secus in homicida, in quo cadit ius ipso iure, & ideo est verus eps, vt not. per Inno. ex, de concess. p̃ben. c. cum in nris. donec remoueat Nam remouẽdus ẽ tãq̃ criosus & idign⁹. Sed quãdiu nõ priuetur, ver⁹ p̃lat⁹ ẽ. Nec ob. ĩ. de fideico. liber. l. cũ vero. §. subuẽtum. quia ibi agitur de p̃iudicio tertij hic vero ẽ iure solius ꝯcedẽtis, puta Papæ. Sic e, si dol⁹ dat cãm ꝯctui, & sequatur traditio, dñiũ transfert. vt l. & elegãter. ĩ prin. ĩ.
12 de dolo †Sed qd si Papa ex certa sciã tales ꝓmouet: dico, ꝙ dispẽsat vr̃, vt ĩ. de rẽ iu. l. qdã ꝯsulebãt, & no. ĩ l. 2. C. đ di of. li. 12. Inferiores aũt ñ dispensant, nisi cã cognita, & in casib. pmissis. vt ĩ c. at si clerici ex, de iud. & per Bernardum, & Inno. ex̃, de fil. p̃sbr. c. veniẽs vbi dicit, ꝙ nõ p̃t haberi ꝓ ltima dispensatione temerarium factũ ĩferiorũ. qđ est valde no. †Sed qd de his, quos isti p̃lati pu
13 tatiui ordinat p modũ legis ꝯdẽdę, vt ĩ c. vt animarũ. §. statuto. extra, de const. li. 6. an valeant? Br̃ ẽ casus hic, ꝙ sic. Tñ dicit Inno. ꝙ licet processus exerciti p modũ iurisdõnis ĩter partes, nõ veniũt cassandi, vt hic secus in legibus: qa sunt cassandæ quo ad futura dãnata autoritate, vt notat Inno. ex̃ de elec. ĩ c. nihil. tñ ista cassatio non trahit suum effectũ retro. Conclude ergo ex præmissis sic, ꝙ quidam sunt act⁹ per modũ legis, qdam per modũ iurisdõnis ꝯrentiosæ, qdam per modũ ꝯuentionis, qdã p modũ libera tionis. Et facit ĩ. de ꝯd. ide. l. si vrbana. & ĩ. de pac. l. si tibi. §. cũ pos
14 sessor. †Sed qd de sñiis spũalib. epõrũ putatiuorũ, an ligẽt? Vr̃ qđ nõ, qa cũ Deus liget, nõ ligat ꝯ veritatẽ, arg. ĩ. de cond. ob cau. l. si pecuniã. §. si seruũ. Vñ in sñia excõicationis plus ꝯsiderat veritas q̃ opinio, vt no. Arch. 11. q. 3. c. sñia pastoris. Ego credo ꝯrium quo ad ecclesiã huius mũdi, qa hẽt administrationem iurisdõnis meri & mixti ĩperij, tam ĩ ciuilib. q̃ ĩ criminalib. ẽt p inqsitionem, & offi. iud. vt hic. Et hoc est verum in spiritualib. q fiunt rõne publicæ vtilitatis, & publici officij. Secus ĩ aliis, vt no. Inn. ex̃, de cõsue. c. cũ dilectus. Et de hoc no. Arch. xj. q. j. nos in hoĩem. vbi oĩ-
15 no vide per eum. †Sed qd de actionib. motis à nõ iusto p̃lato, vl̃ ab eo, q postea remotus est ab actu, vel officio, vel dignitate, vel ab administratione, an teneat iudicium, Vr̃ ꝙ sic, ar. no. ĩ. de iu. l. non idcirco. §. cũ postea, & ĩ. rẽ ra. ha. l. ꝓcur. §. fi. In ꝯrium facit. ĩ. de solu. l. dispẽsatorẽ. & l. eius qui. ĩ. si cer. pe. & de adm. tu. l. vulgo & l. actor. rem rat. hab. Tu dic qđ prima pars est vera in prælatis, ex quo sunt in pacifica possessione, ar. l. nostræ. & extra, de elect. c. q̃relam. Scđa pars est vera in tutoribus, & simplicibus admini-

ſtratoribus, de qbus ēt loqtur gl. in l. quæ oīa. j̄. de pc. Et add e qđ no. per Dy. in c. j. ex. de reg. iu. lib. 6. in 8. q. vbi ſentit, qđ lex noſtra loqr̄, & habet locum in officiis publicis auto ritate, & vtilitate. Secus ſi vtilitate priuatis, vel priuatis vtilitate & autoritate ſm̄ Dy. Et offm̄ platorū cenſet̄ publicum autoritate, & vtilitate. arg. ſ. de
16 iuſt. & iuro. l. j. §. publicū ius ī ſacris. † Quid de notario ab officio priuato; an vetera inſtrumenta publicare, & perficere poterit? Et vr̄ q nō, qa deficit in fide. in ꝯrium vr̄ qa fides illa ſm̄ pteritū æſtimat̄. Nā iſta pars eſt vera, qa aliis nō debet nocere ꝯ notarium lata ſententia, vt j̄. de infamib. l. Lucius. cū ſim. Et facit qđ no. Inn. extra, đ hæreticis. c. fraternitatis. Ex quo enim ſn̄ia amotionis ſortitur ſuū effectū, ex tunc nō valēt ſcripturæ poſtea inchoatæ, ſed retro vetera conſummare pōt, qa ſn̄ia nō mutat vim retro, ar. C.
17 vt eau. poſt pub. adſit tu. l. j. † Quid ſi notarius nō eſt adhuc dānatus de falſo, ſed pendet pceſſus, an interim poſſit inſtrumenta ꝯficere? Et vr̄ qđ nō, vt C. de procuratorib. l. reum criminis. ar. j̄. de exc. tu. l. diximus, qa idē operat̄ pceſſus pēdēs qđ ſn̄ia. j̄. de exceptionib. l. fundū. & l. fundi. Ad idē facit j̄. de liberali cā. l. q de libertate. & j̄. de ſolu. l. qđ ſi forte. §. j. de adm. tu. l. chirographis. §. pe. E contra vr̄, qa pēdētia pceſſus operat̄ idē qđ ſn̄ia abſolutoria, qa dubiū, & certū parib. paſſib. ambulāt p reo, ſed ñ operat̄ idē qđ ꝯdemnatoria. Vñ, ex quo interim ē in quaſi poſſeſſione officij, vr̄ qđ poſſit offm̄ exercere, niſi expſſe interdicatur, vt l. moris. j̄. de pen. & d. l. chirographis. §. fi. cū ſi. Ad idem facit, qđ not. j̄. de infamib. l. furti. §. j. Nam & miles, anteq̄ ſit exautoratus, p milite eſt tractand⁹. Facit ad hoc qđ no. j̄. de inf. l. 2. §. miles. & de eden. l. ſi qs. §. j & ibi p Odo. Credo qđ hæc pars ſit verior: qa licet interim ad nouū honorē nō poſſit aſpirare, tn̄ executio officij prioris nō denegat̄: quia eſt in quaſi poſſeſſione, qđ interim ſibi competit iure proprio. Nam ēt interī notarius ē. Nō ob. C. de ſuſpe. tu. l. eū. qa offm̄ tutelæ eſt gr̄a alterius tm̄ introductū, & nō intereſt tutoris. Secus in offō tabellionis. Nā honor eſt ſibi credi, & ſua intereſt, & eſt offm̄ publicū authoritate, & vtilitate priuatum. Et facit, qa ī dubio ꝯſtitutus, poteſt licite poſſidere, & vti poſſeſſione, vt j̄. de no. ope. nū. l. ſi prius. cū ſi. Et ſicut nō auferūtur bona ſibi interim, ita non dēt auferri offm̄ nec ſtatus, ar. ſ. de ſtatu ho. l. q furere. nec ēt fama. C. de infa. l. nullā. Honeſtius tn̄ facit, ſi interim abſtineat à nouis iſtr̄is, imo vr̄ qđ ſit omnino phibitū, ſicut ferre teſtimoniū, vt l. 3. §. lege Iul. & l. 2. de teſti. & An. in l. j. C. de reis poſtu. li. x. niſi dicas aliud ī teſte ſimplici, aliud ī tabellione. Nam īfamis non pt̄ eē teſtis, tn̄ pōt exercere tabellionatum: niſi in offō deliqrit, & ſit amotus ab eo. Itē dictū tabellionis, eſt magis authenticū, q̄ dictū teſtis, vt no. Inſt. de inu. ſtip. §. itē verborum. Itē qdā nō pn̄t eſſe teſtes ī iudicio, ſed in ꝯtib. ſic. C. de hæret. l. qm̄. Nō credo totaliter fidem annihilari, ſed diminui, ſi poſtea culpabiles eſſe iudi-
18 cent. † Quid ſi Papa trāſtulit epm̄ de vno epatu in alium epatum,
a ignorās ille tanq̄ primus eps aliqua geſſit, an valeāt? a Et vr̄ quod ſic, qa Papa non vr̄ executionē officij adimere ignorāti, vt extra de reſtitutione ſpoliatorum. c. audita. niſi ex eo qđ ſit plenè tranſlatus à iure, ar. j̄. de of. pſi. l. ſi forte. ar. ꝯtra j̄. de manumiſſis vindicta. l. ſi pr̄ & l. pr̄ ex puincia. & ar. j̄. de iud. l. 2. §. j. vbi non requiritur ſcīa, ſed ibi fauore iudiciorū, hic aūt ē oppoſitum. alia non ob. & ideo iudiciū, qđ fecerūt litigantes corā eo, valet; & qa in l. ꝯria tractabat̄ de lucro captādo, hic de dāno vitādo, ſaltem de dāno expēſarum in lite. facit, qđ notat. j̄. de pcuratorib. l. Pōponius. §. ſed & is. Cōcludetres caſus, quādoq; qs nunq̄ fuit in offō de iure, ſed de facto, tn̄ in colorata poſſeſſione, & loquit̄ lex nr̄a. Qñq; fuit de iure & de fcō, tn̄ erat priuationi ſubiectus, vt quia dolo obtinuerat officiū vel dignitatem, & tūc valēt īterim geſta, ēt quo ad ſciētes, qa verè eſt talis, p quali ſe gerit, donec p ſuperiorē remoueat̄. Qñq; qs iā fuit in offō, ſed hodie nō eſt, an tūc valeāt geſta: ſi qdem per ſn̄iam ſit amotus, nō valent. Nā ſi in l. nr̄a eſſent geſta poſtq̄ depōnis ſn̄ia eēt lata ꝯ Barb. & tunc geſta nō valerēt, vt no. Inn. ex. de acc. c. qualiter. in gl. magna. Sin aūt eſt ſibi aliàs adempta iuriſdictio p errorē ipſius, adhuc acta tolerantur, vt ex. de reſtōne ſpo. c. audita. Et de hoc tāgit̄ j̄. ſi cer. pe. l. eius, in prin. Et facit, qđ no. j̄. de ꝯd. ind. l. ſi nō ſortem. §. q filio. Licet. n. abſenti & ignorāti iuriſdictio ꝯferat̄, tn̄ nec exercitium ꝯfert̄, nec adimitur ignoranti, vt no. Inn. & Hoſt. extra, de reſtitutione ſp. ca. ex conqōne. Arc. in c. 3. extra de pcuratorib. li. 6. Sed qūo r̄ndet̄ ad l. ij. §. j. j̄. de iud. vbi ignorans hēt exercitiū iuriſdōnis progatæ? R̄ndeo in iuriſdictione progata, ea eſt rō ī ſub̄a cū iuriſdictione principali. Et iō ſufficit ſcīa circa iuriſdōnē principalē, licet circa acceſſoriā ñ ſit ſcīa, nā accreſcit ignorāti. & facit ad pdicta, quod interdū qđ ex vna autoritate procedit, & valet ex alia pceſſus, vt no. Inn. extra de pſcrip. c. cū ex officij. Secus ſi in eo à quo principal'r confertur iuriſdō, erret̄, ar. j̄. iudicatum ſolui. l. 3. §. ſed & ſi quidē. & j̄. de acq. hæ. l. ſed & ſi de ſua. Sed qđ ſi non eſt ignorantia circa factū ſupioris, ſed circa qualitatem ſuæ pſonæ labitur, vt qa cre-
b dit ſe excōicatū b cū nō ſit, an valeat pceſſus? Credo qđ ſic, vt j̄. de ꝯd. & dem. l. multū, qa circa ipedimenta iuris inſpicit̄ veritas, nō ſtra opinio ſingularis. & eſt ar. j̄. de iuris & facti ignorantia. l.
19 r̄a. §. q ignorauit. ¶ † Demū qro, qūo colligit̄ hinc, qđ cōis error faciat ius, nā ſi non interueniſſet hic factū ſuperioris, nedum error ppl'i, ſed ēt error totius mūdi, nō pareret ius aliquid. Sol. eē habilē, vel inhabilē in iuris diſpōne conſiſtit, vt j̄. de pbōnib. l. ab ea parte. ſed error cōis inhabilē habilitat, ergo ius facit. Vel dic qđ ius facit valere geſta, q̄ al's non valerēt de iure. Sed opponit̄, & vr̄, qđ nō ſolū in facto cōi, & gn̄ali, ſed ēt in facto & ꝯtu ſpāli, cōis error facit ius inter partes, vt j̄. ad Macedonia nū. l. 3. & C. ad Maced. l. Zenodorus. Sol. iſtud eſt ſpeciale in exceptione Macedoniani nā ille qui credidit eum cui mutuat eſſe patrem familias, non ꝯtēnit Macedonianū, iō dānificādus nō eſt in amiſſione pecuniæ mutuatæ, qa agit de dāno vitando, vbi error facti non nocet. & maximè error cōis, vt j̄. qñ actio de peculio eſt anna. l. q̄ſitum. niſi ſit lata ſn̄ia, qa tunc error ſingularis nocet, ſed error communis in effectu non nocet, vt d. l. q̄ſitum. alias eſt ſ. & p ſ.
20 cōiter allegat̄. ¶ † Deinde apparet in lr̄a nr̄a, qđ opinio cōis pualet veritati. Alibi vero nihil valet niſi cū veritate ꝯcurrat, vt j̄. de acqui. hr̄. l. cū qdā. §. q dr̄. Alibi dr̄, veritas opinioni pfert̄, vt j̄. de iniuriis. l. eū qui. §. fi. gl. j. de hæ. inſt. Et hoc Tiberius Cæſar dicit, qđ vbi ignoramus certitudinem volūtatis, veritas pferēda ē. Inn. dicit, q veritas rl'r eſt pferenda, fallit qñq; vt hic, cū ſim. vt not. p eū extra. de bigamis. c. nup. In iſto gn̄ali, non inſiſto ad pn̄s. Dein-
21 de no. gl. † qđ l'tīmè actū ex ſupueniente caſu ñ retractat̄: & colligitur illud notabile, qđ acta q̄ l'timè pceſſerunt, non quo ad effectū Barb. qa non pceſſit legitimè ſm̄ verū intellectum, nec poſſumus arguere in ꝯrium ex lr̄a ꝯdonali, q̄ dicit, ſi ſciuiſſet, & c. qa verū ſi ſciuiſſet, & creaſſet, ſed pſumit̄ nō creaturum eſſe ſi ſciuiſſet indignū, qa pſumitur id factum eē, qđ fieri nō debeat. ¶ Venio ad vltimā partē; dī hic, qđ multo magis in Imperatore. ꝯ, imò pari ratione, quia pari ptāte: & ſicut in nā pari vnus alio maior non eſt, vt notatur de manum. in l. apud eū. ita nec hic, pſertim qa à populo proceſſit, vt l. j. ſ. de ꝯſt. prin. & de origine iuris. l. 2. §. nouiſſimè. Sol. Verū eſt ex parte ptātis, ſed ex parte ꝯſenſus facilius & verius conſentit vnus q̄ plures, vt l. j. in fi. j̄. de acq. poſ. facit qđ notat Inn. extra. de ſen. excō. c. grauē. Scdō opponit̄, ſi errat Princeps errat vnus, & nō erat error cōis, ergo multo minus dr̄et dici, nō multo magis. So. Dic, qđ nō attēdit̄ error reſpectu creantis, ſed reſpectu ſubditorum, vel dic multo magis, q̄ in Barbario vt ſit ſenſus. q ſi Barbarius fuiſſet creatus Imperator, multo minus noceret ſeruitus Imperio, q̄ pturæ, qa Imperatori nihil opponi pōt, dummodo ſit catholicus, ſicut nec Papæ. Expoſitiones gloſſæ loquuntur de Imperatore creāte, ergo idem ēt in Im-
22 peratore creato. q not. ¶ † Vltimò iſta lex allegatur qđ qs pſumitur dign⁹ ex fama. De hoc notat Arc. 8. q. 2 c. dilectiſſimi. itē pſumitur innocens ex fama niſi ſuo conatu ſumpſerit originem ꝯtra exiſtentiam veritatis, vt infra de adul. l. miles. §. pen. & illa quæ per famam ſciuntur, præſumuntur ab omnibus ſciri, vt not. in l. j. j̄. de receptatoribus. ¶ In text. ibi, pter vtilitatem. iſta rō tangit effectū, & cām efficientē. In textu ibi, ſed & ſi. Iſta rō tangit intentionem creantis, cuius ſummum Imperium demonſtratur, quia poteſt diſpenſare de officio in ſtatu ſeruitutis, & libertatis.

ADDITIONES.

a Valeant. Adde Calde. conſ. j. de tranſ. præla.
b Excōicatum. Adde qñ geſta ab excōicato, valeant. Car. cōſ. xl. & facit pro dicto Bar. hic, q voluit Fed. cōſ. 13. q percutiēs laicū incedentē in habitu clericali, putās illum clericū, eſſe excōicandū, & ſi celebrat, ſimiliter irregularē, qñ tamen re vera nō eſt, & ſi promoueatur ad beneficiū, q valet promotio. Et an valeant inſtrumenta excommunicati, vide Fed. conſi. lxxij. & cxlvj.

De officio præfecti vigilum. Rub.

LEX I.

1 *Incendia ſæpius fiunt culpa habitantium.*
2 *Cuſtodes de negligentia puniuntur.*
3 *Cuſtodes poſſunt torqueri, quādo factum eſt furtum de nocte, vt indicent furem.*
4 *Capitane⁹ guardiæ pōt fuſtigare, & deliquētē, qui ſeueri⁹ puniri dēt, remittere.*
5 *Incendiarius qua pœna plectatur.*

Apud. Hęc lex primò ponit qual'r iſti fuerunt à principio inuenti, & creati, & à quo. Secundò dicit, quod ſit eorum officium, & circa quæ habeant iuriſdictionem, & h. d. totus ti. Secunda ibi in l. 3. §. cog-
1 noſcit. & no. tex. ibi, & quia plerunque & c. & not. text. † quod in-
a cendia ſæpius fiunt culpa eorum, qui in domo habitāt. † ¶ a No.
† quod cuſtodes puniuntur de negligentia, & dicuntur eſſe in cul
b pa propter malā cuſtodiā. Itē no. b q iſte pfectus eſt ſpectabilis, &
2 no. de pœna corū. † Itē no. qñ de nocte fieret c aliquid furtū poſ-
c ſent cuſtodes torqueri, vt furem indicēt, vt ibi, & de ſeruis cuſto-
3 diētibus, & c. Vide q̄ dixi ī l. j. in fi. j̄. fur. aduer. nau. No. † hūc titu-
4 lum pro capitaneo guardiæ, cūi data eſt modica coercitio. ſ. fuſti
d gare. Vbi āt ſeuerius dēt puniri, d dēt ipſū remittere ad poteſtatē
e e vel capitaneum. ¶ Opp. dr̄ hic, q plerunque, e imò ſp, vt & j̄. de
peri,

peri.& comm.rei vend.l.si vendita.Sol.illa lex dēt limitari ſm hāc l.Op.dr̄ hic, ꝙ interdū flagellis cęditur,& ꝙ eius pœna ſit ictus fuſtium.ꝯ,imò dēt cōburi,vt ꝭ.de incē.rui.nau.l.ſi ꝗ ædes.Solu. aut incendiū cōmittitur ꝑ culpā,& loqtur hęc lex,aut ꝑ dolū,& loqr̄ ꝯriū.Oppo.ad hanc ſol.imò & vbi ꝯmittit̄ ꝑ dolum, nō eſt pœna ignis,ſed dēt decapitari,vt l.capitalium.§.ꝗ ob inimicitias. ꝭ. de
5 pœ.& l.fi.ꝭ.de incē.rui.nau. ꝓ † quorū ſol. dic ſm Iac. de Are. ꝙ
f aut ꝯmittit̄ incēdium ſ dolo, aut culpa,aut caſu fortuito.Primo caſu,aut fit incendiū in ciuitate aut in villa.Primo caſu aut incendiarius eſt vilis perſona aut in dignitate poſitus.Primo caſu,ſi incendium eſt magnum.debet tradi beſtiis,& pōt cōburi,vt d.l.fin. §.qui data, coniuncta l .qui ædes.de incen.rui.nau. Secus ſi eſſet paruum incendium,ꝗa tunc debet decapitari,vt d.§.ꝗ ob inimicitias.Si verò eſt perſona in dignitate poſita,tunc ſi eſt magnum incendium,decapitat̄,ſi eſt paruum incendium,deportat̄,vt d.l.fi. §.fi.de incen.rui.nau. Si verò incendium eſt commiſſum in villa, tunc eſt minus periculū:& iō ſi eſt perſona vilis, & incendiū magnū,debet decapitari,vt d.l.capitaliū.§.j.& §.incendiarij.Si aūt eſt paruum,tūc dēt deportari,vt d.l.capitalium.in prin.Si verò eſt in dignitate poſitus,& eſt in villa;ſi eſt incendium magnum deportatur;ſi paruum,relegatur,vt d.l capitalium.in prin.& §.ꝗ ob inimicitias ꝯiūcta l.fi.in fi.de incē.rui.nau.& oīb.hmōi caſib.dēt dānum emendari,vt l.ꝗ ædes.§.j.ꝯiuncta l.fi.ī fi.ꝭ.de incē.rui.nau.Si verò per culpam,tunc minus pūiat̄,ꝗ ſi dolo,vt ꝭ.ad l.Co.d ſicar. l.ī l.Cor.Et hoc ē verū,ſi eſt in lata culpa.Si verò ē leuis culpa,tūc punit̄ pecuniariter, nō corporaliter:& ſi nō pōt ſoluere,punitur in corpore, vt d.l.ꝗ ædes.Tertio caſu,qn̄ eſt incendium commiſſum caſu fortuito, non tenetur ad aliquid , ſed imputatur caſui, d.l.pe.de incē.rui.nau.& hoc modo intelligas vbicunque;de iſto tractatur,qui igni cām præſtat quomodo,& qualiter puniatur.

ADDITIONES.

a Pariſ.¶Quòd incendia ſæpius fiūt.Circa iſtā materiā,vide Alex. conſ.50.i j. vol.vbi ponit inter cętera,quòd ſi duo inhabitant,vnus inferius, alter ſuperius,ꝗs teneat̄ de incēdio,& ibi in fi.ponit quoddā ſingulare dictū in materia vide Mod.in l.dn̄s horreorū.ꝭ.loc.Itē ſi duo inhabitāt quis teneat̄?vide Ro.cōſ.401.& vide oīno de materia Bal.in cōſ.13.inc.factū qōnis tale eſt,in j. vol.vide Alex.in l.ſi quis ex argētariis.§.ꝑtor ait.ꝭ.de edēdo.Ang.in cōſ.213. inc.incēdiū eſt ortū.& in cōſ.ſeq.inc.In ꝗ.præterita.Item ēt ꝙ ſi conductor exprimat ſe nolle teneri de caſu fortuito,& poſtea vnus ex ſuis domeſticis comburat domū,oīno teneatur.eſt tex.in l.ꝗ inſulā.§.fi.ꝭ.loc.quē multū no. Ro.in l.ſed & ſi quis.§.ꝗſitū.ꝭ.ſi ꝗs cautio.facit tex.in l.ſi tibi domū.in prin. ꝭ.locati.quæ āt ſit pœna incēdiarij.vide diſtinctè Cy.in l.data.C.ꝗ accuſare non poſ.& refert Richar.fuiſſe ſignatū in fcō,ꝙ pœna de qua loquitur l.ſi ędes.ꝭ.de incē.rui.& nau.& in l.ſi quis fumo §.ꝙ dr̄.ꝭ.ad l.Aq.vide ēt in l.qui occidit.§.in hac quoq; actione.eo.ti.Itē adde ꝙ licet incēdiū ꝓſumat̄ factū culpa inhabitātiū,tn̄ talis culpa præſumpta,nō eſt niſi leuiſſima.Ideò in caſibus,in quibus non tenetur quis de leuiſſima culpa, non tenet̄ nō ꝓbata alio mō culpa,in eo qd̄ ſi ꝓbaret̄ ipm̄ eſſe ſolitū eſſe vigilem, & ſolertem. tolleret̄ illā ꝓſumptio culpæ leuiſſimæ,ꝗ à iure cōtra eū orit̄. vide Ia.ī l.ſed & ſi quis.§ ꝗſitū.ꝭ.ſi quis cauti.vide ꝗ ꝓdictis,& ꝗbuſdā aliis Iaſ.in l.ſi ꝗs ex argētariis.§.ꝑtor ait.infra de eden.vbi dat aliam notabilem cautelā, ꝓ ſaluādo inhabitātē.Itē ꝓ defenſione inhabitātis,vid̄ no.Io.de Dama.in cōſ.xj. vbi ponit,ꝙ licet ꝓſumat̄ culpa habitantiū,non tn̄ ꝓſumit̄ culpa dn̄i , & ſic certę ꝑſonæ,atq; talis culpa ꝓſumpta;ē leuiſſima.Et qūo dn̄s teneat̄ ꝗ culpa alicui⁹ de ſua familia ſibi cōmiſſa circa icēdiū,apertè vide ꝭ.Et circa iſtā materiā,an īcēdiū ꝓſumat̄ fcm̄ culpa ihabitātiū,& abſq; eo,ꝙ aliqͩ ꝓbet̄ cōtra eū taliter ꝙ teneat̄ dn̄o dom⁹ ad reſarciēdū dānū,vid̄ Alex.cō.l.in j.vol.ꝙ ē repetitū in cōſ.217.Ad iſtud ꝓpoſitū,vide Bal.in cōſ.148.in 2.vol. inc.viſis,& opportunè cōſideratis,ꝑ totū.vbi cōcludit ſignanter,ꝙ illud qd̄ dr̄ hic,verū ē,ſi culpa leuiſſima in cōmittēdo,& iō nō tenet̄ dn̄o , niſi habeat rem ex tali cōtractu, ex quo teneatur ēt de leuiſſima culpa in committendo.vt in cōmodato vꝉ aliis,qui fiunt gr̄a vnius tm̄, tex.in l.ſi vt certo.§. nūc videndū ꝭ.cōmoda.Io.cōcludit,ꝙ nō teneat̄ actione aliqua,licet ex ea teneat̄ ex culpa leuiſſima,quia intelligit de culpa in faciēdo cōmiſſa, vt ibi ꝑ eū,qui multa alia ponit ad defenſionē habitantiū,vt nō teneat̄ ex iſta ſola ꝓſumptione, & in fi.dat cautelā,ꝙ nūꝗ tenebit̄ ſi ꝓbaret ꝙ ñ erat ſolitus talia facere,quē ſequitur ēt Curtius in l.dn̄s horreorū.circa fi.ꝭ.loc.& multa alle. Alex.in dictis cōſiliis,ꝗ oīno Vide.Idē tenet Alex.in l.ſi quis ex argentariis.§.ꝑtor ait. ꝭ.de edē.& idē repetit in l.domus hr̄ditarias.ꝭ.de leg. j.cōtrariā tn̄ ſnīam ꝙ imò ſine alia probōne teneatur habutās,puta cōductor dn̄o,quia ꝓſumat̄ talis culpa, ꝙ ſit obligatus,vr̄ velle Bar.in l.ſi ꝗs ex argentariis.§.an verò,nec hr̄di.ꝭ.de edē.& vr̄ caſus ī l.ſi vēdita.ꝭ.de per.& cō.rei vend.ſed rn̄det Ale.ī dictis cōſiliis.Idē qd̄ Bar.tenet Bal.in cōſ.13.inc.Factum qōnis tale eſt,in prima pte,& aliqui Mod.vt refert Ang.in d.l.dn̄s horreorū.Itē adde circa iſtā materiam qūo ꝓſumatur factū incēdium culpa habitātiū,Ang in cōſ.213.ic. incēdiū ē actū.& in cō.ſeq.ī qōne ꝓpoſita,& ex ſupradictis cōſiliis poteris colligere,qn̄ cōnumeretur inter caſus fortuitos incēdium.de quo ꝑ Ang.in trac.maleficiorum in verbo,incēdiario,& in §.præterea.inſt.quib.mo.re cōtrah.ob.faciunt ēt ad ꝓdicta,ꝗ ſcripſi ad Bar.in l.j.C.de iure emphy.an ſi domus ſit combuſta,liberetur emphyteuta à ſolutione canonis. De quo ponūt Moderni in repe.l.quominus,in 24.ꝗ.ꝭ.de flum.ſed ad iſtud ꝓpoſitū parum faciunt ſi videbis,ꝗa nihil dr̄ an culpa ꝓſumitur, ſed in alia rōne fundat̄ illa defenſio,vt ibi per eos.qūo āt teneat̄ dn̄s de incendio commiſſo per ſeruos in domo conducta,vide quæ dixit Sal.in l.quæ fortuitis.C.de pig.act. vide tex.in l.videamus.§.fi.infra locat.

† Clau.¶Habitant.Et ſi plures inhabitāt,cuius culpa præſumatur;& quomodo teneatur ad damnum,& multa alia in materia incendij vide apud Alexan.conſ.v.vol.j.Et quid,ſi agatur de incendio, tanquam de delicto puniendo.vide Rom.conſi.401.inc.eo præſuppoſito.

b Poma.¶Item no.Vide Bal.in l.j.in rep.C.de ſum.Trin.

c ¶Nocte fieret,vide Bar.in l.j.ad fi.fur.aduer. nautas,cau.ſta:

d ¶Debet puniri,vide Pan conſ.104.vol.2.

e ¶Plerunq;.Dictio plerunque,facit regulam.adde gl.& ibi Io.de Imo. ī l. nō dubitamus.de cond.& dem.& tex.cum gl.in l.ſi plures,& ibi Rayn.& Nico. de Neap.ꝭ.de vulg.& pup.

f ¶Committitur incēdium.Qua pœna ſit puniendus,qui dolo ponit incendiū in aliqua domo,vid̄ plenè ꝑ Cy.ī l. data opera.C.ꝗ accuſ.ñ poſ.Quid āt ſi īcēdiū ē commiſſum neglegētia vꝉ leuiſſima culpa,vid̄ ꝑ Bar.Sal.in conſ.inc. Saluatoris nōie inuocato,ad ꝗ.ꝓpoſitā,&c.vbi d̄t,ꝙ imittēs tenet̄ ad emēdationē damnū paſſo,ñ āt ad aliꝗ pœnam:per d.§.qui ob inimicitias.facit l.ſi vēdita.de peri.& com.rei vēd.Vide ēt Sal.in l.ꝗ fortuitis.C.de pig.act.& in d.conſ.ponit plenè,qd̄ ſi aliquis de familia imiſiſſet incēdiū an dn̄s teneat̄? vide tex.& Bar.in l.ſi ſeruus.§.Proculus.ꝭ.ad l.Aq.Si āt ſit ignorās in dubio ꝓſumit̄ à dn̄o & habitantib.vt hic,& d.l.ſi vendita,& ideo tūc tenet̄ damnū paſſo,&c.d.l.ſi ſeru⁹.§.ſi furnū.& §.ſi quis inſulā,& d.l.ꝗ occidit.§.in hac.& l.capitaliū.§.incēdiarij. de pœ.Et vide Bal.in l.pign⁹.C.de pig.act.vbi,à quo ꝓſumat̄ ignis imiſſus.& Ang.Arc.in trac.maleſi.in ver.incēdiario. & an incēdiū ſit caſus fortuit⁹:Vide Bal.in l.j.C.depoſi.Bal.hic,& in l.ſi creditor.C.de pig.act.& ad ſuperius dcā vide Sal.in d.l.data opera,& in d.l.ſi vendita.Adde an incēdium præſumatur culpa inhabitantium.Bal.conſi.25.& 79.& 330. lib.4.& conſi.373.lib.2.& conſi.13.&37.275.& ſeq.lib.j.Ang.conſi.197.

De officio proconſulis,& legati. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Iuriſdictionem habens ab inferiore à Principe,illā non exercet extra territoriū.*
2 *Notarius creatus ab alio quàm à Principe non poteſt extra territorium conficere inſtrumenta,tamen in territorio confecta vbique valent.*

Roconſul Proconſul antequā ingrediat̄ ꝓuinciā ſibi deputatā,iuriſdōnē voluntariā exercere pt̄,nō ꝯtētioſam,ſed legatus ꝓcōſulis nullam.h.d.vſq; ad l.obſeruare.intelligo ſm Gul. ꝙ reſpectu iudicis,eſt neceſſaria,licet reſpectu partiū ſit volūtaria.¶Op, dr̄ hic,ꝙ ex ꝓuinciā nō hēt iuriſdōnē etiā volūtariā legat⁹ ꝓconſulis,ꝯ de l.apud ꝓconſulē,de manu.vin. So.ibi eſt egreſſus,ꝓuin-
1 ciam,hic nō.Et † allegat̄ a hæc lex,ꝙ ſi aliꝗs ꝑtendit iuriſdōnē ab
a aliquo,ꝗ ſit inferior à Principe ꝙ ex territoriū ñ pt̄ exercere iuriſdictionē voluntariā,ſecus ſi à Principe dignitatē ꝑtenderet, vt
2 hac l.in fi.† Dixi in l.nō al̄r.de adop.ꝗ lego cū l.nec ei.§.j.ꝙ tabellio pt̄ creari ab alio,ꝗ à Principe vt ibi, ſm Gul.de Cu. Mō tabellio ē creatus ſm formā huius ciuitatis,& ipſi⁹ ſtatuti,an poterit ex ter-
b ritoriū b ciuitatis illius ꝯdere inſtra?Et vr̄ tex.c hic ꝙ nō, cū talis
c tabellio hoc habeat ab inferiore à principe,licet hoc ſit de iuriſdictione voluntaria.Dico tn̄ ꝙ inſtra in illo loco facta,vbiq; valent, vt l.j.C.de eman.lib.ſecus ſi tabellio prætēderet offīn à Papa,vel à pricipe,vel Comitib.ꝗ faciūt Principis autoritate, & tūc vbicūq; pn̄t.Pro hoc eſt gl. ꝭ.de execu.tut.l.nō ſolum.§.& ꝗ in teſtō,vt no. Spe.in tit.de inſtru.edi.§.reſtat.ver.qd de hmōi.& ver.& no.ꝙ tabellio.& dixi in d.l.non aliter.ꝯ.de adop.alias eſt in l.nec ei.§.eorū. eod.tit.Et hoc modo poteſt intelligi,quod hic dicitur.

ADDITIONES.

a Poma.¶Allegatur.Vide Bar.l.j.in rep.de ſum.Trin.

b ¶Extra territorium.Vide Pan.conſ.4.vol.2.

c And.Bar.Et videtur tex.Adde Bal.in l.non aliter.ſupra,de adop. Petr.& ibi Io.de Imo.in c.cum olim.de cler.coniu.

LEX IIII.

1 *Officialis non debet ducere vxorem ſecum,& ducens tenetur pro ea.*
2 *Dictio,debet,ponitur pro poteſt.*
3 *Officialis vadens aliquò,poteſt pro ſe dimittere vicarium,& quando,nu.5.*
4 *Ratihabitio quomodo æquiparetur mandato.*
5 *Rector vel poteſtas ante ingreſſum officij an poſſit conſtituere vicarium.*
6 *Acta facta coram aliquo tanquam delegato qui non erat ,etiam ſequuta ratificatione delegare debentis,ſunt nulla.*
7 *Partes non poſſunt ratificare proceſſum,factum coram incompetenti iudice.*

1 Obſeruare. No.† qd officialis ſecū ducere vxorē non debet,alias,ꝓ ea tenetur.Itē no.qd debet notificare aduentū ſuū.Pro ꝯtinuatione huius dixit ꝯ.qd faciat ante ingreſſum:nunc ponit qd poſt ingreſſum. & h.d.in ſumma.Procōſul poſt ingreſſum ſuū pt̄ facere legatū,& eidē iuriſdōnem ꝯmittere,& legatus ꝓcōſulis,anteꝗ ꝓcōſul ꝓuinciā ingrediat̄.iuriſdictionē nō habet,& ratihabitio ꝓcōſulis nō ꝯfirmat acta ꝑ legatū,niſi ex nūc,& ꝓcōſul ſi ſit impeditus ex cā neceſſaria añ ingreſ
2 ſum legatū pōt mittere in ꝓuinciā.hoc dicit vſq; ad l.ſolēt.† No.
a ꝙ ponit,dēt a pro pōt,vt ꝭ.tit.2.l.ſæpe.& ꝭ.de pc.l.Plauti⁹.dixi latè ī l.creditores.C.de pig.No.qd officialis anteꝗ ſit ingreſſus ꝓuin-
b ciā non hēt in ea iuriſdictionē.Itē no. b ꝙ ꝗs nō pōt dare,qd non habet

ADDITIONES.

a Debet.Vide Bar.in l.creditores,C.de pign.
Pariſ.Adde ꝙ iſtud ratiōe ſubiectæ materię,quo caſu ſi adiiceret̄ dictio pēitus,puta omnino debet,reſoluit̄ in pōt,vide Iaſ.in l.j.in prin.per illum tex.de iuſt.& iur.& eundē in l.r.ꝭ.de iuriſ.om.iud.vbi etiam ponit, ꝙ verbum pōt, aliquando neceſſitat,maximè quando eſt geminatum,poſſit & debeat.

b Item no.Vide Pan.c.Paſtoralis,de reſc.in §.quoniam.

Prima Bar.ſuper ſi,vet. E 1

habet Itē no. ex l. se q. q̄ ɔtinuat, & gl. eius, dū dicit, hodie vicariū, &c. † qđ cū officialis Principis vadit aliquò, qđ pōt ꝑ se dimittere vicariū, & hoc hodie fit multoties, & oīa pt facere, q̄ pt principalis officialis, nisi membrorum abscissionem, qđ perpetuò no. Itē no. qđ interdū legatus à ꝓconsule, habet iurisdōnē ētanteq̄ de legatus habeat, & ꝓcōsul īgrediat ꝓuinciā. Itē no: in fi. qđ ratiha-
a bitio nō æqparat mādato.[a] Ad hoc opp.[b] de l. fi. C. ad Mace. So.
b fm Iac. But. si q̄ris, † an ratihabitio æqparetur mandato, sic dicas,
4 Aut illud, qđ fuit fcm̄ añ mādatū, potuisset aliquo iure valere, & tūc ratihabitio retrotrahitur, & mādato ɔparat, vt in ɔrio. Aut nō potuisset aliquo iure valere, & tunc ratihabitio non ɔparat mandato, nec facit retro acta valere, vt ex tūc. i. à tēpore, quo fuerunt facta, sed vt ex nūc sic. Et ita dēt intelligi hæc lex, & est bona sol.
c Op. ad hāc l. eg. aliqñ dr̄ q legatūsuū pt mitter anteq̄ ingrediat ꝓuinciā, ɔ̄ §. nulla. in auth. de defen. ciui. vbi defensor ciuitatis non pt facere vicariū. Sol. hic suberat iusta cā, ibi ñ. Op. ad hāc sol. imò & vbi subest iusta cā impedimenti, nō pt facere vicarium, imò lo-
d co eius alius subrogat̄, v t l. si longius. ī prin. ɉ. de iud. & iō d dic, †
5 qđ aut q̄ris an rector ciuitatis, vl' ali⁹ officialis, possit vicariū facer̄ añ ingressum officij, aut post. Si añ, aut est iusta cā impedimenti, aut non. Primo casu potest vicariū facere, vt hic, & l. aliqñ. s̄cdo casu non, vt s̄. l. prox. §. fi. cum determinatione ibi posita. Si verò
e quæris an postq̄ est in officio possit facere vicarium,[e] & ei ɔmittere iurisdictionē & vicē suā, & tūc aut subest iusta cā, aut non. Si iusta causa subest, vt infirmitas, q̄ ē iustū impedimentū, & tūc aut est longū tp̄s impedimenti, & nō pōt vicariū facere. Sed eo remoto dēt alius subrogari loco eius, vt d. l. si longius. in prin. ɉ. de iud. Aut ñ est longū īpedimentū, & tūc vicarium pt facere, ar. l. j. §. j. s̄. eo. & hr̄ in auth. de col. §. ad hęc ꝓhibemus. col. 9. Si verò non subest iusta cā, tunc vicarium non pōt facere, Ita dēt intelligi §. nulla. in auth. de defen. ci. colla. 3. & vide gl. q̄ est hic, & non inuenies in multis locis, & tñ est ea. gl. in l. vl. C. de of. eius, q vicem alte. ge.
6 ¶ † Quæro, aliquis cognouit de aliqua causa, tāquā delegatus[f]
f q nō erat, postea ille q delegare pōt, ratificauit, an valebit ꝓcess⁹, & sñia? Et vr̄ qđ sic per l. licet. ɉ. de iu. & qa ratihabitio retrotrahitur, vt C. ad Mac. l. fi. in cōtrarium determinat gl. in d. l. licet, & bñ fm Doc. & idem no. in l. instar. C. de iur. fisci. lib. x. in fi. glo. ma. Nā cū agitata ꝑ hunc fuerunt nulla, nō pñt ratificari. De hoc no. in l. vnica. C. qui ꝑ sua iurisd. & in l. j. & ibi per Cy. C. vbi de cri. agi
7 opor. ¶ † Quæro, nūquid partes pñt eius processum ratificare,[g]
g cū fuerit iudex incōpetens? Et vr̄ qđ sic, vt l. 2. C. cōia vtriusq; iudi. Ita no. in d. l. j. C. qui pro sua iuris. Doc. dicunt ɔrium, qa ratiha-
h bitio nō ɔfirmat[h] q̄ sunt nulla, & quę non habuerunt sua essentialia. Nec ob. d. l. 2. quia ibi non valet, vt sñia, sed magis ex cōsensu partium. & hoc mō intellig tur, qđ ibi dr̄, & not. in l. j. C. de ped. iud. & ibi gl. videtur contrariari, quæ hoc modo debet intelligi.

ADDITIONES.

a ¶ Mādato. De materia vide no. in l. 2. ɉ. rem ra. ha. adde q ratihabitio non retrotrahitur, nisi ad id, quod à principio fuit inualidum. gl. no. in l. Iulian. ait infra, qui satis. cog. & ibi per Doc.

b Parif. ¶ Ad hoc opponitur. An ratihabitio æqparetur mādato: vide Fel. in c. sicut tuis. de simo. vbi lim. 9. modis. & Ale consi. 78. vbi limitat quinq; modis, vol. 5. & in vlt. q. istius legis, in verbo, non infirmat, quæ sunt nulla. Vide Ale. in consi. 78. supra alleg.

c Parif. ¶ Op. ad hanc. Sol. ibi possit vicarium facere. vide Bar. ī c. j. de off. dele.

d Poma. ¶ Et ideo. Vide Ale. consi. 134. 2. vol. Ale. c. j. de iud.

e Facere vicariū. Vide tex. in l. nullus qui. C. de dec. lib. x. & in l. sciendum. §. legati. ɉ. de legation. Bal. in l. fi. ɉ. de excu. tu. & in c. vnico. §. si quis decesserit. si de feud. fue. contro.

f Tanquam delegatus. Vide Inn. c. 2. de confir. vti. vel inuti.

g Ratificare. Facit quod no. ī l. instar. C. de iur. fis. cōtra Inn. ī c. prudētiā. de off. del. Et adde q Io. And. in c. aduersus. de imm. ec. dicit, q sñia lata ab excōicato, ratificari nō pōt. Sequitur Bal. in c. dño guerrā. in prin. in tit: hic fi. lex. deinde inc. consue. Et adde quæ no. doc. c. significasti. de foro compet. Et adde, quòd vbi iurisdictio iudicis potest elidi per exceptionem, si nō opponit ab initio processus habitus tenet. c. fi. & ibi Inn. đ foro comp. facit gl. in cle: 2. vt lite pen. Et adde Io. And. in c. cum consuetudinis. de consue.

Poma. Vide Ale. l. eius qui. ver. placebat. ɉ. si cer. pet.

h Non confirmat. Vide Bal. in l. cum antea. C. de arb. per Bar. in l. j. C. vbi de cri. agi opor. & ibi not.

LEX VI.

1 *Voluntate factum non debe. fieri ex necessi ate.*
2 *Statutum quod Potestas vltimo mēse sui regiminis non possit aliquem absoluere, non prohibet pronunciare aliquem absoluendum.*

a Solent.[a] Proconsul pōt q̄tū ad cognitionem cās meri Imperij suo legato committere, non q̄tū ad decisionē & ꝓconsul non dēt passim xenia recipere, licet q̄nq; possit, non tamen ea q̄ in munus transeunt. h. d. vsque ad fi. No. q auarissimū
b est oīa xenia recipe.[b] † No. gl. illud qđ fit ex voluntate, non dēt fie-
1 ri ex necessitate. Et ꝑ hac mā vide qđ not. in l. cū de in rē verso. ɉ. de vsuris. & per Doc. in l. si certis annis. C. de pac. Dr̄ hic, q ñ pōt absoluere, vel ɔdemnare, sed an pōt ꝓnunciare eū esse liberandū vel ɔdēnādū? Et pōt dici, q sic, p d. glo. vide in glo. in l. j. C. si aduer.
c li.[c] & in l. fi. C. qui, & aduer. quos. quæ sunt notanda, & bñ. Illæ
2 gl. faciūt ad multa, † & sunt argumēta ad qōnē. Statuto cauetur, q Ptās in vltimo tēpore, vel mēse sui regiminis, nō possit aliquē absoluere, an possit ꝓnunciare eū esse absoluendū? Et pt dici qđ
d sic, đ p d. gl. & no. p Ia. de Are. in l. j. C. si aduer. lib. & ibi per Cy. & hæc faciūt ad multas q. q̄ pñt exēplificari quas dicer ñ curo, &c.

ADDITIONES.

a Parif. ¶ Solent. Adde inquantū in isto princ. dicitur, q qui nō pōt cōdēnare, nō pōt absoluere, q idē est, cōtrà. vide Fel. in c. cum inferior. extra de maior. & obed. Habes ad Bar. in l. j. ɉ. de iurisd. om. iu. seu in rub. prope finē apostillæ magnæ, & vide quæ dixit Soc. in rub. ɉ. de acquir. poss. post Aret. ibidem.

b Xenia recipere. De istis vide Bart. in l. lex Iul. §. apparet. ɉ. ad leg. Iul. repet.

c Poma. L. i. C. si aduer. li. Vide Barb. cōcor. ad Bal. in l. nec quicquā. §. vbi decretū. circa fi. ɉ. eo. ti. Bal. & Ale. in l. j. ɉ. de iuris. om. iud. & Bal. post Cy. in d. l. j. C. si aduer. li. Et facit tex. in fim. in l. si quis filio exhæredato. in §. eius. ibi Bart. & Bal. ɉ. de iniust. rup. test. & ibi etiam gl. & in c. super eo. in verbo, ordinet ecclesia. de off. deleg. in c. 2. de accu. Imo. & Ro. in l. j. ɉ. de verb. obli. Io. And. in c. transmissa. de elec. Ang. in §. fi. in auth. de exhi. reis. & Fel. in c. 3. de re iud.

d Dici q sic. Idem dicit Bal. & Io. de Imo. in l. si quis filio. §. eius qui. maximè per illum tex. de iniusto test. vbi dicit, q successor officij potest approbare id, si iustum reperiret, & referunt Mod. in l. j. in prin. ɉ. quando app. sit. Et adde gl. & Bal. in l. fi. C. vbi, & apud quem. Et adde Bal. in l. j. C. si aduer. li. Ang. in auth. de exhi. reis. §. fi. in fi. Io. And. in c. trāsmissam. de elec. Imo. in l. j. §. si quis ita. de verb. oblig. & dicit bal. in l. j. ɉ. de iurisd. om. iud. per gl. ibi q si iudex vltimo mense executionem facere non potest ex forma statuti, potest tamen pronunciare faciendam. Vide bal. hic, & Ful. in l. j. C. si aduer. li. per Cy. in l. j. v. q. ɉ. de iuris. om. iud. ꝑ Ro. in l. cognitio. §. vt possessio. ɉ. de officio eius, &c. per bal. in l. si non sortem, §. adeo. ɉ. de condict. indeb.

1 *Emere prohibitus in aliquo loco, non prohibetur emere victualia.*
2 *Verba generalia, seu indefinita, sunt intelligenda ne contradicant alteri legi, & ita in dictis testium.*
3 *Officialis, an possit contrahere in loco, vbi gerit officium. remissiuè.*
4 *Soluens aliquid annuatim, an possit compelli in futurum?*
5 *Præstatio annua vt debeatur in futurum, etiam ratione alimentorum, requiritur quòd fuerit præstita per decennium.*
6 *Actio, per quam agitur ad quod solitum est præstari, oritur ex consensu vero, & promissione facta.*
7 *Pactum de non petēdo nō videor fecisse, si cessaui decem annis à petitione debiti.*
8 *Obligatio, quæ acquiritur seu acquisita probatur ex aliqua præstatione, an causet præscriptionem.*
9 *Vasallus an conueniri possit tanquam talis, ex seruitio diuturno.*

§. Non verò. Iste est bonus §. & habet bonam mām. In tex. ibi, victus quotidiani cā. † No. q pro-
1 hibitus emere aliquo loco, intelligitur posse emere victualia sibi necessaria, ꝑ istū tex. fm Gul. facit ɉ. đ pig. l. in quorū. In tex. ibi, nō ꝑtinet. s. nō intelligit̄ de xeniis, ne ɔdiceret his, q̄ s̄. dixit. † Et sic no.
2 q verba gñalia, vel indefinita, sic sunt intelligenda, ne ɔdicāt alteri legi. Sic in dictis testiū, vt ex. de test. c. cū tu. in gl. In tex. ibi, ad munerum qualitatē, i. ad ꝑstationis necessitatē in posterū. Gul. de
3 Cu. examinat hic duas qōnes. Vna est de ɔ̄ctib. iudicū, † vtrū iudices tp̄ales, vel ꝑpetui, possint inire ɔ̄ctū in loco quē regūt, qa hic lr̄a vr̄ ɔdicere, nisi victus cā: q̄ qōnem hic examinat Gul. plenissimè & vide q̄ dixi ɉ. si cert. pet l. principalibus. ¶ † Itē q̄rit hic Gul.
4 an q soluit aliqđ annuatim, possit in posterū ɔpelli? Et vr̄ qđ sic, vt ɉ. de vsur. l. cū de in rē verso. In ɔriū vr̄ ꝑ hūc tex. & ꝑ l. si certis annis. C. de pact. & de vsur. l. creditor. & ɉ. de ope. lib. l. opis nō impositis. Gl. dñt, Aut creditor vult fundare intentionē suā ex sola ꝑstatione diuturna, inducēdo ipsam ꝑstationē, tanquā modū, & cām obligandi, & nō pōt. Rō est, qa aut nos dicimus qđ pōt rōne tp̄is, & istud est falsum, qa tp̄s ñ est mod⁹ tollēdi, seu inducēdi oblōnē, vt in l. oblōnū fere. §. pe. ɉ. de ac. & ob. Aut nos dicimus, qđ potest rōne ꝑstationis, & hoc est falsum: qa cum pręstatio sit ordinata ad destructionē obligationis nō pt opari suū oppositū: vt l. q hoīem. in fi. & l. in numerationib. de sol. Sic intelligitur l. creditor. đ vsuris. & l. opis. de ope. lib. Aut agēs nō fundat intētionē suā ex ꝑstatione, sed ex ꝓmissione, & ad ꝓbationē ꝓmissionis inducit ꝑstationē diuturnā, & tūc aut allegat cām efficacē, & solēnē ꝓmissionem, & cogi debet in posterū, vt d. l. cū de in rē verso. Aut nō allegat cām efficacē ad agēdū, & tūc secus. vt d. l. cū de in rē verso. Intelligit Gu. qñ ꝑstatio vniformis fuit, qa rustic⁹ oī anno portabat ęqualē portionē. Sed si fuerit difformis, qa vno anno portabat capones, alio anno spallā porci, & tūc, secus, qa tūc, & nunq̄ poterit cogi. Alle. l. Seio. §. medico. ɉ. de annu. leg. & de ser. vrb. pd. l. q aūt & de fūdo instructo. l. q̄situm. §. si qs eo. vbi ex difformi vsu testatoris, non potest colligi intentio testatoris. Simile vidistis in l. de quibus, supra de legibus. vbi ex difformi vsu populi, non colligitur intentio volendi inducere ɔsuetudinem, vt l. nemo. §. temporalis. ɉ. de re. iu. Ego credo, q distinctio gl. procedat, quando đ cā ex qua fit pręstatio nō apparet, sed qñ apparet cā, ex qua fit ꝑstatio, tunc ñ h; locū distinctio gl. Vt puta. si ꝓmisi tibi nudo pcō oī anno soluere decē, & solui ꝑ annos x. simplr̄, sine expssione cāe, ad hoc vt qō hēat dubiū, mō tu, cui solui, agis ɔ̄ me, & dicis q ꝓmisi tibi ꝑ stiplōnē, & ad hoc ꝓbādū īducis ꝑstationē, an cogar gl. dt, q sic. Ego dico ɔriū, qa cū ɔstet đ cā pcedēti, apparet solutū ex ea cā, licet inhabili. Iste vr tex. in l. si certis annis, C. de pac. &

de acq

de acq. pos. l. 3. Inst. de rerũ diu. §. ĩterdum. Hoc mõ ĩtelligo palle. gatam. l. opis. Nam ibi tenet patrono libertus ad antidora, vt l. si nõ fortè. §. libertus. ĩ. de ꝓd. inde. & iõ vr ꝑtextu illius obl'onis sol uisse. Mõ cum illa obl'o nõ sit efficax, nõ ꝑt cogi vi illius obl'onis nec vi alterius: qa non præsumitur inita obl'o hoc casu, cum ꝯstet
5 de causa ꝓcedẽti. ¶† Quero q̃to tpe reqrit ꝑstatio? Dñt Doc. ꝙ de cẽniũ sufficit, nisi ex cã alimẽtorũ, vbi sufficit trienniũ, vt l. j. C. de fideic. Ego dico, ꝙ in cã alimentorũ, tunc sufficit trienniũ, q̃n ꝯstat, ꝙ alimẽta sunt relicta, al's reqrit decẽniũ, ẽt in cã alimẽtorũ. Rõ, qa vbi alimenta sunt relicta, ꝯstat de n̄ali obl'one, q̃ orit ex te- stõ nõ solẽni maximè circa alimẽta, vt l. ex testõ. de fidei. lib. Item
6 q̃ro † vñ orit ista actio; Glo. dñt, qđ orit ex ꝯctu, q allegat. Vñ fm gl. si ego dicerẽ, qđ debet ex ꝯctu vẽditionis, vel locationis ex ꝯ- ctu ꝑsũpto orit. i. orta ꝑsumet ꝑ ꝑstationẽ, vñ in allegatione cãe ñ ẽ vis, fm Doc. qa oẽm cãm allegare ꝑt. Odof. in l. cũ de in rẽ ver. dicit, ꝙ nõ põt aliã cãm allegare q̃ stipulationis. Et est rõ, qa cum ex ficta ꝗstiõe agit, nũq̃ fingit lex aliq̃ cãm, nisi stipulationẽ, vt C. de rei vxo. ac. l. j. §. j. Demũ ꝑt dici, qđ ista actio oritur ex duob. s. ex ꝯsensu vero, & ex ꝓmissione ficta & ꝑsũpta. Ex ꝯsensu vero, qa si ꝑsto tibi aliqd singulis annis, verè ꝯsentio, qa volo te hrẽ sin gulis annis ex ꝓmissione ꝑsumpta, qa ꝑsumitur ꝙ iste ꝯsensus ve-
7 rus fuerit ĩ stipulatione, & solẽnitate deductus. † Itẽ pone, dẽbas mihi decẽ: steti x. annis, ꝙ nõ petij, post x. annos dicis, tu' fecisti mi hi pactũ de ñ petẽdo, & hoc vis ꝓbare, quia ego passus sum te sic esse isto tpe. Et vr dicẽdũ, qđ ꝑ cursum tpis ꝓbet istud qa si ꝑ cur sum tpis ꝓbat pactũ obligatoriũ, ꝑ istud tp̃s multo fortius libera- toriũ, vt ĩ. de ac. & ob. l. Arrianus. & l. fauorabiliores. ĩ. de re. iu. & hoc vr exp̃sse ĩ. de ꝓb. l. Procula. de vsuris. l. q semises. Et qđ ꝗe- tio liberatoria ꝓbet isto mõ, est gl. or. ĩ d. l. cũ đ ĩ rẽ vers. & C. cõi diu. l. pe. Et ꝙ ex sola patiẽtia ꝑsumat titulus, seu fcm̃ vr casus in l. si filius. C. de pet. hær. & l. q ĩ aliena. §. j. de acq. hær. In ꝯriũ vr lex ex p̃ssa, qa fm lĩ ꝑsonales actiões tollet spatio x. ann. ꝯ l. sicut. & l. oẽs. C. de ꝑsc. 30. vel 40. ann. l. j. de ꝑsc. lõ. tẽp. & Inst. de pp. & tẽp. actio. in fi. Pro hoc facit, qđ ex sola negligẽtia qs nõ ꝑdit ius suum, nisi cũ reperit expressum in iure: vt l. in filiis. C. de decu lib. 10. de agri. & cẽsi. l. cũ scimus. §. illud. sed illud nõ vr iure cautum: ergo, &c. & hãc ꝑtẽ tenẽt Doc. & rñdẽt ad l. cũ de ĩ rẽ verso. qđ ibi ĩteruenerit fcm̃ soluẽtis, ꝑ qđ ĩtelligit ĩtẽtio exprimi, vt l. đ qb. s. đ legib. Sed q̃ nr̃a loq̃ ĩ omittẽte, ñ ĩ faciẽte. ꝑ h rꝑhẽdit gl. l. si qs diuturno. ĩ. si ser. vẽ. Ego credo, ꝙ isti optimè dicãt, saluo ĩ eo qđ rꝑhẽdũt opinio. dicẽtium, ꝙ in seruitute, q̃ non hẽt causam ꝯtinua, suffi- cit lõgũ tẽpus cũ allegatione tituli, vt d. l. si qs diuturno. Ego cre- do qđ isti optimè dicãt, saluo in eo, ꝙ reprehendũt hos ꝑ l. pe. C. cõi di. qa ibi ꝑsumit diuisio, qa ꝓcedebat obl'o ad diuidẽdum, vñ merito si lõgo tpe possidet ꝓ diuiso, ĩtelligitur facta diuisio vir- tute ꝑambulæ obligationis. Sed vbi est patiẽtia sola, & non ꝓcedit cã vera, obl'o non ꝑiudicat. ꝑ istũ modũ rñdeo ad l. si filius. C. de pe. hæ. & ad l. 6. de acq. hæ. quia ibi præcedebat cã, ex qua poterat adiri hr̃ditas, quare merito operatur patientia virtute causæ ꝓce- dẽtis. Et ad idem ad hoc, quod no. 10. q. 3. c. qa cognouimus, & 18. q.
8 2. seruitium. ¶† Iuxta hoc q̃ro an obl'o, q acqrit, seu acqsita, pro- bat ex aliquo ꝑstatione causet ꝑscriptionẽ? Et vr qđ sic, qa si tu ꝑ- stas mihi aliquid annuatim, ego sum in possessione istius iuris, vt C. de agr. & cẽ. l. litib. ex de elec. c. q̃relam. ergo prescriptio est, ista q̃ ꝓcedit mediante possessione. In ꝯriũ facit, qa vbi nulla est pos- sessio, ñ est ꝑscriptio, sed hic nulla est possessio, vt l. vlt. ĩ. quorum bono. Veritas est, qđ cũ ꝑ cursum istius tpis nõ creat ius nouum sed probatur acqsitum, qđ nulla est prescriptio. Ex ꝑscriptione. n. sumitur ius nouũ, vt ĩ. de vsuc. l. sequitur. §. lana. Nec dico, qđ iste q recipit aliqd annuatim, sit in possessione ꝑ hoc, q̃n recipit res- pectu ꝑsonæ, seu ꝑsonalis obligationis. Sic intelligitur l. fi. ĩ. quo rum bono. Sed q̃n recipit respectu rei, vt censum respectu fundi, tunc intelligitur recipiens esse in possessione istius iuris. Sic intel- ligitur c. q̃relã. & l. litib. C. de agric & censi. Posset tñ dici subtilius qđ sic intelligitur, istũ esse in possessione respectu rei censualis, ꝓ qua ꝑstatur cẽsus, non istius obl'onis, seu actionis personalis: qđ patet ad sensum. Nullum. n. mere ĩcorpale, ꝑt poni determinatè, quia actus corporalis nõ cadit ĩ ĩcorpalib. Possessio ãt exigit actũ corporis, vt l. j. ĩ. vti pos. iõ actiones, q̃ sunt mere ĩcorpales, & o- bl'ones, nõ possident. ¶ Itẽ quia res, q̃ nõ ẽ p̃ns, nec ĩ ꝯspectu, non põt' ĩcipi possideri: sed actio vbique est, vñ nõ est ĩ ꝯspectu, vt l. fin. C. de ꝑsc. lõ. tẽ. ergo, &c. Vñ ꝯcedo qđ iura corporib. adhærentia possident, vt ĩ l. fin. ĩ. vti pos. & l. sicuti. §. Arist. ĩ. si ser. vẽ. Iõ si quis diceret actionem ꝯfessoriam possideri: & si quis diceret seruitutẽ
9 possideri, malè diceret. † Quid in eo, q mihi seruiuit longo tpe tanq̃ vasallus meus, nũquid potero petere ip̃m ad me pertinere tanq̃ vasallũ? Et loquor vbi assumo mihi ꝑtes agẽtis. Dic, qđ nõ, im mo reqritur tp̃s longissimũ, vt l. cũ satis. C. de ag. & cẽ. Et hoc exa minat. Ant. de Baru. ĩ d. l. litib. & Odof. ĩ d. l. cum de in rem verso. & ꝑ l. fi. C. de ꝑsc. lõ. tẽ. q̃ ꝓ liber. Et rõ ne; qa cãæ status æqparant cãæ crĩali, ĩ qua nõ sufficiũt ꝑsumptiones, sed reqruntur probõ- nes luce clariores. Et est rõ; qa iste cursus decẽnij nõ ꝑt ꝓgari, nisi vbi operatur cõfessio sola, vel promissio, sed confessio sola non operatur, qui a iste nõ est modus inducendi seruitutis materiam vt l. & seruorum. §. j. s. de sta. ho. & l. cum satis. §. j. C. de agr. & cen si. Facit. ĩ. quemad. ser. ami. l. nam satis. §. j. de aqua pl. ar. l. 2.

LEX VIII.

Si in aliquã. Proconsul debet obseruare ea, q̃ inferius de- scribuntur, & in prouincia sibi deputata hẽt pleniorem ꝑtãtem oĩb. ꝑter Principẽ. De cã tñ q̃ vertitur inter fis- cũ, & priuatum, nõ cognoscit, licet cognoscere possit. h. d. vsq; ad §. vbi decretũ, in l. nec qcq̃. Et no. de consuetudine, & eius mã.

LEX IX.

Nec quicquam.

1 *Sententia interlocutoria quando ferri possit sine causæ cognitione.*
2 *Sententia interlocutoria debet in scriptis ferri.*
3 *Libell' in officio iudicis nõ est necessari', quãdo ĩplorat pro decreto ĩterponẽdo.*
4 *Litis contestatio, qu md reoquiratur in officio iudicis.*
5 *Delegari quæ possunt, & in repetitione. nu. 7*
6 *Sententi. & decretum differunt.*

§. Vbi decretum. Hic est optimus §. & legitur qua- tuor modis in gl. & quinque mo dis fm Iac. de Are. đ cuius lec. ĩ. dicet. Et primò mõ legit fm gl. qđ hic ponat decretũ ꝓ sñia diffinitiua, & libellus ponat ꝓ quadam scriptura partib. missa, & fm hanc lec. hoc intendit. Sñia diffiniti-
a ua dẽt ferri P̃ñtib. partib.[a] non per scripturã partib. transmissam. h. d. Op. ad hãc lec. dixi. ꝙ sñia diffinitiua dẽt partib. p̃ñtib. ferri. & nõ ꝑt ꝑ scripturam expediri. Cõtrà de l. diẽ ꝓferre. in prin. de arb. sol. diffinitiua dẽt ferri partib. p̃ñtib. vt hic: sed interlocutoria, eis absentib. ꝑt ferri, vt in ꝯrio, qđ no. Op. hic de l. à ꝓcedente. C. de dila. Sol. ibi erat talis interlocutoria, ex qua pars poterat lædi, & iõ parte p̃ñte. & ltĩmè citata dẽt ferri, vt ibi: secus in alia interlocu
1 toria, vt dixi. ¶ Op. ad hoc de l. ꝙ iussit. ĩ. đ re iu. † Pro cuius solut. dic fm Ia. Bu. ꝙ q̃dã est sñia interlocutoria, q̃ ꝑtinet aliquid dari vel fieri à parte, & ista æqparatur diffinitiuę, vt ĩ d. l. qđ iussit. & in l. qualẽ. & l. dicere. ĩ. de arb. Et hoc not. nã sicut diffinitiua dẽt fer ri cum causæ cognitione, p̃ñtib. partib. & ltĩmè citatis. d. l. de vno quoq;. ĩ. de re iud. & l. ad ꝑẽptoriũ. ĩ. đ iud. ita & fit ẽt ĩ hac ĩterlo cutoria. Quædã est interlocutoria, q̃ non ꝑtinet aliquid dari, vel fieri, sed ex ea aduersa pars posset lædi, & tunc ẽt dẽt ista ferri p̃ñte parte, & citata, vt l. à ꝓcedente. præal. Quædam est interlocutoria ex qua aduersarius nõ lædit, vt ĩ citatione quæ est interlocutoria vt l. cum clericis. C. de epi. & cle. Idem ꝑt in ꝓrogatione diei, q̃ facit arbiter, & tunc ista potest ferri parte absente, vt d. l. diem ꝓ- ferre. in prin. & qđ ibi not. & ita intelligo, quod hic no. in glo. de diffinitiua, nõ est dubium. qđ dẽt ferri parte p̃ñte. d. l. de vnoquo-
2 que. Sed † an in scriptis dẽt ferri interlocutoria? glo. est qđ non.[b]
b in l. 2. de appel. q̃ est ꝯ tex. C. de pria. scho. l. si. ĩ fi. li. 12. Si vis salua- re illã gl. dic, ꝙ ibi ẽ casus sp̃alis. Et hæc ẽt lec. licet sit vera in se, ñ tñ ꝯgruit literę, & iõ ponit gl. aliã lec. ꝙ hic loquit in decreto ali- mẽtorũ, vl' eorũ transactione, vbi requiritur offm̃ iudicis. Et fm
3 hanc lec. hic s. dt, † ꝙ vbi ĩplorat offm̃ iudicis, ĩ quo eius decretũ veniat interponendũ, ñ reqrit libellus. Et hoc mõ expone decre- tũ. i. offm̃ iudicis. Op. imò porrigo libellũ. ĩ. de exc. tu. l. scire op;. §. op;. gl. huius timore recedit ab hac lec. Vl' dic fm Ia. Bu. hic, ꝙ ibi libell' porrigit volũtariè. & ñ necessariè, & sic saluat hæc lect.
c ¶ Quero, ꝓ hoc nũquid c in officio iudicis sit necessari' libellus?
d d gl. dt ꝙ ñ, ĩ rub. de ĩterro. ac. alia ĩ l. de submersis. C. de nau. lib. 11. quæ no. ꝯrium. & idẽ tenet in l. 2. §. dies. ĩ. quis or. in bo. pos. ser. & in l. j. in prin. ĩ. de edẽ. Quid dicendum? Dic, ꝙ quoddã est officiũ iudicis, qđ dat loco deficientis actionis, & in isto dic qđ aut à ꝑ- te petitur aliquid dari, vel fieri, licet concludatur iudici, vt in salario aduocatorum, quod petitur iudicis officio, & tunc in hoc necessarius est libellus: nam deliberatio partis requiritur vtrum velit cedere vel contendere. Itẽ causæ cognitio: & datur. senten-

ADDITIONES.

a ¶ Præsentibus partib. vide no. in l. adoptio. alias in l. nam ita diuus. s. de adop. & in l. si opus. de opẽ. no. nunc. Et vide quæ ibi post Doc. & de materia vide Dy. bar. Ang. & Imo. ĩ l. recusare. ĩ. ad Treb. & in l. quòd iussit. ĩ. de re iu. Arc. in c. 2. de confes. in 6. Inn. in c. ad petitionẽ. de ac. Inn. in c. 2. de dolo, & cõtu. in 6. & quòd no. in c. cõsuluit. đ of. del. & ĩ c. sępe. de ver. sig. ꝑ Io. An. vbi di- cit in omnib. actionib. iudiciariis esse necessariam citationẽ. & bal. in l. tres denũciationes. C. quõ, & q̃n iudex. vbi đt ad absolutoriã ab obseruatione iu dicij, necessariã esse citationrm, & tex. in l. properandum. §. & si quidẽ. C. de iud. ba. ĩ l. Titia. de acc. vide omnino bal. in rub. C. cõmi. vel epi. & qđ de ta xatiua expensarũ, vide per Inn. in c. fi. quod me. cau. & Bal. in l. terminato. C. de fru. & lit. expen Bal. in l. 2. C. quomodo, & quando iu. & quod dixi post Bar. in l. consentaneum. C. eo. ti. Et adde Bal. in l. diffamari. C. de ing. man. & in l. j. C. quibus non obst. longi temp. præscri.
b ¶ Gl. est quòd nõ. Vide Bar. in l. 2. C. de sen. ex breui. reci. & in l. 3. de app. re. & no. bal. ĩ l. fi. de sen. ex breui. vbi dicit, quod põt fieri sine scriptis, & quod sa tis ẽ, quod postea redigat ĩ scriptis, & põt ꝓbari per testes l. q̃n. C. de hæret.
c Pom. ¶ Nunq d. Vide bal. consi. 36. inc. vt clarius. 3. vol. Ale. consi. 16. in 1. vol.
d ¶ Necessarius libellus? adde bar. in l. 4. §. hoc aũt. ĩ. de dam. inf. in 6. & 7. qu.

ſententia diffinitiua, vñ non mirum ſi libellus requiratur, & hoc
propter gñalia verba, vt in auth. offeratur. C. de li. ꝯt. maximè cũ
actionis verbo, officiũ iudicis ꝯtineat. vt ĵ. de act. & obli. l. actio-
nis verbo. & Inſt. de act. in prin. Aut nõ petitur dari, vel fieri à par
te iudici, tñ ꝯcludit, vt in officio, ꝑ quod petitur reſtitutio, & in
a cautione de dã. infe. & in illo requiritur ẽt libellus, a qa reſtõ ple-
nã cãæ cognitionẽ deſiderat, vt ĵ. de minor. l. in cãæ. §. cã cogni-
ta. & de iureiu. l. nã poſtea. §. ſi minor, & ibi no. in glo. Quoddã eſt
offm̃, in quo requiritur cãæ cognitio, nõ tñ ex parte implorantis
illud, vt qñ implorat iud. offm̃, vt tutor det pupillo, ex parte illi⁹
non requritur cauſæ cognitio ſed ex parte tutoris ſic, & in iſto
nõ reqritur libellus, ſm Gul. de Cu. ĵ. q pe. tu. l. diuus. §. i. Quoddã
eſt offm̃, in quo non requiritur cãæ cognitio, nec ex parte implo
rãtis illud, nec alterius, & in hoc nõ reqrit libell⁹, nec cãæ cogni-
tio, vt ĵ. ea. l. §. de plano. Quoddam eſt offm̃, qđ ꝯpetit loco exce-
ptionis, & in iſto non reqrit libellus, vt l. planè. de pet. hæ. de vo-
luntate tñ põt porrigi. l. ſcire oportet. §. oportet. de excu. tuto. Et
hoc tenet ibi Gul. ꝙ de neceſſitate ibi nõ teneatur offerre libellũ,
b qđ no. Quoddã eſt offm̃ iud. ñ nobile[b] & ñ principale, ſed deſeruit
actioni, vt in officio, ꝑ qđ petitur executio ſñīę ĩterlocutorię fie-
ri, de qua executione hẽs ĵ. de min. l. minor. vel ꝑ qđ petunt fru-
ctus, vel aliæ acceſſiones, poſt litẽ conte. & tunc in iſto officio nõ
eſt neceſſarius libellus. Et de hoc dẽt intelligi, quod no. ĵ. de in-
ter. act. in rub. & in l. ædiles. §. item ſciendum. ĵ. de ædi. edi. & no. ĵ.
de dã. infe. l. ſi qs. §. fi. & ibi bona glo. Et iſta no. qa ſunt dicta Gul.
4 de Cu. & Iac. Bu. ¶ † Quæro nunqd in officio iudicis requiratur
litis cont. vide, qđ no. in c. fi. & ibi per Ber. extra, de offi. iud. & per
Cy. C. ſi vt ſe ab hære. abſti. auth. ſi oẽs, & iõ non curo hic dicere.
5 Legitur † & alio modo ſm glo. ꝙ ſi vnus iudex de cã cognoſcit
& ſñīam vult proferre, ꝙ non debet alij ꝯmittere ſcribendam, vel
legẽdam. Et hæc lec. nõ placet, qa nullo mõ applaudet literæ: &
iõ gl. legit, alio mõ, qui eſt in ordine tertius, & ſm eam hoc intẽ-
dit. Ea q̃ requirũt cauſæ cognitionẽ, & decreti interpoſitionem,
nõ delegantur. & hæc eſt vera, & cõiter approbat, & intelligo li-
bellum. i. iudicem delegatũ. Op. dr̃ hic, ꝙ ea q̃ reqrunt cãę cogni-
tionem non pñt delegari. ꝯ l. j. C. vbi & apud quos. Solut. dicit gl.
quod ibi eſt ſpãle, & rõ ſpãlitatis dicit, ꝙ eſt fauore maioris. Hæc
eſt falſa, qa lex illa ẽt in reſtitutione minoris habet locum. Et ideo
dic quod rõ ſpecialitatis eſt ꝑꝑ reſtitutionem in int. quæ eſt fauo-
rabilis. ¶ Opp. dr̃ hic, ꝙ non põt delegari ꝯ l. cognitio. §. fin. de of-
ficio eius cui man. eſt iuriſd. So. quædam ſunt, quæ requirunt
plenam cauſæ cognitionem, & decreti interpoſitionem, & illa ñ
delegantur, vt hic. Quædam requirunt ſemiplenam cãæ cogni-
tionem, & iſta ſic, vt in contrario, & ibi no. Op. ad hanc ſo. de l. j.
c C. qui pro ſua iuriſ. iuncta. l. j. §. quæ vero. c ĵ. de of. eius cui mã. eſt
iuriſ. Sol. hic loqtur de his q̃ expediunt officio iudicis, & ſic pro-
pter ſuum decretum, ibi de his quæ iure actionis. Opp. & vr̃ quod
iſta pñt delegari. Vnde ob. l. ſuggerente. C. de off. eius qui vicem
alter. ge. Sol. & hoc no. ibi loqt in ſubſtituto loco iudicis mor-
tui, vel loco abſentis, qui nõ dicitur delegatus, ſed hẽt ordinariã
iuriſdictionem. Et hanc ſol. no. ꝙ ſubſtitutus loco abſentis, vel
vicarij, q dimittitur ab eo, qui ſe abſentat, vel q ponitur loco mor
tui, habet ordinariam iuriſdictionẽ, qđ eſt no. ¶ Op. ꝯ oĩa, & vr̃ ꝙ
nullo caſu ſit permiſſa delegatio, vt ĵ. de off. eius, cui mãd. eſt iu-
riſ. l. 1. in prin. So. hic loquit in cauſis meri Imperij, & mixti, quę
non ſunt delegabiles. ¶ Op. ad hac ſol. de ead. l. j. §. huius. Sol. hic
q̃tũ ad cognitionẽ. Vel al'r, q̃dã requirũt cãę cognitionem, & de-
creti interpoſitionem, & iſta non delegant, vt hic. Quædã reqrũt
ſemiplenã cãæ cognitionẽ, & loquitur ibi. ¶ Ad hãc ſol. opp. de
l. magiſtratib. ĵ. de iuriſ. om. iu. pro quorum ſo. dic ſm Iac. de Are.
ꝙ q̃dã ſunt q̃ reqrũt cãæ cognitionẽ, & ſñīarũ prolationẽ. Quæ-
dã ſunt q̃ reqrũt cognitionem cãæ & decreti interpoſitionẽ. nã
d dr̃ia [d] eſt † inter ſñīam & decretũ, quia ſñīa eſt deliberatio iudicis
6 continens in ſe cãę deciſionem, & abſolutionẽ, vel ꝯdẽnationẽ,
vt ĵ. de re iu. l. i. Decretũ verò ẽ ꝯſiderata, ſeu deliberata prouiſio
iudicis, quaſi decretũ cũ deliberatione verbum certũ. Et hoc ſm
Ia. de Are. In primo caſu, aut eſt cã ciuilis & pecuniaria, aut eſt cri
minalis, aut ſtatus. Primo caſu, aut eſt ĵ. centũ aureos, aut ſ̃. Si in
fra delegari p̃t: nã quilibet magiſtatus põt de hoc cognoſcer, vt ĩ
§. & iudicare. in auth. de defen. ciui. Si ſ̃ cẽtũ aureos, & tunc, aut
delegãs eſt impeditus, & non eſt dubium, ꝙ talis cã poteſt delega
ri, vt C. de peda. iud. l. placet. la j. in 2. rñ. Aut nõ eſt ĩpedit⁹, & tũc,
ſi vult ſibi reſeruare ſñīam, committere põt, vt d. l. placet. in prin.
ꝯiũcto §. qđ vſq; adeo. in ea l. q dat ĩtelligere illam legem difficilẽ,
ſm Ia. dũ tñ ter audiat cãm, vt ĩ auth. ad hæc. C. de iud. & ĩ corpor
7 vñ ſumitur: & hoc in ordinatio. Delegatus † ãt ſi vult cõmitte-
re oĩa, põt, ſed ſi vult ſibi reſeruare ſñīam, nõ p̃t aliqd committe-
re vt no. in d. auth. ad hæc. & hoc de iure ciuili, de iure canonico
ſecus, vt ex̃, de off. dele. c. ſuꝑ qõnũ. & ibi plenè ꝑ Ber. Si verò eſt
cauſã criminalis, tũc aut cõtinet modicam coercitionẽ, & p̃t de-
legari. vt ĵ. de iuriſ. om. iu. l. magiſtratib. Aut ꝯtinet magnã coerci-
tionem, vt membri abſciſſione, vl' mutilationẽ, finaliter oĩa q ſũt
meri Imperij, & tunc aut delegans ẽ ĩpeditus, aut ñ. Si ĩpeditus ẽ,
& põt delegare q̃tũ ad executionem, vt l. j. §. huius rei, & ibi no. ĵ.
de of. eius cui mã. eſt iuriſ. Si verò non eſt ĩpeditus, tũc regul'r de-
legare nõ p̃t. Fallit in legato ꝓconſulis, vt l. ſolẽt. ſ̃. e. qa lex de eo
multũ cõfidit, ſm noſtros Doc. Et idem ſi delegãs magnã morã
pateretur, vt in §. ad hęc ꝓhibemus, in corpe, de col. col. 9. Si verò
ẽ cã ſtat⁹, & tũc aut ĩgenuitatis, & libertinitatis, & iſta ñ p̃t delega
ri, vt C. de peda. iu. l. placet. in fin. Aut eſt cã libertatis, & ſeruitutis,
& iſta põt delegari, vt C. vbi cãæ ſtatus. l. iandudũ. In ſecũdo caſu
principali, qñ requirit cãæ cognitio, & decreti interpoſitio, tunc
aut requiritur cognitio plena, aut ſemiplena. Primo caſu rl'r
nõ põt delegari, vt ĵ. de of. eius cui mã. ẽ iuriſdõ. l. 2. in prin. & in §.
j. Fallit in reſtõne, C. vbi & apud quem. l. fi. & in l. i⁹ dãdi. & ĵ. de tu.
& cu. da. ab his. Secũdo caſu qñ ſemiplena cãæ cognitio reqritur
tũc poſſet đlegari q̃tũ ad cognitionẽ, vt puta, qđ delegat⁹ cogno
ſcat, vtrum bo. poſſeſſio ſit danda, vl' non, & vtrum ſit mittendus
aliqs in poſſeſſionẽ, vl' nõ: nõ tñ ꝙ ĩ rẽ ipm ĩmittat, vt l. cognitio.
§. vt poſſeſſio. ĵ. de of. ei⁹, cui mã. ẽ iuriſdõ. & ibi plenè no. & hæc
ſunt bona q̃ approbat Ia. Bu. Quinta lec. Ia. de Ar. eſt, qđ iſte tex.
planè loquat, ꝙ ſi aliqs ad iudicẽ vadat, & ꝯq̃rat đ aliquo, qđ dẽt
aliqd recipere, dicit iudex, faciã tibi lr̃am ꝑ q̃ ſtatĩ tibi ſoluet, qa
ꝑcipiã ei tibi ſolui, hoc fieri nõ p̃t. Opinio hæc ẽ ꝯformis textui
multũ q̃ approbãt Cyn. & Petr. & meli⁹ locut⁹ fuit, q̃ aliqs Doc.
de mũdo in hac mã. & verba Iac. de Are. ſunt multũ notanda.

ADDITIONES.

a Requiritur ẽt libellus. De iſta materia vide bal. plenè in rep. l. incerti. C. de interdi. per Can. in c. fi. de off. iud. Bal. in l. j. ĵ. de iuri. om. iu. ibi plenè ꝑ Cyn. in pe. q. Bar. in re. l. 3. in fi. C. de epi. & adde Bal. in auct. offeratur. de lit. cõte.

b ¶ Non nobile. Contrariũ ſentit bar. in l. iubere cauere. ĵ. de iuriſd. om. iudi. ſed ibi de diffinitiua loquitur.

c ¶ §. quæ vero. Vide omnino Bar. poſt gl. in l. arbitro. ĵ. qui ſat. cog.

d ¶ Nam differentia. Adde. bal. & alios in l. iuſte. de acq. poſſ. per Cy. in l. cum proponas. C. de bo. auth. iud. poſſ. Cy. in l. placet. C. de pœ. iu.

---

1 *Interlocutoria quæ, & quãdo poſſit ferri ꝑte nõ citata, & ſine cãæ cognitione.*
2 *Facto à iudice, partibus præſentibus, & non contradicentibus, altera pars non poteſt poſtea contrauenire.*
3 *Iudex non poteſt etiam quando conſtat de confeſſione debitoris, ipſum debitorem abſentem, & non citatum condemnare.*
Exceptiones legitimæ parti competentes, non tolluntur per ſententiam, in cuius prolatione non requiritur partis citatio.
4 *Decretum ſecundum non interponitur parte nõ citata, etiam quando cõſtat ipſum in cauſa eſſe interponendum.*
Decretum j. quãdo interponitur, pars nõ dẽt citari, ſi apparet de eius cõtumacia.
5 *Diſpoſitio loquens de ſummaria cognitione, intelligitur quo ad ordinem proceſſus, non quo ad probationem.*
6 *Libellus in officio iudicis quando requiratur.*
7 *Nuncius an poſſit interuenire in iudiciis.*
8 *Sententia ſola non poteſt delegari.*
9 *Clauſula in delegatione appoſita, ſententiam proferas, niſi reuocauero, an importet, quòd ſententiæ prolatio videatur delegata.*
10 *Clauſula, & ſi ſenſeris te grauatum, compareas, quid importet.*
Præceptum poteſt fieri abſenti cum cauſula, & ſi ſenſeris te grauatum, &c.
11 *Citanda in executione ſententiæ quando pars ſit.*

§. Vbi decretum.

Cãæ, in qb. plena cãæ cognitio, &
decreti interpoſitio requiritur, nõ
ſunt delegabiles. h. d. iſte §. ſi vis oĩa hr̃e plana, ſm primam lec.
iſte §. ponit duas rl'as. Vna, ꝙ vbi ſñīa diffinitiua deſideratur, non
p̃t ferri parte abſente non citata, & al'r lata ſñīa ñ tenet. Scđa rl'a,
ꝙ vbi cãæ cognitio deſideratur, licet non deſideretur diffinitiua
ſñīa, idem erit. Et ſm hoc intimatio diffinitiuæ, vel ĩterlocutoriæ
ꝑiudicialis, non iuſtificat ĩterlocutionẽ, ſed ẽ neceſſe ꝙ citatio ꝑ-
1 ceſſerit. Et quòd gl. ſubdit đ ĩterlocutoria † q̃ abſentib. ꝑtib. fertur
a patet ĩtellexiſſe de ea, q̃ modicũ ꝑiudicium[a] affert. Iõ alia gl. quæ ẽ
in l.

ADDITIO

a Modicũ ꝑiudiciũ. Adde poſt Iaſ. Ang. cõſ. 107. ad quartã eius limita. vide Ol. cõſ. 44. & 45. & quo ad ſextã lim. Io. An. dicit meli⁹ eſſe, ꝙ citent in tit. de ſen. §. vt aũt. ver. & no. quo ad ſeptimã. Bal. cõſ. 156. li. 1. dicit ꝙ ſñīa Principis non valet ꝑte ñ citata. Et dũ ſubdit, ꝙ fallit niſi Prĩceps faceret ex certa ſcĩa add' qđ Ro. cõſ. 386. dicit, qđ vbi prĩceps facit ex certa ſcĩa, ñ reqrit citatio. Quo ad octauã limitatio. vide Cal. cõſ. j. de feriis. & cõſ. 7. de iureiu. Ol. cõſ. 120. & 176. quo ad nonã, adde verbũ ꝑ Bal. cõſ. all 276. & cõſ. 244. in fi. eo. li. Quo ad x. lim. vide oĩno Bal. cõſ. 138. li. 3. Pau. de Caſ. cõſ. 50. vbi qñ valeat talis citatio Fed. cõſ. 171. Quo ad quartã decimã, adde vt per Cal. cõſ. 4. de citatio. & Ol. cõſ. 42. Quo ad decimãſextã, q̃ dẽt ẽẽ 15. adde vt per. Pa. de Ca. cõſ. 227. Pe. de Anc. cõſ. 430. vbi habebis aliã lim. & Ol. all. cõſ. 65. Quo ad decimãoctauã limi. vide directo cõtrariũ Ro. cõſ. 344. vbi all. Fed. in cõſiliis, & q̃ plura, q̃ breuitatis cã omitto. Quo vero ad id quod tãgit idẽ Iaſ. in ver. iuxta. an arbitri debeãt citare, ſicut iudices, vide Bal. cõſ. 262. li. j. & an cũ arbitri ꝓrogãt partib. abſẽtib dẽat ꝓrogatio intimari, & de illa cã Mediolani agitata, vide late ꝑ eũd. cõſ. 299. & ſeq. lib. j. Et inquãtũ ponit, an ſñīa interlocutoria ſit ferẽda in ſcrip. vide ꝑ ordinẽ, q̃ neceſſaria ſint ĩ ſñīa interlocutoria, Ro. cõſ. 401. Quo ẽt ad aliud, an ſñīa abſolutoria ab obſeruatione iudicij ſit diffinitiua, vel interlocutoria, vide Pa. de Ca. conſ. 393. inquantũ etiã ponit, in pręſumatur pro decreto iudicis, vide pulchre Bald. conſ. 28. lib. 4. & conſ. 224. lib. 3.

in l. oīa q̄cū q;.de reg. iur. non eſt locuta indiſtinctè, ſed dixit, qñ-
q;, de quo in gl. l. diē proferre. de arbi. dr̄ indiſtīctè. Et iſtā gl. huius
§. intellige in dilatiōe expectatoria: hoc p̄t eē, donec qs eſt abſens,
q̄a talis dilatio, de ſui nā nō ꝯpetit p̄ñti, ſed abſenti, p̄ñs. n. iā ꝯpa-
ruit. Secus. n. in dilatiōe probatoria, & aliis interlocutoriis, qñ co
gnitio ſup hoc p̄ceſſit ipſām interlocutoriā. Vñ eſt ꝯſiderādū ſm
Ia. Bu. ꝙ in cauſis, q̄dā eſt cognitio cāæ, q̄ ꝑtinet ad cāæ inſtructio
nē, & iſta vbicūq; reqrit̄, dēt citatio p̄cedere interlocutoriā, vł dif
finitiuā. C. de ſen. & interlo. om. iu. l. prolatā. & de dilatio. l. à proce
dente. & l. fi. ſi per vim, vel alio mō. Alia eſt cāæ cognitio, q̄ perti-
net ad expediēdū, vel pronūciādū, & iſta in ſententiis diffinitiuis,
vel interlocutoriis habentib. vim diffinitiuarū, dēt interuenire ci
tatio ad ſñīam audiendā, vt no. extra, de teſti. c. cū olim. in gl. fi. ſed
in aliis interlocutoriis nō eſt neceſſe. Verbi grā, ſi iudex ꝑ proba-
ta, & actitata à partibus cognoſcit dilationē ad probandum eſſe
dādā, p̄t dare abſente ꝑte cui dat. Et ſic intellige. d. l. diē ꝓferre. ĵ. de
arbi. ſm Ia. Bu. Sed ſi nō ꝯſtaret ſibi de cauſa dādi, nō poſſet dare,
vt d. l. à ꝓcedēte. & tñ eſt verū, ꝙ vbi dat̄ dilatio abſenti, dēt intima
ri ꝑ nūciū, vł epiſtolā, vt d. l. diē ꝓferre. & l. ſed & interpellat̄. §. 1. e.
2 ti. †Sed q̄ro, [a]circa hoc. Iudex facit aliq̄d partib. p̄ñtibus, & nō ꝯ-
a dicētibus, an poſſit aliqua ex partibus poſtea ꝯdicere: Inn. dixit, ꝙ
nō, in c. qm̄ ꝯ falſam. extra de ꝓb. Pro hoc ĵ. de fideiuſ. tu. l. cū oſtē
3 dimus. §. fi. & l. vni. §. accedit. C. de rei vxo. act. vbi de hoc. †Sed po-
ne, peto à te cētū ex mutuo, apparet de debito ꝑ ꝯfeſſionē tuam,
nūquid iudex poterit te abſentē & nō citatū ꝯdēnare? Et certè nō,
quia eſt diffinitiua. l. de vnoquoq;. ĵ. de re iu. Sed in ꝯ̃riū facit ĵ. de
admi. rerū ad ciui. ꝑti. l. 2. §. ꝙ de frumētaria. Sol. ꝙ ibi nō eſt ꝯ̃, ſed
pro, q̄a ibi eſt ſp̄ale: ergo in ꝯ̃riū eſt ius cōe: qđ eſt no. ꝓ intellectu
illius §. & ꝑ illū §. dixit Dy. ꝙ vbicūque nō exigit̄ ꝑtis citatio ad au-
diēdā ſñīam, ꝙ exceptiones ltīmæ ꝯpetētes ꝑti, nō tollūtur per ta
lē ſñīam: ſed oēs ltīmæ defenſiones ſolutionis, & inhabilitatiōis,
4 & ſimiles reſeruātur, vt ibi expreſſè dicit, qđ eſt not. †Itē pone ꝙ
ꝯ̃ nō citatū apparet, ꝙ in cā eſt interponēdū ſm decretū, nunquid
iudex poterit interponere iſtud decretū ꝑte nō citata? Dico ꝙ nō.
q̄a hēt vī diffinitiuæ. Pone ꝙ ex actitatis ex aliqua ꝑte apparet īter
ponēdū primū decretū, quia apparet de ꝯtumacia, an erit neceſſe
ꝙ citet̄ pars ad audiēdū interpoſitionē primi decreti? Rñ. ꝙ nō, q̄a
nō hēt vim diffinitiuæ, ſm Ia. But. M; ſeq̄t̄ in gl. in his q̄ plenā, &c.
illa eſt regula, nā cāæ cognitio ſemiplena, eſt imperfecta, ad inſtar
perſonæ humanæ quæ nō eſt ꝑfecta, ar. đ ſtā. ho. l. nō ſunt liberi.
No. tu, ꝙ cāæ cognitio aliqñ eſt de ſummaria iuriſdictione, quia
proceditur extra ordinē. Aliqñ ex ꝓbōnis neceſſitate, ſeu ex in
ſtructiōe cauſæ q̄a ſufficiunt ſemiplenæ probationes. Et iſtud eſt
ex paruitate cāę gñantis modicū præiudiciū, iō ñ prohibet̄ dele-
5 gatio, tūc. n. per libellū ſunt delegabiles. ¶†Sed q̄ro, vbi lex loqui
tur de ſummaria cognitione, an intelligatur quo ad ordinē pro-
ceſſus? an quo ad ꝓbōnē? Rñ. quo ad ordinē proceſſus. Sed pro
bōnes dēnt eē ſm qualitatē cāæ. Nā ſi eſt talis cā poſtq̄ ſperet̄ alia
q̄ō reqrēs altiorē indaginē, cū prima ſit p̄paratoria, vel ſi de modi
co p̄iudicio agit̄, ſufficit aliqualis fides, q̄ animū iudicis inclinet,
vt l. 3. §. eſt aūt. & l. theſaurus. ĵ. ad exhib. Si aūt de magno p̄iudi-
cio agit̄, & nō reparabili in alio iudicio, tūc ſecus, q̄a reqritur ple-
na probatio ex ꝑte petētis in iudicio, & plena ēt ex altera ꝑte, ſeu
ſemiplena ex nā cāæ, cū illa pars actus, ex cuius ꝑte nil inducitur,
ꝓbōnē nō requirat: q̄a cauſarū merita ꝑtiū aſſertione pandūtur.
quę tñ licèt ſit ſummaria, & ſemiplena, ſubtilis tñ dr̄ iſta cognitio,
vt in auth. de exhi. reis. §. igr̄ ne latēte. ſuper verbo, declarati. in gl.
& C. qūo & qñ iu. auth. qui ſemel. & in corpore vnde ſumitur. Et
hanc regulā no. Inn. in c. 1. de accuſ. Seq̄tur in gl. alii dñt. ſm hoc
6 exēplū decretū dr̄. i. iudicis authoritas. ¶†Sequitur in gl. ibi, hāc
reproba. nā in excuſatione à tutela eſt creditor pupillus, cuius a-
mici, cognati, & agnati, quorū intereſt, ſunt citādi. l. q filiū, & l. fi.
ĵ. vbi pupillus. & ex quibus cauſis in poſſeſſionē eatur. l. hæc aūt.
ſed in tranſactione alimētorū, & in decreto trāſactionis nō eſt cre
ditor, imo ꝑtes vadūt ad iudicē de cōi ꝯſenſu. Vñ dicas ſm Ia. But.
ꝙ vbi proponitur officiū iudicis, & lis ꝯteſtatur, vtrū dēat offerri
libellus de neceſſitate iudicii, & vtrū poſſit offerri ſp̄ōte? Si q̄ris
vtrū ſit neceſſarius. aut loq̄mur in officio mercēnario, qđ cogno
ſcitur, ex eo, q̄a deſeruit alicui emergēti, vł incidenti q̄ōni, & tūc
nō eſt neceſſarius libellus, vt l. ædiles. §. itē ſciendū. de ædi. edi. & l.
item ſi ſerui. §. fi. Et ita intelligitur glo. Inſt. de actio. in prin. Aut lo-
quimur in iudicis officio nobili, & tūc ſi proponitur in modum
actionis, vt plenū p̄iudiciū aduerſario gñetur, libellus eſt neceſſa-
rius. l. qđ ſi minor. in fi. & gl. l. in cāæ. §. cauſa cognita. de mino. l. 1.
§. & poſt operis. de no. ope. nū. facit ex̃. de of. iu. c. fi. Aut modicū
præiudiciū generatur alteri, & ſemiplena cauſæ cognitio reqrit̄,
& libellus non eſt neceſſarius, vt ĵ. ea. l. §. de plano. Vtile tamē eſt,
ꝙ aliqualis petitio ſeu narratio offeratur, licet nō in modū libelli;
ad hoc, vt iudex ſciat ſuper quo pronunciet, vt C. de fidei. lib. l. fi,
& l. de ſubmerſis. C. de naufra. Intelligo āt qualē qualē narratio-
nē. ſ. ſi nō habet petitionem annexam, vtputa ſi p̄ronus dicat, Cō-
queror de tali liberto, q me non alit, vt d. §. de plano, q̄a non ſibi-
cit peto me ali, vt ibi not. Qñq; officium iudicis nobile īplorat̄,
& cāæ cognitio reqrit̄, & aliq̄d nō petit̄ ab īplorāte ip̄m, vt q̄a ꝑtes
đ cōi ꝯcordia petūt interponi decretū trāſactioni alimētorum, &
tūc nō offerat̄ libell⁹, q̄a nō eſt cui offerat̄, q̄n ad iudicē vocetur.
Si verò q̄ris an ſp̄ōte poſſit offerri, & ſp̄ōte actor poſſit ſeruare iu
diciariū ordinē? Dico qđ ſic, vbi hēat aduerſariū, cui poſſit offer
ri libellus, vt d. l. đ ſubmerſis. & facit Inſti. de liber. §. ī multis. ſm Ia
7 Bu. ¶†Seq̄tur in gl. vt abſens ꝑ epłam, & ꝑ libellū, &c. vł nūcium
Nūq̄d in iudiciis poſſit interuenire nūcius? Et vr̄ ꝙ ſic, p̄ter eos a-
ct⁹, in q̄b. ꝑ acta ſtipulatio fit, vt in ꝯteſtatione litis. Nā talis actus
nō p̄t expediri ꝑ nūciū, vt l. 1. ĵ. de verb. obl. In ꝯ̃riū facit l. certū. §.
ſi qs abſente. ĵ. đ ꝯfe. itē facit, qđ à ꝯteſtatiōe đpēdet q̄cq̄d fit ī iu
dicio. Pone, ego volebā te đfendere, & ꝯparui, & ꝓduxi aliqua, an
ꝑ hoc ſuſtineat̄ ꝓductio talis fcā ꝑ eū q erat ꝯſtitut⁹ lator dñi. Di-
cas quod videat̄ ꝓduci tāq̄ ꝑ nūciū, qui ꝯcepit verba ī ꝑſona dñi.
Itē ſuſtīebā alia rōne, quia eſto quod ꝓut ꝓcurator ꝓduxiſti, tñ
hēs ꝑſonā dñi rep̄ſētatā, vt C. đ ꝯ̃h. & ꝯmi. ſtip. l. ſi cū pecuniā. Vñ
nō videbatur abeē dñs, vt inſt. de ſatiſd. tu. §. ſi vero. & l. peto. §. mr̄
de leg. 2. & l. eū. §. ſi actori. đ conſt. pecu. & l. ſed ſi plures. §. in arro-
gato. de vul. & pup. ¶Sequitur in gl. de tutore, & curatore, & no.
per Innoc. in c. tua. extra de offic. vic. & adde quod dixi in l. 1. ſ. de
8 offi. ꝯſu. Et vt plenè ſcias † q̄ cauſæ p̄ñt delegari, & q̄ nō, dic ꝙ q̄dā
ſunt cauſæ determinandæ ꝑ diffinitiuā ſñīam, ꝯtinētē abſolutio-
nem, vel ꝯdēnationē: quædā ſunt determinādę ꝑ decretū ꝯtinens
miſſionem. ¶Primū mēbrū diſtingue in tria membra principalia
q̄a aut nos loquimur in cauſis criminalibus, aut ſtatus, aut in pecu
niariis. Si in pecuniariis, aut à trecentis aureis ĵ. & tunc q̄a ꝯpetit
iure magiſtratus, p̄t delegari, vt in auth. de defenſor. ciui. §. & iudi-
care. colla. 3. Aut à trecentis aureis ſ. & tunc aut quæris, an poſſit
delegari in totum, & dico ꝙ nō, niſi ex cā iuſti īpedimēti. Aut q̄ris
an poſſit delegari, quo ad proceſſum, & dico ꝙ ſic quia p̄t ſubſiſtē
te cā ex mera voluntate delegātis, vt C. de peda. iu. l. placet, ī prin.
dēt tñ delegās audire cām in prin. ſemel, in medio ſemel, & ſemel
in fine, vt in auth. ad hæc. C. de iudiciis. Sed q̄ eſt ratio, quare cau-
ſæ pecuniariæ à trecentis aureis ſ. non p̄ñt delegari īterdum, niſi
ex cā? Aliquæ gl. dñt, ꝙ ſunt mixti īperij, ſed veritas eſt, quod oīs
cā pecuniaria eſt iuriſdictiōis, vt no. ꝑ gl. ĵ. ad muni. l. inter conue-
niētes. vbi dicit, qđ nō poteſt fieri ꝓrogatio iuriſdictiōis ad īperiū
ſed ſolū đ iuriſdictione ad iuriſdictionē, ꝑ q̄ gl. determinatur, ꝙ
cā pecuniaria cuiuſcūq; q̄titatis ſit iuriſdictiōis, q̄ eſt ſatis ſingu-
laris gl. Quæ ergo ē rō, ꝙ iſtæ cāæ nō p̄ñt delegari? Veritas ē quod
propter ſui arduitatē. Cū. n. de maxīo dāno agatur, iura ꝯmiſerūt
maiorib. magiſtratib. iō nō p̄ñt đlegari, vt l. 1. de offi. eius. Aut lo-
q̄mur in cauſis ſtatus, & tūc ſi loq̄mur in īgenuitate & libertini-
tate, nō p̄t đlegari, vt l. placet. in fi. C. đ peda. iu. Aut loquimur in
cauſis ſeruitutis, & libertatis, & p̄t delegari cū ꝯpetat iure magi-
ſtratus, vt l. iamdudū. C. vbi cau. ſtat. Sed q̄ eſt ratio? Nā iſta cauſa
ſeruitutis eſt magis ardua, q̄ cauſa patronatus & ſic vr̄ delegabi-
lis. Ratio verò ē, q̄a ex parte eius, qui agit, ita eſt pecuniaria, ſicut
ſi peteret bouem, vel aſinum, ideo ad inſtar cārū pecuniariarū ꝓ-
cedit delegatio: ſed vbi agitur de cā p̄ronatus, hoc non ꝯtinet in
tereſſe pecuniariū, vt l. 2. ĵ. quib. ad li. ꝓ. nō licet. & in l. naturalis.
in fi. de præſc. verb. Aut loquimur in cauſis criminalib. & tūc aut
venit imponēda modica coercitio, & ſunt delegabiles. Qđ patet,
q̄a ꝯpetunt omnib. magr̄atibus, iure magr̄atus, & apparet qđ p̄ñt
ſic delegari, vt l. ſi qd. ĵ. eo. & l. fi. de offi. pręfe. vigi. Aut venit impo
nenda magna coercitio, vt amiſſionis vitæ, vel membri, tūc non
ſunt delegabiles. Fallit in proconſule, quia p̄t delegare ex ꝑmiſſio
ne & ſententia legis. l. ſolent. ſ. e. Item fallit ratione abſentiæ, vbi
permittitur quod delegetur, nō tamē in toto, ſed quo ad ꝓceſſum
tm̄, vt l. 1. §. huius rei. ĵ. de offi. eius. Secus dicemus, in ſubſtituto in
locum mortui, vel abſentis, ab eo qui habet poteſtatem ſubſtituē
di, quia cùm ille ſit ordinarius, & habeat iuriſdictionem vel im-
perium, ſicut ille, in cuius locum ſubſtitutus eſt, poterit procede-
re ad impoſitionem dictarum pœnarum. Facit l. quæſitum. ĵ. de
tute. Aut loquimur in cauſis mediocribus in quibus coercitio
venit imponenda, & tunc non pōt delegare ſine cā, ſed cā ſubſi-
ſtente: poteſt in totum delegare. vt in auth. de col. §. ad hæc prohi
bemus, & facit ſ. eo. l. aliqñ. ¶In ſcđo gñe cārū, quæ expediuntur
per modū decreti, recurritur ad hanc gl. quia aut exigunt plenam
cauſæ cognitionem, & nō p̄ñt delegari. Fallit in reſtitutione in
integ. Item fallit in datione tutoris; quæ delegatur aliàs habenti
iuriſdictionem, vt l. ius dandi. ĵ. de tu. & cu. da. ab his. Aut exigunt
ſemiplenam cāæ cognitionem, & tunc p̄ñt delegari, vt l. 1. §. 1. de
offic. eius. Nam miſſio ex primo decreto, pōt demandari. Sed
miſſio ex ſcđo nō vt tranſeat iuriſdictio in delegatū. Ratio eſt ex
p̄miſſis, quia ad miſſionē ex p̄rīo decreto deuenit̄ ex ſūmaria cō
gnitione, & ſemiplena: nō ad ſcđm, vt l. iubere cauere. ĵ. de iuriſd.
om.

ADDITIO.

a Poma. ¶Sed quæro. Vide Bar. Angel. & Innocen. & Pau. in l. 2. C. de ſeruis fu-
gitiuis.

om.iu.& l.1.& 4.§.duas.ff.de dam.infe. Vnum modum vide, quare vbi pceditur p offm iudicis, magis phibetur delegatio, q vbi iure actionis. Istud non soluūt Doc. Sed ego dico, quod qn p officium iudicis pcedit, electa vr industria ordinarij: sed vbi pcedit p viam actionis, n est sic. Et hoc pbo per id quod dr alibi, quod si delegatur alicui à Papa vel Imperatore cognitio inter partes, quod pt delegare: qa est delegatus à principe. Sed vbi cōmittitur, vt cognoscat per officium, vbi pars non est promotor, tunc sua industria vr electa, vt teneat locū partis: qd ideo est nunc, qa tunc nō est actor, & iō nō pt subdelegare. Iste est casus in c.fi. extra de offi. deleg. Et vide qd no. hic Ia. Bu. & Ia. de Are. in l. placet. C. de ped. iud. & no. extra de offi. vica. in c. licet, li.6. & no.ff. de pba. l. ab ea parte. in fi. Itē adde quod de iure canonico, causæ imperij sunt delegabiles. extra de offic. ordi. cap. quod sedem, de rapto. cap. in archiepiscopatu, & hæc vera in mediocribus causis, secus in magnis. Dic vt no. 23. q.4. in c. illud. in gl. in versi. sed ad iudices, vbi omnino videas. ¶Sequitur in gl. de senten. ex breui. reci. l.1. Vel dic, quod si apparet quod sententia est scripta, & non apparet lata, quod non valet, vt glo. & Ia. de Arc. in l. fi-

9 deicommissa, infra de leg.3. & Inno. in c. cū in iure. extra, †de offi. deleg. & dixi in l. alias, infra de iureiur. ¶Modo sequitur in gl. vel vt ipse cognoscat, &c. Dic ordinariè. Et sic no. quod sola sententia nō potest delegari, cùm sit necesse, quod ille q fert sentētiam, cognoscat & audiat cām: vt C. de iudi. auth. ad hæc. tn licet hoc de iure ciuili non possit, vt s. de offic. consul. l.1. de iure verò canonico nō procedit, quia pt delegari sola sententia, vt in ca. super quæstionum. extra de offic. deleg. Aliæ gl. leguntillud c. secundo modo, vt ordinarius non possit committere totum processum, vsque ad sententiam ferendam, tn de suo consi. pt delegare duntaxat; quia dū dixit, delegamus tibi talē causam vt pnuncies, & proferas de nr̄o consilio: Et dic, quod sic, quia hoc nō est ɔ substantiā commissionis. Ita no. extra de off. deleg. c. si p debilitate. facit infra de offi. psi. l.

10 diuus. circa mediū. ¶†Quæro circa pdicta, qd si in delegatione ē adiecta clā, sententiā proferas, nisi reuocauero, an videatur delegata sententiæ prolatio. Inn. extra de off. deleg. ca. si pro debilitate. vr dicere quod non, in prin. gl. sed finaliter dicit, quod sic, nisi ordinarius reuocauerit. Contrarium videbatur, quia dictio nisi, importat conditionem, ideoque nihil videbantur actitata valere. Sed canonistæ dnt ɔrium, quod valent actitata ante reuocationē, per dictū Innocentij. Ia. de Are. & Cy. legunt istum §. septimo modo, iudex non pt alicui mandare per literas suas, quod aliquid det, vl faciat alteri in his, quæ requirunt causæ cognitionē, vt quod relaxet Titio possessionem suam, vel quod soluat Titio certum quid. Istud. n. mandatum, & istæ literæ nullæ sunt, vt C. vnde vi. l. meminerint. & C. si per vim, vel alio modo. l. fi. & adde ad hoc quæstionē no. in l. fi. §. fi. qd

11 met. cau. ¶†Iuxta prædicta quæro, quid si literæ sunt iustificatæ
a per clausulam, & si senseris te grauatum, compareas coram nobis, receptus iustitiæ complementum? Dico, quod quædam sunt quæ ex sui natura extra ordinem præcipiuntur, & ad extraiudicialia pertinent, & in his quæ pertinent ad suum officium debet pareri suis literis, vt infra de publica. l. si publicanus. §. j. Quædam sunt, quæ causa cognita debent expediri & in omnibus istis si constat de cognitione, valent: quia ante non habet iustificare præceptū, vt in nostro §. Aut non constat, de cognitione, & tunc quo ad ea; de quibus non constat, non habet iustificare factum in iudicio. Dico tamen, quod sola comparitio sufficit ad impediendum tale factum, seu actitatum iudicis: statim. n. cum comparet, apparet de ɔdictione. Si autem non comparet, stabitur ei, quod factum est per iudicem. Quod probo per l. ergo. §. bona. de fidei. li. & l. fi. de edi. diui. Adria. tol. Et omnino videas no. per Inn. extr. de coha. cle. & mulie. c. tua. in gloss. mag. in ver. item monitio iudicis. & videas optimam gl. in l. de pupillo. §. meminisse. infra de no. ope. nun. in gl. in versi. eum. dr ibi, quod præceptum potest fieri absenti, & iustificari per illam clausulam, & si senseris te grauatum, quod no. per-

12 petuò. ¶†Vltimò quæro circa hoc, an in executione sententiæ sit pars citanda: Dic aut mera est executio, & non debet pars citari, vt l. qui restituere, infra, de rei vendi. aut mista, & tūc debet pars citari, & adde in l. preses. C. de senten.

ADDITIO.

a Io Fran. Ru. ¶Iuxta pdicta. Adde de lris, siue præceptis iudicis iustificatiuis, cū clausula, & si senseris. &c plenè p Ang de Are in §. curare Insti de actio.

---

1 *Clausula, de plano, in rescripto apposita, quid importet.*
2 *Litis contestatio requiritur in causis summarijs.*

§. De plano.

Procōsul de plano cognoscit inter parētes, & liberos, patronos, & libertos, obsequia
1 nō præstantes. h. d. ¶†No. gl. quę est hic, quod de plano est dicere, si-
2 ne processu, & cāe cognitione. ¶Op. d. l. miles: §. sexaginta, a ff. ad l. Iul. de adulteriis. vbi dicit tex. d plano. & tn libellus ibi requirit. Idem sentit gl. in l.2. §. dies. ff. qs ordo in bonorū possessiōe seruet. Quid dicem? Dicas ſm Gul. de Cug. quod qnq; cā est leuissima, & tūc si statutū, vl lex vtit hoc verbo, de plano, &c. nō reqrit libellus, vt hic. Aut qō n est leuis sed grauis, & tūc requirit libellus. Ita dēt intelligi dictus §. sexaginta: & qd no. ff. d feriis. l.1. post prin. Sic dicas, qd ergo opabuntur hæc verba, de plano, &c. dic quod p hæc verba, de plano, &c. poterit dilationes abbreuiare, & alia. nō tn substantialia omittere. Sic als videmus in seruo, cui remittitur rōnū redditio. qa hoc operatur, ne scrupulosa fiat exactio, vt ff. de legat. 1. l. si seruus vetitus. Et licèt iudex als non potuisset procedere tpe feriato, isto casu poterit procedere, non tn introducto in honorē Dei. Et ita dēt intelligi dictus §. sexaginta. Facit ad hoc, qd not. ff. de fer. l. si feriatis. Item operabuntur, quia posito, quod iudex teneat seruare morē maiorū, & in loco ɔsueto iudicare. hoc casu poterit alibi iudicare; ar. l. voluit. §.1. & ibi not. ff. de interrog. act. de quib. omnib. ibi plenè dicet: & iō vide, qa oīa ista, & plura alia bona circa hāc mām, ponūtur in c. sæpe, extra de ver. sig. in cle. Quæro, si in rescripto ɔtinet, quod procedat de plano, sine strepitu & figura iudicij, nūqd hoc casu erit necessarius libellus? br ſm Gul. dico quod n. Rō, qa figura iudicij denotat hoc. s. quod ea, q ptes dnt corā iudice, redigantur in actis, & ēt in scriptura, vt est tex. no. in §. similique mō. in l. j. C. de la. liber. tol. Vn qn remittitur figura iudicij, vr eē remis-
a sa porrectio libelli. ar. d. l. & dic, vt in d. c. sæpe. †Quæro, nunquid
b in summariis b requiratur litis contestatio c? Et vr quod sic: nam in a-
c ctione ad exhibendum, summariè cognoscitur, vt ff. ad exhi. l.3. §. sciendum, & tn lis in ea ɔtestatur vt l. tigni. §. fi. eo. ti. iō requiritur litis contesta. & de hoc no. Spe. in ti. de offi. iudi. §. fi. ſm Ioan. Fab. cuius tractatus est positus illic.

ADDITIONES.

a ¶§. Sexaginta. Et aduerte, qa cōcedo quod d. §. sexaginta. velit quod tali tēpore libellus possit dari iudici, nō āt pduci pti, nec sup eo pcedi. de quo vid Mod. in l. j. §. nunciatio. ff. de ope. no. nun. & sic Bar. hic nō vr bn intellexisse illū tex.

b ¶In summariis. Vide Bar. in l. si cōstāte. in 4. q.3. q. prin. ff. sol. mat. adde qd no. Bar. in l.3. in 4. quæ. C. de pig. vide Bal. in auth. offeratur. C. de li. cōte. in auth. qui semel. C. quō & qn iu. dū alleg. gl. in c. per venerabilē. q filij sint legi. Bal. in l. iudices. C. de iud. & de materia huius §. vide Bar. in l. si in lege. in prin. ff. loc. & in l. filiusfa. in prin. ff. de dona. Et qs possit cām hoc mō cōmittere, vide gl. in c. fi. de hær. in 6. de cuius intellectu p Imo. in l. nemo pt. de leg.1. Et illā refert Ang. in qst. sua, Aftēsis miles. post mediū. p Bal. in hac l. in §. fi. & an in cā dē plano, requiratur libellus, litis conte. & alia, vide no. Bal. in d. §. similique mō. & vide omnino, quæ dixi in l.1. §. fi. de præto. stip. & quid in cā alimētorum, vide Guido. de Suza. in l. de alimentis. C. de transa.

c Clau. ¶Contestatio. De hoc est tex. expressus in cle. sæpe. §. nos āt. De ver. sig. q vult, quod nō sit necessaria litis cōtestatio, qn pceditur summariè, simpliciter & de plano. Illud tn limita notabiliter, nisi pars eēt præsens. Bal. in rub. extra de appel. quem sequitur ibidem Præpositus, & allegat Bal. gl. in c. per venerabilem. qui fil. sint legi. quam dicit singularem: & quot modis dicatur causa summaria, Bal. ponit in l. j. ff. solu. matr.

---

1 *Iudex exercet officium suum, licet non petatur.*
Iudex petit legata ad pias causas, etiam nemine petente.
2 *Iudex ex officio suo pro relictis factis fratribus minoribus, etiā ad petitionem alterius coget hæredem.*

§. Obseruare.

Proconsul ordinē seruare dēt, circa aduocatos audiendos, & non hn̄tibus aduocatos dare debet, & curare dēt ne imbecilles à potentib. opprimantur a. h. d. vsque ad fi. Plerunque, id est maximè, Not. quod iudex b exer-
a
b cet officium suum, †licèt non petatur, sicut als in appellatione,
1 vt C. de appel. l. eos. §. fi. Itē als iudex c curare dēt, vt relicta ad pias
c cās præstentur, si hæres est negligens in soluēdo, vel eps sit in hoc negligens, & non petantur ab aliquo. De hoc est text. in auth. de
2 eccle. tit. §. si āt. col.9. quod not. Et valet, †quod licet frēs minores d nō
d sint capaces relictorum, vt in c. exiui de paradiso. extra de ver. sig. in cle. ēt si nō pn̄t petere, ɔsulitur eis officio iudicis, vel ad petitionem cuiuscunque petentis, vel ex officio. Ad idem facit l. Quintus. in fi. ff. de annuis legat. & ff. de pet. hær. l. hereditas.

ADDITIONES.

¶Adde Arch. in c. j. de probatio.

a Opprimantur. Sed q dicantur miserabiles personæ, dic relinqui arbitrio iudicis ſm Pe. de Bel. perti. in l.1. C. de Col. & Mar. in trac. de carcere. & in l.1. C. qn Imper. inter pupil. & vid. ibidem Pau. de Cast.

b ¶No. quod iudex. Adde Bal. in l. nulli licere. C. de epis. & cle. & Ang. in d. §. si aūt. Lud. Ro. in auth. similiter. C. ad l. fal. dixi in c. nos q dē, de test. dixi in c. series. de test. ibi vide plenè Host. Io. And. Pe. & Bal. in auth. hoc amplius. C. de fidei commis. Lud. Ro. cōsi.67. facit l. ciuitatib. & ibi Bal. post Bar. de lega.1. Vide Lud. Ro. in consi.68. incip. viso quæstionis themate. vbi dicit, quod pt quilibet de populo agere. vide bar. in consi.16. aliàs 218. vbi dicit, quòd legatū ad pias causas non recipit dilationem, nec requirit interpellationem. vide ibi.

Paris. ¶Vide ber. in c. nos q dē. extra. de testa. & in cons. j. vol.4. in 2. dubi. vbi ait, quod spectat ad vtrūq; iudicē, tā ecclasticū, q secularē executio ad pias cās.

c Poma. ¶Alia iudex. Vide barb. consi.8. in 1. vol. & consi.12. eo. volu.

d ¶Fratres minores. Adde omnino bar. in l. ciuitatib. ff. de leg.1.

LEX X.

1 *Dictio, vsque, denotat cohærentiam, & quomodo ponatur.*
2 *Officialibus mutatis, non mutatur officium.*
3 *Arbitrium datum officiali, an duret eo in officio confirmato.*
4 *Statutum puniens aggredientem aliquem in domo, cōprehendit aggredientem coram ostio, vel porticu, aut apotheca. & nu.5.*

Meminisse

a Meminisse. a Hoc principiũ est optimũ, & dicit in summa, ꝙ ꝓconsul dēt de causis cognoscere, &
1 oĩa agerẽ vsq; ad aduẽtũ successorũ. Et no. † de dictiõe vsq;, q̃ dnotat separationẽ, al's cohærẽtiã, sicut al's dictio, a, vel, ab, denotat separationẽ, vt ĩ. de act. emp. l. rõ. §. fi. ĩ. de duob. re. l. ex duo. no. tex. ibi, cũ sit vnus ꝓ cõsulatus, &c. Op. ad hãc l. dr̃ hic, ꝙ vsq; ad aduẽ-
b tũ iudicat, imò expirat offĩn p aduẽtũ successoris, b vt ĩ. ti. ꝓxi. l. 1. ergo amodo nil poterit facere, & dr̃ priuata ꝑsona, vt ĩ. de iu. om.
c iu. l. eũ qui r̃ndet gl. c no. ꝙ hoc est, qa nõ dr̃ offĩn finitũ, nec dr̃ priuatus, donec successor venerit. Vñ ꝯ̃riũ dicit glo. ꝙ licèt sit finitũ
2 tp̃s, tñ nõ est priuata ꝑsona. ¶ Itẽ not. † ꝙ licet mutẽt officiales, tñ offĩn dr̃ eẽ idẽ: & multo magis si nõ mutẽt ꝑsonæ, sed idẽ officialis recõfirmetur in offõ, ar. ĩ. de ꝑca. l. sed & si manẽte. Et valet ad q̃õ-
d nẽ, d ꝙ si circa q̃dã † fuit datũ arbitriũ Ptãti huius ciuitatis, nũqd
3 eo ꝯfirmato in offõ, pro sequẽti tp̃e illud arbitriũ hẽat? Et vr̃ ꝙ ñ. Ista pars vr̃ vera ꝑ rões, quas ponit Cy. in 1. q. qa illud offĩn & arbitriũ expirauit, vt d. l. eũ q. In ꝯ̃riũ facit iste tex. ĩ d. l. sed & si manẽ
4 te. ĩ. de ꝑca. & l. si donatæ. §. fi. ĩ. de do. inter vi. & vxo. † Itẽ inducit
e ĩ ar. ad q. dicit statutũ, e ꝙ si qs aggredit̃ aliquẽ ĩ domo sua, puniatur ĩ tm̃, mõ q̃dã aggressus fuit eũ corã ostio, vel porticu, an incidat in pœnã statuti? Et alle. ibi Ric. Mal. ꝙ sic, ibi, vsq; ad aduẽtum
f successoris. qa dictio ad, f denotat cohærẽtiã, adeo vt oĩs loc⁹ domui cohærẽs, dr̃ de domo. Pro hoc facit l. ꝓdiis. §. pe. & fi. ĩ. de le. 3. Ad idẽ l. itẽ apud Labeonẽ. §. ꝯuitiũ. ver. ꝓinde. ĩ. de iiu. Vide gl. &
5 q̃d ibi scripsi ĩ l. q̃dã Iberus. ĩ. de ser. vr. ꝓd. ¶ † Quæro, q̃d si statutũ
g dicit, ad domũ assalierit g &c. ipse assaliuit eũ ad apothecã, an incidat in pœnã? Pro hoc vide l. lege Cor. §. fi. de iniu. Et vide dcĩn. §. ꝯuitiũ. & ver. ꝓinde. q facerẽ vñr ꝯ̃. gl. ¶ † Quæro qual'r hæc dictio
6 h vsq;, h hic ponat̃? Et vr̃ ꝙ ponat̃ inclusiuè. Sed ꝯ̃, imò vr̃ ꝙ ponat̃ exclusiuè hic, vt ĩ. an ꝑ aliũ cãæ appe. l. 1. §. fina ũt. Quid dicẽdum? Cy. in l. à caligato. C. de nup. dicit hęc verba, ꝙ aut ꝓferẽ̃ à lege, aut ab hoĩe: tũc aut si põerẽ̃ inclusiuè ꝯtineret odiũ, & tũc ponit̃ exclusiuè: Secus si ꝯtineret fauorẽ, vt ibi ꝑ eũ no. Et ꝓ hoc est gl. ĩ. de dol. idẽ est. Et pro declaratione huius, dic fm̃ Gul. ꝙ q̃nq; ponit̃ absolutè, vt l. fi. C. de reuo. do. Q̃nq; ponit̃ respectiuè, & tũc aliq̃n adiicit̃ tp̃s, vt puta, ad calẽdas. Q̃nq; locus, vt vsq; ad talẽ locum. Q̃nq; annus, vt vsque ad 14. annos. Q̃nq; grad⁹, vt à p̃riciis vsq; ad ꝯsules, & tales. Si tp̃s, tũc ponit̃ inclusiuè, vt l. eũ q calẽdis, de ver. obl. nisi alia rõ suaderet ꝯ̃riũ. vt puta, do tibi x. pro carnib. vsq; ad diẽ veneris, isto casu, rõ suaderet ꝙ ponerẽ̃ exclusiuè. Sicut ẽt in sĩl'ib⁹, q̃n dico, do tutorẽ filio meo vsq; ad pubertatẽ, tũc vsq;, nõ ponerẽ̃ inclusiuè, qa ꝑ pubertatẽ finitur tutela, vt Inst. q. mo. tu. finit. in prin. Si verò adiiciat̃ locus, tũc dictio, vsque, ponit̃ inclusiuè, vt ĩ. de le. 3. l. ꝓ̃onus. & l. pe. de flu. nisi alia rõ suaderet ꝯ̃rium, ꝙ ponerẽ̃ exclusiuè, vt puta, vẽdo tibi fundũ meũ vsq; ad talẽ domũ, an domus ꝯprehẽdat̃? Certè ñ, fm̃ Gul. Q̃d ĩtellige fm̃ determinationẽ Dy. puta, ꝙ hẽat̃ respẽs ad ꝓtiũ rei, vt ipse no. in d. l. patronus. §. 1. ĩ. de le. 3. & l. filiusf. §. 1. de le 1. Et idẽ ĩ aliis q̃n adiicerẽ̃ gradus, vt l. fi. s. de sena. Sil'r no. ĩ numero, vt l. si cũ ꝑ̃nitiõe. ĩ. q̃n di. le. ce. qa sp̃ ponerẽ̃ ĩclusiuè, licèt rõ suadeat, ꝙ põat̃ exclusiuè. & ita ꝑt ĩtelligi d. l. 1. §. añ. ĩ. an ꝑ aliũ cau. ap. & l. 1. in prĩ. ĩ. ad l. Falc.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Meminisse. Vide Ro. sing. 392. inc. in l. meminisse. vbi dicit, ꝙ dẽt habere salarium ꝓ toto tẽpore, ꝓ quo exercuit offĩn non adueniente successore.
b ¶ Aduentum successoris. Rector potest exercere vsque ad aduentum sui successoris, vide quæ scripsi in l. eum. ĩ. de iur. om. iu.
c Poma. ¶ R̃ndet gl. Idem tenet Ang. in §. item si in iudicio. inst. de exce. Card. in repeti. l. nec quicquam. §. proxi. s. eo.
d ¶ Ad q. vide pro decisiõe Bar. hic, & quæ ipse no. in l. 3. in prin. de dam. infe.
e Dicit statutũ. Vide per Bar. & Doc. in l. cætera. §. hoc senatusconsultum. cum seq. de leg. 1.
f Poma. ¶ Dictio ad. Vide Alex. & Are. in l. si cui, in prin. post Bar. ibi. ff. de leg. 1. Ale. in l. cætera. §. hoc senatusc. de leg. 1.
g ¶ Domum assalierit. Vide Mod. in l. plerique. ĩ. de in ius vocan.
h ¶ Dictio, vsque. Vide omnino de istis dictionib. & in hiis dictis in l. à caligato: C. de nup. adde Ol. consi. 49.

a §. Legatum. Procõsul ñ dẽt remittere legatũ suũ añq̃ de prouincia recedat. h. d. Et sic not. ꝙ añ syndicatum non debet officialis suos officiales remittere.

ADDITIO.

a ¶ §. Legatũ. De materia isti⁹ §. vide ĩ l. 1. C. vt oẽs iudices tã ciuiles q̃ crĩales.

LEX XI.

Si quid. Cã, q̃ aĩaduersionem reqrit, nõ spectat ad legatũ ꝓconsulis. h. d. & hoc modo intelligas hanc l.

LEX XII.

Legatus. Hæc l. hẽt duplicẽ intellm̃ & lr̃a, vnã negatiuã, aliã affirmatiuã. Si negatiua ẽ, op. de l. cũ ꝓtor. §. 1. ĩ. de iu. Dic ꝙ si est legatus ad plures cãs, tũc vnã cãm ꝑt delegare, vt ĩ ꝯ̃rio. Sec⁹ si ad vnã cãm tm̃ eẽt delegatus, qa tũc illã ñ ꝑt delegare, & hoc mõ loq̃t̃ hic. Pro hoc l. à iudice. C. de iud. Alij h̃nt lr̃ã affirmatiuã. & tũc op. de l. à iudice. C. de iu. Sol. regulariter delegat⁹ nõ delegat, vt ibi. Fallit in delegato à principe, & in delegato proconsulis, vt hic dicitur, si habes literam affirmatiuam, & sic vtraque procedit.

LEX XII.

1 *Cardinales legati tenent locum proconsulis.*
2 *Delegatus principis, vel Cardinaliũ legatorum quomodo possit subdelegare.*
3 *Argumentum de iudice ad procuratorem non procedit.*
4 *Delegatus ad vniuersitatem causarum quis dicatur.*
5 *Delegatus subdelegans quando possit reuocare.*
6 *Delegatus ad vnam causam, non potest delegare certum articulum, nisi sit delegatus principis.*
7 *Delegatus ab inferiore à principe in casu impedimenti, etiam non subdelegat.*

Legatus. Duob⁹ modis legit̃, qa hẽt duas lr̃as, vna est negatiua, alia ẽ affirmatiua. In gl. ibi. ĩ cæteris nõ repit̃ur de legato, q cõ. dñt ergo isti, ꝙ legat⁹ procõsulis, cũ sit delegatus, facit spãli ꝑmissione principis, ꝙ intelligat̃ delegatus à principe, ideo subdelegat. pro hoc facit alia rõ, qa iurisdictio legata, ĩ est in legato procõsulis, ẽ fortior, q̃ iurisdõ delegata, q̃ ẽ in legatis
1 alio. ũ, vt l. solet. §. sicut, s. e. Et ex ista sc̃da opinione not. † ꝙ legati Cardinales. s. qui mittũt ab ecclesia Romana, tenent locũ procõsulis, ergo delegatus Cardinaliũ ꝑt alteri subdelegare. Idẽ no. ĩ. de
2 iu. om. iu. l. more maiorũ. Sed ista opinio † vr̃ ꝯ̃ rõnẽ. Nã cũ delegatus cognoscat authoritate aliena: Aut ergo vult subdelegare authoritate aliena, & hoc ñ ꝑt, quia est radicata in ordinario. Aut authoritate ꝓpria: & hoc ẽt nõ ꝑt, qa eã nõ hẽt. Ista rõ ponitur ĩ. de offi. eius, cui mãd. est iurisd. l. 1. §. qui mãdatã. & ĩ. de iu. om. iu. l. qa. & l. more. Quæ rõ ita hẽt locũ in legato ꝓcõsulis, sicut in alio legato. Et cũ ista rõ hẽat locũ in delegato ad vniuersitatẽ cãrũ, vr̃ q̃d nec ipse delegare posset, & qa idẽ operatur gñale ad genus, sicut spãle ad spẽm, & hoc tenet Pe. in l. imperiũ. ĩ. de iu. om. iu. Respõdeo, imò ꝑt, qa cũ ei gñaliter iurisdõ sit p̃ce sã, et hoc vr̃ ꝯcessum, vt posset delegare. Nã & hæc est spẽs iurisdõnis, vt d. l. impiũ, in fi. Ergo ꝯcesso vñ, hoc ꝯcessum vr̃. No. Azo. in summa, de iu. om. iu. §. delegata. ergo ordinari⁹ spãliter posset ꝯcedere delegato, vt subdeleget, q̃d est verũ. arg. no. in l. cũ cẽnt. de ser. rust. ꝓd. ĩ. Seqtur ĩ gl. l. & qa. idẽ tenet ibi gl. & ĩ l. 1. §. 1. ĩfra, qs & à quo appelle. Odo. reprobat istã opinio. ꝑ l. iudiciũ soluit. ĩ. de iu. et Cyn. in l. à iudice
3 C. de iud. Nec est bona ꝯparatio de iudice ad ꝓcuratorẽ: qa ꝓcurator ꝑ ꝯtestationẽ efficit̃ dñs litis, qa obligat se instãtiæ, & si non adesset in iudicio. posset puniri ex hoc, vt l. 1. C. de proc. l. 1. ĩ. de procu. l. si defunctus. & l. vni. §. si ꝓcurator. . si qs ius dicẽ. nõ obtẽpe. Sed nõ est ita in iudice. Vñ cũ iudex nihil sibi approprietper ꝯtestationẽ, ita modicũ ꝑt post ꝯtestationẽ, sicut añ. Seqt̃ ĩ gl. demãdat vnã vl' hic loq̃t̃ cõis rõ, quare vnã delegare ꝑt, qa hẽt instar ordinarij. Vel dic, vt ĩ. de off. ꝑsi. l. sæpè. in gl. q̃ ĩcipit, nã nõ. ĩ fine,
4 vbi vr̃ colligi alia rõ. Et adde, † q̃d ille intelligit̃ ad vniuersitatẽ cãrũ delegat⁹, q̃n gen⁹ cãrũ ꝯmittit̃ sub vno noĩe collectiuo, nec est necesse, ꝙ istud gen⁹ sit gñalissimũ, sed sufficit ꝙ sit subalternũ, & restrictiuũ, vel tp̃e, vl' q̃ãtitate, vt ꝯmitto tibi cãs à decẽ libris Perusinorũ ĩ. Vel loco, vt ꝯmitto tibi oẽs cãs talis loci. Sin aũt esset coarcta respẽ ꝑsonarũ enarratarũ, vt puta, ꝯmitto tibi cãs ĩter Titiũ, & Seiũ, ĩter Marcũ, & Cõradũ, & ĩter Bal. & Ang. & Chr̃ophorũ, tũc ista delegatio nõ eẽt in vniuersitate cãrũ, sed ad plures numeratas spẽs, vt ĩ. si qs cau. l. sed & si qs. §. q̃situ, fm̃ Gul. q ita not. C. de iud. l. à iudice. In hoc vl'rio ego dubito, ꝙ si oẽs cãæ inter Titium, & Martinũ cõmittunt̃, ista cõmissio ẽt est gñalis, in gñe sub alterno, & ꝑt stare interueniente augmento, vl' diminutione, quę est inter cãs. ꝑ q̃d datur intelligi ꝙ est vl'is, ex quo ꝑt recipere augmẽtũ. & diminutionẽ. stãte significato vl'is ꝯmissionis. Istud no.
5 Doc. in simili infra, de fun. instru. l. Lucius. † Sed pone, quod delegatus subdelegat, nũquid possit reuocare sicut ordinarius ꝑt? R̃ñdeo, aut subdelegat ĩ totũ, & non ꝑt reuocare. Aut aliqua sibi reseruat de iurisdõne, vel purè, vl' sub ꝯdõne, & tunc ꝑt fm̃ Inn. qui ita no. extra, de offi. deleg. c. si ꝓ debilitate. Tñ no. q̃d duo sunt delegati. q ꝑñt subdelegare. s. delegatus principis, & in isto procedit ista distinctio, & delegatus ad vniuersitatẽ, & in isto non procedit ista distinctio, qa ille non sp̃ manet iudex subdelegat⁹ in totũ, sed quo ad certam spẽm, vt hic no. Et iõ si totã vnã cãm ꝯmiserit, liberè reuocat, qa eius delegatio ꝓcedit authoritate sui delegãtis
6 ad vniuersitatẽ cãrũ. Sed an delegatus † ad vnã cãm, possit subdelegare certũ articulum cãæ? Et dico q̃d nõ, nisi sit delegatus à prĩcipe, vbi distinguitur, q̃d aut ꝯmissio fuit ita facta, q̃d trãsit iurisdictio delegata, & põt subdelegare, Aut merũ factũ fuit sibi cõmissum, & ñ ꝑt alteri subdelegare, qa ñ ẽ iudex delegatus, sed nudus minister. Si ãt vno respẽ eẽt merus minister, alio respẽ hr̃et iurisdõnẽ delegatã: quatenus hẽt iurisdõnẽ dlegatã, põt dlegare, fm̃ Inno. q ita no. in c. fi. extra, de off. de leg. & extra de re iudi. c. cum Ber. Dicit etiã Inn. in d. c. q̃d vbi cõmittit̃ aliq̃d factũ explicãdum extra iudiciũ, q̃d non põt alteri committere, maximè si est electa industria personæ, qa tale ministerium cohæret personæ, vt l. vnica. §. ne ãt. C. de cadu. tol. Et scias, quòd ideo delegatus à principe subdelegat, quia cum habet iurisdictionem immediatè ab

eo

eo q dat ordinariā, ista iurisdō sapit de vi ordinariæ, vt d.l. à iudi-
7 ce. †Sed q̄ro, an in casu impedimēti delegatus ab alio, q̄ à princi-
pe, poterit subdelegare? Dic q̄d nō, sed reuertit̄ ad ordinariū, vt in
auth. vt defun. seu func. §. illud. Et est casus ī l. p̄tor. §. si post cām. de
vac. mu. Et hic adde, q̄d plenè no. p Inn. in c. allegato. Seq̄tur in gl.
fm aliā lec. dic prout hēs lrām negatiuā, q̄d intellige nō subdele-
gat vniuersitatē cāū. Vel intellige, vt nō subdeleget cām. s. noīa-
tim sibi demādatā inter cæteras, quasi in ea sit delegatus, vt ad cer
tam cām, non ad vniuersitatē causarum, vt j. de ver. ob. l. doli cla.

LEX XIII.

Legati. Nota pro eo, q̄d dixi in l. meminisse. s. eo q̄d non dr̄ offm̄ finitū, nisi aduenerit successor, & hoc ēt si non sit cōfirmatus. ¶Op. ad hoc q̄d dr̄, q non hēt propriū, ḡ l. 1. §. qui mādatā. j. de officio eius cui manda. est iurisdictio. Sol. vt ibi. no. quia propriū nō hēt ordinariū, vt hic, sed delegatū hēr, vt ibi dr̄.

LEX XVI.

1 *Archipresbyter, qui ex consuetudine habet oblationes factas in die dominica, & sacrista in die sancti Laurentij, si dies sancti Laurentij venerit in die dominica, habebit archipresbyter oblationes, non sacrista.*

2 *Iurisdictionem minor propter aduentum maioris, non amittit.*

3 *Episcopus propter aduentum legati Cardinalis, non amittit iurisdictionem.*

Proconsul. a Allegat̄ hæc lex ad q̄stionē. b Cōsuetudo † est
b ī ecclesia sācti Laurētij, q Archip̄sbyter hēat
1 oblatiōes dn̄icales, & sacrista eas q̄ fiūt in festo sancti Laurentij.
Cōtigit q festū sancti Laurētij venit ī die dn̄ico, & ɔcludit, q ob-
lationes sunt archip̄sbyteri. Nā maior est dn̄ica q̄ aliud festū, &
īspicit̄ poti⁹ q̄d ē nāle, q̄ q̄d est accidētale, arg. l. 3. §. 1. j. de tutel. &
sic poti⁹ īspicit̄ dies dn̄ica, q̄ festū sancti Laurētij. Facit ad idē l. dies
c festos. C. de fer. Itē inducit̄ ī ar. dad q̄stionem, † q minor iudex pp
d p̄sentiā maioris, amittat suā iurisdictionē. Cōtra tn̄ est auth. d de-
2 fen. ciui. §. nulla. vbi defensor nō amittit iurisdōnē, propter p̄ntiā
3 p̄sidis. Ad idē l. cūctos. C. de metal. & epidemet. lib. 12. Et valent, †
quia si veniūt hic Cardinales legati, q ep̄s nihilominus nō amit-
tat iurisdictionē suam, vt no. in d. l. cūctos. Dixi etiā in l. 4. §. si tam
e vicinum, j. de dam. infe. Quid autem e de iure canonico, vide in c.
volentes. extra de offi. leg. Et dic vt ibi dicitur.

ADDITIONES.

a Poma. ¶Proconsul. Vide Are. in l. si seruus plurium. §. fi. j. de leg. j. Alex. l. si q̄s posthumos. in prin. de lib. & post.

b ¶Ad q. Sed Bal. post Cy. in l. 3. §. 1. j. de tu. vr̄ tenere, q deat diuidi illud lucrū. Vide Cy. in d. l. dies festos, & Cy. & Imo. in d. l. qui insolidū. §. cū post. de lega. 2. latissimè quæ scripsi in l. si ita scriptum. de lib. & post.

c And. Barb. ¶Itē inducitur. Adde Card. in c. fi. de fer. vbi aliter loquitur. Ego cōtra Bar. allegaui Gul. & Bal. hic, & Ro. quia si potest vti iurisdictione p̄sente iure, & sic consequi cōmodū, eodē modo potest colligere oblationes. Et vide glo. in c. deniq;. xxi. dist. in l. nihil. C. de pala. sac. lar. li. 12. & vide quæ ibi remisi. gl. in l. cunctos, hic allegata.

d Paris. ¶Itē inducitur in ar. ad q̄stionē. vide Bar. in c. volentes. de off. dele.

e Poma. Quid autem. Vide Barba. consi. xlv. 2. vol.

De officio præfecti Augustalis. Rub.

LEX VNICA.

Præfectus. Præfectus augustalis, eo ip̄o imperiū amittit, q successor intrauit Alexādriā. h. d. vsq; ad fine.

De officio præsidis. Rub.

LEX I.

PRæsidis nomen. Appellatiōe p̄sidis ɔtinet̄ q cū que rector p̄uinciæ, & apud se talis præses potest manumittere. h. d. cum l. sequen.

LEX III.

1 *Forum quis sortitur ratione delicti.*

2 *Iudex extra prouinciam non habet iurisdictionem.*

3 *Lex vbi non distinguit, quando distinguamus.*

4 *Iudex subditum de delicto per eum commisso extra prouinciam punire potest.*

Præses. Præses p̄uinciæ cognoscit de criminib. in sua p̄uincia p quoscūq; cōmissis, & eos punit, donec est ī p̄uincia. h. d. vsq; ad fi. in tex. ibi, priuatus est, quātū ad exercitium.
1 ¶†No q̄d dixi in sūmario, q rōne delicti q̄s sortit̄ forū, vt l. 1. &
ī auth. qua in p̄uincia. C. vbi de cri. agi opor. & q vbi lex nō distin-
2 guit, nec nos distinguemus. Dr̄ hic, q† hr̄ p p̄sona priuata, q̄n est
extra suā prouinciā. Cōtra de le. s. d̄ offi. p̄cō. Sol. quātū ad iurisdi
ctionē ɔtētiosam hr̄ p priuata, vt hic n̄ quātū ad volūtariā, vt in
ɔrio. Op. ad hāc sol. d l. fi. s. d̄ offi. p̄fe. vrb. Sol. ēt ī ɔtētiosa, licet sit
ex p̄uinciā p̄t inhibere, vl' iubet̄ aliū iudicare, vt ī ɔrio, nō tn̄ hēt
exercitiū iurisdōnis ɔtētiosæ, vt hic, & allegat̄ p q̄stione, q iudex
maleficiorū, licet sit extra p̄uinciā, hēt iurisdōnē, n̄ tn̄ eius exerci-
a tiū. ¶Op. a dr̄ hic, q̄d nos nō distinguemus vbi lex nō distinguit.
3 ɔ l. q̄situ, j. de testi. Sol. dico q lex indistinctè loq̄ns distinguit p
4 aliā legē, & tūc p ea distinguem⁹, nō al'r. vt hic. ¶† Quæro, hic dr̄,
q hēt cognitionē in hoīes suæ p̄uinciæ, q̄d si subiectus istius pro-
uinciæ n̄ delinq̄t in sua p̄uincia, sed alibi, an poterit in sua p̄uīcia
puniri? Et vr̄ q nō: q̄a dēt puniri in loco delicti, vt in d. auth. qua ī
p̄uincia. Vn̄ in loco domicilij nō dēt puniri, ne p eodē delicto bis

puniat̄, vt j. nau. cau. sta. l. 1. In ɔriū est veritas. Nam & accusari p̄t corā iudice suo de suo delicto & puniri, vt j. de interdi. & rele. l. re legatorū. §. interdicere. & ibi not. & est tex. in l. 1. C. vbi de cri. agi opor. Sed nūq̄d iudex poterit de hoc inq̄rere, licet sit alibi ɔmissū. De hoc dicā j. de iu. om. iu. l. extra territoriū. Et an fm statutū eius loci puniatur. hāc quæstionē disputauit Cy. in ciuitate Senarum.

ADDITIO.

a Poma. ¶Op. Vide Ias. in l. quamuis. j. de in ius vocan.

LEX VI.

a Illicitas. a No. q̄ p̄tinēt ad præsidē. Quæro dicit statutū, q iudex de facto dēt rescindere vēditiones factas p minores: post hoc statutū, factæ sunt multæ vēditiones, & ēt post ingressum officii sui, an eas poterit de facto rescindere: Et vr̄ q non, q̄a hic dicit factas, nō faciēdas. In ɔriū est veritas, q̄a intelligitur ēt de factis post statutū. Al's lex est modici effectus. Natura legis est, ad futura trahi, nō ad præterita, vt l. leges. de legib. & not. in l. vnica. j. de condictio. ex lege, vbi exponit, fit, id est, erit, & quia sp̄ lex loquitur fm dominum meum, vt l. Arriani. C. de hæreti.

ADDITIO.

a Poma. ¶Illicitas. Vide Fel. in simili in c. 2. ver. amplia. 3. de constitu.

a §. Veritas. a Allegat̄, q iudex dēt iudicare fm allegata, &
b probata, b nō aūt fm p̄sciam. Op. ad hoc de l. si
c irruptiōe. j. fi. regū. & l. 2. in fi. j. de fer. Sol. Aut id q̄d iudex habet ī p̄sciētia, est notū sibi vt iudici, aut tāq̄ priuatæ p̄sonæ. Primo casu, fm p̄sciam suā iudicat informatus ex actis corā eo. Et ita p̄t intel-
† ligi hic. Al's si vt priuatæ p̄sonæ est sibi notum, tūc nō † potest iu-
d dicare fm ɔscientiā, d sed fm probationes sibi factas. Et de hoc no. in c. 2. extra, de officio ord. vbi si iudex iudicat fm legem, nō peccat, licet cōtrarium cognoscat, vt no. per Cyn. in l. 1. C. vt quæ desunt aduo. Et signa hanc gl. & tene menti.

ADDITIONES.

a Poma. ¶Veritas. vide Ias. §. si minus. Inst. de actio. vbi ponit etiā quid in criminalibus. vide per Mod. l. j. C. vt quæ desunt aduocatis. & Imo. consi. 23. Paris. ¶No. tn̄, q iudex p̄t se fundare ad iudicādū, etiā ex cōfessione facta corā eo viua voce, licèt nō sit redacta in scriptis, Bal. in l. j. C. de manumis. vin. quē refert Fel. in c. cū venerabilis. extra de exc. Ale. in l. si is ad quē. j. de acq. hær. & Fel. in c. pastoralis. in §. quia verò. de offi. deleg. vide aliqua p Ias. in l. 2. j. de in litem iuran.

b ¶Allegata & probata. Vide Ant. & Imo. in d. c. j. per Ioan. Cal. in c. pastoralis. de of. del. adde Bal. in l. j. C. de vind. li. & apd̄ consi. manu. & oīno q̄ dixi post Bar. l. 1. C. vt quæ desunt aduo. & Spe. in tit. de sen. §. qualiter. ver. 2. Et ista faciūt ad pulchrā q̄ōnē, capitaneus vidit duos rixātes à fenestra, si nō mittit familiā, p̄t priuari offō. Et hæc est iusta cā priuationis, vt not. Bal. in l. j. §. q̄s. s. de offi. p̄fe. vrb. alle. dictū Cy. in l. si seruus. C. de noxa. q dictū loquitur in patre p̄tāte, habēte filiū rixosum, quo casu si nō p̄uideat, p̄t licitè ab offō repelli. q̄d satis est no. authoritate Bal. q̄d tene mēti perpetuò. facit, q̄d no. Bar. in l. 1. in fi. s. de his q̄ sunt sui vel alic. iur. Et vtrū ex hoc possit puniri, vide oīno Gui. de Suza. in l. 1. C. vt quæ desunt aduo. Bal. in l. nullus. C. de sum. tri. & fide catho. Ang. in l. 2. s. de his qui sunt sui vel ali. iu.

c A. Barb. ¶Non āt. Ad illūd, an iudex teneat̄ iudicare fm cōsciētiā. vide d. Flo. in l. si irruptione. ad fi. j. fi. re. vide q̄d no. in l. ea. j. de fer. C. de admi. tu. l. tuto res. j. q. 7. c. iudicet. 2. q. 1. c. si peccauerit. §. q̄n verò. Et istud p̄cedit, in iurisdōne cōtētiosa, in volūtaria autē p̄t. Ita intelligit̄ gl. l. bonorū. C. qui admit. vide Io. And. in ti. de disp. & alleg. §. fi. vide Ang. & Io. in l. à diuo Pio. §. 1. j. de re iu. Et vide quod no. in c. si sacerdos. de offi. ordi. & adde Io. Cal. c. pastoralis. §. quia verò. de offi. deleg. quomodo respondet ad istum tex.

d Claud. ¶Conscientiā. Et quotuplex sit conscientia, ponit Bal. in l. fi. ver. no. tn̄ q triplex. C. de pœn. iudi. q̄ mal. iud. & quid sit conscientia, tradit in c. nisi cū pridē. de renun. & ibi etiam ponit, quid si iudex dicat, secutus meā conscientiam ita pronuncio, quod non valet. Et idem dicit in teste ita deponente.

1 *Officium iudicis, timens ab alio offendi, potest implorare, vt sibi præstetur securitas.*

2 *Securitas quid sit, & legitimum præsidium.*

3 *Securitas quotupliciter præstetur.*

4 *Securitas debet præstari, & cum fideiussoribus, & sine, inspecta qualitate præstare debentis.*

5 *Securitatem præstare debens de non me offendēdo, debet etiam præstare pro amicis & complicibus meis, & quòd ipse nec complices sui me offendent.*

6 *Promittens non offendere, si offendit extra territorium, tenetur.*

7 *Securitas præstita de me non offendendo, durat arbitrio iudicis.*

8 *Iudex potest cōcedere licentiā timēti, vt secum ducat familiares & seruiētes.*

9 *Securitatis præstitæ alicui de nō offendendo effectus, est quòd acrius puniatur.*

1 a §. Ne potentiores. † Ad p̄sidem spectat, ne impotentes à potentib. opprimantur. h. d. iste

ADDITIO.

a Paris. ¶Ne potētiores. Vide Fel. in rub. de treu. & pac. Are. in l. 2. §. q si ī pris j. so. ma. Itē an ille, qui timet ne offendat̄ ex culpa sua, possit petere istā cautionem? Vide Ale. post Bar. in l. q bona. §. si q̄s iuxta. j. de dam. infec. & etiam eundem in §. si q̄s iuxta, vbi ponit aliā decisionē, quā vide, & de eo q̄d dictū est quando ex culpa sua, vide Pan. in c. 1. extra, de lit. contest. Itē q̄ cā suspicionis allegata, probari debeat anteq̄ quis possit cogi ad præstādū hāc cautionē: vide Ale. in consi. 78. in v. vol. & de eo q̄d dictum est, quando q̄s tenetur ex culpa sua, & de quibusdam aliis, vide Ias. in l. si super. in 4. no. C. de tra[n]sa.

† Iste §. Inducit† in arg. a ad qōnē, qđ si aliqs timeat offendi † ab ali-
1 quo magnate ꝙ pt offm iudicis implorare, pp qđ ille magnas co-
a gitur præstare securitatē de non offendēdo illū. Ad idem l. denū-
ciamus. C. de his q ad eccl. ꝯfu. & ibi per Doc. & Cy. & quæ dixi in
2 l. sanctū. ꝟ. de rerum diui. ¶† Quæro, qđ sit securitas? Et dico qđ est
ltīmum ꝑsidiū, qđ per offm præsidētis iustè timenti daē, fm Gul.
de Cu. Qđ sit ltīmū præsidiū, probaē in d. l. denunciamus. Qđ deē
iustè timenti, & cā cognita, probatur ꝟ. quod met. causa. l. metū.
cū l. seq. Qđ hoc postuletur per offm iudicis, tex. est hic. Et scias,
3 qđ † quādoq; petitur securitas præstari à re rei, vt per totū tit. de
b de dam. infe. Et de illa nihil ad pns. Quādoque b à re personæ, &
de ista præstatione nō cauetur iure fm Gul. vt si domus tua mina-
tur ruinā, non debet inde per me trāsiri, vt l. qui bona. §. 1. infra de
dam. infe. implorari tñ potest offm iudicis, vt faciat eā refici, si est
c vicinus, vt infra l. ꝓxi. & per Spe. de satis. c §. fi. ver. circa. Qñq; pe-
d tiē præstari à persona rei, & d ista est licita, vt l. fi. in prin. & fi. C. de
ero. milita. annonæ, li. 12. Facit l. si fideiussor. §. si satis. īfra qui satis.
co. Qñque petitur præstari à persona personæ, & tunc loquiē mā
huius §. quia est licita, & officio iudicis præstatur hæc, cā cognita,
an sit iusta vel non, vt d. l. metum. & per Doc. in d. l. denunciamus.
4 ¶† Quæro nūquide in tali securitate debēt fideiussores præstari?
e Et vr ꝙ sic, qa per eos est magis cautū, vt l. j. infra q satisdare cogā
tur. In ꝯriū vr, qa lex de nuda cautione intelligitur, quia cautionis
appellatione nō ꝯtinetur fideiussoris præstatio, vt C. de verb. sig. l.
sancimus. Br dic fm Gul. qđ debet considerari qualitas personæ à
qua hoc petitur, quia si sit persona locuples, & immobilia possi-
dēs nō erit necesse, ꝙ præstatur fideiussor, arg. l. fi. iuncta l. sciēdū,
5 in prin. qui satis. cog. ¶† Quæro circa hoc, volo ꝙ ille de quo ti-
meo, nō solum pro me præstet fideiussorē siue securitatē, qđ me
non offendat, sed ēt de amicis meis: & vr qđ hæc possum petere,
vt infra de preca. l. cum precario. Ad idē l. si stipulatus fuero per te
non fieri, infra de ver. ob. & l. 2. & l. non solū. infra de vsu & hab.
Sed nunquid debet dare securitatem ꝓ se, & suis familiaribus, &
aliis suis, quod non offendet? Gul. qđ sic, per l. vni. C. si rec. prouin.
& infra locati. l. q insulā. §. fi. Quod intelligo nō ita indistinctè, qa
si offenderetur ab alio suo inimico, nō esset cōueniens ꝙ iste te-
neatur, argu. l. si merces. §. culpæ. infra locati. vnde debet promit-
6 tere pro se, & familiaribus & cōplicib. suis. ¶† Quæro, si Titius, f
f de quo timebā, præstitit mihi securitatem corā iudice istius ciui-
tatis, de non offendendo me, ipse offendit me, sed non in isto ter-
ritorio an teneatur? & vr qđ non, quia hoc officium non exten-
ditur vltra territorium suum, vt infra de iuris. om. iu. l. extra terri-
torium. & de bonis authorita. iu. possiden. l. cum vnus. §. fi. In ꝯriū
tenet Gul. ꝙ teneatur. Nam sicut exemptus hic posset ex sua pro-
missione conueniri, vt l. j. ꝟ. si quis in ius vocatus non ierit. Ita &
multo magis iste debeat ex sua promissione ꝯueniri. Nāq ꝓmit
tit nō offendere, gñaliter loqtur, & sic generaliter dēt eius ꝓmis-
sio intelligi, & sic ex sua ꝑsona poterit ꝯueniri, rōne ꝯtus, & rōne
domicilii, sicut ciuis vel incola, vt ꝟ. de iudic l. hæres absens. & l.
omnē. imo poterit conueniri corā iudice, in cuius territorio fuit
7 ꝯmissum delictū, vt l. 3. ꝟ. eo. ¶† Quæro, quāto tpe g duret ista secu
g ritas? h Quidā dnt triginta diebus. ꝑ §. sed neq; in auth. de manda.
h principū. Tu dic fm Gulielmū, qđ cū hoc non sit in iure determi
† natum, relinquitur arbitrio iudicis, † argu. l. ratū. infra de solut. &
l. 1. infra d iure deliberādi. & l. si finita. infra de dā. infe. & infra d
appellationi. l. nōnūq. cēt. n. incōueniēs qđ ita cito me posset of-
fendere post triginta dies, & cēt incōueniēs qđ ita sæpe renouare
tur securitas. vt l. bñ à Zenone. C. de quadri. ꝑsc. Nō obstat d. §. sed
neque: quia loquitur de quadā securitate, q ꝑstaē ꝑ iudicē, vt dr in
8 gl. ¶† Quæro, peto i à iudice, vt sit mihi licitū ducere familiares,
i vl seruiētes, an hoc dēat mihi cōcedere? Et vr ꝙ nō, quasi sufficiat
cautio, vt ꝟ. dixi. Pōt tñ dici, qđ ex ea cā pt hoc iudex cōcedere, ar.
l. fi. in prin. C. de erog. mili. annonæ. lib. xij. & ibi plenè no. cui9 ex-
pensis sit. Vide ad prædicta, quæ dixi in l. sanctum. ꝟ. de rerum diui-
sione. Non ꝯ homines de Castro Plebis, qui volebant concedere
k licentiam dño Matthæo de monte polini. k ¶† Quæro quis sit ef-
9 fectus huius securitatis? Dicunt quidam, ꝙ est iste, qa si post secu-
ritatem offenderet, tanquam fractor pacis tenetur lege Iulia ma-
iestatis, vt ꝟ. ad legē Iuliā maiestatis. l. 1. §. 1. Hæc opinio est falsa,
qa ibi loquitur quando aliquid ꝯmittitur cōtra Principē, vel Rē-
publicam, non ꝯ singularē personam. Quare dicunt alii, ꝙ qui po
stea offendit, debet tradi puniendus offenso, arg. l. fi. de leg. 1. hoc
nō est verū quia est casus specialis in legato, qui nullo modo de-
l bet offendi, ar. l. sanctum. ꝟ. de rerū diuisione. Et ideo dic l fm Gu-
lie. quod effectus erit, ꝙ iudex acrius puniat eum, quia hoc potest
iudicis officio considerata conditione, argu. l. quid ergo. §. pœna
grauior. ꝟ. de his qui notantur infami. Est etiam quædam alia se-
curitas, quæ petitur à iudice, & eam potest ex causa concedere,
de qua in §. sed neque, in corpore, de mandatis principum. Et ex
10 causa † etiā bannito potest dari sicut in relegato, in d. §. sed neque.
& in l. is qui reus. ꝟ. de publi. iudici. Sed quæro nunquid iudex te-
neatur eam seruare? Et glo. in d. §. sed neque, dicit quòd non. Tu
dic vt notat. per Cy. C. de his qui ad ecclesias cōfugi. l. præsenti. v-
bi de hac securitate nota. & notatur in l. secunda. e. ti. vide ibi.

ADDITIONES.

a ¶ Inducitur in arg. Adde no. in l. sanctum. de re. diui. ꝟ.
* Vide Ias. in l. de possessione. C. de transa. Anto. Alex.
† Claud. ¶ Timeat offendi. Et an hoc habeat locum, qñ ille, q timet, prius aliū offenderat, Vide Bar. in l. qui bona. §. q dāni. ꝟ. de dam. infe. Bal. Ang. & alij in d. l. q bona. §. si quis. q a vterq; potest sibi petere caueri, & vide ad materiam Bal. post Inn. in c. 1. de offi. deleg. & plenè Fel. in rub. de treug. & pac.
b Poma. ¶ Quandoque. Vide Alex. in rub. ꝟ. de dam. infec.
c ¶ De satisda. Vide Alex. in l. 2. sol. mat.
d ¶ A persona rei. Adde, ꝙ si timeo vim fieri in possessione mea, possum implorare officiū iudicis ne mihi vis fiat. l. si super possessione. & ibi Bal. C. de trāsa. Bar. in l. qui bona. §. q dāni. de dam. infe. & in §. si q s iuxta. per Spe. in ti. de satisda. §. fi. ver. area. Et de ea q præstatur à persona personæ, vltra Bar. hic, vide etiam per Ale. in consi. lxxviij. v. vol.
e And. Bar. ¶ Quæro nunquid. Limita nisi fuisset data ad consiliū sapientis. Gl. est singu. in l. si mandato Titij. §. fi. ꝟ. mandati.
f ¶ Quæro si Titius. Vide Bar. in l. qui bona. §. si quis iuxta. ꝟ. de dam. infe. & quę ibi dixi, & in l. capitalium. §. status. de pœn. Poma. ¶ Vide Ang. consi. 33. incip. magnifice domi. Albe. hic, Ias. in l. extra territorium. in 6. limitatione. Sed tu vide cōtrariū singulariter per Bal. in l. 1. §. huius studij. ꝟ. de iusti. & iu. & Cur. in d. l. extra territorium. in d. vj. limitatione.
g Paris. ¶ Quero quanto tēpore. Vide Alex. in l. dies cautionis. ꝟ. de dam. infe.
h ¶ Duret ista securitas. Dixi post Bar. in d. l. q bona. §. si q s iuxta. ꝟ. de dā. infe.
† Claudius. ¶ Arbitrio iudicis. Idem tenet Ang. & Ale. in l. dies cautionis. ꝟ. de dam. infec. & remissiuè per eundem in l. 2. sol. mat.
* Pro intellectu §. sed neque. in auth. de mand. prin.
† Claud. ¶ L. 3. ꝟ. eo. Adde Ang. consi. 113.
i Poma. ¶ Quæro, peto. Vide Ias. l. prætor. §. etiam is. ꝟ. de eden.
K Poma. ¶ Matthæo de monte polini. Vide Raph. cu. consi. xxxii.
l ¶ Paris. Et iō dic. Vide Cō. consi. 32. incip. Inculpatus quod contra Principē, post principium. vbi dicit consilium esse, ꝙ opponatur certa pœna.

a §. Sicuti. Casus humanæ fragilitatis medico non imputatur, a sed imperitia. h. d. Ex hoc concluditur aliud de iure canonico, quod sicut imperitia nocet, ita casus nō nocet sibi quantum ad irregularitatem, quominus ad alios ordines possit ascendere, vt in c. tua nos. extra, de homic.

ADDITIO.

a ¶ Non imputatur. Sed quid in aduocatis, & aliis, vide Guido. de Suza. in l. 1. C. de aduo. diuer. iud.

a §. Qui vniuersas. Not. qđ pses pt dānare a in metallū, ñ tñ dportare, vt l. j. §. hi quib. ꝟ. de le. 3. Ad hoc op. plus ē dānare ī metallū, quā deportare in insulā, qa ēt ex dānatione in metallū amittitur libertas, vt inst. de capitis dimi. §. maxima. & §. media. Mō arguo, cui licet qđ est plus, licet qđ est minus, vt rl a iuris, cui licet. Sed pses nō pōt in insulā deportare, vt d. l. j. §. hi quib. sed hic dicit, ꝙ pōt facere qđ est maius, vt dixi. Sol. dānare in metallū pt, vt hic, nō tñ in insulā deportare, sine Principe, vt in ꝯtrario. Ratio, qa insulæ sunt in dominio Pricipis nō ꝑsidis, & licētia nō extēditur ad ea, nisi ex permissione Principis. De hoc no. Dy. in c. cui licet. extra, de re. iu. lib. 6. Et ꝑ pdicta reprobatur gl. q est ī §. relegati. inst. quib. mo. i9 pa. pote. sol. vbi fit æqparatio bāniti, & deportati: qa pses non potest in insulā depor
b tare, vt d. § hi quibus. Certè nec bānire, b ergo multominus po-
c test rector ciuitatis, c qui est minor: & hoc fuit dictum Ia. de Are. in l. 1. & ibi per Cy. de hære. insti.

ADDITIONES.

a ¶ Potest dānare. Sed qd si alicui cōmittiē prouincia, seu ciuitas sub protectione, & regimine, an per hoc videatur concessum merū, & mixtū imperiū? dic. vt per Bar. in l. j. C. de excus. mu. lib. x. vide quæ no. Bar. in l. interdum, cum l. ergo, alias est in l. cum inter eos. de acq. rer. domi. dixi in l. 2. C. de peda. iud.
b Nec bannire Sed hoc non videtur verum, quia in bannimento non assignatur certa insula, sed interdicitur sibi aditus ad patriam, ideo non videtur sequi, non potest deportare, ergo nec bannire.
c ¶ Rector ciuitatis. Rector ciuitatis non potest bannire. Vide quod dixi post Bart. in d. l. imperium.

1 *Bannum & mulcta æquiparantur.*
2 *Paupertas quando prosit.*

a §. Præses. a Mulcta ex cā necessitatis & paupertatis, remitti potest. Et licet ille, cui est facta remissio, efficiat
b soluendo, nō tñ pp hoc teneē. h. d. vsq; ad fi. & signa gl. Et no. b ꝙ
c propter c paupertatem & inopiam absolutus seu remissus licet fiat

ADDITIONES.

a ¶ Præses. Vide Bar. in l. 1. in prin. ꝟ. si quis ius dicen. non obtem.
b Poma. ¶ Et no. Vide in simili Bar. in l. si constante. ad fi. ꝟ. sol. matrim.
c ¶ Quod propter. An autem possit remittere pœnam quæ venit applicanda parti dic ꝙ non. gl. est no. in l. 2. C. de in ius voc. & vide Bal. & gl. in l. rescripta. de preci. imp. offe. vide bonum tex. in c. nisi. de off. leg. & ibi tex. ꝙ iudex si amore, potest remittere pœnam. vide Pan. in d. c. clericos. 1. dist. & ibi dixit. An q si venit applicanda fisco Principis, indistinctè potest remittere pœnam, si applicatur parti non potest, nisi cum causa ante sententiam: post sententiā, non potest, nisi pœna sit arbitraria, etiam sine causa: potest ante sententiam, post autem non. Ita no. Inno. in c. cognoscentes. de const. & no. in c. licet, de pœn. vide ibi per Pet. & alios. Et an iudex possit incontinenti pœnam excommunicationis imponere, vide gl. fin. in l. in actionib. ꝟ. de in lit. iur. And. Barb.

1 fiat soluendo, non debet exigi. & hoc not. † Et hoc potest valere, nam bannum idem est ꝙ mulcta, & ei æquiparatur, quia sicut mulcta imponitur propter cõtumaciã, ita & bannum imponitur pro pter contumaciam & inobedientiam. Pro hoc l. si ideo, ꝟ. de eui. no. Dy. ꝟ. de custo. reo. l. diuus. & ideo bannitus non debet haberi pro ꝯfesso, vt ibi, Per Dy. & vr ꝙ magis propter ꝯtumaciã q̃ pp delictũ. Et ꝙ bannum mulctæ æquiparetur, est gl. in l. 1. §. ex hoc rescripto. ꝟ. de ven. inspi. vbi gl. exponit, mulcta. i. bannum. Et idem no. in l. 1. post prin. de admi. tut. Et ex hoc ꝯclude, ꝙ sicut mulcta
2 propter paupertatẽ p̃t remitti, ita bannũ, qđ no. ¶ Item † no. quod
a paupertas prodest, aꝯ §. sancimus. in corpore, de testib. col. vij. Sol. Quantum ad fidem habendam circa testimonium non prodest, imò nocet, quia magis creditur diuiti, quã pauperi. Dic prodest, quantum ad remissionem pœnæ. ¶ Opp. ad hoc, quia imò quan tum ad remissionem pœnę nocet, vt ꝟ. de incen. ruin. naufra. l. Pedius. & l. nemo. in fin. C. de sum. trin. & fide catho. Sol. ibi loqui tur in pœna corporali, circa quàm nocet paupertas, secus in pœ-
b na pecuniaria, vt hic. ¶ Op. ad hanc b sol. de l. 1. in fi. de pœnis. & l. quicunque. C. de ser. fug. Vnde dic, ꝙ quantum ad fidem habendam nõ prodest, imò nocet, vt d. §. sancimus. Quantũ autẽ ad remissionẽ pœnæ, an prosit paupertas, hoc subdistingue, aut queris
c de pœna corporali, aut pecuniaria. Primo casu nocet, c quia magis punitur pauper, quàm diues, vt d. l. nemo. Secũdo casu, aut est pœna pecuniaria, seu ordinaria, aut extraordinaria. Primo casu non prodest paupertas, quia si non potest soluere pecuniã luat in corpore, vt l. qcunque. C. de ser. fug. & l. 2. in fi. ꝟ. de poe. Secũdo ca su prodest paupertas, vt hic, & quantum ad dignitatẽ prosunt diuitiæ, vt C. de decu. l. ad subeunda. lib. x. Et hoc modo intelligas de paupertate, ꝙ interdum prodest, interdum non distinguendo vt dixi in l. si quis ad declinandam. C. de epi. & cle. &c.

ADDITIONES.

a ¶ Paupertas prodest. Vide Bal. in l. si quis ad declinandã. C. de episc. & cler. & quãdo ꝓsit paupertas, & quando diuitiæ, vide p Arch. in c. statutum. de resc. in 6. & in c. pauper. xj. q. 3. & 31. dist. hoc autem.

b A. Barb. ¶ Op. ad hanc. Sed quid si ille peruenit ad pinguiorem fortunam, an teneatur soluere pecuniã? Dic ꝙ nõ. per tex. melioré in iure, fm Bal. in l. sed si vnius. §. si ante. ꝟ. de iniu. facit gl. no. in c. sicut dignum. extra de homic.

c ¶ Primo casu nocet. De materia vide bal. in l. quicũq;. C. de ser. fu. vbi dicit, ꝙ pro minima pecuniaria pœna ei qui soluendo non est, non potest subrogari in pœnã corporalẽ. Et adde etiã bar. ad hoc d. l. 1. in fi. prin. ꝟ. si quis ius di. nõ ob temp. bal. in l. certa ratione. C. quando prouo. & bar. in l. quædã ꝟ. de pœ. bal. post Cy. in l. si C. de sum. tri. & fide cath.

LEX VII.

Præses. Ad iudicis offiñ spectat, facer ædificia refici. h. d. quã l. allegaui, s̃. l. prox. §. 2. & ibi per Gul. de Cu. &c.

LEX VIII.

Sæpe. Verba necessitatiua à principe prolata, ad impetrãtem rescripta directa, non imponunt necessitatem iudici. h. d. No. summarium. Item no. ꝙ beneficia principis non interpretã
a tur latissimè. ¶ Op. ad id a, quod sub istis verbis potest adire, nõ im
b ponitur necessitas b iudici iudicare: contrà de §. coges autem, in corpore, de mand. princip. Sol. ibi fuerunt prolata per principem verba, quæ necessitatem important, hic verò non. Op. & videtur ꝙ inter verba non est fienda differentia, an dico, præcipio, vel iubeo, &c. vt l. omne verbum. C. cõmunia de legat. & l. peto. in prin. l. vnum ex familia. §. fi. ꝟ. de le. 2. sol. ibi loquitur in vltima voluntate, hic in contractu, aliàs rescripto. Op. ad hanc sol. de l. 1. in prin. ꝟ. mand. Pro quorum solut. dic, ꝙ qñque hæc verba proferuntur in contractibus, quandoque in vltimis voluntatibus, quãdoque
c in rescriptis. Primo casu c non est differentia inter hæc verba, nec important necessitatem. l. 1. ꝟ. mand. nisi post susceptum mandatũ, vt in ꝯrio, & in l. in ꝯmodato. §. fi. ꝟ. cõm. Scđo casu, aut sunt verba præceptiua, aut deprecatiua. ¶ Primo casu, imponunt necessitatẽ hæredi, & de hoc non est dubiũ. Si deprecatiua, tũc aut diriguntur ad hæredem, aut ad legatariũ. De quo dic vt no. in d. l. peto. Tertio casu in rescripto, tunc aut diriguntur ad impetrantem rescriptum, aut ad iudicem. Primo casu imponunt necessitatẽ, vt
d hic, & l. seq. Si ad iudicem tũc distingue, vt in gl. qa aut rescriptũ d
e dicit, mandamus e vt cognoscas, tunc per hoc non imponitur necessitas cognoscendi per se, sed potest alij delegare, vt hic. Secus si diceret, præcipimus, vel iubemus. Nã verbum, iubemus, necessitatem importat, vt ꝟ. ꝙ iussu. l. 1. secus in verbo, mãdamus, vt l. 1. ꝟ. mandati. Op. dicitur hic, ꝙ iudici non imponitur hæc necessitas per hoc, & sic principis rescriptum non interpretatur latè, ꝯ l. fi. s̃. de const. prin. Sol. vt hic in gl. facit qđ no. in l. eũ qui calendis, in prin. ꝟ. de ver. ob. Quæro nunquid si rescriptum dicit, adire debes
f iudicem, f an per hoc sit iudici imposita necessitas? Et vr ꝙ sic, vt hic, à contrario sensu, tamen hæc gl. tenet contrarium, & melius, quia si hoc diceremus, imponeretur actori necessitas agendi: con tra l. 1. C. vt nemo inuitus, in rubro & nigro.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Op. ad id. Vide Ale. in l. more. ꝟ. de iurisd. om. iu. vbi dicit, ꝙ totus mũdus approbat istã gl. licet aliqui tenuerint cõtrariũ. vt refert Fel. c. eã te. de resc. & ibi p mod. i apost. Pã. in apost. inci. mãdatũ & præceptũ. Idẽ tenet Ro. l. 2. ꝟ. de offi. eius. & eã fin. appellat Ro. cle. sæpe. de ver. sig. & Fed. c. ꝓcurator. de ꝓc. in 6. & sentit hoc idẽ gl. in l. & qa. in ver. anteq̃, in 2. sol. vlt. cõtrarij. ꝟ. de iu. om. iu. Bal. in l. 2. C. cõm. de le. Fel. c. nam concupiscentiam. de constit.

b Imponitur necessitas. Quæ verba in rescriptis importẽt necessitatẽ & q̃ cõsiliũ, & q. d in cõtractibus & vltimis volũtatibꝰ, vide Ant. in c. nã concupiscentiã, de cõst. & ibi Im. & vide tex. cũ gl. in l. tutor. ꝟ. de suspe. tu. Io. in l. cũ pr̃. §. mãdato. de le. 2. q̃ ât sit dr̃ia iter mãdatũ, & ꝑceptũ, vide gl. & Arch. 14. q. j. §. ꝙ ꝑcipit. per aliquos i c. qm̃ abb. de offi. dele. gl. no. in c. cũ aliq. b. de resc. i 6. post gl. hic. & ad ista vide Bal. i l. 2. C. qũo & qñ iu. & differẽtiã inter mãdo, & iubeo, vide p bar. i l. 2. C. cõm. đ le. & Ro. i l. j. §. j. ꝟ. de off ei cui mãd. est iurisd.

c ¶ Primo casu. Vide Arch. in c. ꝙ ꝑcipit. 14. q. 1. vbi refert Ro. tenere cõtra istã distinctionẽ, ꝙ imo verbũ, mãdo, prolatũ à superiore, importat necessitatem.

d Paris. ¶ Quia aut rescriptũ. De ista gl. & q̃ sit dr̃ia inter verbũ mando, & ꝑcipio, seu iubeo, vide Fel. i c. eã te. extrà de resc. in ver. iter mãdatũ & ꝑceptũ, vide Cor. i c. grãdi. de sup. neg. ꝓl. in 6. vbi ponit de veritate huius gl. qđ qñ committitur causa per verbũ præcipio, vel iubeo, nõ potest alteri delegare, secus si per verbũ, mando, vide Bar. in l. omne verbum. C. cõmmu. de leg. vbi Ias. Item vide Alex. in l. more. ꝟ. de iurisd. om. iud.

e ¶ Dicit mandamus. Adde Bal. in l. 1. C. quomodo, & quan. iud.

f ¶ Adire debes iudicem. Latẽ p Bar. in l. creditores. C. de pig. Adde Bald. in c. 2. apud quẽ vel quos contro. feu. dixi per illum tex. quod verbũ debet, nõ importat necessitatem. Et est ratio, quia refertur ad creditorem.

LEX X.

Ex omnibus. Præsidis prouinciæ cognitio est ampla, & cognoscit in prouincia sua de omnib. de qb. alii magistratus Romæ cognoscunt. h. d. Not. tex. quod debet potius inspici quod fieri debet, q̃ quod fit. Et gl. colligit argu. con tra illos, qui in defectum legum allegant gl. vt hic.

LEX XIII.

1 *Furiosus satis ipso furore punitur.*
2 *Epistola seu scriptura officialis, quomodo probet.*
3 *Inquisitio quæ sit permissa.*
4 *Potestas potest cogere subditos ad faciendam pacem.*

Congruit. Ad præsides spectat generaliter cõtra latrones inquirere, & homines malæ conditionis & vitæ, & eos punire, atque eorũ receptatores; & ad præsidis officium
a spectat, vt furiosi a in carcere detineãtur, si aliàs commodè retineri non possunt, & delictum per furiosum tempore furoris cõmissum puniri non debet: secus si fuisset commissum tempore sanæ
b mentis. b & ad custodiã furiosorũ dẽt aliqs deputari, q si sit negli-
† gẽs punir. h. d. vsq; ad fi. † No. tex. ꝙ receptatores puniũtur. No. †
1 ꝙ furiosus satis puniř ipso furore, & sic nõ dẽt afflictio dari affli-
2 cto. No. † ꝙ epistola seu scriptura officialis, facit ꝓbationẽ. Dicã infra de ꝓcu. d. l. si procu. & infra de pac. l. epistola. Et no. qũo dẽt ꝓcurare circa paces faciẽdas. Itẽ qđ custodes puniuntur de negli-
3 gentia, vt s̃. de offi. præfe. vigi. l. 3. §. 1. & videtur † ꝙ inquisitio, de
c qua hic dicitur, sit prohibita: c quia nemo sine accusatore punitur, vt l. rescripto. §. si quis, infra de mun. & hon. fm Ia. But. dic, ꝙ quædam est inquisitio facti; quæ fit generaliter, & ista est permissa, vt hic. Nam præses debet generaliter inquirere, vt malis hominibus prouincia purgetur. Et hæc est practica, quam in prin. sui regiminis rectores faciunt, generalem. s. inquisitionem per hãc l. Quædam est inquisitio specialis, contra certam persõnam, & ista regulariter est prohibita, qa nemo sine accusatore punitur, vt d. l. rescripto. §. si quis. ꝟ. de mune. & hono. nisi in casibus no. in l. 2. §. si publico, infra ad l. Iul. de adul. no. in l. nullum. C. de test. Et aduer-
d te, d quia etiam in casibus præmissis, e iudex non debet inquirere, nisi indiciis præcedentibus, aut fama publica referente vt l. iustissimos. C. de offi. recto. prouin. quam nota. & probatur extra, de accu. c. qualiter & quando. Item potest inquirere secundum Ia. ad relationẽ nuncij iurati. Pro hoc l. diuus. infra de custo. reo. no. Docto. in l. ea quidem. C. de accusationib. dixi in l. 1. s̃. de off. præf. vrb.

ADDITIONES.

a ¶ Vt furiosi in carcere. Furiosi debẽt incarcerari. adde qđ Bal. i c. j. an ille qui interfecit fratrẽ domini sui, dicit ꝙ vasallus qui est effectus furiosus pót ex culpis præcedentib. ciuiliter cõdemnari, nõ criminaliter. De hac materia vide Imo. in repe. c. Raynutius. de testa. no. in c. cum percussio. 7. q. 1.

b Paris. ¶ Tempore sanæ mentis. Vide Ias. in l. ex facto. ff. de vulg. & pupil.

† Claud. ¶ Ad fi. Præses prouinciæ nõ solũ dẽt prouinciã malis hominib. purgare, sed etiam mare, vt no. idem Bar. in l. 1. ver. & sic patet. de classic. li. xj. C.

c ¶ Sit prohibita. In inquisitione generali & speciali. & vide Bar. in l. 2. §. si publico. de adul.

d Poma. Et aduerte. Vide Are. in c. cum oporteat. de accu.

e ¶ Casibus præmissis. Verũ est si opponat, aliter non, c. si. de accu. in 6. quẽ tex. alle. Bar. in extrauag. ad reprimendũ. in ver. denũciationẽ. & dũ Bar. dt quod sufficiat fama. adde Bal. in l. 1. C. qui accu. & id quod dicit hic Bar. fallit in inquisitione generali, & in aliis multis casib. fm Ang. in l. si vacantia. C. de bo. vac. lib. x. Itẽ fallit in inquisitione formata consulto principe. l nullus. & ibi Bal. C. eo. ad l. Iul. maie. & Inno. in c. cum oporteat. in fi. de accu.

4 vrb.†Et īducitᵃin argm̄ ad qōnē,ᵇqđ ptātes ꝓuinciarū siue terra
a rū,pn̄t cogere ciues, & ꝓuinciales suos ad faciēdā pacē,qđ no.in
b corpe de mād.prī.§.deīde.& no.ỹ.de vsuf.l. si vsusfructus.§. inter
duos.aliàs est l.æquissimū.Cōtra hoc facit in aut.vt lit.iu.§.fi.col-
la.9.& iō dic, qđ interdū quæritur de pace fiēda inter vnā ciuitatē
& aliā.& hoc casu p̄ses siue ptās dēt se īterponere vt fiat,vt est tex.
c in §.deinde,p̄allega.Qn̄q; q̄rit de pace fiēda inter singulares per-
sonas,& tūc aut qō vertitur crīalis, aut ciuilis. Primo casu debet
interponere se,& eos cogere,vt ỹ.de vsuf.l.si vsusfructus.§.si inter
duos.scđo casu dēt monere ptes ad ꝯcordiā , maximè vbi iura p-
tiū ꝯseruarētur illæsa,alˢ n̄,& ita intellige d.§.fi.in fi.vt liti.iurent.

ADDITIONES.

a Poma.¶Et inducitur.Vide Ale.in l.j.§.& post operis.ỹ. de no.ope.nū.in 3. no.
Fel.in rub.de treug.& pa.Pan.consi.108.in j.volu.
b Ad qōnē.Vide Ang.in auth.vt liti.iurent.§.fi.& Bal.in l.j.§.quies.de offi.pręfe.vrb.& in l.quidam existimauerunt.si cer.pet.Adde Abb.consi.108.3.libr.
c Poma.¶De pace.Vide cōcor.per mod.in l.j. C. vt quæ desunt aduo. & vide Bart.in d.§.si inter duos,hic alleg. vide Bal.in c.cū ecclesia Sutrina.de caus. posses.& propriet.Ant.de But.Imo. & Doc.c.1. de mut.pe.Pau.Alex.& Mod. l.quidam existimauerunt.ỹ.si cer.pet.

LEX XV.

Illud Ibi,& pernoctare. s. per totā noctē stare , vt l. vrbana.§. pernoctare, infra de ver.sig. Nā dictio,per,perfectionē denotat,& ideo per totam noctem intelligitur.

LEX XVI.

1 *Lis quare in delictis contestari debeat.*
2 *Præscriptio quando currat non valenti agere.& nu.3.*
4 *Præses de iniuria sibi facta non cognoscit.*
5 *Potestas de delicto commisso per eius familiam quando poterit cognoscere.*
6 *Potestas de lite vertente inter eius familiares cognoscere poterit.*

a Senatusconsulto ᵃ¶Primò ponit de actionib. ꝯpetē-
tib.p̄sidi,vl' ei⁹ familię ex ꝯ̃ctib.vtrū
durāte offō pn̄t intētari,& qualr ei ꝯsulať,si n̄ pn̄t intētari.¶Scđò
ponit de actionib.ꝯpetētib.ex maleficio.Scđa ibi, si qd tn̄. Et pri-
ma subdiuidiť in duas,qa primò ꝓhibet,scđò remediū adhibet.Se
cūda ibi,ita vt actiones. Et br̄ h.d. Actiones p̄sidi vl' eius familiæ
ꝯpetētes,nō pn̄t ītētari efficaciter,durāte offō:sed si tpe amissæ fo
rēt,dareť eis restō,& hoc in actionib.ꝯpetētib.ex ꝯ̃ctib.Cōpetētes
āt ex delicto,pn̄t intētari, vt lis in eis ꝯtesteť.h.d.Parcissimè ius di
cat.i.eis ius n̄ dicať,ſm gl.Et no.ſm Ia.hic,qa p̄t mitteř executorē
1 i.baiulū.¶Quæro,quare†magis in delictis ꝯtestatur lis,q̃ in alio?
Rn̄deo,qa actio ex delicto p̄t pire,adeo qđ restō n̄ hēt locū,vt qa
erat mortuus delīquēs,quo casu nō possit agi ꝯ̃ hr̄dē, vt l.1. C. ex
deli.defun.Vn̄ necessaria est litis ꝯtestatio, sec⁹ ī aliis ciuilib.actio
nib.qa trāseūt ad hr̄dē sine ꝯtestatione.Et no.ex isto tex.qđ hic p̄-
b stāť duæ cautiones.ᵇſm Ia.Bu.Nā satisdāt p fideiussores,vt l.si fide
iussor.q satisdare cog.& tn̄ hic dr̄, ꝙ dēt satisdare de iudicio sisti,
c & de re n̄ baratāda.Et hūc tex.alle.gl.in l.si fideiussor.c§.fi.s̃.alleg.
2 ¶†Op.ad hāc legē,dr̄ hic,anteq̃ ī ꝓuīciā venerit.ergo à ꝯ̃rio sen-
su vr̄,ꝙ dēat eis dici ius postq̃ in ꝓuīciā venerīt.Sed ꝯ̃ hoc op.ỹ.de
iu.l.pars lr̄arū.& infra de iniu.l.nec magistratib.Sol.qđ hic dr̄,an-
teq̃ ī ꝓuinciā veniat,dēt subaudiri,multo min⁹ qn̄ post. & à ꝯ̃rio
sensu,n̄ ē licitū,vt l.ꝯuēticula.C.de epis.& cle.Dr̄,hic qđ actio re
stituiť,& restō p̄supponit amissionē.Cōtra hoc vr̄,qđ hoc casu a-
ctiones nō amittūť,vt l.2.§.sed & si agāt,infra de iud.Sol.Actiōes
n̄ amittūť,vt ibi,qa restituūť,vt hic.¶Op.dr̄ hic,qđ istis officialib.
restituūť actiōes p rescriptū si sunt pēptæ.Sed ꝯ̃ hoc: nā nō valēti
agere,n̄ currit p̄scriptio:vt C.d anna.exce.l.1.in fi.ergo nō sunt a-
ctiōes amissæ.Sol.Hic amittūť actiōes, qa isti poterāt p̄scriptionē
p executionē īterrūpere.Op.ad hoc,si id potuerūt, fuerūt ī negli
gētia,ergo non dēnt restitui. vt ỹ.qb.ex cau.maio.l.n̄.negligētib.
& ỹ.de reg.iu.l.qđ qs.So.Licet hoc possent,nō tn̄ ꝯmodè,pp mul
ta negotia q̄ hēbāt expedire.Op.ad hoc: nā licet p seipsos ꝯmodè
nō poterāt agere,tn̄ p ꝓcuratorē poterāt,vt ỹ.de mino.l.Papinia
nus exuli.Huius timore,qdā retinēt primā expositionē gl.ꝙ par-
cissimè ponať ꝓ nō, q.d.qđ durāte offō nō possit agere , & sic re-
3 stō dēat dari,vt hic innuit in tex. ¶†Op.imò indistīctè nō valēti
d agere,nō currit p̄scriptio,ᵈvt ỹ.de serui.rust.p̄di.l.& Attilicin⁹.Pro
quorū solutio.dic ſm Gul. ꝙ aut qs est īpeditus īpedimēto iuris,
aut facti.Primo casu,aut impedimētū superuenit an̄ actiōē cōpe-
tētē,aut post.Si an̄,nō valēti agere nō currit præscriptio , vt l.1.in
fi.de anna.exc.Si verò post actionē ꝯpetētē venit īpedimētū , tūc
currit p̄scriptio,tn̄ dať restō,vt hic.¶Scđo casu pricipali, qn̄ est i-
pedit⁹ īpedimēto facti,& tūc aut īpedimētū est iustū, & p̄scriptio
currit,& dať restō,vt d.l.& Attilicinus. Si verò nō est iustū impedi
e mētū,ᵉtūc p̄scriptio currit,& nō dať restō,vt ỹ.si qs cau.l.2.§.si qs.
tn̄ Ia.Bu.eū rephēdit ī primis duo.casib.dū dicit, ꝙ nō currit p̄scri
ptio,qn̄ est īpedimētū an̄ actionē ꝯpetētē.hoc est falsum p hāc l.
Nā si p̄sides isti ꝯ̃xissent postq̃ ī ꝓuinciā venerūt, multo min⁹ dēt
eis i⁹ dici,vt hic no.ī. j.gl.magna, ergo multo magis dēret ei restō
ꝯcedi.Itē in 2.mēb.rephēdit,vbi dicit Gul.ꝙ si īpedimētū superue
nit post actionē ꝯpetētē,currit p̄scriptio,sed dať restō,vt hic. Sed
f hoc ſm Ia.ē falsum p l.sancimus.§.donec. C.de iu.del. ¶Quæro ſ
4 hic ſm Ia.†Bu.nūqd īpedito currat p̄scriptio, & nūqd īpedimēt ī
tollat p̄scriptionē inchoatā,vel inchoādā.Sic dicas, aut est impe-
dimētum rōne rei, qa nō p̄scriptibilis,& tūc tale impedimētū su-
pueniēs,nō tollit p̄scriptionē īchoatā,sed impedit inchoandā,vt
l.si fundū.ỹ.de fun.dotal.Si vero impedimētū ē ex pte agētis, seu
agere debētis,& tūc aut omnino impediť agere,& tūc tale impe
dimētū īpedit p̄scriptionē inchoatā,& inchoandā,vt l.j.§.fi.C. de
anna.exce.Aut nō impediť omnino agere,& tūc currit p̄scriptio,
sed dať restō.Et ita intelligit hāc l.Ia.But.Vel si vis defendere gl.rn
g ad primūᵍꝙ iste tex. nihil dicit de eo ꝙ dixit Ias. s. ꝙ si īpedimētū
supuenit an̄ actionē ꝯpetentē,ꝙ currit p̄scriptio,& deť restō. nec
Gul.h.d.sed bn̄.dicit,ꝙ nō dēt eis ius dici, nec dicit ꝙ currat p̄scri
ptio,& deť restō.Imo h.d.no. tex. de his q anq̃ ad ꝓuinciā vene-
rint,ꝯ̃xerūt.iō dico,ꝙ nō currit p̄scriptio ipso iure, & si nō sit ne-
cessaria restō.Et hāc opi.tenet Cy.hic,& iō teneas distinctionem
Gul.Nō ob.§.donec.quia ibi pōt dici , ꝙ impedimētū superuenit
ēt an̄ actionē ꝯpetentē ꝯ̃ hr̄dē,inuentariū faciētē, vt in d.§.donec
fit mētio.Opp.dr̄ hic,ꝙ dēt sequestrari,ꝯ̃ de l. 1.C.de prohi.seque
stra.Sol.Ibi est regulare,hic est casus spālis,qn̄ eēt p̄sona suspecta.
5 Dic vt no.in d.l.si fideiussor.§.fi. ¶†Quæro,qd si est facta iniuria
nō familiari,sed p̄sidi,an hēat locū finis huius legis? Et tenet gl.ꝙ
nō,vt de hoc corā se possit cognosci,vt l.fi.C.ne qs in sua cau.sed
corā superiori posset lis cōtestari.De hoc disputauit Ia.de Are. q.
q̃ recitat Cy.in l.fi.C.ne quis in sua cā. ¶Quæro,dr̄ hic ꝙ recipit,
sed quid si aliquis familiaris facit alicui iniuriā , an de hoc præses
poterit cognoscere?Et tenet glo.ꝙ nō.Tn̄ ꝯ̃ eum vr̄ tex.ỹ.de pœ-
nis.l.si quid forte.§.si quos.& no.ibi in gl. Puto ꝙ præses vel pote
stas,de delicto ꝯmisso p familiam suā,circa suum offm̄,possit co-
gnoscere & punire.Et ita intelligo hāc l.si autem in aliam perso-
nam,tunc habet locū qđ ibi not. Cōtrà facit multum in l.nulli.
6 C.quorū appell.nō reci.¶Quæro,†questio versať inter familia-
h res præsidis , an de hoc præses poterit cognoscere?ʰ Et tenent
Doc.nr̄i,ꝙ cessat rō suspicionis.Secus si verteretur inter prouin-
ciales

ADDITIONES.

a Senatus.De materia p Ia.de Bel.ī auth.vt iud.sine quoquo suffr.§.si qs āt p̄ter. & an possint crīaliter puniri,Bar.in l.hos accusare.ỹ.de accusat.& vide Ang. in l.qui iurisdictioni.ỹ.de iu.om.iu.& vide Pau.de Cas.in l.pe. ỹ.de offi.assess.
b ¶Duæ cautiones.Facit quod no.in d.l.diuortio.§.interdum.sol.mat.& quòd ibi Bal.& Imo.in §.fi.post gl.ibi.
c Pom.¶Si fideiussor.Vide Bald.in l.j.in 23.opp. C.qui admi.& de materia per Cy.l.quoties.C.de preci.imper.offer.
d ¶Præscriptio.Adde Bal.in l.quoties.C.de preci.impe.offe.& in l.1.in 21.opp. cum tribus seq.C.qui admi.Parii.¶Etiā in terminis statutorum q̃tuncunque gn̄aliter loquentiū,vide Soc.in l.si in diem.in 4.not.ỹ.de cond.& dem Bal.in auth.nisi tricennale.C.de bonis mat & adde ꝙ etiam si qs esset impeditus ex sua culpa,& de facto,nō currit sibi p̄scriptio,vide Ale.cōs.58.in 5.vol.circa fi. & eūdē in apostilla magna ad Bar.in l.1.§.si qs aūt p p inundationē.de itin,a-ctūq; priua.Itē vide Bar.in l.Aristo.§.fi.ỹ.de don.ꝙ actori ratione euictionis nō currit p̄scriptio,nisi à tpe quo euinciť res,non à prin.cōtractus, qa actio de euictione nō oriť.Itē ꝙ volēs se excusare pp impedimentū debet omnia possibilia facere.vt remoueat impedimentū.vide Soc.in l.qb.dieb.in 3.not.ỹ. de cōd.& dem.vide Com.cōs.74.Fel.in c.ex trāsmissa extra de præscrip.Qūo aūt cōtra iustè impeditū cōmittať pœna,vide in l.ad diē.ff de verb. ob. & de pœna caducitatis cōtra nō soluētē iusto errore,vide ī l.q̃uis.ỹ.de cōd.& de. Mo.in l.2.C.de iure emph.ponūt de hr̄de ignorāte.Et de ista gl.& de hoc impedimēto,qn̄ iudex multitudine cārū impediť,vide Fel.in c.cum olim.extra de re iu.& ibi gn̄aliter vult,ꝙ multitudo negotiorū,p̄beat iustū impedimentum,vide Barb in repetitione Rubr.de fid.instr.Itē de materia qd habeat facere impeditus,ad ꝓbandū impedimentū,ꝙ sit necesse ꝙ expressè protestetur de impedimento,vide Fel.in c.ex transmissa,in prin extra de præscript.& ibi etiā ponit multa de modo ꝓbandi impedimentū,& ꝙ debeat fieri ꝓtestatio,ꝙ vbi impedireť ex fcō iudicis,debet fieri reqsitio à iudice cū instantia. vide Ias.in l.ꝓperandū.§.sin aūt vtraq;.C.de iudic.& vide etiā ꝙ debeat fieri ꝓtestatio per impeditū.Cors.in c grandi,in ver.no.ibi per hoc autem.de sup. neg.præl in 6.vide Alex.in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.ỹ.de ope.no nun. vbi etiam Ias.in 2.not.An autem credatur iudici asserenti se fuisse absentem, vel aliter impeditum,vide in l.si forte.ỹ.de castr.pec.ad Bar.Item de materia ista impedimenti in causa appellationis,vide quæ habes in auth.ei qui. C.de temp.ap.& in auth.item si eo.Et generaliter ad materiam impedimenti,vide Ias. in l.fi.ỹ.de feriis.Peru.in c.ex ratione.de ap.Fel.in c.venerabilis. de iud. Ias.in d.l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.vbi limitat.
† Clau.¶Et facti.Vide Fel.in c.ex transmissa.de præs.& Pau.de Cas.in cons.190.
e ¶Impedimentum.Limitatio ad regulam non valenti agere &c.& not.Ange. hanc gl.in verb.restituerēt,ꝙ concurrit præscriptionis tempus,si iudex propter multitudinem negotiorum impeditus est,adeo ꝙ cum non possim adire,& ꝙ impedito impedimento iuris non currat præscriptio, est text.& glo. ibi,Bar.in l.j.§.si quis propter.de itin.actuque priu.& ibi dixi.
f Pom.¶Quæro.Vide Pan.cons.3.in 2.vol.& consi.22. eo.vol. & per Fel. in c.ex transmissa.de præscr.
g ¶Rn̄de ad primū.Vide Bal.& Ang.in l.j.C.de anna.exce.& Bal. in l.naturaliter,ỹ.de vsuc.Im.in c.quia propter,de conces.præbend.& ibi dicit,ꝙ de iure Cano. impedito impedimento facti , non currit præscriptio ; quid autem si agere volenti obstet exceptio compensationis,per Pet.de Anchan cons.5.
* Pro intellctu l.sancimus.§.donec.C.de iure delib.
h ¶Cognoscere.Vide in d. l.si quid forte,hic alle

ciales & familiares, quia est suspicio, quod magis faueret familiari, quam prouinciali, & hoc non est, quando vertitur inter familiares, vnde cessat ar. l. adigere. §. quamuis. de iure pat. &c.

LEX XVII.

Si forte. No. quod ignorans potest id, quod nõ posset sciẽs, cõtra l. Labeo. j. de supel. leg. Sol. ibi sciẽtia vel ignorantia non est de substantia.

LEX XVIII.

a Plebiscito. a No. gl. quae dicit quod debẽt aliqua xenia recipere, tñ reprehẽditur per Gul. qa inhumanum esset non recipere interdum aliqua xenia, per l. solent. s. de offi. proc. & leg. Nec obstat §. hic alleg. in gl. qui dicit, quod auaritia debet refrenari, quia non est auaritia aliqua recipere. †

† ADDITIONES.

a ¶Plebiscito. Vide Ang. in l. iurisgen. §. prætor. j. de pact.
Paris. ¶Circa istud quod nõ pñt officiales munera accipere, vide quae dicit Deutero, c. x quod munera excæcant oculos sapientũ, & mutant verba iustorũ, fm Ang. in l. dubium. C. de test. & ibi fis circa prin. vide quae dicit Bar. in l. Aqlius. j. de don. vbi dicit, an possit habitãs gratis accipe ab alio, vide Ale. cõs. 206. vol. 2.
† Clau. Recipere. Vide omnino Ale. cons. 206. in 4. dubio.

LEX XIX.

a Obseruandum. a Magistratus nõ dẽt lenis esse suis officialibus, seu subditis, ne als contẽnatur. h. d. No. tex. qd ex ꝯuersatione equali, nascit ꝯtemptus, &c. Et not. ibi, non est constantis, &c. Et hoc faciunt Bononienses.

ADDITIO.

a Poma. Obseruandum. Vide pro hoc Cæpo. consi. 49.

LEX XX.

a b c Legatus. a No. istã legẽ b optimã, & hic est casus fm Ia. Bu. quod donatio facta à Constantino c nihil valuit, quia à seipso nõ potuit abdicare, nisi in manib. populi Ro. Et signa gl. dixi s. in proœ. Cõtrarium not. in l. j. §. cum vrbem. s. de offi. præfe. vrb. Vide Inn. in c. quod in duob. & c. fi. de renun. & c. fin. de rest. in integ. vbi per eum: & multa pulchra circa istam legem vide.

ADDITIONES.

a Paris. ¶Legatus. An valeat renunciatio officij, vel beneficij, absq; eo qd fecit in manib. superioris, vide Alex. in l. si quis vi. §. differẽtia. i fi. j. de acq. pos.
b Barb. Istam l. Bar. in cons. 196. inci. ciuitati Cameriensi. vbi cõsuluit quod rector prouinciæ dixit, dum legationis officio fungeremur, an vitietur cũ esset rector, consuluit quod sic, quia rector dicitur legatus.
c A Constãtino. Vide oino Bar. in l. si quis. §. differentia. in fi. de acq. poss. & per Doct. in c. ex orẽ. de his quae fi. à maio. par. capit Ro. in l. is qui hæres. in prin. de acqui. hære. Bal. in l. Barbarius Phil. ad fi. s. de offi. præt. & quæ no. in c. de regularibus. & in c. ex insinuatione. de simo. & ibi per Doct.

LEX XXI.

Præses. Nota, qd si hic loqtur, qd agat ciuilr de seruo corrupto, pl. at fm Gul. qd acta in cã ciuili, probẽt in cã criminali, qa in fine dicit de criminali, dũ dicit, seuerissimè. gl. est in l. si qs ad se fundum. C. ad leg. Iul. de vi. & no. in l. is apud quẽ. C. de eden. & per Cyn. in l. 1. C. quã. ciui. ac. cri. præiu. & in d. l. si quis. Facit tex. in auth. de manda. prin. §. quod si delinquentes. & alleg. l. interdum. §. qui furem. j. de fur. facit l. pe. j. de cal. &c.

a De officio procuratoris Cæsaris. a. Rub.

ADDITIO.

a Paris. ¶Super rub. de offi. procurat. Cæsaris, adde quod de materia ista ponit Ias. hic in lectura.

LEX I.

1 *Acta & gesta quomodo differant, & in repe. nu. 1.*
2 *Libellus an procedat si dicat, qa alias in iudicio gessi negotia tua. & i repe. nu. 2.*
3 *Error quando impediat translationem dominij. & in repe. nu. 8.*
4 *Procurator Cæsaris vel priuati an possit vendere & habere fidem. de pretio. 5.*
6 *Clausula, promittens ratum & firmum habere, in mãdato procuratoris, an importet liberam administrationem. & in repe. nu. 9.*
7 *Procurator constitutus ad vendendum, an possit facere alium procuratorem. & in repe. num. 11.*

a Quæ acta. a Gesta per ꝓcuratorẽ Cæsaris tenẽt, & valent, dũmodo diligenter, & nõ ꝯ cõmodũ Cæsaris sint gesta, & per ꝓcuratorẽ Cæsaris, quærit hæreditas Cæsari, quæ si appareat postea non soluẽdo, habeẽ pro nõ adita. h. d. vsq; ad l. curatores. Et diuidit in quatuor ptes: qa in prima ponit vnũ dictũ gñale. In scda ponit aliud dictũ cũ quadã limitatiõe primi dicti. In tertia ponit vnũ spãle circa ꝓcuratorẽ Cæsaris. In quarta ponit aliud aliud spãle. Scda ibi, si rẽ Cesaris: Tertia ibi, est hoc pcipuũ. Quarta ẽ in l. seq. quod si ea. ¶No, hic, quod ꝓcurator simplr ꝯstitut⁹, vr hre liberã administrationẽ fm Ia. sed spãle est i hoc ꝓcuratore. No. quod error in dñio ipedit trãslationẽ dñii. Itẽ no. quod p ꝓcuratorẽ hrditas Cæsari q̃rit, qd nõ ẽ i alio tacitè, vt hic, vl expsse, vt l. p ꝓcuratorẽ. de acq. hær.
b Itẽ no. quod interdũ hrditas adita, hr pro nõ adita, b qd nõ est alibi,
c nisi in minore, vt l. 1. C. si se ab hær. absti. ¶Op. dr hic, c acta †, & ge
3 sta, quae vidẽtur idem, sed de nã copulæ est inter diuersa copulare, vt no. de iu. & fac. ign. in rub. l. fi. C. per quas psonas no. acq. hic vr copulasse idẽ: ergo, &c. Huius timore dicit gl. qd acta, est nomẽ gñale, & cõprehendit acta in iudicio, & extra. Sed verbum, gesta, cõprehendit tm ea, quæ fiunt extra iudiciũ, per l. Labeo. in fi. de ver. sig. & illa lex nihil de hoc dicit. Vñ dicas, qd hic est quædã inculcatio verborũ ad maiorem expressionẽ, sicut als in l. certi ꝯdictio. in
2 prin. j. si cer. pe. Et per prædicta fm gl. quidã † reprehẽdũt talẽ libellũ. Ago ꝯte, qa alias gessi in iudicio negotia tua, &c. quare peto, &c. Vñ dñt qdam, quod libellus non procedit, qa nõ trahitur verbũ, gerere, ad ea, quæ in iudicio fiunt. Tu dic contrariũ fm Doct. qa vtrunque est generale, vt dixi. nã posito quod esset dubium verbum, gerere, tamen pro actore debet interpretari: vt j. de iudi. l. si quis intentione ambigua. ¶Opp. dicitur hic, quod acta per procuratorem valent. postea in ver. denique. dicit contrariũ. Sol. Gesta p procuratorem Cæsaris valent, vt in prin. dum tamẽ non sint contra commodum eius, vt in cõtrario. Opp. dicitur hic, quod si alienat rẽ Cæsaris vt propriam, non transfertur dominium, contra l. seruum Titij. 2. rñ. j. man. vbi procurator alienat rẽ domini tãquam suam propriã, & tamẽ dominiũ transfert. Sol. dicit gl. ibi interuenit mandatũ domini, licet ignoret rem esse suã, hic interuenit mãdatũ Cæsaris. Vel dic fm Doc. nostros, quod ibi fuit error in causa dominij, quia ibi dominus bene sciebat ad se rem pertinere, vel spectare, sed ignorabat ex qua causa, & sic errabat in causa, qui error nõ impedit trãslationẽ dominij, vt ibi, plus quia ibi fuit error in persona domini, cuius res erat, hic in persona procuratoris. Opp. dicitur hic, quod procurator tradẽdo rẽ Cæsaris, nõ transfert dominiũ, quasi error hoc impediat contra l. Iulianus. §. 1. j. de cura. furio. Sol. Ibi curator tradebat rẽ suã, vt rẽ domini, & sciebat rẽ esse suã. Vñ licet tradat eam tanquã domini sui, transfert dominiũ, vt hic. Op. ad hãc sol. de l. si procurator, la 2. infra de acq. re. do. Sol. Ibi procurator tradit rẽ verè suã, quae ignorat esse suã, & ideo nõ trãsfert dñium, vt hic. Opp. & vr, quod ꝓcurator indistinctè trãsfert dñium alienãdo, j. de procu. l. procurator cui libera. Solu. ibi tradebat rẽ domini scienter, & libera administratio erat ei concessa.
3 Et ideo dominiũ trãsfert, als nõ. ¶Op. immò vr, † qd indistinctè error impedit trãslationẽ dominij, vt j. de fur. l. si qs vxori. §. cũ Titio. Solu. ibi errabat in persona, q error impedit translationẽ dominij. Op. de d. l. si qs vxori, §. cũ Titio. & §. seruus q. Sol. ibi fuit error in qualitate psonæ, qa persona nõ erat habilis ad recipiendũ, & ideo nõ trãsfert dominiũ. Op. ad prædicta, qd indistinctè error
d nõ impediat d dominij trãslationẽ, vt j. de acq. re. do. l. cũ in corp⁹. Sol. ibi errabatur in cã traditionis, q error nõ impedit, vt ibi Op. ad hãc sol. de l. si ego. j. si cer. pe. Sol ibi vnica cã tm erat habilis ad trãslationẽ dominij, & apparet qd tradẽs nolebat dominiũ transferre, nisi ex vnica causa, vnde nõ trãsfert dominiũ vt ibi. Secus si ambæ erant habiles ad dominiũ transferendũ, vt d. l. cũ in corpus, nisi appareat tradẽtẽ ex vna causa tantum, se velle dominiũ transferre, q tunc nõ trãsfert dominium, vt d. l. si ego. in prin. Pro quo-
e rũ sol. sic distingue, e nã quandoq; erratur circa personã, qñq; circa rẽ, quãdoq; circa dñiũ, qñq; circa causam dominij, quãdoq; circa causam traditionis dñii. Primo casu, qñ circa psonã erratur, aut erratur circa substãtiã ipsius personæ, & tunc talis error impedit trãslationẽ dominij, vt d. l. si qs vxori, §. cũ Titio. & §. seruus q. j. de fur. Aut erratur in qualitate psonæ, vt si puto talem liberum, cũ sit seruus, vel patrẽfa. cum sit filiusfam. tũc nõ impeditur trãslatio dominij, vt d. l. si quis vxori, §. cum Titio. & §. seruus. Aut putabam te diuitẽ, cùm tu esses pauper, nam talis error nõ impedit trãslationem dominij, nisi circa hoc sit cõmissa falsitas vel dolus, vt l. si is qui. §. si tu Titium. infra de furt. & l. quod si cum scires. j. de dolo. Aut est erratũ, quia credebã te procuratorẽ Titii. cũ non eras, & tunc aut nunquàm habuisti mandatũ, aut habuisti, sed fuit reuocatũ. Primo casu fit furtum. Secũdo nõ, vt no. per gl. & Doc. in l. falsus, C. de fur. & ibi per Cy. & in l. si procurator. de condi. ob
f cau. Si verò putabam te sanæ f mentis, cum sis furiosus, tunc etiã impedit dominij translationem, vt l. quod meo. §. furioso. infra de acq. poss. & hoc de primo membro. In secundo membro princi-
g pali, quando erratur circa rem, g tunc aut erratur in corpore rei, vt quando volo dare equum, dedi hominem, tũc impedit trãslationẽ dñij, vt j. de ꝯh. emp. in l. in vẽditionibus. Siverò errat in substãtia rei, vt qñ volo dare massã argẽteã, & ipsa est de ære, & tunc vitiat dñii trãslationẽ, nec ꝯtus venditionis valet, vt in d. l. in vẽditionib.

ADDITIONES.

a ¶Quæ acta. Vide Barba. consi. 20. alias 10. in 2. vol.
b ¶Non adita. Idem in ecclesia secundum Bal. in l. 1. C. qui admi. in 3. opposi.
c ¶Barb. Op. dr hic No. de materia copulæ, vide Bar. in l. 2. in pri. ff. de iusti. & iu.
d ¶Non impediat. Et adde quod quẽamodũ error in cã dationis vel dñij nõ impedit dñij trãslationẽ, si fiat solutio p principalẽ, ita nec etiã si fiat per ꝓcuratorẽ. gl. est sing. fm Ang. ibi in l. si seruus inscio. j. de fideius. sed, p illa gl videtur tex. in l. cum indebitũ. ff. de cond. indeb. facit tex. in l. si procurator. eo. ti.
e ¶Sic distingue. Adde istis l. item si cum putaui. de neg. gest. vbi error in persona, non videtur quòd impediat quasi contractum.
f Sanæ mentis. An autem si putabam te seruum, qui es liber, & tecum cõtraxi, impediatur actio? tex. est quod non, in l. si is qui. §. si liber. j. commo.
g Circa rem. Faciunt not. in l. si rem aliquam. de acq. pos. per Bar. & quod no. in l. cum falsa. C. de iuris & fac. igno. Bal. in rub. C. de contrah. emp. in 14. q.

ditionib.ī fi.& l.seq.licet stipulꝰ valeat,vt ĵ.đ ver.obl.l.si id qđ.Et rō ibi reddit̄ de hoc ꝑ gl. Si aūt errat̄ in noīe rei ꝓprio,aut appellatiuo,de quo dic,vt no,ī l.si qs ī fundi vocabulo.ĵ.de leg.j.Quãq; errat̄ ī pōdere,vel mẽsura rei,& tūc īpedit̄ dñij trãslatio in eo,in quo est erratū,vt d.l.si qs vxori.§.si maiora,& no.in l.arbitrio.§.de
a eo ĵ.de dolo.Tertio casu principali,qñ errat̄ in dñio,ᵃtunc intro gl.q est hic melior q̃ sit alibi.Dic aut errãs tradidit rẽ suã,aut alienã.Si suã,a ut ipse scit ipsam esse suã,sed tradidit eam tanq̃ alienã,tūc trãsfert̄ dñiū,vt l.Iulia.§.fi.ĵ.de cura.fur. Aut ignorabat rẽ eẽ suã,& tūc aut tradidit eã tãq̃ si eẽt eiꝰ cui tradidit,& impedit̄ dñij trãslatio,vt l.3.§.subtiliꝰ.ĵ.de ꝯd.cau.dat.fallit̄ ſm gl. qñ traderet̄ authoritate rei iudicatæ,quo casu ꝑ sñīam mediante traditione trãsfert̄ dñium,vt dixi in l.ex hoc iure.s.de iust.& iur.& no.Insti.de officio iudicis.§.fin.& l.Pōponius.§.si iussu.ĵ.de acq.poss. Aut tradidit rẽ,nō tanq̃ eius cui tradidit,& tūc aut tradidit eã,tanquã alterius,à quo cãm hẽt,& tūc nihil impedit trãslationẽ dñij,vt l.eius q in ꝓuincia.§.quas verò.ĵ.si cer.pe.& ibi no.in gl.magna.in verbo alienatas esse.& ibi latissimè ꝑ Gul.de Cu.Aut tradidit eam tanq̃ alterius,à quo causam nō hẽt,& tunc talis traditio impedit trãslationẽ dñij,vt l.si ꝓcurator.ĵ.de acq.re.do.Si vero tradit rẽ alienã,tunc aut tradit vt suã,& dñium nō trãsfert,vt hac l.non ꝑt hr̄i rata à dño rei hæc traslatio,nisi in subsidiū,ꝑempta re,vel præscripta,vt l.mr̄.C.de rei vend.Dic vt ibi.Si verò tradit rem alienã,non vt suã,sed tanq̃ dñi,tunc aut nō hẽt mandatū ad hoc,& dñiū nō trãsfert,vt l.j.C.de re.alie.ñ alie.& ꝑ totū.Aut hẽt mandatū,& tūc alienat̄ ī trib.casib.s.si hẽt mãdatū ſpãle,vel gñale cum libera,aut ī rẽ suã sit ꝓcurator,& nō in alio casu.no.hic ī fi.gl.magnæ,vt
l.ꝓcurator cui libera.ĵ.de ꝓcu.& hanc gl.signa & tene menti. In quarto mẽbro,qñ errat̄ in cã dñij,vt credo me dñm ex vna causa & sum ex alia,& tunc impedit̄ dñij translatio,vt l.seruum Titij.ĵ.
b man.ſm nr̄os Doc.¶In q̃nto mẽbro,qñ errat̄ in causa ᵇtraditionis,tūc aut ambo ꝯhẽtes in eandẽ causam ꝯsenserūt,licet errent,& tūc nō impedit̄ dñij trãslatio,sed hñt locū remedia iuris,vt ꝯdictio indebiti,vel ob causam,vt ꝑ totū tit.de ꝯdi.inde.vel ob cãm. Aut nō ꝯcordãt in eãdẽ cãm,& tūc aut vtraq; est habilis ad dñiū trãsferẽdū,aut altera tm̄.si altera tm̄,nō transfert̄ dñiū,vt ĵ.si cer.pe.l.si ego.in fi.Si verò vtraq; erat habilis ad dñium trãsferẽdū.& tūc aut apparet ꝙ tradẽs ex vna causa tm̄,volebat dñiū trãsferre,nō ex alia,& hoc casu impedit̄ dñij translatio.d.l.si ego.in princ. Aut nō apparet,ꝙ voluerit tm̄ ex vna causa tradere,tunc talis error ī causa traditionis,nō īpedit dñij trãslationẽ.d.l.cū in corpus.ĵ.de acq.re.do.¶Opp.dr̄ hic,ꝙ transfert qñ ꝯsensu Cæsaris facit,imo etiã sine eius ꝯsensu,vt l.mulier.§.sed etenim.versi.sed si cū distrahere.ĵ.ad Treb.Sol.faciendo ꝯmodū pōt indistinctè:aliàs nō ꝑt,vt hic.¶Opp.dr̄ hic,ꝙ ꝑ ꝓcuratorẽ q̄rit̄ hr̄editas,ꝯ l.Paulus aliàs l.ꝑ ꝓcuratorẽ.ĵ.de acq.hær.Sol.hic est casus ſpãlis ī isto ꝓcu
4 ratore,vt patet manifestè in tex.¶†Quæro dr̄ hic ᶜ ꝙ ꝑt alienare
c gerendo ꝯmodum Cæsaris,sed nūq̇d posset vẽdere,& hr̄e fidem
d de ꝑtio?ᵈ hẽs in l.ꝓcuratoris.in §.pe.vbi bona gl.ĵ.de trib.& per
5 gl.in l.cū vẽdẽte.C.vbi cãæ fiscales.†Quid in alio ꝓcuratore,an hoc possit?Tex.vr̄ ꝙ sic,ar.l.cuicūq;.§.itẽ si īstitor.ĵ.d̄ īsti.In ꝯriū vr̄ l.à diuo Pio.§.si post addictū.in fi.de re iu.& ibi no.Quid dicendum?Iac.de Are.dicit,ꝙ aut à dño est prohibitum ne faciat fidem de ꝑtio,aut nō.Primo casu non ꝑt fidem hr̄e de ꝑtio. Scđo sic,vt in d.l.cuicūq;.Et hoc intelligit ipse in ꝓcuratore gñali vel vr̄i ad q̇dã negotiationẽ.In procuratore singulari,dicit Ia.ꝙ non ꝑt hr̄e fidem de ꝑtio,vt l.à diuo Pio.de re iud.& ĵ.de excep.rei ven.l.j.§.j.Iac.de Are.& Cy.ſm eū dñt in l.inciuile.C.de rei vend.& ibi reci
6 tat̄,& quotidie fit hoc practicando.¶†Quæro ᵉ ſm Pet.& Cy.in
e instr̄o dr̄,fecit & ordinauit ꝓcuratorem ad ista,& ista,& postea in fine instr̄i dr̄,ꝓmittens dictus ꝯstituens,hr̄e ratum & firmū q̇cq̇d ꝑ eum ageret.Quærit Pe.nunq̇d ꝑ hæc verba videat̄ libera admi-
f nistratio ꝯcessa?ᶠ Et facit hæc l.in prin.ꝙ sic. Præterea verba debent aliq̇d opari,vt l.si qñ.ĵ.de leg.j.al's si nō operarent̄ liberã administrõnẽ,nihil operarent̄,nã ea q̇ dñs mãdauit,nō est necesse,ꝙ ea hẽat rata.In ꝯrium est veritas,ſm Pe.nã ꝑ ista verba gñalia,nō vr̄ libera administratio ꝯcessa,nec debet ꝯcedi ꝑ verba gñalia,sed specialia & expressa,vt ĵ.de pecu.l.q̃ Tuberonis.j.respon.& §.alia,in gl.q̃ ita exponit.& verba illa apponunt̄ ad maiorẽ cautelã,nō qđ aliud ꝯcedat̄ ſm Pe.& Gul.dicit in l.q̃ Tuberonis.& ego in
7 l.creditor.§.Lucius.ĵ.man.quæ videtur facere ꝯ.¶†Quæro,ꝯsti-
g tuo te ꝓcuratorem ad vendendū librum:ᵍtu ꝯstituisti aliū vt venderet,& ille vendidit,an ego possim retractare venditionẽ?Et vr̄ qđ non,q̃a si feci te ꝓcuratorẽ ad negotia,potuisti alium facere,vt l.si ꝓcuratorẽ.§.si q̇s.ĵ.man.In ꝯriū vr̄ text.in l.in vsucapione.§.itẽ adiiciendū.de diuer.& tẽp.ꝑscri.Pręterea gl.in d.§.itẽ adiiciẽdum.vr̄ dicere qđ ꝓcurator ad vendendum possit alij ꝯmittere,q̃a ꝑsumit̄ dñiū rei ꝑmittere.Hoc vr̄ Mar.Si lim.al'r intelligere,q̃a aut est factus ꝓcurator gñalis,& tūc potest alteri ꝯmittere. Secus si esset ſpãliter ꝯstitutꝰ ad vẽdẽdū,tunc non posset alteri ꝯmittere arg.l.j.§.j.ĵ.tit.1.Alij dñt,& melius,Aut est electa industria primi ꝓcuratoris,& tunc alij ꝯmittere non ꝑt,nisi dñs ꝑmisisset hoc,& ita loq̄t̄ in tex.in d.§.item adiciendum. Secus si non esset electa industria personæ,vt d.§.item adiiciendum.Ita saluatur illa glo.

ADDITIONES.

a Qñ errat̄ ī dñio.Idẽ error ī dñio,qñ dñiū venit trãsferẽdū legis ꝑtãte nūq̃ īpedit.casus est sing.& ibi omnino ꝑ Bar.in l.si is cui.ĵ.de leg.2. Et adde Bal.ī l.error.C.de iur.& fac.igno.De ista materia vide ẽt Bal.in l.cū fundꝰ,§.j.si cer.pet.& ibi ꝑ Sal.post gl.ibi.ī ver.traditꝰ.Et ista loquūt̄ ī errore tradẽtis,quid si recipiẽs errauit?vide l.r̄ã.§.q.ignorauit.ĵ.de iur.& fac.igno.

b ¶Qñ errat̄ ī cã.Adde ad hoc;qđ no.Bart.post Pe.in l.j.C.de erro.calcu.

c Paris.Quæro dicitur hic.Vide Bald.& Sal.in l.inciuile.C.de rei vend.Bart.l.si procurator.§.j.ĵ.de iure fisci.per illum text.

d Fidem de prætio,An procurator vendens,possit habere fidem de prætio,per Bart.in l.à diuo Pio.§.sed si emptor.de re iu.& ibi latius,vide glo.in l.cum vendente,C.vbi.causæ fis.&c.

e Poma.Quæro.Vide Ias.l.si procurator.ĵ.de condi,inde.Alexan.consil.41.volu.3.Roma.consi.99.in 3.q.

f Administratio cõcessa,Si facio ꝓcuratorẽ ad aliq̇d,& ꝑmitto ratū hr̄e q̇cquid &c.an videatur concessa libera administratio,vide Bar.ī l.ꝓcurator cui libera.ĵ.de ꝓcur.&qđ no.gl.in c.per tuas.de arb.in c.cū dilectus,de relig.do.& remisiones quas dixi ī d.l.ꝓcurator cui libera. Sed aduerte,q̃a Spec.ī ti.de ꝓcu.ver.rōne aūt formę,dubitat an valeat procuratio qñ dr̄ ꝑmitto me ratū habiturū q̇cquid ꝑ te legitimè factū fuerit.Et adde Cy.& Bal.in l.si procur.C.de procu.& ibi etiam,quid si promitto ratificare quicquid erit legitimè factū,adde quod non valeat,tenet Abb.consi.140.

g Vendendum librum.Vide Bart.latius in d.§.sed uidendum.

REPETITIO. L. I.

1 *Facta ab alio de mandato iudicis,reputatur facta ab eo.2.& 3.*
4 *Procurator tunc quis reputatur,cum bene & fideliter gerit.*
5 *Procurator,non iubet seruo vt adeat hæreditatem.*
6 *Aditio hæreditatis consistit in animo,per extrinseca declarato.vide nu. 13.*
7 *Fisco quæ iura acquiruntur sine aprehensione,& aditione.*
10 *Procurator habens generalem,& liberam an possit conferre.*
12 *Scholoris recedens de studio si mandauit socio vt vẽderet libros,& cum fuit domi,pœnituit,& misit nuncium reuocando mandatum,sed antequàm nuncius peruenisset,libri fuerunt venditi,an venditio retractetur,*

Væ acta,In lectura huius legis tenebo hūc ordinem.Primò diuidã,ponam casum,& literalia expediã.Secundò extrahã de lr̄a q̇dam notabilia.Tertiò opponã.Quartò q̄rã. ¶Venio ad primum. Lex ista cū l.seq.quæ ꝑtinuat̄ ad eã,diuidit̄ in sex partes. In prima parte ponit r̄lã,siue dictū suū sub r̄lã.In scđa ꝑte r̄lam siue dictū suū verificat & restrīgit.In tertia ꝑte ꝯcludit. In quarta ꝑte ponit vnū speciale ī ꝓcuratore Cæsaris. In quinta,ponit aliud ſpãle.In sexta ꝑte,ꝑmissa ſpãlia verificat & restringit. Scđa pars īcipit ibi,si rẽ Cæsaris.Tertia ibi,deniq;.Quarta ibi,& hoc est præcipuum. Quinta incipit ibi,& si Cæsar. Sexta incipit in l.seq.qđ si ea bona &c.Casus satis patet intelligenti.Lr̄a est plana ꝑ ĵ.dicta q̃ declara-
1 bit̄ ſm q̃ poteris interlineare tex.¶Venio ad ſm.No.†primò ex l.ista,qđ inter ista verba,acta,gestáq;,est dr̄ia,q̃a ponunt̄ copulatiuè,vt C.ꝑ quas ꝑsonas nobis acq̄ri.l.2.Quidã tñ volunt dicere,qđ hæc verba sunt synonima,sicut ensis,mucro,gladius,& si filiã tñ hoc nō approbat gl.dicẽs,qđ verbū istud,acta,gñaliorẽ significationẽ hẽt,quũ gesta,q̃a ꝯprehẽdit ea q̃ fiūt in iudicio & ex̄,sed hoc nomẽ gesta,nō ꝑtinet nisi ad ea q̃ extra iudicium fiūt,vt ĵ.de verb.sig.l.Labeo.Aduertatis:imò hoc est inculcatio verborū.Nã posito verbo gñali,ponit verbū ſpãle.hoc fit ad denotandū aliq̃ rōnẽ ſpãlẽ,vt patet.C.de hær.& mani.Nã ibi ꝑ aliq̃ q̃ statuunt̄ in Manichæis,q̃ non ꝑtinẽt alij hr̄tico,fit ſpãlis mẽtio.Sic ẽt dicimꝰ C.de serui.& aqua.in rub.Sed istud nō ꝯtingit hic,& ideo dicẽdū est ꝙ legislator ꝯfundit seu ꝯculcat verba,vt facit al's ĵ.si cer.pet.l.certi ꝯdictio.in prin.Vel possumus dicere,qđ verbū,gesta,hic accipiat̄ largè,vt ꝯprehẽdat rẽ in iudicio gestã,vt patet hic dū dicit,atq; si à Cæsare gesta essent:& tñ quo ad istud verbum,acta,ſp erit
2 inculcatio verborū.Et ꝑ ista†patet,qđ q̇dã pessimè reprobabant quẽdã libellū,in quo q̇dã q fuerat ꝓcurator,petebat aliq̇d dicẽs sic:Dico ꝯ talẽ ꝙ gessi negotiū eius in iudicio,quare &c.Dicebat q̇dã hūc libellū esse formatū malè,q̃a gessi,verbū denotat gestã rẽ ex̄ iudiciū.Sed certè imo libellus est bonus,q̃a istud verbū,gesta,largo modo sumit̄,vt hic.ꝑterea posito ꝙ ꝓpriè verbū,gesta,significat rẽ ex̄ iudiciū actã,vt ad ea q̃ in iudicio agunt̄,ꝑt extẽdi cū ꝑadiuncta pateat de ꝓponentis intẽtione,& verba æquoca ꝑ adiuncta intelligunt̄ & determinant̄.ergo cum hic dicat̄ in iudicio &c.vt ĵ.de pe.le.l.nã qđ.§.fi.itẽ ex vsu loquẽdi dicimꝰ gesta,quæ agunt̄ in iudicio vel ex̄,& verba ex cōi vsu dẽnt exaudiri,vt
3 ĵ.de sup.le.l.Labeo.in fi.¶Scđò no.†hic in prin.ꝙ ea q̃ facta sunt ab alio de mandato iudicis,perinde reputant̄,ac si ab eo facta forent.Concor.ĵ.ne quis eum qui in ius voca.l.si per alium.§.1.&
4 de admin.tut.l.ita autem.§.gessisse. ¶Tertiò not.†tunc reputatur quis procurator,cum bene & fideliter gerit,non autem tunc cùm spoliat dominum suum,vt hic,& infra pro empt.l.qui fundum.§.si tutor.Et ad hoc facit,ꝙ hñs quantumcunq; liberam administrationem,donare nō potest,vt infra,de pact.l.contra iuris
5 ciuilis.§.si filius.vt ĵ.de do.l.filiusfa.¶†Quartò no.ꝙ regulariter

pcurator nō pt iubere seruū adire, simil'r ipsemet nō potest adire hrditatē ī qua seruus dni, vel ipsemet dñs sit īstitutus hrs. Et hoc ita pbat: illud est spāle, cuius ꝯriū est ius cōe: vt s. de legi. l. ius singulare. & ī. ad muni. l. j. in fi. sed spāle est in pcuratore Cæsaris, vt possit iubere vel adire: ergo &c. vt hic, & ī. de acq. hær. l. si qs mihi bona. §. iussum. & l. pcuratorem.
6 ¶ † Quintò & vltimò no. φ hrditatis aditio ꝯsistit in animo, qđ intelligit Iac. de Ra. in aīo per extrinseca declarato. Alij ꝯ, vt dicā in ꝗōnib. ī. circa fi. ¶ Expediti sumus de scđo, veniamus ad tertiū, s. ad oppositiones. Primò ad legē istā opp. dicit in prin. φ acta gestáq; p pcuratorem Cæsaris perinde rata debēt haberi, &c. Sed ꝯ, qa dicit lex, φ si debes mihi dare certo loco. & qa nō das recipio alibi, qđ videor interesse remittere: sed si hoc facit pcurator meus, interesse non est remissum, & sic pinde non habeat ac si sint gesta à dño. Vnde opp. ī. de eo qđ certo loco. l. 3. §. itē Iulianus. ꝯiuncta l. vlt. in fi. eo. tit. So. Rata debēt hri perinde, &c. Verum est si mandatū ad illa extenditur: sed si nō extēdat ad ea, & si pcurator facit pter mandatū, nō sunt rata hnda, sicut si p dñm gesta forēt. Modo ita est qđ in lege ꝯria. pcurator gessit pter mādatum, nam talis pmissio est donatio, & pcuratori nō vr esse mādatū, vt donet, vt ī. de pact. l. ꝯ iuris ciuilis. §. si filius. ergo &c. Scđò opp. circa hoc, dr hic φ gesta p pcuratorē Cæsaris pinde debent hri rata, sicut si p ipsum Cæsarē gesta forent, & postea statim dr, φ si rem Cæsaris tradat, non transfert dñium. Et sic opponit d lra sequenti immediatè. Sol. br φ acta gestáq; &c. verum est si ad ꝯmodum Cæsaris acta sint. Secus si ad incōmodum, vt ī. de iure fisci. l. auferṫ. §. actores. Tertiò opponitur, dr hic φ pcurator non potest vendere nec trāsigere, nisi ex spāli ꝯcessione. Sed ꝯ, qa iste habet liberam, & pcurator hñs liberā administrationē, vēdere & transigere potest, vt ī. de pcu. l. procurator. & ad Trebel. l. mulier. §. sed & eius. ver. sed si cum distrahere. Sol. dicit glo. qđ hoc est spāle, qđ iste hñs liberam administrationem pt vendere & transigere. Verū est, dūmodo faciat bona fide ad ꝯmodum Cæsaris, aliàs nō. Dicas tu mō qđ ista non est bona rñsio, qa lra simpl'r dicit, qđ nō potest vendere nec trāsigere: non distinguit, bona fide vel non, ergo &c. Sed respondeo qđ debet exponi hic venditionis, vel transactionis si qd agat, s. mala fide, & ad incommodū Cæsaris, aliàs potest. Et qđ sit ista ꝯueniens expositio, pbat sic: quotiescunq; ponit vna dictio cum aliqua alia, & dubitat de intellectu alterius, ex eis debet fieri interpretatio p illa sm φ magis ꝯuenit cum alia. Verbi gratia, testator habebat fundum Seianum valentem decē. Item habebat duos fundos Titianos, quorum vnus valebat qndecim, & alius mille, & dicit sic, Seianum, vel Titianum lego. non apparet de quo Titiano senserit, de quo fiet interptatio? Certè fiet de fundo Titiano valente quindecim, pp maiorem ꝯueniētiam eius cum Seiano, ergo hic similiter, cum in litera legis nræ fiat denominatio in donationē, venditionem, & transactionē, & donare sit perdere, vt ī. de dona. l. filiusfa. per ꝯsequens debet fieri interpretatio in donatione, vēditione, & transactione sm quod magis conueniunt, & ideo sic exponendum est, vt pdixi, arg. ī. de reb. dubiis. l. 1. sm Pe. ¶ Quartò opp. dr hic qđ pcurator Cæsaris potest adire, & adeundo acqrit. Contrà, qa sine aliqua aditione. ipso iure acqruntur huiusmo di hæreditates Cæsari, vt ī. de iu. fis. l. j. §. an bona. Solu.
7 † Quędam sunt, ꝗ deferuntur in fiscum de iure communi, ꝗdam ꝗ deferunt iure priuilegiato: & ideo aut quærit de his quæ iure ꝯmuni deferunt, & ista non acqrunt sine apprehensione, & sine aditione, vt hic. Aut quærit de his ꝗ acquirunt iure speciali, vt patet in bonis delinquentium & damnatorum, & bona vacātia, & ista quærunt ipso iure. Et ita loqt ꝯrium sm Doc. Sed ꝯ istam sol'onē facit: qa ista specialia citius tollunt, ꝗ iura ꝯmunia. & ideo difficili⁹ debet quæri. vt auth. de non alie. §. qa verò verisil'e. Quintò opponitur: aduertatis, qa ista oppositio non fit ꝯ tex. sed ꝯ rationem ꝗ gl. ponit. Dr hic φ si pcurator Cæsaris vendit rem quasi ppriam, non transfert dñium. Dicit gl. Ratio est: qa errans non trāfert dñium. Ad istam rationē opp. de lege, ꝗ ponit talem casum. Titius emit rem meam à non dño bona fide: deinde Titius me hrdē instituit: ego credēs rē istam meā ex eā hæreditaria delatā mihi p Titium, cū nō esset sm veritatē, mandaui alicui rē vēdēdā, & sm mandatum est vēdita. Dicit lex φ est trāslatū dñium, sed tñ errabā, ergo &c. Et sic opp. ī. manda. l. seruum Titij. scđo rñ. Sol. Dicit glo. ibi mandauit dñs suam rē vendi, licet ignoraret rē suam: hic non sic. Sed l. gl. ista in prin. nescit qd loquat, malè opponit & peius soluit: nam hic non loqt φ errans non transfert dñium, sed dicit φ pcurator Cæsaris vendendo rem Cæsaris tanꝗ suam mala fide, non transfert dñium, & sic nullus fuit error. Et hoc sentit gl. in fi. Quid ergo ad rumbum? Præterea sol. est nulla, quia dicit φ in l. ꝯria dñs ignorabat rem suam. hoc est falsum, imò sciebat suam, sed ex qua causa esset sua, ignorabat. & ideo debuit dicere, supposito φ hic errasset qđ errans in dñio rei suæ, nō transfert illud, secus si in causa dominij erraret, vt ibi. Sed tunc videtur φ hæc solutio non sit vera, quia errans in dñio non transfert dñium rei, vt ī. si cert. pet. l. eius. §. quas verò. Solu. ibi errabat in dñio, credens esse illius à quo causam habebat. Secus si alterius, vt ī. de acq. rer. dom. l. si pcurator. licet secus si repellat ille ꝗ tradit p exceptionē qa tenet de euictione, vt ī. manda. l. seruum Titij. primo resp. Ita dicit hic gl. & ita intelligit pallegata lex, si pcurator. Sed Dyn. hic in fi. dicit, qđ nulla est alienatio, & qđ nemo errans rē suam amittit. Sed si repelleret à vendicando p exceptionem, amitteret rem suam, qđ est ꝯ legem illam, qñ non refert vtrum qs ipso iure, an p exceptionē excludat, vt in regula iuris. Vnde ipse dicebat φ error in dñio rei suæ, ꝗ tradidit eam credens alterius, ꝗ eius, à quo hēbat cām, nec trāsfert dñium, nec exceptione repellit, cū non teneat de euictione, qa nō valet ꝯtus ipso iure, & ideo nō ꝯpetit euictio, cum sicut nō valet expressum, ita non valet tacitum, qđ seqtur illud. Non ob. l. seruum Titij. primo rñso. quia ibi loquitur qñ habebat pcurator mandatum de vendendo rem certam, quo casu repellit p exceptionē de euictione, quia habebat regressum p actionem mandati ꝯ mandantem. sed in l. si procurator. non habebat mandatum de vēdendo rem certam, nec sub generali mandato ꝯprehenditur, vt vendat rē suam, & ideo non tenet contractus ipso iure, nec habet actionem mandati, nec de euictione tenetur, vt dictum est s. secundum eum.

8 Et ad plenam notitiam, † quia solet qri vtrū errās transferat dñium, & vt omnia tollantur ꝯria, sic distinguo, & aduertatis qđ Franc. Accursius tradit de hoc suam doctrinam put hr in additione sua. ī. si cer. pet. l. cum fundus. §. seruum tuum imprudens. & Dy. post eum in d. l. si procurator. Sed ego melius & plenius prosequor hoc, & incipio sic, Aut erratur circa psonam eius, cui tradidit, aut circa rem, aut circa causam, & sic facio tria membra principalia, sed prædicti faciunt quinque. Redeo ad primum, Cum erratur circa psonam eius cui traditur, subdistinguo. Aut errat circa substantiā personæ, aut circa qualitatem seu ꝯditionem. Si errat circa substantiā psonæ. vt v. g. volebam tradere rē Titio, credo φ Seius sit Titius, & ei trado, & tūc ñ trāsfert dñium. & si qdē bona fide accepit, tenet rei vēdicatione sola. Si mala fide, tūc tenet etiā furti. & ꝯdictione furtiua, vt ī. de fur. l. si qs vxori. §. cum Titio. & l. si is cui. §. si tu Titiū. Si verò erratur circa qualitatē, seu ꝯdōnem psonæ, aut erat inhabilis ad dñiū acquirendum, aut habilis. Si inhabilis. qa furiosus, tunc nō transfert dñium, sed qñ erat habilis ad acqrendū, refert, aut recipit nomine suo, aut alieno. Primo casu trāsfert dñium, v. g. qa credebā eum diuitē, cū erat pauper, tunc bñ transfert dñium, sed tenetur de dolo, si aīo decipiendi fecit, vt ī. de fur. l. falsus. §. si qs. & l. si qs vxori. §. si seruus. Si āt recipit noīe alieno, v. g. qa credebā eum pcuratorē Titij creditoris mei, cū non esset, tūc refert, aut qualitas fuit semel vera, aut nunꝗ fuit vera. Si fuit semel vera, tunc siquidem mala fide recipit, non transfertur. si bona fide, sic. Si nunquā fuit vera, non transfertur. Pet. dicit indistinctè, & bene, quòd si bona fide recipit, dominium trāsfertur. ī. de solu. l. cum quis. §. j. ¶ Expeditum est primum membrum principale. Venio ad secundum, quando erratur circa rem, aut erratur circa substantiam rei, aut circa nomen, aut circa pondus, vel mēsuram, aut qualitatem rei. Si errat circa substantiam, vt qa trado bouem credēs equum, trado Digestum, credens Codicē, tunc non transfert dñium vt ī. de ꝯtrah. empt. l. in vēditionib. in prin. de acq. pos. l. si me in vacuā, in prin. & C. de prob. l. cum pcib. Si errat circa nomen, aut est error in noīe pprio, aut in noīe appellatiuo. Si in proprio, & tunc transfert, si de corpore ꝯstat: sed si in appellatiuo, tunc talis error impedit translationem dñij, vt ī. de le. 1. l. si qs in fundi vocabulo, nisi illa noīa secum habeant magnā ꝯuenientiam, vt chartæ habent cum libris. vt ī. de leg. 3. l. librorū. §. qđ tñ. Si errat circa pondus vel mensuram, transfert dñium in eum, in quo nō errat, vt ī. de fur. l. si qs vxori. §. si maiora. ī. de do. l. arbitrio. §. de eo. Aut errat circa aliam qualitatem rei, tunc non transfert. Qñq; aūt errat in causa dñij, qñq; in ipso dñio. Si est error in causa dñij, v. g. qa credebam φ esset meus, ex hrditate pñna, vel alterius, & tūc non impedit trāslatio dñij, vt ī. mandati. l. seruum Titij. primo responso. & sic intelligo eam. Si aūt est error in ipso dñio, tunc aut ille qui tradidit tradebat rē suam, aut alienam: si tradebat rem suā, refert aut sciebat rem suam, aut ignorabat: si sciebat, tunc siue noīe suo, siue alieno tradidit, transfertur dñium, vt ī. de cura. furio. l. Iulia. §. pcurator. Si ignorabat rē suam tradens: tunc aut credebat rē suam tradens esse illius cui tradebat, aut cuiusdā tertij: si credebat eius, cui tradebat, nō transfert dñium, vt ī. de ꝯdi. ob causam. l. 3. §. subtilius. nisi tradat authoritate rei iudicatæ, sm gl. qđ est verum sm Petrum, vt plenè de hoc scripsi C. communia vtriusq; iudicij. l. j. Si credebat esse cuiusdam tertij, tūc aut credebat eius à quo cām habuit, aut alterius. Si eius à quo causam habuit, trāsfert dñium, vt ī. si cert. pet. l. eius ꝗ in pruincia. §. quas vero. Si alterius ꝗ eius à quo causam habuit, tunc non transfert dñium, vt ī. de acq. re. do. l. si pcurator. repellit tñ p exceptionem, qa tenetur de euictione, vt hic not. qđ non est verum sm Dy. vt s. dixi. Et ideo circa istum articulum subdistingue, cum credit alterius esse quàm eius à quo causam

cām habuit, refert aut erat negotium volūtariū, aut necessariū. Si erat voluntariū, refert aut tradit cum mādato illius, cuius esse credebat spāliter ad rē illā intercederē, & tūc nō trāsfert dñium: tñ p exceptionē repellit à vēdicādo. sed q̄ mandātem regressum hēt p actionē mādati, vt d. l. seruum Titij. primo rñso. & isto casu pōt gl. ista pcedere. Aut tradidit sine huius mādato: & tunc non trāsfert dñium, nec p exceptionē repellit à vendicando, vt d. l. si pcurator. & j̄. de q̄h. emp. l. & ꝯsensu. Si negotiū erat necessariū, tūc trāsfert dñium, vt teneat tradens de euictione. vt C. de euic. l. exceptione. & arg. C. de neg. gest. l. tutori. Scdo casu, qn̄ ille q er rabat in dñio, tradebat rē alienā, & tūc aut tradit rē, vt suā, & suo noīe, & tūc nō trāsfert, vt d. l. Iul. §. vlt. qa nemo plus iuris &c. vt l. traditio. j̄. de acq. re. do. & pt hēri ratū à dño, vt puta nō suo noīe gestū, vt j̄. de neg. gest. l. si pupilli. §. sed si ego. nisi ī subsidiū re perempta, vt C. de rei vē. l. mr̄. vbi plenè de hoc scripsi. Aut tradit vt alienā, & alieno noīe: vt puta gerēdo negotiū dñi, & tūc aut sine mādato, & tūc trāsfert dñium, vt C. de reb. alie. l. j. nisi habeat ratum p dñm: qa tūc perinde est, ac si mandasset à prin. vt C. ad Macedon. l. vltima. Aut cū mādato, & tūc rl'r nō trāsfert dñium nisi in trib. casib. Primus est, si hēt spāle mādatū. Scdus est si hēt gñale cū libera. fallit fm gl. ī pcuratore Cæsaris, q nō trāsfert, q̄tuncunq; liberā hēat, si talis trāslatio cederet ad incommodū Cæsaris, vt hic. Tertius casus, si hēt tm̄ generale mādatū, & tunc non trāsfert, nisi ea q̄ seruādo seruari nō pn̄t. j̄. de procur. l. pcurator cui. & l. pcurator tutorum. & j̄. de iureiur. l. iusiurandū quod ex ꝯuentione. §. vlt. & l. seq. ¶Expeditum est secundum principale mēbrū. De tertio videndū est. Restat in tertio casu qn̄ erraf in cā, tunc distingue fm nr̄os Modernos, aut vterq;, s. dans, & accipiēs ꝯsensit in eadē cā, q̄ credebat subesse, & tūc bene trāsfert dñium, & habet locū tit. de ꝯdi. inde. C. & ff. Aut vnus credit cām subesse, s. dās, & accipiēs scit cām nō subesse, & tunc nō trāsfert dñiū, & hēt locū isto casu rei vēdicatio, ꝯdictio furtiua, indebiti, & sine causa. vt j̄. de fur. l. si vēdidero. §. Titius. & l. si iussu. §. si rē. licet gl. notet ꝯtrium, arg. de ꝯdi. fur. l. qm̄. sed malè, vt plenè scripsi. C. de pcu. l. falsus. Aut nō ꝯsentiunt in eadē causa, & tūc refert, aut vtraq; est apta ad dñium transferendum, aut altera tm̄. Si vtraq; est habilis ad dñium transferendum, & tunc refert, aut vtraq; ꝯtinet verū debitū, tunc est in electione debitoris, in q̄ causam velit soluere, eo nō eligēte trāsfert electio ad creditorē, creditore nō eligēte, transfert ad legis ptātem, q̄ legis ptās est, vt videat solutū in duriorē cām, vt l. 1. 3. & 4. vsq; ad l. si stipulatus. j̄. de sol. & C. de sol. l. 1. & ibi plenè dixi. Si aūt altera tm̄ ꝯtinet verum, pcedēs debitum intelligit esse solutum in causa, ex qua verè debet. vt l. cū corpus. 1. rñ. j̄. de acq. re. dom. Si aūt nulla, locum hēt distinctio q̄ ponit in gl. 1. si cert. pet. l. si ego. qa refert, aut qs erat traditurus ex ea cā q̄ subesse existimabat, & tūc trāsfert dñium, vt d. l. si ego, in prin. Scdo casu, qn̄ altera tm̄ est habilis ad dñium transferendum, tunc nō trāsfert. Et si extat pecunia, vendicat, vt d. l. si ego. in fi. fm Dy. Sed Pet. br̄ cum erratur in causis diuersis distinguit, aut vtraq; causa est obligatoria, & tunc nō transfert dñium, vt l. si dñium. Aut est vna obligatoria, alia liberatoria, & tunc fauorē liberationis, cedit in liberatoriam, vt d. l. cum in corpus. & j̄. de solu. l. q hominem. §. si debitorem, secundum eum. & hoc idem sentit Iac. de Aret. arg. l. Arrianus. & l. cum quidam.

Expediti sumus de tertio articulo,

Veniamus ad quartū. Primò q̄rit circa l. istam, qa dicit, q̄d acta gestáq;, &c. Nunqd p ista verba, pmittens hr̄e ratū & gratum, videat pcuratori libera ptās ꝯcessa? & videt q̄d non. qa libera ptās spāl'r est ꝯcedenda, vt j̄. de pecu. l. q̄ Tuberonis. §. alia. Et illud dr̄ spāle, q̄d est à gñalitate verborum abstractum, vt j̄. de pcu. l. Pōponius. in prin. Ecōtrà vr̄, q̄d sic, qa verba debent aliquid operari, sed nisi operarent verba ista liberam administrationem, nihil importarent, qa & sine his dñs cogit ratū habere, ergo &c. vt j̄. de leg. 1. l. si qn̄. in prin. Præterea hoc vr̄ p hāc legē. Nā pcurator Cæsaris hēt liberam administrationem, qa vendit bona fide, sed nunc ita est, q̄d liberam administrationem habet p ista verba rata. in prin. & hoc tenet hic gl. fm quosdam. Et magr̄ Bernardus tenet in apparatu suo. Quidā distinguit, aut aliqua sunt spāliter expressa, q̄ ad liberā administrationē ptinet: Verbi gr̄a, qa dixit, do tibi ptātem vēdendi, pmittēs ratum firmúmq;, &c. Tunc vr̄ in omnib. data libera ptās. Aut non sunt aliqua specialiter expressa, & tunc nō vr̄ libera ꝯcessa ptās, vt j̄. manda. l. creditor. §. Lucius. Istæ snīæ pdictorum sunt valde periculosæ: qa si p ista verba generalia vr̄ dñs ꝯcedere liberam administrationem, periculum esset, cum magnum sit hr̄e liberam, qa talis potest oīa q̄ dñs, excepto q nō potest donare, vt j̄. de don. l. filiusfa. cū simil. †Quid ergo dicemus? Certè credo dicendum esse, fm Pet. q per verba prædicta nunq̄ ꝯcedatur libera ptās, qa spāl'r est ꝯcedēda: spāl'r, i. expressè. Sic exponit gl. d. §. alia. Præterea non est verisimile, q p gñalia verba velit qs inferre sibi piudiciū magnū, ergo &c. cū p hmōi verba magnū posset gñari piudiciū. Dicēdū est, q̄d nō vr̄ ꝯcessa libera ptās, pbat. Ecce lex dicit, q̄d si aliqs renunciat casib' fortuitis, qa ad hoc vr̄ renunciare quoquo modo, necesse est, q spāl'r enumerent casus, vt in l. sed & si qs. §. q̄situm. j̄. si qs cautio. ¶Præterea verba gñalia, q̄ sequunt aliquē actum, nō opant nisi declarōnē illi' pcedētis act', sic ī pposito verba, ratū, gratū, &c. nō referunt nisi ad actū dterminatē ꝯcessū. Probo, Lex dixit. Pr̄ diuisit hr̄ditatē inter hr̄des dicēdo, Tu hēbis illā rē, & tu illā postea, &c. Deinde dicit gñal'r, Vobis ꝯmēdo seruos meos. Propter hoc nō videt primā diuisionem destruere, & nouā facere, qa verba ista restringunt ad diuisionē in pcedentib. factā ergo &c. vt C. fam. erc. l. quoties. Ista est veritas, si rectè ꝯsideret. Nō obstat hæc lex in prin. qa hæc ñ sūt verba ꝯstituēdi pcuratorē. Itē ñ obst. q̄d verba dēnt aliqd opari. d. l. si qn̄. qa illa lex loqt in vltima volūtate, vbi facienda est lata interptatio: sed ī ꝯtrib. inter viuos, vbi verba sequunt actū pcedentē dterminatū, nō opant vltra illud, sed est inculcatio verborū ñ necessaria, q̄ nō opat, vt j̄. d au. & ar. leg. l. pediculis. §. Labeo. †Scdò q̄rit, †nūqd iste pcurator hn̄s gñalē
10 & liberā, possit bñficia ꝯferre, spectātia ad collōnē dñi? Vr̄ q ñ: rō, qa pt donare q̄tuncūq; liberā hēat, vt j̄. de pac. l. ꝯ iuris ciuilis. §. si filiusfa. & j̄. d don. l. filiusfa. Eꝯ vr̄ q̄d possit: qa etiā hn̄s gñale tm̄. pt alienare ea q̄ seruādo seruari nō pn̄t. ergo &c. vt j̄. de pc. l. pcurator totorū. Sol. Dicit Pe. q ea bñficia q̄ dn̄s sibi retinere ñ pt, sed necessariò hēt dare, pcurator solū gñale hn̄s pt ꝯferre. Nō ob. q nō pt ꝯferre & donat: qa cū hēat necesse ꝯferre, ñ vr̄ liberalitas, imò necessitas, vt j̄. de leg. 2. l. vnū ex familia. §. d Falcidia. & de adi. leg. l. rē legatā. Præterea sicut dictū ē, q hēt gñale, pt aliena re q̄ seruādo seruari nō pn̄t, sed ista bñficia ītra certa tpa ꝯferen-
11 da sunt & si nō pn̄t seruari, ergo &c. ¶†Tertio q̄rit circa istā materiā, pone q ego dedi mādatū Titio de libro meo vēdēdo ipse Titius mandauit alteri vēdendū, & sic substituit alterū loco sui, ille pcurator substitutus vendidit: ego venio & volo retractare vēdōnē factā à pcuratore substituto. q̄rit nunqd hoc possim? Vr̄ q nō: qa pcurator pt ad negotia gñq; aliū substituere, sed ad iudiciū nō, nisi post lit. ꝯt. vt j̄. mā. l. si pcuratorē. §. si qs. & C. de pc. l. neq;. Eꝯ vr̄ q sic, qa hoc mādaui Titio. vt venderet: Titius verò nō vēdidit, sed mādauit vendendū alteri: ergo &c. vt j̄. mād. l. diligēter. in prin. Præterea vr̄ casus, nisi cauilletur lr̄a, j̄. de diuer. & tēp. pſc. l. in vsucapione. §. itē adiiciendū est. vers. q si is &c. Quid dicem'? In ista qōne sunt variæ snīæ Doctorū. Prima est snīa gl. q̄ dicit q̄d vēditio valet, nec retractari pt ob hoc, vt not. in d. §. item adiiciendū. Scda est snīa quorundam, vt Mart. Sill. distinguentis inter pcuratorem gñalem ad negotia ꝯstitutum, & spālem ad rē vendendam. In primo dicit posse p substitutum negotium geri, vt d. §. si qs. In scdo nō, qa ea q̄ spāl'r ꝯmittunt, nō pn̄t alij demandari. vt j̄. tit. 2. l. 1. & sic intelligūt d. §. item adiiciendum. alij dn̄t, aut est electa industria psonæ, & nō pt. Et sic fuit in pallег. §. item adiiciendū. arg. j̄. mā. in l. mādatū distrahēdo. & d sol. l. inter artifices. Aut nō est electa, & pt, vt d. §. si qs. Alij vt Iac. d Ra. dn̄t, q nō valet venditio facta p substitutum, qa vbi exigit spālis ꝯcessio pp magnitudinē rei ꝯmissæ, & ideo nō pt alij demādari, vt j̄. tit. 2. l. j. Mō ita ē q vēditionis ptās reqrit spāle mādatū, nec sufficit gñale ad ita magnū negotium, ergo &c. vt j̄. de pc. l. pcurator totorū. Aduertas, prædictæ tres sententiæ satis reciduntin idē: nā qa mādatū spāle reqrit venditio, vr̄ magnū negotium, & qa magnū est negotiū, ex eius ꝯmissione psumit electa industria psonæ. vt C. de sum. tri. & fi. ca. in ep'la, liquet, ad fi. Sed certè, qa hoc fit ex arduitate vr̄ magnitudine rei ꝯmissæ, est falsū ī casu nr̄æ qōis: nā lꝫ vēdēdi ptās reqrat spāle mādatū, nō ppea est arduū negotiū, al's hic pcurator nō posset vēdere vnū cultellū sine spāli mādato: & tm̄ q hoc sit arduū negotiū, truffa est. Dicas ergo q pcurator ꝯstitutus ad vēdēdum, non pt aliū substituere, qa fines mādati excedit. ¶Nā vos dētis scire, q est dr̄ia īter nūciū & pcuratorē. Nūci' em̄ verba ꝯct' ꝯfert in psonā dñi tm̄, & nō se obligat, vt j̄. de ꝯsti. pec. l. q aūt. §. fi. & l. seq. Procurator verò ꝯfert verba ꝯct' in se, & suā psonā obligat, vt j̄. de ꝯsti. pec. l. eū q. §. Iul. & C. si qs alteri vel sibi. l. multū. Modo ita est, q si mādo tibi vt vēdas librū meū, ego mādo q vēdas tu, tanq̄ pcurator, tuā psonā obligas. Si tu mādas alij, tu pbes solū nudū ministeriū, & non seruas finē mandati: & ideo nō piudicat mihi, vt pal. l. diligēter, & ista est rō illi' §. itē adiiciendū, fm Pe. Et hoc puto verū. Snīa ergo Iacobi pfati & suorū sequaciū, vera est, ñ p rōnes quas ipsi assignāt, sed p rōnē pdictā.
12 ¶†Quartò q̄rit circa mām hui' legis. Pone, ego volēs repatriar, & ñ hn̄s pecuniā, tibi socio meo mādaui, q vēderes libros meos postmodū cū essem in ptib. meis, qa pfecerā in hac sciētia inueni multos amicos q mutuauerūt mihi pecuniā, sic accidit mihi. Vnde pœnitui d ꝯmissione fcā sup vēdōne librorū, & misi nūciū pro

ADDITIONES.

† Claud. ¶Ergo dicemus? Vide ad huius confirmationem aliqua per Fel. in c. licet in corrigendis. de offic. ord.

† Clau. ¶ §. Labeo. Illud vr̄ esse cōtra doctrinam Bar. in rub. de contrah. empt.

pro certiorando ſociũ meũ, ne vẽderet: ſed anteq̃ nuncius venif
ſet, erant libri mei vẽditi. ego dolẽs veni Bononiã, volo reuoca-
re venditionẽ, dicẽs, qd poſtq̃ pœnitui, dñium nõ erat trãſlatũ,
q̃rit̃ qd iuris. Et primò vr̃ qd nõ ſit trãſlatũ dñium, vt ĩ. de man.
vin. l. ſi pr̃. in prin. vr̃ ꝯ: vt ĩ. mand. l. ſi mandaſſem. & in iſta q. ſunt
variæ ſniæ ſimil'r. Nã qdã diſtinguunt: Aut erat talis ꝓcurator, in
quem fuit tranſlatũ dñium: & tũc valet. Aut non: & tũc nõ valet:
vt ĩ. de do. l. hoc iure. §. ſi quis. & l. 2. §. ſi qs donaturus. & no. ĩ. de
ꝯd. ob cau. l. ſi pecuniã. §. ſi ſeruum. Pet. verò ſimpl'r dicit in caſu
q̃õnis nr̃æ dñium nõ eſſe tranſlatũ, qa deficit ſubſtãtiale ꝯctus:
vt d. l. ſi pr̃. arg. ſ. de orig. iur. l. j. Sed ita eſt, ꝙ ad trãſlationem dñij
reqrit ꝯſenſus mei dñi, vt ĩ. de reg. iur. l. id qd nr̃um. Ergo cũ ꝯſen
ſus mei dñi deficiat ꝑ reuocationẽ, licet ꝓcurator dñi ignoret,
nõ trãsfert dñium rei meæ, qa eſſentiale deficit. Sed ꝯ iſtã ſniam
ĩſtat̃ ad eſſe iudicij reqrit̃ ꝯſenſus dñi, ſup cuius re litigat̃: & tñ re-
uocatio mãdati facta ptib. ignorantib. nõ præiudicat, vt ĩ. de ꝓc.
l. ſi ꝓcuratorẽ. & C. de ſatiſd. l. vnica. Præterea vt debitor liberet̃,
reqrit̃ ꝯſenſus creditoris, & tñ ſi fuerit reuocatus ꝓcurator, nihi
lominus ꝯtingit liberatio, vt ĩ. de ſol. l. cum qs. §. j. Ergo vr̃, ꝙ iſta
ſnĩa Pet. nõ ſit ꝓbabilis. Ad hoc rñdet̃, & primò ad id qd dr̃ de iu
dicio, qd nõ eſt verũ, ꝙ ad eſſe iudicij requirat̃ ꝯſenſus dñi, nã li-
cet nõ ꝯſentiret, valet vt ĩ. de proc. l. Plautius. Sed iſta nõ eſt bona
rñſio. Nã verũ eſt qd ad eſſe iudicij vt teneat̃, non reqrit̃ ꝯſenſus
dñi: ſed vt dño ꝑiudicet, bñ reqrit̃ eius ꝯſenſus, ſicut nec ad eſſe
venditionis reqrit̃ ꝯſenſus dñi rei, qa rẽ alienã qs vẽdere pt. non
tñ in ꝑiudiciũ dñi. ita eſt in iudicio, vt ĩ. de ꝓc. l. in cãæ. §. ſed hoc
ita. & l. ſed & hæ. ĩ prin. & ĩ. iud. ſolui. l. 3. Quid ergo dicemus? Di-
co ſm eum ꝙ ſpãle eſt in hoc caſu, qa de liberatione agitur hic.
Sĩl'r rñdet̃ ad id qd dr̃ de ſol'one, vbi ad eius eſſe reqrit̃ voluntas
creditoris, ꝙ ibi fallit fauore liberationis, cuius gr̃a eſt ſpeciale,
& ſic eſt in alio caſu fauore liberationis. Et qñ erratur in diuerſis
2 cauſis, quarum vna eſt obligatoria, altera liberatoria, ibi cedit in
liberatoriam fauore liberationis: vt ĩ. de ſol. l. q hoĩem. §. ſi debi-
torem. & ĩ. ſi cer. pet. l. eius q in ꝓuincia. §. quas verò. Secus vbi
eſt vtraq; obligatoria: vt dixi ſ. in diſtictione circa ñ. De articulo
3 huius q̃õnis pleniſſimè dixi. C. mã. l. mãdatũ. dic vt ibi. ¶ † Quin-
tò, & vlt. q̃rit̃: qa hic dr̃ ꝙ aditio hæreditatis ꝯſiſtit in aĩo, nunqd
ſolus animus ſine aliquo actu extrinſeco, faciat aliquẽ hr̃dẽ, vel
cum aĩo reqrat̃ actus extrinſecus? Dicit Ia. de Ra. ꝙ reqrit̃ ꝙ aĩus
declaret̃ ꝑ aliquẽ actum extrinſecũ: qa res de qua ꝯſtare ñ pt, dẽt
ꝑ adminicula ſua ꝓbari, vt ĩ. de ꝯdi. cau. da. l. dedi. la j. §. ſed ſi ſer-
uus. & ĩ. de pe. l. cogitationis. Et ſic intellige de acq. hær. l. ꝓ hæ-
rede. cũ ſimi. Hinc eſt, ſm eũ, ꝙ mentalis ratihabitio de qua non
ꝯſtat, nõ obligat: vt dicit̃ ĩ. de neg. geſt. l. Põponius. Sed ꝯ eũ vr̃. ĩ.
de teſt. tu. l. duo ſunt Titij. Sed ipſe intelligit ꝑdicta vera, vbi i⁹ nõ
deficit, i. iuris ꝑſumptio, vt ſi factũ eſſet certum, qa eſſet tutor, de
quo teſtator cẽſuit: tñ qñ nõ apparet, neuter eſt tutor. Idem eſt,
qñ duo ſunt Titij legatarij, & nõ apparet d quo teſtator ſenſerit,
vt ĩ. de leg. j. l. ſi qs à filio. §. j. de reb. dub. l. ſi fuerint. neuter eſt lega
tarius: qa deficit ꝓbatio, non aũt deficeret ius. j. iuris ꝑſumptio ſi
factum ꝯſtaret, ar. ĩ. ad l. Aqui. l. ſi ex plagis. §. in cliuo Capitolino.
Per. tñ tenet ꝯrium. Dicit enim qd ſolus aĩus facit quẽ hæredem.
& ſola mentalis ratihabitio obligat etiã, de qua nõ ꝯſtat ꝓbatio.
Exẽpl' ĩ dicit, ſi dedi tibi ſeruũ vt manumitteres intra paſcha, &
pœnitui, ꝙ potui, nec te certioraui, ꝙ ſi manumittas, ñ erit liber,
qa lex eſt ꝯ. Sic eſt in propoſito: vt ĩ. de ꝯdictio. cauſa dat. l. ſi pecu
niã. §. ſi ſeruũ. Illa lex nõ dicit hoc, ſm gl. q eſt ibi, ſed facit l. ſi pr̃.
de manu. vindic. Tñ lex dicit, ꝙ ſi pater decedit filio iam nato. &
relicta vxore, de qua dubitat̃ vtrũ eſſet prægnans, cũ in veritate
nõ eſſet, ꝙ fili⁹ natus in totũ eſt hæres, lege, q̃ certa eſt, hoc faciẽ-
te, vt ĩ. de acq. hær. l. vẽtre. §. j. Sic ille eſt tutor, ille eſt legatarius,
d quo teſtator ſenſit. Facit eñ hoc ipſa lex, q̃ de omnib. certa eſt.
Verumtñ qa ñ apparet, licet ſit tutor & legatari⁹ ſm veritatẽ, lex
cum nõ admittit, vt d. l. Et licet ſit in veritate acqſitũ dñiũ, hr̃ ꝓ
non acqſito, & ꝑ ꝯñs ꝓ non receſſo, vt ĩ. quib. ex cau. maio. l. nec
vtilẽ, & c. Ex iis hẽs finem huius ſolennis l. repetitæ per Do. Cyn.

LEX II.

Quod ſi ea. Nota hic glo. ſuper verbo, hmõi hr̃ditatib. q̃
vr̃ velle, ꝙ ſicut ꝓcurator adire hr̃ditatẽ nõ
a poſſit: vt l. Paulus rñdit. al's l. ꝑ ꝓcuratorẽ. de acq. hær. ſic ꝑ ꝓcura
b torem [a] repudiari nõ poſſit: [b] qd nota cum legibus, quas allegat.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Sic per procuratoré. Idem tenet Barb. conſ. 18. vol. 2. Idem tenet Ang. & Imo. in l. apud Iulianum. §. vtrum. ĩ. ad Treb. & Bar. in l. recuſare. eo. tit.

b ¶ Repudiari non poſsit. Contrariũ ſentit. glo. in l. apud Iulia. §. vtrũ in verbo & reſtituere. ad Treb. & ibi per Imo. & Bal. in l. recuſare. eo. tit. in prin.

LEX III.

1 *Teſtis ratio debet eſſe diuerſa à dicto, & ſi eſt eadem, non valet dictum.*

2 *Bannum datum ad inſtantiam partis, an poſsit per ipſam partem reuocari.*

Curatores. Procurator Cæſaris nõ põt imponere pœnã
deportationis, ſed colonos improbos pt à co
lonia remouere, neq; ad eandem iterum reuerti pñt. h. d. Not. ꝙ
a rõ nõ dẽt eſſe eadem cum dictó. [a] Sil'e no. in l. j. de exerci. Et ſic eſt
1 arg. † ad dictũ teſtis, ꝙ ſi interrogat̃ de cã, & aſſignat cãm [b] ean-
b dem, cũ dicto nihil valet eius teſtimoniũ, vt hic. Gul. allegat hũc
2 tex. ad q̃õnem, † ꝙ ſi ad petitionẽ partis eſt datũ bannũ ꝑ iudicẽ
ꝯ alterã partẽ, modo ptes veniunt ad ꝯcordiã, pars ad cuius peti-
tionẽ fuit datũ bannũ, vult hoc bãnum remittere, vr̃ ꝙ bannum
non poſſit remitti ſine iudice, vt hic. In ꝯrium, qa in fauorẽ ptis
fuit datũ bannũ: ergo ei põt renũciari, vt l. ſi qs in ꝯſcribendo. C.
de pac. Item ꝑtor debet partes ꝯcordare: vt l. j. §. & poſt. ĩ. de ope.
no. nun. tamen eſt ꝯ hunc text. facit l. 2. in fi. C. de lib. & eorũ libe.
Item quia non poteſt ſine iudice: vt in auth. de nup. §. ideoque.

ADDITIONES.

a ¶ Cũ dicto. An ſi dictũ teſtis ſit idẽ ꝙ rõ, valeat, vide Bar. per illũ tex. ĩ l. q interrogat⁹. ĩ. de pet. hær. vide Bar. ĩ l. inter oẽs. §. rectè. de fur. vide Bal. in l. nõ omniũ. ſ. de legi. Adde tñ ſm Bal. ĩ l. 2. ĩ 6. q. C. de teſt. ꝙ ſi teſtis ſimul annectit rõnẽ & dictũ, qa dicat ꝙ vidit talẽ cõmittentẽ homicidiũ, interrogat⁹ poſtea de cã ſcientiæ, nõ tenet̃ rñdere. Sed ſi idẽ rñdeat, bene valet eius dictũ, Et idem Inn. in c. cũ cauſam, de teſtib. & Alex. de Imo. in conſi. 136. in 1. volu.

b Pariſ. ¶ Aſsignat cauſam. Vide ad Bar. in l. qui interrogatus. ĩ. de pet. hære.

a De officio eius, cui mandata eſt iuriſdictio. [a] Rub.

¶ Rubrica nr̃a ꝯtinuatur hoc modo, Dictum eſt ſ. de offi. iu. ordi. nunc videamus de officio delegatorum. Et videndum qs poſſit delegare. & dicam in l. more maiorum. infrà, tit. 2. Et cui poſſit fieri delegatio, dicam in l. eum qui. ĩ. tit. 2. & l. j. C. qui pro ſua iuriſd. Et quæ poſſunt delegari, videbitis ſtatim, & dixi ſ. de offic. proconſ. & leg. l. nec quicquam. §. vbi decretum.

ADDITIO.

a Iuriſdictio. Adde poſt d. Iaſ. inquantum ponit an laico poſsit delegari cauſa clericorum, quod pulchrè voluit Abb. conſ. 62. j. lib.

Pariſ. ¶ Vide an delegatus ſit maior, vel dignior ordinario, & qũo. vide Fel. in c. conſultationibus. §. ſanè. in prin. de offi. deleg. & Decium in rub. eo. tit.

LEX PRIMA.

1 *Magiſtratus municipales cognoſcunt tantum de vilibus cauſis.*
2 *Cauſarum quatuor genera.*
3 *Cauſæ meri & mixti imperij delegantur in caſu abſentiæ, quo ad cognitionem. & nu. 5. & quando eſt infirmus ordinarius, nu. 11.*
4 *Argumentum à contrario ſenſu eſt licitum. & nu. 7. & quando, nu. 16.*
5 *Delegatus poteſt inſignem latronem punire, quando eſſet periculoſum eius pœnam differre.*
6 *Subſtitutus in locum iudicis abſentis, vel mortui, dicitur ordinarius, & non delegatus.*
8 *Cauſa vna meri imperij vel miſti, non poteſt per ordinarium delegari.*
9 *Imperator vel princeps poteſt delegare cauſam meri imperij.*
10 *Delegatus Principis poteſt delegare cauſam meri imperij.*
12 *Præſes etiam multum occupatus non delegat cauſam meri imperij.*
13 *Præſes multũ occupatus in cauſis meri imperij poteſt vnã ex ipſis delegare.*
14 *Ordinarius qui propter abſentiã delegauit, ſi reuerſus eſt, iuriſdictio delegati ſtatim expirat, & ad eum reuertitur.*
15 *Subſtitutus loco abſentis vel mortui cognoſcit, de cauſis meri imperij.*

Quæcunque. Ad euidentiã hui⁹ tit. ſcias, ꝙ ma
giſtratuum plures ſunt ordines.
Nã qdã ſunt illuſtres, qdã ſpectabiles, qdã clariſſimi,
qdã infimi, vt magiſtratus municipales. Qui ſunt iſti,
vidiſtis ꝑ ordinẽ in gl. rubricarũ à tit. de ſenatoribus, hucuſq;. &
glo. eſt plana in auth. vt ab illuſtri. & q ſup eos ſunt in prin. in ver.
poſt magnificẽtiſſimos. col. 5. & ibi enumerat̃ qntus grad⁹ ſup
a illuſtriũ, vt Papa, & Impator, [a] hic verò quatuor enumerant̃. Itẽ
ſicut duo ſunt, ſoluere, & ad diẽ ſoluere, vt l. Celſus. §. idẽ ait. lo j.
ĩ. d arbi. ita ſunt duo, eſſe magiſtratũ, & eſſe de maiorib. Itẽ ſcias
ꝙ trib. primis gradib. mãgr̃atuũ ꝯmittunt̃ cãæ meri & mixti im-
perij, tanq̃ de maiorib. & ſpãl'r & in priuilegiũ, & ita eis ꝙ nõ aliis
rl'r, vt in l. illicitas. § q vniuerſas. ſ. de offic. ꝑſid. vbi cãæ meri im-
perij ꝑſidi ꝯmittunt̃, q eſt clariſſimus, quanto magis ꝯmittuntur
1 illuſtrib. q ſunt maiores. Itẽ no. ꝙ † magiſtratus municipales co-
gnoſcunt de vilib. tñ cauſis, vt in auth. de defen. ciui. §. audient.
& §. & iudicare. Itẽ ſcias ꝙ ſm gl. nr̃as, eſſe iuriſdictio in genere q̃
ſub ſe ꝯprehendit cãs meri & mixti imperij, & cãs iuriſdictionis
infimæ, & cãs viles à trecentis ſolidis ĩ. Et ſic ſunt † quatuor gñа
cãrũ. Vel melius, vt notaui in l. impiũ. ĩ. tit. j. Et qd ſit merũ & mi-
xtũ ĩpiũ, & q̃ ſunt eius cãæ, ibi dicã. ¶ His ꝑmiſſis lex nr̃a diuidit̃
principl'r in qnq; ptes. Nã in prima ponit̃ vna rl'a. In ſcđa ponit̃
alia rl'a. In tertia ponit̃ q̃dã illatio ex j. rl'a. In quarta ponit̃ ꝓbõ il-
lius illationis. In qnta & vlt. ponit̃ exemplũ primæ rl'æ, & eius il-
lationis.

ADDITIO.

a Et Imperator. Vide Ang. in rub. ĩ. tit. 2. & Spec. de iuriſd. omn. iud. in princ. Adde Rom. conſ. 59.

Io. Fr. Ru. Adde quot ſint ordines magiſtratuum, & exempla de quolibet, plenè per Iaſ. hic, Adde glo. & ibi Ang. de Are. in proœm. Inſt. in §. cúmque hoc. in verbo, illuſtrib.

lationis. Scđa ibi, q̄ vero. Tertia ibi, & iō. Quarta ibi, h⁹ rei. Quin
ta ibi, & si à familia. & ī summa h. d. Cāæ meri & misti imperij ꝯce
dunt̃ maiorib. iudicib. spāliter & expsè, & in priuilegiū: & iō nō
pñt delegari, nisi ī casu absentiæ. Cāæ verò iurisdictionis infirmæ
ꝯmittunt̃ & ꝯpetunt cuilibet magr̃atui, & delegari pñt. h. d. Pone
exēplū p l. placet. de peda. iudi. nō aūt ponas vt gl. dicit p l. 1. C. ne
lice. poten. q̄a illa lex ē noua, hæc āt est antiqua. In tex. ibi, tribuū
tur. spāliter ī priuilegiū nō trāsferunt̃: iō n̄ delegant̃. Delegatā. i.
3 ꝯcessām. No. ibi, nō al'r itaq;. ibi dicet̃: & verū sit. ¶ Not. prio, † ꝙ
cāæ meri & misti imperij, nō delegant̃ nisi ī casu absentiæ: & cāæ
4 iure magr̃atus ꝯpetētes delegant̃. No. ī versi. h⁹ rei, ꝙ arg. † à ꝯrio
sensu est licitū, & multa ꝑmittunt̃ cā necessitatis, q̄ al'r nō ꝑmitte
rent̃. Itē no. ꝙ ea q̄ in vno casu ꝯcedunt̃, ī alio ꝓhibita esse vr̄, in
quo n̄ est eadē rō. Opp. dr̄ hic, q̄cunq; cāæ lege tribuunt̃, nō dele
gant̃. Contrà, imo ea q̄ lege tribuunt̃, pñt delegari. Et dicit lex, ꝙ
demādant̃ q̄ lege tribuunt̃. vt ꝭ. tit. 2. l. & q̄a. Sol. ista dictio, q̄cūq;,
licet sit vl'is: nō tñ ꝯprehēdit cās iurisdōnis: q̄a illæ delegant̃, sed
ꝯprehēdit cās meri & misti īperij, vt hic ī prin. Opp. dr̄ hic, ꝙ cāæ
meri & misti Imperij n̄ delegant̃. ꝯ versi. huius rei. ꝭ. ea. l. Sol. R'a-
riter nō delegant̃, vt hic: fallit in casu absentiæ, vt ibi. ¶ † Oppo. ꝯ
5 hāc sol. imò & in casu absentiæ nō delegant̃, vt in auth. de colla.
§. ad hoc id ꝓhibemus. colla. 9. Sol. Cāæ meri Imperij, in casu ab-
a sentiæ delegant̃:ᵃ vt hic, q̄d est verū, quantū ad cognitionē, non
quantū ad executionē, vt ī ꝯrio, ſm gl. verū est ꝙ Guli. de Cu. hic
dicit, q̄d ī casu absentiæ delegant̃ q̄tū ad cognitionē & ad execu
tionē, ꝑ hāc eandē l. q̄ īdistinctè loq̄t̃. vt l. fi. C. vbi sena. vel clarissi
mi. Tñ ista opinio est satis dubia, & iura per eū allegata malè hoc
ꝓbant, q̄a illa loquunt̃ ī delegato principis. Vñ puto opi. gl. verā,
q̄ cōiter approbat̃. s. q̄d quantū ad cognitionē tm̄ in casu absen-
tiæ pñt delegari. Vnū tñ scias ſm Pe. & Cy. in d. op. q̄d in casu, de-
legatus hēt executionē, nō solū cognitionē ī cā meri īperij, vt si
est īsignis latro, cuius pœnā differre eēt ꝑiculosum: q̄a ēt tūc dele
gatus p̄t talē latronē punire pp maius ꝑiculū euitandū, ꝑ hāc l. &
l. si q̄s. §. hi āt. ꝭ. de iniusto rup. test. & arg. l. de pupillo. in §. si q̄s ri-
b uos. ꝭ. de no. ope. nun. ¶ Opp. & vr̄ ēt ꝙ cāæ meri īperijᵇ delegan
6 tur, vt l. 2. C. de offi. eius q̄ vicē alte. ge. Sol. † ibi nō loq̄t̃ in delega
to, sed loquit̃ ī substituto ī locū iudicis mortui, vel absentis: & nō
dr̄ delegatus, imò ordinarius, & ita dēt ītelligi illa lex. Et ita no. ꝯ.
de offi. ꝓcon. & leg. l. nec q̄cq̄. §. vbi decretū. in fi. mag. gl. Opp. ad
hāc solōnē, & vr̄ ꝙ ēt delegatus cognoscat de causis meri īperij,
vñ obstat l. solēt. ꝯ. de of. ꝓcon. & leg. Sol. Ibi loq̄t̃ ī delegato pro
cōsulis, vbi est spāle. Opp. ꝯ scđam r'am. Dr̄ hic q̄d ea, q̄ iure ma-
gr̃atus ꝯpetūt, delegant, ꝯ l. mandata. in prin. ꝭ. eo. vbi īterponere
authoritatē manumissionib. ꝯpetit iure magr̃atus, & tñ nō dele-
gat̃, vt ibi. So. ibi loquit̃ de manumissione, q̄ plenā cāæ cognitio-
nem reqrit, & iō nō est delegabilis, vt ibi no. Op. datio tutoris cō
petit iure magr̃atus, vt l. ius dādi. de tut. & cura. da. ab his, & tñ nō
delegat̃. vt l. mādata. ꝭ. eo. tit. Sol. Nō demandat̃. s. nō hñti aliā iu-
risdōnem, vel dic vt no. Inst. de autho. tut. §. pe. Opp. dr̄ hic, ꝙ cāæ
pñt delegari si p̄ses ꝓficiscat̃. ꝯ. §. eos. in auth. de māda. prin. colla.
3. & in auth. vt nulli iudi. in prin. col. 9. Sol. ibi loq̄t̃ de q̄busdā la-
tronibus, q̄ ibāt ꝑ ꝓuinciā spoliādo, & illud est ꝓhibitū, hic ꝑmis
sum in alio. Vel dic ſm Pet. ꝙ ibi loq̄t̃ in casu, q̄n p̄ses sine cā vole
bat ꝓuinciā exire, & in ciuitate vnū relinquere, q̄ gñal'r hoc face
ret. Certè nō est ꝑmissum, vt hoc faciat in perpetuū, sed delegare
7 cām donec reuertat̃, est ꝑmissum, vt hic. ¶ † Opp. & dr̄ hic q̄d ar-
c gm̄ à ꝯrio sensu,ᶜ est validū ꝯ l. cū p̄rem. C. de ꝯd. inser. & l. ꝯuenti-
cula. C. de epi. & cle. & de iur. om. iu. l. nemo. So. Q̄n̄q; monosylla
ba, si, ponit̃ cā'r: & tūc est licitū argm̄ à ꝯrio sensu, vt hic, & quasi
idē cū argō à cā cessante. Q̄n̄q; monosyllaba, si, ponit̃ ꝯditiona-
liter, & tūc nō est licitū argm̄ à ꝯrio sensu, vt in ꝯrio. Intellige tñ
hoc vlti. q̄d obtineat, nisi resultaret absonus ītell'is seu prauus, ſm
Odof. de hoc nō ꝑ Doc. & Cy. in d. l. ꝯuēticula. ¶ Expeditus de ꝯ-
rijs veniamus ad q̄ones. Quæro, dr̄ hic, q̄d mādatū iurisdōnis nō
valet, & sic ꝯcludit hic tex. q̄d hoc sit verū q̄n iurisdō gñaliter de-
8 mandat̃. Sed q̄d si spāliter † vna cā demādat̃, an possit? Et vr̄ ꝙ sic,
vt hic. In ꝯrium determinat gl. hic in verbo, iurisdōne. & Cy. hic
in 3. q. & bñ ſm Doc. p l. nemo p̄t. ꝭ. de reg. iur. & verè illā lex loq̄t̃
in mero īperio: tñ idē est in misto. Nam si ꝯceditur merū imperiū
istis maioribus iudicibus, & ī priuilegiū pp industriā ꝑsonæ, mul-
9 to magis vr̄ ꝯcedi mistū, & iō dices idē ī misto. ¶ † Quæro, nūq̄d
Imperator possit delegare cām meri īperij? Et dn̄t quidā ꝙ nō, q̄a
lex ꝓhibet delegationē talis cāæ, & digna vox est &c. In ꝯriū de-
terminant Doc. nr̄i. Nā princeps est legibus solutus. Pro hoc l. fi.
10 vbi sena. vel clarissi. vbi est tex. & l. j. C. de ꝑci. impe. offe. ¶ † Quæ-
d ro, nunq̄d delegatus principisᵈ possit delegare cām meri īperij?
Gl. hic tenet ꝙ nō, sed in l. 1. C. q̄ pro sua iurisdō. tenet ꝙ sic, ꝑ illā
legē. Pet. & Cy. hic, & in d. l. 1. tenēt ꝯrium. Nā nō dēt plus delega-
tus posse, q̄ ordinarius: sed ordinarius sine cā nō posset, vt hic, er-
go nec delegatus principis. Gul. saluat gl. dicit ipse ꝙ postq̄ Prin-
ceps merū Imperiū ꝯmittit delegato, q̄d p̄t, vt dixi in ꝑcedēdi q̄ō.
ista cā mutauit nām suā. Vñ nimirū, cū semel nām suā mutauit, si
amō est delegabilis. arg. l. primæ. in fi. versi. res vero. & ver. ꝯ. C. de
11 īpo. lucra. descrip. Ad idē l. p̄r. §. q̄ndecim. ꝭ. de leg. 3. ¶ † Quæro,
e dr̄ hic, q̄d cā meri īperij p̄t delegari,ᵉ si p̄sens vadit ex ꝓuincia: sed
f q̄d si ipse est infirmus, an eodē mō p̄t delegare?ᶠ Vr̄ q̄d nō ꝑ hunc
tex. ibi, nō al'r &c. In ꝯtrariū tñ est veritas ſm nr̄os Doc. & Cy. hic in
6. q. arg. l. primæ, in scđo rn̄so. ꝯ. de off. consu. Præterea eadē est rō
in infirmitate, q̄ est in remissione p̄sidis, & sic idē ius, vt l. illud. ad
12 l. Aquil. & l. milites agrum. in prin. ꝭ. de re milit. † Quæro, p̄ses est
multis occupationibus īpeditus, nunq̄d ob hoc poterit cām me
ri imperij delegare? Et vr̄ q̄d sic, vt ꝭ. de proc. l. filiusf. in fi. & l. seq.
in ꝯtrariū est veritas, vt hic in tex. & de peda. iud. l. placet. in fi. ver.
13 dumtñ. ¶ † Quæro, q̄d si p̄ses, vel alius ordinarius est occupatus
g tot & variis causis crīnalibus ad merū imperiū spectantibus, q̄d
non p̄t intendere, ita q̄d vult vnā delegare, an possit? Et vr̄ ꝙ non,
vt hic. In ꝯtrariū determinat Gul. de Cug. pp identitatē rōnis q̄ō-
nis ꝓpositæ, sicut in cā absentiæ: de qua hic. facit l. 2. C. de his q̄ la
14 tro. §. j. Quæro, † p̄ses, vel ordinarius de prouincia recessit, mō re
dit, nūq̄d iurisdō iudicis, quē ipse delegauit, statim expiret eo re-
uerso, vel oportet ꝙ al'r reuocet? Ista q̄ō est sil'is q̄oni propositæ
ꝑ gl. in l. q̄ mutuam. §. 2. ꝭ. manda. Tu dic ſm Petrū, ꝙ statim ꝙ re-
uersus est p̄ses, reuocat̃ iurisdō. Nā cessante cā cessat iurisdō dele-
15 gati, arg. huius legis. ¶ † Quæro, q̄d si nō est delegatus, sed quidā
h ē substitutusʰ loco absentis, vel mortui iudicis, an de causis meri
imperij, vel misti possit cognoscere? Et dic q̄d sic, vt ꝭ. de leg. 3. l. j.
§. à præfecto. Contrarium tñ vr̄ tenere gl. & malè in l. 2. in fi. C. de
offi. eius q̄ vicē alte. ge. & melius dicit gl. hic, quę incipit. s. cogni-
16 tionem, quæ indistinctè loq̄tur. ¶ † Quæro, hic dr̄ ꝙ argm̄ à con
i trario sensu est licitū, & hoc est ex lege cōi, q̄d in statutis,ⁱ an hēat
locum? Ia. But. hic dicit q̄d aut casus, qui apparet à ꝯtrario sensu,
est aliàs de iure cōi decisus, & tunc nō valet argm̄ à ꝯtrario sensu
ex statuto sumptū. vt l. si cū dotē. in prin. ꝭ. sol. mat. Aut nō est al's
à iure cōi decisus: & tunc dicit Ias. ꝙ argm̄ à cōtrario sensu vr̄ po-
tius interpretatiuū ex mente q̄ ex significatione verborū, vt l. pe
cuniā. ꝭ. si cer. pet. ibi, tanq̄ si sub contraria condōne &c. Not. di-
k ctionem, tanq̄,ᵏ quæ est nota improprietatis, ſm eum. Ex hoc
concludit, quòd argumentum à contrario sensu non habeat lo-
cum in statutis, quid dicendum? Recidit in illam q̄onem, vtrum
argumentum

ADDITIONES.

a ¶ In casu absentiæ delegantur. Cāæ meri & misti īperij, in casu absentiæ delegari possunt, quo ad cognitionē tm̄. Sequit̃ Bar. in l. 2. C. de peda. iud. Sed gl. quā sequit̃ Ang. ibi, tenet ꝙ etiam hodie quo ad sententiam possunt delegari cāæ magnæ iudisdictionis, vt causæ ingenuitatis & libertinitatis: de quo per Bar. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. ꝭ. de offic. proconsul. per Ang. in l. Imperium. ꝭ. de iurisd. omn. iudi. Ray. hic tenet idem ꝙ Bar. per l. solent. de offi. proconsul. per Saly. in d. l. 2. & ibi Cy. in quarta opposi.

b Meri imperij. Vide per Doct. in c. nouit. de offi. deleg. & Cyn. hic.

c ¶ A contrario sensu. Quando habeat locum argumentū à contrario sensu, vide ꝭ. circa fi. & habet locum etiam in contractibus, secundum Bal. in l. vēditi actio. C. de ac. emp. Adde Alex. consi. 5. & 95. 4. lib.

d Delegatus principis. De delegato principis per Bald. in l. 1. C. ne lic. poten. per Io. An. in Spe. de offic. deleg. §. fi. versi. Item quod est delegatus. sed quid si est delegatus à lege prætoria, non imperiali? dic ꝙ non potest. Ita Bart. in l. 4. §. duas. de dam. infect. Adde Ang. in consi. 199. per Bald. in d. l. imperium. dixi post Ang. in l. à iudice. C. de iudi.

e ¶ Potest delegari. Vide l. quæsitum. de re iudi. Idem tenet Sali. in l. placet. C. de pęn. iud. vide Ang. in l. prætor. ꝭ. tit. 2. Bald. in l. imperium. ꝭ. tit. 2.

f Parit. Potest delegare. Circa istam materiā, an præses possit cognitionē causarum capitaliū, nulla necessaria cā existente alteri delegare. Item an in casu necessariæ absentiæ, possit delegari nedū cognitio, sed et executio, vide in quadā disputatione, q̄ habes in quarto libro, circa mediū, inci. Rex Aragonum. in primo & scđo dubio, & ibi ēt quædā alia. Item vide in materia delegationis, quæ habes per dn̄m Baptistam Cacialup. vt addidi ad Bar. in l. more. de iurisd. om. iud. in disputatione, de qua ꝯ. in 4. dub. habes ēt in cā misti imperij, quæ requirunt magnam cāæ cognitionem, & ēt cognitione posse delegari interueniente aliquo impedimento. de quibus in l. pen. C. de peda. iudi. An aūt credatur iudici attestanti de impedimento? vide Fel. in c. si pro debilitate. de offi. deleg. & ponit Ias. hic, & vide Fel. in c. pastoralis. eod. tit. Decium in d. c. si pro debilitate. Item q̄n alicui cōmittitur cā, vt ꝑ seipsum cognoscat, an possit alteri delegare, vide Ias. in l. 1. §. 1. in 1. not. de acq. poss. An autem ea quæ sunt voluntariæ iurisdictionis possint alteri delegari? vide Fel. in c. cum P. tabellio. versi. 11. quæritur. de fide instru.

g ¶ Est occupatus. Vide clarius per Gul. hic. Sal. tenet contrà, in l. placet. C. de peda. iud. per illam legem in vers. quod non ita indistinctè loquitur. & illud placet, quia rationes hic alleg. per Gul. sunt fragiles.

h Est substitutus. Gulielmus hic tenet idem quod Bart. tamen dicit ꝙ quidam contrà per §. ad hoc prohibemus. in auth. de colla. Vide ibi Iaco. de Bellap. Spe. in ti. de offi. deleg. §. fi. versi. item quòd est delegatus. Ad hoc bene facit quod not. Bar. in l. filius. de leg.

i ¶ Quid in statutis. Dic ꝙ cum sit ex mente legis, non est opus dicere an habeat locum in l. omnes populi. vbi dixi, quod etiam procedit in contractibus, & vide de hoc articulo quæ dixi post Imo. in l. si cum dotem. in fi. prin. solu. mat. per Cy. hic in 6. op. & in vl. q. per Bened. in l. si quis locuples. de manumiss. test. Adde Pau. de Cast. consi. 336. & 346.

k ¶ Tanquam. De hac dictione adde l. si pater. §. 1. ꝯ. de adop. Bal. in l. apud antiquos. C. de furt. gl. in c. solitæ. de maio. & obe. in verbo, tanquam.

a rgm a 9rio sensu sit proprium, vel interpretatiuum. Iac. But. allegat in hac qone pro casu. l. apud antiquos. C. de fur. ibi, per 9iecturam &c. & ibi gl. videtur consentire. De hoc vide per Dy. in c. ob gratiam. in fi. extrà, de reg. iur. lib. 6. vbi dicit Dy. φ argumentum † à 9trario sensu fit ex sensu, & mente ipsius legis, & hoc teneas. †

ADDITIO.

† Claud. Et hoc teneas. Idem tenet Bar. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. & in l. iurisgentium. §. dolo malo. ff. de pact. & in l. apud antiquos. vbi etiam Bal. & alij. C. de fur. Et quòd nõ dicatur interpretatiua, sed in lege expressa, est glo. in verb. argumento, est lex, l. qui testamento. §. mulier. ff. de testa quam ibi not. Bal. & alij. & eam dicit sing. Bal. in c. 1. de constitu.

a §. Qui mandatam. Delegatus non hẽt iurisdictionẽ propriã, a sed vice fungit delegantis: hẽt tñ modicã coercitionẽ. h. d. ¶ Oppo. de seipso ad seipsum, dr in prin. φ non hẽt propriam iurisdictionẽ delegatus, & in ver. verius. dr φ iurisdictio transfertur. Sol. In hoc versi. verius, dr φ iurisdictio transfertur. i. concedit vel permittit. Transfert. n. † qñ verè permittitur, tñ fictè propriã iurisdictionẽ † hre non dr: b & ideo dr φ statim pōt delegatio reuocari. Op. dr hic, b φ delegatus non habeat propriam iurisdictionẽ: contrà ff. eod. l. cognitio. versi. cum propriã. Sol. non hẽt propriam, vt hic, verũ est ordinariam, delegatã verò sic, vt in 9trario proximo dixi, quia non fingitur propriã habere, eo φ statim potest reuocari, verè tñ habet eam: vt d. l. cognitio. Et hoc modo intelligo quod dicitur hic.

ADDITIONES.

a ¶ Propriam. An delegatus dicatur habere iurisdictionem, dic vt per gl. & Bar. in l. ait prætor. in prin. ff. de re iudic. vide quæ dixi in l. fi. C. eod.

† Claud. ¶ Propriam iurisdictionem. Quinimo non dicitur esse in possessione officij, nisi dum mouet labia, sed bene est quadam aptitudine, vt dicit Bal. in l. 2. in 1. q. versi. aduerte. C. de sen. & interlo. om. iud.

b Paris. ¶ Op. dr hic. An hẽat locũ institutio, vide Ale. in cõs. 17. in 2. vol. vide et Ro. ibi multa ponit in oĩ fere alia materia in cõsi. 399. An aũt in cõtractib. et stricti iuris, vide Ias. in l. si pecuniã. ff. si cer. pt. Itẽ φ hoc mõ hẽt locũ vbi induceret legũ correctio in fi. als statutũ nihil o paret, vide Are. in l. nec furiosus. de test. Itẽ in materia vide latè Fel. in c. significasti. de for. cõp. ver. dr hic. In cõtrariũ vide Fel. in c. si p debilitate. de of. dele. & in c. φ sedẽ. de of. ord i.

LEX II.

a Mandata. Manumissio dẽt fieri cũ cãæ cognitione. Itẽ venditio rerum minoris nõ pt delegari. a h. d. Rõ colligitur ex l. nec quicquã. §. vbi decretum. ff. de offi. procõ. & leg. quia in causa quæ requirit causæ cognitionem, decretũ interponitur secundum Iac. de Aret. & dixi in d. §. vbi decretum.

ADDITIO.

a ¶ Delegari. Et hic habes vnã gl. cui est gl. contraria in l. ob æs. vbi dixi. C. de prædi. mino. Adde post Ias. inquantũ ponit φ tutor potest vendere sine decreto rem minoris, cũ ei à testatore permissa est alienatio. Ang. conſil. 175.

LEX III.

a Et si prætor. a Delegatus licèt aliàs sit ordinarius, tamen vice delegantis fungitur in causa delegata. h. d. & fi. i. quamuis. Hanc l. nota, & intellige φ delegatio fiat volenti. Nam ad hoc vt delegatio valeat, tria requiruntur, vt not. ff. tit. 2. l. eum qui. inter quæ requiritur φ sit de eius iurisdictione.

ADDITIO.

a ¶ Et si ptor. Hác l. intelligas, qñ alterat iurisdictio ordinarij, aliter eẽt potius excitatio iurisdictionis q̃ delegatio, vt dixit Gul. de Cu. in l. ius ciuile. ff. de iust. & iu. p ea q ibi habent. Ia. Bu. in l. sæpe. ff. de of. psi. no. in c. licèt. de offi. ord. p Inn. adde tex. cũ gl. in c. cũ aliqbus. de rescr. in 6. qđ no. doc. hic.

b Paris. Quid aũt si pnunciasset, vt delegatus, & snia non valuit, an si potuit valere in vim ordinariæ valebit, vide Com. φ non, in consi. 162. in 2. dubio

LEX IIII.

a Cognitio. a Cognitio de suspecto tutore potest delegari. h. d. Oppo. de leg. 1. §. eo. tit. Sol. vt ibi &c.

ADDITIO.

¶ Cognitio. Dic clarissimè per Bart. in l. 1. §. suspecti. ff. ad Turpillianum.

§. Vt possessio. Ea quæ semiplenã cãæ cognitionẽ requirũt, & in quib. decretũ interponit, delegant. h. d. Et scias φ q̃dam sunt bonorũ possess. q̃ tribuũt ius, vt l. fi. & ibi gl. C. vñ legiti. & in illis nihil dr hic. Quædã sunt quæ nõ tribuũt ius, vt Carb. de dam. infe. & de his loqr hic, q̃ dant sine cãæ cognitione. & hæc gl. innuit. Op. dr hic, a φ qs i possessionẽ mittat, pt delegari. Cõtrà, mittere in possessionẽ est misti imperij, vt in l. iubere cauere. ff. ti. 2. sed q̃ sunt misti imperij nõ delegãtur, vt in l. 1. in prin. ff. e. So. & hác sol. not. qa cognoscere vtrũ sit mittẽdus in possessionẽ, vel non, hoc pt delegari, sed mittere in possessionẽ re ipsa, istud delegari nõ pt, qa ẽ misti imperij, vt d. l. iubere cauere. ff. ti. 2. Et hoc mõ intelligas qđ hic dr in gl. nostra.

ADDITIO.

a Opponitur dr hic. Aliter dicit bar. in l. imperium. & in l. iubere. infrà, tit. 2.

LEX V.

a Mandatam. a Iudex delegatus non delegat, modicam tñ coercitionẽ hẽt. h. d. & dicã in l. more maiorũ. ff. ti. 2. ibi, imperiũ, q đ nõ est merũ. intelligas de modica coercitione, vt [illegible] intelligas de mero imperio, & tex. in fi. Opp. dr hic, φ delegatus non delegat: imò delegat, vt C. de iudi. l. à iudice. Sol. Reglr non delegat, vt hic. Fallit in legato principis, vt in 9rio. ¶ Opp. de l. cũ prætor. §. 1. ff. de iud. Sol. ibi fallit, quia loquitur in legato proconsulis, de quo lex multũ consi † dit sm nostros Doct. Oppo. de leg. 1. §. 1. ff. quis, & à quo app. vbi delegatus delegat. So. ibi erat delegatus ad vniuersitatem causarum, hic ad vnam causam, Et hoc dic vt plenè notatur in gl. hic.

ADDITIO.

a ¶ Mandatam. De materia huius legis, vide gl. in c. ex literis. de offi. dele. & Ang. in l. magistratib. ff. ti. 2. vbi ponit, in quo non cõsistat modica castigatio.

Paris. Circa materiã hui⁹ legis, φ iurisdictio sine modica coercitione nulla est, ad eius declarationẽ vide Pan. in c. cũ cõtingat. extrà, de foro cõpe.

a De officio assessorum. a Rubrica.

ADDITIO.

a Paris. Assessorum. Vide latè Ias. hic.

LEX PRIMA.

1 *Iudex interrogare potest partẽ, vel testem an sit infamis, & an quis teneatur respondere? Iudex ex officio infamem repellit, etiam si nihil opponatur*

2 *Iudex libellum malè conceptum ex officio lacerare debet.*

3 *Assessor in causa in qua assidet, iudicare non potest, nisi sibi delegetur.*

a OMne. No. in qbus offiñ assessoris 9sistat. Quæro, q̃ sunt illa quæ dẽt inqrere assessor. Ista gl. hic, q̃ incipit, vt videat &c. dicit, φ dẽt videre, a an ille q postulat sit infamis, qa talis postulare non põt, vt l.
1 quos phibet. ff. de postu. Et sic no. † φ tenet rñdere, b & iudex pt
b de eius infamia q̃rere, & si non teneret rñdere, frustra pmitteret ei hæc interrogatio. s. iudici. Et hoc facit p teste. s. φ iudex possit eũ interrogare de suo statu, an sit infamis, vel nõ, licèt gl. teneat 9rium in c. 1. ex de exce. & reddit ibi rõ, qa qs suã infamiã nõ dẽt patefacere, vñ rñdere nõ tenet. Pro hoc l. 1. §. si preses. de magist. 9ue. Vñ vr, φ nõ cogit ad talem interrogationẽ rñdere. Dic vt ff. de iureiu. l. si duo proni. §. idẽ Iul. & φ ibi plenè not. Põt ergo ex suo offõ infamẽ repellere, licèt non opponat. ¶ Quæro, nunqd
2 versetur offiñ eius circa aliud? † Rñ. sic: qa si libellus 9uentionalis
c est malè 9ceptus, q producit corã eo, ipse dẽt eũ lacerare c & re-
d spuere, d vt hic not. Pro hoc l. fi. C. vt nemo priu. &c. & quotidie fit in practica. Itẽ dicit in gl. φ mittit bannũ consilio assessorum, vt ibi: tu dic, imò bãna mittunt authoritate decurionũ, vt not. in rub. de decur. in quorũ loco successerũt nostri cõsiliarij hodie, vt no. C. de decu. in rub. & in l. nulli. ff. qđ cuiusq; vniuer. no. & ff. de dolo. l. sed & si ex dolo. & ibi gl. de hoc no. & bñ. Itẽ dicit gl. φ decreta interponunt præterq̃ in alienationib. rerũ minoris, vt l. 2. C. e. dicit tñ gl. ibi, φ hoc de 9suetudine non seruatur. Idem dicit gl. in epistolis. s. mittendis iudicib. alterius prouinciæ pro exequendis sentẽtiis. Quod dic, vt l. cũ q̃dam puella. in prin. ff. tit. 1.
3 ¶ † Quærit gl. e nunqd iudicare pñt in cã, † in qua assidere dñr. f
e Dicit glo. φ non, nisi delegaretur cã: & ideo est de cautela, φ vbi
† aliàs per statuta terrarum nõ est prouisum φ assessores pñt iudi-
f care, fiat in principio officij delegatio gñalr oĩum cãrum: qđ di-
g co cãrum s. ciuiliũ, crĩaliũ nõ, g qa crĩalia siue ea, quæ sunt meri imperij

ADDITIONES.

a Videre. Vide Bar. in l. si duo patroni. §. Idẽ Iulianus. in fi. ff. de iureiurando.

b Poma. Rñdere. Idẽ Cy. l. 1. C. vt q̃ desunt aduoc. Bal. c. dño guerrã. in tit. hic finitur lex Conradi. gl. c. bonæ. de postu. præla. Fel. in c. cum causa. de testi.

c Eum lacerare. Iudex dẽt lacerare libellũ, malè conceptũ, facit gl. in l. 1. ff. si mensor falsum modũ dixe. Idẽ dicas in libello calũnioso, vel q notoriè dicebat contra veritatẽ, sm Inn. in c. fi. de offi. vica. Mod. in l. Titius. de verb. obl. Pro quo tex. not. in l. sicut. in fi. C. de paganis, & templis, & eorũ sacrificiis, notat Cy. in l. 1. C. vt q̃ desunt aduo. post gl. ibi, & Inn. in c. examinata. de iud. post gl. ibi, & hic, vnũ bñ nota qđ si porrigo libellũ in cã, in qua non requirebat libellus, & libellus sit ineptus, oĩa tenẽt, & procedunt, gl. fi. in l. vinum. in fi. gl. mag. ff. si cert. pet. Adde quòd libellum ineptum iudex possit lacerare, Bal. consi. 106. & consi. 182. 1. lib. & dum dicitur in apostilla, quòd vbi libellus non requiritur, φ aliàs ineptus non vitiat, vide Roma. consi. 497. & post Iason. φ exceptio ineptitudinis quandocunque opponi potest adde Pau. de Cast. consi. 261. Et an libellus ineptus possit suppleri ex probationibus. vide quod voluit Roma. consi. 167.

d Paris. ¶ Et respuero. Vide quæ habes in Bertachino, in versi. sententia super inepto libello.

e ¶ Quærit glo. Vide Bart. in tract. iurisdi. in 9. quæstio. vbi tamen dicit, φ de consuetudine contraria obseruatur, vide Deci. consi. 8. & in c. fi pro debilitate. de offic. delega.

† Claud. ¶ In causa. Vide Panor. in c. decernimus. versi. sed aduerte. extrà de iudi. vbi dicit quòd non.

f Assidere dicuntur. Not. quòd assessor in causa in qua assidet, non posset iudicare nisi ei delegetur a præside, vel statuto. adde Bald. in auth. ad hæc. C de iudic. & ibi Bar. in l. præcipimus. §. 1. & ibi dixi. C. de appel. Spe. & Ioan. Andr. in titu. de assesso. §. officium. & hic per Ange.

g Criminalium non. Vide Bal. in l. 1. C. qui accu. in q. quando dicitur nomen receptum inter reos.

imperij, non delegantur. s. quo ad executionem, sed quo ad cognitionem, sic, vt s. de offi. eius cui manda. est iurisd. l. 1. & l. fin. de offi. procon. & le. & l j. de tu. & cur. da. ab his. & l. obseruare. de offi. proconsulis. Et dicit gl. ꝙ hodie obseruatur quòd ipsi assessores cognoscant. Potestates verò, & Capitanei ferunt sententias.

LEX IIII.

1 *Potestate defuncto ante finem officij, totum salarium debetur hæredibus ipsius & nume. 7.*
2 *Potestati, qui non fuit ingressus officium nec per se, nec per alium, licet fecerit præparamenta, & mortuus sit, non debetur salarium.*
3 *Salarium pro tempore quo seruiuit remotus ab officio sua culpa, consequitur. & numero 8.*
4 *Assessor an poterit petere salarium totum ab officiali, remoto ab officio.*
5 *Hæredibus aduocati mortui an debeatur salariū totius temporis, vel pro rata.*
6 *Assessoris officium non durat mortuo præside, vsque ad aduentum successoris.*
7 *Hæredes officialis mortui debentis salarium, illud debent integrum, nisi talis ante finitum, aliud officium acceperit.*

a Diem functo. ᵃHæc lex diuidit in duas partes. Primò loqtur in p̄side mortuo durāte officio. Secū dò loqtur in præside secundū vnā lec. vel ī assessore ſm aliā, vel vtroq; remoto durāte officio secūdum nos. Scd'a ibi, diuersum. Et b princip. legitur trib. modis. Vno mō ᵇ quòd loquatur in salario p̄stādo assessori, & soli. Alio mō quòd loquatur in salario præstādo assessori, & hæredib. defuncti præsidis. Tertio mō, quòd loquatur in salario præstito ipsi presidi, & eo mortuo per hr̄dē p̄sidis, præstando ipsi assessori. Itē alia pars hēt duas lecturas, qa vno mō intelligitur in assessore remoto ab officio. Alio mō ītelligitur in p̄side, ꝓut in præside remoto, & intelligitur duob. mod. Vno mō ꝙ fuit remotus præses ob culpā assessoris. Alio mō ꝓpter suam culpam, & consequenter tractatur de salario assessoris. Et allegatur lex ista in argumētū ad q̄ōnē, ꝙ licèt Ptās in aliqua ciuitate decedat ante cōpletum officium, hr̄des eius nihilominus petere pn̄t totum salariū, qa per eū non stat quo minus seruiat toto tēpore secūdū Guil. ibi, cùm per eum, &c. Credo ꝙ bene dicat, sed hæc lex nō facit. Nam loqtur qn̄ moritur ille q̄ dēt dare. Quæstio aūt nr̄a est, qn̄ moritur ille cui debetur. Vnde dico, ꝙ hæc lex nihil facit. Sed est verum per aliam legem, s. per l. 1. §. diuus. ff. de va. & extraord. cog. q̄ hoc expressè dicit, iō tene qd̄ ibi dixi. Et not. text. & ꝙ hic dicit, debetur, &c. intelligo per hr̄dē p̄sidis, q̄ assessores conduxit. Et qd̄ dr̄ in tex. fuerint. intellige, ꝙ vacuū tēpus ꝓdest assessorib. & ɔtinuatˀ cū tpe q̄ seruiuerūt, qa lex fingit eos seruiuisse, cū per eos nō steterit. Sed vbi operas suas alteri locauerunt, p eos stetisse vr̄, cū se obligauerūt alteri, nec possūt simul eē assessores, & seruire duob. ergo no fingit lex eos seruire duob. qa est īpossibile. Similis rō no. in l. talis scriptura. in fi. ff. de leg. 1. Et quod dicit ante tempus accipit, dic ipso remoto ꝓpter culpā, vel dolū. nam nec sibi dētur integrum salarium, nec accessorib. à se: qa in dubio præsumitur remotus ꝓpter culpā assessorum, & sic per assessores stetisse vr̄. Alij hic dicunt ɔtra, & ista lectura p̄t ēt sustineri, qa si p̄ses ꝓpter ꝓprium delictum sine culpa assessorum ē remotˀ ab offō, ꝙ totum salarium assessorib. dēatur, ēt si alijs locauerit ope-

e ras suas. † Ego āt reuoco in dubium vnā lec. huius legis hoc mō, ptās offō durante decessit, an hæredes eius petere possunt totum salarium? Et loquor vbi nō apparet ɔuentio inter partes, vt l. 1. §. si conueniat. ff. depositi. Quid ergo erit, an hæredes petant salarium totiˀ tēporis? Gl. dicit ꝙ sic, nā cum potestas vl̄ p̄ses nō eligatˀ, nisi ꝓ semestri, vl̄ anno, ad īstar aduocati, hr̄dib. eius debetur ꝓ anno illo quo decessit. Allegat gl. l. post duos. C. de adu. diuer. iu. Ita intelligit hic secundum vnam lec. Alij doc. reprobant istam gl. & in hac opi. est d. Bertran. de mōte Fauentino, ꝙ non debeatˀ nisi ꝓ rata tēporis. Allegat rōnem, qa salarium, & tēpˀ diuisibilia sunt, vt l. Seio. §. 1. ff. de ann. leg. Scd'ò per illam rōnē, qa casus ɔtingens in persona vnius, non nocet alteri, vt l. si vno. §. item cum q̄dam. & l. si quis fundum. §. Imperator. ff. locati. Tertiò per casum l. j. C. de re mil. lib. xij. vbi dr̄, ꝙ hr̄dib. stipendiarij, qui decessit, non debetur stipendium, nisi pro rata tēporis quo seruiuit ipse stipendiarius. Item per aliam rationē. qa speciale est in domesticis, & defensoribus, ꝙ istud transmittatur ad hr̄des, vt l. fi. C. de dome. & ꝓtec. lib. 12. ergo in ɔtrariū est ius ɔmune, vt l petitionē. §. quando aūt. C. de aduoc. diuer. iud. Quid dicemus? Gl. hic, & in l. 1. §. diuus. de va. & extraor. cog. tenet ɔ̄riam opi. per rationes predictas. ego adduco aliam rationē, qa pretiū, quod petiꝰ non debetur ante, s; post operam, qa opera futura non ē ī rerū natura: ergo ꝓmissum ꝓ ea ɔditionē hēt, vt l. interdū, & l. si à colono. ff. de ver. ob. & ēt quo ad acq̄sitionē, vt l. sed & si q̄s. alias l. adhuc. §. si operas. ff. de vsufr. & l. si seruus ɔmunis. §. fi. de stip. ser. Si igitur ɔmune ē, non transmittitur ad hr̄dem: sed vnū facit me dubitare ꝓ opin. glo. quæ vr̄ magis æqua per illam legem, nam cum p̄ses teneatur soluēr ipsis assessoribus, & familiaribus integrum salarium, ergo ipsi præsides debent ītegrū r̄cipēr. Esset. n. ɔueniens, ꝙ ipsi tenerentur ī solidū, & reciperent partem. Ad ɔtrariū r̄ndeo, ꝙ q̄nq; dētur salariū ītuitu suę personę, & aliorū, vt ī salario quod debetur P̄sidi, & Potestati, quod debetur sibi intuitū sui, & officialiū suorum, in quorum persona non superuenit impedimentum, & loquitur ista gl.

2 ¶ † Sed quæro, de potestate q̄ non est ingressus offīn, sed se parauerat ad veniendum. Videtur qd̄ idem dici debeat, qd̄ in ingresso, vt l. cū vero. in fi. primi responsi. ibi, q̄ enim, &c. ff. de fideico. liber. Et dic, aut ille fuit ingressus offīn per alium, quē misit pro necessitate astante, ſm no. in auth. de colla. §. ad hoc id prohibemus, & habetur perinde ac si fuisset ingressus. Aut non fuit ingressus per alium, & tunc nullo modo debetur ei salarium. Hoc probo. Primò per l. si pecuniam. ff. de ɔdictione causa dat. Secūdò p rationē, quia requiritur ꝙ aliquo tempore seruiatur, vt l. qui ɔcubinam. §.
3 vxori. ff. de leg. 3. sed iste nullo tēpore seruiuit, ergo &c. ¶ † Item quæro, quid in remoto ab officio ratione suæ culpæ, an debeat habere salarium? Dic breuiter aut quæris an debeat habere salarium totius temporis: Et d co, ꝙ non. Aut quæris pro eo tempore quo seruiuit: Et dico ꝙ sic: quia, vt dixi, pecunia, & tempus sunt
4 diuisibilia, l. Seio amico. ff. de annuis leg. † Item pone ꝙ remotus
c est potestas ᶜ ab officio: an assessor poterit petere salarium totius temporis? dic aut est remotus expressè cum tota familia, & assessore, & tunc assessor non debet habere salarium, quia ista remotio expressa, culpæ eorum annumeratur, vt l. si merces. §. culpæ, locati. & l. pen. ff. sol. mat. Aut solus potestas est remotus, & tunc di-
d stingue: Aut est remotus propter delictum ᵈ suum proprium, vt propter furtum, & barattariam. & tunc debetur assessori salarium. Aut propter culpā assessoris, & tunc non debetur. Aut dubitatur, & præsumitur assessorem fuisse culpabilem, quia eius offīn ɔsistit in asserendo, seu assidendo sibi. Vnde omne factum, vel negotiū
5 intelligitur factum ab assessoribus, ſm Cy. & est glo. fi. hic. † Quid in aduocato? Dicit gl. debetur salarium illius anni vt l. post duos. C. de aduocatis diuersorum iudic Sed posito, ꝙ esset verum in aduocato, cui debetur salarium annuum, quid si non annuum: sed certæ litis tantum? Videtur quod admittatur ad totum. & ꝙ eius hæredi ꝓpetat peritio, & retentio. Et hoc sequendo opi. gl. sed sequendo opi. aliorum non debetur nisi pro rata temporis. Et loquor de salario promisso à parte. nō à publico. De quo in d. l. post duos. Et sic dicunt, ꝙ salarium debetur pro rata temporis, nisi pro labore debeatur salarium, ita ꝙ pro rata laborum, vbi labor debe-
6 tur, cum labor recipiat diuisionem, vt d. l. Seio. † Sed an assessores durent mortuo præside vsq; ad aduētum successoris? Dic ꝙ non: imò oportet ꝙ alius surrogetur, vt C. de inofficio eius qui vicem alterius gerit. l. j. Et est ratio, quia si durarent assessores, deberetur eis salarium, nec procederet, quod hic dicitur de locatione operarum: quia non posset assidere in alio præsidatu durāte officio eodem, vt not. C. eod. tit. l. nemo. la 2. & ibi gl. Nota ex hac lege, ꝙ si moritur ille, qui salarium dare tenetur, ante expletum officium eius, cui dare debet, nihilominus integrū debetur nisi post mortem talis ante expletum officium acceperit aliud officium, & sa-
7 larium. † Allegatur hæc lex in argumentum ad quæstionem, ꝙ licet Potestas salariatus in aliqua ciuitate decedat ante expletum officium, ꝙ nihilominus hæredes possunt petere totū salarium, quia per defunctum non stetit quo minus seruiuerit toto tempore, ſm Gul. hic & bene dicit. Sed hæc lex loquitur quādo moritˀ ille cui debetur. Vn̄ dicas quod hæc lex nihil facit, sed ꝙ dixi tibi, est verum per l. quæ hoc expressè dicit. vt l. 1. §. diuus, & ibi est optima glo. ff. de vari. & extraordi. cogni. & ideo tene quod dixi,
8 & ibi no. dicit glo. † quod si iste, qui debet salarium officialibus suis, remouetur ante completum officium, & alius vocatur loco eius, quod non debet dare salarium officialibus suis. Ratio est secundum glos. quia præsumitur remotus propter culpam officialium, nisi fortè probaretur quod Potestas, vel capitaneus propter suam euidentem culpam foret remotus, tunc enim deberet officialibus suis, de suo proprio totū salarium soluere Idem dicit gl. ꝙ si assessor fuit remotus, Potestas nō debet ei dare salariū, &c.

ADDITIONES

a Poma. ¶ Diem functo. Vide Roma. consi. 85.
Paris. Hanc legem, & eius materiam ad quæstiones multas pertinentes, repetit d. Bapt. de Cacialup. Item vide circa materiam istam Bar. in l. fi. C. de domesti. & prote. lib. 12. ꝙ speciale est in domesticis, & protectoribus, vt vno mortuo, hæres suus habere dēat salarium, nedum illius anni, sed anni sequentis. Item not. ꝙ vbi hæres officialis mortui debet habere salarium, non est alius subrogandus, ne resp. duplici salario fatigetur, vide Bar. in l. matriculam. C. de agentib. in reb. lib. 12. Item de materia salarij, vide quæ habes in Bertachino, in ver. salarium. vide quod dixit Alex. cons. 349. in prin. vbi ponit, ꝙ censetur officialis conductus cum salario solito. Et ibi etiam ꝙ si vicarius vel alius officialis, nolit redire domum, sed alio proficisci, non tamen tenebitur longius potestas facere expensas itineris quas tenebatur facere, si voluisset ire domum, & de vtroque vide etiam Cur. hic circa medium.
b And. Barb. Vno modo. Adde Bar. in cons. 136. incip. quidam capitaneus. si officialis moritur in officio, si debet habere salarium totius temporis, an debeatur salarium iudici, si non ferat sententiam. si per eum non stat. & vide Lud Ro. in cons. 83. incip. euidenter.
c Remotus est potestas. Vide quod dixi secundum hanc gloss. in fin. huius l. & adde Bar. in l. Mæuia. in princi. de annu, lega. & Bar. in l. j. §. diuus. de var. & extraord. cogn. Bald. in l. eadem. C. loc.
d Pom. ¶ Remotus propter delictum. Die quòd etiam potest remoueri propter crudelitatem, ita Bar. in l. 2. §. 1. de his qui sunt sui vel alie. iur.

LEX VI.

a **In consilio.** Aliàs in consilium. [a] Ratio quare curator potest assidere, quia publicum salarium non habet. Et est vna ratio, alia ratio est, quia, iste non est assessor inter ꝯciues, sed inter fiscum, & priuatum: vnde ꝯciues ei inuidere non poterunt. Nam ratio quare quis non potest in sua prouincia assidere, est propter suspicionem, ne quid gratiosè faciat &c. Item nemo Propheta acceptus in patria sua, vt not. ex quib. cau. ma. l. hi qui. & Matt. xiij. in fin. & not. supra eodem. l. si eadem. Aliàs debet puniri, vt l. in consiliariis. C. de assess. Vnde hæc suspicio, quàm is habet de ipsis, facit ne ipsi in sua ciuitate possint assidere, & eos punit si assidēt sine Principis permissu, vt l. si cui, & l. hi qui. præal. lega. Alia ratio assignatur per alios. Et ideo hoc casu potest in prouincia assidere, quia gratis seruit & sine damno Reipublicæ, & ideo admittatur, vt hic dicitur. Prima tamen opinio est melior, quam gloss. hic assignat.

ADDITIO.

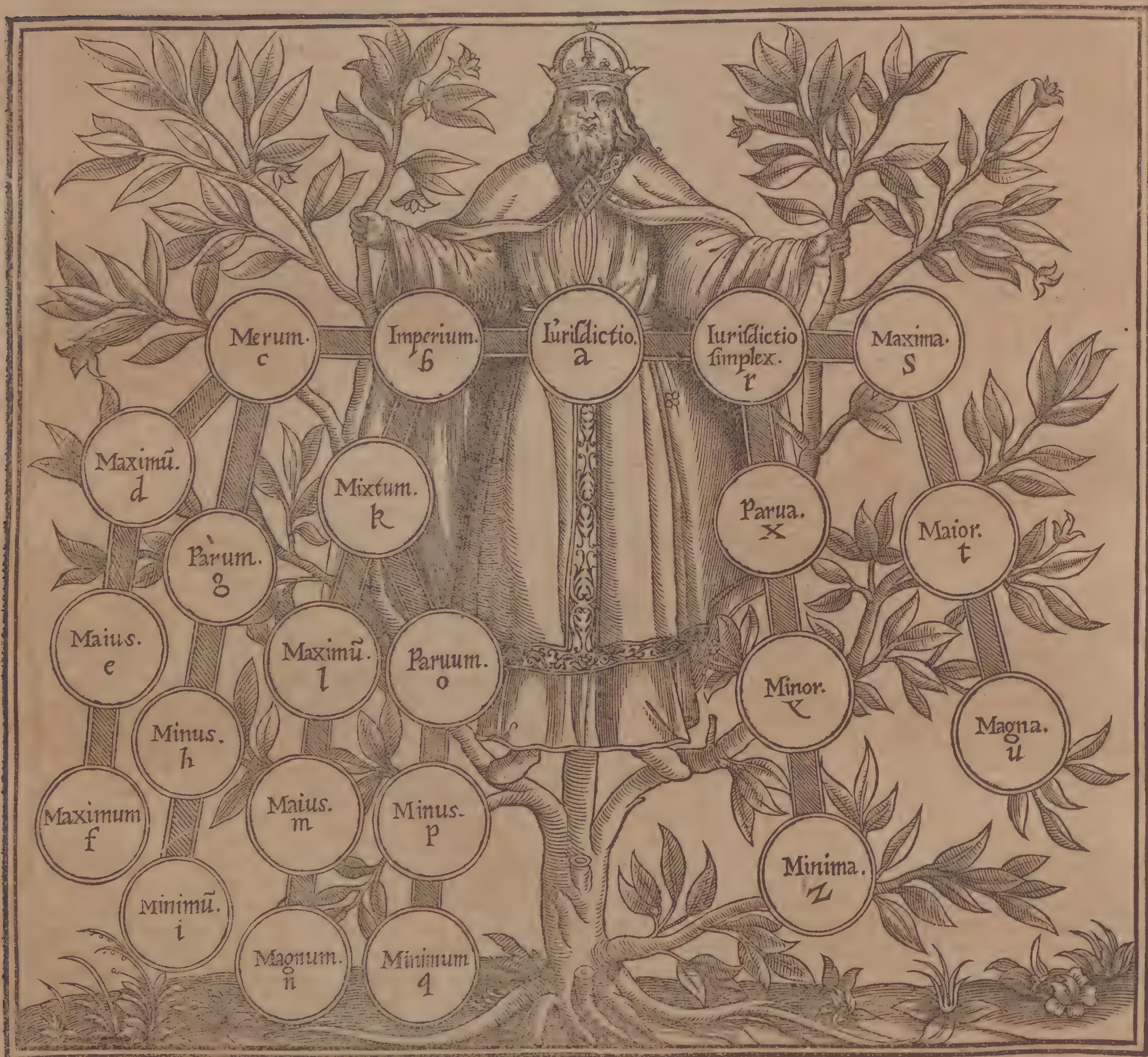
a And. Barb. In consilium. Adde Lud. Rom. in consil. 213 vbi disputat, quis potest reddere ius in propria patria, idem in consil. 215.

¶Et adde ꝙ voluit no. gl. in Auth. de defensiu. §. iusiurandum. in ver nulla.

FINIS LIBRI PRIMI.

LIBER SECVNDVS.

Arbor Iurisdictionum.

Diffinitiones, & declarationes iurisdictionum.

a **IVrisdictio** [a] in genere sumpta diuiditur ſm Pet. & Bart. in duas species, (reiectis opinionib. gl. in l Imperium. ff. hoc tit. de iurisd. om. iud. & Doct. aliorum.) s. in Imperiũ, & in Iurisdictionem simpliciter sumptam. Ideo operæ pretium duxi, nõnullas hic subiicere declarationes, seu potius diffinitiones ad huius arboris, vel diuisionis iurisdictionum notitiam. Et primò quid sit iurisdictio? Est autem iurisdictio in genere sumpta, potestas de publico introducta, cum necessitate iuris dicendi, & æquitatis statuendæ. gl. & ibi Bar. in l. j. ff. eo. gl. in Auth de defens. ciuita. §. iusiurandum. in gl magna, circa medium. Idem Bar in d. l. Imperium. & ibi Ias. Dic quod si verba dictæ diffinitionis propriè intelligantur, non est opus ad dictam diffinitionem aliqua suppletione, prout facit Bar. imò verissima, & perfecta est. vt ibidem latè per eundem. Et dicitur iurisdictio à iuris, & ditio, quod est potestas, vt Insti. in procem. §. quorum. in ver. ditioni. & in l. 2. C. de lib & eorum lib. sic dicitur iurisdictio, quasi iuris potestas. Circa ista quæro de quæstione vtili. Princeps ꝯcessit alicui iurisdictionem, nihil aliud addendo, vtrum per hoc videatur concessisse, merum, & mistum Imperium, an tantummodo iurisdictionem in specie sumptam? Ang. & Ias. in d. l. Imperium. dicunt, (licet communiter Doct. tenent cõtrarium) quòd princeps concedendo Iurisdictionem, ꝯcedit tantum simplicem iurisdictionem, & non merum, & mistum imperium, nisi princeps ꝯcessisset plenissimã iurisdictionem, quia in tali superlatiuo, censetur ꝯcessisse merum & mistum imperium. l. si in aliquam. §. cum plenissimam. ff. de offic. procon. & leg. Idem & si per verbum omnimodam, in glo. in Clem. j. in verbo, omnimodam, de foro competen.

b ¶Imperium, est iurisdictio quæ officio iudicis nobili exercetur, & ponitur in diffinitione iurisdictionis pro genere, & verba officio iudicis nobili, ponuntur ad differentiam iurisdictionis simplicis, quæ exercetur officio iudicis mercenario. Et quia hæc diffinitio

finitio constat ex genere, & differentia, ideo est bona. Bart. in l. j. ꝟ. de test. Et dicitur Imperium, quia ex imperio, & authoritate iudicis procedit, & non ex aliquo iure, quod resideat apud partem. Bart. in d. l. imperium, & diuiditur imperium in merũ, & mistum.

c ¶Merum imperium, est iurisdictio, quæ officio iudicis nobili, vel per accusationem exercetur, publicã vtilitatem respiciens. Et dr̃ merum quod est purum, & simplex, & cum nullo alio mistum. l. qui res. §. mihi Romæ. in parua gl. in verbo, merum. ꝟ. de solu. & Insti. de diui. stipu. §. prætoriæ. & diuiditur ſm Bart. in sex gradus, vt in hac figura patet intuenti, licèt Ias. ponat tantum quatuor gradus & melius, quia secundum eundem maius, & magnum constituunt tantum vnum gradum, & paruum, & minus constituunt tantum vnum.

d ¶Maximum, est condere legem secundum Barto. & alios in d. l. imperium. Aliud exemplum, congregare consilium generale, ſm Inn. in c. trãsmissam, de ele. Patet quia solus Papa potest congregare. gl. in c. quod trãslationem, de off. leg. & in c. sicut vnire, de exces. præla. & deficiẽte Papa põt collegiũ Cardinaliũ ſm Gl. in c. si duo. lxxix. dist. Bal. in c. olim ex literis. de rescri. vbi subdit, ꝙ nec Imperator, nec Rex Franciæ possunt facere ꝯgregare concilium. Aliud exemplum, publicare bona delinquentis ꝟ. auth. bona damnatorum. C. de bo. dã. quia est de reseruatis principi. & sic meri imperij maximi. Bal. in c. j. in prin. de pa tenen. ĩ vsib. feudo.

e ¶Maius, est adimere vitam corporalem & ꝑticularẽ, hẽreq; gladij potestatem in animalibus ratione polentibus. gl. in d. l. imperium, & etiam in irrationalibus. Tex. est in c. mulier. xv. q. 1. & ẽt animaduertere in corpus inanimatũ. gl. est magr̃alis Inst. de her. quæ ab intesta. defe. §. p contrariũ. Plenior glo. in l. ex iudiciorũ. ꝟ. de accu. & in casu, quẽ ponit gl. singularis in l. 2. ꝟ. arb. fur. cæsa.

f ¶Magnum est imponere pœnã p q̃ amittatur ciuitas, vel deportatio constituat̃. gl. & Bar. in d. l. imperiũ. sed ſm Ias. ibi iste gradus ꝯtinet̃ sub ꝓcedenti, & ambo non ꝯstituunt nisi vnum gradum.

g ¶Paruum, est relegare. gl. in l. nulli. C. de sen. & interlo. om. iu. & §. relegare. Inst. quib. mo. ius pat. potesta. sol. & flagellare, imo omnis pœna corporis afflictiua est istius gradus. l. si quid erit. s̃. de officio proconsulis.

h ¶Minus, est modica coercitio, quæ competit omnibus magistratibus, vt in l. magistratibus. infra hoc ti. & cognoscere de leuibus criminibus. l. leuia. ꝟ. de accu. & istud membrum cum præcedenti, vnum tantum faciunt membrum, & sic propriè non faciũt nisi quatuor species meri Imperij, secundum Ias. in d. l. Imperiũ.

i ¶Minimum, est per quod mulcta pecuniaria imponitur. l. fi. C. de modo mulcta in l. j. cum ibi not. s̃. si quis ius dicenti non obtemperauerit. l. 2. C. de sportu.

k ¶Mistum imperiũ est qđ officio iudicis nobili exercetur, priuatã respiciens vtilitatem. Ita Bar. in d. l. imperiũ. & cõiter Moderni approbant. Et dr̃ mistum, quasi ex diuersis ꝯstitutũ, s. ex imperio & iurisdictione gl. d. l. Imperium. Capit n. ab Imperio partem, eo qđ officio iudicis nobili expeditur. Capit autem à iurisdõne partem: ꝗa priuatam vtilitatem respicit. Et no. ꝙ illud dicitur mistum qđ ꝑticipat de duobus, vel pluribus. Et q̃ sit differentia iter mistũ & confusum, vide p glo. in l. idem Pomponius. §. sed si plumbum. in verbo vtraque. ꝟ. de rei vendic. & diuiditur etiam secundum Bar in sex gradus, vt in figura arboris. Sed hic dic melius secundum Ias. quod tantum diuiditur in tres, vt ꝟ. patebit.

l ¶Maximum est quod soli principi competit, actus voluntarios concernẽs. de quo in l. 2. C. de his qui ve. æta. imp. l. ij. ꝟ. de adop. l. 2. C. de emancip. lib. auth. quibus modis natu. eff. sui. colla. 7. Et istud cum sequenti gradu debet simul adiungi.

m ¶Maius, est cognoscere de supplicatione aduersus sñiam latam ab eo, à quo non potest appellari. quod soli Principi, & præfecto prætorio cõuenit. l. j. C. de sen. præfe. pretorio. auth. quæ supplicatio, C. de precibus Imperatori offerendis.

n ¶Magnum, est cognitio earum cãrum, que important plenam cognitionem, & coercitionem realem, vel personalem, vt mittere in possessionem ex secũdo decreto, restituere in integrum, expellere aliquem de possessione re ipsa. Hæc probantur in l. ea q̃ §. magistratibus. ꝟ. ad municip. & istud membrum cum sequenti, debet simul iungi, secundum Iaso. in d. l. imperium.

o Paruum, est cognoscere de causis, que habent plenam cognitionem licet non habeat coercitionem realem, vel ꝑsonalem, vt dare bonorũ possessionem quę tribuit ius, ꝓnunciare aliquem mittendũ in possessionem ex secundo decreto, interponere authoritatem in alienationibus, & transactionibus alimentorũ. Et ista quatuor mẽbra misti ĩperij, nõ pñt delegari. l. 4. §. j. ver. duas. ĩfra, de dam. infe. l. nec quicquam. §. vbi decretũ. s̃. de offi. ꝓconsultis.

p ¶Minus, ẽ dare bonorum possessionem, ex edicto Carboniano, in possessionẽ mittere, sũmatiè cognoscendo, & sic oĩa regrẽtia cãæ cognitionẽ tantũ summariã sunt istius gradus, & pñt delegari. l. cognitio. §. vt possessio. s̃. de offi. eius cui mãd. est iurisd. Et iste gradus cũ sequenti, sub eodẽ ꝯprehenduntur. & sic propiè non sunt nisi tres gradus misti imperij, ſm Ias. in d. l. Imperium.

q ¶Minimum est, qđ expedit̃ absq; causæ cognitione, vt interponere authoritatem manumissioni, & emancipationi, ꝓpetũtque ista iure magistratus, & sic sunt delegabilia. l. j. in prin. s̃. de officio eius cui mandata est iurisdictio.

r ¶Iurisdictio simplex est, quæ officio iudicis mercenario expedit̃, priuatam vtilitatẽ respiciẽs. Bar. in d. l. imperiũ. & diuiditur in sex gradus. Sed melius, ſm Ias. in tres, vt patet p ea quæ infra dicẽtur.

s ¶ Maxima, in qua vertitur res magni præiudicij, vt causæ status, ingenuitatis, & libertinitatis. l. placet. C. de ped. iu. Vide Bal. in c. edoceri. de resc. ꝙ negotium arduum dr̃, in quo agitur de statu, & idem in c. ex ratione. de app. ꝙ omnis causa famosa est, quando agitur de fama hominis, & tunc dicitur ardua.

t ¶Maior, est quando ex causa descendenti ex delicto, quis fuit cõdemnatus ciuiliter. & quia non habet in bonis, luat in corpore. l. quicunq;. C. de seruis fugit. Et cum sit quædam executio, non põt delegari, secundum Barto. in l. placet. C. de peda. iud. vbi dicit hos duos primos gradus propriè facere vnum: quamuis in l. imperiũ. dicat duos esse gradus distinctos.

u ¶Magna, vt vltra trecentos aureos, & non potest delegari. §. & iudicare. in auth. de defenso. ciui. nisi propter occupationes, vel longam absentiam, in d. l. placet. & ibi Bar. C. de peda. iudi. & Ange. in d. l. imperium.

x ¶Parua, à trecẽtis aureis infra, & illa põt delegari indistinctè. tex. in l. imperiũ. in fi. & iste gradus cũ præcedẽti possunt simul iungi.

y ¶Minor, & minima, quæ dicantur, remittendum est arbitrio iudicis, cùm non sit à iure determinatum, per regulam l. j. §. fin. de iure deliberandi. ꝟ. Et hæc duo computari debent pro vno, & sic propriè non sunt nisi tres gradus iurisdictionis simplicis, secundum Bar. in d. l. placet. & Iaso. in d. l. imperium. quamuis Barto. hos sex gradus hic prosequatur.

z ¶Quædam sunt, quæ possunt esse meri imperij, & iurisdictionis simplicis, diuersis tamen respectib. Primò tortura. quando aliquis torquet̃ ad pęnam, est meri imperij, & si in criminalib. imponatur ad veritatem eruendam. est etiam merj imperij, secundum Bar. in l. interdũ. ij §. qui furẽ. ꝟ. de fur. si imponatur in ciuilib. quia testes vacillant, est iurisdictionis. in authent. de testib. §. si verò ignoti. collat. 7. Secũdò leuis coercitio quæ imponitur ad pœnam leuis delicti, est meri imperij. Sic in ciuilib. contra contumacem est simplicis iurisdictionis, secundum Ange. & Ias. in d. l. imperium. Tertiò incarcerario, quæ fit de iure canonico, ad puniẽdum delictum est meri imperij, aliàs est simplicis iurisdictionis, secundũ Gul. & Alb. Bal. Sal. Ale. & Ias. in d. l. imperium. licèt aliter, Bar. in secũda specie meri imperij. Quartò excommunicatio, quæ ex publica cã imponitur ꝯtra rebelles, vel contumaces, est meri imperij, sed ad instãtiam partis concessa, est simplicis iurisdictionis, secundum Pan. in c. cum contingat. de foro compe. Quintò appellatio in causa criminali, est meri imperij, in ciuili, est iurisdictionis, vel misti imperij. Hæc sufficiant ad materiam præcedentis figuræ.

De iurisdictione omnium iudicum. Rub.

Gl. continuat hanc rubricam: ꝙ s̃. posuit de cuiuslibet iudicis officio, singulariter & specialiter: hic simul tractat commuuiter, siue in genere, de iurisdictione omn. iud. Simile est C. commu. vtriusq; iudicij. & communia de legatis. & communia prædiorum. & cõmunia de successionibus. Ex hac continuatione habes, ꝙ idem est dicere, de iurisdictione omnium iudicum. & de officio iudicum. Quod an sit verum, dicam statim ꝟ. in l. j. Quærit glossa, quæ est differentia inter hunc titulum. & titulum s̃. de officio eius cui mandata est iurisdictio. Sol. vt in glo. & quælibet est bona, & clara, & ideo non curo eam aliter declarare.

LEX PRIMA.

1 *Iurisconsultus dixit, ius dicẽtis officium, & nõ, iudicis dicentis, quia sibi placuit.*
2 *Officium iudicis non habet corporalem longitudinem, ideo Iurisconsultus hic dixit latissimum.*
Cynus erat multum longus.
3 *Iurisdictio est potestas de iure publico introducta, cum necessitate iuris dicendi, & æquitatis statuendæ: tanquam à persona publica.*
Pater in filium, dominus in seruum, & tutor in pupillum, quam iurisdictionem habeant.
4 *Bonorum possessionem dare, hodie est misti imperij, sicut olim.*
5 *Missio in possessionem, non potest demandari.*
6 *Tutoris datio semper est misti imperij.*
7 *Misti imperij causæ etiam in fauorem pupillorum non delegantur.*
8 *Delegare iudicem est iurisdicti onis.*
9 *Iurisdictio, & officium iudicis quando sint idem.*
10 *Officium iudicis, & actio an sint idem, & quomodo differant.*
11 *Officium iudicis miseri corditer imploratur.*
12 *Officium est triplex, nobile, mercenarium, & aduersarium.*
13 *Iudex quando eius officium exerceat parte non petente, remissiue.*
14 *Libellus in officio iudicis, & litis contestatio, an requiratur remissiuè.*

15 iurisdictio

Iurisdictio an cohæreat territorio, & potest esse sine territorio, & territorium
16 *sine iurisdictione.*
a *Princeps concedendo territorium vniuersaliter, dicitur cōcedere iurisdictionem.*

IVs dicentis. Primò ponit dictum in genere. Secūdò illud declarat per species, hæc est cōis diuisio. Vel aliter potes dicere, φ primò ponitur dictum, secūdò eius probatio. Secūda ibi, nam & bonorum. & breuiter h. d. in summa. Officium iudicis est genus generalissimum ɔtinēs oīa quæ possunt expediri per iudicē, h. d. vsq; ad fi. Ibi latissimum est. i. quoddā genus generalissimum. ibi nā & bonorū. Ad euidētiā huius partis scias φ genus gn̄alissimū est qđ oīa ɔtinet, & nullum genus habet supra se, ꝓbatur in l. cum post §. gener. ǰ. de iure dot. & l. legato gn̄aliter. & ibi no. ǰ. de leg. j. hoc præmisso, casus est clarus. Dicit tex. nā &. expone, & pro etiā, q. d. nō solum ista quę hic enumerātur, sed & oīa alia pt facere iudex. merito ɔcluditur, φ est latissimū, hoc est genꝰ generalissimū. Notabilia sunt clara. Et no. ꝓ iuuenib. primò φ ex officio iudicis datur tutor, mittitur in possessionē bonorū, delegatur iudex, & similia, quæ hic ponūtur. ¶Venio ad primū dictū & op. nā illud, qđ est latissimū, oīa ɔtinet: qa vltra illud nil reperitur. vt ǰ. de ver. ob. l. vbi aūt nō apparet. ī fi. prī. ibi, at cū optimū. Sed hic enumerātur solum ea q̄ sunt mixti imperii & iurisdictionis, nō ea q̄ sunt meri, ergo nō est latissimū. Sol. Illa dictio, & q̄ præmittitur, ponitur implicatiuè: vt oīa illa ɔprehēdat q̄ possent per iudicē expediri, vt di-
b xi. Itē op. dicitur hic φ pōt dare bonorū possessionē: ɔ. imò habet necesse, vt l. munerū. §. iudicādi. ǰ. de mune. & hono. Sol. Dicit gl. pōt. i. debet. Fateor tñ φ sunt quędā, quę in libera iudicis potestate ponūtur. & necessitati nō subiacēt, vt l. j. C. quomodo & qñ iu. & l. nō ɔquid. ǰ. de iudi. ¶Venio ad qōnes, & primò ad ea q̄ tan-
1 gūtur in gl. Et q̄ro † quare dicit ius dicētis, & nō iudicis dicētis? Rñd. glo. hoc ideo, qa non de omni iudice, sed tātum de eo q habet merum & mistū imperiū: ita hic Iurisc̄osultus intelligit quod tenet Gul. per l. 3. §. j. ǰ. ne qs eum q in ius vo. est, vi exi. & no. ǰ. ti. ij. super rubri. dum dicit si quis ius dicēti non obtēperauerit. Nā loquitur de maiori iudice, vt ibi dicā. pro hoc: qa differētia est inter notionē, & iurisdictionē, vt ǰ. de verb. sig. l. notionē. in prin. & ǰ. de re iud. l. ait prætor. in prin. Idem dicit Iac. Bu. hoc declarans latius sic. Iudicare propriè est dirimere litē, quæ est inter partes: vt l. j. ǰ. de re iud. Ius dicere pt ēt vbi nullū est litigium, vt qñ interponitur decretum super alienatione rerū minorum, vel super trāsactione alimētorū, quæ sunt misti imperij. Quibusdā alijs, videlicet Iac. de Are. & Cy. & Ray. hic hoc displicet. Nā idē est dicere iudex, φ ius dicēs, vt extra de verb. sig. c. forus. quod placet. qa hic sincopatur: qa detrahitur litera, s. de medio. Itē qa appellatio iudicis referē ad maiores, vt in corpore de iud. & vt oēs obe. iu pro. Et dicit ius dicentis, & nō iudicis: quia sic placuit sibi. Et si instares: ergo videtur φ hic loquatur de quolibet iudice, qđ videtur falsum, per exēpla quæ hic ponuntur, quæ sunt misti imperij. & nō pertinent ad magistratus. l. j. ǰ. tit. 2. & l. ea quæ. ad muni. Sol. hic loquitur de officio iudicis in genere, non istius vel illius: & hoc modo sumēdo cōtinet omnia quæ possunt expediri per quēcunque iudicem de mūdo, nō φ possit vnusquisq; omnia, sed hæc appellatio offiñ iudicis, ɔtinet omnia, quæ possunt pertinere ad vnumquēq; iudicem,
2 cum sit genus generalissimum. Quæro extra glo. † quare dixit latissimū & nō, lōgissimū? Rñ. Pet. qa sapiētia ɔsistit in latitudine, & nō in longitudine. Nā raro lōgus inuenitur sapiēs, sed hęc solutio displicebat Cy. qa ipse multū lōgꝰ erat, & iō dicit Cy. φ iō sic dixit quia sibi placuit. Tu dic φ ideo dixit latissimum: quia officium iudicis nō habet lōgitudinem corporalē: quia est incorporale, & quātam longitudinē habeat in tempore, vel in vita, hic Iurisconsultus nō intēdit tractare: sed tātum intēdit tractare de latitudine φ comprehendit. s. quid & quātum ɔtineat: cum sit genus genera-
c lissimū, vt dixi. ¶Item quæro c quid sit iurisdictio? Gl. hic diffinit,
3 φ iurisdictio † est potestas de iure publico introducta, cum necessitate iuris dicēdi, & æquitatis statuendę. Similem gl. habemus in §. iusiurādū. in corpore de defen. ciui. circa medium gl. magnæ Gl. primò dicit φ est potestas hoc probatur in l. potestatis verbo. ǰ. de ver. sign. Seqtur de iure publico introducta. hoc probatur in l. j. §. huius studij. s̄. de iust. & iure. & de orig. iur. l. 2. §. post originē. & quasi per totum. Seqtur, cum necessitate iuris dicēdi. hoc probatur in l. munerum. §. iudicandi. ǰ. de muner. & hono. & l. de quare. ǰ. de iud. Seqtur. & æquitatis statuendæ. hoc probatur C. de iud. l. placuit. & s̄. de eo quod certo loco. l. ꝑ si Ephesi. in fin. Sed contra hoc opponitur, quia secundum hoc pater in filios, dominus ī seruos, tutor in pupillos habēt iurisdictionem. Est. n. eorū ptās introducta de publico. Nā ptās pr̄is est introducta à iure ciuili. vt l. 3. de his q sunt sui vel alie. iu. & inst. de pat. potest. Itē simile in tutela. vt l. j. ǰ. de tute. Est. n. munus publicū authoritate, licèt vtilitate priuatum, vt l. j. ǰ. de mune. & hono. l. athletæ. vers. tutela. ǰ. de excusa. tuto. & insti. de excu. tuto. iuxta principium. Potestas domini est de iure gētium, vt l. manumissiones. s̄. de iust. & iur. Itē habent necesse reddere ius, hoc est dare, & facere eis illud qđ ius ꝓcepit, vt ǰ. de liber. agno. ꝑ totū. & C. de lib. alen. ꝑ totū. In tutore est planū. Itē dēt statuere æquū ī eos, nō iniquū. l. 2. s̄. de his q sūt sui vel alie. iur. horū occasione addas in diffinitione vnū verbū, & dicas. Iurisdō est ptās de iure publico īntroducta cū necessitate iuris dicēdi, & æquitatis, tāq̄ à psona publica statuēdæ. Hoc, φ dico, tāq̄ à psona publica, pficit diffinitionē qa in ɔrīis facit tāq̄ priuatus, & hoc prout iurisdictio sumiē & diffinitur in genere, quæ diuiditur in tres alias species, vt dicam, & notaē in l. imperium. ǰ. eo. Et si dicas, quid ad propositum, cum hic tractetur de officio iudicis, & non de iurisdictione? Respon. vt dicam statim. Item quæro vtrū dare bonorum possessionem sit misti imperij: Glo. dicit quòd sic, vt in ea, & declarabo ǰ. eo l. iubere cauere. ad finem, vbi ꝓpriè est
d ista materia. ¶Quæro, an hodie † dare bonorum possessionem
4 sit misti imperij? gl. dicit quòd non. C. qui admit. ad bonorū possessionē l. fi. & Inst. de bono. pos. in fi. Tu dicas φ hoc. s. bonorū possessionem agnosci coram iudice competente iure magistratus, nihil est: nihil. n. facit iudex, nisi quòd exhibet præsentiam sui.
e Sed si qs e vellet φ iudex decerneret bonorum possessionē, tunc esset misti imperij hodie, sicut olim, nec reperimus aliqd immutatum. Item q̄ro in tertia gl. vtrum mittere in possessionē. sit misti imperij. Gl. distinguit. Dic vt in ea. Et hoc qualiter debeat intel-
5 ligi, declarabo in l. iubere cauere. ǰ. e. Sed videē † φ missio in possessionē possit demādari, qa videmus quotidie φ iudex mandat nūciis vt mittant quē in possessionem, vt l. is cui. §. missus. ǰ. vt in poss. leg. Sol. Non ɔmittit vt transeat iurisdictio, q. d. φ nuncius faciat

ADDITIONES.

a Paris. ¶Ius dicētis. Circa materiam istam iurisdictionum adde multa, de primo an domini castrorum siue ciuitatis, de iure communi habeant merū & mistum imperiū. Item quot modis quis possit habere iurisdictionem in suis castris, & quomodo probetur in dubio, an iurisdictio censeatur personalis, vel realis. Item si sunt multi filij vnius Comitis mortui, an omnes habeant iurisdictionem insolidum, & de quibusdā aliis vide Bar. latè consi. 181. an autē tollatur iurisdictio alicui gn̄aliter concessa sibi ꝑꝑ hoc, φ incertis causis detur alicui iurisdictio specialis, vide Ro. consi. 393. incip. præsens consultatio. Bal. in c. j. qui feu. dare pos. & super hoc vide latissime Fel. in c. pastoralis. de offi. ordi. ponentem octo limitationes ad cōem conclusionem, φ nō tolliē iurisdictio generalis. vide ibi omnino per eum. vide ēt quæ habes omnino ad Bar. in l. j. C. de offi. præfe. vrb. Item an in dubio appellatione iurisdictionis intelligaē de ordinaria, an de delegata. vide Alex. & Ias. in rub. istius tit. vbi Ias. tenet cōtra Alex. ideo cōsidera. Itē φ iurisdictio probetur per correctionē filiorū, vide Bertachi. in trac. de gabel. in prima parte. Item φ ꝑ alia exercitia probetur iurisdictio, vide Bal. in ti. de pace Constan. in ver. amplius. nunquid autem iurisdictio vni concessa, possit alteri vendi, vide Bertachi. in ꝑ allegato loco. nunquid autem ī iurisdictione ordinaria, siue legata vel inter arbitros habeat locum ius accrescendi, vide eundem, & ibi ponit de diuisione iurisdictionis. & φ iurisdictio teneatur insolidū cum qualibet parte territorij diuisi. Item no. φ quando causa aliqua est fundamentum iurisdictionis, debet esset vera, & decisiua iurisdictio: aliàs iudicium esset nullū ipso iure s̄m Bal. in tit. de pace Constan. in versi. in nomine Christi. Item not. qđ iurisdictio, est q̄d vniuersale, s̄m Bal. in proœmio feudo. Item qui reparauit castrum, vel de nouo ædificat locum, vbi se congregāt homines & populus, an habeat iurisdictionem super illo populo? vide Bal. in ca. j. § Marchio. qui feu. dare pos. nunquid aūt acquiritur quasi possessio per processum factum contra contumacem? vide Bal. in c. sacramentum, de consue. recti feu. Itē nota qđ de iure cōi iurisdictio vendi non possit, licet secus sit de consuetudine approbata s̄m Bal. in c. j. § ex eadē. de lege Conradi. Item an & quando iurisdictio sit indiuidua vide Bald. in c. j. in prin. de aliena. feu. Quid autem si quis vendat omnes possessiones suas quas habet in castro, an videatur vendere iurisdictionem, vide Bal. in c. j. de Capita. qui cur. vendi. & vide multa de materia per Bal. in ca. j. §. ad hæc. de pace iura. fir. Item quod quasi possessio iurisdictionis acquiratur per vnū actum, qui nō solet de gratia concedi. vide Pan. in consi. 61. Item an consuetudo tribuat iurisdictio. vide Feli. in c. ex parte Decani circa pri. de rescrip. Itē si in ciuitate sunt duo iudices, vnus superior, alius inferior, an iurisdictio inferioris dicatur stare cumulatiue an priuatiue, vide in c. pastoralis, extra, de offi. ordi. de quo vide s̄. in prin. huius apostillæ. Item quod ille, cui est concessa iurisdictio de condemnando, intelligatur etiam concessa iurisdictio absoluendi: vide Fel. in c. cum inferior. extra de maio. & obed. Item an creditor in castro sibi assignato, possit exercere iurisdictionem, vide Rom. sing. 578. incip. quæritur. Item quod concessio iurisdictionis simpliciter factæ comprehendit sub se merum, & mistum imperium, vide Alexā. consi. 524. Item an concesso castro, intelligatur concessa iurisdictio, vide Rom, consi. 444. Ias. post alios in l. fi. s̄ de constit. Princ. Item de eo quod dictum est s̄. quod concessa iurisdictione, intelligatur concessum merum & mixtum imperium. in contrarium vide Ias. in l. imperium. ǰ eod. vbi etiam facit mentionem de decisione præcedenti, quod concesso castro, videatur concessum merum, & mistum imperium.

b Barb. ¶Contra, imo. Et hic no. istam necessitatem imponi sibi per legem, nam potest cogi per superioré, cui iurisdictio subalternatur in authen. de quęst. §. super hæc l. missi opinatores. de exacto. tributo.

c Barb. ¶Item quæro. No. per illud verbum, æquitatis statuendæ, dicunt Doctores, quod facere statuta est iurisdictionis vide Bal. & Bar. in l. omnes populi. de iust. & iure. & Ar. ge. ibi qui concordat opiniones, quod no.

d Poma. ¶Quæro an hodie. Idem tenet Ang. in l. j. ǰ. de bonorum possessione & per Bar in l. j. ad fi. C. de momen. posses.

e Barb. ¶Sed si quis. Quod non credo verum, quod istud decretum esset nullum, nec conferre aliquod ius etiam in bono. pos. contra tab. vt no. in l. fi. §. fin. de cura. furio. & ibi est glo. singul.

faciat tanq̃ nudus minister, hoc est, ꝙ p nũciũ faciat iudex. l. qui
6 autẽ. §. fi. & l. sequẽti. ꝟ. de ꝯstit. pecunia. † Itẽ q̃ro, vtrum dare tutorem sit misti ĩperij? Gl. distinguit hic, & alibi melius. ꝟ. de tuto. & curat. datis ab his. l. ius dandi. Aut substãtia pupilli est vltra q̃ngẽtos solidos, & tũc est misti ĩperij, nec põt demandari nisi hñti iurisdictionẽ, vt ꝟ. de tutelis. l. muto. §. tutoris. & ꝟ. de tut. & curat. datis ab his l. nec mãdãte. Aut est ꝟ. quingẽtos solidos, & est iurisdõnis. Inst. de Atti. tut. circa fi. Tu dicas, ꝙ est semp misti ĩperij tñ q̃nq; est misti ĩperij maioris, q̃nq; minoris. vt dicã. ꝟ. eo. l. ĩperiũ.
7 † Itẽ q̃ro, an aliæ causæ q̃ sunt misti ĩperij possint delegari hñti iurisdictionẽ, sicut tutoris datio? Rñdet gl. ꝙ nõ, vt hic not. & in tutore est spãle pupillorum fauore. Sed an aliæ cãe misti imperij possint dlegari fauore pupillorũ? Rñdet gl. ꝙ nõ, qa in eis ñ vertit tñ piculũ. Qd ẽt no. fallit forte si p hoc pupillus cogeret litigare ex ꝓuinciã, vt l. j. C. qñ ĩpe. inter pupil. & vidu. ¶ † Vltimò
8 q̃rit gl. vtrũ iudicẽ delegare sit iurisdictionis? Et dicit gl. ꝙ sic, &
a bene vt l. imperium. ꝟ. co.[a] ¶ Expeditis gl. venio ad materiam. Et
9 † quæro, vtrũ officiũ iudicis, & iurisdictio sint idẽ. Et vr̃ ꝙ sic. Nã in tub. dr̃ de iurisdi. om. iu. & in nigro dr̃ ius dicẽtis officiũ. Nã si aliud esset, ista lex ñ ꝯgruè poneret hic. Et hoc vr̃ sentire gl. rubricæ, vt dixi sup ea. In ꝯ̃riũ vr̃ nã ex eo ꝙ dicit officiũ, iudicis. ꝓsupponit, ꝙ ante sit iudex, q̃ habeat officiũ, & iudex nõ est nisi qui hẽt iurisdictionẽ, vt l. 1. de iudi. ergo iurisdictio est aliud. Pet. dicebat aliter, s. ꝙ iurisdictio est ius officiũ est exercitiũ ipsi⁹ iuris.
b Gul. dicebat alr̃, ꝙ referre tibi nõ curo. Tu clari⁹ sic dicas,[b] ꝙ officiũ iudicis ꝑt ꝯsiderari, Primò simpliciter & absolutè ꝑut ñ cohæret ꝑsonæ vt officiũ potestariæ, officiũ capitaneat⁹, officiũ Regis vl̃ Principis. Illud. n. officiũ põt esse, & est ẽt, si nõ sit ꝑsona, q̃ subeat illud: & isto mõ officiũ iudicis, & iurisdõ quasi idem significãt sed diuersimodè. Nã cũ dico officiũ iudicis, denoto principaliter ipsã ꝑsonã cui inest administratio, seu honor iurisdictionis secũdariò ipsã iurisdictionẽ, vt ꝟ. d mun. & hono. l. honor. & C. vbi & apud quẽ. l. fi. Cũ dico iurisdictio denoto principalr̃ iurisdictionẽ, & p ꝯñs. officiũ, cui ĩhæret iurisdõ, vt dictis legi. Et hoc mõ sumẽdo tale officiũ, oĩ tpe est vnũ, licet ꝑsonæ mutẽt, vt ꝟ. de iudic. l. ꝓponebãt. & extrà, de rescriptis, c. si gratiosè. li. 6. Secũdò mõ ꝑt ꝯsiderari officiũ ꝑut cohæret ꝑsonæ: & tũc si q̃de acciperet officiũ ꝓ tali administratione, differt offĩn à iurisdõne, qa iurisdictio est 1⁹ & ꝑtãs, &c. vt s̃. dixi. Officiũ ẽ exercitiũ illius iurisdictionis, vt de administrõne rerũ ad ciuitatẽ ꝑtinẽti. l. 1. §. in eũ. Et hoc mõ sumẽdo ĩ ꝑsona cuiuslibet iudicis est vnũ offĩn. vt l. cũ apud. ꝟ. iudica. solui. & in d. c. si gratiosè. Tertio mõ ꝑt ꝯsiderari offĩn iudicis ꝑut ꝑticulariter exhibeẽ in qbuslibet causis, nõ ꝓ administratione totali, & tũc loq̃t hæc lex: quia offĩn iudicis est quoddã genus generalissimũ cõtinens oẽs spẽs officij. s. nobilis, mercenarij, vl̃ aduersarij, ꝑ quas põt aliq̃d facere, vt hic. Et qd
10 sit, & in quo differat à iurisdictione, statim dicã. † Quæro tamẽ
c vtrũ iudicis offĩn[c] & actio sint idẽ hoc tãgũt hic doc. & Dy. Inst. de act. in prin. vbi gl. tãgit br̃ ꝑut officiũ iudicis cohæret ꝑsonæ iudicis, de quo hic loq̃t: stultũ est querere, an sit idẽ, qd̃ actio. Nã actio competit parti, & est ius petendi in iudicio, ꝙ sibi à parte debetur, vt Inst. de act. in prin. sed offĩn iudicis est ius competens ipsi iudici, & est ius faciendi ea quæ sibi, vt iudici, faciẽda incumbũt. Q̃d sit ius, ꝓbat ꝟ. de tutorib. & curat. da. ab his. l. ius dandi. s̃. de officio ꝑsidis. l. illicitas. §. q vniuersas. & l. fi. in prin. s̃. de offõ ꝓcur. Cæsaris, & differt à iurisdõne, sicut actio ab oblĩone. Nã sicut pactionem ꝯsequiẽ qs ꝙ in oblĩone deuenit, ita p officiũ iudicis ad effectũ ꝓducit ꝙ venit in iurisdictione, vt hic ꝓbat, & in oĩb. legib. ꝑcedentiũ titulorũ, q̃ de officiis tractant. Sicut. n. aliud est humanitas nr̃a, seu locutio nr̃a aliud est potẽtia loquẽdi, q̃ locutionẽ deducit in actũ: sic aliud est iurisdictio, & aliud est iudicis offĩn, ꝙ iurisdictionem deducit in actum. Et licèt quandoque leges dicant quod iudicis officium, est ipsum facere, vt l. 1. s̃. de officio ꝓconsulis. impropria tñ locutio est, hoc est ius faciendi illud, vt s̃. dixi. Itẽ q̃ro vtrum offĩn iudicis ꝑut cõpetit ꝑti, sit idẽ ꝙ actio: & ad hoc tẽdit disputatio doctorũ, & Dy. Inst. de act. in pri. Sed aduertẽdum: nã cum dicimus, ꝙ offĩn iudicis cõpetit ꝑti, impropria, & ĩpropriissima locutio ẽ. Cõtinet. n. repugnantiã ĩ seipsa. s. ꝙ sit officium iudicis, & sic partis, vel in parte. Et ideo sciẽdum ẽ, ꝙ offĩn iudicis ꝑut ꝑti ꝯpetit, alr̃ dẽret nominari de iure. q̃nq;. n. nominaẽ ꝓprio nõie, vt de ĩ integ. rest. l. ꝙ si minor. ĩ fi. de mino. & ꝑ totum tit. de ĩ integ. restit. & vt est excusatio. vt ꝟ. de excusatio. tuto. l. scire. §. oportet, & ibi no. Est. n. ius ĩpetrãdi officiũ iudicis sup excusatione, & tñ appellatur excusatio, vt l. ꝑfecti. de mino. Dixi plenè. ꝟ. de appel. l. j. in prin. Vbi aũt nõ reperitur proꝑriũ nomen, appellatur ꝑsecutio, vt ꝟ. de verb. sig. l. pecuniæ. §. ꝑsecutionis. Ista aũt persecutio, hoc est ius impetrandi offĩn iudicis vtrũ sit idẽ ꝙ actio determinat gl. & Dy. Inst. de act. in princ. qd̃ nõ, sed habet similitudinem cum actione, vt ꝟ. de actio. & oblig. l. actionis verbo. Et est differentia in hoc, quia actio oritur ex obligatione r̃r, vt l. licet. §. ea obligatio. ꝟ. de procura. Officiũ iudicis non ꝑsupponit obligationẽ, vt de actio. emp. l. ꝙ p col-
d lusionẽ. §. 1. & de annuis legatis. l. Quintus. Ex hoc sequiẽ[d] quod qñ libellus formaẽ super actione dẽt quis narrare ea, per q̃ cõcludit, ꝙ pars teneẽ ad aliq̃d dandũ, vel faciendũ, vt videbitis plenè. ꝟ. de eden. l. j. in prin. sed qñ formaẽ sup officio iudicis, debet qs narrare ea p quæ ꝯcludat ꝙ iudex dẽat facere, vel possit id ꝙ petitur ñ ꝙ pars teneaẽ. Exẽplũ est in titul. de mino. & in tit. de ĩ integ.
e restit. & q pet. tutores. & in multis simib. Itẽ ex ꝑdictis[e] apparet alia drĩa, vt dñt doct. & bene qd̃ p interpellationẽ factam parti, qñ solum põt cogi offõ iudicis, nõ ꝯstituiẽ ĩ mora, vt ꝟ. de dam. infe. l. cũ postulassem. ĩ prin. & no. ꝟ. de eden. l. vbi. ĩ fi. Et est ratio, quia iudex cogit partẽ hoc facere, non aũt ꝑs est obligata ad hoc faciẽdũ qa ꝑs nihil dẽt. Est ergo à iudice postulãdũ, seu ĩpetrãdũ: ñ
1 à pte. Secus in eo, ꝙ venit iure actiõis, vt ꝟ. de vsur. l. mora. ¶ † Itẽ ex hoc ꝯcludit, ꝙ officiũ iudicis dr̃ misericorditer ĩplorari, vt no. ꝟ. d iterro. actio. sup rub. Quia illud ꝙ pars petit, sibi nõ dẽtur, sed
f iudex ex offõ suo ꝑt faceẽ vt sibi deẽ. licet q̃nq; ẽet ĩiuria[f] si denegaret. l. 1. §. pe. ꝟ. de aqua quot. & esti. & iõ ẽ ĩtroducta appellatio à sñia lata sup offõ iudicis, si denegeẽ. l. j. C. an sepi⁹ ĩ integrũ restitutio postule. ¶ Itẽ q̃ro quotuplex sit † offĩn iudicis? gl. Inst. d act. §. ꝑterea. & gl. C. d ꝑo. l. 4. dt, ꝙ ẽ triplex: qd̃dã mercenariũ, ꝙ deseruit actioni ex nã ipsi⁹ actionis, vt ĩ bonęfidei iudiciis: quoddã ꝙ dseruit actioni ꝯ nãm ipsi⁹ vt ĩ arbitrariis. Pet. & Gul. & alij faciũt alias diuisiones, dicẽtes ꝙ qddã ẽ offĩn ꝙ residet ĩ pte, qddã ꝙ residet ĩ iudice, Sed certè nullũ offĩn residet ĩ pte, iõ istã ꝑtẽ omitto, & omissis eorũ verbis alr̃ q̃ ipsi, & gl. sic dicas, ꝙ est triplex spẽs. Offĩn iudicis qddã ẽ nobile, qddã mercenariũ, qddã aduersariũ. Offĩn nobile est, ꝙ per se stat, siue hoc iudex suo motu exerceat, siue ad postulationẽ alterius, vt inquirendo, ꝯcedẽdo restõnem in integrũ, dãdo tutores, interponẽdo decreta, ꝯstituendo salaria aduocatis, & medicis, & silia. Quoddã est offĩn mercenariũ, ꝙ per se nõ stat, licet deseruiat actioni, & hoc ꝑt esse multiplex, qa q̃nq; deseruit actioni ꝓponendę. vt in citationibus, & ĩterrogationibus, & in oĩbus q̃ fiunt añ litẽ ꝯtestatã. Q̃nq; deseruit actioni ꝓpositæ exercẽdæ, vt ĩ dandis dilationibus, recipiendis testibus, & probationibus, & in oĩbus aliis post litem contestatã occurrẽtibus, vsq; ad diffinitiuã sñiam. Quandoq; deseruit actioni propositæ terminãdæ, & hoc tripliciter: aut ex nã actionis, vt cũ ꝯdẽnat in vsuris fructibus, & interesse, in bonæfidei iudiciis. Aut ꝯ naturam actionis ꝓpter aliq̃d extrinsecum accidẽs vt in arbitrariis, vel propter naturam iudicij, vel instantiæ, non attento quæ sit actio, vt in ꝯdẽnatione expensarum, vt C. de fructi. & liti. expen. per totum. Q̃nq; deseruit actioni propositæ, & determinatè exequẽdæ, vt offĩn iudicis, ꝙ est in executione exercenda, vt ꝟ. de re. iu. l. à diuo Pio, ꝑ totũ. Tñ vtrum sit illud offĩn nobile, vel mercenariũ, dicã ꝟ. eo. l. iubere. in fi. Quoddã est offĩn iudicis aduersarium, ꝙ ñ deseruit actioni, sed imò sibi aduersatur & ꝯdicit inq̃tum ꝑt, & hoc dupl̃r. Primò quando officium iudicis loco exceptionis directæ proponitur, vt ꝟ. de petit. hære. l. planè. & l. fin. & l. item si verberatum. §. 1. infrà de rei vendic. vel quando deseruit exceptioni propositæ, vt in toto titu. de excep. Istã diuisione, omne officium iudicis ꝯpræhẽdiẽ. Alia pulchra exempla possent dari. de quibus vide Spec. de offi. iudic. vbi ponuntur plura.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Infra eodem. Vide Fel. in c. post cessionem. de proba.
b Pom. ¶ Sic dicas. Vide Rom. consil. 260. Bal. consil. 32. Alex. consil. 6.
c Paris. ¶ Quæro tñ vtrũ iudicis officiũ. Adde ꝙ ea q̃ dẽnt iudicis officio, nõ trãseũt cõtra hæredes obligati. Bal. in l. fi socer. ꝟ. sol. ma. & ibi sequiẽ Alex. sed Pau. de Cast. tenet cõtrariũ. Et istud puto verius, ꝓ quo facit text. in l. si q̃s ex argentariis. §. j. iũcto §. ex hoc edicto. ꝟ. de eden. Item facit, qa maior restituiẽ officio iudicis. l. qd̃ si minor. §. fi. ꝟ. de mino. tñ certũ est, qd̃ nedum cõtra principalẽ sic cõtrahẽtẽ, sed ẽt cõtra hæredẽ restitueret. l. si intra. C. de in integ. rest. facit l. si q̃s à liberis. §. itẽ rescriptũ. ꝟ. de lib. agn. tñ aduerte ꝙ in primo dicto faceret ꝓ opinione Bal. & Alex. an aũt in officio iud. nobili req̃raẽ libellus, & iudiciari⁹ ordo? regulariter sic. fallit de quo p Bar. in l. iubere cauere. ꝟ. eo. Itẽ fallit in casu l. pe. §. ꝙ si fit. quẽ ibi põderat Pau. de Ca. ꝓ singulari, ꝟ. de ꝑto. stip. Itẽ an req̃raẽ libellus, vide remissiuè Ias. in l. nec q̃cq̃. §. vbi decretũ. s̃. de off. ꝓconf. An aũt si iudex non faciat id ꝓ quo cõpetit offi. iud. possit appellari. vide Fel. in c. exceptionẽ. extra de exceptio. aliquas drĩas, q̃ fiũt, an alicui cõpetat actio, an offic. iud. vide p Ias. in d. §. vbi decretũ. Itẽ pulchrã doctrinam ad cognoscẽdũ an aliq̃d expediaẽ offi. iud. mercenario, vide p Ias. in l. iubere cauere. ꝟ. eo. collectam ex doctrina Bart. ibi item an vbi imploratur officiũ iudicis requiraẽ libellus. Vide Are. Insti. de act. in prin. bar. Pau. de Cast. & alios in l. req. rendi. C. de seru. fug.
d Barb. ¶ Ex hoc sequitur. Adde text. in l. defendente. de auth. tut.
e Barb. ¶ Itẽ ex prædictis. Quod intellige officio nobili, nõ aũt mercenario, ꝑ no. p Cy. in l. j. C. de ali. iu. circa mediũ. Et tu pondera, qa Inno. in c. j. de offi. iud. tenet ꝙ si iudex nõ vult ex officio suo ꝓcedere, non tenetur. & ita transit Ant. & Io. And. sed Bar. hic dicit ꝙ sit iniuria, & p cõsequẽs põt appellari. Io. de Imo. ibi dicit, ꝙ si cõmittatur potestati iudicis, põt decretum interponere: secus si cõmittatur suo officio mero. Vide ibi. & no. ꝙ officium iudicis est nobile. vide Car. in c. 2. de off. iud. vbi dicit, ꝙ est potestas. & bernar. in proœmio loquitur aliter in c. 1. de offi. ordi. vide ibi.
f Claudius. ¶ Esset iniuria. vide in simili Pan. in c. at si clerici. §. de adulteriis. de iud. Et an possit appellari, si denegetur, Fel. in c. exceptionem. de exc. p

13 plura eius exẽpla, quàm alibi. † Item q̃ro, vtrũ [a] iudex possit offi
a ciũ suum exercere sine petitione partis, de quo vide plenissimè
14 in l. 4. §. hoc aũt. ȷ̃. de dã. infe. † Itẽ quęro vtrũ in offõ [b] iudicis d̃-
b beat libell⁹ dari, & lis contestari? Gl. tangit in rub. ȷ̃. d̃ interro. act. & in l. nec quicquã. §. vbi decretũ. de offi. ꝓcõ. & lega. & ibi dice-
15 m⁹. tex. cũ gl. in c. fi. extra, de off. iu. ¶ † His visis circa officiũ iudicis, restat videre vnũ circa iurisdictionẽ, s. vtrũ iurisdictio cohæreat territorio. Gul. vr̃ dicere ꝙ sic. Est n. quædã qualitas, sicut seruitutes sunt q̃dã qualitates p̃diorũ, vt l. qd aliud. de ver. sig. Sciẽdũ primo ꝓ declaratiõe, ꝙ nõ est de necessitate, ꝙ iurisdictio cohereat territorio. Põt. n. eẽ iurisdõ sine territorio, vt ĩ iudicibus chartulariis, vt no. ȷ̃. d̃ iud. l. j. C. vbi & apud quẽ. l. fi. Itẽ põt eẽ territoriũ sine iurisdictione, vt patet in cõitatib. quæ sunt in comitatu huius ciuitatis, vel alterius, q nullã habẽt iurisdictionẽ, sed ciuitas hẽt in eos. Vel pone exẽplũ in Principe, q priuauit ciuitatem. Brixiæ omni iurisdictione, q̃ hẽt teritoriũ: non tñ habet iurisdictionem. Secundò nota, ꝙ iurisdictio non cohæret territorio, vt sit iurisdictio in seipsa actiua. Verbi gratia, non potest dici vnum territorium habere iurisdictionem in seipso, sed bene potest dici, vnum territorium habere iurisdictionem in alio, sicut ciuitates in alio territorio. benè potest iurisdictio cohærere territorio passiuè: quia alius habet iurisdictionem in territorio, vt ȷ̃. de ver. sig. l. pupillus. §. territorium. Tertiò dico, quod quando iurisdõ cohæret territorio, siue actiuè, siue passiuè, nõ cohæret sicut qualitas ipsi⁹ territorij, sicut dicit Gul. sed aliter, vt apparet ex l. more. ȷ̃. eo. vbi dicit, ꝙ ille qui habet iurisdictionem ordinariã, hẽt eam suo iure, hoc est iure residente in persona eius nõ
c ĩ ipso territorio, & tex. ĩ d. §. territoriũ. hoc clarius explanauit. [c] Ad huius ergo ĩtelligẽtiã scias, ꝙ quędã sunt iura merè realia d̃bita à re rei, vt seruitus, & illæ sunt propriæ qualitates p̃diorum. Quædã sunt iura debita personæ in re, vt dñium, pignus & similia. Sicut ergo dominiũ cohæret ꝑsonæ dñi: tñ est in re, ita iurisdictio cohæret officio, & ꝑsonæ eius qui hẽt officium: tamen est ĩ territorio, & sic nõ est qualitas territorij, sed magis personæ. Et ista æquiparatio de iurisdictione ad dñium probatur sic. Princeps habet omnem iurisdictionem, vt s̃. de const. Princ. l. j. & ex hoc dr̃ dñs mũdi, vt ȷ̃. ad l. Rho. de iactu. l. deꝓcatio. Sicut q̃libet iudex dr̃ Princeps ciuitatis territorij, cui preest: vt ȷ̃. de excu. tut. l. spadonẽ. §. si ciuitatis. rectè põt dici dñs totius illius territorij vl' ꝯsiderati, sicut de Principe pluries dixi, & maximè in prima
16 constitutione huius libri. Ex hoc seq̃r pulchra † ꝯñtia, & vera ꝙ
d si Princeps, vl' alius ꝯcederet tibi vniuersaliter vnũ territoriũ, [d] vr̃ tibi ꝯcedere vniuersaliter iurisdictionẽ, qa sicut ille q cõcedit rẽ singularem, dr̃ dñium rei siugularis concedere, vt l. si ita. in fi. de ꝯ̃h. emp. ita ille, q cõcedit vl'e territoriũ vr̃ concedere iurisdõnẽ, q̃ est idẽ ꝙ dñiũ alicuius rei ꝑticularis. Secus si ꝯcederet in vna ꝑticula vel in vna re particulari, vt l. in modicis. ȷ̃. de ꝯ̃h. emp. facit ꝙ no. in l. fi. s̃. de ꝯsti. prin. dixi in l. si q̃ñ. C. de bo. vacã. lib. x. Et ex hoc patet, ꝙ iurisdõ non cohæret ꝓpriè territorio. Pro tanto dr̃ ꝙ cohæret territorio qa terminatur territorio, vt l. fi. ȷ̃. eo. Sed dices tu, imò rei coheret. Nã videmus, ꝙ ciuitates & castra hñt iurisdictionẽ. Rñ. imò populus eorum, & cõitates eorũ, vt in fi. & est modica coercitio, de qua gl. dicit: qa sunt ꝑsonæ representatæ, q̃ hẽnt iurisdõnẽ, & ipsi sunt q faciũt ꝑtãtẽ, & similia, vñ ꝑsonis inhæret iurisdictio, & ꝑsonarũ est. Et ita intelligitur quòd dicitur hic. Casus est secundum Gul. in l. qui furere. s̃. de sta. ho.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Itẽ quæro, vtrum. Dic aut loquimur in eo ꝙ in solo officio iudicis residet: & tunc potest parte non implorante: aut in quo non residet, & tunc non potest, d. §. hoc autem iudicium.

b Barb. ¶ Itẽ q̃ro, vtrũ in officio. Vide gl. notabilẽ tenẽtẽ cõtra. in l. de submersis. C. de naufra. lib. xj. Paris. ¶ Vide Alex. in consil. 35. vol. 2. Bald. in l. j. in prin. §. in initio. s̃. de offic. præfec. vrb.

c Pom. ¶ Explanauit. Vide Ale. consi. 35. in 4. vol. ver. respondeo.

d Territorium. Adde an concesso castro, sit concessa iurisdictio. Rom. consi. 444. & an veniat merum & mistum imperium: vide Old. cons. 252. & inquãtum tãgit, ꝙ in præscriptione eorum, quæ sunt seruata Principi, requiritur eius scientia, & vide Bal. consi. 64. casus talis. j. lib.

LEX II.

1 *Delegatus Principis potest citare re, & verbo, & quid in delegato ab inferiori a Principe.*

2 *Delegatus quis possit mittere in possessionem ex primo decreto.*

3 *Iurisdictione concessa delegato, vel ordinario, quando videatur concessa ea, quæ sunt maioris iurisdictionis, quàm ea quæ concessa sunt vel alterius speciei.*

4 *Iudex secularis quando possit incidenter cognoscere de causa spirituali, matrimoniali, vel vsurari.*

5 *Concesso aliquo alicui, an videantur concessa omnia quæ ad id sequi possunt.*

6 *Trohibito aliquo, an id quod ex eo est, videatur esse prohibitum.*

a Cui iurisdictio. [a] Clara ẽ & breuis hæc lex, & seipsã sũmat, & põt legi duob. mod. ẽm gl. Primò in iudice delegato, vt cui delegatur iurisdõ, videantur ei delegari oĩa, sine q̃b. iurisdõ expediri ñ ꝑt, [b] vt s̃. ti. 2. l. j. in fin. & hæc
1 modica est coercitio, de qua gl. d̃t. Sed q̃ro, † an delegat⁹ [c] possit
c citare verbo & re? [d] Rñdeo, verbo ꝑt, qa et arbiter põt, vt ȷ̃. de ar
d bi. l. sed interpellat. §. j. & l. diẽ ꝓferre. in prin. Sed an ꝑt re. s. capiẽdo ꝑsonã? gl. d̃t, aut ẽ d̃legatus à principe, & ꝑt, vt ar. in auth. d̃ litigio. §. omnẽ. hic alle. in gl. & C. q̃ñ & q̃ñ iudex. auth. q semel. no. in l. sed si is. de ĩ ius voc. Si aũt est delegatus alterius tũc añ litẽ ꝯtestatã ñ ꝑt citare re, sed postea sic, vt in auth. de exhib. & intro. re. §. si verò ẽt? Ita dicit gl. l. hoc quod dicit, ꝙ ꝑt recitari post litẽ ꝯtestatã, reprehenditur ꝑ doctores, vt ȷ̃. statim dicã. Itẽ q̃ro,
2 † vtrũ delegatus possit mittere in possessionẽ ex primò decreto. Ex gl. colligit̃ distinctio. Aut ẽ delegatus Principis, & ꝑt, vt d. §. si verò. Aut alterius, & ñ ꝑt, cũ sit misti ĩperij, vt ȷ̃. eo. l. iubere. Et vides, ꝙ in missione in possessionẽ non distinguitur, an sit lis ꝯtestata vel non. Nam ẽt post litem contestatam non potest ĩ possessionẽ mittere, sed deberet referri ad maiorem iudicem, vt C. de iudi. l. properandum. §. sin autem. ibi, ad superiorem. & in Auth. de exhiben. re. §. si verò. Si nõ ꝑt facere coercitionẽ realẽ, multominus personalem, & ideo nõ potest citare re ipsa, etiam lite cõtestata. Sic reprehenditur ista gl. per. Fran. Accur. hic, quod tenet Cy. in auth. qui semel. C. q̃ñ & q̃ñ iudex. Quod videtur verum per tex. in Auth. de testi. §. si verò ignoti. vbi delegatus nõ potest testes coercere, & eos torquere. Nec obstat tex. in Authen. de exhiben. re. §. si verò etiam. vbi dicit̃, ꝙ delegatus non põt aliquid facere: quia lis non est contestata. q. d. ergo lite contestata posset quia non vult hoc dicere, sed vult hoc dicere ꝙ si lis esset contestata, posset deueniri ad sententiam etiã absente reo, & sic posset aliquid facere. Dices tu, Hoc vr̃ ꝯ legẽ istã, quia sine hac coercitione iurisdictio expediri non potest, quia forte reus nunquam veniret ad iudicium. Rñdeo, cui iurisdictio est delegata, oĩa mãdari videntur, sine q̃bus ipsa expediri non potest: dum tñ ea non sint maioris iurisdictionis, q̃ quæ principaliter damandantur, vt patet ex præmissis, quia mittere in possessionẽ re ipsa, capere, vel torquere personam, & similia. sunt maioris iurisdictionis, quàm cognitio causæ. Hoc vr̃ contra l. j. in fin. & contra l. fin. s̃. tit. ij. vbi modica coercitio vr̃ mandata. Sol. Non intelligas ibi de coercitione reali, vel personali, sed de verbali tñ, ne cõtradicat prædictis. Secundo modo lego tibi hanc legem in iurisdictione ordinaria, vt cui data est ordinaria iurisdictio, omnia videantur mandata

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Cui iurisdictio. Vide quæ per istum tex. decidit Bar. in l. solent. in fin ver. ex hoc. ȷ̃. de alimen. & cib. leg. Paris. ¶ Regulã huius legis limita primò. procedere q̃ñ antecedẽs eẽt mai⁹, vel maioris importãtię, q̃ cõsequẽs, ẽm Rom. in l. illud ȷ̃. de acq. hę. seq̃tur Ias. in l. fi. ȷ̃. de hęre. insti. & põdera istud velle expresse Bart. hic. Paul. ȷ̃. & duo iura allegantur vt per Iaso. vbi hoc ẽt tenet Rom. ibi secũdò limita, vt ꝑ Bal. Sal. Ale. & Mod. in d. l. fi. nisi antecedẽs eẽt tale ꝙ req̃reret specificã & exp̃ssam mẽtionẽ, de eo habes ibi exẽplũ, si substituo Sẽproniũ Titio ꝑ hoc nõ cẽset̃ Titi⁹ istitut⁹. l. ex facto est agitatũ. ȷ̃. de hær. insti. qa hęredis institutio req̃rit ꝙ hęres ore ꝓprio nominet̃ ad qđ vide ẽt Are. in l. Gall⁹. §. & q̃d si tm̃. ȷ̃. de lib. & post. vbi subtiliter loq̃tur. Tertiò limita dictã regulã nõ ꝓcedere, & in eo, sine quo nõ ꝑt cõsequẽs expediri, licet facilius ex eo expediret̃: vid̃ d̃ ista limitatione & aliis duab. Fel. in c. ꝓterea. vsq; ad ñ. de offi. deleg. & Deciũ ibi. glo. singularis in c. solet. de sen. excõ. ĩ vj. ẽ tex. & ibi Bal. in l. j. in fi. ȷ̃. si vsusfr. peta. Qđ tñ sublimitat ibi Bal. nisi sine eo esset tãta incõmoditas, ꝙ auferret effectũ totius dispensationis: cõtra istã limitationẽ ponit Ias. in l. j. ȷ̃. d̃ trãsac. quẽ vide omnino. Itẽ an & q̃ñ habens mãdatũ ad præparationẽ alicui⁹ act⁹ dicat̃ habere ad executionẽ, vide Ro. consi. 33. & consi. 337. vide Fely. in c. 2. in 3. not. de spõsa. Si cõmittat̃ alicui vt moueat & inducat aliquẽ ad aliq̃d, nõ poterit ad id eũ cõpellere sine aliqua alia cõmissione. Itẽ istã regulam ornat & ampliat Ias. hic, licet prędictas limitationes nõ ponat, sed aliàs q̃nq; limitatiões vt ꝑ eũ, & de ista limitatiõe q̃ñ antecedẽs est mai⁹, vid̃ Ias. in l. si cũ cognita. C. de trãsa. in l. fi. C. de hær. inst. Itẽ ad regulã, ꝙ q vult cõsequẽs, cẽset̃ velle & antecedẽs, & ecõuerso, vide Ias. in l. planè si cõsequẽti. de leg. j. vbi ponit quasdã limitationes, vide latè Decium in consi. 77. inci. Itẽ ꝓ ista regula. vide eundem Decium in c. præterea. de officio deleg.

b Nõ põt. Adde post Ale. & Ias. ꝙ ꝓ hoc facit qđ voluit Rom. con. 344. ꝙ si Papa committit alcui, ꝙ cognoscat de suppressione tituli, ꝙ delegatus poterit cognoscere de omnibus dependentibus ab illa suppressione, & quod idẽ voluit cõs. 14. ꝙ habẽs mandatũ ad capiẽdũ mutuo cẽtũ, & obligando bona cõstituẽtis, cẽset̃ ẽt habere mãdatũ ad se obligãdum ꝓ vsuris, si mos est in ciuitate, ꝙ si pecunia non soluat̃ in tẽpore, capiatur sub vsuris nomine creditoris, & inquantum Ias. tangit, ꝙ si causa est commissa per episcopum de petitione hæreditatis, & superueniat quæstio matrimonij, quod d̃ illa quæstione potest cognoscere. vide Rom. cons. 298. An autem cui commissum est consequens, videatur commissum antecedens, vide pulchrè Ro, consi. 461. inci. omnipotentis. ver. vnde dicimus.

c Paris. ¶ Sed quæro an delegatus. Quomodo possit delegatus suam iurisd. tueri. vide. Dec. in c. j. de of. deleg. in v. not.

d ¶ Et re. Adde inquãtum Ias. dicit, ꝙ debitor fugitiuus põt citari re, per delegatum inferiorẽ, & per iudicem incompetentem. & allegat Petr. de Anchar. consil. 192. quia etiam die feriato capi potest. Adde quod idem Petr. consil. 122. in fi. tenet, ꝙ debitor fugitiuus capi possit die diuino, & duci ad iudicem competentem, quod sequitur Rom. consi. 242. vt ẽt hic alleg. tale;

* Pro i telllectu §. si verò etiam. in Auth. de exhibendis reis.

data, sine qnibus iurisdictio illa nõ potest expediri, etiam si sint maiora, & si coercitionẽ personæ habeant. Quod hic loquatur de ordinaria probaṫ dũ dicit, cui iurisdictio data est. Nã dare est in alium transferre.l.vbi autẽ.§.fi.ȷ̃.de verb.ob.ꝙ non fit in delegatis, vt l.j.§.qui mandatã.s̃.tit.ij.Et ꝙ videantur mandata etiam quæ sunt maioris iurisdictionis, probatur C.de re iud.l. quoties. & s̃.de orig.iuris.l.j.& in Authen.de testibus.§.si verò ignoti.vbi quilibet ordinarius, & sic defensor ciuitatis qui non habet merum & mixtũ ĩperiũ põt torquere testes: loqtur.n.ibi de administratore. Et administrator exponiṫ.i.dfensor, vt ĩ Auth.ď exhi.re §.si verò ẽt. Sed ꝯtra [a] hoc opponi.ꝙ q hẽt iurisdictionẽ, nõ pot mittere ĩ possessionẽ ex primo deceto, ĩ §.iusiurãdũ.ĩ fi.ĩ corpore, ď defen.ciui.& l.ea q̃.§.magistratib.ȷ̃.ad munici. Sol. Vñr mãdata, ea q̃ sunt maioris iurisdictionis, vt dixi dũ tñ sint eiusdẽ speciei, vt de iurisdictione: Secꝰ si essent alteriꝰ speciei, vt de mero & misto ĩperio. Nã tũc jlla nõ vñr mandata, vt in ꝯtrariis. Itẽ oppo. extra, qui fil.sint legi.c.lator.& extra, de ord.cog.c.tuam. Sol. ibi sunt alterius speciei.s.iurisdictionis spiritualis. Vñ iudex ordinarius, etiam incidenter non potest cognoscere de re spũali. text. no.C.de sacrosf.ecclesf.l.omni. Vnde ius canonicũ in hoc non discordat à iure ciuili, vt vidistis. Ex his ergo † collige distĩctionẽ,
3 aut cõceditur iurisdõ delegata, aut ordinaria. Si delegata, aut à Principe, aut ab alio. Si ab alio, aut q̃ris vtrũ videantur concessa ea, sine quibus esse nõ p̃t, aut ea quæ maioris sunt iurisdõnis, aut ea q̃ sunt ęqualis vel minoris. Si verò loqueris in iurisdõne ordinaria, & tunc aut q̃ris, an videantur cõcessa ea, sine quibus explicari nõ potest, quę sunt alterius speciei, aut ea, q̃ sunt eiusdẽ,
4 vt ex predictis patet. Iuxta prædicta † quæro, si iudex secularis ñ potest incidenter cognoscere de re spũali, ergo quasi de nulla re cognoscit. Si enim petis hr̃ditatẽ, vel aliã rẽ tãq̃ p̃ris tui, oportet ꝓbare te esse filium legitimũ, qď esse non põt sine matrimonio. Matrimoniũ aũt est res spũalis, ergo de quo iudex secularis non p̃t cognoscere, & sic nec de principali cognoscit. Sol. Dico ꝙ illa quæstio, an fuerit matrimoniũ inter patrẽ, & matrẽ alicuius, est super facto, nec est causa spũalis, & ẽt potest tunc iudex secularis expedire. Potest esse etiam qõ super iure, vt posito facto ꝑ constanti, est qõ, an inter eos poterat esse matrimonium, tunc est qõ spiritualis, & iudex secularis non p̃t se intromittere, vt d. c.lator. & d.c.tuã. eodẽ mõ si dubiteṫ de vsurario: si est qõ super facto, p̃t iudex secularis cognoscere, qa non est qõ spũalis: sed posito fcõ ꝑ ꝯstãti, ꝙ sit ꝯctus: sed dubitatur vtrũ ꝯctus sit vsurarius, vel nõ, tũc est qõ spiritualis, vt in c. 1.extra, de vsu. in cle. Et ita audio ꝙ tenet Pau.de Lea.dixi in l. Titia.sol.mat.¶.Expeditis lec.ex gl. collige vnũ gñale, ad aliud q̃ ad iurisdictiones, vt cum quid cõcediṫ, vñr cõcedi omnia, quæ ad id sequi possunt, & alle
5 gat cõcordãt. Circa hoc † dicas [b] breuiter, ꝙ q̃dã sunt quę sequũ
b tur ad id, ꝙ cõceditur ex significatione verbi, tũc omnia vñr ꝯcessa, vt l.legatis.ȷ̃.de alim.lega.l.si qd earũ.§.inter emptum.ȷ̃.de leg.3.& ȷ̃.de pac.l.iuris gentiũ.§.sed si fraudãdi. Quædã sequuntur ex nã rei tũc idẽ, qa tũc illa vidẽtur cẽ ꝯcessa, vt l. fundi. ȷ̃. de actio.empt. vt si ꝯcedo fundum deducto vsufructu, videor ꝯcedere vt fructuario capite minuto ꝓprietariꝰ hẽat ẽt vsumfructũ d.l.fundi. q̃dã sunt ꝯñtia, & antecedentia ad rẽ, non ex nã rei vel significatione vocabuli, tunc aut ꝯcediṫ aliqd ꝙ momento expeditur, vt si ꝯcederẽ tibi vnã domum, vl' fundum, ad q̃ tu nõ potes ire.& dubitaṫ vtrum tibi sit ꝯcessum iter, & tunc dic. vt ĩ l. in vẽdẽdo.ȷ̃.ď ꝯ̃h.emp.dixi plenè ĩ l. 1.ȷ̃.ď seruitute legata. Si verò ꝯcedaṫ aliqd ꝙ hẽat cãm successiuã vel tractum ĩ tẽpore, vt ĩ vsufructu vel seruitute & similibus, quæ habẽt tractum in tpe: tunc vñr ꝯcedi oĩa, sine quibus ad illud ꝯcessum veniri non potest, vt l.j.ȷ̃.si vsusfruct.peta.& l.3.§.q habet.de serui.rusti.pd.facit l.ad rẽ
6 mobilẽ.& l.ad legatum.de ꝓcu. Scdõ ponit gl.aliud † gñale, ꝯuerso ad istud, qñ aliqd ꝓhibeṫ, & id ꝙ ex eo ẽ, vř eẽ ꝓhibitum. Quod potest intelligi duobus mod.vt patet ex legibus allegatis hic in gl. Primò sic, Quando aliquid prohibetur, & id quod est eius antecedens, per quod peruenitur ad illud, vt ȷ̃.de spõ.l. oratio. Quod est verum, quando directè ordinatur ad productionẽ illius, vt spõsalia ad matrimoniũ, vt ibi. Aliàs secus si incidenter posset euenire, vt l.nõ omne. ȷ̃. de statu lib. Secundo mõ potest intelligi, vt iacet: vt cum prohibetur aliquid, prohibeṫ id quod est ex eo tanquam eius consequens. Quod dic, vt C.de legi.l.nõ dubium. Vltimò. ista lex est multum notabilis ad arbitria, quæ habent priores & regimina ciuitatum, vt si conceditur priorib. arbitrium super aliqua guerra: vel abundantia: vel super custodia, quid possint facere ex vigore huius arbitrij. Quod plenè examinaui in l.ambitiosa.de decre.ab ordi.facien.

ADDITIONES.

a Poma.¶S3 cõtra.Vide Fel.ĩ c.cęterũ de rescr.& ĩ simi.ĩ c.licet cãm.de ꝓbat.
b Poma.¶Tu dicas. Vt per Fel.in c.translato.de consti.

LEX III.

1 *Delegatus non potest subdelegare.*
2 *Iurisdictio est potestas de publico introducta:*
3 *Iurisdictio dicitur à ditio, & particula, iuris.*
4 *Iurisdictio continet merũ & mistum imperium, coercitionem modicam, & simplicem iurisdictionem.*
5 *Imperium simpliciter sumptum, est iurisdictio, q̃ officio iudicis nobili expediṫ*
6 *Imperium quare dicatur merum, & quid sit merum imperium.*
7 *Imperium merum, quibus iudicibus competat.*
8 *Gradus sex meri imperij.*
Imperij maximi est leges condere.
Adnimaduertere in facinorosos homines est maioris imperij.
Missio in carcerem facta ad pęnam non ad custodiam, est maioris imperij.
9 *Deportare est maximi imperij.*
Causæ liberales non sunt magni imperij, sed iurisdictionis.
10 *Relegare & torquere aliquem ad pœnam, est imperij parui.*
11 *Modica coercitio est imperij minoris.*
12 *Mulcta leuis est minimi imperij.*
13 *Imperij maximi quæ sunt, maioris, magni, & parui, & causa absentiæ, & minus & minimum, indistinctè delegantur.*
14 *Imperium mixtum quare sic dicatur.*
15 *Imperium mistum est iurisdictio, quæ officio iudicis nobili expeditur, priuatam vtilitatem respiciens.*
16 *Imperium mistum competit quibus competit merum.*
17 *Imperij misti sex sunt gradus.*
Dare veniam ætatis, Legitimare per rescriptum, Interponere autoritatem adoptioni, vel emãcipationi, sunt mixti imperij maximi.
18 *Cognoscere circa sententiam ex supplicatione, est mistiimperij maioris.*
19 *Causæ cognitionem requirens plenam & coercitionem realem, vel personalem, est misti imperij magni.*
20 *Imperij misti, & parui est quod fit cum causæ cognitione, & non continet coercitionem realem, vel personalem.*
21 *Quæ iudicis officio nobili expediuntur, & summariam cognitionem requirunt. sunt misti imperij minoris.*
22 *Iudicis nobili officio quæ expediũtur cãę cognitiõe, sunt misti imperij minimi*
23 *Iurisdictio strictè sumpta, est quæ officio mercenario expeditur priuatam vtilitatem respiciens.*
24 *Iurisdictionis gradus sunt sex.*
Causæ liberales & status sunt maximæ iurisdictionis, & non delegantur.
25 *Maioris iurisdictionis est, quando vigore sententiæ latę super aliqua actione potest veniri ad cruciationem corporis, & non delegatur.*
26 *Iurisdictionis magnæ dicitur causa, quæ ascendit summam trecentorum aureorum & delegatur propter absentiam, & propter multas occupationes.*

a Imperium. [a] Iurisdictio diuidiṫ in impermm, & iurisdictionẽ. Et imperium diuiṫ in merum, & mistum imperium.h.d. Diuisio patet: quia primo, peniṫ diuisio bimẽbris imperij. Scdõ ꝓsequiṫ primũ mẽbrũ. Tertiò fm. Quartò ponit qd sit iurisdictio. Partes ꝑ se patẽt in texu. Et pone casum in terminis. Cum dictum sit s̃.de iurisdictione in gñe, q̃ro ĩ quot species diuidaṫ. Et dicit ꝙ ĩ tres.s. in merũ, & mistũ imperium, & simplicẽ iurisdõnẽ, q̃ sint patet in tex. & hæc est difficilis mã, q̃ nõ hr̃ cõiter. Op. ad primum, ꝙ illa nõ sit bona diffinitio ĩperij meri, qa nõ ꝯuertiṫ cum suo diffinito, ergo &c. vt l.oĩs diffinitio.ȷ̃.ď re.iu.& l.1.§.dolum.ȷ̃.ď dolo. Qď ñ ꝯuertaṫ, apparet: qa multa sunt alia, q̃ sunt meri ĩperij, q̃ hic ñ ponunṫ vt dãnare in metallum &c. vt l.si qd erit.de offi.ꝓcõ.& l.illicitas.§.q vniuersas.s̃.de of.p̃si. Sol. huiꝰ timore dicit gl.1.hic, & gl.fi.hic, ĩ pri. ꝙ hic nõ poniṫ diffinitio, sed exẽplum, & eodẽ mõ posset oppõi ad mistum ĩperium, & ad iurisdictionẽ, & eodẽ mõ soluiṫ.
1 † Op. ad fi. huius l. Nã ex isto tex. vř p̃supponi, ꝙ iudex delegatus possit subdelegare: nã iudex delegatus habet iurisdõnẽ.l.1.§.q mãdatã.s̃.tit.2. ergo p̃t subdelegare, vt hic.ꝙ est ꝯ̃ l.à iudice.C.de iu. Sol. Dixit gl.ꝙ delegatꝰ nõ hẽt iurisdictionẽ generalẽ, sed quandam speciem iurisdictionis. Vel hic loquitur de iurisdictione ordinaria. Pet. dicit ꝙ delegata causa est delegabilis: & ideo dr̃ esse iurisdictionis. Delegatus autem non delegat, non ex defectu causæ, ipsa enim delegabilis est, sed ex defectu personæ. Sic in causa petest constitui ꝓcurator à domino, nõ à ꝓcuratore, vt l. neque.

ADDITIO.

a Barb.¶Imperium. Adde Old.in consi.30. vbi disputat, venditur castrũ cũ iurib.& ptinentiis suis, excepto mero & misto imp. qď cõprehendat merum & mistum imperium. IO.FR.RVE. Adde in materia huius l. Fel.in c.2. vers.de duplici officio.extra, de officio iudicis. Paris. Hanc l.cum sua materia, repetit do.Bap.Cac. Itẽ circa istam materiã, & q.d sit merum imperium, & quib.cõpetat, tã de iure ciui. q̃ de iure can. & quæ sint illæ cãæ q̃ sunt meri ĩperij, & an merũ ĩperiũ possit p̃scribi aliquo tpe, viď latè Ale. an possit p̃scribi, & circa alia ꝑdicta ĩ quadã disput.ici.Sigismũdꝰ, ĩ 1.dub. ibi ponit an aliq̃ ciuitates Italiæ poterũt p̃scribere merũ Imp.cõtra Imp. Itẽ ď materia hꝰ l.viď Fel.ĩ c.qď sedẽ.extra, ď of.ord, An ãt cõcessa simpl'r iurisf.censeat cõcessum merũ & mistũ imperiũ, vide q̃ habes ad Bar. in l.1. s̃.eo. Itẽ de eo qď dictũ est, an merũ imp. possit p̃scribi, & q̃uo, & cuiꝰ sciẽtia reqratur. vide Ias.hic. Itẽ an possit præscribi obedientia contra supremam potestatem Principis, vide Are.in l.is qui putat.de acq.hær. Item an reseruata Principi præscribãtur, vide Fel.in c.cũ cõtingat.de foro cõpe,

2 neq; de pc. φ satis placet. Nunc venio † ad mām, & ꝓ eius ɗclaratione q̄ro, qđ sit iurisdō in genere sumpta? Rn̄deo iurisdō est ptās de iure publico ītroducta, &c. vt no. gl. in l. 1. s̄. eo. & ibi plenè dixi. Scđo q̄ro, † vn̄ dicat̄ iurisdictio? Dicit gl. hic φ dr̄ à ditio-
3 ne, φ est ptās, & iuris quasi iuris ptās. Quod aūt ditio sit idem φ ptās, probat̄ ī proœmio Insti. ibi infr̄æ, ditioni, &c. & C. de lib. & eo.
4 liber. l. 2. † Tertio q̄ro, vtrū imperiū merū & mixtū ꝯprehēdant̄ sub hoc genere, φ est iurisdictio. Quidā dicunt φ nō p hāc l. Ponunt̄. n. hic, vt spēs separatæ, iurisdō ab imperio Gl. tenet ꝯriū, & bn̄, vt probat̄ s̄. ti. 2. l. 1. vbi merū īperiū appellat iurisdōnē, & in corpore, de defen. ciui. §. iusiurādū, in fi. & hic dū d̄t, φ ēt ptās appellat̄. Nā ptās & iurisdictio idē sunt, vt dixi, & ē ptās iuris, ergo est iurisdictio. Idē de mero & misto imperio, ꝑ hūc tex. q̄ d̄t, cui ēt iurisdō inest, sicut gen⁹ inest speciei suę, vt l. si qđ earū. §. iter-emptū. de leg. 3. & ibi no. est ergo iurisdō gen⁹ itē q̄ro, quot species ꝯtineat sub se iurisdictio ꝑut ē gen⁹? Rn̄det gl. quatuor merū, & mistū imperiū, coercitionē modicā, & simplicē iurisdictionē. & sub his oēs ꝯprehēdūtur, & hoc mō diuidit Iac. de Aret. & Gul. de Cu. ponit modicā, coercitionē sub mero imperio, & sic ponit tres species tm̄. Certè ista non vīr vera: nā merū & mistū imperiū, nō sunt species iurisdictiōis immediatè. Non. n. iurisdō diuiditur in merū & mistū imperiū, sed imperium, simpliciter sumptum diuiditur in merum & mistum. Dic ergo s̄m Pet. φ iurisdictio in genere sumpta, diuidit̄ in duas spēs. s. imperiū simplr̄ sumptum, & in speciē φ est iurisdō. vt l. j. s̄. de adop. & l. ij. C. e. tit. Item imperiū subdiuiditur in merum, & mistum, vt hic. Videa-
5 mus ergo, quid sit imperium simpliciter sumptū? Rn̄. imperiū ē
6 iurisdictio quę officio iudicis nobili expedit̄. hoc qđ dico, iurisdictio apponit̄ ī diffinitiōe tāq̄ gen⁹. Seqtur, q̄ officio nobili expedit̄, hoc ponit̄ ad drīā iurisdōnis q̄ expedit̄ iudicis officio mercenario. φ hoc sit verū, probat̄ ī auth. ɗ defen. ciui. §. iusiurādū ī fi. dū d̄t ɗ iurisdōne q̄ iudicis autoritate expedit̄. vt C. de peda. iudi. l. placet. & l. 2. circa mediū, & φ no. ī l. nec q̄cq̄. §. vbi decretū. s̄. ɗ of. pcō. & iō dr̄ īperiū, q̄a ex īperio & autoritate iudicis procedit, & nō ex aliquo iure, quòd resideat apud partē: & istud imperiū simpliciter sumptum, diuiditur in merum, & mistum, vt hic.

6 Videamus † ergo de mero. Circa φ quæro primò quare dicatur merū? Rn̄deo, vt colligo ex dictis Doc. ꝑp tria: primò merū quasi liberū. Fuit. n. collatū in Principē imperiū liberè, nulli necessitati subiectū. vt s̄. de legi. l. Princeps. s̄. de consti. prin. l. 1. φ imperium per Principē fuit postea cōicatū aliis, vt proconsulibus, præsidibus, & similibus, vt l. si in aliquā. in fi. s̄. de off. procō. & l. 4. de officio presid. & quo ad alios est necessitatis: tamē propter principalē sui originē dr̄ merū, hoc est liberū. Dices tu, s̄m hoc merū imperium non est species iurisdictionis: quia iurisdō hēt necessitatē, vt no. s̄. eo. l. j. Rn̄ prout refert̄ ad Principē, non hēt necessitatē pcisam, sed hēt necessitatē honestatis, quia princeps ꝓfitetur se legib. alligatū, vt l. digna vox. C. de legi. Secūdo mō dr̄ merū, hoc est liberum, nō seruum, ad differentiam officij mercenarij, quod seruit actioni. Nā si iudex īquirit ꝯ malefactores, liberè inquirit: si accusantur malefactores, ex officio suo nobili procedit iudex: licet sit imploratum illud officiū per partē Causæ enim criminales non expediunt̄ p actionē, sicut ciuiles, sed solū ꝑ officiū iudicis imploratū, vel per accusatorē. Insti. de publi. iudi. in prin. & j̄. videbitis, & patet hic in textu. Tertio mō dr̄ merū, quasi nō mixtū: totū enim quod fit ex virtute meri imperij, respicit publicam vtilitatē principlr̄, vt j̄. videbitis, & patet
a in exēplo hic posito. ¶ Quero quid sit [a] merū imperiū? tex. & gl. hic nō ponūt diffinitionē, sed exēpla. Iac. de Are. fuit ille q̄ primo incepit ponere diffinitionē, & dicebat sic, Merū imperiū est iurisdō seuerioris vltionis inferendæ, publicā vtilitatē respiciēs. Hæc diffinito non placet. Nā ꝯstat φ ꝯdere legē est meri īperij, vt l. 1. de cōst. prin & l. non ambigit̄. s̄. de legi. & tn̄ pōt ꝯdi lex, quæ nō cōtinet seueriorē vltionē, vt l. legis virtus. s̄. de legi. Gul. de Cug. ponit aliam diffinitionē, q̄ eadē rōne dānari posset, & iō eā nō refero. Dic ergo sic s̄m Petrum Merū īperiū est iurisdō quę offō iudicis nobili expeditur, vel per accusationem, publicā vtilitatē respiciēs principlr̄. Iurisdō ponit̄ vt genus generalissimū, q̄ offō iudicis nobili expedit̄. per hoc denotat̄ φ est īperiū. Vel ꝑ accusatiōem, hoc posuit Pet. dubitās ne q̄n̄ iudex ꝓcedit ꝑ accusationē, procedat offō nobili. Vn̄ ponit gr̄a dubitationis tollendæ, sed nō est necesse ponere: quia tūc offō nobili ꝓcedit. Dixi, publicam vtilitatē respiciēs principalr̄. Hoc dixi ad differētiam misti īperij, φ principlr̄ respicit priuatā vtilitatē, vt j̄. videbitis. Ista secunda diffinitio ꝯprehendit ptātē legis cōdende, & omne, φ offō nobili pōt
b expediri. φ est meri imperij, vt j̄. dicā. ¶ † Quero, [b] quib. iudici-
7 bus cōperat merū īperiū? Rn̄. q̄n̄q; aliqs p̄est alicui vniuersitati, q̄ facit ꝓuinciā, tūc hēt merū imperiū de iure cōi, vt l. illicitas. §. q̄ vniuersitas. s̄. de offi. ꝓsi. q̄n̄q; qs p̄est alicui vniuersitati quę facit nō ꝓuinciā, sed ciuitatē, & tūc de iure cōi rl̄r nō hēt merūm

īperiū, neq; mixtū. §. iusiurādū: in fi. in auth. de defen. ciui. Qđ intellige de mero & misto imperio, vt j̄. videbitis. Fallit in ciuitate Romana, vt l. j. §. cū vrbē. s̄. de of. p̄fec. vrb. Fallit ēt ī multis aliis ciuitatib. q̄ hn̄t īmunitatē ex ꝯcessione fcā ꝑ Principē, vt ī extra-
c uag. de pace Costā. Itē fallit in multis [c] aliis q̄ hoc hn̄t ex p̄scriptione, vl̄ ꝯsuetudine, vt videbitis: q̄ p̄scriptio qualr̄ ꝓcedat dicem⁹ ī l. more. j̄. eo. & iō hic nō curo dicere qualr̄ p̄scribat̄. Q̄n̄q; qs p̄est alicui vniuersitati, q̄ n̄ facit ciuitatē, sed castrū, seu municipiū, tūc si illud castrū subsit alij ciuitati, nullā iūrisdictionē hēt, vt l. q̄ ex vico. ad munici. & l. 4. C. ɗ natu. liber. & ɗ epis. & cle. l. nulli. Si verò nulli ciuitati subesset, tūc hēt eādē iurisdōnē, q̄ ɗfensor ciuitatis. Hoc appet ex ordine titulorū positorū ī C. nam primo ponit̄ ɗ offō rectoris ꝓuīcię. Scđo de offō p̄fcti. Tertiò de defensore ciuitatis. Quartò de mag̃ratu municipū, hoc est de rectorib. illorū municip. Et vid̄, φ d̄t ibi Azo in sūma. Q̄n̄q; p̄est alicui vniuersitati, q̄ nō facit ꝓuinciā, ciuitatē, vl̄ castrū, & tūc n̄ hēt iurisdōnē, seu merū īperium, C. ɗ iuris. om. iu. l. fi. Fallit ī doctore, q̄ hēt merū īperiū ī scholares, vt in Auth. habita. C. ne fil.
8 ꝓ p̄re. licet ɗ facto nō seruet̄ † Quero exēpla de mero īperio, an possit delegari? Ad hoc vidēdum, diuido merū īpiū sex modis. Q̄đdam ē īperiū maximū, q̄đdam mai⁹, q̄đ dam magnū, q̄đdam
d paruū, q̄đdam min⁹, q̄đ dā minimum. Imperiū maximū [d] est hr̄e ptātē ꝯdēdi legē gn̄alē φ ꝯpetit soli Principi & senatui, vt l. 1. ɗ ꝯst. prin. & l. nō ambigit̄. s̄. de legi. & ēt p̄fecto pto. vt l. normam, aliàs formam. C. de of. p̄fe. pto. Scđo ē īperium merum mai⁹, vt hr̄e ptātē aīaduertēdi ī facinorosos hoīes, vt hic. Qđ d̄t, anīaduertēdi, intelligo ɗ aīaduersione, ꝑ q̄ vita adimitur in totum. vel si membrum abscindatur. hoc vult dicere hic gl. 3. dum d̄t, totum corpus, vel ptem. ꝓbat̄ C. de of. ei⁹ qui vi. alte. l. 2. in gl. in auth. ɗ colla. §. ad hoc id prohibemus. dixi plenè de publi. iudi. l. 2. Idem si adimat̄ vita ciuilis, vt q̄a perdat libertatem, d. §. qui vniuersas. hoc etiam tenet gl. hic. Sed iuxta hoc q̄ro, an missio in carcerē, sit de illo mero imperio maiori? Rn̄. Aut missio in carcerē fit ad custodiam, donec de maleficio īqrat̄, & nō est de mero imperio q̄a minorib. magistratib. & defensorib. ꝯpetit, vt in auth. de defen. ciui. §. & iudicare. vt l. diuus Pius. j̄. de seru. fug. Si verò fiet ad pœnam, vt si aliqs damnaretur ad ꝑpetuū carcerē, vt fit ꝑ iudices eccl'iasticos, seu sp̄uales de iure canonico, licet de iure ciuili nō ɗeat fieri. l. aut damnum. §. solent. j̄. de pęnis. & tūc esset meri īperij, q̄a æqparatur damnato ī metallū. d. §. solent. & §. fi. & meli⁹ ī §. iter. & hoc t3 Inn. ī c. qualr̄ & q̄n̄. ɗ acc. & tenui ī l. 2. ver. q̄-
9 ro aliqs. j̄. de iu. † Tertiò est īperiū magnū, vt q̄n̄ perditur ciuitas, tm̄ vt q̄n̄ ꝑ deportationē. Et ita tenet gl. hic, facit l. edicto. §. rei āt capitalis. j̄. de bo. pos. facit. l. sed & si qs. §. rei capitalis. j̄. si qs cau. cum simi. Circa hoc q̄ro, vtrū cāæ liberales dicāt̄ de mero īperio. Qđ vr̄: q̄a q̄n̄q; ꝑ eas ꝑdit̄ ciuitas & libertas. Facit l. pe. ī fi. C. peda. iu. Contrariū dico, q̄a illæ expediunt̄ iure actionis ꝯpetētis parti. Itē offō iudicis mercenario φ respicit priuatā vtilitatē.
10 Itē ꝯmodum ptis, & sic ē iurisdōnis. vt j̄. † Quartò ē īperiū pūū, vt relegare aliquē, & illud est meri īperij. vt no. gl. C. de sentent. l. nulli. & Inst. quib. mod. ius pa. po. sol. §. relegati. licèt q̄dā de hoc dubitauerint. vt Spe. ī hoc ti. ver. qđ de relegatis. & tn̄ ista est veritas, q̄a expedit off. iudi. nobili, & respicit publicā vtilitatē. Sed q̄a nō est meri imperij magni, pt super eo sn̄ia ferri in absentē, & cā agitari ꝑ procuratorē. vt l. pe. §. ad crimē. de publi. iu. & l. seruum quoq;. §. publicè. j̄. de proc. & l. absentē. j̄. de pęnis. De isto eodē imperio, puta φ sit oīs pęna, ꝑ q̄ corpus alicuius acriter affligit̄, vt l. si qđ erit. s̄. de of. ꝓcon. Et iō dico, φ si aliqs torquet̄ ad pęnā, esset istius meri imperij. Sed si torqueret̄ ad inuestigationē, tunc eēt possibile, φ eēt de iurisdōne, q̄a tunc expediret̄ iudicis offō mercenario. vt in auth. de testib. §. si verò ignoti. facit qđ tetigi s̄.
11 l. prox. & j̄. dicā. ¶ † Quintò est merū imperiū minus, vt modica coercitio corporis, & ista ꝯpetit oībus magistratibus. vt s̄. e. l. magistratibus. & in auth. de defen. ciui. §. audient. Habent. n. cognitionem

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Quæro qđ sit. No. diffinitionē meri imp. tamen Ang. fuit hic in noua opi. videlicet φ merū imperiū diffinitur hic à Iuris. & mirat̄ de antiquis, q̄ ad hoc non aduerterunt, vide eum omnino, licet Ray. contra teneat: Bal. vero contra, quia imò expedit ponere per accusationem, cum aliud sit iudicis officium, aliud sit accusatio.

b Poma. ¶ Quæro. Istam doct. posuit Bar. in l. j. j̄. de damn. infec. & adde Bart. consi. 189. in princ. incip. quæritur.

c Bar. ¶ Item fallit in multis. An ex consuetudine detur imperiū, licet detur iurisdō, vt l. viros. C. de diuer. off. lib. xij. & l. j. C. de eman. li. non tamen dat̄ imperium, vide gl. elegantem in auc. de defen. ci. §. & iudicare. & an p̄scriptione. vide Inn. in c. dilecto. ver. sed oppones. de off. Arch. qui eleganter dicit, p̄scripto iure condemnandi non videtur p̄scriptū i⁹ absoluēdi, licet contra teneant hic Bal. & Ang. Et an ex consuetudine detur iurisdictio priuato, vide quod singulariter dicit Ang. in l. ea lege. de leg.

d Barb. Imperium maximum. Hinc est, quod si datur ciuitas alicui, non videtur data licentia condendi leges, vel statutum, s̄m Ang. hic, quod no. & vide casum valde mirabilem in l. ad bestias. j̄. de pę. quod tene menti.

tionē leuiū crīnū. Facit ĵ.de ac.l.leuia.& hoc ꝙ ſit meri īperij, ap-
paret, qa of.iu.nobili expedit̃,& reſpicit publicā vtilitatē.Non eſt
ergo verū ꝙ dt gl.& Ia.de Are. ꝙ modica coertio ſit ſpēs per ſe di
ſtincta à mero īperio.Differūt.n.tm̄ ſm plus,& minus,& ſic ñ dif-
12 ferūt ſpē.l.fi.ĵ.de fun.inſt.†Eſt ſextū impiū minimū,vt leuis mul-
cta,vt l.fi.C.de mo.mulct.& ĵ.tit.2.l.1.cū ibi not.& C.de ſpor.l.2.
Cōtra p̄dicta facit s̄.ti.2.l.1.in fi. vbi dr̃ ꝙ modica coercitio ñ ē me
rū īpiū. Sed rñde, & dic, qd̄ ibi nō loqt̃ de modica coercitione,q̄
fiat ad vindictā maleficij,ſed de q̄dā coercitione verbali,q̄ fit offō
13 iu.mercenario,ad expeditionē cāæ,vt s̄.dixi.l.proxima.¶†Quę-
ro,vtrū merū īperiū poſſit delegari?Br̃ merū īperiū,maximū,ma-
ius,magnū,& paruū,ñ pn̄t delegari,niſi ex cā abſentiæ, vt l.ſolēt,
in prin.s̄ de offi.ꝓcō.& s̄.ti.2.l.1.Minus aūt, & minimū vr̃ poſſe
delegari,quia competunt iure magiſtratus,ergo &c.vt l.1.s̄.tit.2.

14 Expeditus de mero, Venio † ad miſtū īperium,& q̄ro quare dicat̃ miſtū? Gl.in
l.iubere.ĵ.e.vr̃ dicere ꝙ ſicut pticipiū ptē capit à noīe,partē à ver-
bo,ſic miſtū īperiū ptē capit à mero īperio,ptē à iuriſdōne: à me-
ro īperio,vt nō poſſit delegari,à iuriſdōne,qa ꝯſiſtit in ꝯmō pecu
niario.Et ſm hunc tex. q̄ dt miſtū īperiū cui ēt iuriſdō ineſt, dēret
exponi,ꝙ ei ineſt iuriſdō,hoc ē qualitas iuriſdōnis,qa ꝯſiſtit ī cō-
mō pecuniario,& ita exponit Iac.de Are. ꝙ ſatis procedit.Tu dic
melius,ꝙ iō dr̃ miſtum, qa capit à mero īperio, hoc eſt,ꝙ iudicis
offō nobili expedit̃,& hoc eſt melius dicere, q̄ illud ꝙ dicit gl.ſ.ꝙ
demādari nō poſſit. Nā qñq; merū īpium demādat̃, vt dixi, qñq;
miſtum.vt ĵ.dicā.à iuriſdōne verò capit,qa reſpicit priuatā vtilita
tem,vt p3 in exēplis poſitis in tex.vt s̄.e.l.1.Et hoc eſt melius dice
re,q̄ ꝙ dt gl.ſ.ꝙ ꝯſiſtit in ꝯmō pecuniario.Nā qñq; ēt merū impe-
rium ꝯſiſtit in pecuniario ꝯmō, vt in pęnis,& mulctis.Itē qñq; mi
ſtum īperium nō ꝯſiſtit in pecuniario ꝯmō, vt ī datione tutoris,q
a dat̃ pſonę nō ſolū p̃rimonio,ſeu rebus.Quęro ergoᵃ qd eſt miſtū
īperium?Ia.de Are.poſuit vnā ſuā diffinitionē & Gul.aliā,ꝙ ñ pla-
15 cet.vt s̄.e.l.1,Dic † ergo ſm Pet. Miſtū īperiū eſt iuriſdō q̄ off.iud.
nobili expedit̃,priuatā vtilitatē reſpiciēs.Per hoc, ꝙ dico,priuatā
vtilitatē reſpiciens, differt à mero īpio.Per aliā ptē.ſ.ex eo ꝙ dico
off.iu.nobili,differt à iuriſdōne,vt dixi ī mero īperio,hoc ꝙ dr̃ de
priuata vtilitate, ꝓbat̃ exēplo hic poſito.& l.nec q̄cq̄.§.vbi decre-
16 tum.s̄.de of.ꝓcon.† Quæro qb.ꝯpetit miſtū īperium?Rñ.illis,q-
bus dixi ꝯpetere merū īperiū, & nō aliis.vt d.§.iuſiurandū.in fi.de
17 defen.ciui.ꝙ ītellige de miſto īpio magno,de aliis ĵ.dicā.†Quæ-
ro quot ſunt gradus iſtius miſti īperij?Rñ.ſex, ſicut in mero.Eſt.n.
qd̄dā miſtū maximū,qd̄ nō p̄t expediri niſi p ſolū Principē, vt da-
re veniā ætatis īpetranti.vt C.de his q̄ ve.æta.īpe.l.2. Interponere
authoritatē arrogationi.vt l.2.s̄.de adop.& in emancipatione in-
fantis.vt l.fi.C.de emā.lib.Et in ltīmatione p reſcriptū, vt ī auct.q.
mo.na.eff.ſui.§.illud.& §.pe.& ibi no. oīa iſta expediunt̃ of.iu.no
18 bili,& reſpiciunt priuatā vtilitatē,ergo ſunt miſti īperij.† Scd̄ò ē
miſtū īperium,maius,vt cognoſcere circa ſn̄īam ex ſupplicatiōe,
q̄ ꝯpetit ſoli prīcipi,& p̄fecto p̄torio,vt in auc.q̄ ſupplicatio.C.de
19 p̄ci.imp.offe.l.1.C.de off.p̄fe.p̄to. Tertiò † ē miſtū īperiū magnū,
vt illud qd̄ reqrit plenā cāæ cognitionē, & coercitionē realē, vel
pſonalē, vt ī dāda reſti. ī ite.& ī miſſione ī poſſeſſionē ex ſcd̄o de-
cre̅do,& ſil̓i,vt ī expellēdo quē de poſſeſſione re ipſa,iſta nō ꝯpe-
tunt iure magiſtratus, vt l.ea q̄.§.magiſtratib.ĵ.ad Munic.nec pn̄t
demādari.vt ĵ.e.l.iubere.Fallit fauore minorū, qñ petit̃ reſtō.vt l.
20 fin.C.vbi & apud quē.†Quartò eſt miſtū īperium paruū,vt illud
qd fit cū plena cāæ cognitione, licet ñ hēat coercitionē realē,vel
pſonalē,vt dare bo.poſ.q̄ tribuit ius,ꝓnunciare de mittēdo ī poſ-
ſeſſionē ex 2.decr.īterponere authoritatē in alienationib.& trāſa
ctionibus alimētorum,& iſta ſil̓r nō ꝯpetunt magiſtra.vt d.l.ea q̄.
§.magiſtrat.nec pn̄t delegari.vt ĵ.l.ꝓxi.& de dam.infe.l.4.§.1.ver.
duas.& s̄.de off.ꝓcon.l.nec q̄cq̄.§. vbi decretū.& ĵ.de reg.iu.l.oīa
q̄cunq;.Fallit ī datiōe tutorū fauore pupilli.vt s̄.e.l.1.cū ibi not.&
21 q̄tū ad miſſionē in poſſeſſionē expediā plenius in l.ꝓx.† Quintò
eſt miſtū īperium minus,vt q̄ iudicis of.nobili expediunt̃, & ſum-
mariā cognitionē reqrunt, & iſta pn̄t demādari. vt s̄.ti.2.l.cogni-
22 tio.§. vt poſſeſſio bonorū. † Sextò eſt miſtū īperiū minimū, vt q̄
expediunt̃ of.iu.nobili,abſq; cāæ cognitiōe, vt īterponere autho
ritatē manumiſſioni,& emācipationi:& iſta ꝯpetunt cuilibet ma-
giſtratui,vt ī auc.de defen.ciui.§.nulla.& pn̄t demādari.vt no.s̄.ti.
2.l.1.in prin.gl.2.Qd̄ aūt dixi.ꝙ ñ p̄t demādari īperiū miſtū,ītelli-
ge,niſi ī cā abſentiæ.vt l.1.s̄.ti.2.& niſi ī Principe, q̄ ē ſolutᵒ legib.
23 ¶Venio ad tertiū ſ.ad iuriſdōnē.Et † q̄ro prīò,qd ē iuriſdō ſtrictè
ſumpta? Rñdeo ꝙ eſt iuriſdō q̄ offō iudicis. mercenario expedit̃,
priuatā vtilitatē reſpiciens.Per hoc,ꝙ dico,offō iudicis mercena-
rio,differt à mero & miſto īpio,vt ex p̄dictis patet.Qd̄ priuatā vti
24 litatē reſpiciat pt3, qa qlibet petit iure actiōis qd̄ ſibi dēt.† Quæ-
ro quot ſunt gradus iuriſdōnis? Rñ.ſex.ſicut dixi ī mero & miſto
īpio.Quædā.n.eſt iuriſdō maxima,in qua vertit̃ res maximi p̄iudi
cij,vt cāæ liberales,& ſtatus,vt īgenuitatis,& libertinitatis, q̄ iure
actionis expediunt̃,vt Inſti.de act.§.p̄iudiciales.Iō dn̄r de iuriſdō-
ne,& eſt ſpēs diſtincta ab aliis, q̄ expediunt̃ off.iu.vt l.placet.C.de
peda.iud. & qa maxima non p̄t delegari, & p magnos iudices dēt
explicari,vt d.l.placet.qd̄ intellige, vt ibi not.& dicā ĵ. de pe.hæ.l.
25 ſi qs libertatē.§.planè.†Scd̄a eſt iuriſ.maior,vt in caſib. ī quib.ex
vigore ſn̄īæ latæ ſup aliqua actione, p̄t veniri ad cruciationē cor-
poris,vel ſi qs non p̄t ſoluere,luat in corpus.vt l.q̄cunq;.C.de ſer.
fu.& ĵ.de iniu.l.ſi quis iniuriā. Et iſta puto ēt ꝙ nō poſſit delegari,
qa coercitio in corpus nō tranſit in iudicē delegatū. vt s̄. l. proxi.
26 †Tertia eſt iuriſdō magna, vt q̄ aſcēdit ſummā trecētorū aureo-
rum,iſta ñ ꝯpetit niſi maiorib.magiſtratib.vt in auc.de defen.ciui.
§.& iudicare.& iſta cā non p̄t delegari, niſi ex duab.cauſis. Primò
pp abſentiā.arg.eius qd̄ dixi tibi s̄.de mero & miſto imp.Scd̄ò pp
multas occupationes.vt C.de peda.iud.l.placet.circa prin. ꝙ non
eſſet in mero & miſto imp. vt ibi dum loqt̃ de his q̄ expediunt̃ iu-
dicis offō.Quarta eſt iuriſdō parua, vt illa q̄ eſt ĵ.trecētos aureos.
vt d.§.& iudicare.& iſta indiſtinctè pōt delegari, vt & hac l.in fin.
Quinta eſt iuriſdō minor.Sexta eſt iuriſdō minima,vt illa q̄ ꝯſiſtit
in cauſis cētum aureorū.& ĵ.in quib. ſi ordo iudiciarius obſerua-
ret̃ plus eſſet dāni, q̄ emolumēti,& plus expēderet̃ q̄ hēret, & iſtæ
pn̄t delegari,& ī his ſummatī ꝓcedit̃.vt in auc.de mā.prī.§.ſit tibi.
al's eēt dānū cognoſci. vt C.de ſent. ex breuic.recit.auth. niſi bre-
ues.& ī aut.de iudi.§. ne aūt.Facit de exac.trib.l.mediterraneæ, &
qd̄ ibi dixi.Vltimò ſcias, ꝙ q̄dā faciunt aliā diſtinctionē iuriſd.ſ.ꝙ
alia ſit volūtaria,alia ꝯtētioſa,q̄ ꝓbat̃ ī l.2.s̄.de off. ꝓcon.ſed ī veri
tate ī hac mā ñ ꝯgruit, qa volūtaria,& ꝯtētioſa dr̃ reſpū ptiū,nos
āt tractamus hic de iuriſ. reſpectu iudicis. Alij vt Spe. in hoc tit.in
prin.diſtinguit,iuriſd.alia ordinaria, alia delegata.Sed iſta non eſt
bona diſtinctio, quia iuriſdictio delegata nō differt ab ordinaria,
ſed eſt vna & eadem, licèt exercitium ſit diuerſum, quia delega-
tus exercet iuriſdi.delegantis.vt s̄.titu.2.l.1.§.qui mandatam.

ADDITIO.

a Barb.¶Quæro ergo.Tene menti conſilium Ang.qui dicit,ꝙ miſtum tranſit in diuerſam ſpeciem à componentib.vnde ſi ſtatutum loquitur de interlocutoria,& eſt data ſententia ſuper cauſa ſummaria,dicitur ſententia miſta, & nō mere diffinitiua,nec mere interlocutoria,videas eum omnino.

LEX IIII.

1 *Pronunciatio,& miſſio in poſſeſſionem eſt miſti imperij, ſed pronunciatio miſti imperij minoris gradus & delegatur.*
Miſſio in poſſeſſionem eſt ſuperioris gradus,& non delegatur.
2 *Decretum ſecundum.i. ꝙ res ipſa, in qua fit miſſio in poſſeſſionem, adiudicatur miſſo,ſolùm interponitur in cauſa damni infecti, in aliis cauſis non adiudicatur,ſed venditur.*
3 *Decreti primi interpoſitio qualiter ſit miſti imperij.*
4 *Bonorum dare poſſeſſ.eſt miſti imperij, & quando poſſit delegari.*
5 *Remedia prętoris circa cautionem damni infecti quot ſunt,& qualiter pretoria ſtipulatio cognoſcatur.remiſſiuè.*

a Iubere cauere ᵃ Iubere ꝙ caueat̃, Itē mittere in poſſeſſionē,ſunt miſti īperij.h.d. Iſta lex eſt difficilis ī gl.ſuis.Ad decl'onē hᵒ l. dētis ſcire ꝙ legit̃ duob.mod. ī gl. principal'r.Prīò ꝙ ponant̃ hæc duo,tanq̄ ſeparata, iubere cauere, hoc eſt vnū.In poſſeſſionē mittere, hoc eſt aliud. Scd̄ò mō legit̃, ꝙ hæc duo ſil'iungant̃,& ambo ſil'r iuncta ſunt miſti īperij. Itē prima lect.ſubdiuidit̃ ī duas lect.qa ſm primā, qd̄ hic dr̃, in poſſeſſionem mittere,intell'r ex 1.decr.ſm ſecundā, intelligit̃ in poſſeſſionem mittere, ex ij.decre. Anteq̄ veniā ad ꝯria,declaremus tex.Et primò q̄rit̃, de qua p̄toria ſtipl'one hic loqt̃.Gl.hic dt de ſtipl'one dāni infe. qd̄ ſatis placet. Tñ puto, ꝙ gnal'r intelligat̃ de qualibet ſtipl'one,q̄ petit̃ off.iud.nobili.Eſt.n.miſti īperij, cū priuatā vtilitatem reſpiciat.Scd̄ò q̄ro,de qua miſſione ī poſſeſſionē loqtur hic. Rñ.gl.de miſſione in poſſeſſionē ex alia cā, q̄ dāni infecti. Et hoc dicit timore cuiuſdā ꝯrij, vt videbitis ĵ. Tu ītellige gnal'r vt iacet, ex quacunq; cā fiat miſſio ex 1.& 2.decreto.vt ĵ.dicā. Tertiò q̄ro, qd vult dicere tex.ꝙ magis eſt imperij, q̄ Iuriſdictionis? Dicit gl.ꝙ iſtud magis dr̃ ꝯparatiuè,non electiuè.q.d.q̄dam hēt ab imperio, q̄dam à iuriſdōne.vt in gl. Tu potes accipere ēt electiuè.q.d.imperij eſt,non iuriſdōnis,imperij dico.ſ.miſti,cum īperium diuidatur in merū, & miſtū, vt dixi s̄.l.proxi.¶Expeditus de 1.parte gl. q̄ reſpicit tex.venio ad ſecundā.ſ.ad ꝯriam,& opp.s̄.tit.2.l.cognitio.§. vt poſſeſſio bonorum.Dicit gl.Solue vt vbi, qa ibi loquit̃ de pronūciatione de mittēdo,q̄ expedit̃ in ſummaria cognitione, & ſic eſt iuriſdōnis.Idē ſentit gl.s̄.e.l.1.Habuerunt.n. gloſſatores noſtri multū ꝓ inconuenięti,ꝙ cāæ miſti īperij delegent̃.Tu dic ſm Modernos,ꝙ ēt ibi loquit̃ de miſto īperio,ſicut hic,ſed eſt miſti imperij minoris gradus,& iō p̄t delegari.Hæc eſt miſti īperij,ſuperioris gradus, ſm Mod. ſubaudi,& ideo non delegatur.vt dixi s̄.l.proxi. Scd̄ò op.in auth.de exhi.& intro.re.§.ſi verò.vbi miſſio in poſſeſſionem competit delegato.Soluit gl.quòd ibi intelligitur in delegato prīcipis bene.Tertiò op.ĵ.de dam.infe.l.4.§.1.verſ.duas.vbi miſſio in poſſeſſionē delegatur,ergo non eſt miſti imperij. Huius

timore

ADDITIO.

a Pariſ.¶Iubere cauere.Circa materiam huius l.vide Bapti. Caccialup.qui bene examinat in ſua repetitio.

timore eſt hic variatio lecturarũ. vt ſ. dixi. Sol. ibi ſpale. q.d. glo. in
illo caſu miſſio in poſ. nõ eſt miſti imperij, & ꝑ hoc gl. intellexit
in poſſeſſionẽ mittere ex alia cã, q̃ dãni infecti. Sed ꝯ hoc inſtat̃, ſi
iubere ꝙ caueat̃ ex cã dã. infe. eſt miſti ĩperij, vt in prin. huius l. & ĩ
prin. gl. multo magis miſſio in poſ. qđ eſt grauius. Ad hoc rñdet
gl. ꝙ hic intelligit̃ de tali iuſſu, q importet, & inferat neceſſitatẽ.
Concludit̃ ergo ſm hãc lec. ſic, Iubere ꝙ caueat̃ ex cã dã. infe. ita
ꝙ inferat̃ neceſſitas, eſt miſti ĩperij. mittere in poſ. ex cã dãni infe-
cti ſimpl'r, nõ cogẽdo reſiſtẽtẽ remediis ꝑtoriis, ñ ẽ miſti ĩpij, vt ĩ
ꝯrio. Sed mittere ĩ poſ. ex alia cã, q̃ dãni infecti, eſt miſti ĩperij. Iſta
lec. nõ placet, qa hæc lex ſimpl'r loq̃ de miſſione in poſſeſſionẽ
ex oĩ cã, neq; reſtringit ſe magis ad vnã, q̃ ad aliã. Præterea mitte-
re in poſſeſſionẽ ex cã dãni ĩfecti, eſt miſti imperij, vt ĩ. dicã. Et iõ
gl. legit hãc l. ſcđo mõ, vt ꝙ dicit, in poſſeſſionẽ mittere, intelliga
tur ex ſcđo decreto, & eſt miſti imperij. Et ſm iſtã ꝯcluditur ſic, Iu
bere ꝙ caueat̃ ex cã damni infecti, ita ꝙ inferat̃ neceſſitas, eſt miſti
imperij. Itẽ mittere in poſſeſſionẽ ex ſcđo decreto indiſtinctè, eſt
miſti imperij, vt hic. Nõ aũt mittere in poſ. ex primo, vt l. ꝯria. Iſtã
lect. repræhendit gl. & bñ, ꝑ l. ea q̃. §. magiſtratib. ĩ. ad Muni. vbi lo
quit̃ de miſſione ex primo decreto, & dicit, ꝙ eſt miſti imperij. Et
ꝙ intelligatur in primo decreto, patet, qa ſm decretũ non inter-
ponit̃ niſi in cã dãni infecti, vt ĩ. declarabo. Et bñ dicit, qa ibi non
ꝑt intelligi in miſſiõe ex ſcđo decreto. Propter hoc gl. recedit ab
iſta lect. & legit tertio mõ. ſ. ꝙ iſta duo ponunt̃ vt vnũ. ſ. hoc totũ,
iubere cauere, & mittere in poſ. eſt miſti ĩperij. Contrariũ loquit̃
de vno tñ, qđ nõ eſt miſti ĩperij, & ſic tranſit. Iſta lec. nõ eſt vera,
qa iuſſus de cauẽdo, & miſſio in poſ. expediunt̃ offõ iudicis nobi
li, & reſpiciũt priuatã vtilitatẽ, ergo qđlibet ꝑ ſe, eſt miſti imperij.
Qualr ergo ꝯueniunt? Dic bñ, ꝙ miſſio in poſ. re ipſa eſt miſti im-
perij, vt hic, & ibi, vñ ꝯcordant in vno: tñ eſt ibi ſpale, qa delegat̃,
licet miſti ĩperij ſit, & hoc, qa cã illa celeritatẽ deſiderat. Vñ prĩa
1 ſol. gl. q̃ dicit ibi eſſe ſpale, illa eſt vera intelligendo, vt dixi. † Hẽs
ergo ex ꝑdictis ꝙ ꝓnunciatio, & miſſio in poſ. ſemꝑ eſt miſti im-
perij, ſed ꝓnunciatio eſt miſti imperij minoris gradus, vñ põt de-
legari. Miſſio in poſ. eſt miſti ĩperij ſuꝑioris gradus, vñ nõ ꝑt dele
2 gari niſi in cã dãni infecti. ¶ † Quæro qđ vult[a] dicere gl. ꝙ ſm de-
a cretũ non interponit̃ in cã dãni infec. † cũ videamus quotidie, ꝙ
† ĩ oĩbus aliis cauſis interponat̃? Rñ. ſm decretũ hoc eſt, ꝙ res ipſa
in qua facta eſt miſſio, adiudicetur miſſo, nõ interponit̃, niſi in cã
dãni infecti, & in cã noxali. vt l. 2. ſi ex noxa. cau. aga. ĩ. & l. & gene
raliter. in fi. infrà, de noxa. & in actiõe de peculio. vt l. ædium. ĩ. de
pec. In aliis cauſis nõ adiudicat̃ res ipſa, ſed vendit̃. vt l. Fulcinius.
§. 1. q. ex cau. in poſ. ea. Vñ d. l. ea q̃. §. magiſtratibus, q̃ loq̃ de miſ-
ſione in poſ. ex aliis cauſis, non ꝑt intelligi ex ſcđo decreto, qa in
aliis cauſis nõ interponit̃ ſm decretũ mittẽdo ĩ poſſ. ſed vẽdẽdo.
3 Quæro † ex gl. qũo hoc ꝙ miſſio in poſ. ex prĩo decreto eſt miſti
imperij, nõne hoc expedit̃ of. iu. mercenario deſeruiente actioni
propoſitæ, vt tędio affectus veniat rñſurus. vt l. is cui. in prin. vt in
poſſ. leg. Præterea ex offõ mercenario magiſtratus minores pñt
mulctare. vt l. 1. ĩ. ti. 2. & l. fi. ſ. ti. 2. Et pñt ꝑſonam capere. vt ĩ auth.
de exhi. & ĩtr. re. §. ſi verò. & dixi. ſ. e. l. 2. Quare ñ ꝑt mittere ĩ poſ.
ex primo decreto? Veritas eſt iſta. Primũ decretũ ꝙ ſit ſufficiẽs ꝑ-
ambulũ ꝑueniendi ad ſm, ĩterponit̃ ex offõ iudicis nobili, & ẽ in-
ductũ ex nouo edicto, vt l. Fulcinius. §. 1. qb. ex cau. in poſ. ea. Di-
cit. n. ꝑtor, Bona latitãtis poſſideri vẽdiq; iubeo. Vñ hoc nõ fit ex
virtute primæ actionis, ſed ex virtute nouæ ꝯceſſionis factæ ꝑ ꝑ-
torẽ. Puto tñ ꝙ ſi magiſtrat[9] vellet grauare partẽ capiẽdo pigno-
ra, vt veniret in iudiciũ, & ſimilia, ꝙ hoc poſſet ex officio merce-
nario. Hoc tñ nõ eẽt ſufficiens, vt ꝑ hoc veniret̃ ad ſm decretũ. Il
lud. n. oportet, vt expediat̃ of. iu. nobili, qđ non ꝯpetit magiſtrati-
bus minoribus, vt in auth. de defen. ciui. §. iuſiurandũ. in fi. Dices
tu, Si hoc fit ex offi. iudi. nobili, ergo cũ petit̃ fieri miſſio ex ij. de-
creto, debebit dari libellus, ſicut cũ petit̃ in integ. reſti. vt extrà, de
offi. iudi. c. fi. Rñ. Iſtud officiũ implorat̃ ſuꝑ eo, qđ eſt notũ & liq-
datũ in iudicio. ſ. ꝑp ꝯtumaciã, iõ ſummariè expeditur, nec eſt ne
ceſſarius libellus, ſicuti cũ petitur executio iudicati, q̃ puto peti
ex officio iudi. nobili, inducto ex edicto ꝑtoris, poſito in l. 4. §. ait.
ĩ. de re iudi. dum dicit, ꝯdemnatũ ſoluere cogam. Et iõ delegatus
4 non exeqtur ſuã ſñiam, qđ dic, vt l. à diuo Pio. ĩ. de re iudi. † Item
q̃rit gl. hæc lex loq̃ de miſſione in poſ. bo. & ſic mittit̃ in poſſ. bo.
Quæro, qđ qñ ꝯcedit̃ bo. poſ. Rñ. Quicquid gl. dicat ſ. eo. l. 1. dare
bo. poſ. eſt miſti ĩperij, qa expedit̃ iu. off. nobili, & reſpicit priuatã
vtilitatẽ, tñ qñq; ꝑt demãdari, qñq; ñõ: vt puta, qñ nõ tribuit ius,
qa expedit̃ habita ſummaria cognitione, & non habita plenaria
cãæ cognitione, qa eſt miſti imperij minoris, & iõ ꝑt delegari, al's
5 ſecus, vt ſ. eo. l. 1. ¶ † Vltimò, qa iſta l. ſm glo. tractat de cautione
dãni infecti, & de miſſione in poſſ. quæro quot ſunt remedia ꝑto
ris circa cautionẽ dãni infecti? Dic vt l. 4. §. 1. verſi. duas. ĩ. de dam.
infe. vbi no. decem remedia. Scđo deberemus videre qualiter co
gnoſcat̃ ꝑtoria ſtipulatio ab aliis? Dic vt l. ſtipulationũ. ĩ. de ver.
oblig. Semper tñ intelligo hanc l. in his quæ of. iudi. nobili inter-
ponuntur, aliàs non eſſent miſti imperij, nec procederet hæc lex.

ADDITIONES.

a And. Barb. ¶ Quæro quid vult. Et non habes tex. loquẽtem de primo decre-
ſecundum Ang. niſi in l. ſi finita. §. Iul. de dam. infect.
† Clau. ¶ Damni infecti. Vide in oppoſitum tex. quem ad hoc pondera in l. 3. §.
genera. ver. quod autem. ibi, rei ſeruandæ, &c. ĩ. de acq. poſ.

LEX V. & VI.

1 *Mores antiquorum ſunt ſeruandi.*
2 *Qui habet iuriſd. ſuo iure, delegat: qui alieno iure, nõ delegat, & qualiter quiſ dicatur habere ſuo iure. nu. 4.*
3 *Mandatum re integra morte mandantis finitur.*
5 *Confirmans quando dicatur dare.*
6 *Mandatum factum nuncio de mittendo in poſſ. non extinguitur morte iudicis.*
7 *Delegatio facta à Principe, morte Principis extinguitur.*
8 *Princeps concedẽdo iuriſdictionem, an in dubio videatur cõcedere ordinariã vel delegatam.*
9 *Iuriſdictionem ordinariã dant lex, Princeps, conſuetudo, populus, vniuerſitas & ſimilia.*
10 *Iuriſdictionem delegatam quis concedit.*
11 *Delegatus ad vniuerſitatem cauſarum, vnam delegare poteſt.*
Delegatus ad vnam cauſam, poteſt vnum articulum delegare.
Delegatus ad vnam cauſam etiam lite conteſt. illam non delegat.
Ordinarius aduocando cauſam ad ſe, poteſt delegatum reuocare.
12 *Delegatus poteſt delegare quãdo in delegatione dicitur, quòd poſſit delegare.*
13 *Licentia dandi iudicem, eſt iuriſdictionis.*
Citatione ſola res deſinit eſſe integra, ad hoc vt iuriſdictio delegati non extinguatur morte mandantis.
Iudicium incipit à citatione.
14 *Cauſæ ſi plures ſunt commiſſæ, & in vna incœpit delegatus, an morte mandantis extinguatur iuriſdictio.*
15 *Delegante remoto ita extinguitur iuriſdictio delegati, ſicut eius morte.*
16 *Delegante excommunicato, non extinguitur delegati iuriſdictio.*
17 *Morte delegantis extinguitur delegatio, non tanquam reuocata, ſed tam quàm quòd voluntas ceſſet.*
18 *Delegati acta ignorantis mortem delegantis, non tenent.*
19 *Morte delegati an extinguatur iuriſdictio, vel qũo tranſeat in ſucceſſorem.*

a More maiorum. [a] Qui hẽt iuriſdictionẽ ĩ ſua ꝑſona
reſidẽtẽ, põt delegare, aliàs ſecus:
& morte delegantis re integra, extinguit̃ delegatio. h.d. cũ l. ſeq.
Diuide, qa primò ponit duo dicta, ex qbus ꝯcludit vnũ tacitè, qđ
principl'r intendit ꝓbare. Scđo illud probat alia rõne. Tertiò ex
prædictis infert vnã aliam conclu. Quartò illã illationem probat
per ſimile. Scđa in l. & quia. Tertia ibi, ideoq;. Quarta ibi, ſicut in
reliqs. Quæritur vtrum delegatus poſſit ſubdelegare? Ad hoc rñ-
deo ꝙ de more antiquorũ inductum eſt, ꝙ ille qui hẽt iuriſd. ſuo
iure, poſſit delegare, non qui alieno. Sed delegatus hẽt iuriſd. alie
no iure, ergo delegatus nõ ſubdelegat. Inſtat quærens, eſt ne alia
ratio ad hoc probandum? Rñ. Iuriſconſultus, probo à ſufficienti
partium enumeratione. ille põt delegare, qui hẽt iuriſdi. à Princi-
pe, vel à lege, ſed delegatus nõ hẽt à Principe, vel à lege, ergo de-
legatus non ſubdelegat. licet enim lex confirmet iuriſ. delegatã,
non tamen dat ita, ꝙ principaliter fundetur in perſona delegati.
1 h.d. Sequitur verſic. ideoque. † Not. 1. quòd mores antiquorum
2 ſeruandi ſunt, vt C. de teſta. l. teſtamenta. † Secundò not. duas re-
gulas; vnam affirmatiuam, quòd ille poteſt delegare, qui habet
iuriſdict. ſuo iure. Aliam negatiuam, quòd ille non poteſt delega
re, qui habet iuriſdict. alieno iure. Item not. in l. & quia. quòd qui
b confirmat, non dat. Vlti. not.[b] quòd † mandatum morte mandã-
3 tis re integra finitur. [c] ¶ Venio ad apparatum, & oppo. ex primo
dicto huius l. more. ſequuntur duæ falſæ conſcientiæ. Nam prin-
ceps habet iuriſd. alterius ꝯceſſione. ſ. beneficio populi. vt l. 1. ſ. de
conſti. Prin. Item qlibet ordinarius hẽt beneficio Principis, ergo
non

ADDITIONES.

a Pariſ. ¶ More maiorum. Circa hanc l. vide etiam omnino Ioan. Bap. Caccia-
lup. vide quæ habes ad Bar. in l. 1. ſ. de offi. eius, cui man. eſt iuriſd.
b ¶ Vltimò no. Adde dũ in iſto tex. traditur rl'a, ꝙ æquiparant̃ mandatũ ꝓcura-
toris, & mandatũ delegati, vide octo drĩas per Fel. in c. relatum. de of. deleg.
c ¶ Finitur. Adde inquantũ do. Iaſ. in 4. limita. ponit, an mãdatum extinguatur
morte ſubdelegantis, cũ primus delegans eſt viuus, qđ conſuluit Fed. conſi.
203. & cum Papa mandat executori ſi ita inuenerit, prouideat mortuo Papa,
non expirat re integra. ſm Rotam deciſi. 459. in nouis, de off. deleg. & dum in
ſeptimo no. parificat mandatũ ꝓcuratoris, & delegati, vide qđ voluit Rota
deciſi. 412. de procur. & inquantũ in 3. par. gl. dicit, ꝙ ſi format excõicationẽ
latam ab ipſo, ꝙ epiſcopus põt abſoluere, vide Cal. conſi. 1. de offi. deleg. vbi
voluit ꝙ delegatus non poſſit elapſo anno, excõicatum ab ipſo abſoluere, li-
cet non appellauerit, vel appellationem non ſit proſecutus. & inquantum po
nit ꝙ qui cõfirmat, dat, qñ actus eſt nullus, & apparet de certa ſcientia Prin-
cipis, adde Abb. conſi. 62. 2. lib. Abb. conſi. 208. & quòd princeps confirmando
priuilegia, non cenſeatur confirmare iniuſta, voluit Bal. conſi. 336. 2. lib. & in-
quantum etiam ponit, ꝙ delegatus non poſſit ſupplere defectum ſolennitatis omiſſæ, adde Abb. conſi. 16. Et inquantum ponit, ꝙ ſi Princeps ſcribit ordi-
nario, authoritate noſtra facias, ꝙ cenſetur delegatus. adde Rom. conſi. 283.
vbi videbitis, quòd illa verba non alterant iuriſdictionem.

non delegat, qđ est falsum, vt l.imperiũ.in fi.s̃.eo. Sol.dicit glo.ꝙ
hic dicit alieno bñficio, intellige.s.hoĩs, sed princeps hẽt à lege
facta ꝑ populũ: alij magistratus hñt à principe, q̃ est lex animata.
hoc nõ placet, nã lex nullũ hẽt effectũ, nisi ex ꝑsona ꝯdẽtis, sed le
4 gẽ ꝯdidit pop.Ro.ergo ab hõib.princeps habuit iuris.† Dic ergo
sm̃ Doct.ꝙ tex.vult dicere, ꝙ ille hẽt iuris.suo iure, q nõ hẽt eam
ex iure qđ principal'r fundaẽ, & radicaẽ in persona sua, & hoc hẽt
qlibet ordinarius: nõ ergo cohæret territorio, vt dixi s̃.eo.l.j.ille
verò hẽt alterius beneficio, q hẽt eã à iure, qđ principaliter radi-
catur in persona alterius, vt delegatus, vt l.j.§.q mandatã.s̃.titu.2.
a ¶Opp.a ad l.& qa, in prin.si lex ꝯfirmat, ergo dat, vt in Aut.de de-
fen.ciu.§.interim.gl.soluit duob.mod.finaliter tenet, ꝙ non est ꝑ
5 oĩa simile, ꝯfirmare, & dare. † Tu dic clarius sm̃ Gu.l.& sic qñq;
b aliquis cõfirmat[b] illud, qđ est ipso iure nullũ, & tunc vr̃ dare, vt l.
adop.de adop.& l.legata inutiliter.j̃.de adim.leg. Qñq; quis ꝯfir-
mat illud qđ nõ est ipso iure nullũ, sed est imperfectũ, vt qñ supe-
rior ꝯfirmat electionẽ, tũc non vr̃ dare qui ꝯfirmat, sed vr̃ imper-
fectũ perficere, vt in Auth.de defen.ci.§.interim. Similiter cũ præ
tor interponit decretũ alienationi, emancipationi, & similibus,
non vr̃ ipse dare, vel facere illũ actũ, sed ꝯfirmat, & perficit. Qñq;
quis ꝯfirmat actũ perfectũ, & validũ, & tunc aut ille actus nõ erat
in sua libera ptãte, quia eum non poterat tollere, & tunc qui con
firmat, nõ dat, vt l.vnum ex familia.§.si de fal.j̃.de leg.2. Aut erat
in sua libera ptãte, & tunc aut ipse ꝯfirmat, volens de nouo indu-
cere, & tunc vr̃ primũ reuocare, & de nouo inducere, vt l.posthu
mus.in fi.j̃.de iniust.rup.& irr.test.& l.quærebaẽ.de test.mili. Aut
noluit inducere de nouo, sed voluit ꝯfirmare prout est, & tunc q
ꝯfirmat, non dat, vt extrà de confir.vti.vel inu.c.antepen.& fi. Ita
hæc lex ꝯfirmat iurisd.delegatam, tanquã delegatã prout est, nõ
aũt faciendo eã ordinariã. Ita debetis intelligere hic.¶ Venio ad
fi.l.& qa.in glo.opp.j̃.de insti.act.l.si quis mancipiis.§.si impubes.
Sol.intelligit gl.ꝙ ibi non erat res integra. Tu dic ꝙ ibi loquiẽ in
mandato vl'i, qđ æquiparatur concessioni ordinariæ iurisdictio-
nis, hic verò in mandato particulari. Dixi in l.eius qui.j̃.si cer.pe.
& plenè in l.j.§.si plures.j̃.de exer. Op.in auth.vt nul.iud.§.& hoc
verò iubemus. Gl.soluit trib.mod. Primò, ꝙ ibi non fuit delegata
iurisdictio, sed mandatũ quoddã negotiũ. Vel ibi fuit ꝑceptum,
hic mandatum. Ista vera. Prima non placet: qa qñ mandaẽ nego-
tium, citius extinguiẽ illud mandatũ, q̃ qñ mandaẽ iurisdictio, vt
j̃.dicam in fi. Ista secunda placet, q̃ tenet Pet.de claro, ibi fuit mã-
datum ei, qui aliàs hẽbat iuris.vel officiũ in his, quæ pertinebant
ad suum officiũ. meritò est iussus propriè, nõ aũt delegatio, quia
6 ante sibi ꝯpetebat. Et per hoc dico, † ꝙ mandatũ factũ nuncio de
c mittẽdo in possessionẽ, & similia, nõ extinguunẽ morte iudicis.[c]
Pro hoc extra de offi.deleg.lib.6.c.si super gratia.& j̃.de acq.pos.
l.fundi.& ibi dixi. Tertia solu.est, qđ hic loquiẽ de morte mandã-
tis, ibi de morte eius, cui mandatũ est factum, & j̃.dicã in qõnib.
7 ¶† Quæro primò, vtrũ morte principis extinguaẽ delegatio fa-
cta à principe? Et vr̃ qđ non, qa princeps dedit. Contrariũ deter-
minat gl.& bñ, qa hic intelligiẽ qñ princeps dat, transferendo in
eum iurisdõnem ordinariã, ita ꝙ facit eum ordinariũ. Aliàs cũ iu
risdõ non resideat in delegato, idẽ qđ in alio, & hoc tenent oẽs.
8 † Iuxta hoc, pro huius declaratione qro, qñ princeps, vel popu-
lus, q pñt dare iurisd.ordinariã, ꝯcedunt iurisdõnem, vtrũ vñr cõ
cedere ordinariã, vel delegatã? Breuiter sic dico, aut in ꝯcessione
sic exprimitur, ꝙ hoc faciat authoritate ꝯcedentis, & tũc non vr̃
d ꝯcedere ordinariã,[d] vt in proœ.Insti.§.cunq; hoc.ibi, auctoritate
nr̃a, &c.& C.de vet.iu.enuc.l.1.§.oĩa.n. Probaẽ j̃.e.l.solet.expres-
sius ex̃, de cle.ægr.c.1.lib.6.& ibi gl. Si verò hoc non exprimiẽ, tũc
aut ꝯmittitur vnũ negotiũ, vel plura particularia, & nõ vr̃ ꝯcedi
ordinaria iurisdõ.ar.l.certarũ.j̃.de test.tu.& ex̃.de resc.c.cum ali-
quib.lib.6.& c.ne aliqui.cũ ibi no.ꝑ Io.An.de hær.in 6. Aut ꝯmit
titur vniuersitas q̃dam negotiorũ, & tunc in dubio vr̃ ꝯcedi ordi
naria iurisdõ, vt l.j.§.cum vrbẽ.s̃.de of.præf.vrb.& C.vbi & apud
quẽ.l.fi.¶† Quærit gl.quis dat ordinariã iurisdõnem? Rñdet, lex,
9 Princeps, ꝯsuetudo, populus, vniuersitas, & similia, vt in gl. Idem
Inn.in c.cũ ab ecclesiarũ.de of.or. Hoc qđ dr̃ de ꝯsuetudine, intel
ligas de ꝯsuetudine illius populi, qui posset illã iurisd.dare expſſe
statuẽdo. Si.n.intelligeres de ꝑscriptione.s.an ꝑscriberet iuris.ista
esset lõga qõ, & ponit eã Cy.C.de eman.li.l.j.& Gul.in l.imperiũ
s̃.e. Aliàs tibi dicã, nõ potui mõ cogitare, quia profunda qõ est.
10 † Quærit gl.qs pt̃ dare iurisdõnẽ delegatã? Dicit gl.qlibet, qui pt̃
e dare iurisd.ordinariã. Itẽ qlibet[e] ordinarius, vt hac l.itẽ qlibet de-
legatus à principe, vt C.de iudic.l.à iudice. Hoc est verũ, qñ dele-
gatur iurisdõ. Sed si delegaẽ aliud offiñ, tunc istud non pt̃ deman
dari, vt extrà, de off.& po.iud.dele.c.fi.in fi.& j̃.de leg.j.l.sciendũ.
11 §.legati.& C.de decu.l.nullus.lib.10. Item dicit gl.† delegatus ad
vniuersitatẽ cãrum pt̃ subdelegare vnã. Et hoc cõiter teneẽ, licet
quidã ꝯ. prout tenet Pet.in l.1.§.2.qs & à quo. Pro hoc dico, qđ ẽt
delegatus ad vnã cãm pt̃ delegare vnum articulũ illius cãæ, sicut
ille qui est delegatus ad plures cãs, pt̃ vnã de his subdelegare. De
hoc est hodie casus de offi.deleg.c.j.in cle.licet Cy.ꝯ in l.à iudice.

C.de iud. Item dicit gl.ꝙ lite contesta.delegatus ad vnã cãm, pt̃
eam delegare ad similitudinẽ procuratoris, vt C.de proc.l.neq;
Idẽ sentit gl.in hac l.more, in solutione ꝯrij de l.legatus.s̃.de offi.
procon. Et idẽ ibi tenet, & in d.l.j.§.j.j̃.quis, & à quo. Vltramonta
ni ꝯ, vt Cy.refert in l.à iudice.C.de iud. Nam procurator per con
testationẽ efficiẽ dñs litis, non iudex delegatus.j̃.de iud.l.iudiciũ.
soluitur, qa iudex ordinarius eum pt̃ reuocare qñ vult, vt ibi. Et
illud tenet gl.ex̃, de re iudi.c.cũ Bertoldus.& de app.c.cũ cãm.&
Io.And.ex̃, de procu.c.licet.li.6. Quod dixi, qđ iudex ordinarius
pt̃ reuocare delegatũ, ẽt post ꝯtestationem, intelligit Gul.reuocã
do ad se. Sed si vellet aliud ꝯmittere non posset, nisi ex cã, vt l.pla-
12 cuit.C.de peda.iud. Sed illa lex ad hoc nõ vrget. Quæro, † quid
si in delegatione dictũ est ꝙ possit alteri delegare? Pet.dicit ꝙ nõ
pt̃.Cy.refert in l.à iudice.C.de iud.Gl.hic & Cyn.postea in addi.
ad l.à iudice. vbi dicit ꝯ. quia tũc non vr̃ ipse delegatus delegare,
sed delegãs, vt l.vnũ ex familia.§.si de fal.j̃.de leg.2. Pro hoc indu
cit ipse ꝑpãr.l.non distinguemus.§.quæsitum.j.de arbi.& de ser.
rust.præd.l.cum essent.§.si.facit l.apertissimi.in fi.& glo.C.de iud.
& j̃.eo.l.solet.& hoc placet. Nam sicut cognitio cãæ est iurisdõ-
nis, & ideo delegabilis, ita iudicis dandi licẽtia est iurisdictionis,
13 vt l.imperium.in fi.s̃.eo.& ideo delegabilis.¶† Venio ad finem
legis, & quia dr̃ hic qđ iurisdictio delegati extinguitur morte mã
f dãtis re integra, quæro qñ desinit[f] res esse integra? Gul.hic dispu
g tat, finaliter tenet, ꝙ per litis ꝯtest.non enim sufficit sola citatio.[g]
Et hoc sequiẽ Iac.But.in l.j.& auth.ibi posita.C.de lit.cont. Cõtrã
in c.gratũ.extra, de of.dele. Credo ꝙ decretalis illa dicat veritatẽ.
Item tex.hic dicit, si res ab eo, cui mandata est iurisdictio, geri cę-
perit. Quid est illud qđ oportet esse cęptum, vt mandatũ non ex-
tinguatur? Certè istud quod est mandatũ, sed iudici non datur iu-
risdictio. Iurisdictio aũt incipit geri per solam citationẽ, quia cõ-
missio citationis, est iurisdictionis, & ab ea incipit iudiciũ, vt j̃.de
in ius voc.per totũ.& Inst.de pę.teme.litigan.§.si.in prin. Ergo ap
paret, ꝙ desinit esse res integra. Sed si quidem procuratori man-
datur exercitium causæ, vel litis, est secus: quia cã, vel lis non erat
ante litẽ contesta.vt l.causas.C.de transa. Ergo añ litem contesta.
14 non desinit res esse integra, sed dr̃ mandatũ integrum.¶† Quæ-
ro, quid si committuntur plures causæ, & incipit in vna: vel ꝯ plu
res personas, & incipit ꝯ vnam, an morte mandantis extinguitur
mandatum quo ad alias? Inno.& glo.videntur dicere ꝙ sic, extra
de offi.deleg.c.licet vndiq;.quod intellige, quando plures causæ
fuerũt nominatim ꝯmissæ, & sic fuerũt plures delegationes, vt l.
scire

ADDITIONES.

a Opp. Circa istã materiã.an confirmans dicatur de nouo dare. Moder.hic la
tè ponunt. Adde Alex.cons.268.vbi inter cætera dicit, ꝙ cõfirmatio nõ tra-
hitur in præiudiciũ alterius, & ꝙ per derogationẽ factã pactis, vel statutis,
non intelligiẽ derogatũ confirmationi. de quo latius per eũ in consi.338.&
vide ẽt de materia eundẽ consi.611.per totũ.in consi.seq.nunq d aũt in con-
firmatione requiraẽ solẽnitas eadẽ, quæ in actu primo, & an cõfirmatio tra
hatur retro, vide Are.consi.128.incip.Eximie Doctor.ver.2.& hoc probaẽ.&
consi.seq. Item qđ confirmatio nunq̃ trahaẽ ad illicita, vide Rom.consi.218.
Quid aũt si princeps confirmet donationẽ factã Titio, an per hoc probetur
donatio, vide Rom.consi.336. Item ꝙ confirmatio statutorũ trahaẽ ad pręte
rita, quorum effectus porrigitur in futurũ, vide Bald.in l.Plautius.j̃.de iure
codi. An aũt confirmatio actus validi, trahatur ad oĩa cõtenta in ipso actu,
an solũ ad principalẽ dispõnem? vide Ang.cons.11.incip.sed Titius. Item qđ
confirmatio opereẽ, vide Bal.in c.vnico.qui succes.feu.dar.ten. Item ꝙ con
firmans non videatur velle ius de nouo dare, vide Bal.limitationes in c.1.in
prin.per quos fiat inuesti. Item quod vnusquisq; possit petere actum confir-
mari, de quo possit esse dubium, an possit infringi, vide in l.si quos.C.de de-
cu.lib.10.de quo vide ibi ad Bart.de materia confirmationis, & quid si ali-
cui sint cõfirmata priuilegia antiqua, an ea teneatur ostẽdere, & quid si cõ-
firmatũ esset falsum. vide Fel.in c.inter dilectos.de fide instr. & de eo quod
dictum est, an teneatur ostendere, vide Ias.in auth.si qs in aliquo. ponẽtem
quatuor limitationes ad regulã, ꝙ confirmãs nihil dicaẽ de nouo dare.C.
de eden. vide ibi in materia aliqd dictũ ꝑ eũ post Imo. Itẽ ad regulã, & quo
tuplex sit interpretatio, vide Fel.in c.super qõnum. de of.dele.in prin. Item
quod confirmãs testm̃ primò factũ, à non hñte ptãtem faciendi, dicatur de
nouo concedere. vide Bar.cons.196.incip.ciuitati Came.in j.dub.vol.1.
¶Limita.vt per Pan.cons.189.& vide Alex.cons.122.in 4.vol.& cons.123.eo.
vol.ad fin.& vide multas remissiones per Fel.in cap.cum venisset.de testib.
Rom.consi.8.& Imo.consil.74.

b Confirmat. Adde & vide Alex.de Imo.in consil.1.in v.volum.& in consil.30.
eo.vol.vbi latè.

c ¶Morte iudicis. Adde inquantum Ias.ponit, quòd licentia de capiendo
debitorem, duret in tempus successoris, si causa cognita est concessa. Bald.
cons.310.vbi dicit quod à renouatione licentiæ, non potest appellari, quia
absque renouatione durat facultas capiendi.

d ¶Videtur concedere ordinarium. Vide Abb.in c.fin.ff.de offi.deleg.

e ¶Poma.¶Itẽ quilibet. Extẽde, vt per Panor.in c.cæterũ.ver.insuper.de iud.
& no.duo.in tex.in c.fi.de of.ord.vbi Bal.ad hoc simpliciter ponderauit.

f ¶Quęro qñ desinit. Circa istã materiã, an per vnũ actũ priueẽ iurisdõ? Vide
Ro.sin.cxlix.Ias.hic, q tñ nõ alle.Ro.vbi s̃.vide Fel.in c.gratũ.de off.deleg.

g ¶Citatio, Adde post Ia.ꝙ per citationẽ rescriptũ sit cõe: & aduersarius vti
pt̃ inuito Imperatore sm̃ Fran.de Aret.cons.33.& Rom.cons.343.& an ante
præsentationẽ rescripti, iudex possit recusari, vide Fed.cons.24.quod sic.

ſcire debemus.& l.pluribus.ĵ.de verb.obl. Sed ſi eſſet ꝯmiſſio vl'r facta, vt qa vniuerſitas cãrum eſt ꝯmiſſa, & ſic vna ꝯmiſſio, tũc incipiendo in vna, perpetuaretur quo ad oẽs. Facit ad hoc l.etiam,
15 la j.§.j.ĵ.de mino. Eadem.n.eſt rõ quæ eſt in vna. ¶† Quæro vlte-
a rius, [a]dr hic ꝙ morte mandantis extinguitur mandatũ delegationis, quid ſi mandans non eſt mortuus, ſed a l'r remotus? Dñt Doc. idem eadem rõne. Facit l.ſi per epiſtolã.ĵ.de acquir. hære.& ĵ.de
16 ſuſpe.tut.per totum. Quid ſi excõicatus, † vnde remanet officiũ, licet impediatur adminiſtratio? Inn.tenet qđ non reuocat offm delegati, in d.c.licet vndiq; Quod placet pro hoc, quia licet delegans poſſet recuſari, vt ſuſpectus, non tñ impediret offm, ſeu iu-
17 riſdõ delegati, vt ex.de off.deleg.c.ſi is cui.lib.6. ¶† Quæro, morte mandantis extinguitur mandatum, an extinguatur tanquã reuocatũ, vel qualiter? Rñ.nõ extinguit tanquã reuocatum à dño, ſed tanquã voluntas mandantis ceſſet, vt ĵ.locat.l.3. Aliud eſt.n. reuocare, quia tunc ponit voluntas ꝯria primæ. Aliud eſt, voluntatem ceſſare, qa tunc ponit nõ eſſe voluntatẽ, vel eſſe, & ceſſare. Et per hoc apparet qđ ſi aliquis delegauerit cãm donec duxerit reuocandã, qđ eo mortuo non videatur reuocare, vt in c.ſi dele-
18 gatus.de offi.dele.lib.6. ¶ Quæro, † morte mandantis extinguit mandatum, qđ ſi delegatus ignorat, & procedit, an veleant acta? Inn.in d.c.licet vndiq;.vr dicere ꝙ ſic: quaſi mandatũ non extinguatur ipſo iure, ſed ope exceptionis. Gl.ĵ.ſi cer.pet.l.eius qui in prouincia.ſuper verbo, ignoraſſent, tenet ꝯrium. Idẽ tenet gl.ex. de teſti.c.cum veniſſet.ſuper ver.egerit. Idem Spe. in ti.de of.iud. dele.§.reſtat.ver.quid ſi delegatus.quod mihi ſatis placet, per iſtũ
19 tex.qui ſimpl'r dicit, mandatũ ſolui. ¶† Vltimò q̃ro, [b]vidi qđ mã-
b datum delegati ſoluitur morte mandãtis, ſeu delegãtis, an ſolua-
c tur ẽt morte delegati, an verò tranſeat in ſucceſſorem? [c]Gl.hic diſtinguit, aut ꝯmittitur ſub noĩe proprio, aut ſub noĩe dignitatis, quã vide, & not. Dic breuiter: Aut ꝯmittitur aliquod negotiũ, nõ iuriſdictio, & tunc licet ſub noĩe dignitatis non tranſit ad ſucceſſorem, ſm Inn.extra de offi.dele.c.ſi. Aut ꝯmittitur iuriſdictio, & tunc aut ſub noĩe proprio, & non tranſit ad ſucceſſorem, arg.l.ſi ſeruus cõis.ĵ.de ſtip.ſer. Aut ſub noĩe dignitatis, & tunc gl.vr dicere ſimpliciter qđ tranſit. Doct.dñt, aut apponit nomen dignitatis, q̃ quis hẽt beneficio alterius, vt vicarius, vel delegatus, & ſimiles, & tunc non tranſit in ſucceſſores, ſm Pet.arg.l.ꝙ principi.& l. ſi Auguſtæ.ĵ.de leg.2. Aut ſub nomine dignitatis, quam quis hẽt iure proprio, & tunc tranſit in ſucceſſorem, vt extra, de offi.dele. capi. quoniam abbas. & l.ſi ſeruus.ĵ.de ſtip.ſer. Aut ſub nomine proprio, & appellatiuo, & tunc inſpicimus, qđ præcedit, vt d.l.ſi ſeruus.niſi ex aliqua cauſa, vel aliquibus circunſtantiis aliud præſumatur, vt plenè dixi in d.l.ſi ſeruus, &c.

ADDITIONES.

a Quæro vlterius. Quid autem in gratia conceſſa per Papam ſolo verbo, an expiret morte eius? Vide Dec.in rub.extra de conceſ.præben.

b Vltimò quæro. Limita hanc materiã, vt per Bar.in l.terminato.circa fi.C.de fru.& lit.expen.& circa illud qđ hic dr, qñ cõmittitur nudũ negotiũ ad miniſterium, vide Alex.Are.& Mo.in l.qui liberis.§.hæc verba.de vulg.& pup. poſt Bar. Item qđ qñ cõmittitur aliquid conſcientiæ alicuius, dicatur factũ cohæres perſonæ: vide quæ habes ad Bar.in l.vnica.§.ne aũt hoc.C.de cad. tol.vide ẽt Alex.in apoſt.ad Bar.in d.§.ne aũt hoc. Item qũo conceſſio facta ſub nomine dignitatis, cẽſeatur realis, vel perſonalis, vide omnino Pau.de Eleaz.in 1.q.ſua, inci. Papa ſcribit.per totam illam q. Item nonnulla ex quibus cognoſcitur in deleg.fuiſſe electa induſtria perſonæ, vide per Iaſ.in l.1. ĵ.de offi.eius. Item qñ cõmittitur aliquid ſub noĩe officij, ſi mutetur dignitas, non tranſit in ſucceſſorem, vide & declara vt per Io.de Dama.conſi.19. Item de re ardua, &c.quib.cognoſcatur, quod ſit electa induſtria perſonæ, vide latè Fel.& Panor.in c.quoniam.§.1.de offi.deleg.

c ¶ In ſucceſſorem. Adde ẽt poſt Iac.aliam limitationẽ, qñ mandatũ ſub noĩe dignitatis, non tranſeat in ſucceſſorem, quã ponit Bal.conſi.418.1.lib. ego puto primam limitationem de cõmiſſione facta Regi Francorum.& qñ mandatum ſub nomine dignitatis, tranſeat in ſucceſſorẽ, vide Ioan.de Ana.conſi. 19.Card.conſi.48.Abb.conſi.93. An autem mandatum factum Epiſcopo ſucceſſor poſſit exequi ante conſecrationem.vide Rotam deci.424.

LEX VII.

Si quis id. Contra corrumpentem, vel corrumpi facientẽ album propoſitum, vel quod in albo proponit, datur actio popularis in quingentos aureos, quę in defectum eſt corporalis.h.d. Primò ponit edictum. Scđò eius expoſitionẽ. Secunda ibi, ſerui quoq;. Ad euidentiã ſcias, ꝙ olim in ciuitate Roma.erat quidam murus dealbatus, in quo ponebantur edicta prętorum: Item citationes contumacium, & illud ſi quis deſtrueret, punitur hac l.intellige ſi edictum prætoris deſtruitur, ꝙ propoſitum eſſet perpetuò: Secus ſi deſtrueretur id, quod poneretur ad tempus vt citatio, quia tunc poſt finitam cãm, non intereſt alicuius licet deſtruatur, & deſtruens, hoc edicto non tenetur, &c.

1 *Corrumpens, vel deſtruens aliquid in libris exiſtentibus in armario cõi, tenetur hoc edicto. Item deſtruens imaginem alicuius proditoris, vel falſarij.*
2 *Citationes poſitas in loco publico deſtruens, punitur extraordinariè.*
3 *Pœna actionis popularis applicatur parti, non fiſco.*
4 *Tempus præteritum non continet præſens ex propria ſignificatione.*
5 *Statutum quòd capitaneus proponens aliquid contra ſtatutum communis deſinat eſſe capitaneus, intelligitur, quòd propoſitio ſit perfecta.*
6 *Soluere qui non poteſt in ære, luat in corpus.*
7 *Ruſticitas, & ignorantia excuſant.*
8 *Iuſſus iudicis, quando excuſet, remiſſiuè.*
9 *Edictum tollens, licet non corrumpat, tenetur hoc edicto.*
10 *Mandans & faciens tenetur hoc edicto.*
11 *Mandãs quando tenetur, etiam ſi mandatarius non ſit in dolo.*
12 *Delinquentibus pluribus quilibet inſolidum tenetur, & vno ſoluente alter nõ liberatur.*

§. Serui quoque. Hic incipit exponere verba edicti.ſ. ſi qs, qa ꝯtinetur liber, & ſeruus, maſculus, & fœmina. Verſi.ꝙ ſi dum, &c. hic exponit verbũ, propoſitum erit. Ver.in ſeruos.hic declarat, ꝙ dixit, quingentorũ aureorum. Verſi.doli mali.hic exponit verbũ, dolo malo. Verſi.hoc vero edicto, exponit verbũ corruperit. Examinemus mõ partes, & in prin.q̃ro expõnem verborũ quorundã, q̃ nõn ſunt expoſita à Iuriſc. Primò, qđ eſt hoc dicere, iuriſdõnis ꝑpetuæ cã, non prout res incidit Gl.exponit, ꝑpetua dñr edicta, nõ prout res incidit, ſicut citationes. Tu dic clarius, ꝙ oĩa, q̃ ſcribunt in albo, vel ĩ charta: ad hoc, vt ibi ſint ꝑpetuo, ꝯprehendũtur hoc edicto. Et iõ ſi qs
1 † deſtruxerit aliqđ in libris armarij cõis, hoc edicto tenet. Hoc te-
a net Roſ.ſup tit.de act.in factũ, q̃ orit ex hoc edicto. Et eadẽ rõne [a] ſi qs deſtrueret figurã alicuius hominis depicti in aliquo pariete ꝑp falſitatẽ, vel proditionẽ, tenet hoc edicto: nõ.n.loquit de ſcriptura tm, ſed ſi qđ propoſitũ erit. Qđ verò dr, non prout res incidit, intelligit de his, q̃ ibi proponunt, vt eleuent, vt edicta ꝯtinen-
2 tia citationes. Dñt tñ gl. † ꝙ ẽt ille qui illa corrũpit, tenet ex huius edicti ſnĩa, qđ Doc.non placet, qa eſt hoc in verbis, edicti ſpe-
3 cialiter exceptũ, al'r ergo ex ordinẽ puniret. ¶† Quero, cui applicabitur iſta pœna quingentorũ aureorũ? Glo. dicit ꝙ applicabit actori, nõ fiſco. Vide eam, & no. Iſta eſt vera, qñq; per actionẽ popularẽ petit pęna applicari parti, vt l.ſi cui.ĵ.de verb.ſig. niſi aliter lege ſit expreſſum, vt l.lege Cornelia.in fi.ĵ.ad Syl. Secus qñ pœna Imponitur per viam accuſationis criminalis, qđ plenè exami-
4 na, vt dixi in l.agraria.de termino mo. ¶† Venio ad ver.2.No.qđ maſculinum ꝯtinet fœmininũ. qđ dic plenè in l.j.ĵ.de verb.ſig.& ibi per Dy.& Ia. But.in l.ſi quis in tantã.C.vnde vi.& Cy.in l.qui-
5 cunq;.C.de ſer.fug. ¶† Venio ad verſiculum, qđ ſi dum. Not.ꝙ præteritum non ꝯtinet pñs ex propria ſignificatione, qđ dic, vt ĵ. de verb.ſig.l.verbum erit. Et hoc no.ad multa. Iac. But.allegat ad q.q̃ diſputauit. Dicebat ſtatutũ, ꝙ ſi capitaneus propoſuit aliquid ꝯ vtilitatem cõis, deſinat eſſe capitaneus, an ſit neceſſe ꝙ propoſitio ſit perfecta, an deſinat, cum incepta eſt proponi? Et ſm propriã ſignationem requirit ꝙ propoſitio ſit perfecta. ¶ Venio ad
6 ver.in ſeruos. ¶ Not. † ꝙ qui non põt ſoluere in ære, luat in corpus, vt l.quicunq;.C.de ſer.fug. qđ qualiter intelligatur, no.Cy.l.
7 ſi non conuitij.C.de iniur. Dixi in l.ſi qs iniuriã.ĵ.de iniur. ¶† Venio ad verſi.doli mali.no.ꝙ ruſticitas, & ignorantia excuſat, & ei parcitur. De quo per Dy.in c.iuris ignorãtia.extra, de reg.iu.li.6.
8 Item † no.ꝙ iuſſus iudicis excuſat, qđ dic, vt ĵ.de re.iu.l.nõ vr.§.g
b iuſſu. ¶ Venio ad ver. [b]hoc vero edicto. No.ꝙ qui tollit, † licet nõ
9 corrũpat, tenet. Ratio, qa qui albũ corrũpit, & illud qđ ꝑpoſitũ eſt. Nam cũ dico, propoſitũ eſt, ꝯphendo rẽ propoſitã, & rem, ſeu locũ in quo proponit. Sed qñ eleuat rẽ propoſitã, tũc illud pro-
10 poſitũ corrũpit, iõ tenet verbis edicti. † Item no.ꝙ tenet ille qui
c mandat, [c]& ille q facit. Hoc intellige ex ſnĩa edicti, non verbis, qa verba ſunt ſcripta in perſonã, ſi qs corrũpit.ĵ.qđ vi aut clam.l.aut
11 qui al'r. ĩ fi.& ĵ.de adul.l.hæc verba. ¶† Item no.ꝙ licet mãdatarius non ſit in dolo, tenet mãdans. Contrà.ĵ.de fur.ſi is q rem.§.ſi tu Titium. Gl.ſoluit, & bñ. Tu clarius dic, Furtũ eſt quoddã maleficium nominatũ, hæc.n.appl'o furti continet ꝯtrectationem rei alienæ, factã aĩo lucrãdi inuito dño. Sed ſi qs ꝯtrectauit rẽ, & non fuit in dolo, non põt dici furtũ eſſe ꝯmiſſum, ergo mãdans non põt teneri furti, quaſi ſit fcm, qa non eſt fcm furtum. Sed iſtud maleficiũ de quo hic loqmur, eſt innominatũ, vt hic. Non.n.hẽt aliud nomẽ, niſi ꝙ fcm ponat, ſi qs corrũpit album. Sed ſiue corrũpens fuit in dolo, ſiue non, albũ corruptũ eſt, merito põt quis teneri de eo, ꝙ mandauit albũ corrumpi. ¶ Venio ad verſi.ſi vterq;.not.ꝙ
12 † qñ ſunt plures delinquẽtes qlibet tenet in ſolidũ, & vno ſoluẽte alter non liberat. Opp.glo.ĵ.de eo ꝑ quẽ fcm erit.l.j.§.ſi plures. Sol.vt in gl.& bñ.Op.ex gl.de l.ſi multi.ĵ.de publican.& ĵ.de iure fiſc.l.aufertur.in §.fin. Sol.iſtud eſt verum in plurib.non officialibus. Nam plures officiales delinquẽtes in officio non ita tenent, ſed

ADDITIONES.

a Eadem ratione. Adde poſt Ale.dum dicit, ꝙ filius poteſt exhæredari per cauſas ſimiles expreſſis. ꝙ Ro.tenet contrarium, conſi.185.

b Barb. ¶ Venio ad ver. No.de excuſatione ruſtici. vide Bal.ĩ l.1.C.de ĩter.ma.

c Mandat. Inquantum Iaſ.hic latè proſequitur, an mandans teneatur ſicut faciens, & tranſit cũ cõi ſnĩa, vide qđ conſuluit Bal.ſuper ſtatutis Mediolani, quorũ vno cauetur, ꝙ homicida capite puniatur, ita ꝙ ſtatim moriatur: altero, ꝙ nullus corporaliter puniatur, niſi lege municipali cauetur, an tunc mandans debeat decapitari.& conſuluit ꝙ non, eius conſi.52.3.lib.

sed inter oẽs sufficit solui vnã pœnã, vt d.l. probat.& j. de admi,
tu.l. tres tutores. ¶Vltimò dr̃ hic, q̃ si plures mandauerint, quili-
bet tenetur insolidũ. Contrà. j.l. proxi. in fi. Sol. vt ibi statim dicã.

LEX IX.

1 *Maleficia plura, plurium facta censentur, quãdo de vindicta publica tractatur.*
2 *Plurium consilium circa vnum, & idem, vnum consilium censetur.*
3 *Mandantes plures, an teneantur sicut plures consulentes.*
4 *Dominus quomodo teneatur pro delicto à familia commisso.*
5 *Delicta plura quare magis in albo corrumpendo considerantur, quàm in furto.*

Si familia. Plura facta vnius familiæ puniũtur, vt plura, si
de publica vindicta tractatur: al's vt vnum. h.d.
vsq; ad fi. q̃ l. no. qa fortè non reperit̃ alibi, nec ista, nec l. superior.
Et primò dicit, q̃ si familia albũ corrũpit, dñs tenet̃ pro quolibet
seruo. Et quia huic dicto videbat̃ ꝯdicere edictũ, si fa. fur. fe. di. illi
rñdet, & hoc primò. Scd'ò huic dicto obstabat authoritas Octa-
ueni Iurisconsulti, cui ẽt rñdet. Scd'a ibi, vñ Octauenus, & hæc est
bona, vt dixi. s. e.l. proxi. & nõ sunt alibi istę duæ ll. q̃ hoc tractent
1 plenè, vt istæ faciũt, ¶† No. q̃ qñ tractat̃ de vindicta publica, plu-
2 ra maleficia, pluriũ facta censent̃. ¶† Itẽ no. in fi. q̃ ꝯsilium pluriũ
circa vnũ & idẽ, vnũ censet̃ ꝯsilium. Opp. q̃ imò idẽ sit in damno
dato, qd' in furto, vt l. illud. j. ad leg. Aquil. Gl. soluit duob. mod. &
bñ. oẽs tenẽt gl. Sed ꝯ op. j. de iniur. l. si pl'es. Gl. sol. teneas vltimã
sol. q̃ ibi erãt plures serui diuersorum dñorũ, & sic non faciebãt
3 vnã familiã. ¶Opp. ex gl. ad fi. & vr̃ q̃ † plures mãdantes, teneant̃
insolidũ, sicut plures ꝯsulentes, vt s. e.l. si qs id qd'. in fi, Sol. Ibi plu
res mãdantes liberi, hic plures mãdantes serui, q ꝯstituunt vnã fa
miliã. Ita not. j. de noxa. l. si pluriũ seruus. Contra hãc sol. vr̃ casus
j. qd' vi aut clã. l. sp. §. j. Sol. ibi qñ agit̃ ad id qd' ꝑtinet interesse re-
spectu petẽtis, licet sit pœna respectu ꝯuenti, hic qñ est simpl'r pę
na. Distingue ergo circa hoc plenè, vt ibi p Dy. & ibi dixi. ¶Item
aduerte ex hac l. q̃ qñ ageret̃ criminaliter de dãno dato, nõ habe
ret locũ. l. illud. j. ad l. Aqui. qa tunc ageret̃ de vindicta publica, &
plura facta sunt, idẽ qd' ĩ albo corrupto. Idẽ tenebat Mar. Sil. hic,
& Iac. But. & bene. furtũ aũt sp punit̃ vt vnũ, qa vnum factũ est, vt
hic in fi. Sed qd, si pro furto ageret̃ ad vindictam publicã? non est
4 idẽ, qd' in dãno, & iniuria. ¶† Et ideo circa familiã seruorũ delin-
quentiũ dic, Aut delinquit qlibet ex proprio ꝓposito, non simul
cõicato cõsilio, & pro oĩbus tenet̃ dñs, non tanq̃ pro vno, vt hic
not. fm primã sol. facit l. sp. §. j. qd' vi aut clã. Aut delinquũt cõica-
to ꝯsilio, & tunc aut dño sciente, & pro oĩbus tenet̃, & loquit̃ l. j.
§. j. j. si fa. fur. fe. di. Aut dño ignorãte, & tũc aut est vnũ maleficiũ,
a vt furtũ, & mandatũ, a (aliàs, damnum,) & tũc sp tenet̃ dñs, vt pro
vno, vt hic in fi. Aut sunt plura delicta, & tũc aut agit̃ de vindicta
publica, vt in albo corrupto, vel iniuria, vel dãno dato, & tunc te-
netur pro oĩbus, vt hic. Aut agit̃ pro vindicta priuata, & tũc tene
tur tanq̃ pro vno, vt l. illud, ad l. Aquil. l. j. si fa. fur. fecis. di. Qd' intel
lige, si tpe ꝯmissi delicti erat vna familia, al's secus, vt j. de noxal. l.
5 qd' ait ꝑtor. in fi. ¶† Quæro quare hic sunt magis plura delicta, q̃
in furto? Rñ. vt dixi s. l. prox. Furtũ est quoddã maleficiũ nomina
tum, vt in hac l. appellatione furti multa ꝯprehendunt̃. Vñ si plu-
res surripiũt vnã rem, licet facta sint diuersa, qa alia est ꝯtrectatio
vnius, alia contrectatio alterius, tñ furtũ est vnũ, & iõ punitur vt
vnũ. Sed corrũpere album, est quoddã maleficiũ innominatũ, &
punit̃ ꝯtemplatione facti. s. ex eo, qd' corrũpit. Si facta sunt plura,
ergo puniunt̃ vt plura. ¶Idem in iniuria. Nã edictũ de iniuriis, so
nat in factũ, & ẽt lex Corn. vt si qs percusserit, propulsauerit, &c.
& eodẽ mõ l. Aquilia, si qs ruperit, fregerit, &c. l. si seruus seruũ. §.
tertio aũt capite. j. ad l. Aquil. & ideo Iurisconsultus hic dicit, q̃
hic plura sunt facta. In furto vnũ, non dr̃. s. factum, sed vnũ. s. fur-
tum. ¶Quod aũt dicit in fine, qd' plurium seruorũ vnum est cõsi
lium, eodẽ mõ procedit sicut dicimus in furto. Nam in eo quod
dicit, ꝯsilium, ꝯprehenditur actus ꝯsulentis, & eius cui ꝯsulitur in
recipiendo ꝯsilium. Sed istud est verũ in oĩb. saltẽ respũ recipien-
tis, sed in albo corrupto denotatur solus actus prout est in facien
te. Aduerte tñ q̃ licet dicantur vnum factum, siue plura, tñ plura
sunt delicta, quam sunt personæ delinquentium, vt j. de noxa. l. si
plurium seruus. Sed dices tu, si sunt plura delicta, quare non pu-
niuntur, vt plura delicta? Rñde, quia non puniuntur vt delicta in
gñe, sed vt furtũ, & istud est vnũ, vel vt consiliũ, & istud est aliud.

ADDITIO.

a Alex. Los. ¶Et mandatum. Melius, & damnũ, vt aliqs sit sensus iudicio meo,
licet antiq codices ita habent, nec est inculcatio verborũ, vt docet Ias. hic.

LEX X.

a Qui iurisdictioni. a Nõ dẽt esse iudex qs in cã sua, vel
liberorum suorũ, vel famulorum.
† † h.d. ¶Oppo. j. de iudi. l. in priuatis. Sol. ibi in iudice delegato, b
b qui fungitur vice delegantis, hic in ordinario, & hoc est verũ. qd
clarè examinat gl. in l. quinetiã. j. de arbi. ¶Opp. de l. senatuscon-
sulto. s. de offic. præsid. Sol. vsq; ad litẽ ꝯtesta. põt esse iudex, si res
erat peritura, vt ibi: aliàs secus, vt hic. Quæro, quid de aliis cõsan-
guineis iudicis? Tex. vr̃ noĩare aliquos, vt l. lex Cornelia. j. de in-
iuriis. & extrà de appel. c. postremo ¶Et dicit idem de oĩbus, qui
sunt j. illum gradum. j. quem possunt inuicem succedere, nisi for
tè actor & reus essent eiusdem gradus, arg. l. nõ solum. §. j. de ritu
nup. At illud quod dicit, quòd nõ potest sibi ius dicere, dic plene
per Doct. in l. j. ne quis in sua cau. & per Inn. in c. ex parte. extrà, de
verb, signi. vbi multum plenè notatur.

ADDITIONES.

a Barb. ¶Qui iurisdictioni, Vide Old, in consi. 7, vbi cõsuluit, q̃ si est iniuria fa
cta ptãti, vt priuato, nõ p̃t cognoscere. Alle. istã l. iõ si pęnã extorsit, tenet̃ re
stituere, vide ibi, & limita q̃ hic d't Bar. nisi cã eẽt summaria. l. senatuscõsul
to, præalleg. Scd'ò, nisi sponte litigaret, qd' intellige in cã ciuili, in cã autem
criminali non pp fraudẽ fisci. fallit in casu nostro, quẽ vide omnino l. nulli,
C, quorũ appella, non recip. & ibi Bar fm Ang, & tene mẽti, q̃ in isto casu pa
ter tenetur ire ad alium iudicem per tex. in l. lex Cor, j. de iniu. gl. in l, quin-
etiam. de arb. & vide quæ notaui, s. in l. senatuscon. de of. præsi. & vide quod
not, in c, accedens. vt lit. non contest. in c. insinuãnte. & c, causam quæ. de of,
deleg. & in c. postremo. de appel. & Mod, in c. cũ contingat, de foro compet,
† Clau. ¶Famulorum. Fallit in notariis, vt per Bart, in l, si quis fortè. §. si quos
comitum, versi. quęro, quid si aliquis. j. de pœn. cum concor, de quibus ibi,
& probat tex. in c. i, de pœn. lib. 6.
b Iudice delegato. Adde tu, q̃ ista sol. nõ vr̃ vera de iure Cano. quia ex ea se-
queretur, q̃ sicut ordinarius non posset recusari, ita nec delegatus, qd' est
contra c. insinuante. de appella. & c. iudex. de offi, deleg. lib. 6. Et ad materiã
huius l. vide Mar. Soc. in c. cum contingat. extrà, de foro comp. art. 3. in prin.

Alia lectura.

1 *Magister regius quomodo possit cognoscere de familiarib. suis, & eos punire.*
2 *Barones non possunt cognoscere de causa vertente inter ipsos, & eorum subdi-
tos. nec illam delegare.*
3 *Familia vnius ex duobus dominis si delinquit, alius cognoscit, & bona ipsius fa
miliaris diuidentur.*
4 *Pater quando possit esse iudex in causa filij, vel econtra.*
5 *Iudex coniunctus inter coniunctos pari gradu, quis potest esse, secus si dispari.*
6 *Dominus pro iniuria sibi à subdito facta non cognoscit, sed alius dñs, si ibi est.*
7 *Dominorum vnius castri si vnus delinquat, quando alter possit cognoscere.*

a Qui iurisdictioni. a ¶Quæro nunquid filius possit
esse arbiter in cã patris? Dic q̃ sic,
l. quinetiã. j. de arb. Item hic dr̃, Qui iurisdictioni præest, non põt
1 dicere ius cæteris, quos secum hẽt. † Nunquid ergo Magister re-
gius, q venit ad partes aliquas regni, poterit cognoscere de suis
familiarib. delinquentibus? Dic aut quæris, an possit delinquẽtes
in officio punire? & dic q̃ sic. C. de offi. mag. mili. in l. 1. & 2. C. de
sportu. l. 2. aut quæris, an possit suos familiares delinquentes pu-
nire extrà officium, & tunc aut isti familiares ꝯueniuntur coram
isto, & dic q̃ p̃t eos punire. j. de pę. l. si quis fortè. §. si quos. Aut isti
familiares volunt ꝯuenire alios corã eo, & hoc casu non põt co-
gnoscere, arg. huius l. & d. §. item is qui, alle. in gl. hic. & hoc pro-
bat ille §. in 2. rñ. & j. de iniur. l. lex Corne. in princ. Ista autẽ lex sic
summatur non debet quis esse iudex in cã propria liberorũ, & fa
miliarium. h.d. ¶Habes hic, qd' quis nõ p̃t esse iudex in sua cã. Et
2 istud not. † ꝯ Comites, & Barones, q̃ non p̃nt cognoscere de cã,
quæ vertitur inter eos, & eorum subditos. Sed nũquid saltẽ cãm
alicui poterunt ꝯmittere? Vr̃ q̃ sic, hr̃ in vsib. feu. in tit. an apud eũ
iud. vel cũri. dom. q'õ feu. termi. c. vnico. Contrarium credo, cum
prohibeat̃ de iure ne detur iudex delegatus ille, quem pars petit
dari. ergo multo fortius ipsa pars dari prohibet̃. j. de iud. l. obser-
uandũ. Et pro hoc cuius prohibet̃ postulatio, & eius effectus, vt
C. de pet. bo. subla. l. 1. lib. 10. Et ibi gl. quæ alleg. ꝯcordant. ¶Not.
3 ex ista l. q̃ † si sint duo dñi, & familia vnius delinquat, ipse non
debet cognoscere. Quis ergo? Dic q̃ dñs alius, quia cessat rõ hu-
ius l. in illo. sed nunquid hoc casu si familiaris sit dãnatus ad amis
sionem bonorũ suorum, dominus cuius est familiaris hẽbit par-
tem suã de bonis? Et vr̃ q̃ sic, saltẽ iure retentionis. s. vt retineat di
midiam illorũ bonorũ illius sui familiaris ꝯdemnati, & aliã dimi-
diam hẽbit alter dñs, arg. j. de leg. j. l. ab oĩbus. §. si à Titio. de cõdi,
& demon. l. qui hr̃di. §. fi. per quas hoc dico. Imò iniuriam sibi, &
familiæ suæ factã punire p̃t. extrà, de pœn. in 6. c. Romana. & per
Inn. in c. ex parte. s. alle. ¶Opp. de l. in priuatis. j. de iudi. Sol. ibi in
4 iudice delegato, hic in ordinario. Rõ distinctionis est, † quia de-
legatus fungitur vice delegantis, nec aliquid propriũ hẽt. Secus
in ordinario. l. j. §. qui mãdatam. j. de offi. eius cui manda. est iuris.
Vel dic q̃ rõ est, qa ordinarius recusari non p̃t de iure ciuili, vt C.
eod. tit. l. 4. Licet secus sit de iure cano. extrà de foro compet. c. si
quis ꝯ clericũ. & de appellat. c. cũ spãli. Delegatus aũt p̃t ante lit.
contest. vt C. de iud. l. apertissimi. de lit. contest. aut. offerat̃. iõ sibi
imputet, qa passus est cãm agi coram patre, vel filio iudice dele-
gato, cum possit eum recusare. Et ista est dr̃ia, quam clarè exami-
nat gl. in l. quinetiam. j. de arb. Istud non aperit tex. iste, nec ille. &
iõ sequens sol'o magis vr̃ vera: sed illi, q tenent eã, assignãt rõnẽ.
Et dic prout dixit Ros. in tit. qui p̃nt esse iudices, or. & ibi vide de
hoc. Sequẽs so. vr̃ melior, vt imputet sibi actor q̃ corã eo ꝯuenit
eũ. Op. de l. senatusconsulto. & vide qd' ibi dixi. s. de of. p̃sc. Sol. p̃t
esse iudex vsq; ad lit. cont. si res erat peritura: al's secus, vt hic. Vi-
deo

ADDITIO.

a Paris. Qui iurisdictioni. Octo limitationes ponit Feli. in c. cãm quæ. de off.
dele. & ibi vide Dec. ponentẽ, an ꝓcedat ista rĩa, ẽt nõ opposita exceptiõe.

deo qđ iuris sit de psonis hic in tex. enumeratis, & ĵ. de iniur. l. lex Corne. & tex. vr̃ nõiare quosdã in c. pastoralis. ex, de appel. vr̃ dicere idẽ in oĩb. qui sunt ĵ. illũ gradũ. ĵ. quẽ sibi succedere pñt, qñ
5 ĩter illos prohibeť ius dicere, nisi fortè † actor, & reus essent eiusdẽ gradus, fortè qa sunt duo fratres. Et aduerte, qa notanter dixi, eiusdẽ gradus, qa si eẽnt dispari gradu cognationis, cognoscere nõ posset. Ratio est, qa iudex est medius ĩter partes. C. ad leg. Cor. de fal. l. vbi. Et no. insti. de off. iud. in rub. Constat aũt, qđ medium inter duo extrema positũ est magis ꝯnexum, & fauorabile extremo propinquiori, q̃ remotiori Inst. de rer. diui. §. insula. & de stat. ho. l. q̃ritur. Et iõ nõ esset tũc dare parẽ distantiã inter illa duo extrema, qa iudex, velut mediũ, positus inter illa extrema, est magis ꝯnexus, & fauorabilis extremo propinquiori, q̃ remotiori. ergo sequitur, ꝙ non remouenť suspiciones fraudis, ergo iudicare nõ poterit, vt hac l. Tũc aũt inter illos ius posset dicere, qñ per parẽ distantiã gradus, suspicionẽ remouet. arg. ĵ. de rit. nup. l. nõ solũ. §. de vno. & ex̃, de appel. c. postremo. Ad id aũt, qđ dicit, ꝙ nõ põt
a sibi ius dicere, [a] dic plenè p Doct. C. ne qs in sua cã, l. j. & p Inn. ex̃,
6 de ver. sig. c. ex parte. Sed nunqđ † si dñs castri sit iniuriatus p subditũ suũ, ille poterit cognoscere de tali iniuria, vel an cognoscat ꝯdominus si ibi sit dñs alius cum illo? Dic per Inn. ex̃, de ver. sig. c. ex parte. Et istã q. vidi de facto. Casus vr̃ esse ꝙ non, in auth. de defen. ci. §. si vero egerunt. & ita dñt ibi aliq Doct. ¶ † Quæro circa
7 istam mãm, qđ si sunt duo dñi in eodẽ Castro, & vnus deliqt, ad quẽ deuolueť cognitio? Et vr̃, ꝙ ad superiorẽ solũ cognitio pertinet, quia vbi sunt duo habentes superiorẽ rõne alicuius, in quo hẽañt ius, si vnus perdat partẽ suam, illa pars deuoluit ad superiorem, iõ nõ ad consociũ, sed sic est hic: igiť, &c. Pro quo ĵ. de vsuf. l. dñs. §. per fideicommissum. & infrà quemad. ser. amit. l. aquã. In ꝯrium vr̃ ꝙ ꝯdomino cognitio ꝯpetat, quia ibi ius indiuiduũ cõpetit duob. vno perdẽte, illud ius accrescit alteri ꝯsocio. ĵ. de bo. lib. l. cõi liberto. & de alen. lib. l. vnica. Sed dic, aut iste cõdominus cõmisit delictum, ex quo perdit iurisdõnem ipso iure, vel pp qđ interdicitur statim sibi administratio, tũc ad ꝯdominum spectat cognitio, vt in crimine læsæ maiesta. Aut committitur delictum, pp qđ perdit administrationem suam, snĩa lata, & tũc cognoscit superior, arg. ll. ꝯriarum, quæ sic cõcordantur C. de digni. l. si grauius. & l. quoties. circa med. lib. 12. & facit C. ne lic. po. l. j. in fin. de offi. Rec. prouin. l. 2. & sic concordantur, vbi videtur glo.

ADDITIO.

a Sibi ius dicere. Adde inquantum Ias. hic ponit de episcopo, qui potest cognoscere de causa ecclesiæ suæ. Old. consi. 156.

LEX XI.

1 *Coaceruatio summarum fit vbi vertitur fauor.*
2 *Iudicium iudicis non valentis cognoscere vsq; ad certam summã, valet etiam si pendente iudicio in summa excedit. Idem si summa creuit per inficiationẽ.*
3 *Annuum debitum si petatur pro toto tempore, etiam pro futuro, an fiat coaceruatio ad impediendam iurisdictionem.*
4 *Vna actio, an plures competant pro debito annuo, remissiuè.*

a b Si idem. [a] Non debet fieri coaceruatio [b] pluriũ summarum ex diuersis actionib. debitarum, ad iurisdictionem impediendã. h. d. ¶ Op. de l. si qui separatim. §. j. ĵ. de appel. Sol. ibi debebantur ex vna cã ꝯtinente sub se plures spẽs, vt tutelæ, hic ex diuersis actionib. Ita sol. gl. j. ¶ Item op. de l. si plures. §. pen. & fi. ĵ.
1 de pact. Glo. non soluit. Tu dic, † ꝙ ibi admittitur coaceruatio in fauorem: si hic admitteretur, induceret odiũ, & excluderet oẽm
2 iurisdõnem iudicis. ¶ Sed quæro, † qđ si tpe, quo agiť, res. i. summa, non excedit iurisd. pendente tñ iudicio summa excedit? Rñ.
c ꝙ procedit iudiciũ, vt C. de ap. l. ampliorẽ. in fi. Sed qđ [c] si cã creuit p inficiationẽ partis? Rñ. idẽ, ꝙ iudicium procedit, vt l. itẽ ve-
3 niunt. §. cũ prædixerimus. ĵ. de peti. hæ. ẽm Gul. ¶ † Quæro, qđ si petatur annuum debitũ pro præterito tpe, & pro futuro, ẽm opi. gl. in l. j. C. de fideic. & l. non quemadmodum, infrà de iud. an fiat coaceruatio? Videtur distinguendum ẽm formam l. sancimus. in
4 fi. C. de dona. Vel † aliter distinguendum est, an sit vna actio pro toto tempore, an sint plures, vt ex prædictis patet. Quid autẽ sit, dic vt infrà, de verb. oblig. l. si Stichum. §. stipulatio.

ADDITIONES.

a A. Barb. ¶ Si idem. Idem dicas in coadunatione tẽporum ẽm Ang. hic de q. p eum hic no. per Gul. & bal. in proœ. digest. & per bal. hic in quantitate. arg. gl. fi. in l. vbi fideiussor. ĵ. de sol. Et vide hic Ang. reprobantem bar. in d. l. vbi. no. illud quod dicit bal. si peto centum cum debeam hr̃e 200. an valeat libellus? vide bar. in l. quidam existimauerunt. ĵ. si cer. pet. & in l. in commodato. §. duobus. ĵ. commo. & bald. in l. si mihi & tibi. ĵ. de leg. 1. & eundem in l. 1. de acq. hære. ĵ. & ibi vide Lud. & pondera istud dictum bar. inquantum alleg. l. si qui separatim. quia videtur sentire ibi id, quod hic dicit Ang. licet Ang. reprobet barto. de eo quod dixi in l. vbi. de solu. vide quæ dixi in c. pen. de do. Paris. ¶ Circa materiam coaceruationis vide Alex. in consi. vlt. in prin. in 4. volu. vide etiam Barb. in c. apostolicæ. de donat. An autem fiat coaceruatio delictorum commissorum in alio territorio ad aggrauandũ delictum? vide bar. hic. & eundem in tract. iurisd. in 4. q. vide omnino in materia quomodo fiat coaceruatio condemnationum, qñ quis est condẽnatus in diuersis summis, vide Cæp. consi. 14. in 2. dub. vbi constituit differentiam an sint condemnationes omnes ex eodem delicto, an ex diuersis, vt per eum.

b ¶ Conceruatio. Adde inquantum Alex. hic ponit de cumulatione in libellis. Ro. consi. 240. & 255. & circa dicta Bar. hic vide Alex. consi. 50. & in consi. 113. in 1. volu.

c Poma. ¶ Sed quid. Vide Fel. in c. 2. de proba.

§. Quod si mutuæ. Petitiones mutuæ, corã eodẽ iudice dẽnt expediri. h. d. Gl. dicit ꝙ in lr̃a sunt tres varietates, & q̃libet est vera. Scd̃m primã, ille q primò agit ad maiorẽ quantitatẽ, non p̃t trahi ad aliũ iudicẽ sup minori, & hoc, put est in lr̃a, minorẽ, Scd̃m aliã lec. q hẽt maiorẽ: dic ꝙ qui agit primò ad maiorẽ, nõ p̃t trahi ad aliũ iudicẽ sup maiori q̃titate inuitus, sed dẽt ꝯueniri corã primo iudice, si vult. Sed ẽm tertiã reconueniť corã primo iudice, siue velit, siue nolit ad-
a uersario volẽte, quelibet istarũ est vera. No. ex hac l. [a] cãm, quare introducta est mã recõuentionis. s. ne sit ĩ p̃tate aduersarij, &c. vt declaraui in auth. & q̃nr. C. de sen. & alia cã ponitur in l. pe. eo. tit. ¶ Op. ẽm hoc, Imperator in d. l. pe. & auth. & q̃nr, nihil induxit de nouo ĩ mã recõuentionis: qđ vr̃ falsum vt ibi patet. Rñ. qđ qñq; ꝯuentio, & recõuẽtio fit sup eodẽ, & tũc absq; dubio dẽt tractari corã eodẽ iudice, vt ĵ. de quib. reb. ad eundẽ iud. ea. l. j. Qñq; sup diuersis, tunc si quidẽ iudex, corã quo agitur, erat iudex ꝯpetens vtriusq; partis, licet nõ fortè in tota q̃titate, tũc erit locus reconuẽtioni, ẽt ẽm ista tpa, vt hic. Si verò iudex corã quo agiť, nõ erat iudex actoris, sed rei, tũc est ĩducta recõuentio, p d. l. pe. & auth. & q̃nr. C. de senten. & quod ibi plenè tractaui in repetitione, q̃ feci.

ADDITIO.

a Barb. ¶ Not. ex hac l. Et de materia reconuentionis vide Angel. in l. 2. §. sed si agant. ĵ. de iud. Et an habeat locum, vbi imploratur iud. offi. vide gl. sing. in l. sed si restituatur. ĵ. de iud. & vide Bal. qui eleganter loquitur, in c. 1. de contro. apud pares termi. & vide hic Bal. qui dicit quòd triplex est materia non adeundi iudicem alterius, vide sing. limitati. ad l. nulli. C. de iud. per Io. An. in c. fi. de iudi. vide Inno. in c. cum M. Ferra. de consti. & Bald. in d. c. 1. & hic, qui dixit, ꝙ si sunt duo iudices, & se impediunt, iudicium est nullum, per l. si duas. ĵ. de excu. tu. Et quid sit in clerico. vide §. reuerendissimè. in auth. de san. epis. gl. in c. at si clerici. de iudi. & in c. j. de foro compe.

1 *Euenire quod potest, quando spectetur.*
2 *Clausula in fine posita, quando referatur ad proxima.*

§. Si vna. Ex pluralitate personarum non fit diuisio rerũ in actione ꝯtentarum. h. d. vsq; ad fi. Not. qđ inspiciť qđ euenire põt. Scd̃o no. qđ cl̃a in fine posita, referť ad proxima,
1 vt in fi. eorũ. s. proximiorũ. Cõtra † primũ vr̃ l. sciendũ. §. pe. q sat. cog. Gl. nõ soluit. Dic qđ ibi erat dispõ de p̃nti, cuius effectus non suspendiť in futuro, iõ nõ ꝯsideratur qđ euenire p̃t. Op. de l. cũ hi. §. fi. de transa. & l. j. ĵ. de in lit. iur. Sol. Ibi p̃ns status rei non indicabat exigentiã de futuro, hic sic. Sed ꝯ. ĵ. eo. l. pen. in fi. sol. Non ob. Vel solue, vt in p̃cedẽti ꝯrio. ¶ Op. de l. eo tpe. de pecu. Solue eodem mõ, qa ꝯsiderato p̃nti statu, res ibi non tendit ad futurũ euẽtum, licet gl. ista nõ soluat ꝯria, distingue plenè, vt no. p Doc. ĵ. de
a verb. obl. l. inter stipulantẽ. §. sacrã. & ibi plenè dixi. ¶ Venio ad ij. [a]
2 no. & † op. & vr̃ qđ cl̃a in fine posita, ad oĩa referať, vt l. j. C. de lib. præte. & l. talis scriptura. ĵ. de leg. j. Gl. notanter soluit, qđ ad oĩa refertur simplr̃, si põt: sed si non p̃t, tunc referť ad proxima. sed si nõ p̃t referri ad proxima, tũc ad præcedentia, vt s̃. de adop. l. q in adoptionem. in fi. Et ad huius decl'onem scias, qđ est duplex mã, vna repetitionis, alia relaxationis Materia repetitionis est, qñ aliqd p modũ cuiusdã accessorij poniť in vno capitulo, vtrũ intelligatur in aliis capitulis: & hæc non est nr̃a mã. Sed vide de ea in l. licet. ĵ. de leg. j. Alia est mã relaxationis, qñ in aliqua cã, vel dispõne continẽte plura capitula, ponitur aliqua cl̃a per se principlr̃, quæ põt modificare, vel qualificare alia capitula, & tunc dubitatur, ad qđ referať. Et in hoc distinguit Iuriscon. aut cl̃a poniť ante oĩa capitula, aut post oĩa capitula, aut intra ipsa, & his casib. ad oĩa referť. Si verò ponitur intra vnum capitulum, tunc ad illud solum refertur, vt l. 3. §. filius. & §. seq. ĵ. de lib. & posth. Quod autẽ dixi quod referatur ad oĩa, dẽt intelligi cum determinatione huius gl. si p̃t, ita qđ non sit rõ, quare referatur magis ad vnum, quàm ad aliud, vt l. j. C. de lib. præte. Si non potest ad oĩa, tunc debet ad proxima
b referri [b] vt hic, & l. j. §. deinde. ĵ. de postulan. Si non põt ad proxima, tunc ad superiora, vt d. l. qui in adoptionem. s̃. de adop.

CONCORDIA.

Pro concordia. Aduerte ꝙ clausula in prin. vel fine apposita, refertur ad omnia capitula. Casus videtur in l. talis scriptura. in fi. ĵ. de leg. j. vbi Bar. & in l. j. C. de lib. præte. alleg. tñ contrarium tenere in hac l. si idem. §. si vna. in 2. not. vbi tenet quod tm̃ refertur ad proxima, Sed non est sibi ꝯrius, qa regula est, ꝙ referatur ad oĩa, & ita procedat quod dicitur in l. 3. §. filius inter medias. ĵ. de libe. & posth. & ibi Do. & in d. l. talis. in fi. & seq. nouissimè de hoc clarius.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Venio ad secundum. Adde Felyn. in c. cum in cunctis. de elect.
b Paris. ¶ Referri. Vide Com. in consi. 22. incip. testator legauit. vbi videť velle, quod in dubio non debet referri nisi ad proxima, sed ibi si eum videbitis, se remittit ad not. per Bar. hic, & pulchra verba dicit, & incidenter loquitur.

rius loqr̃ Bar.in suo ɔsi. 54.in d.l.talis.dat aliã fallẽ.positã ĩ l.sed & si p p̃torem.§.deinde.ĵ.ex quib⁹ cau.maio.qa non referẽ ad id,qd est spãliter prouisum.Et plures aliæ fallen. dãtur in locis prædictis. Præterea aliam limitationẽ ponit Bar.in l.Seiæ.§.Caio.ĵ.de fund. instr.s.qñ præcedentia omnia ad quæ referri debet,sunt eiusdem nãæ. & est notandum qd omnis clausula magis adaptatur ad sequentia quàm ad præcedentia,per Bar.in l.auia.in prin.ĵ.de condit.& demon. & in l.si quis ex argentariis.§.si initium.ĵ.de eden.

LEX XII.

1 *Coercitio modica aliud est à castigatione modica,& ibi qd sit modica castigatio.*
2 *Coercitio modica quæ transit in delegatum,quid sit.*
3 *Magistratus municipalis dignos maiori pœna incarcerare potest,vt mittat ad maiorem iudicem.*
4 *Confessio facta coram iudice incompetenti,non nocet coram competenti.*
5 *Clericus condemnatus de hæresi,& remissus ad iudicem secularem,puniẽdus,vigore talis processus,iudex secularis non debet executionem facere.*

a MAgistratibus.[a] Magistratus municipalis non põt ad mortẽ dãnare,sed modicè castigare.
1 h.d.ɔcordat in corp.de defen.ci.l.§.audient.† Sed q̃ro,quæ sit illa modica castigatio seu coercitio de qua hic loquit̃? Rñ.glo.ꝙ illa est modica coercitio,sine qua iurisdictio expediri non p̃t,vt l.2. s.& l.j.§.fi.s.eo.ti.2. Illud nõ vr̃ verũ.Nam modica coercitio ɔpetit iudicib.delegatis,vt dictis ll.sed iudex delegatus nullo mõ põt corpus tangere,vt in corpo.de test.§.si verò ignoti. Dixi s.eo.l.2. Et iõ vr̃ dicẽdũ ꝙ aliud est modica castigatio,de qua hic,quæ est meri imperij.Expedit.n.officio iudi.nobili pp pub.vtilitatẽ.Ergo est meri,& non misti imperij,vt dixi in l.imperiũ.s.eod. Simile in
2 d.§.audiẽt.& ĵ.de accusa.l.leuia.† Aliud est modica coercitio,de qua in l.illa.& illud p̃t esse misti imperij,vel iurisdõnis,vt pronunciare de mittendo ex primo decre.ob ɔtumaciam,& hoc transit in iudicẽ delegatum,vt l. 1.in fi.s.tit.2. Vel denegare ɔtumaci suã audientiã,vt l.sed & si per p̃torẽ.§. sed & si cũ decreto. ex quib. cau.ma. Vel ɔdemnare in refectiõne expensarũ,vt l.sancimus.C. de iudi.Vel hr̃e quẽ pro ɔfesso,qa nõ r̃ndet positionib.vt ĵ.de interro.act.l.de ætate.§. qui tacuit. Vel si non iurat de calũnia.l.2.§. sin aũt reus.de iur.cal. Vel deferre iurm̃ in litẽ,vt l.in actionibus. de in litem iuran.Ista est modica coercitio,vt castiget,quæ trãsit
3 in magistratus,vt hic.¶† Quæro,vtrũ delinquentes maiori pœna dignos possit magistratus municipalis incarcerare,& mittere ad maiorem iudicem? Tex.est,ꝙ sic,in d.§.audient,in corpore,de
4 defen.ciuit.†Sed quæro,an[b] tunc confessio facta corã magistra-
b tu,sufficiat corã iudice ad quẽ remittitur?Dico ꝙ nõ,[c] vt l.diuus,
c la 2.ĵ.de cust.& exhib.reo.l. 3.§.idem diuus.de testib.Ratio,quia
d non fuit facta coram iudi.ɔpetenti.[d] l. si pater.C.ne de sta.defun. & c.at si clerici.extrà,de iudi.¶Quæro,pone ꝙ inquisitor hæreticæ prauitatis ɔdemnauerit quẽdam de hæresi tanquã relapsum: cum tradidit curiæ seculari,vtrum secularis dẽat de nouo inquirere,vel solum exequi sñiam illius? Et vr̃ ꝙ solum dẽt exequi,vt
e ĵ.de custo.reo.l.non est dubiũ.& ibi no.& in l.diuus.e.ti.In ɔ̃riũ[e] est tex.in §.si verò crimen.in corpo.de san.epi.Ad contrariũ r̃nd. Guli.ꝙ ibi primus erat iudex competens,& remittebat ad alium, non pp defectum iurisdi. sed pp priuilegiũ personæ eius,ad quẽ remittebat.militẽ.n.remittebat ad magistrum militũ,quãuis remittens esset iudex de iure cõmuni,sed hic erat defectus iurisdõ-
5 nis,† quia remittebatur clericus ad iudicem secularem,quia iu-
f dex secularis potest ad mortem damnare,non ecclesiasticus.[f]

ADDITIONES.

a Barb.¶Magistratibus.Et hic no.ex isto text.ꝙ potestas terrarum non posset capitaliter punire,licet de consuetudine fit secus. vide not.glo.in auth.de defen.ciui.§.iusiurandum.in fi.super verbo,iurisdictione.in fi.

b Barb.¶Sed quæro an.Et an valeat,vt confessio extraiudicialis,quando est facta coram iudice incompetenti,vide Ang.in l.1.C.de confe.super glo.fin. in l.capite quinto.de adul.

c ¶Quòd non.Adde post Alex.& Iaf.ꝙ Bal.consi.145.3.lib.tenet quòd confessio facta coram iud.incompetenti,non valet,nec etiam confessio facta coram iudice competenti,vigore inepti libelli parte absente.Et per hoc videtur tolli dubitatio Iaf.an confessio extraiudicialis in criminalibus,faciat indicium ad torturam,quia videtur dicendum ꝙ non,nisi fiat præsente parte,per supra dicta.vide Io.An.in addi.ad Spec. in titu.de confes.§. sequitur, ver.5.Et an quod dicit Iaf.de confessione facta coram notario,intellige ad hoc deputato,per ea quæ voluit Bal.consi.129.1.lib.& Ioan.de Ana.consi.12.

d Paris.Competenti.Vide hic Moder.Fel.in c.at si clerici.de iud.& Dec.ibi in 8.nota.

e In contrariũ.Adde tu & vide Fran.de Aret. in c.at si clerici.§. de adulteriis. de iud.qui dicit dictum Bar.hic falsum. Et vide etiam Petr.de Anch.in c.ea quæ.de reg.iur.lib.6.q.10.

f Clau.Non ecclesiasticus.Adde de hac quæstio.gl.Bal.& alios in authen.clericus quoque.C.de epis. & cleric.

LEX XIII.

EUm qui. Ille p̃t delegare,& ẽt delegatũ cogere,qui iurisdõnem hẽt.¶Itẽ delegatio non dẽt fieri,vt iudicetur vltima die officij.h.d.gl.optimè legit.Hanc primã partẽ huius l.examina.vt in glo. Nã dicit quot requirant,vt possit delegare, vel iubere iudicare.Circa secundã partem gl.ponit casum duob. mod.Dic vt in ea,Bern.tñ cx̃.de iureiur.c.& si Christus.in glo.in
a verb.seruandũ.dicit quod licet vltima[a] die hoc fieri non debeat, factum tñ tenet,vt l.meminisse.s.de of.procon.& leg.& idẽ Cyn.

ADDITIO.

a Paris.¶Vltra.Vid Pan.cõs.58.dicẽtẽ hoc nõ ɔcedere ĩ delegato,& arbitro

LEX XIIII.

1 *Superiorem quilibet non recognoscens potest in propria causa iudicare,& eam alteri demandare.*
2 *Superior quando se submittit iurisdictioni inferioris,coram tali non habet locum reconuentio.*
Reconuentio non habet locum coram arbitro.

a EST receptum.[a] Iudex maior põt se submittere iurisdictioni minoris,vel æqualis.h.d.qd not.pro cõitatibus,q̃ quotidie cõqueruntur de maiorib. Sed ɔ̃.C.de iib.cã.l. cum affirmes.& l.post certi.sol. hic per ɔsensum fingitur tolli maioritas,quæ erat cã impedimẽti,sed ibi per pactũ dñium
1 non tollitur.Sed opp.de l.& hoc Tiberius.ĵ.de hær.insti.vbi† Imperator fuit iudex in cã propria.Sol.Fateor ꝙ isti iudices,qui nõ hñt superiores,vt Papa,& Imp.p̃nt esse iudices in cãis suis,& iudicare per se,vel per alios,quos ad hoc deputãt.Idem est in regibus,principib.& comitib.vel ciuitatib. qui nõ recognoscũt superiorem.tñ si volũt,p̃nt se submittere iurisd.minoris,vel æqualis, vt hic.De quo vide per Inn.plenius,q̃ alibi in c.ex parte.extrà,de
2 verb.sig.¶†Sed quæro vtrũ coram tali iudice,cuius iurisdictioni se sponte submittit,sit locus reconuentioni?Dicit gl.ꝙ sic,quã
b not.quia secus est corã arbitro,[b] vt extrà,de arbi.c.cum dilectus.

ADDITIONES.

a Receptum.An Papa possit se submittere iudicio Imperatoris,vel alterius, vide Roma.sing.145.incip.lex est.

b Arbitro.Adde post Iaf.in quantũ subtiliter limitat limitationem volẽtis,ꝙ coram arbitro electo necessitate statuti,hẽat locũ reconuentio.Et ipse limitat verum,nisi partes de cõi cõsensu eligãt arbitrũ,qa tunc imputandũ est partibus,si de recõuentione nõ protestati sunt in cõpromisso,ꝙ hæc sua limitatio non vr̃ posse procedere,per ea,quæ voluit Pet.de Anch.cõsi.158.vbi voluit,ꝙ stãte statuto,ꝙ cõiuncti teneant cõpromittere certa forma,& laudum inde latũ hẽat executionẽ,ꝙ si partes eligant arbitros,ẽt alterata forma,quòd nihilominus laudũ dẽt hr̃e executionẽ ex forma statuti. Et inter multa q̃ adducit,hoc est vnũ,quòd vbi quis scit se posse cõpelli per iudicẽ ad gerendũ actũ,si sponte facit,non minus coactè facere dicatur:quasi nõ sponte faceret.alle.l.nouissimè.§.q.d.n.si cõpulsus.ff.quod fal.tu.ibi,q.d si cõpulsus,aut metu nec cõpelleret.Latius ibi vide.vñ cõcludendum vr̃ ꝙ licet cõpromittẽtes vnlũtariè elegerint,tũ hẽat locũ recõuentio,nõ ob.quòd nõ adiecerit,ꝙ volẽbãt hr̃e facultatẽ recõueniẽdi,per scripta ĩ dicto consilio.

LEX XV.

1 *Errans non consentit.*
Metus non est contrarius consensus.
2 *Imperitia refertur ad imperitiam cuiuslibet artis.*
3 *Error iuris quãdo inducat prorogationem iurisdictionis,& quid in errore facti.*
4 *Prorogatio iurisdõnis non valet,nisi exp̃sse appareat de cõsensu actoris,& rei.*

a SI per errorem.[a] Iurisdictio sine ɔsensu nõ prorogaẽ,& ille qui errat,non ɔsentit:ergo q̃ er
b rat iurisdictionẽ[b] non prorogat.† ¶Not.ꝙ q̃ errat,non ɔsentit.
1 Sed ɔ̃,met⁹ vr̃ magis ɔ̃rius ɔsensui,q̃ error,vt ĵ.ꝙ met.cã.l.j.Sol. gl.Fateor ɔ̃riũ,sed hyperbolicè loquit̃.Certè dico,ꝙ metus non est ɔ̃rius ɔsensui aliquo mõ.Hic.n.homo meticulosus inducitur ad ɔsensum,licet coactũ,vt ĵ.qd met.cã.l.si mulier.§.pen.Sed error est magis ɔ̃rius ɔsensui,quia per errorẽ declaraẽ ꝙ non ɔsentit,vt hic.¶Itẽ op.de l.eũ q.§.si iniuria.ĵ.de iniu.gl.non soluit.Tu dicas ꝙ ibi ɔsentit delinquere,licet errauerit in condõne p̃sonæ,
c ¶Item op.[c] de l.j.§.si legatarius.ĵ.ad leg.Fal.Gl.nõ soluit.Tu dic, ꝙ ibi ɔsentit in soluendo,licet errauerit in quantitate p̃rimonij, & sic error ẽt impedit ɔsensum circa id,in quo erraẽ,nõ circa id, in quo ɔsentit,vt in ɔ̃rio.Ita loqr̃ tit.totus de cond.inde.vbi erraẽ in cã solutionis,nõ in soluendo,qa volo transferre dñium,& in hoc

ADDITIONES.

a Si per errorẽ.Adde Alex.& Iaf.qñ habeat locum prorogatio iurisdictionis de vna sp̃e ad aliam,de vniuersitate ad vnã speciẽ,de re ad rem,de loco ad locum,de t̃pe ad t̃ps,de persona ad personã.Ang.consi.93.Et an non opposita exceptione declinatoria partes videantur prorogare iurisdictionẽ?vide Ang.consi.162.& an ita per scriptũ,sicut per hoĩem fiat p̃rogatio,vide Ang. consi.214.inquãtum Alex.dixit,ꝙ non valet processus factus per ordinariũ, cum partes litigant,tãquam coram delegato,adde ꝙ voluit Ro.consi.447. Quo vero ad tertiam limi.hic positam.per Iaf.adde Ang.consi.198.
Paris.¶Istam regul.ꝙ error impediat prorogationem limita,vt per Ro.sin. 715.incip.tu habes.
Pom.¶Quod dr̃ prorogatio in iudicẽ suũ per errorẽ non tenet,est verũ qñ fit p personã q̃ in oẽs nullã hẽt iurisdictionẽ,nec habitu,nec exercitio,Secus si haberet saltẽ iurisdictionẽ quo ad oẽs. si duo sagaces per errorẽ consentirent in eum,qui hẽt in habitu,teneret prorogatio.Ita limitat Inn.in c. prudentiã.in prin.de offi.deleg.refert & seq. Bal.sing.in c.nouit.in glo.2.de iudi.& Fel.in c.1.de offi.deleg. & Alex.consi.182.vol.1.vbi pulchrè declarat.

b ¶Iurisdictionem.Limita vt per Bal.in l.vnica.de confes.refert Iaf.§.item si quis.Insti.de act.

c ¶Item opp.Ita etiam loquitur Bar.in l.vnica.C.de erro.calcu.

hoc non erro, & sic dñium transferret. Modo aduerte, quia Guar. antiquus glossator, circa hanc l. ponit illa dicta, quæ reprobant per glo. Nam primò dicit ipse, quod hoc debet intelligi de errore facti, non de errore iuris, quia error iuris ante lit. contest. nõ nocet, postea verò sic, vt l. non fatetur. ff. de confes. Hoc reprehendit gl. per l. 2. ff. de iud. & per hanc l. dum dicit, imperitiã detegit. Et sic no. quod imperitia refertur ad iuris errorẽ quantũ ad hoc. De isto verbo, imperitia, dicendũ
2 est, † quod põt referri ad imperitiã cuiuslibet artis, tam iuris, quàm facti, vt ff. loca. l. itẽ quæritur. §. si gẽma. & ff. ad l. Aquil. l. qua actione. §. fin.
3 ¶ Nunc videamus de principali dicto. Et est sciendũ, quod † quãdoque erratur super eo quod in iudiciũ deducitur, & tũc procedit distinctio erroris facti, vel iuris, vt d. l. non fatetur. hoc sentit gl. super ver. qui errant, & bene. Quandoque erratur circa iurisdictionem: Et in hoc est aduertendũ, si erratur in facto, quia omni tempore impeditur iurisdictio, vt hic, secundum oẽs. ¶ Idẽ si erratur in iure ante lit. cont. Sed si erratur in iure post lit. cont. est opi. inter Guar. & gl. Circa quod est aduertendũ, quod si ab initio nullus fuit error, sed instantia iurisdictionis fuit confirmata per lit. contestationem, tunc videtur, quod nõ possit postea error superuenire qui impediat: Sed si diceres, fortè quod post lit. cont. ille, corã quo agebatur, desiit esse iudex illius causæ, fortè lege lata à populo, vel à superiori, & tunc si erratur, error iuris non debet nocere, sicut nec ante lit. cont. quia occurrit circa ea, quæ postea emergunt, vt l. 2. C. de consort. eius. lit. & ff. de procu. l. Põponius. §. rati. & ibi no. Si verò ponas, quod ante lit. contestationem fuerit error in iure, qui durauit etiam post lit. cont. tunc eod. modo non nocet, quia litis contestatio nõ valuit, tanquã nõ facta corã suo iudice, vt C. si à nõ cõpe. iud. & per totũ. & l. si pr. C. ne de stat. def. Et sic concluditur, quod Guar. omnino malè dixit, quia error iuris nullo modo inducit prorogationẽ iurisdictionis. ¶ Secundò dicit Guar. quod hoc debet intelligi, quando errauit reus, nõ actor: quia actor sequitur forum rei. Non ergo curatur de sciẽtia, vel ignorãtia, seu errore actoris, vt l. iuris ordinẽ. C. eo. Gl. hoc reprobat, quia l. 2. ff. de iud. requirit consensum in vtraq; parte. Ad rõnem Guar. non respondit. Dicas quod licet actor sequatur forum rei, tamen si reus habet plures iudices, electio est actoris, vt l. 3. §. 1. ff. de eo quod certo lo. & ideo requiritur consensus actoris, sicut & rei. Tene mẽ-
4 ti glo. quod † nisi de consensu vtriusq; appareat, non valet proroga-
a tio iurisdictionis, & sic iudicis consensus [a] non requiritur vt d. l. 2. §. 1. de iudic. ¶ Tertiò dicit Guar. quod sicut ex litis contestatio. fit prorogatio iurisdictionis, ita ex solo consensu sine lit. conte. quod glo. reprobat. Dicam statim in l. si conuenerit. ff. eod.

ADDITIO.

a ¶ Iudicis consensus. Adde tu hoc dictum Bar. non procedere, in prorogatione quæ fit de tempore ad tempus, quia tunc requiritur iudicis consensus, secundum Bar. in d. l. 2. §. 1. Intellige tamen quod sufficit consensus tacitus, secundum Mar. Soc. in c. significasti. art. 6. q. 10. de foro competen.

LEX XVI.

1 *Delegata iurisdictio vniuersaliter, & particulariter, differunt.*
2 *Delegari potest causa, vt alteri delegetur.*
3 *Delegare vnam speciem causarum, quid sit.*
4 *Delegatus causæ castri vel villæ, potest delegare eas.*
5 *Delegatus ad vnam causam potest articulum eius delegare.*

Solet. Iurisdictio licet in totũ, vel in partem delegetur, à delegãte non abdicatur, sed delegatus delegãtis vice fungitur. h. d. Primò ponit dcm. Scdò rñdet tacitæ obiectioni. Scda ibi, nã
1 & is. & obiectionẽ tacitã format, vt in gl. ver. nã. ¶ † Quæro vtrũ sit dña inter eum cui delegata est vniuersa iurisdictio, & illũ, cui delegata est spẽs iurisdictionis? Glo. dicit sic, quia põt subdelegare ille, cui vniuersitas iurisdictio est delegata, aliquã particularẽ spẽm ipsius vniuersitatis, & tamen alias singulares spẽs retinet: sed ille, qui particularẽ spẽm habet,
2 si eam à se abdicaret, nihil sibi retineret. † Not. & tene mẽti istam glo. quod expresse põt delegari cã alicui, vt eam deleget alij. De quo
3 dixi in l. more. §. e. ¶ † Item quæro quid sit delegare vnã spẽm cãrum? Dicunt quidam, hoc est oẽs cãs, quæ sunt in vna villa vel castro. Alij dicunt vnã cãm tm, quælibet põt esse bona. ¶ † Quæro vtrum ille, cui
4 delegantur causæ castri, vel villæ, posset eas [a] subdelegare? Glo. quod
a non. Contrarium no. in l. j. §. j. ff. quis & à quo app. Et istud tenetur cõiter, quia sicut ille, cui delegatur vna causa, põt vnum articulũ committere, vt in c. 1. extrà, de offic. deleg. in cle. Ita ille cui committitur illa pars causarum, vel particularitas vnius loci, põt ex illis vnam delegare. ¶ † Quæro, vtrum delegatus dicatur habere
5 aliquam iurisdictionem? Tex. hic sentit quòd non. glo. aliter videtur dicere in l. j. §. qui mandatam. ff. titu. 2. vbi est hæc materia.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Eas. Vide Alc. cõsi. 32. i fi. in 4. vol. ver. quæro vtrũ de leg. Oldr. consi. 128.

LEX XVII.

1 *Delegatus, qui fuit in causa aduocatus, dicitur suspectus.*
2 *Suspicionis causa quæ poterat opponi deleganti, non opponitur delegato.*

Prætor. [a] Iudex potest delegare in totum, vel in partẽ, maximè vbi cã subest. h. d. ¶ † Not. ex hac l. [b] quod iusta cau-
1 sa suspicionis est, si iudex fuit aduocatus in causa, vt l. fina. C. de
b assess. ¶ † Secundò not. quod causa suspicionis, quæ poterat opponi deleganti, non potest opponi delegato. Facit extrà, de offi. deleg. c. si is cui. & melius in c. iudex. lib. 6. & dixi in l. more. ff. eod.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Prætor. Vide ad hanc l. Pan. c. si quis contra clericum. de for. comp.
b ¶ Not. ex hac l. An vero qui semel fuit iudex in eadem causa, possit esse aduocatus? Fran. Tig. & bene. l. quisquis. de postul. tenet quòd sic, vide apparatũ Alex. in l. apertissimi. C. de iudi.

LEX XVIII.

1 *Pactum quod quis possit conueniri coram iudice, quem recusare poterat, valet.*
2 *Iudex qualiter dicatur adiri.*
3 *Iurisdictio dicitur prorogari per lit. contest. & per oppositionem, & exceptionem dilatoriam.*
Exceptio declinatoria debet proponi ante alias exceptiones.
4 *Pactum quod quis possit vbique conueniri, quid operetur.*
Pactum per quod promittitur soluere in quolibet loco quo placuerit actori, quid operetur.

a Si conuenerit. [a] Pacto de litigando corã iudice nõ suo,
† quis stare non cogitur. † h. d. & hanc l. no. Sed contra hanc l. videtur C. de pac. l. si quis in conscribendo. Sol. gl. & tene istã par-
1 tem, quod † pactũ quod quis conueniatur corã iudice nõ suo, quẽ nõ adstringit, vt hic, sed pactũ quod quis conueniatur corã iudice suo, quẽ poterat ex priuilegio recusare, vt in scolarib. hoc pactũ benè valet, vt in contrario, & sic loquitur c. j. ex. de iudi. † Itẽ dicitur, quod pœnitere potest antequã iu-
† dex adeatur. quia d. conuentio nõ adstringit, sed prorogatio quæ fit per aditionem. † Sed quæro, qualiter dicatur iudex adiri? Et gl. intelligit p lit. cõte.
2 Gul. dicit hic, & in l. si per errorẽ. quod per simplicẽ aditionẽ, seu per solã conuentionẽ, breuiter vel per solam libelli oblationẽ factam à parte, quod gl. reprobat, quia non dicitur prorogata iurisdictio, quia vtriusq; consensus requiritur. vt l. 2. §. 1. ff. de iud. per solã comparitionem postea factam à reo, si petat copiam petitionis, non videtur prorogata iurisdictio, vt ff. de iud. l. non videtur, la 2. Istud. n. petit, vt deliberet, vt in aut. offeratur. C. de lit. conte. & l. j. de eden. Item [b] si dedit satisdationem de iudicio
b sisti, non videtur prorogata iurisdictio, quia in illa satisdatione intelligitur, nisi ex iusta cã, iudex recusaretur, vt in d. auth. offeratur. vbi post satisdationẽ datur tempus ad deliberandũ. Si verò alias exceptiones proposuerit, licet istam exceptionẽ iudicis incõpetentis omisit, quia proponẽdo istas exceptiones, videtur petere, quod iudex super eis pronũciet, per hoc videtur in eum consentire, vt ff. de iud. l. sed & si susceperit in
3 prin. † Et sic duob. mo. consentitur in iudicẽ, vel contestando litẽ [c] vel
c proponendo alias exceptiones, quàm declinatorias, vt d. l. sed & si susceperit. licet gl. ibi aliter intelligat. Ita not. ex. de sen. & re iudi. c. inter monasterium. Et hoc est quod dicit tex. in l. fi. C. de excep. quod exceptio declinatoria debet opponi, anteq; alia proponatur: & ideo modus est, quod illa exceptio primò opponatur, & aliæ proponãtur sub
d condõne, si prima nõ obstet. [d] ¶ † Quæro, quid releuent ista pacta,
4 quæ quotidie apponuntur in instrumentis, quod quis possit vbiq; aliquem
e conuenire? Rñ. Aut istud fit simplici pacto, & non releuat [e] aliquid, vt hac l. Aut fit per stipulationem, & tunc qui promisit, postea recusat cõueniri posse corã iudice nõ suo, potest conueniri ad pœnã, vel interesse, vt ff. de arbi. l. diem proferre. in fi. Sed si ista conuentio esset facta per alia verba. s. quod quis promittat soluere in quolibet loco, & tũc est aduertendũ, aut promittit soluere in quolibet loco, quo placuerit actori, & istud non releuat: quia debet intelligi, quod actor nõ trahat reum debitorem extra suum domicilium, vt l. Mæuia. in fin. ff. de ann. leg. & l. sicut patronus. ff. de oper. lib. & l. quod nisi. §. 1. eo. tit. Aut promittit quis soluere in quocunque loco fuerit inuentus, & tunc vbicunq; inuenitur, potest conueniri, quia ibi videtur contraxisse, vt l. contraxisse. ff. de ac. & ob. & ff. de admi. tut. l. Titium, & Mæuium. §. 1. Et sic aduertas dñam, quod aliud est promittere, quod vbicunq; possit conueniri,

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Si conuenerit. Vide ad hanc l. mirabile dictũ Fel. in c. 1. extra de iud. vbi dicit oẽs Mod. tenere indistinctè, quod contra mutantem voluntatem potest agi ad interesse. Quod dictum redditur multum dubitabile, per dicta hic Ias. Fran. Cur. hic. Paris. ¶ Circa materiã huius l. vide Deci. in c. 1. de iud. vbi ponit multas limitationes ad istam l. vide aliqua per Fel. ibi. Item limitatur per Panor. in c. significasti. circa prin. extrà, de foro compe. nisi pactũ esset factum in præsentia iudicis acceptantis. per illum tex.

† Clau. Non cogitur. Istud non habet locum in prorogatione iuris, & de iure: in qua non admittitur pœnitentia. bal. in l. si abducta. ver. item rem secũ exportando. C. de fur.

† Clau. de iud. Adde Bal. in c. Rodulphus. de rescrip.

b Poma. Item. Vide Fel. in c. inter monasterium. versi. quinta declaratio. de re iudi. Aret. in c. 1. de iu. & ibi Panor.

c Litem. Adde videndum Ang. consi. 27. & in quantũ Ias. dicit in prima limitatione, quod iurim appositum in testõ, non impedit reuocationem. Old. consi. 26. & quã plurimis aliis. Rom. consi. 33. Pau. de Cast. consi. 276. & in quantũ dicit, quod iurim non valet ratione defectus consensus: adde bald. consi. 28. pulchre Calde. consi. 1. de iureiur. vbi de tribus comitibus iuramenti, & in quantum ponit, quid operetur præsentia iudicis, adde Ioan. de Ana. consi. 40.

d Non obst. Vide vnum verbum Alex. in l. cum res. in prin. ff. de leg. 1.

e Non releuat. Adde post Alex. & Ias. quos hic sequitur Pet. de Anch. consi. 139. vbi etiam dicit, quod si dñs, qui promisit, vult quod posset vbiq; conueniri, constituat procuratorem ad reuocandũ sequestrum, & petendum pœnas, quas quis incurrit vigore sequestrationis factæ, quod talis procurator nõ poterit opponere declinatoriã fori. itẽ ibi tenet, quod quis et sortitur rõne rei mobilis

a veniri, aliud est promittere soluere vbicunq; a inueniatur. Facit ad pdicta qd dixi in l. 3. §. si qs ita. el 1. ff. de eo qd certo loco. Sic intellige, qd no. Gul. in l. si qs in ꝯscribẽdo. C. de epi. & cler. Idẽ si promitto soluere vbicũq; in Tuscia me inueneris. Nã vbicũq; in ea ꝓuincia me potes ꝯuenire si ibi me inueneris, vt ff. de iud. l. hrs absens. §. fi. & l. seq. Nec ob. §. qsitum. in l. sed & si qs. ff. si qs cau. quia bene possunt q̃libet ciuitates, & castra, q̃ sunt in Tuscia, cogitari.

ADDITIO.

a ¶Vbicunque. Adde post pdictos dños meos, quòd Bal. consi. 377. verba dñt, ꝓmisit, &c. tenet quòd si debitor promittat soluere Romæ Panormi Venetiis, & vbicũq; fuerit inuẽtus, & sub quocunq; iudice, vult posse cõueniri, quòd si eius ꝓcurator inueniatur in loco cõtractus, cũ mercib' vẽditis p inspectionẽ oculorũ nõ possit cõueniri: licet creditor hẽat hypothecã bono rũ debitoris. Et ad materiã huius l. vide plenè p Dec. in c. 1. de iud. Mar. Soc. in c. dilecti. arti. 2. q. 6. & 7. extrà, de foro cõpe. & in c. significasti. ar. 3. 8. eo. ti.

LEX XIX.

1 *Forum, quod quis sortitur ratione contractus non potest mutari.*
2 *Domicilium originis in matrimonio mutatur.*
3 *Laicus bannitus, vel condemnatus si efficitur clericus, ob hoc iurisdictio primi iudicis non impeditur.*

a Cum quædam. a Mutatio fori post sñiam, vel litẽ contest. prioris iudicis iurisdictionem nõ impedit. h. d. ¶Nota, ꝙ mulier sequitur forum viri. Opp. de l. 2. C.
1 eod. Sol. Forum, † qđ quis sortitur rõne ꝯctus, non põt mutari vt
b ibi: sed forum quod quis alia ratione sortitur, bene põt mutari. b & ita loquitur hic. ¶Item oppo. Domicilium ex origine mutari non põt, vt not. in l. senatores. ff. de sena. hic dicitur ꝯrium, quare
2 malè. Sol. fallit † in matrimonio, vt not. in l. origine. C. de mu. & orig. lib. 10. ¶Quærit gl. Quid si nihil habeat in loco prioris do-
3 micilij? Dic vt in glo. & est hæc l. arg. ad qõ. ꝙ si quis secularis est
c condemnatus, vel bannitus, qui postea efficiatur clericus, c ꝙ in mutatione fori nõ impediatur iurisdictio primi iudicis, no. Doc. in l. pe. ff. si ex noxa. causa aga. Dixi in l. 1. de pę. & Io. And. extrà de obli. & ratioci. c. j. & gl. dicit ꝙ tenetur exequi ad literas primi iudicis, quomodo hoc procedat, cum non est maior, dic ꝙ lex reputat eum maiorem, quantum ad istam causam exercendam ne pereant effectus sententiarum. Et hoc tenent omnes Mod. Et vide Cyn. plenè in l. properandum. §. si autem reus. C. de iudi.

ADDITIONES.

a Poma. ¶Cum quædã. Vide ad hanc l. Pau. de Cast. & Are. in l. si seruus plurium. §. si quis ante. ff. de leg. 1. Pan. consi. 85. in 2. dub. 1. vol. Pau. in l. epale. C. de episco. aud. Fel. in c. iurauit. de prob. Paris. ¶Ista decisio non procedit in concubina, nisi sit concubina clerici. vide de Roma. sing. 68. incip. licet vxor.

b ¶Bene põt mutari. Vr ergo, ꝙ si ante sñiam vel litis conte. nõ possit amplius conueniri ibi, sed qũo istud ꝓcedat, vide Are. consi. 136. vbi ponit latè de materia translationis fori, & qualiter probet, & quod nõ obstante mutatione, poterit quis conueniri in primo foro vbi cõtraxit: si ibi ét hẽbat domiciliũ habitationis, & vide etiam in materia mutationis fori, quæ habes ad Bar. in l. 1. ff. de pœnis. de eo qui efficitur clericus postea quàm fuerat accusatus.

c ¶Clericus. Adde post Ale. & Ias. hic, Old. pulchre consi. 4. & inquantum Ias. ponit de ingresso religionem, an intra annum debeat haberi pro religioso, vide Pet. de Anch. consi. 68. Quid autẽ de dedicatis tertio ordini, vide Cal. de foro comp. consi. 13.

a §. Quoties. a No. ꝙ corã iudice minoris summæ, possum petere à debitore modicam quantitatem, de maxima summa. Inspicitur enim illud quod petitur vt hic, & l. in commodato. §. pen. ff. commo. Secundò not. ꝙ si petitur magna quantitas à debitore inope, licet illud ius & illa actio sit modici valoris, non inspicitur effectus eius, sed summa quæ petitur. Et
b sic faciat ad q. dicit statutum, b ꝙ actor debeat soluere sex denarios pro libra, de tota summa litis, vt sic inspiciatur, quod petitur,
c non qđ in effectu debetur, c vt hic. Opp. ff. e. l. si idẽ. Sol. dic. vt ibi.

ADDITIONES.

a Poma. ¶Quoties. Vide Alex. consi. 1. in 5. vol.
Paris. Vide quæ no. dicit Bar. per istum tex. in l. 2. versi. quæro aliquis Florentinus. infrà, si quis in ius voca. non ierit.

b Paris. Dicit statutum. De isto statuto vide Ias. in §. tripli. in 1. no. inst. de actio. sed quid si petatur aliquid incertum, puta factum coram quo iudice debet peti, cũ possit tale factũ, vel plus, vel minus existimari? credo quòd si aliquo casu possit seq. cõdemnatio in maiori summa, q̃ sit illa, in qua posset cognoscere minor iudex, quòd dẽt agi corã iudice maiore, et quòd possit cõstringere, quòd in maiori fieret cõdẽnatio, ad qđ bene facit qđ dicit Com. cõsi. 17. inci. Hieron. ante fin. Item quod inspiciatur qđ petitur, vide Mat. no. 165.

c Debetur. Adde post Ias. pro confirmatione eorum quæ hic scribit, qđ stante statuto quod hrs teneatur soluere gabellam, ſm æstimationem catastri, qđ debet intelligi deducto ære alieno, & expensis, vt voluit Bal. consi. 48. 4. lib.

LEX XX.

1 *Iudex de re alterius territorij, inter suos subditos ius dicere potest.*
2 *Statuta ciuitatis, an ligent extra territorium, remissiuè.*
3 *Iudex iudicãs vltra summam suæ iurisdictionis, an sententia valeat in summa.*

a Extra territorium. a Vtilis lex est & breuis, iõ nõ indiget summario. & legitur tribus mod. vt in gl. & ff. patebit. ¶No. ex hac l. duas regulas in prin. & in fi.. ¶Quæro exemplum huius principij. Gl. prima ponit tria exẽpla, quia q̃nq; iudex vult dicere ius in hoiem alterius territorij,
b & non põt, vt hic: q̃nq; vult dicere ius in suos, b & de re sui territo-
1 rij, vult tñ dicere extrà territoriũ, & non põt, vt hic. † Q̃nq; vult dicere in suos de re alterius territorij, & tunc põt, & sñia valet: tñ nõ põt facere executionẽ, vt no. ff. l. proxi. & l. cũ vnus. §. pen. ff. de bon.
2 auth. iud. pos. ¶ † Quæro, c vtrũ statuta huius ciuitatis ligent ex-
c tra territoriũ? De quo dic vt extrà, de consti. c. vt animarum. lib. 6. Dixi plenè in l. j. de sum. trini. & fide catho. Pet. hic diffusè tractat, ego plenius in l. cunctos populos. C. de sum. trini. Venio ad secũ-
3 dam. † partem, & quæro, si iudex iudicauit vltra summã suę iurisdictionis, an valeat sñia saltem in summa? Gl. hic tenet ꝙ non. ꝯrium no. in l. 2. C. de re iud. Breuiter dicas, aut sñia ꝯtinet diuersa, & separata capitula, & tunc põt in vno capitulo valere, in alio non vt l. q̃dam. fam. erci. & l. Carmelia Pia. de iure patr. Aut ꝯtinet vnũ capitulum tm̃, & vnã summã tm̃, & tunc non põt pro parte valere, & pro parte non: vt l. fi. C. q̃n prouo. nõ est nec. Ita loquitur hic, qđ patet per tex. ff. l. prox. in fi. Inspicitur. n. qđ petitur. Et si summã iurisdõnis excedat, in nihilum videtur ad iudicem pertinere. Pro hoc l. si idem. in fi. ff. eo. vbi ad inducendum iurisdictionem non fit diuisio summæ, seu rei petitæ. Et sic apparet, ꝙ iste qui iudicauit, in nullo fuit iudex. Pro hoc l. in hoc iudicio. fami. ercis. Non obst. l. sancimus. in prin. de don. vbi vtile per inutile non vitiatur, quia loquitur de his que diuidua sunt, sed iudicium est indiuiduum, vt d. l. in hoc iudicio. fami. erci. Pro hoc l. si idem. in fi. ff. eo.

ADDITIONES.

a Paris. ¶Extra territorium. Adde ꝙ ad hoc vt possit extra territoriũ ius dici, in his quæ sunt contentiosæ iurisdictionis, requiruntur duo copulatiuè. s. consensus partium, & iudicis, vide Ro. sin. 15. inc. itẽ ad hoc. vbi tñ singulariter limitat id procedere in iis quæ cõpetunt de iure. Com. consi. 112. in 2. dub. In contrariũ. vide Rom. consi. 66. Io. And. in c. ea quæ. de reg. iur. in 6. circa me. gl. sic Bar. in tract. iurisd. in 1. q. Itẽ circa istã legẽ adde ꝙ insignia dignitatis põt portari extra territorium, vide Bal. in c. excõicatis. de offi. leg. Item põt ea, quæ sunt iurisd. voluntariæ, vide eundẽ in c. nouit. eo. tit. Item vide Bar. in tract. iurisd. in ea. q. Item ꝙ extrà territorium non possit ius dici, nisi certis casibus. Item latè quomodo extrà territorium possit iudex citare re vel verbo, vide Fel. ponentem regulam, & decem fallen. in c. fin. de foro compe.

b ¶In suos. Adde post Ias. inquantũ ponit, an parochianus possit suum subditũ vbiq; absoluere, qđ consuluit Old. cons. 73. vbi voluit, quòd si eps concederet indulgentiã eccliæ ædificandæ in territorio alterius epi, illo inscio, quòd illa indulgẽtia non prosit subditis cõcedentis. Quo ad octauã limitationẽ, vide Rotã deci. 380. quòd nõ põt ꝓcedere, vt ibi videbitis. Quo ad 11. fallen. vide Fed. consi. 13. quo ad 13. limitationẽ, vide Bal. consi. 319. in fi. 1. lib.

c Poma. Quæro. Addẽ, an episcopus possit in diœcesi alterius subditis indulgentias conferre? vt per Old. consi. 73.

a Quod quisque iuris a in alterum statuerit, ipse eodem iure vtatur. Rub.

¶Dictum est ff. de iurisd. om. iudi. vel de eo qui habet iurisdictionem, sed quia interdum ius iniquum statuit, iustum, & æquum est, vt eodem iure vtatur, & ideo ponitur hæc Rubri. & istud sit summarium totius nigri.

ADDITIO.

a Paris. Quod quisque iuris. Vide in ista materia Fel. in rub. de rescri. & eundem in c. sanctorum, extrà, de præscr. vbi ponit limitationem, quòd fiat retorquutio in his, quæ intuitu Dei aguntur, & contenduntur, & vide multa per eum in c. 2. de mutuis pet. vbi ponit etiam, quãdo concessio est facta motu proprio, quòd sit retorquutio in multis casib.

LEX PRIMA.

1 *Rectores Ciuitatum, & Magistratus statuere aliquid possunt pro tempore eorum officij, non autem quòd perpetuo valeat.*
Senatus, Præfectus prætorio, Rex, vel Cardinalis potest facere legẽ perpetuã.
Episcopus, vel Comes, vel alius habens iurisdictionem perpetuam, potest statutum perpetuum condere.
2 *Edictum hoc, de quibus statutis intelligatur.*
3 *Statutum factum à Prioribus, quòd offendens eos puniatur ad mortem, comprehendit Priorem alium offendentem.*
4 *Statutum factum à Præside cum consensu populi, retorquetur contra eundẽ, non contra quemlibet de populo.*
Rectores faciunt statuta cum consilio procerum.
Præses, qui fecit statutum iniquum cum consensu populi, non vtitur eo iure, si hoc non fecit voluntariè.
5 *Statutum iniquum conditum à Præside cum consensu populi, retorquetur contra quemlibet de consiliarijs, licet non contra quemlibet de populo.*
6 *Si represaliæ sunt concessæ iniustè contra aliam ciuitatem, quilibet de populo capi non poterit, remissiuè tamen.*
7 *Quilibet de populo an teneatur ex delicto vniuersitatis, remissiuè.*
8 *Edictum hoc an habeat locum quando statuitur aliquid sententiando.*
9 *Parti contra quam iniustè est sententiatum, non imputatur, si non appellauit ad hoc vt contra iudicem fiat retorquutio.*
10 *Potestas, qui puniendum in pecunia pro homicidio decapitari facit, non poterit allegare quòd ipse puniatur in pecunia.*
11 *Iudicans contra legem, quia sic erat consuetudo, non tenetur hoc edicto.*

Oc edictum. Primò ꝯmendat edictū. Secūdò ponit verba primi capitis. Tertiò ponit verba secundi capitis. Quartò incipit exponere edictum. Scđa ibi, q magistratū. Tertia ibi, si quis apud. Quarta ibi, hæc aūt. Hæc rub. summat hãc legē, & est difficilis multū, & subtilis: Notabilia colige per te. ¶Not. ꝙ rectores ciuitatum, & magistratus possunt facere statuta. Sed cōtrà, imò solus Princeps pōt ꝯdere legē, vt l. fi. C. de legi. Sol. dicit gl. verū est, legē vīem, sed legē municipalē pñt ēt facere inferiores magistratus. Ita tenet glo. quam no. & vide eam, & tene menti. Sed hoc vř falsum, vt C. com. vel epi. l. programma. & ĵ. de decre. ab ordi. fac. l. 2. & C. de legatio. l. si quid extra ordinariū. lib. 10. & ibi dixi. Bř si
1 magistratus vellet facere † vnã legem ſm exigentiã factorū, fortè pro toto tpe sui officij, vt ꝙ nullus nobilis intret plateam ex aliqua cã, vel pp caristiam, quicunq; portauerit frumentū, hēat tñ, & filia: & hoc posset vt s. de of. præfe. vrb. l. j. §. pen. C. de naui. l. cū
a nauiculariorum. lib. 11. Sed si [a] vellet facere legem perpetuā, tūc si quidē est de iudicibus sublimioribus, & maiorib. vti Senatus, & præfectus ꝑtorio, tunc pōt, vt l. non ambigit. s. de leg. & C. de offi. præfe. præto. Orien. l. formā. alias, normā. Idem in Regib. & Car-
b dinalib. [b] qui æquiparant præfecto prætorio, vt no. s. de of. prefe. præto. l. j. & idē in legatis apostolicæ sedis, vt ex. de offi. leg. c. fi. Si verò non est de maiorib. sed de minorib. tūc si quidē hēt iurisdōnem perpetuā, vt epi, & comites, qui hñt suos comitatus, & pñt facere ꝯstōnes, vt extrà, de consti. c. vt animarū. libr. 6. de maio. & obe. c. 2. Et sic intelligo de stat. ꝯ liber. eccl. iuxta prin. in eo, quod dicit, Potestates, & Rectores posse facere statuta. Si verò nō sunt de his, tunc non pñt facere statuta per se, vt d. l. programma. l. 2. ĵ. de decre. ab ordi. facien. & C. de legatio. l. si quid ex ordinarium. lib. 10. Pōt tñ hoc facere ex voluntate populi, & consilij, vt no. ĵ. proxi. §. & s. proxi. gl. Sed an tunc egeat cōfirmatione superioris, dixi plenè de iust. & iu. l. oēs populi. Tetigi in d. l. si qd extraordi-
2 narium. ¶† Videndū est ergo de qbus statutis loquit hæc lex: Rñdeo de necessitate requirit, vt statutū hēat effectū, vt hac l. in fi. & iō dēt intelligi de statutis, q hñt effectū iuris, qa valēt, licet sint iniqua, dum tñ sint facta ab hñtibus authoritatē, ſm distinctionem prædictā. ¶Item pōt intelligi in statutis inualidis, si tñ habuerunt effectū de facto, vt ĵ. e. l. 3. in prin. ibi. & vsus ĵ. de noxa. l. non solū, la j. & iō est bonū exemplū, qđ ponit hic in prin. gl. mag. hic positæ, si iudex cōcessit alicui, vt non possit cōueniri vsq; ad bienniū, certè ēt si statutū non valeret, posset hr̄e executionē de facto, qa iudex non adiuit partē, certè ipse iudex eodē iure vteř, qa vsq; ad
3 bienniū nō poterit alios ꝯuenire. ¶† Et ista sunt multū vtilia, &
c notabilia, Pone, [c] Priores huius ciuitatis statuerunt qđ si qs offenderit eos, puniat ad mortē. Certè si ipsi offendūt alios, debent puniri ea pœna, vt hac l. Ex quo ēt no. ꝙ statuta ligant ipsum statuē-
d tem. [d] de quo plenè per Arch. in d. c. vt aīarum. ex. de const. lib. 6.
e Procedo vlterius, & intro gl. mag. post prin. Quæro, pone, [e] † Præ-
4 ses cū ꝯsilio populi huius ciuitatis fecit vnū statutū iniquū, quis eorū eodem iure vteř? Dicit gl. ꝙ ipse rector, non qlibet de pplo. Vide gl. & no. multū. ¶No. mirabilia ex hac gl. Primò, ꝙ rectores faciunt statutū cū ꝯsilio procerū ciuitatis. Scđò not. ꝙ qñ statutū est iniquū, qđ ipse rector dēt eodē iure vti. Quod intellige si hoc fecit voluntariè, secus si hēret necesse hoc proponere ex forma statuti. Tunc. n. careret dolo, & edictū istud requirit dolū, non ēt ꝙ quilibet de populo nō teneř vti eo. iure. Et sic cū statutū hic sit, ꝙ si forensis occidat, teneat occidens pœna 300. librarū, si tñ Perusinus alibi occidat, occidens non punieř ista pœna, qa quilibet
5 de populo non dēt vti eo. iure. ¶† Not. ēt diligenter, ꝙ glo. dicit, qlibet de populo. nō dicit, quilibet de proceribus, vel quilibet de ꝯsiliariis. Illi. n. si interfuerint ꝯsilio, & ꝯsenserint, dēnt vti eo. iure. ĵ. de magi. conue. l. j. in prin. † Et ista faciūt, ꝙ licet in ciuitate ista
6 sint ꝯcessæ repsaliæ iniustæ ꝯ aliā ciuitatē, ꝙ pp hoc in alia ciuitate nō poterit capi qlibet de populo Perusino, vtēdo eo. iure vigore huius statuti. De hoc dixi in tractatu represaliarū. Vltimò facit
7 ista † gl. ꝙ ex delicto vniuersitatis non teneř quilibet de populo. [f]
f qđ plenè dixi in l. aut facta. §. fi. ĵ. de pe. ¶† Vidimus qñ ille, q hēt
8 magistratum, vel ptātem, aliqd statuit legē ꝯdendo, videamus qñ quis statuit sententiando. Et vř ꝙ nō habeat locū istud edictum. Nam aut sñia fuit iusta, & non teneř, qa cessat dolus. Aut fuit iniusta, & nō hēt effectū, vt ĵ. proxi. §. Sol. Pōt intelligi in sñia interlocutoria iniusta, à qua non pōt appellari: itē pt intelligi in diffinitiua iniusta, nō exp̄sso errore, qñ quis pp paupertatē nō potuit appellare. Pōt ēt intelligi in sñia diffinitiua iniusta, exp̄sso errore, tñ fuit mādata executioni, & sic habuit effectum de fcō, vt dixi s. in
9 q. 2. ¶† Quæro, an imputeř [g] parti, ꝯ quā est pronunciatum si nō
g appellauit? Gl. dicit ꝙ non, & bñ. Non. n. potuit imputari ei. Facit ĵ. de euic. l. vendicantē. cū l. seq. Præterea, iudex est in dolo, & deliquit in faciendo, pars est in culpa in omittendo, & sic ſcm iudicis ꝑponderat, vt l. si mora. in prin. ĵ. sol. ma. & l. itē si obstetrix. §. fi. in
10 fi. ĵ. ad l. Aqui. Et istud facit † ꝯ illum Ptātem, qui fecit decapitari vnū pro homicidio, cū eēt pęna 300. librarū. Nā tpe syndicatus, nō poterit ipse dicere, ꝙ sibi imponat pęna pecuniaria, ꝑ homici-
11 dio, sed dēt īponi illa, q ipse imposuit alij, vt hic. ¶† Quæro, qd si iudex iudicauit ꝯ legē, tñ ita erat ꝯsuetudo? Rñ. ꝙ ñ teneř hoc edcto, qa cessat dolus. Cōsuetudo. n. vincit legē, vt l. de qb. s. de legi.

ADDITIONES.

a ¶Sed si. Vide Lud. Ro. ī cons. 225. vbi dt, ꝙ ꝑ hæc dicta ꝓbat, ꝙ constō epi dř ius ꝑtorium. Et vide Pe. de Aneh. in c. fi. de offi. deleg. vide q ibi plenè dixi.
b Poma. ¶Cardinalib. Vide Alex. l. nemo pōt. ĵ. de leg. 1. & Ale. consi. 144. vol. 4.
c Barb. ¶Pone. Adde Bar. & Bal. in l. digna vox. C. de legib.
d ¶Statuentem. Adde post Alex. Ro. consi. 444. & in quantū Ias. ponit qualiter iudex teneatur de eo qui mortuus est in tortura, vide Bal. consi. 336. 4. lib. & inquantum Ias. etiam dicit, ꝙ fit rei executio contra impetrantem ius iniquum, intellige post præsentationem, & citationem, quia ante potest lacerare, per ea quæ voluit Fran. de Aret. consi. 33. incip. consultatio. ver. & primo.
e Poma. ¶Quæro, pone. Vide remissiuè per Alex. l. cætera. §. item quæri. versic. & quando. ĵ. de leg. 1. Fel. in c. 1. de constit.
f Populo. Adde ꝙ licet dicatur ꝙ vniuersitas tota non punitur, nisi cōicato consilio maleficium commiserit, ꝙ illud procedit in his, quæ habent tractū momentaneum, secus si successiuum, vt bellum, quia tunc vniuersitas punitur, licet non fecerit communicato consilio, vt Anch. consi. 154. voluit.
g Barb. ¶Quæro an imputeř. Tñ ista nō sequit Inn. in c. pastoralis. de of. deleg.

1 *Edicto hoc quæ personæ comprehendantur.*
2 *Ius iniquum potest obtineri, vel per sententiam, vel impetrãdo rescriptum, vel priuilegium, vel statuendo.*

§. Si quis apud. Sumus expediti de primo capite edicti, venio ad ſm. Hic hēs, qđ ille q impetrauit ius iniquū, ꝯ ipsum qs vtiř eodem iure. ¶Quæro, vtrū distinguař si petierit dolo, vel nō, dic vt in gl. ¶Quæro dř hic, aduersario postulāte, &c. qđ si alius hoc petat? glo. super verbo, aduersario, ponit opi. dicā ĵ. e. l. 3. §. hæc pœna. vbi gl. de hoc tangit, & dic vt ibi. ¶Quæro, istud edictū loquiř de eo q facit ꝯstitui nouū ius,
1 † quæro q ꝑsonæ ꝯprehendunř? Dicit gl. litigator, assessor, vt ĵ. l. proxi. Adde ꝓcurator, & tutor, ſm distinctionē positā ĵ. e. l. 3. §. si procurator. Et eandē distinctionē puto adhibendā in aduocato, ſm Gu. de Cu. ¶Quæro, dř hic de eo qui obtinuerit aliqđ ius ini-
2 quū, † qualř hoc ꝯtingat? Rñ. trib. modis, vel obtinēdo sñiam: qđ no. qa si qs obtinuerit vnã sñiam ꝑ se ſm vnã opi. in vna cã, ꝙ in alia de necessitate ꝯ eundē dēt sic iudicari, ꝑ hunc titulū. Pone ēt scđò, ꝙ obtinuit iniquū ius, impetrādo rescriptū, vel priuilegiū, certè idē eodē iure vti dēt, vt ĵ. e. l. 3. in prin. Potest ēt tertiò obtinere iniquū ius, si est facta lex, & tūc eodē iure vti dēt, siue fuerit proponēs, siue allegans. Facit quod s. proxi. dixi. Alia circa expositionem huius edicti dicemus ĵ. prosequendo titulum.

1 *Verba cum effectu sunt intelligenda.*
2 *Affectus non punitur, nisi sequatur effectus, & quando, nu. 4.*
3 *Futurū subiunctiui formatur à pręterito Indicatiui, ideo requirit rem perfectã.*

a §. Hæc autem. [a] Verbū statuerit, est futurū subiūctiui, qđ formař à ꝑterito ꝑfecto īdicatiui, &
b sic rem cū effectu ꝑfectam [b] signāt. Signa tex. in fi. legis. ¶† No. ꝙ
1 verba cū effectu sunt accipiēda. & ad hoc allegař. ¶† No. ꝙ non
2 puniř affectus, si non sequař effectus. Opp. ꝙ malè arguat Iurisc.
c Dicit. n. nā statuit. [c] Sed verbū, statuit, qđ † est ꝑteritū indicatiui,
3 nō reperiř in edicto, sed bene reperiř verbū statuerit, qđ est futurū subiūctiui. Rñ. futurū subiunctiui formař à ꝑterito Indicatiui: vt no. ĵ. de ꝯh. em. l. hæc vēditio. & ĵ. de ver. ob. l. cētesimis. §. fi. iō requirit rem perfectā, sicut præteritum indicatiui, & sic bene arguit. Intro gl. op. C. de rescin. ven. l. ratas. Sol. vt in gl. Op. ĵ. de extraordi. cri. l. j. & C. de epi. & cle. l. si quis non dicā rapere. vbi puni
d tur affectus, licet nō sequatur effectus. [d] Sol. dicit † gl. ibi in crimi-
4 nibus grauioribus. Vel aliter, hic nullum crimē est, impetrare ius iniquum, vt not. Doct. in d. l. si quis non dicam rapere. & gl. in l. 3. §. 2. ĵ. eo. Opp. C. de fur. l. si quis. Sol. vt in glo. Opp. ĵ. de calum. l. & generaliter. Sol. vt in glo. quantum ad hoc edictum.

ADDITIONES.

a Hæc aūt. Et hic alle. iste §. qđ capiēs bannitū, si eū non pt tenere, qa ab eo fugit, nō dēt hr̄e ꝑmiū ex forma statuti. vide eūdē ī l. fi. ĵ. de pe. hæ. facit C. de fideiu. l. si Barsatorā. & lita ꝑ l. fi. C. dř pe. bo. subl. li. x. & l. qsqs. C. ad l. Iul. mai.
b Perfectã. Adde post Ia. de inuento in via: stante statuto, ꝙ extrahēs bladū puniař. Io. And. in addi. ad Spe. in ti. de consti. vbi pulchrè. Quod verò dicit, ꝙ verba dnt intelligi cū effectu, vide q posui in l. 4. §. condēnatum. ĵ. de re iu.
c Statuit. Codices nostri habent, statuerit, & sic opp. elusoria redditur, vtilis tamen est, & notanda ex his quæ tradit Ias. hic.
d Effectus. Adde pulchrè Bal. consi. 306. 3. lib. & 206. 4. lib.

LEX II.

Hoc edicto. Imperitia assessoris excusat magistratū, nō ipsum assessorem. h. d. ¶Opp. ĵ. circa fin. gl. Insti. de obl. quæ ex quasi delic. ī prin. & ĵ. de var. & ex or. co. l. vlt. Sol. quantum ad istud edictum, imperitia assessoris excusat magistratum: non quātum ad actionem in factum ex quasi maleficio. Tene menti, quia pluries vidi dari syndicationes cōtra magistratus de imperitia assessoris tempore syndicatus. Quærit gl. quare in Potestate requiritur dolus, & nō in assessore? Dic vt in gl. nam assessor asserit se Iurisperitum, quod non cōtingit in magistratu.

LEX III.

a Si quis iniquum. [a] Hic incipit exponere verba edicti
b secundi capitis. [b] Quæro quid si non
apparet vtrum ad postulationem vel non? Responsio. In dubio præsumitur
ad postulationem, vt extra de præb. c. si motu proprio. lib. vj. &
c dixi C. de pe. bo. subla. l. 1. lib. x. [c]

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Si quis iniquum, Circa distinctionem quæ hic ponitur, an motu proprio, an ad petitionem alicuius concedatur, vide, quod in alio proposito singulariter decidit Bar. in l. tutor si petitus. de tu. & cura. dat. ab his. refert & sequitur Ale. in l. iustè possidet. de acq. poss. Item istud de motu proprio, limita, vt procedat circa decisoria, secus circa præparatoria, & ordinatoria iudicij secundum Ro. sing. 374. inc. reg. alle. Bar. in l. fi. C. de fruct. & lit. expen. Fel. in c. 2. de mu. pe. vbi ponit etiam aliàs limitationes. an autem in dubio, concessio præsumatur facta motu proprio, vide Bar. in l. 1. C. de pe. bo. sub. lib. x. vide in materia Ale. & Mod. hic. Ita limita nisi esset concessio geminata quia tunc præsumitur motu proprio concessa. Vide Mod. in l. nec damnosa. C. de pc. imp. offe. & quæ habes ad Bar. in l. Balista. ff. ad Treb. vide Pan. cons. 82. inc. quamquam iis dubiis. dicentem, quod geminatio denotat omnimodam deliberationem ita faciendi, & volendi. Item quod clausula, motu proprio, & ex certa scientia, æquiparantur. vide in d. l. nec damnosa. per Mod. vide etiam Io. de Dama. in c. 1. de excep. pl. Ant. de But. in c. 1. extra, de rescr. Bal. in c. studuisti. de offi. dele. Ange. in §. ex his verò iubemus. in Auth. vt nulli iudi. vide Bal. no. loquentem in c. cum ordinem. de rescr. in c. eam te. eo. titu. in c. si quando. per Sal. in l. fi. ff. si contra ius vel vtil. pub. per Bar. in l. idem Vlpianus. de excusa. tut. Crem. sin. 135. vide Fel. in c. nonnulli. in prin. vers. fallit. 6. de rescr. vbi etiam dicit, quod operatur idem, quod clausula non obst. & de plenaria potestate, & de certa scientia, iuncto versi. præcedenti.

b Poma. ¶ Secundi capitis. Vide Ale. con. 25. in 2. dub. 3. vol.

c Lib. x. Adde ad hoc limitationem, quam idem Bar. ponit in Auth. quas actiones. in 2. q. C. de sac. san. eccl. & quod ibi ponunt Doct. circa hanc materiam.

§. Sed & si impetrauerit. Opp. quod verbum impetrauerit, debeat intelligi cum effectu. vt s. e. l. j. in fi. Sol. intellige cum effectu. s. iuris vt hic, vel facti, vt dixi, s. eo. l. 1. in prin. Et dic vel facti & iuris, vt hic, prout dixit vsus fuerit. Opp. de l. qui falsam. ff. de fa. Sol. vt ibi, delictum non erat consummatum, hic sola impetratio sequuta concessione, ita, quod obtinuerit delictum est consummatum. Et ita habes gl. expeditam.

1 *Mandans quando non videtur propriè facere.*
2 *Statutum puniens excipientem, & non probantem, vel declinantem iurisdictionem iudicis, non comprehendit producentem vel declinantem per procuratorem.*
3 *Mandato generali non venit, vt procurator possit facere dominum incidere in pœnam.*
4 *Mandato generali non venit etiam id, quod potest esse pœnale.*
5 *Impetrans pro alio ius iniquum, si non habuit mandatum, vel ratihabitio non sit secuta, tenetur hoc edicto.*
6 *Procurator impetrans iniquum ius pro domino, potest contra dominum eodem iure vti.*

§. Si procurator. [a] Iste est bonus §. & hoc intendit. Ex impetratione procuratoris habentis speciale mandatum vel ratihabitione sequuta, coercetur dominus: secus si habeat generale, vel si sit in rem suam, tunc coercetur procurator: tutor verò sp. h. d. vsque ad fi. & hic exponit verbum, si quis. ¶ Op. ex. gl. cum verba edicti sint scripta in personam. s. sed si quis impetrauerit: ergo non coercet illum qui impetrari fecerit, vt l. aut qui aliter. in fin. ff. quod vi aut clam. Sol. Quando mandatur id, quod est delictum, tunc procedit con-
1 trarium. Ratio, † quia tunc mandatarius coactè non facit virtute mandati, cum mandatum rei turpis, sit nullum, vt insti. mand. §. illud quoque. cum concor. sed facit virtute sui arbitrij. Merito ille qui mandat, non videtur propriè facere. Et sic verbis edicti non comprehenderetur, sed hic mandatur illud, quod non est delictum, vt gl. dicit & statim dicam: ergo procurator coactus hoc facit virtute mandati quod suscepit, non ex suo arbitrio. Et sic ille qui mandat propriè facit, merito verbis edicti comprehenditur. Sicut qui proiecerit vnum lapidem, cum lapis non percutiat ex sui virtute, sed virtute proiicientis, proiiciens propriè percutit, vt l. item Mela. in prin. ff. ad l. Aqui. Dixi ff. de iniur. l. sed si vnius
2 §. seruus meus. & ibi plenè dixi. Et per hoc dico † quod statutum, quod punit eum, qui produxit exceptiones & non probat, vel punit eum, qui iurisdictionem iudicis declinauit, habebit locum in eo qui produxit exceptiones, vel declinat per procuratorem, licet in personam loquatur. s. si quis produxerit, vel si quis declinauerit, & si cum actus producendi, vel
3 declinandi, non sit delictum. Ex hoc etiam sume aliud, † quod licet quædam sint de se licita, si tamen ex eo sit possibile inferri pœnam, non venit
b ex virtute generalis mandati, sed requirit speciale mandatum, [b] vt hic. & ideo
c quando per [c] procuratorem proponuntur aliquæ exceptione, ex quib. pœna infertur, si non probentur, nisi habeat speciale mandatum ad hoc, potest petere quod dominus approbet, vel reprobet illam productionem, aliter non audiat procurator super eis. Casus est hic, & tene menti. ¶ Venio ad gl. dicitur hic, quod tenetur dominus solum, contra imò & procurator, vt l. 1. de vi & vi ar. Sol. ibi mandatum fuit delictum, & sic procurator parere non debuit, hic verò non fuit mandatum delictum. Ita dicit gl. tene menti ad id, quod modo dixi. s. ¶ Quærit gl. quid si procurator habuit generale mandatum cum libera?
d Responsio. Idem, quia hoc non venit in generali mandato. Ita dicit gl. Ex quo [d]
4 not. vt modo dicebam, in 1. q. † quod sicut illud, quod est omnino prohibitum, non venit in generali mandato, ita illud quòd non est omnino prohibitum vel delictum, si potest esse pœnale. Vide gl. ¶ Quæro, an tunc
5 † cum non habuit mandatum, nec ratihabitio est sequuta, teneat procurator impetrans? Gl. dicit quod sic, licet enim ipse eodem priuilegio vti non posset, quia alij impetrauit, sufficit tamen quod obtinuerit, & quod alius vti possit. Item, quia edictum s. eo. l. 1. §. si quis apud. dicit, quod si quis obtinuerit, sed ipse obtinuit hic, non dominus, sed quando habet mandatum, obtinuit ipse dominus, non alius. Ita dicit gl. * Vide gl. & Bar. in l. si pro filio. ff. q in frau. cre. ¶ Quærit
6 gl. quare non procurator, sicut tutor: Dic vt in gl. quærit gl. † vtrum procurator impetrans posset vti eodem priuilegio contra dominum? Gl. non determinat. Responsio. quidam quod non: quia fuit particeps criminis, vt l. quoniam liberi. C. de testib. contra l. ait prætor. §. si quis particeps. ff. q in fraud. cred. Alij contra, vt tenebat Rich. Mal. quia officium procuratoris non debet sibi esse damnosum, vt l. sed si quis ex signatorib. ff. quemad. test. ape. Item quando procurator facit, dominus facere videtur secundum eum. Tu dic, imò dominus propriè facit, vt dicit s. Idem tenet Iac. But. Nam dominus non potest sibi obiicere illam culpam, seu hanc exceptionem, ar. l. cum in fundo. §. quid si mulier. ff. de iu. do. quod satis placet. Forte hoc non esset verum. Nam secundum opi. glo. 1. s. eo. vt habeat locum illud edictum, oportet quod teneat de iure istud quod impetratur, licet sit iniquum. Sed si dominus non habet ratum, non tenet de iure. Nam in persona procuratoris non: quia ibi non est impetratum, in persona domini, etiam non valet, quia non habuit ratum. Nec ob. quod dominus possit vti quia iam reprobauit non habendo ratum, & sic interim non valet de iure. Nec ob. quod dicit gl. de tutore quia forte ipse tutor posset vti absque consensu pupilli, quod non esset in procuratore. ¶ Quæro, quid si in impetratione tutoris, peruenit commodum ad pupillum? Responsio. Eatenus tenebitur pupillus, quatenus ad eum peruenit de commodo, vt in gl. & bene.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Si procurator. Ad istam reg. quod in generali mandato non venit, vt aliquid faciat indebitè, quamobrem possit dominus petere pœnam, vide omnino. in l. j. §. si procurator. ff. tit. j. de quo ibi scripsi ad Bar.

b Speciale mandatum. Adde post Ale. & Ias. Bal. pulchrè, cons. 94. 3. lib. & cons. 83, 4. lib. Io. de Ana consi. 12. Ro. cons. 140. & inquantum subdunt præfati doc. quod Pau. de Cast. dicit, quod procu. vsurarij teneatur ad vsuras restituendas, adde quod Bal. consi. 205. li. 3. dicit quòd non valet testamentum eius, qui exercuit vsuras nomine alieno, nisi præstita cautione.

c ¶ Et ideo quando per. Idem dicas secundum Bal. in syndico vniuersitatis. faciunt gl. optime l. non potest dolo. & l. aliud. §. refertur. ff. de reg. iur. Bar. in l. si procurator. ff. de cond. ind. Ang. in cons. incip. consultationes mihi Ang. de Peru.

d Ex quo. Et sic facit secundum Bal. quòd habentes generale arbitrium condendi statuta, non poterunt condere statuta contra libertatem ecclesiæ, cum illa sint pœnalia. in aut. cassa. C. de sac. san. eccle. quod est no.

e ¶ Dicit gl. Hæc verba addita fuere, nec in antiquis vol. habentur.

1 *Impetrans ius iniquum, non tenetur hoc edicto, vltra quam impetratio se extendit.*

§. Hæc pœna. Hic generaliter dictum ponit, & non eget summario. Opp. dicitur hic, quod alij vtuntur eodem iure aduersus impetrantem. Contrà. C. res inter ali. acta. per totum. Sol. gl. intelligit quando fuit impetratum ius iniquum vniuersaliter contra omnes, vt hic Secus si contra vnum tantum, vt in contrario. Quidam tamen fuerunt in contraria opi. vt l. tangit hic, & s. eo. l. j. circa prin. sup ver. aduersario. Pro istis facit C. de resci. ven. l. ratas. Sed opi. gl. est verior per tex. huius l. in prin. ibi, cæterum si ipso non postulante, &c. non. n. extendit se pœna huius edicti nisi quatenus extendit postulatio impetrata, & pro hoc s. eo. l. j. ibi, aduersario eius postulante, & hoc tenent Ia. de Are. & omnes.
1 Ad l. ratas. responsio. vt ibi no. per Cy. ¶ † Quæro, quid si aliquis impetrauit ius iniquum, vsque ad quantitatem c. librarum, an aliquis vtatur eodem iure contra eum in maiori quantitate? Videtur quod sic, per hanc l. quia etiam ille, contra quem nihil impetrauit, potest vti eodem iure contra impetrantem. Ergo multo magis ille contra quem impetrauit, licet in maiori quantitate. Et hoc procedit quando impetratio esset facta simpliciter non expressa quantitate, licet impetrans non teneretur forte nisi ad centum. Sed si in impetratione esset expressa certa quantitas, tunc non tenetur vltra quam impetratio se extendat, vt hac l. in pri. Vide gl. sup verbo, quandoque experitur. Innuit. n. quod ex hoc edicto oriatur actio & exceptio, quòd dicam statim. ff. ea. l. §. quod autem.

1 *Fideiussori quando noceat delictum rei.*
2 *Principalis prius conuenitur quàm fideiussor, si conueniri potest.*

a §. Si is pro quo. [a] Impetratio principalis nocet fideiussori, non est contra h. d. & est subtilis. §. ¶ Op. C. de precib. impe. offe. l. quoties. Huius timore legunt, quidam, quod hic fuit impetratum ne aliquis vtatur exceptione dilatoria. Hanc reprobat gl. per tex. qui dicit, mandati actionem non habebis. postea ff. in gl. parua. sup verbo, non habebis. sustinet, vt dicamus non habebis mandati actionem, s. interim, quod satis potest procedere. Vide istam gl. Secundo modo [b] potest intelligi, quod impetrauit exceptionem peremptoriam, si fuit dictum per principem, non obstante lege. quælibet, potest esse bona, & vera. ¶ Secundo op. ff. de pac. l. si vbi

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Si is pro quo. Vide Ale. limitanttem in l. nisi. §. fi. quam legit cum l. & hæredi, de pac. Mod. aliquid in l. fi. ff. si cert. pet.

b Secundo modo. Et sic insurgit ex hoc, quod princeps potest auferre ius meum. tex. est in l. item si verberatum. §. j. ibi, limitibus. ff. de rei vendi. facit casus sin. in l. venditor. §. si constat ff. communia prædio. Bal. & Ang. hic quod intellige cum causa, secus sine causa l. toties. ff. de pollicita. l. si priuatus. ff. q & à q b. l. Antiochensium. & ibi Bar. ff. de priu. cre. l. non ambigitur. & ibi dicam. s. de leg. l. bene à Zenone. C. de quad. præs. Ang. in d. l. item si verberatum. §. j. an autem sufficiat dicere, non ob. aliqua l. vide sin. limitationes Sal. in l. fi. C. si contra ius vel vti. pub. ¶ Pro intellectu l. si quis domum. §. 1. ff. loc.

vbi pactū principalis fideiussori exceptionē ñ pōt tollere Huius timore dicit gl. intellige, ꝙ quo tpe fideiussit, impetrauerat ius iniquū, vel impetrauit postea de volūtate fideiussoris. Vide gl. istā distinctionē vr̄ reprobare gl. ꝟ. proxi. §. sed sustine eā vt ibi dicā in j. opp. ¶Tertiò op. ꝺ l. j. ꝟ. de alie. iud. mu. cau. fac. So. fateor, ꝙ hic factū vnius noceat alteri, qa hoc debuit, & potuit ab initio ꝓuideri. Dicit glo. sic, mora rei nocet fideiussori, vt l. mora. ꝟ. de verb. obl. Istud aliquātulū vr̄ ꝯdicere superiorib. Nā superius dictū est, ꝙ factū rei nō nocet fideiussori, si nō ꝯsentit. Et iō circa hoc dicas, si q̄ris an pactū rei noceat fideiussori, dic vt l. fi. ꝟ. de
1 pac. Si q̄ris de delicto rei, Aut † q̄ris vtrū noceat, ad inducēdam obligationē ꝯ fideiussorē, & dic, ꝙ nō nocet, vt ꝟ. de fideiu. l. si in pignore. Aut ad actionē iā natā augēdā, vt aliqd addat, & dic vt l. j. ꝟ. de eo ꝓ quē fac. erit. & l. cētū Capuę. ꝟ. ꝺ eo ꝙ cer. lo. Aut q̄tū ad actionē ꝯseruādā, & tūc si qdē actio erat iā elisa exceptione, ñ nocet fideiussori, si ñ ꝯsentiat, vt hic, cū sua gl. Si verò actio ñ erat exceptiōe elisa, tūc sine dubio nocet, vt l. mora rei. ꝟ. de verb. obl. & l. si seruū. §. nūc videamus, eo. ti. Nō ob. ꝙ potuit cogitare ꝙ potuit, qa sic in l. fi. ꝟ. de pac. potuit cogitare ꝙ potuit fieri pactū de petēdo, & tñ ñ nocet fideiussori, vt ibi. Nō ob. l. si qs domū §. j. ꝟ. lo. qa ibi p̄t euenire rōnabil'r, & ſm nām p̄cedētis ꝯct' hic ñ p̄t euenire rōnabil'r, ꝙ qs īpetret i' iniquū. Facit ꝙ no. Ia. de Bel. ī l. si idē. §. 1. s̄. ti. 1. ī gl. sup ver. adiudicari p̄t, &c. Vel dic ad ꝯtrariū, de l. 1. ꝟ. de alie. iudi. mut. cau. fac. ꝙ hic fideiussor nunquā habuit exceptionē efficacē, vt no. s̄. in gl. ꝓxi. & sic factum rei nō nocet fideiussori. Ex̄ gl. opp. ꝙ non possit conueniri fideiussor, nisi pri' ꝯagat ꝯ principalē. vt l. iure nostro. C. de fideiu. cū authēt. ibi posita. So. illud verū ſm iura hodierna, licet olim secus, vt d. l. iure nr̄o. Praeterea hodie † debet intelligi, ꝙ prius ꝯueniat principalis, si p̄t ꝯueniri, secus si cōueniri nō posset, vt l. Marcellus. ꝟ. de fideiu. & ibi ꝑ Dy. & ibi dixi. Et hoc ꝓbat. in hoc text. in 2. parte, vbi re' hēt exceptionē, & ñ fideiussor. ꝯuenit. n. ad fideiussorem qa certū ē reū ꝯueiri ñ posse. Facit. ꝟ. si cer. pe. l. fi. ꝺ ver. obl. l. ꝺcē.

§. Si filius.

Impetratio filij nō coercet patrem. h. d. No. ꝙ ꝑ filiū nō p̄t fieri deterior conditio p̄ris: impetrauit. n. vt vsque ad decēnium cōueniri ñ possit. Sed opp. & vr̄ ꝙ factū filij in ipso ꝯtractu, noceat patri, vt l. ꝯ iuris. §. fin. cū l. seq. ꝺ pac. Huius timore quidā distinguūt hic, sicut fuit distinctū s̄. ꝓxi. Aut filius impetrauit p̄re sciēte, aut nō: vel aut filius impetrauit antequam eēt ius q̄situ p̄ri, aut postea. Sed gl. reprobat istam dist. simpl'r, & nihil all. Vide eā. Quid dicemus? Dico ꝙ praecedēs §. loquitur in reo, & fideiussore, hic aūt ī p̄re & filio. Ratio diuersitatis est, qa primò acquirit per filiū directo ex legis dispositiōe nō ex dispositione filij ar. l. Paulus §. Paul'. ꝟ. de bo. li. vel ꝑcedēs. §. loquitur in exceptione q̄ facilius transit q̄ actio, vt l. etiā si in rē. ꝟ. de iureiu. & iō transit cū suo vitio, hic verò loquit in actione, q̄ non ita trāsit de facili, nisi ex ſpāli legis dispositione. Ad l. ꝯ iuris. §. fi. cū l. seq. rñ. ꝙ ibi loquit in his q̄ ꝑ filium fiūt in ipso ꝯctu, sed haec impetratio iuris iniqui, ē total'r separata ab ipso ꝯtractu Cōtra praedicta op. nā sicut se hñt reus, & fideiussor, ita se habēt p̄r & filius, vt l. cū filius. ꝟ. de verb. obl. Gl. sol. no. ꝙ ibi loquitur qñ p̄r ex ꝑsona filij ꝯuenitur, hic qñ agit. Et haec gl. vr̄ tenere illā sol. quam s̄. dedi in superiori ꝓximo ꝯrio ad gl. ꝑcedentem. s. ꝙ ibi in exceptione, hic in actione. Vide eā, & tene menti istam determinationem. Et ita intelligo istū §. & dixi in d. l. cum filius.

1 *Poena ipso iure imposita a lege transit ad haeredem.*
2 *Actio, & exceptio, & replicatio ex hoc edicto oritur.*
3 *Impetrans vt quilibet de ciuitate det mihi vnum grossum, non potero cogi ego vt alij soluam grossum.*

§. Quod autem.

2 Pęna huius edicti transit ad haeredem.[a] h. d. Op. priuilegium nō trāsit ad haeredem. l. in omnibus. ꝟ. de reg. iur. ergo nec poena. Sol. Intellige hic fuisse actū ꝙ trāseat ad hęredē, vel priuilegiū fuisse cōcessum in rē, ita ꝙ ad h̄rdē trāseat ſm gl. & bene. ¶Opp. poena non trāsit ad h̄rdē, vt C. ex ꝺlic. ꝺfun. l. j. ꝟ. de priua. del. l. j. Sol.
1 †& hęc est vera, ibi loq̄t ī poena īponēda. S3 hęc poena ē à lege ipso iure īposita: vn̄ sicut si lata eēt sentētia, teneretur h̄s, ita hic qñ ipso iure īfligitur, nec expectata sñia trāsit ad h̄rds. Facit ꝟ. de publican. l. commissa. & hoc est verū prout opponit haeredi ex persona defuncti, sed prout opponit ex persona sua, tūc nō ob. ꝯrium, qa h̄s punitur ex delicto suo: qa priuilegiū trāsit ad eum, vt in ꝑcedētib. dictū est, & vbicū; hāc impetrationem appello delictū impropriè loquor, vt dixi s̄. ea. l. §. si ꝓcurator. & qꝺ ibi no. ꝑ gl: ¶Vltimò gl. dicit vnū verbum hic: s. ꝙ nō transit ꝯ haeredē vt detur actio, sed vt repellat exceptione. Vide gl. sic īnuit ista gl. ꝙ ex hoc edicto nō oriat actio, sed exceptio. & hoc vr̄ ēt de mēte Io. q in arbore nō facit mentionem de actione ex hoc edicto, nec Rof. in libel. suis, de actione ista posuit. In ꝯriū facit gl. s̄. ea. l. §. haec poena, sup ver. qñq; experit. Dico, †& hoc tenēt Doct. ꝙ ex hoc edicto oritur actio, & exceptio, & ēt r̄plicatio. Et in actio ne p onit exēplū, īpetraui ꝙ ex pacto nudo possū agere, certè alius ex pacto nudo poterit agere ꝯ me ex hoc edicto. Vl' īpetraui, ꝙ venditio, quę erat inualida valuerit, certè ita valebit pro alia pte sicut pro me, ar. ꝟ. de act. emp. l. bona fides. & si ex no. cau. ag. l. 2 & C. si aduer. trāsl. 1. & ꝟ. de iureiu. l. si duo patroni. §. si quis iurauerit, & §. seq. Tñ isto casu, quo oritur actio ex hoc edicto, nō datur ꝯ h̄rdē, qa executio ñ est tūc facta ipso iure ꝯ h̄rdē. Et hoc vr̄ velle gl. hic posita, qꝺ no. In exceptione, & replicatione sunt ma
3 nifesta. ¶† Quaero, pone, ꝙ ego īpetraui, quod quilibet de ciuitate ista teneatur mihi dare vnum grossum, an q̄libet poterit petere à me ex vigore huius edicti, sicut ego ab eis ex vigore huius priuilegij? Doc. dñt ꝙ non. Et istud edictū debet intelligi, qñ priuilegium etiam stante hoc edicto aliquid operatur, aliās secus. argu. l. j. ad muni. & l. si qñ. ꝟ. de leg. 1. & l. si fundum. ad l. Fal. Sol. hoc nihil operatur, si quis vtatur eodem iure, ergo &c.

ADDITIO.

a ¶Haeredem. Adde post Ias. in quantū ponit, ꝙ poena iuris requirit sñiam declaratoriā, licet à poena iuris non possit appellari, ꝙ tamen à sentētia poenae declaratoria pōt appellari, & in illa ferenda non requiritur citatio partis, vt no. explanat Lud. Ro. sing. ccxv. facit tex. ī c. Rom. §. finaūt. ꝺ app. li. 6.

§. Illud quoque.

Poena huius edicti porrigit ad actionem quae post impetrationem quaeritur. h. d. Glo. intelligit, quādo impetratur generaliter, ita ꝙ impetratio porrigebatur ad futuros creditores. Sed qd si impetrauerit simpliciter? Doct. tenent, quod tantum ad praesentia videtur porrigi, vt l. si ita scripsi. ꝟ. de leg. 2. & l. si ita. ꝟ. de aur. & argen. leg. Dic vt ibi. Pro hoc facit glo. in l. omnium. ꝟ. de procu.

1 *Obligationem naturalem actus iuris ciuilis non tollit.*
Praescriptio an tollat naturalem obligationem.

§. Ex hac causa.

Hoc edictū nāle obligatiōem ñ tollit, ergo soluti repetitiōe ñ inducit h. d. Et legitur duob. mo. Primò in impetrante, ne creditorib. teneatur. Nā per hoc ipse īpetrās ñ liberatur. Vel intellige, ꝙ licet alij creditores possent vti eodem iure ꝯ īpetrātem, tñ ñ liberatur ab ea nāli obl'one, & iō in vtroq; casu īpediatur soluti repetitio,
1 Nā Imperator p̄t tollere ius ciuile. Et sic no. † ꝙ p actū iuris ciuilis ñ tollit nālis oblō. Et sic facit, ꝙ praescriptione nō tollit nālis obligatio. Qꝺ dic, vt plenè dixi in l. fi. ꝟ. rem rat. hab. & Cy. in l. cū qs. C. de iur. & fact. ignor. & no. ꝟ. de neg. gest. l. at q natura. ī p̄ri.

LEX IIII.

Illud.

a [a] Qui facit lege ꝑmittente, non incidit in hoc edictū h. d. ¶No. ꝙ illud ꝙ licitè factū est, poenā non meret. Istā l. inducit Gul. ad q. qꝺ si impetrasti iudicem delegatū ꝯ me in causa fundi, possum te ꝯuenire corā eodem iudice in alia cā, vt in auth. & ꝯñter. C. de sent. & l. si idem. s̄. tit. ꝓxi. Sed si tu vis me iterū ꝯuenire corā eo. iudice, in alia cā, non potes, vt ꝟ. de iureiu. l. iusiurandum ad pecunias. §. ait praetor. verb. sed nec. & haec lex multum bene facit ad q. quae est bona & pulchra.

ADDITIO.

a ¶Illud. Adde post Alex. & Ias. in quātū examinant, an possum alicui dicere verba iniuriosa ad cōseruādū ius meū. Old. plenè cons. 53. Bal. cons. 45. 3. lib.

Si quis ius dicenti non obtemp. Rub.

¶Dictū est s̄. in gn̄e, & in specie de iur. om. iudi. Verū qa qñque iudices peccāt ꝺcernendo īiquū ius, aliqñ peccāt ptes, i' iniquū impetrādo, iō posuit titulū, ꝙ q; iur. Verū qa qñq; peccāt in ñ
† obediendo iudici, ideo ponit Rub. si quis i' dicen. ñ obtemp. †

ADDITIO.

† Clau. ¶Obtemp. Qua autem poena puniatur, qui contemnit mandatum principis, ponit Ang. in l. vnica. C. de thesau. lib. x.

LEX VNICA.

1 *Dictiones taxatiuae appositae orationi affirmatiuae affirmant illud, quod ponūt & excludunt, & negant omne aliud. & quid in oratione. nu. 3.*
2 *Testis deponens quòd Titius possedit x. ann. tantum, non probat.*
4 *Dictio, non tamen, est aduersatiua.*
5 *Duumuiri an possint mulctare.*
6 *Delegatus quando mulctare possit.*
7 *Iurisdictionis defendendae remedia.*
8 *Iudex potest alienā iurisdictionē defendere, & pro sua defendenda brachium alterius iudicis implorare.*
9 *Iudex per actionem in factum, & etiā ex suo officio potest mulctā imponere.*
10 *Iudex qualiter exercebit eius officium imponendo mulctam.*
11 *Poenā impositam in praecepto, iudex potest augere, vel minuere.*
12 *Poena si est apposita in praecepto arbitrio iudicis, non vitiatur praeceptum propter incertitudinem.*
13 *Processus nouus non requiritur, ad faciendam condemnationem vigore inobediētiae, si iudici cōstat de inobediētia, licet de nouo citetur ad defensionē.*
14 *Mulctam impositam iudex ob inopiam minuit.*
15 *Appellatur ab impositione mulctae.*

OMnibus.

Haec lex diuidit ī q̄tuor ptes p̄rcipales. Primò ponit qui iudices p̄nt punire inobediētes. Secūdò pro qua inobediētia. Tertiò ꝯ quas p̄sonas Quarto quo iure, seu qua actione. Secūda ibi, is vr̄. Tertia ibi si procurator,

procurator. Quarta ibi, hoc iudiciū. Legā p ꝑticulas. Prima pars fm cōem lec. bř h.d. Oēs iudices pñt inobediētes punire, videlicet magnus in magnis causis, & magnis mulctis, paruus ī paruis causis, & puis mulctis. h.d. tex. cū gl. & ī hoc prin. ē duplex lra. Vna est, nō tn̄, alia est, nō tm̄. Scdm j. lec. diuidit̄, qa primò ponit dictū, scdò exceptionē. Scdm aliā, ꝑut nō est tm̄, tota ponit vnū dictū. hēs text. expeditū. Et an̄ oīa videamus quæ est vera lra. a Pro
a 1 cui⁹ declaratione † sciēdū est, ꝙ sunt qdā dictiones, q̄ vocāt̄ exclusiuæ, vt dictio, tm̄, & dictio tm̄mō, & ēt dictio, solūmodo, & dūtaxat. Istę dictiones si qdē apponant̄ orōni affirmatiuæ affirmāt, illud ꝙ ponūt, & excludūt & negāt oē aliud. V.g. Pet. tm̄ currit. q.d. Pe. currit, & null⁹ ali⁹, vt C. de pa. q fil. distr. l. 2. & quod ibi no. & l. ob æs. de ꝑdi. mi. & l. ꝯtus. de reg. iur. & p Dy. in c. in arg. extra, d reg. iur. li. vj. licet qn̄q; cā euitādi ꝯrietatē alterius legis aliud supplear̄, vt d. ll. b Ex hoc seq̄, † si dicat testis, ꝙ Titius possedit x. an.
b 2 tm̄: inquātū dt tm̄, nihil oꝑrat̄. qa vult excludere oē aliud tps cx illud tps positū: vel oēm ꝑsonā ex illā ꝑsonā positā. Ista aūt est mera negatiua, iō nō ꝓbabilis, vt l. actor. C. de ꝓb. iō nō valet. Casus est ex̄ de cā pos. & ꝓprie. c. cū eccl'a Sutrina. rectè intelligendo.
3 † Qn̄q; dictiones exclusiuæ seu taxatiuæ, apponūt̄ orōni negatiuæ, & tūc earū nā est vt positū affirmēt, & īplicēt aliud de quo minus videbat̄ incē. Sicut. n. istę dictiones exclusiuæ, appositæ, affirmatiuè aliud à posito negāt, ita appositę negatiuę, aliud à posito īplicāt: vt ꝓbat̄. j. de pe. hæ. l. & n̄ tm̄. j. de dolo. l. & elegāter. §. n̄ solū. d lib. le. l. n̄ solū. & C. d bo. q li. l. cū nō solū. Ex his apparet ꝙ lra n̄ tm̄, hic n̄ ꝯgruè ponit̄. Nō. n. poterit īplorare aliud, cū prę cesserit orō vl'is oīa ꝯprehēdēs. s. oībus magratib. & c. Pręterea si diceres, ꝙ si īplicaret, tūc īplicaret id de quo plus vř inesse. q. d. n̄ tm̄ duūuiris, sed ēt maiorib. licet mulctare inobediētes, hęc locu
4 tio nimis incōgrua eēt. Est igit̄ melior lra, nō tn̄. † Nā dictio tn̄, ē aduersatiua, vt j. de arb. l. qd tn̄. & iud. sol. l. iā tn̄. & j. ad Treb. l. ita tn̄. cū si. q. d. Oībus magratib. licet mulctare: sed n̄ duūuiris. Et qđ
c duūuiris n̄ l3, tenuit Azo. & all. C. de mō mulcta. l. eos. c & d dfen. ciuita. l. dfensores nihil. & d ver. sig. l. aliud. la. 2. & d iu. l. 2. §. fi. q le
d ges ꝯcedūt mulctare maiorib. Pro hoc facit istē tex. dū dt d fm ius potestatis suæ. Verbū. n. potestatis, ad merū imperiū refertur. vt l. imperiū. s. ti. 2. Mō sum in gl. j. in medio. Cōtra istā lec. opp. C. de spor. l. fi. §. j. So. qdā dn̄t aliud de iur. Cod. aliud de iure isto, ꝙ nō
e est verū, vt statim dicā. Op. ī aut. e d defen. ciui. §. audiēt. So. Aliud est de iure authēticorū q̄ de iure isto. Istas solut. reprobat gl. quia oīb. magratib. ꝯcedit̄ modica correctio aliàs, coercitio. seu leuis. l. magratib. s. ti. 2. & l. cui iurisdictio. Et iō tenēdo istā lram, non tn̄ dicendū ē, ꝙ oīb. magratib. maiorib. licet mulctare ī magnis causis, & magnis mulctis, in qb. minorib. magratib. hoc est, duū-
5 uiris, nō † licet vt hic. & aliis ll. alleg. s. In causis verò paruis, & paruis mulctis, licet ēt duūuiris, & minorib. magistratib. mulctare, vt d. l. magratib. & d. l. ij. d spor. & d. §. audiēt. Et ita t3 hic gl. & bñ, vel possumus dicere fm alios, ꝙ dū dixit tex. n̄ tn̄ duūuiris, nō loquit̄ de magistratib. seu de defensorib. ciuitatū, sed solū de duūuiris, q solū hēbāt administrationē, & gubernationē rerū ītra ciuitatē, de qb. ꝑt intelligi lra legis vltimæ. C. d iud. & l. 2. & 3. C. d mō
6 mulcta, quòd satis placet. Pro † decl'one huius partis, q̄ro qd de iudice delegato, an possit mulctare? Rn̄. nō, vt l. 2. §. fi. de iud. Fallit in casu l. 2. C. de spor. Quæro qd de arbitro? Rn̄. vt in l. non ex
f omnib. j. de arb. Dr̄ f hic ꝯcessum, & c. ¶ Quæro an hoc hēat necesse facere? Rn̄. ex isto edicto orit̄ duplex actio, fm gl. vel actio, & accusatio, vel iudicis offin̄ fm alios, vt videbitis. j. §. fi. Si igitur intentetur actio, vl' accusatio, n̄ ē dubiū, ꝙ hēt necesse facer, hēt. n. necesse i⁹ reddere postulāti, vt no. in l. 1. de iur. om. iud. & si non fecerit, punit̄, vt in aut. vt diffe. iud. §. j. Si verò nō proponit̄ actio,
7 vl' accusatio, s3 ei⁹ offin̄ implorat̄, tūc ē aduertēdū, † qa remedia prætoris ad defendēdā iurisdictionē sunt multa. Pōt. n̄. capere ꝑsonā, vt l. sacrilegij, in fi. & l. j. ī. ad l. Iul. pec. & C. q̄uō, & qn̄ iu. l. ꝯsentaneū. j. ti. j. l. pleriq;. Pōt iterdicer, seu iurisdictionē denegare vt j. ex qb. cau. ma. l. fd & si p ꝑtorē. §. t3 & si dū. Pōt mittere ī pos. per ti. qb. ex cau. in pos. ea. Pōt mulctam imponere, vt hic, & C. de mō mulc. ꝑ totū. Dico ergo, ꝙ iudex hēt hic necesse facere, ꝙ ꝑs ei obtēpet, & ꝑt eliger̄ vnū remediū qđ vult: si illud nō sufficit ꝑt ad aliud redire donec pareat, vt l. j. §. qd ergo. el j. d vē. insp. l. ꝯ-
8 sentaneū. C. q̄uō, & qn̄ iu. ¶ Quæro † dr̄ hic, g suā iurisdōnem, an
g possit dfendere iurisdōnē alienā? Rn̄. sic. Pōt. n. vnus iudex implorare subsidiū alteri⁹, videlicet iudex ecclesiastic⁹, subsidiū iudicis secularis, & ecōuerso, vt C. d epi. aud. l. ep̄ale. & ex̄ de offi. or. c. 1. Pōt ēt vn⁹ iudex implorare auxiliū alterius potentioris, vt C. de his qui latr. l. 2. cū. n. d iurisdōne sit iuuat̄, & dfendere aliū iudicē apparet qd ꝓ defensione iurisdōnis alteri⁹ iudicis, poterit mul-
9 ctā imponere. ¶ † Quero, quo iure imponat̄ ista mulcta, seu pœna? Gl. vř dicer̄, actiōe ī factū ex hoc edicto. Qd qual'r procedat, videbitis. j. e. l. §. fi. S3 ī hoc pricip. vř ꝑmitti iudici, ꝙ ex suo offō possit mulctā īponere, dt. n. ꝙ magratib. ꝯcessū ē, & sic verba referūt̄ ad iudicē, ergo iportāt iudicis offin̄, vt l. ꝑtor. ī prī. & l. ꝙ si minor. in fi. j. de mi. Dixi plenè. j. de ꝯd. ex le. l. j. ī 2. q. ī pr. pro hoc

qđ dt tex. fm i⁹ ꝑtātis. q. d. ex virtute sui officij. Pro hoc. C. d calū l. j. & d test. l. nullū. d prob. l. iubem⁹. Puto ergo ꝙ ēt ex suo officio
10 possit mulctā imponere, ꝙ cōiter tenēt oēs doct. ¶ † Sed quæro qualiter iudex exercebit istud officiū? Respon. Aut iudex vult imponere mulctā faciendo legē gn̄alē. Quicūq; tale qd fecerit, in tm̄ puniat̄, & nō pñt nisi maiores iudices, vt l. nō ambigit̄. s. de legib. & C. de offi. ꝑto. oriētis, & Illirici. l. formā. alias normā. dixi. s. h tit. j. l. j. in prī. Qn̄q; vult īponere mulctā h pro aliquo ſpāli delicto & tūc qn̄q; vult eā īponere in ꝓcepto qđ fecit, vt puta, ꝓcipio ꝙ
11 † venias sub tāta pœna, vl' aliud simile, & ista impositio nihil releuat, posito ꝙ pars in ꝯtumaciā inciderit, & iō iudex poterit illud augere, vl' minuere, vt C. com. vl' epi. l. interlocutio. & l. ꝓgrāma. Et ita videtis de ꝯsuetudine obseruari. Ita tenebat Nic. de Mat. &
12 idē Iac. But. qđ puto verū. Puto ēt, ꝙ si ī ꝓcepto dicat̄, ꝙ veniat ad pœnā iudicis arbitrio īferēdā, ꝙ ꝑp incertitudinē pœnę, ꝓceptū n̄ vitiat̄. Casus est in l. 3. §. pe. j. vbi pu. edu. deb. op⁹ est ergo noua
i ꝯdēnatione. i Sed q̄ro, † ad faciēdā condemnationē, vtrum sit o-
13 pus nouo processu? Rn̄. si quidē talis cōtumacia, vel inobedientia fit corā ipso iudice, & sic sibi liquet, nō est necesse, ꝙ fiat nou⁹
k processus ordinariè, sed bñ dēt de nouo citari k & sibi terminus statui ad faciendā suā defensionē, super impositione huius mulctæ. text. est j. si qs in ius vo. non ier. l. 2. §. j. sed si contumacia vel inobedientia esset facta corā alio iudice, tunc nouo ꝓcessu opus esset, vt in aut. de san. epi. §. si verò crimen. & dixi in l. magistratib.
14 s. ti. 2. gl. fi. ¶ † Quæro, an postq̄ ista mulcta est imposita. post inobedientiam cōmissam, iudex possit eā minuere? Rn̄. sic ex causa inopiæ, vt l. illicitas. in fi. s. de off. pſ. & l. eos. in fi. C. de modo mul
15 cta. quod non eēt in pœna, vt ibi patet ī l. j. in fi. j. de pę. ¶ † Quæro an ab impositione huius mulctæ, possit appellari? Rn̄ sic, vt l. & in mulctis. C. de appe. & j. de ver. sig. si qua pœna.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Vera litera. Vide Card. consi. 60.
b ¶ Legibus. Vide Alex. consi. 13. vol. 2. Fel. in c. 3. loco, de probat.
c L. eos. Vide Old. consi. 15.
d ¶ Dum dicit. Et not. fm Ange. quod prælati pro tuitione suæ iurisdictionis, possunt arma capere, & bellum indicere, vt not. dicit Imo. de resti. spo. c. cū causam. & non solum contra suos, sed contra quoscunque turbantes, quia per turbationem fiunt suæ iurisdictionis. l. nullum. C. de test. in c. 1. de offi. deleg. in auth. de testi. §. si verò ignoti.
e Paris. ¶ Op. in auth. Pro declaratiōe, q̄uō aūt possit suā iuris. defendere. vid. Dec. in c. 1. in 5. no. d of. dle. & an mulctare possit? vid eūdē. c. de causis. e. ti.
f Poma Dr̄. Vide Pau. l. 4. §. ait ꝑtor. & ibi Alex. §. si ex conuētione. j. de re iud.
g Paris. Quæro dr̄ hic. Circa istā materiam mulctæ, ꝙ de cōsuetudine nō seruet mod⁹. l. fi. C. d mō mulcta. & an dlegat⁹ possit mulctare, vid q hēs ī. d. l. fi.
h Imponere mulctam. De hoc an in primo præcepto possit pœna imponi: vide per Fel. in c. 2. circa prin. extra, de test. cog. Ias. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. s. de of. procon. & leg. Fel. in c. 1. de iudi. vbi dicit requiri nouam citationem, & limitat. & ibi vide Dec.
i Poma. Condēnatione. Vide Bar. in l. 3. §. si ad diē. j. de re mil. Imo. in l. quidā cōsulebant, ad fi. j. de re iu. Vide remissiuè per Fel. in c. 2. de treu. & pa.
k Citari. Vide Fel. in c. 1. ibi, mulcta vero. extra, de iud. vbi hunc locum citat.

1 *Inobedientia omnis in quacunque parte iudicij facta, punitur.*
2 *Principium officij, plateæ, vel loci, qualiter intelligatur, remissiue.*
3 *Titulus hic in quo differat à titulo, Si quis in ius vocatus non ierit.*
4 *Inobediens quis dicitur etiā in prima citatione, & nō requirūtur tria edicta.*
5 *Iudex potest mulctare testes, & aduocatos inobedientes,*
6 *Iudex punit etiam extraneos, suam iurisdictionem impedientes.*
7 *Collega vnus non punit alterum collegam, eius iurisdictionē impedientem.*

§. Is videtur ius dicenti.

Hæc secūda pars est, in qua ponitur pro qua inobediētia qs mulctet̄. Et bř hoc intēdit. Pro qualibet inobediētia, in quacūq; pte iudicij, & in quacūq; specie iurisdictionis adhibita, poterit qs mulctari. h. d. fm veras opin. & legitur mulctis modis iste §. sed lecturæ examinabuntur j. ¶ Vt declaremus glo.
1 magnā hic positā, præmitto, † ꝙ fm veritatē omnis inobediētia in quacunque pte iudicij facta punit̄, siue in principio, vt. j. si qs in ius voc. non ie. l. 2. siue in medio, vt l. 1. §. qd ergo. de vē. inspi. & s. ti. 2. l. magistratib. siue in fine, vt l. q restituere. de rei ven. & ꝙ ibi gl. in verbo, ꝯdēnād⁹ est. l. si quis missum. j. ne vis fiat ei. & hac l. fm coēm lec. Ex hoc cōcludo istud, qđ omnis lec. huius §. q cōcludit oēm inobediētiā puniri, est bona lec. q̄ cōcludit aliud, est mala. Quæro ergo pro declaratione tex. qd vult dicere, qd ille n̄ vř obtēperare, q nō facit extremum qd in iurisdictione est. Prima lec. est vt exponat̄ extremū, i. minimum, vel vilissimum q. d. nō solum si in magnis fuerit inobediēs, sed & si in minimis fuerit inobediēs, ꝑt puniri. Istā lec. qdā teprehendūt, dicētes qđ ī iurisdictiōe nihil est vilissimum, sed nō curo: quia ista appellatio vilissimum, intelligit̄, i. minimum respectu aliorum. Sed quod ꝯcludit id, qđ dixi oēm inbediētiam puniri, ergo est bona. Secunda lectura est Bulga. q dicit extremum. i. vltimū q. d. ille q est inobediens in executione snīæ, ꝑt mulctari, & nullus alius. Ista reprobatur per gl. 1. per §. nō solū. j. eo. vbi dř, ꝙ hēt locū in actore, sed in actore nō fit executio, qa lata absolutoria lex ipsa facit, ergo malè dicit Bul. sed posset rñderi, quia actor posset cōdemnari in

expensis, pōt etiā sibi fieri pceptū ne de cætero agat. & in hoc pt eē inobediēs. ¶Itē reprobat gl. p §. hoc iudiciū. j. ea. l. qa sm hoc daret ad totale interesse, q ille tex. negat. Sed ad hoc rndet qd n dat ad totale īteresse ex hoc edicto, sed ex l. q restituere. Dic ergo q lec. Bul. est mala p l. j. j. si qs in i' voc. nō ier. & null' tenet eā. Legit tertio mō Io. vt dicat extrema, prima, & vltima pars iudicij, ponit exēplū ī syllogismo, q dic vt ī gl. sed tūc qrit gl. qd de mediis. Dicit gl. qd nullū est mediū, vt si pcedit ꝯ ꝯtumacem, prima extremitas est citatio, secūda est missio ī possessionē. Sed tūc pcedit vltra. Quid si pcedit ordinariè? Dicit gl. dicas, q qlibet extremitas vadit vsq; ad mediū, & sic ī medio nihil remanet. Et sic pt exēplū poni in qualibet linea, si ponat pūct' in medio, vt dr ī l. īsulā. de acq. re. do. qd no. Quod facit ad qō. dicit statutū quod Potestas debeat facere aliqd in prin. sui officij, quantū tps dicet principiū officij. ¶Item de foro posset qri, eo. mō de loco. Statutum pcepit aliquid fieri in prin. plateæ, vsq; ad quā ptē dicat prin

a cipiū. [a] Istud examinaui in l. 3. j. de fur. vers. qro quō. & in l. 3. C. de temp. app. ista lec. est bona, quia cōcludit oēm inobediētiā puniri, tn p istud syllogizare est obscura. iō glo. legit quarto modo vt dicamus extrema, principiū, & vltimū: & hoc ponā in versic. veluti. De mediis ponā ī versi. cæterū. & ista est bona, qa ꝯcludit omnem inobedientiā puniri. ¶Quintò gl. legit q extremum dicatur vltimū, & d inobediētia principij, dicetur ibi, veluti. de mediis, in vers. cæterū. Ista est ēt bona, qa cōcludit ēt oēm inobediētiā puniri. Ia. de Are. aliàs de Ra. legit sexto modo, vt dicamus extremū. i. primū. & de hoc ponit exēplum ibi, veluti. in ver. cæterū & sic sequentia ponit de medio & fine, quia ad principium sunt ꝯsequentia, mediū & finis. Ista est satis bona & clara, & ꝯcludit idē q pcedētes, licet p aliū modum. Nico. de Mat. legebat septimo mō multū subtiliter, & placet mihi plus quā aliqua alia. Ad cuius euidētiā dēs scire, q iurisdictio diuiditur in merum, & mixtum imperiū, & simplicē iurisdōnē, vt s. tit. 2. l. Imperiū. Posset ergo dubitari, vtrū mulcta possit imponi tm, qn inobediētia committitur in causis meri & mixti imperij, an puniat ēt si committatur in infima iurisdōne. Ad hoc rndet Iuriscō. qd is dr nō obtēperare iudici, q id, qd est extremū in iurisdōne, nō facit, vt puta si n est passus à se vendicari rē mobilē, cuius est vilis, & abiecta possessio, & sic est infimū iurisdōnis, iste punietur, licet fuerit inobediēs in his q sunt mixti imperij, vt qa vēdicari à se passus non est sed qa duci, vel auferri passus est, q est mixti imperij, vt l. iubere cauere. Cæterum si & sequētia recusauit: hoc est, inobediēs fuit in aliquo qd ꝯtineat sub quacunq; specie iurisdōnis, iste diceret inobediēs, & puniet. Ista ē lect. sua & pulchra: sic oēs lecturæ possunt sustineri. excepta lec. Bul. ¶Visis lec. Ex glo. opp. & vr, q iste titulus sit supfluus, p ti. 1. si quis in ius vo. n ier. Rndet gl. nō est,

3 imò differt. †primò, qa hic gnalr loqt tā de mulcta q datur fisco quā de ea, q datur parti. De hoc tamē est opi. vt videbitis ī §. fi. Secūdò qa hic ē edictū, ibi nō. Certè Io. in arbore, & Rof. ī libellis, vnr dicere, qd ēt ibi fuit edictū. Tertiò, qa ibi ꝯtinet de stiplone hic n. Sed ista n ē vera. Quartò, qa ibi dr d iudice non suo, hic nihil. Certè & ibi iudex ē suus rōne dubōnis. Dic ergo, q vera dria est, qa ibi loqt in vno casu tm, s. de eo q ē inobediēs ī vno, nō veniendo, hic d eo q quocūq; mō est inobediēs in quacūq; ptē iudicij, vel iurisdōnis, vt dixi. & hoc tenent Doc. Op. s. tit. 2. l. fi. Sol. ibi loqtur, qn certū erat iudicē nō esse cōpetentē: hic quādo erat certū, q erat ꝯpetens, vel erat dubiū. Qd dic vt in l. 2. si qs in i' vo. nō ier. Opp. j. ne qs eū q in ius voc. l. 2. & l. 3. ī prī. Sol. ibi certum erat, q preceptū erat iniustū, hic erat certū, qd erat iustū, vl dubitabatur, & sic rōne dubij dēt parere, vt l. nō vr. §. q ius suū. j. de re. iur. & in c. quodquis mādato. facit de reg. iur. li. 6. p Dy. ¶Quæro,

4 an ad hoc † qd quis dicatur inobediēs, reqrat, qd etiā emanauerint tria edicta? Videtur quod sic. l. ꝯsentaneū. & l. tres denūciationes. C. qūo & qn iu. & l. ad pēptorium. j. de iu. In ꝯriū vr hæc lex in eo, qd d extremū. & ita vr sentire glo. circa lectū. Io. ꝑterea in expēsis ꝯdēnat, q contumax est ī prima citatione, licèt aliæ dilationes dent ad veniēdū. Ita no. Doc. in l. sancimus. C. de iud. & ē tex. in auth. q semel. C. qūo & qn iud. Ergo p prima contumacia poterit mulctare, quasi satisfacere parti, & soluere fisco, pariter pcedat, vt j. ea. l. §. fi. Et hoc puto verū, si inexcusabilis ꝯtumacia fuerit, vt d. l. 2. j. si qs ī ius vo. n ier. vt dicā j. ea. l. §. pen. ¶Quæro,

5 qd si inobediētia † fuerit adhibita per alios, quā p litigantes, vt p testes, vel p aduocatos, & similes? Rn. Idē: poterit. n. eos mulctare, & cogere remediis ꝯtoriis, vt l. iurisiurādi. & l. si qn. C. de test. & j. de postulādo. l. j. §. ptor ait. & ibi gl. ¶Quæro, vtrū iudex pos-

6 sit † mulctare alios à iudicio penitus xneos, suā iurisdōnē impedientes? Rn, remedia ciuilia pdita sunt j. ne qs eū qui in ius voc. per totum. & j. de eo p quē fac. erit, p totū. C. de his q l. a. l. 1. ¶Itē in remediis crīalib. vt in Auth. vt omnes obe. iu. puin. §. arripiat. Et iō in casib. vbi remedia crīalia non apparent expssa, puto iudicem posse punire crīe stellionatus, qd hēt locū, vbi deficit nomē

7 delicti, vt l. 3. in prin. j. de cri. stel. De iure canonico pōt punire ex suo officio, vt de off. d le. c. 1. & c. sane. el 2. Sed quero, † [b] qd si duo

c sunt collegæ, & vnus impedit iurisdictionem alterius, [c] an poterit illum punire? Rn. non, quia par in parem non habet imperiū, vt l. ille à quo. §. tempestiuum. j. ad Treb. de quo est glo. extra, de off. deleg. c. prudentiam. §. 1. in glo. quæ incipit, imo puniendus.

ADDITIONES.

a ¶Principiū. Adde Pet. de Anch. cons. 98. vbi cōsuluit, quod stāte cōstitutiōe alicui' collegij qd admissus à principio ad vnā sciētiā, n possit variare, qd licet qs vacauerit studio alicui' sciētiæ per sex mēses, tn possit variare qa illud dr principiū habito respectu tpis quo perficit studiū in aliqua sciētia

b Paris. ¶Sed quæro, quid si duo. Facit gl. mag. ad mediū in c. cū cā, de offi. de leg. & tex. in c. sedeat, & ibi Cardi. Alex. & Arch. l. disti. si tn cēnt duo legati non dati simpliciter: sed cū clausula, quod si non omnes, tunc si requisitus à collega dixisset se nolle procedere: & postea impediat collegam, bene posset puniri. Ita Gem. in c. si contra vnum. de offi. dele. in vj.

c Iurisdictionē alteri', Vide Dec. ī c. 1. de off. dele. & ibi ēt, quomō delegatus possit puniri ī impediens iurisdictionē, de quo etiā ibi per eum in notab.

1 *Contumacia vel inobedientia procuratoris, quando nocet domino.*

2 *Dominus potest appellare etiam quando procurator fuit verus contumax, nisi ipse dominus fuerit sciens.*

3 *Contumax, ad hoc vt dominus dicat, an sufficiat generaliter fuisse iniunctum procuratori.*

4 *Procuratoris delictū quādo noceat dn̄o, vt cōtra eū detur exceptio, vel actio.*

5 *Procurator, qui egit calumniosam litem nomine domini, & succubuit ipse, & non dominus, in expensis condemnabitur, nisi habeat speciale mandatum.*

6 *Tutoris contumacia quando noceat pupillo.*

7 *Tutor, qui egit litem calumniosam, potest solus in expensis condemnari.*

a §. Si procurator. [a] Hæc est tertia pars, in qua ponūtur psonæ, quæ pnt puniri pp inobediētiā, & bi hoc intēdit. Ille q ē ī iudicio noīe alieno, punict pp suā inobediētiā, n dns. ¶Itē hoc edictū hēt locū ꝯ actorē & reū. h. d. No. q ꝯtumacia vel īobediētia, pcuratoris n nocet dn̄o. ¶Scdò no. q ꝯtumacia tutoris, vel curatoris, nō nocet pupillo, vel adulto. Ad primū opp. & vr qd pp ꝯtumaciā pcuratoris, fiat missio ī possessionē ꝯ dn̄m, vt C. de pcur. l. cū q res. & C. d dig. l. quoties. ¶Itē culpa pcuratoris nocet dn̄o, vt l. cū q. ī fi. j. ꝯmo. ¶Itē si pcurator n defendit, cōmittitur stipulatio ꝯ dn̄m, vt l. si defunctus.

1 cum l. nō cogēdū. §. Sabinus. j. de proc. Pro huius † sol. dicunt qdā, q ꝯtumacia pcuratoris nocet dn̄o in his, q respiciūt processum iudicij, n in aliis extrinsecis, vt circa impositionē mulctæ, vt hic. Et ita vr sentire Inn. extra, vt lit. nō ꝯtest. c. j. & Doc. in d. l. cū q res. d pc. Tu p hui' declaratiōe scias, qn dicat ꝯtumacia pcuratoris. Ad q aduertēdū ē, q ꝯtumacia in n faciēdo, d q loqmur, nihil ponit, sed merā priuationē significat. Vnd ꝯtumacia dr radicari in illo, cui incūbebat aliqd facere: & iō si dns aliqd dēret facere, & ipse mittit pcuratorē, q n faciat, nō dr ꝯtumacia pcuratoris. sed dn̄i, respectu cui' erat faciēdū. Tex. ē j. mād. l. si pcuratorē. §. si tutores. Pro hoc, q dicim' ī l. cū fili'. §. ī hac. j. de ver. ob. Sed qnq; pr pmisit addiē, lз dies venerit ī psona pupilli, n dr cō-

b tumacia pupilli, sз defuncti, vt ibi de hoc dixi. Dico ergo, [b] q si aliqd iniūctū, vl pceptū est dn̄o, & ipse mittit procuratorē, q non facit istud, nocet dn̄o, qa ē ī ꝯtumacia dns, n procurator, vt dictis ll. Et sic loqt j. d arb. l. n distinguem'. §. si dn̄i. & qd ibi no. tn si hic procurator hoc nō fecit pp casum, excusaret dns sicut si in psonā ipsi' ille casus euenisset, vt C. q pe. tu. l. cū à mrib. & ex de pig.

c c. significāte. Qnq; [c] aliqd iniungit procuratori, & non dn̄o, & procurator non est obediēs, tunc qnq; ꝯstat q ista īobediētia cadit in delictum, & tunc ī his q sunt parui piudicij, vt circa missionē ī possessionē ex primo dcreto, ꝯtumacia procuratoris nocet dn̄o, vt d. l. eum q res. d proc. & C. d digni. l. quoties. Circa ea quę sunt magni piudicij, vt circa mulctæ impositionē, non piudicat dn̄o, vt hic. nec circa missionē ex scdo decreto, vt j. si ex noxa. cā aga. l. si cum vsufructuario, & j. de dam. inf. l. hoc amplius. §. fin. cum l. seq. vbi ex ꝯtumacia fructuarij, q est procurator dn̄i proprietarij, n pt ꝯueniri ad sm dcretum ꝯ dn̄m, vt in qualibet earū dixi. Prædicta vera, nisi dns fuerit sciens, & negligēs in purgando

ADDITIONES.

a ¶Si procurator. Circa reg. quę colligit ex isto tex. q ī gnali mādato nō venit illud, pp qd dns posset incidere in pœnā, vide Fel. ic. j. extra vt lit. n cōte. late ēt ponit an & qn cōtumacia, vl negligētia pcuratoris nocet domino, & ibi ponit, an & qn cōfessio pcuratoris noceat dn̄o, & p istā reg. vid sing. decisio, quā scripsi in l. ab executore. j. de app. q in appellatione ab executione, reqrit spāle mādatū, qa dns possit incidere in pœnā, vide ēt ibi p limitatione tn huius regulæ vide Pau. de Cast. cō. 212. Idē qd si sequat ratihabitio in his quæ reqrūt speciale mādatū, an satis sit. vide ad Bar. ī l. si pcurator. j. de cōdi. inde, qa gl. vr voluisse, q nō, vide ēt Fel. de quo. s. & Ias. ī d. l. si pcurator. vbi ēt tāgit de reg. prædicta, ponit octo limitationes. Item quod possit ea q sunt solita fieri. vide Fel. vbi. s. Alex. in apostilla in l. solutū §. fi. j. de pig. act. Ias. hic. Itē ad reg. qd in gnali mādato, n veniat illud quod mādās de iure vel de honestate n fecisset val facere n potuisset, vide Com. cons. 16. Itē qd licet n veniat dolus in gnali mādato, tn tenet dns ratificare dolosè gesta, vide Ias. in l. si procurator. propę fi. C. de procur.

b Paris. ¶Dico ergo. Vide Cæp. cautel. septima.

c ¶Quandoq; Sed si mulcta esset leuis, præiudicaret. Ita tenet Ant. ī c. 2. vt li. non contest. & Sal. in l. 3. C. de procu. & sequitur dom. meus præalleg. c. 1.

do ꝯtumaciã illã, vt C. de erog. milit. an. l. 2. lib. xij, C, de fals. mo, l. j. & ex, vt lit. nõ ꝯt. c. j. in fi. Sic intelligo. ff. de ꝓc. l. non solum. in prin. vbi si ꝓcurator fuerit ꝯtumax in rñdẽdo, teneat ipse, non dñs, nisi fuerit sciẽs, & negligẽs. Si verò nõ est certũ ꝯtumaciã ꝓ
a curatotis [a] cadere in delictũ, tũc nocet [b] dño, vt si omisit appel-
b lare intra decẽ dies. Poterat. n. esse, qđ expediebat dño sic fieri, vt l. j. in fi. qñ appel. sit. ¶Itẽ si ꝓcurator fuerit negligens in ꝓducẽdo testes, & aliàs ꝓbationes intra terminum. Potuit enim esse, ꝙ dñs nõ hẽbat tũc, tñ si ꝓcurator hoc malitiosè fecit, succurritur dño ſm formã l. & elegãter. §. pe. & qđ ibi no. ff. de dolo. ¶Ex ꝓ-
2 dictis † pñt solui multæ q. Primò ꝓcurator fuit verè ꝯtumax, an pp hoc dñs repellat ab appellãdo? Certè nõ: qa ꝯstat ab initio ꝯtumaciã esse delictũ, & est res magni ꝑiudicij, nisi dñs fuerit sciẽs & negligẽs. vt ex ꝓdictis patet. & hoc tenet Inn. in d. c. 1, vt lit. nõ
3 ꝯt. licet nõ inducat ꝑ istũ modũ. Sʒ circa ꝓdicta † dubitat, vtrũ ad hoc vt dicat ꝯtumacia dñi, sufficiat ꝓcuratori iniũctũ eẽ gñaliter, vt si dñs fuit citat⁹ vt veniret ad iudiciũ, & litigãdũ, misit vnũ ꝓcuratorẽ, q ꝯtestat⁹ est litẽ. Postea in articulo aliquo ipsi ꝓcuratori iniũcto fuit inobediẽs, an pp hoc ꝯdẽnabit dñs ĩ expẽsis. In, vr dicere qđ sic, vt d. c. j. vt li. ñ ꝯtes. licet ñ possit mulctari, vt hic, Sed istud dictũ suũ vr ꝯ istũ text. in fi. l. qa pariter ꝓcedit iudiciũ ad expensas, & interesse partis, siue ad mulctã. Præterea sicut in gñali mãdato oĩum bonorũ, non venit aliqđ delictũ, vt l. si procurator. ff. de ꝯdi. inde. & l. si pr. ff. q in frau. credi. ita in mandato vnius causæ, non venit cõtumacia in vno articulo. Puto igitur qđ bene posset iudex pp contumaciã ꝓcuratoris nõ audire partẽ, nisi reficiat expensas, sicut mittere in pos. ex primo decreto, nõ aũt cõdemnare ptẽ, vel exigere ab eo. Facit qđ ff. dicã in procuratore, qui fuit inobediẽs ĩ malè faciẽdo. ¶In ꝓcedẽti vidim⁹, qñ cõtumacia ꝓcuratoris noceat dño, verũ qa ꝑt esse qđ ꝓcurator non obtemperat iudici alio mõ, quam pp contumaciam, vt faciẽdo aliud quàm dẽat, vtrũ delictum ꝓcuratoris noceat dño. Et ista qõ est duplex. Primò an dño noceat, vt ꝯ eũ ex facto ꝓcuratoris det exceptio. Scđò an dño noceat vt ꝯ ipsum ex facto ꝓ
4 curatoris possit agi. Ad primum † dic, Aut procurator deliquit anteq̃ esset procurator, vel in negotio. in quo ꝓcurator nõ erat, & dño nõ ꝑiudicat, vt l. si ꝓcurator. la 2. de do. excep. Aut deliqt postquam erat procurator, vt ĩ negotio, in quo procurabat, & tũc aut erat procurator ad iudicia, aut ad negotia. Si ad iudicia, & tũc aut deliqt ante li. cõtest. & ꝯ dñm nõ ꝑt excipi, aut post lit. cont. & tũc ꝯ dñm poterit excipi. Si verò erat procurator ad negotia, & tunc indistinctè poterit ꝯ dñm agẽtem excipi de dolo commisso ꝑ procuratorem eius, in illo negotio, vt l. apud Celsum. §. q̃sitũ. 2. & §. seq. ff. de do. excep. vbi hæc distinctio ꝓbat in
c tex. Ad ſm, [c] vtrũ ex delicto ꝓcuratoris, possit dñs cõueniri? Dic qñq; ꝓcurator facit aliqd, qđ certum est esse delictũ, & tũc dño nõ ꝑiudicat nisi hẽat spãle mãdatũ, vel ratihabitione sequuta, vt hic & l. 1. §. quoties. & §. deiecisse. đ vi & vi ar. Aut est certũ, qđ non est delictũ, sed est aliàs punibile, & idem vt in l. 3. §. si procurator. s. tit. 1. Aut est tale factũ, qđ ꝑt esse delictũ, & nõ delictũ, vt rñsio facta vni positioni, vel interrogationi, in qua ꝑt esse delictũ, si est mendacium, & ꝑt nõ esse delictũ, si est verũ, & tunc domino ꝑiudicat, donec ꝓbet ꝯriũ, vt l. nõ solũ. in prin. ff. de ꝓc. & ff. đ ꝯfe. l. certum. §. sed an & ipsos, & qđ ibi not. Aut est aliud factum quod in delictũ nõ cadit, & tunc dño ꝑiudicat: si hẽt spãle mãdatum, vel gñale cũ libera, vt l. ꝓcuratoris. in prin. & qđ ibi not. de
5 trib. Ex ꝓdictis † concluditur qđ si ꝓcurator noĩe dñi egit calũniosam litẽ, & succubuit, & sic cõstat qđ ẽ delictũ, ipẽ ꝓcurator dẽt ꝯdẽnari ĩ expẽsis, nõ dñs, nisi hẽat spãle mãdatũ, qa dñs ĩ dubio hoc mãdasse nõ vr, vt l. si procurator, ĩ prĩ. ff. de ꝯd. inde. Et ira determinauit Papa clemẽs, vt refert Spe. in ti. de execu. sen. §. seqr. ver. sed qđ si procurator. Do tibi casum C. đ adm. tut. l. non
6 est ignotũ. ¶† Vidim⁹ đ procuratore, [d] videndũ ẽ đ tutore, đ quo
d loquit tex. iste. Circa primũ. s. an ꝯtumacia tutoris noceat pupillo, dicas vt dixi. s. ĩ procuratore, ꝑ easdẽ rões & leges. An aũt aliud delictũ tutoris noceat pupillo, dicas sic, Aut deliqt extra negotia pupilli, & nõ nocet pupillo, vt l. neque interdicto. ff. de reg. iu. & qđ ibi not. Aut gerendo negotia pupilli, & tunc aut tutor colludebat cum aduersario, & nõ ꝑiudicat pupillo, vt l. meminerint. C. vñ vi. licèt q̃dã gl. ibi posita in verbo, collusio, videat destruere velle illũ tex. Aut nõ colludebat, & tunc aut pœna nõ ꝑt cadere in tutorẽ, sicut in pupillũ, & præiudicat pupillo, vt l. Polla. C. de his qb. vt ind. C. de sac. san. eccle. l. iubem⁹ nullã nauem. Aut ꝑt æquè cadere in tutorẽ, & in pupillũ, & tũc tenetur tutor, & pupillus, sed cedẽdo actionẽ ꝯ tutorẽ liberatur, vt ff. de euic. l. illud. §. j. & l. 1. §. hoc edicto. ne vis fiat ei. & si qs omis. cau. test. l. si
7 dolo. & ff. de admi. tut. l. fi. q̃ lex determinat oẽs alias. Et † ex his apparet, qđ si tutor egerit litem calumniosam, quod ipse ꝑt condemnari in expensis suo nomine. Casus est in d. l. non ignotum. Poterit etiam condemnari pupillus, vt l. qui solidum. §. etiam. ff. de lega. 2. tamen videtur quod pupillus cedendo actionem liberatur, vt d. l. fin. de adminis. tuto.

ADDITIONES.

a Paris. ¶Contumaciã procuratoris. Vide, quę habes ad Bar. in ver. notificatio. Itẽ circa illud dictũ, ꝙ possit solita facere, vide per Bar. in c. ꝙ translationẽ. de offi. leg. & alia quæ habes ad Bar. in l. fin. C. de fideius. vide aliqua per Barba. in c. 1. de preca. & latius in c, 2, eo. tit. item circa illud, ꝙ nõ possit procurator ea facere, propter quæ posset dominus incidere in pœnam, qũo intelligatur. vide Alex, in l. de pupillo, §. q. ꝓcuratorio. de oper. no. nũciatio. & Ias. ibi in fi.

b Poma. ¶Nocet. Vide Barb. consi, 46. 2, vol.

c ¶Ad ſm. Quod est verũ ſm Iac. de Are. q in hoc fuit in singulari opi. qñ aliqd ponit ad ratificãdũ, puta possessio: sed si nihil peruenit, ñ operat aliqđ tunc ratihabitio, patet, quia ꝙ non est aliquid, non potest ratificari: facit gl. sing, in l. j. §. quoties. de vi & vi arma. tñ in contrarium est casus in c. cũ quis, de sen. excomm. lib. 6. quia sufficit satisfactio domini.

d Paris. ¶Vidimus de procuratore. Vide q̃ dicit Ale. in l. si ex legati causa. ff. đ ver. obl. an propter ĩpetrationẽ tutoris vel curatoris minor incidat ĩ pœnam, de qua vide etiam in l. Polla. C. de his quib. vt indi. vide Imo. in l. qui Romæ. §. cohæredes. de verb. obli. in l. cum filius, §, in hac. eo. tit.

1 Expẽsæ q̃ veniũt rõne cõtumaciæ dẽnt actiõe ĩ factũ, & veniũt ẽt dãna. nu. 3.
2 Expensæ quæ veniunt ratione victoriæ, veniunt officio iudicis.
4 Actio ex hoc edicto oritur duplex, vna parti ad interesse, alia fisco ad pœnã.
5 Actio ex hoc edicto q̃ datur parti, datur pp verã cõtumaciã, non pp fictam. Et an ex ficta contumacia non procedatur ad bannum. nu. 6.
7 Actio post sententiam potest intentari ex hoc edicto.
8 Iudex ex suo arbitrio taxat expẽsas, qñ ei cõstat ꝙ aliqua partiũ stetit ĩ curia (ad expectandũ aduersariũ, qui non uenit.
9 Contumacia est delictum.

§. Hoc iudicium. Iste §. ẽ difficilis, & legitur multis modis. secũdũ lect. magis cõem, & magis vtilẽ, br. h. d. Ex hoc edicto orit actio ad id, ꝙ ĩterest rõne ꝯtumacię, i. ad pœnã applicãdã fisco. & ista nõ dat post annũ, neq; ĩ heredẽ. h. d. Et ſm hoc iste §. diuidit in duas ptes. ¶Primò loqt in pœna applicãda parti. Scđò in pœna applicãda fisco. Secũda ibi, & cũ merã pœnã. Iste §. vt dixi, difficilis est multũ. Et difficultas ei⁹ procedit à seipso. Vr. n. in seipso ꝯtinere repugnãtiã ĩ duob. ¶Primò đt, ꝙ ñ det ad id qđ interest, sed q̃ti ea res est. Sed certè q̃ti ea res est, & ĩteresse, ẽ vnũ & idẽ, vt in l. ĩter hæc verba. ff. đ ver. sig. iũcta l. 2. §. fi. ff. q sat. cog. & ibi no. & ĩ l. 1. cũ gl. C. đ sen. q̃ pro eo ꝙ ĩterest. ꝓinde ergo est, ac si diceret, ñ dat ad ĩteresse, & dat ad ĩteresse. Et huius timore sũt hic ĩ prima gl. mag. tres lect. Scđa ꝯrietas ẽ, qa in prin. đt ꝙ dat q̃ti ea res est & postea đt, cum merã pœnã ꝯtineat, & mera pœna, & ĩteresse sũt oĩno diuersa, vt l. pe. §. j. ĩ. ne qs eũ q in i⁹ voc. Et hui⁹ timore in hoc §. sunt duæ lect. q ponũt ĩ gl. sup verb. pœnã. Timore primę ꝯrietatis, legitur pri. §. j. mõ. s. ñ dat ad ĩteresse, s. toti⁹ cãæ, sed ad ĩteresse rõne inobediẽtię. s. ad sumptus litis, quos fecit in aduocatis, & in aliis. Itẽ propter damna rerum suarum, quæ possent contingi ex eo qđ aduersarius non paruit, & sic no. duo. ¶Primò, † ꝙ expensæ quę
1 veniunt rõne contumaciæ, venient in actione in factum, vt hic. Quæ verò veniũt ratione victorię, veniũt officio iudicis, vt not. ĩ l. terminato. C. de fru. & lit. expẽ. Alia gl. ẽ ĩ l. seueriter. C. de exc. tri. & ĩ l. 2. in fin. C. de decu. lib. x. & l. j. C. de exact. trib. lib. x. ¶† Itẽ no. ꝙ in expensis ratione victoriæ, non veniunt nisi expensæ ratione litis tñ, vt l. oẽs, in fi. C. de epis. & cler. l. sancimus. & quod ibi not. C. de iudi. & no. in l. j. in fin. ff. de ali. iudi. mu. cau. fac. tñ in expensis ratione contumacię, veniunt omnia alia damna, vt hic no. in gl. de quo dic, vt dixi in d. l. j. de ali. iud. mut. cau. fac. Ad idẽ opp. de l. qui restituere. ff. de rei vẽd. & ff. de in lit. iur. l. in actionib. Sol. gl. ꝙ potest puniri ad totum interesse propter inobedientiam, non per istam legem, sed per aliàs. & hæc est bona lect. quã posui vobis in summario. Alij legunt secundo modo, s. non datur ad interesse singulare sed datur ad interesse cõe totius causæ Gl. dicit, quòd ista est fatua expositio, ꝙ pro vna contumacia qs puniatur ad interesse totius causæ. Sed certè non est fatua, quia ille qui ponebat istam lect. intelligebat istum ver. & ver. ius dicẽti, ꝙ per hoc edictũ puniat sola inobediẽtia, quę est in executione sententiæ: sed si illa lect. esset vera, procederet ista, sed illã reprobaui, & ꝑ ꝯsequẽs ista nõ est bona. Tertio mõ legitur omnino diuersimòdè à præcedentibus lect. s. ꝙ hic nõ dicat de actione quæ datur parti, sed de ea, quæ fisco datur ad pœnã, q̃ nõ dat ad interesse, sed quanti ea res est, hoc est in quãtũ iudex ꝯdemnauerit. Sed certè ista est extranea expositio, & cõtra d. l. inter hæc verba. ff. de verb. sig. Tutius est ergo tenere primã. ¶Venio ad secundã ꝯrietatẽ, cuius timore, quidã legũt istũ §. in qualibet sui parte, in pœna applicanda parti, q̃ continet interesse & cum dicit, merã pœnã, intellige respectũ soluẽtis, sed ẽ interesse respectu agentis. Ista expositio est ꝯ text. in eo ꝙ dicit merã pœnã. ꝙ innuit, qđ ex vtraq; parte sit pœnalis. Vnde Azo legit istum §. vt in prin. loquat in pœna applicãda parti, in ver. & cũ merã, loqt de ea q̃ applicat fisco. & sic ñ ꝯdicit sibi qa ĩ diuersis casib. loqt. Et ista est satis cõmunis lect. & cõmuniter tenetur. & Rofr. tʒ eã ĩ libellis suis, sup hoc ti. tñ nõ vr vera. Tex. n. đt hoc iudiciũ, nõ hęc iudicia, & iõ tertij legũt totũ istũ §. in pœna applicãda fisco vt colligit ex 3. lect. quã. s. proxi. citaui, timore ꝓcedẽtis. ꝯtrarie-

tatis

tatis, Sed quia illa nō est in se vera, iō aliq Mod. vt Nic. de Mat. & tangebat ēt Iac. Bu. legūt istū §. alio mō, qđ totus §. loquatur in pœna applicāda parti, tñ al'r q̄ gl. leg. Dēs. n. scire, ꝙ qnq; pœna imponit inquātū interest, & est mera pœna, vt dicā. ꝭ. ne quis eū q in ius vo. l. pe. §. j. Hoc pmisso, hoc iudiciū nō daꝛ ad id quod interest, sed daꝛ ad pœnā applicādā parti, q̄ ptinet quāti ea res est, & cū sit mera pœna, nō daꝛ post annū, neq; in hrdē, neq; heredi Ista lect. vꝛ verior & magis de mēte litere, tñ qa lect. Azon. est mitior, & magis vsu approbata, teneam⁹ illā, & minimè sunt mutāda, &c. vt s. de legi. l. minimè. secundū quam lect. habes, † quod

4 ex hoc edicto oritur duplex actio, vna parti ad interesse, alia fisco ad pœnā. Ad primū opp. de l. satisq;. ꝭ. tit. j. gl. mag. hic in fi. sol uit ꝙ ibi nō venit, nō tñ ptemnendo iudicem, sed ex aliqua causa, licet forte non iusta, hic contemnendo iudicem. † Vel dicas quod hic fuit personaliter monitus, ibi verò fuit citatus ad domum. Et ex hoc dicebat Nic. de Mat. quod actio † ex hoc edicto

5 non daꝛ parti nisi pp verā ptumaciam, non pp fictam. Et ita not.

6 in rub. ꝭ. tit. proxi. Ex qua sol. concludo, † quòd cum bannum dicatur mulcta, vt l. 1. §. qđ ergo. de uen. inspi. cum gl. quòd ex ficta contumacia nō procedit ad bannum: de quo banno fit mentio in l. 1. in prin. ꝭ. de admi. tu. C. de suspe. tut. l. præses. Ad secundum ēt opp, ꝙ iste tex. innuit, qđ ad istā agatur corā iudice, cui nō est paritum, vt in prin. l. Sed si ageret̄ nōie fisci, dēret hoc fieri corā pcuratore Cæsaris, vt l. 4. C. si aduer. fisc. & l. 2. & l. ad fiscū. C. vbi causæ fiscales. Huius timore, oportet te dicere alterū de duobus vel qđ dicamus ꝙ actio datur fisco, hoc est accusatio cōpetit parti, ad fisci vtilitatē, & sic poterit agi corā iudice, cui non est paritum, vt d. l. 2. vbi causæ fisca. Vel dicas, ꝙ sit actio, & pōt agi corā iudice cui non est paritū, ex speciali concessione, facta in prin. huius l. & erit ista actio popularis, sicut in l. si quis id qđ. s. de iurisd. om. Hēbit aūt hoc plus, qa licet p alias actiones populares, pœna applicetur parti, vt l. si cui. ꝭ. de verb. sig. hic applicabitur fisco, qa forte sic erat expressum in edicto, sic possumus sustinere. Alia tñ sol. qđ hic de accusatione loquaꝛ, magis placet. ¶ Vlti

7 mò quero, † vtrū post sn̄iam poterit intētari actio ex hoc edicto ad interesse ad pœnā? Et vꝛ, quod non, vt C. de fruct. & lit. expen. l. terminato. prīū dicas, qa ibi loquitur in expensis q̄ veniunt tm̄ officio iudicis mercenario, hic de his, quæ pñt peti iure actionis

8 propter inobedientiā. ¶ † Quæro iudici constat, ꝙ ego steti vno mense in curia ad expectandū aduersariū, q pp contumaciā nō venit, vtrū habebo necesse probare quātū expendi in curia, vel iudex poterit hoc taxare ex suo officio? Rñ. poterit ex arbitrio suo officio. Casus est in l. non ignoret, C. de fru. & litium expen.

9 † Dꝛ in glo. super ver. merā pœnā. ꝙ ista actio in hæredes nō daꝛ quia ex delicto. Ex quo no. qđ contumacia est delictū. Simile gl. hēs in l. si filius. la. 1. sup verbo, succurrendū est. ꝭ. de inter. actio. ī prin. q̄ facit ad quæstionē de statuto qđ dr, ꝙ bannitus ex delicto possit impune offendi, nunquid si sit bannitus ex contumacia habeat locum statutum? De qua quæstione vide vt scripsi. in l. j. ver. itē dicunt. de in litem iuran. C. de cri. stel. l. j. & ibi per Cy.

ADDITIO.

† Claud. ¶ Iudicem. Et istam gl. multum no. & dicit singularem Bal. in l. deberi. C. de fideicom. liber.

a De in ius vocando.[a] Rub.

ADDITIO.

a ¶ In rub. Et vide Ang. in l. denunciasse. ꝭ. de adul. ad quod alle. Bar. in hac ru. Barb. adde post Ias. inquātum dicit, quod actore non cōparēte circūducit edictum, & actore cōparente & rei contumaciā nō accusante, vꝛ recedēte absq; iudice, circūducitur citatio, p ea quæ no. voluit Pet. de Anch. cōs. 96. vbi fortius voluit, ꝙ stāte statuto ꝙ citat⁹ nō cōparēs, hēatur pro cōtumace & bānito, quo ad mis. ī pos. ex primo d̄creto, ꝙ si actor cōparet, & accusat rei contumaciam, & illicentiatus recedat, quod reus non debet haberi pro contumace, nec bannito.

LEX PRIMA.

1 *Iudiciū sine citatione nō pcedit, nisi litigator voluntariè se præsentet in iudicio.*

In ius vocare. ¶ Quæro vtrū offerre libellū sit vocare in ius? dic vt in glo.

1 ¶ † Quæro, vtrum iudicium sine citatione[a] procedat.

a Videtur qđ nō, vt insti. de pœna teme. li. §. fin. Doct. di-

b cunt quòd si quidē litigator est præsens & [b] vult litigare non est necessaria citatio regulariter, argu. ꝭ. de testam. l. hæredes palam §. penu. & quia specialis est. C. de proxi. sac. scrin. l. hac lege. & l.

c multis. de prin. agen. in re. lib. 12. In contrarium est ius cōmune.[c] vt ꝭ. ad muni. l. 1. s. de legib. l. ius singulare. Sed si aliquis esset absens, & p̄ eū pcederet, vel p̄ psentē inuitum, tunc esset necessaria citatio, vel iussus iudicis qui habet vim citationis. Sic intelligit §. fin. Inst. de pe. tem. li. & l. ea quę. C. quomodo & quando. iudex

† & ꝭ. de iud. l. ad peremptorium. †

ADDITIONES.

a ¶ Sine citatione. Ita Alex. conf. 41. vol. 2. videtur velle Bal. in auth. si quis in aliquo. C. de eden. & Dec. ibi ver. circa materiam ponit multa singularia. Et in materia vide Bal. in l. nec quicquam. §. vbi decretū. ꝭ. de off. procon.

b ¶ Præsens. Et ꝙ præsens non sit citadus, adde tu Are. in c. 1. de iud. & Lanf. in c. quoniam contra de proba. in ver. citationes. in prin. Mar. Soz. in ru. de dilat. ar. 5. q. 16. & in concor.

c Poma. Ius commune. Vide Alex. & doc. l. de vnoquoq;. de re iud. in prin. & aliquid per Fel. in c. j. ver. 13, limita. de test. Are. c. 1. de iudi. Imo. consi. 112.

† Clau. Peremptorium. Vide Bal. in c. plerunque. de rescri.

LEX II.

1 *Consul habet merum, & mixtum imperium.*

2 *Maiores magistratus an possint in ius vocari realiter, & quando verbaliter.*

3 *Episcopus potest citari dum sacra colit, vt compareat finito officio.*

4 *Monachi, & erimitæ claustrales nō possunt citari, sed eorū prælatus citabiꝛ.*

5 *Præco tempore bannimenti non citatur realiter nec verbaliter, nisi vt compareat finito bannimento.*

6 *Vadens ad funus nō pōt in ius vocari, vocatur tamē vt finito funere cōpareat.*

7 *Carceratus ex vna cā, an possit ibi p aliū iudicē ex alia cā recomēdari.*

8 *Existens in carceribus non est contumax, & si citatur, non valet ipso iure.*

a In ius. [a] Hic enumerātur personæ, quę non possunt in ius vo-

1 cari, & hęc lex seruatur de facto vt iacet. ¶ † No. quod hic innuitur quòd consul habet merum & mixtum imperium, vt l. j. s. de offi. cons. dic vt ibi. ¶ Secundò no. † quod maiores magi-

2 strat⁹ nō possunt in i⁹ vocari. Quod intellige de citatione reali. Idē in citatione verbali, f. si citaretur eo tempore quo gerit magistratū, vt pareat in iudicio. Quod no. fm distinctionē l. pars literarū. ꝭ. de iud. Et hoc tāgit gl. sec⁹ si citaret̄ verbaliter, vt finito officio pareat reus, qa posset, vt l. in tempus. ꝭ. de hær. insti. & no. Doc. ī l. fi. de fer. & no. in l. j. §. nūciatio. ꝭ. de ope. no. nun. ¶ Itē no.

3 † ꝙ episcopus non potest citari seu vocari, dū sacra colit, quòd intellige, vt dixi. f. ꝙ pareat tūc, sed bñ pōt citari tūc, vt pareat

4 finito officio. ¶ Itē no. † quòd monachi, & eremitę, qui non possunt exire claustra, nō possunt citari. Sed an tūc eorū plat⁹ citabi

5 tur? Dicit gl. ꝙ sic, vt in auth. cā q̄ fit. C. de epi. & cle. † Itē no. ꝙ pcoq vadit pconizādo, nō pōt citari ī ius. Et iā feci liberari quēdā pconē, q fuit capt⁹ p debito, dū iret pconizādo, in equo p ciuitatē, non. n. potuit in ius vocari. Quod intelligas, nec realiter, nec verbaliter, vt tempore præconizationis compareat, sed præco-

6 nizatione finita ¶ † Item nec ille qui vadit ad funus, potest in ius vocari. Quod intellige eodē modo. ¶ Item no. ꝙ ille q hēt stare

7 in vno loco, non potest citari in alio, & sic facit † quòd ille qui

b recommendatur in carceribus [b] per iudicem in vna causa, non possit per alium iudicem recommēdari ex alia. Quod dic plenè

8 vt dixi ꝭ. de cust. re. l. 2. † Item facit quòd ille, qui est in carceribus si citetur, non valet ipso iure. Quod intellige si iudex citans sciret hoc, aliàs esset necessaria restitutio, vt l. quæsitum. & ibi no. de re iudic.

ADDITIONES.

a ¶ In ius. Circa istam materiam vocandi in ius magistratum, durante officio. adde ꝙ pro furto potest conueniri, vide Ro. sing. 791. inci. iudex. alleg. tex. in §. si quis autem. cum gl. in auth. vt iud. sine quoquo suffra.

b ¶ In carcerib. Adde an sit citādus, Ang. cōs. 65. Pau. d̄ Ca. cōs. 61. Bar. cōs. 238.

LEX IIII.

Quique. §. Prætor ait. Suprà posui quosdam, qui in ius vocari nō possunt, pter officiū, vel aliam causam simpliciter, hic ponit edictum, in quo enumerantur personæ, quæ in ius vocari non possunt sine permissu iudicis, hoc est, sine

a petita venia.[a]

ADDITIO.

a Paris. ¶ Sine petita venia. Vide de ista materia venię, q̄ scripsi ī l. venia. C. de eden.

§. Parentes. Mō exponit verbū parētes positū ī edicto.

LEX V.

1 *Mater in proiectis ad hospitale, est incerta.*

2 *Pater naturalis venit appellatione parentum.*

Statutum contra occidentem patrem, comprehendit occidentem patrem naturalem tantùm.

Quia semper. Not. illud ꝙ dꝛ ꝙ mater semper est certa, tñ reperio casum vbi de iure est in-

1 certa, vt † in expositi qui proiiciuntur ad hospitale, quorum pr̄, & mr̄ ignoranꝛ. Et an sint municipes ciuitatis, vel cuius sint ori-

2 ginis, dic vt l. 1. ꝭ. ad muni † No. ꝙ appellatione parentum etiam

a continetur pater naturalis [a] tantùm. Quod facit ad quæstio. [b] ꝙ

b ille qui occidit patrem naturalem tm̄ teneat̄ l. Pompeia de parri. vel statuto ciuitatis, ꝙ imponit pœnā patrē occidenti, sicut si occidisset patrē nālē & legitimū. Oppo. gl. & ñ soluit C. de adul. l. 3. Sol. ibi aliud à lege exprimitur. ¶ Itē. ibi tractaꝛ de odio, iō restringitur: hic de fauore tm̄, ideo nō restringitur, sed ampliaꝛ, vt ꝭ. de lib. & posth. l. cum quidam. Et hoc mō intelligo hunc tit.

LEX

ADDITIONES.

a ¶ Naturalis. Adde post. Ias. inquantum Ponit, quod statutum de cōpromissis inter affines est fauorabile, comprehendat etiam naturales. Pau. de Ca. consi. 183. & Pet. de Anch. consi. 187.

b Poma. ¶ Facit ad q. Vide Fel. in c. in psentia. de pbat. & c. cū nūcius. de test.

LEX VII.

Patris. Opp. in auth. const. quæ de dig. §. illud. So. Ibi quo ad fauorem filij, qui per dignitatem exiuerat potestatẽ sine venia. & h. d. gl. quod no. & bñ. Sed contra hoc est quod no. in l. Senatoris filium. ſ. de sena. & de hoc ibi vidistis.

LEX VIII.

a Adoptiuum. a §. Patronum. Suprà exposuit de parentibus, prosequitur de expositione huius verbi, patronus.

ADDITIO.

a Adoptiuum. Facit tex. in l. si quis postea. & ibi p Pau, de Cast. de iudi. Bal. in l. 2. in fi. C. quando lib. prin. da. Adde ꝙ appellatione filiorum in statutis non veniunt adoptiui. Bal. consi. 24. 3. lib.

LEX X.

Sed si hac lege.

§. Qui manumittitur. Facit ad qõ. ꝙ singulares personę pñt ferre testimo
a nium ĩ cã vniuersitatis, a vt l. in tm̃. §. vniuersitatis. ſ. de rer. diui. & ibi per Gul. & no. Inn. in c. cũ nuncius. in fi. & in c. nuper. extrà de test. & Cy. no. in l. parentes. & l. oĩb. C. eo. tit. Et distinguit, aut respicit commodum singularium personarũ, vt qõ est de quodam nemore, ad quod singuli de vniuersitate pñt ire ad incidendũ ligna, & tunc singulæ personæ nõ poterunt esse testes. Aut nõ respicit commodum singulariũ personarũ, & tũc poterunt esse te-
† stes, vt C. de testib. † l. j. Itẽ facit ꝙ delictũ vnius ex vniuersitate alijs non nocet. Pro hoc. l. proxima, in fi. ſ. eo. ti. probatur in l. de pupillo. §. si plurium. j. de op. no. nunc. & ibi dixi.

ADDITIONES.

a Vniuersitatis. Adde post Ale. Bal. consi. 339. & 352. & 375. 3. lib.
† Claud. C. de testib. Adde Bal. in c. cum accessissent. de const.

§. Liberos. Videtur dicere hic gl. ꝙ deportatus conueniri nõ possit, nec admittendus est ad defendẽdum se. Sed ego credo istam gl. malè dicere, p gl. quæ est in §. media. Insti. de capi. diminu. coniuncto c. intelleximus. extrà, de iud. Vtrum autem possit agere, dic vt ibi.

1 *Iudicis consensus ubi requiritur, quod in dubio intelligitur causa cognita.*
2 *Statuta dicentia aliquid non posse fieri sine iudicis autoritate, intelligitur causa cognita, aliter non.*
Protestatio per quàm dicitur aliquid non posse fieri sine iudicis authoritate, intelligitur causa cognita.
3 *Pœna grauissima est cędi flagellis.*

1 §. Prætor ait. In dubio. † vbi consensus iudicis requiritur, intelligitur causa cognita. h. d. No. qđ dixi in summario, nã verba edicti non faciunt mentionẽ de cau-
2 sæ cognitione, tñ hoc modo intelligunť. Facit ꝓ † statutis (al's ꝓtestationib.) q̃ dñt aliquid ñ posse fieri sine authoritate iudicis, vt intelligatur ſp cã cognita, vt l. cũ hi, in prin. & §. si ꝑtor. j. de trãsa. Quod intellige de his, quæ alterius ꝑiudiciũ possent respicere, alias secus, vt in his q̃ sunt voluntariæ iurisdictionis, vt l. 2. de offi.
3 procõ. & qđ ibi no. ſ. de offi. eius, cui mand. est iurisl. l. 1. Et no. † ꝙ grauissima pœna est flagelis cędi. Concordãtiæ sunt in gl.

1 *Priuilegiũ concessum personę, quod respicit actum conueniendi, non habet locũ cum per alium conuenitur.*
2 *Statutum de aliquo, intelligitur simpliciter siue suo siue alieno nomine, si fauorem respicit.*

a Semper autem. a In verbis edicti ponitur, ꝙ non vocentur certæ personæ, vt patronus, & similes. Mõ hic exponit, an hoc intelligatur ꝙ vocentur noĩe
1 suo aut alieno, qđ dic vt in tex. † Et no. ꝙ priuilegium cõcessum personæ, qđ respicit actum ꝯueniendi, nõ hẽt locũ, cũ per alium conuenit. & hic §. est no. Opp. j. eo. l. quæsitũ. So. vt in gl. q̃ nota-
2 biliter dicit, vt in ea patet. Ex † qua no. ꝙ qñ aliqđ de aliquo statuit, intelligiť simpliciter siue suo noĩe, siue noĩe alieno ꝯueniať, si hoc respicit fauorem: sed si respicit odium, restringiť si suo nomine tñ. Facit rõ h' legis, qa si patronus alieno noĩe conueniať, ꝑt ꝯueniri ex suo facto, & iõ posset esse aliquid, qđ eius famã suggillat, iõ reqriť cãe cognitio. Et p hoc apparet so. sequentis ꝯtrij. Itẽ opp. j. de ꝑcu. l. minor. §. qñ tñ. Sol. ibi loqť circa ea, quæ respiciunt merita cãe, in quib. defensor representat simpliciter eũ, quẽ defendit: hic verò in his q̃ ipsum actũ citationis respiciunt, qui æqualr cadit in persona citati, siue suo noĩe, siue alieno ꝯueniať, iõ idẽ in vtroq; casu statuitur. Ad sm op. ſ. ea. l. §. qui manumittiť. Sol. vt in gl. & bñ. Sed ꝯ j. de obse. l. honori. Sol. ibi conueniebatur p procuratores, & sic erat possibile qđ actio intentabať, q̃ suggillabat pudorem patroni, hic per tutorem vel curatorem, quo tempore non est verisimile, qđ patronus ita iuuenis, aliqd commiserit propter quod infamaretur, ideo in citando talem tutorem, vel curatorem, causæ cognitio non requiritur.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Semper autem. An autem magistratus possit in ius vocare fiscum sine venia, dic ꝙ non, gl. fin. l. bene à Zenone. in gl. in ver. iussione. de quad. præs. C. Ro. sing. x. inci. an si priuatus.

LEX XI.

1 *Pœnitentia in casu huius legis locum non habet, nisi etiam actionem remittat.*
2 *Processus factus contra patrem & patronum præsentes, venia non petita valet.*
3 *Iniuria non fit in volentem.*

a Quamuis. a Pœnitenti & actionem remittenti venia cõceditur. h. d. Sed ꝯ, nã vbi lex ñ distinguit, nec nos distinguemus, vt l. 3. ſ. de offi. præsi. & l. de ꝑtio. j. de publiciana. So. non debemus distinguere nisi illa lex distinguať p aliã. Vñ nisi Iurisc. hanc legẽ fecisset, p magistralẽ intepretationẽ, ñ dẽret dici, qđ ꝑpterea qs incidit in aliq̃ pęnã statuti, porrigẽdo petitionẽ, vel exceptionẽ ꝓhibitã: puto qđ ei non deť excusatio ex pœnitentia, qa ñ hẽmus legẽ hoc dicentẽ. Nã verba legis hoc ñ patiunť, vt j. de fur. l. qui ea mẽte. Sed ꝯ, imò vsq; ad lit. ꝯt. ꝑt penitere, vt j. rẽ ra. hab. l. ampli'. & sic nõ est necesse actionẽ remitti. So. qdam hoc fatenť, & tex. istũ intelligũt si remittiť actio, s. pęnalis,
1 vt hic in fi. gl. Tu dic † ꝙ hic erat qs ꝓhibitus in ius vocari. Vñ eo ipso ꝙ vnũ vocat, est delictũ perfectũ, vt no. ſ. eo. l. 1. Vñ ñ dať venia, nisi cũ peniteat, & actionẽ remittat, & hoc concludiť equitate h' legis: sed ibi erat prohibitus petere, sed ante lit. ꝯtest. nõ dr̃ petere, iõ nõ est pfectũ delictũ, cũ nõ cẽt lis ꝯte. meritò penitentia hẽt locũ. Sed an idem qđ hic, sit in l. in crĩali. C. de iur. om. iud. Dic, vtrobiq; p Cy. in l. si qs maior. C. de transa. ñ ẽ dña inter ista
2 verba, vt dixi plenè ĩ d. l. amplius. j. rẽ rat. ha. † Vltimò dicit b Gul.
b de Cug. ꝙ si reperiť tot' ꝓcessus factus ꝯ patrẽ, vel patronũ, nec reperitur venia impetrata facta citatione, ꝙ processus valet. Qđ intellige si patronus ꝯparuit, & ꝓsecutus est, vt dicit hic tex. Debuit. n. in prin. opponere, al's vr̃ consentire, vt C. de excep. l. fi. Sed secus si ꝓcessus esset factus ꝯ contumacẽ vel inuitũ, vel si patronus in ius vocatus ñ veniat, vt in fi. h' l. & l. 2. j. ne qs eũ q in i' vo, & ꝑ totũ. Facit. l. cũ vero. §. subuẽtũ. đ fideic. li. & l. j. §. hęc verba. j.
3 ne vis fiat ei. † Itẽ not. ꝙ iniuria ñ fit in volentẽ. Qđ dic vt l. 1. ver. vsq; adeo, j. de iniu. & vide gl. in verb. in volentem, & ibi dixi.

CONCORDIA.

¶ Aduerte pro concordia dictorũ per Bar. in hac l. quamnis. statutum dicit, qđ si aliquis inueniatur declinasse iurisdictionẽ cõis, ꝙ possit impune offendi, an tunc reqrať sñia declaratoria, ꝙ declinauerit, ad hoc vt possit impune offendi? Bar. dicit, quod ante sñiã declaratoriã nõ poterit offendi. Ita ipse in l. cum si patronum. ad fi. & in l. si libertus. j. de iure pat. Faciunt no. in l. in criminali. C. de iur. om. iu. contrarium tñ allegat in hac l. q̃uis. vbi Ang. & Pau. de Ca. Sed ꝓ tollenda contrarietate Bar. dat so. in d. l. cũ patronum. quod ibi loquitur Bar. qñ pœna non erat commissa. Et ista sol. vr̃ bona ꝑp dicta Bar. in hac l. quamuis. & per ea, quæ voluit in l. qui ea mente. j. de furdum op. de l. Papinianus. §. meminisse. j. de inof. test. & de l. alia. C. de iis qb. vt indi. in eius sol. adde declarationem eorum, quæ habentur per Bar. in l. eius qui delatorem. & in l. Imperator. j. de iure fis. Ale, cons. 124. in 1. vol. Adde ad Bal. in l. si quis in suo. §. legis. C. de inof. test.

ADDITIONES.

a Pom. Quãuis. Vide pulchrè Ale. l. si quis maior. ver. subdit. & Ias. & ibi. vers. 7. not. C. de transac.
Paris. ¶ Adde tñ qđ lex vr̃ statutũ punit aliquẽ aliũ accusantẽ, vr̃ molestãtẽ iniustẽ qđ nũq̃ icidit ĩ pœnã, nisi ꝑseueret vsq; ad sñiã. l. q. cũ maior. §. accusasse. de bo. lib. de quo vide Bar. in l. cũ patronũ. §. j. de iur. pat. melius Com. consi. 1. inci. in Christi nomine. Bar. tñ in d. l. cũ patronũ. ñ loquiť de ꝓhibito accusare iniustẽ, sed qũo dicatur quis accusare, melius Com. in d. consi.
b ¶ Vltimò dicit. Vide Ale. cõs. 166. in j. dub. 2. vol. Fel. in c. pastoralis. de exce.

LEX. XII.

a Si libertus. a Absente patre, præsens filius potest agere ꝓ sua iniuria. h. d. Op. & solue vt in gl. qa sm hoc nõ ꝑt vocari clericus, doctor, & similes. Sed in eo qđ dicit de magistro, ꝙ ꝑt vocari in ius sine venia, intellige verũ vocatione verbali, & nõ reali: quia trahitur inuitus, quia tunc qui faceret contra, puniretur officio iudicis, vt C. de ꝓfes. & med. l. medicos. li. x.

ADDITIO.

a Si libert'. Facit l. fili' f. j. si cer. pe. & l. exigẽdi. C. đ ꝓc. Facit. gl. fi. l. j. C. q adm.

LEX XIIII.

1 *Excommunicatus, licet non audiatur agendo, tamen auditur excipiendo.*
2 *Excommunicatus opponit exceptionem compensationis.*
3 *Actor dicitur qui primò ad iudicium prouocauit.*
4 *Bannitus qui prohibetur agere, non prohibetur excipere.*

a Libertus. a Hæc est bona l. & h. d. Nõ vr̃ in ius vocare, qui offert seipsum paratum defendere. h. d. Vel aliter, Qui se defendit in crĩe, accusare non vr̃, licet iudicem interpellet, vt lis sine debito terminetur. Idem si accusatus reaccuset. h. d. tex. & glo. No. modũ petendi, videlicet, Peto domine iudex, ꝙ de cã cognoscatis, & eã fine debito terĩetis. Gl. q̃rit, qđ si petiť
b ꝑronũ puniri de calũnia. Dic vt in ea. Seqť b ĩ gl. §. si libertus. Rõ est qa pœna calũniæ est accessoria accusationem patroni, vt l. 1. de

ADDITIONES.

a ¶ Libertus. Et licet gl. dicat cõtrà, & malè sm Iac. Bu. & §. si libertus. intelligit Ia, But. quando patronus erat in euidenti calũnia. Et hẽtur ꝓ singulari, Poma. Vide Ias. in l. si quis maior. ver. in tex. ibi, in expellendo. C. de transa. & ibi reprobat Ale. consi. 4. ver. 7. no.
b Paris. ¶ Seqť. Vide ad declarationẽ h' dicti Are. in c. itelleximꝰ, extra đ iu.

de adu. diuer. iud. Vñ patron⁹ ꝓuocat & nõ ꝓuocat⁹ est. Per istã
dicit † Gul. ꝙ licet lex dicat, ꝙ excõmunicat⁹ a nõ debeat audiri
intelligit̃ agendo sed excipiendo sic. Addidit Iac. But. & sic ista
exceptio est efficax ad puniendũ, vt est exceptio lenocinij. Ita di-
cit Iaco. hic. & Iaco. de Are. in l. seruos. ĵ. de accu. d̃t, ꝙ ille nõ au-
dit̃ agẽdo, sed audit̃ excipiendo. Qđ est verũ, si est vera exceptio
& ꝑtinet verã exceptionẽ agẽtis, sec⁹ se hẽbat vim accusationis,
vt est exceptio lenocinij. Et d̃t ꝙ est casus in l. qm̃ Alexandrũ. C.
de adul. Sed qũo r̃debit̃ ad l. nr̃am? Rñ. qa quæstio p̃missa loqt̃
in eo qui nõ debebat audiri, sed lex nostra loqtur ĩ eo q debebat
audiri, tñ venia petita Ego credo, ꝙ excõmunicatus, vel bãnitus
q repellit̃ ab agẽdo, repellat̃ ab excipiẽdo, si ea exceptio, vĩ actio
nis hẽt. Verũ est, qñ exceptio ista est dilatoria, s̃m ꝙ est exceptio
lenocinij, & nõ liberat accusatũ à crimine, vt ĵ. de adul. l. si mari-
tus. §. præscriptione. Sed si est exceptio perẽptoria, posito quod
b haberet vim actionis, vt est exceptio compensationis: b & tunc
dico, ꝙ competit ẽt excõicato vel bannito. Rõ, qa excõicato est
exceptio peremptoria, & nũquam tollit̃, qa excludere quem ab
exceptione perẽptoria, esset tollere ei id, quod competit de iure
naturali, vt extra de re iudi. c. pastoralis. in Cle. Induco specialī-
ter pro hoc extra de exceptio. c. cum inter priorem. Sed pone, ꝙ
libertus citari fecit suũ patronũ, & in ius vocari, vt sibi statuatur
certus terminus ad agendum, vel defendendum, an videatur in
ius vocare? Et ista l. facit quod sic: nam loquitur cum patronus
iam fecit libertũ reũ. Quod puto verum, quãtum ad propositũ.
2 Nam ille dicit̃ † actoris partes sustinere, q primò ad iudicium pro
uocat, licet quo ad alia dicat̃ partes rei sustinere, vt l. de pupillo.
§. meminisse. ĵ. de ope. no. nun. & ibi plenè dixi, & no. pro banni-
tis qui agere prohibentur, cùm non prohibeantur excipere.

ADDITIONES.

a IO. Fran. Rue. Excõmunicatus. Adde vtrum excommunicatus possit exci-
pere de compensatione. Fel. in c. cũ inter. ver. super dubio. extra. de excep.
b ¶ Compensationis. Adde vt per Fede. consi. 116.

LEX XV.

Libertus aduersus. Libellus vim citationis non ha
bet. h. d. Contra hanc legem v̄r
l. j. s̃. eo. Sol. hic libellus fuit oblatus simpliciter, ibi verò emana-
uerat citatio. Sed contra. C. quãdo li. prin. da. Sol. quãtũ ad inter-
rũpendũ præscriptionẽ, libellus habet vim citationis, vt ibi, se-
cus quantum ad pœnam huius edicti, vt hic.

LEX XVI.

Quæsitum. Libertus alieno nõie, nõ põt in ius vocare
patronũ sine venia. h. d. Contra, C. si tutor ñ
gesſ. l. j. Sol. gl. ponit duas sol. finaliter dicit, ꝙ ciuiliter agere põt
licet eum accusare nõ possit, põt tñ officium iudicis implorare.
Quod facit ad q̃õnẽ: statutũ dicit, ꝙ nõ soluẽs collectam, nõ au-
diatur in ciuili vel crĩali. Et sic nõ soluens nõ põt accusare tamen
potest iudicis officium implorare: & iudex etiã inquirere ex offi
a cio suo. In c̃riũ a est veritas, vt ĵ. de iniuriis. l. nõ solũ. §. quãquam
Et ita disputauit Iac. de But. & ita bene dixi in d. §. quãquam. Sed
contra hanc l. videtur l. sed si hac. §. fin. s̃. eo. Sol. vt ibi not.

ADDITIO.

a ¶ In contrarium. Adde pulchre Rom. consi. 213. & 214.
¶ Poma. Vide Alex. l. j. §. sublata. ĵ. ad Treb. & Fel. c. 2. versi. excommunicari
non potest dẽ exceptio.

LEX XVII.

Eum pro quo. Cogit̃ quis ad implendũ quod apud a-
cta promisit. h. d. No. hanc legem, quia
quotidie dantur fideiussores de aliquo præsentando. Sed qd dif-
fert primus casus à secundo? Rñ. primò promisit officiali. In se-
cundo simpliciter, & sic v̄r promisisse officiali vel parti. Et proba
tur in l. stipulatio ista. §. si quis ita. ĵ. de verb. obli. Sed qua actione
cogetur ad exhibendum? Dicit gl. certi condictione ad interesse,
& bñ. Puto ẽt, ꝙ possit cogi officio iudicis. Pro hoc quod no. Iac
de Beluiso in auth. de liti. §. ad excludendas. in j. q. & bene.

LEX XVIII.

1 *Vim pati, qui de domo inuitus extrahitur, dicitur.*
2 *Capitur existens in vinea, balneo, vel theatro.*
3 *Inquilinus in domo conducta, non potest in ea capi.*
4 *Latitatio non requiritur quantum ad primum decretum.*
5 *In criminalibus, quis capitur & extrahitur de domo.*
9 *Citatio verbalis fit voce, & edicto.*
Edicto citat princeps, delegatus eius, vel ordinarius.
Quilibet ordinarius citat realiter.
7 *Mulier non potest realiter citari.*
8 *Citatur quis verbaliter in ecclesia, non realiter.*

a Plerique. a Inuitus quis de domo non debet extrahi, sed
1 ibi existens põt verbaliter citari: & cõtra c̃tuma
cẽ fit missio in possessionem. h. d. † No. ꝙ q de domo inuitus ex-
hitur, videtur pati vim, & debet relaxari, & pristinæ libertati re-
2 stitui. † Item no. quod in vinea sua, vel in balneo, vel theatro exi
3 stens põt capi, & hoc quotidie c̃tigit. † Circa l. plerique. b quærit̃
b qđ si aliqs stat ĩ domo nõ sua, sed c̃ducta? Rñ. idẽ, qa sua d̃r, vt l. lex
Cornel. §. domũ. ĵ. de iniur. Sed opp. de l. j. s̃. tit. j. Sol. vt in gl. Tu
dic meli⁹ vt ibi dixi. Itẽ c̃, & v̄r qđ latitatio non reqrat̃ ad hoc vt
fiat missio, vt ĵ. ex qb. cau. in pos. ea. l. 2. & ĵ. de bo. auth. iud. pos. l.
4 si minor. Sol. quãtũ † ad primũ decretũ nõ reqrit̃, sed quantũ ad
s̃m sic. Sed c̃. C. de bo. auth. iudic. pos. in auth. & q. Sol. Fateor qđ
hodie fit missio ꝓ mẽsura debiti declarati Sed c̃ hoc v̄r in corpo-
5 re, vt nulli iud. §. si verò qs c̃prehensorũ. Sol. pp † criminalẽ cãm
c põt qs capi & extrahi, de domo, vt ibi: nõ in ciuili, vt hic. Itẽ c̃, nã
hæc lex sibi c̃dicit. Nã primo ꝓhibet. Secũdò p̃mittit. Hui⁹ timo-
6 re distinguit̃, quòd † qdã est citatio verbalis, qdã realis. Et prima
fit dupliciter. s. voce & edicto. voce potest etiam quilibet inuitus
edicto põt Princeps, vel eius delegatus vel ordinarius, non alius,
vt in auth. qui semel. C. qũo & qñ iud. Citatio realis permittitur
cuilibet ordinario, nõ delegato, vt in auth. de exhi. & intro. re. §.
si verò ẽt quidã. Et qdã intelligũt de citatione, ꝑ quã venitur ad
iudicium, nõ qđ ponat̃ vel mittat̃ in carcerẽ, nisi post condemna
tionẽ, vt l. j. C. qui bo. cede. pos. & ibi no. C. qũo & qñ iud. l. c̃sen-
7 taneum. Quod dixi in citatione, † fallit in muliere, in reali cita-
tione, vt l. 1. C. de off. diuer. iud. & auth. ibi posita. Fallit etiam rõ-
ne loci, vt in hac l. plerique. Isti oẽs p̃nt ĩtroduci ad iudicium, ad
8 quacũq; cãm, sed nõ incarcerari. † Quærit Gul. nũquid in eccle-
d sia possit qs inuitus citari? d Rñ. Aut loquimur in reali, vt extraha
tur: quod non p̃t per tit. de his q ad eccle. confu. Si verò verbal̃r,
& tunc sic, vt l. p̃nti. eo. ti. Nec ob. qđ dicit̃ de domo, in qua verba
lis citatio non fit, si sui conspectũ non facit, quia ecclia est iuris
publici, ad quã quilibet hẽt aditum, vt s̃. de iusti. & iur. l. j. §. huius
studij. Secus est in domo priuati, in qua illud cessat, vt in hac l.

ADDITIONES.

a ¶ Paris. Plerique. Quid aũt in apotheca. Pau. de Ca. & Mod. hic cõcludũt ꝙ
possit vide Pau. de Ca. cõs. 211. vbi ẽt ibẽ d̃t in balneo, & theatro, & loqt̃ ibi
ẽt stante statuto, ꝙ possit capi in domo ꝙ fortius est, qa statutũ debet ali-
quid operari. quid aũt si officialis insequebatur aliquẽ q aufugit in domo
an possit extrahi? Vide Alex. concludentem ꝙ sic, cons. 24. in 2. vol. & circa
cautelam quam ponit hic. Ang. ꝙ citetur sub pœna applicanda fisco, quia si
non compareat, põterit eximi. vide Cæpol. caute. 64.
Poma. ¶ Cõtra istã l. vide caute. ꝑ Bar. l. fi. ĵ. ad legẽ Iu. pec. & ibi ĩ apost. Ale.
b And. Bar. Plerique. Et no. ꝙ p̃t armis resisti, & iste deductus dẽt restitui. l. nõ
& l. q. neque. ĵ. de verb. sig. An aũt qs possit capi in domo affinis ipso affine
inuito & ꝓhibẽte, cõsului Parmę ꝙ nõ. & adduco ratiõnẽ hui⁹ tex. adduco
tex. & Bal. in l. 2. §. j. ĵ. si qua. pau. fe. di. & alle. tex. in l. qui domũ. ĵ. de iniu. al-
lego l. j. C. de præto. & ho. præ. lib. 12. Alle. rõnẽ Gul. hic, qui dicit ꝙ iõ potest
citari in ecclesia, qa nemo põt ꝓhibere sed dñs domus p̃t prohibere, ergo
& c. Vide in alio cõs. s̃m Pau. de Cast. in consi. 41. tenet contra. cui rñ. in meo
cõsi. Et an possit quis capi in hospitio vel citari in hospitio, si est forensis? ꝙ
non. Et vide Pau. de Cast. in consi. 41. Sed si statutũ dixerit in domo habita-
tionis, esset secus, s̃m Bal. in l. ea quæ. C. qũo & quando iud. Vide Ang. in l. 1.
ĵ. fur. aduer. nau. & Bal. in l. j. §. habitare. de his, qui deie. vel effu.
c Paris. ¶ Criminalem causam. An autẽ mulier pro causa criminali possit ex-
trahi de domo, Vide Barb. c. 2. in prin. de pignoribus.
d ¶ Citari? Adde Old. consi. 54. & consi. 154. & Ro. cons. 227. & consi. 234.

LEX XXII.

1 *Impubes, & infans non citantur realiter pro debito.*
2 *Captus vt veniat ad soluendum, non dimittitur nisi soluat.*
3 *Pars quando possit facere carceratum dimitti, vel bannitum cancellari.*

a Neque impuberes. a Not. ex hac l. qđ impuberes
1 † & infantes non sunt citandi
real̃r, vt capiant̃ ꝓ debito, vt s̃. e. l. qq; in fi. sed citatiõe verbali ci-
tari p̃nt cũ autho. tut. vt ĵ. d̃ adm. tut. l. j. §. sufficit. No. casus ĩ qb. ca
b pt⁹ statĩ dimittit̃: & hoc qñ fuit duct⁹ b vt veniret ad defendendũ,
2 se: sed si esset ductus vt † veniret ad soluendũ, non dẽt dimitti nisi
soluat. ĵ. vt in pos. leg. l. si pecuniæ. in fin. Facit ĵ. fa. ercis. l. his c̃se-
c quenter. §. fi. Item no. c qđ dicit tex. in fi. ibi, dimittẽdus est, seu sta
3 tĩ dimitti. s. iudicis arbitrio. & sic † nõ lest in p̃tãte p̃tis facere car-
ceratum dimitti, vel bannitum leuari, vel cãcellari dẽ banno. De
quo plenè dixi in l. j. §. & post operis. ĵ. de ope. no. nun. & Gul. in
l. 2. in fin. s̃. de offic. procu. Cæsa. & ibi plenè dixi.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Neque ĩpuberes. Quid aũt in pubere minore. Vide Bar. ĩ tract. d̃ car
ce. ĩ fi. q. tenet. ꝙ possit capi. Vide Barb. in cõtrariũ in c. Raynutius. de testa.
b ¶ Ad defendẽdũ. Adde post Ias. ꝙ cõsuluit Bar. sup statuto Tuder. consi. 159.
c Item no. Vide Bal. in l. cuius bonis. ĵ. de cu. fur.

LEX XXIIII.

a In eum qui. a Pœna huius edicti est mera vindicta, ideo
nec hæredi, nec contra hæredem datur, vt
hic. Vide glo. quæ est clara.

ADDITIO.

a Poma. ¶ In eum qui. Pœna applicatur patrono non fisco, s̃m Imo q. ad hoc
inducit istam l. ĵ. de pu. iud. de quo vide Dec. in l. pen. circa fi. C. eo. qui ad
hoc alleg. tex. ad literam.

LEX XXV.

1 *Pœna pecuniaria deficiente, quando deuenitur ad corporalem, remittitur ad iudicem maiorem.*
2 *Pœna hæc non habet locum nisi in comprehensis in edicto.*
3 *Extensio an habeat locum in pœnis, remissiue.*

Si sine

a Si sine. Qui pœnā hic insertā non p̄t soluere, luat in corpo
1 re.h.d. Côcor.l.si qs id.s̄.de iur.om.iud. No.† qđ q̄n in defectum pœnæ pecuniariæ, deuenitur ad corporalē, remittitur ad maiorē iudicē, vt hic, & dixi in l.imperium. s̄. de iur.omn.
b iudi. Quæro de quo aureo intelligatur b hic? dic vt in gl.† Quæ-
2 ro, vtrum hæc pœna habeat locū in omnibus, qui citātur indebitè? dic qđ non, nisi in his qui prohibent̄ p edictum Alij puniun-
c tur c officio iudicis, vt l. medicos. C. de profes. & med. 10. Et sic
3 not.† an in pœnis habeat locū extensio? d De hoc notabiliter di
d xi C.ad leg.Iul.maiest.l.quisquis.& dic vt ibi dixi.

ADDITIONES.

a Paris.¶ Si sine. No.q̄ si ille, qui fuit punitus corporaliter p p defectum pecuniæ, veniat ad pinguiorem fortunam, n̄ tenebitur ad aliq d pecuniariū amplius. sed Ang. in l.1.de ces.bo.alle.Io.And.in c.peccatū.de reg.iur.lib.6.
b Poma.¶ Quæro, de quo aureo intelligatur. Vide Pau.consi.56.in 2.vol.
c ¶Alij puniuntur. De hoc dicto glo.& Bar. est sing. doct.Io.Ang.in c.dispendiosam.de rescri.in 6.quā exclamat Abb. in c.1.de hoc volēs, q̄ q̄n lex correctoria extenditur extendatur quantum ad decisionem, non quantum ad pœnam, an punientur isti ad quos lex extenditur iudicis officio, vt per gl. ad hoc singula.§.pœnales, in verbo, impetrasset. Insti. de actio.
d ¶Extensio? Adde post Ias. an in pœnalibus fiat extensio. Roma. consil.150. Cardin.consil.110.

Si quis in ius vocatus non ierit. Rub.

¶Continua, vt in glo. Quærit gl. in quo differt iste titulus à titulo, Si quis ius dicenti non obtemperauerit. & dic vt in glo.&c.

LEX PRIMA.

1 *Fideiussio præstita à captis à familia, vel cū armis inuentis, dicitur de eundo, & differt à fideiussione de iudicio sisti, & stando iuri.*
2 *Fideiussor de eundo ad iudicem, licet sortiatur forum ratione contractus, non tamen perdit priuilegium eligendi iudicem.*
Clericus fideiubens pro laico, de iudicio sisti coram laico, licet obligetur, non debet tamen conueniri.
3 *Remissio in contractibus, habet locum, quando in contractu est facta renunciatio priuilegio fori.*
4 *Renunciatum omni priuilegio fori, quando dicitur.*

a Si quis. Non vr̄ fideiussorem dedisse, q dedit eū, qui fori priuilegio tutus est, a nisi ei renūciauerit. h.d. Et lex ista legitur duob. mod. Primò vt exponatur, dederit, i. dare voluerit. Alio modo, vt ponatur propriè. Et ad euidētiam scias, q̄ quidam est fideiussor de iudicio sisti, & de stando iuri vsq; ad sniam, & de isto loquitur auth. offeratur. C. de lit. ɔte. & l.j. q satisd. cog. Qui-
1 dā† est fideiussor, q datr̄ nuncio, vel ministris citātib. aliquē re vel verbo, & iste est fideiussor de eundo ad iudiciū, & de hoc loquit̄ hæc lex. & j̄. tit. 1. p tot. & maximè apparet ex tenore rub. Et istud videm⁹ tota die de facto fieri, maximè q̄n vadit familia scrutādo ꝑ armis, q a vel ducūt secū illos, quos inueniūt cū armis, vel illi dant fideius. de veniendo. Hoc præmisso, sm primā lect. pone casum, qdam captus ab officiali, cū eū duceret ad palatiū, voluit dare fideiussorē quendā scholarē q h̄et priuilegiū fori, iudex non vult eum recipere. Certè rectè facit, nisi ille scholaris ꝓprio priuilegio renunciauerit sp̄aliter. ¶ Scdm secundā lec. s. q̄ dederit, nō āt tm̄ dare voluerit, pone casum. Ille q est citatus si ad iudiciū non venerit, nec satisdat de veniēdo, mulctat̄, vt s̄. tit. 2. l. j. Sed qd si dedit fideiussorē q̄ndā scholarē, & iō n̄ venit? Certè mulctabit̄ ac si fideiussorē n̄ dedisset. h.d. Sed ɔ̄, imò dēt ad iudicium ire, & dare fideiussorē. C. de lit. ɔte. auth. offerat̄. Sol. illud est verum hodie, olim secus. Vel dic sm Iac. de Are. qđ ibi loquitur de fideiussore, q datur iudici pro aliquo, qui ducebat̄, de eundo ad curiam vel stando in iudicio vsq; ad finē cāæ: hic verò dat̄ ab eo, q corā iudice ducebatur, de ɔparendo, vt s̄. dixi. Et hoc tenet Iac. But. &
b dixi ī euidētia lib. Itē op. b & vr̄ q̄ statim eo qđ fideiubet, qđ efficiat̄ de foro illius iudicis. & sic vr̄ ibi posse ɔueniri rōne ɔ̄ctus, vt j̄. de iud. l. n̄ oēm. & l. cū furiosus. §. 1. Huius timore †
2 sunt in glo. multæ sol. finalr̄ duę sunt, q̄ h̄nt effectū. Nam rōne ɔ̄ctus quis bn̄ sortitur forū in gn̄e, non tn̄ pdit priuilegium, qd h̄et in eligēdo vnū iudicē; magis q̄ aliū. Et hęc est sol. Io. quā tenet Pet. hic, & gl. in d.l. cum furiosus. §. 1. & iō si clericus fideiuberet pro scholari de iudicio sisti, bn̄ obligaretur, n̄ tn̄ posset ɔueniri coram iudice suo. Sic & in scolari, q h̄et priuilegium eligēdi, vbi ɔueniat̄: quia
c obligatur. c Et qđ hic dicit, ꝓ non dato, h̄et locū quantum ad cōmodū dantis, q a p̄t suū iudicē eligere, nisi sp̄aliter renunciauerit
3 Secunda sol. gl. est. Debetis† scire, qđ rōne ɔ̄ctus qs sortit̄ forū, & p̄t ibi ɔueniri si inueniatur, n̄ tn̄ h̄et locū remissio, licet de hoc sit q̄ō i l. heres absens. j̄. de iudi. hodie est expressum in c. Romana §. ɔ̄hentes. ex. de fo. cōpet. lib. 6. Sed si fiat renunciatio priuilegij fori, hæc renunciatio prodest: quia habebit locum remissio. &
d hoc est qđ requirit lect. ista: quā nota multum & signa. d Itē opp. & vr̄ qđ eo ipso, qđ eum recipit, vr̄ eū approbare, vt j̄. de fideius. l. 3. Sol. sm primam lec. non dedit fideiussorem, sed dare volebat Sed sm secūdā lect. dicit gl. qđ ibi loquitur de non idoneo. s. quo ad facultates. Quo casu distinguitur, recipiatur sciēter, vel ignoranter. Hic verò loquitur de non idoneo quo ad ɔueniēdi facultatem. Pōt dici, qđ hic loquit̄ q̄n fideiussor recipitur ab officiali vt s̄. tit. 1. l. eū pro quo. Contrariū verò, q̄n recipit̄ à parte, In quo plenissimè dic vt ibi dixi. Facit qđ no. in l. inter causas. §. abesse. j̄. man. Op. & vr̄, qđ talis renunciatio nil releuet, vt l. si ɔuenerit. s̄. đ
4 iurisd. om. iud. Sol. vt in gl. & ibi no. idē, qđ hic: & ibi plenè dixi. †
e Quæro, dr̄ hic, e sp̄aliter renunciauerit, q̄uo debet intelligi? Br̄ & alias dixi, si quidem renunciaret oī exceptioni, non puto qđ suf-
† ficiat † p hunc tex. q reqrit̄ sp̄elem renunciationē. Sed si renun-
f ciaret f oī priuilegio fori, licet non exprimeret̄ de illo priuilegio fori, qđ h̄nt scholares, puto qđ sufficeret. Nam hic dr̄ sp̄aliter, nō singulariter. Nam sufficit qđ sp̄es priuilegij exprimatur sm suam speciem, non autem sm suam singularitatem, vt l. fi. C. quod cū eo. Dixi in l. generaliter, de non nu. pec. Sic debet intelligi in corpore, de hæred. & Falci. §. pe. Quod not. & tene menti, &c.

ADDITIONES

a Paris.¶ Priuilegio tutus est. Fallit istud in agentibus in rebus. l. fi. & ibi Bar. C. đ pri. agē. i reb. li. 12. fallit etiā i casu l. quoties. & ibi Bar. C. đ pri. scho. li. 12.
b ¶Itē op. An. & q̄n per fideiussionem p̄stitam de iudicio sisti, & iudicato soluēdo, intelligatur quis renūciare priuilegio fori, & vbi p̄iudicet ī aliis exceptionib. dilatoriis: vide Fran. consi. 87. vide ad Bar. in l. vir bon⁹. j̄. iud. sol.
c Poma.¶ Obligatur. Vide Barb. consi. 52. in 2. vol. Et hoc dictum gl. sequitur Bal. in c. præterea. in fi. de offi. deleg. Abb. in c. 1. de iudi. & limita vt per Ab. c. fin. de foro compet. quæ limitatio non placet Maria. Soc. c. fi. de foro compe. De quo vide Dec. l. hæres. §. 1. j̄. de iudi. & Bar. consi. 52. vol. 2.
d ¶Et signa. Adde post Ias. & Alex. q̄ Bald. consi. 256. 1. lib. dicit, quod ista gl. est sing. & quod Bar. allegat, sequitur. & dictum est no. Hāc gl. sequit̄ idem Bar. in l. hæres absens. §. 1. ver. quod est verum, nisi j̄. de iud. & Bald. qui eam dicit vnicam, & eādem limitat in l. cum Archimedoram. C. vt in possess. leg. Pan. in c. fi. versi. & ex his infertur. extra, de foro compet.
e Paris.¶. Quæro dicitur hic Circa istud dictum Bar. vide latè Fel. in c. ad aures. extra, de rescrip. Adde Fel. in c. translato. de consti. Alex. in cons. 123. vol. 4. & Ias. in l. actione. ver. 3. diligenter no. C. de transact.
Poma.¶ Vide Alex. consi. 125. in 1. vol. Ang. Aret. in consiliis Alex. consi. 138. in 2. vol. Et vide Alex. consi. 122. & consi. seq. in 4. vol. Barb. consi. 25. in 1. vol. Vide ad quid iste Doct. inducat Bassigna. consi. 2. Vide etiam pro declaratione Soc. l. si mihi & tibi. §. fi. per totum. j̄. de leg. 1.
† Claud.¶ Sufficiat. Vide ꝓ hac declaratione Fel. ī c. ad aures. extra, đ rescri.
f Barb.¶ Sed si renunciaret. Tene menti, & vide quod no. Bal. in l. edita. C. de eden. vide ad hoc quod dicit Io. And. in c. nonnulli. de rescri. Quando dēt fieri mentio expressa de illa constitutione, vide Bal. in c. in nostra. de rescr. vbi allegauit istum text. in cle. 2. de offic. ordi. Vide quod habetur in c. non potest. ad fi. de præb. & vide Compostel. in d. c. in nostra. Vide c. is cui. de præbendis. lib. 6. Vide quæ dixi in c. ad aures. de rescrip. vide quæ dixi in c. quod translationem. de offic. leg. vide c. 2. de postu. in ver. specialiter.

LEX II.

1 *Causæ, propter quas citatus non tenetur comparere, & non comparens excusetur. & in repetitione. nu. 11.*
2 *Citatus quando est dubium an sit de iurisdictione citantis, debet comparere. & nu. 11. & in repe. num. 2.*
3 *Iudex quando non sentit commodum, cognoscit an sua sit iurisdictio, nisi consuetudo esset in contrarium. & in repetitione. nu. 3.*
4 *Iudex super incompetentia allegata ratione suæ personæ, non cognoscit. & in repe. nu. 4. Itē nō cognoscit quādo veniet examinādū aliqđ spirituale. & n. 5.*
6 *Delegatus quādo citat, debet copiam sui rescripti in citatione inserere, & ipse cognoscit de surreptione, & in repetitione. nu. 16.*
7 *Sententia tenet si non fuit aliquid oppositum contra iurisdictionem iudicis, qui processit & sententiauit, etiam si partes sciebant illum incompetentem, secus si ignorarent. & repetitione. nu. 5.*
8 *Iudex incompetens si procedat contra contumacem, & non est facta pronūciatio sup incōpetentia, quod factum est potest dici nullū. & in repetitione. n. 6.*
9 *Citatus Florentinus Perusij pro contractu vel delicto ibi facto, vel celebrato, & excipit quòd non deliquid, nec contraxit, proceditur ad vlteriora, & nulla cognitio requiritur. & in repetitione. nu. 7. & nu. 11.*
10 *Appellatur à sententia lata super incompetentia & in repetitione. nu. 14.*
12 *Citatus non comparens, mulctatur iudicis officio, nu. 16.*
13 *Rusticitati parcitur.*
14 *Reus non comparens, non punitur, quando non interest actoris, vt compareat.*
15 *Citatus die feriata in his, quæ possunt expediri ea die, debet comparere.*
17 *Iudex antequàm mulctet non comparentem, debet ipsum de nouo citare ad se defendendum.*
18 *Iudex competens ratione dubitationis, non comparentem potest in medicum mulctare summariè: si verò mulcta est magna, h̄et hoc facere causa cognita.*
19 *Iudex quādo mulctare h̄et bona, an ī ei⁹ iurisdictione possit executionē facere.*

a Ex quacunque. a Notabilis lex est. Citatus ī termino debet comparere, aliàs mulctabitur, nisi ex cā excusetur, vel nō interfuerit actoris, ipsum in termino
† comparere. † hoc dicit. Notab. p se patent. Oppo. ad prin. q̄ reus venire non teneatur, vt s̄. de iur. om. iud. l. fi. Sol. vt in glo. ibi erat certum

ADDITIONES.

a Paris.¶ Ex quacunque. Regulam huius legis limita nō procedere in iurisdictione ordinaria episcopali, quam habet in vasallos, secundum Bal. in c. i. de inuesti. in mar. facta. vbi singulariter loquitur.
† Claud.¶ Comparere. Vide vnam causam legitimam, per quam citatus excusatur, per Fel. in c. quòd super iis, de maior. & obed.

a certum, q̃ venire non tenebatur, [a] sed vbi est certum q̃ venire tenetur, vel dubitatur, & tũc tenetur venire, aliàs punietur, vt hac l. Et gl. distinguit tres casus, quos vide, & tene menti. Si est certũ q̃ est de iurisdictione, & non veniat, loquitur titulus, Si quis ius decen. nõ obtemp. & ibi examinabo. Si n. est certũ, q̃ non est de iurisdictione, non tenetur venire. Ponit gl. exemplum in l. fi. de iur.
1 om. iud. s. in eo, q est ex territoriũ. Dñt Doctores † & bñ, qđ hoc multis aliis modis potest euenire. s. quod non teneatur comparere citatus: vt si in citatorio, exprimitur cã, ex qua quis ñ tenetur ꝯparere corã illo iudice: puta si esset cã spiritualis, q̃ non debet agitari coram minori iudice seculari: vel causa liberalis, quæ nõ debet agitari corã minori iudice, vt l. placet. in fi. C. de peda. iud. Vel si esset causa, ex qua psona conueniri non posset, munita speciali seu singulari priuilegio, vt patronus actione famosa, vel similes, vel si esset de his qui in ius vocari non possunt, vt l. 2. s. de in ius voc. & j. tit. 2. l. j. & l. seq. & l. 3. in prin. Item si exprimeretur in citatoriis locus aliquis inhonestus, vt l. si cum dies. §. si arbiter. j. de arb. Itẽ si exprimeretur tempus feriatum, vt hac lege in fi. & not. j. d feriis, l. 1. Sed ꝯ hoc vr̃, q̃ multæ sunt causæ quę possunt agitari die feriata, vt j. de fer. l. j. & 2. Item patronus à liberto qñq; potest conueniri actione famosa, vt l. sed si hac. §. pe. s. tit. 1. & sic nõ ẽ certum ex causis prædictis quem non debere comparere, vnde propter dubium videtur q̃ debeat comparere. Rñdeo, ex hac l. in fi. videtur notabiliter induci, q̃ si pars dicatur esse certa, de ea dicatur facta citatio, quod regulariter est de iure, sicut est, q̃ quis non cogatur ire ad iudicium die feriata, & q̃ patronus ñ conueniatur à liberto actione famosa, & similia. Vnde si aliqua causa specialis est propter quam fit contrarium, illud debet specialiter exprimi, & tunc venire tenetur. Et ita intelligit hanc ma-
† teriam Inn. extra, de dila. c. præterea. in fi. † & ibi mirabiliter hãc legem examinat. Facit. j. de prob. l. ab ea parte. & hoc etiam sentit glo. vltima huius l. vbi dicit, q̃ si exprimitur causa quæ potest agitari die feriata, debet illa die comparere. Tertium membrum
2 † est, quando est dubium, an sit de iurisdictione, & tunc debet
b comparere, vt de hoc cognoscat, vt hic. Sed est videndum, [b] qs
3 de hoc cognoscat. † Gl. dicit, & bene qđ ipsemet iudex, qui fecit
c citari, l. si quis ex aliena. j. de iud. vbi est textus. Contra hoc [c] op. gl. hic in prin. quia secundum hoc erit iudex in causa propria, cõtra l. vnicã. C. ne quis in sua causa. & s. de iuris. om. iud. l. qui iurisdictioni. Gl. respondet, quod non est causa propria, quia ex hoc nullum consequeretur emolumentum, ergo &c. vt l. 1. §. in propria. j. quando appel. sit. Secũdum hoc videtur, q̃ si iudex sentiret aliquod commodum, quia deberet habere aliquot solidos pro libra, q̃ tunc de hoc ipse non posset cognoscere, an sit sua iurisdictio. Et ita determinat glo. singul. j. ad Muni. l. de iure. §. j. Roffred. in libellis suis super hoc tit. determinat contrarium. Nã licet per consequentiam habeat commodum istarum sportularum, non tamen principaliter de hoc agitur, sicut in legatario, q potest esse testis in testamento, vt l. qui testamento. j. de testa. sicut in tutore qui authoratur in eo quod in consequentiam sibi prodest, vt in l. j. s. de authoritate tut. Idem etiam tenent Pet. &
d Iac. But. Opi. glo. [d] plus placet de iure. Nam vides, q̃ ratione ali-
e cuius affectionis, [e] licet ad iudicem non spectet aliquod cõmodum nec incommodum, dicitur iudex incompetens: vt si est cõsanguineus, vel fuit aduocatus, vt l. q iurisdictioni. & l. prætor. s. de iurisdi. om. iudi. Et ideo puto, quòd de iure eius non est cognitio: sed deberent eligi abitri, vel deberet superior cognoscere. vt C. de iud. l. fin. Tamen in quibusdam locis de consuetudine hoc non seruatur. & ideo seruarem consuetudinem loci vbi essem.
4 Vides ergo, † quòd iudex cognoscit an sit iudex competens. Quod intelligo quando opponitur aliquid de iurisdictione, qđ non respicit nec suggillat personam iudicis. Si enim opponeretur sibi, quod est furiosus: & sic caret intellectu, ea ratione qua ñ potest cognoscere de principali: eadem ratione nec de ista, vt j. de iudi. l. cum furiosus. Idem puto si diceretur quod est infamis, & simile. Quod quantum ad istum, passim plenè examinaui j.
5 de re iudi. l. quidam consulebant. † Item si opponeretur aliqua exceptio, in qua examinandum veniret aliquid spirituale, vt si conuentus dicat se clericum, quia tunc cognitio huius remittetur ad eũm, vt extra de sent. excom. c. si iudex. lib. 6. & l. omni.
6 C. de sac. san. eccle. Facit quod dixi s. de iurisdi. om. iud. l. 2. † Sed iuxta hoc quæro, hoc habet locum in iudice ordinario, quid in delegato? Rñ. Iudex delegatus qñ citat reum, debet in literis ponere copiam sui rescripti: aliàs reus non tenetur comparere: quia eũ ignorat esse iudicem, vt C. de superindi. l. j. lib. 10. Expressius in d. c. præterea. de dila. Et si opponatur aliquid ꝯ literas delegati, qđ sint impetratę tacita veritate, &c. tũc ipsemet iudex cognoscit ex iurisdictione sibi attributa super hoc per legem, vt c.
† super literis, extra, de rescri. † & C. si ꝯ ius vel vtil. pub. l. præscri-
7 ptione. & plenè p Inn. extra, de rescri. c. pastoralis. ¶ † Procedo in gl. & quæro, quid si non fuit aliquid oppositum ꝯ iurisdictionem iudicis, & processit, & sententiauit, an valeat? Glo. dicit, qđ sic: nec potest opponi qđ non sit competens iudex: quia de partium voluntate vr̃ iurisdictio prorogata, vt l. 1. j. de iudi. Ita dicit glo. circa med. vide eam. Hoc dictũ gl. debet intelligi, qñ partes comparent: & sciunt illum nõ esse iudicẽ. Nã si ignorauerint, nõ vr̃ esse ꝓrogata iurisdõ, vt l. si p errorẽ. s. de iurisd. om. iud. Idem si dubitauerint, vt l. fi. C. de ꝓdi. ideb. & qđ no. j. de iur. & fac. ign. super rub. Et hoc tenet Iac. de Are. & Iac. But. & Iac. de Belui. nisi esset pronunciatum super iurisdõne, qa iudex pronunciauit se esse iudicẽ ꝯpetentem: tunc talis sñia faceret ius, nec posset po-
8 stea disputari de errore, vel dubietate partiũ. † Sed q̃ro, qđ si processum est ꝯ contumacẽ, eo casu quo pt̃ pueniri ad diffinitiuam sñiam lite non ꝯtestata: vel ad primũ: vel ad sm̃ decretũ? Rñdeo, si iudex anteq̃ ꝓcedat vltrà ꝯ partem ꝯtumacẽ, pronunciat se esse iudicẽ ꝯpetentẽ: cętera illius iudicij procedent, qa illa sñia diffinitiua facit ius, vt dixi s. prox. qõ. Sed si hoc non pronunciaret: qñcunq; pars veniens posset dicere illũ nõ eẽ suũ iudicẽ: & illa q̃ facta sunt, non valere: potissimè si latitatio requiratur, vt l. 3. j. de iudi. Et hoc vr̃ sentire Inno. in d. c. pterea. ver. idẽ dicimus. ex. de dilat. dic vt ibi plenè p eũ. Quærit glo. qñ opponitur exceptio
9 suspitionis, qs de ea cognoscit? Dic vt in ea, & bene. ¶ † Quæro, aliquis Florentinus citatur hic, ꝓ ꝯtu vel delicto hic celebrato, ipse excipit, dicẽs se non dr̃e citari, & se nõ esse huius iuridõnis, qa hic nunq̃ ꝯxit, vel deliqit, qualr̃ de hoc cognoscet? Nam si hoc examinatur añ litem ꝯtest. ergo examinabunt merita cãæ, qa de hoc solum q̃rit, an hic deliquerit vel ꝯxerit. Inn. vr̃ dicere, qđ de hoc añ litem ꝯte. summariè cognoscat. Pro quo facit optimè j. de iud. l. 2. §. sed & si dubitetur. Gul. aliter dicit hic, quę Cy. refert in l. præscriptione. C. si ꝯ ius vl' vtil. pub. Ego dico alr̃, qđ sup hoc nulla est necessaria cognitio. Nam quantũ ad iurisdõnẽ iudicis,
f hoc qđ petitur, hr̃ pro vero. [f] Nec est vltra procedendũ. si sit verũ vel ñ, qa sufficit quantũ ad hoc, s. vt sup quo litigat, si esset verũ, esset de iurisdõne iudicis, vt s. de iurisdi. om. iud. l. cum q̃dam puella. in fi. Simile in seruo, q dicit se liberũ: nam eo ipso qđ hoc dicit, hr̃ pro libero, quantũ ad suã psonã legitimãdũ: vt j. de lib. cau. l. ordinata. & ibi de hoc vide. Ita hic eo ipso qđ dr̃ aliquid in libello, qđ sit de iurisdõne iudicis: quantũ ad iurisdõnem iudicis
10 hr̃ pro vero. † Quæro vtrum à sententia qua quis pronunciauit se esse iudicem, vel non esse possit appellari? glo. est hic q̃ sic, & auth. habita. C. ne filius pro pr̃e. quod est verũ, quia p appellationem à diffinitiua ꝯ istam ꝓnunciationẽ nõ põt esse consultũ: ergo ab ea appellatur, vt j. qui satisd. cog. l. arbitro. Licet supra in prin.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Non tenebatur. Si n. intentio iudicis non est fundata de iure cõi, vl' nõ exponit causam, per quam citati intentio fundet, non tenet cõparere. Vide Com. cons. 77. in prin. facit qđ dicit Ang. in cons. 6. inci. lata est sñia. ẽt Fel. in c. cũ sit gñale. circa prin. de fo. compe. nõ tñ perperã per citationem tenetur qs comparere, sm̃ Bal. in c. 1. in prin. an apud iudi. vel cur. do. quæstio, feu. termi. debe. Quòd ãt citatus semp debeat comparere, ẽt si sit priuilegiatus, ad allegandũ priuilegiũ suũ? vide multa per Fel. in c. cũ ordinem. versi. ad allegandũ. extra, de rescrip. vide ẽt Fel. in c. olim. in prin. extra, de except. vbi ponit, an tut' notoria except. declinatoria, dẽat cõparere: & qñ citatio ẽ notoriè iusta, vide Fel. in c. si duob. extra, de appel. Itẽ circa illud qđ dcm̃ est s. & quod dicit Bar. paulò j. qđ qñ regl'r citatio non valet, non tenet citatus cõparere: licet aliquo casu spãli possit citari, nisi aliqs ex ipsis casibus spãlibus exprimat. Vide Fel. in c. 1. extra, de re iud. & in c. sicut. 1. extra. eo. tit. & qđ casus spãlis seu fallentia sit exprimẽda, vide Mathe. no. 17. & alia q̃ hẽs in prin. h' apostillæ, & oĩno vide quæ in sin̄ scripsi ad Bar. in l. absentẽ. ad fi. prin. C. de app. qñ appellatio est regulariter ꝓhibita, qđ appellans teneat exprimere cãs spãles, ex qbus fiet licita appellatio: & ibi hẽs aliã remissionẽ ad Fel. Itẽ qũo cõcedit istud, qđ citatus debeat semper cõparere, ad allegandũ semp suũ priuilegium: & qd in clerico: vide longã dist. Aegidij de manda. ĩ. 1. qõ. sua, incip. in Christi, qõ talis est. ĩ 1. dub. vbi disputat latè ad partes: postea latè distinguit, & colligit ẽt Aegidius ibi, qđ si clericus citatus à laico iudice nõ cõpareat, possit cõtra eũ ꝓcedi ad bãnũ: ita vt tanq̃ bannitus possit postea impune offendi sm̃ formã statutorum quod banniti offendi pñt. Itẽ q̃ qñ citatio esset notoriè iniusta, ñ teneatur comparere: vide Fel. in c. veniens. extra, de accusatio. & ibi etiam ad finem, ponit an clericus citatus à iudice laico teneatur comparere.

† Claud ¶ Pręterea. in fi. Vde ad huius confirmationem Fel. in c. super literis. de rescrip. & plura ponit in c. 1. de re iudi.

b Paris. ¶ Sed est videndũ. De hoc vide latissimè Fel. in c. super literis. versi. an sua sit iurisdictio. extra, de rescrip. vide Mar. Soc. in c. si cleric' laicũ. de foro cõpet. Itẽ, quod ẽt qñ iurisdictio nõ potest separari à causa principali, non possit iudex cognoscree an sua sit iurisdictio: vide Ale. cons. 2. 5. vol.

c Poma. ¶ Contra hoc. Vide Dec. l. si quis ex aliena. ver. respõdet ad hæc fundamenta, j. de iudic.

d Paris. ¶ Opi. gl. De iure qualr̃ ista d'cisio sit ĩtelligẽda: vide do. Frã. cõ. 207.

e Affectionis. Adde pro hoc qđ voluit Ro. cõsi. 382. qđ cedẽs ñ possit esse testis ꝓ cessionario rõne affectionis: licet nullum penitus cõmodũ sentiat.

† Claud. ¶ Rescrip. Et vide ibi Pan. ad materiam huius legis.

f Paris. ¶ Pro vero. Vide Fel. in c. si clericus laicum. de foro compe. vers. 1. cõclusio. Alex. consi. 79. vol. 1. Ias. in l. cum quædam puella. §. fin. in 2. not. de iurisd. om. iud. vbi tenet contra Bar. hic: vide eum ẽt, & Alex. consi. 1. & eodẽ modo, q̃ ad dandum actionem & instantiam attenditur quod narratur in petitione, licet verum non esset. vide Bart. in l. 1. in prin. j. de dolo.

in prin.legis dixi, ꝙ notabilia per se patẽt, tñ pro iuuenibus nota
11 ex hac lege. Primò † ꝙ citatus ex quacunq; cã, debet cõparere,
12 vt cognoscat̃ an sit de iurisdictione iudicis, vel nõ. Scdò no. † ꝙ
13 illi, qui non ꝯparent, mulctant̃, vt hic vides. Item not. † ꝙ parcit̃
rusticitati. Itẽ not. ꝙ qñ non interest actoris vt reus ꝯpareat, reus
14 non veniens non est ꝯtumax. † Venio ad versi. si quis. Dr̃ hic, ꝙ
reus non punit̃, si actoris nõ interest eũ venire. Contrà, qa in pœ
nis non ꝯsideratur interesse. vt l. stipulatio ista. §. alteri. j. de verb.
obl. Dicit gl. ibi in pœna ꝯuentionali, hic in mulcta, q̃ à p̃tore im
ponitur. Gl. optimè dicit, qa ẽt in pœnis ꝯuentionalibus apposi-
tis in stipulationibus p̃toriis, videmus qđ p̃tor qñq; se interpo-
nit vt non ꝯmittatur, si non interest, siue vr̃ remittat qñ pars non
lædit̃, vt l. & si post tres. j. si qs cautio. Item gl. arguit ꝯ. j. de eo per
quẽ fac. erit. l. 1. §. 1. Certè ille. §. non ꝯdicit l. 3. §. 1. eo. ti. q incipit,
sed & si stipulator. Dicit gl. ꝙ hic dr̃, si actoris non interest, intelli
ge si dies est feriata, vt dicit hic tex. vel si iudex nõ sedet in die ter
mini, vt j. de arb. l. arbiter si calendis. Secus si actor non venit ad
iudicium, vt ibi. Tu dicas idẽ, si venerit, p rõnem huius tex. q lo-
quitur gñaliter, si actoris nõ interest: & qa pars dẽt instare, & ad-
uersarij ꝯtumaciam accusare. vt l. properandũ. C. de iud. & quia
actore non ꝯparente, dẽt circunduci edictũ, vt j. de iudi. & l. post
edictũ. ita cõiter tenet̃. Ad l. ꝯriam rñde, vt ibi dicã. Facit ad præ-
a dicta qđ not. per gl. ex̃, de do. & contu. c. fi. Quærit gl.[a] quid si ali-
15 quis † citatur die feriata, pro eo qđ põt expediri die feriata? Di-
cit gl. qđ dẽt ire, quod intellige si exprimatur in citatione, vt dixi
16 in 1. oppo. huius l. fm Inno. † Quæro ex̃ gl. dicit hic qđ vocatus
in ius, si non venerit, mulctabit̃. Modo quero quo iure? Roffred.
in libellis suis super hoc titulo, dicit, ꝙ actione in factum descen
dente ex hoc edicto. Credo qđ malè dicat. Nam mulcta, quæ im
ponitur per hanc legem, applicatur fisco, vt hic dicit gl. Ergo ad
hoc non ꝯpetit actio, quia actio, est ius persequẽdi qđ sibi debe-
tur, non qđ debetur fisco. Ista esset magis accusatio, q̃ actio. Præ-
terea hæc verba diriguntur ad iudicem, non ad partẽ, ergo non
oritur actio, fm ea quæ dixi j. de condi. ex lege. l. 1. Dic ergo, qđ
† hæc mulcta imponitur officio iudicis, † ex hoc edicto. vt l. 1. s̃. si
quis ius di. non obtemp. Et sic Io. non debuit ponere circulum
b huius actionis in arbore, cum illa nõ sit actio. Sed q̃ro,[b] † & hoc
17 not.[c] vtrũ eo ipso, ꝙ pars citata non ꝯparuit, & fuit contumax,
c possit à iudice mulctari absq; noua citatione? Rñ. non, sed super
hoc dẽt de nouo citari, & terminus statui ad faciẽdum suã excu-
sationẽ seu defensionẽ. Et de hoc est casus hic in tex. ex eo qđ di
cit, ex cã: requirit̃ em̃ noua cognitio. Itẽ dat̃ terminus ad facien-
dum suã defensionẽ: in eo qđ dicit, rusticitati parcendũ, vel inq-
18 rendũ esse, si actoris interfuit, qđ tene mẽti. † Quæro, video, qđ
rõne dubitationis iudex est ꝯpetens; vt non ꝯparentẽ possit mul
ctare, vtrũ super hoc formabit vnũ nouũ processum ordinariè?
Rñdeo si iponeret mulctã leuẽ, posset hoc expediri summariè:
vt in auth. nisi breues. C. de sentẽ. ex breui. reci. Si aũt est magna,
19 tunc cã cognita, & solenniter: vt in hac l. Sed † quid si iudicauit,
seu condẽnauit, an possit facere executionem? Gl. dicit qđ non:
sed est remittendus ad iudicem loci: vñ est. Quod intellige, si hic
non reperitur: vel si nihil possideat in loco iudicis, q cognouit.
† Aliàs secus, vt extra de foro compe. c. Romana. §. ꝯhentes. † lib.
6. Et hoc modo intellige hanc legem notabilem in sua materia.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Quærit gl. in c. fi. dicit id qđ dicit ista gl. Et ad hoc istum tex. allega nit Bal. ibi rñdet ad istũ tex. ego dixi cõtra Bal. per istũ tex. dum dicit, ꝙ nõ interest actoris. Nã licet hic dicat̃, ꝙ dies erat feriata: tñ ratio quare mouebat̃, hẽt locũ, ẽt si iudex non venit ad iudiciũ, & ponitur hic die feriata, grã exẽpli, ideo nõ restringit regulã. Et vide scriben. in c. 2. de do. & contu.

† Claud. ¶ Iudicis. Ita etiam dicit Pan. in c. 1. de iudi. versi. no. iudicem posse.

b Paris. ¶ Sed quæro. Vide Fel. in c. 1. de iudi. vbi limitat.

c Barb. ¶ Hoc no. Vide Ant. & alios in c. 1. de iud. Vide ibi dicta, & pondera: qa vr̃, ꝙ iudex ex suo officio possit condẽnare, licet nõ puniat̃ in expẽsis, vt est gl. no. in l. si qs missum. de dam. infe. & l. qa arbiter. j. de arbi. Ergo vr̃ esse qđ intrinsecum ad causam, condẽnatio in expensis. arg. eius quod no. Bar. in l. eum qui ita. §. qui ita. de verb. obli. & in l. exceptionẽ. C. de probat. Bal. in l. si pater. C. de pact. inter emp. & vend. Ergo non requiritur citatio, per doctrinam Bar. in d. l. 3. §. si ad diem. Vide quæ dixi in d. c. 1. de iudi.

† Claud. ¶ §. Contrahentes. Vide Bal. in c. significasti. de offic. deleg.

REPETITIO.

8 *Citatus ad locum inhonestum, non tenetur comparere.*
9 *Exemptus, citatus ab ordinario, quando necesse habeat comparere.*
10 *Citatio si continet tale quid, propter quod appareat citato competere excusationem, vel exceptionem, tunc citatus non tenetur comparere.*
11 *Clericus citatus à laico, non tenetur comparere.*
12 *Testis de vniuersitate deponens in causa vniuersitatis, si interrogatus an sentiat commodum, respondit, non, quòd non est falsarius,*
13 *Iudex qui pronunciauit super competentia, vel incompetentia, an possit illam reuocare.*
Et an à tali sententia possit appellari. nu. 14.
15 *Interlocutoriam latam super dilatoria, iudex post litem contesta. reuocare poterit, & acta facta non pereunt.*
16 *Falsitatis literarum exceptio contra literas delegatorias opposita, quando faciat processum nullum.*
17 *Iudex per processum ad vlteriora opposita exceptione declinatoria, quando videatur se pronunciare incompetentem.*
18 *Processus factus coram incompetenti per errorem, an valeat.*
19 *Exceptio declinatoria an possit semper opponi vsque ad litis contestationem.*
20 *Exceptio declinatoria in causis, in quibus lis non contestatur, vsque ad quantũ tempus possit obijci.*
21 *Reus si opponit se non contraxisse, nec deliquisse in territorio, an detur terminus reo ad probandum, & iudex cognoscat summatim.*
Probationes factæ tali casu non prosunt super negotio principali.
22 *Notorium inductum per sententiam, non habet effectum notorij, nisi quando inducitur ad eum finem, ad quem fuit sententiatum.*
23 *Probationes quæ factæ sunt super emergenti, non probant, etiam inter easdem personas, si ad alium finem agitur.*
24 *Priuilegij allegatio in extraiudicialibus nihil operatur.*
25 *Priuilegiatus citatus non comparens potest mulctari.*
Et nunquid delegatus teneatur interserere literas delegatorias. nu. 26.
27 *Citatio ad diem feriatam debet continere causam, per quam appareat de necessitate comparendi.*
28 *Exceptio loci non tuti allegatur per citatum, etiam lite non contest.*
29 *Exceptione suspicionis opposita an iudex de ea cognoscat.*
30 *Ordinarius etiam de iure ciuili recusatur, si suspicio etiã ratione adiuncti perfectè non cessat.*

a EX QUACUNQUE.[a] Ista lex in prin. ad hoc allegatur. Iudi
cis mandato parendũ est. h. d. Primò
ponit vnum dictum. Secundò dicti effectũ demõstrat, & causam
assignat. Scda ibi, vt hoc ipsum sciatur. In glo. sciatur. ibi, & tunc
venire, & sic citatio tenet, al's secus si nõ tenet ipso iure, vel rõne
loci, ad quẽ citatur. Glo. in 2. membro suæ distinctionis dat exẽ-
1 plum per l. fi. s̃. de iurisd. om. iud. Doctores dñt, † & bene, ꝙ hoc
põt ꝯtingere multis modis, puta si in citatione exprimatur cã, ex
qua quis nõ tenet̃ rñdere sub illo iudice, vt si esset cã spiritualis,
quæ non dẽt agitari corã iudice sæculari. Vel si esset cã liberalis,
quæ nõ dẽt agitari corã iudice minori. vt l. placet. in fi. C. de ped.
iu. Vel si esset causa, vel actio, ex qua aliqua psona sui priuilegio
conueniri non posset, vt patronus actione famosa, & simi. Vel si
esset de his, qui in ius vocari nõ possunt. l. 2. de in ius vocan. & j.
ti. 2. l. 1. §. fi. & l. 3. in prin. Idem si exprimeretur in citatorio locus
inhonestus. vt j. de arbi. l. si cum dies. §. si arbiter. Idem si exprime
retur tp̃s feriatum, vt hac l. in fi. & j. de feriis. l. 1. Sed ꝯ hoc multæ
sunt causæ, quæ pñt agitari die feriato. vt l. 2. j. de feriis. Item pa-
tronus qñque à liberto põt conueniri actione famosa. vt l. sed si
hac. §. pen. s̃. tit. 1. Dictum est ex causis prædictis, quem nõ dr̃ rñ-
dere, imò pp dubium vr̃, ꝙ debeat comparere. Rñdeo, ex hoc vr̃
induci qđ satis est qđ pars dicatur esse certa eo, ꝙ regulariter de
iure sic est, vt qđ quis non cogatur venire ad iudicium die feria-
to, qđ patronus nõ conueniatur a liberto actione famosa. vnde
si aliqua causa specialis est, pp quam ꝯrium sit, istud debeat spe-
cialiter exprimi, & tũc venire teneatur. Ita intelligit istam mate-
riam Inn. extra, de dila. c. p̃terea, circa fi. vbi mirabiliter examinat
istam legem. hoc ẽt sentit glo. fi. huius legis, vbi dr̃, ꝙ si exprimi-
tur causa, quæ potest agi die feriato, debet illo die comparere.
2 † Tertium membrum est, qñ est dubium, an sit de iurisdictione,
b & debet ꝯparere, vt de hoc cognoscatur. vt hic.[b] Sed quis de † eo
3 cognoscet? Dicit gl. & bene, ꝙ iudex qui fecit citari, per l. si quis
ex aliena. j. de iudic. Contra hoc oppo. gl. in prin. qa fm hoc erit
iudex in causa propria. ꝯ l. 1. ne qs in sua cã. & l. qui iurisdictioni.
s̃. de iurisdict. omn. iudi. Dicunt glo. ꝙ non põt esse propria, quia
nullum habet ex hoc emolumentum. l. 1. §. in propria. j. quando
appel. sit. Secundum hoc videt̃, ꝙ si iudex sentiret commodum,
quia debet habere forte 10. solidos pro libra, ꝙ tunc non posset
cognoscere. Ita tenet gl. fi. in l. de iure. ad muni. & Roffre. in libel
lis suis per hunc tit. dicit, ꝙ licet per ꝯsequentiam habeat cõmo-
dum sportularum, non tñ principaliter de hoc agitur, sicut in le-
gatario, qui potest esse testis in testamento. l. qui testamento. de
testa. & sicut in tutore, qui authoratur in eo, quod in consequẽ-
tiam sibi prodest. l. 1. de autho. tut. Et allegat prædictam legem.
Idem ẽt tenent Iac. But. & Pet. Et opi. gl. plus placet de iure. Nam
video ꝙ ratione alicuius affectionis, licet ad iudicem nõ spectet
commodum, dicitur incompetens, vt si est consanguineus, vel
fuit aduocatus, vt l. qui iurisdictioni. & l. prætor. s̃. de iurisdi. om.
iudi. Et ideo credo, ꝙ de iure non est eius cognitio, sed deberet
eligi arbiter, vel superior cognoscere, vt l. vlti. C. de iudi. Tamen
in quibusdam locis de consuetudine non seruatur, ideo serua
consue-

ADDITIONES.

a Io. Fr. Ruer. ¶ Ex quacunque. Adde quod ista secunda lect. l. ex quacunque, versi. cõiter tenetur, ꝙ non sit Bartoli, nec est inserta in antiquis lecturis.

b Claud. ¶ Cognoscat̃, vt hic. Et si nõ cõpareat, mulctabit̃, licet postea ex interuallo cõpareat, q̃uis videat̃ nõ arctasse citatũ: & tũc postq̃ hoc cõstat, punit̃. ita pbat tex. in c. veniẽs. & ibi ad hoc not. Pan. & alij Mod. de accus.

* conſuetudinē.† Sequitur in gl. venire dēt, & tunc iudex cognoſcit, an ſit iudex ꝯpetens, qđ intellige qñ oppo. aliquid ad iuriſdictionem, qđ nō reſpicit, nec ſuggillat pſonam iudicis. Si.n. opponeret ſibi, ꝙ eſſet furioſus, & ꝙ eſt infamis, & ſimilia, qđ q̃tum ad iſtū paſſum examinaui in l. quidā ꝯſulebant. ꝟ. de re iudi. Itē ſi opponeret aliqua exceptio, in qua examinandū veniret aliqđ ſpirituale, vel ſi ꝯuentus dicat ſe clericū: tunc cognitio remittitur ad epm, ex. de ſen. excom. c. ſi iudex laicus. lib. 6. C. de ſacroſan. eccl.
5 l. omni. Facit qđ dixi de iuriſd. omn. iudi. l. 2.† Sed iuxta hoc q̃ro, qđ ſi non fuit aliqđ oppoſitū ꝯ iuriſdictionē iudicis, & proceſſit & ſententiauit, an valeat? Gl. dicit ꝙ ſic. nec pōt opponi ꝙ nō ſit iudex ꝯpetens, qa de partiū voluntate vř prorogata iuriſdictio. l.
a 1. de iud. Ita dicit gl.[a] Debet intelligi, qñ partes ꝯparuerunt, & ſciuerunt illū non eſſe iudicē. Nā ſi ignorauerūt, non vř prorogata iuriſdictio. vt l. fi. C. de condi. inde. & qđ not. ꝟ. de iur. & facti ign. ſuper rub. Et hoc tenent Iac. de Are. & Iac. But. niſi eſſet pronunciatū ſup iuriſdictione, qa iudex ꝓnunciaſſet ſe eſſe iudicē ꝯpetētem, tūc talis ſnīa faceret ius, nec poſſet poſtea diſputari de erro-
6 re, vel diſputatione partiū.† Sed q̃ro qđ ſi proceſſit ꝯ ꝯtumacē, eo caſu quo pōt perueniri ad ſnīam lite non ꝯteſtata, vel ad primū
b & ſm decretū?[b] Rñdeo, ſi iudex antequā ꝓcedat vltra ꝯ partē cōtumacē, pronunciat ſe iudicē ꝯpetentē, cætera illius iudicij procedent: ſed ſi hoc nō ꝓnunciaret, qñcunq; pars veniens, poſſet dicere illū non eſſe iudicē ſuū, & illa q̄ facta ſunt non valere, maximè ſi latitatio regrat. vt l. 3. ꝟ. de iudi. Et hoc vř ſentire Inn. in c.
7 ꝑterea. ex. de dila.† Quæro, aliqs Floretinus citat hic pp ꝯctum, vel delictū hic celebratū, ipſe excipit, dicens ſe non eſſe huius iuriſdictionis, qa hic nunq̃ ꝯxit, vel deliqt, qualiter de hoc cognoſcetur? Nam ſi hoc examinat ante litē ꝯteſta. ergo examinabunt merita cāæ, qa ſolū de hoc ꝯtendit, an hic deliquerit vel ꝯxerit. Inn. vř dicere, ꝙ ante litē conteſt. ſummariè cognoſcat. Pro hoc facit ꝟ. de iud. l. 2. §. ſed & ſi dubitet. Hic Gul. aliter dicit, quē Cyn. refert i l. pſcriptione. C. ſi ꝯ ius vel vti. publ. & ibi dixi in 3. q. Ego dico aliter, ꝙ ſup hoc nulla eſt neceſſaria cognitio. Nam quantū ad iuriſdictionē iudicis, hoc qđ petit, hř pro vero. Nec eſt vltra procedendū ſit verū, vel nō: ſufficit. n. quantū ad hoc, qđ iſtud ſuper quo litigat, ſit verū ꝙ ſit de iuriſdictione iudicis. Sic in l. cum q̃dam puella. in fi. de iuriſdi. om. iudi. Sic eſt in ſeruo, q dicit ſe liberū. Nam eo ipſo qđ dicit, q̃tum ad legitimandā pſonā ſuā, hř ꝓ libero. vt l. ordinata. ꝟ. de liber. cā. Ita hic eo ipſo ꝙ dicit aliqđ, qđ ſit de iuriſdictione iudicis, q̃tū ad iuriſdictionē habet ꝓ vero.
8 ¶† Sequit in gl. vel qa locus eſt inhoneſtus. vt ꝟ. de arbi. l. ſi cum dies. §. ſi arbiter. Vel rōne tpis, ēt in qđ actio partis cōis ꝯfertur. ꝟ. ead. l. §. fi. & l. 1. ꝟ. de feriis. Vel rōne perſonæ citatæ. vt ꝟ. de in ius voc. l. 2. Vel rōne pſonæ actoris. vt l. quāuis. 2. rñ. eo. tit. & ꝟ. ne qs eū. l. 1. §. Offilius. Vide gl. Decretaliū, q̃ ita not. in c. veniens. de accuſ. in gl. vlt. & 3. q. 2. ſi eps. vbi gl. eſt magiſtra. Qđ ſubtiliter proſequit Inn. ex. de dilat. c. ꝑterea. & ibi recurratis.† Sequit in gl. vt
9 hic. & ꝑ hoc vř, ꝙ ſi exemptus citat ab ordinario, ꝙ ipſe hēt neceſſe ꝯparere ad allegandū ſuū priuilegium. Quod eſt verū, ſi dubitat an ſit exēptus. Sed ſi hoc eſſet notoriū, & ꝯſtaret iudici per oſtenſionē priuilegiorū exemptionis, ex tunc nō tenet vlterius ꝯparere ſm Inn. q hoc notat ex, de verb. ſigni. c. ex parte. Et hoc intelligendū eſt in exēpto ipſo iure, vt no. in c. cum pſonæ. ex. de priuile. lib. 6. Secus aūt eſt in nō exēpto, dato qđ hēt exceptionē declinatoriā fori, vel iudicis: nā antequā dicta exceptio obiiciatur, iuriſdictio iudicis in nullo eſt eliſa, ſed liberè pōt eam exercere. Exemplū pōt poni in authētica, habita. C. ne filius pro patre.
10 Inn. tñ dicit, † qđ ſi in citatorio exprimit tale qđ pp qđ apparet exceptionē ſeu excuſationē ꝯpetere, tunc citatus non tenet ꝯparere, vt extrà, de dila. c. ꝑterea. & ibi ipſe not. Et facit ad iſtud ꝟ. de pec. l. eo tpe. in prin. & iud. ſolui. l. vir bonus. Tñ intelligo dictum Inno. vbi citatio ex tali exceptione redderet nulla, qđ non eſt in caſu ꝑdicto, cum citat ille q̄ pōt: qa donec ꝯpareat corā iudice, & dicat ſe declinare, ius declinādi nullū hēt effectū. Et hoc apparet ex d. auth. cum ſimili. Et de hoc tangit ꝑ Cyn. C. de epiſ. & cler. l. ꝯgaliter. ¶ Iuxta hoc q̃ro de bona qōne, & tota die ꝯtingit, qđ iu-
11 dices laici citāt clericos.† Quæro nunqđ citatio facta ꝑ laicum de clerico teneat rōne dubij. & vtrū teneat ꝯparere vel non? Vna gl. dicit qđ iſta citatio non hēat arctare iſtū, q in veritate eſt clericus. Rō pōt eſſe, qa ſi iſte ꝯpareret, & cognoſceret vtrū iſte eſſet clericus vel laicus, ille iudex non poſſet de hoc pronunciare, vt extrà, de ſen. excom. c. ſi iudex. lib. 6. Hanc partē tenet gl. 15. q. 4. placita ſæcularia. In ꝯrium eſt gl. ordinaria 23. q. 8. ꝯuenior. Pro prima parte facit C. de epiſ. & cle. auth. ſtatuimus. & illa pars approbatur à Canoniſtis. Sequit in glo. Nam ipſe nō agit, ergo vbi iudex ꝓcederet ex mero officio, & obiiceret ei iſta exceptio, vř ꝑ iſtā rōnem, qđ ipſe non poſſet cognoſcere, qa eſt tanq̃ pars. Pro hoc facit qđ not. in c. ſtatutū. §. 1. in vlti. glo. extra, de reſcrip. lib. 6. Sed in ꝯrium eſt veritas: quia iudex ingrens hēt in ſe repræſentationē duarū perſonarū, partis & iudicis. Itaq; ex ea parte, in qua repræſentat merā iudicis perſonā, pt cognoſcere. arg. C. de contrah. emp. l. cū ipſe. Itē qa cū iſta qō eſt emergens, ergo idem hēt cognoſcere, q eſt cogniturus de cā principali. vt C. de iudi. l. quoties. Nā idē ꝓceſſus nō eſt in plures iudices diuidēdus. vt l. 1. C. de offi. conſul. & l. 1. C. de ſportulis. & C. de iudi. l. nulli. Sequit in gl. §. in ꝓpria. imò vř hře rōnem ſportularū, vt in Auth. de iud. §. ſi qs aūt. verſi. ne autē circa hoc labor. Et vř hoc ſentire gl. ꝟ. ad munic. l. de iure. in fi. gl. q̄ ibi eſt ſingularis. Sed veritas eſt, ꝙ rōne ꝯmodi cauſa nō dř eſſe ꝓpria iudicis, qa primò principalř cōmodū nō refert ad iudicē, ſed ad partē, qa non hēt ſportulas eo ipſo qđ iudex, itaq; ꝯmodum nō ꝓcedit ex iſta ꝓnunciatione immediatè, ſed mediātē ꝓceſſu ſubſequuto, cū ſportulę ꝑſtent in ꝯteſ. lit. & in fi. cāæ, vt d. §. ne aūt. Quod tangit Cy. ꝟ. pl. primā. de auth. tut. & Inſt. de act. §. tripli. in gl. & ꝟ. de teſta. l. q teſtō. in prin. Et per
12 hoc ego † dicebā, qđ ſi teſtis deponēs in cā ſuæ vniuerſitatis interrogat, an ad eundē ptineat ꝯmodū vel nō, rñdendo nō: qđ nō intelligit falſum deponere, ſi in eū redundet ꝯmodum, vel incōmodū ꝑ indirectū. Vel pt dici, ꝙ aut tale ꝯmodum repellebat eū à teſtimonio, & tūc doloſè, & ad hoc vt ſuū dictū hřet effectum, intelligit ita dixiſſe. Aut nō repellebat eū à teſtimonio, & ꝓcedit qđ dixi, qa interrogatio iſta dēt intelligi de ꝯmodo, vel incōmodo, qđ repellit eū à teſtimonio, & nō de alio. Ideo. n. interrogat,
13 vt videat ſi eſt idoneus, vel idiota, vt ex. de teſti. c. cū cām.† Sequtur in gl. ſe iudicē eſſe, vel non eſſe. Nā videbat, qđ pronunciatio hæc valeret, qa ſi nō eſt iudex, ergo non pt ꝓnunciare. vt l. fi. ꝟ. de iuriſdi. omn. iud. Sed dic qđ in hoc eſt iudex, licet nō in negotio. Sed nunqđ iſtā interlocutoriam iudex poſſet reuocare? Dicebat Iac. de Ra. qđ nō. Nā aut iudex pronūciat ſe nō eſſe iudicē, & tūc eā non pōt reuocare, cū ſit functus officio ſuo, & ſic deſiit eſſe iudex. Aut iudex ꝓnunciat ſe iudicē, & ſimilř ēt non poſſit reuocare: nā ēt tunc ſi reuocaret iſtā pronunciationē, abdicaret à ſe iuriſdictionem. Quod non pt facere niſi in manibus ſuperiorū, vt ꝟ. de offi. præſi. l. legatus. Pet. tenet ꝯ, dicens, qđ ſi pronūciat ſe iudicē, & tunc ſi vult eam reuocare, pōt ſicut quālibet aliā interlocutoriā. Secus aūt ſi pronunciet ſe nō iudicē, qa tunc nō pōt reuocare, ſi vult. Idem tenet hic Cy. de illo, videlicet qñ pronūciat ſe nō eſſe iudicē, vř qđ non pōt reuocare. In iudice delegato, eſt caſus extrà, de offi. deleg. c. ſignificantibus. In executoribus gratiarum, eſt caſus in c. dilectus. ex. de præb. In ordinario dicit, Ego dubito, qa ꝑ iſtā pronunciationē non deſinit eſſe ordinarius, iō ego credo, ꝙ ſi iuriſdictio ſibi ꝯpetit in veritate, qđ ipſe pt reuocare. In delegato ideo nō pōt reuocare, qa per iſtā pronūciationem finitur iuriſdō, ergo nunq̃ talis interlocutio pt reuocari vt extrà, de offi. deleg. c. ſi iudex. lib. 6. Si aūt iudex pronunciat ſe iudicē eſſe, dico qđ benè pt reuocare iſtā interlocutoriā. Nō obſt. l. legatus, qa per hoc nō abdicat à ſe iuriſdictionē. Nā non ſequit, ſi iudex reuocat interlocutoriā, ergo interloquit totum ꝯrium. Imò erit neceſſe qđ pronunciet poſtea ſe non iudicē, vt dicatur non hře iuriſdōnem: & ſi ꝯ hoc opponendo dicat, ergo pronunciando abdicat à ſe iuriſdōnem. Concedo qđ pōt ꝓnunciando,
14 licet nō reuocādo, vt d. l. legatus.† Iuxta hoc q̃ro, vtrū ab hmōi ſnīa poſſit appellari, Cy. format hanc q. hic, & determinat qđ ſic: & alleg. gl. quæ eſt in auth. habita. C. ne fil. pro pat. Hoc ēt probat rōne, qa iſtud grauamen non pt reparari ꝑ appellationē à diffinitiua, ergo pōt appellari: & alleg. ꝟ. qui ſatiſd. cog. l. arbitrio. & qđ no. in l. 2. ꝟ. de app. reci. Dñi, rō eſt quare iſtud grauamen iuris in iure ꝯſiſtat, & non reparatur per appellationē, qa non tangit negotium principale, vt ex. de appe. c. fi. lib. 6. Sunt q̃dam grauamina, quæ in facto ꝯſiſtunt, & in facti executione, & iſta qñq; ſunt reparabilia, qñq; non, vt in tortura, vt not. in l. 2. de appel. reci. In hac qōne dicit Gul. ꝙ aut pronunciat ſe iudicem eſſe, & tūc pōt appellare. & alleg. in auth. de coll. §. finaūt aliqñ. in fi. colla. 9. Sed ſi pronunciat negatiuè, adhuc poteſt appellari, & erit effectus, vt negotium remittatur ad eum, quia ad hoc tendit appellans, vt includat eum, vt in cap. dilectus. extrà, de præb. Vlterius aduerte, pone quòd iudex pronunciat ſe iudicem, lite conteſtata vult reuocare

ADDITIONES.

a Claud. ¶ Dicit gl. Intellige hoc, niſi ſit clericus: nam tunc ſecus per c. ſignificaſti. ſ. de foro compe.

b Poma. ¶ Secundū decretū? Et hoc non ſufficeret deceptionē cōcludere iſto reſpectu ad rřam, licet poſſit eſſe caſus ſpāles. De quo dicto meminit Imo. l. illā. q̃ l. legit. cū l. hoc iure. ff. de ver. obl. Quod tñ limita, vt ibi per Are. circa fi. quā limitationē habuit à Pan. c. niſi eſſent. in 1. not. per illū tex. de pbē. Pro qua limitatione optimè facit, ꝙ not. Imo. & Ant. in c. 1. circa fi. apparatus. de cle. peregri. & gl. l. Titio fundus. ꝟ. de admi. tut. Pro cuius tñ declaratione, vide Fel. c. ſicut. de ſen. & re iudi. & ibi alle. in c. 1. verſi. an aūt. de iud. Alex. cōſi. 82. 3. vol. Raph. Cu. cōſi. 60. & cōſi. 77. Alex. cōſi. 59. 4. vol. Fel. c. cū à nobis. de teſtib. & i c. ſignificauerūt. eo. ti. in c. 1. de re iud. & c. qđ ad cōſultationē. i c. placuit. eo. ti. Are. c. 1. de re iud. ver. ſed iuxta. Vide Alc. l. ſi per errorē. in 5. limitatio. C. de iuriſd. om. iud. l. fi. eo. ti. & conſi. 492. incip. viſis dubitationibus & conſi. 497. inci. viſo ꝓceſſu cāæ. alias conſi. 7. & con. 82. inci. omnibus. vol. 3. Pau. de Caſt. l. præſcriptione. §. fi. C. ſi cōtra ius, vel vtil. pub.

* ¶ Pro intellectu l. legatus. ſ. de offi. præſid.

uocare istã ĩterlocutoriam: dicit pars. Dñe si vos reuocetis ĩterlocutoriã, oĩa acta peribunt, qa fingent̃ acta à iudice incõpeten
15 te. Mõ q̃ritur † de duob. Primò, an interlocutoriã super dilatoria iudex possit reuocare post lit. contestationẽ. Secũdò si p̃t, an pẽat acta facta primò. Breuiter, dñi, allego gl. Inn. q dicit, ꝙ talis interlocutoria p̃t reuocari post lit. ꝯtesta. saluis remanentibus actis, q̃ dicit nõ perire. Ita dicit ipse ex̃, de app. c. sæpe cõtingit. sup
16 verbo, expensarum. & ibi recurratis. † Item q̃ro, si aliqs iudex tã q̃ delegatus, ꝓcedit ex vi literarũ, & obiicit̃ de falsitate literarũ, si iudex ꝓnunciat pro literis, vtrum de nullitate processus posset postea obiici in executione? Breuiter, vos dñi, debetis sic dicere ꝙ exceptio falsi ꝯ literas, p̃t opponi duob. modis. Qñq;. n. opponit̃ ꝯ literas, qđ ipsæ sunt falsæ, & ista exceptio sp̃ põt obiici, & in initio & in fine. Nã omnis actus factus à iudice tanq̃ delegato, vi ipsarum literarũ est nullus, iõ semp p̃t obiici, qa semp obiicitur exceptio falsi. Si verò obiicit̃ exceptio falsi, non ꝙ ipsę literę sint falsæ, sed qa narratũ fuit falsum à parte impetrante literas, & tũc ista falsitas non impedit ꝓcessum, si de ea non est obiectũ, vel ẽt si est obiectũ. Nã iudex hẽt ꝑ tales literas ipso iure iurisdictionẽ, vt C. si ꝯ ius vel vtil. publ. l. p̃scriptiõe. & l. etsi nõ cognitio. plenis-
17 simè ꝑ Inn. ex̃, de rescr. c. pastoralis. † Vlterius q̃ro, si iudex ꝓcessit in cã, nec pronunciauit se iudicẽ eẽ, vel ñ eẽ, vtrũ ꝓcessus teneat? Dic qđ non ẽm Inn. qui ita not. ex̃ đ dilat. c. ꝑterea. Tñ ego dico sic qđ aut exceptio declinatoria erat opposita, & tũc iudex ꝓcedendo ad vlteriora intelligitur ipso facto ꝓnũciare sup ea, vt in c. ex parte. ex̃, de appel. in cle. Tamen hic est aduertendum, qa istud, ipso facto, intelligitur hoc modo. i. si procedit sup negotio principali, ad litis ꝯtest. vel quasi, si exceptio erat talis quæ durabat vsq; ad litis ꝯtest. Sed si durat vsq; ad aliquẽ actũ, ante litẽ ꝯtest. tũc ꝑ illũ actũ intelligit̃ remouere oẽ ĩpedimentũ, vt l. il lud. de acq. hře. Sin ãt ista exceptio declinatoria nõ erat obiecta, tũc non vr̃ ꝓnunciari sup ea, ꝑ ꝓcessum ad vlteriora, vt l. j. §. ꝑterea. de ꝯ. iud. tut. Bene tñ ꝯcedo, qđ qñq; vr̃ ꝓnunciare ꝑ sñiam latam in principali. V. g. si fundabam exceptionẽ meã declinatoriã, eo qđ nõ ꝯxi in territorio iudicis, vel non deliqui. Nã cũ hoc examinet̃ in negotio principali: iudex ꝓnunciat me ꝯtraxisse, vł deliquisse, stãdum est sñiæ. secus si exceptio declinatoria oritur ex eo qđ non ꝯtingit negotiũ principale. Nam tũc nunq̃ intelligitur reiecta ꝑ aliquẽ actũ, ita qđ ĩpediat̃ ꝓpositio iuris reiectionis. Bene tñ ꝯcedo, qđ impedit̃ qñq; rõne tẽporis, vt qa lis est cõtestata, & tunc bñ tenet ꝓcessus. Sed si exceptio declinatoria est talis, quæ non remouet̃ ꝑ ꝓcessum, tunc vẽdicat sibi locũ dictũ
18 Inn. qa iudicium est nullum, & hoc inferius declarabo. ¶ † Sequitur in gl. ꝓrogata videatur, si tenet ꝓcessus vi prorogationis, ergo si exceptio declinatoria est omissa ab errante, nõ tenet processus. s̃. de iurisd. om. iud. l. si per errorem. Dic circa hoc, qđ aut exceptio declinatoria est fundata in iure cõi, puta excipio ꝯ iudicem clericum, ꝙ sum laicus, vel excipio ꝯ iudicẽ laicũ ꝙ sum clericus, & verũ dicit gl. Aut fundata est priuilegio, vt puta excipit ꝯ Ptãtẽ, eo qđ est scholaris, & tũc tenet ꝓcessus, qa, iudex hẽt iurisdictionẽ non elisam nec impeditã, cũ ad declinandũ & impediendũ requirat̃ exceptionis obiectus, ẽm Inno. q ita not. in c.
19 prudẽtiam. ex̃ de officio delegati. † Iuxta hoc q̃ro, nunqd exceptio declinatoria possit opponi semp vsq; ad litis contest. & dic breuiter, aut ista exceptio afficit iurisdictionẽ, aut ꝓponit̃ ꝯ personã, & eam afficit. Verbi gr̃a, obiicit̃ qđ non est iudex, qa est fœmina, vel infans. Primò casu, qñ opponitur ꝯ iurisdictionẽ, aut fundatur in iure cõi, & semp p̃t obiici vsq; ad litẽ ꝯtestatã, vt l. si conuenerit. infrà, de iurisd. om. iud. & ĩ. solu. mat. l. si cum dotẽ. §. eo ãt tpe. Aut fundatur priuilegio, & tunc ẽt ante litẽ ꝯtest. ꝓponi p̃t, nisi pars fecerit aliquẽ actũ, ꝑ quẽ talis intelligat̃ in iudicẽ ꝯsensisse, vt C. de pac. l. si qs in ꝯscribendo. & s̃. e. l. j. Sic intel-
20 ligit ĩ. de iudiciis. l. sed & si susceperit. in prin. † Sed qđ si est talis cã, in qua ñ ꝯtestatur lis? Dic vt notat̃ ꝑ Inno. ex̃. de dilationib. c. ꝑterea. ad fi. Sin ãt obiicit̃ ista declinatoria ꝯ personam iudicis, vsq; ad quantũ tempus obiiciat̃, corã quo ꝓbetur, vide qđ not. Inn. in c. cũ sup. extra. de offi. deleg. & 3. q. 5. qa suspecti & ibi per Arch. ex̃, de rescri. c. sciscitatus. & facit quod not. ĩ. proxima qõ.
21 † Quid si obiiciat̃ ꝯ iurisdictionẽ iudicis istud, qđ iterũ resuscitari oportet in q. principali, vt puta, qa dicit reus se non ꝯxisse, vel deliquisse in territorio, nunquid iudex dabit terminum reo ad probandũ istã exceptionem? Vide hic ꝑ Gul. Et nunquid cognoscit summatim vel plenè? Dicit Inn. qđ summatim, qa plena probatio exigit̃ sup negotio principali. Ita tenet Inn. extra, de rescr. c. sup. sed Cy. hic dicit, ꝙ plenariè. Sed nũquid probationes tũc factæ, prosint in negotio principali, vt fidem faciat? Cy. dicit hic, ꝙ non. Et pro hoc facit extra. de rescrip. c. veniens. Et audi rõnẽ, q assignat, qa ad aliud agitur. Et alleg ĩ. de infa. l. Lucius. & de euictio. l. vendicantẽ. Et si dicat̃, dicit ipse, qđ si apparet qđ delictum fuit commissum in territorio, & iudex pronunciauit, nonne fa-
22 cta notoria res, ergo valet inter easdẽm ꝑsonas? † Rñ. notorium, quod inducitur ꝑ sñiam, nũq̃ hẽt effectum notorij, nisi qñ indu-
23 citur ad eum finem, ad quem fuit sñiatum, non ad aliud. † Item dicit ipse, de probationibus factis sup emergenti, nusquã valent inter easdẽ ꝑsonas, si ad alium finẽ agit̃. Ita đt ipse ꝑ d. l. vindicantem. Item, nũqd istud hẽt locũ in iudice tẽporaneo, qđ hẽt locũ
24 in ꝑpetuo? đt Cy. ꝙ sic licet Iac. de Ra. dicat ꝯrium. † Itẽ hæc lex hẽt locũ in iudiciis, in qb. p̃t allegare se priuilegiatũ de suo priuilegio, nunqd in extraiudicialibus? Dic ꝙ allegatio nihil hẽt operari, ẽt si allegãs offerat se paratũ probare, ẽm Inn. qui ita no. & ꝑ istã gl. legis nr̃æ, & per not. extra de censi. c. venerabili. Nunqd
25 ergo † si iste priuilegiatus non ꝯpareat, p̃t mulctari? Dicas ꝙ sic: qa respectu iudicis, vr̃ iudici ꝯstare de priuilegio, arg. ĩ. ne qs eũ. l. 2. Nec obst. de iudi. l. ñ vr̃. & de pecul. l. eo tpe qa ibi loq̃t̃ respectu partis, cuius respectu non dr̃ esse contumax, iõ non teneret̃ ei ad expensas, qa partẽ non ꝯtẽnit, cũ pars non hẽat ius in effectu. Sed sentit Cyn. hic, ꝙ ad opus priuatum nõ possit pœnam imponere, vt ĩ. de eo ꝑ quẽ fac. erit. l. j. §. si reus. sed ad opus reipubli
26 cæ sic, vt l. mulctam. C. de mõ mul. † Sed nunqd delegatus tenet̃ ĩterserere lr̃as derogatorias? Dic ꝙ sic, al's nõ tenet̃ ꝯparere, quia ignorat eũ esse iudicẽ, vt C. de superind. l. 2. lib. 10. Secus ĩ ordinario, qa ordinarius hẽt præsumptionẽ ꝓ se, nõ delegatus, vt ex̃ đ off. deleg. c. cũ ĩ iure. & de dila. c. ꝑterea. & C. de man. prin. l. j. Hoc est verũ, nisi sit delegatus prouinciæ, qui est ordinarius, vt l. legatus. s̃. de offic. procon. & leg. Nã sufficit qđ publicè facit, ĩ. de in-
27 stito. l. sed & si pupillus. §. ꝓscribere, ẽm Cy. † Sed nunqd q citat in diẽ feriatã, teneat̃ inserere cãm in citatorio, ꝑ q̃ appareat đ necessitate ꝯparendi? Cy. ꝙ sic. Nã aliàs est fundata intẽtio nõ cõparentis de iure cõi, arg. ĩ. de rei vendi. l. j. §. ꝑ hãc. ẽm Cy. Et facit
28 qđ no. 15. q. 4. c. placita. in gl. & ĩ. ea. l. §. fi. & ibi de hoc. † Sed nũquid exceptio de loco nõ tuto posset obiici post lit. ꝯtest. Dic ꝙ sic: qa cã excipiendi nõ colligit̃ per ꝯtestationem litis, ẽm Arch.
29 qui ita no. 3. q. 8. hortamur. † Deinde iuxta gl. q̃ quærit de suspicione, q̃ro nunqd post obiectũ suspicionis, possit de ea cognoscere? Vr̃ ꝙ sic: qa non desinit esse iudex, vt s̃. de iur. om. iud. l. pretor. Si verò obiicitur ꝯ delegatum, secus. de hoc no. Inn. extra đ offi. deleg. c. cũ super. & hẽs hodie in c. iudex. eo. tit. lib. 6. & ibi videas. Et hoc de iure Cano. sed de iure ciuili ordinarius non recu-
30 satur, † sed alius adiungitur. Hoc tñ intelligo, si suspicio potest ex hoc pfectè cessare. Secus si non potest, nam tunc etiam de iure ciuili posset recusare, vt d. l. prætor. & arg. de susp. tut. l. si tutor.

§. Si quis in ius. Iste §. est fundm̃ plurium q̃stionum. In tex. ibi, parcendum erit. ecce vna causa, per quam mulcta non imponitur, vel imposita remittitur, s. rusticitas. tũc statim subiicit aliam causam, propter quam mulcta imposita remittitur. s. temporis qualitas, & hoc subiicit.

1 *Mulcta vt imponatur, requiritur causa competentiæ iudicis, & ꝙ non excedat metam suæ iurisdictionis.*
2 *Citatus ad diem feriatam, non tenetur comparere, nisi ad videndum offerri libellum iudici.*
3 *Citatio facta die iuridico pro die feriato, an valeat.*
4 *Citatus die iuridico pro die feriato, quando teneatur compętere.*
5 *Præceptum iudicis continens impossibilitatẽ rõne temporis, est nullũ ipso iure.*
6 *Citatio facta die feriato pro die non feriato, quando teneat.*
Examinatio testium potest fieri tempore feriato.
7 *Actus factus tempore feriato, an poterit tempore feriato reuocari.*
8 *Citatus à Papa, vel Imperatore die feriata, comparere debet.*
9 *Syndicus qui non denũciauit maleficium intra tempus excusatur, si iudex fuit absens.*
Cautela quando iudex est absens, ꝙ syndicus & bannitus compareant in termino ad tribunal, & protestentur.
10 *Feriæ in causis, in quibus proceditur summariè, sine strepitu, & figura iudicij, an sint remissiuè.*

1 §. Item si. Ex isto §. collige, † ꝙ tria req̃rũt̃ ad hoc, vt mulcta possit imponi, s. cã competẽtiæ iudicis, & ꝙ ñ excedat metã suę iurisdictionis, vt ex isto §. euidenter apparet. ĩ tex. ibi, remittet. si ãt nõ imposuit, dẽt ab imponẽdo abstinere.
2 In tex. ibi, feriatus dies. No. † ꝙ ille q citat̃ vt ꝯpareat die feriato, si nõ cõparet, non dr̃ esse ꝯtumax. Rõ est, qa si compareret, nihil posset explicari cum eo. hoc verũ, nisi citetur ad videndum offerri libellũ iudici. Nã ad illũ actũ dẽt cõparere, cũ possit eo tpe expediri, vt l. miles. §. sexaginta. ĩ. de adul. & no. in l. j. ĩ. de fer. & ĩ l. j. C. de fer. Quod est verũ, ẽt si dies erat feriata ĩ honorem Dei, vt est. gl. ord. 15. q. 4. placita secularia. Sed nunqd ista citatio † fa-
3 cta tpe iuridico, & directa in tp̃s feriatũ, ualet? hęc lex nõ dicit, si valet, vel non: sed dicit, ꝙ die feriata nõ tenetur ꝯparere: non tñ declarat an debuerit comparere ante, vel post. Istã qõnẽ ponit Inn. in c. ꝯquestus. ex̃ de fer. C. de fer. l. fi. & vñr Doct. cõiter tenere, ꝙ aut error est expressus in citatione, qa citatus est aliquis, vt compareat die dñico, tũc citatio est nulla ipso iure, vt l. j. C. de fer.
4 Aut error non est exp̃ssus in citatione, & valet citatio. † Sed qñ dẽt citatus ꝯparere, dñt aliq qđ aut dies feriata assignatur, vt termin⁹ in quo, aut vt termin⁹ in quem, aut vt termin⁹ post quẽ. Si assignat̃, vt termin⁹ ĩ quo, dẽt ꝯparere die sequẽti ñ feriata, vt ĩ. đ

arbitris.l.Celsus.& ꝭ.si qs cau.l.2.§.si qs iudicio.in ver.iubet prætor totam diē iudicij esse diffusam, &c. Aut est terminus in quē, vt puta, si citaṫ vt compareat vsq; ad diem dominicā. Nam dictio vsq;, est exclusiua, ideo dēt comparere ante. Et si non comparet ante, est qđ sibi imputetur. Ita intelligunt C.de temporib. appellationū.l.2.in fi.& extra de dolo & ꝯtu.c.cū dilecti. Aut assignaṫ vt terminus post quē, & tūc post illū terminū finit dilatio. Et de hoc nullū dubium est, vt statim post illū terminū dēt cōparere, ꝭ.de verb.sign.l.cedere diem. Rich.de Senis, cuius authoritas maxima fuit, dicit, ꝙ vbi dies feriata cadit in terminum in quo, ꝙ citatio est nulla ipso iure, nec fit defensio in diem sequentem. Et ē rō, quia citatio ista est directa in tempus, à quo nō pōt incipere, ergo vitiaṫ. allegat ꝭ.de verb.oblig.l.existimo. Et si dicas, nonne sunt duo ꝑcepta, ꝙ ꝯpareat, & qđ certo die? ergo licet in illa die nō compareat teneṫ comparere sequenti. Sic argumentatur litera in d.c.cum dilecti.& est expressum in d.§.si quis iudi. Rñdeo interdum actꝰ vitiaṫ ex expressione diei, vt sꝭ promitto tibi dare
5 hodie decē Capuæ, vt Insti.de ver.obl.§.loca.ita in ꝑceptis † iudicis, q̃ sunt stricti iuris, q̃ si ꝯtinēt impossibilitatē rōne tpis, ipso iure sunt nulla, vt d.§.loca. Ad leges ꝯrias rñdeo, ꝙ loquuntur in impedimento qđ nō ꝯtinebat ꝑceptum iudicis, sed emersit ī psona partis, puta erat impedimentū morbi, vel alterius accidentis. Tunc.n.pars si vult euitate vt nō dicatur fuisse ꝯtumax, dēt comparere morbo, & cā cessante. Ita loqṫ extra de elec.c.cupientes. §.qđ si ꝑ viginti.lib.6. Sic.n.loquunṫ iura ꝯria. Facit ꝭ. de leg.j.l.si mihi & tibi.§.si qs seruos. C.de fideiuſ.l.sancimus. Præterea l.Celsus.ꝭ.de arbi.non hēt obstare: quia illa loqṫ in actu, q de sui natura poterat explicari in termino, sicuti est actus solutionis, q pōt explicari quolibet tpe. Hic loqtur de actu, q non pōt explicari ī
6 termino. Et sic non obstat.l.illa. † Sed q̃ro, qđ cꝫ, citatio est facta die feriata vt veniat die nō feriata, an valeat? Cōiter dicitur, qđ
a non,[a] qa hēt vitiosum initium, vt l.si minor.ꝭ.de sertis export. & est expressum in l.fi.C.de feri.vbi vox ꝑconis, &c. Doct.dicūt, qđ in citatione est ꝯsiderandus actus iudicis, & actus executoris: actus iudicis non pōt fieri die feriata, actus verò executoris pōt fieri. sed quare nō pōt committi tempore feriato, sed executio pōt fieri ꝑ nunciū? Possunt eē duæ rōnes ꝑ hꝭ, qa actꝰ executoris trahitur ad tempus actus iudicis. Mō ita est, ꝙ si actus factus tpe feriato trahitur ad non feriatū, tunc valet, vt patet in examinatione testium, q̃ pōt fieri tēpore feriato, qa trahiṫ ad tps iuramēti, sm qđ not.in l.si qñ.& ibi dixi.C.de testi. Alia rō est, qa actꝰ mere executionis, non est aliud q̃ mera executio, sed executio mera pt fieri tempore feriato, vt in c.fi.extra de iudi.ergo, &c. Istud dictū credo verū in tpe feriato pp vtilitatē hominū, vel in feriis repentinis. Secus in feriis in honorē Dei inductis, qa lex dicit, ꝑconis horrida vox sileat, &c.in l.fi.C.de fer. Vnde mera executio nō pōt fieri his diebus. Bene tñ credo, ꝙ posset fieri, si dubitetur
7 de fuga, vel ꝙ res sit tempore peritura: vt no.in d.l.fi. ¶ † Itē q̃ro, iudex fecit actū vnum tēpore feriato, nunqd possit reuocari? Et dr ꝙ sic, siue tenuerit actus, siue nō. Nam illud tempus qđ est iuridicum in actu faciendo, est iuridicū in actu reuocando, vt l.minor.in prin.ꝭ.de euic.& ibi gl.& no.ꝑ Ia.de Are.in l.i.§.nūciatio.
8 ꝭ.de no.ope.nun. † Sed nūqd citatus a Papa, vel Imperatore die feriata debeat ꝯparere? Dic ꝙ sic. qa ferię nō sunt de iure diuino, sed de iure ciuili potius, vñ Papa & Princeps pñt derogare, vt C. de legi.l.digna vox.in gl.fi.in princ. Non est ergo necesse ꝙ pars compareat apud tribunal, & protesteṫ. Et sic est in arg. ꝙ si syn-
9 dicus † non denunciauit maleficiū intra terminū, quia inde se absentauit iudex, ꝙ excusaṫ. Vel si bannitus nō comparuit intra terminū sibi assignatū, qa se absentat iudex, corā quo debeat cōparere, ei non currit terminus banni, nec syndicus incidit in pœnā. Cautius tñ est, ꝙ compareat ad tribunal, & ꝓtestetur, vt l.fi. C.de his qui per me.iud.non appel.& l.de pupillo §.si quis ipsi ꝓtori.ꝭ.de no.ope.nun.& l.Labeo.ꝭ.de nau.fœn. ¶ In eadē gl.ibi, secus si actor non fuit, imò vr circunduci edictū, vt ꝭ.de iud.l.& post edictum. Sol.ista gl.nō intelligiṫ in citato, sed in eo, q habebat sistere ex sua promissione, q̃ promissio nō circūduciṫ si altera pars abest, vt ꝭ.si qs cau.l.2.§.si qs iudicio.ī ver. alteruter. & ita no.de eo ꝑ quē fa.er.ꝭ.fi.§.sed & si stipulator.qđ no. ¶ In ea.glo. ibi, idem si locus. Adde qđ dixi ꝭ.ne quis eū.l.sed eximendi.in fi. & s.ea.l.in prin. Sequitur in gl. venire dēt. Dic si cā fuit expressa, quia citatus habet intentionem fundatam ad non comparen-
10 dum de iure communi. Nunquid † in casibus, in quibus proceditur sine strepitu & figura iudicij, sunt feriæ? Dic vt plenè habes hodie in c.sæpe.extra de verb.sign.in clem.

ADDITIO.

a ¶Quod non. Adde Pau.de Castr.consi.25.& Fede.in contrarium, consi.244.

LEX III.

Cum quis. In obligatione facti post moram succedit obligatio & actio ad interesse.h.d. Et not.qđ dixi in summario. Itē no.ꝙ interesse venit in petitione. Dicit enim, agendum, & in id qđ interest. Pro hoc ꝭ.de verb.obl.l.stipulationes nō diuidūtur, in §.Celsus. Videbitis tex.in l.j.in prin.ꝭ.de act. empt.Op.& vr ꝙ imò agatur certi condictione ad interesse, vt ꝭ. si cert.pet.l.certi condictio.in prin. Dic vt in gl. Quærit glo.si est adiecta pœna, vtrum nouetur ꝙ in principali obligatione deuenit? Examinaui plenè ꝭ. de verb.oblig. l. ita stipulatus. Videbitis in l.prędia.ꝭ.de act.empt.& est maxima questio & longa, & ideo non curo examinare hic.

CONCORDIA.

¶Pro concordia aduerte, ꝙ licet Bart.in hac l.cū qs.voluerit ꝙ interesse veniat in petitione absque eo qđ petatur, Sed ꝯriū voluisse allegatur in l.stipulationes non diuidunṫ.versi.Celsus, ꝭ.de verb.obli. Non tamen ꝯdicit, si bene inspiciatur Bart.non.n.firmat pedes in hac l. cum quis. & potius sentit contrarium, dum subiicit, & vr ꝙ imò ad interesse agitur. Aliam solu.videtur sentire Bal.in hac l.cum quis, & idem Bar.in l. 1.in 4.q.prin. C. de sen. q̃ pro eo qđ interest, s.ꝙ aliud in obligationib.dādi, &c. possunt dari aliæ solut. ex dictis Bar. in d. ver. Celsus. dum facit differentiam in oblig.descēdētib.ex ꝯtibus nominatis & innominatis.

In ius vocati vt eant, &c. Rub.

¶Continuatio apparet, & specialiter ponam ꝭ.rub. seq. Opp.ad rubricam. innuit rub.qđ per satisdationem quis euitat, ne vadat ad iudicium. Contrà C.de lit.ꝯtest.auth.offeratur.gl.hic, & s.tit. 1.l.1.dt, ꝙ aliud hodie aliud olī, ꝑ d.auth. Tu dic, ꝙ hic loquiṫ de fideiussione, quæ datur nuncio de veniendo ad iudicium, & ibi se præsentando, auth.offeratur.loquitur de alio fideiussore.s.de iudicio sisti, vt dixi s.tit. 1.l.1.& per Iac.de Are. Quæro qd vult dicere rubrica, satisdent, vel cautum dent? Rñ.satisdant, quando fideiussores inueniunt: cautum dant, quando fideiussores non inueniunt, vt probatur in auth. generaliter. C.de episc.& cler.

LEX PRIMA.

Edicto. Fideiussor de veniendo ad iudicium debet dari idoneus, & ꝯiunctę personę habentur vt idoneę,[a] & recusans eos recipeṙ, puniatur h.d.cum l.seq. Quero q̃ sit ratio huius legis. Et dic vt in gl. Item quæro, hic enumeranṫ qdam necessariæ personæ, qđ de aliis. Et dicit gl. idem in similib. vt in gl.parua in l.seq.super verbo, eam necessitudinē. quod ītelligit Gul.in aliis, qui inuiti nō coguntur dicere testimonium, vt ꝭ.de testi.l.lege Iulia.& l.inuiti.ꝭ.facit de accus.l.j.& 2. Sed q̃ro, vtrū hæc lex ītelligatur in subsidium, si aꝭs fideiussores dare ñ potuit? Gul.dicit qđ nō. Nam tūc, nullū esset priuilegiū, qa tūc sufficeret nuda cautio iuratoria, vt in auth.generaliter.C.de epis.& cler. Sed nunqd in aliis causis, cum qs teneṫ dare fideiussorem, vtrum habeant pro idoneis istæ ꝑsonæ? Gul.dt ꝙ ñ, qa ī casu spāli loquiṫ hoc edictū, ideo nō extendiṫ, vt l.ius singulare.l.qđ verò contrà.s.de legib.

ADDITIO.

a ¶Vt idoneæ. Adde inquantum d.Iaſ.dicit, ꝙ metus factus consanguineis clerici censetur factus clerico: ꝙ hoc testificatur decisio dominorū de Rot. in nouis, 460.ꝙ renūciatio facta ꝑ clericum de beneficio pro extrahendo fratrē à carceribus nō valent.& ibi etiam dicunt, ꝙ appellatione suorum veniunt domesticæ personæ, vt cum dicitur, fit iniuria suis.

LEX IIII.

Qui duos. Qui vnum de duobus fecit, nihil fecisse videṫ h.d. Istam legem declara, vt videbitis in l. si seruus.§.si plurium.ꝭ.si quis cautio.

a Ne quis eum,[a] qui in ius vocatus est, vi eximat. Rub.

¶Iurisconsultus tractaturus de iudiciis ꝓmisit de iurisdi. omn. iud.in specie, & in genere. Quo viso, quia iudicium īcipit ab in ius vocando: posuit rubricam de in ius voc. sed quia in ius vocati quandoque non vadunt: & ideo puniuntur, posuit rubricam, si quis in ius vocatus nō ierit. Quandoque non vadunt legitimè quia dant fideiussores nuncio, de eundo & stando iudicio, ideo posuit rubricam præcedentem. Quandoque nullum fideiussorem dant, & ideo ad iudicium ducuntur per familiam, & eo tempore, quo ducuntur aliquis eos vi eximit de manu familiæ: ideo ponitur hæc rubrica, ne quis eum, &c. Quandoque nullus eum eximit, sed ad iudiciū duciṫ, vel sponte venit. & ab eo petiṫ satisdatio

ADDITIO.

a Paris. ¶Ne quis eum. De pœna eximentis sm qualitatem personarum, vide Alex.consi.35.in 2.vol.& an pęna hꝰ tit.procedat, qñ quis vocabatur in ius per delegatū? vide Barb.in c.1.de offi.deleg.& Dec.ibi. Item ꝙ eximens teneatur creditori soluere id, quod exemptus debebat tanq̃ si ꝓ eo fideiussisset, vide Cæp.consi.9.& ibi etiam quid si statutum imponeret aliam pœnam eximenti, applicandā fisco, non tolleretur ista q̃ applicatur parti, & quædam alia.& ad s.dicta vide etiam ad Bar.in l.quoties. de exact.tri.lib. 10. ¶Clau.de Seyssello. De multiplici pœna eximentium quem a manibus iustitiæ secundum diuersos casus, vide Alex.consi.35.vol.2.in 2.dubio.

satisdatio de stando vsq; ad sniam, & de hoc loqr titulus seques, q satisdare cogant, & alij sequentes tituli, vsq; ad titulu. de feriis. Vltimò scias, quod ista rubr. continet parte verborum edicti, non totu edictum, ideo ipsum psciamus. vt melius itelligas textu in quo edictum exponitur. Dicit ergo, ptor ait ne qs eu, q in ius vocat⁹, &c. vt in rub. neve faciat dolo malo quo magis eximeretur, vt l. sed eximendi. §. prætor. ff. e. In eum qui aduersus prædicta fecerit quantum per actorem in litem iurabitur, iudicium dabo: vt colligit ex l. si per alium. §. in eum. ff. e. Descendo modo ad nigrum.

LEX PRIMA.

1 *Conditio agentis in pari causa, deterior est quàm conuenti.*
2 *Casus quatuor, in quibus non licet trahere quem in ius.*
3 *Dictio, sed, posita cum dictione, &, aduersatur in facto, non in iure, posita sine &, aduersatur in iure & in facto.*

a Hoc edictum. a Primò commedat edictum. Secundò incipit exponere. Secunda ibi, deniq;. Et incipit exponere versi. qs, positu in edicto. in §. Offilius, exponit verbum, eum, & br h. d. Qui eximit eu, q nō debebat trahi ad ius rōne personæ, vel fo-
1 ri, hoc edicto nō tenet. h. d. cu l. seq. & in prin. l. seq. ¶ † No. quod in pari cā deterior est cdō agentis q̄ cuenti. Op. qa l. j. ī fi. dt quod ille q eximit, nō delinquit, l. 2. in prin. dicit quod deliquit. Sol. intelligit sic non delinquit q eximit. Sed tu si diceres eu delinquere, deterior esset cdō liberti petetis, q̄ istius cuenti, vt l. 2. in princ. Op. ff. eo. l.
2 sed eximendi. §. itē si qs. Sol. vt ibi dicam plenè. † Quæro quot b
b casus ponant hic, in qbus non licet quem trahere ad ius? Rn. fm gl. quatuor. Primus, qn nō pt trahi ope exceptionis, vt in parēte & prono. Secundus, qn nō pt trahi ipso iure, vt in eo q nullo mō est suæ iurisdōis, et si non opponat ab hoīe. Tertius qn non pōt trahi ipso iure, si tn opponat ab hoīe, vt in his, q hnt ius reuocādi domu. Quartus in eo, q non pōt trahi in ius pp defectu status: vt in seruo, vt l. 3. in prin. ff. eo. Hoc vr sentire glo. tua, quā not. & teneo menti specialiter in eo qd dicit, quod illi qui hnt ius reuocādi domum, sunt tuti ipso iure, vt colligitur ex duab. gl. vlt. hic positis. Et hoc put habetis in gl. l. 3. ff. e. inci. q̄tum ad exemptum. sed
c si habetis, eximat, tuc importat aliud. Vlti. no. c illud qd dicit glo.
3 super verbo, sed & fortius, l. 2. ff. eo. Nā † qn ponitur dictio, sed, cu dictione, &, aduersat in iure, & in facto, vt hic, & l. sed & si l. in prin. & quod ibi no. ff. de pet. hær. & l. q vsumfructu. ff. de ver. obl.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Hoc edictum. Vide qd dicat Ro. consi. 320. in fi. incip. hæc istorum.
b Poma. ¶ Quæro quot. Vide ad declarationem per Alex. in l. fin. C. de in ius voc. versi. vlt. no. Cæpo. consi. 69.
c Barb. ¶ Vltimò no. Adde Bar. in l. hoc amplius. ff. de dam. infe. gl. & Ang. in l. sed & si lege. ff. de peti. hær. Card. in c. requisisti. de test. vbi allegaui gl. singul. in c. maiores. §. cæterum. in glo. vniformis, de bapti.

LEX III.

Quod si quis. Nūc exponit verbum, in ius, & breuiter hoc intendit. Qui eximit eum, qui ad iudicium ducitur, authoritate eius qui non habet iurisdi. aliàs ius personaliter capiendi, non incidit in hoc edictum: h. d.

a §. Quod prætor. a Nunc exponit verbum, vi. Oppo. & solue, vt in glo.

ADDITIO.

a ¶ Quod prætor. Adde inquantum d. Ias. dicit, quod statutu puniens maleficium debet intelligi, cu illud dolo est commissum: quod idem voluit Bal. consil. 330. & 336. 1. lib. & melius cons. 342. 2. lib. vbi dicit potius innocentiam animi, q̄ verba statuti attendenda, & vide Alex. consi. 27. de illo, qui socium in ludo interfecit, & inquantum ponit de præstante opem ad fugam alicuius debitoris. vide Bal. consi. 220. lib. 3. in causa do. Lau.

LEX IIII.

Sed eximendi. Hæc lex exponit verbum, eximat.

1 *Eximens habentem priuilegium, ne vocetur, non tenetur hoc edicto.*
Eximens habentem priuilegium, ne exigatur, etiam si calumniosè vocetur, tenetur hoc edicto.
2 *Iuratur in litem cōtra eximētē calumniosè vocatū, ad aliud interesse extra ius.*
3 *Captus indebitè pro vna causa, potest pro alia recommendari in carceribus.*
4 *Eximens captum qui non poterat vocari, potest à iudice puniri.*

a §. Item si quis. Hic format vnam qōnem circa pdicta, & est no. casus. Opp. a ff. eo. l. 1. in fi. & l. 2. Gl. dicit, & bn, hic non in vocādo, sed in calumniando deliqt, qd vult dicere: q. d. nō fiet compensatio doli ad dolu, cum cadat circa diuersa. & ita dnt qdā. Vide gl. in l. si duo. ff. de dol. Tu dic,
1 † qnq; qs hēt priuilegium ne possit vocari ad ius, vl ipso iure, vl ope exceptionis: tunc si vocat peccat in vocando, merito non peccat q eximit, vt in pino. Qnq; qs nō hēt ius ne vocet, sed hēt ius ne exigat, tuc si vocat, bn pt vocari, & valet vocatio, vt p debito soluto, sed calūniosè pcedit actor, & ideo q eu eximit, tene-
2 tur. Ita loquit hic. Op. † hoc edictum dat ad interesse, vt ff. l. pxi. §. in eum. sed actoris non interest, qa p calūniā vocat, ergo, &c. Sol. Dnt quidā, hic iurabit in litem, pp aliud interesse ex id, cuius cā vocabat, qa forte si fuisset in iudicio ex alia cā, egisset coram eo. Ita tenebat Ia. de Ra. Mar. Sil. & ipse Iac. But. refert. Inst. de act.
b §. pœnales. quod multu no. et allegaui b in determinatione qōnis, q̄
3 disputaui, q incipit, Lapus. † vtru captus p vna causa indebitè
c possit pro alia cā recommendari c in carceribus. Et inter cætera dixi, quod si non est peccatum in capiendo, licet actor esset in calūnia, pt pro alia cā recommendari, p istu tex. & per aliàs rationes,
4 quas ibi vide. † Vltimò qro, hoc est verum, quod nō tenet hoc edicto ad pœnam applicandam parti, vt ff. l. 1. Sed an poterit cdemnari à iudice pp iniuriam factam ipsi iudici in eximēdo, licèt eximēs n debuerit vocari, dubito. lex tn vr punire semper eos, qui eximunt illos, qui vocari debebant, vel qui erant criminosi, vel erāt suspecti de crimine, vt C. de malefic. l. fi. & de his, q latro. l. 1.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Op. Sol. tu melius, quod in l. 1. ff. eo. qui vocabatur in ius, erat defectus in persona. ita propter defectu personæ, non pōt in ius vocari. l. 1. in fi. ff. eo. erat defectus in substātia iurisdictionis, hic verò tantu defectus i cā & iure, Modo maior est defectus personæ in substātia iurisdictionis, q̄ defect⁹ in iure, vel causa. l. 3. §. subtilius. ff. de condi. cau. da. & no. l. eius, qui. ff. si cer. pet. ista fuit probabilis doctrina Iasl. 1. ff. de no. oper. nunc.
b Barb. ¶ Etiam allegaui. Vide Bar. in d. disputatione, & in l. 2. de custo. reo. Bal. in l. legata inutiliter. de leg. 1. & in l. 2. ff. de in ius voc. & ibi Bar.
c ¶ Recommēdari. Adde Bal. consi. 384. vol. 2. vbi ponit, an carceratus p delicto, possit recommendari pro debito à potestate, vel. ab episcopo.

§. Prætor ait. Primam partē edicti positā in rubr. exponit vsq; modo. Nūc incipit exponere secundā, ptē. & primò ponit verba. ī ver. nā & pt. incipit exponere.

LEX V.

Si per alium. Hic prosequitur expositionem. No. quod qui mādat fieri, tenet sicut faciens, vt l. si quis id qd, de iurisd. om. iud. De hoc dic vt dixi ī l. sed si vni⁹. §. seruus. ff. de iniur. Secundò not. quod non requiritur quod mandator sit psens tpe, quo delictum committitur. Et hoc ītellige ex sequentibus.

1 *Solutio facta ab vno ex pluribus eximentibus, an liberet alios.*
Actio de qua hic, datur quanti ea res est ab actore æstimata, & istud totu est pœna.
2 *Aestimatio rei hic fit per iuramentum in litem.*

§. In eum. Hæc actio, q datur ad pœnam, est quanti actor in litem iurauerit. h. d. Hic exponit snia quoru dā verboru edicti, q non habemus ad lrām in aliqua parte. Collegi vobis ff. eo. super rub. Vides ergo quod iuratur in litē. Cōtra ff. de in lit. iur. l. in actionib. Sol. Spāle est hic, circa ea q ponunt in d. l. in actionib. Ita dt gl. hic in fi. Pro declaratione huius. §. j. qrit, qd velit dicere tex. du dt, quod ista pœna nō dat ad id, qd est in veritate, sed quanti actor iurauerit, ergo non dat ad interesse cōiter, vel singulariter, sed quanti actor iurauerit: tunc vltra qritur, vtru in isto iuro deducat id, qd debitor in veritate dēt. Gl. recitat opi. finalr determinat quod sic, qa ītereft creditoris plures debitores hre.
1 Hoc intellige vt dicā statim. †. Tertiò qrit gl. pone quod plures fuerint eximentes, an vnius solutio prosit, vel liberet debitorē? Gl. dicit, quod non in eo qd est pœna, sed inquantu ctinet veritatē sic. Ita intelligit ff. §. prox. & l. fi. Istud nō vr veru, qa in §. fi. & in l. fi. dr quod vnius sol'o aliu n liberat. Præterea si hoc esset veru īdistinctè, vt vnius sol'o liberaret alium, actor non posset dicere, tu solues mihi aliqd noīe pœnæ, qa fm hoc detegeret periuriu & turpitudinem suam. Ideo Doct. intelligunt istam l. aliter, videlicet quod ista actio det quanti ea res est ab actore estimata, istud totu sit pœna sicut v. g. in actione furti venit duplum, vel quadruplu eius quod res est, & illud totum sit pœna, & res nihilominus debeatur. ita hic quanti ea res est, hoc est, quanti est æstimatio rei, debet nomine pęnę & nihilominus debetur res, & sic in hac cdēnatione habetur respectus ad rem, & fm eā fiat æstimatio & impositio pœnę, n vt ad eam fiat cdemnatio. Et secundum hoc clarè apparet, quod vnius solutio non liberat alium. Oīa sequentia clara erunt. & sic
2 tenet oēs Doc. † Quæro qualiter fiat æstimatio rei. Pet. dicit qd per veras pbationes. Doc. cōiter tenent, quod p iurm in litē, p id qd dicit tex. ab actore æstimata. Si. n. veræ probationes reqrerent, æstimaret n p actorē, sed p alium, & hoc est pp dolu eximentis. Simile est in l. si qn. C. vn vi. ff. qd vi, aut clam. l. semp. in §. hoc inter dicto. Hoc etiam apparet ex eo, qd hic dicit de actore calūniatore, q veru interesse nullo mō posset pbare, nisi eius, iuro staret.

1 *Articuli contra extraneum eximentem qualiter formentur.*
2 *Actor probat negatiuam, quando est fundamentum suæ intentionis.*
3 *Actor probat quanticatem sui interesse per iuramentum.*
4 *Eximens captum ad sui defensionem, debet probare, quòd ille non debet, vel non poterat vocari.*

§. Docere. a Iste est no. §. & br hoc intendit. Probatioēs debent necessariò cōcludere, vt condemna-
1 tio seq possit. h. d. ¶ † No. qa vides quō dent formari articuli. Primò qd qs ducebat ad iudicē, author. cpetētis iuridōnis. ff. e. l. 3. §. si quis

ADDITIO.

a Poma. ¶ Docere. Vide Alex. consi. 94. in prin. 4. vol.

si qs ad pedaneū. Item, φ si p hāc exceptionē fcm̄ est, φ in iudiciū tpe exceptionis non venit, vt hic: & sic vides † φ actor ꝓbat
a negatiuā qñ est cā suæ intentionis.ª Facit qđ no. p Inn. ex de accusa. c. sup his. & per Cyn. in l. 3. C. de iure emphyt. Dixi in l. hoc
3 iure. j. de verb. obli. quantitatē † vero eius interesse ꝓbat actor
4 p iurm̄, vt s. ꝓximè dixi. † Reus verò ad suā defensionem hēt ꝓbare, φ ille nō debat, vel nō poterat in ius vocari, vt s. eo. l. j. & 2.

ADDITIO.

a ¶ Intentionis. Adde post Iaſ. Pet. de Anch. consi. 73. & 157. & an negatiua sit probata ex eo, φ contrarium non probatur, vide Bal. in consi. 263. lib. 3.

§. Hoc iudicium. Opp. j. de eo per quē fa. erit. l. 1. §. si plures. Sol. gl. & bene, illa actio prosequitur merū interesse, hic merā pœnam ex parte vtriusq;. Item op. ēt si nō intersit, cōpetit ista actio, vt s. ea. l. §. 1. Sol. Aliud in hr̄de, aliud in defuncto. Rōnem ponit gl. & bene, quam vide.

LEX VI.

Is qui. Materiam huius legis tāgit gl. in l. nec vllam. §. pe. j. de petit. hær. & l. si quis ab alio. §. 1. j. de re iud. Plenissimè dixi in l. quoties. j. si famil. furt. fecisse dicatur.

a Qui satisdare cogantur.ª Rub.

¶ Continuationē dixi s. proxi. rub. Quæro qđ differt hęc rub. ab illa. s. in ius voc. vt eant. Dicit gl. φ hic loquitur gn̄aliter de qualibet stipulatione p̄toris, ibi de stipulatione đ iudicio sisti tm̄. Hoc non placet, quia habemus titulū gn̄alem. j. de præto. stip. Vel đt gl. hic de personis, quæ debent satisdare, ibi de satisdationibus. Certè imò etiam ibi principaliter de personis dicit. Tu dic, vt colligitur ex continuatione, quam dedi s. tit. 1. super rub.

ADDITIO.

a Parif. ¶ Qui satisd. cog. An in casu, in quo quis tenetur satisdare, si sit euidētissimè idoneus, releuetur ab onere satisdandi? vide Bar. & Alex. in addi. l. quicunque. C. de fun. patri. lib. 11. faciunt quæ scripsi in l. sciendum. in prin. j. eo. & vide Are. in l. si quis stipulatus. in §. 1. de verb. oblig. vbi etiam ponit quid si aliquis esset non soluendo facultatibus, tamen soleret esse obseruator fidei, & promissorum, an esset idoneus, vt per eum.

LEX PRIMA.

1 *Promittens sitisfacere, non potest fideiussorem dare, sed debet soluere.*
2 *Promittens satisdare, potest dare pignora.*

Satisdatio. Opp. j. quib. mod. pig. vel hypo. solu. l. itē liberatur. §. 1. vbi satisfactio comprehendit ēt satisdationem. Sol. dicit Gul. fateor φ satisfactio pt accipi, vt genus. Cōprehēdit. n. aliud, per qđ impletur desiderium alterius, vt hic & d. l. item liberatur. §. 1. j. de pig. act. l. si rem. §. oīs. Potest ēt accipi pro specie: & tunc dicatur ēt satisfacere qñ perfectè absoluit. Et ita in dubio in con
1 tractibus dēt intelligi. Vnde si ꝓmisi † me tibi satisfacere, debeo soluere integrè, aliter q̄ dando fideiussorem, vt C. de consti. pec. auth. si qñ. & j. de consti. pec. l. promissor. facit j. si cert. pet. l. fi. &
2 ibi dixi. † Venio ad gl. op. φ possint dari pignora, vt j. de col. bo. l. 1. §. iubet. Gl. dicit, fateor φ possunt dari pignora, si vult non tn̄
a tenetur: sed sufficit φ det fideiussores,ª vt hic, & l. prætoriæ. j. de pret. stip. Idem no. in d. l. prętoriæ. & in auth. de exhi. reis. §. suscepto. Contrarium no. s. qđ non pn̄t dare pignora, vt in auth. offeratur. C. de lit. contes. & l. in eo. la 1. §. 1. j. de regu. iur. Tamen glo. ista, & similes sunt verę p §. hic alleg. ī gl. & j. quo. leg. l. fi. §. si legatarius. de verb. sig. l. hr̄e. §. 1. Præterea, plus cautum est dare pignora q̄ fideiussores, vt l. plus cautionis. j. de re. iur. ergo, &c. qa qui plus facit, vtiq; cautum (aliàs tm̄) facit, vt l. cum furti. j. de in lit. iur. dixi plenè in d. l. ꝓtorię. j. de pt stip. Op. C. de dig. l. quoties, & de ꝓxi. sacro scri. l. in sacris. la. 3. C. de epi. & cle. l. cum clericis. Sol. gl. fallit ibi in casibus illis, in quib. datio fideiussoris remittit. Intellige tn̄, φ ipse dēt promittere nuda cautiōe, & obligare bona sua non dico tradere, vt l. filio. j. vt leg. no. ca. Oppo. insti. de satisd. §. sed hodie. C. de epi. & cle. auth. generaliter. Sol. ibi committitur iuratoriæ cautioni, quia fideiussores dare non potest dicit glo. Ex his habes φ dicitur in rubro, φ quidam satisdāt, quidam promittunt per iuramentum, quidam nuda cautione.

ADDITIO.

a ¶ Fideiussores. Adde post Ale. Io. And. φ qui tenet dare fideiussores, vel pignora, debeat id præsentialiter facere, & illos, vel illa secum habere. Rom. consi. 163. An āt stante statuto, φ inter affines fiat compromissum recepta securitate, intelligantur fideiussores, vel pignora? vide Bal. consi. 155. 5. lib. idonea verò cautio quæ dicatur, vide Ol. consi. 68. vbi ponit intellectum l. quicunque. de omni agro deser.

LEX II.

1 *Fideiussor idoneus non est, qui est de loco forti, & custodia ad eum spectat.*
2 *Notarius valde cauillosus, vel aliàs rixosus, vel potens, non est idoneus fideiussor.*

Fideiussor. Iste est bonus casus. ¶ Quæro, qualiter intelligatur ꝯueniendi facilitas? Dicit glo. ratione loci, quia sit de quodam castro forti, in quo nō pt intrare nūci⁹, vel rōne priuilegij, vt si est cleric⁹, vel scholaris, vide gl. istā & no. Gul. de Cug. istud φ hic dicitur, de loco munitissimo & forti, intelligit non supposito iurisdictioni illius iudicis, aliàs secus. Ita
1 dicit ipse. Veritas est prout gl. iacet. Si aliquis † est de loco munitissimo, & custodia spectat ad eum, ita φ familia nō posset ire ad faciendū executionem, nō est idoneus fideiussor, vt j. de ali. iud.
2 mutā. causa facta. l. j. in fi. cū l. seq. Et idem si esset † vnus notarius
a multū cauillosus, vel aliàs rixosus homo, vel potens,ª vt d. l. j. in fi. de ali. iud. mu. cau. fac. & l. si quis stipulatus sit Stichū. §. 1. đ verb. ob. facit j. đ ī diē adiectio. l. eū. q. §. fi. & ita đ ꝯsuetudine obseruat.

ADDITIO.

a ¶ Vel potens. Adde φ idem si bona eius possideri non possent sine magna difficultate, vt vult Bal. consi. 55. 1. lib.

§. Si quis. Quatuor mod. legitur in gl. fm̄ p̄riā lec. h. d. Si datur fideiussor de iudicio sisti, ei, q in iudicio nō pt esse, ñ valet datio. h. d. Et hoc prout est ī litera, si qs his. & ista lec. est clara. Alij hēnt in litera, si qs ex his. & fm̄ hāc legit alio mō, & breuiter hoc intendit. Qñ qs dat fideiussorem eū, q in iudicio eē non pt, nō valet datio. h. d. Et ista litera est vera simpliciter in seruo, q ꝯueniri nō pōt aliquo modo. Item nō pōt fideiubere. vt l. 3. §. sed si filius. j. de pec. & l. 3. j. de fideiuſ. l. seruus inscio. eo. tit. In aliis autem, q possunt obligari, licet non possint ꝯueniri simpliciter, valet datio vt ipsi obligentur, non aūt vt per ipsam dationē reus, qui tenebatur dare fideiussorē, sit liberatus, vt l. j. in fi. s. si qs in ius voca. non ierit, & qđ ibi no. & ibi dixi tibi. Tamen ista lect. nō bn̄ ꝯuenit lr̄æ, quę dicit, si quis ex his, qui agere nō potuerūt. Deberet dicere, si qs ex iis, q ꝯueniri ñ potuerūt. Secundū tertiā lecturam. h. d. Si ille, q agere ñ pt, dedit fideiussorē de lite ꝓsequēda, ñ valet datio. h. d. Ista procedit planè, tene menti eā. Secundū q̄ lecturā h. d. Si ille, q nō pōt ꝯueniri, dedit fideiussorem de iudicio sisti, ñ valet datio & ista est vera ēt in se, tn̄ non ꝯgruit literæ, quæ dicit, si qs ex his qagere ñ potuerunt, expone agere. i. in iudicio esse. Quærit glo. qđ si agere non poterant ex defectu iuris, qa non habebant actionem ex defectu personæ? Dic vt in gl. & bene tene mēti istum §, quia hēt quatuor casus valde notabiles.

1 *Statutum φ qualiscunque fuerit sententia arbitri, mandetur executioni, intelligitur de sententia lata à persona, quæ sit, vel esse possit arbiter.*
2 *Statutum quòd instrumeneum confessionatum mandetur executioni, intelligitur si instrumentum subsistat.*

§. Prætor. A personis ꝯiunctis hic noīatis, qualiscunque fideiussor accipitur. h. d. qđ no. & tenē mēti. Et φ dicit fideiussor, intellige quo ad facultates. Dicit glo. no. ergo oportet φ sit talis, qui possit esse fideiussor. Nam hic fuit ꝯiuncta ꝑsona, q̄ pōt dare quęcunque fideiussorē ēt ex̄neū, seu non ido-
1 neū quo ad facultates, nisi sit furiosus, vel infans. Et sic facit † ad q. dicit hic statutum, φ qualiscunq; fuerit sn̄ia arbitri, mandetur
a executioni, nec aliquid possit opponi.ª Certè hoc dēt intelligi,
b dū tn̄ sit lata à persona ᵇ q̄ sit arbiter, & esse possit. Facit ad hoc de re iud. l. 4. §. ꝯdemnatū. & dummodo actus à persona habili sit
2 factus. † Item facit, statutum dicit, φ ꝯ instrumentum confessionatum non possit opponi aliqua exceptio, sed statim mandetur executioni. Quod debet intelligi, dummodo illud instrumē-
c tum subsistat.ᶜ Ad quod facit l. diuus. j. de testam. milit.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Possit opponi. Vide Raph. Cum. consi. 94. Barb. consi. 50. volum. 1. & consi. 70. vol. 5. & consi. 8. consi. 57. eo. vol.
b Parif. ¶ Sit lata à persona. Vide Com. consi. 44.
c ¶ Subsistat. Adde post Alex. & Iac. Bal. consi. 393. lib. 1. latè Roma. consi. 42. & cons. 383. Et vide quæ latius posui in d. §. condemnatum.

1 *Fideiussor de iudicio sisti est propriè fideiussor.*
2 *Principalis licet teneatur sistere in iudicio, & fideiussor teneatur se facturum & curaturum quòd sistat, & sic aliquid videatur ꝓmittere, tamen fideiussio non impeditur.*
3 *Fideiussor in criminalibus tenetur in quantitate taxanda per iudicem, & in ca contra fideiussorem ex officio inquirere.*
4 *Iudicio sisti qui promittit, non cogitur promittere certam pœnam, nisi aliter cōsuetudo se haberet: Item nisi res, super qua satisdatur, sit estimabilis: Item nisi ex causa.*
5 *Fideiussorem conueniens debet de veritate debiti probare, sicut si ageret cōtra principalem.*

§. In fideiussorem. Modo intramus materiam, quæ multum est subtilis, & optima. h. d. Fideiussor de iudicio sisti tenetur ad verum interesse, nisi in certam quantitatem intercessit, & hoc etiam si actio sit pęnalis.
1 h. d. cū l. seq. Dr̄ hic, in fideiussorem. † Contrà, qui promittit aliū in iudicio sisti, non est fideiussor, vt no. s. ea. l. §. j. in gl. fi. ergo malè hic loquitur. Glo. ibi dicit, φ impropriè ponitur. Gul. & alij dicunt quòd imò propriè, quia principalis etiam debet se obligare de iudicio sisti. nam tenetur fideiussor accessoriè, quia principalis obligatus erat sistere in iudicio, cui obligationi fideiussor accessit. Quod apparet, quia si in iudicio sistere non tenetur, nō
2 valeret fideiussio, vt s. eo. l. j. Est † tamen sciendū, qđ quādo principalis

palis tenetur sistere in iudicio,& fideiussor tenet se facturũ,& curaturũ ꝙ ille sistat, vt l.quoties qs.ĩ.ď ver.ob. Et licet prima facie videat ꝙ ad aliud teneat principalis, ad aliud fideiussor: tñ hoc fideiussionẽ non ĩpedit, vt ĩ.ď duob.reis.l. nemo est q nesciat. & ď fideiuſ.l.si qs ꝓ eo. i prin. Quæro qd vult dicere tex.cũ q̃rit vtrũ veritatẽ ↄtineat, an q̃titatẽ. Gl. exponit.i.vtrũ ↄtineat verũ & cõe interesse, an inquãtum æstimauerit iudex. Ita dicit gl. Sed ad istã opi.ꝙ dẽat taxari q̃titas ꝑ iudicẽ, vt l.4.ĩ.de cust.reo. Sol. ďt gl. ibi
3 in criminalib.hic in ciuilib.& bñ ďt. Aduerte ergo, † ꝙ in criminalib.fideiussor tenet in q̃titate taxanda ꝑ iudicẽ. Itẽ ĩ illis ↄ fide-
a iussorẽ ᵃ pt iudex ĩquirere ex officio suo, vt d.l.4. Facit ẽt C.de bo. va.l.fi. In ciuilib⁹ oportet qđ pars actionẽ ꝓponat ↄ fideiussorẽ, vt hic. Scđo mõ legit hic tex.ꝑ alios, vt q̃rat vtrum ista actio ↄtineat veritatẽ, an verò q̃titatẽ exprimẽdã ĩ stipulatione. q. d. vtrũ in stipulatione debeat exprimi certa quantitas? Et rñdet ꝙ non. Ita legebat Ric. Mal. ſm hanc lecturã non esset aliqua dubitatio,
4 qa ponit gl. † ꝙ ille q̃ promittit se iudicio sisti, non cogit ꝓmittere certã pœnã. qđ gl. hic tenet, & ĩ l.fi.ĩ.de ꝓto.stip. Vide gl.& no. ꝙ intellige verũ, nisi aliter habeat ↄsuetudo, vt l.ꝙ si nollit.§.qa assidua.de ædi.edict.& facit l.4.de cust.reo.& dic nec cõsuetudo, &c. vel nisi esset res, super qua satisdat, q̃ sit æstimabilis, vt l.ꝓcurator ad exhibẽdũ.§.fi.& l.qđ.n.§.Iulian⁹.ĩ.rem rat.habe. Vel nisi ex causa, vt no.in l.3.in fi.ĩ.de ali.iu.mu.cau.fac.& in l.3.§.quamuis.ĩ.si cui plus q̃ per l.Falc.& dixi plenius in l.fin.de pt.stip. Tertiò mõ põt intelligi,& notabilius, vt q̃ramus vtrũ ↄtineat veritatẽ, hoc est, id, qđ in veritate debet, an quantitatem.s.petitã, ñ inspecto an debeat, vel ñ. Et rñdet ꝙ ↄtinet veritatem. Ex hoc no.
5 † qđ q agit ↄ fideiussorem, dẽt de veritate debiti ꝓbare, sicut qñ agit ↄ principalẽ, non sufficit probare, ꝙ tñ petebat. Cõtrarium huius vr̃ ĩnuere gl. sup verbo, veritatẽ. in fi. vide eã. Sed certè fateor, ꝙ interesse principaliter petebat, vt gl. dicit, non tñ ꝓbat ex eo solo ꝙ petebat. Quod ꝓbo ꝑ l.cũ q̃rebat, ĩ.iudi.solui. Nam si stipl'o ↄmissa est ex vna clausula, non pt cõmitti ex alia, vt ibi patet. Sed si hoc esset verũ, esset possibile qđ vna clausula ↄtineret plus quàm alia, nec ex ↄmissione facta ex vna cã tolleretur alia. Contra hoc facit ĩ.de eo ꝑ quẽ fac.erit.l.fi.§.fi. vbi in tñ interest, in q̃tũ petit. Sol. illud verũ si totũ, qđ petebat dẽbat. Sed ↄ hoc facit s.tit.j.l.pe.§.j. Sol. ibi loq̃t in pęna illius edicti, q̃ est mera pœna, iõ inspicitur illud qđ petebat, licèt ꝑ calumniã. Hic verò est ĩteresse, vt hic patet. Præterea, qđ hoc verum sit, apparet, qa si prĩcipalis reus fuisset contumax, non peruenisset ad ſm decretum, nisi probet veritas debiti, vt l.fi.de bo. auth.iud. poss. Ergo multo minus ↄ fideiussorem. Et hoc ẽt tenet Pet. quod puto verum.

ADDITIO.

2 ¶Fideiussorem. Adde post Iac. dum ampliando regulá dicit, ꝙ fideiussor de iudicio sisti, tenetur perempta instãtia, ꝙ fideiussor, qui ꝓmisit ꝓ actore pro expensis causę, non tenetur instantia perempta, vt voluit Bal.consi.27.lib.2. An ãt sit necesse offerre libellum fideiussori, qui promisit reum sistere sub pœna, vide Io.And.ad Spec.in tit.de fideiuſ.§.sequitur.in prin. Et an si defensor.satisdederit pro Titio,& Titus moriatur ante litem cõt.teneatur persistere, vide Io.And.ꝙ sic, in rub.de defen. in addi.ad Spe: & inquantum Iac. ẽt tenet ꝙ promittens præsentare toties quoties, teneatur etiam post sententiam, adde ꝙ si bis præsentauerit iudici, ꝙ erit liberatus, secundum Ang. quem sequitur Rom.consi.15.

LEX III.

1 *Fideiussor de iudicio sisti, non tenetur de eo, quod creuit per inficiationem.*
2 *An teneatur in eo quòd creuit per iuramentum in litem.*
3 *Fideiussor de iudicio sisti tenetur vsque ad sententiam, si actor litem prosequatur, si tradat, vsquè ad duos menses.*
4 *Fideiussor de iudicio sisti, tenetur certi condictione.*

1 Siue. Summaui cum §.præced. ¶Quæro exẽplũ de duplo, & quadruplo, dic vt in glo. ¶† Quæro qa si ab initio erat simplum,& postea creuit ꝑ inficiationem? ¶Rñ.ꝙ ñ tenet fideiussor, vt i gl. Nõ ob.l.si qs ꝓ eo.§.si nũmos. ĩ.ď fideiuſ. qa ibi cre-
a uit obligatio ex nã rei, non ex delicto ꝑsonæ. Quærit gl.ᵃ qđ si a-
b ctio creuit ᵇ ꝑ iurñ in litem? Dicit gl. qđ non tenet, vt l.fi.ĩ.de fideiuſ. Hic aduerte, fideiussor, de iudicio sisti, nõ tenet nisi vsq; ad sñiam, vt ĩ.dicã in seq.q. Vnde si esset iuratũ in litẽ,& sñia lata, sine dubio nõ tenet in aliquo. Sed si esset iuratũ,& sñia non esset
c lata, tũc procederet gl.ᶜ Intellige eam veram in fideiussore rem rat.hab.de iudicio sisti,& iudicatum solui ex duab.clausulis.s.de dolo,& restituẽdo. Sed si ex clausula, ꝙ verbũ sonat, tunc illa vr̃ hr̃e limitatam quãtitatem, s.quãtum fuerit iudicatũ, vt ĩ.iud.sol. l.iudicatum.& ideo tũc fideiussor vr̃ teneri in tñ, in quantũ venit sñia diffinitiua. Hoc tñ examina, vt l.j. ĩ. de in litẽ iur.in vlt.
2 q.vbi est tex.& ibi dixi. ¶† Quæro, qñ fideiussor.ꝓmittit de iudicio sisti, vsq; qđ ad tẽpus teneatur? gl.in §.fi.l.ꝑce.dicit super verbo, ꝓmiserit, ꝙ vr̃ ꝓmittere vsq; ad sñiam, quã no.vide glo. Aduerte, si actor litẽ prosequit, verũ est, qđ fideiussor tenet vsq; ad sñiam, vt l.Grecè.§.& post litem.ĩ.de fideiuſ.& non postea. Sed si actor litem non prosequitur, sed tardat, tunc tenet vsque ad duos menses,& habet locũ distinctio l.pe.C.de fideiuſ.& ibi ꝑ Doct.glo.examinat Insti.de satisd.§.sed hodie. Dixi clarius in d.
3 §.& post litẽ. ¶† Vltimò q̃ro, quæ sit ista actio, quæ dat in fideiussorẽ. Gl.dicit, ꝙ est actio in factũ,& certi ↄdictio. Br̃ certi ↄdictio est, vt habuisti no.in l.fi.s.si qs in i⁹ voc.nõ ierit. Pretor. n. bñ induxit, qđ qs teneat satisdare de iudicio sisti. Ex satisdatiõe aũt nõ ĩduxit ip̃e actionẽ, sʒ remanet i⁹ vl'e cui⁹ vigore q̃rit certi ↄdictio
4 vt inst.ď ver.obl.ĩ prĩ. ¶† Quero vtrũ ista actio, q̃ dat ↄ fideiussorẽ, hẽat executionẽ paratã, an reqrat nou⁹ libell⁹,& nouum iudicium super ea? Vide Gul.de Cu. hic. ego multum plenè dixi in l.j.in prin.versi.quæro vtrum.ĩ.iud.sol.dic vt ibi.

ADDITIONES.

a ¶Quærit gl. Vide Rom.consſ.207.ad fin.
b ¶Creuit. Adde quod ponit Io.Andr.in rubr.de fideiuſ.& inquantum d.Iaſ. ponit, an accusatus de vulnere si sequatur mors debeat fieri nouus processus? Vide Bald.conſ.73.5.lib.
c Poma. ¶Procedere gl. Adde Alex.l.j.ĩ.de in lit.iur.

LEX IIII.

1 *Pactum appositum in instrumento, quòd reus possit personaliter capi, nõ trãsit ad hæredem.*
2 *Fideiussor de iudicio sisti, an teneatur. si reus ante diem exhibitionis decessit, & sic certum sit ipsum exhiberi non posse.*
3 *Promissor Stichi si non daret, promisit decem: mortuo Sticho, an debeat dare decem.*

a Si decesserit ᵃ Si reus decesserit ciuiliter vel naturaliter ante moram, fideiussor de iudicio sisti liberat, secus si post morã.h.d. Primò loquitur qñ reus decessit ante moram,& nullum factũ est præceptũ. Secundo qñ decessit ante moram,& postea factũ est præceptũ. Tertiò, qñ decessit post ꝑceptũ ante moram. Quartò, qñ decessit post moram. Secũda ibi qđ si ignorans. Tertia ibi, vel post decretũ: Quarta ibi, si autem. ¶Opp. si quis cau.l.si cũ.§.homo. Sol. ibi decessit culpa ꝓmissoris, hic sine culpa. Ita dicit gl. Opp. obligationes transeunt ad hr̃des, vt l.pro hæreditariis.C.de hær.act. Itẽ decreta iudicis, vt l.cũ quasi.in prin.ĩ.de fideic.lib. Ergo vr̃ qđ fideiussor teneatur exhibere hæredem. Soluit gl. qđ decretũ transfert, vt prosit hæredi, non vt noceat. Aliter dicit ĩ. quæ.sen.sine appel. rescind. l. pen. Tu quoque ad ꝓpositum dic ſm Doc. qđ hic erat promissum factum cohærẽs ꝑsonę defuncti.s.ipsum sistere ĩ iudicio merito ñ
1 transit ad hr̃dem, l.vnica.§.ne aũt.C.de cad.tol. Et sic per † hanc
b legẽ põt dici,ᵇ qđ si reus ↄuenit in instr̃o, quod ipse possit ꝑso-
c naliter capi, posito qđ pactũ valeat, nõ trãsit ad hr̃dem.ᶜ Gl. hic
2 format duas q̃ões, pone † qđ re⁹ decessit ante diẽ exhibitionis, cũ certũ erat ipsum exhiberi nõ posse, an fideiussor teneat? Gl. rñdet & eius rñsio habet diuersum intellectũ, ideo videamus eam. Dicit.n. qđ dies dẽt expectari,& hoc ꝑualet: sed est dubium, vtrũ dẽat expectari, vt sic ꝑ mortẽ ĩterim ↄtingentẽ reus perfectè liberet, an verò dẽat expectari, hoc est differri, vt adueniẽte die possit agi. Veritas est ista, si quidem in stipulatione non erat adiecta pœna, ante diem stipulatio non fuit cõmissa ad interesse, vt l.insulã. ĩ. de verb. obli. & ideo si reus decedit interim, fideiussor nullo modo tenetur, quia nullo tpe fuit obligatus. Si verò fuit apposita pæna, tunc añ diem statim cũ fuit certũ ipsum sisti non posse tempore statuto, cõmissa est stipl'o & pæna, vt l.cũ stipulat⁹ sim mihi ô Procule.ĩ.de verb.ob.tñ superest dies,& sic nõ est in mora, ergo reo decedẽte fideiussor nõ tenetur: vt hic. Pœnalis.n.stipulatio nõ habet effectũ nisi ꝑcedat mora, vt l.lecta.ĩ. si cer.pet. & l.ita stapulat⁹.ĩ.de verb.obli. Et si dicis, hic præcessit culpa, rñdeo, ista culpa non erat ordinata ad casum mortis, vt l.nõ oẽ.ĩ.ď statulib.& sic purgat ꝑ casum mortis, postea superuenientis, vt l.si vehenda.§.j.ĩ ad leg.Rhod.de iac. Ita tenẽt oẽs, Iac. de Rauẽ. Pet.Iac.But.& Gul. Materiã tñ istã latius expediui in d.l. cum sti-
3 pulatus sim mihi ô Procule. ¶Secundò quærit gl. † promisisti mihi Stichum,& si nõ dares promisisti x.mortuo Sticho, an tenearis ad decẽ? Gl. qđ sic: vide gl. Ista gl. reprehenditur ꝑ omnes Nulla.n.dñia est inter iudicia & ↄctus: Sed dẽt distingui, aut obligatio incæpit à præcedenti ↄuentione,& tunc re perempra ante moram non committit obligatio pænalis: vt l. si homo mortuus.ĩ.de verb.obli.& ibi no. & in hoc errabat glos. ista. Aut in-
cæpit

ADDITIONES.

a ¶Si decesserit. Adde post Iaſ. an appellatiõe mortis. veniat ciuilis? Old.cõſ.274.Pet.de Anch.conſ.347.& inquantũ hic dicitur in lect.sua, qđ consuluit, ꝙ maritus ita lucretur doté per ingressum religionis. vxore profitéte: sicut decedente per morté naturalem, ego credo ꝙ lec.sit corrupta,& ꝙ debeat dicere, ꝙ noluit consulere,& si pur lectu.sit vera. Dic ꝙ contrarium consuluit Pet.de Anch.conſ.264.incip. pro & contra. vbi plus dicit, quòd statutum nõ posset disponere, quòd altero coniugum ingrediente religionem superstes lucretur dotem, vel partem. latius vide ibi Old.d.consil.
b ¶Poma. Potest dici. Vide Pan.conſ.90.in 1.volu. & vnum verbum conſ.42. aliàs 41.in 2.vol.& conſ.80.in 2.dubio.in 2.vol.
c ¶Ad hæredé. Adde inquantú Iaſ.transit cũ opi. qđ stante statuto ꝙ pro debitore possit capi hæres, ꝙ contrariú tenet Ro.conſ.120. vbi cõsuluit super statuto Florentino dictante ꝙ ꝓcurator exigens,& eius hæres possit carcerari pro pecuniis exactis, ꝙ hæres minor annis 25. non poterit carcerari vigore statuti. quod esset superfluum, si de iure cõmuni hæres posset capi.

cepit à præcedenti conditione, & tunc re perempta, cõmittit̃ obligatio, vt l. in illa stipulatione si calendis, ſ. de verb. obli. Ratio quia in prima debet cõmitti stipulatio pœnalis ex mora, in secũda ex conditionis euentu, quæ euenit. Vltimò hæc lex facit ad quæstionem, vtrum reo bannito liberetur fideiussor de iudicio sisti? dicam infra. l. proxi. quæ continuatur cum ista.

LEX V.

1 *Fideiussor cõdemnati incerta quantitate non liberatur reo mortuo, vel deportato, & est vera lectu.*

2 *Fideiussor de iudicio sisti, an liberetur bannito, vel deportato reo.*

Cautela Doctoris, qui promisit præsentare scholarẽ, qui postea aufugit, Doctor facit eum banniri ex alia causa, an fuerit bona.

Si vero pro. Ista lex ſm gl. dicit idẽ, qđ dictũ est in pcedenti, ſm alios bñ. h. d. Fideiussor quãtitatis nõ liberat̃, eo ciuiliter, vel nãliter mortuo. h. d. Op. q fideiubet p eo, q nõ põt esse in iudicio, nõ tenet̃, vt s. eo. l. 2. §. j. sed deportat9 nõ põt eẽ in iudicio, ergo q fideiussit p ɔdẽnato & deportato, ñ tenet̃. Hic dr̃ ɔ̃riũ, quare malè. Huius timore, qdã hñt hic literã negatiuã, si verò p nõ ɔdẽnato. & tũc nihil est ɔ̃. Dicas ergo, q ñ erat ɔdẽnatus tpe fideiussionis, sed fuit ɔdẽnat9 postea, post morã fideiussoris. Alij hñt literã affirmatiuam, & tũc timore ɔ̃rij dẽt exponi, si vero p cõdẽnato. i. ɔdẽnãdo, vl' ɔdẽnato nũc, nõ tũc tpe fideiussoris. Secundũ hoc, istud principiũ loqt̃ ĩ fideiussore de iudicio sisti, & dicit idẽ p oĩa, qđ dictũ ẽ ĩ pcedẽti lege, qđ nõ placet Doc. nostris, qa p hãc legẽ nihil adderet̃. Itẽ qa ponit̃ hic dictio, verò, q̃ est aduersatiua, ſm hoc nõ aduersaret̃, sed diceret idẽ iõ legũt † ipsi alio mõ, q hic loqt̃ ĩ eo q fideiussit p ɔdẽnato ĩ aliqua q̃titate pecuniæ, de illa quãtite pstanda, talis fideiussor nõ liberatur reo mortuo vel deportato, etiam ante moram, vt l. j. C. de fideiuss. & l. si sine hr̃de. in prin. ſ. de admin. tut. & l. vlt. ſ. de duob. reis. & l. Stichum aut Pãphilũ. §. tametsi. in verb. sine hr̃de. ſ. de sol. Et hic est casus huius literæ, & sic bene aduersatur ad pcedentia. Ratio, quia fideiussor de iudicio sisti reo mortuo, vel deportato, nõ põt implere illud qđ pmisit, cũ in iudicio esse nõ possit, sed fideiussor q̃titis ẽt reo mortuo, vel deportato, põt soluere quantitatẽ. ¶ † Vltimò scias,[a] q p istã l. qdã Doctor Bonon. fecit talẽ cautelã, pmisit. n. p quodã scholari de psentando eum iudici, scholaris aufugerat,[b] ille Doctor fecit illũ scholarẽ banniri ex alia causa, postea cũ iudex pcipit sibi vt scholarem sibi exhiberet, dixit, Dñe sum liberat9; qa fideiussor de iudicio sisti liberat̃ si reus pdit ciuitatẽ, Per illas leges breuiter Gul. sic ptrãsit recitãdo istud. Iac. de Are. hoc tangit in l. inter eos. §. fi. ſ. de fideiuss. & ibi hoc dixi. Dico nũc, quod si proponimus thema, put iacet, q ad procurationem Doctoris scholaris fuerit bannitus, tunc certum est, quod non liberatur, p id qđ dixi s. l. pxima. in primo ɔ̃rio. qa si mors contingit culpa fideiussoris, tenetur fideiussor. Si vero ponamus culpã fideiussoris abesse, tũc qñ reus est bannit9 tñ, & bona non sunt publicata, dico q fideiussor tenet̃. põt. n. venire reus, & purgare contumaciã suã, & sistere in iudicio, vt ſ. de req. reis. Qđ sec9 est in deportato, q amittit oĩa q̃ iuris ciuilis sunt. Et idẽ dicerẽ in deportato, si esset talis cã, in qua ẽt post deportationem posset sistere in iudicio, fideiussor remaneret obligatus, arg. ſ. de pub. iud. l. is q reus. & ibi no. Si verò bona[c] essent publicata, & fiscus acceptauerit illa bona, tũc si fideiussor promiserat fisco de iudicio sisti, & ad fisci vtilitatem, fideiussor liberatur. quia creditor succedit debitori, vt l. generaliter. l. Vranius, ſ. de fideius. Sed si fiscus illa nõ acceptaret, qa non erat soluendo, vt l. j. §. an bona. de iure fisci. vel pmiserat de iudicio sisti priuato, tunc non liberatur[d] fideiussor, vt l. si debitori đportatio. vbi pleni9 loquar. ſ. đ fideius. & C. de fideius. l. j. & hac l. ſm lect. q̃ tenui.

ADDITIONES.

a ¶ Vltimò scias. Vide Raph. Com. con. 32. aliàs 12. & Cæpo. consi. 25.

b ¶ Aufugerat. Adde post Alex. & Ias. quid si aliquis promisit reũ præsentare certa die, & iudex iterum eum faciat carceri tradi, & aufugiat, an fideiussor erit liberatus, vel quid si iterum banniatur à iudice Ioan. And. in addi ad Spec. in tit. de accu. in 3. par. §. sequitur. in versi. quæritur.

c Paris. ¶ Si verò bona. Vide Com. consi. 62. inci. inculpatus, quod contra præceptum. in 2. dub.

d ¶ Non liberatur. Ad istum tex. in l. si seruus plurium. §. si quis autem. 3. not. ſ. de leg. 1. post Bar. & alios, vide etiã Alex. hic, & Bar. in l. capitis. ſ. de fideius.

2 *Notaria non indigent probatione.*

3 *Diuitem aliquem dicens, illud probet, & nu. 6.*

Potestas, qui detinet volentem idoneè satisdare, tenetur iniuriarum actione.

4 *Notorium dicitur, quod est õibus notum, manifestum, quod multis, non omnibus, est notum.*

Notoria non dicuntur ea, quæ sunt facti transeuntis sed permanentis.

5 *Idoneus quilibet præsumitur, præter quàm ad facultates.*

7 *Paupertas quando est causa intentionis alicuius, debet ab eo probari.*

Paupertas qualiter probatur.

a § Qui pro rei qualitate.[a] Qui recusat accipere fideiussorem idoneum, iniuriarum actione tenetur. h. d. ¶ Not. † qđ notoria non indigẽt probatione. Secũdò no. qđ ei q dicit aliquẽ diuitem, incũbit onus pbãdi.[b] † Tertio no.[c] qđ ducere in ius eũ, q vult dare fideiussorẽ idoneũ, est iniuria, sic rectores tenent̃ iniuriarum, q in carcerib. tenent volentẽ cauere idoneè. ¶ † Oppo. ad primũ de l. ciues. C. de ap. Sol. ibi de manifesto, hic de notorio. Est ãt dr̃ia, † qa notoriũ est id, qđ oĩbus notũ est: manifestum est illud, qđ est notũ multis, non oĩb. Ita dicit Spe. in ti. de no. cri. §. iã de notorio, §. 1. Iac. But. dicebat quasi idem, dabat tñ talẽ doctrinã, qđ ea, quæ sunt[d] facti transeuntis, rarò transeunt in notorium; vt vox pconis, q̃ paucis innotescit: sed ea q̃ sunt facti permanentis, pñt trãsire in notoriũ, vt puta edictũ ppositũ in albo, vt pbat̃ in auth. q semel. C. quomodo & qñ iu. & ibi vide q̃ dixi. tñ si ɔtingeret qđ illud, qđ est facti transeuntis, esse notũ oĩbus, diceret̃ notorium, vt euenit de morte multorũ, q̃ vr̃ per maiorẽ partẽ hominũ ciuitatis. de hoc p gl. ex. de coha. cle. & miluer. c. vestra. Ad ſm op. & mõ sumus in gl. 2. & vr̃ qđ quilibet psumat̃ idoneus, vt ſ. de leg. 2. l. cũ qdã. la 2. Sol. gl. trib. mod.[e] Primò, qđ hic erat aliqua præsumptio ɔ̃ fideiussorem. Sola enim negatio partis nõ sufficit, vt in ɔ̃rio. Vel dic q̃tum ad hoc, vt det̃ actio iniuriarũ quò ad aduersariũ, ibi quo ad alia. Tertia sol. & ista est vera, & ponit̃ in fi. gl. quilibet † psumit̃ idoneus quo ad alia, nõ quo ad facultates, vt hic, tenementi. ¶ † Quæro ergo, cui incumbat onus probandi, vel ei qui dicit qđ sit diues, vel ei q dicit eum esse pauperem? Gl. no. loquitur hic, si diuitiæ sunt cã intentionis alicuius, ille dẽt se pbare diuitem: Si paupertas esset cã intẽtionis alicuius, ille dẽt pbare se pauperẽ.[f] Vide gl. & signa. Alia gl. quæ est ſ. de pb. l. 2. vr̃ simpl'r dicere, q ille q negat aliquẽ idoneũ, dẽt probare: sed ista dicit verũ, illa ĩtelligit̃ ſm determinationẽ h9. ¶ † Sed q̃ro, qualiter pbabit̃ paupertas cũ sit mere negatiua, & qa nõ est aliud dicere, nisi ñ habere: alibi dr̃, qđ sufficit pbari p famã, vt no. in l. vbi C. de iur. do. Alibi dr̃, q debet probari verè, vt C. vnde vir, & vx. aut. præterea. in gl. & qđ no. insti. de excus. tut. §. item pp paupertatem. & ſ. de excu. tut. l. paupertas, & ibi p Iac. de Are. Modum autem probandi potes sumere ex eo quod not. in l. cum de indebito. ſ. de probat. Dixi plenè in l. si constante. ſ. solu. mat.

(Margin numbers beside this passage, in order: b, 2, c, 3, 4, d, e, 5, 6, f, 7.)

ADDITIONES.

a Barbat. ¶ Qui pro rei qualitate. Adde simile quod hr̃ in c. legebatur. de maio. & obe. vbi fit iniuriã compellere quem ad faciendum instr̃m obligationis, coram quo non tenetur. Et vide Lud. Roma. in consi. 163. Cui incumbat onus probandi egestatem, vide omnino.

b Poma. ¶ Onus probandi. Vide Rom. sing. 141. incipit, vnus vult fideius.

c Paris. ¶ Tertiò no. Vide consi. 157. post prin. q quomodocunque indebitè capiatur est iniuria.

d Poma. ¶ Ea quæ sunt. Vide Card. cons. 56. 2. dub.

e Paris. ¶ Sol. gl. trib. mod. Quo ad facultates. in contrarium faciunt quæ habes in l. si defunctus. C. arb. tut. Tu pro. istã gl. vide etiã Alex. in consi. 36. vol. 2. Quid ãt si aliquis non esset idoneus facultatib. tñ soleret esse obseruator promissorum, vide ad Bar. s. in rub.

f Pauperem. Adde quod voluit Rom. consi. 163. & ibi quando dicatur. notorium, buem non esse soluendo.

LEX VI.

Quoties. Non refert, non fiat, vel male fiat. h. d. Exempla dic vt in gl. Quæro, an debeat distingui, vtrum istam vitiosam satisdationem qs recepit scienter, vel ignorãter. Dic vt in l. j. s. si quis in ius voc. non ier. dixi in d. l. 3. de fideius.

LEX VII.

1 *Fideiussor de iudicio sisti, habens priuilegium fori, si conueniatur & taceat, sibi præiudicat.*

2 *Fideiussores qui tenetur præstare, tenetur illos personaliter exhibere.*

3 *Fideiussor habens priuilegium fori, debet illi renunciare, aliàs non admittitur nisi in subsidium.*

Si fideiussor. Qui habet præscriptionẽ fori, non est idoneus fideiussor de iudicio sisti, nisi in subsidium. h. d. Opp. ex eo, qđ ɔ̃hit ibi, poterit ibi ɔueniri, vt l. omnẽ ſ. de iud. Sol. Poterit ibi, hoc est in illa ciuitate conueniri, tamen habet priuilegium fori, vt scholaris & clericus. Ita dicit gl. & vidistis in l. 1. si quis in ius voc. nõ ierit. ¶ † Quæro, vtrũ ista prædictio piudicet fideiussori in priuilegio fori. Gl. dicit quòd sic, si taceat, secus si reclamaret. Quod no. ad multa. Ad qđ facit ſ. de lib. agno. l. j. §. 1. & 2. ver. denunciare. ¶ † Vltimò ex hac lege hẽs practicam, qñ exhibentur fideiussores. Nam ille q̃ debet fideiubere, tenet̃ eũ psonaliter exhibere, vt l. seruus si heredi. in fi. ſ. de statu liber. nec habet vltra exprimere, si aduersarius non vult eum recipere, tunc debet dicere eum nõ esse idoneum in facultatib. vel pp priuilegium fori, sic est casus hic. Et quo ad facultatem, cui incumbat pbatio, vidistis s. eo. l. si vero. §. 1. Circa priuilegium † fori debet fideiussor, q producitur dicere, Ego renuncio, & ad mittitur, vt l. j. s. si quis in ius voc. noniter. Si verò de renunciatione aliquid non dicit, repellitur, nisi ex necessitate, vt hic.

(Margin numbers beside this passage, in order: 1, 2, 3.)

1 *Satisdare qui promittit, intelligitur in eadem ciuitate, & de hominibus eiusdem ciuitatis.*

2 *Bannitus, seruus, & excommunicatus admittuntur ad defensionem necessariam: secus ad voluntariam.*

§. Si

a §.Si necessaria. a Fauetur ei, q est in necessitate, si ipse se in eã nõ posuit.h.d. Exẽpla de volũtaria & necessaria satisdatione, pone vt in gl.videbiris ĩ.i. proxi.
1 §.tutor. ¶† No.qd q pmittit satisdare, intelligitur in eadẽ ciuitate, in qua pmittit: & de hominib.eiusdem ciuitatis, seu qui ibi sunt idonei. Quod apparet, qa alibi non admittitur.qđ tene mẽ-
2 ti. Et distinctio huius §. est vtilis ad multa. Lex † dicit qd seruus admittitur ad sui defensionem, vt l.seruos.ĩ.de accu.& ẽt excõicatus de iure canonico: quod itellige qñ defensio est necessaria, secus si est voluntaria: & si veniret ad aliquem actum defendendum sponte, vt extra de except.c.cum venerabilis, & ibi per Inn. & not.in c.cum inter.eod.tit.dixi in l. cum mulier. ĩ. sol. mat. & eodem modo facit ad alia multa.

ADDITIO.

a Paris.¶ Si necessaria. An & quando ista dicatur necessaria satisdatio, vide Fran.consi.87.& ad regulam φ magis succurretur ei, qui in necessitate positus est, &c.vide Ias.in repe.l.admonendi.de iureiur.

1 *Suspectum quatuor faciunt, quæ tamen non requiruntur copulatiuè.*
2 *Satisdatio pro sequestro continet duo, s.de iudicio sisti, & de re non barattãda.*
3 *Sequestrum quibus casib.permittitur.*

§.Si satisdatum. Si persona est suspecta, põt res de qua litigatur, sequestrari. Itẽ sequestrum
1 tollitur, dato fideiussore, vel lite finita.h.d. Quæro, † dř hic si psona est suspecta: q faciant aliquem suspectũ? Gl. dicit quatuor, quæ no. Non intelligas, φ semper illa quatuor debeant interuenire copulatiuè, sed qñq; sufficit vnũ, qñq; aliud, fm diuersitatẽ causarum, in quibus de suspicione tractatur, vt patet in l.hic alle. in gl. Quæro, dř hic, si hoc iudici sederit.dicit gl.s.i aío, Sed nõne eo ipso, φ dř psona suspecta dẽt sibi sedere in animo? Rñdeo nõ si fortè actor parsonam rei aliquo mõ approbauerit, vt l. si creditores.ĩ.de priui.cred.& arg.l.si is à quo.§.fi.vt in pos.leg. Quæ-
a ro, a dř hic, φ oblata satisdatione, dř finitum sequestrũ † de qua
2 satisdatione loquatur? Dicit, duo dẽt promittere, q veniunt in satisdatione, s.de iudicio sisti, & de re barattãda, vt l.senatusõsul-
3 to.§.de of.præsid.† Quæro in quibus casibus põt fieri sequestrũ? b
b Dicit glo.regulariter est prohibita sequestratio, & in casibus est permissa. Vide glo.hic, & Cy.in l. 1.C.de prohi. sequestr. Et circa hoc facio multas quæstiones in l.interesse puto. ĩ. de acq. poss. Quæro, hic dř, Lite finita finitur sequestrum.qđ intellige, vt dẽt res ei q vicerit sed qd si per reum nõ stat, quominus litigetur, sed actor ñ comparet? Dic vt in l.si oleũ.in prin.ĩ.de dol.vbi ẽ casus.

ADDITIONES.

a Poma.¶ Quæro. Vide Imo.consi.97.1.dub.
b ¶ Sequestrum. Addẽ post Alex.& Ias.Pet.de Anch.consi.249.& ibi vide, an p sequestrũ dominus rei sequestratæ, desinat possidere, & multa in materia dixit Rom.consi.484.φ pretiũ domus venditæ dẽt sequestrari penes emptorem p creditorẽ venditoris. Et inquantũ Ias.tangit qualiter suspicio fugæ probet, vide Rom.consi.245.& 320.ibi, quid si hincinde testes sunt pares, qa aliqui dicunt φ est bonæ opinionis apud populum, aliqui φ non.

LEX. VIII.

1 *Stipulatio valet licet dies omittatur & intelligitur de die, quo iudex moderabitur fauendo actori.*
2 *Actori in iudiciis in respicientibus litis ordinationem cau tur.*
3 *Stipulatio necessaria interposita an valeat propter omissionem diei.*
4 *Cõtract⁹ pacis (quãdo partes cogũt ex forma statuti facere pacẽ) qualiter fiat.*
5 *Instrumenti faciendi forma.*

De die. Ista est no. lex & fortis: & hẽt principium multum difficile, & brř h.d. In his, q pertinent ad litis ordina-
a tionem, a fauemus actori potius q̃ reo.h.d. ¶ Ista lex legiť duob. mod. fm gl. Primò de stipulatione interposita, in qua omissa est dies. Secundò in stipulatione interponẽda, in qua partes discordent, vt ĩ appositione diei. Et gl. prosequitur vtranque simul. Secundum secundã lect. nullũ õrium obstat. fm primam, sunt õria
1 difficilia, prout loquitur in stipulatione interposita. ¶† No. φ licet dies omittať, valet stipulatio. Secũdò no. φ itelligiť d die qua iudex moderabitur, fauendo actori. Sed ad istud op. φ imò sit facienda interpretatio p reo, vt ĩ.de verb.obl.l.quicqd astringendę. Soluit gl. trib.mod.sol.prima & tertia, respiciũt prĩã lec. secũda respicit secundam. Dico ergo, φ spãle est in iudiciis, vt verba
2 interpretentur pro actore, vt hic, ibi in õctibus. Ista vera, qa † loquitur de his q̃ respiciunt litis ordinationẽ. In his q̃ respiciũt decisionẽ, fauetur reo, vt ĩ. de reg.iur.l.fauorabiliores.& ĩ.de actio & obl.l.Arrianus.& p Dy. in c.cũ sunt partiũ.de reg.iur.lib.6.Et istud φ fauetur actori, intellige si prosequatur, & instat, aliàs statueret tempus arbitrio iudicis, vt l.properandũ.§.& si quidẽ.C.d iudi.& de ige.& ma. l.diffamari. C. qui accu. non pos. l. ea. ĩ.de accu.l.Titia, & qd ibi dixi. Et de hoc pro quo sit interpretatio facienda in iudiciis, plenè in l.inter stipulantem.§.si Stichum.ĩ.de verb.obl. Secundò soluit gl. φ in õrio loquitur in stipulatione iã interposita, hic in interponenda. Et hæc est alia lectura à pcedenti, vt videtis. Tertiò soluit redeũdo ad prĩã lect. & distinguit tres casus, quæ distinctio non placet. Dicit.n. aut quilibet agebat de certa die, & hř pro expressa, vt l.cũ qd.ĩ.si cer.pet. Istud membrũ nõ facit ad ppositũ. Præterea l.cũ qd.loqť in obligationib.q re, nõ verbis õhunť, vt ibi dixi. Aut p nullũ agebať de die ponẽda, & tũc hẽt locũ qđ diciť hic. Istud est verũ, sed p hoc nõ remanet solutũ õriũ. Aut alter tãtũ hoc agebat, & tũc loqť l.gcqd.hoc non est verũ, qa si alter tantũ aliqd agit, hoc nõ inspicit: qa pinde est, ac si nihil agereť, l.si repetẽdi.C.de õd.ob cau.& ideo tene primã solu.vide istã gl. Scđo oppo.de l.ita stipulatus.ĩ.de verb. obli.illa l.obstat in duobus. ¶ Primò, qa ibi dicit stipulationem vitiari, pp omissionẽ diei, hic secus. Scđo, qa ibi diciť, φ si dies omittiť, non est in potestate actoris vel iudicis, sed tũc omittiť stipulatio, cum certũ erit sisti nõ posse. Gl. ponit duas sol. vna respicit õriũ put obstat primo modo, alia put obstat secundo modo, & sic q̃libet est vera. Dic ergo, φ si dies omittiť p errorẽ.qa agebať inter partes de die interponẽda, sed per errorẽ fuit omissa, cũ venerũt ad actũ stipulationis, & vitiať stipulatio, vt l.õria.hic fuit omissa dies nõ p errorẽ, imò qa de hoc nullo modo cogitauerunt.ista est vera put õriũ obstat. Secũdo modo dic, φ hic fuit pmissum de iudicio sisti in iudicio: ideo iudicis est interpretatio, vt l.j.in fin. ĩ.de præto.stip.ibi fuit pmissum ex iudiciũ: & sic fuit stipulatio õuentionalis, ergo nõ est interpretatio iudicis, vt l.in õuentionalib.ĩ. de verb.obl.& ad hoc tẽdit sol.ibi.alij dicunt, stipulationẽ fuisse factam corã iudice. Et pdicta pcedunt fm primam lect. put hic loqť in stipulatione interposita. Si intelligas in stipulatione interponẽda, tũc illa lex in nihilũ obstaret: & hoc loquiť gl.ibi, tu dic, &c. ¶ Tertiò opp.de l.si finita.in princ.ĩ.de dam.infec.Sol.si intelligas scđo modo in stipulatione interponenda, nõ obstat: & ita dicit gl.in stipulatione iam interposita.gl.nõ soluit. Vnde aduerte, qa illa lex obstat in duobus his, q dicta sunt. Primò, qa ibi diciť φ valeat stipulatio, licet dies omittať p errorem. Secundò posito qđ valeat, nõ recurriť ad iudicẽ, vt taxet diem, sed ad cõsuetudinem. Sed rñ. put primo modo obstat, ibi fuit error in causa omissionis, non in ipsa omissione. Verbi gratia, ideo non fuit apposita dies, quia credebant partes, φ non deberet apponi cũ in veritate deberet apponi. In his verò, q̃ s.dixi, fuit error in ipsa omissione: qa cum vellent apponere, omiserunt p errorem, sicut à simili error causę nõ vitiat trãslationẽ dominij, vt in toto tit.de õd.inde. Secus si errať in ipsa traditionis substantia, vt l.cũ in corpus.ĩ.de acq.rer.dom. Prout secundo modo obstat, dic φ ibi loquitur de die finiendæ obligationis, & terminandæ, quo casu recurritur ad õsuetudinem. hic de die satisdationis, quo casu recurritur ad iudicẽ in istis stipulationib. põtoriis & iudicialib. ¶ Quartò op.qđ tps limiteť à lege.s.vna die p singulis 20.miliaribus, vt ĩ.si qs cau.l.j.& ĩ.de verb.sig.l.3.Gl.vř dicere, fateor φ iudex debebit hoc limitare fm illã legem. Certe dñt Doct.fm hoc moderareť lex, nõ iudex. Dic ergo φ ibi loquiť in dilatione quæ dať absenti ad veniendũ, hic in ea q dať præsenti ad sistendum, & psentãdũ absentẽ.cum quo dẽt benignius agi, vt l.sancimus. C.de fideiu.& no.in l.& si post tres.ĩ.si quis cau. ¶ Quinto opp. C.de lit.õt.auth.offerať. Gl.dicit eodẽ modo.qa etiã hoc poterit limitari fm formã illius aut.s.dãdo 20.dies. Tu dic, φ ibi de dilatione q dať ad deliberandũ, hic de ea q dať ad psentandũ absentẽ. Vlt.gl.p modũ q̃onis intrat secũdam lec.de qua s.pluries feci mentionẽ, vt loquať de stipl'one interponẽda, in qua si est contentio de die, recurrať ad iudicẽ, q potius fauet actori. Et ad istã nihil obstat, vide tñ an gl.ista hic potius videatur dicere õrium. Sed op.ĩ.de verb.obl.l.j.§.si qs simpľr. Sol. Ibi loquitur in stipulatione voluntaria, q vitiatur pp dissensum, hic in stipl'one necessaria, in qua si est dissensus recurriť ad iudicẽ, vt hic: & ideo in stipulatione interponenda, dic vt modo dixi. In stipulatione verò
3 † interposita primò si dubiteť an stipulatio valeat pp omissionẽ diei, distingue: Aut omittiť dies ex certa sciẽtia, aut per errorem Aut nec p errorẽ, nec ex certa scĩa.sed quia de hoc nõ erat cogitatum. Et si p errorẽ, aut fuit error in causa, aut in ipsa omissione vt ex pdictis in 3.opp.patet. Si vero dubitatur, eo casu quo stipl'o valet, q dies subintelligiť, tũc si qdẽ stipl'o est õuentionalis, intelligiť pura, vt l.eum q calendis.§.quoties.ĩ.de verb.obli.nisi hẽet õditionẽ, vel diẽ tacitã, vt l.interdũ.ĩ prin.ĩ. de verb.obli.& l.j.ĩ. de õdi.& demon. Si est stipl'o iudicialis & prætoria, aut loquimur de die solutionis seu satisfactionis, & ita loquiť ista lex. Aut de die finiẽdæ obligationis, & stať õsuetudini, vt l.si finita.in prin.ĩ de dam.infe. Prædicta vera, nisi lex limitauerit diẽ, vt l.quo em.§. 1.ĩ.rẽ rat.habe.& ĩ.si qs cau.l.j.& C.de lit.õte.auth.offeratur. Prædicta dixi plenè in d.l.ita stipulatus.ĩ.de verb.obl. ¶ Circa primã partem, ista lex fm istã lec. put loquiť in stipl'one interponen-
4 da, est vtilis ad multa. Pone † coguntur partes ad inuicẽ facere pacẽ ex forma statuti, qualr debeat fieri õctus pacis? Certè primò dẽt videri si partes õcordant: finaũt, recurritur ad iudicem. Casus

ADDITIO.

a Paris.¶ Litis ordinationem. Contra istam regulam communem vide quæ dicit Ias.in l.exigendi.C.de procura.

fus est hic. Qualiter aūt iudex debeat moderari istud, ꝑ nūc re-
5 linquo. Sed si esset † ꝯtētio, qualiter debeat fieri instr̄m super ali quo ꝯctu cōuētionali, dicēdū est, ꝙ tunc debent poni oīa q̄ sunt naturalia, & substantialia ꝯctus, & q̄ de ꝯsuetudine apponi ꝯsueuerunt, vt l. pacta. j̄. d ꝯh. emp. & l. qđ si nolit. §. qa assidua. j̄. de ædil. edic. & j̄. de aqua plu. arc. l. si tertius. §. j. Facit qđ no. j̄. man. l. si mādato Titij. circa fi. & j̄. de ver. obli. ex ea parte. in prin. Vltimò scias, qđ Nic. de Ma. legit istā l. tertio mō. & dicit qđ de die dēt pri⁹ ꝯueniri inter partes, & si nō ꝯueniūt tūc dēt iudex moderari tp̄s. Poterit tñ̄ actor si velit, tēpus à iudice moderatū ꝓrogare. Ita loquiť hic dū dicit in potestate stipulatoris. Quod intellige, si reo placuerit, Alias totum hoc causæ cognitionem requirit, vt l. 4. in prin. j̄. de dam. infe. & l. j. in fin. de præto. stip.

§. Qui mulierem. Mulier, & miles nō sunt idonei fideiussores, nisi ī rē suam. h. d. Intelligit gl. in clerico & minore, vt s̄. e. l. quoties. & qđ ibi dixi.

1 *Sententia lata contra maritum non præiudicat vxori ignoranti.*
2 *Maritus pro tempore, quo fundus dotalis est apud eū, est plusquàm procuratorn, on vlteriori.*
Fructuarius & emphyteuta non præiudicant litigando domino ignoranti.

§. Quidam. Cōtineť sub ꝓcedenti summario, Cōtrà. vxor ī rē mariti fideiubet, qa fundus dotalis est mariti, vt l. doce ancillam. C. de rei vēd. & quod no. in l. in reb. C. de iu. do. Dicit gl. ītellige in rē suā, quo ad vtilitatem non quo
1 ad dn̄ium. Innuit ista gl. † qđ sn̄ia lata ꝯ maritum nō ꝓiudicat mulieri. Simile in l. si ꝓ re. §. j. j̄. de euic. Facit l. Meuia. §. fundus. j̄. sol. ma. Et hoc tenet Gul. Si n. sententia lata ꝯ procuratorē nocet domino multo magis sentētia lata ꝯ maritū præiudicat mulieri: q̄ plus est quàm procurator. Breuiter istud intellige verū, si mulier scit: secus si ignorat. Sicut dicimus in creditore qui scit debitorem litigare de iure pignoris, & in patrono, qui scit libertū suum litigare de statu suo, & in similibus, vt l. sæpe. j̄. de re iud. versi. sed scientibus. ibi dixi. ꝑ Inn. de re iudica. c. cum super controuersia.
2 Non obstat quod diciť, qđ † maritus est plusquàm ꝓcurator qa verū est ꝑ eo tempore, quo fundus debet esse apud eum, nō pro vlteriori tp̄e. Simile dicimus in fructuario & emphyteuta, qui videnť procuratores ꝯstituti à dn̄o sup re, vt j̄. vsufru. quemadmo ca. l. j. in fin. & j̄. de no. ope. nun. l. j. in fin. & l. sequen. & tñ̄ nō p̄nt ꝓiudicare domino ignoranti litigando, vt j̄. de dā. infe. l. hoc amplius. in fi. cū l. seq. iuncta gl. j. & de noxa. l. si noxale. §. j. Item opp. gl. ꝙ hic nō debet satisdari, quia possidet immobilia scilicet fundum: Gl. soluit trib. mod. & tenet secundā. Tu potes tenere primam, ꝙ hic maritus desierat possidere, quia forte vendiderat, & pretiū in dotē ꝯuerterat: vnde intererat mulieris, ne vir ꝯdemnareť. Vel dic qđ hic loquiť s̄m alios, de cautione iudicatum solui, quā olim p̄stabat ꝯuentus actione reali, vt inst. de satisd. in prin. Vel dic, qđ hic marit⁹ agebat, tñ̄ dēbat p̄stare cautionē de qua loquiť auth. generaliter. C. de epis. & cler. & q̄libet pōt esse bona.

§. Si seruus. Seruus nō est idoneus fideiussor, & ideo dēt de nouo caueri. Idem in minore & muliere. h. d. §. iste. legiť in gl. duob. mod. dic, vt in ea. Pone, quod isti recipiunt fideiussorem non idoneū scienter, qđ iuris? Gl. non soluit. Dic quòd minor restituitur. Mulieri vero præiudicat, cum distinctione tñ̄, quam habuistis in l. 1. s̄. si quis in ius vocatus non ierit.

§. Si fideiussor. Si fideiussoris datio euanescit, de nouo est cauendum. h. d.

§. Tutor. Necessaria satisdatio est, ad q̄ q̄s à lege adstringitur, licèt cā fuerit voluntaria. h. d. No. bñ̄ qđ dixi in summario. Et aduerte, qa in primo exemplo loquitur, qñ causa prima, & ēt satisdatio, est necessaria: ī aliis qñ cā prima fuit voluntaria, satisdatio necessaria. Opp. de l. si pecuniæ. §. fi. j̄. vt in pos. leg. Sol. vt in gl.

a §. Planè. ^a Contumacia facit perdere beneficium, quod habebat in satisdatione necessaria. h. d.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Planè. Circa istum §. vide singularem ponderationem Alex. in l. si finita. §. Iulianus. de dam. infe.

1 *Satisdare qui non potest ī loco vbi litigatur, de quo statur eius iuramento, debet satisdare alibi in loco in quo ipse elegerit, dū tamen sit etiam conueniens actor.*

§. Iubetur. Qui petit remissionem in municipiū, dēt iurare de calumnia, ea forma, quæ hic ponitur, ꝙ iur̄m parētibus & patronis remittiť. h. d. notab. No. diligenter, ꝙ
1 † primò dēt q̄s satisdare, si pōt in loco vbi litigatur, si ibi pōt, de
a quo statur iuro suo, vt hic patet, al's dēt satisdare alibi ^a in loco, ī quo ipse elegerit, vt dicit tex. quò postulauerit remitti. Hoc aūt intelligo dū tñ̄ nō petat in loco multū distāti, vt s̄. l. px. §. si necessaria. ibi, si in alia eiusdem prouinciæ ciuitate, &c, qđ dico, quòd
b si peteret se remitti ad locum, ^b vbi posito quòd daret fideiussorem actori, tamen non esset consultum propter conueniendi difficultatem, non audietur, vt l. 2. in prin. & quod ibi not. s̄. eo. & ideo deberet eligi locus actori conueniens.

ADDITIONES.

a ¶ Alibi. Adde vt latè per Alex. consi. 57. 4. lib. Not. tñ̄ qđ non p̄t dare fideiussores, in loco subiecto alteri domino, s̄m Ias. in d. §. si necessaria. Ant. Alex.
b Paris. ¶ Se remitti ad locum. Vide de materia. Alex. in consi. 324.

§. Hoc autē. Culpa facit quem perdere beneficiū prædictum reuocandi in municipium. h. d.

LEX IX.

1 *Officium iudicis imploratur, vt corrigatur quod per eum, cui vnus articulus causæ est commissus, factum est.*
2 *Interlocutoria nunquam transit in rem iudicatam quo ad iudicem, quin possit eam reuocare.*
3 *Factum ab arbitro assumpto super vno articulo, an poterit reuocari officio iudicis ex vi appellationis.*
4 *Superior potest adiri, vt corrigat improbè factum à notario, circa comparationem literarum à peritis obstetricibus, vel mensoribus.*
5 *Appellatur ab interlocutoria, contra quam non potest esse consultum per appellationem à diffinitiua.*
6 *Arbitri à sententia potest appellari, & ex ea oritur actio.*

a Arbitro. ^a No. lex est, & legitur trib. mod. s̄m primā lec. h. d. Si eliguntur arbitri sup incidenti, vel emergēti, ab eorū sn̄ia p̄t appellari. h. d. No. & nescio alibi eā. Opp. C. de
b arb. l. j. Sol. dicit gl. hoc ē spāle, & hæc est vna lec. Rō spālitatis ē, ^b qa ꝓmittiť de quodā articulo cāæ, sup quodā īcidenti vel emergenti, nō de eo qđ est decisiuū toti⁹. Vñ sicut iudex illud qđ esset determinatū ꝑ eū interlocutoriè, posset corrigere: ita pōt ꝑ appl'onē ad eū ṙuocari, qñ ꝑ arbitrū est decisū. Tene ergo mē-
c tī istū casum, & no. bñ̄. Scd̄m scd̄am lecturā. h. d. Pōt offī̄n ^c † iudi
1 cis implorari, vt corrigatur qđ ꝑ eos, q̄b. vnus articulus cāæ est ꝯmissus, impropriè factū est. h. d. ¶ Op. C. de arb. l. j. Sol. gl. nō pōt appellari, vt ibi: sed p̄t iudicis officiū implorari, ꝑ modū cuiusdā supplicationis. vt videat qđ īprobè factū sit. Ita loqť hic. Vñ appellare nō poniť ꝓpriè. Ista est secunda lec. q̄ vr̄ probari in l. fi. j̄. q̄s & à quo ap. Vide iste gl. & illa ēt satis mihi placet, & magis no
2 tab. q̄ prima, per d. l. fi. j̄. q̄s & à quo ap. & ꝑ rōnem. Sic. n. † interlocutoria nūq̄ transit in rem iudicatā, quo ad iudicem, qn eam possit reuocare, vt. j̄. de re iud. l. qđ iussit. & ibi ꝑ Dy. Ita illud † qđ
3 factū est ab arbitro assumpto sup vno articulo, poterit reuocari ex off. iud. ex vi appl'onis. q. d. non limitatur tp̄s, sicut ius appellādi, sed sp iudex ex officio suo hoc facere poterit, qđ tene menti
4 ad multa. Cōmittiť †. n. nonnunq̄ notariis, vt faciant comparationē l̄rarū, l. comparationes. C. de fide instru. vel medico, vt in-
† spiciat qualitatem vulnerū, † vel obstreticib. vt inspiciant ventrem, vt l. j. j̄. de ventr. inspi. vel mensoribus, vel aliquibus, vt æstiment res, l. hac edictali. §. illud. C. de sec. nup. In omnibus istis ca-
d sib. poterit superior adiri, vt corrigat ^d qđ ꝑ eos factū est improbè, vt hic, qđ tene menti. Tertiò legiť, vt loquať ī iudice delegato, & s̄m hanc lect. br̄ h. d. A sn̄ia delegati approbantis, vel reprobātis fideiussorē, pōt appellari. h. d. ¶ Op. C. de arb. l. j. Sol. ibi loqť in arbitro, hic in iudice delegato. Ita dicit glo. vñ videtis, qđ timore illius ꝯrij l. j. sunt factæ oēs istæ lecturæ. Ad istā op. ista expediuntur cā cognita, ergo non p̄nt delegari, vt l. nec q̄cq̄. §. vbi decretū. s̄. de offic. ꝓc. & legati. Huius timore glo. se multū inuoluit, veritas est qđ licet illud cāæ cognitionem requirat, tamen expeditur officio iudicis mercenario: non. n. sup hoc iudex principaliter adiť, ergo pōt delegari, vt not. ī d. l. nec quicq̄. §. vbi decretum Est n. iurisdictionis, vt dixi in l. imperium. s̄. de iuris. om. iud. Op. ab interlocutoria non appellatur, vt l. 2. j̄. de app. reci. &
5 C. quo. app. non re. l. pe. Sol. hęc est talis interlocutoria. † ꝯ cuius grauamen nō pōt esse ꝯsultum ꝑ appellationem à diffinitiua, vt hic sentit gl. ergo pōt appellari, vt d. l. 2. j̄. de appe. re. & ibi hoc dixi. In ꝯriis secus. De hoc etiā videbitis in l. intra vtile. j̄. de min.
6 † Quæro vtrū hodie à sn̄ia arbitri possit appellari? Vr̄ ꝙ sic, quia oritur

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Arbitro. Et responde ad Bar. quod à sententia arbitri appellať, quia appellatio dēt fieri gradatim: sed hoc non cadit in arbitro, quia non hēt gradū iurisdictionis. Secundò, quia arbiter est persona priuata, & ab actu priuatorum non appellatur. l. scire oportet. in prin. de excus. tut. Tertiò, qa appellās contradicit & sic statim sn̄ia arbitri ñ p̄t habere robur, & sic cessat homologatio. Et sic responsum ē ad bar. Quartò est tex. in l. ex cōsensu. de appel. j̄. & l. j. j̄. de arbi. qui text. nō sunt correcti, ergo &c. Et an post appellationem ab interlocutoria poterit procedi in causa principali? Certū est ꝙ sic, c. eum qui. de do. & contu. in 6. quod est verum, secundum Bal. qñ est talis interlocutoria, quæ non parit præiudicium causæ principalis, al's secus. Et an possit interlocutoria iustificari ex noua causa, Bal. hic.
b Poma. ¶ Ratio specialitatis est, Vide Pan. consi. 22. 2. vol. & Imo. consi. 147.
c ¶ Officium iudicis. Et sic habes ex dictis Bar. hic, ꝙ non potest principaliter, potest per querelam. adde Franc. de Aret. in c. dilecti. de iudi. & c. proposuisti. de foro compet. & Ang. de Are. in l. ex consensu. de appel.
† Clau. ¶ Vulnerū. Vide Alex. in apostī. ad ñ. incip. paulò j̄. ad bar l. fi. de sica.
d ¶ Corrigat. Adde latè episcopū Alc. in c. fraternitatis, extra de fri. & male. fi. & hoc dictum bar. hic dicit singulare in c. proposuisti de foro compete.

oritur actio, vt l. cũ antea. C. de arb. Gl. determinat ɔ̃rium, qđ nõ oritur actio ante 10. dies, & post 10. dies serò prouocat: vide istã gl. Doc. sic cõiter pertrãseunt, sed ɔ̃rium vr̃ mihi: nã ante decem dies oritur actio si homologet: sed appellãdo videor approbare ergo ante 10. dies possum appellare, vt l. 3. §. falsus. ĩ. rem ra. hab. Et sic instatur, si approbat, ergo non appellat, vt C. de re iud. l. ad solutionem. Rñdeo, approbat tanq̃ sñiam latã, non tanq̃ bñ latã, vt d. §. falsus. & qđ no. in l. Põponius scribit. ĩ. de neg. gest. Et vide qđ no. Io. And. ex. de offi. & pot. iud. dele. c. ab arbitris. lib. 6.

CONCORDIA.

¶ Pro cõcor. Aduerte vtrũ à sñia arbitri appellare liceat. allegat Bart. tenere qđ sic, in l. fi. ĩ. de app. recip. Contrarium tñ voluit in hac l. arbitro. & in l. j. C. de arbi. & in l. nemo pt. ĩ. de leg. 1. Si bene ɔsideretur Bar. nõ ɔ̃dicit, nã dicit Bar. in d. l. fi. ꝙ nõ appellatur, & hoc verũ. Est casus in d. l. j. cũ fi. vbi ẽt summãdo tex. dicit Bart. & hæc ẽ rõ, qa à sententiis, à qb. nõ oritur actio, ñ pt appellari, vt in d. l. j. Sed cessante rõne, ponam⁹ ꝙ ĩ aliqb. casibus oriatur actio, vt vr̃ in l. 2. & in l. cum antea. C. de arbi. vt puta qñ non est apposita pœna, vel qñ nõ dr̃ in cõpromisso, rato manẽte pacto, vel statuto, ꝙ cõpellit affines facere ɔpromissum, & tunc potest appellari. Et ita ĩ terminis, si bñ videat, loqtur Bar. ĩ d. l. nemo pt & ĩ d. l. j. & ĩ hac l. arbitro. & in hoc nulla est ɔ̃rietas, no. tñ ꝙ loquor ĩ sñia arbitri, nã ĩ sñia arbitratoris petitur reduci, vt hr̃; l. si societatẽ. §. arbitrorum. ĩ. ꝓ soc. & ita Bar. & ĩ d. l. fi. circa fi. đ col.

LEX X.

1 *Quæ de nouo emergunt, auxilio indigent nouo.*

Si ab arbitro. Fideiussor vr̃ idoneus, si ab arbitro est approbatus, neque est reclamatũ. Idem si sponte à parte fuerit acceptat⁹, nisi inopia superuenerit. h. d. No.
1 tu iuuenis ex isto fine, † ꝙ q̃ de nouo emergũt, nouo indigẽt auxilio. Concord. sunt in gl. Quæro, hic dr̃, cũ querela potuerit ꝓponi, quæ est ista quærela? Dicit gl. appellatio, vt s̃. l. prox. Vel dic quædam supplicatio ẽm secundã lect. positã s̃. proxi. quòd satis innuit iste tex. vt s̃, dixi. cum dicit tex. querela. Quæro, quis sit iudex competens? Rñde, iudex causæ principalis, vt s̃. l. proxi.

LEX XI.

Iulianus. Ista solet reputari lex fortis, sed non est, & br̃ hoc intendit. Mutatio cõtigẽs ex parte actoris nõ perimit satisdationẽ. h. d. Op. possessor ĩmobiliũ nõ cogit̃ satisdare de iudicio sisti, vt ĩ. eo. l. sciẽdũ. in prin. Sed hic possidebat fundũ iste ɔuentus, vt tex. dicit, ergo &c. Huius timore sunt hic due lec. prin. Primò, ꝙ hic nõ loqtur de cautione iudicio sisti, sed de cautione iud. sol. q̃ olim ꝑstabat suo noĩe ɔuẽtus: sed hodie sec⁹, vt ĩ. ĩstit. de satisd. §. 1. & §. sed hodie. ĩ. de fideius. l. si eũ hoĩem. Dic vt ibi dixi. & ĩ l. si ꝓcurator me⁹. ĩ. de ꝓc. Et ẽm hoc nõ obst. l. sciẽdũ. ĩ. eo. q̃ loquit̃ de cautione de iudicio sisti. Et istã lec. prosequitur gl. quasi vsq; ad fi. Ibi alij Bulg. ibi tractat aliã lect. vt hic loquat̃ ẽt de satisdatione de iudicio sisti. Assumo ergo primam, prout loqtur hic de satisd. iud. sol. Opp. ĩ. iud. sol. l. si ante acceptum. Sol. Ibi contingit mutatio ex parte rei, vt hic ex parte actoris. Hæc est verissima solutio, sed videre rõnem, est difficile. Gl. hic ponit duas rationes in illa l. ɔ̃ria ponit duas alias. Illa est vera, quæ tangit̃ hic in gl. ibi, adde, & aliã, &c. quam declara melius. Quando contingit mutatio ex parte actoris, tunc nõ mutat̃ respectu illius, cuius respectu quis fideiussit. Semper. n. promisit ɔtemplatione interesse domini, vt l. si procurator. ĩ. si quis cau. Sed qñ ɔtingit mutatio ex parte rei, secus. Nã si fideiussissem pro defensore, nõ habẽte mandatũ, obligaui me respectu illius sententiæ, quæ ligabat ipsum defensorẽ, nõ dñm superueniente mãdato sententia ligabat dñm nõ fideiussorẽ, vt l. Plautius. ĩ. de procu. merito defensor non tenet̃. Aliàs rõnes examinaui d. l. si ante acceptũ. vbi posui plenã distĩctionẽ, qñ ex mutatione ɔtingit liberatio fideiussoris, vel non. Dixi plenè in l. cũ apud. ĩ. iud. sol. Secundo modo legit̃ in cautione de iudicio sisti, tunc obstat l. sciendũ. ĩ. eo. rñdit Bul. quòd possessor immobiliũ non satisdat: verũ est, si est possessor aliarum rerum immobilium, sed possessio rei quæ petitur, ñ excusat eũ à satisdatione. Ita loquit̃ hæc opin. Bulg. alr̃ recitauit gl. ĩ. eo. l. sciẽdũ. & ibi dicã in 7. q. Alij dñt ꝙ hic conuentus non possidebat istum fundum, ita ꝙ hoc sufficeret ad euitandum istã satisdationẽ. Forte. n. possidebat vt creditor, vel colon⁹, vt l. sciẽdum. §. creditor. ĩ. eo. Et ista pt satis sustineri. Vel forte non possidebat fundum, sed dolo desierat possidere, ideo conueniebatur vt s̃. eod. l. de die. §. quidam. & ibi dixi in vlt. op. Vel petebatur fundus cum fructibus, qui multum excedebant, & ideo erat necessaria cautio de iudicio sisti.

REPETITIO.

1 *Mutatio interueniens de mandato ad mandatum, non impedit stipulationem committi.*
2 *Ratihabitio ex parte rei, quando trahatur retro.*
3 *Procurator falsus actoris ẽt lite contestanda nõ facit conditionẽ suã aliquam.*
4 *Mutatio est triplex, & quæ sit illa, quæ satisdationem perimit.*
5 *Cautio de iudicio sisti quando præstatur, per quæ verba concipiatur.*
In stipulatione de iudicio sisti, quando impersonalitas ex parte promittentis non vitiat stipulationem.
6 *Promittẽs de iudicio sisti si adiiciat quòd promittit parere mandato curiæ, non tenetur de iudicato soluendo.*
7 *Stipulatio soluere iudicatum, continet aliud quam verba sonant.*
8 *Promittẽs de iudicio sisti in spiritualibus & criminalibus, tenet̃ adii cere pœnã.*
9 *Promittens aliquẽ repræsentare in criminalibus sine pœna, qualiter puniatur.*

Iulianus. Hæc lex est difficilis. & h. d. Mutatio ɔtingens ex parte actoris satisdationem non perimit. h. d.
1 † No. quòd mutatio interueniens de nõ mandato ad mandatũ, nõ impedit stipulationẽ cõmitti, vt in gl. pono casum. hæc glo. hẽt duas partes principales, qa in prima parte prosequit̃ lecturã Io. & Azo. dicentium, qđ ista lex loquit̃ in satisdatione iudi. sol. & istã partẽ glo. prosequit̃ vsq; ad ver. alij, vt Bul. q ver. est prope fi. gl. ibi est alia pars. in qua gl. legit legem istã ẽm lec. Bul. etiam in satisdatione de iudicio sisti. & istæ lec. sic variant timore l. sciẽdum. ĩ. eo. qđ contrarium venit nõ ad id, qđ in hac l. determinat̃ sed ad id qđ ꝑsupponitur: quia hic ꝑsupponit̃, qđ possessor fundi debeat satisdare. at lex illa dicit ɔ̃riũ, & ideo Io. & Azo dixerunt, quod illa lex loquit̃ de satisdatione de iudicio sisti, hic in satisdatione de iudicato soluẽdo. Sed Bul. dicit, qđ possessor rei immobilis, quæ non petitur, nõ hẽt necesse satisdare de iudicio sisti, vt ibi: sed si rei tm̃ petit̃ sic, vt hic. Vel hic non dicit de possessore, sed mero detentore; q nõ euitat satisdationem. Vel hic sponte fuit cautum. sic s̃. eo. l. de die. §. qdã. & ibi no. ꝙ illa tertia responsio est extra gl. & sic est expedita scđa pars gl. ¶ Sed redeundo ad primã partem, quod hic loquatur de satisdatione iudi. sol. istud vr̃ de iure fforum. Pro gl. facit ĩ. man. l. si remunerandi. §. Maurus Sed Fran. Accu. tenet ɔ̃ gl. qđ etiam de iure fforum, suo nomine ɔuẽtus nõ tenebatur satisdare, vt ĩ. de procu. l. sed & hę. §. defendere. & ĩ. ex quib. cau. in pos. eat. l. hęc aũt. §. fi. & ĩ. ti. 1. l. si cũ vno. Ideo ipse dicit, qđ ista satisdatio fuit ꝑstita à ꝓcuratore rei, nõ ab ipso reo: vel fuit præstita ex voluntate, nõ ex necessitate. Sequit̃ in gl. sed cũ ɔditio retento themate, quòd ista loquatur in satisdatione iudi. sol. Opp. gl. de l. si ante acceptũ. ĩ. de iudi. sol. ibi dr̃, qđ si casu, ꝑsonæ ɔditio est mutata, qđ satisdatio nõ committit̃. Et eo. mõ op. ĩ. q. mo. pi. vl̃ hyp. sol. l. j. in fi. Sol. ibi loquit̃, qñ mutatio interuenit ex parte rei, hic verò, qñ ex parte actoris. Et reddit rõnem, quia ibi ex parte rei ꝓpriè est mutatio, & alteratio de statu ad statum, cũ & sine mandato, & cũ mãdato admittitur defensor. Vñ nouus status superueniens non operatur, nisi ad ex tunc, iõ ratihabitio trahit̃ retro, vt l. 3. §. q fideicõmissariam. ĩ. de hær. insti. sẽ ex parte actoris, qa falsus ꝓcurator nõ deduxit rẽ in iudicio. nõ pt dici qđ falsum dicat̃ esse in aliquo statu. iõ ratihabitio trahit̃ retro: & reddit ɔditionem ꝓcuratoris vniformẽ tpe acceptæ satisdationis, & post vnde ratione istius satisdationis, fictione non vr̃ status alteratus, sed semper idẽ fuisse ideo committit̃ stipulatio. Ecce ergo ẽm Ioan. ratihabitio non trahit̃ retro ex parte rei, sed ex pte actoris sic. Et si q̃ris, quare est hoc qđ trahit̃ retro in ꝓcuratore actoris, non rei? Rñ qa trahi retro est ꝑ fictionẽ, q̃ ius inuenit in ꝓbãda efficacia actuũ retro inefficaciũ. ita est in ꝓcuratore actoris, sed in ꝓcuratore rei fuit retro efficax. Itẽ quia ratihabitio valet ẽt in his, q̃ ꝑdẽt ex ɔsensu ratificãtis, ẽm rl̃am magistralẽ. Doc. no. per Inno. extra, de offi. đ leg. c. prudẽtiam. Sed defensionis potestas nõ depẽdet à dño, cũ inuitus possit defendi. vt ĩ. de sol. l. solutionẽ. Item ɔ̃ria pariter debẽt operari qđlibet. s. ĩ suo effectu ad q̃, & ꝓut ad ipsum ordinatur, adeo ꝙ q non pt ꝓhibere, nec ꝑmittere, vt ĩ. đ acq. hę. l. is pt. Sed mera defensio non pt ꝓhiberi, ergo ꝓmissio nihil operatur ẽm gl. & fuit de mente gl. Itẽ est alia ratio differentiæ secundum gl. inter actorẽ & reũ, qa ex parte actoris nihil est qđ impediat ɔmitti stipulationẽ, sed ex parte rei sic ꝑdicta mutatione interueniẽte, non est reperire ex qua parte, vel culpa, possit stipulatio ɔmitti. Qđ declara vt in gl. Sed ɔ̃ primã rationẽ gl. op. qđ si mutatio status hoc operat̃ in ꝓcuratore rei, ergo idẽ in eo q veniebat noĩe actoris, si erat talis q̃ non poterat prohiberi, qđ est qñ, q;. Nã & in isto potest status mutari. Sed rñ. ẽm gl. ɔcedẽdo in casu isto, ꝙ idẽ est ex parte actoris qđ rei. Itẽ ɔ̃ primã rationẽ obstat, qa lit. ɔt. ẽt in falso procuratore, vr̃ qđ aliqua sit eius ɔdictio effecta, cũ lit. ɔt. efficiatur quasi dñs instãtiæ ergo in ꝓcuratore ẽt actoris post lit. ɔte. dicẽdũ est qđ impedit stipulationem committi mutatio status: sed rñd. ɔcedendo hoc esse verũ post lit. ɔt. ẽm Azo. ¶ Recitata est ista gl. q̃ dicit tria. Primò, † qđ ratihabitio
2 ex parte rei, non trahit̃ retro. & in hoc dt male simpl̃r loquendo. Primò ꝑ rationẽ. Nam cũ defensor noĩe rei defendat, reus suo noĩe pt hr̃e ratum, & dẽt ista ratihabitio trahi retro, vt ĩ. de pig. l. si fundus. §. 1. Ratio est, qa ɔsensus ratificãtis, dirigit̃ in tp̃s retro, vt d. §. 1. Scđo hoc est ɔ̃ casum l. j. de exce. rei iu. & l. si mr̃. §. hoc iure. Tertiò istud est ɔ̃ regulã. ĩ. de iudi. l. licet. Et ideo, dñi dicatis, qđ gl. l. si ante acceptum. in fin. ĩ. iud. solui. cautius est locuta. Ibi. n. dr̃, qđ ratihabitio non trahit̃ retro. Quantum ad satisdationem videtur considerandum, qđ aut nos quærimus, vtrũ ista

ratiha

ratihabitio ex parte rei retrotrahatur quantum ad efficaciam processus in iudicium ratificantis, & dico quod sic, eo. modo in eius commodum. Sic loquitur l. licet. & §. hoc iure, aut loquimur quantum ad vim stipulationis & tunc considera, quod in satisdando defensor non assumit personam domini, sed propriam, & se principaliter obligat, ideo in hoc est dominus, & ratihabitio domini litis, non pertinet ad hoc principaliter, quia iste actus satisdationis non respicit dominum, vt l. sed & hæ. §. defendere. ꝭ. de pecu. & eo. tit. l. in causæ. in fi. Quantum est autem in procedendo, simplex vel non simplex defensor, assumit personam domini litis, & in eius personam confert defensionem, ideo hoc respectu dominus ratificat, quia non valet processus respectu domini. Non tamen hoc est ita ex parte actoris, quia licet procurator satisdans veniat, vt conferatur hoc in se proprio nomine tamen procurator satis accipiens non confert hoc in se vt in se procuratorio nomine domini: ideo si dominus habet ratum confirmatur: quia eius nomine satis accipitur, vt ꝭ. iud. sol. l. 3. Sed tunc instat si ratihabitio ex parte rei, non pertinet ad satisdationem, sed ad processum, quare impedit satisdationem committi? Respon. quia talis satisdatio non interponitur principaliter propter se. sed respectu iudicij, & modi agendi, seu defendendi. Et si in procedendo interuenit mutatio de vno respectu ad alium respectum, non committitur stipulatio: quia iam non extitit eius conditio, quæ est implenda in forma, vt ꝭ. iu. sol. l. cum quærebatur. §. fi. Applicando ad propositum quod satisdat vt simplex defensor, satisdat, vt is contra quem procedit, & non habens repræsentationem alterius personæ, quia non repræsentat personam domini, cum non habeat mandatum. Statim vero cum habet mandatum, defendit, vt persona repræsentata, ita quod ipse dominus per se videtur defendere ergo sicut si dominus defenderet per se non committitur hæc stipulatio contra illum, qui comparuit, vt defensor & hoc propter mutationem personæ sicut nec nunc, quia mandatum mutat personam, inducendo nouam personam repræsentatam. Hoc casu intelligo verum, si satisdedit vt defensor simplex. Secus si vt procurator, licet non esset. Nam tunc nihil mutatur ratihabitione secuta, habendo respectum ad intentionem contrahentium, & ideo secundum respectum, & intentionem eorum committitur stipulatio, quia respectus quem habuerunt in contrahendo non est mutatus, sed validatus. Ita credo, quod in hoc assentit Ia. But. quod si lis erat contestata cum defensore, quod superueniens mandatum postea non impedit commissionem stipulationis, quia non cogitur actor cum eo, vt cum procuratore procedere, licet sit procurator sed vt cum defensore, & sic eo respectu protestationem factus est dominus litis, vnde inuito actore, mutatio non potest fieri. Hoc innuit d. l. si ante acceptum. in fi. ver. acceperit.

3 † Ex prædictis apparet, quod limitatio quam gl. ponit circa legem nostram de procuratore actoris, est falsa, maxime in eo, quod dicit, quod falsus procurator actoris, facit suam conditionem esse aliquam lit. contestatione q. d. quod efficitur dominus litis, propter contestationem litis quod est falsum: quia tunc exceptio falsi procuratoris non posset post lit. cont. obijci, ex quo hæretic⁹ quæsitum post lit. quod est contra casum l. licet. C. de proc. Et scias, quod l. in causæ. §. si ex parte. de proc. loquitur in vero procuratore ab initio, & sic non facit ad l. nostram. & l. si eum hominem. ꝭ. de fideiuss. loquitur quando est mutatio circa personam domini, non procuratoris. Collige secundum Gul. & Ia. But.

4 † quod triplex potest esse mutatio. Aut enim mutatur res causa agendi, vel actio & habet locum ꝭ. iud. sol. l. cum quærebatur. in fi. Aut iudex mutatur in non adit illo respectu, cuius stipulatio fuit interposita, & tunc habet locum ꝭ. iudi. sol. l. 3. in fi. Aut mutatur iudex in appellationis articulo, & tunc aut appellat satisdans, & non prodest ei quando teneatur satisdationem accipiens, & tunc prodest, vt ꝭ. iu. sol. l. cum apud Sempronium. Hoc non placet Ia. Bu. ideo dico, quod aut sententia prima confirmatur per iudicem appellationis, aut ex dispositione legis per desertionem, & tenetur fideiussor. Aut non confirmatur, sed infirmatur, vel alio modo disponitur, ita quod ex prima sententia non potest fieri executio & non tenetur fideiussor, & ita intelligitur l. illa, cum apud Sempronium. Sin autem mutatur persona, loquitur tex. q. mo. pig. vel hyp. sol. l. j. in fi. illud quando est mutatio in veritate, & cessat fictio identitatis personæ, sed quando persona fingeretur eadem cum prima loquitur ꝭ. de fideiuss. l. si eum hominem. Sin autem mutatur personalis respectus, tunc loquitur l. si ante. in fi. ꝭ. iudic. sol. sin autem nil mutatur, sed additur mandatum non habenti, loquitur l. nostra. quia lex nostra tractat de satisd. iud. sol. secundum veram lect. & de iudicio sisti, secundum aliam. Quæritur an hæc l. habeat locum in actore? Dicit Cy. quod non, quia iure isto non cauebat actor, sed reus. Non allegat aliquid, sed ego allego l. no. ꝭ. de dolo. l. si olcum. Hodie vero satisdat actor de lite prosequenda, vt C. de epis. & cle. auth. generaliter. & C. de lit. conte. auth. libellum. Quæro, volo

5 † cauere de iudicio sisti, quæ verba debeant interuenire. Veritas est, quod duob. mod. fit. Vno modo impersonaliter promittendo de iudicio sisti, & loquor de fideiussore: nam in eo qui de se promittit, certum est. Et si dicatur, quomodo valet, cum sit impersonalitas ex parte promittentis? Resp. speciale est in istis stipulationibus, vt promittens impersonaliter fingatur promisisse se facturum, & curaturum, vt Inst. de inut. stip. §. si quis alium. & ꝭ. de verb. obl. l. quoties quis. & ꝭ. iud. sol. l. si reus. Non ob. ꝭ. de verb. obl. l. stipulatio ista. §. sicut. & C. de contr. pe. auth. si quando quia speciale est in huiusmodi stipulationib. prætoriis, & iudiciariis. Sin autem quis promitteret factum proprium. s. se facturum, & curaturum, tunc valet sine dubio. Aut factum rei principalis tunc nullo modo. Et in hoc est aliud in istis stipulationib. pro reus. quam in aliis stipulationibus, vt l. stipulatio ista. in prin. ꝭ. de verb.

6 obl. & l. inter stipulantem. in prin. eo. tit. secundum Cy. Item quæro, † ego tanquam fideiussor promisi de iudicio sisti, & adieci quod promisi parere mandatis curiæ nunquid per hoc tenebor de iudic. sol. Et determinat Cy. quod non. Hoc indubitanter credo verum in exemplo præmisso quia intelligo, quod sit stipulatio. s. de stado iuri, in iudicio. ar. ꝭ. de verb. obl. l. quod quis ad astringendæ. & ꝭ. de vsur. l. si stipulatus.

7 † Quæro, quia stipulatio iudicatum solui continet tres clausulas, tanquam connexas, & inseparabiles, quod dicendum de ista stipulatione soluere iudicatum? Iac. de Ra. dicit, quod non continet, nisi quod verum sonat. Contrarium determinat Cy. per Casum l. 2. §. icer

8 ta. de pro. stip. † Iuxta hoc quæro, an qui promittit de iudicio sisti, teneatur pœnam adiicere in casib. quib. non versatur interesse pecuniarium, videlicet vt in spiritualib. vel criminalib. Et determinat quod sic. Casus est ꝭ. re ra.

9 habe. l. procurator ad exhibendum §. 2. adde quod dixi. s. e. l. 2. † Item quæro, promisi aliquem sine adiectione pœnæ, repræsentare in causa criminali, quo puniatur si eum non repræsento? Respondeo, si sum in dolo, sine dubio possum mulctari extra ordinem, etiam per viam incarcerationis. Secus autem si sine culpa. Nam tunc alio modo debeo extra ordinem puniri, vt ꝭ. de cust. re. l. si quis reum. Iac. de Rane dicebat, quod in causa criminali fideiussor potest se obligare ad corporalem similem pœnam cum principali. hoc reprobat Pet. & Cy. per l. liber homo. ꝭ. ad l. Aquil. ita dicit hic Cy. & in d. l. ad commentariensem. C. de custo. reo. de hoc tangit glo. s. eo. l. 2. in fi. de hoc est text. & glo. 23. qu. 5. cap. cum homo. super versi. supplicium. & ibi videas. Modo est expedita lex ista.

LEX XII.

1 *Cautio præstari debet pro relictis in vltima voluntate ante diem, vel conditionem debitis, ex alia causa non.*

2 *Oratio vniuersalis recipit limitationem.*

Inter omnes Pro debito sub conditione ex vltima voluntate indistincte cauetur, alias non, nisi causa cognita. h. d. Primo loquitur in relicto in vltima voluntate. Secundo in debito ex alia causa. Tertio redit ad primum. Secunda ibi, & plerunque. Tertia in l. sequenti. incip. sed & si plures. ¶ Not. † quod

1 pro relictis in vltima voluntate ante diem vel conditionem indistincte debet præstari cautio, vt hic, & ꝭ. vt le. no. ca. per totum. Secundo not. quod pro debitis ex alia causa, non debet caueri, nisi ex causa, vt in text. & ꝭ. de priu. cre. l. si creditores. Ita debet intelligi l. in omnib. ꝭ. de iud. & ibi dicetur. Oppono, dicitur inter omnes. Contra multi fuerunt Iurisconsulti, qui de hoc non tractauerunt. Sol. expone omnes s. de hoc interrogati. vide gl. no. quod si in reformatione dicatur, placuit omnibus de consilio, vel in aliquo instrumento de voluntate omnium de capitulo,

2 intelligitur omnium. s. præsentium. Et † sic oratio vniuersalis recipit limitationem, de quo plenissime dixi ꝭ. de nou. oper. nunc. l. j. §. nunciatio. vbi hoc tangit Iaco. de Are. Secundo opp. quod ante conditionem existentem non potest adiri hereditas, & sic nec possideri, vt ꝭ. de acq. he. l. sed & si de sua. Sol. Intellige, quod hic possidebat ex bo. pos. secundum tab. vt ꝭ. de bo. pos. secundum tab. l. 2. §. si sub conditione. Vel dic, quod hic fuit datus curator bonis, probatur ꝭ. de hære. instit. l. si quis instituatur. in prin. Vel dic quod sic aliàs de facto possidebat, Op. ꝭ. de præto. stipu. l. Paulus respond. dicit gl. quod ibi prætor dederat bonorum po. hæc non est vera, per ea quæ dixi in præcedenti contrario, & dicitur in præcedenti glo. Dic ergo quod hic non cogitur cauere in diem longiorem, hoc est, vt cautio committatur siue existat conditio, siue non.

LEX XIIII.

Filiusfamilias Pater pro filio, vel contra, non est idoneus fideiussor, aliàs defensor, sine satisdatione. h. d. Op. quod hæc lex sit hic incongrue situata, cum non tractet de satisdatione de iudicio sisti, sed iudi. sol. gl. dicit, quod in satisdatione iudicatum solui, continetur clausula de defendendo, quæ pertinet ad

a istam de iudicio sisti. Aduerte, [a] certe longa est differentia, nam illa clausula de defendendo, transit ad hæredes, l. iam tamen. §. pe. ꝭ. iudi. sol. Secus in stipulatione de iudicio sisti, vt s. eo. l. si decesserit. Vnde in prima defendi potest per alium, sed in secunda de sisti in iudicio non, cum factum personæ requiratur, vt d. l. si decesserit. Quare ergo hic fuit posita hæc lex? quia sic placuit, cum tractaretur de satisdatione, ponit & de hac & de alia, s. l. proxi. Op. quod pater non teneatur satisdare, vt l. fi. §. defensionem. de adm. tu. Gl. dat multas sol. quarum aliquæ sunt veræ in se, tamen continent diuinationem. Dicit n. quod hic filius erat emancipatus vel agebatur de castrensi peculio. Tu dic, vt ibi no. & in l. fi. §. vbi autem. C. de bo. quæ lib. Hoc modo, aut loquimur in casibus, in quibus pater non est legitimus administrator,

ADDITIO.

a Barb. ¶ Aduerte. No. quod clausula de defendendo, transit ad hæredes, quod autem de clausula, per te non fieri, vide tex. valde no. in l. stipulatio ista. de verb. obli. & vult Ang. hic, veniens ad plenam defensionem, tenetur satisdare, nisi per dominum releuetur, & nisi quando venit ad vnum articulum, quia tunc non satisdat gl. est sing. in l. in eo. §. 1. ꝭ. de reg. iur. Et vide Ang. in auth. de exhib. reis. §. propter fi. vbi inuit quod licet quis possideat immobilia, si tamen fuit contumax, debet satisdare de iudicio sisti, vide omnino, & quid si præcessit contumacia vide casum fi. secundum Ang. ibi, in l. de die. §. plane. s. eo. & Bal. hic. & quid si bona non sint in loco iudicij, sed in loco remoto? dic quod non releuatur, gl. peregrina in l. fi. C. de pri. ag. in re. lib. 12. secundum Bald. hic, & vide eandem in l. fi. si cert. peta. & ibi Ang.

niſ rator,& cogit̃ ſatiſdare,vt hic,prout loquitur in filio eman-
cipato,& de caſtrẽſi peculio,ſm gl. Aut in his caſibus, in quibus
eſt legitimus adminiſtrator,& tunc aut defenditur,vt legitimus
adminiſtrator,& nõ cogitur ſatiſdare; vt l.fi.§.vbi autem. de bo.
quæ lib.& l.fi.§.defenſionẽ.C.de admi.tut. Aut vt quilibet extra-
neꝰ,& tenet̃ ſatiſdare,vt hic,& l.fi.§.vbi ãt.cũ ſua glo.de bo.q̃ lib.

LEX XV.

1 *Reformationes & ſtatuta inuicem determinantur.*
2 *Clauſula,non obſtante, poſita in reformatione noua,non impedit determinatio nem quæ fieret per illa ſtatuta.*
3 *Lex iſta intelligitur de ſatiſdatione de iudicio ſiſti.*
Sermones intelliguntur ſecundum ſubiectam materiam.
4 *Poſſidens immobilia non tenetur ſatiſdare,quia ceſſat præſumptio fugæ.*
5 *Poſſidens multa bona mobilia,quę de facili occultari non poſſunt,non tenetur ſatiſdare.*
6 *Poſſidens,& non ſatiſdans,non tenetur iurare,& ita ſeruat conſuetudo.*
7 *Poſſidens immobilia,non obligat ſua bona de conſuetudine.*
8 *Poſſidens modicam rem,& vilem,non euitat ſatiſdationẽ ꝑ quãtitate magna.*
9 *Poſſidens rem,ſuper qua litigatur, tenetur ſatiſdare quantũ ad actorem, non quo ad alios.*
10 *Conuentus,qui habet annuos redditus ſuper re ĩmobili,non tenetur ſatiſdare.*
11 *Poſſidens rem immobilem bona fide,euitat ſatiſdationem,ſecus ſi mala fide.*
12 *Filius tenetur ſatiſdare,etiam ſi habet patrem immobilia poſſidentem.*
13 *Immobilia qui non poſſidet,non eſt idoneus fideiuſſor,niſi ſit cõiuncta perſona.*

a Sciendum. a Iuriſconſultus in hoc principio ponit vnã
regulam negatiuam, quam poſtea exponit.
Secunda incipit ibi,poſſeſſor ãt.Legamus ꝑ partes,& expediamꝰ
iſtud principium,qđ ſatis breue eſt in ſe.Opp.& vr̃,ꝙ indiſtinctè
ſatiſdet̃,vt C.de lit.ꝯte.auth.offerat̃. Sol. iſta eſt noua lex: & licet
indiſtinctè loquatur, diſtinguit̃ per iſtã antiquam: vt l.nã & po-
b ſteriores.s̃.de legi.Et ita dicit gl.& bñ,qđ no.& tene menti b † ꝑ
1 reformationibus. & ſtatutis, vt inuicem determinẽtur c ꝑ legẽ,
c de quo dic vt dixi in l.omnes populi.s̃.de iuſti.& iur.¶ Circa in-
2 terpretationem reſtrictiuam.† Quero d quid ſi in reformatione
d de nouo facta, contineat̃ clauſula, aliquo ñobſtãte, vtrũ ꝑ hoc
impediat̃ determinatio, quæ deberet fieri ꝑ alia ſtatuta antiqua?
Tex.eſt & gl.in auth.de hær.ab inteſta.in gl.ſuper verbo, vacan-
tib.in prin.q̃ dicit, ꝙ hoc verbum talem determinationem non
e impedit.Aliàs forte dicemus e latius.¶ Secundò op. j̃.de incen.
rui.nau.l.ne quid.§.à dño.Sol.ibi ſpeciale.Ita dicit hic glo.in fin.
& iſta eſt vera.Loquitur.n.expreſſè ibi de ſatiſdatione de iudicio
3 ſiſti,vt ibi patet.† Quæro de qua ſatiſdatione f loquatur hic, gl.
f ĩtelligit de ſatiſdatione de iudicio ſiſti,& bene,g vt ſic ſermones
g intelligantur ſm ſubiectã mãm,vt l.ſi vno.j̃.locati.† Quæro ex
4 gl.q̃ eſt rõ, ꝙ poſſeſſor immobilium non cogitur ſatiſdare? Dñt
quidã,qa ꝑ poſſeſſionẽ rerũ immobilium ẽ ſatis cautũ actori.Et
hoc ſentit gl.circa fi. Hoc ẽt vr̃ dicere Gul. ſed Pe.hoc nõ placet.
Nã video,ꝙ mulier q̃tum ad euitandũ ſatiſdationẽ,vr̃ poſſidere
fundum dotalem,tñ ꝑ hoc agẽti nullo mõ eſt cautum. Præterea
dr̃ j̃.ea.l.§.ſi fundum,ꝙ non dẽt inſpici, qđ fundꝰ p̃t euinci. ergo
apparet,ꝙ ꝑ hoc non eſt cautũ actori,ſi poſſit euinci. Dicit ergo
ipſe,ꝙ rõ eſt,qa reus p̃ſumitur fugere,vt l.ꝓperandum.§.ſin autẽ
reus.de iud. Per poſſeſſionem ergo immobilium,ceſſat iſta præ-
ſumptio fugæ,ideo non dẽt dare hanc ſatiſdationẽ.Hoc ꝓbat̃ s̃.
in ius vo.vt cant, aut ſatiſd.l. 1.& 2. & qđ ibi per gl.nã cogitur qs
admittere in fideiuſſorẽ ꝯiunctã ꝑſonã nõ idoneã,qa ceſſat præ-
ſumptio fugæ,vt ibi dicit̃.& hoc tangit Cy.C.vti poſ.l. 1.in fi.op.
5 qđ ſatis placet.† Ex hoc ſequit̃,h ꝙ ſi aliquis, qui non poſſideat
h multa immobilia,tñ poſſidet multa mobilia, talia q̃ de facili oc-
cultari,vel moueri non pñt, vt puta magnas vegetes, & magnã
apothecam hẽt in platea, ita ꝙ non eſſet p̃ſumptio ꝙ recederet,
tunc non cogit̃ ſatiſdare ſm Pet.quod ẽt videtur tenere Gul.Fa-
i cit pro hoc j̃.de vino, tri.& oleo leg.l. 3. & l.vinum.i Quærit gl.
6 † an iſti qui poſſident,& non ſatiſdant,ſaltem cogant̃ iurare? Gl.
dicit ꝙ ſic,vt C.de prin.agen. in re.l.fi. de ꝓxi.ſacr.ſcri.l.in ſacris.
& de dig.l.quoties.lib. 12.qđ nõ placet Odo.nec etiam Ric.Mal.
nam ibi excuſabatur à ſatiſdatione ratione priuilegij,hic autem
dẽ iure cõi,excuſabatur ratione poſſeſſionis immobilium, & iſtã
opi.ſeruat ꝯſuetudo.Pro gl.tñ multum facit tex.in l.fi.C.de prin.
agen.in re.vbi dicit,ꝙ pro fideiuſ.eſt iuratoria cautio, & ſubſtan
tia ſua.& ſic innuit,ꝙ aliqd poſſidebat.Sed Doc.reſpondent, ꝙ
ibi debent referri ſingula ſingulis,ſ.iuratoria cautio qñ nõ poſ-
7 ſidet immobilia.ſubſtãtia ſua,ſ.qñ poſſidet. † Quæro an iſte qui
poſſidet immobilia, ſaltem debeat obligare bona ſua pro defen
ſione? Tex.videt̃ ꝙ ſic in l.fi.§.defenſionẽ.C.de admi.tuto. vbi tu
tor obligat bona ſua pro defenſione pupilli. pro hoc optimè l.
filio.j̃.vt in poſ.leg.Et iſtud forte eſſet de iure, licet de conſuetu-
dine non ſit.Per hoc etiam apparet, ꝙ ſaltem nuda cautione dẽt
ꝓmittere de iudicio ſiſti.& hoc eſt qđ voluit dicere rubrica nr̃a,
q ſatiſ.cogan.vel iuramento promittãt,vel ſuæ ꝓmiſſioni ꝯmit-
8 tant.¶ Quærit glo.† an pro vili ceſpite terrę euitat ſatiſdationẽ
ꝑ magna q̃titate? Dic ꝙ Bul. tenebat ꝙ nõ.ar.l.ſi creditores.j̃.de
pri.cre. Et iſtã legẽ intelligebat, ꝙ poſſeſſor euitat ſatiſdationẽ,
qñ ꝯuenit̃ nomine ipſius rei q̃ poſſidebat,ita dicit gl. vide eã.Gl.
in l.Iulia.circa fi.s̃.e. dt ꝙ Bul. dicebat totũ ꝯ̃riũ, ſ. ꝙ ꝓ re ꝓ qua
qs ꝯuenit̃,illiꝰ rei poſſeſſio nõ ꝓdeſt ad euitãdã ſatiſdationẽ.Cer
tè q̃tũ ad q̃ſtionẽ principalẽ,dt verũ Bul. ꝙ poſſeſſio modicę rei
nõ ſufficit ad euidãdũ ſatiſdationẽ,qa ꝑ hoc nõ eſt actori cautũ.
k Itẽ ꝑ hoc nõ ceſſat p̃ſumptio fugę.& hoc tenet prima k gl.ſm Io.
9 Sed in † hoc articulo,an poſſeſſio ipſiꝰ rei,ſuꝑ q̃ litigat̃, ſufficiat
ad euitãdã ſatiſdationẽ,videt̃ qđ non vt s̃.eo.l.de die.§.qdã.s̃.eo.
l.Iulia.In ꝯ̃riũ facit j̃.ea.l.§.ſi fundũ.ſuꝑ hoc fuerũt addita aliqua
verba ad gl.q̃ verba ſunt corruptè ſcripta,nec vident̃ habere in-
tellectũ.dicunt.n. ſed certè ſi hæc eſt rõ nõ vr̃ bona, qa creditor
vel vſufructuarius dicit̃ locupletari: cũ aliàs ſit locupletiſſimus.
quæ verba ſic ſcripta non videntur habere intellectũ. Voluit di-
cere,& hoc eſt verũ,ꝙ ꝓ re,q̃ qs poſſidet,& pro qua ꝯuenit̃,non
dẽt ſatiſdare, quare ergo creditor, & vſufructuarius nõ debent
euitare iſtam ſatiſdationẽ,cũ ẽt ipſi cõueniãtur pro eo, ꝙ poſſi-
dent,& eo reſpectu quo poſſident, ſed ipſi non euitant, vt j̃.ea.l.
§.item q ſolã.& §.creditor.ergo iſta nõ eſt bona rõ,ꝙ pro poſſeſ
e ſione,pro qua conuenitur, e vitet̃.Dicẽdũ eſt ergo ſm Pet.ꝙ quã
tũ ad illũ qui agit pro illa re,non ſit ſufficiens ad releuandũ,vt d.
l.Iulia.& s̃.l.de die.§.j.ſed quãtũ ad alios ſic,vt j̃.ea.l.§.ſi fundum
10 † Quæro.qd ſi iſte l ꝯuentus habeat annuos redditus, an euita-
l bit ſatiſdationẽ? Dicunt Doc.aut illi annui redditus, m ſunt ſuꝑ
m re immobili,& euitat ſatiſdationẽ,vt l.iubemus. C. de ſacroſan.
eccle. Aut aliàs debent̃ actione ꝑſonali ſimpl'r.& tunc ſecus vt l.
11 fi.j̃.de ꝯſti.pec. & l.fi.§.fi.de ꝯ̃hen. emp. ¶ † Quæro quid ſi aliqs
poſſideat abſque aliquo iuſto titulo. Certè Iac.de Ra.dicit quod
ad euitandam ſatiſdationem requiritur ꝙ poſſideat aliquo iure
directi,vel vtilis dominij, vt j̃. proxi. §. idem ſi poſſideret bona
fide,& ſic putaret ſe dñm,quia ceſſaret p̃ſumptio fugę,l.apud an
tiquos C.de fur. Sed ſi mala fide,tũc ſecus,vt dr̃ in fructuario cre
12 ditore.j̃.ſtatim. Quæro,† quid ſi ille, q eſt conuentus, non poſſi
det,ſed pr̃ eius poſſidet? Dicit Pet. qđ euitabit ſatiſdationẽ, quia
ceſſat præſumptio fugę,propterea loco dñi hr̃,vt l.in ſuis.j̃. de li
n ber.& poſth. n Gul.dicit ꝯ̃rium,quia multa pñt accidere, ne ſuc-
ceſſio patris pertineat ad filiũ,arg.l.naturalẽ.§.j.j̃.de acquir.rer.
dom. Prętereа iſta ſpes ſucceſſiõis,nõ dẽt attẽdi,vt l. poſt eman-
13 cipationẽ.§.j.j̃.de lib.lega.† Quæro, vtrũ ſit idoneus fideiuſſor
ille,qui nõ poſſidet? Doct.ꝙ nõ.& eſt gl.in auth. de exhib.re.§.ſu
ſcepto.Fallit in ꝯiunctis ꝑſonis,vt s̃.in ius voc.vt eant.l.j.& 2.

ADDITIONES.

a Pariſ.¶ Sciendum.Iſtam regulam,ꝙ non poſsidens immobilia teneat̃ ſatiſ-
dare,limita,vt per Alex.in l.q bona.§.ſi quis.j̃.de dam.infe. item non pro-
cedit in illuſtrib.l.quoties.& ibi Bar.C.de digni.lib.12.vide s̃.in rub.
b Claud.¶ Tene menti.Iſtud limita dupliciter,vt per Alex.conſ.3. vol.3.
c Pariſ.¶ Vt inuicem determinentur.Vide de hoc Alexan.conſ.469.ad fin. &
conſi.591.Franc.conſi.143.
d Poma.¶ Quæro.Vide Alex.conſi.141.in 2.vol.Pan.conſi.24.in 2.vol.
e Claud.¶ Forte dicemus.Adde Franc.Aret.conſ.143.viſa conſulatio.vbi hoc
extendit,quando vnum ſtatutum non contradicit alteri directò, ſed obli-
quatur in ſenſu contrario.
f Pariſ.¶ Quæro de ſatiſdatione.Circa iſtam fideiuſſionem de iudicio ſiſti, de
qua loquitur iſta l.& etiam de fideiuſsione iudicatum ſolui, qualiter quis
teneatur eam præſtare,ſiue conueniatur proprio nomine,ſiue pro alio in-
tercedat,vide Alex.in conſi.160.vol.5.
g Claud.¶ Et bene.Adde Bal.poſt. Iac.But.in auth. generaliter. C. de epiſ.&
cler.gl.& bar.j̃.ea.l.§.tutores
h Poma.¶ Ex hoc ſequitur.Facit quod no.Alex.l.facere poſ.j̃.ſol.mat.
i Claud.¶ Vinum. Ex hoc infero,ꝙ etiã ille,qui eſt notoriè idoneus, & ſoluẽ
do,non tenet̃ ſatiſdare.de quo per Pau.de Caſt.& nouiſsimos in l. j.s̃. eod.
k Claud.¶ Prima gl.& idẽ ſi plures poſsiderent,ſed periculũ eſſet, quòd peri
rẽt in montibus,vel flumine,vt no.bar.poſt gl.in l.2.j̃.ſol.mat. & vide bart.
in l.ſi qs ab alio.j̃.de re iud.in prin.Itẽ qui poſsidet p̃dia ruſtica eſt magis
idoneus q̃ q poſsidet vrbana,qa vrbana ſubiiciũt̃ maiorib.periculis, puta
ĩcẽdij,& ruinæ.ita no.dt bart.in l.fi.ver.qnta pars.de deb.ciui.lib.xj.C.
l Pariſ.¶ Quęro quid ſi iſte.Quid autẽ in habente plures debitores,vide Ale.
cõſi.87.in 2.vol.Item de annuis redditibus,vide Are.cõſi.10.& ibi quomo-
do inter immobilia cõputent̃,& quæ habes ad bar.in l.mouentiũ. de verb.
ſignific.vide q̃ dicit Fel.in c.conqueſtus.ad fi.de fo.cõpet.dum ponit,an ꝓ
eis cõpetat poſſeſſoriũ recuperãdę,& vide Soc.in tract. obla. in 8.li.16.q.
m ¶ Annui redditus.Adde quòd annui redditus computantur inter immobi
lia.Fed.conſi.42.Rom.conſi.87.
n Claud.¶ Et poſthumis.Et ita decidit Alber.de Roſa.vnam quæſtioné in ꝓ-
poſito,in qua dicit primo conſuluiſſe cũ trib. Doctorib. Pergameñ.ꝙ ad
aliquod officiũ nõ admittat̃.& ita in tracta.ſuo ſtatutorũ in j.par. q. 71. &
104.& Bal.hic.& in fortiorib.terminis in c.q̃ in eccleſiarũ.ad fi.de cõſtitu.

1 *Poſſidens immobilia in territorio propinquo loci, vbi conuenitur, non ſatiſdat ſi ibi poteſt faciliter conueniri.*

§. Poſſeſſor Hic incipit exponere verba illiꝰ edicti vul-
garis,poſiti ſuprà proximè. Quæro, quid
ſi poſsideat immobilia in territorio alterius ciuitatis? vr̃ quòd
non ſufficiat. Dicit enim in agro,vel in ciuitate. Docto. dicunt,
1 † quòd iſta poſſeſsio cedat loco ſatiſdationis,& ideo ſicut ſuf-
ficeret

ficeret ex cā dare satisdationē ex ꝓuincia ꝓpinqua, ita sufficiat possidere immobilia in aliquo loco propinquo. Quod intelligo si per illā possessionē est actori ꝯsultū, quia ibi potest reus faciliter conueniri. Secus si esset ibi reus multum potens, per ea, quæ not. s. eo. l. 2. in prin. si autem esset locus multum longinquus, tunc talis possessio non releuaret, arg. C. de fideiussor. authent. præsente. & in corpore, eodem titulo, in glo. præsentes.

2 *Possidens fundum mala fide, non releuatur ab onere satisdandi.*

§. Sed & qui vectigalem.

Not. quod ad hoc vt possessor dicatur, requiritur vt possideat iure directi vel vtilis dominij: Secus si neutrū istorū eit, vt puta qa fructuarius. Et per hoc† dicūt Doc. qd̄ si
1 aliqs possideat fundum mala fide, qd̄ talis possessio non releuat eum ab onere satisdandi, ꝓ hūc §. ꝑterea cū sciat rē alienam esse, de facili eā dimitteret, & sic non cessat ꝓsumptio fugæ. Sed si possideret bona fide, quia se dominum putaret, vt l. apud antiquos C. de furt. tunc releuaretur à satisdatione, cessat enim tunc suspicio fugę. Ita dicunt Docto. communiter.

§. Creditor.

Opponi. quòd iste tex. videtur sibi contradicere. Sol. vt in glo. & no. cam.

1 *Mulier habens fundum dotalem, non tenetur satisdare.*
2 *Possessor non dicitur, qui habet actionem personalem ad rem immobilem, vel rei vendicationem.*

§. Si fundus.

Opp. & vř qd̄ mulier non possideat, vt l. Pomponius. §. i dotē. de acq. pos. Sol. Fateor quod
1 vir sol⁹ possidet, tn̄ mulier hř ꝓ possessore quo ad euitādā satisdatiōē. Rō qa cessat ꝓsūptio fugę, ex eo qa hēt fundū dotalē in loco. Opp. s. eodē. l. ꝺ die. §. qdē. Sol. Ibi litigabať ꝺ ipso fundo dotali, vñ ei⁹ possessio à satisdatiōe ñ releuat: hic litigabatur super alio. Istam opp. tenet Pet. & ego dixi vobis s. eadem l. in princi. Glo. nostræ non tenuerunt hoc, imò dicunt, qd̄ in contrario fuit
2 sponte satisdatū. Pōt aliter solui, vt ibi dixi. Vltimò tene †[a] mē-
a ti, qd̄ q hēt actiōnē ꝑsonalem ad rē imobilē, nō dř possessor rei immobilis. Idē si hēt rei vēdicationē, vt gl. ꝺt sup verb. ꝑsonalē.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Vltimò tene. Adde quòd eodem modo promittens actione ꝑsonali, tenetur ad interesse, vt per Ang. cons. 189. in c. ex forma Doctorum.

§. Tutores.

Oppo. executio sententię nō fit ī tutore, vt l. 4. in prin. j. de re iudi. ergo possessio tutoris non releuat pupillū. Sol. qcquid dicat gl. hic loqtur de satisdatione de iudicio sisti, q̄ extiguit lata sñia, l. Grecè. §. & post litem. j. de fideiuſ. & no s. eo. l. 2. §. fi. sed in iudicio tutor hēt sistere, ergo eius possessio sufficit. Cessat. n. ꝓsūptio fugę. De executione sententiæ hic nō tractať, sed si loqueremur de satisdatione iudicatum solui, eo casu quo pupillus eam dēt ꝓstare, non sufficit possessio tutoris, cū in eū non fiat executio, vt dictū est. Quæro vtrū distinctio huius legis, si possideat immobilia vel non, hēat locū in satisdatione iudicatū solui? Gl. dicit ꝙ non, cum indistinctè ille, q aliū defendit, dēat satisdare, vt C. de satisd. l. j. & videbi-
a tis in l. non solum. §. qui alieno. j. de proc. Quero qd̄ si tutor[a] conuenitur nomine ꝓprio, an possessio pupilli sufficiat? Dicit gl. ꝙ non. & bene. Itē querit glo. quid si possideat vnus de tutoribus, non ille qui ꝯuenitur? Dicit gl. ꝙ non sufficeret. Dic vt in ea.

ADDITIO.

a And. Barb. ¶ Quæro quid si tutor. Adde plenè l. j. §. Imperator. de oper. no. nunc. l. post mortem. quando ex fac. tuto. l. procuratorem qui. j. de procu. nnoc. in c. quòd quibusdam. de fideiuſ. Ber. in c. per tuas. de arbit.

a §. Si fundum.

[a] Quærit gl. qd̄ si finita sunt tp̄a appellationis exercēdę? Rñdet gl. idē quod pro possessore hř, ar. s. ea. l. versic. diuersa. Ille versi. nihil facit. loquiť n. in eo, q hēt actiōnē ꝑsonalē, q ꝑ hoc non dř possessor, non in eo q pt conueniri ꝑsonali actione. Præterea hic non est necessaria actio. sed solùm officium iudicis exequētis, vt j. de rei vend. l. qui restituere. Et ideo puto ꝙ tunc hř vt possessor, sicut dixi s. ea. l. §. 2. in malę fidei possessore. Vltimò videtis hic, ꝙ non inspicitur id, quòd euenire potest. Et sic opp. glo. de l. si idem cum eodem. §. fin. s. de iurisd. om. iud. Dic vt ibi.

ADDITIO.

a And. Barb. ¶ Si fundum. No. istum tex. contra Bar. vt hic per Ang.

§. Possessor.

[a] Op. s. eo. l. si ab arbitro. Sol. Dicit gl. ibi superuenit inopinata calamitas, hic sec⁹. Quid vult dicere? Hic loqť de reo q vēdidit: vñ possessio adhuc est. & tenēdo opi. q̄ dixi s. ea. l. i prī. ꝙ iste dēt ꝓmittere, & obligare bona sua, adhuc remanet actori cautū, qa possessio illa remanet obligata. In l. contraria superuenit inopinata calamitas, quia forte fundus casmate periit, vel aliter flumine occupatur, & ideo actori non remanet cautum. Opp. ad secundū dictū, quia res deuenit ad eum casum, à quo non potest incipere, ergo vitiatur, l. pluribus. §. & si placeat. j. de verb. obli. Sol. hic casus, superueniens, vt puta possessio rerum immobiliū, tendit ad eūdē effectum cum actu celebrato. Sicut. n. ꝑ satisdationē actor redditur cautus, ita per possessionem superueniētem, ideo non vitiat. In ꝯrio tendit ad diuersum effectū. Facit, j. ad l. fal. l. verbis. in prin. & Dy extra de regu. iur. in c. actum legitimè. lib. 6. dixi in d. §. & si placeat.

ADDITIO.

a ¶ Possessor. Adde post Iaſ. in quantum latè examinat, an priuilegium concessum patri habenti 12. liberos duret, Bar. consi. 101. 2. lib. Et ꝙ mater minor excusetur propter non petitum tutorem filio, licet efficiatur maior, consuluit Bar. consi. 201. 4. lib. Ang. consi. 277. Rom. consi. 278.

LEX XVI.

a Qui iurato.

[a] In iuramento videtur excepta authoritas legis vel superioris. h. d. facit C. de non nume. pec. l. vlt. & j. ad Muni. l. fi. in prin. Et per hoc ille q iurat non petere reduci ad arbitrium boni viri, intelligitur nisi ex causa le-
b gitima,[b] vt l. si libertus. de ope. lib. & ex. de iurei. c. Quintauallis.

ADDITIONES.

a Parif. ¶ Qui iurato. Vide Fel. in c. constitutus. ver. authoritas. cum se. extra, de rescrip. Iaſ. hic & Dec. in d. c. constitutus. qualiter autem consideranda sit authoritas superioris. vide latè & pulchrè Alex. consi. 24. ad fin.

b ¶ Legitima. Adde post Io. Cald. con. 10. & facit vltra ipsum, ꝙ iurans non fideiubere pro aliquo, tñ si fideiuberet in casu magnæ necessitatis, ñ dř piurus. & in quantū dicit, an sit periurus ille, q habuit in secreto aliqd, si illud propalat testificando: vide Card. consi. 35. Et in quantum ponit, an laici possint disponere super iure, vide quæ posui in l. omnes populi. vbi Bar. ponit.

Si ex noxali causa agatur, &c. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Rem pro derelicto habens videtur donare occupanti,*
2 *Exhiberi rem testibus peti potest à parte, vt eam cognoscant.*

Iquis. Primò ponit verba edicti. Scdo incipit exponere ea. Scda ibi, in ea cā. Subdiuide tex. quia multa duplicat. Primò ponit summarium vnum qd̄ sit dictū in ead. causa. Secundò illū summariū declarat per plura membra. Tertiò illa membra declarat. Secunā ibi, si desinat. Tertia ibi itaq;. Opp. ꝙ iste tex. repetat bis idem. Dicit enim si seruus desinat esse ꝓmissoris, & postea idē repetit. Sol. prīo dixit in gñe, non exprimendo causam, postea illud declarat exprimendo causam, vt dixi diuidendo literam. Vel dicas, hic in principio loquť quando seruus habitus est pro derelicto, secūdū gl.
1 Vide cā † ꝯ cauillationem quorūdam volentiū euitare solutionem gabellę, q hñt fundū ꝓ derelicto, & alius vadit, & occupat, vt sic gabella nō soluatur, quasi non sit aliqs ꝯctus. Sed certè imò vř celebratus ꝯctus donationis: q. n. hēt ꝓ derelicto, vř donare ei q occupat. l. qd̄ seruus. j. de stip. ser. Scdo opp. dř hic, vel actio amissa sit, vř qd̄ actio non potuerit amitti, quasi interrupta ꝑscriptione per citationem. l. cū notissimi. in prin. C. de ꝑscr. 30. anno. Sol. Dic, ꝙ hic fuit amissa per sententiam, qa nec actor, nec testes potuerunt seruum cognoscere, qa non fuit exhibitus. Et ideo, qa non ꝓbauit actor, succumbit, vt j. de eden. l. argentarius. §. cū aūt. & ita dicit glo. Istud quibusdam nō placet, qa actor certi hominis satisdationem accepit, ideo non potest ignorare. Item nec pōt procedere in testibus, q debent deponere super eo, quod actor articulauit. Sol. huius timore quidam recedunt ab hac lec. & dicūt, ꝙ actori erat relictum legatū, si intra certum tp̄s seruum manumisisset, quē seruum ñ potuit manumittere, qa nō fuit exhibitus. Ita dicebat Hug. Alij dicunt, qd̄ hic fuit actum seu satisdatum de exhibenda tota familia, vt vnus recognosceretur, & sic ñ fuit satisdatio certi hominis, vt s. Tu dic dictū glo. procedere. Licet. n. actor receperit satisdationem certi hominis de iudicio sisti, tñ potuit in instrumento nominari ꝑ certa signa, q testibus ñ sunt nota, vt ponendo nomen, & ꝓnomē, qd̄ testes ignorant. &
2 ideo dēt exhiberi, vt testes cognoscant. Quod not. † qa pōt petere pars vt res, de qua litigatur, producatur ī iudicium, vt testes eā cognoscant, vt gl. hic dixit, & j. de publi. vectig. & com. l. cum si exhibuissent. §. ante actorem. ī gl. super ver. ante desideret, & ibi dixi. & l. 3. §. j. j. ad exhibendū. vide istam gl. Facit ad hoc qd̄ videbitis statim j. l. prox. §. si absens. Si verò velles dicere, qd̄ actio eēt amissa tp̄e, nō obstante citatione, dic, vt videbitis j. ti. 1. l. fi. in prī. Quæro, iste alienans quot actionibus pōt ꝯueniri? Dicit gl. trib. dic vt in ea. Vide gl. & no. In eo verò qd̄ gl. dicit, qd̄ offerendo se defensioni, liberatur ab actione de aliena. iud. mu. cau. fac. dicūt quidam, qd̄ idem esset in hac stipulatione, quia offerendo se defensioni cessat ītéresse. Quod satis placet, si interesse cessaret, fortè qa ꝯfiteretur oīa, vel testes hñt notam ꝑsonā. Sed si negaret, ita qd̄ esset necesse seruum interrogari, tunc non cessat interesse licet se offerat defensioni, vt no. j. l. proxi. §. si absens. Vel si testes personam non cognoscant, vt dixi s. proximè. Quæro, an istud sit verum simpliciter & indistinctè, qd̄ qui satisdat, non tenetur exhibere? dic vt in gl. Itē quæro, an sit verū īdistinctè qd̄ dando seruum pro noxa, quis liberetur? Dicit gl. quòd non, Dic vt ī ea.

LEX II.

Sed alio iure.

1 *Confessio serui facta in tortura super facto proprio, probat contra dominum.*
2 *Dominium transfertur per secundum decretum.*

3. Decretum

3 *Decretum secundum in causa noxali interponitur, etiam contra non latitantē.*
4 *Actio amissa, per restitutionem in integrum resuscitatur.*

§. Si absens. Suprà locutus est post satisdationem præstitam, seruo absente, & domino præsente, hic loquitur ante præstitam satisdationem seruo absente, & dño pñte. Scdo añ satisdationē pstitam seruo pñte, & dño absente. Scda ibi. sed si seruus. Et breuiter h.d. Seruum absentē dñs dēt defendere, aut satisdare pro eo, sed seruū pñtē si nemo defendat, pōt quis capere ex secūdo decreto & si dñs restituat, restituet ēt actor. h.d. Petr. de Bellapert. repetiit & tractauit materiā primi, & secūdi decreti, q̄ gl. tractauit plenè in l. si finita. §. Iulianus. ꝟ. de dā. infe. Cy. ēt repetiit, & posuit repetitionē Pet. & est vltima repeti-
a tio quā Cy. fecit in prima parte Digesti veteris. Et quærit glo. a ad quid sistet iste seruus in iudicio, & ad quid prodest? Dic vt in glos.
1 ex qua apparet declaratio tex. vide eam. Et no. ex ista† gl. de confessione serui, qa interdū ei creditur. qđ est valde no. & concludit̄ qđ ꝓfessiōi serui habitæ p tormēta sup facto ꝓprio, stat̄ ꝯ dñm. Et sic facit ad q. q̄ disputaui de filio delinquēte, quā plenè posui in l. cū filius. in prin. ꝟ. de verb. obl. Et incipit illa q̄stio, Perusinæ ciuitatis statuto cauet̄, &c. Hoc pmisso op. de iureiur. l. eū q. in prin. Sol hic negans dolosè tenet̄ insolidū, si est probatum ꝯriū aliter quā p iurm̄, qa si per iuramentū esset ꝓbatum tunc secus, vt in l. ꝯria, & hic in gl. sup verbo, deditione. Op. ꝟ. eod. l. pe. sol. hoc intellige, hic manumisit ipse ꝓximior, ibi alius. Opp. gl. de l. si fundū per fideicō. & l. si qñ §. hæres. ꝟ. de leg. j. & non soluit. Sed dic, φ ibi per alienationē non tollit̄ potestas soluendi, q̄ ante ꝯpetebat, qa non alienauit cū dolo. Nā in l. si fundū, alienatio facta fuit de voluntate legatarij. in l. si qñ. §. hæres, fuit ex potestate iuris. vel dic, φ hic res desiit esse, qa eū interfecit, vel manumisit. Vlterius no. ex hoc
2 fine tria. † Primò, φ p s̄m decretū transfert̄ dñium, si ille ꝯ quem
3 interponit̄, erat dñs, licet alij ꝯ, vt in gl. Secundò no. † φ in cā noxali interponit̄ s̄m decretum, ēt ꝯ nō latitantē: qđ apparet, qa absens restituitur ex quo apparet φ non latitabat, qa non se occultabat turpiter, vt l. Fulcinius. §. quid sit autē latitare. ex quib. causa in pos. ea. Item apparet φ valet s̄m decretum, aliàs nō eēt necessaria restitutio. Simile in cā damni infect. vt l. si finita. §. si forte. ꝟ. de dā. inf. In aliis secus, qa requiritur latitatio, vt l. Fulcinius. §. j. quib. ex cau. in pos. ea. Et est rō, quia hic dñs tenetur ex qualitate rei, pro qua conuenitur, non ex facto suo. De hoc per Doc. C. de rest. mil. l. intelligitur. aliàs est l. ignorare. & ibi dixi in d. §. si forte. & in §. Iu-
4 lianus. in ea. l. ¶ † Vltimò no. quod actio amissa per rest. in integ. resuscitatur. Sed puto, quod sicut illa quæ restituitur absenti, dicit̄ vtilis, ita quæ præsenti, contra quam petitur restitutio. & sic non est eadē quę resuscitatur, vt C. si aduersus transa. l. j. & dixi plenè in l. Meuius. §. duobus. in sexta opposi. primę partis. ꝟ. de leg. 2. & l. qui res. §. aream. ꝟ. de solut.

ADDITIO.

a And. B. Et quærit glos. Et ita contra patrem. vide Bar. in d. l. cum filius, quam dominus potest reuocare.

REPETITIO

1 *Mentiens negando id, ex quo vult intentionem suam fundare, amittit suum priuilegium.*
2 *Conuictus de maleficio potest probare quòd illud fecit ad sui defensionem.*
3 *Iudex in re mobili immutato decreto, & præcedente contumacia rei, causæ cognitione requisita in secundo decreto, potest transferre ius plenū quo ad causam noxalē damni infecti, & etiā quando agitur ad præstationem aliquam*
4 *Decreto scđo rescisso, rescindit̄ liberatio ex eo q̄sita, & vet⁹ actio instaurat.*
5 *Decreti primi, atque secundi, hic multa, remissiuè.*
6 *Confessio serui vel filij in iudicio permisso contra dominum vel patrem ex facto eorum, nocet domino, & patri.*
7 *Statuto stante φ pater teneatur soluere condemnationem pro filio, pater ipse admittitur ratione sui interesse ad probandum contra confessionem filij.*

§. Si absens. Iste §. diuiditur in duas partes. Primo loquitur qñ dñs conuent⁹ noxali erat pñs, & tertius absens. Scdò loqt̄ eꝯ, qñ seru⁹ erat pñs, & dñs absens. Scda ibi, sed si seruus. Itē prima subdiuidit̄ in duas, qa primò ponit tria priuilegia, quæ hēt dñs. Secundò ponuntur duæ causæ, in q̄bus amittuntur dicta priuilegia. Secunda ibi, si verò falso. Itē secunda pars principalis subdiuidit̄ in tres ptes: qa priò ponit̄ de remedio agentis, quod hēt, rescissa datione pro noxa eis facta p iudicem. Secunda secundæ incipit, ibi, sed cā cognita. Tertia ibi, ergo & actori, & hoc dt in summa. Si dñs pñs est, & noxali conuenitur, ex delicto serui absentis, si dñs illū seruū eē in sua potestate fatet̄, alterum de tribus eligere debet, vel promittere de iudicio sisti seruū vel iudicium noxale suscipere, vel cauere de dando eum pro noxa, cum ad manū eius peruenerit. Si verò dño absente pñs seruus nō defendit̄ iussu iudicis, ex primo decreto, deinde ex scdo, capitur ꝓ noxa: dño aūt reuertēte ex causa succurrit̄, & datio seu noxæ deditio rescinditur, & noxalis actio restituit̄ agenti. h.d. In tex. ibi, si quidē. hoc iō dt, qa in actionib. noxalibus. ante oīa fiat ista interrogatio, vtrū is, quē quis vult ad iudicium vocare: & noxali actione conuenire, sit dñs vel non. In tex. ibi, cū cū primū poterit, se exhibiturū. dic cū effectu datiōis ꝓ noxa. In tex. ibi, pote-
1 state eē. dic. f. seruū. In tex. ibi, sine noxę d̄ditiōe. Nota † φ qs mētit̄ negādo id, ex quo postea vult intētionē suā fundare, & suū priuilegiū, φ hēt, pdit. hic. n. priuilegij fūdamētū, & facultas seruū dādi pro noxa ē ex eo, qa dñs. Si ergo negauit se dñm, ī hoc punit̄ de mēdacio cōuictus, qa pdit priuilegiū prælatiōis. C. q pot. ī pig. no. hab. au. itē possessor. Ius aūt possessiōis ñ pdit à reo rōne mē-
2 dacij, vt C. de excep. l. si qdē. Iō dato, † φ qs sit cōuictus de maleficio, pōt ꝓbare φ illud fecit ad sui defēsionē, s̄m Iac. de Are. alibi. licèt Dyn. ꝯ ī c. nullus pluribus. ex. de reg. iu. lib. vj. cuius opinionē practici assessores errātes sequūt̄. In tex. ibi, eēt, & eē posset, s̄m gl. & alios. In tex. ibi ducendus. primò ex primo decreto, deinde ex secūdo decreto, de quo hic loquit̄ s̄m Odof. Et hoc eodē modo
3 intelligit gl. istū §. in secundo decreto. Iac. de Rauen. dicit, † φ in re mobili iudex immutato decreto p̄cedēte cōtumacia rei cum cāæ cognitione, q̄ aliàs exigitur ī scđo decreto, pōt transferre ius plenū in re mobili, & sic ītelligit istum tex. Hoc ēt sequtur Cy. Cum igit̄ hoc decretum nō ītelligatur primum, qa nō īteruenit scdm, nec s̄m, qa nō præcessit primò, sed dr̄ vnum tm̄ decretum hñs plenum effectum. Si enī tu legeres istum tex. vsque ad mille ānos, nō inuenires ī tex. dictum de primo & scđo decreto, Nō tñ nego in re mobili iudicē posse dare primum & s̄m decretum si vult hoc obseruare, qđ obseruatur in re immobili. Sed ꝯ prędicta facit ꝟ. d̄ re iud. l. à diuo Pio. §. exequunt̄. vbi primò īterponitur primum decretum, postea d̄uenit̄ ad scdm. s. ad vēditiōem, iō dictum p̄dictorum vr̄ restrīgēdum ad cām noxalem, vel ad aliam, ī qua sit eadem ratio, vt in causa damni infecti: & hoc esse puto quādo agitur ad aliquā præstationem respectu rei, in qua facta est missio. Sic intelligo p̄dictos Doc. ibi enim quodam modo vr̄ res affecta, etiam nullo intercedente decreto, ita qđ idem operet̄ rem eē affectā, & primum decretum, & hoc mō restrigo opi. p̄dictorum Doc. In tex. ibi absentia sua noceat. Cōcor. ꝟ. d̄ dā. īfect. l. si finita. §. si fortè. item
4 add̄ qđ no. p Cy. C. d̄ rest. mil. l. ignorare. Ergo no. † q rescisso scđo decreto rescīdit liberatio ex eo q̄sita, qa vetus actio instauratur, ēt si fuisset talis, quæ cōpeteret ad vindictā, vt iniuriarum, & noxalis, vt hic. Nō ob. ꝟ. de pac. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ver. sed si
* pactum. * qa iō ē, qa restituit̄ actio, & retro fingit̄ nunq̄ fuisse liberatus, quia ista nō est alia à prima, inspecta ista fictione, Cy. addit ad hoc ꝟ. d̄ iu. fisc. l. deferre. cum l. seq. & est optima ꝯcor. In tex. ibi, esse ceperit. hic tractant Doct. de materia primi & scđi decreti,
5 q̄ hic sequitur Odof. Sed si vis † subtilius scire, qd sit decretum in gñe, qd primū d̄cretū cum ista adiectiōe, qd s̄m, quare dicat̄, quo iure petat̄ īterponi, ā iure actionis, ā officio iudicis, & si officio iudicis, an sit officium mercenariū, aut nobile, & à quo iudice interponat̄, & an iudex dū interponit s̄m d̄cretum, vel dū partes petunt interponi, d̄eat sedere ꝓtribunali, & quo ordine, quo ad citationē, & quo ordine, quo ad fidem d̄bito, & qualis iudex sufficiat quo ad primum decretum, & īquātum, & ī quo fiat missio ī actionib. realib. mistis, vl̄ psonalib. hypotecarijs, & d̄ intellectu gl. q̄ ē in l. 3. §. fi. de acq. pos. & in seruitutibus de intellectu l. si pri⁹. ꝟ. d̄ no. ope. nunc. & ꝟ. d̄ dam. infe. l. à quo. & ꝟ. si ser. ven. l. is cuius Et an in querela inofficiosi testamēti & in actione ad exhibēdum, possit interponi d̄cretū primū, & qs est effect⁹ primi d̄creti, & qs est effect⁹ respectu d̄tentatiōis in psonali respectu possessiōis, in reali respectu custodię, respectu fructuum pceptiōis, respectu fructuū vēdōnis, & locatiōis, respectu fructuū lucrōnis in q̄buscūq; reb. mobilib⁹, & īmobilib⁹, & in q̄buscunq; causis, & iudicijs, vid̄ plenissimè hic p Cy. in cōmento, vbi reperies d̄clarata omnia iura loquentia in ista mā, idem proseq̄t in scđo decr. & bē addo ꝟ.
6 de lib. ho. exhi. l. 3. §. pe. In gl. 2. ibi, forte crederetur. † No. φ in iudicio φ proponit̄ ꝯ dñm ex facto serui, vel ꝯ patrem ex delicto filii, ex forma statuti, cōfessio facta per filiū vl̄ seruum nocet dño, vel pr̄i, nisi ꝓbent̄ ꝯrium, vt in gl. qđ no. Sequit̄ in gl. ꝯriū ꝯfessio-
7 ni. Ex ista gl. † liquet apertè qđ si filius est accusatus de homicidio, & pater teneat̄ soluere ꝯdemnatiōem pro filio ex forma statuti, qđ ꝯ ꝯfessionem factū p filiū, q fecit homicidium, pr̄ rōne sui
a interesse pecuniarij, debet admitti ad ꝓbādū ꝯrium, a per istā gl. quā bñ no. & vide qđ plenè dixi in l. cum fili⁹. in prin. ꝟ. de ver. obl.

ADDITIO.

* Pro intellectu l. si vnus. §. pactus ne peteret. ver. sed si pactum. ꝟ. de pac.
a ¶ Contrarium. Adde post Ias. dum ponit, φ ignorantia probatur per iuramētum, quod pulchrè voluit Rom. consi. 54.

LEX III.

1 *Contumacia procuratoris licet noceat domino quo ad primum decretum, non tamen vt perueniatur ad secundum.*

Si cum vsufructuario. Forma d̄creti, φ interponit̄ ꝯ vsufru. est vt ei vsus fructus psecutio d̄neget̄. h.d. No. φ dixi in summario, in aliis aūt q non sunt pfecti dñi, sed habent ius aliqđ in re: qualiter interponat̄ s̄m decretum, dic vt ꝟ. de dam. infe. l. si finita. §. si de vectig. & §. si qua sunt iura. Op. vsufructuari⁹ dr̄ eē procurator dñi, ad defendendum illā rē vt l. j. in fi. vsuf. q̄madmo. ca. & l. j. §. si d̄ no. ope.

nũ. ergo tanq̃ ex ꝯtumacia ꝓcuratoris dñi, ꝑt pueniri ad sc̃dm decretũ i adiudicationem dñi, vt ȷ̃. de dã. inf. l. dãni, † So. cõcedo, ꝙ
1 cõtumacia ꝓcuratoris nocet dño, vt possit pueniri ad primũ decretũ ꝯ eũ, vt l. eũ q. C. de proc. & de digni. l. quoties. li. 12. non tamen ꝙ possit perueniri ad secũdum in præiudicium dñi vt hic, & l. hoc amplius, §. fi. cum l. seq. ȷ̃. de dam. infe. & ibi dixi. Vidistis in l. j. §. si procurator. s̃. si quis ius di. non obtempe.

LEX IIII.

1 *Commune quod est meum est.*

Si cum vno. Qui alium ex necessitate defendit, vr̃ suo noĩe esse in iudicio. h. d. Quæro, de qua cautione loquit̃ hic? Dicit gl. & bñ, de cautione iudicatum solui. Cautio n. de iudicio sisti, semper dẽt ꝑstari, nisi possideret immobilia, & ista est vera. Opponi. & vr̃, ꝙ sufficiat defensor pro parte, vt l. plures. ȷ̃. de dam. infe. & l. in hãc stipulationẽ. e. tit. & ȷ̃. de neg. ge. l. si cões. So, vt dixi in d. l. in hanc stipul'onem. & dicã. in d. l. si cõmunes. Scias ẽt, ꝙ ista lex loquitur dño volente defendere: nam si vellet cedere ꝓ parte sua suo iuri, bene admitteretur, vt ȷ̃. de noxa. l. si seruus communis. h. d. principium huius gl. Vltimò † no. a
1
a gl. ex hac l. quod commune est, meum est. ad qđ opp. gl. & non soluit. Dic plenè vt l. serui electione. §. j. de leg. 1.

ADDITIO.

a Vltimo no. Vide quæ no. per Bal. in l. j. C. qui testa. fac. poss. & ibi Lud. & vide Bar. in l. 2. ȷ̃. de condi. insti.

LEX V.

1 *Conditio personæ, quæ erat tempore sententiæ, inspicitur in imponendo pœnam.*
2 *Laicus delinquens, qui postea effectus est clericus qũo puniatur, & per quem.*

a Si seruum. a Si seruus sistatur liber factus in causis criminalib. non vr̃ in eadẽ cã sisti, nisi ei libertas fuit annexa, secus in ciuilib. nox aliter intentatis. h. d. Not. ꝙ grauius
1 punit̃ seruus, q̃ liber. sc̃dò no. † ꝙ in imponendo pœnã, inspicit̃ ꝯdõ personæ, q̃ erat tp̃e sñiæ, non q̃ erat tp̃e delicti. Op. ꝙ eo ipso ꝙ desinit esse promissoris, vr̃ sistere in alia cã, vt s̃. eo. l. j. §. si desinat. So. hic non fit liber facto ꝓmissoris: vel dic. ẽt fcõ ꝓmissoris, & iõ tenetur ẽt eo casu quo ꝯdõ actoris ad experiẽdum fit deterior, vt in primo casu l. secus si non fiat deterior, vt in secundo. Mõ hẽs primam gl. Opp. ꝙ dẽat inspici ꝯdõ, que fuit tp̃e cõmissi delicti, vt ȷ̃. de pen. l. j. istud ꝯrium est difficile. dicit glo. hic loqt̃ in publicis criminib. ibi ĩ priuatis. Et qđ hic dicit ĩiuriarũ, intelligo eo casu, quo iniuria est crimẽ publicũ, vt l. qđ; senatusconsul. ȷ̃. de iniu. Istud displicet nr̃is doctorib. nam hic sumus in mã noxilium actionum, q̃ non habent locum in criminib. publicis, & capitalib. vt l. qs sit fugitiuus. §. ꝙ aũt. vers. noxas. ȷ̃. đ ędi. edi. Itẽ l. j. ȷ̃. de pen. est in mã publicorum iudiciorum; ergo de publico loquit̃. Iõ Gul. dicit totũ eꝯ, ꝙ hic loqtur in criminib. priuatis, ibi in publicis. Rõ, qa in priuatis imponitur pena extra ordinaria, arbitrio iudicis, vt l. fi. ȷ̃. de fur. & de iniu. l. fi. Iõ iudex inspiciet condõnem personæ, que est tp̃e sñiæ. In publicis verò criminib. penæ sunt limitatæ, vt ȷ̃. de pub. iu. ꝑ totum. ista opi. Gul. vr̃ ꝯ l. iniuriarum æstimatio. ȷ̃. de iniur. iõ dicendum, ꝙ hæc l. loquitur in criminib. publicis, vel priuatis, in q̃b. pena imponitur arbitrio iudicis, quam iudex ex æquitate mitigat f̃m tp̃s sñiæ. In ꝯrio loqt̃, vbi ẽ pena determinata, & sic iudicis arbitrio non erit imponenda. Et hoc voluit hic glo. dicere f̃m vnam opi. dum dicit hic, f̃m æquitatem q̃ mitigat pœnas. Quod intelligo qñ hoc est in arbitrio iudicis,
2 vt dixi plenè in d. l. j. de penis. † Et hoc facit ad questionem b đ de-
b linquente, qui effectus est clericus, vtrum puniatur vt clericus an vt laicus. Et vtrum ꝑ iudicem laicum, an per ecclesiasticum. de quo hic per Gul. & Iac. But. & per Ioan. And. in c. j. extra de obli. ad ratiocin. Ego dixi in d. l. j. ȷ̃. de pœnis.

ADDITIONES.

a ¶Barb. Si seruũ. Vide Bal. ĩ l. obseruare. §. ꝓficisci. s̃. đ offi. procõs. & leg. Ad ꝙ allegauit istam l. no. in l. fi. C. ad Mac. vide Bened. de Plum. in l. statu liber. ȷ̃. đ statulib. in prin. Bar. in l. omnes populi. de iustitia, & iure, & in l. j. ȷ̃. de pœnis: Sal. in l. 2. C. de infami. Doc. hic. Sed quid si pœna venit imponenda ex consuetudine? vide bar. in d. l. 1.

b barb. Et hoc facit ad q. Et de hoc vide bald. in l. officiales. C. de epi. & cle. & ibi ego remisi plenè.

REPETITIO.

1 *Actionum ad uindictam, vna tollit aliam, quæ executio vindictã habet annexã satisdationem.*
2 *Delicti tempus in pœnis quando, & quando tempus sententiæ inspiciatur, & numero 3. & 4.*
5 *Laicus effectus clericus post maleficiũ cõmissum, qũo, & per quẽ iudicẽ puniat̃.*

Si seruum. Primò loquit̃ in iudicio criminali ꝓposito ꝯ seruum quẽ dñs ꝓmisit exhibeŕ. Et đt, ꝙ si dñs non exhibet eũ in statu seruitutis, sed libertatis, nõ dr̃ in eadẽ cã sistere: qa aľr iudicat̃ đ seruo alicuius, vt vindicta sumat̃, quam de libero: sc̃dò loquit̃ in dño criminaľr ꝯuẽto noxali, q promiserat seruum sistere, & exhibet eũ statuliberũ. Dr̃ ꝙ nõ ĩtelľr ĩ deteriori cã sistere, quo ad agentẽ. In fi legis redit ad primã partẽ & đt ꝙ si statu liber erat accusatus de aliquo crimine, dñs promisit eum sistere: & exhibet eum liberum ex cã veteri, non intelľr eum sistere statu mutato de nouo, eo ꝙ erat implicitus veteri. Item qa erat ille antiquus status ordinatus ad istũ liberandũ. Hoc dicunt istæ duæ leges. Secunda pars istius legis incipit ibi. ꝙ autẽ, &c. In tex.
1 Ibi, satisdet. Ista est † ratio, quare in actionibus ad vindictam vna tollit aliam, qa executio vindictæ hẽt annexam satisfactionem, vt hic, & ȷ̃. de iniur. l. sed & si vnius. §. si añ iudicem, & facit eo tit. l. ꝙ Senatusc. & qđ no. in l. cum emancipati. §. emancipatus filius. de
2 col. bono. In tex. ibi, aľr de libero. Hoc videretur † falsum tp̃e delicti. Nam tp̃s delicti, non sñiæ, vr̃ inspiciendum, vt l. j. ȷ̃. de pœnis. Respondet glo. ꝙ hic loquitur in crimine publico, ibi in priuato. Gul. đt totũ oppositũ, ꝙ ista lex loqt̃ in crimine priuato, illa in publico. Et ꝙ ista lex loquatur in crimine priuato, apparet ex tractatu, in quo est posita. Est. n. posita in tractatu noxalium actionum, quæ non habent locũ in publicis criminibus. vt ȷ̃. de ver. sig. l. hec stipulatio. ȷ̃. đ ędi. edic. l. quis sit fugitiuus. §. noxas. Et ꝙ illa l. j. ȷ̃. de pœnis, loquatur in crimine publico, est glo. ȷ̃. de statulib. l. statuliber à cæteris. in prin. Ideo dicit ipse, si crimẽ est priuatum, pẽna ẽ arbitraria, ita ꝙ non potest dici imposita, sed imponenda: iõ tp̃s delicti dẽt circa eã considerari, vt hic. Sed in criminib. publicis pœna est à lege imposita, & ipso facto ꝯhit̃, quantum ad vinculum quod puenit ad sñiam. Nõ dico, ꝙ possit punire ñ mediante sententia, vt infra. de cust. reo. l. si confessus. iõ si obligatio est ꝯcta ad pœnam certam, non põt mutari. Illa enim dr̃ obĺo certa, q̃ spaľr est vniformis. vt s̃. si cer. pet. l. certum. & l. cũ quid. Ista sñia est Iac. Bu. prædicta vera in qualitatib. q̃ insunt quasi naturaliter, ꝑ quas status personæ mutatur, si autem ex accidenti emergunt, saluo statu personæ, tunc tp̃s sententiæ consideratur, vt in Auth. vt iud. sine quoquo suffra. §. interdicimus. exemplum in eo, qui erat officialis tempore delicti, & tp̃e sñiæ non, vel eꝯ, f̃m Gul. & Iac. But. Iac. de Bel. dicit aľr, vt dicã in gl. In tex. legis sequentis ibi, ꝙ implicitus, &c. Et quia libertas procedens ex cã de præterito, fingitur retro ad tp̃s cãe, vt ȷ̃. de ma. test. l. Neratius. in his. s. q̃ non habent præiudicare possessoribus medij tp̃is, & sic fingiur retro quo ad quid, non in ꝑiudicium possessoris, vt l. j. §. serui. ȷ̃. ad Syll. Si ergo trahitur retro, tp̃e promissionis fingitur fuisse liber, iõ sistit̃ ĩ eadẽ
3 cã, vt s̃. tit. j. l. Iulianus. Et inducitur † in argu. ad q. de eo ꝙ ꝓmisit dare scachum mattum cum pedona, & pedonam fecit reginam, sed nihil fecit, qa ibi non inerat illa cã tp̃e conuentionis, ita ꝙ ex aliqua cã veteri posset dici ꝙ immediatè ꝓcedere, sed hẽbat fcm̃, & fiebat promotio ad aliquod offm̃, vt l. legatis seruis. §. ornatricib. de le. 2. f̃m Doc. In gl. super verbo, vindicta. ibi, de priuatis cri-
4 minibus. Tu dic, † aut pœna est cõis. i. eadem ĩ libero & seruo, & tunc inspicitur tp̃s delicti ta in publicis, q̃ in priuatis criminibus, vt ibi. Aut pœna est sp̃alis, & maior in seruo quàm in libero, sicut est rr̃, & eẽ corporalis, siue sit capitalis, siue non, siue crimen publicum, siue priuatũ, non est vis, vt hic manifestè apparet si verò clericatur, tunc spectabitur tp̃s sñiæ, vt hic. Et est rõ, quia delictũ ẽ cã pœnæ & nõ ꝑsona cã pœnæ. Sed cũ ꝑsonæ ꝯdõ mutat̃, & causa qa cã cessante, &c. vt C. de epis. & cle. l. gñaľr, & maximè fauore libertatis. Sed qđ si de liberto fiat seruus, & tũc siľr dẽt spectari tp̃s delicti, vt ibi. Nam pœnæ sunt emoliendæ, vt s̃. de pœnis. l. interpretatione. Sed ꝯ sol. glo. vr̃ infra, de statuliberis. l. statuliber. in principio. Sed põt rñderi, quod statulibero existente in statu libertatis, pena imponitur f̃m Iacob. de Bel. Tu dic, vt dixi s̃. super tex.
5 f̃m Iac. But. & Gul. de Cu. Et faciunt ꝑdicta † ad q. de eo ꝙ est effe-
a ctus clericus a post maleficium ꝯmissum. Vbi dico, aut est ꝑuent⁹ à iudice seculari, & tũc nõ mutat forũ ꝑ talẽ clericatum, vt ĩfra, đ iud. l. si qs postea. & s̃. de iu. om. iu. l. cũ quædam puella. Aut non fuit ꝑuentus, & tunc aut mutat cõdõnẽ, & assumit clericatum in fraudẽ: qđ ꝑsumit̃, si iã erat diffamatus, vel ꝑparauerat se iudex ad cognoscendũ de crimine, & idẽ f̃m Iac. & Gul. Aut non in fraudẽ, & tunc dicendum est, quod mutat forum. Vñ non poterit procedi ꝑ iudicẽ secularem, sed ecclesiasticũ. Itẽ mutat pœnã, quãtum ad eam q̃ non ꝑt ĩponi à iudice ecclesiastico. Vñ si à seculari venisset decapitandus non decapitabitur pro delicto ab ecclesiastico. Sed dẽt iudex ecclesiasticus imponere pœnam magis similẽ q̃ poterit pœnæ decapitationis, & hoc est verum in pœnis ordinariis, in quibus inspicitur tp̃s delicti. Sed in extraordinariis pœnis, ĩ quibus inspicitur tp̃s sñiæ, tunc ista qõ non habet dubium, quia iudex ecclesiasticus imponit eam ad arbitrium suum f̃m ꝑalegatos Doc. Et vide per Io. An. in ca. j. extra de oblig. ad ratiocinia. & per Dy. infra de excu. tu. l. item Vlpianus.

ADDITIO.

a Clericus. Adde Old. latè conf. 4.

De eo per quem factum erit, quo minus quis in iudicio sistat. Rub.

¶Continuatio patet. Quærit gl. in quo differt iste tit. ab eo, ne qs eũ q in ius voc. est, vi eximat. Et assignat quatuor rationes. Tres primæ

primæ sunt veræ: vltima dicit, ꝙ hic tit. loquatur post satisdationem, illæ ante satisdationem, quod non placet. Nam hic etiam loquitur añ satisdationem, vt l. fi. in prin. ͡j. e. & ibi videbitis. No. tñ fi nẽ huius gl. quæ dicit arguendũ ex ordine titulorũ, per qđ Mar. Syl. determinauit tutorem confirmatum esse testamẽtarium potius, ꝙ datiuũ, ex ordine titulorũ, qa ponĩt titulus de ꝯfirmãdo tutore, post ti. de test. tut. postea de legi. tut. Postea de tut. & cura. da. ad his. de quo per Doct. C. de ꝯfir. tut. & no. per gl. Inst. de tut. §. 2.

LEX PRIMA.

1 *Credulus quis potest esse in præiudicium loquentis, non tertij.*
2 *Respondenti positioni persuasione aduersarij datur restitutio.*
3 *Nuncianti mihi aliquid ad mei præiudicium, non teneor credere, nisi reddat me certum instrumento, vel testibus.*

Æquissimum. In eum, cuius dolo factum est quo minus quis in iudicio sistat, datur actio ad interesse. h. d. Opponitur; qui ꝑ aliũ facit, nõ tenetur verbis edicti, nisi sit expressum lege, vt ͞s. ne quis eum, qui in ius voc. est vi exi. l. sed eximẽdi. §. fi. cum l. seq. Sol. Hæc verba edicti sunt scripta in rem, hoc est ita vniuersaliter, quòd comprehendunt etiam fieri facientem. Dicunt enim, de eo per quem factum est, quo minus quis in iudicio sistat, vt ꝑ quem factum erit. s. aliquid, ex quo sequatur iste effectus, ergo verbis edicti comprehenditur. Sed in contrario verba dicebãt ne quis eximat, & sic loquebantur determinatè, ille autem qui mandat, non eximit: ergo fuit ibi necesse exprimi. Secundò opponitur & videtur quòd inspiciatur animus facientis vt l. cum quidam. §. penul. infra de acqui. hær. glo. non soluit. Dic, ibi in aditione hereditatis, in qua inspicitur animus adeuntis, hic in delictis, in quibus inspicitur animus mandantis, non inspecto aĩo facientis, vt hic, & ͞s. de iur. om. iud. l. si quis id quod. §. doli. Contra hoc facit. ͡j. de fur. l. si quis. §. fi. Tu dic, vt in d. §. doli. Opp. tertiò de eo, ꝙ text. dicit ꝙ iste non debuit esse nimium credulus, vt hic dicit Iurisconsul. contrarium facit l. 3. §. sed si sic. ͡j. de in rem verso.
1 Gl. non soluit. Tu dic, ꝙ † in præiudicium nunciantis, seu loquẽtis, ego possum esse credulus, nec ipse ꝑt mihi imputare, cur fuisti credulus. Et ita loquitur hic, & iõ post nunciationẽ, &c. Sed in ꝑiudicium tertij non debeo esse credulus, vt d. 3. §. sed si sic. ͡j. de in
a rem verso.[a] & qñ actio de peculio est annalis. l. j. Et per hoc dico
2 † ꝙ si positioni factæ parti ego respondeo, & dico, propter ꝑsuasionẽ tuam possum iuuari. Credidi enim persuasioni tuæ, & est iusta cã cõcedendæ restitutionis, vt l. 2. & ibi no. quando actio de peculio est anna. Itẽ no. † ꝙ si nuncias mihi aliquid quod faciam, vel ꝙ
3 dẽ, quo ad præiudicium meũ, non teneor tibi credere, nisi me reddas certum instrumento, vel testibus, vt l. si quis inficiatus. ͡j. depo si. & l. ꝙ te. ͡j. si cer. pet. facit quod no. ͡j. de re. iur. l. q in alterius.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Rem verso. Vide Præposi c. quod dicitur. xvj. distin. & Bar. consi. 38.

§. Si reus. Non videtur interesse eius, qui aduersus oblõnẽ tutus est exceptione. h. d. Opp. ͡j. de lib. leg. l. quòd mihi. glo. non soluit. Dic, ꝙ hic loquitur de actione, quæ datur ad interesse, quod interesse cessat per exceptionem. Ibi de actione quæ datur ad aliud. Et per hoc dico, quod ñ per exceptionẽ nõ esset plenè consultum reo, quia sua interesset plus, ꝙ daretur actio contra actorem vel tutorem: tunc enim non posset esse contentus except. & sic cessat rõ tex. quare, &c. vel dic, ꝙ ibi actio & except. o producunt eundem effectũ. s. liberationis: hic verò ꝯrios.

§. Si plures. Qñ plures tenentur ad interesse, vnius solutio liberat alium. h. d. Opp. de l. si quis id quod. §. fi. cum l. seq. ͞s. de iurisd. om. iudicum. Solutio, ibi erat mera pœna, hic interesse, Opp. de l. pe. §. fi. ͞s. ne quis eum qui in ius voc. Solue eodem modo, ibi erat mera pœna, licet imponeret̃ ꝭm quantitatem interesse, vt ibi dixi. Contra hanc solutionem opponi, quod ẽt vbi est mera pœna, vnius soultio liberat alium. ͡j. ꝙ me. cau. l. si cũ exceptione. §. fi. cum l. seq. gl. đt, fallit ibi. Tu dic, qđ ibi actio ñ erat ab initio pœnalis, sed rei persecutoria. Et iõ distingue, aut actio continet interesse, aut meram pœnam, & hoc secundo casu. Aut ab ipso initio erat pœnalis, aut cępit esse ex post facto, vt ex ꝑdictis patet. Quæro ex gl. an in casu huius l. soluens possit repetere ab alio, quẽ liberat? gl. ͡j. de act. & obl. l. ex maleficiis. §. is quoque. el 2. videtur dicere, ꝙ non, si est verum maleficiũ. Secus si est quasi maleficium, vt ibi no. Adde l. ꝑceptione. ͡j. đ his q dic. vel ef.

§. Serui nomine. Opp. & videtur, qđ nihil ad heredem possit peruenire. solue, vt in gl. 2. op. ͡j. de dam. infect. l. si quis missum. §. actio. Sol. vt in gl.

LEX II.

Si actoris. Ex facto serui dominus tenetur sciens insolidũ, alias noxaliter. h. d. Op. & vr̃ quòd siue dominus fuerit sciens siue ignorans, semper contra eum competat exceptio. Nam reus impeditus ideo tenetur, quia hẽt actionem ꝯ aliũ, vt ͡j. tit. 1. l. 2. §. fi. cũ l. seq. & iõ eam cedẽdo liberat, vt l. qđ dẽt. ͡j. de pen. sed ipsã non ꝑt cedere dñs ꝯ seipsũ, & iõ sẽp vr̃ ꝙ ꝯ dñm obstet exceptio. Sol. Intelligas, ꝙ factũ serui erat tale, ex quo poterat cõueniri ipse seruꝰ, nõ aũt ꝯ dñm excipi. Verbi gratia, si seruꝰ denũciauit aliqđ triste, nã nõ ĩputat̃ reo si fuit credulꝰ agẽdo ꝯ ipsũ seruũ. Sed si dñs ageret ex stipulatiõe, ñ posset excipere đ tali ĩpedimẽto. Imputat̃. n. sibi, cur fuit credulꝰ ĩ ꝑiudiciũ alteriꝰ, vt ͞s. l. ꝑxima, circa prĩcipiũ. Lex vero ꝯria loqt̃, qñ fuit iustũ impedimentũ.

LEX III.

1 *Actio in factum oritur ex edicto, quando in eo non exprimitur nomen eius.*
2 *Præscriptio non interrumpitur sola citatione. Et de qua præscriptione, nu. 4.*
3 *Tertij facto si quis liberatur, primo contra tertiũ agitur; & si non est soluendo, in pristinum debitorem datur actio.*
5 *Actiones quæ perpetuentur per solam citationem, & quæ per litis contest.*
6 *Actio quando restituitur, quæ est quæ restituatur.*
7 *Titulus iste habet locum, etiam ante satisdationem.*

Ex hoc edicto. Si impeditꝰ venire ad iudiciũ, cũ tꝑe liberet̃, cõtra impedientẽ actio dat̃, & si nõ fuerit soluẽdo, in pristinũ debitorẽ actio restituit̃. h. d. & est
1 bona, & fortis lex. No † qñ nomẽ actionis ĩ edicto ñ exprimit̃, orit̃ actio ĩ factũ, vt hic, & l. pẽ. §. j. ͞s. ne qs eũ, q in ius voc. Scđõ no.
2 † ꝙ sola citatione ñ interrũpit̃ præscriptio. qđ apparet, qa hic
a erat citatꝰ,[a] & tñ præscriptio currit. Tertiò no. † qđ qñ aliqs liberat̃
3 facto tertii, primò dẽt habere regresũ ꝯ illũ tertiũ, & si ñ est sol-
b uendo, in pristinũ[b] debitorẽ dẽt fieri actionis restitutio, vt hic ꝯcordat ͡j. đ leg. j. l. plane. la 2. §. 1. de inst. l. 2. Ad primum opp. de l. j. ͡j. de ꝯdic. ex lege. Sol. ibi de iure ciuili, hic de iure prætorio. Ad ꝭm opp de l. cũ notissimi. in prĩc. C de præsc. 30. ann. & l. constitutionibus. ͡j. de actio. & oblig. Gl. vbique inuoluit se multũ in
4 solut. istius ꝯtrarij. Veritas est ista, † qđ quædam est præscriptio mere odiosa, quæ currit negligentia ñ petẽtis, vt præscriptio 30. vel 40. ann. & ista sola citatione interrũpitur: & hoc iõ est, quia ꝑ citationem cessat negligenia, quæ ẽ cã illius ꝑscriptionis. vt d. l. cum notissimi. Quædã est ꝑscriptio mere fauorabilis, vt vsucapio triennii, & ista nõ interrũpit̃ ꝑ lit. ꝯte. iõ qa contestatio nõ tollitur fauore rei. Ita loquitur l. si post acceptũ. ͡j. de rei vend. Quædam est ꝑscriptio mista, vt 10. & 20. ann. & in illa, eligitur media via, vt non iterrũpatur ꝑ solã citationẽ, sed ꝑ lit. ꝯte. vt C. de rei ven. l. mater. aliàs l. more. & ͡j. ꝑ emptore. l. 3. §. pe. Quædam est præscriptio, que currit sua nã, vt redhibitoria & quanto minoris & siĩes, & ista interrumpit̃ per lit. ꝯt. vl̃ libello dato Principi, vt C. quando libellus Prĩ. da l. j. & ij. hæc verba. s. ꝙ præscriptio-
c nũ alia sit odiosa,[c] & alia fauorabilis; & alia mista, ꝑbatur ĩ l. fi. ĩ fi. & ibi gl. post eam dixi, C. đ edic. diui Adri. tol. & p Dy. in c. possessor. ex, de reg. iu. l. 6. ¶ Nũc ad propositũ hæc lex nõ põt intelligi, qđ sit liberatus ꝑscriptiõe 30. an. qa illa ꝑscriptio erat isto tꝑe incognita, vt no. ͡j. ad l. Aquil. l. q occidit. & ͡j. ex quib. cau. ma. l. non solum. aliàs incipit, Iul. & in Auth. vt Romana ecclesia cẽtũ an. &c. §. j. Loquit̃ ergo đ vsucap. vel ꝑsc. longi tẽp. ꝑut dixi, quo tꝑe dominium amisit, vel de ꝑscri. q currit suĩ nã in eo ꝙ đt, ꝙ tꝑe liberatus est ab actione, in qbus casibus ẽt hodie sola citatio non in-
* terrumpit. Nec obs. l. constitutionib. ͡j. de act. & obl. qa* ĩtelligo, ꝙ ibi fuit lis contestata. vel ibi nõ dr̃ ꝙ ꝑscriptio interrũpat̃, sed qđ actio efficit̃ transitoria ad hæredẽ. Quid de ꝑscriptionibus, quæ inducunt̃ ꝑ statuta? Dic vt dixi ĩ l. 2. §. fi. ver. qđ dices, de vsu cap.
5 pro empt. Quæro vtrum † hodie ꝑ solã citationẽ ꝑpetuẽtur actiones? Dicit gl. ꝙ sic. Certè, dñi, nec hodie ꝑ citationem ꝑpetuatur actio, sed interrumpitur ꝑscriptio, & à die citationis erit necesse ꝙ noua ꝑscriptio incipiat tanti tꝑis, quanti primò erat, & ꝑ solam contestationem litis perpetuat̃ in 40. annos, vt l. fi. de præscri. 30. vel 40. ann. & ꝙ no. in d. l. cum notissimi. circa prin. Et hoc determinauit Rich. Dal. in quadam qõne. q̃ disputauit, cum diceret statutum. qđ debitũ ꝑscriberet̃ quinquẽnio, vt ꝑ citationẽ interrumpat̃ ꝑscriptio, non aũt in maius tꝑs ꝑpetuet̃ actio. Quæro, dr̃
6 hic, † qđ actio restituitur; q̃ro q̃ erit ista actio? Gl. ponit duas op. vna qđ restituitur vtilis; alia ꝙ restituit̃ directa. Quælibet est vera diuersis casibus. Aut. n. tꝑe ipsa actio erit ipso iure amissa, vt in vsucapione triennij, qua acqrit̃ dñiũ directũ, & tũc restituitur sola vtilis. Aut primò nõ erat ipõ iur̃ sublata, sꝫ ꝯ eũ erat sola exceptio

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Sola citatione. An aũt itermissio ꝑscrip. cõtra prĩcipalẽ porrigat effectus contra fideiussorẽ, uide Bar. in l. cũ q. s. §. si quis pro reo. ͡j. de sol. Viđ An. consi. 72. inci. q dã, And. & vide circa dicta per Bar. hic q habes ad Bar. in l. 2, §. si rem alienam. ͡j. pro empt. vide latissime Ias. hic in materia ista.

b Pom. ¶ In pristinum. No. ibi in pristinum debitorẽ. nũquid aũt iste tex. qui loquitur in damno euitando, procedat in lucro non amittẽdo, vt tũc ẽt possit agi cõtra reũ, effecto alio paupere? vide Alex. ꝙ sic in l. si cõstãte. ͡j. sol. matr.

c ¶ Odiosa. Adde post Ias. quo ad quartã extẽsionẽ. s. ꝙ præscriptio interrũpit̃ per citatione factam coram iudice incompetenti. Bal. cõs. 167. 1. lib. & ibi ẽt vide, ꝙ citatio generalis, & indiscreta interrũpit præscriptionem cuius contrarium vult Ias. hic, in quarta limitatione.

* Pro intellectu l. cõstitutionibus. ͡j. de act. et oblig.

ptio parata, & tunc per restõnem tollitur obstaculum exceptionis & competit propria, aliàs prima actio directa. Vltimò opp. extra glo. q̃ ñ deẽ restitutio, q̃a cõpetit alia actio. Nã cũ reus sit ĩpeditus facto alterius, & sic ꝯ illũ hẽt actionẽ, q̃a ip e tenet ex stipulatione, vt ĩ. ti. l. 2. in fi. & sic non est necessaria restõ. So. Oportet te dicere d̃ necessitate, q̃ hic reus nõ satisdederat de iudicio sisti,
7 & sic ex stipulatu cõueniri non potest. ¶ † Ex quo sequitur, q̃ nõ est vera glo. rubricæ, quæ dicit istum titulũ habere locum tantum post satisdationem. Vide gl. & quæ ibi dixi, ĩ. eo l. fi.

§. Sed & si stipulator. Hæc actio põt actori & etiam reo simul ꝯ diuersos competere. h. d. Opponi. q̃d reus istam actionẽ non possit hẽre, q̃a sua nõ interest. q̃d nõ intersit, ꝓbo duab. rõnib. Primò, si reus non venit ad iudicium impeditus, non tenetur actori ex stipulatione de iudicio sisti, vt l. 2. §. si quis in iudicio. ĩ. ti. j. & sic sua non interest. Sedò si reus venisset ad iudicium, non inuenisset actorẽ. Vñ non interest actoris reum venisse, & sic stipl'o de iudicio sisti nõ est cõmissa ad interesse vt l. arbiter calend's. ĩ. de arb. So. glo. dicens, illud est in stipl'one de iudicio sisti, vt ĩ. tit. 1. l. 2. in fi. cum l. seq. Vult dicere, q̃ hæc stipl'o committit, q̃ñ fuit impeditus ꝑ tertium, ꝯ quem põt habere actionem. Et ꝑ hoc est rñsum ad primam rõnẽ non ad scdam, de l. arbiter calendis. ĩ. de arb. Et iõ gl. in l. 2. §. j. s̃. si q̃s in ius voc. nõ ier. dt q̃ nõ est necesse, q̃d actor sit in iudicio, ꝑ istum tex. Quæ gl. non est vera s̃m oẽs, quia eadem est rõ si deficit actor, sicut si deficeret iudex. Nec n. est copia experiundi, vt l. 1. de diuer. & temp. præsc. Et iõ d̃dm est, q̃ hic interest rei quia non venit ad iudicium ꝑꝑ alia, quàm ꝑꝑ stipulationem de iudicio sisti. Incurrit. n. alia damna, conduxit. n. aduocatos pro illo tunc, & alias expensas fecerat, quas de nouo deberet nunc facere. Ita intelligebant Iac. de Arc. aliàs de Rauen. & Iaco. But. & Cy. & Mar. Sil.

REPETITIO

* §. Sed & si stipulator. Dolus cum dolo ꝯpensatur. h. d. notab. de quo per Dy. in l. viro atque vxore. ĩ. so. ma. & extra. de reg. iu. c. in pari. li. 6. facit ad q. si nec emptor, nec venditor soluerit gabellam, cum per hoc ꝯtractus sit nullus ex forma statuti: Quæritur. n. vtrum vnus possit
a opponere alteri exceptionẽ non solutæ gabellæ?[a] Rñdeo nõ, per istum tex. Sil'e in l. cũ p̃r. §. libertis, ĩ. de leg. 2. & ita fuit disputatum Bononiæ. Sed aduertendum est, q̃d ꝯ illã exceptionẽ nõ solutæ gabellæ. dẽt opponi replicatio de paritate criminis incontinenti ad repellendam examinationẽ faciendã sup exceptione. Nã sicut exceptio q̃ñque impedit ꝓcessum sup actione, ita replicatio impedit sup exceptione. l. q̃m Alexãdrũ. C. de adul. Si. n. peteret pars sup ea examinationẽ fieri, & sic si liqueret iudici, ꝯctum esse nullũ
b ꝑꝑ gabellam non solutam ex forma statui, iudex d̃ret[b] ex offi-
c cio suo absoluere,[c] q̃uis pars non possit opponere, vt no. C. de transl. l. vbi pactum. Sed si hæc exceptio actionem non annullaret, & sic non redderet nullum iudicium, tunc si ab vtraque parte probaretur dolus, inuicem compensaretur, vt hac l. cum sim.

ADDITIONES.

a ¶ Gabellæ. Adde Pet. de Anc. consi. 412.
b Poma. ¶ Iudex deberet. Vide Fel. in c. intimauit. de testi. & c. dilecti filij, de exce. ver. ad exemplum. il primo.
c Parif. ¶ Ex officio suo absoluere. Adde Are. cons. 101. ad finem. & consi. 128.
† Cla. Idẽ Are. cõs. 124. dicit istud ꝓcedere tã ex parte actoris, quã ex parte rei.

1 *Solutio vnius liberat aliũ, q̃ñ plures tenentur ad vnũ ĩteresse, ex diuersis causis.*

§. Si à fideiussore. Hæc actio ꝯtra impedientem datur ad interesse, licèt promissio fideiussoris minorem quantitatẽ contineat. h. d. opponitur, actor fuit stipulatus à reo de iudicio sisti, & accepit fideiussorem, ergo ꝯtra istum reum hẽt actionẽ ex stipulatu, q̃a est impeditus facto tertii, vt ĩ. ti. 1. l. 2. in fi. ergo sua non interest me cõuenire. Sol. Dicas, q̃d hic reus non promisit, & quod hic dicitur, fideiussor promisit, intellige; solus. Facit quod notatur. s̃. qui satis. cog. l. 2. §. 1. in fin. Vide quæ dixi s̃. eod. l. prima. in fin. princi. Vel verius dicas, q̃d ibi reus promisit, tñ q̃a in idem concurrit cõmissio obl'onis principalis, & obl'onis impedientis ex hoc edicto, nec vna precedit aliam, non est rõ quare magis vnus teneatur, & non alter. Ideo vterque tenebitur. Ita d̃t gl. & bñ, argumento ĩ. de fideiusso. l. gñaliter. & de duob. reis. l. si reus. & d̃ hoc vide plenius ꝑ Ia. But. Sed tunc q̃ro, vtrum soluens liberat alium? Gl. dicit quòd sic. vterq;. n. tenetur ad interesse hic: vnus ex stipulatione, alius ex delicto, & est verum, vt ĩ. dicam. Sed quæro, si exigam interesse ꝯ impedientem, an potero agere ad quinquaginta ꝯ fideiussorem? Glo. arguit ꝓ, & ꝯ. final'r determinat quòd sic. q̃a vnus tenetur ad interesse, alius ad pœnam conuenitur, & sic vnius sol'o alium non
1 liberat. Et sic ex ista † glo. habes duo: q̃ñ plures tenentur ad vnũ interesse, licèt ex diuersis causis, vnius solutio liberat alium. Sed quando vnus tenetur ad interesse, alius ad pœnam conuenitur, vnius solutio alium nõ liberat. Et quælibet posset esse vera in se, vt l. si quis dolo. §. 1. & quod ibi no. ĩ. de re iudicata. Tamen quãtum ad casum propositum dictum vltimum non est verum: nam in omni eo, quòd solueret fideiussor, haberet regressum ꝯ principalem, & principalis ageret posset contra impedientem ex hoc edicto; & si deueniretur ad id quod illemet impediẽs solueret, solueret bis idem: quod esse non debet, arg. ĩ. de interro. actio. l. qui seruum. in prin. & ita dicebat Iac. de Are.

Si quis cautionibus in iudicio sistendi causa factis, non obtemperauerit. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Dies termini quando computentur in termino.*
2 *Mille passus faciunt vnum miliare, & passus est quinque pedum.*
3 *Dieta integra pro modico, q̃ superest vltra viginti milliaria, datur.*
4 *Mensuratio quomodo debet fieri, à continentibus ædificiis, & quando aliter. nu. 5. & num. 6.*

a Vicena.[a] Absenti ad veniendum pro singulis viginti milliaribus vnus dies est statuendus. h. d. Pone casum in terminis sic. Pone quòd aliquis satisdedit de veniendo ad iudicium, cum à iudice fuerit requisitus ille erat de terra longinqua à loco, vbi iudex faciebat residentiam: quæritur q̃ñ iudex citat eum, quem terminum debet ei statuere ad veniendum? Ad hoc respondet Iurisc. &c. Opp. de l. de die. s̃. q sat. cog. Illa est vera sol'o, q̃ ibi de termino, qui datur præsenti ad sistendum: hic de eo, qui datur absenti ad veniendum. Op. de l. continuus. §. cum ita. ĩ. de ver. ob. Gl. hic & ibi dicit, aliud in iudiciis, aliud in contractibus. Pet. dicit idem vbique. Sed
b lex ꝯria[b] loquitur, vbi milliaria ñ sunt limitata, & sic statueretur tempus arbitrio iudicis, hic q̃ñ sunt limitata, quæ satis est cõgrua opinio. Quæro quid vult dicere tex. ꝑter eũ diem. Duplex ẽ opin. Vna, q̃ dies quo promittit, & dies quo debet sistere, seu ꝑsentan-ĩ iudicio, nõ ꝯputẽt, s; illos duos dies hẽat vltra terminũ itineris. Et s̃m hanc lec. vr̃ casus, q̃ dies dati termini nõ ꝯputatur in termino. Sed certè hic nõ loquitur de die, qui ponit̃ in ipsa stipl'one vt dixi, sed d̃ die, q̃ parti dat̃ ad veniendũ post stipl'onem ĩterpositã: & iõ gl. exponit scdo mõ, vt hic ponat̃, &, ꝑ. i. & sic vltra termi-
c nũ itineris hẽat vnam diẽ. Quæro tñ, c † quid iuris de hoc, vtrum
1 dies dati termini ꝯputet̃ in termino? Iac. But. dicebat sic. Aut iudex dixit. do terminũ triũ dierũ, & ñ ꝯputat̃ ĩ termino dies dati termini, & ita ĩtell'r tñ d̃ ꝓximis, vt l. cũ q calendis. ĩ. d̃ ver. ob. Aut
d d̃t do terminũ tibi trium dierũ, d seu hinc ad tres dies, & tũc dẽt ꝯputari de momento ad momentũ vt l. 3. §. minorẽ. ĩ. d̃ min. l. j. §.
2 dies. ĩ. q̃ñ appel. sit. ¶ † Itẽ q̃ro, quantũ spatiũ facit vnũ miliare, †
† gl. d̃t, q̃ mille passus: passus ãt est q̃nq; pedũ, vt l. 3. ĩ. de ver. sig. &
3 ibi nõ. gl. Sed quæro, † q̃d si non sunt dietę integræ, q̃a forte sũt vigintiquinque milliaria? rñ. q̃ pro illo modico, quod superfuit
e dẽt statui vna dies, vt d. l. 3. e Sed quæro vñ e incipiet mensurari? Res
4 pondeo, † non à porta, sed à ꝯtinentib. ædificiis, vt l. mille passus.
5 ĩ. de ver. sig. Sed quæro, † per q̃ viam dẽt fieri mẽsuratio? f Rñdeo
f p illam, per quam securius itur, & quæ magis frequẽtat̃, ar. l. cos. ĩ fi. cum

ADDITIONES.

a Vicena. Adde inquantum Iac. ponit de dictione, præter, Ro. consi. 227. Paris. Circa istam materiam adde, q̃ in ista computatione dẽt dari vna dies quietis pro singula hebdomada, super q̃one vide latè Fel. ca. olim. extra, de exce. & ibi etiam ponit, an decisio procedat in nauigantibus.
b Paris. Sed lex contraria. De dictione à, quod stet inclusiue in tpe statuto à tali die, puta in appellatione ꝓsequẽda, vide Ale. consi. 114. vol. 5. Item licet dictio à stet exclusiuè, tamẽ ille dies exclusus cedit beneficio eius, cui assignatur terminus, iõ poterit in illo actu facere. Vide Are. in l. si ex duob. in j. no. de duobus reis. item de dictione, hinc ad tot dies, quod fit de momento ad momentũ, vide Ale. consi. 75. vol. 2. Itẽ de hac materia in compromissis, vide Ang. consi. 307. inc. Pa. vide gl. nota. in ca. j. de rest. spol. in ver. præponitur. Item quando est dictio à, an dies termini computetur in termino: vide Fel. in cap. 1. extra de præscri. Ale. consi. 42. in 2. volu. Pau. de Cas. & Mod.
c Pom. Quæro tamẽ. Vide Rom. hic, qui dicit, quod si dicatur hinc ad tres dies quod dies termini computatur in termino.
d Alex. Loseus. Trium dierum. Ista tria verba, trium dierum, seu, in antiquis codicibus omittuntur, & melius, ne adsit in verbis expressa contrarietas.
† Cl. Milliare. De leuca quantum contineat, vide Doc. in c. ex parte B. de fo. cõpe. vbi tex. facit de hoc mentionem.
e Barb. Sed quæro vnde. No. per quam viam debet fieri mensuratio. s. per viã frequẽtiorẽ, vide Hos. in c. olim. de exce. vbi refert ipsam opi. sed ipse dicit, quod debet fieri per viam terrestrem & non per viam marinam, quia ille est frequentior, maximè tempore hyemali, vbi est periculosa nauigatio, & vide Pet. de Anch. ibi sequitur dictum Bar. quando mensura fit per aliam causam Et sequitur ibi Io. de Imo. Vide Bar. in l. non solum. §. fin. ĩ. de excus. tut. vide Bar. in l. in itinere, infra. de ver. sig.
f Pari. Debet fieri mensuratio. Circa istam mensurationem vide Fel. in c. olim. extra, de excep.

ſi.cum ſua gl.ÿ.de falſis,& prædicta vera,qñ fit menſuratio loci ꝑ
6 pter terminum eũdi,vel redeũdi. Sed ſi fieret † ob aliã cãm;qa dt ſtatutum ꝙ illi intelligãtur vicini,q ſunt propinq per vnũ milliare,vel dicit ꝙ nõ poſſit eligi Poteſtas de terra, q̃ ſit propinqua per 40.milliaria,tunc vr̃ ꝙ nõ debeat fieri menſuratio pariter prædicto mõ,ſed per rectitudinẽ loci.Et ſi nõ p̃t fieri ꝑ terram , fiat mẽ ſuratio ꝑ aerẽ.Et ita eſt determinatũ in quadã extrauagãti,in qua
a Papa ſtatuit,ꝙ monaſteria mẽdicantiũ,a nõ pñt eẽ ꝓpinqua intra
† trñ ſpacium. & ibi ponitur ꝙ ſi menſuratio † non poteſt fieri per terram,fiat per aerem,quod no.

ADDITIONES.

a ¶Mendicantium.Vide Fed.conſ.201.

† Cl.¶Menſuratio.Vide in pulchra quæſtione Alex.conſ.22.vol.4.& Fely. in c. olim.de except.

LEX II.

Non exigimus. Per tranſactionem à cautione de iudicio ſiſti,contingit liberatio;& ſi erat commiſſa paratur exceptio.h.d.No.ꝙ ſi remittitur principale videtur remitti pœna.Opponitur ÿ.de ver.ob.cum ſtipulati ſumꝰ & C.de iud.l.j.Sol.vt in gl.¶Opponitur ſecundo ÿ. de eo,ꝙ certò loco.l.3.Itẽ Iul.Sol.vt in gl.Vltimò glo.remittit ad no. in l ſi.infrà, de eo qđ certo loco.Dic vt ibi.

§.Si quis municipalis. Impeditus impedimento publico,& neceſſario,in pœnã non incidit cum effectu.Opponitur,& videtur ꝙ nõ debuerit parere iudici , q eum ſecundo citauerit,vt l.ſed & ſi qs.§.illud.ÿ.eod. Sol.ibi fuit citatus in culpa,& hoc dic,vt in l.contra pupillum.§.is qui ad maius.ÿ.de re iudi.

1 *Citatus non tenetur mittere procuratorem,quando eſt impeditus iuſto impedimento,& quando teneatur.nu.2.*

3 *Sententia lata contra citatum,qui infirmatur,& non potuit venire ad iudicium, an valeat.*

4 *Citatus infirmus excuſatur,ſi morbum iudici notificet.*

§.Si quis in iudicio. Si iuſtum impedimentum ſuperueniat in perſona eius, qui ſiſtere dẽt,vel in itinere,vel in loco,vbi dẽt ſiſtere abſque culpa ꝓmiſſoris,ei exceptio conceditur.h.d.vſque ad §.ſimili mõ.Legã ꝑ partes.Opponitur,qđ ſi ipſe erat infirmus,debuit mittere procuratorẽ,vt infra de min.l.Papinianus exuli,& l.ſed & ſi per prætorẽ §.aduerſus.quibus ex cau.maio.Solue,ibi erat impeditus ex cã neceſſaria non probabili neq; iuſta,hic ẽ cã iuſta.Nota ergo,ꝙ ille
1 †qui eſt citatus,ſi non põt ire iuſto impedimento,non tenet̃ mittere procuratorẽ.Iſta ſol.ñ vr̃ vera quantũ ad iſtum caſum: Nam abſens ex cã probabili non incidit ĩ ſtipl'onem de iudicio ſiſti , vt ÿ.eo.l.ſed & ſi quis. in prin.Ratio ponitur hic in tex. Nam pro ſatisfaciendo huic cautioni requiritur præſentia perſonæ principalis,vt hic,qđ intellige vt ÿ.e.l.ſi eũ.in princi.nec ſufficit mittere ꝓcuratorem.Sed ſol.gl.eſt vera in ſe,& ꝯtrũ p̃t reſpicere finem huius §.vbi dicit̃ ꝙ lex iubet diẽ iudicij eſſe diffuſum:non dicit diem tñ deſiſtẽdo,ſed loquit̃ in quolibet alio termĩo magiſtratus.Op. ÿ.de diuer & tẽpo. pſcri.l.j.Sol. ibi loquit̃ in actore , q tenet̃ mittere procuratorem,hic in reo qui non tenetur mittere.Vide glo.
2 & eã no.† Circa hoc,an quis teneatur mitter̃ ꝓcuratorem,a Cy.
a diſtinguit in l.i.C.de reſt.mi.Canoniſtæ ex̃.de proc.c. 2. & Gul. & Iac.But.hic.Tu dic aliquantulum latius.Aut quis non tenetur venire priuilegio ꝑpetuo,& tenetur mittere ꝓcuratorẽ,vt l.vlt.C.đ iniu.& de pac.l.pen.Aut non tenetur venire priuilegio tꝑali & ñ tenetur mittere procuratorẽ,vt l.2.ſ.de in ius voc.Aut non tenet̃ venire ex alia cã,quam ex priuilegio,& tũc aut illa cã eſt iniuſta, & tunc tenetur mittere ꝓcuratorem,vt d.l.Papin.exuli.ÿ.de min. & hic in gl.Aut eſt iuſta,& tunc aut eſt voluntaria,& tenetur mittere procuratorem,vt ÿ.cum qui appell.in prouin.deſ.l.cum qui. Aut cauſa eſt iuſta, & neceſſaria,& tunc aut loquimur in actore, & tenetur mittere procuratorem, vt l.j.infra , de diuer.& tꝑali.pſcrip.Aut loquimur in reo,& tunc non tenetur mittere procuratorem,vt hic,ſm̃ Gulie.Sed petr.dicit hoc caſu ẽt ſi eſſet impedimentum perpetuum,vel multũ longũ,tenet̃ mittere procuratorem,ar.ÿ.de iud.l.ſi longius,& l.eundem.§.j.ÿ.de legat.Pro quo facit optimè l.pen.ÿ.de vac.mu.& hoc ẽt tenebat Iac. Bu.Addo vltra,ꝙ ſi eſſet cã quæ celeritatem deſiderat,vt ſunt cãæ quæ pñt tractari tꝑe feriato,vt l.j.& 2.de feriis.tunc tenetur mittere procuratorem.Facit ex̃ de dolo,& contu.c.cũ dilectꝰ,& ita intelligit illud c.Inn.extra,de prob.c.2.qđ mihi placet.Nam regulariter ñ tenet̃ quis venire in iudicio ꝑꝑ ferias.tñ qualitas cauſæ facit,vt ceſſet illa excep.feriarum.Ita in propoſito.† Quæro,quid ſi infirmat̃,&
3 non venit ad iudicium in termino,vtrum valeat ſnĩa,q̃ fertur per iudicẽ?Vr̃ ꝙ non:qa lex ipſo iure prorogat terminum , vt hic dũ dicit,iubet diem iudicij eẽ diffuſum.a ꝯtrũ vr̃ ſentire gl. q̃ đt diffuſum,ideſt,differendum.Bñ dicas, Aut iudex hoc ſciebat, & erit ſententia ipſo iure nulla.Aut iudex hoc ignorabat, & tunc valet ſnĩa , ſed reſcindit̃ per reſtitutionem.Ita tenet gl.in l.quæſitũ.
4 infra,de re iud.Et ita vr̃ tenere Inn.ex̃.de dila. ĩ c.pe. Et † iõ conſilium eſt,ꝙ qñ tale impedimẽtũ ſuperuenit,mittat̃ aliquis excuſator , q hoc iudici notificet,ꝙ talis infirmitas tali ſuperuenit:tunc n.iudex ſciet,& ſententia erit nulla.

ADDITIO.

a Procurator.Vide Fel.in c.accedens.vt lit. ñ cõt.& inquãtũ ſubdit Iaſ.ꝙ citatꝰ à Papa tenet̃ mittere ꝓcuratorẽ,vide Oldr.cõ.297. Et an citatꝰ ab Imparor,ſi timeat familiare potẽtis,q ſint per itinera tñeat cõparer̃,vide Ol.cõ.13.

§.Si non propter. No.ꝙ mulier grauida ñ tenet̃ parere ĩ iudicio pſonaliter. Opp.ꝙ ſi ẽ grauida,id occurrit ſua culpa.So.gl.ꝙ parcit̃ vitio nãli.Itẽ ñ vr̃ ĩ culpa,qa viro dbitũ reddit. Sed qđ ſi ẽ grauida ex ſcholari,ñ ex viro? Gu. đ Cu.đt idẽ,qa licet ſit ipſa ĩ culpa tñ illa culpa ñ cõmitebat̃ ad ĩpediẽdũ iudiciũ,ſed ad finẽ libidinis.l.verum,infra de fur.

1 *Impedimentum & caſus ſuperueniens qualiter probetur,& qualiter probare debeat ille qui dicit in mari fuiſſe tempeſtatem taliter quòd in termino venire non potuit,& nu.2.*

1 §.Quod diximus. Vides hic , ꝙ caſus ſuperueniẽs excuſat à pœna , qualiter † probabitur caſus.Iac.de Are. vr̃ dicere qđ dẽt probari ſolẽniter per teſtes,vt l.3.§.ſi ad diẽ. ÿ. de re mil. & l.q comeatus.eo.tit. Spe in
a tit.de ap.§.nunc bř.ver.qđ ergo, vr̃ dicere qđ ꝓbatur per iurm̃.a Ad qđ facit l.ſcire oportet.§.ſufficit.ÿ.de exc.tu. ꝙ Gul.de Cu.admittit habita conſideratione qualitatis perſonæ, arg.l. quoties.
† C.de naufr.lib.xj.& auth. hodie. C. de rep. † Sed qro † ecce b ꝓ
2 ſtat ꝙ ꝑ mare fuit tempeſtas, ita ꝙ non potuit nauigari tali tꝑe,
b vtrum hoc ſufficit?R ñ.c ꝙ non, imo dẽt probari,ꝙ ipſe de domo
c ſua receſſit,& tꝑe debito venit ad mare, & ꝙ tali tꝑe fuit tempeſtas in mari,& ꝙ ꝑꝑ hoc fuit impeditus,ita quod venire non po-
d tuit.d Non.n. ſufficeret impedimentum maris , niſi de domo ſua diſceſſerit.Eſt caſus in l.qui ꝯmeatus , de re mil.Vnde eſt conſuetudo quod in terris maritimis fiat talis proteſtatio,ꝙ ꝑꝑ ĩpedimẽ
† tum maris non poſſit tranſire,cum ipſe ibi ſit cauſa tranſeundi.†

ADDITIONES.

a ¶Iuramentum.Adde poſt Iaſ.Old.cõſi.6o.Fed.cõ.114.Abb.cõ.64.Bar.cõ.97.

† Cla.¶C.de repud.Adde But.Imo.& Panor.in cap.ex ratione.de appel.& ibi præpoſi.in 3.prin.q.

b Barb.¶Sed quæro ecce.Adde Io.de Imo.in c.ſi.de appel.vbi reprehẽdit iſtud dictũ,& rñdet ad l.qui cõmeatus,ÿ.de re mil.dicit ẽt ibi,ꝙ vbi impedimẽtũ extrinſecũ accidit in perſona decentis facere actũ,ſufficit,ꝙ probet ꝙ ſe ꝑparauit,& non potuit implere actum ꝑꝑ ſuperueniens ĩpedimẽtũ.iõ,đt,ꝙ ĩ d.l.qui cõmeatus nõ dicitur aliud,niſi illud,ꝙ dẽt probare præparamẽta, & impedimentũ,iõ ñ dicit,ꝙ dẽt proteſtari,vt hic voluit Bar.Tu pondera , qđ Bar.nõ alleg.illã l.qui cõmeatus.ꝙ dẽt ꝓteſtari,nec hoc đt Bar.hic,nec Bal. nec Ange.aliqđ dñt de hac proteſtatione,ſed duntaxat đt,ꝙ dẽt proteſtari. ſubdit poſtea,ꝙ conſuetudo eſt in terris maritimis,qđ ꝓteſtetur de tali impedimento maris,cum ſit ibi cauſa tranſeundi,& non poſſit per fortunam tranſire,vel recedere.Et ſic Io.de Imo.non bene intellexit hic Bart.

c Pom.Reip.Vide q̃ dicit Are.in oppoſitũ cõſ.163.incip. verũ ẽ quod. Alex.in l. non hoc.C.vnde leg. Cũ Bar.tenet idẽ Alex. conſi.92.vol.1.Pau.de Caſt.l. de pupillo.§.ſi q ſipſi prætori.ÿ.de ope.no.nũ.& l.q ſuperſtitis.ÿ.de acqui.hę.Et vide circa Alex. conſi.151.inci. viſo themate , & conſ.164. inc ip. viſo proceſſu.vol.j.Limita,niſi impedimẽtũ eẽt notoriũ.ita Pau.in cõſ.inc.290.viſis. licet Alex.d.conſi.153.dum loquitur de teſte,videatur tenere oppoſitum.Limita per Fely.in c.ex tranſmiſſa.eo.ti.

d Pom.Non Potuit.Vide Alex.conſi.99.inci.inſpectis.vol.2.Feli.in c.j.ver.dum dicit.de præſcri.& c.ex tranſmiſſa.eo.tit.

† Cl.¶Tranſeundi.Adde Bar.Ang.& Sal.in l.præſes.C.de appel.

§.Simili modo. Impedimentum ſuperueniens facto magiſtratus dat exceptionem reo. Secus ſi eſt impedimentum facto priuati contingẽs.h.d. No.qđ impedimentũ affectatũ,& procuratũ,nõ excuſat.Opp.ꝙ etiam magiſtratus tenetur, ſi dolo fecit,vt ÿ.de iniu.l.nec magiſtratus.Gl. hic vr̃ dicer̃,ꝙ hoc ĩtelligatur qñ magiſtratꝰ iure facit. Certè hoc non vr̃ mihi verum,ꝑ tex. hic q đt, ꝙ ſi magiſtratus facit dolo alterius,qđ nihilominus competat exceptio reo,licet hẽat actionẽ ꝯ eum,cuiꝰ dolo malo factũ eſt,vt l.j.ĩ pri.ſ.ti.j.Dico ergo, ꝙ licet in magiſtratum detur actio , tñ lex hẽt actionẽ pro nihilo , qa potentior.l.3.ÿ. de alie.iud. mut.cau.fac & ideo perinde ẽ,ac ſi nullã haberet actionem.Itẽ ꝯ extra gl.ſi magiſtratus detinuerit aliquẽ, & hoc fuit ꝑꝑ culpam detenti,qa forte deliquerat, ñ ſequit̃, ergo
a ſibi prodeſt, vt ſ. ea.l. ver.ſi qs tñ.a Sol. illa culpa non fuit ordina
b ta ad iſtum caſum,b vt ipſe detineretur, ergo ſibi non imputatur, argu.ÿ.de fur.l verum.& l.nõ oẽ.ÿ.de ſta.libe.¶Vltimò vides hic, qđ reus ideo tenetur,quia actionem habet contra alium, & ideo puto quòd cedendo liberetur , arg.ÿ. de pecu.l. quod debetur.

ADDITIONES.

a Poma.¶Si quis tñ. Vide Alex.in l.Marcel.§.res quę.ÿ.ad Treb.& in l.q is.ÿ. ſo.ma.Alex.conſi.2.ver.non ob.7.in j.volu.Et pro confirmatione vide vnum verbũ Fel.in c.j.de cõſtit.&c.quæ ĩ eccleſiarũ.eo.ti.& in c.qm̃ contra.de probat.& c.cum inter.de excep.& c.veniens.ver.dum dicit, de pſcr.& c.ex tranſmiſſa.e.ti.& Cæp.cõ.23.cõ.26.& cõ.79.Pręp.c.cũ enixa,v.diſt.gl.c.ſtatutum. §.j.in verbo,non audens,de reſcr.in 6.Ponor.c.2.de arbi.& in c. intelleximꝰ, de iud.Pau.de Caſt.conſi.290.inci. viſis. Idẽ cõſ. 13. in antiquis , ꝙ reprobat Alex.conſi.151.vbi facit mentionem de peſte.

b ¶Ordinata ad iſtum caſum.Vide Fel.in c.cum inter,extra de excep.

LEX IIII.

Sed & si quis. Capitalis cõdẽnatio, vel relegatio, est iusta causa, in iudicio ñ sistẽdi. h.d. Et no. tex. ibi rei capitalis, &c. No. ꝙ absens ex causa necessaria, nõ ꝓbabili, excusat ab hac satisdatiõe, dixi s. eo. l. 2. §. si qs ĩ iudicio. Itẽ not. quæ dicat causa capitalis. Opp. C. de fideiu. l. 1. & de excep. l. dfensiões. Gl. dt, quòd speciale ẽ hic, ꝙ excep. seu dfensio cõpetẽs reo pp mutationẽ status transit ad fideiussorem. Circa hoc vid Cy. ĩ legi. ꝯriis.

§. Illud sciendum. Si quis sit citatus, vel accusatus ex causa capitali, non est iusta cã in iudicio non sistendi, secus si detineatur. h.d. Opp. j. de custo. reo. l. 2. §. fi. Sol. dicit gl. hic fuit accusatus de crimine commisso post ꝓmissionem, & sic fuit sua culpa, ibi de delicto commisso ante. Vel dic, licet hic esset accusatus, non tamen erat ibi statutus terminus eundi ad iudicem, propter quod impediretur sistere in iudicio primo.

---

1 *Renunciatio specialis plus valet quàm generalis.*
2 *Clausula generalis valet quo ad omnia, vel similia, vel minora casibus expressis, non maiora.*
3 *Renunciatio generalis casuum fortuitorum an sufficiat, & an requiratur specialis, quid in iudicijs, in stipulationibus iudicialibus, & conuentionalibus.*
4 *Iuramentũ interpositum super renũciatione generali, refertur ad casus, ad quos refertur renunciatio.*

a §. Quæsitum. [a] Gñalis renunciatio casuum fortuitorum non valet in iudicijs, secus si specialiter exprimantur. h.d. Primò ponit qõnem. Scdò rñsionẽ Atilicini. Tertiò reprehensionem ipsius, de indistincta locutione. Secunda ibi, & ait. Tertia ibi, sed ego puto. Glo. ponit casum duobus mod. & quælibet positio est bona, & varietas insurgit pp expositionem verbi, deserta, qd pt referri ad excep. & ad promissio-
1 nem. † No. qd plus valet renunciatio specialis, quã gñalis. [b] Op. ad
b hoc de l. oẽs. C. de pscr. 30. ann. l. fi. C. qñ mulier tu. offi. pun. pot. & l. si duo. de admi. tuto. Gl. hic non soluit, sed in l. si quis mihi bona. §. iussum. ver. sed vtrum. de acq. her. dt, qd rła est, qd tñ operatur gñalis ꝓuisio, qtum spãlis. Fallit in casib. & hic est vnus de illis. Alij soluunt, qd in gñali ꝓuisione non veniũt ea, q qs in spẽ nõ esset verisiłr cõcessurꝰ, vt in l. obligatione gñali. d pignor. & Dy. ĩ c. in gñali. de reg. iu. lib. 6. iõ hic non valet gñalis renunciatio, quia multi casus venire pñt, qb. non pt renunciari si exprimerẽt. Hæc solutio nõ vr vera, qa sm hoc idẽ esset in ꝯctibꝰ, cuiꝰ ꝯriũ gl. j. determinat, iõ vr standum in prima sol. s. qd spãle est hic in iudicijs.
c Sed tunc quæro [c] de ratione. Gl. j. dicit in fi. ꝙ iudicium redditur in inuitum, ideo psumit, qd inuitus renunciat. Hæc rõ est ꝯ l. non est verisimile. qd me. cau. Dicit glo. aliter, ꝙ hoc est speciale in stipulationib. ptoriis, & iudicialib. Rõ, qa illæ diiudicãtur sm mentem, & æquitatem ptoris, q nõ patit quẽ decipi sub inuolucro verborum: sed conuẽtionales iudicant sm mẽtẽ ꝯhentiũ, q voluerũt oĩb. esse renunciatũ. l. cum Aquiliana. j. de trãs. & l. in conuentionalib. j. de ver. ob. Op. ex gl. de auth. matri, & auiæ. C. qñ mu. tut. offi. fun. pot. Sol. ibi valet gñalis renunciatio, quo ad oẽs excep-
d tiones pteritas, hic vero valet quo ad futuras, [d] sm Pet. ¶ Oppo. qd excep. q obstant in hac stipulatione, causantur ab impedimento casus fortuiti, vt l. 2. s. eod. Si ergo istis renunciatur expresse, ergo stipulatio continet impossibile. Nam tantum est dicere quantum volo teneri, etiam si venire non possem, ꝯtra l. impossibilis. j. de verb. ob. Solu. qñ ab initio impołe deducitur in obligationem, nõ valet obło, vt ibi: sed qñ ab initio promitteret possibile licet ex post facto fiat impołe, obło ñ tollit ipso iure sed ope excep. vt l. 2. s. eo. & p totam legẽ. Possum igr conuenire, nec obijcietur illa exceptio, vt hic. Hæc. n. conuentio nõ inducit obligationem, sed impedit obstaculũ excep. sm Gul. ¶ Op. iuri futuro non pt renũciari, vt l. is pt. j. de acq. hær. & l. si ita scriptũ. §. si sub condõne. j. de leg. 2. So. nõ põt renũciari simplici renũciatione, sed per pactum sic, vt hic, & l. 1. C. de pac. Vel non pt renũciari, nisi in iudicio, & ita no. hic in l. 2. de cur. bonis dando. Venio ad q. gl. & primò quærit gl. qd si in iudicio quædam exprimantur, postea subiicitur clausula gñalis, an valeat renunciatio in expressis? Gloss. quòd sic, & bene. Quærit gloss. an hoc hẽat locũ in ꝯctibus, vt casus dẽant exprimi spãliter? Et recitat op. Mart. qui dicit quòd nõ. Ioan. dicit ꝯrium, & qlibet allegat pro se multas bonas leges. Tertia fuit opi. Bulg. qui distinxit, Aut aliqui casus spãliter enumerantur in ꝯtractib. & postea subijcitur clausula gñalis, & valent. Aut renunciatur gñaliter tantum, & nõ valent, vt in gl. & gl. dicit istud ꝯsuetudine approbatum. Hoc sequitur Dy. ĩ c. ꝯtra-
e ctus. extra, de reg. iu. lib. 6. Sed Cy. in l. j. [e] C. commo. impugnat hanc op. quia est in contractibus eadem ratio, quæ in iudicijs: sed in iudicijs hæc opi. hic reprobatur, ergo &c. Gul. de Cu. te-
2 net eam, cum quadã modificatione, videlicet † qd cła gñalis va-
f let, quo ad omnia similia, vel minora [f] casibus expressis, ñ quo ad maiora, argu. l. fi. §. cui dulcia. de vino, trit. & ole. leg. quæ limitatio satis placet, per c. sedes, ex de rescri. & c. non pt. de proc. in

g cle. Quarta [g] fuit opi. quæ colligitur hic ex glo. licèt illud ponat p modum cuiusdam nouæ q. vt distinguamus, aut quis renunciat, vel suscipit in se periculum casus fortuiti, & tenetur. Aut hoc nõ exprimitur, sed suscipit in se periculum simpłr: & tunc aut ex natura contractus veniebat leuis culpa: & veniet leuissima: aut veniebat culpa leuissima, & venit casus fortuitus, vt verba aliquid operentur, vt l. si qñ. de leg. 1. Cyn. in l. 1. C. comm. reprehẽdit hanc distin. sed non curo, quia est vera, vt j. dicam. Odof. distinguit, Aut stetit per reum, qa cũ actor vellet enumerare casus, di-
h cit actori, dic generałr. Aut non stetit per reum. [h] Ego non curo de ista sua opi. Nic. de Mat. dicebat, Aut ille qui est obligatus ad rẽ suscipit in se periculum, & hoc valet, quamquam gñaliter dicat, vt l. iuris gentium. §. itẽ si quis. j. de pac. & j. mã. l. & Aristoni. & j. cõmo. l. si vt certo. §. nunc videndũ, & j. deposi. l. 1. §. sæpe. de nau. fę. l. periculum. de iure do. l. si mancipia. At qs est obligatus ad factum, & tunc ñ suscipit in se periculũ, nisi casus spãliter exprimãt vt hic. Hæc opi. est ꝯ casum l. opus qd auersione. j. loc. vbi licet qs obligabatur ad factũ, & tenebatur ẽt ad ipsum opus restituendũ, & tñ si suscipit in se periculum, non intelligit de casu fortuito. Ad
3 leges alle. in ꝯriũ rñde, vt patebit in distinctione. † Vt igitur liqat veritas huius materiæ in iudiciis, seu in stiplonib. iudicialibus & prætoriis, tene istum. §. Item si renunciatur exceptionib. præteritis, vel aliis iuribus competentibus, dic vt in gl. l. si de certa. & l. sub prætextu: C. de transa. dixi in l. Aurelius: §. Caius. de libera. lega. In stipulationibus cõuentionalibus, si aliquis renunciat exceptionibus competituris, vel suscepit in se piculum; qd operet? distingue. Aut exprimit se suscipere periculum casus fortuiti, & valet, & de omni casu fortuito tenetur, vt l. quæ fortuitis, in fi. C. de pig. act. vbi est casus, vt hic gl. hoc tenet, & l. si quis fundum. in prin. j. loc. Aut suscipit in se periculum simpłr, & tunc aut ille, qui suscipit, erat ille, ad quem pertinebat periculum ante contractũ, & tenetur de casu fortuito, vt l. periculum. de nau. fę. Aut ipse primò non tenebatur, & tunc possessio rei non transit ad eum qui suscipit in se periculum, & tenetur de casu fortuito, vt l. si in venditione. in prin. de peric. & commo. rei vend. Rõ, quia ñ est verisimile, quòd quis in re, quàm non hẽt, committat culpam. Solũ ergo ad casum referri pt. aut possessio trãsit ad eum, & tũc aut ex nã ꝯtractus veniebat leuis culpa, & tenebitur de leuissima, vt l. opus.
i j. loca. Aut tenebatur de leuissima, [i] vt in mãdato, & tunc tenebitur de casu fortuito, vt l. & Aristoni. man. & gl. hic. Aut primò tenebatur de casu fortuito, & tunc istud suscipere in se periculum, hoc operatur, quia prius tenebatur de casu contingenti, absque culpa alterius partis, nũc tenet ẽt si ꝯtingat culpa alterius, dũmodo dolus absit, vt l. qui officij. §. fi. de ꝯhen. empt. & omnes leges q vnr simpliciter dicere, quem teneri de periculo si est actum, intel-
k lige sm pdictam distinctionem. [k] est. n. necesse, vt oẽs exprimant in casibus, in qb. tenebatur de leui culpa ad plus, C. comm. & deposi. l. 1. & ita intelligatur opinio Io. hic posita. Si verò quosdam casus enumerauit, postea subiecit clausulã gñalẽ, valet illa generalis clausula, vt hic, sm opi. Bul. & Dy. in d. c. ꝯtractus. Quod intelligo

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Quæsitum. In materia huius §. & qui casus censeantur comprehensi sub generalitate, & ꝙ non soliti, vide Fel. late in c. sedes extra de rescri. vide omnino Ale. cõsi. 28. & maximè cons. 465. ad fi. & 476. Item vide Com. consil. 185. inc. ser Laurentius. ante fi. dicentẽ non comprehendi casus incogitatos exemplum ibi habes per eum, & ad Bar. in l. creditor. j. de sol. Itẽ subiicit ibi aliud verbum, ꝙ vbi de iure ad aliquem spectat periculum casus fortuiti: si expresse conueniatur. idem. s. quòd periculum casus fortuiti ad eum spectet cẽsetur istud appositũ potius gratia tollendæ dubitationis. Item circa materiam huius §. quæsitum, multa ponit Bar. in ca. 1. vsq; ad fi. de commo. & ibi dicit, qd decisio nostri tex. procedit, qñ qs renunciat casibus futuris, & de pterito, & quid si esset iuratum, & an trahatur ad insolita, & quædam alia, vt per eum

b Pom. ¶ Quam generalis. No. p istum tex. ꝙ generalis ratificatio omniũ actorum, non valet. quod limita per Pau. consi. 352. inci. de casu præsenti, secundũ antiquam impressionem, quando constaret, seu pars, in cuius fauorem esset ratificatum. probaret ratificantem habuisse notitiam, & hoc per tex. in l. fi. C. plus val. ꝙ agi. cum ibi no. per gl. & Bar. in l. 2. C. de re. alie. & ibi no. per Bar. dicta quæ faciunt ad practicam.

c Pom. ¶ Sed tunc quæro. Vide Pan. consi. 114. in vltimo dub.

d Pom. ¶ Futuras. Ista sol. est de directo contra tex. in l. si decesserit. s. qui satis. cog. vbi à prin. quamuis esset possibilis, si ex post facto esset impossibilis, vñ potest solui secundum Mod. Med. quòd iste tex. dum vult, ꝙ posset fieri renũciatio de omnibus casibus, intelligitur. s. de omni casu difficili, non autem ĩpossibili, quod est valde restringere istum tex.

e Barb. ¶ Sed Cy. in l. j. Pondera bene, quia & Doc. in d. c. sedes dicunt. esse speciale propter naturam rescriptorum. & vide quæ ibi dixi.

f Paris. ¶ Ad similia, vel minora. Vide quæ scripsi ad Bar. in §. cui dulcia.

g Pom. §. Quarta. Vidè Ale. cõsi. 141. vol. 2. cõs. 13. vol. 1. Bar. l. si qñ. hic allegata.

h Pom. ¶ Per reum. Vide Pan. in consi. 28. & consi. 67. vol. 2.

i Paris. ¶ Leuissima. Et quod suscipiens periculum in se, teneatur de casu fortuito, quando illud verbum alias nihil operaretur: vide quę habes ad Bar. in l. opus. in fi. j. loca.

k Prædictam distinctionem. Vide Alexan. cons. 28. incip. visis. 5. vol. vbi sequitur Barto. hic.

a ligo, quo ad similia, vel minora, non quo ad maiora, a vt d. c. sedes de rescrip. & de procu. c. non pōt. in Cle. Vbicūque dixi quem teneri de casu fortuito, intellige de solito, nō de casibus inconsuetis, vel non verisimilibus, vt l. fistulas. §. frumēta. ǂ. de ɔtrahē. emp.
4 q est casus valde no. † Quæro, qd si posita generali renunciatio-
b ne in instrumento, interpositū est iuramentū? b Rñ. ad illos casus ad quos referť renunciatio, refertur & iuramentum. vt l. fi. C. de ñ
† num. pec. & in l. fi. in prin. ǂ. ad Muni. & l. vlt. §. qui satisd. cog. †

ADDITIONES.

a ¶ Maiora. Adde Bal. cōs. 175. inter consilia Ang. eundem Bal. puchrè cōsi. 346. casus talis, & cōsi. 389. inci. duo instrumenta sunt. lib. 3. & idē Bal. cons. 362. 2. lib. Alex. consi. 108. & vide Pet. de Anch. consi. 415.
b ¶ Interpositum est iuramentum. Vide de hoc Alex. in consi. 3 & con. 28.
† Clau. ¶ Satis. cog. Istā eē cōem opi. dt Ale. cōs. 28. vol. 1. & ibi ēt ponit de pcedenti limitatione, per l. fistulas. alleg. per bar. & idē ēt Alex. in cons. 118. vol. 3. & consi. 107. & plenè vl tra omnes ponit Feli. in c. sedes. de rescrip.

1 *Error semper præsumitur, nisi scientia probetur.*
2 *Clausula, sciens se ad infrascripta non teneri, propter hanc l. hodie apponitur in instrumentis per notarios. & tollit erroris præsumptionem.*

§. Item quæritur. Si satisdatio interponitur per errorem ī totū, vel in partem, promissor excep. iuuatur: secus si ex certa scientia. h. d. ¶ Oppo. ǂ. de dam. infe. l. si finita, in prin Sol. error non facit stipulationem omnino ī-utilem, vt ibi, sed ope excep. subducitur quantum per errorē est factum, vt hic, & ibi, de quo per Dy. l. si patronus. ǂ. de dona. & p gl. ǂ. fam. er. l. qui erat hæres. Quæro, quō intelligitur ꝓmissum vltra debitum; Glo. variat, finaliter determinat, q de iure communi non tenetur promittere certam quantitatem, sed solum interesse, vt l. 2. §. fi. §. q satis. cog. & not. in fi. C. de ꝓto. stip. Si ergo ꝓmisit vltra interesse, vř p errorem promisisse. hoc tñ non esset error, cū de consuetudine sit in quibusdam partibus, certam pœnam apponi, vt dixi in l. 2. in fi. §. qui sat. cog. Opp. qa ēt si ex certa scientia promittatur, nō valet, vt C. de vsur. l. cū allegas. gl. notabiliter soluit, q ibi loquiť, qñ in oblōne erat quātitas, vñ pęna q apponitur vř apponi in fraudem vsurarū, hoc est, in obligatione in factum. Vide illā gl. & no. eam, & facit ad hoc ǂ. si cer. pet. rogasti. §. si tibi. & ibi no. & ibi dixi. † Quæro, quid in dubio ꝓsumeť, vel error, vel
1 scientia? Dicit Iac. q præsumitur error, nisi probetur scientia. Casus est hic in fine. Dř. n. hic, q dať exceptio, & qui vult repellere illam except. debet se iuuare replicatione pacti, qđ inducitur ex ipsa scientia, & sic ille, qui replicat, debet probare suam replicatio
a nem, de quo vide, vt plenè dixi in l. nō fatetur. ǂ. de confes. a ¶ Vl-
2 timò scias, † q per istā legē, & similes ponunt notarij hodie in īstrumentis, q talis sciens se ad infrascripta non teneri, &c. vt per
b hoc non possit opponi exceptio erroris. b vt hic vides.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Infra de confes. Vide Alex. cons. 4 vol. 4.
b Paris. ¶ Exceptio erroris. Idem tenet Bal. in l. mater. C. de rei véd. & de illa clausula, ex certa scientia, nullo iuris, vel facti errore ductus, vide oīno ad Bart. in l. non fatetur. ǂ. de cōfess. & alia q ibi habes, Bart. in d. l. si dari. de ver. obl. & hic. qui tñ non vř loqui de ea, sed de alia, iō aduerte, scripsi ī d. l. nō fateť. ad Bar. ibi. Itē de dicta clausula, sciens se ad infrascripta non teneri, vide Ias. in l. fi. §. idem quæsitum est. de cond. ideb. vbi etiam Bar. ponit.

LEX V.

Si duo. Culpa vnius ex reis credendi in acquirendo nocet alteri, si sunt socij. h. d. Quam legem no. gl. inducit ī ar. ad q. an duo rei videantur inuicem fideiubere, de quo ad Velle. l. vir vxori. Et extra gl. opp. quia factum vnius de duobus reis credēdi minus dēt nocere alteri, si sunt socij, quam si non sunt socij. vt l. si vnus. in prin. ǂ. de pac. Sol. Illud verum, q non nocet in oblōne iam quæsita perdenda, hic verò nocet in obligatione quærenda. Quæritur hic, si sunt socij, quomodo intelligantur socij? Dicit gl. omnium bonorum, vel illius obligationis. Dic vt in glo. q no. de quo est tex. in l. si cui. ǂ. iud. sol. Dixi plenè in l. ex duobus. ǂ. de duo. reis. & ibi. examinaui qualiter factum vnius ex correis prosit vel noceat alteri.

§. Item si duo. Si sunt duo rei, vt pater & filius, non potest ab vno peti res, ab alio interesse. h. d. ¶ Opp. de l. nec vllam. §. pen. ǂ. de pet. her. Sol. si socij. sunt, non debet distingui quis fuerit ex actus prius, quia sunt, inuicem habitu ri regressum: si non sunt socij, debet distingui secundū distinct. l. contrarię.

§. Aequè. Iste §. est summatus & legitur fm gl. duobus modis. Secundum primum, ponit duos casus, fm aliium ponit quatuor, quælibet est bona lec. & vide vt in glo.

LEX VI.

Si is qui. Exceptio superueniens reo, prodest fideiussori. h. d. vsque ad finem.

LEX VII.

Si quis. Qui fideiussit ꝓ seruo, habet eas exceptiones, quas haberet, si pro libero fideiussisset, saluo quod seruus reipublicæ causa abesse non potest. h. d.

LEX VIII.

1 *Moræ purgatio admittitur intra paucos dies, dummodo ius actoris non sit factum deterius.*
2 *Moræ purgatio non liberat aliquem ipso iure, sed ope exceptionis.*
3 *Dies pauci, intra quos quis potest moram purgare, sunt in arbitrio iudicis.*
4 *Testis qui dicit, qđ Titius possedit decē annis & pl⁹, quō intelligatur, remissiue*
5 *Moræ purgatio an admittatur, vbi est dies, & pœna.*

Et si post tres. In stipulationibus iudicialibus vbi est dies & pœna, admittitur purgatio moræ ītra modicū tēpus, si ius actoris ñ ē factū deteri⁹ h. d. Et primò ponit dictū Scđò declarat illud. Scđa ibi ī vltimo verbo, dū dt, ex-
1 ceptionē. † No. ad hoc, vt admittať purgatio moræ, requiriť qđ veniat ītra paucos dies. Scđò no. q requiriť, q ius actoris ñ sit factū
2 deteri⁹. Tertiò no. † qđ purgatio moræ ñ liberat aliquē ipso iure, sed ope exceptionis. Ad primum opp. ǂ. loc. l. si in lege. §. colonus. Sol. Dicit gl. qđ hic dicit, pluresve dies, intelligo paucos, quia hæc adiectio, plus, ad modicum refertur, vt l. hæc adiectio. ǂ. de verb. signifi. & sic concor. Sed tunc insurgit dubium, quot sunt isti pauci dies? Quidam dicunt quartam totius, vt l. si quis in suo. C. de inoffi. test. Ista est obscura rñsio. Nescimus. n. vtrum dicatur de quarta totius temporis, quo passus est agitari iudicium, vel de quarta primæ dilationis, vel qualiter. Vnde alii dńt referri ad duos dies, vt l. vbi numerus. ǂ. de testi. Facit melius l. si oleum.
3 in fi. cum l. seq. ǂ. de dolo. Alij dńt, hoc † esse in arbitrio iudicis: vt ǂ. de iure delib. l. j. & ista est vera. Tex. est in l. si ita quis. §. Seia. ǂ. de verb. obl. Arbitrabitur autem iudex, habita consideratione personarum, & locorum, ar. gl. l. continuus. §. cum ita. & §. item qui in-
4 sulam. ǂ. de verb. obli. † Et ista faciunt ad q. de teste, qui dixit, quod
a Titius possedit decem annis, & plus, a quid importet hoc dicere? De quo tangit gl. in l. ab hostib. §. sed q simpl'r, ex quib. cau. ma. & ibi dicam. Opp. q possit venire intra sex menses, vt C. de fideius. l. sancimus. Dńt quidā, illa corrigit istā, Dic fm gl. qđ ibi loquitur in fideiussore, hic in principali. Dicit. n. tex. si reus promisit. Rō, quia facilius est aliqñ sistere seipsum, q̃ alium. Opp. ad secūdam, dř hic, si ius actoris ñ est factum deterius. Contrà, nā ista stipulatio committitur ad interesse, vt l. 2. in fi. q sat. cog. Sed si ius actoris non est factū deterius, actoris nō interest, ergo non expedit purgare moram. Huius timore, hæc lex legitur duob. mod. Primò q hic fuit adiectus dies, & pœna certa, & ideo committitur ad pœnā, licet non intersit, propter hoc, interest rei, qđ possit moram purgare.
5 Ista est vna lect. † & qui hanc tenent, incidunt, ī ɔriū fortius: quia vbi est dies, & pœna, non admittitur purgatio moræ, vt l. traiectitiæ. §. de illo. ǂ. de act. & obli. l. magnam. C. de ɔh. & commit. stip. Et iō alij dńt, qđ hic ñ fuit adiecta pœna. Ad ɔrium aūt formatum nō bñ respondeť; sed sustinēdo illos dicas, qđ licet ius actoris non sit factum deterius. s. qñ actio non sit amissa, tñ ista stipulatio est commissa ad totum interesse, i. ad totum illud qđ veniebat ī actionem, vt l. 2. §. fi. cum l. seq. §. q sat. cog. Sed adhuc huic legi non satis fit, qa si cōmittitur solum ad illud qđ debeť, nō expedit reo purgare moram, qa tñ dabit per istam stipulationē, quantum per primam actionem. Tene ergo primam, qđ hic fuit adiecta dies, & pęna. Ad ɔria rñde. s. ad §. de illo, & l. magnam. diuersis modis, vt in gl. qa vř dicere qđ ibi veniebat post multos dies, hic intra paucos. Pet. aūt dt. Tu dic qđ vbi est dies, & pęna, non admittitur purgatio, nisi in stipulōnibus ꝓtoriis, & iudicialibus, in qbus fit interptatio ex mēte, & æquitate ꝓtoris, vt l. in cōuētionalibus. ǂ. de ver. obl. Putauit n. ꝓtor æquum, si venit intra modicū tps, & ius actoris ñ est factū deterius, q admittatur purgatio, vt hic, sed ī cōuētionalibus ꝓtor hēt iudicare ex conuentione, ñ ex sua æquitate, vt ī d. l. ī cōuētionalibus. Et ꝓdicta vera, qñ stipulatio ꝓtoris ptinet ad litis ordinationem, vt hic: secus si ad litis decisionē, vt l. sicum dies. §. fi. cum seq. & in prī. l. seq. de arbi. quia facta litis decisione, prætor se non intromittit. qa functus est officio suo, vt l. iudex. de re iud. secus in his, q̃ pertinent ad litis ordinationē. Opp. & vř, quòd semper ius actoris sit factum deterius pp expēsas, quas ipse sustinuit, qa re⁹ ñ venit. Sol. dt gl. q pp hoc nū dř ius actoris factū deterius. Nā expensas recuperat officio iud. vel ex edicto, si qs in. dicen. non obtem. tūc. n. dř ius actoris factū deterius, qñ actio sua pimiť nō rōne expēsarum, vt in hac gl. & clari⁹ ī 3. gl. sup ver deterius. Sed ɔ hoc opp. extra gl. de l. si ita quis. §. Seia. ǂ. de ver. obl. vbi dř, qđ admittitur purgatio moræ intra modicum tps, si actoris ñ interest, ñ dt, si ius eius ñ est factū deterius, sed rōne expēsarū dř eius interesse ergo &c. Sol. in iudicialibus stipulōnibus dēt considerari solum si ius alterius. s. actoris ē factū deterius, qa expensas recupabit officio iudicis, qa iudex non audiet eum nisi restitutis expensis. l. sancimus. ǂ iud. Sed in obligationibus cōuētionalib⁹, inspicimus an eius intersit, & pars ñ admittet eum nisi restituto iteresse, vt d. §. Seia.

ADDITIO.

a ¶ Et plus. Adde post Ias. inquantum ponit, qđ operentur illa verba q̃ apponuntur in instrumento venditionis si plus valet, dono. Bal. consi. 3. & xj. lib. v.

§. Seia. & ꝙ no in l. si cũ dies, in fi. cũ l. seq. ĵ. đ arb. qa postea ñ esset, q faceret eas restituere, sicut ĩ iudicialib. Itẽ op. & vř qđ ius actoris sit factũ deteri⁹, saltẽ quia actio, ẽ minoris iuris. Sol. istud interesse ñ cõsiderat. vt not. ĩ l. q bis. ĵ. de verb. obl. & ĩ l. si creditori. ĵ. đ leg. j. & ẽ tex. no. ĩ l. pater q castrẽse. in fi. đ castr. pe. vbi si pater adiuisset hæreditatẽ filij, teneret actione perpetua, si occupauit iure peculij, teneretur actione annali parti. ĵ. qñ act. de peculio est annalis. l. 2. & seq. Et tñ per hoc non dr pars lædi, nec hoc interesse attendit. Opp. extra gl. dř hic, ꝙ liberat quem ope exceptionis purgatio moræ. Contrà, imò ipso iure, vt l. si insulam. ĵ. de verb. obl. vbi moræ purgatio liberat ipso iure. So. hic in stipl'one fuit adiecta certa dies: in l. ɔtraria non fuit dies adiecta certa, sed lex subintelligit tempus, quo insula fieri potuerit. Sicut igit ibi mora ꝑ cursum diei appositi à lege inducitur, ita ipso iure tollitur ex bñficio legis. Sed hic est mora ex cursu diei appositi ab hoĩe, iõ illa non tollitur per legem ipso iure, sed ope exceptionis. Modo venio ad magnam gl. & ex eo qđ dicit, ꝙ admittit purgatio, sequit ꝙ stipulatio committatur. De quo dic, vt dixi in l. ita stipulatus. ĵ. de verb. obl. vbi tractaui, qualiter quælibet stipulatio committatur. Item gl. procedit vltra qñ est commissa, qualiter purgatio admittatur, dic vt in gl. clarius dixi in contrario. Quantum ad hanc materiã, dixi plenè ĵ. de verb. obl. in l. si insulam.

LEX IX.

Si seruus. Vbi obligatio rei principalis est nulla, similiter erit nulla obligatio fideiussoris. h. d.

1 *Pluralitas quando geminet singularitates.*
2 *Lex 12. tab. licet diuidat inter hæredes actionem, & obligationem actiuè, & passiuè, tamen illud quando est in conditione, non diuiditur inter hæredes debentes implere conditionem.*
3 *Solutio partis in obligatione generis non facit petitionem actoris esse in pẽdẽti.*
4 *Pœna in obligationibus facti diuidui si pro parte fiat, an in totum committatur, an vero pro parte tantum in iudicijs, & quid in stipulationibus conuentionalib.*
5 *Solutio partis quare parit liberationem in parte, tamen quo ad commissionem pœnæ nihil operatur.*
6 *Ratio quare obligatio diuiditur inter hæredes promissoris, tamen nisi totum soluatur, pœna committitur.*
7 *Quare sit, quòd quando in obligatione est datio, non sufficit ꝙ vnus ex hæredibus det pro parte sua ad euitandum pœnam, secus quando in obligatione est factum.*
8 *Quando ex facto vnius alii teneãtur insolidum in obligatione facti indiuidui, vel continente dationem, quomodo intelligatur.*
Lex, depositi. infra deposi. loquitur in obligatione rem restitui.

§. Si plurium. Si stipulatio facti diuidi in præparatoriis iudiciorum, pro parte non impleatur, in totum ɔmittitur mero iure, sed de æquitate ꝑ parte impleta obstat exceptio.† h. d. Primò ponit edictum. Scđo eius ꝓbõnẽ de rigore. Tertiò dicit aliud esse de æquitate. Scđa ibi, quia verum sit. Tertia ibi, verũ si pro rata. Opp. de principio huius legis. So intellige, ꝙ serui ɔueniebãtur hic ex cã ex qua poterant esse in iudicio. Scđo oppo. Iurisconsultus malè loquitur, nã negatio postposita signo vniuersali, facit æquippollere suo contrario: vt l. legitimos. §. an ergo. ĵ. de legi. tut. ẽm hoc dicit verũ esse oẽs statos nõ esse, ergo equipollet huic, verum est nullum statũ esse: hoc autem est falsum, quia verũ est non stetisse nisi vnũ. Gl. dicit, ꝙ Iurisconsultus non considerauit illam æquipollentiam, sed voluit dicere verum esse, non oẽs status esse, & iõ gl. ponit ante dictionẽ, non.

1 ¶† Tertiò opp. ꝙ pluralitas geminat singularitatem, vt l. falsa. ĩ fi. de cond. & demõ. perinde est ergo ac si promisisset ꝑ se de Sticho, & ꝑ se de Pamphilo. Et sic nõ dẽt ɔmitti stipulatio in totum. So. gl. ꝙ hic pluralitas non geminat singularitates. Tu breuiter dicas, quantum ad hoc Qñq; plura copulantur respectu pluriũ, & diuersorum effectuum, & tunc pluralitas geminat singularitatem, vt d. l. falsa in fi. de ɔd. & dem. Nam alia erat libertas, quę relĩqbat vni, alia quę relinqbat alteri. Qñq; plura copulantur ŕspectu vnius, & eiusdem effectus, & tũc pluralitas non geminat singularitates, vt C. de impub. & aliis subst l. quamuis. & hic. Mõ venio ad gl. magnam, q hẽt multum iuris, & est difficilis, & eam declarabo tibi. Diuido eam in tres partes. Prima loquitur de his quæ sunt in conditione tantum. Scđa in his, quæ sunt in dispositione tantum. Tertia in his, quæ sunt in dispositione ẽm se, sed in cõditione respectu accessoriarum obligationũ, vt pignorum, & pœnarum. Scđa ibi, Scđo casu: Tertia ibi, & hoc in principalib. ¶Intro gl. & opp. & dicitur. ꝙ ab initio possit diuidi illud, quod est in condõne, vt l. cui fundus. 2. resp. ĵ. de cond. & demo. & ẽm hoc, sistere seruos, est in condõne respectu pœnalis stipulationis, ergo p̃t diuidi. Sol. Contrarium loquitur in eo, quod est mere in cõdõne, hic de eo, quòd est in dispositione ẽm se, in ɔdõne respectu alterius. De quo ĵ. in 2. parte gl De primo ergo an cõdõ diuidatur, gl. distinguit optimè, pterq̃ in vltimo mẽbro. Qñq; in condõne erat aliquid faciẽdũ, in quo dẽt distingui, Aut erat factũ diuiduũ aut indiuiduum, vt l. si plures. C. de condõ. inser. & ibi per Cy. plenè. Aduerte ẽt, ꝙ tota distinctio huius gl. loqtur in plurib. principalib. non in plurib. hæredib. vnius principalis, in quibus dicip̃t ꝙ ɔdõ non scindit, vt d. l. cui fundus. de ɔd. & demõ. vbi est ca-

2 sus. No. ergo † ꝙ licet per legem 12. tab. diuidatur actio, & obl'o
a inter hr̃des a actiuè, & passiuè: tñ illud, qđ est in ɔditione, non diuidit inter hæredes, debentes implere ɔditionẽ, vt d. l. cui fundus. facit ad ea q. ĵ. dicam. ¶Venio ad secundam partẽ gl. & opp. & vř, ꝙ solutione partis ɔtingat liberatio ipso iure, licet creditor non teneatur recipere partẽ, vt l. tutor. §. Lucius, ĵ. de vsur. So. dicit gl. fateor. ꝙ ɔtingat liberatio respectu sui. s. illius quod soluitur, vt in ɔ̃r̃o, non autem impedit ɔmitti stipl'onẽ pœnalem, respectu eius qđ soluitur. Ita dicit gl. & distinguit an admittatur solutio partis, & distinguit & bene: præterquam in vltimo membro suo, in quo
3 glo. non vsquequaque dicit bñ. Nam in† obligatione generis, solutio partis non facit petitionẽ actoris esse in pendenti, imò statim potest petere. vt l. in stipl'onib. ĵ. de verb. obl. l. si stipulatus. ĵ. đ sol. & no. per Dy. in l. 2. §. j. ĵ. de verb. ob. Nec ob. l. si non sortẽ. §. si decẽ. alle. in gl. qa loquitur in obl'one alternatiua, nõ in obl'one generis, de quo per Cy. ĩ l. ꝓ hr̃ditariis. C. de here. ac. Ego plenius in l. eadem. §. Cato, ĵ. de verb. obl. ¶ Venio ad tertiam partẽ gl. & ponit materiã huius §. & istam examinabo. Op. ad hunc. §. de l. 5. §. fi. de verb. obl. Sol. ibi erat in obl'one datio, hic fcm̃. Scđo opp. ꝙ vbi factum diuiduũ est in obl'one, si ꝑ parte fiat, ꝑ parte tantum
4 pœna ɔmitit, vt d. §. Cato. ĵ. de verb. ob. So. gl. † dicit spãle est in iudiciis. Qđ non vř bene dcm̃. Nã in iudiciis solet esse spãlitas vt mitius agat, vt dixi s. l. ꝓx. & tex. est hic. Sed ẽm istã sol. eẽt dare, ꝙ agatur duri⁹ in iudiciis, q̃ in ɔ̃ctib. qa in ɔctib. nõ ɔmittit nisi ꝑ pte ipso iure, vt in d. §. Cato. Et hic ɔmittit insolidũ de rigore, licet đ æquitate obstet ꝑ parte exceptio, & iõ gl. alibi declarat melius q̃ hic, & tangit in l. si is q ducenta. §. vtrum. in verbo, in illo. de reb. dub. Breuiter, licèt sit factũ diuiduum tñ in principali ꝓmissore, si pro parte tñ impleat, pęna committit cũ effectu insolidum, in stipl'oníb. conuẽtionalibus, vt no. in l. si procurator. ĵ. rẽ rat. haberi. & in præal. §. Cato. ĩ fi. & l. si is qui ducenta. §. cum ita. de reb. dub. Sed in iudiciis, licet ɔmittat ɔ̃ ipsum principalem insolidum, de æquitate tñ obstat exceptio. Et ista est vera rõ, quia istæ stipl'ones prætoriæ iudicãt ẽm mẽtem ꝑtoris, q hẽt æqtatẽ ꝑ oculis, vt dixi s. l. prox. in fi. Cõtra hæredes verò principales, obl'o facti diuidũi
5 committitur ꝑ parte tm̃, vt d. §. Cato. vide glo. † Mõ aduerte. Primò hẽs videre, q̃ est rõ, ꝙ sol'o partis parit liberõnẽ in parte, vt s̃. dictum est in 2. parte gl. tñ quo ad commissionem pœnæ, perinde est ac si non esset factũ aliqd, vel datum. Rñ. Illud qđ est in obl'one respectu pœnalis stipl'onis, est, in ɔditione: sed ɔdõ non diuiditur. v. g. ꝓmitto tibi dare centũ, istud est in obl'one: & si centũ ñ dedero, promitto tibi dare tm̃, puta duplũ, & istud est in condõne So. Cõdõ nõ diuidit, sed debet ex toto impleri, vt vidistis in prima
6 parte gl. ergo, &c. † Et ex hoc seq̃t alia rõ, quæ est, qđ obl'o diuiditur inter hæredes ꝓmissoris: tñ nisi totũ soluatur in totum pœna committitur, certè illud ẽ, qa cũ quoad pęnalẽ stipl'onẽ totum sit in conditione, & conditio inter hr̃des nõ diuidit, vt l. cum fundus de cond. & dem. ergo oportet, ꝙ totũ soluat, ne pœna cõmittat,
7 vel pignus distrahat. † Item videndũ q̃ est rõ, ꝙ qñ in obl'one est datio, non sufficit, ꝙ vnus ex hr̃dib. det pro parte sua, ad euitandũ pœnalẽ stipl'onẽ: sed qñ in obl'one est factum diuiduum, sufficit, vt in d. §. Cato. Rõ est vt dixi, qa qđ est in cõdõne, nõ diuiditur, sed ex quadã necessitate, in obl'one facti diuidui diuiditur. quia vn⁹ ex hr̃dib. non p̃t facere pro pte alterius. Exemplum in stipl'one rẽ rat. hab. pro alio, cum ex necessitate diuidatur condõ, diuiditur & cõmissio pœnalis stipl'onis, vt in d. §. Cato. & ibi dixi in 8. opp. plenè. sed ꝓut est in ɔdõne dãdi, lex. 12. tab. diuidit, nec ipsa necessitas diuidit, nam potest vnus hæredũ soluere ꝓ alio. Dices tu, Istud esset verum in quantitate, sed si poneres in obl'one spẽi, quomõ p̃t vnus hr̃dum dare pro alio, & tñ idem est: vt l. in executione. §. pe. ĵ. de ver. obli. Dicit Ia. de Are. mirabil'r. ꝙ vnus ex hr̃dib. potest soluere pro parte alterius ɔsistẽte in spẽ, cum non possit aliter liberari, vt. l. si ꝓcurator. §. si ignorãtes. ĵ. mã. Facit. C. de epis. & cle. auth. si captiui. Facit ẽt C. vbi de cri. agi opor. auth. qua in prouincia. & qđ no. in l. vẽditor. ĵ. de iudiciis, qđ tene menti, qa est nouũ. Et ꝓ hoc facit, ĩ his q̃ ꝑ parte expediri nõ p̃nt, qlibet hẽt admini-
8 strationẽ insolidũ, vt l. si cũ vno. si ex noxa. cã. agat † Vltimò scias ꝙ illud, qđ dř in gl. ꝙ ex facto vnius, alij teneãtur insolidum ĩ obligatione facti indiuidui, vt in d. §. Cato. vel vbi est datio in obl'one, intelligas de ɔ̃ctibus stricti iuris, secus in contractibus bonæfidei: quia tunc tenetur ille solũ, q ɔ̃ fecit, vt l. in depositi. cum l. seq. ĵ. đ po, Nã illa lex, in depositi, loquitur in obligatione rem restitui, q̃ est indiuidua solutione. l. si duo. eod. titu. & dixi in d. §. Cato in 2. & 5. op. ratio prædictorum est æquitas, quę mouet officiũ iudicis ex

ADDITIONES.

† Clau. Exceptio. Vide ad huius limitationem Bald. in l. fi. ff. in ius voc. vt eam, quem sequitur Aret. in l. 5. §. fi. ĵ. de verb. obl.

a ¶ Inter hæredes. Vide Ias. late disputantem hunc arti. an vnus ex hæredibus possit soluere totum fundum, vt euitet pœnam, in d. §. Cato. in 8. opposi. Bar. Ant. Alex.

ex ꝯtu bonæ fidei, ar.ȷ̃.cōm.l.3.§.hæres.Itē hoc intellige in stipulationibus ꝯuentionalibus,secus in ꝑtoriis,vt l. pœnales. §. Iulia. ȷ̃.ad leg.fal.Item ꝑdicta vera de iure ciuili, secus de iure Can. vbi indistinctè pœna nō cōmittiť, nisi ꝓ parte, ꝓ qua ꝯuentus est, vt ex̃,de pœnis.c.suam. Māम istā plenius vidi, & examinaui in d. §. Cato.ȷ̃.de ver.ob.quia hic solam substantiam tetigi.

LEX X.

Si eum. Rōne dubitationis permittitur,ꝙ aliàs nō permitteretť.h.d.¶Op.de l.2.§.1.s̃.q sat. cog. vbi hæc actio datur ad interesse: hic dř, ꝙ datur actio vt sistat, vel defendat. Sol. gl.& dicit,intelligo,ꝙ hic dať actio ad interesse, à qua actione liberatur fideiussor cōuētus exhibendo eum,vel defendēdo, vt veritas ingrať.Sed tūc instať,q̄uō dať actio ad interesse,cū nihil intersit.Sol.dicit gl.j.imo interest nō rōne debiti, sed rōne expensarū intelligas gl.quia forte ille agēs erat recuperaturus ab alio expensas,quas faciebat,qui forte sibi actionem mandauerat,vel cesserat.¶Item oppono, ab hac actione quis non liberatur defendendo reum , cum personæ præsentia requiratur , vt in l.2.§.si quis in iudicio.s̃.co.Sol.fateor qđ in his q̄ non possent expediri ꝑ aliū non admittitur defensio,cum ꝑsonæ pn̄tia reqrať, vt in quibusdam interrogationib.prout tāgit gl.in l.2.s̃.si ex noxa.causa agať Sed in his,quę possunt expediri ꝑ alium liberaretur fideiussor defendendo eum,vt hic,& l.3.de alie.iu.mu.cau.facta.

§.Homo. Vbi est dies , & conditio , expectatur dies , licèt conditio euenerit.h.d. Materiam istam vide plenius in l.in illa.& l.hoc iure.ȷ̃.de ver.obli.

1 *Actio subrogata sapit naturam eius,in cuius locum subrogatur,& assumit naturam primordialem,num.3.*

2 *Actio competens ad interesse,extinguitur,quando ex post facto desinit interesse & cessat damnum de præterito,secus quando non cessat damnū de præterito,& nu.3.*

4 *Dictio,nisi,ponit vel priuat,quod in præcedenti est positum vel priuatum , & nu.8.& ibi quando conditionem faciat.*

5 *Promissio de non vendendo alij nisi tibi,quomodo intelligatur,& num.10.*

6 *Dictiones exceptiuæ sunt tres præter,nisi, & præterquam.*

Dictio,sine,& dictio,absque,magis separationem,quam exceptionem denotāt

Dictio taxatiua,quomodo differat ab exceptiua.

Exceptio debet esse de regula,vel genere.

7 *Dictio,præter,quando ponat,& quando implicet.*

8 *Dictio,nisi,quomodo differat à dictione si non,& nu.9.*

a §.Qui iniuriarum. [a]Stipulatio alteri accessoria,assumit sibi nām eius,cui accedit. h.d.Primò loqť de actore defuncto. Scđò de reo defuncto. Tertiò ponit vnam limitationē.Scđa ibi,idē dicendū. Tertia ibi,idem ait Pōponius.Itē prima subdiuiditur,qa primò ponit dcm̄.Scđò rōnē.Tertiò respondet tacitè obiectioni.Scđa ibi, quia tales. Ter-

b tia ibi,quāuis. No.ꝙ [b] actio , q̄ † in alicuius locū subrogať, sapit

1 nām eius,in cuius locū subrogať.†Itē no.in fi.h⁹ §.† qn̄ ex post-

† facto desinit interesse,& cessat dānū de ꝑterito,extinguiť actio,q̄

2 ꝯpetit ad interesse:vt in prin.§.sed qn̄ ex post facto desinit īteresse,nō tn̄ cessat dānū de præterito:qa si venisset,& fuisset lis ꝯtesta-

c ta,[c] tunc actio nō extinguiť.dicā in l.q āt.§.j.ȷ̃.e.ver.op.ȷ̃.mandati.Op.de l.itē illa.§.j.de ꝯsti.pec.Gl.soluit,ibi actio principalis tollitur tpe,hic morte.Rō ē,qa qn̄ tolliť tpe,tūc ope exceptionis tollitur,sed qn̄ tolliť morte,tunc tollitur ipso iure. Tu dic , ꝙ hic vna actio accedit alteri accessoriè,ibi verò accedit alteri,eq̄ principaliter,qa ibi actio accumulatur alteri, nō āt subrogať, iō eius nām nō assumit.Ista est vera solu. ꝓbať ī tex.ibi , qa tales stipl'ones ꝑꝑ tē ipsam daretur,q.d.ista stipulatio accedit.Opp.ȷ̃.de pet.hęr.l.itē veniunt.§.cū ꝑdixerimus.Sol.Gloss.ī l.certi cōdictio.circa fi.ma-

3 gnæ gl.ȷ̃.si cer.pet.dicit, ꝙ †actio q̄ subrogatur loco alterius,assumit nām primordialem eius,nō āt accidētalē.i.eā,q̄ habitura ē ex post facto:vt puta,qa crescit ꝑ inficiationē.Et mām istā pono

† plenè in l.j.§.hæc actio.ȷ̃.si quis tes.lib.esse ius.fuc.† Op.đ l. ex depositi,cum l.seq.ȷ̃.đ ac.& obl.Tex.hic soluit ꝯriū, qa actiones ex ꝯctib.transeūt ad hr̄dē,vt ibi,nisi sint accessoriæ illis, q̄ n̄ sunt trāsitoriæ,vt hic.venio ad fi.dicit gl.no.ex isto §.fi.ꝙ hæ dictiones, si n̄,& nisi,tātūdē īportāt.Op.de l.Titia.d§.fi.ȷ̃.de ma.tes.Sol.Cy.po-

d nit in l.actione.C.de transa.Gul.hic bř dicit,q̄tū ad dictionē, nisi dicendum est,Aut præcedit oratio negatiua,& dictio,nisi,ponit. Aut præcedit oratio affirmatiua , & tunc excipit , vt d. l. actione.

4 C.de trāsa.cum fil'ib.† Sed aduertendum, quia qn̄que præcedēs oratio ponit,seu negat potētiā,qn̄q; ponit seu negat actū, tūc dictio nisi,sequēs, illud ponit,vel priuat , secundum qđ in ꝑcedēti est positū,vel priuatū.Ita loquiť l.Titia.§.fi.de ma.test.† Istud in-

5 ducit gl.ad q. ꝓmisisti te nō vēditurū alij, nisi mihi, vtrum tenearis mihi vēdere? Bř Doc.dn̄t sic,Aut dcm̄ est,ꝙ nō possis vēdere alij,nisi mihi,& tūc nō possum te cogere, vt mihi vēdas:sed si vēdideris,agā ꝯ te,vt l.si sterilis.§.pe.ȷ̃.de act.emp.Aut dico sic,nulli alij tenearis vendere nisi mihi,tunc,teneris mihi vendere,ſm doctrinā ꝑdictā:qa cū negatiua orō ꝑcedat.s.ꝙ nō tenearis alteri vēdere,tūc dictio,nisi, pōit ꝙ mihi tenearis:nūc ī ꝓposito si ꝓmitto me nō vēditurū nisi tibi,illa dictio,vēditurū,hēt ī se voluntatē ꝓmittētis,qđ qn̄ vēdere velles,seu qn̄ vēdēdi volūtas affuerit,nulli alteri vēdas nisi mihi:igitur nō possum cogere vt vēdas.De hac mā ponit Cy.ī d.l.actione.C.de transa.& Dy.in c. peccatum n̄ dimittiť.ex̃ de reg.iu.lib.6.& Gul.hic.Sed qa vř mihi, ꝙ ipsi nō ha-

6 buerunt veritatem huius mǣ,iō aduerte. Et primo † sciendum est,ꝙ hēmus tn̄ tres dictiones,exceptiuas.s.ꝑter nisi,& ꝑterquam q̄ sunt ꝯiunctiones.Dictiones.n.sine,vel absque,nō sunt exceptiuæ sed magis significant quandam separationem, vt vos legistis absq; Petro,hoc est separatim à Petro,non innuit qđ Petrus , n̄ legat.Idem in dictione,sine,vt l.si sine.ȷ̃.rē rat.ha.l. si sine hærede. ȷ̃.de admin.tuto.cum sim.Secundò scias,ꝙ inter dictiones exceptiuas,& dictiones taxatiuas , de q̄bus dixi in l. j. in prin.s̃.si quis ius dicen.non obtem.est differentia,quia dictio taxatiua affirmatiuè posita,vnam speciem,seu vnum indiuiduum ponit,totum aliud genus remouet,vt tantum Petrus currit. idest. Petrus,& nullus alius currit.Dictiones autem exceptiuæ,faciunt totum cōtra, quia à genere remouent vnam spēm,vel indiuiduum tm̄,vt si dico;nullus homo currit, nisi Petrus,illa vl'is remanet vera in omnibus nisi in Petro tm̄,vt l.Actione.C.de transa.Tertiò est sciēdum ꝙ exceptio debet esse de regula,vel de gn̄e vt l.j.ȷ̃.de re.iu. & per Dy.ex̃,de reg.iur.super rub.lib.6.Vn̄ res excepta oportet ꝙ sit de genere,

ADDITIONES.

a Paris.¶Qui iniuriarū.Circa regulam huius§.ꝙ subrogatū sapit naturā, &c. vide pulchrū casum,in quo non sapit naturam principalis,per Ro.sin.228.īcip.tu habes.& alium casum positum per eundem sing.489.inc.ꝙ arbitrium. Item limita istam regulam non ꝓcedere in obligatione nouata,ſm Ang.cō. 31.inci.viso laudo.in contrariū vide Ro.cōs.53. Item ꝙ vbi subrogatum habet diuersas qualitates,non sapit naturā eius,in cuius locū subrogatur. viđ Ale.cons.475.Item an ista regula procedat in iudiciis,vide Ale. cons.509. & de hoc,an facta coram vno iudice porrigant effectum corā subrogato,vide Franciscum con.72.circa fi.Item an ista regula procedat in corpore subrogato loco alterius,vide Frā.consi.132.Ro.cons. 432. & 404. Item ꝙ officialis subrogatus ad exercendū officium,intelligatur exercere periculo substituētis.vide Ro.cōs.337.Item ꝙ succedēs loco alterius,vt facit capitulū sede vacāte,solū succedit in pertinentib.ratione iurisd.ordinariæ,non aūt rōne iurisd.delegatorū,vide Ro.cō.506.ad fi.quod autē regulariter subrogatus fūgať vice principalis in omnibus:si pōt,& eius naturā cū cōtrariať,vide Pau. cons.235.Item ꝙ procedat in præscriptionib.vide Rom.cons.38.& latius cōs. 198.Item ꝙ ꝑsona subrogata vtatur iisdem priuilegiis q̄b.persona, in cuius locū subrogatur,vide Franc.cons.363.Item alium casum decisum per regulā h⁹ §.vide per Ang.consi.suo 85.inci.iudex nomine.in 2.dubio.Item singulariter no.ꝙ vbi aliquid est singulariter prohibitum in persona:sed illud prohibitum est subrogatum fauore illius personæ incapacis , loco alterius cuius erat capax,tūc rōne subrogati illa persona erit capax.vide Ro.consi.328.ad fi.Item ꝙ persona subrogata debeat facere actum eo mō quo debuisset principalis,vide quæ dicit Fel.in c.qualiter.in secunda fallen.de iud.& in c.cum accessissent.versi.ex dicto.extra de consti.vide quæ dicit Barb.in c.possessiones.de reb.eccl.non alie.vide ad istam regulam quod dicit Are. in l. Stichū §.stipulatio.de verb.obl.ꝙ legatum vnum subrogatum loco vsusfructus,sapit eius naturam.Item istam regulam limita non procedere, qn̄ quis subrogaťr in eo,quod antea sibi competebat,saltem habitu,vt per Fely.in c.licet. de foro compe.vbi vide.Item de statuto subrogante pœnā pecuniariā loco corporalis,an censeatur subrogare cum pęna infamiæ,q̄ insurgebat ex prīa forma statuti,vide Dec.cons.40.ꝙ non.Item quod res subrogatæ loco prīæ trahantur ad tempus quo ad iuris effectus:vide tex.notab.in l.si donatæ.§.j. ȷ̃.de dona.inter vir.& vxo.quem alle.Bon.in repe.l. si is qui pro emptore.ȷ̃. de vsucap.Card.con.12.ver.vlt.circa quęst.Bar.Et vide Bal.Sal.& Ful.in d.§. j.no.tamen circa istum §.quòd actio iniuriarum;quæ trahit secum executionem,transit ad hæredes ſm Bal.in c.j.§.insuper,circa fi.de prohibita alienatione feudi. per Feder.

b Poma.¶No.ꝙ.Limita nisi ratio specialiter subrogata sit in locum alterius,vt per gl.no.c.literis.de rescri.refert But.c.pen.in fi.de filiis præsby.

† Clau.¶Subrogatur.Idem est in exceptione.gl.in l.qui exceptionem.ȷ̃ de cōdi.inde.Bar.in l.2.§.& generaliter.ȷ̃.de dol.mal.exceptio. sequitur Ang. Insti.de excep.Et vide aliqua per Fel.in c.cum accessissent.de consti.

c Contestata.Inquantum Ias.hic,in vlt.not.ponit ꝙ lis habetur pro contestata,quando stetit per reū,quominus contestaretur,& deinde subdit,ꝙ Pau.de Ca.dicit se audiuisse à Bar.si ꝑ reum stetit quominus lis contestaretur,ꝙ tn̄ habeť pro contestata,& facit actiones transitorias ad hæredes,& quod ipse Pau.reprobat hoc dicit,ꝙ hic sequitur idem Pau.cons.214.in casu tamen,in quo iudex præcepisset litem contestari.& à tali præcepto non fuisset appellatū. Quòd āt iudex possit cogere ad litem contestandam , dicit esse casū in l.j.§.qd ergo.de vent.inspic.& quod miratur de Bar.ꝙ sequatur gl.ī auth. qui semel.C.qūo & qn̄ iudex.inquantū ēt;subdit idem Iason , ꝙ idē est , cū vnus ex litigatorib.per subterfugia vadit cām ꝓtelādo, vt pereat instantia, qa tn̄ non perit.Adde quòd Ro.cō.220.vř tenere,quòd currat,sed deť restō, & dictis hic per eū, ī quarto & quinto no.adde qđ voluit Pau.de Ca.cō.27.

† Clau.¶Ius.fuer.Aliam limitationē ponit Bar.in repe.l.pr̄ filiū.ȷ̃.de inof.tes.

d Paris.¶Opp.de l.Titia.Vide Comen.in cons.2.in 2.dubio.& vide eundem in alio casu,in cons.26.cum statutum Paduæ sit, ante finem , vbi ponendo casū quem ipse supponit,vult quòd qn̄ ꝑcedit negatiua, n̄ priuando potentiam, puta quòd nō possit ita facere,etiā quòd postea subsequať dictio,nisi,quòd hoc nō iudicať potentiæ,si alias de iure nō erat permissum,vti possit fieri,iō benè pōdera verba sua,qa vult quòd nō solum per dictionem, nisi,subsequētē remoueať prohibitio præcedens, non autem ꝙ indicatur potentia, si n̄ erat,& de significatione dictionis,nisi,& præter,vide Bal.in c.inuestitura §.sed ēt res.per quos fiat inuest.in vsib.feudo.vide ī l.Actione.C.de transac.

genere,cuius est rl'a,& eximitur tm̃ ab actu.Exēplum, oīs hō cur-b
rit nisi Petrus,bona est exceptio,qa Petrus est hō , sed eximit̃ Pe-
trus ab illo actu currendi.Nō esset.n.bona exceptio,oīs hō currit
a nisi asinus,nā incōgrua exceptio esset.¶His p̄missis,[a] venio ad di
7 ctiones exceptiuas.Et † primò q̄ro de dictione p̄ter, vtrū ponat?
Dic aut adiicit̃ ei qđ ɔtinetur sub p̄cedēti gn̄e,& ponit̃ exceptiuè:
ita qđ si prima erat negatiua , dictio p̄ter, ponit quod excipit : si
prima erat affirmatiua dictio præter priuat , vt l. nam quod liqui
dæ.§.pen.ǰ.de penu lega. Qn̄q;adiicit̃ rei, q̄ nō ɔtinet̃ sub p̄ceden
ti gn̄e,vt lego tibi Digestū p̄ter equū,tunc non p̄t exponi excepti
uè,sed assumit sibi aliā nām,& magis ponit̃ implicatiuè, q.d.lego
tibi Digestū s̃.vel vltra equum,vt l.Seio.§.vxori.de ann.leg.Et hoc
dn̄t Doc.in l.j.in fi.ǰ.de pig.act.Idem de dictione p̄terquā.hoc āt
nō p̄t ɔgruere huic dictioni,nisi.Cū. n.habeat in se quandā nega-
tionem,qa ɔponit̃ ex si,& non;vt hic in gl.non pōt implicare,sed
magis esset q̄dam oratio incōgrua.Nam nihil eēt dicere, lego ti-
bi Digestū,nisi equū.iō Doc.in l.actione.C.de transa.malè faciūt
8 immiscere dictionē,p̄ter,& dictionē nisi,in eisdē mēbris.¶† Ve-
nio ad dictionē,nisi,& aduerte.Si quidē dictio,nisi,apponit̃ alicui
termino ɔtento sub primo,nec ei aliud verbū subiungitur(verbū
dico ꝑut differt à noīe) tunc dictio nisi,ponit̃ exceptiuè,& si pri-
mò erat affirmatiua,tūc dictio nisi,priuat:si negatiua, ponit, sicut
dcm̄ est đ dictione,p̄ter.& ꝓbat̃ in p̄alle.l.actione. Si verò dictio,
nisi,apponatur alicui termino non ɔtento sub primò,vel ei aliqđ
verbū subiūgit̃, nūquā ponit̃ exceptiuè,sed ɔdōnal'r,vt l.fideicō-
missa.§.si fideicōmissum.ǰ.de leg. 3. & l.j.& 2.de in diem addi.& l.
obl'onū fere.§.ɔdō.ǰ.de act.& obl.Sed est sciēdū,qđ ista dictio,ni-
si,alio & alio mō importat ɔdōnem ẜm diuersitatem terminorū,
nam in vltimis voluntatib.dictio nisi,facit dispōnē ɔdōnalē,vt ǰ.
de ɔdi.& de.l.qb.dieb.§. qdā Titio. sed in contractib. nō facit dis-
pōnē ɔdōnalem,sed facit eā resoluendam sub ɔdōne,vt l.2.de in
diem addic.& ibi no.ī fi.gl.Hoc tn̄ nō est sine distinctione.s.ī ɔtra
ctib.vt patet ex ǰ.dicendis.Vn̄ dico sic,aut p̄cedit ista ɔdō īporta-
ta per dictionem nisi,& sequitur dispō,& facit disponere ɔdōnē:
vt d.l.obl'onum fere.§.ɔdō,& ibi no.Aut seq̄t̃, & tunc aut præce-
dēs dispositio erat facta per verba tēporis futuri,& tūc erit ɔditio
nalis,aut per verba p̄ntis tpis,vel p̄teriti,& dēt resolui in ɔditiona
lem,vt d.l.2.de in diem addi.in glo.& oīb.istis casib.dico,ꝙ dictio
nisi,nunq̄ ponit,sed facit,vt in conditionis euentū prima dispō e-
uanescat,in ɔdōnis defectū dispō prima remanet in eē suo nō qđ
aliquid ponat̃ p dictionē nisi.Casus est hic,& in l.Titia.§. fi.đ mā.
test.& in omnib.legib.s̃.alle.& per hoc illud qđ Dy.dicit ī c.pec-
catū non remittitur.extra,de reg.iu.li.6.non est verum, vbi dicit,
quod dictio nisi,ibi ponit:non.n. nisi restituto ablato remittitur
peccatum,sed illa dispō,quæ impediebat remitti euanescit, p̄t tn̄
9 remitti.¶†Quæro etiam,vtrū sit aliqua dr̄ia inter nisi , & si non,
gl.hic dicit,ꝙ tm̄ importat vna q̄tum alia.Dico qđ qn̄ dictio nisi,
ponit̃ exceptiuè, longè differt à dictione, si nō. Hoc patet ad sen-
sum:qa illud verbum,si nō,req̄rit vnum aliud verbum, qđ nō fa-
cit dictio nisi,vt hac l.fi.C.si cer.pe.l.si non singuli.Sed quando di
ctio nisi,ponit̃ ɔdōnal'r,tunc si dictio nisi,p̄cedit,& dispō sequit̃,
tunc idem est dcm̄, nisi,& si non:vt d.l.Titia.in fi.de man. test. &
d.l.obl'onū fere.§.condō.Si verò dispō præcedit,& dictio nisi,se-
quitur:tunc longa est dr̄a,qa dictio, si non, sp̄ facit dispōnem ɔ-
dōnalem,quia est proprium huius dictionis,si,vt l. si Titio. ǰ.qn̄
dies legati cedit.l.j.de condi.& dem.Sed dictio , nisi , non facit eā
condōnalem,sed magis resoluendā sub condōne,vt s̃.dixi.¶Qđ
declaro,& assume istos terminos,res sit tibi vendita,nisi alius me
liorem ɔdōnem attulerit:illud,nisi,importat in se non,&,si:& sic
illud non,negat vnā or̄onem tacitè, ibi subintellectam sub illa ɔ-
dōne,q̄ ibi importatur.q.d.non sit tibi empta , si alius meliorem
ɔdōnem attulerit;hoc ꝓbatur in l.qb.dieb.§.qdam Titio.de cōdi.
& dem.Dices tu, Quare ergo in vltimis voluntatib. facit dispō-
nem ɔditionalem? Rn̄.hoc non est ex virtute dictionis, nisi, sed
ex natura legati,q̄ est vt qn̄cūq; legatū purum adimitur sub con-
ditione,vr̃ sub cōtraria ɔditione legatum, vt in l.legatum. de adi.
leg.& l.aliqn̄.de cond.& demon.Sed si diceres tu.Quare in ɔ̃ctib.
si præcedit dispositio per verba futuri tpis dictio nisi facit dispo-
sitionem conditionalem?Rn̄.hoc non est ex virtute dictionis,ni-
si,sed qn̄cunq; dispositio,per quæcunque verba confertur in ali-
quem futurum euentum,est ɔditionalis,vt l.Stichum , ǰ.de leg.j.
Sed si diceres.Quare quando dictio,nisi,præcedit,& dispositio se
quitur,resoluitur nisi in,si non,& facit conditionalem dispositio
nem? Respon.qa tunc non præcedit aliqua oratio , ad quam illa
negatio importata in verbo nisi,possit referri, ideo refertur ad id
quod statim subiungitur:vt si dico,nisi veneris,dabis decem,hoc
est,si non veneris,dabis decem:alias autem dictio nisi,quando ɔ-
ditionaliter non ponitur,bene resoluitur,in nō,& si , non autem
in non si vt ex p̄dictis patet,non tn̄ qđ aliquo casu ponat : vt s̃. di-
xi.& sic gl.quæ hic dicit,quod ponit,non dicit verum:sed dispo-
10 sitio prima remanet firma in conditionis defectum.¶†Nunc ve
nio ad quæst.de qua dixi s̃.& hic replico,promittis non vendere
alij,nisi mihi,[b] an mihi tenearis vēdere?Certè hæc dictio nisi poni
tur exceptiuè,qđ non vendes,nisi mihi.apponitur.n.terminus q
ɔtinet̃ sub primis,nec subiūgitur aliud verbū , & cū p̄cessit oratio
negatiua ponit:vt l.actione.C.de transa.& hoc est verum. viden-
dum est ergo,quid negat oratio prima,quia illud importat dictio
nisi,promitto nemini vendere nisi tibi,si poneres qđ illo tp̄e ego
hēbā rē venalē,& voluntatē vēdēdi , hoc īportat, qđ tibi ꝓmitto
vēdere:si verò voluntas vēdendi tunc nō adesset , sed dubitabas,
ne si vellē vendere,alij vēderē,recepisti ꝓmissionē à me qđ nemi
ni vēderē,nisi tibi,certè intelligit̃ si vēdere volā,iō dictio nisi, po-
nit,vt ꝓmitto tibi vēdere,cū vēder̃ volā:& sic n̄ potes agere ɔ̃ me
vt vēdā tibi.sed si alij vēdā,tenebor:vt l.si sterilis.§.pe.ǰ.đ act.emp.

ADDITIONES.

a Barb,His præmissis.No.de dictione præter.vide Lud.Rom.in cons.323.& cō-
sil.328.

b Clau.Nisi mihi,Contrarium videtur velle bal,in c.cum accessissent.de cōst.
in antiq.

LEX XI.

Si quis. Hominem promissum debet quis sistere in eadem
causa,quo ad forum,non quo ad facultatem.h.d.

LEX XII.

Qui autem nouo.

1 *Interesse petere ab initio,quando sufficiat.*

§.Illud tenendum. Sufficit ab initio interesse , licet
desinat ex post facto.h.d.Oppo-
nitur,& vr̃,quod debeat expectari tempus lit. contest.vt l.3. §. in
hac.ǰ.commo.Dicit gl.sp̄ale est in iudiciis,vt alia multa.Tu dicas
quod ibi inspicitur tp̄s lit.contest.si ante mora non præcessit,vt l.
in hac.de tritica.& l.ɔ̃ria.sed hic mora p̄cessit, quia hic anteq̃ aga
tur ex stipl'one,fuit in mora sistendi:dic vt statim videbitis. Opp.
ǰ.man.l.si procuratorem.§.mandati.Glo.soluit eodem mō, sp̄ale
est hoc in iudiciis.Quod non placet, qa in iudiciis debet esse spe-
ciale vt mitius agatur,nō vt durius, sed hic durius ageret̃. Dic er-
go,quod ibi desinit interesse,& cessat damnum de p̄terito:hic ve
rò desinit interesse,nō tn̄ cessat dānum de p̄terito,vt l.si eum.§. q
iniuriarum.s̃.eo.Opp.ǰ.de acti.& obl.l.is qui ex stipulatu.& de im
pen.in re.do.fa.l.& an in totū,& l.fi.§. 1.ǰ.ad legem Rho.de iactu.
Dy.in d.l.& an ī totū.& Pet.vt refert Cyn.in l.ad ɔparādas.C.mā.
dicunt quod in contrariis , non fuit ɔmissa actio ad interesse,vel
si fuit commissa erat ɔmissa eo tempore quo cum effectu agi nō
poterat.Ista sol.nō placet,vt statim dicam.Op.de ali.iu.mu.cau.fa.
l.non solum.§.hæc actio.Sol.dicit Pet. ibi actio ad interesse fuit ɔ-
missa commutabiliter , qa reus offerendo se defensioni,poterat
euitare illā actionē,vt l.3.in fi.eo.tit.Ista sol. p̄cedens est ɔ̃ casum,
l.sancimus.circa fi.C. de fideiu.vbi si reus decedit intra tempus,ī-
tra quod pōt mora purgari,non liberatur fideiussor,& tn̄ actio n̄
erat commissa incommutabiliter,nec poterat cū effectu agi.Dic
ergo breuiter,quod in his ɔ̃riis desiit interesse ex post facto,& ces
sat dānum de p̄terito.Op.ǰ. de fur.l.inter oēs.in prin.Sol.illa est di-
uersa mā.Hic.n.petitur interesse,ibi verò petitur pęna legalis,qa
interest,nō qđ pęna legalis succedat loco interesse , hic sic.Opp.
ǰ.de ɔd.fur.l.& ideo.& ǰ ad exhib.l. tigni.& ǰ.de rei ven.l.si naūt.
§.1.Et gl.signat ista duo vltima ɔ̃ria,& nō soluit. Solue. Quicquid
dicat Pet.ī d.l.ad ɔparādas.illa ē alia mā.hic.n.petit̃ interesse,in il-
lis petitur res,quia interesse,& ideo vtrū sufficiat ab initio interes
se,hic breuiter aut petitur interesse,aut petitur pœna,qa interest,
aut petitur res quia interest.Primò casu,aut petitur interesse,quia
non factum,aut qa malè factum.Si qa non factum,tunc aut desi-
nit interesse mō.& cessat dānū đ præterito, & n̄ sufficit ab initio
interesse:qa actio extinguitur,vt in §.q iniuriarū.1.rn̄.& l.si ꝓcura
torem.§.mandati,ǰ.mand. Aut desinit interesse đ præsenti,& nō
cessat dānum de p̄terito,& tunc sufficit ab initio interesse : vt hic,
& in d.§.q iniuriarum,ī fi.& ǰ.de eden.l.vbi. Aut petit̃ īteresse. qa
malè factū,& tunc aut est factū dolosè,& cū delicto, & sufficit ab
initio interesse,vt l. 1.§.rectissimè.ǰ.de vi & vi arma.Aut est factū
sine delicto & sine dolo,& tunc nō sufficit ab initio interesse si ex
post facto desinit interesse,& cessat dānum de p̄terito,vt l.si alius,
§.est & alia. ǰ.quod vi aut clam. de impen. l. & an in totum, & l.
fi.§.j.ǰ.ad l.Rho.de iac.Si vero petit̃ pœna,qa interest,tūc aut ē pę
na conuētionalis,q̄ succedit loco interesse , & distingue eodem
modo quo dictum est de interesse,vt in. d.§.q iniuriarum.Si verò
est pęna legalis,quæ nō succedit loco interesse,tunc dic ꝙ sufficit
à principio interesse,vt l.inter oēs.in prin. ǰ. de fur. & l. iniuriarū
æstimatio.ǰ.de iniu.& ǰ.de ser.cor.l.doli §.fi.Si vero petitur res qa
interest,aut petitur actione personali,aut reali.Si personali,distin
gue, Aut desiit interesse facto actoris,aut facto alterius.Si facto
actoris tunc desiit competere actio , vt l.& ideo.de ɔd.fur.Si fcō
alterius,aut ille alius repræsentat personam actoris, & idem, vt l,
si seruus,in prin.de cond.fur.Aut non representat, & tunc nō de-
siit cōpetere actio,vt d.l.& iō.đ cō.fur.Si vero agitur actione rea-
li,tūc aut desiit īteresse ex post fcō rei,aut alio mō.primo casu,nō

desiit competere actio, vt l.si post acceptum.infra, de rei ven. Si alio modo, tunc actio desiit competere, vt l.tigni.§.fi.infra, ad exhiben.& de rei vend.l.si autem.§.fi.

LEX XIII.

1 *Dubium non dicitur illud, de quo est regula.*

Quoties. Qui promisit eum sistere, qui non potest esse in iudicio, non tenetur.h.d.Op.seruus potest esse in aliquibus causis in iudicio, ergo est dubium, ergo ratione dubij
a committitur stipulatio, vt l.si eum.in prin.s̃.eo.Sol. Non [a] dicitur
1 esse dubium † illud, de quo est regula,[b] licet sint aliqui casus spe-
b ciales, nisi de casibus specialibus mentio fiat, vt hic patet. Dixi in l.2.s̃.si quis in ius voc.non ierit.

ADDITIONES.

a Poma.¶Sol.non.Adde, ꝙ ꝑ regulā semp est ꝓnunciandū, nisi de fallētia per aduersarium in casu speciali ꝓbet.ita Bal.in l.si tutor.in fi.C.de seru.pig.dato.Alb.in 2.parte statutorum, q.159.inci.si ex fama.& ideo dicit Ro.& Sal.in l.quod te.j̃.si cert.peta.quòd ignorare regulam, est lata culpa.

b ¶De quo est regula. Adde & vide Moder.in c.in præsentia.extra, de probat.Et hoc dicit no.Matthesi.notabili suo 19.

LEX XIIII.

Si procurator. Stipulatio procuratoris super re domini, in dubio intelligit̃ facta ꝓcuratorio nomine, & ad domini interesse refertur.h.d. Opp. ꝙ in dubio videatur facere nomine proprio, vt l.& magis.j̃.de solu.Sol hic ꝓcurator stipulatus est, vt procurator, meritò videtur facere pro curaratorio nomine. In contrariis facit simpliciter actum, qui potest æquè cadere in procuratorem, sicut in dominum. Quærit gl.vtrum ex hac stipulatione detur domino actio vtilis? certe sic, & dic vt in gl.

LEX XV.

Si tutor. Si promittens de iudicio sisti, desiit posse conueniri stipulatio euanescit.h.d.

De feriis, & dilationibus. Rub.

¶Continua, vocatus in ius quandoque non venit.qa satisdat, vt in tit.in ius voca.vt eant.Qn̄q; non venit, quia impeditus per aliū vt in tit.ne qs eum qui in ius voca.& in tit.de eo per quem fact.erit.Quandoque non venit, impeditus casu fortuito, vt in tit. precedenti.Qn̄que non venit quia sunt feriæ, & dilationes: Ideo ponitur hic Rub.de feriis, & dilatio. quandoque nullam excusationem habet, ideo oportet eum venire, & tunc debet sibi edi libellus, ideo sequitur Rub.de edendo.

LEX PRIMA.

Ne quis. Quærit gloss.quid de milite, & clerico? Dic vt in glossa.

1 *Solennitas iuris potest per partes relaxari.*
2 *Feriis renunciari potest, extra iudicium. & num.4.*
3 *Feriarum renunciatio simpliciter intelligitur de præsentibus.*
4 *Testium dicta non legitime examinata, possunt consensu partium approbari.*
5 *Officium iudicis potest implorari, vt sententia pronuncietur nulla.*
6 *Sententia nulla, an possit consensu partium confirmari.*

a **§.Sed si Prætor.** [a]Valet iudicium in præsentem, si nō opp. exceptio feriarum, sed in absentem iudicium nullum erit.h.d. Op. gl.de l.si feriatis.j̃.de arbi. Sol.duobus modis, quælibet potest esse bona, ex qua gloss. not.
1 † ꝙ per partes potest iuris solennitas relaxari, sic infra eod.l.si fe-
2 riatis.† Sed iuxta hoc quæro, an illa renunciatio feriarum valeat extra iudicium? Videtur ꝙ non, arg. C.de pac.pig.l.j.In contrariū videtur, & istud tenetur communiter per l.j.j̃.à qui.appel.non li.& C. de tē.app.l.fi.§.fi.quod intelligit Gul.nisi alia causa de nouo superuenerit, vt puta si superuenerint diuitiæ propter quas necesse est, ꝙ occupetur, ꝙ non erat tempore celebrati contractus, arg.l.de ætate.§.ex causa.j̃.de inter.ac.& j̃.de proc.l.post litem.cū
3 l.seq.† Item aduerte, [b] ꝙ renunciatio feriarum facta simpliciter,
b intelligitur de præsentibus, ideo necesse est ꝙ dicatur de feriis inductis, & inducendis, argu.l.si ita legatum esset.j̃.de aur.& arg.le-
c ga.Quærit glo.c vtrum † per partes possit renunciari iuramento
4 testis? Et determinat ꝙ sic: & est casus extra,[d] test.c.tuis.Et an pos
d sit renunciari feriis,[d] vide Canonistas in c.conquestus.extra, de feriis.Quid de aliis solennitatibus, vt lit.contest.libelli oblatione, & similibus? Dic, vt C.de lit.contest.l.j.& auth.offeratur. & extra de offi.dele.c.de causis.& per Ioan And.de re iud.c.fi.lib.6.& per Inno.extra de testi.c.cum causam.quod capitulum facit, ꝙ dicta testium non legitimè examinatorum, possint consensu partium
e approbari.[e] & Gul.in l.j.& in auth offeratur.C.de lit.contest.Venio ad aliam glo.& oppo.ꝙ debuit venire ad allegandum priuilegium suum, vt l.2.s̃.si quis in ius voc.Sol.vt in gl.Opp.ꝙ prætor potest derogare iuri ciuili, vt l.ius ciuile §.de iust.& iure.Sol.vt in
f gl.Op.ꝙ illud qđ nullum est, non potest rumpi, vt l.nam & si.[f] vel post defectum.j̃.de iniust.test.Sed hic dicitur, quòd sententia est nulla, & postea dicit ꝙ infirmabitur.Sol.dicit gloss.infirmabitur. idest infirma esse ostēdetur, & declarabitur.Tene menti hanc gl
5 quia per illum tex.& gloss.dicimus, † quòd iudicis officium possumus implorare, vt sententiam pronunciet nullam.dixi in l.si ex pressim.j̃.de appel.& in l.de ætate.j̃.de min. & tex.cum gloss.in
6 verbo, cassauimus, in c.2.vt lit.non contest.† Quærit gloss.vtrum
g sententia nulla possit consensu partium confirmari [g]? Breuiter distingue, aut est nulla solum propter defectum consensus domini, & potest consensu partium cōfirmari, vt l.3.§. falsus.infra rem rat.haberi.Aut propter alium defectum, & tunc secus, vt l.si expressim.infra, de ap.& no.in l.j.C.commu.vtriusq.iudic. vbi Cyn.

ADDITIONES.

a Poma.¶Sed si prætor.Vide Barb.cons.22.vol.1.& consi.24.

b Poma.Item aduerte.vide Alex.cons.32.vol.3.Fel.c.pen.de testib. Paris.¶Vide Fel.in c.fi.de iud.Item quid in causa dotis? vide Alex.in l.v.ff.solu.mat.& Soc.ibi & vbi petitur licentia iudicis propter scandala euitanda, vel vbi liceret parti propria authoritate, & quędam alia, vide Alex.in cons.130.vol.4.vide eundem cons.31.ad fi.Nunquid autem stante statuto, quòd acta tempore feriato, sint ipso iure nulla, valeat renunciatio feriarum? Vide Pau.con.216.in prin.nunquid autem executio sententiæ possit fieri tempore feriato? vide Pau.consi.323.in prin.Alex. cons.13.vol.5.Panor.& alios in c.fin. extra, de iud.Item si de consensu partium procedatur tempore feriato, an possint cogi testes eo tempore ad deponēdum? vide Fel.in c.dilectorum.extra, de testib.cogend.Pau.de Ele.in 2.q.sua incip.quia accusauit.in 1.dubio. Item adde, ꝙ si statutum poneret regulā, postea exciperet aliquot casus, in quibus disponeret non obstare ferias, obstarent in omnibus aliis casibus et quod in eis de iure communi non obstarent, secundum Bal.in §.seq.vide Alex.in cōs.36.in 2.vol.qđ depēdet ab eo, an except.excludat casus similes.De quo habes ad Bar.in l.nam quod liquidæ.§.fin.de penu leg.no.in c.ad audiētiam.in 1.notab.extra, de ele.non resi.Item quòd possit renunciari feriis, & quòd reunciatio simpliciter facta, trahatur ad casus etiam appellationis, & quædam alia, vide per Alexan.in d.cons.36.in 2.vol.Item quòd non possit renunciari feriis, post latam sententiam, vt sententia valeat, vide Fel.in c.significasti.de foro compe.Item adde quòd licet actor inciperet procedere tempore feriato, reus per hoc non prohibetur in aliis actibus apponere ferias, vide Bal.in l.ista, §.sed excipiunt.in 2.notab.& ibi etiam sequitur Alex. alia adducens.

c Poma.Quærit gl.vide Fel.in c.causam.de testi.

d Feriis.Adde post Ias.an feriis renunciari possit, Ale.cons.36.lib.2.Et an cum feriis est renunciatum: tempus dicatur vtile, vel continuum, & an illo tempore iudex debeat procedere? vide Bal.consil.397.lib. 4. quod consilium est subscriptum à Ful.& à quodam episcopo Vicentino.si autem fructus maturescant citius, in loco rei, & ideo citius feriæ inducātur, quàm in loco actoris, vel iudicis, vel vbi causa agitur, quis locus debeat attendi? vide in Spec. in ti.de fer.§ 1.ver.sed pone.& inquantū Alex.in gl.in verbo.derogare oportet, ponit, an epistola principis habeat vim legis? vide Ro.cons.240.

e Approbari.Adde ꝙ licet partes possint remittere iuramentum testi, Papa tamen non potest facere, quòd eorum dictum valeat absque iuramēto, voluit Augus. de Anchona in libro de potestate ecclesiæ. q.58. artic. vlt. quia iusm est de iure diuino, vt Genesis.31.cum Laban iurauit Iacob.Et hoc dictū tanquam nouum & notabile, sequitur Fel.in c.constitutus.de rescri.

f Pom.Oppono ꝙ.Et per hoc quod hic dicitur quòd sententia est nulla, videtur confundi dictum Bal.in l.si mihi & tibi.§.j.j̃.de leg.j.vbi vult ꝙ præceptū iudicis vt quis compareat die feriata, dicatur duplex præceptum vnum ꝙ compareat, aliud die feriata. de quo ibi per Alex. reprobantem, & ad dicta Bar.hic adde Fel.c.tertio loco.de probatio.

g ¶Confirmari? Adde an saltem valeat consensus in vim pacti? Bal.consi.364. & inquantum Ias.ponit, quod sententia Regis, iuri contraria, ꝑt rescindi, vide Bal.cons.408.lib.j.vbi de quadam sententia lata per Regem Franciæ.

a **§.Sed excipiuntur.** No.quòd quando aliquid conceditur ratione necessitatis,[a] eatenus
b conceditur quatenus necessitas esset, & non vltra.[b] Gl. dicit vnum, ꝙ hodie forte sufficit executoris missio, vt fiat interruptio.Videte, illud nō est verum simpliciter, sed cum distinctione, quam habuistis in l.fi.de eo, per quem factum erit.

ADDITIONES.

a Necessitatis.Adde inquantū Ias.alle.Io.And.in addi.ad Spe.in ti.de fer.vers.lo ꝙ si iurisdictio iudicis est finita, ꝙ iudex potest procedere die feriata in honorem Dei.ꝙ in nigro hoc non dicit, sed aliter, & etiam dicit, ꝙ vbi agitur de electione episcopi, vel prelati in forma iudicij, licet sapiat spiritualitatē, non tamen potest tractari in feriis solennibus: & ꝙ ea quę causę cognitionē desiderant, possint expediri in ecclesia, adde Bal.cons.412.incip.dico & cōsulo ego Bald.ꝙ fugitiuus possit capi die dominico, consuluit Anch. cons.128. per Bal.cons.217.lib.4.

b Poma.Et non vltra.Vide Decium in l.non alias, §. sed si postuletur. j̃.de iud. Et quod dicitur de alimentis, limita singulariter, vt per Alex.l.j.versi.his tamen adde.j̃.solut.matr.& limita etiam secundò quando agitur de alimentis futuris, secus si de præteritis, vt per Ias.l.de alimentis.versic.2. regula.C. de transac.

LEX II.

1 *Iudex potest principaliter adiri, vt pronunciet super ætate.*
2 *Processus factus die feriato in contumaciam suspectum, tenet.*
3 *[illegible]*

a Eadem oratione. Nota istos a casus, & specialiter illud qđ dicit, vt ætates probentur:
1 † Nota ergo quod iudex principaliter potest adiri ad hoc, vt pro-
2 nunciet sup ætate alicuius, plenè dicā in l. đ ætate. ĵ. de mino. † Secundò nota, quod illud qđ dicit de missione in poss. causa rei seruandæ. & gl. intelligit, quando persona esset suspecta: tene menti,
3 & no. qđ ꝓcessus ī ꝯtumacem suspectum, valet tpe feriato. quod no. bene. † Item no. illud quod dicit, qđ ex aspectu atrox iniuria æstimetur qđ fiet per ipsum iudicem, vel per medicos, vel per alios expertos, vt dixi s. in 1. consti. Digestorum, in prin.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Nota istos. Quæro nouiter, & quomodo faciet conuentus, qñ vocabit in ius die feriata? De istis casib. enumeratis hic, vide Bar. in ſ. l. qđ ad statū. ĵ. de pœnis. Et qñ iudex profert sententiam cōtra ius cōe, nō expressa cā, sufficit, qđ possit verificari in vno tantum casu, & sñia erit valida. Quæro ergo, an iste recusans parere nūcio, erit cōtumax, quia l. j. in prin. s. e. dixit, qđ non pt cogi venire in iudicium die feriata, si causa nō est specificata, qūo sciret, ꝙ sit de casibus de quib. in hac l. 2. Et iō credo, hanc esse practicam, quod iudex exprimat causam, vel quia sit necessitas, vel ꝙ sit vna ex istis. tene menti, prout dicit in simil. verbis Ioan. Faber, Inst. de act. §. quadrupli, in prin.

LEX III.

Solet. Hic gl. ponit quæstionē đ boue, qđ si debeat mihi bouē, quem timeo mori, an iudicium die feriata interim pos-
a sit agitari: dicit gl. a quòd sic. Sed determinatio gl. non placet Gu. quia pōt sibi esse ꝯsultū ꝑ interpellationem factam extra iudiciū, vt l. quod te. ĵ. si cer. pet. & l. si ex legati causa. ĵ. de verb. oblig.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Dicit gl. Vide Ale. cons. 17. volum. 1.

LEX VII.

Oratione. Post primam dilationem, alia dilatio non est dāda, nisi causa cognita. h. d.

LEX VIII.

1 *Dies quando incipiat.*
2 *Nocte, quæ validè expediri possunt.*

a More Romano. Dies a incipit à media nocte, b & ī
b alia media nocte finitur. h. d. † Op.
1 & vř, ꝙ incipit dies ab hora vesporū, vt in Genesi. c. j. & in Homi. Beati Amb. & in c. 2. ex̄, eo. soluit hic gl. istū tex. ꝓcedere, ꝭm morem Romanorū, ꝭm alios secus. Ritū ergo ecclesiæ tenemus quo ad officia, & quo ad indulgentias, in cæteris tenemus morē Romanorū. Oppo. ꝙ hæc lex nihil facit ad tit. quod est ꝯ primā constitutionē Cod. Gl. so. no. imò facit, vt si data est dilatio vnius diei, possit ꝯparere vsque ad mediā noctē. No. eā. Istud vř ꝯ tex. in Aut. de iudi. §. sedebunt. Inn. ex̄, de offi. deleg. c. ꝯsuluit. đt, ꝙ de nocte ñ pñt celebrari actus iudiciarij, nisi de partiū voluntate, vel nisi res esset tpe peritura, ar. l. j. & 2. s. eo. & isto mō pt intelligi lect. Io. Op. ĵ. de solut. l. si soluturus. vbi solo dēt fieri tpe congruo, & sic non de nocte. Soluit gl. ibi vř tacitē actū ꝯrium. Contra hoc vř C. de transa. l. non minorem. Sol. actus extraiudiciales, q fiunt ab vno vel plurib. volentib. part bus, pñt fieri quolibet tpe, etiā de nocte, vt ibi. Sed si volo ꝯpellere aliquem ad aliquid faciendū, vel recipiendū, tunc hoc nō pt fieri de nocte, altera pte īuita. hoc. n. actū
c non vř ʒ vř ꝯrium, vt hic đt gl. c Tu aūt distingue sic, cū qrit nunqđ
2 aliqđ possit fieri de nocte? Dic qdam sunt q de iure ñ sortiūt effectū, vt delictū, & similia & ista puniūt de die, sicut de nocte: vt d. l. 3. ad l. Aqui. & l. capite quinto. ĵ. de adul. Quædam sunt q de iure sortiuntur effectū, & tunc aut qris, qua die dicatur factum, & dic vt hac l. aut an valeat qđ est factum: & tunc aut loqmur in ꝯtib. & vltimis voluntatibus, aut in iudiciis. Primo casu, ꝯctus pñt fieri de nocte, & ēt vltimæ voluntates, vt l. nō minorem. C. de trans. & l. ad testū. §. signum. ver. posse ĵ. de testa. Tñ si vellē cōpellere ali-
† quē de nocte † ad aliqđ faciēdum, vel ad solōnē recipiēdā, tūc ñ possum altera pte īuita. Hoc. n. actū ñ vř, sed vř actū ꝯriū, vt hic đt
d gl. Congruo. n. tpe, & non de nocte dēt fieri d solo, vt l. si soluturus. ĵ. de sol. Si verò loquimur in iudiciis, tunc dēt fieri de die, al's ñ valet, vt in Auth. de iud. §. sedebūt. nisi de partiū volūtate fieret
e de nocte, e vt dicit Inn. in c. ꝯsuluit. ex̄ đ of. dele. Et ita pt loq glo. hic ꝭm Io. dum đt, ꝙ in media nocte pt sepētare, &c. vł nisi res eēt tpe pitura, ar. s. e. l. j. & 2. vel iurisd. iudicis expiraret, vt d. c. cōsuluit.

ADDITIONES.

a ¶ Dies. Adde quomodo in statutis accipiatur dies, & qūo nox. Fed. cons. 44.
b Paris. ¶ Media nocte. Iō dicit Bal. quòd si iurasset soluere in tali die, sufficeret si solueret in media nocte sequenti. Vide Fel. ī c. ego N. post prin. extra de iureiur. & qūo cōputenť dies, vide Fel. in c. consuluit. de offi. del. & Dec. ibi. & quod capiatur dies naturalis habito respectu ad tempus æquinoctiale, licet aliquando nox fit maior die, & ecōtra, vide Are. in l. qua ætate. ĵ. de test. vide quæ dicit Fely. in c. ecclesia sanctæ Mariæ de cōst. ī materia huius legis.
c Poma. ¶ Dicit gl. Vide ad hoc Fed. cons. 84. Fel. c. ecclesia sanctæ Mariæ de const. aliquid in c. in causis. 2. notab. de testib.
† Clau. ¶ De nocte. Hoc limitat Saly. in l. non minorem. C. de transact.
d Poma. Debet fieri. Vltra dicta hic per Ale. super ista glo. inquantum nititur in solutionem, vide per Ias. in l. non solum. §. morte. ĵ. de oper. no. nun. vers. an potestatio possit fieri de nocte.
e De nocte. Adde Io. And. in add. ad Spe. in ti. de sñia. §. iuxta. vēr. itē rōne tpis.

LEX IX.

1 *Feriæ sunt tantummodo inductæ in actibus iudicialibus.*
2 *Feriato tempore quæ possunt expediri.*

a Diuus. a Negotia militaria pñt ālibet tpe expediri. h. d. No. †
1 qđ feriæ sūt inductæ solū in actib. iudicialib. non in aliis. sič in l. fi. C. eo. Ad istud opponi. s. eo. l. j. in fin. & l. 2. C. eo. l. a-
2 ctus. † Sol. qñq; iudiciū agitať sup cā criminali, & tunc feriæ sint seruandæ, dic vt l. ꝓuinciarum. C. eo. si super causa ciuili, tunc aut sunt iurisdictionis volūtariæ, & pñt die feriata expediri, vt l. actus. C. eo. Aut sunt iurisdictionis contentiosæ, & tunc aut respiciunt actū fauorabilem, & pium, vt qđ denť tutores, & decernantur alimenta, & pñt expediri diebus feriatis, vt s. e. l. 2. Aut nō respiciunt actū fauorabilē, & tunc aut res esset aliàs tpe peritura, & pt expediri dieb. feriatis, vt l. 2. & 3. s. e. Qđ intelligit glo. de dieb. feriatis ob necessitatē hominū, vt no. gl. ī l. actus. C. eo. Et Iac. de Are. & Cy. refert. in l. fi. in prin. C. eo. qđ ēt intellige de dieb. feriatis ob honorē Dei. Facit ex̄ co. c. vlt. Aut nō est tpe pitura res, & non pt agitari die feriato, nisi de partiū voluntate, si sint feriæ ob necessitatē hominum, vt s. eo. l. j. in prin. & l. si feriatis. & hoc fallit ī applōne, q̄ pt interponi qualibet die, vt C. eo. l. 1. Itē fallit in libello, q pt dari qualibet die, vt l. miles. §. sexaginta. de adul. & no. s. e. l. j. super verbo, ꝯpellēdi. q̄ gl. no. qa loqť magis gñalř. q̄ §. sexaginta. q §. solū loquitur in adulterio. Et idem tenet Spe. in tit. de fer. §. sequitur.

ADDITIO.

a ¶ Diuus. Vide ad hoc vnum dictum Bal. l. 3. C. de epis. audien.

LEX X.

1 *Dilatio qualibet data ad probandum, est peremptoria.*
2 *Dilationes plures dantur accusato, quàm accusatori, & plures in causa capitali quàm ciuili.*
3 *Dilatio omnis requirit causæ cognitionem, & quæ cognitio requiratur in danda prima dilatione. & nu. 4.*
5 *Dilatio secunda datur propter impedimentum quod fuit in prima, & quæ sit ista causa dandi secundam dilationem.*
6 *Terminum si iudex statuit ad probandum pro prima dilatione, intelligitur dilatio peremptoria.*
7 *Dilatio secunda danda sine causæ cognitione, non valet.*
Verbum, potest, iunctum cum negatione, inducit necessitatem.
8 *Verba ista singulis causis, intelliguntur singulis capitulis sese inuicem non compatientibus.*
9 *Dilatio data ad probandum ante litem contestatam, est peremptoria.*
10 *Dilatio vna pro oīb. dari pōt, qñ ponit plura capitula se inuicē nō impedīētia,*
11 *Dilationes duæ, vel tres in causa criminali dantur sine causæ cognitione, & vlteriores causa cognita: & quare nu. 15.*
12 *Dilatio expectatoria, non intelligitur peremptoria, nisi dicatur.*
13 *Productio quarta quando admittatur.*
14 *Consultor non debet admittere nouas probationes.*

a In pecuniariis. a Seipsam summat, diuido in tres partes. Primò ponit rľam in causis ciuilibus. Secundò ponit aliam in causis criminalibus. Tertiò ponit vnam limitationē ad vtramque rľam. Secunda ibi in capitalibus. Tertia
b ibi, sed vtrumque. b Not. quod in causis ciuilib. ad probandum,
1 ñ pt dari nisi vna dilatio. Ex quo no. † quod ālibet dilatio, c q̄ datť
c ad probandum, dř perēptoria. & iō nō est necesse ēt dici, peremptoriè, quod patet, quia dicit, quod non potest dari nisi vna dila-
d tio, d ergo illa vna est peremptoria, & ideo non est necesse ꝙ di-
2 cas, & pēptoriè. No. † ꝙ plures dilationes dantur accusato, q̄ accusatori. Itē no. quod plures dilationes danť in cā capitali, q̄ in ci-
3 uili. † Itē no. qđ oīs dilatio requirit causæ cognitionē, dum dicit in fi. sed vtrūq; cā cognita. ¶ Opp. & vř qđ plures danť, vt s. eod. l. orone. Sol. dñt qdam, prima datur sine causæ cognitione, scđa cū cāe cognitione. istud ēt ꝯtra istū tex. Alij dicūt, ꝙ ab initio fuit statutum

ADDITIONES.

a Paris. In pecuniariis. An ista lex procedat in causis summariis? vide Bar. cōs. 59. vbi etiam alia ponit in materia dilationum, & Ro. cōs. 226. Itē Adde in materia, qđ licet scđa dilatio dāda nō sit sine causæ cognitione, tñ prima durāte pt ꝓrogari prima, vide no. Pau. de Ca. in l. j. de dila. & Mod. hic, vt puto, & Fel. in c. pastoralis. in prin. de exc. Itē late de materia scđæ dilationis, ꝙ non dari debeat fine causæ cognitione, & quid si prima fit maior quàm dilatio legalis de qua in l. j. C. de dilat. vide no. Ab. cons. 64. in 2. vol. & ꝙ non debeat dari secunda dilatio fine causæ cognitione, & qualiter, vide Alex. consi. 101. Barb. Adde elegans consiliū Bar. 97. incip. in q. ꝑdicta, quod in cā pecuniaria vbi ponit multa dubia in materia huius l. & vide Lud. Ro. ī cōs. 225. inci. quo ad primum. vbi loquitur de causa vsuraria, an debeat dari quarta dilatio. vide in cons. seq. vbi plenè loqť de quarta dilatione, si danda sit in summariis.
b Poma. Sed vtrūque. Vide Fel. in c. licet causam. de proba. & c. 2. de test. & ca. vltra tertiam. eo. tit. & in c. pastoralis vers. dum dicit abb. de except.
c Poma. Dilatio. Vide Fel. in c. ecclesia sanctæ Mariæ de const.
d Clau. Vna dilatio. Istud singulariter limitat Bal. in c. consuluit. de offi. dele. non procedere, quādo testes examinarētur ad æternam rei memoriam ante litis contestationem, tunc dicit necessarium perēptorium, vel monitio iudicis facie ad faciem, quæ habet vim peremptorij.

statutum, qđ dareť vna, postea ꝙ darentur plures. Istud non placet, qa Innuit qđ ista lex præcederet l. orone, qđ nõ est verum, vt apparet ex ordine, vt in prima ꝯsti. Cod. in fi. ¶ Vlt. gl. dicit hic, & bñ, qđ prima dilatio dať cũ leui causæ cognitione, vt hic, scđa dať
a si doceret se impeditũ [a] in prima dilatione, vt l. orone. §. eo. Et sic ꝑt intelligi iste tex. dũ dicit singulis causis, hoc ẽ singulis impedimentis. Dicit gl. ꝙ pro declaratione huius est videndum, quæ cognitio vertatur in prima dilatione. Gl. dicit solum in moderatione locorũ, vt l. oratione. §. eo. & l. j. C. de dila. Doc. addũt, qđ à iudice petatur, qđ vult ꝓbare, ar. ȷ̃ de iureiur. l. si duo p̃roni. §. idem Iulian. & ȷ̃. de pe. hær. l. si quis libertatem. in fi. Et ꝑ hoc qdam, antequam dent terminum ad probandum, dãt terminum ad producendum dilationes, & articulos suos, & sic examinẽt, vtrum sint admittendi, vel non. Et iste est satis bonus modus. Alij verò dãt dilationem simpľr, & intra dilationẽ examinant, vtrũ, sint articuli admittendi. Tertia cognitio est, vt nõ petãt dilationẽ calumniose, arg. C. de fal. l. 2. ¶ † Videamus, q̃ cognitio adhibeatur in secun-
4 da dilatione. Dicit gl. qđ si doceat se iusta causa ĩpeditũ in prima,
b vt l. oratione. §. e. Hic aduertendũ, [b] qa in eo tm̃, in quo fuit impe-
c ditus in prima, dẽt sibi restaurari ꝑ dilationẽ scđam. Exemplũ, [c] oẽs testes fecit iurare in prima dilatione, solum vnũ nõ potuit hr̃e, faciendo eũ citari, & qcqd fieri potuit. Certè scđa dilatio da-
d bitsibi solũ ad illũ testẽ ꝓducendum, [d] vt ȷ̃. de iureiu. l. admonendi. ibi, qb. nunc solis, &c. Ita dicebat Ia. But. Idẽ vr̃ in tpe, si doceat se impeditũ solũ ĩ duob. dieb. vltimis, illi soli dies sibi restituantur arg. ȷ̃. de in inte. res. l. diu⁹. & qđ ibi no. Et ꝑ hoc seqť, ꝙ si ĩpedimẽ
e tũ fuit ĩ duob. dieb. [e] dẽt peteř dilationẽ scđã, ĩtra duos dies, postea non audireť, vt no. in d. l. diuus. & ȷ̃. de mino. l. ĩterdũ. & hoc verũ de rigore. Spe. tñ ĩ tit. de dil. §. j. versi. sed qd ecce. vr̃ dicere, qđ de æquitate dẽt admitti ẽt post hoc, si hoc malitiosè nõ fecit: tñ hoc
5 nõ bñ probat. Hẽs, † qđ scđa dilatio dať ꝑꝑ impedimẽtum quod fuit in prima. Inn. assignat aliam cãm, ꝑꝑ quã ꝑt dari scđa dilatio s. si prima non fuit integra. Dẽt. n. prima esse trium mẽsium: vt C.
f de dilationib. l. j. sed si nõ fuit integra, [f] tunc iudex de facili dabit secundã, vt no. ipse ex̃, de test. c. vltra tertiam. Hoc non vr̃ verum: Nam dilatio est arbitraria, nõ tñ ꝑt excedere tps triũ mensiũ, vt d. l. j. C. de dilatio. ibi, non amplius quã tres menses, &c. Minus ergo põt suo arbitio. Et ita vr̃ obseruari de ꝯsuetudine in partibus istis. Dixi in l. 2. ȷ̃. de re iud. Puto ẽt, qđ iusta cã sit dandi secũdã dilatio-
g nem si ius aduersarij non est factũ deterius, [g] sed oĩa integra sunt, aliàs secus. Verbi gratia; peto scđam dilationẽ ad probandũ aliquid, aduersus quod reus ꝑt ita facere suam defensionẽ, sicut primo. Certè dẽt dari dilatio. Sed si in prima dilatione aduersarius habeat testes ad probandũ ꝯ̃rium, quos modo non hẽt vel aliud sile, tũc hoc casu dari non dẽt, ar. §. tit. j. l. & si post tres. & de opt.
h leg. l. mancipiorũ. Præterea, si in cã appľonis [h] iste admitteretur ad probandũ. l. ꝑ hanc. C. de temp. ap. quare non hic? Quæ enim æq-
† tas dictat, vt ipse ꝯdemneť, vt hẽat appellare necesse? nõ video. †
6 Quæro, qđ si est dictũ † in actis, iudex statuit ad ꝓbandũ terminũ x. dierũ, ꝑ p̃ria diľone, vtrũ ista p̃ria dilatio ĩtelligať ꝑ̃eptoria? Rñ. ista verba p̃nt hr̃e hũc intellm̃, cũ diľo dẽat esse trium mẽsium, vt C. eo. l. j. vt intelligať ꝓ prima dilatione, hoc est ꝓ p̃rio & hoc ꝓcederet tenendo opi. Inn. q̃ §. dixi. Vel aľr pro prima dilatione, ĩtelligatur, cũ in causa debeant dari plures, licet scđa cũ grauiori causæ cognitione. Itelligo ꝓ prima. s. ꝑ̃eptoria, ẜm formã huius legis, quasi iudex polliceatur se daturum scđam, si de iusta cã do-
7 ceatur, & hoc magis placet. ¶ † Sed q̃ro qđ si iudex dedit scđam absque aliqua cãæ cognitione. Tex. hic vr̃ qđ nõ valeat, dũ dicit, plus quã semel tribui nõ posse. Nam verbum põt, iunctũ cum negatione inducit necessitatem. Priuat, n. potentia, vt ȷ̃. de furtis, l. ñ
† põt. & ex̃, de re. iu. c. j. lib. vj. no. ꝑ Io. And. † In contrariũ facit, qđ no. ꝑ Inn ex̃, de test. c. in causis, sed ibi nõ loqť de scđa vel tertia di
8 latione, sed de scđa vel tertia ꝓductione, vt ȷ̃. dicam. ¶ † Quæro đ intellectu horum verborum, singulis causis. Glo. ij. paruula ponit trib. mod. gl. ista magna, quã recitaui, tenet vltimam. Tu tene secundã expõnẽ, vt exponas, singulis causis. i. singulis capitulis sese inuicem non ꝯpatientib. hoc est, si añ litẽ ꝯte. datur dilatio prima ad libellandum, aliàs deliberãdũ: ita vna dilatio non impediet, qn detur alia dilatio ad ꝓbandum exceptiones dilatorias. Intelligo de dilatoriis se ꝯpatientib. adinuicẽ. Nam si vna dẽret examinari prius, vt exceptio declinatoria iudicis ẜm ea, quæ dixi in l. si ꝯuenerit. de iuris. om. iu. illa non impediret, qn daretur alia super aliis dilatoriis, & declinatoriis. Itẽ istæ dilationes nõ impediunt, quin detur postea alia dilatio ad ꝓbãdũ de meritis causæ. & hoc est qđ
9 dr̃ singulis causis. i. singulis capitulis. Ex hoc hẽs, † qđ ẽt si añ li. ꝯte. dantur dilationes ad ꝓbandũ, quęlibet intelligiť ꝑ̃eptoria, sicut post lit. ꝯtest. ꝑ hanc legem. Et hoc ẽe vr̃ sentire Spe. in tit. de
10 dila. §. j. ¶ † Item ex hoc hẽs, qđ qñ sunt plura capľa se inuicẽ nõ impedientia, ꝑt dari vna dilatio ꝓ omnib. vt C. de iureiur. l. gñaľr. ver. nullo. Sed qñ sunt plura capitula se non cõpatientia, tunc pẽdente dilatione super vno, cessat officium iudicis super alio, vt C. eo. l. siue pars. Ex hoc apparet, qđ prima expositio glos. quæ dicit, singulis causis, idest singulis instantis, non est vera. Nam de necessitate deberent dari pro singulis instantiis singulæ dilationes, a l
i diuersa tñ. [i] ¶ Reintro gl. & op. ad prædicta, si plures dilationes d i tur in ciuilib. ergo est idem ꝙ in capitalib. quod est ꝯ̃ hanc legem.
11 Rñ. dicit gl. † qđ in criminalib. dantur duę vel tres, sine causæ cognitione, non autem dabitur alia, nisi causa cognita, quia hic tex. non dicit, singulis causis. Aduerte, qa glos. dicit, sed in criminali cã, non dicit, capitali. Ita ẽt ȷ̃. loquitur circa fi. glo. & sic intelligit scđam rľam huius legis in qualibet cã criminali. Idem vr̃ dicere Azo in sum. C. de dila. §. in criminalib. Sed hoc Doctorib. nostris communiter non placet. Quid. n. refert. ex causa criminali. s. vel pecuniarie agatur? Certè nihil. Dẽt ergo hoc intelligi in causis capitalib. largè, ẜm l. sed & si quis. §. rei capitalis. §. si quis cau. Et ꝯprehendit etiam membri abscissionem, vt no. in l. imperium. §. de iur. om. iud. & C. de offi. eius qui vi. alte. ge. l. j. Item aduerte, quod glo. vr̃ dicere, qđ post istas duas, vel tres dilationes, nõ dabitur alia, ex causa impedimenti in crĩalibus. Quod non credo verũ, qa defensionẽ rei dẽt iudex perquirere, ẽt reo nõ petente, vt l. vnius. § cogniturum. ȷ̃. de qõ. & l. si non defendantur. de pœ. & ẽt post sentẽtiam, vt l. 1. in fi. ȷ̃. de qõ. Vnde putarem dandas dilationes vlteriores ex causa. Et glo. non habuit hunc intellectum, quẽ dicebã: Sed vult, quòd post primam dilationem in secunda vel tertia, non adhibeatur cognitio de impedimento, quod est verum, per hanc legẽ. Opponi. C. de iud. auth. iubemus. & qñõ & qñ iudex. auth. q semel. & ȷ̃. đ iud. l. ad peremptorium. dicit gl. ibi, de dilationib. q̃ danť absenti, hic præsenti. Intelligas, q̃ danť absenti. s. ad ve-
12 niendum, & sic est dilatio expectatoria, † q̃ non intelligitur perẽptoria, nisi dicatur, vľ nisi emanauerit tertia dilatio, vt d. l. ad peremptorium. cum l. seq. & l. tres denunciationes. C. qñõ & qñ iudex. dilatio aũt probatoria, siue detur absenti, siue præsenti, super est peremptoria: & sic vna dabitur, vt hic, nisi causa cognita. Opp. de Auth. de testib. §. quia verò, & C. de proba. auth. at qui semel. Sol. ibi non dicit, quod dentur plures dilationes, sed dicit de quarta productione, de qua per Inno. c. in causis. extra, de testibus. Tu
13 dicas † declarando prædicta. Quandoque, quis vult impedire volentem probare ꝑꝑ lapsum dilationis, & loquitur ista lex. Qñque lapsus dilationis non obstat, quia adhuc est intra primam dilationem, vt licet plures sint elapsæ, subest iusta cã ꝓcedẽdi aliam. Et tũc si vult aliquis impedire ꝑꝑ multitudinem productionum, tunc loqť auth. at qui semel. Non. n. dẽt admitti quarta ꝓductio, nisi cũ solẽnitate ibi posita; & si quis fuerit admissus, prædicta solẽnitate non seruata, tunc loquiť quod dicit Inn. in d. c. in causis. Dixi plenè in repetitione d. auth. qui semel. Opp. C. de dil. l. si qñ. Certè ibi alius casus est. Non enim dẽt dari tps ad deliberandum actori, q debuit venire instructus. hic loquitur de dilatione ad ꝓbandum. Op. C. eo. l. cum à nobis. Sol. ibi loquitur facta relatione, & ꝯsultatione principis: quo casu debet causa mitti instructa, & ñ dẽt dari nouus terminus ad probandum. Ita dicit gl. hic, & ibi, qđ
14 no. & tene menti, ꝙ † consultor [k] nouas probationes non debet
k admittere. Opp. ȷ̃. de adul. l. l. in crimine. Sol. dicit glos. speciale in
l crimine adulterij, vt in eo non detur dilatio, sed si in adulterio nulla detur dilatio, & probationes ibi requiruntur, quomodo fiet? Certè ex hoc apparet casus, ꝙ valent probationes, si fiant sine dilatione.

ADDITIONES.

a ¶Impeditum. Adde videndum Abb. cons. 64. Fed. cons. 114. Oldradum consi. 60. Bar. cons. 27.

b Poma. ¶Aduertendum. Vide Abb. cõs. 64. in 2. vol. Fel. in c. vltra tertiam, vers. 5. not. de testib.

c Barb. Exemplũ. Sed opin. Spe. de qua hic per bar. vr̃ nota. & secũdum eam practicatur, imò plus sæpe, quod de impedimento statur iuramento partis, vt l. scire oportet. §. sufficit. ȷ̃. de excus. tuto. & ibi in textu, vide quę notaui. Et ita transit Io. de Imo. in d. c. vltra tertiam. de testi.

d Paris. ¶Testẽ ꝓducẽdũ. Vide Ias. in l. admonendi. in prin. in repe. de iureiu.

e Duobus diebus. Adde videndum Ro. con. 496.

f Pari. ¶Sed si non fuit integra. Adde, ꝙ hoc non procedit in summariis, vide Ro. cons. 226. & aliter restringit, vt per Abb. cons. 64. vol. 2. maximè, quando à statuto restringitur instantia causæ, quia videtur etiam velle, quòd dilationes sint breuiores, vt per eum qui etiam ponit de veritate opinionis. bar. hic.

g Deterius. Adde post Alex. & Ias. quòd hic sequitur bal. consi. 227. in consiliis bal. li. 2. & de intellectu l. manciplorum. vide Old. cons. 3. & quòd si ius aduersarij non sit factum deterius alia dilatio concedenda sit, limitat Ro. non habere locum in summariis cons. 295. j. alleg.

h ¶Causa appellationis. Adde omnino videndum Ro. cons. 226.

† Clau. Non video. Contrarium tenet Rom. cons. 226.

† Clau. Io. And. idem no. bal. in l. j. C. qui admi. plenius bart. in l. Gallus. ȷ̃. de li. & posth. Alex. in l. quia poterat. infrà. ad Treb. in l. vbi pactum. C. de transact. & in l. de iis controuersiis. infra, illo tit. in l. j. circa fin. C. de dila. & vide notab. verbum butrij in c. præterea. extra, de dila.

i Poma. ad diuersa tamen. Dicit gl. ista extensio est communis, vt per bal. hic. & vide alex. cons. 131. vol. 3.

k Consultor. adde secundum bal. cons. 177. li. 1. quòd corã consultore: possunt produci instrumenta, quæ de nouo in notitiam venerunt, si sunt liquida, & producens iuret, quòd ante non habuit notitiam.

l Pom. ¶De adul. Vide Pau. de Ca. l. 6. C. qui admi. & Fel. in c. licet cãm. de pb.

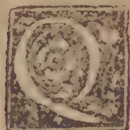
latione. Quod tenet Iac. de Are. per illam. l. & per l. vnius. §. cogni-
15 turũ. ȷ̃. de quæstio. ¶† Vltimò quærit, gl. quare plures dãtur dila-
tiones in causa criminali, q̃ ciuili. Respon. quia in criminali non
est ista currendum, sed requiruntur probationes luce clariores,
vt l. sciant. C. de prob. Contra hoc vr̃, ꝙ in criminali statutum
est biennium, in ciuili triennium, vt C. de iud. l. properandum, C.
vt intra cert. temp. qõ cri. ter. l. j. Sol. In instantiis criminalibus sta-
tuitur toti instantiæ preuius tempus, ad hoc vt magis solicitè in-
tendatur: sed ad probandum statuitur maius tempus, vt clarius vi
deatur. Item quærit gl. quare plures dilationes dantur reo, quam
actori? Resp. quia fauorabilior, &c. dic vt in gl.

De edendo. Rub.

¶Quærit glo. quare dixit de edendo, non de editione. Respon.
vt ostenderet quandam necessitatem imponi edenti. Istud nihil
est dicere. Breuiter hic Iurisconsultus intendit tractare de actu e-
dendi. ideo hic ponit de edendo, per gerundium, quod significat
actum: non autem dixit de editione, quia non intendit tractare
de substantia editionis, sed de actu edendi.

LEX PRIMA.

1 *Libell⁹ dẽt dari ita clar⁹, vt reus possit deliberare an velit cedere vel cõtẽdere.*
2 *Reus qui habuit terminum ad deliberandum, dẽt intra illum proponere omnes suas exceptiones*
3 *Libelli copia qñ datur reo, an detur expensis actoris seruatur fori consuetudo.*
4 *Libellus hodie datur in scriptis.*
5 *Libellus in officio iudicis an dari debeat.*
6 *Actio edi dicitur, si cum petitur res, exprimatur actio, & causa concludatur.*
7 *Res quomodo dicatur designari, tam in actione vniuersali, quàm particulari.*
Actio vniuersalis quæ dicatur.
Libellus in petitione hæreditatis.
8 *Instrumentum non liquidum quomodo exequatur, stante statuto quòd instrumẽta exequantur.*
9 *Libellus in actione generali, quomodo formetur.*
Iudicium vniuersale & generale, quomodo differant, que sit ratio diuersitatis.
10 *Res in actione singulari, in libello singulariter exprimi debet. s. in eo quod principaliter petitur, secus in accessorio.*
11 *Reus potest petere rem in libello deductam sibi oculis subiici.*
12 *Causa in libello quomodo & qualiter deduci debeat.*
Agens ex vna causa, & probans ex alia, non obtinet.
13 *Causa in libello non debet exprimi cum omnibus suis qualitatibus.*
14 *Locus & tempus in libello in actionibus ciuilibus quando exprimi debeat.*
15 *Libellus generalis absque causa procedit si non opponatur,*
16 *Causa in libello ita exprimenda est, vt libellus præsumptiuè concludat.*
17 *Causa & actio non sunt idem.*
18 *Actionis nomen in libello necessariò non debet exprimi.*
19 *Cã & cõclusio si in libello sunt aptæ, sed actio ineptè proponit, iudiciũ procedit.*
20 *Actiones plures speciales si ex libello resultant, actor debet vnam eligere.*

Va quisque. petitio dẽt exhiberi reo, vt possit
deliberare, an velit cedere vel cõ-
tendere. h. d. diuide. Primo ponit dictum. Secundò ra-
tionem. Tertio declarat dictum. Secunda ibi, nam æ-
1 quissimũ. Tertia ibi, edere. ¶ No. † ꝙ libellus a debet dari ita clar⁹,
a quod reus possit instrui, an velit cedere vel contendere, aliàs nõ
2 procedit. ¶† Secundò not. quod si datur terminus ad deliberan-
dum secundum formam auth. offeratur, de lit. contest. non suffi-
cit reo venire intra terminum, & dicere, deliberaui cedere vel cõ
tẽdere, sed intra illum terminum debet producere, suas exceptio
nes declinatorias, & dilatorias, si quas vult, per istum tex. qui dicit
veniat instructus ad agendum, &c. Et si instructus apparet, quod
non debet habere nouam dilationem ad proponendas nouas di-
3 lationes, seu exceptiones, vt l. si qñ. C. de dila. ¶† Tertiò not. qđ in
electione actoris est dare copiam libelli reo suis expẽsis, vel quod
statuatur sibi terminus ad recipiendum copiam, expensis rei. Tñ
tex. in d. auth. offeratur. vr̃ dicere, qđ debeat dari libellus ipsi reo,
& sic expensis actoris. Vñ n hẽat hodie hanc ptãtem, quod in
quibusdam locis seruatur. Ita tenet gl. qđ detur expensis actoris,
in c. sępe. §. verum. in gl. super verbo, pronunciatio. extra, de verb.
sign. in Cle. tu serua consuetudinem fori. Nota etiam gl. magnam
4 in prin. de dilectione, perinde & exinde. No. vlt. ꝙ ñ eit de neces-
sitate quod libellus detur in scriptis, dum dicit, qđ producit aduer
sarium ad album, &c. Et ibi dicendo, &c. qđ est hodie correctũ p
b auth. offeratur. C. de lit. ct. & no. gl. ẽt b hic, ĩ ver. edere. la 1, & la 2.
5 † Venio ad apparatum. Quæro, dr̃ hic. qua quis-
que actione, quid de of-
ficio iudicis? Dicit gl. idem. Tu circa hoc dic, vt in d. §. j. instit. de a-
ctio. & de offi. procon. & lega. l. nec quicquam in §. vbi decretũ.
tetigi in l. j. s̃. de iurisd. om. iudi. Secundò quæro, & intro gl. magnã
quomodo debet fieri editio actionis, vt p hoc reus certificetur,
6 vtrum cedere velit vel contendere? Dicit gl. † faciendo duo, expri
mendo cum ipsa actione rem & causam. De conclusione nihil
dicit, quia illud importat verbum actio, hoc est, debet poni con-
c clusio, c quæ sequatur d ex causa præmissa, & debet peti res, vt
d C. de fideic. lib. l. fi. & ȷ̃. de neg. ge. l. Pomp. in negotiis. in fi. & ȷ̃. cõ.
diui. l. vt fundus. & C. de fideic. li. l. fi. Si. n. conclusio nõ poneretur
in libello, non esset certus reus, velit cedere, vel contẽdere, igno-
7 rans quid petatur. Quærit glo. dixi, quòd debet designari res, †
quæro qualiter designabitur? Glo. notabiliter dicit, aut actio est
vniuersalis, aut generalis, aut particularis. Dic vt in glos. Vniuer-
salem actionem intelligas, quæ datur ad aliquid, quod đ sui signi-
ficato multa in se contineat, vt est vniuersitas iuris, vt hæreditas,
vel bonorũ possessio, & similia, vt hic ponitur in gl. siue sit vniuer
sitas facti, vt peculium. Quod tamen dic vt in l. si peculium. ȷ̃. de
pec. leg. Idem dicit Inn. si peteretur castrum, vel villa, vt in c. cum
ad sedem. extra de rest. spol. Item aduerte, quod gl. dicit, quod cõ-
e clusio libelli in petitione hæreditatis e est. Quare peto hæredita-
tem. Iste non videtur bonus libellus, quia si hæres habet hæredi-
tatem, prout est ius. l. cum heres. ȷ̃. de acq. poss. non igitur habet
f necesse petere. Debet ergo f sic libellus concludere. peto me pro
nunciari hæredem, & aduersarium cogi ad restituendum, quic-
quid tenet & possidet de dicta hæreditate. Et ita format Iuriscon-
sultus in l. licet. de pet. hæredit. Et iste est modus formandi verum
libellum. Tamen glo. non reprobo, sed eam hic sustineo: Vt cum
dico, peto hæreditatem, quia sum hæres: peto hæreditatem, im-
portat, hoc est res hæreditarias, vt eas possideam proprio nomi-
† ne. Facit ȷ̃. de rei ven. l. 1. † Item no. & aduerte ad glo. quæ dicit, ꝙ
postea in executione examinabitur quæ sit res. Hanc practicam
8 ponit tex. C. de iure fis. l. defensionis. Istud no. † & tene menti ad
g multa, specialiter ad practicã, currentem hodie g in partibus Ita
liæ, vbi instrumenta publica habent executionem paratam, sicut
sententiæ diffinitiuæ. Nam & si est aliquod instrumentum non
liquidum vel obscurum, vt quia promisisti mihi damna, & inte-
resse meum simpliciter, petam executionem instrumenti, & qđ
h in processu liquidabo h de meo interesse, vel de meo dãno. Pro
9 hoc habetis text. C. de senten. quæ sine cert. quantita. l. 2. ¶† Se-
i cundò dicit gloss. in actione generali i † sufficit, ꝙ res exprimatur
† generaliter, vt peto ꝙ reddas rationem administrationis tuæ ge-
neralis quia gessisti negotia mea. Consultius, est quòd ponatur
in libello, peto te condemnari vt reddas rationem, & reliquum
restituas. Patet infrà, de nego. gest. & de tute. & ratio. dis. Et aduer-
te, quia licet in vniuersali in prima instantia, non sit necesse quòd
k res declaretur, vt suprà. proxi. dixi tamen in generali, k ista debet
l in ipsa prima instantia probare res, quas administrauit l & quid
ad eum potuit peruenire ex ipsa administratione. quòd quan-
doque probabitur per iuramentum in litem, vt l. tutor, qui
☞ repertorium. de admin. tuto. Et quod hoc debeat probare, pa-
tet,

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Qđ libell⁹. Et forma statuti Papiensis, quilibet libell⁹ cẽset admissus, dũmõ sit tolerabilis, & qũo dicat tolerabilis, viđ ĩ prio statuto ciuiliũ. c. 2. c.
b Poma. ¶ Gl. etiam. Per ista dicta Bar. limitat l. quæcunque. §. fi. ff. de publiciã. Vide Ias. in l. sciendum. ȷ̃. de ver. ob.
c ¶ Conclusio. Adde Ang. cõs. 37. vbi dicit, ꝙ licèt actio gñaliter designata ꝓponat ineptè, nihil facit, dũmõ rectè concludat, q̃a ex conclusione resultat actio apta q̃ nec iudex nec pars alterare, nec mutare, pñt. Et idẽ tenet Ang. cons. 261. Pau. de Ca. consi. 258. Bal. cons. 318. lib. 1. An autem sufficiat libellum præsumptiuè concludere, vide Rotam ꝙ sic, dec. 225. in nouissi. Et cum nullitas in libello deducitur, causa debet exprimi, vt deducit Rota decis. 165.
d Paris. ¶ Quæ sequatur. An autem agens interdicto, habeat necesse ponere cõclusionem, vide Are. in l. si sic stipulatus. in 2. no. de ver. ob.
e ¶ Hæreditatis. Adde qualiter debeat libellus concipi in petitione hæreditatis, Ang. consi. 161. & 136. Pau. de Cast. consi. 6.
f Paris. ¶ Dẽt ergo. De materia libellandi in ista petitione hæreditatis, vide ẽt Comẽ. in cõs. 17. inc. Hieronymus de Hischeriis. & quid si semel hæres apphẽdit possessionem rerũ, an si agat, possit intentare possessor hæreditatis petitioné, & qũo sustineat libellus, vide quę hẽs ad Bar. in rub. C. de pet. hæredi. Poma. ¶ Vide Ale. cõs. 124. vo. 4. ĩ ver. & aduerte qđ licet. Et q̃uis dicat, ꝙ res ẽ de substãtia. Bar. tñ in l. edita. C. de edẽ. vr̃ tenere cõtrariũ. vbi vide Deciũ.
† Clau. ¶ de rei vend. l. j. Adde quod no. idẽ Bar. in rub. ȷ̃. sol. mat. ver. 3. quæro.
g Paris. ¶ Currentem hodie. Vide quæ habes ad Bar. in l. proinde. ȷ̃. ad l. Aqui.
h ¶ Liquidabò. Adde post Ias. inquãtũ per plura ipse nitit̃ tenere cõtra Bart. ꝙ executio instr̃i nõ liq̃di, nõ possit peti. ꝙ Ro. fędere cõcordię in luculentam consonantiam Bar. dicta reducit, eius cõs. 211. inc. allegationes Doctorũ. vbi dicit ita pluries tenuisse legendo, licet simpliciter Bar. sequatur eius cõs. 76.
i Generali. Adde qualiter procedat libellus in generalibus. Ang. consil 225. Et ad dicta Bar. hic, vide Mari. Soc. in c. 2. de libelli obla. art. 12. ver. circa secundum. in q. 18. principali. & vide Bar. in l. j. ȷ̃. de leg. 2.
k ¶ Tamen in generali. Vide Cu. cons. 70. ver. vnanimiter.
l Paris. ¶ Probare res quas administrauit. Licèt admittatur petitio gñalis, ꝓbatio tñ dẽt esse certa, & spãlis, seq̃t ẽt Cõ. cõs. 61. añ fi. sed viđ Ale. ĩ cõs. 177. in 2. vo. q̃ cõcludit cõtrarium, & in l. ait ptor. §. si iudex. in fi. ȷ̃. de rei u. Ias. hic An ãt in dote admittatur, vide Ias. ĩ rub. ȷ̃. so. ma. Itẽ ꝙ ĩ iudiciis vniuersalib. vel generalib. valeat sententia in genere: & ꝙ postea fiat executio super reb. cõprehensis in generalitate summarię, & sine lite. vide Ber. in ca. Ray. de tes. Item in ista materia ꝙ in vniuersalib. & etiam generalibus sufficit petitio generalis status: in particularibus, nisi respectu necessariorum, & q̃dam alia vide per Fel. in c. 2. de lib. obla. item ꝙ etiam in iudicio singulari procedat petitio arbitri incerta, quando conuentio continet incertam quantitatem, vide Are. in l. venditores. in vlt. no. per illum tex. ȷ̃. de verb. obl.

tet,nam sententia,q̃ in hoc iudicio fertur, nõ parit præiudicium in effectu,nisi in causis, quas actor prosecutus est, vt C. de iud. l.licet.Dẽt ergo prosequi singulas causas,& hoc vr̃ sentire gl.hic ibi,sed iudicio pendente,&c.Quæ est rõ diuersitatis?Respõ.quia iudicium vľe,de quo s̃.locuta est gl.ẽm ppriam nãm actionis,da tur ad declarandũ ius actoris. Restitutio verò rerum fit p iudicis offm̃,vt d.l.licet.& iõ in illo iudicio nõ est necesse nisi qđ decla-
a retur actorẽ esse hr̃dẽ.Istud verò a iudicium,datur ad reum ɔdẽ-
10 nandũ,iõ dẽt probari id,sup quo dẽt fieri ɔdẽnatio. Tertiò,† Dicit gl.in singulari actione, dẽt res singulariter designari, vt j̃. de rei vend.l.si in rem.qđ intellige in eo qđ principľr petitur non in eo qđ petitur perq̃dã ɔ̃tiam, vel incidenter?V.g.peto fundum,à quo me deiecisti cum rebus,q̃ ibi erant tpe deiectionis. Certè satis est,ꝙ fundũ declarem.res nõ debeo declarare:quia nõ habeo necesse probare,sed stat iuro meo,vt l.si quando.C.vñ vi.& ideo reus satis potest deliberare,an velit cedere,vel ɔtendere, p istũ libellũ.Ita tenet Inn.ex̃.de ord.cog.c.cum dilectus. Item si peto rẽ cũ fructib.ĩde pceptis,nõ teneor exprimere q̃titatẽ fructuũ:quia eadẽ rõne,qua debeť mihi res, debẽt & fructus.☞Et sic reus,põt eẽ certus, & deliberare,an velit cedere,vel cõtendere.Ita vr̃ casus
† in l.& ex diuerso.†§.j.j̃.de rei ven.& Innocen.tangit in c.2.extra,
11 de lib.obl.¶† Quæro,si reus dicit se non esse clarum ex designatione facta in libello,vtrum possit petere rem sibi ad oculũ demõstrari?Dic ꝙ sic,arg.j̃.de publican.l.cum si exhibuissent. & quod no.in l.2.s̃.si ex noxa.causa agatur.& extra,de app.c.significantibus.& hoc de primo,scilicet circa designationem rei.

12 Veniamus ad causam.† Cã,dicit gl.debet esse talis , ex qua sequatur ɔclusio,alias non procederet libellus, vt puta,peto à te centum,qa Rex est in Frãcia, nõ cõcluderet istud esse verum dictũ,qa si in iudicio pbaretur alia cã,q̃ q deducta esset in libello,nõ sequeretur ɔdẽnatio, vt l.habebat.in
b prin.b j̃.de insti.& si mensor fal.mo.dixe. l.j.& per Inn.in c.ex pte.de priuile.Sed quæro qualiter dẽt ista causa exprimi in libello? Gl.sic distinguit,aliter in personali,aliter in reali:& bñ.Plenius in
c l.& an eadẽ.j̃.de exce.rei iudicatæ.Sed circa hoc c est aduertẽdũ,
13 † quia nõ est necesse,ꝙ exprimatur cã cũ oĩb. qualitatibus suis. Sufficit.n.dicere,Peto centum,quæ mihi relicta sunt in testõ. Nõ habeo necesse dicere,testibus subsignato,&c.qa cũ dr̃ testamentum,intelligitur rite factum,vt l.non putauit.§.nõ quis.j̃.de ɔtab. & qđ no.C.de iuris & fac.ign.l.si post diuisionẽ.& ideo dicit Inn. si peterem centum à monasterio,quæ sibi mutuaui , non habeo necesse in libello dicere,ꝙ est ɔuersum in sui vtilitatem,qa dicendo mutuaui,intelligitur de mutuo, qđ bene valeat.Ita no.Inn.in
14 c.3.ex̃,de lib.obl.†Itẽ aduertendũ.ꝙ in istis libellis super ciuilib. actionibus formatis,non est necesse ꝙ inferatur locus & tps,sed solum ĩ crĩnalib.Hoc hr̃ in l.libellorum.de acc.probatur in c.Abbate sane.ex̃,de re iud.lib.vj.Quod est verũ,quando agitur ciuili-
d ter d ex ɔ̃tu,vel quasi vel alia actione,q̃ nõ infamat,secus si esset
e actio ex delicto quę infamaret,e vt l.itẽ exigit.j̃.de dolo.& l.prę tor edixit,in princ.& ibi dixi, j̃.de iniur.& est expressum ex̃ de p
f cu.c.tuæ.dixi etiam j̃.ad l.Aq.l.proinde.¶Quæritur f † qđ si libel
15 lus g proponatur generaliter,cã non expressa, an procedat iudi-
g ciũ si non opponatur?Gl.ꝙ sic,& bene tex.est in l.fi.de annali ex-
16 cep.& est expressum in d.c.abbate sanè.de re iudi.lib.6. Quæro† in personali,vtrum debet exprimi cã proxima. V.g.dico qđ mutuaui tibi centum,an debeam dicere,ad quæ es mihi obligatus.iõ peto te mihi condemnari,&c.Quidam dicebant quòd sic, vt l.obligationum substantia.j̃.de actio.& oblig.Doctores determinãt contrarium.Sufficit enim quòd causa exprimatur taliter, quòd præsumptiuè concludat,vt l.omnes.§.Lucius.j̃.quæ in frau. credito.Facit ad hoc Insti.de repli.in prin.

h Vidimus h de re & causa, videamus de actione. Circa q̃
17 primò esset videndum , † vtrũ cã,& actio,sint
18 idem.gl.determinat,ꝙ nõ,& bñ.¶† Scdõ,vtrum quis habeat ne
i cesse i exprimere nomen actionis in libello.Gl.hic disputat.Breuiter Decretalis approbat, ꝙ actio de necessitate non proponatur in libello,vt in c.dilecti.extra,de iud.& ita obseruat consuetudo,
k sufficit.n.ꝙ libellus ita proponatur,ꝙ ex eo resultet actio.k Sed q̃-
19 ro,† pone,ꝙ cã & cõcľo fuit optima,sed actio ineptè fuit expsla Verbi gratia,dico ꝙ vendidi tibi fundum pro centum,& tradidi, & centum non soluisti,quare peto te condemnari ad centum, & ad hoc propono actionem ex locato,an ex hoc sequatur condẽ-
l natio?l Tex.videtur ꝙ nõ.j̃.si mẽsor fal.mo.dixe.in l.j.§.j.& gl.hic hoc vr̃ tenere inno.in extra,de iud.c.examinata.qđ vr̃ verum.Probo sic,si nullam actionem expressisset,iudicium procederet,vt di
m ctum est,ergo multo magis procedit, si eam ineptè proposuit. m Istud probatur arg.C.de rei vxo.actio.l.j. circa prin. Resp. ad l.j.si mensor fal.mo.dixe.quia ibi proposuit actionem ineptã, & cãm ineptam,& hoc tenet gl. parua,super verbo,ex locato. quæ dicit
20 actione locati,& eius cã expressa.†Quæro,†quid si ex libello resultant plures actiones?Gl.hic dicit,ꝙ tunc actor cogitur eligere, vt in l.quod in hæredẽ.§.eligerę. de tributo.ꝙ intelligũt Doc. qñ resultãt plures actiones spãles,vt d.§. eligere,sed si resultaret vna spãlis,alia g̃nalis.l.certi ɔdictio.ĩ prin.j̃.si cer.pet.vr̃ ĩtẽtari spãlis, ar.l.si legatũ.& l.itẽ legato.j̃.de leg.3.& Doc.ĩ l.edita.C.đ edẽdo.

CONCORDIA.

☞¶Pro concordia,Aduerte,ꝙ non liquide,sentẽtiæ peti põt executio , & postea in executione fiet liquidatio. Ita Bar. & Doct. post glo.magnam in hac l.j.j̃.de eden.Ex qua gl.infert ad statuta, quibus cauetur,ꝙ instra authentica habeant executionẽ paratã: ꝙ si instrumento mihi promittať satisfieri de omni dãno , & interesse,ꝙ possum petere executionem talis instrumenti, quamuis interesse non sit liquidum.Idem Bar.in l.j.ad fin.j̃.de lega.2.& ibi Alex.per illum tex.Pau.de Ca.consi.157.incip.ad primum , vol.2. Sed Ias.in hac l.in 4.conclu.dictæ glo. Alleg.Bar.tenere ɔ̃rium in l.proinde.§.notandum.ff.ad legem Aqui.& istam opin.cõtra cõmunem sententiam dicit ipse,vbi supra veriorem, licet ipse sustineat negatiuam pluribus fundamentis:hoc bene verum est in casu statuti , non in aliis , in quibus non militant rationes allegatæ per eum,& tandem modificat communem opi.Item potest dici, ꝙ Bar.non est sibi contrarius,quia in d.§.notãdum.ponit ista verba,si instrumentum est liquidum , licet nõ appareat ꝙ sit damnũ certe adibo iudicem , vt non condemnet partem,sed vt liquidet quod sit damnum.Adde Pau.de Cast.consi. 17.

CONCORDIA.

☞ Pro concordia,Aduerte,ꝙ quando petuntur fructus officio iudicis,secundum Ias.in §.omnium.Inst.de actio.est necesse, ꝙ exprimatur certa quantitas in libello.Ita alleg.Bart.in l.& ex diuerso.§.j.ff.de rei ven.Contrarium tamen allegatur hic , vbi dicit , ꝙ non est necesse quòd exprimatur quantitas. Sed si bene aduertatur,Bar.non meretur argui de contrarietate.Nam in d.§.j.loquitur quando fructus petuntur accessoriè ad rem , quo casu debet exprimi,intelligendo etiam quando officio iudicis,&c. vt supra. sed in d.l.j.per sua verba præcedentia,intelligitur quando principaliter petuntur,dum dicit propter inuasionem,quia tunc res, & fructus ibi existentes,peti possent ex probatione priuilegiata,qa iuramento statur inuasi.per l.si quando.C.vnde vi.ita Cy.in l.certũ.in fin.C.de rei vend.Et intellige Bar.in d.§.j.de fructibus pręteritis,secus đ futuris.Imo.in l.fructus.j̃.de rei ven. Inn.in c.grauis. de resti.spol.Imo.in l.si homo.j̃.de rei vẽ.Pan. in d.c.grauis. adde ad no.per Bald. nouissi.in l.apud Iulia.§.fructus.de leg.j.

ADDITIONES.

a Poma.¶Istud verò.Vide Alex.consi.21.incip.viso processu causę litis. vol.j. Fel.in c.2.ver.restringendo 4.dę rescrip.vbi limitat quatuor modis.alio etiã modo limita vt per Ale.l.si ita stipulatus.§.Chrisogo.de verbo.obliga.Adde etiam ad hoc Ale.consi.vlt.in 2.vol.& consi.19.vol.3.& consi.1. 4.vol.& consi. 43.vol.4.consi.128.vol.1.& Fed.consi.159.& consi.186.& Paul.de Cast.l.præscriptione.C.si contra ius vel vti.pub.Ro.con.21.Fel.c.licet causam.de proba.& Bar.consi.93.& consi.94.Fel.c.auditis.de præscrip.Barba.consi.5.vol.2.Alex. l.1.de leg.j.Imo.consi.192.

† Clau.Et ex diuerso.Contrarium tenet idem Bar.in.d.l. & ex diuerso , sed istud est communius.

b Paris.¶L.habebat.in prin.Vide ad Bar.

c Poma.¶Sed circa hoc.Vide Mathe.notabili xj.inci.not.ꝙ in libello.Fel.c.sicut,ver.fallit vij.de re iud.& Fel.c.literas,de præsum.

d Ciuiliter.Adde omnino videndum Ro.cõs.191.an autem ad impugnandũ testamentum vsurarij sit necesse apponere locum,vbi extorsit vsuras , & tempus,quo extorsit,& à quibus,vide bal.cons.84.lib.j.

e Infamaret.Adde Rotam dec.38.in nouis.inci.in actione iniuriarum.

f Poma.¶Quæritur.Vide Rapha.Cõ.consi.77.& aliq.d per barb.consi.8.vol.2.& cõs.17.eo.vol.consi.27.& con.58.eo.vol.vide Ias.l.vinum.infra,si cer.pe.

g Barb.¶Quæritur quid si libellus.Adde l.fi.C.de an.exce.vide gl.in l.si in rẽ. infra,de rei ven.& ibi Ang.& vide tex.pro op.bar.in c.fi.de libel.obl. vbi opus est exceptione,& appellatione.Et est tex.aureus,& melior quam alibi, in c.Abba.§.secus.de re iud.lib.6.

h Poma.¶Vidimus. Vide Pan.cons.7.vol.j.& cons.8.eo vol.Præpositum c.quo iure.8.dist.Pau.l.edita.de eden.in prin.

i Paris.Secundo vtrum q s habeat necesse.Vide & declara vt per Are.in l.Gallus.§.si eius.in vlt.not.infra de lib.& posth.quando factum est certum , sed dubitatur quæ actio oriatur,vel oriantur plures,an sit necesse exprimere,vide Com.consi.40.inci.viso processu.Lud.post prin.

k Poma.Actio.Vide Mathesi.no.x.cõs.89.in j.vol.& c.examinata.de iud.& op. bar.& Imo.hic sequitur Ro.in rub.C.qui admi.licet bar.variauerit in l.edita.C.e.& l.2.C.de formul.& l.certi condictio infra,si cer.pet.l.per diuersas. C.mãd.& istud inducit ad ea q no gl. in verbo, transitu. §.multis,Insti.de libert.& l.qui testamento.§. per contrarium.infra,de testa. vide Ale.cons.36. vo.4.& cons.141.vol.2.Cuma.consi.42.& consi.60.Alex.consi.98.4.vol.

l Poma.Condẽnatio.Vide meli9 q p aliũ Ias.vbi examinat hoc ĩ l. edita. C.e.

m Poma.Proposuit. Vide notabile dictum Bal.in proposito.l.certum.C. vnde legi.& sequitur contrarium tenet Decius in l.quandiu.C.qui admit.

---

1 *Acta iudiciorum debent edi cum die & consule.*
2 *Acta an veniant appellatione instrumentorum.*
3 *Editionem actorum quilibet,cuius interest,potest petere.*
Excommunicatus,si aliquis est ad mei instantiam in curia episcopi,cuilibet, cuius interest,datur copia ex communicationis.
4 *Instrumentum commune debet edi cum die & consule.*
Instrumentum commune quod dicatur.

5 Instru-

5 *Instrumentum proprium, editur cum die & consule.*
6 *Editio instrumenti alieni, quando fiat cum die & consule.*
7 *Actor reo, & reus actori quando edere teneatur.*
8 *Qua actione quis cogatur edere, & an aduersarius possit vti instrumento producto per partem, & an locus, nomina testium, & notarij edantur, & differentiam inter rationes, & instrumenta, remissiue.*

a §. Editiones. Instrumenta debent edi sine die, & consule, in rationibus secus, hoc dicit. Gl. continuat hūc §. & primò loqꝛ in instrumētis publicis. Secundò in priuatis, secūda ibi, rōnes. Tn̄ hic ē vna magna gl. quā declarabo bene, & bř. Opp. ꝙ qs nō dēat edere iura sua aduersario, vt l. q accusare. C. e. Sol. Fateor, ꝙ reus nō edit actori ad fundādā intentionē actoris, vt ibi, nisi illa īstrumēta, qbus vsur⁹ esset reus, vt ǰ. ead. l. §. edēda. actor verò bene edit reo, ad exceptionē fundādā, secund' quosdā, de quo statim dicā. Vnde gl. ꝓ declaratiōe hui⁹ materiæ, distinguit: nos de quolibet mēbro faciamus vnam quæstionem.
1 Et primò quæro, † vtrum acta iudiciorum debeant edi cum die, & ꝯsule. gl. dicit ꝙ sic, vt C. eo. l. is apud quē. & melius in c. quoniā ꝯ. & ibi gloss. in verbo, loca & tempora. de probat. De actis n. nō hř aliquid in hoc tit. sed solum de editione instrorum, rōnum,
2 vel actionū. ¶ † No. fm istam gl. q appellatione instrorum non continentur acta, cū ponāt vt duæ species separatæ: de hoc dixi in l. in fraudem. § neq; instrumenta, de iure fisc. Quæro iuxta hoc, ad quid petiť editio actorū fieri? Glo. ponit hic aliquos casus. Idem
b no. in l. is apud quem. in j. gl. C. eo. Ego b † puto īdistinctè ꝙ om-
3 nis c ille, cuius interest, potest petere, vt sibi fiat copia actorū pu-
c blicorū, per tex. in d. l. his apud quē. & ibi no. Cy. quitex. gñaliter loquitur, & per l. in fraudē. §. neque instra. de iure fis. vbi est spāle, ꝙ ꝯ fiscū non edantur acta, sꝫ ꝯ quēlibet aliū. propter quod dico quòd si aliquis excommunicatus est in curia episcopi ad mei petitionē, qđ copia illius excommunicationis dēt dari cuiq;, cuius interest, arg. pro hoc ǰ. de postu. l. ex ea, & quod ibi no. ¶ Quartò,
4 † qñ peto mihi edi instrumenta cōia inter me & te, qualiter edentur? Dicit gl. cum die & consule, vt ǰ. fam. erc. l. si quæ. & C. eo. l. ꝓcurator. Illud intellige in instrīs cōibus, respectu dñij, vt instra hæreditaria inter duos hr̄des: sed si instrm̄ esset tuum proprium, respectu dñij, cōe mihi & tibi respectu vtilitatis: puta instrm̄ emptionis, in quo ꝯtinetur qđ tu emisti rem, & mihi promisisti præcium, tn̄ illud tu collegisti de propria pecunia à notario, tunc nō dř cōe quo ad hoc, vt edatur cum die & cōsule. Ita tenet Inno. ex-
5 tra, de prob. c. 1. Quæro, † aliquis petit sibi edi instrumenta propria. Certè sine dubio fit editio cū die, & cōsule, vt ǰ. ad exhi. per
d totum. Quæro, d † quid si aliquis petit edi sibi instrm̄ alienum?
6 Hic dicit gl. quod est cōsideranda cā, quare petit, qa aut qs petit, vt de falso redarguat: aut petit, vt videat & deliberet vtrum faciat pro producente: aut petit vt inde fundet intentionem suam, vel exceptionem vel replicationem. Primo casu, debet fieri editio cū die & consule, vt l. optimā. in fi. C. de ꝯh. & ꝯmit. stipulati. quod est verum, si vult redarguere circa diem & consulem. & de hoc dēt interrogari solēniter. Ista dicit gl. & Spe. in ti. de instru. edit. in illo §. videndum. in versicul. facienda. vbi tractat qualiter instra edantur. Dicit enim, quòd debet sibi deferri iuramentū, quòd ipse credit qđ possit redargui de falso, circa diem & consulem. Et innuit, quod debeat se subscribere ad pœnam talionis, antequam fiat si-
e bi editio. Pro quo C. de fide instru. l. si vteris. & l. fi. Secundo casu e quando peto mihi edi, vt deliberem super eo, editio debet fieri sine die & consule, vt hic. Sed hic insurget dubium, quid delibera re non possit, nisi edatur dies, puta vnus creditor agit contra aliū hypothecaria; reus non potest scire quis est potior in tempore, nisi videat diē? Certè vř, ꝙ sibi debeat fieri editio, arg. hic in ver. rationes. In contrarium videtur tex. hic ibi, ne quid prolato die fiat. posset enim secundus creditor instrumentum falsificare prolato die. Puto autem, ꝙ si secundus creditor diceret diem obligationis suæ, & peteret copiam diei obligationis aduersarij, cum tunc cessaret suspicio, ne quid fiat prolato die, quod deberet sibi fieri copia: quia aliter debitor deliberare non posset. Aduertendum tamen est, quod in hoc fuit aliqua opi. inter Ioan. & Azon. Nam dicebat Io. quòd instrumenta, quibus quis in iudicio vsurus est, deberent edi omnia, etiam cum die, & consule, vt ǰ. ea. l. §. edenda. Azo dicit contrarium, & ita tenet glo. & ita obseruatur
† †. Tertio casu, † quando petitur editio instrumentorum, qui-
7 bus quis non vtitur, & petit pars ad fundandam intētionem, exceptionem, vel replicationem suam: In hoc fuerunt opinio. inter Io. & Azo. quæ opiniones habēt originē ex intellectu l. fin. C. eo. Dicebat enim Io. quòd reus non edit actori ad fundandam intē-
f tionem suam. f Sed actor bene edit reo ad fundandā exceptionem suam. Prædicta vera, nisi quis sit vsurus instrumentis, tunc illa dēnt edi sine dubio, vt ǰ. eod. l. edenda. Azo dicit ꝯrium, quod nec reus actori, nec actor reo edit, nisi instrumenta quib. vsurus
g est & leges alleg. per Io. intelligit in rationibus. Gul. de Cu. g in ista materia dixit melius, quam aliquis alius, & dicit sic. Tex. i l. fi. C. eo. dicit ꝙ actor non dēt assumere initium suę petitionis ꝯ domo rei: & ideo dicit, aut actor petit à reo ad suam intētionē principaliter fundādam, & nō fit editio, vt l. qui accusare. & l. fi. C. eo. Aut ad actionē propositā adiuuandā: V. g. actor petit fundū, reus dicit, fundus tm̄ extenditur quantum tu petis. Certè quo ad adiuuādā istam intētionē iam probatā, reus edit actori, vt l. Titius hęres. & l. creditor. ǰ. de act. emp. & ǰ. đ lega. 3. l. qui concubinā. §. cū ita. & l. ꝓdiis. §. Titio. Aut petit actor sibi edi, ad replicationē fundādā, & reus teneť sibi edere, vt l. pe. §. fi. ad legē Fal. vbi ē casus. & alle. in gl. in l. vlt. C. eo. Cui legi Iac. But. videbatur rñdere, dicens, qđ ibi eduntur instra tanquā corpora hæreditaria, non tanquam instra rei. Sed opi. Gul. satis placet per id, quod ǰ. dicam statim. Si verò reus petit ab actore, ad suam exceptionem fundādā: dēt sibi edi, vt l. fi. C. eo. qđ ꝓbo p l. dissolutæ. C. de cōdi. sine cau. & l. q tabulas. ǰ. de fur. Potest enim reus petere, ꝙ sibi reddatur instrumētum cancellatum: vt possit probare exceptionem suam. Et ꝑ hoc dico, ꝙ actor pōt petere à reo ad fundādā replicationem suā ea-
8 dē rōne, ar. C. de fide instr. l. plures apochis. ¶ † Quero, quo iure quis compellatur edere? Dic, vt in gl. Quæro, quid si aliquis ꝓducit instrumentum ꝯ se, nunquid aduersarius possit eo vti? Dicit gl. ꝙ sic ǰ. ea. l. §. edenda. ad similitudinem testium. Vltimò quærit gloss. dies vel consul non debent edi, an edantur locus, nomina testium, & notarij? Dic vt in gl. Item qro, quæ est dña, seu ratio diuersitatis inter instrumenta, & rationes? Dic vt in glo.

ADDITIONES.

a Paris. Editiones. Circa materiam editionis, vide quæ scripsi in l. j. C. de eden.
b Poma. ¶ Ego. Vide Fel. c. 1. ver. fallit. ǰ. de proba.
c ¶ Omnis. Adde videndum Ange. consi. 164.
d Poma. ¶ Quæro. Vide Alex. in l. qui accusare. in prin. C. eo.
e Poma. Secundo casu. Vide Fel. c. j. de proba.
† Clau. Tenet gl. & ita obseruatur. Fallit in instrumento procuratoris, vt dicit Bar. in l. exempla. ǰ. eo.
f Suam. Adde nisi ex magna causa, vt voluit Spe. in tit. de instru. edi. §. videndū restat. ver. ex præmissis collige. in fi. & hoc dictum sequitur Ro. consi. 318. Rot. deci. cij. quæ autem sit magna causa, vide Ioan. And. in addi. ad Spec.
g Barb. Guliel. de Cu. Et ita tenet etiam Bar. in d. l. fi. C. eo. & vide Abba. in c. j. de proba. Poma. Vide Fel. c. j. ver. fallit x. de proba.

1 *Editio non solum ante sed etiam post contestatam fit.*
2 *Libello proposito si dico sententiam nullam, quam peto quòd producas si non vis illam producere, iudex pronunciat, quod si quo tempore appareat, quod sit nulla.*

a §. Edenda. a No. ꝙ parti dēt fieri copia de oīb. q̄ in iudicio producūť. Opp. ꝙ et ea, quib. quis non est vsusurus, debet edere. l. fi. C. e. Sol. intellige hic nō eduntur actori ad
1 suam intentionem principaliter fundandam, vt dixi s̄. §. proxi. † Quæro qñ debet fieri ista editio? Quidam dñt, ꝙ in principio, vt ibi dum dicit, editurus est: gloss. determinat contrarium: & bene,
b ꝙ etiā post lit. conte. Sed quæro, b ego dedi vnum libellū, † dicēs
2 sententiam, q̄ tu obtinuisti contra me, esse nullam: in ꝓcessu cāæ peto, ꝙ tu producas illam sententiam, cum ego illam non habeā tu non vis producere: quid fiet? Dicit Inno. ꝙ non cogetur producere: sed iudex pronunciabit, quod si quo tempore talis sententia
c appareret, si nulla. vt extra, de fide instr. c. G. perpetuus. c Pro quo facit. C. de fid. instr. l. 3. vbi fides instrumentorum si dubium reuocatur, & quis non vtitur, de cætero vti non potest.

ADDITIONES.

a Poma. Edenda. Itellige & amplia procedere etiam si producens protestetur ꝙ vult tātum in parte, & partibus pro se facientibus. Ita Bal. in l. j. C. vt quæ desunt aduo. vide Fel. in c. 2. de probat. Alex. l. 2. C. eo. tit.
b Barb. Sed quæro. Vide Bar. & quæ remisi in l. is apud quem. C. eo.
c Perpetuus. Adde post Iaf. videndum Fed. consi. 202.

1 *Instrumenti particula, & statuti, an producatur. vel totum.*

a §. Edere. a No. † ꝙ si producitur vnius instrumenti particu-
1 la, non facit fidem. Idem si producitur particula, vnius statuti. Casus est s̄. de legi. l. in ciuile. vbi est vtraque lec. in contrarium videtur ǰ. eo. l. argentarius. §. edi. & hoc videmus tota die, de particulis b testamentorū, quę dantur legatariis. Et tangitur per Doc. in l. fi. C. de preci. impe. offe. & de ope. no. nunc. super rub. &c.

ADDITIONES.

a Paris. Edere. Vide Ang. consi. 150 incip. reus ciuitatis.
b Poma. De particulis. Adde tamen ꝙ si exemplum ederetur iudici quod dēt totum edi. Cy. Bal. & Ang. C. de precib. imper. offer.

LEX II.

1 *Instrumentum, de quo est facta mentio in libello, debet edi ante lit. contest. nisi esset etiam penes reum.*

Si legatum. Duob. modis legitur in gl. Secūdum primū modum hic est casus notabilis qōnis: aliquis
1 facit in libello mentionem † de aliquo instrumento, vtrum istud instrumentum debeat edi ante lit. conte. Inn. ꝙ sic: extra, de proba. c. 1. Idem Spec. in tit. de instru. edi. §. videndum. vbi tractat, quādo instra sunt edenda. Tu dic distinguendum esse, an faciat mentionem de instro, quod debet esse penes reum, sicut penes actorem

rem,& non debet sibi fieri copia, vt hic, aliàs sic. Dixi plenè in l. edita.C.de eden.& in l.postquàm.§.pe.vt lega.no.ca.

LEX III.

a **Ne quisquam.** aLex ista legitur duob.modis.Scundum vnam lecturã ptinet ius speciale.s. ꝙ fisco editur ad suam intentionem fundandam: secundum aliam, ꝙ fisco editur ad suam replicationem fundandam.

ADDITIO.

a Paris.¶Ne quisquam.De materia huius legis vide Alexan.consi.122.l.prætor ait.§.etiam.v.no.ff.eod.vide Ias.in l.j.ver.5.C.eo.
Pom.¶Iste tex.non probat id, ad quod cõtra allegatur, ſm primũ intellectũ Bar.hic.s.ꝙ fisco editur ad intentionem fundandã, vnde vide subtiliter Dec. l.1.ver.inquãtũ.C.eo.& vide eundẽ, ver.ista fallẽ.vbi dat sex limitationes.Et adde ꝙ ista lex procedit etiã in dote.Ita Ro.in l.j.ff.sol. mat.& ibi per Alex.

LEX IIII.

Prætor ait. Primò ponit edictum.Secundò illud exponit. Secũda ibi, huius edicti. Quærit gl.qui sunt isti argentarij? Certè non sunt campsores, de quibus loquitur l.quædam.§.nummularios.infra eo.Sed erant quidam, qui argentum tractabant, vt dicit glo.

1 *Dictio quodammodo, est nota improprietatis.*
2 *Editio instrumenti, quæ fit a notario parti, ad cuius vtilitatẽ pertinet instrumẽtum, fit cum die, & consule.*

§.Huius edicti. Summabo primò p modum cuiusdã distinctionis. Et primò commendat edictum.Scdò loquitur in filio exercente argẽtariam, in cãm peculiarem.Tertiò loquit̃ in seruo similiter exercente, in causam non peculiarem.Quartò loquit̃ ĩ seruo exercente, in cãm peculiarem.Quintò loquit̃ simpl̃r in oẽm cãm.Scda ibi, sed & filiusfa. Tertia ibi, sed & si seruus.Quarta ibi, si seruus peculiarem. Quinta ibi, sed si dñs.Opp.ad tex.dum dicit, quodammodo meum, Cõtrà in prin.huius legis, vbi dr̃, ꝙ rõnes pertinent ad ipsum argen-
1 tarium, non ad petẽtem.Sol.Hic †apponitur dictio, quodammõ q̃ est nota improprietatis.q.d.non verè meũ. Simile de li.& post. l.in suis.ff.rerũ amo.l.j.in fi.& l.seq.Op.ff.eo.l.si qs ex argentariis. §.ptinere.Sol.hæc supplet̃ p illã.ponit̃.n.ibi alia ro, quare, editio
a debeat fieri.s.quia sunt confectæ me mandante.Ad id a opp.glo.
b ergo semp instr̃a dẽnt edi cum die b & ꝯsule, qa semper fiunt par
c tib.mandãtibus.c vt in auth.de tabel.ver.vt tñ.Sol.dicit gl.duæ rõnes requirunt̃ copulatiuè, vna ꝙ contineat vtilitatem petentis, alia ꝙ sit factum instr̃m eo mãdante.& iõ licet vtraq; pars mãdet
d notario.põt esse qd vnius d vtilitatem tm̃ ptinet, & sic alteri nõ
2 edit̃. Qd placet. Dicas ergo, † Quædam est editio, quæ fit ab ipso publico officiali, qui ꝯfecit librũ rõnum seu instrorũ, & illa fit ei, cuius vtilitatem continet, & quo mandande sunt ꝯfecta, vel alteri qui repræsentat eius ꝑsonam, vt d.§. pertinere. & fit semper cũ die & consule p hanc legem, in prin. Quædam est editio, quæ fit à parte parti, & tunc illa non fit cum die & consule, vt l.j.§.editiones.ff.eod. intelligendo, vt ibi dixi. Venio ad ver.sed & filius. Quero vtrum iste versiculus, rectè corrigat præcedens dictum.In glo. sunt duæ opi.secundum primã corrigit, ſm secundã non. Dic, ꝙ si intelligas primum casum patre sciente, & volente, tunc p ſm n corrigitur, sed ſm loquitur in patre approbante tacitè, primum ĩ volente expressè, & sic sunt diuersi casus. Si intelligas primum in sciente tm̃, tunc determinatur, seu corrigitur per sequens. Venio ad ver.sed & si seruus.& qa iste ver.continet multa dicta, sic summa. Aut dñs habet rõnes confectas per seruũ, & indistincte tenet̃ vt hic, in fi.§.Aut non habet eas, vel dubitatur, & tunc aut seruus exercuit argentariam ex cãm peculiarem, aut in causa peculiari. primo casu aut dño sciente & volente, & perinde tenetur ac si p se exercuisset, vt in hoc ver.sed & si seruus.aut dño ignorante, & tunc dñs non tenetur.Sed si dubitatur an habeat, liberatur, iurando se non habere, vt in ver.sed si inscio.Scdo casu.qñ exercuit in cãm peculiarem, tenet̃ dñs de peculio, vel de in rem verso, vt in ver.si seruus peculiarẽ. & ead.distinctio esset adhibenda in filio, licet tex.non ponat. Quero, qũo ista actio detur de peculio, cum sit ex delicto, vt l.si ff.eo.gl.ibi dicit quod hic est quædam actio anomala. Tu dic, quod hic fuit iussus à dño de edendo rõnes, & sic ipse non edit, quia forte seruus non vult sibi dare, ipse tenetur ad interesse de peculio, vel de in rem verso.Ita loquitur hic. Vnde non agitur ex delicto serui, quia seruo non est factum præceptũ sed agitur ex inobedientia domini, tamen quia illa causatur ex facto serui, non tenetur in solidum, sed de peculio, vel de in rem
e verso.e

ADDITIONES.

a Poma.¶Ad id.Vide Cuma.consi.83.
b Cum die.Adde inquantum Alex.hic ponit ꝙ priuata scriptura non requirit diem, ꝙ aliter loquitur ĩ apostila in prooe.C.in prin.& ibi vide.
c Partibus mandantibus.Adde post Ias.inquãtũ ponit, an notarius debeat esse rogatus ab ambabus partibus.Bal.consi.52.v.lib.vbi ponit, an si creditor cõfiteat̃ absente debitore, sibi satisfactum & præsente fideiussor. possit rogare notarium, vt de illa confessione conficiat instrumentum, & dic ꝙ sic.
d Poma.Vnius.Vide Fel.c.j.ver.limita.extra, de proba.
e Claud.In rem verso.Idem tenet Bar.in l.quis sit fugitiuus.ff.de edil.edi.Facit quod tradit Bar.in l.palam.§.non solum.ff.de rit.nup. & est tex.& idẽ nõ Bal.in l.si quis ex argentariis.§.si initium, ff.eod.& ad istud propositum vide.

1 *Vsuras desinens exercere ita tenetur restituere sicut exercens, & comprehendatur in constitutionibus episcopi.*

§.Etiam is. Aliàs,

a **§.Is etiam** aNo arg. † ꝙ ille qui desiit exercere vsuras, ita
1 cõpellat̃ ad restitutionẽ, sicut exercens, b & ita
b comprehendat̃ in constitutionibus episcopi, sicut hic comprehẽditur edicto posito supra ea l.in prin. Pro hoc infra, de rit.nup.l. palam.§.non solum.in arg.induco, non determino.

ADDITIONES.

a Poma. Is etiam. Vide ad hoc Fel.c.j.ver.fallit 11. de prob.& p Ale.in l.j.C. eo.bene facit tex.& quod ibi no.Bar.in l.j.C.de primicerio.lib.12. Rom.cõs. 309.vbi vr̃ tenere oppositum.& tex.in c.ferrum.l di.& ibi Præpos.& ibi super verbo, separatur.De hoc vide melius quàm per Bar.in rub.de vsur.& qd refert Alex.l.j.C.eo.vbi vide Ias.
b Sicut exercens. Adde an hæredes vsurarij cogantur exhibere libros vsurarij, & quid si negent penes se illos habere.Abb.consi.113.lib.2.
Hoc idem de vsurariis dicit Bar.ff.e.l.quædam.in prin.& in §. nummularios. Limita hoc, dicit Bar.non habere locum, si vsurarius restituisset vsuram, per ca.cum tu.in verbo, donec.cum gl.de vsur.vide Alex.in l.j.C.de eden.

1 *Originale edendum quando non potest portari, iudex mittit ad locum personas sufficientes quæ illud videant, & referant.*

1 **§.Quòd si instrumentum.** Quæro, † quid si esset periculum itineris apportare librum rationum de vna prouincia ad aliam, vel qd si portari ñ possit originale, quia est forte in archiuo publico, vnde non potest extrahi, & si produceretur exemplum non probaret, vt in authẽ.si quis in aliquo. Rñ. iudex debet mittere ad locum sufficientes personas, q̃ videãt illud originale, & de eius effectu & substantia fidẽ referãt iudici, vt extra de fide instru.c.accepimus.& l.iudices.C.de fid.instr.

LEX VI.

Si quis ex argentariis.

1 *Instrumenta confecta à notario vili, quam fidem faciant.*
Instrumentum continens rasuras, & concellationes, licèt reddatur suspectum, tamen ex subscriptione scribentis corroboratur.
2 *Notarius, qui aliàs fecit instrumentum falsum, an possit instrumenta conficere, remissiue.*
3 *Notario succedenti alteri notario videtur commissum à lege, vt instrumẽta notarij defuncti extrahat.*

a **§.Cogentur.** a Successor tenetur hoc edicto. s.ille qui possidet, siue sit vnus, siue plures. Idem in plurib.tutoribus.h.d. Innuit hæc lex, quod si vnus hæres est humilis, & deploratus, quia forte aliàs fecit multa falsa, ꝙ põt instr̃a ꝯficere, licèt ei non sic credatur.Cõtrà C.de susce.& arca.l.si aliquid.So.Dicit gl.fateor contrarium quod non põt instr̃a cõficere si in offõ deliquit.nec ob.hic: quia põt intelligi ꝙ erat aliàs vilis, non ꝙ in tali offõ deliquisset, si aliàs in sili offõ deliquisset, statur huic editioni pp authoritatẽ aliorum cohr̃dũ subscriben-
b tium, b non pp se. Verum hic assume, † ꝙ qñq; notarius c est vi-
1 lis, d pp aliud delictum nõ cõmissum e in officio, & tũc valent in-
c str̃a sua, licet tãta fides ñ adhibeatur, q̃ tñ fides suppletur, si alius se
d subscripsit. Qñq; notari⁹ est vilis, qa deliquit in officio, & de hoc
e est ꝯdennatus, & tũc instr̃a sua non valent, vt d.l.si aliquid.sed pñt sumere effectum ex subscriptionib.aliorũ notariorũ.vt hic. Qñq; scriptura ñ est suspecta respectu ꝑsonæ edẽtis, sed ex forma sui, qa hẽt cãcellationes, vel rasuras & tũc licet reddantur suspecta, vt l.fi.C.de edi.diui Ad.tol.tñ ñ possunt corroborari ex subscriptione scriben

ADDITIONES.

a Poma.Cogẽtur.Vide pro intellectu huius l.Bar.in l.4.§.Cato.ff.de ver.ob.& vide, qd per istum tex.dicat Fel.in c.testimonium.ver.2.no.de test.c.j.de cõsti.Cæpo.consi.4.& consi.39.& Bar.consi.54.eo.vol.& consi.seq. Fel.c.j. col. v.de re iu.Bar.consi.19.& 23.vol.2.& consi.36.eo.vol.Ro.consi.240. Imo.consi.136.& consi.147.
b Subscribentium.Adde pro hoc, quod voluit Ro.consi.286.ꝙ dictum vnius testis non idonei, suppletur per alium idoneũ. & post d.Ias. Adde quod voluit Bal.consi.285.4.lib.ꝙ si admittitur testis frater pro fratre, nõ facit semp plenã ꝓbõnem: ꝙ illud est verum, si solus deponit Sed vbi habet contestẽ, tunc fratri potest deferri iuramentum, in suplementum probationis, per hunc §. & ꝙ idem voluit consi.205.ꝙ valeat reuocatio testamenti solenniter facti, in quo non sunt instituti venientes ab intestato, licet in secũdo non sint nisi duo testes idonei, & vnus frater hæredis instituti, & duæ mulieres. Vide tñ quod voluit Ang.consi.129.in facto proponitur.
Poma.Vide Ias.in l.cunctos populos.C.de sum.Tri.vbi dat alias remissiões
c Paris.Quando notarius.Limita nisi post condemnationem talis diu perseuerauit in officio, conficiẽdo instrumẽta, & habitus fuit pro legali. vide Com. in consi.62.inci.in Christi nomine amen, visa copia, circa me diũ. vide quæ habes ad bar.in l.barbarius.ff.de offi.præto.
d Vilis.Adde Pau.de Ca.consi.207.Bal.consi.264.j.lib.Ale.consi.138.
e Commissum.Adde Pau.de Ca.consi.51.

ne scribentis, si illis rasuris & interlineaturis fidem imponat, vt l.
j. ỹ. de his, quæ in test. delen. Et hæc tria videtur tenere gl. hic. De
2 notario † autẽ, qui aliàs fecit falsum instr̃m, dic vt ex, de fide instr.
c. ex literis. de hæreti. c. fraternitatis. vbi per Inn. dixi in l. 3. ỹ. ad l.
Iul. repe. Vltimo scias, quod Decretalis extra d fide inst. c. cum P.
3 † Tabel. dicit, quod mortuo tabellione instr̃a eius committũtur
vni alteri notario, vt inde assumat & conficiat publicum instr̃m,
a sed per hanc legem videtur expressum, quòd si vnus notarius a
succedit alteri tabellioni, vr̃ sibi à lege cõmissum, vt inde sumat,
& conficiat publica instr̃a, & si sunt plures, omnes debẽt se sub-
scribere. Idem in plurib. tutorib. Idem in eo, cui testator donaue-
rit, vel legauerit suos rogitus, vt ỹ. eod. l. quædam. §. is autem.

ADDITIO.

a Parif. Quòd si vnus notarius. Vide Iaf. in hoc §. cogentur. qui repetit legem, post alios per eum relatos.

§. Exigitur. Qui petit editionem, debet iurare de calumnia. hoc dicit.

§. Rationem. Illa ratio est edenda, quæ ad argentariam pertinet, secus in instrumentis ex alia causam confectis. h. d. gl. intelligit hunc §. qñ in libro continetur vnũ factum tm̃, non debet dici liber rõnum, nec dẽt edi: secus si plura. Tu dic ꝙ non est considerandum, sed aut illud, qđ scribitur, descendit de argentaria, & illud cogitur edere, aut venit aliunde: vt si accepit pignus, vel mandatum ex alia causa, & istud non cogitur edere. h. d. expresse tex. hic, in ver. hoc enim. Quid enim, sicut faciunt multi, si in uno libro scripta sunt accepta, in alio scripta sunt tantum data, secundum gl. non debet fieri editio, quod ẽ congruum. Dic ergo vt dixi.

§. Ex hoc edicto. Quæro quo iure petatur editio. Dicunt quidam per actionem in factum. Tu dic secundum gl. & bene, ꝙ petitur officio iudicis, & si ei non paretur, tunc datur actio in factũ, vt hic, & s̃. eo. l. j. §. editiones. in glo. magna.

§. Pertinere. No. ꝙ ad eũ ꝑtinẽt rõnes, cui⁹ mãdato sunt ꝯfecte. Quod ĩtellige, si ei⁹ vtilitatẽ ꝯtinẽt, vt no. ĩ l. ꝓtor. s̃. eo. Itẽ not. ꝙ sufficit esse factum mãdãte ꝓcuratore meo, idem intelligas si alius mãdauit, cuius personã repræsento. Exemplum, ego sum creditor, habeo obligata bona debitoris, possum petere, vt instrumẽta mihi exhibeãtur à quolibet notario, arg. huius §. & ỹ. de bo. auth. iud. pos. l. fi.

1 *Dies appositus in vna ratione, intelligitur communis ad omnes sequentes. & in repe. nu. 1.*
2 *Dies appositus in medio libri instrumentorũ, intelligitur repetitus in sequentib.*
3 *Dies appositus in fine libri refertur ad præcedẽtia. si hoc exprimatur. alias secus. Notarij subscriptio apposita in fi. libri, refertur ad præcedentia, si hoc exprimitur.*
4 *Tabularum appellatione venit vna charta, & plures, & vnus liber. & nu. 18. in repet.*
5 *Liber idẽ, an sit, ex colligatura cognoscit, & sic ꝙ sũt eędẽ tabulę. ĩ rep nu 28.*
6 *Instrumentum si in libro notarij reperitur cum die & consule, & relictis aliq̃b. chartis non scriptis, reperitur aliud istrumentum sine die & consule, tunc dies appositus in primo instrumento, non intelligitur repetitus in sequenti, & in rep. nu. 18.*
Idem si incipit ponere annos domini, & dimisit spatium. & in repe. nu 19.
Idem si errore est appositus dies. & consul per errorem.
7 *Dies appositus in principio filzæ, non intelligitur repetitus in aliis, & latius in repe. nu. 22.*
8 *Locus & testes appositi in vno instrumento. intelliguntur repetiti in sequentib.*

§. Si initium. Dies & consul positi in prin. referuntur ad sequentia, q̃ nõ hñt diem. h. d. iste §. potest
duob. mo. intelligi. Vno mõ ꝙ in prin. sit positus dies & consul, &
intitulatio libri, & ꝭm hoc nullum eẽt dubium, quod illa dies est
cõis ad omnes rõnes sequentes. & tunc tex. debet exponi, si initiũ
tabularũ hẽt diẽ & ꝯsulẽ, in q̃b. s. tabulis. ꝭm ꝙ hic innuit tex. dum
dicit, cõis. n. & c. Scđo mõ põt intelligi quod in prin. libri sit ratio
Titij, quæ hẽt diẽ & ꝯsulẽ, in q̃b. s. dieb. & consulib. fuit facta rõ il-
la, tunc posset dubitari an illa dies, & consul apposita in vno in-
str̃o intelligantur in sequentib. repetita, q̃ nõ hñt diẽ & ꝯsulem. Et
1 rñdetur quod sic: licet † enim in vna rõne sit posita dies, & cõsul,
tñ intell'r cõis ad omnes sequẽtes. Et ita cõiter iste §. sic obseruat,
qđ placet, vt intelligatur eẽ ꝓlata lex in casu dubio. l. qđ Labeo,
a ỹ. ad Carb. ꝑcedens verò lec. nullũ hr̃et dubium a Quæro, † dr̃ hic
2 si initium, quid si in medio est instr̃m, qđ hẽt diẽ & ꝯsulem, postea
sequuntur alia q̃ non hñt? Rñ. Idẽ ꝙ intelligat in sequẽtib. repeti-
tus, ꝑ rõnem hic positã intellectam ꝭm qđ glo. dicit, est. n. cõis oĩs
rõnis. s. sequentis. Præterea illud potest dici initium quo ad se-
3 quentia. ¶ Scđò † q̃ro, qd si in fi. sit apposita dies, & cõsul, vtrum
referatur ad ꝑcedentia? Gl. hic in verbo, rõnis, vr̃ dicere ꝙ non ex
eo ꝙ dicit, s. sequentis. Dicas quod dies apposita in fi. ꝑt referri ad
omnia ꝑcedẽtia, si hoc exprimat dicẽdo, acta fuerunt oĩa supra-
dicta, & c. anno Dñi, & c. Esset. n. cõis positio diei & consulis ad
omnes rões, sicut hic đ đ ꝓpositione, & eo. mõ de subscriptione
notarij, q in fi. lib. dicit se oĩb. interfuisse, & rogatus scripsisse. Sed
si hoc non diceretur, staret huic gl. vt dies posita in sequẽtib ad ꝓ-
b cedẽtia nõ trahat. Maiorẽ b n. vim habent præcedentia ad deter-
minationẽ sequentiũ, q̃ sequentia ad determinationẽ ꝑcedentiũ
vt l. qsqs. ỹ. de leg. 3. & l. filiũ, & ibi no. ỹ. qñ di. le. ce. Seqtur in tex.
4 tabularũ. q̃ro qual'r intelligatur, tabularũ? Rñ. † de quacũq; mã
sit. l. j. circa prin. de bon. poss. ꝭm tab. & l. in cõmodato. §. sicut. ỹ. cõ-
mo. Itẽ aduerte ex eo qđ dicit, tabularũ in plurali, nõ curo siue sit
vna chara, siue vna tabula, siue ẽt sint plures, ꝗ tñ faciunt vnũ li-
brum, seu vnũ corpus, qđ apparet hic dũ dicit, in eiusdem tabulis
erãt scriptæ rões. Erãt. n. eędẽ respectu ꝓpositionis, licet als es-
5 sent plures Sed q̃ro † q̃uo cognoscã vtrum sit idem liber, seu eę-
dem tabulæ? Rñ. si sunt inuicẽ colligatę illa ligatura artificiali, ex
qua cognoscit ꝙ vnũ est volumen, & si multæ ligaturæ essent di-
stinctæ, si tñ aliqđ apparet, ex quo ꝯprehenderet vnũ volumen es-
se, idẽ dicem⁹. l. j. §. fi. ỹ. de bo. pos. ꝭm tab. Idẽ puto si nullo mõ eẽnt
inuicem colligatæ, sed apparet ꝙ quinterni inuicẽ continuantur
ex serie scripturæ. Sicut. n. non refert vtrum aliquid adimatur ver
bo, vel facto l. nihil. ỹ. de adi. le. ita non refert vtrum quinterni ꝯ-
tinuentur facto, vel verbo. Pro hoc vr̃ casus ỹ. de leg. 3. l. librorũ.
§. sed nec cæpti. ibi, nondum conglutinati. Sed si esset omnimo-
da separatio, tunc non possunt dici eædem tabulæ, nec intellige-
retur facta repetitio in sequentibus quin præcedentia non pos-
sint dici initium ad sequentia, cum sint separata omnino. Ex hoc
6 † etiam dico ꝙ si in libro notarij præcederet instrumentum cum
die & consule, postea sequerentur aliæ chartæ non scriptæ, de-
mum sequeretur aliud instrumentum sine die, & consule, ꝙ tunc
primum in sequenti non intell'r repetitum. Apparet enim ꝙ no-
tarius in medio volebat aliquid scribere quod omisit, propter
quod apparet, ꝙ non est continuatio secundi ad primum, saltem
de mente notarij, & sic non est communis præpositio diei & con
sulis ad sequentia, quia forte in medio aliud posuisset. Et idem di-
co si notarius incœpit ponere annos Domini, & dimisit spa-
tium, tũc. n. apparet ꝙ hic volebat ponere aliũ diẽ & ꝯsulẽ, & sic
ꝓpositio diei ꝑcedentis nõ est cõis. Idẽ si posuisset diẽ & consulẽ
ꝑ errorẽ, & sic haberetur, ꝓ nõ posita. Nã nõ intelligetur dies, &
ꝯsul. ꝑcedẽtis instr̃i: ꝙ apparet: qa non habet diem & consulem, ꝓ
7 cõi ad istud sequẽs, & sic cessat rõ istius §. Ex ꝓdictis † ẽt idẽ dico
in filza: ꝙ licet in vna sit apposita dies & consul, nõ intelligetur in
aliis. Nõ. n. debent dici eædẽ tabulæ, nã ibi nõ infilzat, vt perpe-
tuò ibi sint, sed vt extrahant & reponant ad libitum infilzantis.
ar. l. quæsitum. in prin. ỹ. de le. 3. Præterea, ꝭm consuetudinem non
consueuit in infilzando obseruari ordo. Sequitur in tex. diem &
8 consulem. Quæro † quid in loco c & testibus in præcedenti in-
c str̃o est dies & consul, locus & testes, in secundò deficiunt, an illa
ꝓpositio sit communis ad sequentia. Vr̃ ꝙ nõ, quia diuersa est rõ,
vt no. in simili. s̃. eo. l. j. §. editiones. in fi. gl. magnæ. Contrarium di
co. Nam sicut dies & consul. intelliguntur repetita, eadem ratio-
ne locus & testes, ea. etiam ratione hora. Instr̃m ergo sequens in-
telligitur eẽ factum eo, tpe: hoc est statim post primum, vt in j. cõ
sti. Cod. in fi. ergo eo. loco, & eisdem testib. Præterea in instr̃o ap
ponũtur à notario q̃dã q̃ fiunt à partib. q̃ concomitant factum: ñ
ꝙ à partibus fiant, vt tp̃s, locus & testes. Ead. igitur ratio est in ꝓ-
dictis, quæ in die & consule, ergo idem ius. Si tñ aliquid apparet,
propter quod esset diuersitas temporis in aliqua hora, non intel
ligerem testes repetitos. Vltimò glo. inducit hanc legem ad quæ-
stio. in arg. de molẽdino, de qua per Cy. in l. si manifeste. C. de ser-
ui. ego tractaui plenè in l. quominus, ỹ. de flumi.

ADDITIONES.

a Poma. Haberet dubium. Pro intelligentia & limitatione huius vide Alex. in rub. infra sol. mat. vbi dicit, quod hoc dictum non procedit.
b Poma. Maiorem. Vide Mathesi. notabili cl. & Pau. & Ful. l. j. C. de li. præt. Ro. consi. 140. inc. pr̃ reuer. & cons. 520. alias 530. inc. diligenter inspectis. Ale. cõs. 416. inc. ex the mate supra scripto. facit quod vult Bal. in rub. extra de pac.
c Loco. Adde ꝙ locus intelligatur repetitus, Bal. consi. 178. 3. lib. Et an dies appositus in instrumento, intelligatur in margine, vide Io. And. in add. ad Spe. in ti. de instr. edi. §. ostenso. in add. inci. dicit Rolandinus. quem sequitur Pau. de Cast. consi. 8.

REPETITIO

1 *Dictio, eadem, est relatiuum substantiæ identitatis.*
3 *Notarius si in nota instrumenti apposuit diem & cõsulem, & postea in instrumento non posuit, videtur dies repetita.*
4 *Anni Domini positi in principio libri instrumentorum, intelliguntur repetiti in sequentibus. & nu. 10.*
5 *Instrumentum publicum dicitur cui soli creditur sine alio adminiculo.*
6 *Instrumenti publici essentiæ requisita quæ sint, statur consuetudini eorum.*
7 *Inuocatur diuinum nomen in contractibus qui fiunt inter Christianos.*
Instrumentum si fit inter non Christianos, fit inuocatio Dei ipsorum.
Instrumentum non vitiatur. si omittitur inuocatio diuini nominis.
Inuocatio diuini nominis facta in principio protocolli per notarium, trahitur, ad omnia instrumenta comprehensa in libro instrumentorum.
8 *Notarius si ponit in principio contractus in nomine, & non plus, tamen cõtractus tenet*

ctus tenet, & dicitur facta inuocatio.

9 *Instrumento si apponatur anni domini, attenditur consuetudo loci.*

11 *Instrumentum si in protocollo reperiatur confectum de mense Ianuarij, cum appositione annorum domini, & sic diuersa instrumenta confecta de mense Maij, Augusti, & Septembris, & post modum alia instrumenta confecta de mense Ianuarij, sine appositione annorum domini, instrumentum non valet, nec intelligitur de anno seq.*

12 *Indictio debet apponi in instrumento pro eius validitate.*

13 *Indictio apposita in principio libri in vno instrumento, quando intelligatur repetita in sequentibus instrumentis.*

14 *Indictio apposita in medio libri, ad sequentia, & non præcedentia instrumenta refertur.*

15 *Indictio apposita in fine libri, quando referatur ad omnia instrumenta præcedentia non habentia indictionem.*

16 *Dies, quo celebratur contractus, apponi debet, non quo extēditur per notariū.*

17 *Instrumento an sufficiat fuisse appositam diem per relationem ad aliquē actū.*

18 *Dies in instrumento appositus, an videatur repetitus in omnibus instrumentis sequen.*

20 *Dies si appositus est in medio libri protocolli, est communis ad instrumenta quæ sequuntur.*

21 *Dies appositus in fine libri, quando sit communis ad omnia instrumenta præcedentia.*

23 *Mensis apponitur in instrumento non de necessitate, sed ad declarationem diei, an sufficiat mensem ponere per relationem ad aliud.*

Instrumentum si dicatur confectum die natiuitatis Domini, vel die paschatis, vel Veneris sancti, & non apponatur mensis, an valeat.

24 *Notarius si in principio libri dixit in vno cōtractu, die secūdo mensis Iāuarij, postea in sequenti cōtractu dixit, die, & dimisit spatiū numeri, & postea sequitur mēsis Februarij, quod nō videtur repetitus dies. Quid si nō exprimatur mēsis?*

25 *Nomen Papæ vel Imperatoris appositum in principio libri in vno instrumēto, an videatur in sequentibus repetitum.*

26 *Loci appositio in instrumento, an necessariò requiratur.*

27 *Locus confecti instrumenti appositus in principio protocolli, an intelligatur repetitus in sequentibus instrumentis.*

28 *Testes descripti in principio libri in vno instrumento, an intelligantur repetiti in sequentibus instrumentis.*

29 *Notarius debet esse rogatus de contentis in īstrumēto, & ā psumat rogatus.*

30 *Notarius asserens in principio libri se fuisse rogatum de instrumento, an intelligatur etiam rogatus quo ad sequentia instrumenta.*

31 *Notarius si in fine libri scripsit se fuisse rogatum, an hoc sit commune ad omnia instrumenta præcedentia.*

32 *Signum tabellionis est necessarium in instrumento ad validitatem instrumēti.*

33 *Signum appositum in principio protocolli, an sit commune ad omnia instrumenta in libro apposita.*

34 *Notarius, qui pluribus ac multis instrumentis sit rogatus, & ea instrumenta in diuersis foliis, prout scripserat, absque tamen signo tabellionatus habebat, si ea omnia in capsa apposuit, & sigillauit cum appositione signi, dicēs se de omnibus fuisse rogatum, sed quòd impeditus non potuit extendere, nec signū apponere quod nihilominus talia instrumenta sint publica, & valeant.*

35 *Instrumenti solennitas, quæ debet esse communis omnibus instrumentis, si reperitur scripta in cooperta libri, an dicatur communis ad omnia instrumenta in libro descripta.*

36 *Cooperta libri, an dicatur esse de libro.*

a §. Si initium. a Positus est §. iste in l. si quis ex argentariis, de edēdo, in cuius quidem repetitione ordinē ɔsuetū seruabo. & primò ponā in eo summarium intellectū, & ipsum diuidam. Secūdò ponā casum in terminis. Tertiò legā lrām, & notabilia colligā. Quartò apparatū super hoc recitabo p ordinē. Quintò dicta Doctorū hic, vel alibi, hunc §. respicientia recitabo. Sextò reassumā notabilia huius §. ad qdlibet per se. Extra gl. opponā, & quærēdo mrām nri §. expediā. ¶Rediēs ad primum, noster §. h. d. in summa. Dies & cōsul positi in principio libri in vna rōe, cōis est omnis sequentis rationis, quæ diem, & ɔsulē non habet h. d. Diuiditur, qa primò Iuriscōsultus ponit thema, & qstionē elicit vsq; ibi, ēt. Secundò respondet quæstioni ex themate resultanti vsq; ibi, cōis. Tertiò ibi, rōnē rationis assignat vsq; ad fi. & gl. intelligit hunc §. duob. modis. Primus intellectus non potest sustineri sine impropriatione. Secundus intellectus ratione rectè procedit, vt j. patebit. ¶Venio ad fm. s. ad casum in terminis, pono sic. Quæsitum fuit à Iurisconsulto de tali q. Sempronius argentarius scripsit librū suarū rōnum, in quo continebatur in prin. ratio Titij cum die & consule, postea me mandāte scripsit in libro rōnem meam, in ea tamen non posuit diem neq; consulē. Quæritur, an ab eo possum petere copiam rationis meæ mihi dari cū die, & ɔsule, qui positi fuerunt in prin. rationis Titij? Ecce thema, & quæstio vsq; ibi, ēt. In tex. ibi, sine die, & consule, supple quærit an possim petere copiam rationis meæ cum die & consule, qui positi fuerūt in prin. rationis in ratione Titij. In ver. cōis enim. rndet Iurisconsultus quod sic. hoc vsque ibi, communis est. Secundò quæritur, q̄ est rō huius decisionis. Respondetur quod dies & consul positi in prin. tabularum rōnis Titij est communis

1 ad sequentia. Et hoc vsq; ad fin. ¶Venio ad tertiū. †No. quod dies & cōsul. qui positi sunt in prīcipio libri in vna ratione sunt cōes, vt intelligantur in oīb. rōnib. sequentib. in quib. non est dies nec ɔsul. Secundò no. quod dies, & consul positi in prī. libri rōnū edi dēnt. Tertiò no. quod dicta in præcedentib. intelligūtur repetita in sequētib. ¶Venio ad quartū, & ad recitationem apparatus. Quærit gl. hic dr̄ qđ dies, & consul positi in prin. sunt cōes ad omnes rōes. đ qua rōne intelligatur? Rñ. gl. j. s. sequentis. q. d. non præcedentis & est verum, quia cum tex. dicat, quod dies & consul erant in initio tabularum in vna ratione, ergo ista erat prima rō, & sic añ se aliā nō habet. l. q duos. & l. si fuerit. j. de reb. dubiis. Sed ɔ̄ hoc dictum gl. op. qđ sit superfluum. Si. n. hoc qđ dr̄ in text. non pt referri ad aliam rōnem, q̄ ad sequentē, superuacuè exposuit gl. dicendo, rōnis, s. sequentis, ɔ̄. §. quib. in . . const. Codicis. Sed rñdeo, quod glo. bñ loqtur, qa initiū seu principium cuiuslibet rei in dubio, nisi aliud ex cōi vsu loquendi appareat, durat vsque ad medium rei, vt est gl. in l. 1. §. 1. si quis ius dicē. post medium gl. magnæ, & pp hoc dr̄ gl. rōnis. s. seqntis. q. d. cū pricipiū dicat̄ vsq; ad mediū si circa mediū ī vna rōne ēt dies & ɔsul, ī p̄cedētib. nō esset ille dies & ɔsul, non refertur, nec esset communis p̄cedentibus, sed sequētib. qđ

b no. ad j. dicenda. Quærit gl de intellectu b huius §. Rñdeo quod dēt intelligi hoc mō, quod in ratione Titij scripta in prin. libri erāt dies. & consul appositi, in sequenti nō exprimebantur dies & consul, sed dicebatur eo. die. Dicit ergo iste §. quod ille dies & consul ex hac repetitione intelligatur in omni sequenti ratione, & iste est primus intellectus gl. Opp. contra intellectum istum, lex debet esse composita de casu dubio. l. quod Labeo. j. ad Carb. sed fm hunc intellectum casus huius §. nullum haberet dubium, quia si fuit facta expressa repetitio in sequentib. rōnib. dicendo, eadem die &c. nulli dubium quod dies præcedens ex hac expressa repetitione

2 intelligitur in sequenti repetitus, cum hæc † dictio, eadem sit relatiuum substantiæ idētitatis, vt j. de feriis. l. 2. & j. de exce. rei iud. l. cū qrit̄. cū l. seq. & j. de verb. ob. l. ead. Ex hoc iste intellectus nō vr̄ bonus, & commentator reprobauit eum hic: sed possemus tñ eum sic sustinere, quod argentarius in prin. libri posuit annum Dñi, diem, & consulem in vna rōne, in sequētib. rationib. n̄ posuit annū Dñi, sed solū diē, dicēdo ea. die. Dicit iste § quod annus Dñi positus in prima rōne, intelligatur in sequētib. repetit⁹. Sed iste intellectus cum improprietate literæ procedit, quia text. dicit, quod dies & ɔsul est cōis sequentib. Iste intellectus, qui habet quod annus sit cōis, ver⁹ ē in se, & est de mēte gl. vt j. dicā. Scđò mō gl. itelligit hūc §. clarius, qđ ī rōnib. sequētib. nulla facta fuit mētio diei vel consulis in gñe, vel in specie, sed sine die scriptæ fuerunt: dicit iste § qđ dies & ɔsul positi in p̄cedēti rōne sequētib. rōnib. sunt cōes, & hic est bonus & notabilis intellectus. Pro quo all. glo. Inst. ad l. Aq. §. ex hoc tñ capite. & licet cōiter habeant̄ corruptæ scripturæ, tñ dēnt directò verba huius §. capi. Ad idē de hac repetitione diei inducēda, tex. est in l quēadmodū. §. fi. j. ad l. Aq. & j. de iuris, & facti ig. l. regula. in fi. Sed quæro, vbi fuit apposita dies, cum hic dicat in initio tabularū, &c. Rñde duo. modis, vno modo quod fuit apposita in intitulatione libri, & hoc mō dubitationē non hēret iste §. quia referr̄ ad oēs rōnes sequētes, put ibi exprimitur, & fm hunc intellectū exponit̄, qb. s. tabulis. Scđo mō pt intelligi, quod in prin. libri sit ratio Titij, q̄ hēt diē & cōsulem, & q. s. die, & ɔsule, fuit facta illa ratio Titij, an ille dies sit cōis sequentibus? Et dic quod sic. Scđm hūc modū expone in qb. s. dieb. & ɔsulib. & hic intellect⁹ magis placet, qa de casu mag is dubio, l. qđ Labeo, j. ad Carb. Vlt. gl. inducit hunc §. in ar. ad q. de molēdinario, de qua q. qa nō est nūc ppriè đ mā nri §. n̄ dico hic, dicā lati⁹ ī l. quomin⁹. j. đ flu.

Expedita est Recitatio totius apparatus, venio ad dicta Doct. & primò dixi no. qđ dies & consul positi in prin. libri rōnū sunt cōes, vt intelligatur in oī rōne seq.

3 in qua nō est dies & ɔsul. Et vt intrē in mām venio ad istud, † ad qđ cōiter inducit̄ iste §. nā per hunc §. Sp. in ti. de īst. edi. §. postremo. ver. quid ergo, decidit no. sic dicēs, pone qđ notarius ī notis seu ptocollo posuit diē, sed postea confecit instrm sine die, nunquid vr̄ repetita dies. & sicut est in ptocollo, ita repetat̄, et apponatur in instr̄o. Et dicit qđ sic, p hunc §. & j. de dā. inf. l. si finita. §. item videamus. ver. repetita igit̄. & Inst. ad l. Aq. §. ex hoc. j. de op. nou. nū. l. de pupillo. §. si quis ipsi ptori. & ex. de rescr. c. cām. hæc sunt verba sua. Mihi vr̄ quod dec. Spe. sit vera in se: tñ salua reuerētia sua, iste §. nihil facit ad q. ppositā, quod sic ostēdo. quæstio pposita habet qđ in nota ista, seu protocollo certa dies fuit apposita, postea ex illa nota seu protocollo, fuit cōfectum instrm sine die, & qđ dies q̄ apponit̄ in nota, dēt intelligi in instr̄o inde sumpto repetita. hoc tamen fateor verum p iura allegata per ipsum excepto

ADDITIONES.

a Paris. ¶Si initium. Circa materiā huius §. vide latissime Barb. in re. rub. de fi. inst. & ibi dicit, quod ista nō est repetitio Bar. sed Nicolai Alexandrini gñr sui. Item circa istā materiā, an in instrumēto extracto nō sit dies, & locus, licet sit in originali quod pbat. Vide Ro. sing. 238. in c. tu scis quod instrumētum.

b Pom. De intellectu Vide Alex consi. 152. vol. 2. & consi. 27. eod. vol.

excepto isto §. q nihil facit. Nā iste §. dt qđ dies intelligit̄ tacitè repetitus in alia ratione seq. in qua non erat apposita dies: nō autē dicit de sumpto instr̄o ex nota, vel ꝓtocollo originali, ꝗ idē ē ꝗ instr̄m. Sed hoc dictū suū verū est, nā in scriptura originali q̄ vocatur scriptura matrix, licet in instr̄o sumpto n̄ apponitur dies, tn̄ dies q est in originali, intelligit̄ in sumpto, qa originale semp apud acta remanet, & illud qđ partib⁹ dat̄, est exēplū, vt ꝟ. ead. l. §. ꝓhibet, & ipsum originale, seu nota & ꝓtocollū est illud qđ fidē facit, ad qđ recurrit̄ si de fide scripturæ dubitat̄, vt ꝟ. eo. l. veluti. ibi, minus plenè &c. Et no. gl. ꝟ. eod. l. argētarius, §. j. Ex qb. ꝯcludo dictū Spe. verū esse, nihil tn̄ hēt cōe cū mā huius §. Iac. de Are in l. in causis. C. de accusat. inducit hūc §. ad q. istā ꝑ aliū modum formādo terminos q. Pone, ꝗ in prin. libri est scriptum instr̄m cum die & cōsule, postea sequūt̄ plura instr̄a sine die & cōsule, an dies & ꝯsul, positi in primo instr̄o sint cōes sequētib. instr̄is? Et dicit ipse ꝗ sic, ꝑ hūc §. sicut cū dies & consul positi in prin. libri in vna rōne sunt communes oīb. sequentib. rōnib, & hoc in rōnib. argētarij, q cōfecit rōnes de publico, & gerit offm̄ publicū, & authoritate publica sibi iniūctum, vt ꝟ. e. l. qdā. §. nūmularios. & ibi no. l. argentarius. §. j. ita in instr̄o notarij, cuius offm̄ publicū est. C. de tab. l. gn̄ali. lib. x. Et ita Doc. cōiter ꝑtrāseunt hoc firmādo ꝑ hunc §. Mihi vr̄ salua reuerētia p̄dictorum, ꝗ hoc indistinctè ꝓbat̄ non esse verum. Ad ꝗ vidēdum subiice talē casum. Pone tabellionem cōfecisse librum ꝓtocollosum rogatuū, qliber est magnus multorum quinternorum, & ēt in eo cōtinēt forte mille instr̄a: ī prī. libri est dies, & ꝯsul, in omnib. aliis seq. nō est dies neq; ꝯsul, dicemus ne diē, & ꝯsulē positos in primo instr̄o esse cōes oīb. sequētib. instr̄is? Certè mihi vr̄ ꝗ n̄. Rō est, qa impossibile est qđ vna & ea. die idē notarius de mille instr̄is varijs & diuersis rogatus fuerit, & totum illum librum ead. die scriptū ab ipso. Et licet potuerit illos ꝯtractus ī scriptis redigere postq̄ rogatus fuit aliis dieb. fateor, tn̄ hoc n̄ esse verisimile ꝗ eo. die de mille ꝯ̄ctib. fuerit rogatus, deducto tp̄e qđ necessarium est corpori, tota illa die vacauerit, ar. l. cum patronus. in fi. & l. medicus. §. fi. l. aut certe. ꝟ. de oper. lib. Ita igr̄ ꝯcludit, ꝗ dictum p̄dictorum Doctorum ita indistīcte prolatum n̄ procedat. Ad hūc §. r̄ndeo, dū dicit, ꝗ est cōis oīb. intelligo. s. istis dua. rōnibus. hoc est rōib. Titij & Meuij, de quib. tex. dr̄. Nec ob. gl. quę dicit rōnis. s. seq. qa intelligo. i. totius. Sic in prima ꝯst. h⁹ libri exponitur, & intelligit Iac. de Are. oēm. i. totam. Et hoc cā ꝯtrarietatis euitādæ, ne referatur ad aliam sanctionem q̄ iuris ciuilis. Causa ergo ꝯ̄rietatis euitādæ dictio, oīs, exponitur. i. totius. & est gl. in verbo, totorum. Inst. de societ. in prin. Dictio n. oīs, recipit limitationem đ habilitate ꝑsonæ & rei. C. sine cēsu vel reliq. l. fi. Guido de Suza. istū §. inducit aliter, & sic qđ in ībreuiatura notarij ꝯtineātur ꝯ̄ctus duorū qui in eodē die facti sunt, & in vno apposita sit dies, & in alio n̄, & mortuo notario imbreuiatura traditur alteri ad exemplandū, vt instr̄a faciat, & in publicā formā redigat, & dicit qđ pōt apponere diē primi secūdo, ar. huius §. Et idē si de secūdo dubitatur, an sit factū ea. die, qa ex quo est vicina primæ abbreuiaturæ, p̄sumitur ea. die facta, & idē dies apponi debet. Nā ex vicinitate scripturarū debem⁹ accipere diē, vt ꝟ. de leg. 1. l. si seruus pluriū. §. fi. de testa. l. hæredes palam. §. sed & si notā. C. de inst. & subst. l. fi. Hęc sunt verba sua. Certe primum dictū suum n̄ vr̄ habere dubiū, qa p̄supponit ꝗ ꝯ̄ctus ambo erant

4 facti ea. die. Gul. de Cug. inducit hūc §. ad aliā † qōnē similem. Alio mō pone, ꝗ in princ. libri posuit notarius annos dn̄i, postea xx. foliis in instr̄is ibi ꝯtētis nō inueniunt̄ anni dn̄i, sed solū dies: dicit ipse ꝗ anni dn̄i positi in pri. li. in vno instrumēto repetiti intelligūtur esse cōes seq. instr̄is, ar. huius §. Et iste modus inducendi plus mihi placet aliis p̄dictis duplici rōne. Prima, quia Gul. nō dicit, quòd dies intelligatur repetita, sed anni dn̄i, & sic cessat obiectio, q̄ s. feci: qa licet nō sit verisimile, imò quasi impossibile, ꝗ vna die scripsit mille instr̄a, vt s. dixi, tn̄ possibile & verisle est qđ ī vno & eod. anno tot instr̄a confecerit, & ideo anni dn̄i seq. sunt communes. Scd̄a ratio est, quia Gul. refert se ad certum numerū chartarum, dicēdo, & ī xx. foliis &c. quasi timēs iā factā obiectio. sentiēs, ꝗ si liber esset multorum foliorum, nō haberet locū hoc dictum. Et per hoc dico Gul. intellectū mihi placere, quem gl. dat huic §. dicens, qđ instrumēta sequētia dicebāt ea. die &c. licet supra dixerim, ꝗ cum literæ impropriatione procedat, qa oportet nos intelligere textum dum dicit, præpositio diei, &c. id est anni, licet alia fiat expositio similis, vt accipiamus tempus, id est ann⁹: vt C. de vsuris. l. vsuræ per tempora.

Modo recitatis dictis Doc. q̄ hunc §. respiciunt, veniamus ad eius materiā, ꝓ qua clarè discutienda, discutiamus per singula q̄ sunt substātialia publici instr̄i, & an illa vel quodlibet ꝑ se appositum in prin. libri in vno in-

a str̄o, intelligatur in sequentib. repetitū. a Et primò † q̄ritur, quid sit

5 publicū instr̄m? R̄ndeo, publicum instr̄m est illud, cui soli creditur sine alio adminiculo de iure siue cōsuetudine: & probatur in corpore, de fid. inst. §. sed & si instr̄a. & §. seq. & ex. de fid. instr. c. inter

6 dilectos. per Inn. c. 1. eod. tit. † Secundò vidēdum est, quæ requirant̄ ad substantiā, & ad esse publici instr̄i? R̄ndeo, vt l. gn̄ali. in gl. sup verbo, seruituti. C. de tab. lib. x. vbi enumerat octo quæ requiruntur, & dic vt in ea, & aliqua quæ ibi ponuntur de consuetudine nō seruantur. tex. vero in corpore, vt præp. no. Imp. circa medium: dicit debere poni nomen Imperatoris, annum sui imperij, nomen consulis, tertiò indictionem, quartò mensem. Et dicit gl. ꝗ debet poni anni incarnationis &c. De loco ibi in gl. vel in tex. n̄ fit mētio. De hoc est gl. extra, de fid. inst. c. inter dilectos. Sp. in

b ti. de inst. edi. dicit, ꝗ nouem requiruntur b ad hoc vt instrumentū sit publicum. Primò inuocatio diuini nominis. Scdò annus eiusdem. Tertiò indictio. Quartò dies contractus. Quintò nomen Imperatoris vel Papæ. Sextò locus. Septimò testes. Octauò nomē tabellionis, subaudi, hoc intelligo quod debet ꝯtinere quòd sit rogatus. Nonò, quòd sit eius signum. Et quòd ista debent poni in instr̄o, est gl. in l. iurisgentium. §. quod fere. ꝟ. de pac. Puto de hoc standum esse consuetudini prouinciæ, & locorum, & illa sint de substantia instrumenti, quæ sunt consueta apponi in contractib. in illa prouincia vel loco vt vult gl. in auth. vt præpo. no. Impera. circa medium. & in d. l. generali. C. de tab. lib. x. Quę quomodo probentur, & qualiter in sequentib. repetita dicantur, singulariter videamus.

7 Primò dixi. † In instr̄o debet contineri inuocatio diuini noīs, vt ꝓbatur in corpo. vt p̄po. nomen

c Impera. §. si qua verò. ver. nos em. ibi authore Deo, c &c. & ibi gl. Ad hoc faciūt oēs leges in qb. Imꝑator diuinum nomē p̄mittit, quas vt vulgares omitto, & hoc qn̄ instr̄m ꝯficit īter Chr̄ianos. Si verò ꝯficit̄ īter hoīes alteri⁹ sectę, vt īter Iudæos, inuocabit̄ De⁹ eorū, vt dt Inn. ex. de iureiu. c. & si Christus. Et hæc solēnitas licet đ

d ꝯsuetudine seruet̄, & bona & honesta sit, tn̄ pp eius omissionē, d nō putarē qđ instr̄m vitiaret̄. Sed posito qđ de substātia sit, q̄rit̄: In prin. libri notarij reperitur inuocatio diuini nominis, & scripta in prin. ꝯ̄ctus, in oīb. ipsam intelligo repetitā, cū ēt respiciat totū librū vniformiter, & totū quo ad q̄libet partē totius, sicut de seruitute diximus in l. si cui simplici. de seruitu. tit. generali, in fi. & l.

† via constituitur. † §. final. de ser. rust. p̄d. ¶ † Quæritur hic Nota-

8 rius in princ. cōtractus scripsit, in noīe, nec plus dicit, dn̄i, &c. an ꝯ̄ctus valeat. supposito ꝗ inuocatio sit de substātia? Et vr̄ qđ non valet. qa inuocatio est indiuidua: & q partē indiuidui facit, nihil fecisse vr̄, vt not. ꝟ. de ver. ob. l. 2. & istud nihil importat de se, ar. l. Domitius Labeo. ꝟ. de test. Dico ꝯ̄riū. qđ talis inuocatio valeat, qa ad hoc vt dispositio valeat subaudit lex nomē ip̄m p̄ficiēs, qa si testator dicit, Lucius hæres, subintelligitur esto, vel si dicat, Lucius esto, subintelligitur hæres, ad hoc, vt dispositio valeat. Casus est ꝟ. de hære. insti. l. 1. §. si āt. Ita in proposito, si dixi; In noīe, subaudi Dn̄i, vel anno Dn̄i &c. vt est moris scribendi in p̄fationi. Itē ꝯ̄, si dixi, Dn̄i, subaudiemus in noīe. arg. d. §. si autem. Hæc solēnitas cum sit vniformis & præsumpta in actib. cuiuslibet Christiani fidelis, siue apponatur in principio, siue in medio, siue in fine, semper intelligitur in omnibus particulis contractus repetita.

9 Secundò dixi, † ꝗ reqritur in instr̄o apponi anni Dn̄i. hoc probatur in gl. d. auth. vt p̄ponatur nomē Imp. cū hodie anni Dn̄i apponātur. tn̄ nō dicit illa glo. an eos ꝯputemus ab incarnatione, an verò à natiuitate: hic vero cōsuetudo seruat exp̄sse millesimū numerum. Ideo hodie dicimus ī instr̄o dr̄e poni millesimum, & annum millesimū cōputari ab incarnatione, vel natiuitate, nō est vis, nisi forte quo ad indictionē inueniendam. In ciuitate Perusij, vel ēt Forliuij computātur anni Domini à natiuitate. Senis autē ab incarnatione, & in hoc, vt s. dixi, & in aliis solennitatib. puto consuetudinem loci, vbi instr̄m cōficitur, fore seruādam, vt ex. de fid. īst. c. cū dilectus. & ibi ꝑ Inno. Quæritur, an sufficiat exprimere annos Dn̄i, ꝑ relationem ad certū tp̄s, vt si dicat: Actū in tali loco, tp̄e mortalitatis magnæ, dt tali die mēse, vl' anno, quo coronatus fuit Carol⁹ 3. Ro. Imp. vide

10 ꝟ. Sed reqritur an si millesimū, siue annos Dn̄i posuit in pri. ī vno instr̄o, ītelligat̄ repetitū ī aliis īstr̄is, posito ꝗ ī eis nō sit exp̄ssum? R̄n. ꝗ sic, sm̄ Gul. vt arg. huius §. & l. ꝯtinuus. §. cū ita. ꝟ. de ver. ob. nisi sustinendo eum dicas, qđ constabat ꝯ̄ctus factus eo. die, quia hoc dicebat in sequenti instr̄o ꝑ iura posita in gl. qa dicit in. 2. eo. die &c.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Repetitum. Vide Ale. consi. 152. & consi. 27. vol. 2. & consi. 101. vol. 4.

b Paris. ¶ Quod nouem requiruntur. Vide de istis omnib. per Barba in rub. extra. de fid. inst. Fel. late in c. j. eo. ti. an in ībreuiatura notarij reqratur signū tabellionis, vide Bal. quod sic in l. Lucius. ꝟ. de test. mil. Barb. in d. rub. đ fi. nsti. vide omnino Alex. cōsi. 153. inc. videtur prima consideratione dicendum. in 2. vol. Fel. in c. j. de fid. inst. & in c. P tabellio. in v. q. eo. ti. io. de Ana. cōsi. 33. vbi dicit ea omnia requiri, quæ requiruntur in instr̄o. de quib. hic vide Barba. in cōsi. 9. in 4. vol. vbi ēt an, & qn̄ possit extendi per alium notarium.

c Pom. Authore Deo. Vide ias. in rub. de no. ope. nun.

d Pom. Omissionem. Vide Ale. in rub. de no. ope. nun.

† Alex. Lof. Constituit̄ Nulla est l. materia seruitutum, nec in pandectis q̄ incipiat cōstituit̄, q̄ re puto Bar. voluisse adducere. l. si arborē. §. fi. q̄ ope quad

die &c.non exprimendo an̄r, sed notarius q̄ ex ꝓtocollo istr̄m ꝯfecit,notario primo mortuo p̄t illū diē ī scriptura sua exprimere q̄d no.f̄m ei⁹ dictū. Vñ ꝓcedit,& cessat repugnantia.ar.h⁹ §. quē Gul.inducit,& bñ,vt s̄. dixi. Et hoc ēt de ꝯsuetudine obseruatur. Nā tabelliones,q̄ operā dāt ī ꝯficiēdis ꝯctib.ī prin.cuiuslibet anni nouū librū faciūt,& scribere īcipiūt ī prī. millesimū, annū ponūt,& postea ī sequentib.istr̄is suis dn̄t,die tali talis mensis, & omittūt millesimū repetere.Certè dicā ī oīb.instr̄is sequētib. intelligi repetitum,ar.h⁹ §.cū primo intellectu gl. inducit p̄dicta repetitio ēt ad millesimū anni.Q̄d p̄t facile introduci,cū in vno anno multa instr̄a posset scribere notarius.Et sic cessat op.q̄ s̄.formauimus.Aduertēdū t̄n est, q̄ si in vno & eo. libro esset primo annus millesimus.Pone q̄ millesimo 348.die 2.mēsis Ianuarij, & postea sequeretur in eod. libro plura instr̄a in successiuis mensib. ꝯfecta & scripta. adeo q̄d eēt aliq̄d instr̄m inscriptū de mēse Maij,Iulij, vel alterius,nō curo;dummodo sit post mēsem Ianuarij,postea in vno instr̄o diceret sic,die tali mēsis Ianuarij,vel in tali mēses,certè tunc in illo instr̄o ñ intelligeremus annum millessimū in 1.lib. positū repetitum: q̄a impossibile esset q̄d idē mensis Ianuarij bis esset eo.anno.Nam p̄ ista instr̄a sequētia ꝯstat primū mensem Ianuarij expirasse. Si postea incipit aliud instr̄m scriptum de mense
11 Ianuarij, intelligitur de mense Ianuarij alterius anni. † Sed q̄rit, an f̄m instr̄m scriptū de mense Ianuarij valeat, & intelligatur annus millesimus sequens post annū positū in prin. libri? Rñ, non. quia iste §. dicit diem & cōsulem appositum in prin.esse cōem in sequentibus instr̄is,& sic iā aliud erat positū scriptū in alio instr̄o, q̄d p̄t cōicari & referri ad aliud instr̄m. sed in casu ꝓposito secus est:quia annus & millesimus scriptus ī primo expirauit in totum: ergo sequens instr̄m reperitur sine millesimo & anno,quem Ianuarius sequens habet sine millesimo,quem alio instrumento habere posset ex relatione, vel communicatione, & sic non valet: quia quod non est,poni,vel tolli non potest.l.nam & si sub conditione.§.post defectum.ȷ̄.de iniu.ru.& irri.testa.

a
12 Dixi ergo, a † quod in instr̄o Publico requirit̄ q̄d ponat̄ indictio.Hanc āt debere apponi ꝓbat̄ in corpore,vt ꝑponat̄ no.Imp.& d̄ Iust.C.ꝯfir.epistola vnica,in fi.& ex,
13 de fi.inst.c.inter dilectos,q̄d sine dubio verū est.† Quæro ergo b
b an indictio posita in princ. libri in vno ꝯtractu, intelligatur in sequentib.instr̄is repetita,& eis cōis eē,f̄m formā hui⁹ §.Rñ. aut ꝯstat verè vel p̄sumptiuè,f̄m p̄dicta totū librū esse ꝯfectū sub anno, & sine dubio intelligit̄ indictio repetita in omnib.instr̄is sequentibus ar.huius § Et est rō,q̄a indictio nō potuit minus anno durare. Ex quo ergo oīa instr̄a vno eodemque anno sunt scripta,de necessitate sub ead.indictione clauduntur,cū prima indictio minus anno nō potuit durare, vt colligit̄ ex p̄dictis glo. de indictione loquentibus.Aut liber ꝯtinet diuersos annos, seu millesimos: verbi gr̄a,In prin.continet annum dn̄i 1358.quo anno currit,seu est 12.indictio,& est posita in initio,vel in medio libri,vel in fine, vel in quacunque parte eius. In vno instrumento est annus cum M.CCCLX.anno,& non est expressa indictio,quo casu dēret tūc indictio esse 14.certè tunc non p̄t intelligi indictio adiecta in primo ꝯctu,esse repetita.In hoc est rō,q̄a annus eius ostendit hoc ñ posse fieri,& sic iste ꝯctus ñ īpedit̄ in substātialib.suis à p̄mo ꝯctu, sed īpedit̄ à seipso,& sic nō valet. Nō obst. iste §. q̄a dēt intelligi d̄ repetitione diei, & ꝯsulis facienda ī sequentib. rōnib. in q̄b.nihil ob.q̄a non fieret,nec impedimentū ex seipso p̄staret: secus vbi īpedimentum ex seipso p̄staret, vt in casu proposito.¶Præterea cū talis repetitio nihil operetur,imò si fieret, vitiaret ꝯctū in anno, sufficit,q̄a reperirētur anni dn̄i cū indictione discordes: iō ñ fiet,
14 ar.l.Titia.§.idem rn̄dit.ȷ̄.de ver.ob.Quæro,†q̄d si īdictio,repiatur in medio libri?Rñ.ad sequentia refertur f̄m determinationem supradictā.Ad p̄cedentia nō referē,cū initiū,& q̄libet extremitas durare dicatur vsque ad medium, non in plura,s̄.si quis ius dicen.ñ obtem.l.vnica.§.j.maximè hoc casu, vbi de valore publici instr̄i agimus,& cum facilius posset induci repetitio indictionis, q̄ diei
15 cum duret vno anno,vt s̄.dixi.†Quæritur,q̄d si indictio apponatur in fine libri, & oīa instr̄a præcedentia sint sine īdictione,an ad præcedentia referatur?Vr̄ q̄d non:q̄a iste §.loquitur, q̄ñ solennitas adhibita in principio refertur ad sequentia. Quid āt si eꝯ nō dicit?Rn̄d.aut hoc ꝯstat añ oīa istr̄a p̄cedentia eē ꝯfecta vno & eod. anno,& ēt sine dubio ad oīa referat̄,cum cl'a in fi.posita,ad oīa referat̄ in dubio,si possibile est,vt no.s̄.de iurif.om.iu.l.si idem cum eodem.§.fi.ȷ̄.de le.j.l.talis scriptura.maximè hoc est verum,quando verba possunt ad totum librum referri,vt si dicat, Acta sub tali anno,& de tali indictione.Aut instrumenta præcedentia fuerunt scripta diuersis annis: & tunc aut verba scripturæ, & indictionis referuntur tantum ad illum contractum, in quo sunt scripta, vt si dicat, Actum & deliberatum fuit dictum instrumentum in tali loco,tali tempore,& tali indictione, & tunc ad istud tantum instrumentum refertur.Aut verba sunt prolata ḡnaliter non referēdo se ad certum instrumentum:vt si dicit, Acta fuerunt prædicta ī tali loco,indictione tali,&c.& tunc aut ex aliquo, q̄ est ī p̄cedentib.instr̄is,apparet ad illa nō posse referri,vt si ī eis sit alius annus scriptus,quo alia curreba indictio: & tunc ad illa non referatur: vt d.l.si idē.& d.l.talis scriptura. Aut ñ ē aliquid,q̄ impediat ad illa referri:& tūc aut inter instr̄m,ad q̄d volo q̄ referatur instrumentum vltimum, vbi est indictio sunt media alia instrumenta, cum alia indictione & diuersa & tūc ad illud non referatur. Aut non sunt alia instrumenta media,& tunc ad omnia referatur,ar. dictorum iuriū:& C.de libe.p̄t.l.j.Nec isto casu debet attendi.& haberi respectus ad varietatem testium,vel diei,quæ esset inter instr̄a:cū vno anno possibile sit condere plura istr̄a diuersis diebus, & diuersis testibus pluribus,quæ omnia tamen sub vna indictione fiunt,sed ad diuersitatem loci in ꝯctu adscripti, in aliis instr̄is debet haberi respectus.Quid.n.si instrumentum,ad q̄d volo q̄ indictio sit apposita in principio vel in fine apparet celebratum Senis: vbi connumerantur anni ab incarnatione Domini,vt dixi, & instr̄m vbi indictio est scripta,fuit celebratum Perusij, vbi numerantur anni à Natiuitate?Certè quia diuersitas connumerationis annorum diuersitatem inducit,vt probant glo.alleg.de indictione loquentes:dicam tunc ad illa instrumenta non referri.
16 QVARTO DIXI,† q̄ debet publicum instrumentum cōtinere diem:intelligo diē.s.quo notarius fuit rogatus,& contractus habitus à partibus pro absoluto.l.ꝯctus.C.de fid.inst.non āt dēt de necessitate ꝯtinere diē.quo scribitur & extēditur ꝑ notarium, vt hic ꝓbat̄,& in corpore,vt prepo.no.Imp.& probat̄ in p̄al.l.generali.& apertius C.de diue.re.l.si qua.& gl.l.in summa.§.idē Labeo ȷ̄.de aqua plu.ar.l.j.§.editiones. s̄.eo.Nec ob.q̄d no. C.de no.Co. comp.circa fi.primæ const.quia ibi loquitur in legib. redactis in corpore iuris,quas ꝯstat valere:licet in eis non exprimantur dies, & consul,vt ibi no.Et est sciēdū q̄ f̄m diuersa loca,ita diuersæ sūt consuetudines, circa dinumerationem diei. Nā in aliquibus. locis dr̄ prima die intrante mense Maij,& sic de singulis vsq; ad medietatē mēsis,vel si mensis habet 31.vsque ad 15.inclusiuè elapsa autem medietate alia mensis,dr̄ die 17.exeunte mense Maij;& sic de singulis vsque ad finem mensis,vel vsq; ad pe.vel vlt.diem mēsis quib.dr̄ die pe.vel vlt.Maij.In aliq̄b.aūt locis dies mensis ponitur extensus vsque ad finem eius.Et hæc consuetudo cōiter seruatur,in quo non est vis. T̄n iō posui, q̄a possibile est hanc dinu-
17 merationem effectum inducere ad ȷ̄.dicēda. Quæro,†an sufficiat diem certum esse ꝑ relationem ad aliquem actum notarij appositū ī istr̄o,vt si dicit:actū Romæ die,quo Imperator Carol⁹ IIII. coronatus fuit Romæ,dicam.ȷ̄.in q.de mense.¶ Quæro, an dies scriptus in prin.libri in vno instrumento sit communis omnium instrumentorū sequentiū sine die repertorum? Et circa hoc est aduertendū q̄ q̄nq; ī primo ꝯctu libri reperit̄ dies,& ī scd̄o ñ reperit̄.Dico,q̄ tūc in scd̄o dēt intelligi dies in p̄cedēti adscript⁹.ca
18 sus ē in hoc §.f̄m intellectū Gul.†Sed q̄ro an in oīb.instr̄is sequētib.posito quòd multa sint in quibus non est dies debeat intelligi dies ī prin. adscriptus?Vr̄ q̄ sic,q̄a tex.hic d̄t, q̄ est cōis rōnis.s.sequētis.¶Circa hoc puto multa ꝯsiderari, ꝑ q̄b. examinādis q̄rit̄. Pone q̄ liber notarij est magni voluminis,& multorū quaterniorū,in quo forte continētur mille instr̄a, in nullo quorū est dies, nisi in primo,nunq̄d illa dies erit cōis oīum ꝯctuū sequētiū?Puto q̄ nō,per ea q̄ s̄.dixi post indictionē.Iac.de Are.ad istū § rn̄det, vt ibi dixi,& hic:& ȷ̄.dicēda intelligo q̄ñ notarius,q̄ ꝯfecit librū, de cuius libro agit̄,est mortuus.Nā si viueret,& diceret se recordari d̄ die,vel de alia solēnitateq̄ poner̄ omisit,credit̄ ei:credit̄.n.officiali de officio sibi ꝯmisso vt l.apparitores.C.de exac.trib.lib.x.l.si q̄s dec. C.de fal. & l.magis puto.§.ne t̄n. ȷ̄.d̄ reb.eorū.& de of p̄.vr.l. j.§.cura carnis. Quæro si non intelligitur isto casu dies repetitus ī omnib.seq.instr̄is,an intelligatur saltem repetitus in aliquo ipsorum,vt in sequenti īmediatè post primū,vel in tertio vel in quarto, vsque ad quē numerū,cū in aliquo debet repetitus intelligi,ꝑ hūc §.Et vr̄ q̄ in sequenti ꝯctu immediatè post illum qui.hēt diē, & nō in vlteriori,ꝑ tex.h⁹ §.q̄ t̄n duarū rōnū mētionē facit. Nec ob.dictio,omnis,hic posita,vt s̄.dixi.¶ Scd̄o mō vr̄, q̄d dies posset dici cōis ad oēs ꝯctus q̄ cōtinent̄ & scripti sunt vsque ad medium libri,q̄a hic dr̄ initium tabularum seu principium & qualibet extremitas rei dēt durar̄ vsque ad mediū.l.p̄al.& ibi no.s̄.si q̄s ius dicē.ñ ob.Sed certè dictę op.non hn̄t in se rationē,vel æq̄tatē q̄ ad sequētē t̄m ꝯctum referat,vel vsque ad mediū,cū non sit rō quare magis ad vnū q̄ ad aliud instr̄m referri dēat,arg.l.j.C.de lib. præt.Ad vnū aūt non potest referri,vt s̄.dixi,ergo durat quæstio. Pro cuius solutione sunt examinanda verba huius tex. & primò dr̄ hic,initium,q̄ño intellr̄ initiū,de quo s̄.patebit quia hic est casus q̄ōnis.Secundo hic dicit,tabularū,de q̄b.tabulis intelligatur? Rñ.de quacunque mā sint,vt ȷ̄.de bon.poss.sec.tab.l.j.& ȷ̄.ꝯmod. l.in ꝯmodato.§.sicut.Itē aduerte,quia hic dicit,tabularū in plurali nume-

ADDITIONES.

a Paris.¶Dixi ergo.de indictione,& de modo intelligendi eam, Vide Fel. in c.inter dilectos.de fid.istrum.

b Paris.¶Quæro ergo. Vide circa hoc & sequētia aliqua per Fel.ī c.j.d̄ ñ.istr.

li numero, & sic erãt plꝰes chartæ. Multo magis dicemꝰ si esset vna charta, vel vnũ foliũ, in quo hoc ꝯtineretur. & est aduertendũ, dum dicit, tabularũ, intelligitur cõiter .i. libri rationũ, & sic qđ erant plures tabulæ, vel chartæ, q̃ tñ faciebãt vnum librũ, vt ꝓbat tex. ibi dum dicit, ĩ quibus, s. erãt scriptæ plures rõnes. Erãt .n. eædẽ tabulæ, seu chartæ, respectu ꝯpositionis: licet alꝰs eẽnt plures res & cognoscitur ꝙ eadẽ ẽ tabula, siue idẽ liber: si ĩuicẽ sunt colligatę tabulæ, seu chartæ, vna ligatura artificiali, ex qua cognoscitur, ꝙ vnus ẽ liber seu volumẽ, & si aliq̃ ligaturæ eẽnt exceptæ, si tñ apparet ex remanentib. vnum volumen esse, idẽ dicemus. l. j. §. fi. ꝟ. de bo. pos. ſm tab. ¶ Ex prædictis concludo, ꝙ vt dies in sequentibus intelligatur repetitus, reqrit̃ ꝙ sint eædẽ tabulæ, imo idẽ liber ꝯtinuatus vna continuatione chartarũ. Qđ vult tex. hic dum dicit, qb. &c. qđ est relatiuum substantiæ indentitatis, & cõmentator hic firmat ex his, vtrum in q. ꝓposita dies positus in prĩ. libri, intelligatur in seq. repetitus. dico sic; qñq; liber, in cuius prin. est dies, est liber multarum chartarũ, & plurium quaternorum, & quaterni & chartæ ñ sunt inuicẽ colligati, & ꝯglutinati, & forte sunt diuersi voluminis: qa vnus est maior alio, & tunc dies appositus in principio, nõ est communis, nisi in ꝯctibus illius quinterni tm̃, nõ aũt in ꝯctib. quinterni seqũtis, q cõtinetur in vna ꝯglutinatione, seu ligatura. Rõ, qa non sunt eædẽ tabulæ, & sic cessaret rõ & mens huius §. & hoc puto verum, nisi seqũs quinternus diuersi voluminis haberet continuationem in scriptura ꝯnexam cum primò. Nam tunc series scripturæ faceret ipsas easdẽ tabulas esse. Sicut. n. nil refert, adimatur aliquid re, aut verbo, vt ꝟ. de adi. leg. l. nihil. ita nõ refert ꝙ iste quaternus continuaretur re, hoc est, qđ sit eiusdem voluminis, & ligaturæ; vel verbo, hoc est quòd sit continuata scriptura. Pro hoc vr̃ casus in l. librorum. §. sed nec cœpti, ibi, nondum ꝯglutinati, &c. ꝟ. de leg. 3. Quandoq; liber est diuersorũ quinternorum, q faciunt easdem tabulas, seu eũdem librum, vt si quinterni sint eiusdem voluminis, & inuicem colligati, & coniuncti, ex qua ligatura artificiali cognoscitur, ꝙ vnum esset volumen, & sic eædem tabulæ, & idẽ liber: & tunc an dies positus in prin. huius libri in vno volumine intelligatur repetitus in seq. instris. Aduerte, multa possent interuenire, per quę non referrentur ad sequentia. Pone qđ in principio libri est vnus ꝯctus, in quo est dies: postea sunt aliq̃ chartæ non scriptæ, demum post illas chartas sequitur instrm̃ sine die, tũc dico ꝙ dies nõ intelligitur repetitus. Apparet. n. ꝙ notarius in illis chartis mediis volebat aliquid scribere quod omisit, pp qđ patet, ꝙ nõ est continuatio scđi instri ad primum, saltem in mente notarij, & sic non pñt dici eædem tabulæ. Forte. n. notarius in illis chartis mediis alium diem posuisset. Sic in simili video, quod voluntas patris imperfecta rõne solennitatis valet inter filios. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testa. & tamen non valet si est imperfecta ratione voluntatis, quàm testator in totum non expressit. Ita hic ex eo, quod notarius dimisit illas chartas medias non scriptas, apparet quod voluntas eius imperfecta reperitur. Cum ibi de his pp q illas chartas dimisit, aliquid non scripsit, & sic ista imperfectio voluntatis vitiaret sequentia, licet imperfectio solennitatis non eam vitiaret hoc casu. C. fam. er. l. fi. & ꝟ. de test. l. siis q testm̃. Et hoc dico verũ, nisi per errorem notarius illas chartas medias dimisit non scriptas, qđ euenit qñ quis legẽdo, vl' scribẽdo voluit simul duas chartas, vel pp festinantiã, de quo errore stare suæ scripturæ, qua diceret se errasse, & hoc ar. l. j. §. fi. ꝟ. de his q̃ in test. del. vl' nisi aliud in illis chartis ñ scriptis appareat, pp qđ đ errore notarij doceat. nã cauti notarij qñ hoc euenit ĩ illis chartis ñ scriptis apponunt, vacat, ad hoc vt dẽt intelligi, qđ ibi nihil volebant scribere, vel faciunt vnã lineã cũ incausto admodũ crucis ĩ quolibet latere ñ scripto, pp qđ datur intelligi qđ nihil scribere volebãt, sed errore omissum
19 fuit illud spatium. †Idẽ dico si notarius ĩ prin. in vno ꝯctu diẽ posuit, & in seqũti ꝯctu dicit, anno Dñi 1359. & dimisit spatium in charta, vbi diẽ põere volebat: certè ñ ĩtelligit̃ tũc dies repetitus, apparet. n. qđ ibi aliũ diẽ apponere volebat, & ex eo ꝙ ibi millesimũ repetiit, alꝰs dixisset ea. &c. Idẽ si diẽ expssisset in gñe dicendo, anno Dñi 1359. diẽ & numerũ omisit, nã apparet qđ hic alium diẽ ponere volebat, & sic dies p̃cedens ñ est cõis ad sequentia, qa notarius nõ habuit ipsum, ꝓ cõi sic scribẽdo. Et sic cessat rõ hꝰ §. Idẽ puto si eẽt varietas ĩ mense, qa ĩ primo dixit, scđa die Maij, & in seq. instro diceret, Actum fuit in tali loco de mense Iunij, nec diẽ posuisset. Tunc. n. sine dubio primus dies non intelligeretur repetitus pp varietatem mẽsium. ar. l. si idem cũ eo. in fin. s̃. de iu. om. iu. Qñq; oĩa p̃dicta cessant, sed eædem sunt tabulæ, vel idem liber ex continuitate scripturæ. & in prin. ĩ vno instro est dies, tunc an ĩtelligatur repetitus ĩ sequentib. dicerem qđ si supuenirent testes, qui sunt scripti ĩ aliquo ex ꝯtractib. q sequũtur, de cuius die agit̃, & tunc testib. staret̃, qb. dẽt credi de solennitate instri, vt ꝟ. đ pac. l. iuris gentium. §. qđ fere. Aut. n. supuiuũt, & tũc si pt ꝯiectura sumi ex loco, qa si primũ instrm̃ ĩ quo est dies, apparet factum ĩ ciuitate Perusij, seqũs qđ est sine die, apparet ꝯfectũ Florentiæ, dico repetitionẽ ñ induci, qa ea. die notarius ñ potuisset eẽ Perusij, & Florentię, pp distãtiam loci. Si verò locꝰ ẽ idẽ in quolibet istro, tũc relinquo hoc in pectore iudicis, & eius discretioni, ar. ꝟ. ti. 1. l. maiorẽ. in fi. & de iure deli. l. 1. q in seqũti instro ĩmediatè post primũ diceret diem repetitũ. In aliis ĩspiciet hoc de ꝯsilio, & colloquio circunspectorũ notariorũ, ar. l. ꝯparationes. C. de fi d. inst. & s̃. in j. ꝯst. huius libri. & C. de sec. nu. l. hac edictali. & de re mil. l. semel. li. 12. & ꝟ. de ven. insp. l. j. §. j. & in corp. de non alie. §. qđ ãt. q notarij inspicient, an in illo lib. ꝯtineãtur tot ꝯctus qui ſm ꝯsuetudinẽ ciuitatis sit vero simile ꝙ sint celebrati vno die, vel nõ, ĩspiciẽt ẽt literã, an sit ꝯtinuata, vel nõ; considerabit etiam conditionem psonæ notarij, de cuius ꝯctib. agit̃, & similia. Sed ꝯ p̃dicta opponit̃, vbi lex aliqđ ꝑ fictionẽ ꝯ veritatẽ inducit, cũ fictio sit ꝯ veritatẽ, nõ admittit̃ ꝓbõ ĩ ꝯrium, nedũ ꝑ p̃sumptionẽ, imò nec ꝑ quascũque claras ꝓbões, vt no. in l. non est vero sil'e. ꝟ. ꝙ met. cã. l. siue possidetis. C. de ꝓb. Sed lex ista fingit diem & consulem eẽ repetitũ in seq. rõnib. qa tex. dicit, cõis est, non ãt dicit, ꝙ referat̃, vel retrahat̃ ad seqũtia, qa fingit actũ ead. die & ꝯsule celebratũ. Malè ergo dixi s̃. ĩ plurib. ptib. vbi dixi admitti ꝓbõnẽ ĩ ꝯriũ ꝑ p̃sumptionem, & indicia. So. puto ꝙ in hoc §. nõ inducat̃ fictio, sed præsumptio. Nã fictio sp est ꝯ veritatẽ, sed hic, non est certũ seqũtem ꝯctũ nõ fuisse celebratũ eo. die quo primus: imò ẽ dubiũ, qa neutrũ apparet, in quo dubio §. iste sic præsumit. Et rõ huius p̃sumptionis inducendæ, fuit idẽtitas tabularũ seu libri, & ꝯtinuatio scripturæ, & vicinitas ꝯctuũ, ex qb. lex p̃sumit diem & ꝯsulẽ intelligi ĩ sequentib. instris, ar. l. si ventri. §. fi. ꝟ. de pri. cre. & l. si seruus plurium. §. fi. ꝟ. de leg. j. cum si. Ad tex. q dicit, cõis, fateor qđ est cõis, vt ꝯctus valeat, quasi p̃sumptiuè ea. die factus. Sed tñ vna p̃sumptio tollit aliã, vt ꝟ. de in int. rest. l. diuꝰ. & l. nã postea. §. si dãnet̃. de iureiu. & l. 2. circa prin. ꝟ. qs ordo ĩ bo. pos. ser. Præsumptiones ãt huius l. tol-
20 lunt ꝓbões, & p̃sumptiones ꝯtrarias, vt s̃. dixi. †Quid si dies apponat̃ ĩ medio libri, qa in medio libri ẽ instrm̃ cũ die & ꝯsule, postea sequunt̃ alia instra sine die, an in illis ĩtelligatur repetitus? Rñdeo ꝙ sic, ar. huiꝰ §. cõis ẽ. n. oĩs rõnis, s. seqũtis, vt gl. đt ꝑ hoc, qa tex. dicit hic, postmodum mea. &c. Et ille locus vbi incipit eẽ dies
21 rectè dr̃ initium tabularũ, quo ad ista sequentia. ¶ Quæro, † qđ si dies est in fi. libri; an sit cõis p̃cedentib. instris. Gl. facit hic ꝙ nõ dum dicit rõne. s. sequentis. Pro hoc tex. q dicit, postmodum mea &c. & sic tex. & gl. ꝯcludũt ꝙ cõis sit ĩ seqũtib. de p̃cedentib. nihil đt. Circa qđ dico, ꝙ aut notarius expssit hoc. s. ꝙ dies ĩ fine appositꝰ, ad p̃cedẽtia referat̃. Et tũc cum sit publica psona, eius dicto stabit; sicut si notarius in fi. libri diceret, & p̃dictis oĩb. interfuit, &c. quod receptũ est ad p̃cedẽtes oẽs ꝯctus referri. Qñq; notarius expssit ꝙ referat̃ solum ad vltimum instrm̃, dicendo, actũ fuit dictũ instrm̃, vel hoc actum fuit inter p̃dictas partes, & die tali, tũc ad id solũ ĩstrm̃ refert̃, nõ ad p̃cedẽtia, sed ad illud ĩstrm̃ tm̃. l. 3. §. filius. ꝟ. de li. & posth. Aut est dubium ad quos dies adscriptus ĩ vlt. ĩstro referat̃, & tunc in dubio p̃sumã ñ referri ad p̃cedẽtia, sed ad id instrm̃ tm̃. & hoc primò per hũc §. vt s̃. dixi. Scđò, ꝙ clausula p̃cedẽs potẽtior & fortior ẽ, vt determinet seqũtia, q̃ clausula seqũs, vt
a determinet p̃cedentia, ꝓbatur ꝟ. de le. 3. l. quisqs, a cũ 1. gl & ꝟ. qñ dies le. ce. l. filiũ. Præterea ꝙ a p̃cedẽte ꝓcedit, magis debet̃ seqũti q̃ id ꝙ à sequente ꝓcedit debeat p̃cedenti, vt ꝟ. vñ liberi. l. scripto. Igit ꝯcludo hoc casu diem nõ intelligi repetitũ in p̃cedẽtib. Sed ꝯ hoc op. qa dies data & adiecta ĩ fi. libri. ĩ quo plura, & diuersa capl'a sunt, diuersis dieb. facta referunt̃ ad oĩa illa. Ita ꝓbatur in data sexti. Ita vr̃ in casu proposito ꝙ dies apposita in fine totius libri, referatur ad omnia p̃cedentia. sol. Dies de quo loquit̃. §. iste, & mã nr̃a ẽ dies qua dẽt exprimi qđlibet ĩstrm̃ eẽ ꝯfectũ, & in quo fuit celebratum, & originẽ habuit. Sđ dies datæ totius libri ñ refertur ad diem quo ꝯpositũ ẽ qđlibet capl'm ꝑ se, sed refertur ad totum librum, & ad tps publicationis, & perfectionis ipsius: cũ ñ reqrat̃ ꝙ dies legis ꝯditæ ponat̃; vt in 1. ꝯst. Codicis. §. fi. & s̃. dixi. Qđ ĩ ꝯctib. ñ sufficeret, vt s̃. dixi. Non. n. dẽt exprimi dies scripturæ, vl' quo incipit scribere librũ, vl' quo ꝑficitur, sed dies quo vnũ qđq; ĩstrm̃ ꝑ se in libro ꝯtẽtũ sumit originẽ. Nec ob. qđ s̃. dixi de annis dñi, vl' indictõne apposita ĩ fi. libri, quia in illa magis đ facili
22 pñt ĩtelligi repetita cã, & rõni. ibi dictis. ¶ Quæro circa, lr̃ † qđ đ plurib. actis seu scripturis aliis ĩ qb. dies reqrit̃, q̃ ñ repiũt̃ ĩuicẽ artificial'r colligatæ, sed ĩfilzatę, vt ita loquar ſm vulgar̃ cõe, ſm qđ hr̃ in filza notarij, vt quotidie faciunt notarij cãrũ, qñ acta sibi ꝓducuntur: An dies appositus in prima scriptura posita in filza intelligat̃ in sequentibus repetita? Respon. non ꝑ supradicta, quia non infilzantur, vt ibi fiat perpetuò, dico destinatione eius, qui ibi ponit eas, sed vt sint ibi & extrahãt̃ ĩde, & apponãtur ad librum notarij infilzantis, ar. l. quæsitum, §. j. ꝟ. de leg. 3. Et ex hoc decidit̃ qõ. Arbiter recepto libello statuit parti terminũ ad accipiendum copiã, & ad hoc opponendũ, duorũ dierũ, notarius in fi. libelli (vt moris,

ADDITIO.

a Pari. ¶ L. quisquis. Vbi etiam bar. in l. apia. ꝟ. de cond. & demon. Vide omnino Ias. in prin. huius §. & in l. 1. C. de lib. præ. & in l. si ita sit scriptum. de leg. j. & in l. pacta nouis. C. de pac.

moris eorum est) scripsit diē porrecti libelli,& posuit in filza. Deinde pars copiā habuit,& exceptiones ꝓduxit quas arbiter admisit inꝗtum de iure tenet̃, notarius posuit excep. in ea. filza, tñ diem qua ꝓductę fuerūt nō posuit, an dies apposita in libello, intelligat̃ in actib. sequētib. ĩ ea filza repetita. Et ꝑ pdicta dico, ꝙ ñ ¶† Quæ-
23 ritur qd de mēse, a an sit ď substantia publici instri. Et tex. in cor. vt
a ꝑpo. no. Imp. nominat mēsem inter subalia. Idē gl. in pal. l. gñali. ñ ponit mensem, sed diem tñ. Puto mensem de necessitate apponi non dēre, sed consueuit apponi ad declarationem diei. Nā illa sūt de subia rei, sine qb. res, vel actus valere nō pt, vt ĩ. de verb. ob. l. j. Sed si ponerē diē oĩ certitudine certū, posito qđ mēsis ñ apponeret̃ dicerem instrm valer̃, vt puta si instrm dicat anno dñi 1256. die Nat. Dñi nři Iesu Xpi, posito, qđ nō diceret de mense Deceb. Certū est. n. illam diē fuisse de illo mēse, & sic qñcūq; est mēsis notorius, posito die & anno, tūc dico mēsem exprimi de necessitate ñ dre, ar. ĩ. de dot. pl. l. j. §. fi. & ĩ. de ꝯh. em. l. cū seruo. Et hoc ē verū in mēse q certus reddit̃ posito die, vt Pasc. ēt ñ expresso die ĩ qualitate sua. Sed q̃ro, notarius dixit in die Paschatis, & ñ expressit mē sem. Rñdeo, aut oēs ꝯtus ꝓximè pcedentes sunt facti tali mense, quo aliqđ Pascha fuit, de illo mense intelligo. Aliàs cū plura sunt Paschata in anno, dicam secus ¶ Quæro, quid si dicit de Paschate resurrectionis, an sufficit? Dico ꝙ non, qa Pascha istud ēt diuersis mensibus esse pōt, cū oē Pascha possit ex lunæ cursu diuersis mensib. variari duob. exceptis, s. Pascha natiuitatis, & Pascha Epiphaniæ. Quæro quid si dicit de Paschate natiuitatis, quod sp est vno mense, an dicatur dies certa? Vr̃ ꝙ non, qa dieb. trib. continuis festum Paschatis celebrat̃. Crederem oppositū, qđ intelligat̃ de primo die Pascatis, tanꝗ ď digniori. ¶ Quæro qd si dicat̃ die Veneris sancta, an sufficiat si non adiiciatur mēsis? Rñ. qđ nō, cū ex cursu Lunæ varietur, sicut s̃. dixi de Paschate: sed si dicatur qđ id Pascha potuit esse diuersis mensib. non obst. qa ex quo ponitur annus, & postea sequitur dies Paschatis resurrectionis certum est debet̃ intelligi de die Paschatis, q̃ fuit illo anno, cū semel tñ fuerit. Rñ. nō sequitur; ꝙ fuit anno isto. Nam, vt s̃. dixi, dinumeratio annorum dñi alicubi fit à natiuitate, alicubi ab incarnatione, & sic potest
24 diuersitas in annis reperiri. † Sed qd si notarius in principio libri dixit in vno ꝯtu die 2. mensis Ianuarij postea in sequenti contractu dixit, die: & dimisit spatium numeri diei, & postea sequitur mensis Februarij: an intelligatur repetita dies pcedēs? Dico qđ nō ꝑꝑ mēsiū diuersitatē. Quid si dixit ĩ pricipio, die 2. mensis Ianuarij, & in instro sequēti dicat̃ die 2. mensis, & non exprimat cuius mensis, an eod. mense Ianuarij intelligemus repetitum? Respon. aut illa instra posita in eo. li. sub eo. anno, nō dñt eod. die, &c. nec mensem repetunt, tunc nō intelligā in sequentib. repetitum mē sem. Rō, quia ex aliis suis instris apparet notarium aliū mensem ponere voluisse. ar. l. si seruus plurium. §. fi. ĩ. de lega. j. Aut in aliis instris, posito qđ sint eod. die cōposita, notarius consueuit mensem repetere, tunc intelligo mensem repetitum, arg. d. l. j. §. sin autem. ĩ. de hæ. inst. Quid in dubio si de consuetudine notarij non apparet? Dicerem mensem non intelligi repetitum, quia repetē do mensem constat, licet exprimatur ꝙ de alio præcedēti sentit, arg. eorum que supra dixi.

QVINTO dixi, ꝙ de substantia publici instri est nomen Papæ, vel Imperatoris: qđ probatur in rubro, & nigro in auth. vt præp. no. Im. & d. l. generali. licet ibi dicatur ꝙ nomen Consulis est ponendum, tamen consuetudo admittit qđ nomen Imp. tantum, in territorio Imperij, & nomen Papæ in territorio Papæ seu eccle-
25 siæ † Quæro si nomen Papæ. vel Impe. est appositum in principio libri in vno instro, an intelligatur in sequentib. repetitū? Respon. in omnib. aliis casibus, in quibus dixi diem intelligi repetitū in sequentib. instris. in his dico nomen Papæ, vel Imperatoris intelligi repetitum. Et hoc duplici rōne. Primò per hunc tex. qui dicit diem, & consulem in repetitione æquiparari. Secundò, quia si eodem die fit, sequitur quod tempore eiusdem ꝯsulis, Papę, vel Imperatoris: quia quę vno & eo. tempore fiunt, simul fieri dñr vt ĩ. loc. l. in opis. & de pig. l. si fundus. §. si duo. Puto āt ꝙ facilius ĩtelligatur repetitum nomen Imp. vel Papę, q̃ dies. Quid. n. si liber est magni voluminis, & in eo sunt tot ꝯtus, ꝙ non est verisimile & forte impossibile, notarium eadem die eos fecisse, & in principio est nomen Impe. vel Papæ, in aliis instrumentis non est: Certè quod s̃. de die dixi, idem dico de nomine Imperatoris, vel Papæ ꝙ in omnib. ꝯtib. sequētibus intelligitur repetitum. Quod esse verum sic probo. Quilibet ꝑsumitur viuere vsque ad centū annos; nisi mortuus ꝓbetur, vt ĩ. quemad. test. ape. l. 2. §. si dubitetur. & ibi no. gl. no. ēt ĩ. de acq. hæ. l. sed & si de sua. in prin. facit C. de postlim. reuer. l. nec nos. & constat tpe primi ꝯtractus Imperatorem illum, cuius nomen est expressum, viuere, ergo etiā tēpore ꝯtuū sequentium, viuere ꝑsumit̃. Et sic pt, & debet, arg. huius §. intelligi repetitū, & iō ꝯsultū est volenti sequētia instra non valere, ꝙ articuletur, & ꝓbet̃ si verū est, ꝙ illa die, quæ continetur in primo instrumento, ille Imp. vel Papa mortuus sit, tunc cum impossibile fit, non intelligam repetitum, & contra præsumptionem huius §. recipiam ꝓbationes in ꝯrium, vt s̃. dixi. Quid si nō. Impe. vel Papæ reperiatur in medio, vel in fi. libri? Dic vt s̃. dixi circa fin.
26 SEXTO, dixi † ꝙ in instro ad eius substātiam requiritur locus, qđ an verū sit, reuocatur in dubiū. Et tex. in corp. vt præpo. no. Imp. de loco non ponit. sed gl. ponit, illū debere requiri, d. l. generali. & C. de ꝯtrah. & com. stip. l. optimam. & extra, de re iu. c. Abbate sanè. lib. 6. & Spec. in tit. de inst. edi. & Iaco. de Are. ꝙ plus est ĩd. l. optimam, dicit debere apponi locum loci, quod ibi sequitur Cy. ar. §. quantum. in Auth. quib mod. na. effi. leg. Dico locum de ꝯsuetudine esse de substantia publici instrumenti, nec esse tex. qui nos vrgeret ad dicendum oppositum. Tamen quia principaliter
27 hoc non intendimus, sed solum de repetitione ipsius, quæro † an locus positus in prin. tabularū debeat in sequentibus instrumentis intelligi repetitus, posito ꝙ sit de substantia instrumēti? Resp. Quidā est locus gñalis, & cōis, vt si notarius in principio in vno instro dixit, Actū in ciuitate Perusij, & tūc per hunc §. dicā ipsum intelligi repetitum in sequentib. instris, maximè si notarius est de illa ciuitate, & ibi statione habet, & ibi morā trahere ꝯsueuit. Et hoc est verū nisi ex aduerso ꝓbaretur, ꝙ die instri ꝯditi ille notarius fuisset in vno alio loco ita distāti, ꝙ in vna & eadē die nō po-
b tuisset in ambobus locis esse, vel ēt ꝙ fuit in loco ꝓpinquo. b sed testes ꝓbant, ꝙ illo die nō recessit ab illo, secundum formā ꝓbandi negatiuam tpe & loco coarctatam. l. j. ĩ. de itin. actúque priua. Quidam est locus particularis, & singularis, vt si notarius in principio in vno instro dixit. Actum in ciuitate Perusij, & in domo Titij, &c. Tunc an ille locus intelligatur repetitus: dico, ꝙ quidā est locus particularis, de quo est de necessitate actum, ꝙ in instro possit celebrari, vt locus, in quo ius reddi ꝯsuetum est, quem locum in actib. ꝯtentiosis iudex de necessitate habet seruare, vt s̃. de iust. & iur. l. pe. ĩ fi. & tūc si notarius in actu scripto in principio libri dixit, Actum in ciuitate Perusij, in palatio dñi Potestatis, in loco vbi ius redditur, & tunc omnia acta scripta sequentia intelligam eodem loco facta, cum alibi fieri non potuerunt, maximè si in actis sequentib. dr̃, ꝙ iudicis licentia intercesserit, q iudex habet necesse illum locū tenere, vt dixi. Idem si sunt alia instra, quæ non potuerunt celebrari, nisi in loco capituli: nam si primum instrumentum dicat, Actum in tali ecclesia, vbi Abb. vel eps capitulum facere ꝯsueuit, dico locum illum in sequentib. intelligi repetitum, & maxime vbi ponitur persona superioris, quæ facit præsumi omnia solenniter acta. l. magis puto. ĩ. de reb. eorum. Quidā est locus particularis, in quo non est de necessitate actum instra celebrari, vt est. in actis extraiudicialib. q possunt in quolibet loco, dum tñ honesto, celebrari, si primum instrm dicat, actum in ciuitate Perusij in domo Martini, & tunc aut apparet ꝙ nec die apposito in instro, nec vnꝗ illa domus fuit Martini, & tunc non dicam locum in sequentib. repetitum, qa illud qđ non est, nō pōt repetitum intelligi, arg. l. nam & si sub ꝯditione. §. post defectum. ĩ. de iniust. rup. testa. Præterea repetitio & interpretatio quæ vitiaret, non debet fieri in ꝯtibus. l. Titia. §. idem rñdi tibi. ĩ. de verb. oblig. & l. j. & ibi not. ĩ. de eo qđ cer. lo. Remanent ergo instra sequentia sine loco. Si verò domus erat Martini die ꝯditi primi instrumenti, sed ꝓbatur qđ die sequenti alij vendidit, & tradidit, & alius in ea moratur: vel ꝓbatur, ꝙ illa die tota domus fuit ꝯbusta, & instra sequentia ꝯtinent alium diem, certe nō intelligam locū in sequentib. repetitum, cū sit impossibile. Si verò adhuc erat illa domus, & eiusdem est cuius erat primò, & tunc aut ille locus appositus in primo instro erat locus, in quo notarius habet stationem suam, & quem cōiter in instris apponere solet, quia ibi illa vt plurimum faciebat, & tūc illum locum in sequentib. intelligā repetitū. Si verò alius erat locus, q̃ stationis suæ, an repetitus intelligatur? vr̃ ꝙ non, quia alia est ratio in aliis solennitatibus q̃ sit in die & ꝯsule, vt no. s̃. eo. l. 1. §. editiones. in fi. gl. magnæ. Dico oppositum, ꝙ locus debet intelligi repetitus: maximè in illis casibus in quib. dies intelligitur repetita. qđ sic probo. Si dies in præcedenti instro appositus intelligitur repetitus, ita ꝙ dr̃ instrm sequens factum eo. die, & sic statim post primum, vt in prima ꝯst. Cod. in fi. ergo & in eod. loco, quia ea quæ immediatè fiunt vnū post aliud, simul fieri dñr, vt ĩ. loc. l. in operis. & cōia præ. l. si quis duas. §. itē si duo. & de test. mi. l. quærebatur. & hoc quando eod. die apparet, vel præsumptiuè ꝯfecta esse instra omnia sequentia. Si verò diuersis dieb. & mensib. fuerunt ꝯfecta, etiam multum remotis, & distantib. ad inuicem, puta primum instrm fuit ꝯditum de mense Ianuarij in domo Titij, sequentia instra fuerūt ꝯdita diuersis dieb. &

ADDITIONES.

a ¶ Quæritur quid de mense. Aduerte, ꝙ imò gl. in generali asserit enumerando mensem debere apponi. ibi dum dicit, Tertio mensis & die tali. Ita seruat consuetudo vbique recepta. Alexand. Los.

b Pom. Propinquo. Vide Alex. consi. 37. in fi. vol. 4.

* Restat nono. Qđ instra dñt esse subscripta manu notarij, tenet Ale. ĩ cons. 43 in j. vol. & in cōs. 152. in 2. vol. ĩ cōtrariū vide eundē Alex. in cōs. 4. vol. 6. Vide Pau. de Cast. pro prima opin. in cons. 197. in primo dub. vol. j. Ant. Rub. Alex.

& sunt sine loco, & vltimum instrumentum fuit conditum forte die vltima Decemb. an locus debeat intelligi repetitus. Hoc arbitrio iudicis relinquo, qui de hoc secundũ apparẽtes circũstãtias iudicabit, vt s. dixi de die. Nam si viuũt testes, qui scripti sunt in instrumento, se informabit ab illis. Si sunt mortui, tũc inuestigabit, an notarius in loco, qui ponit in primo instr̃o, consueuit assiduè morari, ire, redire, vel non, vt j. de acq. re. do. l. nãlẽ. Et prædicta vera, qñ locus appositus in prin. libri se refert ad vnũ ꝯctum. Si verò refert se ad totã cõpositionem libri, vt si dicit, hic ẽ liber mei talis notarij scriptus ꝑ me in ciuitate Perusij, in domo talis, tunc cũ ista solẽnitas loci dependeat à notario, non à ptib. & hæc scripta se referãt ad totã scripturã libri, tũc intelligas locũ in oĩb. sequẽtib. repetitũ, ar. l. 3. j. de lib. & posthu. Quid ãt si in medio libri poneret locus? Dic, vt s. de die dixi. Quid si ĩ fine? Dic siĩr vt s. dixi

SEPTIMO dixi, quod ad esse publici ĩstr̃i testes requirũtur, ꝙ probat̃ in corpo. vt præpo. no. Impe. & in gl. d. l. gñali. cũ si. Cir-

28 ca † quod q̃ritur, an testes scripti in prin. lib. in vno instrumento, intelligantur in sequent. instrumentis sine testib. repertis, repetiti? dico ꝙ si ipsi viuunt, ipsis est standũ: quia de solennitate contractus agitur, vt no. in l. iurisgentium. §. ꝙ fere, de pa. Si non viuunt, tunc aut omnes ꝯtractus fuerunt facti eo. die quo, & illi vbi testes sunt scripti, & eos repetitos intelligo, quia simul fieri intelliguntur, & dñr, vt in præal. l. in operis. cũ si. s. al. Aut diuersis diebus, & tunc aut constat eos testes in prin. scriptos vixisse tp̃e confectionis oĩum ĩstr̃orũ, qđ isto casu ñ præsumit̃, nisi ꝓbetur cũ constat eos mortuos. Sed si constet eos eẽ in vita eo tẽpore, de quo agitur, & tunc aut erant testes, qui in ciuitate, vel loco, vbi cõtractus celebrati apparent, vt plurimũ morabant̃, & intelligo in omnib. cõtractib. repetitos, argu. huius §. Aut ibi nõ morabantur forte, quia erant de comitatu, & cõtractus fuerũt facti in ciuitate; vel forte quia erant testes ignoti, tũc ex qualitate, & fide notarij eos intelligã repetitos, vel non, arg. eius, quod no. in prin. huius l. Si verò nõ viuebãt tempore quo confecta fuerunt instr̃a sequẽtia, & hoc cõstat, & tunc sine dubio non pñt intelligi in eis repetiti, quia qđ nõ est, & c. vt s. in præceden. dixi.

29 OCTAVO dixi, † qđ de sub̃ia publici instr̃i est, qđ notarius sit rogatus, hoc ẽ qđ de mãdato ptiũ scribat. Pro hoc s. ea. l. §. ꝑtinet. & gl. in l. gñali. sæpiꝰ allegata, & s. e. l. ꝑtor. §. j. vt not. in corpore, de tab. §. nos ãt. & licet gl. ibi teneat, qđ tabellio semp ꝑsumat̃ rogatꝰ posito qđ nõ apparet sm̃ q̃ gl. nõ eẽt vlterius tractãdum de j. dicẽdis. In hoc tñ puto gl. illã nõ ꝓcedere, nec tex. nec rõne fundari, quia leges quas allegat, loquunt̃ de solẽnitate intrinseca q̃ includit̃ ex nã verborũ. Quod ãt notarius roget̃ à partib. est solẽnitas extrinseca q̃ nõ ꝑsumã, vt l. q̃cunq;. §. q a pupillo. j. de publician. Præterea ꝯ eã est snĩa Inn. ex̃. de fi. instr. c. j. q cqd dicat Ia. de Bel. in

30 d. corpore. & Sp. in tit. de inst. edi. iõ q̃ro † si tabellio in prin. lib. asserat se rogatũ in vno instr̃o, an intelligatur esse rogatus ad oĩa instr̃a sequẽtia, in qb. nõ ꝯtinet̃ qđ sic rogatus? Rñd. Inspicienda sunt verba scripturæ. Aut. n. verba referunt̃ ad totũ librũ, quia dixit ĩ loco publico anno dñi 1200. &c. Hic est liber in quo ꝯtinentur ꝯctus & scripturæ, de qb. fui rogatus ego talis notarius ab j. scriptis ꝑsonis, &c. & tũc ad oĩa sequẽtia fit cõis illa scriptura. j. de lib. & posth. l. 3. ex̃. de resc. c. cãm q̃. & qa ĩ verbis nulla est obscuritas. l. ille aut ille. §. cũ in verbis. j. de l. 3. Aut verba referunt se ad primũ ꝯctũ tm̃, & sunt in prin. in primo ꝯctu, vel in fi. eius dicẽtia, & ꝓdicta de mãdato, & licẽtia, vel rogatus à dictis ꝯhentib. scripsi, & qb. cauit, & tũc nõ intelligimus sequentia instr̃a referri: qa cũ dicta verba certum instr̃m specialiter & expresse respiciant, illud tm̃ hñt solẽnizare nõ alia, ar. d. l. 3. & qđ no. C. de lib. pte. l. j. & ex̃. de app. c. secũdò requiris. in prin. & l. talis scriptura. de leg. j. Et si sequẽtia instr̃a eod. die quo illud, extiterint celebrata, qa nõ seqtur, eo. die sunt facta, ergo de omnib. fuit rogatus, licet s. ĩ loco, & testib. aliud dixerim, nisi inter easdẽ ꝑsonas essent oẽs illi ꝯctus celebrati, qa tũc ex idẽtitate ꝑsonarũ, & diei, ꝑsumeret̃ hoc repe-

31 titũ. ¶ Quæro † qđ si verba importantia qđ notarius sit rogatus, sint scripta in fi. totius libri? Rñ. idẽ qđ s. dicerẽ, qa aut se referunt ad totũ librũ; aut ad vltimum cõtractũ. Licet. n. ista solennitas ꝙ notarius sit rogatus, sit vniformis, qa vniformiter fit, sicut solẽnitas signi, vt j. dicã. Ex quo vr̃, magis de facili repetita, intelligitur tñ ꝙ ñ depẽdet à notario tm̃, sed à ꝯhẽtib. imò forte mere à ꝯhẽtib. cũ notarius hoc recusare nõ posset, vt C. de defen. ciu. l. pe. & cũ seruus publicus sit, d. l. gñali. nõ dicã ipsam repetitam intelligi, nisi in casib. s. dictis. Et ꝓdicta vera qñ notarius scriberet instr̃m inter certas ꝑsonas, vel ad mandatum vnius tm̃, in actibus qui ab vno tm̃ ꝓcedũt. Si vero scriberẽt aliqđ instr̃m suũ ꝓpriũ, ꝙ põt incertis casib. forte testm̃ suũ vel forte instr̃m, quo ꝓcuratorẽ ꝯstitueret, sm̃ no. per cõmentatorẽ j. de stip. ser. l. ꝓinde. & l. de eo. j. de fal. tũc ista solẽnitas ꝙ sit rogatus, vel ꝙ sibi mandet̃, nõ requirit̃. Rõ qa verba imperatiui modi nõ cadunt in primã ꝑsonã vt j. de arb. l. pe. Quid ãt eẽt de alijs solennitatib. s. dictis, an in instr̃is quæ in causa propria faceret, requirant̃, hic examinare nõ curo.

32 RESTAT de nono, & vltimo. s. † ꝙ tabelliones apponunt signũ. Et qđ signũ sit de sub̃ia publiciꝰ instr̃i, oẽs doct. nullo excepto cõcordant, & probatur per tex. in l. fi. C. de asses. ibi, signũ qđ solitũ est chartis apponi, &c. & in cor. de inst. cau. & fide. §. oportet ãt.

33 & text. & gl. Inst. de pub. iud. §. item lex Cornelia. ¶ † Quæro ergo circa hoc, an hæc solẽnitas signi apposita in prin. libri, sit communis omnib. seq. instr̃is? Quę questio cum de facto occurreret Eugubij, mihi fuit cõsulẽda cõmissa. Et vr̃ primò ꝙ omnib. instr̃is sequentib. sit cõis, ar. huius §. In cõtrarium vr̃, qa super certo non cadit presumptio. l. nõ est vero simile. in pr. cũ ibi no. j. qđ me. cau. & l. cõtinuus. j. de ver. ob. Sed certũ est signũ appositũ in prin. libri & non alibi, ergo non possumus præsumere ꝙ in aliis repetitum sit. Non ob. iste §. qa in rationib. seq. erat dubiũ quo die cõditæ fuerũt cũ dies in eis nõ esset, & in hoc dubio lex præsumit ꝙ eo. die. Oppositũ cõsului, qa cũ ista solẽnitas sit vniformis, & à solo notario dependeat, vt j. dicam, repetita intelligatur, vt omnib. sit communis, & sup publicatione totiꝰ libri apposita intelligat̃, qa si solẽnitas difformis, vel diei, vel cõsulis repetita intelligitur, vt hoc §. multo magis ea q̃ est vniformis, vt signum, & hoc siue in principio, si-

34 ue in fine libri apponat̃, vt cõiter notariorũ est mos. ¶ † Sed circa hoc mouet̃ vnũ dubiũ. Quidã imprudens notarius tp̃e quo mundus mortalitatẽ magnã sustinebat, & hoĩes de subito moriebant̃, infirmitate grauatus, recolẽs de multis cõtractib. & testis se fuisse rogatũ, quos sui desidia in libro non posuit, sed illos prout primitus in schedulis separatis scripserat, hẽbat adhuc, & cognoscẽs se nõ posse in vnaquaque schedula suum signũ ponere, accepit oẽs illas schedulas simul, & misit eas in quodã cophino, & signauit cophinũ, & claue clausit, & s. seraturã seu clausurã posuit, & applicuit vnã chartã, in qua ꝑ eum sic reperiebat̃ scriptũ, oẽs schedulæ, & rogitus q̃ intus in isto cophino cõtinent̃, scriptæ sunt, & fuerũt per me talẽ notariũ annis, indictionib. & locis, & mensib. dieb. cõsulib. & testib. in earũ qualibet ꝑ me scriptis, de quib. à personis ĩ eis scriptis rogatus extiti illas publicare, q̃ singulariter infirmitate corporis impeditus mei signi solita ĩpressione publicare nõ valẽs, hic de sup ista seratura meũ signũ ꝓpria manu scribo. Quo notario defuncto in dubium reuocabatur, an dictis schedulis omnib. aliis solennitatib. exceptis, signis fulcitis, adhibenda sit fides vt publicis instr̃is? Et vr̃ ꝙ nõ. Primò, qa vt solẽnitas instr̃i ĩ sequentib. repetita dicatur, oportet ꝙ in prin. libri notarij, vel aliqua eius parte sit apposita, vt est casus hic, dũ dicit, qb. s. tabulis, & in prin. dum dicit, initium tabularũ, vt s. dixi. ¶ Præterea istæ schedulę non sunt eædem tabulæ, nec idem liber, nec eædem ligaturę: nec continuatæ literæ, nec ratione facti, quia in eis sunt factã diuersa, ergo talis solennitas signi extra eas appositi eas nullo mõ respicit. ¶ In cõtrariũ vr̃: Nã quædã sunt de substãtia instr̃i, q̃ ñ sunt vniformia, sed vario, & diuerso mõ poni ĩ instr̃o cõtingit, vt sunt oẽs solẽnitas, & substantialia s. dicta, excepto rogitu notarij. Dies. n, anni dñi, locus, mensis indictio, testes, possunt diuersificari, nam secũdum varietatem, & diuersitatem diei quo cõficitur instr̃m, ita diuerso mõ dies ĩ ĩstr̃o apponitur. Et de his substantialib. intelligantur ea, q̃ s. dixi. & maximè qa multa ex eis nõ à solo tabellione dependent, sed cõiter ab eo & à partib. ¶ Quædã sunt substantialia instr̃i vniformia, & vniformiter in omnib. instr̃is apponunt̃, & ex solo notario dependẽt nullo extrinseco accedente, vt est sub̃ale, & solennitas signi tabellionis, qđ signũ vniforme, & ab eo solo depẽdet. Posset dici in omnib. schedulis repetita, & eis esse cõis, puto supradictis attentis destricto iure non posse defendi, qđ dictæ tabulæ valeant vt publicæ, cum in eis, vel altera earũ non sit signũ, nec infirmitatis casus excuset, qa eius culpa præcessit. Sed æquum fore credo ipsas dici publicas, & solennes, tum ꝑꝑ contractuũ & testatorũ multitudinẽ, ne omnia peãt qđ in maximũ dispẽdiũ cõtrahentiũ redundaret, arg. s. de of. præt. l. Barbarius. tum quia casu infirmitatis, qua tunc detinebatur notarius: cum tunc per eum non stetit, & fecit quicquid poterat illa hora, aliquid de iuris rigore, vt valeant, relaxetur.

35 Expeditus † de substantialib. instr̃i publici, quæritur quid si solennitas in casu, quo aliàs dẽt intelligi cõis sequentib. reperitur scripta in cooperta libri notarij, intus, vel extra, non curo, nõ autem in aliquo cõtractu, vt si notarius ĩ cooperta libri dicit, hic est liber cõtractuũ siue rogationũ ꝑ me notariũ talẽ scriptorũ, &c. Rñ. inspicienda sunt verba huius inscriptionis. Aut n. sic dñt. In noĩe dñi amẽ. 1359. indic. 12. tp̃e talis Papæ, 20. mensis Decemb. Hic est liber rogationũ, & cõtractuum scriptorũ per me talem notarium, &c. & tunc sine dubio tales solennitates nõ sunt communes sequentib. instr̃is. Aut nõ respiciũt aliquẽ ꝯctũ, aut instr̃m particulare, sed totũ librũ, & ĩponit fidem toti libro, qđ sit notarij, & qđ sit ab eo scriptus, hæc præsumptio nõ dt̃ aliqđ de tp̃e alicuius ꝯctus, sed tex. hic reqrit, ꝙ in aliquo actu dẽat esse dies, dũ dicit, si initium tabularum, &c. Sed illa cooperta non est initium tabularũ, vt j. dicam, ergo &c. Si verò verba dicerent sic, Hic est liber inceptus scribi per me notarium infrascriptum sub tali anno, & tali die &c. & tunc vr̃ qđ referatur ad primũ instr̃m, & ad sequẽs, cum in eo nõ sunt solennitates, secus tamen si in eo sunt solennitates, ñ ad vlteriora; Nam si dicamus istã talem coopertã esse de libro, & tũc sine dubio

dubio ad sequēs instr̄m referat q̄a tūc librū scribere īcœpit. Si dicamus ñ ꝯtineri appl'one libri, nec eē de libro, & tunc puto idem, q̄a si in aliquo alio loco scripsisset q̄d incœpit scribere illum librum die tali, illa est dies primæ scripturæ illius libri, & sic primi instr̄i. Nihil.n. interest q̄d sit per se certum vl' ꝑ relationem, ad certū, l. si ita, ÿ. de ꝯd. & demō. Nec ob. iste §. q dicit, q̄d dies debet ꝯtineri in libro, vt intelligat̄ in sequentib. repetitus, q̄a fateor q̄ñ de sequentib. instr̄is agit̄: sed q̄ñ agit̄ d̄ primo istr̄o, tūc sufficit scriptura ꝑdicta.
5 6 † An āt istæ cooꝑtæ cuiuscūq; mãæ sint, dicāt̄ eē d̄ libro: dicere sic. Aut q̄ris nūq̄d dicāt̄ eē d̄ sub̄a: & eē libri, & dico q̄d non, q̄d patet, quia à principio ñ requruntur, & si appositæ renocet̄, eis sublatis remanet ita liber noīatus, vt priò. Aut q̄ris vtrū eis appositis cedant dispositioni q̄ de libro fieret vt venditioni, legato, & simi. dico q̄d sic, arg. l. 3. §. 1. ÿ. de leg. 3. & ÿ. de vino tri. & oleo le. l. 3. §. 1. l. hæres meus. §. pen. de leg. 3. & expressius in l. librorum. e. ti. & cedunt sicut adiacentia ipsi libro, ar. l. ꝑdiis. §. pe. de leg. 3. & l. olimpico. ÿ. de ser. vrb. ꝑd. & sic ꝓpriè, & verè non sunt de eē libri, licet ei cedant. vñ tex. q hoc dicit, si initium tabularum, non intelligit̄ de eo quod in cooperta scriptum est, nisi f̄m quod suprà dixi.

a 1 §. Prætor ait [a] Per istum textum ego dico duo notabilia Primò q̄d si notarius dicit in instr̄o, hoc ē exēplū cuiusdam instr̄i scripti manu mei notarij, q̄d licet exēplū
b sit, tñ facit fidē, [b] q̄a notarius q exēplauit, ē de hoc instructus ī istr̄o
c suæ ꝓfessionis, vt hic dicit. Præterea [c] nō est maioris authoritatis
2 originale, q̄ istud exēplū: ergo &c. ¶ † Sc̄d̄o dico q̄d instr̄m quod notarius reddit ꝑti, nō p̄sumit̄ esse originale, sed originale remanere p̄sumit̄ apud ipsum notarium, ex quo semp remanet instru-
3 ctus; nisi probet se ꝑdidisse, vt ÿ. ꝓx. §. Et ex hoc † sequitur. q̄d si ē varietas inter instrumentum datum ꝑti, & librū notarij, potius est
4 credendū libro natarij. ¶ Tertiò dico ex hoc † q̄d si notarius petat à iudice examinari testes, vt possit esse certus, an fuerit rogat⁹
d in aliquo ꝯ̄ctu, q̄d ipse non d̄et audiri. [d] D̄et enim de hoc h̄re scripturam penes se, vt hic, nisi aliquam iustam cām habeat, q̄a forte perdidit, vel simile. De hoc dixi ÿ. de tabulis exhib. l. de tabulis.

ADDITIONES.

a Pom. Prætor ait. Cōtrariū videtur tenuisse bal. q̄d refert do. Ias. & reprobat. l. 2. C. de test. & circa húc §. & §. ꝓx. vide bar. in alleg. auc. si quis in aliquo. C. de eden. & ꝙ fuit contrarius sequens illam opi. quam in d. auth. reprobat, l. 2. §. si dubitet, in fi. ÿ. quemad. test. aper.
b ¶ Facit fidem. adde quòd hoc sequitur Ro. consi. 105.
c Poma. ¶ Præterea. V. de bar. consi. 4. lib. j. Rom. cons. 187. inc. in re præsenti.
d Paris. ¶ Debet audiri. Si tñ testes deponerēt ipsum fuisse rogatū, posset de nouo conficere instrumentū, vide Ro. cons. 373. incip. tabel. vbi etiam alleg. Bal. i l. fi. C. de eden. & ibi et Ro. Ponit, an notarius possit vt falsarius puniri, si dicat se non recordari fuisse rogatum, si postea probetur eum fuisse rogatum

1 *Amisisse rem qui dicit casu quando est fundamentum suæ intentionis probat.*
2 *Perditam rem fuisse quando probatur iuramento.*
3 *Perdita res dicitur eo ipso, quòd adhibita diligenti inquisitione non reperitur.*
4 *Amissam rem fuisse quando probari debeat manifestus probationibus.*
5 *Manifesta quæ dicantur in probanda amissione rei.*
6 *Rei amissione probata quis debeat probare dolum, & quis casum.*

a 1 §. An verò [a] nec hæredi. No. † quòd quādo rē esse casu amissam, est causa intentionis alicuius, ei qui agit, incumbit probatio: iō enim argentarius petit sibi edi quia, dicit se casu amisisse. Opponitur, quòd ipse non debeat probare casum, sed alius debeat ꝓbare dolum, l. si creditor. de pig. act. C. & ibi no. Gl. ponit quatuor sol. Prima, quòd hic est speciale: vltima, ꝙ hic rē esse casu amissam, erat causa intentionis agentis. Quælibet istarum potest esse bona, rectè intelligē-
b do. Dico ergo [b] sic, Q̄ñq; rem esse amissam, est causa defensionis alicuius, & isto casu videndum est primò quis debet probare amissionem. Secundò, probata amissione quis debet probare, vel aduersarius dolum vel culpam, vel iste casum. Circa primum dico, quod aliquando non probatur rem peruenisse ad eum, qui conuenitur, & tunc eo ipso, ꝙ dicit se non habere, præsumitur amisisse, nisi probetur contrarium, creditur enim iuramento suo. s̄. e. l. prætor. §. sed & si seruus. ÿ. de leg. 2. l. cū ita. §. species, quod no. ÿ. d
c ꝓb. c. l. cum de lege. C. de iure delib. l. fi. §. licentia. Rō, q̄a res perdita d̄r eo ipso, ꝙ adhibita diligenti inquisitione non potest reperi-
d ri. l. 3. §. Nerua. ÿ. de acq. poss. [d] Vnde cum ille eam reperire non
e possit, rectè dicit se perdidisse. Si verò probatur, [e] rem penes se fuisse, tunc si quidem ipse tenebatur ad exhibendum rem officio iudicis, potest probare se eam casu perdidisse per suum iuramen-
2 tū, vt C. de fide instrum. l. fi. Si verò † tenebatur iure actionis, tunc debet probare se perdidisse ipsam rem manifestis ꝓbationibus. l. si creditor. C. de pig. actio. Et eodem modo q̄ñ rem esse amissam, est causa actionis, ille qui agit, debet probare se perdidisse manife
f stis probationibus [f] vt hic. ¶ † Sed quæro g q̄ erunt istæ manifestæ
3 probationes? R̄n. Quidam sunt casus multum manifesti, vt ruinę,
g incendiū, vis hostiū, & si'ia, & ista p̄nt manifestè ꝓbari. Quidā sūt casus fortuiti, clādestini, & occulti, vt furtū; & in isto casu probabi tur per coniecturas, vt quia ostiū fuit ruptū, famulus aufugit, & similia, arg. l. non oēs. §. à barbaris, de re mil. Idē notat Doc. i l. si creditor. C. de pig. act. q̄ ꝓbationes dicēt̄ manifestæ, licet ex ꝯiecturis ar. ÿ. de leg. 1. l. licet. ibi, euidens, &c. & de manumis. testa. l. si qs lo-
4 cuples. ibi, apertissimè, &c. ¶ † Secundò videndū est amissione ꝓbata; qs d̄et ꝓbare, an aduersarius dolū, vel culpā, vl' iste, q ꝯuen̄ vel agit, casum? R̄. q̄dā sunt casus fortuiti, q nō p̄nt facil'r euenire absque culpa, vt furtum, l. cū duobus. §. dāna. ÿ. ꝓ soc. Incēdiū, vt ÿ. de peri. & commo. rei ven. l. si vendita. Et fuga seruorum, vl' alio rū, q debuerūt custodiri, & i istis p̄sumit̄ culpa, nisi ꝓbet̄ casus, vt dictis legib. ÿ. & de cust. reo. l. pe. & fi. ÿ. de rei ven. l. si à bonæfidei. §. 1. ÿ. lo. l. si qs fundum. §. Imperator. Et hoc modo intelligēdo bñ dicit gl. quod hic d̄et ꝓbare casum, q̄a p̄sumitur culpa, cū debuerit custodire. Sūt alij casus fortuiti, q p̄nt r'r euenire sine culpa, vt vis hostiū, impetus aquarū, & si'ia, & tunc probata amissione dicto modo, præsumitur casus nisi culpa ꝓbetur, vt ÿ. de reg. iu. l. ꝯtractus. & infra loca. l. si merces. §. culpæ: & infra sol. matr. l. pen. in
h prin. Ita intelligatur quod no. C. de pig. actio. l. si creditor. [h]

ADDITIONES.

a *Barb. An vero. Adde quæ scripsit Ferra. in auth. si qs in aliquo. C. e. ¶ An. Rub. Alex. Adde Io. de imo. in c. 2. de pos. vbi refert istam doct. Bartoli hic.
b Poma. ¶ Dic ergo. Vide Alex. consi. 58. volum. j.
c ¶ Ratio. Vide Fely. in c. fi. in 3. not. de prob. & in c. sicut. ver. quinta declaratio. & versic. sequenti. de re iud.
d ¶ Alex. Los. Acqui. pos. Antiqui codices addunt l. deperditum. ÿ. de peti. hæ. qui tex. ad vnguem ad quod adducitur, probat.
e Paris ¶ Si vero probatur. Ista dist. Bar. hic est cōiter approbata, vt ꝑ Alex. hic, & in l. domos, in pen. col. de leg. 1. & in con. 50. inc. visis & oportune considerat. vide ad hæc ale. consi. 18. volu. 1.
f Claud. ¶ Probationibus Quid autem in hærede eius, q tenetur rē exhibere, vide F. are. in consi. 120. inci. procedendo breuiter. per totum cons.
g Pom ¶ Sed quæro. Vide Panor. in consi. 172. al. às 82. volum. 2.
h Claud. ¶ Si creditor. Oportet autem, ad hoc vt dicatur culpa ꝓbari, vt ꝓbet̄ specificè, & in qua specie cōmissa sit vt dicit Bar. in quodam suo consilio contra Bogiam, quem refert alex. in l. si vt certo. §. nunc videndum ÿ. commoda.

1 *Instrumentum qui habuit, & amisit, non potest à notario petere, vt iterum sibi det nisi causa cognita.*
2 *Instrumenti amissi renouatio debet fieri de præcepto iudicis.*
3 *Instrumentum antiquatum vel destructum, renouabitur de præcepto iudicis.*
4 *Priuilegium antiquatum vel destructum potest peti quòd renouetur.*
5 *Instrumentum vel priuilegium antiquatum, vel destructum quando petitur quòd reficiatur, forma.*
6 *Instrumētum datum per notarium parti minus perfectum, pars potest petere, vt iterum sibi detur.*

a 1 §. Nec iterum. [a] No. q̄d † ille, q habuit instr̄m, & amisit, nō p̄t à notario petere, vt iterum sibi det. Rō, quia semel functus est offō suo, & iō amplius super illo, quo functus est, intromittere se non p̄t, l. iudex, ÿ. de re iu. & quod dicit illa lex in iudice, idem intelligas in notario, vt no. Spe. in tit. de īst. edi. §. postremo. ver. sed nunquid. Et hoc est verum, nisi hoc faciat causa cognita, & sic cum p̄cepto iudicis, q̄m hoc importat verbū causa cognita. l. 3. §. si cā cognita ÿ. de bo. poss. Et si sit pars, quæ ex hoc posset lędi s. debitor, d̄ret citari. infra, de tab. exhi. l. 3. §. hoc
2 interdictū. sed facit l. nam ita, s̄. de adop. † Not. ergo ꝙ renouatio instr̄i amissi d̄et fieri de p̄cepto iudicis, al's non. Pro quo ar. infra ad l. fal. l. pc. §. fi. C. de prin. agē. in reb. l. multis. de dā. infe. l. si finita. in prin. Vides ergo ꝙ de præcepto iudicis in īr̄m amissum iterum
3 debet per notarium parti refici. Sed nunquid † idem in instrumēto antiquato. s. ꝙ debeat refici, si petam ipsum renouari? Dic ꝙ sic Ita no. gl. in auth. de hære. & fal. §. 1. in gl. quæ incipit, arg. pro priuilegiis. Et quòd instrumentum antiquatum, vel destructum debeat renouari, ꝓbatur: quia testes, & instrumenta parem vim obtinent. C. de fide inst. l. in exercēdis. Sed testes ex cā renouantur, vt in repe. l. diuus. §. 1. de quæstio. f̄m modum traditum in authen. de test. in gl. super ver. non habebit, in §. quia verò multi. ergo, &c. Itē video ꝙ fideiussor ex cā renouat̄, s̄. q satis. cog. l. si ab arbitro, §. fin. ergo &c. Et intellige semper, ꝙ d̄et fieri iudicis præcepto, vt hic. Vides quomodo instrumentum antiquatum, vel destructum d̄et
4 refici. ¶ † Quæro quid in priuilegiis antiquatis, & deletis, an si petam ea refici & renouari, debeam audiri? Glos. in §. j. quę incipit, arg. pro priuilegiis. in auth. de hære. & fal. dicit, quòd sic: Veruntamen an illa glo. sit vera, hoc est videndum? Dicunt Doct. quòd non. Ratio, quia non vtendo amittitur priuilegium, infra de nundinis. l. 1. & sic instrumentum, in quo continebatur priuilegium. fuerit antiquatum & deletum, amittatur. ¶ Item superfluis non ē vtendū, ÿ. de ꝑc. l. ñ cogendū, §. j. vt leg. no. cauea. l. hæc stip. §. diu⁹ Sed

ADDITIO.

a ¶ Nec iterum. Aliud in actis, vt per Ias. l. 2. C. eo versi. 4. Et Vide istum tex. alleg. per Barb. consi. 61. alias 66.

Sed renouare istud priuilegium est superuacuum, vt probabo, qa aut fuit insinuatū, & tunc oportet, ꝙ de insinuatione fieret instrumentum, & sic non oportet, ꝙ fiat renouatio, cum ꝑ illud instr̄m possit ꝓbari priuilegium, ar. C. de eden. auth. si qs in aliquo. cum ibi not. & C. de don. l. in donationibus. Aut non est facta insinuatio coram iudice, & tunc priuilegium est nullum, argu. C. de apo. pub. l. 1. li. x. in Auth. de colla. §. eos. ergo frustra fieret renouatio. Ego dico glo. illam veram esse. Ad quod facit C. de excus. mune. l. euidenter, lib. x. de diuer. præd. vrb. l. fi. lib. xj. de pal. sac. largitio. l. 3. lib. 12. in Auth. de mand. prin. §. coges. C. de natu. lib. l. diui. infra, ad l. Iul. maiest. l. ñ ꝯhit. d sepul. viol. l. sepulchri. ī aut. de fidei. in pri. & in Auth. qm̄o opor. epos. §. sed neque ineruditus. C. de disc. l. ne casu. lib. x. & no. infra de admi. tu. l. chirographis. in prin. & infra ad Treb. l. cū hr̄ditas. extra de fi. instr. c. fi. Et est rō, qa priuilegium principis debet esse perpetuum, Aut. ꝙst. q̄ d dig. §. illud. & vide Ia. de Bel. in d. §. j. de hær. & fal. ver. ar. est, circa fi. d. §. j. subaudi sic. † er
5 go peteti refici instr̄m amissum vel atiquatum, defertur iuramentum per iudicem, antequam à tabellione reficiatur. Pro quo infra eo. l. q̄dam. §. nummularios, & in Aut. vt ip̄ō. larg. §. & hoc in super & in Auth. vt fra. filij. §. illud, & hoc iusm, & authoritas iudicialis dēt fieri vocata pte, q̄ ꝑ refectionem posset lædi. s̄. de adop. l. nā ita C. si minor ab hær. se abst. aut. si oēs. & de aqua plu. arc. l. in ꝓcedēdo, & C. de auc. præst. l. fi. & si ꝓtocollū extet, dēt refici ſm formā & subām protocolli, arg. C. de fid. instr. l. illatē. & est tex. cum gl. in aut. de tab. §. illud. & §. pe. Si nāt non extet ꝓtocollum, non dēt refici, nisi saltem sint duo testes, q deponant de tenore instr̄i amissi, vl' antiquati, & tunc ſm eorū depositionem ꝑfici dēt, ita nihilomin' actor iuret, vt no. C. de fi. instr. l. sicut, & d. l. illatæ, & d. l. q̄dam. §. nūmularios, ver. cæterum. Et sic debent intelligi gl. q loquuntur indistinctè in Auth. de hær. & fal. §. 1. de quæstore, circa prin. infra de
6 adm. tut. l. chirographis. C. de discu. l. ne casu. † Item no. ꝙ si notarius dedit instr̄m minus perfectum seu defectiuum in aliquo, possum petere, vt iterum det, vt in l. seq. ibi, minus plenè editum.

§. Nec iterum. No. ꝙ ille q semel habuit instr̄m, & amisit non potest petere à notario, ꝙ iterum sibi det, nisi cum licentia, & authoritate iudicis, & cā cognita, & sic fortè pars debet citari. l. in causæ. §. causa cognita. infra de mino. dixi in l. de tabulis, infra de tabu. exhib.

LEX VII.

Vel vti si peregrè.

a §. Hæc vox. No. ꝙ verbū, interū, a ꝑ sepius, accipitur. Op. de l. sicuti, infra qb. mo. vsusfr. amit. & l. fideicommissa. §. si quis decem, infra de leg. 3. Dic vt ibi.

ADDITIO.

a Iterum. Post Ial. in quantū ponit, an stāte statuto, ꝙ iter affines fiat cōpromissum, si primo loco nō habuit effectū, dēt iterum fieri, & alle. Ro cons. 14. adde bal. consi. 487. 4. lib. Et de incendio. vide quæ posui in l. 1. s̄. de offi. ꝑfe. vigilum.

LEX VIII.

Vbi exigitur. Argentarius vel dolo vel lata culpa non edens, dānatur in id quod interest ; etentis: cuius q̄titas ſm tempus decreti interpositi prætoris iubētis edi æstimat̄: non inspecto si post desierit interesse, aut creuerit seu decreuerit. h. d. tota lex. Op. minori nō succurritur in dolo. vt l. 1. C. si aduer. deli. sed ī l. 1. ī fi. s̄. e. dr̄ ꝙ minori succurrit̄, ergo &c. Sol. vt ī gl. No. q̄d aduersus latā cul; ā bn̄ succurrit̄ minori. Itē aduersus dolum ꝑsumptum succurrit̄, non āt aduersus dolū verū. ¶ Itē intellige ꝙ succurrit̄ aduersus dolū ꝑsumptū. s. in ꝑteritū, non āt in futurū, vt l. auxiliū, in prin. j̄. de min. & ꝑ Dy. in l. 1. §. nūciatio. j. ver. aduersus, j̄. de no. ope. nū. nisi de ꝑnti dānum pateretur minor: quia tūc ēt aduersus dolū ꝑsumptū, de futuro bn̄ succurrit̄ minori, vt seruet̄ illæsus, vt dixi tibi in l. 1. §. 2. circa fi. §. nūciatio. j̄. de ope. no. nuncia. Vide ēt latè q̄ dixi in l. minor etiam si quasi. infra de min.

REPETITIO.

1 *Citatus presonaliter inuentus tacens, an dicatur fictè vel verè contumax.*
2 *Minori aduersus latam culpam succurritur.*
Aduersus dolum præsumptum quomodo succurratur.
3 *Minor, & mulier, an possint post didicita testificata testes producere.*

Vbi exigitur. hanc legem inducit Ia. Bu. ꝙ † citatus, & ꝑsonaliter inuentus tacens, dicatur fictè ꝯtumax, ñ verè. De quo gl. sunt ꝯriæ. l. ex ꝯsensu. §. fi. j̄. de ap. & dic, vt ibi ꝑ Dy. op. qa minori non succurrit in dolo. vt l. 1. C. si aduer.
2 delic. Sed ī l. j. s̄. e. dicitur, q̄d minori succurrit̄. Gl. soluit no. † ꝙ aduersus latam culpā bn̄ succurrit̄ minori. ¶ Itē aduersus dolū ꝑsūptū, qa non ꝑsumit̄ minorē esse in dolo, nisi de dolo ꝯstet, vt l. dolus, j̄. mād. Et vt non ꝑsumat̄, intelligas ꝙ aduersus dolū ꝑsūptū succurrit̄ ī ꝑteritū. s. qa ī eo q̄d fcm̄ ē peu, ñ ꝑsumit̄ dolū itercessisse, nisi ꝯstet. In futurū verò. s. qn̄ ī illis, q agēda sūt ꝑ minorem, possumus ꝑsumere ip̄m dolū posse ꝯmittere, certè pt̄ ꝑsumi, l. auxiliū in 2. rn̄so. j̄. de min. & per Dy. i l. j. §. nunciatio. ī ver. aduersus, j̄. de
3 op. no. nū. ¶ Iuxta istā gl. † q̄ro, si ē d iur̄ ꝙ post didicita testificata non p̄t qs testes, ꝓducere, vt C. de ꝓba. aut. at q̄ semel. Pone, ꝙ ē minor, vel mulier, nūqd post didicita testificata poterit postea testes producere? Et vr̄ ꝙ non: quia rō prohibitionis est ꝑsumptio doli, vel timor subornationis. Sed minori, & mulieri non subuenit̄ī dolo, vt hic, al's secus, ergo &c. Item qa ī minore est curator, al's iudiciū ñ valeret, C. q dari tu. pos. l. ī vniuersis. C. q leg. ꝑs. ꝑ totū. Cū ergo curator, vel tutor post didicita testificata nō possit testes ꝓducere, in Aut. de testib. §. qa vero multi sæpè. ergo, & c. Ia. dicit nō obstare ꝯrium, qa verum est, ꝙ minori vl' mulieri ñ subuenitur in dolo, vbi certū ē de dolo sed vbi est ꝑsumptio ꝙ dolus absit ī muliere, & minore, & sic cessat ꝑsumptio doli, vt in gl. est casus in minore. j̄. de min. l. minor xxv. ann. omissam. & C. de his qui. vt indi. l. minorib. & in muliere, j̄. ad Tur. l. 1. §. accusationem. ad Silla. l. 1. §. impubes. & l. 3. §. si quis ignorans. eo. tit. & de iure fis. l. 1. in fin. ergo cessat impedimentum productionis, j̄. de iure pa. l. adigere. §. quamuis. Nec ob. glo. q̄ dicit ꝙ minor ꝑsumitur ī dolo, vt no. C. si minor, se ma. dix. l. pe. qa vbi minor asserit se maiorem, ꝑsumitur in dolo, quia mētit̄, q̄d iō apparet, qa postea ꝓbat se erroneè dixisse. Sed hoc ad supplendū q̄d nō fecit, ñ ꝑsumit̄ dolo, nec ex qualitate facti ꝑsumit̄ ita dolus, sicut ibi. De hoc vide ꝑ me j̄. de minor. l. minor xxv. ann. omissam. Et ita istud dictum Ia. intelligas.

§. Is autem. Inspicitur quātū ab initio ītereſt. h. d. Primò q̄ro exēpla de diminutione. Dic vt in gloss. Op. ꝙ interesse in ꝯctib. bonę fidei inspicitur vsque ad sn̄iam, in ꝯctibus vero stricti iuris, vsque ad lit. ꝯte. l. 3. §. ī hac. j̄. ꝯmo. Sol. Dico ꝙ hic inspicitur vsq; ad sn̄iam. Sn̄iam āt appello, qn̄ iudex ꝑcepit ꝙ edat, & sic ꝯcordat cum ꝯctib. bonæ fidei. Et si tu dicis, q̄uo? imo ista actio est stricti iuris. Rn̄. lex ꝯria loqtur ī his, q̄ petunt̄ iure actionis, & ideo incipit interesse à tempore moræ, & crescit vsq; ad lit. ꝯte. vt ibi. Hæc verò in his, quæ petunt̄ iudicis officio in quo casu nulla dr̄ ꝑcedere mora, donec iudex ꝑcipiat, l. cū postulassem. in prin. j̄. de dā. infe. iō inspicitur tp̄s, quo iudex ꝑcepit. Ita vult dicere glo. hic. Vltramon. al'r dn̄t: vt dixi in l. ꝯtraria. Tu dic ꝙ ille §. al'r intelligitur, ꝙ de tp̄e vsq; ad id, q̄d crescat interesse, vt ibi dixi. Tn̄ quo ad intellectum illius l. debes scire, ꝙ qn̄ interesse venit iure actionis, semper inspicit̄ quantū intersit ab initio cū ꝯmittitur mora, vt l. fundum Cornelianū, j̄. de noua. dixi in l. vinum, j̄. si cer. pe. Sed hic petitur iure actionis, meritò inspicitur initium, q̄d est, qn̄ ꝯtēpsit offīn iud. ꝯria loquūt̄, qn̄ ītereſſe venit of. iu. mercenar.

LEX IX.

1 *Officium iudicis cessat quando habet locum actio ordinaria.*
2 *Deponens pecuniam penes nummularium, vel pignus apud vsurarium, videtur mandare, vt conficiat rationes, & talis edit officio iudicis.*
Vsurarius cogitur ad edendum libros rationis.
Nummularius etiam hodie cogitur edere libros rationis.
Libris nummulariorum hodie non adhibetur tanta fides, sicut olim.
3 *Instrumenta petens sibi edi quo iure petat.*

Quædam. Qui ꝯfecit rationes ex necessitate ꝑcedentis ꝯctus, vl' quasi cogit̄ illas edere actione ex ꝯ-
1 ctu, non ex hoc edicto. h. d. † No. q̄d qn̄ hēt locū actio ordinaria, cessat offīn iudicis, & actio in factū. Opp. & vr̄ q̄d ista lex destruat totam mām. Nam vbi est mādatū, cessat hoc edictū, sed in l. si quis ex argentariis, §. ꝑtinere. s̄. e. dr̄ ꝙ istud edictū nō hēt locum, nisi rōnes sint ꝯfectæ me mandante: sed si me mandante sunt confectæ, non habet locum, vt hic. gl. signat istud ꝯrium in l. j. §. officio. de tu. & ra. dist. nec bn̄ declarat. Dic secundū q̄d dicebant Nic. de Mat. & Iac. But. mādatum dēt esse gratuitū, l. j. j̄. mand. Vn̄ si rōnes conficiantur à procuratore, qui sp̄ōte suscepit mandatū, hēt locū actio mandati: Sed si ꝯficiantur rōnes ab argentario, q hoc facit ex necessitate officij, vt l. argentarius, 2. rn̄. j̄. e. non dr̄ mandatū quia nō gratuitū. Idē si ꝯficiat̄ istr̄m à notario, quia facere tenet̄ de necessitate officij, l. pen. C. de defen. ciui. Et ita loqt̄ §. ꝑtinere. &
2 dn̄t prędicti Doct. † ꝙ eo ipso ꝙ quis vadit ad argentariū, seu nūmularium, & apud eum deponit pecuniā, vel aliq̄d aliud cum eo
a gerit, vr̄ sibi mādare a ꝙ de hoc rōnes ꝯficiat ꝑ consuetudinem, l. vel vniuersorū, j̄. de pig. act. & l. Titianus, j̄. quod cū eo. Et idem diceremus in vsurariis, qbus scholaris dat pignus. Nam eo ipso vr̄ sibi mandare, ꝙ de hoc rationem conficiant, nec tamen inde oritur actio mandati, quia non est mandatum gratuitum, sed magis
b fit ex necessitate officij, vt dixi. Et sic b isti mercatores & nummularij hodie etiam vsurarij poterunt cogi nobis edere librū rationum, sicut olim, qa eadem rō est in vsurario. Expressum est hodie

ADDITIONES.

a Mandare. Adde & hoc refert & sequitur Bar. consi. 264. 2. lib. Ant. Rub. Alex. Pro declaratione Vide omnino Mod. Ferra. in l. 1. j̄. de eden. vbi vn̄r destruere per tria fundamenta doctrinam Bar. hic.
b Poma. Et sic. Vide an propter consuetudinem, quis teneatur edere melius, q̄ alibi per Are. & Phil. Dec. in sua repe. c. 1. de proba. versic. fallit v. alias 6. Pau. consi. 42. in j. volum. per Fel. c. 1. de proba.

† dic ex̃.de vsuris.c.j.§.pen.in cle.† Nõ tñ ꝑ hoc dico, ꝙ tanta fides adhibeatur libris eorũ hodie, quanta olim, vt dicam statim ĩ. e.l. §.nummularios.sed dico, ꝙ habeant cogi hodie nummularij nr̃i
3 tpis, q ex cõsuetudine rõnes cõficiunt sicut olim.† Pro declaratio
a ne.a materiæ, & gl.hic positæ, dic br̃ sic. Qñ aliquis petit sibi edi ĩstr̃a, quo iure petere debeat. Dic aut prætendit interesse ratione
b dñij,b & petit actione ad exhibendum, vt ĩ.ad exhib.l.3.§. sciendum, vel actione fa.ercis.si dicit instr̃m esse suũ ꝓ parte hæreditaria, vt ĩ.fam.ercis.l.si q sunt.& C.e.l. ꝓcurator.aut ꝑtendit aliud interesse quã dominij, tũc siqdẽ sunt instr̃a ꝑtinentia ad ꝯtractus, & ad actus inter viuos tunc aut sunt cõfecta ex necessitate alicuius contractus, vel quasi contractus præcedentis, & agitur actione d̃scendente ex eo contractu, vel quasi, vt hic, & l.j.§.officio.de tut. & rat.dist. Si verò talis contractus non processit, tunc aut ille, qui illa instr̃a, vel rõnes habet, ea conficit me mandante tacitè, vel expresse ex natura alicuius officij, & cogitur mihi edere per hoc edictum, l.prætor, in prin.s̃.eo.& l.si quis ex argentariis.§. pertinere.& ĩ. ea.l.§.nũmularios.& ex̃.de vsu.c.j.in cle. Aut hæc non fecit me mandãte, sed alio modo apud eum sunt, tunc si quidem apud alium me mandante sunt confecta, ita quod ad me pertinerent, possum petere, ꝙ mihi edantur vtili actione in factum, vt ĩ. ea.l.§.is autem, ver.ꝙ si nihil dolo. Si autem me mandante confecta non fuerunt, sed in eis aliqua mea vtilitas continetur, tunc aut quis petit hoc ab extraneo sibi edi, & non potest petere, vt l. si quis ex argentariis.§.pertinere.s̃.eo. Fallit in fisco, l.3.s̃.eo. Aut hoc petunt inuicem actor, & reus, & tunc recurre ad distinctionem, quam vidisti in l.j.§.editiones.s̃.eo. Aut actor petit à reo ad fundandam suam intentionem, aut ad eam coadiuuandam, aut ad suam exceptionem, vel replicationem fundandam. Dic vt ibi dixi. Si verò sunt instrumenta pertinentia ad vltimas voluntates, tunc peterentur per interdictum de tabulis exhiben. vel per edictum, quemadmo.testa.aper.vt hic in fi.glo.

ADDITIONES.

† Claud.§.pen.in clem.Dispositio illius Clem.habet etiam locum in nauta, caupone, stabulario, & publicano, secundum bal.in l.dissolutæ.ver. idem ergo ĩ similibus.C.de condi.ex lege.quem sequitur alex.in l.1.C.e.& seq̃. Lud.Roma.quo ad publicanos, in l.quantæ audaciæ.ĩ.de publ. in aliis relinq̃t cogitandum vide in d.l.j.& adde quod no.idem.bar.in l.j.s̃.eo.

a Rom.Pro declaratione.Vide Dec.in prin.in ver.in tex.ibi.qui reprobat bar. hic in vers.si autem. Vide Alex.cons.58.aliàs 63.volum.j.

b Pari.Ratione dominij.Licet enim instrumentum, vel aliqua scriptura ad aliquem pertineat, & sibi tradi debeat, non tamen dicitur sua, vide Com.cõs. 42.incip.viso processu Lud.in prin.

1 *Notarij successor cogitur edere protocolla, sicut notarius.*
2 *Beneficium huius edicti directum non transit contra singularem successorem.*
3 *Notarius potest delegare rationes, & protocolla, & etiam viuus alij donare.*
4 *Notarius impeditus, potest facere vt alius sumat instrumentum de protocollis suis.*
5 *Hæres emolumentum, quod percipit ex protocollo, antequam illud tradat legatario, debetur ipsi legatario.*
6 *Protocolli ratione quod percipitur, non est in fructu & sic non detur fructuario*

a §.Nihil interest.a Hoc edictum habet locum in successores vniuersales argẽtarij, licet eius-
b dem professionis non sint, tñ secus in successoribus b singulari-
1 bus, sed ad eos in subsidium recurretur vtili actione. h.d.† No. quòd successor notarij cogitur edere protocolla, sicut ipse notarius.¶ Secundò not.ꝙ hæres debet omnino fungi iure defuncti.
2 ¶† Tertiò no.ꝙ beneficium huius edicti directum nõ trãsit ꝯtra singularẽ successorẽ, sicut nec cęteræ actiones ꝑsonales, de quo ꝑ Dy.ĩ l.fluminũ.§.adicitur.ĩ.de dã.infe.& ex̃.de reg.iu.c.his q in ius.libro 6.Sed si actio esset realis, tunc successor singularis teneret̃ tanq̃ possessor, non tanq̃ successor.vt l.de eo. in fi. ĩ. ad exhi.
3 ¶† Item no.ꝙ notarius vel argentarius potest legare rõnes, & ꝓtocolla sua alij, & põt ẽt viuus donare. Quod est magis no.vt hic
c in tex.ibi, ñ magis q̃ si ei viu⁹ eas donasset. Et sic facit.c † ꝙ nota-
4 rius viuens potest facere ꝙ de suis protocollis sumatur instr̃m ꝑ
d alium.d Quod putò verum si est impeditus longo impedimento ita quod nõ possit ipse in publicam formam edere, impeditus absentia, vel infirmitate, arg.l.1.s̃.de off.eius cui mand.est iuris.& l. si longius.in prin, ĩ.de iu.& de ua.mu.l.pe.& in Authen.de tab. ꝑ totam illam consti. Et vide quod no.in c.cum P.extra, de fid.instr.& quod no.Spec.in tit.de fide instr.§.instrumentum.vers.item opp. Facit l.fi.§.sin autem dubius. C.de iure delib.& no.in l.diuus.§.item Senatus.ĩ.de fal.¶ Vltimò nota, ꝙ legatarius potest
5 cogi in subsidium. Scd̃o quæro † iuxta istam l. quid si hæres ediderit anteq̃ legatario traderet, quod potuit, vt hic, an ꝯmodum quod exinde perceperit, teneatur reddere legatario? Et puto ꝙ sic, per l.Hærennius, ĩ.de vsuris.& C.de vsu.& fruct.leg.ꝑ totũ. Sed
6 iuxta lĩ † q̃ro, vtrũ illud, qd̃ ex illis ꝓtocollis ꝑcipit̃, dicat̃ fruct⁹, e
e & sic pertinea ad fructuariũ? Dico br̃, ꝙ nõ, q̃a ille non est fructus rei, q semel tm̃ ex re ꝑcipit̃, l.diuortio.§.si vir.so.ma.& in cursu tpis non renascit̃, vt ibi. Sed iste fructus, q semel ex ꝓtocollo ꝑcipit̃, nõ renascit̃. Qd̃ ꝓbo. Instr̃m semel editum nõ debet iterũ edi, nisi ꝓbetur casu ꝑditũ, l.si qs ex argẽtariis, §.ꝑtor ait.s̃.eo. Casus aũt ꝑditionis nõ est expectãdus.l.inter stipulantẽ.§.sacram.ĩ. de ver.ob.ergo, &c. Sed si essent tales scripturæ, ex quibus fructus ꝑcipiatur sæpe, & sæpius, vt ex petiis glossarum, & aliorũ scriptorum, vel ex libris statutorum, & aliarũ reformationũ, & similium, tunc dicerem esse in fructu. Ita intelligo istam materiã breuiter.

ADDITIONES.

a Nihil interest.Vide quid per istum tex.dicat Fel.in c.fi.in 1.no.de probat.

b Successoribus Adde post d.Alex.& Ias.inquantum volũt, quòd appellatione successoris, non veniat singularis, nisi dictum sit, quibuscunque: Quod tamen si quis accipiat feudum pro se, & hæredibus, & successorib. suis quibuscunque etiam incapacibus, quòd spurij nec legibus, nec moribus improbati, succedent: dato etiam quòd esset consuetudo regia, ꝙ incapaces possint retinere feudum per annum, & incapaci reddere. Et hæc fuit no.consultatio Bal.cons.71.j.lib.vbi alia notanda dicit.

c Paris.Et sic facit.Vide Fel.in c.inter dilectos.de fide instr.

d Per alium.Adde videndum Pe.de Anch.cons.243.Bal.consi.15.2 lib.& consi. 413.4.lib.

e Fructus.Vide Bar.eius consi.154.

1 *Nummularij tenentur edere licet de ipsis in edicto non fiat mentio.*
Omnes tenentes apothecas, & vendentes, & rationes cõficiẽtes, tenẽtur edere.
2 *Libri mercatorum, & aliorum conficientium rationes, probant contra eos pro tertio, & contra tertium faciunt semiplenam probationem pro se probant, quã do continent capitula se inuicem contingentia.*
3 *Libri gabellariorum, & receptoris collectarum, ac aliorum publica authoritate receptorum probant.*

§.Nummularios. Ad euidẽtiã dicas, ꝙ olim erãt q.dã argẽtarij, q ñ tractabãt nisi monetã argẽti: qdã erãt nũmularij, q tractabãt oẽm monetã, & isti vocabãt̃ nũmularij. Et br̃ hoc itẽdit. Nũmularij cogũt̃ edere suas rõ-
1 nes, sicut argẽtarij, eadẽ rõne.h.d.¶† No.ꝙ licet de nũmulariis ñ dicat̃ in edicto ꝑtoris, tñ ipsi cogũt̃ edere, q̃a rõnes ꝯficiũt, sicut argẽtarij. Quã rõẽ nota. Per qd̃ idẽ dico in mercatorib.& cãpsoribus nr̃i tpis, & in vsurariis, & ĩ stationariis, q libros ad vẽdẽdũ cõ-
a ficiũt, vt rõnes edere cogãt̃, vt dixi s̃.e.l.1.ĩ prĩ. Sed q̃ro, a a libri
2 istorũ † faciãt fidẽ hodie sicut olim? Glossa hic disputat multũ bñ,
b final'r d̃terminat, qd̃ fidẽ faciũt ꝯ eos b, ñ ꝓ eis. Sed an ꝓ alio, vl' ꝯ aliũ illi libro credatur.gl.nõ tãgit. Putò qd̃ hodie isti libri ꝓ, vl' ꝯ
c tertiũ faciãt semiplenã c probationẽ, & ista est illa priuata scriptura, de qua dicit gl.in l.admonẽdi, ĩ. de iureiu.& ĩ l.ĩ bonæfidei.
† C.de rebus cre. Et ita tenẽt Nic.de Mat.& Iac.Bu.† qd̃ puto verũ nisi talis mercator esset suspecta ꝑsona, ar.s̃.e.l.si qs ex argẽtariis, §.1.Sed aduertẽdũ ẽ, q̃a innuit ista gl. qd̃ olim credebatur istis libris rationũ ꝓ se. Qd̃ vr̃ mirãdũ, q̃a ꝯ l.exẽplo.C.de ꝓbationib⁹, & q̃a notarij, q hñt offiñ ex publico, non pñt facere instr̃m ꝓ se. C.de his q sibi adscri.in testa.ꝑ totũ, & ĩ.ad l.Cor.de fal.l.de eo.& l.diuus. Vnde puto, qd̃ nec eis olim credebat̃ ꝓ se nisi quatenus illa ratio ꝯtineret cap'la sibi inuicẽ ꝯtingentia, ita qd̃ nõ posset ꝓ parte acceptare, & vti pro se, & ꝓ parte repudiare, & nõ vti ꝯ se.l.
3 Publia.in fi.ĩ.deposi.¶† Vltimo no.bene rationẽ hui⁹ gl. & iõ libris eorũ stabat̃, q̃a authoritate publica eligebant̃. & iõ dico ꝙ in scripturis eorũ, q eligunt̃ ad recipiendas gabellas, vel collectas, authoritate publica, posito ꝙ nõ sint publicæ, est stãdũ eadẽ rõne, qua hic. Idẽ dico de stationario, si authoritate publica eligeretur, vt eius liber faceret fidem. Et ista etiam ꝓbantur.ĩ.l.prox.in prin.

CONCORDIA.

☞ Pro ꝯcordia aduerte, ꝙ si epistolã tibi misi, vl' ĩ li.meo scripsi me recepisse à te vna die xv.& a'ia die aliã summã, an possis tu acceptare illã epistolã, vl' librũ, inq̃tũ facit ꝓ te, & nõ inq̃tũ facit ꝯ te. Bar.voluit ꝙ sic, in l.Aureli⁹.§.idẽ q̃siit.ver.quero. ĩ.de lib.leg.ita intelligẽdo l.Publia.in fi. ĩ.deposi. Cõtrariũ tñ arguit̃ in hac l.ꝙ in hoc §.si bñ inspiciat̃, nõ ꝯdicit. Nã vbiq; sensit, aut sunt separabilia capitula & ꝓcedat prima opi.aut ñ sunt separabilia, & ꝓcedat secunda opi. Et ita intelligit d.l.Publia.& hãc l.qdã.in fi. Adde ad ꝯsiliũ Bal.257 in lib.j.vbi colligi potest alia solutio subtiliter intuenti.s.an fuerit acceptũ in totum, quod ibi ꝯtinetur vel nõ, &c.

ADDITIONES.

a Sed quæro. Vide Fed.consi.19.ad fi.Pan.cons.34.vol.3.Fel.c.j.de proba, & c' seq.Ro.cons.205.Fel.c.cũ cãm.de proba.Bu.cõs.37. Barb. in rub de fi.instru.

b Contra eos. Adde Ro.cõs.356.an valeat statutum, ꝙ lib. mercatorum detur fides, Bal.indecisum reliquit consi.375.4.lib.

c Paris.Facit semiplenam. Adde Barb.in repetit.rub.extra, de fide instr. Et paulo post ibi, capitula sibi inuicẽ cõtingẽtia. vide Fel. in c.2. ver. quartò fallit, de fide instru.& in ver.vlt.no.ibi, ad reprimendum gabellas. Idẽ tenet Alex. cons.136.vol.2.Com.consi.6.inc.creditur in libris in prin.

† Claud.¶ Iac.Bu. istud intellige in pertinentibus ad eorum exercitium, seu mercantiam, in aliis aũt eis non creditur. ita Io.And.in addi. ad tit. de instru. ed.§.nunc dicendum.in prin. magnæ additionis. Refer. Aret.consi.44.inc. in proposita consultatione.

LEX X.

1 *Edere, omnes qui authoritate publica gerunt officium, tenentur, sicut tertius.*
2 *Notarius pro imbreuiatura instrumenti, & extensione, licitè accipit pecuniã*

Notarius petit officio iud. vt sibi salarium constituatur.

2 *Notarius si in protocollo dicit, talis vendidit tali pro tali pretio, præsentibus test. lib. &c. alius notarius extrahens illam imbreuiaturam potest illam cõplere, & extendere iuxta consueta.*

Argentarius. Argentarij, & oẽs q̃ gerũt offiñ publicũ, cogũtur suas rõnes edere. h. d. No. quòd
1 scripturæ istorum faciũt ꝯ tertium, & pro tertio. Not. † q̃d idem ius, q̃d est in argentario, est in oĩ eo, qui authoritate publica gerit officiũ, per q̃d rõnes conficiat. ¶ Quæro, qui sunt isti similes? Gl. ponit exẽplũ in nũmulariis, & notariis. T ñ ñ edũt, nisi accepta pe
2 cunia. Sed quæro, † vtrũ licitè notarij accipiãt pecuniam? Rñdeo sic, tã ꝓ ꝓtocollo, siue abbreuiatura, q̃ ẽt ꝓ extẽsione, cum in publicũ redigitur, vt C. de prin. agen. in reb. l. fi. circa med. ¶ Aduerte tñ, qa licet nõ teneatur restituere, nisi accepta pecunia, tñ hẽt offiñ iudicis, ꝑ q̃d possit impetrare, vt sibi ꝯstituat salariũ, l. 1. §. i. ꝟ. de var. & extr. cogn. Possemus forte dicere, quod hodie ꝯsuetudinem, q̃ est vt sibi detur pecunia, videatur hoc tacitè agi, arg. l. excepto. C. loc. & de agri. & censi. l. dñi ꝑdiorum. Vñ posset agere
3 forte vtili ex locato. ¶ † Itẽ nota ex eo, quod dicit, absimiles, qa dicit Fran. Accu. q̃d dñs Accur. allegauit in quadã cã verũ fuisse, q̃d qñ tabelliones ponũt in abbreuiaturis hoc mõ: Talis vẽdidit tali ꝓ tali ꝑtio, præsentibus testibus, &c. ꝙ ibi intelligitur quòd in charta debet, vel solet apponi, vt quandoque alius tabellio illam abbreuiaturã implere possit, & eã complere dicto modo ꝑ verbũ, quod est in abbreuiatura, dum dicit, &c. hoc dicit, ex hoc verbo, &c. qa ꝯprehẽdit cætera siñia, cũ per hoc intelligãtur omnes alij ꝯctus iuris gentium, qui nõ sunt in suo proprio nomine. Ad idem facit ꝟ. de lib. & posthu. l. 3. §. 2. Pro hoc l. Gallus, §. 1. & §. nũc de lege. eo. ti. & ibi per Dy. no.

1 *Libri vel instrumenti particula quando sit edenda, & sufficiat.*

a
1 §. Edi autem. a Nõ dẽt edi totus liber, sed tota rõ, ꝑut pertinet ad petẽtem. h. d. † No. partem necessariam tm̃ edi. ꝯ s̃. e. l. j. §. pen. Sol. br̃. Qñque officialis public⁹ dat alicui scripturas tãquam ad eum pertinẽtes, & tũc põt edere particulam, vt hic, & ita obseruatur de ꝯsuetudine, cũ datur particula testamenti legatariis. Ita no. Doct. in l. fi. C. de ꝑcl. impe. offe. Et illa particula sufficit legatariis, cum plus nõ debeãt habere. Quãdoque edit quis scripturas ad probationem iuris sui, & tunc quædam est editio, quæ fit iudici, & tũc dẽret edere in totum, al's nõ valet, l. j. §. pen. s̃. eo. & l. inciuile, s̃. de legib. Quædam est editio quæ fit parti, & tunc ei nõ debet edi, nisi illud capitulum, quod spectat ad propositum, quod faceret pro se, vel ꝯ se, arg. huius §. & extra, de fide instr. c. contingit. & ibi per Doct. & habemus hodie vnum casum extra, de priui. c. cum personæ, lib. 6. Et de hoc dixi super rub. de ope. no. nun. Sis ergo cautus, si est vnum instrumentum continens multa capitula, ne facias fieri copiam alteri parti, nisi de eo quod pertinet ad id, de quo agitur. Quod sæpe accidit in inuentariis, & aliis similibus instrumentis. Sic fit hic in libro. seu instrumento archiepiscopi, quod hẽt multa capitula, & illis de castello datur capitulum, quod de sua pace tangit. Et ita vidi in pace Archiepiscopi obseruari de facto. & dic vt ibi dixi.

ADDITIO.

a Pom. Edi autem. Limita istum tex dum dicit, à capite edi debet, vt per Alexã. in rub. ꝟ solu. matr. Abb. consi. 25. volum. 1.

1 *Probationes non curante iudice, quo iure contra eum succurratur.*

2 *Edere qui noluit, quia non est soluendo, quãdo ex clausula generali restituatur.*

§. Cum autem. Ista actio datur ad interesse quod possibile est probari in secundo iudicio,
1 licet in primo nõ potuerit. h. d. ¶ † Quæro, quo iure succurratur contra iudicem, qui probationes non curauit? Gl. dicit actione in factum ex quasi maleficio. Quod est verum, si iudex malam sententiam dedit, de probationibus non curando. Si verò volentem probare non admisit, puto quòd tenetur cõdictione ex l. si quã-
2 do, C. de test. † Quæro, quid si iste qui noluit edere, non est soluẽdo? Rñd. ex clausula generali debet restitui aduersus primam sen
a tentiam, a cum iusto impedimento fuerit impeditus probare, arg. s̃. de eo per quem factum est. l. fi. circa prin. & idem tenet Inn. in c. præterea. de dilatio.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Aduersus primam sententiam Sequitur Com. consi. 56.

* Ad ista quæ dicit Bar. hic vide ale. in l. j. §. editiones, hoc ti. vbi declarat hanc quæstionem.

LEX XI.

1 *Instrumentum procurationis editur totum cum die, & consule.*

Exempla. Istam legem intellige, quando exempla eduntur, vt quis deliberet an faciat pro se, vel pro aduersario, & contra se. Secus si petit exemplum, vt possit probare, vt quando quis petit instrumentum à notario, vel rationes ab argentario, tunc debet edi, ita quòd perfectè edatur, & ꝓbetur: aliàs edi nõ videtur, vt l. veluti. in prin. s̃. eodem. Et ideo instrumentum procurationis debet edi perfectè cum die & consu-
1 le † & subscriptione. Non enim solum editur, vt quis deliberet, sꝫ vt ex eo possit probare ꝯtra principalem si obtinuerit, ne per aduentum procuratoris eius conditio fiat deterior. l. 2. §. defendi. ꝟ. ex quib. cau. in poss. eat.

LEX XII.

a Fœminæ. a No. ꝙ fœminæ sunt remotæ ab officio. Et vide quod no. ꝟ. de reg. iu. l. 2. & l. in multis. s̃. de statu ho. Opp. de l. 1. C. eo. Dic. vt ibi, &c.

ADDITIO.

a ¶ Fœminæ. Vide imo. consi. 133. in fi.

LEX XIII.

Hæc actio. Op. gl. innuit quòd ista actio sit ex delicto, cùm non detur contra hæredem. Sed ꝯ, quia datur de peculio. l. prætor. §. 1. s̃. eo. ergo non ex delicto, l. 1. §. cũ seruus. ꝟ. de his, qui deie. ve effud. Sol. Quidam dñt istã eẽ anomalam. Alij dicunt, q̃d licet sit ex contractu, tamen est spãle q̃d non det̃ cõtra hæredem, sicut, in l. si eum. §. qui iniuriarũ. s̃. ti. 2. Iac. Bu. dicebat quòd officium iudicis, quo quis compellitur edere, causatur ab æquitate quæ insurgit ex actu, quẽ gerit authoritate publica. l. argentarius, scd̃o rñ. s̃. eo. & ideo põt cogi ad edendum dominus, & pater, & ex hoc dr̃ teneri de peculio. Actio autem quæ datur ad interesse, quia non edit, est ex delicto, & illa non daretur de peculio, & non transit in hæredem.

a De Pactis. a Rub.

¶ Postquam editus est libel lus, de quo dixi in sti. ꝑcedenti, qñq; facit actor pactum gratuitum reo: iõ ponit̃ rub. de pact. Qñque inuicem transigunt: iõ sequitur de transactionibus. Qñque inuicẽ nõ potest esse ꝯcordia, iõ est necessarium ꝙ litigetur, & partes q̃runt sibi aduocatos & procuratores. Iõ in seq. li. ponitur de postulando, & subsequenter de procuratoribus.

ADDITIO.

a Paris. ¶ De pac. Vide Bap. de san. Seueri. dicentẽ, ꝙ pactũ dr̃ à ꝑcusione palmarũ, vt hic i gl. & ꝑ Cõ. cõ. 132. & quẽdã tractatum de pact. per bal. de Peru.

LEX PRIMA.

1 *Dictio, naturalis, relata ad fidem, vel relationem semper intelligitur de iure naturali hoc est iure gentium.*

2 *Copula quæ cadit inter duo, quorum vnum de necessitate inest alteri, tunc cadit inter diuersa, & illa duo in vnum resoluuntur.*

3 *Pactum per quod promittis mihi ꝙ dabis Titio decẽ, quem effectum habeat.*

Hvius edicti. Hic incipit mã subtilis & bona. Et in hoc principio primò ponit edictũ, secundò eius determinationem, tertio definitionem Secunda ibi, pactum. Tertia ibi, est autem. Contra hanc l. op Dicitur hic, quod hæc æquitas est naturalis. contra ius naturale est, quod congruit omnibus animalibus, sed pactum non congruit animalibus: ergo &c. vt l. 1. §. ius naturale. s̃. de iust. & iu.
1 Sol. Dic pactũ naturale. i. nãli ĩgenio inductum. Tu dic, † q̃d qñ ad fidẽ vl' rõnem hæc dictio nãlis, refert̃, q̃ nõ ꝯgruit nisi soli homini, tũc sp̃ ĩtelligitur de iure nãli, hoc est, iure gẽtiũ, vt hic, & l. oẽs populi. & l. ius ciuile, de iust. & iu. ¶ Scd̃o op. q̃d magis cõuenit homini colere Deum. So. Dicit gl. q̃d ẽ hyperbolica locutiõ, hoc ẽ, quidã excessus ĩ loquẽdo. Op. q̃d malè ponit hic d̃riuationẽ. Dic vt ĩ gl. ¶ Itẽ op. ꝟ. de pol. l. 1. So. In policitatione sufficit consensus vni⁹ tm̃. In pactis reqrit̃ ꝯsensus pluriũ, vt hic. ¶ Item op. q̃d malè dicatur hic, placitũ, & ꝯsẽs⁹, cũ copula dẽat cadere ĩter diuersa, vt no. d̃ iu. & fa. ign. super rub. & l. j. sed hic cadit ĩter eadẽ, ergo malè. So. Gl. dicit, q̃d hic ẽ figura, & expõitur, placitũ,
a & consẽs⁹ i. placit⁹ a ꝯsensus. Ex quo no. † q̃d qñcuq; copula cadit
2 inter duo, quorũ vnũ d̃ necessitate ĩest alteri, † tũc illa duo resol-
† uuntur ĩ vnũ, sicut adiectiuũ alterius, hoc mõ placitũ & ꝯsensus
† i. placitus ꝯsẽs⁹, vt ĩ Vergilio, arma virũq; cano. i. armatũ virum.
b Et sic̃ no. in l. vbi pactũ in gl. 1. C. d̃ trãs. † ¶ Venio ad quadã gl. b quæ

ADDITIONES.

a Placitus. Adde post Ias. quotuplex sit pax. & an sit stricti iuris. Bal. cons. 58. 1. li. & an per cohabitationem simul factam, præsumantur iniuriæ remissæ, per eundem cons. 406. 2. lib. Poma. Vide Cœp. consi. 17.

† Claud. Inest alteri. Secus si vnum non inest alteri de necessitate, vt etiam dicit Bar. in l. j. ꝟ. de tutel.

† Claud. Transactio. & in l. Deo nobis. in verb. legitime. C. de epis. & cle.

b Barb. Venio ad quandã glo. No. ꝙ qñ verba obligatiua executiua, referunt ad tertium, quòd tunc pactũ nõ valet, est opi. cõmunis, licet gl. j. in l. qcũq; ꝟ. de act. & ob. & l. j. C. per quas perso. nobis acqui. & l. ꝓcurator, qui pro. ꝟ. de ꝓc. videantur innuere cõtrariũ. Et ꝓ eis vide casum meliorem q̃ fit in iure s̃m bal. in d. l. 1. ꝑ quas perso. & bar. in l stipso ista, §. si stipuler. & ibi Raph. tenet contrarium per tex. in l. si tibi x. §. si pactus. & per rationem; quia cessante interesse, cessat stipulatio, vel pactum, vt ibi not. ergo multo plus à priori. Item quia eluderetur lex, quæ dicit, quòd nemo alteri stipulari possit. Item quia pactum illud est nullum, ergo non potest reconualescere.

q̃ ẽ hic. Quærit gl. qd ſi tu, & ego, facim⁹ pactũ, qđ Sẽpronius det
Seio decẽ, vel qđ det vni noſtrũ. Dicit gl. qđ ñ ẽ pactũ. Sed ſi facim⁹
pactũ, qđ vn⁹ nr̃m det cuidã tertio, bñ ẽ pactũ, licet qñq; ñ hẽ-
3 at efficaciã.† Pro hui⁹ declaratiõe dẽs ſcire, qđ ẽ regula tradita à
maiorib⁹ nr̃is, qđ q̃cũq; gerim⁹. niſi ĩ pſona nr̃a ſumãt initiũ, inu-
tilẽ actũ efficiũt, l. q̃cũq;. ꝭ. đ act. & ob. ¶ Scđò dẽs ſcire, qđ vt ver
bũ, ꝓmitto, aliqđ ĩportet, reqrit pſonã ꝓmittẽtẽ, & pſonã cui ꝓ-
mittĩ, & rẽ q̃ ꝓmittĩ. Iſte ergo ẽct⁹ ꝓmiſſiõis totalis ĩ quacũq; ꝑ
te, ſi ñ aſſumat initiũ ex pſona nr̃a, actũ efficit ĩurilẽ. Si ergo ego
dicerẽ tibi, ꝙ Titi⁹ ꝓmittit, ñ valet aliqd. Itẽ ſi tu diceres mihi, qđ
tu ꝓmittis Titio ñ valet aliqđ, niſi mihi ꝓmittas qđ Titio dabis,
vt l. ſtipulatio iſta. §. ſi qs ĩſulã, & ibi no. ꝭ. de ver. ob. & d. l. q̃cũq;. đ
act. & obli. Itẽ ſi ꝓmittis mihi, ꝙ Titi⁹ dabit, vl' faciet, nihil valet. qa
iſtud tertium, hoc ẽ res, q̃ ꝓmittĩ, ñ aſſumit initium ĩ pſona nr̃a,
& iſta tria voluit dicere principium gl. Sed qñ tu promittis mihi
ꝙ dabis Titio, actus totus in perſona nr̃a initium ſumit licet ter-
minetur ĩ pſona tertij. Prommittis em̃ ꝙ tu dabis Titio, & iõ iſto
caſu pcm̃ eſt, licet qñq; hẽat effectum, qñque nõ. Hoc voluit di-
cere gl. Vides igitur, ꝙ validum eſt pcm̃. Sed an hẽat effectum vi-
deamus. Si qdẽ mea intereſt ꝙ illi tertio det, valet ſine dubio, vt
d. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. & §. ſi quis inſulã. Si mea non intereſt,
vr̃ ꝙ nõ hẽat effectum ab initio, ſed ꝓ tãto dr̃ eſſe pactũ, qa ſuper
ueniẽte intereſſe ꝯfirmabitur, ar. l. ꝗuis, §. ſi mulier. ꝭ. ad Velleia. &
l. Stichum. §. aliqñ, ꝭ. de ſol. & no. ꝑ glo. ꝭ. mand. l. ſi remunerãdi. §.
ſi tibi. in gl. ſuper verbo, nõ intererat. Hoc ẽt tenet Gul. & Cy. in
l. pacto ſucceſſorũ, C. eo. Sed ꝯ, quia ſemper vr̃ mea intereſſe. Nã
ſi tu promittis mihi ꝙ dabis Titio, pinde eſt ac ſi facerem Titium
meum ꝓcuratorem ad recipiendum, & poſſum poſtea illum Ti-
tium ꝓhibere, ſicut ꝓcuratorem meum. Caſus eſt no. in l. ſi cum
Cornelius ꝭ. de ſol. Rñ. illud verum, qñ tu promttis mihi te da-
turum alteri id quod añ erat meum, vel mihi debitum, tunc vi-
deor illum adhibere tanquam meum procuratorem, quia adhi-
beo ſuper negotio meo. Sed quãdo tu ꝓmittis mihi te daturum
Titio id, quod nõ eſt meum, neque mihi debitum, nõ põt dici ꝙ
ille ſit meus procurator, vel negotiorum geſtor, & iõ hæc ſtipu-
latio non valet, niſi ſuperueniat intereſſe, vt d. §. ſi quis inſulam.

1 *Transactio eſt contractus innominatus.*
2 *Stipulatio non valet, niſi habeat in ſe conſenſum.*
3 *Oligatio naturalis ineſt ſtipulationi.*

§. Conuentionis. Verbum cõuentionis, eſt gñale ad
omnia pacta, & ꝯtractus, & diſtra-
ctus. h. d. Et diuiditur in tres ptes. Primo dicit ꝯuẽtionis verbum
eẽ gñale. Scđò illud probat ab etymologia vocabuli. Tertiò illud
probat ꝑ rõnẽ. Scđa ibi, nã ſicuti. Tertia ibi, adeo. Et in tertia pte
format rõnem ſic. De nã gñis eſt qđ inſit in qualibet ſpecie, & in
quolibet in diuiduo ſpeciei. l. ſi quid earum, §. iter emptum, ꝭ. de
leg. 3. & no. ꝭ. eo. l. iuris gentium, §. ſed ſi fraudandi. Sed nomen
conuentionis ineſt in qualibet ſpecie pacti, & in quolibet indi-
uiduo ſut, vt dicebat Pedius. ergo apparet qđ eſt genus, vt ſequi-
1 tur ex iſto text. No. primò † caſum, quod trãſactio eſt ꝯctus ino-
minatus, l. ſiue apud acta. C. de tranſ. no. & probaẽ hic. Nã tranſa-
ctio eſt nomen, qđ ꝯgruit omni ꝯctui, per quem ob obligatio-
ne receditur, vt hic, cum gl. ſua, ſuper verbo trãſigendi. Ergo tale
nomen nõ facit ꝯctum nominatum, vt no. C. de re. permu. ſuper
rub. Dicam ſtatim ꝭ. eo. l. iuriſgentium. §. 1. De hoc eſt ẽt caſus in
2 l. 2. ꝭ. de iureiu. † No. quod non valet ſtipulatio, niſi in ſe hẽat cõ-
3 ſenſum, vt hic in fi. Sed quærit gl. † vtrum in ſtipulatione inſit
obligatio naturalis. Old. dicit quòd non. Gl. determinat quod ſic
propter conſenſum, & bene, vt in gl. & gl. in l. ſi poſt diuiſionem.
C. de iur. & fac. igno. & probatur in l. 1. §. ſi quis ita, de verb obl. &
in l. ſi fideiuſſor. de condi. indeb.

§. Sed conuentionum. Continua ſic, Dictum ẽ
ꝭ. qđ ꝯuentio eſt genus;
& iſtud genus diuiſit in duas partes, qa aut animo ꝯhendi, aut ani
mo trãſigendi ſeu diſtrahendi: nunc hic ponit aliam diuiſionem,
quia conuentionum quædam ſunt nominatæ, quædam innomi
natæ, vt hic vſque in finem legis.

LEX II.

1 *Quoque, eſt dictio implicatiua, ſicut dictio, etiam.*

Labeo. Hic pſeqtur aliã diuiſionem, & dicit ſic. Cõuentio-
num aliæ tacitæ, aliæ expreſſæ: & hoc qñq; fit inter
abſentes per nuncium, vel epiſtolam, qñque inter pſentes. No.
1 hic, † quòd dictio, quoq;, eſt implicatiua, ſicut dictio, etiam. Facit
ꝭ. de procu. l. ſeruum quoque. in prin.

1 *Quietatio debiti videtur fieri per redditionem inſtrumẽti debiti, niſi cõtineret aliã vtilitatẽ. nu. 2. & nu. 3. ratio, quare ꝑ redditionẽ inſtrumenti debiti videtur fieri quietatio, & non per redditionem pignoris.*
4 *Inſtrumentum debiti ſi reperitur cancellatum tam penes creditorem, quàm debitorem, quando ex hoc præſumatur liberatio.*
5 *Inſtrumentum, in quo duo erant obligati, ſi detur alteri, ille videtur liberatus, & donata actio contra alium,*
6 *Inſtrumentum, quod mihi debitori tradidiſti, ſi tibi reddidi, videor in priſtinã obligationem me reponere.*
7 *Iſtrumenta plura ſi de vna re ſint facta, & vnum ſit redditum, videtur facta liberatio debiti.*

a §. Sed etiam tacito. a Iuriſcõ. hic ꝑ exẽpla pſeqẽ pri
mũ mẽbrũ diuiſiõis ſ. đ ꝯuẽtio
1 ne tacita. Not. † quòd ꝑ redditionẽ inſtr̃i b vr̃ fieri qetatio debiti,
b ſecus ꝑ remiſſionẽ pignoris. Op. ꝙ Iuriſcõ. hic malè ĩferat, dũ đt,
in qbuſdã põt fieri tacita ꝯuẽtio: ergo hic, qa ex puris particularib.
2 nihil ſeqẽ ſm logicos. Gl. ſol. Dic vt in ea. ¶ † Quæro, q̃ ẽ rõ diuer-
† ſitatis † ĩter inſtrm & pign⁹? Gl. final'r ponit opi. Io. & verã, qa in
redditione inſtr̃i nulla põt eẽ alia cõmoditas, niſi remiſſiõis, & ꝙ li
3 beret eũ, ſed in redditione pignoris ſecus. Ex hoc dico, † ꝙ ſi red-
ditio inſtr̃i contineret aliam vtilitatem, nõ induceret̃ remiſſio de
biti. Exemplum, cùm litigares de re empta, dedi tibi inſtr̃um ven-
ditionis factæ per me, ĩ quo cõtinebat̃ ꝙ mihi ꝓmiſeras ꝑtium.
Certè nõ ſeqtur liberatio à debito. Habuit. n. aliã cõmoditatem
redditio, ſ. vt illo inſtr̃o vteris in cã. & hoc innuit tex. cum gloſ.
in hac l. ſequenti, in fi. dum illum tex. refert ad hanc l. Quæro,
4 ſi † c inſtr̃m d debiti reperiatur apud debitorem, vtrum pſumatur
c debitor liberatus? Gl. vr̃ hic diſtinguere. Aut repitur penes credi
d torem cãcellatum, & forte pſumitur liberatio. Secus ſi penes de-
e bitorem, licet aliqualem præſumptionem faciat ſm qualitatem
perſonarũ. In eo qđ glo. facit dr̃iam, vtrũ repiatur penes credito-
rem, vl' debitorem, reꝑhenditur ꝑ Doct. Nã eadem eſt rõ vtrobi-
que. Ita. n. poſſet cãcellari ſi eſt penes creditorem, ſicut ſurripi,
& dari debitori. Iõ Ia de Are. circa hoc diſtinguit, vt Cy. refert,
C. đ prob. l. ſi de poſſeſſiõe. Aut debitor q hẽt inſtr̃m cancellatũ,
allegat ſe liberatum pacto, & nõ valet, niſi probetur inſtr̃m red-
ditum, vt hic in text. & glo. Aut allegat ſe liberatum ſol'one, &
tunc aut debitor erat pſona domeſtica, q̃ vero ſiĩter poſſet in-
ſtr̃m ſubtrahere, & ſol'o facta non pſumitur, l. 1. §. ille ãt. C. de La-
ti. liberta. tol. Aut ñ erat talis perſona domeſtica, & preſumitur li-
berat⁹ ſol'one, vt l. ſi chirographum, ꝭ. đ ꝓb. & de fur. l. fullo vl' ſar
cinator, §. fi. Sed talis pſũptio non facit deferri iur̃m debitori, qa
f leuis. Ita no. f gl. j. đ minori. l. 3. §. 2. ¶ Quæro, † qd ſi đdi tibi ĩſtr̃m,
5 in quo eras obligatus tu & ali⁹? Gul. hic vr̃ dicere ꝙ đ debito tuo
videor facere liberationem, & ꝯ alium video tibi donare actio-
nem. ar. ꝭ. de liberatiõe le. l. ſi ꝗ duos. in fi. & C. de eo. l. 1. Pro hoc
6 facit tex. huius l. ſeq. ĩ fi. vbi reqriẽ qđ ſpãl'r agatur ꝯriũ. ¶ † Quæ-
ro, qd ſi tu, cui inſtr̃m tradidi, mihi reddidiſti ipm̃? Certè vide
ris te reponere in priſtinam obligationẽ, l. ſi vn⁹. §. pactus, ꝭ. eo. Fa
cit ꝭ. mã. l. ſi vero non remunerãdi, §. idẽ Papinianus & l. ſed & ſi
7 lege, §. conſuluit. de per. hæ. ¶ † Quæro, qd ſi de vna re erãt plura
inſtrumenta, & vnum ſolum reddidi? Certè ſatis vr̃ quod ſit facta
liberatio à toto, per hãc legẽ. Nõ. n. dñr plura inſtr̃a, ſed vnũ in-
ſtrumentum pluribus chartis, l. vnum teſtamẽtum. ꝭ. de teſtam.

ADDITIONES.

a Poma. Sed etiam. Vide Dec. in l. poſtquam liti. C. eo.
b Pariſ. Per redditionem inſtrumenti. Adde ꝙ idẽ eſt in ſñia vel arbitramẽto, quia ſi iudex vel arbitrator, nõ infert ꝑ hoc, eſt ergo ſolutũ debitũ, nec ĩ piudiciũ ĩ ipſo principali, vide Com. cõſ. 19. inc. qđã nobilis. Itẽ inquãtũ dr̃ qđ per redditionẽ inſtr̃i, vr̃ ꝓbari ſolutio, vel remiſſio debiti, adde qđ idẽ eẽt in theſaurario q hẽt bulletas creditorũ fiſci penes ſe, qa eo ipſo pſumit ſoluiſſe. Vide Cõ. cõſ. 178. inc. theſaurari⁹. in 2. dub. & q.d operetur retraditio vel remiſſio inſtrumentorum, vide Fel in c. acce dẽs, el j. vt lit. non conteſt.
† Claud. Diuerſitatis. Vide de hac materia Pan. in c. eccleſia. vt lit. pen.
c Poma. Quæro ſi. Vide Pan. cõſ. 7. 2. dub. vol. 2. Bar. cõſ. 30. & conſi. 9. in j. vol.
d Quæro ſi inſtrumentum. Per. l. cum de indebito. ꝭ. de proba. vide Doc. in d. c. eccleſia, el 2. vt lit. pendente.
e Poma. Liberatus. Adde videdũ Bal. cõſ. 281. lib. 1. & cõſ. 202. 4. lib & ibi qd ſi ſit cãcellatũ penes notariũ, vl' aliũ tert ũ. & Ro. cõſ. 446. ic. Prim⁹ ꝓpoſitç. ĩ fi.
f Poma. Ita no. Vide Ale. l. 3. de acq. poſſ.

LEX IIII.

1 *Res alienæ inducta in domum, an ſint tacitè obligatæ.*
2 *Bona pupilli inuecta & illata, an ſint tacitè obligata.*

a Item quia. Proſequitur eadẽ mãm. ſ. de tacita cõuentio-
ne, & br̃ hoc intendit. Inuecta in domum con-
i ductã, ſunt tacitè obligata ꝑ pẽſione, h. d. Quærit gl. quid † ſi in-
b ducãtur in domum res alienæ b? Dicit, qđ ñ vñr tacitè obligatæ,
niſi

ADDITIONES.

a Poma. Itẽ quia. In colono ãt ſiue partiario, ſiue cui nũmis locatũ fuit ꝑdium à hẽat locũ regula hui⁹ l. vid Iaſ. §. itẽ Seruiana. Inſt đ act. ꝑ. g. ibi. Ro. reꝑhẽdit ſing. 222. inci. tu ſcis. & ãplia ꝑ Ale. l. diuortio. §. ob dõatiões, ĩ fi. ꝭ. ſo. ma.
b Pariſ. Res alienæ. An iſtud ꝓcedat, nedũ ſi pẽſio eſt cõſtituta ĩ pecũia numerata, quo caſu ẽ ꝓpriè locatio, an vero ẽt ſi ſit cõſtituta pẽſio in aliqua ſpẽ, vide Ro. ſin. 236. ici. tu ſcis. Itẽ ſi prim⁹ colonus locet alteri. an bona iſti⁹ ſcđi erũt tacitè hypothecata; vide Ro. ſin. 392. inc. iuecta. Itẽ ꝙ ẽt in colono im ꝓpriè inuecta & illata ſint tacitè hypothecata, vide Frã. in cõſ. 55. Itẽ qđ datio fideiuſſoris faciat ceſſare iſtã tacitã hypotheca, vide tex. in l. pẽ. qb. mo. pig. vel hyp. Itẽ qđ eo mõ bõa hoſpitãtis in aliquo hoſpitio, etiã ꝑ vnã noctẽ tãtũm ſint tacitè hypothecata ſicut in caſu huius l. Vide Ale. in l. diuortio. §. ob donationes, in fi. ꝭ. ſol. matrim.

nisi dñs cõsentiat. Quidã ꝗ. De quo per Doc. in l. certi iuris. C. loc.
2 ¶ Quæro,† qd in pupillo, a vtrũ inuecta & illata erunt tacitè ob-
a ligata, cũ res ipsius nõ possint obligari sine decreto: Et dicit glos.
ꝙ nõ. Gl. in simili mouet quæstionẽ C. de le. tut. l. fi. Et ꝺterminat
ꝙ adultus recipiendo vxorẽ vř obligare tacitè bona pro dote, &
sic videtur huic ꝯria. Dy. Inst. de act. §. itẽ Seruiana, tenet gl. Gul.
distinguit. Aut post ꝯctũ seqꝛ obl'o tacita à lege absq; alio facto,
& loquiꝛ gl. l. fi. C. de leg. tu. & est text. in l. j. in fi. cũ l. seq. de reb. eo.
Aut requiriꝛ aliud factũ, vt in casu nřæ l. vbi post ꝯductionẽ requi
riꝛ ꝙ bona inducanꝛ & inferantur in domũ, & tunc loquitur ista
gl. idẽ vř tenere Cy. in l. certi iuris. C. loc. in 3. & 4. q in pri. Ego in
b repetitione l. si cõstãte, b ꝟ. so. ma. teneo hanc gl. simpř: Primò ꝑ
auth. dos data. C. de do. añ nup. vbi gl. ponit, qđ eo ipso ꝙ data est
dos, eo ipso iure, absque alio facto, vř ꝯstitui donatio ꝑꝑ nup. Tñ
video ꝙ minor nõ põt constituere donationem ꝑꝑ nuptias sine
decreto. l. ꝓdia. de ꝓd. mi. & l. lex quæ tutores. C. de adm. tut. Præte
rea video ꝙ celebrato ꝯctu dotis, bona sunt hincinde tacitè obli-
gata. l. j. §. j. C. de rei vxo. ac. Sed bona minoris promittentis dotẽ,
nõ pñt tacitè obligari sine decreto. l. Titia. ꝟ. de iu. do. & l. j. C. si ad-
uer. do. ergo nõ vř bona distinctio Gul. Non ob. l. j. in fi. cũ l. seq.
ꝟ. de reb. eo. quia res ibi transiuit in pupillum cum sua causa: hic
verò de re loquitur, quæ primò perfectè erat pupilli.

ADDITIONES.

a And. Bar. Quæro, quid in pupillo. Cõtra tenẽt Bal. ang. & Mod. in l. si constã te. præal. & Bal. in l. fi. C. de leg. tut. d. l. certi iuris, C. loc.
And. Ru. Alex. Vide Io. Cro. omnino in d. l. si constante. sol. mat.
b Si constante. adde videnda quæ ibi posui.

1 *Conditio tacita impedit natiuitatem actionis sicut expressa, non autem impedit transmissionem legati.*

a b §. Huius rei. a In stipulatione dotis inest tacita conditio, si matrimonium sequatur. h. d. Op. añ b condi-
tionis euentũ nulla est nata actio. l. cedere diem. ꝟ. de ver. sig. De-
buit ergo dicere, quod nullo modo agitur, non malè petitur. ꝟ.
1 quando di. leg. ced. l. j. in fi. Solue, vt in gl. & no. Ex† qua tene mẽ-
ti quòd tacita conditio ita impedit natiuitatem actionis, sicut ex-
pressa, non autem impedit transmissionem legati. Opp. de l. ita ꝺ-
mum. infra, de arbi. Sol. ibi conditio respiciebat executionem, nõ
autem obligationem ipsam.

ADDITIONES.

a Poma. Huius rei. Vide ale. x. consi. 4. vol. 4. cons. 3. eo. vol.
b Op. ante. Io. de Imo. in l. conditiones, ꝟ. de cond. & demon. allegat gl. ibi pro sing. and. Barb. adde tu circa hoc, & vide alex. in consi. 140. in 5. vol.

1 *Præfationes contractus dicuntur, quæ fiunt à partibus ante contractum.*
2 *Probandi contractum simulatum, vel vsurarium modus.*
3 *Præfationum dictum videtur in sequentibus repetitum, nisi ex interuallo.*

a b §. Idem Iuliano. a Quæ in ꝓfationibus b dñr, in sequen tib. repetita intelliguntur. h. d. Præfa-
1 tiones† intelligo hic tractatus ꝯuentionales, qui firmantur à ꝑ-
tibus anteꝗ perueniaꝛ ad ꝯctũ, vt patet hĩc, & l. Titia §. idẽ rñdit,
2 ꝟ. de verb. obli. Et ideo putarẽ† per hoc posse conuinci fraudem
vsurariorũ, quando vsurarij faciunt conuentionem: vt ꝑ simplo
promittatur duplum, posteaꝗ pe ꝯctus adhibent notarium, & te-
stes, qui de hoc nihil sciunt. Sufficit enim probari, ꝙ hoc in præ-
3 fationibus dictum fuerit,† quia in sequentib. vř repetitũ, vt hic.
c Quod verum, c nisi ex interuallo factum fuerit, vt l. ꝑ retẽtionẽ.
C. de vsuris. Et si esset tale ĩ quo esset opus facto ꝙ fuerit dictum
in præfationibus, & omissum in contractu, videtur omissum per
errorem. l. si tibi, in prin. infra, de act. empt. Dixi plenè in d. §. idem
respon. &c.

ADDITIONES.

a Idem Iuliano. adde post Ias. in quantũ ponit an valeat pactũm, ne liceat sol-uere vel auferre, nisi ad placitum creditoris. Pau. de Ca. consi. 279.
Poma. Limita, quando clausula esset perfecta, & haberet specialem determi nationem. Ita Ias. l. transigere. C. de trans. & alex. vt ibi.
b Præfationibus. adde an dicta in ꝓfationib. intelliganꝛ repetita. ang. cons. 62. Ro. cons. 333. & 202. & quid de annuis redditibus tã emptis à priuatis, quã ab ecclesia, Venetis, & Florentinis, vide quæ posui in l. cunctos populos, C de sum. tri. & fi. cath. post alex.
c Poma. Quod verum. Vide alex. l. pacta nouissima. C. eodem.

LEX V.

1 *Capitaneus belli dat securitatem bannito.*
2 *Capitaneus guerræ potest treugam indicere, non tamen facere pacem, nisi habe ret mandatum.*
3 *Ambasiatores habent securitatem.*

Conuentionum Iurisconsul. prosequiꝛ hic aliam di uisionem conuentionum. Opp. ꝟ.
eo. l. ius gentium. vbi dř, quòd conuentio publica est de iure gẽ-
tiũ hic dř ꝯrium, quare malè ponitur species. Sol. vt in gl. Op. ex-
a tra a gl. ꝙ non valeat pcm fcm inter duces belli, quia hostibus nõ
est fides seruanda, l. j. §. fuit. ꝟ. de dolo. Sol. nõ est seruanda fides da
1 ta priuato, vt ibi, sed à duce belli data, sic, vt hic.† Potest ergo ca-
2 pitaneus guerræ dare securitatem ex bãnito, vel alij hosti: & hoc
a fuit de facto hic. ¶† Quæro vtrũ a Capitaneus guerræ possit fa-
b cere pacem? Tex. hic vř dicere ꝙ sic. Bř puto, qđ Capitaneus po-
test facere treugam, seu inducias indicere, vt hic gl. dicit. Itẽ pos-
set facere pacem si esset dominus belli, seu exercitus vt Princeps,
Rex, & similes, &c. Sed Capitaneus, cui est simpliciter cõmissum
ducere bellum, seu exercitum, nõ põt facere pacem, nisi sit ei spe-
cialiter commissum. l. mãdato generali, infra, de proc.† Item no.
ꝙ ambasiatores habent securitatem.

ADDITIONES.

a And. B. ¶ Op. extra. an. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. de const. limita, quãdo per viam legati vel donationis dedit, vide ibi abbatem.
b Barba. ¶ Quæro vtrũm. Contra hoc valde obstat. tex. valde singu. in l. solita prouidentia C. de remis. pignor.

LEX VI.

1 *Legem antiquam habuisse respectum ad casum iuris, qui postea possit fieri, non est nouum.*
2 *Contractus dotis est de iure gentium, & contractus nominatus.*
Dotis promissio roboratur lege, non tamen validatur de iure gentium.
3 *Pactum dicitur lege roborari, quando in pacto nudo deducitur illud, quod aliàs erat debitum ex aliqua parte iuris.*
4 *Pacto iure ciuili adiuto seu confirmato, tollitur obligatio naturalis & ciuilis.*

Legitima Hic prosequiꝛ tertium membrũ diuisionis. s. ꝺ conuentione lĩma. Et pro declaratione ꝑmit-
to, ꝙ qdã est cõuentio, q̃ a lege ꝯfirmaꝛ, hoc est à lege ĩduciꝛ, & ꝺ
hac loqtur prima ps legis, nec de hoc est varietas in gl. Quædam
est cõuẽtio q̃ de se nõ est valida, sed à lege iuuaꝛ, & valida efficiꝛ:
& de hac loqtur scđa ps legis, ſm vnã lec. & scđa pars glo. Tertio
est qdam ꝯuentio, q̃ de se est inualida, sed à lege iuuaꝛ, seu confir-
maꝛ eo ipso ꝙ nõ infirmaꝛ, & de hac loqtur scđa pars legis ſm se-
cũdã lec. & tertia ps glossæ. Vide ergo partes in gl. Scđa ibi, & qd
seqtur, & iõ &c. Tertia ibi, vel si vis, intellige totã legẽ in vestitis.
venio ad tex. Primò ponitur dictũ. Scđò illatio: & est illatio gene
ralior dicto ſm gl. Aduerte, quæro exempla primæ partis. Respõ-
det gl. illa est cõuẽtio lĩma, q̃ lege confirmaꝛ. hoc est à lege de no
uo inducitur, & ei forma datur. Exemplum, in ꝯctu emphyteuti-
co, lřarũ, & verborũ obligatione, in ꝯctu de pecunia constituta,
& in sponsalitia largitate. Vide gl. Op. ad hoc, cum isti ꝯctus à lege
inducantur, appareꝛ ꝙ nõ cõtineantur sub nomine ꝯuentionis,
qđ est de iure gentiũ. Sol. Licet inducantur à lege, inducuntur de
illa mã, q̃ cõtinetur sub hoc gñe conuentionis, & ei datur à lege
nomẽ, & forma: sicut si de terra fieret vnũ vas ab homine, adhuc
remanet sub gñe terræ. & ſm hoc qđ dicit confirmaꝛ, i. forma da
tur. Sed op. ista exẽpla vt plurimũ sunt de iure nouo, cui⁹ hæc lex
1 erat ignara: vt l. iubemus. C. de testa. Solu.† Non est incongruum
quod lex antiqua habuit respectũ ad casum iuris, qui postea pos
set fieri. Similẽ in l. j. ꝟ. de cond. ex lege. ¶ Venio ad secundam par-
tem, & videtur ꝙ ista non sit bona illatio qa est gñalior dicto, er-
go &c. vt s. e. l. 2. in gl. sup verbo, & iõ. Sol. dicit gl. & iõ &c. q. d. pa-
cta nuda, & vestita recipiunt fomentũ à lege, & sic illatio nõ erit
gñalior subaudito, licet sit gñalior dicto. Quæro ergo exempla.
Primò qñ ex pacto nudo actio nascitur. gl. ponit exemplum in pa
cto nudo donatiõis qđ hodie cõfirmatur ꝑ l. si quis argentũ. §. fi.
C. de dona. Siře exemplũ in l. j. C. de suf. Istud exemplũ non est cõ
gruũ. Nã ex pacto nudo donatiõis hodie non oritur actio, sed ori
tur cõdictio ex lege ꝑꝑ pactũ. Sed hic q̃rimus exempla quãdo ex
pacto nascatur. Pro cuius euidẽtia scias, qđ qñq; lex non agit ĩ ip
sum pactũ, roborãdo ipm vt actionẽ producat: sed ꝑꝑ ipsum pro
ducitur: vt in d. ll. Qñq; lex agit in ipsum pactum ipsum roboran-
do, & tũc ex ipso pacto actio oritur, l. ẽt, ꝟ. ꝺ vsuris, & l. lege obue-
nire, ꝟ. ꝺ ver. sig. exẽplũ, Rex ꝑt vnũ puũ Comitẽ facere potentẽ,
ita ꝙ ipe ꝑ se possit facere bellũ. Põt ẽt illũ puũ Comitẽ dimittere
in pauptate sua, sed ꝑꝑ ipm Comitẽ ipse Rex facit bellum. Videa-
mus ergo exempla, qñ lex agit in ipsum pactum, ita ꝙ ex eo oria-
tur actio. Dicit gl. in pacto nudo dotis, l. ad exactionẽ. C. de dotis
ꝓmis. & l. vnic. in princ. de rei vxo. ac. In quantũ allegat l. vnic. de
rei vxo. act. nõ est bonũ exẽplũ, quia ibi ꝑ legẽ inducitur stipulõ
tacita, & sic magis cõgruit principio huius legis, q̃ huic dicto. in
2 quantũ allegat l. ad exactionẽ, nõ videtur bñ dictũ, qa† ꝯctus do
tis est de iure gentiũ, & iõ cadit in membro, qđ ponit in l. seq. & l.
eas. ꝟ. de capi. dimi. Sed rñdeo, hæc illatio est gñalior dicto, vt s. di
xi. Loquiꝛ. n. de cõuẽtionibus iuris gentiũ inualidis, sed per leges
adiuuantur & validãtur. Sed tunc opponitur, dos est ꝯctus nomi
natus, quia hẽt nomen elegans, ergo de iure gentium est validus
per se, vt s. l. ꝓx. Non ergo lege iuuatur. Rñ. Dotis datio bene va-
lidaꝛ de iure gẽtiũ; ꝟ. l. ꝓxi. sed nõ dotis ꝓmissio, sed lege robora-
tur, iõ est bonũ exemplum. Aliud exemplum ponit glo. in pigno
re, ꝟ. e. l. si tibi, §. de pignore, vbi roboratur iure ꝓtorio, ꝙ est pars
iuris ciuilis. Cõtrà, pign⁹ ẽ ꝯct⁹ noĩatus, ergo recipit robur à se ꝟ. l.
ꝓx. Sed rñdeo eodẽ modo pignus. i. datio pignoris, sed conuẽtio
pignorum roboratur iure ꝓtorio, q̃ inualida erat de iure gẽtium, vt

ADDITIO.

* Vetera exẽplaria habẽt, & melius, eo modo pignus, hoc est datio pignoris, per se iure gentium validatur. Sed conuentio, &c. Alex. Ios.

vt dicã ĵ.l. pxi. Aliud exemplum pone per l.frumēti.C.de vsur. & l.ēt.ĵ.de vsuris. Oĩa.n.ista pacta p̄nt dici vestita iuris auxilio, vt d̄t gl.qđ an verū sit, dicā in §.q̄nimo.¶Seq̄r in tex.vel senatusc̄ōsulto adiuuat̄. Quæro exēpla? Dicit gl. Pactū qđ fit inter hr̄dē & fideicō missariū, vt hr̄s teneat̄ ad soluenda legata, leges allegatę p gl.hoc
3 nō p̄bāt, nisi ꝯiuncta ista l. Ex quo no.† multū qđ q̄ncūq; ĩ pacto nudo deducit̄ illud qđ al's erat debitū ex aliqua p̄te iuris, illud pactū dr̄ roborari lege illa: & f̄m hoc actio de ꝯstituta pecunia nō est necessaria, q̄ñ ĩ ꝯstitutione deducit̄ illud qđ erat debitū ex lege, s; est necessaria q̄ñ deducit̄ illud qđ erat debitū ex ꝯuētione p̄tiū. Seq̄t̄ in tex. vl' tollit̄. Quæro exēplū. Gl. ponit exēplū in acceptilatione. Hoc nō vr̄ ꝯgruum. Nā acceptilatio iure ciuili inducitur. Et sic istud primū exēplum ꝯgruit principio legis, nō āt tanq̄ pactū inualidū roborat̄. Ponit ergo gl. exēplū q̄ñ inter hr̄dē, & fideicommissariū fit pcm̄, vt alter eorū t̄m legata & debita soluat. Istud exēplū p̄cedit, vt primum. Nō.n.lex exp̄ssē ꝯfirmat̄ vl' adiuuat̄, nisi ex eo, q̄ pcm̄ continet id qđ lex. Itē hoc exēplū p̄t eē verū in actiōe, si qua eēt ĩter hr̄dē & fideicōmissariū, q̄ vellēt tolli p istud pactū, n̄ qđ p hoc p̄iudicaretur creditoribus, vl' legatariis, l. pacto successorū. C. de pact. Itē p̄t poni exēplū in senatusc̄ōsulto Velleiano, & Macedoniano, q̄b. actio tollit̄, vt dicit gl. Sed certè ibi non tollit̄ actio ipso iure, sed ope exceptionis. Itē ibi nō tollit̄ actio ꝯuētione, sed alia iuris dispositione, iō exēplū non est ꝯgruū. Iō alij dn̄t. Quoties lege, vel senatusconsulto adiuuatur. s. mulier. vt glo. Sed hoc nihil est dcm̄. P̄ot ēt poni exēplū in l.si tibi.§.q̄dā.ĵ.e. vbi pactū p̄dest, vt actio ipso iure tollat̄, q̄a lege iuuat̄. Oĩa ergo ista exēpla loquunt̄ in pacto de se nudo à lege vl' ex senatusc̄ōsulto adiuto.¶Venio ad tertiā partē, & alij leḡt istū finē ēt ĩ pactis vestitis, vt dicamus; Ex pacto interdum actio oritur vel tollitur, vt in pactis vestitis, quoties à lege vl' à senatusc̄ōsulto adiuuat̄. Dico, adiuuatur eo ipso qđ nō infirmat̄, pp̄ hoc ponitur in tex. interdum q̄a interdum sp̄āliter lege infirmat̄, l. pacta q̄ ꝯ̄. C. eo. & ĵ. l. prox. §. si ob maleficium. al's incip. si vt maleficium fiat, & l. ḡnal'r. ĵ. de ver. obl. Habes expeditam hāc legem f̄m gl. Sed mihi vr̄ incongruū, qđ ipsa illatio sit ḡnalior dicto, & qđ hic loq̄tur aliquo modo de obligationibus iuris gētiū. Et ideo potes legere sic, qđ p̄riō ponit dictū, sc̄dò ponit effectū dicti. Dictum est tale: Oĩs conuentio non est lt̄ima, sed illa t̄m q̄ lege aliqua confirmatur vl' iuuatur. Et iō sic forma casum, & illationē. R̄r sicut oĩs cōuentio non est lt̄ima sed casual'r q̄ñ lege cōfirmatur, ita regl'r ex oĩ ꝯuentione nō oritur actio vel tollitur, sed interdum casual'r. s. q̄ñ lege vel senatusconsulto adiuuatur, seu ꝯfirmatur, qđ p eodem pono. Quæro exempla q̄ñ lege ꝯfirmatur, vel adiuuat̄, vt p̄ducat actionē? R̄n̄de hoc p̄t esse duob. modis. Vno modo qđ adiuuetur & ꝯfirmet̄ dando sibi nomē & formam, & sic erūt ꝯ̄ctus nominati de iure ciuili vt stipulatio. s̄. eo. l. j. in fi. & ĵ. eo. l. seq. in fi. ꝯ̄ctus emphyteuticus, sp̄ōsalitia largitas, lr̄arū obl'o, & cōstituta pecunia, de q̄bus dixi supra. q̄ñque confirmatur seu adiuuatur, non t̄n sibi propriū nomē dat, sed stat in simplici noīe ꝯuentionis. Eemplum dixi supra, q̄ñ dixi ex pacto nudo actionem oriri. Quæro exemplum, q̄ñ pactum adiuuatur vel confirmatur lege, ita quod actio tollatur? R̄n. eo. modo quo suprà. Q̄ñque talis ꝯuentio à lege inducitur, & ei datur nomen, & forma. vt acceptilatio, & dr̄ ꝯuentio noīata. Q̄ñque stat in finibus nominis cōuentionis, tamen lege corroborat̄ l. si tibi. §. q̄dā. ĵ. eo. & tunc dr̄ ꝯuentio innominata, lege t̄ñ confir-
4 mata, vel corroborata.†Et no. bene quòd per pactum iure ciuili adiutum, seu confirmatum tollitur obligatio naturalis, & ciuilis, vt innuit hic gl. in ver. tollitur autem. ibi, aliàs naturalis tantum.

LEX VII.

1 *Permutatio quare non dicatur contractus nominatus.*
2 *Donatio olim & hodie erat contractus nominatus.*

a **Iuris gentium.** a Conuentio iuris gētiū nominata parit actionē, secus si est innominata, nisi implemento iustæ cāæ vel cohærentia ꝯ̄ctus vestiatur. h. d. vsq; ad §.
1 adeo.†Quero quare permutatio non dr̄ ꝯ̄ctus nominatus, si do rē, vt aliā mihi des. gl. assignat duas rōnes. vlt. remittit ad no. ĩ ru. C. de rerum pmu. & illa vera. Pro cuius euidentia scias, qđ hr̄e nomen ḡnis ḡnalissimi vel subalterni, nō dr̄ nomen, vt p hoc dicat̄ res noīata, sed hēre nomen sp̄āle hoc facit rem nominatam, & ꝯ̄ctum nominatū, p̄batur in l. 2. ĵ. de p̄sc. ver. cū duabus ll. seq. Permutatio igitur est nomen cuiusdā ḡnis subalterni, vbicūque hincinde aliqđ dat̄ vel fit. Nā largè loquendo emptio p̄t dici pmutatio. pmutat̄.n. res cum pecunia. l. ita cōstāte. ĵ. de iure dot. Ita etiā in locatione pmutatur pecunia cū ope, eadē rōne transactio dr̄ ꝯ̄ctus innominatus, vt no. in l. siue apud acta. C. de transf. quia illud nomen congruit cuilibet liberationi, & cuilibet actui, per quem
b à lite receditur, vt l. 1. §. ꝯuentionis b. s̄. e. & l. 2. ĵ. de iureiu. ¶Quæro qđ si in permutatione non dedi, sed paratus fui dare? dic vt in
2 gl. Quæro, qđ de donatione? dicit gl. q̄ †donatio olim erat ꝯ̄ctus innominatus, hodie est nominatus, quod apparet: quia producit actionem l. si quis argentum. C. de don. Doct. in l. 3. de cōdi. caus. dat. dn̄t q̄ olim & hodie erat ꝯ̄ctus nominatus, habet enim nomē elegans. Ego in l. in ædibus. §. j. ĵ. de donatio. idem teneo. Nam si olim fuisset ꝯtractus nominatus, locus fuisset pœnitentiæ; qđ est ꝯ̄ casum l. Aristo. ĵ. de donat. & p al's rōnes, quas ibi dixi. Sed dices tu quare olim ex pacto nudo donationis non oriebatur actio, si erat ꝯ̄ctus noīatus? R̄n̄de, ꝯtractus noīati p̄ducūt actionē eo ipso q̄ sunt, & nomen habēt: modo aduerte, q̄a q̄dā ꝯtractus denominantur ab actu paciscendi, seu conueniendi, quidam denominantur ab actu exequendi. Si loqueris in primis q̄ñ denominant̄ ab actu paciscendi, statim facto pacto habēt nomen, & producūt actionem, exemplum in emptione, venditione, locatione, condu
c ctione, societate, mandato, & similibus. Si accipis sc̄dò c mō quãdo denominantur ab actu exequendi, non habent nomen, nisi facta executione. exemplum in ꝯ̄ctibus, q re ꝯ̄hunt̄, vt depositum, cōmodatum, mutuum, q ab actu exequendi denominantur, vt patet ad sensum. & iō si facio pactum de deponendo, commodãdo vel mutuando, non est ꝯ̄ctus nominatus, nec actionem producit, nisi habeat alia vestimenta. Nunc ad propositum, donatio est ꝯ̄ctus nominatus, & denominatur ab actu exequendi, q̄a idē est q̄ doni datio, vt l. Senatus. §. donatio. ĵ. de don. cau. mor. merito de iure isto si p̄ueniebatur ad traditionem, p̄ficiebat̄ ꝯ̄ctus, al's non sed pactum de donando non erat donatio, sed erat nudū: nec producebat actionem nisi vestiret̄ solēnitate verborū. Hodie verò lege iuuatur, q̄a p legem pp̄ pactum actio p̄ducitur. Idem in ꝯ̄ctu pignoris, q est cōtractus nominatus, & re ꝯ̄hitur, vt Inst. q̄b. mod. re ꝯtrahi. ob. in fi. Dr̄.n. pignus à pugno, & sic denominatur ab actu exequendi, vn̄ pactum nudum de pignoribus non producebat actionem de iure gentium: sed edicto prętoris iuuatur, vt actionem producat. l. si tibi. §. de pignore, ĵ. eo. Idem in ꝯ̄ctu dotis qui est ꝯ̄ctus nominatus, & iō traditione secuta perficit ꝯ̄ctum, & denominatur ab actu exequendi. Pactum enim de danda dote erat nudum, & iō nō producebat actionem, nisi à lege adiuuaretur, vt C. de dotis promis. l. ad exactionem. & dixi s̄. l. prox. &c.

ADDITIONES.

a Paris. Iurisgentium. Quomodo se habuisset ius ciuile circa contractus iuris gentium, vide Soc. in rub. de verb. oblig.
b Clau. §. Conuentionis. Ad istam materiam contractuum innominatorum, Vide Bal. in c. cum inter R. Seniorem. de elect. vbi magistraliter loquitur.
c Poma. Si accipis secundo. Nunquid autem in dote sit contractus perfectus ex ipso consensu, vt emptio, an autem requiratur interuentio rei vt in deposito. Dic quod sic. De quo vide Alex. in rub. solu. matri.

1 *Actiones aliæ sunt natiuæ, & aliæ datiuæ.*
2 *Adam ex quo fuit a Deo productus, dicitur datiuus: cæteri homines natiui.*
3 *Lex, naturalis. §. sed si dedi. infra, de prescriptis verb. in quo corrigatur per hunc §.*

1 **§. Et ideo puto.** † No. ex isto tex. sing. & magis clarè distinguit q̄ in aliqua parte iuris, qđ actionum aliæ natiuę, alię datiuæ. Natiuę sunt illæ, q̄ habēt m̄am sufficientē præexistentē à qua oriantur. Datiuæ sunt illę, quæ p̄-
2 existentem sufficientem materiam non habent. Simile† vides in hominibus. Nam Adam potest dici datiuus: fuit.n. à Deo simpl'r productus. Alij āt hoĩes, q ex patre, & matre nascuntur, possunt dici natiui. Ideo Iulianus fuit hic reprehensus, qui dicebat actionem à prætore esset dandam, cum nō esset materia sufficiens ex qua oriretur, quæ in veritate erat sufficiens. Nam erat ꝯtract9 nominatus vestitus implemento iustæ causæ, vt patet in litera. vl-
3 timò dicebat † quidam, quòd per istum §. corrigitur tota distinctio, l. naturalis. §. sed si dedi. ĵ. de præscr. ver. quod nō est verum, non enim corrigitur, nisi ex eo quod hic dicitur.

1 *Promissio facta de re, vel pecunia, vt maleficium fiat, est nulla ipso iure.*
2 *Pignus datum ob turpem causam potest repeti rei vendicatione.*

§. Si ob maleficium. Al's. Si vt maleficium. Quæro de ratione huius §. Respon. pactum nudum vestitur implemento causæ iustæ, vt s̄. proxi. sed ista causa, ne fiat maleficium, non est iusta, saltem ex parte recipientis, quia gratis tenebatur hoc facere, l. fi. ĵ. de condi. ob tur. cau. ideo obl'o est nulla. Opp. de l. idem. §. quoties, ĵ. de condi. ob tur. cau. Sol. quando pactum est nudum, nulla oritur obligatio, quia non potest vestiri vt dictum est, sed si intercessisset stipulatio, valeret, licet esset inefficax: quia obstaret exceptio l. pe. de condict. ob tur. cau. & posset condici liberatio, vt l. contraria. Quærit gl. qđ si p̄mittatur vt maleficium fiat? dicit glo. tunc secus, quia stipulatio est nulla ipso iure, ĵ. de verb. obl. l. generaliter. Hic aduerte, nam hec quæstio potest intelligi q̄ promittat se facturum maleficium, & tunc non valet, quia continet turpe, l. generaliter. in-
1 fra de ver. obligationi. item potest intelligi, † q̄ promittatur certa pecunia, vel res, vt maleficium fiat, tūc d̄t gl. q̄ nulla est promissio ipso iure. Vltramon. contrà, quia in quæstio. illa, illud quod de uenit in promissionem, scilicet res, vel pecunia, non est quid turpe, licet causa sit turpis. hoc refert. Cy. in l. ex eo. C. de inu. stip. & l. 2. q̄ met. cau. & vr̄ casus ĩ l. pe. ĵ. de ꝯd. ob. tur. cām. Teneo opin.

gl.

gl. ꝙ ipso iure sit nulla. Casus est in l. si plagij. ꝩ. de ver. ob. & hoc tenet gl. in l. ĝnaliter, eo. tit. & ibi distin xi. Ad l. pe. ꝩ. de ꝗd. ob tur. cau. & l. 2. ꝩ. ꝙ met. ca. resp. vt dixi in d. l. ĝnaliter. Nec ob. qđ dictū est in præce. quæst. qa hic est cā turpis ex vtraque pte, ibi ex altera parte tantum. Quærit gl. qd de pignore dato ob turpē causam?
2 †Gl. dicit repeti p rei vendicationem. Dic vt in l. 2. & l. idē si. ꝩ. de cond. ob tur. cau. & per Cy. in l. 2. C. đ ꝗd. ob turpem causam, &c.
1 *Actio ex pacto nudo de donando, continente factum, non oritur etiam hodie, secus si continet rem, vel quantitatem.*

a §. Sed cum nulla. a Suprà habuistis qñ subest cā iusta: item quando subest cā iniusta, hic ponit qñ nulla cā subest. Op. qñ nulla cā subest, intelligitur donatio. l. Campanus, ꝩ. de ope. li. Sed ex pacto nudo donationis orit̄ actio, & obligatio, ergo &c. Sol. Huius timore gl. vr̄ aliter intelligere. s. ꝙ hic fuerit ꝯctus innominatus, do vt des, vel similis, & sic ꝯstat ꝙ nolebat donare: ꝙ dicit, nulla cā subest. s. nulla datio, vl̄ factum, ex quo pactū vestiat̄, hoc est nulla subest cā, scilicet impleta, sed ꝯuentio bñ fuit ob cām: iō apparet, dicit gl. nostra, qđ opinio Mar. non est vera, qui intelligebat hunc §. etiam si stipulatio intercessisset, & nō bñ loqr̄: nisi excusando eū dicas, ꝙ intercessit in stipl'one cā q̄ subesse putabat̄, in veritate tñ erat falsa. Certè hoc casu ēt nō ꝓcederet iste §. q dicit oblōnē non ꝯstitui, sed tūc ꝯstituit̄, licet obstet exceptio doli. l. 2. §. circa, ꝩ. de doli exc. Posses etiam intelligeř simpl'r ī pacto nudo donationis. s̄m ista tpa. Dicit
1 n. Gul. †ꝙēt hodie pcm̄ nudū dōatiōis ñ parit actionē, nisi qñ dat̄
b res, vel q̄titas. C. đ don. l. si qs argētū b. Secus si aliqs ex liberalitate ꝓmitteret aliquid se facturū, tūc. n. ñ reperitur prohibitum, neq; concessum ꝙ actio detur, ergo stamus iuri antiquo. l. ꝑcipimus. C. de app. Præterea obligationes facti non ita promissorem arctant sicut obligationes dandi; quod patet, quia non potest cogi præcise ad faciendum, sed liberaretur præstando interesse, l. stipulationes non diuiduntur, ꝩ. de verb. obl. Vnde si etiam hodie promitterem tibi nudo pacto ire pro te Romam nulla adiecta causa, nulla oriretur obligatio, neq; actio.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Sed cum nulla. No. qđ Bar. in isto §. vult, ꝙ l. si qs argētū, non habeat locum in facto, contra eum est casus in l. permisisti, ꝩ. de ꝑsc. ver. Sed potes cōcordare, qa si interuenit merū factū: puta ꝙ ꝓmitto ire pro te Romā, hēat locum opi. Bar. & Gul. sed vbi est pactū habens annexā traditionē, tūc possit hr̄e locū d. l. vt est; tex. in l. q saxum, ꝩ. de dona. & d. l. permisisti. nam si ꝓmitto tibi eximere saxū ex cā donationis videor in effectu donare tibi lapidem p me eximendum. & ideo vr̄ hr̄e locum d. l. si quis argentū. Ista sunt verba dñi mei, d. Io. de Imo. in l. in ædib. §. 1. ꝩ. de do. qđ perpetuò no. Refert ibi aliam limitationem Bar. in illa l. si quis argētū. procedere in donatione remuneratoria per l. Aquilius Regulus, de donat. Vide ibi per eum, & alia ibi vide. & vide Car. in c. 1. de pactis. & vide Anto. in c. qualiter, de pactis.
Paris. De hac materia an & quando pactum nudum pariat actionem, tam de iure ciuili, q̄ de iure canonico, vide latissimè, & melius q̄ alibi, Fel. in c. j. extra de pactis. & Ias. in ista l. & Fel. in d. c. ponit. ēt an iurm vestiat pactū nudū. It ēquod licet naturalis obligatio nō sit potēs ad agendum, debeat tñ exeq offō iudicis s̄m ius primarium, vide Fel. in c. q in ecclesiarum. extra, de cōst. declarando, vt ibi per eum. Itē illud quod dr̄ pactum nudum geminatam ꝓducere actionem. Vide Ias. in l. si pacto quo pęnam, C. de pactis. Itē quatuor limitationes ad regulam, vide per Soc. in l. legem. C. de pact.
b Si quis argentum. Adde Rom. cons. 486. & an ex pacto nudo oriatur actio, vide Roma. consi. 30.

1 *Pactum nudum quid sit.*
2 *Pactum nudum quando pariat actionem.*
Constitutum debet dici contractus nominatus.

a §. Igitur. a Iurisconsultus infert ex ꝓmissis vnā ꝯclusionem. Vidimus, ꝙ ꝯtract9 inoīati, vel noīati, vestiti tamē implemento cāæ iustę, pariunt actionem, alias secus. Ex hoc infertur talis ꝯclusio. Nuda pactio non parit actionem, igitur nuda pactio non parit obligationem, neque actionē ciuilē, sed q̄rit̄ an exceptionē pariat? Et rñdet ꝙ sic, licet hoc nō inferatur ex ꝓmissis, ꝫ suo motu ponitur hic à Iurisconsulto. Quæro, de q̄bus ꝯctib. loqt̄ hic ver. Dicit gl. ꝙ cautè incipit tractare de ꝯctibus noīatis. Intellige. hoc est de pactis appositis circa ꝯctus noīatos. Nam ꝯtractus nominati sunt vestiti eo ipso ꝙ sunt, vt hac l. in princ. Vñ de illis principaliter non tractat. Cautius est ergo dicere, ꝙ hic loqui
3 tur de qualibet pactione nuda. † Quæro igitur, quid est pactum nudum. Dicit gl. quando hoc contrahentes voluerunt esse nudū vt ꝩ. ea. l. §. ꝙ fere. Pe. hoc reprehēdit, vt Cy. refert C. e. l. legem, ibi, vidimus qd est pactū, &c. Et dicit ꝙ si stipulatio intercessit, nō posset facere contrahentes, ꝙ non eēt stipulatio: qa q̄ facta sunt non ꝑt fieri ꝙ nō sint facta, l. in bello. §. factæ, ꝩ. de ca. & posl. reuers. Dñs Ia. Bu. sustinebat gl. Nam stipulatio duo importat. s. factum, hoc est interrogationem, & rñsionē. Itē ius: hoc est ver. obl. licet. n. factum interuenerit, & à partibus non posset fieri qn sit factū: tñ iuris effectus ꝑt mutari ꝯsensu, & voluntate ptium. qa eatenus tenet stipulatio, quatenus partes voluūt. l. 1. s̄. eo. Scdō ponit gl. exemplū qñ fuit sola ꝓmissio sine interrogatione, l. pactum. ꝩ. de pollici. Sed hoc reprehendit gl. quia ibi non est pactum, sed pollicitatio. Certè hoc esset bonū exēplū, si ponas quòd pollicenti pars consenserit. Itē ponit glo. exemlum qñ stipulatio, vel acceptilatio est inutilis. Hoc intellige verum, nisi partes hoc agerent, vt stipulatio īutilis inutiliter contraheret, tunc enim oīno stipulario inutilis non valeret conuentione, sed iure nudi pacti, l. j. §. si quis ita. ꝩ. de verb. ob. Quod autem dicit de acceptilatione, dic vt in l. an inutilis, ꝩ. de acce. Ista sunt exēpla gl. & Doc. dñt ꝙ pactum nudum est, quod nullo iuris adminiculo adiuuat̄. Tu dic clarius. Illud dr̄ pactum nudum, qđ stat in puris, & simplicib. finibus ꝯuentionis. Qđ apparet, qa si vltra ꝓceditur, vl̄ ꝙ ei nomē imponatur, vel ꝙ cā impleat̄, vel apponat̄ iuxta ꝯctu vestitū, tūc coherentia ꝯctus vestit̄, vt ꝩ. videbitis in ꝓximo ver. Exēplū nāle, sicut ille dr̄ nudus q est sicut is qui de vtero mr̄is ꝓcessit: ita illud pcm̄ dr̄ nudū, qđ stat in puris finibus ꝯuentionis. qđ nomen, ꝯuentio, est generale, & est quasi mr̄ oīum pactorum, l. 1. §. ꝯuentionis, s̄. eo. Exēplum, qñ ego ꝓmisi tibi ꝯsentienti nō tñ ꝑcessit interrogatio tua, l. 1. C.
2 de vsu. vel interrogatus rñdit nutu, vt l. j. ꝩ. de ver. obl. † Quæro vtrum ista regula sit vera simpliciter, ꝙ ex pacto nudo nō oriatur actio? gl. dicit ꝙ nō. Fallit primò in casib. q ponunt̄ in glo. j. in l. ad exactionē. C. de dotis ꝓmis. dic. vt dixi in l. legitima, s̄. e. & l. si qs argentū, C. de do. Qđ intellige, vt dixi, Inst. de act. §. de ꝯstituta. Cer-
b tè puto ꝙ ꝯstitutū b dēat dici ꝯctus noīatus, & sic est ꝯuentio ltīma. Itē ponit gl. exemplū ꝩ. de vsur. l. ēt. C. de vsu. l. frumenti. & de nauti. fœno. l. piculi. Sed fateor ꝙ in illis ex pacto nudo oritur actio, quia ex lege iuuatur, vt s̄. eo. l. ltīma. licet quidā dicant ꝙ tūc dicatur vestitum legis auxilio, qđ an sit verum dicā ꝩ. ꝑx. §. Hēnt. n. quidam pro impossibili, ꝙ ex pacto nudo oriatur actio, sicut
c quod mulier sterilis pariat filium, vt in gl. dicitur. c

CONCORDIA.

☞ Pro Concordia aduerte, ꝙ Ias. in §. in personā. Insti. de act. dū allegat Bar. sibi ꝯrium. dū voluit Bar. ī l. 1. ꝩ. de ꝯsti. pe. & s̄m aliquas lecturas in l. 1. C. eo. tit. ꝙ ꝯstitutio, de qua in d. §. in ꝑsonam seu etiam in §. de constituta. Inst. eo. sit ꝯctus innominatus sic arguendo ex verbis Bar. Nam ex pacto nudo de iure ciuili, non oritur actio vt ibidem, & in iuribus. ꝩ. alle. Sed est spāle in actione de constituta, ergo expresse vult, ꝙ non sit ꝯtractus nominatus, cum illi producant actionem, cum sint producti in suo esse, vt voluit Bar. in hac l. iurisgentium. §. sed cum nulla, ver. igitur nuda. ver. quæro de q̄bus ꝯctibus. Sed ꝯ ipsum, & Bar. tenuit in hoc ver. igitur nuda. circa fi. s. ꝙ hodie sit ꝯctus noīatus, & per ꝯñs dicendum est ꝙ non sit speciale. His tamen non obstantibus si bene consideretur Bar. non sibi contradicit, quia ꝙ dicit in d. l. 1. procedit secundum iura antiqua, sed in d. ver. igitur nuda. procedit secundum iura hodierna, & hoc idem sentit Bar. in illo ver. hodie. quod no. in hac materia.

ADDITIONES.

a Igitur. Limita vt per Mathe. notabili 25. incip. nota nouam regulam.
b Poma. ¶ Constitutum. Contrarium alibi tenuit Bart. inducendo & seruādo vt per Ioan. de Imo. in tractatu contrarietatum Bar. in consi. 12.
c Claud. Gl. dr̄. An autem ex contractu iurato oriatur actio est materia, quæ traditur per Bar. in l. si quis pro eo. ꝩ. de fideiusso. & ibi Doc.

1 *Pactum nudum vestitur cohærentia contractus: & nouam producit actionem, scilicet præscriptis verbis.*
2 *Actio præscriptis verbis, quæ datur ex contractibus innominatis, quod sit alia ab ea quæ datur ex pacto incontinenti apposito, vestimētum quod requiritur in contractibus innominatis, est aliud à vestimento in pactis incontinenti appositis.*
3 *Stipulatione si promisi tibi centum, & pacto nudo promisisti pro me ire Romā, tale pactum vestitur.*
4 *Pactum nudum appositum iuxta contractum stricti iuris, vestitur.*
5 *Pactum nudum principale, an vestiatur cohærentia pacti nudi accessorij, quod sic. & nu. 6.*
Pactum nudum quando vestiatur stipulatione pœnali.
Pactum nudum vestitur cohærentia contractus conditionalis.
7 *Pactum nudum appositum iuxta contractum remanet efficax, licet contractus tollatur, nisi sit appositum in contractibus respectiuis, quia tūc etiā tollitur.*
8 *Actio informatur, quando noua forma ei datur.*
9 *Actio prescriptis verbis cōcurrit cum alia quādo ex diuersis fontibus oritur.*
10 *Pactū nudū appositū iuxta contractum non informat veterē, quādo nō subest.*
11 *Pactum nudum nedum informat obligationem, sed etiam contractum.*
12 *Pactorum vestimentum quotuplex sit.*
13 *Litera est sufficiens vestimentum absque cursu biennij.*
14 *Vestitum dicitur, cui post originem, vel in sui origine aliquid superadijcitur.*
15 *Pactum à iure gentium vestitur nomine, rei interuentu, & cohærētia cōtractus.*
16 *Pactum de iure ciuili vestitur nomine, forma, cohærentia contractus, iuriurādo, & operis initio.*
17 *Masculus & fœmina per se nō sufficiūt ad generandū, nisi cū auxilio planetarū.*
18 *Lex casualiter potest facere quod pactum nudum producat actionem.*
19 *Contractus nominatus dicitur, si de consuetudine vel statuto alicui contractui innominato de iure gentium adijcitur nomen.*
Donatio ante nuptias est contractus nominatus.
Feudum est contractus nominatus.
20 *Lex si quis argentum, C. de dona. an habeat locum in donatione remuneratoria puta: quia mihi seruiuisti, promitto decem.*

21 *Incōtinēti dicitur fieri, quod fit antequàm partes habeāt cōtractū pro perfecto.*
22 *Pacta plura, si apponūtur iuxta cōtractū, omnia vestiūtur cohærētia cōtractus.*

a §.Quinimo. a Pacta incōtinenti apposita nouā producunt actionē, & veterē informāt, secus si
b ex interuallo b hoc dicit. Et pono casum ſm ſcdā lect. quæ est verior. Dictū est ſuprà in §. præcedenti, ꝙ pactū nudū nō parit actionē. Iurisconsultus dicit ꝯtriū, imò ēt interdū reformat ipsam actionē. q.d. ex eo ꝙ dr̄, ēt, nō solū nouā parit; sed etiam veterem informat. Cætera sunt clara: & dictio, etiā, importatur in dictiōe, quinimo, vt gl. dicit. Pro declaranda ista materia habemus examinare quatuor, quę ex hoc §. colligūtur. Primò dr̄ hic, ꝙ pactū nudū vestitur cohærentia ꝯctus vestiti, adeo ꝙ nouam producat actionē, & hoc primò. Secundò dicit veterē informat. Tertiò dicit, ꝙ hoc est verū, si fiat incontinēti. Quartò huius gratia habemus videre
1 vestimenta pactorū. Hoc omnia tāguntur hic per glo. ¶ † Venio ad primū. Dr̄ hic quod nouā parit, quæro quam? gl. in l. in bonæfidei. C. eo. & l. ex placito. C. de rerū permu. & l. pacta. ꝟ. de ꝯh. emp. dicit ꝙ parit nouā. s. actionē p̄scriptis verbis. Vltramon. dicūt, ꝙ actio præscriptis verbis nunꝗ oritur, nisi ex tribus speciebus ꝯctuū innominatorū. l. naturalis. ꝟ. de p̄scrip. verbis. & iō si habita relatione pacti ad ꝯctū resultet aliquis ex illis tribus ꝯctibus innominatis, oritur actio præscriptis verbis, aliàs secus: quia deficeret sufficiens materia ad producēdū ipsam actionē, arg. s. e. ver. Iulia. Et ſm hoc reprehendūt ipsi gl. in l. petens. C. eo. quæ dicit, ꝙ si stipulatori promissor promittit aliquid nudo pacto apposito, incontinenti oritur actio præscriptis verbis. Quod ipsi dicūt esse falsum, cū tunc facta relatiōe pacti ad contractū nō resultet aliquis contractus innominatus. Est. n. ibi, do, & do, qui non est contractus innominatus, Et eadē ratione reprehendunt gl. l. ex placito. C. de rerum permutatione. quæ dicit, ꝙ alia est actio pręscriptis verbis, quæ oritur ex pacto incontinenti apposito, & quæ oritur ex contractib. innominatis. Imò, dnt ipsi, non est nisi vna. s. quæ oritur ex contractibus innominatis. Tu teneas gl. nr̄am per tex. in l. bonæfidei. C. eo. vbi dr̄ ex pacto incontinenti apposito actionem oriri. Not. ꝙ dicit, ex pacto, non dicit ex contractu innominato, qui resultat ex pacto facta relatione prædicta. Hoc ēt dr̄ in hoc ver. & sequentibus, ꝙ quando pactū fit ex interuallo, non valet, vt ex pacto actio oriatur; quasi dicat, Si fit incontinenti, oritur ex ipso pa-
2 cto. Et sic est † verum, ꝙ alia est præscriptis verbis, quæ datur ex contractibus innominatis, alia quæ datur ex pacto incōtinēti apposito, vt dicit gl. in d. l. ex placito. & per hoc apparet esse verum ꝙ hic dicitur in gl. magna. Nam aliud est vestimentum, quod requiritur in contractib. innominatis, & quod appellatur rei interuentus, aliud in pactis incontinēti appositis, quod appellatur cohærentia cōtractus. Vestimentum enim istud vestit incontinenti actionem & producit incontinenti, illud ex interuallo, & quandocunque implemēto secuto. d. l. ex placito. s. ea. l. §. j. & d. l. natu-
3 ralis. ¶ Venio ad gl. ſcdam in fi. & quæro, † pone, promisi tibi dare centū per stipulationē, tu promisisti pacto nudo ire pro me Romam, an istud pactum vestiatur cohærentia contractus? Gl. dicit, ꝙ non, quia pactum vestitum apponitur pro vno ex cōtrahētib. nudum apponitur pro alio. Vnde pactum vestitum non vestit nudū, nisi pro eo, pro quo est appositū. Pro hoc optimè facit. C. loc. l. si tibi. Vltramō. contrà, quia ex tali pacto habita relatione pacti ad contractum, resultat contractus innominatus, igitur implemento secuto orietur actio præscriptis verbis. Dico ꝙ Vltramō. dnt verum, & glo. etiam dicit verū, nec inuicem sibi aduersantur. Nā gl. dicit, ꝙ pactū nudū non vestitur illo vestimento, quod est cohærentia ꝯctus, qd vestimentū est paratū pacto eo ipso ꝙ producitur, sed nō negat gl. quin possit vestiri alio vestimento, quod appellatur rei interuētus, seu implemētū, causæ, vt statim dicā; ꝙ vestimentū potest obuenire pacto etiā ex longo interuallo. Imo hoc gl. voluit expressè in l. petens. C. e. dū dicit, ꝙ si promissor promisit aliqd sub vsuris, & stipulator sibi aliquid promisit, tunc pōt vestiri, s. rei interuentu, cum resultet ꝯctus innominatus. ¶ Venio
4 ad hāc eandē gl. & assumo eā in princ. † Quæro vtrū pactū appositū iuxta ꝯctū stricti iuris vestiatur. Gl. dicit ꝙ sic. C. eo. l. petens. ꝟ.
5 si cer. pet. l. lecta. & ista vera, licet quidā alr̄ dicant. † Quæro nūqd pactū nudū principale vestiatur cohærētia pacti accessorii vestiti, vt si præcedat cōuentio nuda, & sequatur ꝯuētio seu stipulatio pœnalis. Gl. dicit ꝙ non. l. nuda. C. de ꝯhen. & cōmit. stip. l. si pacto quo pœnā. C. eo. Est, n, in ꝯgruū, ꝙ principale vestiatur ab accessorio. Vltramon. ꝯdicunt eo ꝙ pœna succedit loco interesse. l. si qs à socio. ꝟ. p soc. & de act. emp. l. prędia. sed si interesse solueret ab eo qui promisit aliquod factum, impleret ꝯctus ex parte sua, & oriretur actio: ergo eodem modo soluēdo pœnā impleretur ꝯctus, & oriretur actio præscriptis verbis. Certè Vltramon. nō cōtradicūt gl. nr̄æ. Nā gl. quærit vtrū stipulatio pœnalis vestiat pactū nudū ei pro quo interponitur stipulatio. Vltramon. dnt ꝙ vestit ei, contra quē interponitur si soluit. Itē gl. quærit de illo vestimēto, quod appellatur cohærentia ꝯtractus. Vltramōtani dnt de vestimento quod appellatur rei interuētus, qd habeat locū in ꝯctibus innominatis: vn̄ fateor ꝙ ipsi dicūt ꝙ habita relatione stipulationis pœnalis ad pactū nudū, resultat cōtractus innominatus, ꝙ soluta pœna vestiretur rei interuentu, non aūt cohærentia ꝯctus, & iō verum dicit gl. hic, & in l. petēs. C. eo. vbi de hoc per Doctores.
6 ¶ † Quæro vtrū pactū nudum appositū iuxta cōtractū ꝯditionalē, vestiatur cohærentia cōtractus? Gl. in l. petēs. C. eo. dicit ꝙ sic, per l. si in venditione. in prin. ꝟ. de peric. & ꝯmo. rei vēd. De hoc di-
7 xi plenè in l. lecta. ꝟ. si cer. pe. † Quæro, quid si pactum vestitum, cuius cohærētia pactū nudū vestitur, tollatur, an pactum nudū remaneat validū. Gl. in l. petēs. C. eo. dicit ꝙ sic, arg. l. sed Celsus. §. j. ꝟ. de ꝯh. emp. & l. si post mortē, in fi. ꝟ. de ꝯtab. Quod intelligo verū, nisi dicta pacta essent apposita in ꝯctib. respectiuis, vltro citroque obligatoriis, quorū nā est, vt si ex vna parte tollatur, in totū tollat. l. cū emptor. ꝟ. de rescin. ven. & l. fi. de excep. Et iō cū illud, ꝙ deuenit in pacto, dicatur quodāmodo pars p̄tii, vel alterius rei q̄ debebat venire in ꝯtractū, vt l. fundi partē. ꝟ. de ꝯtrah. emp. sublato ꝯtractu tollit pactū: Secus si apponeret in aliis ꝯctibus, non respectiuis. ¶ Venio ad ſm. Dr̄ hic quod informat ipsam actionem, quid est illud informare? & nunc intro gl. magnā ibi, & dr̄ actio iō
8 informari. Dicit gl. † ꝙ actio primò informatur. i. noua forma ei datur. Quod patet ex duobus: qa actio ex vendito, quæ cōsueuit dari ad pretiū, tunc dabitur ad factū quod euenit in pacto. l. tenetur. §. j. de actio. emp. l. 2. C. de pac. inter emp. Itē actio ex vēdito ꝯsueuit esse bonæfidei, nūc erit stricti iuris, cū detur loco actionis præscriptis verb. l. si eū. §. qui iniuriarū. & §. fi. s. si qs cau. Doc. cōiter reprehendūt istud ſm dictum gl. quia imò actio ex vendito erit bonæfidei, sicut primò: quod apparet, quia in ea veniunt fructus, vt l. 2. C. de pac. inter emp. quod non esset, si esset stricti iuris, vt l. videamus. §. si actionē. ꝟ. de vsuris. Nec obstat quod dr̄. ꝙ succedit loco actionis præscriptis verbis, qa nō succedit, imò accedit ei principaliter vtraque remanēte, vt l. itē illa. ꝟ. de consti. pec. Sed tunc opp. actio præsc. verb. non ꝯcurrit cū alia. l. quoties. ꝟ. de præsc. ver. Qūo ergo ꝯpetit ex vendito, & p̄sc. ver. Ad id rn̄. vt di-
9 cūt † Vltramō. & bene. in hoc actio p̄scr. ver. nō ꝯcurrit cū alia, qn̄ habet originē ex eodē fonte: secus si ex diuersis fontib. Nā actio ex vēdito orit ex ꝯctu vēditiōis: Actio p̄scr. verbis oritur ex pacto incōtinēti apposito. l. 2. ꝟ. de præsc. ver. & d. l. 2. C. de pac. iter emp. Itē contra prædicta op. quia si verū est quod dixi, ꝙ pactum vestiatur cohærentia cōtractus malè aduersatur Iurisconsultus hic dū dicit, quinimo. Nā s. dixi de nudo pacto, & Iurisconsultus hic innuit de vestito cohærētia ꝯctus. Sol. dicit glo. pactum nudū est sui natura ab omnibus eius vestimētis nudū, sed hic vestitur cohærētia ꝯctus. Cuius grā veniā ad tertiū. s. ad vestimēta pactorum. Tn̄ añquā veniam ad tertium circa predicta dubitatur, an semper veterem informet. gl. in l. pacta. ꝟ. de ꝯh. emp. dicit ꝙ sic, si eā reperit informandā, aliàs secus, quādo eā non reperit informandā. gl. ibi
10 dicit multa. † Dic ergo veterē non informari qn̄ non subest. l. si in venditione in prin. ꝟ. de peri. & commo. rei vend. Itē si lēgē cōtractui nō dat. Exēplum, deposui apud te librum, & promisisti mihi pro me ire Romam, istud factum, quod promittitur, nullo mō congruit actioni depositi. iō eā non informat, nec ei actionē dat. ꝟ. proximo §. ibi, ea pacta insunt, quæ legem contractui dant. Secus ergo si non dant legem contractui, sed sunt penitus separata: eodem modo si pactum vestitum apponitur pro vno, & pactū nudum pro alio, non potest actionem veterem informare, vt s. di-
11 xi in alia gl. posita super ver. iudiciis. ¶ † Quæro, text. dicit, interdum informat ipsam actionem, vtrum informet ipsam obligationem? Respondeo, non solum obligationem, sed etiam contractum informat, hoc est dicere, insunt bonæfidei iudiciis, id est l. lata dicuntur inesse stipulationi, & sic ipsi contractui; merito ergo ipsum informat. Pro hoc etiam facit l. fundi partem. ꝟ. de contrah. emp. ibi dū dicit, qd illud qd deuenit in pacto, est quodā modo pars pretij & sic ipsum contractum, actionem, & obligationem informat. De prædictis habes, licet non ita clarè, per Cyn. C. eod. l.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Quinimo. Istam regulam limita nō procedere respectu tertij, qa quo ad eum non vestitur. Vide Crem. sin. 110. vbi ipse infert, ꝙ si quis incontinenti fideiussisset post contractū, per pactum nudum non vestitur tale pactū cohærentia contractus. Item quomodo dicitur incontinenti appositum, & ꝙ etiam si contractus sit habitus pro facto, possit dici incontinenti, vide Aret. in l. si ita scriptum. de leg. j. vbi remouet quasdam obiectiones, quæ possent contra hoc facere. Item ad hanc regulā, vide quæ cumulat Ias. in l. edita C. de eden. & limita vt per eum in l. ita demum. versi. 2. fallit. C. de procura. Itē in materia infirmandi contractus, adde ꝙ vbi fit aliquis cōtractus, & in eo inspicitur aliquod pactum, quod videtur transire in nouam speciem, cēsetur potius pars primi contractus, vt extēdatur actio ex eo ad deducta in pacto, quàm quod nouus contractus inducatur. l. 1. §. si te rogauero. cū seq. ꝟ. depo. & ibi no. Bar. Sal. Pau. de Cast. & Fulg. & Bal. in rub. C. de pœnis. in 7. q. Vide quæ dicit Imol. & Pau. de Cast. in l. Aristo. ꝟ. de do. & Bar. in l. si in emptione in princ. ꝟ. de contrah. emp. & habes ad Bar. in d. l. Aristo.

b Clau. ¶ Ex interuallo. Regulam huius §. non habere locum in patre dante dotem pro filia, vt per glo. in verb. simplic. l. quia. & ibi Doc. C. de iure dot.

† eod. l. in bonæ fidei. ¶ † Venio ad tertiũ, scilicet ad vestimenta pa
12 ctorum. † quæro quotuplex est vestimẽtũ? Tres sunt opiniones.
Vna fuit Azo. qui dicit, qđ sunt sex, scilicet res, verba, literæ, cõsen
sus, cohærentia ɔ̃ctus, & rei interuẽtus, vt in glo. Alij addunt duos
modos, scilicet rei initium, vt l. j. §. j. ff. de polli. vel legis auxilium,
qđ põt dici in omni nudo pacto quod actionẽ non producit. Cer
te hoc qđ dicit legis auxilio, nõ est vestimentum, vt statim dicã.
alij vt Ias. & Bal. dñt, φ solũ est vnum vestimentũ, s. rei interuẽtus,
quod vestimẽtũ ex post facto adiicitur ipsi pacto. Alia omnia nõ
sunt vestimenta, quia pactũ cum ipsis nascitur. Et hanc opinionẽ
tenent Vltramon. & Cy. refert C. e. l. legem. Sed glo. hic rñdet. Di
cit. n. quædam pacta nascuntur cũ vestimento, & tñ dñr vestita, si
cut dicit Iob, Pelle & carne vestiuit me dñs, & tñ cũ his natus e
rat. Quidã sunt cõtractus, qui nascũtur nudi, tñ eo ipso quod na
scuntur, hñt vestimẽtũ sibi approxima tũ, vt pacta nuda quæ ve
stiuntur cohærẽtia ɔ̃ctus, vt dr̃ circa mediũ, sicut si vnus puer ex
eundo de vtero matris intraret vnum vestimẽtum. ¶ Ad istã opi
nionẽ opp. si ɔ̃sensus ẽ vestimẽtum, & omne pactũ hẽt ɔ̃sensum.
l. 1. §. ɔ̃uetionis. s. eo. ergo omne pactũ est vestitũ. Rñdet glo. ɔ̃sen
sus nõ est sufficiens vestimentũ, nisi in quibusdã ɔ̃ctibus enumera
tis. Insti. de obli. quæ ex ɔ̃sen. Illi. n. casus sunt fauorabiliores, & pin
gues, & sic leui veste vestiuntur. Exẽplum, vni iuueni recenti, &
pingui, & calido sufficeret vnum leue vestimẽtum, sed vni maci
lento & debili non sufficerent plura vestimenta, vt dicatur indu
tus sufficiẽter, & ita gl. ¶ Itẽ opponitur ad gl. de eo qđ dicit, φ lite
ra est indumẽtum post bienniũ, qa ſm hoc magis vestiretur con
13 tractus cursu biẽnij, q̃ literis: & † ideo dicẽdum est quod litera est
sufficiens vestimẽtum. Incontinenti. n. oritur ciuilis obligatio &
actio, licet obstet exceptio, C. de nõ numerata pecunia. l. si ex cau
tione. & l. in ɔ̃ctibus. Et isto mõ sustinetur gl. q̃ habet bonũ & sa
nũ intellectũ. Sed vt clariꝰ intelligas, tu potes sic dicere. Pactũ seu
ɔ̃uentio nuda est, vt dixi s. in §. igitur. illud quod stat in puris & nu
14 dis finibus conuentionis: illud dicitur † vestitũ, cui post originẽ,
vel in sui origine aliquid superadiicitur. Illud. n. quod superadii
citur, dr̃ vestimentũ. Dic ergo φ pactũ vestitur quandoque à iure
15 gẽtium, quandoq; à iure ciuili. A iure gentiũ † tribus modis. pri
mò vestitur nomine, vt hac l. in prin. & hoc comprehendit ɔ̃ctus
qui celebrãtur re, vel ɔ̃sensu. Ideo. n. dñr vestiri, quia iure gentiũ
sibi nomen est additũ. Secundum vestimentũ est rei interuentus,
seu implemẽtũ iustę cãæ, vt hac l. §. j. Tertiũ vestimentũ est cohæ
16 rentia contractus, vt hoc §. † De iure verò ciuili pacta vestiũtur
nomine, & forma, vt in cõtractibus inductis à iure ciuili, vt dixi in
l. legitima. s. eo. Item cohærentia cõtractus. l. lecta. ff. si cer. pet. & l.
petens. C. eo. Itẽ iureiurãdo in casu singulari. l. vt iurisiurãdi. ff. de
ope. libe. & l. fi. ff. de liber. cau. Itẽ operis initio, vt l. 1. §. j. ff. de polli. In
quibusdã etiam casibus ius ciuile non vestit pactum, sed eo rema
nente nudo facit φ producit actionẽ, vel lex producit propter il
lud, vt dixi in l. legitima. s. eo. Nec talia pacta pñt dici vestita legis
auxilio, vt statim dicã. Et hoc æqualiter tetigit Nico. de Mat. Sed
opp. pacta dñr vestita, quæ producunt actionẽ, vt in hac l. in prin
ci. Sed omnes actiones sunt de iure ciuili, vt l. 2. §. post originẽ. &
melius in §. deinde ex his legib. s. de orig. iu. ergo omnia pacta di
cuntur vestiri de iure ciuili. Rñ. Fateor φ pactum, quod habet ve
stimentũ, producit actionẽ legis auxilio, vel iure ciuili; sed quan
doque vestimentum dat sibi ius gentiũ, quandoque dat sibi ius
ciuile, vt s. dixi. s. qñ vestimenta de se nõ essent sufficientia ad ꝓ
ducendam actionẽ, nisi cum iuris ciuilis auxilio: sicut cũ dr̃, ho
17 mo hominem generat, & Sol, hoc est cum auxilio Solis. † Non e
nim masculus & fœmina per se essent sufficientes ad generandũ
nisi cũ auxilio Planetarum. Et iõ concludo, φ illi qui dicunt pa
ctũ vestiri legis auxilio, nõ bene loquuntur. Nõ. n. legis auxilium
18 est vestimentũ, sed quædã causa agens in ipso pacto vestito, est †
tñ tantæ potentiæ, φ si vult, põt facere ipsum pactum nudũ pare
re actionẽ, non rł'r, sed causaliter, vt not. in præcedẽti ver. Et si di
cis, ergo sterilis parit, vel virgo, vt dicit præcedẽs gl. Rñdeo. Cõce
do φ miraculosè posset sterilis parere, vel virgo, vt habemus Lu
cæ j. in Maria, & Elisabet: ita lex causaliter, & miraculosè facit φ pa
ctũ nudũ, remanẽs nudum producit actionem aliquo fauore: vel
lex produxit ꝑ pactũ, vt dixi in pacto nudo donationis. s. l. prox.
19 ¶ † Quæro, de consuetudine, vel statuto alicui contractui inno
a minato de iure gẽtiũ adiicitur nomẽ, vtrum erit cõtractus inno
minatus? Exemplum ad affictũ vel cotimum, vt quando res da
tur ad certam quantitatem grani, vel vini, & similium: quo casu
de iure talis contractus est innominatus. l. si olei. cũ ibi not. C. lo
ca. & l. naturalis. §. at cũ do. ff. de præscr. ver. Videtur quod isti per
ficiãtur nudo consensu, vt hac l. in prin. vr̃ quod qñ nomẽ impo
nitur ɔ̃ctui à iure gentiũ, quod est cõe omnibus hominibus, tunc
tale nomen est elegãs vestimẽtum, vt hac l. in prin. sed qñ impo
nitur nomen contractui à iure ciuili, tunc nomen non est elegãs
vestimentum, nisi ei detur nomen & forma: puta quòd in eo re
quiratur scriptura, sicut in emphyteusi, vel specialiter caueatur
lege, quòd sit innominatus cõtractus, vt C. de do. ante nup. auth.

eo decursum, & in corpe vñ sumitur. Nã ante illã legem vocabat
spõsalitia largitas. tñ nõ erat ɔ̃ctus nominatus, quia lege nõ erat
b cautũ. Feudũ aũt puto ɔ̃ctum nominatũ b quia à ɔ̃suetudine hẽt
nomẽ, & formã. habet. n. formam iuri fidelitatis & inuestituræ, vt
c in libro feudorũ. Vltimò op. c & vr̃ φ nullus ɔ̃ctus sit nudus. Aut
n. fit ex aliqua cã vera, & hẽt locũ actio de cõstituta: Aut ex causa
falsa, & nõ est quærendũ de actione, qa si cõpeteret, posset ɔ̃dici
liberatio per tit. de ɔ̃dic. sine cã. Aut nõ habet cãm, & tunc præsu
mitur donatio. l. Cãpanus. de ope. lib. q̃ est hodie pactũ vestitum
ſm quosdã, vel habet vim vestiti, vt dixi. Rñ. pactũ nõ potest hr̃e
causam de futuro: vt in omnibus ɔ̃ctibus innominatis, & tunc nõ
potest hr̃e locũ actio de cõstituta, & sic pactũ põt esse nudũ. Itẽ
20 põt hr̃e † causam de præterito, nõ tñ obligatoriã, vt quia mihi ser
uisti, promitto tibi cẽtũ, ista est qđã remuneratio: nõ aũt est sim
plex donatio. l. si remunerãdi. ff. mãd. & ideo dicit Gul. φ in isto ca
su nõ hẽt locũ l. si quis argẽtũ, C. de do. qđ probatur, qa ista remu
neratio pacto nudo promissa tũc põt peti, cũ cadit in nomẽ sala
rij. C. de suffrag. l. 1. & not. ff. man. l. salariũ. Itẽ eo casu, quo nõ hẽt
d cãm, licet ꝓsumatur donatio, posset forte dici φ nõ habet locũ l. d.
l. si qs argentũ. Nã hic ɔ̃currũt duæ spẽalitates. 1. φ donatio præsu
matur, & qđ pactũ nudũ actionẽ pariat, seu ꝑ ipsum producat:
qđ esse nõ dẽt, vt C. de dotis promis. l. j. & l. cũ post. §. gener. & qđ
† ibi no. ff. de iure do. q̃ ll. optimè faciunt. † Possunt ẽt promitti ex
cã donationis fcã, quo casu nõ hẽt locũ l. si quis argẽtũ. vt dixi s.
in ver. sed cũ nulla. ¶ Venio ad quartũ, dr̃ hic pacta incontinenti
apposita, qualr̃ intelligatur incõtinẽti? Dicit gl. anteq̃ diuertaɫ ad
extraneos actus. Et intellige siue modicũ ante, siue modicũ post.
21 l. 3. C. de ædil. act. Doc. † Vltramon. dñt, & bene, intellige. Incõti
nẽti fieri semper, cũ fit anteq̃ ptes hẽant ɔ̃ctũ pro perfecto & ab
soluto. l. ɔ̃ctus. C. de fid. instru. Hoc verũ in ɔ̃ctib. momẽtaneis. sed
qđ in ɔ̃ctibus, vel quasi ɔ̃ctib. successiuis, vt in tutela quæ hẽt ad
22 ministrationẽ. lõgã. dicã ff. proxi. in vers. idẽ Marcellus. ¶ † Quę
e ro quid si iuxta ɔ̃ctũ nominatũ apponũtur plura pacta nuda? Vr̃
φ primũ pactum tm̃ vestiatur, quia illud solũ ei cohæret. Veritas
est, φ oĩa vestiũtur illius cohærẽtia: qđ apparet, qa illa alia pacta
mediata nõ sunt actus extranei, & sic quælibet vr̃ fieri cohærentia
primi, l. duos. in fi. ff. de duob. reis. & no. Gul. de Cug. Pro hoc ff. de
verb. obli. l. Titia. §. fi. & l. pluribus. in prin. e. tit. Vltimò quærit glo.
an his pactis non seruatis possit dari rei vendicatio? Dic vt no. gl.
ff. de do. l. 1. & ibi plenè dixi, & in l. pacta conuenta. de ɔ̃h. emp. in
gl. super verbo, nouam actionem. versi. sed an reuocatio.

CONCORDIA.

☞ Pro Concordia. Aduerte, φ Doc. & potissimum legentes ordina
riam, in l. in bonæ fidei. C. de pac. dicunt Bar. voluisse ibi in fi. φ pa
ctum nudum factum postquàm contractus fuit habitus pro per
fecto & absoluto, intra modicum tempus, antequàm pars se diuer
tat ad extraneos actus, vestiatur cohærentia contractus: sibi ta
men contradicentem allegant in hoc §. quinimo. in fi. & in l. 1. ff.
de sol. Salua tamen eorum reuerentia, non meretur Bar. argui
de ɔ̃dictione, non. n. fideliter recitatur in aliquo ex istis tribus lo
cis. Primò in d. l. in bonæ fidei. non loquitur Bar. postquam con
tractus habitus fuit pro absoluto, quia de hoc verbum nullum, li
cet dicat illud verbũ, sine statim postea: quæ verba non importãt
quod ɔ̃ctus fuerit habitus pro perfecto, licet bene possit intelligi,
sed de necessitate hic nõ arguit. In hoc §. quinimo. dicit quod pa
ctũ fuerat factum ex interuallo, & sic posset ẽt intelligi intra lõgũ
tps, & ita ẽt in d. l. 1. Sed dato quod posset argui đ ɔ̃rietate, ꝑt adhuc
saluari; vt in d. l. in bonæ fidei loquaɫ qñ adiiciebaɫ tale qđ, qđ erat
de appẽditiis ɔ̃ctus in d. l. 1. & in hoc §. quinimo. loquatur in pa
ctis aliud ɔ̃tinentib. q̃ ea q̃ hñr in l. fundi partem. ff. de contrahen.
emp. Vide Bar. in l. non impossibile. ff. de pa. & in l. legitima, eo ti.

ADDITIONES.

† Clau. ¶ Bonæ fidei. Idem vult Bar. in l. 4. §. Cato. & ibi Alex. ff. de verb. oblig.
a Poma. ¶ Quæro. Idem tenet Bal. in c. quæ in ecclesiarum. de consti. & ideo nõ
potest reuocari sine causa, vt ibi per Pano. in vlti. no. Bene faciunt quæ ponit
Bal. in c. j. de natura feudi. dũ loquitur de comite Papæ, adde Pau. consi. 156.
incip. viso & examinato ꝓcessu. dum loquitur de Papa Celestino, & gl. in c.
cum apostolicæ. in glo. pen. de re iu. lib. 6. dum loquitur de principib. Alema
niæ, Bal. in l. qui se patris. C. vnde lib. dũ loqtur de Principe, qui recipit pe
cuniã ꝑ concessionem feudi. vide Bal. in c. j. de na. feudi. & l. 2. C. de ser. &
aqua. Rom. consi. 825. alias 752. inc. q̃rit nunquid dñi Auinio. Bald. in l. prin
ceps. s. de legib. & ideo si princeps cõderet statutũ, φ transiret in contractũ,
non posset illud reuocare. l. qui semel. ff. de decre. ab ord. fac. Bart. in l. omnes
populi. de iust. & iu. Cano. in c. nouit. de iudi.
b Paris. ¶ Puto contractum nominatum. Quis cõtractus dicatur feudum, & q̃
actio oriatur. vide Ias. in l. j. ff. de condi. ex lege, & in locis relatis ibi per eum.
c Poma. ¶ Vltimò op. Vide Alex. consi. 13. in 3. volu. vide Are. l. j. in prin. de verb.
obli.
d Paris. ¶ Quod non habet locum. Sequitur Alexã. vbi dicit istam communem
esse opin. in l. si rem aliquam. in fi. de acquir. poss.
† Clau. ¶ Optimè faciunt. Istud sequitur Ale. in l. si rẽ aliquam, in fin. ff. de acq.
pos. & allegat multas concordan. Sed videtur, φ istæ duæ specialitates proce
dũt ex diuersis fontibus, put i aliis terminis đclarat idem Ale. ibi. & ibi Are.
e Poma. ¶ Quæro quid. vide Imo. consi. 130. vol. 2.

1 *Actio in obligationibus in diem, ante diem est nata.*
Actio de dote, incontinenti soluto matrimonio est nata.
2 *Cōditionē si remittas, sub qua promisisti centum, ea pendēte non possum petere.*

§.Vt puta. Cōtinua, quia s. dixit pacta apposita incōtinē ti actionē ꝓducere, secus si ex interuallo: nūc ponit exēplū de pactis appositis ex interuallo, & vnū exēplū ponit author legis; fm ponit Marcellus; tertiū Papinianus. Scda ibi, idē Marcellus. Tertia ibi, idē rn̄sum. & iste vers. legit duob. modis. Vno mō fm Mart. cuius opi. reprobat per l. quoties. ʃ. solut. mat. Scđo mō fm Io. cuius positionē tene. Ad lec. Io. op. de l. qui negotia. ʃ. mād. Sol. qa ibi non vestitur pactū cohærentia ꝯtus, sed rei interuētu, vt ibi no. Vel alr, vt ibi dicetur. Op. ʃ. de pac. dot. l. de die. Sol. ibi pactū fuit factū incōtinēti, hoc est, in ipso ꝯtu. Op. pactū nudū ēt ex interuallo, sicut prodest ad exceptionē, ita ad replicationē. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ʃ. eo. agat ergo mulier actione de dote. & si excipiatur de dilatione legali, replicabit de pacto. Gl. nō soluit, & si hētis in ea, quā nō hēt, vt statim dicit, nō est sol. ꝯrij: imò totū est de forma oppositionis. s. vr ꝙ sibi cōpetat actio, & iuuetur replicatione, tn̄ tex. statim dicit sibi nō ꝯpetere a-
1 ctionē, quare malè. Huius timore †Pet. de Bel. prout Cy. refert C. vt actio. ab hære. l. j. dicit ꝙ in obligationibus in diē ante diem nō
a est nata actio[a] & dicit esse casum hic gl. nr̄æ tenēt cōiter ꝯ, vt vidistis in l. itē quia. s. eo. Gul. de Cug. tenet idē, qn̄ obligatio habet diē à lege, sicut obligatio de dot. Et ita dicit hic actionē nō ꝯpetere, merito nō potest replicatione iuuari. Gl. hic tenet ꝙ actio de dote nō solū sol. ma. sed ēt eo ꝯstante est nata, vt not. ʃ. proxi. vers. idem Marcellus. & ibi statim dicā. veritas est ꝙ actio est nata statim sol. mat. l. 2. de do. præ. & l. in reb. §. fi. C. de iure do. & dicā incōtinēti, nec pōt procedere qđ dicit Gul. ꝙ ideo nō est nata actio, qa dies ei adiicitur à lege. Nā illud est verū, qn̄ dies adiicitur obligationi: Secus si adiicitur exactioni, sicut est dies actionis de dote. l. vni. §. exactio. C. de rei vxo. ac. qui text. hoc probat. Probo per rōnē qn̄ respicit oblōnē de illo debito intra diē nō pōt obiici cōpensatio, vt l. si cū militi. §. 1. & l. qđ in diē. ʃ. de ꝯpē. Nec pt opponi exceptio, dolo facis, qa petis qđ restituturus es post diē, vt l. fi. vt le. no. ca. Sed si dies adiicitur executioni, vt in tpe qđ datur iudicatis, secus, vt in d. l. si cū militi. §. j. sed in dote est istud ꝙ pōt obiici ꝯpēsatio & exceptio dolo facis, ēt intra diē: vt l. si donaturus, in fi. ʃ. de condictio. cā dat. Ergo apparet, ꝙ interim est nata actio. Et istū passum, vtrū ante diē nascatur actio, examinaui plenè in l. ita stipulatus. ʃ. de ver. ob. Tūc ad ꝯriū rn̄de, si dicis ꝙ mulier replicatione iuuabitur, ꝯcedo, nec hic tex. negat. Aut ergo mulier agit ex pacto, & succumberet, vt hic. Aut actione de dote, & si opponeretur ei exceptio, replicaret de pacto apposito, vt vinceret, vt ʃ. e. l. si vnus. §. pactus ne peteret. Ita tenebat Iac. & Nic. de Mat. vel vt effugiatur ista, dicebat prædictus Nic. pone casum tertio modo, ꝙ ꝯstante matrimonio, & sic actiōe nō nata, fuit factū pactū ne tpe statuto post diuortiū dos reddatur, sed statim ēt ꝯstante mr̄imonio. Certè nō valet, vt ex pacto actio nascatur, & à se mulier actionē nō hēt, quia mr̄imoniū ꝯstat, & sic nō poterit iuuari replicatione. Ista ēt pt esse bona. & hic etiā hoc vr̄ sentire gl. vt patet inducēdo in argūm ad q.
2 seq. † Quæro qđ si dēas mihi aliquid sub ꝯdōne, & ea pēdēte per pactū remisisti mihi ꝯdōnē, an possis agere? Certè casus est hic ꝙ nō, fm istā lec. vide gl. Opp. ad determinationē gl. & præce. q. & §. fm istā lec. de l. si in vēditione, de pericu. & ꝯmo. rei vēdi. Sol. ibi nō agitur ex primo ꝯtu conditionali, sed ex pacto vestito cohærentia contractus, hic verò pactum fuit interpositum ex interuallo. Oppo. ʃ. de verb. obl. l. cū stipulatus sum mihi ò Procule. & ʃ. de arb. l. Celsus. Sol. vt in gl. Quærit gl. quid si tale pactum fiat in fine matrimonij? Dic vt in gl.

ADDITIO.

a ¶Actio. Adde Ale. consi. 2. 4. lib. & vide quod voluit bal. consi. 102. j. lib.

1 *Pactum circa administrationem tutelæ, debet fieri in principio tutelæ, vt dicatur factum incontinenti.*
2 *Actio de dote nascitur constante matrimonio.*

§.Idem Marcellus. Quæro, quando debet fieri pactum circa administrationē tutelæ, vt dicatur fieri incontinenti? Glo. dicit, ꝙ tempore quo finitur tutela, quia tūc nascitur actio tutelæ, vt l. si tutor, cum l. seq. de tu. & ra. dist. sed in mr̄imonio debet fieri in initio, vt dictū est s. in ver. præc. quia ēt cōstāte matrimonio oritur actio de dote, nisi in
1 casu, vt dicit gl. † Ad primum, credo ꝙ debeat fieri pactū in prin. tutelæ. h. d. tex. hic in ingressu cōtractus. Præterea pactū nudū vestitur cohærētia alterius ꝯtus, nō cohærētia actionis, vel natiuitatis ipsius: quod apparet, quia ꝯtus ꝯdōnalis vestit pactū, vt l. si in venditione, in prin. ʃ. de peric. & cō. rei ven. Præterea oīa reducūtur ad principiū gestionis, vt l. cum oportet. in fi. de bo. q lib. &
2 hoc idē cōiter tenent oēs. † Ad fm quod dicit, quod actio de dote nascitur constante matrimonio, est ꝯ illud quod glo. dicit in præcedenti. vers. vt puta. & ꝯ l. si in rem. §. omnis. de pign. act. & cōtra text. in l. 2. in prin. ʃ. de do. præle. dixi in l. si cōstante. §. j. solu. mat. Quærit glo. quid si pactum esset factum incontinenti de præstandis maioribus vsuris? Dic vt in gl.

§.Item responsum. Hic ponit vnū exemplum Papiniani. continua, vt s. dixi.

1 *Pactum secundum circa substantialia contractus an & qualiter renouat contractum.*

§.Adeo. Dictū est s. de pactis incontinēti, vel ex interuallo appositis ex natura ꝯtus: hic loquitur de his quæ apponūtur circa substātialia ꝯtus; & br̄ hoc intēdit. Pacta circa substantialia ꝯtus apposita re integra ēt ex interuallo valent, & quo ad actionē siue in totū, siue in partem, si cū vno, siue cū pluribus cōtrahatur. h. d & diuisio apparet ex gl. posita sup verbo, vnde illud. ¶ † Quæro pro declaratione §. vtrū sit verum ꝙ per pact. 1 fm appositū circa substātialia cōtractus, primus cōtractus renouatus videat? Gl. in l. pacta. ʃ. de ꝯh. emp. dicit ꝙ sic, si fiat ex interuallo: secus si incōtinēti, ar. l. nō ad ea. ʃ. de ꝯdi. & demō. Gul. ꝯ dicit
a ꝙ distinctio. l. nō ad ea, habet locū in testatore tñ, ex cuius voluntate tota dispositio pēdet: secus in cōtractib. Hoc placet alia rō-
b ne: qa super codē nō possunt ꝯcurrere duæ emptiones validæ, vt l. si id ꝙ. ʃ. de rescin. vē. & ideo circa hūc articulū dicas, Aut pactū scđo appositū apponitur cū vno ex pluri. aut cū eodē. primo casu ꝓ parte tm̄ receditur, nec ꝯtus in totū renouatur, vt hic i ver. sed
c & cū duo. Scđo casu, aut verba non sunt apta ad renouationem ꝯtus, Verbi gra. Rē ꝙ tibi vendidi pro xx. volo ꝙ emptā habeas prima emptione, & remitto tibi x. vel primæ emptioni addo x. & nō videtur renouatus cōtractus. Aut verba sunt apta ad renouationē cōtractus, vel sunt ambigua, qa pñt trahi ad vtrūq;: & vr̄ renouatus ꝯtus, vt hic, & d. l. pacta ver. Paulus. ita vr̄ tenere glo. & tex. innuit ʃ. eo. l. si vnus §. pactus. ver. ꝙ si nō vt tolleretur. Et ita
d sunt vtilia, vt scias ex quo cōtractu agatur. itē vt scias ex quo dēt solui gabella, vtrum fuerit vna venditio, vel plures: & ad multa alia gl. assignat q̄dam ar. ꝯria, & non soluit. Dr hic, ꝙ eodē mō quo pōt in totū tolli eodē modo pōt in totū reformari. ꝯ de testa. l. hr̄des palā. §. j. Sol. illa ꝯcordat. Nā eadē solennitas requiritur in reformādo, quæ est in cōstituendo, nō autē in declarādo. Op. ꝙ nō sit idē iuris in tollendo partē, qđ in tollendo totū, vt l. Papinianus. §. sed nec impuberis. ʃ. de inoff. testa. Sol. vt ibi apparet in tex. quia ibi nō est eadē ratio totius ad partē, hic sic. ¶ Tertiò op. dicitur hic in ver. sed & cum duo, ꝙ diuersum ius est quando fit cum pluribus, ꝗ quando fit cum vno. Cōtra ʃ. de cond. inde. l. Iulianus. in fi. & ʃ. si cer. pe. l. singularia. Sol. ibi ex pluralitate personarū non variatur rō, hic secus. Nā cum alio, cū quo nō est factum pactum, nō pōt videri ꝯtus renouatus, cum non consenserit. ¶ Vltimò glo. remittit ad distinctionem legis, pacta. de contrah. emp. & de materia huius §. tangitur in l. ab emptione. ʃ. eo.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Contradicit. Vide Deci. in l. singularia. ʃ. si cer. pet.
b ¶ Duæ emptiones. Idem tenet Bal. in l. rescripto. §. fi. ʃ. eo. Alex. l. singularia. ʃ. si cer. pet. l. sciendū. de verb. obl. Aliquid per Alex. l. qui bis idem. de verb. ob. & l. si diuortio. vbi vr̄ sentire. eo. ti. & vide Pau. de Cast. l. nam ad ea. vbi seq̄t hic Bar. ꝯ. de legib. Hoc expsse tenuit Bar. in l. singularia. ʃ. si cer. pe. & Ale. ibi.
c Parif. ¶ Non sunt apta. Vide d. Fran. in consi. 21.
d Pom. ¶ Itē vt scias. Quamuis Doct. teneant ꝙ ex libello formato debet solui gabella, tamen Bar. videtur contrarius. l. edita. C. de eden. vbi Deci.

a §.Prætor ait. [a] Gl. ꝯtinuat hūc §. ad ꝓcedētia. Exēplū i quolibet istorū ponit gl. Sed tūc q̄ro qn̄ lex ꝓcipit aliqđ obseruari, intelligitur quo ad actionē, & exceptionē, vt l. statuas. ʃ. de acq. rer. do. & C. si aduer. vē. aut. sacra. & ibi no. Cū ergo hic prætor dicat, pacta seruabo, quare nō intellr quo ad actionē & exceptionē, & sic sp pacta actionē producat? Br̄ nescio
b soluere, [b] nisi aliqualr diuinādo: q̄ diuinatio colligitur ex ꝯtinuatiōe, q̄ facit gl. de isto §. ad superiora. s. qn̄ in edicto plura ꝯtinebāt, s. ꝙ pacta q̄dā producebāt actionē, q̄dā exceptionē. Et de qb. pactis dēat intelligi, subiecit istud edictū. Vñ ex ꝓcec. apparet de qb. loqt hic, & ꝓtorē sic sensisse dū dicit, pacta seruabo. s. q̄dā quo ad actionē, q̄dā quo ad exceptionē, & alr nescio rn̄dere: & huius ꝯrij nūquam vidi solutionē, nec reperio ipsum formatū per aliquem.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Prætor ait. Vide Ias. in l. legem. C. eo. qui dicit hoc esse verū in actione ciuili, non in prætoria, etiam si adiiceretur verbum, omnino.
b Parif. ¶ Breuiter nescio soluere. Vide Ias. in l. legem. in prin. C. de pac. & quod licet lex diceret omnino esse seruandam, non propterea oritur actio. Vide Ias. in l. pe. C. de pact.

a §.Pactorum. [a] Iuriscōsultus hic anteq̄ intret expositionem edicti, ponit vnā suam distinctionē pactorū, & breuiter hoc intendit, Pactum vel est in rē, vel in personā: & in dubio intelligitur in rē. Nota igitur, quod in dubio ꝑsona apponitur in ꝯuentione, vt determinet verbum significans promissionē, non verbum significans actum rei promissæ. De ma-
b teria huius §. dicam plenè in l. qui in futurum, [b] §. j. ʃ. eod.

ADDITIONES.

a Pactorum. Inquantum Ias. hic dicit, ꝙ stante statuto, ꝙ instrumenta guarentigiata habeant executionem paratam, non debent intelligi contra personam non nominatam in instrumento. Adde Pau. de Cast. consi. 181.
b Parif. ¶ L. qui in futurum. Vide quæ ibi addidi ad bar.

1 *Argumentum à contrario sensu, an fiat ex propria significatione.*

§. Dolo malo. Hic incipit exponere verba edicti. Aduerte ad vnũ. Dr̃ hic, dolo malo Prætor ait pactũ se nõ seruaturũ. Vbi dicit hoc ptor? certè nõ dicit expsse, sed à ꝯrio sensu, cũ dicit se seruaturũ pacta nõ fcã dolo, ergo si do
1 lo, nõ seruabit. Et ſm hoc† innuit Iuriscõsultus, ꝙ argm̃ à ꝯrio sensu fit ex ppria significatione. Cõtrarium hẽmus ĩ l. apud antiquos. C. de fur. dixi in l. oẽs ppl'i. ver. iuxta pdicta quæro. s. de iusti. & iur. dũ loqtur de interpretatione extẽsiua, quærendo an in statutis habeat locum argm̃ à ꝯrio sensu. ver. iuxta prædicta quæro.

1 *Dolus est genus, fraus species: & quæ differentia sit inter dolum & fraudem.*
2 *Genere remoto, sequitur remotio speciei.*

§. Sed si fraudandi. Iste §. est fortis. & legit̃ duob. modis in gl. principl'r. Primò, ꝙ illa verba, inest .n. dolus & fraus, referũtur ad principiũ, & ponũtur ad excusationẽ ptoris. & scd̃o mõ, ꝙ §. legat̃ rectè. Itẽ prima lect. variat̃ in gl. trib. modis. Pone ſm primã. ¶Quæro, qd si pactũ sit factũ p fraudẽ, an valeat? Rñdet Iuriscõsultus ꝙ ptor de fraude nihil dixit in edicto: hoc facit iõ, qa inest dolo fraus, & sic iũge ver. inest eñ. ad prin. Sed q̃ro an de isto pacto fcõ fraude sit aliqd̃ per aliquẽ scriptum spal'r? Rñdet Iuriscõsultus ꝙ sic, elegãter Labeo ait, &c. ¶Op. ꝙ iste tex. sibi ꝯdicat. Dicit .n. ꝙ de fraude nihil dixit prætor. Postea dixit ꝙ inest dolo fraus, ergo de fraude dixit aliqd. Rñ. nõ dixit expressè, sed in nube, & tacitè. ¶Quæro ergo, in quo differt
1 dolus à fraude? Gl. hic ponit tres opin. secundùm† primã dolus est genus, & fraus est spẽs: & sic inest dolo fraus, sicut spẽs inest generi: ſm duas alias dolus est spẽs, & fraus est genus, & sic inest dolo fraus, sicut genus inest spẽi. Prima est vera, qa edictũ ptoris procedit negatiuè, & remotiuè. s. neque dolo, &c. Sed ad remotionem gñis bñ seqtur remotio spẽi: qa si dico aĩal nõ currit, ergo nec homo currit, vt in l. j. in fi. & ibi no. j. de suis & leg. Meritò ergo excusatur ptor: qa cũ remouet dolũ, qui est genus: ergo & fraudẽ, quæ est spẽs. Aliæ lect. nõ procedũt: qa ad remotionẽ spẽi nõ seqt̃ remotio gñis. Nõ .n. seqtur, homo nõ currit, ergo aĩal nõ currit. Et iõ si poneret̃ ꝙ fraus sit genus, & dolus sit spẽs, vt innuũt aliæ duę lect. nõ excusaret̃ ptor: qa remouẽdo spẽm nõ seq̃t̃ remotio gene
2 ris, vt l. duob. §. si qs iurauerit. & ibi dixi. j. de iurei. Ex pdictis no.† ꝙ ad remotionẽ gñis seq̃t̃ remotio spẽi, l. fundi. in fi. j. de fundo instru. l. j. in fi. gl. super verb. nati. j. de suis, & legit. & l. fi. C. de vsu. rei iudi. sed nõ eꝯ. probat̃ in d. l. duob. §. si qs iurauerit. & ibi dixi. Sed affirmatiuè est totũ ecõtra: qa ad positionẽ speciei sequitur positio generis. Cũ .n. dico, homo est, sequitur, ergo animal est. Sed ad positionẽ generis nõ sequitur de necessitate positio speciei. Hoc dicit gl. probatur in l. si qd earũ §. inter emptũ. j. de leg. 3. & l. inter agnatos. j. vñ legitimi. Tetigi in l. imperiũ. s. de iuris. om. iu. ¶Secũdò not. dñam inter dolũ & fraudem diuersimodè, ſm diuersas expositiones gl. Alij tenendo hanc eandem ẽt dicunt quod inest dolo fraus, quasi vnũ importet idem qd aliud, & puto eos dicere veritatem. Scd̃a lectu. principalis est, quod totus §. legatur rectè. Quod dic vt in gl. Tu legas alio mõ totũ ordinatè. Prætor dixit se non seruaturum pacta facta dolo, quod intelligitur quando in ipso actu paciscendi fiebat dolus, vt s. proxi. Sed quid si tpe, quo feci pactum, nihil feci dolo, bene tamẽ cogitabã in futurũ te fraudare: forte non seruaui promissa, & sic pactũ est factum fraudãdi cã, an valeat? Rñdet Iuriscõsultus, qd prætor de hoc nihil dicit. quid ergo erit? Rñdet Iuriscõsultus hoc pactũ non valere, nec effectũ hr̃e: qa aut iniquũ aut superuacuum, ſm Labeonẽ. Et prosequere in aliis ſm vltimã lectu. gl. vel lege sic, q̃ritur ab Vlpiano an pactũ fraude factũ sit seruãdũ? Rñdet Vlpianus ꝙ non: & hoc pbat. Primò per edictũ prætoris, qui dicit, qd pactum dolo factum nõ est seruãdum, sed dolo inest fraus: ergo pactũ fraude factũ nõ est seruandũ. Secũdò probatur per dictũ Labeonis qui dicit, ꝙ pactũ iniquũm, vel superfluum, nõ est seruãdum: sed pactum fraude factum est iniquum vel superuacuũ, vt hic probatur, igitur non est seruãdum. ¶Op. qd licet pactũ sit superuacuum, nõ dẽt vitiari, vt l. si pupilli. §. itẽ si procuratori. de nego. gest. & l. non impossibile. j. eo. ti. Gl. non soluit, nec ista, nec alia similis. Sed tu dic quòd ibi loquitur in eo quod erat superfluum & ex abundanti, ideo non erat vitium, hic sic.

§. Quod fere. Si præcedit interrogatio, & sequat̃ rñsio, psumitur stipulatio, nisi probet̃ ꝯrium. h.
a d. ¶Opp. qa si probet̃ ꝯriũ, aprobabitur falsum. Glo. dicit, non est verũ: quia potuit pcedere interrogatio, & seq rñsio iter absentes, vel ex interuallo. Vide gl. Ista gl. posset dicere verũ in priuata scriptura, in qua de necessitate nõ ponitur locus, & dies & consul, vt l. cũ tabernã. §. idem. j. de pig. Sed in publico instrumẽto nõ procederet: quia cũ ibi apponat̃ locus, & tps, & apparet ꝙ in vno loco fuit fcã interrogatio, in alio rñsio, codẽ mõ si ex interuallo. Dices ergo ꝙ probabit̃ ꝯriũ, hoc est, ꝯhentes non habuisse animũ stipulãdi, licet verba fuerint apta ad stipulationẽ. Et hoc dicit tex. hic, ꝙ non animo stipulantiũ, &c. Et sic intellexit glo. s. ea. l. ver. igitur nuda. ¶Quærit glo. vtrum sit necesse qd hæc probatio fiat per aliam scripturã? Et vr̃ ꝙ sic per l. generaliter. C. de non nu. pec. Tu dic vt in gl. q hic dicit, ꝙ illud verũ, quando vult probare ꝯ tenorem instrumenti: quod confitetur confectum sua voluntate. Hic qñ vult probare contra solennitatem, quo casu admittitur probatio per testes. Ita dicit gl. ista, quam nota, & tene menti.

ADDITIO.

a ¶Contrariũ. Adde inquantum Ias. hic dicit, quod si in instrumẽto dicat̃, talis pcurator Titij, vt constat tali instrumẽto: per hoc non probatur ipsum esse procuratorem Titij, nisi producatur mandatum, vt voluit Roma. cõsi. 63. qd̃ hic venit limitandum notabiliter, nisi mandatum esset alias productũ in iudicio: & iudex etiam pronunciasset super legitimatione procuratoris. quia tunc si notarius dicat, hoc est exemplum mandati Titij, &c. licet nõ inueniatur originale, tamen facit fidem, vt voluit Pet. de Ancha. cõs. 40. Itẽ limita, nisi tale instrumẽtum esset antiquum, quia licet nõ reperiretur originale, tñ faceret fidem, vt voluit Bar. cons. 87. inquantum ẽt Ias. ponit, quod si sit prohibitum exceptionem opponere contra instrumentum, non debet intelligi de illa, quæ apparet ex inspectione instrumẽti. non te pigeat videre quæ latè posui in l. 4. §. condemnatum. j. de re iud.

1 *Contractus prohibitus propter vtilitatem publicam, non firmatur iuramento.*
a §. Si paciscar. a Pactum, p quod tollitur ius priuati, sibi publica autoritate ꝯcessum, valet: secus si tolleretur ius publicum: quia tũc nõ valet, etiã si fuerit iuramento, vel stipulatione firmatum. h. d. exposuit. s. verba edicti q̃ dñt, neq; dolo malo, hic exponit sequentia. s. aduersus leges, &c. Not. sin
1 gulariter, † ꝙ qñ pactũ vel ꝯtus aliquis est prohibitus propter vtilitatem publicã, tunc non firmatur iuro. Dixi plenè in l. si quis pro eo. in prin. j. de fideius. Quærit gl. an iste idẽ, qui fecit pactum de non exequendo id, quod pertinet ad ius publicũ, admittatur? Rñ. gl. ꝙ sic, & bene: itẽ quærit glo. quid si partim pertineat ad ius publicũ, partim ad priuatum? Dicit gl. ꝙ respectu priuati valet, respũ publici non. Vide ipsam glo. & not. De prima qõ. vide qd dixi in l. si maritus. §. si negauerit. j. de adulte.

ADDITIO.

a Paris. ¶Si paciscar. Circa illud quod dicitur hic in tex. quomodo possit sententiæ renunciari, vide ad Bar. in l. si diuersa. C. de transact. post Alex. ibi. Pom. ¶Adde, ꝙ p pactũ pt renũciari sñiæ, vt vult tex. hic. Hoc verũ est, si expressè renũciet̃, secus si tacitè. Ita pulchre Ias. l. si diuersa. vers. lim. C. de trãs.

1 *Status mutatione videtur alia persona.*

§. Si ante aditam. Expeditus Iuriscõsultus de literali expositione edicti, nũc venit ad tractandum quasdam varias, & diuersas quæstiones circa materiam istam, & breuiter hoc intendit. Pactum factum ei, qui est, vel futurus est hæres, statu nõ mutato valebit quo ad pacti exceptionẽ, sed statu mutato valebit quo ad exceptionem doli, vel vtilis
1 pacti. h. d.† Not. quòd mutatione status vr̃ alia persona, & sic nõ prodest ei pactum factum iure directo, sed de æquitate iure exceptionis doli. Cætera dic vt in gl.

LEX VIII.

a Et suum a hæredem.

ADDITIO.

a Et suum. Circa istam regulam, quod maior pars creditorum possit p̃iudicare minori, in casu huius l. limita vt p Rom. sing. 101. vt procedat, qñ tractat̃ de remittẽdo partẽ debiti, secus si de toto: item limita, quod pactũ maioris ptis p̃iudicat, vt nõ possit agi cõtra debitorem, sed bñ poterit agi cõtra fideiussorẽ. ita Cre. sing. 22. allegans ad hoc tex. & exclamans eum, vt ibi per eũ.

§. Hodie. In his quæ sunt communia pluribus vt singulis, qd fit à maiori parte p̃iudicat aliis fauore liberõnis. h. d. Op. dr̃ hic qd debẽt ꝯueniri in vnũ. Cõtrà, imò valet ꝯsensus adhibitus separatim, vt l. p fundũ. j. de serui. rusti. pd. & l. receptum. cõia pdio. Sol. hic loquit̃ in casu, in quo pactũ plurium põt nocere aliis, ideo reqritur qd oẽs ꝯuocentur in vnum, ibi nocere non poterat. Contrà imò indistinctè nocet, vt l. quòd maior. j. ad municipa. & l. nulli. j. quod cuiusque vniuer. no. Sol. Illud verum in his, quæ sunt cõia pluribus, vt vniuersis, hic in his q̃ sunt cõia pluribus, vt singulis: quo casu si essent mille, factũ omniũ nõ noceret vni, nisi ĩ isto casu fauore liberatiõis, vt hic, & l. fi. C. q bo. ce. pos. & hic non nocet factum pluriũ, nisi cũ decreto ptoris, vt hic in gl. & hic, in tex. vides, & per Dy, in c. quòd omnes tangit, extra,
b de reg. iur. lib. 6. & vide b quod dixi in l. 2. C. de decur. lib. x. & vide de d. l. fi. C. qui bo. ced. pos. Quærit gl. de duobus, dic vt in ea.

ADDITIONES.

a ¶A maiori parte. Adde post Alex. an factũ à maiori parte, dicat̃ factũ cõcorditer, Rom. cõs. 512. & quo ad tertiam limitationẽ Ias. adde Old. cõs. 66. & in quantũ refert Roma. cõs. 99. consuluisse, quòd si testator mandat distributionem bonorum suorum fieri per consules artis lanæ, & eius hæredes, ꝙ hr̃des habebunt vnam vocem, & consules vnam. Adde videndum Abb. qui in eodem facto consuluit, eius cons. 37. 2. lib. Et in quantum etiam subdit, qd̃ vbi pupillus tenetur ad aliqd faciendum, quod ipse tutor põt solus facere. Adde quod Roma. cõs. 386. cõsuluit, qd̃ licet alius tutor solus non possit actionẽ cedere, tamen vbi pupillus esset obligatus vel soluere, vel cedere, ꝙ tutor posset cedere sine pupillo, interueniente tamen decreto.
b Roma. ¶Et vide de hac regula aliqua per Christoph. Port, Inst. de satis. tut.

LEX

LEX IX.

a **Maiorem.** a Maior pars intelligitur pro cumulo debiti, non pro cumulo personarum: nisi quando in
b cumulo debet esse æqualitas.h.d.

ADDITIONES.

a ¶Maiorē. Vide tex. mirabilem in proposito. l. si præcedente. §. Lucius Titius, ꝫ. man. videlicet maior pars non præiudicat minori contra fideiussorē. & ꝓ declaratione huius vide omnino Chris. Ca. l. ij. C. eo. qui dicit istam legē esse fundatā super quatuor æquitatibus, vide etiam singulare & mirabile dictū Rom. sing. 46. inci. quia ele. & sing. 96. inci. heri. Nūquid aūt in casu istius l. unus teneatur stare maiori parti, si remittatur totū debitum? Dic ꝙ nō. Ita Roma. sing. 101. incip. creditores. & istum casum, quomodo maior non ꝓiudicat minori, quando Papa vel princeps rescribit, quod fiat de concordia, nō sufficit cōsensus maioris partis, quia vno solo dissentiente, nō dr̄ fieri de concordia. De veritate tamen, quia Bal. tenet oppositum, vide Ias. in l. de fideicommisso. circa ver. iij. facit, ꝫ. de transac.

b Clau. ¶Aequalitas. Istud ēt procedit in materia statutorum, Si statuta dicūt maiorē partē q̄d facere posse, ita in terminis Are. in cōs. 126. inci. eximie do. Iudex. in j. dub. & vide omnino Bar. in l. 4. §. Cato. in vlt. q. ꝫ. de verb. oblig.

LEX X.

Si plures. Plures ꝑtēdētes vnū debitū, vel plura debita, si ꝯpetāt vni, semꝑ loco vnius hn̄r. h. d. ista lex. Op. q̄ ad op. l. si ꝯsul. & de senato. l. emācipatū. §. fi. So. qn̄q; hr̄ respectus ad ꝑsonā rōne officii: & tūc si gerit plura officia, fungitur vice diuersarum personarū, vt ibi. Quandoque hr̄ respectus ad personam ratione personæ, tunc impossibile est vnum tenere vicē plurium. De hoc per Gul. in d. l. si consul ſ. de adopt.

1 *Statutum vel reformatio committens aliquid prioribus, subintelligitur, vel maiori parti eorum, si alij sint absentes.*

2 *Fiscus habet tacitam hypothecam in delictis, licet inefficacem.*

3 *Præsentium maior pars præiudicat in delictis absentibus.*

4 *Pactum creditorum præsentium quare præiudicat absentibus priuilegiatis, & non habentibus hypothecam.*

LEX XI.

Rescriptum. Pactū maioris ꝑtis creditorū pn̄tiū nocet absentibus, etiā priuilegiatis, hypothecam tn̄ non hn̄tib. h. d. Pro declaratione tex. quæro vbi est istud rescriptū diui Marci? Dicit gl. hēmus eius mētē in l. & suū. in fi. ſ. e. Quæro, vbi dicebat rescriptū, ꝙ oēs debeant ꝯuenire? Rn̄. rescriptum loquebatur indefinitè, & indefinita æquipollet vl̄i, vt l. si plurib.
1 ꝫ. de leg. 2. His præmissis nota diligenter † ex hac l. ꝙ si per statutū, vel reformationē cōmittatur aliquid prioribus, subintelligitur,
a vel maiori parti eorū, si alij essent absentes vt hic. Debent enim a requiri, quia forte eorū pn̄tia traheret alios ad suā sententiā, vt l. sicuti, ꝫ. de arb. Facit C. de decur. l. ij. Dices tu, hoc ideo, q̄a sic declaratū erat per aliud rescriptū, tū verba de se important ꝙ omnes dēnt esse pn̄tes, vt hic dr̄ in tex. Rn̄. rescriptū nō dicebat aliq̄d de absentibus, sed solū de fisco. Et inducit̄ hoc ad probādū de priuilegiatis creditorib. Declarādo igitur procedit lex ista, vnde idē esset in statutis, & reformationibus, vt dixi. ¶Opp. ꝙ semper fiscus hēt tacitas hypothecas, vt l. aufertur. §. fiscus. de iure fisci. & C. in quib. causis pig. tacitē ꝯhatur. l. j. Sol. dicit gl. fallit in duob. casib. qn̄ fiscus succedit priuato. Itē quādo sibi debetur ex delicto. Nota
2 ergo, ꝙ in † delictis fiscus non hēt tacitas hypothecas. Allegatur C. pœnis fiscalib. creditores præferri. lib. x. l. j. Sed ibi vr̄ notari ꝯriu. Sed in veritate nō ꝯdicit. Nō. n. dicit hic gl. fiscum non habere tacitā hypothecā in pœnis, sed fiscū aliis creditorib. non præferri. Et iō Dy. in l. quod placuit. ꝫ. de iure fisci, tenet fiscum habere tacitā hypothecā in delictis, tn̄ sine effectu, sine inefficacē ꝯ creditores. De hoc per Cy. C. de bo. præscrip. l. si quis posthac. dixi in l. aufertur. §. fiscus, & l. quod placuit. ꝫ. de iure fisci. ¶Oppono ꝫ. manda. l. si ꝑcedente. §. fi. vbi priuilegiatis nō præiudicatur. Gl. dat hic plures solōnes, nec posuit finaliter veritatē. h. d. Ia. But. dicebat sic, ꝙ priuilegiatis præiudicatur in parte debiti vt hic, nō priuilegio, vt l. ꝯria. In eo. n. modico q̄d restat soluēdū, creditor hn̄s priuilegiū præfertur. ¶Op. C. de ces. bon. l. fi. §. nulla. Sol. dicit glo. cū induciæ dātur, præiudicatur hn̄tib. hypothecā: secus cū remittit̄. Rō, q̄a mihi est modicū præiudiciū, vt C. de precib. Impera. offeren. l. quoties. ¶† Quæro, quot dbeāt esse pn̄tes, vt ꝓiudicet̄ ab-
3 sentibus? Dicit gl. maior pars, & bn̄. † Quæro extra glossā, q̄ est rō
4 ꝙ ꝓiudicat̄ hn̄tib. priuilegiū, & nō hn̄tib. hypothecā? Rn̄. quia pactū pn̄tiū prodest ēt absentib. priuilegiatis, vt habeāt quē ꝯueniāt, vt not. in d. §. hodie. hn̄tib. aūt hypothecā nihil prodest: quia & si nullus esset quē ꝯueniret, ageret hypothecaria ꝯ tenentes bona. Et hæc est bona ratio, q̄ etiam ponit hic Gul. de Cu. & Iaco. But.

ADDITIO.

a Poma. ¶Debent enim. Vide Fel. c. cum omnes, ver. 3. declara. de constitu.

1 *Stipulatio nouans est duplex.*

2 *Promitto fundum sub pœna centum, & si non dedero ipsum, promitto centum, idem est dicere.*

a **§. Si pacto.** a Conuentio liberatoria nō nouat̄ per stipulationem pœnalē sequētem: sed aut pœna petetur, aut exceptio opponetur, h. d. ¶Opp. quod iste text. sibi ꝯdicat cū dicit, vtraque, & postea dicit, altera debere esse ꝯtentū. Glo. exponit vtraque, id est altera, vel id est vtrauis, & bene. ¶Scdò opponitur, ꝙ vtraque ꝯpetit & exceptio, & petitio pœnæ, vt in l. vbi ꝓ cū. de transa. Istud ꝯriū reputatur alibi valde difficile. Veritas est q̄ ponitur hic, & ibi. s. ꝙ hic loq̄r in pacto, ibi in acceptilatione. Rō, quia pactū nō tollit actionē, nisi ope exceptionis, quæ exceptio inefficax redditur, si pœna petatur, vt hic: sed acceptilatio tollit actionē ipso iure: & si pœna petat̄, actio nō resuscitatur, vt l. q res. §. area. ꝫ. de solutio. Vnde actor nō posset obtinere, quia experiretur sine actione, & iudex deberet absoluere reū etiā nemine opponēte, q̄a videt actorē carere actione, vt ibi tāgitur in gl. & bene. ¶Opponitur de l. si pro fure. §. furti. de ꝯd. fur. Sol. ibi in pœna legali, quæ petitur simul cū re, hic in pœna ꝯuentionali. ¶Opponit̄ q̄d vtrūque petat̄, vt l. qui fidē. ꝫ. de trans. & l. ita stipulatus. in fi. ꝫ. de verb. obl. Sol. ibi fuit dictū, rato manente pacto. ¶Secūdò opponitur de l. obl'onum fere. §. fi. ꝫ. de actionib. & obligationib. vbi pœnalis stipulatio nouat præcedētem ꝯuentionē, seu ꝯuentionalē stipulationē, ergo hic solū pœna poterit peti, nō exceptio opponi. Dicit gl. omnes intelligere ꝙ hic fuit actū ne nouet, vel loquitur ſm iura noua, ſm quæ tacitè non ꝓsumitur nouatio, vt l. fi. C. de nouatio. Et si tu opponeres, quō pactū liberatorium posset nouari, cùm nouatio sit vnius obligationis in alteram transfusio, vt l. j. de nouatio. Rn̄deo, Per pactū liberatoriū quis obligatur natural'r nō petere, ꝙ sic ꝑt nouari, & sic remanet ꝙ hic fuit pactum, quod non fieret nouatio. Vel dicit gl. quod loquitur secūdū iura Codicis, & c. Huius causa Iac. But. & Gul. de Cugn. rn̄dent ad illā l. obligationum fere. §. fi. quod ibi stipulatio pœnalis apponit̄ ꝯctui iuris ciuilis, hic verò pacto quod est iurisgentiū, vt ſ. e. l. in prin. arg. ꝫ. ad legem Falcidiā. l. j. §. item si ita & l. si cū ꝓfinitione. quādo dies lega. cedat. & l. prædia. ꝫ. de actionib. empt. & l. si q̄s à socio. ꝫ. pro socio. Probatur hæc solu. in l. duo societatē, eo ti. & ipsi Iac. & Gul. de Cugn. tractant hic materiā nouationis, quæ esset vna longa repetitio. Cy. ponit C. e. l. si pacto quo pœnā. & de contrahen.
1 & cōmit. stipulati. l. nuda. Tu † aduertas, quia duplex est stipulatio nouans, vna coæqualis ad primam: & in hac nouatione hodie est immutatum per l. fi. C. de noua. de qua dixi plenè in l. penulti. ꝫ. de noua. Quædam est stipulatio pœnalis, & ista vtrū nouet ꝑcedentē, vel non, dicā plenissimè in l. ita stipulatus. in contrariis vltimæ partis. ꝫ. de verb. oblig. dicam in l. prædia. ꝫ. de actio emp. & in hac nouatione ꝑ iura noua nihil est immutatum. & ideo glo. quæ hic dicit, aliud hodie, aliud olim, non dicit veritatē ſm omnes Doctores. Quomodo ergo respondebimus contrario. l. obligationum fere, in fi. ꝫ. de actio. & obligatio. Respondeo, hic præcessit cōuētio liberatoria; quæ non nouatur ꝑ sequentem stipulationē pœnalē, ibi præcessit conuentio obligatoria, quæ nouatur, cū distinctione, quam posui in d. l. ita stipulatus. in fi. Rō. primò fauor liberationis, vt l. si vnus. §. pactus. & quod ibi no. ꝫ. eo. Scdò, quia posito ꝙ pactum de non petendo obliget quem naturaliter non petere, licèt quidam contrà, vt dicam in d. §. pactus. & sic ista talis obligatio posset nouari, tamen pactum producit alios effectus, q̄a tollit naturalem, & elidit ciuilem, vt d. l. si vnus. §. pactus. qui effectus non potest nouari. meritò adhuc obstat exceptio, vt hic. In casu tamen reperio nouari exceptionem, id est eius effectum perimi, vt ꝫ. de præto. stipu. l. j. in fi. magnæ glo. & ibi no. quod tamen
b intellige vt ibi dixi. Quærit gl. b vtrū † sit idem dicere, promitto ti-
2 bi fundum sub pœna centum, & dicere promitto tibi fundū, & si ipsum non dedero, promitto tibi centum: Quidam dicebāt ꝙ nō: glo. quòd sic, & bene, quod no. & tene menti, vt hic.

ADDITIONES.

a Poma ¶Si pacto. Vide Are. in l. ex duobus. in vj. q. ꝫ de duob. reis. circa oppositionem quā facit de l. si de meis. alias est. l. Pomponius scribit, ꝫ. de arbi. Paris. ¶Istum §. repetit Pet. Alu.

b Barb. ¶Quærit glo. Adde Bal. in c. literas de ꝓsumptionibus: qui dicit esse ibi casum pro ista gl. tene menti. Io. de Imo. l. filiusfa. §. diui. de lega. j. allegat istā gl. pro singula. & in l. ad diem. ꝫ. de verb. ob. vide Ant. in c. j. de pactis. Bal. in l. j. C. de his quæ pœnæ nomine in testamē. reliquū. ego de hoc allego casum in c. fi. de falsis, in verbo, sub obligatione, & tene mēti, quia nemo allegauit. Et pro ista gl. dum legerem l. j. §. si quis simpliciter. ꝫ. de verb. obl. dixi ibi esse casum, ad quem non animaduertit homo in verb. sub conditione, cōiuncto ver. si illud factum fuerit dabo. Vbi primo dicit sub cōditione, & postea exponit quod est dictum sub conditione, dicens, si illud factum fuerit.

1 *Exceptio doli datur in subsidium, deficiente exceptione pacti, in pactis liberatorijs.*

2 *In pactis liberatorijs acquiritur domino per procuratorem absque cessione.*

§. Plerunque Pactum procuratoris prodest dn̄o, & nocet dn̄o, si habet spāle mandatum, vel ge-
a nerale cum libera: secus si ad agendum tantum sit datus. hoc di-
1 cit. Ex isto a §. nota, † quod sicut actio vtilis datur in subsidium deficien.

ADDITIO.

a Poma. Ex isto. Bar. tamen in l. j. C. eo. videtur velle, ꝙ etiam hic cōpetat exceptio pacti, dum secundum vnum intellectum intelligit illum tex. loqui in procuratore in rem suam.

deficiente directa, ita in pactis liberatoriis datur in subsidium exceptio doli deficiente exceptione pacti. Secundò nota diligẽter,
2 †quod licet in pactis obligatoriis non quæratur domino per procuratorem nisi facta cessione, tamen in pactis liberatoriis nõ est opus cessione, vt hic.

LEX XII.

Quia. Opponitur q̃ hæc non sit bona ratio, vt patet in adiecto, vt j. de cõst. pecu. l. sed & si filio. §. j. gl. 2. fatetur contrarium, quòd hæc ratio non concludit de necessitate.

LEX XIII.

1 *Procurator omnium bonorum cum libera, potest agere, & in iudicium deducere, licet non sit dictum.*

Nam & nocere. Op. de l. quacũq; rõne. j. de proc. So. intellige hic, q̃ habebat generalẽ cũ
1 libera. Et iõ distingue, vt hic in gl. quã not. Ex fine huius l. not. † q̃ procurator omniũ bonorũ cũ libera, licet nõ sit dictũ, ad agendũ & defendendũ, tamẽ agere potest ad rẽ, & in iudicium deducere.

LEX XIIII.

1 *Procuratori dato ad lites solui non potest.*
2 *Procurator quomodo debet concludere in libello.*

1 Sed si tantum. No. † q̃ procuratori dato ad lites nõ potest solui, & ideo est diligenter aduertẽ-
2 dum in conclusione libelli. Nam† procurator debet concludere q̃ petat reum condemnari sibi, vt l. j. C. de sen. & ad dandum & soluendum dño, non sibi, vt hic. Dixi plenè in l. hoc iure. j. de solu. nisi esset procurator in rem suam, vt hic in fine.

LEX XV.

a Item magistri. a Nota, quod pactũ istorũ, qui præsunt corporibus, & collegiis, prodest & nocet ipsi collegio. Quòd prosit, non est dubiũ. Nocere aũt nonpo-
b test, nisi eis sit specialiter b permissum, vel cõcessa libera administratio. Probatur infra, quod vi aut clam. l. 3. §. 2. De quo per Cyn. C. de transactio. l. præses. Vide glo. super verbo, constat, & tene menti tex. cum glo.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Item magistri. De ista materia, vide Roma. cons. 65.
b Poma. ¶ Specialiter. Sed nonne semper videntur constitui cum libera, vt in l. præses. C. de transactio. Salua vt per Ias. ibi, vers. ij. limita.

LEX XVI.

Tutoris. Quæro, vtrum pactũ tutoris noceat pupillo. Tex. nihil dicit. Glo. dicit quòd non nocet, si fieret animo donandi, aliàs secus. quod dic vt in glo. & C. eo. l. pactum curatoris.

LEX XVII.

1 *Pactum cedentis, an noceat cessionario.*
2 *Cedenti agenti quando possit opponi quòd malè agit cessione facta.*

Si cum emptore. Pactũ factũ ab eo, cui cõpetunt vtiles, præiudicat ei, cui cõpetunt directę. h. d. Quærit gl. quid ecõuerso, vtrũ si vẽditor paciscat, noceat emptori? Et variat gl. in seipsa. Nã primò dñã facit inter emptorẽ & fideicommissariũ vl'em, postea nullam dñiam facit, vt patet ex
1 gl. † An pactũ cedẽtis noceat cessionario? a Gl. hic in fi. vr̃ dicere q̃
a sic, nisi interuenerit alterũ de trib. quæ ponũtur in l. 3. C. de nouatio. Idẽ vr̃ no. in l. nomẽ. C. q̃ res pig. ob. pos. in fi. Gl. hic vr̃ tenere q̃ sufficiat quocũq; mõ d'bitor sciat. Idẽ in l. fi. j. d trãsa. Mar. Sil. dicebat q̃ in pacto gratuito pcedit principiũ gl. in trãsactiõe pcedit finis. Sed hoc nõ pbat lege. Iac. de Are. in l. j. §. j. j. ad Treb. me-
b lius q̃ alius, dicit b sic, Qñq; cessio est fcã ad cõmodũ cedẽtis, qa qcqd exigitur, dẽt in cõmodũ cedẽtis verti: & tũc pactũ & oẽ factũ cedẽtis nocet cessionario, nisi interueniat alterũ de illis tribus hic notatis, & sic loquit' l. nomẽ. C. q̃ res pignori obligari pñt, & quod ibi no. Sed si cessio est fcã ad cõmodũ cessionarij, tũc quocũq; mõ debitor sciat, nõ poterit fieri pactũ in pręiudiciũ cessionarij: Ita loquitur l. fi. j. de transa. & finis huius gl. Dixi in l. facta. §. si hæres. ad Treb. & Cy. in l. 2. in fi. C. de nouationibus. in qõ. fi. † Quæro vtrũ
2 eo ipso, qđ facta est cessio, possit obiici cedenti. Malè agis, qa cessisti? Rñ. eodẽ modo: si quidẽ est facta cessio ad cõmodũ cedentis nõ potest obiici, nisi interuenerit alterũ de illis tribus prædictis. Secus si ad cõmodũ cessionarij: nã tũc indistinctè potest obiici, vt in l. in causæ. §. fi. cũ l. seq. j. de proc. Dixi in d. §. si hæres. sic dẽt intelligi quod dr̃ de cõfessione cedentis, an noceat cessionario, vt not. Dyn. in l. seruum filij. §. 1. de leg. j. dicam j. de procu. l. si actor.

ADDITIONES.

a ¶ Cessionario. Adde an pactũ cedentis, noceat cessionario. Pau. de Cast. cõs. 47. & seq. p Ang. cõs. 259. Et an sufficiat, quod debitor sit certioratus ab alio q̃ cedente, vel cessionario. Vide Io. And. in additionib. Spe. §. vt aũt. ver. sed qđ si debitor. Et an exceptio cõpensationis, quæ potest obiici cedẽti, possit obiici cessionario. vide Bal. cons. 487. & ibi an fiat de foro cedentis, & an cedens possit agere ad commodum cessionarij, per eundẽ cons. 207. iij. lib. Et an debitor soluens cedenti omisso cessionario, liberetur ipso iure, vel ope exceptionis. per eundem consi. 304. Et quando cessionis exceptio impediat executionem instrumenti, vide Ro. consi. 472.

b Pari. ¶ Melius q̃ alius dicit. Vide Cõpostel. cõs. 4. incipiẽ. donec Stella. vbi reprobat hanc opinionem, & aliter rñdet ad legẽ fin. j. de transa. & ad istũ tex. quod aliud sit in pacto vel transactione, aliud in solutione, vide ibi ad finẽ.

§. Sed & si inter. Pactũ eius, cui sunt cedendæ actiones, nocet ei q̃ eas habet, & cedere debet. h. d. Probatur in l. apud Celsum. §. mandaui. j. de doli exceptione. Et iste §. legitur hic duob. modis. Primò, qñ vendidit aliquis procuratorio nomine dñi. Scdò legitur, qñ vẽdidit quis tanquã dñs rem alienã, tunc dicit pactum eius, ad quem negotium spectat in veritate, præiudicat ei qui habet actionem de iuris rigore.

LEX XVIII.

Si tibi decem millia. Obligatio, q̃ re cõtrahit', nõ põt trahi, vltra q̃ ad accipientem peruenit. h. d. & ista l. est tota notabilis, & vtilis, & multũ subtilis. Opponitur j. e. l. in traditionib. Sol. hic loquitur de obligatione, q̃ re contrahitur, quæ per pactum non potest augeri, vt dicatur re contracta. ¶ Quæro ergo, an decem millia superflua debeantur ex isto pacto vestito cohærentia cõtractus? Gl. dicit q̃ non: qa cũ accedat quãtitati, esset vsura; quæ non põt deberi ex pacto etiam vestito cohærentia cõtractus, nisi intercessisset stipulatio, vt l. quãuis. C. de vsuris. Itẽ non potest valere iure donationis, quoniã donatio olim non valebat pacto nudo, hodie sic, vt l. si quis argentũ. §. pe. C. de donationib. Ita dicit glo. In eo, q̃ dicit non valere vt donationẽ olim, quia pacto nudo, vr̃ malè dictum, quia immo e-
a rat pactum vestitum cohærentia cõtus. a Põt rñderi, q̃ si quidem erat mera donatio, ita quod nullo modo respiciebat primũ con-
b tractum, b tunc illi contractui legẽ non dat, nec ab illo vestitur, vt l. iurisgentium, ver. idẽ Marcellus, cum seq. s. eo. Si vero fiebat respectu primi cõtus, vt quia promisi tibi plus q̃ mutuasti, tunc est rectè vsura. Et hoc facit, quia si in instrumento venditionis apponitur illud pactũ, & id quod plus valet dedit, & donauit, q̃ illa nõ est vera donatio, nec fit ex mera liberalitate. Ignorat enim quid donare velit. Quod hic vr̃ tenere Gulielmus, & ego idem in l. si quis cum aliter. de verb. obl. Ad aliud quod gl. dicit, hodie cõtrà per l. si quis argentũ, est verum quod hodie donatio perficitur pacto nudo, si in eo exprimatur causa. Secus si promittatur simpliciter sine causa, ne ad idem concurrant duæ specialitates, vt dixi in l. iurisgentium. §. quinimo. ver. igitur nuda. s. eo.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Contractus. Vide Alex. in l. in bonæfidei. C. eo.
b Poma. ¶ Primum contractum. Idem dicit Pau. & Bal. in l. petens. C. de pact.

1 *Actiones descendentes ex maleficiis & etiam cõtinentes causam famosam ex maleficio, tolluntur ipso iure per pactum, quia sunt debiles.*
2 *Actio tutelæ, licet sit pœnalis, tamen non tollitur ipso iure per pactum.*
3 *Actio non est sublata, si quis confitendo sacerdoti dicat remitto iniuriam.*

a 1 §. Quædam. a Actiones descẽdẽtes † ex maleficiis, ipso iure tollũtur p pactum. h. d. ¶ Nota istũ casum, q̃ est singularis. Concordat j. eo. l. si vnus. §. pactus, & p hanc ponitur exemplũ in l. legitima. s. eo. qa ista cõuẽtio lege iuuat', adeo q̃ actio ipso iure tollitur. Quæro quid in aliis actionib. hic non nominatis? Gl. in fi. dicit idem i oĩbus similibus, q̃ cõtinẽt cãm famosam, vl' sunt pęnales, cum sit eadẽ rõ, vt j. ad leg. Aq. l. illud. Videamus igitur quæ est rõ huius §. Rõ, qa actiones descendentes ex maleficio, non causantur ex cõsensu, & iõ sunt debiles Itẽ cum sint pęnales, sunt odiosæ. Nunc venio ad Gl. dicit gl. idem puto in
b oĩb. sĩlibus, quæ cõtinent cãm famosam. b Intellige si sunt ex maleficio. Secus si ex cõtu vel quasi, vt actio tutelæ, pro socio, depositi, & similes, quæ famosæ sunt. vt j. de ĩfa. l. j. tñ p pactũ ipso iure nõ tolluntur, vt s. eo l. iurisgentium. ver. idẽ Marcellus. & vers. seq. Itẽ quia subiicit, vel qa sunt pęnales, intellige ex vtraq; parte. Sic loquuntur exempla in textu posita. Sed si ex pacto rei tm̃ esset pœ-
2 na, nõ esset eadẽ rõ. Hoc ẽt† apparet in actione tutelæ, quæ ex pte rei tñ est pęnalis, & tñ non tollitur ipso iure p pactũ, vt in d. ver. idem Marcellus. ¶ Quæro, qñ pacta tollũt actionẽ vel obligationem ipso iure? Gl. dicit, naturalis, &c. Et ponit tres casus, & dic vt
3 in ea. De hoc dixi in l. legitima. s. eodem. ¶ † Vltimò q̃ro, c si qs
c cõfitendo sacerdoti dicit. ego remitto alteri oẽm iniuriam, vtrum per hoc sit perempta actio? Gl. Inst. de iniu. in fi. vr̃ dicere quod sic, Gulielmus de Cu. dicit cõtrarium. nã qlibet fidelis Chrĩanus tenetur remittere odium animi, qđ hẽt erga aliũ, ñ aũt actionẽ iniuriarum.

Igitur

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Quædam. Circa istam materiam vide omnino Mathesi. no. 163.
b Poma. ¶ Causam famosam. Sed certè, qui cõmittit delictum vr̃ cõsentire pęnæ quã meretur. gl. l. 1. §. bestias. ver. onera. j. de postulando. et est tex. bonus i l. Imperatores, ibi ipse te huic pęnæ subdidisti. j. de iure fisci.
c Barb. ¶ Vlti quæro, Adde Bal. in rub. de treuga, & pace. vbi allegauit istud dictũ Bar. ad qõnem statuti, q̃ inimici cogantur ad pacem. quod intelligitur, si ille qui offendit, pacem petit genib. flexis. Et allegat vltrà, si det fideiussorẽ de nõ offendẽdo. allegauit In. in c. ex parte. de ver. sig. vide Bal. in l. j. j. ad Sillanianũ. Bar. in l. non solum. §. iniuriarum. j. de iniuriis, & Abb. in c. 1. de male di. Bal. in c. 1. §. iniuria. de pa. iur. fir. Ludo. Roma. in l. 2. j. ad Silla.

Igit̃ remittendo odiũ, non vr̃ remittere iniuriã, vt l. si domus. de ser. vrb. præd. Plus vr̃ dicere magister sñiarũ lib. 4. dist. 30. q̃ qs nõ tenetur remittere inimico suo, nisi petenti, & aliter signũ amicitiæ non tenetur ostẽdere, sicq; verificatur qđ dr̃ in orõne dñica, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. q. d. Sicut nos dimittimus petenti, ita tu dimittas nobis. Sed ad hanc materiam optimum est videre Mat. v. cap.

1 *Pignus constitutum nuda conuentione de iure prætorio producit actionem.*

2 *Pignus quando tollatur per pactum expressum ipso iure.*

3 *Pignoratitia directa, quæ datur debitori contra creditorem, oritur pignore, tradito, vel si alio modo ad creditorem peruenerit.*

4 *Vitiato expresso, vitiatur tacitum, remissiue.*

§. De pignore.

Pignus solo cõsensũ cõhitur de iure ptorio, sed solo cõsensu nõ tollitur. h. d. No. hic casum, qđ pactũ nudum lege iuuatur, vt ex pacto actio oriat̃. Et sic hẽs hic exemplũ legis, legitima. s. e. ¶Opp. pignus est cõctus noĩatus, vt l. j. in fi. s. e. Ergo actio oritur absq; iuuamine ptoris, vt l. iurisgentiũ, in prin. s. eo. Rñdeo pignus assumit nomen ab actu. Dicitur enim à pugno. Vnde si peruenerit ad traditionem, bene
1 hẽt nomẽ, nec eget auxilio à iure ptorio: sed † qñ cõstituitur nuda cõuentione, non habet nomen, nec produceret actionẽ, nisi iure prætorio corroboraret̃. Dixi s. e. l. iurisgentiũ, in prin. ¶Oppo. &
2 † vr̃, q̃ pignus per pactũ ipso iure tollatur, vt C. de pign. l. maior. & de regulis iuris. l. nihil tam. & s. e. l. iurisgentium. §. adeo. Huius timore glo. intrat hic vnam distinctionẽ satis longam, ex qua apparet q̃ §. iste legitur trib. mod. Primò, q̃ loquatur in pignore cõstituto nudo cõsensu. Et quod ibi dicitur de pacto, intelligitur de tacito, ex quo oritur actio, vt l. 2. C. de remissione pignorum. Pactum aũt expressum tolleretur ipso iure, vt in cõtris. Sed adhuc instat gl. cum hic esset nata ciuilis, & nãlis obligatio, quõ per pactũ pt tolli? Dicit gl. quia erat res integra, sicut dicimus in emptione, vt l. ab emptione. j. e. Quidam reprehendunt istud: nam per contractum pignoris cõstituitur ius in re, vt C. de pigno. l. pignoris. & j. de pig. l. pignoris. Ergo ibi nulla est obligatio neq; ciuilis, neq; nãlis, vt Insti. de actio. §. j. & actio pignoratitia quæ est personalis. l. fi. C. de distractione pignorũ, non oritur, nisi pignus tradatur, vt
3 Insti. quib. modis re cõhitur obl'o. §. fi. Potes † dicere, q̃ pignoratitia directa, quæ datur debitori cõ creditorem non oriretur, nisi pignore tradito, vt d. §. fi. vel alio modo peruenerit ad eũ, vt l. vtiq;. j. de dam. infect. & l. inquilino. e. tit. Sed pignoratitia cõria ista cõpetit ex nuda cõuentione, quocunq; modo in ipsa decipiatur creditor, vt l. j. j. de pignoratitia actio. & l. tutor. §. cõriam. e. tit. expressius in l. si quis in pignore. §. j. in ver. obligatam. eo. tit. Non enim dixit tex. tradidit. Et idem dixi in procem. Digestorum, in §. tertij. in fin. Et sic hẽs ex ista lege, q̃ hic loquatur qñ pactum est factum de non petendo pignus tacitè. Secundò modo legitur, qñ pactũ sit factum de non petendo debitum, quo casu hypothecaria tollitur ope exceptionis, si prima actio tollebatur ope exceptionis.
4 Circa hoc tñ gl. distinguit latius, eam vide. No. † istam distinctionem, qñ vitiato expresso vitietur tacitum. De quo in l. j. in fine. j. quib. modis pignus vel hyp. solui. & l. si fideiussor, in princip. j. de lega. j. Tertio modo legitur lex ista qñ ad traditionem est processum, quo casu per pactum hypothecaria ipso iure tolli non põt. Quidam reprobant istam tertiam lecturam. Nam qũtum ad hypothecariã nihil operat̃ traditio. j. de pignoratitia actio. l. j. & j. qui potiores in pigno. vel hyp. habean. & de his q in priorũ credito. loco suc. l. si prior. in fi. Et sic semper per pactũ ipso iure tolletur. In pignoratitia vero actione procederet distinctio prædicta.

§. Si quis paciscatur.

Pactum personale non porrigitur ad hæredem.

1 *Pacisci extraneo quis non potest.*

2 *Quod ab initio est inutile, an postea confirmetur, remissiue.*

3 *Pater filio si paciscatur vt heredi, filio quæritur directa, si vt filio, vtilis, si vt extraneo, nulla.*

4 *Pater paciscẽs filio, videtur pacisci vt extraneo, qñ fili⁹ meruit, aliter vt filio.*

5 *Filius lucrans cum pecunia patris, medietas lucri dicitur aduentitia.*

6 *Patris & filij assertioni circa merita, an præcesserint, non statur,*

7 *Pater etiam videtur stipulari vel pacisci filio vt filio, quando nominat ipsũ. filium, secus si nomine proprio tantum*

8 *Pater videtur stipulatus filio vt hæredi quando non aparet an filio vt filio, an filio vt hæredi: & quomodo id possit apparere ex coniecturis, patrem. stipulatum fuisse filio vt filio, vel vt hæredi. & nu. 9.*

9 *Emphiteusis si accipiatur per patrem pro se & filijs, videt̃ stipulata vt filiis, non vt hæredibus*

10 *Qualiter ex stipulatione, vel pacto patris, quæratur filio.*

§. Si pactus.

Non põt quis pacisci exñeo, nec cõualescit si extraneus paciscenti hæres extiterit. Idem si quis filio vt extraneo paciscat̃. h. d. & notabilis, & nouus, & subti
1 lis casus est. Not. † q̃ non pt qs pacisci extraneo. Quod intellige prorsus. Aliàs secus, vt l. idem in duobus. in fin. j. eo. & ibi dicam
2 statim. Secundò not. quod ab initio est inutile, postea non cõfirmatur. Dic per Dy. in c. nõ firmatur. extrà, de reg. iur. lib. 6. Tertiò no. q̃ si paciscatur quis filio vt extraneo, non valet. ¶Ad istud ter-
3 tium opp. j. eo. l. & hæredi. §. nos aũt. & l. auus. Glo. † mirabiliter distinguit, Aut qs paciscitur filio vt hæredi, aut filio vt filio, aut filio vt extraneo. Primo casu quæritur filio directa, secundo vtilis, tertio nulla. Quod dic vt in glo. vide eam, & not. Quæro qualiter
4 cognoscã, † vtrum pr̃ fuerit stipulatus filio vt filio, aut vt extraneo. Gl. not. dicit, Aut filius fecit mihi aliquid pp qđ illud meruerat, sicut qlibet extraneus, & videor sibi pacisci vt exñeo: Aut nõ meruerat, & videor sibi pacisci vt filio. Pro quo facit lex, si donatione, & qđ ibi no. C. de collationib. & j. de castrẽ. peculio. l. si forte. Et ex hoc apparet, qñ pr̃ promittit aliquid filio per stipulationem, si quidẽ filius meruerat, vt quilibet exñeus, obligatur pater filio: nam illud dr̃ aduentitiũ. Quod enim q̃rit filius ex opera sua, aduentitiũ est, vt l. cũ oportet. in prin. C. de bonis quæ libe. Ita in-
a telligitur qđ not. in auth. vnde & si parens. C. de inoffi. testamen.[a]
5 Ex hoc † etiam dico, qđ si filius lucratur cũ pecunia patris, q̃ totum illud lucrũ non est profectitiũ, imo medietas saltẽ est aduentitia, qa debetur sibi pro operis suis, sicut debetur cuilibet extraneo ẽm cõsuetudinem nostram. Facit C. pro socio. l. j. cum ibi not. & de collationibus. l. illud. in fi. & ibi dixi. Licet gl. videatur dicere aliter in l. cum oportet. in prin. C. de bonis quæ liber. tñ debet intelligi ẽm distinctionem prædictã, & sic consului pluries. In hoc
6 † tamen, vtrum præcesserint merita vel non, assertioni eorũ non est standum, vt d. l. si fortè, de castrensi peculio, & qđ not. in d. l. si
7 donatione. de collationibus. Potest ẽt ex alio colligi, † vtrum paciscatur vt filio, vel vt extraneo. Aut enim nominauit eum filiũ. in stipulatione, & vr̃ pacisci vt filio. Aut noĩe proprio tantum, & tunc vt extraneo. Ita videtur probari in l. & hæredi. ver. cæterum. j. e. & l. cum aliquis. C. de iure deliberandi. facit l. filio. j. de conditionib. & demõstrationib. & not. per Dy. in l. si filio. j. de donatio,
8 causa mor. ¶Quæro, qđ † si non apparet qualiter fuit stipulatus, vtrum filio vt hæredi, an filio vt filio? Hæc gl. dicit solẽniter, quia si non apparet nec ex verbis, nec ex alia coniectura, præsumitur tanquam hæredi, vt j. vnde liber. l. scripto. in fi. Vide glossam istã, quæ optimè loquitur. Quomodo aũt ex verbis posset apparere,
9 liquet apertè. Quomodo † aũt ex aliis coniecturis liqueat? Dico q̃ si quidem pater paciscatur filio super re, quæ de sui natura non transit ad hr̃dem exñeum, vr̃ pacisci filio, vt filio, non vt hæredi. Secus si transit ad quemlibet hr̃dem extraneum, vt in l. vt iurisiurandi. §. si liberi. j. de operis liber. Et ex hoc dico, q̃ si pater recipit emphyteusim pro se, & filiis suis, q̃ videtur pacisci filiis vt filiis, non filiis vt hæredibus, qa de nã emphyteusis est, q̃ non transeat ad hæredẽ exñeum, vt in Auth. de non alie. §. emphyteusim. Et iõ si pr̃ instituerit filios in disparibus portionibus, tñ emphyteusis diuideret̃ æqualiter. Item si repudiarẽt hr̃ditatem paternã, emphyteusim deberent habere. Et hoc tenet Ia. de Belui. an agna
10 ti vel filij repudient hr̃ditatem. c. j. circa prin. ¶† Vltimò materiã huius l. qualiter ex pacto, vel stipulatione patris quærat̃ filio, Dy. tangit in l. quodcunq;. j. de verb. obli. Cy. in l. 2. C. de contrahen. & committen. stipula. ego plenissimè in l. quod dicitur. j. de verb. obl. Vlterius op. gl. & non soluit. Dic q̃ non conualescit, quia ab initio non valet hic, ibi suspenditur: & iõ ex postfacto cõualescit. Et dic vt in cap. non firmatur. extrà, de regulis iur. lib. 6. per Dyn.

ADDITIO.

a Poma. ¶Inofficioso testamento. Vide Alex. consi. 7. alias 52. in princ. in 4. vol. & consi. 41. & 23. vol. 1. Ancha. consi. 133. aliàs 122. Alex. consi. 138. Pau. de Cast. consi. 136. aliàs 126.

§. Pactum conuentum.

Pactũ psonale viuo paciscente porrigitur ad successorem in rem, ẽt titulo singulari. h. d. Opp. pactũ personale personã non egredit̃, vt l. idẽ. §. psonale. j. e. Huius timore hęc lex legit̃ duobus modis. Primo, q̃ hic fuit pactũ factũ post venditionem, & sic præsumitur actũ, vt ad emptorem transeat, quia aliàs nihil operaretur. Secundo modo legitur siue ante, siue post, tunc ad cõrium rñ. Secundum verã opin. pactum personale potest dici duobus modis. Primò, qđ personam non egreditur, & isto modo loquitur lex contraria. Secundò quod cũ persona finitur, vt not. in l. iuris gentium. §. pactorum. s. eod. & ita loquitur hic. Viuo igitur paciscente transit ad emptorem, & donatarium, non eo mortuo. similiter in l. & hæredi. in prin. j. eod. Sed tunc opponitur, illud quod cum persona finitur, ad alium non transit, vt Institu. de vsufr. §. finitur. Respon. Concedo q̃ non transit illud ius, sed com
a moditas eius,[a] vt l. necessariò. §. fin. de peri. & commo. rei venditæ. Ita hæc commoditas istius pacti transit ad emptorem, & donatarium, quæ tamen extinguetur authore mortuo. Tene menti.

ADDITIO.

a Paris. ¶Sed cõmoditas eius. Vide in Berta. in versi. vsufructuarius, ppe finẽ.

§. Cum possessor.

Pactũ possessoris nõ prodest, neq; nocet vero hr̃di. h. d. Opponit̃ de consti. pec. l. si post. Gl. soluit multis modis. Finaliter iudicio meo non ponit veritatẽ hic. Dicas ergo, q̃ ibi loquit̃ de eo, q possidet hr̃ditatem de iure, vt qa est hr̃s rogatus de restituendo, vel est hr̃s

institutus filio emãcipato præterito vel exhæredato, anteq̃ testamentum rumpatur per querelam vel per contratab. tũc pactum factum ab eo prodest, vel nocet vero hr̃di, vt in ?rio. Interim.n. legitimè administrabit, hic in possessore, qui nullo modo possidebat. Hoc probatur in l. hæres à debitore, in prin. ? de fideiuss. & gl. hoc tenet in l. si hæres pecuniam. ad Trebellia. tene menti.

§. Si filius. Quandoq; filius paciscitur directò patri, & hoc primò. Quandoq; filius paciscitur directò sibi, & hoc secundò. Quandoq; seruus paciscitur directò sibi, & hoc tertio. Quandoque pater paciscitur filio, & hoc quartò. Secunda in l. acquirent. versi. item & si filius. Tertia in l. & hæredi. versi. quod si seruus. Quarta ibi. §. nos autem. d. l. & hæredi. Qui sunt in potestate nostra, possunt nobis pacisci. hoc dicit.

LEX XX.

Acquirent,

§. Item si filius. Pactum personale filij trãsit ad patrem, & ad hæredem eius viuo filio. h. d.

LEX XXII.

Et hæredi. Supra dixit, si filius pactus est ne petat à patre, hic ne petat à se. Op. de l. qui hr̃di. in prin. ? de ?di. & demon. Rñ. Pactum ?sonale ?t dici duobus modis, vt not. in l. iuris gentium. §. pactorum. & dixi s. eod. l. si tibi. §. pactum. Si primo modo accipiatur, non proderit patri vllo tempore, si sc̃do modo loquitur hic. Si verò dubitatur, dic vt in l. fi. C. de vsufruct.

§. Quòd si seruus. Pactum personale serui non porrigitur ad dñm, nisi ope exceptionis doli. h. d. Opp. s. prox. vbi pactũ filij porrigitur ad patrem. Sol. Aliud in filio paciscente, aliud in seruo: Ratio quia in filio valet. Potest enim in iudicio conueniri: sed in seruo, qui non põt conueniri in iudicio, ab initio nõ valet: igitur nõ porrigitur ad dñm, nisi iure exceptionis doli. Secundum hoc ?t intelligi, q fuit actũ ne peteretur. s. in iudicio, quia ex iudicium ẽt põt peti à seruo, vt l. stipulatio. §. hi qui. ? de verb. obli. Et ista colliguntur ex glo. quæ est super verbo, exceptio. & alia prima gl. §. j. Quero vtrũ ista exceptio doli ?petat dño ẽt mortuo seruo: Gl. vr̃ dicere qd̃ sic. Et põt esse rõ, quia istud pactum nunquã fuit fundatũ in persona serui, ideo cum eius persona extingui non põt. Secus in filio paciscente, arg. ad hoc l. nam & si. §. post defectum. de iniusto testa. & not. in l. 3. in fin. de lib. & posthumis. Gul. dicit contra. Ista enim exceptio doli est subsidiaria exceptionis pacti, vt l. rescriptum. §. fi. s. e. meritò non potest plus durare, quam duret ipsum pactum, vt l. j. §. hæc actio. ? si quis test. lib. esse iuss. fue. Et hoc puto verum.

1 *Exceptio quæ est inutilis in ?sona principalis, qñ sit inutilis in ?sona defensoris.*

§. Nos autem. Si pr̃ paciscatur pro filio vt ex̃neo, non prodest filio: Secus si filio vt filio, pr̃i tñ proderit, si est actum. h. d. Opp. de prin. §. ad ver: Iul. Sol. non possumus eis prodesse quo ad directã pacti exceptionẽ, vt hic in princ. Secus quo ad vtilẽ, vt in ver. Iulia. Op. de ver. cæterũ, ad ver. Iulianus. s. prout intelligit, ver. cæterũ, in filio. Sol. in ver. cæterũ. pactũ est vt extraneo, nõ nominãdo eum filiũ. in ver. Iulianus. nominauit eum filiũ. Facit l. cũ aliqs. C. de iure delibe. Et sic hẽs qd̃ nec ad doli exceptionẽ valet, si pr̃ paciscitur filio, vt extraneo. Vidistis s. l. si tibi. §. si pactus. Vltimò not. hic rl̃am, † a qd̃ exceptio, quæ est
1
a inutilis in persona principalis, est inutilis in persona defensoris. ad idem l. minor. in fi. ? de procura. Gl. tñ dicit, q hoc fallit in tribus casibus, sed in duobus primis non est fallere. Nam illa iura loquuntur in actione cessa, quæ licet sit inutilis apud cedentem, tñ est vtilis apud cessionarium. Rõ, quia per cessionẽ cã, quæ reddebat illam actionẽ inutilẽ, purgatur. ? de sol. l. Stichum. §. pe. & C. de iure do. l. fi. Item dicit gl. fallit ? rem rat. ha. l. procurator ad exhibendũ. §. j. in fi. Certè ibi nõ fallit. Nam ibi defensor opponebat exceptionẽ ex ?sona sui ipsiusmet defensoris, qd̃ poterat: qa erat defensor necessarius, vt ibi. & l. ideq;. §. gñalr̃. ? man. Hic verò opponebat exceptionẽ ex ?sona eius, quẽ defendebat: que cũ apud ?sonã principalis eẽt inutilis, nõ fit vtilis ad ?sonã defensoris.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Not. hic regulam. Et quando dicatur pater stipulari fillio vt filio, & qñ filio vt hæredi, adde qđ dicit Bal. in c. 1. in prin. an agnat. vel fil. ret. hære. pos. vbi dicit, quando aliter pater stipulatur filio, quàm stipulatus fuerit in persona, nunquam videtur stipulatus filio vt hæredi. vide etiam ad Bar. in l. v. iurisiurandi. §. si liberi. de oper. liber.

§. Filia familiàs. Iste §. põt duob. modis intelligi, vt in gl. Sc̃dm primũ illa verba, cũ sui iur. &c. determinant verbũ, ?t. Sc̃dm s̃m determinant verbum, agat. Op. ? de pac. dot. l. 2. Sol. intelligas hoc ante ?ctum matrimoniũ. Tutius est ergo dicere q hic loquitur post matrimoniũ solutum, antequàm dos exigatur. Quod dic, vt l. licet. ? de pact. do. Constãte verò matrimonio tale pactũ non valet, vt in contrario. Sed an firmetur iuro? vr̃ q non, quia tale pactũ improbatur ratione publicæ vtilitatis, vt l. 2. ? de pact. do. Ergo non confirmatur iuro, vt l. iuris gentium. §. & generaliter. s. eo. Dic vt colligitur ex his, quę dixi in l. si quis pro eo. in prin. ? de fideiuss.

§. Item filius familiàs. Dicas q iste §. loqt̃ in legato. Secus in eo, qđ stipulatus esset s̃m gl. & bñ. Not. ergo q iuri de futuro ?t quis renunciare per pactum. Quod dic vt in l. 2. C. de pact. & l. j. ? de cur. bo. dan.

§. In his. Iuriscõsultus ponit summariũ legũ sequentiũ ibi, & ĩ rẽ pacta, &c. Pactũ in rẽ porrigit̃ ad oẽs quorũ
a pecuniariter ĩterest, & ad quos porrigi ĩterest pecuniariter a paciscẽtis: & pactũ ?sonale ?sonã ñ egredit̃. h. d. vsq; ad l. si vnus. Not. ex hoc §. rl̃am, q̃ dat Iuriscõsultus, ex qua sumpsi tibi summariũ.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Pecuniariter. Aduerte tñ q licet pacta in rem non prosint iis quibus vt prosint, non interest paciscentis, secus tñ est in refutatione, per quã quis renũciat omni iuri sibi competenti, quia per quandã consequentiam est res ipsa, quæ renunciatur, sublato de medio renunciante, ad qđ vide Bal. Alua. Car. c. j. per illũ tex. de eo qui finem fecit agna. in vsib. feu. vide Pau. de Cast. in l. qui Romæ. §. duo fratres. de verb. obl. sed contrarium vult Bal. ibi in 10. q. ver. ad fin. & vide ibi Alex. cons. pen. & vide quæ dicit in l. ex duobus reis, in 6. quæstio. ? de duob. reis. & quid de confessione vide ibi eundem in 9. q. & quæ ibi addidi. & ibi vide etiam ad dicta per Alex. & Pau. de Cast. in d. §. duo fratres. 9. q. Item quod pactum, confes. & similia, nõ extendantur ad beneficium tertij, vide Felyn. in c. capitulum. in secunda fal. ad regulam, ex eo quod quis impunè. &c. vide gl. ordinariam in l. fi. ? de interrog. act. & quod habes ad Bar. in l. duobus. §. fideiussore. ? de iureiu. de confessione facta fideiussori, vt profit debitori, cum intersit fideiussoris vt profit.

LEX XXIII.

1 *Principalis si est liberatus pacto personali, quando fideiussor possit conueniri.*
2 *Pactum personale vt nõ egrediatur personã, debet fieri cum dictione taxatiua.*

Nisi. Op. quod ista l. nõ procedat neq; iure veteri, neq; nouo, vt in gl. quæ dat multas sol. & oẽs sunt veræ, excepta vna, scilicet illorũ, qui dñt, q hic reus nõ erat soluendo, vñ non expediebat actionẽ cedi, vt l. vir ab eo. ? de iure do. Preter ea licet non sit soluendo modo, tñ poterit effici soluendo. l. 1. 2. & 3. ? de cess. bo. Item aduerte, quia penult. sol. quæ dicit q non obst. exceptio pacti, sed exceptio doli põt esse bona rectè intelligẽdo, vt loquatur de exceptione doli gñalis, quæ habet locum vbicunq; habet locum alia, vt l. 2. §. gñaliter. ? de doli excep. & no. in l. qui se debere. ? de condi. causa dat. q. d. Licet exceptio pacti non prosit fideiussori, tñ exceptio cedendarũ, vel discussionis non factæ potest obiici, vel exceptio doli loco ipsarum. Sed si intelligeres de exceptione doli subsidiaria pacti, de qua loquitur l. rescriptum. in fi. s. eo. nõ esset bene dictum. Nam non dẽt porrigi vltra q̃ possit porrigi ipsum pactum. ¶ Sequitur alia solutio, quæ ẽt potest esse ve-
1 ra. Reassume ergo istas solu. per distinctionẽ sic, † Si liberatus est principalis pacto personali, vtrum possit ?ueniri fideiussor? Aut quæris an iuuetur exceptione pacti, & certum est q non, vt hic; aut exceptione cedendarũ, vel discussionis non factæ: & tũc aut consensit pacto, aut non. si non ?sensit, aut fuit renunciatum illis bñficiis, aut non, vt patet ex glo. & l. si stipulatus. §. j. ? de fideiu. cũ sua glo. Prædicta vera, qñ principalis non potest conueniri facto creditoris: sed si cõueniri non posset absq; culpa creditoris, tunc directò perueniretur ad fideiussorem, vt l. 3. §. si is pro quo. s. qđ
2 quisq; iur. Facit ? de ver. ob. l. decẽ. & si cer. pe. l. fi. Vltimò no. † q ad constituendum pactum mere personale, ita q personam non egrediatur, requiritur q in pacto ponatur dictio taxatiua, vt non petam à te tantũ, vel duntaxat. Sed si persona adiicitur verbo executiuo, sine dictione taxatiua, vt promitto non petere à te, tunc facit pactum personale, hoc est, q finitur cum persona: tamen eo viuo personam egreditur, vt s. eo. l. acquirent. §. j. & l. & hæredi. in princ. De hoc latius dicam in l. qui in futurum. §. j. ? eo.

LEX XXIIII.

1 *Pactum vt porrigatur ad alios, requiritur quòd intersit pecuniariter non ratione affectionis.*
2 *Interesse affectionis in contractibus bonæfidei operatur quòd actio datur ei cui aliter non daretur, non vt in plus detur.*

Fideiussoris. Op. q pactũ fideiussoris prosit reo. l. duob. §. à fideiussore. ? de iureiur. Sol. ibi in iureiurando, qđ habet vim solutionis, hic in simplici pacto. Op. ? eod. l. idem in duob. in fi. Sol. ibi hoc fuit actum, hic fuit pactũ simplex, quo casu non porrigitur ad reũ, nisi fideiussoris intersit, vt in gl. Op. de l. 2. §. 1. ? de do. excep. vbi exceptio doli semper est in rem
1 ex parte opponentis. dic vt in gl. Vltimò no. fin. huius l. cũ gl. † q illud qđ requiritur q intersit paciscentis, intelligitur si pecuniariter interest. Secus si ratione affectionis. Vide glo. Contrà, imò consideratur interesse affectionis, vt l. cum seruus. ? mand. Sol. dicit gl. ibi in bonæfidei iudiciis. Tu dic † in bonæfidei iudiciis inte-
2
resse affectionis facit, vt ei detur actio, cui aliàs non daretur, non tamen quòd in plus detur propter affectionem, vt ibi dicetur.

LEX XXV.

Sed & si fideiussor. Not. istã l. quia sæpe accidit, qđ licet quis vt fideiussor accipiat, tñ in veritate est principalis, & vt de principali est iudicandum.

LEX

LEX XXVI.

Idem in duobus. Reuoco in dubiũ, vtrũ pactũ factũ vni ex duob. reis debendi aliis prosit. Gl. ponit hic duas opi. vnam quòd prodest alteri. s. si paciscẽtis interest, aliã quòd ꝓdest alteri si socij sunt. Vide gl. hic verã qa alteri prodest quatenus paciscẽtis interest licèt socij nõ sint. Vñ si pecunia tota peruenisset ad paciscẽtẽ, in totũ prodesset alteri, ne si solueret à paciscente repeteret pactionẽ negotiorũ gestorũ, vt no. in l. 1. C. de duob. reis. si in parte peruenit pecunia ad paciscẽtẽ, pro ea parte prodest alteri correo, vt no. in l. 4. §. nũc d effectu. infra de liber. leg. Sed qñ sunt socij, pactũ factũ vni, prodest in totũ alteri. Declaro, intellige socios omniũ bonorũ, vel illius obligationis, ita quòd oẽ cõmodũ & incõmodũ inde ꝓueniẽs, sit cõe, vt no. in l. si duo. si qs cau. Mõ si creditor diceret, Volo ab altero petere partẽ suã tãtũ, nõ põt facere: qa si ille ali⁹ vnũ denariũ solueret, ĩ eo dẽt participare prim⁹ paciscẽs, & iõ inquietãdo aliũ, & ĩ vno dẽario inqetaret paciscẽtẽ, merito obstat exceptio, vt l. si duo. ꝟ. de arb. prout ibi loqr̃ de duob. reis. Prædictis verò vr̃ obstare ꝟ. de duob. re. l. eã dẽ rẽ. §. 1. vbi vt pactũ factũ vni ꝓsit alteri, duo reqrũt. s. qđ sint socij, & cõis culpa ĩteruenerit: Rñ. Prædicta vera, qñ cõueniunt ad aliqđ cõiter ꝓmissum. Sed si ꝯueniuntur actione doli, vel culpæ, q̃ venit ex ꝯctibus, tũc requiruntur illa duo, s. qđ sint socij, & cõis culpa interuenerit: tunc. n. qcqđ vnus soluerit, alius cõicare deberet. Sed si interuenisset culpa vnius tñ, & pactũ esset factum alteri correo socio, illi qui cõueniretur ex culpa sua propria nõ daretur pacti exceptio. Ratio, quia illud qđ solueret ex culpa sua, nõ repeteret à socio ꝑ actionẽ pro socio. Vnde socius eius nõ inquietat, nec eius interest. Remanet ergo regula posita in l. & hæredi. in fin. vera, quòd tãtum porrigitur ad eum, ac si paciscentis pecuniariter interest.

§. Personale. Opp. de l. si tibi. §. si pactus. s. eo. Dic vt ibi & tene menti.

§. Sed quamuis. Dr̃ hic, cum l. seq. qđ pactũ fideiussoris prodest reo, si hoc actum sit. quid in dubio? Dicunt quidã qđ ꝑ pagi ꝑsumitur. Gl. ꝯ, & bñ, quia text. est in l. fideiussoris. s. eo. q in dubio loqr̃. Quęro, an idẽ sit pactũ cuiuslibet extranei, vt prosit debitori, si hoc est actũ? Glos. tenet qđ nõ, qa ꝑ extraneũ simplr̃ nõ acquirit exceptio doli vel pacti. Vide glo. & no. Cõtrariũ vr̃ dicere gl. l. nõ solũ. §. si liberationis verba. de liber. legat. vbi confessio facta absente parte inducit doli exceptionẽ: & cõfessio ad deliberandũ idem est, quod pactum vt in l. tale pactũ. in prin. ꝟ. eo. Ista gl. dicit merã veritatẽ. Probat̃ in l. & hæredi. §. nos ãt. s. eo. vbi est text. idẽ no. ĩ l. Põpo. la. 1. ꝟ. de neg. gest. in gl. 2. Examinaui plenè in d. §. si liberatiõis verba, &c.

LEX XXVII.

1 *Pacto gratuito facto per vnum ex duobus reis credẽdi non præiudicatur aliis, secus in pacto non gratuito.*

Si vnus. a Ista est solẽnis l. & ꝓsequitur eãdẽ mãm. Per pactũ vel nouationẽ vnius ex duobus reis credẽdi sociis alteri ꝑiudicari nõ põt, secus per solõnis receptionẽ vel litis ꝯtestationẽ. h. d. Primò ꝑ declaratiõe l. qro q̃ societas erat hic ĩter istos argẽtarios, vel alios duos reos credendi? Gl. timore ꝯtrariorũ, de quib. hic ꝟ. dicam, dñt qđ hic erant socij incidẽter, qđ est directò ꝯ istũ tex. Si. n. simul argẽtariã exercebãt erãt socij de necessitate ex ꝯuentione tacita vel expressa. Dicas ergo securè quod hic erat socij illius argentariæ, vel oĩum bonorũ, vel illius obligationis, ita qđ omne cõmodũ, & incõmodũ cẽt cõe, & iõ pactum factũ ab vno nõ nocet alteri, qa obligatio non est eius ꝓpria in veritate. Debent enim exactũ cõicare. Sed si nõ cẽnt socij, & cẽnt creditores ex cã mere lucratiua, qa nullus de suo aliquid posuisset, tũc cẽt obligatio cuiusq; ꝓpria, qđ exactũ cõicare nõ dẽrẽt, merito ꝑ pactũ ꝑt ꝑiudicare alij, vt ꝟ. ad l. Falc. l. in lege Falcidia hoc esse obseruandum. Hoc præmisso ꝓ intellectu §. venio ad ꝯria. & op. ꝟ. de arb. l. si duo. quæ directo dicit ꝯtrarium de verbo ad verbũ. Gl. ponit multas sol. quarũ qdã nõ sunt veræ, vt patet ex iã dictis q̃ cõtinẽt diuinationẽ. Vna est, q̃ hẽt colorẽ, videlicet quod ibi ĩ sñia, hic ĩ pacto. Vide gl. Si lex contraria loqueret̃ in sñia iudicis, hæc solut. esset bona. Nã cũ sit necesse qđ lit. cõtest. ꝑcedat sñiam, iã ꝑ ꝯtestationẽ vnus pọccupasset sibi debitum, vt l. ex duobus, ꝟ. de duo. reis. Merito posset alteri præiudicare simplr̃. Sed ibi loquit̃ in sñia arbitri, ex qua nõ orit̃ actio neque exceptio, sed solũ ex pacto facto in compromisso. Remanet ergo primũ ꝯtrarium, qꝰ pactum vnius ex sociis nocet alteri. Dic
1 ergo, hic fuit pactum gratuitũ † qđ alteri nocet. Ratio, qa illud qđ alius socius exigit, non tenetur ꝯsocio paciscẽti cõicare, qa sua culpa hoc ꝑdidit agẽdo, igit non agit noĩe socij, nec ꝓ ei⁹ vtilitate, sed pro sua ꝓpria. In ꝯrium fuit pactũ nõ gratuitũ, nec culpabilr̃. sed diligẽter factũ, qa ꝯpromisit. Et iõ qcqđ alius socius exigeret, teneretur illi ꝯpromittenti cõicare, actione pro socio. Nõ ꝑt. n. sibi aliqđ imputare ẽt noĩe socij, & ad eius vtilitatẽ videt̃ agere si vnũ denariũ peteret, merito exceptione repelleretur. Ita loquit̃ lex ꝯria. Et ad hoc ꝑt aptari vltima solõ gl. q̃ dicit, ibi de re dubia, hic de re certa donãda. Item opp. ꝟ. de iureiu. l. duob⁹. in prin. Sol. gl. & bñ, aliud ĩ iureiurãdo, qđ hẽt vim cõtestationis, & solue, vt ibi. Aliud in simplici pacto, vt hic, & dixi in l. contraria. ¶ Tertiò opp. ꝟ. de accepti. l. & ꝑ iusiurãdũ. §. fin. dicit glo. aliud in acceptilatione, quæ hẽt vim solõnis, vt ibi, aliud in pacto, vt hic. Gl. ibi, in acceptilatione vr̃ distiguere si sint socij, vel nõ. Idẽ no. in gl. l. si rẽ. §. si duo. ꝟ. de noua. Veritas est quod acceptilatio ĩdistinctè noceat, nõ distinguẽdo, sint socij vl̃ nõ, qa vim solõnis obtinet. Tex. ẽ ĩ l. 4. §. nũc d effectu. ꝟ. d li. leg. & ĩ l. si ex plurib. ꝟ. de accepti. ¶ Sum⁹ expediti d prima gl. venio ad gl. sup verbo, nouare, & op. q vn⁹ d duob. reis posset nouare, vt l. si rẽ. §. si duo. ꝟ. d nouat. Gl. inuoluit se hic. Tu dic quòd hic nõ ꝑt nouare vn⁹ ex reis credẽdi nõ sociis, ne ꝑiudicet socio: sed vn⁹ ex reis credendi nõ sociis bñ põt nouare, vt l. ꝯtraria. Rõnẽ dixi circa principiũ hui⁹ l. & ista est opinio Azo. verissima, q̃ tangit glos. multũ succinctè ꝟ. de duobus reis. l. ex duobus stipulandi. licèt Azo in summa videatur dicere totũ ꝯtrarium. Istã materiã examinaui plenissimè in l. ex duobus. infra, de duob. reis. Vltimò nota istũ tex. quod his q sunt in nr̃a potestate, rectè soluit̃ qđ crediderint, licet pacisci non possint. Et sic est expressum qđ si monachus mutuat, vel deponit pecuniam, rectè ei potest solui, licet quæratur actio monasterio, nõ tamẽ posset liberare per pactum. Simile in l. quod seruus. infra, depositi. & l. si seruus. infra, de solu.

ADDITIO.

a Paris. Si vnus. Vide Roma. consi. suo 209.

a **§. Si cum reo.** a Exceptio pacti porrigitur ad fideiussores eatenus, quatenus competit principali. Item principalis potest pacisci fideiussori. h. d.

ADDITIO.

a Barb. Si cum reo. Vide Bal. in c. 1. ad fin. in ru. an ille qui inter, fra. Ad quod al leg. quod no. in isto. §. i. & vide Bar. in l. 4. in prin. ꝟ. d dã. infe. & ibi notaui.

1 *Pactum secundum contrarium primo, illud non tollit.*
2 *Stipulatio tollitur per aliam stipulationem, si hoc agitur.*
3 *Principali reo quod non prodest, non prodest fideiussori.*
4 *Iniuriarum actio tollitur per pactum ipso iure.*
5 *Dictio, tota, habet denotare totalitatem circa eandem rem.*
6 *Obligatio naturalis iuncta cum ciuili, non sunt vna substantia, sed duæ res.*
7 *Obligatio naturalis introducta ꝑ pactũ de nõ petẽdo, tollitur ꝑ secũdũ pactũ.*
8 *Pacti de non petendo virtus multiplex est. & 9. 10. 11.*
12 *Actio nõ oritur ex pacto nudo de donãdo incõtinenti aliquid facti etiã hodie.*
13 *Statuto stante, quòd mulier non posit obligari sine certa solennitate, non poterit etiam liberare aliquem*
14 *Pactum secundũ de petẽdo factum, inducit naturalẽ obligationem, & tollit eandẽ obligationẽ inductam per pactum primũ de non petendo. Et replicationem inducit contra exceptionem inductam ex primo pacto.*
15 *Pactum de non petendo quomodo differat à pacto de non agendo, remissiuè*
16 *Naturalis obligatio non est in pollicitatione.*
17 *Ius in stipulationibus, & factum in pactis, quomodo dicat̃ versari. & nu. 22.*
18 *Pactum de non petendo non repellit agentem, nisi allegetur per reum, etiam si de eo constaret in iudicio ex confessione actoris.*
Exceptio doli vel metus, non prodest nisi opponatur, etiam si de ea constet in iudicio.
Reus allegando pactum de non petendo, post litem contesta. videtur de eo opponere nume. 21.
19 *Stipulationem allegans, debet probare solennia intercesisse, quãdo stipulatio probanda est per testes.*
20 *Actorem carere actione si apparet in iudocio, licèt non allegetur per reum, absolutio sequitur.*
21 *Iudex quando ex officio suo supplere habeat, etiam si non opponatur à parte.*
23 *Fictio priuatiua quæ fingit nõ esse illud, quod est, regulariter nõ habet locum in his quæ sunt iuris, sed in his quæ sunt facti,*
24 *Acceptilatio non extinguitur per contrariam stipulationem.*
25 *Obligatio ex maleficio tollitur per pactum ipso iure.*
26 *Absolutus cũ conditione, non debet de cætero talia fabricare: & si secus fiat, ipso iure incidat in primas pœnas, an si veniat contra pacta, incidat in primas pœnas.*
27 *Res de facili redit ad suam naturam.*
Priuilegium concessum ecclesiæ, quòd contra eam non posit sibi obiici nisi præscriptio triginta ann. an valeat

a **§. Pactus ne peteret.** a Licet stipulatio ꝑ stipulationem tollatur ipso iure, tamẽ pactum

ADDITIO.

a Paris. Pactus ne peteret. Regulã hui⁹ §. quòd pactũ nudũ nõ tollat act⁹ ipso iure, limita vt nõ ꝓcedat qñ fit ante cõtractũ ꝑfectũ, vide Crem. sing. 49. Itẽ dũ dr̃, quòd tollit solum naturalis non ciuilis, limita vt ꝓcedat principaliter, sm cõsequẽti ĩ potest tollere etiam ciuilem exemptionem, si naturaliter tãtũ obligatus det fideiussorẽ, qđ ꝓmittat ꝑ stipulationẽ, & sic ẽt ciuiliter obliget: si postea fecit reo pactũ de non petẽdo, tollitur sua naturalis obligatio & naturalis & ciuilis sui fideiussoris. vide Ias. notãter ĩ l. & post rẽ. la. ĩ. ꝟ. de transac. Itẽ de eo quod dictum est, quãdo ante obligationẽ ꝑfectã, vide Ias. in l. rogasti. §. si tibi. ĩ j. no. ꝟ. si cer. pet. Itẽ sex casus speciales, in quib. agit̃ ex nudo pacto, vide ꝑ Ias. in l. certa. ꝟ. si cer. pet. ¶ Alex. Ad istum §. cum materia, vide quæ scripsi post Bar. in l. Pomponius. ꝟ. de neg. gest.

pactū liberatoriū p ſm ope replicationis eliditur, ſi prima actio
durat: ſed ſi eſt extincta, p pactū nō reſtituit: ſed ſi in obligationi
bus, q̄ conſenſu cōtrahunt noua actio naſcit, & res de facili ad
a ſuā naturā reuertit.[a] h. d. Ad euidētiā dēs ſcire, qđ tot⁹ iſte §. loq
tur qñ interueniūt tria. ſ. actio prima. Itē pactū ad extinguēdū vľ
coarctādū primā actionē. Tertiò qñ pactū ad actionē primā iu-
uādā, vľ alias ad primū pactū perimēdū. ¶ Diuide ergo §. in tres
ptes prīcipales. Prima, qñ ſm pactū apponit ad perimēdā primā
actionē, nō tñ eā perimit ipſo iure. Scđò, qñ apponit pactū ad
perimēdū ipſā actionē, & ipſo iure pimit. Tertiò, qñ apponit pa
ctū ad limitādā, & coarctādā, ſeu iuuādā primā actionē, nō ad ea
tollēdā. Scđa ibi, ſed ſi pactū, Tertia ibi. quòd ſi nō. Prima ſubdi-
uidit in tres partes. Primò ponit duo dicta, q̄ videnť ſibi contradi-
cere. Secūdò aſſignat rōnē diuerſitatis. Tertiò ponit vnā illatio-
nem. Secunda ibi, qa in ſtipulationibus. Tertia ibi, eadem ratio-
ne. Iſta ſecūda pars ſubdiuiditur in duas. Prima, qñ p pactū tolliť
ipſo iure actio, q̄ ex pacto nō naſcitur. Secunda, qñ tolliť ipſo iu-
re actio, q̄ naſcitur ex pacto. Secūda ibi, idē dicemus. ¶ Item ter-
tia pars principalis ſubdiuitur in duas. Prima. qñ pactū limitat a-
ctionē circa rē, vel quantitatē. Secunda, qñ limitat circa tempus
Secunda ibi, quod & in ſpē. ¶ Vel dic ſm Cynum, quod diuidi-
tur in ſeptē partes. Primò poniť thema, & qō tacita ex themate,
vſque ibi, prius. Secundo ponitur reſponſio ponendo differen-
tiā inter pactū, & ſtipulationē, vſque ibi, quia. Tertio ponitur rō
Quartò inferť ex pręmiſſis ad aliū caſum. Quintò ponūť duo ca
ſus diſſimiles, ibi, ſed ſi pactum. Sextò ponuntur duo alij caſus ſi-
miles & remouentes quandam obiectionem contra ſecundum
caſum. Septimò & vlt. probat, ſiue confirmat p̄dicta p locum ab
1 authoritate, ſm Cy. Notabilia patent per ſe. ¶ Et not. † quod ſm
pactū cōtrarium primo nō tollit ipſum, vt C. eo. l. pacta nouiſſi-
2 ma. Secundò nota, quod ſtipulatio tollitur per aliam ſtipulatio-
nem, ſi hoc agatur, vt infrà. titul. j. l. Aquiliana. Item nota, quòd
in pactis verſatur factum, in ſtipulationibus verſatur ius. Item
3 nota, † quòd illud quod non prodeſt reo principali, nec fideiuſ-
4 ſori ſuo. Item not. † quod actio iniuriarū tollitur p pactum ipſo
iure, vt l. ſi ribi. §. quædā. ſ̃. eo. Item, no. ꝙ illud qđ non eſt, non p̄t
reſtaurari per pactum. ¶ Opp. primò. & intro gl. mag. & videtur
quòd pactum tollat pactū. tollit. n. naturalē obligationem ex pa
b cto inductā, vt l. Stychum. §. naturalis.[b] j̃. de ſolu. Huius timore
ſunt in gl. quinque ſolu. hic ſextā ponit Gul. Prima, ꝙ tunc natu-
ralis tolliť p pactū, qñ hēt ſociā ciuilem obligationem: quia mo
dicum, fermenti, &c. Ita dicebat Irne. qđ glo. reprehendit per l. ſi
j̃. de iureiur. Non ob. quod dicit. modicū fermenti totam maſ-
ſam corrūpit, qa verū eſt, qñ qdē fermentū eſt res apta ad corrū
pendū. Sed obligatio ciuilis iuncta naturali iungitur ad corre-
borandū, vt l. legitima. j̃. eo. & Inſt. de oblig. §. j. nō dēt ergo face-
re, vt citius corrūpať. Secunda ſol. fuit Roge. vt dicamus, ibi tol-
li ipſō iure. ſ. per exceptionē, & ſic concordat cum iſta. quod gl.
reprehendit per dictā l. fin. de iureiu. tunc enim non eſſet tollere
ſed elidere. Tertij ſoluūt totum econuerſo ad primam diſtinguē
do, aut obligatio naturalis eſt iūcta ciuili, & ſic efficitur vna ſub-
ſtantia cū ea, & nō p̄ōt tolli per factum ipſo iure, vt hic. Aut non
eſt iuncta ciuili, & tunc poteſt ipſo iure tolli, vt l. contraria, qđ gl
reprehendit per dictam l. fi. j̃. de iureiu. iſta ſolutio poteſt colora
ri per argu. nam dicit lex, quòd ſi data eſt hæreditas tota, & liber
tas, quòd nō poteſt tolli vna ſine alia, vt l. ſed interdum. de aqua
plu. arc. Facit l. ſi finita. §. ex hoc edicto. j̃. de damn. infec. & l. ſi ita
ſcriptū. §. regula. j̃. de lib. & poſth. Tñ hoc non eſt verum, quia
non probatur lege quòd pactum non tollat naturalem, niſi ſit
naturalis & ciuilis. Non ob. §. regula, quia licet ſit naturalis & ci-
uilis, tñ quilibet p ſe hēt ſuā virtutē. Nā ille §. loquitur qñ hæredi
tas eſt adita tota, aliàs ſi pro parte, ſecus, vt l. 4. de bo. autho. iud.
5 poſſi. ita poteſt hic vna ſeparari ab alia. Et not. † quòd dictio, to
ta, habet denotare totalitatē circa eandem rem. glo. eſt Inſt. pro
6 ſocio, circa prin. Et aduerte, † & primò examinemus vtrum ſit
verum, quod naturalis obligatio iuncta ciuili, ſit vna ſubſtantia
ſicut anima & corpus iuncta ſimul faciunt vnum hominem, an
verò remaneant duæ res? gl. hic tenet, quòd ſunt duæ res, nō vna
ſubſtantia. Contrarium videtur tenere gl. Inſt. de oblig. in prin.
vbi dicitur, obligatio eſt iuris vinculum, quo neceſſitate adſtrin
gimur, alicuius rei dandæ vel faciendæ, ſecundum noſtræ ciuita
tis iura. Loquitur ergo de ciuili ex eo quod dicit, ſecundum no-
ſtræ ciuitatis iura. Item non de ea ſola, ſed iuncta cum naturali,
quia ciuilis ſola non adſtringit quem ad dandum, vt patet in o-
bligatione literarum intra biennium, & probatur in l. 3. §. j. j̃. de
conſt. pec. Et huic videtur inhærere Iac But. Inſt. de ac. in prin. in
1. q. Iſtud non eſt verū, quia ſi eſſet vna ſubſtantia, & ſic ipſæ duæ
tanquam partes integrales facerent vnum totum, vna ſublata,
impoſſibile eſſet remanere effectum illius totius, vt videmus in
domo, vt l. qui res. §. aream. j̃. de ſolutio. & l. inter ſtipulantem. §.
ſacram. j̃. de verb. ob. Sed text. dicit, quòd tollitur naturalis, & re
manet ciuilis eliſa, vt hic. ergo poſſunt ſeparari, vt l. Iulian. de cō-
dictione indebiti. Item econuerſo interdum tollitur ciuilis & re
manet naturalis, vt d. l. Iulia. j̃. de condictione indebiti. ¶ Vnde
glo. hic dicit veritatem, non obſtat Inſtitu. de oblig. in prin. quia
fateor, quòd ibi diffinitur obligatio ciuilis ſola. & quod glo. ibi
dicit de ciuili vna cum naturali, debet intelligi ſic, obligatio pa-
rit actionem, vt l. licèt. §. ea obligatio. j̃. de procur. In qua gene-
tione obligatio ciuilis habet ſe, vt pater; obligatio naturalis ha-
bet ſe, vt mater. Ciuilis enim eſt illa, quæ ei dat robur, vt l. legiti-
ma. ſ̃. eo. Et apparet Inſtitut. de obligat. §. j. ſicut ergo ſi dicerem,
pater eſt, qui generat filium ſcilicet cum matre intellige, non ta
men per hoc volo, quod pater, & mater ſint vna ſubſtantia, imò
duæ res inuicem realiter differentes. Ita hic diffinitur obligatio
ciuilis, quæ producit actionem cum natura, non tamen quod
ſit vna ſubſtantia cum ea. Nunc redeo ad glo. & dico, qđ hęc ſol,
nō eſt vera, qa naturalis ſola nō p̄t tolli p pactum, vt hic. Nā pa-
ctū primū de non petendo habet naturalem ſolam, & tamen nō
tollitur per ſecundum pactum de non petendo. Et ſecundum i-
ſtam ſolutionem non obſtat per illum modum, quia non eſt du
bium, quòd per pactum inducatur naturalis obligatio, vt l. j. in
prin. ſ̃. eo. Item per pactum tollitur naturalis, vt d. §. naturalis. er-
go per pactum factum de non petendo fuit inducta naturalis,
vt l. j. ſ̃. eo. Ergo & illa naturalis per illud pactum inducta, debet
tolli ipſo iure per pactum factum de petendo, vt d. §. naturalis.
Hic aūt dicitur quod tollitur ope exceptionis, ergo &c. Secūdū
iſtā ſolutionem, quā ſ̃. dixi, naturalis p̄ōt tolli, ſi eſt iuncta cum
ciuili, vt l. fi. j̃. de iureiu. ¶ Quarta ſol. eſt gloſſatoris noſtri, q di-
cit, Aut naturalis obligatio tendit ad liberandum, & nō p̄t tolli p
aliud pactū, vt hic. Aut tendit ad obligandum, & tūc ſecus, vt ī l.
cōtraria, quod latius dic vt in gl. Et iſtā opinionē tenent Azo, &
Accu. vt hic videtis. Pro qua facit l. Arrianus. j̃. de act. & obligat.
& l. fauorabiles. j̃. de reg. iur. Contra Iſtam ſolutionem vř ratio
tex. Dicit. n. quòd ideo eſt, quia in pactis verſatur factum, ſed eo-
dem modo verſatur in pactis liberatoriis, ſicut in obligatoriis.
ergo &c Huius timore dicebat Azo. quòd hic dicitur, in pactis
factū verſatur, ſubaudi liberatoriis. Iſta expoſitio vř deſtructio i-
ſtius text. Dicit enim in pactis. q. d. in pactis prædictis. ſ. tā ad obli
gandum, quam ad deliberādū. & iō Azo in ſumma huius tituli
dicit aliter, videlicet pactum primū de nō petendo habet plures
effectus, ſcilicet qa naturalē tollit, elidit ciuilē, & obligat quē na-
turaliter nō petere. Fateor ergo, ꝙ ſm pactū de petendo tollit na
turalē, q̄ induxerat pactū de non petendo, & ſic concordat cū §.
naturalis, nō aūt tollit alios effectus pacti nec ipſum pactū. Iſtud
etiā tangitur hic j̃. eadē gl. & in 2. gl. magna circa fin. ibi, & fortè
naturalem tollit. & etiam in fin. gl. ibi, & ſm inducit naturalem,
& tollit naturalem. & in 2. gl. magna ſuper verbo, ipſo iure, circa
fi. ibi, niſi forte in eo, qui obligatur naturaliter non petere. Iac. đ
Rau. & Pet. vt refert Cy. in l. pacta quæ ꝯ. C. eo. reprehendunt
iſtā ſolutionē. Nam ſicut actio oritur ex obligatione, vt l. licet.
§. ea obligatio. j̃. de procuratoribus. ita exceptio oritur ex æqui-
tate, vt l. qui ęquitate. j̃. de doli exceptione, & de iureiu. l. j. Sed ſi
pactū ſm tolleret naturalē obligationem, ceſſaret æquitas, &
ſic primū pactū exceptionem nō produceret, nec eſſet opus, qđ
replicaretur ex ſecundo, qđ eſt ꝯ iſtū textū, & ideo tenent ipſi p̄-
cedentem ſolutionem, quod aliud in pactis obligatoriis, aliud ī
c liberatoriis. Gul. de Cu.[c] ſoluit ſexto modo, dicēs ꝙ pactū de nō
petendo nullo mō tollit naturalē obligationē, quæ erat in pri-
mo pacto, qa non ad hoc interponiť. Solū. n. ad hoc īterponitur
vt impediať actus petendi. Sed ſi in pacto diceret, ego libero te,
tūc tolleretur naturalis. Ita loqť dicta lex. Stichū. §. naturalis. & ē
argumentum pro hoc C. de trāſac. l. ſi p fundo. vbi aliud eſt dice
re, Concedo tibi rē, aliud eſt dicere, Dimitto tibi eā. ¶ Propter
hoc dicebat ipſe, ſicut in materia poſſeſſionū, q̄dā eſt poſſeſſio,
q̄ habet plurimum iuris, & parū facti, q̄dam q̄ hēt multū iuris, &
multū facti, quædā q̄ hēt multū facti, & parū iuris, & in iſta vlti-
ma ius nō fingit, vt l. in bello. §. factæ. j̃. de capt. & poſtlim. reuer.
& l. ſi is q pro emptore. j̃. de vſucap. Ita hic q̄dā eſt obligatio, quę
hēt plurimum iuris, vt obligatio verborū, & ſup iſta ius fingit, vt
tollatur per aliam obligationem ipſo iure: quædam eſt, quæ hēt
multum iuris, & multum facti, vt pactum liberatorium, quod
naturalem tollit, & ſuper iſto ſimiliter ius fingit, vt tollatur per
aliud pactum, vt in d. §. naturalis. Facit l. fideiuſſor obligari. §. fi-
deiuſſor. j̃. de fideiuſſorib. & l. in his. §. Impator. de ſolutio. & ſ̃.
eo. l. j. ¶ Quoddā eſt pactū, qđ habet multum facti, & parum iu-
ris, vt pactū de nō petendo, qđ nālē non tollit, & ſup iſto ius nō
fingit,

ADDITIONES.

a Pariſ. ¶ Ad ſuā naturā reuertitur. Vide pro hoc in c. cū acceſſiſſent. de cōſt. & q̄ habes ad Bar. in l. ſi conſtante. j̃. ſol. ma. quòd in correctoriis eſt licita extenſio, quando reuertitur ad priſtinum ius, & idē Bart. conſi. 39.

b ¶ §. naturalis. Vide quæ habes ad Bart. in illo §. naturalis.

c Gul. de Cug. Vide Bar. in l. j. infra, de cond. indeb. & in l. cum quis. C. de iu. & fac. igno.

fingit. Et hoc voluit dicere iste text⁹ ſm eũ. Cui opinio. vr̃ applaudere Ia. Butr. mihi ãt diſplicet totaliter, q̃a eſt ꝯ caſum ĵ. ea. l. §. ſed ſi ſtipulat⁹. vbi pactũ de ñ petẽdo tollit nalẽ obligationẽ. Et ideo
7 † ego teneo opi Azo. ꝓcedẽtẽ, q̃ fuit quinta ſolutio. ſ. ꝙ naturalis obligatio introducta per pactũ de non petendo tollit̃ ꝑ ſm pactũ. Nõ ob. rõ Iacobi de Rau. quia poteſt rñderi vt ſtatim dicam.
a ¶Pro huius ergo declaratione examinem⁹ vires pactorũ, a q̃ hic ponũt in gl. & primò videamus vires pacti primi de nõ petendo
8 Dicit gl. ꝙ prima † eius virtus eſt, vt ipſo iur̃ tollat nalẽ. Iſta ẽ vera, vt d. l. Stichũ, §. nalis. & l. ſi. ĵ. q̃ iure i. & ſ̃. e. l. j. & l. fideiuſſor obligari. §. fideiuſſor. ĵ. de fideiuſſorib. Et hoc eſt verũ, qñ ĩterponit̃ ſuper nõ petẽda re, q̃ erat in obligatione. Si verò non erat obligatio, vt puta, nõ interponitur ſuper actione in rẽ, tũc nõ põt tollere naturalẽ quæ nõ eſt, ſed impeditur effectus illius actionis, vt
b ſ̃. eo. l. ſi tibi. §. de pignore. & ĵ. eadẽ l. §. itẽ ſi pactus. ¶Scđa virtus b
9 vr̃ † vis pacti eſt ſm gl. qđ elidit ciuilẽ. ¶ Iſta vr̃ vera, q̃a parit exceptionẽ, vt l. iuriſgẽtiũ. §. q̃nimo. & §. ꝑtor. ſ̃. eo. Sed huic obiicitur, vr̃. n. quod actiõẽ perimat, qđ eſt pluſquã elidere, vt l. q̃cũq;. ĵ. de ꝑpen. ibi dũ dicit, perimi. Quicquid dicant Doc. in l. pacta. C. eod. dicas ſic, qđ pactũ añquam opponat̃ exceptio, actionẽ nõ elidit, nec perimit, nec eliditur, & hoc qđ hic dicit, iõ replicatione exceptio eliditur, q̃a opus eſt qđ opponatur & ꝓbetur. Inſt. q̃ replica. circa principium. Et hoc eſt verũ, niſi pactũ eẽt incõtinẽti appoſitũ: tunc. n. ineſt ipſi actioni, & ipſam elidit ĩcõtinenti, vt l. lecta. ĵ. ſi cer. pe. & ibi dixi. Poſtquã vero eſt oppoſita, tunc actio elidit̃ vt hic: & poſtq̃ ſup actione eſt ꝓnunciatum ꝯ actorẽ, ipſam actionem ꝑimit qđ dic vt dixi in l. Iulia. verum debitorẽ. ĵ. de cõd. ĩde. dum tractaui vires ſnĩæ abſolutoriæ. ¶Sed circa hoc Doc. mo-
10 uẽt † vnũ dubiũ, & ad euidẽtiã dñt ipſi, Præmittimus qđ licet gl. dicãt qđ ĩ obligationib. iuris gẽtiũ ſit obligatio ciuilis & nalis, tñ nos dicimus quod eſt ſola nalis. Quod apparet, quia ſola naturalis olim ꝓducebat actionẽ, vt l. naturales. ĵ. de actionib. & ob l. licet gl. ibi aliter intelligat. Quæ tñ naturalis confirmatur à ciuili, vt inſtit. de obligationib. §. j. Pro iſtis facit l. fideiuſſor obligari. §. fideiuſſor. ĵ. de fideiuſſorib. Quid ergo tunc operabitur pactum de non petendo? Dñt ipſi poſt multa, aut ꝯctus iuris gentium nititur ſolo conſenſu, & tũc ꝑ aliud pactũ in totũ tollit̃, vt l. ab emptione. ĵ. eo. & hoc eo. §. Aut interuenit aliud vinculum, vt quia interuenit res, & tunc ꝑ pactũ tale nalis nõ tollit̃. Et huic vr̃ applaudere Iac. But. Inſt. de act. in prin. Vr̃ mihi qđ gl. dicãt veritatẽ, & qđ præſuppoſitio eorũ ſit cõtra caſus legum. Nã ex ꝯctu iuris gentium oritur obligatio ciuilis. Caſus eſt in l. iuris gentium. §. j. ſ̃. eo. ibi, ille ait, &c. Idẽ d cit tex. in l. nalis in prin. ĵ. de ꝑſcri. verb. Et ſi diceretur quod dicitur ciuilis ap ꝓbatione, certè dico quòd illud ap ꝓbare eſt obligatio ciuilis, ſine qua prima robur non haberet. Poſſent etiam ipſi dicere, ſi naſcitur ciuilis & naturalis; quo modo ꝑ pactũ tol litur vtraq;. In ꝯctib. qui contrahuntur cõſenſu re integra, quomodo poteſt pactum tollere illam ciuilem? Rñ. ius ciuile eo modo ap ꝓbat & confirmat contractum obligatorium, eadem equitate liberatorium appoſitum ſup eo, vt l. ab emptione. ĵ. eo. vbi eſt tex. Vñ vigore, & authoritate iuris ciuilis tol-
11 litur ciuilis, quæ erat in prima conuentione. Tertia vis pacti † eſt quia obligat paciſcentem naturaliter non petere, ſm gl. Contra
c hoc gloſ. opponit c de l. ſi pr̃. §. q̃ debitorem. ĵ. de iure dot. Solue vt ibi. ¶ A'ij opponunt q̃ñ pactum inductũ ad liberationẽ inducat obligationem. ꝯ l. cum is §. j. de ꝯdictione indebiti. Reſpõdet ipſe, & bene, non dẽt inducere obligationem in ꝑiudiciũ ei⁹ qui liberatur, ſed in alia pſona alterius non eſt contradictio aliqua, vt l. in numerationibus. ĵ. de ſolutionibus. ¶Item contra hoc op. ſi hoc eſt verum ſequeretur qđ mulier quæ liberat debitorem ſuum, eſſet tuta Velleiano, quia ꝓ alio obligatur. ſ. naturaliter non petere, quod eſt contra l. quamuis. §. interdum. ĵ. ad Velleianum. Sed reſpon. fateor quòd obligatur, ſed non ea obligatione qua teneretur alius, vel teneri deberet, iõ non iuuatur Velleiano. Dicatis vos, ad quid eſt hoc vtile ſcire, vtrum quis obligatus ſit naturaliter non petere? reſpondeo quod iſtud liberare eſt donatio, vt in l. in ædibus. §. j. ĵ. de donat. & ĵ. eo. l. contra iuris. §. ſi filius. Sed ex pacto nudo donationis hodie poteſt agi, vt l. ſi q̃s argẽtum. C. de dona. ergo ſi peteret, poterit hodie ꝯueniri ad intereſſe, qđ ſuccedit in oĩbus obligationibus facti. ¶Vltramonta-
12 ni rñdent optimè, † dicendo ꝙ hoc non eſt verum: nam ex pacto nudo donationis agitur qñ donatio continet aliquid dari, ñ ſi cõtinet aliquid fieri. Sic loquitur l. ſi quis argẽtũ. C. de dona. q̃ eſt intelligenda ſtrictè, cũ ſit cõtra ius cõe. Ita tenet Gul. hic & ſ̃. eo. l. iuris gentium. §. quinimo. ¶Præterea dicebãt Pet. & Gul. quod ex pacto nudo donationis nõ naſcitur actio, niſi res ſtatim tradatur vt l. Neſennius. §. fundum. infra, de re iu. Sed in pacto liberatorio ſtatim fit traditio. Trahit. n. ſecũ executionẽ, vt l. j. §. ſi debitori. ĵ. vt in poſſeſ. leg. Probatur in l. metum. §. ſed qđ ꝑtor, ĵ. quod metus cã. qđ ipſi nõ allegãt iſtud ſatis placeret, ſed ſm hoc remanemus, quod de hac inueſtigatione, vtrum q̃s obligatur nãliter nõ petere nullum effectum inde videremus. Sed rñdeo qđ Iac. d

Are. vr̃ ponere vnũ effectũ in l. Meuia. §. j. ĵ. ſol. mat. videlicet, di-
d cit auth. ſi qua mulier. C. ad Velleianũ. qđ mulier nõ pt obligari d ꝓ viro ſuo aliquo mõ, niſi appeat qđ ĩ vtilitatẽ mulieris cõuerta
13 tur. Ex hoc † appet, qđ mulier nõ pt liberare virũ pacto, quia ex hoc obligat̃ nãr ñ petere. ¶Quod facit ꝑ ſtatuto qđ ꝓhibet mulieres vel minores obligari niſi certis ſolẽnitatib. ſeruatis. Ex hoc
† appet qđ nõ poterũt aliquẽ liberare. † Sed ꝯ iſtud, iſto poſito, qđ nõ valeat pactũ, quãtũ ad effectũ obligãdi naturaliter, tñ remanent aliæ vires. ſ. quod naturalem tollit, & ciuilẽ elidit, & producit exceptionẽ, & vr̃ ſufficere liberatio. Sed rñdeo, qñ illa naturalis, q̃ eſt in pacto, tollit̃, tunc exceptio pacti replicatione elidit̃, vt patet ex his, q̃ dixi ĩ l. reſcriptũ. §. ſi pacto. ſ̃. eo. & eſt tex. Inſti. de repli. ĩ prin. & hic, dicã ĵ. vñ liberatio non ſufficeret. Et hæc tenemẽti, qm̃ vtilia & quotidiana. ¶Quarta vis pacti eſt, qđ ꝓducit exceptionẽ. Iſta eſt indubitanter vera, vt l. iuris gẽtiũ. §. q̃nimo. ſ̃. eo. & Inſt. de replic. §. j. & 2. ¶Venio examinando vires ſecũdi pacti de petendo. Circa hoc fuit q̃dã opinio Io. qui dixit qđ ꝑ tale pactũ inducit̃ q̃dã noua naturalis obligatio, q̃ iungit̃ primæ ciuili, vt ſic ꝓducat actionẽ efficacẽ, qđ dicit gl. Azo. non placere, q̃a ad hoc nõ ĩterponit̃, & bñ dicit Nõ. n. agit̃, nec ĩ libello aliq̃d ponit̃, de vltimo pacto de petẽdo: ſed ſi excipiat̃ de pacto de nõ petẽdo, replicabitur de pacto de petendo, vt hic, & inſt. de replic. in prin. ¶Sed tunc op. q̃ño ciuilis ſola pt actionem ꝓducere? Dicit gl. nõ eſt mirandum q̃a hoc idẽ ꝯtingit ĩ chirographo poſt biẽniũ, & ĩ re iudicata, ſi prius nõ debebat̃. Iſta exẽpla non placẽt, nã ĩ chirographo poſt biẽnium fingit̃ nalis obl'o eẽ, vt non poſſit opponi exceptio nõ nume. pec. Idẽ in re iudicata, cum poſt ſnĩam ñ poſſit venire ꝯ, vt hẽat̃ ꝑ veritate. Vel dicas in ſnĩa ineſſe nalẽ obl'onẽ, vt dixi in l. Iul. ĵ. de ꝯdõne ĩdebiti. Dicas ergò aptè, qđ ciuilis ſola quæ habuit ab initio ſecũ nalẽ, ſufficit vt actio poſſit cõpetere, vt eſt caſus hic. Sicut. n. filius nõ pt ꝓcreari abſque pr̃e & mr̃e, & tñ poſtq̃ ẽ creatus pt viuere aut durare, licèt mr̃ moriat̃, ita & actio ꝓducta ab obl'one ciuili & nali pt durare, licet pereat nalis.
14 Eſt ergo † effectus ſcđi pacti, q̃a primò nalem obligationem ĩducit, nõ ꝙ iũgat̃ primæ ciuili, vt dictũ eſt. Scđò, quia tollit nalẽ obligationem de non petẽdo inductã ex pacto ꝓcedẽti ſm opinionem q̃ tenui, licèt gl. aľr tenuit, vt ſ̃. dixi. Nec obſtat rõ Iac. de Are. vt ſtatim dicam. Tertiò exceptionẽ ĩductã ex primo pacto elidit, & ſic replicationẽ inducit, vt eſt caſus hic. Contra iſtud opponitur, q̃a ſi tollitur obl'o naturalis ꝓcedẽtis pacti tollit̃ æq̃tas, ex qua ꝓcedebat exceptio, ergo tollit̃ exceptio. Rñ iſta rõ nõ eſt vera: nõ. n. oritur exceptio ex obl'one naturali, imò oritur ex eq̃tate q̃ hẽt pactũ ex ſeipſo quia ſic cõuentũ, vt inſti. de replic. §. j. & dicam ſtatim exponendo verba iſtius §. quæ dñt in pactis factum verſari. ¶Hoc etiam ꝓbo ſic: pone qđ poſt ſm pactũ de petendo facit aliud pactum de non petendo, abſque dubio tollit̃ naturalis obligatio de petendo inducta ex ꝓcedẽti pacto, cum iſtud ſit liberatorium, ꝓcedens pactum obligatoriũ, ſm omnes. ſed ſi opinio Iacobi eẽt vera, ex ꝓcedenti pacto nõ poſſet replicari, quia ſublata eſt naturalis. hoc ãt eſt falſum, vt Inſtitut. de replicat. §. 2. Ex ipſa enim æquitate facti, non ex naturali obligatione oritur, licet circa hoc Doctores videantur aliter ſentire, vt l. pacta quæ con-
e tra. C. eo ¶Sum expeditus e de iſta gl. Circa quam quæro duo: Pri-
15 mò, † an ſit aliqua dr̃ia inter pactum de ñ petẽdo, & pactũ de nõ
f agendo, f Innocen. alias Ioannes And. in capitu. exceptionis. extra, de

ADDITIONES.

a Examinemus vires pactorum. Vide Bal. in l. cum quis. C. de iuris & facti ignorantia. & in l. pacta quæ contra leges. C. eod.

b Poma. ¶Secunda virtus. Limita vt per Ale. l. rogaſti. §. ſi tibi. in prin. ĵ. ſi cert. pe. Ad quod vide Dec. l. j. C. eo.

c ¶Gl. op. De qua latius per Bar. in l. vbi pactum. poſt prin. C. de tranſact.

d ¶Poteſt obligari. De muliere contrahente cũ viro, qualiter poſſit obligari adde Bar. in l. Mæuia. §. j. ĵ. ſo. mat. in ſi. Sed pone ꝙ ſtatutũ dicebat, qđ mulieres non poſſint contrahere. an poſſint renunciare? vide Bar. in rub. in l. j. C. eo. Et ad hoc vide Bald. in l. pactũ. i xxj. q. C. de col. facit ad no. in aut. ſacramenta puberum. C. ſi aduerſus venditionem. & eũdẽ Bal. in l. ſiue apud. C. de trãſ. & dixi ĵ. quib. ex cauſis i poſſeſſionẽ eat̃. l. apud Iul. §. ſi. & in l. 2. C. de vſuca. pro em. & quod no. Bal. in l. j. ſi aduer. tran. adde Ro. conſ. 280. & 314. vbi etiam, an ſtante ſtatuto quòd mulier non poſſit obligari ſine conſenſu, &c. poſſit maritum liberare de fructibus rerum paraphernalium? & quòd ſtante ſtatutò quòd mulier non poſſit contrahere, nõ poſſit etiam liberare tenet Pau. de Caſt. con. 240.

† Claud. Liberare. Poterunt tamen donare per prædicta, dummodo incipiat à præcedente traditione, & ita conſuluit Are. conſ. v. in j. dub.

e Barb. ¶Sum expeditus. No. pro diſt. in c 1. de lit. conteſt. lib. 6. vide qđ not. & ibi dixi in c. conſtitutus. de reſcrip.

f Non agendo. An ſit differentia inter pactum de non petendo, & nõ agendo, & contra Inn. ſatis videtur tex. cũ ibi no. in l. & hæredi. §. filia. ſ̃. eo. & Bal. ĩ l. peréptorias. C. ſenten. reſcindi non poſſe. & in l. pacta q̃ contra. in ſi. C. hoc tit. & adde tex. no. in l 4 §. idem. ĵ. de do. excep. & quod not Bar. in l. nã poſtea. in prin. de iure iu. & l. elegãter. §. ſi quis poſt. de cõdictione inde. ꝑ Doc. in c cõſtitutus. de reſcrip. & bar. in l. cũ q̃s C. de iur. & fac. ignor. & dixi poſt bar. i d. §. ſi q̃s. ꝑ Imo ĩ l. cũ q̃ ita. §. qui ita. de ver. obl. & in d. c. conſtitutus. aliq̃d per Doctores in c. exceptionem. de exceptionibus & bal. in d. §. ſi q̃s poſt

tra, de litis contestatione. lib. vj. dicit ꝙ sic, qa pactũ de nõ agendo
ĩpedit solũ agi corã iudice, nõ aũt prohibet petitionẽ extra iudi-
ciũ fieri. Ideo dr ipse, ꝙ exceptio talis pacti impedit litẽ contesta-
ri, sed pactum de non petendo habet impedire petitionem in iu-
dicio, & extra. imò impedit quẽ solõne recipere, vt l. amplius. ỹ.
rem ratam haberi. & apponit magis ad tollẽdã obligationẽ, q̃ ad
tollendã petitionẽ in iudicio: iõ nõ ĩpedit litis ɔtestationẽ. Ita dr
ipse, ꝙ aliter ñ examino. Sed tu dic, vt hic plenè p dñm meũ, quia
16 Inn. non dicit veritatem. Itẽ q̃ro, † vtrũ in pollicitatione sit natu-
ralis obligatio. Gl. prima paruula hic vr velle qd non. Tu dicas, vt
colligo ex dictis Gul. ꝙ in pollicitatione nõ est naturalis obliga-
tio, iõ nõ dicitur debitũ, sed pet tur quasi debitũ, vt l. pactũ. secun-
do responso. ỹ. de pollicitationibus. Fateor tñ ꝙ illud qd in polli-
citatione deducit, põt cadere in obligationem ex virtute alterius
contractus, vt puta si ante venditionem aliqua polliceor, secuta
venditione ad illa teneor ex virtute contractus emptionis, non
pollicitationis, vt l. sciendum. §. dictum. ỹ. de ædil. edic.

Venio ad sequentem glo. Hic dicitur, stipula-
tio tollitur p stipula
tionẽ. Contrà l. si dari. ỹ. de verb. obli. Solue vt in gl. Et qualiter v-
na stipulatio nouat alterã æqualem, plenè dixi in l. pen. ỹ. de præ-
toriis stipulationibus. Item opponitur ad idem de l. vbi pactum
17 C. de transactionibus. Solue vt in gl. ¶ Venio † ad aliã gl. magnã,
& q̃ro quid vult dicere tex. quòd in stipulationibus versatur ius in
pactis factũ. Gl. hic videt dare quatuor responsiones, tamen in ve
ritate sunt duæ, sed prima & tertia continent idem, scda, & quarta
idem, vna tñ declarat aliam. Prima dicit, ꝙ in pactis versatur factũ
in hoc qd est necesse qd beneficiũ pacti apponatur & allegetur,
nec est necesse allegari aliquid iure solẽnitatis, & sic cõsistit in al-
legatione facti, non iuris. Quia ergo est merum factum, nõ potest
tolli alio facto, vt l. in bello. §. factæ. ỹ. de capt. & hoc vult dicere
tertia solutio, q̃ est eadẽ cum prima. In stiplõne verò vertitur ius,
quia ille, qui allegat stipulationem, debet probare stipulationem,
& solemnitatem iuris. s. interrogationem præcessisse, & rñsionẽ
subsecutã esse, & psen ibus partibus, & incõtinẽti. Quã gl. vide, &
18 colligemus multa notabilia ex ea. Et primò no. † ꝙ pactũ de non
a petendo, non repellit agentem, nisi per eum allegetur.[a] Scdò no
b ta,[b] ꝙ si de pacto † de non petendo cõstaret in iudicio ex confes-
† sione actoris, si tñ est opposita exceptio, actor non succumberet.
Idem si constaret de dolo vel metu, nisi opponatur exceptio. Ita
clarè dicit gl. hic ibi, ẽt si confiteor factum, &c. Vnde licèt dicam
in libello, peto decem, licet fecerim tibi pactum de non petendo,
nisi opponas exceptionem pacti, condemnabit te iudex. Dico tñ
qd eo ipo, ꝙ reus post lit. cont. allegat pactum de nõ petendo, vr
opponere exceptionem, vt plenè dixi in l. j. ỹ. de exceptio. Tertiò
19 nota, † qd ille, qui allegat stipulationem, dẽt dicere omnia solẽ-
nia. s. interrogationẽ pcessisse, & responsionẽ secutam fuisse inter
c præsentes incontinenti.[c] Hoc potest esse verum, qñ allegatur sti-
pulatio, quæ debet pbari p testes, quo casu solẽnitas nõ psumit,
vt l. j. C. de vsu. Secus si p instrumentum, vt l. sciẽdum. ỹ. de ver. ob.
d & ibi plenè dixi. Item not. ex ista gl.[d] qd qñcunq; † appet in iudi-
20 cio, actorem carere actione, licèt nõ allegetur p reũ, sequitur ab-
solutio. quod appet ex gl. quæ dicit, si allego stipulationem, & cõ
fiteor acceptilationem, non possum obtinere, nec requiritur ꝙ p
aduersarium obiiciat. Idem tenet gl. in l. vbi pactum. C. de transa-
e ction. b. Sed contra pdicta[e] videtur l. planè, cum l. fi. ỹ. de petit. he-
re. vbi p officium iudicis pt suppleri, etiã si à parte nõ opponatur
f illud: qd actionẽ tollit ipso iure. Huius gratia dic breuiter,[f] Qñq;
in iudicio cõstat aliquid, pp qd apparet actorem nõ habere actio-
nem, & tunc iudex debet absoluere, ẽt si à patre nõ opponatur, vt
l. vbi pactum. sm vnã lecturam. C. de transac. & p hanc gl. Et hoc
est qd dicit gl. s. de offi. assesso. l. j. qd iudex pt ex officio repellere
libellum, qñ ex eo nõ resultat actio. Si verò apparet aliquid, p qd
actio ipso iure nõ tollitur, sed ope exceptionis posset elidi, & tũc
aut illa est exceptio, quæ inest ipsi actioni, seu obligationi, vt ĩ pa
cto incontinenti apposito, & tunc pt iudex supplere, etiam si non
opponitur à parte, vt plenè dixi in l. lecta. ỹ. si cert. pe. Si verò non
inest, sed extrinsecus venit, vt in pacto apposito ex interuallo, vel
in exceptionibus pcedentibus ex alia æquitate, tunc aut si illa ex-
ceptio omittatur, actor locupletatur cum aliena iactura, & pt iu-
dex ex officio suo, postquam sibi ɔstat de facto, supplere scm, ac
si exceptio fuerit opposita, vt in l. planè. de petitione hære. & tibi
dixi ibi Aut nõ locupletatur cũ aliena iactura, & tunc nõ pt sup
plere nisi opponatur, vt in exceptione pacti de nõ petendo, vt hic
21 in tex. & gl. Ex pdictis † patet quòd hoc, quod gl. hic dicit de do
lo & metu, nõ vr de iure pcedere. Nam licet pars non opponat
exceptionem, si actor vinceret, locupletaretur cum aliena iactu-
g ra, ergo potest iudex ex officio suo eum repellere,[g] vt d. l. plane.
quod in exceptione pacti de nõ petendo, nõ venit. Nam pactum
fuit gratuitum. si nõ vteris eo excipiendo, imputetur tibi. Sed si
nos diceremus pactum de nõ petendo nõ esse gratuitũ, tunc pos-
set iudex ipse supplere ex suo officio, licèt exceptio nõ opponat,
postquàm sibi de facto constat, vt d. l. planè. Et licèt ista sint in se
22 vera, † tamen quantum ad expositionem literæ, mihi non pla-
cẽt. Nam dicit quòd in pactis versatur factum. s. in pactis oppo-
nendis, & in modo pponendi & opponendi exceptionem, sed in
stipulatione versatur ius, siñr in modo proponendi. Tex. autem
vr velle quòd in pactis versetur factum, s. in substantia facti, non
in modo proponendi. similiter & in stipulationibus versatur ius:
& ideo alij dicunt aliter, & exponunt quod pactum appellatur hic
ius naturale, & obligatio naturalis, & ius naturale. i. naturalis ob-
ligatio. q. d. in pactis versatur ius naturale, & ius naturale nõ põt
tolli. In stipulationibus versatur ius ciuile, quod de facili tollitur.
Quam responsionem gl. damnat, quia etiam naturalis obligatio
tollitur per ius ciuile, vt l. j. §. illud. ỹ. de nouationibus. Præterea e-
tiam in stipulationibus versatur ius naturale, hoc est, obligatio
naturalis, vt l. j. s. eod. Postea gl. vult istam responsionem hic susti-
nere. Ad cuius declarõnem oportet nos videre quartam rñsio-
nem, quæ ponitur in fin. gl. ibi. vel melius pone extra, videlicet qd
tex. exponatur sic. In stipulationibus vertit ius, hoc est, vinculũ,
vel obligatio, in pactis versatur factum in eo quod opponitur
principalr ad impediendum ne agas, habet tamen aliquid iuris. s.
quia obligatur quis nãliter nõ petere, & ista obligatio pt tolli p se
quẽs pactũ, sed effectus pacti quatenus ɔsistit in facto, repellen-
do aliquem à iudicio, nõ pt tolli. & hoc voluit dicere secunda ex-
positio posita in gl. s. quam recitaui, s. qd ius naturale nõ tollitur,
quatenus respicit factum de impediendo quem agere. Ideo reas-
sume gl. s. vbi dicit, pt tamen hæc opi. defendi, & examinemus per
singula verba. Primò dicit vt sic pactum non tollit factum, hoc est
secundum pactum de petendo non tollit effectum, hoc est pri-
mum pactum de non petendo, put respicit factum de impedien-
do quem agere, & hoc est verum in se, vt pluries s. dixi. Sequitur
in gl. sed ius tollit ius, & factum, hoc est stipulatio, quæ iuris est,
tollit omnem effectum iuris, & facti pcedentis stipulationem. Et
eodem modo acceptilatio. Qd similiter est verum, sic intelligen-
do vt dixi. Non tamen intelligas, qd tollat ius & factum, hoc est,
ꝙ faciat qd stipulatio non intercesserit verè, quæ tamen interces-
sit. Sequitur in gl. sed factum tollit ius hoc est, pactum de non pe-
tendo tollit ius, hoc est, naturalem obligationẽ, q̃ erat in pceden-
ti pacto de non petendo. Quod similiter est verum, vt dixi. Sequi-
tur in gl. ecõtra ius tollit factum, hoc est, naturalis obligatio, quæ
est in secundo pacto de petendo, tollit factum, hoc est pcedens
pactum quatenus habet effectum iuris, non quatenus hẽt effectũ
facti, & hoc modo esset etiam verum. aliter istud quartum mem-
brum non posset intelligi. Licet pdicta sint in se vera, tñ non red-
dunt tex. istum bene clarum. Quid volunt ista verba, quia in stipu-
lationibus ius, in pactis factũ versatur. Gul. exposuit. vt s. dixi cir-
ca solutionem primi ɔrij in prima solu. quod ibi reprobaui. Tu er
go dicas, qd substantia stipulationis ɔsistit in iure: nam stipulatio,
est verborum obligatio, &c. vt l. stipulationum. la ij. §. stipulatio. d
verb. obli. Substantia verò pacti consistit in facto, quia pactum est
duorum vel plurium in idem placitum, & cõsensus, vt s. eod. l. j. Et
hoc totum sonat factũ, & nihil iuris. Et iõ stipulatio tollitur per a-
liã stipulationẽ, quia vnũ ius pt tollere aliud ius verè: sed pactum
non tollit aliud pactum. Nã exceptio, q̃ oritur ex pacto, non ori-
tur mediante naturali obligatione ipsius pacti, sed prima, & im-
mediata cã exceptionis est, quia sic conuenit: quia tale pactum
interuenit, hoc dicit tex. rotũdissimus Inst. de repli. §. 1. Qd autem
factum nõ interuenerit, nõ pt fieri p legẽ sm veritatẽ, vt l. in bello.
§. factæ, cũ l. fi. ỹ. de capti. Facit ergo hoc p fictionem inducendo re-
plicationem. Sicut. n. ille, qui hẽt actionẽ, q̃ eliditur exceptione,
non videtur eã habere, vt j. de regu. iur. l. non videtur. Et no. quod
dicit, non videtur, quod est nota fictionis. Ita ille q hẽt exceptio-
nẽ, q̃ eliditur replicatione, nõ vr eã habere, & sic p fictionem. No.
† ergo

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Allegetur. Vide Ale. consi. vlt. 2. vol.
b ¶ Secundò no. Vide omnino quæ habes in l. 1. C. vt quæ desunt aduoc. sed cõ
tra istam gl. hic cõiter approbatã per bar. & Doc. tenet bal. in l. postq̃. C. eod.
† Clau. ¶ Pacto. Adde hic quod no. bal. in l. postquam liti. C. de pac.
c Paris. Incõtinenti. Ideo si testis diceret præcessisse interrogationẽ & sequu-
tã fuisse responsionem, nisi diceret incontinenti, non probaretur stipulatio.
vide Ias. in l. 1. §. qui præsens ỹ. de verb. obl.
d Ex ista gloss. De intellectu huius gloss. per bald. in l. edita, C. de eden. & in l.
postquam liti. C. de pac & in l. in bonæfidei. in fi. C. eod. & vide quæ habes in
l j. C vt quæ desunt aduo. & pro ista gl adde tex. in l. si fundum sub conditio-
ne. § qui fundum de leg. 1 & ibi dixi post Imo.
e Barb. ¶ Sed contra prædicta. Vide bar. in l. eum qui ita. de verb obl. l. lecta si
cer. petatur l. exceptionem, C. de probationibus.
f ¶ Paris. Dic breuiter Vide de materia Aret. in l si ita. stipulatus. infra, de leg.
j. vide omnino quæ habes ad bar. in l. eum qui ita. de verb obl. de exceptione
resultãte ex eodẽ instro, i quo actor se fundat vt iudex possit supplere, ita ꝙ
opus sit, qd actor replicet qñ opponitur aliqua exceptio actionis exclusio:
nec iudx pt supplere, licet ex actis sibi cõstaret. vide Ias. in l licet C. de iud.
g Eã repellere. Qn iudex suppleat, vide Imo. in l eũ q ita. §. qui ita. de ver. ob.

23 † ergo ex isto §. quòd fictio priuatiua, q̃ fingit nõ eẽ illud qđ est, nõ hẽt locũ in his, q̃ sunt iuris regulariter, vt hic, q̃a ius tollit ius verè nõ fictè, vt hic, sed hẽt locũ in his, q̃ sunt facti, vt hic, quia factũ, quod nõ põt tolli verè, tollit̃ per fictionẽ. Qđ declara latius, vt l. si is q̃. p̃ emptore. ff. de vsuc. circa fictionem priuatiuã. Itẽ q̃rit
24 † gl. hic in fin. vtrũ acceptilatio extinguatur per contrariã acceptilationem? Et dicit quod non, & bene, q̃a acceptilatio non interponitur ad tollendam liberationem, sed ad tollendam obligationem. In eo quod dicit, non prodest fideiussori. Opp. ff. eo. l. fin. Sol. vt in gl.

25 Modo venio Ad secũdã partẽ. §. in qua gl. nihil dicit. No. † tñ qđ obligatio ex malefic. p̃ pactũ
a ipso iure tollit̃. Quod dic vt l. si tibi. §. quedã. s. e. Iuxta hoc tñ q̃ro ª dñs legatus † absoluit Præfectum, qui venit ad obedientiam sub
26 certis pactis, & hoc adiecto quòd non deberet de cætero similia attentare: & si secus fieret, ipso iure reincidat in primas pœnas tã temporales, q̃ spirituales, vtrum si venit c̄ pacta, incidat in primas pœnas? Ista quæstio fuit de facto Bononiæ ĩ p̃sona Marchionis đ
b Ferraria. Et qđ nõ ᵇ ĩcidat, vr̃ casus hic, q̃a p̃ liberonẽm ipso iure tolluntur, nec pñt p̃ cõuẽtionẽ resuscitari. Iac. But. dicebat, qđ in primas pœnas reincidat. Nã dicta liberatio dẽt intelligi, ñ q̃ sit pura liberatio, sed potius cõditionalis. s. si secus nõ attentauerit. Cũ enim mẽs liberãtis ista fuit, ergo debet apertè intelligi illo modo quo possit p̃cedere; vt dixi in similibus in vltimis voluntatib. in l. qb. dieb. §. j. ff. de cond. & demon. & l. 2. ff. de in diẽ addic. in gl. magna. sup verbo, cõditionalis. Mihi vr̃ sic distinguendũ. Aut ista pacta fiunt cum dño, q̃ hẽt potestatẽ cõdẽdi legẽ, & ista pacta sunt leges, vt l. pe. C. de do. inter vir. & vxo. & l. Cæsar. ff. de publica. & iõ ille q̃ c̄uenit, reincidit in primas pœnas, neque ab eis ipso iure fuit liberatus, nec incidit in illas pœnas tanq̃ ex prioribus delictis quia sublata sunt illa, & eorum obligationes, vt hic: sed nouum delictum, per quod contrauenit, meretur illas pœnas, in quas primò incurrerat ex omnibus delictis. Et hoc facere lex potest, Punitur. n. s̃m delictum grauius p̃p̃ p̃cedentia, de q̃bus est condẽnatus vel absolutus. vt ff. de pæ. l. capitalium. §. famosos. & l. 3. C. de epis. audien. Si verò ille, cũ quo fit tale pactum, non poterat legem condere, tunc aut talia pacta sunt stipulatione vallata, aut non. Primo casu aut in pena veniebat aliquid pecuniarium, & tunc in illas pœnas incidit, non tanquam debitas ex delicto, sed tanquã debitas ex stipulatione. Potest. n. p̃ stipulatiõẽ p̃mitti illud, quod est possibile per legem deberi. l. non impossibile. ff. eo. Si verò pœnæ erant tales, quæ non poterant in stipulationem deduci, tunc illa adiectio nil releuat. Casus est hic. Ad quod facit in simi. ff. de manu. testa. l. Imperator. Si verò erat pactum nudum, tunc non valeret, vt in isto §. quia ex eo non potest agi, & prima non resuscitatur, vt hic dr̃. ¶ Venio ad vers. idem dicimus. Istud examinaui vt vidistis in l. iuris gentium. § adeo s. eo. & eodem modo dico in
c ver. quod si non vt tolleret. ¶ Venio ad versic. quod in specie. Ex
27 quo † no. quod res de facili redit ad suam naturã. ᵈ Quod gl. in-
d ducit ĩ arg. ad quæst. an valeat priuilegium cõcessum ecclesiæ, ᵉ
e qđ nõ possit obiici sibi ab alia eccl̃ia, nisi p̃scriptio cẽtum annorum, nã nõ lædit̃ eccl̃ia, cũ ad ius antiquũ redeat, sed iste §. nihil facit, q̃a hic loq̃r de iure eliso, non extincto. Sed ius antiquũ qđ inducebat præscriptionẽ cẽtũ annorũ, est, totaliter extinctũ, ergo &c. Ita dicebãt Mar Sil. & Ia. But. Circa qđ vide Cy. in aut. quas actiones. C. de sac. san. eccl. in vlt. q.

ADDITIONES.

a ¶ Tamen quæro. Vide Bar. in l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. eod. l. non solum. §. iniuriarum. ff. de iniur. per Ang. in quæst. sua, exorta guerra.
b Pom. ¶ Et quod non. Vide Fel. c. 2. de testi.
c Pom. ¶ In specie. Vide quæ per hoc infert Fel. c. cum omnes. de const. in c. cũ accessissent. eo. ti. Barb. consi. 12. vol. 1. & consi. 62. eod. vol.
d Clau. ¶ Naturam. Ad cuius cõfirmatiõẽ vide Fel. in ca. cum oẽs, de const. & multa alia ponit in c. cũ accessissent. e. tit. & vnũ ponit Ale. post Bal. & Ang. in l. si constante. ff. sol. mat. & aliud per eũdẽ in l. si socer. §. j. ff. illo tit. Felyn. in c. causam quæ inter. de resc. Vide etiam Bar. in rep. l. 2. C. quæ sit lõ. cõsue.
e Priuilegium concessum ecclesiæ. Vide per gl. super verbo, redditur.

1 *Liberatio a dolo de futuro etiam de præterito, quando fieri possit in contractibus, & in vltima voluntate.*
2 *Promittens non petere reductionem ad arbitrium boni viri quando eam poterit petere remissiuè.*

a b §. Illud nulla. ª Dolus futurus nõ potest remitti, ᵇ secus in præterito ᶜ h. d. Opp. hic de prin. vsque ad
c fin. Quidam dñt quod principium loquitur qñ dolus remittitur
d expressè, ᵈ quod fieri non potest. Finis loquitur ᵉ qñ remittitur ta
e citè & sub nube, & sic expressa nocent, nõ expressa nõ nocent, vt in regula iuris, expressa. Et hoc vr̃ sentire tex. hic cum glo. tua, dũ dicit ne depositi agat, sed ratione doli futuri. Quæ gl. posset procedere, si quis intelligeret hoc pactũ vt ne depositi agat, hoc est, q̃ rẽ nõ cõpetat. Tunc. n. ille, apud quẽ res est, nõ põt dolũ committere, quia in re sua quilibet est moderator & arbiter; vt l. in re mandata. C. mand. meritò non poterit agere de dolo, cum non possit cõmitti, sed in veritate ista cõuẽtio hoc nõ importat, si promitto depositi non agere, intelligit̃ ratione culpæ, sed rẽ apud te existẽtẽ bene debes restituere, vt l. si ei cui. ff. de libe. leg. Dolus au
1 tem futurus nõ potest videri remissus, vt in prin. hui? §. † De quo autem dolo loquat̃ iste versi. quãuis, dico de præterito. Vnde si feci pactum ne depositi agã intelligitur ratione culpæ, vel doli præteriti, rem tñ restituas vt d. l. si ei cui. Et hoc tenet gl. satis respectu doli præteriti. Sed quæro quid si in vlt. voluntate relinquat̃ talis liberatio? Dicit gl. tunc nõn porrigitur ẽt ad dolũ præteritum, vt l. Aurelio. § Caius. de lib. leg. qđ tenet. Cy. in l. sub prætextu. C. de transa. gl. in d. §. Caius videtur simpliciter idem dicere in contractibus & vltimis voluntatibus; & ibi illud teneo per d. l. si ei cui.
2 prout ibi dixi plenè in ver. nota quòd. Vltimò iste §. inducitur † ad quæstionem illam de eo, qui promisit non petere reduci ad arbitrium boni viri. De quo hic per Gul. dixi. in l. societatẽ. §. arbitrorum. ff. pro socio.

ADDITIONES.

a Poma. Illud nulla. Vide Fel. c. fraternitatis de testib. vide multa specialia, q̃ permittuntur propter futurum delictum euitandum, q̃ ponit Barb. consi. 94. vol. 1. Vide Rom. consi. 94. & consi. 90. alias 60.
b Paris. Dolus futurus non potest remitti. Culpa autem futura potest remitti. Vide de materia Ale. consi. 67. vol. 2. ad fi. Mod. hic post Pau. de Cast. Item ad istas duas regulas, vide Ias. in l. actione. post alios. C. de transf. & et ibi qñ remittitur dolus de præterito, requiritur spalis renunciatio, taliter quòd nõ veniret in generali remissione. Itẽ an reg. huius §. procedat in dolo præsumpto. Pau. de Cas. hic tenet quòd sic. Cõtrariũ tenet Ant. de But. in c. fraternitatis. versicul. 4. fallit, extra de testib. vt refert Ias. hic, sequitur etiam Francis. Cur. hic, & facit quod dicit Bal. in l. 1. in fi. C. de vsufru. quẽ refert Ale. hic in Apostillis. sed illud dictum fundatur in opi. gloss. hic, quæ reprobatur per
c Bar. Ang. & alios hic, quia et velatè non potest remitti dolus, licet ibi Bart. loquitur de dolo præsumpto, sed non est differentia, quia gl. hic loquitur etiam in vero dolo, & vult quòd tacitè & velatè remitti possit, sed est reprobata, pro opinione tamen Antonij de But. vr̃ facere decisio Ioannis An. posita in d. c. fraternitatis, dũ dicit, quod cõsensu partium fieri potest, vt post dicicita testificata possint produci testes. Quod sequitur etiã ibi Pan. versi. xvj. Ant. de Bu. in d. vers. fallit quartò, & Mari. Soc. ibi & alij. & tamen ille q̃ producit testes post dicicita testificata, dr̃ in dolo præsumpto, vt dicit Bar. in l. 1. §. nunciatio. de ope. no. nun. cum quo transeunt alij ibi, sed pro opinione Pau. de Cast. facit multum illa cõis opinio, quam p̃ onit Host. & sequuntur alij ibi in c. Quintauallis. de iureiur. Vbi Antoniusmet de But. sequitur in vers. quartus casus. & Bar. in l. societatem. §. arbitrorũ. versi. quæro vtrum possit renunciari. ad fi. cũ suis cõcordantiis, vbi licet data potestas esset arbitris lædẽdi, ẽt in maxima quãtitate; ñ impedit reductio ea ratione, quia ex tali læsione præsumatur dolus, qui non potest remitti, per istum §. Facit etiam quod dicit in l. fi. ff. de præto. stipulatio. quod licet sit conuentum stari dicto partis super damnis, potest peti reductio si plus debito peti iuret, q̃a præsumitur in dolo secundum Bart. ibi, quod non potest remitti. Item facit quod dicitur de tutore, an fuerit remissa reductio rationum in ampla forma, quia nõ põt liberari à restitutione reliquorũ vt per Bal. & Imo. in l. si seruus vetitus, de leg. 1. cũ concordan. de quibus ad Bar. in l. Aurelio. §. Caius. de libe. leg. eo quia non restituere reliqua, est dolus l. dolus. ff. manda. & l. si p̃curatorẽ. §. dolo. eo. tit. & tamen ille dolus, de quo in d. l. dolus, est præsumptus, vt ibi dicit gl. & Fulgo. in d. §. dolo. per bart. in l. quod Nerua. in 9. quæst. & ibi etiam Pau. de Ca. ff. depositi. & est gl. in l. dolo. ff. de legem Falc. probatur etiam ista opi. Pau. de Ca. per tex. in l. quidã decedens. ff. de admi. tut. vbi dicitur, quod non potest liberari tutor à reddenda ratione quin teneatur bonam fidem præstare, tamen ille qui est in dolo præsumpto, non dicitur in bona fide, d. l. quod Nerua, in fin. Et pro illa diuersitate bene facit illud, quod notat gl. & Bar. in l. iurisiurandi. C. de testi. gl. in l. 1. ff. de fer. vbi Alex. & Mod. etiam Bar. ibi no.
c Clau. Præterito. Quid in lata culpa, vide Are. in l. si mora. ff. sol. mat.
d ¶ Remittitur expressè. Not. q̃ licet dolus expressè non possit remitti, tñ potest tacitè, quod no. Bal. in l. j. in fi. C. de vsufr. Dicebat tñ Ang. hic, quòd licet conueniam, quod depositi non agam, tamen semper potero agere, tanquam contra quemlibet possessorem. De quo hic vide per eum.
e Poma. Finis loq̃r. Vide vt p̃ Ale. pulchrè, l. si mora. ver. regula. so. mat. quãuis dolo æquiparetur. vide etiã singulare dictũ Ias. l. actione. C. de transac. vbi ponit cautelam ad remittendũ futurum dolum ex mẽte, quam tñ reprobat.

§. Pacta quæ turpem. Pacta, quæ continent turpẽ causam, vel facta, q̃ sunt cõtra publicam vtilitatẽ, non sunt seruanda. h. d.

1 *Conuentio facta cum vna persona, non nocet alteri, & quomodo intelligatur.*
2 *Pactum factum super vna re, non porrigitur ad aliam.*
3 *Exceptio, tua non interest, vel non potes agere, impedit litis contestationem.*

a § Ante omnia. ª Quia s. tractauit vsque ad §. pactus, à l. si tibi, §. ij. qualiter pactũ extẽdatur de persona ad personam: hic incipit tractare quomodo pactum
b factum in vna re porrigitur ad aliam, ᵇ per totam hanc legem, postea per totum titulum, tractat quæstiones extrauagantes,
1 quæ non continuantur. ¶ Nota † quod conuentio facta cum vna

ADDITIONES.

a Poma. Ante omnia. Limita hunc §. vt per eundem. l. postquam. in prin. C. eo.
b Paris. Porrigitur ad aliam. Vide Ant. de But. in consi. 44. per totum. extendũt tamen ad connexa. vide Bar. in l. eum actum. ff. de neg. gest.

a vna persona, nō nocet alteri, aquod plenè expeditū est s. & gl. hic
b tangit. b¶Secundò nota.† qđ pactū factū sup vna re, nō porrigi-
2 tur c ad aliam, qđ plenè ī. expediet: Iurisconsultus. ¶Tertiò not.
c φ istud inspiciēdū est ante oīa, & iō ista† exceptio, nō potes age-
3 re, qa tua nō interest, vel nō potes agere, qa alia res est, de qua dicis pactum factum esse, & alia est res quæ petitur. Dico quòd istæ exceptiones litis conte. impediūt, quia hic dicit, ante omnia. Dicā in l. posthumus. §. si quis ex his. ꝟ. de inoffic. testa.

ADDITIONES.

Non nocet alteri. Limita in pacto facto cum ciuitate vel Principe, qa tunc seruatur pro lege, quo ad omnes, ſm Bart. ita limitantem p illum tex. l. donationes quas diuus Imperator. C. de dona. inter vir. & vxo. & l. ciuitas. in prī. ꝟ. si cer. pet. & in l. Cæsar. ꝟ. de publica. adde pòst Ias. inquantum ponit, qđ si sunt tres fratres, & vnus maritat fororē, & illa facit pactū de nō petēdo hæreditatem pr̄nā, quod illud pactū nō proderit alijs fratribus, qn possit ab alijs petere portionē: vide tu qđ cōsuluit Pau. de Cast. consi. 311. & cum sit statutū, φ cōtra illud nō possit opponi exceptio, an habeat locū quo ad tertiū? vide eundē Paulum consi. 181. & inquantū ēt ponit, quod tertius veniens pro suo interesse, potest opponere contra tres sentētias conformes, aduerte, qa illud non est simpliciter verū. De quo per Pet. de Anch. consi. 334.

b Pom. ¶Hic tangit. Limita hoc, vt non procedat quando vna non veniret in cōsequētiā alterius. Ita Hieron. Tor. & ibi seq̄r Deci⁹, l. postquàm liti. C. eo.

c Anto. Rub. Non porrigitur. Et similiter concessiōes & literæ Principis. Vide Ant. consi 14. per totum: extenduntur tamen ad connexa. vide Bart. in l. eum actum. ꝟ. de neg. gest.

§. Si cum mihi. Minor sūma inest maiori. h. d. No. qđ pactū in sūma maiori porrigiť ad min⁹ debitū, & pactū factum ī summa minori porrigiť ad partē maioris debiti, & sic eadē res vř. Et hoc mō iste §. continuatur cū pcedenti. In veritate tn̄ eadem res nō est. Vn̄ si dēs mihi xx. & volo petere x. nō debeo petere x. tanq̄ debita, sed tanq̄ ex summa debita, vt no. in l. scire debem⁹. circa prin. ꝟ. de ver. ob. Facit ꝟ. de sol. l. vbi fideiussor. Vbi formo qōnē an bannitus in x. & x. dicať bānitus in xx. Opp. qđ maiori summæ non insit minor, si negatiuè pferatur. Nō n. seqtur, nō habeo cētum, ergo non habeo decē, qa illa propositio, nō habeo centum, verificatur posito qđ hērē 99. vt l. si is q duceta. §. vtrum. de reb. dub. sed hic profertur negatiuè. ſ. qđ nō petam xx. ergo non impedior quin petam x. quia verū est me nō petere xx. Solu. vt dixi in l. j. §. si stipulanti. ꝟ. de verb. obli.

§. Sed si stipulatus. In obligatiōe alternatiua, pactū de altero nō petendo totam obligationem elidit: secus in obligatione generis, si est electio creditoris. h. d. cum §. seq. No. φ ī obligatione alternatiua, vnius solutio, acceptilatio, & pactum, tollit obligationem. ¶Op. dř hic φ vnius petitione tollitur tota obligatio ꝯ l. eum q certarum. in fi. de verb. ob. Gl. soluit multis modis, & q̄libet solutio pōt esse bona, q̄ pcedit qn̄ electio est debentis, sed qn̄ electio cēt creditoris, tunc p. lit. pte. sup vno p̄iudicatur sibi, ne possit variare sup alio, vt ꝟ. de verb. obli. l. si qs stipulatus sit Stichum aut Pāphilū. ¶Scđo op. ad id qđ dicit de acceptilatione, vt ꝟ. de acce. l. & piusiurandum, §. si Stichum. Gl. soluit duob. mod. Tene scđam φ ibi acceptilatio fuit facta pendente ꝯdōne, & res nō extabat tpe ꝯditionis. ¶Opp. ꝟ. de rescin. ven. l. si emptio. Sol gl. dicit, ibi fuit actum, φ ī altero tm̄ resolueretur emptio. Tu dic ſm Doct. φ ibi erat ꝯctus celebrat⁹ gr̄a vtriusque, vn̄ ī altero remanet ꝯct⁹. Hoc. n. pdest ēptori, qa hēbit rē: & venditori, qa hēbit p̄tiū. h c ꝯctus pcesserat gr̄a vnius tm̄, ſm Iac. đ Are. & Gul. đ Cu. qđ ēt tenebat hic Cyn ī obl'one alternatiua. Ergo distingue, Aut pactum īterponiť sup̄ vna re debita ī ꝯctu celebrato gr̄a vtriusque, aut vnius tm̄, & ī isto secundo casu, aut fuit pactū simpl'r, & hēt locum iste §. Aut conditionaliter, & tunc aut illa res extabat tpe existentis conditionis, aut non, vt colligitur ex solutione contrarii d. l. & per iusiurandum. §. si Stichum.

§. Sed si generaliter. Opp. In obl'one generis certū hominem petere non possum, vt Inst. de actio. §. præterea. Ex hoc sequitur, φ iste text. dicat malè ī duobus. Primò ī eo qđ dicit, si petam Stichum obstat exceptio, qa Stichus nullo mō p̄t peti. Scđò obstat, qa pactum dēt intelligi, vt opereť aliqd: sed si nō ītelligiť & porrigatur vt tollat totam obligationem, nihil operareť, qa Stichus ante peti non poterat. Ad primum rñdeo, φ añ non poterat peti Stichus, qa non erat in obligatione: & hic opponiť exceptio intentionis, dř gl. Nec obstat l. Maeuius §. duobus. ꝟ. de lega. 2. vbi dicit omnem hominem esse ī obligatione, qa illud est verū quo ad hoc, vt solui possit. Verè tn̄ nullus est in obligatione, sed ille fingitur esse, cui postea solueret, vt l. cū incertus. ꝟ. de leg j. Dixi plenè in d. §. duob. & hoc circa primū Ad sol. dicti ꝯrij, prout scđo modo obstat, intro gl. ibi, vel verius. & dicit, intelligo hoc, qn̄ electio erat creditoris, & sic pactū operatur, vt creditor possit eligere omnem alium hominem excepto Sticho, & hoc prodest reo: ratio, qa forte Stichus erat sibi necessarius. Si. n. intelligeres, φ esset electio rei, tunc illud pactum tolleret totam obl'onē, al's nihil operareť: qa si intelligeres φ ipse reus non posset eligere Stichum, hoc esset ꝯ se. Ita intelligit glo. & bene. ¶Ex hoc apparet sol. pcedentis contrarij, φ obstat exceptio pacti. Poterat. n. actor eligere, & sic certum hominem petere, sed §. pterea, allegatus ī gl. loqtuř qn̄ erat electio debitoris. Sed iuxta pdicta dubitatur an eadem distinctio, factoris, vel rei đbeat adhiberi ī obligatione alternatiua, đ qua s. pxi. dixi. Dicit Azo φ nō, qa vno mortuo, vel pacto facto, nō teneť in alio. In eo qđ đt de pacto. đt verum vt s. pxi. §. Rō differētiæ inter obligationē generis & alternatiuā est, qa in alternatiua vtrumq; est ī obl'one, vt l. illud. ꝟ. de consti. pecu. & l. si duo. ꝟ. de verb. ob. Sed ī obl'one generis nullum, vt s. dictum est. In eo, qđ đt, altero mortuo, non est verum simpl'r, sed ſm id, qđ poniť ī l. Stichum, aut Pāphilū. ī prin. ꝟ. de sol. Op. ad id, qđ đt alterum posse peti, đ l. & piusiurādū. §. si is. ꝟ. đ accept. gl. soluit optimè, ibi ī acceptilatione, q̄ hēt vim solōnis, hic in pacto. Op. de l. hoīe. de optio. leg. glo. soluit multis modis, tene illā q̄ đt, ibi in repudiatione, hic in pacto. Dic ergo in obligatione generis, aut obligatio tollitur vnius repudiatione, aut pacto, aut acceptilatione. Primo casu, aut tunc poterat peti, aut ñ, vt l. homine. ꝟ. de opti. leg. & gl. h. c sol. contrarium, aut pacto, & tunc erat electio creditoris, & loquitur iste §. aut debitoris, & dic vt in gl. aut acceptilatione, & indistinctè tollitur tota obl'o.

§. Item si pactus. Qui pmisit non petere totū, remouetur à petitione cuiuslibet ptis ei⁹. h. d. Op. gl. ille qui est dn̄s, non p̄t esse vsufructuarius, vt. l. si vsusfructus pe. l. vti frui. ergo vsusfru. non p̄t peti ex ea cā, qua res, &c. Sol. vt in gl. Subdit gl. aliud est in cæteris seruitutibus, vt ꝟ. de leg. 2. l. cum filius. §. dn̄s. qđ verum est quo ad casum illius. §. quantum ad l. nr̄am, idem est vbiq;: qa q remouetur à petitione fundi, remoueť & à petitione seruitutum, vt l. fundū. ꝟ. đ exceptioni. Op. infra, de exceptio. rei iu. l. si qs cum totū. §. si ancillā. aSol. gl. đt. Aliud ī sn̄ia, aliud ī pacto. Rō, qa q petit, cām exprimit, pactum verò simpl'r ponit. Certè si in pacto exprimereť cā, esset idem qđ ī sententia, vt patet in prin. huius §. de eo q pmisit non petere hr̄ditatē, hoc est dicere non se hæredem, & ibi seqtur singulas res vt hæres petat. q. d. si ex alia causa peteret q̄ ex ista, non obstaret exceptio.

ADDITIO.

a ¶§. si ancillam. Vide quod no. gl. & ibi Bar. in l. si de certa. circa fi. C. de trāsa.

§. Si acceptilatio. In pactis liberatoriis, si ñ valet φ ago vt ago, valet vt valere pōt. h. d. Op. & solue vt in glo. ¶Op de l. an inutilis. infra, de accep. sol. ibi sunt diuersæ lr̄æ. Veritas est, aut peccať in forma, aut in mā. ¶Op. de l. j. §. si quis ita. de verb. obl. & infra, de const. pecu. l. j. §. eum qui. Sol. ibi in pactis obligatoriis: hic in liberatoriis. Dixi plenè in d. §. si quis ita.

§. Seruus. Non eget summario. Distingue tres casus, vt ī gl. Adde quartum casum. Quid si stipuletur adiecto pprio noīe & appellatiuo? diceres forè distinguendum quid precedat, vt l. si seruus cōis. infra, de stipu. seruorum. sed illa distinctio habet locum qn̄ vtroque modo valere potest, hic nō p̄t vtroque modo valere. Vnde inspicimus quod valere potest, vt l. quoties. đ rebus dubiis. & l. quoties. de verbo. oblig.

LEX XXIX.

Contra iuris. Pupillus paciscendo non p̄t suam conditionem deteriorem facere, sed meliorē sic. h. d. Istud principium psequere, vt in g. Quærit gl. an ipso iure nō obstet, an ope replicationis. dic vt in ea.

1 *Administrationem liberam habens an quandoque possit donare.*

2 *Pactum de non petendo, non præsupponit de necessitate donationem.*

§. Si filius. Pactum de nō petendo factum ab eo, q nō pōt petere, est nullū. Itē in gn̄ali & libera concessio
a ne, non venit donatio. Item in ipso contractu a potest filius paciscendo p̄iudicare patri, & seruus dn̄o. h. d. Op. s. eod. l. & hæredi. §. filia. & §. item. Sol. In casibus, in qbus filius vel seruus agere p̄t, valet pactum, statu eorum ñ mutato. In casibus vbi agere ñ p̄t, valet
1 pactum secuta mutatione status, quia sit effectus suiiuris, qđ p
b cedit ī filio. Sec⁹ si ī seruo, q nō tenetur ex añ gesto. ¶Venio† ad b
c ſm, & opp. vř c qđ ex concessione liberæ administrationis possit dona-

ADDITIONES.

a Anto. Ru. Contractu. Adde quod si p̄r vellet venire ex contractu filij, oporteret quod eū acceptaret cū omnibus suis qualitatibus, vt dicit Bal. hic, quā regula vide & limita vt p Ias. in l. Pōponius. §. cū quis. in j. no. ꝟ. đ acqui. pos. vide quæ dicit Ale. in l. cum fundus. §. seruum tuum imprudens. ꝟ. si cert. pe. in 4. no. Facit quod dicit Gemi. in c. vt circa. §. alioquin. in princ. de elect. in vj. quod vtens actu gesto per alterum, non potest eo vti, si ille qui gessit, non seruauit contenta in eo: pro quo facit doctrina Bar. in l. j. infra, de interdictis & relegatis.

b Poma. ¶Venio ad. Adde tamen vnum singu. quòd ille cui est concessa administratio cum libera; potest gratis remittere, quando à princ. poterat ista remissio prodesse sicut nocere, vt in procuratore cum libera compromittente in arbitratorem. De quo vide Alex. in l. de fideicommisso. C. de transa. & in materia vide omnino Iaso. in l. Præses. versic. 4. vsque ad fin. C. de transact. & in proposito dictorum Barto. vide Alex. cōsi. 22. j. vol. Rom. consi. 50. in 2. dub. & Io. Abb. consi. 6. in 2. dub. 2. vol.

c ¶Clau. Videtur. Adde hic, quod vult Bal. in l. 2. in pen. q. C. de donatio.

a sit donari,[a] vt l.cum plures.§.cum tutor.in prin.de admi.tuto.Dicit glo. qđ hic dicitur,fallit in quibusdam casib.hic no.in gl.Cer-
b tè in casib.hic positis nõ est mera donatio [b] qa ad donandum cogebať secũdum mores ciuitatis,& ideo quodam mõ cogitur donare,vt parcat pudori suo,vt l.Quintus.in prin.ĵ.mãda.Quod tene menti pro tutoribus & similibus administratoribus. ¶Vlt.no.
2 hic † casum quod pactum de non petendo,non præsupponit de necessitate donationem, quod est vtile scire pp insinuationem,
c vt l.si quis obligatione.& ibi no.de reg.iur.[c]

ADDITIONES.

a Possit donari.Vide in l.filiusfa.& qđ dixi ibi ĵ.de do.& per hanc regulã videqđ no.dixit Bar.in l.si quis delegauerit.ĵ.de noua.Ité adde,ꝙ filiꝰ pt donare ,ppter bonũ pacis & cõcordiæ,ſm Ang.in l.Imperatores.ĵ.eod.itẽ fallit in filiis Baronũ & Regũ,& idẽ ẽt in tutorib.alias ꝓhibitis secũdũ Inn. in c.grãdi.de sup.neg.præ.adde inquãtũ Ias.ponit quod minor non obstãte statuto,potest facere contractum vtilem,secundum Roma.consilio 454. quod idẽ voluit Rom.conſ.306.vbi consuluit,quòd si minor captus ab hostibus vt redimeret contraxit,quod valeret cõtractus,quia vtiliter gessit, licet statutum prohibeat minorẽ cõtrahere,nisi cum certa solennitate. Et quod mulier non obstante statuto,possit adire hæreditatem non damnosam , voluit Ang.cõſ.vlt.& in §.si filius,inquãtũ ponit,an administratores possint donare,vide quæ posuit in l.præses.C.de transa.quibꝰ etiam adde,an possint donare,Bal.conſ.435.lib.& an pactum de non petendo egeat insinuatione,vide Ang.conſ.99.Bal.conſ.287.3.lib.

b Cla.¶Donatio.No.ẽt,ꝙ tales ñ possunt mutuare pauperi , primo quia tale mutuũ habet vim donationis,vt no.dicit Pau.de Ca.in l.rogasti.§.fi.si certũ peta.licet Ale.ibi conetur eum mordere,& vide ad materiam elegãs consiliũ Ale.cõſ.22.vol.j.vbi ponit de syndico qui habet potestatẽ cõpromittẽdi cum libera,an poterit renunciare liti,& causæ.& dicit no.Bal.in l.1 in prin. per illum tex.ĵ.de tut.& rat distrah.ver.sed & si non,ꝙ tutor in donando ñ potest præstare authoritatem pupillo.Ale.conſ 125.vol.1.

c ¶De reg.iur.Per Bar.latius in l.1.ĵ.ti.1.

LEX XXX.

Sinautem. Nota l.qa aliud est pacisci in ipso actu acquirẽdi,quo casu fit deterior conditio patris & domini,quia res acqritur sibi cum sua causa.Simile in l.j.in fin.& l.seq.ĵ.de reb.eorum,qui sub tute. vel cura.Et secundum hoc apparet,quod hic debet intelligi de aliquo pacto,quod ipsam obligationem non perimat,puta de die solutionis,vel de vsuris.Nam si esset pactum de non petendo,esset mera donatio, q̃ est prohibita,vt s̃.l.proxima.& ita intelligo gl.

LEX XXXI.

1 *Pater potest remittere iniuriam factam filio.*

a In personam.[a]No.gl.huis legis, ex qua hẽs † qđ pater
1 potest facere remissionẽ de iniuria facta filio,quod est vtile pro statutis,ideo vide gl.no.eã,&c.

ADDITIO.

a In personam.Vide bal,in l.sed si vnius.§.filio de iniuriis.

1 *Fideiussor quando solus obligetur, & non habeat beneficium de fideiussoribus, nec pactum principalis prosit fideiussori.*
2 *Nouatione quando tollatur prima stipulatio ipso iure.*
Stipulationis nouantis potest effectus restringi ex voluntate partium.

§.Qui pecuniam. Per stipulationẽ nouandi animo interpositã,prima tollitur vel eliditur,si sequens committitur,vel cõmitti posse speratur, aliàs secus h.d.Ad euidentiam scias,quòd seruus fideiubendo non obligať,vt l.3.§.si filius.ĵ.de pec.& l.seruus iscio,ĵ.de fideiuſ.¶Opp. qđ sit in electione creditoris,an velit petere à principali,vel à fideiussore vt C.de fideiuſ.l.iure nostro Hic dicit contrariũ,quare
a male Sol. gl.Quinque sunt modi intercedendi,[a] vt hẽs,in ea sup
b ver.putat.In primis trib. obligatur principalis,& fideiussor ei ac-
1 cedit.In † vltimis duobus solus fideiussor obligatur,& ideo non
c hẽt locũ beneficiũ auth.de fideiuſ.vt hic patet.Itẽ non habet locum ꝙ simpliciter promittendo videatur promittere insolidum l.si paternã.C.ad Velleia.licet in veris fideiussoribus secus, vt insti.de fideiuſ.§.si plres.& C.de fideiuſſ.l.ñ recte.Itẽ ñ hẽt locũ hoc casu,ꝙ pactũ fcũm prĩcipali porrigať ad fideiussorẽ.l.q libertinꝰ.
2 ĩ fi.ĵ.de ope.lib.† Opp.ꝙ per nouationẽ tollatur prima ipso iure, nõ ope exceptionis.l.j.ĵ.de noua.Dicit gl.intellige ope exceptionis.s.facti vel ĩtẽtionis,& hæc est vera.Vel dic qđ ibi fuit actũ, vt liberareť ipso iure.Not.sol.istã,qđ ex volũtate ptium pt restringi effectus stiplõnis nouantis.Tertio mõ soluit gl.ꝙ stiplõ nouans tollit primam ipso iure,qñ simplr ĩ scdã trãsfunditur, secus si cũ alia misceať,hpe.ĵ.de pto.stip.Singulare dictũ est,nec puto verũ, qa ꝯ l.q vsufructũ.ĵ.de ver.obl.& l.si pupillus.§.qui actũ.ĵ.de noua.nec l.pen.de pto.stip.hoc ꝓbat,sed ibi loqť in stiplõnibus prætoriis,quæ multũ depẽdẽt ex mẽte ptoris,& iõ nõ ita de facili nouatur,sicut ꝯuẽtionales stiplõnes,vt ibi dixi.¶Op.seruus obligatur nalr.l.nalr.ĵ.de ꝯd.indeb.Ergo prima transfunditur in scdam nalẽ.l.j.ĩ fi.ĵ.de nouat.Sol.gl.qñ seruus fideiubet,nõ obligať,neque ciuilr,neque nalr.l.seruꝰ iscio.de fideiuſ.Rõ,quia lex resistit oblõni,quo casu ĩpeditur nalis.l.si ñ sortẽ.ĩ prin.ĵ.de ꝯd.indebit.

ADDITIONES.

a ¶Sol.gl Et ad hanc gl.Vide plenius in aut.de fideiuſ.

b Pari.¶Quinq; sũt modi ĩtercedẽdi.In dubio,vbi qs ꝓ alio ĩtercedit ꝓsumiť vt fideiussor ĩtercedere.vide Ale.cõſ.159.ĩ 2.vol.itẽ ꝙ qñ qs obligareť ĩso ĩ dũ,&tãq̃ principalis,si tamẽ res ob q̃ se obligať,pueniť in totũ ad aliũ, ille ad quẽ res ꝑuenit,dr principalis,& nõ fideiussor,licet principalẽ debitorẽ cõstitueriť,vide notata Pau.de Ca.in cõſ 818.itẽ no.ꝙ vbi qs cõtracta obligatiõe ꝓcurat,& ponit se in loco ĩ.debitoris,ñ est liberatꝰ statĩ vid.Ale in l.qui vsufructũ.de ver.obl.vt scripsi ẽt in l.delegare.ĵ.đ noua.itẽ ad illud ꝙ dictũ est,qñ aliqs ꝓcurat ꝓ alio cẽseť fideiussor,secus tñ eẽt si diceret noie alterius,vide de vtroq; Bar.Pa.de Ca.& alios in l.si ita stipulatus.ĵ.de ver.obl.in §.possũ.Et de modis obligãdi ꝓ alio de q̃b.hic,vide ꝑ Barb.& de expmissione,vide ẽt Are.in l.4.§.j.ĩ j.no.& in fi.de ver.ob.& in l.hmõi.eo. tit.

c Beneficium aut.Adde quod dixi post Bar.in l.2.de fideiuſſ.

LEX XXXII.

a Pacisci.[a]Cõtra tenorẽ legis priuatam vtilitatẽ ꝯtinẽtis,pacisci licet.h.d.Opp.s̃.eo.l.iurisgẽtiũ.§.prætor.Sol.illud pactũ dr ꝯ legẽ,qñ lex ꝓhibet pactũ fieri.Ita loqť ibi,vt ĩ ti.ne fideiuſ.dot.dẽ.& l.si vnus.§.pacta q̃ turpẽ.s̃. eo. Sed si fiat pactũ ꝯ tenorẽ legis,si respicit vtilitatẽ priuatã valet,vt hic:secus si publicã,vt d.l.iurisgẽtiũ.§.si pacisca.& l.si vnus.§.item ne expiar.s̃.eo.
b Vlt.gl.[b] ĩtelligit hanc legẽ quando sciebat, vel supinè ignorabat emptor vitium vel morbum.Dic vt in glo.

ADDITIONES.

a ¶Pacisci,Vide bar.l.vbi.de do. cau.mor.de quã materia qũo intelligaẽ ꝙ non valet pactum contra legem,vide Bar.in l.pacta quæ contra.C.eo.

b ¶Vltimò glo.Vide no.per mod.instit.de actio.§.in duplum.

LEX XXXIII.

a Quod dictum est.[a]Cessãte rõne legis ; cessat ipsa lex.h.d.Quærit gl. qđ si ñ ꝯpetat actio mãdati,sđ alia:Dic vt ĩ gl.Quęrit gl.qđ đ alio bñficio,vt puta restitutionis in integrum.Videbis in l.si minor.ĵ.de mino.

ADDITIO.

a Pom.¶Quod dictum est.Vide quod per hanc l.dicit Dec.l.ex hoc iure.ĵ. de iust.& iure.& vide omnino Ang hic.

LEX XXXIIII.

1 *Pacto liberatorio quare potest prouideri vni ex hæredib. tantum, non tamen per pactum obligatorium.*

Auus. Per pactũ liberatoriũ pt qs vni ex hæredib. ꝓuidere.h.d.Opp.ꝙ nõ pt ꝓuideri vni,qñ ꝓuideatur aliis.l.eũ q.§.te & Titiũ.ĵ.de ver.obl.So.gl.ibi ĩ pctõ obligatorio,hic ĩ liberatorio.Rõ,qa p.l.Arrianꝰ.de act.& ob.Pet.assignat aliã rõnẽ, oblõnes sũt ppetuæ,nec pctõ ꝯhẽtiũ pt fieri qn ppetuę sint.l.oblõnũ fere.§.placet.ĵ.đ act.& ob.& l.eũ q ita.§.q ita.đ ver.ob. Cũ igiť oblõ ĩcipiat ĩ psonã đfuncti ꝑ legẽ xij.tab.diuidiť iter hrdes,& sic ñ pt ꝑ pactũ ĩ psonã vniꝰ hrdis trãsferri.Et ex hoc ꝯcludebat Pet. ꝙ si oblõ ĩciperet ab hrde,vt in ti.C.vt acti.ab hr.& ꝯ hrdes.ꝙ tũc posset vnꝰ ex hrdib.tm̃ grauari.Istud ñ ẽ verũ;qa licet ĩ psonã hrdis ĩcipiat,tñ ęs hrditariũ.đducit ĩ.l.hrditariũ ĵ.de bonis auth.iud. pos.Ergo diuidiť iter hrdes ꝓ hrditariis portionib.l.ꝓ hrditariis. C.đ hrd.act.Præterea si hoc eẽt verũ,seqreť;qđ paciscẽdo posset exneum obligare,vel aliis acqrere,qđ ñ ẽ verũ,& ꝯ.l.j.s̃.e.Qđ ãt
1 hoc sequať,apparebit ex rõne,q̃ dicã statĩ.Rõ igiť ẽ ista,† Hrs repsẽtat psonã defũcti solũ ꝓ hrditaria portione, ꝓ residuo vř exneꝰ, vt C.de rei vẽ.l.eũ à mře.& no.ĩ l.2.§.fi.ĩ gl.magna,ĵ. de pto stip.
a Mõ si tu per stiplõnẽ vis vnũ ex hrdib,grauare ĩ totũ,[a] vľ ei ĩ totum acquirere,ñ potes,qa vltra hrditariã portionem exneus est, meritò oẽs tenẽtur & oĩbus acqriť.Et hoc ĩ pctõ obligatorio,in pctõ liberatorio secꝰ.Rõ,qa pacta obligatoria dãdi ñ pñt eẽ psonalia,vt cũ psona finiantur,vt s̃.px.dixi.Sed pacta libatoria pñt eẽ psonalia,l.iurisgẽtiũ.§.pactorũ.& l.idẽ in duob.§.psonalẽ. s̃.e. & iõ pñt ꝓuidere psonæ vni ex hrdibus , & tale pactũ ñ prodest sibi,nisi ꝓ portione hrditaria,qa vltra ñ tenetur ipso iure , & sic ñ paciscitur,vt exneo,vt hic ẽ casꝰ.¶Cõtra hoc op.ĵ.đ ver. ob.l. continuus.§.fi.vbi ẽt in pactis obligatoriis pt vni ex hrdibus prouideri.Dicit gl.ibi ĩ dãdo,hic ĩ retinendo.Dic inquantum obstat huic legi,ibi in pactis liberatoriis,hic in obligatoriis.Sed inquantum obstat ad pdicta,qa ẽt in pactis obligatoriis vni ꝯsuliť,dic ꝙ prædicta in obligationib.dãdi,ibi verò in obligationibus faciendi,vt patet in tex. Rõ obligatio facti indiuidui non diuiditur inter hrdes ꝑ legem xij.tab.imo cuilibet hrdũ ꝯpetit actio insolidũ, vt l.2.§.ex his.ĵ.de ver.ob.& l.ea.§.fi.eo.tit. Merito pt vni ex hrdibus prouideri,cũ insolidum sibi de iure actio competat.Aliis autem actio non competit,si eorũ non interest,vt ibi dicitur in glo. Sed si poneremus ꝙ esset factum diuiduum,tũc idẽ quod in obligationibus dandi,vt ibi dixi. ¶Opp.quòd filio non competat di-
b recta,[b] vt s̃.eod.l.& hæredi.§.nos autem.Sol.hic pactus fuit filio vt hæredi.Quod apparet,quia aliter quàm vt hæres, tenere non poterat.Op.ĵ.de verb.obl.l.quod dicitur,dic vt in glo.

ADDITIONES.

a In totum.Adde quæ no.Barto.in l.si fundum.§.si libertus,de leg.j.adde post Ias.inquantũ ponit,si Princeps imponit onus ciuitati,& deinde aliquẽ eximat,an ipse teneatur contribuere pro parte exẽpti,pulchrè Anc. conſ.261.

b Competat directa,Adde Doc.in l.quodcunque.§.2.de ver.obl.

LEX XXXV.

1 *Liberum in singulari pro filio.*

a Ius autem agnationis. [a]Iura gñris nõ põt dirimi. h.d. †No. hic liberum ĩ singulari numero, quod nescio alibi.

ADDITIO.

a Ius ât agnationis. Add similẽ tex. in l. si qs ĩ suo, & ibi gl. C. đ inof. test. & tex. & Bal. i. l. si q.s prioris, §. i illo. C. de sec. nu. & vide l. nõ est fine. de verb. signif.

LEX XXXVI.

1 *Soror venit appellatione fratris.*

2 *Confessio simplex ad liberandum inducit pactum.*

3 *Transactio & diuisio idem sunt quasi.*

Transactio, & petitio specialis etiam extra iudicium facta non praeiudicat alteri rei vel personae, nisi esset de appendicijs.

Petitio & transactio generalis quibus casibus praeiudicet omnibus.

4 *Transactione vel diuisione facta per arbitratorem, vt per eam praeiudicetur alteri, debet distingui, an prosecutio fuerit specialis, an generalis.*

5 *Remissio generalis liberat à dolo & culpa, quando absq; dolo suo partibus ignorantibus aliquid apud eum remansit.*

6 *Petitio si est spãlis & gñalis quo ad verba, trãsactio restrĩgit ad speciẽ petitã.*

7 *Dubiũ, qđ depẽdet ex testamẽto, nõ venit in generali remissione, nisi iter sciẽtes.*

a Tres fratres. Ad spẽs de nouo reptas dolo ꝯhẽtiũ in diuisione nõ ꝯprehẽsas, gñalis ꝯtẽtatio ñ por b rigit ĩ effectu.[b] h.d. Not. ꝙ † applõne fratris cõtinet soror. ¶Op. 1 pactũ dẽt ꝯtinere aliqd dandũ vel faciẽdũ ĩ futurũ. l. stipulationũ. 2. §. stipło, j. đ ver. obl. sed hoc nõ fuit. dixerũt. n. nil cõe remãsisse, ergo nõ est pactũ, iõ dicit gl. subaudias, & ꝓmiserũt, ne cõiũ rerũ noĩe de caetero agerẽt. Sed vr̃ qđ ista suppletio nõ sit necessaria, 2 qa † ad liberãdũ ꝯfessio simplex inducit pactũ. l. tale pactũ, in prin. j. eo. sed põt dicere illud verũ in personalibus; in realibus secus, vt hic, & l. cũ falsa. C. de iur. & fac. ign. & dic vt ibi. ¶Opp. C. de trãsa. 3 l. sub ꝑtextu. Gl. ꝓ sol. ꝯrij distinguit satis pfectè. † & distinguit in trãsactiõe, quasi trãsactio, & diuisio idẽ sint; qđ satis vr̃ ꝓcedere, ꝑ textũ huius legis in fi. Dicit ergo gl. ꝙ si qdẽ sit petitio & trãsactiõ spãlis, tũc alteri rei, vel psonae nõ piudicat. l. si vnus. §. añ oĩa. s. eo. intelligas hoc de petitione ẽt extra iudiciũ, vt ꝯgruat huic legi, q đ diuisione loqtur, & de iudicio mẽtionẽ nõ facit. Item intelligas hoc verũ, nisi alia res eẽt de appẽdiciis eius sup qbus trãsactũ est. l. licèt. cũ l. seq. C. de iu. Scđo dicit gl. ꝙ vtrũq; est gñale. i. petitio & trãsactio, tũc nocet ĩ oĩbus, vt d. l. sub ꝑtextu. Fallit ĩ casib⁹. s. qñ aliqd est subtractũ vt hic. Itẽ qñ dubiũ pẽderet ex testõ, vt j. ti. j. l. nõ est ferẽdus. Gl. in isto mẽbro nõ facit mẽtionẽ vtrũ ꝓsecutio fuerit gñalis vl' spãlis, prout fit qñ secuta est snĩa. l. licèt. C. de iud. iõ forte, qa hic nulla fuit ꝓsecutio, cũ nec ad iudiciũ forte fuit deuẽtũ, sed fuit petitio extra iudiciũ. Vel dic ꝙ ptes habuerũt respectũ 4 ad petitionẽ iudx verò ad ꝓsecutionẽ. & iõ si trãsactio † eẽt facta ꝑ arbitratorẽ, vel ẽt diuisio, dẽret fieri illud mẽbrũ, vtrũ ꝓsecutio fuit gñalis, seu spãlis, sicut in snĩa. l. de rebus. j. de arbi. Itẽ illud qđ c gl. dicit,[c] fallit si dolo est aliqd subtractũ, vt hic. ¶† Itẽ intelligo d 5 si aliqd apud aliquẽ remãsisset absq; dolo suo ptibus ignorãtibus. d Nã ista gñalis remissio liberat à dolo & culpa, nõ ât ꝙ ñ teneat re e stituere rẽ apud se ꝯstitutã, vt l. si ei cui, de lib. le. dixi s. e. l. si vnus. §. illud. Itẽ dicit gl. fallit in his, q depẽdẽt ex testõ, qđ no. vt j. dicã sta 6 ti. † Tertiũ mẽbrũ gl. est, si ẽ spãlis petitio, & gñalis trãsactio quo ad verba, trãsactio restringit ad speciẽ petitã. C. de transa. l. si de certa. Qđ intellige vt dicã j. e. l. emptor. §. Lucius. Dixi in l. si ex pluribus. j. de so. Dixi ĩ l. Aurelio. §. Cai⁹. j. đ lib. leg. Oppo. j. đ verb. ob. l. q Romae. §. duo fratres. vbi dr̃ fideicõmissũ remissũ p gñalẽ diuif sionẽ. Sol ibi sciebãt illud fideicõmissũ subeẽ, hic ignorabãt.[f] No 7 ta istã † solo. q ẽ vera in se, ꝙ cũ illud dubium depẽdeat ex testõ, ñ venit ĩ gñali remissiõe, nisi iter sciẽtes, vt dictum est p gl. & l. d. his. de transa. Dat. gl. aliã solõnẽ, ꝙ ibi fuit malè iudicatum. Quã opinio. ego teneo, tñ qa de illa sunt opi. variae, saepe ego recurro ad solõnẽ pcedẽtẽ. Nã filij cum sunt sui hrẽdes, ñ pũmunẽ scire ꝯtenta in testõ. l. eius q in ꝓuicia. in fi. si cer. pe. & iõ nisi doceatur ꝙ scierint indubitãter per diuisionem, fideicommissum non videtur remissum, vt ex praedictis patet, & glo. hoc tenet.

CONCORDIA.

¶Sub ꝑtextu. Pro ꝯcordia aduerte, qđ qñ gñalis fuit petitio, & ꝓsecutio fuit spãlis, & facta est transactio gñalis in effectu, an habeat saltẽ ope replicationis obstare exceptio solum in his, quae actor fuit spãlr ꝓsecutus: Bar. vr̃ tenere qđ sic, in l. sub praetextu specierũ. C. de trãsa. sed ꝯriũ tenere alle. in hac l. tres fratres. Salua tamẽ Bar. reuerẽtia, verum est, ꝙ obstat solum in spãlr agitatis, vt in hac l. tres fratres. nisi ope replicationis elidat exceptio. & ita loqt in d. l. sub ꝑtextu. & ita supplendo ꝯcordat vbiq; ꝙ solum in effectu piudicatur, quo ad spãlr prosecuta, si replicetur ab agẽte non fuisse ꝓsecutum. vel alr põt ĩtelligi Bart. in d. l. sub ꝑtextu, vt loquat in vno ex duobus casibus spãlibus positis in hac l. pro fallentia.

ADDITIONES.

a Bar. ¶Tres fratres. Vide elegans consilium Bar. inc. cauetur statuto. vbi consuluit, ꝙ statutum loquens de fratribus, vtrum habeat locum in sororibus, vide ibi omnino, & vide in consi. seq. quod incipit, inter tabellatores.

b Pom. ¶In effectu. Vide Alexan. consi. 15. in 4. volu. in consi. 85. eo. vol.

c ¶Quod gl. dicit, Ad intellectũ huius gl. & tex. vide Ang. in d. §. duo fratres. hic alleg. adde post Ias. qñ appellatione fratris, veniat soror, Bar. consi. 229. cauet statuto. & stante statuto, ꝙ tres fratres patrueles excludant matrẽ, eodẽ mõ excludẽt sorores patrueles, vt voluit Bal. cõsi. 322. iiij. lib. & stãte statuto, ꝙ extãtibus fratrib, foemina nõ succedat, vterinus excludet foeminam. & voluit Bal. cõsi. 30. 3. li. & Rom. cõsi. 411. hic per Ias. alle. Quo verò ad id qđ dicit. s. ꝙ stante statuto, ꝙ mulier non possit cõtrahere sine consensu propinquorum, quòd foeminae non comprehenduntur, vide Ang. consi. 141.

d Poma. Item intelligo. Vide aliqua per Bar. consi. 157. Barbatiam consi. 16. vo. 2. Roma. consi. 18. inci. visa facti narratione. & qñ non esset aliud ius, qđ posset remitti, nisi illud quod pendet ex testamento, quòd illud videtur remissum, secundum Bar. in l. qui Romae, §. duo fratres. vi. q. in fi. de verbo. obliga.

e Barb. Nam ista generalis. Adde Bart. in l. non solum. §. fi. & l. Aurelio. §. Meuia. & in l. si quis rationes. j. de libe. leg. Gul. de Cug. in d. §. illud.

f Poma. Hic ignorabant. Vide Ale. consi. 124. Card. consi. 92.

LEX XXXVII.

1 *Solutione eius quod debetur, quando tollatur obligatio ipso iure, & quãdo ope exceptionis.*

2 *Contractus innominatus ita vitiatur per interuallum, sicut nominatus.*

3 *Pactum appositum incontinenti iuxta contractum, quando possit reuocari.*

a Si cum fundum. [a]Pactum de soluẽdo alteri, inducit exceptionẽ solõne secuta, vl' si per eum nõ stat, cuius gr̃a pactũ fuit appositum. h. d. ¶Opp. solõne secuta ipso iure nõ tenet, qa non possidet, nec dolo desijt possidere, ergo malè dr̃ hic doli exceptionem ꝯpetere. Sol. gl. ꝙ dicit de exceptione, ĩtellige facti, vel intentionis. Et ẽm hoc ꝙ tex. dicit, cõuẽtionis exceptione, expone. i. pacti pp ꝯuentionem. Alij (vt gl. dicit) legunt scđo mõ, qđ fecit tibi pactum de non petendo qđdam aliud debitum, non de re ipsa soluta non vendicanda. Ad istã lec. 1 op. † qa solõne eius qđ debet, vel alterius rei pro illa, tollitur obligatio ipso iure, creditore volente, vt Inst. qb. mo. tol. obl. in prin. ẽm hoc nõ refert vtrum fuit factum pactum de eadem re, vel đ alia. Sol. tres sunt casus. Qñq; soluit ei cui debetur, & tunc siue idẽ siue aliud, eo volente tollitur obligatio, vt ĩ ꝯrio. Qñq; soluitur eadẽ res q dẽtur, & tunc siue ei, cui dẽtur, siue aliis, eo volẽte, tollitur obligatio ipso iure, vt l. solutam. j. de solo. Qñq; soluit aliud q id qđ dẽtur, & alij, q cui dẽtur creditore volente, & tunc contĩgit liberatio ope exceptionis. Casus est in l. fi. §. fi. in prin. j. de verob. & ita intellexit glo. hic. Et ista lec. licèt sit vera in se, tñ nõ congruit huic legi, qa text. dicit vendicantem eum fundum à te, &c. Et sic mõ patet, qđ pactum fuit factum de nõ petendo fundum: & ꝯ te obiicitur exceptio, & sic pcedẽs lec. est verior. ¶Venio ad ẽm casum, qñ non stat p debitorem quo minus soluat. Dic vt in glo. Sed ad hoc op. & intro primã glo. & vr̃ qđ licet creditori paenitere, sicut in ꝯtibus innoiatis. l. dedi. in prin. & l. si pecuniam. infra, de ꝯd. cã dat. Sol. gl. fateor ꝯriũ, si dedissem tibi hoc pacto, vt alij 2 solueres: sed hic non dedi, sed à te ipso possidebas. No. ex † ista b gl.[b] qđ ad hoc vt dicatur contractus innominatus, oportet quod statim agat, vel det, vel fiat vtrunq;. Secus si ex interuallo, puta cũ possideres fundum meum, conueni tecum vt alij dares, vt hic. Et c sic interuallum vitiaret ꝯtractum innominatum[c], sicut nominatum. l. cõtinuus. in prin. infra, de ver. obli. Sed opponi ex gl. forti-d ter,[d] pactum de soluendo alteri appositum incontinenti, non põt reuocari. Secus si ex interuallo, & sic est totum ꝯtrarium eius qđ 3 gl. dicit l. aliud. infra, de sol. Sol. Illud † verum cum pactum apponitur iuxta ꝯtractum nominatum, vt in adiecto, vt ibi patet. Secus in contractu innominato, in quo est locus pniẽ, vt hic in gl. Et ẽm hoc intelligas, nisi ꝯstaret, qđ pactum de soluendo tertio, eẽt appositum gr̃a creditoris, tunc. n. licet incontinenti. Et si iuxta ꝯtractum nominatum apponeretur, põt reuocari tacitè & expressè. l. hoc iure. §. si qs dederit. infra, de donat. Item qđ dixi qđ non põt reuocari, qñ non stat p debitorem, vr̃ contra casum l. si cum Cornelius. infra, de sol. vbi tale pactum hẽt vim mandati & reuocatur sicut mandatum. Rñdeo, qñ mãdatum fit gr̃a debitoris, cui mandatur, non dr̃ mandatum, sed consilium. l. 2. §. fi. mãd. Sed quia istud cõsilium de soluendo alteri, dẽbat explicari de re mandantis, hẽt vim pacti, qđ reuocari non põt, si per eum non stat, vt hic in fi. Sec⁹ si gr̃a creditoris, vt hic in primo casu, & d. l. hoc iure. §. si qs dederit. Vltimò ad id quod glo. dicit, quod quando hoc caderet in ꝯtractum innominatum, locus esset pniae, intellige nisi ĩ casu l. si ego, in prin. & §. j. j. de iure do. dic vt ibi.

ADDITIONES.

a Si cum fundum. Vide quod per istum tex. dicit Bald. in l. ex placito. in xj. q. C. de rerum permuta.

b No. ex ista gl. Et facit quod no. gl. in l. iuris gentium. in prin. in verbo, facias. in fi. s. eo. & vide Ang. hic & alios clarius.

Pom. Vide ad quid hanc gl. allegat Pau. de Cast. l. si pecuniam. in princ. j. de cond. causa dat. ver. sed tu. adde de consociã in l. rogasti, §. 1. in gl. parua, super verb. placuerit. j. de praescrip. verb. & vide Ias. d. l. si pecuniam. in xj. limit. & Imo. in l. hoc iure, §. si quis dederit, j. de don. vbi aliter intelligit istã gl. Et de ista gl. vide Ale. in l. 1. §. 1. de verb. obl.

c Claud. Innominatum. Vide quod no. & dicit Bald. in c. cum inter. de elec. Vide Ias. in l. si stipuler. §. fi. j. de verb. obl.

d Extra gl. fortiter. Vide Ioan. in d. l. hoc iure.

LEX XXXVIII.

a Imperatores. a Administratores Reip. nõ põt quē liberare b pacto gratuito. h. l. Op. C. de vsuris. l. b aduersus. Bř dic, Si quidē debitum est liquidum, non potest remittere pacto gratuito, & expresso, vt hic, sed negligendo petere, ita quod currat præscriptio, poterit remitteř. vt ĩ p̃rio. De debito vero nõ liquido posset transigere. l. præses. C. de transac. Facit quod habuistis. no. s̃. eo. l. item magistri.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Imperatores. Vide ad istam l. Car. cons. 92.

b ¶ Liberare. Ad hanc l. vide gl. in l. fi. §. si quis professus. secundum vnam lec. & quod ibi Bar. j̃. de pub. Et dum dicunt, ꝙ transigere possunt isti administratores. limita tamen, nisi lis fingatur. Ita dixit bar. l. cum hi. §. si cum lis. j̃. ti. 1. adde post Ias. quando administrator possit donare, transigere, & gratis debitum remittere. Romanum cons. 50.

LEX XXXIX.

1 *Ius publicum naturale pacto tolli non potest.*

2 *Ius publicum positiuum dans formam actui, pacto cõtrahentium tolli nõ põt.*

3 *Ius publicum disponēs circa effectum actus respicientis principaliter vtilitatē publicam, pacto partium non mutatur. Si continet priuatam vtilitatem, & continet fauorem renunciantis, ei potest renunciari.*

Beneficio restitutionis in integrum, a maiore renunciari potest, secus si à minore

4 *Statutum vel dispositio respiciens vtilitatem priuatam, si subest alia causa quā vtilitas paciscentium, pacto non potest tolli.*

5 *Pactum contra bonos mores non valet.*

6 *Pacto non potest fieri, vt in pignoribus habeat locum pactum legis commissoriæ, neque quod mutuum factum filiofamilias teneat.*

7 *Statutum ex causa publicæ vtilitatis, licet respiciat principaliter vtilitatem priuatam, pacto non tollitur.*

8 *Statutum habens causam respiciens publicam vtilitatem, contra tale statutum etiam cum iuramento pacisci non potest.*

a Ius publicum. a Seipsam sũmat. Op. de multis legib. ĩ qb. qs renũciat iuri introducto ꝓ se, & tñ illud ẽ ius publicũ. Et sic vř obstare s̃. e. l. pacisci. & l. pactũ ĩ pri. j̃. e.
b cũ sim. ibi positis in gl. Breuiter ꝓ vniuersali b doctrina hui⁹ mãe
1 dicas, † ꝙ quoddã ẽ ius publicũ nãle ñ positiuũ, & istud ñ p̃t tolli
2 pacto. l. ius aũt agnationis. s̃. e. Quoddã ẽ ius publicũ † positiuũ,
c & istud qñq; disponit circa formã c dandã alicui actui, vt puta in testamẽtis, ꝯctib. vel iudiciis (nõ curo) & istud pacto ꝯhẽtiũ nõ põt mutari. l. nemo põt. j̃. de le. j. & j̃. de ver. ob. l. j. §. si qsita. & C. de sen. l. ꝓlatã. & de fide instr. l. cõparationes. ibi nõ alř, &c. † Qñ-
3 q; ius disponit circa effectũ alicuius actus, & tunc aut ille effectus
d respicit principalř, d & directò vtilitatẽ publicã, & nõ põt mutari pacto priuatorũ. s̃. e. l. iuris gẽtiũ. §. si paciscar. & l. vnus. §. pacta q. ver. item ne experiar. & hic. Qñq; respicit vtilitatẽ priuatã, & tũc aduertendum est ad cãm, quař lex sic disponit. Aut. n. cã ꝯtinet simplř fauorẽ ei⁹, q huic iuri renũciat, & hoc ius vult mutare, & põt, qa q̃libet p̃t renũciare fauori suo. l. pactũ. j̃. e. l. pe. C. e. & hoc verũ respũ ipsius iuris, qđ est mutabile ꝑ pctm̃, si tñ ꝑsona sit talis cui pacisci liceat, vt in b̃nficio restõnis in integrũ, qđ p̃t tolli, & ꝑ pctm̃ factum à maiore, C. si ma. fa. ra. ha. ꝑ totũ, non si fieret à minore. l. si iudex circũuẽto. j̃. de min. & ibi no. & C. de in int. rest. l.
4 si intra. si verò † cã illius statuti facti ꝑ legem non est priuata vtilitas paciscẽtium, sed subest alia cã, tũc ꝑ pctm̃ tolli nõ p̃t. Item loquunř oẽs casus no. in l. pe. C. eo. & l. pactũ. j̃. eo. Subiicio exem-
5 plũ cã euidẽtioris intellectus. † Qñq; aliqd statuiř, qa si sec⁹ fieret esset ꝯ bonos mores, tunc pctm̃ in contrarium nõ valet. l. alia. §. elegãter. so. ma. l. si vnus. §. pacta, q̃ turpẽ. s̃. e. Sic põt loq ti. C. ne fi deiuss. do. dẽ. Est. n. ibi rõ, ne cã ꝓfidie nascař ĩ m̃rimonio, & oẽs le-
6 ges, q̃ ꝓhibẽt pctm̃, ex quo darẽ mã d̃linquẽdi. † Qñq; pctm̃ ꝓhibetur odio alterius, vt in pacto legis ꝯmissoriæ, in pignore, & in mutuo facto filiofamilias, tunc ꝑ pctm̃ non p̃t mutare, vt j̃. ad
7 Mac. l. tametsi. & C. de pac. pi. l. fi. Qñq; pctm̃ † ꝓhibet, seu per legẽ aliqd statuiř ex cã publicæ vtilitatis, licet respiciat principalř vtilitatẽ priuatã, tũc ẽt hoc pacto mutari nõ p̃t. l. de die. j̃. de pac. do. & C. de agr. & cẽ. l. 2. & l. queadmodũ. li. xj. Et ad ista reducunř
8 oẽs casus, q no. in l. pctm̃ inter hrẽdẽ. j̃. eo. † Et iõ multum diligenter aduertas, si in statutis apponiř cã, q̃ respiciat publicã vtilitatẽ, tunc enim non potest pacisci, et cum iuro, vt s̃. e. l. iuris gentiũ. §. generaliter. & no. in d. l. 2. C. de ag. & cẽsi. Dixi in l. si quis ꝓ eo. de fideius. & multas spãles qõnes circa hoc vide in l. nemo potest. j̃. de leg. 1. Aliquantulum latius scripsi in l. si quis in conscribendo. C. de epis. & cleric.

ADDITIONES.

a Barb. ius publicum. Adde eundem Bar. in l. si quis in cõscribẽdo. C. de pac. vbi vtitur alio modo loquendi, quia distinguit, an possit separari. vide quæ dixi in c. si diligenti. de fo. comp. vbi Doc. tradunt hanc doctrinam bar. sed nõ ponderant istã diuersitatẽ. vide q̃ dixi, qa eleganter examino hãc materiã. Ista quæ hic habentur, ñ faciũt an partes possint cõuenire, vt iudex, nõ in figura iudicij, sed de plano, & ex officio veritatẽ inqrat, & illa repta ordinet. qd velit. Et Host. & Io. And. in c j. de lib. ob. dñt quod sic, secus tñ secundum eos, si coueniũt quod feratur diffinitiua omisso libello. De quo per gl. in c. fi. de re iud. sed imo. in d. c. j. dicit, quod primum dictum non vř verum, quia non potest reunnciari introducenti solennitatem, vt hic habeř, sed si vellet quod procederet tanquam arbitrator, hoc bene posset, per ea quæ no. in d. l. sed si in seruũ. §. si qs iudex. j̃. de arb. & in dubio, vt actus poti⁹ valeat, deberet præsumi, quod vellent ipsum cognoscere tãquã arbitratorem, est in ar. c. abbate. de ver. sig. secundum Io. & per eundem in d. §. & post operis. Nec ob. l. quoties. de prec. Impe. offe. quã alle. Host. quia ibi speciale in causis breuioribus, & loquitur secundum tempora antiqua, secundum quæ non erat necessarius libellus, nisi in illustribus personis, ideo facilius illi iuri speciali poterat renunciari, cum facilius tollatur, quàm ius cõe. l. eius militis. §. militia missus. j̃. de test. mil. facit quod no. in clem. constitutionẽ. de ele. Adde quod no. Inst. de act. §. tripli. & no. per Bal. & Imo. post Bar. in l. nemo potest. de leg. j. & imo. in l. Titio centum. §. 2. de cond. & dem. vbi refert cano. in c. P. & G. de offi. dele. & vide bar. in l. si societatẽ. §. arbitrorũ. j̃. ꝓ socio. in versi. quæro quid si dictum est quod cognoscat de iure, & de facto, & pronũciet de iure tãtum. & quod dixi post Bar. in l. à diuo. §. sententiã. in fin. de re iud. Et istis adde Ant. in c. Quintaualllis. de iureiu. qui tenet opi. Host. sed imol. ibi contra. Adde dictis bar. cons. 58. Pau. de Ca. cons 170.

b Claud. Vniuersali. Vide per barbat. cons. 12. vol. 1.

c Paris. ¶ Circa formã. istud nõ ꝓcedit qñ interuenit iurm, vide Ale. ĩ cõs. 388. ¶ Adde ibi, per pactum non põt mutari. Barb. cõs. 6. vo. 4. vbi cõcludit qđ nõ potest renunciari statuto disponenti, ne aliquis possit esse fideiussor, quando hoc erat introductum ratione publicæ vtilitatis.

d Paris. ¶ Respicit principaliter. Ad cognoscendum quando aliquid dicatur principaliter introductum in fauorem publicum, vide do. Frã. cons. 2. circa fi. & quod multa inducantur contra regulas iuris cõis ob fauorem publicũ vide Fel. latè, quem habes remissum in l. j. ad Bar. j̃. sol. mat. vide etiam aliqua in materia ad bar. in l. si quis in conscribendo. C. de pact,

LEX XL.

1 *Ambiguitas, & obscuritas differunt.*

2 *Interpretatio pacti quando fiat contra proferentem.*

3 *Interpretatio pacti appositi pro vtroque fit contra eum qui se ex pacto fundat.*

4 *Interpretatur tunc dispositio eo modo quo potest valere, quando interpretando contra proferentem ea redderetur inutilis.*

5 *Interpretatio primo fit secundum quod est verisimile.*

6 *Interpretatio debet fieri per iudicem. Et potest principaliter adiri vt declaret.*

a Veteribus a Ambigua ꝗstio interpretatur ꝯ eũ, ꝑ quo
b profertur. b h. d. Quæro, dř hic pactionẽ ambi
1 guã, vel obscurã. † Quæ est dr̃a inter obscuritatem, & ambiguitatẽ? Gl. in hoc plus extendit se q̃ alibi, ĩ l. quoties. j̃. de ver. ob. hic ẽt aliqua dicit. s. qđ obscuritas est ĩ dictione, quæ põt diuersimodè intelligi, vel oratione g̃nali seu alternatiua, ambiguitas est in oratione. Tu dices clarius, ꝙ obscuritas est in dictione, vt dicit gl. in dispositione verò alternatiua seu in g̃nali, nulla est obscuritas. Illud. n. est expressum qđ voluerũt ꝯhentes, sed est ibi incertitudo, q̃ ipsi voluerũt ab initio. Ambiguitas verò est in orõne, vt gl. dicit. Hoc ꝓmisso opp. de l. inter stipulantẽ. §. j. j̃. de ver. ob. dicit gl. ibi in iudiciis & bene quod dic vt ibi dixi: & l. de die, in prin
c s̃. q sat. cog. Opp. de l. si ĩ emptiõe. c in pri. j̃. de cõtra. emp. Sol. dñt
2 qdã ibi in accessoria cõuẽtione, hic in principali. † Istã rep̃hendit gl. qa ẽt in principali qñq; fit interp̃tatio pro venditore, vt in l. lege vẽditionis. j̃. de ꝯhẽ. emp. Vñ alij soluunt ꝯriũ. d. l. si in emptione, quod ibi pactum fuit appositum ab emptore, hic à venditore. & sic semper interpretatio fit ꝯ eũ q pactum induxit in cuius fuit potestate legem apertius dicere, vt hic. Ista sol. vř ꝯ l. insulã. j̃. qui po. in pig. hab. vbi fit interp̃tatio ꝓ eo, q dixit pactum. Huius timore gl. recedit ab omnib. istis solutionib. & soluit ꝯriũ de l. si in emptione quod ibi fuit pactũ appositũ ab emptore, vult dicere qđ ibi fuit pactũ appositum g̃ra emptoris, & sic dẽt hẽri perinde ac si ab eo esset appositum. Dẽt ergo pactum interpretari semper contra

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Veterib. Circa istã l. vide Ro. sin. 732. ic. an lex. si seruus pluriũ. Itẽ limita istã regulã non procedere in dote, ꝑm An. singulariter cõs. 32. nc. q̃dam ad fi. & qđ regula ista ꝓcedat ẽt in teste, vide ẽt Ale. cõs 251. Item an procedat in verbis confitentis, vide Pau. de Ca. Cons. 241. ad fi Itẽ quod imputandũ sit sciẽti statutũ, regulã. & legẽ sibi apertius nõ dicẽti, vide quæ scripsi in repertorio, in verbo scientiam. Item quod in venditione, semper verba ambigua interpretententur contra venditorẽ. vide Io. de A. 12. cons. 97. ad fi. Itẽ circa istam regulam, vide & per Soc. limita. in l. cum qua rebatur. j̃. de ver. sig. ¶ Adde quod voluit Pau. de Ca. cons 241.

b Clau. ¶ Profertur. Vide Alex. limit. cons. 11. vol. 2. Pom. ¶ Vide Ale. cons. 11. 2. vol. & cõs. 63. vol. 4. & cons. 80. & cons. 86. eo. vol. & cons. 94. in fi. & cons. seq. eo vol. & cons. 166. eo vol. Abb. cõs [illegible] Ro. cons. 5. alias 3. Abb. cons. 80. alias 50. vol. 2. & contra obscure, [illegible] loquentes, vide aliqua ꝑ Fel. in proœmio decretalium. & in c. per [illegible] ꝓb. & in c. cum clamor. de testi. Ang. in l. falsus. C. de fur. Bar. cons. 6 [illegible] vol. 1. & cõs. 36. eo. vol. & Bar. in l. leg. j̃. loc. Bar. cons 56. vo. 2.

c Ant. rub. l. si in emptione Istũ tex. intelligo, bñ de debito cõstabat, & [illegible] faciũt tale pactũ animo paciscẽdi, alias probaret deoř ñ fue esse vel re[illegible] nerationẽ, & solutione interuenisse, vt per Cor. cõs. 24. inc. testator fili[illegible] nato. vbi declarat, qũo intelligat iste tex. super quo vide et Pa[illegible] si ex plurib. s̃. de solution. An aũt istud pactũ liberatoriũ dicat[illegible] cõs. 408. inc. cũ lis, & qõ. Effectus est an stante statuto quod de cõ[illegible] beat solui gabella, debeat solui de hoc pacto. Itẽ quod pactũ liberatoriũ [illegible] quirat cãm, qñ fit ab his q nõ p̃nt donare, vide bar. in l. j. eũ add. & [illegible] de apoch. pub. li. x. Itẽ qđ ad liberãdũ, cõfessio per verba mere [illegible] sufficiat. ponit Fel in c. significauit ver. no. tertio. extra, de te[illegible]

cõ eũ, p quo apponit. Et ita vr intelligere ista gl. cũ qua ↄcor. gl. i l. Labeo. j. de ↄh. em. Vide gl. & dic vt in ea. Certè istud vr ↄ itétionẽ istius legis quæ vr velle interpretationẽ fieri ↄ proferẽtem pp rationẽ, q̃ subdit, in cuius ptãte fuit legẽ apertius cõscribere. Si'e in l. Labeo. j. de ↄh. em. Nec obst. l. insulã. j. qui pot. in pig. hab. Nã ibi nulla ambiguitas. Fuit. n. pactũ appositũ circa hypothecã, qđ pactũ dẽt declarari fm cõuẽtionẽ appositã in principali obligatione, vt C. p quas pso. nobis acqrit. l. 2. Dicas ergo ad l. si in emptione, ꝙ hic ↄstabat pactũ appositũ à vẽditore, ibi erat dubium Et iõ in dubio fit interpretatio ↄ eũ, p quo profertur. Rõ, qa cũ ipse fundet intẽtionẽ suã ex pacto, pactũ dẽt eius intẽtionẽ pbare de necessitate, aliàs non sequit cõdẽnatio. l. nõ nudis. & l. ñ epistolis. C. de prob. ideo interpretatio fit ↄ eũ, q intẽtionẽ suã nõ
3 pbat. Et hoc dico, † q đ si pactum esset oppositum pro vtroq; interptatio fieret ↄ eũ q'ex dicto pacto fundat intẽtionẽ suã, p rõnẽ prædictã: qa si est obscurũ, vel ambiguũ, intẽtionẽ suã non pbat. Facit j. de reb. dub. l. cũ qrit. & j. de ver. obl. l. stipulatio ista, §. i stipulationib. Quod facit ad q. q̃ pridie habui de facto inter ciuitates Tuscię, & Archiepm, quam qõnẽ nõ prosequor. Op. j. de ↄh. em. l. si ita. Gl. soluit, ibi, nõ est obscuritas, vel ambiguitas, & sic ñ hẽt locũ hæc lex, sed est ibi incertitudo, q̃ resultat ex alternatiua iõ est electio debitoris. Op. de l. eum qui calẽdis, in prin. de verb.
4 obl. Soluit gl. notabiliter. † Interpretatio fit ↄ proferentem, seu ↄ eum pro quo profertur, nisi per talẽ interptationẽ dispõ redderet inutilis, qa tũc interptaret eo mõ, quo valere põt, vt j. de reb. dub. l. quoties. & j. de ver. ob. l. quoties: & d. l. eũ q calẽdis. in prin.
5 Op. de l. semper in stipłonib. j. de reg. iu. Sol. Fateor, † ꝙ prius dẽt fieri interptatio fm illud quod verisimile est, vt d. l. sp. in stipulationibus & l. in obscuris. per Dyn. extra de reg. iur. c. inspicimus. lib. 6. In dubio autem fit contra proferentem, vt hic. Ideo pro huius declaratione gl. distinguit, & bñ: tu latius ex prædictis distin-
6 gue per te ipsum. ¶ † Quæro per quem fiet ista interpretatio? Rñ. per iudicem. l. voluntas. C. de fideicommiss. & quod ibi no. Quæro, an propter hoc possit iudex principaliter adiri, vt declaret qualiter verba obscura, vel ambigua alicuius dispositionis debeant intelligi? Ego determino, quod sic, in l. stipulatio ista, §. in stipulationibus & ibi tex. j. de verbo. oblig. & l. cum quæritur. de reb. dub. s.

LEX XLI.

a **Tale pactum.** Confessio sine cã, etiam extra iudicium, ad liberandum dispositionem inducit. a
b h. d. b Op. pactũ est b duorum vel pluriũ in idem placitum, & consensus, vt s. eo. l. j. sed hic nihil placuit paciscentibus, sed solum prolata sunt quædam verba enunciatiua de preterito, vel præsenti, ergo non est pactum. huius timore dicit gl. s. me velle, &c. Certè est destruere legem, & bene sciuisset iuriscõsultus dicere si voluisset. intelligas ergo simpliciter. Ad ↄtrarium responde vt statĩ dicam. ¶ Op. quod conuentiones debent fieri per verba de futuro, l. v. §. stipulatio. j. de ver. ob. dicit gl. ibi in stipulatione, hic ĩ pacto. Tu dicas quod semper pactũ fit p verba de futuro expressè, vel tacitè intellecta, vnde qñ dico profiteor te non teneri, ista est cã de præsenti, vel de præterito, subintelligitur dispositio necessaria, ideo pmitto non petere, & istud de futuro. Sequitur enim de necessitate, si nõ teneris, ergo non petam. Simile in l. quia dr. j. de euic. promitto furẽ nõ esse, &c. subintelligitur si contrarium apparet, tenear ad interesse: vnde semper habet cõuentionẽ seu dispõnẽ de futuro, tacitè, vel expressè. vt d. l. v. §. stipulatio. Op. qđ
c confessio sine cã, valet. c l. cum de indebito. §. fi. de prob. Solu. speciale hic fauore liberationis. Secundò op. verba enunciatiua extra iudicium non inducunt dispositionem, sed solum probationem. l. Publia. ĩ fi. j. dep. Sed hic dicit qđ inducit pactum, ergo &c.
d Sol. spãle est d fauore liberationis. e Itẽ hoc intellige pñte pte, qđ
e intelligitur ex dictione, te f & sic ibi erat ille, ad quem sermo diri
f gebatur: secus si absente parte, vt l. idem in duob. s. eo. & ibi dixi.

ADDITIONES.

a Clau. ¶ Inducit. Si intelligas talẽ cõfessionẽ factã sine cã. s. liberatiõis, expsa tñ cã obłonis, hoc mõ, pfiteor te mihi ex mutuo nõ teneri, tunc plana est lrã, & mihi piudicio, q̃uis ñ exprimã. Quia mihi soluist, vel aliã cãm. Si aũt intelligas sine cã obligatiua, puta, Profiteor mihi nullo mõ teneri, qualiter piudicaret? Recurrẽdũ ad materiã. l. si de certa. C. de trãs. cũ cõc. Et hoc vltimo mõ vr intelligi gl. in l. cũ de indebito. §. j. in verb. ignorantiæ. j. de pb.
b ¶ Op. pactũ est. Vide Bar. in l. tres fratres. in prin. s. eo. vbi hãc limitat in personalib. secus in realib. adde post Ias. an cõfes. extraiudicialis pbet Pau. de Ca. cõs. 83. Io. de Ana. cõs. 85. & inquãtũ dicit vidẽdũ Bar. in l. cũ scimus. C. de agr. & censit. lib. xj. quod confessio geminata extraiudicialis probet, adde quod refert, & sequitur Io. de Ana. cons. 55. Pom. ¶ Vide Ang. Are. consequẽter Dec. refert l. j. ver. & sic Bar. dicit. C. e. quod est impossibile, quod ista renunciatio fiat loco pacti in effectu.
c ¶ Non valet. Vide Bar. in l. j. C. eo.
d Pom. ¶ Sol. speciale est. Vide Fel. in c. fi. ij. no. de test.
e Clau. Liberationis. Idẽ consuluit Are. con. 60. incip. excellẽtissime Doctor, vers. Secũdò dicimus. vbi ponit quando quis poterit facere quietantiã &c.
f Dictione, te. Vide in l. cum falsa. C. de iu. & fact. ign.

1 *Trãsactione facta in cã appellationis, videtur solum illi instanti renũciati, & sñia prima remanet firma. si id quod deuenit in trãsactionem, non impleatur.*
2 *Pactum de parendo sententiæ si transactioni non pareatur, meretur executionem, sicut sententia, & confessio.*
3 *Iudex appellationis exequitur sententiã, quã ipse cõfirmauit. Qñ sñia remanet firma propter cursum fatalium, vel aliter primus iudex illã exequitur.*
4 *Remissio condemnationum facta cum pacto, quod si præterita fecerit, reincidat in pœnas prædictas, quando teneatur, remissiue.*

a **§. Qui prouocauit.** a Anteq̃ gl. vẽiat ad ↄria, format duas qõnes. Venio primo ad ↄria. Op. dr hic qđ iudex sñiam primã sequitur, sed sentẽtia extinguit p appellationẽ. l. j. ad Tur. ĩ fi. Itẽ pactũ fuit nudũ, ergo ex eo nõ põt agi: igit ista executio nõ pt fieri. Sol. Dicit gl. poterit dãnari, vt stet cõuẽtioni, & ex illa sñia aget. vide gl. Sed quõ, cũ dixi istud pactũ eẽ nudũ, poterit dãnari ex eo? Rñ. intelligas pactũ sic ↄuẽtũ ꝙ poterit vestiri postea rei ĩteruẽtu, vt puta, si a lite desistã, dabis mihi tm, vt no. in l. j. in fi. magnæ gl. C. de pac. Vñ licet fuerit nudũ ab initio, fuit vestitũ postea rei interuẽtu. Scđò mõ soluit gl. ꝙ hic p trãsactionẽ vr renũciatũ appellationi: & ideo prima sñia mãdat executioni, sicut si alio mõ appellatio esset deserta. Sed ad hoc op. fm gl. qñ appellatio est deserta, iudex appellationis nõ exequit sñiam, sed iudex primus, ac si appellatũ ñ esset C. de tẽp. ap. l. fi. §. pe. Intelligit glo. ꝙ hic iudex appellationis erat iudex delegãs, q exeqt sñiam delegatorũ suorum. q. d. secus si iudex, q de principali cã pronũciasset, fuisset ordinarius. l. pcipim⁹. §. in his aũt oĩb. de appellationi. C. de episcop. aud. aut. si quis liti-
1 gantium. Scđm istã gl † habes vnũ mirabile. qđ facta trãsactione in cã appellationis, vr solũ illi instãtiæ renunciatum, & sñia prima remanet firma, si id qđ deuenit ĩ trãsactionem nõ impleatur. Qđ multum no. tñ mihi hoc nõ placet: qa si hoc esset verũ, ista ↄuẽtio, qua pmisit se satis facturũ iudicatis, si intra tps nõ soluerit, nihil oparet, qđ vr esse necesse, vt hic. Præterea, sñia prima est extincta p appłonem, & remanet dubiũ p transactionẽ, illđ dubium tollitur. l. post rẽ. & l. j. j. tit. j. Vñ vr a toto p trãsactionẽ esse recessum. Vt igitur sustineamus istam gl. dic ꝙ ibi non fuit recessum a toto simpliciter, sed sub cõditione. s. si intra certum tps solueret, si igitur non soluit, fuit ↄuentum, ꝙ sñia prima remaneret firma & appło tolleretur, merito illa prima sñia executioni mandatur. Et hoc putarem verũ ĩ se, tñ æqualr, repugnat textui, q innuit, qđ añ erat fcã trãsactio dum dicit, qua transegerat, qđ tps ẽ pteritum plusq̃ pfectũ. Præterea, repugnat tex. q dicit, iustã ↄuẽtionem veluti ↄfessi sequet. Nõ. n. dicit, ꝙ sñia mãdet executioni, sed ipsa ↄuentio de soluẽdo, & iõ putarẽ ñ male dicẽdũ quod
2 iste §. br hoc dicat, Pactũ † đ parẽdo sñiæ si trãsactioni nõ pareat meret executionẽ sicut sñia, & ↄfessio. h. d. qđ no. qa fm hoc hẽs
b duo spãlia. b Priò qđ pactũ ẽ nudũ, & valet ad actionem: & sic ẽ ltĩma ↄuẽtio, qa lege iuuat. l. ltĩma. s. e. & hic tex. appellat iustã ↄuentionem hoc est ltĩmam. Scđò not. ꝙ ista ↄuentio meretur e-
c xecutionem, c sicut dicimus đ stipłone iudicatũ solui, vt j. iu. so. l. j. & hoc hẽs dicere de necessitate, si dicis transactionem simplr factã. Cũ. n. p appłonẽ, & trãsactionẽ secutã, priã sñia sit extincta non posset pacto ↄhẽtium restaurari, vt agat tãq̃ ex sñia, sed tanquam ex pacto. Facit qđ no. C. de trãs. l. si diuersa. & s. e. l. si vn⁹. §. pactus, & quod ibi dixi. Itẽ aduerte qđ illud ꝙ gl. dicit, ꝙ hic iudex appłonis erat delegatus, vr Gulielmo q̃dã diuinatio, & iõ di-
3 cit ipse distinguendo tres casus. † Aut sñia prima cõfirmatur p iudicẽ appłonis: & sine dubio ipse facit executionẽ. d. l. pcipim⁹. ĩ fi. & C. de epi. aud. auth. si quis litigãtium. Aut sñia prima remanet firma pp cursũ fatalium, & exeqt iudex primus si eẽt ordinarius. d. l. fin. §. pe. đ tẽ. ap. aut ↄfirmat alio mõ q̃ pp cursum fataliũ, & exequit iudex appłonis. Casus est hic no. Sed Iac. But. dicebat, ñ videre rõnẽ dfiæ, vtrũ renũciet tacitè: vel expssè, cũ sp agat ex priã, & iudex prim⁹ dẽt exeq, vt no. ĩ l. eos. C. de ap. Iõ iste stabat huic gl. ꝙ satis placet. Sed fm lec. q̃ dedi. ista ñ sũt neces. Nõ. n. mã
4 dat sñia executiõi, sđ ↄuẽtio. Vltimò † facit d ista lex ad illã ↄuẽtio
d nẽ q tota die ↄsueuit apponi ĩ pact. v. ib. s. remitto tibi oĩa bona & ↄdẽnatiões, saluo qđ si ↄ pdicta feceris, reĩcides ĩ d. pœ. Vtrũ ista ↄuẽtio valeat? Vr hic ꝙ sic. ↄriũ vr, p l. si vn⁹. §. pact⁹. s. e. & ibi dixi.

ADDITIONES.

a ¶ Qui puocauit. Vide p Ang & Imo. post Bar. in l. a diuo Pio. in prin. l. j. j. de re iud. per istum tex. dicit Bal. & Pau. de Ca. in l. eum pro quo. s. de in ius vo. quod promissio facta in iudicio, habet executionem paratam.
Paris. Repetitionẽ huius. §. habes per Ang. post lecturã Bal. hic itaq; cã vide
b Duo specialia. No. casũ in quo pactũ nudũ parit actionẽ, licet Bar. hic dicat ꝙ iõ est, qa factũ est in iudicio, prout in simili multũ no. dixit Bar. in l. j. circa fi. j. iud. sol. Pro quo facit l. si fideiussor. qui sat. s. co. & l. cum offendimus. §. fi. de fideius. tut. & quod no. Bar. & Do. in l. j. in prin. de ver. ob. per al quos in l. 2. §. volũtatẽ. sol. mat. Ad hoc facit l. pacta nouissima. in fi. & qđ ibi not. Bal. & Doc. C. e. no. gl. & Bar. ĩ l. j. C. de cur. bo. dan. sed Bal. hic tenet contra per l. siue apud acta. C. de trãs. & ibi Bal. ĩ l. j. per Lud. in l. 2. in prin. de ver. op.
c Meret executionẽ. Bal. hic cõtra. & p eo vide, quod no. Io. An. post Im. in c. si quando. de off. dele. Ang. & Imo. in l. a diuo Pio, in prin. de re iud.
d Vltimo facit. Adde Bar. in l. non solum, §. iniuriarum. de iniur.

§. Post

a § Post diuisionem. aPerceptio vsurarũ ab vno non pimit actionẽ aduersus alios cõ petẽtẽ ĩsolidũ.h.d.Op.& vr̃ qđ p acceptilationẽ factam pĩudicet creditori.C.e.l.2.Sol.dic tria verba,in l.ꝯria creditor agit ꝯ eũ, q eius nomẽ acceperat.Vñ agẽdo vr̃ paciſci ne petat à cæteris, hic ſolutionẽ recipit,pp qđ paciſci ñ vr̃,cũ neceſſe habuerit recipere l.fideicõmiſſa.§.ſi rẽ.ĵ.de leg.3.Sed op.de tex.qui dicit,vſuras acceptauerũt,i.receperũt,vel i.liberauerunt p acceptilationẽ,& ſic ratũ habuerũt.Sol.Dic ꝙ receperũt,vel liberauerunt p acceptilationẽ,& hoc tm̃ fuit ĩ vſuris,nõ ĩ ſorte, vñ in ſorte ſibi pĩudicare nõ poteſt.Et ſic hẽs ꝙ agẽdo ꝯ vnũ, ſibi preiudicat:recipiẽdo,vel liberãdo p acceptilationẽ,non præiudicat ſibi in aliis , quàm in eo quod liberat.

ADDITIO.

a Parif.¶Poſt diuiſionem.aPro intellectu huius §.vide Comen.in conſ.8. inci. duo erant ſocij,ante fi.

1 *Verbum,remanere,eſt commune.*

2 *Mandatum factum epiſcopo an transeat in ſucceſſorem,remiſſiue.*

3 *Verba enunciatiua de faciendo aliquem hæredem, inducunt diſpoſitionem ad pias cauſas inter liberos,& fauore militis.*

4 *Legata non debentur per auth.ex cauſa,filio ignoranter præterito.*

a §. Pater. aPactũ factũ vni,qui ſolus ſucceſſurus ſperabat, pdeſt aliis præter ſpem ſuccedentib.h.d.Pro declaratione tex.quero de intellectu hui⁹ verbi,remaneret.gl.dicit optimè ꝙ põt intelligi.remaneret,proprie ſi dos non eſſet ſoluta: vel ſi eſſet ſoluta dos,tũc intelligitur impropriè,remaneret.i. redde-
1 ret,& ſolueret.C.de do.ante nup.l.ſi cũ ante.No.†ꝙ verbũ remaneret,eſt cõe.Põt.n.eẽ directũ,& obliquũ,vt hic patet. Dixi plene in l.centurio.ĵ.de vul.& pup. Quæro, qs opponet doli exceptionẽ, de qua loquit̃ iſte tex.Certe ex gl.poſita ſuper verbo, remaneret,colligũt̃ duæ lec.ẽm vnã.ſ.qñ dos erat ſoluta, opponet exceptionẽ maritus,ſi conueniat a fratre:ẽm aliam opponent doli exceptionẽ filij defuncti,ſi conueniatur a marito , quælibet eſt
b bona.Gl.inducit iſtam l.in ar.ad q.†ſi Papa mandat alicui epiſco
2 po,vtrum tale mandatum porrigatur ad epiſcopũ ſucceſſorẽ. De hoc habuiſtis in l.& qa.ſ.de iuriſ.om.iu.& eſt diſtinguẽdũ,Aut p nomina appellatiua,aut p ꝓpria,aut p vtrũque apponit̃.Dixi ĩ l. ſi
3 cõis ſeruus.de ſtip.ſeruorũ,verſi.extra gl.opp. ¶Vltimò † no.ex
c hac l,ꝙ qñ aliquis in actib.inter viuos aliquẽ ſuũ hr̃dẽ appellat,c
d vr̃ in eum ſuum iudicium conferre,& eũ hr̃dem facere , d vt hic in ſi.Vide tex.ibi, in fratrẽ ſuũ ſupremum iudicium contuliſſe videatur.Quod forte procederet,ſi hæreditatem ad pias cauſas re-
e linqueret,e extra,de ſucceſ.ab inteſt.c.fi. Vel ſi eſſet miles.ar.C.e. l.licet.Vel ſi eſſet inter liberos,arg.l.hac conſultiſſima.§.ex imperfecto,& auth.ibi poſita,C.de teſt.& de natu.li.aut.ſi quis.alias aũt non ſufficeret,nec prodeſſet, quia ſolennitas teſtamenti defice-
4 ret.Vltimo no.†iſtam l.multũ pro opi.mea in auth.ex cã. C.de li. pte.vbi teneo, quòd ſi pr̃ pterit filiũ,quẽ ignorabat, vel poſthumũ,cũ vxorẽ prægnãtẽ ignoraret,qđ legata non debeant ex vigore illius authẽ. Cũ.n.prouiſiones factæ inter viuos, quæ ſunt maioris roboris,irritentur pp liberos ſuperuenientes, vt hic & l. ſi vnquam.C.de reuocan.do.multo magis legata,& vltimæ vo-
f luntates.Pro hoc C.de mil.teſt.l.ſicut.& l.ſi cum,vel in vtero.f

ADDITIONES.

a ¶§.Pater Hunc tex.ſingularem facit Bal in c.j.de duob.fratrib.& in l. cum acutiſsimi.C.de fideicommiſ.

Pariſ.Circa regulã,quæ colligit̃ ex hoc §.cum gl.quod ſtatutum in vno caſu intelligatur ſtatutum in alio,in quo veriſimiliter ſtatuentes,idem ſtatuiſſent ſi fuiſſent interrogati,vide Ang.in conſ.24.in 4.vol.& con.541.Itẽ vide Iaſ. in l.Barbarius.ſ.de of.prætor.etiã hic.Et aduerte,quia Ant.de But.& Imo.in cle.j.de reſc.ponunt vnam limitationẽ ad iſtã regulã,ideo eã impugnat Iaſ. in d.l.Barbar.& aliquid dicit hic ad ſi.item an iſta regula procedat , etiam quo ad extẽſionẽ de perſona ad perſonam,de qua veriſsimile eſt ſtatuẽtẽ idem ſtatuiſſe,ẽt de regula prædicta vide Iaſ.in l.cũ res.in 6.no.de lega.j. Itẽ vide quæ dicit Ale.in conſ.46.contra iſtam regulã,Item quod iſta regula pcedat,quando aliquid eſt expreſſum,ex quo poſſit argui talẽ fuiſſe mentem vide Dec.conſ.89.vbi ẽt ponit aliam limitationẽ,

b Gl.inducit.Et dum gl.hic in ſi.dicit no.id eſſe ſeruandum de iure, quod licet non ſit ſtatutũ quod veriſimiliter ſtatutũ eſſet,ſi hoc quæſitũ fuiſſet,adde quod hãc gl.ẽt in reſcriptis allegat ꝓ no.Bal.in l.j.C.quæ res pig. Et pro iſta gl.facit l.Titius.§.Lucius.& ibi not.Pau.de Ca.de lib.& poſth.

c Pariſ.Hæredem appellat.Vide Barb.in c.fi.de ſucceſ.ab inteſt.

d Hæredẽ facere.Sed Lu.in aut.ſimiliter.C.de fal.circa vj.priuilegiũ tenet cõtra Bar.ẽt in pia cã per regulã l.hæreditas.C.de pact.con. & oſtẽdit iſtũ tex. hoc nõ ꝓbare.Dicit tñ,quod forte opi.Bar.ſeruaretur in practica,quia nũquã habuit contradictorẽ.Sed certè etiam ang.hic tenet contrariũ,p l.verba contraxerunt.de ver.ſig.Adde etiam poſt Iaſ.qui inclinat in partem Bar. de veritate eius qđ dicit Bar.in l.j.C.de ſacroſ.eccle.Pau.de Caſ.cõſ.190.& credo quod opi.Barto.procederet,non extantib,filiis, aliàs non,quia hoc põderat Alb.alle.cõſ.11.p Iaſ.& ꝙ plus priuilegij non habebant piæ cãæ , q̃ filij,voluit Abb.cõ.105.inci.caſus in facto,vbi voluit,quod ſicut non valet teſtm̃ ratione voluntatis imperfectæ,inter liberos,per allegata per eũ, nec eo.mõ ad piã cãm.Nec videtur bona conſideratio,pater non poteſt nutu teſtari inter filios,& tñ ad piam cauſam poteſt,ergo magis priuilegiata,& q a ſic reſultat argumẽtatio. Nam licet pater nõ teſtetur inter liberos,tñ hr̃dibus eſt eis debita,non ſic piæ cauſæ:iõ eius fauore conceſſum eſt,vt nutu teſtator poſſit pro illis diſponere.Et vnum no.ꝙ cõſuluit Frãc.de Rampo.cõſ 11.in cõſ.Cal.quod ſi teſtator nutu inſtituit ſororem,& notarius interroget an poſt mortem ſororis velit bona diſtribui inter pauperes,& annuat quod ſic,deinde notarius interroget,an velit quod apponatur clauſula codicillaris,& ſimiliter annuat ſic,quod virtute talis clauſulæ venientes ab inteſtato tenentur reſtituere hæreditatem teſtatoris,& poſt mortem epiſcopus bona diſtribuet.

e Pom.¶Relinqueret.Vide omnino Iaſ.in l.licet,per iſtum tex.ver.5.C.eo.Itẽ pia cã fauorabilior,vt per Fel.late in c.in præſentia. de prob, & no. contra iſtam opi.Bar.eſſe fortem tex.in l.diuus.ĵ.de mili te.

f Cla.¶Vtero,Circa gl.ſi.huius §.pater,vide Ale.conſ.24.vo.2.vbi adducit ad hanc gl.duas concord,ſ.in cle.1.in verb.præſidentes.de reſc.& gl. in c. 2. in verb.reus.de cõfeſ.li.6.Item ex eadem gl.ſi.videtur arguere Bald.in l.1. C.q res pig.obl.poſſ.vt hic in ſtatuto non comprehendatur caſus,de quo veriſimiliter non ſtatuiſſent,ſi in ſpecie non cogitaſſent.Vide etiã de iſta gl. Alex. conſ.228.vo 2.conſ.53.vo.4.Adde vltra ibi alle.tex.in l.2,C.de inoſ.teſt.tex.in l.mulier,in prin.ĵ.ad Treb.Rom.conſ 342.ad finem.Iaſ.in l.barb.in 5.no.ſ. de of.Præto.dixi in l.Gallus.§.& quid ſi tantum.ĵ.de lib.& poſth.Fel.in c. accedens.de reſcr.bar.conſ.8.vol.1.

LEX XLII.

1 *Pactum nudum veſtitur rei traditione,niſi traditio ſit facta ad liberandum a præcedenti obligatione.*

2 *Contractus innominati variantur ſecundum perſonas.*

3 *Contractus innominati celebrantur etiam per dictionem,ſi.*

4 *Pactum de liberando in futurum,producit exceptionem in præſenti.*

a Si intra. aEx pacto deliberãdo,impleta ꝯdõne nõ cõpetit actio,ſđ exceptio.h.d.No.duo.Primo ꝙ ex tali pctõ
b nõ hẽt actionẽ.Scđo qđ ex tali pacto habet exceptionẽ b. Op.de l.in traditionib.ĵ.eo.C.de rerũ.pm.l.ex placito. Gl.immiſcet iſta duo ꝯria,tñ in veritate ſeparata ſũt,& ſeparatas ſolões hñt. Et iõ aſſumo primã. Vr̃.n.iſtud pactum veſtitum,qa in rei traditione appoſitũ,vt ĵ.e.l.in traditionib.ergo ꝓducit actionem.Rñ.qđ nõ
1 fuit†appoſitum illud pactum in traditione rei. Vel al̃r,Poſito qđ in traditione ei eſſet appoſitũ,illud eſt verũ,qa pactũ tũc veſtit̃, niſi tradõ fieret ad liberandum a pcedẽti oblõne:tũc.n. veſtiri ñ pt.Hic eſt caſus hic.ẽm iſtã lec.Et hoc verũ,ſi tũc cũ ſoluit tenebat pciſe ſoluere.Sec⁹ ſi nõ poterat cogi,qa hẽbat dilationẽ , vel erat tm̃ natural̃r obligatus,vt no.ĩ d.l.in traditionib. Cõtra hoc op.qa qñq; ſolo q̃ ſit ad liberãdũ inducit obligationẽ vt in vẽditore tradẽte rẽ.So.dt gl.ibi iõ qa hoc agit̃.Vel verius,ibi erat ãn obligatus ex ꝯſenſu,ñ aũt obligat̃ iõ,qa tradit rẽ:licet tollat̃ obſtaculũ exceptionis,qđ erat p l.Iul.§.offerri.de actio.emp.& ſic remanet ſolutũ ꝯriũ de l.in traditionib. Op. 2.licèt iſtud pactũ nõ fuit factum in rei traditione,tñ dẽt dici veſtitum rei interuentu, ſolutione poſtea fcã,vt l.iuris gentiũ.§.1.ſ.e.& C.de rer.pmu.l.ex placito.& l.in reb.vñ ꝓducit actionẽ pſcriptis verbis.So.dicit gl.ibi, Vel dic ſcđo,qđ hic fuit ꝯctus innoĩatus facio vt des,ex quo oritur actio de dolo,q̃ nõ hẽt locum,cum exceptio competit.Certe huic repugnat tex.q dt,ſi mihi ſolueris , te liberabo & ſic magis erat,do vt facias,quàm facio,vt des:niſi dicas verba al̃r fuiſſe ꝯce
c pta quam tex.dicat:qđ abſurdum vr̃. Præterea dñt Doctor. cModerni,qđ magis debemus inſpicere modũ ĩplẽdi quã modũ ꝯhẽ-
2 di,licet gl hic hoc rephendat.†Ego ſp dixi vobis, quod ꝯctus ĩnominati variantur ẽm perſonas. Nam ſicut emptio dr̃ ex parte ementis,& venditio ex parte vendentis,ita hic ex pte dantis dicetur do vt facias:& econuerſo ex parte faciẽtis, dicet̃ facio,vt des. Dicemus in l.nãlis.ĵ.de pſcrip.verb.Quicquid tñ ſit ex hac gl.no.
3 †qđ ꝯctus innoĩatus celebrat̃ ẽt p dictionẽ,ſi.item no. in l. hoc iure.§.j.de do.Cõtrariũ no.l.ſi qs cum debitore.ĩ.de iurei.Sed ſuſtinẽdo gl.iſtam,dñt Doct.qđ qñ ex eo qđ apponitur p dictionẽ ſi aliquid parti adeſt,inducit̃ ꝯctus innominatus.Ita loquitur hęc
d gl.d& ſimiles.Sec⁹ ſi parti nihil adeſt,vt d.l.ſi qs cũ debitore. Dñi, puto hoc ſatis procedere accipiẽdo ꝯctum impropriè,nam propriè ꝯctus eſt,ex quo vltro citroque orit̃ oblõ.l.Labeo.§.ꝯctũ.ĵ. de ver.ſignificatione.Sed in ꝓpoſito nõ eſt: qa illud qđ apponit̃ per dictionẽ,ſi ẽ in ꝯdõne nõ in oblõne.l.ſi qs ſub ꝯdõne. ĵ. ſi qs omiſſa cã teſta.vñ cum ex parte vtriuſque non ſit obligatio, proprie ꝯctus non eſt:licet parti aliquid adſit. Pro hoc habes text.cũ gol.no.in l.ad veterani.§.j.cum ſua glo.& l.qui fundum.ĵ.ad leg. Falc.& l.ſi fundus.co.ti.Satis tamen placet,quod implemẽto ſecuto dicatur ꝯctus,licèt impropriè:cum actionẽ præſcriptis verbis producat.vt no.in d.l.hoc iure.§.j.Nec ob.iſta lex,qa dico,qđ hic parti nihil adeſt.Soluitur.n.hic debitũ,ſi naũt ad ſoluẽdũ cogi nõ potuiſſet

ADDITIONES.

a ¶Si intra.Et quid in caſu huius l.ſi promitto tibi,quod de 10.quę mihi debes ſi ſolueris,5.intra menſem te liberabo,elapſo menſe non ſoluiſti,peto 10. tu dices,quod non debeo audiri,niſi in 5. quia alia præſumuntur in fraudem vſurarum.vide Bal.in l.cum allegas.C.de vſur.

b Pariſ.¶Exceptionem.Vide Aret.in l.& qui ſe.de acquirenda hæreditate.

c Dicunt Doc.Vide Bar.in l.naturalis.in §.ſed ſi facio.ĵ.de præſcriptis verbis

d Hæc gl.Et hanc gl.ponderat Bal.in l.quoniam.C.de rerum permu.an ex euẽtu conditionis pactum nudum veſtiatur.

a potuisset, fateor φ ꝑducet actionem, vt s. dixi. Venio ad fm. a Df
4 hic qd hēt exceptionē. No. tu iuuenis, † qd pactū de liberādo in futurū ꝑducit exceptionē in præsenti, qd ꝑpetuo tene menti.

ADDITIO.

a Ad secūdum. Ex hoc no. quod licet ex tali pacto non oriatur ius agendi, poterit tn̄ iste qui debēt liberari recurrere ad iudicem, vt faciat se liberari fm gl. no. in l. si contendat. de fideiuss. & glo. in l. Aurelius. §. si centum, de li. le. & quod no. in l. si finita. §. elegāter. de dam. infe.

LEX XLIII.

1 *Creditor possidens prædium pignoratum, tenetur soluere tributa.*

a Inter debitorem. a Pactū priuatorū iuri publico non ꝑiudicat. h. d. Op. ꝟ. e. l. epistola. §. pactum. Sol. pactum nō ꝑiudicat fisco, sed ipsis ꝯhētib. qd no. Hodie vero est aliter statutū per aut. positā. C. sine cēsu vel reli. l. j. † Vl
1
b timo no. tu iuuenis, quod creditor cogitur ad soluēda tributa b ꝑdij, quod possidet iure pignoris.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Inter debitorem. Vide istam l. allegatam per Feli. c. cum ex officij. de præscrip. Imo. cons. 66.

b ¶ Soluenda tributa. No. Bal. in l. cum notissimi. de præsc. 30. an.

LEX XLIIII.

In emptionibus. Contrahentes tenentur ad naturalia contractus, nisi aliud actū sit. h. d. Vel sic, naturalia contractus transeunt sine pacto, sed pōt contrarium pacisci. h. d.

LEX XLV.

a Cum in eo. a Tutor idemq; creditor dēt esse ꝯtentus ea parte, ad quā creditores alios reuocauit. h. d. No. φ fm ista iura creditor pōt esse tutor, hodie ꝯ, vt in auth. minoris. C. qui da. tu. pos. Non casum in quo officiū suum sibi est dānosum, sed hoc ideo quia pactum factum a plurib. creditorib. posset sibi nocere, vt vidistis. s. eo. l. & suū. in fi. tn̄ in hoc tutore est plus vt decisio particulariter facta, cū creditoribus ei noceat: aliàs non noceret, nisi fuissent ꝯuocati in vnū, vt d. l. & suū. in fi. Quærit gl. qd si decidit diuersimode, cū aliquo plus, cum aliquo minus. Dic vt in gl. & eam no. &c.

ADDITIO.

a ¶ Cum in eo. ad nota per Gul. hic, vide notata per Bar. in d. aut. minoris debitor, in prin.

LEX XLVI.

Diuisionis. Seipsam summat. Op. ꝯtus noīati ꝑducūt actionē ex eo qd sunt, vt l. iurisgētiū. ī prin. s. e. sed hic est ꝯtus noīatus, qa diuisio, ergo ꝑducit actiōē. Rn̄. nego ꝯtū eē. diuisio. n. est nomē gn̄ris: siue. n. sit diuisio animorū, siue vnius legis, vel diuisio gratia culturē, vel diuisio domus gratia cōmodioris habitationis. Oīa ista appellantur diuisio, merito nō facit ꝯtū nominatū sicut permutatio. C. de rerū ꝑmu. sup rub. di xi s. eo. l. iuris gētiū. Scđo op. & nūc intro gl. si interuenit traditio ista parit liberationē, ergo non oblonem nec actionem. Huius timore legit̄ hæc l. duob. mod. in gl. primò, φ ī diuisione fuit appositū pactū de tradēda alia re socij. Secūdo modo legitur in gl. qd si ex vna parte est secuta traditio: vestitur pactū vt possit agi ꝯ alium, vt impleat ꝯtū diuisionis, & ista est vera. tene mēti istā legē.

LEX XLVII.

1 *Argumentum de vltimis voluntatibus ad contractus procedit.*
2 *Falcidiam quare testator non potest remittere, & cur secus in hærede.*
3 *Testator non potest remittere cautionem de vtendo fruendo arbitrio boni viri.*
4 *Casus in quibus quis potest renunciare iuri pro se introducto, remissiue.*
5 *Pactum, per quod quis renunciat defensioni suæ, quando valeat.*

1 Pactum. Pōt testōr, & pn̄t ꝯhentes renunciare iurib. pro se introductis. h. d. † No. validū a esse ar. đ vltimis
a volūtatib. ad ꝯtus. de quo p Gul. & p Dy. in l. seruū filij. §. eū q chirographū. in fi. ꝟ. de leg. j. & quasi idē dicūt Op. φ q̄dā pōt facere hr̄s, q̄ n̄ pōt facere defūct⁹. Pōt. n. remittere hr̄s falc. defūct⁹. n̄. l. qd de bonis. §. j. ꝟ. ad l. fal. & C. ad leg. falc l. fi. So. nō est bonū arg. qn̄
2 nō est eadē rō. Mō videamus † diuersitatē rōnis, quare testōr nō pōt prohibere falcidiā. Rn̄ φ Falcidia fuit inducta ad vtilitatē hæredis, & ad vtilitatē publicā. s. ne testm̄ destrueretur nullo existente hærede, cum nullū cōmodū sentiret. ꝟ. ad leg. Fal. l. j. & Instit. ad l. Fal. Interest. n. Reipu. testamenta, & vltimas voluntates hr̄e exi-
b tum, b vt l. vel negare. quemadmo. test. aper. & sic testator non pōt hoc tollere, cū sit pp vtilitatē publicam, sed qn̄ hæres remittit, cessat hic timor, qa iam est adita hæreditas. Sed dices si rō est publica vtilitas, vt dixi, q̄uo hodie testōr potest remittere falcidiā, vt C. ad l. fal. auth. sed cū testōr? Rn̄deo, hodie ille timor cessat, qa si ex testō non adiret̄ hæreditas, in quo est prohibita detractio falcidiæ, nihilominus valent relicta in testō, vt in auth. de hære. & fal. §. si verò expressum, q est nouissimus casus iuris. Itē Iurisconsulti, qui non habebant fidem Christi, & nō habebāt spem futuri præmij, cogitauerunt, quod nullus adiret hæreditatē nisi sub spe cōmodi pecuniarij. Imperator Iustinianus, qui fuit Christianus, considerauit φ quis adiret hr̄ditatē solū pp istū cōmodū, qd hēt. s. pmiū à Deo in exequēdo illā volūtatē. vt d. §. si verò exp̄ssim. Scđo
3 oppo. C. vt in pos. legato. l. scire debetis. sol. Ibi loquitur de † cautiōe đ vtēdo, & fruēdo, q̄ đfūct⁹ n̄ pōt remittere, hic ī cautiōe: đ legato. ꝑstando. Rō, quia ista est inducta fauore defuncti, illa fauore hr̄dis. Sed hæc rō nō est sufficiens, p. l. vnū ex familia. §. si rem. ꝟ. de leg. 2. Est ergo rō, qa si illa cautio de vtēdo, & fruēdo remitteret̄, qs inuitaret̄ ad delinquēdū, qd est ꝯ publicā vtilitatē. Idē no. in d.
4 l. scire debetis. ¶ † Vltimo gl. quæ est hic sup verbo, cū liceat. enumerat casus, in quibus quis non pōt renūciare iuri pro se introducto, q casus oēs cōprehēdunt̄ sub distinctione, q̄ dedi vobis ī l. i⁹ publicum. s. e. vbi potes p te videre si intuearis diligenter. De vno posses dubitare, s. de casu l. cū ꝑcario. ꝟ. de ꝑca. sed certe ibi nō valet pactū, qa est ꝯ formā datā à lege. est. n. precariū qd reuocari ꝑt ad libitū ꝯcedētis: si facio pactū in ꝯriū. s. qd nō liceat, est ꝯ for
c mā ꝯtus, vt ibi, & ī l. vbi ita donator. ꝟ. de dona. cau. mor. No. ēt c
d aliū casum d qui hic ponit quod pactū, † per quod quis renūciat
5 defensioni suæ, e nō valet: quod intellige in cā status & personæ
e suæ, aliàs bene exceptionem suam in sui fauorem potest quis per pactum tollere.

ADDITIONES.

a ¶ No. validum. Vide Fel. in c. cum venissent. ver. 2. de test. & Bar. cons. 97. vol. j. limitat istā gl. de qua hic, vt per Bal. l. pe. C. de pactis.

b Pactum habere exitum. Vide Bar. in d. auth. sed cum testor. & in l. nemo potest, de leg. 1. circa prin.

c No. ēt. Facit ꝑ dicto Bar. & Do. in l. custodias. de pub iud. Bal. in l. j. C. đ cōsbar. in l. defēsiōis facultas. C. de iu. fis. & hāc gl. limita vt ꝑ Lu. in rub. de arb.

d Cla ¶ Alium casum. Aliter limitatur per Fel. in c. personas. de appel. & ibi Pręposi. Vide etiam Are. in c. cum delicti. in v. no. de acc. vbi aliter limitat.

e Paris. ¶ Defensioni suæ. Vide Ias. in l. pe. C. de pac. vbi ponit quinque limitationes: & quòd circa pœnā personalem non attendatur consensus nec renūciatio puniendi. Vide Fel. in c. pastoralis. §. qa vero. extra. de offi. deleg.

LEX XLVIII.

Emptor. Si emptio fuerit stipulatione vallata, ab ea nudo consensu non receditur, & pacta vltima sunt servāda. h. d. Op. qd ꝑ pactū fm fuit prima vēditio renouata. l. iuris gentiū. §. adeo s. eo. Ergo per vltimū pactū non potest fieri, vt ex primo agatur, cū sublatū sit ipso iure. Gl. soluit qd nō fuit actum vt nō tolleret̄ primū. Tu dic breuiter, quod hic prima conuentio n̄ steterat in finib. cōuentionis, sed fuerat stipulatione vallata, vt dicit tex. & sic non erat res integra. Vnde p fm pactum ipso iure tolli nō poterat, vt hic notatur.

1 *Epistola etiam quis cum præsenti loquitur.*
2 *Subscribens se scripturæ factæ per aliū, sibi præiudicat, & quando.*
3 *Clausula gn̄alis restringitur ad præcedentia nominata, si cōmode referri pōt salua rōne recti sermonis. & si nulla cā est specificata, refertur ad omnia.*
4 *Bannitus vt sit cācellatus, an sufficiat ve. bo cācellari, vel requiratur factum.*

§. Lucius. Liberatio gn̄alis restringit̄ ad ea, de qb. est actū. h. d. Primò op. qd ista verba epistolæ nihil īportant; non. n. pōt nūmularius p suā epistolā facere instr̄a esse cassa, q̄ faciunt ꝯ se. l. rōes. & l. exēplo. C. de ꝑb. Huius timore legit̄ iste §. duob. mod. in quibusdā gl. paruis hic positis. Vno mō, qd ista epistola loquat̄ de instrumentis facientibus pro scribente, & tūc procedit sine dubio. Alio mō, vt loquatur de instrumentis facientib. ꝯ scribentem, tn̄ alia pars ꝯsensit. & hoc innuit gl. super verbo, habebitur, & aliæ gl. seq. Et hoc vr̄ colligi ex tex. in prin. §. qui innuit epistolā esse acceptatam a ꝑsente. Ex quo no. duo. Primò,
1 † φ per modum epistolæ qn̄q; logt̄ qs ei, q pn̄s est. Secundò no.
2 φ † ille, q se subscribit a scripturæ factæ p aliū, sibi ꝑiudicat, sicut si
a ipse scripsisset, facit ꝟ. ad leg. corn. de fal. l. j. §. interfilium. His præmissis, quia rn̄sio Sceuolæ est obscura, reuoco in dubium qd iuris in q. proposita. Quidam dicunt, quòd pactum restringitur ad id, quod erat per mensularium, seu numularium agitatum. C. de transa. l. si de certa. Gl. super verb. in causa sua, dicit quòd illud pactum generale refertur ad oīa, nisi probetur aliter actū esse. Nec ob. dicta lex, si de certa quia aliud in transactione, aliud in simpli-
b ci conuentione. Ista distinctio gl. nō vr̄ vera, b quia ita ex cā transactionis pōt fieri gn̄alis remissio oīum, sicut ex simplici libera-
3 tione. l. cum Aquiliana. ꝟ. titul. j. Vnde Gul. de Cu. dicebat, † quod in dubio vr̄ actum, vt clausula gn̄alis restringatur ad præcedentia nominata. Allegauit ipse. ꝟ. de leg. 3. l. quæsitum. §. j. de li. leg. l. Aurelius. §. Sticho. & ita addit Cy. hodie. C. de trans. l. sub ꝑtextu. Quod

ADDITIONES.

a Pō. ¶ Se subscribit Nūqd aūt is, q se subscribit, est ita obligat⁹ ac si totū scripsisset. vide p Ias. melius quā alibi, in aut. si q. in aliquo. ver. adde. C. de edē. & ad ꝑpositū vide Bar. consil. 98. vol. 2. Fel. in c. quoniam contra. versiculo quæro. de prob.

b ¶ Nō vr̄ vera. Et sic Bar. hic reꝑbat gl. sed cōtrariū fm quosdā vr̄ voluisse ipsemet Bar. in l. de pupillo. §. si plurib. de ope no. nun. vide omnino per bart. in l. si de certa. C. de transa. & illud teneas. nec bar. in aliquo sibi est contrarius, & iura vtrobiq; per eum alle. probant. Adde an subscribens sibi præiudicet Pāu. de Ca. & quid de sigillante, vide Roma. cons. 323. & cons. 350.

Quod intelligo verum, qn̄ verba gn̄alia sic restringi pn̄t salua ratione recti sermonis. Tex. est no. in l. ex plurib. in prin. ꝟ. de sol. Ita ĩ casu legis nr̄æ, vbi dr̄, si qd instrm̄ a te emissum, &c. recte restringit, si quod instrm̄ ptinens ad mensam. Sed si esset adiectū, si qd instrm̄ ex quacunq; alia cā, vel verba similia, tunc secus. Aliàs si nulla cā esset specificata, sto cū gl. vt referat ad omnia. tex. est in d. l. si ex plurib. ꝟ. de accep. Dixi plene in l. Aurelio. §. Caius. de li. leg.
a Vltimo facit[a] ad q. † In c. pacis contentū est, vt quidā banniti re-
4 bāniāt & eorum cōdēnationes, & banna cassentur, seu cācellentur: vtrum sufficiat cācellari verbo, an est necesse, ꝙ cancellentur facto? Quod vr̄, vt in l. inductū. C. de so. & ꝙ ibi no. & ꝟ. de pet. hæ. l. si quis libertatem. ĩ gl. super verbo, inducatur. In contrarium est casus hic, ibi pro cācellato habebitur, & videtur tex. in l. nihil[b] la
b 1. ꝟ. de adim. lega.[b]

ADDITIONES.

a Vltimo facit. Adde no. per Bar. in auth. cassa. C. de sac. eccl. sequitur Ang. & Imo. in l. 1. ad fi. de his, q̄ in test. delen. & qđ no. Bal. in l. si creditores. in princ. C. de fideic. per Bal. in l. Labeo. in fi. s̄. eo. & in l. si non sortem. §. adeo. ꝟ. de cond. ict. ind. Adde an bannitus, qui soluit condemnationem, habeatur pro cancellato. vide Bal. conf. 31. lib. 3. Pau. de Cast. conf. 34. & 193. An. con. 276.

b Clau. ¶ Leg. vide etiam per Fel. in c. ecclesia S. Mariæ. de consti.

LEX XLIX.

1 *Pactum appositum in traditione rei, quando producat actionem.*
2 *Pactum quando possit apponi in ipsa traditione in contractibus innominatis si fiat traditio rei ex interuallo.*
3 *Pactum appositum ad excipiendum, quando valeat ad agendum.*

In traditionibus. Ista lex seipsam summat. Op. ꝟ. de religio. l. qđ si loc⁹. & C. de vsu. l. quis. & ꝟ. eo. l. pe. & de dist. pig. l. si creditor. §. fi. & C. de iure do. l. auia. & ꝟ. so. mat. l. quoties. & s̄. eo. l. si tibi. in prin. dt gl. in oībus illis legibus est spāle, & in qualibet ipsarū apparet rō, & qualiter intelligi dēat Op. C. eo. l. traditionibus. Respon. pactum valet, vt pducat actionē, vt nō faciat acqri dn̄ium, vt in ꝯrio. Fallit in pacto legis commissoriæ, & addictionis in diem. De quo dic plenè, vt in l. 1. de do.
a Op. s̄. e. l. si vnus. §. pacta,[a] q turpē. So. illud quod dr̄ quodcunque
1 pactū, intellige non turpe, vel impossibile. Quæro, † vtrū illud pactum valeat, vt actionē pducat? Gl. dt qđ sic, qa est vestitum rei ĩteruētu, vt dictū fuit in l. iuris gētium. §. qnimo. s̄. eo. Hic aduerte qa qdā rephēdūt istā gl. qa illud vestimētū solū ꝯgruit ꝯtib. innominatis, vt diximus in d. §. qnimo. Dicendū est ergo istud pctm̄ esse vestitū cohǣrentia rei; & ita videbat̄ dicere Iac. But. Ego sto in opi. gl. qđ dicat̄ vestitū rei ĩteruētu, qđ dr̄, illud est ꝓpriū vestimētū, in ꝯtib. innominatis, fateor: & iō vbi habita relatione tradō-
b nis[b] ad pactū nō resultaret ꝯtus innoīatus, non diceret̄ pactum vestitū, vt apparet ex his q̄ ꝟ. dicent̄ in gl. Vn̄ si trado tibi rem hoc pacto, qđ vadas ꝓ me Romā, iste ꝯtus ē vere, do vt facias, tn̄ ex parte dantis implet incontinenti. Et pro huius declaratione que-
c rit gl.[c] pone qđ al's ꝓmissi tibi rē q̄ ex interuallo tibi trado, adiecto pacto, qđ vadas ꝓ me Romā. Certe istud pctm̄ n̄ vestit̄, qa ista tradō fit ad liberādū a præcedenti oblōne, sic nō resultat ille ꝯt⁹
2 noīat⁹: & sic merito n̄ pt dici vestiri rei ĩteruētu. Scđo q̄rit gl. † qđ in ꝯtibus innoīatis, vtrū si fiat tradō ex ĩteruallo, possit apponi pactū. Gl. dt qđ sic: nā tunc traditio non fit ad liberādū principal'r, cū nō tenebat̄, nisi natural'r tn̄, & ideo pt resultare ille ꝯtus innominatus quasi diceret nō do tn̄, vt liberer, qa no possum cogi, sđ ēt vt sic facias, secus si efficaciter teneretur, vt dictum est. Sed ꝯ pdicta op. extra gl. de so. l. 1. in prin. So. qn̄ soluit̄ ex necessitate n̄ pt apponi pactum, qđ pducat actionem. Ita loqtur hic ista gl. sed pt à soluente apponi pctm̄, & lex dari solutioni in q̄ cām ꝯuertat̄,
d vt ibi. Ex pdictis[d] assume tria verba, Aut traditio fit ex mera liberalitate, nulla cogente necessitate, & pt apponi pctm̄, vt hic, nisi ĩ casib. positis in prin. gl. Aut traditio fit aliqua necessitate cogente, & tunc aut erat necessitas, ad quam cogi poterat remedio iuris ciuilis, & pctm̄ appositū n̄ valet ad agēdū, vt hic ĩ gl. & ista est rō l. quoties. ꝟ. so. mat. & l. auia. C. de iure dotiū qa pr̄ si maritet filiā tenet̄ eā dotare, & iō simplex pctm̄ non prodest ad q̄rendā sibi actionē, pt tn̄ soluēs dicer̄, ĩ q̄ cām soluit, vt ꝟ. de so. l. 1. Si verò erat necessitas iuris nālis, nō redacta in p̄ceptis ciuilib. tunc pactū appositum iuxta traditionem vestitur, qa resultat ꝯtus innomi-
e natus, vt dixi. Vltimo glo.[e] dicit, † quod interdum pactum appo-
3 situm ad excipiendum valet ad agendum, vt l. si tibi liberum. ꝟ. de actio. emp. cum si. Sed illud prima facie vr̄ ꝯ casum l. ab emptione ĩ fi. infr. eo. Dic ergo qđ pctm̄ ad excipiendum, valet ad agendum non vt agatur ex pacto sed vt pp pactum videatur plus debito solutum, quod repetitur condictione illa incerti, vt ll. allegatis in glo. Ex pacto autem non potest agi, vt in allegata l. ab emptione. in fine.

ADDITIONES.

a §. Pacta. Vidè no. in l. si intra s̄. eo.

b Relatione traditionis. Dixi post Sal. in l. legem. C. eo.

c Quærit gl. Et istam gl. ad hoc alle. pro singulari Ang. & Imo. in l. si cum dotē. in prin. sol. mat. & bal. in l. legem, in prin. C. eo.

d Pom. ¶ Ex pdictis. Vide Ale. in l. si cum dotē in ver. vnde ex pdictis. ꝟ. sol. mat.

e ¶ Vltimo gl. Adde idem econtra in l. pacta conuenta. in prin. versi. quo qui de casu. ꝟ. de contrah. empt.

LEX L.

Si quis. Valet pactum, ne quis conueniatur vltra q̄ facere posit. h. d. Quærit gl. quid econtra, an valeat pactū, vt cōueniatur insolidum ille, qui habet bn̄ficiū a lege, vt nō cōueniatur, nisi inquātum facere pōt? Dic vt gl.

LEX LI.

1 *Pactum ne maleficium committatur, quod non sit superfluum, & valeat.*
2 *Promissio de nō offendēdo facta sub maiori pœna, q̄ sit lege comprehēsa valet.*
3 *Promissio de non offendendo facta simpliciter non adiecta pœna, quando aliquid operetur.*
4 *Pacto quando fieri potest id, quod fieri possit per legem.*

Nō impossibile. Qđ fit p legē, pt fieri ppactū. h. d. Op. qđ istud pactum nō valet tāq̄ turpe. vt s̄. e. l. iuris gētiū. §. si ob maleficiū. gl. n̄ declat. Dico ergo quod
a promittere pecuniā tibi ne maleficiū facias, dr̄ turpe, qa gratis a teneris facere; ergo turpe est pecūniā accipere. l. fi. de cōd. ob turcau. Sed simplex promissio de non faciēdo maleficiū, est honesta,
1 & iusta, vt hic. Cōtra hoc opp. † qđ istud pactū nō valet tāq̄ superfluū, vt l. iuris gentium. §. sed si fraudandi. s̄. eo. Sol. gl. istud pactū non est superfluū, nā pro hoc teneretur curare ne furtū fiat. Item dicit gl. pōt esse qđ apponit̄ pęna maior quàm esset per legē statuta. Itē in actione serui corrupti venit dolus, hic venit etiā culpa. Si igitur nihil adderet, pactū nō valeret tanquā superfluū licet ꝯ pdicta faciat, ꝟ. māda. l. q mutua. Vnđ gl. n̄ clarè determinat, Certè illud qđ gl. dicit fortè apponit̄ hic pœna, est diuinare. Itē illud qđ dicit, qđ dēt curare, & qđ tenet̄ de culpa, illud erat đ iure cōi in actione depositi, mādati, & cōmmodati, licet nō in actione serui corrupti. l. ꝯtus. ꝟ. de reg. iu. & iō per hoc pactū nihil vr̄ addi. Dic ergo qđ licet pactū cōtineat idem, quod ius cōe, valet tn̄, d. l. qui mutuam. ꝟ. mand. & hic, nec vitiatur tāquā superfluū, quia §. sed si fraudādi. loquitur qn̄ cum superfluitate immistū est vitiū, aliàs secus, vt ꝟ. de neg. gest. l. si pupillus. §. j. imo dico qđ qn̄ pactum cōtinet idem, quod ius cōe, licet sit nudum, producit actionē. Dr̄. n. conuentio ltīma l. ltīma. s̄. e. & ibi no. & ad hoc fuit facta proprie ista lex. Merito ergo colligitur, qđ illud quod fit per legem, pōt
2 fieri per pactum † Iuxta prædicta q̄ro, si promitto te offendere[b]
b sub certa pœna maiori q̄ sit lege comprehensa, vtrum valeat ista adiectio pœnæ. Tex. est cū gl. hic, qđ sic. In ꝯriū vr̄ ꝟ. de verb. obl. l. si ita stipulatio facta. Sol. illud verū in casu illo tn̄, s. si diuerteris vbi debemus esse cōteti pęnis legalib. Sicut. n. matrimonia debēt esse libera in ꝯhendo, vt C. de sponsalib. l. fi. ita in distrahendo. d. l.
3 si ita stipulatio fcā. ¶ Quæro, promitto te non offendere simpliciter nō adiecta pœna, vtrum ista ꝓmissio aliquid operet̄: dices tu hic est casus quod sic. Sed dicas. Aut offensio fit in personā liberā cuius corpus non recipit æstimationē, & tunc vr̄ ꝙ nihil importet, quia cum tales stipulationes committantur ad interesse. l. 2. §. item si in facto. & §. fi. de ver. ob. & hic, non posset haberi rō interesse, vt ꝟ. de his qui deie. vel effu. l. j. §. sed cum liber homo. ergo &c. Potest tamen dici quod operetur duo. Primo vt criminaliter condemnetur in plus propter illam qualitatem, quia offendēdo videtur rumpere pacem, arg. infra, de his, qui no. infa. l. quid ergo §. pœna grauior. & l. aut facta. §. causa. infra de pœnis, & arg. ꝟ. de re mili. l. omne delictum. §. qui manus. in fi. ibi, augetur autem. Itē potest esse quod ista stipulatio committatur ad id, quod veniēbat in actione iniuriarum ciuili per hanc legem, & erit forte hæc commoditas, quia actio iniuriarum extinguebatur morte. Item secuta punitione criminali non poterat agi ciuili, vt l. prætor edixit. §. j. infra de iniu. quod nō erit in actione ex stipulatione. nec potest dici quo loco eius succedat, vt in l. si eum. §. qui iniuriarum. supra si quis cautio. quia ibi quando stipulatio venit accessorie ad actionem iniuriarum, hic vero ei accedit æque principaliter, vt ibi dixi, & probatur in l. item illa. §. j. de consti. pecu. quod non determino, sed relinquo sub dubio. Si autem fieret offensio super re aliqua, ita, quod de iure cōi actio ad interesse competeret, tunc ista stipulatio ad interesse committeretur, vt hic. ¶ Vlti-
c mò quæro[c] & reuoco in dubium, vtrum sit verum illud generale, quod

ADDITIONES.

a Gratis. Adde ꝙ pulchre cōsuluit Pet. de Anc. cōs. 164. & qđ voluit Io. And. ĩ addi. ad Spe. in ti. de iud. §. gn̄ali. ver. posset. vbi ponit de tutore, qui accipit massam argēti a pupilla, vt illā nuptui collocaret, an pupilla possit repetere?

b ¶ Nō offendere. Qn̄ promitto te non offendere sub pœna maiori quā sit a lege expssa, vide Bar. i. l. si ita stipulatio facta, de ver. ob. & vide in c. j. §. si quis hoīem. de pac. ten. & eius vio. p Bar. in l. illicitās. §. ne potētiores, de of. pſid.

c Paris. ¶ Vltimo quæro. De ista regula uide Ias. late in §. quædā. insti. de actio. & solet cōiter dici argumentum procedere negatiue, s. non potest per legē ergo nec per pactum, vt tenet Bar. quia potest per pactum, ego per legē. Sed non sequitur, vt ibi. Et vide bonum tex. quem ibi pōderat Bal. in l. fi. C. de fideiuss. & alias concordātias additas in d. §. quædam.

a le, qđ pōt fieri p legē, pt fieri per pactū?a Rñ. qđā sunt ꝓhibita ratione publicæ vtilitatis, & tunc non est vera rl'a, hoc mō sumēdo qđ pt fieri per legē pt fieri p pactū priuatorū, qa p legē pt iuri publico derogari, ñ p pactū, vt l. ius publicū. s. eo. Sed bñ ꝓcederet ista regula, qđ pōt fieri p pactū, s. publicū populi, vel alteri⁹, q hēt potestatē ꝯdēdi legē, ita intelligit̃ qđ no. ī l. nec ex prætorio. & l. neq; pign⁹. §. priuatorū, de reg. iur. Sed si pcm̄ esset prohibitū, qa ꝯ bonos mores, tunc ista sunt conuertibilia, qđ nō pt fieri per pactū, nec per legem. & eꝯ, vt no. C. de decurio. super rub. Dixi plene in l. omnes populi. de iust. & iur. in q. illa de quibus, seu super q. bus possint fieri statuta, &c.

ADDITIO.

a ¶Per pactum? An quod potest fieri per legem, possit fieri ēt per pactū, adde ꝙ in his q̄ sunt cōtra legē. plus pōt lex quàm pactum ſm gl. in l. 2. C. quæ sit lōga cōsue. adde tu circa hoc, & vide Barb. in conſ. j. & cōl. 38. in j. vol. & Maria. Soc. in c. si diligenti. in 6. notab. extra, de fo. comp. Alex. rub. De ista regula, vide Iaſ. in §. qđā. Inst. de act. & solet cōtra dici, qđ ꝓcedat ar. negatiuæ, sed ñ affirmatiuæ, pt fieri p l. ergo p pactū Sed bñ valet, pt fieri p pactū ergo per l. sed ñ ecōtra, Et vide bonū tex. quē ibi pōderat Bal. in l. fi. C. de fideiuſ. Item vide Dec. in c. j, ver. 3. & postremò. extra, de proba.

LEX LII.

1 *Error causæ, licèt non impediat pactum quin valeat, tamen ope exceptionis eliditur secundum glo.*
Liberatio facta dolo aduersarij vitiatur ipso iure, sicut vitiatur cōtractus bonæfidei.
Error causæ vitiat pactum ipso iure.
2 *Liberatio facta per acceptilationem tollit actionem ipso iure.*
3 *Error sausæ quando vitiat legatum.*

Si cum te. Pactū factū p errorē causæ actionē in effectu ñ perimit. h. d. ¶Op. error cāę nō īpedit actū q geritur, nō. n. īpedit translationē dñij, nec ꝗstōnē obligationis, vt in titulo de ꝯd. inde. Ergo hic error nō īpedit pcm̄. Dicit gl. cōcedo 1 † qđ pactū valet, ita qđ pariat actionem: sed ope exceptionis elidi tur. Vide gl. Istud vr̄ directè ꝯ tex. q vult ꝙ exceptio nō oriat̃. Quare dico altero de duob. mod. Primò qđ huic pacto đdit cām dol⁹ debitoris. Vñ cū testm̄ hēat īstar bonæ fidei, vt l. in minorū. C. in qb. ca. in inte. rest. nō est necessa. vitiat̃ liberatio ipso iure, sicut vitiat̃ ꝯtus bonæfidei cui dolus dedit cām, vt l. elegāter. ī prin. j. de dolo. & qđ no. ī l. de tute. C. de ī īte. rest. & est casus d. l. & elegāter. §. nō solū. & j. e. l. ab emptione, & ibi dicā. Vel dicas, & hoc puto verius, quod error cāæ vitiat pactum ipso iure, vt hic. Non ob.
a ꝯria, qa loquūt̃ qñ actus ñ stat ī finib. ꝗ̄uetionis nudæ, a sed trāsit ī ꝯctum noīatū, vl' innoīatū vestitū re ipsa, vel rei interuētu quo casu recipit auxiliū à iure ciuili, adeo ꝙ effectū ciuilē ꝓducit, s. exceptionē vl' actionē, licet ꝯ illud p aliud remediū succurrat̃: sed qñ stat in nudo noīe ꝗ̄uetionis, & subest error causæ, cessat æqtas, ex qua producit̃ exceptio doli. l. q̄ æqtate. j. de doli exceptio-
2 ne, & hic est casus. † Quid ergo dicēs si liberatio fuisset facta p acceptilationē? Gl. đt idē qđ hic, ibi. licet qdā. Illorū aūt q dicūt ꝯriū opinio. ego teneo, qa acceptilatio hēt nomē, & formā à iure ciuili, & iō actionē tollit ipō iure: vñ ex prima ñ pt agi, sed ē necesse qđ agat̃, vt se reponat in pristinam obl'onē, vt. j. de ꝯd. ob cau.
3 l. si qs accepto. † Oppo. ij. & vr̄ ꝙ error cāę nō vitiat pcm̄ sicut ñ vitiat legatū, vt l. cum tale. §. falsam. j. de ꝯdi. & demon. & l. j. C. de fal. cā adie. lega. Sol. gl. certe imo vitiat legatū si testōr al'r legaturus non fuisset. Sed certe aliud est dicere qđ simplex error cāæ, vitiat, vt hic, aliud est dicere si legaturus nō fuisset. Pōt. n. eā quod errauerit, & si sciuisset legasset. l. cum rem alienā. C. de leg. & iō di
b casb, qđā est cā q̄ legato non cohæret, & illa non vitiat legatum, nisi probet̃ error, ꝙ si testōr sciuisset, legaturus ñ fuisset. d. l. cū tale. §. falsam. Dico igr̃ cām illā nō cohærere legato, qa id qđ in legato venit, nō infert ex necessitate, nec illud causat de necessitate. v. g. qa fuimus socij in studio, vel qa mihi seruiuit in tali negotio iō lego sibi cētū. Sed ibi est cā, q̄ legato cohæret, qa illud infert, vel causat đ necessitate, vt puta, qa mutuasti mihi cētū, iō lego tibi illa, tunc error cāæ vitiat legatū, nec est necesse probari, quòd testator aliàs legaturus ñ fuisset, l. j. C. de fal. cā adiec. In proposito idē dicemus. igit̃ cū cā hic causabat, & inferebat pactū de necessitate, error cāę vitiat pactum. Venio ad ij. rñ. gl. dicit hic, qđ ei cui credebā me teneri ad decē ex testō, delegaui debitorē meū. In eo qđ dicit, delegaui, nō vr̄ verū, qa delegatio fit per stipulationē. l. j. C. de nouat. & sic interueniret actus, qui assumit nomen, & formam a iure ciuili, merito tolleret actionem ipso iure, sicut supra dixi de acceptilatione. Dic ergo qđ hic fuit simplex iussus de soluēdo, vt tex. dicit: hoc ēt dicebat Iacob. Butri. & ēt Cy. hic. Demū dicit gl. qđ ille debitor cui iussi, cōpēsauit cū eo cui me credebā astrictum. Istud non est verum qa cōpēsatio tolleret ipso iure actionē. j. đ cōp. l. 1. Et ideo vr̄ dicēdū, qđ fecit simplex pactū, vt dicit hic tex. ita dicebat Iaco. de Rauen. Sed in hoc potest sustineri gl. Nō. n. potest dici compensatio, si vtrinque nō subest debitū, iō hēt vim cuiusdā nudi pacti. Cū igr̃ erratū sit ī cā, ñ v3, vt dcm̄ ē. Sed ꝯ ꝓdicta tenēdo qđ hic īteruenit simplex iussus đ soluēdo, ergo cadit in ꝯctum nominatū, s. in mādatū. j. mādati. l. j. igit̃ hēt adminiculū iuris ciuilis, ergo prima actio tollit̃, sicut dictum est de acceptilatione, & stipulatione. Rñdeo, mandatū de soluēdo non ad hoc interponitur, vt statim debitor liberetur, nisi solutione secuta: quod apparet, qa mādatum pōt reuocari, sed solutio nō est secuta, nec vere, nec fictè. ergo prima actio durat, quia pactum ñ tenuit, de hoc dixi s. e. l. si cum fundum.

ADDITIONES.

a Pariſ. ¶Conuentionis nudæ. Vide Rom. in conſ. 98. alias 7. & in conſ 420.
b ¶Et ideo dicas. Idem dixit bar. in l. demonstratio, §. quod autem. de cond. & demon. aliquid in l. damus. j. de cond. indeb.

LEX LIII.

a Epistola. a Verba enunciatiua emissa p aliud, dispositionē non inducunt. h. d. De istis verbis enunciatiuis plene dixi in l. ex hac scriptura. de dona.

ADDITIO.

a ¶Epistola. De intellectu huius l. vide Inn. in l. ex hac scriptura. circa fi. de dona. vbi melius loquitur quàm bar.

§. Si inter. Pactū simplex dēt seruari, ēt ab hr̃de. h. d. Oppo. qđ istud pactū est nudū, ergo nō est seruādum quo ad actionē. l. iurisgen. §. quinimo. s. eo. Solu. dicit gl. qđ fuit vestitū, vel dic quod fuit mādatum, & intercessit stipulatio. Vel dicas, quod valet q̄tum ad remittēdas vsuras. Certe ēt si istud pcm̄ fuit appositum ex interuallo, valeret. ageret̃. n. prīo actione mādati si ītercessit, vel negotiorū gestorum, qa negotiū debitoris cessit, vt dicit hic tex. & si excipiatur, qa ptium non redditum, replicabit̃ qđ debent fructus imputari in prætium vigore pacti, & ita loquitur hic. Quæro, qđ si illud pactū fuisset appositum cū creditore vēdēte? Rñdeo, idē ar. l. si pignori. j. fam. er. De hoc ēt hēs casum j. de pig. actio. l. si cū vēderet. in prin.

§. Pactum. Pactum circa solutionem tributorum, valet in priuatos, quo ad ipsos tantum.

§. De inofficioso. Pactum personale non extenditur ad hæredes. h. d. Op. dr̄ hic, neq; iu
a re vllo, neq; eqtate. Op. imo a ipso iure transit ad hr̃dem. l. eum qui ita. j. de ver. ob. & l. obl'onum fere. §. placet. j. de act. & obl. & j. de leg. j. l. nemo pt. Dicit Gul. qđ hoc iō qa talis obl'o, succedebat ī loco querelæ, q̄ extinguebat̃ morte. Vel dic nullo iure, neq; æqtate tale desiderium admitti, quo minus obstet exceptio, transit tñ ipō iur̃, vt in ꝯrio. Quęro vtrū ex tali pcō det̃ actio. Dicas, qđ sic, si fuit impletum ex parte filij: qa de inofficioso nō egit. l. cum mota. C. de transa. Quæro, qđ si ei fides nō seruat̃, an possit agere actione prima? Dic vt in gl. & per Cy. & Doc. in d. l. cum mota. & dicem⁹. j. de inofficioso test. l. si instituta. in prin.

ADDITIO.

a ¶De inoffi. oppo. imo. Sed ang. hic aliter dicit, videlicet. ꝙ causæ multiplicādæ obligationis, fuis dies adiecta, ideo ea finita, non multiplicatur.

LEX LIIII.

1 *Pactum de quota, vel certa parte litis, quod non valeat, ratio. nu. 2.*

a ☞ Sumptus. Pactū de reddēdis, sumptibus valet, secus in pacto facto de quota litis. h. d. Gl. quęrit duo. Primo, an valeat pactum de quota litis minoris dimidia? Dic vt ī
1 gl. Secundò qđ † si nō est aliquis pactus sub noīe quotæ, vt puta tertiā, vel quartā. sed cū peterentur decē, pact⁹ est de quinq;. Hic sunt opi. Quidam dñt qđ valet. Idē tenet gl. in l. si q. C. de postul.
b Vera opin. est qđ non valet, b qa est eadem rō, ergo &c. vt s. eo. l.
2 quod dictum. Vt igitur hoc intelligas, † scias quod ratio quare improbatur pactum de quota litis est, qa inducit procuratorem, & aduocatum ad delictum. Nam cognoscens se habiturum partem eius quod consequeretur ēt calumniosè aduocabit. Siue igitur faciat pactum de quota litis, siue de certa quantitate, eadē est rō. Sed vbi promitteretur quantitas simpliciter vel res, non respectu eius quod in litem deducit̃, tunc pactum valeret, vt l. vnica. C. de suffragiis.

CONCORDIA.

☞ Pro ꝯcordia aduerte, si fecit aduocatus, vel procurator trāsactū cū cliētulo suo, vt hēret medietatē alicuius com⁹ in casu victorię q̄ dēbat deduci ī iudicio, tale pactum ñ valet. Quid si paciscit̃, nō vt det clientulus medietatem domus, sed puta quinque, cum eēt domus valoris decē nunquid valeat? & Bar. in l. si qui. C. de postulā. vr̄ tenere qđ non. Contrarium alle. p Alc. in hac l. sumpt⁹ valere. gl. Bar. dēt intelligi ī d. l. si q secundum quod se declarat in hac l. sumptus. qa aut illa qñq; promittuntur respectu valoris rei & non valet: aut promittuntur simpliciter non habendo respectum

ADDITIONES.

a Pariſ. Pactum de reddendis. Circa illud pactum, quod dicit Bal. in l. si qui. C. de postu. vide etiam latius Saly. & quod faciens pactum de quota litis dicatur prædator, vide ale. in l. si ex stipulatione. j. de acq. poss.
b Nō valet. Cōtrariū no. gl. ī l. si q. C. de post. & ibi vid. Bar. & Spe. in ti. de salario. §. seq. ē. ver. certū. Sed cū Bar. hic vr̄ trāsire Inn. ī c. 2. de alie. iu. mu. cau. fa

ctum ad rem, & valet, nec alia etiam fuit mens Bar. in l. item. C. de procu. Præterea in d. l. si qui se refert ad determinationem doctorum in hac l. sumptus.

LEX LV.

Si pactus. Non est in mora, qui pōt exceptione legitima se tueri. h. d. ¶ Quærit gl. qd si ante pactū fuisset in mora. Dic vt in gl. Materiam huius legis vide in l. pupillus. ff. de verb. obl. & per Dy. in c. non est in mora. extra, de reg. iu.

LEX LVI.

Si debitor. Per seruum, in quo habemus vsumfructū, acquiritur nobis exceptio, & replicatio. h. d.

LEX LVII.

a Si conuenerit. a Ex cā pt vna pars pctus tolli, alia remanēte. h. d. Op. si pct° ex vna parte rescīdit rescindet totus. l. cū emptor. de rescin. ven. & l. fi. de accep. Soluit gl. multis modis, & quælibet est bona in se, ñ tñ quantū ad legem istā illa est vera qđ hic fuit iusta cā remissionis ex vna parte, puta sterilitas, vel alia sil'is. Quid. n. si ex cā donationis vellet pēsionem remittere? Certè posset, & pctus remaneret. Ita no dt gl. in l. j. ff. de resc. vēd. Sed qñ nulla subest cā, i dubio vr̄ resolui totus pctus, qñ ab vna parte resoluit, vt in pñis. Tñ ex aliis solutionib. hic positis sume distinctionē, qñ ab vna parte fit pactū tm̄, in istis pctib. ī qb. vltro citroq; orit obligatio: Aut hoc expsse agit, vt ab vna tm̄ pte pctus resoluat, & pōt, vt hic scđm vltimā solutionē. Facit ff. de rescin. ven. l. j. Aut hoc nō expressè agitur, & tunc aut res nō est integra, & non resoluitur nisi ab vna parte, vt hic sm primā solu. Aut res erat integra, & tunc aut subest iusta causa quare ab vna parte remittitur, & hoc constat, & ab alia parte non, & tunc non resoluitur totus, vt hic sm scdam sol. & veram, quæ probat in tex. & no. in d. l. j. de rescin. ven. Aut causa non constat, & tunc in dubio videtur actum, vt totus pctus resoluatur, vt d. l. cum emptor. de rescin. ven. l. fi. de acceptila.

ADDITIO.

a Si conuenerit. Vide Bal. in l. fi. C. de peri. & commo. rei ven.

LEX LVIII.

Qui in futurum. Pro tempore, pro quo vsura soluit, tacitum pactum de non petendo inducitur. h. d.

1 *Conuentiones negatiuæ conceptæ quando transeant ad hæredem.*
2 *Pactum personale quando fiat.*

a §. Si ex altera. a Ex ea parte, qua pactum est in persona, nō porrigitur ad hrdē. h. d. Ex isto tex. di-
1 cit Petr. † q conuensiones negatiuæ conceptæ nō trāseūt ad hęredem, nisi hoc actum fit, vt hic, nisi in duobus casib. Primo qñ talis conuentio accedit pctui de cuius nā est q ad hrdē transeat, vt l. inter stipulantem. & ibi not. ff. de verb. obl. & l. emptorem. §. fi. de act. em. Scđo qñ conuētio aliàs non hēret effectū, nisi ad hrdē transiret, vt l. si stipuler, p te non fieri. ff. de verb. obl. vbi promissore defuncto ante collectam vindemiā tenetur hrs, alias stipso esset sine effectu. Et per hoc rephēdit quādā gl. paruā. q est in l. si sic. ff. de ver. ob. & Cy. refert in l. pe. de ptrahē. & cōmit. stip. Certe ria, quam sumit ex isto §. vr̄ p casum l. iuris gentiū. §. pactorū. s. e. vbi in dubio pactum est in rem, & persona vr̄ adiici, vt demonstretur cum quo fit conuentio, non vt pactum personale constituat. Illi duo casus, quos ponit, vr̄r veri. Pro primo facit l. necessaria. §. de vendendo. ff. de pig. Pro secundo facit regula l. quoties. ff. de verb. oblig. & ff. de reb. du. l. quoties. & ideo Gul. de Cu.
2 & Iac. But. † in isto dubio distinguebant, aut persona apponitur verbo obligatiuo, aut verbo obligationis executiuo. Primo casu non facit pactum personale. d. l. iuris gentium. §. pactorum, s. eo. Secundo casu pactum personale facit, vt hic: nisi in duobus casibus s. dictis. Ista doctrina videtur contra casum l. stipulatio ista, in prin. ff. de veb. obl. ibi, sed si se obligat. & in l. in illa stipulatione, per te non fieri. eo. tit. vbi persona adiicitur verbo executiuo, tñ hæres continetur. Et ideo videtur dicendum: Aut istud pactum
b apponitur de quodam tertio, vt puta b ne à Lutio Titio petatur, & pactum personale est. l. & hæredi. §. nos autem. s. eo. Aut apponitur de seipso paciscente, & tunc aut erat talis, qui consideratio statu præsenti non poterat hrē hæredem, vt filius, & seruus, tunc personale pactum est. vt l. & hæredi. in prin. s. e. & intelligo per-
c sonale, c hoc est, quod extinguitur cū persona, eo tñ viuo transit
d ad alios, vt ibi patet, & l. si tibi. §. pactum. eo. tit. d Aut poterat hrē hæredem, & tunc persona hæredis & aliorum subintelligitur, nisi fuisset apposita dictio taxatiua, tm̄, vel similis, vt s. eo. l. nisi hoc actum. & de li. le. l. non solum. §. tale. Et iō hic in tex. debet subaudiri tantum. s. ne ego petam tm̄, vel ne à te petatur. s. tantum. Ita subaudiebat Fran. Accur. & Iac. de Bel. Aliàs si non esset apposita dictio, tantum, transiret ad hæredem, l. stipulatio ista. in prin. & l. in illa stipulatione per te non fieri. Et sic bene loquitur gl. in l. si sic. ff. de verb. obl. & ibi dixi, & hoc in conuentionibus negatiuis. Conuentiones autem affirmatiuæ qualiter transeant, non est nostra materia.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Si ex altera. Circa istam materiam an, & quando pactum censeatur in rem, vel in personam, vide tradita per Modernos hic.
b An. Bar. ¶ Vt puta. Adde c. veniens. de trans. & ibi Host. & alios. vide ibi dom. Card. qui alle. Bar. hic.
c Et intelligo personale. Sed vide Bar. late in l. si sic. la vlt. de verb. ob. Adde tñ quod pactum, quo confiteor nō teneri debitorem, præsumitur ad liberationem realē. l. tale, in prin. s. eo. secundum Bal. in l. cū falsa. C. de iur. & fac. ign.
d Pom. eodem ti. Vide Ale. consi. 13. vol. 1.

LEX LIX.

1 *Ablatiui absoluti magis conditionem, quàm dispositionem inducunt, licèt quãdoque in vltima voluntate disponant.*
2 *Contractus eo casu, quo est bonæ fidei, eo casu & distractus seu liberatio.*
3 *Contractus factus ad dissoluendum, non prodest ad agendum.*
4 *Pactum tollit actionem ipso iure in contractibus, qui solo consensu cōtrahūtur.*
5 *Conuentio, de qua hic, non parit exceptionem in precio, si venditor ageret ad precium, antequam res sibi restitueretur.*
6 *Constituens se nomine meo possidere, licèt realis traditio non intercessit, non pōt ab ista traditione nudo consensu recedere, & qñ videatur recessum, nu. 9. & 10*
7 *Venditor, qui constituit se nomine emptoris possidere, videt tradere: poterit tñ rei vendicatione, vel vti possidetis conueniri, non actione ex vēdito vt tradat.*
8 *Instrumento venditionis tradito per emptorem venditori, in quo erat constitutum, non videtur res tradita, sed ius in instrumento contentum.*
11 *Rem non esse integram, seu contractum integrum que faciant.*
Archarum datio simplex, non facit rem non esse integram.
12 *Consensus contrarius qualiter interuenire debet, vt venditio resoluatur.*
13 *Rem, si tibi vendidi, & vere tradidi, deinde a primo cōtractu recessimus, & tu constituisti te meo nomine possidere, an p hoc videat recessum a primo cōtractu.*
Actus contrarius retro similis, vel æquipollens requiritur, vt videatur à primo contractu recessum.
Sentētia satis est quod contineat condēnationē, vel absolutionē æquipollenter
14 *Res si non sit integra, & nudo consensu partes recesserunt a vēditione, si ex interuallo interueniat actus contrarius retro similis, an sufficiat.*
15 *Constituto licèt dicatur ficte res tradita, tamen vera possessio transfertur.*

a Ab emptione. a Contractus, q consensu celebrāt, solo ɔsensu dissoluūt re integra, al's nō: nisi
b actus retro similis intercesserit b h. d. Gl. diuidit hanc l. ī partes quatuor. Scđa ibi, Aristoni. Tertia ibi, nec qcq̄. Quarta ibi, illud plane. In tex. ibi, eo mō & si pñentes vellēt agere, vt cogeret qs ad red-
c dēdū, qđ recipit. Not q dixi c in summario. Scđo no. diligenter,
1 † qđ ablatiui d absolute positi in pctib. dispositionē nō inducūt.
d Cōuenit. n. hic, vt redditis a te oīb. pciū ñ dares, p hoc ñ vr̄ agi, vt
e redder tenearis, vt hic in scđa parte l. iūcto fine, ibi, pstitis, &c. & ī §. Aristoni. & in fi. dt q ñ possit cogi, & sic isti ablatiui absoluti importāt ɔdōnē magis, q dispōnē, vt hic, & l. a testōre. ff. de cond. & demonst. licet qñq; hēant vim dispōnis in vltimis volūtatib. l. fideicōmissa. §. cū eēt. ff. d leg. 3. & l. ī rōne. §. tametsi. ff. ad legē Falcidiā. Facit ad pdicta l. euictis. ff. de vsur. & ff. ad l. Fal. l. acceptis. No.
2 q eo † casu, quo pct° ē bonæ fidei, eo casu distractus, seu liberatio
f ab eo pctu dr̄ bonæ fidei, vt hic, ibi, qa bonæ fidei, &c. & hæc est rō tex. & gl. l. & e'egāter. §. ñ solū. ff. de dolo. qđ no. ī l. de tutela. C. de ī
3 int. rest & qđ no. in l. sub ptextu. C. de tran. ¶ † Vltimò not. q pct°,
g q fit ad dissoluendū, non prodest ad agendū. dixi in l. in traditionibus. s. e. Op. pactū nō tollit actionē ipso iure, vt l. iurisgentiū. §.
4 quinimo. & ver idē rñdit. s. e. So. Spāle est † in istis pctibus, qui solo consensu ɔtrahuntur, vt d. l. iurisgētium. §. adeo. siue res sit integra, siue actus retro similis itercesserit, vt hic, & l. j. C. d rei vēdic. quo casu ēt ipso iure tolleretur sm scdam opinionē posit: hic ī gl. & bñ. op. C. d pac. inter emptorem. l. ɔmissoriæ. & ff. de in diem addi. l. 1. So. ibi illa pacta incōtinēti apponuntur. & est spāle in eis, qđ inducant retrāslationem dñii: quod examina, vt in d. l. j. de do.
h Venio ad gl. magnam h quæ est additio ab illa parte, quæ incipit sed

ADDITIONES.

a Ab emptione. An aūt solutio cōtractus, dicat tribuere nouū titulū ei, p quo resoluitur? vide pulchre per Arc. in l. Pomponius. §. in dote. de acq. pos.
b Cla. Intercesserit. Circa istā regulā, qđ ī resolutione cōtract° eadē solēnitas requiritur, q in ipsi° celebratione, vide, p & cōtra, qđ dixi in l. 1. §. nūtiatio, super gl. in ver omnib. diebus. ff. de ope. no. nunc. circa intellectū gl. in l. minor. in prin. ff de euic.
c Pom Quod dixi. Vide Ias. in rub. ff. so ma.
d. Ablatiui. Sequit Bal. in l. 1. C. qñ lic. ab em. dis. ibi, q̄ro nunquid in contractib.
e Paris. Ablatiui absolutè positi. Vide, & adde idē esse in datiuo, sm Bal. in l. j. ver. 5. C. de fer. de regula & contra regulam vide Ias. in rub. ff. so. ma
f Est bonæ fidei. Si contractus est bonæ fidei, & distractus huiusmodi. Et sequitur Bal. in l. 1. in prin. C. quando lice. ab empt. disc.
g Vltimo no. Vide Ias. §. item si quis. Inst. de actio. vbi limitat hoc dictum.
h Venio ad gl. magnam. Adde Bar. in consi. inc. Pet. Io. de Antiquo. vbi cuidam emptori fuit vendita petia terræ, quam elegerit in tali loco, & venditor cōstituit se nomine emptoris possidere, consuluit, q antequàm eligatur, operatur illud precarium, quod est bene no. vide ib And. Barb.
Adde q Bald. in l. 1. in vltimo versicul. C. de inof. do. dicit notari ex gl. hic in fi. q vbi ex solo titulo dominiū trāsfertur, rescisso ti. ētransfertur dominiū. Secus, vbi traditio requiritur, quia licèt titul° annulletur, ñ ētrasfertur absque traditione. Adde gl. no. & ibi Bal in l. in ciuile. C. de rei ven.

5 sed qd si vẽditor, &c. ¶ Primò † q̃ro. vtrũ ꝯuentio, de qua hic loqr, pariat exceptionẽ in precio, si vẽditor ageret ad pretiũ anteq̃ sibi restituat. Gl. dt qd ñ, neq; assignat rõnẽ hic, sed C. qñ lic. ab empt. disc. in l. fi. in gl. sup verbo, actionẽ, dt idẽ, qa istud pactũ ad hoc ñ apponit, vt hic pariat exceptionẽ in precio, nisi reddita re. Preterea resultaret iniquitas, quia emptor haberet rẽ, ad quã dandã nõ cogit, vt hic in fi. Itẽ, & pretium si posset excipere. Istud dicit gl. ibi, Gul. de Cugno dicit idem. Nã ex tali pacto resultaret qdam innominatus ꝯtractus, & iõ licet pœnitere ei cui ꝯtus ĩpletus non est. Sed certe non placet, qd hic sit ꝯtractus innominatus ꝓprie loquendo, qui dẽt fieri per, vt, sed hic fuerunt positi ablatiui absoluti, qui important condõnẽ, vt l. si intra. §. eo. & sic non puto quod hic sit locus penitentiæ illo volente soluere rem. Tene ergo rõnem gl.

a ¶ Secundò quæro, [a] quid si ego vendidi tibi rem,
6 † & constitui me tuo noĩe possidere, & realis traditió non intercessit, vtrum ab ista traditione possit nudo consensu recedi? Et vr qd non: quia res licet non sit tradita, tñ tradita vr, vt l. q̃dam. ꝟ. de rei vendic. & l. quod meo. ꝟ. de acquir. po. Præterea ad faciendam rem non integram sufficit aliquid fieri, per quod debitor liberetur, vt l. cum emptor. in fi. de rescin. vendi. Sed constituendo se possidere nomine emptoris, venditor liberatus est ab actione ex empto: vt no. C. si aduersus venditionem. authen. sacramẽta.
b ergo res [b] non est integra, & sic nudo consensu non receditur. Ita voluit dicere gl. vide eam. Sequitur in gl. Item non parit exceptionem, & cætera. q̃ gl. sic apta ad præcedentia. Vr quod nuda conuentione recedatur, quia venditor, qui possidet, licet alieno nomine non poterit cõueniri amplius ad rem, sed erit tutus exceptione pacti. Ad hoc rñdet gl. duob. mod. Primò quòd tale pactum non parit exceptionem, quia non fit ad hoc, vt in fi. huius leg. Item quia si fieret ad hoc, s. ad liberandã, fieret ad liberandũ ab actione ex empto. Sed ab illa iam est liberatus, cum constituẽdo se emptoris noĩe possidere, videatur tradere, & sic non potest conueniri venditor, nisi rei vendicatione, vel vti possidetis, sed de istis actionib. non est actum, ergo &c.
7 ¶ No. † & tene menti [c] glo. istam, quòd si in instrõ apponunt [d] illa verba, quòd venditor constituit se emptoris nomine possidere, non potest amplius venditor conueniri actione ex vendito, vt tradat, sed dẽt conueniri rei vendicatione, vel vti possidetis, vt hic. Item no. d. auth.
e sacra. [e] quod est multum no. Item. † ꝓbat glos. quod nõ videatur
8 recessum, quia non interuenit actus retro similis, qui requiritur, vt hic, & l. 2. ꝟ. de rescin. ven. ¶ In cõtrarium arguit gl. qd videatur recessum. Probatur, quia vr interuenire actus retro similis. Nam interuenit consensus ꝯrius. Item rei traditio, qa cum res esset apud vẽditorẽ, videtur sibi retradita, vt Inst. de rerum diui. §. interdum. & ꝟ. de ac. re. do. l. qua rõne. §. interdũ. Gl. rñdet. Certe ibi dicitur cõtrarium, ꝙ non vr tradita: & est verum, tñ possessio sibi acquiri videtur absque traditione, & sic videtur actus retro similis, sicut emptori absque traditione quæsita fuerat. Quod crederem verum, si hoc actum esset, vt possessio sibi venditori quæreretur. Et hoc tenebat Iacob. Butri. sed simplex conuentio ad
f resoluendum hoc non operatur, [f] tñ huic multum contradicit l. qui pignoris. ꝟ. de acq. pos. & ꝟ. de precario. l. si debitor. vbi videtur quod soluto pignore soluitur precarium, quod erat apud creditorem. ita hic resoluta venditione soluitur precarium, quod erat apud venditorem, & sic remanet possessor seu precarium suo noĩe. sed sustinendo potes dicere, & bene, aliud in precario creditoris, qui nũquam possidet simpliciter pro se, sed ad vtilitatem debitoris, vt l. serui nomine. ꝟ. de vsuc. & no. §. q satis. cogan. l. sciendum. §. creditor. sed emptor possidet simpliciter pro se, & ad sui vtilitatẽ quod placet. & no. ¶ Secundò arguit gl. sic, Tra-
g dito istrõ videnť tradite res, [g] vt l. j. C. de dõ. ergo eodẽ mõ instrõ inciso, videt tradita res, tradita, per regulam iuris, nil tam naturale &c. Sed hoc instrm fuit incisum verbo, quod fieri potest, vt l. emptor. §. fi. §. e. l. nihil. de adi. leg. ergo videtur res esse tradita. Gl. rñdet, quod illud est verum re integra, quod nihil est dicere. Dic
9 † ergo quòd tradito instrumẽto non videtur tradita res, sed ius cõtentum in instrõ, vt d. l. j. C. de donat. sed hic requiritur re traditio rei, non iuris. ¶ Tertio arguit gl. qñ res non est integra, vt puta, quia interuenerat fideiussor aĩo nouandi per nudum consensum, ꝯtingit liberatio reo, & fideiussori, vt ꝟ. de resc. vẽ. l. emptio. ergo ita in proposito. Soluit gl. ibi, scda obligatio est liberatio priæ, q. d. stipulatio interposita aĩo nouandi est liberatio primæ, non nudus consensus adhibitus ad resoluendum ꝯtum. Certe et ibi nudus consensus est liberatio ab illa obligatione, tñ nõ ipso iure, sed ope exceptionis. Vñ fateor ꝙ hic contingeret liberatio ope exceptionis, si hoc ageretur, nõ tñ vr agi, vt s. dictũ ẽ ĩ rõ-
10 nibus precedentib. ¶ Et iõ † dicendum est in qõne pdicta ꝙ sim-
h plex ꝯrius cõsensus nõ inducit resolutionem. Sed si fuisset dcm
i ꝙ possessio remaneat apud venditorem q prius alieno noĩe pos-
k sideret, tũc eẽt actus ꝯtrarius retro siľis, & induceret resolutio. [k] Se-
l quitur in gl. Itẽ ad donationẽ trahe. vult dicere ꝙ oĩa, quę dicta
m sunt [m] in venditione, q̃ nudo cõsensu resoluunť re integra: alias secus illa trahunť ad donationẽ, nã donatio hodie nudo ꝯsensũ
11 pficit, vt l. si qs argẽtũ. §. pe. C. de do. † Quæro q̃ faciũt ꝯctũ ñ esse integrũ, seu rẽ nõ esse integrã? Rñde, in iudiciis dic vt l. si defunct° infra, de proc. In ꝯctib. innominatis dic, vt l. si pecuniã. infra de ꝯd. cau. da. In istis ꝯctib. q ꝯsensu ꝯhunť, primo facit rẽ ñ esse integrã traditio rei, vel pretij totius vel partis, vt hic, & l. 1. & 2. C. de resc. vẽ. Itẽ, dico traditio vera vľ ficta, vt si ꝯstituat vẽditor se emptoris noĩe possidere, vt hac gl. Itẽ si qs actus intercesserit quo alter ꝯhẽtiũ liberet, vt mors rei venditæ, vel aliqd siľe, vt l. cũ emptor. in fi. infra, de resci. uen. & no. hic in gl. Itẽ si pretiũ vel res ĩ stipulatiõẽ deducit, vt l. emptor. ĩ pri. §. e. & l. cũ emptor. ꝟ. de resc. vẽ. & hoc tãgit in gl. Datio aũt arrharũ simplex non facit rẽ ñ esse integrã, nisi detur pro parte pretii. vt l. fin. C. quando lice. ab emp. disced.
12 ¶ † Quæro qualiter dẽt interuenire iste ꝯtrarius ꝯsensus? Rñ.
n dicũt qdam hoc est cõtraria reuẽditio: qd gl. reprobat. C. qñ lic. ab emp. disce. l. fi. Dic ergo, ꝙ sufficiunt verba apta ad resolutionẽ ꝯtract°, licet nouus ꝯct° non fiat, vt ꝓbat hic, & §. e. l. iurisgẽtiũ. §. adeo, & hoc est vtile sciri ĩ ciuitate ista, quia si essent necessaria verba, q̃ cõstituũt ꝯtractũ, solueret noua gabella, sed qñ sufficiũt
13 verba resolutoria tñ noua gabella non venit soluẽda. ¶ † Quæro, qd si vendidi tibi rem, & tradidi vere, demũ a primo contractu recessimus, & tu cõstituisti te meo noĩe possidere, an per hoc videat recessum a primo ꝯtractu? Gl. vr hic dicere ꝙ non, Nã requiritur actus retro similis vere, sed traditio mea fuit vera, retraditio tua est ficta, ergo non sufficit. Hoc innuit gl. hic dum dicit, verus actus desideratur, &c. q. d. non fictus. Et hoc vr tenere Pet. in l. 1. in vlt. q. C. de resc. vend. Cõtrarium credo. Nã qd dr, ꝙ reqrit actus ꝯtrarius retro siľis intelligo, vel ęq pollẽs illi, vt l. fi. infra, mã. & C. de inst. & subst. l. mr. & l. restituta. ĩ prin. ad Tre. & qd dicitur, C. de sen. l. ꝓes. vbi dr ꝙ sñia dẽt continere absolutionẽ vel ꝯdẽnationem (dicit gl.) vel æqpollẽs. Nũc ad ꝓpositũ hic interuenit actus æqpollẽs. s. quia illd qd veniebat mihi restituẽdũ, vere ĩcipis dr̃e mihi actione mãdati, vel locati, si intercessit locatió, merito per-
14 inde est ac si ñ eẽt traditum, vt l. certi ꝯdõ, ĩ fi. ꝟ. si cer. pe. ¶ † Quęro si res nõ erat integra, & nudo consẽsu recessimus a vẽditione si ex interuallo interuenit actus cõtrarius retro siľis, an sufficiat? Br̃ si tpe ꝯtrarij ꝯsẽsus hoc fuit actũ. s. de re tradenda, sufficeret, vt hac l. arg. infra, de sol. l. Modestinus. Sed si hoc non fuisset actum, tũc altera parte inuita nõ ꝯfirmaretur ille distractus, per rľam iuris, quod ab initio. de reg. iur. Sed si pars consentiret, tunc valeret, quasi ex præsenti consensu cum retraditione rei. Ita intelli-
o go dictum Pet. in l. j. C. de resci. ven. ¶ Vltimo aduertas [o] ꝙ licet
15 qñ cõstituo me tuo noĩe possidere, vt hac gl. appelletur ficta traditio, & verũ sit ꝙ traditio ẽ ficta, tñ possessio, q̃ per hoc mihi acqritur ẽ vera, & ꝓprie, vt in l. certe. §. j. ꝟ. d ꝓcario. ibi, ꝓprie hr̃e dicor. Et per hoc reprobo q̃dam dicta Gul. de Cug. hic, q dicit ꝙ si procurator meus emit, & tu constituis te eius noĩe possidere, qd mihi dño nõ q̃ritur possessio, ne cõcurrãt duæ fictiones. Qd ego
p nego, ꝓquia possessio verè acquiritur, & proprie. Quod examino plene in l. si is qui pro emptore. in vlt. qõ. infra, de vsuc.

ADDITIONES.

a ¶ Sed quæro. Adde etiam Bal. in l. j. C. quando lic. ab emp. disc. Poma. ¶ Adde ꝙ dr, in contractu emptionis, vt ad soluendum requiratur retro traditũ, idem fit in transactione. vide Ias. in l. si diuersa. C. de tran. ĩ prin.

b Pom. ¶ Ergo res. Ad hoc hãc gl. reputat sin. Ias. i. l. tradõnib. C. d pa. sup vl. gl.

c Poma ¶. Et tene menti. Vide Math. no. lxvij. Ale. cõs. 25. 2. vol. & cons. 25. vol. j. incipiente, viso libello, vbi concordat istam gl. cũ gl. contraria.
Paris ¶. Vide Matth. no. clxxij. & no. lxix. Limita tñ primò ꝓcedere, si aliqs constituat se possidere precario noĩe. vide Alex cõs. 27. ad fi. & Ias. hic Itẽ limita nõ ꝓcedere, qñ tpe constituti, non cõstaret qd venditor possideret secundũ gl. Bal. & Sal. in l. j. C. q̃ do lic. ab emp. disc. & per Ias. hic, & Math vbi s. vide q̃dã alia in mr̃ia cõstituti ad Bar. in l. ꝙ meo. in prin. ꝟ. de acq. pos. illud tñ qd dr ꝙ ad hoc, vt per statutũ trãsferat in aliquẽ possessio, opus est, vt ꝓbetur cõstituentẽ possidere tempore cõstituti: intellige q̃tũ ad ipsum constituentem secus est quia contra eũ probatur possessio, ex solo consti. vide Are. in l. interdũ, ad fi. prin. de acq. pos. alleg. Bal. in l. siue aũt. §. j. de publ cia. est in §. j. dicit contrariũ, quod regulariter non probat possessio per constitutum nisi probetur. Itẽ an per cõstitutũ transferat, dominiũ, si cõstitués nõ possidebat, vide Arc. in l. quãuis. §. si cõductor. ꝟ. de acq. poss. post Pau de Ca. ibi. Itẽ qd si est apprehensa possessio per illũ, cuius noĩe cõstituit aliquis se possidere, & denuo reuertatur possessio ad constituentẽ an poterit et tunc cõstitutũ, vide Are. in l. quod meo. in fi. ꝟ. de acq. poss.

d ¶ In instrõ apponunt. Si vẽditor dixit in instrõ se emptoris noĩe possidere, nõ pt vẽditor cõueniri actione ex vendito, vt tradat. cõtrariũ tenet gl. in l. Iulianus. §. ex vendito. versi. possessionem. de actio. empt. Vide Bal. in l. 2. C. de vsur. & in l. j. pro donat. Et istud puto intelligendũ, quoties venditor tẽpore constituti possidebat, aliàs videtur secus, cum cõstitutio precarij nihil operata fuerit. l. quamuis. §. j. de acquiren. possessio. Et vide quod no. Bal. in l. j. C, de sen. quæ pro eo quod interest. & vide in §. actionum. Insti de act. facit l. rõ. in prin. & l. Iulia. §. ex ven. & l. emptorẽ. §. h. ꝟ. de act. emp. & vend. pdicta intellige, q̃do ipsi venditori incũbit onus ꝓbandi, se tũc possedisse, secundũ Ang. in l. quis §. j. & Bald. in l. 1. C. quando lic. ab emp. disce. Sed pone, quo tẽpore cõstituti, sola ciuilis possessio erat penes venditorẽ, vtrũ erit liberatus? Dic aut erat naturalis penes alium puta emphyteutã. & tunc nõ fic liberatur, ar. l. 2. §. j. & l. 3. de act. emp. Aut naturalis erat vacans, vt in casu. l. clã possidere. §. j. de acq. poss. tunc fit liberatus, si emptor neglexerit adipisci illam natura

lē cū primum potuit, quæ habeat pro tradita, ex quo per eum stetit. l. iure ciuili. de conditionibus, & dem. Sed si emptor nō potuit, puta, quia statim fuerit naturalis occupata per alium, puto qđ venditor non sit liberatus, arg. d. l. 4. & 3. ꝟ. de actioni. emp. & ad hoc no. q̄n ex concessione precarij, transeat dominium, vide no. Bal. in l. j. C. pro don.

e Clau. ¶Sacramenta. In quo casu esset ꝓsumptio, & suspicio fraudis: quo casu requirit vera traditio, vt dñiū trāsferatur, vt vult Bar. in l. post cōtractū. s. de do.

f Non operatur. Sed tunc videtur posse dici idem, ac si actū esset, ꝙ possessio sibi q̄rat, quia ex quo res est realiter penes venditoré, eo ipso, qđ fit conuentio super resolutione cōtractus, in cōsequentiā vr̄ fieri cōuétio, quod remanet penes venditoré, ex quo est penes eū: sicut & q̄n vendo tibi ré existenté penes te ex cā cōmodati, vel depositi, eo ipso videor velle, quod habeatur ꝓ tradita, vt ī §. véditæ, & in §. ꝑ traditioné. Inst. de rerū diui. & sic cōtrario rū eadé est disciplina, arg. l. & si cōtra, dé vul. & pu. Facit quod hr̄ in l. illud. de acq. hær. Nō obstat ꝙ nō interuenit actus similis priori, q̄a satis est, quod interueniat æquipollés, arg. eorum quæ no. in fimi. in l. præses. de sen. & per bar. hic secūdum Imo. in l. qui mihi donatum. de don. in fi. Et ad hoc optime facit quod no. Bar. in hac l. nostra, in fi.

g ¶Tradita res. Ponit etiam bal. in d. l. j. ad finem. C. de do.

h ¶Et ideo dicendum. Ad hoc vide Bal. l. traditionibus. in pe. eo. C. de pac. vbi alle. hanc gl. & in l. j. quando liceat ab emp. disc.

i Clau. ¶Cōsensus. Ité verū, nisi lex vteret verbo, accipiet, q̄a tūc vr̄ req̄rere tradōné actualiter; nec sufficeret ficta traditio. Bar. l. Titia. ꝟ. de ver. ob.

k Clau. ¶Retro similis. Nota, quod si in instrumento venditionis stipulatio interuenit nudo consensu non posset tolli. Bar. in l. qui bis idem. ꝟ. de ver. obli. & ibi expresse no. Are.

l Paris. ¶Sequitur in glo. Quid autem in transactione, an habetur dolus? vide Ias. in l. si diuersa. in prin. C. de transactionibus.

m ¶Dicta sunt. Adde Bal. in l. j. C. quando licet ab emp. disc.

n Cōtrarius cōsensus? Nō dét solui gabella, ꝓ resolutione cōtractus, vide gl. ī l. 3. §. cōtrariū. ꝟ. de cōtrario iud. tut. adde quod idé sequit̄ Bal. in l. j. C. q̄n liceat ab emp. dis. & in l. si donationis. C. quod met. cau. & ꝙ ipse no. in l. fin. §. pen. C. cō. de le. Ex quo infert, ꝙ de cōtractu diuisionis nō dét solui gabella, q̄a nō est cōtractus, nec distractus, vt in l. iubemus. C. de sacr. san. eccl. & vide bonū tex. in auth. de liti. in § 2. & bonā gl. in l. quoties. C. de inoffi. test. De quo vide oīno Bal. in l. tres fratres. s̄ e. vbi no. dixit esse dare optimā cautelā ad euitandā solutioné gabellæ, & ꝙ ex cōtractu, ex quo nō trāsfert̄ dñiū, nū q̄ déat solui gabella. facit ꝙ no. Bar. in l. vnū ex familia, in prin. de le. 2. an āt ex cōtractu diuisionis trāsferat̄ dñiū. vide in l. & iō de cōd. fur. & q̄s cōtractus sit, vide in l. d. d iuisionis. s̄. e. Quid de cōtractu trāsactionis, & donationis, vide per bar. & bal in l. cōtractus. de fide inst. & quod no. Bar. in l. quod seruus, de stip. ser. & contra fraudé gabellæ, vide quod no. Bal. in l. illud, in fi. C. de sac. eccl. Quid si de quolibet contractu in quo interuenit pretiū, dét solui, an intelligat̄ de emptione tm̄? vide Bal. in l. si cū doté, C. de iur. do. & ibi et de contractu tacite incluso vel trāsfuso in aliū contractū. & quid de accessorio, adde quod de diuisione soluatur gabella. Ro. consi. 182.

o Barb. ¶Vltimó aduertas. Quod contra Bar. tenet Ang. in l. si is q̄ ꝓ empt. ꝟ. de vsuc. & vide l. j. & l. per ꝓcuratoré. C. de acq. pos. & in l. j. §. per ꝓcuratoré. ꝟ. e. Io. de Imo. in d. l. si is q̄ emp. in fi. licet ipse teneat cōtra, vide §. per ꝓcuratoré. vide bar. in l. j. C. per quas personas nob. acq. vbi vr̄ tenere in simili cū Guli. Sal. ibi sequit̄ Bar. hic. cōsului apud Cremonā cōtra bar. hic. ¶Adde ꝙ no. ī l. ꝙ mihi donatū. in fi. & ibi dixi post Bar. ꝟ. de do. facit extra de pb. cedens, & hoc dictū Bar. reassumpsit Bal. in c. vnico. §. idem est si de inuestitura de natu feu.

p Pom. Quod ego nego. Vide Bar. consi. 97. al às 82. 2. vol. & consi. 58. vol. 2.

LEX LX.

Per quos. Quorum in stipulatione nobis acquiritur, & pacto. h. d. qui sunt isti, ponuntur in gl.

LEX LXI.

Imperator. Ista lex legit̄ in gl. trib. modis. Pone casum ſm secūdam lec. q̄ est melior, & magis notabilis, Vbi est paritas in cumulo debiti, dignitate, & numero ꝑsonarū: a præferunt̄ voces a cōsanguineorum. h. d. Pro hac lec. facit l. j. ꝟ. de priu. cred. Sed ſm alias duas lec. h. d. Pct̄m fcm̄ ei, qui putabat hr̄s, porrigit̄ ad eū q̄ in veritate est hr̄s. Hoc āt intellige, si cōtēplatione hr̄ditatis sit fcm̄. Non obst. s̄. e. l. si tibi. §. pe. C. e. l. si actionem.

ADDITIO.

a Præferuntur voces. Sequitur Ang. hic, Gul. & Bal. contra in l. & suum. §. fi. s̄. eo. licet bal. hic secus.

LEX LXII.

1 *Pactū appositū inter traditionē rei de re nō alienāda valet ad hoc, vt contrauenies pacto, teneatur ad interesse, nō ad hoc ꝙ impediatur dominij trāslatio.*

a Nemo. Pactū de nō alienādo rem ꝓpriā n̄ valet. a h. d. Op. C. de pac. īter emp. l. fi. So. Glo. dicit hic, ꝙ ibi pct̄m fuit appositū in traditione rei, hic secus: tenet ergo ꝙ si in rei traditione apponit̄ istud pct̄m ꝙ valet. Cōtrariū no. s̄. e. l. in traditionib. in prin. gl. vbi inter casus spāles ponit hāc legē, ꝙ pct̄m factū in traditione rei nō valet. Iaco. But. dicebat, Aut pct̄m apponit̄ in traditione rei meæ de ipsa re non alienanda, & valet pct̄m. Ita loquit̄ ista glo. & l. vl. C. de pac. inter emp. Sed si apponitur in traditione rei pct̄m de alia re nō alienāda nō valet. Ita loquitur gl. s̄. e. 3 in traditionib. Et ita pōt intelligi hic text. Istud quod † dr̄, ꝙ tale pct̄m valet, intelligas nō quo ad impediendā trāslationē dñij, sed quo ad hoc, vt cōueniens teneatur pacto ad interesse, vt C. de cō di. ob cau. l. ea lege. & hoc est forte, quod voluit dicere Iacob. ꝙ q̄n pactū apponitur in traditione rei meæ de ipsa re non alienāda, si alienet, sine dubio mihi cōpetit actio ad interesse, quod est iuxta valorē rei, vt d. l. ea lege. de cōdi. ob cau. & ꝟ. de ver. ob. si ita quis. §. ea. l. Sed si apponatur in traditione alterius rei, tunc nō cōmittitur, nisi intersit: pōt. n. esse ꝙ nō interest tua. Si. n. interesset, & pactum esset vestitum, indistincte committeretur, vt statim dicam. Op. ꝟ. de aqua quo. & æstiua. l. j. §. si quis. So. ibi, interest paciscentis & pactum erat vestitum, merito committitur obligatio ad interesse si contra fiat. Op. C. de re. alie. non alic. l. fi. Sol. vt in gl. Op. ꝟ. de dist. pig. l. si creditor. §. fi. Sol. ibi est duplex litera: secundū vnam concordat, ſm aliā discordat. Et illa est verior litera, ꝓut dicit nullam venditionem, quod videri feci in libro Pandectarum Pisis, cum de facto occurreret: secundum quam solue, ꝙ ibi interest creditoris paciscentis hic non. Sed illa contradicit fortius in alio. Nam dixi s̄. pactum non valere, vt impediat dominij translationem, ibi dr̄ ꝯrium. So. ibi ille cui factum est pactū de non alienando, habebat aliquod ius in re, vt puta, hypothecæ: meritò tale pactum afficit rem, vt alienationē impediat. Simile inter dominum & emphyteutam. Non. n. potest emphyteuta alienare quia dominus cui ad non alienandum tenetur, sibi reseruauit ius ī re. Et ista pro nunc sufficiant. Dixi plené in l. filiusf. §. diui. ꝟ. de leg. j. ī contractibus, & in vltimis voluntatibus.

ADDITIO.

a Non valeat. An & quando valeat pactum de non alienando rem suam? adde quod idem no. in l. qui absenti. §. j. de acq. pos. de ista materia vide per Imo. in l. qui Romæ. §. cohæredes. de ver. ob.

LEX LXIII.

a b Si reus. a pactum principale b nō præiudicat defensioni iam fideiussori quæsitæ. h. d. Not. istū casum. Opp. s̄. eo. l. si vnus. §. pactus ne peteret. So. intellige, ꝙ ibi cōsensit. ¶Item op. s̄. ꝙ quisq; iur. l. 3. §. si is pro quo. & §. seq. dic, vt ibi dixi. Per hanc l. determinata fuit q. de facto Bono. creauerunt quendam syndicum qui dr̄et inquirere oēs officiales, de administratione eorum officij. Accidit ꝙ quidam qui dederat fideiussorem de fidel'r administrando, fuit inuētus legal'r administrasse, & absolutus, & sic exceptio cœpit cōpetere fideiussori, vt ꝟ. de exc. l. exceptiones. 2. §. rei autem. & l. oēs. Postea transacto biennio fctm̄ est statutum, quo nō obstante syndicatione fcā primo eligātur q̄dā, q̄ debeāt inquirere a decem annis citra oēs officiales, vnde iste absolutus fuit inuentus habere decem, & in his condemnatus fuit, an per hanc condemnationem fideiussor inquietari possit? arg. huius l. fuit dictum quòd nō. Nam sicut exceptio pacti sine facto suo ab eo auferri non potest, ita nec exceptio rei iudi. argu. huius legis.

ADDITIONES.

a Barb. ¶Si reus. Et vide ad quid alle. iste tex. in c. quamuis. de ref. & ibid. Ant in prin. & Pet. de Anc. qui contradixit, vnde omnino. & vide Io. de Imo. in c. potuit, de loc. ad fi. vbi pulchre loquitur pro isto tex.
Iste tex. facit contra bar. in q. sua. in l. qui Romæ §. Flauius. de ver. ob.

b Paris. ¶Pactum principale. Quod pactū ex negligentia principalis, non nocea t fideiussori, cui iā erat quæsita defensio: vide An. de bu. cōs. 18. quē vide oīno. vide in simili perillū tex. bar. in l. item queritur. §. qui impleto. ꝟ. loc. Ité circa reg. huius l. vide Rom. sing. 182. Ias. in l. 3. §. si is pro quo. ꝟ. quod quisque iur. post Alex. & alios ibi. vide Ias. late in l. j. C. de iudi. Dec. consi. 92.

a De transactionibus. a
¶Gl. continuat, dic vt in ea.

ADDITIO.

a Paris. ¶De transf. generalē tractatum de transf. habet ꝑ do. bapt. de Sāc. Seue.

LEX I.

1 *Dictio, quasi, nota improprietatis.*
2 *Transactio fieri potest qualitercunque res sit dubia.*
3 *Pacto gratuito remitti aliquid potest, controuersia pendente.*
4 *Pactum simplex non est donatio.*
5 *Pactum est genus continens in se transactionem.*
6 *Transactio si non valeat vt transactio, non valet vt pactum.*

Vi transigit. Seipsam summat. Op. C. de pac. l. j. & C. eod. l. de fideicommisso. 1 vbi fit transactio de re, de qua nō est lis. Dn̄t † quidā, a ꝙ hic ē dictio, quasi a, quæ est nota īproprietatis. q. d. pōt trāsigi etiā de re nō dubia, vt in contrariis. Vel dic, vt dicit gl. 2 † ꝙ ibi erat dubium, licèt non in iudicio, Siue ergo res sit dubia ꝓpter iudicium siue ꝑ aliud, pōt fieri trāsactio. ita loquitur hic. Opp. de l. in summa. ꝟ. de condi. ind. So. intellige istā ſm illā, & ibi plenius

ADDITIONES.

a ¶Dictio, quasi. Et adde ꝙ sufficit controuersiam esse de facto, quāuis nō licitè, vt valeat transactio, & compromissum, secundum Bal. in l. j. in fi. C. eo. & tex. vbi Bar. & Doc. in l. 2. C. e. vel ꝙ speret̄ esse lis, vt no. bal. in l. cās. C. eo. Sed vtrū transactio de consensu partium possit fieri de re certa. vide bar. in l. q d tamen. ꝟ. de arb. & facit ꝙ idem no. in l. si de certa. C. e. Adde ēt post Iaso. an transactio possit fieri super re certa? Ro. cons. 462. & inquātū Ias. tenet, ꝙ vbi renūciatū est ei, ꝑ quod res erat liquida, ꝙ valet transactio. Adde Ro. cōs. 358. bal. con. 148. li. j. & inquantū dicit, ꝙ si ex forma statuti dét fieri compromissum, ꝙ nō poterit peti publicatis attestationib. nec post conclusionem in cā. vide bal. cōsi. 152. lib. 4. Pau. de Cast. cōs. 73. Et an si trāsactio non valeat, vt transactio, valeat vt pactum, vide Ang. consi. 94. Cal. consi. 2. de transac.

plenius dixi. Opp: ex gl. de re incognita nō pt qs dubitare, vt not. j. de iur. & fac. ign. sup rubr. tn illud q est incognitū, pt venire in transactionē, vt l. Aquiliana. j. e. ergo. &c. Solue vt ibi dicam. Ve-
3 nio ad secundū: † qro vtrū pēdēte cōtrouersia aliqd possit remitti pacto gratuito. Text. vr q nō: cū dicit, rē certā, & indubitatam. gl. dicit ɔrium: tūc. n. illud litigiū qd est certū, remittitur. Secūdū
4 hoc vr hic casus, † q simplex pactū sit donatio. Contrarium vidistis s. tit. j. l. ɔ iuris, §. fi. & l. 4. §. nunc de effectu. de lib. leg. vbi pactū fit etiā nō gratuito, sed ex necessitate. Pro hoc est expressum qd habuistis s. ti. j. l. si cōuenerit. vbi in dubio si cā non apparet, pactum factū vni ex ɔhentibus in totū ɔctū tollit; & sic non est præsumptio donationis: pro hoc, quia in dubio qs donare non vide-
5 tur, vt l. cum de indebito. j. de pb. Dicendū est † igit, qd pactū est
a genus, a l. j. s. ti. j. cōtinet. n. in se transactionem. Item pactū dr esse, siue fieret gratuito ex liberalitate, siue fieret ex aliqua necessitate, vel pp aliam sui vtilitatē, vt d. l. ɔ iuris. §. fi. & l. 4. §. nunc de effectu. de lib. leg. & l. si conuenerit. s. tit. j. de resci. vend. l. j. & quod ibi not. Qui igitur dicit pactum factū esse ex cā donationis, hoc dēt
6 probare. Nec obst. l. ista, quia loquitur in casu certi. ¶ † Quæro, si transactio non valet, vt transactio, forte quia res non erat dubia, an valeat vt pactum? Gl. determinat q non, siue fiat per pactum, quia res nō erat dubia, siue per acceptilationē, vt C. eo. l. si causa.

ADDITIO.

a Est genus. Adde quod no. Bar. in rub. C. de pac.

LEX II.

a Transactum. Transactio fit per pactum simplex, & per acceptilationem.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Transactum. Limita istam l. vt per Ias. l. j. C. de transf.

LEX III.

Imperatores. Transactio inter scriptum hæredem, & venientem ab intest. legatariis non præiudicat. h. d. Op. j. eo. l. controuersia. Sol. vt ibi plene videbitis.

§. Cum transactio. Transactio non porrigit ad codicillos postea repertos. h. d. Op. j. de exec. rei iu. l. 2. Sol. ibi in snīa, hic in transactione. Contra hoc tamē facit j. e. l. de his, & ibi vide Dy. Op. j. ad Treb. l. Lucius, §. fi. Gl. soluit optime: quia ibi omnis vltima voluntas fuit producta, hic non. Videbitis de hoc statim in l. de his. j. e.

§. Debitor. Transactio facta cum putatiuo hærede, ad verum hæredem nō porrigitur. h. d. Gl. ponit casum duobus modis. nō curo. Op. j. de pet. her. l. si bonæ fidei. §. petitor. & l. post senatusconsultum. So. tres sol. dantur in gl. j. & tertia respicit primam casus positionem, prout tractatur de repetitione pecuniæ solutæ ob debitum. Dicit ergo q ɔria loquuntur qn hæres ratam habuit solutionem factam putatiuo hæredi, hic nō habuit ratā: & ista est bona. ¶ Vltima solut. est, q hic fuit solutum indebitum, ibi debitum. Ista ptinet diuinatio nē. Præterea idē iuris est in indebito, q in debito, vt distinguatur an hæres ratum habuerit vel non: & an ille receperit nomine hæreditario, an nomine pprio, vt l. si possessor. §. bonæ fidei. & ibi no. de pet. hær. Secunda so. respicit secūdā lec. q hic loquit de pecunia recepta ex cā transactionis, & sic ex ppria negotiatione. ibi de pecunia soluta pp debitū. Ista est no. sol. pbat j. de her. vēd. l. venditor. & j. ad l. falc. l. si hæres. No. qd qn quis recipit debitum simplr. vr vt hřs recipere: sed qn cā trāsactionis, videt ex propria negotiatione.

LEX IIII.

1 *Acceptilatio non tollit obligationem iuris gentium, nisi prius in stipulationē Aquilianam deducatur.*
2 *Transigi super incognitis licet non possit, tamen incognita ex causa transactionis in conuentionem deduci possunt.*
3 *Quietationem generalem quis non potest cogi facere: specialem sic.*
4 *Arbitratores non possunt cogere partes ad faciendum generalem quietationē, nisi specialiter eis a partibus sit concessum.*
Facto compromisso in arbitro de controuersia, quæ vertebatur super certo fundo cum plena potestate arbitrandi, arbitrator non potest cogere partem vt det alteri parti aliquam aliam rem, de qua non erat contentio.
Arbitrator non potest cogere partem ad dandam rem, vel pecuniam pro re. Pecunia omnes aliæ res æstimantur.

a Aquiliana. a Per Aquilianā stipulationē oēs oblōnes tol-
1 luntur, si hoc actū est: sed in dubio non tollūtur, nisi ille de quibus est cogitatū. h. d. cū l. seq. ¶ † Op. q acceptilatio non perimat obligationem iuris gentiū. l. accepti. la j. & l. si acceptolatum. j. de acce. Sol. hoc verum, nisi prius deducatur in Aquilianam stipulationē: tūc. n. per stipulationem tolluntur, & illa stipulatio per acceptilationē, vt hic. Et si dicas quare stipulatio magis perimit obligationē iuris gētiū, q acceptilatio? Rñ. vt no. Inst. quib. mo. tol. obl. §. itē p acceptilationē. Secūdò opp. qd nō oēs tollat, vt j. l. px. Sol. oēs tollit, si hoc ageretur vt oēs tollat obligationes, ēt de quibus non est cogitatū. Possunt. n. hoc velle, vt tollatur omnis obligatio, ēt incognita, vt no. j. e. l. de his. facit C.
b eo. l. sub ptextu. Sed tunc opp. b transactio est de re dubia, vt s. e. l. j. super incognita aūt re nō pōt dubitari, vt no. s. eo. l. j. ergo inco-
2 gnitum non potest venire in transactionem. Rñd. † & dico, q de re incognita non pōt transigi per rationē pdictam: sed potest ex cā transactionis in conuētionē deduci. Verbi gratia. Cōtentio ē inter te, & me, de fundo quodā, deuenimus ad transactionē qd ille fundus remaneat apud te, & tu des mihi cētum, & faciam tibi generalem quietationem, non ergo fit transactio super incognito, sed occasione transactionis ad illam generalem liberationem deuenitur: ideo positæ sunt istæ ll. in hoc tit. facit quòd no. s. eo. l. 2. & ideo verba transactionis diligenter inspicienda sunt. Si. n. facimus transactionem de omni lite, q esse posset inter te & me, de necessitate hoc non refertur, nisi ad ea de quibus est actū, vt hac l. prox. & seq. C. eo. l. si de certa. facit quod no. s. tit. j. & l. emptor. §. Lucius. sed si occasiōe vnius litis deuenimus ad ista pacta, & facimus inuicem generalem remissionem, hoc potest fieri: ita po-
c test intelligi hic. Vltimo no. c mirabiliter text. in hac l. Aquiliana. qui dicit, liberalitatem enim captiosam interpretatio prudentiū fregit: & appellat captiosam liberalitatē, quietationem generalē.
d Ex quo potes d determinare. ¶ † Primo an possis aliquem coge-
3 re, vt tibi faciat quietationem generalem? Certe non, e quia est ca-
e ptiosa. f Tex. est hic. Sed ad faciendā tibi quietationem specialē
f de aliquo soluto potes. vt l. si plures apochis C. de fide instrumen-
4 torum. & de lib. ca. l. sicut datā. ¶ †, Secundo facit si compromis-
g sum g est in arbitrū & arbitratorem generaliter, vtrum possit p-
h cipere vt fiat inuicem quietatio generalis? Certe puto h quod n, per textum huius l. Iste. n. consensus continet manifestam iniquitatem, vt fiat remissio de incognito. Posset. n. de facili capi. Tex. ē hic, coniuncta l. vnde si Neruæ. j. pro socio. Prædicta vera, nisi ei arbitratori hoc specialiter sit concessum. Nam de partium volūtate potest fieri, vt s. l. prox. ¶ Et q pdicta sint vera, pbo alia rōne. Præmitto. tn aliā q. Cōtētio erat inter te & me de quodā fundo: cōpromisimus in aliquem, & dedimus ei plenam potestatem arbitrandi: quæritur vtrū iste arbitrator poterit cogere alteram partem, vt det alter alteri aliquam aliam rem, de qua non erat con-
i tentio? Respondeo, non, i vt j. de arbitris. l. non distinguemus. §. de officio. & l. si cum dies. §. plenum. eo. tit. Pro hoc quod dicitur, quod iudex communi diuidundo iudicio, non potest occasione rei communis ponere manum in aliam rem non communem, vt l. arbor, §. de vestibulo. infra communi diuidundo. Circa illam
k rem k autem, de qua dubitabatur, potest se talis arbitrator intromittere iubendo dari rem, vel pecuniam pro re, vt insti. de offici. iudi. §. si familiæ, & l. cum in fundo. §. si fundus. j. de iure dot. Pecunia enim est, per quam omnes res æstimantur, & sic alia res esse

ADDITIONES.

a ¶ Aquiliana. Vide Ang. in l. qui iure. de test. mil.
b ¶ Sed tunc opp. Adde Bar. in l. si de certa. C. eo.
c ¶ Vltimo no. Adde Bal. in l. pactum. 16. q. C. de collat.
d Pom. ¶ Ex quo potes. Vide Bal. in l. pactum quod dotali. q. 16. C. de colla. tex. l. 3. § cōtrariū. vbi bal. j. de cōtra. & vtil. act. tute. Ro. cōs. 15. Ale. consi. 67. vol. v. Fel in c. significauit, de test. Barb. cōs. 16. vol. 2. & cōsi. 18. in fi. eo. vol.
e Clau. ¶ Certe non. Casus est in l. 3. §. cōtrariū. j. de contr. & vtil. act. tutel. quē ita allegat Ro. cons. 155. incip. præmissum laudum. ver. 2. prin.
f Paris. ¶ Est captiosa. Vide Ro. cons. 155. de quo j. incip. præmissum laudum.
g ¶ Compromissum. Et sic arbiter non pt facere modificationes extraneas, sed pertinētes. Idē Spe. de arbi. §. excip. ē. ver. sed pone q. & § j. ver. arbitrator. sequitur Ant. de But. in con. inc. visis actis & alle. contrariis, & consiliis inter Marcellum, &c. & Bal. in l. si super possessione. C. eo. & adde Bal. in l. j. C. de arbit. vbi ponit, an arbiter possit cognoscere de expensa compensationis. pōt tamē arbiter pronunciare super fructibus & expēsis, & dare dilationes ad soluendū, vt no. Bar. in l. j. C. si a nō comp. iu. & id quòd dixit Bar. hic, sequitur ēt do. Ant. p tex. cū gl. ibi in c. cōstitutus. de relig. do. ex quibus no. quod arbitrator non pōt ferre sentētiā super non petitis, sed bene super cohærentibus, vt super æstima. & latius per eū in c. Quintauallis, de iureiur. in antiq. Adde quod arbiter nō possit excedere fines cōpromissi, Bal. cons. 253. li. j. & cō. 414. circa mediū, l. 2. & cō. 356. & 370. & cōs. 37. lib. 4. Pet. de Anc. cō. 110. Ro. cons. 55. & 87. & 105. & 15. vbi voluit, quod per generale compromissum non sit attributa potestas, quod possit cogere partes ad remissionē vulnerum, & concordiam pacis. & per eundem Ro. con. 108.
h Pari. ¶ Certe puto. Vide Ro. con. 155. inc. præmissum laudum. vbi alle. bo. tex. an aūt possit mandare, vt vnus vadat iuxta domū alterius, & qd simile? vide Ias. in l. fi. s. de offi. proc. Cæs. in 3. nō pōt tamen apponere modos cōgruos, & decētes. vide Ale. con. 129. in 2. vol. ad fi. Ias in l. si super possessione. C. de trāsact. in j. no. Contrariū visus est velle Flo. de S. Pet vt habes in cōsiliis Cō. 7. inci. viso cōpromisso. in ver. sup pmissis. an si cōtrariū tenuit expssius idem Cō. i cō. inc. stāte. stat. ciuitatis Vicētiæ i 3. dub. q nihil boni ad hæc alle. videa quæ habes ad bar. in l. nō distinguemus. §. de officio. j. de arb. Item q sup cōpensatione, possit arbiter cognoscere, & qūo: Vide Alex. cōs. 119. vol. 2.
i Paris. ¶ Rñ. non. Vide ang. in l. non possumus. j. si pars her. pet. & Spec. in tit. de fer. §. exceptio. ver. antep. vide Mod. hic, & Fel. in c. licet Hel. n 13. fal. de simo. & vide bar. cons. 3. in 4. vol.
k Poma. ¶ Circa illam rem. Vide Ias. in l. si sup possessiōe. ver. & super isto tex. C. e. & vide ale. l. fi. ver. idem præstat. C. e. Oria. in tra. de ar. ale cōs. 116. in pri. 2. vol. & consi. 124. ver. 2. in prin. eo. vol. abb. cō. 62. vol. 2. & cons. 18. e. vol. Ro. consi. 115. in fi. abb. in c. constitutus. in fi. de relig. domi.

a esse nõ vř, vt l. si ita. de fideiuss. qđ tene mẽti. Nũc ad ꝓpositũ a licẽt sic ꝯpromittatur de oĩbus litib. & q̃õnib. non poterit iubere, q̃d fiat gñalis remissio, q̃ porrigitur ad incognita, de q̃b. non erat
b lis: nisi hoc spãliter sit ꝑmissum. Et qđ dico b specialiter, intelligas quod non sufficeret ita dicere, quod ꝯpromissum sit plenum, & plenissimũ, &c. nisi hoc exprimeretur, vt d. l. si cũ dies. §. plenum.

ADDITIONES.

a ¶Nunc ad propositum. Et adde quod Ang. in consi. 165. inc. in nomine domini amen. viso compromisso, prorogatione, laudo, homologatione laudi, lati per Mariam de Albinis, & viso testaméto domini comitis Roberti, &c. Dicit q̃ licẽt sit factum compromissum de omnib. quæstionibus, quæ essent vel esse possent, q̃ illa verba, nihil operantur, vbi lis non est, vel ex probabili causa non præparatur, aliter posset lex circumueniri, & hoc per l. cum hi. §. sed cum lis. ĵ. eo. & ad hæc facit q̃ no. Bar. in l. qui cum tutoribus. in prin. ĵ. eo. & subdit Ang. in illo cons. q̃ arbitri non possunt laudare de successione facienda inter compromittentes: quia compromissum est trãsactio, sed per transactionem fieri non potest. probatur in l. licet. C. de pac. quod no. adde quid operentur prædicta verba Io. de Ana. consi. 50. & vide no. Ro. cons. 155. vbi latius quàm per Ang. consi. hic alle. & ibi tunc alle. casum s. q̃ arbiter nõ possit condemnare ad faciendum generalem quietationem.
b Barb. ¶Et quod dico, Adde Bal. in d. §. plenum. in ver. sed si forte, quid dicatur compromissum plenum, & plenissimum.

LEX VI.

1 *Transactio facta super legato, quod putabam esse de decem, & erat de 15, quod non valeat.*
2 *Pactum gratuitum non inspectis verbis testamenti, non valet.*
3 *Renunciari non potest huic legi.*
Legi prohibitiuæ non potest renunciari.
4 *Verbum potest, negatiue prolatum inducit necessitatem.*
5 *Cautela vt in conuentionibus, quæ fiunt super testamento apponatur, inspectis & cognitis verbis testamenti.*
6 *Transactio vt valeat super testamento, satis est quòd transigens sciat tenorem testamenti, licẽt illud non inspexerit:*
Scire dicitur oculis intellectus, legere oculis corporeis.

a De his. a Istam l. hẽtis magis extẽsam in l. j. ĵ. quẽad. test. ape. Op. trãsactio fit sup dubio. s. eo. l. j. sed inspectis verbis testamẽti nõ erit dubiũ, ergo &c. gl. ꝓpe fi. so. ¶Scđò opp. C. eo. l. sub ꝑtextu. So. gl. ibi ĩ instris factis inter viuos, q̃ pñt porrigi ẽt ad incognita. Facit eo. l. Aquiliana. Est igiť in l. nřa rõ, primò odiũ occultãtiũ testaméta, vt hic tãgiť in gl. Scđò fauor publicus, q est vt deficiẽtiũ volũtates executioni mãdẽtur, vt l. vel negare
1 ĵ. quẽad. testa. aper. Hoc ꝑmisso q̃rit † gl. hic in prin. qđ si aliq̃s credebat sibi relicta decẽ, cũ essent relicta q̃ndecim, an valeat trãsactio saltẽ in decẽ? Quidã q̃ sic, Alij ꝯ: & ista est vera, q̃ in nullo valeat, ꝑ tex. huius l. resistit. n. ꝯtui dicẽs, q̃ trãsigi non põt, ergo nihil valet, nec ciuilẽ, nec nãlẽ oblõnem ꝑducit, vel tollit arg. l. si ñ
b fortẽ, in pri. ĵ. de ꝯd. ind. & l. cũ lex, b ĵ. de fideiuss. Quærit gl. † nun-
2 quid pactũ gratuitũ valeat nõ inspectis verbis testamẽti. Gl. vř dicere, q̃ ñ, & bene, ꝑ hãc l. q̃a eadẽ rõ. & s. e. l. 3. §. cũ trãsac. s. tit. j. l.
3 tres fratres. ĵ. eo. l. q̃ cũ tutorib. §. fi. ¶† Quero, nũq̃d expressẽ pos
c sit hic agi, vt oĩs spes remittatur c ꝑ pactũ, & renũcieť huic legi? gl. đt q̃ sic, vt C. de pac. l. si q̃s ĩ ꝯscribẽdo. & s. ti. j. l. pctĩn. Iac. de Bel.
d dicebat ꝯriũ, d q̃a ñ tenet pactio, qñ decipiť aliqua partiũ, q̃a nõ tã paciscit, q̃ đcidit, vt ĵ. e. l. q̃ cũ tutorib. §. 2. Idẽ tenebat Iac. But. & bñ, q̃a hæc lex nõ ẽ fcã ĩ fauorẽ legatariorũ, sed ĩ odiũ occultãtiũ testã, vt tãgiť in gl. sicut s. dixi. Itẽ fauore publicæ vtilitatis, ergo nõ põt ei renunciari, vt ĵ. ad Mac. l. tametsi. & s. ti. j. l. ius publi-
e cũ. & ibi dixi. Præterea ista lex e vř disponere circa formam: dicit. n. q̃ nõ ałr ꝑt trãsigi, nisi, &c. ergo ei renũciari non ꝑt, vt l. nemo
f ꝑt, de leg. Præterea ista lex est ꝓhibẽs, sed istis ll. ꝓhibitiuis f nõ vř posse renũciari, vt in gl. vt C. ne fideiuss. do. dentur. l. j. & ij. ergo,
4 &c. Quòd ꝓhibeat apparet: q̃a † verbũ ꝑt, negatiuè ꝓlatũ, necessitatẽ ĩducit, vt ex de re. iu. c. 1. lib. 6. & ibi. p Io. An. & ĵ. de fur. l. nõ
5 ꝑt. Sis igiť † cautus in oĩb. ꝯuentionib. q̃ fiũt sup his, q̃ ex testõ depẽdẽt, vt ibi dicať, inspectis, & cognitis verbis testamẽti. Quærit gl. q̃d de ꝯ si hřs decipiať? Dic vt in ea. Itẽ q̃rit gl. quid in codicillis?
6 Dic idem ¶ † Quæro extra gl. q̃ quid si paciscentes sciunt tenorẽ
g testamẽti, non tamen ipsum ob hoc inspexerũt, an valeat pactũ siue transactio? vř q̃ nõ. Nam hic dř inspectis, & cognitis verbis testamẽti. Isti ablatiui absoluti resoluunť in ꝯditionem, hoc est, si verba testamẽti inspicienť, vt s. tit. j. l. ab emptione, & de cond. & dem. l. à testatore. sed ꝯdões nõ debẽt impleri fato, seu fortuna, vt l. ij. de ꝯd. & dem. Contrarium dico p l. j. & l. cum ꝓponas. C. de pact. & C. eod. l. de fideicommisso, & s. eo. l. Aquiliana. in fi. & ĵ. de accep. l. & vno. §. j. in eo, quod dř ibi, iuncta gl. ꝑsecutio intelligiť. scilicet fideicommissi. Cõcludo ergo, ꝑ istas ll. q̃ sufficit. Nec ob. q̃ text. hic dicit, inspectis, & cognitis verbis testamẽti: q̃a ille dicitur inspicere, q scit. Casus est s. de legib. l. inciuile. ꝯiuncta l. scire. eo. tit. Vř. n. sciẽs inspicere oculis intellectus. Secus si text. diceret, lectis, q̃a legi dicitur oculis corporeis, vt l. j. de his, q̃ in test. delen. Nec ob. q̃ tex. dicit ꝯditiones nõ debere impleri fato, quod ꝯcedo, nec videntur fato impleri. Licet. n. ex alia causa sciuerim, cum sup illo ꝯho, videor inspicere. Ad hoc fił e in l. hřdes palam. §. pen.

ĵ. de testa. & vi. bon. rap. l. ij. §. homines, &c. Et ista sunt multum vtilia ad materiam §. duo fratres. l. qui Romæ. ĵ. de verb. oblig. Et circa hoc ibi pono multas q. Dic, vt ibi.

ADDITIONES.

a Barbat. ¶De his: In primo adde Lud. Ro. in consi. 86 inc. trib. rõnibus. vtrum cõpromissum extẽdatur. & vide Io. de Imo. in cons. 20. pro his quæ hic dñr. Paris. ¶de materia istius l. vide Ale. in l. qui Romæ. §. duo fratres, vbi ẽt scripsi. & de istis verbis, inspectis verbis testamẽti, &c. vide Ang. cons. 215. inc testator quidam. vbi đt, non sufficere videre, nisi intelligant, & de materia vide omnino Ale. in cõs. 11. in 2. vo. vbiter cætera ponit vnã limitationẽ. & examinat an possit renunciari huic l: Quid autẽ si ex inspectione testamenti aliter apparet, vide Ale. in cons. 331. vide etiam quæ dicit Dec. cons. 63. q̃ transactio facta referendo se ad instrumentũ non operatur plusquã in instro continetur, quia aliter diceretur erronea. Quid aũt si probareť de materia testamẽti, & nõ essent exposita præpicta verba, vide Ale. cons. 442. Barb. cons. 48. qui tenet contra Bar. hic, vide ẽt Ang. cons. 80. Item an sufficiat sciẽtia gñalis, vide Ro. cons. 43. vbi etiã late ponit, an possit huic l. renunciare, quòd ꝑsumať ignorãtia ẽt in filio vide Com. in cons. 133. inc do. Nic. circa fin. Itẽ q̃ ista lex procedat in legatarijs, & fideic. secus in hřdibus Item quòd procedat in transactione, secus in pacto, vide Ias. in l. cum te. circa med. s. de pac. an autẽ sicut nec põt transigi, ita nec possit ferri sñia, nisi cognitis verbis testamenti, vide Ias. in l 3. §. 1. circa fi. s. e. & de prædictis, vide latius eundẽ Ias. hic in ista l. qui ẽt multa ponit de eius materia. Item q̃ nõ procedat regula in hærede extraneo, nec qñ assereret partes habere notitiam, nec in sñia, vide Ias. in l. sub prætextu. C. de trãs. & de sententia. vide eundem in l. nõ minorem. in prin. C. eo. & an qñ aliquis q̃d disponit se referẽdo ad aliud censeať per errorem fecisse, si appareat ex relato aliter se habere. vide Dec. in c. 2. de rescr. vbi refert illud consilium, de quo s. & quod vbi appa ret ex instrumento rem aliter se habere, præsumatur error, in l. qui Romæ. §. duo fratres. & Ale. ibi late. ĵ. de verb. oblig.
b Cla. ¶Cum lex. Ad hoc vide q. quam format Alex. post Angel. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ĵ. de verb. ob. vbi aliqua dicit ad intellectum huius l. vide etiã ad limitationem huius l. Ias. in l. de alimentis. C. ihoc ti. Ale. cons. 11. vo. 2.
c Remittatur. Adde q̃ cũ iuřo poterit renunciari. secundũ Imo. in c. cũ cõtingat. de iureiu. & ita consului. Et idem in effectu vult Raph. i l. si quis pro eo. in prin. de fideiuss. dicens q̃ hęc solẽnitas est positiua. & vide Bar. ibi in 7. & fi. q. & h c, adde Imo. post Ang. in l. qui Romæ. §. fi. in 2. q. de ver. ob. Adde q̃ Ang. cons. 94 tenet q̃ huic l. cum iuřo, non possit renunciari: & inquantum domin. Ias. refert, quod Io. de Imo. probat an post quia standũ est verbis assertiuis notarij, dic q̃ Ang. in d. cons. fateť hoc verũ, in casu dubio, secus in claro, vt in illo quo ipse consuluit, & dũ ẽt dicit Ang. q̃ motus ex secundo, quia cõfessio mulieris fuit erronea, vt hic. Itẽ dicit q̃ principale fundamentũ Ang. est, q̃ illa mulier errauit in facto, & in iure. In facto, quia non certo sciebat, quòd př legasset ei centũ. In iure errauit, quia testamentũ erat nullũ quia titulo institutionis nõ fuerat relictũ, & in transactione, illa mulier asserebat fratrẽ hæredẽ patris insolidũ, qvod verũ non erat, cum testm̃ esset nullum, & ab intest. ipsa cum fratre concurrebat. Item fuit dicto casu nulla trãsactio quia nihil fuit datum mulieri, nisi legatum factum in testamento, latius ibi vide. An autem dispositio huius l. habeat locum in alijs contractib. vel instris, vide Cal. consi. 1. & an sufficiat si partes asserant habere notitiam instrumenti, absque eo quod præsentialiter producatur, vide quod consuluit Pa. de Ca. in consi. 350. de casu præsenti.
d Pom. ¶Dicebat contrarium. Ista est communis opi. secundũ Imo. in l. q. Romę. §. duo fratres. de ver. ob. in 5. q. ad Bar. & ibi per Ale. vbi limitat, nisi interuenerit iuramentum, & ad dictum Bar. hic vide Ale. cons. 11. inc. viso, & vt oportet cõsiderato. 2. vol. Bar cõs. 98 vol. j. cõs. 55. vol. 2. & cons. 68. eo. vol.
e Pom. ¶Præterea ista l. Vide Fel. in c. cum accessissent. de const.
f Legibus prohibitiuis. Qũo intelligatur, quòd legi prohibitoriæ nõ potest renũciari, vide Bal. in auth. generaliter. i prin. de epis. & cle. & hoc maxime verum, si prohibitio annullat ipso iure, secundum Bal. in l. si quis in conscribendo. de epis. & cle. & vide Bal. post Bar. in l. j. C. de pac. & circa hæc adde tu ẽt Mari. Soc. in c. si diligenti. de foro comp. in gl. 1. ver. circa tertiam Barb. in cons. 12. & cons. 14. & cons. 63. in j. vo. in cons. 52. cons. 56. in 2. vol.
g Pom. ¶ Extra gl. Vide multa per Fel. in proœ. decr. ad fi. De isto verbo lege Barba. cons. 48. j. vol.

LEX VII.

Et post rem. Si de viribus sententiæ dubitatur, põt transigi. h. d. dicam infra, eodem. l. post rem.

§. Si fideiussor. Trãsactio facta cum principali prodest fideiussori, etiam condemnato. Item solutum ex causa transactionis inualidæ, in debiti solutionem conuertitur. h. d.

LEX VIII.

1 *Relinquo verbum. restringitur ad vltimas voluntates.*
2 *Donata cau. mor. videntur in vltima voluntate relicta.*
Ius accrescendi habet locum in donatione causa mortis.
3 *Legatũ causa conditionis implendæ, dicitur legatũ quãtũ ad materiã præsentẽ.*
4 *Legis præfatione, vel statuti, restringitur statutum, vel lex.*
5 *Voluntati vltimæ magis fauetur, quam habere debentibus ex contractu.*
Testamenti in executione magis fauetur creditoribus, quam legatarijs.
6 *Transactio super alimentis quare prohibetur, nisi cum authoritate prætoria.*
7 *Renunciari non potest dispositioni huius l. etiam cum iuramento, & pœna adiecta peti non potest.*

Cum ii. Iurisc. primo ponit verba cuiusdam oratiõis factæ per Imperatorẽ. Scđo exponit illa per totã istã l. bř hoc intendit. Super alimẽtis relictis nõ põt transigi, nisi causa cognita ꝑtore authorãte. Prosequere vt in gl. Istud principiũ eiusdem

dem,&c.hic incipit exponere verbũ alimẽta.hæc orõ,&c.hic ex-
1 ponit verbũ relicta.¶†Not.ꝙ verbũ relinquẽdi, a restringitur ad
a vltimas volũ.l.humanitatis.C.de impub.&alijs,subst.&l. hac edi
2 ctali.ĩ pri.C.de secũ.nup.¶†No.ꝙ donata causa mortis vñr in vltima volũtate relicta, & sic inter donatarios cã mortis est locus
3 iuri accrescendi.l.j.§.fi.C.de cad.tol.¶†Nota,ꝙ illud qđ legatur cã cõditionis implendæ,dr relictum,qđ intellige quantũ ad præsentẽ mãm.l.si sub cõditione.ỹ.si qs omis.cau. testa. Itẽ no.ex isto
b ver.planè,b cõiuncto princ.legis,†ꝙ ex verbis positis in narratio
4 ne,lex vel statutũ sequens restringit. Dicebat.n.l.cum hi. quibus alimenta relicta erant,&c.Postea sequebatur, ne aliter alimentorũ transactio rata esset,&c. non dicebatur alimentorum relictorũ:tñ qa in præfatione illa fuit dictũ, sequens dispositio per illam restringit. Facit l.fi.de hære.instit.facit s̃.tit.j.l.itẽ qa,in fine.& ỹ.de
5 verb.oblig.l.Titia.§.idem respondit.† Ex quib.habes ꝙ magis fauetur vltimæ voluntati,quã hñe debentibus ex contractu.Cõtra, C.de iure deliberan.l.fi.§.licentiam.Glo.non soluit.Dic ꝙ in executione testamenti magis fauetur creditoribus,quã legatarijs, vt ibi.In alia verò interpretatione magis fauetur legatarijs,vt hic,&
6 in regula iuris,in testamentis.¶†Vltimo c ex hoc ver.potes colli
c gere d rõnẽ huius materiæ,quare prohibetur transactio,nisi præ
d tore authore. Certe fauor est alimentorũ, & vltimæ voluntatis. Ista duo simul iũcta,in quo ẽt vertit̃ fauor publicus,s. vt testamẽ. executioni mandentur:& ne homines tenues fame pereant,vt ỹ.
e eadem l.§.sed & personarum.& iõ puto e ꝙ † huic legi pacto non
7 posset renunciari f ẽt cũ iurõ.Rõ quia hæc lex dat formam & pro
f cedit prohibendo,vt dixi in fine.s̃.eo.l.de his.s. ne aliter rata esset. ¶ Quæro quid si adiiciatur pœna, vtrum possit pœna peti, licet nõ valeat trãsactio? Tex cum gl.ꝙ nõ,in l.q fidẽ.ỹ.e.& no. ỹ. ĩ j. gl.

CONCORDIA.

¶Pro cõcordia aduerte, ꝙ trãsactio facta sup alimẽtis relictis firmat̃ iurõ.Ita Bar.ĩ l.si qs ꝓ eo.ỹ.de fideiussor.Cõtrariũ vr̃ tenere ĩ hac l.Soluit elegãter Bar.si bene inspiciat̃,in d.l.si qs ꝓ eo.qa ꝙ dicit ĩ hac l.cũ hi.intellexit inspectò iure ciuili,sed inspecto iure canoni.quo cauetur,ꝙ iurm qđ potest seruari sine interitu salutis æternæ,est seruandum.c.cum contingat,de iureiuran. Et ita in terminis se saluat Bar.in d.l.si.quis pro eo. aliàs esset durum soluere.

ADDITIONES.

a ¶Verbum relinquendi.Et no.hic de do.cau.mor.& facit an ille cui cõcessa ẽ facultas testandi,possit donare cau.mortis.vide p Bal.in l.j.de sacr.san.ecc.
b Verbo planè.Adde ỹ.ea.l.in §.eam trãsactionẽ,& quod ibi Bar.in l.regula §.si quis.& quod ibi Bar.ỹ.de iur.& fac.ign.& Bal.in §.quibus. in prima cõst. C.
c Pom. Vltimo.Contrarium tenet ibidem Bar. in l. si quis pro eo. ỹ. de fideiuss. Sed vide Dec. concordantẽ in l.de alimẽtis.C.eo.& an legi prohibitiuę possit renunciari,vide Alex.consi.11.in 2.vol.Bar.consi.48.
d Colligere.No.ꝙ fauetur vlt.vol.Adde l.si pars,ỹ.đ inoffi.tes.c.fi.de re iud.& in l.Gallus.§.qđ si is,& ibi Bal.de lib.& posth.ꝙ no. Io. An. in c. Io. de testa.
e And.barb.Et ideo puto. No.posse renunciari huic legi, etiam per iuramentum.Contrarium tenet bar.in l.si quis pro eo.ỹ.de fideius.vide Io.de Imo. in c.cum contingat,de iure iur.
f Renunciari.Contrarium tenet bar.in l.si quis pro eo.in princ.ỹ.de fideiuss. Vtrum aũt alimẽtis possit renunciari cũ iurõ,uide bal.in l.pactũ dotali. C. de col.& qđ dixi post bar.in l.si qs a liberis.in §. si vel parens.de lib. agn. Et de hac q.per Imo.in c.cum contingat.de iureiur.& per bal. in d.l. pactum.

§.Si integra.

Continuatur, quia exponit verbum relicta Quærit gl.duas quæstiones, dic vt in ea.

1 *Præfatio legis,vel statuti restringit legem vel statutum.*
2 *Trãsactio sup alimẽtis si fit ꝯditio melior alimẽtarij vȝ sine authoritate iudicis.*
3 *Venditio rerum minoris,vel ecclesiæ facta non seruata solennitate, etiam si conditio eorum non sit facta deterior non valet.*
4 *Personæ diuersorum statuum,quantum ad præsentem materiam non differunt.*
5 *Monachus & seruus non potest super alimentis transigere sine Abbatis, & domini authoritate.*

§.Eam transactionem.

Hic exponit qualiter intelligatur transactio, & breuiter hoc intendit.Transactio q̃ fit sine ꝑtore, per quã cõditio
1 alimẽtarij fit deterior,improbatur:secus si melior,& h.d.† No.ex
a prin.§.ꝙ ex præfatione a legis vel statuti statutũ restringitur. Nam orõ simpl'r disponit ne transactio alimentorũ rata esset,nisi pretore authore,tñ ex præfatione restringitur ad illã transactionem, ꝑ quam pecunia in præsenti accipitur,vt citius consumatur, vt hic patet.Facit ꝙ s̃.ea.l.versi.plane. Facit quod dixi ỹ. de leg.ij.l.cũ pr̃,
2 §.dulcissimis.& de cal.l.hæc actio.Secundò no.ꝙ† si fit melior cõ
b ditio alimẽtarij,nõ requiritur b prætoris authoritas.Istud inducit c
c gl.in arg. ad q. si ecclesia d † vel minor vendidit ex causa nõ con-
d cessa,& solennitate non seruata,quod tenet, si suã conditionem
3 non fecerit deteriorem,arg.ỹ.de reb.eo.l.si fundus.contrariũ huius tenet gl.in d.l.si fundus.in prin.& melius.Nec ob.tex.eiusdẽ l. §. 1. & C. pro emp.l.fi.quia ibi non dr̃ quod valeat, sed ꝙ fundus põt teneri donec restituatur ꝓtiũ, ex quo factus est locupletior. Itẽ non ob. Insti. de auth. tut.in princ.quia ibi loquit̃ qñ alium sibi obligat, hic autem vendit & obligat se.Ita ẽt tenebat Iac. Bu.ꝙ
4 puto verum. † No.in ver. nihil. quod nulla ẽ dr̃ia inter personas diuersorũ statuũ quantũ ad præsentẽ mãm.¶ Quærit glo. quid si alimenta sunt relicta seruo? Dicit gl.idem,arg.l.seruo.ỹ.de ali.leg. & sic est speciale in alimentis,quod seruus potest pacisci, aliàs nõ
5 potest etiam authore prætore,vt l.cõtra iuris.in fi.s̃. ti. 1. † No.istã gl.& ſm hoc vr̃ quod si alimẽta sunt relicta vni monacho quod possit ipse transigere sine authoritate Abbatis,authore tamen iudice.Quod salua meliori deliberatione,nõ credo. Nã qñ alimẽta relinquũtur seruo alicuius, dño vr̃ esse relicta, q tenebat̃ ipsum seruum alere.Casus est no. ỹ.de cond.& demon. l. filio. sic & monasterio vr̃ relictum,qñ relinquitur monacho. Non ob.l. seruus. ỹ.de ali.lega. & ỹ. de capi. dimi.l.legatum. & de his quæ pro non scrip.l. si in metallũ. quia ibi loquitur de his seruis, qui non hñt dominum vt serui pœnæ.Secus si haberent dominum,vt d.l.filio. Idem dicendum in monacho, qui non habet monasterium. Qđ qualiter procedat,dixi in l. quod seruus. ỹ. de stipu.ser.

ADDITIONES.

a ¶Ex præfatione.Adde quod no.Bar.s̃.in prin.l.
b ¶Requiritur.Sed tamen intellige, vt per Bar.ỹ.ea.l.§.si prætor.
c Poma.¶Istud inducit.Vide aliqua per Fel.c. tuis quæstionibus, de testibus. Vide gl.& quod dixi post Bar.in l.ob æs.C.de pręd.mi.& omnino quod dixi in l. cũ lex ỹ.de fideiu.ad fi. Adde etiã post Ias.quod iuramẽto alimẽtis futuris nõ possit renunciari,& ꝙ hæc l.ita habeat locum in pacto gratuito,sicut in transactione.Petr.de Anch.con.376.ubi consuluit,ꝙ stãte stat. ꝙ contractus minorum iuramento firmati debeant seruari,quod si minor pacto gratuito renunciauerit futuris alimentis cum iuramento, non valet.
Paris.Vide in contrarium omnino Rom.in con.316. incip. circa propositam consultationem.vide Fel. in c.edoceri.versi.sequi potest consensus extra de rescrip.vide q̃ habes ad Bar.in l.& elegãter.ỹ.de dol.ĩ fim.vide Ias.hic,& ĩ l. non eo minus.C.de proc.vide Soc.in l.conditionib.in princ.de condi.& demon.Illud tamen non procedit in emphyteusi data ab ecclesia sine solennitate : quia emphyteuta tenetur ad cautionem. §. si vero, in authen. de non alie.& ibi Ang.no. Ias.in l.2. C. de iure emphy.
d Paris.¶Si ecclesia. Vide Deci.ĩ c.quæ in ecclesiarũ.de const.pro opin.gl.hic

1 *Arbitratu iudicis quando aliquid fieri debet,intelligitur causa cognita.*
2 *Causæ in cognitione debet de tribus quæri.*
3 *Testis non reddens causam sui dicti,non probat.*
4 *Alimenta quando sint præstanda,vbi hæres habet domicilium, remissiue.*
5 *Alimenta an debeant solui singulis mensibus,remissiue.*
6 *Alimenta si debent præstari per plures hæredes, quomodo consulatur alimentario.remissiue.*

§.Vult igitur.

Nunc exponit quod dixerat in orõne, ꝓtorem debere arbitrari,& breuiter hoc intendit.Vbi requiritur causæ cognitio,inquirendũ ẽ de mõ,cã, &
1 persona h.d.†No.quod qñ aliqđ dẽt fieri arbitratu ꝓtoris,intelligit̃ cã cognita, vt hic cõiuncto principio huius l. & de in ius voc. l.sed si hac.§.prætor,& ỹ.de min.l.ait ꝓtor.in prin.ꝯiuncta l.in cau
2 sæ.§.causa cognita.¶† Scdo no. diligenter qđ in causæ cognitione dẽt inquiri de tribus,licet hoc ñ sit exp̃ssum hic. Ista n.lex non statuit de nouo,sed procedit interp̃tãdo,& glossando orõnẽ.Tertio no.id quod dicit sine cã trãsigentem nõ esse audiendum, facit
3 † quod testis nõ ꝓbat,nisi reddat rõnem sui dicti. Facit quod no.
4 in l.solã.C.de test.¶† Quartò no.ex hac l.arg.qđ alimẽta dẽnt ꝓstari, vbi domiciliũ hẽt hr̃s. Quod tñ intellige ſm mãm positam in l.qđ legatur.ỹ.de iud.& hic in glo.tãgitur. ¶ Quæro circa hanc
5 l.† quando alimenta relinquũtur,vtrũ debeat fieri solutio semel ꝓ toto anno.an in singulis mensibus,vel qualiter? Certè nec in ꝓcedenti nec hic hoc declarat̃.Ali.de Are.hoc ponit in l.fi.ỹ. de li.
6 agn.plenius in l. pecuniæ.ỹ.đ ali.leg. Quæro,†qñ sunt plures hr̃des q dẽnt alimẽta,quõ cõsulat̃ alimẽtario aduersus illã ĩcõmoditatẽ,q̃ resultat ex pluralitate hr̃dũ tex.ẽ no.ĩ l.3.ỹ.đ ali.& ci.leg.

1 *Alimentorum in transactione debet exprimi de habitatione,& vestiario, alias ad ea non porrigeretur.*

§.Qui transigit.

Suprà exposuit verba orõnis,nũc circa materiã format quęstiones.& breuiter hoc intendit. Transactio alimentorum facta simpliciter nõ porrigitur ad habitationem, & vestiarium.h.d. & est notãdus sin
1 gularis casus,& menti tenendus.¶† No.ex isto §.in transactione alimentorum exprimendum esse de habitationè,& vestiario, qđ est multum vtile.Sępe.n.contingit specialiter in vxoribus defunctorũ,quibus alimenta relinquuntur.Opp.ỹ.de ali.& cib. leg.l.legatis.& l.fin. Sol.hęc est vera, quod hoc speciale in transactione alimentorum,vt illud verbũ alimenta,nõ cõtineat vestiarium, & habitationem,quia sic voluit diuus Marcus, alimentorũ fauore.

1 *Fundo relicto ad alimenta,videtur relicta proprietas.*
2 *Emphyteutæ plures non possunt emphyteusim inter se diuidere, & alienare domino irrequisito.*
3 *Res ex qua alimenta præstari debent,an sit pro eis obligata, remissiue.*
4 *Alimentis simpliciter relictis bona sunt obligata sicut pro cæteris legatis.*

a

§.Si vni.

a In alienatione vel diuisione fundi ad alimenta relicti, vel pro alimẽtis obligati, prętoris authoritas requiritur

ADDITIO.

a Paris.¶Si vni.Tu dic,ꝙ non possunt diuidere.vide ad Bar. in l. qui Romæ. § duo fratres. in x.q. infra, de verb.obli.

1 requirit,h.d. Quaerit† gl. vtrũ, q̃n relinquit fundus ad alimenta,
a videatur relicta ꝓprietas?a Dicit gl. ꝙ sic i vita legatarij. Sed tex. in
l.4.ꝟ.de ali.leg.vr̃ dicere, ꝙ ꝓprietas sit relicta simplr:adeò ꝙ trãsitad hr̃dẽ alimentarij,dic vt ibi. Venio ad ver. sed & si plurib. &
2 iste versiculus facit, † ꝙ plures emphyteutæ nõ possunt diuidere inter se,sicut nec alienare dño irreqsito. In ꝯriũ facit.C.de fideic. l.volũtas.q̃ gl.alle. ꝓ ꝯria,& nõ soluit.Tu dic ꝙ possunt diuidere, & inuicem alienare,vt de ꝓhi.feu.ali.ꝑ Fed.l.Imperialẽ.§.ꝑterea.
b hoc etiã apparebit rñdendo ad hũc §.Nã hic ꝓhibebat alienatiob fauore ipsius alimẽtarij vẽdentis.q̃ rõ hẽt locũ,siue extraneo,siue inter se vẽdant,& diuidãt.Sed in q̃õ.nr̃a ꝓhibet alienatio fauore dñi,ne fundus vadat ad possessorẽ sibi nõ obligatum. Si igitur diuidant inter se,dñi nõ interest.Tex.est. C.de impo.luc.descr.l.j. li.10.facit l.volũtas.C.de fideic.dixi in l.q Romæ.§.duo fratres.ꝟ.
3 de ver.ob.¶†Venio ad ver.idẽ est.gl.q̃rit hic vtrũ res,ex qua debent præstari alimẽta,sit obligata ꝓ alimentis?& hic videtur esse casus,ꝙ ñ.Tu dic melius,vt no.in l.Lucius.ꝟ.de ali.leg.& l.Caius.
4 ꝟ.de ann.le.†Sed etiã si alimẽta essent relicta simplr,bona essent obligata hodie,sicut ꝓ cęteris legatis,vt l.j.& ij.C.comm.de lega. & olim erat idem,vt ꝟ.de separ.l.creditores.in fi.Sed quando alimenta ex certo fundo sunt relicta,tunc ille fundus est specialiter obligatus,ex eo ꝙ designatus est pro alimentis,vt d.l.Lucius.

ADDITIONES.

a ¶Relicta proprietas?Et vide in l.donationes.§.species.de don.Adde omnino quod voluit Rom.cons.228.in fi.& vide quod voluit Ang.Are.in §.fi.Inst. de vsu & habi.

b Prohibebatur alienatio.Contrariũ tenet hic Gul.de Cu.per istum tex.in l.si pupillorum.in prin.ꝟ.de reb.eo. Ad l.voluntas, & ad dictum §.duo fratres, respondet,ꝙ ibi prohibuit vendere extraneis,non inter se. Et vide Bal.in l. iubemus.de sac.san.eccl.in l.dudum.C.de contrah.emp.

1 *Solennitas substantialis est,qua omissa potest contingere mutatio circa substantiam actus,de quo agitur.*

2 *Solennitas leuis est,quæ non habet mutare substantiam actus.*

Inuentarij substantiam omissio crucis non vitiat,nec mutat.

a b **§.Si prætor.** a Iudex non debet solẽnia iuris b omittere,& eorum omissio vitiat id,qđ agitur.h.d. Op.ꝙ prætoris authoritas non sit necessaria,qa si sit melior ꝯditio,non requirit:si deterior,non valet,ergo non est necessaria. Dixit gl.ꝙ
c ꝑt esse dubiũ.Tu dic fm Iac.But.c ꝙ §.qđ ergo.s̃.ea.l.loquit,q̃n ꝑ transactionẽ non receditur à forma alimentorũ.Sed q̃n à forma alimentorum recederetur,tunc etiã si pro alimentario vtile esset, non posset fieri,nisi prætore authorante,& causa cognita,vt hic. ¶Scđo op.ꝙ omissio solennitatis nõ vitiat,vt l.j.§.fi.de ven.inspi. So.ibi q̃n omittitur solennitas leuis:hic autẽ omittitur solennitas
1 substantialis.Est† autem substantialis,qua omissa potest ꝯtingere
2 mutatio circa substantiam eius, de quo agitur. Leuis† solenni-
d tas d est,quæ id non habet immutare.Exemplum in d.l.j. de vent. insp.& in signo crucis,quod ponitur in inuẽtario,quod si omittatur,non vitiat,nec mutat substantiam:secus si omitteretur citatio partis.Dixi plene in l.j.§.si plures.quem repetij,ꝟ.de exerci.

ADDITIONES.

a Paris.¶Si prætor.Vide de omissione formę,quod dicitur in Bertach.in ver. forma,vbi scripsi,& habes ibi remissionem ad Fel.latissime tangentem in c. cum dilecta.de rescr.vbi ponit nouem signa, vbi cognoscitur aliquid esse inductum pro forma,& infinita cumulat, quod omissio formæ vitiat, cum multis limitatio.

Pom.Vide Rom.cons.141.& cons.102.Car.cons.27.

b Solennia iuris.Hanc materiam de solennitate limitat singulariter Bal.in l.fi. C.de sen.ex breui.reci.

c Iac.But.Adde Bar.ꝟ.ea.l.§.pen.& vide in materia,quæ no.in l.vniuersa & ibi dixi,C.de prec.impe.offe.

d Leuis solennitas.Vide Alex.cons.141.in c.viso testamento,&c.nu.10.lib.2.

§.Sed nec. Ea, quæ sunt mixti imperij, non delegantur. hoc dicit.

1 *Testes examinandi ad æternam rei memoriam, debent examinari coram eo iudice,coram quo causa agitaretur.*

a **§.Transactiones alimentorum.** a Ad authorãdũ in transactione ille est iudex ꝯpetẽs,coram quo causa agitur.h.d.
b Allegaui semel b ad illam q. Reus† vult petere testes examinari
1 ad æternam rei memoriam, coram quo iudice fiet? Dixi quòd coram eo,coram quo verteretur causa,arg.huius l.& l.2. de vsu. pup.& l.j.C.vbi & apud quos. secundum vnam lec.

ADDITIONES.

a ¶Transactiones alimentorũ.Adde Bar.in l.societatẽ.§.arbitrorũ.ꝟ.ꝓ soc.Et refert Ant.in c.si clericus laicũ.de foro cõp.& licet Bart.dicat,ꝙ reus debet adire iudicẽ suum,adde tñ ꝙ est casus,in quo possum adire iudicẽ nõ meũ, nec actoris,pro examinatione facti ad perpetuã rei memoriã,& valet examinatio,videlicet vbi quis vult probare casum fortuitũ sibi contingentem in alia ciuitate,& corã duob.testib.Certè corã iudice illius terræ,licet non sit iudex suus,nec illius,qui sibi cõmodauit,poterit facere examinare illos testes ét parte nõ citata.Casus est multum no.in l.si quis naucularius. C.de naufr.li.11.Et vide quod ibi dixi ad Bar.hic,& adde ꝙ pro hoc ót facit quod no.dixit Bal.in l.acceptam.C.de vsu.in 13.q.vbi quærit,corã quo iudice debeat depositio fieri in casu illius l.& ad Bar.hic,adde quod no. Bal in l.2. C. de test.in prin.Et adde Bar.hic, circa examinationem testium ad æternam memo.vide Mar.Soc.in c.cum sit generale,de fo.comp. Are.in c.significauit de testibus,& Pet.de Anch.in rep.regulæ,ea quæ.q.17. de reg.iu.

b Paris.¶Allegaui semel.Limita,nisi necessitas immineret, quod alibi examinarentur secundum Ang & Ful.hic.facit, quod dicit Bar in l.si quis. C. de nauf.l.11.& vide Abb.in c. si quis contra clericum.de foro comp.

a **§.Si cum lis** a no.text.ibi,fingi.n.lites poterũt,vt transactio,& facit ad multa.Tutores & similes administratores possunt transigere de re dubia,vt not.s̃.tit.j.l.Imperatores.Qđ intelligerẽ,nisi lis fingatur,vt hic. Ad qđ optimè fa-
b cit qđ no.b per Inn.extra deposi.c.grauis.Ecce dicit statutum huius ciuitatis,qđ etiã minores non possunt restitui aduersus sententiã arbitrorum,q assumunt ex forma statuti, quod est intelligendum,nisi lis fingatur,vt hic.vide qđ no.per Inn.in d.c.grauis.

ADDITIONES.

a Si cum lis.& facit ad id quod dixi s̃.e.l cum Aquiliana.in fi. & adde id quod no.Bal.in auth. hoc ius porrectum. C. de sac.san.ecc. & facit quod no. in l. cum allegas. C.de vsur. in 4. opp.

b Quod no.Adde tex.in l.præses.& ibi no.Ale.sing.gl.in vers. ambitiose. C. e. & Barb.cons.46.vo.1.

§.Si eidem. Solutũ ob transactionẽ inualidã ꝯuertitur in aliud debitum,velut alimenta ꝑterita.aliàs vt indebitum repetit.h.d.Op.dr̃ hic qđ supfluũ ꝯuertitur in alimentariam cãm.Cõtra.Solutũ idebite ob aliud debitum in diẽ,non ꝑt retineri vt l.si cum militi.§.j.de ꝯpen. so.gl. intellige alimẽtariam causam, s. præteritam. ¶Opp.ad ver.sane.de l.incendium. C. si cert.pet.Sol.aliud in mutuo,aliud in ꝯdictione indebiti,quę non datur,nisi inquantum quis est factus locupletior,vt l.in summa §.in frumento.de cond.indeb.& l.nam natura.& ibi dixi.

1 *Annuum relictum,quando videtur factum in causam alimentorum.*

§.Si in singulos annos. In relicto annuo,facto locupleti,non habet locum orõ.s.diui Marci.de qua in princ.huius l.secus si fiat pauperi.h.d. Quæro drĩam inter prin.§.& ver.cæterum.Glo.ponit duas drĩas. Scđam tene.Nec ob.ea.l.§.nihil.licèt glo. illud contrariũ tenuerit,qa dẽs distinguere sic fm Gul. Q̃ñq; relinquit aliqđ,nõ ad alimẽta,neq; tacite,neq; expsse, & põt trãsigi fm formam l.de his. s̃.eo.Q̃ñq; relinquit ad alimẽta epsse,& non põt trãsigi sine ꝑto-
a re,siue sit diues,siue sit pauper.a vt s̃.ea.l §.nihil.Sed q̃n trãsactio fieret authore ꝑtore,bene ingreret de ꝯdõne personarũ, vt s̃.ea.
b l.§.sed & personarum. Aut loqmur b in casu,in quo† cõiter solet
1 ob alimẽta relinq,vt in relicto annuo, c vt l.si cui annuum.ꝟ.de
c ann. le.& ꝟ.de cap.di.l.legatũ.& tũc hr̃ distinctio ꝑsonarum,vt legẽt hoĩ diuiti,ñ videat relictũ ꝓ alimentis,& sic ꝑt transigi, vt in primo rñso.Aut homini pauperi,& vr̃ ob alimẽta relictum, nec potest transigi sine prætore,vt hoc §. no.quem tene menti.

ADDITIONES.

a Paris.¶Sit diues siue sit pauper.Vide circa ista dicta, Are.in l.si Stich. in §.stipulatio.de ver. ob. & ibi etiam quando relinquitur diuiti pro alimentis, an amore,an priuilegijs cõcessis alimẽtis,vide ad Barb.il.1. C. de sac.san.eccl.

b Alex.Aut loquimur.No.ꝙ relicta annua facta pauperi, intelliguntur pro alimentis:secus si diuiti.vi de no.in l.si Stichum, §.stipulatio. de ver. ob. & ita tenet Bal.in auth.ingressi.C.de sac.san.ecc.& dicit Bal.in l.antiquitas.C. de vsuf.quod isto casu,tale relictum factum pauperi, quia censetur ad alimenta,non transit ad hæredes. Quid si promitto tibi. 10. dare quoad viuam, an intelligatur annuatim,& in causa alimentorum?vide Bal.in l.eum qui.§.qui ita.de ver.ob.Adde quòd legatum factum pro anima diuitis,non dicitur ad pias causas,vt voluit Pet de Anc.cons.124.

c Paris.vt in relicto annuo.Idem in relicto vsufructu patri, vt dicit text. tamẽ sunt plures differentiæ inter legatum alimentorũ,& vsumfr.vt per Anc.cõs. 245.in c.Simon. Item ad hoc,vt vsusfructus dicatur relictus pro alimẽtis. ꝙ necesse sit,vt istud fit dictum,vide Bal.in cons.207. in 2. par. post prin. & sic in legato pauperi,censetur ad alimenta,secundum Bar. hic. Idem fit in stipulatione facta pauperi,vide Ias.in l.si Stichum. in §. stipulatio. de verb.ob.

ADDITIONES.

§.Si cui. Permutatio rei ob alimenta soluẽda, non põt fieri nisi authore ꝑtore , si alimentarij cõdõ sit deterior h.d. Aduerte,non determinat vtrum requirat ꝑtoris authoritas, quid iuris? Quidã dñt,ꝙ reqritur ; contra quos facit C. de præd. mi.l.2.& s̃.ea.l.in prin.& §.eam transactionem.vbi solum ea transactio ꝓhibetur,quæ fit,vt pecuniã in pñti accipiat,& citius consumat,ꝙ hic nõ est.Ideo tene 3.opi. positã hic in gl.quia aut talis trãsactio est nociua alimentario,& non valet. Aut est ei proficua, & valet:quia per hoc a forma alimentorum non receditur, vt d. §.eam transactionem.s̃.ea.l.§.prætor. & hoc ꝓbat hic text.in fi.q dicit , ꝙ propter vtilitatem alimentarij accipienda sunt,hoc est, si ei vtile est,valeat,aliàs non:hoc etiam probatur §.proximo.

a **§.Si ad habitationem.** Transactio ꝑ quam à forma legati non receditur, & alimentarij causa deterior nõ efficitur,valet sine prætore.h.d.

ADDITIO.

a ¶Si ad habitationem. Et no.ꝙ relictum ad habitationem, præsumitur factum ad alimenta,secundum Bal. in l. cum antiquitas. C. de vsufructu.

LEX IX.

1 *Remittens omne ius, quod habet, vel habere sperat ex aliqua re intelligitur ex causa de præsenti.*

2 *Fratres diuidentes, si remittant adinuicem omne ius, quod habent, vel habere sperabant, & contingit, quòd non soluuntur legata intra annum, propter quod hæreditas alteri debetur, illa remissio non extenditur ad hoc.*

Qui cum tutoribus. Trāsactio nō porrigit̄ ad ius postea ex successiōe ab intest. puenīens. h. d. Opp. de l. q Romæ. §. duo fratres. a ī. de ver. ob. Huius timore sunt opi. multæ hic, & in l. ꝯria: vna ponitur hic in 1. gl. paruula, quæ incipit, extiterat, &c. ꝙ hic frater fratri successit ab intest. ibi per fideicōmissum. Ista est optima & vera sol. Probat̄ in tex. ibi, cui hæres extiterat, &c. Nā ꝑ fideicōmissum nō diceretur qs capere à fratre, sed magis à defuncto. Rō differentiæ, qa illud qđ nō debet̄ nec re, ne spe, in remissionē venire nō pōt: sed illud qđ debet̄ ꝑ fideicōmissum, dr̄ debitum spe. Quod aūt euenire posset ex successione ab intest. nō est debitū spe. Est text. cum gl. in l. post emācipationē. §. j. de lib. leg. & hic est tex. ſm istā lec. Ex hoc dico,b qđ si ego † remitto tibi omne ius ꝙ habeo, vel habere spero ex aliqua cā intelligit̄ ex cā de p̄senti, vt ī. de stat. lib. l. j. Nā statuliber dr̄ ille, ꝙ h̄et spem libertatis. Oīs aūt seruus dr̄ h̄re spem libertatis, ꝙ est falsum, sed oportet qđ habeat ex aliqua causa subsistente de p̄senti, vt ex legato subsistente, vel simili. Facit l. qđ seruus.c & qđ ibi dixi ī. de ꝯd. ob cau. Et ex hoc † semel ꝯsului de facto,d duo cohæredes diuiserāt hæreditatē, & remiserant sibi inuicē omne ius qđ habebāt, vel h̄re sperabāt in parte alterius, ꝯtingit qđ vnus fuit negligēs ad soluēdū legata, ꝑp qđ debebat̄ h̄ditas alteri ſm formā auth. hoc amplius. C. de fideicom. Certè licet remiserit omne ius, qđ h̄re sperabat, nō t̄n videbat̄ remisisse illud ius, de quo nulla spes erat de p̄sēti. Facit l. dāni. §. j. ī. de dam. inf. ergo tene mēti. Scđo modo intelligit̄ hic, qđ alter alteri ꝑ fideic. successit, & tūc loqtur gl. mag. hic posita, & obstat ꝯrium. Sol. ibi male fuit iudicatū. Istā sol. tenet Pet. hic, & ibi ego teneo simpl'r. Alij dn̄t qđ ibi fuit actū expressè, qđ neq; suo, neq; alieno noīe ageret. Istud est diuinare. Alij dicunt, qđ ibi ꝯpetit exceptio q̄ replicatione elidit̄. Istud nihil est in effectu. Alij dn̄t, qđ hic loqtur in transactione, ibi in diuisione. Hanc opi. tenuit Azo, & gl. q̄ reprobo ibi ꝑ multas rationes. Alij dn̄t, qđ ibi agitur de eadē re, hic de diuersa prorsus. Ista pōt esse bona ꝑ text. qui d̄t de sola portione, &c. Nā ista dictio, sola, est exclusiua, q. d. trāsigit̄ de illa, & n̄ de alia. Vel hic actiue, ibi passiue. Ita dicit gl. qđ hoc est dictū? Vult dicere hic; frater trāsigendo nō potuit tollere actionē alteri fratri ꝯpetentē, & hoc vult dicere actiue. ibi vero transigendo pōt preiudicare sibiipsi, & hoc vult dicere passiuè. Teneas primam lectu. ſm quàm nihil obst. Alia plenè examinaui in §. duo fratres.

ADDITIONES.

a ¶ §. Duo fratres. Et de intellectu huius l. vltra ea quæ hic dicuntur, vide Bal. in c. Imperator Lotharius Augustus, &c. in feud.

b Ex hoc dico. Vide Bar. in l. post emancipationem. §. j. de lib. leg. & late in l. qui Romæ. §. duo fratres. de verb. ob. & quod no. Ant. in c. fi. extra de rescrip. & quòd dixi, s̄. eo. l. Aquiliana, in fi.

c Clau. ¶ Seruus. Si t̄n renunciasset ēt viri cōpetēti vel cōpetituro, & ex causa de futuro, bene valet talis renunciatio in omni casu. ita Bar. in l. j. C. de pact.

d ¶ Consului de facto. Adde Bart. in l. damni. §. cum parietem. ī. de dam. inf.

§. Transactio. Transactio non porrigitur ad ea, de quibus non est cogitatum? h. d.

§. Qui per fallaciam. Transactio non porrigitur ad ea, quæ dolo alterius partis celantur. h. d. Opp. ī. ad Treb. l. Lucius §. fi. dicit gl. subaudi maximè, vt dixi s̄. eo. l. 3. §. j. Tu dic ꝙ ibi omnia fuerunt manifestata, hic non, vt d. l. 3. §. j. & probatur in tex. dum dicitur, per fallaciam. facit s̄. tit. j. l. tres fratres. Quærit glo. quid si fuit interposita Aquiliana stip'lo? Certe tunc agetur actione de dolo, vt l. actione. C. eo. Alia dic vt in gl. Quærit gl. quid si per fallaciam extranei hoc fuit factum? Dicam in l. & eleganter. in prin. ī. de dolo.

1 *Transactio trahitur ad futura, de quibus aliqua spes superat de præsenti, quando remittitur quicquid debet vel debebit.*

2 *Actum in transactione, qui dicit aliquid esse, debet hoc probare. Et qualiter probet excipiens hoc esse actum.*

§. Ei qui. Generalis trāsactio porrigit̄ ad ea, de qb. esse actū ꝑ excipiētē ꝓbat̄, h. d. † No. diligēter text. ꝙ trāsactio nō porrigit̄ ad iura ex postfacto supueniētia: qđ intellige in simplici remissione. Sed si remittat̄ qcqd dēt, vel debebit, tūc porrigit̄ ad futura, vt l. cū stipulamur. & l. si à colono. ī. de ver. ob. & l. & vno. ī. de acceptil. & no. s̄. eo. l. Aquiliana. & tūc porrigit̄ ad ea futura, de qb. superat aliqua spes de p̄senti: aliàs sec⁹, vt dixi s̄. ea. l. in prin. † Scđo no. qđ excipiēs q d̄t hoc esse actū in transactione, dēt hoc ꝓbare, vt hic in tex. manifestius ī istis gl. paruulis. ¶ Quero ergo qualiter ꝓbat̄ ꝑ h̄dē excipientē de hoc esse actū? Quidā dn̄t eo ipso qđ nō ꝓbat̄ ꝯriū. Tu dic qđ si libell⁹ est dat⁹ in aliqua actione, tūc in trāsactione v̄r eē actū de oī eo, qđ ex virtute actionis ꝓpositæ poterat claudi ī iudicio, vt ī actione aliqua gn̄ali vel v̄li, & hoc ē qđ gl. distinguit hic, & l. tres fratres. s̄. ti. j. Aut ē petitio gn̄alis, & trāsactio gn̄alis, & ē sīle in l. age. C. e. ti. & l. sub pretextu. eo. ti. Si verò actio n̄ esset gn̄al'r ꝓposita, tūc trāsactio non posset eē nisi de eo, de q̄ ē lis. Sed si actio ē gn̄al'r ꝓposita, p̄t fieri remissio gn̄alis ex cā transactionis, vt dixi in l. Aquiliana. s̄. eo. & stādū esset verbis gn̄alibus; ſm no. in l. emptor. §. Lucius. s̄. eod.

LEX X.

a De re. a Transactio patris filio non præiudicat. h. d.

ADDITIO.

a Paris. ¶ De materia huius l. cum glo. vide Alex consi. 314. ante fin.

LEX XI.

1 *Negatione res efficitur dubia, nisi probationes manifestè in contrarium appareant.*

2 *Executio sententiæ vel instrumenti, cum petitur, non potest peti compromissum fieri vigore statuti dicentis quod quæstiones comprom. ttātur, & quando, nu. 4.*

3 *Transigi post rem iudicatam potest, si sententia dicitur nulla, si opponitur aliqua de exceptionibus, quæ possunt opponi post sententiam.*

a b Post rem. a Si post sn̄iam p̄t eē dubiū, b pōt transigi. h. d. † No. ex l. ista: ꝙ ꝑ negationē efficit̄ res dubia.
1 Similiter C. q. ad liber. ꝓcla. n̄ licet. l. iij. Op. ergo semp licet transigere, qa semp pōt negari.c Dicit gl. forte n̄ negabat. Vel dic veri⁹, illud qđ dicit̄ ꝑ negationē fit res dubia, est verū, nisi probationes sint adeo manifestæ in ꝯrium, ꝙ negari nō possint, vt si appareret
d ꝯriū per sn̄iam, vel aliàs esset res notoria.d ¶ Per istā l. † cū si. dici-
2 mus, ꝙ qn̄ petitur executio alicuius sn̄iæ, pars ꝯ q̄ petitur, nō pōt petere illā cām ꝯpromitti. in arbitratores ex forma statutorū loquentiū, ꝙ qōnes ꝯpromittantur, cū non sit quæstio, qa iam de-
e cisum, & cū arbitramentū sit transactio, & trāsigi non pōt,e post
f rē iudi. ergo, &c. Et idē videtur qn̄ petitur executio f instrumenti guarentigiati, vel ꝯfessionati, qđ habet vim iudicati, seu sn̄iæ, ſm formā statutorum Tusciæ, ꝙ non possit peti ꝯpromissum, quem-
3 admodum de re iud. † Videamus ergo quādo possit transigi post rem iud. Et breuiter super eo, quòd est decisum, non valet trāsactio, vt hic, & l. pōst rē. & l. j. s̄. eo. & hoc si ꝯstat: secus si dubitatur, vt hic. & ideo si sn̄ia dicat̄ nulla ex aliqua ꝓbabili causa, quæ non contineat

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Post rē. Ad trāsigēdū vel cōpromittēdū super rebus decisis, vide Cæpol. caut. 54. & qn̄o necesse sit, ꝙ renūciet̄ sn̄iæ expressè, vide Alex. & Pau. de Cast in l. si cā cognita. C. de transa. Ias. in l. si diuersa. C. eo tit. post Bal. ibi, & ad faciendū gn̄ale cōpromissum, ita ꝙ ad oīa trahatur, vide Cæpol. cau. 24. Itē ad aliud qđ dicitur hic, ꝙ ꝑ negationē efficitur res dubia, qualiter istud ꝓcedat, vide Fel. in c. si clericus laicū. de foro cōp. in c. corā. de offi. deleg. & Fel. in c. super eo. extra de test. cog. Ias. in l. j. ad fi. s̄. eo. vide qn̄o possit trāsigi vel cōpromitti, stāte re iud. vel instr̄o habente executionē paratā, vide Bertach. in ver. statutū de iud. & ibi habes. Itē de eo quod dictū est s̄. ꝙ opus est ꝙ renūcietur sententiis, vide Dec. cōs. 33. Alex. cons. 2. in j. vol. & ibi etiā ꝙ talis renunciatio nihil operatur, nisi arbitrator ꝓferat sn̄iam, vt voluit etiā Bal. in l. si diuersa. s̄. alle. & vide oīo circa istud quod habes ad Bar. in auth. si t̄n. de temp. app. qn̄o aūt possit renūciari rei iud. & qđ operatur renūciatio? vide quæ habes ad Bar. i l. si diuersa. C. de trāsa. Quid aūt si fiat cōpromissum post rem iud. vt feratur sn̄ia confirmatoria, an tunc operetur, vt prima sn̄ia, an vt sn̄ia arbitramētalis? vide Fel. in c. inter monasteriū, ver. demū colligendo, de re iu. An aūt eo ipso ꝙ fit cōpromissum de re iud. videatur renunciari sn̄iæ? vide Bar. & alios, de quib. s̄. dicentē ꝙ nō. Contrariū sol. & vult Rom. cōs. 369. inci. circa primū. in vers. j. aduertendū est. vide Dec. de quo s̄. Limita t̄n opin. de qua s̄. nisi adesset iur̄m, qa tūc valet sn̄ia, sicut si expressè renūciaretur. Cæpol. cau 91. inci. pōt adhiberi modus, qa iur̄m h̄et vim renūciationis, & vt actus oīno valeat, vt per eū ibi, & Bar. in l. si qs maior. C. de transa. vide Ias. in l. eleganter. in prin. ī. de cond. indeb. vbi ponit alias duas limitat. Alex. in l. si cā cognita. C. de transf. Ias. in §. Itē si quis postulāte. inst. de act. in effect b. iuri. aduerte t̄n si dici possit ꝙ ꝓcedit opinio, qn̄ in cōpromisso fieret expressa mētio de sn̄ia, licet nō diceretur, nō ob. sn̄ia. opi. aūt cōis cōcedit, qn̄ simpliciter fieret cōpromissum sub negotio, sup quo fuisset cogn tū nō facta expressa mētione de sn̄ia inter q̄ v̄r esse lōga diuersitatis rō, vide d̄. istis Ias in l. j. s̄. eo. & maximè circa illud, an eo ipso ꝙ fit de iure liquida, cōpromissum dicat̄ renūciatū, ex quo faciebat eā liqdā, & cōcludit ꝙ sit opus expressa renūciatione, vide eūdē in l. si diuersa ad fi. C. de trāsa. Itē in q̄tum Bar. hic d̄t, ꝙ sup exceptionib. p̄t cōpromitti. adde t̄n ꝙ interim, pendente cōpromisso, poterit peti executio instr̄i præstitæ satisdationis de satisdādo, si aliqd sup exceptionib. in cōtrariū adducitur. vide sing. Soc. in l. si pecuniā quā an̄ fi. j. si cer pet. dicētem. ista cōsuluisse aliàs Io. de Ana. Itē circa talia q̄ emergūt circa liqdatione, an an̄ cōpromissum peti possit, vide Soc. late cōs. 51. in cōtrariū vide q̄ dicit Dec. cōs. 44. dicētē, super emergēte nō posse peti cōpromissum. Itē ad aliud dictū Rom. de quo s̄. qn̄ est facta mentio de sn̄ia, licet expressè nō sit renunciatū, vide Dec. in c. præterea. extra. de offi. deleg.

b ¶ Dubiū. Et ideo v̄r ꝙ nō possit trāsigi vel cōpromitti de eo, de quo est casus legis, cū nō sit dubitabile. l. ancillæ. C. de fur. de quo ibi per Bal. ꝙ tene mēti. Pom. Vide Fely. in c. 3. de testib. cog.

c Potest negari. Quomodo intelligatur per negationē rem fieri dubiam. Adde Bar. in l. j. & quòd ibi dixi. C. de proc. & in c. venerabilis. de censib. & in c. tua. de cohab. cle. & mul. Vide omnino Bal. in l. etiā, ver. sed quid si debitor. de exec. rei iud. & gl. & Archid. in c. j. de offi. deleg.

d Pom. ¶ Esset notoria. Vide Oria. in tract. de arbit. Alex. cōs. 22. vol. 1.

e Clau. ¶ Non potest. Idem tenet Roma. cons. 504.

f ¶ Executio. Adde Bar. in proœ. C. posset t̄n limitari ꝑ ea, q̄ dixit Bal. ī l. j. si qs. ius di. nō obtēp. Et qualiter intelligatur statutū de causis cōpromittēdis. vide Ang. & ꝙ ibi dixi, in l. cū hi. §. si cum lis. s̄. eo. Adde Pet. de anch. cons. 183.

a contineat manifestam calũniã pt trãsigi: a qa tũc negatur data.s. rite.Itẽ si est appellatũ,vel appellari põt,vt d.l.post rẽ.s̃.eo.Idem puto si opponeret̃ aliqua de illis exceptionib.q̃ pñt opponi post rem iud.vt not.in l.j.C.de iur.& fac.ign.¶Sed aduertendũ est,qa exceptiones,q̃ opponunt̃ post sñiam,qñq; respiciũt ipsam cãm, & eneruãt ipsam sñiam,& tũc de cã tota poterit trãsigi, & ꝯpromitti in arbitratorem. Qñq; opponunt̃ aliquę exceptiones quæ respiciunt executionẽ.nõ aũt elidunt sñiam.Verbi gratia, in petitione hæreditatis obtinuisti,qa ꝓnũciatur,ꝙ tu es hæres,demũ in executione vis capere vnam rẽ tanq̃ hæreditariam, ego nego eam esse hæreditariã:certe de hoc bene poterit transigi,an res sit hæreditaria,nõ aũt posset trãsigi de eo,qđ est decisum.s.an tu sis
4 hæres.Et eodem modo†in exceptionibus, quæ opponuntur ꝯ ꝑdicta instrumenta ꝯfessionata guarentigiata,de illis posset transigi,& ꝯpromitti,nisi statutum esset factum in contrarium,vt hic.

ADDITIO.

a Alex. Potest transigi. Sed quid si sit conclusum in causa,an possit compromitti?videtur ꝙ non, quia res dicitur liquidã secundum Inn.in c. significauerunt. de test.sed forte contrarium est verum,quia quousque potest appellari,potest transigi,vt hic.ergo,&c.sed reperio postea,ꝙ Bal.in l.j. tenet primam partem,& do.Lud.in l.prætor de ope.no.nun. Adde, quòd si post sententiam condemnatoriam reus tradidit rem,in qua condemnatus fuit: demum super eadem re fecerunt compromissum,valet,Ita disputando decidit Pau.de Lea.in q.inc. de re adiudicata. in 1. dub. &c. Adde an postquàm est conclusum in causa possit peti compromissum. Bal. consi 152.li.4.

LEX XII.

a Non est ferendus. a Transactio facta sup testamento refertur ad quamlibet partem testamenti,non ad codicillos postea repertos.h.d.

ADDITIO.

a Paris.¶ Non est ferendus.Vide Bar.hic,ꝙ ille quem constat habuisse notitiã alicuius instrumenti,præsumitur habuisse notitiam contentorum in eod. vide in contrariũ,Pau.de Ca.cons.1.in noua impressione,& consi.263. circa fi.

LEX XIII.

1 *Alienare quòd dicitur quis transigendo.*

2 *Prælati ecclesiæ super re ecclesiæ possunt transigere illam retinendo.*

a Nulli. a No.gl.q̃ est super hac l.ꝙ† transigendo qs dr̃ aliena-
1 re.b Simile in l.nõ solum.de ꝓd.mi.C.qđ intelligit gl. c
b qñ occasione transactionis vendit̃,vel dat̃ res,sup qua erat ꝯtro-
c uersia,vel alia,qa hoc casu non licet:secus si eius occasione retineatur,licet aliud fiat.vel detur.Ita dicit gl.hic.Ratio,qa tunc nõ
2 vr̃ alienare.Et sic no.†ꝙ licet prælati ecclesiarũ non possint transigere de re ecclesiæ,est verum,vt eam alij dẽt,vel alienent, aliàs si vt eam retineant, aliquo forte dato,vel facto, & tunc licet. Et hoc est verum etiam si res,de qua est ꝯtrouersia, possidebatur ꝑ ecclesiam,vel minorem,licet si per alium,non:qa eo possidente, & retinente ex causa transactionis,videtur etiam vel ecclesia,vel minor alienare,qđ non licet in ecclesia, vt hic,& in minore sine decreto,vt d.l.non solum.Ita videtur sentire gl.in l.cum hi.§.si vni.super verb.transactione.s̃.eo.quod perpetuo tene menti.

ADDITIONES.

a Barb.¶Nulli.Adde Lud.Ro.consi.48.Abb.consi.163.vide eundem Ludo. Ro. in consi.165.de transf.minor.& vide Pet.de Anch.in c.2.de transf.vbi dubitat,sed videtur dicere per istud dictum Bar.ꝙ ipse non alleg vide Abb.in c. contingit de transf.& ibi per al os. vide Lud. Ro. in consi.183
Pom.¶Adde,ꝙ ista gl.habet locum etiam in vasallo,& emphyteuta. De quibus vide Bal.c.1.si de feu.fue contro.inter vassal.& vide Abb.consi.56.inci. videtur primo.& consi.62.inc.illud,in prin.1.vol.

b Dicitur alienare.Prohibita alienatione prohibetur transactio.adde no.in l.j.C.si aduer.transac.Adde post Ias.hic,Fed.consi.204.& Ro.consi.66.

c Paris.¶ Quod intelligit gl.Vide Ias.in l iusiurandum,quod ex conuentione. §.pupillus.j.de iureiur.

LEX XIIII.

1 *Possessor bonorum potest conueniri, quando incertum est quis sit hæres, & nu.7. Idem si ignorat.*

2 *Hæres scriptus siue legitimus,quando conueniri possunt. & nu.11.*

3 *Testamentum non potest scindi partium conuentione, nisi iudex pronunciet.*

4 *Si testamentum dicitur irritum,vel nullum,& ex causa legitima transactionis datur res certa,non quota,tunc scriptus hæres conuenitur.*

5 *Quando ex causa transactionis datur legitimo hæredi quota pars hæreditatis creditoris,tam scriptum,quàm legitimum conueniant*

Item legatarij,quando legata sunt repetita ab intestato,secus si non sunt repetita,quia tunc scriptus hæres.

6 *Legatarius non tenetur eligere,an ex testamento, vel ab intestato velit legata, quando successor est incertus.*

7 *Interrogandus est quis an sit hæres, & si propter dubium non vult responderé,interrogatur,an sit bonorum possessor.*

8 *Cautela vt apponatur, quando fit proclama, vt inueniatur quis sit hæres, vt dicatur,vel si qui velit dicere se hæredem, vel bonorum, & hæreditatis possessorem.*

9 *Hæredi scripto si vna res remanet, & alia tota hæreditas conceditur legitimo,si legata sunt repetita ab intestato,legitimus conuenitur, si non sunt repetita hæres scriptus,siue hypothecaria, siue personali agatur.*

10 *Hæreditas quando aufertur ab hærede scripto, vt indigno, ille ad quẽ vadit hæreditas,tenetur legatariis,& creditoribus.*

12 *Hæres scriptus & legitimus transigentes super testamento possunt requirere creditores,vt consentiant transactioni.*

13 *Notarius tenetur edere creditoribus transactionem factam super testamento inter legitimum,& hæredem scriptum.*

a Controuersia. Facta diuisione hæreditatis ex cã transa-ctionis a inter scriptũ & legitimũ,q libet
1 à creditorib.ꝯuenit̃ ꝓ hr̃ditariis portionibus.h.d.†No.qñ est incertum qs sit hr̃s,põt ꝯueniri possessor bonorũ, vt hic.qđ intellige,vt statim dicã.¶Op.imò sit ꝯueniendus hr̃s,vt s̃.eo.l.3.in pri. gl.Soluit gl.hic,qđ ibi in legatariis,hic in creditorib.Rõ,qa legata depẽdẽt ex testõ,vt j̃.de pig.l.3.Tñ gl.in verbo,ꝓ parte.ibi,vel subtilius &c.ꝓ euidẽtiori intellectu distinguit, ex qua distinctiõe
2 colligunt̃ plures lec.iõ distinctionẽ examinemus.Qñq;†est ꝯtentio inter legitimũ,& hr̃dẽ scriptũ,qa legitimus dt̃ testm̃ irritãdũ, puta ꝑ q̃relã,vel ꝑ ꝯtab.tũc fcã trãsactione sp ꝯuenit scriptus hr̃s, qa testm̃ nõ est rescissum,nec rescindi pt,nisi per sñiam. Istud est
3 primũ mẽbrũ verũ & notabile.¶†No.ex hoc mẽbro, qđ testm̃
4 nõ pt rescindi partiũ ꝯuẽtione,nisi iudex ꝓnũciet hoc.† Qñq; testm̃ dr̃ irritũ,vel nullũ,tũc si ex legitima cã trãsactionis dat̃ res certa nõ quota,hoc mõ ꝯuenit̃ hr̃s scriptus, ar.Inst.de fidei.hær. §.si qs vna.& ad Tre.l.si legatus.§.multũ.cũ si. Et hoc ẽt modo pt
b intelligi l.3.s̃.eo.Istud est fm̃ mẽbrum b & verum. Qñq; legitimo
5 †dicẽti testm̃ irritũ,vel nullum ex cã trãsactionis,dat̃ quota pars hr̃ditatis,& tũc aut loqmur ĩ creditorib.& quẽlibet.s.tã scriptum q̃ legitimum ꝯueniat ꝓ portiõe hr̃ditaria,vt hic. Aut loqmur in legatariis,& tunc aut legata sunt repetita ab intest.ita qđ certum est ea deberi vtroq; euẽtu,& idẽ qđ ĩ creditorib.eadẽ rõne ꝑ hãc
c l.Si verò nõ sunt repetita c ab ĩtestato,& sic solum ab hr̃de scripto pñt dẽri,tunc sol⁹ script⁹ hr̃s ꝯuenit̃,vt s̃.eo.l.3.ĩ prin.Sed ĩ eo qđ dt legata,q̃ sunt repetita ab ĩtest.peti posse tã à scripto,q̃ à ltimo, opp.qa ꝯuentus poterat opponere,eligas vtrum ex testõ,vel ab inte.vt l.fi.C.de codi.Rñ.gl.mirabilr̃,hic est casus in quo eligere
6 nõ tenet̃ pp successorẽ incertum,vt hic dr̃ ĩ tex.†No.mirabilem
7 limitatio.ad l.fi.C.de cod.vide gl.istã.No.†ẽt ex hoc tex.cum ista gl.qđ si ignoro quis sit hr̃s,possum ꝯuenire possessorẽ bonorum hr̃ditatis & ꝑ hoc dico,qđ ĩ ĩterrogationib.q̃ fiũt añ lit.ꝯt.si aliqs ĩterrogat̃,an sit hr̃s,& nollet rñdere pp dubiũ,dẽt interrogari,an sit possessor hr̃ditatis:& si rñderet,ignoro,sufficeret actori. vt ꝓ
8 bat̃ hodie,C.de pet.hær.l.fi.†Itẽ qñ fit ꝓclama gñale(qa nõ reperitur hr̃s)cautela est ponere ibi,Quicunq; vult dicere se hr̃dẽ vel bonorum, & hr̃ditatis possessorẽ ꝯpareat,&c. qa etiã bonorum possessor,licet nõ sit hr̃s,põt ꝯueniri,vt hic vides. Qđ autẽ dr̃ de possessore bonorum,declaratum est in gl.sub noĩe quotæ, & nõ sub noĩe certæ rei. Qđ ĩtellige sub noĩe quotæ bonorum,seu hr̃ditatis,ita ꝙ iura,& actiones ꝯprehẽdant̃. Secus si sub noĩe quotæ rerum mobilium,vel immobilium,ita ꝙ iura,& actiones non ꝯprehẽdunt̃,vt l.nã qđ.§.j.ad Tre.& j̃.de pec.l.q̃ Tuberonis.§.fi. Facit qđ no.Spe.in tit.de fru.& interesse.§.1. Qñq; vna res remanet apud scriptum,alia tota hr̃ditas ꝯcedit̃ legitimo,tunc qs ꝯue
9 niat̃,sunt opi.in gl.†Quidã dñt scriptum oĩno releuandum.Alij vt Hug.dñt ꝯtrium.Iac.But.dicebat & bñ,ꝙ si volunt agere creditores, vel legatarij, quorum legata sunt repetita ab intesta.tunc scriptus releuat̃ in totum ꝑ hãc l & ꝑ ea,q̃ dicta sunt.Sed si legata nõ sunt repetita ab intest.tunc necesse habet seq scriptum hr̃dẽ, vt l.3.s̃.eo.& s̃.dictum est.Prædicta vera si agatur ꝑsonali.Quid si agat̃ hypothecaria?forte idẽ,vt l.2.in fi.C.cõia de leg.¶Qñq; bo
10 na†auferunt̃ à scripto, tanq̃ ab indigno, tunc dt gl.in legatariis, idẽ qđ s̃.ꝙ ꝯueniãt hr̃dem scriptum,qa ille hr̃s remanet.Certe fateor,qđ hr̃s remanet,tñ nõ tenet̃ legatariis,sed tenet̃ ille q aufert vt l.cãcellauerat,& qđ ibi no.j̃.de his,quæ in test.delen.qđ plene
11 no.in l.hr̃ditas.de his qb.vt indi.& l.nr̃am.C.de test.†Idem dico si esset ꝯtẽtio inter hr̃dẽ,& alium,q̃ diceret se fideicõmissarium vl'em,tunc dr̃et ꝯueniri qlibet fm̃ qđ possidet, tam à legatariis q̃
d creditorib.fm̃ no.ĩ l.j.C.ad Treb.¶Quæro dr̃ d hic, si iidẽ credi
12 tores interfuerũt,&c.an hr̃s†scriptus,& legitimus possit reqrere creditores,vt ꝯsentiãt transactioni? Vr̃ casus ꝙ sic.extra de maio.
e & obed.c.fi.¶Quæro vtrum e creditores, † q non interfuerunt,
13 possint petere,ꝙ ꝯpellat̃ notarius sibi edere instrumentũ transa-ctionis,

ADDITIONES.

a ¶ Transactionis.Intellige hoc no. vbi transactio fieret bona fide absque collusione,aliàs secus,l.si hæredes.vbi Bal.C.de ma.test.

b ¶ Secundum membrum Vide per Bal.in l.fi. C. de pet.hær.

c Repetita.Limita no.ꝑ ea, quæ dixit Bal.in l.hac edictali. C. de secũdis nupt

d Barb.¶ Quæro dicitur.Adde Io.And.in add.Spe.j̃.eo.ti. vbi refert Mar. de Silim.disputasse, ꝙ sicut creditores possunt conuenire hæredem scriptum, & legitimum,vigore transactionis,eodem modo ipse hæres scriptus,& legitimus potest conuenire debitores hæreditarios?Alleg.in argu.istam l. quasi eius ratio sit grandior dicto.alleg.dom.Card.in cap.super eum. de transact. vide ibi in q.fin.

e Pom.¶ Quæro vtrum.Vide aliquas remissiones per Ale.l.pe.C.de eden.

ctionis, cum ex eo eorum fundatur intentio, vt ... nō, qa ñ est factū eis mandantibus, vt l. si quis ex argentariis. §. ptinere. s. de eden. In cōtrariū facit j. de bon. aut. iud. pos. l. si. vbi dicit quod inuentarium debet edi creditoribus, & legatariis, licet sit ab hærede confectum, vel. scimus. §. licentia. de iure delib. & hoc puto verum.

LEX XV.

Pacto conuento. Consilium est, quod in transactione pena apponatur. h. d.

LEX XVI.

1 *Clausula, rato manente pacto, in transactione.*

2 *Quæstionem non mouere, qui promisit, petendo etiam extra iudicium, incidit in pœnam. & quando, nu. 5.*

3 *Transactio si est facta antequam ad iudicium veniretur pœnitere licet, & moram purgare, vsque ad litem contestatam.*

Transactio facta post litē cōtestatā actori licet pœnitere. & reo morā purgare.

4 *Compromissum factum ante litem contestatam finitur lite contestata, factum post finitur per sententiam.*

6 *Transactione firmata iuramento si actor contrauenit, actionem perdit, accepta restituit, & pœna petitur.*

7 *L. si quis maior. C. de transact. non habet locum, quando quis compromittit vigore statutorum.*

8 *Transactio quando non est firmata iuramento. & actio prima fuit ipso iure sublata, tunc actor ab agendo repellitur, & pœna petitur.*

9 *Actio prima si non fuit sublata, & est apposita clausula, rato manente pacto actor repellitur exceptione & pœna petitur.*

Clausula, rato manente pacto quando non est apposita, reus eligit, vel pœnam petere vel excipere.

10 *Clausula, rato manente pacto, stante in traditione, an alter ex transigentib. possit omittere pœnam, & exceptionem. & transactionem rescindere.*

11 *Pœna apposita in transactione si continet minus, quam interesse, id quod est vltra peti potest.*

12 *Pœnam si contraueniens soluit, & iterum contraueniat, tenetur iterum soluere, quando est apposita clausula, quæ pœna toties. & c.*

a Qui fidem. a Exceptio pōt obiici. & pœna peti, si apposita est in transactione clausula, rato manēte pacto. h. d. ¶ † No. de ista clausula rato manēte pacto, simile in l. cū pponas. C. eo. & l. ita stipulatus, in fi. j. de verb. ob. ¶ Querit gl. b qd si cœpit venire ꝯ pactū, & postea penituit? Rñdet gl. ꝙ pōt pœnitere vsq; ad lit. ꝯtestatā, si promisit non petere. Sed si † ꝯuenit q̄stionē nō mouere, tūc statim cū petit, ēt extra iudiciū, in pœnā incidit. In eo ꝙ dicit, locū esse pœnitētiæ, vsque ad lit. contest. videt ꝯ. ꝙ vsque ad sententiam, vt no. in l. siue apud acta. C. eo. & l. si maior, eo. tit. Posses dicere, ibi loquitur ex parte rei, qui nō implet transactionē, non dando quod ꝓmisit, h c ex parte actoris, qui delinqt faciendo id, quod ñ dēt, & sic delinquit in plus. Sed certè in reo post lit. cōt. nō licet purgare morā, vt l. si insulā. j. de ver. obl. & s. si qs cau. l. & si post tres. Vnde dicas sm Petr. & no. † si transactio est facta anteq̄ ad iudiciū venireē, licet penitere, & moram purgare vsq; ad litē cōtest. vt hic in gl. Sed si trāsactio eēt facta post litē ꝯtest. iā & actor post trāsactionē reassumeret illud iudiciū, tūc liceret actori pœnitere, & reo morā purgare vsque ad sniam. vt in ꝯriis. quod no. Per hoc dixi iā in q̄st. de facto, vos habetis ꝙ arbitriū soluitur iudicio, si itur ad iudicem, vel sententiatur per iudicē, vt j. de arbitris l. litigatores. & l. non distinguem⁹. §. ꝯpromisso. ¶ Quid si cōpromissum est in arbitratorē, cū arbitramentum sit quedā transactio? Rñdeo, † aut compromissum erat factum ante litem contest. & finietur lite conte. Aut post litem cōtest. & finieē snia, vt s. dixi. ¶ Item in eo, † quod dicit gl. qd qñ promisit quæstionem nō mouere, incidit in pœnā quocunque mō eum molestet. Simile habes i l. Lucius. §. tres hæredes, ad Treb. contrarium videtur expressum in l. 3. & 4. fi. reg. vbi dicit gl. quæstionem intelligi per litis contestationem, lōgum esset examinare. Doc. tangunt in l. si quis maior, C. e. & in l. in criminali. C. de iurisd. om. iud. Ego plenè dixi in l. amplius. rem rat. hab. ¶ Secundò quæro quid si non fuit dictū, rato manēte pacto Dicit gl. tunc alterū sufficit, vel exceptionē opponere, vel pœnā petere, vt l. rescriptū. §. si pacto, supra eo. ti. j. Tu † dic latius, aut transactio est firmata iuramento, & tunc actor contrauenens actionem perdit, accepta restituit, & pœna petiē, vt l. si quis maior. C. eo. Quod intellige in trāsactione fcā libere. Secus si esset facta coacte. Hoc dico † pp statuta ipsarum partium, quæ cogunt partes ad transigēdū vel cōpromittendū, & tūc nō hēt locū l. si quis maior. per tex. q dt ibi nullo cogente imperio. Aut † non est firmata iuro, & tūc aut per trāsactionē actio prima fuit ipso iure sublata, qd fit per Aquillianā stipulationē, vel per pactum in actionib. descēdētib. ex delicto, vt l. si tibi. §. q̄dā. s. ti. j & tunc pœna petetur & ab agēdo actor repellitur non dico ope exceptionis, sed qa actionē actor nō hēt, vt l. vbi pactum. C. eodem. sm lect. Azo. facit, ꝙ no. in l. rescriptum. §. si pacto. s. ti. j. data autem non repetuntur. Si vero † nō est actio prima sublata, tunc aut fuit dictum rato manente pacto, & exceptio oppone͂ & pena pete͂, vt hic, & d. l. cū proponas. C. eo. datū aūt non repetitur. Aut dictū nō fuit & est in electione rei vel penā petere, vel exceptionē opponere. d. l. rescriptū. §. si pacto. s. tit. 1. ¶ † Quæro quid si hoc casu, qñ fuit dictū rato manēte pacto vellet stipulator omittere pœnā & exceptionē & transactionē rescindere, an possit? Videē ꝙ sic: qa ei⁹ fauore fuit appositū illud pactū. In ꝯtrariū videtur, qa si eius fauore, ergo cōtra eū debet interpretari. l. veterib. s. de pact. Breuiter, illud pactum fuit appositum gratia vtriusque, tñ ille, qui venit contra transactionem, non potest ex illa transactione fundare intentionem suā, vt l. cū pr. §. libertis. j. de leg. 2. & l. cum par. j. d de reg. iur. Sic pōt rescindi trāsactio. Ita dicebat do. Ia. But. Certè istā gl. si vis referre ad casum legis. s. qñ actor fregit fidē reo, tunc vera est præcedens opi. qa reus omittendo exceptionem, & pœnæ petitionem, pōt per cōdictionē ob causam repetere id, quod dedit & sic transactionem rescindit. l. dedi. in prin. de cond. causa dat. Si loquatur ex parte actoris, vtrū possit transactionem rescindere, si quidem actio prima non fuit sublata, non est dubiū ꝙ agere potest, & si excipiat d̄ transactione, replicabitur de fide non seruata. C. eo. l. siue apud acta? Sed si actio prima esset sublata vtrum actor posset petere quòd reus ponat se in pristinam obligationem? dic plenè vt dixi in d. l. siue apud acta. & eodem modo vide ibi an acto reo non seruante fidem, possit agere præscriptis verbis. Quærit † gl. qd si pena cōtinet minus, q̄ interesse, an possit peti, qd est vltra? Dic ꝙ sic, vt j. de act. emp. l. ꝓdia. & j. pro socio 12 l. si quis à socio ¶ † Vlti. quærit gl. e qd si ille, q semel venit ꝯ, soluit penā, vtrum si iterum veniat ꝯ, teneatur ad pœnā? Et dicit ꝙ f sic, si ē apposita illa alia clausula, quæ pœna, f & c. l. si duo. j. de arb. Sed si illa clausula nō eēt apposita, dic vt in l. si sic. j. de verb. obl. quod tenementi.

ADDITIONES.

a Paris. Qui fidem. De meteria. ista vide Alex. conf. 32. ad fi. in 2. volu. Item ꝙ nō prosit nisi obseruanti, vide alex. conf. 64. & de effectu huius l. vide Franc. cō. 38. Item ꝙ vbi est apposita ista clausula cōcessa post pœnam commissam non liberetur à pœna. vide Pan. con. 9. in prin.

b Quærit gl. ad istam gl j. hic vide Bar. in l. cum hi. in fi. prin. s. eo.

c ¶ In arbitratorem. Vide Card. in cle. quandiu. post gl. de app. Pau. de Ca. hic & Ro. in l. 2. de re iud. & Bal. in l. eos. §. apostolos. C. de app.

d ¶ Rescindi transactio. Vide Cy. in l. 2. C. de iure em. no. in l. cum pr. §. libertis. de leg. 2. no. gl. i c. fi. de locato. Et de hac clausula, rato manente pacto, vide per Car. in c. cū inter. de elec. qd̄ no. in l. ita stipulatus, in fi. & in l. cum stipulatus sim mihi, ò Procule de verb. obl. adde Bal. i l. si fundo. C. locati. i q̄b. locis habetur ꝙ hæc clausula pro obseruante solum operatur, & Mod. ponūt i §. actionum Inst. de act.

e Vltimò quærit gl. adde quod no. in Spe. i ti. de arbi. §. sequitur, . ver. quid si plura. quod no. bar. i l. cum pater. §. libertis. de leg. 2.

f Paris. Quæ pœna. Vide Comen. conf. 189.

LEX XVII.

a Venditor. a Transactio facta cum debitore ignorante ab hr̄de vendente præiudicat emptori hr̄ditatis, & fideicommissario vniuersali. h. d. Materiam huius l. dixi in l. si cū emptore. s. de pactis.

ADDITIO.

a Paris. Venditor. Illud itellige de debitore, & de actione personali. secus aūt i reali, secundū Bal. in c. vnico. si de feu. fue. contro. inter dom. & agna.

LIBER TERTIVS

De postulando. Rub.

¶ Glo. continuat ad superiora, dic vt dixi s. de pactis, super Rub.

LEX PRIMA.

1 *Personarum acceptio est apud Deum in his, quæ sunt ad gratiam: secus in his quæ sunt de mera iustitia.*

Hunc titulum. a Primò ponit causam editi. Scdò ponit summariū itellectū, Tertiò illud explicat. Scda ibi, ea pp Tertia ibi postulare. Op. ꝙ ñ sit faciēda distinctio psonarū, vt i Aut. de mō. & afeet. & cor. cōuer. §. 1. dt gl. verū est quo ad Deū: secus quo ad nos. Certè sicut ē apud Deū, ita deberet esse apud homines. Nā in his, † q̄ fiunt ex mera gratia, ēt apud Deum est acceptio personarū. Plus. n. facit gratiā vni, q̄ alteri. In his verò quæ sūt de mera iustitia, neque apud Deum, neque apud homines dēt esse acceptio personarum, cum scriptum sit, Ita magnum iudicabis vt paruum, vt extra, de iudiciis. c nouit.

ADDITIO.

a Hunc ti. Dinstinctio personarum, an sit acceptio personarum apud Deum, per Dy. in reg. in iudiciis. de reg. iur. in 6.

1 Consulere

1 *Consulere in camera potest, qui promittit non aduocare.*

§.Postulare. Quærit gl. quid in arbitro, vel iudice delegato? Et rñdet, ꝙ idem, & bene. In eo tamē qđ gl. dicit, ꝙ delegatus habet notionem, non iurisdictionem, ñ vr̃ verum, p l. 1. §. q mandatam. š. de of. eius cui mã. est iuris. & qđ ibi no. Quærit gl. de noĩb. aduocatorum. dic vt in ea. Vltimò iste

1 §. facit ad q̃onem. † Doc. istius ciuitatis, q̃ promittunt non aduo-

a care, q̃ritur an possint in camera consulere?[a] Et certè sic, quia po stulare, est in iudicio aliquid dicere: sed ille, qui consulit in came

2 ra, non aduocat, seu postulat, ergo &c. Quærit gl. vtrum † aduo-

b catus debeat scire literas;[b] Dicit gl. ꝙ non requiritur. Sed Docto res dñt ꝯ istam gl. & bene. Cum. n. aduocati debeant examinari à Doctorib. vt l. nemini. C. de aduo. di. iud. apparet, ꝙ debent esse li terati. Facit C. eo. l. 2. & l. quisquis. Non obstat, quod dicit gl. de iu dice, quia ille potest habere peritiam per assessores suos, quod

c non cadit in aduocato. Et istud puto verum.[c]

ADDITIONES.

a ¶ Consulere? Qui non potest aduocare, potest consulere in camera. Adde id, quod habetur in l. Paulus. §. Paulus. de legatio. sic not. ꝙ instruens non potest dici aduocatus, vt hic. Quod no. pro statuto.

b ¶ Scire literas. Vtrum aduocatus debeat scire literas, & quid in potestate, vide Bar. in l. statutis. post gl. de sent. ex breui. reci. & Bar. in l. j. §. aduocatos de var. & extraord. cogn.

c Clau. Verum. Vide quod dicit Fel. in c. cum inter. de re iud.

1 *Puertia durat vsque ad 17. annum.*

2 *Minor 17. annis non potest esse Doctor.*

3 *Doctor maior 17. annis, habet iurisdictionem in scolares.*

a §.Initium. a Dr̃ hic, aut pueritiam, aut casum. Gl. exponit, aut, p & iõ quia nã alternatiuæ ẽ, ꝙ altera pars sit vera, sed in tex. ponitur statim de vtroq;, & iõ, aut, ponitur p &, sed non est necesse. Nam q̃n copula ponitur inter duo adiectiua, seu accidentia non posita respectu vnius substantiæ, non requirit̃ de necessitate vtrumque, sed verificat̃ in quolibet, vt l. a

b tñ adiectio. j. de leg. 3. Ita in proposito, posito ꝙ diceret pueritiã

1 & casum, verificaretur in pueritia tñ. † No. ex isto §.[c] ꝙ pueritia

c durat vsq; ad 17. annũ. Itẽ no. † ꝙ minor 17. annis nõ p̃t esse Do

2 ctor.[d] Facit ad hoc j. de arb. l. cũ lege. ¶ Op. C. de pc. l. exigendi.

d & j. tit. 2. l. minor. Sol. Aliud in procuratore, & aliud in aduocato. Alias distinctiones ætatũ ponit hic gl. Simile in l. hr̃ditatum. j. ad legem Fal. & p Cy. C. de iure deli. l. si infanti. ¶ Opponit glo. C. q leg. perso. l. 1. So. Pro se nõ p̃t esse in iudicio, vt in ꝯrio, sed ad-

3 uocare pro alio sic, vt hic. ¶ Quæro, vtrũ † maior 17. annis Doctor habeat iurisdõnem in scholares ex forma auth. habita. C. ne fi. p pa. Quod vr̃ p hanc l. ꝯiuncta l. cui iurisdictio. de iur. om. iud. Facit l. quidam ꝯsulebant. in fi. de re iud. & l. cum lege. j. de arb.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Initium. In quantũ allegatur, ꝙ quę sunt iuris positiui, &c. Vide Fel. in c. si quando. ver. vbi no. extra, de resc. ¶ No. ex isto §. Vide Ang. in l. quidam ita. in prin. j. ad Treb. & gl. in l. professio. de mune. patrimo.

b Clau. ¶ Leg. 3. No. vnam gl. hic in verb. ratus. quæ dicit, ꝙ in oĩb. q̃ sunt de iu stitia positiua, sufficit p rõe volũtas. đ quo vide multa p Fel. ĩ c. si q̃n. đ resc.

c Barb. ¶ No. ex isto §. Et vide ꝙ no. hic dicit Ang. Et an poterit allegare suam ætatem, vide hic eũ, & l. eam quam. in repet. C. de fideicõ. & an poterit esse iudex, vide gl. ꝙ nõ, in c. cum vigesimũ. de of. del. quod ibi no. per. Ant. licet poterit esse aduocatus, q ñ p̃t piudicare, vt iudex. & iõ Ant. ibi dicit dam nari opi. Azo. dicentis eã ętatẽ, q̃ requiritur in aduocato, sufficere in iudice. Et an poterit esse arbiter, vide ibid. Ant. & vide Lud. Ro. in consi. 213. vbi disputat, in quo anno quis potest gerere magistratum.

Pom. ¶ Potest esse Doc. An vero Doc. possit petere restitutionem in inte. gl. videtur tenere quod non. l. professio. C. de mune. patri.

d Esse Doc. Minor 17. annis, non p̃t esse Doc. Fran. de zabarel. in proœ. Clemé. dixit, ꝙ non reperit̃ iure cautum, cuius ætatis debeat esse doctorãdus, nec reperiebat̃ distincta ętas. Nam siue sit senex per ætatem, vel per mores, non refert, vt in primõ, & hic. Tu vide Bal. in l. j. §. interdum. š. de legi. tu. & gl. & Bar. hic. Et adde quod no. Inn. ĩ c. conquestus. de feriis. Et opi. Bar. hic tenet Gul. & Pe. de Anc. in cle. 2. de magistris.

§.Propter. Op. pñs, non audiens, hr̃ p absente, vt l. diẽ. §. coram. j. de arb. & l. corã. de ver. sig. ergo talis surdus ñ dẽt puniri. Rñ. hoc pp culpam suã, nõ. n. dẽt se immiscere offõ aduocationis, si hoc facere non põt, vt l. 2. š. ꝙ quisq; iur.

§.Ait prætor. No. ex eo, quod dicit, ego dabo. & sic verba referuntur ad iudicem, apparet, quòd expeditur officio iudicis, ẽm ea quæ dixi j. de condictione ex lege. l. i. Quærit gl. aliquas quæstiones. Dic, vt in ea.

§.Secundo loco. Iurisconsultus ponit aliam partem edicti eorum, q p̃nt postulare p se, licet nõ p aliis. ¶ No. rõnem finalem, quare mulier nõ p̃t postu-

a lare. Idem dicit gl. de clericis, & mon.[a] Canonistæ tñ aliter dñt, ex de postu. Quærit gl. qđ si est aliqua bona mulier, poterit ne po stulare? Gl. dicit, ꝙ nõ, & bñ: q fuit cã impulsiua, & iõ non cessat edictũ. Q̃n ãt cã p̃sumat̃ ĩpulsiua, vel finalis, Doc. dñt plenissimè in l. ḡnaliter. C. de ep. & cle. Ego plenè dixi in l 2. in fi. j. de dona.

ADDITIO.

a De cle. & mon. An clerici, & monachi possint postulare? Vide in l. placet. al- le. in gl. vbi etiam dicitur, ꝙ medici prohibentur, per Io. And. in regula, in arg. in Mercu. adde Fed. consi. 170.

1 *Dictio, bestia, intelligitur de fera.*

2 *Statutum loquẽs de bestiis damnũ dantib, intelligitur secundum consuetudinẽ.*

3 *Accidens quando magis inspiciatur, quàm natura.*

5 *Factum gratia virtutis non punitur.*

6 *Operas suas locans ad colligendos fructus in arbore alta, non est infamis.*

7 *Ludos faciens per plateas est infamis.*

1 §.Remouet. No. primò, ꝙ hæc dictio, † bestia intelligi

a tur de fera.[a] Et sic vr̃, ꝙ si statutũ † dicat

2 de bestiis, q̃ dant dãnũ, non hẽt locũ ĩ aĩalib. domesticis. Sed cer-

3 tè in hoc standum est ꝯsuetudini. ¶ † Scđo no. ꝙ hic inspicit̃ magis accidens, q̃ nã, sed ꝯ illud opp. gl. & non soluit. Tu dic, aut lex vel homo iubet seruari accidens, & tunc id sequi videtur, vt hic cum concod. aut eõ vult seruari naturam, & debet seruari natura, vt in cõtrariis. ¶ Oppo. C. de his, qui ve. æta. imp. l. fi. Sol. illud ideo, quia disponentes se retulerunt ad illud, qđ naturaliter accidit. ¶ Secundò opp. Inst. de rerum diui. §. pauonum. So. hic inspicitur accidens contrarium naturæ, nec ibi negatur, sed qualis sit nã ĩspecto ḡne describit̃. Vel dic, ꝙ quædam sunt nãlia ppriè, & ista sunt ĩmutabilia, vt in §. sed nãlia qdẽ. Inst. de iur. nat. gẽ. & ci. Quędã non sunt de nã ex necessitate, sed ex p̃sumptione nãæ, vt ꝙ leo hẽat nãm ferocẽ, & qđ hõ sit bon⁹: & ista ex accidenti p̃nt

4 mutari, vt hic, & p Dy. in c. semel mal⁹. ex. de reg. iur. lib. 6. † Et iste §. inducitur p quosdã ad q. de Florentino, q diu stetit in ciuitate ista, an possit capi p repræsaliis ꝯ Florentinos ꝯcessis. Et vr̃ ꝙ non, q ꝯsuetudo magis ĩspicienda est, q̃ origo, seu nã. Dixi in l prouinciales. de verb. sig. & plenissimè dixi in tract. de represaliis. ¶ Venio ad ver. ergo. & vr̃ ꝙ hic puniatur affectus, licet non sequatur effectus, ꝯ l. 1. in fi. š. qđ q̃sque iuris. Sed certè imò statim ꝙ locauit operas suas, delictũ est ꝯsumatũ, hoc. n. voluerunt ve-

5 ba senatusconsulti, qđ tene menti. † Venio ad ver. deniq;. Not. ꝙ r illud, qđ fit gr̃a virtutis, non punit̃. Vñ actus magis iudicatur ẽm cãm, q̃ ẽm ipsum actũ, vt hic videtis. ¶ Quæro, qđ vult dicer̃ tex. si passi sunt sese honorari. s. corona, vel sil'ĩ p̃mio. Sed ista non est bona expositio. q concluderet, ꝙ ille q coronatur pp p̃miũ, sit infamis, imò eẽt dignus, de quo in l. 1. C. de au. coro. Alia l. ẽ vera ẽm gl. onerari. i. ꝯdẽnari, & exponit. passus. s. p sñiam, & illã te-

6 neatis. ¶ Venio ad ver. his igit̃. no. ar. † ꝙ ille q locat opas suas, vt ascendat in arborẽ multũ altã ad colligẽdos fructus, ñ ẽ infamis, q fit gr̃a vtilitatis publi. Et eo. mõ đ eo q vadit p turres pp capiẽ

7 das aues ad publicã vtilitatẽ, vt ñ dicat̃ ĩfamis. † Isti ãt q faciunt istos ludos piculosos p plateas, & alia loca, dñr ĩfames, p istã legẽ

ADDITIO.

a De fera. An ãt intelligat̃ de viua, an de mortua tm̃, vide Bast. in l. cũ de lanionio. in prin. de fun. inst. & vide Bart. hic in suo. art. q dicit standũ esse cõ suetudini. Pro quo ẽt dic, ꝙ in statuto exorbitanti & correctorio, intelligẽda sunt verba ẽm communem vsum loquendi. c. ex literis de spons. per Bar. in l. Labeo. de sup. leg. Et in vsis propriis terminis transiuit. Mat. notab. 95. facit l. anniculus. de ver. sig. & sequuntur Doc. hic.

1 *Infamis potest esse procurator.*

2 *Dictio suprascripta refertur ad proximum capitulum.*

1 §.Hoc edicto. Quærit gl. exempla huius legis, dic, vt in ea. Sed ob. Inst. đ excep. §. fi. vbi † ĩfames p̃nt esse pcuratores. So. gl. offiñ pcuratoris est onus, ideo pmit-

a titur infamib.[a] officium autem aduocandi est honor, ideo infamib. non permittitur. Sed de iure canonico videtur contrarium 3. q. 7. c. 1. Quidam tamen Canonistæ, & etiam Gul. de Cu. videntur dicere, ꝙ etiam de iure nostro damnatus de crimine non possit esse procurator, vt C. de proc. l. reum. Si. n. pendente iudicio remouentur, multo magis post cõdemnationem: sed si essent ĩfames, quia damnati aliqua actione famosa, non de crimine, tũc eẽt standũ huic gl. vt possint esse pcuratores. Certè teneo istam gl. simpl'r. Non ob. l. reum, quia phibetur assumere defensionẽ alterius, intelligo sine mandato, & tunc non esset idoneus defensor, propter dubium publicationis bonorum, & sic executio, q̃ deberet fieri, non posset fieri, iuxta l. Plautius. j. de procura. Vel si intelligas cum mandato, dico ꝙ pendente iudicio eẽt idoneus procurator, ne postquàm esset per contestationem dñs effectus posset impetrare, vt supersederetur in ciuili, donec ageretur crĩali, vt l. 1. C. quando ciu. act. præiud. criminali. & l. fi. de ord. iud. sed

2 postq̃ ꝯdemnatus hoc nõ p̃t, ergo &c. No. ꝙ hæc † dictio, suprascripta, refertur ad eos, q in pxi. præcedenti ca. continent̃. Quod est iõ. quia ad alios commodè referri non p̃t, secus si commodè

b posset, vt dixi in l. si idem cum eo. §. fin. de iurisd. om. iud.[b]

ADDITIONES.

a Infamibus. Procurator potest esse infamis, secus in aduocato De procuratore vide gl. in c. Imperatores. de iur. cal. & in c. cum deputati. de iud. & vide quæ dixi post. Bar. in d. l. reum. Adde an infamis possit esse procurator, Pau. de Cast. consi. 208.

b Clau. Iudicium. Vide quod dicit Are. consi. 21.

1 *Princeps, Papa, Senatus, & collegiũ Cardinalium, possunt ad famã restituere.*
2 *Populus per statutum potest quem restituere famæ.*
3 *Populus, & Rex superiorem non recognoscens, potest quem restituere famæ quo ad seipsos.*

1 **§. De qua re.** No. q ad † famam solus Princeps & Senatus potest restituere, & eodem modo Papa, & colegium Cardinalium, a quo ad spitiualia, & quo ad temporalia in his, qui sunt ecclesiæ subiecti, aliter secus, secundum Inn. de re iud. c. cum te. b Sed quæro, c an populus † per statutũ possit quem restituere famæ: Hic videtur casus q non. Quod est verum in infamia, quæ irrogatur ex forma alicuius statuti, quę p aliud statutum contrarium posset tolli: quia nihil tam naturale ẽ &c. Idem de aliis Regibus, & Principibus qui recognoscunt Imperatorem in dominum. Sed † si esset Rex, d Princeps, vel populus qui Imperatorem in dominum non recognoscerent, tunc quo ad seipsos restitutio famæ valeret, quia talis appellatur populus liber, vt no. in l. hostes. de capt. & apud eosmet dicitur esse imperium sui ipsius, vt ibi patet.

ADDITIONES.

a Poma. Cardinalium. Vide Bar. consi. 1. vol. 1.
b Clau. Cum te. Hoc verum in fama, indirectè, & per quandam consequentiam, per id quod subiicit hic tex. in versi. eum, qui. quem dicit ibi Bald. singularem in ver. no. q. & Pan. in c. at si clerici. §. de adulteriis. ver. sed circa hoc instat. extra. de iud. Hanc limitationem confirmat Alex. consi. 114. vo. 2.
c Sed quæro. Et istud dictum Inn. refert etiam Bal. in l. si seuerior. C. ꝺ ifami.
d Esset Rex. Caue tñ id quod dixit Bald. in l. omnes populi. in 3. qõ. prin. de iust. & iure. Vide quod no. Bar. in l. relegati. de pœnis. & an populus possit aliquem restituere ad famam, adde Bar. in l. fi. i fi. C. de sen. pas. & quia Bar. fuit contrarius, vide quæ dixi in l. infamem. ꝟ. de pub. iud. Adde, q episcopus clericum damnatum de falso non potest restituere, vt voluit Bal. consi. 300. li. 3.

a **§. Deinde.** a No. q infamis potest esse tutor, & curator dum dicit, pupillo pupilla, furioso furiosa

ADDITIO.

a Deinde. Vide l. prox. & vide tex. s. ea l. in vers. sed est æquissimum. Sed limita, nisi populi essent in dignitate positi secundũ bal. singu. l. Cassius. s. ꝺ sen.

LEX III.

1 *Infamis potest esse tutor.*

Cui eorum. Reuoco in dubium intellectum huius principij. Quidam dicunt, quòd hic exponit pcedentia. q. d. q hoc habet locum in tutorib. & curatorib. testamentariis, & datiuis. de legitimis autem nihil dicitur. Nota secũ-
1 dum hoc, † q infamis potest à iudice tutor dari. Sed quid de legitimo: Certè idem eadem ratione, licet non dicatur in text. Sed quia secundum hoc ista expositio non est perfecta, quidam leguntalio modo. Pro cuius euidentia debes scire q qd quis potest esse tutor testamentarius, legitimus, vel datiuus, sed habere ius administrandi hoc de necessitate debet à iudice, vel testatore decerni, vt C. arbi. tut. l. fin. Possunt etiam tutores inter se vni cõmittere, & de ista concessione administrationis loquitur hic: à lege autem non datur, vt hac l. Qualiter autem curator datur à lege, dicam ꝟ. ea. l. in fi.

1 *Affinitas intelligitur, donec durat matrimonium.*
2 *Nurus appellatione continetur pronurus. idem in nepote.*
3 *Proauiæ defertur tutela, sicut matri, & auiæ.*

a 1 **§. Affinitates.** a No. † affinitates intelligi. donec durat matrimonium. Qꝺ est verum, nisi quo ad impediendum matrimoniũ. dicit gl. facit ad infinita, quæ continentur in statutis, qꝺ qõnes inter affines compromittantur, q
2 intellige de affinitate durante. ¶ † Secundò no. qꝺ appl'one nurus ꝯtinetur pronurus. Et no. qꝺ tex. dicit contineri, & sic est ex
b propria significatione b vocabuli, ñ ex extensione. c Et per hoc
c reprehendo gl. l. Gallus. §. inst. ꝟ. de lib. & posthu. quæ dicit q appellatione nepotis non continetur pronepos. quod est falsum,
3 vt dixi ibi per hunc tex. † Item pro hoc iam consului. d q licet
d tex. dicat q tutela deferatur solum matri & auię, intelligitur de proauia. Nam proauia, auia est, licet addatur præpositio pro, vt hic patet, qꝺ no. ¶ Vlt. no. q omnes personæ hic enumeratę di-
e cuntur personæ coniunctæ. e

ADDITIONES.

a Affinitatis. Vide Bal. in l. fi. in prin. C. de verb. sign. adde Pau. de Cast. consi. 68. super statuto Veronæ.
b Paris. Ex propria significatione. In contrarium facit lex, in legib. ꝟ. de test. vide latè de veritate h9 dicti, Fel. in rub. de fi. inst. in contrariũ allegat multa, postea eũ limitat posito, q esset verũ. Vide & declara, vt p Ias. in l. 2. §. & harũ. ꝟ. ꝺ ver. ob. & circa istũ §. vide Pau. de Ca. q. declarat, qũo affinitas di tat solui morte. & ad quẽ effectũ in l. rei iud. §. j. ꝟ. sol. mat. viꝺ ẽt p Mod. in l. fi. C. de ver. sig. gl. q ponit rõnem, quare per mortẽ saluat affinitas. in l. sed & hoc ita. ꝟ. de re iu. & ibi p Doc. p Are. inst. de nup. §. socrũ. Ale. ĩ d. l. ꝺ hoc ita. vide Ias. in l. fi. C. de ver. sig. vbi ẽt ponit. de qõne Bar. hic. de statuto cogẽte affines ad compromissum, & q affinitas non dicat contracta per sola spõsalia, vide Bar. in l. q seruius. ꝟ. de cond. cã dat. vbi refert ad statutum.
c Pom. Extensione. Vide bar. sibimet cõtrariũ, i l. liberorũ. ꝟ. de ver. sig. De materia isti9 verbi, cõtineri, vide Ias. l. 2. §. j. circa fi. ꝟ. de ver. ob. ver. cõtra bar. hic. Itẽ cõtra hoc facit tex. §. itẽ Seruiana, ibi pprię cõtineri. Ins. ꝺ ac. & viꝺ tex. contra gl. in ver. alienationis. & ibi per Barb. c. nulli. de reb. ec. nõ alie. vide Bal. consi. 62. 1. vol. & consi. 10. 2. vol. vide aliq. d per Ale. l. 1. C. de suc. ed.
d Consului. Vide quod dixi post Bar. in auth. matri, & auiæ. Et de aliq. b. aliis personis, vide Bar. & quod ibi dixi in l. Lucius. §. quæsitum. de leg. 3. hoc communiter tenent contra Bar.
e Personæ cõiunctæ. Qui dicant ppinqui, &c. vbi Bar. & Bal. in l. fi. ꝟ. de ver. si.

§. In curatoribus. Pprimò quæro, vtrum omnibus psonis enumeratis hic, detur cura-
a tor a à lege, & à testõre: Gl. C. de epi. aud. l. ꝺ creationib. & Inst. de cur. §. i. tenet indistinctè, q solum in furioso, & prodigo habeat locum legitimus, in aliis semp ẽ datiuus. ¶ Quæro, vtrum hoc
b sit verum, q mutus, & surdus semper b egeant curatore: Gl. videtur q sic, vt ꝟ. de cur. fur. super rub. In contrarium videtur l. mut9 in princ. ꝟ. de procu. & l. mutus. ꝟ. de iure dot. Sed dicas breuiter, si quidem mutus, vel surdus propter talem defectum efficitur, quasi carens intellectu, tunc eget curatore: aliàs potest omnem contractum celebrare per signa, sicut per nuncium, vel epistolã. Tex. est no. in l. seruo. §. pe. s. ad Trebel. obligationem verò verborum contrahere non posset, vt l. j. in prin. de ver. oblig.

ADDITIONES.

a Curator. quid in mente capto & fatuo? Vide Bar. in l. furiosi. C. de nuptiis,
b Paris. ¶ Et surdus semper. Vide Ias. in l. 1. in prin. ꝟ. de ver. ob.

LEX VI.

Puto. Glo. hic posita declaratur per Cy. in l. 1. C. eod.

LEX VII.

a **Quos prohibet.** a Not. q quando prohibitio fit ex causa publicæ vtilitatis, vel propter honorem iudicis, vel propter authoritatem prætoris, non potest remitti. Dixi plenè in l. ius publicum, supra de pac.

ADDITIO.

a Quos prohibet. Hanc l. no. allegauit Inn. c. intimauit. de test. Vtrũ ego volens, possim facere examinari inimicum meum contra me? Et dicit q si mero fauore meo repellebatur, tũc possum. Et tenet Sp. in ti. de test. §. 1. ver. sed quid si aduersarius. Aut repellebatur propter inuidiam, quã erga me gerit, vel propter periurium aut infamiam, & tunc non possum, per istum tex. Et vide no Bar. in l. deferre. de iure fisci. gl. & Bart. in l. liberorum. C. de test. Paris. Circa hanc l. quomodo prohibitus postulare, debeat facere, vt amico seruiat, vide Cæpol. cau. 171.

LEX VIII.

a **Imperator.** a Prohibitum ad tempus, post tempus videtur esse permissum. h. d. Quod hic dicitur de exilio reuersum, intelligatis, nisi ex ea causa sit infamis, vt in glo. Et gl. hic intrat vnam materiam, quam plenius expedit ꝟ. tit. 1. l. quid ergo. §. pœna grauior.

ADDITIO.

a Paris. Imperator. Vide circa hãc l. Ias. in l. si ita q. s. in 2. no. ꝟ. de vulg. & pup.

LEX IX.

1 *Sententia infamatoria alicuius, ipsum infamat vbique.*
2 *Excommunicatus, vbique est excommunicatus.*
3 *Consuetudo ciuitatis habet locum etiam in castris, & locis ciuitati subiectis.*

Ex ea causa. Sententia iudicis, quę diminutionem status nõ continet, extra territorium iudicis
a suum effectum non porrigit. h. d. Not. hanc l. a in eo, quod dicit:
1 quòd infamiam non irrogat. Nam sententia, † quæ aliquem infamat, & sic statum alicuius diminuit, vbique infamat, Sequitur enim hominem, sicut lepra leprosum. Idem sicut si alicui mutilaretur membrum, vbique esse cum membro mutilato: ita si alicui diminuitur status, quod sit per infamiam, vt l. cognitionum. de
2 var. & extrao. cog. & † excommunicatus, vbique erit excommunicatus. Quod examinaui plenè in l. cunctos populos. C. de sum.
b Trin. & fide cath. ¶ Vlt. gl. b † inducit in ar. quod consuetudo ci-
3 uitatis habet locũ ẽt in castris, & locis & ciuitati subiectis, & for-
c te ẽt ĩ curia episcopi. c Qꝺ examinaui plenè ĩ d. l. cũctos populos.

ADDITIONES.

a No. hanc l. Vide quod dixi in l. 1. C. de aduo. di. iud.
b Vltimo gl. Vide Ro. consi. 60. in fi. Præpo. c. illud in fi. 13. dist. Rom. consi. 141.
c In curia Episcopi. Dum dicit ĩ curia Episcopi, ipsam allegaui tibi in l. seq. §. si viam. de vsuc. q probat, q Episcopus est maior potestate. Bal. in auth. habita. in versi. sed dubitatur. C. ne filius pro patre.

LEX XI.

A Principe. Ecce bona lex, & habet bonam gl. & non eget expositione.

a De iis, qui notantur infamia. a Rub.

¶ Contiuatio apparet ex fine præcedentis tit.

ADDITIO.

a Paris. De iis, qui notant infamia. Qũo inducatur infamia facti, vel infamia iuris, p plationem factam à parte, vel à iudice, vide Ro. consi. 208. Itẽ not. q de iure canonico, oẽ crimẽ infamat. vide Bar. in trac. differentiarũ inter ius ciuile & canonicum. Item an & quando actio iniuriarũ infamet, vide Fel. in c. cũ te. extra. de re iu. & ibi etiam latè ponit de restitutione famæ. & qui sunt illi, qui possunt famam restituere, & infamiam tollere. Item an & quãdo periurus sit infamis. Vide late Fely. in c. testimonium. extra de testi.

LEX

LEX PRIMA.

1 *Fama bona dicitur illæsæ dignitatis status, legibus & moribus comprobatus.*
Infamia est læsæ dignitatis status, legibus & moribus improbatus,
Infamia minuit statum alicuius.
2 *Infamia alia facti, alia iuris.*
Infamiæ facti effectus, & an repellat testem.
3 *Infamiæ iuris effectus.*
4 *Iure ipso dicere, idem est, quod dicere ipso facto.*
5 *Condemnatus condictione furtiua non est infamis.*
6 *Damnatus ex inquisitione, vel statuto alterante pœnam legalem, & faciens cessare crimen esse publicum, non est infamis.*
7 *Infamis quibus casibus infametur.*
8 *Infamis an dicatur capite minui.*
9 *Infamis vt quis efficiatur, non requiritur quod inciderit in omnes istos casus.*
Orationes plures quando copulantur respectiue ad aliud, tunc requiritur concursus vtriusque.

PRætoris. Diuidit̃ in tres partes. Primò ponit quosdam casus, in qbus infamatur quis ipso facto. Secundò ponit alios in quibus infamatur qs per sententiam. Teriò redit ad eos, in qb. infamat̃ qs ipso facto. Secunda ibi, qui in iudicio. Tertia ibi, q eum. ¶ Not. mirabilem legem, q̃ quasi comprehendit oẽs casus infamiæ, aliquib. superadditis p glo. ¶ Opp, C. eo. l. interlocutio. & l. verbum. Sol. glo. ibi loquitur de infamia facti, hic de infamia iuris. Pro cuius declaratione debemus scire primò, quid est infamia. Respon. Scito prius, qd est fama, demum
1 scies quid sit infamia. Fama † bona [a] dr̃ illæsæ dignitatis status,
a legibus & moribus comprobatus. Infamia verò est, eius contrarium. s. læsæ dignitatis status legibus & moribus improbatus, vt l. cognitionum. ꝟ. de var. & extraord. cog. Per infamiam. n. dicit̃ minui status alicuius, vt ibi patet, & tangitur hic in vlt. glo. huius
2 legis. ¶ † Secundò videndũ est, quotuplex [b] est infamia. Rñ. alia
b facti, & alia iuris. Ista infamia facti hẽt duos effectus, qui ponunt̃ in gl. in verbo, notatur. Habet tertium effectum, quia repellit à testimonio s̃m quosdam, ꝙ dicunt Doc. in l. j. de sum. Trin. & fi-
3 de cath. & l. Cassius, de senato. Est alia infamia iuris, † de hac loquitur tota ista lex. Circa quam est distinguendum, quia quædã ĩfertur ipso iure, absque ministerio iudicis. Nam eo ipso, ꝙ quis facit aliquid prohibitum, ipsum ius profert sententiam, & infa-
4 miam irrogat. Et hoc ẽ quod † dr̃, ipso facto, i. pp ipsum factum. Et illud idem dr̃ ipso iure. s. sententiante, seu statuente. Et sic in ef
c fectu idem importat [c] dicere, ipso iure, & ipso facto. Et hoc videtur sentire glo. quæ incipit, 10. vel 11. casus, &c. Et istud est quandocunque lex notat factum, vt in j. & 3. parte huius l. & l. palam. §. quæ in adulterio. de ritu nup. Quandoque ista infamia non irrogatur ipso facto per legem, nisi super facto sequatur sñĩa iudicis, vt in 2. parte huius legis. qđ apparet, quia lex non notat factũ sed condemnationem factã super facto, vel vt ꝓprius loquar super accusatione, vel actione, quæ oritur ex ipso facto seu pp fa-
5 ctum, vt statim dicam. ¶ † Quæro, vtrum [d] ꝯdemnatus ꝯdictio-
d ne furtiua sit infamis? Vr̃ ꝙ sic quia tex. dicit hic, qui furti. In ꝯ̃riũ est l. cessat. đ ac. & ob. Et ita tenet gl. hic, & ista est vera. Nam hæc lex non notat factũ, sed accusationem, seu actionem, ex qua ꝯdẽnatio sequitur. s. si est damnatus publico iudicio, vel alia istarum accusationum. Et iõ gl. l. certi ꝯdictio. ꝟ. si cert. pet. optimè dicit, ꝙ non ageretur certi condictione gñali ad istud, qđ venit in aliqua istarum actionũ, q̃ infamat, nõ sequatur infamia· qa lex no-
6 tat actionem, pp quam ꝯdemnatio sequatur, vt hic. Et iõ † qñ q̃ritur vtrum ꝯdemnatus ex inquisitione sit indignus, vel vtrũ cõdemnatus ex forma statuti sit infamis, istud est inquirendũ, vtrũ inquisitio, vel statutum, qñ alterat pœnam legalem, facit cessare crimen esse publicum. Si. n. non facit cessare, damnatus, de publico iudicio est infamis, sed si faceret cessare, ñ esset infamis. Hoc expediui in l. infamem. de pub. iud. dicam ꝟ. eo. l. athletas. §. calũ-
7 niator. † Quærit gl. quot sunt casus, qui ponuntur in hac l. glo. dicit, quod sunt 10. vel. 11. non curo, enumera per te. ¶ Quæro vtrum sint alij casus, in qb. qs infamat̃. Gl. ꝙ sic, vt l. notat̃ cum l. seq. ꝟ. eo. & l. 1. de sepul. vio. Itẽ dicit gl. si qs acceperit pecuniam ob negotium faciendum, vel non faciendũ. Gul. dicit, qđ hoc ñ bñ probat̃ le. Et dicit verũ p̃terq̃ in casu, si quis acceperit pecuniã ob testimonium dicendum, vel non dicendum, vt l. 3. §. Iul. ꝟ. de
8 testi. ¶ Quærit gl. quid in actione legis Aquiliæ, † & qd metus causa? Dic vt in gl. ¶ Quæro, vtrum infames dicantur capite mi-
9 nui? dic vt in ca. Dr̃ hic, ꝙ † qui ꝯ̃xit bina sponsalia, infamat̃, qd si habet duas ꝯcubinas? Certè prohibitũ est, vt in Auth. qb. mod. natu. effi. su. §. pe. & fi. nõ ãt est infamis, qa nõ ponitur hic. ¶ Quæro vtrum reqratur ꝙ inciderit in oẽs istos casus, qui ponunt̃ hac lege? Vr̃ ꝙ requirãt̃ oĩa, vt l. si hæredi plures. de ꝯd. inst. In ꝯ̃rium
e est veritas, vt patet ex omnibus legibus huius tituli. Ad ꝯ̃rium [e] respondeo, ꝙ quandoque plures orationes copulantur respectiue ad aliud, tunc requiritur concursus vtriusque, vt ibi. Quãdo-
f que per se principaliter, [f] tunc illa copula magis ponitur continuatiuè, quàm copulatiuè. Ita loquitur hic.

ADDITIONES.

a ¶ Fama bona. Et de infamia facti, vide Dyn. & Io. And. in regula. infamib. de reg. iu. in 6. & plenè Bal. in l. 1. in 5. oppo. de sum. Trin.
b Pom. ¶ Quotuplex. Vide Ias. l. cunctos populos. de sum. Trin.
¶ Vide Bal. & quod ibi dixi, in l. 2. C. de secun. nu. vbi dixi, ꝙ infames de iure ciuili sunt infames de iure canonico. vide Bal. in c. 1. an remoueri deant̃ testes, qui pares esse desierunt, vbi ponit esse triplicem infamiam facti. Et đ multiplici gñe infamiæ, vide Bal. in d. l. cunctos populos, Et qualiter probetur, vide Spe, de inquisi. §. nunc tractemus. ver. quid si ille, Inn. in c. cũ oporteat. de accu. dixi in l. de minore. §. tormenta. de quæst. ꝟ.
c Idem importat. Qñ infamia irrogat̃ ipso iure, vel ipso facto: & adde gl. in l. ictus fustium. ꝟ. eo. in gl. mag. adde quod dixit Bal. in auth. habita. C. ne fil. pro pat. ꝙ pœna dr̃ ipso iure cõmissa, ꝙ est qñ lex ipsa pronunciat, adeo ꝙ inter sñĩam & pronunciationẽ non est medium, Alleg. Io. And. in c. ꝑpetuo, de elec. in 6. in nouel. Et subdit, ꝙ vbi pena imponit̃ ipso facto, ñ hẽt locum pœnitẽtia, s̃m gl. fin. in cle. ne in agro. §. quia vero. de sta. mon. in ver. ipso facto. & ideo đt Bal. ĩ l. 1. C. ex đlic. defun. quòd vbi publicant̃ bona ipso facto, ñ requiritur ꝓcessus. facit tex. & quod ibi Bal. in auth. incestas. C. de ĩcest. nup. & facit ad statutum, quòd in tali negotio ꝓcedatur de facto, de quo per Bar. in extrauag. ad reprimendũ, in ver. videbit. ad fi. & in cõs. inc. punctus quæstionis vertendis inter alterũ, vbi all. gl. in l. verũ. §. ex facto. in ver. reducere. de mino. & vide no. in l. filiusf. de don. & fortius Bar, ĩ l. pñti, C. de his qui ad ecc. conf. in §. cũ ãt, & q̃ dixi Inst. de act. §, in bonæfidei per Lud. in rub. de arb. & de hoc verbo, ipso facto, vel ipso iure, vide aliquid p Bal. in l. cunctos populos, in ver. cica malefi. Et qd si potestas habet arbitriũ ꝓcedendi de iure, & facto, an possit punire occidentem bannitũ, vide Bal. in l. vbi pactum. in fi, C. de transact. & ꝙ dixi in l. filiusf, de dona. & no. quod maior est infamia oriens ex condemnatione, & contractu, q̃ si ex delicto, vt no. Bal in l. in re mandata. C. mand. & dum hic in fi. huius l. dr̃, quòd est infamis contrahens bina sponsalia intellige, vt per Bal. in l, 1. C. de spon. & quid in habente duas concubinas, vel vxorem & concubinam, dic idem, secundum Bal. in l. 2. C. de incest. nup.
d Pom. Quæro vtrũ. idem dicit Bal. in c, at si clerici. extra, de iũd. q. rõnẽ q̃rit, cur conditio non est mutata in isto edicto prætoris. & ibi vide Dec. Vide Ias. qui de isto dicto. Bar. non meminit in l. certi condictio. ꝟ. si cer. peta.
e Poma. Ad conrtarium. in l. 1. Vide ad hoc Bar. in prin. ꝟ. de iust. & iure.
f Paris. Per se principaliter. Vide Ias. in l. scire debemus. de verb. ob.

LEX II.

Quod ait prætor. Hic iurisconsultus incipit exponere edictum, & sunt expositiones multum notabiles, & veniunt sæpe de facto. Glo. ponit quãdam differentiam, quam vide, non curo amplius recitare.

1 *Exercitus non dicitur nisi habeat legiones.*
2 *Promittens ire in exercitum, non tenetur ire nisi mittantur tot gentes quæ faciant legionem.*
3 *Odium ampliatur fauore publicæ vtilitatis.*

1
a §. Exercitum. No. † ꝙ non dr̃ exercitus, [a] nisi habeat legionem, vt in gl. quod no. pro terris subditis alicui ciuitati, vel Regi, qui promittunt ire in exercitũ, cum ipse fecerit. Non. n. dr̃ facere exercitum, nisi mittantur tot gentes, quæ faciant legionem, & ideo sis cautus quando vocaris ad dictandum similia instrumenta, vt intelligas qualiter intelligitur exercitus, & quot gentes faciant legionem, dic vt in glo.
2 in verb. cohortis. quæ incip. not. ꝙ cohors. ¶ † Scđò no. qđ odiũ ampliatur. Nam licet secundum ius scriptum, edictum non loq̃tur, nisi de misso ab exercitu, edictũ extenditur de misso ab exer-
b citu vel alia cohorte seu ala. ¶ Op. gl. [b] de l. cũ qdã. de li. & post. & nõ soluit, tamen Dy. in c. odia. extra, de reg. iu. lib. 6. dicit ꝙ istud
c est rõne [c] publicæ vtilitatis, qđ est verum cũ publica vtilitas versatur in hoc quia cum constet maleficium esse cõmissum, si verba edicti non extenderẽtur ad illud, esset impunitũ, qđ esset ꝯ̃ publicam vtilitatem, vt l. ita vulneratus. ad leg. Aq. Sed si tractaret̃ de diuersis pœnis imponendis, tunc eligeretur mitior, vt l. si p̃fes. ꝟ. de pœnis. & l. interpretatione. eod. tit. Hoc aũt, quod nullo modo puniatur, nõ eligitur. Facit quod no. Dy. in c. in obscuris. extra, de reg. iur. lib. 6. ¶ Secundò opp. C. de his qui non impletis stipen. l. fin. lib. 10. Sol. ibi fauor non ampliatur, quia reipublicæ
d non interest fauorem ampliari. [d]

ADDITIONES.

a Paris. Exercitus. Istam Doc. bar. sequuntur communiter Doc. hic, & Alb. ĩfert. ad multas quæstiones. sequitur Pet. de Anc. in cle. 1. de procu.
b Op. gl. Vide bar. ĩ l. quemad. C. de agri. & cẽsi. lib. 11. & Imo. in d. l. cũ quidã.
c Poma. Est ratione. Vide tex. in l. cætera. §. hoc senatus. ꝟ. de leg. 1. Alex. consi. 68, vol. 4. Fel. in c. translato. de const.
d Clau. Ampliari. Vide Fel. in c. nonnulli. de res. & Ale. in l. 1. ff. quod q̃sq; iur.

---

1 *Causa quando sit exprimenda in sententia.*
2 *Exauthoratio quando reddat quem infamem.*

§. Ignominiæ causa. Nota hic duo. Primò, quòd in sñĩa debet inseri cã. Scđò no. de degradatione, seu exauthoratione. Ad primum opponit̃ ex̃, đ sen. & re iu. c. sicut. & ꝟ. đ re mil. l. milites. §. missionẽ. Gl. so. & illa ẽ vera, q̃ đt hoc quo ad ĩfamiã, ñ quo ad cæt. ꝑ cuius declaratione

a tione a dẽs sciř,† qđ si quidẽ q̃riť vtrū cā sit exprimēda b ĩ snīa q̃
1 ad valorẽ sn̄iæ?& nõ ẽ necesse, vt d.c.sicut. Sed si quo ad aliud, vt
b puta quo ad aggrauādū ꝯdẽnatū, vt ĩfameť, vel quo ad releuan-
dū, tūc dẽt inseri cā, vt hic, & l.hæ.n.de suspec.tut. & qđ ibi no. &
l.si qs ad exhibẽdū. & ibi no.gl.ĩ.de excep.rei iu. Et ita dẽt intelli
gi qcqd Dy.dicit in l.q Romæ.§.duo fratres.de ver.ob.& Cy.in l.
ꝓperandū.§.illo.C.de iu. Ad fm op.đ l.q cū vno.§.exauthoratos
đ re mi.So.dicit gl. ibi fuit exauthorat⁹ ex cā ĩsufficienti ad infa-
miā:qa pp litẽ vitādā sese dederat militiæ, q̃ gl. optimè dicit. Pro
2 cuius † euidentia debes scire, ꝙ q̃dā est exauthoratio verbalis, &
c ista bñ facit militẽ ꝑdere c priuilegia militaria: tñ miles remanet
qa nõ interuenit actus retro similis, ar.l.ab emptiõe.s̃.de pac. Fa-
cit ex̃.de pe.c.degradatio.lib.6. ¶Quædam est realis degradatio,
& hic aduertẽdū, qa qñq; ista exauthoratio fit in penā & est in-
famis, vt hic. Qñq; ista exauthoratio fit vt ꝑparatio ad aliud, & hĩ
dupl'r, qa qñq; fit vt ꝑparatio ad litẽ, vt faciat quem esse iurisdi-
ctionis alterius, & tūc nõ erit infamis, vt d.l.q cū vno.§.exautho-
ratus. ita loqť gl. ista. Qñq; fit vt ꝑparatio ad ĩpositionem pœnæ,
q̃ forte in militẽ nõ caderet, tūc puto idem ꝙ nõ sit infamis, nisi
sequuta sn̄ia, vt in Auth.de san.epi.§.si vero crimẽ. & §.seq.C.de
epi.& cle.aut.clericus.& in corpore vñ sumiť.& in istis casib. erit
duplex ꝓcessus, vnus sup declaratione, seu degradatione, alius
sup crīe, vt d.§.si vero crimen.& §.seq. Facit qđ dixi s̃.de iu.omn.
iu.l.magr̃atib. qđ puto verū. Qñq; degradatione fit ab vno iudi-
ce, & punitio ab alio, sed si fieret ab eo. tūc in ea degradatione q̃
fit ad ꝑparationẽ penę, puto sufficere vnū ꝓcessum, fm ea q̃ no.
in l.j.in ma.gl.de actio.emp.q̃ dixi ĩ exauthoratione seu degrada
d tione militū. idẽ in degradatione Doctorū, seu clericorū, d vt in
gl.q̃ qualiter fiat, hẽs exꝑssum in d.c.degradatio, ex̃ de pœnis.lib.
6. Et istā degradationẽ fecit fieri Papa de quodā archiepiscopo.

ADDITIONES.

a Poma. Declaratione. Vide Abb.consi.70.in prima. vol. Præpo.in ca.si.21.di.
aliquid.§.de quib.20.dist. Fel.in c.sicut.de re iu. Abb.c.examinata.de iud.
Paris. ¶Circa hoc vide omnino Mod.in l.properandum.§.fi.C.de iud.
b Ignominiæ causa sit exprimenda. Et adde, ꝙ sn̄ia, q̃ ferť cõtra contumacẽ,
vigore cõtumacię, vt sn̄ia bāni, sẽper req̃rit cām, fm Bal.in l.pe.C.de fidei.
li.& đ materia viđ Bal.in d.§.illo & qđ dixi post Bar.ĩ l.si is ad quẽ.ĩ.đ ac.
hæ.& post Bar.in l.qui Romæ.§.duo fratres.de ver.ob.& ĩ l.quid ergo.§.pę
na grauior.ĩ.eo.& Spe.in ti.de sen.ꝓla.§.qual'r.ver.verū. Barb. ¶Iaco.But.
hic dicit, ꝙ si ponatur cā cū hac dictione maximè: quia est implicatiua, li-
cet non sit illa cā sufficiens, tenet tñ sn̄ia ꝓpter ĩplicationẽ. Et not. ꝙ Host.
ĩ c.ex parte, de conces.ꝑb.per illū text. dicit, ꝙ si ꝑt sn̄ia saluari per cām nõ
exꝑssam, & per exꝑssam nõ, talis sn̄ia nõ tȝ. vide no.in c.per tuas.q. fi.sint le
gi.& c.in ꝑn̄tia, de ren.c.sicut.de re iud.do.Ant.in c.ex parte.ꝑallegato, di
cit cõtra practicā Ia.But.fore casū in c.ex literis.đ ĩ integr. rest.& ibi fuit
apposita cā per dictionẽ ꝑsertim. Vide Io.in c.ex parte. ꝑallegato. & Ant.
in c.in ꝑsentia.de renunciat. Secus āt si fuissent exꝑssæ q̃ cāæ, vna vera, &
alia falsa, quia sustentať ex vera.& no.per Ang.§.duo fratres. Mod.in l.si is
ad quem.ĩ.de acq.hæ.& adde no.gl.in c.si confirmationis.de elec.lib.6.ad
fi.de cā exprimenda in sententia, & vide do. Abb.in consi.7. Vide Io.de I-
mo.in c.cúm inter.de re iu.vide quæ ibi dixi. Vide Card.in c.cum in præsen
tia.& ibi arguit contra Inn. Vide ibi omnino.
c ¶Militem perdere. Et vide quod no.Bar.in l.1. de pœn. de quo etiam in Sp.
qualiter in acc.proce. §.1. versi. leuia autem crimina.& tex.in auth.vt cle.
apud propri.epis.§.illud palam.
d Pom. ¶Seu clericorum. Vide Fel.in c.ex literis.de resc.

1 *Condemnatus de adulterio an puniatur capite.*
2 *Infamis an possit esse tabellio, remissiue*

a **§. Miles.** Op.gl. a Quæro † vtrū ꝯdẽnatus de adulterio pu
1 niať capite, vt l.q̃uis.de adul. Gl.soluit ꝙ olim nõ
erat pœna mortis. Idẽ no.in l.q cū vno.§.adulterij.ĩ.de re mil.&
l.Claudius.de his q.vt ind. Tu dic meli⁹, vt no.ĩ l.si qs viduā.ĩ. de
q̃st. ¶Vltimò no.gl.tuā, hic vides, ꝙ ĩfamis absoluiť à sacro militiæ:
2 idẽ ab oĩ publico offõ, qđ no. Facit ista gl. † ꝙ ĩfamis ñ ꝑt esse
tabellio. Contrariū determinaui, ĩ.ad le.Iu.re.l.ea. Dic vt ibi. Fa-
cit ꝙ no.ꝑ Inn.extra, de excessib.præ.c.inter dilectos.in 1. gloss.

ADDITIO.

a Barb.Op.gl. Allegatur gl.hęc ꝓ sing.& vide Abb.in c.q̃relā.de iureiu.& vi
de Lud.Ro.in consi.264.& vide Bar.in cõs.99.in c.Io, notarius dicit cõtra.
Paris. Vide Pau.de Ca.in l.bona fides.ĩ.deposi.& Mod.in l.si quis id qđ.cū
gl.s̃ de iur.om.iud.ẽt ꝙ in pœnalib. sit licita extensio rõnis, vide Ia. in §.se
quens.Inst.de ac.& in §.tripli.in 2.no.eo.tit.in contrariū ꝙ non sit capien-
da ꝑsumptio, & interpretatio, vt qs puniať, vr̃ voluisse Com. consi.134.in-
ci.visis denūciatis.ver.ꝙ āt ĩ dubio.sed põdera, qa ibi delictū ñ remanet ĩ
totū ĩpunitū, sed puniť tāq̃ vulnerās, licet ñ tāq̃ occisor, vt ibi per eū in fi.
Itẽ ad istā doct.Bar.in hoc vide Ro.cõsi.55.& cõcordātes ꝑ Ias.in l.si quis
id dꝑ.ver.ad l'ram.de iur.om.iu.& in l.qui se patris.C.vñ lib.ꝙ fauorabile
est punire delicta, & ẽt ęquitas dictat, vt delicta puniant cõsidereť secun-
dario, principaliter āt consideretur delictum: & sic odiosa censetur dispo
sitio puniens. Vide Soc.in l.j.in prin.de ver.ob.vbi etiam sequitur Bar.hic.

§. Ait prætor, Querit gl. de istis ioculatori.dic, vt in ea.

LEX IIII.

Athletas. Op.gl.de l.Impator.ĩ.e.Sol. gl.q̃ est rõ, qa ma-
gis peccat q lenocinium facit, q̃ q adulterium.
Et no. quod maius delictum est lenocinium, quàm adulterium.

1 *Præuaricator dicitur, accusans aliquem de publico iudicio ad condemnationẽ vel absolutionem.*
2 *Calumniator dicitur, qui scienter falsa crimina intendit.*
3 *Accusans, & non probans, quando præsumatur calumniator, & casus qui sint in quibus cessat præsumptio calumniæ. & nu.4.*
5 *Iudex per inquisitionem procedere potest in casibus, in quibus accusator excusatur à præsumpta calumnia.*
6 *Calumniæ causa quis punitur duobus modis, officio iudicis mercenario, & cõdemnatur in ipsa sententia, qua reus absoluitur.*
7 *Statutum quando imponit pœnam accusationem non probanti, accusator potest condemnari in sententia absolutoria rei.*
8 *Condemnatus officio iudicis est infamis.*
9 *Pœna calumniæ est similitudo supplicij.*

a **§. Calumniator.** a Primò † q̃ro qs sit ꝑuaricator. Rñ.
1 ꝓpriè dr̃ accusator publici iudicij,
q accusat non ad ꝯdẽnationẽ, sed ad absolutionẽ. Dr̃ ẽt ꝑuarica-
tor aduocatus, sed ĩpropriè, vt in gl. Tene mẽti, qñ corā te venit
aliqs accusans reū ĩ seruitiū ipsi⁹ rei, ꝑt ꝯ eū ꝓcedi de ꝑuaricatio-
2 ne. ¶† Quæro, qs dicať calūniator. Rñ. q falsa crīa sciẽter ĩtẽdit,
3 vt l.1.ĩ pri.ad Turp. ¶† Quæro, an eo ipso ꝙ qs ñ ꝓbat, ꝑsumať
calūniator. De hoc sunt opi.ĩ l.1.ad Tur.& Doc.tāgūt ĩ l.1.C.de
aduo.diuer.iu. Quicqd dicať, veritas est q̃ ĩ hac gl.poniť qa r'la ẽ,
ꝙ eo ipso qđ qs nõ ꝓbat, ꝑsumiť calūniator. Sed fallit in casib.q
in hac gl.notabili ponunť. Ista tñ ꝑsumptio, ñ est iuris, & de iure,
qa ꝯ eā admittiť ꝓbatio in ꝯriū. Et hĩ ẽ ꝙ dr̃ ĩ l.j.§.j.ĩ.ad Tur.ibi, fed
b ñ vtiq; q ñ ꝓbat, &c. Puto āt, b ꝙ possit ꝓbari ꝯriū per publicam
famā, q̃ excusat à calūnia. Text.est in l.miles.§.mulier.de adult. I-
dẽ puto ꝙ si aliqs accusauerit aliquẽ đ delicto, eo ꝙ audiuerit à ꝑ
sonis fide dignis: ar.C.đ cal.l.mr̃.& ĩ.de bonis lib.l.q cū maior.§.
fi. Secus si audiuerit à ꝑsonis ñ fide dignis, vt l.Athalet⁹.ĩ.đ fal.&
4 ibi dixi. Qui āt † sint illi cas⁹, ĩ qb.cessat ꝑsūptio calūnię, gl.ponit
5 notabil'r, q̃ vide, & signa. Et aduerte, † qa in oĩb.istis casib.ĩ qb.ac
cusator excusať à ꝑsūpta calūnia, ĩ oĩb.istis vel sibi corrñdentib.
iudex ꝑt ꝑ ĩqsitionẽ ꝓcedeř.iõ.n.necessari⁹ ẽ accusator, vt possit
pp calū.puniri sil'itudine supplicij: sed ibi ista rõ cessat, iõ ñ ẽ ne-
6 cessari⁹ accusator. Dixi plenè ĩ l.2.§.si publico.ĩ.đ adu. † Quæro
c q̃l'r c qs puniať đ calūnia? Rñ.duob.mo. Prĩò, Iudicis offõ merce-
nario: & tūc ꝯdẽnať ĩ ipsa sn̄ia, qua re⁹ õbsoluiť, vt ĩ.ad Tur.l.j.&
C.de calū.l.1. Puto tñ ꝙ ipsi accusatori debuit dari termin⁹ ad fa-
ciendū suā defensionẽ sup calūnia, qa hoc solū ꝙ non ꝓbauit, ñ
inducit ꝑsumptionẽ iuris, & de iure, sed põt probari ꝯrium, vt s̃.
d dixi. ¶No.ẽt d ex hac gl.& ex ll.quas allegat, ꝙ † qñ statutū im-
7 ponit penā ñ ꝓbāti accusationẽ ꝙ in ipsa sn̄ia, ĩ qua re⁹ absoluiť
8 põt accusator ꝯdẽnari. † Itẽ no.ex hac gl.coniuncta cum text. ꝙ
ꝯdemnatus officio iudicis est infamis. Qđ puto verū. Satis.n. est
ꝙ sit de calumnia vel publico iudicio ꝯdemnat⁹, vt requirit edi-
ctum ꝑtoris. Dixi plenè in l.ifamẽ.de pub.iud. Si verò vult qs cõ-
dẽnare aliquẽ đ calūnia accusatione proposita, hoc tūc ꝑt fieri
ex interuallo. Idem puto si iudex vellet ex officio nobili inquire
re. Nam cū istud delictū sit ꝯmissum corā iudice, đ eo ꝑt inquiri,
vt C.de ꝓba.l.iubem⁹.& de testi.l.nullum.& ista facultas inq̃ren-
di corrñdet illi casui exceptuato, ĩ quo accusator nõ teneť de ca
lumnia.s.vbi fuit ĩtimus dolor admissi criminis, vt s̃.dixi. Iudex
9 ẽm ipse ꝑ hoc offẽderetur, vt d.l.nullum. ¶† Quæro, q̃ est pœna
calumnię? Dic vt in gl. ꝙ similitudo supplicij, vbi est pęna deter-
minata, vel eius ꝙ in illo delicto solet imponi, vt in gl.& bene.

ADDITIONES

a Bar. Calumniator. Quis dicatur calumniator. vide §.notandum. 2.q.3.c.si
quem. Ant.in rub.de calum.& ibi dixi.
b Barb. ¶Puto āt. Idem voluit Bar.in l.1.§.1.ĩ.de calū.sequiť hic Angel. Bald.
& Sal.secus l.mater.C.de calū.vide bal. in l.q nõ ꝓbasse.C.de calū.sed Inn.
tȝ contra, in c.2.de cal.d.Ant.ibi dicit, ꝙ si fama est orta à fide dignis, ex-
cusat, vt voluit hic bar. si vero ñ oriť à fide dignis. non excusat, & ꝓcedet
opi.Vinc.Io.de Imo.ibi đt, ꝙ melior est opi.bar. qa q̃libet cā colorata ex-
cusat à calūnia, vt l.igiť.ĩ.de li.cau.cū si.Ang.in d.l.mr.aliter distinguit. Vi-
đ q̃ dixi ĩ d.c.fi.de cal.& ista ĩtellige in calūniatorib. fm An.hic. viđ q̃ dixi.
c Barb. Qualiter. Tene menti ꝙ anteq̃ iudex condẽnet reum de calūnia, dẽt
dare sibi terminū ad ꝓbandum innocentiam. Idem voluit bart.in l.1. §.1.ĩ.
ad Turp. Sed põdera, qa est contra tex.in c.2.de cal.vbi dr̃, ꝙ iudex cõdẽ-
nauit reū, donec ꝓbauit suam innocentiam, & sic reseruat sibi ius ꝓbandi
innocẽtiā. Et ille est tex.mirabilis, ꝙ primò cõdẽnet, & postea sibi reseruet
ius ꝓbandi. Põt dici ꝙ in casu illius c.probauit, sed in sufficienter. ideo ꝑt
condemnari, reseruato sibi iure probandi innocentiam, sed in casu isto nil
probauit, iõ debet iudex dare sibi terminum ad probandum innocentiam.
d ¶No.ẽt. Adde bar.in d.l.Athalet⁹.đ fal.& ꝙ no.bar.& bal.ĩ l.j.C.đ pl⁹ petit.

1 *Condemnatus de furto est infamis licet in veritate non fuerit. Eto quod in veritate non fecit.*
2 *Infamis est qui dedit pecuniam, & pactus est ne vocetur ad iudicium pro deli-*
3 *Pacis habendæ causa non licet dare pecuniam ante condemnationem, post sic.*

§. Item si quis. Hic Iurisconsultus procedit exponẽdo verba edicti. Primò op.de l.furti.§.pact⁹.
1 ĩ.eo. Solue, vt ibi. ¶ Quæro qđ si aliquis † est ꝯdemnatus de fur-
to, qđ in veritate non fecit, an sit infamis? Quidā, qđ nõ pl.si fur-
ti.C.eo.& qa res ĩter alios acta, &c. Gl.determinat ꝯriū, & bñ. Ad
l.si furti, rñd.vt in gl. Ad illud qđ dr̃, res ĩter alios acta. &c. Rñ. ꝙ

illud

illud non est verũ in his, q̃ ꝯtinẽt diminutionẽ status alicuius, vl' famæ: nã tũc hr̃ pro veritate quo ad oẽs, vt l. ex ea. s̃. ti. j. ¶† Scd̃o q̃rit gl. dr̃ hic pactus, qd̃ si pactũ fecit, cũ in veritate nõ ꝯmisit delictũ. Opiniones sunt. Finalr̃ gl. dicit eũ non infamari, ar. l. itẽ. §. pt đ ali. iu. mut. cau. fa. Et qd̃ hic dr̃, furti &c. ĩtellige qd̃ fcm̃ apparet Et ista determinatio vr̃ ꝯ dictũ in prin. gl. Nec ob. l. itẽ. §. pt. qa in illo edicto reqrit̃ ver⁹ dol⁹, q ibi cessat: hic ãt sufficit ꝯdenatio vl' fcm̃, vt patet hic. Iac. But. dicebat istã glo. posse sustineri hoc mõ, Qñq; transigit̃ sup pœna, iudice volẽte, vel authorãte, & tũc nõ infamat̃ quis, vt l. qd ergo. §. pęna grauior. j̃. eo. Qñq; paciscitur super delicto, & tunc infamatur, vt hic in tex. Quandoque super instãtia, & tũc nõ ĩfamat̃, nisi ꝯstet de crimine, vt hac gl. Certe non placet hoc, qa istud pctm̃ ne peteret in iudicio, ne litigaret, nõ solũ ꝑimit instãtiã, sed & ipsam actionẽ, vt l. si vn⁹. §. pact⁹
a s̃. de pactis. & ibi videbitis, & l. postq̃ liti. C. de pac. Et iõ puto, a qd̃ eo ipso ꝙ pact⁹ ẽ data pecunia sup aliq̃ istarũ actõnũ sit ĩfamis. Et
3 ex hoc hẽs † quod ñ licet dare pecuniã alicui, vt sibi faciat pacẽ. b
b Qd̃ intellige verũ añ ꝯdẽnatione secutam: tunc. n. nõ licet, qa hr̃ ꝓ ꝯfesso, vt hic: nisi in casib. in qb. licet trãsigere, vt l. trãsigere. C. de transa. Non ãt qd̃ pecunia data repetatur, qd̃ intellige vt in l. accusationes. C. qd̃ me. cau. q̃ est no. ad hoc cũ sua gl. Sed postq̃ cõdemnatio esset facta, si darem tibi pecuniam, vt faceres mihi pacem, forte non est prohibitum. Facit extra, de pœnis. c. præsbiteri. & j̃. ꝙ met. cau. l. nec timorem. cũ sua gl. hoc tamẽ nõ firmo.

ADDITIONES.

a Barb. ¶Et iõ puto. An sit licitum dare pecuniã pro pace. vide hic Ang. & Bal. & quæ dixi in c. quoties. de simo. & vide Bal. in l. non interest. C. quod met. cau. vbi dicit, quod non licet dare pecuniam pro concordia.
b ¶Faciat pacẽ. An liceat alicui dare pecuniam, vt sibi faciat pacem, tractat. Bal. in l. fi. j̃. de cond. ob turp. cau.

LEX V.

Quoniam. Hic dr̃, ꝙ vr̃ fateri q paciscitur. Quid est hoc dictum? dñt qdam, perinde est, ac si fateatur ex iudiciũ, dicentes, qd̃ ꝯfessio ex iudiciũ sufficit ad ꝯdẽnationẽ.
a Ita dicebat Iac. glossator antiquus. a Gl. tenet ꝯrium, b vt in ea. Ve
b ritas est qd̃ ꝯfessio ex iudiciũ facit indiciũ ad tormenta, vt l. ꝗro. j̃. de ædil. edic. & l. capite 5. de adul. Sed confessio in iudicio sufficeret ad condemnationem, vt l. si ꝯfessus. j̃. de cust. reo. & l. plane
c j̃. ad leg. Aq. Ista ergo transactio c licet facta extra iudicium habet vim confessionis factæ in iudicio, q̃tum ad hoc, vt possit seq ꝯdemnatio. Ita sentit gl. in l. transigere. C. de trãsa. Itẽ infamatur, sicut si esset condẽnatus, vt hic. Sed ꝯfessio sola facta in iudicio, non infamaret, vt dicam in l. ictus fustium. j̃. eo. licet quidam cõtra per hanc legem, & glo. hoc vr̃ sentire in gl. paruula, cum dicit quod hæc duo paria sunt, confiteri in iure, & pacisci extra ius.

ADDITIONES.

a Clau. ¶Antiquus. & dũ dicit gl. nisi cõtrarium ꝓbet. innuit, qd̃ ficta cõfessio ita ꝑt reuocari ꝑtextu erroris, sicut vera, & eã ꝓ notab. ad hoc allegat Io. An. in c. fi. de cõfe. Io. An. in add. ad Spe. in tit. de posit. §. 9. de quo ꝑ Bal. & alios i l. error. C. đ iur. & fact. ig. circa fi. & ibi vide remissiuẽ ꝑ Im. & in l. fi. §. iussus. de ap. Cautelas ãt, ꝑ quas poterit euitare huiusmõi infamia, & cõfessionẽ vide per Alb. & Ale. in l. trãsigere. C. de trãsac. & Cæpol. cau. 183.
b Contrarium. Hic vide qd̃ dixi post Bar. in l. 2. §. qd̃ obseruari. C. de iura. cal.
c Barb. ¶Ista ergo transactio. Et pondera in l. non vtique. j̃. de exce. dũ ponit casum in hoc quando excipiens confitetur, actor accipiat factum & ñ ius. sed Abbas. c. cum venerabilis. de exce. dicit esse casum ibi contra Bar. Ego pondero quod ista transactio est confessio, vt hic dicit Bar.

LEX VI.

Furti accipe.

1 *Appellatio in ciuilibus intotum suspendit effectum sententiæ, & sic etiam in criminalibus, præter quàm ad bona.*
Appellatione pendente nil nouari intelligitur, nisi fiat quod fieri poterat pendente instantia.
2 *Sententia lata statim infamat, etiam ante appellationem interpositam.*
3 *Appellatione interposita à sñia, ea pendente, sñia & eius effectus extinguitur.*
4 *Appl'o ĩterposita qñ fuit deserta, fingit̃ nõ appellatũ, & sic est retro infamis.*
5 *Condemnatus si pendente appellatione dixerit testimonium, valet, etiam si appellatio remansit deserta.*
6 *Excomunicatus qui appellauit, & neglexit prosequi, an dicatur retro ĩfamis.*
7 *Prima sententia si fuit confirmata à die confirmationis, est infamis.*
8 *Actio oritur ex sñia cõfirmãte, & nõ cõfirmata. Et iudex appellatiõis exequit̃.*
9 *Cautiones datæ in primo iudicio an committãtur in secunda sentẽtia, remissiuẽ.*
10 *Appellatio interposita ab interlocutoria, an extinguat illam remissiuẽ.*

a §. Sed si furti. Hic exponit verbũ, damnatus, positũ in edicto. Oppo. primò, & vr̃, qd̃ appellatio a non tollat effectum sñiæ, vt l. chirographis. §. fi. j̃. de adm. tu. glo.
1 so. Tu dic † melius, in ciuilib. suspendit appl'o effectũ sñiæ in totũ, & illud qd̃ dr̃, nil nouari appl'one pẽdente, dẽt intelligi, nisi illud fiat qd̃ fieri poterat pendente pr̃ia instãtia, vt l. postq̃. §. Impator. j̃. vt leg. no. ca. Solũ. n. hoc ꝓhibet innouari appl'o, qa suspẽdit iurisdictionẽ primi iudicis, & ad superiorem iudicem causam deuoluit, C. de ap. l. iudicib. & in d. ti. nil noua. appl'o. penden. Sed añ appellat̃ in crĩalib. suspenditur effectus primæ sñię in totum præterq̃ quo ad bona, quo ad q̃ remanet aliqs effectus sñiæ pr̃iæ vt C. si pen. app. mors interue. l. fi. & C. si reus vel acc. mor. fue. l. 3. ergo lex chirographis. §. fi. loqt̃ in appl'one ĩterposita in crĩalib. in qb. quo ad bona remanet aliqs effect⁹ primæ sñiæ. Vñ si qd est innouatũ, reuocatur ꝑ offm̃ iudicis, vt ibi not. ita dẽt intelligi gl.
b ista. Pro declarãda b ista l. dic, ꝙ post latam sñiam quoddã est tps appl'onis interponendę añ eã interpositã: quoddã est tps post appl'onẽ interpositã, ea pendẽte: quoddã est tps post appl'onẽ interpositã, & sñiam primam ꝯfirmatã ꝑ cursum fatalium: quoddã est tps post appl'onẽ interpositã, & sñiam prĩam ꝯfirmatã tanq̃ iustã,
c & æq̃. ¶De quolibet istorũ videam⁹. Circa primũ c. s. circa tps appl'onis interponendę, sunt opi. hic in gl. sup verbo, ꝓuocationis
2 † Quidã dñt, ꝙ sñia lata statim infamat, d vt l. q vult. & l. ꝙ ad sta-
d tum. j̃. de pe. cũ si. Alij dñt ꝯrium, ꝙ nõ ĩfamat, donec transeat ĩ rẽ iudicatã, vt l. j. de re iu. Facit s̃. de trãsa. l. post rẽ. Pro hoc qd̃ no. in l. 1. nil no. ap. pe. s. ꝙ intra decẽ dies nõ pt fieri executio. Prima opi. est vera fm oẽs ꝑ l. allegatam per eos. ¶Ad ꝯria rñdeo. Queđã est executio sñiæ, q̃ fit facto hoĩs, & ista non põt fieri intra tps appl'onis interponendæ, vt in ꝯriis. Quædã est executio, quæ fit à lege, vt infamia, & in his q̃ ꝯtinẽt diminutionẽ status, & tunc sñia statim trahit secũ executionẽ, vt hic, & d. l. q vltimò. & l. qd̃ ad statũ. & l. si qs filio exhæredato. §. hi ãt. de iniust. rup. & irr. test. Et ita dñt Cano. in sñia excõmunicationis ex. de ap. c. pastoralis.
3 qd̃ no. Circa fm † tps. s. post appl'onẽ interpositam ea pendente, vr̃ ꝙ appl'o extinguat sñiam & eius effectũ, vt hic, & ita tenet hic prima gl. Cõtrariũ tenuit. s. ꝙ non extinguatur, sed suspendit gl. ĩ l. tale pcm̃. §. q ꝓuocauit. s̃. de pac. Sed ista est vera, vt hic patet, ĩ l.
4 1. in fi. ad Turp. qd̃ intellige vt dixi. s̃. in 1. ꝯrio. Tertiũ tps † ẽ post appl'onẽ ĩterpositã, & desertã ꝑ cursum tpis, vt hic dicit gl. 2. circa med. qd̃ fingitur nũq̃ appellatũ eẽ, & sic retro ĩfamis est, vt di-
5 cit tex. ¶ Sed hic insurgit dubiũ. † qd si interim talis ꝯdẽnatus
e tulit testimoniũ, e an valeat? Vr̃ ꝙ nõ, vt l. 3. f §. duæ. j̃. ad Carb. &
f ita dicit gl. Gul. de Cu. dicit ꝯrium, qa inspicit̃ tps dati testimonij, vt l. 1. C. de test. Itẽ qa factum ipsius testis negligentis, ꝓsequi appl'onẽ ñ dẽt nocere alij, pro quo testificat⁹ ẽ, ar. l. si vnus. §. añ oĩa. s̃. de pac. & l. nã postea. in fi. de iureiu. Ia. Bu. tenet ꝯriũ. Nã in his, q̃ retro fingũtur, oĩa rescindunt̃ pinde, ac si ab initio fuisset infa-
g mis, vt l. pe. de suis & leg. & no. l. vl. C. de sen. pas. credo opi. Gul. g veriorem ꝑ rõnes suas: & illud qd̃ dr̃, in his q̃ retro finguntur, & cætera, ĩtellige nisi sint de necessitate facta, vt l. quoties. j̃. de pac.
6 dot. sed testificari est humõi, ergo &c. An ãt † ille, q est excõicatus, & appellauit, & neglexit ꝓsequi, retro dicatur infamis. Doct. canonũ variant, vt extra. de ap. c. sæpe, vide ibi, Inn. & Ber. discor-
7 dãt. ¶Quartum tps † est post appl'onem h interpositã, & sñiam
h primã ꝯfirmatã tãq̃ iustam, tunc à die ꝯfirmationis est infamis, ñ
8 retro, vt hic. Ex quo † apparet qd̃ actio oritur ex sñia ꝯfirmãte, ñ ex ꝯfirmata, đ quo plenè in l. eos. C. đ ap. & mandat sñiam executioni iudex appl'onis, ñ primus. De quo dixi plenè ĩ l. tale. §. q ꝓ-
9 uocauit. s̃. de pac. Ex quo appet † qd̃ cautiones pstitæ in j. iudicio ñ ꝯmittuntur in 2. sñia. qd̃ dic, vt in l. cũ apud Sempronium. j̃. iudi. solui. ¶Quero vtrum appl'o interposita ab interlocutoria extinguat illam, sicut diffinitiuam. Vr̃ ꝙ sic, vt in l. intra vtile. j̃. de mi. & ibi dicam. In ꝯtrarium facit c. non solum, extra, de appel. libro 6. Dic, vt dicam in d. l. intra vtile, circa medium.

ADDITIONES.

a Clau. Appellatio. De hac materia, quando appellatio tollat, aut suspendat effectum sentẽtiæ, vide per Alex. remissiuẽ in l si causa cognita. C. de trans.
b Pro declaranda. circa veritatẽ istorũ. vide Arc. in l. qa latronib. §. 1. de test.
c Circa primum. Vide Ro. consi. 103. Bal. consi. 110. vol. 3.
d Statim infamat. Idem dicit in l. 1. j̃. de re iu.
e Poma. Testimonium. Vide Fel. in c. testium. de testi.
f Cla. L. 3. Vid̃ ad cõfirmationem, & limitationem huius legis quod dicit Al. consi. 36. vol. 4. Præpo. c. pe. de ape. aliquid per Bal. in c præterea. 2. illo titu.
g Opi. Gul. Vide gl. in c. 1. extra, de test.
h Poma. Post appellationem. Vide Fel. in rub. de treu. & pace.

1 *Alieno nomine quatuor modis quis esse in iudicio dicitur.*
2 *Procuratore cõdemnato nõ infamatur dominus, etiam si dominus fuerit li. cõt.*
3 *Consilium quod quando quis dubitat condemnari in actione famosa, quod litiget per procuratorem.*

a §. Si quis alieno. a Pro declaratione tex. & gl. dẽs scir̃, qd̃ aliquis dr̃ esse in iudicio alieno
1 noĩe quatuor modis. † Prĩo aliẽo noĩe. i. ad alteri⁹ vtilitatẽ & dãnũ, vt procurator. † Scd̃o dr̃ eẽ ĩ iudicio aliẽo noĩe ad alteri⁹ vtilitatẽ & dãnũ, suo tñ noĩe ẽ in iudicio, vt fideiussor, & defensor,
b qa sine alteriu⁹ mandato suscepit in se iudiciũ. Tertiò, dr̃ b aliẽo noĩe. i. ꝑp factũ alienũ, suo tñ noĩe litigat, & ad sui vtilitatẽ, & dãnũ, vt hrs. ¶Quartò alieno noĩe. i. super instantia ꝯ personã alterius

ADDITIONES.

a Si quis alieno. Quando quis dicatur conueniri nomine alieno. Adde Bar. in l. alia, in prin. solu. mat. & in l. fi. C. de obse. pa. præstan.
b ¶Tertio dicitur. Bene facit quod no. in l. apud Iul. §. fin. per istum tex. j̃. quibus ex cau. in poss. ea.

rius inchoata, ad sui tñ vtilitatem, & damnũ litigat, & ꝓ facto suo vt l. seruus cuius. ỹ. e. In oĩb. istis casib. ꝯdemnat⁹ ñ infamat, licet quo ad qd dicat suo noĩe litigare, vt ex ꝑdictis patet, & sic cessant
2 oĩa ꝯria formata in gl. ¶ † Quæro, dr̃ hic ᵃ in fi. qđ ꝯdẽnato pro-
a curatore nõ infamat dñs, & si ab initio litigauit ꝑ procuratorẽ.
b ¶ Quæro, qd si ab initio ᵇ dñs fuerit litẽ ꝯtestat⁹. Gl. dicit idem, & hic subaudit maximè, qđ puto verũ, qa edictum ꝑtoris reqrit quẽ ꝯdẽnatũ eẽ suo nomine. Oportet ergo, qđ ille quasi ꝯct⁹, q celebrat in sententia, vt l. 3. §. idẽ scribit, & ibi not. ỹ. de pecu. celebreť cũ ipso reo principali, q si non est ĩ iudicio, ñ pt ꝯdemnari, nec cũ eo talis quasi ꝯct⁹ celebratur ꝑ rl̃a. l. qcũq; gerimus. ỹ. de
3 iu. & ꝑ l. 1. de sen. & interlo. oĩum iudicũ. qcqd ibi dicat gl. † Hẽs ergo mirabile ꝯsiliũ, qđ qñ qs dubitat se ꝯdẽnari ĩ actõne famosa, litiget per procuratorem, & euitabit infamiam, vt hic. ꝙ not.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Dicitur hic. Vide quid ex hoc infert Deci. in c. at si clerici. de iud.
b ¶ Ab initio. Adde bal. in l. nihil. C. de procur.

1 *Pacem non licet facere data pecunia, et si non sit scriptum in instrumẽto. nu. 3.*
2 *Lex simpliciter loquens restringitur, ne sequatur absurdum.*

a
1 **§. Pactus.** ᵃ No. arg. † qđ non licet facere ᵇ pacẽ data pecu-
2 nia, vt dixi in l. athletas. ĩ fi. s̃. e. No. † ẽt diligen-
b ter, quod lex simpl'r loquens restringiť, ne sequat absurdũ. Sic̃ ĩ
3 l. scire oportet. §. aliud. ỹ. de excu. tu. & l. aliud. §. absurdum. de reg. iu. & ỹ. de test. l. qsitum, dixi in l. oẽs populi, circa interpretationem restrictiuam. s̃. de iu. & iu. ¶ Quero qd si veritate interuenit pecunia, vt tñ ñ fuit appositũ ĩ ꝯctu. Gl. in l. accusatiõis. C. qđ me. cau. vr̃ velle dicere, qđ satis ẽ si in ꝯctu ñ apponatur, sed alio casu loquitur: quantum ad casum præsentis legis puto sufficere, ꝙ in veritate interuenerit: & licet ibi non sit scriptum, videtur tamen repetitum, vt l. item quia. in fi. s̃. de pactis.

ADDITIONES.

a ¶ Pactus. Et istum tex. allegat bar. no. in l. 2. in prin. C. de pœna iu. &c.
b Paris. ¶ Non licet facere. Vide cautè, quomodo hoc possit euitari. & quod non videatur confiteri per Ias. in l. transigere. C. de transac. Quid autem si non transigeret, sed solueret pœnam non expectata sententia? vide multa per Fely. in cap. cum te. 2. de re iu.

1 *Iussus quando excuset.*
2 *Iudex non potest cogere partes ad transigendum, neque compromittendum, ne que ad pacem faciendum nisi pro quiete publica.*
3 *Iussus delegati ad vniuersitatem causarum excusat.*
4 *Iussus arbitri non excusat, arbitratoris sic.*
5 *Arbitramentum est transactio, generaliter intelligendo, non strictè.*

§. Qui iussu. Iussus ꝑtoris excusat, & iuŕm ñ hẽt vim trãsactionis quo ad ĩfamiã. h. d. & est bonus §. Opponi. & vr̃ ꝙ iussus ꝑtoris, ñ excuset, qa iubere non pt. Nemo. n. ĩuitus cogit ꝯhere, vt C. de iure delib. l. nec emere. & C. de ꝯh. emp. l. inuitũ & vt nemo ĩuitus. in rubro, & nigro. Et gl. hic deter
1 minat, ꝙ iudex ñ pt iubere transigere. So. † Quidã sũt, ĩ qb. nullo mõ qs teneť parere, & tũc illorũ iussus nullo mõ excusat, vt l. liber hõ. ĩ prin. ỹ. ad l. Aq. Quidã sunt qb. qs teneť parere ĩ aliqb. vt parẽtib. dñis. iudicib. & tũc in his, in qb. dẽt qs parere, sine dubio excusať, vt l. ñ vr̃. §. q iussu. ỹ. de re. iu. In his vero, ĩ qb. qs parere ñ teneť, si sũt grauia, ñ excusať ꝑp iussum, vt d. l. liber hõ. & ibi no. ad l. Aq. & de re. iur. l. ad ea. Sed si sunt leuia, excusať. Ita loqť hic.
2 Hẽs ergo † ex hac gl. ᵃ notabili, ꝙ iudex ñ pt cogere partes ad trã
a sigẽdũ, ᵇ & eo. mõ neq; ad ꝯpromittẽdũ in arbitratorẽ, & no. &
b tene mẽti. Eo. mõ ᶜ vr̃ ꝙ ñ possit cogere partes ad pacẽ. Qđ intel
c ligẽ nisi forte ᵈ ꝑ hoc qes publica inquietareť, tũc. n. posset, ar. l.
d ꝯgruit. s̃. de of. ꝑsi. & in aut. de ma. ꝑn. §. coges. Vides hãc gl. & no.
3 eã. ¶ † Quæro vtrũ iussus delegati iudicis excuset? Certè sic, si eẽt delegat⁹ ad vniuersitatẽ cãrũ, qa est ea. rõ. q ĩ iudice ordinario, vt ex ꝑdictis patet. Sed si eẽt delegatus ad vnã cãm tm̃, tũc ĩ cæteris hr̃ vt priuatus, & iõ tũc iussus eius non excusaret, vt d. l. liber hõ.
4 ¶ Quæro, † qd in arbitro, vtrũ eius iussus excuset? Rñ gl. ꝙ non. Qđ intellige verũ, si fuerit ꝯpromissum tanq̃ in arbitrũ, & sic ad eũ ñ spectat iubere transigere, sed si in eũ fuerit ꝯpromissum, tãq̃ in arbitratorem, & ipse ꝑcepit dari pecunia: puto ꝙ ei⁹ iussus excuset, qa tex. q dicit, pactus est, intelligiť data pecunia spõte, sed iste dedit necessitate coact⁹. s. ꝑp sñiã arbitratoris. Et si dicas ĩputer sibi, qa se posuit in tali necessitate, dico ꝙ talis necessitas ᵉ nõ
e est de necessitate ordinata ad cãm istam. Illud ãt ꝙ dr̃, ꝙ arbitra-
5 mentum est transactio, dẽt intelligi gñal'r, hoc est qdã ꝯuẽtio ᶠ
f per q̃ recediť à lite vel à ꝯtrouersia, nõ ãt dẽt intelligi strictè ꝙ sit transactio, q̃ fit aliquo dato vl̃ retẽto, qa si hoc eẽt, seqreť ꝙ nũq̃
g arbiter posset ĩ totũ absolueř, vl̃ in totũ ꝯdẽnaŕ, qđ eẽt, iniquũ ᵍ

ADDITIONES.

a ¶ Ex hac gl. Adde bal. in l. ex stipulatione. C. de sen. per illũ tex. & q̃ dixi. l. ꝯgsimũ. ỹ. de vsuf. & adde, ꝙ bal. in c. 1. §. si qs furatus. de pace tenen. dixit q̃ ille tex. ꝑstat ar. ꝙ qs possit cogi vna cũ aduersario ad cõpromittendũ in amicũ cõem, cõtrouersiã q̃ hñt iuicẽ. Postea dicit ipse, ꝙ hoc ñ credit, nec est verũ, sm̃ eum. Adde an iudex possit aliquẽ cogere ad cõpromittendum resistẽte statuto. Pau. de cast. consi. 183. Adde hoc eẽ verũ, ꝙ dicit bar. hic, nisi partes litigassent, qa possent cogi ad cõpromittendũ, vt per do. Ant. in c. 1. circa fi. de mu. peti. vide Ale. consi. 60. 2. vol. & l. q̃dã exsistimauerũt. ỹ. si cer.

pe. in l. 1. §. post operis. ỹ. de no. ope. nun. Ori. in trac. de arb. q. 45.
b Paris. Ad transigẽdũ. Vide Ant. de But. in c. 1. in fi. extra. de institut.
c Paris. Eodẽ mõ. Vide latè de materia ista, Fel. ĩ ru. extra de treu. & pa. & viã So. ĩ l. qđ existiauerũt. ĩ vl. no. ỹ. si ce. pe. & Ia. ibi Ar. ĩ l. 2. §. ex his. ꝗ ver. ob.
d Nisi forte. Vide bar. consi. 20. vol. 2.
e Paris. Talis necessitas. Vide Are. in l. is potest. ad fi. ỹ. de acq. hæ.
f Arbitramentum. Vide Bar. in l. ꝙ si Ephesi. §. 1. ỹ. de eo quod cer. loco.
g Esset iniquum. Adde bal. in l. fi. ỹ. de excep. rei iud.

§. Mandati. No. casum, in quo actio mandati contraria infamat. dicam ỹ. ea. l. in fi.

§. Illud plane. Op. qđ idẽ sit in mandato & deposito, ꝙ in tutela & ꝓ socio. Dic vt in gl. q̃ subtilis & clara ẽ. Sed gl. Inst. mã. §. rectè. dicit aperte, ꝙ mandatũ re nõ integra morte mandatarij non finitur, & sic transit ad hr̃dem. Tutela vero & societas finitur morte omnino, licet duret actio.

a **§. Contrario.** Quærit glo. qd si ꝯrio iudicio agatur ꝓ fide rupta. ᵃ Dicit gl. nõ infamari nisi in casu posito s̃. ea. l. §. mandati. quia in pœnis nõ dẽmus legẽ extẽdere ex identitate rationis. qđ no. sm̃ hanc gl. in contrarium tenet gl. in l. si pignore. §. si post distractum. ỹ. de pig. actio. Ista tenetur communiter, sed forte illa verior est. No. de termino modo.

ADDITIO.

a Fide rupta. An cõdẽnat⁹ ꝗ fide rupta, sit infamis ꝑ Imo. ĩ l. ĩfamẽ. de pub. iu.

LEX VII.

In actionibus. No. qđ cl'a apposita ĩ ꝑcedenti cap. in sequẽti ñ ĩtelligat repetita. s. illa cl'a, pact⁹ ve. Sic̃ ĩ l. 2. ĩ ꝑn. ỹ. vi bo. rap. ĩ illis verbis, coactis hominib. &c. qđ est verũ in his, q̃ pertinent ad facti narrationem. Secus ĩ his, q̃ ꝑtinent ad iuris dispositionem, vt l. quemadmodũ. §. fi. ỹ. ad l. Aql. & Inst. eo. §. ex hoc tñ capite. Dixi plenè in l. ait lex. ỹ. ad leg. Aql.

LEX VIII.

1 *Ignorantia non punitur & quando, ibi.*
Tempus continuum currit etiam ignoranti.
2 *Ignorantiam allegare quando liceat.*
Occidens aliquem, quem credebat bannitum, non punitur tanquam de simplici homicidio.
Presentans non bãn tum, quem credebat bãnitum non habet premium.
3 *Executori ignoranti non currit tempus.*
4 *Præscriptio quando currit ex negligentia alicuius, oportet quod in prin. ponã tur ea quæ inducunt negligentiam.*
5 *Testis deponens super morte alicuius, probat, si reddendo causam dicit, ꝙ vidit fieri luctũ in domo, & vxorẽ, & cõsanguineos assumere vestes lugubres.*

Genero. Hic incipit exponere tertiã partẽ edicti, ꝗ his, qui notant ĩfamia ipso facto, & br̃. h. d. Licitum ẽ allegare ignorãtiã ad ꝯmodũ ignorantis. h. d. Iac. Bu. ¶ † No. existo
1 prin. qđ ignorantia ñ dẽt puniri, Ex hoc no. qđ tps ꝯtinuũ currit ẽt ignoranti. ¶ Op. qđ ignorantia puniť, vt ỹ. de pi. ac. l. tutor. §. 1. gl. non soluit. Dic qđ ignorantia ibi habuit culpã admistam. Vñ ꝑp culpã puniť. Sic s̃. de legi. l. 1. & iõ hæc lex dẽt intelligi de ignorãtia facti, ñ iuris, quæ cadit in latã culpã, vt ỹ. e. l. liberorũ. no. gl. & hic, & ibi. ¶ Ad scđam op. Inst. de exc. tu. §. q ãt. & l. cũ sex mẽses. ỹ. de edil. edi. Solue, hic tps est vtile, ibi continuũ, & in dubio intelligiť continuũ, vt l. 1. & ibi no. ỹ. de diu. & tẽ. ꝑsc. ¶ Op. ex gl.
2 † ad summarium intellectũ, de l. si is. §. si cõis seruus. ỹ. de acq. re. do. vbi allegať ignorantia ad ꝯmodũ ignorantis. Sol. Distingue tres casus qñq; qs allegat ignorãtiam ad euitandã penã, & pt vt
a hic, qđ ĩtellige, nisi sit admista culpa, ᵃ vt hic. Et ex h̃ seqť, ꝙ si qs occidit illũ, quẽ credebat bãnitũ, vel adulterauit illã q̃ credebat ñ nuptã, qđ ñ puniať tanq̃ de simplici homicidio, vel adulterio, vt l. pe. ỹ. de adul. Sed si erat in culpa, qa plenius ĩuestigare debuit puniretur tanq̃ de culpa, vt l. 2. §. hac actione. vi bo. rap. Quando-
b que allegať ᵇ ignorantia ad incommodũ ignorantis. Verbi grã
c occidisti bãnitũ ᶜ quẽ tu ignorabas bannitũ, adulterasti mulie-
d rẽ ᵈ solutã, q̃ credebas nuptã, & filia. Certè ad puniendũ te, ñ poteris istã tuã ignorãtiã & errorẽ allegare, sed stabiť veritati, ar. h⁹ l. & ẽ tex. in l. inter oẽs. §. rectè. ỹ. de fur. & de err. expi. hæ. in l. fi. & Inst. de ob. q̃ ex deli. §. placuit. Et ex hoc ego dico qđ ĩ crĩalib. nõ admittunť rñsiones, ꝑ verbũ, credit, & nõ credit. Nam tuũ credere, nõ faceret te plus puniri, si veritas aliter se hẽret, ꝑ dicta iura. & iõ de veritate dẽt rñderi, vt sic scio. vt l. repeti. de q. & per totũ ti. facit ỹ. re. amot. d. l. Marcell⁹. Qñq; allegať ignorãtia ad ꝯmodũ ignorantis quo ad hoc vt lucrũ perdat, ñ vt dãnũ sentiat. exẽplũ. dicit statutum, qui representauit exbannitũ hẽat centum: mõ tu cepisti & præsentasti quendã, nõ tanq̃ ex bãnitum. quia ignorabas,

ADDITIONES.

a Admista culpa. Vide Bar. in d. §. rectè. & in l. omnes populi. in v. q. prin. Et viđ de, quæ no. Ins. de act. §. pœnales.
b Poma. Qñq; allegať. Vide Ale. cõs. 24. in fi, 4. vol. Fel. in c. quæ in ecclesiarũ, ver. septimus casus, de const. vide Alexã. cõs. 1. vol. 2. Cæpo. consi. 7. dubio. 1.
c Occidisti bannitum. Sed de bannito Io. And tenuit cõtrarium in Spe. in ti. de accu. §. sequitur. & quod no. Bar. in l. non solum. §. morte. de ope. nou. nun. & adde quod no. Bar. in l. fi. ỹ. de adul.
d Paris. Adulterasti mulierem. Vide Are. in l. qui se pupillum. ỹ. de acq. hær.

a rabas,certè nõ dẽs hr̃e p̃miũ,vt d.l.si is.§.qđ si seruus.a de acq. re.
do.& l.si qs in graui.§.vtrum.ad Sil.In eo,ꝙ dicit vltro,ꝓ hoc de
ꝯd.& dem.l.2.vbi ñ sufficit ꝯdõnẽ ĩpleri facto, sed ex certa scĩa q̃-
b tũ ad acquirẽdũ.Facit qđ no.Dy.in l.seruus.j̃.de ver.ob.Vlteriᵒ b
3 ista lex facit ad q. dicit † ꝯstitutio epi c ꝙ si executor ñ fuerit exe-
c cutᵒ ĩtra annũ vltimã volũtatẽ,cadat ĩ excõicationẽ vtrũ istud tp̃s
currat ignorãti executori.Vr̃ ꝙ ñ nec ignorãtia puniat̃.In ꝯ̃riũ vr̃
text.hic dum dicit,merito prætor adiecit.quasi dicat, si prætor ñ
adiecisset curreret ignoranti. Pro quo facit qđ dixi s̃. ꝙ in dubio
d tp̃s ẽ ꝯtinuũ,vt l.1.de diuer. & tẽ. p̃scri.Teneo d ꝙ tp̃s nõ currat,e
e nisi à tp̃e sciẽtiæ,ẽt si in ꝯstitutione dicat̃ intra annum, à tp̃e mor
tis subaudi,& scientiæ,ne ignorãtia puniatur, vt hic.Pro hoc ca-
sus solennis in l.3.§.si quis hæredi.j̃.de statulib.vt si testator dixit,
tp̃e mortis,subaudi ibi,& additæ hæreditatis,qa tũc incipit esse in
negligentia.Facit l.si in diẽ.in prin.de ꝯd.&.dem.& C. de iur.deli.
l.scimus.§.sinãt dubius.& §.seq.vbi tex.dicit à die mortis, subau-
dit glo.& additæ hæreditatis.Facit j̃.de iure dotium.l.tali,in prin.
4 Et hoc † dico generaliter in omni præscriptione,f quæ currit ex
f negligentia alicuius,oportet ꝙ in prin.ponantur ea quę negligẽ
tiam inducũt,vt l.1.in fi.de anna.excep.& quod prætor adiecit, li
5 fecit ex abundantia, gratia tollendæ dubitationis. ¶ † Vltimò i-
g ste tex.facit in ar.g ꝙ sufficiens sit redditio causæ testis, qui testifi
catur de morte,si dicit, vidi de eo fieri luctum in domo sua,& v-
xorẽ,& consanguineos assumere vestes lugubres, vt hic, in fin.
Istud.n.sufficit explorari à notis, & his qui verisimiliter scire pñt
vt C.de repu.auth.hodie.& l.si vicinis. C. de nup.Sed ꝯsanguinei
debent scire verisil'r,& hoc manifestant per luctum: ergo,&c.fa-
h cit l.octaui.in fi.vnde cog.& l.de tutela.C.de in int.rest.h

ADDITIONES.

a ¶Si seruus,Et ibi Bar.Bal.hic contra,quem seq̃tur Rom.in d.§.vtrum.adde Bal.in l.si quis hæredem. in p̃e.q.C.de insti. & cum Bar.tenet Sal.in l.ea quidem.in ver.16.quæro.C.de accu.Bar.in l.nulla de delat.lib.x.
b Paris.¶Vlterius.Vide Com.consi.12.inc.Io.ab armis,ad finem.
c ¶Constitutio epi.Et vide latius Bar.& quod ibi dixi in l. Labeo.j̃.si qs test. liber esse ius.fue.Adde quæ no.Bal.in auth.cui relictũ.C.de ind.vid.Et quid si fuit impeditus,vide per Bal.in l.fi.§.1.communia de leg.Adde Bald.cõsil. 371.2.lib.Ro.late,vbi ponit pulchram limitationem,consi.328.
d Pom.¶Teneo.Idem tenet Ale.consi. 24. inc.viso themate.ver.super eo.in j. vol.& Pau.in l.nulli.ad fi.C. de epis.& cle.Barb. consi.8.1.vol.Ro. consi.128. 1.dubio.limita tamen per Ale.l.si mihi,& tibi.de leg.1.& consi.36.4.vol.
e Clau.¶ Currat.Idem tenet Bal.in c.licet magister.de sup.neg.prælat.Ang. Barba.consi.8.uol.1.
f ¶Præscriptione.Adde Bal.in l.1.in 24.oppo.& in l.quandiu.C.qui admi.Adde tu Bar.in l.1.j̃.de excu.tu.& Alex.in consi.87.in fi.in 5.volum.& Bar.Soc. consi.265.in 2.vo.
g ¶Facit in ar.Vide Bal.in l.exhęredatum.j̃.eo.& Bar.in l.si quidem.C.so.ma. cum concor.& sequitur hoc Flo.in l.3.§.eiusdem.de testi.
h Clau. Resti. Vide qũo probetur mors plenè per Bar. in l.is potest.j̃. de acq. hæ.& in l.2.§.si dubitet.j̃.quemad.test.aper.& vtrobique per Al.& alios.

LEX IX.

Vxores. No. ꝙ mulier non cogitur lugere sponsum, nisi esset desponsata per verba de præsenti, quia tunc non esset sponsus solum,sed vir,vt dicit glo.

LEX XII.

1 *Rationum duarum si vna cessat,alia superest.stat dispositio.*
2 *Pœnæ impositæ nubentibus intra annum,sunt correctæ.*

a Liberorum. a Quæro vtrum statim post partum mulier
b possit nubere.b Mar.indistictè dicit,qđ sic,
qa cessat rõ hic posita.Iac.ꝯ̃.est.n.duplex rõ.Prima,pturbatio san
guinis.Scda,qa ꝓhibet̃ nimia,festinãtia ne ex tali facto scđo viro
aliqua suspicio oriatur, quia primũ virum noluit lugere. & §.Põ-
ponius.& casus huius l.intelligitur in viro,qui lugeri non debuit
c Ex quo no.c qđ vbi dispositio † hẽt duas rõnes,licet vna cessat,si
1 tñ alia superesset,sufficit, vt hic, & Inst.de nuptiis.in §.affinitatis.
& l.si vẽtri.§.in bonis.de priuilegiis creditor.hoc etiam tenet Cy.
2 in l.2.de secun.nup. ¶ † Quæro vtrum ista lex sit correcta per di-
d ctum Apostòli dicentis,Mortuo viro d nubat in dño qñq;.gl.te-
net hic,qđ sic,& in l. 1.C.de sec.nup.Cy.ibi ꝯ̃. Sed Inn.& Io.And.
ex̃,de sec.nup.ca.pe. & fi. tenent idẽ qđ gl.hic.s.qđ oẽs pœnæ, q̃
imponuntur,nubentib.intra annum, sint correctæ.Pœnæ vero,
quæ imponuntur,quia secundo nubunt, illæ imponuntur fauo-
re filiorum primi matrimonij, qui ex hoc læduntur, non pp fe-
stinantiam.Idem tenet Ia.de Bel.Auth.de nuptiis.§.& si quidem.
& istud semp fuit obseruatũ à mortalitate citra milies & milies.

ADDITIONES.

a Pom.Liberorum.Vide Fel.in proœ.Decre.
b Possit nubere. De hoc vide gl.in auth.de nup.§.si vero altera.in ver. confusionem,& Bal.in l.1.C.de secun.nup.
c Paris.¶Ex quo no.Vide Fel.in c.cum cessante,in prin.de appell.
¶Ex quo no.Et vide omnino bar.in l.1.j̃. sol.mat.no.bal.in l.generaliter.C. de epi.& cle.& in extraua.ad reprimendum.
d ¶Mortuo viro.Quid si matrimonium non est solutum morte,sed per diuortium,an habeant locum istę pœnę? vide bal.in l.si qua. C.de sec.nup. adde, an pœnæ secundo nubentium sint sublatæ,Pe.de Anc.consi.100.

§.Notatur. Op.qđ ignorantia iuris excusat,vt j̃.de adult.
l.si adulterium.§.Fratres.So.ibi in muliere, &
minore,hic in marib.& maiorib.Op.lata culpa nõ infamat,vt no.
Inst.de suspe.tu.§.suspectus.Sed iuris ignorãtia est lata culpa.Qđ
apparet quia omnes scire debent,vt l.leges.C.de leg.ergo est lata
a culpa,vt l.latę.de ver.sig.Sol.gl.no.a qđ ꝯ̃rium loquit̃ in infamia,
quæ infert̃ p sñĩam,hic ipso iure.Facit qđ no.in d.l.in actionib.in
1.gl.mag. de in lit.iurã. Sed quæro vtrum iste §.sit hodie correctᵒ
per dictum Apostoli?vr̃ qđ nõ, qa loquit̃ ibi solum in muliere ꝙ
mortuo viro nubat in dño.Et qđ nõ mutatur, &c.vt l.p̃cipimus.
in fi.C.de app.Contrariũ puto:Nã ꝯ̃ctus matrimonij est respecti-
uus:nõ.n.p̃t mulier nubere, nisi eã vir accipiat.& iõ, si pmittitur
mulieri, de necessitate viro ẽt accipienti pmissum est. facit C. de
indi.vid.to.l.fin.& j̃.de rescin.vend.l.cũ emptor.& de accep.l.fin.

ADDITIO.

a So.gl.no.Adde tex.& bar.in l.1.in prin.s̃.e.ti.& adde quod pœnæ,q̃ introductæ sunt contra mulieres,q̃ transeunt ad secundas nuptias, hẽnt locũ in vidua luxuriosè viuẽte,l.his solis.in fi.C.de reu.do.& illud voluit Iac.de bel. in auth.de non eligen.secundo nubẽ.§.& si quidẽ.in ver.hic ãt ẽt,p illũ tex. & volunt gl.& doc.in auth.eisdem.de sec.nup. C. & in auth. sacramentum. C.qñ mul.tut.offi.fun.po.adde quod vidua luxuriosè viuens,ita perdit dotem,sicut per adulterium,vt consuluit.Pau.de Cast.consi.123.

a §.Excusatur a Op. gl.qđ iussus non excuset, vt j̃.de rit.
nup.l. non cogitur.So. ibi iussus nõ ĩportat necessitatem, qa filius non cogitur obedire:tñ si obedit,excusat̃,vt hic.dixi in l.furti.§.q iussu.s̃.e.¶Scdò opp.C.de incest. nu.l.
q ꝯ̃.Sol.ibi erat graue delictũ, iõ iussus non excusat.Opp.j̃.de rit.
nup.l.non est.Gl.dicit,ibi alio casu loquitur.q.d.est maius delictũ
accipere pupillam, q̃ hic accipere eam, q̃ nubit intra tp̃s luctus.
Facit ad q.quam dicam j̃.eo.l.quid ergo.§.si quis alieno.

ADDITIO.

a Excusatur.Istum tex.facit hic bal.notabilem,de quo dixi in l.non solum.§.si mandato,post bar.de iniuriis.

LEX XIII.

a Quid ergo. a Qñ ꝯsensus reqrit̃ certo tp̃e,ratihabitio se
b quens retro non trahitur,b vt actũ ꝯfirmet:
Facit l.obligari.§.tutor.de auth.tu. Idem si consensus reqritur intra certum tp̃s.Nam cõsensus dẽt ahiberi intra illud tp̃s, intra qđ
potest actus geri,vt l.bonorum.j̃.rem rat.habe. & per hoc cessat
contrarium factum in gl.de l.fi.ad Maced.qa ibi loquitur, quando consensus non requiritur certo, & limitato tempore. Dixi
plenè in l.verò procuratori.j̃.de solut.

ADDITIONES.

a Pom.Quid ergo.Vide quod dicit bar.consi.25.
b Non trahitur.Sic no.ex hac l.cum præcedenti, quod ponderãdum est principium, maximè ne qs incidat in pœnã,vel delictum,& de hoc per bal.in l. si cõstãte.§.si vxor.j̃.so.ma.post gl.in verb. compẽsationem.cũ his, q̃ ibi no. Dy.Et ibi bar.dicit,qđ vulnerãs exbãnitũ nõ dẽt puniri, licet postea ille exbãnitus eximatur de banno.Ad istum brocardũ an sint paria à principio scire,& postea scire,& pati.vide bal.in l.cum ancillis.in fi.C.de incest.nup.

§.Si quis alieno. Tenementi, ꝙ quando mater negligens fuit petere filiis tutorem intra
annũ,pp ꝙ priuatur successione,& deuoluit̃ ad ꝓximũ subsequẽ
tẽ,vt l.2.in fi.ad Tert. & ꝓximior sequens erat pr̃ ipsius mr̃is, auᵒ
a quo ad pupillum,q̃ hẽbat mar̃em ĩ potestate, certè a puto ꝙ ipse
excludatur,sicut mr̃. Nam ipse sicut lĩmus administrator, poterat facere sicut mr̃, & ꝓhibere ne illam negligentiam incideret.
Cũ igit̃ passus sit,ipse punitur.vt hic,& l.liberorũ.in fi.s̃.eo.& qđ
dr̃ ꝙ defert̃ sequeti ĩ gradu,intelligas q non hẽt mtrẽ negligentem in potestate,& patitur,vt hic,& l.liberorum in princ.s̃.eod.

ADDITIO.

a Paris.Certe.Vide Arc.in l.2.C.si aduer.delic.

a §.Quod ait. a Rõ huius §.apparet,quia verba edicti dñt.
ꝯstituerint, vel habuerint, non dñt. eo. tp̃e
constituerint.Et sic possum dicere, ꝙ fuerint eo. tp̃e in studio cũ
eo,qui fuit ante me,vel post me,dummodo eo.tẽpore fuerimus.

ADDITIO.

a Quod ait.No.ad ea quę ponit bar.in l.nepotib.C. q pe.tu.& in l.2.j̃.eod.ti. & cõtra hoc no.exp̃sse.mihi vr̃ cõclusisse bar.in cõsi.inc.in cã Nãnis.p bal.i l.præcib.C.de imp.& aliis sub.& in l.mr̃.ad Treb.& in l.sciant.C.de leg.hæ.

§.Cum autem. Qñ lex punit fcm̃,nõ curat̃ de iuris effectu.Contra,nõ punit̃ factum,si non
hẽt effectũ,vt C.si manc.ita fue.alie.l.ea qdẽ. Solu.illud est verũ
qñ ꝯstat,ꝙ dispõ se refert ad factum, ẽt sine iuris effectu,& hoc ẽ
qđ vult dicere dum dicit,cum lex notet factum.Nam cũ de iure
qs nõ possit hr̃e nisi vnam vxorem. C.de incest.nup.l.neminem.
apparet ꝙ p̃tor,q fecit mentionẽ de secũ.nup.durantib.primis,ĩ-
tellexit de secundis de facto ꝯ̃ctis, & sic ad factum respicit tãtum.
Aliud est ergo dicere, hic prætor factum notat, quàm in l.palã.
§.quę in adulterio.j̃.de rit.nuptiarum.& qđ habuistis notatum.s̃.
eo.l.1.in gl.mag.Sed ad hoc op.lex.q̃ punit falsum,refert se ad fa-

ctum, qa nõ valet de iure ex eo φ falsum est. & tñ dẽt intelligi, qđ ɔmittatur ĩ eo qđ aliàs eẽt validũ, si non eẽt falsum, vt. l. si quis legatũ. §. j. ĩ. de fal. Ita hic vř debere intelligi sponsalia al's valida, nisi qa bina. Rñ. inhęreas huic literæ, qñ lex respicit factum, nõ curamus de effectu iuris, dũ tñ habeat formã facti, vt hic: nã ĩn eũ nuptiæ, vel sponsalia hẽbãt formã debitã, licet esset defectus pp consanguinitatem, vel similia, & idem in falso. Nam si testm̃ falsum habet formam testamẽti, sed forte esset nullum pp præteritionẽ filij & similia punit̃ vt falsum. Et ista sunt notabilia ad multa, vt dixi in d. l. si quis legatum. de falsis.

1 Sententia arbitri non est pprie sententia. Et quando habet executionem ex forma statuti, infamat.

a §. Excõpromisso. [a] Hic iurisconsultus venit ad qõnem postq̃ expediuit expositionẽ
1 literalẽ. Not. qđ de cã famosa pt compromitti. ¶ † Item not. qđ
b snĩa arbitri non est per oĩa snĩa, vt l. 1. C. de arb. & iõ puto [b] φ si ex forma statuti ciuitatis sententia arbitri mereretur executionem
c sicut sententia iudicis infamaret, quia sententia est. [c]

ADDITIONES.

a Ant. Rub. ¶ Excompromisso. Vide quod notat Bal. in l. cum antea. in fin. C. de arb. & hic sing. gl. de confessione, quam allegauit tibi in l. j. C. de conf. Vide Alb. in c. cæterum. extra, de off. ord. & ibi Fel. & Fel. in c. fi. extra de re iu.

b Paris. ¶ Et ideo puto. Vide omnino Abbatem in c. cæterum. extra, de offi. or. & ibi vide Fel. in c. fi. extra, de re iud.

c Clau. ¶ Sententia est. Contrarium in terminis vult Pan. in c. irrefragabili. §. fi. de offi. ord. & ibi Fel. in fi.

a §. Quantum. [a] No. φ per interlocutoriam, seu simplicem iudicis enũciationem, qs non est ĩfamis de iure, sed de facto. Effectus autem infamiæ hic gloss. non ponit, sed supra eo. l. 1. & ibi dixi.

ADDITIO.

a ¶ Quantum. Adde Bal. in l. j. C. ne ex delic. defun.

1 Iudex causa cognita imponit pœnam corporalem pro pecuniaria.
2 Condemnatio in quadruplo facta tenet, licet deberet fieri in duplo.
3 Duplex pœna pro delicto quando imponi possit.
4 Pœnam corporalem pro pecuniaria imponere an licitum sit, & quomodo.
5 Iudex non habet necesse in sententia exprimere causam, quare pro delicto imponit maiorem pœnam, si ex actis hoc apparet.
6 Remissio, de qua in tex. liberat ab infamia, & quare.
7 Pœnæ causa potest pacisci postquàm quis de delicto est condemnatus.
8 Conclusio in libellis criminalibus est necessaria.
9 Iudex causa cognita potest augere vel minuere pœnam, & sic sententia nõ erit conformis libello.
10 Condemnatio quando augetur, an & quando infamia augeatur.
11 Pœna quando est diminuta, infamia diminuitur.
12 Extraordinariis in criminibus vbi pœna non est limitata, vt pœna augetur, vel minuatur, inspicitur quod consueuit fieri pro tali delicto.
13 Officium iudicis pars potest implorare, vt pœna augeatur, vel minuatur, licèt hoc non sit necesse.
14 Statutum si auget, vel minuit pœnam, an & quando videatur cum infamia dispensatum.
15 Maleficium si est deductum cum aliqua qualitate, quæ nõ probatur, an & quãdo ex eadem instantia sic qui possit condemnatio.
16 Pœnæ pecuniariæ loco, an & quando corporalis pœna imponatur.

a b §. Pœna grauior. [a] Si pœna corporalis pro pecuniaria, vel pro alia corporali [b] grauior imponitur, infamia ñ notatur reus: sec[9] si pecuniaria grauior siue criminal'r siue ciuil'r ageret. h. d. Diuide. Prĩò ponit dcm̃. Scđò illud pbat. Tertiò illud exẽplificat. ¶ Prĩò qñ ĩponit̃ corporalis p pecuniaria, & crĩaliter agebat̃. ¶ Scđò, qñ pecuniaria maior p alia pecuniaria, & ciuil'r agebat̃. ¶ Tertiò, qñ ciuil'r agebat̃, & ĩponit̃ corpalis p pecuniaria. Scđa ibi, sed si ĩ cã. Tertia ibi, quis. ¶ No.
1 1. φ † iudex pt ĩponere penã corporalẽ p pecuniaria. qđ intelli-
2 ge cã cognita, vt hic, & l. aut facta. §. fi. ĩ. de pę. ¶ Scđò no. † qđ licet aliqđ actũ sit ex cã, qua dẽt fieri ɔdẽnatio dupli, tñ si fiat ɔdẽnatio quadrupli, tʒ. Qđ dic plenè, vt dixi ĩ l. denũciasse. ver. qđ tñ. ĩ. ad l. Iul. de adu. ¶ Vltimò mãm h[9] l. examina vt per Doc. & per Cyn. C. eo. l. & si seuerior. & l. si Possidoniũ. tñ modicũ vtil'r. Op. qđ iudex possit ĩponeř corporalẽ & pecuniariã simul, vt l. nemo, la 2. de epi. aud. Dicit gl. hãc ĩtellige qñ pecuniaria sola veniebat imponenda. Et ponit tria exẽpla. duo in prin. tertium in fi. gl. Lex pria loqr̃ qñ dẽbat imponi corporalis, & pecuniaria, quo casu vtraq; ĩponeret, & intelligo hunc tex. qđ fuit expssum in snĩa, qđ
3 ĩponebat̃ corpalis p pecuniaria, vt dicit gl. ¶ † Ad h[9] gl. declarationem primò videndũ est qñ pt ĩponi duplex pœna, & qñ vna tm̃. Rñ. si duplex pœna ĩponit̃ delicto in diuersis legib. ex vna tm̃ dẽt puniri, vt l. senatus. ĩ. de acc. Si verò in ea. l. aut copulatiuè, & pt imponi vtraq;. vt d. l. nemo. aut alternatiuè, & vna tm̃, vt C. de ser. fu. l. si fugitiui. & de incẽ. rui. nau. l. Pedius. & de effra. & expil. l. 1. §. expilatores. Aut ĩponit̃ absolutè, qa ñ est ibi neq; copulatiua, neq; disiunctiua ɔiunctio, tunc assumã benigniorem interptationẽ, vt vna tm̃ pœna imponat̃, vt l. interptatione. ĩ. de pę. licet

fortè al's secus, vt no. in l. alienatũ. ĩ fi. ĩ. de verbo. sig. & p Dy. in c.
4 in alternatiuis. circa fi. ex. de re iu. lib. 6. ¶ Scđò ẽ videndũ, † vtrũ sit verũ φ in casu præsentis. §. sit necesse exprimi in sententia, φ ĩponitur pœna corporalis pro pecuniaria, & ad quid est necesse. Et primò vř, φ hoc sit necesse respectu partis condemnatæ, nã si iudex condemnat eam pœna pecuniaria pro delicto, pro quo lex imponit pœnam maiorem, lex supplet pœnam debitam, nisi exprimatur in sententia, quod id fecit causa cognita, vt l. j. in fi. ĩ. ad Turpil. ergo, &c. Et ita vř sonare gl. ista. quod si verum esset, esset notabile, quia si iudex condemnaret reum minus debito, lex suppleret, arg. l. 4. §. si quis condemnatus. de re iud. Contrarium est veritas, nam post quàm iudex imposuit pœnam, videtur recedere à prouisione legis, vt l. fi. C. de pactis cõuen. & à qua prouisione ei licet recedere in ipsa sententia, vt videbitis no. statim in prin. magnæ glo. Quod enim sequitur, aliàs vtraque imponet̃, debet exponi, s. per iudicem. Si enim vellet intelligere per legem
c diceret, imposita videtur. Item similiter est [c] videndum vtrum sit necesse hoc exprimi respectu validitatis ipsius sentẽtiæ? & videtur quod sic quia aliter lata videtur continere expressum iuris errorem. ergo, &c. C. quando prouo. nõ est nece. l. 2. & ĩ. de re iud. l. præses. Respond. quantum ad validitatem sententiæ non est necesse, quia cum iudex habeat potestatem augendi, & minuendi pœnam ex causa, vt ĩ. dicam, sententia sic simpliciter lata expres-
5 sum iuris errorem continere non potest. ¶ † Tertiò est videndũ an sit necesse quo ad ipsum iudicem, & videtur φ sic quia si cau-
d sam non [d] exprimit, tamen grauat partem, ergo tenetur tempore syndicatus, vt l. fi. ĩ. de var. & extraord. cognit. & insti. de ob. q̃ ex quasi delic. in prin. Dico, quod non est necesse quod causa inferatur in sententia, si tamen ex actis apparet, quia refertur ad acta, vt l. hæc sententia. C. de sentẽ. quæ sine certa quant. & l. ait pto r. §. 1. ĩ. de re iud. aliàs est in l. si quis ad exhibendum. eod. tit. & sic si non apparet, nec ex sententia, nec ex actis, grauaret partem, & teneretur, vt dixi. ¶ Venio ad secundam glo. in verbo, de exi-
6 stimatione. Oppo. & videtur, † quod talis transactio non liberet ab infamia, imò infamet, vt l. athletas. in fin. suprà, eod. Sol. tria sunt hic attendenda, licet glo. non dicat. Primò est authoritas Principis, qui hoc rescripsit, vt dicit text. & probatur in l. solet. s. eod. Secundò est authoritas iudicis, vt l. si furti. §. qui iussu. s. eo. Tertiò, quia ista non est propriè transactio, hoc est transactionis pactum, de quo loquitur in l. contraria, sed est quædam transactio, hoc est remissio facta à lege, vel à iudice. Præterea hic non
7 fit transactio pendente dubio, imò super certo. Et ex hoc † concludo, quod postquàm quis est condemnatus super delicto, posset super pœna pacisci, vt l. iuris gentium. §. si paciscar. & in l. si vnus. §. item ne experiar. suprà, de pactis. ¶ Venio ad tertiam glo. & opp. de l. si furti. C. eo. Gul. recitat primo opi. Garner. & Placenti. Secundò opi. Marti. quem reprobat. Tertiò soluit, & bene. Similem solutionem habuistis in l. athletas. in fin. supra eod. quam tenent Docto. in d. l. si furti. C. eod. ¶ Oppo. in fin. primæ glo. quomodo iudex potuit condemnare in alio quàm petitum esset, ɔ l. vt fundus, cõi diuidundo. & l. fi. C. de fideicom. lib. Dicit glo,

ADDITIONES

a Paris. Pœna grauior. Circa istum §. qua pœna puniatur iudex, q sine causa auget, vel minuit pœnam, vide Ro. sing. 78. inc. veni qua, tu habes. & singu. 697. inc. tu habuisti l. & si seuerior. vide etiam Pan. in c. de causis. ad fi. de of. dele. vbi dicit, eẽ pœnam infamiæ, & circa diminutionem pœnæ, vide Cep. caut. 131. & Ro. consi. 419. no. tñ, φ si pro aliquo delicto imponatur pœna pecuniaria, si tamen contra aliquem fiat inquisitio tanquam contra similia facere consuetum, debet capitaliter puniri. vide Ang. in add. ad Bart. in l. j. C. đ superexacto. lib. x. Item φ si in volumine statutorum adsunt duo statuta, quorum alterum ponit pęnam pecuniariam pro homicidio, & alterum pęnã capitalem, an iudex habeat electionem, vide Bar. in l. neque. C. de cano. larg. lib. 10. Item φ ex causa possit iudex discedere à pœna statuta à lege, augendo vel minuendo: vide aliqua p Barb. in c. de causis. de of. deleg. vbi etiam, an pper excellẽtiam hominis possit, & etiã alia ibi, & Dec. vbi latè. Itẽ an pper virtutẽ delinquentis, vel propter amicitiam, quam iudex, vel princeps cum eo hẽt, possit pœna minui, vide latè Barb. in c. nisi. de off. del. & ibi etiam ponit Abb. an & quando iudex possit augere, vel minuere pœnam, vel mulctam impositam, vel imponendam.

b Corporali. ad intellectum huius §. in ver. sed si in causa, vide Bal. in l. edita. C. de eden. & vide quod dixi in l. auxilium. in prin. ĩ. de mino. & super hoc. §. ponit casum & declarat Bal. in l. certa ratione. in ver. considera. C. quando prouocare.

c Pom. ¶ Similiter est. Vide Fel. c. sicut. ver. cæterum. de iud.

d ¶ Causam non. An in sententia sit inserenda causa, ad hoc per Ang. & Imola tein l. qui Romæ. §. duo fratres. de ver. ob. & quod dixi post Bart. in l. si is ad quem. de acq. hæ. Et quando victus victori non condemnatur in expẽsis, debet inseri causa secundum Bal. in auth. generaliter. de episc. & cle. & per Bal. in l. properãdum. §. illo. C. de iudic. & in auth. nouo iure. per illum tex. eo. ti. adde qđ dixi in d. §. fratres. Et vř qđ in criminali requiratur causa sicut in sententia excommunicationis. c. j. & ibi no. de sen. excom. in 6. Cogita, qa non reperio tactum. Et quando in snĩa requiratur causa, vide Bal. in l. si testamento. de execu. tuto. cuius dicta sequitur Pe. de Anch. cle. fi. de ap. & vide Bar. in l. quod ait. §. ignominiæ. s. eo. Adde Bal. consi. 121. li. 1.

a gl. mirabile est. Tu dicas a † ĩ libellis criminalib. nõ est necesse qđ
8 ponat ɔclusio, b qđ apparet ex forma tradita ĩ l. libellorũ. ∫. de ac-
b cus. & ex eo qđ no. C. de accu. l. ĩ causis. Preterea posito qđ ponat
ɔcl'o, cũ actiones crĩales proponant ad vindictã publicã, vt l. lo-
catio. al's, licitatio. §. qđ illicite, de publican. ɔcl'o ptis nõ pt aufer-
re ptãtem iudicis, vt l. quos prohibet. s. ti. j. ¶ Ad istud op. & intro
gl. magnã, & vr̃ qđ imponere pœnã nõ sit in arbitrio iudicis, imo
ĩ ptãte legis, vt l. j. §. j. ∫. ad Turp. & l. ordine. ad Muni. dicit gl. illud
c verũ post latã sñiam, c sed ipsa sñia est in arbitrio iudicis. Ita loqr̃
hic, & bñ, qđ determinat tex. in l. hodie. ∫. de pœ. ſ. ꝙ pœna est in ar
9 bitrio iudicis, dũmõ nõ excedat rõnem. Oportet † ergo ꝙ iudex
cã cognita & iusta rõne motus pœnã augeat, vel minuat: & iõ, vt
dixi, licet pœna imponat̃ maior in sñia, non tñ ɔtinet expressum
errorem, & iõ non est nulla ipso iure. Hic est casus ∫. de pen. l. mo-
ris. §. istæ fere. & cessant oĩa ɔria hic signata, qa hic augmentũ &
diminutio fieri dẽnt ex cã. ¶ Quæro quæ sit cã augmenti, & dimi
nutionis? Glo. hic enumerat. Dic vt in ea. ¶ Examinemus primo
exemplũ de augmẽto, de quo loquit̃ hæc l. & gl. ponit exemplũ,
qñ multis grassantibus, &c. vt l. aut facta. in fi. ∫. de pœ. qđ est opti-
mũ exemplũ. Pro cuius euidẽtia est sciendũ qđ sicut in actionib.
ciuilib. per off. iud. qñq; augeť ɔdemnatio ſm nãm actionis, vt in
actione bonæ fidei, qñq; præter nãm actionis, vt in actionibus ar
bitrariis, vt l. in actionib. ∫. de in lit. iu. & insti. de acti. §. præterea. &
per Docto. in l. j. C. vbi conueni. qui certo loco dare promi. Ita in
10 actionib. † criminalib. qñque augeť condẽnatio ex nã delicti pp
aliquas qualitates inhærentes ipsi delicto, quæ ponunt̃ in l. aut fa
cta ∫. de pœ. in sex primis qualitatibus. & tunc licet augeatur, non
tollit infamia, qa non est pœna grauior vltra l. imposita, qđ requi-
rit iste tex. sed ſm l. & prout reqrunt qualitates delicti. Qñq; pœ-
d na augetur pp aliqđ extrinsecũ accidens præter nãm d delicti in
exemplũ aliorum, qa multi erant delinquentes in illo loco, alias
delicto, vel tunc instabat magnũ periculũ, & tunc infamia tollit̃.
Ita loquitur hic, & iõ gl. optimum exemplũ posuit. ¶ Veniamus
11 ad diminutionẽ, & primò † quæro qđ si pœna est diminuta. Glo.
distinguit, aut cum cãæ cognitione, & videtur dispensatum cum
infamia. Aut sine causæ cognitione, & tunc secus, vt C. eo. l. & si
seuerior. & s. proxi. §. Petrus hoc impugnat. Nam si facio tibi gra-
tiam in vno, nõ facio in alio, quia sufficit, si cui vel in paucis, &c.
vt l. tutori. C. de neg. gest. & ideo dicit ipse, ꝙ est necesse ꝙ expri-
matur in sñia ꝙ dispẽsatur cũ infamia, vel ponatur aliud, ꝙ idem
seu hoc importet, vt puta, remoueo te ab ordine ad tps: post tps
videor pmittere, ꝙ sis in ordine, vt l. imperator. ∫. eo. Ita dicit ipse.
Tu dic gl. bene dicere per dictã l. & si seuerior. Quod tñ intelligẽ
dum est ſm exẽpla diminutionis, quæ hic ponunt̃ in gl. Nã qñq;
fit diminutio ex cã, quæ minuit delictum vt pp iuuentutẽ, vel se-
e nectutẽ, e vel qa fecit homicidiũ f sine dolo, vel qa nimio dolore
f cõmotus, vt si interfecit adulterũ cum vxore repertũ, vt l. j. in fin.
ad l. Corn. de sica. tũc tollit̃ infamia. Ita loqr̃ d. l. & si seuerior. hoc
et indicat ipsa nã, & nr̃i mores. Si. n. dr̃, talis fecit homicidiũ, statĩ
tu excusas eum, cũ ipse habuerit iustã cãm faciẽdi, vel erat qdam
puer, vel filia. Sed si est talis cã, quæ delictũ nõ minuit, vt puta pp
dignitatẽ nataliũ, punit̃ mitius q̃ alter, certe nõ minueť infamia,
12 vt l. quædam. ∫. de pœ. ¶ † Quæro in criminibus extraordinariis,
vbi non est pœna limitata, qualiter dr̃ pœna minui vel augeri? Gl.
g dicit optime, g qđ dẽt inspici illud, qđ ɔsuetũ erat fieri pro fili de-
licto. Sic'e no. in l. athletas. §. calũniator. s. eo. & l. hodie. de pœnis.
13 ¶ † Quæro, vtrũ pars poterit implorare officiũ iudicis, vt pœna
augeat, vel minuatur. Et an hoc habeat necesse? gl. non dicit. Rñ.
qđ pars implorare pt, ar. l. ædiles. §. itẽ sciendũ, de ædil. edi. Non ãt
hoc est necesse quo ad iudicẽ, qa et si hoc non impetreť, iudex pt
tã pro accusatore, q̃ pro accusato. Pro accusatore patet, vt l. 2. C.
de abo. & ∫. de pu. iu. in l. defuncto. Pro accusato patet, vt l. si non
defendant, ∫. de pœ. & de questio. l. j. in fi. In hoc plus importat pe
tere, qa si iudex nõ fecerit, tenebit̃. qđ nõ esset, si non esset petitũ,
vt l. 4. §. hoc aũt iudiciũ. & qđ ibi per Dy. & ibi dixi plenius in j. no
14 tab. ∫. de dam. infe. ¶ † Quæro qđ si per statutũ pœna augeat̃ vel
minuatur, vtrũ intelligat̃ cum infamia dispensatum? Rñ. tex. hic
gñal'r loquit̃ qñ pœna grauior vltra legẽ imposita existimationẽ
h conseruat. Et iõ aduertendũ est qñ statutũ h pœnã auget, aut hoc
facit ex cã cohærente ipsi delicto, aut pp aliqđ extrinsecum acci
dens, qđ fortè respicit publicã vtilitatem, vt dixi s. qđ intelligo,
qñ condemnatus ex forma statuti põt infamari, ſm ea q̃ dixi in l.
Infamẽ. ∫. de pub. iu. Eodem mõ in diminutione pœnæ inspicien-
da est cã statuti, vt s. dixi. Sed si pœna augeť, vel minuit̃, pp ius cõe,
vt est factũ hodie circa adulterium. C. de adulte. authẽ. sed nouo
iure. tunc circa infamiam nil mutatur, quia non est pœna vltra le
gẽ imposita, siue sit lex noua, siue sit antiqua: & leges priores tra-
hunt̃ ad posteriores, & ecõuerso, vt s. de legi. l. sed & posteriores.

Sumus expediti de prima parte, prout respicit actionẽ criminalem, venio ad ver. sed si in cã furti, & opp. extra gl. qđ nõ valeat sñia, q̃ ɔtinet manifestũ errorẽ iuris. ſ. qđ pro furto non manifesto ɔdemnat̃ in quadruplũ, vt C. qñ pvo. nõ est nec. l.
2. & q̃ sen. sine app. rescin. l. j. §. itẽ cum ɔ sacras. Huius timore dñt
quidã, ꝙ hic actum fuit de furto nõ manifesto, & probatũ fuit de
furto manifesto, & sic pt seq ɔdẽnatio ex eadẽ instantia. Et ita te-
net Gul. arg. l. bouẽ. §. aliqñ. ∫. de ædil. edic. vbi licèt agat̃ quãto mi
15 noris, pt ferri sñia qđ res reddat̃. Br̃. † istud non placet, i Qñq; n.
i aliqua qualitas ꝓposita non probat̃, q̃ actionẽ nõ mutat, licèt ha
beat pœnã augere, vel minuere, & tunc ex eadẽ instãtia pt sequi
ɔdemnatio, vt l. in delictis. §. si de tracta ∫. de noxa. Qñq; illa qua-
litas nõ probata actionẽ ꝓpositã alterat, & tunc nõ pt seq ɔdẽna
tio, vt l. ptor. 2. §. hæc aũt actio. ver. docere. ∫. vi bono. rap. l. denun
ciasse. §. qđ tñ. de adul. Qđ apparet manifestè, qa sup actione illa
nõ ꝓposita nõ ẽ datus libellus, nec lis ɔte. merito nõ pt ferri sñia,
vt l. prolatã. C. de sen. & in auth. offerat̃, in fi. C. de li. conte. nũc ad
propositũ, si ꝓposita fuit actio furti manifesti, & probeť de furto
nõ manifesto, ad qđ ɔpetit alia actio nõ proposita, non pt seq cõ
dẽnatio ex eadẽ instãtia. Nec ob. l. bouẽ. §. aliqñ. qa ibi redhibitio
ɔtinetur sub nã actionis propositæ. Si. n. ago quanto minoris, &
de iure qđ nihil est, minùs est si nihil erã empturus, iõ ex virtute
actionis sequit̃ redhibitio. Et ista sunt multum necessaria ad que-
stionẽ, si ego accusaui te de pcussione cũ sanguine, & est ꝓbata
percussio, non tñ cũ sanguine, vel cum armis & fili. vtrum possit
se qui cõdemnatio. quod examinaui plenè in d. l. denunciasse. §.
quid

ADDITIONES.

a Pom. Tu dicas. Adde ꝙ limitationẽ Bar. hic ad l. vt fund'. ∫. cõ. diui, sequit̃ bal. in l. & si seuerior. C. e. Itẽ limita d. l. vt fund'. vt p Ale. ĩ l. vinũ. ∫. si cer. pe. Itẽ limita vt p Bar. in l. j. C. de sen. q̃ ꝓ eo qđ ĩterest. ẽ gl. c. cũ ecclesia Sutri-na. ĩ verbo, iudiciũ, ĩ fi. đ cã pos. & ꝓprie. Itẽ fallit ĩ casu m̃rimonij carnalis, vl' spũalis, & in aliis cõcernentib. fauorẽ aĩę. Ita Car. cle. sæpe. §. 1. in op. 2. de ver. sig. Item fallit, qñ ageret quãti minoris. & qñ tũc pt ferri sñia super re-dhibitoria. l. bouẽ. §. aliqñ. de ædi. edi. ∫. quẽ adhoc ponderat Ang. l. vinum. ∫. si cer. pe. vbi ĩputat illũ tex. ad hoc no. & ibi colligit aliã limitationẽ. ſ. vt ñ ꝓcedat, qñ illud qđ ñ fuit vetitũ psũotiuè. vel tacitè, ĩ libello cõtinebat̃. Itẽ fallit, qñ conuentus reali deiectus fuit de possessione sua collusione: qa iudex potuit eũ cõdemnare ad cedẽdũ actori actionem aduersus decepto rem, q̃uis nõ fuerit istud in libello petitũ. ita probat tex. l. quod si iudici. §. Iul. ver. cedit. ∫. de peti. hær. & ibi Ang. ad hoc no. Spe. in tit. de inter. q̃ fiunt lite cõte. §. nũc de interrogõne, vers. sed ecce re'. Itẽ fallit, qñ id qđ ñ fuit petitum, veniebat ex natura vltra aptitudinem petitionis intentatæ. Tex. ẽ in l. contra negãtem. ∫. ad l. Aq. l. & ibi in 3. op. Item fallit, qñ in ipsi. consequentia adest tacita, vel implicita petitio, tñ si actor petierit in conclone ꝓ se sñiam ferri, poterit iudex super expensis condẽnare, q̃uis de eis nihil sit dictũ. Ita bal. in l. properandum. §. sinãt alterutra parte. C. de iu. alle. Imo, c. grauis. de rest. spo. Itẽ limita vt per bal. in l. si ea. p illũ tex. C. de arb. vide et Fel. c. licet cãm. ver. nona cõclusio. de ꝓb. Bar. cõs. 114. & vide Fel. plene c. licet Heli, de simo. q. ponit plusquam 20. limitationes ad hanc l. vt fundus.

b Ponat cõclusio. Vide bar. in l. 2. §. si publico. de adul. vbi an cõcludat̃ in causis criminalib. Ang. in l. pactũ inter hr̃dẽ. ∫. de pac. vbi discrepat à bal. Adde bal. in l. & si seuerior. C. de infa. Et quod non requiratur, tenet bal. in l. certi condictio. in prin. ∫. si cer. pe. & bar. in d. l. libellorum.

c Latam sñiam. Ad hanc materiam vide q̃ sing. dicit bar. in l. 1. in fi. ∫. ad Turp. Et ex his dicit Inn. in c. 1. de const. ꝙ iudex rõne emergentium causarum pt pœnã transgredi. & iõ licet teneatur seruare statuta, pt tñ legem trãsgredi ſm eum, quod vr̃ seq. bal. in l. & si seuerior. C. e. tit. bñ facit quod no. bar. in l. 1. ff. vi bo. rap. Adde bal. hic, & in auth. hodie. C. de iu. vbi hoc limitat, & in l. obseruare. §. proficisci. de off. proconsul. & in l. 1. & ibi bal. in prin. C. de ꝓ. impe. off. vbi pp enorme crimen licet legem trãsgredi. Item limitat hic Bal. C. de iu. in auth. hodie, hr̃e locũ in magistratibus maioribus, nõ ãt in minoribus vt in potestatibus, qui habent seruare statuta ad vnguẽ. Et ex istis hoc tu tene menti, ꝙ licèt quid committatur arbitrio libero iudicis p statutum tñ iudex nõ debet illud excedere, nisi cã cognita, imò debet expectare vsque ad finem cãæ. l. j. §. expilatores. de effractoribus. Et qñ detur iudicibus arbitriũ, & in multis casibus, vide Bal. in c. j. in quibus causis feu. amit. & dixit Bal. in c. j. §. iudices. de pac. iur. firm. quod arbitria ideo dantur iudicibus: qa qñq; nouã qñq; veterẽ actus desiderãt prouidentiã, ſm Inn. in c. j. de consti. & secundum Io. And. ibi, nõ debet habens arbitrium fulminare. Et arbitria, quæ datur, intelliguntur concedi ſm mentem legis, & arbitriũ intellectus, seu rationem, ſm Bal. Et p hoc sequitur quòd facit litem suam, vt dixi in l. 1. in fi. prin. de app. & vide Bald. in l. libertas. s. de sta. homi. adde quod licet iudex iuret seruare statuta, possit tamen pœnam transgredi. Ro. consi. 429.

d Paris. Præter naturam. Vide Ias. in l. 1. in 1. notab. C. de precibus imperatorĩ offerendis.

e Senectutem. Adde bal. in l. quicunque. C. de ser. fugi.

f Pom. Homicidium. Vide Ias. in l. 4. §. prætor. ∫. ne quis eum qui. Paris. Ex hoc infertur ꝙ statutum, vel lex puniens homicidium, intelligatur si dolo fuit commissum, vide multa per Ias. in l. 1. s. de legi. & in l. in actio. ∫. de in litem iurando. vide in repertorio, in verbo, statutum.

g Claud. Optime. Ad huius gl. confirmationem vide Fel. in c. inter cætera. de rescr. & eundem in c. postulasti. eo. tit.

h Statutum. Sed an iudex possit alterare pœnam statuti, vide bal. in l. 1. C. si ad uer. deli. quod no. Adde Spe. in ti. de pœna teme. lit. in fi. & dicit bal. in l. quicunque. C. de ser. fug. ꝙ si statutum imponit pœnã manus, & aliquis est ita puer vel senex, qđ moreretur, quod iudex potest pœnam permutare: si tamen non facit, non potest appellari. Et vide bar. in fi. huius. §.

i Non placet. Adde bar. in l. quanquam. §. Iul. de aqua plu. arc. bal. in l. edita, in 10. opposi. de eden.

q̃d tñ, de adu. Ista tñ lectura, vcȝ, qđ hic fuit ꝓposita actio furti ma
nifesti, p̃t sustineri, si dicas qđ iudex ꝯdẽnauit de furto manifesto,
posito qđ nõ fuit ꝓbatũ, sed furti nõ manifesti nõ potuit ꝯdẽna-
ri. ¶Vltiò legas istũ §. clarius, qđ fuit ꝓposita actio furti simpl'r, ñ
dicẽdo manifesti, vel nõ manifesti, & cũ non eẽt ꝓbatũ manife-
stum, iudex ꝯdẽnauit in quadruplũ, hic nõ est exp̃ssus error, pars
tñ grauat̃, sed ꝑ appl'onem s̃nĩa rescinderet̃. ¶Venio ad ver. q̃uis.
& q̃ro, Si agit̃ actiõe ciuili ad duplũ, vel ad quadruplũ, q̃uo iudex
potuit auferre parti ius suũ, & ꝯdẽnare ad pœnã corporalẽ, ꝯ̃ l. id
qđ nostrũ. j̃. de reg. iuris? Gul. intelligit l. istã, qñ fuit ĩposita pœna
pecuniaria, & corporalis, vt l. interdũ. §. q furẽ. j̃. de fur. Vel pone
exemplũ in l. medicus. j̃. de var. & extraor. cogn. j̃. de calumnia. l.
pe. istud exẽplũ non placet, qa in dictis ll. ĩponit̃ pęna ciuilis, & ẽt
crĩalis eo casu, quo vtraq; p̃t ĩponi, & sic pęna nõ dr̃ aucta, vel mi
nuta, vt habuistis no. in j. gl. huius §. Sed solũ ĩ hoc p̃t dicere reus
se grauatũ, qa iudex fecit ex offõ suo, cũ dẽret de hoc nouũ pro-
cessum facere, sed grauamẽ, qđ fit circa ꝓcessum, non inducit di-
spensationẽ in infamia, vt l. ictus fustiũ. j̃. e. sed solũ grauamen qđ
fit circa pęnã corporalẽ vt hic. Vñ alij ponũt exẽplũ qñ imponit̃
pœna pecuniaria pro corporali in defectũ, qa soluere ñ p̃t, vt l. fi.
s̃. de ĩ ius voc. Istud exẽplũ vr̃ ꝯ̃ casum l. ictus fustiũ. j̃. e. fm scđam
16 lec. & iõ † aduertendũ est, qđ qñq; ꝓ pœna pecuniaria applicãda
fisco ĩponit̃ corporalis, & tũc est dispẽsatũ cũ infamia, vt in prin.
hui⁹ §. Qñq; petit̃ ĩponi pęna pecuniaria applicãda p̃ti, tũc qñq;
iudex ĩponit vtranq; pęnã pecuniariã & ẽt corporalẽ. Isto casu si
est de casibus, in q̃bus pœna ciuilis ꝯcurrit cũ crĩali, vt qñ agitur
ad vindictã, fateor qđ vr̃ dispensatũ cũ infamia; qa ĩponit̃ pœna
grauior vltra legẽ, & ita posset intelligi iste ver. q̃uis nõ referẽdo
ad p̃cedẽtia. Sed si est de casib. in q̃bus pœna ciuilis nõ ꝯcurrit cũ
crĩali, vt qñ nõ agit̃ ad vindictã, tũc nõ grauat partẽ, nisi ad ꝓces-
sum, & iõ non vr̃ dispensatũ cũ infamia, vt s̃. dixi, nisi imponẽdo
pœnã corporalẽ grauiorẽ delicto, qa tũc vr̃ dispensatũ ꝑ prin. §.
Qñq; ĩponit pęnã corporalẽ, & omittit pecuniariã, & hoc qñ fa
cit post s̃nĩam latã in pœna pecuniaria, qa q nõ p̃t soluere, punit̃
ĩ corpe, vt d. l. fi. de ĩ ius voc. cũ si. tũc nõ vr̃ dispẽsatũ cũ infamia.
Nã ꝑ s̃nĩam fuerat infamatus, & ꝑ executionẽ, q̃ iudex postea fa-
cit, licet duriorẽ, non p̃t cũ infamia dispẽsari: qa hoc p̃t solus prin
ceps & senatus, vt s̃. e. titu. l. j. §. de qua. & hic est casus. j̃. e. l. ictus fu
stium. fm scđam le. Sed si iudex hæc faceret in prima s̃nĩa, & reũ
ꝯdẽnaret in pœnã corporalẽ, cũ peteret̃ pecuniaria, videret̃ cum
infamia dispẽsatũ, vt l. in seruorũ. in fi. de pę. & in hoc ver. Et si tu
dicis, q̃uo p̃t iudex auferre ius p̃tis? Rñdeo. p̃t ex cã. Primo si videt
laborare infamia, seu inopia, tũc nõ vr̃ grauare p̃tẽ, nec ei ius suũ
auferre, qa inanis est actio, &c. Et hoc casu possumus aduertere,
qa si req̃reret̃ qđ ille ꝯmisisset delictũ illo p̃textu, qa pęnã pecunia-
riã soluere nõ p̃t, imponeret̃ pœna corpalis ex cã cohærente ipsi
delicto, & tũc non euaderet infamiã. Casus est in l. si qs iniuriã. j̃.
de iniu. al's infamiã euadit, vt dixi. Itẽ p̃t esse qđ reus est soluendo,
& iudex p̃t hoc facere suadente publica vtilitate. Exemplũ. Actio
iniuriarũ ciuilis tolleret actionẽ crĩalẽ legis Corneliæ de sicariis,
si ꝯdemnatio eẽt facta, certè ꝑꝑ publicã vtilitatẽ p̃t iudex ñ ꝑmit-
tere parti qđ agat iniuriarum ciuil'r, ne p̃iudicet̃ crĩali. Casus est l.
p̃tor edixit. §. j. j̃. de iniur. & ita sonat tex. & ita intelligit Ia. de Are.
licet gl. ibi al'r intelligat. ita in ꝓposito suadente vtilitate publica
p̃t imponere pœnã, q̃ vindictã publicã respicit, & omittere ciuilẽ
applicandã parti, quo casu eẽt cũ infamia dispensatũ si pœna eẽt
grauior, aliàs secus. ¶Nũc restat vt distinguamus in duplici mã,
vt fit in gl. Primo, qñ dãnatus pœna aucta, vl' minuta sit infamis.
vt in gl. plenius colligit̃, vt ex prædictis patet. Scđo intrat gl. vnã
mãm an relegatus, vel ab ordine remotus, post tp̃s finitũ recupe-
ret dignitates primas? Distinguit gloss. clare. Dic vt in ea. ¶Iuxta
mãm istã posset q̃ri de bãnito, qui postea est rebãnitus, & cãcella
tus de bãno, vtrum primos recuperet honores? Et hic videndum
est an bãnitus efficiat̃ infamis. Dicã j̃. in l. ictus fustiũ. Et posito ꝙ
sit infamis, an ꝑ cãcellationẽ tollat̃ ĩfamia, dicã j̃. in l. ictus fustiũ.
Vlt. not. bñ mãm huius §. vt ex cã iusta & euidẽti possit pœna au-
a geri vel minui, ẽt quæ posita eẽt in statuto ciuitatis vel castrorũ.a

ADDITIO.

a Clau. ¶Vel castrorum. Quid autem si dicat statutum, ꝙ talis pœna omnino imponatur, vel ꝙ nulla alia imponatur. vide Aret. singulariter in c. qualiter, & quando. 2. §. fi. extra de accusa.

§. Crimen stellionatus.

Opp. glo. & soluit. dic vt in ea.

LEX XIIII.

Seruus. Licet qs dãnet̃ suo noĩe, & ex suo facto, ex instãtia cępta cũ alio non est infamis. h. d. ¶No. summariũ. No. qđ instãtia iudicij trãsit ad hr̃dẽ. Dixi plenè ĩ l. eũ hoĩem. j̃. de fideiu. videbitis plenè ĩ l. tam ex ꝯ̃ctib. j̃. de iudi. ¶Op. gl. duo. mo. dic, vt in ea. Sed q̃d si seruus ꝯdẽnet̃ suo noĩe, & ex noua instãtia, an erit infamis? Gl. dicit ꝙ sic: & potest esse verũ in lenocinio: vt l. athletas. §. Pomponius. s̃. eo. Secus in aliis delictis, vt l. pen. j̃. eod.

LEX XV.

Notatur. Ea q̃ non est p̃gnãs, si vt prægnãs ꝑ calumniã in possessionẽ mittatur, per s̃nĩam infamatur. h. d.

LEX XX.

Ob hæc verba. Verba iudicis vituperiosa cã cognita non prolata, infamiã nõ irrogant. h. d.
a No. tex. in fi. ꝯcordantias hẽs in gl. ¶Opp. ꝙ dãnat⁹ a talis sit infa-
mis, vt l. 1. §. ĩcidit. Ad Turpil. Gl. soluit trib. mod. q̃libet ẽ bona, &
notab. Ex q̃b. distingue sic, Aut qs fuit ꝓnunciatus instigator ĩter
locutoriè, aut diffinitiuè, & cã cognita. Primò casu nõ ẽ infamis,
vt hic fm primã lec. & C. eo. l. verbum. & l. interlocutio. Aut fuit
ꝓnunciatũ diffinitiuè, & tunc aut qs fuit instigator, & coadiutor
ad ꝓbationem, & libellũ, & sil'ia, & infamatur, vt l. ꝯ̃ria. Aut nõ, &
ñ infamat̃, vt hic fm scđam lecturã. Vl. gl. signat vnũ ꝯ̃riũ, & ñ sol-
uit. Dic qđ persuadere est immediata cã delicti, imò est ipsum de-
lictũ, hic ãt quæritur vtrum exhortari sit causa ꝑꝑ quã teneatur
đ alio delicto ꝑ aliũ ꝯmisso. Vel dic. vt no. ĩ l. sæpe. §. fi. j̃. de ver. sig.

ADDITIO.

a ¶Dannatus. Vide tex. & ibi Bar. in l. senatus. §. an ad eos. j̃. ad Tur.

LEX XXI.

1 *Testis si est condemnatus de falso, non nocet producenti, nec testi nocet si producens est condemnatus.*
2 *Periurus quando sit infamis.*
3 *Iudex potest non adhibere fidem testi, etiam plenè deponenti.*

a **Lutius Titius.** a Duas lect. hẽt, fm primam h. d. Si fides
attestãtionib. non est habita, ñ qa testes
falsum dixerunt, testes ñ infamant̃. h. d. sed fm aliã h. d. s̃nĩa lata cũ
ꝓducente falsos testes, nõ p̃t testib. infamiã irrogare. h. d. ¶Op. &
vr̃ ꝙ sint infames, quasi tacitè sint reprobati đ falso. arg. l. fi. đ fide
instr. Gl. sol. Primò dicas, qđ hic fuerunt reprobati, non tanquam
falsi, sed qa ñ reddiderũt bonã cãm dicti sui. Ista rõ est bona in se,
tñ aliã rõnem dedit Iurisconsultus, vt vidistis. Scđò mõ legit̃, qđ
posito ꝙ sint reprobati tanq̃ non veridici & periuri, ñ tñ sequit̃
ergo sunt infames. Hoc est verum, & nota per rõnem positam in
b text. qđ s̃nĩa lata fuit cum ꝓducente, non cum testib.b ¶† No. er-
1 go solenniter, quod licet ꝓducens condẽnaretur de falso, hoc ñ
p̃iudicat testibus, & econuerso, licet testis cõdemnetur de falso,
c hoc non p̃iudicat pro ducenti,c & idẽ in instr̃o, si vnus est condẽ
d natus de faso d instr̃o, & alius vtitur eodem instr̃o, ei vtenti non
p̃iudicat, vt l. si vteris. C. de fide instr. & ꝑ Doc. in l. 1. C. qui accu. ñ
poss. Et hoc est verũ quo ad probationẽ, sed facit aliqualẽ p̃sum-
ptionem ꝯ̃ eũ q vtitur. ad quod l. 1. in gl. C. de fal. & l. si duo p̃roni:
in prin. de iureiu. & l. renunciasse. §. fi. j̃. de adul. Op. qđ eo ipso qđ
e est periurus, e sit infamis, licet non sit cõdemnatus. vt C. de trãs. l.
2 si qs maior. Gl. distinguit, & bñ. Aut † qs iurat de p̃terito, & ñ est
infamis si deierat, nisi ꝯdẽnetur vt hic. Aut qs iurat de futuro, &
3 tunc aut iurat illi, cũ quo ꝯ̃xit & infamat̃ si deierat, vt in ꝯ̃rio. Aut
f iurat sibiipsi, vel Deo tm̃, & tũc nõ infamat̃, vt in fi. gl. ¶† Vltimò
g potes notare ex isto tex. practicam f l. testium. §. 1. j̃. de test. dum
h dicit. Tu magis g scire dẽs, &c. qđ posito qđ testes clare h ꝓbẽt fm
verba

ADDITIONES.

a Lucius Titius. Vide Bar. in l. si duo. in §. idem Iulia. de iureiu.
b Pom. Testib. Vide Pau. consi. 16. vol. 2.
c Paris. Producenti. Vide Com. consi. 66. ante medium. & consi. 74. in prin. vbi vult ista non procedere, quando solenniter, & in ordinario iudicio esset principaliter inter partes disputatum.
d De falso. Adde tex. & ibi no. in c. 2. de or. co. vide Bar. in l. 2. §. si publico. j̃. de adul. & Bar. in l. si vteris. C. de fide inst. & Inn. in c. verũ. ad fi. de foro cõp. fm qđ alleg. Bal. in l. 2. C. de eden. Quid autem si testes sunt condemnati de falso, an præiudicent producenti. Bal. qđ sic, in l. fi. C. si minor se maior. dixe.
e Est periurus. Vide qđ no. Bar. in l. is cui. de ver. ob. Et adde qđ dicebat Ang. in l. 1. q. res iud. non nocet. & aliquid in l. sæpe. de re iu. ꝙ si videatur qđ s̃nĩa sit lata contra p̃tãtem, hoc adiecto quod iudex noluit stare testib. nõ infamat testes. & quod sententia lata contra vnum, qui quasi ius non habet in ecclesia, non nocet eligẽtibus, Secus si passi fuissent ipsum disputare de iure eligẽdi, per d. l. sæpe. & facit optimè iste tex. & c. cũ dilectus. de ord. cog. Quid autem in tabellione, quod sic, de fi. inst. disputauit, an sentẽtia ei noceat, viđ đ hoc Ia. Bu. dixi post Bar. in d. l. sæpe. vtrum ãt sententia lata contra notarium de falso, præiudicet parti, vide Bar. in l. 2. de p̃uaric. Adde an periurus sit infamis, Cal. con. 5. de iureiu. Pom. Vide ad hoc gl. c. querelam de iureiu. Fel. in c. testimonium. de rescrip.
f Practicam. Vide Bar. in d. l. testium. & Bald. in l. cum magistratus, ad fi. C. qñ prouo. non est ne. adde tu Are. in c. quoniam contra, in fi. extra, de prob. & barb. in consi. 3. in 1. vol.
g Pom. Tu magis. Vide Ale. consi. 20. 4. vol. Fely. c. licet causam. no. 4. & c. quoniam cõtra. de prob. & ĩ c. cum venissent. de test. & c. in nostra. ver. p̃fertur etiam. eo. ti. & c. fi. de præsum. Barb. consi. 26. 1. vol. Fel. in c. de cætero. de re iu. & c. sicut. eo tit. Barb. consi. 3. vol. 2.
h Paris. Clarè: Adde, quod si iudex dicit in s̃nĩa, qa ꝑ tales testes fuit plenè ꝓbatũ iõ cõdẽno: licet testes hoc non ꝓbent, per hoc non redditur s̃nĩa nulla, vide ad bar. in l. 2. C. qñ ꝓuo. non est neces. Item dum dicit hic bar. quod p̃t iudex nõ credere, adde ꝙ dẽt in actis scribi facere, qua non credit, alias iudex appellationis reuocabit sentẽtiam. vide Abb. in c. cum ad sedem. in pe. nota. de rest. spol. vide ad dicta bar. hic barb. in con. 75. in 4. vol.

verba potest iudex, si sibi videbitur, eis non adhibere fidem, vt hic. Hoc tamen consulo faciendum ex causa ita, quod appareat ne postea teneatur tempore syndicatus.

LEX XXII.

1 *Notorium habet vim sententiæ.*
2 *Confessio extra iudicialis iuncta cum alijs indicijs, plene probat.*
3 *Confessus in iudicio crimen publicum, an sit infamis.*
4 *Confessus in iudicio in ciuilibus, habetur pro cõdemnato, secus in criminalibus.*
5 *Cautela vt quando quis credit se firmiter condemnandum ex causa famosa.*
6 *Damnatus per inquisitionem, secuta executione est infamis.*
7 *Dispensatum cum infamia non videtur, licèt quis grauetur in modo procedendi*
8 *Bannitus, & condemnatus per contumaciam, an sit infamis.*
9 *Iudex ex causa potest minuere pœnã, quãdo aliquis grauatur circa probationes.*

Ictus fustium. Br hoc dicit fm primã lec. Executio pœnæ corporalis ex cã famosa infamiam irrogat, licet snĩa nõ præcesserit. h. d. ¶ Op. executio non dẽt fieri nisi pcedat snĩa, vt C. de exe. rei iu. l. 1. j. de re iud. l. si cum nulla. Rñ. illud verũ rľr. Fallit qñ pcederet super notorio, qa notoriũ
1 † hẽt vim snĩæ, vt l. emptorem. j. de act. emp. & p Doc. in l. ea q. dem. C. de acc. & Spe. tit. de notorio crimine. Et ita potest intelligi q p hic erat crimen notorium, vel in eo dephẽsus. Dicit ẽt glo.
2 vnũ verbũ, si forte pfessus erat extra iudicium, certè nõ faceret crimen notorium, sed solũ semiplenã pbationẽ, vt l. capite quinto. j. de adulteriis. Sed vt saluet gl. dic, qđ erãt alia indicia simul
3 cũ pfessione iuncta q notorium faciebãt. ¶ † Quærit gl. qđ si esset pfessus crimen in iudicio? Dicit gl. qđ tũc esset infamis ex ipsa cõfessione absq; irrogatione pœnæ, vt l. qm̃. s. eo. l. j. in fi. de interro. actio. Nec ob. l. si pfessus. j. d custo. reo. qa fateor qđ dẽt ferri snĩa tñ ex sola pfessione est infamis. Idẽ vr tenere gl. in l. qm̃. s. eo. idẽ Inn. ex. de pœ. c. sup his. Ego dico al'r. Nã si bñ respicis verba edicti, ille notať infamia, q dãnatus est publico iudicio, vel aliqua a-
4 ctione famosa. Nunc † videndũ est vtrũ pfessus habeatur p cõ-
a demnato. a Et pstat q in ciuilibus pro pdẽnato hr, vt C. de pfes. l. 1. merito tũc ipse est infamis, si ẽ pfessus sup actione famosa. Sed in criminalibus confessus non hr p condemnato, vt l. si confessus. de custo. reo. merito nõ infamať, qa verba edicti hoc nõ patiunť. Ad primũ membrũ obstat fortissime j. ti. j. si reus, vbi in ciuilibus pfessus ẽt soluens non infamatur. Rñ. Aliud est confiteri simplr, qa hr pro cõdẽnato, & infamatur, vt dixi. Aliud est cõparere & soluere id, qđ petitur, tũc nõ hr p cõuicto, & pdemnato, imò ideò soluit ne in iudiciũ ingrediatur, & vt absoluatur ab instãtia iudicij, vt Inst. de ppe. & tẽp. ac. §. fi. & Inst. quib. modis soluit. ob. in prin. & hic casus in l. si reus. j. tit. 1. Vnde remedium est,
5 quando quis credit se firmiter cõdemnandum ex cã famosa añquam lis contestetur, soluat, & absoluetur, nec erit infamis. Ista ẽ notabilis prouisio in d. l. si reus. Ad secũdum membrum obstat s. eo l. quoniam Sol. illa loquitur in transigente, qui vr quodam modo aduersarium corrumpere data pecunia: hic verò loquiť in eo, qui verè confiteť, vt in secundo membro, quo casu nõ in-
6 famatur, nec iura repeiuntur q hoc dicant. Et ex hac † l. etiam no. hẽs, qđ posito qđ esset vera opi. eorum qui dñt, qđ dãnati p inquisitionem nõ sunt infames, vt no. in l. 3. §. præterea. de suspe. tu. tñ si est secuta executio, quia fustigatus, vel mitratus, erit infamis, p istam l. Et sic ẽt ex l. ista hẽs tertiũ modũ, ex quo irrogatur infamia iuris, qa qñq; ipso facto, qñq; p snĩam, vt l. 1. s. eo. qñq; ex gñe pœnæ, vt hic. Pet. nõ stat in ista lec. vt refert Cy. in l. nullã C. e. quia iste modus irrogandi ĩfamiã, lege, nõ repiť, & iõ tenet ipse scdam lec. q hic in gl. poniť, q statim dicã, sed qa gl. tenet istã, ego ẽt teneo, & puto esse verã: & placet plº ista pria lec. q sequẽs Nã fm aliã ista l. nihil noui induceret, fm istã inducit aliqđ noui, & hoc intendit facere hic Iurisconsu. Nõ. n. loqť hic interpretãdo edictũ. imò refert sic statutum eẽ principem vel senatum, vt patet hic in fi. dũ dicit forma statuta est. Præterea tex. dicit qđ cã ipsa cũ ictu fustiũ ĩfamat, ñ dicit đ snĩa, & illud qđ dicit dãnato irrogaret &c. hoc est dicere, cã cũ pœna secuta infamat eo casu, quo infamat snĩa sola. Scđò mõ legiť in gl. fm q h. d. Si in executione imponiť pena corporalis p pecuniaria, infamia non remittitur. h. d. de hoc dixi plene in §. pœna grauior. l. qđ ergo. ¶ Et no.
7 † ex hac l. fm primã le. qđ licet qs grauet in pcessu, seu in mõ p-
8 cedendi, pp hoc ñ vr dispẽsatũ cum infamia. ¶ † Quero b ergo
b vtrum exbãnitus, c & cõdẽnatus de aliquo maleficio sit ĩfamis
c cũ ex forma statuti hẽať pinde ac si eẽt pfessus? glo. vr tenere, qđ nõ in l. 1. C. de mõ mul. Quidã Doc. iã hoc cõsuluerũt, addẽtes rationem, qa cũ grauati sũt vltra legem, qa ex sola cõtumacia hẽanť tanq confessi, ergo vr cũ infamia dispensatũ, vt d. §. pœna grauior. Ia. Bu. in quadã disputatione vr tenere priũ, cũ. n. statutũ dicat qđ hẽať p pfesso, ergo oẽs leges loquẽtes de confessione verbali, trahuntur ad istã fictã, sicut in sili in ficta stipulatione, vt l. vni. in prin. de rei vxo. ac. & in eo qui fingitur semper fuisse in ci
d uitate, & sili, sed vere pfessus d eẽt ĩfamis, vt ĩ hac gl. no. ergo &c.
e Cõtrarium ego putò e primò qa in criminalibus confessus non est infamis, vt s. dixi. Vñ ex ficta confessione non infamať, nec ex condemnatione infamatur. Nam damnatus nõ personaliter, sed per mediã personã procuratoris, non est infamis, vt l. furti. §. si qs alieno. s. e. multo minus erit infamis iste, qui nullo modo fuit in iudicio. Pro hoc multum facit rõ dictorum Doc. quia fuit grauatus vltra legẽ, ergo &c. vt in d. §. pœna grauior. Nec obst. qđ dicit grauamen fuit circa processum: ergo non inducit dispensationẽ
9 super infamia, vt hic, qa † non fuit circa processum solũ, imo etiã circa probationes, & per consequens circa condemnationẽ. hic vero loquitur, qñ fuit grauamen solum circa modum procedendi, de veritate aũt constabat per notarium, vel alio modo, vt dixi. Faciunt ad prædicta quæ dixi in l. infamem. j. de publi. iudi. Et ea quæ dixi in exbannito, intelligas nisi sit executio penæ secuta in corpore. Nam tunc esset infamia ex genere pœnæ per hanc legẽ.

ADDITIONES.

a Pro condemnato. Vide Bar. in l. infamem. de pub. iu.
b Pom. Quæro. Vide Barb. consi. 3. vol. 2.
c Vtrum exbannitus. Vide tñ Bar. in l. non solum. §. fi. j. de proc. & probat tex. cum gl. in l. j. §. de qua autẽ restõne. s. de post. quod licet talis absens condẽnatus, sit infamis effectu, tñ si petat, & obtineat in integ. rest. p p iustam cãm absentiæ, tollatur infamia irrogata. bar. in istis locis vacillare vr: & ad hãc q. de qua hic per bar. adde Ang. & Imo. in l. infamẽ. de pub. iu. & quod ibi dixi post bar. & Spe. de sen. §. 3. versi. quid si de istis. & cum op. bar. hic, ẽt trãsit bald. in l. si tutor. C. de interdi. ma. & bar. in l. si ideo. j. de eui. & vide Sal. in d. l. si tutor. an ficta confessio infamet, de quo vltra hic no. vide Iac. But. in l. qm̃. s. eo. dicentẽ quod non, præterq in casu d. l. si tutor. & d. l. qm̃. Adde etiã bald. in l. etiam. C. de fur. & quid si statutum dicit, quod bannitus habeatur pro confessio, & snĩa hẽat effectũ, prout si lata esset in pñtem, an sit infamis, vide per bal. in l. j. C. de hær. inst. plenè per Ia. de Belu. in disputatione q ponit in l. fi. C. de req. re. Io. An. in Spe. de contu. §. sequit. in prin. & an ficta confessio infamet, vide per bal. l. cum mulier. j. sol. ma. adde vltimæ parti appostillæ. Paul. de Castr. consi. 198. Et an confessio ficta infamet, vide per Barb. in consi. 3. in 2. vol.
d Pom. Vere confessus. Vide Fel. in c. testimonium. de test.
e Clau. Ego puto. Sequitur Alex. consi. 114. vol. 2. bald. in c. nisi cum pridem, de renuncia.

LEX XXV.

Exhæredatum.

§. Si quis in libello. ¶ Not. quod iusta probatio mortis est, quod aliquis intrauit bellum, & modo non reperitur, arg. huius l. in fi.

De procuratoribus. Rub.

Quidam habent super rub. vnam gl. quæ est additio. Continua vt in ea. Quæro in quo differt procurator à defensore? Dic vt in gl. Vel dic procurator cum mandato, defensor sine mandato. Sed quærit gl. in quo differt iste titulus à titulo mandati. Dic vt in ea. ¶ Quærit gl. quæ est additio, vtrum in constitutione procuratoris posset fieri substitutio, vt si talis non erit procurator, talis sit? Respondet quod sic. & bene. Dic vt in ea, & quia ista gl. est additio. ipsam non habeo, sed eam pono.

LEX PRIMA.

1 *Plurale soluitur in singulare.*
2 *Titulus de negotijs gestis habet locum sine mandato expresso vel tacito.*
3 *Procurator in rem suam procuratorem constituit ante lit. contest.*
4 *Procurator, qui habet mandatum ad substituendum, potest constituere procuratorem ante lit. contesta.*
5 *Seruus & procurator ad negotia constituunt procuratorem ante lit. contest.*
6 *Prælatus ecclesiæ constituit procuratorem ante lit. contest.*
7 *Salariũ promissum procuratori in eius constitutione, impedit actionẽ mãdati.*

Rocurator. Primò ponit quid sit procurator. Secundò ad quæ põt constitui procurator. Tertiò ad quid est vtile. Quartò qualiter cõstituitur procurator. Quintò per quem constituatur. Sextò quis constituatur. Septimò ponit effectus cõstitutionis procuratoris. Secunda ibi, procurator autem. Tertia ibi, vsus autem. Quarta ibi, dari autem. Quinta in l. filiusfa. §. j. Sexta in §. ipse quoque. Septima in §. procurator. & de illa vlti. tractatur vsq; ad fi. tit. ¶ Redeo igitur ad primum, quid est procurator? Examinemus istã partem. Quero quare dicit aliena? Dic quia in propriis non cõsistit mandatũ. l. j. in fi. j. mand. ¶ Op. gl. ad hoc de procuratore in rem suam. Et rñdet optimè. Secũda
a tñ sol. verior est. Scđò quæro, a quare dixit, negotia. Respondeo, tanq verbum generale pplectens, seu pprehendens iudicia & negotia quæcunq;. Sed ad hoc op. gl. quia procurator pt constitui
1 ad vnum negotium, vt j. proxi. §. Rñdeo, & fateor, † quia plurale istud verificatur ĩ vno singulari, vt j. proxi. §. de neg. gest. l. 3. §. negotia. Et facit q licet statutum dicat de eo, qui produxit falsos testes in plurali, q habet locum ẽt in eo, qui produxit vnum testem tantum

ADDITIO.

a Secundò quæro. Pro ista natura vide Pet. de Ancha. in c. relatum. 2. de testa. & in c. j. de lit. contest. & vide gl. in clem. 2. de rescrip. & in l. 3. §. negotia. j. de negot. gest. & j. vi bonor. raptor. l. ait prætor. §. fi.

tũ, & sic de filibus. ¶ † Quæro, quare dixit, mãdato? Dicit gl. q̃a sine mandato hẽt locũ ti. de neg. gest. Hoc est verũ sine mãdato expresso vł tacito. De expresso hẽs hic, & C. e. & ꝫ. man. & C. mã. ꝑ totũ. De tacito hẽs ꝫ. de ope. nõ. nunc. l. 1. in fin. & ꝫ. vsufr. quẽadmodũ ca. l. 1. in fi. & l. 2. ¶ Itẽ q̃ro, quare dixit, dñi. Dicit glo. ad drĩam tutoris, & curatoris, & publicorũ administratorũ, q̃ nõ ꝯstituũt ꝓcuratorẽ añ li. ꝯtest. vt C. eo. l. neq;. ¶ Ad istud op. gl. tri-
3 pliciter. † Primò de ꝓcuratore in rẽ suã, q̃ facit ꝓcuratorẽ añ lit. ꝯte. vt l. illã. C. de do. Sol. ꝓcuratore in rẽ suã hẽt vtiles actiones suo noĩe, vt l. ꝯria. meritò facit ꝓcuratorẽ añ li. ꝯt. ad exercitiũ il-
4 larũ actionũ, q̃a illarũ dñs est. ¶ Scd̃o op. † de procuratore facto ad aliũ substituẽdũ, q̃ nõ est dñs, & ꝓcuratorẽ facit. Gl. rñdet illud verũ, si est sibi mãdatũ de certo faciẽdo, q̃a tũc dñs facere vr̃. Doctores dñt idẽ, si datũ est sibi mãdatũ de substituẽdo incertũ, pl. itẽ eorũ. §. si decuriones, ꝫ. ti. 1. & l. vnũ ex familia. §. si de falcidia. ꝫ. d̃ le. 2. Ipse. n. dñs vr̃ illũ noĩasse. Ita tenẽt Gul. & Cy. in l. qd̃ q̃s. C. eo. Et est casus hodie ex. eo. c. 1. li. 6. Vel sustinẽdo gl. possumus dicere, qd̃ illud, qd̃ dicit, dũmõ cert⁹ ĩtelligat, q̃a si facerẽ te ꝓcuratorẽ ad substituẽdũ Titiũ, & plures eẽnt Titij, ñ valeret, vt
5 d. l. duo sunt Titij. de test. tut. & sic ꝑt intelligi ꝫ. l. proxi. ¶ † Tertiò op. ad idẽ, q̃a seru⁹ ꝑt ꝯstituere ꝓcuratorẽ, & tñ nõ est dñs, vt l. seruũ quoq;. in prin. ꝫ. eo. dicit gl. ibi ad negotia, hic ad iudicia. Certè malũ esset, qd̃ hæc diffinitio solũ ꝯprehẽdat ꝓcuratorẽ ad iudicia. Iõ dic q̃ seru⁹ ꝯstituit ꝓcuratorẽ ad illa negotia, q̃ spectãt ad eum, saltẽ cura, & solicitudine. Si vł dicimus in ꝓcuratore ad negotia, q̃ substituit ꝓcuratorẽ añ lit. ꝯte. vt l. si ꝓcuratorẽ. §. 1. ꝫ. man. q̃a illud qd̃ mandat, ꝑtinet ad eũ cura, & solicitudine, & sic tanquam dñs mãdare vr̃, & eius noĩe gerit, vt l. mandato. ꝫ. eo &
6 hoc tenent Doct. in l. qd̃ q̃s. C. eo. ¶ Quartò ad idẽ † op. de plãtis
a ecclesiarum, q̃ ꝯstituũt [a] Procuratorẽ, ĩ auth. de san. epi. §. si q̃n. tñ nõ sunt dñi. Glo. dt̃, expone ibi ꝓcuratorẽ. i. syndicũ. Doc. n. ñ hoc nõ tenent. Nã licet ipsi nõ sint verè dñi rerũ ecclesiæ, tamẽ sunt quodãmõ vsufructuarij, & ideo cũ sint dñi illius iuris, meritò pñt ꝯstituere procuratorem noĩe eorũ, & pro suo iure. Sicut videmus in patre. qui est ltĩmus administrator filij sui, q̃ põt ꝯstituere procuratorẽ, vt l. 1. C. de bo. mat. licet gl. ibi al'r dicat. Hoc tenẽt Ia. Bu. & Cy. C. eo. l. neq; canonistæ. idẽ nec curãt de diuersitate noĩum, vtrũ dicat̃ ꝓcurator, vel syndicus, vel sił'e, vt in c. petitio. ex eo. & iõ bñ dñt notarij, qui dñt, talis rector ecclesiæ noĩe suo, & ecclesiæ ꝯstituit, sed debet dicere, pro suo iure quod hẽt in reb. talis ecclesiæ. ¶ Se. in tex. administrat. exponit glo. ꝫ. administrãdum suscepit, & bn̄, & adde gratis sine pecunia al's nõ
b esset mãdatũ, sed locatio [b], vt l. 1. ꝫ. man. † dicit Gul. non intelli-
7 gas si ego constituerem procuratorẽ, & ꝑmitterẽ sibi salarium qd̃ ipse non sit ꝓcurator totaliter qd̃ agere impediat, imo agere põt. & procurator est respectu eius ꝑ quo, seu ꝯ quem agitur, q̃a voluntatẽ dñi hẽt, sed nõ dr̃ procurator vt oriatur actio mãdati inter ꝯstituẽtẽ & procuratorem, sed oriet̃ actio locati, vel ꝯducti vel ꝑscriptis verbis. Tex. est no in l. nãlis. §. pe. ꝫ. de ꝑsc. ver. & hoc intellige, q̃ñ ĩ ipa ꝯstitutione promittit̃ salariũ. Si verò ex post facto ꝑmittit̃, vł daret salariũ, ad qd̃ tenet̃ tũc eẽt q̃dam remunera-
8 tio, & nõ impediret actionẽ mãdati, vt l. salariũ. ꝫ. man. † An ãt tutor, vel curator possit recipere salarium, dicemus ꝫ. mand. l. salarium, ad prædicta facit extra, de syndico. c. 1. & quod ibi notatur.

CONCORDIA.

☞ Procurator. Pro ꝯcordia aduerte, q̃ snĩa Barto. fuit in l. fin. ff. ad Treb. qd̃ pluralis loquutio nõ possit de necessitate verificari in minori numero duorũ. Contrariũ tñ alle. in hac l. 1. Sol. coadunatis verbis ipsius Bart. tã in hac l. j. quam in d. l. fi. sic dici põt. 1. opi. vera, vt in d. l. fi. si rõ recti sermonis hoc patitur, & ꝫm subiectam materiam. Nã in hac l. 1. iõ pluralis locutio verificat̃ in singulari, quia illa pluralitas comprehenderet ẽt singularitates, vt in simili in l. 2. §. homines. ꝫ. vi bono. rap. q̃a nõ profert̃ illa pluralitas in vniuerso, vt oĩa in vniuerso ꝯprehendat, sed est apta ꝯprehendere & oĩa in vniuerso, & oẽs particularitates in iudicio, cũ illud indiuiduum non abnegetur, hanc sol. probat tex. in l. nõ est sine liberis ꝫ. de ver. sig. in l. 3. §. hęc verba. ꝫ. de li. ho. exhi. Adde Arc. in c. at si clerici. §. de adulteriis. & c. dilecti. de iudiciis.

ADDITIONES.

a ¶ Cõstituũt. An plãtus possit cõstituere ꝓcuratorẽ, &c. & ẽt ꝑt añ lit. cont. ꝫn Inn. & Doc. in c. edoceri. de rescri. & adde no. in d. l. j. de bo. ma. licet gl. hic cõtra, & in d. §. si q̃n. adde gl. & Bar. in l. neq;. C. e. adde Io. And. in addi. ad Spe. ti. de proc. §. j. in prin. & an executores vltimarum voluntatum possint ante lit. conte. constituere procuratorem? vide Pau. de Cast. consi. 248.

b ¶ Sed locatio. Si procuratori promittatur salarium: adde Bal. in l. j. in pen. quæst. C. man. & Bar. in l. litem. C. eo.

§. Procurator. Gl. vr̃ facere drĩam inter procuratorem vnius rei & nunciũ. Nam nuncius semper confert verba in personam domini, procurator non.

§. Quamuis. Gl. hic videtur dicere, quod procurator ad vnam speciem videtur nuncius, & ideo debet concipere verba in personam domini, vt l. qui autem. §. fi. ꝫ. de pecu. & ibi plenè dixi in materia nuncij.

1 *Procuratorem qui mittit ad iudicem cum mandato insufficienti, est verus contumax, & amplius non est citandus.*

a Vsus autem. [a] Gl. est clara. ¶ No. qd̃ eo ipso, quod quis mittit procuratorẽ, vr̃ nolle ꝯparere in iu-
1 dicio per se. Et ꝑ hoc dico, † qd̃ ille qui mittit ad iudicem procuratorem cum mandato non sufficienti, non est amplius citandus tanquam vere contumax. Videtur enim declarasse se nolle ve-
b nire. De hoc tetigi in l. si finita. §. Iulianus. [b] de dãn. infecto.

ADDITIONES

a ¶ Vsus autem. Istum tex. limita in casu l. cũ miles. ꝫ. de alie. iu. mutan. cã. fa. ꝫm vtranque lec. & qd̃ vbi Bar. vbi est sing. casus, in quo quis cogit̃ personaliter agere vel defendere, & in l. 2. & ibi Bal. C. de his qui ve. æta. impe.

b ¶ §. Iulianus. Adde Bar. in l. 1. de iu. reipub. li. 11.

1 *Furiosus habetur pro absente, vbi sequitur aliq̃s cõsensus tacitus, vel exꝑssus.*
2 *Absens constitutus procurator recipiens mandatum, videtur ratum habere mandatum.*
3 *Procurator constitutus simpliciter, an videatur constitutus ad lites futuras, remissiue.*
4 *Procurator constitutus ad diem, an possit lite non finita illam prosequi.*

† §. Dari autem. Hic dr̃ de mõ ꝯstituendi ꝓcuratorẽ, † ¶ Op. q̃ furiosus hẽat ꝓ absente, vt l. vbi non voce. §. furiosus. de re iu. vł abñtis aliq̃s ꝯsensus tacitus,
1 vel exꝑssus. † Bñ, vbi ñ req̃rit̃ pñtia, furiosus hr̃ ꝓ abñte, vt l. ꝯria. Sed vbi abñtis aliq̃s ꝯsensus req̃rit̃, vt hic ñ hr̃ ꝓ abñte: & lĩ ẽ, qd̃ dt̃ tex. i d. l. vbi ñ voce. §. furiosus. ¶ Op. d̃ l. itẽ. §. sed si ita. ꝫ. ti. 1. So.
2 vt in gl. q̃ro † vtrũ absens ꝯstitut⁹ ꝓcurator recipiẽdo instrm̃ videat̃ ratũ hr̃e mãdatũ? Text. ẽ qd̃ sic, in c. 1. d̃ ꝓc. in cle. ¶ Quero,
3 dr̃ hic qd̃ ꝓcurator ꝑt ꝯstitui ad litẽ futurã, an † ꝯstitutus simpłr videat̃ ꝯstitut⁹ ad lites futuras, dicã ꝫ. l. oĩum. Quæro, dr̃ hic qd̃ ꝓ
a curator ꝑt dari [a] vsq; ad diẽ, qd̃ si adueniente diẽ, lis † ñ sit finita,
4 vtrũ poterit eã ꝓseq̃? Vr̃ q̃ sic, q̃a ꝓcurator ñ ꝑt reuocari post li. ꝯt. vt ꝫ. l. post litẽ. Pro lĩ C. vt cã̃e post pu. adsit tu. l. j. & l. ita ãt. §. fi. ꝫ. de admi. tu. Ia. d̃ Are. distinguit sic. Aut ꝓcurator erat g̃nał'r ꝯstitut⁹, & tũc finito tpe ꝑt adeẽ, vt cãm ĩpleat, vt d. l. 1. & d. l. ita ãt. §. fi. Aut fuit ꝯstitutus ad vnã litẽ, & tũc aut ex pte actoris, & tunc adueniẽte die expirat eius officiũ vt hic. Aliud est, n. in ipso mandato diẽ apponere, aliud post simplex mandatũ, & lĩ. ꝯte. reuocare, arg. C. de eui. l. si post ꝑfectã. Aut loq̃mur in procuratore ex parte rei, & tũc ab ipso initio ꝑt actor talẽ procuratorem non admittere, q̃a ꝑ talẽ ꝯstitutionẽ vr̃ velle reus actorẽ distinguere in plures aduersarios. s. vnum vno tpe, alium alio: qd̃ nõ ꝑt, vt l. iam tñ. §. si tamen plures. iudi. sol. & l. ne in plures. ꝫ. de ex erci. & sic non videtur rectè defendi, vt l. 2. §. 1. ꝫ. quib. ex cau. in poss. ea.

ADDITIONES.

† Glau. ¶ Procuratorem. Qualiter potest procurator cõstitui inter absentes, vide gl. Bar. in l. in causæ. §. si ex parte. ꝫ. eo. gl. in cle. 1. hoc ti.

a ¶ Quæro dari. Adde. videndum Pau. de Ca. consi. 334.

LEX V.

a † Præsens. [a] No. quis dicatur esse præsens, † & quis absens. Dic vt in gl.

ADDITIONES.

a Præsens. Et de multipici genere absentię, vide in l. absentẽ. ꝫ. de ver. sign. & in l. j. §. q. pñs. de ver. ob. in Auth. de fideius. §. 1. legitur, & no. in l. 4. §. abesse. & prin. de dã. infe. & hic, & qd̃ no. Bar. in l. 1. de lib. agn. ꝑ Io. An. post Arch. in c. si delegat⁹. de offi. dele. in 6. An ãt q̃s ꝑsumat̃ absens, dicit̃ in Spe. de actore. §. postq̃. quẽ seq̃t̃ Bal. in l. fi. §. necessitatẽ. ĩ fi. C. d̃ bõ. q̃ li. qd̃ no. ad auth. ꝑsente. C. de fideius. & Adde, q̃ recedens, & q̃ reuersus est, hr̃ ꝓ ꝑsente, ꝫm Bal. in auth. habita. & qd̃. dixi, an q̃s ꝑsumatur pñs, vide qd̃ no. Bar. in l. relegati. de pen. & q̃n dicat̃ abñs, vide in l. fi. & ibi gl. C. de ꝑscr. lon. tẽp. ꝑdictis adde Bar. & ibi dixi in l. testamento. ꝫ. de al. le. Et dicit Bal. in l. fi. §. vbi ãt. C. de bo. q̃ lib. per illum tex. q̃ ille dr̃ absens, qui longè abest. Quod facit ad multas q. stãtutorũ, ꝫm eũ adde quis dicatur absens, & præsens, & cui incumbat onus probandi absentiam, bal. consi. 363. & 364.

Paris. ¶ Vide Fel. late in c. quoniam. extra, vt lit. non conte.

† Clau. ¶ Præsens. An autem pro ꝑsente possit interuenire in iudicio simplex defensor, vide bal. in c. ex parte Decani. de resc.

LEX VIII.

1 *Procuratorem quis solus constituit ad ea, quæ solus facere potest.*
2 *Filiusfa. in castr. pecu. sine consensu patris esse potest in iudicio.*

a Filiusfa. [a] Filiusfa. ꝑt ꝯstituere procuratorem ad oĩa, quæ ipse sine pr̃e gerere ꝑt. h. d. ¶ No. regulã, qd̃ ad ea,
1 † q̃ q̃s ꝑt solus facere ꝑt solus procuratorẽ constituere. Exemplũ habes in filio. Idem in minore, vt l. diuus, in fin. ꝫ. qui pe. tu. & ibi no. & l. 3. §. 1. rem rat. habe. & de rest. spo. c. ex parte. Et de re iu. cũ
2 I. et A. & ibi ꝑ canonistas. ¶ † Scd̃o no. qd̃ in cast. pec. ꝑt filius esse in iudicio sine consensu patris. Simile in l. miles. in prin. de cast. pe. & sic reprobatur gl. quæ est in l. cum nõ solum. §. necessitate. de bo. quæ lib. & est hodie tex. extra, de iudic. c. 1. lib. 6.

ADDITIO.

a ¶ Filiusfa. Ad intellectum ver. sed puto. adde in l. si cum dotem. §. si pater. sol. mat. vbi addit, quia filia debet cauere de rato.

Pom. ¶ Amplia aliqualiter, vt per Fel. in rub. de test. cog. Ant. Ale.

§. ipse

§. Ipse quoque filius. Quæro vtrum requirat̃ cõsensus pris, qñ filius agit noĩe alterius? Gl. in l. cũ nõ solũ. §. necessitate. C. de bo. q̃ lib. dicit qđ sic, qđ reprobant Doc. per hũc tex. & ẽ casus hodie in c. q ĝnaľr. ex eo. li. 6. & §. necessitate. loquitur quando filius agit suo nomine.

§. Inuitus. Op. qđ isti administratores cogantur inuiti, vt s. tit. 2. l. puto. j. de mu. & ho. l. si quis magr̃atu. So. Aliud in procuratore, qđ est offiñ voluntariũ, aliud in tutore & curatore, & administratore ciuitatis, vt in ɔrio. Quid in curatore bonis dando? Dic ꝙ nõ dat̃ nisi ex cã, vt in gl. ¶ Opp. de l. nõ tm̃. j. de ap. & l. addictos. C. de ap. So. gl. dicit ibi, qđ datur inuito. certe ibi hẽt mãdatũ à lege nõ ab hoĩe, & inuitus ipse non cogitur. Vlt. gl. hic recitat mãm, vtrum q tacet consentire videatur de qua ẽt in l. Caius. j. de pig. act. & per Dy. in c. is qui tacet. extra de re. iu. lib. 6. & per Cy. C. eo. l. inuitus. Ego plene dixi in l. quæ dotis. j. Sol. mat. quam repetij.

1 *Veterani possunt esse procuratores.*
Milites nostri temporis possunt esse procuratores.
2 *Militantes in castris non possunt esse procuratores.*
Miles cœlestis militiæ non potest esse procurator.
3 *Iudex ex officio repellit procuratorem inhabilem.*
Iudex ex officio supplet in his, quæ pertinent ad vtilitatem publicam.
4 *Tacite omitti quædam possunt, quæ tamen non expresse.*
5 *Qui non potest esse pro se, quando pro alio esse possit.*

1 §. Veterani. † No. qđ veterãi pñt eẽ ꝓcuratores. Exlĩ apparet qđ milites nr̃i tp̃is, qñ habitãt ĩ castris
2 sed stãt p plateas, pñt eẽ ꝓcuratores. ¶ Scđo no. qđ † milites mi-
a litãtes [a] ĩ castris ñ pñt eẽ ꝓcuratores, & eadẽ rõne nec milites cœ
b lestis militiæ. s. dei, vt dt gl. & bñ. ¶ Tertiò no. [b] ex eo qđ dicit tex.
3 nec si velit aduersarius, † ꝙ iudex ex suo offi. [c] pt talẽ ꝓcuratorẽ
c repellere. Et idẽ puto in his oĩb. quæ publicã vtilitatẽ respiciũt, [d]
d si à parte omittant̃, pt iudex supplere, per hunc tex. cum glo. in
e l. quos ꝓhibet. s. ti. 2. dixi in l. 4. §. hoc ãt iudicium. j. de dam. infe. [e]
4 ¶ Vlt. no. qđ † q̃dã pñt omitti tacitè, q̃ non pñt omitti expressè. Simile in iuramẽto calũniæ, vt dixi in l. 2. §. sed qa veremur. C. de
f iur. ca. Itẽ ex hoc tex. [f] cũ gl. potes hr̃e determinationẽ, qđ licet ille, q ñ pt eẽ aduocatus, ŝm tit. de posth. si tñ fuerit aduocatus, ñ vitiat̃ ꝓcessus. Et istud vr̃ verũ in eo, qui licet non possit esse pro
5 curator pro alio, pro se tñ potest esse in iudicio, vt miles. † Sed si esset talis, qui nec pro se, nec pro alio posset, vt seruus, vel pupillus, tunc non valeret iudicium quia non habet sua substantialia, vt l. 1. C. qui legi. perso. stan. in iud. ha. facit l. 2. §. 1. s. qui satis. cog.

ADDITIONES.

a ¶ Milites militantes. Adde Bar. in l. militem. C. eo. & Io. And. in c. nr̃a, extra eo. & idem Gul. bal. & Ang.
b Tertiò no. Adde gl. j. eo. l. neque fœminæ. Sed dic vt no. in c. sopitæ. de censi. Inn. in c. 1. de oblig. ad ratiocinia.
Pom. Vide bar. consi. 105. & consi. 62. vol. 1.
c Paris. Ex suo officio. Vide Fel. in c. causam. de iud.
d Respiciũt. iudex ex officio pt repellere ꝓcuratoré inhabilé adde tex. & gl. in c. exceptioné. §. fi. de exc. ex quo pt repellere bãnitũ, vel excõmunicatũ. & puto ꝙ cum hoc casu officium iudicis succedat in locũ exceptionis, non poterit supplere vltra tempus excipiendi. Et idem tenet Ia. de Are. in l. 1. C. vt quæ desunt aduo. & bal. in c. dño guerram. in ti. hic finitur lex. in vsibus feudo. vbi hoc sequitur. & ad hoc no. per bar. adde bal. in l. exceptioné. C. de ꝓbat. sed ipsemet bar. tꝫ contrarium in l. inter quos. §. alieno. & ibi viđ, de dam. infe. & vide gl. in c. j. đ elec. in 6. q̃ alle. bald. in l. licet C. eod. & aut. offeratur. de lit. conte. & in d. l. exceptionem. adde quod iudex possit repellere procuratorem non idoneum, Ro. consi. 60.
e Clau. Dam. infe. Vide bal. in c. de causis. de offi. dele. Ale. l. properandum. C. de iud.
f Poma. Item ex hoc tex. Vide aliqua similia per Old. consil. 130. vide in simili Alex. consi. 63. 4. vol. Fel. c. post cessionem. de prob.

1 *Procurator cogitur suscipere iudicium, quando dominus pro eo satisdedit.*
2 *Procurator constitutus ad agendum, & defendendum, & absoluendũ, & satisfaciendũ, nõ potest præcise cogi vt soluat circa expedienda extra iudicium, in iudicio autem cogitur de rebus domini.*
3 *In contractibus extraiudicialibus quis non cogitur præcise ad factum.*
4 *Præcise cogi quis non potest ad factum, quando allegat iustam causam*
5 *Procurator si sit datus ob absentiam domini, mandatũ finitur domino reuerso.*

§. Procuratorem. Procurator, pro quo sciẽter dñs satisdedit, cogit̃ ꝑcisè iudiciũ su-
a scipere, nisi ex cã ltĩma excuset̃. h. d. No. casum, [a] in quo qs ꝑcisè cogitur ad factũ. Sed ɔ̃ hoc op. j. eo. l. nõ cogendũ. §. Sabinus. Gl. so. optimè, q̃ vide & no. Habetis ẽt latius p gl. j. eod. l. sed & hæ. §.
1 ꝑter. Vides ergo qđ † qñ dñs satisdedit, p procuratore ɔsentiẽte, cogit̃ ꝓcurator pñs suscipere iudiciũ. ¶ Pone ergo ŝm qđ fit ɔtidie, ꝙ dñs in instr̃o ꝓcurationis ɔfecto ꝓcuratore absente satisdedit, ꝓcurator postea suscepit mandatũ, an ex isto consensu cũ satisdatione ꝑcedenti possit cogi suscipere iudiciũ? Textum hẽmus hodie qđ sic extra de procuratorib. c. 1. in cle. Et sic hæc gl. recipit duplicẽ limitationẽ dũ dicit, quo ɔsentiente, s. tpe satisdationis, vel postea. Item qđ dicit, dñs satisdedit, ĩtellige in iudicio, vel extra. Facit Inst. de satis. §. si vero aliquis. ¶ Sed quæro, pone in mãdato dr̃, facio te ꝓcuratorẽ ad agẽdũ, vel defendẽdum, &c. & ad soluẽdũ, & satisfaciẽdũ, vtrum procurator coget̃ ꝑcise soluere? Vr̃ quod nõ p istũ tex. q solũ cogit ꝑcise ad iudiciũ suscipiendũ, nõ ad aliud. In ɔ̃riũ facit rõ posita in gl. qa ita falleret fidẽ duob. si nõ vult satisfacere, & soluere, prout venit in mãdato, sicut si nõ vult defendere. Pro hoc vr̃ tex. in d. c. 1. de proc. in cle.
2 vbi dt, in iudiciis, & in aliis negotiis. Sol. † solutionem & satisfactionẽ, q̃ veniret expediẽda extra iudiciũ, nõ cogit̃ ꝑcise ꝓcurator facere, qa istud quòd ꝑcise cogat̃, est spãle in iudiciis, vt hic ĩ fi. gl. Sed si esset expediẽda in iudicio, quia forte fieret executio iudicati: tunc si procurator possit satisfacere de bonis dñi, putò quòd cogatur præcisè, per d. c. 1. Et quia est eadem ratio: sed de suo procurator satisfacere non cogitur. Quod apparet ex legi. seq. vbi pp incõmodũ rei familiaris ipse procurator excusatur, ne præcise defendat vt si obuenit ei hr̃ditas, vel simile. Vnde nõ
3 cogitur præcisè ad aliud, pp qđ res suæ incõmodarent̃. ¶ † Ad ŝm qđ dicit gl. ꝙ in ɔ̃ctibus extraiudicialibus non cogit̃ qs ꝑcise ad factũ, dic plenè, vt dixi in l. stipl̃ones nõ diuidunt̃. j. de ver. ob.
4 ¶ No. ex isto §. cũ † istis ll. seq. qđ licet lex dicat aliquem cogi ꝑcise ad aliquid, debet intelligi nisi iustam causam excusationis alleget. Vlt. vide gl. super l. vel hæreditas. in prin. dum dicit, qui cæperat abesse dato procuratore. No. qđ qñ procurator dat̃ ꝑpter absentiam dñi, finitur mandatum dño reuerso. facit j. mand. l. q mutuam. §. non ideo, & quod ibi no. dicam j. eod. l. post litem.

ADDITIO.

a Barb. No. casum. Vide per gl. in l. stipulatio. §. fi. j. de ope. no. nun. Idem dicas si accessit iuramentum. gl. est sing. in l. si pecuniam. j. de cond. ob cau.

LEX XV.

1 *Satisdatio præstita præsente procuratore per dominum, quod faciat rem nõ esse integram quo ad reuocationem expressam.*
2 *Satisdatio quando faciat rem non esse integram quo ad reuocationem tacitam.*
3 *Mandatum non videtur morte reuocatum, si procurator recipit instrumentum, in quo continetur satisdatio, prout hodie communiter ponitur.*

Si defunctus. Satisdatio pro procuratore pñte præstita, facit vt mandatũ morte dñi nõ finiat̃, secus si pro absente, & ignorante. h. d. Opp. qđ nõ cogit̃ præcise vt eo. l. nõ cogẽdũ. §. Sabinus. Sol. vt in l. filius. in fi. s. eo. ¶ Scđo op. qđ mãdatũ finitur morte dñi re integra, vt inst. man. §. item si adhuc, sed hic est res integra, ergo &c. vt Inst. man. §. itẽ si adhuc So. nõ est res integra propter satisdationẽ. Contra hoc est gl. j. l. proxi. vbi dicit ꝙ satisdatio nõ facit videri rẽ nõ esse integrã. Et ibi gl. sol. qđ verũ est, quantũ ad reuocationem expressam, secus quo ad tacitã q̃ fit p mortẽ, vt hic. ¶ Opp. de l. ꝑcedẽte. j. de mã. Sol. ibi satisdatũ fuit pro absente, vel ipse procurator met satisdedit. ¶ Tria hẽs ergo videre. Primò, vtrum satisdatio faciat quod procurator possit præcise compelli. Quod dic vt l. filius, in fin. s. eo.
1 † Secundò, vtrum satisdatio faciat rem nõ ẽe integrã quo ad re-
2 uocationem expressam. Et dic qđ nõ, vt no. j. l. proxi. Tertiò † vtrũ satisdatio faciat rem non esse integram quo ad reuocationẽ tacitam. Et tunc distingue, aut satisdedit procurator, aut dñs. Et si dñs, aut procuratore consentiente, & tunc sic. Aut nõ, & tunc
a facit nõ esse ĩtegrã, vt ex prædictis patet. No. ergo mirabiľr [a] hãc
3 l. cũ hodie in oĩ instr̃o ɔtineatur † satisdatio dñi ŝm formã dicti §. si verò aliqs. Inst. de satis. qđ si dñs decessit postq̃ procurator recepit instr̃m, nõ vr̃ eius mandatum reuocatum, vt d. c. 1. de proc in cle. ¶ Opp. dicitur hic, quod si procurator est inscius, non cogitur defendere, tamen stipulatio committitur contra s l. prox. Non soluo modo. ¶ Op. qñ mandatum ɔtinet illud, qđ dñs hẽt
b necesse facere, non finitur [b] morte, vt l. fundi. §. item si amicus. j. de acq. pos. sed dñs haberet necessario se defendere. ergo &c. So. non hẽbat necesse, quia poterat pati missionem in possessionẽ, l. satis. j. de in ius vocando. &c. Bar.

ADDITIONES.

a Mirabiliter. Ad hanc l. adde l. si pecuniam, & quod ibi not. Bar. circa prin. C. de cond. cau. da. & Bal. in l. si ante acceptum. j. iud. sol. & Bal. in l. mandatum. C. man. in j. & 2. opp.
b Non finitur. Adde Bar. in l. 2. §. pe. de don.

1 *Procurator præstat tres cautiones, scilicet de rato, de iudicato soluendo, & de defendendo.*
2 *Procurator etiam pro quo dominus satisdedit iuxta formam §. sed hodie. Inst. de satisd. tenetur satisdare de iudicio sisti.*
Principalis persona potest cogi respondere positionibus.
Procurator an teneatur cauere saltem nuda cautione, remissiue

§. Qui ad communi. Procurator datus in duplicibus iudiciis vr̃ fungi ptib actoris & rei, ideo vtriusq; satisdationẽ ꝑstabit. h. d. Oppo. qđ eo ipso quod est procurator actoris cogit̃ defendere, vt j. eo. l. seruũ. §. ait ptor. Glo. soluit notabiľr, qđ ibi defendit ex ꝑcepto legis, nõ ex mãdato hominis, & ideo si nollet defendere, patitur pœnã; qa nõ audit̃ agẽs. Hic verò cogeretur ꝑcise defendere, si eẽt satisdatũ, ŝm ꝑdicta. ¶ Quæro qd in aliis publicis iudiciis? gl.
1 dicit idem. ¶ † Quæro quæ sint istæ cautiones, quæ debent interponi?

terponi? Certè duæ, s. de rato ex pte actoris, & de iudicato soluẽdo, ex pte rei. Addũt qdã tertiã. s. de defendẽdo, vt l. seruũ. §. ait p̃tor. ꝭ. eo. qđ gl. reprehendit, quia cl̃a, de defendendo continetur sub cl̃a, iudicatũ solui. Istud nõ est verũ, qa cautio de defendẽdo de qua loquit̃ d. l. seruũ. §. ait p̃tor. intelligit̃ de defendendo in cã recõuẽtionis, cl̃a verò de defendẽdo, q̃ ptinet̃ in stipulatione, iudicatũ solui, intelligit̃ de defendẽdo in illa eadẽ cã, in qua factus est ꝓcurator. Vñ puto quòd dẽat dici de triplici cautione. Ita ẽt
2 intelligebat Ia. Bu. ¶† Quærit gl. vtrum cogat̃ satisdare a de iudi
a dicio sisti? Et dt, ꝙ nõ postq̃ est satisdatũ iudicatũ solui, sub qua ptinet̃ cl̃a de defẽdẽdo, q̃ defensio nõ p̃t fieri, nisi sistat̃ in iudicio vide gl. Ista gl. posset dicere verũ, qñ dñs in satisdatiõe iudicatũ solui dedisset fideiussores extraneos. Sed si ipsemet fideiussit pro suo ꝓcuratore, ĩ instr̃o ꝓcuratorio fm formã traditã Inst. de satisd. §. sed hodie. & §. seq. tũc adhuc puto ipsum ꝓcuratorẽ cogẽdum satisdare de iudicio sisti. ipse. n. principalis cogeretur si non possidet immobilia, vt l. sciendũ, in prin. q satis. cog. Et mõ per
3 suã nudã ꝓmissionẽ actor nihil hẽt plus q̃ habebat primo, † & erit forte necessaria ipsius rei principalis persona in iudicio ad r̃ndendũ positionib. & similib. Vñ puto ꝓcuratorẽ cogendum ad satisdandum de iudicio sisti, vel ipsum dominum hoc firmare per alios fideiussores, quã per se. Posset quæri an quando dominus satisdat pro suo procuratore, procurator teneat̃ saltem pro
4 mittere nuda cautione? De quo per † Cyn. C. de satisd. l. j. & per Dyn. ꝭ. iudicat. so. super rub. & ibi tetigi. & per Iac. de Are. ꝭ. iud. solu. l. si ad defendendum. & ibi dixi.

ADDITIO.

a Satisdare. Vide omnino Ale. in consi. 106. vol. 1. circa finem.

LEX XVI.

a Ante litem. Añ lit. ꝯte. p̃t ꝓcurator libere à dño reuocari a postea vero nõ nisi cã cognita. h. d. cũ l. seq. vsq; ad l. quæ omnia. ¶ Op. quod post satisdationẽ non vr̃ posse reuocari, vt s. l. proxi. in prin. Sol. illud verũ quo ad reuocationem tacitam, secus quo ad expressam. Signa istam glos.

ADDITIO.

a Reuocari. Quid si procurator fecit impensas, vide Bal. in l. cum dotem, § eo autem tempore, sol. mat.

LEX XVII.

1 *Mandatum videtur reuocatum procuratore bannito.*
2 *Procurator non reuocatur post lit. conte. quia est effectus dominus litis.*
3 *Procurator in causis, in quibus lis non contestatur, efficitur dominus litis, quando incipit tractare de meritis causæ.*
4 *Iudicium potest in dominum transferri quando procurator non reperitur.*
5 *Procurator ex causa non reuocat procuratorem substituum à se.*
6 *Procurator iuuenis reuocari potest.*

a 1 Post litem. a No. ex eo. qđ dicit, vel in ciuitate manente, qđ procuratore† bannito vr̃ reuocatũ mandatũ. Facit l. cũ qs. in prin. ꝭ. de sol. & l. si eũ Cornelius. in fi. eo. tit.
2 ¶† No. qđ post li. ꝯt. non p̃t reuocari ꝓcurator, nisi cã cognita. Contra ꝭ. de iu. l. iudiciũ soluit̃. Gl. sol. aliud in iudice delegato: aliud in procuratore, in quo vertit̃ dãnum pecuniariũ, & quia aduersarius oneraret̃. Aduerte, adhuc vult dicere glo. forte quia ꝓcuratori licet accipere salariũ, non iudici delegato. Ista ratio nõ est vera, quia si ꝓcurator reuocaretur sine sua culpa, non perderet salarium, vt l. j. §. diuus. ꝭ. de var. & extraor. cog. & ꝭ. lo. l. q operas. Vñ nullũ dãnũ pecuniariũ eius vertit̃. Item iudex p̃t accipere pecuniã, vt in auth. de iu. §. ne ãt. Scd̃a rõ nõ vr̃ vera, qa ita onerarẽt pars ꝑ mutationẽ iudicis, sicut ꝑ mutationẽ procuratoris vt l. si logius. in prin. de iu. & de iure immu. l. pe. Est ergo ratio fm Gul. qa ꝓcurator ꝑ li. ꝯt. effici dñs litis. l. neq;. C. de ꝓc. & l. nulla.
3 & l. ꝓcuratorib. eo. tit. ¶† Quæro b circa istud prin. qd in causis,
b in qb. nõ fit ꝯt. litis? Doc. in l. nihil. C. eo. intelligũt qđ tũc incipit esse dñs litis, qñ incipit tractare de meritis cãæ, qđ est verũ. Casus est in l. nulla. C. eo. in eo qđ dicit, cãm egerit. Quocũq; ergo
4 mõ cãm egerit, seu tractare iceperit, dñs litis efficitur ¶† Quæro an ex eo qđ procurator nõ repit̃ possit trãsferri iudicium in dñm? R̃ñ. sic, vt colligit̃ hic in tex. dũ dicit, vel in ciuitate manẽte
c vt ꝭ. eo. l. vel exilio. & est simile in l. pen. C. ad Treb. ¶ Quæro, dr̃ c
5 hic, qđ ex cã p̃t reuocare dñs, & hr̃s eius. † qd in ꝓcuratore q aliũ substituit, vtrũ possit suũ substitutũ ex cã reuocare? R̃ñ. tex. est qđ non, extra eo. c. is qui. lib. 6. facit l. ꝙ si forte. §. 1. ꝭ. de sol.
6 ¶ Venio ad ver. in cãæ, no. gl. super verbo, & ætas. † No. ꝓpter iuuentutem potest reuocari procurator, & sic non potest domino imputari, cur ab initio talem constituit.

ADDITIONES.

a Post litem. Sed an post li. cõtest. possit reuocari ꝓcurator rei defendẽs sine mãdato, vide Bar. in l. si ante, ꝭ. iud. sol. adde qđ iusta cã reuocatiõis ꝓcuratoris ẽt post lit. cõte. est, si ꝓcurator est p̃sens, & patiat̃ se reuocari. ita decidit. Bar. in l. j. C. de satis. & ꝑ gl. in l. si ꝓcurator. C. eo. quid ĩ ꝓcuratore in cã appellationis? vide in l. dominus. & ibi Bal. C. de appel. Adde qualiter intelligat̃, qđ ꝑ litis conte. ꝓcurator est effectus dñs litis. Old. cons. 317. ¶ Paris. No. primo, q̃ sunt causæ reuocandi. & an in reuocatione requirat̃ro

lennitas iudiciorũ, vide Ro. sing. 321. q d ãt si esset procurator, vel fideiussor constitutus ad tempus, & finitum esset tempus, lite adhuc pendente, an teneatur prosequi, vide bar. in l. ita autem. §. fi. ꝭ. de adm. tut.

b Pom. ¶ Quæro. Vide Fel. ca. exceptionem. ver. 3. intellige, de excep.

c ¶ Quęro dr̃. Facit quod no. bar. in l. si añ, in fi. ꝭ. iu. sol. & bal. in l. qđ quis. C. e. & quod dr̃ hic de hærede reuocante mandatum, vide id quod no. bal. in l. id quod pauperib. de sacrosf. eccle. Vide Old. consi. 139.

LEX XIX.

a Item si suspectus. a Quæro vtrum causa suspicionis debeat probari? gl. quod sic, quam vide: vbicunque enim lex dicit fiendum aliquid ex causa illa, causa est probanda.

ADDITIO.

a ¶ Item si suspectus. Vide no. in c. ex parte decani. de resc. & in c. 2. de ꝓc. ĩ 6.

LEX XXII.

1 *Affinis contra affinem non cogitur esse procurator, aduocatus, nec testis.*

a 1 Aut affinitate. a Not. † quod affinis non cogitur cõtra affinem esse procurator, vel aduocatus. Item non cogitur esse testis contra eum, tex. est in l. Iurisconsul. in prin. ꝭ. de gradi.

ADDITIO.

a ¶ Aut affinitate. Vide Alex. consi. 19. vol. 4. & consi. 13. eo. vol. 4. & consi. 18. e. vol. Et quod non sit idoneus testis, adde Ale. consi. 132. in 5. vol.

LEX XXIIII.

1 *Procurator post lit. conte. cogitur præcisè peragere iudicium.*
2 *Dominus vel procurator nouus non potest interuenire post lit. conte. & quãdo.*
3 *Processus nullius potest consensu partium vno momento validari, & quomodo.*
4 *Iudicij transferendi modus quod procurator cedat domino ius instantiæ.*
5 *Domini actus factus post lit. contest. quando valeat.*
Procurator constitutus à domino ex causa absentiæ eo reuerso, etiam lit. cõtest. per procuratorem, mandatum reuocatur.
6 *Dominus si citatur quando lis fuit contestata per procuratorem ad audiendam sententiam vel ad videndum iuramentum testium, & neuter comparet, nullum est quod geritur.*

a 1 Mutari. a † No. ꝙ post lit. ꝯt. procurator cogitur præcisè per agere iudicium, ꝙ apparet: qa ñ p̃t mutari, nisi
b cã cognita, & ipso postulãte, vt hic dr̃ in tex. ¶ Quæro qualiter b
c fiat ista mutatio, vel litis translatio? c Dicit gl. quia omnia de no-
2 uo narrari oportebit. Signa gl. q̃ innuit, † ꝙ dñs, vel nouus procurator nõ p̃t inuenire in iudicio post li. ꝯte. nisi oĩa renouẽt̃ & sic opus erit noua ꝯtestatione, & similib. qđ intelligit Gul. oĩa
d facienda eẽ vno contextu, d hoc est interrogabitur dñs, vel nouus procurator ita tu das libellum, sicut dedit primus, & admit-
3 tis r̃ñsionẽ, sicut admisit prius, & si¯ia, Quod no. † & est vtile, qa si factus esset vnus ꝓcessus inualidus, vt puta, qa tpe feriato, vel alia rõne si partes eẽnt in cõcordia, possent vno momento totũ illũ processum reficere. Et hoc satis innuit ista gl. dum dicit, om-
4 nia de nouo narrari, nõ dicit de nouo fieri. ¶† Alium autẽ modum transferendi iudicium no. ꝭ. eo. l. in causæ. §. si ex parte. vide licet qđ procurator cedat dño ius instantiæ. Sed hic, si dñs vult hr̃e ius instãtiæ directũ, & noĩe suo, de nouo oĩa dẽnt nouari, vt hic: sed si vult hr̃e ius instãtiæ directum noĩe alieno, tunc licet, tã quam ꝓcurator in rem suã. Nam instantia p̃t fieri ꝑ cessione, vt ĩ
5 gl. §. ex parte. & ita dixi in l. si añ acceptum, ꝭ. iud. solui. ¶† Quæro si dñs post lit. conte. venit, & facit in iudicio aliquem actum, an ille actus valeat? vr̃ qđ nõ. Nõ. n. p̃t in se reassumere iudiciũ, nisi cã cognita, q̃ cãæ cognitio nõ interuenit, ergo &c. vt l. cũ hi. §. si p̃tor. de trans. s. Et iõ ꝑ huius declaratione dicas, ꝙ qñ ꝓcurator. fuit datus à dño, qa oportebat ipsum dñm absentari, tũc dño reuerso finitur mãdatũ, post li. ꝯt. Vr̃. n. ab initio cũ tali ꝯditione ꝓcuratorẽ eẽ datũ, vt l. q mutuã. §. 1. & qđ ibi no. ꝭ. mã. Facit gl. s. eo. l. vel hæreditas. Merito tunc dñs p̃t interuenire. Qñq; ꝓcura-
e tor non fuit datus ex cã absentiæ, e sed à p̃nte fuit factus procurator, & tunc aut dñs superuenit in iudicio, nõ vt aliquem actũ faciat, sed vt assistat procuratori suo: & non est dubium, quod proce-

ADDITIONES.

a ¶ Paris. Mutari. Quid autem si dominus comparet, an acta sint nulla? vide Cæp. cau. 132. Pau. de Cast. latè in hac. l.

b Pom. Quęro qualiter. Istud dictum refert & reprobat Pan. in c. pe. de iu. vidẽ tamen aliquid per Fel. c. præsentata. de testi. Ale. l. 1. in prin. ff. ad Treb.

c Translatio. Sequitur hic Ang. Bal. l. 1. in ver. quæro vtrum ex libello. C. de sen post Bar. ibi videtur tenere istam gl. & Bal. hic.

d Vno cõtextu. Ad hoc oĩno vide qđ signãter dixit Bal. in l. fi. de sen. ex breui. & qđ no. alij ĩ l. 1. de lib. & post. & qđ no. bar. ĩ l. 2. C. ne fideiu. do dẽ. & ibi dixi: adde qđ Cy. & Bal. in l. cũ antea. C. de arb. dñt, qđ s̃nia lata die feriata, ĩ fauorẽ hoĩum, ñ p̃t cõsensu ptiũ cõualidari, qđ r̃putat no. adde qđ no. Inn. ĩ c. prudẽtiã. de of. dele. & no. ĩ l. 1. C. q ꝑ s̃na iuris. & ĩ l. obseruar. s. de off. ꝓcõs. qđ ẽ verũ, fm Bal. ẽt si à dicta s̃nia fuerit appellatũ, & appellatio sit deserta. Adde & vide Maria. in c. significasti. art. 6. q. 1. de foro compe.

e Absentiæ. Adde bal. post bar. in l. procuratoribus. C. eo.

a procedit iudicium, nec ꝓcurator videtur reuocatus ª, vt ꝟ. eo. l. r. Pau. rñdit. Aut interuenit, & aliquem actũ facit in sua persona, & tũc si qdē pñte procuratore, & aduersario patiente, valet iudiciũ non. n. est necessaria cãæ cognitio, nisi qñ ꝓdicit procurator, vl' aduersarius, vt hac l. mutari. & supra, eo. l. post litē. Qđ intellige, nisi fuerit expssē dcm, nō aīo reuocandi ꝓcuratorē. Vel interuenit dñs in aliquo actu, in quo hēbat interuenire necesse, & sic ñ vr̃ reuocare, ar. l. fideicōmissa. §. si rē. ꝟ. de leg. 3. & l. rem legatā, đ adi. le. & est hodie expssum, ex. de ꝓc. si qñ. li. 6. Si verò ĩteruenit abñte ꝓcuratore, pñte tñ aduersario, vl' pñte ꝓcuratore, absen-
b te tñ aduersario, tũc valet actus q est celebratus, nō tñ ᵇ vr̃ reuocatus procurator, qa nō pt fieri, nisi cã cognita, q̃ nō ĩteruenit, nec interuenire pt aliquo corũ absente. Et si tu dicis, Qũo valet actˢ, q celebratur, qa ñ sunt nouata oĩa, nec est cessum ius instantiæ? Rñdeo, procuratori q̃ritur ius instãtiæ directũ, dño q̃rit ius instãtio vtile, vt ꝟ. e. l. ĩ cãæ. §. fi. & iō ex vigore illius vtilis iuris ꝓseqt instãtiam. Nec obillæ ll. q̃ requnt cãæ cognitionē, qa verũ est qtũ ad reuocãdũ ꝓcuratorē, & trasferēdũ iudiciũ in dñm, ita qđ ꝓcurator nō possit se decetero intromittere. pt. n. interesse rei, qa forte ꝓcurator scit melius veritatē aliquorũ, q̃ sciat dñs speciali'r đ his, q̃ gesta sunt in lite, ar. l. apud Celsũ. §. q̃situ. de do. exce. ꝟ. eo. l. si actor. & l. nō solũ. in prin. sed qñ remanet procurator, & dominus facit aliquē actum, non interest aduersarij p dominum ñ fieri, qa adhuc poterit citari & cogi ꝓcurator ad illum actũ quē melius nouit, arg. l. si actor. ꝟ. eo. Ita intelligo istam mãm. Probo, dominus pōt adesse liti, vt l. Pau. ꝟ. eo. Sed ille qui adest liti, etiam si esset extraneus, pōt testes producere & alios actus vtiles agere vt l. si suspecta, in prin. & ibi no. ꝟ. de inof. test. multo magis ergo dominus causæ. Licet ãt post lit. contest. dominus possit adesse si vult, & actus facere, vt dixi, tamen inuitus non compellitur, vt l.
b vlt. C. eo. hoc nisi ex cã, vt d. l. vlt. & iō si citaretur dominus ad † aliquem actum, & non procurator, puta ad videndum iurm testium, vel publicationem, vel audiendum sententiam, & non cōparet dominus, vel procurator, nulla esset sententia, quia citatio non arctat dominum. Debuit. n. citari ille, qui erat dominus instantie. Ita disputando determinat do. Lamber. de Rampo. quod ego scripsi in l. furioso. ꝟ. de re iud.

ADDITIONES.

a Parif. Videtur reuocatus. Vide Ro. con. 306. vbi voluit, quod si dñs compareat simul cum procuratore, vr̃ in dubio faeere animo assistendi, non animo reuocandi, & ibi etiam q si postea procurator comparet sciente domino, censetur mandatum restauratum.
b Parif. Non tamen. Sequitur Ale. consi. 61. vol. 5.

LEX XXV.

Quæ omnia.

1 *Mentiris dicere potes ei qui obiicit aliquod crimen.*
2 *Testis, qui se ingerit, est suspectus.*
3 *Litigat iuste. qui litigat causa conseruandi suum pudorem.*

a §. Sed & si aduersarius. ª Suspectus est, q se ingerit, & audiēdus est q vult
1 suum pudorē purgare. h. d. † No. qđ ᵇ ei qui dicit te cōmisisse a-
b liquod crimē, licitè potes dicere, tu mentiris: licet. n. retorquer in aliũ, vt l. q cũ maior. §. si libertus. ꝟ. de bo. li. & l. si qs in graui. §.
c vtrũ. ꝟ. ad Sil. & s. de in ius vo. l. libertus à p̃rono. ¶ Scđò no. ᶜ qđ
2 ille, q se ingerit, est suspectus; & sic probatur, † qđ testis q spōte vadit nō citatus, est suspectus. Facit C. de test. l. iurisiurandi. no. p Ia. de bel. in auth. de test. §. si vero. ꝟ. de his quib. vt ind. vbi distinguit in text. aut dixit testimonium spōte, aut coacte. & ibi đ hoc
3 dixi, ver. huius timore. ¶ † Tertiò no. iustã eē cãm litigãdi ob pudorem suũ ꝯseruandũ. ¶ Quærit gl. vtrum interim donec pēdet cã suspicionis, talis procurator debeat agitare cãm. Et determinat qđ non. ¶ Quærit gl. vtrũ interim dñs agitare possit cãm, & in eũ transferre iudiciũ: Quæ vr̃ determinare qđ ñ. Gul. de Cug. dicit ꝯtrium. Cum. n. in oēm euentũ dēat in dñm litis trãsferri, ergo frustra expectabit, vt l. aliquando. ꝟ. ad Velle. Sunt tamen alij tres casus, per quos ꝓcurator pt reuocari, qui ponuntur, ꝟ. prox. in text. & illis supersedebitur in lite, donec causa examinetur, vl' dabitur quidam tertius procurator de voluntate vtriusq;, vel de iussu iudicis. argumentum l. iure nostro. ꝟ. de testa. tu. fm Gul.

ADDITIONES

a Pom. Sed & si aduersarius. Vide ad istum tex. Ale. in l. turpia. in 2. notab. ꝟ. de leg. 1. Fel. in c. dilecta. de excep.
b Barb. No. qđ. Adde Ang. in l. vt vim. s. đ iust. & iu. & d. Abb. c. cũ te. de reñu.
c Bar. ¶ Secundò no. Adde no. in l. 1. s. de in iᵒ voc. Parif. Vide q scripsi in l. post legatũ. §. his vero. ꝟ. de his quib. vt indi. Item vide q dicit Bar. in l. vxorem. §. 1. ꝟ. de fal. quod ex hoc quod quis ingerit se, est præsumptio contra eum, sed est præsumptio iuris tantum, vt in l. scire oportet. §. fi. ꝟ. de tu. & cur. da. ab his. vbi est tex. mirabilis, & loquuntur iura prædicta in tutore vel curatore se ingerente. Adde secundum notabile prædictum Fel. in c. in nomine domini. de testibus.

1 *Procuratorem quem esse in re sua testibus probari potest.*
2 *Procurator licite retinet instrumenta litis, donec sibi satisfiat de sumptibus.*
3 *Inconstantia recusatur.*

a §. Plane. ª Si dicat in rē suã se ꝯstitutũ, vel velle retentione vti seu in totum reuocari audiendus est ꝓcurator reuocationē recusans. hoc dicit cum l. seq. vsq; ad §. si ex parte.
1 ¶ † No. qđ licet instrm̃ innuat quē eē simplicē ꝓcuratorē, tamē
2 pt ꝓbari p testes, q est ꝓcurator in rē suã. ¶ † Itē no. qđ ꝓcurator licitè pt retinere instrã, & acta litis, donec sibi satisfiat de sumpti-
b bus. ᵇ ¶ † Itē no. qđ inconstantia pt reprobari. Cōcordantiæ sunt
3 in gl. Dic vt per Dy. in c. quod semel placuit, de reg. iu. lib. 6. Facit
c in argm̃, qđ si in instrō ꝯtineatur, ꝓmitto me hr̃e ratũ ᶜ qcqd per ꝓcuratorē meũ ltĩmē factũ fuerit, vel aliqd aliud ꝯtinens taxationē, qđ nō videaẽ ltĩma ratificatio, qa vl' in totũ dēt reprobare vel approbare, tangitur p glo. in c. 1. de proc. in cle. in gl. in verbo debito mō. ¶ Vlt. no. gl. sup verbo, ꝓtoris. in l. in cãæ. infra, eo. qđ ista causæ cognitio fiet per iudicis officium mercenarium absq;
d libello, de qua loquitur hæc l. post litem, s. eo. ᵈ

ADDITIONES.

a Parif. Plane. Vide Alex. in l. qui bona. §. si alieno. ꝟ. de dam. infe. Ias. in l. 2. ꝟ. de offi. proc. Cæsa. & in l. si procurator. s. de proc. per Cy. Bal. & alios, vbi etiam late Ias. ponit.
b Pom. Sumptib. Vide aliquas remissiones per Ale. l. si ex toto. §. fi. de leg. 1. & vide Alex. consi. 130.
c Habere ratum. Si promitto me ratum habiturum quicquid p procuratorē legitimè factum fuerit, & similiter cōstituo procuratorem cum hoc, quod non intendo obligari, nisi vtiliter contrahat, non valet, secundum Bald. in rub. C. de exce. & adde Bal. l. cum mandati. C. mand. & in l. si procurator. in fin. C. eo. Adde Roman. consi. 60.
d Clau. Eo. Adde Ro. in l. qui bona. §. si alieno. ꝟ. de dam. infe. Ang. §. præterea. Instit. de exce. vbi etiam idem tenet: Vide Aret. in l. 4. §. Cato. ꝟ. de verb. obli. Præpos. in c. solicitudinem. de appel.

LEX XXVII.

In causæ cognitione.

1 *Iudicij translatio ante lit. contest. potest sola domini voluntate fieri.*
2 *Cessio inter absentes quibus casibus possit fieri.*

§. Si ex parte. Stipl'o iudicatũ solui, ꝓmittiẽ siue à dño ꝗ procuratorē, vel ecõuerso in aliũ ꝓcura-
a ratorē iudiciũ trãsferaẽ. & in iudicio p procuratorē ª q̃ritur dño vtilis actio. h. d. ¶ Op. qđ tali facta mutatione extinguatur stipl'o vt l. si añ acceptũ. iudica. solui. Gl. sol. dic vt in ea. ¶ Ad finem opponitur, & vr̃ qđ p liberã ꝑsonã actio nō queratur, vt l. possessio
b ꝟ. de acq. pos. So. spãle est ᵇ in iudiciis. Sunt & alia spãlia, quæ ponuntur instit. de inu. stip. §. si quis alij. Dixi plene in l. stipl'o ista. §.
1 si qs insulã. ꝟ. de ver. ob. ¶ † Venio ad ver. transferri. q̃ro qũo ista
c trãslatio ᶜ fiet, & qualiter gl. dicit qđ añ lit. cont. oportet qđ ꝓcurator cedat ius instantiæ. vide glo. & no. Aliũ modũ transferendi
2 habuisti s. eo. l. mutari, & ibi dixi. † Sed q̃ro, ᵈ vtrũ ista cessio pos-
d sit fieri inter absentes? ᵉ Gl. qđ sic, ᶠ sicut q̃libet ꝓcuratio, aliud in
e delegatione, vt C. de nouati. l. j. Istud qđ dicit de cessione, intelli-
f gas verũ qñ ꝯstituit procuratorē ĩ rē suã, & sic actiones mãdãtur. Sed ad hoc vt fiat cessio, p quam trãseunt vtiles fm ea q no. in l. ul. C. qñ fiscˢ, vel pri. & l. 1. de act. obl. non est verũ simpl'r qđ possit fieri inter absentes. Nã in cessione requiriẽ cã, vt l. per diuersas & l. ab Anastasio. C. mandati. Et iō est vidēdũ vtrũ ꝯtractus, p quē fit cessio sit talis, qui possit celebrari inter absentes, vt emptio & venditio, & tunc etiam cessio poterit fieri inter absentes: & erit necesse semper interuenire nuncium, vel epistolam, vt l. consensu, infrã de actio. & oblig.

ADDITIONES.

a Clau. Per ꝓcuratoré. Quid autem in gestis corã arbitro, Vide Ro. consi. 86.
b Parif. Speciale est. Pro declaratione & ampliatione istius regulæ, vide Ale. in l. possessio quoque. §. & si possessio. ꝟ. de acq. pos.
c Translatio. Et quomodo vtilis vt directa transferatur in dominum, Vide Bart. qui plenè declarat in l. j. C. de sententiis.
d Pom. Sed quæro. Vide Ro. consi. 86. per totum.
e Fieri inter absentes? An cessio possit fieri inter absentes, vide Bar. in l. si eum hominem. ꝟ. de fideiussori. Adde quod Bald. in c. j. de benef. fra. dicit no. ad quæst, de eo q promisit iura cedere sub pœna, & ille est absens, & non incidit in pœnã: qa sine culpa nō dēt puniri. dicit tñ gl. hic, q cessio pt fieri absenti p nũciũ, vel epistolã, sicut mandatũ, vel fiet manib. tabellionis recipiētis noīe eius fm Host. extra dé pig. cap. significãte. Bal. in d. c. j. & ibi đt, qđ q cedit actiones, nō dr̃ soluere. Alle. gl. no. in l. legaui. in fi. gl. magnæ. de liberatione leg. vbi nō dr̃ satisfactũ illi, cui iura sunt cessa: & quod possit fieri cessio absenti, tenet ẽt bal. per gl. sing. hic ĩ l. j. de act. & obl. & in l. accepta ĩ 12. q. C. de vsu. & latiˢ ĩ l. per diuersas. in 12. q. C. mãdati. in l. ex legato. C. de leg. Io. And. in Speculator de cess. act. §. fi. in prin. in additione q incipit. Pet. de Ceruotis. Adde quod cessio non possit fieri absenti. Ro. consi. 86.
f Clau. Quod sic. De veritate huius gl. vide per Ale. in l. apud Iulianum. §. vtrũ autem. ꝟ. ad Treb. & Ro. consi. 87.

LEX XXVIII.

1 *Procurator in iudicialibus quærit domino vtilem actionē.*
2 *Procurator constitutus ad agendum, non potest executionem sententiæ petere, nisi sit procurator generalis ad lites præsentes & futuras.*
3 *Domino quare per procuratorem quæritur, & dominus non obligatur.*

a Si procurator. ª Ex stipulatione procuratoris, & ex sententia pro eo lata, dño ꝯpetit vtilis actio & simplex procurator ñ pt agere iudicari. h. d. Itē ꝓcuratoris vl' ac

defensoris ꝑmissio dño nō ꝑiudicat. h.d. & est not. ista lex. Not.
1 ex pri. hui⁹ l. qd † iiudicialib. q̃rit̃ p ꝓcuratorē dño vtilis actio, vt
2 dixi s̄. l. px. ¶ † Scdò nō. qd ꝓcurator dat⁹ ad agēdū, non p̄t agere
b iudicati, nec p̄t petere executionē sn̄iæ, nisi ei hoc sp̄ālr̃ sit [b] in-
iūctū, & mādatū, vl̄ sit ꝓcurator in rē suā, vt hic appet. Rō est, q̄a
sn̄ia lata, finitū est mādatū sibi factū ad agēdū: & agere iudicati,
vl̄ petere executionē, est noua lis, ad q̄ nō hēt mandatū. Et iō si
eēt ꝓcurator gn̄alis ad lites p̄ntes, & ad futuras, bn̄ posset petere
executionē ex virtute mādati gn̄alis, nō ex virtute iuris directò
sibi q̄siti p sn̄iam latā ꝓ co. hoc plenè dixi in l. hoc iure. j̃. de solu
tionibus. Contra p̄dicta facit iste tex. q dicit me inuito, &c. quasi
possit agere, nisi dn̄s ꝯdicat. Solutio, expone, me inuito, hoc est,
me nolēte, vt patet ex inferioribus. Et similis expositio fit s̄. l. pro
xima. vers. certum. ¶ † Venio ad vers. p ꝯriū. & q̄ro, q̄ sit ratio qd
p ꝓcuratorē quærit̃ dño, nō āt dn̄s obligat̃? R n̄de, q̄a si procura-
tor ꝑmittit iudicatū solui, facit id qd̄ dn̄s facere nō tenebat̃, q̄a
nemo suo noīe cōuētus cogit̃ satisdare. vt inst. de satis. §. sed ho-
die. Scd̄m hoc oportet qd̄ ista lex ītelligat̃ ī ꝓcuratore ꝑmittēte
cū ꝯueniebat̃ alia actione, q̄ reali; nā in reali cogebat̃ satisdare de
iure antiquo, vt l. si cū hoīem, j̃. de fideiuss. & ibi per Dy. & p gl. in
l. Iulianus. s̄. qui satis. cog. & tex. ī d. §. sed hodie. q facit mētionē
de iure antiquo Digestorū, nō de iure antiq̄ssimo s̄m veram opi.
Itē hoc ītellige qn̄ ꝓcurator nō habuit mādatū ad satisdādum,
aliàs dn̄s teneret̃ sicuti ex ꝯctu institoris, vt j̃. de instito. p totum
facit l. Iulianus. §. ꝓcurator. de act. empt. Vltimò vr̃, qd̄ rō posita
in fin. l. non sit bona, vt gl. dicit. Tu dic, qd̄ p̄t eē bona rō sic for-
mando eā, qn̄ dn̄s p̄t ꝯueniri iudicati, tūc nō tenet̃ ex stipulatiōe,
vt in procuratore dictum est, multo minus hic poterit conueni-
ri ex stipulatione, quando nec iudicati poterit conueniri.

ADDITIONES.

a Barb. Si procurator. Fallit in casu fin. s̄m Ang. in l. actoris. j̃. eo. Vide Bar. in
l. hoc iure. j̃. de sol. & vide casum fin. in l. filiæ. co. tit.
b ¶ Spālr̃ fit. Ad hoc vide qd̄ dixit Bar. ibi p id, qd̄ hr̃ ī l. apud Celsum §. si mā
daui. de doli exce. & q̄ no. Bar. in l. ꝓcurator ī rē suā. j̃. e. & ī l. hoc iure. j̃. de
sol. ī fi. legis adde qd̄ istō vltimū huius lr̄æ terminū limitāt q dā nisi talis ꝓ-
curator rei faceret vel ꝑmitteret iu. solui, cōsentiēte dño q̄a tūc obligaret
dn̄m ex iudicio, licet nō ex cōtractu: q̄a patiētia hēt vim mādati. c. ex p̄te d̄
resc. & qd̄ no. in l. q mutuā. §. nō iō. j̃. mand. quod tamē est verū, si defensor
veniebat cū mādato, sec⁹ si sine, vt no. in l. solutū. & in l. vēditor. j̃. de iud.

---

1 *Oppositio, Dominus est te legalior, an valeat, & nu. 2.*
3 *Dn̄s qn̄ scit melius veritatē quā procurator, tūc cogitur vt legalior cōparere.*
4 *Legaliorem aliquem alleganti pro eius fundamento, incumbit onus probandi.*

a Si actor. [a] Ista est bona & no. lex, & br̃ hoc intēdit, Pōt q̄s
eligere dn̄m poti⁹ q̄ ꝓcuratorē in rē suā, si eum
putat legaliorē. h.d. Quæro exēpla hui⁹ l. priò ponit exēpla p l. d̄
illo. de nox. & de pe. hæ. l. ēt. §. itē si q̄s dolo. & de istis exēplis nihil
dicit gl. sed trāsit ad aliā positionē, & ponit casum in eo, q ꝯuen-
tus vendidit causa mutandi iudicium, vt in glos. Istam lecturā gl.
reprobat, quia in l. illa non venit, vt procurator in rē suā, sed vt
dn̄s. Ista eadē rn̄sio cōgruit exēplis positis in legi. allegatis in prī.
b No. istā l. [b] cū gl. qd̄ in casib. in quib. aliquis venit ad defenden-
1 dū † aliū ꝓ suo iure ☞, & suo intereē nō ex mādato, qd̄ hēt à ꝯuē
☞ to, nō p̄t ei opponi qd̄ dn̄s est legalior, nec hēt locū distictio hu
i⁹ l. vt ī oīb. exēplis s̄. positis, qd̄ bn̄ not. ¶ Scdo ponit gl. casum ī
emptore hr̄ditatis, vbi licet creditori ꝯuenire eū vl̄ heredē. Istud
reprobat gl. q̄a nō p̄t creditor ꝯuenire emptorē, nisi spōte velit,
vt l. 2. C. de hær. vel act. vē. postea sustinet qd̄ imo possem eū ꝯue-
nire, p l. si q̄s in rē. j̃. e. licet nō principalr̃. Finalr̃ gl. istā dānat, q̄a
ēt re cōuenirī nō p̄t cū sit ꝓcurator ī rē suā, ex cā nō lucratiua, vt
l. si q̄s in rē suā. j̃. e. Hug. in apparatu suo, & Ia. Bu. post eū, tenent
istā opi. & dicebāt qd̄ hic emptor spōte se offerebat ad defensio
nē: tn̄ actor p̄t, si vult poti⁹ hr̄dē eligere, q̄ ip̄m, licet sit ꝓcurator
in rē suā, & est optima. ¶ Tertio mō ponit gl. casum vt in gl. ista
est etiam bona lectura. sed lectura præcedens melior. Pone er-
go casum simplr̃. Cū ꝯuenirem aliquem, venit aliq̄s ad eū defen-
dendū tanq̄ ꝓcurator in rē suā, volens qd̄ ad eū spectet ꝯmodū,
vel incōmodū. Certè si actor vult, p̄t poti⁹ eligere dn̄m, q̄ ip̄m ꝓ-
curatorē, vt hic. ¶ Op. gl. ergo s̄m hoc nihil refert facere ꝓcu. in
rem suā. Solue, imò, q̄a hæc lex dēt intelligi qn̄ ꝑsona dn̄i est le-
galior, aliter nō, vn̄ sup hoc disputabit̃, ar. l. vl. C. e. & iste est intel
lectus gl. Cōtra istā l. est l. j. s̄. e. §. vsus. vbi q nō vult q se defender̃
p̄t p procuratorem. Item ꝯ. l. istā est, q̄a inuitū p̄t quis defendere
& liberare in iudicio, vt j̃. titu. 2. l. soluendo. & de sol. l. solutionē.
2 † Ad horū declarationē dicas, quòd qn̄ q̄s venit ad defendendū
aliū tanq̄ defensor aīo nouādi, & reū principalē liberandi, & a-
ctor eum admittit: tūc postq̄ est admissus, nō p̄t eū eligere, quia
iā liberatus est, d. l. soluēdo, & d. l. solutionē. Aut eū non vult ad-
mittere, & nō cogitur q̄s talem istō mō admittere vt l. si manda-
to. §. j. j̃. mand. & no. p Doc. C. vbi in rem act. l. j. in 1. q. licet ꝯtrariū
dicat glo. in l. liberto, in fi. j̃. de neg. ge. & ibi dicā. tāgit̃ in l. non
solū. in pr. j̃. e. Aut venit ad defendendū eū tanq̄ procuratorin rē
suam, non vt principalis liberetur, & actio mouet̃, & tunc hn̄t
c locū ll. istæ, vt in initio litis disputetur q̄ sit legalior [c] ꝑsona hic ē
casus dum dicit dn̄m potius conueniri, &c. Et sic antequ eū vt ꝓ-
curatorem recipiat. Postq̄ enim esset acceptus vt procurator in
rem suam, nō posset actor petere dn̄m venire ad aliquē articulū
q̄a ꝯfessio rei non dēt ꝑiudicare huic procuratori in rem suam,
postq̄ notū est aduersario, ar. l. 3. j̃. de nou. & per Dy. in l. seruum
filij. §. 1. j̃. de le. 1. & s̄. de trans. l. fi. & quod no. in l. cum emptor in
pr. s̄. de pac. & ibi dixi. Si vero desinit tanq̄ simplex procurator,
tunc non dēt admitti illa disputatio. q̄ ꝑsona sit legalior, quia p̄t
indistinctè se defendere per alium, vt l. 1. §. vsus. s̄. eo. Sed si in iud-
3 cio † eēt faciēda aliq̄ īterrogatio, d̄ qua nosceret dn̄s melius ve-
ritatē q̄ ꝓcurator, tūc posset iuberi qd̄ ꝑsonalr̃ veniret dn̄s. Hic ē
tex. ī l. fi. C. e. vel dēt mitti ad dn̄m vbi ē, vt l. sp̄alr̃. §. his de p̄ntib.
C. de reb. cred. & iureiu. Et hoc patet ex eo qd̄ ꝓcurator in rē suā
iurat ipse de calū. vt no. in l. nō solum, in prin. j̃. eo. sed ꝓcurator
simplex non, vt l. 2. §. fina. ū affuerit. C. de iu. cal. iō in ꝑsonā ꝓcu-
ratoris in rem suam ab initio de hoc disputat̃, ne actori ꝑiudiciū
paretur. Qn̄q; q̄s venit ad suscipiendum iudiciū in se suo noīe, n̄
tanq̄ ꝓcurator simplex vel in rē suā, neq; tanq̄ defensor, ꝓ quod
alius, quem actor volebat ꝯuenire, liberat̃, & tūc ista disputatio,
q̄ sit idoneior ꝑsona, non admittitur, vt in casib. positis ī prin. gl.
Probat̃ in l. sed & si lege. §. itē si res. j̃. de pe. hæ. Prædicta vera in ꝓ
curatore in rem suam ex parte rei. Quid si ex parte actoris? Ia. Bu.
dicebat idem, vt añ lit. ꝯt. possit reus excipere, & disputare de le-
galitate ꝑsonæ, p hanc leg. postq̄ āt reus ipsū admittit, vt ꝓcura-
d torē in rem suā, nō posset petere, vt veniat [d] principalis. q̄a eius fa-
ctū ꝓcuratori in rē suā, non dēt ꝑiudicare, ꝓ ea, q̄ dicta sunt. Pro
hoc j̃. de alie. iu. mu. ca. fac. l. pe. & fi. Et istud puto verū licet Cy.
videat̃ in d. l. fi. dicere simplr̃ aliud esse in ꝓcuratore in rem suā ex
4 parte actoris. ¶ † Quæro, actor dicit dn̄m legaliorem, procura-
tor in rem suam dicit se legaliorem, cui incumbit onus probādi?
Gl. vlt. tetigit, & non soluit. Rn̄ ei, q allegat aliquē esse legaliorē
ad fundandā intentionem, vel exceptionem suā, incumbit pro-
batio, vt j̃. de prob. l. ei qui. & s̄. q satis. cog. l. si verò. §. qui ꝓ rei. &
5 ibi gl. † Sed qualiter probabitur vnum eē legaliorem altero: gl.
ī l. fi. C. e. vr̃ dicere quod ille quantū ad hoc vr̃ idoneior q melius
veritatem nouit. Sed illa glo. procedit in procuratore simplici, q
semper tenet̃ facere comparere principalem in his, q̄bus melius
nouit veritatem, cum ipse de calumnia iurat, sed in procuratore
in rem suam non procedit. Dēt ergo probari, quod persona do-
mini sit legalior, persona procuratoris in rem suam sit durior ex
causis, quę ponuntur in l. 1. in fi. & l. seq. de ali. iu. mu. cau. facta.

CONCORDIA.

☞ Suo iure. Pro cōcordia. Aduerte, si iudex vult, qd̄ aliquis ex liti
ganti. ꝯpareat ꝑsonaliter rn̄surus positionib. vel similib. audien-
tia p̄t denegari ꝓcuratori, quasi dn̄s sit legalior, & melius instru-
ctus. Bar. in l. fi. C. de proc. ꝯrius tn̄ alle. in hac l. si actor. Sol. in hac
l. si actor, loq̄t Bart. qn̄ q̄s venit ad defendendum, nō simpliciter
vt procurator, sed tanq̄ pro iure suo, quod dicit menti ꝯmendan
dū, se cus si simpliciter, & ita loquitur in d. l. fi. Adde no. in c. 1. de
confess. in 6. per Io. And. in gl. Aliter dici pōt quia sit procurator
sp̄aliter ad sic rn̄dendum informatus, & missus à dño, & ita ꝓ-
cedat secunda opi. aliàs procedat prima. d. l. fi. Ita Bar. in l. qui bo-
na. §. qui alieno. j̃. de dam. inf. In crim. autem vide Bar. & Doct. in
l. 2. §. defendi. j̃. ex quib. causis in poss. eatur.

ADDITIONES.

a ¶ Si actor. Per istum tex. & similes decidit Bar. & Dy. q̄ōnem no. de qua per
Ro. in l. fi. §. fi. j̃. de appel. per istum tex. & an habeat locum in cessionario a-
gente vide per Gul. de Suza. in l. si procurator. C. eo.
b Barb. ¶ No. istam legem. Et pro gl. ista vide Bal. in l. ex legato. C. de le. & in l.
pe. §. cū āt. C. ad Tre. & in c. 1. de benef. fra. & in l. per diuersas. C. man. & in l.
1. C. de act. & obl. & in rub. extra, de li. cont. remissi. ad Bar. in d. l. 1. p diuer-
sas. Clau. ¶ Sequitur Pau. de Ca. in l. C. vbi in rem act.
c Alex. Legalior. Sed quid si dn̄s compareat per ꝓcuratorem minus ltīmum,
an videatur contumax. Bart. in l. 2. §. defendi. j̃. ex quib. caus. in posses. eat. &
per ea quæ hic dicuntur, dicebat Bald. in l. 1. de sentent. q licet ꝓcurator
possit esse infamis. §. fi. Instit. de excep. tamen aduersarius non potest cogi
respondere eius positionibus quia principalis persona est legalior quam
procurator qui non est bonæ famæ.
d Vt veniat. Et alle. Cyn. gl. l. procuratore in rem suam dato. j̃. eo. vide tamen
Bal. & Raph. hic, concordantes cum Bar. & vide gl. no. & quod ibi habetur
in l. solemus. j̃. de iud. & probatur in l. Stichum aut Pamphilum, in fi. de no-
ua. & quod habetur in l. sed & si l. §. item si rem distraxit. de pe. hæ.

LEX. XXX.

Actoris. Hic ponitur casus vnus specialis, in quo procura
tor potest agere iudicati.

LEX XXXI.

1 *Procurator condemnatur nomine procuratorio.*
3 *Procurator interueniens etiam post lit. contest. condemnatur.*
4 *Procurator tenetur actione iudicati directa, licet non efficaciter.*

Si quis. Si ꝓcurator succedat ꝯdēnato, in eū fit executio pro portiōe hr̄ditaria & repeteret à cohęredib. hr̄ dicit.

1 ¶ † No. modū ꝯdēnādi ꝓcuratorē .s. ꝯdēno te ꝓcuratorio noīe Titij, vt hic in pri. Qđ intellige, qñ effect⁹ ꝯdēnationis hoc patit.
2 alias sec⁹, vt no. ī l. nihil. C. e. ¶ † Scđo no. qđ ī ꝓcuratorē ñ fit exe
3 cutio, nisi succedat dño. videbitis ī l. Plauti⁹. ꝟ. e. ¶ † Tertiò not. ꝙ ꝓcurator īteruenieñs ēt post lit. ꝯtest. ꝯdēnaꝶ, vt hic colligit gl. dixi ī l. furti. §. si qs alieno. s. ti. j. ¶ Op ꝙ ñ possit agi m̄dati, qa m̄adatū ē morte finitū. Sol. gl. teneas p̄ma: qa m̄adatū fuit à d̄functo, vt
4 tex. inuit expſsè. ¶ † Quæro, qñ fit executio in ꝓcuratorē, vtrum fiat tāq̄ in hr̄dē dñi, an vigore directę actiōis q̄ tenebaꝶ? Gl. d̄t, ēt vigor directę p̄t fieri. Ita d̄t gl. ij. sup ver. excusabit. Veritas ḡ ē, ꝙ ꝓcurator teneꝶ actiōe iudicati directa, licet ñ efficaciter, q̄ tñ efficitur efficax p successionē, vt hic, & ī §. aditio. allegato ī gl. Itē hēt directā actionē iudicati, licet inefficacē, vt s. eo. l. si procurator.

a §. Vnius. No. ꝙ si plures hñt vnā rē, oēs p̄nt dare vnū libellū, a vl̄ ꝯueniri vno libello, ꝙ apparet hic dū d̄t vni⁹ litis. Facit ad hoc l. Itē qđ. §. Cassi⁹, & qđ ibi dixi. ꝟ. d̄ aq̄ plu. arcēda. Pro hoc ꝟ. de iudi. l. nō idcirco. & de re iudi. l. de vnoquoq;. ¶ Scđo no. ꝙ q̄libet p̄ōt dare suū ꝓcuratorē. Ad hoc op. ꝟ. iu. sol. l. iā tñ §. si tñ p̄rēs. Gl. soluit, ex q̄ no. semp aduertēdū ēe, vtrū cā ex qua agitur habuit initiū in vna ꝑsona, an in plurib. vt in primo requiratur vnus procurator, in secundo plures. & loquitur iste §.

ADDITIO.

a Vnum libellum. An plures possint vno libello couenire, & an plures possint vnum vno libello conuenire. Rom. consi. 250.

1 *Procurator primus lite ꝯtestata nō videtur reuocatus p constitutionē secūdi.*
2 *Curator ad lites eodem modo reuocatur, prout reuocatur procurator.*
3 *Maritus potest dari curator vxori ad litem.*

a §. Iulianus. a Per cōstitutionē scđi ꝓcuratoris vr̄ reuocari primus. h. d. Op. C. d̄ test. tu. l. & si à patre. sol. gl & bñ hic, & ibi. Secūdo op. ꝟ. de tu. l. cū semel. Gl. sol. primo, aliđ ī curatore, vt ibi: aliud ī ꝓcuratore, vt hic. Scđo soluit ꝙ idē sit in ꝓcuratore & curatore ad litē, qa post lit. ꝯte. nō p̄ōt reuocari ꝓcurator sine cāę cognitiōe, vt ī l. post litē. s. e. sic nec curator ad litē. vt l. ꝯria. & istaꝫ Dy. ibi. ¶ Ex hac sol. no. duo. Primò, iste §. loq̄t in ꝓcuratorꝭ facto ad exiudicialia, vl̄ ad iudicialia añ lit. ꝯte. Nā
1 post lit. † ꝯte. nō vr̄ reuocatus ꝑstitutionē secundi. qa hoc nō p̄t
2 fieri, vt s. sine cāę cognitione ¶ Scđo no. † eodē mō reuocari curatorē ad litē, prout reuocaꝶ procurator, qđ est no. Nā curator simpl̄r datus, ñ p̄t reuocari, nec alius sibi adiūgi nisi cā cognita, vt l. curatorē. C. q dare tu. pos. & sic differt à ꝓcuratore. Secus ī ꝓ
3 curatore ad litē añ li. ꝯt. vt hic vr̄. Itē facit, † ꝙ l3 maritus ñ possit ēe curator vxoris, vt C. q dar. tu. possunt l. maritus. tñ poterit dari ad litem, sicut potest esse procurator. quod dic, vt ibi per Doct.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Iulianus. Quid autem si producantur duo instrumenta procuratorū, eodem die confecta, & non appareat qđ prius confectū sit, vide Ro. sing. 254 inci. tu habes, vbi concludit post multa, quòd ista mutuo se confundunt. Itē quòd iste tex. non procedat, cum primus procurator est specialis, secundus est generalis. vide Cre. sing. 105. alias 106. ¶ Barb. ¶ Sed pone ꝙ non apparet quis primo, vel scđo fuerit constitutus, vtrum se confundat? Dic ꝙ sic. gl. est sing. ī c. si qs iusto. de elec. in vj. & ita fuit decisum Romæ, vt refert Io. ī suis. no. & Fal. it in casu sing. in l. quoniam Augerio. C. de conue. fis. debit. lib. x. secundum Bal. in l. 2. C. ne fis. vel priua.

LEX XXXII.

1 *Clausula, quod non sit melior conditio occupantis.*
2 *Officium Procuratoris dicitur occupari per litem contestatam.*
3 *Procuratores si sunt plures constituti, nec fuit dictum insolidum, quando quilibet admittatur pro parte.*
4 *Si ex duob. procuratorib. constitutis vnus confitetur, alius negat. quis agendum remissiue.*

a Pluribus. Per istā l. apponiꝶ ī instrūis ista cl̄a, † ꝙ ñ sit melior
1 ꝯditio occupantis, & ꝙ p vnū ceptū fuerit, alius
b possit ꝑseq, & finiꝶ, de q̄ hēmus hodie expſsū in c. si duo, b de ꝓc.
2 li. vj. † Quærit gl. qūo dicit occupari? Rñdeo ꝙ p li. ꝯt. h⁹ inuit tex. dū d̄t, petiit, ꝙ iportat ꝯte. li. vt l. ampli⁹. ꝟ. rē ratā habe. ¶ Cōtra h̄ op. de l. si qs à multis. ꝟ. de nox. Gl. nō soluit. Dic. hic tractaꝶ d̄ poccupatiōe officij, ibi d̄ alio p̄iudicio generādo, vt no. p Dy. de l. 1.
3 l. si plurib. ¶ † Quæro, qđ si dedi p̄lēs ꝓcuratores, nec fuit dcm̄ ī
c solidū? Dicit gl. ꝙ q̄libet admitteꝶ ꝓ parte. Et ē expſsū ī d. c. si duo de ꝓc. li. 6. Cōtra h̄ facit l. creditor. §. duob. ꝟ. m̄ād. glo. dicit quod ibi fuit dcm̄ ī solidū. Tu dic. qñ m̄adaꝶ vnum, vl̄ plura negotia particularia, tūc nō intelligiꝶ ī solidum, nisi dicaꝶ, vt hac glo. & d. c. si duo. Sed si m̄adaꝶ negotiū vniuersale, tūc secus, vt l. j. §. si plures. ꝟ. de exer. & ibi dixi. ita p̄ōt intelligi d. §. duobus. pro hoc ꝟ. de cur. bo. dā. l. pe. ¶ † Quæro quid si dati sunt duo procuratores, &
4 vnus ꝯfiteꝶ, & alius negat? d Dic vt de hoc p Inn. ex. de proc. c. in
d nostra. in 1. glo. & p Dy. in l. cōsilio. in fi. de cur. fur. Et vide circa hanc l. d. c. si duo. vbi lex, & eius materia declaratur.

ADDITIONES.

a Pari. ¶ Clausula. Ista cl̄a nullā hēt vim aduersario cōtradicēte, vl̄ absēte, dictū ē Io. And. ī c. in noīe dñj. extra d̄ test. Ro. sing. 246. ic. cōstituūt duo ꝓcuratores insolidū. licèt vno p̄occupāte, ali⁹ nō admittaꝶ c. si duo. de proc. in vj. Si tñ al⁹ ꝓcedat, & sibi nō opponatur, valet ꝓcessus f̄m Io. An. in d. c. si duo sequtur Are. in d. l. si plurib. ꝟ. de leg. j. vbi etiā hēs quare requiratur litis conte. in procuratore, ad inducēdū præoccupationem, secus in iudice.

b ¶ Si duo. Ad itel̄ł̄n d. c. si duo. vid. Bal. & d. Io. ī l. si ita. de iniu. resci l. si. Bar. ī l. 3. ī fi. & qđ ibi dixi. ꝟ. iu. sol. & adde tñ no. ꝙ si datū ē vni ḡnale m̄adatū, postea deꝶ sp̄ale alteri, ꝙ ñ d̄rogat primo, sed iportat ordinē. vt si ñ fiat p h̄ñtē sp̄ale m̄adatū, fiat diligētia h̄ñtis ḡnale. tex. ē no. & ibi gl. ī l. qm̄ Augerio. C. de coue. fis. d̄ebi. li. x. & Bal. in l. 2. C. qñ fis. vl̄ pri. & vide Bal. in l. si qñ. ī 7. q. C. d̄ test. ꝙ si duo sūt cōstituti cū clausula, ꝙ nō sit melior cōdō p̄occupātis, & vn⁹ sit l. cōt. vtrū ali⁹ possit citari vbi alle. Io. An. in c. in noīe dñi. de test.

Clau. ¶ Limitaꝶ singulariter Imo. in d. l. si ita scā. ꝟ. de iniust. rup. nisi dixisset, Cōstituo Titiū, & Mæuiū, & eorū quēlibet. quia virtute vltimæ clausulæ intelligitur insolidū. & vide circa hoc Are. consi. 66. in j. dub.

c Barb. ¶ Quæro, qđ si dedi. Quid si ñ poniꝶ dictio isolidū, sđ eq̄pollēs? Dic ꝙ idē, f̄m d. Io. ī d. c. si duo. & ibi p Mod. ar. c. cū ī p̄ſes. de of. dele. in 6. Et qđ si ñ apponiꝶ dictio, q̄libet. qa d̄t, cōstituo ꝓcuratorēs insolidū, nec d̄t quēlibet, dic ꝙ idē. cas⁹ ē no. in d. c. si duo, f̄m do. de Ro. in antiq. deci. 396. Quid si dati sint duo ꝓcuratorēs in diuersis instr̄is. Io. An. ī addi. ī §. alle. ī gl. ī d. c. si duo, ꝟ. itē ꝙ licet. cōcludit ꝙ si nō est facta reseruatio, nullus admittiꝶ. ar. c. duob⁹. de rescr. ī 6. & facit d̄ ꝓducēte f̄m testīm. & vide Pe. in d. c. si duo. vbi ēt recitat q. Bal. hic. & eū ibi seq̄ē de hr̄tico March. stāte Boñ. ꝙ si inq̄sitor Bo. incepit inqrer, & postea inq̄sitor March. ꝓcessit ad sñiam añ inq̄sitorē Bo. ꝙ nihilomin⁹ d̄r ꝓuenta iurisd. & publicatio bonorū spectabit ad Bonon. fiscum. argum. c. pe. de for. compe. & l. si q̄s postea. ꝟ. de iudic.

d Paris. Et alius negat. Vide Bal. in l. j. C. d̄ cōfe. gl. & oēs in c. si duo. d̄ ꝓc. in 6.

LEX XXXIII.

Seruum quoque. Seruus & filiusfa. possunt cōstituere procuratorem in his, quæ ipsi facere possunt. hoc dicit.

1 *Procurator in crimine publici iudicij vbi imponitur alia pœna quàm pecuniaria, an possit interuenire.*
2 *Pœnis in arbitrariis illud est certum, quod est vsitatum.*
3 *Absente aliquo vbicunque potest contra eum proced. quilibet etiam sine mandato admittitur ad ostendendum eius innocentiam. & nu. 5.*
5 *Iudex ex officio debet perquirere de innocentia inquisiti.*
6 *Cautela contra iudices, qui petunt principalem tāquam melius instructum arbitrarium est iudici, an faciat comparere principalem.*
7 *Absentem ad excusandum quod quis admittatur, prodest, quod processus fact⁹ est nullus.*

a §. Publice. Iste § sūmat seipm̄, & diuidiꝶ p gl. in tres ptes, vt in ea patet. ¶ Op. ad crimen a publici iudicij frustra interuenit ꝓcurator, vt l. pe. §. ad crimen. ꝟ. de pub. iud. sol. ille loq̄ꝶ §. qñ ex crimie venit īponēda pœna capitalis, vel alia vsque ad relegatiōē exclusiue. Sđ qñ īponitur pœna minor, p̄ōt īteruenire ꝓcurator, vt hic. & l. 1. an p aliū cāę appel. Nec ob. hic dū dicit, nā & ī capitalib. & c. qa intell̄r, qđ veniebat ad allegādas cās absentiæ, ñ cās cāæ. Et iste §. diuiditur ī tres partes, & loq̄tur ī trib. diuersis casib. vt in gl. q̄ est clara. Istā lec. reprehēdit Iaco. de Rau. Pe. eū sequebaꝶ. Mar. Sil. & Cy. & in l. reos. C. de accusa. d̄ñt
1 simpl̄r, † ꝙ ad crimē publici iudicij. q̄cunq; pœna īponaꝶ alia q̄ pecuniaria, nō p̄ōt interuenire ꝓcurator. & hoc ꝓbāt primo p §. ad crimē. q loq̄tur simpl̄r. Scđo p l. 1. an p aliū cāę appel. vbi d̄r ꝙ nō p̄t īteruenire ꝓcurator vbi īgeritur pœna mortis, vl̄ alia vsq; ad relegationē. Nā nisi sic intelligeres ꝙ dictio, vsq; ponaꝶ iclusiue, l̄ra male staret, qa cū dicit morte, ꝯphendit dānationē ī metallū, & deportatiōē, vt l. sed & si quis. §. rei capitalis. s. si q̄s cautio. sed ad hoc rñ. Doc. nr̄i, ꝙ dictio, mortis, strictè intell̄r sicut in l. trāsigere. C. de transac. ¶ Tertio probāt p l. fi. C. de iniur. vbi sp̄ale est ī illustrib. ꝑsonis: ḡ ī ꝯriū est ius cōe. Sed ad illā rñdebat Gul de Cug. qa illud qđ dicit gl. vbi īponiꝶ pœna relegatiōis, vl̄ minor itell̄r de q̄cūq; p̄uatiua. Secus si īponaꝶ, vl̄ imponi possit pœna afflictiua, vt ictus fustiū, vl̄ similis. ¶ Itē ꝓbaꝶ p l. ij. C. e. ibi, cū rē pecuniariā eē dicas, & c. Secus ḡ, vbi nō est cā seu pœna pecuniaria sed certe, qđ ibi deficit, suppleꝶ p alias leges. Ad istū §. rñdet Iac. de Rauē. & eius seq̄ces, ꝙ loqtur tex. ī vno casu. s. in eo q venit ad allegādas cās absētiæ: sed ista lec. ñ ē vera, qđ apparet ex tex. q d̄t hęc v̄ba, facierē ꝓ eo & innocētiā excusantē. Loq̄tur ḡ de eo q allegat cās cāæ, & excusat īnocētiā, nō allegat cās absētiæ. Vñ oēs cōiter tenē ī op. gl. nr̄ę. Ego cā disputatiōis teneo opi. Iac. de Ra. ꝙ ēt vbi imponiꝶ pœna relegationis nō p̄ōt īteruenire procurator. & sic ī d. l. 1. an per aliū cāę ap. dictio, vsq; ponit iclusiue, qñ ꝓbo p casū l. fi. de iiur. ꝯiūcta l. fi. C. de iniur. Nā in crīe iniuriarū imponiꝶ pœna relegatiōis, & tñ nō p̄t interueniꝶ ꝓcurator, nisi in illustrib. personis, vt d. l. fi. C. de iniur. Et si tu dicis, licet possit imponi

ADDITIO.

a Poma. ¶ Ad crimen. Limita vt per Fel. c. cum M. ad fi. de constitu.

īponi pœna r̄legatiōis, verū ē tñ aliā ēt īponi, s. fustigatiōis, & ꝑ dubiū ñ admittit̄ ꝓcurator. Dico ꝙ hoc est falsū: qa illustrib. ñ pt̄ īponi talis pœna, vt l. mortis. §. iste ferè. ꝟ. de pœnis, & ñ ē ꝯsuetu-
5 do, & in istis† pœnis arbitrariis illud vr̄ eē certū, qđ ē vsitatū, vt habuistis notatū s. de his q no. inf. in l. qd ğ. §. pœna grauior. Et si diceres, ex cā pt̄ pœna augeri, istđ nō sufficeret, qa fm hoc nullo casu admitteret vnq̄ ꝓcurator cū i̅ꝑ possit augeri pœna, qđ falsū ē. Nō ob. iste §. qa eū itelligo tertio mō al'r q̄ gl. & Iac. de Raue. ꝙ hic ñ loquat̄ ī ꝓcuratoř, sđ in defensoř sine mādato, & loqr̄ hic in oī gñe cāŕ de mūdo, siue pecuniaria, siue capitali, siue ꝓtineat pœnā relegatiōis, vl' aliā vbicūq; absens pt̄ dānari. Nā ēt in crīe capitali qñq; absēs pt̄ dānari, vt plēe dixi ī d. §. ad crimē. Dico ğ, ꝙ iste §. h. d. Vbicūq; † pt̄ ferri sñia ī absētē, qcūq; sit cā, qlibet admittit̄, ēt sine mādato ad ostēdēdū de ci⁹ īnocētia. Hoc qđ dixi ꝙ loqtur đ eo q venit sine mādato, ꝙ appet dū đt, à qbuscūq; đfendi. q. d. ñ curo, & cū mādato, vl' sine. in fi. ibi, ğuis verba ꝓ eo faciētē, &c. q. d. nō curo, qs sit cū mādato, vl' sine, siue mascul⁹ vl' fœmina seruus, vel liber, coniuncta persona vel non coniuncta. Probo i-
4 stam lec. primo, † quia etiam nemine hoc faciente iudex debet, & pt̄ hoc ex offō suo, vt in aut. qui semel. C. quomō & qñ iudex ibi, & ꝑqsita veritate. & l. ampliorē. §. pe. C. đ ap. l; gl. ibi spāle eē dicat ī cā appl'onis, qđ no ē verū: sed hoc ibi ē spāle, ꝙ in cā appl'onis pt̄ ferri sñia lite nō ꝯt. & iō iudex ingrit veritatē ꝓ absente. Si igr̄ ꝑ suo offō, multo magis ğuis veniēte, & de inocētia docēte,
5 & istud vr̄ teneř Inn. ī c. veniēs. ex. de ac. Sed dices qūo, † qa dixisti ꝓcuratorē nō posse īteruenir̄, vbi īponit̄ pœna relegatiōis, & mō dicis quēlibet admitti. Rñ qmlibet admitti ad innocētiā excusandā, ñ ꝙ possit facere aliquid, per quod absenti ꝑiudicetur, & ideo non admittitur vt procurator, qui nocet & prodest domino suo, vt l. non solum. ꝟ. e. sed tanquam quilibet ad informandum
6 iudicem. Vides ğ, † ꝙ vbi imponit̄ pœna pecuniaria, admittitur
a ꝓcurator, sed qa iudices nolūt cōiter ꝓcuratores admitteř, adñt volum⁹ ꝙ veniat principalis, q meli⁹ nouit veritatē. pl. fi. C. e. ti. & qđ dixi ī l. si actoř. s. e. Sed ꝯ hoc dabat remediū Ia. Bu. ꝙ fiat istřm ꝓcuratoriū limitatū ad sic r̄ndēdū, ex q̄ appet ꝓcuratorē instructū ēe de veritate, sed vt puto hoc ñ sufficeret, qa veritas colligit̄ ex aspū, vt l. đ minoř. §. tormenta. ꝟ. đ qō. Ad istud āt nō pt̄ ꝯstitui ꝓcurator nec pt̄ cognosci ꝑ iudicē, nisi inspiciat̄ ꝑsona principalis. Vñ erit in arbitrio iudicis, an faciat ꝯpareř principalē, vel nō. ¶ Vltimo no. gl. q̄ đt. admttit̄ qlibet. & c. s. minor & fœmina. De i-
b sti⁹ excusatiōis effectu, dixi plene in d. §. ad crimē. Quæro, † qd releuet ista excusatio? Rñ. postq̄ ꝯstat iudici de īpedimēto, ꝓcessus factus ꝯ absentē ñ ꝯtumacē, ē ipso iuř nullus. Dixi vobis in l. 2. §. si qs in iudicio. si qs cautiōib. & no. in l. qsitū. de re iudi. Reliq̄ dixi in d. §. ad crimen. vbi vide plenissime multas alias qōnes, q̄ possum hic subiungi, sed non expedit, quia ibi plene scripsi.

ADDITIO.

a ¶ Admittere. Bal. hic tenet cōtra Bar. & ēt Pe. de Anc. & Iac. Bu. in l. fi. C. e. & vr̄ casus pro eis in c. j. de iudi. in vj. nisi appareat specifice fm eos, ꝙ melius sit informatus principalis, vel opus sit tortura vigore indicioꝝ. Cy. tamē l. in reos. C. de accu. tenet opī. Bar. hic. Et vide Bar. in l. ij. §. defendi. q. b. ex cau. in pos. ea. Adde an in criminalib. admittatur procurator, Bal. cōs. 106. lib. j. ꝙ pulchre voluit Pe. de Anch. cons. 273. & adde quod Io. And. in addi. ad Spe. in ti. de iura. calu. §. sequitur, in v't. addi. refert Gui. de Suz. dicere quod veniens ad allegandas causas absentiæ, debet iurare quòd illas non allegat causa calūniæ. & ibi vide aliam quæstio.

1 *Cautio de defendendo dominum in causa reconuentionis, an peti possit à procuratore, si ille, contra quem ago, non vult statim me reconuenire.*
2 *Procurator non tenetur dominum defendere, nisi arbitrio boni viri.*
3 *Procurator constitutus ad agendum tantum cum dictione taxatiua, non tenetur dominum defendere, secus si esset simpliciter constitutus ad agendum.*
4 *Procurator actoris satisdat de rato, quando est dubium de mandato.*

a §. Ait prætor. a Iuriscōsult⁹ volēs diceř de effectu mādati ꝓcuratoris, dixit ꝑmo de ꝓcuratoř rei, ꝓ q̄ dñs satisdedit, ī l. fili⁹. §. fi. vsq; hic, l; incidēter multa dixit de ꝓcuratoř actoris, nūc pricipal'r itēdit diceř de mandato ꝓcuratoris actoris, & h̄ prosequit̄ vsq; ad l. Pōponi⁹. ¶ Et ꝑmo pōit edcm̄ qđ h̄et duo capita. Primū de đfensiōe, fm de cautiōe de rato. Primū caput exponit̄ vsq; ad l. ñ solū. §. j. vbi īcipit expō scđi capitis,
1 vsq; ad l. Pōponi⁹. ¶ † Quęro qd si ille, ꝯ quē agit̄, ñ vult statim reꝯuenire, vtrum possit peteř à procuratoř cautiōē de defendēdo dñm in cā reꝯuētiōis? Gl. ꝙ sic, ꝑ l. & iō. §. fi. rerū amotarū nisi ī casu l. mut⁹, vt ī gl. Vltramō. dñt ꝯriū, vt refert Cy. ī l. actiōē. C. e. qa nulla lege cauet̄ de cautiōe de defendendo, & l. & iō. §. fi. loqt̄ de cautione iudicatū solui, q̄ præstat procurator actoris reꝯuentus sicut qlibet procurator rei. Pro hoc facit qđ no. gl. ꝟ. e. l. sed & hæ. §. defendere. Præterea seqreř incōueniēs. Pone quod vnus de terra ista mittit procuratorē in Franciā, si deberet satisdare in causa reconuentionis, forte ille conuentus diceret se velle petere magnam quantitatem, & sic non reperiret fideiussorem, qđ esset iniquū. tene gl. ꝑ legē ꝑmā, C. de satis. vbi est tex. nisi cauillet̄. Præterea, si teneret̄ defendeř qñ peteřt, ğ tenet̄ satisdař de defendēdo, vt l. in oīb. ꝟ. de iu. Nō ob. in ꝯueniēs ꝙ ipsi dñt, qa ꝑtor hic đt boni viri arbitratu defendat. Si ğ ꝑtor vl' iudex viderit æquū ñ ēe nō coget eū ad cautionē. Et ꝑ hoc tollit̄ cauillatio q̄rūdā, q dñt, intēdo reꝯuenire dñm in cā capitali, in illa nō potes eū đfendere
2 ğ audiri nō dēs, † qa procurator nō tenet̄ eū defendeř, nisi arbitratu boni viri, q nō arbitraret̄ eū defendi, nisi in casu, in q̄ lex ꝑ-
3 mittit, arg. l. vir bonus. ꝟ. iudi. sol. Et ꝑ istū tex. pt̄ dici, ꝙ † si qs h̄et
b mādatū ad agēdū tm̄, apposita ista dictiōe taxatiua b, tm̄ talis procurator nō dēret audiri. Nā de iuř tenet̄ ēt eū defendeř, vt hic, qđ nō pt̄ quasi prohibit⁹ à dño ğ nō audiat̄, vt l. mutus. §. pœna. ꝟ. e. Sed si esset factus procurator ad agēdū, nec eēt apposita dictio taxatiua tm̄, procedit mādatū. nā tacite vr̄ mādatum đ defendēdo à lege sic subintellectū, vt h̄, & ꝟ. e. l. ad rē. & l. ad legatū, qđ no. ꝑ gl. in l. si defunct⁹. §. fi. ī gl. j. s̄ e. Sed qd si fieret ꝓcurator ad đfēdēdum tm̄. Vide ex. e. c. ꝯstitut⁹. vbi tex. & gl. & pleni⁹ ꝑ Inn. ibidē.
4 ¶ † Ad fm dr̄ hic, ꝙ ꝓcurator actoris cauet de rato, vtrum hoc sit verum simpl'r. đt gl. ꝙ nō, sed ita demum, si est dubium de mādato, vt l. j. C. eo. Quod est verum, qa qñ de mādato constat, bonus vir non arbitraretur, cum satisdare deberet. & ista cautio debet præstari arbitratu boni viri, vt l. non solum. §. fin. ꝟ. eo.

ADDITIONES.

a Ait prætor. Adde Bar. in l. inuitus. C. eo. & Bal. i d. l. sed & hæ. §. fi. Spe. in ti. de ꝓcu. §. j. ver. itē excipitur. Facit tex. in l. j. in ver. quasi ꝓcurator. C. đ sat' sdā.
b Paris. ¶ Taxatiua. Vide Ale. in l. j. in prin. ꝟ. si quis ius dicenti non obtemp. Sd vide latius in l. actionem. C. de procu.

1 *Procurator in rē suā ex necessitate dicitur, cui sunt adiudicata bona iudicio fami. ercis. vel nomina debitorum adiudicata, & ex persona sua vtitur exceptionibus, ex replicationibus.*

§. Aequum. Hic incipit Iurisꝯsultus exponeř verba edicti, & ꝑmo exponit ibi; cuius nomine quis, &c. & bř hoc intēdit, Simplex ꝓcurator, itē ꝓcurator in rē suā ñ factus ex necessitate, nec ex cā onerosa, nec fraudulēta, tenet̄ defendere in cā reꝯuētiōis. h. d. ¶ Primo q̄ro, qñ dicat̄ ꝓcurator in
1 rē suā fact⁹ ex necessitate? Gl. ponit exēplum & satis bñ: tu tñ † pone clari⁹ in reo, cui iudicio fam. ercis. bona sunt adiudicata, & ēt noīa debitorū, vt ꝟ. fa. ercis. l. planè. vel in eo, cui ꝑ iudicē exequētē noīa sunt data in solutū, cum aliud nō reperiat̄, vt C. qñ fiscus vel ꝑuatus. l. j. & l. à diuo Pio. §. ī vēditiōe. & §. itē qd dicem⁹. ꝟ. de re iu. ¶ Et no. quod iste procurator in rē suā, ex necessitate pt̄ vti exceptionib. ex persona sua, l. idēq;. §. gñal'r. ꝟ. mx. & l. procurator ad exhibē. §. j. ꝟ. rē rat. hab. & l. sed & si. §. itē si rē. de pet. hæ.

LEX XXX.

1 *Procurator in rem suam, licet agat nomine procuratorio, tamē cōcludendo debet dicere. Peto te condemnari mihi dicto nomine ad dandum, & soluēdū mihi, & pro mea vtilitate, & hoc quando intentat directas, secus si vtiles.*
2 *Procurator in rem suam intentans vtiles, an teneatur defendere cedentem in causa reconuentionis.*
3 *Procuratori in rem suam in casibus, in quibus non tenetur dominum defendere potest obijci exceptio compensationis.*

a Si quis in rem. a Vides, ꝙ ꝓcurator in rē suā agit † ꝓcu-
1 ratorio noīe, & idem in l. plane. fa. ercis. qđ est verū in narratiōe, sed in effectu ꝯclusiōis ꝯcludit sibi, vt puta, Peto te ꝯdēnari mihi dicto noīe ad dādū, & soluēdū mihi, & ꝓ mea vtilitate, vt hic. & l. q stipendia. C. de ꝓc. Facit s. e. l. si ꝓcurator. Et hoc est verū, qñ intētat dir̄ctas actiōes. Sed si intētaret vti-
2 les, ageřt noīe suo, vt gl. đt, & bñ. ¶ † Sd tūc q̄ro, qñ intētat vtiles, an teneat̄ defendeř cedētē in cā ꝯuētiōis? Gl. vr̄ diceř ꝙ ñ, qa tūc agit alieno nomine. & sic cessant verba edicti. Contra hoc facit l. non solum. §. sed interdum. ꝟ. eo. gl. non respondet. Dic quod licet ibi videatur agere suo nomine agit tamen ad alienum commodum: hic vero agit suo nomine, & ad suum commodum intētando vtiles. ¶ Quærit gl. quomodo fiat fraus de qua hic loq̄t? Rñdet, & bñ, ꝙ vterq; fraudē participauit. Al's. n. dol⁹ vni⁹ nō
3 præiudicaret alteri, vt l. & eleganter. §. si dolo. ꝟ. de dolo. ¶ † Vltimo quærit glo. in casibus in quibus procurator in rem suam nō tenetur defendere, an possit sibi obiici exceptio compensationis ex

ADDITIO.

a ¶ Si quis in rem. Et adde quòd appellatiōe procuratoris, ꝓpriè nō venit ꝓcurator in rē suā, fm gl. in l. j. in pri. s. e. Idē in cōiūcta persona, fm gl. in l. sed & hæ. in prin. ꝟ. e. no. Bar. in l. 3. §. j. ꝟ. iu. sol. per illū tex. & pro primo dicto optime facit tex. in l. quæ omnia vers. plane. s. e. vbi procurator quis factus nō ꝑsumitur in rem suā nisi probetur. Et dixit Bal. in l. j. s. e. per gl. ibi, ꝙ ēt si cessionarius cedat alteri, dicitur procurator in rem suā, secundus cessionari⁹. l. ex asse. ꝟ. ad Tre. Adde quod no. Mod. in l. qui suspectum. ꝟ de appel. & Bal. in d. l. q stipendia. expsse dicit Bal. in l. j. in q. v. C. de actio. & obl. quòd si statutū faciat mentionem de procuratore. non intelligitur de procuratore in rem suam, quod no. alleg. no. in l. j. s. eo. in prin. Adde pulchre Ange. consil. 213. vbi concor. opi. Mar. & Dy.

a nis a ex persona cedẽtis?& ñ rñdet.Vide gl. in fi.dicit Dy. determinãdo ꝙ possit opponi exceptio cõpẽsationis,quia est in rẽ,vt extra,de reg.iur.c.si qs in ius.lib.vj.in vlt. q̃st. Mar. Sil. contrà. tamen Doct.sequuntur Dy.de cõpensationibus.l.eius.Dic vt ibi.

ADDITIO.

a Paris.¶Exceptio compensationis.Et ꝙ cessionario obiici possit exceptio cõpensationis,& etiam de aliis compensationibus. vide Are. cons.95. vide ad bar.in l.apud Celsũ,§.si cũ legitima,ff.de dol.exceptio.vide oĩno Ang. cõsi. 159.in j.dub.inc.quædam domina Ant.vbi singulariter distinguit,ꝙ si cœpit cessionarius agere ante quàm sit opposita,tunc potest opponi,secus si ante, sicut dr̃ de sol.l.4.C.de noua.vbi etiam habes de hoc, & de exceptione cõpẽsationis,ꝙ possit opponi cessionario,& ꝙ ex hoc possit cessionarius agere contra cedentem, tanquam ex facto suo sit impeditus agere, vide Bal. in l.qui duos.in prin.de leg.2.

LEX XXXV.

1 *Coniunctæ personæ vsque ad quem gradum dicuntur.*
2 *Coniuncta persona pro minore xxv.an.an admittatur ad agendum.*

a **Sed & hæ** aQui agit pro alio,vt ꝯiuncta ꝑsona,tenetur in cã reconuentionis defendere.h.d. No. hic ꝑsonas ꝯiunctas q̃ p̃nt agere sine mandato.b Quæro vtrũ sint aliæ ꝑsonæ?gl.dicit ꝙ sic.qa sunt omnes q̃ enumerãtur in l.j.§.fin. cum l.seq.s.de postu.& bñ.¶Quæro,vsque c ad quẽ gradũ † dñr ꝯiũctæ ꝑsonæ?d Gul.tangit hic,Inn.in c.nonnulli.circa fi.de rescr.vr̃ dicere ꝙ sint coniunctæ oẽs vsq; ad illũ gradũ,in quo ad successionem vocarentur,ego tetigi ff.de accu.l.j.¶Quæro quid de ꝯiũctis,nõ legitimis,vt de naturalibus & spuriis ? Inno. tractat in d.c.nonnulli.& ego in l.1.de accusa. ¶† Quæro vtrũ ꝓ minore xxv.ann.admittat ad agendũ cõiũcta persona?Gl.vr̃ velle ꝙ sic,ĩ l.tutores.in prin.ff.de admi.tut.& l.si actor.C.de appel. si bene inspiciantur.Cy.tangit in l.exigendi.C.hoc titu.

ADDITIONES.

a Pom.Sed & hæ.No.ad intelligentiam,qñ sunt coniuncti ratione sanguinis, secus si alio mõ,gl.& ibi Pan.in c.cum M.Ferra. de constit. & ibi Mod.Item limita,nisi coniuncta persona vult agere contra aliam æquè coniunctam.Ita Saly.& Mod.in l.exigendi.C.eo.tit.Paris.¶Circa istam materiam adde,ꝙ si aliqua coniuncta persona faceret aliquid vt procurator,& re vera nõ esset procurator,non sustineret̃ tanquã factum per coniunctam personã, vid̃ omnino Fel.in c.nonnulli,§.sunt & alij.in 2.lim. primæ partis, extra de rescri.vbi latè de hoc,& aliis in mr̃ia,Ro.consi.446.& in simili cõsi.496.& habes in Bertachi.in versi.iudex.& circa hanc mr̃iam vide Rom.sing. 227 inci. & illam l.patri. vbi ponit vnũ casũm,in quo potest cõiunctus recipere solutionẽ.Itẽ in spiritualibus ꝙ cõiunctus pro coniũcto admittatur, vide Rom. sing.641.incip.tu audiuisti.Itẽ an ista mr̃ia habeat locũ in coniũctione spirituali?vide Fely.in c.cũ M.de const.Itẽ an admittãtur aliæ personæ,vltra hic enumeratas,vide Pan.in c.nonnulli.ad fi.extra, de rescrip.Itẽ no.ꝙ spurij ñ admittantur,qa propinquorum nomine non gaudent.vide Ang.cõs.207 incip.super puncto prædicto.Itẽ no.ꝙ ad hoc vt coniũctus pro coniũcto admittatur, req̃ritur ꝙ sit coniunctus ex linea ascendentium,vel descẽdẽtium nec sufficit transuersalis Ang.consi.110.incip. visis processibus princip j cau sæ.Itẽ vide in contrariũ Alex.cons.4.in 2. vol.Itẽ no. ꝙ coniũctus nunq̃ admittitur ꝓ coniuncto,vbi coniunctus reliquit ꝓcuratorẽ.vide Ang.cõs.339. Et vbi requiritur spẽale mandatũ,an admittat̃,vide Dec.in c.cũ M. Ferra.extra,de cõst.Itẽ qñ sunt plures coniũcti,qui poti9 admittant̃. Vide Alex. cõs. 4.in 2.vol.vbi ponit ẽt de nonnullis aliis.not.tñ ꝙ vbi coniũctus admittit̃, ñ ꝑiudicat tñ coniuncto,nisi ipse ratificet.l.3.§.sed si forte,ff.iud.sol. Itẽ an & qñ coniũctus ꝓ coniũcto possit constituere ꝓcuratorẽ,vide Ro.cons.241.vi de Deci.in c.intelleximus,alia adducentẽ.nũquid aũt coniũcta persona possit protestari,vide Fel.in c.cũ M.Ferra.extra,de const. Nunquid aũt, & sine mãdato possit agi ꝓ damnis datis hoĩb.vide Fel.in c.auditis. extra, de præscri.vide ẽt de mr̃ia ista Mod.latè in l.exigẽdi,C.de ꝓcu.Bertach.in ver.cõiuncta ꝑsona.Itẽ ad illud ꝙ dictũ est ĩ.ꝙ si coniunctus faciat actũ vt ꝓcura tor,non valet tãq̃ coniũctus,limita nisi diceret, & omni meliori modo quo ꝑt,& extra vide omnino Fel.in c.cũ ex officij.in 4.col.ver.3.lita.extra,de ꝑscription.in simili decisione.Itẽ adde, ꝙ cõiunctus ꝑ coniũcto ꝑt iurare de calumnia,licet alias req̃ratur speciale mãdatũ.vide Bar.in l.qui bona,§.si alieno.ff.de dam.infect.in l.j.C.de iur.cal.Itẽ an coniunctus magna amicitia, admittatur ꝓ amico sicut coniunctus,vide Ias.in d.l.exigendi. C. de procu. Fel.in c.corã.de offi.delega.vide omnino Rom.fin.283.incip.An in l.exigẽdi. Vide Alex.in l.sæpe,ff.de re iud.& oĩno Alex.in l.j.§.lex Fal.& hic in apostilla & vide decẽ & septẽ limitationes ad regulã per Ias.in d.l.exigẽdi.& quatuor extẽsiones.& de regula & sept.fallẽ.vide Fely.in c.corã.de offic.deleg.

b ¶Sine mãdato.Et aduerte,quia postea requiritur ratihabitio.vt l.3.§.j & ibi Bar.ff.iu.sol.

c ¶Pom.Quæro vsq; vide Fel in c.nonnulli. Et pluribus concurrentibus quis præferatur,vide Alex.cons.26.in vlti.dub.vol.j.Et ad istã l.vide Fel.cõsil.287. in fi.in c.cum M.Ferra.de const.c.in præsentia.de proba.Alexan.l.j. §.lex Falcid.ff.ad legem Falc.Abb.c.coram.de offi.deleg.

d ¶Coniunctæ personæ.Quæ dicatur coniuncta persona,quid autem de amico,vtrum agat fine mandato,vide quod dixi post Bar.in l.ñ solũ, §. qui alieno.ff.e. Itẽ adde ꝙ eo casu,quo coniuncta persona vellet agere pro minore, qui haberet tutores,vel curatores,vt in casu quem hic no.Bar.quia tunc nũq̃ agere posset coniũcta ꝑsona,qa mãdatũ exp̃ssũ facit silere tacitũ,arg.l.fi. C.de pac.cõuẽ.iũcta l.3.vers.sed si forte,ff.iu.sol.Itẽ illi q̃ veniũt iure spẽli,nũq̃ admittunt̃,donec veniẽtes iure cõi ñ sint in mora cõstituti.Tex.ẽ l.sepulch. vio.ff.de sep.vio.Ad hoc ẽt tex.& quod ibi no.in l.senatus.& ibi hoc singularissimẽ dixit Bal.ĩ.q̃ accu.ñ pos.bñ facit gl.in l.in patri ꝑ filio. n prin.in verbo, interdicit,ff.de mi.quod tene mẽti.l.de vr̃ dicendũ,si cõiunctus dimisisset ꝓcuratorẽ in ciuitate Ad quod vide tex.in l.sed si vnius,§.fi.de iniur.no.l.3 §.j. sol.mat.& tex.in l.filiusfa.§.j.ĩ.e.& melior in l.si cũ dotẽ,§.si solũ.ff. sol.mat

per Inno in c.ex parte decani.de rescri.Vide Spe.de coniuncta persona. §.j. & quod no.in l.cum prætor.in prin.ff.de iud.ratio est, quia quãdo constituit procuratorem, vr̃ omnem alium prohibere gerere.l.maritus.de ꝓcu.sed cõtra mandatum non admittitur.l.Pomponius.§.fi.ff.eo.igitur &c.not.Ang. in d.l.cũ prætor.& aliquid hic.& hoc est verũ,nisi æquitas aliud dictaret,puta quia procurator nollet agere,& immineret periculum.arg.l.si longius.§.j.& ibi hoc volunt Doct ff.de iu.& aliquid,quando agit coniuncta persona, vide in d.l.exigendi.& Guid.de Suza.in l.inuitus,e.ti.& alia vide per Cy in d.l.exigendi.& Spec.ti.de coniuncta persona.

a **§.Et patronus.** aQuãdo in causa status agitur ciuiliter, admittitur procurator: sed quãdo agitur criminaliter,non admittitur procurator.h.d.

ADDITIO.

a ¶Patronus.Vide Io.de Imo.in l.pen.§.ad crimen.in 3.fall.ff.de publi.iudi.

1 *Procurator in eadem terra licet tribunal sit diuersum, cogitur dominum defendere.*
2 *Aduocatus non tenetur patrocinari,si causa mutatur in alia prouincia.*
3 *Reconuentio non fit in causis summarijs.*

§.Non solùm. Siue agat̃ pactionẽ, siue ꝑ officiũ iudicis,siue ordinariè,siue summariè,debet in causa reconuentionis defendi dñs in competenti tribunali. h.d.& hic incipit exponere verbum,actionis.¶Not.ꝙ verbũ,actio-
1 nis,positũ in edicto,latè accipitur. Not.ꝙ†cogitur defendere in eadẽ prouincia nec curo vtrum sit vnum & idẽ tribunal vel nõ,si sit tñ ĩ eadẽ ꝓuincia seu in eadẽ terra,vt hic apertè ĩnuit tex. licet gl.videat̃ innuere aliter, & hoc est verũ ex virtute h9 l. nã ꝑ auth. & ꝯñr.C.de sen.& interloc.cogit̃ qs litigare corã eodẽ iudice.& ad idẽ s̃. de iurisd. om.iu.l.si idem cũ e.§.j.sed hic aliter assumit̃ cã
2 reuocatiõis,quàm ibi,vt statim dicam.¶†Vltimò no.a hic gl. ar.
a pro aduocato, bvt nõ teneatur præstare patrocinium,si causa mu
b tatur in aliã ꝓuinciam.qđ dic vt in gl.†Vltimo ex gl.hic vr̃ casus,
3 ꝙ in causis sumariis sit locus recõuentionis.nã stipulatio legatorũ & damni infe.sunt cãæ summariæ, vt in l. si is à quo. in prin.ff. vt in pos.leg.& l. 1.de dã.infe.Pro hoc l.1.ĩ fi de var. & extraor. cog. Inn.ꝯ,extra.de mu.pe.c.1. ꝙ tenent Doct. in d. auth. & ꝯsequenter.& ibi dixi vobis.C. de sen. Non ob. §.iste, qa fateor ꝙ tenetur defendere: non tñ agitabuntur istæ duæ causæ fm formam conuentionis,& reconuentionis, vt eadem forma seruetur, hoc est, ꝙ in simul terminetur, quia forte vna est summaria, alia requirit plenam recognitionem, & ideo aliquis ageret, vt procurator coram potestate,& qs vellet reconuenire dñm in causa spirituali coram Episcopo teneretur defendere,quia est cõpetens tribunal in eadem prouincia, vt hic: non tamen agitabuntur istæ causæ per modum prædictum, sed separatum,sicut causẽ simplicis conuentionis,vt dictum est.

ADDITIONES.

a Barb.¶Vltimò no. Adde gl.fi.in l.sed si restituatur.ff.de iud.& vide Bal.in c.j. de contro.feu.apud pares,&c.

b ¶Pro aduocato.Vt in gl.l.sancimus.la j.de aduo.diuer.iud.

§.Defendere. Hic incipit exponere verbum, defendat. No.istum tex.Quærit gl.de qua cautione dicat hic,& rñdet de cautione de defendendo, vt s̃.eod.l.seruum quoque.§.ait prætor.& no.ff.proxi.

1 *Antecedenti destructo destruitur consequens.*
2 *Procurator, qui tenetur satisdare de defendendo, an dicere possit, statim volo defendere,& non satisdare.*
3 *Procurator,quando cogatur præcisè dominum defendere.*
Præcisè in iudicijs quis tenetur ad factum.
4 *Dominus inuentus extra domum,cogitur præcisè venire ad iudicium.*
5 *Dictio,præter,ponitur diuersis modis.*

a
b **§.Præter.** Procuratora cogitur ꝑcisè litem ꝯtestari, nisi cã cognita recusauerit.bh.d.¶No.quẽ cõpelli præ-
1 cisè defendere.†No.ex fi.multũ, ꝙ destructo antecedẽti destruit̃ consequẽs,nã ex eo ꝙ qs habeat mandatũ ad agendũ tenetur defendere, destructo hoc, ꝙ non teneatur agere ex aliqua iusta cã, vel quia remotus sit,vel al'r,qđ est antecedẽs, nõ tenebitur defen
2 dere,qđ est ꝯñs,vt hic in fi.¶†Quæro,vtrum procurator,qui tenetur satisdare de defendendo possit dicere, statim volo defendere,& nolo satisdare,nunquid audietur?Glo.distinguit optimè: aut ille qui dicit velle reconuenire, habet vel habere potest iura in promptu,aut non,& tene menti glo.istam,vide eã, & dic vt in
3 ea. ¶†Secundò quæro, vtrum hoc sit verum indistinctè ꝙ procurator cogatur præcisè defendere glo.hic clarè, & bene distin-
c guit, c & melius quàm alibi. ¶Not. qualiter in iudiciis teneatur præci-

ADDITIONES.

a ¶Procurator.Dum hic dr̃,ꝙ procurator actoris debet defendere dñm ĩ cã reconuentionis,fallit nisi recõuenitur, quãdo prima causa esset perempta, vt l.inuitus.vers.sed nec.C.eod.titu.secundum vnam lec.quam ponit ibi Cy. & Bar.& est singularis secundum Pau.de Cast.

Poma.¶Vide Alex.l.qui in aliena.§.fi.ff.de acqui.hær.

b Cla.¶Recusauerit.Istũ tex.intellige,& limita, vt per Alex.post bart. & Pau. Ca.in l.inuitus.C.hoc ti.& ponit hic Ale.ꝑ quo dicto facit qđ no.gl.& Doc. in auth.& cõnsr. C.de sent.& interlocu.om.iud.& in c.j. extra, de mut.pet.

a Distinguit.Per Cy.plenè l.inuitus.in vj.q.C.eo.And.barb.

ꝑcisè ad factũ. In ꝯtrib. aũt dic vt dixi in l. stipulõnes nõ diuidũtur. ȷ̃. de ver. ob. Itẽ ex rõne, q̃ gl. ponit in procuratore actoris, dico ꝙ si cauisset de defendendo, anteq̃ libellũ daret ꝯ reũ, nõ cogeret ꝑcisè defendere, q̃a cessaret rõ, & hẽret locum rõ l. nõ cogẽdũ. §. Sabinus. ȷ̃. eo. Contra istã l. op. nã non teneretur procurator in plus q̃ dñs, vt s̃. proxi. §. sed dñs nõ cogit̃ ꝑcisè se defendere. l.
4 satisque. s̃. de in ius voc. ergo nec ꝓcurator Sol. † si dñs reperiretur ex domũ, posset cogi præcisè venire ad iudicem, vt l. consentaneum. C. quõ & q̃n iud. & no. in l. plerique. & l. satisq;. s̃. de in ius
5 voc. & idem in procuratore. Vltimò no. ꝙ † hæc dictio, ꝑter, ponitur diuersis modis secundum diuersos modos legendi, dixi in l. si eum. §. qui iniuriarum. si quis cautionibus, &c.

§. Defendere In casibus, in q̃bus dñs nõ cogit̃ præcisè defendere se, nec ꝓcurator cogit̃. h. d. Op. Istæ missiones fiũt iõ, q̃a q̃s ñ se dfendit, vt l. 2. in fi. si ex noxa. cau. aga. ergo nõ vr̃ defendere. Sol. Intellige hoc eo casu quo ipse dñs non poterat cogi venire ꝑcisè ad iudiciũ, vt in exẽplis hic positis. Probatur in l. si noxale. & l. non solũ. la 2. ȷ̃. de noxa. Si dñs nõ tenebat̃. ergo nec procurator, vt s̃. ea. l. §. defendere, 1. Sed op. in eo, qđ dicit de ope. no. nun. vbi dñs tenetur non solum ad patientiam, sed ẽt ad impensam, vt l. competit. §. in summa. ȷ̃. quòd vi aut clam. Sol. intellige hoc in eo casu, quo tenetur ad patientiam tm̃, al's nõ ꝓcederet vt gl. dt̃. Op. ad fi. ꝙ in cã nũciatiõis no. oper. nõ dẽt caueri de rato, vt l. de pupillo. §. si. cum l. seq. de ope. no. nũ. Gl. soluit, & bñ. Tu dic clarius, ꝙ hic loq̃t̃, in ꝓcuratore eius cui fcã est nũciatio, q̃ defendit patiendo ire in possessionẽ, vñ cauet de rato, ne forte dñs possessionẽ auocet, vt ȷ̃. e. l. Põponius. §. si stipuletur. cũ seq. iũcta gl. ibi loq̃tur in procuratore nũciãtis q̃ ꝯuenit̃ interdicto, ne vis fiat ædificãti, q̃ñ tenet̃ cauere de rato, sed iudicato soluendo, q̃a est simplex rei procurator in illa cã, alia plene dixi circa hanc materiam, dic vt ibi dixi.

1 *Procurator simpliciter constitutus, non videtur constitutus ad futuras actiões.*
2 *Procurator qui tenetur defendere, intelligitur siue per se, siue per alias.*
3 *Defensio vnius actionis quando diuidi possit. Arbitrarium est iudici quãdo ad mittat plures defensores & quando vnum.*

LEX XXXVII.

Omnium autem. Hic proseq̃tur expositionẽ verbi defendat, videlicet in quib9 actionibus teneatur defendere, & br̃ h. d. Procurator dẽt defendere in omnibus actionibus, & vna actio nõ debet diuidi in plures defen
a sores; secus si plures moueãtur actiones. h. d. ¶ Quæro vtrũ [a] teneatur defendere noĩe futurarũ actionum? Gl. dicit ꝙ non. Vide
1 eam & not. Hic vr̃ gl. dicere, † ꝙ Procurator simpliciter ꝯstitutus, nõ videat̃ ꝯstitutus ad futuras actiones. Idẽ tenet in l. damni. §. si is. ȷ̃. de dam. infe. Spe. vr̃ dicere contrà. in Spe. eo. ti. §. 1. & in §. rõne autem formæ. Ego in d. §. si is, teneo gl. per l. qui hñt. §. fi. cum l. seq. ȷ̃. de tute. Pro hoc s̃. eo. l. procurator, vbi lite finita definit esse procurator, adeo ꝙ non pt̃ agere iudicati. ¶ Quærit gl. nunq̃d in perpetuũ teneatur defendere? dic vt in ea. Quærit gl. per q̃tum tp̃s finietur iudicium? Rñ. tex. est in l. properandum. §. sin autem.
2 in prin. C. de iudi. ¶ Vltimò no. ex fi. huius legis, † ꝙ procurator qui tenetur defendere, intelligitur siue per se, siue per alios quia
b ad q̃libet actionem pt̃ dare vnum defensorem. ¶ Item not. [b] qđ
3 † defensio vnius actionis diuidi nõ pt̃. Quod intellige fm̃ ea, quæ no. ĩ l. si quis cũ procuratorio. §. vnius. s̃. e. Ex quib. distinguit, aut ab initio cõuenitur vnus, aut plures. Si vnus, aut plurib. actionib. aut vna, vt hic. Si plures, aut illa actio habuit ab initio originem in persona vnius, aut in persona diuersorũ, vt habuistis in d. §. vnius. ¶ Vltimò aduertas, ꝙ Iuriscõsultus a §. nõ solũ, vsq; hic exposuit §. defendere. & illa verba, boni viri arbitratu. s. quia bon9 vir arbitrabitur in ꝯpetenti tribunali, & eodem mõ quo tenebat̃ dñs defendere, & per plures defensores q̃ñ sunt plures actiones non quando vna, & hoc totum est arbitratu boni viri.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Quæro vtrum. Vide bart. in l. qui habet, ad fi. ȷ̃. de tu. vbi dixit vnum notabile dictum. Vide Car. in cle. j. e. tit. vide eũ in c. fi. de rescr. & q̃ ibi dixi.
b Barb. ¶ Item no. Et est arg. secundum Bal. si quis in vna actione tenetur dare fideiussores pro mille, & non inueniat qui fideiubeat pro mille, ꝙ nõ põt dare plures, pro millibus mille, tamen contradicit, arg. l. tutores, §. curator. ȷ̃. de admi. tut. facit in ratione sui, auth. generaliter. C. de episc. & cler. & qđ no. l. mulier. C. de iure dot. Nec ob. hoc, qđ loquitur in iudicio, secus in solutione, vt in contrario.

LEX XXXIX.

1 *Procurator potest respondere ĩterrogationibus ãte litẽ cõtestatã, si actor vult.*
2 *Procurator quando possit petere dilationẽ, vt certificet̃ à domino, ꝙ respõdeat.*
3 *Procurator in rem suam, siue directa, siue vtili, iurat de calumnia.*
Procurator in rem suam quando possit positionibus respondere.
4 *Procurator & defensor actore volente admittitur ad iurandũ, & respõdẽdũ.*
5 *Procurator simplex q̃ iurat de calumnia, si vult poterit positiõibus respõdere.*
6 *Defendens ex necessitate legis potest de calumnia iurare, & admittitur ad respondendum positionibus.*
7 *Defendendi causa alium qui venit in iudicium sine mandato, an videatur alterius obligationem nouare, & ipsum liberare.*
8 *Procuratoris ex responsione quãdo dominus, & q̃ñ ipse procurator tenebitur.*
9 *Procuratoris ex mala confessione vbicunque præiudicatur domino, procurator tenetur domino actione mandati.*

Non solum. Procurator q̃ dẽt defendere, dẽt ẽt rñdere eo casu, quo dñs teneret̃, & eius rñsio & taciturnitas ei ꝑiudicat. h. d. Hic dr̃, ꝙ procurator dẽt rñdere vbi teneret̃ rñdere dñs. Cõtrà, rñsiones fiũt sub virtute iur̃i de calũnia, vt ĩ Auth. de his q̃ ĩgre. ad ap. §. fi. Sed prĩcipalis iurat de calũnia, vt C. de iura. cal. authent. principales. & l. 2. §. sin aũt absfuerit. illo ti. ergo principalis dẽt rñdere, ñ ꝓcurator. Huius timore est facta tota prima gl. q̃ ponit suã distinctionẽ, & enucleat intellectũ legis. Primo possumus dicere, ꝙ hæc lex loquatur ĩ ĩterrogationib. q̃ fiũt añ lit. ꝯte. Sed iur̃m de calũnia ꝑstatur in ipsa litis ꝯtestatione. Ista lectu. restringit multũ istã l. itẽ licet añ lit. ꝯte. non ꝑstet̃ iur̃m calũniæ vniuersale, tñ ꝑstat̃ iur̃m calumniæ sub quolibet actu, vt C. de iur. cal. l. j. vñ esset ea. rõ. Cũ igit̃ lec. in se vera est, q̃a l. ista loq̃t̃ añ
1 lit. ꝯtest. & post, ergo &c. ¶ † Quæro primò, vtrũ ꝓcurator añ lit. ꝯt. teneat̃ respondere interrogationibus? Rñ. non, si actor ñ vult ꝙ rñdeat, sed vult, ꝙ ꝯpareat principalis, vel ꝙ ad eũ mittant̃ interrogationes, q̃a scit melius veritatẽ, & isto casu actor audiret̃, vt l. fi. C. e. ti. & s̃. eo. l. si actor. & C. de reb. credi. & iur. l. generalit̃. §. his de ꝑsentib. Sed si vult ꝙ rñdeat ꝓcurator, tunc vr̃ posse procura-
2 tor cogi, vt hic. ¶ † Sed an ꝓcurator possit peter̃ dilationẽ, vt certificet̃ à dño, quid respondeat? Dinstingue, aut fuit citatus ab initio procurator, & potest impetrare dilationem, C. vbi de cri. agi opor. authen. qua in prouincia. & quod ibi nota. extra de procura. cap. dilectus. Aut fuit citatus dominus, & tunc aut generaliter, & non expresso ad quid, & idem ea. ratione, quia nõ potuit instruere procuratorem. Aut fuit citatus specialiter, & tunc debuit mittere procuratorem instructum qui respondeat, & ideo non debuit sibi dari dilatio: imò si non vult respondere, punietur domi
a nus, vt ꝯtumax. ita no. per Inn. in c. dilectus. & c. seq. extra. de ꝓc. [a]
b ¶ Scdõ mõ [b] põt subintelligi ista lex in interrogationib. q̃ fiunt post lit. ꝯtest. sed ob. dicta obiectio de eo, qđ dixi in iuramen. cal.
3 Ad ꝙ rñdet gl. † ꝙ hoc pt̃ intelligi ĩ ꝓcuratore ĩ rẽ suã, qui cogit̃ defendere, & iurat de calumnia ipse siue vtili siue directa agat, licet Pla. ꝯ. Idem no. in l. 2. §. sin autem abfuerit. C. de iura. calum. Iõ ipse dẽt respondere positionibus. Hoc dictum verũ est in se, quãdo ꝓcurator ĩ rem suam fuit ab ĩitio admissus, sed ante posset aduersarius dicere dñm esse legaliorẽ, & super hoc disputaretur fm̃ formã l. si actor. s̃. eo. ¶ Tertiò mõ pt̃ intelligi in ꝓcuratore sim-
c plici, qui satisdedit pro seipso, vñ ipse de calumnia iurat [c] merito rñdet fm̃ quosdã, quos gl. reprobat, & bñ vt hẽs in ea. Sed hic q̃ro qđ si esset defensor sine mandato, & satisdedisset ꝓ se? Glo. vr̃ dicere idẽ, ꝙ dẽret iurare, si tñ aĩo nouandi non interuenerit
4 q̃a aĩus in dubio nõ ꝑsumit̃, nisi † ĩ defensore sine mãdato: tunc enim vr̃ facta nouatio. Puto ꝙ si est ꝯtẽtus actor ꝙ defensor iuret & rñdeat ꝙ ꝓcurator posset hoc facere, & tenetur. Ita ĩtelligo dictum Azo. ꝙ defensor al's ꝓcurator posset, cum in eum fiat executio l. Plautius. ȷ̃. eo. Sed si actor vellet ꝙ reus ipse iuraret, & rñderet tunc coget̃ reus venire ad iurãdũ, sicut q̃libet tertius, de cuius facto in iudicio agitur, vt ȷ̃. de ꝓba. l. cũ ꝓbatio. in fi. C. de q̃õ. l. interrogari. Nõ aũt ꝙ possit iurari de calũnia ad solennizãdũ oĩno illud iudiciũ, cũ ipm̃ reũ nõ astringat, d. l. Plautius. ȷ̃. e. ¶ Quarto potest intelligi in procuratore simplici: tũc ꝯriũ obstat fortiter, quia dñs dẽt de calũnia iurare. Ad hoc põt rñderi, ꝙ hic loquitur q̃ñ iur̃m calumniæ potest remitti tacite, vt l. 2. §. ꝙ obseruari. C. de
d iur. cal. Itẽ pt̃ [d] intelligi hæc lex fm̃ iura antiqua, fm̃ quæ iurabat procurator, & non dñs, vt ȷ̃. de dã. infe. l. qui bona. §. pen. & si hæc
5 lex corrigeretur. ¶ Alio modo põt intelligi, † ꝙ licet sit additũ ꝙ dẽt iurare principalis persona, non tñ colligitur ꝙ nõ hẽat iurare procurator, imo debet iurare, vt l. rẽ nõ nouã. C. de iudi. Et ideo si vult, poterit rñdere procurator positionib. ꝙ satis placet. ¶ Quinto potest intelligi, q̃ñ fuit constitutus procurator ad iurandũ, vt ex̃ de iur. cal. c. vlt. lib. 6. & tunc poterit etiam procuratorio nomine rñdere positionibus. Vel sexto dic ꝙ illud, ꝙ dñs debeat rñdere est introductum in fauorem actoris: vnde si vult quòd procurator rñdeat, siue iuret de calũnia, siue non, cogeretur rñdere, ita
6 loqutur hic. ¶ Vel potes vltimò dicere, † ꝙ hæc l. loq̃tur in ꝓcuratore, q̃ non hẽt mandatũ expressum ab hoĩe ad defendendũ, sed defendit ex necessitate legis: vt q̃a agit, vt l. seruũ. §. ait ꝑtor. s̃. eo. Ad cuius interꝑtationẽ est facta ista l. & iõ cũ actor cogat ipsum procu-

ADDITIONES.

a ¶ Extra de proc. Adde Bar. in l. ij. §. defendit. ex quibus causis. in poss. ea.
b Barb. ¶ Scdõ mõ. Et no. ꝙ Bal. dixit hic, q̃ si ꝓcurator non rñdet positionib. nõ dr̃ defendere dñm, ñ ẽ iure ciuili exꝑssum, licet sit gl. ĩ l. 2. §. ꝙ obseruari. C. de iurat cal. & in c j. de iur. cal. licet de iure canonico sit tex. ĩ Cl. sæpe. de verb. sign.
c Iurat. No. qđ non tm̃ debet iurare principalis, sed etiam procurator. Adde C. de iur. cal. l. 2. §. sin autem. & in auth principales. eo. tit. & ẽt est casus ĩ c. 2. de iur calũ. in 6. secundum Imo. in l. qui bona. § qui alieno. de dam. infect.
d Barb. ¶ Itẽ pt̃. No. fm̃ bal. qđ in præparatoriis iudiciorum procurator potest iurare de calum. vt no. fin. secundum eum in l. qui bona. §. pen ȷ̃. de d.. infect.

Procuratorē ad defendēdum,& non sponte defendat,cogitur ad-
mittere eū ad iurandū de calūnia,& rńdendū positionibus, & ipse
cogeť rńdere, vt hic. Et in tali procuratore nihil vř immutatum
de iuř nouo.Pro quo optimè facit, quia iste procurator magis vř
hře mandatum à lege quàm ad hoīe,vt l.si defunctus.§.fi.s̃.e. gl.
tñ in l.sed & hę.§.j.s̃.eo.vř dicere ꝙ hēt ab hoīe per quandam cō-
sequentiam,q̃ inducit magis lex q̃ homo.sicut ergo administrato
res legitimi iurāt de calumnia,vt l.2.§.qđ obseruari.C.de iura.cal.
Ita iste qui hēt mandatum,à lege,& ita p̄t loqui hæc opi.tamē ista
7 est noua.¶†Quæro,& reuoco in dubium, vtrū ille q venit in iu-
dicium pro alio ad defendendū eum sine mandato, & satisdat, vi-
deatur alterius obligationem nouare,& ipsum liberare? Respon-
deo,vt colligitur ex hac prima gl.Aut venit & satisdat de necessi-
tate,& non liberat reum.Facit.n.id,ad qđ tenebatur,& sic non vř
agi ꝙ fiat nouatio tacitè vel expressè,ergo &c.vt l.ij.j̃.đ noua.Aut
venit sponte,& sine mādato,& tunc vř fieri nouatio,vt Inst.quib.
mod.tol.ob.§.præterea.& C.de noua.l.fi. Subdit gl.ꝙ talis noua-
tio ex parte actoris nō pōt fieri nisi eo mandante,vt l.si Stichum.
§.fi.j̃.de noua.Istud dictum pōt habere duplicem intellectum. Pri
mò qđ licet sit dictū,qđ ille q defendit sine mādato,& satisdat, vi-
deať facere animo nouandi,hoc dēt intelligi actore volēte,non
eo inuito,& iste esset bonus intellectus. Probať in l.si mandato. §.
j.j̃.mād.& p Doc.C.vbi in rē actio.l.j.Tñ gl.dicit ꝯrium ī l.liberto,
§.j.j̃.de neg.gest.dixi ī l.si actor.s̃.eo. Scdò mō p̄t intelligi,ꝙ licet
qs liberet reum inuitū,& transferať oblō de vno in aliū:tñ ex par-
te actoris ꝙ fiat translatio de vno in alium nō p̄t fieri nisi eo man
dāte,vt l.si Stichū.ī fi.j̃.de noua.& hoc vř voluisse ista gl.¶ Venio
ad scđā glo.magnā;dř hic,si defensor responderit,vel tacuerit,te-
8 nebiť.†Quæro qs tenebiť?glo.huius timore distinguit.Aut rńdit
a hæredem esse a absentem cum sit,& teneť vterq;.Istud est verum
in ꝑcuratoř,q hēt mādatū ad defēdēdū ab hoīe,vel à lege,đ quo
loquitur istud principium, vt ego dixi. Qńq; rńdet eū nō esse hřdē,cū sit,& isto casu ꝑiudicat dńo si hēt mandatū:si tñ nō hēt, nō
ꝑiudicat,tñ possessionē amitteř facit.Ipse āt ꝑcurator rńdēs sem-
per teneť.Vide gl.Primum qđ dixi,dńo ꝑiudicat si hēt mādatū,in-
telligas si hēt mādatū expressum ad sic confitendū.Nā in genera-
li mādato nō venit qđ qs delinquat,& falsum rńdeat vt l.3.§.si ꝑ
curator.s̃.qđ qsq; iu.& l.si ꝑcurator.j̃.de ꝯdi.indeb. Secundū qđ
dicit,ꝙ si non hēt mandatum non prędiudicat, intelligo non præ-
iudicat,s.domino:ipse autem procurator tenetur, quia commit-
titur stipulatio de defendendo,quasi non videatur defendere.Ter
tium quod dixi de perdenda possessione, tene scđam opi.gloss.
quòd propter tale mendacium possessio non perditur,sed solum
si quis mentitur circa possessionem,dicēs non possidere cū possi-
deat;& hoc casu confessio,seu responsio procuratoris ꝑiudicat
domino,si habet mandatum speciale ad sic rńdendum. Prædictis
contra dicit quod j̃.proximò membro dicetur,& ibi soluam.Qń-
b que respondet eum esse hæredē,[b] cū non esset hæres,isto casu te-
neť ipse procurator defendere in actione personali,& præiudicat
dńo donec probeť contrariū. Contra hoc est quod s̃.dixi. Non
enim videtur habere mandatum ad falsum respondendū,ergò do
mino non præiudicat,nisi habuerit speciale mandatum.Sol.vt e
go dixi vobis in l.3.§.si procurator.s̃.qđ quisque iur.qń certum
est quod actus ꝑcuratoris cadat in delictum, non præiudicat do-
mino nisi habuit speciale mandatum.Ita loquitur quod habuistis
in præcedenti membro.Respondit enim eum esse hæredem cum
non esset,& sic præsupponitur eum reliquisse ex mandato. Sed
quando factum procuratoris non constat esse delictum, tunc prę
iudicat domino donec probeť cōtrarium. Ita loquitur istud mē-
brum.Conuenio enim eum tanquàm hæredem, affirmās ꝯfessio-
nem,seu responsionem procuratoris, vt verā. Qńque respondit
eum non esse hæredem:& verè ń est,tunc nō teneť ꝑcurator nec
dominus.Qńque procurator non respondet, sed tacet, tunc pōt
insolidum conueniri,vt l.de ætate.§.qui tacuit.j̃.de īter.act.& hic.
Committitur enim stipulatio ob rem non defensam,vt l.si defen-
sor.2.respon.j̃.de inter.act.vbi dicit gl.certè cùm ista taciturnitas
sit delictum,puto quòd illud quod hic dicitur,tenebitur.s.procu-
rator tantum,non dńs,nisi habuerit mandatum ad sic tacendum,
per ea quæ dicta sunt.Et hoc est verum qń interrogatio fuisset fa-
cta ipsi procuratori.Sed si dńs esset interrogatus, & misisset pro-
curatorem ad respōdendū,qui nō rńdit,tunc teneretur ipse dńs.
ipse.n.rńdere tenebatur,& eius est contumacia,vt l.si procurator.
§.si tutores.j̃.manda.dixi in l.3.§.si procurator.s̃.quod qsque iur.
9 ¶†Vltimò đt gl.& bñ,ꝙ vbicunque ex mala ꝯfessione procura-
toris præiudicatur dńo, tenetur actione mādati procurator dńo.

ADDITIONES.

a ¶Hæredem esse.An procurator posset respondere dominum hęredem,adde
glo.& Bar.in l.certum.§.sed an & ipsos.j̃.de confes.Quid autem in procura-
tore contumace,in non iurando de calum.& de cæteris confessionibus pro-
curatorum,& eorum viribus,dixi post Bar.in d.§.sed an & ipsos,per doct.in
c.j.vt lit.non contest.
b ¶Esse hęredem.Adde ꝙ quoties nos dicimus procuratorem contumacem in
non respondendo,vt dixit Bar.no.ista debere sic intelligi d.l.j.§.si procura-
tor.si quis ius dic.non ob.sed quia hæc non satisfaciunt, vide quæ dixi post
Bart.in l.certum.§.sed an & ipsos.j̃.de confes.& vide tex.no.& ibi Bart.in l.
neque.s̃.de fideicommis.liber.

1 *Procurator quando admittatur cum cautione rati. Amicus pro amico an comparere possit,late in apostilla Alex.*
Procurator rei tenetur cauere de iudicato soluendo.
2 *Procurator eligit vel probare mandatum,vel cauere de rato,quando dubitatur de mandato.*
3 *Mandatum dubium quando dicatur.*
Negatio facit rem dubiam ad commodum negantis.
4 *Mandatum probatur per literas,instrumentum,& per testes.*
5 *Cautio de rato qualiter interponatur.*
Procurator coram arbitro non cauet rem ratam dominum habiturum.
6 *Procurator an admittatur si velit cauere, si apparebit eum non esse procuratorem.*

§.Qui alieno. Gl.ꝯtinuat ad superiora,bř hoc dicit, Pro-
curator actoris cauet de rato, si est dubiū
de mandato.¶ Opp.ꝙ non debeat caueri de rato,vt j̃.rem ra.ha-
be.l.ne satisdatio.& l.j.C.de satisdā.& j̃.e.l.si ꝑcurator. Sol. istud
est verū,qń est dubiū de mādato,secus si esset certū, vt in ꝯtrarijs.
probať in l.j.C.de ꝑc.& hoc probatur per rationē: nam verba edi
cti loquuntur simpliciter de eo, qui agit nomine alieno, nec ex-
primunt sit procurator,vel non.Item dicitur, quòd debet satisda-
re boni viri arbitratu:sed quando constat de mandato, bonus vir
non arbitraretur,quòd interponatur satisdatio,quę committi nō
potest,vt l.hæc stipulatio.§.diuus,vt le.no.ca.Ita loquitur d.l.ne
1 satisdatio.j̃.rem ra.hab.¶†Assumo ergo tres casus secundum gl.
Quandoque constat quòd quis non habet mandatū,& tunc non
admittitur,vt l.si pupilli.§.videamus.j̃.de neg.gest.Fallit in con-
iuncta persona.l.sed & hę.in prin.s̃.eod.Ita intelligit quidam de
a amico,[a] vt tangit Gul.in d.l.sed & hæ.& Cyn.in l.exigendi.C.eo.
Item fallit in l.non tantum.j̃.de appel.& l.j.C.si per vim, vel alio
modo. Quandoque constat quòd habet mandatum, & tunc
admittitur sine cautione de rato, vt dictum est. Nec ob.l.de pu-
pillo.§.qui procuratorio.j̃.de ope.no.nun.quia licet ibi verè es-
set procurator, tamen de mandato dubitabatur. Ita dicit glo.
& bene. Item fallit, quando habet mandatum, sed dubitatur
an sit sufficiens ad id de quo agitur,vt l.illud.§.j.de mino. Idem
si habet mandatum, sed dubitatur an sit reuocatum, vt l.vulgo.
j̃.de admi.tut. Prædicta in procuratore ex parte actoris: procu-
rator verò rei indistinctè cauet de iudicato soluendo, vt l.j.C.
de satis. Rationem diuersitatis ponit gloss.& bene. Dic vt in ea.
Tertius casus est quando est dubium de mandato, & tunc ad-
mittitur procurator cum cautione de rato vt hic, & C.eod.l.j.
Ad istud op.de l.qui ita.§.j.j̃.ad Tre.Sol.dicit gloss.ibi speciale.
Tu dicas quòd vbicunque non est cautum per cautionem de ra-
to reo, debeť constare de mandato, per d.l.qui ita.§.j.Sic.n.hæ-
res cogeretur adire hæreditatem ad petitionem procuratoris, de
cuius mandato dubitatur,& dominus postea non haberet ratum,
nec esset cui fieret restitutio hæreditatis, hæres remaneret impli-
citus oneribus hæreditarijs, & licet haberet regressum contra
procuratorem ad interesse, hoc sibi non sufficit, quia implica-
retur litibus, vt l.minoribus.j̃.de mino. Dices tu, secundum
hoc in actione reali procurator rei non admittitur cum cautio-
ne de rato:quare?quia non est cautum ei,qui agit, quia si posses-
sor non haberet ratum,non poterit fieri executio in re,sed solum
in æstimatione,quod est contra casum l.proxi.§.sed & is.Respō
de,si procurator solueret interesse, quia reus possessor ratum nō
haberet, adhuc posset possessor conueniri ad rem, vt l.etiam.§.
pen.j̃.de peti.hære.& l.Stichum aut Pamphilum.§.dolo.j̃.de
sol. Sed si poneres casum quòd per hoc auferretur ius actori pe-
tendi rem à reo, non admitteretur tunc procurator cum cautio-
ne de rato. Exemplum,egi rei vendicatione contra possessorem,
fuit absolutus, appellaui. In causa appellationis venit aliquis ad
defendendum,& cauet de rato. Certè non admitteretur nisi con-
stet de mandato.Ratio,quia absolutoria iam lata pro reo remane
ret firma,& ab isto procuratore non posset consequi nisi interes-
se: & nemo debet cogi vendere rem suam, & illa carere,vt l.non
enim.j̃.rerum amot.l.nec emere.C.de iur.delibe.cum si. Ita de-
terminauit Gul.de Cu.j̃.l.proxi.§.sed & is.& Cy.in l.2.C.eod.
Admittitur ergo cum cautione de rato, quando per eam cautū
est aduersario,aliàs debet docere de mandato, vt dictum est.Hoc
fallit, dicit gloss.primò in omni eo, qui dicit se habere manda-
tum publicum, & in hoc verum dicit, vt in Auth.de colla.§.eos.
& C.de manda.prin.l.1. Secundò in omni procuratore dato ad
solutionem recipiendam. hoc puto falsum per l.si sine.in prin.
2 j̃.rem ra.habe.& ibi plenè dixi.†Sed circa hoc quæruntur plu-
ra. Primò, quando dubitatur de mandato.in cuius electione est,
vel procuratoris eligere probare mandatum, vel cauere de ra-
to, an aduersarij? Gloss.ponit hic tres opin.finaliter determinat,
3 quòd sit in electione procuratoris: & bene.¶†Quæro qualiter
est dubium de mandato? Gl.hic,& l.j.C.eo.dicit per negationem,

& affirmationẽ,vt l.fi.C.qb.ad lib.procla.non lic.& l.post rẽ.š.de
trãſa.& C.de fi.inſt.l.plures apochis Iſtud nõ eſt verũ,qa ſm hoc,
vel nullus ꝓcurator admittet̃ ſine cautione,qa ſemp re⁹ negabit
eú eſſe ꝓcuratorẽ,q̃uis mandatũ oñdat,vel admittet̃.Nã ſi aſſerit
ſe ꝓcuratorẽ, & reus negat,admittet̃ cũ cautione de rato pp du-
biũ.Rñd.ad primũ,qñ oñdit mãdatũ tal'r ꝙ non põt aliqua tergi-
uerſatione celari,negatio nõ facit rẽ dubiã,vt no.in l.post rẽ.š.de
trãſa.Ad ſm,qñ allegat ſe ꝓcuratorẽ,& aduerſari⁹ ꝯdicit,fatẽtur
oẽs Doct.ꝙ res nõ dr̃ dubia p negationẽ,qđ verũ eſt,nec admit-
tit̃ cũ cautione de rato.Nã ꝙ dr̃,ꝙ res ſit dubia p negationẽ,verũ
eſt ad ꝯmodum negãtis,nõ ad eius incõmodum qđ eſſet hic, qa
p eius negationẽ faceret aduerſarius eũ poſſe admitti cum cau-
tione de rato,qđ aliàs non poſſet.Dicendum eſt ergo,ꝙ tunc eſt
res dubia,qñ ex parte ꝓcuratoris apparẽt lr̃æ, vel inſtr̃m, de cui⁹
fide forte dubitat̃,vel ꝓbatur p vnũ teſtẽ,vel ſunt aliqua alia indi-
b cia ꝓ pte ꝓcuratoris.Ita tenẽt oẽs Doc.[b] cõiter.Sed Frãc.Accur.
voluit ſuſtinere gl.dicẽs,ꝙ tũc deferret̃ iuſiurãdũ,vt ĩ.de iureiur.
l. admonendi,& diceret̃ eſſe certũ de mãdato.Sed non placet,qa
iur̃m ꝓcuratoris,licet ipſi ꝓcuratori noceret,vel ꝓdeſſet,tñ dño
nõ noceret,vt l.nã poſtea.ĩ fi.cũ l.ſeq.de iureiu.& ſic nõ eſſet cau
4 tũ reo. ¶†Quæro,qual'r c ꝓbet̃ mãdatũ?Pet.vr̃ dicere ꝙ ſolũ p
c inſtr̃m,vel p literas,nõ p teſtes.Qđ apparet,qa ſi teſtes examina-
rent̃ inter ꝓcuratorẽ,& reũ ꝯuentũ,non p̃iudicaret dño abſenti.
Gl.ex̃ e.c.j.& Gul.in l.ſi ꝓcuratorẽ.ĩ.eo.dñt ꝙ põt ꝓbari,ẽt p te-
ſtes.Põt.n.ꝯſtitui p nũciũ,vt l.j.š.e.ergo p̃t ꝓbari aliter q̃ p inſtr̃m.
Et iſtud eſſet indubitanter verũ,ſi tractaret̃ de ꝓbãdo mãdato ꝯ
eũ,q eũ ꝯſtituit.Sed ſi eſt ꝯtẽtio inter ipſum ꝓcuratorẽ & reum,
abſente eo,q eum ꝯſtituit,tũc obſtat fortiter ratio Pet.Sed dicas,
ꝙ ſicut iudex delegatus,de cuius delegatione dubitat̃,hẽt iuriſdi-
ctionẽ cognoſcendi de legitimatione ipſius iudicis,vt l.præſcri-
ptione.C.ſi ꝯ ius vel vti.publi.š.ſi qs in ius voc.nõ ier.l.ij.ita ꝓcu
rator,de cuius mãdato dubitat̃,hẽt ali:ptãtem, & pſona legitima
cẽſet̃ ad ꝓbãdũ mãdatũ ſuũ,& ſic dño ꝯ illa dicta teſtiũ ſupereſt
5 ſolum accuſatio falſi, ſicut etiã ſi ꝓbaretur p inſtr̃m. ¶†Quæro
qual'r interponet̃ iſta cautio de rato?Rñdeo ꝙ dñs habeat ratum,
& qcqd cogeretur habere ratum ſi ipſe litigaſſet, arg.l.ſed & hæ.
§.defendere.š.eo.& hic eſt caſus l.non diſtinguemus §.pen. ĩ.de
arb.Nã qñ litigatur coram arbitrio nõ cogeretur actor vel reus
habere ratam ſñiam arbitri,ſi vellet ſoluere pœnam,ideo nõ de-
6 bet cauere rem ratam dñm habiturum. ¶†Quæro,quid ſi pro-
curator velit cauere ſub hac exceptione, ſi apparebit eum non
eſſe procuratorem?Dic vt in l.inter quos.§.pen.de dam.infec.

ADDITIONES.

a ¶De amico.An amicus agat ſine mandato,idẽ tenent Cyn.& Guli. de Cug.
vt refert hic Bar.& hoc per tex.in l.nemo.§.j.de hære.inſti. bene facit tex. in
l.verum.in prin.ĩ.pro ſoc.ſed putatur hoc non eſſe verum. Primò quia Papa
dicit in c.cum R.canonicus,de offi.deleg.quòd canonicus poſſit recuſari ſu
ſpectus in cauſa canonici,& hoc propter cõiunctioné,& amicitiæ ſuę dile-
ctioné,quæ cẽſent̃ eſſe inter eos.tñ gl.in c.cũ M.Ferra,de cõſtit.tenet qđ ca
nonicus nõ agit ſine mãdato in cã canonici,iũcto c.cũ R.canonicus.de offi.
deleg.Scđo,qa inter bñficiũ eccleſię,& ipſam eccleſiã,cenſet̃ eſſe magnum
ius amicitiæ,& dilectionis. & tñ habeo,ꝙ beneficiatus in eccleſia, non põt
agere ſine mandato pro eccleſia,vt eſt tex.in c.coram dilecto.de offi.deleg.
ſm cõem lect.licet fallat in aliquibus caſibus not.in c.cũ olim. de teſti. & in
c.ſi quis presbyterorum.de reb.eccle.non alien.Tertiò p l.tutori,in prin.C.
de neg.geſt.ibi,ſatis abũdeq; ſufficit.&c.Nam ibi patet,ꝙ negotiorũ geſtor
erat amicus,tñ in fine dicitur, quòd non poteſt ei culpa imputari ſi nõ agit
in iudicio,imò ſi egiſſet poterit ei imputari de carentia mandati. Item ſpe-
ciale eſt in interdicto recuperandę poſſeſſionis,vt deiectus tacitũ mandatũ
à lege habeat pro amico: quod vi deiectus etiam poteſt recuperare per ami
cos.c.dilectos de ſen. excõm.lib.6.& 2.q.j.c.notum.& c. de marchia.de feu-
do marchiæ,vel ducatus.Sed quod dico, probatur ex caſu vno ſm vnam le-
cturam gl.in verſ.retinebit l.j.C. ſi per vim, vel alio modo. & ibi Bart.facit
magnũ feſtum.ergo in contrariũ eſt ius cõe. Et per illum tex. fuerunt repro
batæ quædã ſñiæ latæ.Nam cum ageret̃ interdicto recuperandæ, per minus
legitimam pſonã non habentem mandatũ, fuit reprobatũ, ꝓ inter agentẽ,
& eũ cuius nomine agebat̃,maxima vigebat amicitia,& ita potuit agere,&
obtinuit.Pręterea ſpeciale eſt in pupillo,ꝙ pſona ſolẽni amicitia,&c.ſibi cõ
iuncta cenſetur habere mandatum ad agendum.l.2.qui pet.tutor.l.j. & 2. &
ibi no.C.de neg.geſt.ſm vnam lect. glo. ergo in contrarium eſt ius cõmune.
Non obſt.l.hæc aũt.§.non defendi.ĩ.ex quib.cau. in poſ. ea.quia loquitur ex
parte cõuenti prædicta verò quo ad agendum loquuntur. Et hãc partẽ con
tra Cy.& Bal.tenet do.Ant.in c.ex parte.de reſcri. quia nõ reperit̃ cautũ, &
idem vr̃ velle Imo.in l.ex facto.§.ſi quis rogatus. ĩ. ad Treb. & contra Bart.
pro iſta opi.tenet Ludo.in d.§.de viro.& ita dicit tenere Bal.in l.j.C.qui ac-
cu.Quis aũt dicatur amicus,vide gl.in l.ſi pupilli.§. ſi ego. & in l. is qui ami
citia.ĩ de neg.geſt.& l.latæ.§.amicos.ĩ.de verb. ſig.Et dicit quòd ex conuer
ſatione amicitia naſcitur,& nata auget l.cum allegas.C.de caſtrẽſi pecu.li.
xij.Ita alleg.Bal.in c.j.in prin.de prohibita feu. aliena. per Fede. Adde tñ ꝙ
pro opi.Bar.facit,ꝙ not.in l.ſed & hæ.š. eo. & per Bal. in l. j. ſi bene recolo,
C.qui accu.& ibi dicit,quòd vbi aliàs quis repelleretur ab accuſando, ſi tñ
accuſaret proſequendo iniuriã cuiuſdã ſui intimi amici, quod admittit̃.q. d.
proſequi ſuã vel ſuorũ iniuriã.ita dicit per l. coloni. iuncta gl. in quib. cau.
col.cenſi.&c.lib.xj.& Bald.in l. cum alienam. C. de lega. & vide q̃ dixi in l.
j.ĩ.de appel.reci.& dicit Abb.in c. requiſiſti.in gl.in verbo, nec eſt de teſta-
mẽtis.ꝙ ex gl.ibi,& ex gl.in c.2.de teſti.in vj. colligit̃, ꝙ id quod diſponitur
ratione affectionis ꝓpinquitatis,vendicat ſibi locum in amico,& dixit Bal.in
l.ij. C. qui accu. ꝙ ſingularis amicus venit appellatione ſuorũ. & cũ Bart.hic
cõcordat Cy.in l.patri.ĩ.de minori.in contrarium etiam facit, quia videmus
ꝙ filius ſpurius non agit ſine mandato, iuxta no.per Inno. in c.nonnulli. de
reſcri.& Bar.in l.2.de actio.Et vide Bal.in l.ſed & hę. in prin.in qõ.de ſpurio.
Ang.ibi tenet contra Bar.& Saly.in l.exigendi.C. de proc. tranſit ſimpliciter
cum Cy.ibi adde no.per Ant.in c.cũm M.Ferra.de conſti.qui tenet cõtra Cy.
contra quem etiam tenet Ray. in d. l. exigendi. vbi videas per Doctores
in c.fi.de poſtula.& in c.coram.de offi.deleg.& Domini.in c qui ad agẽdum,
de procura.in 6.in prin.¶Vide an ſtatutum loquens de coniuncta perſona ha
beat etiam locum in amico.Alex.in l.prima.§.lex Falcidia. ĩ.ad legẽ Falcid.
b ¶Docto.Vide Bar.in l.j.cum concor.C.eo.ti.per Imol.in c j.extra,eodem.
c Barb.¶Quæro qualiter.Vide Bal.poſt Cy.in l.j.C.eo.dixit no.ꝙ ad excipiẽdũ
ſolutionem,mandatum non poterit niſi per inſtrumentum probari, quod
perpetuó tene menti.

§.Sed interdum. Si aliqs agit noĩe ſuo ad ꝯmodum alienũ,cogitur cauere de rato, h.d.

§.Quæritur. Hęc verba,is ad quem ea res ptinet,referũtur ad dñm,& hr̃dẽ eius,non ad creditorẽ. h.d.Nota quod hæc dictio,cæteros, hic ponitur impropiè, ſicut ibi,Chriſtus crucifixus eſt,& alij duo latrones.

1 *Excipiendo quis facit controuerſiam.*
2 *Promittens ſe non imbrigaturum in tali cauſa,ſi excidit reſpectu iuris quod promiſit, incidit in pœnam.*
3 *Cautioni quando litigatur ſuper re inæſtimabili,debet inſeri certa quantitas.*

§.Si ſtatus. In cauſa ſtatus ꝓcurator cauet de rato, ſiue ſit ex parte actoris,ſiue rei.h.d.Nota,ꝙ in cauſa ſta
1 tus admittitur procurator.¶†Secundò nota,qđ excipiendo dicit̃
aliquis facere controuerſiam.Opponitur ad primũ C.de aſſer.tol.
l.j.Sol.vt in gloſſ.Opponitur ad ſecundum ĩ. de Carbo. edic.l. 3.§.
quod ſi ille.& gl.non ſoluit.Dic ꝙ ibi ille, qui excepit non dicitur
facere controuerſiam, ſcilicet ſtatus ſui, qa de hoc non litigatur,
ſed bene facit controuerſiam bonorum, & ideo non defertur
ex, Senatuſconſulto Carboniano, vt ibi patet & iſtud inducitur
2 p gl.† ad quæſtio. ſi promiſi me non imbrigaturum in tali cauſa,
vtrum excipiendo incidam in pęnam? Et videtur caſus hic,quod
ſic:quod eſt verum, ſi opponam exceptiones reſpectu illius iuris
qđ promiſi,vt l.amplius.rem ra.habe.& l.quo enim. eod. tit. aliàs
ſecus,vt d.l.3.Facit qđ no.in l.Lucius tres hr̃des.ĩ.ad Treb.& l.qui
fidem.š.de tranſac.¶Vltimò vide gl.quia habetur aliqualiter cor
rupta ibi,arg.contra in eod.tit.l.3.§.quod ſi ille. Voluit enim alle-
gare d.l.3.§.quod ſi ille.ĩ.de Carb.edic. ¶Venio ad ſequentem gl.
& opp.quòd non ſit neceſſe ſatiſdare,quia ſententia lata in cauſa
ſtatus præiudicat omnibus,vt l.ingenium. de ſtatu hominum. Gl.
ſoluit,dic vt in ea.quæ no. ꝓbatur in l. cum non iuſto. ĩ. de collu.
detegen.¶Quærit gl. an in hac cautione debeat inſeri certa quã-
3 titas.Et dicit ꝙ ſic,& bene.† Ex qua not.ꝙ vbicũque litigatur ſup
eo quod eſt inæſtimabile, ſicut libertas, debet in cautione inſeri
certa quantitas,vt l.2.in fi.š.qui ſatiſ.cog.Quærit gl. an hic debeat
caueri de iudi.ſol.dic vt in ea.&c.

§.Eſt caſus. In cauſa reſtitutionis in integrum cauetur de rato,& de iudicato ſoluendo.h.d.

1 *Procurator rei debet cauere de rato,quando agitur ad aliquid quod non impletur ſolutione,ſed iudicis ſententia.*
2 *Tutoris ſuſpecti cauſa eſt ciuilis,quando agitur ad reuocationem, idem quando agitur contra vxorem ad thori ſeparationem,idem quando agitur cõtra clericum ad remotionem ab eccleſia.*
3 *Abſens condemnatus an ſit infamis.*
4 *Cancellatio de banno,quando tollat effectum infamiæ.*

§.Item ait. Procurator accuſati de ſuſpecto dẽt cauere de rato,licet non de facili admittatur ſine ſpeciali
1 mandato.h.d.¶†No.ꝙ quando ꝯtra reum agitur ad aliquid, qđ
non impletur ſolutione, ſed iudicis ſententia, ꝓcurator rei debet
cauere de rato.Eſt enim ead.ratio quæ in procuratore actoris.Nã
illud,quod petit reus reſpectu actoris.ſ.vt abſoluatur, ſola ſenten
tia impletur,iõ ſufficit ſibi cautio de rato, ita in caſu huius legis.
2 ¶†Secundo no.quod cauſa ſuſpecti tutoris eſt ciuilis,quando a-
gitur ad reuocationem tm̃,qđ apparet hic,quia p̃t interuenire ꝓ-
curator:ſecus ſi ageretur vt puniatur,qa eẽt criminalis,vt š.de of.
præfe.vrb.l.j.§.item ſolent.Et per hoc cognoſces coram quo iu-
dice debes dare libellum ſuſpecti.Simile ĩ matrimonio ſi agitur ꝯ
vxorem ſolum ad ſeparationem tori pp adulterium, dr̃ cauſa ci-
uilis,vt extra,eo.c.tuæ.Secus ſi ageretur ad eam puniendam, idẽ
ſi agitur contra clericum ad remotionem ab eccleſia,vt extra, de
teſtib.c.ex parte.& ibi no.¶No.quod in cauſa ſuſpecti quando a-
gitur ad remotionem,p̃t ꝓnunciari ꝯ abſentem, vt hic, in fi. Op.
qđ cã ſuſpicionis non ſit famoſa,vt l.hæ enim.ĩ.de ſuſpectis tuto.
Sol.Intelligas qñ petititur remoueri ob dolum.Sed opp.qđ non
requiratur ſpeciale mandatum. quia ſemper expedit litigare per
procuratorem,ne infametur,vt l.furti.§. ſi quis alieno. de his qui
3 no.infa.Sol.gl.quod fidelius agitabit per ſe.Dic vt in ea. ¶† Vlti-
mò iſte text. facit ꝯ id quod determinaui in l. ictus fuſtium. ſuprà,
titu.j.videlicet quòd condemnatus abſens ſit infamis.Sed reſpon-
deo

deo ꝙ cã ĩfamiæ eſt, ſi ſimpliciter cõdemnet̃, nõ aũt ſi cõdemnet̃
4 ꝑ ꝓcuratorẽ, vel cõdemnet̃ abſens. ¶ † An aũt cãcellatio a de bã-
a no tollat effectũ infamiæ, ſi qua eſſet. Iac. Bu. diſputauit, & determinauit ꝙ ſic, quia cãcellatio tollit omnem effectum eius, quod cancellat, vt l. cancellauerat. ꝟ. de his q̃ in teſta. delen. Dixi plenè in l. fi. de ſenten. paſ. Quod intellige verum quando cancellatur i-
b deo, quia bannum ſibi remittitur. Secus ſi cancellaretur b ideo, qa ſoluit condemnationem, quia tunc non cancellatur, niſi reſpectu quantitatis ſolutæ, & cancellatio limitatur, vt d. l. cancellauerat. dixi de hoc in l. fi. C. de ſenten.

ADDITIONES.

a Cancellatio. Vide Alex. conſi. fi. 2. vol. Bar. conſi. 3. ij. volum.
b Poma. ¶ Cancellaretur. Vide pro declaratione ꝟ. de iudi. in rub. & vide Iaſ. in rub. C. de iud. Decium melius quàm alios, in rub. extra, de iudi. in 2. lec.

LEX XL.

a Pomponius. Quædam cauſæ requirunt ſpeciale mandatum, quæ hic ponuntur. h. d. ¶ No. caſus
b hic, b & in l. ꝓcedenti. in fin. quibus non admittit̃ procurator ſine ſpeciali mandato. Alios ponit Spe. in ti. de proc. §. j. iſtud principiũ loquitur in interdicto de liberis deducendis. Quæro, quid ſi agatur interdicto de liberis exhibendis? Gloſ. dicit ꝙ idẽ. Gul. contrà, quia vertitur minus ꝑiudiciũ. Eſt. n. præparatorium ad iſtud: exhibere autem eſt oſtendere, in quo nullum eſt præiudicium.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Pompo. Iſtum tex. allegat Ro. conſi. 383. inci. ad petendum. quod hñs mandatum ad petendum, non poteſt extrahere de carceribus. alleg. Bar. cõſ. 83. inci. in cauſa Aſtaſij. vide etiam Ro. conſi. 261.
b Pariſ. ¶ Not. caſus hic. Adde alium caſum, ſ. ad cõtrahẽdã pacẽ. vide Ro. ſin. 470. inci. nunquid, & vide Are. Inſti. de actio. §. fi. in prin. dicẽtem, ꝙ ad petẽdum aliquem incarcerari, requiritur ſpeciale mandatum per iſtum tex.

§. Si ſtipuletur. Op. glo. vr̃ ꝙ iſta ſtipſo non poſſit committi, quia non intereſt eius, qui ſtipulat̃ ꝙ ratũ habeat̃. Sol. vt ĩ gl. Gul. de Cu. & Iac. But. legunt alio modo vt ceſſet iſta obiectio ꝙ hic procurator non receperat: ſed ſi petebat caueri ſibi, iõ ñ dẽt cauere đ rato, qa forte reus abſoluetur.

1 *Procurator rei cauet de rato, vbicunque per cautionem iudicatum ſolui, non eſt cautum actori, & nu. 5.*
2 *Realis actionis libellandæ & probandæ, modus.*
3 *Meum quod eſt, non poteſt eſſe alterius vno, & eodem momento.*
4 *Defenſor rei cauet de rato ſi non habet mandatum vel dubitatur.*
6 *Condemnatus ad ſpeciem dandam in actione perſonali non liberatur, niſi faciat rem accipientis, ita quod auocari non poſſit.*
Intellige ſi ad dandum, ſecus ſi ad tradendum. nu. 8.
7 *Condemnatus in reali, liberatur ſola traditione.*
9 *Vendicetur ſi res, ſufficit pronunciare rem actoris eſſe, etiam ſi non dicat totam.*

a §. Sed & is. a Qui alium defendit in actione reali, etiam đ
1 rato dẽt cauere. h. d. ¶ † Not. ꝙ vbicunque per cautionem iudicatum ſolui, non eſt cautum actori, etiam procu-
2 rator rei cauet de rato. ¶ Secundò † no. modum pronunciandi in actione reali, etiam per ꝯñs modum formandi libellum. Pronunciatur enim res actoris eſſe, ideo debet in libello peti quod iudex declaret rẽ ad actorẽ pertinere iure dominij, Simile in l. & ex diuerſo. §. j. de rei vendi. & de peti. hæred. l. licet. Non tamen per hoc reprobo libellum eorum, qui petunt reum condemnari ad rei reſtitutionem, vt l. j. in prin. ꝟ. de rei vendi. & l. qui reſtituere. e.
3 titu. † Vltimò no. ꝙ id quod meum eſt, non poteſt eſſe alterius vno & eodem tempore, vt hic. Sed opponi. cautio de rato non interponitur quando certum eſt, procuratorem hr̃e mandatum, vt nota. s̃. l. proxi. §. j. gl. ſuper verbo, de rato. dicit, quòd hic erat dubium de mandato. prima glo. dicit quòd conſtabat hic eum non habere mandatum, & ſic vñ iſtæ glo. adinuicem ꝯdicere: alia enim dicit, ſi dubitetur. Sol. in procuratore ex parte actoris pro-
4 cedit quod dictum eſt s̃. l. proxi. §. j. In defenſore † pro parte rei, etiam ſi non habet mandatum, debet cauere de rato in caſibus, vt hic colligitur ex litera, quæ dicit defenſor. Item ſi dicit ſe hr̃e mãdatum, & hoc dubitatur, ſimiliter cauet: ſed quando eſſet certum, non cauet. ¶ Opp. quòd procurator rei non cauet de rato, vt l. non cogendum. §. fin. ꝟ. eo. Sol. illa regu'a fallit h c, & in aliis caſi-
5 bus, quos habuiſtis s̃. l. proxim. Et rſr † vbicũque per cautionem iudicatum ſolui, non eſt actori conſultum. dices tu quare non eſt ita conſultum actori in reali actione, ſicut in perſonali? Gl. reſpon
6 det mirabiliter. Dic vt habes in ea. Ex hac gl. not. quòd † condemnatus ad ſpeciem dandam in actione perſonali, non liberatur, niſi rem faciat accipientis, ita quòd auocari non poſſit, & ſi euinceretur, poteſt agi actione primæua. Ego dico etiam antequàm euincatur ſi conſtaret poſſe euinci, vel per hypothecariam, vel per rei vendicationem, non eſſet liberatus tradens, & conueniri poſ-
7 ſet. Caſus eſt no. in l. ſi hoĩem. ꝟ. de ſol. ¶ Secundò no. † ꝙ cõdemnatus in reali liberat̃ ſola traditione, quia ad aliud non teneatur,
8 vt hic dicit gl. Id † quod dixi in perſonali, intelligas de eo, qui erat obligatus ad dandum, ſecus ſi ad tradendum, vt habuiſtis not. in l. ab emptione. s̃. de pact. dum tamen poſſeſſionem vacuã tradat, vt l. ij. & l. datio. ꝟ. de actio. empt. In gl. quæ incipit. ſi dubitetur. ibi aliqđ dare, vt in ꝓmiſſione per ſtipl'onẽ. Itẽ in eadẽ glo. ibi, vel tradere, vt in actione ex empto, de qua q̃ſiuit. & ibi, reuocet. ꝙ eſt verũ, qñ tenebatur dare, ſed qñ tenebat̃ tradere, liberaretur ſoluendo intereſſe, ſicut ſi dñs eſſet cõdemnatus, vt l. j. in prin. de act. emp. ¶ Op. quod hodie nõ debet caueri de rato, cum iuret dñs đ calũnia. C. de iura. cal. l. j. §. finãt & ſic vr̃ hr̃e ratũ. Gloſ. ſoluit duobus modis. Vel dicas ꝙ eſt neceſſaria cautio in illis caſib. ĩ quibus adhuc hodie ꝓcurator iurat de calũnia, vt puta ſi eſt ei mandatũ,
9 vel ſi defendat ex neceſſitate, vt dixi s̃. l. ꝓxi. in prin. ¶ † Quero, vtrũ in rei vendicatione ſufficiat iudicem pronunciare rẽ actoris eſſe? Gl. videtur dicere ꝙ non, niſi addat totam. Certe ſimpl'r ꝓnũciando, de tota re vr̃ pronunciare, vt l. ſi rem. in 2. gl. ſuper ver. totam. ꝟ. de rei vend. & ꝟ. de exceptio. rei iudi. & l. ſi quis cum, in pri. & ibi tenet Pet. & eſt caſus ſm̃ Dy. in l. legatis. ꝟ. de leg. 2.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Sed & is. Not. ex iſto textu, quòd arg. à contrario ſenſu habet locum etiam in ſententiis, quod limita in ſẽtẽtiis affirmatiuis, vt declarat Roma: conſi. 115.

1 *Exceptiones procuratoris, tam ex perſona conſtituentis, quàm conſtituti quando opponi poſſint.*

a §. Ratihabitionis. a Exceptiones procuratoris debẽt opponi ante litem conteſt. non
b poſt b h. d. Ratio, quia iſtæ exceptiones ſunt dilatoriæ, vt dicit gl.
c ¶ Opp. C. c de conſor. eiuſdem lit. l. 2. Sol. ibi in procuratore, qui
d interuenit poſt lit. conteſt. hic ante. Optimè dicit glo. & no. đ Dicunt tñ Doc. quòd poſt lit. conteſt. ſi pateretur aduerſarius pro curatorem aliquos actus facere, qui reſpiciant merita cauſæ, non poſſet petere poſtea cautionem eadem ratione, ſicut hic poteſt
e petere poſt conteſtationem ¶ Oppo. C. eo. l. licet. Sol. ibi loquit̃ de hac exceptione, tu nõ es procurator. Iſta põt ſemꝑ opponi, cũ
1 reddat iudicium retro nullũ, vt d. l. licet. C. eod. Pro † cuius declaratione dẽs ſcire, ꝙ exceptiones procuratoriæ ſunt multæ. Qñq; opponitur ex perſona cõſtituentis, qa fortè erat minor, vel ſil's, & iſta nõ põt opponi poſtq̃ aliquis actus eſt celebratus in fauorẽ conſtituentis. Secus ſi in eius damnum, vt l. non eo minus. C. eo. & ibi per Doct. Qñque opponitur rõne eius, qui eſt ꝯſtitutus pro curator

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Raithabitionis. Adde gl. in c. cum M. de conſti. Pro iſto §. & ibi Bar. in d. l. 2. vbi idem dicit, quod hic.
b ¶ Non poſt. Facit qđ no. in l. nulli. C. eo. & ad hoc vide gl. multum not. in c. j. in verbo, abſentia. de elec. lib. 6. & qđ no. in c. cum M. de conſti. & Bar. in l. elegante r. §. ſi quis. de condi. indeb. Pom. ¶ Extende per Iaſ. l. de die. §. ſi ſeruum. s̃. qui ſatiſdare cogan. Pariſ. ¶ Et in quantum in iſto §. ratihabitionis, allegat gl. ꝙ paria ſunt aliquid fieri in actu, vel incontinenti poſt. ad quod licet eam reprobat Bal. hic, nihil allegans, eam tamen ſequitur Roma. pro ſingu. in l. ex conſenſu. §. eum qui. ꝟ. de appella. vide Alexan. multa allegantem, in l. diuortio. in princi. ꝟ. ſol. mat. & glo. pro concordia, in l. 2. in prin. in ver. eam nouationẽ. C. de iura. calũ. Itẽ ꝙ exceptio dilatoria, quæ ſuperuenit poſt lit. conteſt. poſſit opponi, & limitationem ad hoc, vide per Fely. in c. inſinuante. de offic. delega. Item iſta regula procedit etiam in cautione de iudicio ſiſti, & iudicato ſoluendo. gl. in l. de die. §. ſi ſeruus. s̃. qui ſatiſdare cogan. quàm exclamat ibi Pau. de Caſt. dicẽs ſe neſcire alibi, ſed adde de hoc tex. & ibi bar. in l. j. C. de ſatiſda. & gloſſ. in rubr. infra iudica. ſolui. quamuis Alber. in d. §. ſi ſeruus. contrarium dicat. No. etiam pro extenſione, ꝙ etiam exceptio litis pendentis, debet opponi ante litem conteſtatam. Bald. in l. peremptorias. C. ſent. reſcin. nõ poſſ. Alexan. conſi. 490. incip. magne pretor. Limita tamen iſtã regulam non procedere, quando per errorem fuiſſet hoc omiſſum. Abb. per tex. ibi, in c. paſtoralis. extra, de except. Bald. in l. error. de iur. & fac. ignoran. Ange. hic, & in l. qui procuratorem dat. §. j. reprobata glo. ibi eo. titu. Saly. & Alexan. in l. ita demum. C. eo. titu. Anto. in c. 2. de procu. Iaſ. in l. error. de iur. & fac. ig. Vid Are. i c. j. đ iur. & fac. gl. & i c. j. đ ac. Itẽ ſi ex forma ſtatuti dẽret certo mõ ꝓſtari, poſſet opponi, & poſt lit. cõte. qđ nõ eſſet bñ ꝓſtitã, ſm̃ bald. in §. quoties. s̃. qui ſatiſd. cog. Item limita procedere quo ad partem, iudex tñ poſſet ẽt ex officio ẽt poſt lit. cõte. petere fidẽ de mandato, ne iudicium cẽt fruſtratorũ, gl. ẽ fin. in c. 1. in verſ. abſñti. de elec. ĩ 6. Seq̃ Ab. in c. cũ dilecti, de reſcrip. vide Ro. conſ. 67. & 170. Item tu non hẽs ſufficiens mandatũ, qđ poſt. lit. cõteſt. poſſit opponi exceptio. vide Pau. conſ. 323. vide Fely. in c. quoniam contra falſam. extra, de probatio. Itẽ ꝙ vbi ſuperueniant tales exceptiones poſt lit. conteſt. poſſit opponi, vide, & limita, vt per Iaſ. in l. eleganter §. ſi quis poſt. ꝟ. de condi. indeb. & licet quod aliquis litiget cum aliquo tanquam procurator, non valeat, niſi producatur mandatum. vide Alex. conſil. 72. vol. 4. an autẽ exceptio. tu non potes eſſe procurator, nõ oppoſita in cauſa principali, poſſit opponi in cauſa appellationis, & quid ſi fuerit oppoſita, vel admiſſa, & non fuerit appellatum: vide Rom. conſ 384. Itẽ pro ratione huius §. & extenſione, vide Iaſ. in l. de die. §. ſi ſeru°. s̃. q ſatiſd. cog. Itẽ ꝙ ẽt in ꝑſona fœminæ exceptio, tu non potes eẽ ꝓcurator, ſit dilatoria. vide Mat. notab. c.
c Poma. ¶ Oppo. Vide Alex. conſ. 72. vol. 4.
d ¶ Et not. Vide quod dixi poſt bart. in l. ab execut. §. fi. de appel. hic ponit Cyn. in l. nihil. C. eo. & Ioan. And. in c. cum M. de conſti. & bar. in d. l. 2. in fin.
e Claud ¶ Conteſtationem. Idem eſt in aliis cautionib. prætoriis, vel iudicialibus; quia non poſſunt peti poſt lit conteſt. & ibi bar. in l. 1. C. de ſatiſd. gl. in rub ff. iud. ſolu. tex. iuncta gl. & ibi not Pau. de Caſtr. in l. de die. §. ſi ſeruus, s̃. qui ſatiſd. cog. licet Alber. ibi ſentiat contrarium. Idem in exceptione litis pendentis ſecundum bald. in l. peremptorias. C. ſent. reſcin. non poſſe.

curator,& tūc si nullo mō poterat eē ī iudicio, qa seruus, vel filiꝰ, & ista exceptio poterit opponi semp, quia reddit iudicium retro nullū; l. 2. §. j. qui satisd. cog. Sed si aliquo mō pōt esse in iudicio, & tūc dēt ante lit. ꝯtest. opponi, vt l. filiusfamilias. §. veterani. ṡ. e. & C. e. l. ita demū. Qn̄q; opponit̄ rōne cāæ, in qua dr̄, ñ posse ꝑcuratorē ꝯstitui, & tūc dic, vt C. de adul. l. quis. & dixi in l. pen. §. ad crimē. ĵ. de publ. iud. Qn̄q; opponit̄ exceptio cautionis nō ꝯstitæ. & hæc est nr̄a mā, in qua dicendū est, Aut ꝑcurator interuenit ante lit. cōte. aut post, vt in gl. Qn̄q; opponit̄ exceptio, tu nō es ꝑcurator: Et hic est aduertēdū, aut de hoc fuit disputatū, ñ tñ decisum, sed fuit admissus ꝑcurator cū cautione de rato, & ñ p̄t amodo sibi obiici, ꝙ ñ sit ꝑcurator, vt in l. inter quos. §. alieno. ĵ. đ dā. infe. Qn̄q; fuit disputatū, & decisum, qa instr̄m fuit amissum, & tunc idem, ꝙ non p̄t ei opponi ab aduersario, vt l. fi. C. de fide instr. & p Inn. in c. qm̄ ꝯ̄ falsam. extra, de ꝓba. Qn̄q; mandato nō fuit q̄sitū, & tunc ista exceptio, tu nō es ꝑcurator, semp p̄t opponi, vt C. eo. l. licet. Licet enim sit dilatoria, & nō possit opponi post lit. cōte. tñ qa reddit iudiciū retro nullū, ostendit litē non esse ꝯte. & p ꝯn̄s non impeditur quin possit opponi, & hoc dico, ēt si aduersarius sciret eum non esse ꝑcuratorem, & taceret. Cum. n. non pendeat ex voluntate sua, eius taciturnitas, vel ratihabitio nihil operaret̄, vt l. si expressim. ĵ. de ap. in vno tñ sibi p̄iudicaret scientia eius, qa non posset conueniri ab aduersario ꝑcurator tanq̄ deceptus ab eo. Sed opp. vr̄ s̄m hoc quòd ꝑsona ꝑcuratoris non possit legitimari, quia si est ꝑcurator non est necesse discuti. Si non est, non habet legitimam ꝑsonā ad hoc discutiendum. R̄ndeo ista cōtentio vtrū sit ꝑcurator, vel non, est inter ꝑcuratorē, & eum ꝯ̄ quem agitur, nec agitur ꝑcuratorio noīe absentis, imò ipse suo nomine dicit se ꝑcuratorem. Ita vr̄ dicere gl. l. licet. C. e. & ex hoc, si litigaretur cū ꝑcuratore minoris, vel ecclesiæ, vel pronunciaretur ꝙ non esset ꝑcurator, nō posset peti p procuratorē in integrū restitutio, qa istū articulū nō examinat procuratorio nomine dn̄i, sed suo nomine tm̄. Prædicta, quæ dixi, ꝙ hæc exceptio, tu non es procurator, non potest opponi, intelligas ab aduersario ꝯ̄ quem agit. Sed ab illo dn̄o, cuius nomine litigauit, semper p̄t opponi, nisi doceretur de ratihabitione, vel mandato, vt l. si pretiū. C. e. l. si ꝑcurator. ĵ. rem rat. habe. Quandoque opponitur exceptio procuratoria ratione formæ, & tunc si defectus in forma esset talis, q redderet mandatum nullum: dic, vt ṡ. proxi. Si verò non redderet nullum, exemplum in procuratore facto ad agendum tantum, vt dixi in l. seruum. §. ait prætor. ĵ. eod. & tunc deberet opponi ante lit. contest. sicut aliæ exceptiones dilatoriæ.

a §. In his autē. Cōiunctæ ꝑsonæ admittuntur sine mandato, non contra mādatum.[a] hoc dicit.

ADDITIO.

a Non contra mandatū. No. quod cōiuncta persona nō agit cōtra mādatū. Fallit si ꝓpriū interesse agentis verteretur, l. j. 2. & 3. ĵ. de li. cau. facit l. non tātū. ĵ. de appella. & Bar. l. si constante. in x. q. 2. q. principalis. solu. matrimo.

LEX XLI.

a) Fœminis. Aliàs, fœminas. Fœminis pro parentibus causa cognita agere ꝑmittitur. h. d. Quærit gl. vtrum cum agit mulier, dēt renunciare Velleiano[a]? Et videtur qđ non. Quidam ꝯtra, & istud tutius, arg. in auth. matri & auiæ. qn̄ mulier tu. offic. fun. pōt. ¶ Quæro qđ si pro filiis: dicit glo. secus, quia filij possunt hēre tutorem. Sed si poneres filios esse maiores, & impeditos morbo, tunc esset eadem ratio, quæ in patre: ergo, &c.

ADDITIO.

a ¶ Velleiano. Vide in Spec. §. j. verſ. Item quod est mulier. cū seq. in prima ꝑte. Item vbicūq; agere pōt iure ꝓprio, & suo nomine, s̄m Bal. in l. id ꝙ pauperibus de epis. & cler. & istis adde bar. in l. alienam. C. eo.

LEX XLII.

a Licet in popularibus.[a] In actionibus popularibus procurator dari, ñ pōt, nisi ad priuatā vtilitatē agentis ꝑtineat. h. d. No. istū casum, & rōnē eius hēs in gl. super verbo, nō possit. Propter qđ in §. ad crimē. l. pen. de publi. iudi. ego dico qđ indistinctè in publicis iudiciis ex parte accusatoris, nisi prosequatur suā vel suorum iniuriā, nō admittit̄ ꝑcurator: scias tñ qđ actiones populares post lit. ꝯtest. efficiuntur propriæ agentis, vt l. sicuti. ĵ. de ver. sign. Merito post litē contestatam puto posse dari procuratorem sibi.

ADDITIO.

a ¶ Licet in popularibus. Argu. l. sicut. ĵ. de verb. sig. & eorum, quæ no. Bar. in l. eum qui. §. in popularibus. ĵ. de iureiuran. vide inno. in c. dudum. de electio. qui dicit, quòd quoties in actione populari admittitur procurator ante litē contestatam, non dicitur propriè popularis, sed anomala, vt in c. super his. de accu. idem dicit, quando admittitur procurator infamis, vide Bar. in l. eos. C. de accusa. Adde pulchrè Roma. consi. 152.

§. Ad actionem. In actionibꝰ, q̄ cōpetunt ad vindictā, p̄t constitui procurator. h. d.

§. Ea obligatio. Obligatio ex cōtractu mandati parit actionem mandati, nisi ex necessitate præcedentis contractus mandatum fuit subsecutum. h. d. ¶ Quæro, q̄ est rō qđ ex nouo mandato non oritur[a] actio mandati; R̄n. qa fit ex necessitate primi ꝯctus. Nam emptorem hæreditatis tenetur defendere hæres, vt l. 2. C. de hære. vl' actio vend. l. hæreditatē, ĵ. de donat. Ergo si mandat ei, mādat illi id, ad qđ tenet̄, ergo ñ

b oritur actio mandati, vt ĵ. mand. l. 2. §. fi.[b] & si satisdat ꝑ eo, hoc ēt facit ex necessitate, quia qui ꝑcuratorē facit, si est præsens, dēt ꝑ eo satisdare. Ista eadē rō ē in fideiussore, qui dat ꝑcuratorē dn̄m. ¶ Oppo. gl. de l. si mandato. §. fi. ĵ. mand. Sol. gl. & bene, ꝙ licet mādatum non fuerit gratuitum, nihilhominus ille qui suscipit, dicit̄ procurator quo ad hoc, vt possit agere contra alium, non tñ dicitur mandatum quo ad hoc vt pariat actionem mandati inter mādantem, & mandatariū, vt hic, & l. naturalis. §. pe. ĵ. de præsc. verb.

ADDITIONES.

a Non oritur. Vide Innoc. in l. qui bis. de ver. oblig.
b L. ij. §. fi. Caue propter l. si vero non remunerandi. verſ. plane. ĵ. mandati.

§. Is cui hæreditas. Qui hēt vtiles p̄t facere ꝑcuratorem eum, qui habet directas. h. d.

§. Sed & dominū. Qui hēt ius in re, p̄t dn̄m illius rei facere procuratorem. h. d.

§. Porrò. Vnus ex correis p̄t aliū procuratorē constituere actiuè, & passiuè. h. d. ¶ Op. ṡ. ea. l. in prin. Sol. hic quot sunt rei, tot sunt obligationes, & actiones, vt l. eandē. in fi. ĵ. de duob. re. & in l. 3. in fi. e. ti. Sed in prin. istius est solum vna actio popularis, q̄ pōt exerceri per quēlibet de populo. Et per hoc apparet, quòd quædam quæstiones, quę hic formantur in glo. non soluuntur bene. Pone quòd vnus ex correis credendi antequàm sibi constitueret, facit alium ꝑcuratorem, an possit? Glo. dicit, forte quod non. vt hac l. in prin. qđ est falsum. Nā p̄t facere alium ꝑcuratorē ad actionem suiipsius ꝯstituentis procuratorem, quæ ē separata ab ea, q̄ ꝯpetit procuratori. in prin. huius l. erat vna, & ea.

1 *Procurator actoris, & rei, vnus non potest esse.*
2 *Procurator interueniens post litem contestatam debet condemnari.*
3 *Sententia debet ferri in personam procuratoris, tā ex parte actoris, quàm rei.*
4 *Tutor duorum pupillorum, quis potest esse: licet vnus sit actor, & alter reus.*
5 *Vnus non potest secummet ludere ad calculos, seu ad tabulas.*

§. Si plures. In iudiciis diuisoriis plures vnum procuratorē dare nō possunt. h. d. Vel aliter. Vnus non potest esse procurator cōdemnati, & eius cui fit ꝯdemnatio. h. d.
1 ¶ † No. ꝙ vnus non p̄t eē ꝑcurator actoris, & rei. Itē no. ꝙ † pro-
2 curator interueniens post. lit. ꝯt. dēt ꝯdēnari. Qđ colligitur hic, vt in gl. & ibi in tex. allegatur. Dicit gl. ergo erat his ꝯtest. Simile in l. si qs cum procuratorio. ṡ. eo. & l. q proprio. in prin. ĵ. e. ¶ Itē † no.
3 ꝙ tā ex parte actoris, q̄ ex parte rei sn̄ia dēt ferri in personā procuratoris. Dēt. n. ꝯdemnari reus ipsi procuratori procuratorio noīe dn̄i, & eodē mō procurator rei dēt ꝯdemnari procuratorio noīe dn̄i. Quod apparet hic dum dicit, circa adiudicationes, & condēnationes. Rōnē horum dixi vobis in l. furti. §. j. ṡ. de infa. ¶ † Quæ-
4 rit gl. quare secus in tutore duorum pupillorum, vt l. accipientis. de auth. tut. Dicit gl. quod ibi pupilli non agebant inuicē, sed ꝯtra extraneū tertium, quod satis admitti pōt. Vel dic ꝙ in tutorem đ necessitate nō proferuntur verba sententiæ, sed in procuratorem
5 sic, vt l. eū q. §. si actori. de consti. pecu. ¶ † Vltimò nota, quòd vnus non potest secummet ludere ad calculos, vel ad tabulas, quia non reperiretur quis esset vincens, vel victus.

§. Reo latitante. Si vnus vellet defendere reum, non cōmittitur stipulatio ex clausula de defendendo.

LEX XLIII.

Mutus & surdus.

§. Cum quæritur. Quilibet potest procuratorē cōstituere, qui nō reperitur prohibitus. h. d. vel aliter. In genere ꝑmissorū oīa intelliguntur ꝑmissa, quæ spe-
a cialiter non reperiuntur prohibita. h. d. ¶ Opp.[a] si hoc edictum ē prohibitorium, ergo qui dicit sibi permissum, hoc debet probare vt l. j. de colleg. illic. & l. j. in prin. ĵ. tit. j. Sol. vt in glo. duob. mod. & quælibet sol. est bona.

ADDITIO.

a Pom ¶ Opp. adde in similibus casibus, de quibus per Iaſ. l. cætera. in princip. in primo notab. de leg. j.

1 *Populari actione agens debet dicere tanquam vnus de populo, & nō agit procuratorio nomine, ideo non tenetur defendere.*
2 *Populari actione agens non tenetur defendere populum, nec singulares homines, si agit ad commodum suum.*

1 §. In popularibus. Qui agit vt qlibet đ ppl'o, nō tenet̄ defendere populū. h. d. ¶ † No. modū agēdi in popularibus actionib. vt dicat in libello, talis tāq̄ qlibet de ppl'o, &c. Scđò not. qđ licet agat tanq̄ vnus de ppl'o, nō a-
2 git procuratorio noīe, & iō nō cogitur defendere. ¶ † Sed q̄ro, an cogatur defendere ipm ppl'm. Gl. qđ sic, nō aūt hoīes singulares ipsius ppl'i. Qđ posset esse verū, frageret ad cōmodū publicū, vt l. nō solū. §. sed interdū. ṡ. eo. Sed si ageret ad ꝯmodum suū in casib.

in casib. in qb. post ꝯtestationem pœna applicatur sibi, tūc nō tenet̄ ppl'm defendere, qa nō noīe populi, neq; ad ei⁹ vtilitatē agit.

a §.Is qui. a Minor ad petēdum curatorē pt facere ꝓcuratorem: & si dubitatur de mandato, admittitur cū cautione de rato. h. d. Facit l. diu⁹, ī fi. ꝫ. q pet. tut. Facit, qa id qđ qs pt p se, pt per ꝓcuratorē, vt l. filiusfa. s. co. l. seruū quoq;. eo. tit. sed minor pt per se petere curatorē, ergo & per ꝓcuratorem, & ad hoc ꝯstituere pt. ¶Opponi. quod ista stipulatio de rato non potest ꝯmitti, ergo &c. vt ꝫ. eo. l. non cogendum, in fine gl. soluit, & bene.

ADDITIO.

a Poma ¶Is qui. Amplia hunc tex. ꝙ requiritur absentia ad hoc, vt aliquis possit procuratorio nomine agere, extende, vt hoc idē sit in filio. Paul. de. Cast. l. si longius. §. j. de iudic. ꝫ.

1 *Procurator constitutus ad agendum videtur constitutus etiam ad defendēdum.*

2 *Mandatum factum ad agendum tantum, valet, ita quod procurator sic constitutus possit defendere.*

a b §.Pœna. a Tenet hic gl. † qđ si facio ꝓcuratorem ad agēdū videor facere ēt ad defendendū. Et ꝓ hoc qdā dñt 2 † qđ si facerē ꝓcuratorē ad agendū tm̄, qđ talis ꝓcuratio non valet. Bñ satis puto ꝙ videat̄ ꝓcuratori mandatū qđ defensionem suscipiat, nō dico ꝓcuratorio noīe dñi, sed qđ assumat defensionem tanquam defensor simplex. Videbitis ī l. q seruum. de interrog. act. Itaq; puto, ꝙ mandatū ad agendū tm̄, valeret. Quid eñ si reus nollet ꝓcuratorem reconuenire, vl' qd si procurator nō obstante qđ sibi ñ sit mādatū, sua spōte vult actorē defendere? Certè posset, ñ tñ posset obiici illa exceptio, mandatū non valet, sed posset peti à ꝓcuratore qđ defendat; & si non defendit, pt peti ꝙ remoueatur, non quia non habet mandatum, sed qa non defendit

CONCORDIA.

¶Pro ꝯcordia Aduerte qđ repitur procurator, q hēt mandatū cū taxatiua, tm̄, an intelligat̄ hēre mandatum ad defendēdum? Ang. in §. pterea. Inst. de excep. ī q. dū tractat de ꝓcuratore simplici, &c. dicit Bar. sibi contrarium in hac l. mutum. §. pœna. aliàs §. qui nō cogitur. & in l. sed nunc quoque. §. fina. aliàs penul. s. tit. j. Sol. vt per Ange. vbi supra. ¶Alia solu. posset dari ex dictis Bart. in §. qui non cogitur. ¶Adde tu ad dicta Bart. hic, & vide do. Marian. Socinum in c. 1. ar. v. prin. de mutu. peti.

ADDITIO.

a Parif. ¶Pœna. Limita vt per Roma. singu. 128.

§.Si procurator. Melius est habere actiones directas, quàm vtiles. hoc dicit. Hunc §. examina secundum gl. in l. quoties. in princ. ꝫ. de adminiſt. tuto.

§.Qui non cogitur. ꝓcurator, qui satisdat de defendendo, cogitur defendere, si actio est tpe pitura. Itē ex cā pt liberè non defendere: sed si actio nō est peritura, & sine cā non defendit, non cogit̄, sed stipulatio committitur. h. d cū l. seq. & prin. seq. ¶Opp. & vr̄ qđ ver. nam & cos, dicat idē qđ ver. pcedēs. H⁹ timor facta est prima gl. magna Vide ea ibi, & qđ obiicit tota gl. qđ seqt̄ ē ad positionē cas⁹ ī ver. nā & eos. q ponit, vt rō pdictorū, & vr̄ ꝯtinere idē cū dicto. ¶Op. de l. ñ cogēdū. §. Sabin⁹. ꝫ. e. Solue vt in gl. Op. de l. filiusfamilias. §. fi. s. e. Solue, vt ibi, & l. Sed & hæ. §. præter satisdationē. s. eo. & hic.

LEX XLV.

Non cogendum.

§.Qui ita. Quæro, q̄ est ratio dubitationis? Dic vt in gloss. ¶Quæro quid vertitur in cāæ cognitione? Dicebat Iacob. Butriga. hic scilicet ne colludat secundum Hug. in istis ergo causis, quæ requirunt vtilitatem publicam, non potest procurator dari nisi causa cognita, quod tene menti.

1 *Interdicto agens ne vis fiat ei sustinet partes defensoris.*

Petens se cancellari de bāno, absolui ab accusatione, tolli tenutam, vel similia, sustinet partes rei.

2 *Stipulatio, quæ non potest committi, non debet interponi.*

3 *Procurator datus ad litem, non potest prosequi appellationem à diffinitiua, ab interlocutoria sic.*

§.Si procuratori. Cautio quæ nō potest ꝯmitti, non debet interponi. h. d. Vel sic, Cui ꝯmissa sunt añcedētia, ꝯmissa vñr & sequētia, & iō quærit de mādato certū, non cauet de rato, cum ꝯmitti non possit stipl'o. h. d. 1 ¶†No. qđ q agit interdicto ne vis fiat ei, partes defensoris sustinet, & sic facit qd. q petit se cancellari de bāno, vel petit se tolli ab accusatione īcepta ꝯ eum, vel petit tolli tenutam acceptam ꝯtra eum, vel silia, partes rei sustinet, licet ipse ad iudicium prouocaue rit. Et sic facit quod excōmunicatus admittitur ad defensionem. Pro hoc l. de pupillo. §. qui remissionem. de oper. no. nun. §. fi. ea. l. 2 & ibi de hoc dixi. ¶†Scdō no. qđ stipulatio, q̄ committi nō pōt, non debet interponi, vt l. hæc stipulatio. §. diuus. vt le. no. cau. ¶Opp. & vr̄ ꝙ possit ꝯmitti ista stipl'o, vt ī gl. Sol. gl. ꝙ procurator non possit succumbere, nisi per iniuriam iudicis, pp q̄ stipl'o interponi nō pt. Istud nō placet, qa ab initio de hoc liquebat. Et ci ca hoc vtrum iniuria iudicis faciat hanc stipl'onem ꝯmitti, dic, vt l. si

sine. §. ītē ratā hēri. Vl' solue scdō mō, qa hic erat ꝓcurator ad ędificandū, hoc ꝯstabat, vñ pp hoc videbatur sibi mandatū totū negotiū ad ædificationē spectās, & iō ꝯmitti nō potest, quasi videat̄ hēre ratū mandatū. Istam tenebat Iac. Bu. & tenet̄ cōiter. ſm q̄ posui tibi summariū, ꝓbatur in l. cū ꝓcurator. ꝫ. de ope. no. nun. Et p 3 hoc apparet, † qđ procurator datus ad litem, licet non possit pro a seq appellationem a à diffinitiua, vt C. eod. l. inuitus, tamen ab interlocutoria potest. Totum enim negotium videtur sibi commissum. Facit, ꝫ. l. proxi. §. Item quæritur.

ADDITIO.

a Prosequi. ¶Adde Bal. in l. cū procur. in fi. prin. ꝫ. de no. ope. nun. & ī d. l. iuit⁹.

LEX XLVI.

Qui proprio. Post li. conte. reus pt facere ꝓcuratorem, & pro eo cauere. h. d. Ex hac l. colligit gl. ꝙ ēt ꝓcurator post lit. ꝯte. interueniens ꝯdēnet̄. Facit supra, eo. l. licet. §. si plures. & l. si quis cum procuratorio. s. eo. & C. de sen. l. j.

§.Ei qui. Qui sponte defendit, potest vnam causam tantū. defendere. hoc dicit.

a §.Qui alium. a Nemo est idoneus defensor alterius sine satisdatione. hoc dicit.

ADDITIO.

a Parif. ¶Qui alium. Vide, amplia, & limita istam regulam, vt per Ias. in l. filiusfam. ꝫ. qui satisd. cogan.

1 *Restitutio in integrum non restituit rem, sed ius agendi, vel tollit exceptionis obstaculum.*

2 *Restitutio quid restituat.*

3 *Restitutorium iudicium sequitur ad primum de necessitate.*

4 *Aduocatus seu procurator in prima causa, non debet esse in secunda, si nō vult.*

§.Item quæritur. Qui deffendit ī añcedenti, cogitur defendere in consequenti. h. d. vel al'r. Qui defendit in pparatoria cogitur defendere in præparato. 1 b ¶†No. ꝙ p in integrū restōnē non restituit̄ res, sed actio, seu ius agendi, vel tollitur exceptionis obstaculum, & sic duo sunt iudicia. ¶No. ēt ea, q̄ dixi in summario. Op. in integrū restitutio est in a primum, aliàs, pristinum statum a repositio, vt l. ꝙ si minor. §. restitutio. ꝫ. de min. Sic vr̄ p primū iudicium rē debere restitui. Pro hoc facit ꝫ. de mino. l. in cāæ. §. interdum. vbi dr̄ qđ hoc iudicium nocet cuilibet possessori. Huius timore vitiatur lectu. huius legis 2 †Tu dicas bñ, vt intelligas gl. illud restituit restō, qđ abstulit lęsio. Aut ergo minor fuit lęsus vendendo rem, & tradendo possessionem, & tunc per restitutionem rescinderet̄ venditio, & restitueretur res, & sic esset vnum iudicium. Vnde bñ reprehenditur prima positio casus posita hic. Si verò fuit læsus solummodo in vendēdo, non in transferendo possessionem, quia forte vendidit rem, quàm emptor possidebat, & tunc restituitur solum ad venditionem, non autem restituitur possessio, quia in ea non fuit læsus, & ita erit necessarium nouum iudicium. Ita loquitur hic ſm secūdā positionem glossæ, quæ vera est. alij intelligunt, hic restitutoriū iudiciū, hoc est ptiū qđ à minore petitur, cum petit se in integrū restitui. De quo vidisti in l. non so ū. §. j. supra, eo. sed, pcedēs lec. ē verior. ¶ Op. C. eo. l. inuitus. Sol. nō tenetur ꝓseq cām appl'onis qa dr̄ alia causa, sed iudicium restitutoriū sic, vt hic. Rō, qa cā ap- b pellationis non sequitur b ad primā de necessitate, sed † iudiciū 3 rescissorium seu restitutorium seqt̄ ad primum ex quadam necessitate. Non. n. ad aliud fuit interpositum iudicium rescindēs, hoc est, postulata restitutio, nisi vt veniretur ad istud. Fuit enim ab ini- 4 tio hoc cogitatum. Facit in argu. † quòd aduocatus, seu procurator in prima causa, debet esse ꝓcurator seu aduocatus in causa appellationis. Sed contrarium est veritas p l. inuitus. C. eod.

ADDITIONES.

a ¶Primum statum. Adde Bar. & Doctores in l. quod tempore. C. de restit. milita. & Cy. in l. inuitus, in 2. q. C. eod.

b ¶Sequitur. Dixi post bal. in l. j. & ibi gl. C. de suffra. in l. ignorātis. & no. gl. q̄ est hic in l. quacunque ratione. quæ dicit, procuratore. i. procuratorio nomine. quam ad hoc allegat no. bald. in l. j. in fi. ꝫ. de senten.

§.Procurator. Procurator, ēt ad lites, tenetur reddere rationem, & restituere reliqua, hoc est quidquid eius occasione ad eū puenit, & repetere expensas. h. d. Gl. inducit in argu. ad qō. de ambasiatorib. Medio. de qua q. vide Cy. in l. manifestissimi. §. sed cum, in 2. & vlt. q. C. de fur. Ego plenē ꝫ. sol. mat. l. si vero. §. itē qcqd, vbi gl. tangit. ego dico ꝯ istā gl. p tex. in l. socium q in eo. §. fi. 1. pro soc. p q legem dēt determinari, qđ hic dr̄. Opp. gl. de l. si possessor. §. bonæfidei aliàs est in l. si qd possessor. §. sed an & bonæfidei. de peti. hær. sol. gl. & bene. Oppo. C. mand. l. j. Sol. vt ibi distinguitur.

1 *Executores si sunt dati duo in testamento, vnus potest contra alium debitorem testatoris agere.*

2 *Procuratores plures quādo ab vno sunt dati, vn⁹ cōtra aliū quādo agere possit.*

3 *Iudicium vnus ex duobus delegatis, vel ordinariis, alium cogere non potest.*

§.Si duobus. Vnus procurator nō pt agere ꝯ alium, nisi expresse sit ei mandatum. h. d. ¶Op. ꝫ. l. pxsol.

Sol. Iste §. intelligitur ẽm l. seq. s. si hẽt spãle mãdatum. Ista est vera in se, vt manifestè colligitur ex l. itaque. ȷ. e. q est l. Cãij. sicut iste §. Alij distinguunt, aut ẽ pcurator ad exigenda debita, & loqr iste §. Aut est pcurator oĩum bonorũ, & loquitur lex sequẽs. Assignat gl. rõnẽ, qa nõ pt videri pcuratori mãdatũ, vt a seipso exigat, ergo ab alio exigat. Dices tu, licet non possit agere in iudicio, nonne pt soluere sibiipsi? Rñ. in spãli mandato nõ venit vt sibiipsi soluat. Secus ĩ gñali. l. si remunerãdi. §. apud Iul. ȷ. mand. Merito nec petere potest a se, nec sibi soluere. Vñ alij vr̃ hoc mandatum. Hoc satis verũ vt in se, tñ lr̃æ nõ congruit. Tertij dñt qd̃ hic fuit administrõ diuisa, qa vni fuerunt mãdata negotia Italica, alij Prouincialia. Ista est vera in se, nõ tñ ꝯgruit lr̃æ qa mãdatum ñ ꝯcurreret circa idẽ, vt vult tex. Alij distinguunt ex quo debito agat, vt ex antecedenti debito possit agi, ex debito verò ꝯtracto post mãdatũ ñ vt in sequenti lege, istud nõ est verũ ĩ pcuratore, licet ĩ tutore secus, vt ȷ. de admini. tut. l. cũ curatore. ¶ Opp. & vr̃ qd̃ nullo casu iste §. pcedat. Nã aut duo pcuratores fuerũt simul dati, & vnus ñ pt sine alio aliqd facere, si non fuit dictũ insolidũ. s. eo. l. pluribus. Aut fuit datus vn⁹ post aliũ, & tunc primus vr̃ reuocatus, vt l. si qs cũ pcuratorio. §. fi. s. e. Sol.ᵃ Intelligas qd̃ hic fuerunt dati insolidum, vel fuit datus scđus non aĩo reuocandi primũ. Sed tũc ꝯtra qa si dati sunt insolidũ: ergo vnus pt agere ꝯ aliũ, sicut vnus tutor ꝯ aliũ. l. si plures ȷ. de administ. tut. Facit qd̃ no. in l. 2. C. de admini. tut. Sol. Aliud in tutorib. Rõ, qa cũ principalis psona ñ possit sibi puidere, puidet lex, vt vnus possit agere ꝯ alium, sed hic principalis psona pt sibi puidere. Et p hoc † dicebã, qd̃ si sunt dati duo

1 executores vl̃es ĩ testõ, qd̃ vnus ꝯ aliũ debitorẽ testatoris pt agere, p d. l. si plures. Præterea est alia rõ, qa si vnus executorũ nõ vult exeq. alius hẽt ptãtẽ in totũ, vt c. fin. ex. de test. lib. 6. Si igit ille, q. est debitor sibi, vel socio nõ soluit, nõ vult exeq. iõ alius in totũ pt petere, vt in c. fin. extra de test. ¶ Quæro vtrum ista exceptio possit opponi, ẽt post sñiam. Vr̃ ꝙ sic, qa hæc exceptio includit, tu nõ hẽs mandatũ, ergo, & c. l. licet. C. eo. & not. in l. Pomponius. §. rati. s. eo. Qd̃ hoc includat, dicit tex. in l. q duos. ȷ. eod. In ꝯrium facit l. itaqȝ. ȷ. e. vbi, inuitqd̃ repellitur exceptione, ergo ĩ veritate est pcurator. Sed dicas, quòd est exceptio facti potius q̃ iuris. ¶ † Dic ergo, aut sunt dati plures procuratores ad diuersa, & vnus pt agere ꝯ alium in his, quæ ptinent ad suã administrationem, vt hic ẽm tertiã sol. Aut sunt dati ad idẽ, & tunc aut nõ est dictũ, nec subintelligit ĩsolidũ, & ñ pt vn⁹ sine alio aliqd facere. l. plurib. s. e. & l. ȷ. §. si plures, de exer. & mand. l. ideque. §. si qs ea. Aut fuit dictũ, vel subintelligitur insolidũ, & tunc aut fuit mandatũ ad exigendũ tñ, & vnus ab alio exigere pt, vt dixi s. ẽm scđã sol. Aut fuit mãdatum vniuersale, & tunc aut superest psona mãdãtis q pt puidere sibi, & vnus nõ pt agere ꝯ aliũ nisi hẽat spãle mãdatum, vt d. l. q duos. & l. itaque. ȷ. eo. Aut nõ supest, & tunc vnus contra alium agere pt, vt l. si plures, ȷ. de admin. tut. & quod no. in l. 2. C. de admini. tuto. & ista faciunt, † ꝙ si sint duo iudices delegati, vel ordinarii, ꝙ vnus non potest cõgere alium, de quo per Inno. in c. prudentiam, extra, de offi. delega. & ȷ. de mino. l. minor autem magistratus. in prin. & ȷ. de arbitris. l. nam magistratus.

ADDITIO.

a Poma. Solu. Intelligas, Vide Alex. consi. 124. & 150.

LEX XLIX.

Ignorantis Procurator non potest facere conditionem dñi deteriorem, sed meliorem, sic. hoc dicit cũ l. sequenti. Glo ponit tres casus, in quibus põt fieri deterior cõditio domini per procuratorem. dic vt in ea. ¶ Nota gl. quæ dicit, ex quacunque causa, scilicet iusta: nam ex iniusta non quærit seruus, nec filius, nec procurator, vt ȷ. de acqui. poss. l. quod seruus.

LEX LI.

1 *Minor xxv. an. iis non potest esse procurator ad iudicia: Seruus potest esse procurator ad iudicia.*

2 *Minor pro patre absente, an admittatur ad plenam defensionem, vbicunque minor admittitur sine mandato, eo in casu restituitur.*

3 *Exceptio minoritatis, cum a minorem opponatur, etiam post litem contestatam.*

4 *Minor non restituitur contra naturalem obligationem tantum, nisi ex ea obligatione lædere-ur.*

5 *Minor hodie cum iuramento est legitimus defensor, si fuit admissus.*

6 *Procurator, pro quo dominus sat. fecit in instrumento, an saltem nuda cautionẽ promittere debeat.*

Minor. Qui potest in integrum restitui, nõ est idoneus defensor, & restitutio principalis prodest fideiussori. h. d. Opp. ȷ. de minor. l. cum mandato. Sol. dñt qdam, hic defendebat cum mandato, ibi sine mandato. Vel verius, hic in procuratore ad iudicia, ibi in procuratore ad negotia. Contra hoc, quia ẽm hoc minor xxv. ann. non potest eẽ procurator ad iudicia. Cõtrariũ vr̃ Inst. quib. ex cau. ma. non. §. eadẽ. & ȷ. de man. vindi l. si collactaneus. Solu. ibi in procuratore ad negotia. ita dicit glo.

1 Iacob. de Are. & Old. sequendo eum dñt, † quòd ad iudicia põt esse procurator maior xvij. ann d. §. eadem. & d. l. si collactaneus. Nam si intelligeres ad negotia, nõ eẽt necesse quòd seruus manumitteretur, quia seruus pt esse procurator ad negotia, vt l. seruum quoque. s. eo. & hoc refert Cy. in l. exigendi. C. eo. quicquid dicat Iac. qa glossa est hodie approbata extra, de procur. c. q gñal̃r. circa finẽ, li. 6. Et si dicas, quare manumittitur in casibus illarum legũ? Rñ. quia hoĩes cũ eo securius ꝯhũt, & ipse fidelius procurabit videns se liberatũ, & à dño bñficium recepisse. ¶ Opp. C. eo. l. exigendi, vbi minor admittitur. Sol. ibi est casus spãlis, & singularis. s.

2 † quòd admittatur pro patre absente, qui dẽbat condemnari, & admittitur ibi ad plenã defensionem, ñ ad allegandũ cãm absentiæ, vt ibi in tex. cum dicit, defensioni. &c. & illo casu minor non restitueretur, ne decipiatur legis authoritate ille, q cum eo ꝯhit. Et ita intelligit gl. 3. Glossa tñ pcedens gñalius loqr, in quocũque casu minor admittatur sine mandato, in eo casu in integrum non restituatur. ¶ Quæro, quid si fideiussores intercedunt animo nouandi? Glo. dicit idem, quia minor non habet legitimam personã

3 standi in iudicio. † Quærò extra glos. illa exceptio, tu es minor, quando potest opponi? Glo. in l. exigendi. C. eod. videtur dicere quòd vsque ad lit. contest. post lit. verò contest. opponi non possit, sicut exceptio militiæ, vt l. filius. §. veterani, s. eod. sed contra videtur, cum enim minor non habeat legitimam psonam neque pro se, neque pro alio, vt l. j. C. qui legiti. pers. semper poterit opponi, vt l. j. s. q satisd. cog. & arg. dictæ l. j. C. qui legi. perso. ¶ Venio ad vltimam glo. dr̃ hic quod subuenitur fideiussori minoris. Cõ-

a trà . de arb. l. si pupili. Gl. soluit duobus modis, scđa vera : a quia ibi minor erat tñ nãl̃r obligatus. & sic non restituit, quia iure cõi

4 ẽ vsus. Vñ bñficium restõnis nõ transit ad fideiussores. ¶ † No. ꝙ ꝯ naturalem obligationẽ tñ minor non restituit. Si pe ĩ l. puberes. ȷ. de verb. oblig. Qd̃ est ideo, quia minor non læditur. Si verò aliquo casu læderetur vigore huius naturalis, bene restitueretur, vt l. interdum. ȷ. de condict. ideb. & ibi dixi, & l. Marcellus. ȷ. de fideiu. ¶ Opp. C. de fideiu. mi. l. j. & l. 2. & l. in cæ. in prin. ȷ. de mino. Gl. soluit optimè, & distinguit, quã vide, & signa. ¶ Opp. ad tex. & ad distinctionem gl. Vr̃ n implicare ꝯtradictionẽ, Nam tex. dicit qd̃ non admittitur tanquam non idoneus, & postea dicit quod sibi succurritur per restõnẽ. Quõ enim potest sibi succurri, qa non lędit? Rñ. tex. vult dicere, ñ poneret illud inconueniens, scilicet qd̃ admitteret, sequeret aliud inconueniens, s. qd̃ restitueret. Querit

5 gl. qd ĩ pcuratore minore dato ad agẽdũ? dicit idẽ, & bñ. ¶ † Que-

b ro extra glo. vtrum minor hodiè cum iuramento ᵇ sit legitimus defensor? Gul. de Cu. dt qd̃ sic, qa cessat rõ legis, vt in auth. sacra. & ibi no. C. si aduer. vẽd hoc verũ, si fuerit admissus. Põt. enim ab initio non admitti per istã legem, quia eo ipso quòd vult iurare & implicare se ipsum, decipitur, vt l. minoribus. ȷ. de mino. ẽm

6 Gul. † Vltimò Cy. inducit istam legem ad quæstionem, vtrum pcurator, pro quo dñs in instrumento satisdedit, debeat saltem pmittere nuda cautionẽ? Et text. iste facit quòd sic, in eo quod dicit, ipsi, & fideiussoribus eius, ergo seipsum obligat. De quo p eũ in l. j. C. de satisda. Dixi infra, iudi. solui. super rubr. & eod. titu. l. si ad defendendum

CONCORDIA.

☞ Pro concordia aduerte ꝙ si minor 25. an. in iudicio interuenit tanquam defensor alterius, non facit iudicium nullum. Ita Bar. ĩ l. exigendi C. de pcuratoribus. Contrarius allegatur in hac l. minor So. si inspiciat Bar, non mereẽ argui de ꝯrietate, nã Bar. vbique dicit, & assignat cãs spãlitatis in d. l. exigendi. Extra aũt illum casum regulariter deciditur contrarium, & maximè per casum cap. qui generaliter. de procurator. in 6. quem text. alleg. Bar. vbique, nec in aliquo sibi contradicit.

ADDITIONES.

a ¶ Secũda vera. Et Bar. & Ang. in d. l. exigẽdi. tenẽt cõtrariũ, limitãtes in d. l. ita demũ. & vide q dixi in d. l. ita de. in ũ vide Bart. & bal. in l. Pomponius. §. rati. s. eo. Saly. in d. ita demum. tenet idem, quod Bar. hic. & Innoc. in c. non iustè, de procu. Ang. hic aliter dicit, per Bal. in l. licet. C. e. & ibi per Flo. & ibi etiã bar. adde an. minor possit esse procu. Ioan. de Ana. cons. 30.

b ¶ Cum iuramento. Vide gl. & Bart. in d. auth. sacramenta. & bal. ibidem per Cano. in c. non iustè. de procura.

§. Quoniam. Not. ꝙ defensor repræsentat per omnia vicem eius, quẽ defendit: qd intellige in defensore voluntario. Nam qui defendit ex necessitate, etiam ex sua persona poterit defensionibus vti, vt l. idemq;. §. gñaliter. ȷ. manda. & l. procurator ad exhibendum. §. j. rem rat. habe. & l. sed & si. §. item si res. de peti. hære.

LEX LIIII.

a Neque fœmina. ᵃ In eo, quod dicit tex. miles. intelli-
b git gl. idem in clerico, ᵇ in l. filius. §. veterani. supra eodem.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Neque fœmina. Quod ista exceptio sit dilatoria etiam in persona fœminæ, vide Mat. no. 100.

b ¶ Idem in clerico. Et no. hic cum gl. ꝙ non est idoneus fideiussor, qui est alterius fori. Alle. bal. in l. 2. C. per quas perso.

LEX LV.

1 *Actio vtilis quando præferatur directæ, vel directa vtili.*

Procura

a **Procuratore.** a Vtilis præfertur directę.h.d. op.C. de noua.l.3.Sol.gloſſ.hoc eſt verum in tribus caſibus hic poſitis.Tu dic,ꝙ hic cõcurrebat procurator in rem ſuã
1 & dominus,ibi non. ¶ † Oppo. & videť, ꝙ directa præferatur v-
b tili,vt l.qua rõne.§.literæ.de acqui.rer. domi.Solu. Qñque b vtilis & directa ſibi aduerſantur,vt directa quæ competit domino;& vtilis,quæ competit præſcribenti,& tũc ꝑferť vtilis,vt in eod.ti. C.de præſcrip.long.tempo.& ĵ.de vſuc.Qñq; vtilis,& directa ꝯpetunt ad diuerſa,vt directa quæ competit dño,& vtilis q̃ ꝯpetit emphyteutæ,vel feudatario,& tũc,vna nõ ꝑferť alteri, ſed qlibet ꝑt de iure alterius litigare,vt l.ſi finita.§.ſi de vectigalib.de dan.infec.Qñq; vtilis & directa ꝯpetunt ad idem, & tunc ſi vtilis competit ei,ad quem negotium ĩ veritate ſpectat,vtilis præfertur directæ, vt hic, & l.ſi procurator.ŝ.eod.& in toto tit.ad Trebellianum.Quãdoq; econtrà directa competit ei,ad quem ſpectat negotium in veritate,& tunc directa præfertur vtili,vt d.l.qua ratione. §. literæ. Facit quod not.in l.j.ĵ.de loco publi.fruen.

ADDITIONES.

a Procuratore.Vide de hoc ꝑ bal.in l.2.§.fi.de lege cõmiſ.& vide omnino bal ꝑ illũ tex.in c.j.in prin.de cõtro.inter do.& emp.& bal.in l.ſi cũ empt.ŝ.de pac.
b ¶Qñq; Iſta sũt verba Io. in l.cãç.ŝ.e.l3 bar.ñ alleget.Et adde q̃ no.in l.ſi culpa.ĵ.de rei vẽd.& qđ no.Ia.bu.in l vnica.C.de monopo.& bar.in l.facta. §. ſi hřs. ad Treb.& in l. ſi cũ empt.ŝ.de pact.& per hoc vide qđ dixit bar. in l.apud Celſum.§.ſi mãdaui.ĵ.de do.exce.ſed qd ſi tertius ꝑſcripſit cõtra emphyteutã,& dñs recuperat à tertio,per rei vendicationem directã,an emphiteuta poſſit vtili actione recuperare à dño?vide bal.in c.j.§. ꝑterea. vlt. de ꝑhi. feu.alie.q determinat qđ nõ.Et ad id,quod dicit de vtili acquiſitione ex pręſcriptione,adde gl.no.& ibi bar.in l.ſi ædes.§.j.ĵ.de ſerui.vrba.prædio.

LEX LVI.

a **Ad rem mobilem.** a Cui ꝯmittuntur conſequẽtia, videntur ꝯmitti añcedẽtia. h. d.

ADDITIO.

a Poma.¶Ad rem mobilem.Vide quod per iſtam l.& l.ad legatum.infra,eo.dicit Bar.in l.indebitum.de condicti.ndeb.¶Pariſ.Circa iſtam regulã,& econtrà,oĩno vide q̃ hẽs ad Bar.in l.2.ŝ.de iu.om iu.¶Poma. Limita regulã huius tex.vt per bal.in l.fin.in 16.opp.C.de hære.inſti.Item limitã , vt per Ale. ib.dẽ Pan.c.ex parte.3.de deci.Et eam latè examinat Iaſ.in l.2.ŝ. de iuriſd. om.iud. in j.no.& l.planè.§.2.in 3 no.de leg.j.etiam Imo.circa iſtum text.conſi.33.

LEX LVII.

1 *Cognitione commiſſa,quando videatur commiſſum, quòd ſententiet, remiſſiue.*
2 *Executione commiſſa,an videatur commiſſa cognitio.*

† **Qui procuratorem.** † Procurator datus ad agendũ intelligitur datus ad litem per-
1 ficiẽdam.h.d.¶†Quærit gl.aliquis delegat cãm iudici, vt cognoſcat,an poterit ſñiare.Dic vt in gl.qđ nõ. Spe.in tit.de iudice dele. tenet contrarium.Hoc ego examino in l.à diuo Pio.§.j.ĵ.de re iu.
2 vbi glo.tangit,†an cui committitur executio,videatur committia
a cognitio.Pro quo C. ſi contra ius,vel vtili.publi.l.& ſi non cognitio.Et ibi diſtinguo,aut committitur cauſa ſimpliciter, aut vt cognoſcat,quo caſu loquitur illa gloſſ.

ADDITIONES.

† Clau.Procuratoré.Vide ad intellectũ,& limitationem h⁹ legis Ro.con.466.
a Cõmitti.Itẽ facit qđ licet ꝑ ſtatutũ qs hẽat ptãtẽ ĩqrẽdi,ñ poterit cõdẽnare,imo iſto caſu dẽbit eẽ pęna ordinaria.Et ad hoc vide ẽt no. in c. exhibita. de iud.& ad intellectum huius legis v.de Saly.poſt bal.in l.ſi procurator.C.e. & ibi Ful.An poſſit mouer̃ actiones.vide in l.procurat.C. e.adde quod voluit Ro.conſ.243.incip ad prædictorum corroborationem.

LEX LXVIII.

1 *Procurator,cui cõmiſſa eſt libera adminiſtratio in vno negotio, poteſt quicqd vult, libere in illo facere, & nume. 5.*
2 *Adminiſtrationem plenam concedere,& liberam,idem eſt.*
3 *Si dicitur quod poſſit facere quicquid ipſe dominus facere poſſet,idem eſt quod concedere liberam.*
4 *Ratũ habiturũ quicquid ꝑ eũ factũ fuerit,qui promiſit,videtur cõcedere liberã.*

a **Procurator.** a Procurator †cũ libera,ꝑt oĩa facere q̃ dñs
1 facere poſſet,& etiam alienare,ſi donationẽ non contineat,h.d.tex.cum gl.¶Oppo.ĵ.l.proxi. & l. procurator totorum.Sol.gl.hic habebat liberam,ibi non,& iſta vera Quæro,
2 †quid,ſi cõceditur libera b adminiſtratio in vno negotio,non ge
b neraliter in omnibus.Tunc non loquitur iſta lex, quæ dicit, procurator cui generaliter libera.Puto quod in illo negotio poſſit libere facere quicquid vult eadem ratione, qua in omnibus quam do habet generale mandatum.Pro hoc c.qui ad agendum.in fi.e. tit.lib.6.Hoc examinaui plenè in l.qui Romæ.§.Callimachus.in fi. de verb.oblig.vbi text.videtur tangere. Quæro, quid ſi conceditũ
c plena adminiſtratio,& non dicitur libera?Reſpõ,idem importat,c
3 vt l.ſi procurator.C.eo vbi text.& gl.¶†Quæro, quid ſi non d eſt
d dictum.libera,ſed permiſit ei qđ poſſit facere quicquid ipſe dñs facere poſſet?Certè videtur idem per l.creditor.§. Lucius.ĵ. manda.
4 ¶†Quæro,quid ſi in inſtrumento e mandati eſt dictum:ꝙ promi-
e ſit ſe ratum habiturum quicquid per eum factum fuerit? Certè ex
f hoc videtur concedi libera, f vt l. 1.C.de offi.procur.Cæſa.& ibi te-
5 tigi.¶†Quærò,quid importat g conceſſio libera? Reſpondeo qđ
g oĩa poteſt facere, quæ poteſt dominus, dum tamen dolus malus abſit,vt d.l.creditor.§.Lucius. ita quod donationem meram non contineat,vt l.contra iuris.§.fin.ſuprà,de pactis.

ADDITIONES.

a Pom.Procurator.Vide Prac.Papi.in forma reſponſionis rei conuenti.
¶Pariſ.Vide Ang.Aret.inſtit.de his ꝑ quos agere poſ.in prin.dicẽtẽ. qđ in oĩbus caſibus in qb.reqriť ſpãle mãdatũ;ſufficit mãdatũ gñale cũ libera,& ponit ſex caſus,ĩ qb.reqriť ſpãle mãdatũ.Idẽ in plurib.in aliis nõ ꝑt,qa excederet fines mãdati ẽt ſi in fine ꝓmitteret dñs ratũ hr̃e qcqd ꝑ eũ fuerit geſtũ, qa intelligitur circa prædicta cõmiſſa;vide Cõm.cõſ.148.incip.venerabis vir & ibi etiam,qđ hñs gñale mãdatũ cũ libera,nõ ꝑt facere cõfeſſiones de recepto.niſi conſtet de vera numeratione.Iaſ.ĩ l.j.C.de offi.procur.Cæſa. Item qđ poſſit ꝓcurator cũ libera nouare.vide Cõ.conſ.169.circa mediũ in duob. verbis,Itẽ qđ fortius ſit mãdatũ cũ libera datũ ab hoĩe,& de iſto loquitur iſta lex,vide Ia.in l j.ĵ.de of.ꝓc.Cæſa.in hoc vide Corſet.in c.grãdi.de verbo, libera.& in multis aliis,quid importet,vide q̃ ſcripſi in l.ſi ſic.ĵ.de leg.j.Item quod regulariter mãdatũ cũ libera,æqpareť mãdato ſpãli, cũ qbuſdã declarõnib.vide Iaſ.ĩ ꝑſes.C.de tranſac.Itẽ ex qb.verbis inducať mãdatũ cũ libera,vide per Iaſ.multa in l.ꝓcurator.in 3.no.C.de ꝓc.Itẽ an in ſpũalib. reqrať ſpãle mandatũ,vide Fel.in c.coram.in 3.no.de offi.deleg.Itẽ 25.caſus,in qbus requiritur ſpãle mãdatũ,vide ad finẽ trac.maleficiorum.item ad regulam q̃ tñ opať mãdatũ cũ libera,ſicut ſpãle & 6.fallẽtias:vide Iaſ.in l.iuſiurãdũ qđ ex conuẽtione.§.ꝓcurator.ĵ.de iureiu.Itẽ ex qb. verbis inducatur mandatũ cũ libera,& an hñs mãdatũ cũ libera reſpectu inſtantiæ,poſſit compromittere ad finem ſuſpendendi?vide Aret.in l. qui Romæ.§. Callimachus. ad fin. de verb.ob.Itẽ ad faciendũ aliquẽ carcerari,reqriť ſpãle mãdatũ.vide ad Bar. in l.Põponius.ŝ e.vide Ang.Inſt.de his per quos agere poſſ.dicentẽ,qđ in quibus caſibus requiritur ſpeciale mandatum,ſufficit generale mandatum cum libera,& ponit 25.caſus,in quibus requiritur ſpeciale mandatum.
b Libera.Et nota,ꝙ licet in mãdato ſingularium, ꝑſonarũ reqrať illud verbũ, cũ libera,vel æquipollẽs,tñ in mandato vniuerſitatũ,tacitè vr̃ ineſſe. Ita dicit Bal.per illũ tex.in l.ꝑſes.in prin.C.de tranſa.Cui adde no.ꝑ Inno.in c.ſciſcitata de reſtit. in integrum.& in materia vide Inno.in c. quod quibuſdam. de fideiuſ.& dicit Bal.in l.mãdatum. in 3 oppoſitione C. mãda. qđ ꝓcurator gñalis ſine libera,nõ ꝑt facere obligatorios actus.l. quã Tuberonis.§.alia.de pecul.Dicit etiam Bald.in l.illud §.j.de mino ꝙ in omnibus caſibus,in quibus requiritur ſpeciale mandatum,ſufficit generale cum libera.Adde quod voluit Rom.conſil.93.
c ¶Importat.Vide tñ tex.in l quam Tuberonis. §. alia , de peculio. & ibi vide Bar.poſt Bal.in l ſi procurator.C.eod.
d Pom.Quæro quid ſi non.Vide Iaſ.in l.in ꝓuinciali.§.ſi ego.ĵ.de ope.no.nũc. Pan.in c.intelleximus.de iudi.& Pan.conſ.18.vol 2.Rom.conſi.94.
e Pom.¶In inſtrumento.Declàra vt ꝑ Iaſ.l.trãſactionis. C. de tranſac. Vide ẽt Fel.in c.ſolitæ.de maio.& obed.qui allegat dicta Bar.hic,licet eum nõ alleget
f ¶Concedi libera.Et adde quod no.in c.contingit de tranſa.in c.j.&in c. petitio.de procura.Pariſ.¶Contrarium eſt verius.Adde Iaſ.in l.tranſactionis. ad fi.de tranſac.& in l.ſi procurator.C.de procura.ĵ.de condic.indebiti.
g Pom.Quæro quid importat.Vide ad hæc Alex.conſi.22.in primo volum. Pan. conſ.10.volu.1.& conſi.88.eod.vol.

LEX LX.

1 *Procurator generalis non põt de cauſa cõpromittere in arbitrũ vel arbitratorẽ.*

a **Mandato.** Procurator generalis ſine libera non ꝑt trãſigere.a h d.Oppo.ŝ.l.proxi,Solu. verbũ , libera, tollit ꝯtrium.¶Opp.C.de tranſ.l.ꝑſes.Glo.ſoluit.No.aliud ĩ procuratore,aliud ĩ legitimis adminiſtratorib.vt tutorib.curatoribus,ꝑſidibus,rectoribus,& ſimilibus.Iſti,n. intelligũt hr̃e liberam.¶ Ex
1 hoc no.ꝙ † ꝓcurator gñalis nõ poteſt de cauſa ꝯpromittere b in
b arbitrũ, vel in arbitratorẽ,cũ arbitramentũ ſit q̃dã tranſac. ¶ O-
c portet ergo,ꝙ ei fiat mandatũ, c vel ꝙ hẽat liberám adminiſtrationem non dico litis,ſed omnium bonorum,vel illius cauſæ , vt tetigi ŝ.l.proxi.& in l.qui Romæ.§.Callimachus.de verb.oblig.

ADDITIONES.

a Tranſigere.An ãt hẽns gñale cũ libera poſſit fideiubere,collige ex his q̃ hẽnť in l.ſeruus inicio.ĵ.de fideiuſ.& Bal.in l.in perſonam.§.j.ŝ.de pac.
b Compromittere.Et ad hoc eſt tex.cum ibi no.in c.per tuas.de arbitris Bar.& Mod.in l.qui bona.§.ſi alieno.in fi.3.q.prin.de dã.infe.& vide i c.qui ad agendum,extra,eo.ti.lib.6.& Ang.hic,& quod dixi poſt eum.
c Pariſ.Si mãdatum.Vide quæ dicit Ant.de But.conſ. 44.circa medium , qđ ſti ꝓcuratores,& defenſores litis,poſſunt ſuper aliquo incidẽti,ẽt quod de ſe requirat ſpãle mãdatũ,ĩpetrare,& diſponere,quando ita vtile videbať eſſe liti, & dño ſuo.facit qđ dicit Bar.ĩ l.illud.§.fi.ĵ de minori. in l.procurator. ĩ prin. ĵ.de ope.no.nun.vbi al j,& circa illud qđ dicit hic qđ nõ ꝑt ꝓcurator tranſigere nec cõpromittere,& alia ĩ materia,& dum dictũ eſt de iu identious,vid Fel.in c.cum olim.el j.de offi.dele.& Rom.conſ.95.& Alex.conſi.44 volum. 2.

LEX LXI.

1 *Executio iudicati contra procuratorẽ ſ.t, quando fuit condemnatus in expenſis ob inobedientiam,vel propter calumniam.*

a **Plautius.** a In procuratorem ſimplicem nõ fit executio iudicati,ſecus in defenſorem.h.d.¶Oppo.ŝ.eod.l.ſi procurator,

ADDITIO.

a Plautius.Et adde quod voluit gl.no.hic ſuꝑ verb.cautũ.ꝙ ſi ꝓcurator mentiť mãdatũ,vr̃ ſe offerre liti.Quo caſu dicit Inn.in c.ꝑ tuas.de arbit.ꝙ cautus ſit aduerſarius,vt tũc petat executionem ſñiæ cõtra falſum ꝓcuratorẽ.Adđ notata ĩ l.4.in prin.ĵ.de re iudicata.Et iſtud forte verũ,niſi ñ hẽns ſufficiens mãdatũ, illud oſtenderit aduerſario, qa tunc ñ patiť executionẽ ſñia,qa ceſſat rõ h⁹ gl.& aduerſario imputať.Pro hoc facit qđ no.gl.in l.eius.ĵ.ſi certũ petatur.& in l.ñ eo min⁹.de trãſac.& viđ Bar.in l.de pupillo,§.fi.de ope.no.nunc vbi iſtum tex.litat,& dũ ŝ.dixi,niſi forte &c.Adde Ro.ĩ l.4. in prin.de re iud Pom.¶Vide quid per iſtum tex.dicat Rom.conſi.56.

procurator, in fi. Sol. Snia non mandatur executioni ꝯ procuratorem, sed ex vigore ꝓmissionis factæ ꝑ eũ de iudicato soluendo poterit conueniri, & exigi, vt in contrario. ¶Secundò opponitur, qa ex parte rei non videtur posse fieri procurator in rem suam actore inuito, vt l. si Stichum. in fi. de noua. Solue vt glo. ¶Oppo. & vr quod tex. iste sit superfluus in eo quod dicit, idem erit obseruandum, &c. Huius ꝯrij timor qdam dñt, quod d. l. si Stichum. in fi. loqr in defensore, ꝓcedens ver. ĩ ꝓcuratore cũ mandato, q satisdedit pro se. Sed certè tunc procurator non ꝯueniretur ex snia, sed ex sola stipulatione. Dic ergo, qđ ille finis loquitur in defensore, qui non allegabat mandatum ꝓcedens. In ver. in defensore, q alle
7 gabat mãdatũ, & non probabat. ¶† Vltimò ex glo. scias quod in procuratorem qñque fit executio iudicati, vt si condẽnaret in expensis ꝑ aliquam inobedientiam ipsius procuratoris, vel ꝓpter calumniam factam à procuratore sine mãdato, vt l. j. §. si procurator. s. si quis ius dicenti non obtemperauerit. & l. non est. C. de administra. tuto. Contra hanc legem facit j. eod. l. procurator qui pro euictione. Sed solue vt in gloss.

LEX LXII.

a b **Ad legatum.** a Cui committunt consequẽtia b vñr committi añcedentia, et ꝯtra diuersas personas. h. d. Tex. dicit aduersus hæredem. quæro qđ si contra alium? Rñdeo idem, argu. l. cum procurator. j. de oper. noui nunciat. & s. e. l. non cogendum. §. fin. secundum lectu. quam ibi tenui.

ADDITIONES.

a ¶Ad legatum. vide quod notat Bal. in rub. j. de exerc.
b Clau. ¶Consequentia. Ad limitationem huius clausulæ, vide Roma, cons. 461. Sed contra suam decisionem, ibi, vide in c. sane. de renun. vbi dicitur qđ mandatum pro iurando includit mandatum faciendi per se.

LEX LXIII.

1 *Fructus connumerantur inter res tempore perituras.*
2 *Alienari vt possit res, satis est quod de facili possit corrumpi.*

a **Procurator totorum.** Procurator generalis sine libera, vel sine spãli mandato. non ꝑt vendere nisi res tꝑe perituras. h. d. Opp. s. eo. l. procurator cui libera. Dicebat Mar. ibi erat procurator oĩum, hic totorũ.
1 Tu dic quod verbum, libera tollit ꝯrium. ¶† Vltimò nota, quod
2 fructus connumerãtur inter res tꝑe perituras. ¶† Nota etiam, qđ ad hoc, vt res possit alienari, non requiritur quod certo tempore sit peritura, sed sufficit quod de facili possit corrumpi. Facit j. vt in poss. leg. l. is cui §. qui legatorum.

ADDITIO.

a ¶Procurator totorũ. Viđ ꝑ In. ĩ c. qđ qbusdã. đ fideiu. & Bal. ĩ l. fi. C. đ bo. ma.

LEX LXIIII.

Is cuius. A persona defensoris in dñm fit translatio litis, causa cognita. h. d. ¶Op. quod ĩdistinctè ꝑt añ lit. cont. vt s. eo. l. añ litẽ. C. e. l. ꝓcuratorib. & l. nulla. gl. subdit maximè, sed quia non placet, pone aliam solonem. Tu dic, qđ cõtraria loquũt in procuratore cũ mandato, cuius factum ꝑiudicat dño, ideo ꝑt ĩdistinctè remoueri ante lit. conte. hic in defensore sine mandato cuius factum non præiudicat domino, & potest dominum liberare inuitum suscipiendo iudicium, vt j. tit. 2. l. soluendo. & j. de sol. l. solutionem. & ideo vertitur ista causæ cognitio, an defendat reũ tanquam gerens negotia sua animo repetendi, an animo donãdi. Et ad hoc potest adaptari gl. quæ quærit, an sit procurator in rem suam, an non.

LEX LXV.

1 *Dominus in mandato procuratoris satisdat pro ipso.*
2 *Mandatum procuratoris literæ quando probent.*
3 *Mandati literæ probari duobus modis possunt.*
4 *Mandatum potest testibus probari.*
5 *Iudicium agitatum à procuratore reuocato quando valeat. & num. 6.*

a **Si procuratorem.** a Procurator, de cuius mandato ꝯstat, non cauet de rato. Item reuocatio mandati q̃ in notitiam iudicis, vel aduersarij non peruenit, iudicium nullum non reddit. h. d. Not. modum releuandi procu-
1 ratorẽ à satisdatione de rato. † & ideo hodie dñs in instrõ ꝓcuratorio satisdat pro ipso procuratore, vt Insti. de satisda. §. si verò aliqui. No. quod literæ faciunt fidem, dũ tñ sint approbatæ. Nota, qđ reuocatio mandati non præiudicat aduersario. ¶Ad primum opponitur, quia si constet de mandato, tenetur satisdare iudicatum solui, vt l. j. C. de satisdan. Sol. ibi, in procuratore rei: hic in procuratore actoris. Certe ẽt procurator rei ꝑt releuari si dominus satisdat pro eo iudicatum solui in instrõ procuratorio, vt dicto §. si verò aliquis à satisdatione autem de iudicio sisti an dominus possit releuare procuratorem, dixi in l. si defunctus. §. fin. eod. vbi gloss.
b tangit. Ad secundum opponitur, & videtur quod literis b indistin
2 ctè credatur, vt C. de epis. & cle. l. si qua per calumniam. Breuiter
c † dic ẽm Guli. de Cug. aut literæ hñt sigillum publicum c alicuius communis, vel domini, & tunc faciunt fidem, vt j. de publicanis. l. si publicanus. & s. de offi. præsi. l. diuus. j. de ser. fugi. l. j. §. j. & in authen. vt nul. iud. §. si vero quis comprehensorum. & j. de mil. test. l. tribunus. Aut non hñt sigillum publicum, & tunc aut istæ lræ sunt approbatæ ab aduersario, & faciunt fidem, vt hic. Aut ab aduersario non sunt approbatæ, & tunc non faciunt fidem, nisi aliàs ap-
3 probarentur, argu. l. j. §. sed ne. C. de Lati. lib. tollen. ¶† Qualiter autem fiet ista approbatio? Respon. duob. modis: Primò si habeat testimoniũ publicũ, vt qa notarius subscripsit se literis, & dicit, ad maioris roboris firmitatẽ fecit sui sigilli munimine roborari. Ita etiam potest intelligi hic, & d. l. si qua per calumniam, arg. C. de fi-
d de instru. auth. ad hæc. ¶Secundò potest approbari per testes, d q viderunt dominum sigillare, & ita etiam potest loqui hic, argu. l. sed si quis ex signatoribus. j. quemad. testa. aperian. & l. j. circa fin. eo. tit. & quod notatur eo. tit. l. 2. circa prin. nec requirit quòd sit sigillum ipsius domini sigillantis, vt l. ad testium. §. j. j. de test. Et de ista materia vide per glos. extra, de proba. c. post cessionem. & plenè ibi per Inn. & Ioan. And. Vides ergo ꝙ literæ pñt approbari ab-
4 sente domino. Ex hoc concludit Gul. † quòd mandatum potest probari per testes domino absente, & ei præiudicat. Ratio est, qa isto casu domini præsentia non requiritur. Vel dic, quod ad istud iudicium videtur procurator habere mandatum à lege, vt dixi in
5 l. non solum. §. qui alieno. s. eod. ¶† Vltimo opp. quod non valeat
d iudicium factum cum procuratore reuocato e vt s. eo. l. ante litẽ.
e Gloss. tua distinguit hic not. & bene. Simile not. in l. vnica. C. de satisda. & per gloss. extra eod. cap. mandato. ¶Oppon. extra eod. capi. ex insinuatione. Dicunt quidam, illud antequam procurator incipiat litigare, quo casu non est necesse quod reuocatio nuncietur aduersario. Alij dicunt quòd ibi suppletur per hanc legem, sed verum esset, si nunciatum fuit aduersario. & glo. tenet in d. c.
6 mandato. extra eodem. ¶† Quæro quid si procurator non est reuocatus expressè sed tacitè per mortẽ domini? Rñdeo, puto qđ nõ valeat iudicium, vt Institut. manda. §. item si adhuc. l. de qua re. §. cum absentem. j. de iudi. & l. penult. j. quæ sentent. sine appellat. rescin. Ibi enim nõ potest aliquid imputari domino, cur mortem suam aduersario non notificauit: sed hic potest ei imputari, cur reuocationem non notificauit. Quæro quid in procuratore ad negotia? Dic plenè per Cyn. in l. si mandatum. C. de neg. gest.

ADDITIONES.

a Paris. Si procuratorem. Vide de materia Bar. in l. j. C. de satisdando.
b ¶Quòd literis. An & quando literis procuratorium continentibus credatur per Pau. de Leaza. in c. tertio loco. de probationibus.
c ¶Sigillum publicũ. Adde c. significauit de appe. adde nota. per Bar. ĩ l. Lucius. de fideius. & de literis sigillatis, vide qđ no. gl. in l. pacta nouissima. C. de pac.
d ¶Per testes. An mandatum possit probari per testes, vide per Bar. in l. j. j. eod. adde quæ posui in d. l. j.
e Reuocato. Et adde quod per istud pulchrã questionem decidit Bar. post Iac. de Ra. in l. si pecuniam. §. j. de condi. ob cau. adde Ioan. de Anna consi. 25.

LEX LXVI.

a **Si is qui Stichum.** a Electio facta per procuratorem ita consumit ius eligendi, sicut si facta esset per dominum. h. d.

ADDITIO.

a ¶Si is qui Stichum. Vide per istum tex. quod dixit Bar. in l. si stipulatus fuerim illud. de verb oblig.

LEX LXVII.

1 *Aliena res obligari non potest.*
2 *Procurator quando teneatur finito officio.*
Et si vendit, de euictione.
3 *Procurator conuentus cedendo actionem mandati, quam habet contra dominũ, quando non habet aliud, liberatur.*
4 *Procurator, qui procuratorio nomine promittit, obligatur saltẽ vel vt doceat se procuratorem, vel faciat dominum ratum habere.*
5 *Lex, si procurator, la ij. infra, de acqui. rer. domi. potest loqui in tribus casibus.*

a **Procurator, a qui pro euictione.** Procurator, qui ꝓ euictione promisit, tenetur finito officio. h. d. ¶Oppo. suprà, eo. l. Plautius. in prin. Gloss. sol. aliud in iudiciis, aliud in contractibus, & assignat rationem mirabilem. Ex hac ratione videtur, quod si a-
1 liquis † vt procurator obligaret rem alienam, non tenetur: quia rem alienam non potest obligare, licèt possit vendere, vt not. in l. Caius. infrà, de pig. act. ¶Secundo oppo. j. quando ex fac. tut. l. post mortem. Sol. Aliud in tutore & curatore, qui sunt administratores necessarij: aliud in procuratore, qui est admini-
2 strator voluntarius. Iacob. de Are. dicit idem in procuratore, quod

ADDITIO.

a Paris. ¶Procurator. Vide aliqua per Ias. in l. ciuitatis. j. si cer. pet. vbi ẽt Alex. viđ ẽt q đt Pau. de Ca. cõs. 149. i prin. de factorib. an possint cõueniri factoria finita. vide latius Soc. cõs. 154. in 2. parte ꝑ totum. & de factore vide Cur. i l. si vnus. j. de pac. in prin. qđ nõ ꝑt cõueniri nomine proprio. alleg Ang. in l. 4 in prin. de re iudi. & in l. eandem in fin. prin. j. de duo reis. & quædam alia in materia ista in contrarium, vide per eum.

quod in tutore, vt non teneatur finito officio. a Casus est ƒm eũ in l.fi.ỹ.de insti.Cy.refert in l.ei q.C.qđ cũ eo.Nõ obstat hæc lex, qa hic procurator ꝓmisit proprio noĩe, secus si procuratorio noĩe, vt in ꝑriis.Et hoc apparet ex lr̃a, quæ dicit, fidẽ suã adstrinxit.& ex fine, vbi dicit, vinculũ obligationis suscepit. Iac. But. dicebat idẽ qđ Iac.de Are.qñ ꝓmisit ꝓcuratorio noĩe. Sed qñ promisit simpl'r, nõ exprimẽdo procuratorio nomine, vel suo, tũc procederet distinctio gl.q̃ facit dr̃iam inter administratores necessarios & voluntarios, vt d.l.post mortẽ.§. 1. qñ ex fact.tut. Br̃ istud, qđ isti dñt, est ꝯ casum l.seruũ Titij.ỹ.mãdati.vbi procurator, q vẽdidit pro-
2 curatorio noĩe obligat̃ de euictione, ẽt si nõ ꝓmittat.† Et ideo ꝓ huius declaratione est aduertẽdũ. Qñq; est certũ, vtrũ procurator velit obligare se, an dñum, vel vtrũq;, & tũc stamus certo. Qñque dubitat̃, & tunc aut ꝓmittit procuratorio noĩe, vel, vt ꝓcurator, qđ idẽ est: aut ꝓmittit simpliciter non exprimendo suo vel ꝓcuratorio noĩe. Primò casu, aut ꝓcurator, se tm̃ obligat, ita qđ sibi nihil q̃rat, & tũc finito officio non tenetur. hic est casus ỹ.de institito.l.fi. Qñq; ꝓcuratori aliqd q̃rit̃, licet ꝑ actionẽ mandati dño credere, vel reddere cogat̃. & tũc sicut sibi q̃rit̃, ita ẽt ipse obligat̃. Hic est casus l.solutũ.§.p liberam.ỹ.de pig.act.q̃ lex declarat istam
b mãm. b Nunc ad propositũ, qñ ꝓcurator vẽdit, sibi ꝓcuratori acquirit̃ actio ꝯ emptorẽ, qa ad eũ ꝑuenit ꝑtiũ, vñ merito ipse tenetur, vt hic, & l.seruũ Titij.ỹ.mãda.& licet dño q̃rat̃ vtilis, vt l. Iulia.§.si ꝓcurator.ỹ.de act.emp.tñ ipsi ꝓcuratori q̃ritur directa, pp qđ non ꝑt ꝯueniri, & si eã cessit dño, hẽt actionem mãdati ꝯtra dominum, propter quod conueniri põt. Secus si actionẽ mandati non hẽret.tunc.n.de euictione cõueniri posset. Casus est in l.si procurator, la 2.ỹ.de acq.rer.dom.ƒm vnam sol.gl.in d.l.seruum Titij.ỹ.mand.ꝑut dicit qđ in d.l.si ꝓcurator.dñs nõ erat soluendo, & iõ cũ actio mandati eẽt inefficax, non repellitur ꝓcurator a vendicãdo quasi de euictione sit astrictus, nec ei ꝑiudicat. & eodem modo est casus ibi ƒm opi.Mod.s.Dy. & Old. & ẽt Cy. in repetitione l.1.de offi.procura.Cessa. q dñt qđ in d.l.si procurator.habuit gñle mandatum, in quo nõ venit qđ ꝓcurator vẽdat rem suam tanq̃ dñi, & tũc si vendit, non recuperat à dño ꝑ actionem mãdati. Vñ ꝑt vẽdicare, cũ de euictione nõ teneat̃. Sed in l.seruũ Titij, habue
3 rat spãle mandatũ, & sic tenebat̃ de euictione. Et ex † hoc dico, qđ si procurator conuenitur, qñ nõ hẽt aliud q̃ actionem manda
4 ti, qđ illa ꝯcedendo liberatur, vt l.qđ dẽt.ỹ.de peculio.† Vnũ ẽt ñ puto omittẽdũ, qđ qñ procurator ꝓcuratorio noĩe ꝓmittit saltẽ
c ad hoc est obligatus, vt se procuratorem esse doceat c vt l. 1.C. cred.euic.pignoris impe.ñ posse. & ibi hoc tenebat Iac. But. vel qđ dñm ratũ hẽre faciat, vt l.si procuratori falso.ỹ.de ꝯd.cau.dat.
5 & ibi dixi. Facit ỹ.qđ falso tutore.l.1.& per totũ tit.& sic ꝯcludit̃,† qđ ista lex ꝑt loq̃ ĩ trib.casib. Primò, qñ promisit suo noĩe ꝓprio ƒm lecturã Iac.de Are. Scđò, qñ promisit de euictione, & ipsemet vendiderat mãdato domini, & sic q̃sita fuit sibi actio, & habebat actionem mandati. Tertio, quando procurator astrinxit fidem suam pro domino in hoc, scilicet quod doceret se procuratorẽ, vel quòd dominus ratum haberet, & sic res euincebatur à domino. Secundo casu principaliter, quando procurator, promisit simpliciter non dico hic, dicam in l.si pupilli.§.1.infra titul.2.

ADDITIONES.

a Finito officio. Vtrũ administrator teneatur finito officio. adde qđ no. bart. in l.eãdẽ.ỹ.de duob.reis. Et ad ista vide qđ not.bar.ĩ l.a's.ĩ vlt.q.ỹ.de ali.leg. & in l.si pupilli.§.j.de neg.gest.per glo.& per bar.& aliqd bal.ĩ l.si creditor C.si tu.vel cu.per Cano.in c.aduersus.de ĩmuni.eccle.per bal.in l.1.C.qñ ex fac.tu.latè bal.in l.fi.C.si qs cau.aliquid per Ang.in l.4.in prin.ỹ.de re iudic. & de intellectu huius legis, aliquid ponit bal.in l.etiã, in prin.C.de fideicõ. vide Ang.& Imo.in l.eandã.in prin.ỹ.de duobus reis. Adde an administratores finito officio, possint conueniri. Paul.de Cast.consi.149.
b Cl.¶Istã materiã. Vide oĩno bal.ad materiã, in c.venerabilẽ.extra.de elect.
c Esse doceat. Adde bar.in l.j.§.j.de ꝑ.stipul.& quod no.bar.& Doct.in l.licet C.eo.omnino bar.in l.si autem.§.item si fundum.ỹ.de neg.gest. Ange.in l.4. in princ.ỹ.de re iudica.

LEX LXVIII.

1 *Libera persona quando quærit nobis actionem.*

Quod procurator. Ex re nr̃a q̃ritur nobis actio ꝑ alium.h.d.& vtrũ ꝑ liberam ꝑsonã q̃rat̃ nobis actio, gl.tractat Inst.de inu.stip.§.si quis alij.Cy.in l.multum.C.si quis alte.vel sibi.Gul.in l.certi ꝯdictio.§.si nummos ỹ.si cer.pet.Ego ĩ l.stipulatio.§.si quis insulã.ỹ.de verb.obl.& istũ casum ibi examinaui.Veritas est, ꝙ per liberã ꝑsonã nõ q̃rit̃ nobis actio.Fallit in casibus, & hic est vnus de illis, qñ ꝓcurator stipulatur ex re nr̃a.Et istũ casum examinemus hic.Glo. nõ bñ examinat, nec Doc.hic, nec alibi, & iõ oppo.de l.solutũ.§.per liberã. ỹ.de pig.act.& l.possessio.§.& si possessio.de acq.poss.Solu.qñq;
1 † ꝓcurator stipulatur. ꝑ me ex re mea, hoc est rẽ meã mihi restitui, & acquirit̃ mihi vtilis, vt hic, & l.pe.C.ad exhi.Qñq; stipulat̃
a in mea re, a hoc est illud quod ex re mea descendit, vt fructus, & partus, vel loco rei meæ, vt ꝑtium, & tunc ẽt mihi q̃ritur vtilis, vt hic, & l.Iulian.§.si procurator, de act.empt. Qñq; non stipulat̃ rẽ, nec ex re, sed occasione rei meæ, & tũc mihi ꝑ procuratorẽ nõ q̃rit̃, vt l.solutũ.§.ꝑ liberã.ỹ.de pig.ac.Ita dẽt ĩtelligi l.possessio §& si possessio.ỹ.de acq.pos.In eo quod dicit ꝙ procurator stipulatus est de euictione. Illud.n.quatenus est vltra ꝑtiũ rei nõ est ex re nr̃a.Et potes ĩtelligere ibi, ꝙ ꝓcurator nõ emerat de pecunia dñi, vt ibi dixi.Et ex hoc reꝑhendo gl.q̃ est hic, q̃ ponit̃ exẽpla ĩ vsur
b pecuniæ.Nã vsura nõ est ex re nr̃a, b sed ꝑ rẽ, vt l.vsura.ỹ.de verbo.sig.& hoc mõ dẽt hoc intelligi, licet significatio istorũ verborũ, ex re nr̃a, latius assumat̃ in ti.de stip.seru.¶Opp.de leg.j.C.per quas ꝑso.nob.acq.Sol.ibi pactũ legis ꝯmissoriæ apponit̃ sup re.q̃ desiit esse nr̃a, & pactũ illud apponit̃ magis in pœnam non soluentis q̃ pp aliquam rem meam, ideo ex re nostra nõ dicitur apponi.

ADDITIONES.

a ¶Ex mea re. Vide bar.& Doc.in l.stipp.o ista.§.si stipuler.in v.fal.infra, de verob.& ꝑ gl.in c.q̃.q̃.de vsur.in 6.& Cy.in d.l.multũ.in ver.ibi, & potes intelligere qđ ꝓcurator non emerat. Idẽ tenet Ang.in d.l.possessio, & bar.in l.Iul. §.si ꝓcurator.de act.empt.& sequit̃ Pau.de Cast.ibi in fi.glo.vbi indistinctè dicit, qđ ex cõtractu emptionis ꝓcuratoris, nõ acq̃rit̃ ipso iure actio dño, & ita indistinctè loquit̃ tex.in d.l.possessio, & sicut ꝑtiũ rei nõ est ex re.l.venditor ex hr̃ditate.infra, de hæredi.vel actio.ven.& dixi post bart.in l.stipulatio ista.§.si stipuler.in 5.fal.de verb.obl.eadem ratione, nec res vr̃ esse ex pretio, & ideo communis opi in puncto iuris, non videtur vera, quanquã ẽt teneat Ful.in d.§.si procur.per d.l.possessio. Adde quod voluit Ro.cons.441.
b ¶Ex re nr̃a. Idẽ erit ĩ pẽsione, ꝙ in vsura.ƒ in Io An.ĩ c.q̃.q̃.de vsur.lib.6.Facit qđ no.gl.in l.si nauis.ĩ verbo, iure de rei ven.licet gl.in d.c.q̃.q̃.teneat cõtrariũ.De quo ẽt vide ꝑ Fl.& Imo.ĩ c.accedẽs.de ꝑb.vbi simpl'r idẽ dñt eẽ ĩ pẽsione qđ ĩ fructib.tñ opi.Io.An.vr̃ verior. Adde ꝙ hãc legẽ allegat ꝓ no.Ro. cõ.76.ꝙ licet dñs compareat cum procuratore non videtur eum reuocare, sed potius causæ assistere.

LEX LXIX.

Paulus. Gl.intelligit adeẽ, ne colludatur. Et ex hoc dico, qđ actus, q fieret ꝑ dñm, esset validus, vt dixi s̃.eo.l.post litem.cum l.sequenti.& arg.ei9, qđ no.in l.si suspecta.ỹ.de ĩof.tes.

LEX LXX.

Pater filio. Procurator in rem suã ex causa lucratiua dẽt dñm defendere.h.d. Vides hic, qđ creditor ꝑt esse tutor testamẽtarius pupilli.¶Quæro, an hoc hodie sit correctum? gl.hic variat, vt in auth.minoris.C.qui da.tut.poss.Br̃ dico, ꝙ si testator sciuit eũ esse creditorẽ, ꝙ põt esse testamentarius tutor, quia eius fides est electa à testatore, vt insti.de satisd.in prin. Præterea cũ mater, & auia ꝑñt esse tutrices, non obstante ꝙ sint creditrices, ergo multo magis tutores testamentarij, q matri, & auiæ ꝑferunt̃, vt in auth.matri & auiæ.C.qñ mul.tut.offi.fungi potest. Dixi plenè in auth.minoris.s̃.alle. Quærit gl.an datio sit ipso iure nulla, an verò valeat sed tutor creditum amittat? de hoc fuerunt opi.vt no.in l.propter litem.in princ.ỹ.de excus.tut.glo.hic & in d.auth.minoris, videtur dicere ꝙ hoc sciebat testator, & erit tutor, aliàs secus. Dixi plenius in d.auth.minoris.

LEX LXXI.

Absens. Glo.in l.seruum quoq;.§.publicè.s̃.eod.tenet qđ quilibet ẽt sine mandato admittit̃ ad allegãdas cãs absentiæ, hic videt̃ requiri ꝙ sit procurator. Dixi plenè.in l.penultima.§.ad crimen.de publi.iudiciis.

LEX LXXII.

Per procuratorem. Per liberã personam actio habita & ius habitũ ꝯseruat̃.h.d.

LEX LXXIII.

1 *Litis contestatio inducitur per confessionem.*
2 *Confessio facta in actione famosa infamat.*
3 *Iudex delegatus per litis contestationem non efficitur dominus litis.*
4 *Iudex quilibet põt ad euitandum iudicium facere, quòd reus cõuentus deponat.*
5 *Soluere volens ad euitationem pœnæ, si nõ reperit eum cui soluere possit, potest authoritate iudicis deponere.*

a
b Si reus. a ¶Qui paratus est soluere, non cogitur iudicium suscipere. b h.d.Gl.ponit casum, sed non est necesse, qa
1 lex clara est. Per istã l.dãnant † qdã gl.q̃ est in l.j.C.de lit.ꝯtest.q̃ dt qđ ꝑ ꝯfessionem inducit̃ lit.ꝯte. Cõtrà dñt ipsi, qa imo euitatur iudicium seu lit.ꝯtest.ꝑ ꝯfessionem, vt hic. Facit l.si domus.§.q ꝯfitetur.ỹ.de leg.i.Sol.illa gloss.est vera, nec obstat ista lex.non enim hic confitebatur tm̃, imò volebat soluere, & offerebat pecuniam vt sic tolleret oẽm spem futuri iudicij, q̃ rõ cessat in confitente
2 simpliciter.† Itẽ ꝑ hãc legem reprehẽdunt quidã gl.q̃ est in l.ict9 fustium.s̃.tit.j.q̃ dicit, qđ ꝑ ꝯfessionẽ qs infamatur. Qđ vr̃ ꝯ hanc l.Quid

ADDITIONES.

a Bar.¶Si reus Et est arg.hæc lex, scđm bal.ꝙ iudex delegat9 añ litẽ cõtestat non poterit facere sequestrũ, facit quod not.Archi.xj.q.j.quia res.& not.hic ꝙ confessio quæ fit ad litis euitationem, licet fiat in causa famosa, non infamat.ita no.dixit Bald.in tit.de confess.in addi.Spec.vbi omnino vide.
b ¶Suscipere. Et ꝑ hãc l.adde quod voluit Bar.in l.iusiurandũ & ad pecunias §.fi.ỹ.de iureiurã.Itẽ ad intellectũ finis h9 l.vide tex oĩno in §.fi.Inst.de ꝑpe.& tem.act.& Bar.in d.l.interdũ.§.fi.de ver.obli.Et hanc l.intellige, ẽt si fiat obligatio añ litẽ contest corã ordinario: secus est si corã delegato; vt not. bal.in l.si inuicẽ.C.de compensationi.& bal.in l.cõsentaneum.C.quomodo & quando iudex.& ibi dicit, quòd non est alibi, sed bar.hic contra.

l. Quid.n.si famosa est actio? Sed rñde vt dixi tibi s̃. ꝓxi. ɔ̃rio, quia
aliud est offerre pecuniam, aliud ɔfiteri tm̃. ¶ Quæro, dr̃ hic qđ p̃-
ses pronunciet iubet ĩ ædẽ sacram deponi, an hoc possit facere iu-
dex delegatus? Gl. dicit qđ post litem ɔte. p̃t, añ nõ, & ita intelligit
hunc text. dum dicit in fi. qđ si lis ɔtestata est, hoc oẽ iudicis offõ,
3 &c. Sed hoc non est verũ, † quia p contestationẽ delegatus a nõ
a efficitur dñs litis, vt l. iudicium soluitur. ĩ. de iudiciis. † Dico ergo
4 qđ qlibet iudex p̃t hoc facere, & hoc siue añ litẽ ɔtesta. offeratur
ad euitandã susceptionem iudicij, siue post litẽ contesta. ad eui-
b tandã sñĩam. Et hoc addit finis huius b l. dũ đt, qđ si lis, &c. ¶ † Vl-
5 timò nota, c qñ aliqs vult soluere, vt pœnam euitet d si nõ reperit
c eum cui soluere possit, dẽt authoritate iudicis facere consignari,
d & coram iudice offerre, & ad hoc vt sciatur vtrũ ille repiat, si for-
e te eẽt forensis, fiat p̃coniũ. De hoc arg. l. si eo tpe. C. de remis. pig. e

CONCORDIA.

☞ Pro ɔcordiá Aduerte, qđ qñ est in mora debitor, sicut est credi-
tor, tunc mora extinguit effectum resultantẽ ex mora debitoris,
ita Bart. in l. itẽ illa. in prin. ĩ. de ɔstituta pecu. facit tex. ĩ l. arbiter si
calẽdis. ĩ. de arbi. cu simi. Arguit̃ tñ de ɔ̃rietate Bar. in hac l. si reus
paratus. Solu. non est verũ, qđ Bar. dicat de necessitate requiri ꝓ-
testationem, sed bñ dat pro cautela, & sic nõ de necessitate, vt in
simili p eũ in l. 2. ibi, cautius, &c. ĩ. si quis in ius vocatus non ierit.
Hanc solutionem sentit in terminis rectè intuenti, Alex. suo cõ
si. 99. in 1. volum. incip. redemptoris, & c. perlectis, &c.

ADDITIONES.

a Delegatus. No. de iudice delegato, an possit ante litem cõtestatam absolue-
re secundum formam huius l. adde Pe. & Bal. in l. sancimus, in viij. quæst. C.
de iud. Et an requiratur depositio, & consignatio, vide Bal. hic.
b Clau. ¶ Addit finis huius. Contrarium tenet bal. in c. dudum. de elec.
c Paris ¶ Vltimò no. Vide de intellectu, & veritate huius dicti Bart. Alex. cõs.
92. in j. volum. Aret. consi. 163.
d Pœnã euitet. Remediũ ad euitãdũ cõmissioné pęnæ, adde tex. ĩ l. accepti. C.
de vsu. vbi tex. no. & illũ tex. ꝓ cõcordanti alle. bal. in l. si seruũ. §. nũc videa-
mus. in fi. de verb. obl. & Adde bar. in l iusiurandũ & ad pecunias. §. ait p̃tor.
ĩ. de iureiu, & bar. in l. infamé. de pub. in d. & ibi dixi. Et ad istũ tex. & ad hoc
no. vidẽ no. bal. in l. si soluturus. de solu. & omnino ind. §. nunc videamus. Si
autem decessisset sine hærede, non incideret in pęnam, si non soluit credito
ri, cum nõ sit cui solui possit, secundum Bal. in l. 2. in fi. C. de iure emphyteu.
Adde qualiter quis déat offerre, vt pœnã euitet. Pe. de Anch. cons. 85.
e Claud. ¶ Remis. pign. Vide qđ p istã legé dicit Pau. Ca. in l. ad dié. ĩ. de verb.
obl. Cuius dictũ examinat Are. cons. 163. ĩ j. dub. & ibi ponit late de hac mã.

LEX LXXIIII.

Nec ciuitatis Opp. C. eo. l. neque. Sol. ibi post litem ɔt.
hic añ. ¶ Quærit glo qd in Episcopo, vel
alio p̃lato, an possit facere procuratorem ante litis contest. Qui-
dam quod non, alij quod sic, & isti melius. Dixi in l. j. supra eod.

LEX LXXV.

1 *Venditori etiam scienti litem motam est denunciandum.*
2 *Denunciandum est venditori non solum litem motam, sed petere quod veniat ad defendendum.*
3 *Cautio ratiita præstatur quando aliquid petitur in iudicio, sicut quando petitur extra iudicium.*
4 *Denuncians procuratorio noĩe, tẽpore denũciationis dẽt facere fidẽ de mãdato.*
5 *Rati cautio à denunciante peti potest in casibus, in quibus quis sine mandato pro absente denunciare potest.*
6 *Venditor etiam tenetur defendere emptorem in controuersia, quæ fit resistẽdo ipsi emptori.*
7 *Venditor qualiter teneatur ad sumptus litis.*

Qui absentem. Ab eo, qui protestatur aliquid nomine
alieno, potest peti cautio de rato, si pe-
1 tentis interest caueri. h. d. ¶ No. casum expressum, † ꝙ non sufficit
venditorem scire ꝙ ɔtrouersia mouet̃ emptori, nisi sibi fuerit de-
a nunciatũ, a ab ipso empore, vel ab eo q hẽt mandatũ, vel de rato
ꝓmittat, vt hic, Põt.n. eẽ ꝙ emptor nõ vult ꝙ eũ defendat, nec hẽ
2 ret ratũ. ¶ † Scđò no. ex hoc, ꝙ ñ sufficit denũciari vẽditori, denũ
cio tibi ꝙ mihi mouetur lis, sed debeo petere ab eo, quòd veniat
b ad defendendum, b vt hic, & l. j. C. de peri. & commo. rei vendi. &
C. de euic. l. si tibi. & ĩ. de euic. l. si rẽ. §. fi. Dixi de hoc in l. denũcias-
se. in prin. ĩ. de adulte. & l. non solum. §. fi. ĩ. de noui ope. nun. in ca
3 parte, in qua tractatur de denunciatione in citatoria. ¶ † Tertiò
no. ꝙ sicut quando aliquid petitur in iudicio, postulatur cautio
de rato, ita quando petitur aliquid extra iudicium, vt hic, & l. de
4 pupillo. §. qui procuratorio. de ope. no. nun. Et sic est forma, † ꝙ
5 quando aliquis denunciat procuratorio nomine, † ꝙ tempore
protestationis, vel denunciationis, faciat fidem de mandato, aliàs
iuste ei non creditur, vt ĩ. de po. l. si qs inficiatus. ¶ No. ꝙ in casib. ĩ
qb. qlibet admittit̃ ꝓ absente ẽt sine mandato, vt ad faciendum ta
les denunciationes, vt l. si qs solˀoni. ĩ. de vsu. & l. ꝓhibere, ĩ prin. ĩ.
ꝙ vi aut clã. p̃t ab istis denuntiatoribus peti cautio de rato, si petẽ-
tis intersit, vt hic. ¶ Venio ad gl. & oppo. ꝙ petentis nõ intersit, vt
in gl. Glo. vr̃ soluere trib. mod. Primo mõ, qđ interẽ pp sumptus
6 litis. † No. ex hac gl. qđ sicut venditor tenetur defendere empto-
rem quãdo ɔuenit̃, ita tenetur eũ defendere in ɔtrouersia q̃ fit re-
sistendo ipso actore agẽte. Facit ad hoc. ĩ. de euictio. l. euicta. §. 1.
vbi dr̃ res euicta, si possessor ab emptore est absolutus. ¶ Secũdo
7 no. † ꝙ vẽditor tenetur ad sumptus litis, qđ qualiter intelligatur,
statim dicã. Secũdo mõ soluit gl. ibi vel melius &c. q̃ vide, ista gl.
vr̃ dicere idẽ, quod prius dixerat. Iõ Franc. Accur. faciebat, vacat ĩ
totũ hoc. Sed vidẽdo gl. prout iacet, dic qđ differt̃ hæc sol. à præ-
cedẽti, quia s̃. iã erat restituta possessio illi euincenti, hic nõ. Vel
dic, ꝙ s̃. loqtur de sumptib. litis, quos facit emptor reuersus in se-
cũda qõne, q̃ mouet hic d e sumptib. primæ litis, quos facit litigã-
do cũ euincẽte, quos sibi nõ restituit emptor, quia habebat iustã
cãm litigãdi, ad quos postea nõ tenebitur dño hñte ratũ, vt l. si si-
ne. §. cũ aũt. rẽ ra. hab. ¶ Tertiò soluit gl. ibi, qđ iste vẽditor satisde
derat de rato & de iudicato soluẽdo illi euincenti, prout tenebat̃,
vt l. Põponius. §. sed & is. s̃. eo. Merito interest sua sibi caueri ne sti
pulatio cõmittat̃. Vel dic ex gl. qđ interest sui emptoris ab initio.
Nã poterit esse ꝙ venditor defendens vincit, si emptor reuersus
non haberet ratũ, posset iterũ conueniri, & posset perdere. Iõ in-
terest sua cauere de rato. Sed tex. vr̃ se referre ad casum qñ perde-
ret, & tunc restitueretur, & sic interest sua propter sumptus litis.
c ¶ Opp. de l. c venditores. ĩ. de verb. oblig. vbi nõ tenetur ad sum-
ptus, nisi sint promissi. Sol. gl. in l. j. C. de euicti. vr̃ tenere qđ sum-
ptus non pñt repeti, nisi qñ emptor succubuit, & ita loqtur hic.
Secus si nõ succubuit, vt d. l. vẽditores. Gul. de Cu. tenuit hic ɔ̃riũ
gl. si sine. §. cũ aũt. ĩ. rẽ rat. hẽ. & l. si vt certo. § idẽ Labeo. ĩ. cõmo.
Ego dico sic, vẽditor tenetur de euictione. Itẽ tenetur emptorem
defendere. Aut ergo vult repetere sumptus ex illa cã, qa vendi-
tor de euictione tenetur, & nõ põt, nisi re euicta, vt l. j. C. de euic. &
quod ibi no. Aut vult repetere ideo, quia non defendit, & tunc
põt. Tenetur.n. ipsam litẽ defendere, vt l. si plus. §. mota qõne. ĩ. de
euic. si nõ facit, cõmittitur stipulatio ad interesse, vt l. stipulatiões
non diuiduntur. versi. Celsus. ĩ. de verb. obli. quod interesse est in
sumptibus. Præterea vẽditor tenetur promittere emptori hr̃e li-
cere, vt ĩ. de actionib. empt. l. emptorẽ. §. qui autem. sed obligatio
hr̃e licere, cõmittitur ad sumptus, vt not. in l. stipulatio ista. §. 1. in
glo. magna. ĩ. de verbo. obliga. ergo &c.

ADDITIONES.

a Denunciatũ. Ité in l. nõ solũ. §. morte. in 3. parte princip. circa princ. Idé in l.
emptor. C. de euic. & in l. j. C de peric. & cõmodo rei vendi. & in l. denuncias
se. in prin. de adult. adde Rom. cons. 212. & inquantũ Bart. dicit, quod cũ ali-
qs denũciat ꝓcur. noĩe, quod dẽt mandatum exhibere, vide Rom. cons. 204.
b ¶ Defendẽdũ. Ex hoc limita tñ vt p gl. in l. si cũ qõ. C. de euictio. ĩ gl. pen. in fi.
& ꝓbatur in d. l. & per tex. & q̃ ibi no. cõiter in l. si seruus quem §. j. de lib. cã.
c Paris. Opp. de l. venditores. Vide quæ scripsi ad bar.

LEX LXXVI.

1 *Defensor qui satisdedit, est habendus loco domini, & in eum fit executio.*
2 *Domini inopia est iusta causa non defendendi.*
3 *Defensor, si non defendit ex causa, quando cõmittatur stipulatio de defendẽdo.*
4 *Defensor, qui satisdedit ex quo habetur loco domini, etiam ante litem contestatã non reuocatur, nisi causa cognita talis defensor iurat de calumnia, item dat alium procuratorem ad defendendum ante litem contestatam.*
5 *Si fideiussor denunciat creditori, nec soluat debitori, quia factus est non soluendo, an sibi prosit, remissiue.*

Titius. Inopia rei nõ excusat defensorẽ q satisdedit, & iõ si
nõ defendit, stipulatio ɔmittitur. h. d. q̃ nota, qa bona
1 est & subtilis. ¶ No. † qđ defensor, q satisdedit, hñdus ẽ loco dñi.
Gl. ista primò ponit casum in l. postea opponit & soluit. ¶ Oppo-
nitur, qđ inopia principalis sit iusta cã nõ defendẽdi, vt s̃. eo. l. mu
tus. §. fi. Quidã fatẽtur, & ideo dñt hic defensorẽ fideiussione iu-
uari, quod est expresse ɔ̃ textũ, & ɔ̃ casum positũ in gl. Alij dñt,
quod ibi possidebantur bona defensoris, hic rei principalis. Alij
dñt, ibi in totũ erat nõ soluẽdo, hic in parte, vel hic de rigore, ibi
de æquitate. Gl. hic nõ posuit aliã solˀonẽ, & prædictarũ nõ est ali-
qua vera. Dicas ergo, qđ hic loquitur in defensore sine mãdato,
qui satisdedit, vnde habuit respectũ ad personã domini. In eũ.n.
esset fienda executio, vt l. Plautius. s̃. eo. & hoc est, quod hic dicit,
domini loco habẽdus est, ibi loquitur in defensore cũ mãdato in
2 quẽ executio nõ debebat fieri, † & ideo iusta causa nõ defendẽ-
a di est inopia dñi. a possumus etiam sustinere vnã solutionẽ gl. hic,
quod bona defensoris cœperant possideri, quæ solutio licet non
sit vera quãtũ ad textũ, tamẽ potest esse vera in se, quia legitimũ
impedimẽtũ superueniẽs defensori cũ excusat, vt l. vel hæredi-
3 tas. s̃. e. Et iõ distingue † in ista mã, qñ defensor nõ defendit ex cã,
an stipulatio de defendendo ɔmittatur? Dic aut loqueris in defen-
sore sine mãdato, aut cum mandato. Primo casu, aut causa super-
uenit ex parte rei defensi, & nõ prodest, vt hic. Aut ex parte defen
soris, & prodest ne stipulatio ɔmittatur, vt hic, fm aliam solutio-
nem. Secundo casu, quando defendit cum mandato, aut ipse sa-
tisdedit

ADDITIO.

a ¶ Inopia domini. Quod inopia inducit exceptionem, intellige facta cessio-
ne bonorum, alis esset falsa, secundum bal. in l. incendium, in prin. C. si cert.
pet. & contra istam glo, vide bal. in l. si quis. s̃. si quis cau.

tisdedit pro se,& tunc siue cã superuenit ex parte sui defensoris,si ue ex parte defensi,stipulatio non committit,vt l.mutus.§.fi.s.eo. aut dñs ipse satisdedit pro defensore;tunc aut cã non defendendi superuenit ex parte defensoris,vel vtriusq;,vt inimicitiæ,tunc stipulatio nõ ɔmittit,vt s.e.l.si post datũ. Aut supuenit ex parte dñi, licet absq; aliqua eius culpa , & tunc licet procurator non defendat,vel defendere nõ possit,tñ stipl'o ɔmittit,vt s.e.l.si defunctus. Ratio,qa ipse principalis vel hæredes eius,pñt facere vt cã defendatur ab ipso procuratore,vel ab alio qđ sufficeret, vt l.omnium. s.eo.& l.3.in fi.rem ra.hab.& sic est solutum contrarium qđ feci, vt l.si defunctus.s.e.Extra gl.est tex.qui dicit,defensor,qui satisde-
4 dit,hr loco dñi,ēt ante lit.ɔte.¶†No.qđ talis defensor ante li.cõte.non põt reuocari,nisi cã cognita,vt l.is cuius.s.eo.quia est dñs litis,sicut ꝓcurator per conte.Et plus no.ex hoc, qđ hr loco dñi, quia ipse dēt iurare de calumnia.Dixi in l.nõ solum.s.e.& nõ allego istã legē,& iõ iunge eã ibi.¶Item not.ex hoc,qđ talis defensor ante lit. ɔte. ꝑt aliũ darc procuratorē ad defendendũ,qa loco dñi
a hr.hoc tenet Dy.de so.l.solutionē,per istam legē. a ¶†Vltimò gl.
5 inducit in arg. ad qõnem,ꝙ si fideiussor denunciauit creditori,ne numeret debitori,quia reus factus est non soluendo , an sibi prosit,est qõ sabbatina,quam gl.ponit hic,& in l.tam mãdatori. C.de non nu.pe.& l.si fideiussor.ꝟ.de fideius.& ibi plene de hoc dixi.

ADDITIO.

a ¶Per istam legem.Et Spe.in ti.de proc.§.j.ver.sed nunquid defensor.

LEX LXXVII.

Omnis. Qui exceptiones calumniosas opponit, non vr bo ni viri arbitratu defendere , & ideo stipulatio committitur.h.d.quod no.¶No.bene istum casum,ꝙ non defenditur qui calumniosè defenditur , & ꝙ stipulatio de defendendo committitur,quando calumniosè defenditur.qđ not.

a Quod cuiusque a vniuersitatis nomine,vel contra eam agatur. Rub.

ADDITIO.

a Paris.¶Quod cuiusq;.Vide aliqua in materia,& an statutũ loquēs de psona, verificet in vniuersitate,vide q̃ hēs in Bertachi.in verb.vniuersitas.in princ.

LEX PRIMA.

1 *Quæ collegia de iure sint probata.*
2 *Ciuitatē facere,& se ponere in vno loco si aliqua gens vellet, quando hoc possit.*
3 *Scholares plures stãtes in vna domo,pñt facere collegiũ,& syndicũ cõstituere.*

Neque societas. Omne collegium est improbatum, nisi appareat specialiter approbatũ.h.d. Quærit gl.dñã inter societatē,collegiũ , & vniuersitatē. Dic vt colligitur ex trib.primis gl.Quæro q̃ collegia sunt approbata?Dic vt in gl.qđ not. Itē qua pęna coercētur q faciunt collegium illicitum?Dic vt in gl. ¶Quæro ergo,q̃ sunt collegiata approbata de iure.Primò dicit gl.colle-
1 gium†multorum artificũ, q numerantur in l.fi.ꝟ. de iure immu. qđ no.quia ꝑ hoc habes qđ oĩa illa collegia sunt approbata.Item dicit gl.ɔgregatio cuiuslibet ciuitatis,castri,vel villæ, qđ est nouũ
2 qđ.Vr ergo,†qđ si aliqua gens vellet se ponere in vno loco,& fa-
a cere ciuitatē,castrũ,vel villam,qđ hoc posset.Vr.n. hoc ꝑmissum de iure gentium,vt l.ex hoc iure.a s. de iust.& iur.ibi regna condita,ædificia collocata.Et crederem hoc esse verum, nisi tēderet ad iniuriã,vel æmulationē alterius castri,vel villæ,vt l.opus. de oper. publi.De hoc dixi plenè in l.fi.de colle.illic.tangitur ꝑ Inn.in c.cũ ab ecclesiarum.extra,de offi.ord. Et iuxta prædicta dicit glo.Item collegium decurionum. Itē quælibet ɔgregatio pro iustitia cõseruanda, vt scholarium Tuscanorum, vel totius vniuersitatis.Vide
3 gl.Item cã religionis,vt dicit gl.¶Itē quærit gl.† vtrũ plures scholares,qui stant in vna domo simul, possint facere collegium,adeo qđ possint facere syndicum?Dicit gl.qđ sic.Alij ɔ̃, quia non stant simul animo faciendi vniuersitatē,vel collegium,sed vt commodius viuant.Sed dico qđ possunt facere collegium,vt l.fi.ꝟ. de colle.illi.quæ est lex Gręca ibi translata.

ADDITIO.

a Ex hoc iure.Adde quod dixi post Bar.in l.1.§.finautem.ꝟ.de ope.no.nun. Post Bar.in d.l.ex hoc iure.

1 *Syndicus,actor & æconomus,quando differunt.*
2 *Vniuersitas volens facere actorem si dicat,facio talem procuratorem, vel syndicum,non vitiatur constitutio.*
3 *Error in nomine contractus,non vitiat,quando verba de se cõtractũ importãt.*

a §.Quibus autem. a Collegia licita pñt hre bona , & agere,& conueniri per suos syndi-
1 cos, & actores.h.d.¶†No.dñam inter actorem, & syndicum de quo dr hic,& œconomũ,de quo in l.iubemus.C.de sac.san.eccle. & gl.istã dñam assignat.Vide eã,& nota.Sed de iure canonico de ista diuersitate non curatur,vt extrà de procu.c.petitio.Sed quæ-
b ro b de iure nřo,Pone ꝙ vniuersitas dicit facio talem procurato-
2 rē,vel talē syndicũ,cũ debeat dicere actorem,† an vitietur ɔstitutio?Vr ꝙ sic , ꝑ istum text.cũ gl.Et vr casus ꝟ.e.l.item eorũ.§.sed si
3 ita.ɔ̃riũ credo.Nam licet erratũ sit in noĩe † ɔ̃tus,si tñ verba de se ɔ̃tũ important.talis error non vitiat,vt l.si vno.in prin.ꝟ. loca vbi ponit donatio,pro remissione,vt l.si olei.C. loca. vbi ponitu locatio pro contractu innominato,vt C.de suspec.tut.l.2. vbi exponitur tutela,pro cura.& ꝟ.de don.cã mor.l.vbi. Valebit ergo cõ
c stitutio,& exponitur actor.i.syndicus, c vel syndicus , idest actor, prout oportet.Non ob.l.itē eorũ.§.sed si ita.vt videbitis ibi. Ibi ēt declarabo melius differentiam inter actorem & syndicum.

ADDITIONES.

a ¶Quibus aũt.Vtrum autem defensor huius ciuitatis æquiparetur tutori, vel procuratori,vide in l.iusiurandum & ad pecunias.§.j.ꝟ.de iureiuran.& in l. illud.§.actor.ꝟ.eod.

b Pom.Sed quæro.Vide Alex.consi.43.in 4.vol.

c Syndicus.Quis āt dicat syndicus.dic ſm Bal.de pace Cõst.in ver.mittat. quasi singulorum cãm vnius cõplexio noĩe dicēs,vel quasi plurium simul cãm dicens,& si plures sunt creati syndici ab vniuersitate,gerūt publicã personam, & vr ꝙ habeant mandatũ insolidũ,arg.ꝟ.de admi.tuto.l.de cætero,ēt in his q̃ requirūt spãle mandatũ.ꝟ.de iureiu.l.iusiuradũ & ad pecunias.§.defensor.& per Ia.de Are.C.ēt ꝑ procur.cãm in inte.rest.l.j.Sed tutius est,ꝙ in req.rentib spãle mãdatũ dēt spãle madatũ hre,vel gñale cũ libera.no.Io. An.in c.pñtiũ. de test.li.6.& ꝑ dicto Bar.hic bñ facit qñ no.Host.& Can.in c.petitio.de ꝓc. vbi si dico,cõstituo syndicũ,vel cõstituo filiũ meũ, tꝫ cõstitutio ꝓcuratoris, adde ad idē qđ dixit Bal.in l.id qđ pauperib.i prin.C.de epi & cle. si facio executorē hoc mõ,cõstituo te dilapidatorē meũ ad exequēdũ,nõ vitiat act° ꝑ ineptitudinem verborum.Et iõ dixit no. Bal.in l.si cum ante.C de donat.ante nupt.qđ si notarius grossus in testõ dicat, pr reliquit filio aliquid iure restonis, valet,si constat de mente,qđ no.Quid in libello?Dixi in l.Aurelius.§.Sticho.ꝟ.de lib.leg.& ad Bar.hic,adde per eundem s.e.t.j.in prin.l.j. post gl.j.§.si qñ,in auth.de san.epi.& vide Bar.no.C.de procu.l.neque.Et adde ꝙ cũ dico, constituo te procuratorem meum,licet non deberem dicere cõstituo,actus non vitiatur.l.pe.& ibi Bal.C.de procu. Adde quod relictum filio iure restitutionis,cũ deberet dicere,institutionis,valeat,eundē Bal.consi.205.5.lib.

1 *Vniuersitas quando æquiparatur pupillo.*
2 *Vniuersitas quando nihil habet in communi,cogitur ponere collectam.*
3 *Collecta põt imponi vniuersitati pro eius necessitatibus, non vt donetur alicui. Princeps solus pro necessitatibus totius imperij imponit collectam.*
4 *Superior cogit illos de vniuersitate,vt imponant collectam.*
5 *Dñs efficitur contumax,qñ procurator comparet cũ mandato minus sufficiēti.*
6 *Vniuersitas ita defenditur sicut quilibet priuatus.*

§.Quod si nemo. Si vniuersitas nõ defendatur,ɔ̃ eã ad primũ & ad ſm decretum pro
1 ceditur.h.d.¶†Op.ad primum dictum,Vniuersitas similis est pupillo,vt l.nihil.ad muni.& C.de iure reipub.l.rem publicam. & C. quibus ex cau.ma.l.Respublica.sed pupillus non patitur venditionem,vt l.apud Iulianum.ꝟ.ex quib.cau.in pos.ea.ergo nec vniuersitas.Glo.optimè soluit,ꝙ in hoc vniuersitas non est similis pupillo.Assignat rationē,quia pupillus speratur effici maior. Quæ rõ cessat in vniuersitate.Probatur in l.nisi finita.§.fin.cum l.seq. ꝟ. de tute.& rõ.dist.Est alius casus,in quo respublica non ęquiparat pupillo,sed adulto maiori xx.annis,vt ꝟ.de manu.quę ser.ad vniuer.
2 &c.l.j.& 2.coniuncta l.fi.eo. tit. ¶†Quærit gl. quid si vniuersitas
a nihil hēt in cõi?Rñd. cogitur ponere collectã, a & facere bursam
3 cõem.¶†Not.ꝙ pro b necessitatibus vniuersitatis potest imponi
b collecta.Facit l.omnes,de ope.pub.Non autem põt imponi colle
c cta,vt donaret alicui : qa illud appellatur decretũ ambitiosum.c l. ambitiosa.ꝟ.de decre.ab ord.facien.& C.de dec.per totum ti.Pro vtilitate verò publica totius Imperij,non posset imponere colle
4 ctã aliquis nisi Princeps.vt l.j.C.de superindict.& ibi dixi.¶†Not. ēt ex ista gl.ꝙ superior ꝑt compellere illos de vniuersitate,vt inueniatur modus habendi pecuniam.s.vt imponant collectam, vnde
5 pecunia veniat in cõi.Dixi de hoc ĩ l.4.§.actor.ꝟ.de re iud.¶†Venio ad ver.& quidem.No. bñ ꝙ si procurator venit cum manda-
d to minus sufficienti, potest procedi d contra dñm,tanquam con-
6 tra cõtumacem.¶†Vltimò no.bene finem legis, quòd ita potest defendi vniuersitas,sicut quilibet priuatus.

ADDITIONES.

a Collectam.Vide no.per Bal.in l.ēt,in ver.modo igit,cũ seq.C.de exec.rei iud.

b Pom.Quod pro.Vide Fel.in c.cum omnes.de consti.Alex.consi.124.in prin.in 4.vol.Abb consi.61.in 2.vol.Bar.consi.175.

c ¶Ambitiosum.Vide Bar.consi.71.vol.

d ¶Potest procedi.An autem contra vniuersitatem procedatur ad scdm decretum in l.si finita.§.Iulia.de dam.infe.alleg.istum tex.quòd sic.

LEX II.

Si municeps. Actor vniuersitatis, non dicitur actor singulorum,h.d.Gl.dicit,hic est argu.ꝙ vasallus vniuersitatis non sit singulorum vasallus.

LEX III.

1 *Potestas ciuitatis agit pro ciuitate,quando non habet caput.*
2 *Collegij ad esse non requiritur quod habeat caput.*
3 *Potestas est caput collegij,quando collegium non habet caput, ita episcopus clericorum.*
4 *Vniuersitas pupillo æquiparatur.*
5 *Pupillo non habenti tutorem iudex supplet .*
6 *Consilium ciuitatis est ordo decurionum.*
Actor constitutus in consilio gñali,alio non apparente de iure cõmuni,protest.

7 Actori

7 *Actoris in creatione vltra decretum decurionum, tutius est quòd etiam interue niat superioris authoritas.*

8 *Vniuersitas, vel collegium quando facit aliquid, sufficit quòd sit maior pars, debent tamen omnes vocari.*

Nulli Pro vniuersitate pt experiri is, cui ɔcessum est à lege vel
à maiori parte ordinis. h.d. Quæro exẽplũ, qñ lex per-
mittit? gl. dicit, expone legẽ ꝓ ɔsuetudine. Vel dic, lege municipa
li, prout est in ciuitate ista, qa vnus iudex capitanei est syndicus ex
1 forma statuti. Vel dic, dicit gl. multũ no. ꝙ † Potestati totius ciui-
tatis ꝑmittit ager ꝓ collegio sibi subdito, qñ collegiũ non hẽret
2 caput. ¶No. ex hac gl. † qđ ad esse collegij ñ reqrit de necessitate
qđ habeat caput. Idẽ tenet Inn. vt dixi plenè in l. vlt. j. de colle. il-
3 li. ¶ † Scđò no. ꝙ qñ collegiũ nõ hẽt caput, si est collegiũ laico-
a rũ, caput eius est Potestas ciuitatis: si clericorũ a, caput erit eps, vt
4 in hac glo. † Qđ puto verũ: æquiparatur. n. vniuersitas pupillo. C.
de iure reipu. l. Remp. & notat. s. l. proxima. §. quod si nemo. Sed
5 † si pupillus non habet tutorem, iudex supplet. l. bonorum. C. qui
admitti ad bonor. pos. & l. si infanti, in fi. de iure delib. Ita in colle-
gio supplet defectum administratoris. Sed qđ si esset vniuersitas
clericorum & laicorũ simul, vtrum subijciatur Potestati, vel epo.
6 Dixi in l. fi. de colle. illi. † Sequit in tex. ordo dedit. quis ẽ iste ordo?
Dicit gl. ɔsilium ciuitatis. Facit qđ no. super rub. C. q̃ sit lon. cons.
& C. de decu. l. 2. in gl. super ver. decurionibus. & etiam super rub.
b & sic de iure cõi qñ reperitur actor, vel syndicus b constitutus in
7 gñali consilio ciuitatis ꝓcedit, nisi aliud appareat. † Quæro, vtrũ
requirat decretum supioris? Gl. sequẽs dicit qđ sic, quasi non suffi
ciat decretum decurionum. Contrarium huius tenet gl. l. actor. j.
rem rat. hab. Hoc ẽt tenet Gul. de Cun. ꝙ sufficit solum decretum
decurionum, vel reformatio ɔsilij absq; superioris authoritate. l.
item eorum. §. si actor. j. eodem & quod dixi in d. l. actor. Non ob
stat, C. de seruis Reipu. ma. l. 1. & 2. quia ibi tractabatur de aliena-
tione rerum, quæ seruando seruari poterãt, merito requiritur de-
cretum superioris, sicut in alienatione rerum minoris. Tutius est
c tamen qđ faciat interuenire decretum superioris. c Ad argumen
tum, quod facit gloss. de l. vbi. j. de tut. & cura. da. ab his, quæ ɔtra-
dicit in hoc. Vr. n. qđ solum per rectorem ciuitatis possit expediri
& in defectum rectoris deueniatur ad ordinem, seu cõsilium. Rñ
deo, illud verũ in his, quæ iurisdictionis sunt. Vnde in ciuitate ista
qñ non ẽ rector aliqs, itur ad priores. Sed in his quæ pertinent ad
administrationem bonorum ciuitatis, principalis cura est prio-
8 rum, non autem rectoris ciuitatis vel vniuersatis. ¶ Item † opp. dr
d hic, qđ requiritur qđ duæ partes d sint præsentes. Cõtra, imo om
nes, vt l. item si vnus. §. j. & fi. j. de arb. Gl. non soluit clarè. Vnde qñ
sunt plures habentes potestatem ab homine, tunc omnes debẽt
esse pñtes, vt ibi. Sed qñ sunt plures habentes ptãtem à lege, tunc
sufficit maior pars. l. rescriptũ. in prin. s. de pac. Vel alr, ibi commit
tit in plures vt in singulos, hic in plures vt vniuersos, vel sub noĩe
collegij, vt in ordine. Et q̃libet sol. põt esse bona, & debẽt iungi si-
mul istæ solutiones, qa aut ɔmittit sub noĩe collegij vel vniuersita
tis, & sufficit qđ faciat maior ps, vt hic, ẽt si alij sunt absentes. Aut
plurib. vt singulis, & tunc aut à lege, aut ab homine, vt s. dictum ẽ.
¶ Quærit gl. de duabus questionib. vtrum requiratur qđ duæ par-
tes consentiãt. Itẽ qũo intelligatur maior pars? Dic vt in gl. Vnum
e tamen e aduerte, ꝙ licèt sufficiat qđ maior pars, vel duę partes sint
præsentes, tamen omnes dẽnt vocari. l. 2. C. de decurio lib. x.

ADDITIONES.

a ¶ Si clericorũ. Qñ collegiũ clericorũ non hẽt caput, ad qđ recurrat. vide pul chrè no. per Inn. in c. cũ ex iniuncto. de ope. no. nũ. & in c. humilis de maio. & obe. & in c. cum venissent. de rest. in integrum. per Pau. de Leazar in c. nullus, de elect. in 1. q. sed an agens contra communitatem, possit petere vt ciuitati constituatur syndicus, & cogatur ad hoc vt snĩa valeat; vide Bart. in l. 1. C. de iure Reipub. lib. 11. & qđ hr in l. ergo. de fideic. liber. Qualiter autem dicatur syndicus legitimè constitutus? dic qđ reqrit hic, qđ oẽs de collegio sint vocati ad sonum campanæ, & ad mãdatũ superioris, & in loco cõsueto, sm gl. in l. aliud. §. refertur. de reg. iur. & Inn. in d. c. ex iniuncto. & Bar. l. actuarios. C. de nume. li. 12. & in l. obseruare. C. de decurio. Facit l. 2. eo. ti. & l. fi. C. de legatio. lib. x. per Bal. in l. neq;. in fi. C. de procu. & hic præsumitur tamen legitimè congregatum, si totum collegiũ fuit congregatum, licet non appareat qũo, ꝑ no. ꝑ Bar. in d. l. obseruare. & in l. vniuersis. C. de pci. impe. offe. ad pdicta facit qđ no. Bar in l. oẽs populi. in prin. 2 q. princip. & gloss. not. in l. sed si ex dolo. §. 1. j. de do. dicit tñ Bal. in l. illud. §. si quid. ꝑ gl. ibi, qđ vbi sunt oẽs de vniuersitate, ibi est vniuersitas, licet non sit congregata ꝑ mandatum superioris, vel ad sonum campanæ. Qđ intelligit Pe de Anch. si hoc intẽdunt. s. ibi esse cõgregatos, vt faciant vniuersitatẽ; secus si casu oẽs erunt in vno loco, per id qđ not. Inn. in c. cũ dilectus de or. cog. & qđ no. in c. cũ ab ecclesiarũ. de off. or. Et istis adde Bar. & doc. in l. oĩb. ad Treb. adde si syndicus reijciatr, qs dẽt ꝓbare qđ legitimè constitutus fuerit? Fed. consi. 163. 227. Et an psumantur omnia solemniter acta, si notarius attestetur? per eundem consi. 288.

b Paris. ¶ Vel syndicus. Et isti syndici vniuersitatũ hẽnt administrationem cum libera potestate, & c. de quo vide limitationem in l. iusiurandum, quod ex cõuentione. §. procurator. j. de iureiu.

c ¶ Superioris. Quando deficiũt rectores, & ad pdicta vide no. in c. q̃ sit. de ele & vtrum deficiẽte rectore vniuersitatis cõis poterit exercere iurisdictionẽ, vide Inn. in c. cũ accessissent, de cõst. q dicit, ꝙ iurisdõnis nõ est, qa iurisdõ cõcẽt oĩa nõ est de collegio Cardinaliũ, vel eius ptãte, absente Papa, hr in c. 2. de elect. lib. 6. Et an de esse vniuersitatis, sit hre rectores? vide i l. fi. de colle. illi.

d Paris. ¶ Duæ partes. Ad faciendum actum valere, & ꝙ nõ fuerint duæ partes, vide Cęp. in caut. in 2. q. vide Fel. i c. cũ oẽs. extra. de cõst. Itẽ ad hoc ꝙ ñ dicat ꝑ collegiũ factũ nisi omnes solẽniter vocati sint, vide Bertac. in trac. de gabel. 1
j. parte. vide oĩno Are. & Mod. in l. si qs à filio §. fi. de leg. j. Item plures limitatiões ad regulã ꝙ ñ valet actus nisi collegialiter factus, vide ꝑ Fel. in c. eã te. ver. actus. ex. de rescr. & Fel. in c. cũ oẽs. extra. de cõst. Itẽ alia in materia ista vide oĩno ꝑ Bar. in l. qđ maior. ff. ad munic. Itẽ qñ ñ valẽt oẽs, vel duæ partes venire, an posset minor pars facere. vide latè Fel. in d. c. cũ oẽs. Cęp. caut. vbi s. Barb. in c. quãuis. ad fi. de offi. dele. Bar. in l. oẽs populi. in j. q. prin. s. de iust. & iure.

d Pom. ¶ Vnũ tñ. Vide Ale. cõs. 132. 4. vol. & præpositum c. quanto. 62. di. Fed. consi. 65. Fel. in c. cum omnes. de consti.

LEX IIII.

Plane Hanc legem inducit gl. in argm, qđ si electio ɔmissa ẽ
a trib. possunt eligere vnum ex se. a Secundò quæritur,
vtrum si sit cõmissa vni, possit eligere seipsum. Et tenet ꝙ sic. Pro
quo vide quod no. gl. in l. si mandauero. §. si tibi. j. manda.

ADDITIO.

a ¶ Vnũ ex se. An aũt qs possit seipsum eligere, adde Bar. & ibi dixi, in l. ab oĩb. §. j. de leg. 1 per Gul. de Cug. in l. fi. s. de offi. præsid. & hic per Pau. de Leaza. in c. nullus. de electio. in 4. q. per Io. And. in regula, in toto, in mercur. iudex põt seipsum eligere in depositarium, sm Fulg. in l. si fideiuss. §. fi. s. qui satis. cogan. adde quod voluit Abb. cons. 25. 2 lib.

LEX V.

1 *Patria ptãs in his, q̃ sunt publici iuris, iõ nõ curatur, qa fit, vt à publica ꝑsona. In his, quæ sunt publici iuris, & actus fit non tãquam à publica persona patria potestas attenditur.*

2 *Electionibus in faciendis lex & consuetudo antiqua seruatur.*

Illud Pater pro filio, & frater ꝓ fratre potest vocẽ interpone-
a re, quia in his patria ptãs non attenditur. a h.d. No. text.
1 qui ponit rõnẽ mirabilẽ. Sed q̃ro, † q̃ est rõ ꝙ in his, q̃ publici iu-
ris sunt, nõ curat patria ptãs. l. nã qđ. j. ad Treb. quia ibi non facit
vt priuata ꝑsona, sed vt publica, vt hic. qđ not. Et ex hoc sumo ra-
tionẽ, qđ in his, q̃ sunt publici iuris, & actus fit authoritate priua-
ta, ñ tãq̃ à publica ꝑsona, pr̃ia ptãs attẽdit, vt in testĩ factione. j. de
testa. l. testĩ. ɔiuncta l. qui in ptãte. eo. ti. De hoc tangunt Doct. in l.
seniũ. §. j. C. qui testa. face. pos. Ego tetigi plenè in d. l. testamenti. j.
2 de test. Item no. ex hoc eo. ver. ar. del. tãquam. ¶ Vlt. no. † quod in
istis electionib. lex & antiqua cõsuetudo municipij est seruanda.

ADDITIO.

a ¶ Non attenditur. Itẽ facit, an pater possit præsentare filiũ ad ecclesiã, in qua ipse pr̃ est patronus, vide ꝑ Spec de iure pat. ver. sed nunquid filius. & iste tex. facit ad id, qđ reliquit indecisum Bar. in l. cũ quidã. j. de le. 2. adde quod dicit Inn in c. cum ex iniũcto. de ope. no. nun. quod si pr̃ & filius sunt de vniuersitate, sufficit vocari patrem nec impuberes secundum eum debent vocari. adde an patronus possit seipsum præsentare, vel filium. Abb. consi. 96.

LEX VI.

Item eorum

1 *Qui sunt. qui possunt committere.*

§. Si decuriones Decuriões pñt eligere, & alijs electio
nẽ cõmittere. h.d. Vel alr. Qđ fit ab
a his, q hẽnt authoritatẽ à ɔsilio, vr fieri à ɔsilio. a h.d. ¶ Not. istum
tex. ꝓ remissionib. q̃ tota die fiũt in ɔsilijs ciuitatis. Sed op. qđ or-
do nõ poterit alij ɔmitti. Vñ vr obstare. j. de arb. l. nõ distinguem.
1 §. q̃situ. Br † qñq; plures hẽnt iurisdictionẽ ordinariam à lege, &
tunc alijs pñt ɔmittere, vt hic. Qñq; hñt delegatam, vel non ordi-
b nariã, vel ab hoĩe, & tũc alijs nõ pñt committere, b vt in ɔrio. & l.
more. s. de iuris. om. iud. Et iõ qñ adunantia gñalis dat arbitrium
priorib. vel camerarijs, vtrũ ipsi priores, vel camerarij possint alij
committere, est videndum vtrum transtulerũt iurisdictionem or-
dinariam vel delegatam. Ego disputaui de hoc vnam questionẽ,
quæ incipit, adunantia generalis. q. 5. quam vide.

ADDITIONES.

a Cõsilio. Qđ fit ab eo q hẽt authoritatẽ, vr fcm̃ ab eo q cõcessit authoritatẽ, qđ no. & adde Io. An. in c. is cui. de pb. li. 6 in gl. adde qđ voluit Ro. cons. 116.

b Cõmittere. Adde qđ no. Bar. in l. oẽs populi. in fi. q. 2. in fi. prin. & vide Inn. in c. in cãæ. in prin. de off. dele. & tex. in l. pater. de manumiss. vind.

1 *Arbitrium concessum super actionibus, intelligitur de præsentibus.*

2 *Actor vniuersitatis nõ põt cõstitui ad lites futuras, sed ad plures præsentes sic.*

3 *Actor priuati constituitur etiam ad futuras lites.*

§. Sed si ita. Scđm lec. q̃ teneo, h.d. Qđ fit pter formã cõ-
missionis, ipso iure non valet. h.d. Vel alr sm
aliam opi. Si actor ɔstituat ad lites futuras, ipso iure nõ valet. h.d.
a ¶ Quero, q̃ istarum lec. sit verior. a Rñdeo prima. Ex qua no. † ꝙ si
1 arbitriũ ɔcedit super actionib. intelligitur super psentib. Dixi in l.
oĩum. s. ti. j. Qđ facit ad multa. Scđa lec. nõ placet, quia si ponere-
mus actorẽ esse ɔstitutũ ab ordĩe decurionũ, ad lites futuras, vale-
ret. & exponeretur actor. i. syndicus, vt ꝓbaui s. e. l. 1. §. quib. Tene
2 menti ꝙ gl. tenet hic, † ꝙ actor nõ pt ɔstitui ad lites futuras. Idem
in l. munerum. §. defensores. j. de mu. & ho. Itẽ pt ɔstitui actor non
solum

ADDITIO.

a Sit verior. No. in l. dãni infecti. §. si is q vicinas. j. de dã. infe. & vide qđ dixi ibi ad intellectum huius §. in l. inuitus. C. de ꝓcu. Et hæc est rõ, quare actor non cõstituat ad lites futuras, quia ad constituendũ actorẽ requirit decretũ iudicis qđ nõ trahit ad futur. Ita intelligit istũ tex. Bar. in l. inuitus. C. de ꝓc. Facit in l. j. in fi de viu. cum simi. adde Pau. de Cast. in l. actor. j. rem rat. hab.

solùm ad vnam, sed ẽt ad plures lites, vt no. in d. §. quibus. allega. ĩ glo. prout dicit etiam ad vnum. q. d. non solùm ad plures. Et semper intellige. s. præsentes, ſm iſtam opi. & hoc est verũ in actore
3 vniuersitatis. In actore † vero priuati, videtur ꝙ possit constitui etiam ad futuras, vt C. de procu. l. neque. & quod ibi notat.

1 *Actor constitutus ab ordine decurionũ, reuocari non potest sine authoritate superioris lite contestata.*
2 *Syndicus constitutus cum authoritate capituli, an possit à solo Abbate remoueri. Idem in actore constituto à tutore cum consensu pupilli.*

§. Quod si Actor. Non sufficit, actorẽ datum esse, si postea fuerit reuocat⁹. h. d. ¶No. primò, ꝙ non sufficit factũ, nisi duret factum. Scdò no. ꝙ in reuocatione sufficit solũ decretũ decurionum, eodẽ mõ in creatione,
1 secundũ Gul. Sed tenẽdo opi. gl. no. † diligẽter, ꝙ licet decretum decurionũ reqrat̃ ĩ ꝯstituẽdo, vt no. l. nulli. s. e. nõ tñ reqrit̃ ĩ eo re uocãdo, vt hic. qđ intelligit̃ lite non contesta. Qđ facit ad multa,
2 † vtrũ syndicus ꝯstitutus ab Abb. cũ cõsensu capituli possit à solo Abbate reuocari. Item an actor ꝯstitutus à tutore cũ consensu pupilli possit per solum tutorem reuocari? De quo per Gul. in l. si quis mancipiis. §. si impubes. ĵ. de instit. & dixi plenè in l. actor. ĵ. rem ratam haberi. ver. sed iuxta prædicta.

1 *Syndicus qualiter constituatur, quando est contentio inter vniuersitatem, & rectorem.*
2 *Si constituentes syndicum sint excõmunicati, an teneat constitutio, remissiuè.*
3 *Nomina constituentium, an inserantur in mandato, remissiuè.*

§. Actor. Actor vniuersitatis dẽt defendere, & de rato cauere, si dubitatur de mandato. h. d. ¶Opp. gl. de l. mutus. §. ĩ popularib. s. tit. 1. Sol. vt in gl. ¶Item qrit gl. de aliquib. q̃stionib. Primò, an ẽpo liceat ꝯstituere actorẽ. Scdò, qs iurat de
a calumnia. Tertiò, an talis actor dẽat cauere a iudicatũ solui. Dic
1 vt in gl. ¶Ex̃ gl. † q̃ro, qđ si est ꝯtentio inter vniuersitatem, & rectorem, qualiter ꝯstituat̃ syndicus? Dic ꝑ Inn. ex̃ de rescri. c. edo.
2 ceri. & ibi gl. Ber. ¶† Itẽ q̃ro, qđ si ꝯstituẽtes syndicũ cẽnt excõicati. Dic vt ex̃ de ꝓcu. ca. fi. Dixi in d. l. actor. ĵ. rem ra. hab. ¶Itẽ q̃-
3 ro, † vtrum noĩa ꝯstituẽtiũ dẽant inseri in mãdato, seu ĩ ĩstrumẽto syndicatus. Dic vt in d. c. fi. Ego dixi in l. 1. de albo scriben.

ADDITIO.

a ¶Cauere. An actor satisdet iudi. solui. adde Spec. in ti. de satisd. §. expedito. ver. actor. & quod no. gl. Insti. de satisd. §. sin autem. in verbo, quibusdam.

LEX VII.

1 *Vniuersitatis pro debito singuli non conueniuntur.*
2 *Syndicus quando est constitutus ad obligandum vniuersitatem, & singulares, quando singuli possunt conueniri.*
3 *Vniuersitate dissoluta, an singuli de vniuersitate auferant partem suam de eo, quod est in communi, remissiuè.*
4 *Pro iniuria facta ab aliquo de vniuersitate an vniuersitas teneatur.*

Sicut. Sicut vniuersitas potest agere, ita pt̃ ꝯueniri. h. d. ¶No.
1 diligẽter, † ꝙ ꝑ debito vniuersitatis singuli nõ pñt cõ-
a ueniri. a Facit qđ habuistis in l. 1. in magna gl. qđ quisque iuris. s.
2 ¶Sed q̃ro ex̃ gl. pone qđ † in syndicatu est dcm, fecerũt eũ syndicũ ad obligandũ vniuersitatẽ, & singulares ꝑsonas vniuersitatis, & ita obligat syndic⁹, an tũc singuli poterũt ꝯueniri. Istã q̃õnẽ pono ĩ l. 4. §. actor. ĵ. đ re iu. & dico sic: qa dẽs scire ꝙ ꝯct⁹ fact⁹ ab eo, q hẽt ptãtẽ ꝯdẽdi legẽ, lex est. l. pe. C. đ dona. īter virũ & vxor. & l. Cæsar. ĵ. đ publica. Aut ĝ vniuersitas, vł illi de vniuersitate, q fecerunt talẽ syndicũ, poterãt facere legẽ, & tũc poterit qlibet singlis de vniuersitate ꝯueniri. Aut legẽ facere nõ poterant & tunc ñ poterũt ex hoc singl'es hoĩes ꝯueniri, nisi forte illi, q fuerunt p̃sẽtes. Nã & illi ꝯuenirent ex ꝓprio mãdato. ¶† Quærit gl. qđ si vniuersitas dissoluat̃, vtrũ qlibet auferat ptẽ suã đ eo qđ ẽ ĩ cõi? Et đterminat ꝙ sic. Qđ examinaui plenè ĩ l. fi. ĵ. đ colleg. illic. Itẽ q̃rit gl. qđ si aliqs de vniuersitate ñ est soluendo, vtrũ res vniuersitatis
4 possit capi? Et determinat ꝙ ñ. ¶† Itẽ q̃rit gl. qđ si aliqs de vniuersitate ꝑ se facit iniuriam, an teneat̃ vniuersitas vel ecõuerso? Dixi in l. aut facta. in fi. ĵ. đ pẽn. & hoc iã multũ disputaui, & practicaui.

ADDITIO.

a ¶Conueniri. An singuli de vniuersitate possint conueniri ꝑ debito vniuersitatis, adde no. ꝑ Inn. in c. humilis. de maior. & obed. & qđ no. Bar. ſm Inn. ĩ l. pt. in fi. ĵ. de auth. tut. Et qđ in bãnis & iurisdictionib. an possint in singulos exerceri, vide Inn. in c. dilectus. de capel. mo. Spe. in tit. de iurisd. om. iu. in fi. ꝑ Flor. in l. seruitutes. la 2. de seruit. ti. gñali. Et qđ si sint aliq exẽpti, viđ Inn. in c. certificari. de sepul. & Inn. in c. graué. de sen. excom. Facit an ad mandata directa collegiis, possint singuli cõpelli, vide c. eã te. de rescrip. c. bonæ. el. 2. de postu. ꝓla. ꝑ Io. And. ꝑ Inn. in c. Romana. §. vniuersitatis. đ sen. excõ. in 6. adde Bar. hic, & vide Io. And. in regula, non dẽt, in/mercu. & q̃ dixi in l. 4. §. actor. de re iud. post Bar. & cũ gl. hic vide Bal. in l. ẽt. C. de execu. rei iudi. adde qualiter veniat vniuersitas, Bal. consi. 255. 1. lib. & consi. 75. 2. li. Ant. consi. 155. & ſm Anto. consi. 268. vniuersitas nedum consideratur respectu maioris partis, sed etiam maioris potentiæ. Et vniuersitas non tenetur ex delicto præsidentium, vel administratorum, vt voluit Oldr. consi. 66.

1 *Vniuersitatis ius conseruatur in vno solo.*
2 *Populum quot homines faciunt, tot faciunt gentem.*
3 *Vniuersitate destructa proprietas bonorum pertinebit ad illud collegium, quod superior restaurabit.*
4 *Vacantibus in bonis agnitio est necessaria per fiscum.*
5 *Vniuersitate destructa, si est clericorum, bona eius possidet Christus, vel vniuersalis ecclesia.*

a §. In decurionibus. Licet personę mutẽtur, vniuersitas tñ eadẽ remanet. a Itẽ si v-
b nus solus remanet, ius & nomẽ vniuersitatis ꝯseruat̃ b in illo. h. d. ¶Opp. de l. Neratius. ĵ. de ver. sign. Sol. vniuersitas vel collegiũ
1 ꝯstituit̃ ex trib. vt ibi. & licet † ꝯueniat ad vnũ, & vnus nõ sit vniuersitas: ius tñ, & nomẽ vniuersitatis seruat̃ ĩ illo, vt hic. ¶Quero ex̃ gl. ex quot ꝯstituat̃ populus, de hoc ꝑ gl. ex̃ đ elec. c. 1. Itẽ q̃ro qđ đ gẽte quot hoĩes faciunt gẽtẽ? De turba habem⁹ ĩ l. ꝑtor. ĵ. vi bo. rap. De gẽte nõ hẽmus bñ expressum. Sed tex. in l. omnes po-
2 puli. vł dicere ꝙ gens & populus idem est. & ideo † quot faciunt
c populũ, tot faciũt gentẽ. c ¶Quærit glo. vtrũ vnus solus, q remãsit, possit ꝯstituere syndicũ, & qđ si nullus remansit? Primò videndũ est, qđ erit de ꝓprietate rerũ ecclesiæ. Scdò qđ de possessione,
3 De proprietate dñt † qdã, ꝙ bona sunt vacantia, sicut hr̃ditas, & illa bona ꝑtinebũt ad illud collegiũ, qđ superior ĩstaurabit loco illius. Alij dicũt ꝙ statim ptinẽt ad fiscum, sicut bona vacantia, vt
4 l. 1. §. an bona. ĵ. de iure fisci. Et sic tenẽt isti, † ꝙ in bonis vacantibus nõ est necessaria aliqua agnitio ꝑ fiscum, hoc nõ puto verũ ſm Dy. in d. §. an bona. Præterea de hoc ẽ casus ĩ l. 4. ĵ. de fideicõ. liber. §. ea. & §. qđ si ita. vbi est tex. ꝙ sit necessaria agnitio per fiscũ, vñ prima opi. est verior. Scdò est vidẽdum de possessione, & hæc fuit opi. cuiusdam archiepiscopi Moysensis, ꝙ parietes ecclesiæ possident. quod est durum, l. 1. §. Sceuola. si qs testa. li. esse ius. fue. Scdm glo. veritas est, ꝙ si est collegium laicorũ destructum, pos-
5 sessio vacat, sicut rei hæreditarię, vt in gl. † Si ẽ collegiũ clericorum, tunc dicit Inn. ꝙ possidet Christus, vel vniuersalis ecclesia, vt not. per eum in c. cum super. extra, de cau. poss. ego dixi plenè in l. 1. §. municipes. cum l. seq. ĵ. de acq. poss.

ADDITIONES.

a Poma. ¶Remanet. Vide pulchrè Bal. ĩ l. non ambigit̃. s. de legib. Imo. latè l. j. §. municipes de acq. pos. per Inn. in c. cum ex iniuncto: de oper. no. nuncia.
b ¶Cõseruatur. An collegium remaneat in vno, vide Inn. in c. cum ex iniuncto. de oper. no. nun. & hic adde Bar. in l. si grege. de lega. 1. & per hoc vide quod no. Inn. in c. cum nobis. & in c. illa. de electione.
c ¶Faciunt gentem Adde no. in l. pater. §. Tusculanus. de leg. 3. & glo. in c. gratum. de Postu. præla. & 68. dist. si forte. Facit iste tex. ad quæstiones, de quib. per Doct. in l. si grege. de leg. 1. Poma. ¶Vide Abb. consi. 25. 4. dubio. volu. 2. & consi. 38. eo. vol. Præp. c. non est. §. ius verò. 6. dist.

LEX VIII.

Ciuitates. Si non reperiuntur res mobiles, & immobiles, peruenitur ad nomina debitorum. h. d. Quæro
a qñ quis vult facere citare vniuersitatem, an sufficit citare syndicum: Glo. ꝙ non, in l. non potest. ĵ. de reg. iur. Dic ꝙ citandi sunt, qui præsunt ciuitati, vel vniuersitati. l. municipibus. ĵ. de condi. & demon. & per Io. And. extra, de concess. præb. c. fi. lib. 6.

ADDITIO.

a ¶Citare vniuersitatem. Modus citandi vniuersitates per Bar. in d. l. non pt.

a De negotiis gestis. a Rub.

ADDITIO.

a Paris. ¶De negotiis gestis. De ista materia & de forma libelli in §. actionũ. ꝑ Ias. Inst. de act. post alios vide. Itẽ an negotiorũ gestor dẽat certiorare dñm qñ à gestis receditur, a's teneat̃, vide Ro. sing. 242. inci. neg. gest. & nunquid si negotiũ sit cõe pluriũ, & negot. gestor non gerat nisi cõtẽplatione aliquorũ, an aliqua cõpetat actio negotiorũ gestori, vide Ang. consi. 229. inci. præsupposita ꝓ cõstanti. Itẽ an teneat̃ negot. gest. vide Ro. cons. 436. Itẽ quõ debeat ꝓbare se diligenter gessisse, & qualiter testes deponere dẽnt. viđ Bar. in tract. testiũ. in ver. œconomica. ad fi. Itẽ ꝙ teneat exibere rõnem librorũ, & reddere rõnẽ, vide Alex. consi. 32. in 5. vol. in consi. 3. in 3. vol. & vide etiam quæ habes ad Bar. in l. 1. §. officio. ff. de tute. & rat. dist. Itẽ ꝙ negotiorum gestor repetat expensas: licet res gesta fortiatur malum finem, mõ fuerit bñ cẽpta, vide Barb. latè consi. 46. vol. 4. in 1. dubio, vbi ponit de modo ꝓbandi expensas, & an probari possint ꝑ libros nego. gest. vel cancellariorum suorum. Itẽ ꝙ possit repetere expẽsas, vide etiam latè Barb. in cons. 71. in 4. vol.

LEX PRIMA.

1 *Edictum hoc habet locum etiam inter præsentes.*
2 *Præsentia cum taciturnitate in concernentibus cõmodum, inducit consensum.*

Hoc edictum. Lex ista ponit cãs huius edicti. Op. ꝙ ẽt † inter præsentes hẽat locũ hoc edictũ, l. curatoris. C. e. Sol. gl. fatet̃, & dicit ꝙ istæ sunt rõnes impulsiuę, nõ finales. Nam ẽt q gerit negotia p̃sentis vtiliter, sine mandato tacito, vel expresso, tenetur
a hoc edicto. Est. n. tacitum a mandatũ qñ pñs, & sciens pateretur. l. si remunerandi. §. si passus. ĵ. mand. vt in gl. Istud dictũ gl. vł ꝓ l. filius.

ADDITIO.

a Poma. ¶Tacitum. Vide Alex. consi. 80. vol. 2.

2 lius.§.inuitus.s̃.tit.2.vbi p̄sens nō dr̃ ɔsentiens. Sol.ītellige,† qñ
agebat̃ aliqd ad ɔmodum suũ,tũc p̄sentia,& taciturnitas inducit
mādatũ,al's sec⁹.¶Quæro ex quo edicto dat̃ possessio,& sic ven-
2 ditio bonorum?dic vt in gl.Vlt.q̃rit gl.vtrum illud,qđ đt in fi.ibi,
vel iniuria,&c.hēat locũ tam ex parte actoris,q̃ rei?Dic vt in glo.

LEX II.

1 *Libellus in actione negotiorum gestorum quomodo formetur.*

Si quis absentis. Inter gerentē & eũ,cuius negotia geruntur,datur actio neg.gest.vtrique.
a h.d.a ¶No.bñ istũ finē,† ex quo hēs modũ formandi libellũ b in
1 actinne neg.gesto.siue agat dominus,siue gestor.Est.n. hęc actio
gñalis,vt no.s̃.de eden.l.j.in prin.& debet petere dominus,vt
b gestor reddat rōnē suæ administrationis,ipsumq́; ɔdēnari,vt re-
liq̃,q̃ apparebũt apud eũ remaneñ,restituat,& ī oī eo,ī q̊ dñs dāni
ficat⁹ eēt ex mala,aut negligēti ei⁹ administratione,simil'r ex pte
gestoris dēt peti,vt reddat̃ sibi à dño qcqd ei abē,vl' absuturũ est.
c ¶Op.& vr̃ ꝙ ñ possit petere c anteq̃ absit.j̃.manda.l.Lucius.Sol.
Aliud in fideiussore,aliud in gestore.Rationem dic vt in gloss.

ADDITIONES.

a Poma.¶Hoc dicit.Vide Alex.consi.8.in prin.ver.no.in 4.vol.
b ¶Libellum.De libello adde,qđ no.Bar.in l.q pupillæ.C.eo.in l.si mandatũ.
C.eo.& qđ no.Bal.in l.si pecuniā.in fi.C.eo.p Spe.in ti.de iudi.§.generalia.
c ¶Petere.Vide quæ dixi in l.Lucius.& Bal.in l.si pro eo in fi.C.mandati.

LEX III.

Ait prætor. Istud edictum habet duo capita.Primò loqt̃ de eo,qui gessit negotia viuentis.Secundò
loquitur de eo,qui gessit negotia morientis.¶Op.innuit iste tex.
a quod hæc actio est prætoria.a Contrà j̃.commo.l.in commoda-
to.§.sicut.in glo.sol.dic,vt in ea.

ADDITIO.

a ¶Prætoria.Tenet Rav.in l.aduersus.C.eo.ēt ibi tenet.gl.vide ibi Cy.& Fulg.

a **§.Hæc verba** Not.ꝙ masculinũ gen⁹ ɔprehendit fœmininũ.de q̊ plenè dixi ī l.1.j̃.đ verb.sig.

ADDITIO.

a ¶Hæc verba.No.ꝓ statuto loquēte in casu vero,qđ ñ extēdat̃ ad casum fi-
ctũ.adde l.fi.C.de his q veniā æta.īpe.In cōtrariũ facit tex.in l.Gall⁹.in §.&
q d si tm̃.cũ §.seq.j̃.de liber.& posth & ibi hoc tenet Bal.rep̄hēdēs Bar.hic,
& in l.oēs populi.licet ꝓ Bar.bñ faciat tex.in l.1.§.1.ad legē falc.Sed d.Io.
in d.§.& quid si tm̃.latè distinguens dicit,aut nos loquimur in dispositione
iuris cōis,aut in dispositione hoīs,vt in rescriptis & similib.aut in dispo-
tione statutaria:& hoc vltimò casu dicit ipse,aut statutum est exorbitans à
iure cōi:& tunc vr̃ qđ non fiat extentio ad casum fictũ,arg.l p̄cipimus.C.
de app.& sic intelligit opi.Bar.aut statutũ est præter ius,vel sm̃ ius,& tunc
trahit̃ ēt ad casum fictũ,in quo est eadē rō,vt voluit Io.And.in simili,in c.fi.
de consuetu.in 6.& ꝓ hoc facit,quia tunc ēt hēt locum argm̃ à contrario
sensu,& procedi p̄t ex mente,& de similib.ad similia,vt no.Bar.in d.l.oēs
populi.ī aliis dispositionib.vide d.Io.ibi,vbi ēt ponit de ītellectu h⁹ tex.&
vide Bal.in l.siue possidetis.C.de proba.Et per hoc qđ dicit Bal.in l.2.§.vo-
luntatē.sol.mat.vbi si statutũ requirit consensum,non verificabitur in ficto
consensu.Ad quod vide qđ dixi post Bar.in l.apud Iulia.§.fi.j̃.ex quib.cau.
in pos.ea.& iō dicit Bar.in l.j.j̃.eo.Statutũ vetans portare per las an intelli
gat̃ de fictis.Et in hac materia,vide Bar.in l.oēs populi.in 6.q.princip.Adde
Bal d.latè in ista materia in l.si quis nō dicam rapere.C.de epis.& cler.Ad-
de no.per Bar.& Doct.post gl.in l.hr̃s quoq;.de acq.hær.& d.Io.post Ang.
& Bar.in d.l.j.j̃.ad leg.Fal.& dicit no.Bal.in l.transigere.C.de transac.qđ
si est statutũ qđ de oī crīe possit fieri concordia,præterq̃ in homicidio,qđ
si quis fuerit condemnatus de homicidio ex contumacia,& sic ex ficta cō-
fessione,qđ de isto poterit fieri cōcordia,alleg.hic not.Adde not.Bar.in l.
si maritus.ad fide adul.dicit Abb.Sicu.in c.ad audientiā.de cle.nō resi.per
illũ tex.& per c.p̄cedens.& ibi ēt Abb.qđ licet statutũ non extēdat̃ ad fictũ
vt hic,& c.in nostra.de iniur.Fallit,nisi statũ disponeret in materia iuris,
qa tunc extēdit̃ ad fictionem,qñ casus verus,& fictus aliàs æquiparati eēnt
à iure.Itē vera est hæc limitatio,qñ statutum est consonũ iuri cōi.Secus vbi
esset contra ius,vl' p̄pter ius odiosum,tunc non verificaret̃ in casu ficto,sm̃
eũ.Et facit sm̃ eũ ad no.p Bart.ī l.oēs populi.in qōne,an statutũ recipiat in-
terp̄tationē extēsiuā,vel restrictiuā.l.2.C.de noxa.c.ex parte.el 3.đ verb.sig.
Adde qđ dicit Abb.in c.graue.de præb.qđ dispositio pœnalis,non extēdit̃
ad casum fictũ.Alleg.ꝓ concordanti illũ tex.Sed qđ fictio habeat locũ in
statuto,firmat pulchrè.Bal.in l.j.C.de nũdi.Bart.in l.si quis seruo.C.de fur.
dicit,ꝙ ius commune ñ trahit̃ ad maleficiũ,quod est fictũ,per statutũ,& i-
bi vide remissiuè an statutũ loquens in casu ficto extendat̃ ad casũ verũ,&
de ista materia latius tāgit Io.And.ī reg.possessor.in mercuria.Et qđ non
trahit̃ ad casum fictũ,tenuit Bal.in l.meminimus.C.de leg.hære.& non rñ-
det ad d.l.1.§.lex Falc.& facit an statutũ loquens de contumace,intelligat̃
de vero tm̃.Ang.ꝙ sic,in consi.195.Ad qđ vide Bald.in l.receptitia.ad fi.C.
de consti.pec.Adde an contumax per statutum dicat̃ verè contumax.Pau.
de Cast.consi.23.& 118.vbi dicit,quòd contumax per statutum,non est infa-
mis ex tali ficta confessione.

1 *Statutũ puniens producentē falsos testes,cōprehendit producētē vnum testem.*

§.Negotia Op.j̃.de testib.l.vbi numerus.Rñ.qñq;de necessitate exigit̃ pluralitas,& tũc nō verificat̃ ī
vno,vt ibi.Qñq;nō exigit̃,tunc pluralitas nō geminat singulari-
tates.¶Op.de l.si necessarias.§.si annua.j̃.de pig.ac.Sol.ibi fuit po
a sitũ nomē,quaq;,qđ de necessitate requirit plura,hic secus.Facit
1 ad qōnē,a† si statutũ b dicit,qđ ꝓducens falsos testes puniatur
b certa pœna,qđ habeat locũ in producente vnũ falsum testem,vt
hic,& s̃.tit.2.l.1.§.1.& j̃.vi bon.rap.l.2.§.homines,vt ibi per Dy.

ADDITIONES.

a Pom.¶Facit ad quęstionem.Vide Bal.in l.diuus.§.diu⁹.j̃.de pet.hære.Anch.
c.j.de lit.contest.Gemi.in c.si compromissarius.de elect.in 6.& vide quæ
vult Bar.l.j.de opt.leg.
b Paris.¶Statutũ.Adde qđ extēdit̃ tm̃ ad casũ p̄sumptũ,vide oīno Com.cōs.
109.in 1.dubio,scripsi in l.oēs populi.ad Bar.vbi hēs exēplũ de dote p̄sum-
pta.Itē qđ ñ extendat̃ ad casum fictũ,maximè qñ fictio tēdit in p̄iudicium
alterius,vide Fran.cōsi.163.& ibi ēt hēs,qđ vbi fictio inducta est sup æqta-
te,dispositio facta in casu vero,ñ extēdit̃ ad fictũ,ī quo esset æqtas p̄dicta,
vide latius de hac materia eundē in l.Gallus.§.qđ si is.Item nota qđ qñ a-
liqd per statutũ inducit̃ ꝓpter legē,puta nouũ delictũ,vel pęna,verificat̃ ēt
in ficto.Ita eleganter Io.And.in c.fi.extra,de cōsue.quē refert & seqt̃ Soc.ī
l.si mihi & tibi.§.regula.de leg.1.Itē limita regulā ñ ꝓcedeř.qñ casus ver⁹,
& fictus æquiparant̃,& eēt eadē rō.c.cũ dilectus.& c.ad audientiam.extra,
de cle.ñ resi.Io.And.in d.c.fi.de consue.lib.6.Bal.& Imo.per illũ tex.in d.§.
& q d si tm̃.Itē qđ verba statutorũ intelligant̃ largè,& in ꝓpria significatio
ne,qñ statutũ est fauorabile licet sit stricti iuris,vide Ias.in l.q se p̄ris.C.vñ
libe.vide eundē in l.venia.j̃.de in ius voc.vbi ponit ēt qđ si sit pænale,p̄t ex
tendi qñ est fauorabile,vt in l.2.§.parētes.j̃.de in ius voc.aliàs in §.p̄tor ait.
in 4.not.& eundē in l.ꝙ seruus.j̃.de condi.cau.dat.Itē ꝙ non trahant̃ ad ca
sum fictũ,& qũo,vide Are.in l.l.Cornelia.ī 2.not.j̃.de testā.vide aliquas qō
nes circa hoc in l.Gallus.§.qđ si is.de liber.& posth.item.de regula,& trib.
limitationib.vide per Fel.in c.insinuatũ.extra,de simo.Item qđ statuta de-
beant strictè interpretari.itē ꝙ vbi statutũ adæquat casum fictum casui ve-
ro,an extendat̃ dispositio de casu vero ad fictũ,vide Cæp.in consi.24.ad fi.

1 *Pupillus aduersus naturalem obligationē non restituitur,nisi ex ea lædi possit.*
2 *Furiosus gerens negotia aliena quādo teneatur actione negotiorum gestorum.*

§.Alterius. Iurisconsultus exponit verbũ,alterius,respũ p̄sonarum,qa ɔtinet masculũ,& fœminam,
maiorē & minorē.Sed dubium ē,vtrũ hæc dictio,alterius,respũ
dñij,vel possessionis intelligat̃,vel cura,vl' solicitudine,& hoc ñ
dicit hic,qa in hoc vertit̃ quasi tota mã,vt diceř j̃.eo.l.si pupilli.§.
itē q̃rit̃.¶Venio ad ver.pupill⁹.Gl.declarat optimè.quęrit gl.
1 vtrũ† aduersus istā nālē obl'onē pupill⁹ possit restitui in ītegrũ?
Et đterminat qđ sic,& bñ.Cōtrariũ vr̃ no.s̃.ti.2.l.minor.Solue,vt
ibi dixi,qa si nālis obl'o posset lædere minorē,qa ex ea sibi obiicit̃
ɔpensatio,vl' est spes qđ possit obiici ɔpēsatio:tunc p̄t peti restō,
al's secus.l.ɔria.& de hoc ibi dixi.Facit l.interdum.j̃.de ɔd.inde.&
j̃.de fideius.l.Marcellus.Et de hoc p Cy.C.de reputat.q̃ fi.in iudi.
l.vnica.in 1.opp.¶Opp.ꝙ pupillus nō obligetur nāliter,vt l.si pu
pillus.j̃.de ɔdi.inde.Hoc examino plenè.j̃.de noua.l.1.¶Venio
2 ad versi.& si furiosi.Quærit gl.† si furiosus negotia gerat,vtrum
teneat̃ actione negot.gestorum?Quidam dñt ꝙ sic,qa ī isto qua-
si ɔctu non requirit̃ verus ɔsensus,sed tacitus ex parte gestoris.
Sed hoc est falsum,vt j̃.loc.l.qui ad certũ.Vñ alij dñt ꝙ dat̃ actio
in factũ ɔ furiosum de eo quod ad eum peruenit.Ista p̄t esse vera
de æquitate.l.si me & Titium.si cert.pet.Circa quod vide l.in ne-
gotiis.j̃.de reg.iur.Facit l.si à furioso.si cer.pet.

1 *Statutum loquens in casu vero,quod non trahitur ad fictum.*

§.Hæc verba. Hic iurisconsultus incipit exponere sm̃ caput edicti,& br̃ hoc intēdit.Statutum
sup verò non porrigit̃ ad aliud,qđ sm̃ fictionē inducitur,nisi spe
cialiter exprimat̃.h.d.¶Opp.gl.j̃.đ religio.l.at si quis.§.Labeo.gl.
soluit optimè.Opp.gl.j̃.de relig.l.1.Soluit gl.& bene.¶Opp.&
vr̃ ꝙ negotia hr̃ditaria dicantur esse hr̃dis,cũ fingat̃ fuisse hæres
adita hr̃ditate retro à tempore mortis,vt l.oīs hr̃ditas.& l.oīa feř.
j̃.de reg.iur.Sol.gl.ibi ɔsiderauit fictionem,hic veritatem.¶No.
1 bene,† ꝙ si statutũ disponit super veritate,nō hēt locũ,si illa ve-
ritas inducatur p fictionē,qđ facit ad multa.istud đclaraui plenè
in l.oēs populi,in mã interpretationis extensiuè.s̃.de iust.& iure.

1 *Hæres gestoris necessarij,tenetur in minus quàm defunctus,secus in hærede voluntarij,quia ita tenetur sicut defunctus.*

1 **§.Hæc autem actio.** Hic exponit illa verba,iudiciũ eo nomine dabo.¶† Quæro,
vtrũ det̃ vniformiter ɔ hr̃dē,sicut dabat̃ ɔ defunctũ?gl.hic vr̃ di-
ceř ꝙ ñ.Gl.ī l.ex đpositi.j̃.de actio.& obl.vr̃ diceř ꝙ idē sit ī gesto
re volũtario,& necessario,ꝙ hr̃s teneat̃ ī min⁹ q̃ defunct⁹.gl.C.e.
l.curatoris.& j̃.e.l.actio.dñt ꝙ illud ꝙ hr̃s teneat̃ ī min⁹,hēt locũ
tm̃ in gestore necessario,puta in tutore & curatore.Et hoc videt̃
verũ,qñ de volũtario ñ reperit̃ lege cautũ.& istud vult dicere gl.
dũ dicit,tñ qñque.quasi velit dicere gl.regulariter datur contra
hæredem,sicut contra defunctum,fallit in gestore necessario.

§.Si executor. Contra executorem datum à p̄tore cōpetit hæc actio ī eo,qđ dolo fecit.h.d.
Iurisconsultus expeditus in positione literæ,venit ad mãm,&
eam examinat per quæstiones.Oppon.j̃.de euictio.l.si pignora.
Gl.soluit pluribus modis,vltima est vera.

§.Iterdum. Qui gerit negotia deserta,solum de dolo & lata culpa tenetur.h.d.Not.tex.& gl.hic posi
tam,quando in actione negotiorum gesto.habeat locum lata
culpa,& dolus,&c.

1 *Actio negotiorũ gestorum contra gerentem negotia,ex necessitate quādo det̃.*
2 *Actio negotiorum gestorũ quando det̃ cōtra gerentē se pro tutore,cũ nō esset.*

§.Hæc

§.Hac actione. Hæc actio dat̃ ꝯ gerẽtẽ, ẽt ex necessitate vera vel putatiua.h.d.¶ Op.de toto
1 tit.de admi,tuto.& tit.ĩ.mand. Sol. Qñq; † necessitas alicui incũbit ex nã alicui⁹ ꝯct⁹, vl' quasi, ex quo orit̃ ꝓpria actio vt tutelę & mãdati, & tũc ñ hẽt locũ actio negotiorũ. gest. Qñq; ꝓpria actio ñ oritur: & tũc, si gẽrit ex necessitate, nõ orit̃ actio directa ex hoc edicto, qa dẽt intelligi de eo, q gessit sponte. Sed orit̃ vtilis, & ita dẽt intelligi hic, & C.eo.l.curatoris. Rõ, q verba edicti dicũt, si qs negotia alterius. Sed qñ qs tenet̃ gerere ex necessitate, illa negotia sunt sua.s.ipsius gerẽtis cura & solicitudine.ĩ.e.l.si pupilli.§.itẽ quæritur. Vñ directa non ꝑt hr̃e locum, sed vtilis ex extẽtione Iu-
2 risꝯsul.d.l.curatoris.& l.actio.ĩ.e.¶ † Quero vtrũ iste §.hẽat locũ in eo, qui gessit tanquam tutor, cum non esset? Quidam ꝙ nõ, qa tunc hẽt locum actio pro tutore, vt.ĩ.de eo q ꝓ totũ.ꝑ tuto.Gl.dẽterminat ꝯrium in casu, puta qñ persona gerentis non erat capax tutelæ.s. qñ actio pro tutela non potest habere locum. Et dic de hoc vt per Cyn.in l.1.C.de eo, qui pro tut. vbi etiam glo. tangit

§.Apud Marcellum. Mandatum verũ Titij, vel putatiuum dñi, ñ impedit actionem negotiorum gesto.ꝯ dñm oriri.h.d.cũ l.seq.& prin.seq. Dicitur hic, si cum proposuissem negotia Titij gerere.ergo apparet ꝙ gessi ꝯtẽplatione dñi. Sed qd si hoc nõ ꝓposuissem? De hoc sunt opi.inter Io.ex vna, & Azo.ex alia parte. Io.dicit ꝙ tũc nõ daretur hæc actio. Azo ꝯ. Odo.ꝯcordat sic. Aut loquimur ĩ negotio qd est alterius ratihabitione, & procedit opi.Io.aut in negotio qd ẽ alterius re ipsa, vl' ipso gestu, & ꝓcedit opi.Azo.istud.n.vr̃ dicere gl.ĩ.eo.l.liberto §.1.ĩ vlt. gl. & istud tenebat Mart. Sili. & Iac.But. Iac.de Are.aliàs de Rauen.& Pet.aliter dicunt. De quo plenè per Cy.C.e.l.si mandatũ solius. Examinabo tibi plenè in l.q̃ vtil'r.ĩ.eo.

LEX V.

Item si cum.

§.Sed & si. Falsa opinio dñi non impedit hanc actionẽ ꝯ verum dñm oriri.h.d.¶Op.ĩ.e.l.liberto.§.inter negotia.Sol.dicunt qdã, ibi poterat ꝑtinere ad eum, cuius negotia gerebantur quoquo mõ. Tu dic melius, vt ibi no. Item iste §.ẽ multum ꝯ opi.Io.quam modo vidistis s̃.eo.l.3.in fin. tñ qa loquit̃ in negotio, quod ad alium pertinet re ipsa, ideo non inspicitur falsa opi.vt ibi dixi. Dicam plenè ĩ.eo.l.quæ vtiliter.

LEX VI.

1 *Negotium ad nos dicitur pertinere re ipsa, cura, & solicitudine.*
2 *Pupillus in actione negotiorum gestorum quando est gestum vtiliter, etiã tenetur in solidum.*
3 *Negotij ratione vt quis obligetur debet esse gestum eius contemplatione, ad quem negotium cura & solicitudine spectat.*

a Si pupilli. a Actio competens ꝯ eum, ad quem spectat negotium cura & solicitudine, nõ impedit oriri actio-
1 nẽ ꝯ eum, ad quem negotium pertinet re ipsa.h.d. No. † ꝙ negotium ꝑtinet ad nos duob.mod.s.re ipsa, & cura, & solicitudine, vt hic sũt & alii, qui ponunt̃ ĩ.ea.l.§.itẽ qrit̃.¶Op.ꝙ actio negotiorũ gest.dat̃ in solidum, non in quantũ est locupletior, vt.ĩ.eo.l.q̃ vtil'r. Sol.Speciale est in pupillo, vt hic, & l.2.C.eo.& iõ gl.circa hoc di-
2 stinguit, q̃ est clara.¶† Aduerte tñ, ꝙ distinctio hic posita, hẽt locum in administratore voluntario. Nã in necessario etiam pupill⁹ tenetur in solidũ, si vtil'r gestũ est licet pupillus non sit fact⁹ locupletior, vt l.3.§.sufficit.& ibi per Dy.ĩ.de ꝯria & vti.act.tute.vid gl.
3 no.¶† Vlt.not.ꝙ ad hoc ꝙ obligetur ille, ad quẽ negotium spectat cura, & solicitudine, necesse est vt eius contemplatione geratur vt hic, ibi, sed ne tutelæ iudicio tenearis, vt.ĩ.e.l.mãdasti.ĩ prin.

ADDITIO.

a ¶Si pupilli.adde quæ habentur in l.qui pupillæ.C.eod.

1 *Procurator, qui promisit per stipulationem, tenetur.*
Abundans cautela non nocet.
2 *Contrahens noĩe alieno, vel ob vtilitatẽ alterius, & mandatũ ẽ factũ ad certã psonam quando ipse tantum, vel dominus tantum, vel vterque teneatur*
3 *Quando mandatum dirigitur ad hominem incertum, qño obligatio contrahatur*
4 *Nuncius non potest constitui generaliter, sed specialiter constituitur.*
5 *Causæ cum expressione quando aliquid fit, videtur fieri contemplatione illius, ad quem illa causa spectat.*
6 *Procurator quando contrahit, an necessario debeat scire se habere mandatum.*
7 *Cautela ĩ faciẽdo oppositiones, qñdo agit̃ cõtra aliquẽ ex cõtractu ꝓcuratoris.*
8 *Actio vt oriatur inter dominum, & procuratorem, non est necesse quod procurator exprimat se nomine domini facere.*
9 *Qñ actor ciuitatis, tutor, vel platus cõtrahit, qño obligatio cõtrahat, remissiuẽ.*

§.Item si procuratori. Ex mutuo ꝯcto cum ꝓcuratore cõtemplatione dñi, dñs tñ obligatur. Itẽ obligatio procuratoris nõ impedit actionẽ oriri ꝯ dñm.h.d. Hic est vna gl.magna, & eius mãm tractat Cy. in l.ei qui.C.qđ cũ eo. Tñ modicũ a gl.discrepat, nec ponit veritatẽ, nec alibi scio istam mãm esse examinatam, iõ intendo eam plenè
1 examinare.¶† Quæro igitur, vtrum procurator q ꝑ stipulationẽ ꝓmisit, teneatur? Vr̃ qđ nõ, qa talis stipulatio fuit superflua, vt hic dñ dicit, ex abundanti, ergo inualida, vt l.iurisgentiũ.§.sed si fraudandi.s̃.đ pac. Gl.tenet ꝯrium.& qđ hic dicit, ex abũdãti.i.ad maiorẽ cautelã: & sic no.qđ abũdãs cautela ñ nocet. Non ob.§.sed si fraudãdi: quia ibi superfluitas cadit ĩ vitium & delictũ, iõ vitiat, sec⁹
a hic. Tenet̃ ergo a ꝓcurator & dñs. Quæro §.† qñ aliqs ꝯhit no-
2 mine alieno, vl' ad alteri⁹ vtilitatẽ, vtrum obliget̃ ipse ꝯhẽs tñ, an dñs tñ, an vterq;. Et vt declarẽ gl. diuido ꝑ tria membra. Qñq; qs hẽt mãdatũ fcm̃ ad certã ꝑsonã, qñq; ad icertũ, qñq; nullũ hẽt mãdatũ. Circa primũ, qñ hẽt mãdatũ fcm̃ ad certã ꝑsonã, dicit gl. aut ꝯhit vt nũcius & tenet̃ dñs tm̃. Aut ꝯhit vt ꝓcurator, & distingue
b cui⁹ ꝯtẽplatione fiat.b primũ, qđ de gl.qñ ꝯhit vt nunci⁹ ẽ clarum. Scđm qñ ꝯhit vt ꝓcurator, hic aduerte, qa mãdatũ fcm̃ ad certã ꝑsonã, li tñ operat̃ vt illa ꝑsona certificet̃ de mãdato.l.si ꝓcuratorẽ.s̃.ti.2. Et iõ ꝯsiderãdũ ẽ, qual'r istud mãdatũ stabat. Aut.n.scribebat̃ illi certæ ꝑsonæ qđ mutuaret huic tanq̃ ꝓcuratori & ipse ꝓcurator ñ tenet̃, nisi ꝓprio noĩe se obligasset, vt hĩ §. Aut scribebat illi, qđ mutuaret huic, nec adiiciebat̃ vt ꝓcuratori, & lĩ fcm̃ fuerit, & tũc ꝓcedit qđ dicit gl. qa recipiens tenetur ex mutuo, mandãs ex mandato, vt l.si literas.C.mand. Rõ est, qa q̃tum ad mutuantẽ,
3 ille vt ꝓcurator nõ recipit.¶† Venio ad fin, qñ mandatũ dirigit̃ ad hominẽ incertũ.hic gl.distinguit cuius ꝯtẽplatione fit mandatũ.vide gl. Qñ mandatũ ad incertã ꝑsonã dirigit̃, ꝑt esse duob.modis. Primò sic, qđ qs scribat illi, cui literæ fuerunt præsentatæ qđ mutuet, vel ꝯhat cum tali. Scđò mõ ꝙ qs ꝯstituat ꝓcuratorem, & nõ dirigat literas ad aliũ. Si primo modo fuerit factũ, ille cui fuerunt literæ præsentatæ, perinde est ac si ab initio fuerit ꝑsonal'r đmonstratus, vt l.qdam.ĩ.de reb.dub & l.si fuerit.eo.ti.& ĩ.de leg, 2.l.vnum.§.si de Falcidia. Et ideo esset adhibenda distinctio, q̃ s̃. ꝓximè facta fuit. Aut ꝯxit vt nuncius, aut alio modo vt dictum est.
4 † Aduertendum tñ est qđ licet posset ꝯstitui nuncius ad ꝯhẽdum cũ incerta ꝑsona certificanda ex ꝑsentatione literarũ, vel ex alio euentu, tñ oportet ad certũ actum ꝯstitui, nõ.n.ꝑt ꝯstitui nuncius
c generalis.c Cum.n.sit tanq̃ pica & organũ ꝓferẽs verba ĩ ꝑsonã dñi, vt l.q ãt.§.si.cum l.seq.ĩ.de ꝯsti. pec. nisi esset ei exꝓssẽ iniunctum, non posset illud tanq̃ pica & organũ ꝓferre, & ideo literæ credentiæ, q̃ hodie dirigunt̃, tali latori ꝑsentium dabitis plenã fidem, vel similia, non multũ releuant. De earum tñ effectu dixi plenè in l.Lucius.ĩ.de fideiuss. Si verò scđo modo ꝯstituitur ꝓcurator, hic aduertendũ est. Aut ꝯstat qđ ꝯhentes voluerunt qđ obligaret̃ alter tñ, vel ambo, & stamus certo. Aut dubitat̃, & tunc aut ꝓcurator dixit se ꝯhere ꝓcuratorio noĩe, & tũc an ipse teneatur, dixi s̃.tit.2.l.ꝓcurator q ꝓ euictione. In casu tñ §.nostri, vbi ꝓcurator accepit mutuum ꝓcuratorio noĩe dñi, ipse non obligatur, qa sibi nihil q̃rit̃, nisi seipsum spõte obliget, vt est casus hic. Si verò non dixit ꝓcuratorio noĩe dñi, & tunc aut expressit cãm quare hoc faciebat.s.vt expenderet in negotiis dñi, ꝯhens cum eo q sciebat eum esse procuratorẽ, & idem qa procuratorio nomine vr̃ ꝯtrahere, vt hic: ibi, vt creditorẽ tuum, vel pignus tuũ, liberet,
5 qđ not.† qa in expressione cãæ ꝑsumitur fieri ꝯtemplatione eius, ad quẽ illa causa spectat. Aut cãm nõ expressit, sed ꝯhit simpl'r nihil exprimendo, & loquor đ eo ꝯtractu q ita ꝑtinere ꝑt ad ꝓcuratorẽ, sicut ad dñm, & ecõuerso, sicut mutuũ & similia, & tũc ipse ꝓcurator obligatur, vt l.eũ.C.si cer.pet. An aũt dñs obliget̃, aduerte, aut qs ꝯtraxit ꝯtẽplatione dñi, & tũc ẽt dñs obligat̃, arg.h⁹ l. Aut nõ ꝯtraxit ꝯtemplatione dñi, qa forte nihil sciebat de man-
d dato, & tũc dñs tenet̃ vtili institoria. Casus est in l.si mutuã. d C.đ institio. Si.n.hoc operatur ratihabitio sequens, vt l.ei q.in fi. C.qđ cũ eo.multo magis mandatũ præcedẽs, & hoc vr̃ tenere gl.hic in sequenti mẽbro, dum tractat de eo q gessit sine mandato. Prædicta vera, qñ mandatũ fuit spãle ad sic ꝯtrahendũ, tũc.n.ad obligãdum dñm sufficit qđ ꝓcurator exprimat se ꝯtrahere in dicta cã, in qua ꝯstitutus est ꝓcurator, vt hic: ibi, vt creditorem tuum, vel pignus tuum liberet, licet mentiatur, vt l.1.§.nõ autem.ver.sed &
e si in præriis.ĩ.de exer.& hoc vr̃ tenere Azo e in sum. C.de exercito.§.tacite aũt vr̃.& Inn.in c.vlt.ex.de fideiuss. si verò in mandato causam non expresserit, vel fortè non dixit se procuratorio nomine ꝯtrahere, vt dictũ est, tunc ille q ageret ꝯ dñm ĩ casibus, ĩ qbus dicit dñm obligari, dr̃et hoc ꝓbare, vt l.si mutuã.& l.ei q.in fi. C.qđ cum eo.vel saltem dr̃et ꝓbare dictã pecuniam ꝯuersam esse in domini

ADDITIONES.

a ¶Tenetur ergo. Et adde in materia Cy.in l.si creditor.C.si tut.vel cur. interue.& not.in l.procu.qui pro euictione.s̃.de procu. & aliquid per Bald.in l. etiam.C.de fideicom.
b ¶Cõtẽplatione fiat. Et adde qđ si ꝓcurator cũ mandato cõtraxerit ꝓprio noĩe, qđ requirat̃ ratificatio, vel in rem versio, aliàs nõ obligat̃, vt no.hic ꝑ Bar.post gl.& Bal.expresse in l.ei qui.C.quod cũ eo. Quid aũt si procurator meus contraxit noĩe meo, an etiam ipse obligatur. vide Bal.in l.ei qui.& etiam Bar.hic concordat Bar.in l.procurator qui pro euictione.s̃.ti.2.
c ¶Nuncius generalis. Nuncius generalis non potest constitui. Adde bar. in d.l.quæ autem.& vide bal.in d.l.ei qui, C.quod cum eo.
d ¶Si mutuam. Vide l.Iulia.§.si procurator.ĩ.de act.empt.
e ¶Tenere Azo. Adde bar.in d.§.non autem.

a in dñi vtilitatem, vt d.l.ei qui.[a] in fin. Sed ſi non hr̃et mandatum
ſpãle ad ſic ꝯhendũ, ille qui ꝯxiſſet cũ eo, ignorans mãdatum, tñ
contra dñm nullam actionẽ hẽret, qa ad hoc, vt dñs obliget̃, vt in
caſu prædicto. requirit̃ vt ille, q ꝯhit cum ꝓcuratore, ſciat ipſum
in rem dñi ꝯhere, & dño expedire, vt l.fi. de exer. niſi probaret pe
cuniam eſſe verſam in dñi vtilitatẽ, vt in d.l.ei qui, in fi. C. qđ cum
eo. ¶ Quæro ex gl. Ex p̃dictis liquet, an ſit neceſſe qđ ꝓcu. cõtra-
b hens dicat ſe ꝯhere ꝓcuratorio noĩe dñi. Item an ſit neceſſe,[b] qđ
ille, q ꝯtrahit cũ ꝓcuratore ſciat procuratorẽ habere mãdatum.
6 ¶ † Sed q̃ro, an ſit neceſſe ſaltẽ qđ ꝓcurator ipſe ſciat ſe habere
c mandatum?[c] Vr̃ qđ nõ, vt l. q̃ro. ĵ. de eo qui ꝓ tu. & ĵ. fami. erciſ. l.
qui erat. & ſi cer. pe. l. eius q in prouincia. Dy. in quodam conſilio
vr̃ dicere, qđ illæ leges hñt locum quantum ad hoc, vt ipſe ꝓcu-
rator obliget̃ ex ꝯtractu mandati: non. n. obligat̃ ſi ignorat, vt l. fi-
lius. §. inuitus. s̃. tit. 2. Sed q̃tum ad præiudicandum ei, qui manda
uit, nõ requirit̃ ſcientia ꝓcuratoris. Hoc vr̃ falſum, & ꝯ tex. ĵ. iu-
dic. ſolui, l. 3. ſed qđ de tutore. ibi, vel dum ignorat. Si. n. ignoraret
mandatum, non põt obligare dñm vt procurator, ſed vt negotio
d rũ geſtor, ſi eius ꝯtẽplatione [d] gerit. Sis ergo † cautus ex p̃dictis,
7 qñ ꝯuenies aliquem ex ꝯtractu procuratoris, quas poſitiones ha
bes facere. Prædicta vera ſunt quantum ad actiouem q̃ debet o-
riri inter dñm, & eum qui contrahit cum procuratore. Sed quã-
8 tum † ad actionem, quæ debet oriri inter ꝓcuratorem & dñm, ñ
eſt neceſſe qđ procurator exprimat ſe noĩe dñi facere. Tex. eſt ĵ.
de interroga. act. l. qui ſeruũ. Videtur. n. ſemper factum, q̃tum eſt
inter eos ex vigore præcedentis mandati. Facit ĵ. mand. l. ſi ꝓcu-
ratorem. §. maudati. Cum. n. aliter faciendo delinqueret procura
tor, & veniret ꝯ fidem datam, hoc nõ debemus p̃ſumere, vt l. me-
rito. ĵ. pro ſocio. Sunt tñ quidam actus, qui nõ p̃nt celebrari, niſi
dicatur, vel intelligatur noĩe dñi, vt iudiciũ ex parte actoris ma-
ximè. Facit qđ no. s̃. tit. 2. l. ꝓcurator qui pro euictione. ¶ Venio
ad tertium, qñ aliquis gerit ſine mandato. in hoc dicit gl. tua opti
mè, dic vt in ea. & in eo qđ gl. allegat l. vlt ĵ. qđ cũ eo. Dic qđ ibi
interuenit tacitum mandatũ, ex eo qđ dñs erat ſolitus ſic facere.
9 facit l. vel vniuerſorum. ĵ. de pig. act. ¶ † Quæro, quid in actore
e ciuitatis [e] vel tutore contrahentibus, & aliis hmõi? Dic vt in l. ci-
uitas. ĵ. ſi cert. pet. & l. poſt mortem. §. 1. ĵ. quando ex facto tut.
¶ Quæro, quid in prælato eccleſiæ? Dicunt Doct. in auth. hoc ius
porrectum. C. de ſacroſ. eccl. & Inn. extra, depoſi. c. 1.

ADDITIONES.

a ¶ L. ei qui. No: ſing. ex d.l. ei qui. ſm Bal. ibi poſt Cy. & Bar. hic, quod ſi liber
hõ gerens negotia mea, ſuo noĩe cõtrahit ſe obligãdo: licet non héat mãda
tum, poteſt dominus conueniri ſi in rem eius eſt verſum, vt ſi ratificauit.
b Barb. ¶ Itẽ an ſit neceſſe. Adde Bal. in l. falſus. C. đ fur. q ſaluat Dy. Pet. ĩ c. cũ
ex offi. đ p̃ſcri. trãſit cũ d. Dy. ñ tñ facit métioné đ bar. hic. viđ q̃ ibi dixi latè.
c ¶ Mandatum? Et facit ad no. per Bar. in l. multum. de condi. & demon. & de
hoc ibi dixi in apoſt. mag. & per Bal. & Imo. in l. qui in dommi. ĵ. de teſt. vbi
latè per Bal. in l. 1. de confe. & in l. falſus. C. de fur.
d Claud. ¶ Contẽplatione. Si aũt in inſtrõ mandati eſſet clauſula. Promittens
hr̃e ratum, & gratũ quicquid fiet, &c. tunc virtute illius clauſulæ obligatur
dñs ex facto procuratoris ẽt ignorantis mandatum. ita ſentit Are. conſ. 100.
e ¶ Actore ciuitatis. Quid in pupillo. An idem ſit ſicut in eccleſia, & an requi-
ratur verti in eius vtilitatem, vide gl. hic, & Bal. in l. ei qui. C. quod cum eo.

§. Si quis pecuniam. Mãdatũ ab alio mei cã mihi a
ctionẽ negotiorũ geſtorũ nõ
tollit. Mãm h⁹ legis plenè expedit gl. C. de fur. l. ſi is cui. Intelligas
tñ hũc §. & mãm iſtam, qñ pecunia miſſa fuit ſimpliciter. Secus ſi
ob certã cauſam, vt puta, ſi aliquis mitteret pecuniam tibi vt e-
meres ſibi codicem, licet tibi non daret, ſed iſpe emeret, non poſ-
ſes tu ab illo repetere. Caſus eſt not. in l. Titio. in prin. ĵ. ad Munic.

§. Sed ſi quis negotia. Qui gerit negotia aĩo dep̃-
dandi, actione negotiorũ
geſt tenet̃: ipſe tñ agere nõ p̃t, niſi quatenus dñs fact⁹ eſt locuple-
tior. h.d. ¶ Op. de l. ſi in area. ĵ. de ꝯdi. indeb. vbi dr̃ ꝙ nõ ꝯpetit a-
ctio, ſed retẽtio. Solu. But. hoc fatebatur. Io. ꝯ, p l. in hoc iudiciũ.
§. diuerſum. ĵ. cõi diui. Ad iſtum §. rñdet, ꝙ hic geſſit noĩe dñi, licèt
hr̃et animũ dep̃dãdi, in ꝯrio noĩe ſuo, in re tñ aliena. Hoc ſentiũ
hic gl. paruulæ, & ẽt gl. magna. Sed quæro, qualiter ꝓbabit̃ ꝙ act
ceſſerit aĩo deprædãdi? Rñ. tpe reddendę rõnis, ſi qdẽ celat, & ſup-
primit, p̃ſumit̃ ab initio talem animum habuiſſe, arg. ĩ. ad Maced.
l. ſed Iulianus. §. p̃indè. Simile q celat res hæreditarias ꝑdit bene-
ficiũ Falcidiæ in l. paulus. & l. beneficio. ĵ. ad l. Falc. & l. ſcimus. §. il
lo. C. de iure delib. & qđ hic dicitur in geſtore multo magis puto
idem in tutore. Et ſic debet determinari. l. 3. §. ſufficit. ĵ. de contra.
& vtil. act. tute. ꝙ non requiritur ꝙ pupillus ſit locupletior, niſi
quando tutor acceſſit animo deprædandi.

§. Sed ſi quis ita. Quatenus negotium ſpectat ad gerẽ-
tem, actio iſta non oritur, ſed in quã-
tum ſpectat ad alium oritur. h.d. In eo quod dicit, ſciẽs, facit pro
opi. Io. poſita in l. 3. in fi. s̃. eo. de quo dr̃ ĵ. eo. l. quæ vtiliter. §. fi.

§. Si quis quaſi Error in perſona geſtoris non impedit
naſci actionem neg. geſt. h.d. Facit s̃. eo.
l. 3. §. hac actione. Licet enim iſte geſſerit ſuſpicione neceſſitatis,
tamen habet hanc actionem.

1 *Peculium filij vel ſerui, eſt patris vel domini: & ſi geratur eorum contempla-*
tione tenetur negotiorum geſtorum.
2 *Geſtum eſſe alicuius contemplatione probatur, probata amicitia inter geren-*
tem, & eum, cuius contemplatione dicitur eſſe geſtum.
3 *Geſtum quod meo nomine non eſt, ratum non poſſum habere, & quando, nu. 7.*
4 *Actio negotiorũ geſt. cõtra me datur, quãdo negotiũ nõ eſt geſtũ mei cõtẽplatio-*
ne: ſed ad me ꝑtinet re ipſa nõ inſolidũ, ſed quatenus factus ſum locupletior.
5 *Filius & ſeruus in contractu geſto reſpectu peculij, quando nihil eſt in peculio,*
naturaliter non obligantur.
6 *Actio negotiorũ geſt. non datur, quando negotium ſpectat ad eum quoquo mo-*
do re ipſa, ita quod eo noĩe p̃t eſſe actio cõtra alium, ad quem re ipſa ſpectat.

§. Sed ſi ego. Si negotium p̃t ꝑtinere ad eum, cuius ꝯtẽ-
platione gerit̃ quoquo mõ re ipſa ꝯ eũ cu
ius verè eſt, nõ agit̃, ẽt ſi ratũ hẽat. & nõ p̃t hr̃e ratũ, qđ ſuo noĩe ñ
1 eſt geſtũ. h.d. ¶ Veniamus ad apparatũ. No. primò, † qđ peculiũ
filij, vel ſerui eſt pr̃is, vel dñi, adeo qđ ſi eorũ ꝯtẽplatione geratur
tenent̃ negotiorũ geſtorũ. Facit l. 3. §. ſed vtrũ. ĵ. đ min. ¶ Scđò no.
2 ta † modũ ꝓbãdi qũo alicuius ꝯtẽplatione ſit geſtũ. ſ. ꝓbata ami-
citia inter gerentẽ, & eũ cuius ꝯtẽplatione dr̃ eſſe geſtũ. Dicã ſta-
a tim in §. itẽ q̃rit̃.[a] ¶ Tertiò nota, † qđ meo noĩe nõ eſt geſtũ, ratũ
3 hr̃e nõ poſſum. ¶ † Quartò not. diligenter, qđ qñ negotiũ nõ eſt
4 geſtũ mei ꝯtẽplatione, & ꝯ me dat̃ actio: qa ad me ꝑtinet, re ipſa ñ
datur inſolidum, ſed quatenus ſum locupletior, vt in verſi. eod.
loco. ¶ Opp, qñ negotium geritur ex amicitia, non inducitur re-
petitio, vt ĵ. eo. l. ſi is q amicitia. Glo. ſoluit & bñ. Op. actio nego-
tiorũ geſt. dat̃ ꝯ eum, ad quẽ verè ſpectabat, vt s̃. l. ꝓxi. in fi. ſed ad
pr̃em, vel dñm ſpectat verè, ergo ꝯ eos dẽt dari. Sol. ibi ad cũ cui⁹
ꝯtemplatione gerebat̃, nullo mõ poterat ꝑtinere negotium, hic
ſic: qa ad filium, vel ſeruũ ſpectat, qa ſaltẽ nãliter obligatur. Ita di
cit gl. ¶ Ad iſtud opp. ĵ. ea. l. de ver. eo. loco. Sol. dicit gl. ſuper illo
ver. ibi, nihil erat in peculio, vnde ad filiũ, vel ſeruũ nullo mõ ſpe-
ctat negotium, merito ꝯuenit̃ pr̃, vl' dñs. Mirabile vr̃ ꝙ hæc gl. ſen
5 tiat, † ꝙ qñ ĩ peculio nihil eſt, filius vel ſeruus nõ obligat̃ nãliter:
qa ſi obligaret̃ nãliter, & ſic negotiũ ad eũ quoquo mõ ſpecta-
ret, nõ poſſet ꝯueniri pr̃, vel dñs, vt s̃. ꝓx. dcm̃ ẽ. Rñdeo, hoc verũ
eſt, qñ ꝯctus celebrat̃ reſpũ peculij: adeo aũt ipſum peculium reſ
picit, ꝙ ſi nihil eſt in eo, nõ obligat̃ ipſe filius, vel ſeruus, vt hic, vt
l. frater à fratre. ĵ. de ꝯd. inde. l. ſi ex duobus. ĵ. de pec. Vel ſi velles
ſuſtinere ꝙ ſeruus & filius nõ obligarent̃ nãliter dicas ꝙ ad hoc,
vt actio non det̃ ꝯ pr̃em, & dñm qñ geſtũ eſt ꝯtemplatione filii, re
quiritur ꝙ filius nãliter obligetur. & ꝙ pr̃ poſſit conueniri de pe-
culio. Ita innuit gl. quam s̃. ꝓx. recitaui, ſi bñ inſpicias. ¶ Ad idem
ex gl. op. s̃. ea. l. in prin. vbi gerit̃ ꝯtemplatione tutoris, & ipſe obli
gatur, & nihilominus pupillus, ad quẽ negotium re ipſa ſpectat:
ſi'e in l. 3. in fi. s̃. eo. Sol. ibi ille, cuius ꝯtemplatione gerit̃, obligat̃,
qa negotium ꝑtinet ad eũ cura & ſolicitudine, hic re ipſa filius, vl'
ſeruus obligatur, vñ alius re ipſa non põt obligari. Sume ergo re-
6 gulam ſic, † qñ negotium, ſpectat ad eũ cuius ꝯtemplatione ge-
rit̃ quoquo mõ re ipſa, ita ꝙ eo noĩe poſſit eſſe actio ꝯ aliũ ad quẽ
re ipſa ſpectat, actio negotiorum geſt. ñ dat̃. ¶ Venio ad ver. nam
& ſi. Opp. ĵ. de in rem verſo. l. qđ ſi ſeruus. In hoc dicit glo. in eo ꝙ
dicit tex. nõ neceſſarium, ſubaudi maximè, ſm Azo. Alij dñt ꝯ, qa
ſi emiſſet neceſſarium, cogeret̃ hr̃e ratũ, vt ĵ. eo. l. Põponius. Iſtud
non vr̃ verũ, qa l. Pomponius, nõ loq̃t in negotio, qđ ẽ nr̃m rati-
habitione, vt ibi dicã. Præterea cum hic non fuerit emptum man
cipium noĩe pr̃is, vel dñi ratũ hr̃e non p̃t, & iõ in hoc tenenda eſt
b opi. Azo. ꝙ ſubaudiat̃, maximè. ¶ Oppo. & vr̃ [b] ꝙ poſſum hr̃e ra-
tũ, qđ meo noĩe non eſt geſtũ, vt l. fin. ĵ. eo. & C. de his q à nõ dño
ma. l. j. Gl. dicit, fallit ibi, in l. fi. ĵ. eod. Et eſt rõ, qa al'r dño rei nõ p̃t
eſſe conſultum re ꝑempta, vel p̃ſcripta: vñ in ſubſidium ꝑmittitur
ratihabitio, vt l. mr̃. C. de rei vendi. & ĵ. ſi cer. pet. l. ſi eũ ſeruũ. & i-
bi de hoc dixi ĩ l. 1. C. de his q à nõ dño ma. eſt ſpãle fauore liber
tatis. ¶ Op. ĵ, qđ iuſſu. l. j. §. ſi ratum. & de in rẽ verſo. l. ſi res. §. pe.
Gl. ſoluit. ibi hẽt ratũ ꝯctũ ſerui, hic ꝯctum alterius. Dy. in c. ratũ
ex, de reg. iu. lib. 6. dicit al'r. Aut qs hẽt ratum tanq̃ fcm̃ à ſeruo, &
p̃t, vt in ꝯriis. Aut tanq̃ fcm̃ ſuo noĩe, & ñ p̃t, vt hic. Et ſentit idem
qđ gl. Nã illud qđ non eſt factũ meo noĩe, non poſſum hr̃e ratũ,
vt negotium trahatur ad me, & videat̃ noĩe meo geſtũ, ſm quod
reqrit §. itẽ q̃rit̃. ĵ. ea. l. ſed bñ poſſum hr̃e ratum, vt volũtas mea
trahat̃ ad negotium, & mihi p̃iudicet, vt C. de rei ven. l. mr̃. & ĵ. đ
pig. l. ſi fundus. §. 1. Ita loquunt̃ ꝯtraria s̃. ꝓxi. aſſignata. ¶ Quærit
gl. qd ſi vẽdidiſti rẽ meã tuo noĩe, & ratũ hũi? Dy. examinat in c.
ratu. & Cy. in l. mr̃. C. de rei vẽ. ego. ĩ l. ſi eũ ſeruũ. ĵ. ſi cer. pe. vid. gl.

ADDITIONES.

a ¶ Item quæritur. Adde Bar. in l. ſi mandatum. C. eod.
b ¶ Opp. & videtur. Vide qualiter poſſum habere ratum, quod meo nomine ñ
eſt geſtum. Adde quod no. Bar poſt. gl. in l. j. in prin. C. ſi in cõi eadéque cau-
ſa. Et hanc regulam limitat Inno. fallere in ſpiritualibus. Ita dixit in c. Meſſa
na. iuncto c. ſeq. in gl. in verbo, adiicerem. de elect. Tu vide Bar. in l. ei qui. C.
quod cum eo. & ibi gl. fi. & in l. 1. C. qui admit. in 19. opp.

§. Sed & ſi hominis. Contra eum, ad quem ſpectat
verè negotium, hęc competit

actio non inspecta falsa opinione gerentis.h.d.¶Quæro, vtrum inter ista duo responsa sit aliqua dña.Io.dicit ꝙ sic.Gl. ꝯ vř facere per istam literam.q̃ dicit,sed & si.qa qñ post aduersatiuã,sed, sequtur copula,&,aduersatur ad factũ non ad ius,vt s.ne qs eũ, qui in ius voc.vi exi.& ibi no.Bř dic.aut est certũ cuius contemplatione gessi negotium,& tunc distinctio huius §.nihil operatur circa ius, sed circa factum.Ita loquitur opi. gl. Aut est dubium cuius comtemplatione gessi,& tunc si putaui seruum,videor gessisse contẽplatione dñi.& si putaui liberum, videor gessisse ꝯtemplatione liberi,arg.l.cum aliquis.C.de iure delib.& ideo in casu,in quo agit contra alium,cuius contemplatione non gessi, non dareť insolidum,sed inquantum ille est factus locupletior,vt ỹ.proxi.§.in fi.

a b §.Si Titii. a Expensa facta b ne res pereat, repetitur ab eo, ad quem res spectat, nõ inspecta falsa opinione gerẽtis.h.d.¶Opp.& vř ꝙ repetere debeã ab eo cui dedi,quasi acceperit turpiter,nõ à vero dño, vt l.2.ỹ.de ꝯd.ob turp.cau.Gl.soluit,nõ dedit hic suo noĩe,sed noĩe alterius.Vñ nõ ꝑt repetere,nisi ille ratũ hẽat,vt l.si absentis.C.si cer.pet.Casus est in l.si qs ab alio.ỹ.tit.j.Innuit ergo ꝙ si ille,cuius noĩe est gestũ,ñ hẽret ratũ ñ posset repeti ab eo.Qđ non puto verũ,vt statim dicã.& sine dubio ille posset ꝯueniri,cuius est seruus,si ille,cui est solutũ,ꝯueniri ñ ꝑt, vt qa hostis,vel latrunculus,q reperiri nõ ꝑt,arg.l.fin. in prin.s.de eo ꝑ quẽ fact.est.¶Pro horũ ergo declarõne, q̃ro qualř istud negotiũ spectat ad dñm serui?Gl.dicit,ratihabitione.Tu, vt oĩa cessent,dicas qđ ad dñm ꝑtinet re ipsa,qa nisi sic esset gestũ, res erat peritura, merito dř impensa necessaria, vt l.impensæ.ỹ. de verb. sign.Et sic cessant oẽs opi.q̃ sunt in gl.Ita tenebant Mar.Si l.& Iac. But.& iõ siue dñs hẽat ratũ,siue nõ,ꝑt ꝯueniri ista actiõe,qa ꝓ rato hẽndũ est.ỹ.eo.l.Põponius.Sed teneo opin.gl. qđ ꝑtineat ratihabitione.¶Op.quomõ ꝑt hřẽ ratũ,cũ suo noĩe nõ sit gestũ,vt s. ea.l.§.sed si ego.Rñdet gl.ꝑt geri suo noĩe, vt in possessore hřditatis,& vult dicere ille qui soluit,cum putaret Titum dñm,soluitur ꝯtemplatione dñi,nõ personæ Titij,sed istius qualitatis q̃ est, esse dñm.Vñ quicunq; sit ille, qui est dñs,eius noĩe gestũ est,vt in possessore hæreditatis, qui soluit cõtemplatione eius q est hæres, licet erret in persona.Vel dic,ꝙ in isto casu,cum sit gestum vtiliter, imò necessariò,quia res aliter peritura erat, perĩde hř ac si ratum haberet,vt ỹ.eo.l.Pomponius.Cuius occasione gl.intrat hãc materiam de negotio, quod ad alium spectat ratihabitione, quod non examino hic;sed dicam in l.Pomponius.ỹ.eo.

ADDITIONES.

a ¶Si Titij.Vide quod not.Bar.in l. quamuis.ff.sol. mat.

b Paris.¶Expensa facta.Vide Barb.consi.46.vol.4.in 1.dubio.

1 *Mandatum qui remittit, potest postea illud acceptare.*
2 *Actio negotiorum gestorum vnde,& quando oriatur,nume.3.*
4 *Negotiorum gestorum genera sunt septem.*
5 *Negotium esse gestum contemplatione alicuius,qualiter probatur.*
6 *Negotio gesto re ipsa scilicet quando est impensum in rem, vel occasione rei, quis obligatur.*
7 *Dominus vt teneatur insolidum pro negotio gesto,quid probandum sit.*
8 *Gestum domini contemplatione qualiter probabitur.*
9 *Gerenti negotium alienum proprio nomine,quomodo succurratur.*
10 *Soluens debitum alienum,quando repetat.*

§.Item quæritur. Si negotium geriť noĩe eius,ad quẽ non spectat, ex eius ratihabitiõe negotium dř ꝑtinere ad eum, & hac actione tenetur, si sibi aliquid ex ratihabitione q̃riť: aliàs secus.h.d. vsq; ad§. videamus. ¶Opp. ratihabitio comparatur mandato, vt l. semper qui non prohibet. ỹ.de reg.iu.C.ad Macedonia.l.fi.Ergo habet locum actio mandati,non negotiorum gest. Gl. soluit tribus modis. Secunda sol. est
1 no.†ꝙ licet ab initio noluerim acceptare mandatum,postea possum acceptare mandatore in eadem voluntate durante.Casus est hodie ex de pac.c.licet.lib. 6, Tñ ad ꝯrium Dy. extra de reg.iur.c. ratihabitionem,lib.6.dicit qđ ratihabitio comparať mandato,nõ
2 tñ in oĩb.s.qa non oritur actio mandati.¶ Quæro primò,† vnde oriatur actio negotiorum gestorum? Rñ.in tribus generibus negotiorũ oritur ex negotio gesto, vt s.eo.l.4.§.hæc ãt actio.In isto qđ est nřm ratihabitione,oritur ex ratihabitione.Ita dicit gl. hic. Dy.in c.ratum.de reg.iu.lib.6.dicit,qđ semꝑ oritur ex ratihabitio
a ne tacita,vel expressa,ꝑ l.Pomponius. ỹ.eo. Sed hoc ẽ ꝯ casum a l. 3.§.hæc autem actio.s.eo.Oritur.n.ꝯ furiosum,vt s.eo.l.3.§.& si furiosi.Sed furiosus nõ põt habere ratũ tacitè,vel expressè:ergo nõ oritur ex ratihabitione.Docto.Vltramõ.vt Cy. refert in l.si pecuniam.C.eo. dñt qđ semper oritur ex negotio gesto, & hoc tenet Iac.Butrig.& bñ,qa casus est hic.Nã ratihabitio nihil agit circa actionem producendã,vel non.sed solum hoc operatur,vt faciat, negotium esse meum qđ alias nõ erat.Ibi, ratihabitio, inquit, fecit tuũ negotium, iõ actio oriť ex negotio gesto pp ratihabitio,
3 nẽ,nõ ex ratihabitione.¶†Quæro,qñ oriť ista actio?Rñdet,in tribus gñibus negotiorũ oriť statim cũ geriť, vt d.§. hæc ãt actio.In eo qđ est nřm ratihabitione , oritur ratihabitione sequuta, non ex ratihabitione sed ex negotio gesto retro. ¶ Nec ob. prædictis

4 ỹ.de sol.l.di spẽsatorem.in fi.Dic vt ibi dixi. ¶† Quæro,quot sin
b gña negotiorũ?b Gl. magna hic distinguit quatuor gña. Ego addã tria,& sic erunt septem.Dicit gl. negotium pertinet ad nos,cura & solicitudine,& re ipsa,ratihabitione,& ipso gestu.Adde more ciuitatis,naturali ratione,& ex virtute consequentiæ.Circa primum dicit gl.ꝙ ille,ad quem ꝑtinet negotium cura & solicitudine,non tenetur in actione,nisi eius ꝯtẽplatione sit gestũ,vt s.ead. l.in prin.Habes ergo probare duo.s.qđ est gestum, & qđ eius cõtemplatione.Sed hoc secundũ qualiter probatur?Rñdeo,†si hoc dixit, vel protestatus fuit, vt s. ea. l.in prin.& l.Nesennius ỹ.eo.tit. Item ex aliis cõiecturis,vt puta ex amicitia q̃ habebat cum eo,magis q̃ cũ domino,vt s.ea.l.§.sed si ego.versi.ꝙ si amicitia.Si.n.probeť scientia tñ,hoc est,ꝙ sciat negotium ad te cura & solicitudine pertinere,non puto sufficere , vt videať eius ꝯtemplatione gestum,vt s.ea.l.in prin.Sed quantũ ad eum,ad quem negotium verè spectat,videtur ꝙ sola scientia sufficit, vt s. ead.l.§.si quis ita.in fine.nisi sit aliud qđ dictam præsumptionem tollat, vt dicam statim.¶Secundò est negotium nřm re ipsa.hic gl.distinguit,& dicit gl.qñ in rem meam impendis.Idem puto si occasione rei meę, licet nõ in rẽ meam,vt s.ꝑxi.§.secundũ opi. quã tenui. In isto negotio gl.distinguit,aut fuit gestũ contẽplatione eius,aut non.Tu
5 dic latius,† aut fuit gestum ꝯtemplatione dñi, aut alterius.Primo casu dñs tenetur insolidum,nisi gerẽs accesserit animo deprędãdi,vt s.ead.l.§.sed si quis negotia.Qualiter probeť, ibi dixi.Itẽ nisi
c dñs esset pupillus,c vt s.eo.l. si pupilli. & C. eo.l.2. Aut est gestum nomine alterius,& tunc aut alterius tertij,aut ipsius gerentis. Primo casu,aut ad illum tertium negotium ꝑt pertinere alio modo, q̃ re ipsa.& non impediť actio ꝯ dñm,vt s.eod.l.3.in fi.& s.ead.l.in prin. Aut põt pertinere re ipsa quoquo mõ:& tunc aut eo nomine põt esse actio,& non teneť dñs ex sua persona,vt s.ead.l.§.sed si ego.Aut eo.nomine nõ põt esse actio,& tũc est idẽ ac si ad eũ cuius nomine geriť, nullo modo posset ꝑtinere, vt s.ead.l.§. sed si ego.versi.eodem loco.Si vero nullo modo potest pertinere ad eũ, cuius contemplatione gerit,tunc sine dubio dñs tenetur,vt s.eo. l.item si procurator.in fi.s.eadem l.§.sed & si hominis.& §.si Titij. non tñ teneť insolidum,sed quatenus est factus locupletior,vt dicto ver.eo.loco.d¶Nota ergo multum,†quòd ad hoc vt dñs te-
d
7 neať insolidum,debes ꝓbare duo.s.negociũ gestũ,& eius contẽplatione gestũ:sed si nõ ꝓbares eius ꝯtemplatione gestũ , debes probare negocium gestũ & ipsum locupletatũ. vt dicto versi.eo. loco. Aliàs ista actio non competeret. Vbicunque aũt dixi dñm teneri insolidũ, intellige nisi gestor accesserit aĩo deprædandi,vt
8 in §.sed si quis negotia.s.ead.l.¶Sed iuxta hoc quæro, †qualiter
e ꝓbabiť e dñi ꝯtẽplatione gestũ?Rñ.eo ipso ꝙ appareret qđ gestor sciebat negotiũ ad dñm ꝑtinere,vt s.eodem l. si qs ita, in fine. nisi ex aduerso probetur qđ alterius contemplatione sit gestum vt in
9 §.sed si ego.versi.quod si amicitia.s. ead.l.Si enim † aliquis gessit negotium alienũ suo proprio noĩe,tũc dic vt in gl.q̃ clarè loquiť. Concludit ergo gl.qđ per viã retentionis succurratur, nõ per viã actionis.Quod est verũ,si quæramus de actione, quæ oriť in ipso negotio gesto impendendo in re.Sed qñq; geritur aliud negotiũ quia ille qui impendit in re, restituit ipsam ei, ad quem spectat, vtrum ex isto negotio gesto restituendo oriať cõdictio indebiti, quasi plus debito restitueret?Dic vt in l.qui exceptionẽ.§.si pars.ỹ.
f de ꝯdict.indeb.¶Tertio est negotium nostrum ratihabitione:f de quo remittit gl.ad proxi.no. Tu dic vt dicam ỹ.eo.l. Põponius la prima. Quarto modo est negotium nostrum ipso gestu. Dicit
10 gl.& hoc est nomen † generale, quia tex appellat ipso gestu, qñ soluo pro te:quo casu,aut soluo tuo nomine,&possum repetere. Aut nomine meo,& tũc est opinio inter Io. & Azo. Ita dicit glo. quam gl.Cy.examinat.C.de ꝯdi.indeb.l.si à pr̃e.in vlti.q̃st.Et finaliter dicit hic ſm Pet.qñ aliquis soluit nomine suo debitum alterius aut repræsentabat duplicem personam,vt qa est hřs, & est vera opinio Azo.Tu dic indistinctè esse veram opinionem Io.cum aliqua additione.Dicit.n.quòd si aliquis soluit debitum alienum suo

ADDITIONES.

a ¶Contra casum.Et adde ꝙ in mutuo, & debito facto nomine alieno,nõ requiritur ratihabitio.l.si absentis.& ibi Bar.& Bal.C.si cer.pet.

b ¶Genera negotiorum.Vide glo.& Doct.in l.si pecuniam.C.eod. Item adde alium modum vltra istum.ỹ.eod.l.mandasti.& per Cyn.in l.si mandatum.in prin.C.eod.titu.

c ¶Pupillus.Plenè per Bar.& Doct.in l.si mandatum.C.eod.

d ¶Loco.Igitur vide quòd in casu dicti §.sed si ego.non fallat regula posita in l.item si cum putaui.in fi.s.eo.licet Bar.sentiat contrarium in l.si mandatum C.eod.& s.in hoc §.Adde Ful.in d.l.si mandatum. C. eod. & non est alibi secundum Ang.hic.

e ¶Qualiter probabitur.Adde Bar.in l.si mandatum.C.eo.tit. & vide ỹ.proxi.

f ¶Ratihabitione.Vt quando vtilitas ad me nõ pertinet,seu(& rectius)nõ sentio vtilitatem,nisi velim,vt si exigis pecuniam à debitore meo, vel emis rem nomine meo, vel vendis rem meam nomine meo. Nam istis casibus non cogor ratum habere.Secus in aliis tribus generibus.l.Pompo.cum glo.in vers. haberi.& adde.l.si pecuniam.C.eod.

suo noĩe, habet actionem negotiorum gestorum ꝙ verum debitorem, si postea cum cognouerit soluens, cõstituit in animo qđ pro vero debitore sit solutum, supple, & creditor, cui est solutũ, hoc acceptauerit. Casus est in l. si tibi. ĵ. de don. Nec obstat qđ dicit Azo, soluenti nata est ꝯdi. indebiti, ergo eadem solutio nõ parit liberationẽ, qa hoc verum est ab initio, sed ex post facto hoc ꝑtingeť. Tex. est in l. si vẽdidero. §. si Titius. ĵ. de furtis. Sum expeditus de gl. qđ gl. dicit de eo, qui soluit debitum meum, idem ĩtelligas de eo, qui pro me suscepit iudicium, vt ĵ. eo. l. soluẽdo. & ĵ. de iudic. l. de qua re. §. cum absentem. ¶ Quintò negotium, qđ pertinet ad nos more ciuitatis, est in istis donis nuptialibus, & similibus, de quibus habes in l. cum plures. §. fin. ĵ. de administra. tut. & l. j. §. sed nonnullos. ĵ. de tute. & ra. dist. ¶ Sextò modo. s. na-
a turali ratione, a vt puta si ego expendi contemplatione tui, recolligendo ab hostibus tuum consanguineum, quem recolligere debebas naturali ratione, vt l. sed si ideo. & l. ꝑceden. sol. mat. ¶ Septimò mõ ex virtute cuiusdam consequentiæ. De hoc dicetur in l. ex facto. ĵ. eo. Prædicta vera, qñ geritur negotium alterius, de quo loquitur prima pars edicti. Sed qñ geritur negotium, qđ nullius est, vt hæreditarium de quo loquitur secunda pars edicti, tũc illud fingitur hæredis fuisse adita hæreditate, ideo ad ipsum potest pertinere omnibus modis, quos suprà dixi.

ADDITIO.

a ¶ Naturali ratione. Vide bar. in l. quamuis. ff. sol. mat.

1 *Gestor quando teneatur de neglectis.*
2 *Gerere quando quis dimisit, qualiter intelligatur.*
Aduocatus debet probare voluntatem gestoris fuisse ab initio.
3 *Gestoris si de voluntate non apparet, præsumam illud ab initio voluisse.*
4 *Gestor qui fecit vineam zappari, non potest illam dimittere in medio anni in his, quæ tempore non limitantur, vt locare domum, & similia gerens potest dimittere quando vult nisi posset sibi imputari.*
5 *Negotiorum gestor agens quid debeat probare contra non gerentem, qui accessit vt quædam gesturus, quæ alius gesturus erat.*
6 *Gesturus vnum negotium, non debet à se exigere.*
7 *Actione carens non potest expediri.*
8 *Exceptio, tu non habes actionem, impedit litis ingressum, nisi causa cognita requirat altiorem indaginem.*
9 *Mandatum non inducunt verba ista, si negotia mea gesseris. &c.*

§. Videamus. Gestor tenetur de neglectis, si alius erat gesturus. Itẽ si à se non exegit, secus si nõ exegit ab alio, nisi esset de illis personis, q̃ pñt agere sine mãdato. h. d. cum l. sequen. & prin. seq. vsq; ad §. item si fundum. ¶ Opp. qđ non teneatur nisi de gestis tm̃, vt C. eo. l. tutori. Glo. soluit duob.
a mod. quæ solutiones debent simul iungi. Dic ergo a latius, vtrum
1 † quis teneatur de neglectis? distingue, Aut ab initio cępit gerere & postea dimisit: & tenetur. arg. in l. in commodato. §. sicut. ĵ. cõmo. Aut non cępit, & tunc aut accessit ab initio, vt omnia gesturus, nec fecit, & tenetur de omnibus, vt l. Pomponius in negotiis, cum l. seq. ĵ. eod. Aut accessit vt gesturus aliqua, & tunc aut alius non erat gesturus, & non tenetur nisi de gestis, vt C. eod. l. tutori. Aut alius erat gesturus, & tunc aut ille alius erat diligens, & teneť de neglectis, aliàs non, vt hic. Opp. ĵ. đ eo, q pro tuto. l. 1. §. fi. Sol. aliud in pro tutore, aliàs procuratore qui gerebat suspicione necessitatis, aliud in gestore voluntario, vt hic. ¶ Pro declaratione ꝓdictorum dixi s̃. & si incęperit gerere & dimisit, tenetur de omni-
2 bus. † Quero, quomodo intelligatur dimittere? Rñ. tex. in l. tutori. C. eod. dicit qđ huic gestioni volũtas imponit finẽ qđ intelligendum est de voluntate, quam habuit ab initio, cũ accessit ad gerendum, vt patet ex prædictis. Probať in l. Pomponius in negotiis. in fi. cum l. sequen. ĵ. eo Si verò dimiserit aliter q̃ habuit voluntatem ab initio, tunc teneť. Dẽt ergo esse cautus aduocatus, vt probet đ
3 voluntate, quã gestor habuit ab initio. † Sed pone ꝙ de voluntate non apparet. Certè ꝑsumam illud ab initio voluisse, quod fecit,
4 vt l. sed Iulianus. §. proindè. ĵ. ad Macedo. ¶ Quid † ergo dices si fecit vineã zappari vel putari, poterit dimittere in medio anni dictã culturã? Vř qđ sic, quia sufficit si cui vel in paucis, &c. vt d. l. tutori. C. e. Contrarium puto, qa totius anni vna cultura est, vt d. l. diuortio. §. si fundũ. ĵ. sol. mat. & ab initio videtur habuisse animum gerendi negotium totius illius anni, vt l. item quæritur. §. qui impleto. ĵ. locati. Et pro hoc, qa qđ dř qđ teneť de gestis, intelligiť, & ne glectis eis connexis, vt l. tres tutores. ĵ. de admi. tuto. Prædicta vera in his, quorum vnius anni vel certi tpis dicitur vna cultura, sed in his q̃ sic non limitantur tpe, vt locare domũ ad pensionem, & similia, quod potest fieri intra vnum annum, vel mensem, vel similia, tunc pt̃ dimittere qñ vult, arg. d. l. Item quęritur. §. q imple to. Quod intelligo, dum tñ sibi nõ possit aliquid imputari, qa forte alius accederet ad gerendum, si sciret eum dimittere, ar. l. si mãdauero. §. fi. ĵ. manda. & arg. huius §. ¶ † Quæro qñ accessit vt qđã gesturus q̃ alius gesturus erat, quid dẽt probare actor, vt faciat eũ teneri de neglectis? Rñd. qđ alius erat gesturus oĩa. Itẽ qđ ille alius erat diligẽs. Itẽ ꝙ ꝑp eũ, q gerebat, q̃dam ille omisit. Hæc oĩa ꝑbaĩ hic in tex. adde quartũ. s. qđ iste, q. gerebat qđã, hoc sciebat. Si. n. ignoraret nõ posset sibi imputari culpa, ideo nõ tenetur. ¶ Venio
6 ad versi. certè. b Quæro † vtrum ille, qui accessit ad gerendum vnum negotium, debeat à se exigere? Glo. disputat, finaliter determinat qđ non. Contra determinationem glo. videtur tex. hic. Loquitur. n. de eo, qui quædam gessit, & tñ à se teneť exigere. Fateor si alius erat gesturus oĩa. Aliàs teneo opi. gl. per l. si remunerandi. §. apud Iulianũ. quã gl. allegat. Facit quod habuistis notatũ in l. qui
c proprio. §. fin. s̃. de procur. ¶ Venio ad versi. c quanquàm. Not. † ꝙ
7 sine actione nemo experitur. d Concordantiæ sunt in gl. Ex quo
d collige, e †, qđ ista exceptio, tu nõ habes actionẽ, impedit litis cõ-
e test. Dicit. n. tex. q nullam actionem intendere potuit. Vnde ipsam
8 proponere in iudicio sibi interdicitur. Et gl. dicit, nemo sine actione experitur, & sic ipsum experiri. interdicitur sibi. Quod intellige, nisi cã cognita requirat altiorem indaginem. vt l. nam postea. in princ. & qđ ibi no. ĵ. de iureiur. & ibi dixi. ¶ Quærit gl. vtrũ saltẽ ex iudicium debeat petere, & tentare. Gl. determinat qđ non, q̃ vide. & no. Ad fi. l. opp. dř hic, nisi vsuræ remissæ sint nã remitti non pñt antequam debeãtur, vt l. sub conditione. ĵ. de solut. Dicunt q-
8 dam, ꝙ hic fuerũt remissæ post, alij qđ primò. ¶ † Ex qua glo. no. qđ verba sic conditionaliter ꝑlata, si negotia mea gesseris, &c. nõ inducunt mandatum, facit l. si qs sub ꝯditione. ĵ. si qs omis. causa.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Dic ergo. Vide Alex. post alios in l. tutori. C. eod. titu.
b ¶ Certè. Adde gl. & Bar. in l. tutori. in fi. C. eod. Sed quomodo debet fieri ista certificatio. vide ibi per Sal.
c Barb. ¶ Venio ad ver. Quanquam. Not. quando certum est quem non habere mandatum, non admittitur, licet velit cauere. fallit in causa capitali. l. non tantum. ĵ. de app. fallit in causa liberali. l. benignius de liber. cau. Fallit quãdo carens mandato, est de coniunctis. d. l. sed & hæ. s̃. de procur. Ita dicit Ang. in l. 1. de procur.
d Paris. ¶ Nemo experitur. Vide & limita, vt per Ias. in l. Titius. ĵ. de verb. obli. post Bar. & omnes.
e ¶ Ex quo collige. Adde Bar. in l. posthumus. §. si quis ex his. de inoffic. testam.

LEX VIII.

Si autem.

§. Item si fundum. Gestor tenetur totum redder qđ ad se peruenit. h. d. Not. ꝙ pete-
a re a aliquid, vt procurator, cum non sit, & ꝯsequi, est obreptio, vt hic: ibi per obreptionem, &c. Sed qui per obreptionem aliqd cõseqť, incidit in crimẽ falsi, vt l. si quis obrepserit. ĵ. de fals. Ergo hic incidit in crimen falsi nisi docuerit se hr̃e mandatum, vel dñs ratũ habeat, vt l. si procuratori falso. ĵ. de condi. cau. dat. cau. non seq. Facit ad ea, quæ dixi s̃. de procur. l. procurator qui pro euictione.

ADDITIO.

a Pom. ¶ No. ꝙ petere. Vide An. in l. falsum. C. de falsis.

1 *Compensatio non videtur reiecta eo ipso, quod pronunciat super principali:*
2 *Deductum in iudicium post litem contesta. pot etiam per sententiam diffinitiuã terminari.*
3 *Actio ita perpetuatur per modum exceptionis in iudicium deductæ, sicut per modum actionis, & lis super ea contestatur.*

§. Si quocunque. Sententia lata super exceptione in-
a ducit exceptionem rei iudicatæ, si illud postea per modum actionis a proponitur. h. d. Gl. opp. C. si ad-
1 uersus rem iudicatam. l. 1. Solue vt in gl. ¶ Opp. & vř, † ꝙ eo ipso ꝙ pronunciat sub principali, videatur reprobare compensationem, vt C. de ordi. iud. l. 1. de ord. cog. l. 2. & not. s̃. de his qui sunt sui, vel alie. iur. l. pe. Sol. Quidam fatentur hoc esse verum, si de ipso debito, de quo opponebatur compensatio, erat plenè cognitum. Contrarium puto, quia tex. hic requirit expressè, ꝙ compensatio sit reprabata. & tex. in l. quòd in diem. §. si ratione. ĵ. de compensatio. requirit ꝙ sit reprobata compensatio ex causa. quasi debitum non subsistat, & hoc per iudicem pronuncietur, vt ibi glo. sentit.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Per modum actionis. In contrarium vide gl. in c. 2. in versi. exceptionis. extra, de ord. cog. vbi Abb. sequitur. vide de materia, & limita, vt ꝑ Pau. de Cast. consi. 325. vide ad reg. Rom. consi. 410. vide Fel. in c. suborta. extra, de re iudi. vide Alex. in l. qui Romæ. §. duo fratres. de verb. obli. ad fi. vide circa ista omnia Abb. consi. 50. in 1. parte. & vide bonum tex. in l. duob. ĵ. de except. rei iudi. vide Bar. in extrauaganti, ad reprimendum. in ver. summariè. vide & declara, vt per Soc. in l. naturaliter. §. nihil commune. de acqui. poss. vide, q̃ dicit Alex. in l. de pupillo. §. si is cui. ĵ. de oper. no. nun. vide omnino consi. 96. vbi autem exceptio compensationis per iudicem admittitur, ꝙ super ea sit pronunciandum: vide Barb. consi. 36. vol. 4. in 2. dub. pendente autem iudicio super exceptione non potest singulariter deduci exceptio in iudicatis, per viam actionis, vide bald. no in l. si index. in 1. lect. ĵ. de his qui sunt sui, vel alie. iur. sequitur barb. consi. 53. vol. 4.

a sentit. Non obstat ᵃ iura allegata in ꝯriũ, qa ibi qđ in sñia principaliter deueniebat, ñ poterat esse verũ, nisi intelligat̃ sup illo incidenti ꝓnũciatũ: hic át pt̃ esse verũ, qđ gestor teneat̃ ad cẽtum, & dẽat recipere centũ: vñ postea agẽdo, sñiam nullo mõ infringit. Sed ꝯ, hæc ꝯpensatio tollit actionẽ ipso iure, cũ ab hoie opponit̃, ergo nõ pt̃ eẽ verũ gestorẽ teneri, nisi ꝯpensatio sit reprobata. Rñ. verum est, cũ opponit̃ ꝯpensatio de debito liquido, sed hic nõ erat liquidũ, sed liquidandũ in iudicio. Vñ illud potuit iudex admittere. Cautius tñ faceret iudex, si dicat, reseruato ei iure
2 agendi ꝯ dñm in tali iudicio, arg. l. Bebius. ĩ fi. de pac. dot. ¶†No.
b ex isto §. ᵇ ꝙ illud qđ ꝓponit̃ per modũ exceptionis post litem contest. põt per diffinitiuã sẽtẽtiam terminari, licet per se principaliter posset in iudicium deduci. Pro hoc ĵ. de inoffic. test. l. Papinianus. §. fin. & qđ dixi in l. nã & postea. §. si minor. ĵ. de iureiu.
3 Et ex hoc habes, † ꝙ ita ꝑpetuat̃ actio, qñ per modum exceptionis in iudicio proponitur, sicut si ꝑ modum actionis super ea lis contestaret̃, vt ĵ. de reg. iur. l. omnes actiones. ibi, semel inclusæ iudicio. Et vr̃ mihi ꝙ tangitur per gl. e᷑. de ordi. cog. c. 1. Contra istam opin. oppo. ĵ. de euict. l. vendicantem. §. fi. cũ l. seq. vbi sententia lata super exceptione non impedit actionẽ proponi. Sol. hic actio & exceptio proponebant̃ ad eundẽ finem, ibi ad diuersum, vt ibi dicam, & plene per Cy. in l. ꝑemptorias. C. sen. rescin. non poſ. Ego dixi plenè in l. q Romæ. §. duo fratres. ĵ. de ver. obl.

ADDITIONES.

a ¶Non obst. Nos dicimus, ꝙ quoties iudex ꝓcedit ad vlteriora, tacite dẽt ꝓnunciare exceptionem non obstare, vt bart. & ibi dixi in l. à procedente. C. de dila. Hoc limitat̃, qñ eẽt talis exceptio, sup qua nisi videretur ꝓnunciatum, nõ posset vlterius quicq̃ fieri, tex. est & ibi not. bart. in l. ꝙ si in diẽ. hic alleg. Item limita qñ de dicta exceptione fuit plenè cognitum, per tex. hic, & no. Doct. in c. insinuante, de offic. deleg. not. Bar. l. qui Romæ. §. duo fratres. & in l. nam postea. §. si minor. de iureiur. per bal. in l. si iudex. ꝯ. đ his q̃ sunt sui, vel alie. iur. Item fallit qñ simul procedit super emergentibus, & sup principali c. exhibita. & ibi Doct. de iudi. & ibi dñt Doct. ꝙ iudex pt̃ ꝓnunciare procedendo ad vlteriora reseruatis exceptionibus emergentib. per id qđ hr̃, & no. in c. ad dissoluendũ. de despon. impub. licet hoc facere non dẽat, sed prius cognoscere de ipsis emergentibus, vt no. in gl. in c. cum contingat. đ offi. deleg. Quid át si dicat iudex, nõ admitto exceptionẽ? Dic ꝙ perinde est ac si diceretur, reiicio, ſm bal. per illum tex. in l. fi. ad fi. C. de neg. gest. Et prædictis adde bal. in l. 1. C. de ordi. cog. & oĩno Ang. & Imo. in l. si quæramus. ĵ. de test. & bened. de Plum. in l. liberis. §. fi. đ lib. cau. Adde ꝙ iudex procedendo ad vlteriora, non dicatur reiicere, Rom. consi. 241.
b Paris. ¶Not. ex isto §. Vide Iaſ. in l. sed & si possessor. §. si procu. in 3. not. ĵ. de iureiuran.

LEX IX.

a Si ex duobus. ᵃ Prohibitio impedit hãc actionem oriꝯ prohibentem socium, non ꝯ alium nõ prohibentem, hoc dicit. ¶ Opp. de ratione, quã fecit Iurisconsultus: qa si sunt socij, ergo vnus ab alio repetit id, qđ soluit. Glo. 1. respondet, qa hic tex. non põt intelligi in sociis omnium bonorum, sed alicuius rei vel societatis incidentis. Gl. vlti. soluit aliter, s. quia hæc prohibitio hr̃ perinde ac si pro sua parte soluisset, qđ satis placet. ¶ Opp. pactum factum vni ex duobus reis sociis ꝓdest alteri, vt l. eãdem. §. 1. ĵ. de duob. reis. ergo & ꝓhibitio vnius. Solut. hic erant socij, & non correi: ibi correi, & socij. Vel aliter, aliud in ista prohibitione q̃ habet vim particularis solutionis, vt est dictum s̃. proxi. aliud in pacto. de hoc dixi plenè. ĵ. de duob. reis. l. ex duob⁹. ĩ illa q̃stione, an pactum factũ vni ꝓsit alij. De ista ꝓhibitiõne habes C. eo. l. fi. tãgam vobis ĵ. eo. l. soluẽdo.

ADDITIO.

a ¶Si ex duobus. De isto tex. vide bal. in l. filię. C. famil. ercisc. all. in l. Titium. §. alterum. ĵ. de admin. tut. post bar.

LEX X.

1 *Præsentia partis non requiritur in dependentibus à mera voluntate alicuius.*
2 *Ratihabitio & contractus differunt.*
3 *Actio quomodo possit esse in pendenti.*
4 *Contractus emptionis, & venditionis, nuda voluntate nõ tolluntur, sed requiritur consensus vtriusque.*
5 *Actio in casibus in quibus est verè, vel fictè in pendenti natiuitas actionis, potest impediri, vel fingi non nata nuda voluntate vnius.*
6 *Voluntas nuda quæ appelletur.*
7 *Dolus commissus quando videatur remissus per simplicem remissionem.*
8 *Dolus quod operatur in constructione actus, id operatur in eius distructione in actionibus bonæ fidei.*
9 *Dolus quomodo possit dare causam gestioni.*
10 *Reprobare quando possim, quod semel approbaui, & quando econtra. nu. 11.*
12 *Reprobatio an trahatur retro sicut ratihabitio, & prohibitioni comparetur.*
13 *Ratum habere præcisè quando quis cogatur, & soluendo interesse quis liberetur quid in ratihabitione necessaria. & nu. 17.*
14 *Ratum habere ꝙ quis cogatur per iudicem, non est necesse quod pars adeat iudicem, potest tamen si vult.*
15 *Præcisè tunc quis cogitur ad factum, vbicunque quis tenetur ad factum ex legis dispositione.*
16 *Regula, ꝙ vtiliter gestum quis cogatur habere ratum, in quib. casib. procedat.*
18 *Ratihabitionis necessariæ effectus.*
19 *Verbum denotat factum, aduerbium qualitatem facti.*
20 *Ratihabitio quid operatur in negotio, quod est nostrum ratihabitione.*
21 *Erratum si fuerit in ratihabitione, quod præiudicium generatur ratificãti.*
22 *Taciturnitas, quando habeatur pro ratihabitione, remissiuè.*
23 *Factum per aliquem tanquam nuncium, non potest ratum haberi.*
24 *Factum per procuratorem reuocatum potest ratum haberi.*

Pomponius. Ista lex est multũ difficilis ĩ tex. & apparatu, & br̃ ſm glo. & coiter oẽs, h. d. Vbi negotiũ gestoris ratũ habui, actio tollit̃, ꝑterq̃ rõne doli, ſm Pomp. sed ſm Scæuolã & Vlpianũ durat rõne doli, culpæ, & reliquorũ. hoc dicit cũ prin. l. seq. Diuisionẽ & casum ponit gl. 1. q̃ legit istã legẽ ꝑ saltus. ponũt̃. n. hic tria dicta Pomp. s. dictũ, exceptio, & rõ dicti: primũ in prin. l. vsq; ad ver. videndũ. Scdm in ver. sed superi⁹, vsq; ad ver. Scæuola. Tertiũ ĩ ver. eo dictũ. vsq; ad vers. & quẽadmodũ. Cętera sunt qnq; dicta Scæuolæ & Vlpiani reprehendentis Põp. vt in gl. Legas igit̃ primò oĩa dicta Pomp. postea dicta aliorũ ſm gl. Nic. de Mat. legit istã legẽ alio mõ. s. ꝙ primò ponit dictum Pomp. scđò declarationes, & limita. Scæuolę, & Vlpiani. Secunda ibi videndũ. Et ſm eum Pomp. non reprehẽdit̃ in totũ, sed eius dictũ distinguit̃, & limitat̃, & ſm eius lec. summo sic legẽ Ratihabitio dñi tollit actionẽ negot. gest. ſm Põp. & sic ſm Scæuo. & Vlpianum est in pendenti, & dictũ Pompo. est verum, nisi dolus approbationi causam dederit, & est verum in eo quod est approbatum in dño circa directã actionẽ, non circa ꝯriam. h. d. in terminis. casus in prin. nõ mutatur, & lr̃a toti⁹ legis legit̃ ordinatè, ſm istã lec. ¶ Venio ad ver. videndum. & dicit Scęu. ꝙ ex dicto Pomp. colligit̃ ꝙ actio negotiorũ gest. pẽdet, qa si esset nata, non posset tolli nuda volũtate. h. d. Et sic nõ est rõ ꝯ Põp. sed vnũ qđ colligit̃ ex dicto eius. ¶ Venio ad ver. sed superius. hic Scæuola limitat dictum Põ. ꝙ habeat locũ, nisi dolus dederit causam approbationi. h. d. ¶ Venio ad ver. Scæuola. & ver. sed eò dictũ. qui ver. Scę. & ver. sed eò. dẽnt simul legi hic. Scæ. ostẽdit qũo dictũ Pomp. dẽat distingui, & limitari. Dicit. n. ꝙ imò putat ipse ꝙ post ratihabitionẽ hẽat locũ actio nego. gest. & dcm̃ Põp. dẽt ĩtelligi ꝙ tollat̃ actio negotiorum gest. ratihabitione, in eo qđ est approbatũ in alio. h. d. Pro cuius declaratione dẽs scire, ꝙ aliud est factũ, aliud qualitas facti. Vñ si fecisti domũ meam, ego possum approbare qđ fecisti, non ãt eo ꝙ bñ vel malè fecisti. Itẽ ista approbatio nõ pt̃ se extẽdere, nisi ad tollendũ ius, qđ ꝯpetebat ipsi approbanti: meritò ergo dicit Sceu. ꝙ post approbationẽ hẽt locũ actio neg. gest. directa, & ꝯria. Et dictum Põp. intelligit̃ ꝙ post
a ratihabitionem nõ possum reprobare semel approbatum: ᵃ tñ ĩ eo, qđ non est approbatum, vt in qualitate, vel ẽt in eo, qđ venit in ꝯria, bene pt̃ competere directa actio. h. d. Sequit̃ ver. & quẽadmodum. hic probat Iurisc. à simili, ꝙ ratihabitio q̃ inducit̃ per legẽ, in negotio vtiliter gesto, nõ tollit actionẽ negotiorũ gest. ꝯpetẽtẽ gestori, nec q̃ ꝯpeteret dño. Ad reliqua ergo nec ratihabitio q̃ fit ab hoĩe. h. d Sequit̃ ver. cæterũ. dicit Scæuola actionẽ durare directã, & ꝯriam. Ponit hic exẽplũ de directa. In ver. item, ponit exẽplũ đ ꝯria. in prin. l. sed an vltro tollit vnũ dubium. tex. est clarus. ¶ Venio ad primum dictũ. Quæro qũo intellexit Põp. per ratihabitionẽ dñi gestorẽ non teneri. In hoc sunt opi. inter Io. & Azo. Nã Azo dicit ꝙ Põp. intellexit de ratihabitione dñi facta in corde suo, vel tractatu habito cũ vicinis, non ãt gestore ꝑsente, & dicebat Pomp. gestorẽ non teneri ope exceptionis. Et ĩ hoc reprehendit̃ ꝑ Scæu. & Vlp. ſm eum. Arguit gl. ꝓ Põp. prĩo, & vr̃ ꝙ sufficiat ratihabitio facta absente parte ad ꝓducendã exceptionẽ. Nã ratihabitio sufficit ad obligandũ gestorẽ, vt s̃. e. l. si pupilli. §. itẽ qrit̃. Item sufficit ad liberandũ eũ q soluit gestori. Itẽ sufficit ad acqrendũ dñium rei solutæ gestori, vt ĵ. eo. l. si ego. ergo eadẽ rõne dẽt sufficere ad inducẽdã exceptionẽ. Itẽ in ꝯrium ad liberãdũ gestorem reqrit̃ pactũ, vt ĵ. l. ꝓxi. in prin. ibi, nisi spãliter, &c. Per pactũ. n. tollunt̃ actiones ope exceptionis, l. iuris gẽtium. §. qnimò. s̃. de pac. Sed qñ ratihabitio fit parte absente, nullum pactũ interuenit. Non. n. pt̃ fieri inter absentes, nisi interuenit nuncius vel epistola, vt no. de act. & obl. l. ꝯsensu. & l. 1. in fin. ĵ. de ꝯh. emp. Et sic ꝯcludit̃ ꝙ talis ratihabitio non inducat exceptionẽ, nisi fuerit facta ꝑte ꝑñte. Ita dicit gl. ſm Azo. Ex hac lec.
b Azo. vides quid operatur ratihabitio ᵇ absente parte, ĵ. plenius dicam. Io. ĩtellexit dictũ Põponij. al'r. s. ꝙ approbatio fuerit facta tractatu habito cũ ipso gestore. Item ꝙ Põp. intellexit ꝑ approbationem dñi, gestorem ipso iure non teneri, & ĩ isto iure reprehẽdit̃ Põp. Nam nõ liberat̃ ipso iure, sed ope exceptionis. Item reprehẽditur, ꝙ nimis gñaliter locutus est. Nã debuit distinguere vtrũ dominus q̃ approbauerit, sciuerit, vl' ignorauerit. Quę opi. sit verior,

ADDITIONES.

a ¶Semel approbatum. Quod est approbatum, non potest improbari, vel econtra, per Bar. in l. dispensatorem. ĵ. de sol. & vide. ĵ. ead. l.
b ¶Operetur ratihabitio. Quod operatur ratihabitio absente parte, adde Bar. in l. quo enim. in fi. prin. rem rat. hab. & quod no. bar. in auth. sacramẽta puberum. C. si aduers. venditio.

rior,dicam in verſ.px.Omitto igiť vnã qõnem, q̃ hic formať in
gl.& venio ad ver.ſequentẽ.¶Venio ad ver.videndũ.in iſto ver.
ſm gl. poniť vnũ dcm̃ Scæuolæ ad rephẽtionẽ Põp.p arg.à diui-
ſione,& ponit duos caſus.Aut tu dicis iſtã actionem eſſe in pen-
denti ex hoc,an dñs ratũ habeat aut nõ.Prĩum ñ pſequiť,ſm ſic.
Si diceres ñ eſt in pẽdẽti, ſeqť φ actio eſt nata & ſi ẽ nata,actio,ñ
pt tolli nuda voluntate. Primũ mẽbrũ pſeqť gl. qa ſi dicit actio-
nẽ eſſe in pendenti, ex hoc an dñs ratũ habeat, eſt incõueniens
φ ex voluntate vnius pendeat, j.de arbi.l.nõ diſtinguemus.§.il-
lud.& l.nemo ĩ poteſtate.Illud dictum gl. pcedit ſm lec.Io. poſi-
tã in pcedenti verſi.q̇ intellexit dictũ Põp.poſt ratihabitionẽ ge-
ſtorũ nõ teneri ipſo iure:ſed ſm Azo.q intelligebat dictũ Pomp.
qđ nõ teneť geſtor ope exceptionis, de neceſſitate oportet nos
dicere actionẽ natã:al's nõ cpeteret exceptio , vt l.2.j.de except.
Sed tunc formãdus erit iſte caſus ſic. Vidẽdũ eſt an actio pẽdeat
hoc ẽ effectus actionis. q. d.iniquũ ẽ φ ex volũtate vni⁹ pẽdeat.
Sic pt intelligi ſm gl.nr̃os.¶Contra hoc op.anteq̃ geſtor gerat,
nõ pt cogi ad gerendũ,ergo ex ptãte,ſeu voluntate geſtoris pen
det.Rñ.Añ geſtionẽ pt eſſe in pendenti , poſt geſtionem non,vt
hic.¶Item op.de l.diſpenſatorẽ.in fin. j.de ſol. inquantũ illa lex
cdicit huic mẽbro.Dic qđ ibi loquiť in negotio,qđ eſt noſtrũ ra
tihabitione,meritò actio pt pendere.Sil'e in l.ſi pupilli. §.itẽ q̃riť.
s.eo.hic in negotio qđ eſt noſtrum re ipſa,licet al's intellexit Io.
vt j.dicã in ver.& queãdmodũ.Hoc nõ placet mihi, nã nullũ eſt
inconueniens qđ actio pẽdeat, vel eius effectus ex ptãte eius cui
dẽt q̃ri, vt l.ſenatus.§.legatũ. j.de leg. 1.& l.ſi ita legatum. §. illi ſi
volet.eo.ti.& de cd.& demon.l.ſi ita expreſſim.& qđ no.p Dy.in
l.a Titio.in fi.j.de verb.obl.Er iſtud voluit hic dicere Iuriſcon.vt
ex dicto Põp.colligitur,φ actio negotiorũ geſtorũ pẽdet ex vo-
lũtate dñi , qa per eius ratihabitionẽ tolleť.Si.n.eſſet ſemel nata,
nuda voluntate ñ tolleret. Vñ in hoc verſ. teneo lec. Nic.đ Mat.
Et ex hoc apparet,φ in pcedẽti ver. verior eſt opi. Io.q dixit Põ-
ponium intelligere actionẽ ipſo iure nõ cpetere. & in hoc ſtan-
dũ eſt cũ Io. Item ex eo qđ pendet ex voluntate dñi apparet qđ
1 pt fieri parte abſente. Oĩa † em̃ a q̃ ex mera voluntate alicui⁹ pẽ-
a dent,non requirunt partis pñtiam , vt ſi quis vult cõdere vltimã
voluntatem, vt l.cũ pr̃.§.donationis.& l.miles. j.de leg. 2.& l.nõ
idcirco.C.de co.Simile in aditione hr̃ditatis quæ fit ſolo animo,
b neq; requirit partis [b] præſentiam, vt l.pro hr̃de.in prin.& §. 1.de
acquir.her.& l.ſi auia.C.de iure delib.& hoc tenet Gul.& in hoc
ſtandum eſt opi.Azo.qui intelligit de ratihabitione facta etiam
2 parte non pſente. Et ad hoc † eſt aduertendũ φ ex hoc colligiť
quædã dr̃ia inter ratihabitionẽ , & mandatũ. Nam cum manda-
tum ſit quidã cctus, qui non pt geri inter abſentes, niſi interue-
niente nuncio vel epiſtola, vt l. 1.s.de procu.ratihabitio verò nõ
eſt cctus , ſed pendet ex mera voluntate ratum habentis. merito
c fit abſente parte,non interueniente organo.[c] Hoc igitur † præ-
3 miſſo' p declaratione literarum , reuoco in dubium vtrum actio
poſſit eſſe in pendenti? Ad qđ rñdeo, ſi quæris vtrũ aliquid ſit in
pendenti reſpectu pſentis ſtatus, & certũ eſt φ non , vt Inſti.qb.
mo.i⁹ pat.po.ſol.§.ſi ab hoſtibus.& ibi no.& per Doct.in l.fi.C.de
ſen.paſ.Si verò quæris reſpectu futuri euentus, tunc res pñt eſſe
in pendenti vl'r loquendo. An aũt actio poſſit eſſe in pendẽti ex
aliquo futuro euentu alio q̃ ex voluntate partium , dic vt in l.v-
ſusfructus.j.de ſtipu.ſer.& l.fi.j.cõmu.præd.vbi tex.& gl.tangit.
Si verò q̃ris an poſſit pẽdere ex volũtate partiũ , tũc ſum⁹ in mã
nr̃a:& dic , aut quæris de voluntate eius , qui eſt futurus obliga-
ri,& eſt iniquum φ pendeat ex voluntate eius, vt l.à Titio.in fin.
de verb.obl.& l.centeſimis.in fi.eo.tit.& j.de act.& obl.l.ſub hac
& C.de ch.empt.l.in vendentis.& j. de reg. iur.l. in perſonam.§.
generaliter. Aut quæris de volũtate eius cui actio dẽt q̃ri , & tũc
põt eſſe in pẽdenti, vt hic ſm Pomp.& ſm ea, quæ s.dixi.Sed cir-
ca hoc eſt aduertẽdum , nã qñq; actio põt eſſe in pendenti verè,
vt qñ alicui defertur à teſtõre vel à lege ſub conditione,ſi volue-
rit.Exemplum qñ à teſtõre,habes in d.l.ſi ita legatum.§. illi ſi vo-
let.j.de leg. 1.Item exemplum à lege , probať in negotio quod ẽ
noſtrum ratihatione tñ. Pendet.n.actio ex voluntate dñi , in l.ſi
pupilli.§.item quæritur.s.eo.& gl.hic tenet , & l.diſpenſatorem.
j.de ſol. Ad idem C.de iure emphyt.l. 2. vbi per ceſſaſſionem ſo-
lutionis canonis,ſiue penſionis,cadit à iure ſuo , ſi dñs voluerit.
Simile in hr̃ditatis petitione, q̃ competit alicui ſi hr̃ditatem vo-
luerit,ſed illud non eſt propriè exemplum,qa añ aditionẽ nõ eſt
celebratus quaſi cctus, ex quo dẽt ſibi oriri ius. Qñq; actio ẽ in
d pendenti [d] ficta ex voluntate eius cui dẽt q̃ri, vt qñ deferť alicui
hr̃ditas,nec requiritur eius ſcĩa, vel ignorantia,& ſic non requi-
ritur eius voluntas vel approbatio,& tunc abſenti ſtatim q̃ritur:
ſed ſi poſtea illam repudiaret, fingereť non q̃ſita. Exemplũ in le-
gato , cuius actio quæriť legatario à tpe mortis , ſed ſi repudiat,
fingiť retro nunq̃ q̃ſita, vt j.de cõdi.inſti.l.ſi quis ita, & ibi not. I-
ta in propoſito,in negotio qđ nr̃m eſt re ipſa, ipſo geſtu, cura &
ſolicitudine, quæritur nobis actio, licet ignorantib. vt l. 3 .§. & ſi
furioſi.s. eo. & ibi patet. Tñ ſi dñs poſtq̃ cognouit, repudiat, qđ
facit ratum habendo qđ geſtũ eſt , quanq̃ malè geſtum, fingituř
actio nõ nata.Pro hoc C.ſi cer.pet.l.ſi abſentis.Et hoc mõ intel-
ligendo φ hic dr̃,φ actio eſt in pendenti, intellige fictè in iſtis tri
bus generib. negotiorũ. Si verò actio deferť alicui ex ſuo cctu,
vl' ex aliquo ſuo facto, illa nõ eſt in pendenti ex volũtate alicui⁹,
quia voluntas iam affuit.Pro hoc optimè j.de don.cau.mor.l.ei
4 qui,& ibi no.† Et ex hoc apparet φ cctus emptionis,& venditio
nis & ſimiles nuda voluntate non tolluntur, niſi vtriuſque con-
ſenſus interueniat.Itẽ pdicta q̃ dixi, actionem pẽdere ex volũta-
te eius cui defertur, intelligas , ſi ei deferť ad commodum ſuum
tm̃.Si. n.ad cmodũ eius & alterius, eſt iniquũ φ ex vnius volun-
tate pendeat,& φ alter alteri poſſit piudicare, arg.s.l.pxi.& l.cũ
nõ ſolũ.§. 1.& §.vbi aũt.C.de bo.q̃ lib.& l. his q hr̃s. §.fi.j.de acq.
hær. Et hoc qđ Põpo. dixit actionẽ tolli p ratihabitionẽ , intelli-
gas de actione directa, q̃ cõpetebat, vel cpetitura erat ipſi dño ra
tum habenti,non de contraria , quia in alterius præiudicium ra-
tum habere non poterat.Et ita declarat Iuriſconſultus in fi.l.

Sum expeditus De primò membro, venio ad ſm, dr̃
hic φ actio iam nata non pt tolli nu-
da voluntate. Contrà j.de ſol.l.diſpenſatorẽ.in fi.Sol.ibi actio ñ
tollitur,ſed eius natiuitas impeditur:pendebat.n.actio ex volun
tate ratum habentis , & ita dẽt exponi ibi tex. ¶Secundò oppo.
gl.Inſti. de iniu.§. fi. Sol.eodem modo ibi actionis natiuitas ĩpe-
ditur, vel fingitur retro nõ nata.Erat.n.de his q̃ pendebant ex vo
luntate alicuius verè vel fictè, ſm ea q̃ dixi s. ¶ Opp.gl.l.ſi tibi.§.
quædam.s.de pac.Sol. put ĩtelligis prin.legis ſm Azo.ibi loquiť
in pacto,& ſic in voluntate non nuda, hic in voluntate nuda lo-
quitur,& hæc eſt vera.Sed prout intelligis ſm Io. qđ ratihabitio
fuit facta præſente parte,& ſic cadit in ſpẽm pacti, tunc ſolue qđ
ibi in actionibus deſcendentibus ex delicto, q̃ nudo pacto tollũ-
tur ipſo iure, hic in his, quę deſcendunt ex cctu, vel quaſi.Sed p-
5 cedens eſt verior. Habes ergo,† φ in caſibus in quibus actio eſt
in pendẽti verè, vel fictè, pt actionis natiuitas impediri , vel fingi
6 non nata ex nuda voluntate vnius:al's ſecus.¶Quæro ergo qđ†
appellatur nuda voluntas? Gl.hic ſuper ver.nuda voluntate, vide
tur intelligere, nudam volũtatem.ſ.à pſentia alterius partis. Qđ
ſatis eſt bene dictum , dic tamen melius qđ ſicut pactum dr̃ nu-
dum,qđ ſtat in nudo noĩe conuentionis nullo alio ſuperaddito,
vt dixi in l.iuregentium.§.quinimò.ff.de pac.Ita voluntas dr̃ nu-
da,quæ ſtat in ſuis principiis nudæ voluntatis,ñ addita ſibi pñtia
partis, q̃ facit illam volũtatẽ cadere ĩ pactum, vel non addito ſibi
alio noĩe à iur̃ qđ faciat eã cadere ĩ nomẽ cct⁹.Exẽplũ ĩ actionib.
q̃ electione tolluntur.Nam fit nuda volũtate electio,non ſuper-
addito aliquo:& hoc mõ electio pt nuda voluntate tolli, vt C. đ
codicil.l.fi.& qđ no.Inſtit.de lega.§.ſed noſtra.Quandoque ope
exceptio. tollitur actio electione , vt C.de fur.l. 1.Facit qđ no.in
l.quod

ADDITIONES.

a Poma.¶Omnia.n.Vide Fel.in c.cum M.de conſtitu.Bar.conſ.18.volum.1.
b ¶Partis.Et ſic tenet hic Bar. φ ratihabitio pt fieri abſente parte , & valet,
Vide Cy.in l.ſi in fraudé.in fi.C.ſi in frau.pa.vbi dicit,φ Iac.de Are. & Pet.
tenét φ valet.Adde Bar.in l.quo em̃.in fi.circa prin.rem rat.hab.& l.certũ.
§.ſi quis abſentem.de confeſſ.Ang.in auth.de hæred.& Falci.§.ſi vero.
c Claud.¶Organo.Hoc igitur,quod dicit de ratificatione limita , & decla-
ra, vt per Aret.conſi.127.& ſeq.
d ¶In pendenti.Aduerte ad hanc ſing.doct.quam hic ponit Bar.& in l.1.C.de
pact.φ quoties ius, vl' actio cõpetit alicui ſine facto ſuo, puta ex diſpoſitio
ne legis, vl' ſtatuti.aut ex teſtõ, tale ius, vel actio, renũciatiõe pt extingui i-
pſo iure, ſimplici renũciatione eius, cui acquiſitio ẽ facta:tñ hoc nõ vr̃ ve-
rũ in actionib.q̃ acquiruniť ex delicto illato,& q̃ ſunt rei pſecutorię ex par
te actoris, vt cõdictio furtiua,& lex Aquilia, quatenus danť ad verũ dam-
num, qa non tolluntť ipſo iure, ét per pactũ de non petendo. l.ſi tibi.§.q̃dã.
& ibi Bar.s.de pac.& ibi gl.& per Bar.j. prox.Itẽ ſi dicta doctrina eſſet ve
ra, ſequereť φ ſi ego geſſi negotium alienũ re ipſa alicui furioſo, vel igno-
ranti, actio q̃ſita poſſet tolli ſimplici renunciatione, & hoc contra tex.hic
& in gl.Itẽ cõtra hoc facit l.ſi abſentis.C.ſi cer.pet.& qđ ibi no.in addit. v
bi ſil'r actio abſenti, vel ignoranti quæſita, ſua repudiatione nõ tollitur ip-
ſo iure directa certi condictione : vñ forte dici pt', regulam eẽ in contra-
riũ in d.§.q̃dam.& melius in l.ſi vnus.§.pactus.eo.ti.Fallit tñ, qñ actio ẽ q̃-
ſita ex teſtõ, vel vltima voluntate, qa ſecuta repudiatione, fingiť legatũ nũ
q̃ fuiſſe factũ.l.proinde.§.fi.j. ſi cert.pet.& l.legatarius.§.1.de leg.1.Secũdò
fallit in actione, q̃ datur ad meram vindictam, vt eſt actio iniuriatũ.d.§.q̃-
dam.non ſolũ per pactum de non petendo tollitur ipſo iure, ſed etiam ſim-
plici renunciatione creditoris nuda voluntate.l.non ſolum. §. fi. cũ l.ſeq.
§.ſi ãt ad iudicem.j.de iniur.& Inſt.de iniu.§.fi.& tenet gl.hic, in ver.nuda
volũtate.& Bar.hic,& idé vidétur tenere Cano.in c.cum te.de re iud.licet
gl.ſentiat contrarium in d.§.fi.ſ.φ tollatur ipſo iure per pactũ de non peté
do, non ãt nuda voluntate.Tertiò fallit, qñ actio eſt quęſita ſolo conſenſu,
& res eſt integra, quia tunc tollitur ipſo iure per pactum de non petendo.l.
ab emptione.de pac.Inſti.quib.mod.tol.ob.§.fi.non ãt tollitur ipſo iure, nu
da voluntate creditoris, quia hoc non eſt iure cautum.Et ad prædicta facit
l.idem in duob.in §.fi.cum l.ſeq.& quod ibi no.& in l.& hęredi.§.nos auté,
de pac.not.Bar.in l.non ſolũ.§.liberationis verba.de lib.leg.vbi no.φ ſi cre
ditor facit pactum de non petendo debitori abſenti, illud pactum non no-
cet creditori : ergo multominus nocebit ſimplex repudiatio actionis , &
hoc in actione perſonali, Vnde prædicta cum dictis Bar.hic bene pondera,

l.qđ in hr̃dē.§.eligere.ῗ.de tribu.¶ Venio ad versi.sed superius.ī 1.gl.legit φ illud sit dictū Pōponij. Alij dñt φ est dcm̃ Scæuolæ limitantis ī op.& hoc tangit̃ in 2.gl.circa medium,in vers.cæte-
7 rū.in gl.sup verbo, recipiā.in fi.Et oēs † isti intelligunt φ p simplicem remissionem non videat̃ esse remissus dolus q cōmissus erat ī ipsa gestione.Nic. de Mat.dicit,φ dolus pteritus pt remitti sicut culpa.vt s̃.de pac.l.iu ris.gētium.§.si paciscar. Et ideo si dñs sciuisset dolū ɔmissum,ratū habendo tolleret̃ actio intelligit ergo hic,φ dol⁹ malus absit, hoc ē ne ɔmittat̃ dolus in hoc qđ dñs ratum hēat.Et sic intelligit de dolo ɔmisso in ipsa ratihabitione. Certè dcm̃ istud ingt̄ū rephendit gl. ñ placet. Nā ratihabitio retrotrahit̃,& mādato ɔparat̃,vt l.fi.C.ad Mace.& l.semp q nō ,phibet.ῗ.de reg.iu.& ī c.ratihabitionē.ex̃,de reg.iu.lib. 6.& ipsemet dt qđ p ratihabitionē fingit̃ actio retro noīata, vt in pcedēti,vbi vidistis.Sed si mādatū ab initio intercessisset,nō posset videri dolus futur⁹ remissus, ergo nec p ratihabitionē. Præterea leges expressè volūt in odiū dolosi,qđ p gnalia verba non videat̃ remissus dolus,vt l.Aurelio.§.Caius.de libe. leg.& p Cy. C.de transac. l.sub ptext.in.vlt.q.In eo vero φ intelligit hūc ver.in dolo ɔmis-
8 so in ratihabitione, dt verū.Cū.n.† actio negotiorū gestorū sit bonæfidei.l.si pupilli.§.fi.s̃.eo.& illud qđ operat̃ si dolus adhiberet̃ in ɔstructione ipsius actus: qa distingueretur vtrum dederit cām ɔctui,vel quasi,aut fuit incidens,vt l.& eleganter.ῗ.de dolo. Eodem modo in destructione, vt l.ab emptione. de pactis.& ibi
9 plenè de hoc dixi. ¶ † Sed circa hoc est videndum, qūo dolus posset dare cām ipsi gestioni.Rñde, vt colligitur ex gl.fi.s̃. eod.l. si pupilli.Sed si dicis,qūo dolus pōt incidere,vel cām dare in hac ratihabitione?Rñde,si cum dñs non haberet aīum ratum habēdi,dolo induxi eū vt ratum haberet tunc dolus dedit cām.Sed si ipse volebat remittere ratum habendo , tñ non simpliciter, nisi recepta pecunia:vel aliquo alio interueniente,ego dolo induxi, vt sine aliquo faceret: tūc dolus fuit incidens,& iudicabimus tāquam de dolo incidenti,sm̃ no.in l.& elegāter.§. 1.de dol.¶ Venio ad versic.Scæuola.vbi dicit ɔ Pomp.& ideo iste versic.nullū dubium habet, sed dubitationem recipit ex sequenti. Nam glos. intelligunt,qđ in totum ɔdicit Pomponio.Nico.đ Mat.dicit qđ non in totum ɔdicit,imò dictum eius distinguit & limitat,qđ apparet ex sequenti ver.¶ Venio igit̃ ad versic.eo dicto. gl. intelligunt,quod ista sunt verba Pomponij,& hic ponatur ratio sui dicti.Nic.prædictus intelligit,qđ hæc sunt verba Scæuolæ, & dēnt iungi præcedenti versi.hoc modo, vt dixi in casus positione.Ex
10 hoc verbo † habes notare,qđ non possum reprobare semel approbatum.Circa hoc gl.opponit & soluit, vt habes in ea.Dic vt per Dyn.in c.qđ semel placuit.ex̃,de reg.iur.lib.6.plenius p Cy.ī l.sicut.C.de actio.& oblig.tetigi vobis ῗ.commo.in l. in ɔmoda-
11 to.§.sicut.¶ † Sed q̄ro,qđ econuerso, vtrum possum approbare semel re probatum. Vr̃ qđ sic.s̃.eo.l.si pupilli. §.itē q̄rit̃.in gl.q̄ incipit,imò mandati.Ad idem ex̃,de procur.cap.licet is.lib.6.& vr̃ expressum in l.quo.n.§. 1.ῗ.rem rat.ha.Pro hoc oēs leges , q̄ dñt φ postq̄ qs eligit vnam rem,& sic vr̃ aliam reprobare, pōt variare,& aliam eligere,vt l.eum q certarū.in fi.ῗ.de verb.obli.& l.si ita stipulatus fuero Stichū aut Pāphilū.eo.tit.In ɔriū vr̃ casus in l.
a dispensatorē.a in fi.ῗ.de solu.Gl.ibi vr̃ dicere,φ post reprobationē nō pt ratum hr̃e,s.ad actionē ɔsequendā,sed ad exceptionem sic in ɔriis.Spec.in tit.de defen.§.j.versi.sed pone, dicit φ post reprobationem non possum approbare ad mei ɔmodum , sed ad mei piudiciū,sic.per ista dicta ñ soluunt̃ argumēta ɔria.Nam ēt quo ad actionem possum eligere rem quam semel repudiaui aliā eligendo.¶ Item quo ad mei ɔmodū possum ratum hr̃e, vt d. l.quo.n.§. 1.ῗ.rem ra.ha.Dicendū est ergo, q̄nq̄; reprobatio mea trahit secū executionem, tunc postea nō possum reprobare nec variare. Tex.est in l.apud Aufidium.in fi. de optione leg. & not. in l.huiusmodi.§. Stichum. ῗ.de leg. 1. & ita loquitur l. dispensatorem.in fi.ῗ.de sol. Statim enim post reprobationem secuta est executio iuris, vt ibi dicitur.Et hoc verū,φ non pt haberi ratū q̄tum,ad actionē,sed quātū ad executionem sic, vt d.l.quo.n.§.Iulianus.ῗ.rem ra.ha.& no.in d.l. dispensatorē. Si verò reprobatio non trahit secū executionem , tunc pt variare re integra. Ita dēt intelligi qđ not.in d.§.Itē querit̃.& c.licet is.ex̃,de ,pcu.lib.6.Et p hoc,qđ Spec.dicit in tit.de desenso.§. 1.non puto,cum verum di
12 cere.¶ † Quæro, vtrum sicut ratihabitio retrotrahitur & mādato ɔparat̃,ita reprobatio retrotrahat̃,& ,phibtioni ɔparet̃? Rñd. in his quæ pendēt ex voluntate nostra liberè, vt in negotio, qđ ē nostrum ratihabitione, puto retrotrahi reprobationē eadem ratione,qua dicimus de ratihabitione. Pro hoc dicta l. dispensatorem, ī fi.ῗ.eo.In negotio,qđ est nostrū altero de tribus modis, reprobatio nō pōt retrotrahi ad incōmodum gerentis, sicut nec ratihabitio, vt dixi s̃.eadem l.§.videdū.Nō.n.pōt tollere actionē ɔriā, vt ῗ.ea.l.in fi.Ad hoc.n.tendit reprobatio, & prohibitio.s. ad gerentis īcommodum, vt s̃.cod.l.proxi. & C.eo.l.vlti. Quantum verò ad præiudicium reprobantis talis reprobatio nō tenet,aliàs tenet,in istis trib.generibus negotiorū, ideo de hoc nō est q̄rendū.¶ Venio ad versi.& q̄madmodū.Iste vers.sm̃ oēs ɔtinet dictū Sceuolę ɔ Pomponiū.Quidā dicūt in totū ɔ Pōponiū, vt gl. Quidā distinguūt dictū Pōponij , vt Nico. vt dixi s̃.in positione casus.Et ex isto vers.habem⁹ duo genera ratihabitiōis. Primò est ratihabitio necessaria.Scđo ratihabitio volūtaria. Pro cuius declaratione intro.gl.& q̄ro, vtrum sup hoc debent esse duo iudicia:vnū quo qs cogat̃ hr̃e ratū:aliud , quo agat̃ actiōe nego-
13 tiorū gestorū.† Et vtrū cogat̃ qs pcisè hr̃e ratū,an liberet̃ soluēdo ītereste?Azo vr̃ dicere, qđ debēt eē duo iudicia , & qđ in trib. generib. negotiorū coget̃ hr̃e ratū pcisè:ī eo, qđ est nostrū ratihabitiōe,liberet̃ soluēdo ītéresse.¶ Nota diligēter illud, qđ dt φ ad hoc agat̃ vt ratū habeat: & sic sunt duo iudicia , ,put loquitur
14 in ratihabitione necessaria,¶ † Inquantū dicit,φ coget̃ hr̃e ratū p officium iudicis, anteq̄ cogatur per actionē neg.gest.dico φ ñ est necesse φ lex ipsa habeat hoc pro rato, vt in text.ibi necesse ē apud iudicem ,p rato haberi, impersonaliter loquitur, quasi dicat, ipse iudex , & quiuis alius:non dicit φ sit necesse φ per partē ratū habeat̃.Et hoc tenet Gul.qđ placet,s.φ nō sit necesse à iudice hoc impetrare, cum fiat per legē, vt l.q̄ sub conditione.§.fin. de condi.ind.& l.j.in fin.ῗ. ad Municip.Sed si pars hoc vult petere,quod per iudicē declaretur, puto φ possit, sicut pōt petere declarari sententiā nullā, vt l.j.ῗ.de fer.& dixi in l.si expressim.de appella. Et in hoc no. multū gl.istā. Sed ,put hæc gl. loquitur in alio genere negotiorū,s. qđ est nostrū ratihabitione , non video qualiter ,pcedat. Aut.n.loquit̃ in casu, in quo qs cōpellit̃ hr̃e ra-
15 tum:& tūc compellitur præcisè,† qa vbicūque quis tenet̃ ad factum ex legis dispositione, compellitur pcisè, vt l.stipulatio.§.j.ῗ. de ope.no.nūc. & qđ vi aut clam, per totū:& ῗ.de rei vendic.l.q restituere. In casibus verò, in quib.nō compellit̃, non potest agi contra eum, vt ratū habeat, sed forte pōt ɔ aliū.q hoc ,pmisisset, s.dñm ratū habiturū, vt probat̃ in l.si indebitū.ῗ.rē ra.hab.Et prædictum modū agendi,s. vt quis sit certus, vtrū habeat ratum dñs, vel non, habetis in l.Iulianus.§. si quis colludente.ῗ. de act.empt.
16 ¶ † Scđo ,p declaratione l.& gl.q̄ro in quo gñe negotiorum lo-
b quat̃ ista regula,s.φ vtiliter gestū cogat̃ hr̃e b ratum? Ioan. quod in oī gñe negotiorum, etiam q̄n est nr̃m ratihabitione, vt s̃.eod. l.si pupilli.§.si Titij seruum.¶ Sed ɔ hoc opp.ῗ. de sol.l. dispensatorem.Sol.dicit Io.ibi nō valebat gestor cogere ad ratū hn̄dum. Itē opp.sm̃ hoc, si gestor vendidit rē meam pretio cariori, cogor hr̃e ratum , & sic perdam inuitus dñium rei meæ, ɔtra l.id quod nr̃m. de reg.iur.Sol.dicit Io.cogor hr̃e ratū quātū ad hoc, vt gestori tenear ad sumptus nō quātū ad amissionē dñij , adeo quod si gestor ɔueniret̃ de euictione, nō haberet regressum contra dominū:ita dicit gl. Ista opi. Io.non placet , qa si in l.dispēsatorē, esset in arbitrio gestoris cogere dñm ad ratū habendū, vel non, pēderet actio ex volūtate eius, cui quæri dēt. Præterea , q vendit rē meā, licet cariori ptio, si ego nolo, non facit vtiliter:imò facit deteriorem conditionē meam, vt l.fi.ῗ.de vsu, & ha.merito nō possum cogi ratum habere.¶ Item ɔ Io. facit l.si pupilli.§. itē querit̃ s̃.eod. Sed ad illud posset rñderi pro eo, qa ibi loquit̃ q̄n negotiū nō est meū, nec res, sup qua gerit̃, sed in q̄stio. ,pposita licet negotiū nō esset meū, erat tñ res mea, q̄ vendebatur. Sed pp prædictas rōnes non placet dictum Io.Examinemus ergo gl.latius. Et pro istorum declaratione latius videamus de ratihabitione vo-
17 luntaria,& necessaria.Et primò † de necessaria, quæ fit quando vtiliter gestum est negotium alicuius, vt hic in text. quod est verum ī negotio, quod est nostrum altero de tribus modis, vt dixi s̃.eod.In negotio verò, quod est nostrum ratihabitione, dic aut quis facit id, qđ dñs ɔsuetus erat facere vtiliter, & tenetur ratum habere, arg.l.fin.ῗ.quod cū eo.& l.vel vniuersorum.de pig.act. Si verò non erat consuetus facere , tunc si factū nō fuisset, res erat pitura,& cogitur ratum hr̃e, vt l.si pupilli. §.si Titij.s̃.eo.secundū intellec.gl. Aut nō erat res pitura, & non cogitur ratum habere, vt l.dispensatorē.in fin.ῗ.de solu.& qđ not.in hac l.circa fi.tertie gl.Nō obst.opi.Ioan.posita in hac gl.Et hoc semper ītelligo, q̄n negotiū fuit gestum noīe dñi, alias licet ad eū petineat altero de trib.modis, nō habet̃ ,p rato, vel ratihabitio retrotrahatur,& mādato comparet̃, sed tenet̃ solū inquantum factus est locupletior, vt s̃.eod.l.si pupilli.§.sed si ego.versi.eo.loco.& effectus istius ratihabitionis necessarius est , vt quis videatur approbare factum, non qualitatem facti. Vnde si malè esset factum , posset agi. Hoc expressè dicit iste versi.si bene intueatur , vt s̃.posui casum. Item per hanc ratihabitionem non videtur remissus dolus vel reliqua, vt supra in versi.sed superius.& supra proxi.versi. cæterum.
18 ¶ † Venio

ADDITIONES.

a ¶ In l.dispensatoré.Vide quod not. Bar.in rub. C. de contrahen. emptio.in 20.q.& vide quæ dixi in d.l.dispensatorem.

b ¶ Cogat̃ habere.Quando q̃s cogatur ratum habere,quod vtiliter gestū est, adde Bar.in l.quāuis.cū seq.ῗ.solu.matr.& ibi ponit alium casum . & adde quod not.Bal.in l.si absentis.C.si cer.pet.& Bal.in l.j.in 20.opp.C. qui admi. & quia Bal.est corruptus, vide ibi Cy.in 5.opposi.

18 ¶† Venio ad ratihabitionẽ voluntariã, vt ĩ negotio, quod est nostrũ ratihabitione, vel in negotiis q̃ pertinent ad nos altero de trib. modis. cũ qs habuit sponte ratũ, & accipio istũ ƒm casũ, in quo loq̃r lex ista, aut ratihabitio fuit facta dolosè, & quid iuris sit, dixi s. in ver. sed superius. Aut est facta ex certa sciẽtia, aut ꝑ errorẽ. Primo casu aut fuit facta simpliciter, & tũc vr̃ approbare factũ, nõ qualitatẽ facti, nec remittere dolũ, vel reliqua: sicut in ratihabitione necessaria cui æquiparatur, vt hic. Aut fuit facta approbatio de facto, & qualitate facti, & tũc tollit̃ actio ꝯ gestorẽ in omnib. q̃ omissa essent culpabiliter. Nõ. n. ꝑt venire contra ipsum quod approbatum est, vt hic in prin. ƒm Pomp. & in versi. sed eò dictum. hoc voluit dicere secunda gl. in fi. quæ distinguit,
19 aut habuit ratum per verbum, aut per aduerbium. † Per verbũ enim significatur factum, per aduerbium significatur qualitas facti, quia eius natura est qualificare verbum. Et similem distinctionem facit gloss. no. C. si ma. fa. ra. ha. l. 2. quam distinctionem nota ad multa. Non enim sequitur, si habeo ratum factum, ergo qualitatem facti. faciunt ad ea, quæ dixi in l. ab arbitro. s. qui satisd. cog. Non enim videtur remissus dolus, & culpa, vel reliqua per generalem remissionem, nisi exprimatur, vt supra dictum est. Nec ratihabitio potest tollere ꝯtrariam competentem gestori, vt hic in fin. Si verò facta est per errorem, tunc non præiudicat. Non enim videtur remittere id, quod ignorat, vt l. mater. de inoffic. testa. & ita sentit glo. 2. circa fin. Circa hunc tamẽ errorẽ distinguam plenius statim, & semper intelligas si est gestum nostro nomine: aliàs non præiudicat, nisi quatenus quis factus est
20 locupletior, vt dictum est. ¶† Vlterius est videndum in negotio, qđ est nostrum ratihabitione, & hic ariculus distinguendus est in tres casus, qa aut gerens gessit nomine nostro, aut nomine suo, aut nomine alterius. Primo casu, aut negotium nullo modo potest ad nos pertinere, & ratihabitio nihil operat̃, vt l. si pupilli. §. quid ergo. s. eod. Ad nos potest pertinere, & tunc ratihabitio retrotrahitur, & negotum nostrum facit, vt l. si pupilli. §. item quærit̃. s. eod. Aut est gestũ nomine gerentis: & tunc aut quæris vtrum ratihabitio trahat negotium ad nos, & nõ põt facere, qa non est gestũ nr̃o noĩe, vt d. l. si pupilli. §. sed si ego. s. eod. Aut q̃ris vtrum voluntas nostra trahat̃ ad negotiũ, ita qđ iuri nr̃o pręiudicetur, & hoc põt fieri, vt l. si fundum. §. j. j. de pig. & C. de rei vẽdi. l. mr̃. & j. de pig. act. l. aliena res. in prin. Aut quæris vtrũ ratihabitione nr̃a possit esse nostrũ negotiũ, ex quo oritur nobis actio negotiorũ gestorũ? Et dico qđ sic, vt l. mr̃. C. de rei vẽdi. & l. si cũ seruum. j. si cert. pet. & ibi dixi plenè, & j. eo. l. fi. Quod aũt dixi, nõ posse hr̃i ratum, vt negotiũ traheret̃ ad nos, intellige. nisi in subsidiũ. vt d. l. mr̃. C. de rei vendi. & j. eod. l. fin. Tertiò casu, quando est gestũ noĩe alterius, & tunc si ad illum põt quoquo modo pertinere: ipsa nr̃a ratihabitio nihil operat̃, vt l. si pupilli. §. sed si ego. s. eod. Si verò ad aliũ nullo modo potest pertinere tunc gl. s. eo. l. si pupilli. §. si Titij seruũ. videtur dicere, ꝙ possit hr̃i ratũ: sed ibi loquit̃ in negotio, qđ est nostrũ re ipsa. Vel si intelligas, ratihabitione: ibi erat ideo, qa res erat aliàs peritura, &
21 prædicta de ratihabitione ex certa scientia. ¶† Quid si fuerit ratum habitũ ꝑ errorẽ? Dic aũ fuit erratũ in substantia facti, quia erat vẽditio, & putabat esse locationẽ, vel siñia, & ñ nocet, vt l. fi. C. plus valere qđ agit̃. & C. de re. alie. l. 2. Aut fuit erratũ in qualitate facti, & tũc põt esse talis qualitas, q̃ inducit mutationẽ in substãtia. vt si credebã esse venditũ meo noĩe, & vendideras tuo noĩe, & vna vẽditio differt ab alia realiter, tũc ẽtĩ nõ ꝓiudicat, vt no. in d. l. mr̃. C. de rei vendi. & s. eo. l. si pupilli. §. sed si ego. in glo super verb. nihil agi. Qñq; errat̃ in simplici qualitate. & tunc nõ ꝓiudicat in eo qđ erratur, ƒm ea q̃ dixi s. in ignorante qualitatẽ facti, vt hic no. circa fin. secundæ glo. Qñq; errãtur in iure, qa putat qs ratihabitionẽ nõ præiudicare sibi cum pręiudicet, & tunc subuenitur sibi ope replicationis vt not. in d. l. si pupilli. §. sed si
22 ego. in fin. glo. s. proxi. alleg. ¶† Quæro postq̃ aliquis scit negotium gestũ, & tacet: vtrũ taciturnitas habeatur pro ratihabitione seu ꝯdictione? Doc. tangunt in l. si absentis. C. si cert. pet. Dixi plenius in l. quo. n. §. 1. rem rat. hab. ¶ Quęro, intra quantum tp̃s
23 debeat hr̃e ratum? Dixi in l. bonorũ. j. rem rat. hab. ¶† Quęro vtrum id, quod factum est per aliquẽ tanq̃ per nunciũ possit ratũ hr̃i? Doc. tenent quòd nõ. C. si quis alte. vel sibi. l. multum. ¶ Quęro, vtrum illud, quòd factum est ꝑ procuratorem reuocatum possit hr̃i ratum? Vr̃ quod nõ, quasi semel sit reprobatum. vt l. dispensatorem. in fi. j. de sol. Contrarium puto, ibi enim fuit reprobatum factum, quæ reprobatio habuit statim executionem, vt s. dictum est, hic verò reuocatum fuit mandatum. Et sicut nihil ꝓhibet mandatum nouum institui, ita nihil prohibet factũ post reuocationem ratum haberi? ¶ Vltimò, quia hic dr̃ ꝙ vtiliter gestum debet pro rato hr̃i, quæro qualiter intelligatur vtiliter? Rñ determinatur in seq. §. is autem. & ibi hoc videbitis.

LEX VI.

Sed an vltro mihi.

1 *Negotium vtiliter gestum qualiter intelligatur.*
2 *Gesti vtiliter articulandi practica.*
3 *Domum quis potest derelinquere, nec cogetur eam reficere.*

§ Is autem. Sufficit negotium vtiliter esse gestũ respectu dñi, licet effectũ vtilem non habuerit. h.
1 d. † No. ꝙ negotium dr̃ vtiliter gestũ respectu dñi, ad quẽ spectat negotia, non respectu gerentis, vel rei gestæ, vt l. si pupilli. §. sed & si quis negotia. s. eo. Et ex hoc apparet, ꝙ qñ format articulus
a ad ꝓbandum, dẽt ꝯcludi ꝙ vtile erat [a] dño sic geri. Puto tñ, † ꝙ si
2 articulus ꝯcluderet, ꝙ sic geri communiter esset vtile, sufficeret, nisi dñs ex aduerso ꝓbaret sibi vtile nõ fuisse, vt hic innuit tex. ibi, quasi impar sumptui derelinquerit, vel quã sibi necessariam
3 non putarit, & c. ¶† Scđo no. ꝙ licet derelinquere domum, neq; qs coget̃ eã reficere, si derelinquere vult. Opp. j. l. proxi. Sol. fallit in casibus ibi positis. Quærit gl. de vna quæstione, dic vt in ea.

ADDITIO.

a ¶ Vtile erat. Vide ad probandum vtiliter gessisse, fallit tamen in minore. l. 2. & ibi bar. C. eod.

LEX XII.

1 *Negotiorum gestorum actione an ille, qui dimisit equum in pascuis, teneatur domino.*

Si negotia. Gestor tenet̃ de dolo & culpa item de casu, si negotia insolita inchoauit, & damnũ in vno ꝯpensat̃ cũ lucro ĩ alio. h. d. Facit ad qõnẽ, q̃ format Gul. de Cug. in l. necnõ. §. si qs sepius. j. ex qb. cau. maio. Quid si stetit sex mensib. vnꝰ anni, & sex mensib. alterius? Dic vt ibi ꝑ eũ. Op. qđ non
a tenet̃ [a] nisi đ dolo, & culpa, vt s. eo. l. 3. §. interdũ. Solu. ibi erãt negotia deserta, & iõ dic vt ibi dicit gl. ¶ Op. qđ al's teneat̃ de casu fortuito, vt s. e. l. si pupilli. Sol. vt in gl. q̃ vide & signa. ¶ Venio ad fi. Opp. ista negotia ꝑtinẽt ad dñm ratihabitione, ergo ꝑt approbare illud negotiũ, qđ vult ꝓbare, & aliud reprobare: qa volũtas ĩponit administratiõi finẽ, vt l. tutori. C. eo. Sol. qđ imò totũ dẽt approbare vel reprobare, vt l. Caius. j. de vsur. & l. cũ q̃rit̃. de admi. tut. & s. de ꝓcur. l. in cãe. Nõ obst. l. tutori. C. eo. qa ibi loq̃r de volũtate gestoris, q̃ habuit ab initio, ñ de volũtate dñi. ¶ Op. qđ
b ista lex ꝯdicat sibi. [b] Nã p̃iò đt, qđ ad dñm spectat ꝯmodũ, ad gestorẽ dãnũ. Postea đt ꝙ ꝯpensat̃ lucrũ cũ dãno, & sic ad dñm spectabit dãnũ. Sol. dñt qdã. qđ ꝓncipiũ loq̃r, qñ dãnũ, & lucrũ ꝯtingit in vna re: finis, qñ in diuersis. ista ñ est vera, qa ꝓpriè in vna re ñ ꝑt esse dãnũ, & lucrũ, sed dr̃ lucrũ deducto dãno, vt l. Mutius. j. ꝓ socio. Nec in vna re dr̃ ꝓpriè ꝯpensatio, sed magis ꝯputatio. seu calculatio. Ideo alij dicũt, & melius, ꝙ primum dictum loq̃r qñ ĩ ipsa administratione ꝯtingit lucrum tñ facta ꝯpensatione, vel damnũ tñ: finis loquit̃, qñ in eadẽ administratione ꝯtingit lucrũ & dãnum in diuersis reb. & ista est vera. ¶ Op. j. pro socio, l. đ illo. & l. ideo. Sol. aliud in ꝯctibus, aliud in quasi ꝯctibus, vt hic Sed ista non placet: qa idẽ est iudicium de ꝯctibus, & quasi, vt l. si ex duob. s. eo. Dic ergo, ꝙ ibi lucrũ nõ ꝯpensat̃ cum dãno emergente ex culpa gestorum, sed ꝯpensaret cũ damno ex casu emer
1 gẽte: & ita hic loq̃r: & ista ẽ vera. ¶ Vltimò gl. † sup ver. sit solit[a]. in fi. inducit hanc l. in arg. ad q. de equo dimisso in pascuis. Istam q. format Cy. de epis. aud. l. nemo. in vlt. q. Quidã dñt, ꝙ licet dñs consueuerat dimittere, qui põt esse negligens in rebus suis, tñ alius non põt hoc facere, arg. j. sol. mat. l. si ꝯstãte §. si maritus. Tu dicas hic aduertendum esse, vtrum istud dimittere, cadat in culpam, vel non. ¶ Si enim in culpam non caderet, qa diligens pr̃ familias hoc fecisset, nõ tenetur, aliàs secus. ¶ Vltimò q̃ro in cõputatione lucri & damni, vtrũ debeat inspici finis tp̃is totius administrationis, an vero de anno in annum? Et vr̃, totius administrationis, qa ꝓ toto tp̃e est vna administratio, vt l. Põponius. j. eod. In contrarium quod de anno in annum, videtur casus hic.

ADDITIONES.

a ¶ Non tenetur. Vide l. si duorum. & ꝙ ibi bar. j. de act. emp.
b Contradicat sibi. Vide gl. & bal. in l. etiam. C. mand.

LEX XIII.

Successori. Qui succedit ex lege Cornelia, vel per occupationem peculij, habet hãc actionẽ, in qua veniunt oĩa, q̃ considerãtur in gestione bonorum viuentis. h. d.

LEX XIIII.

Debitor. Gestor nõ tenetur de casu, nisi præcedat culpa. Est autem culpa retiner pecuniam debitam creditoribus si eam habet solutioni paratam. h. d.

LEX XV.

Si filius. Hæc actio datur de peculio, & de in rem verso. hoc dicit.

LEX XVI.

1 *Pupillus nõ tenetur actione negotio. gest. nisi quatenus est factus locupletior. Filiusfam. effectus sui iuris, pro negotio ante gesto non tenetur, nisi quatenus sit locupletior.*
2 *Gestionis initium, & sic contractus inspicitur, & tota gestio dicitur vnus quasi contractus. Vna gestio vel plures distinguuntur secundum diuersitatem animi gerentis.*

3 Conditione

3 *Conditione personæ mutata in negotio gesto, quando & quomodo varietur condemnatio.*
4 *Gestio facta per plura tempora est vnus quasi contractus, nisi varietas animi probetur.*
Qui tenet vnam possessionem, vel terram contra ciuitatem per plures annos, vnum est delictum.
5 *Contractus vel quasi, vnam producit actiōē: plures cōtractus, plures actiones.*
6 *Sententia debet esse conformis libello.*
7 *Initium in delictis an inspiciatur, remissiuè.*

Pomponius. Notabilis lex est, & bī hoc intendit. Vbi ex parte dñi mutatur conditio, quantum ad actionem dandam ꝯ eum, initium inspicimus, nisi sub diuersis annis negotia gesta fuerunt. h.d. Vel al'r. Vbi est vnus quasi ꝯctus, inspicimus initium: vbi sunt plures, cuiusq; per se initiū inspicimus. h.d. ¶ Primò ponit dictū Pōp. Secūdò approbationem Pauli. Tertiò exceptionem. Quartò probationem tam dicti, q̃ exceptionis. Secunda ibi, & hoc verius. Tertia ibi, nisi si ab initio. Quarta in l. sed & cum aliquis. lex ista legiť p gl. plurib. mod. Prima lect. est verior, & illam examinabo, postea tangam aliàs. Et gl. ponit casum
1 in terminis. Ad euidentiam premitto, † ꝙ pupillus non tenetur hac actione, nisi in quantum factus est locupletior. Item ꝙ seruus factus liber, non tenetur ex añ gesto. Itē ꝙ filiusfami. factus sui iuris non teneť ex ante gesto, nisi in quātum factus est locupletior,
2 ꝑ tit. qđ cū eo. ¶ † Nota initium gestionis inspiciendum. Scđò nota, ꝙ tota gestio dř vnus quasi ꝯctus. Tertiò nota, ꝙ vna gestio, vł plures distinguuntur ſm diuersitatem animi gerentis. ¶ Procedo ſm ordinem gl. Opp. ⁊. depo. l. j. §. si apud. Gl. dicit, ibi conuenitur tanq̃ detētor rei ĩ actione depositi. Vel dic verius, ibi ſpāle ĩ actione depositi. Sec⁹ in cæteris aliis, vt ibi dicit tex. Ista est vera. Vel dic q̃tū ad l. istā, hic mutať ꝯditio dñi negotiorū, ibi ꝯditio serui depositarij, q quodāmodo pōt dici gestor circa rē depositā. ¶ Oppo. secūdo ⁊. de admin. tut. l. tutorē q tutelā. Soluit gl. ꝙ ibi mutatur conditio gerentis, hic mutatur conditio dñi, cuius negotia geruntur. Ista est bona ad prin. istius l. sed est ꝯ ver. inde descendit. in ea. l. Sed statim soluā. ¶ Oppo. ⁊. de tut. & ra. dist. l. si filius. Sol. eodē modo ibi, mutatur conditio gestoris, hic cōditio dñi cuius negotia geruntur. De mutatione conditionis gestoris videbitis statim in l. eū actum & l. seq. ⁊. eod. Contra prædictam sol. vř. d. l. tutorē. ver. inde descendit. ⁊. de admin. tut. multū vrget ille versi. Tñ dicas, ꝙ ibi loquitur in gestore de necessitate, hic in gestore spontaneo. Pro cuius declaratione aduerte, vt intelligas rationem huius l. quando ego accedo sponte ad gerendum negotia tua, & habeo animum gerendi omnia, tunc ego habeo voluntatem, vt tu mihi obligeris ſm eam conditionem, in quam tu est. Licet igitur postea contingat mutatio in persona tua, hoc non debet mihi prodesse. Sic enim videor voluisse ab initio. Ita loquitur ista lex. Sed quando ꝯtingit mutatio ĩ persona mei gestoris, qui gerebam negotia tui absentis, hoc non debet nocere tibi absenti: quia ab initio nihil ď hoc putasti, seu cogitasti. Et ideo ſm varietatem temporum variatur actio contra gestorē, vt ⁊. eo. l. eum actū. Et hoc in gestoř volūtario. Sed in gestore necessario cessat dicta rō, quia ab initio non habuit animum, & volūtatem, & sic obligareť: imò lex eū in initio obligabat. Ideo veritas temporū inspiciť ex vtraq; parte, vt d. l. tutorem. ¶ Contra istud oppo. ⁊. pro soc. l. si id. §. si filius. Dicit gl. ibi erant duo socij, & sic ibi vterque dñs, & gestor. Vel aliud in contractu, vt ibi: aliud in quasi ꝯctu, vt hic. Ista diuersitas inter cōtractū & quasi reprobať ĩ gl. in l. si negotia. s̃. eo. Pro quo ⁊. eo. l. eū actum. Gl. in contrario soluit aliis modis. Tu dic, ibi administratio fiebat ex voluntate vtriusque vt ibi patet, hic alterius tm̃. Rō, quia qñ ex vtriusque voluntate fit, cessant rōnes prædictæ & vñr
3 inuicem consentire ſm qualitatem imminentē in tpe. Etiō † pro declaratione huius materiæ, dic duo verba. Aut cōditio mutatur ex parte gestoris, & dic vt ⁊. eod. l. eū actū. Aut ex parte dñi, & tūc aut fuit vnus quasi contractus, quia fuit vnus animus, aut plus. Si vnus. Aut loquimur in gestore necessario, & inspicitur conditio domini ſm temporū varietatem, vt d. l. tutorem. versi. inde. de admini. tut. Aut in gestore voluntario, & tunc aut perseuerantia in gestione fit de voluntate vtriusq; partis, & idem, vt l. si id. §. si filius. ⁊. pro soc. Aut ex voluntate vnius, & tunc aut loquimur de actione danda gestori ꝯ dñm, & inspicimus initium, vt hic. Aut de actione dāda dño ꝯ gestorem, & variať ſm varietatem temporum, ar. l. Titia. §. vsuras. ⁊. de lega. 2. ¶ Secundò casu, quando sunt plures quasi contractus, inspicimus initium cuiuslibet, vt hic in fi. Facit l. senatus. in fin. ⁊ de dona. causa mortis. In quolibet tñ quasi ꝯctu si contingeret mutatio personarum, esset adhibenda distinctio, quam s̃. proximè feci. Habes expeditam istam primam lect. ¶ Vt intrem aliàs lect. quæ ponuntur in gl. opp. ꝙ ſm hoc occurrit iniquitas in persona serui, vt in gl. Dicebat Hug. de Porta Rauenna, imputet sibi q gessit: sed hoc est falsum, qa forte ignorauit. Dicit gl. ideo, vt cesset iniquitas. Io. legit alio mō. s. ꝙ tam ab initio, quā in fine inspiciatur initium cuiuslibet temporis, ēt emergentis, vt in vna gestione. Et si dicis, quomodo. Iurisconsultus excipit à dicto Pomponij? Rñd. qa in dicto Pomponij est vna actio tm̃, tñ in ꝯdemnatione fit vna variatio ſm tpa: sed qñ ꝯtingit variatio ĩ animo gestoris, sunt plures actiones: & iō solū in pluralitate actionum ꝯtingit variatio, & sunt plura notāda in effectu, tenēdo lect. Io. ¶ Quæro, cū gesta sint negotia à seruo, si factus est liber, ꝯ quē dať actio? Rñ. dñt quidā ꝯ seruū datur in totū pro oĩ tpe: licet primò dareť in dñm: qa ista actio est ambulatoria, sicut aliæ multæ. Alij dñt ꝙ pro primo tpe dabiť in dñm, pro scđo in seruū factū liberū. Verum qa ista lect. non tāgit, nisi tm̃ qñ sunt gesta negotia serui, & tex. facit mentionē ēt de pupillo & filiofa. Ideo tertij tenent istā eandē lect. tñ magis ĝnaliter, vt in fin. gl. primæ ibi, tertij dñt, &c. Tu teneas lecturā primā, quæ fuit Azo. Ad iniquitatē cōtingentē in persona serui, de qua opponiť, rñdetur ꝙ dñs tenetur pro vtroq; tpe. Et imputet sibi dñs, cur peculium non retinuit, vt in gl. Et si dicis, Potuit esse ꝙ gestio durauit post annū. Rñ. adhuc dabiť actio de peculio. Posses ēt dicere, ꝙ si seruus esset manumissus directò in testō, & peculiū sibi legatū, ꝙ ipse seruus teneretur
4 pro oĩ tpe, vt l. 2. §. per ꝯrium. de do. præleg. ¶ † Et sic hēs ex hac lege notare, ꝙ licet gessissem negotia tua ꝑ plura tpa, vnus quasi ꝯctus est, nisi probareť varietas animi, vt s̃. dixi. Istud facit ad multa. Si. n. tenui vnam possessionē tuā, vel vnā terram ꝯ vnā ciuitatē per plures annos, vnum delictū est, non plura. Item si tu lusisti ad hazardum, & in eodē ludo pluries vicisti, & perdidisti, totus ille dř vnus ludus, quia eodem aīo accessisti. Sed si post perditā pecuniam extractā, nouam pecuniā extraxisti, & de nouo lusisti, tunc essent plures ludi, vt hic. Et sic facit ad multa alia, de quibus dixi,
5 in l. si quis inficiando. §. infans. ⁊. de furt. ¶ † Scđò not. ꝙ vnus ꝯctus, vel quasi, vnā ꝑducit actionē; plures ꝯctus, plures actiones, vt hic. Quod declarať expressè in 2. lect. Io. & sic ex ꝯctu emptionis vna sola est actio ex empto, quæ cōpetit vt res tradatur, & de euictione promittatur, & de interesse, si res est euicta, & similia. Sed ꝯ prædicta opponitur, actio semel nata, iterum nō nascitur, vt l. si duo. ⁊. de arbit. & l. si ita quis stipulatur. & l. si sic. ⁊. de verbo.
* oblig. Sol. fateor qđ ab initio nascitur (& necessariò quidem) crescitq; ad multiplicationē actuū, qui fiunt in ipsa gestione. Et hoc est quod dicit tex. sed resoluitur in l. non quasi. §. illud. ⁊. rem pupilli sal. for. ¶ Quæro pro declaratione huius legis, quid est hoc dictū quod dř in fi. pro qualitate personarū actio formatur, & cō
6 dēnatio moderatur? Dñt † quidā, qđ ꝯdemnatio dēt proferri ſm libellum. Pro quo l. vt fundus. ⁊. com. diui. & C. de fideicom. liber, l. fi. Glo. prima magna circa prin. exponit al'r, videlicet vt id qđ dicit, pro qualitate personarū actio formatur, referať ad seruū. q. d. ꝯ dñm dēt agere, non ꝯ seruum. Et illud, qđ condēnatio moderatur, referť ad adultū, & filiumfa. factū sui iuris, vt primus non condemneť, nisi quatenus est locupletior: secundus nō ꝯdemnetur,
7 nisi in quantū facere pt. ¶ † Sed q̃ro, quid in delictis, vtrum inspiciať initium? Certè in ꝑsona serui, dic vt in gl. In liberis hominibus, dic vt habuisti in l. fi. §. si ex nox. cau. aga. & dixi in l. j. ⁊. de pen.

ADDITIO.

* Alex. Ios. ¶ Exemplaria scripta habent, & quidem necessariò, post verbū, nascitur, Nec sæpius nascetur. Aduerte etiam ad textum in l. non quasi. §. illud. quia corruptè adducitur. est enim §. fi. eiusdem l. quem Bar. allegare voluit.

LEX XVIII.

1 *Seruus factus liber, pro negotio ante gesto quando teneatur, & nu. 3.*
2 *Connexitas operatur quod in iudicio veniat, quod aliàs non veniret.*
4 *Negotia separata quæ dicantur, & quæ connexa.*
5 *Animi de diuersitate in gestione qualiter constabit.*
6 *Gessisse negotia in seruitute & in libertate si probetur aliquis, & non apparet distinctè quo tempore, sequitur absolutio.*

a Eum actum. a Vbi mutatur conditio gestoris de seruo in liberum, in negotiis separatis præmiū non præstatur: in negotiis connexis si agitur vt ex causa, veniunt separanda: si ex occasione agatur, veniunt præstanda. h.d. cum l. seq. & seq. vsq; ad §. si libero. Et primò ponitur dictum. Scđò exceptio. Tertiò exemplum dicti. Quartò declaratio quædā circa prędicta. Quintò quędam alia declaratio circa exceptionē propositam. Scđa ibi, planè. Tertia ibi, denique. Quarta ibi, in l. Proculus. Quinta ibi, in l. at qui natura. §. Scæuola. & continuatio ad superiora

ADDITIO.

a Ant. Alex. ¶ Eum actum. Circa r'am traditā in ista l. ꝙ connexorū idē est iudicium, adde primò, q d fit connexū, & an obligati ad duo, dicanť obligati ad oĩa connexa? Vide Are. consi. 29. Item q̃ dicanť connexa, vide Fel. in c. signi ficauerunt. extra, de excep. & in c. cū inter. de re iud. vbi & alia not. ponit. Et de multiplici connexitate, vide Aret. in l. Gallus. §. & quid si tm̃. ⁊. de lib. & posth. Itē adde, ꝙ connexorū natura est, ꝙ vno remoto, aliud remotū intelligať: & vnū nō stet sine alio. Are. consi. 114. Itē vide de hac materia Fel. in c. pastoralis. §. qm̃. ver. perpetuatio. extra, de rescri. & in c. translato. extra, de consti. vbi Dec. Item ad confirmationē, & limitationē huius reg. vide Mod. in l. sed si plures. §. fi. vbi multa ponunť ⁊. de vulg. & pup. Item ꝙ dispensatio, transactiones, & similes, trahantur ad connexa, vide per Iac. aliqua. in l. j. in 2. not. C. de transact. Item ad reg. connexorum, ꝙ idem sit iudicium, vide latē Ias. in d. l. sed & plures. in §. filio. in 3. no. vide late Dec. in c. quanto. de iud.

a riora patet, q̄a s̄. locutus fuit Iuriscōsultus, qñ ptingit mutatio in
1 psona dñi, hic qñ fit mutatio ī psona gestoris. ¶ † Not. φ seruus a
2 factus liber, non tenet̃ ex ante gesto. ¶ † Scdō nota, φ rōne cōne-
xitatis venit in iudiciū illud, q̄d aīs non veniret. b ¶ Tertiò no. q̄d
b separata ante gesta, nullo mō in iudiciū veniunt. Ad primū not.
opp. de §. oēs. Insti. de noxa. Sol. ibi de obligatione ex delicto, hic
ex p̄ctu, vel quasi. ¶ Item oppo. de l. j. in fi. j̄. de noxal. Solue vt ibi.
3 ¶ † Itē opp. de l. promisisse. C. an seruus ex facto suo. Sol. gl. r̄pari-
ter non tenet̃ factus liber ex ante gesto. Fallit in casibus no. hic in
4 gl. 2. huius legis, quos vide ¶ † Quæro, qñ dicant̃ negotia separa-
ta, & qñ connexa? Rñdeo, pōt dici negotiū separabile tribus mo-
dis. Vno mō dr̃ separabile quo ad diuersitatē quasi p̄ctus: & ī hac
separatione inspicit̃ aīus gestoris, vt s̄. l. proxi. & alio mō quo ad
separationē reddendæ rōnis: & tūc dr̃ negotiū separabile, q̄d est
circa diuersas res: si circa vnū, dr̃ inseparabile. ¶ Tertio mō dr̃ se-
parabile quo ad ɔdemnationē, & tunc est oē negotiū separabile
5 per subtilitatē iudicis, vt l. atquinā. §. Scæuola. j̄. eo. ¶ † Sed q̄ro,
cū de separatione, quæ fit ex diuersitate rerū, ɔstat de facili, vt di-
ctum est, qualiter ɔstabit de diuersitate animi, de qua dictū est s̄. l.
proxima? Rñd. primò ex ptestatione, vel ex dictis testiū, arg. l. Ne-
sennius. j̄. e. scdō ex cā. Quid. n. si incœpi gerere negotia alicuius
absentis, & postea cū ille reuerteret̃, est infirmatus, & sic perseue-
raui in gestione, in qua ipse me substituit? certè vr̃ quasi nouus p̄-
6 ctus, arg. j̄. man. l. qui mutuā. §. non iō. ¶ † Item q̄ro, c quid si in iu-
c dicio probatum est, q̄d gessit negotia in seruitute, & in libertate,
non tñ apparet distinctè quo tpe? Certè dicit gl. sequitur absolu-
tio. Quam glo. nota multū, quia milies eam allegaui, ēt ad multa.
Pro qua gl. vr̃ casus in l. non solum. §. sed vt probari. j̄. de no. ope.
nun. & ibi dixi. & C. de proba. l. matrem. & de rescrip. c. fi. in fin. in
cle. Gl. tñ hic in fi. assignat quædam arg. ɔ̄ria, & non soluit. Ad l. si
sponsus. §. gñaliter. j̄. de do. inter vir. & vxor. dic φ ibi loquitur in
duob. reis. Vñ q̄uocunq; sit, est fundata intentio agentis. Ad l. sed
interdū. j̄. de aqua plu. arc. dic, ibi fuit culpa īmiscentis, quare &c.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Not. quòd seruus. Vide Fel. in c. translato. de consti.
b Claud. ¶ Non veniret. An idem sit iudicium, vide plura similia per Arc. cons. 24. in 6. dubio. & quæ scripsi post Bar. in l. j. j̄. de publicanis:
c Barb. ¶ Item quæro. Tenementi, φ qñ tempus est cā intentioris actoris, dēt probari, & sic facit si in rescripto dēt inspici tps præsentationis, & nō datę, vt per Doct. in c. capitulum. de rescri. & c. relatū. de præb. in 6. & c. ei cui. de rescri. in 6. tamē debet probari, φ prius pręsentauit rescriptum: vide do. Io. in c. relatum. de præb. & vide quod eleganter no. Bal. in l. matrē. C. de prob.

LEX XIX.

Proculus. Opp. & vr̃. φ hæc lex ɔ̄dicat p̄cedenti: q̄d quidā fatentur. q̄d est falsum: imò declarat p̄cedentia. Supra. n. agitur ex ante gesto, vt ex cā, quasi gestio illa sit cā condēnationis: hic in l. Proculus, agitur vt ex occasione. Nam ex eo φ erat debitum in seruitute, debuit à se exigere: & iō mō conuenitur quia à se nō exegit. Et ex hoc colligit̃ modus formādi libellum. ¶ Sed quero, vtrū hoc, q̄d dicit Proculus, hēat locum in negotiis connexis, an in separatis? Rñ. si essent negotia separata oīno, ita φ essent diuersi quasi p̄ctus, tunc non h̄ret locum dictum Proculi. Non. n. teneretur à se exigere q̄d ex illa gestione debitū non erat, & hoc est q̄d dicit tex. in l. at q nā, ibi, in eodē actu perseuerans, & hoc ibi tenet gl. Sed si vnū est negotiū, hoc est, vna administratio, tunc siue sit separata pp diuersitatē rerum, siue non, hēt locum dictū Proculi. ¶ Sed pro declaratione huius legis quæro, q̄uo adaptat̃ exemplū de præscriptione, q̄d ponit̃ in prin. l. atquinā, ad præcedētia? Dic vt in gl. fi. l. Proculus. ¶ Quæro s̄m gl. in l. at qui nā. sup ver. vt appareat. de vna q̄one, q̄ vide: & adde super gl. ibi, dum alleg. l. diuortio. vbi licet fructus semel colligat̃, diuiditur pro rata tpis, quo durauit mr̃imonium. Ita in proposito, licet dies promissæ pecuniæ semel cedat: tñ diuidetur pro rata totius tpis, quo durauit in seruitute, & libertate. Pro quo vide text. expressum in l. si seruus cōis Meuij & castrensis. §. fin. j̄. de stip. ser.

LEX XX.

At qui natura.

§. Si libero. Necessitas vera, vel putatiua impedit actionē mandati: non autem neg. gest. h. d. Facit quod habuistis in l. 3. §. hac actione. s̄. eod.

1 *Stipulatio de euictione vt committatur, est necessaria sententia, & quando, nu. 3.*
2 *Dominium an probetur per publicam vocem, & famam.*
3 *Titulum verè non valens probare potest hoc probare per publicam famam.*
4 *Emptor, quando res euincitur, debet venditori denunciare, etiam vt veniat ad defendendum.*
5 *Euictionis causa quando agitur contra emptorem, non tenetur emptor respondere positionibus sibi factis, de dominio euincentis.*
6 *Emptor vel fideiussor si omittit opponere aliquas exceptiones metu, non imputatur ei.*
7 *Fideiussori sicut non imputatur, ita emptori non imputatur, si non opposuit exceptionem declinatoriam contra personam iudicis, vel actoris.*
8 *Vendens scienter rem alienam, statim potest conueniri ex empto, licet res non sit petita in iudicio, & per sententiam restituta.*

a §. Si cum me absente. a Gestor negotiorum potest ignoranter rem dñi vsucapere. & si ante vsucapionē ɔpletā scīa superuenerit, dēt facere à
b se euinci, b ne hac actione teneat̃. h. d. ¶ Not. ex hac lege, quo ad
1 hoc vt committatur stipulatio de euictione, est necessaria sñia, vt
j̄. de rei vendi. l. vtique. ¶ Opp. q̄d sñia non sit necessaria. l. emptorem. circa prin. j̄. de act. emp. Sol. dicit gl. ibi erat notorium, & ma-
c nifestū rē ēe alterius, hic nō. Ista ñ placet, c q̄a etiam si esset lata sententia, p quam res deducitur in notorium: & nō committeretur
stipulatio de euictiōe, nisi re restituta, vt l. euicta. j̄. de euic. Vel dic,
d quod dicit gl. q̄d erat manifestum p publicā famā. Innuit d ergo,
2 † q̄d dñium rei pbatur per publicam famā, q̄d not. Et ista vr̃ fuisse
opi. Plac. quā gl. reprobat in l. 4. C. de pbat. Nā publica fama non
facit plenam pbationem, imò nec semiplenā, sed coadiuuat al's
probationes, vt j̄. de test. l. 3. §. ideoq; diuus. Dixi ī d. l. admonendi.
e de iureiur. Puto tñ, q̄d publica fama e prosit in hoc ad probationē
dominij: q̄a iustus error p̄stat cām vsucapioni, sicut verus titulus
3 j̄. de vsucap. l. Celsus. Et † ideo si quis non posset probare titulum
verè, sufficeret hoc pbare p publicam famā, vt de hoc dixi plenè
in d. l. Celsus. & ad hoc facit gl. ista. Facit q̄d dixi in l. athletas. §. calūniator. s̄. de his, qui no infa. ¶ Tertiò soluit glo. q̄d hic nō dicit sententiam esse necessariam, sed q̄d debet peti in iudicio, & restitui.
Non ob. l. vtiq;. j̄. de rei vendi. q̄a tunc est necessaria sñia, qñ posses-
sor ignorat rem esse euincentis, vt ibi: secus si sciat, vt hic. Vtrum
f aūt sciat, vel ignoret, probat̃ per suū iurm, vt in glo. Certè fateor, f
q̄d sñia nō est necessaria, tñ emptor grauabit̃, q̄a agēdo de euictione habet necesse probare rem esse euicentis, & iō sibi restituisset.
4 Non. n. staretur simplici verbo suo ɔ̄ venditorē. † Puto ēt q̄d dēt
emptor denunciare venditori, vt veniat ad defendendum eum.
g Forte. n. g licet emptor h putet rem esse euincentis, tñ venditor o-
h stendet ɔ̄rium, vel adducet legitimam pbationem, vt C. de euict.
5 l. emptor. Et pp hoc † ego puto, q̄d qñ agitur ɔ̄ emptorem, & fiūt
sibi positiones de dñio euincētis, q̄d licet ipse sciat rē euincentis
esse, non cogitur illis positionibus rñdere. Dēt. n. sibi conseruare
stipulationem euincentis, vt hic. Sed si rñderet illis positionibus,
ipse incideret in captionē. Aut. n. negat, & cogit̃ deierare. Aut affirmat, & præiudicat sibi: q̄a ɔ̄ dictum venditorem suum ipse pbare
non poterit, vt l. aliàs. j̄. de iureiur. & q̄d no. in l. qui iurasse. §. 1. eo.
tit. Potest ergo licitè dicere, volo φ mihi fiant probationes de dominio, ita q̄d ego possim p eas ɔuincere authorem meū. Pro hoc
i facit q̄d statim dicā. ¶ Opp. φ partes debeāt iurare de calūnia, i vt
l. 2. C. de iur. cal. Q̄uo ergo iurabit iste, q scit rē esse alterius? Dicit
gl. optimè, quia non facit aīo calumniandi, vt in gl. ¶ Opp. φ ex ista sñia non committatur stipulatio de euictione, quia agens potuit exceptione repelli. Sol. trib. mod. & bene, quas solu. nota mul-
6 tum. & primò primam, † quia si emptor, vel fideiussor & similes,
metu pœnæ omittant opponere aliquas exceptiones, non potest
eis imputari. Quod est vtile pp statuta, quæ phibent opponi certas exceptiones. ¶ Ex secūda sol. no. φ sicut fideiussori, ita empto-
7 ri non potest † imputari, si non opposuit k exceptionem declina
k toriam ɔ̄ personam iudicis, vt in glo. vel ɔ̄ personā actoris, vt hic
8 in tex. & gl. † Vlt. aduerte, l φ licet stipulatio, vel actio ex empto, vr̃
l pro euictione non committatur, nisi in re petita in iudicio, & restituta per sñiam, vel absque sententia, vt s̄. dixi, hoc est verum,
m nisi venditor venderet rem alienam scienter: m tunc. n. statim
potest agi ex empto, vt l. si seruus quem. §. fin. de actio. empti.

ADDITIONES.

a ¶ Cum me absente. Quomodo committatur stipulatio in hac l. vide gl. & Bal. in l. si cum quæstio. C. de euict. & quod ibi dixi. Barb. ¶ No. ad hoc vt agatur de euict. opus est sententia. vide text. & gl. in l. si dictum. §. si compromisero. j̄. de euict. & vide Ang. in l. exigendi. C. de procu.
b Paris. ¶ A se euinci. Vide Cæp. caute. apposita in eo. §. in fi.
c Poma. ¶ Ista non placet. Vide Alex. consi. 4. vol. 3.
d Barb. ¶ Innuitur Adde quod no. in l. j. C. de test. & l. Pactuleius. j̄. de hær. inst. & istam gl. Ang. allegat pro singulari. Poma. ¶ Vide Bar. consi. 91. volu. 1. & q̄ posui in l. 3. §. idem diuus. j̄. de testib. & in l. admonendi j̄. de iureiur. & Bar. consi. 60. vol. 1. & consi. 6. vol. 2. & consi. 8. eod. vol. & consi. 18. & cons. 70. eo. vol. Rom. consi. 127.
e ¶ Publica fama. Adde Bar. & ibi Bal. in fi. l. 4. de prob. Ex opposito vide quæ dixi Inst. de act. in §. præterea. in addi. Adde quando per famam probetur dominium. Bal consi. 73. 3. lib. Rom. consi. 311.
f Fateor. Sed certè Bar. in l. emptorem. C. de probat. tenet omninò necessariam esse sententiam.
g barb. ¶ Forte enim. Adde Bar. pro intellectu huius in d. l. emptorē. & ibi est vari⁹ & cōtrari⁹ sibi. Et vide Io. de Imol. & ibi dixi i c. pen. de empt. & vēdi.
h ¶ Licet emptor. Vide Imo. in c. h. de empt. & vend. bal. in l. si cum quæstio. cū concor. C. de euict.
i ¶ De calumnia. Hanc glo. allegat bal. in l. j. in fi. C. de iur. cal. gl. & bald. in l. 2. in fin. prin. eod. tit.
k ¶ Opposuit. Debet tamen opponere exceptionem præscriptionis. l. si obligata. C. de euict.
l Poma. ¶ Vltimo aduerte. Vide Alex. consi. 4. in 2. vol.
m Paris. ¶ Rem alienam scienter. Vide Cæp. in caut. ad fin.

1 *Vsuræ in contractu dotis debentur marito per patrem mulieris, ob dotem non solutam.*
2 *Emptionis in contractu & venditionis debentur vsuræ venditori ob pretium non solutum, si emptor fructus percepit.*

§.Non tantum sortem. In actiõe negociorum gestorũ directa & ꝯtraria, hr̃ rõ vsurarũ.h.d. Primũ dictũ in eo qđ dr̃, qđ possumꝰ petere
vsuras pecuniæ mutuatæ, reprobat gl.q̃ no. Azo in sum. vr̃ teneř
indistinctè in ti.de vsur.§.lege, qđ ĩ istis casib.ĩ qb.iura nr̃a dn̄t ve-
1 nire vsuras, hodie sunt correcta, & ñ veniũt vsurę, p̃terq̃ † in ꝯtra-
a ctu [a] dotis, vt ex̃ de vsu.c.salubriter. Qđ intelligiť vsuras deberi à
b p̃re mulieris marito, q sustinet onera mr̃imonij: nõ. n. [b] mulieri
post mr̃imoniũ solutum p̃stabũť vsuræ à viro, vel hr̃dib.eius. Pro
2 hoc C.đ rei vxo.act.l.j.§.exact.& ibi per Doct. † Itẽ in ꝯtractu emp
tionis, & venditionis debenť vsuræ vẽditori. si emptor pcepit fru
ctus rei, & non soluit preciũ, vt ex̃, de vsu.c.cõquestus. p gl.& C.
de act.emp.l.curabit, & infra de act.emp.l.Iul.§.idem Papinianus.
& ibi de hoc videbitis. Secundum dictum limitat gl. quòd gestor
potest petere vsuras, si plus commodi attulit quam incommodi.

ADDITIONES.

a ¶In contractu. in contract. vsuræ sunt licitæ quo ad onera mr̃imonij & de
quibus, & quantis intelligatur, vide Bal.in l.fi.§.p̃terea.C.de iur.do. Vtrũ si
maritus, vł eius hr̃des sunt in mora restituendi doté vxori, veniãt vsuræ.&
idé tenet Bal.in l. ĩsulã.§.vsuras.j.sol.mat. An ãt mulier post annũ à die solu
ti mr̃imonij, si dos nõ restituať, sit alenda ab hr̃dib.viri. vide Ang.ĩ l.diuor-
tio.in prin.post Cy.ff.sol.mat.& Rich.Mal.ĩ l.fi.C.de bo.ma.q tenet, qđ mu
lier sit alenda, ipsa durante ĩ viduitate, ał's nõ, p l.Titia.j. sol.ma. Et đt dr̃e
ĩtelligi, qđ bar.hic no.in d §.vsuras.bar.in d.l.diuortio.dicebat, qđ tũc đ-
bereť interesse p p morã, arg.l.si mora.j.sol.mat.sed Inn.& Io.And. in c.sa-
lubriter.dn̄t, qđ vbi dos é in pecunia, post annũ mulier nihil dét pcipere,
ét si hr̃des sint ĩ mora, qa céseť lucrũ, vsurariũ, qđ est phibitũ.c.qa in oĩb.
de vsu. Sed d.l.diuortio.dixit, qđ dcm̃ Inn.pt pcedere, qñ mulier héret a-
liũde, vñ posset se alere: vł qñ, si esset soluta, potuisset de facili recuperare
doté. Nã istis casib.nihil debebitur mulieri. Ał's dicit, ꝙ eadé rõ vr̃ esse post
annũ, q̃ est intra annũ, videlicet ꝙ déat alimétari, Pro quo alle. qđ no.bar.
ĩ l.j.C.de sen.q̃ si.cer.quant. In ſ.ł'ibus idé dicit, ꝙ vr̃ esse idé, si esset solita
dare pecunias suas mercatoribus ad honestum lucrũ: nã tunc rõne moræ
débit mulier hr̃e interesse consistés in lucro, qa mulier verisił'iter fecisset,
sicut đ aliis pecuniis, arg.l.2.§.fi.de eo qđ certo loco. & quod no.Bar. in l.
j.C.de sen.q̃ p eo qđ interé, ał's đt, ꝙ extra p̃dictos casus ñ vr̃ ꝙ mulier pos
sit petere aliqđ noĩe alimétorum, vł emolumenti. Et ad p̃dicta facit qđ no.
Bal.in aut.& q.C.de bo.aut.iud.subdés ꝙ Ang.ibi dicit sic cõsulisse in illa
materia. Et ideo in hac materia est cautela. de qua scripsi in §.fuerat. Insti.
de act.in reportatis. Aduerte, qa bal.in d.auth.& qui.tenet expressè contra
Inn. Nã dicit ipse, maritus petit vsuras ex cã extrinseca, qa pp̃ter onera.d.
§.vsuras.tãto fortiꝰ petit mulier ex cã extrinseca: qa dñ̃a facta.l.in reb.C.đ
iu.do. Et adde Ang.in d.l.Titia.volenté. ꝙ mulier si aliũde ñ hét, vñ se alat,
pt petere vsuras loco alimétorum, maximè si est intra tp̃a luctus, cũ adhuc
videať deseruire p̃rio mr̃imonio. sed ĩdistinctè vr̃ casus in d.l.Titia.& vide
§.exactio.C.đ rei vx.ac.& qđ ibi no. p bal.ĩ d.l.fi.adđ q̃ posui ĩ d.l.diuortio.
b Poma.¶Non enim. Vide Alex.consi.17.4.vol.& consi.63.eo.vol.

§.Dum apud hostes. Gerenti negotia captiui cõpetit actio contra eum, si reuertatur, vel contra hæredes eius.h.d.

LEX XXII.

1 *Obses datus pro aliquo facto, si propter hoc soluit pecuniã, potest repetere ab eo pro quo soluit.*
2 *Captus pro represaliis, si soluit, repetit ab eo, cuius causa captus est.*

a Nam & Seruius. [a] Qđ vnus p alio redimendo cogiť soluere, recuperat hac actione.h.d.
Pro declaratione q̃ro, q̃ actio sit ista, q̃ datť ꝯ istum reuersum? qdã
dn̄t ꝙ actio mandati: ista nõ vr̃ esse vera, cùm illi essent serui, do-
nec erant captiui. Præterea tex. non dicit, ꝙ ipsi mandassent, sed
ꝙ illi q eos detinebant, hoc fecerunt: vñ dicendũ est, ꝙ competit
actio neg.ges. Sed istud est mirabile, quia isti retenti gesserunt il-
lud negotium in seruitute. Vel si diceres eos liberos, non obliga-
uerunt se, & corpus suum, qđ est liberum, non potuerunt obliga-
re pro ista pecunia, vt l.ob æs.C.de act.& ob. Rñ. licet de iure non
potuit fieri, tñ sic fuit de necessitate facti. Et si opponis, ergo ipsi
passi sunt iniuriam Rñ. Istius iniuriæ alia fuit causa. Et hoc etiam
1 sentit gl.tua, q̃ est nota. Facit † ꝙ si aliquis fuit datus in obsidẽ p
aliquo facto, & pp hoc oportuit eum soluere pecuniam possit re
petere ab eo p quo soluit: licet de subtilitate iuris non teneret, vt
d.l. ob æs. & auth. ibi posita. Sufficit. n. ꝙ cogatur necessitate fa-
cti, vt hic. Ad hoc facit quod not.C.de patri.q fili.distr.l.2. vbi dr̃
ꝙ vsurpatum est, ꝙ dentur obsides. hoc est consuetudine obtẽtũ
2 †, Scdò facit [b] ꝙ si aliquis est captus in ciuitate ista p repræsaliis
b ꝯcessis pp factũ sui cõis, vel specialis personę, & soluit, ꝙ possit re
petere à cõi, vel à speciali persona. Et si opponať, ꝙ est sibi facta
iniuria. Rñ. ꝙ ista iniuria est facta pp factum alterius. Hoc ergo
ponam in tractatu illo de repres.in vlti.q. princ.in prin. Dic vt ibi
Reuertor ad secundam glo. si non essent hostes. Dicit glo. idem
c multo magis, quia ibi essent liberi, & possent obligari. [c] ¶Itẽ q̃rit
gl. qd si ille q est reuersus, aufugit, & sic mihi promisit: tamen ille
detẽtor cogit illos, q remãserũt, ad soluẽdũ p illo, an illi repetẽt?
gl.tua nòt.dicit ꝙ non. q̃ gl.not. Sed ista glo. vr̃ ꝯdicere alteri gl. q̃
mõ recitaui. ibi.n.dixi, ꝙ licet detẽti patiantur iniuriã, tñ patiunť
pp factum alterius: sed hic sił'r patiunť iniuriã pp factum alterius,
ergo dẽnt posse repetere. Sol. ibi factũ alterius fuit ad hoc ordina
tum, hic non fuit, qđ no. Item ad illud qđ gl.dicit, ꝙ in casu huius
l. isti tres erãt nãliter obligati: intellige hoc verũ ex promissione,
q̃ ipsi fecerunt: non aũt intelligas, ꝙ detẽtus teneatur soluere tali
detentatori, imò est omnimodo iniquum & contra iustitiam.

ADDITIONES.

a ¶Nam & Seruius. Alleg.no.Bal.ĩ l.liber captꝰ.C. de capt.& ĩ l.fideius.C.mã.
b ¶Secundò facit. Per Bar.& Doct.in l.2.§. item si in facto.j.de verb.obl. vide
Abb.consi.21.vol.2.Bal.in c.ex rescripto.de iureiur.& in c. sciscitatus.de re
scrip.& in rub.de his quæ vi, metusve causa gesta sunt.l.3.§.fi.& Alex.ibi, de
condi.ob cau.clem.1.de priui.& l.Lucius.§.Sempronius.de leg.2.
c Poma.¶Obligari. Vide Alex.consi.4.3.vol. Abb.consi.71.dub.volu.& consi.
43.eod.volu.

1 *Hæreditas iacẽs nõ repræsentat p̃sonam hæredis futuri, nisi aditione secuta, qa fingiť hæres a die mortis: nõ tamen operatur hæc fictio ad incommodũ alienũ.*
2 *Neg.gest.actio oritur gestione durante.*

§.Qui negotia. In negotiis hæreditariis nõ inspicitur persona heredis, sed oritur obligatio,
1 tanq̃ cuiuslibet esset negotiũ.h.d. ¶ † No. qđ hereditas iacens nõ
represéntat p̃sonã hr̃dis futuri, sed mortui, vt l.mortuo.j.de fide
iuss.& j.de acq.rer.do.l.hr̃ditas. sed secuta postea aditione fingiť
hr̃s fuisse à die mortis, vt l.nouatio.in fi.de no.& l.si ex re.in fi.de
stip.ser.& l.oĩs hr̃ditas.de re.iu.& l.hr̃s quoq;.j.de acq.hær. Hæc
a tñ fictio nõ operať ad incõmodũ alienũ, vt hic. Itẽ not. [a] act.neg.
2 † gest. oriri durãte gestione. qđ est verũ, secus in actione tutelæ.

ADDITIO.

a ¶Item not. Adde Bar.in l.si pecuniam.C.eod.in fin.

a §.Si viuo Titio. [a] Mors dñi, est iusta cã noua negotia nõ inchoandi, nõ aũt à susceptis desistendi.h.d. Et vt iste §.habeat effectũ, oportet intelligi, qñ qs ac-
cessit tanq̃ oĩa gesturus, & ideo viuo Titio nõ posset desistere, vt
s.c.l.si pupilli.§.videamus.& ibi dixi. Sed Titio mortuo, sicut est
mors iusta cã soluendi mandatum, ita est iusta cã soluendi nego-
tium, hoc est, propositum qđ habui ab initio. Et idem puto qđ in
omnibus illis casibus, in quibus quis non cogitur mandatum cę
ptum implere, de quibus habuistis in l.filius.cum l.seq.s.de proc.
Item ex illis non cogiť quis implere negotium cæptũ, vt hic, &c.

ADDITIO.

a ¶Si viuo Titio. Vide Bal.in l.mandatũ.in fi.C.man. & in l.fi.C. de peric.tut.

1 *Gestor potest alium substituere, sicut procurator ad negotia.*
2 *Gerens pro alio, tenetur de facto illius, nec liberatur cedendo.*

1 §.Mandato. Qui negotia aliena gerit p aliũ hac actione teneť, ac si ipse gessisset.h.d. ¶ † Not. qđ
non solũ procurator ad negotia p̃t substituere aliũ, sed ẽt gestor.
2 ¶ † No. qđ q gerit p aliũ, teneť de facto illius, nec liberať cedẽdo
actionẽ. Rõ, qa iõ nõ teneť. qa hẽt actionẽ, sed qa imprudẽter ele
git, seu mãdauit. ¶Quæro, qd si ille credebat eũ cui mãdauit, suffi
cientẽ esse: Rñ. Propter hoc nõ releuať, vt l.sed an vltro.§.fi.s.eo.

LEX XXIII.

1 *Lex, siue hæreditaria, an procedat etiam si negotia fuissent pupilli.*
2 *Expensum si est in re necessaria vltra quàm valeret, tunc non repetitur.*
3 *Actio neg.gest.habet locũ, vbicunq; habet locũ actio de in rẽ verso, non ecõtra.*
4 *Gestor an teneatur pro damno perditarum rerum.*
5 *Gestor si emit rem pro decem, quæ perijt, & in eo tempore valebat quinque: vel si valebat decem tempore emptionis, & tempore quo perijt, valebat quindecim, quomodo teneatur gestor domino, quando eius culpa perijt.*
6 *Præmium quando consequi debeat quis, ex quo pœnam meretur, remissiuè.*

Siue hæreditaria. In negotio gesto necessario, quicunq; casus superueniẽs nõ nocet
gestori: nisi culpa præcedat casum.h.d. Vel al'r, Ex eo, ex quo quis
1 dẽt puniri, nõ dẽt præmiũ ꝯseq.h.d. ¶ † Quæro, qd si fuissent ne-
gotia pupilli? Rñ. gl. idẽ pp gñalitatem huius l. & p l.in pupillo.j.
de sol. In ꝯrium vr̃ l.si pupilli.in prin.s.e. Et iõ dic, Aut geritur ne-
gotiũ necessariũ, & procedit lex ista cũ sua gl. Aut voluntariũ, &
tunc si ab initio fuit pupilli verè, non teneť pupillus, nisi in quan-
tum est factus locupletior, vt l.si pupilli.s.e.in princ. ẽt si pupillus
factus est adultus, vt l.Pomponius in negotiis.s.eo. Aut ab initio
fuerunt negotia alterius, q̃ pupilli, & tũc hẽt locũ regula cõis, qa
sufficit ab initio vtiliter gestum, vt l.sed an vltro.§.fi.s.eo. sed po-
stea per fictionẽ fingať retro fuisse pupilli, vt s.l.prox.§.j. Sed si ab
initio fuissent alterius, & durante gestione cepissent esse pupilli:
tũc pro p̃cedenti tp̃e hr̃et locũ rł'a cõis, pro sequẽti iudicaremus
p pupillo, vt l.Titia.§.vsuras.j.de leg.2. Dixi vobis in l. Põponius
2 in negotiis.s.c. ¶ † Quærit gl. quid si in ista re necessaria plus fuit
impensum, q̃ valeret, an possit repetere? Quidã qđ sic. Glo. deter-
3 minat ꝯrium, & bñ. Dic vt in ea. ¶ † Item no. vnã solutionẽ pp l.3.
§.& regulariter.j.de in rem verso.q ponit vnã rł'am, qđ vbicunq;
hẽt locum actio neg.gest.ibi hẽt locũ actio de in rem verso, quia
4 illa rł'a non conuertiť. ¶ † Venio ad illã gl. quæro, vtrũ teneať de
damno

damno rerũ ꝑditarũ gestor? Gl.qđ nõ,ne bis puniaẽ.Cõtrariũ vr̃
no.C.man.l.ẽt si ꝯriũ.in fi.gl.sed ista vr̃ verior, ꝓ qua facit qđ no.
ĩ.cõmod.l.rẽ mihi.§.in exercitu. Qđ tñ intellige ẽm determina-
3 tionẽ sequentẽ.¶†Itẽ q̃ro,pone ꝙ tp̃e quo ego emi rẽ, valebat
10.tp̃e quo periit res culpa mea,valebat quinq;,an illa quinq; re
petere potero? Vide gl.& dicas intelligendũ esse ẽm hãc dist.hoc
mõ,vt diminutio p̃tij,q̃ fuit ĩ quinq;,ꝯtigerit sine culpa gestoris,
& illa repetet:licet casus rei ꝯtingit culpa sua, qa p illã culpã non
dãnificauit dñm,nisi in valorẽ rei,q erat quinq;.Et idẽ dico econ
uerso,pone ꝙ emi rẽ pro 10.q̃ postea valuit 15.culpa mea periit,
certè x.q̃ impẽdi,ꝯpẽsanẽ cũ x. de illis xv. ĩ qbus dãnificaui dñm,
a & iõ dñs poterit à me repetere ᵃ qnq;,ĩ qbus vltra dãnificãtus est,
nec possum sibi opponere ꝙ illud lucrũ habuerit cã mei: qa dam
num superueniens culpa,nõ compensaẽ cũ lucro,vt l.si negotia.
6 s̃.e.¶†Vlt.gl.ᵇ intrat illud gñale, Ex eo nõ dẽt qs ꝯsequi p̃mium,
b ex quo pœnam, &c.qđ examinat Dy.in l.decreto.ĩ.de suspe.tut.
& per eundem in c.quod ob gratiam.in fi.de reg.iur.lib.6.

ADDITIONES.

a ¶Repetere.Ad hoc vide glo. & quod ibi Doct. & bald.in l.etiam.C.manda.
b Barb.¶Vlt.gl.Adde gl.& ibi bal.in c.dilectus filius.de rescrip.bar.in l.1.ĩ.de his quib.vt indig.

LEX XXIIII.

Si quis negotia. Quærit glo.rõnem huius l.& assignat
istã verã: qa in p̃rio casu dñs ratũ hẽt,
a qđ est exactũ. In sc̃do non hẽt ratũ, ᵃ qđ est indebitè solutũ.Sed
tunc extra gl.opp.Qñ põt hr̃i pro parte ratũ,& pro parte nõ,vt
l.in cãæ.s̃.de procu.& l.si negotia.s̃.e.Sol.Hoc intelligas in diuer
sis administrationib.Nã in eadẽ procederet ꝯriũ, qđ est, si absq;
culpa indebitũ soluisset,sed si fuisset in culpa,tunc secus.nã dam-
num emergẽs culpa,non ꝯpensaẽ cũ lucro.Not.in d.l.si negotia.

ADDITIO.

a Ant.Alex.¶Ratum.Per hanc l.dicit Dec.consi.226. ꝙ notarius non acquirit absenti,nisi mediãte ratihabitione.De quo vide plenè Sal.ĩ rub.de ver.obl.

LEX XXV.

1 *Creditor potest ratum habere inuito soluente solutionem factam gestori.*
2 *Ratihabitione creditoris statim secuta, an quæratur creditori dominium, & conditio vsucapiendi.*
3 *Gestori creditoris dñium pecuniæ solutæ est debitoris, donec sequaẽ ratihabitio.*

a Si ego hac mente. ᵃ Per solutionẽ factã gestori nõ
liberaẽ soluens,nec dñium acq-
ritur creditori,nisi ratihabitione secuta.h.d.no.Tria hẽs in hac l.
1 duo dixi in sũmario.¶Tertiò no.† ꝙ creditor p̃t ratũ hr̃e inuito
soluẽte.Rõnem ponit tex.& ĩ.dicã.Op. ꝙ p solutionẽ factã ꝓcu-
ratori, ipso iure q̃raẽ dño dñium pecuniæ, vt l.si ꝓcuratorẽ.ĩ.de
acq.re.do.Huius timore est facta prima, & sc̃da gl.Prima sol.est,
ꝙ hic fuit solutũ ꝓcuratori debitoris, nõ creditoris:qđ vr̃ ꝯ tex.q
dicit,creditoris dũtaxat negotiũ gessit.Alij, ꝙ erat ꝓcurator cre
ditoris ad q̃dã,nõ ad ista.Alij dñt,& isti melius, ꝙ exponiẽ ꝓcura
tori.i.ꝓcuranti sine mandato:& ista est vera.De quo plenè in l.q
mihi donatũ.ĩ.de donat.& l.j.§.p ꝓcuratorẽ.de acq.pos.& Cy.in
l.j.in sc̃da oppo.C.de acq.pos.Dixi plenè in d.l.qui mihi donatũ.
¶Op.ex gl.de l.hoc iure.§.si qs dederit.ĩ.de dona. & l.si res.§.j.ĩ.
de iure dot.vbi dr̃, ꝙ ille q soluit vni,vt daret alteri,põt istud man
datũ reuocare.Sol no.tex.hic dicit, ꝙ qñ hic gestor solutionẽ re
cepit,solius creditoris negotiũ gessit.Qđ apparet,qa debitor sol
uens credit se statim liberatũ. In ꝯriis gerebat negotiũ vtriusq;.
Nã dabaẽ pecunia vni,vt eã daret alij,& sic vtriusq; negotiũ gere
2 bat.Facit s̃.e.l.si pupilli.§.si qs pecuniã.¶† Quærit gl.duas q̃stio.
Primò,an statim ratihabitione sequuta, q̃ratur creditori dñiũ,&
3 vsucapiendi ꝯditio? Dic vt in ea,& bñ.¶†Sc̃dò q̃rit gl.cuius inte
rim est dñium.Quidã dñt ꝙ debitoris soluẽtis.Alij dñt ꝙ nullius.
b vide gl.ᵇ Itẽ ꝙ sit nullius,not.ĩ.de sol.l.q hoĩem.§.si debitorẽ.In
ꝯrium est veritas p tex.in l.cũ qs.§.j.ĩ.de sol. Est.n dñium debito-
ris,vt ibi patet.Rõ,qa dñiũ nõ recedit à nobis,nisi q̃raẽ ei,cui intẽ
dimus q̃ri,vt l.nec vtilẽ.ĩ.ex quib.cau.ma.Secus est in possessio
ne,quia & si non quæritur alij cui quęrere volo,nihilominus de-
sino possidere:nam à nobis possessio põt recedere,etiã si alij non
quæratur, vt l.si me in vacuam.j.respon.ĩ.de acq.poss. & ibi not.

ADDITIONES.

a ¶Si ego hac mente.Adde vltra istam, quæ not.barto.in l.si procurator.ĩ.de condi.ob caũ.& maximè in 3.q.prin. & in l.falsus.C.de fur.
b ¶Vide gl.Hanc gl.etiam reprehendit bar.in l. si sponsus.§.si vxor.per illum tex.cum seq.ĩ.de don.inter vir.& vxor.& Imo.in l. communis.§.fi.ĩ.de acq. posses.Ang.ibi se remittit ad no.per glo.hic.

LEX XXVI.

1 *Potestas & decuriones possunt actorem, seu curatorem dare ad administranda bona ciuitati obuenientia.*
2 *Gerẽs contẽplatione vnius, tñ tenetur alteri, ad quẽ in veritate negotiũ spectat.*
3 *Gestores ex necessitate tenentur insolidum.*
4 *Gestores voluntarij tenentur insolidum, si eis administratio insolidum concedatur: si pro parte, tenentur pro parte.*
5 *Delinquentis si bona debeant deuastari, & habeat turrim communem, Potestas potest illam diuidere, & partem superiorem deuastare.*
6 *Potestas fac. tal. [illegible] necessariam.*

Cum alicui. Officiales publici licèt respectu reipublicæ
alter pro altero teneatur, non tñ respũ pri-
uati,ad quem negotium in veritate spectat.h.d. qđ no. Et hic po-
1 niẽ q̃dã qõ exuagãs,& ñ tangit mãm.¶†No. ꝙ magr̃at⁹,hoc est,
Ptãs ciuitatis,p̃t creare actorẽ,seu curatorẽ,ad administrãdũ bõa
obueniẽtia ciuitati, nõ tñ p hoc excludo qn & hoc possit facere
ordo decurionũ,hoc est,priores,vt l.itẽ eorũ.§.j.s̃.qđ qsq; iur.&
2 l.2.ĩ.ad Municip.¶ Sc̃dò no.† qđ licèt aliqs gerat ꝯtemplatione
vnius ex necessitate,tñ teneẽ alteri,ad quẽ negotiũ ĩ veritate spe-
ctat.Facit s̃.eo.l.itẽ cũ putaui.in fi.¶Tertiò no.qđ licet q̃tũ ad ci-
uitatẽ isti gestores teneanẽ insolidũ,ñ tñ q̃tũ ad priuatũ, rõnẽ sta
tim dicã.¶Mõ op.de l.Luci⁹.§.Sẽpronij.ĩ.đ admi.tu.Sol.ĩtelligas
qđ hic fact⁹ est ñ soluẽdo,postq̃ priuat⁹ successit.Ista teneẽ cõiter
vel illud fauore pupillorũ.Et ista est ẽt satis bona. ¶ Op.ĩ.ad Mu-
nic.l.2.Sol.fateor qđ ciuitati teneẽ ĩsolidũ,vt ibi,ñ priuato,vt hic.
Rõnẽ assignat glo.qa ciuitati tenebaẽ ex officio priuato, ex sola
gestiõe.Et br̃ si vis hr̃e regulas,an gestores teneanẽ ĩsolidũ, vel ꝓ
3 parte.†Prima regula est, qđ gestores ex necessitate tenenẽ ĩsoli-
dũ.Hoc apparet in plurib.tutorib.& in plurib.curatorib.& in plu
ribus administratoribus reipublicæ vel ciuitatis: & iõ hic respũ
ciuitatis habebant officium publicũ,& necessarium,& ideo eis te
nenẽ ĩsolidũ:respũ priuatorum gerebant ex volũtate, & sic tenẽ
tur ꝓ parte.Istud ꝓbaẽ in l.diu⁹.ĩ.de admi.tu.ibi, ꝓ eo tp̃e quo ge
runt ex necessitate tenenẽ ĩsolidũ:secus ꝓ eo,qđ gerũt ex volun-
4 tate.In gestorib.† voluntariis ista est regula, qđ si qdẽ ꝯcediẽ eis
administratio insolidũ,tenenẽ insolidũ: si ꝓ parte, tenentur pro
parte.Ita ꝓbatur in l.pe.ĩ.de sepa.tetigi in l.pluribus.s̃.de ꝓc.sed
in gestoribus hoc nõ cadit,qa eis offiñ nõ ꝯmittitur,sed spõte ge
5 rũt.De hoc dixi latius ĩ repe.l.j.§.si p̃res.ĩ.de exerc.¶Induxi† hãc
l.semel ad q.Ptãs huius ciuitatis ꝯdemnauit q̃ndam ĩ publicatiõe
bonorũ & distructiõe domorũ.In istis bonis erat q̃dã turris cõis
cũ alio,ꝯmisit Potestas executori, seu militi suo, qđ illam turrim
diuideret,& ita factũ est,& recepit partem superiorem,& destru-
xit,nunquid valuerit talis diuisio,ita quod hoc facere possit? Dixi
quòd hic videtur casus quòd sic, quia Ptãs potuit dare curatorẽ
6 talibus bonis necessariò diuidendis,† & sic põt facere alienatio-
nem necessariam, vt l.1.de fun.do.& l.alienationes.fa.erc.cum si.

LEX XXVIII.

Ex duobus. Gestor expensas voluntarias non repetit.
h.d.

a §. Titium. ᵃ Expensæ factæ causa pietatis non repetun-
tur.h.d.quęrit gl.qualiter probabitur cum fe
cisse expensas causa pietatis? Dic vt in ea.

ADDITIO.

a ¶Titium.Vide Alex.consi.152.in fi.2.vol.

LEX XXIX.

1 *Fideiussori quando videatur mandatum, vt soluat.*
2 *Libellus pro fideiussore contra principalem, quando conuenitur, vt soluat.*

Si quis mandato. Pro eo,pro quo quis obligatus est,
agit hac actione anteq̃ soluat. h.d
¶No.qđ illud abesse vr̃,in quo qs est obligatus.Op.de l.facere.ĩ.
sol.mat.Gl.non soluit,dic qđ ibi erat obligatus sub conditione,
a hic purè.¶Itẽ op.ᵃ & vr̃ ꝙ non possit agere antequam soluat,vt
l.Lucius.ĩ.man.qđ qdam fatẽẽ.Gl.dicit,& melius,aliud in fideius
sore,vt ibi:aliud ĩ gestore seu mandãte, vt hic.Vide gl. & rationẽ
1 no. quia in fideiussore hoc iõ est,quia eo ipso qđ intercedit,vr̃ ei
mãdatum qđ soluat,vt l.indebitam.ĩ.de condi.inde. Vltra mõta-
ni ñ approbãt illã rõnẽ,vt Cy.refert C.mã.l.si ꝓ ea.in sc̃do ꝯ.Nã si
fideiussori videreẽ mandatum, vt solueret,ipse teneretur,si credi-
tor vẽdit pignus,iõ qa nõ est solutũ:qđ est falsum,vt C.de do.l.1.
& l.indebitã.q̃ dicit qđ ei vr̃ mandatũ,vt soluat:intelligiẽ,hoc est
si soluit,põt repetere tãq̃ mãdatũ p actionẽ mandati,nõ aũt ꝙ p̃-
cisè susceperit mandatũ de soluẽdo.Dic ergo quòd fideiussor in
hoc ĩtercessit vt debitor maiorẽ dilationẽ hr̃et,& iõ tp̃s repetere
ñ p̃t,arg.l.in ꝯmodato.§.sicut.ĩ.ꝯmo.Hoc ẽt sentit gl.hic dũ dicit
2 qa iuuari,&c.¶†Quærit gl.ad qđ ageẽ añq̃ soluat? ᵇ Rñ. ñ ad pe-
b cuniã,sed vt libereẽ.Qđ no. ꝓ formatione libelli.Vl' potes ꝯcludeẽ
vt ꝯserueẽ ĩdẽnis,vt C.de sen.q̃ si.cer.quãt.l.2.& ĩ.eo.l.liberto.§.1.

ADDITIONES.

a ¶Item opp.Et istis adde no.per bald.ĩ l.certum est.circa prin.fam.ercisc.& bal.in d.l.si pro ea.in ver.modo pro euidentia.
b ¶Antequam soluat.Vide bal.in l.si pro ea.in 3.q.C.mand.

LEX XXX.

a Cum pater. ᵃ Gestum noĩe vẽtris deuoluiẽ in actione tu-
telę posthumo nato, vel in actiõe neg.gest.
h.d.Rõnem h⁹ l.in primo casu videre est facile. In sc̃do est rõ, qa
posthum⁹ hr̃ pro nato dũ tractatur de statu,& commodo suo,vt
s̃.de stat.hom.l. qui in vtero.¶Contra hoc op.qa fictio ista quod
habeaẽ pro nato retro,nihil operaẽ in p̃iudiciũ gestoris,vt l.nã &
Serui⁹.§.1.s̃.e.Sol.Hic sũt tria, qa posthumus erat ĩ vẽtre,& hr̃ ꝓ
nato.

ADDITIO.

a ¶Cũ pater.istũ tex.ĩ ver.qđ si natus.alle.pro elegãti bar.in l.mr̃es.ad Tert.

nato. Itē qa hrs fingit̄ retro fuisse dñs. Itē qa tutor gessit ɔtemplatione ipsius tanq̄ futuri hrdis. in ɔrio gessit ɔtemplatione hæreditatis simpl'r. Sed q̄ro, qd interim anteq̄ certū sit posthumū nasci, vel ñ nasci: Rñ. glo. qđ interim dabit̄ actio neg. gest. & bñ &c.

LEX XXXI.

1 *Officiales publici tenentur de facto aliorum officialiū, quos ipsi habēt in subsidiū.*
2 *Neg. gest. actio quod habeat locū inter officiales publicos, & alios officiales sibi datos ex publico in subsidium.*
3 *Mandati actio datur inter tutorem, & actorem ab eo constitutum.*
4 *Fideiussor, qui soluit, quod non habeat actionem neg. gest. contra confideiussorem.*
5 *Gerens negotium alicuius nō principaliter, sed in consequentiam, quādo habeat actionem negotiorum gestorum.*

Ex facto. Sicuti īter collegas ęqualis ptātis est actio neg. gest. ita si sunt ptātis īæqualis. h. d. q̄ l. no. ¶ Opp.
1 q† isti officiales publici tenent̄ de facto istorū curatorū, seu sub-
2 curatorum, quos ipsi hñt in subsidiū sui officij. ¶ † Scdō no. q īter eos est actio neg. gest. sicut si vterq; hr̄et principale officium, qđ intellige qñ curator & subcurator ɔstituit̄ authoritate publica, ita q vtriusq; est officium necessariū, & hoc innuit hic tex. dū dicit, subcuratorem ɔstitutū. Sed si poneres principalē officialē ɔstituisse sua sponte sibi vnū subcuratorem, tunc esset inter eos
3 actio mandati. Et idē† puto inter tutorē, & actorē ab eo ɔstitutū,
4 vt l. decreto. de adm. tu. ¶ Op. gl. de l. fideiussor. ꝭ. de fideiuss. † vbi fideiussor non hēt actionē ɔ fideiussorem. Sol. Aliud in istis offi-
a cialib. aliud in ɔfideiussorib. Et assignat hic gl. triplicē rōnē. a Primò, qa fideiussores intercedūt ex volūtate, isti ex necessitate. Ista est falsa p l. j. C. de duo. re. Scđa rō ē qa fideiussor liberat ɔfideiussorē nō officio, sed virtute, gestione, & nā obl'onis. Et ista est rō vera, q̄ Vlt. appropriant sibi in l. cū alter. C. de fideiuss. & vult dicere, q fideiussor pricipal'r soluit, vt liberet reum, & pro obl'one rei pricipalis, & hoc ex pñā porrigit̄ ad fideiussorē, iō ɔ eum nō hēt actionem neg. gest. & istud ē aliud gen⁹ negotij gesti, rōne ɔñtiæ De hoc dixi in l. si pupilli. §. itē q̄rit̄ur. ꝭ. eo. de quo statim dicā. Assignat gl. hic aliā rōnē, qa fideiussor hēt alīā actionē ɔ eum pro quo intercedit, ista nō est vera. Quid. n. si nō eēt soluendo, vel ñ
5 reperiret̄: tene ergo p̄cedentem. ¶ Quæro ergo, qñ † gero negotium alicuius, nō principal'r, sed qđ est suum rōne cuiusdā ɔñtię, an ɔ eum hēam actio. neg. gest. Vr̄ qđ nō, vt dicim⁹ ī fideiussore, in l. vt fideiussor. đ fideiuss. In ɔriū vr̄ casus in l. si. C. de bo. aut. iud. pos. vbi creditor miss⁹ in possessionē recuperat expensas ab alio, ad quē p ɔñtiam spectat. Rñ. ergo aut ex neg. gest. alicui p ɔñtiā aliqd acqrit̄, ita q nō hēat pro illo necesse agere ɔ illum, vt puta ɔfideiussori liberatio q̄rat̄, & tunc actione neg. gest. non tenet̄, vt d. l. fideiussor. Aut p eo hēt necesse agere, & tunc aut fundat ītētionē suā ex eo qđ gestum ē p me, & ad eū ptinet p ɔñtiam, & tenet̄ mihi restituere sumpt⁹, vt l. fi. C. de bo. aut. iu. pos. Nō. n. p̄t repetet̄ restitutionē creditor supueniēs, nisi fundet se ex missiōe facta ex prio đcreto ad petitionē meā. Aut fundat intētionē suam nō ex facto meo, sed tertij, & tūc nō tenet̄ mihi ī aliquo, vt l. fi. in prin. ꝭ. de co. p quē. fac. er. vbi qs agit đ pmissiōe fcā đ iudicio sisti, nec hēt necesse dicer̄ ī libello, qđ p aliū, puta Titiū, fuit īpedit⁹ vt cū ex fcō alicui⁹ nō se đfendat, vñ illi īpedienti ñ tenet̄ in aliq̄.

ADDITIO.

a ¶ Triplicem rationem. Vide glo. & Bar. in l. 1. circa fi. & ibi Bal. C. de trāsac.

LEX XXXII.

a Liberto. Ex facto pcuratoris dat̄ vtilis īstitoria ɔ dñm h. d. Quærit glo. quare dr̄ a vtilis: Rñ. qa institor solet præponi vl' administrationi, hic verò fuit præpositus vni actui. Mām ēt huius principij habuistis in l. si pupilli. §. itē q̄ritur. ꝭ. eo.

ADDITIO.

a ¶ Quare dicitur. Bal. in l. mandatum. C. mā. in 3. opp.

§. Item negotia. Actio cōpetens ɔ eum, ad quē negotium spectat cura & solicitudine, ñ īpedit actionē oriri ɔ eū, ad quē negotiū ī veritate spectat: licet eius ɔtemplatione nō sit gestū. h. d. Casū in terminis ponit gloss.

1 *Absentiæ causas allegaturus veniens non condemnatur.*
2 *Causæ absentiæ licet allegentur per defensorem, attamen iudex fert sententiā: & si causæ sunt veræ, sententia erit nulla, & quid si veniat defensurus. n. 3.*
4 *Defensori non apellanti, qui debuit appellare, imputatur.*
5 *Defensor quando liberat reum absentem, etiam actore inuito, tribus modis venitur ad defensionem alterius.*

a §. Litem. a Qui alleg. cās absentiæ nō ɔdēnat̄, nec appellare tenet̄, secus ī eo q venit ad plenā defensionē, licet post lit. ɔt. h. d. quem. §. no. ¶. Not. ex hoc §. duo. Primò, † qđ
1
2 ille q venit ad allegandum cās absentiæ, nō ɔdēnat̄. ¶ † Secūdò no. q licet cāæ absentiæ allegentur, hoc non impedit quin iudex possit ferre sñīam, vt hic innuitur in tex. Fateor tamen si cāæ absentiæ eēnt veræ, q sñīa esset nulla. l. 2. §. si qs iudicio. ibi iubet diē iudicij esse diffusum. ꝭ. si qs cau. & ibi dixi. no. in l. q̄sitū. ꝭ. de re iu. Item no. qđ ille qui venit ad plenā defensionem, ɔdēnatur, & in
3 eius psonam sñīa pfert̄, & dēt dici, ɔdemno te defensorio† noīe Titij. Ita dicit Inn. ex. de re iud. c. cum sup. Itē no. qđ hoc est verum, et si defensor interuenit post lit. cōte. qđ apparet ex princ. §.
4 dum dicit, litē in iudiciū deductā, &c. Vlti. not. † qđ defensori est imputandū, si debuit appellare, & non appellauit. ¶ Quæro, vtrū iste defensor ɔdemnatus repetat sumptus: Dic vt in gl. Scđò q̄ro,
5 † vtrum defensor liberet reū absentē actore inuito: Gl. dicit hic qđ sic, q̄ vide & no. Istud verò qđ dicit, qđ liberat reū actore inuito, intelligas ab instātia iudicij, nō aūt à principali obligatione. l. si mādato meo. §. j. ꝭ. man. Dixi in l. nō solū. in prin. ꝭ. de pc. Doct. ponūt C. vbi ī rē act. l. j. Dixi plenè ī l. solutionē. ꝭ. de sol. Debes. n. scire qđ triplex est modus veniendi ad defensionē alterius. Vno mō aīo nouādi, & debitorē liberādi, & hoc casu non admittitur actore inuito. Alio mō tanq̄ simplex defensor, cū satisdatione, & hoc casu admittit̄ inuito actore. l. soluēdo. ꝭ. e. & d. l. solutio. ꝭ. de sol. & hoc mō procedit̄ sup libello, & agitur iudiciū defensorio noīe, vt ꝭ. Tertio mō venit aliqs ad defendendum dicēs, Peto qđ det̄ libellus ɔ me ac si possiderē rē petitā, & isto casu nō ɔceditur nisi ei à quo ɔuentus hēt cām. l. sed & si lege. §. qd tñ si is. ꝭ. de pet. hæred. & de nox. l. illo. & de alie. iudi. mut. cau. fa. l. 3. in fin. & hoc cum determinatione. l. si actor. ꝭ. de procur. quod dic vt ibi dixi.

ADDITIO.

a ¶ Litem. De hoc not. §. vide quod dixi in l. inuitus. post bar. C. de procu.

LEX XXXIII.

Qui aliena negotia.

§. Libertus. Qui expendit vltra, q̄ ei est iniunctū, nō repetit. h. d. Gl. assignat contraria, quæ sunt clara.

§. Tutoris. Pupillus non tenetur ad perficienda negotia, etiam incepta. h. d. Not. tex. cum fine suæ glo.

a §. Quanquam. a Gestor negotiorum non pōt constituere actorem in negotiis pupilli. h. d. Istud est verum fm illa tempora, fm quę mulier non poterat esse tutrix sine imperiali rescripto. Hodie verò si esset tutrix, posset cōstituere actorem, sicut alij tutores. l. neque tutores. C. de procur.

ADDITIO.

a ¶ Quanquam. Et pro hoc gl. est ꝭ. not. Et vide hunc tex. & ibi Imo. in l. sed si hoc. §. cum vir. ꝭ. de condi. & demon. & bal. in l. si mater. C. ad Velle.

1 *Libelli forma quando agitur ad seruitutem prædij.*

a §. Vno defendente. a In cā seruitutis p̄dij cōis, qđ vn⁹ ex sociis expendit, ab alio
1 repetit p actionē neg. gest. h. d. No. q dicit, Sñīa p̄dio dat̄. † Pōt ergo rectè ɔcipi libellus & formari sñīa, q pnūciet̄ p̄diū seruire, vel p̄dio dñi seruitutē, vt hic. Sed si dñs p̄dij peteret pnunciari, sibi cōpetere ius ducēdi aquā, pcederet libellus. Ita format Iuriscon. in l. 2. in prin. ꝭ. si ser. vend. Et illa verba, cum dicit, Peto pronunciari mihi ius ɔpetere, &c. intellige. s. ad p̄dij vtilitatē, & sic p̄dio vr̄ dari sñīa. Hoc sentit gl. hic in prin. dum exponit, p̄dio. i. ad p̄dij vtilitatem. ¶ Quærit gl. quæ erat ratio dubitandi in §. isto: Dic vt in glo. Oppo. gl. de l. si quis putans. §. hoc aūt. ꝭ. cōi diuidun. Sol. vt in gl.

ADDITIO.

a ¶ Vno defendente. Adde bart. in l. si prius. in vlt. oppo. 2. par. de oper. no. nun. & in d. l. 2. & bar. in l. fi. §. si autem. C. de bon. quæ liber.

LEX XXXIIII.

Fideiussor. Quod quis facit cōtemplatione mandati per errorem, nō venit in illa actione: sed in actione neg. gest. & qui ius suum vendidit, pignoratitia non tenetur. h. d. quem casum no. & bene. Not. verbum, creditori. Oppo. de l. si mandato. §. Paulus. ꝭ. man. Sol. vt in glo.

a §. Ignorante. a Qui ab alio donum recipit meo nomine, neg. gest. actione mihi tenetur. h. d.

ADDITIO.

a ¶ Ignorante. Vide bart. in l. qui mihi donatum. ꝭ. de don.

LEX XXXV.

Hæres. Hæredi viri defuncti cōtra vxorem datur hæc actio de gestis constante matrimonio. h. d. quam legem nota, quia faciet tibi honorem, & dabit tibi vtilitatem.

LEX XXXVI.

1 *Protestatio declarat animum protestantis in dependentibus à potestate sua, secus in dispositis certo modo à lege.*
2 *Clausula, saluo iure addendi, &c. apposita in libello, nihil operatur.*
3 *Alimentandi onus quando non spectat ad matrem, mater videtur habere animum repetendi.*
4 *Liber rationū in depēdētibus à mera nostra volūtate, plenè pbat. & remissiuè.*
5 *Gerens in dubio videtur expendere de bonis illius, cuius negotia gerit.*
Pater vel frater dotans filiā vel sororē, quando in dubio videtur dotare de suo.
Pater expendens in studio pro filio, non videtur expendere de suo, quando filius habet peculium castrense, vel quasi.
6 *Rustici diuidunt per medium quæstiones.*
7 *Dispositio loquens de matre, habet locum in auia.*
Mater vel auia expendens circa res filij, vel nepotis, quando repetat.

2 **Nesennius.** a Si p ascēdentē gerant negotia descendētis, vel fiat ptestatio, vel onus alimētandi ad descendentē ñ ptineat, expēsæ alimentorū repetunt. h.d. Quã legē nota, & primò ponit epl'a Nesennij ptinēs qōnē, & alle. p vtraq; parte, & opinio quorundã. Scdò ponit rñsio Pauli. Scdã ibi rñdi,
1 hæc disceptatio. ¶† No. qđ ptestatio declarat animū ptestantis, vt hic, & l. q in aliena. §. fi. j. de acq. hær. Qđ itellige in his, q pēdēt ex ptãte sua: secus in his, q certo mō disposita sunt per legē. Et iō gl. dt qđ qñ mr̃ tenet ad alimenta, talis ēt ptestatio nihil operat.
2 Vide gl. sup verb. queniret. & iō † illa verba, q ponunt ĩ libellis, sal uo iure addēdi, vel diminuēdi, nihil operant, qa p l. determinatū est tps, vsq; ad qđ dēat posse addi, vł diminui, vt l. edita actio. C. de eden. Dic ĩ mã ptestōnis, qđ dixi ĩ l. nō solū. in fi. de op. no. nun. & idē qđ no. ēt in l. si qs à liberis. §. si mr̃. j. de lib. agn. & in l. alimēta.
3 C. hoc ti. Itē no. † qđ qñ onus alimētandi ñ spectat ad mr̃em, mr̃
a vł hr̃e aīum repetendi. Idē in l. si qs à liberis. §. si mr̃. de lib. agn. Itē
4 no. † qđ liber b nr̃arū rōnū pbat in his, q depēdēt ex mera volūta
b te nr̃a, vt hic in tex. ibi, maximè si ēt ĩ rōne, c &c. De quo dixi ple
c nè in l. nuda. j. de donat. Dixi ĩ auth. at si ɔ̃ctus. C. de fide instr. & l.
5 admonēdi. j. de iureiu. Itē no. † qđ gestor negotiorū in dubio vł
d expēdere d de bonis illius, cuius e negotia gerit, & est ista adeo vio
e lēta psumptio, qđ tollit psumptionē pietatis, q al's erat, qđ ē mul
tĩ no. Nã licet pr̃, vel fr̃, q dotat filiã, vel sororē, in dubio videatur dotare de suo, vt l. fi. C. de do. pmis. hoc est verū, nisi esset neg. ge
f stor filiæ, vł sororis, vt hic. Et ita sentit gl. f in ver. intelligit. in pdicta l. fi. circa prĩ. C. de do. pmis. Itē licet pr̃ expēsas, quas fecit pro
g filio studēti, g videat facere de suo. l. q pr̃. j. fa. erc. tñ hoc dēt itelligi, nisi fili⁹ hēat peculiū castrēse, vł quasi aduētitiū, qđ erat apud
h prēm. l. j. ĩ fi. de pe. hæ. h ¶ Itē no, † ɔ̃ rusticos, i q diuidūt qōnem p
6 mediū vt dt gl. Not. ēt † ex lege ista idē iuris eē in auia, qđ in mr̃e.
i Qđ. n. ɔ̃stitutū ē in mr̃e, hoc extendit ad auiã. Cōtra pdicta op. gl.
7 de l. j. & l. alimēta. C. e. & gl. nō soluit. Sed p huius declarōne dic, qđ qñ mr̃, vel auia expēdit circa res filij, tūc sine dubio istud repetit. l. alimēta. 2. rñs. C. e. Et ĩ hac l. vł hoc psupponi p ɔ̃stati, qđ expēsæ factæ circa res, venirēt ĩ ɔ̃putationē rōne dubitationis. Aut est de expēsis factis circa psonam, circa quas dic, q aut fiūt ex necessitate pcisa, aut cãtiua, aut ex volūtate. ¶ Primo casu, qñ mr̃ tenet alere pupillū, qa est ĩtra trienniū, vel qa inops, vel ĩ casib. positis C. diuort. fact. apud quē liberi mor. vel edu. l. j. & ĩ auth. ibi posita: tūc mr̃ ñ repetit, ēt si fuerit ptestata, vt hic not. p gl. & bñ, & C. e. l. alimēta. Quædã expēsæ fiūt ex necessitate cãtiua, vt in petēdo tutore, ad qđ mr̃ cogit necessitate cãtiua. s. ne pdat successionē. l. 2. §. si mr̃. ad Tert. & tūc aduertendū est, q in hoc fiunt expēsæ triplicis gñis. Qñq; circa psonã pupilli, vt ducēdo eū Romã, vel ad aliã ciuitatē cã petēdi tutorē, & tūc istæ repetunt, sicut j. dicã de aliis alimētis. Quædã expēsæ fiūt circa psonã mr̃is eūtis ad petēdū tutorē, & istæ nō pñt repeti. Cū. n. mr̃i hoc iniungit à lege, in
k telligit suo victu. l. suo victu. j. de oper. lib. k Quedã expēsæ fiūt in pcuratorib⁹, aduocatis, scripturis, & similib. & isto casu dico qđ expēsæ repetunt à filio qcqđ dicat p alios. Sicut. n. hr̃s cogit facere inuētariū, tñ expēsas imputat hr̃ditati. l. scimus. §. ĩ ɔ̃putatione. C. de iure delib. & sic fructuarius tenet reficere ædes, ēt vbi ē magna impēsa sumptib. tñ pprietarij. l. inter fructuarios, & l. dãni. j. de dam. inf. Ita in pposito dēt ĩtelligi l. alimēta. C. e. put intelligit de mr̃e. ¶ Tertio casu, qñ expendit circa psonã ex mera voluntate: & tūc aut onus alimētãdi ñ spectat ad filiū, & pt repeti, vt hic, & l. si qs à liberis. §. si mr̃. de lib. agn. Aut spectat ad filiū, & tūc aut gerebat mr̃ negotia filij, & pt imputare, vt est hic casus. Aut non gerebat, & tunc aut fuit protestata, & pt repetere, vt hic in ver. qđ eīn. Aut nō fuit ptestata, & tūc nō repeteret. C. e. l. alimēta. Ad fi. legis op. j. ad Treb. l. Titius rogatus. & de peti. hær. l. sed & si. §. qđ aūt. gl. non soluit. Tu dic, q in ɔ̃riis erat vnū pr̃imonium, vel esse credebat, diuersarum tñ qualitatū: hic verò erãt duo pr̃imonia. s. auiæ, & nepotis, vñ ea quæ expendit circa nepotē, vł expendere in dubio de bonis ipsius nepotis. ¶ Vlt. gl. ponit hic casus, in quibus l cessat actio neg. gest. q vide, & not. & adde in l. si pr̃no. C. eo.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Nesennius. Idē tñ esset in isto tex. si nō ficret protestatio. Vide Com. consi. 87. ante fi. p p dictionē, maximè, positã in tex. Itē vide Ant. cōsi. 38. ante fin. qui vult, q ēt stetur ex postfacto dicto illius, qui declarauit se fecisse nō aīo donandi, sed repetēdi, & ibi ēt ponit alias cōiecturas, ex quibus cessat animus præsumptus donandi. & illud qđ dicit in illa l. de ascendente, procedit etiam in transuersali, vt per Bal. hic, per l. ex duobus. §. fi. j. e. vide remissiuè Alex. in l. si filius. ad fi. C. de neg. gest. Alex. cōsi. 141. in 2. volum. ad fi. Vide Pet. de Anch. consi. 436. & vide Alex. in l. quæ dotis. j. sol. mat.

b ¶ Liber. Adde Bar. in l. si paterno. C. eo. & in l. admonendi. j. de iureiur. Poma. ¶ Not. vide Rom. consi. 8. 2. dub. & consi. 235.

c Paris. ¶ Etiam in ratione. Vide Aret. in l. j. C. de neg. gestis.

d ¶ Videtur expendere. Adde quod not. Bar. in l. alimenta. C. eo. & quod ibi dixi circa materiam huius l. in contrarium f. cit l. fi. C. de ali. pu. præstan. Et ad hoc quod dicit Bar. vide per eūdem in l. cum seruus. de verb. obli. Adde Ro. consi. 255. Bald. consi. 164. Ang. consi. 277.

e Paris. ¶ Illius cuius. Vide Com. q refert omnia ista similia, cōs. 87. circa med.

f ¶ Sentit gl. Et caue, quia in patre, & auo, & aliis qui tenētur dotare, licet gerant negotia filiæ, tñ in dubio intelligun tur dare de suo, vt in d. l. fi. & gl. loquitur ibi in extraneo. Et ita loquitur Bar. in l. j. §. nec castrense. de col. bo. & Lud. in l. j. sol. ma. reprehēdit. Bar. hic, p d. l. fi. adde Bal. cōs. 145. Ang. cōs. 100.

g ¶ Filio studenti. Adde Imo. in l. j. j. sol. mat.

h Claud. ¶ Peti. hær. vide quod decidit Ro. consi. 426. in 2. dub.

i Paris. ¶ Contra rusticos. Istud tamen limita non procedere, quando in aliquo articulo essent rationes hinc inde vrgentes, vt vera opi. descerni non possit. vide Alex. in d. l. si Titius. j. Ad Treb. vide etiam Dec. in c. 1. de consti.

k Poma. ¶ De oper. lib. Vide Are. cōsi. 140. 2. vol. Et no. q isto casu veniunt alimenta facta à matre filiabus, qñ post mortē patris supersunt masculi filij, in locis, videlicet, vbi est statutū, q stantib. mascu. filiæ ñ succedãt, vt ē cōiter p totam Italiam. tunc onus alimentandi nō spectat ad filias, sed ad fratres: vide ēt in proposito vnum verbum Bart. in l. qui filium. j. vbi pu. edu. debe.

l ¶ Casus, in quibus. Adde glo. in l. si paterno. C. eo.

LEX XXXVII.

a **Diuortio.** a Vt debitū añ administrationē ɔ̃uertat in actionē, q ex administratione descēdit, duo ɔ̃curret oportet. s. qđ debitor à se exigere potuerit, & qđ ide dñi aliq versēt vtilitas. h.d. Quã legē no. qa explicat ita bñ mãm, qđ ñ eget aliqđ dici. Et priō ponit, qñ gestor erat debitor ei⁹, cui⁹ negotia gerebat simpl'r. Scdò, qñ gestor erat debitor, & sibi aliqđ debebat. Tertiò ponit vnum casū, qñ nulla dñi vertit vtilitas, vt vna actio ɔ̃uertat ĩ aliã. Scdã ibi, illū ēt. Tertia ibi, ceterū. Iterū priã subdiuidit, primò ponit dictū. Scdò qdã limitatio. Tertiò effectus dicti. Quartò qdã đclaratio limitatiōis. Quintò ponit quedã nouū casū circa pdicta, ſm vnã lec. magis no. Scdã ibi, hoc ita. Tertia ibi, sed & postea. Quarta ibi, sed hic qdã. Quinta ibi, sed & si facere.
b ¶ No. hic, qñ vna actio ɔ̃uertat b ĩ actionē q đscēdit ex neg. gest. qđ ĩtellige đ eo, q gerit negotia vniuersal'r, sec⁹ si accessit ad gerēdū negotiū tm̃, tūc. n. ñ ɔ̃uenit. l. si pupilli. §. fi. j. e. Probat in l. si remunerãdi. §. apud Iul. j. mã. ¶ Itē no. hic q ĩspicim⁹ illud, qđ euenire pt. Op. qđ diuortiū nō pt fieri. qa quos De⁹ ɔ̃iūxit homo nō separet. Rñ. hoc ſm iura antiqua Digestorū, sec⁹ de iure diuino. ¶ Scdò opp. qđ nō debem⁹ expectare, q desinat posse soluere, qa fortuiti casus, &c. l. iter stipulatē. §. sacrã. đ verb. obli. Sol. gl.
c optimè, hic pp culpã gestoris, c q à se non exigit. Plenius dixi in d. §. sacrã. Op. vł qđ ēt aliæ actiones dent ɔ̃ maritū, ĩ quãtū facere pt, l. nō tm̃. j. de re iud. Sol. gl. & bñ, ibi in gestis ɔ̃stãte mr̃imonio hic verò negotia erãt gesta postea. ¶ Itē op. & vł qđ iste vers. sed & facere, sit supflu⁹. Sol. qñq; marit⁹ ab initio facere potuit, & adhuc facere pt, & tūc đuoluit ĩ actionē neg. gest. vt ĩ pr. Qñq; ab initio potuit, & tūc ñ pt: tūc distinguit, aut pt sibi imputari cur nō exegit à se, aut ñ, vt in ver. sed hic qdã. Aut maritus nunq̃ potuit à se exiger, & tūc sibi ñ iputat, vt ĩ ver. hæc ita. Qñq; ab initio ñ potuit facere, sed nūc pt, tūc deuoluit in actionē nego. gest. vt hic in ver. sed & si facere, & sic nō supfluit ¶ Venio ad vers. illū, ēt. Querit gl. qđ erit si gestor potuisset sibi soluere, & ñ soluit. & dic vt in gl. ¶ Venio ad tertiã pte ad vers. ceterū. & op. qđ ſpiter sit qđ prima actio đuoluat ĩ scdã, qa scdã erit lōgioris vitæ q priã. Rñ. gl. illud ĩteresse ñ dēt attēdi, vt hic loqt, put loqt de redhibitoria, vł alia actione tpali: ĩtelligas qñ tps est lapsū durante administrōne. No. istã legē: & facit ad hoc no. ĩ l. q bis. j. đ ver. ob. & l. pr̃ q castrēse. ĩ fi. de cast. pec. In ɔ̃riū tñ aliqual'r facit l. si creditori. j. de leg. 1. ¶ Itē ad fi. l. op. j. đ admi. tut. l. quoties. §. itē si tpali. Gl. soluit & bñ vlt. gl. mag. q ē hic, ponit cas⁹ quatuor. qñ nr̃a ĩterē, vt vna actio ĩ aliã ɔ̃uertat, seu vt priã actio deuoluat ĩ actionē neg. gest. q nota.

ADDITIONES.

b Poma. ¶ Diuortio. Vide Alex. in l. quod te. vbi per Dec. j. si cer. pet.

b ¶ Actio conuertatur. Ad huius intellectum no. Bar. in l. maritum. ff. sol. mat.

c ¶ Culpam gestoris. Vide in l. tutori vel curatori. C. eod.

LEX XXXVIII.

Si liber homo. a Quia soluit creditori creditoris sui, ex eadē cã liberat ipso iure b h.d. Opp. qđ qñ soluit creditori creditoris, tollat actio p exceptionē. l. si opera. j. de doli excep. qdã fatent, & intelligunt hoc ope exceptionis. Gl. tenet q ipso iure, & iō dicit regulam esse quod ope exceptionis tollitur. Fallit, si ex eadē cã qs est debitor alterius, ex qua ego sum suus, vt hic. Item fallit, si res debitoris essent obligatæ creditori creditoris. l. solutum. §. solutam. de pign. actio.

ADDITIONES.

a ¶ Si liber homo. Adde Bar. in l. 3. in fi. ff. sol. mat.

b Clau. ¶ Ipso iure. Ea q in hac lege dñr, hñt locū, qñ đbitor soluit creditori sui creditoris, nō gerēdo ei⁹ negoti: sec⁹ si virtute alicui⁹ mãdati, vel aliàs ĩutilis: qa tūc nullo mō liberat. ita limitat Bar. ĩ l. cū pr̃. §. Mæuio. j. de leg. 2.

LEX XXXIX.

a **Litis contestatæ.** a Qñ aliquē esse locupletē est cã actionis ɔ̃cedendæ, tps litis contest. inspici

ADDITIO.

a ¶ Litis cōtestatæ. Et adde, qđ in casu huius l. & similiū, est cōsiderãdū tps nō litis cōtest. sed ĩniæ, qa licet ñ eēt locuples tpe litis cōtest. si tñ eēt tpe ĩniæ sufficit: quasi sic ɔ̃ueniat actio pēdēte iudicio, ex cã đ pterito, p l. si rē. §. fi. j. fi. đ pig. act. & ĩ l. si mãdauero. la piccola. j. mã. ſm Imo. ĩ d. l. rei iud. & glo. hic.

īspicitur.h.d.¶Op.ǰ.sol.mat.l.rei iudicatæ.So.licet gl. & Doc.aliter dicāt,qnq; aliquē esse locupletem, est cā ɔcedēdæ actionis,& tūc inspicimus tps litis ɔtest.vt hic,cū simili.Quandoq; est causa moderādæ ɔdēnationis,& inspicimus tps rei iudicatæ,; vt ī ɔrio.

§.Si pecuniæ In hac actione veniunt vsuræ, & hr̄ ratio culpæ,non casus fortuiti.h.d.

1 *Pater administrans præbendam filij, tenetur filio actione negotiorum gestorū.*

a §.Pater aHæc actio dat̄ ī patrē, & filiū emācipatū.h.d.No. bn̄ istū casum,qa sæpe accidit,ꝙ pr̄ emācipat filiū, & retinet eū in domo,& administrat illud qđ sibi donauit, ꝙ non quærit̄ vsusfructus ipsi pr̄i,imò tenet̄ reddere rōnē ipsi filio:idem eadē rōne in oīb.q̄ q̃rūtur filio,quorū pr̄i nō q̄rit̄ vsusfructus.Vn̄

1 si pater†administrauit bona præbēdæ filii,tenet̄ ei actio.neg.gest. reddere rōnem administrationis.l.sacrosanctæ.C.de episc.& cler. vbi dicitur,ꝙ istæ præbendæ habentur loco peculij castrensis,vel quasi.Et hoc vidi de facto.

ADDITIO.

a ¶Pater.Et hæc bona præbendæ non congruunt patri. Vide Bal.in d.l.sacrosanctæ,& quæ dixi in rub.de pe.cle.

LEX XL.

1 *Pœna,& vsura differunt.*

Qui sine vsuris. In hac actiōe veniūt vsuræ ñ cētesimę, sed cōes.h.d.No.distinctionē huius legis,aut qs peccat in faciēdo,accipiēdo pecuniā,cū ñ dēt,aut pec-

a cat in omittēdo,seu negligēdo.¶Scđō no.qđ vsura dicit̄ pœna,a vt hic.Op.ǰ.mā.l.ideq;.§.sed & si pecuniā.Gl.dat plures sol. Tene illā,quā tex.dat:aut qs deliquit in accipiēdo,aut nō soluēdo. Ista

1 est vera.¶Sed q̄ro†vtrū sit aliqua dr̄ia inter pœnā,& vsurā? Rn̄.

b ꝙ sic b.Nā vsura pōt deberi absq; mora ex stipulatiōe.l.lecta.§.fin. ǰ.si cer.pet.& l.itē qa.in fi.š.de pac.& C.de vsu.l. quāuis. ǰ.de ver. ob.l.q Romæ.ī princ.Pœna aūt nūq̄ debet̄ absq; mora,vl̄ alio delicto.l.aliud.de ver.sign.Itē inter vsuras,q̄ dēnt̄ ex mora,&pœnā, hæc ē dr̄ia,qa vsura debet̄ ꝑ annos,& mēses, pœna aūt semel tn̄. Ita đt Iac.de Are.ī l.cū stipulati.ǰ.de ver.ob. Fateor tn̄, ꝙ sicut hic dr̄,ꝙ vsuræ apponūt̄ loco pœnæ,eodē mō alibi, pœna loco vsurarū apponit̄,vt l.Iulianus.§.Pōponius.ǰ.de act. emp.& ibi not.& l.cū allegas.C.de vsuris.Prædicta nota bene,quia sæpe occurrūt.

ADDITIONES.

a Dicitur pœna.Vide de vsura,& pœna,& quæ est differētia per bal.in l.in insulam.de verb.ob.in ver.6.op.de l.si ita quis.

b Pom.Rn̄.ꝙ sic.Vide tex.in l.non solum.la 2.§.1.versi.vel vsuras,vel pignus.ǰ. de li,le.Rom.in consi.240,2.dub.

LEX XLI.

1 *Beneficium confertur in inuitum,quādo concernit eius cōmodum,& alterius: secus si commodum illius tantum.*

2 *Soluēs pro inuito nō repetit actione negotiorū gestorum: secus si pro ignorāte.*

a Soluendo. aInuitū & ignorātē possumus liberare, nō aūt actionē ei auferre.h.d. Op.ꝙ bn̄ficiū nō ɔferatur in inuitū,vt ǰ.de reg.iu.l.inuito.Gl.soluit hic, & Dy.in c.in in-

1 uitū.extra,de reg.iu.lib.6. Dic†breuiter,ꝙ qn̄ beneficiū respicit ɔmodū illius tm̄,q ɔdicit,& tūc nō ɔferē in inuitū, vt in ɔrio.qn̄que ēt respicit ɔmodū alterius,& tūc p̄t ɔferri in inuitū. Ita loqt̄ totus tit.de mu.& hon.in quo honores ɔferūt̄ in inuitū, q respiciūt publicā vtilitatē. Ita hic qđ possit solui pro alio respicit ēt ɔmodū creditoris,iō liberatio in inuitū ɔfert.Facit ǰ. de ver.obl.l. seruus vetāte.& ibi dixi. ¶Itē op.C.de iur.delib.l.nec emere.Solue,ꝑ quādā ɔsequētiā p̄t ɔferri bn̄ficiū ī inuitū,vt hic:nō directo, vt ibi.& hæc satis est bona.¶Op.ad scđam partē.C. qn̄ fiscus vel priua.l.2.Sol.qs nō pōt auferre actionē alteri. Fallit in casibus hic

2 no.dic vt in gl.¶Quæro,†qn̄ soluitur ꝓ inuito,vtrū repetatur ab eo ꝓ actionē negotiorū gestorū?Gl.j.parua hic, vr̄ dicere qđ sic. Cōtrariū tenet gl.in l.si Stichū.§.fi.ǰ.de nou.gl.tāgit in l.fin.C.eo. Gul.de Cug.tenet istā gl.p.l.si qs mācipiis.§.fi.ǰ.de instit. Nō obst. l.si ex duob.sociis.š.e.&C.e.l.ǰ.q̄ dn̄t,ꝙ ꝓhibitio impedit hāc rōnē,qa intelligit ipse,ꝙ illud verū,qn̄ post prohibitionē gerēdo,ne gotia delinquit̄:nō dēt.n.qs facere laborare, vel intrare rē meam post prohibitionē:Secus si post prohibitionē in delictū nō cadit. Sed ɔ hoc est casus l.si pro te.ǰ.man.& ideo tene gl.ɔriā,& ista intellige,qn̄ soluit pro ignorāte,nō pro inuito. Nō obst.l.si qs mācipiis.§.fi.qa ibi fuit mutuatum seruo, qui p̄t obligare de peculio dn̄m ignorātē. Et istā solutio.dat gl. C.e.l.fi. & ēt ita intelligit ibi.

ADDITIO.

a Parif.¶Soluēdo.Ista lex planè procedit,si soluo pro te creditori tuo, qa te libero,& possum a te repetere,nisi te prohibente soluero.fm bart.hic.sed qđ si soluo alicui tanquā procuratori tuo,& tamen non possum ostēdere qđ sit procurator,an possim a te repetere.vide sing.Com.cōcludētē ꝙsic,interuenientibus quibusdam.consi.vj.in c.creditur lib̄ris.post prin.

LEX XLII.

1 *Obligatio alternatiua dicitur indiuidua quo ad solutionem.*

a Si communes. aQuod in re cōi qs facit nō ex necessitate cōmunionis,venit in actione negotiorū gestorū.h.d,& subtilis lex est,& not.ǰ.fam.erc. l.hæredes.§. si vnus.¶Nota qđ pro parte domus potest caueri de dā.inf. Contrà,ǰ.de dā.inf.l.in stipulatione.Soluit gl.ibi quādo res erat vnius, hic pluriū.Vel si dicas,ibi erat pluriū, dic qđ mittitur in possessionē s.partis.¶Itē opponitur & fortiter,de l.si cū vno.š. si ex noxal. causa agatur. vbi in causa noxa. nō potest defendi seruus ꝑparte. ego nō reperio istud ɔriū solutū per aliquē, ideo dic qđ in his q̄ indiuidua sunt,negotiū pro parte expediri nō pōt,vt in l.in execu

1 tione.ǰ.de verb.obl.Dr̄†aūt res īdiuidua quo ad solutionē, ēt si est obligatio alternatiua, ne deueniatur ad incōueniēs,qđ qs haberet partē in vna re,& partē in alia,vt l.si nō sortē.§.fi.de cōd.ind.

b & d.l.in executione.Nūc ad propositū,bqn̄ agitur actione noxali,quantitas est in oblatione,datio pro noxa est in solutione.l.miles decē.ǰ.de re iud.iō nō admittitur defensio pro parte,ne posset deueniri ad illud incōueniēs,qđ quis posset habere pro parte seruū.&pro parte æstimationē dāni.Sed qn̄ petitur cautio dāni infecti,nihil est in obligatiōe,sed mero iudicis officio postulatur, & expedit̄,iō p̄t qs defendere partē suā,& nō partē socij,nō.n.p̄t deueniri ad illud incōueniēs,cū nō sit aliqđ in oblōne.Hoc dixi in l. supra iter.§.offin.ǰ.đ aqua pluuia arcē.vbi tex.hoc tāgit,quē not.

ADDITIONES.

a Si cōmunes.Adde l.3.š.eo.Adde tn̄,ꝙ licet illud quod geritur ex necessitate, nō veniat in hac actione directa,vt hic,tn̄ venit in vtili, fm bal.in l.eos qui. C.de vsu.licet bar.ibi contra.& ꝑ bar.in l.curatoris.C.eo.vbi gl. & vide no. in l.ex facto.& quod no.bal.in l.si rē.C.si cer. pet.¶.Ant.Ale. Vide Carolum Ruynum in §.Cato.in illo art.an obligatio rem restitui,sit diuidua.

b Ad propositum.Adde bar.in l.hæc distinctio.§.cum fundum.ǰ.loc.

LEX XLIII.

Qui seruum Seruus non est in peculio sui ipsius, sed est res dn̄ica: & iō quod impēditur circa eum insolidum,non de peculio repetitur.h.d.

LEX XLIIII.

Si serui. Mādatū serui nō impedit hāc actionē ɔ dn̄m, licet possit ēt ex persona serui cōueniri.h.d.Opp.de l.j.ǰ. man.& Inst.de obl.quæ ex quasi del.in prin.Sol.gl. dic vt in ea.

LEX XLV.

Cum pecuniam. Qui gerit negotiū alterius,ipso gestu hēt hāc actionem.h.d. Sꝫ quæro quomodo potest esse, quod debitoris non intersit nō solui? Dic vt in gl.quam vide,& tene menti.

LEX XLVI.

Is qui. Factum affectione paterna, nō venit in hanc actionē.h.d.facit.C.e.l.j.& 2.Opp. de l.si pupilli.§. sed si ego.š.e. Sol.vt in gl.& ibi videas.

LEX XLVII.

Qui vtiliter. Expensæ in honoribus factæ, hac actiōe repetuntur.h.d.¶Op.qđ nō liceat expendere in honoribus.l.j.ad l.Iul.de amb.Sol.tex.noster dicit,honeste. qn̄

† autem dicatur honeste,gl.ponit,dic vt in ea.†

ADDITIO.

† Clau.In ea.Adđ Inn.& cōiter Do.in c.bonæ.2.de post.pl.& ibi Pan.in xj.not.

§.Qui pure. Factus liber non tenetur ex ante gesto. h.d. ¶ Opp. de l.si.ǰ.de pet.hær. Sol. ibi speciale.

§.Titius. In negotio, qđ est alterius,ipso gestu tenetur ille, ad quē verè ꝑtinet,licet ɔtēplatione alterius gestū sit.h.d.No.istā actionē dari,ne aliqs versēt in dāno.Cōtrà dabitur ergo ista actio vbicūq; ɔpetit actio legis Aquil.Sol.gl.supplendo tex.qđ ɔpetat,quia non est alia actio,quæ melius possit cōpetere. ¶Op.qđ istud erat īdebitū respectu soluētis, & sic vr̄ repeti ꝑ cōdictionem indebiti.l.si pœnæ.§.j.ǰ.de cōd.inde. Sol.ibi soluit nomine proprio, hic soluit nomine sororis tanquam hr̄dis,vt in gl. ¶Vltimò §.iste facit ad quæstionē positam in gl. š.e.l.3.§.fi. cōtra opin.Io.& dixerā vobis me dicturum hic, tamen iā expediui hoc in isto tit:quando negotium pertinet ad vnū in veritate, & alterius contemplatione geritur.Distingue,aut ad aliū pertinet re ipsa,vel ipso gestu,aut cura,& solicitudine. Primo casu aut ad illū, cuius contemplatio ne gerebatur, poterat aliquo modo pertinere,aut non.& hoc expediui in l.si pupilli.§. sed si ego.š. eo. & §. item quæritur.ea.l.& in l.Pomponius.circa fi.co.ti.

LEX XLVIII.

1 *Gerēti cōtēplatiōe procuratoris,nō datur actio cōtra dn̄m:nec dn̄o cōtra ipsū.*

2 *Procurator ad negotia potest alium substituere, quia suscepto mandato negotium spectat ad ipsum cura & solicitudine.*

Mandasti. Qui ɔtēplatione procuratoris gerit negotiū qđ spectat ad dn̄m,solū vigore mandati ɔ dominū actionē nō hēt:secus si ɔtēplatione dn̄i gesserit.h.d. quia fa

1 cit multoties vtilitatē.Not.† ꝙ qn̄ ego gero ɔtēplatione ꝓcuratoris,nō ɔpetit actio gestori ɔ dn̄m,vel dn̄o ɔ gestorem. Contrà š.e.l.si pupilli,in prin.Sol hic loquitur in negotio, quod nō pertinebat ad dominum re ipsa, vel ipso gestu, sed solūm spectabat ad eū propter mādatū:mādauerat.n.de emēdo seruum,& sic non possemus dicere qđ hoc est nouū genus negotiorū.s.qđ pertinet ad nos voluntate. Non.n. est nr̄m aliquo de quatuor modis, sed

iõ, qa voluit qđ mihi emeref. Et vide tex. ibi, & te eius voluntatis esse, vt ẽptũ hre velles. Sed in l. ꝯria negotiũ ptinebat ad dñm re ipsa. Sed ꝯ istã sol. facit qđ. j. dicef. Idẽ est & si filio meo mãdauerit vt fideiuberet ꝑ te, nã illud negotiũ ptinere vr ad dñm re ipsa, vel ipso gestu. Sõ. eo. mõ dicas, qđ nõ ptinebat ad dñm, nisi volũtate. nõ. n. liberaf ideo, qa aliqs fideiuberet ꝑ eo, & iõ si talis fideiussor soluisset, si qđẽ vellet agere actione ne. ge. qa soluit, & sic ptinet ad dñm ipso gestu, posset agere ꝯ dñm. d. l. si pupilli. in princ. Si verò agere vellet, quia fideiussit cũ ille voluit ipsum fideiubere pro se, hret locũ distin. huius l. in princ. cuius ꝯtẽplatione sit gestũ dñi, vl̃
2 ꝑcuratoris. ¶ † Scđò ex hac l. no. manifestã rõnẽ quare ꝑcurator ad negotia p̃t statim ꝯstituere aliũ ꝑcuratorẽ, nã statim cũ suscepit mãdatũ, negotiũ ptinet ad eũ cura, & solicitudine, & iõ põt alteri mãdare, & mãdat suo nomine, nõ aũt mãdat ꝑcuratorio nomine dñi. Ita ĩtellr̃. l. si ꝑcuratorẽ. §. 1. j. mã. & ibi dixi. & iõ in iudiciis ñ p̃t alius ꝑcurator substitui añ li. ꝯtes. qa iudiciũ dẽt agi. & geri noĩe dñi, ñ noĩe ꝑcuratoris, vt no. ꝑ gl. in l. ꝑcurator q ꝑ euictione. s. de procu. ¶ Hoc p̃misso venio ad gl. & op. qđ pr̃ teneaf insolidũ, quasi ipse gessisset. l. si filius. j. đ tu. So. spãle est in tutela, q defert corã iudice, vt ibi, al's secus. l. Lucius. j. de admi. tu. ¶ Itẽ opp. qđ pr̃ teneaf in solidũ, qđ iussu, qa vr̃ habere ratũ dũ gerit ꝑ filio, vt j. qđ iussu. l. j. So. gl. ꝙ hic pr̃ nõ gessit, vt obligaref, sed vt filij obligationẽ dissolueret tanquã quilibet extraneus. sicut cũ pro filio fideiubet. l. j. §. quid ergo. j. ꝙ iussu. tene mẽti prædicta.

LEX XLIX.

1 Actio negotiorum gestorum directa, quæ dicatur, & quæ vtilis.
2 Actio directa, & vtilis, an differant in effectu.
3 Libello non est necesse inserere, an vtili, vel directa agatur, nisi quando est aliqua differentia.

Actio negotiorum. Inter actionẽ propositã cũ solẽnitate, vel sine, nõ est dr̃ia. h.
a d. ſm vnã lec. nullũ ꝯrium hẽt. ¶ Scđo mõ legitura, vt dicas. Inter actionẽ directã, & vtilem, nõ est dr̃ia in effectu. h. d. Not. ꝙ inter vtilẽ, & directã, nõ est dr̃ia in effectu ¶ No. ꝙ in libello nõ debet exprimi, an qs agat vtili, vel directa. Pro huius declaratiõe † q̃ro, pri
1 mò quãdo dicatur directa, vel vtilis: Gl. dicit, directa datur ex verbis, & ex mente spontaneo gestori, vtil's datur gestori ex necessitate, & ex mente. Doct. dicunt ꝙ illa, quæ venit ex mente, est directa, probatur in l. j. C. vti pos. ꝯiuncta. l. j. in pr. j. vti pos. licèt. n. edictũ loquatur de ædib. tñ ꝯpetit directũ etiã pro fundo. Pro hoc facit j. de ver. sig. l. nominis. & in §. verbũ ex lege. Dicẽdum est ergo qđ vtilis nõ venit ex mẽte, nec ex verbis, quia ille q fecit legẽ, de hoc nõ cogitauit, sed venit ex interpretatiõe Iuriscõsulti pp idẽtitatẽ rõnis. l. pe. j. si quad. pau. fec. dica. De quo ꝑ Doc. in l. j. C. de
2 act. & ob. & ego ẽt dixi in l. j. j. de ac. & ob. ¶ † Sed q̃ro vtrũ inter actionẽ vtilẽ, & directã, sit dr̃ia in effectu? Rñ. si quæris hæc vniuersaliter. Doc. tãgũt in l. 1. de ac. & ob. & ego ibi dixi in l. 2. eo. ti. & l. 1. j. de ac. & ob. Quãtũ ad ꝑpositũ, si quẽ agat ꝯ ipsum gestorem principalẽ, inter vtilẽ, & directã nõ est dr̃ia in effectu, & ita loqtur hic. Si verò ageretur ꝯ hr̃dẽ gestoris, tũc esset dr̃ia, quia in directa negotiorũ gestorũ actiõe tenetur æqualr̃ hr̃s, sicut defunctus. In vtili verò, q datur ꝯ gestorẽ ex necessitate, tenetur hr̃s in minus, vt C. de hær. tu. l. j. & 2. & de in litẽ iurã. l. 2. & gl. tenet hic, & bene,
3 licet alibi gl. no. ꝯriũ, vt dixi in l. 3. §. hæc aũt actio. s. eod. ¶ † Item quæro vtrũ sit necesse, qđ exprimatur in libello, vtrũ qs agat directa, vel vtili? Text. declarat hic, qñ directa, & vtilis est eiusdẽ effectus, non est necesse, qđ exprimatur, sed si essent diuersi effectus, tũc debent exprimi. Pro hoc j. de admi. tu. l. quoties, & qđ ibi no. & j. de so. l. si duo. & ibi per Dyn. & ibi de hoc dixi. & ſm hoc ista litera maximè, quæ est hic, superabundat, vt dicit gl. & bene.

ADDITIO.

a Paris. Secũdo mõ legitur. Quæ dicatur actio vtilis, & quæ directa, vide Fe. in c. aduersario. in prin. extra, de exc. & duas dr̃ias inter vtile, & directũ, vide per Ias. in l. cum fundus. §. seruum tuum. j. si cer. pet. ¶ Ant. Ale. vide duas differentias inter actionẽ vtilem, & directam, quas ponit Ias. alleg. Bal. in l. cum fundus. §. seruum tuum imprudens. si cer. pe. & quæ dicatur actio vtilis, & q directa, declarat Pau. de Ca. vbi & Ale. ponit in l. 2. C. de secun. tab.

LEX L.

Ignorante. Qui habet actionẽ pro alio, ad eius petitionẽ debitorẽ cogitur liberare. h. d. intellige hic stipulationẽ esse ꝯceptã in ꝑsonã fratris nomine sororis: Secus si in personam sororis, quia non valeret, quia alteri per alterũ, &c. j. de verb. ob. l. stipulatio ista. §. alteri. sed acquireret actionem ex stipulatu per l. 1. C. de rei vxo. act.

LEX LI.

a Si rem. a Negotiũ nõ meo noĩe gestũ in subsidiũ re pẽpta, vel p̃scripta possũ hr̃e ratũ, vt mihi hæc actio ꝯcedatur. h. d. Lego l. istã ſm lec. Azo. ſm quã lex ista ponit tres casus. & mãm huius l. declarat gl. plenius quã alibi in l. iur. C. de rei vẽd. & ibi per Doc. ego subtilius hoc tractaui in l. cũ seruus. j. si cer. pet.

ADDITIO.

a ¶ Si rem. Hanc l. limita, vt dixi post Imo. in l. si hæredis seruus. de legat. j.

De calumniatoribus. Rub.

Glo. continuat, dic vt in ea.

LEX PRIMA.

In eum. Primò ponit mẽtẽ edicti. Scđò ĩcipit expõere. Scđa ibi, hoc aũt. ¶ Op. j. de obseq. l. parẽs. Sol. ibi ꝯ patentes non daf hæc actio, vt ibi, sed datur actio in factũ gñalis. ¶ Quæro vtrũ, qñ datur actio in factũ ꝯ parẽtẽ, det ad quadruplũ? Gl. qđ sic, dic vt ĩ ea. ¶ Quæro qđ de eo, q dedit vt faceret negotiũ calũniosũ: Gl. dicit idẽ, arg. l. si quẽquã. C. de epis. & cle. ¶ Quæro, an hæc actio infamet: Dic vt habuistis no. in l. j. s. de his, q not. infa. ¶ Quæro, dr̃ hic, negotiũ, de quo negotio loqt? Rñ. dic, qđ de eo, qđ fit in iudicio, vt dicit gl. rub. & declaratur statĩ in ꝓximo §.

§. Hoc autem. Hic exponit verbũ, negotiũ, & bř h. d. Negotiũ intellr̃ siue in cã ciuili, siue in crĩnali, siue priuata, siue publica. h. d. ¶ Quærit gl. qualiter teneatur q accepit pecuniã, vt lit. calũniosam exerceat, vel nõ exerceat? dic vt in gl. In eo, qđ dicit l. Iul. repetũ. intellige, si ille q recipit, erat iudex, & causa erat criminalis, vt l. 3. ad l. Iuliam repetũ. ¶ Itẽ quæro, ista remedia, quæ ꝯpetunt ꝯ istũ, in quo differunt, & vtrũ vnũ ex istis remediis tollatur per aliud? Dic vt in gl. & bene.

1 Qui vult corrumpere iudicem, perdit cãm, non ipso iure, sed per sniam. num. 3.
2 Corrumpere principalem quando liceat, & nu. 6. & 10. vbi quid in criminalib.
4 Contumacia vbi quis deberet haberi pro confesso, si antequam super hoc pronuncietur decedat, non præiudicat hæredi, & practica pronunciandi cõtra corrumpentem iudicem. 5.
7 Pœna, de qua hic, an habeat locum in actore, & reo.
8 Procuratore corrupto succurritur domino contra ipsum.
9 Corrumpens aduocatum, an puniatur pœna, de qua hic, remissiue.

a Sed & constitutio. Qui corrũpit iudicẽ, vel aduersariũ, litẽ perdere dẽt, a secus si bo-
1 na fide trãsigat. h. d. † No. ꝙ qui vult corrũpere iudicẽ, perdit cãm. ¶ Cõtrã op. in auth. vt liti. iur. §. j. posita C. de pœna iudicis, q malè iud. in auth. nouo iure. Sol. hæc limitatur ꝑ illã, quia dẽt ꝑdere litẽ, nisi intra certũ tp̃s spõte se offerat. Itẽ op. quod licet aduersa-
b riũ meũ corrũpere b: nõ. n. in ipsum volẽtem põt inferri iniuria, vel dolus, vel calũnia, vt ex. de reg. iu. volenti. li. 6. Sol. gl. intelligit
2 hic de aduersario hoc est, procuratore aduersarij. † Tu dicas, qđ si quidẽ causa, quæ agitaf, respicit solũ ꝯmodũ litigãtis, tũc ĩ aduersarium principalẽ non cadit corruptio, imò iudex dẽt ferre sẽtentiam ſm qđ partes ꝯueniũt. l. si ꝯuenerit. j. de re iu. Sed si iudicium respiceret publicã vtilitatẽ. vel alterius, ñ licet ẽt principalẽ aduersarium, vel iudicẽ corrũpere. Exẽplũ ĩ cã libertatis. C. đ collu. dete. ꝑ totum. Itẽ in cã seruitutis. C. ad l. Iu. Viscel. l. j. Item ĩ causis popularib. l. eum q. §. in popularib. j. de iureiu. Itẽ in causis spiritualib. vt extra, de collu. dete. ꝑ tot. Item in causis testorũ, si hr̃s litigat, qa ibi versaf ꝯmodum legatariorũ l. si plusorio. j. de app.
3 l. si suspecta. j. de inof. tes. ¶ † Quæro ꝑ declaratione gl. priò qñ aliqs dedit iudici pecuniam, vtrum lis ꝑdatur ipso iure, vel sit necessaria snia? gl. in l. j. C. de pe. iud. q ma iud. vr̃ dicere, qđ ipso iure, qñ datur pecunia, p. l. venales. C q̃ ñ ꝑuoc. nõ est neces. sed illa lex nihil facit. Loqf. n. de effectu sniæ, q est nulla ipso iure, qñ daf pecunia. Sed hic q̃rimus đ effectu totius cãæ. Veritas est, ꝙ lis non ꝑdif ipso iure, sed ꝑ sniam. Tex. est in l. eius q delatorẽ. j. đ iur. fis. & ꝓbaf in l. j. Cđ pen. iud. q malè iud. vbi dr̃ qđ dẽt perdere litem,
c nõ ãt đt ꝙ lis ꝑdita sit. Et ex hoc insurgit c nota. qđ si corrũpẽs đcederet añ sniam, illud non p̃iudicaret hr̃di, ad quẽ ñ trãsit pœna. d.
4 l. eius q delatorẽ. vbi ẽ tex. no. Et idẽ † dico vbicũque qs pp cõtumaciam dr̃et hr̃i ꝑ ꝯfesso, si añquã super hoc ꝓnũcief, decederet
5 nõ p̃iudicaret hr̃di per eadẽ l. ¶ † Quę erit ergo practica, vt hoc ꝓnũcief? Rñ. vt petat, vt def diffinitiua snia tãquã ĩ ꝯfessum, seu ꝯuictũ, pp calũniam, vl̃ petat p̃ricipl'r ꝓnũciari eũ habendũ ꝑ ꝯfesso, seu ꝯuicto pp calũniã, quã fecit, vt hic, & d. l. j. C. de pe. iud q ma.
6 iud. ¶ † Quæro qñ datur aduersario, qualr̃ intelligat? Rñ. vt dixi, p̃t intelligi in aduersario principali, & ꝑcuratore. Sed quæro an
7 † habeat locum tam in actore corrumpente reum, quam in reo corrumpente actorem Gl. in l. & elegãter. §. pe. j. de dol. vr̃ dicere qđ hẽt locũ solũ ĩ actoř corrũpente ꝑcuratorẽ rei. Sed gl. in d. l. j. C. de pe. iud. q ma. iud. dicit, qđ habet locum in actore & reo. & illa est verior, ꝑ istum text. q gñalr̃ loqf de eo qui dat iudici, vel aduersario, & p l. 2. in fi. j. de ꝯdi. ob tu. cãm. Item qa est eadem rõ.
8 ¶ Item quæro, † qñ ꝑcurator fuit corruptus, vtrum succurratur domino. ẽt ꝯ ipsũ ꝑcuratorẽ? Gl. hic quod sic. Dic plenius in d. l.
9 & eleganter. §. pe. de dolo. ¶ Quæro quid in corrumpente aduocatum

ADDITIONES.

a ¶ perdere debet. Qui corrumpit iudicem, vel aduersariũ, perdit causam. hoc est, si quis dat pecuniam, vel aliud iudici. Adde Imo. in l. diuus. j. de re iud
b Corrumpere. An liceat mihi aduersarium meum corrũpere, adde Bar. in l. j. C. de pe. iud. qui ma. iudi.
c Insurgit. Adde no. Bar. ĩ l. j. ĩ fi. C. de pœ. iu. & vide In. & Doc. in c. fi. de iu. cal.

a catū? a Dic vt l.j.& 2.C.si ex fal.instr. & l.diuus.ff.de re iud.Propter hoc.n.nō hr̄ ꝓ ꝯuicto, vt d.ll.p3. Secus ī eo q corrūperet acta.ille. n.deberet perdere litē.Tex.est in l.in fraudē.§.pe.ff.de iur.fis.¶Sed
10 quæro†quid in causis criminalibus, b vtrū licet corrūpere aduer
b sariū? Gl.distinguit hic, vt l.transigere.C.de transa. Dixi in l.si maritus.§.si negauerit.ff.de adult.

ADDITIONES.

a ¶Corrumpēte aduocatum.Vide Imo.l.diuus.de re iud.
b In causis criminalibus.Et an pecuniæ possint repeti.vide bal.in l.2.C.de abo. & in l.serui.C.de adult.

a §.Pecuniam. a Pecuniā accipere dr̄, quocunq; mō cōmodū bursale ꝯsequitur.¶Quero qd si iudex nō recipit aliqd, sed fuit factū sibi instrm̄ ꝗ ꝯseruādo eū indēnē,si tēpore syndicatus molestaret? dic vt dixi in l. si q̄s vxori.§. si seruum.ff.de fur.vbi videtur tex.intelligendo prout iacet.

ADDITIO.

a ¶Pecuniā non recipit.Vide bal.in l.j.C.de cōd.ob tur.causam.&in auth.nouo inre.de pœ.iud.qui malè iudi.post bar.

LEX III.

Et generaliter.

a §.Si igitur. Punit̄ affectus,licet nō sequat̄ effectus a,qn̄ lex solum affectum sine effectu considerat.h.d.

ADDITIO.

a Effectus.Vide per bar.in l.si quis legatum.ff.de fal.& alleg.hic, ꝙ in committente barataria̅, non habet locum pœnitētia , etiam re integra. baldus dt̄ fuisse de facto Florentiæ.Sed contra videtur.s.de infamib.l.qui operas.

§.Illud. Si turpitudo vertatur ēt ex pte dātis, ci nō ꝯpetit repetitio,s3 solū ei,in cuius præiudiciū datum est.h.d.

LEX IIII.

1 *Dictum restringitur per rationem.*
2 *Actio in factum ob calumniam,non competit ad vindictam.*
3 *Actio ad quadruplum an competat hæredi,contra quem data est pecunia.*

Hæc actio. Du ob.modis legit̄ in gl.Primò, ꝙ hæc actio n̄ datur ad simplū,qn̄ ꝯpetit ꝯdictio ob turpē cām. Ista lec.nō est vera,vt ff.l.px.§.fi. fm aliā h.d.Hæc actio n̄ datur hæ
1 redi,nisi ad simplū.h.d.¶†Not.fm istā lec.ꝙ dictū per rationē re-
2 stringitur,vt hic,& l.cū pr̄.§.dulcissimis.ff.de lega.2.¶†Quæro,vtrū hæc actio ꝯpetat ad vindictā?Gl.hic variat:in prin.vr̄ dicere ꝙ sic,in fi.ꝯ,& ista ē vera,nō.n.ꝯpetit ad æstimationē ꝯtumeliæ, sed
a ad quadruplū a pecuniæ datæ,ergo nō est ad vindictam.l. cū emācipati.§.emācipatus filius.ff.de colla.bo.& ibi no.Facit qd̄ no.per
3 Dy.in l.2.§.j.vi bo.rapto.¶Quærit. gl.†vtrū hr̄di ei⁹, ꝯ quē ē data pecunia,ꝯpetat ista actio ad quadruplū ? Gl. hic in fi.vr̄ dicere qd̄ sic.Richar. Malū.ꝯ.Si enim hæredi dantis, non datur nisi ad simplum,multominus dabitur hæredi eius,qui nihil dedit.

ADDITIO.

a Quadrūplū.Vide gl.in l.seq.in verbo,tollatur.& no.ꝙ in isto quadruplo inest simplū,Bal.in tit.de pac.tenen.§.si duo.addit aliqua,& ista gl.hoc singulariter decidit.vide alia in l.qui perforauerit.ff.ad leg.Iul.pecu.& vide l.hoc edicto.de pub.& quæ no.in l.agraria.de termi.mot. adde ꝙ not.Bar. in l.sanctio legum.ff.de pœnis.

LEX V.

In hæredem. Hæc actio datur contra hæredem, quatenus ad eum peruenit.h.d.

§.Sed etiam. Hæc actio quantū ad simplū ꝯcurrit cum ꝯdictione ob turpē cām,& vna p aliā tollitur.h.d.¶Op.ꝙ psecutoria nō tollit̄ p pœnalē.ff.de ꝯd.fur.l. si pro fure.Gl.dt,ītelligas ꝙ hic tollit̄ vna p aliā in simplo. Tu potes dicere qd̄ tollat̄ in totū.l.j.§.in tutel.de tut.& ra.dist. Nō obst.l.si ꝓ fure,qa ibi vna actio cū alia nō ꝯcurrebat ī aliquo, hic saltē ꝯcurrebat cū sīplo,& sic hęc actio ē exordīaria,vt dt gl.¶Quero vtrū totū quadruplū sit pœna,an ī quadruplo insit simplū? Dic vt ī gl.

LEX VI.

1 *Tempus,quod datur syndico ad denunciandū maleficia,intelligitur a die sciētiæ.*
2 *Tempus,de quo hic,erit vtile quo ad initium.*

a
1 Annus. Annus in hac actione ꝯputatur à tp̄e sciētiæ. a h.d. ¶No.†bene istā l. facit ꝓ syndicis comitatus, q tenentur denūciare maleficia intra triduū, qa debet intelligi à die sciētiæ.Si enim maleficiū stetit occultū,vel malefactores nō sunt inuenti,nō dēt imputari,vt hic,& l. 1.§.occisorum.ff.ad Sylla.& l.
2 aut qui aliter.& l.semp.§.annus.& §.se.qd̄ vi aut clā.¶No.ꝙ†istd̄ tempus erit vtile quo ad initiū , secus in ædilitiis actionib.vt dicit gl.Aliter dr̄ in l. 1.in gl.mag.ff.de diuersi.& temp.præscr.Dic vt ibi, & per Cy.in l.2.de ædil.act.vbi tenet istam glo.

ADDITIO.

a A tempore sciētiæ.Adde Bar.in l.j.§.occisorū.ad Sylla.p Arch.2.q.6.anteriorē.& latius per Bal.in l.Labeo.ff.si q̄s test.liber eē ius.fue.&Bar.in l.diuus.de cust.re.& in d.l.semper.§.hoc interdicto.& dicit Bal.in l.genero.s.de infa.ꝙ vbi tractatur de odio finiendo,tempus in dubio præsumitur cōtinuū. Alleg. Gul.in l.si cum exceptione.§.satis.ff.quod met.cau.& hic adde Ang.in l.si cū exceptione.§.in hac.quod me.cau.Adde Ro.consi.228.

LEX VII.

Si quis ab alio. Hæc actio competit danti nō turpiter, & etiam ei, ob cuius negotium datum est,licet ipse non dederit.h.d.

a §.Cum Publicanus. a Iste §.innuit, ꝙ locum habet hoc edictū,etiā si pecunia datur,vt calumnia fiat,vel non fiat ex iudicium.gl.vr̄ dicere contrà. Potes dicere,ꝙ quando datur officiali publico,habet locū etiam in extraiudicialibus:secus si priuato.

ADDITIO.

a Poma.Cum publicanus.Limita per Ang.in l.qui autem.de infamibus.

LEX VIII.

1 *Iudex,qui cognoscit de crimine ciuiliter,eo comperto, potest ex officio suo punire criminaliter:& sic probat quod in delictis probationes factæ in ciuili, faciunt fidem in criminali.*
2 *Iudicium criminale non concurrit cum ciuili,etiam in priuatis.*

Si ab eo. Qui accepit pecuniā,vt desistat ab accusatione,crimine nō ꝓbato,hac actione tenet̄.h.d. ¶No.ex fi-
1 ne huius l.†ꝙ iudex q cognoscit de crīe ciuil'r,eo ꝯperto p̄t ex officio suo punire crīal'r.Pro hoc ff.de re iu.l.diuus.ꝗ ꝯcus.l.j.& l.medicus.de variis,& extraord.cog.& C.de ꝯd.ob tur.cau.l.ꝙ euitandi.Pro quo facit optimè l.4.§.si dicat.ff.fi.reg.& l.interdū.§.q furē.
2 ff.de fur.Propter quas leg.†dn̄t qdā,ꝙ l.interdū.ff.de pub.iud.quæ
a dicit ꝙ nō potest ꝯcurrere ciuilis a cū criminali,dēt intelligi in iudiciis publicis:secus in priuatis , p hāc legē & si'es,qd̄ nō placet. Nā in priuatis nō pōt ꝯcurrere,si ciuilis, & crīalis intērētur prīcipal'r,p regulā,qa absolutoria lata in vno,pīudicat in alio , vt l.2.vi bonor.rap.& l.1.C.qn̄ ciui.actio crimi.præiud. & leges prædictæ debent intelligi ꝙ sint duo iudicia. Vel si vis dicere ꝙ est vnū.tūc dicas ꝙ nō prīcipaliter intentātur istæ duæ actiones , sed iudex ex suo officio,cū sibi ꝯstet de delicto,criminaliter puniet,vt hic.& d. l.interdū.§.qui furem.Ita tenet Inn.& Cy.hoc refert in l.si quis ad se fundū.C.ad l.Iul.de vi.Dixi plenè in d.l.interdum.§.qui furem.

ADDITIO.

a Cōcurrere ciuilis. Qualiter cōcurrit ciuilis causa cum criminali , vide Bal. in d.l.si quis ad se fundum.adde Bal.in l.quod euitandi.C.de cond. ob turp. cām.Adde tu quod ex dictis Bar.s.habes,qd̄ in delictis probationes factæ in ciuili faciunt fidē in criminali:& idē tenet Ang.q. dicit hoc dictum Bar.verum,in l.j.C.si quis aliquē testari prohi. & ibi bal.sed contrarium tenet bal, in l.quod euitandi.hic alleg.Franc.de Areti.in c.atsi clerici. de iud. referēs bar.etiam contrarium tenere in l.2.§.hoc edicto.ff.vi bo,rapt.

LEX IX.

a De seruo. a Separatorū separata debet esse ratio. h.d.Et ad hoc quotidie allegatur de æstimatiōe serui certi,gl.distinguit hic,vide eam,& signa.

ADDITIO.

a Poma.De seruo.Limita hanc regulam sing.non habere locū in separatis correlatiuis.Ita Fran.Aret.l.certi condi.§.quoniā.per illum tex.ad fi.ff.si cer.pe.

LIBER QVARTVS.

a De in integrum restitutione.a Rub.

ADDITIO.

a Paris.De in integrum restitutio. An in integrum restit. possit concedi motu proprio iudicis.vide Ro.quod sic,sing.465.inc.nunquid iudex.& vide etiam quæ habes ad bar.in rub.ff.de mino.

LEX PRIMA.

1 *Notorium non indiget probatione,nec alterius expressione.*
2 *Statutum conditum ab habentibus authoritatem statuendi in concernentibus publicam vtilitatem,si continet manifeste vtilitatem publicam, non est necesse quod hoc exprimatur.*
3 *Deceptus iusto errore,restituitur.*

Vtilitas. Ista lex non indiget summario, potes tamen dicere breuiter, ꝙ læsis qualitercūq; subueniatur manifestè pertinet ad publicā vtilitatē. h.
1 d.No.ex hac l.†ꝙ manifestū nō indiget probatiōe,nec
2 alterius expressiōe,vt hic,& l.fi.ff.de exerc.†Et istud facit ad arg. ad quæstionē.Priores hēnt arbitrium in his q̄ ꝑtinēt ad publicam vtilitatē certè si statuant aliquid quod manifestè pertinet ad publicā vtilitatē,non est necesse, ꝙ hoc in eorū statutis exprimatur, quia eo ipso ꝯprehēditur,vt hic: sed si hoc manifestè nō pertinet ad publicam vtilitatē,sed potest reduci p quādā ꝯsequentiā,forte hoc deberet exprimi,vt l.fi.ff.de exerci. Dixi plenè in l.ambitiosa. de decr.ab ordi.fac.¶Quærit gl.exēplum de eo,qui decipitur per
3 status mutationē. De hoc in tit.ff.de capit.diminut. ¶†Secundò quæro de eo,qui decipitur ex iusto errore.Gl.ponit exemplū in l. habebat.in prin.ff.de insti.& qn̄ actio de pec.est anna.l.quæsitum. & sunt bona exempla.Habes aliud in l.pen.ff.de confess. & ff.eo.l. diuus.vlti.respon.& illa est restitutio ex clausula generali. Si quæ mihi iusta causa esse videbitur.posita ff.ex quib.cau.ma.l.j.

LEX II.

1 *Restitutio conceditur causa cognita, etiam à delegato.*
2 *Iudex, qui non admittit exceptiones, quando videatur grauare partem.*

1 Omnes. Restõ pcedit cognito, qđ cã, ex qua petitur, sit iusta, & vera. h.d. Ex hoc, † qđ dicit cã cognita, apparet qđ requiratur partis pñtia, vel qđ sit ɔtumax, vt l. in cãæ. §. cã cognita. ĵ. de min. Itẽ no. ꝙ dicit, à prætore pmittũt, &c. Ex quo apparet qđ ɔpetit iudici ordinario, & nõ delegato. qđ hodie nõ est verũ. Nã hodie ẽt apud delegatum pñt agitari. l. vlt. C. vbi, & apud quẽ. ¶ Quæro, vtrũ possit esse cã vera, & nõ iusta? Glo. vr̃ velle qđ nõ, iõ exponit veræ: i. iustæ. Tu dic qđ pñt esse iustã cãæ propositæ, nõ tñ veræ in facto. Itẽ pñt esse veræ in fcõ, non tñ iustæ in iure, vt patet ad sensum. Et iõ tex. iste requirit duo. s. iustitiã cãe, & ve
2 ritatẽ. Et p † hoc aduerte, si aliqs pponit aliquas exceptiões, quas iudex nõ admittit, si qdẽ incipias à primo. s. ab iniustitia, qa exceptiones illæ sunt iniustæ, vel manifestè sunt friuolæ, posito ꝙ essẽt veræ in facto, tũc iudex nõ grauat eũ. l. j. §. de of. assef. & C. vt nemo priua. l. fi. nõ. n. dẽt eũ admittere ad pbadũ id, qđ pbatũ nihil re
a leuat. l. si duo. §. idẽ Iul. ff. de iureiu. Si verò cãæ a sunt iustæ, si veræ essent, tũc si qdẽ pars obtulit se pbaturã, iudex q nõ admittit, grauauit eã eo ipso, qđ nõ admittit. Si verò nõ obtulit se pbaturã, tũc iudex non dicitur eam grauasse, nisi probet illas exceptiones, & causas in eis incertas esse veras. vt extra, de app. c. interposita.

ADDITIO.

a ¶ Si vero causæ. Adde bar, in l. 3. de app. recip.

LEX IIII.

1 *Minima quando non curentur.*

a Scio. a In his, q̃ ɔ̃ ius cõe pcedũt, de minimis ñ curat̃. ¶ Itẽ mi
b nimũ dr̃ sm magnitudinẽ rei. h.d. ¶ Not. † ꝙ de minimis
1 nõ curat̃. cõ ĵ. de dã. infe. l. si pprietarius. in fi. primi rñ. So. In his, q̃
c ɔcedũtur sm ius cõe, curatur de minimis: dsecus in his, quæ ɔ̃ ius
d cõe, ex spãli priuilegio pmittunt̃, vt hic. ¶ Quero, q de vult dicere
e tex. si maiori rei, vel summæ præiudicetur? Gl. vr̃ hic variare. Nam vltima gl. parua maiori rei, subaudit maximè. q.d. paruitas rei consideratur respectu sui, nõ habito respũ ad aliud. Gl. præcedens vr̃ tenere ɔ̃rium, quia in venditione parua non esset sic. Et ista magis placet, quam etiam tenebat Iac. Bu. tene menti.

ADDITIONES.

a Scio. Ad hanc l. vide quod dixit Inn. in c. corã. extra eo. & Bald. in l. 1. C. si adner. ven. pig. & dictum Inn. in d. c. coram, sequitur Bal. in d. l. peremptorias. C. sen. resc. non pos. & hic vide Bar. in d. l. si proprietarius.
b Clau. ¶ Item minimum. Ad confirmationem huius regulæ, vide pulchra similia per Franc. Curtium in l. vnica, in 6. prin. quæst. C. de prohi. seq. pecu. & vide gl. & Doc. in c. si proponente. de rescr. Latius Bal. in l. si §. 1. C. de iur. deli. Ale. in rub. ĵ. sol. mat. An. Barb. consi. 10. vo. j.
c Claud. ¶ Curatur. Vide Bar. in l. infamem. ĵ. de pub. iud. gl. & Doc. in auth. qui rem huiusmodi. C. de sacros. eccl.
d Parif. ¶ De minimis curatur. Circa hoc, an de minimis sit curandum, vide 12. notabilia dicta, in quibus defectus in minimo nocet, per Iaso. in auth. qui rẽ. C. de sac. san. eccl. vbi loquitur de emphyteuta cessante in solutione solum vnius nũmi, de quo vide etiam Socin. per illum text. in l. quamuis. ĵ. de cond. & dem. post Bal. in l. pro hæreditariis, ver. 11. C. de hær. act. ex quo sumitur limitatio ad istam regulam, quod vbi qualitas soluẽda non est cassata, sed incerta, à principio toleratur defectus in minimo, ex bona fide soluentis. Item ad regulam, quod de minimis non sit curandum, & ꝙ paria sint aliquid non esse, vel quid modicum, seu minimum esse, vide multa quæ cumulat Ias. in l. sciendum. ĵ. qui satis. cog. & quædam alia per eum. in auth. præterea. C. vnde vir. & vxo. & per eundem plura in c. 1. in 4. fal. qui feu. dare pos. & per eundẽ in rub. ĵ. sol. ma. Are. in l. prætor. in 4. no. de acq. hær. item ad prædicta, vide etiam Cur. in trac. sequest. vide Barb. consi. 74. volu. 4.
e Parif. ¶ Quæro quid. Alc. in l. is ad quem. in 5. no. ĵ. de acq. hær.

LEX V.

1 *Statutum loquens de habentibus, seu possidentibus rem, non comprehendit illum, cui ad rem competit restitutio.*

Nemo. Nõ vr̃ rẽ perdidisse, q ad eã potest restitui. h.d. Dicit gl. qđ istud est per fictionẽ, vt apparet hic, dũ dicit, vr̃ qđ est notã. p statutis. Nã licet p beneficiũ restõnis quis possit rẽ recuperare, non dr̃ eam habere seu possidere verè: & sic statu
1 ta, † quæ loquuntur de habẽtib. rẽ, non haberent locum in ea re, ad quã ɔpetit restitutio. Vñ si imponeretur collecta pro re, quam qs habet, non tenetur soluere pro ea re, ad quã ɔpetit restitutio, vel alia actio. Non. n. eam verè habet. Et statutum debet intelligi de re, quam quis vere habet, vt l. 3. §. hæc verba. de neg. gest.

LEX VI.

1 *Restitutionis in integrũ beneficiũ transit ad successores vniuersales, & cedi põt.*
2 *Restitui defunctus potest, & nõ eius hæres, quãdo decessit in puncto, in quo expirabat beneficium restitutionis, & quando contra. 3.*
4 *Minor si decedit hæreditate non adita, hæres eius potest petere restitu. in inte. ad adeundam hæreditatem.*

a Non solum. a Bñficiũ restõnis trãsit ad hæredes, & cæte
b ros b successores vniuersales. h.d. ¶ † No. hic
1 beneficiũ transire ad successores vl'es, & pt ẽt ced i. l. si minores. ĵ. de adm. tu. ¶ Cõtra hoc op. qa priuilegiũ personale. &c. l. qa tale. ĵ. so. mat. So. vt p Dy. in c. priuilegiũ psonale. extra, de reg. iur. li. 6.

2 ¶ † Quæro, si ẽ dare casũ, in quo dfunctus põt restitui, & nõ hr̃s? Gl. dicit ꝙ sic, si ponimus eũ decessisse in pũcto, in quo expirabat
3 bñficiũ restõnis in int. Sed q̃ro † cõ, vtrũ si aliqs casus, ĩ quo nõ po
c tuerit restitui defunctus & possit restitui hr̃s? Rñ. qđ sic, c vbicũq; in pũcto mortis pficit̃ læsio. Exẽplũ ĩ l. Patronius. de acq. hr̃. & l. j. &
4 qđ ibi no. C. de rest. mil. & p gl. & Doc. Et p † hoc dico, qđ si minor dcedit hr̃ditate nõ adita, pt eius hr̃s petere restõnẽ in int. ad adeũdã hr̃ditatẽ: licet minor, dũ viueret, nõ hr̃et illud bñficiũ, qa nõ erat læsus, qñ adhuc adire poterat: sed qa ĩ pũcto mortis pfecta est læsio, iõ hr̃s restitueret̃ p dicta iura, & sic est casus ĩ l. qui duos, de reb. dub. sm Iac. de Aret. & ibi hoc dixi. Hoc tenet Io. And. in c. in pñtia. ex̃. de prob. licet Iac. de Bel. dicat ɔ̃riũ in quadã disputatione, seu distinctiõe, quã ponit ĩ auth. de triẽ. & semi. in fi. illius q.

ADDITIONES.

a Parif. ¶ Nõ solũ. Vide & declara vt p Bar. in l. paterfa. ĵ. de priui. cred. Itẽ no. ꝙ fauorabilior est in persona minoris, quam hæredis. vide Fran. consi. 161.
b Cæteros. Hæc lex fallit in casu singu. l. 1. C. de sen. aduer. fiscum la. li. 10. secundum Bal. in 5. oppo. ibi. Pom. ¶ Vide ad intellectum huius l. per Ang. §. si quis. ver. fi. in gl. Inst. de ac.
c ¶ Rñ. ꝙ sic. Alius est casus multum no. de quo per gl. & Bar. in l. pr̃fami. de priui. cred. in quo beneficium restitutionis non transit ad hæredẽ minoris, iadde quod beneficium restitutionis in integrum competat hæredi minoris, Ang. consi. 84. Pau. de Ca. consi. 328. latius posui in l. si infanti. C. de iure deli.

LEX VII.

Iulianus. Per finẽ huius l. dt Gul. d Cu. qđ licet aliquis sit accusatus, vel inqsitus d dlicto, ex quo bona veniũt publicãda, qđ interi bona nõ sunt litigiosa. Nõ. n. pricipl'r agit̃ de bonis, sed de vindicta, vt hic, qđ dixi plenè ĵ. de don. l. post ɔ̃tum.

LEX VIII.

1 *Contumax verus dicitur, qui nuncio extra iudicium dixit se nolle venire.*
2 *Contumax fictus veniens iudice sedente restituitur ad totam causam, idẽ si dolo aduersarij abfuerit, vel absque sui culpa.*
3 *Præsumptio vna tollit aliam.*
4 *L. diuus. de rest. in int. loquitur etiam in vero contumace. & nu. 6.*
5 *Omissio solemnitatis, an vitiet actum.*
7 *Quid sit restituere litem.*
8 *Restitutio in int. intra quantum tempus peti potest.*
9 *Libellus, & litis conte. requiruntur, quando petitur restitutio aduersus sententiam diffinitiuam: secus si aduersus interlocutoriam.*

a Diuus. a ista ẽ singularis lex, in cuius lec. nr̃i gl. variauerũt, iõ primò ponam casum sm Io. postea ponam casum
b sm Azo. Et sm Io. h.d. Verus contumax ueniens iudice sedente c p tribunali, restituit̃ ad appellandũ, idẽ si abfuerit dolo aduersarii, vel absque sui culpa h.d. Duas ptes hẽt. Prima, qñ qs petit restõnẽ, iõ quia venit citò, & iudice sedente p tribunali. Scđa, qñ petit restõnem pp dolum aduersarii, vel pp casum absq; sui culpa obuenientem. Scđa ibi, nec ĩtra has. Loqt̃ ergo hæc lex sm Io. ĩ vero ɔtumace, quia citat' dixit se nolle venire, q restituit̃ ad appellandũ. Contra hãc lec. vr̃ tex. iste, dũ dt, si citat' non rñdit, sed sm lec. Io. supponitur, qđ rñdit, dicẽs se nolle venire: ergo &c. Et hui' timor
1 est scã q̃dam gl. parua, q̃ dt rñdit. i. nõ venit in iudicio. Ex † qua no. ꝙ non est necesse, qđ in iudicio qs dicat se nolle uenire, sed sufficit ꝙ hoc dicat nuncio ex̃ iudiciũ. Hoc dico, quia Io. An. in c. 1. ex̃ de dolo, & ɔt. in cle. vr̃ de hoc dubitare. ¶ Secundo op. de text. q dicit existimari pt non sua culpa, &c. Si. n. expsse dicit se nolle venire, non cadit hic ista ɔiectura, qm̃ in incertis, non certis &c. l. ɔtinu'. §. cum ita. ĵ. de ver. ob. Huius timore Io. intelligit, existimari pt i. fingi, qm̃ fictio fit super certo, vt vidistis no. ĵ. tit. 1. l. fi. in prin. Et istud coll'r ex dictis Io. in gl. super verbo, existimari. ¶ Itẽ ɔ̃ istam lec. op. de ver. nec intra has. ĵ. eo. quod loqt̃ de eo, q abfuit dolo aduersarii, vel absque sui culpa, & sic nõ pt intelligi in vero contumace, put Io. intelligit. Sustinendo Io. potes dicere, qđ ab initio dixit se nolle ire, postea mutauit ppositum. & dum volebat ire, fuit impeditus dolo aduersarii, vl' alio casu, absque sui culpa. Item ɔ̃ lec. Io. vr̃ lr̃a, q̃ dicit restituere litẽ, & sic innuit, ꝙ restituit̃ ad totam cãm, nõ ad appellãdũ. Rñ. sustinẽdo, potes exponer litẽ dr̃e restitui. s. per beneficium appl'onis. vides igit̃ quòd lec. Io. q̃ ẽ super hac lege, pcedit cum magna violentia, & final'r mihi non vr̃ vera: qa si verum est quòd ipso veniente statim fingeret̃ non verus contumax, nõ esset necessaria restitutio ad appellãdũ, sed posset quis appellare ipso iure. Transeamus ergo ad lec. Azo. quã puto

ADDITIONES.

a An. Alex. Diuus. Circa materiam istam contumacis, vide quæ dicit signanter Ang. hic, ꝙ si verus contumax comparuisset post recessum iudicis à bancho, non posset iudex etiam incontinenti ascẽdere iterum, ad hoc vt ille diceret comparuisse iudice sedente pro tribunali. Item not. ꝙ licet verus contumax possit appellare, quando comparet adhuc iudice sedẽte pro tribunali, istud procedit, si esset contumax in præsentia iudicis. Ita singula. Bal. in l. 1. in fine C. quorum appellationes non recipiuntur.
b Claud Sedente. Quid si iudex cum videt eum venientem, statim descẽdit ꝙ quòd ille non potuit comparere, iudice sedente? vide Nic. de Neap. in l. & cum ipse. ĵ. de execu. tut.

2 puto verã, ſm quã breuiter hoc intendit † Contumax fictè veniẽs iudice ſedẽte pro tribunali, restituitur ad totã cãm. Idẽ ſi dolo aduerſarij, vl' abſq; ſui culpa abfuerit. h. d. ¶No. ꝙ nihil eſt immutãdũ de ſolẽnitatibus. ¶Secũdò no. † ꝙ vna præſumptio tollit aliã.[a]

3 Nã ex eo ꝙ citatus nõ venit, præſumitur cõtẽnere iudicẽ: ex eo ꝙ

a cito venit, præſumitur[b] nõ contẽnere, & ſic ꝙ dicit exiſtimari, exponitur. i. præſumi, ſm Azo. ¶Opp. in incertis, nõ certis, locus eſt ↄiecturis. l. ↄtinuus. § cũ ita. ȷ̃. de verb. obl. Sed quando citatus dixit ſe nolle venire, ſumus certi ꝙ ↄtẽnit iudicẽ: ideo non eſt locus huic præſumptioni. Dicit Azo. fateor, & ita intelligo hic in ficto ↄtumace, q̃ fuit inuentus, & nihil rñdit: vel non fuit inuentus, ſed citatus ad domũ. ¶Not. ꝙ hic gloſſ. appellat fictum ↄtumacẽ eũ, qui inuẽtus nõ fuit. De hoc videbitis ȷ̃. l. prox. ¶Cõtra hoc op. fictus ↄtumax appellat de iure cõi, & ſic nõ eſt neceſſaria reſtitutio, vt l. poſt edictũ. in fi. ȷ̃. de iudi. Huius timore dicit Azo, fateor. & iõ iſte reſtituitur ad totã cãm, nõ autẽ ad appellãdũ, qa illud poterat de iure cõi. Et hoc innuit litera ſequens ibi, reſtituere litem, &c.

b

4 Lect. † Azo. eſt vera ſm Doct. præterq̃ in eo, ꝙ excludit verũ ↄtumacẽ. Nã hæc lex loquitur in omni ↄtumace ſm Gul. & Iac. de Are. Nõ obſtat, ꝙ dixit ſe nolle venire, & ſic nõ põt præſumi ꝙ parũ exaudita voce præconis defuerit. Nã poteſt eſſe ꝙ audiuit vocẽ præconis citantis eũ: nõ tñ bene audiuit horã ſibi deſignatã in termino, & reſpondit ſe nolle venire, poſtea mutauit propoſitũ, qđ apparet ex eo ꝙ cito venit, & ideo præſupponitur qđ nõ bene horam termini audiuiſſet. Opponitur, qñ dolo aduerſarii eſt lata ſñia in abſentẽ, ſñia eſt ipſo iure nulla. l. ſi ꝑtor. §. Marcellus. & ibi not. de iudi. Sol. ibi dolus fuit ↄmiſſus allegando falſas allega. hic fuit ↄmiſſus in impediẽdo reũ venire ad iudiciũ. Oppo. ꝙ qñ quis abſque ſui culpa non venit ad iudiciũ, ſñia ↄ̃ eum lata nulla eſt, l. quæſitũ. ȷ̃. de re iud. Sol. Illud verũ, quando iudici ſñanti ſummatim ↄſtaret, ſed qñ nõ, tunc ſñia valet: ſed per reſtitutio. in integ. reſcinditur, vt hic in fi. & ibi not. ¶† Quæro, an hoc ſit verũ indiſtĩctè, ꝙ ſolẽnitatis omiſſio vitiet actũ? Rñ. & diſtingue, An ut eſt ſolẽnitas ſubſtãtialis aut nõ, qđ dic, vt in l. j. in fi. de ventre inſpiciendo. ¶† Scđò quæro, vtrũ hæc lex hẽat locũ in illo ↄtumace, ↄ̃ quẽ vẽtũ eſt ad ſñiam interlocutoriã? Certè textus hic loquitur de eo, ↄ̃ quẽ eſt lata diffinitiua, cũ dicat in prin. rẽ amiſerat, &c. Tamen eadẽ rõ eſt in interlocutoria lata cõtra ↄtumacem. Nã rei appellatio generalis eſt, l. j. in fi. ȷ̃. ſi cert. pet. & ille qui interlocutoriam perdit, perdit illã litẽ, ſuper qua interlocutoria vertebatur, & ideo

5

6

7 põt reſtitui eodẽ mõ, quo hic. ¶† Quæro, qđ eſt hoc dictũ, reſtituere litẽ, quod gl. appellat reſtitui ad totã cauſam? Rñ. tex. hic no. ſoluit, dũ dicit reſtituere litẽ, vt & rõ & æqtas poſtulabit. Debes enim ſcire, quod ille, q̃ petit reſtitutionẽ in integrũ aduerſus ſñiã, nõ petit per beneficiũ reſtitutionis ſñiã reformari, vt puta, ſi fuerit reus abſolutus, cũ deberet ↄdẽnari, nõ petã per reſtitutionẽ in integrũ, vt ↄdẽnetur: ſed petã qđ per beneficiũ reſtitutionis reſcĩdatur illa ſñia, & ego reponar in eo ſtatu, in quo erã prius, vt l. j. C. ſi aduerſus libertatẽ &c. & in plurib. aliis locis, & legibus, quas ſtatim allegabo. Sed in hoc eſt aduertẽdũ, qa tex. hic dicit, quod in primũ ſtatũ reponatur, prout ratio, & æquitas poſtulat. Põt enĩ eſſe, quod exceptio cõtingit nõ ſolũ in ſñia, ſed in toto proceſſu, vt in minore, q̃ nõ eſt proſecutus aliquã ſpeciẽ adminiſtrationis tutelæ, tũc reſcindit vt ipſam actionẽ poſſit mouere. l. j. C. ſi aduerſus rẽ iudicatã reſtitutio poſtulet. Qñq; ↄtingit læſio, qa pẽdẽte iudicio poſt litẽ ↄteſtatã incipit eſſe abſens, & ſic nõ potuit ꝑducere defenſiones ſuas, & ſua iura, tũc reſtituitur vt poſſit vti defenſionibus, & iurib. ſuis. C. de ꝓcuratorib. l. quia abſente. & ex qb. cau. maio. l. 1. Qñq; fuit læſus ſolum in ipſa ſñia, ꝓceſſus aũt fuit ltĩe factus, vſque ad ↄcluſionẽ, tũc reſtituetur, vt reſciſſa ſñia iterũ ſentẽtietur ex eiſdẽ actis. d. l. j. C. ſi aduer. lib. & hoc eſt, qđ dictat rõ, & æquitas, de qua hic fit mẽtio. Quæro practicã huius legis,

8 intra † quãtũ tps debet peti iſta reſtitutio in integrũ? Gl. hic no. dicit, qñque petitur iſta reſtitutio ad appellãdũ, & tũc debet peti intra decem dies, poſtea põt durare lis vſque ad quadriẽnium. Idẽ t3 gl. in l. ꝓx. & in l. interdũ. ȷ̃. de min. Nã ſi per x. dies negligeret, abſorberet ſibi tps ad reſtituẽdũ, & ſic ad nihil daretur reſtitutio, argu. l. ſed & ſi per prætorẽ §. quoties. ȷ̃. ex quib. cau. ma. Canoniſtæ tñ vñr dicere ↄ̃riũ. Dicã vobis in l. ab hoſtib. §. ſed qđ ſimpliciter.

9 ex qb. cau. ma. ¶† Quæro vtrũ cum petitur reſtitutio, ſit neceſſarius libellus, & litis conteſtatio, & ſimilia? Rñ. quod ſic. qñ petitur aduerſus ſñiam diffinitiuã, ſed ſi peteretur aduerſus interlocutoriam, tunc poſſet iudex expedire ſuo officio abſq; libello, & litis conteſt. vt extra, de offi. iu. c. vlt.

ADDITIONES.

a Tollit aliam. Adde tex. in l. ſi hi qui adulterij. C. de adulte. & in l. ſiue poſſidetis. & ibi per Bal. C. de prob. & in l. mater. & ibi Ange. & Sal. C. de calum. Parif. ¶Iſtud intellige, ſi vna præſumptio eſt fortior altera: ſecus ſi par, ſecundum Angel. conſi. 134. inci. diſſoluto matr. ad finem. vide de materia Fel. in c. literas. & c. j. de præſumpt.

b Clau. ¶Præſumitur. Adde gl. in c. requiſiſti, in verb. præſumitur, quam ibi no. Panor. extra, de teſtamen.

LEX IX.

1 Sententia lata contra minorem indefenſum eſt ipſo iure nulla, ſed ſententia interlocutoria valet, & quæ eſt interlocutoria.

2 Abſens cauſa reipublicæ, ſi non eſt defenſus, reſtituitur ad totam cauſam.

3 Abſentiarum genera ſunt quinque.

4 Abſens ex cauſa probabili, & neceſſaria, legitime defenſus reſtituitur ad appellandum, non defenſus ad totam cauſam.

Infirmus quomodo reſtituatur aduerſus ſententiam.

Sententia lata contra abſentem vel infirmum a ſciente eſt nulla, & num. 10.

Abſens aduerſus ſententiam interlocutoriam qualiter reſtituatur, quando abſentia eſt neceſſaria, & probabilis.

5 Abſens ex cauſa probabili puta ſtudiorũ, quõ reſtituatur aduerſus ſententiam.

6 Abſens ex cauſa probabili in negotiis inceptis, an potuit dimittere procuratorem vel non, iuxta legem necnon, infrã, ex quib. cau. ma.

7 Abſens ex cauſa neceſſaria, vt relegatus, quando reſtituatur.

8 Sententia cõdẽnationis, vel proceſſus, cõt a expulſum de ciuitate, quãdo valeat.

9 Metus iuſtus eſt timere crudelitatem tyranni, vel ciuitatis ſeditiones.

10 Contumacem quem eſſe quomodo intelligatur.

11 Contumax verus, & fictus quis dicatur, & num. 13. & 14.

12 Contumacia procuratoris vera non aufert domino beneficium appellandi, idẽ in contumacia tutoris, curatoris, vel ſyndici.

Inter minores. Minores etiã legitimè defenſi, reſtituũtur ad totã cãm: abſentes verò ex neceſſaria, & probabili ltĩe defenſi reſtituũtur ad appellãdũ. h. d. Intendo vobis examinare iſtã legẽ per qõnes. ¶† Quæro, qđ ſi minor nõ ſit ltĩe defenſus? Rñ. tũc ſñia eſt ipſo iure nulla. l. cũ & minores. C. ſi aduer. rẽ iu. & l. acta. in fi. de re iu. ¶Quæro, hic dr ↄ̃ rẽpublicã, nũqd ↄ̃ priuatũ? Rñ. ſic, vt ȷ̃. de pet. hr̃. l. itẽ veniũt. §. in priuatorũ. & C. de pet. hr̃. l. j. Itẽ dr̃ cã cognita. ¶Quæro, quid vertat in cauſæ cognitione? Dic vt in gl. Prædicta vera in ſñia diffinitiua q̃ profertur ↄ̃ minores. Sñia verò interlocutoria valet, ẽt ſi nõ ſit defenſus. De quo dic vt l. ſi minor. de bo. auth. iud. poſ. & l. ↄ̃ pupillũ. ȷ̃. de re iud. Itẽ illud, qđ dico de interlocutoria, intelligas de interlocutoria de mittẽdo in poſſeſſionẽ, ſeu vẽdẽdo. Itẽ alia interlocutoria, per q̃ pronũciaretur eſſe procedẽdũ, vel ñ procedẽdũ ſuper libello, nõ valet ↄ̃ minorẽ indefenſum, ſicut nec diffinitiua ſentẽtia. Caſus in l. ſi præſes. C. qũo, & qñ iud. Venio ad ver. ei ve-

1

2 ro. ¶† Quæro, qđ ſi abſens cã Reipub. nõ fuit defenſus? Dicit gl.

a tũc reſtituitur ad totã cãm a ſcilicet vt poſſit vti defenſionib. ſuis. ȷ̃. ex qb. cauſis maio. l. 1. C. de procuratorib. l. qa abſente. ¶Scđò quæro, dicitur hic ꝙ reſtituitur ad appellandum. intra qđ tps dẽt petere? Hic dt gl. intra decẽ dies. de quo dixi s̃. l. proxi. ¶Vltimò gl. hic intrat materiã de reſtitutione, quæ datur abſenti, & tractat eã per modum cuiuſdã ſummæ. ¶† Et primò quæro[b], quot ſunt

3 genera abſentiarũ? Dicit gl. quinque. Prima eſt probabilis & ne-

b ceſſaria, vt militiæ. Secunda probabilis tñ, vt ſtudiorũ. Tertia neceſſaria tantũ, vt relegationis. Quarta eſt voluntaria abſentia abſque ↄtumacia, vt mercatoris, vel alterius. Quinta eſt abſentia per ↄtumaciã. Ita dicit gl. & bñ. ¶† Quæro ergo, abſenti ex cã proba-

4 bili, & neceſſaria qualiter ſubuenitur[c]? Et aduerte, qa gl. hic prin-

c cipaliter loquitur qualiter ei ſubueniatur aduerſus ſñiam, nõ dt de aliis læſionibus principaliter. Dico ergo ꝙ abſens ex cã neceſſaria, & ꝓbabili, ſi eſt legitimè defenſus, reſtituitur ad appellãdũ, vt hic, non legitimè defenſus, vel nullo modo. reſtituitur ad totã cãm, vt in gl. iſtud dictũ de abſẽte ex cauſa militiæ. idem intelligas in quolibet alio abſente ex cã Reipublicæ Romanorũ, vel alterius Ciuitatis. l. ſed & ſi ꝑ prætorem. §. fi. ȷ̃. ex quib. cau. maio. & hic in textu, ibi, quoq; cæteris, &c. Itẽ hoc idẽ in eo qui abſens eſſet à iudicio ex cã infirmitatis. Sicut enim neceſſitas abſenti impoſita à Republica quem excuſat, multo magis neceſſitas impoſita a Deo per infirmitatẽ. De hoc eſt tex. & gl. ȷ̃. de re iud. l. quæſitũ. Itẽ prædicta vera, qñ iudex, qui tulit ſñiam, dictã abſentiã, vel

d infirmitatẽ ignorabat[d]. Nam ſi ſciuiſſet, ſñia erit ipſo iure nulla, vt d. l. quæſitũ. & ibi no. in l. ↄ̃ pupi. §. j. & ibi not. ſm opi. Placẽ. ȷ̃. de re iud. q̃ licet ibi nõ approbet, tñ in d. l. quæſitũ. approbat. Itẽ ꝑdicta vera in ſñia diffinitiua, q̃ datur ↄ̃ talẽ abſentem, interlocutoria

e verò, ſi quidẽ eſſet[e] interlocutoria de mittendo in poſſeſſionẽ ex primo decreto, valeret: ſi verò eſſet de mittendo ex ſecundo de-

f creto, vel de vẽdendo, tũc eſſet ipſo iure nulla, [f] qa cum non latitet, ↄ̃ eũ nõ poteſt perueniri ad ſm decretũ. l. Fulc. §. j. quib. ex cau. in poſſeſ. eatur. & l. Imperator. de priuil. credit. Fallit in cauſa noxali, & dãni infecti. l. ſi finita. §. ſi forte. de dã. infe. & C. de reſt. militum. l. ignorare. & ibi no. per Doc. & s̃. ſi ex noxali cauſa agat. l. 2. in fi.

ADDITIONES.

a ¶Totam cauſam. Vide not. in materia per gl. Bar. & Bal. in l. ab eo. C. qũo, & quando iudex. & in l. pen. C. eod. ti.

b Pom. ¶Et primo quæro. Vide per Fel. c. cum Bertholdus. de re iud.

c ¶Qualiter ſubuenitur. De iſta materia plene per Inn. & Doct. in c. 2. de proc.

d ¶Ignorabat. Adde Bar. & Bal. in l. pen. quomodo & quando iud.

e Pom. Si quidem eſſet. Vide Fel. c. 5. ver. ex hoc de teſtib.

f Clau. Iure nulla. Vide ad hoc Panor. in c. 2. de teſta. & apoſtil. in verb. impedimentum, quæ tenet contrarium.

in fi. & in dictis casib. in qb. valeret, haberet necesse petere restitu-
5 tionē in integrū, vt dictis legib. ¶ Venio ad secūdam † absentiā. s.
a in eo q est absens ex cā probabili tm̄, vt studiorū. Hic dicit gl. qđ si est legitimè defensus, ad nihilū restituitur, vt j. ex qb. cau. maior. l. nec non. in prin. & qñ appel. sit. l. j. in fi. Nō legitimè defensus, vl' nullo mō defensus pt, si vult, appellare de iure Codicis. l. ab eo. C. quō, & qñ iudex. Itē pt petere restōnē in integrū ad totā cām. d. l. nec nō, in prin. ex quib. cau. maio. Nec distinguitur, potuit dimittere pcuratorē, vel nō, licèt quidā distinxerint. nō. d. l. nec nō. & l. sed si per prætorē. §. aduersus, eo. ti. ita dicit gl. hic. Aduerte qđ nō
b distinguatur: potuit procuratorē dimittere vel nō; vel si dimisisset, & est mortuus, vel nō, qđ placet mihi in causis ñ cœptis ante sñiam. Nā si cā erit iā incœpta, & ipse se abñtauerit ex cā pbabili, est qd sibi imputet, nisi pcuratorē dimiserit. Nā cū exercitiū cāæ incœptæ sit necessariū. dēbat potius illi insistere, q̄ pp cām pbabi
6 lē ñ necessariā se absentar. l. ɔtumacia. §. j. de re iu. Vñ † in negotiis incœptis dicerē adhibēdā illā distinctionē, an potuerit dimittere pcuratorē, vel ñ; vel si dimiserit, & est mortuus, vel ñ, vt colł r ex
7 d. l. nec nō. in prin. & in d. l. ab eo. ¶ Venio † ad tertiā absentiā. s. de
c absente ex cā necessaria tm̄, vt in relegato. Et in isto dicit gl. siq̄ dē nō potuit dimittere pcuratorē, vel potuit. & dimisit, & mortuus est, restituitur, al's secus, vt j. de min. l. Papi. & l. sed & si per p̄torē. §. j. j. ex qb. cau. maio. Et hoc est verū, & est dria īter ipsum absentē, & abñtē ex cā pbabili in causis ñ inceptis, sed in causis incœ
8 ptis adhibet eadē distīctio. ¶ Sed iuxta hoc † q̄ro, hic loqt de relegatò, qd de expulso de ciuitate sua, vtrū sñiæ, vel ɔdēnatiōis, & p
d cessus facti ɔ̄ eū valeāt? Rñ. si qdē bona sua sunt publicata, dēt agi ɔ̄ fiscū, q sibi successit. De hoc nō ē dubiū. Sed si bona nō sūt publicata, tūc vr̄, q processus facti ɔ̄ eū ñ valeāt ipso iure, qa cū citetur ad locū sibi notoriè ñ tutū, ī quo ñ posset ɔparere sine piculo vitæ, citatio ñ arctat eū, vt l. sciēdū. j. de legationib. & ad Treb. l. đ ætate. & ē hodie magis expssum in cle. đ re iu. c. pastoralis. §. Pisa
9 na quoq; ciuitas. Est. n. † iustus timor timere crudelitatē tyrāni, vl' ciuitatis seditiōes, vel seductores, vt l. Fulcinius. §. qđ sit latitare. j. ex q. cau. in possessiōē eat. ¶ Venio ad quartā absentiā. s. đ eo qui
10 abest absq; ɔtumacia. † Dicit gl. iste ñ læditur, qa sñia nulla, ergo nō eget restōne, l. de vnoquoq;. j. đ re iu. Et itelligas nō ɔtumacē eū, q oīno nō fuit citatus, vel monitus p iudicē, vel si monitus p iudicē fuit, vel citatus, nō fuit ppositū pēptoriū, vel aliud, qđ hēt vim pēptorij. C. quō, & qñ. iud. auth. cessante. & j. de iu. l. ad pēptoriū. cū l. se. ¶ Venio ad qntā absentiā. s. đ eo q abest ɔtumaciter. Et in hoc gl. loquit mirabil'r. Aut ē verus ɔtumax, & iste nō auditur appellās. Secus si est fictè ɔtumax. l. & post edictū. in fi. j. de iud. nisi veniat iudice sedēte p tribunali, vt s. l. pxi. ¶ Pro huius đclaratiōe
e q̄rit gl. equis est verus † ɔtumax, & qs fictus? Gl. dicit hic, & s̄. l. pxi.
11 q verus ɔtumax est is, q inuētus dixit apertè se nolle venire, & ad illū vna citatio sufficit, arg. j. ex qb. cau. in possessio. eatur. l. Fulcinius §. fi. & in hoc dicit verū gl. Et aduerte qđ dico, vna citatio: licet nō fuit dictū, pētoriè. imò dico plus, ēt si nō esset citatus, si tñ dixisset se nūq̄ vēturū corā iudice illo, nō dēret vlterius citari, sicut dñt canonistæ đ eo, q recedit appellās ab aliqua īterlocutoria, qđ ñ ē amplius citādus. Vr̄. n. dicere se amplius ñ vēturū ad iudi
† cē, vt ex. de dolo & ɔt. c. j. in Cle. † qđ tene mēti. Fictus ɔtumax est, qui inuētus nihil dixit, vel dixit se venturū, & postea nō venit. Dicit gl. idē no. s̄. l. pxi. Cōtrariū no. j. de app. l. ex ɔsensu. ī fi. Pro quo vr̄ tex. C. de iud. l. pperādū. §. & si qdē. ibi. Nec ita pte actoris inuēta, ɔiūcto cū §. finaūt reus. & ibi Cy. ponit istā mām satis diffusè, & Io. in c. j. de do. & ɔt. in cle. multū latè, quē vide si vis. Mihi āt ad declarationē veritatis istius vr̄ ddm, qđ ille ɔtumax nō pt appellari, q p ɔtumaciā nō venit, Ita dt tex. in l. & post edictū, ī fi. j. de iud. & intell'r ibi de ɔtumacia eius, q potuit venire, & non venit. Ita dicit tex. in l. ex ɔsensu. in fi. j. de ap. vñ illū appello verū ɔtumacē, q potuit venire in termino pēptorio, & nō venit, d. ll. Et iō dico sic, qdā est verus ɔtumax apparēter, & existēter. Quidā est verus contumax apparēter, & nō existēter. Quidā est fictus ɔtumax apparēter, verus existēter. Quidā est fictus ɔtumax apparēter, & existēter.
f Redeo ad primū. Verus ɔtumax apparēter & existēter, ē q inuētus dixit se nolle venire, vel fuit inuētus, & dixit se vēturū: vel nihil dixit, tñ postea ñ venit absq; aliqua causa: vñ remanet, qđ solū fuit ɔtumacia, & ɔtēptus iudicis, iste ñ audit appellās. Potuit. n. venir, & noluit, d. l. ex ɔsensu. in fi. đ app. & d. l. & post edictū. ī fi. Qui
g dā ē verus ɔtumax apparēter sed ñ existēter, vt puta īuētus q dixit se nolle venire, postea mutauit ppositū, & volebat venire, sed fuit impeditus dolo aduersarij, vel ex aliquo casu absq; culpa sua,
h vt s. l. px. in fi. Iste si vult appellar, nō audiet à iudice à quo appellat, nec admittit eius applō, qa est verus ɔtumax apparēter, tñ corā iudice applōnis, ad quē ē appellatū, hoc pbabit, qđ in rei veritate ñ est verus ɔtumax, pbādo cām īpedimēti: & tūc pcedet super applōne sua, sicut si esset admissa. l. sciēdū. j. de app. recipiēdis. & C. đ ap. l. à, pcōsulib. idē de eo, q fuit inuētus, & dixit se vēturū, vel nihil dixit. Nā si nō venit, est verus ɔtumax apparēter, & eius applō nō recipiet, si tñ cām corā iudice applōnis pbauit. qđ nō est verus ɔtumax existēter, proceditur in appellatione, vt s. dictū est. vbicūq; aūt dixit verū ɔtumacē nō audiri appellātē, intellige nisi venerit iudice sedēte pro tribunali. Nā tūc ex illo actu præsumitur, qđ nō fuerit ɔtumax, & audietur appellās. s. l. proxi. Quidā est
i fictus ɔtumax apparēter, & verus existēter, vt in eo q nō fuit inuētus: tñ citatio peruenit ad eius notitiā, & tūc cū posset venire ñ venit, tūc istius appellatio recipietur à iudice à quo, qa sibi nō liquet ipsum esse verū ɔtumacē. Sed si pars, ɔ̄ quā est interposita appellatio corā iudice appellationis hoc probabit. s. ipsum sciuisse, & ɔtempsisse venire, nō pcedetur super eius appellatione. Ita pt in
k telligi. C. de iud. l. properādū. §. sinaūt. K in fi. ɔiuncto pce. §. ibi, nec ita parte actoris inuēta. De hoc ēt vr̄ gl. in d. c. j. ex. de dolo & ɔtu. Et est aduertēdū in eo, qđ dixi, qñ per ɔtumaciā nō venit, qa si esset cā aliqua, propter quā venire nolebat: vt puta qa timebat iudicē, ne faceret eū approbare sentētiā, qa sic erat ɔsuetus aliis facere, vel qa erat rusticus, timebat ire sine aduocato, & similia, q̄cunque essent, quę possent eū excusare à ɔtēptu iudicis, putarē ipsum dre audiri appellātē. qa cessat vera ɔtumacia. Quartò, qdā est fict⁹ ɔtumax apparēter, & existenter, vt citatus ad domū, ad quē citatio nō peruenit in notitiā, & iste sine dubio auditur appellās. l. ab
12 eo. C. quomodo & qñ iudex. ¶ Quæro, † vtrum si procurator sit
l verè ɔtumax, auferatur d̄no beneficiū appellādi? Br̄ vr̄ q nō. Nā ex fcō procuratoris nō punit dñs. l. j. §. si procurator. s. si qs ius dinō obtē. Nō obst. l. j. j. qñ appel. sit. quia qñ procurator nō appellauit intra x. dies, ius appellādi perit sui nā, qa nō viuit plus: nō aūt infertur hoc in pœnā nō appellātis, sed qđ verus ɔtumax nō audiatur, est in pœnā ɔtumaciæ. Et hoc tenet Inn. ex. vt li. nō cōt. c. j. in fi. Idē puto de ɔtumacia tutoris & curatoris, vl' syndici. Hoc vr̄
13 sentire gl. j. de re. iu. l. nō pt dolo carere. ¶ † Quæro si cā tota agitata est p procuratorē, ad audiēdū sñiam fuit citatus dñs, q dixit se nolle ire, vel nihil dixit; an dicatur verus ɔtumax? Rñ. n. qa nō tenet ire, pt tñ, si vult. l. pcuratorib. C. de pcura. Et iō cum hēt iustā cām, nō dēt pati pœna ɔtumaciæ, sicut s. dixi de aliis, q habēt ali-
14 quā cām nō veniēdi. l. ɔtu. §. j. j. de re iu. ¶ † Quero, qđ si aliquis in primis citationib. fuit inuētus, in vltima citatione nō fuit inuentus, an dicetur verus cōtumax? Rñ. si quidē fuit inuētus in primis citationib. anteq̄ perueniretur ad edictū pemptoriū, ex illis non erit

ADDITIONES.

a Ex causa probabili. Quid si est absens ex causa eundi, ad sanctum Iacobū dicitur causa probabilis. & fauorabilis, secundum Bal. in l. ab eo. C. quomodo, & quando iudex. in prin.
b Procuratorem. Vide qualiter quis debeat dimittere procuratorem, quādo vult se absentare, ad hoc vt procedatur in causa, adde Bal. in l. ab eo. C. quomodo & quando iudex. & quod no. Bar in l. 1. de diuer. & tempo. præsc.
c Ex causa necessaria tantum. Idem si quis recessit metu criminis commissi, est absentia necessaria, non fauorabilis, secundum Bal. in l. ab eo. in prin. C. quō, & quando iudex. Circa hoc vide ang. in q. sua Bono. in 3. & 4. dubio. Spe. & Io. And. in ti. de accus. in 2. parte. §. sequitur. ver. quid sit bannitus. Adde quòd etiam carceratus pro debito, habeatur p absente ex causa necessaria. Ange. consi. 65. Et de bannito qui non potuit demittere procuratorem, quod det restitutio, Vide Are. in c. intelleximus. extra, de iud.
d ¶ Valeant. An pcessus factus cōtra expulsū de ciuitate valeat? dixi post Bar. in l. creditor. j. de sol. & de istis exercitiis, Bal. in l. 1. C. quō & quando iudex, se remittit ad no. in c. 1. de cle. nō resi. in 6. de hac qōne vide Ang. in l. 2. §. quod diximus. j. si quis cau. & vide qđ ibi dixi. vnum dixit Host. & Io. An. in c. irrefragabili. de of. ord. q si quis expressè dicit se facturum aliquid, non debet expectari terminus. sequitur bal. in c. 1. de milite vasal. qui contumax est.
e Quærit gl. Et qualiter intelligat, addit vnū bar. in l. ex cōsensu. §. fi. de ap. Vnū adde singulariter, quòd sp vbi citatio fit à iure, iste dr contumax fictè, nō verè. Ita no. dicit Spe. in ti. de contumac. §. 1. ver. fictè contumax. Vnde si non cōparet, pōt sp appellare. Et Cy. tenet ī l. properādū. §. sinaūt reus. C. de iudi. in addi. & in Cle. causam. de ele. in gl. pe. latius per doc. in l. ex consensu. §. fi. vbi per Ang. & bal. in d. l. properandum, §. sinautem reus. & vide ibi per eum qđ si dubium est, an fuerit verè contumax? Et dicit quod auditur appellans.
† Clau. ¶ In cle. Contrarium tenuit in hoc bal. in l. deberi. C. de fideicommiss. li. per illum tex.
f Paris. Redeo ad primū. Vide Fel. in c. qđ ad consultationē. in fi. extra, de re iu.
g Verus contumax. vt appareat quis verus contumax, & quis fictus appellet, adde no. Ioan. And. in nouella, in c. prudētiam. de of. del. Bal. in l. cōsetaneū. aliquid per eū in c. 1. de mili. vas. qui contu. est. Adde Ang. consi. 182. & 246. Old. consi. 65.
h Non audietur. Vide gl. in cle. 1. de do. & cont. Adde quod ista habent locū in vero contumace ante sententiam. Si verò est verus contumax in processu ā te sentētiam, nulla lege cauetur, quin possit appellare. Ita no. Bal. in cōsi. suo inc. inquisitus fuit citatus. & probo per id, quod habetur per gl. & Doc. in l. 2. §. quod si actor. de iura. cal. Vide mod. in l. ex consensu. & illud quod dixit, tenet Bal. in l. eos. §. 1. C. de appel. An contumax appellet, Car. consi. 64. & Do. de Rot. decis. 133. & 173.
i Paris. Contumax. Vide concordantias in hoc, per Alex. in l. 2. infra si quis in ius voc. non ierit.
k Sinautem. Et videtur probari in d. l. ex consensu. in fi. de app. no Bal. in d. l. diffamari. de inge ma. & in auth. hodie. C. de appel.
l ¶ Auferatur. Vide Bar. in l. 1. in fi j. quando appel. sit. & ibi dixi. Card. cos. 32.

erit verus ɔtumax.l.cõtumacia.§.ɔtumax.de re iud.Vnde si in tertia nõ fuit inuẽtus,nõ dicã eũ verũ ɔtumacẽ.Sed si fuerit inuẽtus in citatione perẽptoria, & postea in alia citatione, quæ ex benignitate proponitur fm l.& post edictũ.in pri.ĵ.de iudiciis,nõ fuerit inuentus,tũc reputo eũ verũ contumacẽ, quia per sequẽtem citationem non purgatur ɔtumacia precedens,sed fit ad omnem malitiam superandam,arg.auth.iubemus.C.de iud.

De eo,quod metus causa gestum erit. Rub.

a Continuatio a rubricæ patet ex ṗpositis s.tit.1.l.j.

ADDITIO.

a Continuatio.Circa istã materiã metus, adde quod si aliquis metu cõpulsus, iuret id facere qđ iure tenet, an possit petere absolutionẽ à iuro, vide Ro. sin.529.inci.iurat q.s.q.s aũt dicatur iustus metus,& an sufficiat terror armorũ vide Ale.cons.466.Itẽ an factum in carcere,dicatur factum metu; & an, & qñ probatio purget metũ, vide Fran.cõs.14.& de metu reuerentiali an, & qñ inducatur.vide latè Fran.cons.24.vide quæ habes in l. qui in carcerẽ.ĵ.e. Itẽ no.ꝙ per vnũ testẽ probet metus, vide Cæp.cau.157.& 165. Itẽ not.sin.dictũ Archi.in c.si sacerdotib.vbi dixit,ꝙ si p ræcedat metus & verbera per hoc ꝙ actus fiat in præsentia eius,cuius præsentia fecit cessare metũ,ꝙ tunc tollitur metus præcedẽs.vide etiã Pano.in c.causa matrimonij de of.dele.nunquid aũt timor excõicationis dicatur iustus metus.vide Ro.cons.369. & ibi etiã quid in timore priuationis,vide Barb.late cõs.30. in 2.parte vide q̃ hẽs ĩ l.metus.ĵ.ex q.cau.ma.Itẽ an metus excuset delinquentẽ per metũ,vide Pan. cõs.4.vbi loqtur de cõmittẽte adulteriũ per metũ,an perdat dotẽ. Itẽ ꝙ cõtractus factus cũ principe per metũ,dicatur ipso iure nullus, vide Bal.de pace Const.in ver.pactiones.Itẽ diffinitionẽ met.vide per Bal.in c.j.qui feu.da. pos.Item no.ꝙ vox prætoris dicentis in isto ti.quod metus cau.gestũ erit,ratũ non habebo,est vox Dei,q̃ posuit in ore prætoris dicẽtis in isto tit. quod met.cau.gestũ erit,ratũ non habebo,vide Bal.in rub.de cõtrouer.inuest.nunquid aũt metus inducatur ex præcib.principũ.vide Pan.in c.cũ iter R.seniorẽ.extra,de elec.Itẽ ꝙ faciens aliquid timore statuti dicatur habere iustum metum,vide Fel.in c.cũ M.Fer.extra, de consti. Itẽ an metus possit allegari per eũ,qui dedit causa mutui,vide Fel.in c.cũ inter priorẽ.extra de exce.Itẽ de effectu resultãte ex animis,vide Fel.in c.afferte,extra de præsum.Itẽ adde quod alienatio rei ecclesiasticæ,quæ aliàs erat alienabilis,facta per metum, est ipso iure nulla,& idẽ in cõstitutione procuratoris facta metu , vide Ro. sin.792.inci.alienatio.& in seq.Itẽ qualis metus requirat in masculo,& ꝙ minor sufficiat in fœmina,& qũo probet,& an magis testib.deponẽtib.credat de metu quã de spõtanea volũtate,vide Ias.in l.interpositas.C.de trãs. Item an minæ inducant iustũ metum,& an preces potentis inducant metum,vide Fel.in c.j.de offi.deleg.vbi ẽt de metu statuti.de metu autẽ reuerẽtiali, vide Bar.in l.j.§.q̃ onerãdæ.ĵ.quarũ rer.act.nõ dat.vbi habes remissionem ad Fel. latè tangentẽ de reuerentia filij,& subditi,& solum erga pr̃em,maritum, & superiorẽ:& de istis & aliis multis in materia istius tituli , vide per Ias. in §. quadru.in vlt.gl.insti.de actio. Itẽ an sñia,vel laudũ latum per metũ,sit nullũ,vide Are.in l.si quis post.ĵ.de test.vide q̃ ipse dicit in l.nec furiosus.§.j. de test.vbi ẽt qđ de instro.Itẽ etiã circa istã materiã , an sñia,vel laudũ latũ per metũ,sit nullũ ipso iure,& quando,vide latè Dec.cõs.42.in 2.dub.& ibi ẽt qñ vtilitas,aliqua non acquiritur metũ inferenti,sed tertio, locũ habet iste tit. Itẽ quæ dr̃ia sit inter minas,& terrorẽ in materia ista, & quod sicut cõsiderari debet persona inferentis metum , ita etiam eius in quem infertur , vide Dec.in c.j.de offi.deleg.& in c.causa matrimonij.eo.ti.

LEX PRIMA.

1 *Moderni gaudent breuitate.*

2 *Actum qui ponit prout est in patiente præsupponit eum prout est in agente.*
Lex vel statutum loquens de vxore,intelligitur etiam de viro.

a 1 Ait prætor. Quod met.causa gestũ est, non hr̃ ratũ. a & ponit diffinitionẽ metus,& diffinitionẽ violentiæ.h.d.vsque ad fi.l.Not.† ꝙ gaudent breuitate moderni.¶Secundò no.diffinitionẽ metus, & diffinitionem violentiæ. ¶Op.ꝙ metus & vis sunt diuersa , qđ apparet,qa diuersæ sunt diffinitiones vt hic, ergo ad positionẽ vnius nõ sequitur positio alterius,s.ti.2.l.fi. Sed hic vr̃ ɔriũ , quare malè.Rñ vis hẽt se per modũ agentis. Radicatur.n.vis in inferentemetum.Metus aũt respicit personam patientẽ. Nã in agẽte nullus est metus,& ideo habes † notare ꝙ qui ponit actum,prout est in patiente,præsupponit eum prout est in agente , nec est necesse ꝙ exprimatur.& hoc est notandum ad multa.Pono vnũ casum.b Lex dicit aliquid de vxore , certè vxor non potest esse sine viro, debet etiam intelligi de viro.C.de indi.vid. tol.l.fi.

ADDITIONES.

a Ratum.¶Istud edictum est vox Dei prolata ab homine in l.nominationes.C. de appel.vbi dicit quædam notabilia in hac materia liberæ,& coactæ volũtatis,& multa pulchra,& bona dicit in suo consi.schismatis, quod posuit in rub.C.si quis aliq.test.prohib.

b ¶Pono vnum casum.No.de materia correlatiuorum.vide quod no.Bal.in l. nemo.C.de sacrosan.eccl.& no.in l.si conuenerit.s.de pact.in l.fi.ĵ.de accep. & l.fi.C.de indi.vidui.& Bal.in rub.ĵ.de iureiur.

LEX III.

Continet igitur.

§.Sed vim. Breuiter in hac l. intelligimus de vi iniuste illata.h.d.

LEX V.

a Metum. a Metus intelligitur qui cadit in ɔstantẽ virum , vt mortis, vel cruciatus corporis, vel seruitutis, vel pudicitiæ:secus si alterius leuis vexationis,vel infamiæ,h.d.vsque ad l.metũ autẽ.Opponitur quod metus infamiæ inducit rescissionẽ ɔctus.ĵ.eo.l.fi.§.si fœnerator.Rñ nõ rescinditur per actione m, quod me.cau.vt hic. sed per officiũ iudicis , vt ibi. idẽ si ṗpter timorẽ reuerẽtiæ,vt puta si filia ob reuerẽtiã patris,vxor ob timorẽ & reuerentiã viri, clericus ob timorẽ & reuerẽtiã Episcopi aliqđ fecerit.l.j.§.quæ onerãdæ.ĵ.quarũ rerũ act.non da.& iõ gl.dicit ꝙ factũ metu rescinditur multis modis.Quod dic vt no.super.l.nec timorem.ĵ.eo.& l.inter positas.C.de transactio. & ibi plenè dixi.

ADDITIO.

a Paris.¶Metũ.In muliere dẽt ĩtelligi đ eo,q cadet ĩ cõstãtẽ mulierẽ,viđ Ro. sing.129.inc.Tu scis.Pã.cõs.4.¶Ad istã l.& quasi ad totũ titulũ, vide Alex.cõ. vlt.in 3.vol.& consi.101.eo.vol.& consi.99.& consi.47.& seq.vol.4.

LEX IX.

1 *Verba edicti debent intelligi de metu instanti.*
Metus instans intelligitur,etiam quando res verisimiliter tendit ad metum.

2 *Armati qui nõ tendebãt ad locũ, non tenentur hac actione possessore fugiente.*

3 *Hoc edictum an concurrat cum interdicto vnde vi,remissiue.*

Metum autem. In hac actione dẽt probari metus periculi instantis,non suspicati in futuro. h.d. ¶† Not. ꝙ debemus intelligere verba edicti de metu instãti,licet sint simpliciter,prolata,quod facit ad multa. Et est aduertendum,qđ instans metus nõ accipitur simpliciter,prout verè est de præsenti:sed qñ res ad hoc verisimiliter tẽdit,arg.l.3.cum l. seq.ĵ.de do.cã mor.vbi tex.est no.Et ita loquitur ille tex.sicut iste. ¶No.ꝙ illud,quod dr̃ metus,debet intelligi ab aliquo illatũ esse: non.n.sufficit quod sit metus,nisi ab aliquo inferatur. ¶† Not.ꝙ armati,qui ad illũ locũ nõ tendebant,nõ tenentur possessore fugiente.Ad quod opp.de l.non solũ.§.si dñs.ĵ.de vsucap.Sol.bñ videor vi deiectus,quantũ ad perdendã possessionẽ,non autẽ quantum ad inducendã hanc actionẽ, vel interdictum vnde vi. nisi ingredientes viderim.ideo gl.hic distinguit.de hoc vide eã.Itẽ opp. de l.3.§.si quis.de vi & vi ar.gl.soluit hic,& ibi. ¶Quærit glo.nunquid istis casib.res dicatur vitiosa,vt impediatur vsucapio? dic vt in gl.Vltimò † gl.dicit hic, ꝙ istud edictũ non concurrit cũ interdicto vnde vi,sed cũ interdicto,qđ vi aut clam.sicut ĵ.proxi.§.cõtrarium no.C.de dolo.l.2.Dic vt ibi per Cyn.

1
a
2
3

ADDITIO.

a Metũ instanti.Et vide ꝙ dicit Io.And.in c.qa pp.de elec. ꝙ vultus terribilis potẽtis,infert iustũ metũ.qđ dictũ reassumpsit Bal.de pace iur.fir.in §.iniuria Et adde ꝙ dixi post Bar.in l.metũ.C.eo.ꝙ vult9 terribilis dẽt ostẽdi cõtra delinquẽtẽ.in auth.de man.prin.§.talẽ vero.sed cõtra innocentẽ nõ,nisi ad preludia inqrẽdi veritatẽ.C.ad Silla.l.fi.vide Bal.in d.§.iniuria.& adde quæ no Bar.in l.creditor.in fi.de sol.Adde qualiter ṗbet metus.Ale.con.154. Pet.de Anch.consi. 300. per Old. consi.35.& de multis coniecturis ad probandum metum,per Bal.consi.332.j.lib.per Rom.consi.430. Et q.s sit metus , qui caderet inconstantem virum , p Ale.consi. 99.4.lib.& an metus Tyranni sit sufficiens ad excusandum vasallum,qui alteri, q̃ domino iurat fidelitatẽ,p Abb. consi.3.in fi.lib.2.

§.Idem. Hæc actio concurrit cum interdicto , quod vi, aut clam.h.d.

1 *Ratio quæ ponitur indeterminate, cõprehendit omnem determinationem , quæ ad eam potest referri.*

2 *Populus & vniuersitas possunt metum inferre.*

a §.Animaduertendum. a Contra vniuersitatẽ metum inferentẽ hẽt locũ hoc edictũ.h.d. Vel sic, Siue violẽtia inferatur à priuato, siue ab vniuersitate, vel collegio, habet locum hæc actio.h.d. ¶† No. ꝙ qñ rõ ponit indeterminatè, comprehendit omnẽ determinationem,quæ ad eã potest adaptari. ¶† No.ꝙ populus & aliæ vniuersitates possunt inferre metum b & delinquere. Contra l.sed & ex dolo.§.j.ĵ.de do.Sol.gl.de facili non inferunt dolũ vel metum, nec delinquũt,sed cũ difficultate sic,vt hic, & l.j.ĵ.de liber. uni.& l.aliud.§.refertur.ĵ.đ reg.iur.Dixi đ hoc plenè ĩ l.aut fcã.ĩ fi.đ pen.

1
2
b

ADDITIONES.

a Paris.¶Animaduertendũ. Vide Ang.consi.158.inci.cum multitudo.

b ¶Inferre metũ.Et facit iste tex.ꝙ si cõmissa est gñaliter inquisitio cõtra quoscũq;,itelligit cõn.issa iqsitio cõtra vniuersitatẽ,vel collegiũ,đ quo dubitat, p Spe.ĩ ti.de inqsi.in §.pe.ver.ꝙ si inqsitio.Et hoc tenet Cy. hic in ad. & Bal. in l.sed si.hac §.q manumittit.§.đ in ius vo.l lec.ant.per In.c.graue,đ sen.exc. qđ no.Bar.in l. aut facta.§. fi.de pę.& Bal. in auth. quicunque. de epis.& cle.

1 *Causa posita in lege,in dubio intelligitur de proxima,non autem de remota.*

2 *Iuuare quis non tenetur alium*

3 *Statutum quod qui acceperit pecuniam,vel promissiõem v t aliquẽ remitteret in ciuitate,non comprehendit officialem.*

1 §.Sed licet. Licet mihi accipere pecuniam, vt te a violentia illata p alium liberẽ,h.d. ¶† No. ꝙ qñ lex ponit cãm,in dubio intelligit đ ṗxima , ñ aũt đ remota. Pro hoc

2 l. in lege Cẽsoria. ȷ̃. de ver. sig. ¶† No. ex hoc §. a quod ego non te-
a neor aliũ iuuare, qđ apparet, quia possum ꝑ hoc accipere ꝓtiũ,
b vt hic. Si enim tenerer, turpiter acciperẽ. l. pen. ȷ̃. de cõd. ob turp.
9 cau. Istũ §. † allegaui prima vice, qua fui hic, ad q. Erat reformatio
in ciuitate ista, qđ quicũq; receperit aliquã pecuniã, vel aliquam
promissionẽ, vt remitteret eũ in ciuitate Spoleti, deberet puniri.
Modo quidã recepit pecuniã à dom. Petro, si remitteret eũ in ci-
uitate Spoleti, tũc ego dicebã qđ aut ille erat officialis, & tũc dr̃ il-
licitè accipere, vt ȷ̃. ad legẽ Iul. rep. per totũ. Et sic habet locũ di-
spositio illius reformationis. Aut nõ erat officialis, & tũc nõ inci-
dit in reformationem, quia licitè acceperat. Ita dixi per hunc §.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ No. ex hoc. §. Vide Ias. in l. vt vim. de iust. & iu. Rom. consi. 117.
b Alium iuuare. An tenear aliquem iuuare vide text. in c. dile. de sen. excom. in
k 6. legitur & no. in c. Quantæ. eo. ti. & quod dixi post Bar. in l. præscriptione.
ad fi. C. si cõtra ius. Et istud no. Bart. in l. verũ. ȷ̃. ad leg. Põp. de parricid. & c.
sicut dignum. de homi. & Bal. in l. j. ȷ̃. vnde vi. & Bar. & Bal. in l. vt vim, & qđ
not. Bar. in l. 1. in §. sed in eod. ad Syl. fallit in familiari, qui teneretur adiuua
re dominum. l. cum dominus, ad Sylla. ẜm Flo. in l. scientiam. §. si quis. s̃. ad l.
Aqui. An quis teneatur iuuare, vide Ro. quod non, eius consi. 117.

1 *Perfecta res dicitur executione facta.*
2 *Sententia condemnatoria regulariter executionem requirit, non absolutoria.*
Executio in actis liberatorijs non est necessaria.
3 *Verba legis negatiue prolata, etiam ad iudicem relata actionem, & exceptionẽ*
producunt affirmatiue vero officium iudicis.
4 *Interlocutio principis redacta in corpore iuris, habetur pro lege.*

§. Sed quod prætor.

Ex hoc edicto in reb. seu negotiis ꝑfectis oritur actio, & exce-
1 ptio. h. d. ¶ No. dici rẽ perfectã, qñ facta est executio. Not. ex isto †
2 §. qđ sñia ꝯdẽnatoria requirit executionẽ rl'r, sñia absolutoria tra
hit secũ executionẽ. ¶ Et sic not. ꝙ in actis liberatoriis non est ne
cessaria executio, quia statim secũ trahit liberationẽ, & iõ dr̃ hic,
qđ ꝯtus acceptilationis statim est perfectus. Dixi in l. miles. §. iu-
dicati. ȷ̃. de re iud. ¶† Item no. ꝙ verba legis negatiuè ꝓlata, licèt
3 ad iudicẽ referantur, actionẽ & exceptionẽ producũt: sed si essent
affirmatiuè prolata, tunc in dubio inducũt offiñ iudi. vt l. ait ꝓtor.
in prin. ꝯiũcta l. qđ si minor. in fi. ȷ̃. de min. Dixi plenè in l. j. ȷ̃. de
4 cõd. ex lege. Cõtra hoc facit l. extat. ȷ̃. eo. & ibi dicã. ¶† Itẽ not. ꝙ
interlocutio ꝓcipis redacta in corpore iuris hr̃ ꝓ lege. ¶ Quæ-
ro, in quo malè dixit Põponius? quidã dñt qđ in secũdo dicto. gl.
dicit, ꝙ imo etiã ĩ primo. Nã si negotiũ est perfectũ, ille, q metũ in
tulit, nõ dicit aliqđ meticuloso, vnde nõ est necessaria exceptio.
Solũ ergo actio habebit locũ illo casu: sed qa Iurisc. dicit in vtro-
que casu hẽbit locũ actio, & exceptio: Potes dicere, ꝙ si per metũ
compulit te ad dandum mihi rẽ, sine dubio cõpetit actio. Itẽ & ex-
ceptio, si res reuertatur ad te, vt l. sed & partus. ȷ̃. eo.

1 *Metu transtulisti dominium, vel liberaui te ab actione, datur actio quod me.*
cau. vt restituar in pristinum statum.
2 *Natura orationis negatiuæ, est, vt nullo tẽpore vera sit, licet ad tp̃s latere possit.*
3 *Verbum ratum, refertur ad ius, firmum, ad factum.*

§. Volenti.

Difficilis est, & difficultas eius est in gl. & legi
trib. modis, ẜm verã lec. hoc intẽdit, Metũ pas-
so datur vtilis ex hoc edicto ipso iure: & ꝑ actionẽ ex hoc edicto
restituitur directa. h. d. Et pono casum ẜm lec. verã. Ponamus, qđ
tu per vim cõpulisti me, vt tibi traderẽ rẽ meã ex causa donatiõis,
vñ donaui & tradidi ꝑ metũ, & sic transtuli dñium in te. Mõ dictũ
est, ꝙ ex hoc edicto producitur actio, & exceptio, quæritur modo
quali'r subueniatur mihi? Dic ꝙ habeo ipso iure vtilẽ in rẽ, quę pri
mò erat directa. Itẽ habeo actionẽ in personã ex hoc edicto, per
quã rescinditur quicquid actum est. Hoc dicit ẜm verã lec. Et pri-
ma lec. gl. est, ꝙ vtilis in rẽ habet locũ, quando metus intercessit
circa corporalia, ꝙ met. cã, quæ est personalis, habet locũ, quãdo
circa incorporalia metus intercessit. Vñ ẜm hanc lec. datur vtilis
in rẽ, quãdo dominiũ est translatũ. Actio quod me. cau. persona-
a lis, qñ incorporalia iura ꝑ metũ sunt remissa. Secunda lec. a est, ꝙ
circa corporalia habeat locũ actio personalis, quod metus causa,
& vtilis in rem. Circa incorporalia verò solũ, quod metus causa.
Vnde ẜm Io. intelligitur, ꝙ datur actio vtilis in rẽ, quãdo dominiũ
est trãslatũ per metũ, & datur actio, ꝙ met. cau. quæ est personalis
ẽt tũc, qñ est trãslatũ dominiũ. Et in hoc differt à prima casus po-
sitione, quod detur etiã ista actio qđ met. cau. qñ iura corporalia
sunt remissa, sed nõ daret vtilis actio personalis: licèt vtilis in rẽ.
Assignat rõnem, quia dñium idẽ durat, licet in alium trãsferatur,
non tñ durat actio, qñ acceptilatio interponitur, sed totũ extin-
1 guitur. Tertia lec. † est ꝙ vbicunque habet locũ prima vtilis, & a-
ctio in personã. s. quod met. causa, siue circa corporalia, siue icor-
poralia. & istã teneo quæ fuit Azo. Vnde intellige ẜm Azo. ꝙ si ꝑ
metũ trãstulisti dominiũ, vel ꝑ metũ liberaui te ab actione, datur
actio, qđ metus causa, vt restituar in primum statũ, vt in præcedẽ-
ti. §. datur etiã vtilis in rẽ, & vtilis in personã, quæ primò erat dire-
cta. hæc opinio Azo. ꝓbatur per casum. ȷ̃ eo. l. si mulier. in fi. Sed
b videamus rõnẽ b. Et ad intelligẽtiã huius debes præmittere duo;
primò', ꝙ verba negatiuè prolata statim suum producũt effectũ,
licet qñq; manifestetur ex tempore. l. 4. ȷ̃. de manu. te. Secũdò de-
bes scire, ꝙ actiones introductæ à iure ciuili, prætor non põt iure
directo tollere, vel introducere. §. quos aũt. Inst. de bon. pos. & ȷ̃.
de minoribus. l. & si sinc. §. sed quod Papinianus. ergo cum verba
hæc dicant, ratũ non habebo, statim assumunt suum effectum. Se-
cundò prædicta esse vera colligit Iurisconsultus ex verbis edicti,
2 & ipsorum significatione, dum dicit, ratum non habebo. † Natu-
ra. n. orationis negatiuæ est, vt nullo tp̃e vera sit: licet qñq; possit
ad tp̃s latere vtrũ sit verum, vel nõ. d. l. 4. de manu. test. Sic in pro-
posito cũ prætor dicit, ratum nõ habebo, hoc est, nullo tp̃e habe-
bo ratum: vñ & antequàm veniatur ad iudiciũ, prætor ratum nõ
habet, sed tunc declarat ipsum ratũ nõ habere. d. l. si mulier. §. 1. ȷ̃.
e. Vñ cum ẜm subtilitatẽ iuris ciuilis, si dominium sit trãslatum, &
liberatio sit secuta per acceptilationẽ, prætor per suum edictũ nõ
põt restituere dñium directum, nec actionẽ directã: sed nõ habẽ-
do ratũ, quod gestum est, statim restituitur vtilis ipso iure, quod
põt prætor. Sed qa hoc fortè nõ sufficit, nec de hoc ꝯtentus est il-
le, qui passus est metũ, datur sibi actio, qđ metus cã, per quam di-
rectã cogetur restituere à prætore viuo, qđ nõ potuit facere edi-
ctum prætoris mortui. Itẽ cogeret restituere rẽ, quatenus de fa-
cto fuit ad eum translata, quod ipso iure fieri nõ potuit, & iõ ap-
paret, quod ex verbis edicti dum dicit, ratũ non habebo, hẽt pri-
mã vtilem in rẽ, vel in personã. Itẽ actionẽ, quod met. cau. vt resti-
tuatur, ideo puto ꝙ si esset dispositio iuris ciuilis, quæ diceret ra-
tum non habebo, cõpeteret prima directa in rẽ, & in personam.
3 Tene mẽti, quia vtilia sunt. Itẽ verbum, ratum, † refertur ad ius.
q. d. ratum nõ habebo de iure: verbum, firmum, refertur ad factũ.
Vnde si diceret, non habebo ratum, neque firmũ, intelligitur ra-
tum de iure, firmum de facto. Quod no. in l. id, quod pauperibus.
c C. de epis. & cle. c & ideo prætor non habet ratum de iure in quan
tum ipse potest. & quia ipso iure non sufficit adhibere remedium
facti, per in integrum restitutionẽ proposita actione, quod met.
cau. quia prætor ratum non hẽt, sed quia non potest dñium que-
situm alteri auferre, iure directo, concedit vtilẽ actionem. Itẽ ex
istis verbis cõpetit metum passo actio, per quam cogitur ille, qui
metum intulit, reddere dominium directum, vel se reponere in
pristinam actionem directam, ergo quod hic dicitur, ex his ver-
bis edicti colligitur de necessitate, quod no.

ADDITIONES.

a Secunda lec. Vide in l. 3. C. eo.
b Rationem. Adde quæ notan. per l. 1. de condi. ex lege.
c Clau. ¶ Et cle. Et vide tex. no. vbi ponuntur tanquam diuersa. & in l. generali.
C. de sac. san. eccl. & vide Cæpol. caut. 139.

§. Item Iulianus.

Metum inferẽs, tenetur restituere, &
de dolo cauere. h. d. Vel sic. Qui resti-
tuit rem per hanc actionem cogitur cauere de dolo. h. d.

a §. Licèt etiam.

a Persecutoria tollitꝛ ꝑ pœnalẽ, qñ inest
rei persecutio. h. d. Vel sic. Actio in rẽ tol
litur ꝑ pœnalẽ, & ecõuerso: qa in pœnali ꝯtinetꝛ rei ꝑsecutio. h. d.
¶ Op. qđ nõ est, tolli nõ põt. l. nã & si. §. post defectũ. de iniu. rup.
test. Sed ad quadruplum nõ ꝯpetit, nisi secuta ꝯtumacia. Sol. vt in
gl. ¶ Item op. de l. si pro fure. ȷ̃. de con. fur. Solue vt in gl.

ADDITIO.

a Licet etiam. Vide in l. 3. C. eo. & l. si per vim. ȷ̃. eo. & l. si cum exce. §. post annũ.
Et an istud remedium concurrat cum l. si quis in tantam C. vnd. vi. Bar. in l.
sequitur. §. si fundum. de vsu. & gl. in d. l. si quis. ad fi.

§. Ex hoc edicto.

Per hanc actionẽ debet res in pristi-
num statũ restitui, alias ꝯtumax in
quadruplum ꝯdẽnabitur. h. d. Vel sic, Per hãc actionẽ fit restitutio
in pristinum statum, & ad restituẽdum metũ inferẽs ꝯpellatur. h.
d. Op. de l. si qs accepto. & l. si mulier. ȷ̃. de ꝯd. ob cãm. Sol. intellige,
qđ hic dr̃, qđ reponat in pristinã obl'õne, si est debitũ ꝯditionale,
vel in diẽ: al's dẽt soluere, vt in ꝯrio. facit l. si sponsalibus. ȷ̃. de iure
dot. ¶ Quæro, qñ debitũ est ꝯditionale, & quis non vult repone-
re in pristinam obligationẽ, qđ quadruplabitur? Quicquid dicat
gl. dic, ꝙ quia iste ꝯuenitur ex suo dolo, totum, qđ erat in obl'one
quadruplabitur. l. locum. §. ꝯdẽnatio. de tab. exhib. Sed quid si est
talis obligatio, quæ non põt in pristinũ statum reponi? Dic vt in
gl. q̃ not. quia vides, quod obl'o ex delicto nõ põt ꝯhi sub ꝯditio-
ne, sed purè; nec recipit diẽ, vel ꝯditiõẽ: quod intellige, qñ ex do-
lo, secus si ex culpa, saltem quo ad executionẽ. l. in lege Aquil. si
deletum. ȷ̃. ad l. Aquil. fallit in l. si tutor reip. in fi. ȷ̃. de tu. & ra. di-
str. Sed quid si reus, & multi fideiussores tenentur, an contra om-
nes quadruplabitur? Dic vt in gl. & ȷ̃. in seq. §.

§. Cum autem.

Hæc actio in rem scripta, ideo datur ꝯ
omnes, ad quos commodum peruenit
ex metu. Item est restitutoria, & ideo omnia in pristinum statũ re-
ponit. h. d. cum l. seq.

LEX XI.

Si quis.

Non tenetur quis ex metu illato per aliũ, nisi qua-
tenus commodum ad eum peruenit. h. d.

LEX XII.

1 *Quando titulus non excusat a percipiendis, remissiue.*

Sed & partus Accessiones pcepte, & q̃ à petitore perci pi potuerunt, veniũt in hãc actionẽ. h.d.
1 No. hic casum, † qđ titul⁹ à pcipiendis nõ excusat. Sunt & alij casus, q numerant hic. de quo in l. si qs fundũ, & p totũ, C. de rei vẽ.
1 *Vim vi licet repellere, etiam ex interuallo quãtũ ad actionem, quod metus cã.*
2 *Exceptionem habens, & vim committens, potest accusari lege Iulia de vi.*

§. Quæri potest. Actio qđ met. cã. nõ cõpetit ei, q ex metu dãnificatus nõ est. h.d. Vel sic. Qui p metũ reddit, qđ reddere tenet̃ hac actione vel alia, non hẽt actionẽ qđ me. cã. h.d. cũ §. seq. Not. gl. q̃ dicit, qđ quis tenetur de fructib. pceptis, & percipiendis, licet hẽat titulũ. ¶Oppo. & vr̃ ꝙ
1 vim † vi repellere nõ licet, nisi incõtinenti. l. j. C. vnde vi. & j̃. de vi & vi ar. l. 3. §. eũ igr̃. & l. vt vim. s̃. de iust. & iur. Solu. qdã intelligunt sic istũ §. qđ vis fuit adhibita incontinenti. Tu dic qđ hoc verum quantum ad interdictũ vnde vi, q̃tũ ãt ad hanc actionẽ hoc non curatur. Rõ qa reqrit danũ, vt hac l. in fi. ¶Scđò op. qa fm hoc q intulit vim dẽt primã actionẽ perdere. s. qđ me. ca. vt hac l. i fi. & j̃. l. px. So. gl. dicit not. licet amittat actionẽ nõ tñ amittit exceptio-
2 nem si possidet, qđ est no. dicã j̃. l. pxima. Et si † dicas, ergo nõ punietur violentia ĩ eo q hẽt exceptionẽ. Rñ. imò punitur, qa poterit accusari lege Iulia de vi. ¶Ad finẽ h⁹ §. op. si verũ est inferẽtem metũ amisisse ius crediti, ergo verũ erit istũ q coactus ẽ, sustinuisse dãnũ, qa soluit indebitũ, & sic hẽt locũ actio qđ met. cã. Gl. distinguit tria tpa, ideo dic vt in ea. In eo qđ dicit gl. considerari pũctum, qa tpe metus adhuc non amiserat. Op. paria sunt quid esse futurũ de proximo, vel iã esse pductum in esse, l. non tm̃. i prin. j̃. de exc. tu. & l. vt iurisiurandi. ĩ pri. đ ope. li. Rñ. ꝙ ẽt post violẽtiam illatã non amiserat ius crediti ipo iure, sed sperabat amitti p sñiã, vt dicã j̃. l. px. Et iõ gl. tã hic q̃ j̃. l. px. vr̃ errasse in hoc. & si haberẽ disputare punctum huius gl. fortè alr̃ determinarem.

LEX XIII.

1 *Occupans rem propria authoritate, quando non puniatur.*
2 *Substantiua duo quando ponuntur ante, & post ea sequatur adiectiuum, illud dicitur venire ad determinationem vtriusque, quando hoc salua ratione recti sermonis fieri potest.*
3. *Violentiarum genera quot sunt.*
4 *L. extat, dispositio habet locum pro oĩ violẽtia, præterq̃ ĩ turbatiua. Hoc edictũ põt cõcurrere cũ interdicto, vnde vi bonorum raptorum, quod vi aut clam & cum actione quod metus cã. Hoc edictum in quo subueniat. & nu. 5.*
6 *Creditor, qui infert vi debitori, ius crediti sui perdit, non ipso iure, sed p sñiã.*
7 *Lex loquẽs per verba futuri tpis, non intelligitur ipso iure, sed per sententiã.*
8 *Practica huius l. est, vt detur libellus, lis contesteter, & probationes fiant.*

a Extat. [a] Continuat̃ cũ superiori, & hoc intendit. Creditor q p vim, pecuniam, vel rẽ sibi debitã accipit, vel sibi solui facit, i⁹ debiti pdit, & oẽ i⁹ ꝙ hẽt ĩ re vel p re. h d. qa ista est quædã qſtõ noua, vel nõ declarata, vel glossata per Iurisconsultũ, quã ponit hic, & in l. j. j̃. ad l. Iul. de vi priua. & ideo gl. conata est glossare eam, licet parũ de ea curet̃, aliter glossasset Iurisconsultus. Mõ op. de l. ait ptor. §. si debitorẽ. j̃. quæ in frau. cred. & l. 3. C. de pigno.
1 † Sol. hæc est regula. fallit in casib. q ponuntur hic in gl. super ver
b bo, sine vllo iudice. quã not. & signa. [b] Et facit ad pdicta quod habuistis per Inn. ĩ c. olim. ex. de rest. spol. Fallit. n. in debitore fugiente, & depopulatorẽ agrorum. Item fallit in pacto, l. 3. C. de pig. Itẽ in legatario qui sua autoritate occupat rem legatã. l. j. §. j. quorum leg. Sed istud est, qñ res à nemine possidetur, aliàs secus. ¶Secundò op. & assumo prin. glo. magnæ. & op. de l. q vas. in princi. j̃. de fur. Sol. glo. hic ponit plures sol. Ista est vera, qđ creditor, q infert vim, & accipit rẽ sibi debitã, amittit oẽ ius crediti qđ hẽt in re, vel pro re. Ita loquitur hic. Sed ĩ ꝯria auferẽs rẽ, amittit ꝯdictionẽ furtiuã, p quã poterat repetere rẽ nõ aũt actionẽ furti, quæ ꝯpetit ad pœnam, nec dat̃ ad rẽ, vel p re. Et hæc est vera, quã tenent Doc. in l. si qs in tãtã. C. vñ vi. & ego in l. ꝯria. ¶Itẽ op. & intro. gl. magnã, qa hoc vr̃ ꝯ tex. q dicit rẽ vllã debitoris. per qđ innuit ꝙ perdit ius debiti, etiã separatum à re occupata, qđ quidam fatebant̃. Tamen falsum est. Dẽt. n. intelligi, rẽ vllã. s. debitã, vt sic illud qđ sequitur ĩ tex. debitã, referat̃ ad rẽ, & ad pecuniam. Pro hoc in l. hr̃s. §. j. de lega. 3. Ad idẽ j̃. de cõdic. & demon. l. mulieri & Titio. Tene menti,
2 quia † qñ anteponunt̃ duo substantiua, [c] & postea ponit̃ vnũ ad-
c iectiuũ, qđ illud dr̃ venire ad determinationẽ vtriusq;, qñ hoc pt fieri salua rõne recti sermonis. l. Plautius. de au. & arg. leg. ¶Item op. in auth. vt nõ fi. pig. per totũ. & in corpore, vt nul. iud. §. Quia vero. Sol. hic loquitur qñ capiuntur res: illæ constitutiones, quando capitur psona. Vide ea q̃ ponunt̃ in auth. sed oĩno. C. ne vxor
† p ma. † Itẽ op. de eo qđ dicit, pecunia occupata, quia illa in specie non erat debita, Sol. pecunia debita erat, & illa videbatur hr̃e ius, quia in genere suo recipit functionẽ, l. 2. §. j. j̃. si cer. pet. ¶Expedi-
5 tis gl. † put ponuntur ꝯria, veniamus ad mãm huius l. Et dicit gl. ad euidentiam huius l. debetis scire, qđ multa sunt genera violentiarum. Est. n. qdam violentia expulsiua, & ista non hẽt consensũ expulsi, & hæc punitur per interdictum vnde vi, vt j̃. de vi & vi ar. per totum. & hẽt locum solum in re immobili, vel in his quæ erãt in illa re. Est quædam alia violentia, quæ vocat̃ turbatiua, & ista hẽt locũ tam in re mobili, q̃ immobili, & ꝯ eam subuenitur p in-
d terdictũ, vti possidetis, vel vtrobi, vt gl. dicit. Sed est aduertendũ, [d] qđ p hac violentia non reperitur prodita aliqua publica accusatio criminalis. l. seruus. j̃. de act. & oblig. & l. hoc iure. de reg. iur. & ibi per Iac. de Are. Est tñ prodita actio iniuriarũ ciuilis, vel actio ĩ iuriarũ, quæ priuata est, vt infra, de iniur. l. sane si maritus. C. de iniur. l. iniuriarũ. la 2. & ista violentia sir̃r non habet consensum partis. Est & tertia violentia, quæ vocatur inquietatiua, vt qñ ruædifi cas in meo, vel aliquid facis, & hæc violentia punitur per interd. quod vi aut clam. & põt esse ꝙ hæc violentia hẽt consensum ei⁹ cui infertur. l. metũ. §. 2. s̃. eo. Est quarta violentia, quæ vocatur a-
e blatiua, [e] & ista hẽt locum solũ in reb. mobilibus, nec hẽt voluntatem eius cui auferuntur, & pro ista est prodita actio vi bonorũ rap. & competit etiam accusatio legis Iuliæ de vi. Est quinta violentia, q̃ vocatur compulsiua, vt qñ per vim aliquis cogitur ꝯsentire & velle, de qua loqtur totus iste titul⁹ hic, & C. eo. Sunt & alia iura punientia violentias, qdam ptoria, vt interdictum ne vis fiat ei, & multa alia interdicta phibitoria. Quædam iura ciuilia constituuntur, q̃ puniũt violentias, de qbus facit mẽtionem hæc gl. & ponuntur p maiori parte in ti. C. vñ vi: Rof. oẽs istas constõnes cõmentauit circa finem libelli sui, inter quas ꝗstões est edictum diui Marci. Et est primũ in ordine illorũ commentorum. ¶Circa
4 istud ergo, † quia est mã nr̃a, aliqua videamus. Circa qđ primò q̃ro, p qua violentia habeat locũ istud edictum? Rñd. hic loquitur gñalr̃ de eo, q per uim acceperit, vel per vim possidet. Et iõ d co, ꝙ siue sit violentia expulsiua, siue ꝯpulsiua, siue ablatiua, siue inqetiua: si tñ sit talis, q̃ priuet aduersarium possessione sua, hẽt locũ istud edictũ, vt hic patet ĩ eo: qđ dicit possidere, & accepisse. Hoc pbatur ex tex. q dicit, non ab ipso, sibi sponte datã, quæ verba cõgruunt, siue auferatur res, siue debitor inde expellatur, siue ad dãdum cogatur eo casu, quo creditor non possideret, non hẽret locum hoc edictum, vt patet ex hoc tex. ibi, sine vllo iudice temere possidere, &c. Pro violẽtia verò turbatiuã non hẽret locũ, quia non priuatur aduersarius possessione, nec res ab eo aufertur per illam violentiam. Et sic vides, ꝙ fm diuersitatem casuũ potest cõcurrere cum interdicto vnde vi, cũ act. vi bo. rap. cum actione qđ met. cã. & cũ interdicto qđ vi aut clã. Item q̃ro, † ad qđ subueniat
5 hoc decretum? Rof. vr̃ ponere ꝙ ex hoc decreto oriatur actio ex l. ista. Sed gl. dicit ꝙ hoc decretum non tribuit actionem ad repetendum id quod est datum per vim, vel ablatum, sed repetet aliis actionib. cõib. s. cõdictione indebiti, vel sine cã, vel vi bon. rap. & sĩlib. Quòd istud sit verum, ꝙ ad recuperandũ ex hoc edicto non ꝯpetebat actio, apparet ex tex. q dicit ius crediti non hẽbit, q su-
6 per iure decreti disponit, non super re. Sed vtrum creditor, † qui vim intulit, ius crediti perdat ipso iure, an requiratur sñia? Glo. vr̃ velle ꝙ amittat ipso iure hic dum dicit, occupantẽ iure debiti priuari. Dat. n. ꝯdictionem ĩdebiti, vel sine cã ad repetendũ. Pro hoc vr̃ casus s̃. l. px. ĩ fi. dũ dicit, ius crediti amisisse, &c. Not. qđ dicit amisisse, ꝙ ẽ tpis pteriti. Ita tenet etiã gl. ibi. Quod vr̃ pbari etiam ex isto tex. dũ dicit, ius crediti non hẽbit. & sic loquitur negatiuè, & ꝯstõ iuris ciuilis, q̃ ipso iure actionem tollere pt, ideo ipso iure tollat, vt l. metũ. §. volenti. s̃. eo. ¶Contrarium puto verum ꝙ per-
f dat ius debiti per sñiam. [f] Et ideo Rof. in libellis suis super rub. de edic. diui. Marci. format libellum, p quem petitur, vt à iure debiti priuetur. Probo p text. hic, q dicit, qsquis igitur mihi pbatus fuerit. non ergo ipso iure perdit, sed oportet, ꝙ violentia facta prius pbetur. Præterea hic dr̃, ius crediti non hẽbit, & sic loqtur in futu
7 rũ. Et rl̃a est, † qđ qñ lex loquit̃ p verba futuri tpis, ñ intelligitur ipso iure, sed per sñiam. l. iubemus. §. sanè. C. de sacro san. eccl. & l. in criminali. C. de iurisd. om. iudi. & in auth. habita. ne fil. p pre. Nõ ob. quia ista sunt verba negatiua, ergo &c. vt in §. volenti. quia ibi verba referebantur ad iudicẽ, hic ad partem. Item ibi sup iure q̃rendo, hic sup iure q̃sito tollendo. Non ob. s̃. l. prox. in fi. dũ dicit, ius crediti amisisse. quia Iurisf. ibi loquitur enunciatiuè. s. amisisse, prout continetur in l. seq. Quia aũt cito amitti sperabat̃ per sñiã, ideo amisisse dr̃, l. nõ vr̃. j̃. đ acq. pos. & l. nemo videtur. & ibi no. s̃.
8 tit. j. per libellum ergo peti dẽt. † ¶Item q̃ro, quæ erit forma practicandi istam legem? Respond. videtur text. dicere, quod primò debeant

ADDITIONES.

a Paris. ¶Extat. Pro intelligentia huius l. cuius iudicio iudex excuset a pœna, & quod, nõ requiratur dolus, sed sufficit culpa. Vide Ale. consi. 406. Itẽ quod ista lex nõ prosit ei, qui primo molestiam cõmisit, vide Pau. de Ca. consi. 35.
b Pom. ¶Quam no. & signa. Vide Cæp. consi. 26. in j. dub.
c ¶Duo substantiua. Adiectiuum post duo substantiua, determinat ea æqualiter. Vide quæ dixi post Imo. in l. cum filio. de leg. j.
† Clau. ¶Pro marito. Et Vide Bal. in c. causam. de of. deleg.
d Aduertendum. Et de istis omnibus adde bonam gl. in l. 2. C. e. adde Bart. in l. iniuriarum. §. si quis. & ibi dixi, j̃. de iniu.
e Vocatur ablatiua. Sed quare non competit pro re mobili, interdictum possessorium? vide Cy. & Bald. in rub. C. eo.
f Per sententiam. Not. ꝙ ad pœnam huius edicti requiritur sententia, licet gl. contrà. Adde no. per Bal. in l. Imperator. & quod ibi dixi, de iure fisci.

debeãt fieri ꝓbationes,postea debeat dari libellus per quẽ hocpe
tatur,qđ apparet.qa tex.dicit,Quisquis igiť probatus mihi fuerit
q̄ verba faciũt condõnẽ.l.qui liberis.§.hæc verba.ĵ.de vul.& pup.
Ante ergo dẽt existere ꝯdõ,q̃ actio cõpetat, vel intentari possit.l.
cedere diẽ.ĵ.de ver.sig.Credo qđ debebat dari libellus, & lis ꝯte-
stari,& post ꝯtestationẽ hoc ꝓbari ẜm ordinẽ iudiciorũ.Non ob-
a stãt hæc verba,qsquis mihi ꝓbatus fuerit,qa tacitè[a] inerat.s.qđ
hoc ꝓbeť.& iõ reddidit dispõnẽ cõditionalẽ.l.hæc verba.ĵ.de le.
j.Sunt q̃dã aliæ cõstõnes, quæ puniũt violẽtos sicut constitutio.l.
non ab re.C.vnde vi,& cõstõ.l.si qs in tantam.& constitutio l.me
minerint.& oẽs similes ꝓut s̃.dixi.Omnes illas Rof.in libellis suis
commentat.& ego dum legi glo.illas, omnes solennissime vobis
legi,quas videatis.

ADDITIO.

a Clau.¶Tacite,Vide bal.in c.prudentiam.de of.deleg.

LEX XIIII.

Si cum exceptione. Qui in effectu dãnũ nõ patitur, ex hoc edicto actionẽ ñ hẽt.h.d
¶Op,de l.metum.§.sed qđ p̃tor.s̃.eo.Sol.ibi exceptio veniebat ex
hoc edicto,vnde hanc actionẽ non impedit. Secus si aliunde ve-
niret,& hæc vera.Sed quid si erat tutus exceptione odiosa?Dicit
gl.agẽdũ ex hac actione,& æstimari debuit euẽtus,qa posset eẽ ꝙ
solueret:sed nescio videť quõ æstimeť iste dubi⁹ euẽt⁹: qa non est
verisiľe ꝙ soluat,sicut nec ille q ẽ obligat⁹ nãľr tãtũ,ita nec detur
ista actio,quæ cõtinetur in l.illud,s̃.e.

a **§. Si quis non restituat.** Hucusq; Iuriscõsultus exposuit primam partẽ edi-
cti.s.qđ met.cã gestũ est,ratũ nõ habebo. Nunc exponit secundã
partẽ edicti,cuius verba ordinatè nõ hẽmus:tñ vt colligitur ex ĵ-
b scriptis,poterãt esse talia verba,Si qs nõ restituat[b] quod eũ resti
tuere oportet intra tp̃s,qđ datur iudicatis, ꝯdẽnabitur intra an-
nũ in quadruplũ,post annũ in simplũ cã cognita,vt ĵ.ea.l. §. quã-
tenus.ver.sin autem ante.& in hoc §.& seq.

ADDITIONES.

a ¶Si quis non restituat,Vide Sal.& quod ibi scripsi,in l.cum te.C.eo.
b ¶Non restituat. Vsque autem ad quantũ tempus durat hæc facultas offeren
di, vide quod no.in l.si quis stipulatus fuerit decem.de sol.ĵ.& in l.item ve-
niunt.in §.cum prædiximus.de pet.hær.

§. Si post annum. Hæc actio ꝯ̃ non restituẽtẽ post annũ competit ad simplũ.h.d. ¶Op.
de l.si non ꝯuitij.C.de iniu.vbi actio iniuriarũ tolliť anno cõtinuo
sed hic dř vtili.ergo malè,Sol.speciale est hic in iniuria illata,metu
a compulsiua.¶Itẽ op.qa actio ista cõcurrit cũ actione[a] vtili in rẽ.
l.metũ.§.volẽti s̃.eo.Sol.fateor ꝙ concurrit cum actione descen-
dẽte ex hoc edicto ,vt ibi:secus si aliunde veniret. ¶Itẽ opp.ꝯ̃ rõ-
nẽ huius §.qa qñq; nõ dať hr̃dibus,neq; ꝯ̃ hr̃des,vt inst.de perp.&
tẽp.act.§.non omnis. Sol.fateor ꝙ ista rõ non est gñalis sp̃. quia
fallit quandoque quia illa est bona ratio, qua sublata tollitur di-
ctum,vel qua posita ponitur dictum.l.si vero non remunerandi.ĵ
mand.quod no.

ADDITIO.

a Concurrit cũ actiõe.Viđ gl.& bal.ĩ.l.si p vim.C.e.& ĵ.ea.l.in §.eũ q.vbi no,

Pœna quadrupli an sit pœna delicti, vel contumaciæ,premissiue.

a
b **§. In hac actione.** Qui agit hac actione,duo dẽt probare.[b] s.metũ illatũ, & ad inferẽtem
metũ commodũ puenisse.h.d.Not.positiones,quę debent fieri in
1 actione,ꝙ met.cã ¶Item not.ꝙ pœna † quadrupli non est pœna
metus illati,sed pœna contumaciæ.Facit ad quæ.vtrũ pęna quã-
ti pluris,quæ imponitur non soluenti,vel negãti, dicať pęna deli-
cti,an verò pœna contumaciæ non soluẽtis,de qua dixi in l.j.ĵ.de
in lit.iu.& plenissime in l.2.de pu.iu. Quærit gl. vtrũ ille,ad quem
commodum peruenit ex cã onerosa,teneatur hac actione.Gl.di-
cit ꝙ sic.Dicam statim in §.aliquando.

ADDITIONES.

a Paris.¶In hac actione.Qualiter hoc intelligatur,vide Dec.cons.42.in 3.dub:
b ¶Probare.Quid oportet probari in hac actione vide infra.eo.l.non est.gl. &
Doc.in §.hæc autem actio.in ver.ex prædictis habes not.vide de his actioni
bus arbitrariis,ꝙ no.dixit Bar.in l.hoc edicto.in princi. ĵ.de public.& adde
Bar.hic.De formatione libelli.adde bar.in simili,in auth.contra qui propriã
& ibi bal.in fi.de nõ nu.pe.& bar.in l.altheras.§.calumniator.de infa.

1 *Sententiæ duæ in hoc iudicio possunt ferri,item vna tantum.*
2 *Libellus in hoc iudicio formari potest duobus modis.*
3 *Arbitrariis in actionibus possunt ferri duæ sententiæ.*
4 *Sẽtẽtiæ duæ qñ feruntur,an vtraq; sit diffinitiua,& ab vtraque sit appellãdũ.*
5 *Appellari à taxatione expensarum,an possit,remissiue.*
6 *Appellatur si à secunda sententia,ea pendente,restituendo,an quis euitet pœnã.*

§. Hæc autem actio. Fortis est , & breuiter hoc intendit. Hæc actio est arbitraria
& ideo iudex non restituentem post primam sentẽtiam condem-
nat in quadruplum.h.d.¶Op.quod iste text.sibi contradicat. Pri-
mò n.dicit sententiam datam,postea dicit, condemnationem pa
tietur.& sic præsupponit non esse datam in præterito. Sol.huius
timore glo.exponit datã.i.dandã super quadruplo,& sic ẜm hanc
gl.hẽt reus facultatẽ soluẽdi vsq; ad sñiam ferẽdã sup quadruplo:
sed qa ista ꝓcedit cũ violẽtia,iõ alij dñt,ꝙ hic fuerũt duæ sñiæ,pri
ma sup re & si nõ restitueret,tũc patieť cõdẽnationẽ quadrupli.Si
ista gl.intelľr,si nõ restituit vsq; ad sñiam primã,nõ diceret bñ,qa
hẽt facultatẽ restituẽdi vsq; ad tp̃s,qđ dať iudicatis.ĵ.eo.§.quaten⁹
1 & §.qđ si homo.Iste † est verus intelľs,ꝙ primo ꝯdẽnabiť ad resti-
tutionẽ, & si nõ restituit intra tp̃s,qđ dať iudicatis,tũc cõdẽnabiť
a ad quadruplũ,& sic ferẽť duæ sñiæ.Quidã dñt[a] ꝙ non ẽ necesse ꝙ
ferať nisi vna sña hoc mõ.Cõdẽno te ad rẽ restituendã,& si rẽ non
restituas,ex nũc ꝯdẽno te ad quadruplũ.l.ꝯductores.C.loca & l.
nõ ab re.C.vñ vi.qđ satis placet.ñ tñ p hoc reprobo practicã gl.ꝙ
2 ñ ferať duæ sñiæ,nisi ĩ prima hoc nõ fuit dictũ.Et ex p̄dictis † hẽs
modũ formãdi libellũ.Põt.n.qs petere sibi rẽ restitui,& si nõ resti
tuit,p̃t petere quadruplũ p nouã petitionẽ , vel dicere in eodem
libello,peto restitui rẽ,& si non restituas intra tp̃s qđ dať iudicatis,
3 peto te ꝯdẽnari ad quadruplũ.Et hoc † qđ dicit glo.ꝙ feruntur duę
sñiæ,hẽt locũ ĩ actionib.arbitrariis,in qb.vertiť arbitriũ iudicis, ꝯ̃
eũ q suæ sñiæ ñ paret.l.q restitueť,§.fi.ĵ.de rei vẽd. & vide qđ ibi
no.Sec⁹ si ex nã actionis, vt in bonæfidei iudiciis.Rõ patet,ꝙ illud
quod parit iudicis arbitriũ,erat fundatum añ sñiam.Iõ istud arbi-
triũ ĩ sñia exercere p̃t, post sententiã nõ posset,cũ illud officiũ sit
extinctũ.l.4.C.depo.& tũc ñ daretur nisi vna sñia.l.j.ĩ prĩ.ĵ. de ac.
4 emp.& ibi no.& ibi tibi dixi.¶†Itẽ quæro,qñ feruntur duæ sñiæ,
vtrũ vtraq; sit diffinitiua?Gl.disputat:finaľr vř tenere, quod vtra-
q; sit diffinitiua.Tu dicas,ꝙ diffinitiua põt intelligi duob. modis.
Vno mõ quod diffinit ꝯtrouersiã cãæ.l.j.ĵ.de re iu.tũc vtraque dif
b finitiua,qa vtraq; diffinit cãm suã.[b] Scđo mõ dř diffinitiua,qa dẽt
dari libell⁹,& lis ꝯtestari,& sñia,& ẜm hoc puto secundam sñiam
c nõ esse diffinitiuã[c] Magis.n.ẽ executio primæ.vt dñt gl.Hoc.n.ve
nit arbitrio iudicis,quod hẽt super hac actione:sicut in actionib.
vniuersalib.in qb.vľr ꝓnũciatur,postea ĩ executione discutietur,
q̃ res veniet.De quo in l.j.s̃.de edend.& in l. defensionis facultas.
d C.de iure fisci,li. 10.¶Itẽ q̃ro,an ab vtraq; sñia[d] possit appellari?
Et gl.vř dicere quod a secunda nõ quasi sit executio primæ. & In.
hoc tãgit in c.fi.extra,eo.Et veritas est,quod etiam à secunda põt
appellari,nã ab executione facta nõ põt appellari,sed à ꝓnũciatio
ne de exequẽdo sic,l.ab executore.ĵ.de appel.& l.ab executione.
C.quorũ appe.nõ recipi.Præterea nõ est verum , ꝙ si prima sit iu-
sta,& vera,quod secũda sit iusta, qa potuit esse,quod prima fuit
5 iusta,& nõ secũda,vt ĵ.ead.l.§.quatenus.ver. quod si homo. † Et
p̄dicta faciunt ad q̃st. vtrũ à taxatione expensarũ possit appellari,
6 de quo in l.ab executore.ĵ.de ap.vbi de hoc plenè dixi.¶†Sed q̃-
ro,si appellatur à sñia secũda pendente appľone,vtrum possit re-
e stituendo euitare pęnam.[e] Rñ.tenendo opi.quam s̃.dixi,non põt
nisi intra tempus,quod datur iudicatis.Ideo si illud est elapsum,
non potest euitare.

ADDITIONES.

a Pom.¶Quidam dicunt.Vide Ias.in §.quadrupli.Inst.de act.qui sequitur Bar.
hic.
b Diffinit causam.Diffiniua est illa,quæ diffinit causam.no. etiam diffinitiuã
dupliciter sumi,per Ant.extra,de re iu.in rub.adde Bar.in l.Titia.ĵ.de accu.
c Pom.¶Diffinitiuam.Vide Fel.in rub.de re iud.
d Vtraque sententia.Per Bal.in d.l.ab executore,in prin.& Bal.hic,& vide Bar
in l.fi.§.1.infra de ap.
e Euitare pœnam.An in causa appellationis habeat locum pœnitentia ? Adde
gl.in l.1.in prin.de act.emp.facit quod no.ĵ.de appel.l.creditor.§.iussus.& i-
stas alleg.Bal.in l.porro.circa fi.quæ fuit prima causa benefi.amit.

§. Aliquando. Ille ad quẽ ꝯmodum peruenit ex metu, nõ tenetur si rẽ ñ possidet.h.d.Vel sic. Is
ad quẽ res peruenit ex metu illato per aliũ rei interitu liberať.h.d.
Op.extra gl.hęc actio datur,qñ metus est cã ꝓxima,per quã res ad
me peruenit.secus si est remota.l.metũ.§.sed licet.s̃. eo.sed hic ad
a emptorẽ,[a] vel donatorẽ ñ peruenit ex metu,tãquã ex cã ꝓxima,
sed ex cã donõnis,& emptiõis.Sol.peruenit hic ex metu, tanq̃ ex
cã ꝓxima ex parte dãtis,licet nõ ex parte recipientis, qa ex parte
eius actus per ipsum factus est sponte,quare non est contra , &c.

ADDITIO.

a Sed hic ad emptoré.Et vide gl.s̃.ea.l.§.in hac.& C.eo.l.non interest.per glos.
& Doc.& ibi omnino gl.& Cy.¶.Ant.Ale.Adde bar.idé tenentem, in l.stipu
lationes non diuiduntur,in 8.q.& in l.1.§.1.de ope.no.nun.& est tex.in l.illud
conuenit.& ibi bar.& ang.ad hoc no.de excu.mu.li.x.bal.in l.nec patronus.
ad fi.C.de ope.li.vbi dicit istud esse inductum propter authoritatem legis
non contemptibilem.Facit quod tenet Abb.in ca. 1.in vl.no.de sponsa.vbi te
net,quod possit præcisè compelli maritus,& vxor,vt in vnum redeant, nec
soluendo interesse,liberãtur quia obligantur ad cohabitationem ex lege di-
uina,vide Ias.in d.l.stipulationes non diuiduntur.

§. Pedius. Alias est lex,& venit ad ꝓbõnẽ eorum,q̃ s̃.dixerat.s.emptorẽ,& legatariũ,& similes teneri hac
actione,& in summa hoc intendit. Hac actione tenetur metum
inferens,& is ad quem res peruenit ex metu.h.d.

1 *Pacto fieri potest quod acceptilatio fideiussoris non prosit principali*
2 *Acceptilatio non porrigitur ad reum,si hoc est actum.*

§. Labeo ait. Rescisso pincipali,rescinditur accessorium. secus econuerso,h.d.¶Quæro qualľr libera
tur

ratur fideiussor?Gl.dicit pacto,vel acceptilatione,hoc acto, quod
1 illa acceptilatio principali non ꝓsit vide gl.& no.eã. ¶†No.qđ per pactũ põt fieri,qđ acceptilatio fideiussoris,non ꝓsit principa
2 li.†Itẽ no.quod acceptilatio nõ porrigit̃ ad reũ,si hoc est actum. ¶Idẽ no.in l.& per iusiurãdum.§.& si fideiussori.ĵ.de acceptil.

1 *Si pœna venit duplicanda pro delicto commisso in platea de nocte, & in festo, an quadruplicabitur duplum,remissiue.*

1 §.Quadruplatur. Nõ eget summario.Facit ad q. ali-qs†ꝯmisit delictũ ĩ platea đ nocte in festo S.Herculani,queritur vtrum ex omnib.istis cãis pœna duplicetur,vl' quadruplicet̃;& si duplicet̃,vtrũ duplicabitur simpl'r, an ipsũ duplatum,vl' quadruplatũ.Et hic videtur cas⁹ qđ quadruplicabitur ipsum duplatum,vl' quadruplatum qđ apparet,qa dicit cum fructibus & omni cã.q.d.habita cõsideratione omnis q̃titatis debeat fieri duplatio,seu quadruplatio. Istud tñ nõ est verum, qđ plenè examinaui in l sanctio legum.in fin.ĵ.de pœnis.

1 *Tactũ quãdo est in obligatiõe ex legis dispõne,tunc qs præcisè cogitur ad factũ.*

§.Sed & si quis. In quadruplo inest simplum,qđ ꝓmittẽti restituit,eum liberãdo.h.d. Vl' sic Cõdẽnat⁹ ad quadruplũ,qa nõ liberat,triplũ pstat,& cogit̃ libera-
1 re.h.d.No.id qđ đt,acceptilatiõẽ oĩno facere teneatur,ꝙ†vbi factum ẽ ĩ obli gatione,ex legis dispositiõe qs pcisè ꝯpellitur ad factũ,vt hic.Sec⁹ ex dispositiõe hõis,qa tũc succederet obligatio ad ĩteresse,& liberaretur pstãdo ĩteresse l.si quis ab alio.de re iu. Dixi in l.stipulationes non diuiduntur.ĵ.de verb.obli.

1 *Dictio,omnino,comprehendit omnem casum.*
2 *Periculum interitus spectat ad metum inferentem.*
3 *Arbitrium iudicis durat re perempta.*
4 *Rei interitus quomodo accipi debet.& nu.7.*
5 *Condẽnato ad speciem in actione reali datur tempus officio iudicis ad speciem,siue ad rem in actione personali datur tempus.l.in fideicommissi.infra, de vsur.*
6 *Reus si tempore condemnationis condemniatur in aliquo vltra id,quod venit in prima sententia,pro illa habet nouam dilationem,quæ datur iudicatis.*
8 *Extorta re metu perempta ante omnem sententiam potest agi ad ipsam rem, & etiam ad æstimationem.*

§.Quatenus. Iste §.consueuit reputari ita difficilis sicut aliquis alius qui sit in libro isto. Et ratio difficultatis est ꝓpter intricationẽ gl.qa gl.legit istũ §.p salt⁹. Iõ primò ponã lec.q̃ tenet gl.nr̃a,postea aliã lec.q̃ gl.tãgit licet nõ teneat,q̃ forte est verior.h.d.Si res per metũ,seu per vim cõpulsiuã extorta ante sc̃dam sñiam pereat, perit periculo metũ inferentis: si verò post secũdã sentẽtiã intra tp̃s datum iudicatis,perit periculo dñi,si res eodẽ mõ erat peritura penes eum:aliàs secus.h.d.ſm lec.gl.Gl.hic posita diuidit hunc §.Pone casum.dictũ est s̃.ꝙ metũ inferens ꝯdẽnatur in quadruplum si nõ restituitur post sentẽtiã,& quod in quadruplo inest simplum. ¶Quæritur quid si non apparet simplum,qa perempta est res tradita? Dicit Iuriscõsultus qđ siue extet,siue nõ,ꝯdẽnatur in quadruplũ.h.d.in prin.in ver.sic & in interdicto.Hoc ꝓbat per si'e in interdicto vnde vi,& qđ vi,aut clã.Et sic dẽs ꝯiungere lr̃am.¶Secundo q̃ritur & accipitur ver.sinaũt.Vide ꝙ siue res sit pẽpta,siue ñ ẽt añ sñiam tenetur ad quadruplum.Quid si ẽ pẽpta post primã sñiam de simplo,añ secundã de quadruplo?Dicit ꝙ idẽ,ꝙ si añ ꝑmã sentẽtiã.Et ꝙ dictum ẽ q̃n res ẽ pẽpta in toto , idẽ q̃n ẽ deperdita, vt qa ẽ in fuga. & sic seq̃t ver.ergo & in fuga.q.cõtinuatiuẽ legit̃ cũ ver sinautẽ. Redeo ad ver.qđ si hõ.Dictum ẽ,q̃n res perit añ primã sentẽtiam.Secundò q̃n post primã,añ tñ secundã sentẽtiã. Quid si post primã ẽt post secundã,intra tp̃s tñ qđ datur iudicatis, res perit totaliter, q̃ritur qđ iuris?R̃n.Iuriscõsultus,ex quo est in tãtũ grauatus, vt ad triplũ teneat̃,dicimus quòd non pereat periculo suo,sed tenet̃ solũ ad triplũ.Seq̃t ver.ꝓ eo ãt.ĩ quo ꝓseq̃t eãdẽ mãm. Vidi q̃n post sentẽtiã primã,& secundã seruus mortuus est. Sed quid si nõ est mortuus,sed est in fuga?Dicit Iurisc.ꝙ re⁹ in plus grauatur, qa dẽt cauere se prosecuturũ,vt eum restituat,nihilominus domin⁹ posset agere contra possidentẽ rei vendicatione, vel ad exhibendũ.Itẽ legitima illud quod dicit,ꝙ debet cauere se ꝓsecuturũ,&c. verum est, nisi ad dñm seruus perueniat,qa tunc euanescit stip'o. Venio ad ver.sed & si nõ culpa.Vidistis,ꝙ re pẽpta post sentẽtiã intra tp̃s qđ dat̃ iudicatis,reus non tenetur.Hic litat,ꝙ hoc est verũ,si res esset peritura eodẽ mõ penes dñm. Sed si ñ eẽt peritura eodẽ mõ penes dñm,tũc reus re ꝑempta non liberat̃.h.d. Venio ad ver. itaque. Nunc ꝯcludit ꝙ ex prædictis apparet ꝙ interdum mortuo hoĩe dñs mortui hominis nihil recuperat,sed interdũ recuperat ꝓtiũ,vtputa,si erat vẽditur⁹ eum,& sic ñ eẽt periturus penes eũ,qa vẽdidisset si met⁹ nõ fuisset illat⁹.h.d. ¶Mõ his expeditis añ omnia q̃ro,quare gl.legit §.istum ita p saltus?R̃n triplex est rõ.Prima est,rõ ꝯrietatis,qa si ver.sic & interdicto,iungeretur ꝓximo p̃cedẽti,innueret,qđ in interdicto,vñ vi, dẽret distingui vtrum res eodẽ mõ esset peritura penes actorẽ,vel nõ, qđ est ꝯ casum l.j.§.rectissimè.ĵ.de vi & vi arma.iõ iungit̃ cum principio.Secunda fuit rõ ordinis,nã ſm nãm primum tp̃s ẽ añ oẽm sentẽtiã ſm post primã,añ sc̃dam;tertium post oẽm sentẽtiã & iõ gl.legit primo ver.sinaũt añ sñiam,vt ordini nãæ correspondeat. Tertia fuit rõ euitãdę supfluitatis.Nã legẽdo p ordinẽ illũ ver.sed & si ñ culpa.s.iũgẽdo cũ ꝓximis p̃cedẽtib. eẽt supflu⁹,qa bis idẽ repeteret,iõ gl.illũ iũgit cũ ver.qđ si hõ.Mõ ad istã lec.op.hic dr̃,ꝙ si res piit añ oẽm sñiam,vl' post primã,añ secũdã sñiam,re⁹ tenet̃ ad ęstimationẽ,& ĩ hac actiõe versat̃ iudicis arbitriũ. Cõtra ĵ. ti.j.l.arbitrio.§.ñ tñ istud ꝯriũ ꝓut respicit ꝑmũ tp̃s,tãgit̃ ĩ gl. sup verbo, oĩmõ,& dt qđ arbitriũ iudicis ẽ circa rei ęstimationẽ,ñ aũt circa triplũ.Tãgit̃ ẽt ĩ vers.sinaũt ante sñiam,in duab⁹ primis gl. Et dicit idẽ qđ arbitriũ nõ est circa triplũ,nisi iã poneres super triplo eẽ litẽ ꝯtest.Vide glo.super verbo,sinaũt ante sñiam. Glo.vnum dicit,& aliud innuit,dicit, ꝙ re perempta cessat iudicis arbitrium super pęna p d.l.arbitr o.§.nõ tñ. nisi sit lis ꝯtestata super quadruplo,vt d.§.nõ tamẽ.Istud nõ est verũ.Nã in l.arbitrio.§.nõ tñ.versat̃ arbitriũ iudicis in deferendo iuſm in litẽ, qđ iuſm non debet referri re perẽpta sine dolo,& culpa:qa iam incipit dẽri ęstimatio in quã non cadit affectio, vt l.nummis.ĵ.de in lit.iurã. Sed ĩ actione versatur arbitriũ iudicis in faciẽdo ꝯdẽnationẽ tripli ꝓpter ꝯtumaciã rei,sed ita p̃t esse ꝯtumax in non restituendo æstimationẽ,sicut in non restituẽdo rẽ:& iõ nõ cessat arbitrium iudicis circa ꝯdẽnationẽ tripli.ita loquitur hic,& ita intelligebat Nico. de Mat.& Iac.Bu.Voluit ergo dicere gl.sustinendo eã quod cessat arbitrium iudicis in triplo,ea rõne,qa res non restituitur,sed nõ cessat ea rõe,qa æstimatio nõ restituitur.Nã oĩno dẽt restitui estimatio,nõ ipsa res.Et hoc tetigit aliqual'r gl.super verbo.Sinaũt ante sñiam.& in vers.sinaũt.Scdm est, qđ gl.innuit, ꝙ sup quadruplo veniat lis cõtestãda.In eo quòd dicit,nisi lis sit ꝯtestata super quadruplo Doc.Vltramõ.istud rep̃hẽdunt dicẽtes, ꝙ solũ vna fertur sñia,& libellus ꝯdõnal'r ꝓponetur,& vn⁹ libell⁹ datur,vt dixi s̃.ea l.§.hæc aũt actio.Ego verò dixi vobis ibi,qđ duæ ferunt̃ sentẽtiæ tñ sc̃da nõ dr̃ oĩno d ffinitiua,quia vr̃ executio primæ, vnde in ea non dẽt dari nouus l bellus, neq; fieri noua ꝯtestatio litis , vt ibi gl.expsse tenet Roff.in ibellis suis super hoc tit. hoc ẽt sentiebat Nic.de Matth.Itẽ gl.tua dicit aliud, qđ q̃n res per it ante oẽm primã sñiam,quòd indistinctè periculũ ꝓtinet ad metum inferentẽ, nõ habita distinctione, vtrum res eodẽ mõ erat pitura, vel nõ, penes actorẽ.Hoc ẽt sequũtur oẽs Doc.Mod.Mihi displicet hęc rõ, qa hæc actio,qđ met.cã,est huius naturæ qđ dãnũ exig t.l. sed & partus,in fi.s̃.eo.& s̃.ea.l.in prin.Sed si res erat eodẽ mõ per tura penes actorẽ,& nullũ passus est damnũ,vt l.si pecuniã.§.fi.& pe.ĵ. de ꝯd.cã da.ideo actio qđ met.cã,ad hoc nõ dat̃. Igitur gl.ĩ lec.h⁹ §.psupponit q̃dã nõ vera vt vidistis. Itẽ legit istũ §.p saltus.nec est verisi'e qđ Iurisconsultus fuerit incõstãtis intellectus, qđ loq̃ret per saltũ Iõ assumo secundã lec.quã hæc gl.tangit,& non ꝓseq̃t, ſm quã iste § legitur ordinatè.Et d uido §.sic,Primò ponit vnum dictũ in g̃ne.s.qđ res cõtinetur in quadruplo oĩno,hoc ẽ siue res extet siue nõ.Scdò in ver quod si hõ.ponit vna limitatio,ꝙ istud nõ hẽt locum q̃n res per it post secundã sñiam intra tp̃s iudicati. Tertio ponit aliam limitationẽ,q̃n res oĩno non periit,sed est in fuga,seu in perdito & quale sit iudicis arbitrium ponit ẽt hoc in ver.ꝓ eo ãt.Quarta in ver.sinaũt ante sñiam, po it p̃d ctã regulã hẽre locũ,re perempta ante primã sñiam.Quinto in ver.sed & si ñ culpa.limitat p̃dictã rr̃am,& d ctã in p̃ced.ver. locũ hẽre,si res non erat peritura penes actorẽ,& hoc ꝓbat per si'e. Sexto & vltimò in ver.itaq;.cõcludit ad ꝑm ssa, & sic legitur ordinatè. Expedita diuisione potes colligere casum in term nis,quem pone sic,Dcm est s̃.ꝙ in quadruplo inest simplum,& hoc indistinctè intell'r , vt fiat ei restitutio ei in triplũ,& sic pęna:hoc primò.ĩ ver.qđ si hõ. q̃rit,an hoc sit simpl'r verũ,qđ oĩno in quadruplo etiam insit simplũ,& teneatur ad simplũ:R̃n.ꝙ nõ,si res est perẽpta post sentẽtiã sc̃dam intra tp̃s,quod datur iudicatis,ꝙ sic limitat primũ dictum, In ver.pro eo autẽ.Hic ẽt limitat & dicit,ꝙ oĩno tenetur restituere rem hoc est verum,nisi res perempta sit,vel in deperdito , vt in fuga,sed tunc nõ tenetur oĩno restituere, sed cauere de prosequẽdo,nisi res ad dñm puenerit.h.d.ver.sinaũt:Dictũ est s̃. in regula prædicta,quòd in quadruplo inest simplũ,nisi post omnem cõdemnationẽ res periret,quid si ante cõdẽnationem res est ĩ fuga?Tunc dicit Iuriscõsultus, qđ oĩno tenetur, siue res periit,siue est in fuga. vers.sed & si non culpa limitat precedentia. in ver.sinaũt.quòd tunc demũ tenet̃,si periit ante sñiam, si eodem modo non erat peritura penes actorem sicut penes reũ: aliàs non tenet̃. & hoc probat p simile.Et ver.itaq;.ꝯcludit,& si non erat peritura penes actorem,sicut penes reum quia fortè vẽdidisset,ꝙ tenetur
1 reus ad pretiũ.h.d.vsq; ad fin. ¶†No.j.de significatione istius dictionis,oĩno,q̃ est vt oẽm casum comprehendat,vt hic no.in gl. super verbo,oĩno.& idẽ per Dy.in l. Græcè.§.illud ĵ.de fideiusso.
2 ¶†Scdo no.ꝙ periculum interitus spectat ad metũ inferentẽ.Fa-
3 cit l.j.C.eo.ti.¶†Tertio no.ꝙ re perempta ante sñiam durat arbi-
4 trium iudicis.¶†Itẽ no.ꝙ in actione distinguit̃,aut res erat eodẽ mõ peritura penes actorẽ,vel nõ,alia vero dicã ĵ.¶Oppo.ad q̃libet partẽ p se,primo ad primã partẽ op. de l.arbitrio §. non tñ.ĵ. ti.j,dic vt dixi s̃.¶Venio ad ver. ꝙ si hõ ,& op.ꝙ q̃n quis cõdẽnat̃ ad spe

ad speciē, nō hēt illud quadrimestre tps, qđ dat iudicatis, vt Insti.
a de of. iud. §. j. Hic vero dr̄ ɔriū, ergo malè. So. dt gl. a. fateor, ꝙ quā tū ad rē, nō hēt quadrimestre tps, sed quātū ad pœnam sic. Qđ ergo hic dr̄ đ tpe, qđ dat iudicatis, itellige of. iud. §. j. Inſ. đ of. iud. Tene mēti istā gl. Br̄ ista gl. nō dicit verū. Nā † qñ fit condēnatio ad
5 speciē in actione reali, tunc loquit Inst. de off. iu. §. j. Sed qñ fit in actione ꝑsonali, tunc siue fit ad quātitatē, siue ad speciē, hēt tps, qđ dat iudicatis, vt j. de vsuris, l. i fideicōmissi. De hoc ꝑ gl. & Do. ī l. fi. C. de exec. rei iud. ī gl. sup ver. statutū. ¶ Secundò op. Tu hēs hic, qđ isto casu est spāle, ꝙ re pempta intra tps, quod datur iudicatis, nō tenet de interitu ꝑ pœnā tripli. Contrà. intra tps, qđ dat iudicatis, hēt dilationē à lege, ergo non est in mora, ergo ad eum nō spectat periculū interitus īdistinctè. l. qđ te. j. si cer. pe. & l. si ex legati cā. j. de ver. ob. Et ꝙ nō sit in mora, probat C. de exe. rei iud. l. 2. Dicit gl. hoc verum quo ad vsuras: secus quo ad interitū. Tu potes dicere, ꝙ istud iō, qa ꝑcessit mora, q̄ per sn̄iam non est purgata, imò aggrauata. Non enim dēt litis const. nocere actori. l. nō solet. de reg. iur. & hoc ꝭm opi. gl. sed ꝭm opi quā j. tenebo, qñ periit intra quadrimestre tps, nullo mō reus tenet, & sic fateor ɔriū, vt j. dicā. ¶ Quærit gl. qđ si res periit post quadrimestre tps? Dicit gl. tunc indistinctè tenetur de interitu ꝭm oēs, & hic casus non ē
6 ī tex. ¶ Vltimò no. † ex hoc ver. quòd si tpe executionis reus cōdemnatur in aliquo vltra id, qđ venit in prima sententia, qđ pro illa hēt nouam dilationem, q̄ datur iudicatis. Nam hic ītelligitur
1 ꝙ post secundam sn̄iam habet tps, quod datur iudicatis. vt videtis. ¶ Venio ad ver. pro eo. & op. Nam ex hoc vr, ꝙ magis grauat quis qñ res est in fuga, quàm qñ est perempta, vt in ver. ꝑcedenti. Gl. dicit, fateor ɔrium. Rō, quia fugę potuit prouideri, non autem morti. Ex hoc sequit, ꝙ si existens ī fuga eius culpa abesset, idē esset. qđ in seruo mortuo. ¶ Itē op. de l. redhibere. §. 2. j. de ædi. edic. So. Aliud in tpe, aliud in metū inferente. ¶ Venio ad ver. sinautē ante sententiā. & op. de arbitrio. §. nō tñ. j. titu. j. So. vt dixi. s. circa primam lec. ¶ Secundò op. extra, ego intellexi istum versi. añ sententiā primā. Contrà, imò vr̄ post primā, vt ibi, qa text. dt. & hoc fit in his verbis edicti, neq; ea res arbitrio iudicis restituet. Et sic ī nuit, quòd iam ꝑcessit sn̄ia de re restituenda. Huius timore gl. recedit ab ista lec. & legit istum §. per saltū, vt superius dixi, & hoc ponit in fi. primæ gl. Vt verò sustineas istam lec. & dicas. ꝙ hic loquitur re pempta añ primā sn̄iam, iō iudex ɔdēnabit reum in æstimatione, & si æstimationē nō præstabit, ɔdēnabit reū in quadruplo, in quo erit æstimatio rei, & hoc iō, quia ea res, hoc est, æstimatio rei non fuit restituta iudicis arbitrio: & hoc fit his verbis edicti. neque ea res arbitrio iudicis restituatur. ¶ Sed opp. secūdū hoc melioris condōnis erit ille qui fuit in maiori ɔtumacia, q̄ ille q in minori. Nam ille q fuit ɔtumax, & expectauit primam, & scđam sententiā, non tenet ad æstimationē rei, re perempta intra tps iudicati. Iste verò q tēpore quo res periit, non erat condēnatus, tenetur ad æstimationē. Rñ. duplex est rō. quæ ponitur in tex. Prima, quia iā ille, q erat condēnatus ad quadruplū, re perempta omnino cogitur soluere triplum noīe pœnæ. nec pt illud effugere: ideo quia in hoc grauatur, in alio releuat, sed re perēpta ante sn̄iam primā non, ideo cogitur soluere triplū, sed pōt liberari soluēdo estimationē si vult. Et ista rō colr̄ in versi. quòd si homo. Est & alia rō, q̄ colr̄ in isto ver. sinaūt ante sn̄iam. Nā re pempta ante primā sentētiam fit condemnatio ad æstimationē & æstimatio est simplū & circa æstimationē eius est contumax, q̄ æstimatio perire non potest: ideo in quadruplo inest æstimatio, quia æstimationem istam arbitrio iudicis non soluit. Sed qñ res extabat tēpore primę sn̄iæ, & tempore secundæ præceptū de restituenda æstimatione, iō nō pōt dici, quòd æstimatio insit quadruplo, sed res ipsa. Ipsa autē res est perēpta, & tunc meritò excusatur. ¶ Venio ad ver. sed & si non culpa. Opp. quòd iste ver. superfluat per præcedentia, quia repetit idem, quod dixit. s. reū teneri. Gl. fatetur hoc si ordinatè legatur, & ideo iungitur ad ver. homo, vt vidistis. Ego nō credo, quòd Iurisc. fuerit ita modicæ memoriæ, ꝙ ita locutus fuisset. Ideo dicas, vt alij dñt, ꝙ hic repetit illud, vt addatur illud, quod dictum est ad rei æstimationem, qđ tene menti. Intellige ū non erat peritura penes actorē, quia hæc actio requirit damnū, vt s. dixi, & ideo ī aliis malæfidei possessorib. non adhibetur illa distinctio, vtrum res sit eodem modo peritura, vel non quia illæ actiones non sunt illius nāæ, ꝙ dānum reqrāt, sicut istæ, & ista est rō ꝓpria. ¶ Opp. ad hoc de l. j. §. rectissimè. j. de vi & vi arma. Solu. Aliud in illo interdicto, aliud in hac actione, per rōnē, q̄ s. ꝓximè dixi. ¶ Sed ɔ hoc op. de seq. ver. sicut in interdicto vndè vi. So. nō est oīmoda similitudo. Nam ad casum hic expressum est similitudo: qa tā in isto, q̄ in illo tenetur, si res non erat pitura penes actorē. Ad aliū casum si quādo res erat peritura penes ipm actorē, nō est sīitudo, & sic dictio sicut, hic ponit sicut ibi. Estote pfecti, sicut pr̄ vester qui ī cœlis ē. Quæro, vtrū hæc distinctio, sit res eodē modo pitura, vel nō dēat adhiberi qñ res periit post scđam sn̄iam intra tps qđ datur iudicatis? Et vr̄ qđ sic ꝭm primam lec. glo. In contrarium videtur ꝭm secūdā lec. Nā text. in ver. qđ si homo. vult denotare aliquā spālitatē, eo casu quo cogitur ꝑcisè ad triplū, qa ꝭm hoc nullū spāle eēt qa indistinctè in hac actione adhibet distinctio ꝑdicta, eēt res eodē modo peritura, vel non, ergo vr̄ ꝙ hoc casu excusatur indistinctè ēt si res nō eēt peritura penes dn̄m, dū tñ ab ipso reo absit dolus & culpa. & hoc qa grauat in triplo, releuetur in isto. & ꝭm hoc hēs clarè secundā lec. positā hic ī gl. qa tex. facit hic mentionē solū de duob. tpib. Primò de tpe ante sn̄iam primam, & post secūdā. & istud secundū ponit in ver. qđ si homo. Primū tps ponit in pri-
7 §. in vers. sinautē ante sn̄iam. Vt igit † ista materia liqueat, reassumo br̄, aut res ꝑ vim cōpulsiuā extorta periit ante primam sn̄iam & tūc si quidē erat peritura penes dn̄m, non tenet reus, qa dn̄s nō patit damnū, als secus vt hic in ver. sed & si non culpa. Et tñ casu quo tenet reus in quadruplo, ɔtinebitur æstimatio qa in æstimatione fuit adhibita ɔtumacia, vt hic, ī ver. sināt añ scđam sn̄iam & post primā. & istud non ponit in gl. in ver. sināt ante sn̄iam, & post primā, & istud non ponit in tex. sed ponitur in ver. sinaūt añ sententiam, ꝭm primū intellectū. Et isto casu ꝭm gl. dēt distingui, aut erat lis conte. super quadruplo, aut non. qđ s. reprobaui, sed dicēdum est, ꝙ indistincte tenet reus ad æstimationem, si res non erat eodē modo peritura penes actorē, & æstimatio ɔputabitur ī quadruplo. Rō, qa habuit ptātē, & soluēdi æstimationē, & euitādi cōdēnationē quadrupli, & sic non cessat rō. In versi. qđ si homo, aut res periit post scđam sn̄iam, & tunc si qdē intra quadrimestre tps & indistinctè reus nō tenetur ad æstimationem. Ratio, qa de necessitate cogitur subire pœnā tripli. Aut periit post quadrimestre tps, & tunc tenet indistinctè ad æstimationē, vt in glo. sup verbo, qa tripli. Et ꝑdicta vera, qñ agitur ɔ metū inferentē. Sed qđ si agat
8 ɔ aliū, ad quē res ꝑuenit? Dic vt in l. si ipsa. j. eo. ¶ † Itē q̄ro qñ res est pempta ante oēm sententiam, ad qđ ageretur, vtrū ad ipsam rem, vel ad eius æstimationē? Rñ. pt agi ad ipsam rē. l. j. C. e. Et glo. vr̄ hoc sentire sup verbo, tenebit. Pōt ēt ad æstimationē. l. ī re furtiua. j. de condi. fur. Dixi in l. stipl'ones non diuiduntur. j. de verb. obl. in qst. quando est in obligatione rem restitui.

CONCORDIA.

¶ Cōdēnatio. Pro concordia aduerte, qđ īcontinēti dēt fieri executio sicut ī actione reali, in actione ꝑsonali in rē scripta, vt est actio, qđ met. cā. Bar. ī l. fi. C. de execu. rei iud. allegatur tñ ɔrius in hac l. si cū exceptione. §. quatenus. ver. venio ad ver. Sol. Barto. in hoc ver. venio ad ver. qđ si homo. loquitur in actione merè personali. prima aūt opi. loquitur de ꝑsonali in rē scripta. Et hāc solvoluit directò ipse Barto. in d. l. fin. ideo rectè ponderando verba ipsius Bar. non meretur dici assignasse contradictionem.

ADDITIO.

a ¶ Dicit gl. Contrarium tenet Bal. in l. fi. C. de execu. rei iud.

§. Qui vim. In violentia compulsiua furtum non cōmittitur, secus in ablatiua. h. d.

§. Eum qui. Hæc actio concurrit cū actione de dolo, sed vna ꝑ alterā tollitur. h. d. Op. qđ actio đ dolo non ɔcurrit cū alia. ī. ti. j. & l. j. §. ait ꝑtor. & C. illo tit. j. l. 2. Sol. actio de dolo non ɔcurrit cū alia pari, sed cū maiori, vel minori sic, ita hic. Nam metus est spēs quo ad dolum, dolus est genus. Oppo. qđ actio quod met. cā cum alia nō concurrit. s. ea. l. §. post annū. Sol. ibi venit post annū, hic ante. Quærit gloss. nunqd ista actio sit famosa? Dicit ipsa glo. quòd nō: qa lege nō cauet, quod sit famosa.

§. Iulianus. Id, in quo quis damnū patitur, quadruplatur h. d.

§. Secundum hæc Hæc actio est ex delicto: ideo si plures sunt delinquentes, qlibet tenetur insolidū, & hæc actio ab initio est persecutoria, ideo vnius solō liberat aliū, q hac actione tenet. h. d. cum l. seq. & princi. seq. Op. j. ad l. Aq. l. itē Mela. §. si plures. Sol. ista actio est rei persecutoria verè, actio legis Aql. ab initio est pœnalis saltem in repetitione xxx. dierum, vel anni, iō vnius solō aliū nō liberat. Sic in l. si qs id quod, in fin. cum l. sequen. in fi. de iur. omn. iud. ¶ Quæro quid si ille, qui metū intulit, soluit æstimationē, an ille q possidet rem, possit conueniri rei vēdicatione? Gl. qđ sic ꝑ l. ēt. §. pe. j. de pe. hæ. ¶ Quærit glo. qđ si ab vno exacta sunt quīq; de decē, an alia qnq; aduersus alium quadruplabuntur? Et respondet ꝙ sic.

LEX XVI.

Quod diximus.

§. Sed & si serui. Hæc actio ex facto seruorum est noxalis: & solutio facta tollit hanc actionem: secus si seruus pro noxa detur. h. d.

1 *Hæres decedens intra annum sciens hæreditatem sibi delatam, transmittit ius deliberandi ad suum: si eius hæres ignorans simpliciter intra annū decessit, tertius hæres propter scientiam primi hæredis adire potest.*

a §. In hæredem. a Hæc actio datur ɔ hæredes quatenus ad eos peruenit, licet desierit apud eos

ADDITIO.

a Barb. ¶ In hr̄dē. Quid āt ī tutore, vid Bar. ī l. ī delictis. §. si exneos. j. de noxa

eos esse. Itē ꝯ hr̄des hr̄dis nō īspecto ꝙ ad vltimū, sed ꝙ ad primū hr̄dē peruenerit, h. d. cū l. seq. No. tex. legis sequētis in ver. & si ꝯsumpto, &c. quē tex. nescio alibi, ꝙ sufficit ad primū hr̄dē peruenisse, &
1 sic incepisse actionē trāsire ꝯ hr̄dē. † Et s̄m hoc vr̄ cas⁹ cuiusdā nobilis quā ꝯsului tpe mortalitatis. Vos scitis q̄d ille, cui delata est hereditas, si decedit intra annū sciēs hereditatē sibi delatā, trāsmittit i⁹ deliberādi ad hr̄dē suū. l. cū antiqorib. C. d̄ iure delib. mō primus hr̄s decessit sciēs hr̄ditatē sibi delatā hr̄s eius d̄cessit ignorās sīr intra annū, vtrū tertius hæres possit adire hr̄ditatē ex virtute iuris deliberādi pp̄ sciētiā primi hr̄dis? Et determinaui q̄d sic, qa iā illud cœpit esse hr̄ditariū, & ideo trāsit ad quēcūq; trāsit heredi tas. l. itē videdū, in fi. de pet. hæ. & est tex. hic. Ita dixi in l. qui duos. ꝟ. de reb. dub. iis. & ibi multa dixi de materia iuris deliberandi

LEX XVIII.

1 *Locupletior vt qs dicat, an sufficiat ꝙ res ad eū peruenerit, licet postea desierit.*
2 *Precium quando succedat loco rei.*

a Si ipsa res. a Si res p metū extorta pierit, possessor locupletior non videt: secus si pierit res empta ex illa. h. d. Vel sic, Ille ad quē res peruenit ex metu, tenet, si res est apud eū, vel aliū loco eius: sec⁹ si ē pempta. In eo verò q̄d rei loco puenit nō attēditur, an pierit. h. d. ꝗ l. no. multū. ¶ Op. ꝙ re pempta, non liberet. s̄. l. px. gl. in l. pcedēti, in j. gl. soluit vno mō, q̄d illa intelligit s̄m istā, hæc gl. dicit al'r, & melius, q̄d hic loquit ī bonæfidei possessore, ad quē cōmodū puenit ex metu, ibi in hærede metū īferēte & ista est verior s̄m oēs. ¶ Op. de l. sed & si. §. j. ꝟ. de pet. hæ. Sol. illud in possessore hereditatis, q nō tenet ad illud, quod ad eum puenit ex eadem hæreditate re pēptā, hic secus: & ē rō, qa ibi heres, q petit hæreditatē, certat de lucro captādo; ille q ꝯuenit, certat de dāno vitādo. Sed hic ille, q petit rē suā, sicut ille, q conuenitur, certat de dāno vitando: iō sibi plenius subuenitur, imò s̄m gl. hic, ille q ꝯuenitur certabat de lucro captando, vt dicā ꝟ. proximo ꝯtrario. Op. ꝟ. si cer. pe. l. si eū seruū. & q̄d no. C. de rei vē. l. mater. Sol. dicit gl. itellige hoc ī possessore bonæfidei, ad quē res puenit titulo lucratiuo: al's h̄ndo ptiū rei n̄ videret locupletior, qa ptiū abest sibi.
1 † Et iō circa hoc hēres distinguere, b vtrū ad hoc vt dicat locuple-
b tior, sufficiat peruenisse, licet postea desierit? R̄n, Aut loqmur in hærede delinquentis, & sufficit puenisse ab initio, vt s̄. l. px. aut in alio bonefidei possessore, & tunc aut ille, q agit, certat de lucro captādo, & ille q cōuenit, certat de dāno vitādo, aut econuerso, aut vterq; certat de damno vitādo. Prīo casu nō sufficit puenisse, nisi duret ī eadē re, vel alia eius loco subrogata. l. s3 & si. §. j. de pe. hæ. Scd̄o casu, q̄n ecōuerso: tūc aut possessor desiit esse locupletior, perdēdo ipsam rē īmediatē, & n̄ tenet, vt hac l. in prin. aut perdendo aliā ī q̄ cōuersa ē, tunc sufficit ab initio locupletē fuisse, vt hac l. secundo resp. Tertiō casu q̄n vterq; certat de damno vitādo, qa res puenit titulo oneroso ad possessorē, tunc nō tenet si rē nō hēt
2 l. si eū. ꝟ. si cer. pe. & q̄d no. in l. mater. C. d̄ rei vē. † Op. dicit hic, q̄d ptium succedit loco rei, ꝯ l. q vas. ī fi. ꝟ. d̄ fur. So. gl. ī l. si & rē & ptiū ꝟ. de pe. hæ. dicit q̄d r̄a est q̄d ptiū n̄ succedit loco rei. & vbicūq; repit ꝯriū, ē spāle. Tu dic q̄d hic nulla ē spālitas, nā actio q̄d me. cā. dat ꝯ quēlibet ad quem ꝯmodū puenit ex metu. l. metū. §. fi. s̄. e. & s̄. e. l. si cū exceptione. §. Pedius. Siue ergo puenerit ꝯmodū ipsi⁹ rei, siue puenerit ꝯmodū ptij, ad illud tenet qs. Nec hoc est, qa prętiū loco rei succedat, sed qa nā actionis ad hoc se extendit. & hoc in iudiciis particularib. In vl'ib. aūt ptiū loco rei succedit. l. si rē & ptiū. de pet. hæ. & l. imperator. in fin. ꝟ. de leg. 2. De hoc per gl. in l. Labeo. ij. §. item diuus. aliās, si dominus. de verb. sig.

ADDITIONES.

a ¶ Si ipsa res. Per istum tex. no. limitat Bald. l. j. C. ne ex deli. defun. & vide q̄d dixi post Bar. ibi.
b ¶ Distinguere. No. quia dr̄ eē factus locupletior, q non est factus pauperior. l. in pupillo. & ibi no. ꝟ. de sol. & ad hoc no. vide l. verū. §. itē nō restituet. ꝟ. de min. & ī d. l. in pupillo. & qūo pbet quē eē locupletatū. vide Bal. ī l. j. ī fi. C. si aduer. credi. & quod hr̄ in l. fin. ꝟ. de exercitor. & in l. ciuitas. ad fi. si cer. pe. & bal. in l. fin. C. pro emp. & omnino Ang. post gl. in l. vtrum. ꝟ. de pet. hær.

LEX XIX.

Quod autem. Hæc actio, quæ datur ꝯ hæredem in id, quod peruenit ad eum, datur perpetuo & an peruenerit, litis contestationis tempus inspicitur. h. d. cum l. seq. Op. de l. videamus. s̄. eo. Sol. vt in gl.

LEX XXI.

a Si mulier. a Si metus fuerit iustus, hæc actio cessat h. d. Vel sic, Promissio facta metu iustè illato non rescinditur. h. d. ¶ Oppo. gl. de l. nec timorem. in fin. s̄. eo. Sol. hic patronus iustè inferebat metum, ibi non. ¶ Quæro, quid si aliquis minatur tibi de accusando de aliquo maleficio, & tu hoc prætextu aliquid promittis ne accuset, an possit rescindi? Dixi plenè C. eod. l. accusationis. & de contrah. & commi. stip. l. si quidem.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Si mulier. Vide Ale. consi. 47. in prin. 4. vol. Fel. c. cum inter. de except.

§. Quod metus. Hoc declara, vt l. metum. §. volenti. s̄. eo.

a §. Qui possessionem. a Alia est æstimatio possessionis, alia fundi, seu proprietatis. h. d.

ADDITIO.

a ¶ §. Qui possessionem. Vide per istum tex. no. Bar. in l. si alienam. sol. mat.
2 *Pacta, & contractus facti per metum quando valeant, & quando non.*

§. Si dos. Cōtract⁹ dotis factus metu est ipso iure null⁹. h. d. Quæro rōnē hui⁹ §. Dicūt q̄dā, ꝙ quocūq; mō do
a l⁹ dāt cām ꝯctui bonæfidei, est null⁹, vt ꝟ. ti. j. §. 1. l. & elegāter. a Quidā reprobāt, qa illud verū est in dolo velato, hic in nō velato. Dic
b ergo ꝙ hoc spāle est b in ꝯctu dotis. Nos vero possumus sic dicere
1 † Quidā sunt ꝯct⁹, & pacta vestita, & ista si q̄dē fiāt p metū, valent inspecto iure ciuili, sed rescindūt p ptorē beneficio ei⁹ edicti, vt p totū hūc titū. Quedā sunt pacta nuda, q̄ nuda remanent, tñ pp auxiliū legis actionē producunt, vt vidistis in l. legitima. s̄. de pac. & ista si fiunt p metū, sunt ipso iure nulla, vt hic coniuncta l. ad exactionem. C. de do. pmis. & q̄d dixi in d. l. legitima. Nā nō pducunt actionem auxilio legis, pp metū adhibitum, & hoc voluit dicere hic Iurisconsultus: & iō si promissio, de qua hic loquitur, esset facta per stipulationem, debet rescindi pactionem, quod met. cau.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ L. & eleganter. Vide ad declarationem Bar. hic, quæ addidit Decius l. interpositas. in prin. C. de transa. & vltra ea vide Barb. consi. v. vol. j.
b ¶ Spāle est. No. gl. hic, maximè dū dicit spāle in dote. Cui adde quæ no. p gl. & doc. maximè p Io. in l. si cū dotē. §. 2. sol. mat. Et ḡnaliter vide Dy. in d. l. & elegāter. Alios casus similes istis, vide p Sal. ī l. interpositas. C. de trās. q̄d aūt ī s̄nia lata metu, an sit ipso iur nulla? vide no. Bal. ī l. decernim⁹, C. de sacro. ec. & adde Bar. hic, & adde eūdē post gl. in l. 3. ī fi. C. e. & ibi Iac. bu. & bal. Quid ī authoritate, & actionib. volūtariis? vide bald. in l. sub ptextu. C. de hær. act.

§. Si metu coactus sim. Vbi actio ipso iure tollitur per pactum idē est in pacto quod ī acceptilatiōe. h. d. vel sic. Metus nō īpedit liberationem ipso iure. Et iō hac actione agēdū est, vt obl'o restauret. h. d.

1 *Voluntas coacta, voluntas est.*

§. Si metu coactus adii. In quasi ꝯtractu, qui celebratur adeundo, habet lo-
a cum hæc actio. h. d. Vel sic, coacta voluntas, voluntas est, a & ideo
1 quē hæreditati obligat, licet per hāc actionē restituat. h. d. † Not. ꝙ coacta voluntas, voluntas est. Oppo. de l. qui in aliena. §. Celsus ꝟ. de acq. hæred. Sol. ibi noluit, ꝙ appareret ex protestatione præambula, hic verò voluit, licet coactus.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Voluntas est. Adde tñ ꝙ coacta volūtas, nō dr̄ spōte facta, vt patet ex his quę dixi in l. j. §. si quis vltro. in fi. de quęs. post bar. vide bal. in l. pe. C. quo modo, & q̄n iudex. Istud procedit in reb. ppriis: secus in administratione rerum alienarū. s̄m bal. in rub. de cōtrou. inuē. in fi. vide ad declaratiōnē huius regulæ, bar. in extrauag. ad reprimēdum, in versi. videbitur. in princ.

§. Si coactus. Repudianti per metum succurrit per vtilem actionem ꝙ met. cau. h. d. Vel sic, Per hoc edictum restituit pria vtilis ipso iure, & dat hæc actio ꝙ met⁹ cau. h. d. Not. per hoc edictū restituit vtilis, non solum in actione in rem l. metum §. volenti. s̄. eo. sed etiam in aliis, vt hic.

LEX XXII.

1 *Carceratus promittens aliquid non obligatur, & promissio facta ei, ad cuius instantiam quis detinetur iuste valet, & etiam alius contractus.*
Cautela quod carceratus extrahatur, parum operatur.
Carceratus dicitur qui habet custodem & non potest ire quo vult.
2 *Carceratus facit testamentum, non tamen ad instantiam detinentis. Damnatus vero non, num. 3.*

a Qui in carcerem. Carcer est iustus metus, & pmissio facta in carcere a detinēti, nullius
b est momenti, h. d. ¶ Op. de l. metum. b §. sed licet. s̄. e. sol. Dicit † gl.
1 hæc promissio fuit facta detinenti, vel participi eius, secus si alte-
c ri, c vt l. contraria. Contra hoc op. s̄. l. prox. in prin. Illius timore di-
d cebat Iac. de Are. & Ia. Bu. quod hic debet intelligi d̄ detinēte d aliquem

ADDITIONES.

a Cl. ¶ Carcere. Et de materia carcerū vide q̄dā no. p Prępos. ī c. sup eo. de ap.
b ¶ Opp. de l. metum. vide Pan. consi. 60. j. vol. Rom. consi. 136.
c Paris. ¶ Secus si alteri. Nō tñ ad instantiam detinētis. l. nō interest. C. eo. & ibi Pau. de Ca. qūo aūt istud intelligat, vide no. Cō. cōs. 68. inci. in pñti. q. in ver. ꝙ ergo dicūt gl. & Doct. vbi intelligit hoc, q̄n carcerato ex tali cōtractu resultat liberatio aliqua, vel alia euidēs vtilitas, aliter daret & aperiretur via fraudibus, qa sp supponeret tertia persona, & ibi etiā in principio consilij, vide eundē cōs. 157. in prin. q dicit ꝙ si qs iniustè confiteatur, talis confessio non præiudicat sibi, & ibi ponit de veritate eius, q̄d dicit hic Bal. circa hoc vide in l. pe. ꝟ. de qō. & confessio. in tormentis indebitè, & sine sufficientib. indiciis illatis, ꝙ nō piudicat cōfitenti vide etiā eundē Cō. in fi. illius consilij, in ver. 2. ampli⁹ dicebā. vbi declarat illud, q̄d dicit hic Bar. & alij. Q̄n q est rite & iustè captus. vide q̄ habes ad Bar. oīno in rub. s̄. tit. j. Item vide secundò in materia cons. 316. vide oīno de materia Aret. in l. qui a latronib. in prin. ꝟ. de testa. & de cōfessione facta p carceratū, vide Barb. consi. 70. vol. 4.
d Cl. Detinente. Quid aūt de captione, vide Bal. hic, & Ro. cōs. 116. in 1. dub. & ad quæstionem gl. dum dicit, ꝙ confessio facta in carcerē non valet, qa præsumitur meticulosa, adde. Bal. in l. si quis, in hoc genus. C. de episc. & cler.

a que in carcerib. iniustè: secus si iustè fecit te carcerari,[a] vt s. l. proxi. in prin. Et io fecisti debitorẽ tuũ carcerari & ibi in carcerib. soluit, vel vendidit, valet. Tñ consuetudo est q extrahatur ex carce-
b rẽ, qñ facit aliquẽ ꝯtũ. Sed illud extrahere,[b] nihil valet, quia donec hẽt custodẽ, adeo q nõ ptire, quò vult, d citur eẽ ĩ carcere. l. q ne-
2 q; ff. de ver. sig. & ibi p Iaco. de Are. ¶ † Itẽ no. q qs in carcerib. pt
c facere testm̃[c] Qd intellige nõ ad cõmodũ[d] detinẽtis, p titu. si qs
d ali. testa. phi. ¶ † Itẽ q sunt ĩ carcerib. & postea dãnanẽ ad mortẽ,
3 non faciunt testm̃, quia sunt serui pœnæ. l. eius qui. ff. de testa.

ADDITIONES.

a Carcerari. An ista sint vera, vide Inno. extra, de spon. c. cum locum. vbi videẽ casus. & adde Bar. in d. l. qui neque. & limita vt per Bal. in rub. C. de resci. vẽ.
b Paris. ¶ Sed illud extrahere. Vide de hoc Com. consi. 65. in prin.
c ¶ Facere testamentum. Ang. in l. nemo carcerẽ, dixit no. verbũ, q licet generaliter nõ valeat pmissio facta in carcere, vt hic, & l. metũ. §. sed, & s. e. fallit in eo qui redimitur ab hostibus, sm eũ: quia tunc pmissio facta in carcere, et priuato, tenet. vr se fundare per l. fi. C. de captiuis. & l. qui testõ. §. j. de test. & vide Bar. hic. & qualiter cõfesio facta in carcere, possit dici spõte facta, vide Bal. in l. fi. qs in. C. de epi. & cle. & existẽs in carcere, põt constituere pcuratorẽ. Qd intellige, vt p Bal. in l. ab eo. C. quõ & qñ iud. & quod dixi d cõfessione in carcere, vide no. per Bal. in l. j. de confes. vbi reprobat gl. hic, & vide Bal. in l. falsus. de fur. quod carcer est iustus metus. Adde quòd pro dicto Ang. facit, quod consuluit Ro. consi. 216. qd stãte statuto, q minor nõ possit contrahere, nisi solẽnitate seruata, q poterit cõtrahere illa solẽnitate nõ seruata, vt se redimat ab hostib.
d Paris. ¶ Ad commodum. Vide Ang. in tract. malefic. in verbo, qui iudex, quia detineri & carcerari fecit in fi.

LEX XXIII.

1 *Probare debens si contra eum est præsumptio, afficitur duriori probatione.*
2 *Dolus vel metus nõ psumitur illatus, vbi ẽ iustitia, vel psentia cõsanguineorũ.*
3 *Dubitans vim sibi inferri, implorat officium iudicis, vt vim prohibeat.*
4 *Fictio est super certo, cum fingatur contra veritatem.*
5 *Præsumptio est super dubio.*

a Non est verisimile.[a] Vbi psumptio est cõtra illũ q pbare debebat, afficit duriori
1 pbõne. h. d. ¶ No. qd dixi in summario. † Ille. n. q dicit metũ illatũ, dẽt pbare: tñ si est psumptio ꝯ eũ pp locũ. requirũt probõnes
2 luce clariores. sicut in criminalib. ¶ No. qd † n vrbe[b] Romana ñ
b est verisile quẽ compulsum, & idẽ in oĩ loco, vbi regitur iustitia: simodo nõ est psumptio qd sit illatus dolus, vel metus pñtibus
3 cõsanguineis suis, l. trãsactionẽ. C. de trãsa. ¶ Item no. † qd qñ qs
c dubitat sibi posse inferri vim,[c] põt implorare officium iudicis, vt
d prohibeat vim inferri. Vlt. gl.[d] tractat mãm præsumptionum.[e] Et
e ad eu dentiam scias, qd aliud est fictio aliud psumptio, Fictio † ẽ
4 super certo, cũ fingat ꝯ veritatẽ, vt in muliere stipulante dotem, q stipulata nõ est in l. j. ĩ prin. & ibi bona glos. in §. accedit. C. de rei vxo. actione. & istam mãm plenè tractaui in l. si is q p emptore. & vsuc & appellat gl psumpt onẽ iuris, & de iure, ꝯ quã non admit-
5 titur pbõ ĩ cõtrariũ, sed magis est fictio, vt dixi. Quædã † est præ-
f sumptio,[f] & ista est sup dubio: & ista qdã est iuris, & de iure ꝯ quã nõ admittiẽ pbõ ĩ ꝯriũ, Quędã sm nãm, &c. vt i glos. & nusq tractauit istã mãm, nec Doc. nri aliqd boni dñt, nisi Cy. i l. siue possidetis. C. de pba. q aliqd dicit casu, & nõ ẽ mã q possit tractari, quia ñ pñt capi regulæ, sed magis sm accidẽtiam factorum iudicatur.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Non est verisimile. Vide Alex. cõs. 47. in fi. vol. 4. aduerte tñ, quod plus creditur testibus de metu, q de libera voluntate deponẽtibus. De quo vide Barba. consi. 54. vol. j. per totum consi. 60. eo. vol. & consi. 71. 2. vol.
b Paris. Quod in vrbe. Vide Hippol. de Mar. in l. j. in princ. nu. 64. & §. j. nu. 32. ff. de qst. Cur. cõs. 55. no. 24. Ale. cõs. 120. no. 8. vol. 5. Add l. j. C. de his qui pter metum iu. nõ ap.
c Inferri vim. Adde Bar. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. de ope. no. nun. & Bal. in l. si super. C. de transac.
d Pom. Vlt. gl. Vide aliqua bona per Ias. in l. sciendũ, & gl. in ij. par. de ver. ob. vbi no. stupendũ dictum Spe. in ti. de prob. §. fi. ver. vlt. no. vbi dicit, quòd habens præsumptionem iuris contra se, si vult pbare contrarium, dẽt pbare p testes idoneos, aut saltem dicas excellentes duos. confirma, vt ibi per eum.
e Præsumptionum. De præsumptione iuris, & de iure, quæ non recipit probationem in contrariũ, latissimè per gl. in c. is qui. de spon. & in l. siue possidetis, vt per Bal. & Cy. C. de proba. aliquid per Inn. in c. quia verisimile. de præsum. & quod no. Ioan. in l. si sua sunt. de acq. hære. adde Pau. consi. 467.
f Pom. Quędã est præsumptio. Vide Ias. in l. cum te transegisse. C. de tran. vide Bar. in auth. sed iam necesse. C. de do. ante nu. & Alex. ibi. in apostillis, & qd præsumptio iuris, & de iure non tollatur per protestationẽ antea factam, vide Ias. l. nõ solum. §. morte. ff. de no. op. nun. Vide Fel. in c. 5. extra, de præsum. Ias. l. cum te. ver. 3. facit. C. de transa.

§. Si iusto metu. Factũ metu ne qs ducatur ad iudicẽ: ñ rescinditur per hãc act onem, sed per
a officiũ iudicis.[a] h. d. facit qd habuisti. no. s. e. l. nec timorẽ. & C. de trãs. l. iterpositas. ff. quarũ rerũ actio non daẽ. l. j. §. quæ onerandæ.

ADDITIO.

a Clau. Iudicis. Vide ad hoc tex. in l. si super. C. de transac. & quod ibi no.
1 *Reuerentia mariti, vel patris factum, rescinditur officio iudicis.*

a §. Si fœnerator.[a] Factum metu alicuius verecundiæ modicæ, officio iudicis rescindetur,
b non per hanc actionem. hoc dicit. No. istum casum,[b] & præcedẽtem, q quando fit aliquid al quo metu, non tñ mortis, vel cruciatus corporis, licet non rescindatur per hanc actionem, rescindiẽ
1 tñ p offm̃ iudicis. Et sic facit, † q qñ vxor pp reuerentiã viri, vel filius pp reuerentiã pris aliqd facit, possit per officium iudicis rescĩdi. De quo in l. j. §. q onerandæ. ff. quarum rerum actio non datur. & l. interpositas. C. de transa. & s. eo. l. nec timorem.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Si fœnerator. Vide Barb. cons. j. vol. j.
b ¶ Casum. Vide Bar. in l. 2. in fi. de arb. & aliquid per Bal. in l. cum eo. ff. ad l. In. pec. ibi tamen nihil decidit in proposito, sed remittit se huc.

a §. Si quis.[a] Exactũ per vim ab apparitore indebitè illatum, iudicis officio rescinditur, quatenus qs dãnum patitur, & non vltra. h. d. Iste §. allegatur ad qõnem, nunquid ille, q est positus in carcere indebitè, possit ibi recõmendari pro alio vero debito, & hic videẽ casus, q sic. De quo dixi in qõne illa, q
b incipit, Lapus. & in l. 2. C. de exact. tri but. li. 10.[b]

CONCORDIA.

☞ ¶ Iudicis. Pro concordia aduerte, q incarceratus indebitè, non põt in carcerib. recõmendari pro alio debito. Ita Bar. in l. 2. §. fi. ff. de custo. & exhibitio. reo. Idem Bar. in sua disputat. inc. Lapus. ꝯrius tñ allegatur in hac l. fi. §. fi. So. Non firmat pedem Bar. in hoc §. fi. quia vtitur verbo, vr. Imò aperrè se remittit ad q. s. præal. inc. Lapus. ergo non vr residere in illa opi. adde ad dicta per Alexã. in l. j. C. de Car. edi. in l. creditores. in 5. q. C. de pig.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Si quis. Istum tex. alleg. no. Bal. in l. à diuo Pio. §. in venditione. de re iu. & ibi omnino vide Imo. & Pau. de Ca. in l. si cum nulla. & ibi dixi post Io. de Imo. e. ti. Limita, vt per Anch. consi. 29. inc. videtur prima facie. ver. 5. Et vide istum tex. allegatum per Barb. consi. 41. j. vol.
b Clau. Lib. 10. Et ibi etiam ponit de intellectu huius legis, vtrum procedat in vi ablatiua, & eum refert Ro. in l. si finita. ff. de dam. infec. & ibi Alex. & vide Bal. in c. super hoc. de renuntiat. & in c. causam matrimonij. de of. deleg.

a De Dolo malo.[a] Rub.

¶ Gl. continuat, & quærit quare dicit de dolo, & non de actione de dol. Resp. vt in gl. & bene.

ADDITIO.

a De dolo malo. No. q dolus nunquã operaẽ, nisi sit talis, q etiã caderet in cõstantẽ virũ, sicut est tex. formalis, & semper mẽti tenẽdus in c. cũ dilectus. qd me. cau. & ibi expressè no. Inn. & Abb. in 2. no. per illũ tex. sequiẽ Bal. c. verũ. de iurei. imo fortius dicit idẽ Bal. in ru. C. de rescin. vẽ. allegãdo tex. & Inn. ad hoc, vt dolus opereẽ effectus, de qbus præsumiẽ per legẽ. Posset etiã requiri, q sit talis in superlatiuo gradu, qui in prudentissimũ caderet, quod tenementi. Refert, & sequitur Ias. in l. si quis cum aliter. in j. qst. Bar. ff. de ver. obl.

LEX PRIMA.

Oc edicto prætor.

§. Verba. Non eget summario. ¶ Quærit gl. Primò dicit, quæ dolo malo, &c. Et sic in plurali, quid si in vna re? Respondet glos. quód idem, Dic vt in ea.
a Item dicitur[a] hic, facta esse dicentur. Quæro, quid si in veritate facta non erant, an detur actio de dolo? Azo dicebat quòd nõ gl. q sic, non tamen datur cum effectu. Gl. tñ. ff. si quadru. pau. fecisse dica. in l. j. in princ. videtur intelligere hoc sm primam expositio-
b nem. s. facta esse dicẽtur. i. facta sunt in veritate. Tu potes dicere,[b] q ista verba, iudicium dabo, pñt intelligi. i. actionem dabo, & tũc procedit pria expositio. Non. n. datur actio, nisi verè dolus sit cõm ssus. Põt etiam intelligi, iudicium dabo. i. cognitionem. & tunc pcedit scda expositio, q eo ipso, q dr, dolũ esse cõmissum, procedit iudicium, & instantia. l. cum putarẽ. ff. fam. erc. & hoc est, quod gl. dicit, iudicium dabo. i. actionem, sed non cum effectu.

ADDITIONES.

a Pom. Item dr. Ex gl. no. q non præsumitur pro libellante, nisi probet, & glo. in d. l. j. in prin. Bar. in extra. ad reprimendum. in verbo, asseratur. & no. in c. non est. de consue. in 6. in l. si cuius. de appel. reci. & in l. 2. C. q met. cau. & in ca. cum super, & in c. post electionem, de conces. præb. & in c. primo, de his, quæ fiunt à ma. parte c. Vide Ias. in l. àdmonendi. ver. pondera. & vide text. in c. quod ad consultationem, extra, de re iud. & ibi in apostillis Pan.
b Poma. Tu potes dicere. Vide Alex. in l. si prius. de ope. no. nun.
1 *Stimulatio, quæ fit ad iustam defensionem alterius, non est dolus.*

a §. Dolum.[a] Illa est bona diffinitio, quæ cõuertitur cũ suo diffin to: aliàs secus. h. d. No. q dixi in summario, ¶ Item no. gl. super verbo, seruiant, alias deseruiant, quæ ponit plura exempla & bona, in quib. aliud agitur, & aliud simulaẽ
1 & non est dolus: Et sic no. † simulationem, quæ fit ad defensionem alterius iustam, non esse dolum.

ADDITIO.

a Dolum. Quid sit dolus, per Bal. in l. pignus. de pig. actio. & quod dixi in l. q Nerua. ff. depositi. & quod ibi Bar.
1 *Hostem decipere priuato licet, non tamen duci belli.*
2 *Pacem faciens cum bannito, qui poterat ex forma statuti offendi, si illum offendit, non tenetur de pace rupta.*
3 *Deus potest aliquem decipere.*

§. Non

a b §.Non fuit [a]Bon' est dol', q̃ ꝯmittit aduersus [b]hostes publicos.h.d.†No.licitũ [c]esse decipere hostem
1 qđ intellige in priuato. Nã dux belli si facit pactũ hosti, dēt illđ ser
c uare.l.ꝯuetionũ.§.đ pac. Et istud allego ad đterminationẽ q̃onis,
2 vtrũ ille, q fecit † pacẽ cũ bãnito, q poterat ĩpune offẽdi, si eũ offẽdit, puniat̃ de pace rupta. Et hic vr̃ casus, ꝙ nõ, nã eo ipso ꝙ statutũ ꝑmittit eũ ĩpune offendi, ẽ hostis.l.amissiõe.ĵ.de ca.dimi.ergo ꝑt ei licitè, & ĩpune rũpere pacẽ, & eũ offendere, vt dixi in quæst.
3 illa, q̃ incipit, Lucanæ ciuitatis.&c.Itẽ † allegaui d in q̃one vbi q̃
d rebatur an Deus possit aliquẽ decipere. Dicebã quod sic, qa dol' interdum est bonus, sed Deus potest omne bonum, ergo &c.

ADDITIONES.

a Paris.¶Non fuit.De bono dolo, & malo, vide ẽt Barb.in c.j.de commoda.
b ¶Aduersus.Vide Insti.de act.§.ꝑterea.Et qñ hosti sit seruãda fides, vide Bar.in l.cõuentionũ.s̃.de pac.Itẽ adde his q̃ no.hic bar.& Bal.in l.j.C.si à nõ cõpe.iudi.& Bal.in l.accusõnis.& ibi ẽt Sal.C.ꝙ met.cã.& ꝙ no.bal.in l.pacisci.s̃.de pac.& ĩ l.iuris gẽtiũ.§.si paciscar.eo.ti.Et adde ꝙ bal.in c.j.§.itẽ sacrã.đ pace iur.fir.dixit, ꝙ si iudex dat securitatẽ bãnito in ꝑsona, & reb.vł ĩ altero tm̃, & iurat eã seruare, nũqd istud iurm̃ aliqd opereť. Et rñdet ꝙ ñ nisi faciat iure ꝑmittẽte, vt no.ĩ auth.de mãda.prin.§.sed neq;. ꝙ no. Et ad §.sed neq;.viđ Bar.& Imo.ĩ l.is q re'. de pub.iud.& ad bar.hic, adde Bald.aliter loquentẽ in l.accusationis. C.ꝙ met.cau.Cy.in l.pñti.C.de his qui ad eccle.cõfu.đt in casu nr̃o, sp fidẽ seruãdã eẽ.l.cognitionẽ.de bo.auth.iud.pos.& vide Bal.& Ang. & ꝙ no.I ud.ĩ l.3.§.si qs seruũ.de acq.pos.& ad Bar.hic, addđ bal.no.in l.1.C.qñ lice.sine iud.se vin. Qđ hosti sint seruãda pacta tenet bal.ĩ l.j.C.de dedititia li.tollẽ.an bannito vł hosti pax sit seruanda, vide bal.in l.j.C.si à nõ cõpe.iud. Pet.de Anch.in c.canonũ statuta.in ver.sed q̃ro vtrũ ꝑ i'.ex̃, de cõstõnibus.refert disputationẽ Bar.& eã seqť, & lìtať ꝑ Bal.ĩ l.reos.C.de accu.& plenè ꝑ Iac.de bel.disputãtẽ, ĩ l.2.C.vt intra cer.tẽp.in 2.q.prin.q̃ incipit.q.disputata, Sempronius, & Titius inimici.
c Pom.¶Licitũ.Vide đ hoc remissiue ad plenũ Ale.l.qd ergo.§.si qs.ĵ.de le.j.
d Pom.Itẽ allegaui.Vide Ias.ĩ l.j.ĩ pri.s̃.de pac.vide ẽt de ista q.Arc.c.vtilẽ.22.q.2.quẽ refert & seqť Gem.ĩ c.si ĩ quẽcũq;.2.q.1.& Fel.c.afferte.ĩ j.no.de ꝑsũ.

1 *Actionis appellatione continetur exceptio.*
2 *Actio de dolo concurrit cum alia actione generali, non speciali.*
3 *Actio de dolo, concurrit cum interdicto vnde vi.*

1 §.Ait prætor. †No.ꝙ applõne actiõis ꝯtineť exceptio. ¶Ad ꝙ opp.de l.j.ĵ.de exce.dicã in l.& elegãter.in pri.ĵ.eo.¶Opp.C.eo.l.j.ĵ.mã.l.si mãdato.§.Paulus rñdit.expone ibi de dolo.i.mãdati noĩe doli. ¶Itẽ op.de l.certi ꝯdictio.
2 in prin.ĵ.si cer.pe.Sol.ista est gñalis.†Vñ actio de dolo, q nõ ꝯcurrit cũ aliqua alia speciali, sed cũ aliqua gñali, & sic maiori, vel minori, bñ ꝯcurrit, vt in ꝯrio.¶Itẽ op.de l.si cũ exceptione.§.eũ q.s̃.tit.1.Sol.Metus hẽt se, vt spẽs quo ad dolũ, & ideo illa minor, & sic
3 ꝯcurrit cũ ista, vt dixi.¶†Quæro vtrũ ista actio ꝯcurrat cũ interdicto vñ vi.Gl.hic ꝙ nõ.l.ij.C.eo.vr̃ dicere ꝙ sic.Pro qua facit ꝙ oĩs vis ꝓsupponit dolũ.Et sic vr̃ ꝙ interdictũ hẽat se vt spẽs quo ad dolũ, vñ possit ꝯcurrere, sicut actio ꝙ met.cau.Itẽ quærit̃ vtrũ exceptio doli tollat actionẽ de dolo?Gl.ꝙ nõ.Pet.dicit ꝯrium, ꝙ dic, vt no.in l.2.C.eo.in j.q.per Dy.dicam in l.fin.ĵ.eo.vbi videtur casus.

§.Idem & Pomponius. Opp.de l.pen.ĵ.eo.Sol.vt in gl.& bene.

1 *Actionis appellatione, venit exceptio facti, vel intentionis.*
2 *Titulus ex quibus causis maiores, habet tres clausulas.*
3 *Clausula generalis, si qua mihi iusta causa, non habet locum in his, in quibus specialiter est prouisum.*
4 *Doli primi, & secundi causa contra committentem an agatur.*

§.Idem Pomponius refert. Ei qui est tutus ipso iure, vel per in integ.rest.non ꝯpetit hæc actio.Itẽ ad excludendã hanc actionem sufficit aliam semel ꝯpetiisse, nisi in ea admittenda qs dolum
1 passus fuerit.h.d.¶†.No.ꝙ applõne actionis ꝯtinetur exceptio facti, vel intẽtionis, & ĩ inte.res.No.ꝙ ista verba, si alia actio ñ erit, referunť ad initiũ, qđ multum no. ¶Op.ad ver.sed & si alia actio.innuit ꝙ si qs passus est dolum malũ in amittenda actione, ꝯpetit de dolo actio.ꝯ l.ait ꝑtor.§.fi.ĵ.ex qb.cau.maio.vbi ꝯceditur restitutio, ei q per dolũ aduersarij rem amisit, ergo de dolo cessat. So.
2 & no.eã.†qa declat multũ illum tit.ĵ.ex quib.cau.ma. & hẽt tres clãs.Prima, succurrit pñti ꝯ absentẽ. Scđa absenti, ꝯ pñtẽ in eo ꝙ læsus esset in cursu tpis.Tertia q̃ & gñalis est.s.si qua iusta cã mihi videbiť, &c.Aut ergo interuenit hic dolus, vt actio tpe ꝑdereť, & ñ hẽt de dolo actionẽ, qa posset petere restõnẽ in inte.vt l.ꝯria.Et ꝙ hic dicit, nisi in hoc quoq;, &c.expone, qa tũc ei ñ imputať, s3 restituit, ñ aũt dať actio de dolo.Si verò fuit passus dolum, vt ꝑderet actionẽ alr̃, q̃ tpe, tũc hr̃et actionẽ de dolo, vt hic. Et ratio, qa edictũ ex qb.cau.ma.in duob.primis casib.locũ nõ hẽt, in ter-
3 tia clã†gñali non hẽt locũ in his, in quib.spãliter est, ꝓuisum, sed
4 spãliter est ꝓuisum ꝯ eũ, q ꝯmittit dolum, ergo, &c.¶†Itẽ quærit̃ vtrum agetur ꝯ eum, q ꝯmisit dolum pro primo, & secundo dolo Dic ꝙ sic, vt latius notatur in l.Atteius.ĵ.de aqua pluu.arcen.

1 *Actio de dolo, an habeat locum, si dolus committitur in ipsa acceptilatione, sed non in non implendo promissa.*

§.Si quis cum. Si actio, q̃ primo ꝯpetebat, fcõ ptis ẽ sublata, actio de dolo nõ ꝯpetit.h.d. Opp.eo.mõ, & vr̃ ꝙ actio de dolo nõ ꝯpetat, cũ possit ĩ inte. restitui.l.ait ꝑtor.in fi.ĵ.ex qb.cau.ma.So.ibi fuit amissa tpe, hic ꝑ acceptilationẽ, ad q̃ fuit dolo ĩductus, quare ãt de dolo nõ hẽat locũ, dic
1 vt s̃.dixi.¶†Quærit gl.qd si dol' ꝯmittať ĩ ipsa acceptilatiõe, se ñ nõ ĩ nõ ĩplẽdo ꝓmissa, an hẽat locũ actio de dolo.Istã q̃onẽ dispũtaui subtili' in l.actiõe.C.de trãsa.& ibi ẽ tex.Br̃ dic, qñ facio acceptilationẽ vt aliqd des, resultat qdã ꝯtus ĩnoĩat', & iõ videdũ est qs ꝯt' est.Et ꝑt dici ꝙ sit do vt des, qm̃ remittere est dare, & tunc competet ob cãm cõdictio, vt se reponat in pristinam obligationẽ.l.si quis accepto.ĵ.de ꝯd.ob cau.Põt ẽt esse facio vt des, & tũc si ex tali fcõ aliqd adest tibi, esset idẽ ꝙ ĩ do vt des. Sed si remitterem tibi debitũ nõ liqdũ, vñ est incertũ vtrum tibi aliqd adsit, vel non forte posset cõpetere actio de dolo, sicut ĩ facio vt des, vt d.l.actione.Dixi in l.naturalis.§.quod si faciam. ĵ.de præscript. ver.

§.Non solum Si per aliam actionẽ ꝯ aliũ idoneũ ꝯpetentẽ ꝑt esse ꝯsultũ, cessat actio de dolo.h.d.Alias sic.Actio ꝯpetens aduersus vnũ impedit actionẽ de dolo aduersus aliũ, si tñ ille est soluẽdo.h.d.Opp.gl.quod iste est minor.l.ideoq;.ĵ.eo.ergo põt petere restõnem in integ.Sol.vt in gl.

LEX VII.

1 *Actionis appellatione continetur omne remediũ, quo alicui potest esse cõsultũ.*
2 *Dolum si plures committunt, an quilibet teneatur de dolo, & quomodo.*
3 *Dolus tertij nocet, quando ex aliqua cã ille tertius reputatur idẽ, ꝙ cõtrahẽtes.*
4 *Dolus si dat causam contractui bonæfid ei contractus est nullus, si cõtractui stricti iuris valet, sed agitur actione de dolo.*
5 *Distractus iudicatur secundum naturam contractus, à quo receditur.*
6 *Metus dãs cãm cõtractui, non facit cõtractũ non valere, sicut dolus, & quare.*
7 *Cõtractus quãdo ẽ null' ipso iure, qui actiõe rescindať, quatenꝰ de fcõ processit.*
8 *Actio de dolo datur tãtũ in trib.casib.quando dolus cõmittitur circa cõtractũ.*
9 *Dolo commisso extra contractum, an datur actio de dolo.*
10 *Manumissio facta de seruo per emptorem quando valeat, si dolus emptoris dedit causam contractui.*
11 *Dominium transfertur ex inutili contractu.*

a Eleganter. aliàs. & eleganter. [a]Dolus tertij ꝯtũ non vitiat, sed do-
b lus [b]ꝯhẽtiũ, si dedit cãm ꝯtractui bonæfidei, illum reddit ipso iure nullũ:secus si incidit in ꝯtũ.h.d.Primò ponit dcm̃ Pomponij. Scđo ponit dcm̃ Iuliani, qđ vr̃ illi ꝯdicere. Tertiò soluit istã ꝯrietatẽ. Quartò ex ꝑdictis ponit duas ꝯclões. Scđa ibi, nec videtur. Tertia ibi, hoc enim. Quarta ibi, ſm q.¶Examinabimus ꝑ partes.
1 Ex primo dicto no.†ꝙ applõne actionis ꝯtineť omne remedium quo alicui ꝑt esse ꝯsultum, & sic ponitur largissimè, & gñalissimè. ¶Scđo no.de dolo incidenti, & dãte cãm ꝯtui. ¶Vltimò no.qñ dolus tertij dat cãm ꝯtui.Gl.tangit, & in recitatione gl.dicemus ¶Venio ad op.& op.ꝙ malè d cit Iuriscõsultus hic, ꝙ Põponius excipit, imò fuit ꝑtor in suo edicto:iõ dicit gl.excipit Põponius.i.excepta exposuit.Vel dic, excepit.i.accepit.q.d.verba edicti sic intellexit.Scđo op.ꝙ verbũ actionis, accipiať strictè, ita ꝙ exceptionẽ nõ ꝯphẽdat, vt s̃.ti.j.l.extat.ꝯiũcto eo ꝙ habuistis in l.sed & partus.§.fi.s̃.ti.j.vbi licet edicto diui Marci qs ꝑdat actionẽ, non ꝑdit exceptionẽ.Facit ĵ.de act.& obl.l.actionis verbo. Sol.intelligo, ꝙ hic verbũ, actionis, ꝓferebatur in fauorẽ rei ad excludẽdã actionem famosã, seu odiosã, & iõ accipiť largissimè.In ꝯrio ꝓferebatur in mã odiosa, & iõ fit interꝑtatio stricta ad eũdẽ finẽ, vt actio odiosa, & pœnalis ex edicto diui Marci excludať.Vñ hæc interpretatio debet fieri largè, & strictè, ꝑut cã, đ qua agiť, ẽ fauorabilis, vł odiosa.¶Venio ad scđam partem, & vr̃ ꝙ Iulianus nõ bene dixit, qa ꝯ seruũ manumissũ nõ dať restitutio.C.si aduer.li.l.j.& ij.Sol.ñ dať restitutio, vt reuoceť in seruitutẽ:sed vt dãnũ emẽdet, bñ dať actio.ita loquitur hic.¶Cõtra hoc op.ex dolo ꝯmisso in seruitute non teneť liber factus.l.at qui nã.§.Sceuola s̃.de neg.gest. & C.an ser.ex suo fa.l.j.Sol.Ibi dolus fuit ꝯmissus à seruo ꝯhente, hic fuit ꝯmissus à seruo nõ ꝯhente, licet fuerit dolus ꝯmissus in ꝯtu, non tñ ipse ꝯhebat, sed tertius:teneť ergo ex hoc dolo, sicut ĩ simplici delicto ĩ seruitute ꝯmisso.¶Cõtra hoc op.qa etiã ex delicto ꝯmisso in dñm nõ teneť factus liber.l.j.C.de nox.& l.vlt.C.an ser.ex suo fac.Sol.duob.mod. fuit hic dolus ꝯmissus, vt libertatẽ ꝯsequať, ibi loquiť in alio simplici delicto.Et hæc sol.est satis bona.vel hic fuit dolus collatus in tps libertatis, & ista põt esse bona.Venio ad tertiam partẽ, & tũc intro gl.magnã.In ista tertia parte ponũtur tria dicta.Primũ quod dictũ Iuliani habet locum, qñ emptor omnino careret dolo:& loquitur de dolo, q incidit in ꝯtũ, & sic ꝯtus nõ est

ADDITIONES.

a ¶Elegãter.Ad intellectũ huius l.vide Bal.in l.j.C.ne ex deli.defun.vbi dicit ꝙ pricipiũ hui' legis hẽt locũ qñ dolus oriť in ipso cõtractu: sed qñ oritur seorsum post contractũ in executione contractus; habet locum hæc l.§.fin.
b Paris.Sed dolus.Vide Ant.Nicellum in tractatu cõcordiarũ gl.in cõcor.13. vbi facit 18.limitationes.

est nullus, & dolus tertij non nocet emptori. Sec͞dm, q̄d dcm̄ Iuliani h̄et locū, q̄n dolus dedit cām ꝯtui, & sic ꝯtus est ipso iure nullus, & in hoc sc͞do sunt opin. & lec. diuersæ, cuius timore est facta
a gl. magna. Tertiū dictū a est, q̄d ꝯ manumissum non datur restitutio rōne ætatis: & in hoc sunt ēt aliquæ varietates, vt in seq. gl. super verbo, in int. rest. ¶ Ad s̄m ergo dictū opp. & vr̄ ꝙ dolus serui, q̄ dat cām ꝯtui, non facit ꝯtum ipso iure nullū, q̄a dolus tertij alteri nocere nō dēt. l. si ꝓcurator. ꝗ. de do. excep. & l. iniquissimum. ꝗ. de iur. & fac. ign. & l. summa. §. ēptor. ꝗ. de pec. Huius timore sunt ī isto rn̄so, vbi dicit, aut nullam esse vēditionem, &c. tres lec. in glo. Prima, ꝙ loquatur de dolo cōmisso ꝑ seruū. Ad ꝯrium rn̄det glo. dolus tertij non dēt nocere, verum est, tertij penitus extranei: sed hic ille tertius erat ipsa res, super qua fiebat ꝯtus, & sic veniebat in ꝯtractu, vn̄ merito vitiat, arg. s̄. q̄d met. cau. l. metū. §. cum autē. Vide gl. hæc non est vera, ꝑ leges allegatas in ꝯtrarium. Non obs. l. metum. §. cū autē: q̄a ibi loq̄tur in actione, q̄d met. cau. q̄ est scripta in rē: iō dolus vnius nocet oīb. ad quos commodum peruenit metu, sed actio de dolo ꝑsonalis est ideo personā ꝯmittentē non egreditur. Iō alij legūt sc͞do modo, & dn̄t ꝙ hic dolus fuit cōmissus à seruo, & emptor participauit dolū: & intelligunt isti sic, & ꝙ dictum Iuliani habuit locū, q̄n ēptor oīno caruit dolo incidenti. Nam si dolū incidentē cōmisisset, teneretur actione ex empto. Si vero dolus dedisset cām ꝯtui, & istum dolū participasset ēptor, ꝯtractus esset ipso iure nullus, & sil̄r dn̄s non tenetur, sed seruus. Habetis modo casum in isto ver. s̄m istam lec. ¶ Op. ad hoc in gl.
b q̄n duo cōmittunt dolū, b q̄libet tenēt de dolo, vt ꝗ. e. not. l. si plures. Si igitur hic seruus, & emptor participauerunt dolum, nō dēt excusari seruus ab actione d̄ dolo. Sol. Gl. circa hoc loquitur ali-
2 q̄tulum obscurè, ideo dicas br̄. † Q̄n plures committunt dolum principal̄r, q̄a ad quēlibet eorum negotiū principal̄r, & pariter spectat, & tunc q̄libet de dolo tenetur. d. l. si plures. ꝗ. eo. & s̄. neq̄s eū q̄ in ius voc. l. pe. §. hoc iudicium. Q̄nq̄; negotium spectat ad vnū principal̄r, ad aliū non: tūc si q̄dem vnus ꝯmisit dolū, & alius culpam, ꝯuenitur prius ille, q̄ culpam ꝯmisit, ꝗ. loc. l. cum pl̄res. §. vestimenta. Aut ambo ꝯmiserant dolū: & tunc si q̄dem fuit dolus dās cām ꝯtui, pri⁹ ꝯuenitur ille, ad quem principal̄r negotiū spectat, vt hic; in subsidiū deuenitur ad eū, ad quē spectat incidēter, vt ad seruum manumissum: argu. ꝗ. ea. l. §. si quadrupes. & §. si dolo. Aut fuit dolus incidēs in ꝯtū & tūc q̄a iste purgatur ꝑ actionē descēdētem ex eo ꝯtū, īpedit oriri actionē de dolo, ideo ille ad quē negotiū principal̄r non spectat, non poterit ꝯueniri, nec ex ꝯtu, q̄a non ꝯxit, nec de dolo, q̄a alia actio ꝯpetit, nisi forte in subsidiū. s̄. l. ꝓx. & ꝗ. ead. l. §. si quadrupes. tene menti. Ista lect. vr̄ in se vera, tn̄ q̄a continet diuinationē ex eo q̄d d̄t, q̄d vterq; participauit dolū. Alij legunt istū ver. tertio modo, q̄d ille ver. aut nullam. loquatur, q̄n dol⁹ dans causam ꝯtui fuit ꝯmissus ab emptore tm̄: quo casu dolus ipsius emptoris reddit ꝯtū nullū ipso iure, & sic cessat contrariū primò fc̄m: q̄a dolus alterius sibi non nocet, sed dol⁹ su⁹ ꝓpri⁹. Et sic fatet, q̄d dolus alterius alteri non p̄t nocere. ¶ Ad hoc
3 op. ꝗ. e. l. sed & ex dolo. So. † Dolus alterius non nocet, nisi ex aliqua cā ille terti⁹ reputet idē, q̄d ꝯhentes, vt ī tutore, & curatore, & in negotiorū gestore, cui⁹ fcm̄ ratū habemus, & in eo, cui hæ-
c redes sumus, vt in gl. Sc͞do op. c si dolus dedit cām ꝯtui, ꝯtus est
d nullus ipso iure d, vt hic d̄t in tex. ergo non est necessaria actio de dolo, s̄. l. j. §. idē Pōponius. d̄t gl. ꝙ hoc est verum, nisi sit peruentum ad traditionem: tunc. n̄ agitur actione de dolo ad rescindendum, quatenus de facto processit. Et hoc est, q̄d dicebat Bulg. in quadā sua glo. ꝓcessit vēditio. vt infirma seq̄retur traditio. vt infirmanda ꝑ actionē de dolo, & ī hoc residēt gl. nr̄i Gl. C. de resc. vēd. l. si dolo. vr̄ dicere ꝙ ad rescindendū ꝯtū agitur actione ex ꝯtu, non de dolo: q̄d an sit verū, dicā ꝗ. ¶ Opp. vlterius, & procedo in gl. si cōtractus erat null⁹ ergo traditio facta fuit indebitè, ergo habebit locū cōdictio indebiti, & sic nō habet locum actio de dol. Dicit gl. fateor, ꝙ actio de dolo cōcurrit cū cōdictione indebiti, q̄ generalis est. simile in l. si legatarius. ꝗ. e. Ista est bona. Vel dic, ꝙ hic non competebat condictio indebiti, quia erat tutus exceptione doli, quæ est facti vel intentionis: sed illa cōdictio indebiti nō impedit, vt no. in l. qui se debere. ꝗ. de condi. causa dat. & sic tene
e præcedentē. e ¶ Opp. C. de rescin. vend. f l. si dolo. g C. de transac.
f l. transactione. Sol. dicit glos. ꝯtus est ipso iure nullus, si hoc vult
g deceptus. Secus si vult stare contractui, vt in contrariis. Ita dicit hic in gl. magna, & in præcedenti gl. parua, & bene, secundū omnes, casus est in l. Iulianus. §. si quis colludente. de act. emp. Oppo.
4 C. de inu. stipu. l. dolo. Dicit gl. † quòd quando dolus dat causam
h contractui bonæ fidei, cōtractus est ipso iure nullus, h vt hic. Sed quando dat causam contractui stricti iuris, valet semper: sed agitur actione de dolo, vt in contrario. Ita tenet gl. vbique. Pet. contra hoc, & Cyn. refert, C. de rescin. vendi. l. ij. in pe. q. & in d. l. dolo. C. de inu. stip. & probat sic, In metu inest dolus, vt s̄. titu. j. l. si cū exceptione. §. eum qui. Sed vēditio facta metu valet, l. metū. §. volenti, & l. s̄. quòd metus cā. ergo, &c. Præterea, quando contractus habet sua essentialia, licet dolus vel aliud delictum dederit causam, contractus valet ipso iure, licet non in effectu; vt l. iuris gentium. §. si ob maleficiū. s̄. de pac. infra. de ver. ob. l. si plagii. & infra, de condi. ob tur. cām. ꝑ totū. Non ob. ista lex, q̄ dicit vēditionē nullā esse: q̄a intelligo nullā. s. in effectu. Non ob. l. 3. §. fi. ꝗ. ꝓ socio. vbi expresse d̄r societatē esse nullā ipso iure. ꝗ. ti. j. l. in cāæ. q̄a expone ipso iure. s. si opponat ab hoīe. sicut dicimus in compēsatione. Inst. de act. §. in bonæ fidei. circa fi. Et sic dico q̄d agitur actione ex eo contractu ad rescindendum. Ita refert Cy. in d. l. dolo. & l. ij de resc. ven. & Pe. hic. Iac. But. non examinauit istam opi. Pe. sed tenebat gl. nostram simpliciter. Mihi vr̄ q̄d gl. nostra dicat puram veritatē. Primò ꝓ hanc l. & l. in cāæ. in princi. ꝗ. titu. j. & d. l. iij. ꝓ soc. vbi ēst text. Probo ꝑ rationes inconuincibiles, q̄n dolus purgatur ꝑ actionē descendentē ex ꝯtu, illa actio dat ꝯ hr̄des. l. si hoīem. §. datur. ꝗ. depo. & l. ex depositi. & l. ex ꝯt. de act. & ob. Sed q̄n dol⁹ dat cām bonæ fidei ꝯtui, actio non dat ꝯ hr̄des, vt Insti. de ꝑpe. & tēp. act. §. aliq̄n. Ergo ꝯcluditur, q̄d dol⁹ non purgat per
5 actionē ex ꝯtu. Præterea † distractus iudicatur s̄m nām ꝯtus, à quo receditur, no. in l. de tutela. C. de ī inte. rest. & est casus in l. ab emptione, s̄. de pac. Sed q̄n dolus dat cām distractui, vel liberationi sup ꝯtu bonæ fidei, īpedit liberationē total̄r: secus ī ꝯtu stricti iuris. ꝗ. ꝓx. §. ergo eodē mō īpediet ꝯtū valere ipso iure: & sic est casus ꝓ nobis ꝗ. ꝓx. §. Vel al̄r forma argm̄, si dolus dat causam liberationi in contract. bonæ fidei, impeditur liberatio. ꝗ. ꝓxi. §. Si ergo impeditur liberatio, q̄ est fauorabilis, multo magis impeditur obligatio. l. Arrianus. de act. & obl. Præterea, ꝙ hoc sit verum,
6 apparebit ex solutione ꝯriorum. Ad aliud, † quod dicitur de metu, qui dat cām contractui, rn̄. gl. C. de rescin. ven. l. j. & d. l. dolo

ADDITIONES.

a ¶ Tertiū dictum. Et dū dicit gl. ꝙ dolus proxenetæ non vitiat contractum, allegat Bal. in l. multum. C. si quis alteri vel sibi. & ibi de officio proxenetę, & hic adde l. ij. ꝗ. de proxenetis.

b ¶ Committunt dolum. Quando plures committunt dolum, qualiter puniantur, vide no. Bar. & Doc. in l. si procurator. C. de procuratorib.

c Paris. ¶ Secundo op. Vide in ista materia Ias. post alios in §. actionum. in gl. j. post prin. de act. Inst. & ibi ponit de multis aliis dispositionibus, an propter dolum reddantur nullæ ipso iure, an aūt ista distinctio, quæ fit inter contractus bonæ fidei, & stricti iuris, habeat locum de iure canonico? Bal. tenuit ꝙ non, sed in omni casu vitiatur contractus. Quid si dolus dat ei causam? vide Ias. dubitantem in l. cum postea quam. C. de pac.

d Nullus ipso iure. Adde quæ no. Bart. in materia in l. sub prætextu. circa fi. C. de transac. & q̄n cōtractus per dolum initus sit nullus ipso iure, vide Bal. in l. non dubiū. C. de legib. & adde quod not. Bar. in l. si id quod. de verb. obl. & ibi per Doc. adde tn̄, ꝙ dolus tutoris nō reddit contractū nullū, nisi emptor participet. l. 2. & ibi bal. C. si aduer. vend. & vide de hac materia aliter loquētem Io. And. in c. cum dilecti. de emp. & ven. sed Abb. ibi tenet opi. barto. quā limitat in spiritualib. per no. in c. cum dilectus. q̄d met. cā. Item limita in matrimonio per gl. ꝗ. de ri. nu. in l. à diuo. & Bar. ꝗ. prox. Item dolus dās causam contractui stricti iuris reddit, contractum ipso iure nullum, fauore dotis. l. si cū dotem. §. si mulier. & ibi Imo. sol. mat. Quid si dolus dat cām matrimonio? vide Bal. in l. cum Archimedorā. C. vt in poss. leg. Et no. bene ꝙ nunq̄ dolus operatur, vel excusat, nisi q̄n est qui caperet prudentissimum: sic requiritur, ꝙ metus sit talis, qui caderet in cōstantē virū. Ita no. in c. cū dilectus. q̄d me. cau. & Bal. in rub. C. de resc. ven. An dolus dans cām testamento, rescindat testamentum? per Bal. in l. si frater. C. qui test. fac. poss.

e Clau. ¶ Tene præcedentem. Quid aūt si minor fuit dolo inductus ad restituendos extraneos, an veniētes ab intestato habeant aliquod remediū? vid singulariter Bal. in l. si frater. ver. sed quid si. C. qui test. fac. pos.

f ¶ Paris. Opp. C. de rescind. ven. Sed quid si est cōtractus duplex, s. bonæ fidei, & stricti iuris, adinuicem: vt quia cōtractui bonæ fidei adiicitur stipulatio, vide Bal. in d. l. dolo. C. de inuti. sti. Et no. ꝙ si deceptus vult stare contractui inito dolo, pōt. adde Bal. in l. j. C. plus va. quod agi. & in l. dolo. C. de peri. & cōmo. rei vē. & ibi d̄r, ꝙ cogit declarare. & adde gl. in l. à diuo. de rit. nup. & q̄ dixi post Bar. in l. cum lex. de fideiuss. Limita, nisi in contractu deficeret cā subtilis: vt quia erat cā impossibilitatis. vt not. Bal. per illum tex. in l. ea q̄. C. de dona. ante nup. per gl. in d. l. à diuo. vide Iaso. in § actionū. Insti. de act. & q̄n cōtractus est ipso iure nullus ꝑ ꝑ dolū an possit deceptus stare cōtractui & an tūc valebit, & ibi adducit q̄d alia similia. Et adde q̄d ille, in cuius fauorē cōtractus est nullus, pōt stare cōtractui: & q̄n vellet ipsū obseruare, si alia via vellet postea petere cōtractū rescindi, illa sibi non cōpeteret, quando esset ipso iure nullus, quia poterat dicere contractum ipso iure nullum, & mero iure inualidum, & petere rescissionem alia via, vide & pōdera Cōnsi. 180. incip. vr̄ prima fronte ꝓpe fi. Itē vide q̄d per istā reg. decidit Ant. de Bu. in cōs. 20. Itē vide de materia Fel. in c. tuis. in princ. extra, de testi. & ꝙ ille, qui dolo fuit inductus, pōt stare, vt contractus valeat, vide in simili quæ hēs ad Barto. in l. cū hi. §. eā trāsactionē. s̄. de trāsa. Itē de minore, & ecclesia cōtrahēte sine solēnitate req̄sita, an si in eorū fauorē cōtractus celebratus tēdat, valeat. Itē ad istā reg. vide Ias. ī l. iuris gētiū. §. ꝑtor ait. ad fi. ꝗ. de pact. Itē ꝙ teneat declarare, an velit stare cōtractui, vel nō, vide Ias. ī l. trāsactione. i fi. C. de trās. Itē ꝙ vbi in actis aliq̄d requiritur in fauorē alicuius, non attēdat sive ille actus sit sibi vtilis, vel nō, vide Ias. in l. nō eō minus. C. d̄ ꝓc. in l. is cui bonis. de ver. obl. & q̄ hēs in Bertach. in verbo, statutū de contrac. in illa materia statuti ꝓhibētis contrahere mulieres, vel se obligare sine cōsensu propinquorū. vbi aūt cōtractus alia rōne esset nullus, posset cōsensu partium approbari, vide Barb. cōsi. 22. vol. 4. in 2. dub. vbi ēt dicit, ꝙ ille qui pōt aliquid vigore contractus, pōt postea allegare contractum esse nullum.

g Clau. ¶ L. si dolo. Limita nō ꝓcedere, q̄n esset à iure remotus. quia interesset nullius, etiam si deceptus vellet valere, vide glos. in l. à diuo Pio. de rit. nupt. quam allegat Bal. in l. ea, quæ. C. de dona. ante nup.

h Clau. ¶ Nullus. Vnum singulare verbum ponit Aret. ad limitationem in l. si quis cum aliter. per illum tex. de ver. obl.

dolo.C.đ inu.sti.qa aliud ē in metu,aliud in dolo simplici. Rōnē assignāt Doc.declarādo glo. qa metus not. excludit ꝯsensum,l.si mulier.§.pen. s̄.tit.j. sed dolus cadit in ignorātē, iō impedit ꝯsensum,l.si ꝑ errorē.s̄.de iuri.om.iu.Ista rō nō placet mihi,qa si ꝯ̄ctus esset nullus pp defectū ꝯsensus,ea.rōne diceremus nullū ꝯ̄ctū stricti iuris,qa ꝯsensus deficit,l.inter stipulātē.§.j.j̄.de verb.ob. Præterea nō est verū,ꝙ dolus impediat ꝯsensum circa ꝯ̄ctū, nec erratur in ꝯ̄ctu, sed erratur in cā,ꝑpꝙ̄ qs impeditur, seu inducitur ad ꝯ̄hēdū,j̄.e.l.si qs affirmaverit:ita in metu in ꝯ̄ctu ꝯsentitur,sed cā ꝯsensus fuit metus,vt hic:cā ꝯsensus fuit dolus.Dicēdū est ergo aliter,ille,q ꝯsentit pp metū , nō errat in cā ꝯsensus, imo scit cā,& purè ꝯsentit,pp metū tñ,iō valet ꝯ̄ctus. Fallit ī dote,vt l.si mulier. §.si dos.s̄.ti.j.Ille verò,q ꝯsentit pp dolū,errat in cā ꝯsensus, vñ ꝯsentit sub quadā ꝯdōe,si verū est illud, pp qđ inducitur ad ꝯ̄hēdū: qđ cū verū nō sit,facit deficere ꝯsēsum, meritò ꝯ̄ctus est ipso iure nullus:& hoc ī bonæ fidei ꝯ̄ctib.in qb.hr̄ rō de eo,qđ est æquū,licet in ꝯ̄ctu nō venerit,vt Inst.de ac.§. actionū. Aut in ꝯ̄ctib.stricti iuris,licet qs inducatur per dolū,verū est,ꝙ iste ꝯsentit:sed iste cōsensus licet fiat per cām,in qua erravit, illa cā est ex ꝯ̄ctū: & iō in istis ꝯ̄ctib.q strictè ꝯsiderātur , nō attēditur illa cā de iuris rigore, iō prætor succurrit ꝑ actionē de dolo , vel per doli exceptionē, l. dolo.C.de inut.stipu. Nō ob.qđ dr̄,qñ ꝯ̄ct⁹ hēt sua essentialia, qa dico ꝙ in ꝯ̄ctib.bonæ fidei nō hēt sua essentialia:quia ille ꝯsensus est ꝯdonalis,& ꝯdō deficit, sed in ꝯ̄ctib. stricti iuris hēt sua essentialia,qa talis ꝯdō de stricto iure nō attēditur.Fateor tñ vnū,quod Pet.dixit,ꝙ ꝯ̄ctus bonæ fidei,cui dolus dedit cām,est ipso iure nullus,si opponatur ab hoīe.Et hoc est ꝙ gl.tua dicit, qa ita demum nullus est,si deceptus hoc vult,ꝙ sit nullus.Sed ī hoc Pet.erravit, qa s̄m gl.& opi.q̄ teneo,eo ipso, ꝙ declarat se nolle ꝯ̄ctū valere ī iudicio,vel ex,ꝯ̄ctus est nullus ipso iure, nec daī actio ad rescindēdū,cū ab ipsa l.rescindatur l.quæ sub ꝯdōne.in fin.j̄. de ꝯd.inst. Sed Pet.dicebat,ꝙ datur actio ad rescindendū ꝯ̄ctū,qđ falsum est.

7 ¶†Quæro ergo,&revoco in dubiū,qñ ꝯ̄ctus est ipso iure nullus,
a qua actione rescindatur a quatenus de facto ꝓcessit ? Qñq; ꝯ̄ctus est ipso iure nullus ex ꝯuētione partiū ,ꝗtunc agitur actione ex eo ꝯ̄ctu ad rescindēdū quatenus de facto ꝓcessit , vt j̄.de ꝯ̄hē.emp.l. sed Celsus.§.si fundus,& l.ex empto.§.is,q.de ac.emp. Si verò cōtractus est nullus ipso iure,ex legis dispōne:tūc si ego vellē petere ꝓnūciari nullū,puto,ꝙ hoc posset fieri ꝑ offm̄ iudicis.De hoc est glo.in l.j.s̄.de fer.Et ita pōt loqui gl.in l.si dolo.C.de rescin.ven.& qđ dixi plenius in l.quæ sub ꝯdōne.in fi.de ꝯdit.inst.Sed si volo petere rescindi quatenus de facto processit , nūq̄ ꝯpetit actio ex eo ꝯ̄ctu,l.vēditi.la 2.C.de ac.emp.sed ꝯpeteret actio de dolo,vel ꝯdictio indebiti,vt hic.Eo.mō possemus dicere,si processum esset ad promissionē per stiplōnē,vł acceptilationē, ꝙ illa promissio vel acceptilatio rescindaī:vt illud, qđ operatur traditio in istis corporalib. operetur ꝓmissio vel acceptilatio, in istis iurib. incorꝑalib. vt no.in l.de tutela.C.de in inte.rest.vel cessio, vt no.in l.vlt.C.qñ fis.vel priua.& l.ad eū.j̄.de donat.¶Procedo vlterius,hēs ergo ex

8 prædictis† ꝙ qñ dolus ꝯmittitur in ꝯ̄ctu stricti iuris,sp̄ purgatur ꝑ actionē de dolo,vel ꝑ doli exceptionē.l.dolo.C.de inu.sti.& l.si qs cū aliter.j̄.de ver ob.Si verò ꝯmittitur in ꝯ̄ctib.bonæ fidei,aut dolus est incidēs,aut dolus dat cām ꝯ̄ctui:& hoc scdo casu ꝯpetit actio de dolo.Itē est tertius casus.s.in ꝯ̄ctu facio vt des,qñ ex facto nihil adest parti,vt l.naturalis.§.ꝙ si faciā.j̄.de præscri.verb. Et sic sunt tres casus tm̄, in quib.daī actio de dolo , qñ dolus ꝯmittitur

9 circa ꝯ̄ctū.¶Quæro,†qñ dolus ꝯmittitur extra ꝯ̄ctū, vtrū ꝯpetat actio de dolo?Gl.dicit,aut cadit in spāle nomē maleficij,& nō cōpetit de dolo,aliàs sic.Vide glo.hic,q̄ dicit,ꝙ qñ cadit in spāle nomē maleficij,nō hēt actionē de dolo.Est verū, si ex hoc maleficio est ꝓdita actio ciuilis spālis : secus si nō esset prodita actio ciuilis, sed solū actio crīalis,vt l.si legatarius.j̄.e.facit j̄.de fal.l.qui nomine.Itē hoc est verū,nisi illa actio ciuilis esset ꝓdita ex ea æquitate, qua actio de dolo,vel esset spālior.l.ꝗsi cū exceptiōe.§.eū q̄s. tit.j. ¶Sumus expediti de ista gl magna.venio ad aliā gl. Op.dr̄ in tertio dicto,ꝙ aduersus manumissum nō hēt locū restitutio.Cōtrà, j̄.de min.l.si ex cā.§.fi.& l.seq.So.verū est de iure,tm̄,nisi ex cā ꝯcedatur à Principe.Itē op.ꝙ iste minor restituatur ꝯ̄ emptorē: ideo, qa minor est deceptus in eo,ꝙ vēdidit.l.si res.§.1.j̄.de iur.do.ergo nō dēt dari actio de dolo.s̄.eo.l.j.§.idē Pōponius.So.h⁹ timore gl. restringit hāc l.ꝙ emptor erat pr̄ vel patronus, ꝯ̄ quē nō poterat restitutio postulari.Ista est diuinatio. Alij dn̄t , ꝙ hic emptor non erat soluendo , vt s̄.l. proxi. Vel dic , ꝙ hic emptor manumiserat seruum,vt dicitur in tex.& iō nō poterat ꝯueniri aliquo remedio.

10 j̄.de ꝯd.ind.l.in summa.§.fi. ¶Quæriī†circa istā partē , qñ dolus emptoris dedit cām ꝯ̄ctui , vtrū valeat manumissio facta ab emptore.in gl.sunt duæ opin.quidā dn̄t,ꝙ non,per l.2.qui.ad lib.pro cla.nō licet.Scda opi.innuit ꝯriū,& ista est vera. Pro cuius declaratione aduerte, Qñq; quis emit seruū ꝑ vim: & tūc vēditor hēt vtile dñiū.l.metu.§.voleti,s̄.ti.j.iō emptor manumittere nō pt̄.Ita loqī d.l.2.Qñq; qs emit ꝑ dolū,tūc in emptorē trāsferī dñiū ꝑfectè nec pt̄ conueniri rei vēdicatione:sed actione ꝑsonali de dolo iō tūc valet manumissio,vt hic,& d.l.in summa. §. pe.de cōd.ind.

11 ¶Iuxta l.istā†quæritur,an ex inutili ꝯ̄ctu trāsfertur dñiū?& vr̄ ꝙ nō,l.nūq̄.j̄.de acq.re.dom.In ꝯriū vr̄ casus hic,qa si ꝯ̄ctus est inutilis,quia dolus dedit ei cām:re tradita agiī de dolo. Si.n.ꝯpeteret rei vēd.dño ñ trāslato,ñ hr̄et locū actio de dolo. Et ī hoc reside gl.nostra.& sic tenet,ꝙ ex inutili ꝯ̄ctu trās ertur dñiū. Qđ est verū,sicut ex qualibet cā putatiua,vt j̄.de cōd.ind. ꝑ totū. Hoc tangitur per gl.in l.non dubiū.C.de leg.&de fid.inst.l.ꝯ̄ctus.Examinaui plenè in l.j.§.si vir vxori.j̄.de acq.poss.

ADDITIO.

a ¶Rescindatur.Plene per eundem in l.si id quod aurum.j̄.de ver.ob.

1 *Doli actio an competat,ꝗ subiicitur aliam competere.*
2 *Contractus bonæ fidei,& stricti iuris quomodo differunt.*
3 *Obligationem quæ impediunt oriri ea impediunt eius solutionem.*
4 *Libellus qualiter formetur,in hac actione.*
5 *Recipiens rem deterioratam,an sibi præiudicet,remissiue.*
6 *Deterioratam recipere rem quando quis cogatur.*

a §.Non solùm. aSi res debita soluatur deteriorata,agiī ex stipulatione doli,si est interposita: aliàs in ꝯ̄ctib.bonæ fidei actione primæua,in stricti iuris de dolo.h.d.Primò ponit dictū Labeōnis.Scdō ponit reprehēsionē eius.Secūda ibi,sed est verus,& est difficilis §.Casus in terminis. Dictum est s̄.ꝙ vbi alia actio nō ꝯpetit,daī de dolo.Dicit Labeo,hoc est verū,ēt si dubitet an alia ꝯpetat.Et ponit duo exēpla, vnū in ꝯ̄ctib.bonæ fidei,aliud in stricti iuris. Et istud reprehēditur ꝑ Iurisꝯsultū, qa nō dubitaī de actione:quia aut est ꝯtractus bonæ fidei , & agitur actione ex eo ꝯ̄ctu:Aut est stricti iuris,& tūc de dolo.¶Pro declaratione tex.añ omnia quęro primò in quo corrigatur Labeo. Dn̄t q iā in dicto,nō in exēplo,quasi sit impōsē,ꝙ sit dubiū, an alia actio ꝯpetat,cū ius sp̄ sit certum l.2.j̄.de iu.& fa.ign .Alij dn̄t,ꝙ

1 corrigit in exēplo,nō in dicto.¶Sed tunc q̄ro,†qđ erit exēplum dicti.s.ꝙ dubitet,an alia actio ꝯpetat?Dn̄t qdā pp dubiū facti,puta si liberaui te ab actiōe,de qua erat dubiū an ꝯpeteret,& sic erat exēplū in gl.l.actione.C.de trāś.dixi in l.j.§.pe.s̄.eo.& l.nālis.§.qđ si faciā.j̄.de præsc.verb.Sed hoc nō placet,qa si nō pōt ꝓbari, hr̄ perinde ac si nō esset.l.duo sunt Titij.j̄.de test.tut.Dicas ergo,ꝙ pt̄ esse pp dubiū iuris in casib.vbi sunt opi.Doc.l.cū de nouo.C.de legi.& ibi no.& in j.cōst.Cod. ibi,certa,&c.Et paulo post, Leges ꝯponere.Exēplū in opinionib.q̄ sunt in l.dos à pr̄e. C.sol.ma. & in l.qui Romæ.§.duo fratres.j̄.de verb.ob.& in auth.ex cā. C.de lib. pt̄.& ī l.ꝓcib.in materia ꝯpēdiosē.C.đ ip.& al.subst.Et ī oīb.istis ꝓ

2 pter dubiū iuris nō īpediretur actio de dolo.¶Scdō q̄ro,†qđ est rō differētiæ īter cōtractū bonæ fidei,& stricti iuris? Rñ. q̄†īpediunt

3 oblōnē oriri , ea īpediūt dissolutiōē ipsius oblnis. l.đ tutela,& ibi no.C.đ īt.rest.Sed dolus,q dat cām ꝯ̄ctui bonę fidei,īpedit oblōnē oriri ex illo ꝯ̄ctu,vt s̄.prox.vidistis:secus si dat cām ꝯ̄ctui stricti iuris.Eod.mō dolus dās cām dissolutioni, īpedit liberationē in ꝯ̄ctib.bonæ fidei:secus in ꝯ̄ctib.stricti iuris.Hic ē casus,& ex hoc ꝯfunditur opi.Pet.vt s̄.dixi.¶His ꝓmissis op. & vr̄ , ꝙ in dubio dēat dari actio præs.ver.vt j̄.de præs.ver.l.j.& 2.l.quoties,& l.j.j̄.de isti. act.So.ibi erat dubiū.in quā spēm ꝯ̄ctus cadebat, iō recurritur ad actionē pscr.ver.hic erat certū,sed dubitabatur, quæ actio ꝯpeteret pp aliud dubiū iuris,vt s̄.dixi & istud erat examinādū pp actionē de dolo.¶Itē op.qđ agatur actione prima,nō de dolo. j̄.cō.l. 3.§.si reddita.& sol l.etiā.Huius timore gl.hic intrat vnā distinctionē multū perfectè,q̄ ponit Dy.in l.hmōi.§.ædes.j̄.de le.j.Plenius Cy.in l.exhibitionis.C.ad exhi.Ego plenissimè in l.Iulianus. §.j.j̄.de ver.ob.tñ ꝑ gl.hic plenius q̄ alibi. vide igī gl.& signa eam. ¶Circa istud,ꝙ dr in gl.super verbo,de dolo.ibi,interdū peto rē,

4 quā habeo.† quæro qualiter formeī libellus ? Dixi vobis in l.3.si reddita.s̄m.Cy.ponit in d.l.exhibitionis.Tex.est in l.Iul.§.1.j̄.de ver.ob.qa petā rē,ñ vt des mihi rē,quia eā habeo, sed vt mihi deī illud,qđ deest,siue sit æstimatio deteriorationis, siue cautio đ euictione,siue aliquid aliud.¶Itē quærit gl. †qđ si aliqs recepit rem

5 deterioratā,an præiudicet sibi in recipiēdo ? Gl. ponit hic opi.De hoc vidistis gl.in l.in hac,in pri.j̄.de trit. & tetigi in l.cētū Capue & l.fi.j̄.de eo qđ cer.lo.¶Itē q̄rit glo.†an qs cogatur recipere rē

6 deterioratā?Pro declaratione gl.dēs scire , ꝙ qñ qs dēt ex vna cā, nō cogitur creditor recipere particularē solōnem : sed qñ debetur ex plurib.causis, si soluitur ex vna cā pfectè,cogitur recipere, licet ex alia cā non soluatur. j̄. qb.mo. pignus vel hypo. sol.l.vlt. Nunc ad propositū redeo,qñ res debetur ex ꝯtractu bonæ fidei, ipsa res & æstimatio deteriorationis venit in eādē actionē, vt hic vides:iō nō cogitur recipere nisi totū,qa perfectè nō soluit. Sed si res debetur ex ꝯtractu stricti iuris, res debetur vna actione.s.ex stipulatu , æstimatio deteriorationis debetur actione de dolo, Si igitur soluitur ex vna causa , cogitur recipere. Ita dicit gloss.

ADDITIO.

a Paris.Non solum.Vide Ias.in §. actionum.Inst de actio.circa istum tex.dū fit differentia inter contractus bonæ fidei , & stricti iuris, quando soluitur res deteriorata.Limita istum textum per Rip.in l.si seruum,in prin.de verb.obl.

§. Si seruum. Actio legis Aquiliæ, & ad exhibendũ, item actio ex testamento actionem de dolo excludunt. h. d. cum §. seq.

§. Si quadrupes. Actio legis Aquiliæ, vel de pauperie hãc actionẽ excludit: licet nõ solu͂, sed noxæ deditio subsequat͂, secus si dñs esset simpl'r nõ soluẽdo. h. d. Casus in terminis. Eramus tres scholares, quorũ erãt duo, q̃ hẽbãt duos equos inimicos: ego erã ĩ medio, sed dolo exiui de medio, ita qđ vnus ex illis equis fregit crus alteri: quærit͂ an dec͂ læso actio de dolo ꝯ me? Rñ. si pt habere locũ hæc actio, actio legis Aq. vel de pauperie nõ dat͂, aliàs ãt dat͂ ꝯ me de dolo. h. d. Op. ꝙ iste, cuius dolo factũ est, teneatur actione in factũ subsidiaria legis Aq. & sic nõ de dolo, l. itẽ Mela. §. itẽ. ꝟ. ad leg. Aq. Sol. dicit gl. hic dolus fuit
a ꝯmissus in omittẽdo a, & sic actio legis Aq. nõ hẽt locũ, l. si vsusfructus. §. de præteritis. ꝟ. de vsufr. & iõ vt ponerẽ exẽplũ in dolo ꝯmisso omittẽdo, pone casum in duob. eqs, q se simul nõ ꝯpatiebantur: & ego equitabã medius inter duos eq̃tãtes in illis eqs, cũ essemus in veloci itinere, ego steti firmus, ille præcesserũt, & se pcusserũt: certè per me nihil est actũ, sed fui in culpa ꝯmittẽdo eos iungi, & inuicẽ lædi. Ita loquitur hic. ¶Sed op. & vř ꝙ mihi licuit cessare, & nõ ire, vt ex hoc nõ præsumatur dolus, vt l. nemo dãnũ, ꝟ. de reg. iur. Sol. illud verũ, vt sibi prodesset, nõ vt alij noceret. Facit ꝟ. de aqua plu. arc. l. j. §. denique. ¶Op. & vř, qđ dñs quadrupedis dãnũ inferẽtis, nõ teneat͂, l. 1. §. & gñal'r. ꝟ. si quadr. pau. fec. di. dicit gl. qđ hic animal pcussit sui feritate, nõ ab alio incitatũ: & ita posui tibi casum. ¶Cõtra prædicta opp. qa fm hoc dolus alterius alteri esset dãnosus, ꝯ l. si pcurator. ꝟ. de do. exce. ꝟ. de pec. l. summa. §. emptor. Sol. Huius timore dicit gl. ꝙ dñs animalis hẽt actionẽ de dolo ꝯ eũ, qui ꝯmisit dolũ. Vide fi. gl. quæ incipit, imò vř dãda lex Aquilia. Istud intellige verũ, nisi dolus nõ esset ꝯmissus ꝯ æquitatẽ in equo, vt ipse pcuteret͂, tũc dñs animalis nõ hřet actionẽ de dolo, qa dolus nõ esset ꝯmissus ꝯ eũ, ꝟ. ex qui. cau. in pos. ea. l. Fulcinius. §. ꝙ si aduersus. & ꝟ. de iniu. l. eũ qui nocẽtẽ, tũc. n. hřet locũ actio in factũ. & ita tenebat Mar. Sil. & Ia. Bu. ¶Op. ad sequẽtẽ gl. ꝙ actio de dolo ꝯpetat in id, qđ excedit. Vnde ob. ꝟ. qđ vi aut clã, l. si alius. in prin. Glo. ponit multas sol. Bř hæc est vera, ꝙ istud habet locũ in hac actione tñ, quæ est famosa, & subsidiaria, vbi
b deficit alia, vt eius natiuitas b impediatur propter actionẽ noxalẽ, ẽt si non sequatur plena exactio, sed noxæ deditio. In ꝯrio nõ impeditur natiuitas eius, nisi quatenus est exactum.

ADDITIONES.

a In omittendo. Actio legis Aquiliæ non procedit in damno dato in dimittendo. adde Bar. in l. qui bona. §. j. de dam. infec.
b Natiuitas. Per hoc limitat͂ l. & elegãter. in pri. & l. j. in fi. s̃. e. vbi dř, quòd actio doli non datur, si per alium modum res salua esse possit: aliàs sic, quia illud verum, si à principio sint natæ ambæ actiones, aliàs si non plenè salua sit res, per aliam tamen actionem ortus eius impeditur, vt hic.

a §. Idem Labeo. a Actio furti impedit hãc actionem: & vbi deest dolus, & subest culpa ꝯpetit actio in factum. h. d. ¶No. ꝙ quando cessat dolus, & subest culpa, habet locum actio in factum.

ADDITIO.

a Paris. Idem Labeo. Vide, qđ per istũ text. ponit Ange. hic de eo, qui extraxit equũ sudantem de stabulo, qui se incapistrauit, & mortuus est, an teneatur pro equo, vide ẽt Ias. in l. eum qui. §. in popularibus. ꝟ. de iureiu.

1 *Actio, quæ repellitur exceptione, quasi nulla est.*
2 *Pactum nudum parit actionem de dolo quando aliquid abest parti.*

a §. Seruus. a Qui non obseruat pactũ, ad qđ naturaliter, non ciuiliter est obligatus, tenetur læso actiõe de dolo, si aliud remediũ deficit. h. d. & est difficilis §. Primò ponit dictũ Põponij. Scđò ponit vnã rõnẽ ꝯ Põponiũ, aliã pro eo. Tertiò ponit solutionẽ prædictorũ. Scđa ibi, ego moueor. Tertia ibi, at qui. Casus in terminis. Quidã seruus rogauit dñm vt liberaret eum, & promisit dare certũ qđ, & dedit expromissorẽ, cũ dñs nõ ꝯfideret de eo, fuit pactũ appositũ, ꝙ susciperet obl'onẽ in se, illo facto libero: & cùm ille est manumissus, nõ patitur recipere obl'onẽ in se. dicit ergo Põponi⁹ in casu isto hře locũ actionẽ de dolo. & hoc eo ipso, ꝙ nõ vult pati: ex eo. n. qđ promisit in seruitute, nõ potest ꝯueniri. Si verò staret per prõnũ quominus liber factus susciperet obl'onẽ, tũc si dñs agit ꝯ expromissorẽ, repellitur exceptiõe doli. h. d. primũ dcm̃ Põponij vsq; ad ver. ego moueor. vbi ponit vna rõ ꝯ Põponiũ, qui dicit de dolo dari, cũ alia actio &c. sed hic datur alia actio, ergo &c. Sed ipse rñdet, ꝙ q̃uis detur, tñ elidit͂ exceptione, ergo &c. h. d. vsq; ad ver. atqui. vbi determinat Iuris. & dicit, ꝙ Põponius bñ dicit hoc mõ, qđ est verũ, ꝙ patronus exceptione repellitur, si p eũ stat, quominus libertus recipiat in se obl'onẽ, & tũc datur de dolo expromissori, nõ aũt dño: qa ipse actionẽ hřet ꝯ expromissorẽ. h. d. vsque ad fi. vide tex. ibi accipere. tũc quia per manumissorẽ nõ stat, nõ dabitur actio de dolo. Itẽ qa suo facto actio est inefficax effecta: ergo, &c. vt s̃. e. l. 1. §. pen. No. ꝙ actio quæ
1 exceptione repellitur, nõ vř esse. ¶† Quæro pro decl'one literæ, in quo corrigitur Põponius? Dñt quidã in totũ, Tu dic, ꝙ nõ corrigitur, sed distinguit͂ dictũ eius. Nã actio de dolo ꝯpetit ipsi reo ꝯ manumissum, cũ oĩs alia actio d̃ficiat: dño verò ẽt ꝯpeteret de dolo, si expromissor nõ est soluẽdo, & sic intellexit Põponius. Sed op. ꝯ hoc, & vř ꝙ ẽt expromissori detur actio ex illo pacto, cũ dicatur vestitũ cohærẽtia ꝯctus, l. lecta. ꝟ. si cer. pet. & l. iuris gẽtiũ. §. q̃nimo. s̃. de pac. Sol. duob. mo. Primò ꝙ hic pactũ vestitũ erat inter dñm & expromissorẽ, ex quo pacto nõ põt vestiri pactũ nudũ factũ à seruo, vel ẽt à liberto cuidã tertio, l. si tibi. C. de loc. dř in d. l. iuris gẽtiũ. §. qnimo. Præterea ẽt si pactũ esset vestitũ nõ tenet͂
2 seruus factus liber ex antea gestis. Scđo op. qa p hũc §. † vř destrui tota mã pactorũ, q̃ dicit ex pacto nudo actionẽ nõ oriri, nã vt vi-
b detis, ꝯ nõ seruãtẽ dat͂ actio d̃ dolo. Rñ. illud verũ, b ꝙ dat͂ actio de dolo ei, q dãnũ passus est, cui p̃rimoniũ diminutũ ẽ sicut hic dř, cũ actio d dolo ꝯtinet q̃dã restõnẽ, vt s̃. de ĩ int. rest. l. j. Secus si ꝯmitterẽ tibi cẽtũ p pactũ nudũ ex pura cã donõnis. Facit ꝙ dicimus ĩ ꝯctu innominato, facio vt des, l. nãlis. §. qđ si faciã, ꝟ. de præsc. ver.

ADDITIONES.

a Paris. Seruus. Vide Ale. consi. 408. post prin.
b Pom. Illud verum. No. magnã limitationẽ ad l. iuris gentium. §. quinimo. cum materia, quòd ex pacto nudo, licet non detur actio, cõsulitur tñ per actionẽ doli, vbi aliquid ex pacto abest parti, vt no. Bal. in l. cum mota. C. de transac. intellige vt ibi. & vide Bal. hic, & Ang. cõs. j. in fi. adde & vide Ale. de Imo. in l. si cõuenerit. s̃. de iuris. om. iud. & in consi. 30. in 3. vol. Caccialup. in trac. de pa. q. 13. & Phil. Dec. in c. j. extra, de iu. vide Ale. consi. 41. 3. vol. alias 2.

1 *Reus quando dicitur esse paratus subire iudicium, vt cesset actio de dolo.*

a §. Si dolo. a Si dolo pcuratoris reus sit absolutus, nisi reus sit paratus iudiciũ recipe, tenetur de dolo, si pcurator nõ est soluẽdo. h. d. & ipse §. ẽt difficilis est. ¶Op. vř, ꝙ qui corrũpit aduersariũ perdit litẽ. C. de poe. iu. q ma. iu. l. j. Sol. Dicit gl. ꝙ hic loq̃tur de eo, q corrũpit pcuratorẽ actoris, ibi de eo qui corrũpit pcuratorẽ rei. Cõtrariũ verò, ꝙ idẽ sit in vtroq;, & illud ibi approbãt Doc. Dic, vt ibi, & dixi in l. athletas. §. calũniator. aliàs est in §. seq. s̃. de his q no. inf. & l. j. §. sed & ꝯstõ. s̃. de cal. ¶Itẽ op. & vř, ꝙ debeat agi actione prima ꝟ. e. l. cũ à te. Glo. rñdet solenniter. Aut reus se offert, & ꝯuenietur tñ actione prima, vt hic, nec habebit locũ actio de dolo etiã ad expẽsas, & cætera dãna. Rõ, quia nõ est verisimile, ꝙ fiat expẽsę, postquã sponte suscepit iudicium. Aut nõ accessit spõte ad litigandũ, & conuenitur actione prima ad verũ debitum. Ad expẽsas verò, & cætera dãna conuenietur actione de dolo, vt hic. Ita sentit gl. & cõiter tenẽt Doc. Circa hoc
1 est videndũ † quomodo reus offert se paratũ subire iudiciũ. Dicit gl. hoc modo. Ego sum paratus subire iudicium, sub hac exceptione, & replicatione, si tu actor probaueris eẽ collusum. Ita dicit gl. sub exceptione. Ni. de Mat. dicit, ego nõ video ad qđ auctor releuetur, pp'hanc obl'onem. Cũ. n. habeat necesse pbare de collusione, ita fiẽt expẽsę, sicut si reus non obtulisset, sed inuitus venisset. iõ ipse intelligit istum tex. pprie vt iacet sub exceptione, ac si collusum esset. s. ac si ista exceptio collusionis esset pbata, non qđ examinetur iterũ, tunc cesset actio de dolo. Ita intelligit ipse istũ
b §. Quæro, dř hic, si procurator a non est soluendo, quid si ab initio fuit soluendo, & postea efficit non soluẽdo? Gl. d̃t ꝙ cõpetit actio de dolo, & nihil allegat. Cõtra gl. vř. s̃. e. l. j. §. idẽ Põponi⁹. vbi sufficit ab initio aliam actionẽ ꝯpetere ad excludẽdã actionẽ de dolo. So. Illud verum, qñ actio periit sui nã, de fcõ actoris: secus si alio casu, vt in hac gl. & pbatur. ꝟ. eo. l. hřdib. in prin. quod no. & bene

ADDITIONES.

a Si dolo. Adde qđ no. i l. j. C. de adu. diuer. iu. vide plene. Im. ĩ l. diu⁹. ꝟ. de re iu.
b Procurator. Vide Bar. in l. si procurator. C. de proc.

§. Idem Pomponius. Simplex mendacium nõ psumit͂ dolosè dcm̃: & iõ nõ inducit actionẽ de dolo, nisi cã sui lucri qs mẽtiat͂. h. d. cũ. l. se. Casũ no. ¶Op. ad istũ. §. d l. se. So. dñt qdã, ꝙ hic loq̃t͂, qñ mutuabat parua q̃titas, ibi magna. Tu dic, ꝙ in hoc §. erat simplex mẽdaciũ: nec apparebat alia cõiectura, pro dolo dixerit: fuit. n. qdã, q oẽm hoĩem
a cõmẽdabat. a Lex sequẽs seq̃ẽs loq̃t͂, qñ ad eũ spectat lucrũ: & sic præsumitur, ꝙ illud mendacium fuit dolosè dictum, & iam vidi
b de facto b in quodam aduocato approbante idoneum esse fideiussorem, cùm non esset.

ADDITIONES.

a Pom. Commendabat. Vide Fel. in c. 3. loco, de prob.
b Vidi de facto. Vide Ful. in l. si vero. §. j. qui satis. cog.

LEX IX.

a §. Si quis affirmauerit. Cõtra mentientem, de substantia hæreditatis datur actio ex eo contractu, si intercessit, aliàs de dolo. h. d.

ADDITIO.

a Pom. Si quis affirmauerit. Vide quid per istum tex. dicat Imo. con. 78.

§. Item si tabulæ. Actio criminalis hanc actionem nõ ĩpedit. h. d. ¶Op. de l. scim'. §. tin. C. de inof. test. vbi q̃rela inof. testamẽti trãsit ad hrdes filij. So. hic loq̃t͂ fm tpa antiqua. ¶Quæro, nũqđ ꝯpetit actio ftrib⁹? Dic vt in gl.

LEX X.

1 *Sequestrum non redditur, nisi lite finita.*

2 *Possessio rei depositæ apud sequestrum licet perdatur, non tamen perditur com-modum possessionis.*
3 *Sequestratæ res, quæ seruari non possunt, debent vendi, & pretiũ in sequestro teneri.*
4 *Sequestrata res restituit vincẽti, vel ei, per quẽ nõ stat quominus iudiciũ agitet.*
5 *Sequestrata res si perit, perit periculo sequestrantis indebitè.*

a **Si oleum.** aSequester nõ tenet rẽ restituere b, nisi finita li-
b te, vel cũ per actorẽ steterit. Itẽ ꝯ eũ, q fecit fieri
sequestrũ indebitè, actione de dolo succurritur, vbi alia actio de-
1 ficit. h.d. No. j. †ꝙ natura sequestri c est vt nõ reddat nisi lite finita.
c Itẽ no. † ꝙ qñ res deponit apud sequestrũ, licet pdat possessio, nõ
2 tñ amittitur ꝯmodũ possessiõis q̃tũ ad onus probãdi: ille. n. tenet
partes actoris, & rei assumere, q primò tenebat. Doc. ponunt in l.
j. C. de proh. seq. pec. Sed dixi in l. interesse puto, ꝭ. de acquir. pos.
3 ¶ † Itẽ no. ꝙ in istis reb. q ꝯmodè seruari nõ pñt, qñ fit sequestra-
tio, dñt vẽdi, & pretiũ in sequestro teneri, vt hic, & l. vlt. ꝭ. de req.
re. & l. is cui. §. quæri poterit. vt in pos. leg. C. de ag. & cẽ. l. litib. lib.
4 xi. † Itẽ no. ꝙ res sequestrata dẽt restitui ei, q vincit d: vel ei, p quẽ
d nõ stat quominus iudiciũ agitet. ¶ † Itẽ not. ꝙ ꝯ eũ q indebitè fa-
5 cit fieri sequestrũ, si res pereat, vel aliter recuperari nõ possit, da-
e tur actio de dolo. ¶ Itẽ no. ꝙ si per actorẽ stat e quominus iudiciũ
agitetur, reddi debet sequestrum, eadẽ ratione si staret per reum.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Si oleũ. Vide Fran. Cur. in trac. sequest. q. 3. Pan. in c. examinata. de iu.
b ¶ Rem restituere. Sed an teneatur ostendere, vide Bar. per illũ tex. in l. j. §. si ta-
bulæ, de ta. exhi. & in materia huius l. vide Bar. in l. interesse. de acq. poss. & an
sequester possit deponere officium, vide in l. ei apud. §. fi. ꝭ. deposi.
c ¶ Natura sequestri. Vide per Mod. in l. Imperatores. §. si magistratus. de app. &
quando sequester debeat restituere, vide Bal. in l. fi. C. de bon. auth. iud. pos.
& qua actione teneatur, vide gl. hic, & Ang. in l. interesse. de acq. pos.
d ¶ Qui vincit. Vide l. propter. & ibi Bal. C. deposi.
e ¶ Per actorẽ stat. Vide Ang. in d. l. interesse. & vide Bar. in d. l. Iulia. de cõd. id.

§. Et si seruum. Absolutus ab obseruatiõe iudicij q a sol
uit ratiõe deteriorationis, d dolo nõ te
netur. h.d. ¶ Op. de l. 4. §. fi. de re iud. ꝭ. & l. si hominem. ꝭ. de sol. Hic
soluit ante sententiam, & sic fuit absolutus ab obseruatione iudi-
cij: ibi verò erat condemnatus, & sic soluit post sententiam, ideo
tenetur, quia non soluit, vt debuit & ideo durat actio iudicati, q a
tradit rem deteriorem.

§. Hæc de dolo actio. Hæc actio noxalis est. Item
competit de peculio, si cir-
ca res peculiares sit dolus commissus. h.d.

1 *Summa modica dicitur vsque ad duos aureos.*
2 *Actio in factum ab actione de dolo quomodo cognoscatur.*

§. Merito. Hic ĩcipit exponere illa verba posita in edicto,
& iusta cã esse videbitur, &c. & bř h.d. hæc a-
a ctio a nõ datur, p modica q̃titate b, † nec ꝯ parẽtes, vel p̃ronos, vel
b personas honestiores, sed p actionẽ in factũ succurritur. h.d. cum
duab. l. seq. Et ꝭ. exposuit Iurisc. illa verba, si alia actio, &c. hic expo-
c nit alia, vt dixi in prin. §. c No. hic iũcta l. px. seq. † qđ modica sum-
1 ma est vsque ad duos d aureos. Et sic no. ꝙ ista cãe cognitio verti-
d tur circa duo. Primò circa res. Scđò circa psonã. Scđa ibi, sed & q-
e busdã, e &c. Gl. super l. px. q̃rit, vtrũ hæc dictio, vsq; ponatur inclu
f siuè? Dic vt in gl. in l. patronus. in princ. de le. 3. f ¶ † Quæro, quali-
2 ter discernat actio in factũ g ab actione de dolo? Iurisc. in l. nõ dẽt, in
g fi. ibi, verbis tẽperandam, docet, quia in actione in factũ vtitur q s
verbis tpatis, & facit mẽtionem bonæ fidei. exponit gl. i. nõ facit
mentionẽ malæ fidei. Exẽplum in narratione facti, ego narrabo
h factum h qđ in se ptinet dolum, nõ tñ dicam ꝙ hoc fecit dolosè,
& frauduleter, vel malo modo expressè, sed dicã ꝙ hoc fecit sciẽ-
ter. Doc. verò Vltrã. vt Cyn. refert in l. si superstite. C. e. intelligunt
hũc text. propriè vt iacet, ꝙ bonæ fidei mentio fieret exclusiuè hoc
modo, quia primò narrabo factũ, postea ꝯcludã, quare cũ bonæ
fidei nõ congruat, quod aliquis locupletetur cũ aliena iactura, iõ
peto cũ condemnari, &c. Et ex hoc cognoscetur actio in factum
ab actione de dolo. Tene menti istam legem.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Hæc actio. Vide alia multa ibi nõ curatur de modico, p Ale. in rub. ꝭ.
so. ma. & per Fel. aliquid in c. qm̃. de test. & c. fi aeternitatis. e. ti. & Præpos. c. in
istis. 4. di. c. Moses. 7. dis. & c. mala at cõsuetudo. 8. dis. & per Bar. cõs. 110. alias
10. vol. j. & consi. 4. e. vo. & cõsi. 57. e. vo. Fe. in c. cũ cãm, de re iu. & c. sicut, eo.
ti. & ver. fallit quarto. & gl. in §. facit. in proœ. Dec. Bar. cõs. 81. in prin. & cõ.
12. e. vol. & consi. 16. eo. vo. Præpo. in c. statuimus. 4. dis. Bar. in l. sed & si susce-
perit. §. j. ꝭ. de iud. Vide Fran. Cur. in trac. sequestri, in 6. q. ad fi.
b Clau. ¶ Quantitate. Idem & in actione, quod met. causa. Ita dicit Bal. sub du
bio tamen forte, in c. de appe. pro causis. ext. de app.
c Pom. ¶ In princ. §. Adde, ꝙ aliter accipit modica summa p tex. in l. j. §. j. ꝭ. de
iti. actuq; priua. aliter accipitur in l. si cũ dies. §. fin. ꝭ. de arb. aliàs accipitur
ſm q̃titatẽ psonæ l. illicitas. §. nõ tenuis. ꝭ. de of. p̃si in l. sed si susceperit. §.
j. ꝭ. de iud. & alias accipitur. l. diuus. & ibi Barto. ꝭ. de bo. dãna. Math. not. 121.
d Vsque ad duos. Vide per gl. & Sal. in l. si superstite. C. eo.
e Clau. Et quibusdã. Et quod hic dř in patrono, & cæteris, habet locũ in dño
respectu vasalli, ſm Inn. in c. cæterum. de iud. quem sequuntur ibi doc.
f Poma. De le. 3. An aũt iste §. loquatur in actione de dolo, & hẽat etiam locũ
in actione quod me. cau. vide Bal. singulariter in c. de appellationib. extra de
ap. qui tenuit sub dubio forte quod [illegible]

g Pari. ¶ In factũ. Et hãc l. nõ dẽt, declarat Pet. in l. cũ vltra. C. de non nu. pec.
ad quẽ se ibi remittit Bal. Vide bal. in d. c. de app. Cy. in l. interpositas. in fi. C.
de trans. & per Alex. quod idem fit in exceptione doli, vide Cep. caute. 320.
h Narrabo factum. Adde bar. in l. si superstite. C. eo.

LEX XIIII.

Hæredibus. Quando propter reuerentiã personæ actio
de dolo non dabitur contra defunctum, da-
bitur contra hæredem. h.d. Gl. glossat istud principium mirabili-
ter, vide gl. vt iacet.

1 *Pupillus dicitur etiam qui est proximus pubertati.*
2 *Doli actio datur contradicentem se habere officium, cum non habeat.*

a **§. Item in causæ.** aPupillus p̃t ꝯueniri de dolo ex per-
sona defuncti. Itẽ ex cã sua si est pro-
ximus pubertati, in psona tutoris in q̃tũ factus est locupletior.
1 h.d. cum l. seq. & prin. seq. Not. † pupillũ teneri, qñ est proximus
pubertati: qñ autẽ pupillus dicat doli capax, dic vt in l. j. de noua.
2 & in l. pupillũ. de re. iur. ¶ † Itẽ not. id, qđ dicit de tutore, qui men-
titus est, & eodem modo de eo, qui dicit se habere ofm̃, & non
habet. ꝭ. de eo quod fal. tut. auth. per totum.

ADDITIO.

a §. Item in causæ. Vide gl. no. & quod ibi bar. in l. si dolo. ꝭ. si quis omis. cã. test.
in l. ex dolo. §. in hac actione. in fi. vide in l. si procurator. C. de procu.

LEX XVI.

Sed si ex dolo tutoris.

1 *Vniuersitas potest committere dolum, quando facit aliquid coadunato cõsilio, & campana sonata.*

§. Sed an in municipes. Cõtra vniuersitatẽ ñ dat
de dolo actio, q a dolũ nõ
1 p̃t ꝯmittere de facili, nisi ex psona administrãtiũ. h.d. ¶ Op. qđ † v-
niuersitas posset ꝯmittere dolũ. l. metũ. §. animaduertẽdum. s. tit. j.
So. Vniuersitas non potest ꝯmittere dolũ de facili, vt hic: sed cum
difficultate sic, vt in ꝯrio, q a illi de vniuersitate pñt coadunato ꝯ-
si. & campana sonata, & similib. dolum committere.

§. De dolo. Rectores de eorum dolo proprio tenebun-
tur. h.d.

§. Item si quis. Dominis tenetur ex dolo procuratoris,
de eo quo ad eum peruenit.

1 *Famosa quando agitur actione ciuiliter, debent exprimi ea, quæ exprimerentur si ageretur criminaliter.*
2 *Actio de dolo quare non sit in rem scripta, sicut actio quod metus causa.*

§. In hac actione. Iuriscõsultus exponit primã partẽ
edicti positi in l. j. s. e. Erãt in edicto
posita quædã alia verba, quæ nõ sunt posita materialr, in hoc tit.
sed corũ mentẽ iuriscõsultus ponit hic, & in l. arbitrio. ꝭ. eo & bř
hoc intẽdit. Qñ ex delicto agitur ciuilr hac actione famosa, dẽnt
omnia particulariter designari, sicut qñ q s criminaliter accusat.
1 h.d. quẽ casum no. ¶ † No. qđ dixi in summario, ꝙ qñ agit ciuilr
actione famosa, oĩa dẽnt poni particulr, sicut qñ crialr. ergo dẽt
poni mẽsis, locus, &c. ſm formã l. libellorũ, ꝭ. de acc. & hic in text.
& in gl. & est tex. in c. tuæ. ex. de pc. & l. ptor edixit, in prĩ. ꝭ. de iniu.
ibi dixi. Si verò esset actio ex delicto ciuilr, q̃. tñ non infamaret,
hoc nõ est necesse, vt hic, & l. i de Nerati⁹. §. fi. & l. seq. ꝭ. ad leg. Aq.
2 ¶ † Sed quæro, & istud est forte dubium: & nescio quasi soluere:
hæc lectura innuit, & est verũ, ꝙ actio de dolo nõ est in rẽ scripta:
& iõ oportet, ꝙ designet psona, quæ ꝯmisit dolũ. Nõ. n. tenet de
dolo alius, ad quẽ ꝯmodũ puenit ex dolo, nisi sit quasi idẽ vt hrs,
vel dñs, & siles psonæ, vt s. l. px. & no. in l. & elegãter, in prin. s. e.
Sed actio, qđ me. cau. est in rẽ scripta. l. metũ. §. cũ ãt. s. ti. j. & iõ dat
ꝯ illũ, ad quẽ ꝯmodũ puenit. ¶ Quæro ergo, q̃ est rõ huius, cum
verba in hoc edicto sint in rẽ scripta, sicut in illo? Dñt. n. Quæ do-
lo malo facta esse dicẽt, nõ dñt à quo, sicut dñt in edicto, qđ met.
cau. gestũ est &c. In veritate nescio videre quare ista actio non sit
in rẽ scripta, sicut illa. Sed possumus dicere, in edicto, qđ me. cã.
dř, qđ met. cau. gestũ erit, qđ verbũ latè sumitur. quocũq; mõ ge-
sũ, in hoc edicto dř q dolo malo facta esse dicetur, qđ stricti⁹ ac-
cipit in l. Labeo. ꝭ. de ver. sig. & sic nõ ꝯprehẽdit eũ, cũ quo factũ
nõ est, secus in verbo, gestũ. Vel dic verius, ꝙ ſm verba edicti po-
sita in princip. l. 1. s. eo. ista actio esset in rẽ scripta, sed in edicto e-
rat plus, ex quo ꝯprehẽdebatur, ꝙ erat in personã certã. Et hoc p-
batur in hoc §. & l. seq. dũ dicit, itẽ exigit ptor. q. d. prædicta, quæ
dixi, & quæ dico, nõ sunt ex interpretatione Iurisconsulti: sed q a
prætor sic exigebat in edicto. ¶ Item q̃ro, vtrũ in exceptione doli
debeãt inseri oĩa q̃ inseruntur in actione? Dic vt in gl. & not. illud,
qđ dixi, ꝙ qñ agitur actione ex delicto ciuiliter, ꝙ infamat, debet
poni locus, & tempus. Ita vidi de facto.

LEX XVIII.

Si plures. Plures dolum cõmittentes tenẽtur insolidũ, tamẽ
vnius solutione cæteri liberãtur. h.d. Dicas in hoc,
vt no. in l. & eleganter. s. eo.

LEX XIX.

1 *Actio de dolo est arbitraria, idq; duplici respectu, & in ea feruntur duæ sententiæ, vt in. 2.*

Arbitrio. Hæc actio est arbitraria, & iõ ꝯ nõ restituentē iuratur in litē, si res tpe ꝯdemnatiõis extabat, h.d. & fortis lex est. Primò ponit dictū. Scdò rñdet cuidā qõni emergēti circa illud. Tertiò ponit vnā limitationē circa ꝓcedētia. Secūda ibi, iõ āt. Tertia ibi, nõ tñ. ¶Casus in terminis. q̄rit an ista actio sit arbitraria. Rñ. ꝙ sic: qa si non restituitur res ẜm præceptū iudicis, tūc fit ꝯdēnatio ad interesse. hoc primò, & sic duæ ferūtur sniæ, vt hic. ¶Sequit̄ ver. iõ. vbi q̄rit̄, dictū est, ꝙ ꝯ nõ restituentē sequitur ꝯdēnatio, quatenus ea res est, quare nõ posuit certā q̄ttitatē? Dicit Iurisċõs. ad hoc vt possit iurari in litē, ꝙ iurm̄ posset iudex taxare. Seq̄t ver. nõ tñ. Dictū est, ꝙ si res nõ restituat̄, ꝯdēnet̄ ad interesse, & qđ interesse ꝓbatur ꝑ iurm̄ in litē. Quærit̄ hic, qđ si res periit añ primā sniam, an iurabit in litē? Dic ꝙ nõ, qa nõ ꝑt restitui, & sic ñ est in ꝯtumacia restituēdi, ꝑp qđ iuratur in litē, sed ꝯdēnatur ad interesse. h.d. Ex prima particula hēs, † ꝙ hæc actio est arbitraria, & ꝙ in ea ferūtur duæ sniæ, vna de re restituenda, alia de interesse, si nõ restituat̄. Modū practicādi habuistis in l. si cū exceptiōe. §. hæc āt actio. s. ti. j. vbi ēt dr̄, vnā tñ sufficere ꝯdēnationē. ¶Sed ad istud prin. op. hic dr̄, ꝙ ꝯdēnatur q̄ti ea res est, qđ denotat verā rei æstimationē. l. inter hæc verba. j. de ver. sig. sed j. ꝓx. dr̄, ꝙ ꝯdēnatur in eo, in quo iurabit in litē, qđ est affectionis, ergo malè. Huius tmo re soluit gl. trib. mo. Primò, ꝙ hæc verba ponātur impropriè. Secūdò, ꝙ suppleat̄. s. q̄ti ea res est. s. æstimata ꝑ iurm̄ ī litē. Tertiò, ꝙ lʒ tet propriè, ꝙ nihil suppleat̄, qa actor hēt duplex remediū. Primū, per qđ iuretur in litē, vt j. ꝓx. rñ. Scd̄m, ꝑ quod ꝯsequatur verā rei æstimationē, vt in hoc pri. & ita vr̄ verior opi. q̄ tenet gl. de rei ven. l. q restituere. ¶Venio ad scdā partē, dr̄ hic ꝙ in hac actione, & in actione, qđ me. cau. nõ adiicitur certa q̄titas. Cõtrà s. tit. j. l. si cum exceptiōe. §. j. vbi dr̄ ꝙ ꝯ nõ restituētē fit ꝯdēnatio ad quadruplū, & sic est certa q̄titas. So. duob. mo. vt in gl. Primò, ꝙ ꝑt actor eligere quadruplū vel iurm̄ in litē, qđ est affectionis, vt hic, qđ est not. Scdò, ꝙ licet quadruplū sit certū, tñ simplum, cuius respectu datur, est incertū: & sic innuit gl. ẜm istā so. † ꝙ actio, ꝙ me. cau. est arbitraria duplici respectu. Primò, qa iuratur in litē. Scdò, quia illud simplū, qđ est declaratū per iurm̄ in litē, quadruplatur. Certe præcedens solo plus mihi placet, quia nõ quadruplatur q̄ti in litē fuerit iuratū, sed q̄ti ea res erit in veritate cū fructib. & oī cā. s. ti. j. l. si cum exceptione. §. Labeo. ver. quadruplatur. ¶Op. ꝙ nulla fiat taxatio. l. q restituere. j. de rei ven. Sol. ꝙ nulla fit à lege vt ibi: sed à iudice sic, vt hic. ¶Venio ad tertiā partē, & op. & vr̄, ꝙ re perempta, ista actio sit arbitraria, qa pōt reus ꝯdēnari ad verū interesse: & tunc, si ipsum nõ restituit, succedit arbitriū iudicis. Respon. si ꝯdēnatur ad verū interesse, illud ꝯsistit in q̄titate, in qua ñ cadit affectio: & ꝯseq̄ns nec iurm̄ ī litē. l. nūmis. j. de in litē iurā. ¶Quero, dr̄ hic, ꝙ si res ꝑiit, qđ si alio modo desiit possidere, vt puta alienādo? Gl. dicit idē, si sine dolo, qđ intellige verum in actione stricti iuris: in actione verò bonæ fidei, dic vt l. si possessor. in fi. de pe. hæ. ¶Quæro, dr̄ hic si res periit, vtrū sit verū in re quocunq; modo perempta? Gl. dicit, ꝙ non, & bñ, si ipsa seipsam rē perimit, vt puta rem perimit, quia dolo desiit possidere, quia tunc iurabitur in litem. l. qui restituere. de rei ven.

§. Si dominus. Fructuario ꝯ dñm nõ dat̄ hæc actio, qa aliæ ꝯpetūt. h.d. ¶Quæro quæ sint istæ aliæ actiones? Dic vt ī gl. Op. de l. repeti. §. fi. quib. mo. vsusfr. amitta. Gl. ponit plures sol. Tu dic, vt in contrario, in 4. solut.

§. De eo qui sciens. Cõtra ꝯmodātē falsa pondera, vel mēsuras, nõ dat̄ actio de dolo. si inter ꝯhētes aliis actionib. pōt esse ꝯsultū, aliàs recurritur ad actionē de dolo. h.d. qđ not. maximè in fi. qa vidi semel de facto. ¶Op. ad ver. at q. & vr̄, ꝙ ꝯdictio indebiti actionē de dolo nõ excludat, sed cū ea ꝯcurrat. s. e. l. si legatarius. s. e. l. & elegāter. in prin. & ibi no. So. ītellige hoc, repeti pōt. s. ꝯdictione furtiua, si vēditor fuit sciēs. Itē hēt actionē ex vēdito, ne decipiat̄: sicut emptor hēt actionē ex empto, merito non ꝯpetit actio de dolo. ¶Not. istū finē, qñ inter ꝯhētes est actū ꝙ illi mēsuræ, seu illis ponderib. stetur, ꝙ vnus ꝯ alterū nõ agit, sed remanet actio de dolo ꝯ eū, qui dolū
a ꝯmisit. Vltimò qa de istis ponderib. ꝯsunt multæ leges: iõ gl. ponit hic vnā dist. valde pulchrā, melius, & plenius, q̄ in aliqua ꝑte mūdi. & Doc. recitāt eā, vt iacet. Vellē videre aīr, sed non est tempus.

ADDITIO.

a Deistis ponderib. No. gl. de pōdere, & mēsura, adde qđ habetur in l. modios, C. de susce. & arca. lib. x. & in l. pe. j. de fal. & quæ sit pœna fraudātis pōdera, vel mēsuras, vide in l. annonā. j. de extraor. cri. per Abb. in c. 2. de emp. & vē. vbi vr̄ tenere ꝙ sit arbitraria. adde Bal conf. 145. 3. lib. vbi illi q interrogatus est, num habet maiora pondera, & respondit ꝙ non, est credendum.

§. Si cuius dolo. Ad cām, seu litis instātiā ꝑēptā nõ datur restitutio; sed per actionē de dolo succurritur ꝯ eū, cuius dolo factū fuerit. h.d. & fortis §. est, & legit̄ duob. mo. Priò in tpe instātiæ primæ cāæ, & sic periit instantia, & nõ cā. Scdò in tpe instātiæ cāæ appelōnis, & sic periit instantia, & cā. Et ponā casū in gñe, vt lr̄a iacet, postea declarabo in terīs. Po-
b ne sic, Inter te, & me est lis: dolo tuo factū est, ꝙ instātia ꝑiit, b q̄ritur, qūo mihi succurritur? Dicit gl. ꝙ actione de dolo ad interesse, nõ vt lis restituat̄: ne si aliter fiat, lex circūueniat̄. h.d. ¶Primò q̄ro exēplū huius §. gl. ponit in istātia priæ cāæ, primò in ciuili, & tūc est tp̄s triēnij. l. ꝓperandū. in pr. C. de iud. In crīa i est tp̄s biēnij, C. vt intra cer. tēp. cri. q. term. l. 1. & 2. In eo, qđ gl. ponit exēplū de criminali, nõ vr̄ verū, qa hæc actio ꝓsequtur interesse. s. eo. l. 1. in pr. sed in crīali nõ cadit interesse pecuniariū, arg. j. si qd in frau. pa. l. 1.
c §. aliàs videamus. In ciuili ergo pone exēplū. ¶Sed ad istud c op. & vr̄, ꝙ ꝯcedat̄ restitutio. l. ait ꝑtor. §. fi. & l. seq. j. ex qb. caus. ma. ergo cessat de dolo, s. e. l. 1. §. idē Pōpo. Sol. hic nõ fuit dolus ꝯmissus ab aduersario, sed à quodā tertio. Hoc nõ placet, qa alia rõ est, q. j. assignat̄ in tex. vt stati dicā. ¶Op. cū actio nõ sit ꝑdita, imò ꝑpetua, vr̄ ꝙ ꝯpetat actio prima, nõ actio d dolo. Sol. dicit glo. ꝙ actio prima ꝯpetit, sʒ actiōe de dolo agitur ad cætera dāna. l. cū qs. j. e. Ista est satis bona: tñ quia nimis restringit §. nostrū, ideo gl. trāsit ad aliā lec. ꝙ hic ꝑiit instātia, & cā, vt ī tpe, ꝙ dat̄ ad appellādū, & ꝓseq̄ndū appelōnē. Sed tūc op. d & vr̄ ꝙ dēat dari restō in int. l. ait ꝑtor. in fi. ex q. cau. maio. Gl. pōit hic multas sol. Alia gl. q̄ ponit hoc clarius, est ī auth. vt spō. lar. §. hoc quoq;. vbi distīguit, & ponit veritatē. Aut instātia periit facto iudicis, & tūc restituitur, vt ibi, & C. de tē. app. Aut stat facto tertij, & tūc nõ restituitur, sed actione de dolo succurrit̄. hic est casus. Nõ ob. l. ait ꝑtor. qa dic vt ibi. Vel ponas, ꝙ licet nõ erat adhuc in iudiciū deducta, vel ꝙ dolus nõ fuit adhibitus ad hoc, vt litis instātia ꝑiret, & hoc est spālr̄ introductū, vt actio de dolo præponatur, seu præferatur restitutioni in int. ne circūueniatur lex, q̄ statuit instātiā litis, q̄ lex ītroducta fuit ob publicā vtilitatē, & iõ partes renūciare nõ pñt, vt not. C. de iu. l. ꝓperādū. §. & si qdē. Sed si ꝑmitteret̄ restitutio in int. ad instātiā litis, posset vna pars alteri ꝯfiteri ipm̄ esse deceptū, & sic ad instātiā restitueretur. Ne igitur circunueniatur lex, ꝑmittit ꝙ agatur actiōe de dolo, & hoc vult tex. ibi, ne aliter obseruantibus.

ADDITIONES.

a Barb ¶Si cuius dolo. Circa istā gl. & §. vide Ant. in c. pen. de iud. vbi q̄rit, an vbi dr̄, ꝙ si instantia periit facto rei, dat̄ actio de dolo, vt hic voluit Bar. sed si facto partis, nõ dat̄ actio de dolo, sed restituit̄, ẜm Ab. vbi all. bar. in l. si non ipse. j. de excu. tu. vel nõ currit, vt ibi per eū. Tu vide bar. hic in fi. qui dicit, ꝙ circūscribit̄ lex, qa vna pars ꝑt cōfiteri se esse deceptam. Sed iudicio meo tex. est in d. c. pe. vbi si ita est, ꝙ per cauillationes rei instantia est perēpta nõ currit instantia, vide ibi, tunc cum non potest committi fraus. Et pro intellectu huius gl. vide tex. in c. ex ratione. de app. & ibi dixi.

b Instantia periit. No. ꝙ si per dolum partis, seu iudicis, labitur instātia, fit restitutio. Ad quod gl. & Doc. in c. venerabilis. de iu. adde ꝙ aduersus instantiā dolo aduersarij lapsam restituatur læsus, Ro. consi. 220.

c Paris. Sed ad istud. Vide Ale. cons. 42. vo. 3. & ad Bar. in l. properādū, §. fināt vtraq;. C. de iu. per Alex. cons. 71. volu. 5. vbi ēt quid in causa appellationis.

d Pom. Sed tunc op. Vide Com. con s. 147. & 220.

§. Si seruum. Si spēm debitā terti' interimit, vel fideiuss. añ morā, debitor liberat̄, & creditori ꝯ interimētū actiōe de dolo succurrit̄. h.d. cū l. seq. & fortior est. ¶Op. j. ad l. Aq. l. l. Aq. So. ibi creditor occidit, hic terti', Scdò op. j. ad l. Aq. l. huic scripturæ. So. Dñt qdā, ꝙ hic agitur actione de dolo ad cætera dāna, sed actiōe legis Aq. agit̄ ad æstimationē ipsius serui. Tu dic verius, vt gl. tāgit circa principiū. Dēs. n. distinguere, an ille tertius: q occidit animal, occidit ipm̄ in ꝑnicie creditoris mei volētis me dāno afficere, & tunc ꝓcedit ista l. Nā vr̄ aīal mortuū culpa mea, in cuius odiū interemptū est, l. si merces. §. culpæ. j. loc. & l. pe. in pr. j. sol. ma. & iõ debitor liberat̄, nec hēt actionē legis Aq.
a sed mihi actio dat̄ de dolo, vt hic. Si verò aīal fuit mortuū ī ꝑnicie debitoris, vel simplr̄, nõ habito respū ad damnū debitoris, vel creditoris, tūc ipsi debitori ꝯpetit actio legis Aq. vt ī ꝯrio, q̄ tenet̄ cedere creditori, vt statim dicā. Quæro ergo, vtrū debitor teneat̄ cedere creditori actiōe legis Aquiliæ? gl. dicit ꝙ sic. Cõtrariū no. in l. ꝓinde. j. ad l. Aq. de hoc fuerūt opi. inter Ia. de Are. & Pet. quas refert Cy. ad lr̄am in l. nõ moriturū. C. de ꝯh. & ꝯm. stip. Nec ex his q̄ ibi dicit, apparet veritas. Huius timore ego hoc declaraui in l. si Stichus certo die. j. de ver. ob. vbi Pet. ponit br̄ quātū ad propositū. Aut quis erat creditor ex causa onerosa, & debet sibi actio cedi, vt hic. Aut ex causa lucratiua, & tunc secus, vt l. contraria. Dixi rationes in d. l. si Stichus.

ADDITIO.

a Fuit mortuum. Isto casu ẜm Bar. in d. l. si Stichus certo die debitor nõ est liberatus per interitum, ideo debet agi cõtra eū ad spēm, nõ vt cedat actionem.

LEX XX.

Si fideiussor. Summata est cū ꝓcedēti. ¶Op. j. de ver. ob. l. mora. j. rñ. & l. si seruū. §. nūc videam'. c. ti. So Gl. multum, se inuoluit hic, & in ꝯrio. Dic br̄ ꝙ ibi erat obligatio pura, vel purificata tpe quod fideiussor occidit, vñ occidendo cõstituitur in mora, & sic tenetur actione prima: hic verò obligatio erat in diē, vel sub cōditione, vnde nõ pōt cōstitui in mora occidendo, merito tenet̄ de dolo.

LEX XXI.

Seruus. Dominus, cuius hortatu seruus accipit pecuniam, vt sibi soluatur, actione de dolo tenetur. h.d.

§. si per-

§. Si persuaseris. Si dolus rei dedit cām absolʼoni, de dolo tenetur. Itē, quod est iuro decisum ratione periurij actione de dolo nō retractatur. ¶Opp. φ debeat agi actione prima, vt j̄. e. l. cū à te. Huius timore est facta tota gl. magna hic posita. Breuiter veritas ē, vt no. s̄. e. l. & elegāter. §. si dolo, φ actione prima agitur ad debitum: actione vero de dolo, ad cætera damna, nisi se liti offerat, vt ibi dixi.

LEX XXIIII.

Si legatarius. Cōtra eū, cuius psuasione indebitū soluit, actione de dolo succurritur. h. d. ¶Opp. qd̄ hēt locū ꝯdictio indebiti, ergo cessat de dolo, vt C. ad l. Fal. l. error. Sol. Fateor, qd̄ ꝯdictio indebiti tāquā generalis ꝯcurrit cū actione de dolo, vt habuistis in l. & eleganter. s̄. e. ti. Vel dicas, quod hic est de casibus, in quibus condictio indebiti cessat.

LEX XXV.

a Si dolo. aContra eum, cuius dolo sententia pro libertate in absentem profertur, actione de dolo succurritur.

ADDITIO.

a ¶Si dolo. Vide Ang. in l. seruo inuito. §. cum prætor. j̄. ad Treb.

LEX XXVI.

1 *Sententia absolutoria non tollit primam actionem ipso iure.*

a Cum a te. aIs, q suo dolo est absolutus, actione prima ꝯuenietur, & ꝯ exceptionē rei iudicatæ, de dolo re-
1 plicabitur. h. d. ¶†Not. quod sentētia absolutoria non tollit primā actionē ipso iure. Quod dic, vt plenè dicemus in l. Iul. verum debitorem. j̄. de cond. ind. Materiam istam habuistis in l. & elegāter. §. si dolo. supra eo.

ADDITIO.

a ¶Cum à te. Vide Im. in d. l. diuus. j̄. de re iu. & ibi Ang. & Iac. Bu. in l. si pecuniam. cum l. se. C. de re iu. & Bar. in l. j. C. de aduo. diuer. iu. in l. Imperatores, de re iud.

LEX XXVII.

a In hæredem. aHæc actio daẛ in hr̄dē perpetua, quatenus ad eum peruenit. h. d. cum l. se. Circa istam l. quæritur de vita actionis, de dolo, &c. Dic, vt in gl.

ADDITIO.

a ¶In hæredem. Vide in l. j. C. ne ex delic. defunc. per Bar. & Bal.

LEX XXIX.

Itaque si accepto.

§. At si res Hæc actio contra dolosum finitur anno, postea perpetuo datur in factum contra hæredē, & est perpetua, quia non est famosa. h. d.

LEX XXXII.

a Cum quis. aContra persuadentē fugā datur actio de dolo ad interesse. h. d. Quem casum no. Gl. istius l. sunt claræ. Prima tractat qualiter amittatur possessio per recessum, de quo in l. metum. in prin. s̄. ti. j.

ADDITIO.

a ¶Cum quis. Allegaui tibi in l. j. ꝯ. de lib. ho. exhi.

LEX XXXIII.

1 *Dictio, postquàm, non inducit conditionem sed modum.*
2 *Testem impediēs ne veniat ad testificādū, tenetur parti læsæ ad interesse actione de dolo.*

Si filius. aliàs, Filiusfa. Qui seruum in perniciē hr̄dis an tps manumittit, actione de dolo tenetur. h. d. ¶Op. gl. duob. mo. & soluit, & clara est, q̄ distin-
1 ctionem no. ¶†Itē not. φ per dictionē, postq̄, nō inducitur ꝯdō,
2 sed modus, De quo dixi in l. j. j̄. de ꝯd. & de. ¶†Vltimò no. istius l. casum, φ ille, q impedit ne testis veniat ad testificandum, tenetur parti læsæ actionem de dolo, quod no. & tene menti.

LEX XXXIIII.

Rem, quam venalem. Qui rei tuæ vēditionē impedit, tibi actiōe de dolo, vel actione in factū teneẛ. h. d. φ no. Istud, φ dicit de actione in factū, intelligo ꝯ patrē, vel patronū, s̄m gl. Doc. verò dn̄t, qd etiā ꝯ quemlibet potest proponi actio in factum, si quis velit ei adhibere reuerentiam. Concurrit. n. cum actione de dolo.

LEX XXXV.

☞Si cum mihi. Qui opus cæptū in suo ad mei vtilitatem nō permittit perficere, actiōe de dolo teneẛ. h. d. ¶Not. φ ꝯ eū, q opus cœptū in suo ad mei vtilitatē suo ꝑmissu, nō permittit pficere, succurriẛ actione de dolo. ¶Op. de l. q saxū. j̄. de donat. So. ibi iā exemerat, vñ lapis erat effectus suus merito pt̄ vēdicare, hic nō. Et aduerte, ꝗa tex. est ita bn̄ glossatus: sicut aliqs tex. hꝰ libri, & ita subtil'r. ¶Op. φ hēat locū ꝯdictio l. si qs argentum. C. de donat. So. hodie ista lex est correcta, secundum gl.

CONCORDIA.

☞¶Si cū mihi. Pro ꝯcordia aduerte, φ in l. iuris gētiū. §. quinimo. & §. sed cū nulla. j̄. de pac. vr̄ determinare, φ lex, si qs argētū. C. de donat. nō hēat locū, q̄n qs, ꝑmittit aliquid factū ex cā donatiōis, hoc est, φ nō ꝯueniat ꝯdictione ex illa l. sed ꝯriū velle allegatur in hac l. si cū mihi, dū ap ꝓbat hic gl. & in l. q saxū. j̄. de donat. in op. & in l. Itia. §. de pa. So. si bn̄ videatur Bar. in locis, vbi dicit, vbi ꝑmittitur factū ex cā donationis, nō hr̄e locū d. l. si qs argētū. vr̄ sequi opi. Gu. de Cu. q ita limitauit d. l. ꝗa cū loquaẛ in q̄titatib. nō extēdit vbi ꝑmittitur factū, ar. l. ꝑcipimus. in fi. C. de ap. sed ex opi. Gul. voluit dari ꝯdictionē ex illa l. de iure nouiss. C. quæ gl. prædicta, in hoc vltimo idē vr̄ ꝯcludere, cùm non loquatur de promissione facti. Nec factū promittitur in hac l. nec in l. q saxum, sed bene ꝑmittitur patientia ad factū: ergo sumus sub regula d. l. si quis §. pe.

LEX XXXVI.

Si quis tabulas. Qui testm̄ deleuit, teneẛ legatario, & hr̄di de dolo. h. d. ¶Op. φ imo detur actio legis Aquiliæ. l. qui tabulas. j̄. ad l. Aq. Sol. vt in gl. vlt. Sol. est vera.

LEX XXXVII.

a Si duo. aDolus eum dolo compensatur. h. d.

ADDITIO.

a Paris. ¶Si duo. Limita, vt per Bal. in rub. de fi. inst. vt procedat q̄n delictū non est à iure punitū: aliàs secus. Itē, φ dolosus, vel infamis non possit alteri impingere delictum, vide Ias. post alios in l. in arenam. in 3. no. C. de inof. test. vbi ponit de matre meretrice, φ nō potest filiam propter meretricium exhæredare, & dupliciter limitat.

LEX XXXVIII.

Quod venditor. Quæ dicta sunt animo ꝯmēdādi rē, actionē de dolo nō pariunt, nisi cā decipiendi emptorē sint dicta. h. d. Opp. j̄. de ædil. edi. l. sciendū. & de ꝯh. em. l. ea q̄. vbi datur actio ex eo ꝯctu de dolo. Huius timore gl. hic no. & bn̄ distinguit, & melius q̄ alibi. ideo vide eam, & signa: quia magistra, & tota die ad eam recurrimus.

LEX XXXIX.

Quidam. Qui prætextu falsarū literarū est liberatus actione de dolo tenetur. h. d. ¶No. dū dicit, vl' inanis,
a dicit gl. postquàm scripserat, voluntatem mutauit. qd̄ no. ꝓ his, a qui faciunt procuratorem, & statim reuocant, vt teneātur actione de dolo ei, qui læsus est, quod no.

ADDITIO.

a Pom. ¶Pro his, Vide Barb. consi. 15. vol. 2.

LEX XL.

Si te Titio. Qui impedit præscriptionis interrrruptionem contra alium, actione de dolo tenetur. h. d. Aliàs sic, qui se offert defensioni rei, quam non possidet, & desistit, ad interesse actione de dolo tenetur. h. d.

LEX XLI.

1 *Doli exceptio excludit actionem de dolo.*
2 *Doli actio non concurrit cum interdicto vnde vi.*

☞Is qui decepit. Cōtra eū, cuius dolo qs adit hr̄ditatē, succurriẛ ꝑ hāc actionē: vel si est credi-
1 tor, ꝑ doli exceptionem. h. d. Hic vr̄ casus, †φ exceptio doli excludit actionē de dolo. Ita al. gl. in l. j. §. vsque adeo. s̄. e. tn̄ ibi gl. tenet
a ꝯriū. Cy. ponit a in l. 2. C. e. Dic, q̄n̄q; ꝑ dolū tuū tibi aliquid q̄ritur, & tūc mihi ꝯpetit ꝯ te actio, vel doli exceptio. s̄. ti. j. l. metū. §. sed qd̄ ꝑtor. Ita dēt intelligi, qd̄ no. in l. j. §. vsque adeo. s̄. eo. Q̄n̄q; ꝑ dolū tuū nihil quæriẛ tibi, sed quæsitū ꝯseruatur, vt in casu huius legis. Si. n. adeo hæreditatē noua actio tibi nō q̄ritur, merito non possū agere ꝯ te actione de dolo, vt me liberes ab illa actione. Sufficit enim exceptio doli, per quā ꝑsona mea eximitur. Ita loqẛ hic, fa-
2 cit l. cū à te. s̄. eo. ¶†Quæro, vtrū actio de dolo cōcurrat cū interdicto vñ vi. Tex. & gl. vr̄ innuere, φ nō, in d. l. j. §. vsq; adeo. s̄. eo. In ꝯriū facit l. 2. C. e. in gl. ꝑ qua facit, ꝗa īterdictū vñ vi, nō ꝯpetit nisi violētia ꝯmissa: & sic est spēs, quo ad dolū, vñ dēt posse ꝯcurrere, sicut actio φ me. cau. s̄. ti. j. l. si cū exceptiōe. §. eū q. Cōtrariū pu-
b to, φ nō ꝯcurrat, bVt d. §. vsq; adeo. Ad illud φ dr̄, φ īterdictū vñ
c vi, ē spēs, nego illd̄: ꝗa illud ē verū, q̄n eēt actio rstitutoriac, sicut actio φ me. cau. al's secꝰ, vt apparet ī actiōe furti, & ꝯdictiōe furtiua. l. & elegāter. §. idē Labeo. s̄. eo. & l. arbitrio. §. de eo. eod. ti. qd̄ not.

CONCORDIA.

☞¶Is q decepit. Pro ꝯcordia. Aduerte, φ interdictū vñ vi, pt̄ ꝯcurrere cū actione de dolo s̄m Bar. in l. 2. C. de dol. ꝯriū assignatur in hac l. fi. sed si bn̄ ꝯsideraẛ Bar. nō firmat pedē: ꝗa dicit, forte &c. nec ēt in d. l. fi. loqẛ simpl'r in omni casu, sed litādo, q̄n illud interdictū nō est species: & iō nō venit arguendus de contradictione.

ADDITIONES.

a Cy. ponit. Pau. de Ca. in l. 2. C. eo. dicit, φ aut per exceptionē est plenè consultum, & cessat actio de dolo, vt hic. aliàs secus.
b Non concurrat. Contrarium tenet bar. in l. 2. C. eo. & in l. j. §. fi. eo. ti.
c Actio restitutoria. Vide Fulg. in l. 2. C. eo. ti.

De minoribus vigintiquinque annis. Rub.

a ¶Gl. continuat, & continuatio patet ex l. j. s̄. de in integ. restit. a

ADDITIO.

a Paris. Restitutione. Circa materiā in iteg. rest. q̄ d, ꝓbādū sit, & q̄no possit peti principaliter, vr̄ icidēter, vide q̄ hēs post Bar. i l. nā & postea. §. si minor, j̄. de iureiu. & qd̄ ibi addidi ad Bar. & vide q̄ habes ad bar. in rub. s̄. de i integ. restit.

LEX PRIMA.

Oc edictum Primò cómẽdat edictũ. Secũdò ponit illud. Tertiò incipit exponere. Secũda ibi, prætor. Tertia ibi, apparet. & hoc sufficit pro summario. ¶ No. quod post 25. an. dr vir, & dixi in l. 1. C. de di. li. 12. Op. quod hoc edictũ sit contra naturalẽ æquitatẽ, quia per ipsum destruũtur contractus, & pacta, quæ sunt iuris gẽtiũ, & secundum naturalẽ æquitatẽ. l. 1. ff. de pact. Huius timore exponit gl. naturalẽ æquitatẽ. i. naturali ingenio inductã. Tu dicas quod tex. stat propriè. Nã naturalis æquitas in genere dictat pacta seruari: in specie aũt dictat pacta nõ seruari, vt puta contractus factos cũ minore sui facilitate læso: sed quia rigor iuris erat in contrariũ, iõ prætor secundum illã naturalẽ æquitatẽ subuenit. ¶ Oppo. quod tempus 18. an. sit perfectæ ætatis, vt Inst. quib. ex cau. ma. nõ licet. §. fi. Sol. Dico quod illud est verum fauore libertatis, & etiã in aduocato. ff. de post. l. 1. §. initium. ver. pueritiam. alias obtinet hæc l.

LEX II.

Nec per liberos. Numerus liberorũ nõ supplet ætatẽ quo ad impediendã in integrũ resti. sed quo ad decernendũ honores. h. d. Op. C. qui num. lib. l. 1. Rñ. fateor quod numerus liberorũ prodest ad alia, quàm quo ad honores: nõ tamen debet patri nocere, vt per hoc beneficium legis perdat.

LEX III.

1 *Ciuitates recognoscentes superiorem non possunt statuere, vt minores habeant generalem administrationem bonorum suorum.*

2 *Iudex inferior non potest concedere generalem administrationem.*

a Denique a Princeps potest minori administrationẽ bonorum suorum concedere: non iudex inferior.
1 h. d. No. ex hoc prin. † quod per statuta ciuitatũ non possit concedi minorib. administratio bonorũ suorũ, quia hoc princeps reseruauit
b sibi, vt hic, & C. de his, qui ve. æta. impe. l. 2. b Ciuitates tñ, quę Prin
c cipẽ nõ recognoscũt in dñũ, & sic earũ populus liber est, vt no. in l. hostes. ff. de captiuis. possent hoc fortè statuere, quia ipsamet ci
2 uitas sibi princeps est. ¶ † Opp. quod inferior iudex possit. l. si infanti. C. de iu. deli. & C. qui admit. ad bo. pos. l. bonorum. Sol. fateor quod
d iudex in defectũ tutoris, & curatoris potest interponere authoritatẽ in vno actu, vel plurib. actib. singularib. sed concedere generalem aministrationem non potest, vt hic.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Denique. Vide per Alex. l. more. de acq. hære.
b Impetrauerunt. l. 2. Vide Alex. cons. 15. ver. & satis. 5. vol.
c Recognoscunt. De ciuitate libera adde quod no. Bar. in l. acta. §. j. de re iu. & in l. quidam consulebat. in fi. eo. ti. & in l. omnium. C. de natura. li.
d Authoritatem. Vide Are. in l. pupillus. ff. de acq. hære.

1 *Finis spectatur, & quãdo principiũ, ad hoc, vt cõcedatur minori restitutio aduersus sententiam, vel contractum, quando minor incidit in maiorem ætatem.*
2 *Iuramentum non defertur ex leui suspicione.*

§. Si quis cum minore Si dolo aduersarij negotiũ contractũ est, vt in maiore ætate perficiatur, vel finis habet necessariã consequẽtiã, ad principiũ, inspicimus principiũ: aliàs finis inspicitur. h. d. cũ l. se. §. scio. Primò ponit vnã quõnẽ. Secũdò ponit quosdã casus, qui conferũt ad determinationẽ quõnis prędictę, non tñ eã determinat. Secũda ibi, & placet.
a ¶ No. in §. scio initiũ esse spectãdũ. † Itẽ notãdũ est in hoc §. si qs, finẽ esse spectãdũ. s. latæ sententiæ. Vnde opp. de vno ad alterũ. Sol. dicit gl. in hoc §. scio finis habet quãdã consequentiã necessariã ad principiũ Io. n. hoc fecit, quia hæres erat. Vide istã gl. & not. ¶ Op. quod et in præcedẽti §. finis habet necessariã consequentiã ad principiũ: nã actor, qui inchoauit litẽ, cogitur in ea persistere, vt in auth. qui semel. C. quõ, & quñ iudex, & C. de epi. & cle. auth. generaliter. Glo. tñ fatetur contrariũ hodie. sed olim poterat actor nõ prosequi litẽ, & iõ nõ habebat necessariã consequentiã. Vide gl. Itẽ illud, quod de cautione dr in aut. generaliter. nõ seruatur de consuetudine, vt no. Inst. de sat. §. sed hodie. sed posito quod seruetur, adhuc nõ ob. ¶ Pro cuius declaratione aduerte, aut minor,
a contra quẽ est lata sẽtẽtia a tempore maioris ætatis, vult petere restõnẽ in integrũ, contra hoc quod litẽ prosecutus est, cũ debuerit desistere: & tũc verũ dicit gl. quod conceditur restitutio, quia de necessitate habebat prosequi, & sic habet necessariã consequentiam ad principiũ: ideo inspicimus prĩcipiũ, vt l. qui cũ maior. §. j. de bonis liberto. Aut vult petere restitutionẽ aduersus ipsam sñiam, tanquam malè latã, & tunc si quidem sñia fuit malè lata, forte ex defectu libelli, vel ex defectu probationis, quã omiserat in minori ætate, & tũc idẽ quod possit restitui, quia sententia habebat necessariã consequentiam ad illũ actũ, quia iudex sic debebat facere: & sic loquitur hæc gl. Aut petit restitui contra ipsam sñiam, cũ oĩa acta essent perfectè, & solẽniter acta, tũc nõ pot. Hic est casus, quia sñia nõ habuit necessariã consequentiam ad initiũ, vt dicã statim. ¶ Oppo. imò habet necessariã consequentiam, l. de qua re. ff. de iudi. Sol. Duo sunt. s. sententiã ferri, & tali mõ ferri. Sententiã ferri, habet necessariã consequentiam ad initiũ. d. l. de qua re. sed de tali mõ ferri, nõ habet necessariã consequentiam ad initiũ: vnde solũ in actu sentẽtiæ fuit deceptus minor, nõ ex consequentia primi actus: merito nõ restituitur, vt hic, nisi dolo aduersarij fuerit tractus. Dic vt in text. ¶ Quæro de q. posita in prin. §. ad quã non rñdet Iuriscõsultus. Determinãdo quæritur, contractus si est cœptus cũ minore, qui incidit in maiorẽ ætatẽ, an inspiciamus initiũ, vel finẽ. Gl. distinguit, aut illud, quod incidit in maiori ætate, consistit in facto minoris: quia minor vẽdidit & maior factus tradidit, & tunc nõ restituetur. l. si filius. §. fi. & l. se. ad Mace. Aut consistit in alio euentu, vt puta fuit contractũ cum minore sub conditione, quæ condõ extitit in maiori ętate, & tũc restituetur, arg. l. si filius. ff. de ver. ob. Vide gl. ibi. Huic contrariæ opi. nõ rñdet. Iac. Bu. in primo casu reprehendit glo. & dicit restõnẽ concedẽdã, quñ minor vẽdidit, & maior factus tradidit, quia ista traditio fit ex necessitate prioris contractus. Cũ ergo habeat
b necessariã consequentiam ad principiũ, inspicimus principiũ, vt in hoc §. scio. Nõ ob. l. si filius, cũ l. seq. ff. ad Mac. & C. quod met. cau. l. 2. & ff. de cond. ob tur. cau. l. pe. quia ibi habebat exceptionẽ incõtinẽti, absque aliqua petitione restõnis in int. l. metũ. §. sed quod prætor. ff. ti. 2. Ideo nõ habebat necesse soluere, & sic nõ habebat exceptionẽ, nisi impetrata restõne. l. excepti one. ff. de exc. & l. necnon. §. exẽplo. ff. ex quib. cau. ma. & l. nã postea, §. si minor. de iu. iu. Vnde de necessita-
2 te habebat soluere ex consequentia prioris actus. † Vl. no. quod ex sola leui suspi-
c cione nõ debet deferri iurm. Vide gl. super verbo, si leuior. de quo plenè dixi in l. admonendi. ff. de iu. iu.

ADDITIONES.

a Lata sñia. Adde Bar. in l. j. C. si aduer. rẽ iu. & quòd no. in l. j. C. si in vna eadẽque cã. Et ista faciũt ad qõnẽ. Minor accipit pecuniam mutuo sub spe futuræ numeratiõis, tempus biẽnij labitur in maiori ætate, an possit restitui? vide Guid. de Suza. in l. sancimus. C. in qui. cau. in int. resti. nõ est neces. q. tenuit quòd nõ restituitur, quia nõ dr deceptus in minori ætate, per hanc. l. in §. final. ibi vide.
b ¶ Necessariam consequentiam. Et quomodo, & quando finis dicitur habere necessariam consequentiam ad principium, & principium inspiciatur, vide no. Bar. in l. j. qui pot. in pig. ha. Et hũc §. quod principiũ est inspiciẽdum, adde q. notab. de qua per Bal. in rub. de cond. ob. tur. cau. C. quòd si quis tẽpore, quo imbussulatur ad officium, est inhabilis, & tempore quo publicatur, & extrahitur, habilis, quod non repellitur.
c ¶ Leui suspicione. Et istum tex. multum no. Bal. in l. j. C. qui & aduer. quos, ad limitationem illius l. cum ibi no.

1 *Supini natura est denotare ipsum actum, & opus in quo aliquid fit.*
2 *Dies incœptus quando habeatur pro completo, remissiue.*
3 *Bissextili in mense, vel anno, biduum computatur pro vno die.*

§. Minorem. Hucusq; Iuriscõsul. exposuit hoc verbum minor: hic exponit verbũ, natu, & hoc intẽdit. Minor ætas inspicitur de momẽto ad momẽtũ. dies bissextilis
1 cũ præcedẽti computatur pro vno. h. d. ¶ † Not. quod de natura supini est, quod denotet ipsum actũ, & ipsum tempus, in quo aliquid fit, & ideo cũ dicit natu,
2 intelligit ab illo momẽto quo natus est. † Op. quod dies incœptus ha
a beatur pro cõpleto a. l. qua ætate. ff. de test. Gl. hic rñdet clare, & notabiliter distinguendo, aut tractamus de odio, aut fauore. Vide
b gl. & no. eam. b ¶ † Secũdò no. quod in mẽse bissextili, biduũ cõputatur pro
3 vno die, contra ff. de diu. & tẽ. præsc. l. 2. in fi. Sol. quñ datur dilatio per dinumerationem anni, & mensis. tũc illud biduũ cõputatur pro vno, vt hic sed si datur per dinumerationẽ dierũ tũc illud biduũ cõputatur pro biduo, vt ibi, quod no. Quærit gl. quñ fit computatio bissexti? Dic, vt in gl.

ADDITIONES.

a Pro completo. Quñ tempus de momento ad momentum & dies cœptus habeatur pro cõpleto, vide no. in l. si cui. in prin. maxime per Bal. & Io. de le. j. & de tempore in dubio cõputando de momento ad momentũ, vide Bal. in l. eos. §. si ãt. C. de app. & dicit Bal. in c. j. quo tempore mi. quod dies, quæ non est integra, secundum ciuile cõputũ, non numeratur inter dies termini. l. anniculus. de verb. sig. adde quod tẽpus currat de momento ad momentum. Bal. consi. 372. lib. 3.
b Clau. Et no. eam. Adde aliam in c. cum in cunctis. in verb. attigerit. de elec. & vide aliqua per Bal. in l. Gallus. in prin. de lib. & posthu.

1 *Filius familias ex omni causa obligatur, præterquàm in mutuo & voto.*
2 *Filius familias potest cadi, & carcerari pro delicto per ipsum contracto.*
3 *Patri succurritur propter absentiam filij, non propter ætatem.*
Pater loco fideiussoris quo ad quædam, non quo ad omnia, habetur.
4 *Obligationi principali sublata, quando remaneat accessoria.*
Restitutio in integ. non tollit actionem, nec obligationem, sed inducit exceptionẽ.
5 *Publicatis bonis patris, non publicatur peculium filij: publicatur tamen vsusfructus patre viuente.*
6 *Proprietas peculij an publicetur filio delinquente, remissiue.*
Filia potest institui in dote.

§. Sed vtrum. Fortis. §. est, minor et filius fa. aduersus suam obligationem restituitur: et si iussu pris contraxerit pter quàm in mutuo, & beneficium filii minoris ad prem non porrigitur. h. d. Primò ponit qõnẽ, & eius dubitationem. Secũdò rñdet, quñ filius contraxit absq; pre, nec habebat peculium. Tertio, quñ cõtraxit absq; iussu patris. Quartò, quñ contraxit absque iussu pris, sed habebat peculium. Quintò, quñ habebat dotẽ, & sup dote contraxit. Secũda ibi, ego aũt. Tertia ibi., proinde si iussu. Quarta ibi, proinde & si sine. Quinta ibi, ergo & c. Casus in terminis. Filiusfa. cõtraxit, certum est, quod pr tenetur de peculio, & de in rẽ verso. Quæritur mõ, an filiusf. restituatur? Et vr quod non: quia per hoc subueniret patri, quia non vr esse de mente ptor s restituere maiores, sed minores tñ. ergo & c. Et Iurisconsultus rñdendo ad qõnem, tetigit omnia perfectè, & dicit, quod quatuor sunt casus, qui sũt clari: & prima pars, quæ ponit q. & dubitationem eius, non habet dubia, sed est clara. Sed ad secũdam opponitur,

opponit,& vř ꝙ filiusfa.nō obligaẽ.l.si quis rem.§.voto.ꝟ.de pol-
1 li.So.† ex oĩ cã obligatur, ꝑterq̃ in mutuo,& in voto.¶Opp.de l.
metũ.in §.sed ꝙ ꝑtor.š.q̃d me.cau.vbi ẽt qs hẽt exceptionem re-
stitutiõis.Sol.Aliud in illa restitutiõe,q̃ datur iure actionis: aliud
a in ista,q̃ daẽ officio iudicis.¶Venio ad tertiam partẽ,a& opp.ꝙ fi-
liusfa.ꝯueniri nō possit inuito patre,vt C.de bo.q̃ li.l.cũ nō solum
§.necessitate.Dicit glo.aliud olim,& aliud hodie.Tu dic,ꝙ ibi lo-
quitur in casu speciali in quo requiriẽ ꝯsensus patris, in signũ repu-
diationis, ẜm verã opin.ibi positã.Itẽ opp.& vř ꝙ ex condẽnatio
ne nō possit fieri executio ĩ filiũ,cũ nihil habeat,ar.l.si filio.ꝟ.sol.
ma.& š.tit.j.l.nã is. Sol. dicit gl.ꝙ exactio, siue executio differtur
b Idẽ not.in l.ꝙ si minor,§.si seruus.ꝟ.eo.Contrariũ est b verum ,†
2 qa ꝑt filius capi,& in carcerem poni,nisi bonis cedat.l.pe. C. qui
bo.ced.pos.Et hoc vult tex.hic dũ dicit,ex cõdemnatione conue
niri:salvẽ.n.hẽt ꝑsonã. q̃ põt carcerari: de hoc dixi in l.si dubiteẽ.
§.filius.ꝟ.de fideiussor.¶Op.ꝟ.e.l.cũ mãdato. Gl.ponit plures sol.
Iac.But.tenebat vltimam.Videbitis in d.l.cum mandato.Item op.
& vř, ꝙ fideiussori minoris nō succurratur.l.Marcellus.ꝟ.de fide-
iuss.Gl.tangit plenius in l.minor.š.de proc.& ibi dixi:& de fideiu.
3 min.l.j.& 3.¶ Itẽ op.& vř,† ꝙ patri subueniatur ex persona filij.l.
cũ q̃dam.in prin.de acqu.hæ.Sol. pater hř loco fideiussoris , quo
ad quædam, non quo ad oĩa. Posui plenè in l. cũ filius.in prin.de
verb.ob.Ad ꝯtrarium l.cũ q̃dam dicit gl.ꝙ ꝑꝑ absentiam filij sub
uenitur,nō ꝑꝑ ętatẽ.Et nō assignat rõnẽ,sed rõ est,quia bñficium
absentiæ est cõe maiorib.& minorib.& cõpetit ex propria absen-
tia,& aliena.l.j.ꝟ.ex quib.cã.ma.Non est ergo mirum , si př ex ab-
sentia filij restituaẽ.Quæ rõ cessat in bñficio ætatis,vt in prin. hu-
4 ius.§.¶ Op.ꝙ† sublata obligatione principali,nō remanet acces
soria,l.generaliter.ꝟ.de fideiu.& l. cum principalis. ꝟ. de reg. iur.
ergo filio restituto př nō tenetur.Sol.Dicit gl.restõ in int.nō tol-
lit actionem,neque obl'onẽ,sed exceptionem inducit.l.exceptio
nes,ꝟ.de excep.Istud tãgitur in l.j. & latius examinatur ꝑ Doc.in
l.2.C.de fideiu.mi.Ego examinaui in l.Iul.ꝟ.de cond.inde. tñ quã
tum ad pñs dico,ꝙ ꝯrium nō obstat:quia possibile est, ꝙ obliga-
tio principalis tollatur ex aliquo iuris rigore,& accessoria rema-
neat,vt puta si decessit principalis sine herede.Nam certè licet re-
stitutio tolleret oẽm obl'onẽ,non seq̃tur ꝙ pater nō teneẽ:qa ve-
rum est,ꝙ fideiussor non accedit obligationi,quæ non est, sed ex
postfacto ꝑt subsistere.l.si fine.in pr.de adm.tu.& de sol.l. Stichũ,
aut Pamphilũ.circa fin.prin.& ad Mace. l. antepe. vbi pater tene-
tur de peculio, licet nulla sit obligatio filij. ¶ Opp.ꝟ. eo.l.patri.2.
rñ.Sol.ibi pater conuenitur,vt legitimus administrator, vñ petit
restitutionem q̃ prosit sibi,non filiis: hic pater ꝯuenitur noĩe ꝓ-
prio.¶Op.ꝟ.ea.l.§.Põponius. Sol. ibi př ꝯuenitur quasi successor
c filij,hic ex propria obligatione. Venio ad quartã partẽ c & in ista
Placẽ.posuit tria sua dicta,q̃ ꝑ ordinẽ hic recitantur in glo. & oẽs
d tenẽt eam,& iõ nō curo recitare.¶Vlt.no.d† ꝙ peculium filij nõ
5 publicaẽ publicatis bonis patris.Et no.bene , quia nescio alibi,&
e hoc in peculio profectitio: in peculio verò aduentitio nõ est du-
† bium hodie circa proprietatem, †sed an publicetur vsus fructus
f patre viuẽte,cogitabitis , qa posset dubitari. Vidi tamen de facto
hic seruari ꝯrium,ar.l.si postulauerit.ꝟ.de adul.&l.Statius Florus.
6 de iur.fi. Sed nunquid † filio delinquente publicetur proprietas.
Istã q.examinaui plenè in l.si finita.§.si de vectigalib.ꝟ.de damn.
¶Venio ad quintam & vltimam partẽ, & op.ꝙ nõ noceat filio si
pater stipuletur eius voluntate.l.postdotem.sol.mat.Huius tamen
re sunt diuersæ opi.& glo.intrat varietatẽ & diuersitatem huius
g illius legis:de quo dic vt ibi.Vlt.ex fi.huius §.g glo. arguit ad duas
7 quæst.Primò,an vxor sit domina rei dotalis.Scdò, †an filia pos-
h sit institui in dote.Et gl.tenet ꝙ sic:tñ dat ꝯsiliũ,ꝙ instituatur in quoq;
i solidis, & in dote sua. Et ita obseruaẽ de facto,& nota finẽ glossæ.

ADDITIONES.

a ¶Ad tertiam partẽ.Et tene menti gl.hic,quæ tenuit,ꝙ si pater præstitit assen sum filio agenti, non est necesse ꝙ de nouo præstet in executione sententiæ. Idem tenet gl.in d.§.necessitate.in glo.magna, dũ all.istum §.per quas dicit no.Ang.in consi.179.ꝙ si pater consensit matrimonio, cuius cõsensus de ho nestate requiritur non de iure,in executione quæ fit per carnalẽ copulã , & traditionẽ,si erit necessariò nouus consensus requirendus.Facit,quod not. Bal.in l.inuitus.ad fi.C.de ꝓc.Et patre præstante cõsensum ad agendũ,an fi- lius possit appellare sine nouo consensu. adde ꝙ sufficit cõsensus generalis. Bal.consi.30.& vide Pau.de Cast.consi.53.

b Poma.¶Cõtrariũ est. Vid. remissionẽ per Ias.l.j.§. huius studij. ꝟ.de iu. & iu.

c ¶Quartam partem. An autem creditor patris possit mitti in possessionẽ pe- culij profectitij,vide gl.hic,in ver.à fisco.& Bal.in l.pe.C.qui bo.ce.pos.

d Paris.Vlt.no.Vide Ale.in l.si finita.§.si de vectigalibus.ꝟ.de dam.infe.

e Peculium filij.Idem Bal.in l.j.C.qui bo.ce.pos.vide per Doc. in d.§.si de ve- ctigalibus.adde quod voluit Abb.consi.66.li.2.

† ¶Clau.Proprietatẽ.Vide in materia Bal.in c.pastoralis.§.qa vero,de of.del,

f Vsusfructus.Vide in d.l.si postulaueris.

g Paris.Vlti.ex fi.huius §. Quod istud consilium hic traditum per gl. sit reda- ctum ad necessitatem,alias testamentum non valeat,vide Barba. consi.2.vbi pulchrè loquitur,& alleg.Bal.& Ang.vt per eum in contrarium,vide eundẽ in c.Raynutius,de testam.

h Barb.Secundò an filia.Vide omnes in c.Raynutius,de test.vbi saltem in vno nummo debet institui filius.

i Poma.Et gl.tenet.De hac gl.vide ꝙ no.Bal.in auth.nouissima.C.de inof.test. & an filia possit institui in dote,per Io.in l.seruus quoq;,de hæ.inst.&ibi Bal. aliquid per Ang.in l.2.§.j.ꝟ.sol.mat.per Io.And.post Spec.de instru. edi. §.vt autem.ver.sed super.vide Barb.consi.2.vol.j.¶Clau. Sequitur Alex.consi.177. vol.2.vide etiam Barb.in consi.j.

§.Si quis minor. Aduersus arrogationem minor restituitur.h.d.Gl. op. duobus modis. Dic,vt in ea,& bene.

§.Si quis minori. Aduersus liberationem legati conditionalis,vel cohærentia, personæ, filiusfa.minor restituitur.h.d.

a §.Sed & hæres. a Aduersus intelligẽtiã in nõ denũciãdo adhibitam minor restituitur. h.d.

ADDITIO.

a Sed hæres.Et iste tex.optimè videtur decidere q̃onẽ notabi.bal.in l.pupillorum.C.de repu.hær.& quod dixi in l.j.§.hæc quæ de seruis,de acq.pos.& ade bar.hic,vide eundem in l.fi.C.in quib.causis resti.non est neces.

§.Pomponius. Pater vt successor filij,itẽ ipse filius minor in castrẽsi peculio restituitur, h.d. secundum tertiam positionem casus,quæ est verã. Et vide quod no.in l.pater,qui castrense.in pr. de castren. pec. vbi iste §. & eius materia examinatur plenissimè.

§.Seruus autem. Seruus rõne minoris ætatis nõ restituitur in his,quæ ad dñm spectãt:secus si spectarent ad ipsum seruũ , vt si libertatem respicerent.h.d.

LEX VI.

Minoribus. Licet qs nõ lædatur in ꝯmodo pecuniario, sed vexatur litib.potest restitui.h.d.

LEX VII.

1 *Minor in spiritualibus,put. quia renunciauit,an restituatur,remissiue.*
2 *Minori soluens qualiter plenam liberationem consequatur.*
3 *Appellatur a sententia interlocutoria ab iniuria,seu grauamine,& debet exprimi causa,& vide nu.4.*
4 *Appellationis in causa ab interlocutoria non habet locum regula, Non probatum probabo.*
5 *Iudex debet pronunciare super emergentibus: si non pronunciat, iudicium tamen tenet.*
6 *Iudex quando interponit decretum super venditione rerum minoris,non est necesse quod taxet precium.*

a Ait prætor. a Hucusque Iuriscõsultus exposuit verbũ,natu,nũc exponit alia verba. s. gesta esse dicentur,& hoc bř intẽdit. Verbũ,gestũ,ꝯtinet oẽm ꝯctũ,vř quasi ꝯctũ. Itẽ sol'onis exceptionẽ , aduersus q̃ minor restituitur , nisi iudice præcipiẽte facta fuerit.h.d.vsq; ad §.nõ solũ. ¶Oppo.ad prin.de l.
b Labeo.ꝟ.de ver.sig.So.hic verbũ,gestũ,b latissimè assumitur vltra propriã significationem,ex interpretatione Iurisconsulti.¶Quæ
c ritur circa istud principiũ,†vtrũ in spiritualib.minor possit resti-
1 tui,vt puta si renunciauit bñficio ecclesiastico,vel præbẽdæ:Glo. tãgit hic istam q.sed quæstio pertinet ad Canonistas, dic vt ex.de rest.spo.c.ex parte. Venio ad ver.sed & si ei.& vř ꝙ minor nõ possit ꝯuenire debitorem l.clarũ.C.de auth.præst. & l.cũ & minores. si aduer.rẽ iud.Sol Hic ꝯueniebat ex iudiciũ,vel in iudicio de facto tñ.¶Venio ad ver.permittitur. & op.de §.item inuiti. Inst.de cura.So.vt in gl.quia hic erat lis,vnde inuitus cogitur curatorem
d accipere.¶Venio ad ver.q̃d tamen.d ex quo ver. habemus ꝯside-
2 rare multa bona antequã veniamus ad ꝯria Gl. dicit primò,ꝙ† q solùit iudicis authoritate minori,ꝯsequitur plenissimã liberationẽ.Et sic gl.distinguit tres casus.Q̃nque ꝯsequitur qs plenã,quãdoque pleniorẽ,quandoque plenissimã.Quod dic,vt in gl.Et hoc
e vltimũ est tũc verũ , q̃n debitor ꝯpulsus opponebat e exceptionẽ minoris ætatis,& iudex hoc præcepit,lege nõ obstãte,alias secus. Qd no.& nunq̃ excat mẽtẽ tuã.In tex.ibi,allegãs,&c. qa si non al
f legaret,nõ hřet beneficiũ istius §.Itẽ no. f ꝙ ab interlocutoria appellatur,vt hic:ibi,nisi quasi forte aduersus iniuriam,&c.ꝙ proce ditiõ , qa pᵒ hãc interlocutoriã nõ speraẽ alia diffinitiua vt pariat plenũ ꝓiudiciũ.Itẽ dt.Dy.ĩ mã primi,& scdi dcreti , ĩ illa q.in qua
3 quærit vtrũ à scdo decreto possit appellari.†Itẽ no.ꝙ q̃n appellatur ab

ADDITIONES.

a Ait prætor.Et dum hic dicit, ꝙ restituitur aduersus solutionem , limitatur no.per Bar.in l.verum.§.sciendum.eo.ti.ꝟ.

b Verbum gestum.No.de verbo,gestum,& adde infra,quæ in fraud.cre.l.j.

c Quæritur circa. Vtrum etiã restituatur minor,si dolo inductus fuerit ad testificandum. Vide bar.& Doct.in l.j.§.fuit quæsitũ.ꝟ.ad Trebel. & in l.si frater.C.qui testa.face.pos. Vide Roma.consi.9.

d Ad ver.quid tamen.Et quæ esset forma sententiæ iudicis appellationis in casu huius §.vide bal.in l.fi.C.de fidei.li.Et de intellectu huius §. vide bal.in l, 2.in fi.de re iu.

e Paris.Opponebat.Vide Pau.de Cast.consi.190.de quo habes ad bar.in l.creditor.ꝟ.de sol.vbi etiam alia,vide ẽt barba.consi.16.vol.3,quid debeat facere debitor minoris,vt tutus sit soluendo.

f Pom.Item no. Vide Matthe.not.25.in c.no.quod appellauit rite,& rectè.

a tur ab interlocutoria, dēt appellari ab iniuria, seu grauamine à illato per iudicē, & sic debet cā iniquitatis exprimi in appell'one, vt hic, dū dicit, aduersus iniuriā. Hoc dico, qa à sentētia diffinitiua pt appellari, ēt si iudex nullam iniuriam fecerit, sed iustè iudicauerit ẜm actitata in prima cā: nā in cā appellationis poterunt nouæ ꝓbationes produci, ex qb. apparebit iniustitiā esse respectu veritatis, non qđ iudex primus iniuriā fecerit. In hac āt appell'one ab interlocutoria, oportet, qđ appelletur à iudicis iniuria, vt hic: ibi, aduersus iniuriam, &c. Not. ꝙ dicit, iniuriā, &c. idē ꝓbaṫ ꝟ. de app. reci. l. 2. vbi qñ ab interlocutoria appellatur, ita demū appellatur,
b si ꝯ legē sit pronunciatum. Et ex hoc apparet ꝙ cā ab debet inseri in appellatione ab interlocutoria, & sic appareat, ꝙ appellatur ab iniuria: qđ est hodie declaratū in c. cordi. ex. de app. lib. 6. & nunꝗ reperies legē, ꝗ dicat, ꝙ ab interlocutoria appellaṫ, ꝙ nō pōat cām
c vt hic, & l. arbitro. ꝟ. qui satis. cogan. ¶ Itē ex prædictis eno. ꝙ † qñ
4 ab interlocutoria appellatur, cā appellationis dēt iustificari ex primis actis, & in ea nō hēt locū regula, Nō probata ꝓbabo, &c. de qua in l. per hanc. in prin. C. de tpib. app. Hoc patet tā ex rōnib. prædictis, ꝗ ex isto tex. dū dicit, si allegans, &c. q. d. Si hoc allegasti corā iudice, posses appellare, quasi ab iniuria: si non allegasti, nō posset hoc allegari de nouo corā iudice appellationis: qđ est hodie declaratū extra de app. c. appellanti. in cle. Istud vṙ verū, qñ appellatur ab interlocutoria lata ꝯ pñtē. Sed si appellatur ab interlo-
d cutoria lata in ꝯtumacē, tūc vṙ ꝙ pñt daliæ nouæ causæ allegari corā iudice appellationis, & probare qūo ipse nō hēbat necesse venire ad iudiciū, ar. ꝟ. de iud. l. nō vṙ. & ꝟ. ea. l. ꝟ. fi. Et ē rō diuersitatis, qa qñ quis est ꝯtumax, iudex debet perquirere veritatē pro absente, vt in auth. q. semel. C. qūo & qñ iu. qđ si iudex nō fecerit, merito ꝑmittitur parti hoc allegare coram iudice appellationis. Circa hoc latius, qñ possit appellari ab interlocutoria dixi in l. arbitro. qui sati s. cog. & videbitis in l. intra vtile. ꝟ. e. facit l. j. in fi. & l. 2. ꝟ. de
5 ap. reci. ¶ † Item no. ex ver. quid tñ. e Certum est, ꝙ super emergē-
e tibus debet pronunciari, vt not. in l. de qua re. ꝟ. de iud. & l. j. C. de ord. iud. & ibi no. Quid si iudex non pronunciauit super emergētibus, sed vltra procedit, vtrum iudiciū valeat? Et casus est hic, ꝙ sic. Iudex enim hic pronunciauit, illa exceptione nō discussa, & sic dṙ iudiciū valere, & nō potest appellari, & est expressum extra, de ap. c. ex parte. tetigi tibi in l. j. C. de ord. iu. ¶ Venio ad gl. & opp. ꝙ
f decretū iudicis f non impediat restitutionē. C. de præd. mino. l. si quidē. Sol. ibi iudex non taxauit præcium, hic iubet solui totum
6 debitū. Vide gl. † No. ꝙ qñ iudex interponit decretum super venditione rei minoris, nō est necesse, ꝙ taxet quāto præcio vendantur, ꝙ tenementi. Dat gl. aliā solu. & istā tene, ꝙ aliud in solutione, quæ fit ex necessitate, aliud in emptione, quæ fit ex volūtate. Quęrit glo. hic loqtur de minore, cui soluitur, qđ de minore soluēte? Gl. hic distinguit, aut soluit debitū, aut indebitū. De indebito dic plenè, vt l. interdum. ꝟ. de cond. ind.

ADDITIONES.

a ¶ Seu grauamine. Qñ appellaṫ ab interlocutoria, dēt cā grauaminis exprimi ĩ appellatione, vt in cle. appellāti. de app. vbi dēt exprimi sigillatim: & qñ dicaṫ sigillatim expssum, vide qđ dixit Ang. in l. ꝓtor. in prin. ꝟ. de ope. no. nūc. & ibi dixi post Bar. Et an qđ hic dicit Bar. sit verum, vide quæ dixi in l. 3. ꝟ. de app. reci. Et no. ꝙ ab interlocutoria appellaṫ ꝓpter iniqtt ıtē iudicis tm̄. Adde tex. in c. interposita. infi. ext. de appel. Sed qđ si interlocutoria habebat vĩ diffinitiuæ, an sit causa in appellatione inserēda? Bal. tenet ꝙ sic in addi. Spe. in ti. de app. ꝟ. stare. ver. in his, quæ continet in se publicā vtilitātē, & viđ per eundē in l. minorib. C. de his, qui. vt indi. Adde quæ dixi in l. 4. de ap. reci. & in l. prætor, in prin. ꝟ. de no. ope. nunc. Adde quæ sigillatim requirātur in appellatione ab interlocutoria, Ro. consi. 400. lib. j.
b Paris. ¶ Qđ cā. Vide Perusi. in c. vt debitus. i ver. postremo ꝗriṫ de appel. reci.
c ¶ Item ex prædictis. Et vide Bar. in l. 3. ꝟ. de app. reci.
d Paris. ¶ Quod possunt. Vide Ro. sin. 450. inc. attende.
e ¶ Quid tñ. Adde Bar. in l. à procedente. C. de dila. Fallit si talis tacita ꝓnūciatio esset contra ius, ẜm Io. de Imo. in c. 2. in princ. de lib. obl. per c. j. de re iu.
f ¶ Decretum iudicis. Adde tex. & ibi Bar. & Bal. in l. 2. C. de fideius. mi. & in l. minor xxv. ann. ex aspectu. ꝟ. e. Et ista gl. est fin. secundum Ro. in l. pupillus. de acq. hæredita.

§. Non solùm. lo. 1.

Minori, quasi cū eo gestū sit, succurritur, ne ĩtercedat, siue litiget siue hæreditatem, vel aliam successionem apprehendat. h. d.

1 *Subhastatio debet fieri, quando venditur res minoris.*
2 *Executores vltimarum voluntatum an debeant facere subhastari remissiuè.*

a **§. Hodie.** a Minorib. deceptis in eo, ꝙ non sunt lucrati, suc-
1 curritur. h. d. cū l. se. vsq; ad §. restitutus. † Not. ꝙ b
b qñ vēditur res minoris, debet fieri licitatio, seu subhastatio c. Et
c hoc induco ad quæstionē †, an executores vltimarū volūtatū de-
2 beāt facere subhastari res? De quo dixi in l. alio. ver. deinde quæro. ꝟ. de alim. & ciba. leg. ¶ Scđo no. casum, in quo minor aduersus venditionem non restituitur, nisi graue damnum interueniat.

ADDITIONES.

a Pom. Hodie. Limita singulariter, vt non habeat locum in lucro, in quo læditur ius commune. Ita Lancelo. post Ang. l. 2. §. j. ꝟ. de iud.

Clau. Restitutus. Vide Rom. consi. 321.
b Pom. No. ꝙ. Vide Imo. consi. 92. in 7. dub. ¶ Clau. Et hoc simpliciter sequitur ipse Romanus in l. si quis cū aliter. ꝟ. de ver. ob. & vide bonū tex. in l. si in emptione ibi, ex licitatione. ꝟ. co. & Ang. in l. si vteris. C. de fide inst.
c Seu subhastatio. Vide Bal. in aut. hoc ius porrectū. C. de sacrosan. ec. & in l. ordo. de exce. rei iud. Facit qđ no. per Bald. in l. pen. C. de repu. hære. & intellige, vt per Doc. in l. cum quidam. in prin. ꝟ. de acq. hære.

LEX VIII.

Et si sine dolo malo.

a **§. Restitutus.** a Restitut⁹ vt adeat, pt restitui, vt repudiet, & cꝯ. h. d. ¶ Op. C. si sæp. in integ. rest. postu le. l. 2. Gl. ponit hic duas sol. Vltima sol'o tenetur cōmuniter, vt dicamus, aut restitutio fuit concessa, &c. quam vide, & no.

ADDITIO.

a Restitutus. No. restitutione concessa, an possit iterū peti. Et no. Bal. in l. 2. C. si sæp. in int. rest. bal. in l. si. eo. ti. & limita, vt habetur in l. si. §. vbi autem pueri lis. cum §. seq. C. de bo. quæ libe.

1 *Interrogatus de duobus si vni respondet affirmatiue, videtur alteri negatiue respondere.*
2 *Prætoris beneficium non facit quem hæredem directo.*
3 *Hæres qui semel est, non potest desinere esse hæres directo.*
4 *Substitutus si extraneus est, & hæres repudiauerit, & postea restituatur, substitutio reassumit vires.*
5 *Titulus, si quis omissa cā testa. hēt locum in substituto pupilla i non in vulgari.*

§. Sed quod Papinianus. Fortis est, & hoc intēdit. Substitutio vulgaris expirat adita hḋitate, & ea per restitutionē repudiata in hæredē necessariò vires assumit, si hḋitas nō est soluendo. Itē q semel est hr̄s, ꝓ restitutionē nō desinit esse hr̄s directò, sed vtiliter sic. h. d. Primò ponit Iurisconsultus Pōponius duo dicta Papiniani. Secūdò ponitur repħēsio scđi dicti. Tertiò poniṫ reprehēsio primi. Scđa ibi, nō per oīa. Tertia ibi, & qđ. ¶ Not. primò dixi in summa-
1 rio. Ad qđ facit l. post aditā. C. de imp. & al. substi. † Scđò not. qñ qs interrogaṫ de duob. & ad vnū rn̄det affirmatiuè, ad aliud vṙ rn̄dere negatiuè, & cꝯ, vt hic: & simile est extr. de præsum. c. nonne.
a Tertiò not. a ꝙ † beneficiū prætoris nō facit quē hæredē directò.
2 Itē no. ꝙ q semel est hæres, † nō desinit esse hr̄s directò. ¶ Sed pro
3 declaratione gl. primò quæro, quæ est rō, ꝙ quādo hḋitas nō est
4 soluēdo, admittitur substitutus necessarius: Dic, vt in gl. † Secundò quæro, quid si fuerit substitutus extraneus, liber homo non seruus, iste est pulcher passus, vtrum substitutio reassumit vires hr̄de repudiante ꝑ restitutio. ĩ int. Gl. istum passum examinat hic optimè, & primò vṙ ꝙ non admittaṫ. l. post. aditam. C. de ĩpub. & aliis subst. l. vlt. ꝟ. de suc. edic. In ꝯrium ē casus triū legum s. ꝟ. de re iu. l. ex ꝯctu. cū l. seq. ad Tertu. l. j. §. si quis adita. & l. 2. §. si bonorum. q leges hoc ꝓbāt directò. Ad ꝯria rn̄det gl & circa sol. l. fi. de suc. edi. tene scđam so. gl. ꝗ tenet Dy. in d l. ex ꝯctu. ꝟ. de re iu. Ista est vera, aut loqtur in eo, q post restitutionē in int. vult venire: & de iure ciu. pt, sed de iure prætorio nō potest, vt hic, & hæc vera rō subditur in gl. Sed circa hoc ex gl moueo vnum dubiū, si primus, q fuit hr̄s, ēt post restitutionem remanet hr̄s de iure ciuili, vṙ qđ seruus non possit adire de iure ciuili, ne duo eodē iure hr̄des reperiantur, qđ esse non pt, l. si vt certo. §. si duob. vehiculum, ꝟ. commo. & vṙ tenere Doc. Mo. in l. q se prīs. C. vn̄ li. Br̄ ergo dico, quòd de iure ciuili pt adire. Casus est in d. l. j. §. si quis adita. ad Ter. Non ob, qđ dṙ, ergo duo erunt hr̄des de iure ciuili: qa fateor ꝙ vnus directò, alius vtiliter, non āt ambo pñt eē hr̄des directò vel vtiliter. ¶ Quæro, quę est rō ꝙ necessarius non pt eē hæres sim-
5 pliciter, sed extraneus sic? Dic vt in glossa. & bene. ¶ † Vl. aduertas ad fin. gloss. primæ positæ in hoc §. vbi dicit, qđ instituto omittētem subueniṫ substitutis ex edicto, si qs omis. cau. testa. Qđ ĩtel lige de substituto pupillariter. Nam si est substitut⁹ vulgariter, per repudiationem hæres facit sibi locum de iure communi nec est locutus beneficio illius edicti, si quis omis. cau. test.

ADDITIO.

a Tertio no. Facit ad quæst. Bar. Dy. in l. legata inutiliter, de leg. j. in ver. sed ꝓ declaratione, &c. Et quid operetur ista aditio, aduersus quā petitur restitutio in integrum, vide sing. Bar. in l. filius, qui patri. ꝟ. de vul. & pup.

1 *Minor an præsumatur læsus eo ipso quod non appellauit.*
2 *Minor quando petit se restitui ad appellandum, coram quo iudice petit.*

§. Item si non. Minor, q nō appellauit potest restitui, vt appellet. h. d. Glo. op. C. in qb. cau. in inte.
1 rest. non est neces. l. si. Dic. vt in gl. ꝗ vide & no. ¶ † Sed quæro, an eo ipso ꝙ minor non appellauit, videatur læsus, an verò in causa in qua petit se restitui ad appellandum, debeat probare sua interesse, ꝙ appellet. De quo dixi in l. nā postea. §. si minor. ꝟ. de iureiur.
2 ¶ † Item quæro, qui petit se restitui ad appellandum coram quo iudice debet petere, vel corām iudice à quo, vel ad quem? dic, vt per Ia. de Are. in l. præses. C. de app. & ibi per Cy.

1 *Dilationes legales, vel iudiciales currunt minori, licet possit restitui.*
3 *Minor non comparens in termino, si leditur, potest venire, & restitutionem impetrare. Idem in maiore, si fuerit iusta causa.*

§. tem &

1 §.Item & in eremodiciis. Si pp absentiam minoris instātia sit pem
a ptā: minor restituit: itē maior ex cā. h.d. ¶ † Not. ꝙ istæ a dilationes
2 iudiciales, vel legales currūt minori ipso iure, licet possit restitui, vt hic, & s. proxi. ¶ † Itē no. ꝙ eo ipso, ꝙ minor nō cōparuit in ter mino, & in hoc læditur, potest venire, & impetrare restitutionem
3 in integ. ¶ † No. idē in maiore, si iusta causa fuerit. Dixi in l. 2. §. si quis in iudicio. s. si quis cau.

ADDITIO.

a Poma. No. ꝙ istæ. Vide bar. in l. fi. ver. opponit, & vr, C. in quib. cau. in int. rest. nō est neces. & aliqd in l. nā postea. §. si min. ver. q̃ro quō ꝓbabiliter d̄ iurei.

LEX IX.

1 *Minor aduersus dolum qualiter restituatur: & sic quando fuerit contumax.*

a Minor etiam. a Cōtumacia nō priuat minorē bñficio restōis in int. h.d. Ista lex legit̃ trib. modis Primò in ꝯtumace in non veniēdo ad diffinitiuā sñīā. Scdō ī ꝯtumace in nō veniēdo ad interlocutoriā. Tertiò in ꝯtumace in non restituēdo, & hoc pp multa ꝯ̄ria, vt ĩ. videbitis, & fortis est, & sub-
1 tilis, & pluries vidi dari in punctis. ¶ Op. ille, † q est ꝯtumax, est in dolo. l. nō pt. ĩ. de reg. iur. & quod no. in l. ex consensu, ĩ. de appe. sed minor aduersus dolū nō restituit̃, ergo hic nō dēt restitui. ĩ. l. ꝓx. §. nūc videndū. Cuius timore gl. intelligit hoc in minore ꝯtu-
b mace pp culpā, nō pp dolū. ego āt solitus sum dicere sic, b soluēdo al'r istud ꝯ̄riū. Minor nō restituit̃ aduersus dolū verū, sed aduersus dolum p̄sumptū restituit̃, vt in eo nō p̄sumat̃, l. vbi. in princ. & ibi no. s. de eden. sed ꝯtumacia est dolus p̄sumptus, non verus. Vl' aliter. Minor hic nō petit se restitui aduersus dolū, sed aduers' sententiam & ꝯtumaciā q̃tuncūque verā, licet auferat alicui bñficiū appellandi, non aufert bñficiū restitutionis in integrū. Hic est casus de hoc. Idē no. in sīli, C. si de mo. poss. fuerit appel. l. 1. Et iō si minor verus contumax peteret se restitui, vt appellet non obstante vera ꝯtumaciā, & sic peteret directò restitutionem aduersus dolū hoc nō posset, sed ipse petet restōnē aduersus sñīam. Vnde ex his hēs, ꝙ aut minor verè ꝯtumax est in dolo p̄sumpto, aut ī vero. Primo casu restituitur, vel aduersus sñīam, vel ēt vt appellet, non obstāte dolo p̄sumpto, vt s. l. ꝓx. §. pe. & qd̄ no. in l. vbi. in pr. s. de edē. Si āt est in vero dolo: aut petit restitui aduersus ipsum dolum, sed aduersus læsionē ꝯtingentem pp dolū, quæ læsio est ī hoc, ꝙ pdit bñficiū appellandi, l. & post edictū, in fi. de iud. tunc non posset restitui. ĩ. l. ꝓx. §. nūc videndū. Aut petit restitutionē aduersus sñīam & pt, vt hic. Cōtra istam lect. op. minor non pt esse contumax, qa non pt esse solus in iudicio. l. cum & minores. C. si aduer. rē iud. & l. ꝯ pupillū. ĩ. de re iu. Huius timore dñt qdā, ꝙ hic fuit citatus minor, & ipse curator, vel fuit contumax ipse curator, qd̄ satis pt ꝓcedere. Alij huius timore intelligunt, ꝙ hic fuit contumaax, ita ꝙ passus est missionem ex primo decreto, vel venditionem. Alij di-
c cunt ꝙ fuit contumax c in non restituendo. Quæ omnes sunt veræ in se, verumtamen si cum persona legitima iudicium fuerit inchoatum, licet tempore sententiæ absfuerit, valet sententia, ita ꝙ opus est restitutione, vt no. in l. cum & minores, C. si aduer. rē iu.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Minor ēt. Quid in ecclesia, vtrū restituit̃ aduers' cōtumaciā? vid. gl. in c. auditis. de i int. rest. ꝙ sic, p hāc l. ꝙ Mod. ibi allegāt ꝓ singulari, & no. p illā gl. ꝙ minor, & ecclesia æqparātur regulariter, adeo ꝙ iura loquētia de minore, habent locum in ecclesia, sm Mod. ibi, post gl. vide omnino.

b Dicere sic. No. hic casū, ꝙlicet vera cōtumacia priuet quē beneficio appellādi, nō tñ priuat quē bñficio restitutionis petēdæ, & ad hāc l. an minor restituatur aduersus moram, vel cotumaciam, etiamnon refectis expensis, vide bal. in l. in minorū, in fi. C. in quib. cau. in integ, rest. non est necessaria.

c ¶ Fuit contumax. Vide no. Bar. in l. si finita. §. si forte. de damno infecto.

LEX X.

Si ex causa. Minore restituto aduersus sñīam intelligit̃ restitutus aduersus executionem, & ēt aduersus venditionem, si magnum damnum patitur. h.d. ¶ Op. & vr, ꝙ minor restituitur pro leui damno. Vnde videtur obstare C. de prædi. mi. l. 1. Huius timore gl. distinguit tres casus, quam no. & vide in l. Aemilius. ĩ. eo. circa vltimum casum.

§. In dotis. Aduersus dotis ꝯstitutionē mulieri læsæ subuenitur. h.d. ¶ Op. de l. siue generalis. ĩ. de iure do. So. Hæc intelligitur sm distinctionem ibi positā scilicet aut mulier promittit vltra patrimonium, &c. vt ibi. ¶ Secundò op. de iure do. l. iure succursum, §. fi. gl. ponit hic duas solu. distingue vt ibi, & l. si mulier. §. 1. eod. tit. De hoc est titulus specialis. C. si ad uer. dotem. Dic vt ibi.

1 *Minor in casibus, in quibus pœna crescit per inficiationē, restituitur, vt habeatur pro confesso.*
2 *Cautela, quando minor litigat cum ecclesia, vt restituatur.*
3 *Minori qualiter subueniatur in delictis.*

a §. Nunc videndum. a Aduersus delictum dolo cōmissum minor nō restituitur, nisi vt habeatur pro confesso, vel trāsacto. h.d. ¶ † No. istum. §. & spāl'r ad illud, ꝙ minor non restituit̃, nisi vt hēat̃ ꝓ ꝯfesso, ī casib. ī qbus pœna crescit pp inficiationē. quod est not. ¶ Secundò not.
b illud qd̄ restituit̃, vt hēat̃ ꝓ transacto. Ex quo † pluries feci fieri
2 cautelā qñ minor litigat cū ecclesia, ꝙ fiat tractat' ꝯcordiæ, & trāsactionis. Postea in fine si veniet sñīa ꝓ minore, bñ qdē, al's restituat̃, vt hēat̃ ꝓ trāsacto. In hoc sit cautus aduersari', ꝙ nō patiat̃ istos tractat' fieri, ita ꝙ possit ꝓbari. ¶ Gl. hic q̃rit, qd si nō appet summa qua potuit trāsigi, sed ꝓbat̃ ꝙ potuit fieri trāsactio, qd iu-
3 ris? Certè tunc remanebit in arbitrio iudicis, vide gl. & no. ¶ † Vl-
c timò gl. tua ponit hic distinctionē c cōem, qualiter minorib. sub-
d ueniatur in delictis. Tu dic d aliquātulum clarius. Aut minor deliquit ex culpa, & restituit̃, aut deliqt ex dolo, & tunc dic vltra gl. aut loquimur de dolo præsumpto, aut de vero: si de præsumpto, aut in futuro, & nō restituit̃. ĩ. e. l. auxilium. Aut de præsumpto in præterito & restituitur. s. l. ꝓx. & no. in l. vbi. in prin. s. de eden. & p Dy. in l. 1. §. aduersus, ĩ. de ope. noui. nunc. Aut loquimur de dolo vero, & tunc nunquam restituitur, nisi vt habeatur pro trāsacto, vl' ꝯfesso, vt hic. vl' nisi quatenus, & c. l. auxilium. §. in delictis, circa prin. ĩ. e. Sed nonne est in dolo eo ipso quòd negat veritatem? Cogitabitis.

ADDITIONES.

a ¶ Nunc videndum. Vide per istum tex. quod no. dixi in aut. sacramenta puberū, ad fi. C. si aduer. vend. & istum tex. no. alleg. Bar. in l. contra negantem, in Prin. ad leg. Aquil.

b Barb. Scdō no. Adde Bal. in c. 2. de proba. vbi loquitur de ecclesia, & restringit qñ conclusa transactione. Secus si duntaxat stetissent in tractatu. & non conclusione. ¶ Pom. Idem sequitur Bal. in l. 2. C. de rest. in integ. refert & sequitur Cremen. sing. 18. & Roma. 401. vide Fel. c. si. vers. sed pone. de proba.

c Distinctionem. Adde quæ habentur in l. j. C. si aduer. delic. & gl. ibi ponit no Bar. in l. si quis in tantam. C. vnde vi.

d Paris. Tu dic. Vide Ias. in l. 1. §. nunciatio. ff. de operis noui nunciatione.

§. Si mulier. Si diuortium fiat dolo, aduersus pœnam diuortij minor non restituitur. h.d.

1 *Priuationis ad habitum nulla est restitutio.*
2 *Seruitus quo ad ius ciuile morti æquiparatur.*
3 *Pater, vel vxor an poterit vendicare illum, qui passus est se vendi ad pretium participandum, remissiue ad gl.*
4 *Monachus non est sub potestate patris naturalis.*

§. Pomponius alias, Papinianus. Aduersus actū per quē
1 stat' alicui' pimit̃ restitutio ñ ꝯcedit̃. h.d. No. qd̄ d̄ priuatiōe ad habitum nulla est restō, sm Philosophos. ¶ Op. s. eo. l. 3. §. si quis minor. So. ibi dedit se ad arrogandū, p q d̄ status ei' ñ pimit̃ ī totum, qa liber homo remanet; sed minuit̃, qa efficit̃ iuris alteri', hic effect' est suus, p qd̄ status eius totl'r tollit̃, & perimit̃, l. cognitionū, in
2 fi. ĩ. de var. & extraor. cog. Nam seruitus, † quo ad ius ciuile attinet, æquiparatur morti. l. quod attinet. & l. seruitutem. de regu. iu. meritò restaurari non potest, quia in totum perditur. Probatur in
a l. homo libe. de statu ho. ¶ Querit gl. a vtrū vxor vel † pater poterit
3 vindicare talē, qui passus est se vendi, ad pretium participandū? Et arguit pro, & contrà. Quod dic, vt in gl. Et in hoc gl. innuit vnum
b qd̄ p monachationem pr̄ pdit b p̄riā potestatem. Cōtra hoc vr̄. Nā ingressus monasterium retinet iura suorum, l. Deo nobis, §. 1. C. d̄ epi. & clericis. Sed certè non est ꝯ̄dictio, qa retinet iura suorum Et tenet gl. super verbo, cum statum mutat, quod non sit in patria potestate, l. meminimus. C. de leg. hær. Et finaliter credo, qd̄ gl. di-
4 cat veritatem. Nā † ipse monachus efficitur potestatis alterius. Nō ergo potest dici in patris potestate, l. sic eueniet, ĩ. de adu. Hoc tenet Gul. in l. patre furioso. de iis qui sunt sui vel alie. iuris. De hoc vide extra de ætate & qualitate. c. indecorum.

ADDITIONES.

a Querit gl. Vide bar. in aut. si qua mulier. C. de sac. sanct. eccl. & vide Bal. in l. Deo nobis. de epi. & cle. in l. in adoptionem. ad fi. C. de adop. Et vide Angel. qui tenet contra. in l. sub conditione, ĩ. de lib. & posth. & quod dixi post Bar in d. auth. si qua mulier.

b Pater perdit. Solue istud argumentum vt melius dixit Bar. in l. item in potestate, s. de his q sunt sui vel alie. iuris. Sed vtrū si añ ingressum hēbat pcariū vel libellum, vel vsumfructum, an per ingressum amittat? Dic quòd non. Ita cōcludit bal. in c. qui clericus, in fi. si de feu. fue. contro. inter do. & agna. Et vide ad hoc gl. Bar. & Doc. in aut. ingressi. C. de sac. eccl. Et adde ꝙ licet fili' p ingressum monasterij, exeat patriam potestatem, vt hic, semper tñ retinet ius prioris gradus, l. Deo nobis. C. de epi. & cle. adeò quod nepote existente, præterito testamentum non rumpitur, secundum bal. in dicta authe. si quā mulier. C. de sac. san. eccl. Et vide de clerico, sacerdote. & de omnib. per Bal. in l. sacrosanctæ. C. de episco. & cleri. quod facit ad q. & vide bal. in d. l. Deo nobis, bar. in cons. inc. filiusfam. psbyter. bar. & bal. in l. p̄re furioso. de his q sunt sui vel alie. iu. Hos. & Im. in ca. indecorum. de æta. & quali. Quid in pre clerico, vide bar. in l. pri. & l. sic eueniet. quas leges simul legit. ĩ. de adu. Ia. bu. in aut. excipitur. de bo. q lib. vt ibi refert Bal. Adde Spe. in tit. de sta. mo.

§. Si

§. Si in commissum. a Aduersus commissum vectigal minor debet restitui. h. d. ¶ Op. & vr, qd ipso iure sit tutus, vn vr obstare ĩ. de publica. l. imperatores. b in fin. Sol. intra triginta dies est tutus ipso iure, postea per restitutionem.

ADDITIONES.

a Si in commissum. Vide Bal. in l. in minoribus. in fi. C. in quib. caus. in integ. restitu. &c. in l. si tutor. C. de admi. tu. & vide Bal. inducentem ad q. in l. pupillorum. in fi. de rep. hære.

b Paris. L. Imperatores. Vide ibi ad Bar.

§. Aduersus. Aduersus libertatem minor nõ restituitur, nisi a principe ex cã: sed ad certa dãna ꝯ manumissum in actione de dolo succurritur. h. d.

LEX XII.

Verum vel dolo.

§. Sed & nemine. Aduersus manumissum competũt actiones in rem pro rebus in seruitute distractis, non actiones ex delicto.

§. Quod si minor. Aduersus libertatem iam competẽtem minor non restituitur, sed aduersus competituram sic. h. d.

1 *Recusare tutelam susceptam quando quis possit.*

2 *Iudex si commisit causam consulendam, consilium datur successori, si officium consulentis expirauit.*

§. Ex facto. Aduersus sñiam ipso iure nullã minor nõ restituitur, sed res in pristinum statum reducit̃ p iudicẽ ꝯpetẽtẽ. h. d. No. † ꝙ susceptã tutelã q̃s ñ p̃t recusare, nisi ĩ casibus istis, & aliis additis in gl. q̃ vide, & signa. ¶ Scđò no. ꝙ licet cãm ꝯsulẽdã † ꝯmiserit iudex, & añ datum ꝯsiliũ eius offiñ expirauit, consiliũ tñ p̃t dari successori. Et sic videtis, ꝙ Imperator qñq; ñ r̃ndet ei q ip̃m ꝯsuluit, sed successori ei⁹. ¶ Op. ꝙ ista rõ sit mala nam licet nõ sit ꝯtũ cũ minoribus, est tñ cũ eis litigatũ: ergo restituuntur, l. ait p̃tor. §. Põponius, s̃. eo. vbi sufficit quocũq; mõ cũ minore sit gestũ. Solu. qđ hic dr̃ ñ ẽ ꝯtũ, subaudi, nec aliqđ factũ p p qđ dẽat dari restõ. Erat. n. sñia executoria nulla ipso iur. C. si ex falsis instr. l. j. ergo nõ datur restõ. l. in cãæ. ĩ pri. ĩ. eo. & ex hoc apparet sol. glo. hic positæ. ¶ Dr̃ hic, ꝙ princeps dẽt interuenire, q̃ro ad qđ? Dñt quidã ad restituendũ in integ. Tu dic, ad reponendum de facto istum ad administratiõem, sicut de facto recessit. Et si dicatur, quare hoc nõ facit p̃ses ꝓuinciæ, siue iudex? Rñ. propter dignitatẽ, q̃ iste hẽbat, qa erat ꝓcurator fisci, p̃tor nõ hẽbat iurisdõnẽ in eum, ideo princeps de necessitate aditur, l. 2. s̃. de in ius vo.

1 *Limitatio ad l. 1. C. si aduer. solutionem.*

2 *In libello restitutionis in integrum quid exprimendum sit.*

§. Sciendnm. Hic Iuriscõsultus exponit verba edicti, q̃ dñt, Vtiq; q̃ ea res erit. &c. & hoc intẽdit, Restõ ex hoc edicto concedit̃ cã cognita, hoc ẽ, si ẽ minor, læsus fuit facilitate, secus si casu fortuito a h. d. qđ no. Op. s̃. e. l. ait p̃tor. §. j. C. si aduer. sol. l. j. vbi dr̃, ꝙ si res soluta minori pit, restituit̃. Sol. † intellige, qñ p̃it sui facilitate, nõ casu fortuito. Quod nõ. qa est bona limitatio illarũ legũ. Et ista est vera, licet alij aliter soluãt. ¶ Et no. qđ hẽs principl'r ꝓbare in restitutione in integ. Sed q̃ro, † an in libello sufficiat hoc exprimere generaliter. s. me, & minorem, & læsum mei facilitate in tali ꝯtractu, an hẽat necesse exprimere ꝙ deceptio fuit in hoc, qđ sic bonus paterfamilias non fecisset? Respondeo. hẽtis tex. in l. minor autem magistratus. s̃. eod.

ADDITIO.

a Pom. Casu fortuito. Adde quod in simili voluit Bal. l. ait prætor. §. fi. s̃. e. & l. fi. C. de legi. & ponit Perus. in rub. de appel.

1 *Priuilegiatus quando possit vti priuilegio contra priuilegiatum.*

2 *Minor si credebat alium minorem, maiorem an restituatur.*

3 *Aetatis priuilegiũ est potẽtius quã priuilegium, quod cõceditur filiofamilias.*

§. Item quæritur. Si sint duo priuilegiati pari priuilegio, præfert ille, q certat de damno vitando: sed si vterque certat de hoc, potior est cã rei: sed si sint priuilegiati dispari priuilegio, priuilegium potẽtius præponitur. 1 h. d. cum l. se. ¶ No. qđ † dixi in summario, s. an priuilegiatus possit vti priuilegio ꝯtra alium priuilegiatum, de quo in auth. quas actiones. C. de sacrosf. eccl. & ibi p Doc. tñ text. hic est melior q̃ 2 alibi. ¶ Op. gl. & vr̃ ꝯ, ꝙ minor nunquam restituatur aduersus minorem. Aut n. ille, ꝯtra quem petitur restitutio, locupletior factus est, & tũc tenetur de iure com. l. 3. ĩ. commo. & sic restitutio non ꝯpetit aut non est factus locupletior, & restitutio denegatur, vt hic. So dicit gl. pone eũ locupletem, tñ restituitur ꝓp alia pacta, & dilationes appositas in contractu, Itẽ potes ponere exemplum in quocũq; alio ꝯtu, p̃terq̃ in mutuo, vt si minor vendidit minori rem, q̃ non expediebat vendere, vel alio mõ cũ eo ꝯxit. ¶ Quæ 3 rit gl. † qđ si minor vnus aliũ credebat esse maiorem? Certè dicit gl. & bñ, hoc ñ ẽ aduertendũ, neq; curãdum. Veritas. n. inspicitur Qđ intelligo in minore 25. annis, l. minor 25. annis adito p̃lide. b ex a sũ. ver. plane, ĩ. hoc e. ti. Ex ver. plãe, b no. † ꝙ priuilegium æ 3 tatis ẽ potẽti⁹ q̃ priuilegiũ, qđ ꝯpetit filiofamilias p Macedonian.

ADDITIONES.

a ¶ Et videtur. Adde text. in c. auditis. de resti. in integ.

b Barb. Ex ver. plane. Et vide Bald. in cõs. 229. vtrũ priuilegiatus iiuriatus, vtatur priuilegio aduersus priuilegiatũ. inci. in quæstione mihi proposita.

LEX XIII.

a b Si apud. a No. ꝙ priuilegiũ ætatis ẽ potẽti⁹ b priuilegio Velleiani: nõ tñ supat ip̃m ĩ tm̃ ĩ q̃tum supat hẽntem Macedonianum, vt videbitis hic. Nã ĩ illo nõ distiguit, hic autem distinguitur vtrũ re⁹ principalis sit soluẽdo, vel nõ. ¶ Quærit gloss. vtrũ ista distinctio, q̃ ponit̃ in ista l. q̃ distinguit, an debitor sit soluẽdo vel ñ intelligat̃ si fuit soluẽdo ab initio, vel qñ. Hug. intellexit, qñ desiit eẽ soluẽdo ex post facto, secus si ab initio. qa tũc mulier nõ tenetur vltra q̃ re⁹. qđ gl. ñræ nõ pl3. Ia. But. sustinebat opi. Hug. Nã hic nõ q̃rit̃, vtrũ ille, q nõ est soluẽdo, possit dare fideiussorẽ, vel nõ: sed q̃rit̃. an p intercessionẽ mulieris minor sit læsus, vel nõ, ita ꝙ restituat̃ aduersus eã, vt nõ possit opari auxilium Velleiani. Sed eo casu, qñ ab initio ñ erat soluẽdo, debitor minor nõ leditur p intercessionẽ mulieris, ideo mulier poterit opponere exceptionẽ Velleiani. Ego credo gl. melius dicere. Nã qñ debitor ab initio non est soluẽdo, tunc creditor desiderat fideiussorem idoneũ. Non. n. ꝯheret cum illo simplici debitore, ĩ. l. proxi. & l. quoties. q satis. cog. ideo p intercessionẽ mulieris decipitur, & sic minor iuuat̃ ꝯ eũ, vt nõ possit opponere exceptionẽ Velleiani.

ADDITIONES.

a Pom. Si apud. Vide tex. in l. cætera. §. sed & si quis & ibi Pau. põderat, & Are. de leg. j.

b Est potentius. Sed Bar. in l. maritũ. in fi. sol. ma. tenuit, ꝙ hoc non esset p p priuilegiũ ætatis inductũ ꝓ eo, qa hic tractabat de dãno euitãdo. iõ in pari cã melior est cã tractãtis de dãno, q̃ tractãtis de lucro. Ita ĩtelligit istũ tex. bar. quod no. & quando priuilegiatus vtatur priuilegio cõtra priuilegiatum, vide Bar. post Cy. in auth. quas actiones. C. de sacrosf. ecc.

LEX XIIII.

In causæ la 1. Minor restituit̃, ñ ãt fideiussor eius. Itẽ restituit̃ aduersus principalẽ creditorẽ, & aduersus fideiussorẽ actiõe mãdati agẽtẽ h. d. ¶ Opp. gl. đ l. cũ principalis, ĩ. đ reg. iu. & sol. vt ĩ gl. l. 3. §. sed vtrũ, s̃. e. & l. 2. C. de fideiu. min.

§. In summa. Proseq̃tur eãdẽ mãm, & declarat aliqualiter præcedentia, ñ aũt ponit nouũ casum.

1 *In cã restõnis in inte. an perueniatur ad diffinitiuã lite non contest. remissiue.*

2 *Libellus quomodo detur in causa restitutionis in integrum, remissiue.*

a §. Causa autem cognita. a In his, quæ fiũt cã cognita, requirit̃ ꝙ pars 1 sit p̃sens, vel p ꝯtumaciã absens. h. d. No. qđ dixi ĩ sũmario. ¶ † Sed b q̃rit̃ b, vtrũ ĩ cã restõnis in int. possit pueniri ad diffinitiuam sñiã, lite ñ ꝯt. Tex. vr̃ hic ꝙ sic. De quo plenè per Doct. C. si vt se ab hæ. 2 absti. auth. si oẽs. vt ibi dt̃ Cy. ĩ vl. q. Itẽ q̃ro, † vtrũ in cã restõnis ĩ integ. dẽat dari libellus? De quo ĩ text. in c. fi. extra, de offi. iu. vbi distinguit, aut petitur principaliter, aut incidenter.

ADDITIONES.

a Pom. cã ãt cognita. Limita & declara, vt p Bar. in l. licet. §. fi cã, ĩ. de bo. pos. Paris. Vide Bar. in l. 3. §. causa cognita, de bon. pos. vbi limitat habere locum in his, quæ sunt magni præiudicij.

b Sed quæritur. Per bal. in l. j. in fi. C. si aduer. do. tex. in c. fi. de officio iudicis.

1 *Restitutio in integrum est in rem scripta, & ideo datur in subsidium contra tertium, cum distinctione tamen.*

2 *Possessor tertius qualiter conueniendus sit.*

a Interdum. a In integ. rest. est scripta in rẽ, & ideo datur in subsidium ꝯ eum, ad quẽ res peruenit, licet 1 cum minore nõ ꝯxerit, h. d. cum duobus §§. seq. No. ergo. † ꝙ ista restõ est in rẽ scripta, & ideo dat̃ in subsidium ꝯ eum, ad quẽ res puenit, non tñ simpliciter datur ꝯ tertium possessorem, sed cum distinctione. ¶ No. ꝙ qñ possessor tertius ignorauit, dẽt p̃cedere discussio prioris ꝯhentis. No. distinctiones, quæ hic ponũtur. Quæ 2 ro practicã, † qualiter agetur ꝯ istum tertium possessorem? Iurisconsultus hic ponit duplicem modum. Primò, ꝙ in integrum restitu. directò ꝓponatur ꝯ istum tertium possessorem ibi, dũ dicit, & hoc vel cognitione prætoria Secundo modo, vt petatur restitutio ꝯ primũ emptorẽ, & postea rescisso ꝯtu in hoc iudicio, tũc agetur rei vendi. ꝯ possessorem. Et hoc est, qđ dicit tex. vel rescissa alienatione dato in rem iudicio, Ad vnum tñ aduertendum est, ꝙ hoc vltimo casu qñ restitutio postulatur ꝯ primum emptorem, debet citari possessor, qa eius interest. Ita dicit gl. in l. cum miles. §. j. ĩ. ti. 2. Facit s̃. proxi. §. dum dicit, p̃ntibus vel citatis aduersariis, hoc est omnibus, quorum interest, s̃. de adopr. l. nam ita diuus. & no. in d. l. cum miles. §. j. ĩ. ti. 2.

ADDITIO.

a bar. Interdũ. Et istũ tex. voluit allegare forte Ant. in c. pe. de don. Io. de Imo. ibi istũ tex. allegauit, qđ cõtrahẽs cũ eo, q p̃t resti. in inte. nõ hẽt titulum vt possit p̃scribere. Sed iste tex. non ꝓbat, quod hẽat titulum iniustum, sed dicit ꝙ ndn habet bonam fidem, vid. tex. in l. si quis cũ sciret, de vsu. pro emp. Paris. vide Alex. consi. 92. vol. j.

LEX XVI.

1 *Dolus dans causam contractui bonæ fidei, reddit ipsum nullum ipso iure.*

2 *Restitutio i integ. est officium iudicis, & non actio.*

1 Re-

3 *Restitutio in integrum competit etiam ei, qui tutus est ope exceptionis.*
4 *Dolus si dederit causam contractui bonæfidei, potest deceptus ex eo agere.*
5 *Contractus, qui est ipso iure nullus, tenet ex parte decepti.*
6 *Iudicis officium quomodo concurrat cum auxilio ordinario.*

a In causæ. la 2. Auxiliū extraordinariū a in subsidiū introductū nō ɔcurrit cum ordinario. h. d. Not. qđ dixi in sūmario. ¶† Scđò no. ꝙ qñ dolus dat cām ɔ̄tui bōæ fidei, ɔ̄tus est ipo iure null⁹. Dixi plenè ī l. & elegāter, ī pr. s̄. tit. 1. Op. j̄.
2 ,px. §. So. vt ibi statī dicā. ¶ Circa pr. istud † q̄rit gl. vtrū ī ītegrū restō sit actio vel offim̄? Mar. Sil. dicebat ꝙ est actio, ꝑ istum tex. ibi, aliqua actio & s̄. e. l. in cāe, §. interdū. In ɔ̄riū est veritas, ꝑ tex. l. ꝙ si minor. §. fi. j̄. e. Scđò ꝑ rōnē, q̄ sumit ex doctrina, q̄ dedi ī l. j̄. đ ɔd. ex lege. qñ verba legis diriguñ ad iudicē, tunc orit offim̄ iudicis, nō actio. l. 1. in pr. j̄. de colla. do. & l. 4. j̄. de ali. & ciba. leg. C. de col. l. si soror. & ibi no. ita in proposito verba edicti, dñt, q̄ ea res erit,
3 aīaduertā. & sic ad iudicē referūt, ergo &c. ¶† Quærit gl. vtrum
b restō in integrū ɔpetat ei, q tutus est b ope exceptionis? Gl. dicit ꝙ sic & idē t3 j̄. ,px. §. ꝑ l. si minor. §. minores, j̄. eo. licet secus sit in a-
c ctione đ dolo, vt s̄. ti. 1. l. 1. §. ait ꝑtor. c ¶† Itē q̄ro, dr̄ hic ꝙ qñ do-
4 lus dat cām ɔ̄tui bōæ fidei, est ipso iure nullus. Quid si deceptus vult agere ex ɔ̄tu? Dico ꝙ p̄t, l. & elegāter. ī pr. s̄. ti. 1. Sed qđ si dece-
d ptus agit d, nunqđ decipiēs poterit agere? Gl. dicit, ꝙ ñ. q̄ no. ꝑ l. si in emptiōe. §. itē si emp. đ ɔ̄h. emp. qđ no. Ego puto ɔ̄riū. Nā agēdo vr̄ approbare ɔ̄tū, & sic dolus purgatur, l. 2. C. qđ me. cau. & l. pc. j̄. de ɔd. ob tur. cau. Nō ob. §. itē si emptor. qa ibi erat defectus ex pte rei vēditæ, qa erat inalienabilis, hic ex pte ɔ̄sensus, merito
5 p̄t purgari, vt dixi in l. & elegāter. ī pr. s̄. ti. 1. ¶ Item q̄ro, qñ† ɔ̄tus est ipso iure nullus, vtrū statī teneat ex pte decepti? Gl. tenet ꝙ statī ɔ̄tus tenet, in l. & elegāter, in pr. s̄. ti. 1. & illa vr̄ verior ꝑ leges,
6 quas allegat. Vl. † no. materiā huius principii, vtrū officiū iudicis ɔcurrat cū auxilio ordinario? Gl. tetigit in l. 1. §. per hanc, j̄. de rei ven. Doc. & ego plenè in l. in prouinciali. j̄. de ope. noui nun.

CONCORDIA.

¶ In cāæ. Pro ɔcordia Aduerte, qđ vbi minor tutus est ope exceptionis đ iure cōi aduersus aliq̄ obl'ōnē, ipe minor ñ p̄t petere restōnē in integ. Bar. in l. 2. C. de filiof. min. sed ɔ̄rium tenere allegat Bar. in l. 3. §. sed vtrū, s̄. e. ti. de min. & in hac l. in causæ. solue faciēda est dr̄ia quo noīe ɔueniatur, vt ꝑ Bar. in d. l. 2. vr̄ melius Bart. in hac l. in cāæ, loq̄t in casu l. si minor. §. minores. hoc. e tit. vbi dr̄, ꝙ minor ɔpromittēs p̄t in integrū restitui, qđ intelligit ibi Bar. s. qñ ɔpromisit in arbitrum, à quo nō p̄t appellari: ergo ibi cessat remediū ordinariū. sed licet Bar. referat gl. ñ t̄ñ illud exp̄ssè firmat. p̄terea si est ɔ̄rius referēdo ad illum casum, vt s̄. posset ēt al'r solui f̄m eum, vt affirmatiua ꝓcedat, qñ restitutio datur iure actionis: negatiua verò, quando datur officio iudicis.

ADDITIONES.

a Paris. Ordinarium. Quatuor limitationes ad istam reg. ponit Pan. in c. ex parte. ad fi. extra de rescr.
b Qui tutus est. Singularis est secundum Imol. in l. diuus, de re iudicata. late per Saly. in l. j. C. de filiofa. min.
c Clau. Ait prætor. Item secus est in replicatione, vt est gl. quam ibi singulariter ponderat Ale. in l. de tutela. C. de in inte. resti.
d Deceptus agit. Bar. ī l. bona fides. đ actio. emp. firmat istā gl. q̄ hic reprobat.

1 *Fideiussor minoris restituitur ex minoris persona*
2 *Restitutio in integrum concurrit cum condictione indebiti, vel sine causa.*

a §. Pomponius. a Condictio indebiti, vl' sine cā, restōnē ñ impedit. h. d. f̄m vnā lect. vl' eā impedit f̄m aliā. ¶ Op. de principio huius l. ad istū §. Solue, dñt quidā ibi loq̄tur qñ qs ē ipo iure tutus, tūc nō eget restōne, secus si per viā actionis, vt hic. Et ita vr̄ hic velle Iurisconsultus. Sed istud vr̄ ɔ̄ prin. huius l. dum dicit, forte aliqua actio, &c. & j̄. e. l. cū mandato. Huius timore dicit Io. qđ hic ver. sed & illud, corrigit p̄cedentia. q. d. nō est verū, ꝙ competat in integrum restō, qa hēt locum alia actio ordinaria. Sed cōtra Io. op. de l. si. C. de fideiuss. mi. Gl. soluit primò, qđ illa lex p̄t intelligi, qñ dolus incidit in ɔ̄tū, tunc ɔ̄tus nō est ipo iure nullus, & tūc succurritur minori ꝑ actionē ex eo ɔ̄tu, fideiussori verò non potest succurri per actionem ex eo
1 ɔ̄tu, qa ipse nō emit, vl' vēdidit: vñ necesse est, ꝙ sibi succurrat ꝑ restōnē in integrū. ¶† No. ergo, qđ fideiussor restituitur ex psona minoris, licet ipse minor nō restituat, qa iure communi est tutus. Sed ɔ̄ hoc op. qa fideiussor p̄t hr̄e regressum ɔ̄ minorē, vt sibi cedat actionē, ergo ēt fideiussori denegabit restō. Sol. regula posita in prin. ꝓcedit, qñ ɔpetit ɔtra eūdē, secus si ɔtra diuersos. l. ēt. C. si tu. vel cura. interue. Dicā in l. cū mādato j̄. e. Scđò p̄t intelligi d. l. qđ loq̄tur, qñ dolus cām dedit cōtractui, & secuta est traditio, vñ minori subueniē ꝑ actionē đ dolo. l. & elegāter, ī pr. s̄. ti. 1. Istud nō vr̄ verū. Nā si dolus dedit cām ɔtractui, minor ipso iure nō tenet, ergo nō p̄t accedere fideiussor. l. fideiussor obligari, j̄. de fideius. Itē op. fideiussor hēt exceptionē, ergo ñ hēt restōnē? So. Exceptiō nō excludit istud auxiliū. ¶ Itē op. de l. 1. C. si aduer. fis. Solue vt gl. Item op. de l. Aemilius, j̄. e. Sol. vt ibi dicam. Concluditur
2 † ergo ex prædictis, ꝙ istud auxilium ñ cōcurrit cū ɔdictiōe indebiti, vel sine cā, qđ vr̄ ɔ̄ istū tex: Et iō putarē sic dicēdū. Per cōdictionē idebiti, vl' sine cā agit, vt qs cogat liberar ab obl'one q̄ ipe receperat. Per in integrū verò restitutionem agit, vt iudex ipe rescindat, & sic ɔpetūt ad diuersa, merito p̄nt ɔcurrere. Vel dic, ꝙ nō ɔcurrūt cū alia actione. s. spāli, sed cū ḡnali sic: sed ɔdictio indebiti, vel sine causa, est ḡnalis, ideo p̄t cū ea concurrere, sicut actio de dolo, vt no. ī l. & elegāter, in pr. & l. si legatarius, s̄. tit. 1. ergo, &c.

ADDITIO.

a Pomponius. Vide de isto tex. sing. Pau. de Cast. in l. Titia cum testamento. §. Titia, de leg. 2. in lectura Paduana.

a §. Idem Pomponius. a Iste §. ɔtinuat ad sup̄iora iō nō indiget summario. Intellige dummodo absit dolus, & nō sit deceptio vltra dimidiam iu-
b sti pretii. b hoc dicit.

ADDITIONES.

a Pom. Idem Pomponius. Adde no. in c. in ciuitate, de vsuris. ¶ Adde quòd dispositio huius §. non procederet in foro conscientiæ. Ita Bal. c. causam quæ, el 2. de testib. ¶ Paris. Circa reg. huius §. ꝙ sit licitum contrahentibus se inuicem decipere, vide Ias. in l. pen. C. de pact. & Barb. conf. 67. vol. 4. in j. dub. vbi etiam ponit quid in foro conscientiæ.
b Clau. Iusti pretij. Item intellige inter laicos: secus est in personis ecclesiasticis, vt dicit gl. in c. j. §. hoc ius porrectū. x. q. 2. quæ reputatur singularis. quam ēt sequuntur Bu. & Pano. in c. in ciuitate, de vsu. vide plenè Cæpol. in tract. contra. simul in 2. præsump.

§. Nunc videndum. Qui hēnt merū, & mistū ip̄iū, p̄nt ī ītegrū restituer, ēt ɔ̄ s̄niā, & minor iudex ñ p̄t restituer ɔ̄ s̄niam maiorū. h. d. cū lege sequēti. ¶ Op. de l. ea, q̄. §. magistratibus. j̄. ad munic. So. quod hic dr̄, alij magistratus, intellige de magistratibus hēntibus merū & mistum īperiū, sec⁹ in aliis magistratibus & defensorib⁹ ciuitatū, q nō p̄nt ī ītegrū restituere. Vide gl. istud qđ dicit đ defensoribus ciuitatū, hodie est immutatū ꝑ Italiā, qm̄ sunt multæ ciuitates, q̄ hēnt immunitatē, & merū & mistū impiū ex ɔstōne Federici Imꝑatoris, aliæ ex vsurpatiōe, vt no. in auth. de defen. ciui. §. iusiurādū, in fi. gl. magnæ. ¶ Op. C. vbi & apud quē. l. fi. vbi dr̄, ꝙ in integrū restō cōpetit iure magistratus. Gl. ponit duplicē sol. illā tenet, ꝙ iura hodie sint correcta, siue immutata, ꝙ q̄libet magistratus possit ho-
a die restituere fauore minoris. ¶ Op. vlteri⁹, a ꝙ nō semꝑ allegatur turpitudo, vel iniq̄tas s̄niæ ꝑ appellationē, imò fiūt nouæ probōnes, l. eos, C. de app. & l. 1. j̄. de appel. Rñ. ꝙ semꝑ allegat iniq̄tas sētentiæ, nō t̄ñ iniq̄tas iudicis. Et intelligatis s̄niam iniquā f̄m veritatē, licet sit æqua f̄m acta primæ cāæ. Itē hoc intelligo in s̄nīa diffinitiua, in interlocutoria semꝑ debet appellari ab iniquitate iudicis, vt dixi s̄. in l. ait ꝑtor, §. ɔmittitur, s̄. eo. ¶ Opp. ꝙ minor. magistratus restituitur aduersus maiorem, l. 3. C. si aduer. rē iudi. Sol. ibi ponitur nomē præsidiis ꝓ quolibet habente iurisdictionem.

ADDITIO.

a Paris. Opp. vlterius. Adde quòd licet iudex non possit cognoscere causam appellationis à sententia quam tulit, bene tamen potest adiri super nullitate. vide Com. consi. 36. inci. Pompo.

LEX XIX.

Minor autem magistratus.

1 *Libellus in remedio restitutionis in integrum, quid continere debeat.*
2 *Minor restituitur etiam post sententiam, quando omittit allegare.*

a §. Si autem. a Aduersus s̄niam principis nō admittitur qs
b ad petendam restōnē b in integrū, nisi ex cā omissæ allegatiōis, vl' ꝓcurationis aduocati. Itē solus princeps re-
1 stituit aduersus suā s̄niam, & sui đlegati. h. d. Ex isto text. no. †. mirabile, ꝙ in libello restōnis in integrū sufficit, ꝙ qs dicat se minorē læsum sui facilitate, nec est necesse, ꝙ exprimat p̄ticul'r cām læsionis seu articulum ī quo fuit læsus, l. verū. §. sciēdū. s̄. e. tit. l. qđ si minor, §. ñ sp. j̄. e. Fallit cū petit restō aduersus s̄niam principis: qa tūc libellus dēt p̄ticulariter seu articulatè ɔtinere cām, in qua fuit læsio, seu deceptio. vñ in aliis causis, q̄ in causis ꝑ principē cognitis, vr̄ ꝙ ḡnal'r admittat, vt hic. ꝙ not. Itē not. ꝙ si allegatio, vl' appellatio ē omissa, ñ solū p̄t minor restitui añ s̄niam, l. minor xxv. annis, j̄. e. sed ēt post sententiā, vt hic, qđ ñ est iō, qa sententia læsit minorē (fuit. n. iusta f̄m actitata.) sed iō petit ɔtra sententiam restitui, quia allegationes omiserit, vt hic. qđ not. Hēs ergo qualis dēt esse narratio hic in libello restitutorio. Qualiter † autē libell⁹ dēat ɔcludere, cū petitur restitutio aduersus sententiam, dixi in l. diu⁹, s̄. de in integrum restitutio.

ADDITIONES.

a Barb. Si autem. Adde Bar. in l. interdum, j̄. de cond. indeb. Fallit tamen aduersus s̄niam, vt hic, Inn. in c. auditis. extra, de in integ. resti. allegat hanc l. ꝙ ꝑ rōnem omissam admittitur minor ad ꝓbādum post didicita, & publicata testificata. Vbi oīno vide, quod procedit f̄m eū ibi, facta diligenti inq̄sitione: quòd ecclesia nō facit in fraudē, polt q̄ didicit testificata. aliàs nō admittet. qđ sing'r no. f̄m Mod. ibi. Sed nō dēt cadere super ista l. sed in l. minor, j̄. eo.
b Claud. Restitutionem. Vide ad ampliationem huius legis quod not. dixit Alex. in l. nam postea, §. si minor, j̄. de iureiu.

§. Sed

§. Sed & Prosennio. No. ꝙ licet in vna cā n̄ liceat tertiò prouocare, tñ pōt peti post duas s̄nias in inte. restitutio. Op. q̄n s̄nia est lata ꝑ ꝑuaricationem aduocati, est ipso iure nulla, & succurritur, l. j. C. de aduo. diuer. iu. Gl. dat plures sol. Dicas ꝙ ibi loqtur, q̄n aduocat⁹ fuit corruptus pecunia: si n autē ꝑcib⁹, s̄nia est aliqua, sed eget restōne. Op. ꝙ legatus ēt possit restituere aduersus suam s̄niam, l. aduersus. C. si aduer. rē iud. Sol. dicit glo. ꝯcedo, ꝙ solus princeps restituit, vel delegatus ab eo. Alij Doc. quos Cy. refert in ꝯrio, tenent contra. Sed dictum gl. placet, maximè hodie per l. fin. C. vbi & apud quē.

§ Non solum. Restō trāsit ad hæredē: & si quidem hæres est minor, non currit tp̄s restōnis, si finita minori ætate. hoc dicit cum l. sequenti.

LEX XX.

1 *Restitutio in integrum, an transeat ad hæredes.*
2 *Hæres quando sit melioris conditionis, quàm defunctus.*
3 *Restitutio ī inte. integrū īfra quātum tp̄s peti dēat, & an currat ipso iure. n. 4.*

1 Interdum. Sūmata est s̄. prox. §. ¶ Op. † ꝙ restō ī integrū non transeat ad h̄rdē, qa b̄n̄ficiū p̄sonale, &c. l. qa tale. ȷ̄. so. mat. Solu. dicit Dyn. in c. priuilegiū personale extra, de reg. iur. lib. 6 ꝙ cā restōnis nō est principal̄r fauor personæ, sed est deceptio, siue læsio: nō mirū si trāsit ad h̄rdē. Vide quod dixi ī l. non solū, s̄. de in integ. rest. & ȷ̄. solu. mat l. quia tale. ¶ Scd̄o op.
2 † quia nō dēt eē melioris conditionis h̄rs, q̄ defunctus, l. non dēt ȷ̄. de reg. iur. hic d̄r ꝯriū, quare malè. Sol. illud verū, inquātum h̄rs nititur iure h̄rditario. sed hic h̄rs ex sua p̄sona, quia minor, nō qa h̄rs, ꝯsequtur, vt tp̄s sibi nō currat. Distingue ergo, ꝙ q̄nque maior succedit minori, q̄nq; minor maiori, q̄nq; minor minori. Qui casus oēs ponuntur hic in tex. Dic vt in gl. ¶
3 † Quæro, qd̄ tp̄s datur ad petēdū restōnē in integ. Tex. hic vr̄ dicere, quod annus vtilis. Gl. distinguit notabil̄r hic, aut minor læditur in tp̄e: & tunc si quidem tp̄s est maius quadriennio, hēbit quadrienniū: si minus, tm̄ tp̄s hēbit, q̄tū est illud, in quo læsus est. Aut leditur in ꝯ̄ctu, vl̄ qua
a si, & tūc sp̄ hēt quadrieniū. Istud qd̄ hic d̄r a, q̄n læditur in minori tp̄e, istud solū dat̄ intelligi ad petēdā seu inchoandā in integrum restōnē, non ad eā finiēdā, vt habuistis in l. diuus. & l. vlt. de in integ. rest. Dicem⁹ in l. ab hostibus, §. sed quod simpl̄r, ȷ̄. tit. 2. & vide cle. j. de rest. in integ. ¶
4 † Vltimò q̄ro, vtrum istud tp̄s, quod datur
b ad petendum restitutionem b, currat h̄rdi minoris ipso iure, licet restituatur, an verò currat durāte minori ætate? Sup q̄stione ista ē facta tota gl. magna hic posita: finaliter determinat quod ipso iure non currat. Et hoc satis innuit iste text. Est enim absurdum, ꝙ quis petat restitutionem ad petendam restitutionem.

ADDITIONES.

a Quod hic dicitur. Vide in Cle. j. de resti. in integrum.
b Paris. ¶ Ad petendum restitutionem. Idem dicit Cy. in j. q. Sal. Pau. de Castr. & alij, in l. j. C. si fæp. in integ. resti.

LEX XXI.

1 *Absens ex cā necessaria tātū si potuit procuratorem dimittere, non restituitur*
2 *Illatio non fit ex separatis.*
3 *Bannito non debet concedi securitas, eo casu, quo potest per procuratorem comparere.*

a
1 Papinianus. a Absens † ex cā necessaria tm̄, non restituitur, si potuit procuratorē dimittere, & non fecit. h. d. ¶ No. qd̄ dixi in summario, de quo plenè dixi ī l. fi. s̄. de ī
2 integ. rest. ¶ † Itē no. ꝙ in his, quæ sunt separata, de vno ad aliud
b b non infertur, vt hic ibi, qd. n. &c. l. fi. s̄. de cal. ¶ Item not. ꝙ Old. in
3 quadam q. disputata dicit, ꝙ hic est casus, † ꝙ bannito non dēt concedi securitas veniendi eo casu, quo p̄t cōparere ꝑ ꝓcuratorem. Cū. n. Vlpianus reprehendat Papi. in eo, ꝙ omiserit illum casum, vel p̄sidē, vbi erat, non est verisil̄e ꝙ omiserit illum casum de petēda securitate: qa tunc incideret in id, de quo alium reprehendit: sed q̄n nō p̄t ꝯparere per ꝓcuratorem, tunc b̄n datur ei securitas. l. is qui reus. & ibi no. per gl. & ibi plenè dixi. ȷ̄. de iud. &c.

ADDITIONES.

a Pō. ¶ Papinia. Vide qd̄ ꝑ istū text. dicat Ang. limitādo l. 2. §. legatis. ȷ̄. de iud.
b Paris. ¶ Ad aliud. Vide ad istud dictū & similia, Ias. in l. 3. §. itē Iulianus, in 2. no. ȷ̄. de eo ꝙ cer. loc. arc. in l. naturaliter, §. nihil cōe. in j. no. ȷ̄. de acqu. pos.
c ¶ Item no. ꝙ, adde quæ no. in l. j. C. si à non compe. iud. adde Bal. & vide Inn. pro isto tex. in c. 2. de proc. & ibi Doc.

1 *Restitutionis in integrum in causa lis contestatur, quando agitur contra certū aduersarium, & quando principaliter agitur.*

1 §. Si quis tamen. Litis ꝯtestatio nō ꝑdest postea desistent. h. d. ¶ † No. ꝙ in cā restitutio
a nis in integ. contestatur lis a: qd̄ intellige, q̄n agitur ꝯ̄ certū aduersarium, aliàs secus, vt in auth. si oēs, C. si vt se ab hæred. abst. Item hoc verum, q̄n principaliter super restitutione lis contestatur: secus quando incidenter, vt extra, de offi. iud. c. fi. lib. 6.

ADDITIO.

a Contestatur lis. Vide q̄n lis conte. super in integ. rest. adde quod no. Imo. & Doc. in c. q̄m. §. sunt & alij. vt lite non cont. Et an requiratur libellus, vide ȷ̄. de resti. in integ. l. dinus. in fi. per Bar.

LEX XXIII.

In integrum. Hic Iurisconsultus ēt hēt menti pertractare aliquas q̄stiones vsque ad fi. & hoc intēdit. Q̄n minor est restitutus aduersus aditionē gesta per eum non rescinduntur. Item eo restituto aduersus repudiationem gesta ꝑ procuratorem non irritantur. h. d. ¶ Op. de l. 2. & 3. ȷ̄. de condi. inde. Sol. non repetuntur à minore, sed à legatariis sic. & sibi quæritur, licet per minorem non sint rescindenda soluta per eū. Quæro, an per alium hæredem repetuntur? Dic vt in gl.

LEX XXIIII.

a Cum mandato. a In his, q̄ minor facit vt procurator, nō restituitur ad commodum dn̄i. Item vbi alia actio ꝯpetit ꝯ̄ aliū, denegatur restō: nisi ille alius existeret nō soluēdo h. d. ¶ Op de l. 3. §. sed vtrū, s̄. e. Sol. gl. hic ponit multas sol. Dicas ergo, ꝙ restituitur minor inq̄tū ipse est obligatus: nō āt restituitur maior, q̄ mandauit vel iussit. Vel aliter. Lex ꝯ̄ria loqtur q̄n minor se obligauit iussu p̄ris, vel mādato non obligauit se, sed p̄rem: merito sibi nō est necessaria restitutio. ¶ Opp. de l. etiā. C. si tut. vel cur. inter. vbi auxilium ordinarium ꝯpetens ꝯ̄ vnum, impedit restōnem ꝯ̄ aliū. So. dicit gl. ibi loqtur de auxilio, qd̄ ꝯpetit ꝯ̄ tutorē, q̄ ex necessitate quasi ꝯxit, hic ꝯpetit ꝯ̄ procuratorem, q̄ mandatū sponte suscepit q̄ non est dignus tanto fauore, q̄to dignus est tutor. ¶ Contra hoc op. de l. in causæ. §. fi. s̄. e. & quod ibi tetigi super gl. Sol. ibi auxilium ordinarium, quod competit ꝯ̄ minorem, vt cedat fideiussor actionem, nō excludit extraordinariam. s. beneficiū restitutionis in inte. & hoc fauore minoris, sicuti s̄. proximè dixi fauore tutoris.

ADDITIO.

a Bar. Cum mandato. Vide gl. in c. 2. de in integ. resti. quæ aliter loquitur vide ibi ant. & alios.

LEX XXV.

1 *Iudicis officium per quod petitur in integrum restitutio, potest cedi.*

Quod si minor. Si minor aliena negotia gesserit absque mādato, potest restitui, aliàs sibi actio d̄negatur, nisi in integrū restitutioni cedere sit paratus. h.
1 d. ¶ † No. ꝙ officium iudicis, per quod petitur in integ. restitutio, potest cedi. Simile ȷ̄. de admi. tut. l. si minoris.

§. Non semper. Gl. format duo ꝯ̄ria. Sol. vt in ea. Gesta cum minoribus rescinduntur, si æquitas suadet, qd̄ est q̄n sui facilitate minor decipitur. h. d.

a §. Scæuola. a Ad h̄rditatem repudiatam minor restituitur re integra, secus rebus distractis ꝑ substitutū. h. d. No. pulchrā distinctionē, aut bona sunt distracta, aut nō. Op. C. de repud. h̄r. l. fi. in fi. glo. dat hic plures sol. inter alias ponit vnā, q̄ cōiter tenetur, ꝙ hic bona fuerit vendita, seu distracta ꝑ substitutū, ibi per creditores. Rō d̄riæ p̄t esse, qa substitutus vendidit noīe
b suo, & suū negotiū gerebat. creditores verò vendebāt b noīe h̄rditario tāquam curatores dati bonis, l. j. ȷ̄. de cur. bo. dā. merito quicunque hæres superuenit, auditur: vel creditores vendebant nomine eius, ad quem hæreditas pertinet.

ADDITIONES.

a Scæuola. Facit ad no. q. quā vide per bald. in l. pupillorum. C. de repu. hæred.
b Vendebant. Vide Imo. in l. nā quod, §. sed & qui repudiat, post gl. ȷ̄. ad Treb.

§. Si seruus. In integrū restō datur ꝯ̄ patrem, vel dn̄m, cū actione de peculio, vel de in rem verso. Item ex dolo datur noxalis. h. d. No. ex gl hic posita super verbo, cōdēnabitur, ꝙ ꝯ̄ filiūf. n̄ p̄t fieri executio. ¶ Item no. ī. l. 3. § sed vtrū, s̄.
a e. qd̄ ibi re ꝓbaui, & ꝯriū d̄terminaui. ¶ No. distinctionem a ꝙ seruus vel dat̄ ꝓ noxa, vel verberatur. ¶ Quærit gl. cuius erit electio? Dicit gl. ꝙ dn̄i, non minoris? do. Ia. But. dicebat ꝯriū, ꝙ imo minoris. Nam natura actionis noxalis est: vt pecunia non soluta succedat deditio pro noxa, l. miles, §. decem, ȷ̄. de re iudi. Tu dic vt dixi plenius in l. sed si vnius. §. cum seruus. ȷ̄. de iniuriis.

ADDITIO.

a Barb. No. distinctionē. Et sic luit in corpore, vide qd̄ no. in l. fi. s̄. de in ius vo. & l. j. in fi. de iniu. & l. fi. C. de sepul. vio. & balb. in p̄al. l. fi. de in ius vo. & vide Cy. in l. fi nō conuitij. C. de iniu. in xij. q. ad petitionē cuius debet imponi pœna corporalis, ꝓ qua in tex. & ibi Bal. in p̄al. l. fi. & an si veniat postea ad pinguiorē fortunā, teneat̄ satisfacere? vide gl. in l. illicitas, §. fi. s̄. de off. p̄s. & tex. no. in l. sed si vnius, §. fi. an iudiciū. de iniuriis. & bal. in p̄all. l. fi. Sed an pro cā ciuili, q̄ nō est soluēdo, luat in corpus, vide tex. in c. finē litibus. de do. & cōtu. vbi in casu illius c imponitur. & p̄t esse ratio propter dolū ipsius, & vide text. v. q. 6. quia iuxta. & 24. q. j. qui contra ecclesiæ pacē. & communiter ista duo iura ad hoc allegantur: ideo ea tene menti. & vide bal. in rub. C. de pœ. iud. qui malè iudica. vbi no. dixit, quod qui per imperitiam malè iudicauit, propter paupertatem, non luit in corpore, per l. fi filiusfa. ȷ̄. de iud. quod est summè no. & vide in materia gl. in c. sicut dignum, de homi. vide gl. no. Inst. de acti. §. item mista, quæ vult, ꝙ non solum vbi pœna applicatur fisco, luat ī corpore, q̄ non hēt ꝙ soluat: sed etiā q̄n debet̄ ꝑ priuato, & sic cā est ciuilis, vide Doc. in c. Odoar. de sol. Ang. in l. si quis id quod. §. fi. s̄. de iurisdi. omniū iudi. Vide gl. in c. repræhensibilis. de appel. & ibi vide Bal. in ca. j. de cal. De pœna verborum vide c. fi. de maledicis. & ibi doct.

1 *Restitutio, est in pristinum statum repositio.*
2 *Fauetur magis ei, qui facit ex necessitate, quàm ei, qui facit ex voluntate.*

a b §. Restitutio a autem. Per restõnẽ oĩa reponũtᷣ ĩ pristinũ b statũ, pter ea de qb. minor lederetᷣ. h. d. ¶No. † ꝙ restõ, est ĩ pristinũ statũ repositio. No.
1 2 † ꝙ magis fauẽdũ est ei, q facit ex necessitate, q̃ ei, q facit ex voluntate. s. l. px. & tex. dt expsse. ĩ l. cũ postulassem, ĩ fi. j. d dã. infe. ¶Circa hãc l. qro, hic dr ꝙ pecunia soluit pdituro, qd si soluit ei nõ pdituro, & tñ pdidit? In hoc fuerũt opi. inter Pla. ex vna pte, & gl. ex alia. Nã Pla. faciebat drĩã inter mutuatẽ & soluẽtẽ, qđ gl. nr̃a reprobat, & bñ: qa nulla est drĩa ĩ effectu, licet sit magis stricta rõ ĩ vno q̃ ĩ alio. ¶Vl. no. intellectũ l. 2. quarũ re. actio nõ datᷣ. q est no. qm̃ illa lex varios intellectus habet.

ADDITIONES.

a Paris. ¶Restitutio. Vide multas concordantias per Ant. de but. in cõs. 19. post prin. & ibi etiã ponit quod verbũ, rem integramus, est plenissimum. & ibi etiam verbum, restitutio.

b In pristinum. Nota, quod minor tenetᷣ restituere omnia, inquibus dolo versatus est, & omnia, ex quibus locupletior factus est, si restitutio petatur, l. j. C. de repu. quæ fiunt in iudicio.

a §. Ex hoc edicto. a Hæc restitutio petitᷣ p offm̃ iudicis, non iure actionis. h. d. Facit contra Mar. in eo, qđ dicebat in l. in causæ, s. e.

ADDITIO.

a Poma. ¶Ex hoc edicto. Aduerte ꝙ hic est tex. & gl. & bar. sentit, ꝙ cognitio, & officium iudicis est idem vide gl. l. j. §. per hanc, in glos. magna, circa medium, j. de rei vendi.

LEX XXVI.

Illud. Si minor soluit indebitum, persona interdũ facit locũ repetitioni, hoc. d. De hoc dixi plenè in l. interdum, j. de condi. indeb.

1 *Procurator cum cautione rati ita admittitur quando est dubium de mandato speciali, sicut quando est dubium de mandato generali.*

2 *Mandatum ad petendam restitutionem in integrum vt dicatur speciale, requiritur quod sit ad petendum restitu. in integ. in tali causa.*

3 *Restitutio in integrum quando petitur incidenter, non requiritur speciale mandatum: secus quando principaliter.*

§. Si talis. Restitutionẽ dẽt qs petere p se, vel p aliũ pcuratorẽ hñtẽ spãle mãdatũ de quo si dubitetur, cũ cautiõe đ rato admittitᷣ. h. d. ¶No. ꝙ hic est vnᵘ đ casib. ĩ qb. reqritᷣ spãle mãdatũ. ¶Scđo no. † ꝙ sicut vbi est dubiũ de mãdato gñali, admittitᷣ pcurator cũ cautione đ rato, ita vbi est dubium de mãdato
1
a spãli. a Circa legẽ istã q̃rit prĩo, qũo intelligatᷣ spãle mãdatũ habere: vtrũ sufficit † ꝙ dicatᷣ in instrõ pcurationis. Et ad petendũ resti. in integ. Doct. dñt, ꝙ nõ: sed dẽt dici, ad petẽdũ restõnẽ in integrũ in tali cã, l. si qs mihi bona. §. sed vtrũ de acq. hæ. Doc. tãgũt. C. ẽt p pc. cãm in integ. rest. agi pos. l. 1. Plenè dixi in l. filiusfa. j. de dona.
2
3 ver. Tertiò fallit. ¶Scđo qro, † vtrũ hoc qđ drᷣ hic, verum sit, siue petatᷣ in integ. rest. prĩcipalr̃, siue incidẽter. Inn. ex. de in integ. res. c. sciscitata. intelligit hãc l. qñ restõ principalr̃ postulatᷣ: sed si pete
b retur incidẽter b super aliquo articulo omisso, in cã, tunc non reqritur spãle mãdatũ. Vñ eo ipso, ꝙ ipsum facit pcuratorẽ ad cãm, vł cum facere ad oĩa, q̃ pertinent ad ipsam cãm, l. ad rem. & d. l. ad legatũ. s. de pcu. circa principiũ. Ego de hoc dico in l. cum pcurator. circa pr. j. de no. op e. nun.

ADDITIONES.

a ¶De mãdato spãli. Et istũ tex. p notabili alleg. Bal. in l. si maritus. C. mãdati. quod etiam vbi requiritur speciale mandatum, habet locum ratihabitio.
¶Poma. Vide gl. in §. de his. Inst. per quas perso. & ibi Ang.

b Paris. Peteretᷣ incidẽter. Vide Ant. cõs. 44. circa mediũ. de quo hẽs ẽt ĩ l. mãdato gñali. s. de pc. Itẽ limita sing. illud qđ dicit Bart. hic, & Ro. sing. cxxvij. Itẽ adde, ꝙ pcurator gñalis pt petere restõnẽ ĩ integ. aduersus sniam cõtra eũ latã, vide Pan. cõs. 87. j. pte. Et ad dictũ Bar. hic. qđ p p incidẽtiã possit pcurator ca, q̃ alias reqreret spãle mãdatũ, vide Sal. in c. cãm q̃. de re iud. in c. cum olim. el j. de offi. deleg. Bar. & Alex. in l. cum pcurator, j. de ope. no. nũ. & etiam Bar. in l. indebitam, j. de cond. indeb. cum suis concordantiis.
¶Adde bar. in l. interdum, j. de cond. indeb. & bal. per illum tex. in l. fi. C, vbi & apud quem in integ. rest. & bar. & bal. in d. l. j. & ibi no. C. etiam per procu. cau. in integ. rest. agi posse.

§. Quod si is. Procurator eius, contra quem petitur restitutio, sustinet partes rei, ideo dẽt cauere iudicatum solui. h. d.

LEX XXVIII.

1 *Coniuncta persona, etiã in requirentibus speciale mandatum, admittitur, quando prætendit propriũ interesse.*

2 *Libellus, ago tanquam coniuncta persona, & pro interesse meo admittitur.*

3 *Coniuncta persona pro coniuncto admittitur, etiam eo inuito, quando venit etiam pro suo interesse.*

4 *Mandatum generale legis non sufficit, vbi speciale hominis requiritur.*

5 *Cõiũcta psona agit pro minore in casib. in quib. spãle mãdatũ nõ requiritur.*

6 *Cõiuncta persona etiam in requirentibus speciale mandatum admittitur pro minore & prodigo.*

a 1 Patri pro filio. a In casib. ĩ qb. † requiritur speciale mãdatum, ɔiũcta psona admittitᷣ, si prætendit ppriũ interesse: alr̃s secᵘ. h. d. ¶Quã legẽ no. qa istud pᵘĩcipiũ forte nõ est alibi. ¶No. primò, qđ dixi in summario. ¶Scđo † no, ca-
2 sum, quo admittitᷣ talis petitio, qñ qs dicit, ago tãq̃ cõiũcta psona & p ĩteresse meo. Facit s. de pcu. l. licet. ĩ prin. & qđ no. in l. iur. gẽ. §. si paciscar. s. de pac. vbi agit qs p Rep. & p interesse suo. ¶Tertiò not: b ꝙ licet aliàs † ɔiũcta persona nõ admittatᷣ p ɔiũcta ɔ̃ eiᵘ
b voluntatẽ, sed pter. l. sed & hæ. in prin. s. de pcu. tñ qñ venit tanquã ɔiũcta psona, & p suo interesse, admittitᷣ ẽt eo ĩuito. Casus est ibi,
4 licet filius restitui nolit. Cõcordãtiæ sũt in gl. ¶Quartò no. † ꝙ vbi
c reqritᷣ mãdatũ spãle hoĩs, ñ sufficit c gñale mãdatũ legis, vt hic. Nã ptãs agẽdi data ɔiũctę psonę à lege, nõ valet, vbi requiritᷣ spãle
5 mãdatũ. ¶† No. ẽt ex hac l. qđ ɔiũcta psona pt agere pro minore in casib. in quib. nõ reqritur spãle mandatũ, vt hic à ɔ̃rio sẽsu. Gl.
d ponit hic, & j. đ admi. tu. l. tutores q post. & Doct. ĩ l. exigẽdi, d C.
6 de pc. ¶Vltimò no. † qđ in casib. in quib. reqritᷣ spãle mãdatũ, ad-
e mittitur ɔiũcta psona p eo q esset minor & pdigᵘ e Secᵘ si minor tm̃, vł pdigᵘ tm̃, vt hic in fi. qđ no. ibi, aut eiᵘ, &c. Gl. tñ dicit, qđ isto casu admittitᷣ vt curator furiosi, qđ ñ placet. Cũ. n. sit minor, ñ datur sibi curator, vt furioso, sed vt minori. l. q hñt. de tu. ¶Op. de l. 3. §. sed vtrũ, s. e. Gl. ponit plures solutiones, tene primam, vel
f scđam. ¶Itẽ opponitᷣ extra gl. & vr̃, f quòd vbi requiritur speciale
g mandatum, coniuncta persona admittitur, vt in c. nonnulli. g extra, de rescrip. Cogitabitis.

ADDITIONES.

a Patri pro filio. Et vide gl. & Doct. in l. fi. C. de filiofa. mino.
Poma. Vide quid per istam l. dicat Ro. sing. ccxxix.

b Barb. Tertiò no. Et an cõiũcta psona possit impetrare rescriptũ p cõiũcta? vide gl. & in c. ad aures. &c. nonnulli. de resc. nec sunt alibi in iure, ẽm Mod. Nota limitationes ad id, qđ drᷣ cõiũcta psona non agit contra voluntatem coniũcti. Idẽ dixit bar. in l. si contestante. in x. q. 2. q. principalis j. solu. matr.

c Nõ sufficit. Et p hãc l. dicit no. bar. & Ang. post gl. ĩ l. j. C. ẽt p pc. cãm in ite. testi agi pos. qđ licet cõiũctæ psonæ nõ admittãtᷣ, vbi reqritᷣ spãle mandatũ, tamen fallit in coniuncta persona, quæ esset legitimus administrator, vt pater & tutor, ẽt per istum tex. quod no.

d ¶L. exigendi. Et ibi per Guidonẽ de Suza. in l. inuitus. la 2. C. de procura.

e Minor & pdigus. Qđ facit, vt cõiũctæ personæ possit solui p isto tali p ea q̃ hẽntᷣ in l. verũ, j. de sol. & quæ ibi dixi. Item admittitᷣ ẽt ad impetrandum rescriptum, licet requirat speciale mandatum, c. nonnulli. in fin. & c. ex parte. de resc. & no. in c. constitutus. in gl. de rest. in int. & Spe. de coniuncta persona. ver. quid ergo & ibi per Ioan. And.

f Poma. Et videtur. Vide Pan. c. constitutus. de rest. in integ.

g Nonnulli. Cõiter drᷣ, ꝙ ibi speciale in rescripto, & in c. ex parte decani. e. tit.

1 *Iudex dẽt negare actionẽ creditori, qñ minor petit restõnẽ aduersus obligationẽ*

2 *Minor restitutus recuperat pecuniam cuius vsuris, & fructibus perceptis, & qui percipi potuerunt.*

§. Si pecuniam. Minor aduersus creditorem, q mutuauit, restituitᷣ, si pecuniã dissipauit, vł ex ea debitorẽ ñ idoneũ acqsiuit, vł pdiũ emerit ptio cariori, quo ca
1 su restituet minor, quatenus est locupletior. h. d. ¶† No. ex princ. modũ sniandi, qñ minor petit restõnẽ aduersus oblõnẽ, qa dẽt
a denegare creditori actionẽ. ¶Not. istũ vers. a ex quo apparet, † ꝙ mĩor recupat pecuniã cũ vsuris, & fructib. pceptis, & q percipi potuerunt. Qđ est nota. qa emptor hẽt titulum.

ADDITIO.

a Poma. Nota istum ver. Vide Cremensem sing. 134.

Si minor. Minori restituitᷣ actio ɔ̃ ipsum debitorẽ, & fideiussores, & correos, si aliquem liberauit acceptilatione. hoc dicit.

§. Aduersus. Restõ etiam datᷣ ɔ̃ eos, q de dolo nõ conueniũtur, excepto patre & patrono. h. d.

LEX XXIX.

a Cum minor. a Restituta actiõ tutelę, nõ restituitᷣ ɔ̃ria. h. d. ¶Op. de l. 1. & 2. C. si aduer. trãs. Sol. Dñt qdã, aliud in sñia, & aliud in trãsactione, qđ nõ est verũ, vt j. l. px. §. 1. Dico ergo, ꝙ hic cãæ sunt diuersæ, & sic nõ cõtingentes: nam tutor liberauit pupillũ pacto gratuito, pupillus liberauit tutorem credens sibi satisfactum.

ADDITIO.

a Cum minor. ad hanc l. vide Bar. in l. 1. §. nunciatio, de oper. noui nuncia.

LEX XXX.

Etiam. Etiã vbi interuenit pr̃is authoritas minor restituitᷣ. h. d. ¶Op. s. e. l. 3. §. sed vtrũ. So. hic pr̃ fuit author filij tãq̃ tutor. & hic filiᵘ ɔstituit p oblõne sua, ñ ad cõmodũ pr̃is.

§. Ex causa. Si p restõnẽ vnũ capl̃m sñiæ rescinditur, cætera firma remanent, si illi nõ sunt ɔnexa: alr̃s
a secus h. d. ¶Quod no. & sic vides, ꝙ sñia pt pro parte valere a p parte no. Cõtra j. fa. ercis. l. in hoc iudicio. Sol. Ibi loqtur in connexis
b hic in disiunctis, b vñ tot vnr̃ sententiæ, quot sunt capitula. ¶Quæro, quæ dicantur negotia, seu capitula connexa, & quæ separata? Dic vt in gl. quæ est clara.

ADDITIONES.

a Sententia potest pro parte valere. Late Bar. in l, j. C. si aduer. rem iudi.

b Clau. disiũctis. Vide quod p hoc dicit Pau. Ca. in l. vbi purè, §. j. in l. Padua, j. ad Tre. & ponit Ale. in l. q Romę, §. fi. j. de ver. obl. Fel. in c. cũ inter, de sen. & re iud.

a §. Si ab hæreditate. [a]Restitutio concessa non citatis his, quorum interest, in eorum præiudicium nil valet. h.d.

ADDITIO.

a Si ab hæreditate. Vide in auth. si oēs, maxime per Bal. C. si vt se ab hære. absti.

LEX XXXI.

1 *Authētica ex cā. C. de liberis pteritis. hēt locū ēt in præteritione emancipati.*

a Si filius. Per vnū actū ɔ̄riū quis vr̄ renūciare in īte. rest. aītē ille actus, q tolleret illud, ad quod petit̄ restō, tollit restōnē. h.d. ¶Op. gl. trib. modis. Priō, ꝙ emācipat⁹ pt dicere nullum. C. d li. pt. l. fi. & in auth. non licet. So. Quidā fatet̄, ꝙ hodie est īmutatū. Tu dic, vt dt gl. ī auth. d hær. & fal. §. exhrdatos. videlicet ꝙ si emācipat⁹ ē pterit⁹ sine cā, dicit nullū: si cū cā, tūc veniret hodie ꝑ ɔ̄tabulas, sicut olī. qa hodie in nullo ē īmutatū, nisi in īsertione cāæ, vt dixi plenè ī auth. ex cā. Scdò op. qa cū fuerit sibi relictū legatū, dēt agere, ad supplemētū, l. oīmō. C. de inof. tes. & ī auth. de triēte & semis. §. j. Glo. fatet̄ ɔ̄riū, dicit tñ ꝙ ēt illud est correctū, qa dēt relinq iure īstōnis, §. aliud quoq; capitulū. ī corpe, vt cū d ap.

1 cogno. Vel dicas, dt gl. illud ī qrela, sec⁹ in ɔ̄tabulas. Vr̄ innuere † ꝙ §. aliud quoq; caplm. vñ sumit auth. ex cā. nō hēt locū ī filio emācipato pterito, cui ɔpetit ɔ̄tabulas, dū dt, aliud in qrela, &c. etsi innuit auth. ex cā, nō hr̄e locū in pteritione emācipati. Cōtrarium no. C. de bo. poss. ɔ̄ta. l. j. & illa est verior. Qd dic vt plenè dixi ī authē. ex cā. & ibi ēt tāgit̄. ¶Itē op; & vr̄. ꝙ hæc pscriptio ipo iure nō currat, vt l. fi. C. ī qbus causis in integ. resti. non est necessa. Sol. cōcedo quòd istud tempus hodie non currit ipso iure.

ADDITIO.

a Clau. ¶Restitutio. Vide Ale. in l. si constante. §. si pater. ɉ. solu. ma.

LEX XXXI.

Si mulier. Minore restituto aduersus aditionem hæreditatis, libertates datæ, & solutiones creditoribus factæ, non rescinduntur. h.d.

LEX XXXIII.

1 *Aetas minor probatur ex aspectu iudicis.*

Iudex iudicat secundum conscientiam, quam habet vt iudex.

2 *Pronunciatio super ætate facta excusat debitores soluentes & ignorantes*

Pronunciatio super ætate facta ex aspectu, non facit plenam probationem, & in quo præiudicat. nu. 3.

3 *Pronunciatio quæsit per aspectum excusat ignorantes, non autem scientes.*

4 *Turpitudinē suā allegare non potest quis quādo ex ea suam intentionē fundat.*

5 *Iudicis decretum super alienatione rerum minorum, non tollit restitutionem in integrum: secus super ætate.*

6 *Aetatem minoris curator quando præsumatur scire.*

Minor xxv. an. adito. Aetas ex aspū iudicis pbat̄, & pnunciatio ex aspū nō pdesteis, q sciebāt ɔ̄riū, sed igno-

1 rātes & pnūciatiōi acqescētes excusat. h.d. ¶† Not. minor ętas

a pbat̄ ex aspū iudicis, a & sic iudex iudicat ꝟm ɔsciētiā suā, q̄ hēt vt iudex. De hoc ēt, an minor ætas pbet̄ ex aspū alterius q̄ iudicis, di

2 cā plenè in l. de ætate. ɉ. eo. ¶† Scdò no. qd pnunciatio super ętate excusat dbitores soluētes, & ignorātes. Et ex hoc appet qd talis pnunciatio ñ facit plenā pbōnē, qa pt pbari ɔ̄riū ab eo q scit. De quo dixi plenè ī d. l. de ætate. ¶ Itē opp. ꝙ soluētes nō sint excusati, nec pnunciatio psit eis, nisi ipsi allegent eū esse minorē, vt s. eo. l. ait ptor. §. pmittit. Sol. Aut iudex nihil de ætate pnūciat, sed solū pcipit, qd pecunia soluatur, & tūc soluēs ita demū excusat̄, si allegauit minorem ætatē, vt ibi. Aut iudex de ætate pnunciauit, vt hic, & tunc nō reqritur, qd qs alleget eum eē minorē, quia per hoc veniret ɔ̄ sñiam, ɔ̄ q̄ venire non tenetur, vt d. l. ait ptor. §. pmit

3 titur. & ita loqtur hic. † Tertiò no. ꝙ pnunciatio, q̄ fit p aspectū, excusat ignorātes, nō āt sciētes. Ex quo hēs, qd hæc pnunciatio ætatis ex aspū nō facit ꝑiudiciū ei, q diceret, scio qd ɔ̄riū est veritas, & patus sum pbare: sed in hoc solū ꝑiudicat, qd trāsfert in eū onus pbandi. Videbitis ī l. de ætate. ɉ. e. ¶Op. Instit. qb. mo. tu. fi. in prin. Sol. Ibi loqtur d alio aspū, q̄ hic. Itē op. qd minor ɔ̄ curatorē nō possit allegare suū dolum. l. si duq. s. de dolo. Sol. dicit gl. intelligē ꝙ hic minores non erāt ī dolo: vel si erāt ī dolo, non aduersus

4 curatores, sed aduersus alios. Vel dicas, † ꝙ hic minor non fundabat intentionē suā ex dolo, qa tunc liceret ei allegare suā turpitudinē, sed agebat ɔ̄ curatores vtili actione negotior. gestorum, ex illo quasi cōtractu, & si tutor excipiat de dolo, minor replicet de scientia curatoris. Ad qd facit quod dixi in l. aliàs, ɉ. de iureiuran-

5 do. ¶† Itē op. quod decretum iudicis non tollat b restōnē in inte.

b vt l. tut. in prin. ɉ. e. Sol. Ibi de decreto sup alienatione pmittenda,

6 hic de decreto sup ætate. hæc vera. Vltimò qro. † quid in dubio, vtrum curatores psumantur sciuisse, vel ignorasse ætatē? Rñdeo, aut erant curatores & consanguinei, & præsumuntur sciuisse. l. d tutela. C. de in inte. rest. & l. octaui. vnde cog. Aut erant curatores tantum, & non præsumuntur sciuisse, vt ibi.

ADDITIONES.

a ¶Ex aspectu iudicis. De pbōne ex aspū, vide qd no. Bal. in l. Deo nobis. C. de epis. & cle. & qd dicā in d. l. de ætate. Bal. & Sal. in l. si minoré. C. de ī ite. res.

b Nō tollat. Vtrū decretū iudicis tollat rest. in int. vide in l. 2. C. de fideiuss. mi.

LEX XXXIIII.

Si minor. Minori p restōnē remittitur on⁹ māumissionis, si est paratus restituere legatū, qd accepit. h.d.

LEX XXXV.

1 *Si filiusfamilias, qui accepit decem mutuo, & in ludo ea perdidit, & ea recuperauit, an videatur locupletior.*

a Si minor xxv. annis filiof. [a]Inter duos minores melior est cōditio cōuenti si vterq; certat d dāno vitādo: secus si alter certat d lucro. h.d. ¶No. ꝙ an qs sit locupletior, īspicitur tps litis ɔt. Vñ si ab initio pecuniā pdidit, postea eā recupauit, tenet̄. ¶ Sed iuxta hoc qro, qd si ecōuerso, si tpe lit. ɔtest. hēbat pecuniā, & pendēte iudicio vel ēt post sñiam, eā pdidit? Doc. dñt ꝙ poterit petere restōnē in īte. quasi ex noua cā. C. si sæp. in īte. rest. post. l. 2. & 3. de hoc ple-

1 nè per Doc. C. in īte. rest. post. ne qd no. fi. l. j. ¶† Quærit glo. qd si decē, q̄ accepit mutuo, in ludo pdidit, & ea recuperauit, an videatur locupletior? Tenet glo. ꝙ videatur hr̄e ex noua cā. Pro quo facit optimè. ɉ. d dō. īter virū & vxorē. l. q ergo. Doc. Vltramō. distīguūt, aut recupauit in eodē ludo incōtinēti, aut postea ex interuallo. Primo casu vr̄ nō amisisse. Scdo casu pcedit glo. arg. l. q̄uis. de iure do. & l. pleriq;. ɉ. de ritu nup. & hoc satis placet.

ADDITIO.

a ¶Si minor xxv. an. filiof. Quālr minor restituat̄ aduersus arbitriū, vl̄ arbitramētū, qd si p statutū puideat̄, qd nō possit restitui, qualiter dēt intelligi? vid Bar. in l. cū hi. §. sed cū lis. ɉ. de trāf. & facit ad no. per Bar. i l. j. cōst. C. Adde late Ro. cons. 90. Abb. 31. lib. 2. Bal. cōsi. 33. Et an si minor pt hr̄e regressum de læsione cōtra aliū, sint ei bñficia minoris concedenda, per Abb. cōs. 68. lib. 2.

1 *Minor eo ipso quod cōpromittit in arbitratorē, nō vr̄ læsus sicut si in arbitrum.*

a §. Minores. [a]Eo ipso ꝙ minor ɔpromittit, [b]vr̄ læsus. h.d.

b qd no. multū. ¶Quæro de rōne. Dicit gl. ꝙ à sñia arbitri nō pōt appellari. l. j. C. de arb. vñ ɔpromittendo perdit bñficiū appellandi. qd est no. Facit ad ea q̄ dixi in l. nam postea, §.

1 si minor. ɉ. de iurei. Et istud intelligo † verum ī ɔpromisso facto ī

c arbitratorē, [c]tunc. n. ñ eo ipso minor lædit̄. Pōt. n. eē, ꝙ ei⁹ interē qa forte hēt cām dubiā, sicut īterē ei⁹ q̄nq;, ꝙ iurm dferatur. l. tutor. ɉ. de iureiu. Vñ si peteret restōnē, hr̄et necesse pbare aliud, nā ex solo ɔpmisso arbitratoris ñ læditur. Sed ɔ̄ pdicta facit text. q dicit, in iudicē cōpromiserunt, qa ī iudicē ñ pt ɔpmitti, nisi vt in arbitratorē. l. sed & si in seruū, ɉ. de arb. Sol. ītellige ī iudicē, i. in arbitratorem tanq̄ ī iudicē, qñ ad instar iudiciorum, &c. l. j. de arbi. ɉ.

ADDITIONES.

a Poma ¶Minores. Vide Pan. cons. 30. dub. 2. vol.

b Paris. ¶Minor compromittit. Qualiter hoc procedat, vide Alex. in l. cū hæreditas. j. ɉ. ad Trebe.

c ¶In arbitratorem. Adde Bar. in cons. in c. quæritur, an statutum de compromissis Et vide Pau. de Ca. in l. nam postea. §. si minor. ɉ. de iureiu. & idem ibi Ang. & vide Ange. & Imo. in l. cum hæreditas. j. ɉ. ad treb.

LEX XXXVI.

a Si in emptionem. [a]Propter interesse affectionis minor restituitur. h.d.

ADDITIO.

a Pom. ¶Si in emptionem. Vide Barb. consi. 13. & consi. 27. in j. vol.

LEX XXXVII.

1 *Minor vt non litiget per procuratorem constitutum a seipso cum iuramento cautela, quia non haberet beneficium huius legis.*

2 *Minor, an admittatur per beneficium restitutionis ad probationem testibus publicatis, remiss. ue.*

3 *Minor, vt restituatur aduersus obligationes omissas, non requiritur libellus, si petit ante latam sententiam: sed iudex ex officio restituit.*

a Minor omissū. [a]Minor restituit, vt omissā allegationē

b seu pbōnē iterū īducat [b]h.d. & ē no. lex

1 Anteq̄ intrē gl. faciatis † ꝙ sitis cauti, qñ estis aduocati minoris ꝙ minor nō litiget per pcuratorem, quem ɔstituit cū sacro, vel p se ipm cum iuro, qa p iurm perderet bñficium hui⁹ l. vt ī auth. sacrā, C. si aduersus venditi. sed litiget ipse cum authoritate curato

c ris, vt hēat bñficium hui⁹ legis, & toti⁹ tituli. ¶Quæro exemplū, [c] in l. nr̄a glo. ponit qñ minor omissit opponere aliq̄ exceptionem

d dilatoriam [d] vel peremptoriā. C. de pb. l. exceptionē. & C. sen. re

e scin. non pos. l. peremptorias. Item gl. intelligit [e] siue in causa ciuili, siue in causa criminali. l. si maritus, §. præscriptiones, infra. ad

2 leg. Iul. de adul. Secundò ponit † exemplum, quòd minor omisit producere testes, & testes sunt publicati: nam maior non admitteretur ad nouam probationem. vt in authent. at qui semel. de prob. minor aūt admitteretur per bñficium restitutionis, Contra hoc

ADDITIONES.

a ¶Minor. Adde Bar. & Doc. in d. auth. sacramenta.

b Clau. ¶Inducat. Istā legem limitant Doc. per id, quòd dicit Pau. de Ca. post ang. in l. j. §. finautem. C. de bo. quæ lib.

c Poma. ¶Quæro exemplū. Vide Fel. in c. exceptioné. ver. fallit sexto, de exce

d Clau. Dilatoriam. Inquantum dicit peremptoriam, videtur contrarium, qd habetur per ale. in l. si insulā. ɉ. de verb. obl. iuncta l. scio. s. de i inte. rest. & expressius alex. in l. j. §. nunciatio. ɉ. de noui ope. nunc.

e Intelligit. adde quæ no. Bar. in l. nam postea. §. si minor. ɉ. de iureiu. adde bal. C. de app. in l. per hanc.

hoc a opponitur, aduersus dolũ psumptũ in futurũ minor nõ restituit. ĩ. l. px. Sed rõ quare testium pductio post publicationem ñ admittit, est timor subornatiõis, & sic ẽ dolus psumptus in futurũ, merito minor nõ restituit. Istã obiectionem tangit Gui. in l. si
b qs ex argẽtariis. §. j. s. de edẽ. b Examinaui latissimẽ ĩ l. 1. §. aduersus ĩ. de ope. no. nũ. & Inn. ex. de in int. rest. c. auditis. Ponit gl. aliud exẽplũ, qñ minor omisit allegationẽ legũ, vt pp hoc restituat. Qd est verũ pterq̃ si snĩa eẽt lata p principẽ. l. minor ãt, §. j. s. e. ¶Quæ-
3 ro, † vtrũ ista rest. in inte. postulabitur solenniter dato c libello cã cognita? Rñ. quòd non, si petitur ante latã sententiam: sed inciden ter iudex ex officio suo restituit, vt in c. vlti. extra, de offi. iud. Sed si peteretur post latam sentẽtiã, debet peti inintegrũ restõ aduersus snĩam. d. l. minor. §. 1. s. eod.

ADDITIONES.

a Contra hoc. Limita fin. per Ang. in §. pen. in aut. de hære. & Falc.
b Claud. Eden. Adde ipsum net Bar. in l. vbi. s. illo eo. ti.
c Postulabitur solenniter. Sed pone, qđ pcurator minoris vel ecclesiæ in psecutione cãæ est læsus, quis restituetur, & qualiter? vide Inn. in c. sciscitata. de rest. in inte. Quid si minor dũ certat de obtinendo priuilegiũ fori, nõ potuit hoc obtinere, sed per sententiã succubuit, an poterit restitui? Dic qđ non, qa dr certare de lucro captando, sm gl. no. & ibi hoc volũt Doc. in l. 2. §. conuenire. ĩ. de iud. Facit quòd no. Inn. in c. corã fœlicis. de rest. in int. quod est no. ad hanc l. & ad ti. C. si aduer. rem iud. & no. ad hic notata, quod si post sentẽtiã minor nõ fuit restitutus ad exceptionẽ peremptoriam, quam nõ probauerit, non est opus noua condemnatione, secundum Bal. in d. l. peremptorias & ibi, an minor restituatur in declinatoriis.

LEX XXXVIII.

1 *Legis auxilium frustra implorat, qui in legem committit.*
2 *Minor aduersus dolum præsumptum in futurum nõ restituitur sed in pteritũ sic*
3 *Minor restituitur aduersus pœnam conuentionalem, non legalem,*
4 *Minor aduersus pœnam non competentem etiam ad vindictam, vt puta dupli, vel quadrupli, non restituitur.*
5 *Crimina atrociora, & leuia, quæ dicantur.*
6 *Minor in atrocioribus, aduersus confessionem factam in delictis non restituitur,*
7 *Testamenti si cassatio põt peti intra sex menses, si non fuerit insinuatum secundũ dispositionem statuti, & minor, qui potuit petere, non petiit, non restituitur.*

a Auxilium. a In actionib. çpetẽtib. ad vindictã cessat b in in-
b teg. restitutio. † Itẽ aduersus dolũ psumptũ in
† futurũ minor nõ restituit. Itẽ nec aduersus verũ dolũ pteritũ, nisi
c vt pena minuat. ch. d. ¶No. ea q̃ dixi tibi in sũmario. no. tex. q po
1 nit oĩa pcepta legis Iul. de adulter. simul, melius q̃ alibi. ¶Vltimò,
d no. tex. hic in fi. ibi, & nõ sit ætatis, &c. qđ † frustrà legis d iplorat auxiliũ, q çmittit in legẽ. ¶Op. ĩ. ad l. Iul. de ambi. l. 1. & ad senatus çsultũ Turpillianũ. l. 1. §. accusationẽ. Sol. Dicit gl. nõ restituit minor in executionib. penarũ, quas petit ĩ necem alterius, sed bñ restituit vt ipse excusetur, vt in priis. ¶Sed ç hoc op. de hac l. ver. in
2 delictis. So. † aduersus dolũ verũ nõ restituitur, vt hic, & s. e. l. si ex
c cã. §. nũc videndũ, sed aduersus e dolũ psumptũ bñ restituit, vt in
f priis. ¶Cõtra hoc opp. de hac l. tertio rñso. Sol. Aduersus dolũ psumptũ in futurũ nõ restituit, vt hic, sed aduersus dolũ psumptũ in pteritũ restituit, vt nõ psumat, vt no. in l. vbi. s. de eden. ¶Cõtra pdicta op. de l. ait ptor. in prin. & §. ho. lic. s. e. Sol. Si minor † peteret
3 penã çuẽtionalẽ, vel rest. in integ. ad ipsam penã çuẽtionalẽ, audiretur, vt ibi, secus si petit restõnẽ ad penã, q̃ iponit p legẽ, vt hic.
4 ¶Quærit gl. † hic loqt de penis, q̃ exigũt ad vindictã, qd de pena dupli, vel quadrupli in actione furti, & vi bonorũ raptorũ vel similii, cũ illa ñ çpetat ad vindictã? Quidã dñt priũ. gl. nõ determinat. Vr q sit idẽ, primò p tex. l. si tibi. §. qdã. s. de pactis. & q ibi no. scdo p textum huius l. in prin. vbi est regula de executionibus penarum non çpetere restõnẽ. Et qđ ĩ. dr iõque, &c. est illatio ad casum spãlẽ. Regula tñ ẽ gñalis. ¶Venio ad gl. magnã, q̃ est hic, sup verbo, cessabit, & opponit, qđ ista tpa nõ currunt minorib. ipso iure. Vñ vr obstare. C. in qb. causis in integ. rest. ñ est necess. l. fi. in fi. Huius timore est facta ista gloss. magna, nõ examino, dic vt in ea. Qualiter ãt currant pscriptiones çuentionales, dicã ĩ. l. px. Qua-
5 liter currãt pscr ptiões legales, dicã ĩ. l. ẽt. ¶† Quæro, q̃ dicãt crĩa atrociora, & q̃ leuia? Vide gl. quæ notabiliter hoc ponit. ¶No. istã gl. q̃ plenissimè examinaui ĩ. de iniuriis. l. non solũ, §. si mandato. Tãgit gl. in l. liber homo, ĩ. ad legem Aqui. & l. ad ea. & l. fere. & l. in oĩb. ĩ. de reg. iu. Facit ĩ. de penis, l. respiciẽdũ. §. furta domest. ca.
6 ¶† No. ex hac l. qđ in istis atrociorib. minor nõ restituit aduers9
g çfessionẽ factã ĩ delictis, vt ibi, si minor annis adulterũ se fateatur
h ista lex facit ad quæstionem, h Statutum † est in ciuitate ista, qđ si
7 quis non produxerit instrm testamẽti causa insinuandi possit peti cassatio in fine sexti mensis. Mõ minor qui potuit petere cassationem testamenti, quia non erat insinuatum, intra sex menses non petiit, vult petere restitui, vt possit petere cassationem, nunquid possit? Hæc lex est in ar. quòd non, quia in executionibus penarum, &c. Non determino modo, quia pendet de facto.

ADDITIONES.

a ¶Auxiliũ. Sed aduerte, qa Ang. in l. quid ergo. §. pœna grauior. de infamib. vr dicere cõtra istũ tex. dũ dicit, qđ si iudex cõdẽnauit aliquẽ minori pena, syndicus cõis poterit petere restõnẽ corã eodẽ iudice, & excusabit tunc iudex in syndicatu. & ita dicit Bar. consuluisse, sed contra iustum textum. ¶Poma. Vide Raph. Cuman. cons. 74.
b Paris. ¶Cessat. An idem sit in maiore, qđ alia iusta cã possit in integ. rest. aduersus lapsum anni in actione iniuriarum, vide omnino Com. cons. 74. inci quia superius. vbi vult, quod non, licet multum non firmet.
† Claud. ¶Restitutio. Istud pcedit, ẽt si minor per trienniũ datum à iudice sit exclusus, nedum à termino legis, sed ẽt iudicis, sm gl. in ver. quæsiuimus. c. licet in beato. de accu. ext. q. ad hoc ponderat ibi Arc. & Alc. in l. j. §. nunciatio ĩ. de no. ope. nun.
c Paris. ¶Pœna minuatur. Sequitur Com. cons. 75. circa finem.
d Frustra legis. An qui committit in legẽ, possit vti bñficio alterius legis, vide no. in c. quia frustra, de vsur. & aliquid per Imol. in l. viro. ĩ. sol. matr. & Inn. in c. intelleximus. de adul. Adde Ro. cons. 285.
e Poma. Aduersus. Limita nisi dolus præsumptus de futuro inferret damnum de præsenti, vt per Bar. in l. j. §. nunciatio. ĩ. de no. ope. nunc.
f ¶Tertio respon. Vide per Bal. plenius in l. j. §. nunciatio. ĩ. de ope. no. nun.
g Not. ex hac l. Vide apostillam Ia. de Ra. quam habeo super tex. & quod not. ang. in l. certum, §. in pupillo. ĩ. de confess. cum similibus.
h Facit ad q. Vide qđ no. Bal. in l. fi. C. in quib. causis in integrũ restõ. vbi quærit quid si statuto cauet, quòd quis nõ possit accusare post mensem, qđ minor nõ poterit restitui ad accusandum post mensem de morte patris, quia ipso iure currit, & non datur restitutio in executionibus pœnarũ. Et ad hoc adde Bal. in l. cum quidam, §. si pupillo. ĩ. de vsu. in lect. anti. Item facit ad q. no. quam posuit Bal. in l. si à pupillo. in fi. C. de rep. hæred.

LEX XXXIX.

1 *Mora præcedens quòd videatur remitti per nouam denunciationem seu protestationem de soluendo.*
2 *Protestationib. seu denũciationib de soluendo, vt inseratur certũ tẽpus, cautela.*
3 *Extraordinarium remedium non concurrit cum ordinario, quando est æquè consultum per ordinarium, sicut per extraordinarium.*
4 *Rest. in integ. est scripta in rem, & per eam agitur contra tertium possessorem.*
5 *Minor nõ restituit aduersus pscriptionẽ cõuẽtionalẽ iceptã cũ maiore, qñ nihil est gestũ cũ minore ex edicto de minoribus, sed ex clausula, si qua mihi iusta cã.*
6 *Sententia prima quando est absolutoria, iudex in causa appellationis debet condemnare, vel pronunciare, vel simile.*

Aemilius. a Si pscriptio çuẽtionalis incipiat cũ defuncto maiore, & finita cũ minore currit sine spe restitutiõis, nisi cũ minore aliqđ gestum fuerit, vl aliqđ interueniat ex quo ẽt maior restitueret. h. d. & diuidit qnq; ptes. Priò ponit thema, & qõ. Scđo põit opi. Pau. q̃ hẽbat añ snĩam. Tertiò põit snĩam Impatoris. & vnã eius rõnẽ. Quartò ponit opin. Pauli post snĩam. Quintò ponũt qdã aliæ rões, q̃ mouerũt principẽ. Scda ibi. putabam. Tertia ibi, Impator. Quarta ibi, dicebã. Quinta ibi, qa tñ. Vt ergo vides ĩ casu l. nræ, Paul. acqeuit snĩæ dñi Imperatoris, nõ prõnẽ, q̃ fecit princeps, sed qa ptestãdo d nouo vr recessisse à lege çmissoria, hoc ẽ. à pacto cũ defũcto, & fecisse nouũ pactũ cũ hrde.
b Op. & si p. ptestõnẽ vr recessũ à pacto legis çmissorie, ergo vr, qđ ista mulier seu pupilla d iure cõi posset offerre, ne esset opus restitutiõe. l. post diẽ. ĩ. à lege çmis. Hui9 timore sunt hic ĩ gl. duæ le. principales. Vna, q ñ posset eẽ tuta iure cõi. Alia, q posset esse tuta iure cõi. Et q̃libet est no. Scdm primã rñdet ad l. post diem, qđ illud est verũ, q vr recedere à prio pacto: si illud, qđ postea petiit, habuit cũ
c effectu, q hic nõ fecit. Vide cã c & no. Gl. tñ recedit ab ista sol. p i-
d stũ tex. ¶Ex quo no. q † p nouã denunciationẽ seu ptestationẽ
e d soluẽdo, vr remitti mora pcedẽs, vt hic. Alii dñt, q hic denun-
f ciauit qđ solueret, prorogãdo terminũ ĩ certũ tps, & postea fini-
g tũ fuit. Ista mihi multũ placet. Et ẽ cautela, † qđ in istis denuncia-
h tionib. & cautionib. siue protestationib. inserat certũ tps, vt puta, protestor, q dẽas mihi soluere ĩtra tres dies proximos, vl sim.
2 Probat in l. aut qui ait, §. 1. qđ vi aut clam. Sed istud continet diuinationem

ADDITIONES.

a Paris. ¶Aemili9. Hãc l. repetit Bal. Itẽ pcedit ista reg. qñ cessio pcedit ex cõuẽtione hominis: secus si ex legis dispositione, vide Arc. in l. j. C si aduer. vsu.
b Barb. Op. si p. Sed quid si eẽt pscriptio legalis incepta cũ minore, an cõtinuatur cũ pupillo. Et vide Ang. in cõsiliis suis. Et quid si statutum diceret, quòd nulla præscriptio currat minori, an pscriptio inchoata cũ maiore currat minori. Ang. consuluit quòd non, in cons. 197. vbi omnino vide.
c Clau. Vide cã. Et signa ad intellectũ prædictorum, an per simplicẽ interpellationẽ ẽt extra iudiciũ factã videat recessũ à pœna legis, vide Arct. cons. 149 incip. visis diligenter. ver. sed quæritur consequenter. & istud vltimũ dictum gl. sequitur Lud. Ro. cons. 27. inc. viso themate. versi. 2. poterunt, in fi.
d Barb. Recedit. Vide An. in l. mora, de vsu. & quod ibi gl. & Bar. & Paul. de Ca. in l. semel. ĩ. sol. mat.
e Paris. Ex quo no. Vide Aret. in consil. 150. Ias. omnino in l. si ex legati cã. ĩ. de verb. obl. Alex. cons. 72. vol. 3. vide Soc. in l. commissoriæ. C. de pact. inter emp. & vend. Alex. in l. si procurator. §. si dominus. ĩ. de ope. no. nunc.
f Poma. Per nouã. Pro declaratione dictorũ Bar. hic, vide Ias. l. si ex legati cã. ĩ. de ver. obl. quæ limitat nõ ita procedere gñaliter, & vide quæ ibi posui.
g Remitti mora. Secus in prorogatione termini. Adde Bal. in l. acceptam. in 8. q. C. de vsu. & Bal. in l. vinum, ad ñ ĩ. si cer. pet. & Imo. in l. cum procurator. §. ĩ. de ope. noui nunc. intellige, vt ibi scripsi post Imo. Et ad illud quod ista gl. dicit, de tacita prorogatione resultante ex denunciatione facta post terminum, vide bal. post Cy. in l. commissoriæ. C. de pact. inter em. & vend.
h Paris. Quòd solueret. Adde quòd talis pro gatio nõ inducit remissionẽ, sed solam dilationem, conuertit in moram si non soluit, vt hic, & ibi per totum.

nationem. Et ideo alij dñt, ꝙ nullũ tp̃s in ꝑtestatione fuit adiectũ
a certum,[a] sed fuit protestatus ꝙ solueret simpl'r. vt puta, protestor
b qđ dẽas mihi soluere,[b] tñ intelligitur ꝓrogatũ intra modicum tẽpus: quod magis ĩtellectu, &c. l. j. §. itẽ si ita, ĩ. ad Falcidiam. Et ista ẽ bona & multũ no. vide gl. & signa. Alia lect. est, qđ de iure cõmuni ista mulier poterat offerre: sed tunc obstat l. in causæ. s̃. eo. Sol. Mat. dicit, ꝙ auxiliũ exordinarium cõcurrit cũ auxilio ordinario. Sed eius opin. est reprobata in ꝯrio. Vñ alij volentes tenere istam op. soluunt al'r: fateor qđ hẽt auxiliũ iuris cõis, tñ non impedit re
3 stitutionem hoc casu,† qa exordinarium auxilium non concurrit cũ ordinario, qñ per ordinarium est æquè plenè cõsultum, sicut per exordinarium: Sec⁹ si ñ ita plenè, vt no. hic, &. C. si aduer. rẽ iu. l. fi. & ĩ. de dã. inf. l. Trebati⁹. Dixi planè in l. ĩ ꝓuĩciali. ĩ. de no ui ope nũ. Ita in ꝓposito p restõnẽ in integ. plenius est ꝯsultũ, qa cõsequit̃ qs fructus pceptos, & q pcipi potuerũt. Secus esset offe-
4 rendo de iure cõi. †Item restõ in integr. est scripta in rem vnde p eã p̃t agi ꝯ tertium possessorem, l. in causæ. §. interdum. s̃. eo. Ita p̃t intelligi hic, ꝙ agebatur ꝯ tertium emptorem, ꝯ quem non p̃t da
c ri actio personalis. vide gl. Op. quod [c] p̃scriptio minori ipso iure
d non currat [d] l. fi. C. in quib. causis in integ. rest. nõ est necessa. Solu
5 tio,† ibi loquitur in p̃scriptione legali, de qua dic vt no. s̃. l. prox. dicã in l. etiam, ĩ. eo. hic loqtur in præscriptione conuentionali, ĩ qua si cęperit cũ maiore, & finit̃ cũ minore, currit sine spe restõnis, qđ intellige qñ cũ minore nihil est gestum, Secus si cum minore aliqd gestum fuerit, vt qa sibi fuit denunciatũ, vt hic in text. & C. de restitut. militũ. l. si cũ militaribus. & ibi bona gl. Adhuc p̃dicta dico esse vera ꝙ non restituitur minor aduersus præscriptionem conuentionalem, qñ nihil est gestum cum minore. s. non restituitur ex edicto de minorib⁹, ꝙ requirit ꝙ cũ minore sit gestũ.
e Sed si peteret rest. in int. vigore illius clausulæ [e], Si qua mihi iusta
f causa [f] esse videbitur. posita ĩ. in ti. j. l. 2. §. j. posset petere se restitui, allegando se ignorasse pctiñ fcm cum defuncto, & est iusta causa
g ignorantiæ. qa succedit in ius alterius. Ita tenet gl. [g] in l. cũ fili⁹. §. in hac. ĩ. de verb. obl. Dy. dicit idẽ in c. si quis in ius, ex. de regul.
h iur. libr. 6. Et hoc est qđ voluit [h] hic Impator, qñ dedit hic sñiam, qa lex cõmissoria sibi displicebat, & tutores erant ꝓnunciati suspecti, voluit istum minorem restituere magis ex æquitate illius clausulæ, Si qua mihi iusta causa esse videbitur, q̃ ex æquitate tituli de min. qa cum minore nihil erat gestum. & hoc potuit facere
i Imperator ex plenitudine p̃tãtis suæ, alius iudex non posset: quia si petita est restõ edicto de min. ñ p̃t restituere ex edicto, ex q. cau. mã. sed Impa. vt finem litibus imponeret, potuit hoc facere, veritate inspecta potius. q̃ rigorositate. Sed si poneremus petitam restĩ. in inte. simpl'r, tunc potuisset facere iudex quilibet. Ex his apparet sol. q̃õ. qs melius hic dixerit, an Pau. an Imperator. Rñd. qñ cũ minore non fuit aliqd gestum, absq; dubio dicit verum Imperator, & Paulus acqeuit. s. si petatur ex cl'a generali, Si qua mihi iusta causa. Sed qñ cũ minore nõ est, aliquid gestũ, tunc si restõ peteretur ex edicto de minorib. dicit verum Pau. per rõnẽ suã, qa cũ eo nihil est gestũ. In his tñ qbus Pau. discrepat ab Impatore, stãdũ est dicto Pauli, tanq̃ approbato ĩ procemio huius libri, vt dicit gl. in verbo, erant, in fi. ¶ † Vltimò no. quod in causa appellationis si
6 sententia prima est absolutoria, iudex appellationis non solum dẽt pronuciare malè iudicatum, sed dẽt condẽnare, vel ꝓnunciare, restituẽdum vel sil'e, vt hic ibi, ꝓnunciauit restõnem. Et facit l. cum apud. infra iudicatum solui. & l. Offidius. infra de legat. 3.

ADDITIONES.

a Fuit adiectum certum. Dicit Bal. in c. j. in prin. de no. for. fideli. quòd omnis interpellatio legis, vel hominis, spatium quoddam cõtinere dét, saltem tacitũ. Et ita dicit ipse. ꝙ hic est gl. q̃ nó reperitur alibi, & méti tenẽda in interpellatione expressa. Et videtur tex. & ibi Bal. in c. dño guerrã. §. ad hoc. in ti. hic finit̃ lex. deinde sequunt̃ consu. reg. in vsib. feudo, Adde Bal. in l. & si post tres. ĩ. si quis cautio. per Io. de Imo. in l. j. §. item si ita. ĩ. ad leg. Fal.
b Pom. ¶ Mihi soluere. Vide Ro. consi. 27. in fi.
c Barb. ¶ Op. quod. Aureũ est hoc dictũ & sing. no. & vide Io. de Imo. in d. §. in hac. adde aliud no. dictum Bar. in l. j. §. si quis autem. de itin. actuq; priuato. Io. de Imo. in c. fi. de præscri.
d ¶ Non currat. Adde Bal. in l. j. C. si aduer. vsuc.
e ¶ Illius clausulæ. Adde quod no. bar. ĩ l. j. §. si qs aũt. ĩ. de itin. actuq; priuato.
f Paris. ¶ Iusta causa. Vide q̃ omnino circa hoc scripsi in Bertachino, in verbo restitutio ex clausula generali.
g Paris. ¶ Ita tenet glo. Vide Alex. in consi. 71. volu. j. Aret. consil. 16. incipiente, Præsupponitur in hac.
h Pom. ¶ Quod voluit. Tu vide ad quid ista verba ponderat Decius, in c. dilecti. 3. notabili, de iudiciis.
i Paris. ¶ Facere. Imperator potest facere sententiã non cõformem libello, ꝙ est sin. no. & no. Arch. in c. 2. de resti. spol. in 6. & An. de Bu. in c. licet. de simon. Vide Barb. c. fi. de successione ab intestato. Fel. in c. licet. de simo. & ibi limitationem ad regulam. vide et Bal. in c. j. § inuestitura. de noua for. fid. quod princeps debet vt Deus causam decidere veritate facti inspecta, & non seruato ordine iudiciario, vide latè Fel. in c. in causis. extra, de re iud.

§. Id quod dicitur

Etiam post emancipationem non succurritur filiis in id, quod patri acquirunt. h. d.

LEX XL.

1 *Appellari ab interlocutoria quo casu possit de iure ciuili.*
2 *Iudicis officium a quo ab interlocutoria appellatur, quale esse debeat.*

Intra vtile Ab interlocutoria, q̃ quasi totam causam dirimit, & in aliis præiudicium parat, p̃t appellari, & pendẽte appl'one ab interlocutoria, iudicis officium conquiescit super principali, & tp̃s in ea nõ currit. Itẽ si appellans ab interlocutoria succũbat, cã redit ad primum iudicẽ. h. d. q̃ l. no. ¶ Opp. & vr̃ ꝙ ab interlocutoria appellari non possit. l. añ sñiæ. C. quorum app. non reci. & l. 2. C. de epi. aud. Huius timore hæc l. legitur duob modis principl'r. Prĩò, ꝙ hic fuit ꝓnunciatum diffinitiuè. Secundò, qđ hic fuit ꝓnunciatũ interlocutoriè. ¶ Quæro ergo exẽpla priæ lec. Gl. ponit duob. modis. Prĩò, ꝙ hic petebatur in inte. restit. & fuit lata sñia ꝑ ætate, & ꝯcessa restõ, à qua sñia fuit appellatum. Contra istã lec. facit tex. q dicit, cætera cognitionis &c. & ibi, impedirẽt cognitionem. Rñ. gl. intellige cognitionem hẽndã sup executione: nã sup principali erat ꝓnunciatum. ista lect. non placet. Nã hæc lex dicit, ꝙ huic cognitioni habendæ præscribat̃, tp̃e vtilis anni, sed actio iudicati, seu executionis non p̃scribitur, quia perpetua est, l. miles. §. iudicati. de re iudi. Vñ alij tenẽtes hãc lec. qđ hic erat ꝓnũciatũ diffinitiuè. dñt aliter, ꝙ hic minor fuit restitutus ad rei vendicationem amissam, vñ per restõnẽ consecutus est actionem vtilem, q̃ vocatur rescissoria, q durat anno, l. in honorariis. ver. sed cũ rescissa. ĩ. de act. & obl. Qđ ergo hic dr̃ in text. cætera cognitionis &c. & ibi, vt impedirent cognitionem, &c. intellige, cognitionis habendæ super vtili rescissoria intentanda. Ista esset vera in se, tñ non ꝯgruit lr̃e, q̃ dicit, ꝙ ista appl'o ĩpediuit solũ ne finẽ acciperet, sed fm̃ hoc impediret ẽt initium, vnde legitur scđo mõ, fm̃ quẽ posui vobis casum, ꝙ hic fuit sñia inter
a locutoria, p q̃ fuit ꝓnũciatũ illũ esse minorẽ. Ad hãc [a] lec. ob. contrariũ prĩò factũ, ꝙ ab interlocutoria ñ appellat̃. Gl. hic ĩ fi. soluit ꝙ hic est sp̃ale. Alij dñt ꝙ hoc est iõ, qa interlocutoria fere peri-
b mit totã causam. Istud vltimũ non mihi placet, [b] per l. gñaliter. §. 2. C. de re. cre. & iureiur. vbi erat interlocutoria, q̃ pimebat totã causam, vt iuri delatio, & tñ non p̃t appellari añ diffinitiuam sententiam. Dicendũ est ergo ꝓut gl. dicit s̃, ꝙ hoc est sp̃ale, ideo qa hæc sñia lata super ætate, non solũ p̃iudicat in hac causa, sed etiã in oĩbus aliis, vt ĩ. e. l. de ætate. vñ hẽt vim diffinitiuæ sñiæ. Istã puto veriorem, licet hæc lec. cõiter allegetur fm̃ aliam so. & fm̃ illã
1 summaui: tñ ista vr̃ mihi verior. Hẽs ergò † casum, in quo ab interlocutoria p̃t appellari. s. qñ est talis, q̃ facit præiudicium in illa
c causa, & in aliis. [c] Addit gl. Item qñ est talis interlocutoria q̃ mãdaretur executioni statim, vt l. ait prætor. §. permittit̃ s̃. eo. Adde, qñ est talis interlocutoria, quod post eam nulla speratur diffinitiua. l. ab executione. C. quo. ap. non rec. & ibi no. de ap. l. ab executore. Itẽ qñ per interlocutoriam infertur tale grauamen, quod per appellationem à diffinitiua non posset esse consultum cõtra illud. l. 2. ĩ. de appel. reci. & l. arbitrio. s̃. qui satis. cog. alias ab interlocutoria de iure ciuili nõ p̃t appellari, vt in ꝯrio prĩo facto. ¶ Op. ad istã l. e. ĩ integ. restit. non dẽt differri vltra quadriẽniũ. l. petendæ. C. de tẽ. in inte. res. sed hic differt̃: ergo, &c. So. hoc ꝯtingit fauore actoris, & in odiũ rei, qui pp sua subterfugia cognitionem impe-
d diuit. Facit ad hoc ĩ. de excu. tut. l. si is. ¶ Item op. sup incidẽti non est ꝓnunciãdũ, [d] vt l. j. de or. iu. Sol. fateor, ꝙ non est ꝓnunciandũ de necessitate, sed p̃t, si vult. De hoc est casus hic. ¶ Opp. ꝙ cũ iste annus sit vtilis, non currit, cum actor nõ potuerit plus facere, l. j.
e de diuer. & tẽ. p̃sc. Sol. vt in 2. gl. ¶ Quæro de aliquib. [e] extra glosnos hẽmus hic, à qua interlocutoria p̃t appellari. Itẽ in l. ait p̃tor. §. pmittitur. s̃. e. qual'r dẽat appellari ab ea, & ex qb. actis dẽt iusti-
2 ficari, vel ĩpugnari appl'o, qa ex primis: hẽmus hic videre † quale dẽat esse offiñ iudicis, à quo appellatur ab interlocutoria. Et vr̃, ꝙ dẽat supersedere, & nõ ꝓcedere vlterius in cã, vt hic in tex. ibi, præses in euentũ, &c. Sed si bñ aduertatis, hic dr̃, ꝙ p̃ses ipse distulit, non ꝙ lex faciat ipsum differre: & ideo aduertẽdũ est, ꝙ qñ appellatur ab interlocutoria, appellat̃ pp iniuriã iudicis, vt dixi in d. §. permittitur. Si ergo iudex appellationis vult differre appellationem, debet supersedere, vt hic, & extra, de appella. c. cum appellationibus. Sed si nollet differre videns ipsum calumniosè appellare potest in causa procedere illo appellante amplius non requisito,

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Ad hãc. Tñ fallit in casu hic sing. quando p̃iudicat omnib. aliis secundò fallit, quando meretur executionem. l. ait p̃tor. §. permittit̃, s̃. eo. Tertiò, qñ p̃iudicat in executione futura, vt no. in l. arbitro. s̃. q satis. cog. vel qñ super executione lata sñia fertur. vt l. ab executione. C. quo. ap. non reci. Item qñ non potest reparari. l. si quis prouocatione. C. de appel. vide alias no. limitat. per Bal. in l. arbitro. s̃. qui satis. cog. vide Abb. in cons. 39.
b Mihi placet. Item Bar. in l. 2. ĩ. de appel. circa prin. Sed contrarium tenet bar. in l. ante sententiæ. C. quo. appel. non. recip.
c Pom. ¶ Et in aliis. Vide Pan. cons. 38. vo. j. & cõs. 30. eo. vo. Fel. in rubr. de re iud.
d ¶ Pronunciandum. Adde tex. & ibi Bar. in l. viro. ĩ. sol. mat.
e Barb. ¶ Quæro de aliquib⁹. Vide Abb. q allegauit quatuor iura cõtra decisionẽ. Vide, q̃ ibi dixi in c. sup eo. ĩ. de appe. Põdera benè, qui Ant. ibi tenet istud, sed non ita exquisitè, vt hic facit Bart. sed de Bart. non facit mentionẽ.

to,quasi sit verè cõtumax,vt extra,de dolo & ɔtu.c. eũ q.lib.vj.& eo.ti.ca.j.in cle. tũc si pronũciabitur bene iudicatũ per iudicẽ appellationis,remanebit prima sñia firma,& totus processus postea
a factus.Sed si ꝓnũciaretur malè iudicatũ, a irritareẽ qcquid factũ est post appľonẽ.Ita est declaratũ hodie ex̃.de appel.c.nõ solũ.lib. 6.Qđ pōt probari hic.Nã qñ quis appellat pp iniuriã factã,non eximiẽ à iurisdictione illius iudicis,vt C.si quac.præd.po.l.j.§.j. merito cũ ꝓnunciaẽ bñ appellatũ,& sic iudicẽ fecisse iniuriã,reuocatur quicquid factũ est: & tota causa de cætero agitabitur corã iudice appellationis.Sed si sententia confirmatur,causa redit ad primũ iudicem,vt habes hic:quod est verũ,nisi appellatus vellet coram iudice appellationis litigare,vt extra, de appel. c. cordi.lib.6.

ADDITIO.

a Pom.¶Iudicatum.Vide Fede.consi.173.& 163.

a §. Vendentibus. a Si minor omittit auxiliũ ordinariũ contra curatores, seu administratores,& intentat extraordinarium cõtra possessores, tenetur restituere omnes expensas possessoribus.h.d.

ADDITIO.

a Vendentibus.Singularis est ſm Bal.in l.2.in xix.qõ.C de rescin.ven.

LEX XLI.

1 *Sententia diffinitiua habet executionem paratam.*
2 *Stipulatio nouans sententiam,non habet executionem paratam.*

a Minor cui fideicõ. a Stipulatio,per q̃ nouatur actio iudicati,nõ habet paratã execu-
1 tionẽ,& ad hoc minor potest restitui.h.d. ¶†Not.ꝙ sentẽtia dif-
b finitiua habet executionẽ b paratam.† Not. ꝙ stipulatio nouans
2 sententiam,non habet paratã executionẽ.Simile in l.fi.C. de exe. rei iudi.& ǰ.de re iud.l.4.§.si ex conuentione.

ADDITIONES.

a Parif.¶Minor.Circa reg.huius l.ꝙ instra de iure cõi,non habeant executionẽ paratã,& ꝙ statuta cõtrariũ disponentia,sint cõtra ius cõe.vide Io.de Ana.cõs.16.in 2.dub.Ang.in l.ait prætor.§.si iudex.p illũ tex.ǰ.de re iudi. Vbi ẽt de ista reg.vide sex casus spãles in cõtrariũ p Imo.in l.fi.i v.not.de edi.diui.Adr.tol.Itẽ ꝙ instra de iure cõi nõ habeãt executionẽ paratã, secus tñ sit in instrõ guarentigiato,Vide Io.de Ana.cõs.50.& Alex.latè in l.ait prætor.§.j.de re iud.Itẽ ꝙ statuta aliter disponẽtia,sint strictè itelligẽda,viđ Ang.cõs.162.inci.statuto Pistoriensi.vbi loquitur de quodam statuto disponente,ꝙ statutũ hẽat executionẽ cõtra non obligatum, puta contra tertium principalẽ possessorẽ rei legatæ.Itẽ de dictis limitationib. & an dicatur statutum esse exorbitans.vide Ale.in l.si cum dotem.§.eo autem tẽpore.ǰ.sol.mat.Vide quæ dixi post Bar.in l.per diuersas.C.mand.

¶Poma.Limita aliquibus modis,vt per Ale.l.si cum dotem.§.eo autem tempore.versi.item no.quod in actione.ǰ.sol.mat.& Barb.consi.52.vol.j.

b ¶Habet executionem.Cõtrariũ dicit in l.itẽ veniũt.§.idẽ rectè ǰ.de pet.hær.

§.Prædia. Vsuræ ab vno debitæ,cũ fructib.perceptis ab alio ɔpensantur.h.d.¶No. ꝙ fructus compẽsantur cum pecunia.De hoc in l.neque.C.de compen.

LEX XLII.

1 *Actor dilatione data reo an possit vti,reo inuito.*
2 *Minor non potest renunciare beneficio restitutionis in integrum.*
3 *Militis,vel Doctoris vxor non potest dicere marito,vt vocet eam dominam.*

a Si iudex. a Beneficio mihi ɔpetente ex persona tua nõ vtor
1 te inuito.h.d.Facit ad qst.†Reo est data noua dilatio, qua ꝑtendit vti actor ſm formam l. pen. de temp. in inte.rest. dicit reus nolo vti.Certè potest,arg.huius l.Facit l.amicissimos.ǰ.
b de exc.tu.Facit quod notatur p Doct. l. si post mortem. b ǰ.de ɔ-
2 tab.Vide gl.hic,quæ facit†ad q.an minor potest renunciare bñficio restitutionis?Et dicit ꝙ non,vt habes in gl. Facit ɔ id,qđ no.p Cyn.in l.omnẽ honorẽ.C.qñ prouo.nõ est neces.& l.per hãc. C. de tẽp.appel.¶Op.ꝙ bñficio,qđ habeo à te,possum vti te inuito. l.si post mortẽ.ǰ.de ɔtab.Sol.bñ possum vti ɔ aliũ te inuito non ɔ
3 te, facit l.amicissimos.in fi. de excu.tut. ¶†Quæro,vtrũ vxor ꝑt dicere marito militi,vel Doctori,ꝙ eã vocet dominã?Rñ,cũ vxor habeat istud beneficiũ à marito.l.fœminæ.ſ̃.de senato.nõ potest vti cõtra maritum eo inuito,contra alios sic.

ADDITIONES.

a ¶Parif.¶Si iudex.Pro declaratione huius regulæ vide Bal.in c.sacramentũ.§.in quibusdam.de consue.recti feud.

b ¶Si post mortem.Cõtrariũ tenet Bar.in d.l.si post mortẽ. Sed vtrum beneficio restitutionis possit renunciari,vide gl.hic,& Arch.in c.2.de rest.in integ.in 6.per gl.& Doc.in l.si intra.C.de in inte.resti. Et an in alia sententia restitutionis in inte.possit reus vti beneficio sententiæ inuito actore renunciante sententiæ?dic ꝙ non,vt not.Bal.in l.si prædium. C. de ædil.actio.Adde an possit prælatus renunciare beneficio resti.in integ.Ang.consi.372.

LEX XLIII.

Præses prouinciæ. Iudex potest restituere ɔ sñiã suã, & prædecessoris sui.h.d.

LEX XLIIII.

1 *Aetatis quæstio duobus modis in iudiciũ deducitur,principaliter,& incidẽter.*
2 *Legitimari vbicunque quis petit in suam personam,hoc expeditur iudicis officio mercenario,deseruiente actioni proponendæ.*
3 *Testes ad perpetuam rei memoriam ex parte rei possunt examinari, & publicari ante lit.contest.Ex parte actoris non examinantur, nisi timeatur,vel dubitetur de morte.vel absentia diuturna, vel vbi non audiretur ante litem contestatam,nisi illa probatione facta.*
4 *Libellus vel litis contestatio non requiritur in quæstione ætatis.*
5 *Citatur aduersarius si est certus:si non est certus,fit proclama.*
6 *Resipuisse vel sententiã excommunicationis non tenuisse, vel se non infamatũ ex sententia,quis potest petere principaliter pronunciari.*
7 *Aetas quomodo probetur per testes.*
Vicini,& consanguinei in probanda ætate alicuius admittuntur, & probant,si reddendo rationem dicant,scio quia vicinus sum.
Cautela in probanda ætate,quando testis non recordatur de natiuitate.
8 *Aetatis probatio per aspectum quomodo fiat.*
Testis dẽt deponere per alterũ ex sensibus corporeis, & cũ iudicio intellectus.
Substantia rei vel personæ nunquam percipitur per sensum corporeum.
9 *Testẽ reddere rõnem per aspectum sufficit, licet consistat in iudicio intellectus in cognoscibilibus per aspectum secundum communem hominum notitiã,secus si ex arte,quia tunc per iudicium vel peritos.*
10 *Aetatis in probatione, quis sit excessus cognoscibilis communiter ex aspectu.*
11 *Testis deponens super ætate ex aspectu quomodo deponere debet.*
Testis interrogatus quid est albũ,& quid est possidere, non tenetur respondere.
12 *Aetatem probandi onus cui incumbat.*
13 *Præteriti in futurum præsumptio fit in his,quæ cursu temporis mutantur.*
14 *Aetatis probatio sola sine pronunciatione facit præiudicium.*
15 *Aetatis probatio facta in vna causa,præiudicat in alia penitus extranea.*
16 *Sententia lata super ætate quando faciat ius.*
Confessio emanans super ætate alicuius,quando præiudicet alijs causis,& alijs personis.
17 *Sententia lata quòd quis sit minor quomodo faciat fidem in alijs causis.*
18 *Iudex in his, quibus aspectus ex cursu tẽporis mutatur, debet ex aspectu pronunciare vt in futurum fidem faciat.*
19 *Sententia lata super aliquo impedimento, puta quod aliquis non sit infamis vel excommunicatus,quando præiudicet alijs causis.*
20 *Appellatur a sententia interlocutoria lata super ætate.*

a De ætate. a Hæc est bona lex,& no.in mã sua,& h.d.in summa.Ea, q̃ pariũt magnũ pꝛiudiciũ, sunt cũ plena cãæ cognitiõne tractãda.h.d.Et primò ponit dcm̃. Scdò illud ꝓbat p rõnẽ.Scda ibi,qa.Casus ĩ terminis facilis est.Aduerte tñ, qa
1 ad declarãdã mãm nræ l.intẽdo ꝓcedere p qõnes tm̃. Et† primò qro qualr qõ de ætate in iudiciũ deducaẽ,& p hoc apparebit,qualiter in hac l.dẽat poni casus.Scdò quærã,qualiter ętas probatur. Tertiò,per quẽ probari debeat,seu cui onus probandi incumbit. Quartò de probatiõis effectu, & sic erit expedita nostra materia.

Venio ad primum,& quæro, Qualr qõ de ætate in iudiciũ deducaẽ?Nam hic dr,qđ qs dicebat se maiorẽ,nõ dr qualr.ad h.ẽ.dicendũ,ꝙ qõ de ætate pōt deduci in iudiciũ duob.modis. Vno mõ incidẽter,alio mõ principalr. Et istis duob.mod.oĩa exẽpla, q̃ ponũtur in gl.pñt intelligi excepto quarto exẽplo, qđ pōt solũ intelligi,qñ principalr ꝓponebatur. Ponit ergo gl. primũ exẽplũ, ꝙ aliquis volebat ad honores admitti, ad quos ñ admittitur minor.l.ad Rẽpub.ǰ.de mu. & ho. Ista q.pōt duob.mod.agitari, vel ꝙ minor iõ erat iã electus:& cũ petebat ɔfirmari, ego opponebã ei,& dicebã eũ esse minorẽ: & ſm hoc qõ de ætate veniebat incidẽter.Scdo mõ ꝑt intelligi, ꝙ aliquis affectãs vocari ad honores, corã iudice petiit examinari,& recipi testes super ætate ad perpetuã rei memoriã, vt sic posset ad honores admitti.Et ita Old. ponebat hic casum,Scdm exẽplũ est, ꝙ qs volebat exigere à debitore,& hoc ẽt ꝑt esse duobus modis, vel ꝙ debitorẽ ad iudiciũ prouocet:& ipse obiicit ei ꝙ est minor, & sic de ætate ꝗritur incidenter. Vel ꝙ ipse minor anteꝗ petat debitũ,petat se ꝓnũciari maiorẽ, vt sic debitorẽ possit ɔuenire.Tertiũ exẽplũ est de eo,ꝙ volebat solus in iudicio sistere. Et ſm hoc ipse minor adibat prætorẽ principalr,vt ipse reciperet probationes de ætate, & eũ pronũciaret maiorẽ,& sic possit in iudicio sistere.Vel cũ ipse minor ɔueniretur ab alio in iudicio, & sic ɔpareret solus, petebat aduersarius sibi dari curatorem:ipse verò dicebat se maiorem, isto casu quæstio venit in iudicio isto de ętate incidenter. Quartum exẽplum est in

ADDITIO.

a ¶De ætate.Circa hanc materiã ꝓbationis ætatis,vide omnino Bar. cõs.110. Pau.de Cast.consi.140.& 141.vbi ponit,quid si statutum tradat modũ probandi ætatem,an intelligatur reprobare alios modos,& q̃dã alia in materia.Itẽ qs debeat probare ætatẽ,vide Fel.in c.in præsentia.extra,de proba.Itẽ si alicui sit datus tutor,vel curator, probatur per hoc ipsum eo tpe fuisse minorem,vide Alex.ꝙ non,consi.21.in 1.vol.Itẽ ꝙ non probat saltem eum esse minorem nunc,licet anno vno,vel duobus præteritis,fuerit sibi datus curator, vt minori,vide Imo.consi.23. Item ꝙ scriptura patris probet ætatem filiorũ, quando est facta super natiuitate. vide Pau.in l.neque natales C.de prob.vbi Bar.& Sal.Vide tamen circa istam materiam probationis ætatis,vnũ sing. consi.Soci.in consi.89.incip.in causa agitata.in j.vol.vbi dicitur,ꝙ substitutus pupillus,dicendo ꝙ filius decessit pupillus, habet intẽtionem suam fundatam,ex quo in dubio quis præsumatur mori in pupillari ætate. In contrarium tamen vide eũdem Soc.in l.qui duos.§.cum in bello.ǰ.de rebus dubiis. & ibi scripsi ad eum.

est in eo, qui vult alienare rem suam sine decreto. Isto casu de necessitate debet intelligi, quod minor in iudicio principaliter se petebat pronunciari maiorem. Nam hic nulla lis proponitur praesens, vel futura, cui quaestio aetatis incidat. Quintum exemplum est in eo, qui vult rerum suarum administrationem, quam habere non debet, nisi sit maior. Et hoc pot intelligi duobus modis. Primò, quod contentio erat inter minorem, & quendam eius curatorem. Et hoc pot esse, vel curatore inferente, & petente sibi administrationem decerni, vel minore petente eum ab administratione remoueri. Et secundum hoc quaestio de aetate veniret incidenter. Pot etiam intelligi, quod minor principaliter petebat se pronunciari maiorem, ad hoc vt rerum suarum administrationem habeat, prout haec l. intelligitur, quod quaestio aetatis venit incidenter, tunc ista l. est clara, quia quaestio aetatis expedietur iudicis officio mercenario deseruiente illi actioni, seu officio, quod principaliter est propositum, sicut in aliis quaestionibus emergentib. vel incidentib. j. de iu. l. de qua re. & C. de or. iud. l. j. Prout verò haec lex intelligitur, quando petitur principaliter cognitio de aetate. ¶Ex istis glossis hes notare duo. Primo, quod istud petitur quandoque respectu certae causae. V. g. quia † ego volo exigere Titium debitorem meum, & ante omnia peto legitimari personam meam, vt hic in secundo exemplo, & istud expedietur iudicis officio mercenario deseruiente actioni proponendae, sicut dicimus in omnibus interrogationib. quae fiunt ante litis contestationem, vel etiam ante porrectum libellum ad praeparatoria litis, vt j. de interro. act. l. j. & quod ibi notatur super rubrica. Et ita videmus obseruari de facto in omnib. legitimationib. personarum: quia vel primò datur libellus, ex parte opponente examinatur de legitimatione personarum, vel ipsemet actor ante omnia producit instrumentum authenticum suae procurationis, vel curae, & facit se legitimari. Secundo modo quaestio de aetate proponitur principaliter ad legitimationem personae, non respectu certi actus, sed respectu omnium. s. vt possit liberè administrare, vt maior, & istud expedietur iudicis officio nobili, vt hic. Et secundum aliam lec. tex. est not. s. de feriis. l. 2. ibi, & aetatis probent, &c. Vbi est expressum, quod iudex principaliter aditur, vt aetas principaliter probetur. Et hoc modo pot intelligi haec lec. Sed dicetis vos, quomodo recipiuntur testes ante litem contestatam, cum regulariter fieri non possit, vt in auth. de testib. §. pe. & C. de testib. auth. sed & si quis. † Respondeo, & hic aduerte, ex parte rei examinantur testes ante litem contestatam, vt publicentur ad aeternam rei memoriam, cum non sit in eius potestate quando agat, vt C. de vsuris pupillarib. l. fi. & gl. in d. auth. no. extra de testib. c. significauit. & c. Albericus. Ex parte verò actoris, quando pot agere incontinenti, non possunt examinari testes ante litem contestatam, nisi cum timetur, vel dubitatur de morte testium, & absentia diuturna, vt extrà, vt lite non contesta. c. quoniam frequenter. & j. ad legem Aquil. l. in lege Aquilia, si deletum. & tunc fit examinatio, non publicatio, vt d. c. quoniam frequenter. Quod intelligendum est, quando est in potestate actoris agere ante illam probationem factam: sed vbi non audiretur, nisi illa probatione facta, tunc ante litem contestatam permittitur examinatio, & publicatio, vt hic, & d. l. ij. de feriis. & C. de bonorum poss. secundum tabul. l. ij. & quod ibi not. & C. de testa. l. publicati. Nam ex testamento non pot adiri haereditas, nec quaestio testamenti moueri, nisi quis sit certus de viribus testamenti, vt j. de acquir. haere. l. sed & si de sua. ideo permittitur ei, qui vult agere ex testamento, facere examinari, & publicari testes ad aeternam rei memoriam: quia aliàs non posset adire haereditatem, & per consequens non agere petitione haereditatis. Dixi plenè in auth. sed si quis. C. de testib. & dic vt ibi.

4 ¶† Quaero, an in ista causa dabitur libellus, vel lis contestabitur? Respondeo quod quando hoc petitur principaliter, tamen ad praeparationem litis futurae, quod non datur libellus, no. j. de interrog. act. super rub. Quando verò

a hic principaliter non respectu certae litis, tunc idem. Cum enim nihil petatur ab aliquo aduersario, sed solum à iudice, non videtur necessarius libellus, vel litis contestatio, vt no. Doct. & ibi gl. tangit, in l. nec quicquam. §. vbi decretum, supra de offi. procons. & Spe. in ti. de offi. iu. §. 1. Nam auth. offeratur. C. de litis contestat. dicit, ei, qui ad iudicium vocatur, offeratur libellus: sed hic nullus ad

5 iudicium principaliter vocatur, ergo &c. † Item quaero, cum in causae cognitione requiratur citatio aduersarij. l. in causae. §. causa co-

b gnita. s. eo. quomodo fiet citatio b aduersarij. Respondeo quando nullus est aduersarius certus, fiet proclama generale. C. si vt se ab hae-

6 redi. absti. auth. si omnes. & C. de remiss. pig. l. si eo tempore. † Item quaero, haec lex loquitur de aetate, ex qua oritur impedimentum volenti administrare negotia sua, vel agere: quid de aliis impedimentis, puta, alicui est datus curator, vt prodigo, vel vt furioso, ipse vult petere principaliter pronunciari se ad bonos mores rediisse, vel ad sanam mentem, vt sic administratio suarum rerum ei concedatur, an posset? Respondeo sic, vt hic, & l. j. j. de cur. fur. & ibi per Iac. de Are. & quod dicam statim. j. proxi. q. idem dico, si aliquis fuit excommunicatus, vel per sententiam pronunciatus infamis, potest principaliter iudicis officium implorare, vt pronuncietur sententiam excommunicationis non tenuisse, vel se per sententiam infamatum non esse, vt ex. de offi. dele. c. cum contingat. facit s. de fer. l. 1. §. 1. in eo quod dicit, quod sententia circa appellationem infirmabitur, quasi dicat, per officium iudicis nulla declarabitur.

c Venio ad secundam quaestionem.

7 Qualiter † aetas probetur. d Circa quod sciendum est, quod probatio aetatis fit

d duobus modis. Vno modo per testes de veritate. Alio modo per aspectum. de quolibet videamus. Et circa primum. s. in probatione aetatis per testes sciendum est, quod maior aetas pot probari de facili per testes, qui dicunt se vidisse talem viuentem iam sunt xxv. anni completi, & non viuit. Nam sequitur de necessitate, quod ipse est maior 25. ann. Sed in probanda minori aetate est minor difficultas. Nam primus terminus, à quo incipit aetas, est punctus natiuitatis, qui modicus est, & non clarus, quoniam actus parturiendi (vt scitis) fit in occulto, & ideo videtur quod ista aetas debeat probari per obstetrices, quae interfuerunt tempore partus, & viderunt puerum exeuntem de ventre, l. 3. §. duae. j. ad Carb. & not. in d. l. ij. s. de feriis. super verbo aetate. & ista probatio esset indubitata, si heri posset. Sed si heri non posset, tunc ista probatio posset fieri per con-

e sanguineos e vicinos, qui dicent, quod tali tempore fuit natus talis. Interrogati quomodo sciunt? dicunt, quia sunt sui vicini, & consanguinei, & etiam ante illum diem, publicum, & notorium erat inter vicinos, & consanguineos, quod talis non habebat talem filium, & illo tempore incoeperit esse notorium, quod talis filius sibi natus erat, & hoc sufficit. Praesumitur. n. quod vicini, & consanguinei hoc sciunt. l. filium, s. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. & l. de tutela. de in inte. rest. adeo, quod sufficeret dicere, quod sum vicinus, & sum consanguineus, vt dixi in d. l. j. j.

f si cert. pet. f ¶Sed iuxta hoc quaero g de q. quam habui de facto. Pone, quod

g obstetrices examinatae, & interrogatae, dixerunt puerum esse minorem 14. ann. Interrogatae quomodo sciunt? dixerunt, quia viderunt eum na-

h sci, h & ab eo tempore, quo natus est, vsque ad praesentem diem non cucurrerunt perfectè 14. anni. Interrogatae, quo anno natus fuit, & dixe-

i runt se nescire, i quaeritur vtrum minor k aetas sit probata? Et videtur quod non,

k quia qui ignorat principium, à quo debet fieri numeratio, ignorat

l dinumerationem. l. non facile. j. de gradi. Sed contrarium puto verum: l Nam dicta testium debent intelligi, ne sint sibi contraria, vt extra, de testib. c. cum tu. & in prima constit. Codi. §. quibus. Modo cum testis dixerit, scio quod ab illo anno natiuitatis vsque ad praesentem diem facta computatione non sunt 14. anni elapsi, apparet quod intellexit quotitatem dinumerandi à dicto tempore: de eo verò quod postea fuit interrogatus. s. quo anno natus est, dixit, nescio, debet intelligi, nescio. s. dinumerare quotitatem dicti anni ab illa dinumeratione, quam sibi feci. q. d. nescio quot anni sunt à natiuitate Domini, vel ab vrbe condita, & similia. scio tamen quotus est annus à natiuitate huius pueri, de quo quaeritur. Et iste est verus intellectus, & secundum communem vsum intelligitur, cum quis interrogatus, quo anno aliquid factum fuit. i. quoto anno à natiuitate Domini, à quo facimus dinumerationem annorum. sic in auth. vt praepo. no. Imper. in prin. & quod no. C. de accu. l. in causis. Aduocatus autem debet esse multum cautus: quia quandoque testis recordatur de natiuitate, nec tamen recordatur de annorum numero, tunc debet aduertere, vtrum ille annus natiuitatis vel mensis fuit, in quo fuit aliqua nouitas. Verbi gratia, scio quod fuit natus talis eo tempore, quo Imperator fuit in ciuitate illa interfectus: vel à quo Perusini ceperunt ciuitatem Castelli, vel quòd fuit natus eo tempore, quo facta fuit talis militia. Tunc vnus testis, vel duo, possunt probare natiuitatem: alij pro-

m babunt numerum annorum de facili. ¶Secundò m est videndum

8 † de probatione aetatis per aspectum. Dic quod fieri debet per iudicem, vt s. e. l. minor xxv. annorum ex aspectu. Quòd hoc autem non possit fieri per testes, apparet, quia minor aetas non videtur, vnde si testis deponeret per aspectum, esset magis iudex, quam testis. cum deponere debeat de his, quae percipiuntur per sensum corporeum, secundum Inn. ex de testib. c. cum causam. Si hoc esset verum, insurgeret magna iniquitas Quid enim si in ciuitate ista decederet quidam puer forensis aetatis xij. annorum, & expediret, quod eius aetas probetur? Certè per iudicem non potest

ADDITIONES.

a ¶Hoc principaliter. No. quod sententia nulla, potest peti declarari nulla, quid autem si petatur cassari quid importet, vide Bal. in l. hi qui ad ciuilia. C. de appel.

b Fiet citatio. Aliter dixi secundum Bal. in d. l. in causae. §. causa cognita.

c Pom. ¶Venio ad secundam. Vide aliqua per Fely. in c. in praesentia. de proba.

d ¶Aetas probetur. Vide no. per Bal. in l. si minorem, & ibi latè Sal. C. de in integ. rest. vbi dicit quod in hoc indicia multum possunt, & quod non admittitur ad aetatem probandam, & quae dixi in l. non solum. §. sed vt probari. de ope. no. nun. & dicit Guid. de Suza. in l. j. C. si mi. se maio. di. quod aetas minor potest probari per instrumentum dotale, factum in die nuptiarum, arg. l. optimam, C. de contrah. & committ. stip. de quo per Bal. in l. neque. C. de prob.

e ¶Per consanguineos. Adde l. de tutela. & ibi bart. & bal. de in integ. rest. C. & si testis deponit causam dicti sui, quia est vicinus, & coniunctus. Adde bart. per illum no. tex. in d. l. de tutela C. de in integ. rest. minorum. & bal. ad idem in l. testium. C. de test. in probatione aetatis. per Sal. in l. si minorem. C. de in integ. rest.

f Paris. ¶L. j. si cer. pet. Vide Fel. in c. literas. extra de excep.

g Pom. ¶Sed iuxta hoc. Vide remissiuè per Ale. in l. si hoc. C. vnde le. Fel. c. lite, de presu.

h ¶Viderunt eum nasci. Quid si testis super aetate, in causa scientiae dicit, quia recordatur quod tali die natus est, probat secundum Bal. no. in l. 2. C. de temp. appel.

i Pom. ¶Se nescire. vide Ale. cons. 42. vol. 3. Fel. c. quoties. de test. & c. cum cam. e. ti.

k Paris. ¶Vtrum minor. Vide Alex. in l. j. in prin. j. de ope. noui nunc.

l ¶Puto verum. Idem dicit Ang. & Imo. in l. 2. §. idem Labeo. de aqua plu. arcen. Adde Saly. in d. l. si minorem.

m Pom. ¶Secundo. Vide aliquid per Ant. de But. consi. 46.

p̃t inspici, qa mortuus est. Testes, qui eũ cognouerũt, non pñt deponere d aspectu, ſm pdicta: vicini, & ꝯsanguinei nõ sunt, ergo eius ætas nõ põt probari, qđ est absurdũ. Iõ dico, ꝙ testis põt deponere de ætate alicuius ꝑ aspectũ, & faciet plenã fidẽ, nõ tñ simpl'r, sed ſm determinationẽ, q̃ dicá. Ad cuius euidẽtiã pmitto qđã: & primò illud, qd sæpius est dictũ: ꝙ testis dẽt deponer ꝑ sensum corpeũ, ſm Inn. ex̃ de testib. c. cũ cãm. & C. de testib. l. testiũ. & ĩ. de testamẽ. l. q testõ. in fi. & ĩ. de his, q̃ in testa. delẽ. l. j. in prin. Itẽ pmitto ꝙ percipere per sensum corporeũ sine iudicio intellectus, non sufficit, & iõ impuberes, licet sensu percipiát: tñ qa intelli's nõ iudicaret, pp ætatis defectũ, nõ sunt idonei. l. 3. §. lege Iul. ĩ. de test. & l. j. C. de falsa mone. Itẽ aduerte, qđ substãtia rei, vel psonæ, nũq pcipitur ꝑ sensum corporeũ immediatè. Vñ si tu diceres, ꝙ hæc cathedra est de ligno: quare? quia vides lignũ, impropria est locutio. Nã tu vides colorẽ, qui in obiectu visus ex colore iudicat ꝙ est lignũ. Vñ istud pcipis iudicio intelli's per colorẽ, repræsentatũ in intellectu per visum. Idẽ de siĺibus, si tu diceres ꝙ vidisti me numerare decẽ florenos aureos: non vidisti aurum, neq; substantiã auri, sed vidisti colorẽ, q resultat ex substãtia auri, ex quo iudicas aurũ: & tñ licet hoc nõ percipiatur immediatè per sensum, valet tuũ testimoniũ, in auth. de testib. §. & licet. C. de testib. l. testiũ. & in au-
9 thentica ibi posita. Hoc præmisso pono duo. †Primò, in eo ꝙ est cognoscibile ꝑ aspectũ ſm cõmunẽ hominũ notitiã, in eo est sufficiens redditio rõnis in teste per aspectũ, licet istud ꝯsistat in iudicio intelli's. Tex. est in l. pediculis. §. Neratius. ĩ. de auro, & argento leg. l. si qñ. c. ti. & C. de ca. fru. vrb. Ro. l. 1. li. xj. Scdò pono, ꝙ est
a cognoscibile ꝑ aspectũ, anõ ſm hominũ pitiã, sed ex arte eius, nõ est sufficiẽs rõis redditio ꝑ aspectũ, sed dẽt tũc aspici per iudicem, seu peritos, qbus iudex ꝯmisit. l. ꝓparationes. C. de fide instr. & l. j. §. j. de ventre inspi. & C. de re mili. l. semel. libr. 12. Nunc ad propositũ, in probãda ętate põt esse, ꝙ inter illud, quod aspectus indicat, & illud de quo quæritur, est modicus excessus, & tũc aut illud ex aspectu nõ est cognoscibile ſm cõmunẽ hominũ peritiã, & tunc dẽt fieri ꝑ iudicẽ, vel per illos qb. ꝯmitteret iudex. d. l. minor xxv.
b ann. & d. l. ꝓparationes. cũ sim. Põt ẽt esse, ꝙ est tantus excessus, ꝙ qd per aspectũ est cognoscibile scdm cõem hoĩum peritiã, tũc in hoc reddit testis sufficiẽtẽ rationẽ per aspectũ, & facit plenã fidẽ. Hoc probatur infra, de prob. l. cum de ætate. in fine, rectè intelli-
10 gendo, vt ibi dicam. Ad cuius† declarationẽ est videndũ, quis sit iste excessus sic cõiter cognoscibilis, & per ꝯñs cognoscemus, qñ non est cognoscibilis cõiter. Ad qđ sciendũ est, ꝙ quanto quis est minor, tãto facilius ex modico excessu cognoscit ætas: & q̃to est antiquior, tãto requiritur maior excessus, vt probatur ĩ. de vẽtre inspi. l. j. §. de inspiciẽdo. Iste aũt excessus nõ põt ꝓbari per legem, sed ſm motũ animi mei, & habito colloquio cũ qpluribus Doctoribus iuris Canonici & Ciuilis, nec nõ et medicinæ, super his quę ĩ. dicã. Possumus tpa sic limitare, quia ad probandam ætatem sex mẽsium descensiuè sufficiunt tres menses, ascensiuè quatuor, vt hic. Modo volo probare, ꝙ talis tali tpe erat minor sex mensium, testis dicit vera esse. Interrogatus quomodo scit? respondet. quia ex aspectu corporis videbatur trium mensium ascensiuè. Si volo probare, ꝙ erat maior sex mensium, testis dicit vera esse. Interrogatus quomodo scit? respondet, quia eo tpe videbatur maior decẽ mensium. Et hoc est quod dr̃ in d. l. cum de ætate. in fi. ĩ. de probat. ibi, ex quo præcipue fidẽ in ea re cõstare, &c. & verba, quæ pcedunt ibi, ex eo annos ꝯputari. & sequitur ibi, ex quo, &c. Debet igitur incipi à ꝯputatione annorũ ex eo tpe, quo certũ est ipsum esse tãtæ ætatis: sed qñ ipse videbatur minor triũ mensiũ cõi aspectu, absque dubio erat minor sex mẽsium. Ad probandũ ætatem anni sufficiunt descensiuè quinque mẽses, ascensiuè sex mõ prædicto. Ad ætatẽ triennii descensiuè annus, ascensiuè xviij. menses. Ad ætatẽ vij. annorũ descensiuè biẽnium, ascensiuè triẽnium. Ad ætatẽ 12. ann. in muliere, & 14. in masculo descẽsiuè triẽnium, ascẽsiuè quadriẽnum. Ad ætatẽ 25. an. descensiuè, & ascensiuè quinquẽnium. Ad ætatẽ xl. an. descensiuè, & etiam ascensiuè 8. anni. Ad ætatem lxx. an. descensiuè, & ascensiuè x. an. ab inde supra vsque ad ætatẽ cẽtum annorum descensiuè, & ascensiuè xv. an. & idẽ ꝙ dictũ est supra in dictis tpibus, intelligas in tpibus mediis. Similẽ limitationẽ tẽporũ facit Iuriscõsultus. ĩ. ad legẽ Fal. l. hrditatũ. Et ad pdicta facit ꝙ legitur Io. 8. circa finẽ. vbi dr̃, ꝙ Iudæi dixerũt Chro: qnquaginta annos nõdũ hẽs, & Abrahã vidisti? Certũ est ꝙ Chr̃s illo tpe erat 33. annorũ, vel circa, & sic errabatur in aspectu maiori tpe x. an. ꝯ ea q̃ dicta sunt. Rñ. Ego volui habere expositionẽ Theologorum dicti cap. & inter alios reperi sanctum Tho. de Aquino, q dicit, Mirãdum est quare nõ dixerunt xl. ann. nõdũ hẽs, &c. cũ Chr̃s erat 33. an. vel circa, & allegat alios Doct. antiquos, q de hoc mirabãtur. Ecce ergo, ꝙ hẽs illos doc. pro me, qđ excessus x. ann. vr̃ cognoscibilis manifestẽ, & ideo mirabãtur illi doc. cur Iudæi dicebant Christo de quinquaginta annis. Vñ rñdẽt ipsi, qđ sic occurrit eis, non qđ tãtæ ætatis videretur. Alij dixerũt, ꝙ ideo dixerũt, quinquaginta annos nõdum hẽs, &c. quasi nondũ ꝯuenisti ad annũ Iubileũ, in quo fit remissio peccatorum, Qũo ergo te dicis tantã prãtẽ hr̃e? Et sic ꝯcludũt ꝙ nõ videbãt tot annorũ. Alij dñt, quod est speciale in Christo propter ieiunia multa & abstinẽtias, & labores. Et br̃ quicqđ sit, ille tex. nõ facit ꝯ me, imo facit pro me. Dicit. n. quinquaginta annos nõdũ hẽs. q. d. nõ videris tãtæ ætatis ex aspũ, nõ aũt dr̃ ibi qđ tãtæ ætatis videreṙ, & sic nõ facit ꝯ. Sis ergo cautus ĩ mõ articulãdi, qa si referas te ad aspectũ ætatis iuuenilis, modicus excessus requiriṫ. Si verò referas
11 te ad aspectũ maioris ætatis, tũc requiritur maior excessus. †Sed iuxta hoc q̃ro, pone qđ testis interrogatus deposuit de aspectu, ſm ea q̃ dixi s̃. qa ex aspectu diceret hõ 30. an. qđ hẽt testis dicere? & idẽ in siĺibus q̃nibus. Rñ. dẽt is scire, qđ iõ hic dr̃, Qđ manifestũ est, nõ indiget probatione. l. ciues. C. de appe. qa nulla ꝓbatio p̃t fieri de manifesto, quin sit magis obscura q̃ manifestũ. & iõ dicit lex, ꝙ illud qđ est demõstratũ, nõ indiget alia demõstratione,
c vt ĩ. de do. prel. l. j. circa fi. ¶ Nũc ad propositũ pono vnũ aliud exẽplũ. Testis interrogatus si talis res erat alba, dixit qđ sic, qa vidit, Interrogatus qđ est albũ: dico ꝙ de hoc nõ dẽt interrogari, & testis põt dicere si interrogareṫ, qđ sit albũ, nescio tibi al'r demõstrare, qa est ita clarũ de se, ꝙ nõ indiget alia demõstratione, d. l. 1. in fi. de do. præle. Nũc ad ꝓpositũ iste aspectus tpis, & ætatis, non est bñ declarabilis ꝑ notas, & signa, qñ nõ sunt in forma, qa qdã sunt barbati, qdã nõ; quidã rubei, qdã nõ, & qdã parui, qdã magni, & sic de siĺibus. Sufficit ergo si testis dicat interrogatur qđ est aspectus tanti tpis? nescio tibi dicere, nisi ꝙ est aspectus tãti tpis. Sed quid si
d simpl'r dicat nescio? Rñ. idẽ. Nã intell'r nescio, subaudi al'r decla-
e rare quàm s̃. dixi. Simile no. ĩ. de verb. ob. l. stipulatio ista. Itẽ interrogatus, q dixit aliquẽ possidere quomodo scit, si dicat se scire eũ possidere, quia eũ vidit arare, seminare, fructus colligere, & similia facere: Si postea interrogatur quid est possidere? non cogitur
f respondere. Nam sufficit si dicat, nescio aliter quàm s̃. dixerim, ff. l. stipulatio. §. hi quoque.

Sumus expediti de secũda Quæstione principali,

2 †venio ad tertiã. ¶ cui incũbit onus probandi. Glo. hic dicit, quod iudex ex aspectu corporis transfert onus probandi de vno ad alium, sed in dubio ei qui dicit, incumbit onus probandi. Et si vtroque negante, postea vnus dicat, nego te mino-

ADDITIONES.

a ¶Per aspectum. No. de probatione ætatis per aspectum, & vide ꝙ not. Bal. in d. l. Deo nobis. C. de epi. & cle. Et cũ Bar. hic concor. Bal. in l. solã. C. de testib. vbi dicit, ꝙ si testis deponit super ætate, & interrogatus in causa scientiæ, dicit, scio per aspectum corporis, ꝙ non probat. Allé. Bar. in consi. inci. in q. vertente inter do. Simonem. per Sal in l. si minorẽ, post Bal. C. de in integ. restit. & Saly. in l. cum te. C. de proba, & Io. And. in addi. Spe. in ti. de teste. §. j. super versi. sed nunquid. inci. ad declarationem. Cum quo transit Imo. in l. ad testium. §. j. de testam. j.
b ¶Tantus excessus. Adde Bal. in l. solam. C. de testi. & in rub. C. de proba. in fi. & de probatione ætatis, vide Bal. in d. l. cum te. C. de proba. & latè Io. And. in regula, infamibus. in merc. Adde ꝙ dicit Bal. in rub. de prob. in fi. ꝙ aspectus posset esse talis, & tantus, ꝙ inferret ex necessitate naturæ, & dicit Bal. in d. l. cum te. ꝙ sufficit probare ætatem per verosimilia, dicet non certitudinariè. & quid de scriptura, quam facit pater tempore natiuitatis filij, an probet ætatem, vide Bal. in l. neque natales. C. de proba. & de instrumento matrimonij contracti, dixi s̃. de scriptura facta de natiuitate ab alio, ẽt quàm à patre, vide Bal. in rub. C. de fide instr. latè per Sal. in l. si minorem. C. de in integ. resti. & Bar. in consi. inci. in q. vertente inter do. Simonem, &c.
c Barb. ¶Nunc ad propositum. Adde quod no. in l. j. ĩ. si cer. pet.
d Paris. ¶Sed quid si simpliciter. Vide, & confirma, vt per Ias. in l. j. ĩ. si cer. pet. & in l. 3. §. j. ĩ. de iureiuran.
e Dicat nescio? Et adde bal. in l. data opera. C. qui acc. & Imo. in l. 3. §. duæ. ĩ. de Carb. edic. vbi dicit quoque, cui incumbit onus ꝓbanbi ætatem, & vide bonã gl. 81. di. præsbyter. & Spec. in ti. de acto. ver. si ergo. & per bal. plenè in d. l. cũ te. & qđ dixi post bar. in l. si Titius. de fideiuss. vide bal. in l. i. C. si quis rẽ mi. ergo, &c. plenè per doc. in c. in pñtia. de prob. maximè per Abb. vñ dixit bal. in l. j. ĩ. de his qui sunt sui. & ibi Pe. de Anch. ꝙ testis interrogatus quod ẽ notoriũ, si dicit se nescire, nõ valet eius testimoniũ. si dixerit factum esse de die, & si dixerit aliquẽ esse malæ famæ, & nesciat qđ sit bona fama. qa cõtraria cõtrariis ꝓbatur & q cognoscit vnũ cõtrariũ, cognoscit & reliquũ. d. l. j. qđ not. & ad Bar. hic facit, qđ ipse no. in l. j. ĩ. si cer. pet. Secus tñ dicas, si testis deponeret super fama: quia si postea interrogatus quid sit fama, dicat, nescio, valet ſm bal. in l. j. si cer. pet. Quod ipse no. in d. l. data opera. Et istis adde no. Cy. & bal. in l. ij. in fi. C. de don. añ nup. vbi sufficit, qđ dicat testis recordor ꝙ in tali donatione nõ fuit cã expressa, licet postea dicat se nõ recordari qs cõtractus ibi fuerit celebratus: & quæ verba ibi ĩteruenerint, sed sufficit de substãtia cõtractus recordari. ¶Adde cui incũbat onus ꝓbãdi ætatẽ bal. cõs. 133. lib. 3. Pau. de Cast. cõs. 140. & qual'r testes dẽant deponere in probatione ætatis. Vide bal. cõs. 144. lib. 4. & cõs. 264. lib. 4. Pro isto dicto facit dictũ Io. And. in addi. Spec. in ti. de teste. §. nunc videndum. in vlt. addi. dum loquitur de teste, qui debet examinari super duob. capitulis, & quod not. idem bar. in tract. de test. in gl. in ver. rem aliquam. Et idem bar. in l. Labeo. ver. sed quæro qđ si testis. ĩ. de sup. leg. Et qđ no. Ang. in fortiorib. terminis, cõs. 174. incip. thema, super quo petitur, dũ loquitur de teste deponẽte super aliquo contractu. Vide etiam ad dictum bar. hic, Alex. consi. 107. alias 17. in 4. vol. Fel. in c. cum tu. de test, & dictum Ioan. And. sequitur Fely. in c. fraternitatis. ver. sed vltra. de testib. & c. cum tu. eo. ti.
f Pom. ¶Dixerim. Idẽ voluit Alber. per illũ tex. l. nõ erit. §. dato. de iureiuran.

minorē; alius dicat nego te maiorē, tunc dicit glo. forte p̄sumitur minor, quia semel fuit minor. C. de prob. l. siue possidetis. Cy. hoc examinat C. de proba. l. cū te. Tu dicas, q̄d illud dictum an ponatur affirmatiuè, vel negatiuè, nihil est dicere, ſm Ia. de Are. duab. rōnib. Prima, qa tunc est verū, ꝙ ei qui negat, nō incūbit onus ꝓbādi, qñ negatiua nō est ꝓbabilis. l. actor. C. de ꝓb. Scđa, qa vt sæpe dixi vobis, illa orō est negatiua, q̄ significat priuationē. Illa est
a affirmatiua,ᵃ q̄ significat positiōē. Nō curo qb. verbis ponat̄,ᵇ vt
b no. j̄. de do. exce. l. si. ī fi. & ꝓbatur j̄. de ver. ob. l. inter stipulātē. in prin. & s̄. de itin. actúq; priuato. l. j. §. j. Vñ in ꝓposito, siue qs dicat; nego me maiorē, siue dicat, dico me minorē, sp ista negatiua est: qa illud verbū, minor, hēt negationē in se: vñ sæpe ponit̄ in iure min⁹. i. nō idē. Est ergo idē dicere minor xxv. an. i. ꝙ nō hēo 25. annos. & eodē mō si dicā te maiorē, siue nego te minorē, est affirmatiua, qa nego negatiuā, & sic affirmo. Et iō in ista mā cui incūbit onus ꝓbādi dicas sic. Aut iudex ex aspū trāsfert onus ꝓbādi in aliquā ptē, & ille dēt ꝓbare. Aut nō, & tūc, aut vnus allegat ætatē maiorē ad fundādā intētionē suā, & ipse dēt eā ꝓbare. Aut allegatur ætas minor ad fundādā intētionē minoris & idē, vt ipse q allegat, dēt hoc ꝓbare. Et de hoc est casus C. đ ī integrū restōne. l. si minorē. vbi si minor petit rescindi ꝯctū, tūc qa minor ætas est suæ intētionis cā, ipse dēt ꝓbare, vt ibi patet. nec ob. ꝙ gl. hic dicat, ꝙ semel
13 fuit minor. & iō† hodie p̄sumit̄ minor, qa illa rīa c nō p̄sumitur ī his q̄ cursu tpis mutātur, vt ī ætate. j̄. đ excu. tut. l. spadonē. §. q absolutus. Et ita intelligit̄. C. đ ꝓb. l. cū te. vñ cū tu agis, & alius opponit tibi, ꝙ tu es minor, ille debet probare, vt not. in d. l. cum te. Qñque ætas non est causa intentionis alicuius, vt puta si nil aliud intendo principaliter, nisi probare ætatem, tunc ei, qui dicit ætatē, incumbit onus probandi. De hoc est casus hic.

Expeditus de tertia Quæstione. principali, venio

ad quartā. Et super quarto & vltimo dubio q̄ro de probatiōis ef-
14 fectu. † Et vidēdū ē primò, vtrū ꝓbatio sola sine ꝓnūciatiōe pariat p̄iudiciū? Et vr̄ ꝙ nō, vt de iureiu. l. sed & si possessori. §. fi. ī gl. sup verbo, ꝓbatū eēt. In ꝯriū ē veritas, p tex. hic ibi, p eā ꝓbationē, &c. Nil aūt dicit de ꝓnūciatiōe. Et sic no. ꝙ probatio sola sufficit, & hoc puto verū. Nō ob. lex ꝯria, & q̄d ibi dixi: qa ibi non sufficit ꝓbatio sola ad actionē ꝓducēdā, sed ad actionē productam adiu-
15 uādā sufficit, vt hic. † Scđò ē vidēdū, vtrū probatio fcā in vna cā
d p̄iudicet ī alia prorsus de x̄nea separata, & distincta? Et in gl. sūt opi. Finalr̄ determinat ī oīb. fieri p̄iudiciū, vt in ea hebitis. Et ñ est in-
16 telligēdū cū distōne, q̄ dicā j̄. † Tertiò est vidēdū, vtrū sñia lata su-
e per ætate faciat ius. Gl. hic dicit, ꝙ sic, q̄d nō est verū, qa p̄t admitti ꝓbatio ī ꝯriū. s̄. e. l. mior xxv. an. ex aspectu, ꝙ ñ eēt, si faceret i⁹. Et iō ē aduertendū. Nā qñq; probat̄ ex ꝯfessiōe ꝑsonæ, de cuius ætate agit̄, & tūc aut iusta probatio ē fcā cū iuro corpal'r p̄stito, & tūc dicta ꝯfessio ñ porriget effectū suū ad al's cās, vl' ꝑsonas, q̄ ad eas, ī quas est fcā dicta ꝯfessio. no. ī aut. sacra. C. si aduers. vēd. ī x.
f q. & dic vt ibi. Qñq; ætas ꝓbat̄ p alios mōs legitimos, vt puta testib. instris nataliū, & sim. vt s̄. dixi, & C. si mi. se ma. dixe. l. j. in prin. & l. si alterius. & j̄. de excu. tut. l. excusant̄, ī prin. Et in istis est aduertēdū, aut ætas ē ꝓbāda inter duos litigātes, nō interueniēte eo, de cui⁹ ætate agit̄, & tūc illa probatio in alia cā nō præiudicat, p rl'ā ḡnalē. j̄. de exce. rei iud. l. cū q̄rit̄. Ista. n. lex loqtur qñ maior factus est in iudicio: dicit. n. ætate eius, q se maiorē, &c. Ex eo. n. ꝙ dic t se maiorē &c. patet ꝙ ille, de cuius ætate agit̄, fuit in iudicio: tūc aut probatio seu pronūciatio fuit fcā aduersario ꝯdicēte, & īdistinctè hr̄ pro veritate quo ad eū, siue sciuerit ꝯriū esse verū siue ignorauerit, vt s̄. e. l. ait p̄tor. §. pmittit̄. sed quo ad alios nō est idē, vt j̄. dicā. Si verò fuit fcā aduersario nō ꝯdicēte, tūc aut dolus, vel fallacia eius, de cuius ætate agit̄, interuenit: & indistinctè præiudicat quo ad eū, aduersus quē dolus, seu fallacia fuit adhibita. l. 2. & l. si alterius. C. si mi. se maior. dixe. aduersus alios puto, ꝙ ipsi minori nō præiudicet, nisi eo mō quo j̄. dicā, qñ dolus nō interuenit, vt j̄. qb. ex causis in possessio. eat. l. Fulcinius. §. ꝙ si aduersus. aut non interuenit dolus, vel fallacia eius de cuius ætate agit̄, & tunc si q̄dē aduersarius sciebat eū esse minorē, & sic sñiam nō ꝯtinere veritatē: & tūc sñia, & pronūciatio ei nō opitulatur, d. l. si alterius. † 2. res. & l. minor xxv. ann. ex aspectu. s̄. eo. siue sciuerit verè, siue præsumptiuè. d. l. de tutela. C. de in inte. restō. mi. Aut neuter eorū sciuit, vel in dolo fuit, & tūc aut minor vult venire ꝯ dictā probōnē, seu pronūciationē, certās de dāno vitādo, aduersarius verò certat de lucro captādo, & minor auditur. In hoc tñ minori p̄iudicatur, qa ipse hēt necessitatē probādi ꝯriū, d. l. si alteri⁹, ſm lect. Azo. Aut minor certat de lucro captādo, & aduersarius de dāno vitando, vt puta si debita minori soluit, & minor perdidit, tunc minori omnino præiudicatur vt hic, & l. minor xxv. ann. s̄. e. Aut minor certat de dāno vitādo ī futurū, hc ē licet p illā probationē, seu ꝓnūciationē sit dānificatus in præteritū, ne dānificetur de cætero, auditur volēs probare ꝯriū, & deducere ꝯriū ī notitiā cuiuslibet. Q̄d patet ex his, quæ dicta sunt, quia scieti ꝯriū talis sñia nō opitulatur. Et prædicta vera, qñ probata est ętas maior, quę cursu tpis
17 nō decrescit. ¶ † Sed quæro, g quid si in vno iudicio probat̄ ꝙ est
g minor, vtrū illa sñia faciat fidē in oīb. aliis causis. Vr̄ ꝙ nō. Nā ista lex loqtur de ætate eius, q se maiorē dixerit, &c. nō de eo q se minorē. Præterea ex his, q̄ solo cursu tpis mutātur, probōnes factæ ī vno iudicio, ñ faciūt fidē in alio, vt j̄. de excu. tu. l. spadonē. §. q absolutus. & ibi Dy. sed minor ætas est hmōi, qa solo cursu tpis mutat̄, ergo &c. Sol. Aut ex illis actis volo probare me eē minorē mō, & ñ possū p ea q̄ dicta sunt. Aut volo probare me fuisse minorē, tūc ēt puto ꝙ dictæ probōnes sufficiāt p hāc l. Eadē. n. rō est, l. ij. s̄.
h de fer. ibi, vt ætates probēt, &c. Et iō puto sanū esse ꝯsiliū, hqñ aliqs ē puul⁹, ꝙ faciat, cā cognita pronūciari ex aspectu, vel aliis probōnib. esse certæ ætatis. tūc. n. ex trāscursu tpis seq̄tis probabit̄
18 cuius ætatis sit, & iudex dēt hoc facere. Nā in his † in qb. aspectus mutat̄, iudex debet pronūciare ex aspectu, vt in futurū fidē faciat. l. 2. s̄. de fer. ibi, aut vt ex aspectu atrox iniuria, &c. dixi in l. 2. j̄. iudi-
19 ca. solu. † Vltimò q̄ro. q̄d de aliis impedimētis, puta iudex pronū
i ciauit me nō eē infamē ex tali sñia, vel nō esse excōicatū, vel simile, vtrū hoc faciat p̄iudiciū in aliis causis? Et vr̄ ꝙ sic, qa in mō probādi, siue pronūciādi prædicta æquiparāt̄, vt dixi s̄. circa primam partē. Cōtrariū tñ dico, ꝙ hæc lex singulariter, & spāliter loquitur probōne ætatis. Et iō dicēdū est, aut dicta sñia lata est cū lrīmo ꝯdictore, cuius spāl'r seu principl'r interest, & facit fidē quo ad oēs, sicut dicimus in quærela inoff. test. & similib. secus si non fuisset lata cū legitimo ꝯdictore. j̄. de collu. deteg. l. cum non iusto. & quod not. C. quib. res iudicata non noc. l. 2. & illud est in simili, &c. Est etiam speciale in causa ætatis, quia sñia lata in vna cā speciali inter minorē, & alium, facit præiudicium in omnib. aliis causis, etiā non habentibus dependentiam ab illa, vt hic, & l. minor xxv. ann. ex aspectu. s̄. eo. etiam si fuerit interlocutoria. Et ex hoc sequitur
20 etiam alia specialitas, ꝙ ab interlocutoria † lata super ætate licet appellare. s̄. e. l. intra vtile. & ibi de hoc dixi.

ADDITIONES.

a ¶Affirmatiua. Add̄ Bal. ī l. cū te. C. đ prob. in vlt. q. Bar. & Sal. ī d. l. si minorē.
b Paris¶Quibus verbis ponatur. Vide Aret. in l. ille. j̄. de verb. oblig.
c ¶Quia illa regula. Adde tex. in c. ī p̄ñtia. de ꝓb. Et an fundās intētionē suam sup validitate act⁹, cogat̄ ꝓbare habilitatē ꝑsonæ, dic ꝙ nō. Tex. est no. ī pal. c. in p̄ñtia. & sic ꝓbato actu p̄sumit̄ habilitas ꝑsonę ad ipsū actū, q̄d est valde no. iō si ꝓducit̄ testm̄ factū à minore, ꝓducēs nō tenet̄ ꝓbare ꝙ erat maior 14. ann. q̄d est no. ſm Io. de Imo. ī pall. c. ī p̄ñtia. Vide Io. de Imo. ī cōs. 114. Et vide Bar. in cōs. 24. inci. Bar. Rapha. vbi tāgit, cui incūbat onus probandi, in qua ætate decesserit filius. vide Bar. ī cōs. 100. inci. ī q. vertēte inter do. Simonē. vbi dicit ꝙ ille tenetur ꝓbare ætatē, q sup illa se fundat. & dicit de mō ꝓbandi. & non sufficit dicere ꝙ tot anni, nisi deponat per sensum corporis. vide ibi omnino And. Barb. Et an ille, q se fūdat in ætate, dēat illā ꝓbare, adde vt p Ale. cōs. 159. in 5. vol. & p Franc. de Are. & Mod. in c. in p̄ñtia. de probat.
d Præiudicet in alia prorsus. Per Saly. in d. l. si minorem.
e ¶Sententia lata super ætate. Vide Inn. in c. causam. 2. qui fil. sint legit. in glo. magna, per Saly. in l. si minorem. C. de in integ. restitutione, &c.
f Pō. ¶Quandoque ætas. Vbi Bar. cōs. 88. incip. q. inter Fran. & Imo. cons. 104.
g Paris. ¶Sed quæro. Vide Io. de Imo. in cons. 23.
Barb. ¶Vide Bal. in l. ij. C. qui. res iu. nō no. vbi tenet idem Ale. no. hoc tu pōdera. bñ, ꝙ Bar. hic dicit se dixisse in l. ij. j̄. iudicatū solui. Ego ita cōsului Veronæ hodie, & assumpsi id ꝙ hic Bar. q illud q̄d ipse dixit in l. 2. habet locū in ætate. Vide Io. de Imo. cōs. 21. vbi consuluit ſm hanc doctrinam bar.
Pom. ¶Vide Ale. cons. 21. vol. j. & Imo. cons. 23.
h ¶Esse cōsiliū. Vide bal. in l. cum te. C. de ꝓbationib. q tenere vr̄, ꝙ ista declaratio hoc mō facta ad æternā rei memoriā, ꝓsit ad excipiēdū, nō ad agēdū.
i ¶Non esse infamem. Si iudex pronunciauit me non esse infamem, vtrū hoc faciat p̄iudicium in aliis causis? Vide bal. in l. ingenuū. in prin. de statu hom.

LEX XLV.

Non omnia. Minores restituuntur, cum læduntur, aliàs secus h. d.

LEX XLVI.

1 *Vsucapio cœpta cum maiore perficitur contra pupillum, licèt restituatur.*
2 *Præscriptio legalis, quæ & quomodo currat contra maiorem.*
3 *præscriptio, quæ inducitur ex testamento, currit contra minorem.*
4 *Præscriptio inducta per statutum non currit contra minorem, vt dānū patiatur.*

Etiam. Aduersus p̄scriptionem cōpletā, dū qs erat in vtero, restituitur. h. d.

¶Opponit̄, res pupilli nō p̄t vsucapi. j̄. de acq. rer. do. l. bonæ fidei. Sol. Verum est, ꝙ nō pōt incipi vsuca-
1 pio ꝯ pupillum, sed cœpta † ꝯ maiorē, bñ pficit̄ ꝯ pupillū. Facit j̄. de fundo dotali. l. si fundum. ¶Contra hoc op. ꝙ hodie nō currat p̄scriptio ꝯ minorem. C. ī qb. cau in inte. rest. non ē necess. l. vlt. Sol. Gl. nr̄i vbiq; tenent, ꝙ illa lex loqt̄ in vsucapionib. q̄ ꝯ ipsum minorem incipiunt. In his verò, q̄ cœperunt ꝯ maiorē, iura antiqua nihil mutant, & sic remanet incorrecta hæc lex, & l. 1. C. si aduersus vsucapio. Alii dn̄t, ꝙ p̄scriptio non currit ipo iur̄ in minoribus ēt incepta ꝯ maiorem. Dormit. n. tpe mīoris ætatis. l. sicut. C. de p̄s.
2 30. an. Sed hoc tenēt ᵃ Vltramō tāi p rōē dictæ l. vlt. cū dicit meli⁹ etenim ē ītacta eorū iura seruari, &c. Sed certè, ꝙ vsucapio dormiat, non

ADDITIO.

a Pom. ¶Sed hoc tenent. Vide Fel. c. placuit. de p̄sc in vers. q̄ro q̄d in præscri. in vers. videtur hic quæstio. Vide Ro. consi. 38. in ij. dub.

miat,ñ reperimus,nisi ĩ pscriptione 30.an.d.l.sicut.iõ Doc.nr̃i cõiter tenẽt gl.φ qñ vsucapio ĩcipit ꝯ maiorẽ,currit ꝯ minorẽ,sed restituit̃,vt hic,&l.j.C.si adu.vsuca.¶Op.de l.Aemilius.s̃.e.vbi si cœpit ꝯ maiorẽ,currit sine spe restõnis. Sol.dicit gl.ibi loq̃t in pscriptione ꝯuetionali,hic in pscriptione legali. Vide eã,& no. Ista est
a bona solutio,vt ĩ.dicã.Alij volẽtes fugere.oĩa prædicta,dñt φ hic vsucapio fuit ꝯpleta ꝯ illũ,qa iste erat adhuc in vtero, nec ꝑ nato hr̃,qa esset in odiũ sui.Curreret.n.pscriptio ꝯ eũ,&nõ restitueret̃. Istud nõ placet, qa sic intelligẽdo nõ restitueretur iste ex edicto, de minorib.sed ex edicto,ex qb.ca.ma.ex cl'a illa,si qua mihi iusta cã esse videbitur.sed hic restituit̃ ex ti.de minorib.Qđ apparet,qa hic situata est hæc lex,ergo &c.dico ergo, φ hr̃ pro nato,& pscriptio currit ꝯ eũ ,& restituit̃ ac si natus esset, & hoc ĩ præscriptione legali:secus in ꝯuentionali,vt dixi.Rõ, qa restõ quæ ꝯcedit̃ ex hoc titulo,ꝯceditur ex eo,φ cũ minore gestũ est,l.ait ptor. ĩ prin. s̃.e.Sed si vsucapio ꝯpletur ꝯ minorẽ,ipse minor vr̃ trãstulisse dominiũ in vsucapiẽtẽ,l.alienationis.ĩ.de verb.sig.meritò cũ eo est gestũ,iõ restituitur.Sil'e in l.si intra.C.de nõ nu.pec. Nã añ bieniũ
b nõ est nata ñalis obl'o.Si igit̃ bienniũ pficit̃ in psona minoris,& ipse minor obligat̃ ñal'r:m eritò cũ eo gerit̃ & restituit̃.Ita intelligit illã legẽ gl.in l.auxiliũ.s̃.eo.&l.vlt.C.in qb.cau.in inte.resti.nõ est necessa.Sed in pscriptione ꝯuẽtionali,si vẽditor exercet pactũ legis ꝯmissoriæ,vel vẽdidit pignus ꝯuẽtionale, hoc facit ex ptãte sibi data p defunctũ , & illa est proxima cã. & sic cũ minore nihil dr̃ geri:Secus si cũ eo aliqd gereretur,d.l.Aemilius.vers.dicebã.&
2 iõ in pscriptione ꝯuẽtionali dic vt d.l.Aemilius.†ĩ pscriptione legali dic,aut loqmur in pscriptione xl.an.& illa curret excepta pupillari ætate,sed minor restituit̃.C.in quib.ca.in inte.rest.nõ est necesl.l.vlt.&de psc.30.ann.l.sicut.Aut loquimur in aliis, & tũc qdã sunt pscriptiones, q̃ de iure antiquo currebãt sine spe restõnis:& tũc idẽ esset hodie,vt s̃.e.l.auxiliũ.facit l.interdũ.s̃.e.C.ne de statu defun.l.si mr̃.Quædã suut pscriptiones,q̃ d iur̃ antiquo nullo mõ currebãt ꝯ minorẽ.l.bonæfidei.de acq.rerũ do. & istæ hodie ẽt ñ currũt.Quædã sunt pscriptiones, quæ olĩ currebãt,sed restituebãtur minores, & tũc aut istæ sunt pscriptiones iudiciales ꝯstitutæ à lege,vel à iudice,& nihil est hodie immutatũ, vt l.ꝑperãdũ.in fi. C.de iudiciis.& in auth.de ap.& intra q̃ tpa.§.1.& s̃.e.l.& si sine.§. pe.& fi.& ibi no.ĩ l.vlt.C.si adu.rẽiu.& in l.vlt.C.in qb.causis ĩ in
c te.rest.ñ est neces.& in l.auxiliũ.s̃.e.Idẽ in tpe ꝯficiẽdi inuẽtariũ,c vt in auth.đ hr̃d.& Falc.§.pe.Aut loqmur in aliis psc.& tũc aut ĩcipiũt ꝯ minorẽ,& hodie ipso iure nõ currũt,vt d.l.fi.in qb.cau.in inte.rest.nõ est neces.Aut ꝯ maiorẽ incipiũt, & terminãtur cũ minore iã nato,vel existẽte in vẽtre;& tũc currit,sed restituit̃,vt hic,
3 & l.j.C.si aduer.vsuc.¶†Quæro qd in pscriptiõe,q̃ inducit̃ ex testõ,an currat ꝯ minorẽ? Vide tex.φ sic.s̃.e.l.3.§.& si hr̃s.Solũ ergo
4 illa l.fi.corrigit̃ in pscriptionib.legalib. ¶†Quæro qddĩ præscri-
d ptionib.q̃ introducũtur p statuta,e an currãt ꝯ minores?In.ex̃.e.c.
e ꝯstitutus.tenet φ sic.Et assignat rõnẽ;qa d.l.vlt.nõ potuit cogitare de statutis,q̃ adhuc nõ erãt,& ita dicit ipse,φ est casus in d.c.ꝯstitutus.Br̃ hæc qõ stat in hoc,vtrũ statuta, q̃ dñt pscriptionẽ curreret̃ simpl'r,restringãtur solũ ꝯ maiores.Br̃ ego dico,φ statuta recipiũt interpretationẽ restrictiuã, qñ al's qs dãnũ pateret̃ indebitè. l.2.de nox.dixi plenè in l.oẽs ppl'i.s̃.de iust.& iure.Sed in proposito minor dãnificaret̃ indebite,ergo nec præscriptio currit , nõ ãt recipiũt statuta interpretationẽ restrictiuã,vt aliquis lucret̃, l. ꝑspexit.in prin.ĩ.q,& à qb.& iõ cũ præscriptio statutaria, de qua fit mẽtio in d.c.ꝯstitutus,erat ad lucrũ ,,& currit minoribus : qa illo casu statutũ nõ restringitur, sed si p præscriptionẽ minor dãnum pateretur,tunc statutũ restringeretur,vt dixi. Nec obst.φ dicit φ lex vltima nõ cogitauit de statutis,q̃ adhuc nõ erant: qa fateor φ nõ cogitauit in spẽ , sed in gñe de omnibus præscriptionib.! quæ introducerẽtur.facit l.si miles.ĩ.de test.mil.Qđ apparet,qa ista lex extẽdit̃ ad pscriptiones,quæ introductæ fuerũt per ius Authẽticorũ,φ tunc tẽporis non erat. De hac materia dixi plenè in d.l. oẽs populi.dum tractaui de statutis,in interpretatione restrictiua.

ADDITIONES.

a Alij volẽtes fugere.Facit tex.cũ gl.an iacente hæreditate currat pscriptio,vt alle.Bal.in l.fi.ĩ.in quib.cau.in inte.resti.nõ est neces.& no.in l.ea quæ. C.de tẽp.in integ.res.petẽ,& ibi no.Bal.qd si datus est curator hæreditati ad hoc, quia ea iacente,vel sede vacante,nõ currit præscriptio.c.j.& 2.de præscrip. no.Bar.in l.naturaliter.ĩ.de vsuca.& adde q̃ no.Bar.in l.si is qui pro emptore.de vsucap.per Bal.in l.si intra.C.de non nu,pec.

b Nata naturalis.Idẽ tenet Bart.in l.fi.C.in quib.cau.in inte. rest. nõ est neces. sed Bar.in l.j.ĩ.de cõd.inde.& in l.cũ quis.C.de iur.& fac.igno.tenet cõtrarium,videlicet,φ etiam post biennium non nascitur naturalis.

c Cõficiẽdi inuẽtariũ.Nã currit minori.Vide gl.in l.auxilium.s̃.eo.Sed Iac.de Bel.vt refert bal.in c.j.§.pterea.de ꝑhi.feu.ali.p Fede.opponit ad d.§.pupillus.de hr̃d.& Fal.de tex.in d.§. si vnũ.de pd.in auth. vt cũ đ app. cog. vbi ad hoc,vt pœnã legis patiatur cũ effectu,dẽt esse minor xviij.ann. Et rñdet dicẽs,qđ aut adultus legẽ spreuit in iure naturali,vel cõi , & tũc maior xviij. ann.nõ restituit̃ in integrũ.aut iure ciuili,& tũc restituitur, qđ est valđ no.

d barb.Quæro quid.Adde bar.in cõs.inci.quæritur an statutũ,vbi tenet qđ si statuto cauet̃ qđ cãæ cõpromittãt̃, nõ intelligũtur pupilli ; secus si cogerẽt cõpromittere in arbitratorẽ.Vide oĩno Ang.in l.tutor.de iureiu.& viđ bar. ĩ l.oẽs populi.đ iust.& iure & ĩ j.cõst.C.& l.ãbitiosa.đ đ cre.ab ordi.fa.Et an tutor poterit peter̃ tm̃ cõ ꝑmitti,qñ arctat̃ à statuto,viđ bar.ĩ cõs.nũq d tut.

e Per statuta.An præscriptio statutaria currat minori,vide bar.in l.fi.C.in qb. cau.in integ.restit.non est necess.

LEX XLVII.

Imperatores. Põt minor prius agere cũ tutore,q̃ cũ ꝯhẽte,& eꝯ.h.d.¶Opp.de l.ꝑperãdũ.§.fi.C.de iudi.Sol.spãle est ibi,ſm verã opi.in instantia iudicij.licet alij dicãt aliter,vt Vltramontani quorũ opi.est contra l.si minoris.ĩ.de administ.tuto.si bene inspiciatur.

LEX XLVIII.

Eum qui. In integrum restitutio non transit ad defensorẽ sine mandato.

LEX XLIX.

Tutor. Denunciatio eius,qui non hẽt ius denunciandi non constituit aliquem in mala fide. Item etiã ꝯ bonæfidei contractum minor restituitur.hoc dicit.

§.Curator. Si prestõnẽ à parte ꝯctus receditur, põt ille, ꝯ quem agitur,à toto recedere.h.d.

LEX L.

Minor. Restituto fideiussore nõ videtur restitutus principalis.h.d.

§.Minor. Per restitutionem non reuocatur libertas cõcessa per emptorem.h.d.

§.Mulier. Aduersus pactum circa dotem appositum minor restituitur.h.d.

LEX LI.

Si res. Aduersus venditionẽ validam minor restituitur. h. d. ¶Quærit gl.de qb.reb.loq̃t̃.Rñ.φ pt ĩtelligi de iure antiquo,& de iure nouo,tene illã,q̃ loquit̃ de his, q̃ seruãdo seruari non possunt,in quibus minor restituitur demũ,si patitur damnũ.

LEX LII.

Iunius. Minore restituto, restituitur actio in pristinũ debitorem,in eo statu , in quo erat tẽpore nouationis. h.d. ¶Opp.ĩ.de fideius.l.si Titius. Sol. Istud propter fraudẽ creditoris. ¶Opp.φ prior debitor non fuit liberatus.l.j.in fi. de noua. Sol.gl. dic vt in ea.¶Opp.ĩ.ad Velleia.l.debitrix.§.fi.Sol.vt in gl.

De capitis diminutione. Rub.

¶Dictum est de restitutione in integrũ , quæ fit à prætore ꝯcedẽte actiões ad hoc,vt s̃.dixi de dolo,& in ti.φ met.cau.Itẽ de restõne,q̃ ꝯceditur p offiñ iudicis,vt in ti.pced.Est qdã alia restõ, q̃ fit à prætore restituente actionem ipso iure,vt qñ prima actio parit capitis diminutionem,de qua loquitur iste ti.& ĩ.declarabo.

LEX PRIMA.

Capitis. Opponit̃ ĩ.ad senatusconsultũ Macedonianum.l.4.§.fi. Sol. intellige hic mutatũ statum,facto hominis interueniente,vt in glo.

LEX II.

Pertinet. Hoc edictũ hẽt locũ in capitis diminutione, quæ salua ciuitate ꝯtingit nõ in aliis. h.d. Vel breuius. Hoc edictũ hẽt locũ in minima capitis diminutione tm̃.h.d.Not. tex.qui dicit,neque possint hi penitus conueniri , φ illi, qui amittunt ciuitatem, conueniri non possunt. Facit ad id, qđ dicam in l. amissione.& in l.tutelas.in fi.ĩ.eod.

a §.Ait prætor. aPrimò q̃ro, q̃ restõnẽ ꝯtinet iste tit. Rñ. gl.no.dẽs scire, φ ſm rigorẽ iuris,qñ aliquis capite minuitur,vr̃ alius hõ,& iõ à prima obl'one,& actione liberat̃,vt ĩ.l.px.§.fi.sed qa ñal'r,& verè est idẽ hõ,prætor q æquitatẽ ñalẽ seq̃tur,p hoc edictũ restituit ꝯ eũ actionẽ primã vtilem, vel in factum. ¶Quæro scđò,in quo differt hoc edictũ ab edicto φ cũ eo:Rñ.per hoc restituitur actio in capite minuto,vt dixi:per illud hæc actio restituta limitatur,vt in casibus ibi expressis,nõ detur,nisi quatenus facere potest. vide gl.

ADDITIO.

a ¶Ait prætor.De capitis diminutiõe.vide Io.An.in c.j.de obli.ad ratiocinia.

§.Hi qui. Capitis diminutio nõ liberat quẽ à naturali obligatione,nec eum impedit post ciuiliter obligari. hoc dicit,quem casum nota.

§.Nemo. Capitis diminutio nõ tollit actiones ex delicto descendẽtes.h.d.Et licet gl. vacillet in intellectu huius §.tamen debet intelligi de actu,seu obligatione naturali,& etiam ciuili.l.tutelas.§.iniuriarum.ĩ.eo.

§.Ei qui. Arroganti nõ restituitur actio per hoc edictum. hoc dicit.

LEX III.

Liberos. Arrogatione patris filij capite minuuntur. hoc dicit.

§.Emancipato. Emancipatione capitis diminutio cõtingit.Item qui caput non habet,illud non mutat.h.d.

LEX V.

1 *Bannitus nostri temporis an æquiparetur deportato.*
2 *Bannitus alicuius ciuitatis non perdit nisi iura illius ciuitatis.*
3 *Bannitus qñ quis possit facere testm. hæres in stitui, & succedere ab intestato.*

a Amissione^a ciuitatis fit.

ADDITIO.

a ¶Amissione. Ad declarationem huius legis est videndus Bar. in extrauag. qui sint rebelles. in vers. ex tenore.

† §. Qui deficiunt. †Qui ciuitatẽ Romanã perdũt, capite minuuntur. h. d. In hac l. in vers.
1 qui deficiũt, vr̃ casus, †ꝙ banniti æquiparãtur deportatis: nã deportati amittunt omnia, q̃ iuris ciuilis sunt, vt hic in prin. & in ver. vel relegati. Ita bãniti, hoc est, q̃ deficiũt ab his, sub quorũ imperio, & iurisdõne sunt, perdũt ea, q̃ iuris ciuilis sunt, vt hic in §. qui deficiũt. Et sic vr̃ probare gl. q̃ est in §. relegati. Instit. qb. mod. ius
a pat. po. sol. Ego tñ de hoc disputaui a vnã qõnẽ Pisis q̃ incipit, Lucanæ ciuitatis, &c. Et determinaui sic, ꝙ ille qui est bãnitus imperij, æquiparat̃ deportato, & ꝑdit ea, q̃ sunt iuris ciuilis, vt hic. Et ita intelligũtur iura noua, q̃ dñt, bãno imperiali subiaceãt, hoc est iura ciuilia ꝑdat, vt in auth. itẽ nulla cõitas. C. de epis. & cle. & in mul
2 tis aliis. Sed ille, †qui est bãnitus alicuius ciuitatis, vel regni, non ꝑdit ea, q̃ sunt iuris ciuilis ciuiũ Romanorũ, sed ea, q̃ sũt ꝓpria iura illius ciuitatis, vel regni, sicut hic ñ ꝑdit ea, q̃ sunt iuris gẽtium cõia omnib. gẽtib. l. qdã sunt. ꝟ. de pœnis, sed ea quæ sunt propria ciuiũ Romanorũ illa ꝑdit. Ita bãnitus ciuitatis alicuius perdit ea, q̃ sunt propria ciuitatis illius, nõ ea q̃ sunt cõia oĩbus, q̃ sunt sub Romano ĩperio. Ita sentit Iac. de Are. in l. ex facto. ꝟ. ad Treb. Aduertẽdũ tñ est, ꝙ ad hoc vt talis bãnitus perdat ea, q̃ sunt ciuitatis illius, duo requirũtur, s. ꝙ iste fuerit inobediẽs, & aufugerit ab il-
b lius imperio cui subest, & sic est bãnitus. Itẽ ꝙ b in hostiũ numerũ
c se ꝯferat. c Ista duo ponũtur hic. Cõferre aũt se in numerũ hostiũ intelligo, vbicũq; est talis bãnitus, q ꝑ formã statuti pt̃ impune offendi. Nã cũ statutũ permittit eũ offendi impunè, indicit ei bellũ, & hẽt eũ ꝓ hoste. l. hostes. ꝟ. de capti. & l. 3. in fi. ꝟ. ad legẽ Corn. de sica. Sed si esset bãnitus, nõ tñ haberet̃ vt hostis, nec posset ostendi ex forma statuti, tũc nõ dicerẽ eũ perdidisse ea, q̃ sunt ciuitatis
3 suæ. †Et ex ꝑdictis sequit̃ decisio multarũ q̃stionũ, de qb. ꝯsueuit
d dubitari, an bãnitus possit facere testm̃, d an possit institui, an succedat ab intestato, & similia. Nã si loqmur de bãnito, q nõ pt̃ offendi impunè, nõ est dubiũ, qa nihil ꝑdit: si de alio & tũc si quidẽ vellet facere testm̃, vel instituere ĩ testamẽto valido tñ ẽm statutũ illius ciuitatis suæ, cuius iura ꝑdidit, nõ valeret. Sed si fieret ð iure cõi, valeret, qa iura cõia nõ perdit. Eodẽ mõ, si hr̃ditas ab ĩtestato
e delata sit, e ẽm formã illorũ statutorũ nõ capit: secus si de iure cõi, licet tñ ea retineat q̃ sunt iuris cõis, tñ volens petere corã iudice, nõ audiretur, vt ꝟ. tit. 1. l. sed & si per ꝑtorẽ. §. sed & si cũ decreto. Et idẽ dico per oĩa in his, q sunt effecti hostes ex vigore alicuius reformationis, vel ipsa lege lata, vt hac lege dr̃. ¶Quæro, licet isti perdãt ciuitatẽ, & ipsi nõ possint petere, neque acqrere, an alii teneantur, vt ipsi possint ꝯueniri, dicam statim. ꝟ. eo. l. tutelas. in fin.

ADDITIONES.

† Claud. ¶Deficiunt. Vide pulchram quæstionem, quam per hunc tex. determinat Rom. cons. 454. dub. j.

a ¶Disputaui. Vide Bal. in l. j. in ix. q. C. de hære. insti. & in l. j. C. de sacros. eccl. & in l. Gallus §. & quid si tantum. de libe. & posthu. & Ang. in l. si cũ dotem. §. si pater. ꝟ. sol. mat. & in l. ex facto. §. ex facto. ꝟ. ad Treb. & in disput. quæ incipit, Bononiæ bãnitus. Vide Bal. in l. 3. C. si pend. appel. mors interue. & Saly. in l. j. C. de hære. insti. & Bal. in l. vt vim s̃. de iusti. & iure. & vide quæ dixi in l. ij. de requi. reis. post Bar. & quod not. Bar. in l. cum mulier. sol. matr. & Imo. in l. si cũ dotem. §. si pater. in prin. & bal. in c. domino guerrã. hic finit lex Cõra. deinde incip. consue. re. Alleg. gl. hic, quod lex potest pro furto qué bannire, vel ad mortem damnare, quando impunitas delicti pẽdet extrinsecus.

b Pom. ¶Item quod bannitus non dicitur hostis, nisi indicatur mors à statuto. vide, Dec. l. veluti. s̃. de iustit. & iure.

c Conferat. Sed vtrũ stante tali statuto possit bãnitus semet occidere? bal. tenet quod non, per ibi not. in gl. in l. j. C. de serui. fugit. quia non est in banno sui ipsius. Facit l. liber. ad leg. Aqui. qđ bñ no. ibi, sed si esset bannitus, nõ tñ haberetur, &c. vide quod no. bal. in auth. & omnino. C. ne vxor pro mar.

d ¶Facere testm̃. An bãnitus possit facere testm̃, vide bar. in l. j. C. de hr̃di. inst. Adde quod dixi post bar. in l. si victũ. de re iudi. & no. pulchre bar. in l. si qua. de his qui sunt sui, vel alieni iur. & Ang. & Imo. in l. Gallus. §. ille casus. de lib. & posth. & bal. in l. j. C. de hr̃. inst. & ibi bar. & an eis succedatur, vide bal. ibi in fi. Sed an deportatus præscribat, vide bal. in ti. de pa. Constan. in princ. in versi. cũ semper. vbi dicit, qđ nullo tẽpe præscribit: qa à iure ciuili est penitus alienus. l. j. §. hi quib. de leg. 3. & qa pro mortuis habentur. facit ꝙ no. in l. j. C. de hær. insti. & in l. Gallus. §. & quid si tm̃. de lib. & pósth. & forte ciuiliter possidere nõ põt, & sic tali exilio et cœpta vsucapio interrũpitur, & an statutũ comprehendat bannitos, vide omnino bal. in l. cum mulier. ꝟ. solu. mat. Et an desinãt esse ciues, vide bar. in l. fi. ꝟ. de legatio. cum si. Adde an bannitus possit facere testm̃, vide bal. consi. 212. lib. 3. & 330. eo. lib. & quid de damnatis ad perpetuum carcerem, per eundem consi. 212. lib. ij.

Pom. ¶ Vide Cepo. consil. 76. incip. circa primum dub. volu. j.

e Paris. ¶Delata sit. Vide Alex. cons. 26. & late consi. 76. vol. j.

§. Nunc respiciendum. Capitis diminutio quæ iuris publici sunt, nõ ꝑimit. h. d. cum l. seq.

LEX VII.

1 *Agnatio est nomen iuris, & capitis diminutione tollitur: mater & filius, sunt nomina appellatiua naturæ, & capitis diminutione non pereunt, & nu. 2.*
3 *Bastardus natus de nobili patrimonio, an dicatur nobis de patrimonio.*
4 *Bastardus quando contineatur appellatione illorũ de domo, & qui veniant appellatione illorum de domo.*

a Tutelas. a Quod alicui sub nomine appellatiuo ꝯceditur, illo ꝑẽpto perit ꝯcessio: aliàs secus. Itẽ capitis diminutione noĩa iuris pereunt, non noĩa naturalia. h. d. Primò ponit̃ dictũ. Scdò quædã illatio. Tertiò ponit rõ. Quartò ratio dicti, & illationis. Scda ibi, igitur. Tertia ibi, licet legitimè. Quarta ibi,
1 ex nouis. Not. ꝙ dixi in summario. ¶†Not. ꝙ agnatio est nomẽ iuris, & capitis diminutione quis desinit esse agnatus, ideo perimit
2 ea, q̃ sub agnatorũ noĩe deferũtur. ¶†Not. tertiò, ꝙ mater, & filius, sunt noĩa appellatiua naturæ, & capitis diminutione nõ per-
b eũt: sic nec alia iura naturalia. l. 2. §. hi, q. s̃. eo. Et per hoc dicebam b semel. Statutũ dicebat ꝙ nobilis de patrimonio puniatur in plus
c quàm popularis delinquens, quærebatur vtrũ bastardus c diceret̃
3 nobilis de patrimonio. †& allegabantur illa iura, q̃ dicunt, ꝙ bastardus nõ dr̃ de illa familia, vt l. pronunciatio. ꝟ. de verb. sig. & Insti. de leg. ag. suc. §. vulgo. Ego dixi ꝙ dictæ leges nihil faciũt, quia
d disponunt per nomen iuris, d vt est agnatio, & simi. Sed statutum prædictũ disponit ꝑ noĩa nãlia, q̃ ita cadũt in bastardũ, sicut in le-
e gitimũ. Noĩa verò familiæ sunt noĩa ciuilia, e q̃ non cadũt in bastardũ, vt hic. Et intelligitur nobilis de patrimonio, id est de nobili patre natus, in quo nõ attenditur patria potestas, vt hic aptè ꝓbat hæc distinctio. ¶†Sed quid si statutũ dicit, omnes de tali do-
4 mo, an ꝯtineatur bastardus? Hãc qõnẽ tetigi in l. pronunciatio. de ver. sig. Dicã aliquãtulum latius. Et primò est aduertendũ, vtrum
f hæc appellatio, de domo, f sit iuris ciuilis, vel nãlis. Rñ. quantum ad propositũ est iuris ciuilis, qa appellatio naturalis apud omnes est vniformis, vt pater, mater, &c. Appl'o verò ciuilis est difformis ẽm diuersitatem gentiũ, & ciuitatũ, vt probatur in l. omnes populi. de iust. & iu. Sed hæc appl'o, de domo, assumitur diuersimodè. Nã quãdoque domus, assumitur pro agnatione, vt l. cũ vnus, in prin. de ali. & ciba. leg. & ꝟ. ad Syl. in l. 1. in prin. & ibi per Iac. de Are. Quãdoque assumitur, domus, pro omnib. habitãtib. in eadẽ domo. C. ne li. po. l. 1. & C. si quacunque præ. po. l. 1. in fi. Item hoc videmus hodie consuetudine inductũ in quibusdã locis, ꝙ dicãtur de eadem domo oẽs, q portant eadẽ insignia, seu arma, & qui volunt diuidere domũ, diuidunt insignia, seu arma. Est ergo hęc appellatio ciuilis. Videndum est secundò, an hæc appl'o cadat in bastardum? Rñ, ẽm diuersos modos intelligendi põt cadere, & non cadere. Aut. n. accipis eandẽ domum ꝓ eadẽ agnatione, & in eum nõ cadit, vt s̃. Aut accipis eãdẽ domũ ꝓ oĩb. descẽdẽtibus ex eodem sanguine, & tunc in bastardũ caderet. Ita vr̃ tex. i d. l. pronunciatio. in fi. Aut accipis eandem domũ, ꝓ oĩb. habitantibus: & tunc sit, vel nõ sit bastardus, nõ attenditur, sed solum habitatio. Aut accipis eandem domũ ꝓ oĩb. q portant eadẽ insignia, & ẽm hoc posset comprehendi. & no. per dictas leges. Item aduerte, hęc lex videtur intelligi de hæreditate nondum acqsita, q̃ capitis diminutione perditur, & postq̃ est acquisita, desinit esse hæreditas, & non perit capitis diminutione. Secus in tutela. Ratio, quia hæreditas tota quæritur vno momento, sed tutela habet causam successiuam. Quære vlterius, & responde vt habes in glo.

ADDITIONES.

a ¶Tutelas. Et vide quæstiones decisas per prin. huius l. per Bal. in l. generaliter. de episc. & cler.

b Poma. ¶ Dicebam. Vide Alex. consi. 2. alias 3. j. vol. Fel. in proœ. Decre. & in c. in ꝑsentia. de proba. Bar. consil. 27. vol. j. & cõsi. 18. vol. j. Ant. cõs. 54. aliàs 55.

c Vtrum bastardus. An appellatione nobilis ex patrimonio, contineatur bastardus. Bar. in l. fi. C. de verb. sign. & bene facit tex. in l. hac parte. & in l. si spurius. ꝟ. vnde cog. De istis omnibus plenè per Imo. in l. ex facto. §. quis rogatus. ad Treb. & ibi casus. Adde quod non solum ipsi sunt ignobiles, sed etiam filii eorum legitimè nati, etiam ex matre nobili.

d Paris. ¶Per nomen iuris. Vide in materia Ant. de But. in consi. 54. incip. Iesu Christi, &c. videtur primò dictum spurium. Item vide ĩ materia, an bastardi, vel filij veniant appellati one domus vel parentelæ, vel similis, Vide Alex. de quo scripsi ad Bar. in l. pronunciatio. §. familiæ. ꝟ. de verb. sig.

e ¶Nomina ciuilia. Vide Bar. in l. itẽ in potestate. & quę ibi dixi, s̃. de his q sũt sui vel ali. iur.

f ¶De domo. Vide an bastardus cõtineatur appellatione illorum de domo, & quid in naturali tantum, vide Bal. in l. libertinus. C. de interdi. matr.

§. Iniuriarum. Actiones ex delicto cum capitis diminutione ambulant. hoc dicit.

§. Si libertate. In eum, qui maximam, vel magnã, al's mediam capitis diminutionem patit̃, ex hoc edicto nulla actio restituitur.

1 *Bannitus licet perdat iura suæ ciuitatis, tamen ea non perdit ad sui incommodũ, quin obligetur ex his, quæ postea facit.*
2 *Bannitus an capiatur pro repræsaliis.*

a § Item cum ciuitas. aNo. diligenter hunc §. φ eo ipso, φ qs amittit ciuitatē, perdit oĩa bona sua, sine aliqua publicatione. Casus aũt, in quib. pdiť ciuitas indistinctè, vide in l. amissiones. s̃. eod. Olim aũt bona ueniebãt in fiscũ, hodie veniũt in personas enumeratas in auth. bona dãnatorũ. C. de bõ. dam. Ille ergo, qui ciuitatē amisit, eximitur ab
b oĩ obligatione. Sed an ex postfactob poterit obligari? Gl. hic tenet
1 φ sic, vide eã. Vř ergo, †φ licet bannitus perdat iura ciuitatis suæ quantũ ad suum ɔmodũ, non tñ hoc ad suũ incõmodũ, quin o-
2 bligeť ex his, quæ postea facit† & sic facit ad q. an bannitus possit capi pro represaliis, & de hoc dixi plenè in tract. represaliarum.
c ¶Sed hic quæro, qũo ɔueniunturc isti, cũ tex. s̃. eo. l. 2. dicat, φ hi nõ possint penitus ɔueniri? Rñ. dēt intelligi, φ nõ pñt ɔueniri pro gestis antea: secus ꝑ his, q̃ gerũť postea. ¶Quæro, qd in eo, q dedit se in arrogationē? Casus est in l. in arrogatorē. j̃. de pecul. Sed cur secus ĩ illo magis, quàm in eo, q redigiť in seruitutē? Dic vt in glo.

ADDITIONES.

a ¶Item cum ciuitas. Bal. tñ in l. j. C. de contrahen. empt. in 4. q. quærit, an bãnitus possit vendere bona, quæ habet in ciuitate. Adde Ang. consi. 30.
b ¶Ex post fcõ. An amittēs ciuitatē possit cõueniri de postea gestis, & an bãnitus teneať ad collectas, adde no. ꝑ bar. ĩ l. dãnũ. §. dãni. de dã. infe. Et de istis exititiis vid̃ aliqua, q̃ dixi ĩ l. creditor. de solut. & ibi bal. in auth. habita. C. ne fi. ꝑ pa. φ bãniti & rebelles nõ pñt agere. alle. Cy. ĩ l. j. C. de na. lib. Sed an deportato in insulã, pñt reseruari bona, vide bal. in l. 3. C. si pē. ap. mors inter. Et φ bãniti nr̃i tpis nõ teneãtur ad debita, firmat bal. in l. 2. C. ad leg. Iuliã. de adul. & an eo casu, quo bãniti, vel relegati possint cõueniri, cõueniãtur in loco, vñ sunt banniti, vide bar. in l. adulter. in prin. j̃. de adul. Adde an bãniti teneantur ad collectas, & an teneantur ad debita. Rom. consi. 73.
c ¶Qũo conueniuntur. Aduerte tamen, φ isti qui ciuitatē amittunt, & per cõsequēs bona, licet nõ possint esse in iudicio, possunt tamē se defēdere, vt no. bar. in l. sed si hac. §. liberos. de in ius voc. Facit qđ ipse dixit in l. si fideiussor. §. si necessaria. q. satis. co. ad no. hic ꝑ bar. vid̃ Ro. in l. recusare, §. si qs ab alio. ad Treb. Pom. ¶Vide aliquid per Alex. l. si Stichũ, aut Pamphilũ. §. j. j̃. de ver. obl. & vide aliquid per Alex. l. huiusmodi. §. legatum. de leg. j.

LEX VIII.

1 *Contractus dotis est iuris gentium.*

Eas obligationes. Obligationes, q̃ cãm naturalē respiciũt, capitis diminutiõe nõ ꝑeũt. Et loqtur ista lex de obligationib. actiuè ɔpetentib. his, q capite minuũť. h. d. ¶† Not. φ ɔtus dotisa est iuris gētiũ. ¶Quærit
1 ergo gl. quare secus ĩ ista actione, q̃ in actiõe ex empto, q̃ similiter
a est iuris gentiũ? Rñde vt in glo. & infra eodem, l. vt quandoq;, &c.

ADDITIO.

a ¶Cõtract⁹ dotis. Cõtract⁹ dotis est iuris gētiũ, ēt ſm bar. in rub. j̃. sol. ma. ĩ fi.

LEX X.

1 *Fratres minores licèt non possint aliquid habere in communi, vel particulare, tamen legatum pro alimentis capiunt.*
2 *Legatum annuum seu in annos singulos, habere non possunt fratres minores.*

† Legatum. †Summaui cũ pręcedēti. Per hanc l. cũ similib. allegatis in gl. vř φ licèt fratres † minoresa nõ
1 possint aliquid habere in proprio vel cõmuni, tñ legata eis relicta
a pro alimētis possũt capere, bquia potius in facto, quã in iure cõ
b sistunt. Sed cum isti pro nulla re temporali in iudicio esse possint, quis petit istud legatum? Dixi in libello minoricarum, & per istã
2 l. fuit defensa regula fratrum minorum. Legatum †tamen in annos singulos, seu legatum annuum habere non possunt: quia aliquid proprietatis habet.

ADDITIONES.

† Claud. ¶Legatum. Vide ad huius legis ampliationem, l. si victum, j̃. de re iu. & quod ibi Imo. & Alex. dicunt.
a Pom. ¶Fratres minores. Vide ad hoc Alex. in l. si Stichũ. §. j. in fi. j̃. de ver. obl.
b ¶Pñt capere. Fratres minores sũt capaces alimētorũ, vide bar. in l. seruos ad custodiã tēpli. j̃. de ali. & cib. leg. vide bal. in auth. ingressi. C. de sacr. eccle. & vř de mēte bal. in l. j. de his, qui ad lib. perue. nõ poss. per Ang. Imo. & Lu. in l. si Stichum. §. stipulatio. in prin. de verb. obl. Adde pulchrè quod voluit Abb. consil. 40. φ frater minor sit capax annui redditus pro expensis studij.

LEX XI.

Capitis. Iuriscõsultus ponit hic tria genera capitis diminutionis, quæ nota.

Quibus ex causis maiores vigintiquinque annis in integrum restituantur. Rub.

LEX PRIMA.

a Hvius edicti. aPrimò cõmēdat edictum, & ponit eius summariũ. Secũdò ponit verba edicti ad literam. Secunda ibi, verba.

ADDITIO.

a ¶Huius edicti. No. de clausula gñali. Si qua mihi iusta cã. & bar. in l. seruo ĩuito. §. cũ ꝑtor. ad Treb. & l. diuus. de re iu. & in l. si is, ad quē. s̃. de acq. hrd. & in l. j. C. de sen. aduer. fis. lib. x. cũ cõcor. tenet, φ non conceditur restitutio propter læsionē ex negligētia vel supina ignorãtia. Sed Cy. & bal. in l. j. C. de cond. indeb. tenēt cõtrariũ, dũmodo sit illata extorsio per l. illicitas. in prin. de off. præsid. vide quod no. bal. in l. j. ad fi. C. de requiren. reis.

a §. Verba autem. aIstud edictũ diuidiť in quatuor partes. Primò prouidet absentib. vel iusta causa impeditis. Scđò ꝑuidet ɔ̃ eos. Tertiò ꝑuidet contra negligentiam magistratuũ. Quartò ponit clausulã generalem concedendæ restitutionis. Secũda ibi, item si quis. Tertia ibi, cum vede re magistratus. Quarta ibi, item si quã.

ADDITIO.

a Pom. Verba autem. Vide Alex. in l. cum quidam. j̃. de acq. hære.

LEX II.

Hoc edictum. Iuriscõsultus tractat hic de vltima parte edicti.

LEX III.

1 *Minæ illatæ à persona verisimiliter timenda, inducunt iustum metum.*
2 *Citatus ad locum suspectum, non cogitur ire.*

1 Metus. Quærit gl. †an minæ faciant iustum metũ? Gl. tenet hic, φ sic, per l. interpositas. C. de transactionibus. Et intellige, qñ minæ sũt illatæ à ꝑsona verisimiliter timēda, vt à quodã tyrãno, vt est casus in l. Fulcinius. §. j. q̃b. ex cau. in pos. ea. vel ab alio hoĩe pestilētioso. l. j. C. si qs Imper. ma. Ita dēt intelligi C. quod
2 met. cau. l. metũ. ¶† Vltimò a gl. allegat istũ textũ, qđ citatus ad lo
a cũ ei suspectũ nõ cogitur ire. ad hoc ĩ. ad Treb. l. de ætate. & extra, de rescrip. c. statutũ. lib. 6. Ad hoc j̃. de legationibus. l. sciendũ.

ADDITIO.

a Barb. ¶Vltimo. Adde Bar. in l. de ætate. Bal. in l. ex quacunque. s̃. si quis in ius voc. non ierit.

LEX XV.

a Ab hostibus. aNota, φ bonis absentis ɔstituitur procurator. Pro hoc l. j. j̃. de priuil. cre. ¶Not. gl. quæ incipit, & si, id est, quamuis &c.

ADDITIO.

a Ab hostibus. Vide quæ dixi in l. muto. §. fi. j̃. de tut. & quæ no. Bar. in l. ignorare. in fi. C. de rest. mi. Et ad istã gl. vide oĩno Imo. in l. qui bona. §. si alienas. in versi. item addo. inquãtũ dicit, φ si dñs, &c. de dã. infec. & vide Bart. in l. j. in prin. j̃. de bo. aut. iu. poss. vide Ang. in consi. 114. per Imo. in l. si qs instituatur hæres in diem, post Bal. & Ang. j̃. de hære. insti. & ibi Pau. de Cast.

§. Non autem minus. Gl. ponit hic bonã materiã, vtrũ ille, qui est natus apud hostes, sit spurius, vel habeat ius postliminij? Dic vt in ea.

LEX III.

1 *Dictio, postea, denotat modicum tempus.*
Testis, qui dicit Titium possedisse tanto tempore, & plus, qũo probet, remissiue.
2 *Quando lex non distinguit, an distinguendum sit, remissiue.*
3 *Statutũ de absentibus, vel aliter impeditis, intelligitur cũ adiectione, postea ve. Abesse ēt dicitur quis in illo modico tempore, quo se præparat ad eũdũ. & nu. 4. Et sic potest petere restitutionem.*
4 *Negligens quis non dicitur in illo modico tempore dato ad se præparandũ ad petendam restitutionem in integrum.*
5 *Restitutio ad quid impetretur.*
Restitutio est in pristinum statum repositio.
6 *Vsucapio si est cõpleta in præsentia per modicum tempus, & sic domino negligente, an ei dabitur restitutio, vt tempus absentiæ subducatur.*
7 *Indefinita non æquipollet vniuersali, quando resultat prauus intellectus.*
8 *Negligens hodie, quando præsumatur retro fuisse negligens.*
9 *Iudicium rescindens est officium iudicis.*
10 *Libellus an requiratur in officio iudicis rescindente, & litis contestatio.*
11 *Officium iudicis rescindens, quando incipiat competere.*
12 *Restitutio in integrum, intra quantum tempus petatur, & terminari debeat.*
13 *Officium iudicis rescindens ad quid detur.*
14 *Libellus in officio rescindente, quomodo formetur.*

Sed quod simpliciter. Br̃ hoc ītē dit, ſm lec. q̃ intēdo teneř. Qđ disponitur de tpe absentiæ, itell'r de modico tpe, qđ excurrit postea, si in eo qs ñ fuit negligēs, φ arbitrio iudicis determinať. h. d. cũ l. seq. & diuidit in quatuor ptes. Primò ponit dictũ. Scđò illud declarat. Tertiò illud probat ꝑ rõnē. Quartò illud deducit in practicã. Scđa ibi, vt si. ſm lec. q̃ teneo. Sed ſm lec. gl. secũda incipit ibi, nõ qñcũque. Tertia ibi, in l. ñ. n. Quarta ibi, totũq;. In text. ibi, accipiēdũ ē. i. accipiēdũ est cũ ista adiectione postéave, ſm Pet. sed ſm gl. illa verba erãt in edicto, φ nõ habemus. Iste §. legiť in j. parte trib. mo. Duob. modis ſm gl. Tertio mõ ſm Petrũ, & melius, & notabilius in 2. parte legitur duob. mod. i gl. In tertia & quarta pte nõ ē variatio aliqua. Legemus ergo ꝑ partes, postea examinabimus mãm. ¶Op. ad pricipiũ, qa ista verba, posteáve, nõ reperiũtur in edicto. Sol. dt gl. fateor, sed erãt in quodã edicto, qđ nõ habemus, & erãt q̃dã verba vř ponũť in gl. sup verbo, ꝑtor edixit, q̃ vide: & illud φ glo. dt, φ si fuit absens ꝑ xx. annos, nõ tñ restituiť totũ illud tps, ītellige, qñ qs fuit læsus vsucapione triēnij. Licet. n. ꝑ xx. annos fuisset absens, tñ solũ triēniũ eũ læsit, & sic solũ istud tps restituiť. Secus si fuisset læsus in ꝑscriptiõe 20. ann. qa totũ illud tps restitueref eadē rõe, ſm
1 hãc lec. no. Vide gl. q̃ no. ē, †φ hæc dictio, postea, dnotat modicũ tps: & sic iducit ad qõ. de teste, q dixit aliquē possedisse tãto tpe & plus. Quã q̃st. hic examinat Gul. Ego examinaui in l. cum furti. j̃. de in lit. iuran. Cy. ponit in l. si quis in suo. C. de inof. testa. tetigi in

2 l. & si post tres. s. si qs cau.† Scđo not. gl. hic, ꝙ vbi lex non distinguit, nos tñ distinguemus. qđ dic, vt ĩ l. de pretio, de publici. in rē act. Scđo mō legit in gl. vt ista verba, posteáve, essent posita in edicto posito in l. j. s. e. Et ad illa verba ꝯtinuabātur, ꝙ totū diuinare ē. Dicas ergo ſm Pe. ꝙ ista verba, posteáve, nō sunt verba edicti, sed Iurisc̄ōsulti dicētis, ꝙ edictū s. simpl'r positū, de absentibus, vel alio mō ĩpeditis, dēt intelligi cū adiectiōe, posteáve, q̃ adiectio ad
3 modicū tp̄s refertur, & hæc lectura magis placet. ¶Ex quo nota,† ꝙ vbicunq; statuit̄ aliquid de absentib. vel al'r impeditis, intelligit̄ cū adiectione, posteáve, qđ est valde not. Et eadē rōne putarē esse dicēdū, ꝙ leges, q̃ dn̄t absentē intelligi ab eo die quo incipit abesse. l. abesse. cū l. seq. ĩ. eo. dēnt intelligi antea, vel intra illud modicū tp̄s, quo se præparat ad eūdū, ꝑ istū tex. & ar. l. si pecuniā. in prin. ĩ. de ꝯdi. cā dat. Et hoc ēt dēt dici, ꝙ illud, ꝙ dr̄ in l. diuus. s. de ĩ integ. rest. ꝙ ille, q ē læsus in vno die, intra vnū diē dēat petere restōnē, intelligi pōt illud modicū tp̄s, ꝙ sibi dat̄ ad præparādū se. an̄. n. dr̄ nō negligēs, casus ē hic. ¶Sū expeditus de prima parte, venio ad
4 scđā ꝑticulā. Et quo not.† ꝙ modicū tp̄s, a in quo qs dēt se ꝑparare, hr̄ pro absentia, vt sic posset petere restōnē, & in hoc oēs ꝯcor-
5 dāt.† Sed ad qđ impetraret̄ ista restō? In hoc sunt lec. diuersæ, qa Bulg. & Io. dicebāt restōnē ꝯpetere, vt subducat̄ de medio tp̄s vsucapiōis, ex quo cœpit abesse, siue sit primū, siue ſm, siue vltimū. Marc. Plac. & alij dicebāt restōnē peti ad rē ipsam, & sic glossabāt ibi sup verbo, restōnis. Pro Mar. & sequacibus facit. ĩ. eo. l. Iulia. §. eū quoque. & ĩ. de ꝯd. cau. da. l. si mulier. & l. licet. ĩ. de iure do. Pro eis vr̄ casus ĩ. e. l. ait ꝑtor. §. itē ei. In ꝯriū vr̄ casus pro Bul. & Io. s. de proc. l. ꝙ proprio. §. itē quærit̄. vbi vr̄ ꝙ dēant esse duo iudicia. Primū rescindēs, quo tollit̄ obstaculū vsucapiōis. Scđm rescissoriū. s. quo repetitur res. Pro hoc vr̄ casus ĩ. e. l. si qs stipulatus. vbi restituit actio, nō res. Veritas est ista, restitutio est in pristinū statū repositio. l. ꝙ si minor. §. restō. s. tit. ij. Aut ergo ꝑ absentiam quis fuit læsus in perdēda possessione, & dn̄io: tūc per restōnē ꝯsequitur vtrūque, & erit vnū iudiciū, vt ĩ. e. l. ait ꝑtor. §. itē ei. Aut per absentiā nō fuit læsus in possessiōe, qa antè eā ꝑdiderat, sed fuit læsus in perditiōe dn̄ij ꝑ vsucapionē: & tūc restō reponet eū in pristinum statum, vt habeat rei vendicationē, sicut primò. Nō autē restitueretur res, quia eā nō habebat. l. si qs stipulatus. ĩ. eo. Nunc ad ꝓpositū, in text. ponitur ꝙ ante absentiā qs perdiderat possessionē, sed vsucapio fuit ꝯpleta in absentia, vel intra modicū tp̄s, vnde merito nō restitueret̄ ad rē, sed vt subducatur obstaculū vsucapiōis de medio. Et sic est vera opi. Io. & Bul. ꝑ istū tex. hic in l. n̄ra. Ex prædictis hēs modū formādi libellū, qđ ĩ. clarius dicā. ¶Venio ad tertiā partē. hic dr̄, ꝙ ille, q differt, & est negligēs, nō dēt audiri, q̃ro
6 qūo hoc intelligit̄? Pone† vsucapionē ꝯpletā esse in p̄ntia ꝑ modicū tp̄s, & sic dn̄o negligēte, an ei dabitur restitutio, vt tp̄s absentiæ subducatur? In hoc sunt opiniones inter glossatores n̄ros præ-
b dictos. Dicebāt b Mar. Pla. & Old. nullo mō restituēdū: & hoc probāt ex isto textu, qui dicit simpl'r eū, q differt restōnē, nō esse audiendū. Io. & Bul. dicebāt eū esse restituēdū, vt subducat̄ tp̄s absentiæ de medio, & tm̄ minus, quantū fuit illud, quod cucurrit in negligentia. & sic intelligunt hic, dū dr̄ eū, qui differt restōnē, nō restituēdū. s. ad totū tp̄s. Gl. n̄ræ tenent opinionē Io. & Bul. hic, & in l. ꝙ tpe. C. de rest. mil. & Inst. de actio. §. rursus. & Dyn. ibidē. idē tenēt Pe. in d. l. ꝙ tpe. tenet opinionē aliorū, & Cy. sequitur eum, & Gul. hic, & ēt Iac. But. tenebat gl. n̄ras. Videamus ergo rōnes pro vtraq; parte. Et ad examinādū istā q̄ōnē, primò ponā rōnes, quæ faciūt pro Mar. & ad eas ēt singl'r rn̄debo. Scđò ponā rōnes Ioānis, & ad eas ēt singl'r rn̄debo. Tertiò ponā rōnes & solutiōes Doctorū, & eas dānabo. Quartò & vlt. dicā, & ponā qđ mihi videbitur. Et iste §. facit pro opinione Mar. q dicit nō restituēdū simpl'r. Et gl. rn̄det nō restituēdū. s. ad totū tp̄s, sed ad tm̄ minus, q̃tum in p̄ntia fluxit. Cōtra hoc facit, qa tex. dicit simpl'r n̄ audiēdū, qđ† æquipollet vl'i. l. si plurib. ĩ. de le. ij. Sol. hoc verū, nisi resultaret prauus intell's, ꝙ esset, vt patebit ex rōnib. ꝯriis. Scđò negligētia circa vnum nocet circa aliud, vt in q̃rela, in qua adhibita negligētia priuat hæreditatē. Idē in negligentia adhibita circa petendā bo. pos. l. scimus. in fi. C. de inoff. test. Sol. Ibi loquitur in volētib. acquirere: sec⁹ aūt in perdētib. l. itē si res. in prin. & qđ ibi notat̄, de alie. iu. mut. cā. fac. Tertiò vr̄ casus s. ꝓx. §. si dāni. vbi negligētia adhibita in scđo decreto dato in p̄ntia, priuat restōnē, q̃ ꝯpetebat ꝯ primū decretū datū in absentia. Rn̄. ibi fuerūt duo. s. negligētia ptis, & factū iudicis qđ factū iudicis ptis esse vr̄, l. j. C. si in cau. iud. pig. & C. de euict. l. si ob cām. & ĩ. de euic. l. si p⁹. §. j. Hic verò fuit vnū tm̄. s. negligētia ptis. Quartò tp̄s ꝯputat̄ à die reuersiōis. C. de tēp. ĩ integ. resti. l. fi. Sed ꝯputādo tp̄s isto mō, nō posset petere restōnē in integ. ergo, &c. Sol. qđ ibi dr̄ à die reuersionis subaudi, & læsionis cōpletæ, scđm glo. ibi positam, & ēt hic, & sic tempus restōnis adhuc restat. Quinto postq̃ fuit p̄ns, potuit agere ꝑ se, & sic erat tutus iure cōi, & sic nō dat̄ ei restō. l. in cāæ. s. de minorib. Rn̄. illud verum, nisi in perdēdo illo iure fuerit læsus, vt l. j. & l. fi. in prin. s. de dolo. Læsus autem fuit propter tp̄s primæ absentiæ, quæ si non fuisset, nō esset ꝯpleta vsucapio. Sexto, ille nō dēt restitui, q eodē mō fuisset dānificatus, si p̄ns fuisset negligēs. l. pe. ĩ. e. sed iste est hmōi, qa ꝑsupponit̄ ꝙ olim fuerit negligens, cū hodie sit negligēs. l. si hi q. C. de adul. & ar. l. cū qs. C. de naturalib. liber. & l. moueor. C. si seruus exporta. vene. & l. j. §. si magistratus. ĩ. de magistra. conue. Et ista fuit ratio Gul. Sed rn̄deo, ꝙ in l. si hi qui, & l. cū quis. sunt casus
8 speciales. Ad illud verò† ḡnalē, ꝙ retro ꝑsumit̄ tale fuisse, rn̄deo, ꝙ nō procedit, q̄n p̄ns status hēt retro ꝑ aliquod tp̄s ꝯriū, necessariā ꝑ n̄tiā, seu volūtatē. Exēplū, licet res hodie sit serua, nō tñ præsumitur retro fuisse serua: quia retro est dare de necessitate aliqđ tp̄s, ꝙ retro fuit libera. l. sicuti. §. sed si quæratur. si ser. vend. & not. ꝑ gl. & Doct. in l. si prius. ĩ. de no. ope. nū. Idē in seruo, licet sit fugitiu⁹, hodie nō præsumitur, ꝙ retro fuerit fugitiuus. l. 4. ff. de probat. qa de necessitate est dare aliquod tp̄s, saltē infantiæ, in quo non fuit fugitiuus. Ita dicebat Old. in l. j. §. si magistratus. ĩ. de magi. conue. Ita in proposito, licet fuerit hodie in negligētia, nō præsumitur, retro fuisse negligēs, quia est dare aliquod tp̄s, in quo nulla negligētia possit ĩputari, saltē tp̄s infantiæ. Septimò, quia qui est negligēs in maiori ꝑsumitur in minori. l. j. C. ne fideiuſ. do. den. Qui. n. vult dare vigintiquinq;, vult dare decē. l. j. §. si stipulanti. in fi. ĩ. de verb. obli. Sed iste fuit negligens in vltimo tpe, quod est plus, ergo &c. Rn̄. ꝙ ꝑdicta sunt vera circa idē tp̄s, sed hic est diuersitas tpis, quæ tollit ꝯriū. Octauò, finis firmior dēt ĩspici, vt ex eo colligat̄ vtrum restō dēat dari, vel denegari. l. 3. §. scio. s. de min. Rn̄. ex his q̃ ibi dixi apparet solutio. Nono restō dēt ꝯcedi, ꝙ per hoc nō ꝑiudicetur alicui actui, aduersus quē nō debet dari restitutio l. 3. §. sed vtrū. de minorib. Sed si daret̄ restō, vt subducatur tp̄s ꝙ curreret in absentia, destrueret̄ præscriptio, q̃ est ꝯpleta in p̄ntia, ergo fieri nō dēt. Sol. illud qđ dr̄ in §. sed vtrū, loqtur in his quæ separabilia sunt: secus si sunt ꝯnexa, & inseparabilia. C. si in cōi eadémque cā. l. 1. sed hic est hmōi, ergo &c. Præterea nō præiudicat̄ illi tpi, qđ cucurrerit in p̄ntia, ꝙ tanto minus de tpe restituitur. ¶Venio ad ſm. s. pro Bulg. & Ioā. & pro eis vr̄ casus C. de resti. mil. l. quo tpe. in eo ꝙ dicit, medii tpis. Rn̄d. ſm Mar. al'r, ibi ponitur casus, vt ibi notatur, & sic nō facit pro eis. Scđò vr̄ casus in l. cum miles, in prin. ĩ. eod. quæ vr̄ hoc expressè dicere, & est forte argm̄ ad hoc. Sed rn̄dent illi, qui tenent opinionē Mar. ꝙ ibi non possit imputari negligentia dn̄o, qa erat absens hr̄s, vel nō apprehenderat possessionē, vel dn̄s ignorabat. Tertiò probat̄ per l. necnon. §. si quis sæpius. ĩ. e. vbi vr̄ casus. Sed rn̄deo ꝙ ille §. est dubius, & al'r intelligi pōt, vt ibi nota. Quartò, quia pœna nō dēt egredi delictū. l. rescriptum. ĩ. de his quibus vt indign. Sed fuit negligens in parte tēporis ergo nō dēt in toto puniri. Sed pōt rn̄deri ꝙ in toto vr̄ negligens, qa illud tp̄s ꝙ præcesserat, nullam læsionē fecerat, & sic ꝑinde eēt, ac si amisisset actiōē, quę ab initio tātitpis fuisset. ¶Venio ad tertiū, & pono determinationē Doctorū. Dy. dicit opi. Io. & Bul. eē veram ꝑ l. fi. in fi. C. de temp. in integ. restit. vbi dicit ꝙ est casus. Sed Petrus rn̄det, ꝙ illa dēt intelligi, q̄n præscriptio ꝯpleta est in absentia, ꝙ est diuinare. Tu rn̄de al'r, ꝙ ibi loqtur ĩ tpe petēdæ restōnis ꝙ est vtile quo ad hoc, vt in absentia non currat, vt ibi patet. Vnde in absentia ipso iure non currit, nec ibi loqtur de restōne, sed si curreret, & finis præscriptionis caderet in tp̄s p̄ntiæ, tunc non restitueretur tenēdo opinionē Marti. qa cessat æqtas, vt hac lege dr̄. Alii, vt Gul. de Cug. tenent idem. s. opi. Bulg. & Io. per auth. qđ si quis. C. de ꝑscr. lō. temp. & in corpore vn̄ sumitur. vbi licet ꝑscriptio compleatur in p̄ntia, non tñ perdit priuilegium, qđ hēbat ꝑp absentiam. s. ꝙ tp̄s duplicetur, & sic vr̄ casus. Sed rn̄deo ꝙ ibi ipso iure non currit, & iō nō q̃ritur de restōne. Si. n. cucurrisset, non daretur restō, quia cessat æquitas, ſm Marti. Alii, vt Iac. But. tenent idem. s. opi. Io. & Bulg. s. ꝙ oē tp̄s absentiæ subducatur. l. necnon. §. si quis sæpius. ĩ. eo. & ꝓbat ꝑ rōnē. Nam solū tp̄s præsentiæ non potuisset perficere vsucapionē, sed cū alio. s. immisto tpe absētiæ, sicut in legatis. Nam prima legata sine vltimis, nō excedunt Falcidiam, & ꝑp vltima oīa defalcant̄, vt ĩ. ad legem Falc. l. pęnales. §. annua. & l. ĩ q̃titate. §. sed & si legata. & quod ibi no. & C. đ inoff. do. l. j. sed pt̄ rn̄deri, qa hoc nō vr̄ ḡnal'r verum: nam eo ipso, ꝙ cucurrit aliqua ps tpis, illa operatur effectū suū, qa actio ē effecta minoris vitæ, vt statim dicam. Alii vt Pe. & Cy. sequendo eū tenent opi. Marti. ꝑ hāc l. ĩ fi. & ꝓbāt ꝑ rōnē, q̃ mō tetigi. Tp̄s verò, quòd currit in absentia, facit actionem minoris vitæ, & in hoc læsus est absens. Sed aduersus istam læsionem non pt̄ restitui. l. pr̄ q castrēse. ĩ. de castrē. pec. & l. qui bis. ĩ. de verb. obli. Si ergo cōpleta est vsucapio in p̄ntia, ꝑinde est, ac si ab initio habuisset actionem tantæ vitæ, q̃tę ĩ p̄ntia perdidisset. Nō ergo dēt restitui, quasi totā ꝑscriptio ĩ p̄ntia cucurrisset. Sed certè licet istud dictum Pet. sit verum ĩ aliquo casu, tñ non est verū ḡnal'r, vt statim dicā ponendo solu. q̃ teneo. Odof. voluit concordare istas opiniones, dicens, Aut reuersus

ADDITIONES.

a ¶Modicum tempus. Vide in l. quod tempore. C. de resti. mil. & ibi per Cyn. & bal. quæ probatio requiritur in primo iudicio, an sufficiat summaria.

b Dicebant. Vide Pau. de Cast. in l. diuortio. §. non solū. ĩ. sol. mat. vbi refert, ꝙ ista opi. communiter tenetur.

uersus ignorat rē suā vsucapi,& habet locū opi.Bul.& Io.aut sciuit,& habet locū opi.Mar.& sequacium.Hoc tenent Ia.de Are.&
a Cy.Sed hoc mihi nō placet,a qa si tota p̄scriptio cucurrisset in p̄ntia,ppter iustā ignorantiā restitueretur,vt no.in l.cum filius.§.in hac.ꝟ.de verb.oblig.& p Dy.i l.ad Diem.eo.tit.& in c.si qs in ius.ex.de reg.iu.lib.6.¶Venio ad quartum.s.ad opinionem,quam te
b neo.Pro cuius euidentia dētis scire,ꝙ qdā sunt p̄scriptiones,[b] in qb.ālibet pars temporis operat effectum suū,vt p̄scriptio,q̄ currit ꝯ actionē personalē,p q̄ princip l'r reo nihil q̄rit,sed actor perdit actionē suā p suā negligētiā.l.sicut,& l.cum notissimi.C.d̄ p̄scrip.30.vel xl.ann.& ī his pcedit determinatio Pet.q̄ s̄.tetigi,qa ad illud tp̄s,qd̄ in absentia cucurrit,restitui n̄ pt.& ad illud, quod currit ī p̄ntia,n̄ restituit, quasi actionē tātæ vitæ perdiderit,vt dictū est.pro quo vr̄ casus s̄.de mino.l.fi.& in his procederet opin.Mart.& sequaciū.Quædā sunt præsciptiones,q̄ nō opant effectū suū ī qualibet parte tēporis,imo nullo mō operātur,nisi toto tēpore cōpleto,vt ī præscriptione ꝯ dn̄iū alterius:non.n.q̄rit mihi p̄scribēti aliqd de dn̄io,nisi toto tpe decurso.l.vsucapio.ꝟ.de vsu.& C.de præscr.lōg.tēp.l.sup lōgi.Nec exceptio q̄rit ꝯ dūm,nisi toto tpe decurso.l.si quis emptionis.C.de præsc. 30.ann.Et ex his apparet,ꝙ in oī die vsucapionis fuit læsus. Dēt ergo subduci tēpus absentiæ.Et hoc probat tex.optimè ī d.l.cum miles.ꝟ.eo.& l.qd̄ tpe.C.de rest.mil.non cauillādo l'ram,& l. nec non.§. si quis sæpius.ꝟ.eo.Nūc ad propositum,in §.nostro est verior lect.Io. & Burg.qa loq̄t in p̄scriptione rerū qd̄ apparet,cū dicit,si inchoata sit bonæfidei possessionis detentio.Quod intelligo verum,nisi tantum tempus cucurrisset in præsentia, qd̄ absorbuisset tēpus petendæ restitutionis,vt statim dicam;cùm quærā quando istud ius incipiat competere.

His expeditis.q̄ pertinēt ad lect.§. venio ad mām,quæ hic tractatur ī gl.Et dētis scire,ꝙ est duplex ius.s.officium rescindēs,& istud est in integ.restī. q̄ postulat. Est & aliud,qd̄ dr̄ iudiciū rescissorium,& istud vocat actio rescissoria,quæ intētat post habitā restōnē in integ.de qua ī l. nec nō. §.exēplo.ꝟ.e.& l.fi.C.e.& l.ab hostib.de cap.& postli.reuer.& Inst. de act.§.rursus.De primo videamus.s.de officio rescindenti.Circa qd̄ q̄ro primò,qd sit.Scd̄ò,qn̄ cōpetat.Tertiò ad quid.Quartò
9 intra quæ tempora.† Ad primū [c] dn̄t qdā, ꝙ istud iudicium res-
c cindens est actio rescissoria, & hoc tangit paulo an̄ fi. gl.sup verbo, restōnis.ibi sed quidam dn̄t maioribus iure actionis subueniri,asserētes rescissoriā statim eis reuersis dari,&c. & fundant se per legē fi.C.eo.vbi innuit,ꝙ statim isti rescissoriæ præscribat,ergo est nata.Sed dic,ꝙ ibi præscribitur, hoc est eius natiuitas impedit,sed currit tp̄s officio rescindendi,hoc est,beneficio petendi restōnē ī integ.Dicit ergo gl.hic,ꝙ hoc est offin̄ iudicis, ꝙ impetrat à p̄tore viuo,q dat restōnē authoritate edicti prætoris mortui ad instar minoris,s̄.de mino.l.ꝙ si minor.ī fi.qua restōne habita intentabitur rescissoria.Istud est verū, ꝙ est offin̄ ſm omnes Do.vt pbat p tex.in l.si quis stipulatus.ꝟ.e. Et ego pbo p rōnē, nā qn̄q; verba edicti referunt ad iudicem,tunc ex illo edicto idu cit offin̄ iudicis,& ad ip̄m iudicis offin̄ recurrit , vt patet in edicto de minoribus,vbi dr̄,vtique q̄ ea res erit aīaduertam. Ex quo orit offin̄ iudicis,vt.in d.l.ꝙ si minor.s̄.de minori.in fi. & no.ī l. si soror.C.de colla.facit l.j.in prin.ꝟ.de colla.bo.Dixi plenè in l.1.ꝟ. de cond.ex lege.& l.3.de ali.le. vers.q̄ro quo iure.vbi vr̄ casus.Sd̄ istud edictū est huiusmodi: dt.n.si qua mihi iusta cā videbit.&c.
10 ¶†Sed quæro qualis sit istud offin̄ iudicis,vtrū requirat [d] libel
d lus,litis ꝯt.& siia?Inn.ex.de ī ite.rest.c.cū ex l'ris,vr̄ dicere,ꝙ aut istud offin̄.s.restitutio,imploratur circa illud,ꝙ factū est ex iudiciū,& tūc reqrit libellus,litis ꝯtestatio,& similia,vt in ca.fi.ex.de off.iu.Et hoc ē,qd̄ dr̄,restō dēt dari cā cognita.l.in cāæ.§. cā cognita,s̄.de mino.Aut petitur aduersus sn̄iam,& tunc pt expediri summariè,vt in offō iudicis.Primū placet. Sed in hoc vltimo ego dicerē sic,Aut restō petit aduersus aliqd̄ factū in iudicio,prę terq̄ aduersus diffinitiuā sn̄iam,& tunc sine libello & litis ꝯtest. fiat sūmariè,vt d.c.fi.Sic ītelligo l.diuus.s̄.de ī iteg.rest.& qd̄ no. in l.fi.C.vbi & apud quem.Si verò petit aduersus diffinitiuā sn̄iā, tunc puto ꝙ dēat dari libellus,& lis ꝯtestari.Qd̄ apparet,quia ī integrū restō & app'lo equiparant.l.p̄ses,s̄.de mino. sed ī cā app'lonis,quæ agitat vtraq; pte p̄nte,dēt lis ꝯtestari.l.1.C.ne liceat in vna eadēque cau.tertio puo.ergo & ī ista restōne.Præterea hoc pbatur ī l.minor āt magratus.§.1.s̄.de mino.vbi apparet,ꝙ quādo petit restō aduersus sn̄iam,dēnt cāæ inseri,& n̄ obscurè,& incoloratè peti.Ergo apparet ꝙ dēt fieri solēniter.Præterea cū restō ī integrum possit peti corā alio iudice superiori,qs dicet hoc fieri p officium iudicis mercenariū actioni dseruiēs,cū d̄ prima cā cognouerit?Certè non video,qa illud, qd̄ dixi de lite ꝯt.ītellige qn̄ hæc cā agitat qualibet pte p̄nte.Si verò agitat pte absente, tunc posset pueniri ad diffinitiuā,ēt lite n̄ contes.qd̄ tangit hic in gl. ibi,quia tm̄ in primum statum restituit, videtur quod etiam absente parte altera possit dari,&c.Quod intellige,vt plenè no.per Do.C.si vt se ab hære.absti.auth.si omnes in vlti. quæstio.

11 Venio ad secundum.s.qn̄ incipiat †cōpetere istud offin̄ iudicis.Gl.hic,& rl. fin. C.de tēp.in ītegr.rest.rn̄det,ꝙ à tpe reuersionis,subaudi,& læsiōis cōpletæ.Et ex hoc seq̄t vna talis ꝯsequētia.Pone,ꝙ incepta est p̄scriptio xxx.ann.me absente p annum,postea reuertor & sto p̄ns xxix.annis. Certè finita præscriptione po tero petere restitutionē ad illū annū q cucurrit in absentia.Ita tenet hic gl. circa fin.& ibi,itē si fuit absens primo anno,& c.vide glo.Itē ex hoc vr̄,ꝙ si ꝯ minorē 25.ann.vltimo anno inciperet currere p̄scriptio 30. annis,qd̄ finitis 30.annis posset petere restōnē in integ.& sic cū eēt 55.an.vel 65.si poneremus in præscriptione xl.an.vt no.in l.fi.C.d̄ tēp.in inte.rest.petē.& l.fi.C.de præsc.30.vl' xl.an.Iac.de Aren. & Pet.hn̄t hoc p incōueniēti,vt no.in l.fi.C.de tēp.in integ. rest.in 5.q.Nec mirū,cū n.ipsi teneant opi.Mar.s.ꝙ qn̄ p̄scriptio cōpletur,& currit in presentia,non restituitur aliquo mō,vt s̄.dixi,merito ista qō nō pcedit sed pcedit ista qō,tenēdo opin.Io. & Bul. Do.Iac.But.instit.de act.§.rursus.tenet gl.simpl'r,& plus nō examinat.Gul.de Cug.q tenet opi.Bul.& Io.vt vidistis,dicit ꝙ aut tēpus quod currit in presentia,est minus quadriennio,& p̄t dari restō, Aut est plus quadriennio,& tunc secus,ne sit melioris ꝯdōnis ille,qui plus ē negligens.q̄ ille q minus ē negligēs.Ille.n.ꝯ quē tota præscriptio cucurrit ī absentia,hēt quadriēnum,& nō plus:ille verò,ꝯ quē modica cucurrit ī absentia,vel p̄ntia,posset hēre 29. annos,qd̄ eēt inconueniens,ſm istam opi. Tempus quod currit in præsētia,operatur duos effectus.s.quod complet præscriptionē & ꝙ absorbet tempus petendæ restōnis in integ.Hoc vr̄ ꝯ casum l.nec non.§.si quis sæpius.ꝟ.eo.vbi dr̄,ꝙ si quis sæpius cā reipublicæ abfuit,ex nouissimo reditu tempus restōnis esse cōputādum.Prout.n.ibi loquitur in tpe petendæ restōnis, vt ibi dixi ſm Ia.de Are.nō dēnt ꝯputari ex nouissimo reditu, imo tēpus primi reditus minueret de tpe petendæ restōnis ī integ. ſm prædictam opi.& sic opinio Gul.vr̄ ꝯ casum dicti §.mihi vr̄ sic dicendū. Qn̄q; præscriptio habet duo tpa, quia cœpit in præsentia,& finitur in absentia:& tunc fateor,ꝙ currit tp̄s à die reuersionis,seu restōnis.l.fi.C.de tē.resti.in integ.ſm oēs qn̄que cœpit in absentia & finita est in præsentia,& tunc ſm Mar .& sequaces ista qō non habet dubium , quia non datur restō,ſm nos,q tenemus restōnem dari.Aliquo casu pcedit dubium,quo casu dic,aut erat in potesta te mei,qui sum reuersus,ne finiret læsio incœpta, quia poteram agere,litem cōtestari,& siia:tunc puto veram opi.Gul.s.ꝙ si currit in p̄ntia tm̄ tp̄s,quantum est quadriēnium,hodie nō restituat. Si cucurrit minus in eo tpe,quod restat,p̄t petere restōnem.Hoc patet per rōnem suam.Hoc etiam pbo,qn̄ negligentia adhibita in vno,tollit id qd̄ est cā alterius beneficij, tunc negligentia nocet in illo bn̄ficio.l.fin. C.de his qui à non dn̄o ma.& no.l.item si res.in prin.ꝟ.de ali.iud.mut.cau.fa.Sed hic,cā rēstōnis concedendæ ꝯ cōcedētem præscriptionem,q̄ cucurrit in absentia,est æquitas,quia ille n̄ potuit se iuuare.Cā,quare non dat restō ꝯ præscriptionem,q̄ currit in p̄ntia est,qa vr̄ consentire,& alienare.l.alienationis.ꝟ.de verb.signi.& iō per istam patientiam p̄iudicat,ēt in tpe petendæ restōnis.Ad qd̄ optimè facit s̄.pxi.§.si dāni. Præterea,video in filio instituto sub ꝯdōne p̄tatiua,si negligit implere ꝯdōnē,& si reperit se læsum & præteritum,non p̄t ꝯqueri,qa ī p̄tāte sua erat ne læderetur.l.suus quoque.§.j.& 2.ꝟ.de hære.insti.Ita hic cū in p̄tāte sua erat, ne læderet,læsus non dēt audiri.Pro hoc facit,quia sequerētur incōueniētia illa,qa peioris condōnis eēt minus negligens.q̄ plus & ꝙ plus de tpe hēret ille qui plus negligeret,q̄ ille q minus quæ absurditas dēt euitari.l. scire oportet.§. aliud ꝟ.de excu.tut.Si verò non erat in sua p̄tāte impedire,ne læ-
e deretur,[e] tūc procederet gl.& tp̄s inciperet currere à die læsionis completæ,sed p mille annos differret,l.1.§.annus.ꝟ. qn̄ actio de peculio est annalis.& l.bouem. §.pe.de ædil.edic.Exēplum,pone ꝙ testator me substituit filio suo post mortem suam sub cōdōne, si intra annum à die mortis testatoris darē decem Titio:mō ītra annum:qa eram absens causa reipublicæ nō dedi,adhuc nō sum læsus,qa non extitit cōdō substitutionis,Certū est,ꝙ cōdōne pēdente debeo restitui.ꝟ.eo.l.Iulianus.§.eiu quoq;.etiam si multum differatur condōnis euentus vltra quadriennium.d.§.annus.& d. l bouem.§.pen.Prædicta vera,nisi læsio contingeret ex sententia iudicis,tunc enim receptum est propter vtilitatem , vt à die latæ sententiæ currat tempus,non expectato conditionis euentu.infra.quando appel.sit.l.j.§.biduum. Quandoque præscriptio habet plu-

ADDITIONES.

a ¶Non placet.Adde Bart.in l.Emilius.s̄.de min.
b ¶Scilicet ad opi.Sed Bar.in d.l.quod tempore.tenet opi. Bulg. indistinctè.
c Poma.¶Ad primum.Vide Iaso.in §.rursus.Inst.de act.vbi declarat.
d Vtrū requiratur.Et vbi pceditur officio iudicis,an req̄rat litis cōtestatio, vide per Ant.post Imo.in c.qm̄ frequēter.§.sunt & alii.vt lit.nō cōtest. & ꝙ no.Bar.in l.j.§.fi.de va.& extra.co g.Facit ꝙ in inq̄sitione dicimus,an lis cō testet.Et vide ēt in d.l.diuus.& no.Bal.in l.fin.C.de tēp.in integr.restit.& ꝙ not.in rub.de interro.act.per bal.in l.1.s̄.de iu.om.iu.& ibi per Cy.in vlt. q.
e Læderetur.Ad hoc vide omnino per Mod.post bar.in l.j.§.biduū.ꝟ.qn̄ ap.fi.

bet plura tempora, quia fuerunt plures absentiæ, vna præsentia, & tunc tempus computatur ex die vltimi reditus. d. l. necnon. §. si quis sæpius. j. eo. Tempus enim alterius præsentiæ non absorbet tps petēdæ restōnis, Rō. qa nō pt dici verè negligens, licet aliquo tpe steterit q nō fuerit conquestus: fortè cogitabat, vel præparabat se ad litigandū, sed pp nouā absentiam fuit impeditus. Vn tps primæ absentiæ n attendit pp nouū casum absentiæ. l. & in totū. j. de impen. in rebus do. fa. Et ista pt eē ratio dicti §. si quis sæpius.

12 † Venio ad tertium & quæro, intra quę tempora? Et dic olim intra annum vtilē, hodie intra quadriēnū continuum. l. fi. C. de tēp. ī integ. rest qd est verū, fm glossatores nros, qn restō petit aduers⁹ ꝯtū, vel aduersus læsionē cōtigētē ex tpe maiori quadriēnio. Sed si peteret aduersus læsionē minoris tpis, tūc illud, s. restō dēret peti intra tm̄ tps, qtū illud. Terminari āt dēt intra quadriēniū. Ita tenet gl. hic, & examinat latius j. e. l. sed & si per ptorē. §. quoties. & s. de mino. l. interdū. & s. de in integrū rest. l. diuus. & l. fi. Alij dnt, q sp intra quadriēniū. Et istā opinionē tenent Ia. But. Pet. & Cy. q refert multū latè, C. de tēpo. in integ. rest. l. fi. in 6. q. Io. And. dicit, q de ipsa opi. est casus ex. de in integrū restit. c. j. in cle. vbi pt peti restitutio intra quadrienniū, ēt aduersus læsionē minoris tpis. Ego teneo opi. gl. nræ, p rōes, & leges allegatas p eā ī l. sed & si p ptorē. §. quoties. j. e. q rōnes vrgent. Ad dictū c. 1. rndeo, q est casus ibi pro ista opi. Debes. n. scire, q minori nō currit tps petendę restōnis in integrū. l. fi. C. de tēp. in inte. rest. pe. sed ecclesia sp est minor. Ergo videbatur, q nūquā curreret sibi quadriēniū, pp q statutū fuit, vt ecclīæ curreret quadriēniū à die læsionis in c. 1. de in integ. rest. in 6. & sic in tpe quadriēnij tractatur vt maior. Ideo insurgebat dubiū, vt qn minus tps datur ad petendū restōnē, vt puta aduersus læsionem minoris temporis, an ecclīa simiłr dēat habere minus tps sicut maior? Et rndetur, vt in c. 1. extra, de in integ. rest. lib. 6. qd non: imò ecclīa semper hēt quadriēniū continuū, siue aduersus tps maius, siue minus. q. d. licet in alio maiore sic distinguatur, volumus illam distinctionem non habere locū in ecclīa. Ad aliud incōueniens, qd dat, pone, q qs est læsus in vna die, ergo in vna die habebit necesse petere restōnem. Istud vr inconueniens: Rndeo, q debet proponere vna die subducto quodam modico tpe an, q datur ad pparādū se, vt dixi s. circa principiū, & subintelligit ante ve, sicut post ve.

13 ¶ † Quartò quęro, ad qd competat istud officium iudicis? Rndeo hic in gl. circa lect. §. sunt opi. tā in prima q in secunda magna gl. Nam qdā dnt q datur, vt restituatur possessio. Quidam dnt, q datur ad hoc, vt tps vsucapionis subducatur de medio, vt s. vidistis. quod tangitur in l. qui proprio. §. item quæritur. s. de procu. & per Cy. in l. quod tēpore. C. de resti. milit. in 4. q. & per Dy. & Ia. But. in §. rursus. Inst. de act. Tu dicas latius, & ad euidentiā pmitte, q illud restaurat restitutio quod abstulit læsio. l. q si minor. §. restō. s. de min. Qnq; ergo propter absentiam, ætatem, vel aliā iustā causam quis læditur, qa perdit possessionem tm̄, & tūc ad illud debet peti restō. l. ait ptor. §. item ei. j. eo. & tunc non habebit aliud necesse pbare, nisi propter absentiam se perdidisse possessionem, vt ibi. Qnq; quis priuatur dominio vel actione sibi competente, & tunc restituitur, vt illa pscriptio, vel aliud obstaculū de medio subducatur, vt hic, & d. l. qd tempore. C. de rest. mili. fm opi. Io. & Bulg. Qnq; quis læditur propter absentiam, vel aliam cām ī possessione, & proprietate, & tunc restituetur ad possessionem, & proprietatem. Et ita pt intelligi alia opinio posita super hac l. Et ita intelligit glo. in d. l. qui proprio. §. item qritur. Qnque quis læditur, quia non acquirit, & tūc non restituitur, vt acquirat, ita quòd actio restituitur per ptorem, vt l. si quis stipulatus. j. e. Et sic ꝯpetit restitutio ad illud, in quo læ-

14 ditur. Et ex his † habes qualr libellus fiat, nam debet fieri, vt ponantur causæ explicitæ. l. minor āt magratus. s. de mino. Nunc haberemus videre de secundo. s. de actione rescissoria, seu de iudicio rescissorio, quod per se esset vna alia repetitio, d quo forte dicam in l. necnon. §. exemplo. j. eo.

CONCORDIA.

☞ Pro concordia Aduerte, quòd Bart. in hoc §. sed quòd simpliciter vult, quòd remedium rescindens, quod datur ad rescindendum obstaculum præscriptionis, dēat peti de necessitate, antequàm ītenteur rescissoria, nec ante competit rescissoria. Contrarium tm̄ voluisse allegatur in l. in honorariis. §. sed cum rescissa. j. de act. & obl. Sed p concordia in veritate Bar. in d. §. sed cum rescissa, non tenet ꝯtrium indistinctè, sed distinguit, aut loquimur quādo præscriptum fuit in actione reali, & tunc vera sit opinio communis. & quod dixit in hoc §. sed quod simpliciter. Et ratio est, quia dns tunc perdidit omne ius suum, ergo non adest aliquod fundamētum, vbi radicetur iudicium: Aut loquimur in actione personali præscripta, quo casu remanet adhuc fundamentum, ex quo potest fundari iudicium. Ideo nimirum si potest agi sine illa rescissione, & sic non contradicit.

LEX XVII.

1 *Error iustus licet habeatur pro titulo quo ad præscriptionem, non tamē quo ad excludendam petitionem hæreditatis.*

Iulianus. Miles absens restituit aduersus possessorem hrditatis, vel emptorem ab eo, si adeat: alias secus. h. d. ¶ Op. ad istā legem, miles est tutus iure cōi, quia perpetuò pt adire, vsque ad xxx. ann. l. licet. C. de iure deli. ergo non est necessaria restitutio. Glo. legit duob. mod. Primò, q hic miles fuit institutus sub condōne ptātiua, si aliqd fecerit intra certū tps, qd quidem n fecit pp militiā, iō adire nō pt absq; restōne, & iō petit restōnem. Vide gl. Mirādū vr q gl. dicit: Nā si dēbat impleri ꝯdō intra certum tps, & si erat ꝯdō ptātiua, si nō stetit per eum, hr pro impleta, vt l. q sub ꝯdōne. §. quoties. j. de condit. inst. & l. iure ciuili. de condi. & dem. & sic nō est opus restōne. Sol. Dicit gl. qd si miles sciuisset se institutum sub dicta ꝯdōne, & potuisset eā īplere, non tn̄ de facili pp impedimentum militiæ: Igitur, qa poterat, nō fecit, currit tps, sed restituit. Sic no. in l. j. C de resti. mil. & ibi dixi vobis plenè. Secundo mō legit, Dicit glo. posito, qd possit adire de iure cōi, petit restōnē, nō vt adeat, sed vt possit vendicare res vsucaptas. ¶ Contra hanc scdā lect. op. qd hæc lex non pcedat, qa petitio hrditatis nō dat ꝯ titulo possidētē. l. regłr. j. de peti. hær. Iste ergo possessor aut non hēbat titulū, & non pscribit longo tpe. Aut hēbat titulū, & tūc non pt ēt conueniri de iure communi, petitione hrditatis, absq; iustātia militis: nec pt dicere, q hic loquat de pscriptiōe 30. ann. seu lōgissimi tpis, fm gl. qa ista erat incognita fm ista tpa. qd not. Idē no. in l. q occidit. j. ad leg. Aquil. plenè dixi in l. in oīb. j. de act. & obl. Ad ꝯriū rndet gl. notabiłr. & ītelligas q hēbat iustā cām credēdi se hrdē, & sic hr p titulo quo ad vsucapionē, & pscriptionē, l. Celsus. d vsuca. No. hic diligēter,

1 † q licet iustus error hēatur p titulo, quo ad pscriptionē, vel vsucapionē, n tn̄ hr p titulo quo ad excludendā petitionē hrditatis. ¶ Scdō opp. q emptor nō possit cōueniri, qa est habiturus regressum ꝯ possessorē. l. sed & si. §. item si rem. j. de peti. hrd. Sol. Intellige, q non erat habiturus regressum contra possessorem, vel possessor erat malæfidei.

1 *Doctor, qui debet habere salarium annuum si abest causa Reipub. nihilominus habet salarium.*

§. Eum quoque. Absens cā Reipub restituitur, vt perinde pcipiat ꝯmoda ac si pñs esset. h. d. Vel sic. Absens restituit, vt capiat legatū qd amisit pp ꝯdōnis dfectū. h. d. Quero p declaratione, ad qd restituet? Gl dt, vt pecuniā capiat, n āt vt restituat actio: qa nō amisit. Quidā alij moderni dnt q restituat actio: nō. n. est læsus in pecunia, sed ī hoc, qa deficit ꝯdō, iō restituit ad hoc, vt hēat pro ipleta, & ex hoc competeret actio. qd ergo hic dr, restituit. s. vt legatū capiat sibi relictū, & sic ꝯpetit actio p eo. ¶ Op. si nō steterit p eū, hr pinde ac si eēt ī Italia, ergo d iure cōi pt petere legatū. l. q ꝯcubinā. §. vxori. j. d leg. 3. & d ꝯd. & dmō. l. si qs ita. Gl. soluit ꝯcedēdo ꝯriū, q hic restituit d iure cōi. Vel dic, q ibi impediebat p aduersariū verè. Tu tn̄ dic, q hic loqt in casu, in quo īpediebatur eē ī Italia, iō nō dēbat hēre legatū, qa alterius fauore erat hoc adiectum. l. Seio. ī pri. j. de an. lega. & de cōdi. & demon. l. illis libertis. & qd no. C. de leg. l. j. pp priui-

1 legium tn̄ militis restituit, vt hic. † Vltimò ista lex facit p Doct. q dēnt hēre salariū annuum, nā si absunt cā Reipublicæ nihilominus debent habere salarium. Ad idem l. si quis stipulatus. j. eodē.

LEX XVIII.

a Sciendum. Restō ex hoc edicto n fit, vbi qs certat de lucro cū alterius iniuria, nec fit ex fictiōe postliminij, cū postliminiū non porrigat ad ea, q sunt facti, & cessat restō, vbi æquitas cessat. h. d. cum duabus legibus seq. ¶ Nota restitutionem non concedi, vt quis lucretur cum damno alterius.

ADDITIO.

a Sciendum. Et facit ad no. q. quam ponit bal. in l. pen. in fi. C. de repu. hære.

LEX XIX.

a Denique. Summata est cū pcedēti. ¶ No. q sine possessione n pcedit pscriptio. ¶ Itē not. q possessio est facti. ¶ Item no. q fictio postliminij nō hēt locum ī his, quæ sunt facti. Et sic nota, quòd possessio nō restituitur per postliminium.

LEX XX.

1 *Fictio cessat, vbi cessat æquitas.*
2 *Possessio quando sit iuris, & quando sit facti.*
3 *Fictio vniuersaliter fingit in his, quę sūt facti, raro vel nūquā ī his, quæ sūt iuris.*
4 *Fictio est triplex.*
5 *Postliminij fictio vt locum habeat, quid requiratur.*
6 *Postliminium habet duo capita.*

1 Nec vtilem. ¶ No. † q fictio & restō cessant, vbi cessat æquitas. ¶ Itē not. qd prim⁹ dns n pdit dniū, nisi alteri acquiratur. Dixi in l. si ego. s. de neg. gest. ¶ Contra glo. quæ dicit dnium esse in pendenti, oppo. j. eo. l. ait ptor. §. item ei. Sol. vt ibi. ¶ Opp. d. l. ait ptor. §. hi plane q. j. eod. & j. de vsuc. l. si is q p emptore. & l. iusto. §. fin. Sol. dicit glo. hic per se possidebat, ibi loquitur de possessione, quā captus habebat p subiectas psonas. Opp. j. de vsuca. l. cæptā. Sol. rła est, quòd pscriptio sine possessione non procedit. Fallit in aliquib. casib. vt in l. rerum mistura. §.

ra.§.Labeo.e.ti.& p Dy.in c.sine possessione.ex.de reg.iu.li.6.¶Itē oppo.dr̄ hic ꝙ possessio est facti. Contrà, imò iuris, vt l.pegre.ī prin.de acq.poss.& l.possessio.e.ti.& no.in l.j.in prin.eo.ti.vbi dif
2 finit, ꝙ possessio est ius īsistendi,&c. Sol.ꝯcedo, † ꝙ possessio est iuris tñ q̄nq; hēt ī se multū facti,& parū iuris: q̄nq; multū iuris,& parū facti: aliq̄n multū iuris,& multum facti Gl.hic tangit,& ī l.j. C.de acq.pos.qđ examinare est lōgū. Dico plenè in l.si is q ꝑ emptore.j.de vsuc.¶Opp.hic dr̄, qđ fictio postliminij nō hēt locū ī his, q̄ sunt facti.& gl.no.ḡnal'r nō fingi circa facta. Eg̃, vt plurimū fingit̄ circa facta, nā fingit̄ natus ille, q nō est natus.l.q in vtero.s̃. de sta.ho.Fingit̄ retro fuisse qs in ciuitate.l.retro.de capti.Et eē in ciuitate est facti.Fingit̄ viuere q est mortuus.l.bello.de exc.tu.& tñ est facti.Fingit̄ mortuus ille q viuit īgrediēs monasteriū, dānatus, deportatus & sil'es.l.Deo nobis.C.de epis.& cler.& l.si necē.§. si deportatus, de bo.lib.Fingitur pecunia numerata, & à me ad te profecta.l.singularia.j.si cer.pe.Fingit̄ facta traditio rei, vt habuistis in l.solutum.§.solutam.j.de pig.act.& in oīb.cōsimilib. casib.
3 Et istud est verū. Et iō dico, † ꝙ fictio vl'r fingitur sup his, q̄ sunt facti. Raro vl' nunq̄ sup his, q̄ sūt iuris, vbi pt̄ īducere fm veritatē, & iō ī omnib.ñ est fictio. Exēplū in auth.sed epālis.C.đ epi.& cle. Itē exemplū in his, q infamātur ipso facto.l.1.de his q no.infa.cū n.pt̄ facere fm veritatē, ñ facit fm fictionē.l.qa rō.de ꝯdi.inst. mō
4 ad ꝑpositum ꝑ intellectu huius legis,& ad euidētiā rei scias, † ꝙ triplex est fictio. Sicut.n.nāl'r aut aliqua res, quæ non est, in eē ꝑducit̄, aut ꝑducta destruit̄, aut vno modo ꝑducta trāsfert̄ in aliū, ita p fictionē. Quedā est ergo fictio īductiua, vt q̄n fingitur esse, ꝙ nō est. Quedā fictio priuatiua, vt q̄n fingitur nō eē qđ est. Quedā est fictio translatiua, vt q̄n id, qđ est vno mō, fingit̄ eē alio modo. Et ista tertia ptinet ad legem nr̄am,& est nr̄a mā, cū fictio postliminij fingit eū, q reuertitur hodie, retro fuisse ī ciuitate, vt l.retro.
5 & l.postliminiū.in prin.j.de cap,& postli.reuers.† in hac fictione sciēdū ē, qđ ad hoc vt locū hēat, requiritur primò, ꝙ subsit æquitas.d.l.postliminium. qua cessante cessat fictio, vt hic. Itē requirūtur extrema habilia. Hēt enim hæc fictio duo extrema: extremū à quo,& extremū ad qđ. Et si aliquod istorū extremorū esset inhabile, cessaret fictio. Exēplū ratihabitio retrotrahitur: sed si hodie, cū ratū hēo, nō posset negotiū geri, ratihabitio nō traheretur retro: qa est defectus extremi à quo.l.bonorū.j.rē ra.ha. Sil'r legatarius fingitur dn̄s retro à die mortis testatoris. Sed quid si hodie cedente die legati, res est perempta? Certè nō pt̄ fingi retro, quia est inhabile extremū à quo, vt l.huic scripturæ.j.ad leg. Aq.facit j.de verb.obli l.eū q.in fi.& l.quoties.de nouat. Itē vides qđ donō facta à viro vxori ꝯfirmatur morte,& retrotrahitur, vt l.donationes.C.de do.inter vi.& vxo.qđ intell'r q̄tū ad fruct⁹, ñ q̄tū ad dn̄iū, qa dn̄iū ñ pt̄ q̄ri vxori ꝯstāte mr̄imōio, quo tpe fuit facta donō, ergo nō pt̄ fingi retro q̄itū, qa est defectus extremi ad qđ. Ita no.ī l.2.C.de inof.do.licet qdā gl.dicāt ꝯriū. Itē aliud exēplū s̃. e.l.ab hostib.§.1.nam natus apud hostes, si reuertatur, nō hēt iura postliminij simpl'r.Rō, qa ibi deficit extremum ad qđ, nūq̄.n.fuit
6 captus.† Scđō sciendum est, qđ postliminiū hēt duo capita. Vnū fm veritatē, qa eo ipso ꝙ captus reuertitur, recuperat fm veritatē oīa iura sua. Secundum est fm fictionē, qa fingitur retro fuisse in ciuitate, vt l.retro.& l.postliminij.j.de cap. Tertiō est sciēdū, ꝙ possessio hēt plurimum facti, q̄ qs hēt p se,& eā nō recuperat statim cùm est reuersus, nisi eā apprehēdat.l.cum hr̄des.j.de acqui. pos. Quia ergo statim non recuperat cum reuertitur, apparet ꝙ nō pt̄ fingi retro possedisse, qa est inhabile extremū à quo. Et hoc est qđ voluit dicere ista gl. cum ea, q̄ sunt facti, non recuperantur eo reuertēte postliminio ergo ñ fingit̄ retro possedisse,& vsucepisse. Exēplū ī possessione, q̄ retinemus p filiū, vel p seruū ī cā peculiari illa, eo ipso ꝙ reuertit̄, ēt ignoranti acquiritur sibi, merito fingit̄ retro vsucepisse, qa est habilitas extremorū. Et hoc est qđ gl.ibi dixit in solōne ꝯrij: ibi, p subiectas personas. Et ista est rō eorum, q̄ habuistis no.s̃.eo.in l.ab hostib.§.j.de eo, qui nascitur, sinō reuertitur, eū priusquàm reuertatur, nō pt̄ fingi legitimus, qa deficit extremum à quo. De habilitate extremorum tangit Cyn.C. de sen.pas.l.fin. Et hāc materiā plenissimè declaraui in l. si is qui pro emptore.j.de vsuca.

LEX XXI.

1 *Episcopi stante constitutione, quod qui nō soluerit legata ītra tres menses, sit excōiatus: si agatur cōtra filiū, ꝙ nō soluit legata,& producatur testamētū: ex hoc non probatur excommunicatio, sed debet probari ipsum non soluisse.*
2 *Contumax verus ad hoc vt quis dicatur,& possit perueniri ad secundum decretum, debent requiri amici.*

a Item ait prætor. [a]Hic incipit Iurisconsultus examinare fm caput edicti,& breuiter hoc intendit. Quod quis acquisiuit pp suam absentiam, cum non esset defensus, in integ.restituitur. Itē q dicit aliquem non defensum, dēt probare.h.d. Et ponit primò verba materialiter. Venio ad §.
1 hæc āt. Dicit † constō epī, quod qui non soluerit legata intra tres menses, sit ipso facto excommunicatus. Ago, quia non soluisti legata pr̄is tui,& ꝑduco testm̄: Quæritur, vtrum sit probata excōicatio? Certè non, quia dēo ꝑbare te nō soluisse. Ita dicit In. extra de cēsi.c.sup.qđ Cyn.tāgit aliqualiter in l.2.C. de iure emp.
2 Casus est ī l.hoc iure.j.de ver.obl.& ibi examinaui plenè. ¶† Vltimò no.p hāc l.& glo.q̄ est in l.hæc āt.j.qui.ex cau.in poss.ea.ꝙ ad hoc, vt quis sit verè contumax, vt possit perueniri ad fm decretū, debent requiri, amici. Qđ examinat Cyn in l. cum proponas. C.de bo.author. iudi.pos. Ego plenè in l.si finita.§.Iulianus.j. de dam.infe.

ADDITIO.

a Barb. Item ait prætor. Facit l.3.§.pen.j.iud.sol.Bal.in rub.de suc.edic.

LEX XXII.

1 *Citandi amicos ad defensionem alicuius practica.*
2 *Negatiua vbi est causa intentionis alicuius, ille qui dicit, debet probare.*
3 *Furiosis datur restitutio,& etiam aduersus eos.*

1 Ergo No.† istā l.ex qua colligit̄ practica, ꝙ fiat p̄ coniū, ꝙ q cūq; vult defēdere talē, ꝯpareat.¶No.p gl.ī l.hec āt.j.
2 qb.ex cau.ī pos.ea. ¶† Itē no.casum, qđ vbicūq; negatiua est cā intētionis alicuius, ille qui dicit, dēt ꝑbare. Nā hic peto restōnē ꝯ absentē, qa nō defendebatur. Et sic vr̄ casus ad q̄nē de ꝯstōne e-
3 p̄i, de qua dixi in l.ꝑx.§.hæc aūt. ¶Itē no.† qđ furiosis,& aduersus eos datur restō, sicut cōceditur absentibus,& cōtra absentes: Facit j.de fideius.l.Marcellus,& ibi no.

LEX XXIII.

Ait prætor. Contra p̄sentē, q ex cā secū agēdi ptātē nō facit, in integrū restō conceditur.h.d.

1 *Vsusfructus ius quasi possidetur respectu domini, non quo ad extraneum.*

§. Is autem. Captus ab hostib.ñ pt̄ vsucapere,& reuersus ad hoc nō restituit̄: sed restituet̄: vt fructus recuperet.h.d.¶Opp.ꝙ possessio nō recuperet captiuo redeūte, vt s̃.e.l.deniq,& l.cū hr̄des.de acq.pos. Sol.non recuperat ipso iure virtute postliminij, nec fingit̄ retro possedisse, sed p restōnē ī itegrū cā recuperat, vt hic.¶Opp.dr̄ hic, vl' vsusfruct⁹ quasi possessionē,&c. Cōtra, vsufructuari⁹ possidet rē verè,& nāl'r.l.nāl'r.j.de acq.po. Malè ergo dicit hic, quasi possessionē. Rn̄.ī vsufructuario dēris ꝯsiderare duo. Primò fundū ipsum,& illū possidet verè,& nāl'r, vt in ꝯrio. Itē dēmus cōsiderare ius vsusfructus,& istud ius quasi possidet̄ ciuil'r. Nā possessio vera ī eo nō cadit, cū sit qđ corporale.l.seru⁹.§.incorporales.j.de acq.rerū do. vide glo. Vr̄ ergo
1 † velle gl. qđ ius vsusfructus quasi possideat̄.¶Idē not. in l.si plures.§.deiectū.j.de vi,& vi ar.& ī d.l.nāl'r.in prin.& ī. vti poss.l.vlti. In ꝯriū, sicut est separata cā possessionis,& dn̄ii.l.nāl'r.§.nihil cōe. de acq.poss.ita cā vsusfructus,& possessionis, vt j.de acquir.poss. l.ꝑmisceri. Sed ꝯstat, qđ qs ñ dr̄ quasi possidere ius dn̄ij.d.§. nihil cōe. ergo nec ius vsusfructus. Rn̄deo, debetis scire, qđ in incorporalibus nihil est aliud possessio q̄ aduersarij patientia.l.quoties j.de ser.& iō ad habēdā quasi possessionē req̄rit̄ qđ dn̄s sciat quē vti.vt l.2.C.de serui. Dico ergo, qđ quātū ad exn̄eū nō possum dici quasi possessor iuris, quia eius patientia non tribuit mihi quasi possessionem, sed separata est hmōi possessionis & vsusfructus cā: si est possessor.d.l.permisceri. Sed respectu dominij potest dici quasi possessio iuris. Ita debet intelligi hic. facit quod habuistis. in l.arboribus.§.vsufructuarius.& §.sequenti.j.de vsufruct. Hæc omnia tene menti:

1 *Captiui quare vsucapiunt per subiectas personas.*
2 *Captiui quare præscribunt contra actionem, non autem fundum.*
3 *C. possessor. de reg.iu. libro sexto. non habet locum in præscriptione debitoris cōtra debitorem.*

§. Hi planè. Captiui p subiectas personas pn̄t p̄scribere,& ab actionibus ꝯpetentibus liberari,& eo ca-
1 su ꝯ ipsos restō cōcedit̄.hoc.d. ¶† Quæro q̄ est rō, ꝙ vsucapiūt p subiectas psonas,& nō p se? Dixi in l.deniq;.s̃.eo.qa statim eo reuerso, recuperat illā possessionē absq; alia eius sciētia, vel facto,
2 & sic reperit̄ extrema habilia. ¶† Quæro q̄ sit rō, ꝙ p̄scribunt ꝯ actionē, non āt fundū? Rō est ista, fundi p̄scriptio cātur à possessione p̄scribētis.& sine ea nō ꝑcedit.l.sine possessione.j.de vsucap. Sed captiuus non possidet: ergo &c. Actioni verò ñ prescribit̄ ex possessione đbitoris, sed solū ex cursu tpis,& negligētia non petētis, ꝙ currit illo existēte in captiuitate, sicut si eēt ī ciuitate.† Et
3 a p hoc dico [a] ꝙ c.possessor.ex.đ reg.iu.lib.6.ñ hēt locū ī præscriptione debitoris ꝯ creditorem, qa ista p̄scriptio non ꝑcedit ex p̄scriptione, sed ex negligētia actoris. Casus ē in l.sequitur.§.si viā. de vsuca.& ibi plenè dixi j.in ver.q̄dam ē præscri.

ADDITIO.

a Bar. Et per hoc. Et male, vide An.in c.fi.de præscr.Pet.de Anchar.in ca.2.de re iud.Ang.in l.j.C.de iud.in repet.Bal.in auth. ad hæc.C.de vsu.& l. omnes populi.de iust.& iu.& in quæst.an statuto cauetur.

1 *Latitatio requiritur tpe primi,& secundi decreti ad hoc, vt venditio locū hēat.*
2 *Dilatio propter absentiam aduocati.*

§. Deinde. Hic incipit exponere illa verba, secumve, &c. h.d.q nō patitur secū litē ꝯtestari ex cā iusta vl' iniusta ꝯ eū restitutio ꝯceditur, si qđ ex hoc q̄erit.h.d. Op. dicit hic, fe-

hic secũ ve agẽdi ptãtẽ non faceret. Cõtrà, quia sola citatione ꝑpetuatur actio, l. sicut. & l. cum notissimi. đ præscriptio. xxx. anno. ergo non est necessaria restõ. Dñt quidã, qđ hic ñ fuit ꝯuent⁹ per executorẽ al's (ꝑ executiõe.) Alij dñt, qđ illa lex ĩtelligiĩ solũ in actione i rẽ. ꝗu potes dicere, ꝙ ĩ ꝑscriptionib⁹, ꝗ currebant ex sola negligẽtia nõ petẽtis, hodie sit ĩmutatũ ꝑ dictã legẽ, sicut dixi ĩ l. vlt. & ibi no. s̄. de eo, ꝓ quẽ factũ erit. ¶ Opp. qđ tale damnũ restituatur ꝑ officiũ iudicis ꝯ cõtumaces. l. nõ ignoret. C. de fru. & lit. expẽſ. & in aut. de exhib. reis. §. si verò semel. verſ. igiĩ ne. in fi. Gl. rñdet, ꝙ ibi loquiĩ de dãno rei nõ actoris. Vel al'r plenius subuenitur ꝑ ĩ ĩte. rest. ꝗ ꝑ illud offm iudicis ergo illud officium nõ tollit restõnẽ, vt habuistis no. s̄. de mino. l. Aemilius. ¶ Opp. de iudiciis. l. 2. §. in oĩbus. Sol. ĩtelligitur illa ẽm istã. Procedo in gl. ꝗ incipit, &
1 sic non ꝑt fieri talis amissio, &c. Iac. de Are. † allegat istam l. cum hac gl. ꝙ ad hoc vt fiat venditio, est necesse ꝙ quis latitet tpe primi, & sc̃di decreti. Si. n. non latitat ĩ prĩo decreto, nõ ꝑt fieri omissio, ex qua ꝓcedit venditio, vt hic ĩ gl. Ita dicit ipse in l. Fulcinius. in prin. ex qb. cau. ĩ pos. ea. & ego in l. si finita. §. Iulia. ȷ̄. de dam. ĩfe.
2 ¶ Item no. ex hac l. & gl. ꝙ † petitur dilatio ꝑꝑ aduocatos.[a] Hoc ĩtellige, qñ aduocatus est longo tpe absfuturus, vt l. e. si longius, in prin. ȷ̄. de iudiciis. & declara istud, vt no. per gl. & Inn. extra, vt lite non cont. c. j. & de dila. c. 2. & in Spe. de dila. verſ. circa aduocatos. & per Cyn. C. de dila. l. j.

ADDITIO.

a ¶ Propter aduocatos. An licitum sit petere dilationem propter aduocatos, Idẽ dicit Inn. in c. pasto. de off. deleg. qñ impediĩ notarius deputatus ad scribendũ acta iudicii. & sequuntur Doct. in l. si longius. in prin. ȷ̄. de iud. & bar. in l. quædã. §. nihil. de edendo. & ibi dixi. & ad Bart. hic. adde per eundem in l. sed si vnius. §. fi. de iniu. & in d. l. si longius. & in l. fi. ȷ̄. de vacat. mune.

LEX XXVI.

a Sed & si per prætorem. [a]Op. gl. in auth. de spon. lar. §. hoc quoque. Dic, ibi loquitur de tempore instantiæ, hic de tempore actionis. Alij dicunt, quòd ibi restituitur, sicut hic.

ADDITIO.

a Pom. Sed & si per prætorem. Vide multas limitationes ad hoc per Ale. l. j. §. fi. ȷ̄. si quis ius dic. non obtemp. & l. j. §. in operis. 2. no. de ope. no. nunci.

§. Aduersus. Cõtra absentẽ ex causa necessaria conceditur restõ: ipse vero non restituitur, nisi cũ procuratorem dimittere non potuit; vel dimisit, & mortuus est. hoc dicit. Facit l. fi. s̄. de in integ. resti.

§. Hæc clausula. Contra eum, qui non potest vocari in ius, conceditur restitutio. h. d.

1 *Sententia lata per sordes, vel gratiam valet. sed contra eam datur restitutio: secus si per pecuniam, quia est nulla ipso iure.*

2 *Bannitus de iure cõi non auditur. Idẽ si sit excommunicatus per contumaciam.*

a §. Ait prætor. [a]Si ꝑ negligentiã, vel ꝑ dolũ iudicis ꝯtingeret, vt ꝑeatius agẽdi, restituiĩ: secus si culpa
1 actoris. h. d ¶ † Nota versic. itẽ ꝑ magr̃atũ, qđ qñcũq; per sordes, vel ꝑ gr̃am sñia eẽt lata, ꝑt peti restõ in integrũ. facit l. seruo inuito. §. cũ ꝑtor. ad Treb. Sed si per pecuniã, esset ipso iur̃ nulla. l. vena
2 les. C qñ ꝓuoc. nõ est necesse. ¶ † Nota ex ver. sed & si dum. casũ,
b qđ bãnitus b de iure cõi nõ dẽt audiri, & eodem modo excommunicatus per contumaciam.

ADDITIONES.

a Ait prætor. Et adde Bal. in l. fi. §. j. in prin. C. de bon. quæ lib. & ad intellectum huius tex. & glo. vide quæ dixi post Bar. in l. 1. §. fi. ȷ̄. si q̃s ius dic. nõ obtem. qđ no. vide Doct. in c. ad abolendã. de hæret. Ad istam materiam, quando iudex possit denegare audientiam, vide remissiuè per Ale. in l. j. §. & post operis. in 2. no. ȷ̄. de nou. oper. nun. Item adde alium casum, in quo iudex potest denegare audiẽtiã, quando ille denegauit iustitiam, à quo nunc petiit, vel etiam eius subdito. ita no. Host. Bal. & Panor. in c. qua froute. de appella.

b Barb. Casũ, ꝙ bãnitus. Qđ est notatu dignũ. Vide Ber. in c. 1. de mu. pet. vbi dicit, si actor nõ vult respõdere in recõuentione, quòd ꝑt iudex denegare sibi audientiã, & mandare aliis iudicibus quòd eũ nõ audiant. Et đ este gl. sing.

§. Si feriæ. Propter ferias repentinas si aliq̃s lædiĩ daĩ restõ: secus si propter ferias solẽnes. hoc dicit.

a §. Quoties. [a]Vsucapione rescissa tp̃s absentiæ tm̃ r̃stituiĩ. h. d. Gl. exãĩnat vnã qõnẽ, quã dixi in §. sed ꝙ simpliciter in l. ab hostib. s̄. eod. No. hic causas absentiarum, quòd die plenè, vt dixi in l. fi. s̄. de in integ. resti.

ADDITIO.

a Quoties. Lĩra vt ꝑ Bar. & Doc. in l. si ita stipulatus eẽm abs te. đ ver. obl. in fi. Poma Limita, vt per Alex. in d. l. si ita stipulatus. vlt. not.

§. Item inquit. Hic. Iuriscõsultus exponit vltimã ꝑtẽ edicti. Mãm hui⁹ §. hẽs plenè ꝑ Cy. in l. ꝙ tpe. C. đ rest. mi. l. & đ ĩ integ. rest. l. fi. & ex qb⁹ causis maio. l. fi. & ꝑ Dy. & alios, Inst. đ actio. §. rursus. & ꝑ Cano. ex̃. đ ĩ integ. res. c. j. & ȷ̄. e. l. necnon. §. si q̃s sæpius. cuius mã est eadẽ cum illa, quam mõ vides.

LEX XXVIII.

a Nec non [a] & si quis.

ADDITIO.

a Poma. Nec non. Reprobat Ale. l. cũ filiusfa. §. in hac. vlt. verſ. ȷ̄. de verb. oblig.

† §. Quod eis. † De hoc vidistis in l. mutus. s̄. de procurator.

ADDITIO.

† Clau. Quod eis. De veritate huius causæ, quæ ponitur hic in gl. super verb. prohibeant. dum facit æquiparationem inter restitutionem, quæ datur minori, & illã, quæ datur maiori, vide quod no. per gl. & doc. in l. cũ quidam. in gl. in ver. aberat. infra, de acq. hær. & in spẽ facit mentionẽ Ale. Are. conſ. 116. & conſ. 104. in 2. dub. in quib. tradit, quæ sit fauorabilior.

1 *Restitutio quando petitur ad tempus tantum, tunc datur tantum tẽpus ad petẽdã restitutionẽ, quantũ est illud, in quo quis fuit læsus, & non vltra. & nu. 2.*

3 *Læsus in maiori tempore anni, restituitur ad totum annum.*

§. Si quis sæpius. Iste §. ẽm gl. legitur, ita quod totũ tp̃s restituatur ei. Secundum Iac. verò de Aret. legitur ꝙ principium loquaĩ de tpe intra quod restitutio petitur, & ista lectura est multum clara. & ideo primò ẽm eam pono casum, & hr̃ h. d. tempus ad petendam restitutionem incipit currere ex nouissimo reditu. Item plurium absentiarum tempora iunguntur, vt simul restituantur. h. d. ẽm Iaco. de Aret. secundum hoc dẽt exponi, dũ dicit, annũ demus ad restitutiones, id est, annũ restituimus. Añquàm veniam ad lectu. gl. dico qđ totus §. ꝑt intel
a ligi in tpe,[a] intra qđ petitur restitutio. Ad euidentiã scias, † quòd
1 quando restitutio petitur ad tempus tantum, tunc tm̃ tp̃s hẽt q̃s ad petendum restõnẽ, quantũ est illud, in quo fuit læsus, & nõ vltra. l. diuus. s̄. de ĩ integ. restõ. & de mino. l. interdum. & ibi no. teti
2 gi in l. ab hostibus. † §. sed quod simpliciter. s̄upra, eodem. nunc ad propositũ in prima parte §. non mutatur casus, in secunda mutatur, vt loquatur de tempore, intra quod restitutio petitur, & clarior est casus. Sed secundum gl. totus iste §. loquitur in tempore, ad quod restitutio petitur. Secunda diuiditur, quia primò loquiĩ in genere. Secundò circa prædicta mouet vnum dubium, ex quo apparet exemplum dicti generalis. Secunda ibi, sed si omnes. In prima particula dicit gl. quòd potest intelligi duobus modis, primos duos modos reprobat. Venio ad tertium, & potest legi duobus modis. primò in læso perfectè in prima absentia. Secundò in læso per secundam absentiam non perfectè læso ex prima. Ad euidentiam scias secundum opinionem gl. quod si aliquis est læsus ĩ tempore, & post læsionem fuit præsens, & negligens, tantum sibi minus restituitur de tpe, quantũ negligentia fluxit, vt l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. s̄. eodem, secundũ lecturam glo. Pone ergo casum sic. Possedisti rem meam duobus annis me absente, postea tertio anno me absente, & sic in prima absentia fuit perfecta vna vsucapio, vt ego læsus domũ fui reuersus, & steti per sex menses, in quibus fui negligens, postea fui absens ꝑ alios sex mẽses. & redij. Certè ab vltima die istius reditus fiet dinumeratio tẽporis, quod debet mihi restitui, scilicet, vt tantùm sex menses mihi restituantur, & illi, qui cucurrerunt in negligentia, subducantur. hoc dicit, prout loquiĩ in læso perfectè in prima absentia. Secũdo modo legitur in læso per secundam absentiam. & gl. ponit casum, clarè. quælibet lectura potest esse bona. Ad primam partẽ opp. de l. ab hostibus. §. sed quod simpl'r. s̄. e. Sol. legendo prout dixi, non ob. ¶ Op. ad secundam partẽ, & videtur quod nunquam restituatur annus integer, si in anno fuit læsio: nam quando fui reuersus, est impossibile quòd non cucurrerit aliquod tempus in ꝑsentia, quod debebat subduci, vt supra dixi in prin. huius. §. Gl. soluit. dic, vt in ea. ¶ Secundò opp. gl. quòd impossibile sit, quòd aliquod tempus subducatur occasione negligẽtiæ. Nam modicum tempus post reuersionem habeĩ loco absentiæ, vt d. §. sed quod simpl'r. ergo post illud modicũ tp̃s erit aliud modicũ tp̃s loco absentiæ, & iterũ aliud modicũ tp̃s post illud, & sic itur ĩ ĩfinitũ, & nũꝗ erit negligẽs. Sol. gl. ꝙ modicũ tp̃s primũ hr̃ loco absentiæ, vt ĩ illo nõ dicatur negligens, nõ vt post illud sibi detur aliud modicũ tp̃s: qa cessat rõ. Potuit enim in primo tpe sarcinulas ꝯponere, ad-
3 uocatũ q̃rere, & similia facere. ¶ † Quærit gl. qđ si aliq̃s læsus est maiori tẽpore anni. Certè totum rest tuetur. Casus est in princ. §. nostri ẽm vnã lect. gl. Vltima glo. super verbo, & puto, dicit, ꝙ Bul. ex hoc § fundabat duas opin. suas, vt in gl. quas examinauimus in d. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. s̄. eodem.

ADDITIO.

a Intelligi in tempore. Vide glo. & Bar. in l. quod tempore C. de restitut. mili.

§. Si cum in prouincia. Qui est in loco, vbi ꝑt cõueniri, pñs eẽ vr̃, nisi hẽat exceptionẽ fori. h. d. Vel sic, Qui est ĩ cõi pr̃ia, pñs eẽ vr̃. h. d. ¶ No. ꝙ nõ ꝑt ĩputari actori, si nõ citauit reum, quem sciebat hẽre exceptionem fori, posito, quod ipso iure conueniri possit.

§. Exemplo. ¶ No. hunc §. q̃ nõ indiget sũmario. Sed dẽs scire ad euidẽtiã, ꝙ illi, ꝯ quẽ est ꝑscriptũ ꝑꝑ
a absentiã, non ꝯpetit actio, nisi restõne ꝑhabita, [a] & illa actio restituta vocatur rescissoria l. fin. C. eo. & ȷ̄. proxim. §. & Insti. de act. §. rursus.

ADDITIO

a Claud. Præhabita. Si tamen ille, cui cõpetebat actio rescissoria, vel melius restitutoria, dicat, & petat sibi rem restitui, vr̃ petere ꝑ in ĩtegrũ restitutionẽ rescindi actum, per gl. notabilem in c. constitutus. in glo. magna, in verb. iuxta ratam. extra, de relig. domi. quam sequitur Alex. in rub. C. qui admit.

rursus.& l.ab hostib.C.de cap.Et duratįanno l.in honorariis.verſ. ſed cum reſciſſa.ꝭ.de act.& obliga.Dicit ergo Iuriſconſultus hic: ſicut actio reſciſſoria nõ poteſt intentari, niſi reſtitutione præhabita:ita nec exceptio p̃t obiici ab eo,ꝯ quẽ eſt p̃ſcriptum,niſi primò redierit,& ꝯueniat̃ à p̃ſcribẽte.h.d.& fortis eſt §.iſte, & iſtum § examinaui plenè in l.nã poſtea.§.ſi minor.ꝭ.de iureiur.& eſt tex. qui hoc declarat,in l.exceptiones.in fin.de excep.

§.In actione. In actione reſciſſoria veniunt fructus.hoc dicit.

LEX XXX.

Cum miles. Reſtõ ex hoc edicto dat̃ ꝯ h̃dẽ,ſicut ꝯ d̃fun c̃tũ.h.d.¶No.tex.ibi,ꝯiunctim,&c. Opp.q̃d poſſeſſio ad h̃dẽ nõ tranſeat, niſi apprehendat̃.l.cum h̃des.ꝭ.de acq.poſ.& non ꝯtinuat̃ niſi acq̃rat̃.Solu.Quidã dñt hic loqui de h̃de ſuo.Nõ eſt verũ.Tu dic,q̃d poſſeſſio nunq̃ ꝯtinuat̃ ipſo iure,vt ĩ ꝯrio & q̃d hic d̃r,verũ eſt quo ad vſucapionem,quia continuatur,& perficitur hereditate iacente.h.d.

a §.Si is qui. ªPoſt cõpletã vſucapionẽ,& ẽt poſt rẽ alienatã concedit reſtõ.h.d.Quærit gl. aduerſus quẽ fiat reſtõ?Dicit gl.aduerſus vtrũque,arg.l.in cauſę.§.interdũ.ſ.d̃ min. Sed quando reſtituitur aduerſus vnum,debet citari alius:alias nõ faceret tibi præiudicium.Vide gl.& not.

ADDITIO.

a Si is qui.Et vide Bar.in l.decem.de verbo.ob.& no.bal.in l.j.C.de repu.quæ fiunt in iud.& per.bar.in l.cum filius. in prin.de verb.obl.& in l.præuaricatoribus.de præuarica.& bar.& bal.in l.in cauſæ.1.§.interdum.de mino.

§.Item ex reliquis. Gl.legit duob.mod.Primò , q̃n p̃ſens reſtituit̃ ꝯ abſentẽ & iſtud gl.reprobat,qa nõ bñ adaptat̃ exẽplo poſito ĩ tex.Scdò,q̃n abſẽs reſtituit̃ ꝯ p̃ſentẽ.&iſta p̃t eẽ vera.Pone ergo exẽplũ vt ĩ gl.¶Op. q̃d p̃ſens reſtituit̃ ꝯ abſentẽ,vt ſ.eo.l.ait p̃tor.in fi.So.ꝯ curſũ tp̃is vt puta,qa periret actio,bñ reſtituit̃ p̃ſens ꝯ abſentẽ. Itẽ ſi periret ĩſtãtia iudicij ſ̃m ea,q̃ no.ĩ l.arbitrio.§.dolo.ſ.de dolo.al's p̃ſens ñ reſtituit̃ ꝯ abſentẽ,ſed abſens ꝯ p̃ſentẽ ſic,vt hic colligitur, ſ̃m diuerſas lect.Itẽ aduerte.qa illud,q̃d d̃r hic,in reliquis cauſis,nõ eſt ita gñal'r intelligẽdũ,vt ſolũ aduerſus curſum tp̃is , vel aduerſus aliũ actũ,vbi interuenit ꝯſenſus alterius p̃tis,tũc nõ ꝯpeteret reſtõ ex hoc edicto,ſed fieret reſtõ p̃ actionẽ de dolo,vel ſimilẽ, vt no.ſ.de dolo l.j.§.idẽ Pom.in gl.ſup verbo,niſi in amittenda. Sed ſi actio de dolo,vel ſimilis,ceſſaret,& æquitas ſuaderet, recurrat̃ ad reſtõnẽ ex clauſula generali.l.ſed & ſi p̃ prætorẽ. in fi.ſ.eo.facit ꝭ.de confeſſ.l pen.& quod ibi no.

LEX XXXI.

Si is. Iſta lex legit̃ in gl.duob.modis,vno mõ,& magis notabili. Poſſeſſionis apprehenſio h̃et vim ꝯteſtationis, & actionẽ ꝑpetuant.h.d.¶Opp.reſciſſoria non ꝯpetit,niſi reſtõne ĩpetrata, vt l.necnon.§.exẽplo.ſ.eo.ergo hic nullo modo actio ꝯpetit.So. intelligas hic reſtõnẽ ĩpetratã.¶Sed opp.impetrata reſtõne non eſt ꝑpetuata actio reſciſſoria,l.ĩ honorariis.verſ.ſed cũ reſciſſa.ꝭ. de act.& obl.& l.nã poſtea.§.ſi minor.ꝭ.de iureiur.Solu.dicas.q̃d hic fuit actũ reſciſſoria,& ꝑuẽtũ ad ſñiam.Iſta lec.dubiũ nõ h̃et & ideo continet diuinationẽ.Vñ dicit gl.ꝙ apprehẽſio poſſeſſionis h̃et vim litis ꝯteſtationis,vt C.d̃ p̃ſcr.xxx.ann.l.cũ notiſſimi.§. imo facit.l.amplius non peti.ĩ fin.rẽ rat.ha.vbi ſolutio vel repetitio ſolutionis,h̃et vim litis conteſtatæ.

LEX XXXII.

Abeſſe. Reipublicæ cã abeẽ qs d̃r ab ea die,qua quis vrbem egreditur,vſquequo reuertat̃ ob publicã vtilitatẽ non cauſa proprij commodi.h.d.cũ duab.ſequentib.

LEX XXXIIII.

Miles. Facit ad quæſtionẽ q̃ ponit Cy.in l.j.C.de iu.& fa.ign. ¶No.nũq̃d milites ñri tp̃is gaudeant priuilegio antiquorum militum?Et videtur,ꝙ non Dic vt ibi.

LEX XXXVIII.

1 *Ambaſciatoribus infirmatis debetur ſalarium quoad redire poſſint.*

Si cui. Qui accipit, vel gerit officium contra ius officialium, priuilegio non gaudebit.h.d.

§.Tandiu. Durante officio d̃r qs abeſſe cauſa reipublicæ, & eo finito quo ad redire poterit ſ̃m qualitatẽ

1 perſonæ.h.d.¶No.arg.pro ambaſiatoribus,† vt ſi infirmantur in ambaſiata, debet eis ſolui quo ad redire poſſint. quod tene mẽti quia ſæpiſſime occurrit.

LEX XXXIX.

1 *Præſens contra abſentem quomodo & quando reſtituatur.*

2 *Statuto ſtante quod ſi debitum non fuerit petitum, & executio facta intra decem annos, creditor nõ audiatur ſi creditor fuit miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto, an ſit interrupta præſcriptio.*

3 *Factum eſſe aliquid quando dicatur.*

Is qui reipublicæ. Iſta lex legitur duobus modis principal'r. Primò, q̃n abſens , qui dimiſit ꝓcuratorẽ,& habuit ſñiam ꝯriã,petit ſe reſtitui ꝯ preſentẽ. Et iſtud ꝓſeq̃t gl.ſup verbo,Nõ audit̃.vſq; ibi;Vl' non auditur,&c. Ibi ponit gl.ſcd̃am lec.ſ.q̃n p̃ſens petit ſe reſtitui ꝯ abſentẽ. Et d̃r hic,ꝙ ſi abſens dimiſit ꝓcuratorẽ,ꝑ quẽ defendat̃,ꝙ præſens nõ audiet̃:ergo à contrario ſenſu,ſi ꝓcuratorem nõ dimiſit, audiet̃ p̃ſens ꝯ abſentẽ.Et ad iſtũ ſenſũ ꝯriũ vadũt oẽs oppoſitiones factæ in gl.Vel poſſumus dicere,q̃d iſtæ oppoſitiones reſpiciũt totã materiã,poti⁹ q̃ legẽ.Hoc p̃miſſo,pone caſum ſ̃m verã le. Abſens cã Reipublicæ legitimè defenſus non reſtituitur.h.d. ¶Op. de l.ſed ſi p̃ p̃torẽ.§.fi.ſ.eo.Sol.glo. multis modis,final'r tene vltimã ſol.Dic de hoc plenè l.fi.ſ.de in integ.reſt. Venio ad ſecundã lect.ſcd̃m hoc ĩtendit,Si abſens ꝓcuratorem dimiſit p̃ſens ꝯ eũ ñ reſtituit̃,qa habuit quẽ ꝯueniret.h.d. & caſus eſt clarus. Innuit à ꝯrio,ꝙ ſi ꝓcuratorẽ nõ dimiſiſſet,ñ audietur.Hoc dictũ eſt quaſi ꝑ totũ titulũ ſpãl'r.ſ.e.ti.l.itẽ ait.¶Opp.qa ẽt ſi non dimiſit, ꝓcuratorẽ,non p̃t reſtitui p̃ſens ꝯ abſentem.Nã potuit interrũpere præſcriptionẽ ꝑ ſolam citationem,vl' ꝑ denũciationem factã corã p̃ſide,epõ,vl' ad domũ.l.vt p̃fecti⁹,C.de ann.exce.Si igit̃ de iure cõi p̃t eẽ cautus,ĩputetur ſibi ſi nõ fecit,nec ꝯcedetur reſtõ. Gl.ſoluit

1 duo.modis.† Primò dẽs ſcire,ꝙ eo ſolo caſu p̃ſenti ꝯ abſentẽ d̃negatur reſtõ,q̃n abſens plenè ꝯ p̃ſentẽ defenditur,cũ ſatiſdatione iudicatũ ſolui,ita ꝙ actor p̃t ꝑuenire ad ſuũ.l.itẽ ait p̃tor. in fi. ſ.e.Q̃n verò p̃t ſolã actionẽ ꝑpetuare,vel vſucapionẽ vel preſcriptionẽ interrũpere,hoc actori imputari nõ p̃t.iſta prima ſolũ eſt

a vera,vt dicã ꝭ.ªAlij dñt,q̃d lex ꝯria loq̃t in quibuſdã caſib.ſpãlib. & in illis corrigitur iſta mã.Ego bñ fateor, q̃d illa lex loq̃t in certis caſib.ſpãlib.non tñ q̃d hæc mã corrigatur,vt ſtatim dicã.¶Itẽ oppo.ꝙ ꝯ abſentem p̃t qs agere,& mitti in poſ.ex primo decreto Item p̃t fieri vẽditio ex ſcdo decreto,q̃n latitat, ergo p̃ſenti ꝯ abſentẽ p̃t eẽ plenè cõſultũ. Nõ eſt ergo æqtas cõcedẽdæ reſtõnis, Sol.dicit gl.q̃n petebat̃ res certa rei vẽdicatione,nõ p̃t petitor ꝓnunciari dñs,ſed p̃t effici poſſeſſor tñ,& hoc poſt annũ. l. ſi quis

b emptionis.§.ſed & ſi qs.C.de p̃ſcr.30.an.ᵇSi verò agebatur perſonali,non poterat fieri vendõ,niſi contra latitãtem,ſed ſolum miſſio,ꝑ quam miſſionem nõ interrumpit̃ p̃ſcriptio.l.3.in fi.ꝭ.de ac. poſ.Innuit ergo gl.q̃d eo caſu,quo latitaret,qa p̃ſenti ꝯtra abſentem p̃t eſſe plenè ꝯſultũ,eſſet q̃d ſibi imputetur, & denegat̃ reſtõ niſi forte diceremus,ꝙ nõ erant bona,quæ poſſideri poſſint.l.ait p̃tor.§.fin.ſ.eo. Videte dñi,certè ꝓ ſol'one huius ꝯrij,& præcedẽtium,do vobis vnã r'a talem, ꝙ ſolũ vnũ remedium impedit reſtõnẽ in integrũ,q̃ conceditur p̃ſenti contra abſentem.ſ.ſi abſens plenè defendatur.Alia aũt remedia,q̃ ꝯpetunt præſenti cõtra abſentem,ꝑp eius ꝯtumaciã,vt puta remedium citationis,vel denũciationis,ſ̃m d.l.vt p̃fectius,& ſimile,vel remediũ miſſionis , vel vendõnis,primi & ſecundi decreti,iſta non impediunt hanc re-

c ſtõnem.Hoc probatur ꝑ rõnem,ᶜquia nõ p̃t abſens obiicere preſenti iſtã culpã,ex qua ipſe lucrũ ſentit,& iſta culpa cãtur ex contumaciã ſua,vt no.in l.vendicantem,cum l.ſeq.ꝭ.de euic.Hoc ꝓbatur per tex.in l.item ait p̃tor.§.hæc ãt.ibi,eo potius.ſ. eod. ¶I-

2 tem not.† ad q.ᵈ Satuto Aſſiſij cauetur,quod ſi debitum ſteterit

d per annos x. non poſſit peti,niſi fuerit petitum, & executio facta:ꝯtingit q̃d intra decẽnium fuit petitum debitum,& peruentũ ad miſſionem ex primo decreto,q̃ritur vtrum ſit interrupta preſcriptio?Rñ.iſta vr̃ veritas,q̃nq; miſſio in poſſeſſionem ex primo decreto fit contra aliquẽ,qui non defenditur,& tũc nõ p̃t dici ꝙ videatur petitum per lit.conte.nec quod videatur executio facta Quod apparet,quia ꝑ hoc nulla p̃ſcriptio interrumpitur , vt hic not.in gl.Quandoque fit miſſio in poſ.ex primo decreto,qa non ſoluitur,cum petitur executio inſtrumenti,ſ̃m formam ſtatutorum Italiæ,quæ volunt,ꝙ inſtr̃a habeant executionem paratam ſicut ſententia:non ꝓcedit dubium,quia executio cæpta eſt non autem perfecta,ſtatutum autem requirit,quòd ſit perfecta. Pro

3 huius ergo † declaratione habemus videre,quando aliquid dicatur eſſe factum.Ad cuius euidentiam eſt ſciendum,ꝙ quædam ſunt quæ habent certam fórmam,vt domus quæ conſiſtit ex ſolo,parietibus,& tecto,& tunc d̃r ꝑfecta,cum h̃eat debitã formã. l.ſi is qui.§.quædam.ꝭ.ad leg.fal.Quædam ſunt,quæ non habent certam formã limitatam, vt murus:item fouea,quæ magna,ſiue parua dicitur fouea , in iſtis dicitur factum,eo ipſo, quod eſt aliquid cæptum.l.rei appellatio.§.operẽ.de verb.ſig.& l.ſtip'lo.§. o-

e pus.de oper.noui nunciat. Ad propoſitum, ᵉexecutio non habet certam formam. Quandoque enim fit capiendo perſonam, & de-

ADDITIONES.

a Claud.Vt dicam ꝭ.Pro qua facit gl.in c.cupientes,§.quod ſi per xx. dies. in verb.opponẽtes.de elec.lib. 6.quam allegat Alex.poſt Imo.in l.ſi finita.§.Iulianus ꝭ.de dam.infect.Are.in l.qui ante.ꝭ.de verb.obl.

b Pom.¶Præſcrip.xxx.an.vide Fel in c.illud.ver.6.conclu.de præſcrip.

c ¶Per rationem.Adde gl.& Doc.in l.vt perfectius.C.de an.excep.

d ¶Ad q.Vide Bar.in l.cum notiſſimi,in prin C.de præſc.xxx.an.& in l.2.§. fi. de vſu.pro empt.& in hac no.q.melius loquitur Bal.& clarius in l.conſentaneum.in fi.C.quo.& quando iud.

e ¶Ad propoſitum.Vtrum per miſsionem ex primo decreto dicatur facta executio,per Bal.in d.l.conſentaneum.in fi.

& detrudēdo in carcerē. l. j. qui bon. ced. pos. Quandoq; fit capiēdo pecuniam, & solutionem: quandoque vno mō: qnque alio: & ideo si est factū aliquid de executione, verū est dicere, qd executio est facta. Pro hoc d. l. re appro §. opere. Pro hoc optimè l. & si non sint. §. quid ergo. de auro & arg. leg. ergo si est facta missio ex secundo decreto, dicitur facta executio.

LEX XL.

a Si qua militi. Militi militanti tps accusationis non currit. a h. d. Et hic vides casū, quo magis subuenitur absenti, quàm minori, vt l. auxilium. s. de mino.

ADDITIO.

a Clau. Currit. Et quod hic dicitur in tempore dato à l. idē est de tēpore dato à iudice, ita tenet gl. in c. licet in beato. de accus. quam ibi commendat.

§. Quod eo tempore. Absens causa necessaria tātum, restituitur. hoc dicit. Vel sic, Deportatus restitutus habet beneficium huius edicti pro eo tpe, quo bonis caruit. h. d. Quem casum nota, & intellige hūc §. si non potuit dimittere procuratorem, vel dim sit, & mortuus est secundū distinctionem l. Papinianus. s. de mino. ¶Opp. ꝙ interim bona nō erāt sua. a Solu. Quidā intelligūt hunc §. in relegato, qui tenebat bona, & sic nō fiat hic distinctio, vtrū retineat bona, vel non, vt not. in l. fina. s. de in inte rest. & huic consonat text. qui dicit, bona adempta non erant. Sed ista lect. nullum habet dubiū. Præterea facit in contrarium iste tex. ibi, quo in insula. & sic loquitur de deportato, & quod infra dicit. non erat adempta, intelligo quòd erant publicata ipso iure, sed nō erant incorporata, sed per alium possessa, vnde restituuntur bona, vt hic. Et sic facit p o bannitis, qui rebanniuntur. quod not.

ADDITIO.

a Non erant sua. Et hic est glo. quod deportato per sententiam possint reseruari bona, de quo per Bal. in l. 3. C. si pen. appel. mors interue. in l. 1. C. de fideiuss. An autem possint illi damnato reseruari alia iura, vt factio testamēti, & posse conficere instrumenta, vide Bald. in l. & militibus. C. de test. mil. post Cy. Bart. & Bald. Adde an iudex possit reseruare notario damnato de falso potestatem conficiendi instrumenta? Bart. consi. 161.

LEX XLI.

Si quis Titio. Absenti restituitur actio cū onere suo. h. d. ¶No. hic vnam gl. quæ facit ad quæstionem de eo qui stat in studio, non vt studeat, sed vt habeat fructus beneficiorum suorum, vt non debeat habere.

LEX XLIII.

Si quis stipulatus. Sicut actio amissa restituit, ita actio non nata per in integrum restitut. instituitur. h. d. quem casum not.

LEX XLIIII.

Is qui. Summat seipsam & glo. ponit exemplum, quam nota, & bene, quia limitatur tota lex.

LEX XLVI.

Qui reipublicæ. Absens contra absentem restituitur. h. d. No. gl. dicit hic, ꝙ priuilegiatus restituitur, seu admittitur contra priuilegiatum. ¶Opp. de l. verum. §. fin. s. de mino. Solut. non est verum hoc, quòd præscribens sit priuilegiatus: quia sola absentia non est causa priuilegij, sed absentia cum læsione. Præscribens ergo, licet sit absens, non læditur. & sic non est priuilegiatus, & sic non restituitur, de quo per Cyn. in l. quo tempore. C. de restit. mili. in vlt. quæst. & in authent. quas actiones. C. de sacrosanct. eccles. quod nota.

De alienatione iudicij mutandi causa facta. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Expensarum in condemnatione quando debeat haberi ratio, & quid in cæteris damnis.*
2 *Discussio non fit, quando agitur vigore huius edicti, contra tertium possessorem.*
3 *Alienatio quando in facta in clericum, videtur facta causa iudicij mutandi, & habet locum hoc edictum.*

Omnibus. Iurisconsultus primò commendat edictum. Secundò ponit mentem edicti, ibi, & cum intelligeret. Tertiò incipit exponere edictum, ibi, itaque. & hoc intendit. Qui rem alienat, causa mutandi iudicium, actori ad interesse tenetur. h. d. ¶Opponitur, ꝙ debeat habere locum constitutio C. ne lic. pot. Sol. hic alienauit reus, ibi actor. Certe an istud edictum habeat locū actore alienante, dicam j. eo. l. pen. & fi. vbi de hoc est casus. ¶Itē oppo. ꝙ istud edictum, seu actio in factum, ex eo nō habeat locum, nam victus victori condemnatur in expensis l. properandum. §. sin autem. de iudi. Sol. glo. multum nota aliter, & ibi loquitur de
a expensis litis. hic etiam de aliis damnis. Quam solutionem mira-
b biliter nota Innuit enim ista glo. b & Doct. nihil dnt circa eam,
1 quòd † per officium iudicis, per quod fit condemnatio expensarum, non habetur ratio de aliis damnis. Alio modo potest solui, quia quandoque victus releuatur ab expensis, quia forte habebat iustam causam litigandi. l. qui solidum. §. etiam. de leg. 2. quādoque propter contumaciam actoris, & loquitur l. pro, erandum. contra gl. vr tex. in l. sancimus. C. de iudi. & l. non ignoret. de fruc.
c & lit. expen. ibi, post sumptus &c Sol. Quandoque c expensæ restituuntur ratione contumaciæ, tunc hr ratio cæterorum damnorum. d. l. sancimus. Quandoque ratione retardati processus, & tunc idem, vt d. l. non ignoret. Quandoque ratione victoriæ tantum, tunc habetur ratio de expensis litis. vt d. l. properandum, &
d ita loquitur ista gl. Vel aliter d possumus dicere, quòd leges contrariæ loquuntur in damnis circa personam, quia fuisset lucratus ex operibus suis, quæ non fecit: quia habuit interesse litis: lex ista loquitur de damnis circa res contingentibus, & ideo notab. gl. dicit in aliis rebus. & facit j. eod. l. 3. §. ex quibus. ¶Opp. quòd alia ratione istud edictum non habeat locum. Nam habeo vtilem in rē contra alienantem, quasi dolo desierit possidere. l. is qui dolo. & l. paren. j. de reg. iur. Sol. dicit gl. magis interest mea consequi rē, quam consequi rei æstimationem, ideo propter istud interesse, quod est vltra proponitur istud edictum. Sed tunc instatur, quia propter illud plus, possum iurare in litem contra dolosum. l. qui restituere. de rei vend. & l. in actionibus de in lit. iur. Dicit gl. certè iudex taxabit. l. arbitrio. §. j. s. de dolo. Ista non vr sufficiēs solu. qa etiam in rei vendicatione si volo eligere pbare interesse, & non iurare in litem. ad hoc, vt iudex non taxet, possum facere, vt no. in
2 l. qui restituere. j. de rei vend. Dicendū est ergo, † ꝙ in iuramento in litem non hr ratio, nisi de æstimatione rei pro quanto quis nollet carere. l. videamus. §. j. de in lit. iur. sed in hac actione hr ratio interesse extrīseci cuiuscunque damni. ideo istud edictum est necessarium. ¶Oppo. C. ne li. pot. l. j. Solu. ibi qn actor alienat, hic qn reus. Vnde qn alienatio fit ex parte actoris, vtrum habeat locum istud edictum? dicam in l. fi. j. eo. vbi est casus. ¶Quæritur gl quando agitur vigore huius edicti, vtrum debeat procedere discussio contra possessorem? Plac. ꝙ sic. l. iij. § ex quibus. j. eo. Gl. dicit contrarium, quod dictum glo. debet intelligi, quando interesse est euidens, discussione nō facta, vt puta res est vsucapta ab emptore, vel ille alius possessor non reperitur, vel est in partibus val-
3 de remotis. Vnde ius agēdi est euidenter difficile ¶† Vltimò no.
e quòd Canonistæ dnt, ꝙ qn fit alienatio in clericum: e vr nobis cōstitui durior aduersarius. & vr facta causa mutandi iudicium, quia non potest conueniri sub iudice nostro, & habet locum istud edictum, vt extra eod. c. 1.

ADDITIONES.

a ¶De aliis damnis. No. mirabilem gl. quòd per officium iudicis, per quod fit condemnatio expēsarum, habeatur ratio de aliis damnis. Et adde quod no. gl. in c. finem litibus. de dol. & contu. & ibi omnino per Ant. Adde Bart. in l. eum, quem temere. j. de iudi. & Bal. in l. sancimus. C. de iud. & appellatione expensarum non veniunt damna. Bal. in l. terminato, in fin. C. de fruct. & lit. expen.

b Barb. Innuit enim ista gl. secundum illud dictum, consulo nunc Mutinæ. vide no. Ant. in c. finem litibus. de dolo & contu. vbi istud dictum refert, & sequitur ibi Abb. facit dictum Spe. in titu. de expen. §. j. versi. quid si victor artifex Io. An. ibi, vide Cy. in d. l. sancimus. Vide Alex. l. edita. C. de eden.

c Sol. quandoque. Licet Ang. videatur tenere contrarium, & malè in l. si finita. §. Iulianus. & ibi dixi post Bar. de dam. infec.

d Vel aliter. Not. intellectum ad l. properandum. § sin autem alterutra. & in l. sancimus. C. de iudi. adde Bar. & alios post gl. ibi, in l. j. §. fi. si quis ius dicēti. & in d. l. non ignoret. & in l. eum quem temere. j. de iud & per Bart. per illum tex. in l. si procurator. j. rem rat. & Pau. de Ca. Tu omnino vide Ant. in c. finē litibus. de dolo, & contu. vide tamen Bal. in l. sancimus. in vij. q.

e Alienatio in clericum. Vide Cyn. & Bald. in l. qui stipendia. C. de de proc. vbi dicunt, quòd præsumitur fraus eo ipso, quòd cessio est facta clerico, vel potentiori. & Bald. in l. per diuersas, in j. quæstio. C. manda. ex hoc not. quòd si alienaretur in talem personam, cum qua causa deberet necessariò compromitti vigore statuti idem esset, forte cum non posset conueniri sub iudice. Cogita tamen. & facit quod in simili not. Bart. j. l. prox. §. opus. Et pro dicto Bar. hic, facit gl. in l. 2. in prin. qui sat. co. & vide j. eod. l. itē. § fin. Adde quod Rom. consi. 518. dicit de mente Hosti. Inn. & Spe. quòd cessio non potest infringi eo solo, quia facta in clericum, sed si fiat fraude, & simulatè. Et hunc dicit esse intellectum c. 2. de alie. iu. mut. causa facta.

LEX III.

Quia & si.

1 *Donantes res super quibus dubitant moueri controuersiam: pijs locis, tenentur hoc edicto, quia piæ causæ fauentur.*

§. Sed & si hominem. Qui alienando facit causam fauorabiliorē ex par
a te sua tenetur hoc edicto. hoc dicit. No. istum casum, a vt dixi in
1 summario. Et sic † facit contra eos, qui res, de quib. sperant controuersiam, donant in causam piam, quia durior fit conditio aduersarii. Quoniam iudices fauent causis piis, & personis religiosis.

ADDITIO.

a ¶Casū. Et arg. hui9 §. dicebat Bar. i l. j. §. j. i fi. j. de ap. vnū no. v [illegible]

ligioſis.l.ſunt perſonæ.in fi.de religio.Sed quæro,qñ ſciet̃ iſtud iñtereſſe.ſi.n.præceſſit diſcuſſio ꝯ poſſeſſorẽ,hoc eſt, ꝯ iſtũ manumiſſum,aut actor vincet,& ſua nõ intereſt,qa ꝑtor nõ fauit libertati.aut ſuccubuit,& tũc ẽt ſua nõ intereſt,qa apparet ipſum non fuiſſe dñm.Sol.Potes dicere,ꝙ añ quã fiat diſcuſſio,ſtatĩ facta manumiſſione,ꝑt perpẽdi intereſſe,videlicet quãtũ minus valet illa actio,qa ſeruus manumiſſus eſt.l.j.§.ſi hæres.ꝟ. ad Treb. Et idẽ intelligas ĩ caſib.in qb.alienatio fit.Et ſic ñ erit neceſſaria diſcuſſio, vt s̃.dixi,ſm gl.Vel dic,ꝙ egit ꝯ ſeruũ,& ſuccubuit, cum ſemiplenè probaſſet de iure ſuo:ita ꝙ ſi ꝯtẽdiſſet cũ alio,q ſe dñm diceret ſibi fuiſſet delatum iuramentum:ſed quia contẽdebat cũ eo, qui erat in quaſi poſſeſſione libertatis,ſuccubuit,quia prætor fauet libertatibus & ſic apparet intereſſe.

1 *Alienatione quot modis fiat deterior conditio noſtra.*

a §.Item ſi locum. aPrimò vidiſtis qñ intereſt nr̃a alienationẽ factã nõ eſſe rõne pſonæ, ĩ qua facta eſt alienatio,qa forenſis rixoſus vr̃ potẽtior. Item qñ ĩtereſt nr̃a rõne rei alienatæ,qa in cãm fauorabiliorẽ:nũc loqt̃,qñ intereſt nr̃a rõne naturæ actionis,& br̃ hoc intendit.Si actio ꝯ eũ cui facta eſt alienatio,competit in minus,alienator hoc edicto te-
1 netur.h.d.Et ad euidentiam p̃mitte,†ꝙ qñq; ꝑ alienationem fit deterior ꝯdõ nr̃a rõne pſonæ,in quã facta eſt alienatio.l.j.& ſeq. & l.quia ẽt.in princ.s̃.eod.Qñq; fit deterior rõne rei alienatæ in fauorabiliorẽ cãm,vt in ꝑceden.§.Qñq; fit deterior rõne natæ actionis,q̃ eſt ꝯ eũ cui facta eſt alienatio,cui ꝯpetit in minus,& tũc loquitur iſte §.Quandoque ꝯ eũ,cui facta eſt alienatio, ꝯpetit in nihil,& tunc loquitur ſequens §.¶Opp.ꝙ ẽt ꝯ alienãtẽ datur interdictum,qd̃ vi aut clam.Vñ vr̃ obſtare ꝟ.qd̃ vi aut clam.l. denique.§.fi.Sol.Fateor,ꝙ illud interdictum datur ad impenſas tantũ ſed iſtud edictum datur ad omne intereſſe.Intereſt.n.mea non litigaſſe cum diuerſis perſonis.& nõ agitaſſe duo iudicia, cum ab initio ſufficiebat vnum iudicium.l.ne in plures. infrà. de exerci. actio.

ADDITIO.

a Item ſi locum.Et dicit Bal.in l.j.C.com.diui.ꝙ prouiſio huius tit.non impedit dominij tranſlationem,ſed facit teneri venditorem ad intereſſe.

1 *Vendens,& tradens rem,quam quis poſſidebat ſine titulo,ad quam habebã publicianam,tenetur hoc edicto.*

2 *Promiſi tibi in fundo meo non facere opus,iſta obligatio nõ tranſit ad emptorẽ*

§.Opus quoque nouum. Si alienatione obligatio,vel actio extinguitur,alienator hoc edicto tenetur.h.d.Et differt à præcedẽti, quia
1 s̃.actio dat̃ in minus,hic in nihil,tene menti hunc §. Facit † ad q.
a a ego hẽbã ꝯ te publicianam ꝑ quadã re,quã poſſidebas abſque titulo:tu eã vendidiſti cuidã,& tradidiſti, & ſic ꝯ eũ,q habet titulum,& poſſeſſionem,ego nõ poſſum vincere.l.ſiue aut.§.ſi duob.
b ꝟ.de publician.Certè teneris bex hoc edicto , vt hic.Si vẽ ſi tenebaris petitione hæreditatis qa poſſidebas ꝑ hr̃de.vel ꝑ poſſeſſore,vt l.rPr.de peti.hæredi.& alteri alienaſti cã mutãdi iudiciũ , & ſic abſtuliſti mihi illã actionẽ,teneris actione in factum ex hoc edicto,¶Op.de l.fi.ꝟ.de ope.no.nun.Solutio,fateor qa in emptorem datur interdictum de ope.no.nun.ad patientiam,vt ibi, non ad impenſam:& ſic nõ eſt ꝯ ultũ plenè actori.Alij ſoluerũt aliter,
2 qd̃ dic plenè,vt dixi ĩ d.l.fi.¶†Vlt.gl ĩducit iſtud ĩ argñ ad qõnẽc
c ſi promiſi tibi ſub pœna nõ facere opus in fundo meo, quomodo iſta obligatio non tranſeat ad emptorem?Et iſtud vr̃ ꝑbari ꝑ l.vltimam.ꝟ.de contrahẽ.emp.& Dy.tenet in l.vl.de ope.no.nũ. Tetigi ẽt.ĩ l.ſi ſub vna.§.fi.de ver.obl.vbi glo.tangit.Rõ, qa eſt obl'o pſonalis.Sed ſi conſtituiſſet ius reale, vt promitto non ædificare in fundo,ne obſcurentur lumina domus tuæ , vel ne impediatur aſpectus,tũc ſeruitus realis afficeret fundũ, penes quemcunque iret.

ADDITIONES.

a ¶Facit ad q.Facit ꝙ in ſimili notat bar.in l.1.in fi.s̃.eod.
b Pom.¶Certè teneris.iſtud multum no.Iaſ.§.ſed iſtæ.Inſt.de actio.
c ¶Ad quæſtionem.Bal.in l.ea lege.C.de eond. ob cau.& Cyn.& Bal.in l.3.C. de ſer.Bar.in l.fluminum.§.adijcit.ꝟ.de damno infecto.vbi bart. & facit qd̃ no.Bal.in l.ſi patruus,in prima q.C.Communia vtriuſ.iudi.vbi allegat hæc no.Vide ꝙ dixi poſt Bar.in l.Iul.verum.ꝟ.de conditione indeb. ſecundum Iacob.but.Adde quæ ibi poſui in d.§.adijcitur.ſecundum Ioan.And.

1 *Iudex,qui male iudicauit appellatione pendente ab eius ſententia poterit in ſyndicatu conueniri ad intereſſe expenſarum.*

§.Ex quibus. Hæc actio dat̃ ad intereẽ expenſarũ vel alterius incõmoditatis.h.d.Hũc §.allegaui ĩ
1 vna q.†q̃ hic diſputaui.d̃ iudice,q ꝑ ĩperitiã male iudicauit,& ab ei' ſnia ẽ malè appellatũ,& pẽdẽte appellatione iudex ſyndicat̃,
a Vtrũ poſſit ꝯueniri actione ĩ factũ,ex quaſi maleficio? Vr̃ ꝙ nõ a qa ſnia,à qua ẽ appellatũ,ñ lædit ꝑtẽ,vt no.in l.vlt.d̃ var. & ex.co. Determinaui ꝙ ꝑt ꝯueniri ad intereſſe expẽſarũ.ar. huius §.& l.ſi ſine.§.cũ ãt.& §.Marcellus.ꝟ.rẽ rat.hab qd̃ plenè dic vt in ix. q. q̃ incipit,iudex ꝑ imperitiam iudicauit cotra ius,&c.

ADDITIO.

a Videtur quod nõ.Tamen iudex in ſyndicatu tenetur parti ad expẽſas,licet

a ſententia eius ſit appellatum,adde bar.in l.ſi minor.s̃.de admi.tu.& quod no.Imo.in c.ſæpe de appel. & dixi in l.1.ꝟ.de app.

1 *Exceptio de qua in hoc §.impedit litis ingreſſum.*

2 *Defendere vbicunque quis dicit ſe paratum,an ſi poſſideret, debeat promittere rei reſtitutionem,ſub pœna,non intereſſe.*

3 *Pœnam in prætoriis ſtipulationibus licet quis non cogatur inſerere,tamẽ quãdo quis vult actionem propoſitam excludere,& defendere ſe ſub alia, cogitur cauere ſub certa pœna.*

4 *Sponte ſe offerenti parcitur.*

1 §.Quid ergo. Si alienãs paratus eſt defendere,ac ſi poſſideret,hac actione ñ tenet̃.h. dicit.¶†No. ꝙ iſta exceptio impedit.lit.ꝯte.ſuꝑ hac actione, ex eo ꝙ dicit de-
† negãdã actionẽ.†¶Op.iſte q alienauit, tenet̃ rei vẽdicatione tã q̃ dolo deſinẽs poſſidere , & iõ nũq̃ ĩtereſt actoris agere ex hoc edicto.Rñ.dicit gl.imo eius intereſt,vt vidiſti notatũ s̃.eo.l.j.Et ſi dicas,ergo offerendo ſe pati iudiciũ,ac ſi poſſideret,nõ facit ceſſare ĩtereſſe actoris,cuius ꝯriũ hic dr̃.Rñ.imo,nã offerẽdo ſe, nõ habeo neceſſe ꝓbare hoc,ꝙ dolo deſierit poſſidere.Item nõ hẽo neceſſe agere cũ alio in alia prouincia.Itẽ intelligo tex.qñ ſe offert paratũ pati iudiciũ,ac ſi poſſideret omnino videlicet,qa rem ipſam reſtituet,& ſic cauebit de reſtituẽda re in caſu victoriæ ſub certa pœna.Si.n.ſic nõ ꝓmitteret,intereẽ actoris non ceſſaret,& ideo hoc edictũ locũ hẽret.Ita dicit gl.quã gl.no. & vide.Ex qua
a gl.no.diligẽter aduo.Primũ,†vbicũq; lex dicit, de hac exceptiõe
2 paratus ſum defendere,ac ſi poſſiderẽ,intelligitur, ꝙ promittat reſtitutionem rei ſub magna pœna,nõ ĩtereẽ,vt hic.& ſic dẽt intelligi l.ſed ſi lege.§.itẽ ſi res.ꝟ de pet.hæredi.cũ ſit mentio de hac
3 exceptione.l.de illo.ꝟ.de noxa.& dixi ĩ l.ſi actor,s̃.de proc.¶Scdõ
b not.b† qd̃ licẽt regulariter in ꝑtoriis ſtipl'onibus non cogatur qs inſerere pẽnã,ꝟ.de præto.ſtipu.l.fi.& s̃.q ſatiſ.cog.l.2.& ibi no. tñ illud eſt verũ,qñ quis ꝓmittit iudicatũ ſolui,vel d̃ defendendo
c in actione propoſita.Secus in eo,cqui vult actionem propoſitam excludere,& defendere ſe ſub alia:tunc enim cogitur cauere ſub certa pœna,vt hic,ſm iſtam gl.qd̃ autem iſta gl.ſit vera, probatur ex neceſſitate,quia alias per hanc obligationem non ceſſaret in-
4 tereſſe actoris,quod tene menti.¶†Vltimò no. ꝙ parcitur offerenti ſe ſponte.

ADDITIONES.

† Clau.Actionem.Sequitur Pau.Caſt.in l.1.C.vbi in rem act.
a Not.diligenter.Ad intellectum l.ſed & ſi lege.§.ꝙ tamen.de pet. hære. & l. de illo.de noxa.& de hac gl.vide Ang.& Imo.in l.ſi inſulam.in octaua fallẽ, regulæ affir.de ver.oblig.
b Pom.Secundò no.Vide Alex.in d.§.ſi duobus.l.ſi autem.in apoſt.Ad Bar.
c Secus in eo.limitatio ad no.in l.fi.de prẽto.ſtipu.& l.2.in fi.s̃. qui ſatiſ. cog.

LEX IIII.

1 *Edictum de alienatione iud habet locum etiam in re mobili.*

2 *Poſſeſſor bonæfidei ab initio ſi poſt ea contrectat,non committit furtum.*

3 *Iudex,qui per imperitiam iudicauit,tempore ſyndicatus non poteſt partem repellere ex eo,quia non appellauit.*

Item ſi res. Licet alienatione non extinguatur actio, ſed ꝑſcriptione,ꝑp alienationẽ hac actione tenet̃. h.d.¶Opp.res furtiua non poteſt vſucapi,vt inſtit.de vſuca.§.furtiuæ.ſed alienando & tradendo alteri,tũc res efficitur furtiua,ergo &c.Item hoc fit dolo,qd̃ requirit iſtud edictum,ꝟ.l.prox.ergo non poteſt præſcribi,& ſic non alienari,& transferri dñiũ. Huius
1 †timore dicũt qdã,ꝙ iſte tit.ſeu hoc edictũ non habet locum in
a rebus mobilib.ahoc eſt falſum,vt s̃.eod.l.j.& l.3.in pri.in eo quod dicit d̃ alienatione facta in hominẽ alterius prouinciæ.Nam ſi ibi intelligeres de re immobili.nõ procederet:nã hõ alterius prouinciæ poſſet ibi cõueniri, vbi res eſt.l.fi.C.vbi in rem actio. & ſic oportet ꝙ intelligat̃ de re mobili.Qualiter ergo poteſt res mobilis, vſucapi,cum efficiatur furtiua per contrectationem ? Gloſſ. hic mirabiliter reſpondet, & ponit omnes modos, quibus hoc po-
2 teſt euenire,quam vide,& nota ſpãlr̃ vltimum modum.¶†Not.ꝙ qñ poſſeſſor ab initio fuit bonæfidei, poſtea contrectando non
b committit b furtum,licet cæperit habere ſcientiam rei alienæ, & poſſeſſionem malæfidei.Op.hæc actio durat anno.ꝟ.eo. vel poſt annum:ſed vſucapio non perficitur anno,ſed requirit triẽnium; ergo re vſucapta,ceſſat iſta actio.Sol.tene illam, ꝙ hic ille,q alienauit,vſuceperat,ita quòd modicum tempus reſtabat:& illo modico tempore vſucapionem compleuit emptor, vnde apud emptorem vſucapio eſt completa intra annum. Vel dic, quod hic incepit annus à die alienationis perfectæ , quia vſucapio perfecta eſt.

ADDITIONES.

a ¶Rebus mobilibus.Et de iſta gl.no.hic quomodo poteſt ẽe,ꝙ qs ſciẽter rem immobilem alienã vendit ſine vitio furti,vide not.Bal.in l.alienã,C. de fur.
b ¶Non committit.No. ꝙ poſsidẽs à principio bona fide,licet poſtea in mala cõſtituat̃,rẽ alienãdo furtũ nõ facit,& ſic vſucapi poteſt,quod de iure canonico nõ ꝓcedit,ſm gl.in l.1.C.de vſucap.traſfor.hic ĩ gl.alle. ꝑ prima ꝑte & no,ad auth.malæfidei.C.de long.tẽp.pſcr.Pro cuius intellectu vide Bar.ĩ l. Põponius.§.j.de acq.poſſ.& id,qd̃ s̃.dictũ eſt,ponit Bal.in auth.mala fide

a ctā est, an. n. nr̄a nō interest. ¶Venio ad sequētē a gl. & oppo. negligentia adhibita aduersus vnum, tollit actionē aduersus aliū. j. vi bono. rap. l. 3. C. de his qui à nō domi. l. fi. sed hic fuit negligens in agendo ꝯ possessorē, à quo poterat vendicare ante vsucapionem, ergo nō poterat agere ꝯ alienantem post vsucapionē. Sol. in l. fi. C. de his, qui a non do. ma. negligentia adhibita ꝯ vnum facit valere manumissionem, & sic tollit id, qđ erat causa concedēdæ actionis ꝯ alium, vt ibi: hic autē negligētia ꝯ vnum, tollit dominium: hoc aūt non erat cā ꝯcedendæ actionis ex hoc edicto ꝯ alienātē, sed qa cōstituerat duriorē aduersariū. Ex hoc vr̄, ꝙ si alienatio non erat cā ītroducēdæ isti⁹ actionis, qa alienādo non cōstituerat duriorē aduersarium: & tūc vsucapione secuta ista actio ñ competit, cū vsucapio hoc casu nō contingat sui culpa, & negligentia, ergo & c. Vide istā gl. & no. ꝙ si aliqñ vsucapiat per negligentiā ꝯ possessorē, tollit actionem ꝯ alienātem. Ista † ego induxi ad q. b q̄ disputaui, de qua feci mentionē s. l. ꝓxi. §. ex qbus. de iudice q malè iudicau t p iperitiam: est āt qōnū meaꝝ ix. incip. iudex p īperitiā. & ps cum posset appellare, non appellauit, sed vult agere tpe syndicatus ꝯ iudicē: dicit iudex, tu fuisti negligēs in appōne, ꝑt ne iudex hoc dicere: Dico ꝙ nō. Pro hoc vr̄ gl. s. qđ qsque iur. l. j. §. j. ī gl. mag. Nā p talē negligētiā nō tollit id, qđ erat cā ꝯcedēdæ actionis ꝯ iudicē, s. quasi maleficiū. Restat r̄ndere ad l. 3. vi bon. ra. Solu. ibi actio ꝯpetens ꝯ diuersos erat vna, & eadē, hic diuersa. & circa hoc, an negligentia contra vnum tollat actionē contra alium, ibi plenissimè dixi.

ADDITIONES.

a ¶Ad sequentem, Vide de hoc latius per bar. in l. si seruus, vi bon. rap.
b Ad qō. Et adde quod no. bar. & post eū Doc. in l. j. infra, de app. per bar. lati⁹ in l. si minoris. infra de admi. tut. quod no. Inno. in c. sæpe. de app. & bald. in d. l. j. §. j. quod quisque iur. cum concor.

§. Item fieri. Si alienatur cā mutādi iudicium, & cessat dolus, non h̄et locū hæc actio, idē si dolus adest non t̄n alienatur cā mutandi iudiciū. h. d. ¶Opp. ꝙ alienando possessor incidat ī hoc edictū. Solu. vt l. prox. ¶ Quæro ad hoc vt actio ex hoc edicto ꝯpetat, q̄ sunt necessaria? R̄n. ꝙ duo sunt ꝓbāda, s. qđ alienatio sit facta dolo, a & qđ cā mutādi iudicium, vñ ex hoc constituat durior aduersarius, vt vidistis s. l. ꝓx. Quãr ista ꝓbantur? R̄n. qđ si alienatio sit facta. probat eo ipō qđ verba fuerūt circa alienationem ꝯcepta, vt l. ex hoc edicto. §. alienare. j. e. Et qđ hoc fuerit factum cā mutandi iudicium, probatur si aduersarius sciebat me mouere litem, qa forte dixerat, vt no. in l. Fulcinius. §. j. ex qb cau. in poss. ea. & l. qro. circa fi. j. de ædi. edi. & qđ no. s. tit. j. l. ante pe. & Dy. in c. ꝓ possessore. circa prin. ex. de regu. iur. lib. 6. b Hoc āt intellige vt i l. ex hoc edicto. §. j. j. e. Et ꝙ fecerit dolo, b ꝓbat eo ipso quod rē alienauit sub aliquo pacto de re nō alienanda: vel accepit p̄diū, vel aliā rē ꝓ eadē, vt hic in gl. quæ dicit, ꝙ hoc dn̄t qdā, & colligit ex isto tex. Qđ aūt nobis cōstituerit duriorem aduersariū, probatur ex multis. s. eod. l. 1. in fin. vsque ad istum §.

ADDITIONES.

a Sit facta dolo. Qualiter ꝓbetur quod dolo, & c. & causa mutandi indicii alienauerit, vide quod dictum est s. eo. l. j. in fi.
b Barb. Et qđ hoc fecerit. Et ꝓ isto dicto Bar. vide eū in l. qui petitorio. de rei vend. Bal. in l. quoties. post Odof. C. de rei vend. Bal. in l. añpe j. ex quib. cau. maio. Ang. in l. si autem. §. i. j. de rei vendi. ex quo remisi ad Bal. ī d. l. quoties.

LEX V.

Non solum. Contra trāsferētē possessionē hæc actio vtilis locum h̄et. h. d. ¶Opp. s. l. ꝓx. So. cōiter vr̄ dici, ꝙ ñ h̄et locū directa, vt ī ꝯrio, sed vtilis sic. vt hic. Tu dicas, qñque verè res alienat, qa dñiū trāsfertur in aliū, & tunc sine dubio h̄et locū istud edictū, vt l. 3. ꝑ totū, s. eo. Qñq; dñiū nō trāsfertur ab initio, sed translatio est cā acqsitionis, qa ꝑstat cām vsucapiendi, & tunc idē, vt s. e. l. 2. in princ. Qñq; dñiū nō trāsfertur, nec postea acqritur, & tūc aut series ꝯctus in se de sui nā cōtinet translationē dñij, vt puta si vendidi, & tradidi tibi rē alienā tanq̄ meā, & h̄et locū istud edictū, vt d. l. ex hoc. §. alienare. j. e. Istud enim dēm⁹ īspicere, qđ ꝯctus series ꝯtinet, nō q̄tū iuris effectus. l. pe. in fin. s. de iur. om. iud. Qñq; ꝯctus series nō ꝯtinet translationē dñii, sed possessionis t̄m, tunc tenetur vtili, non directa, vt hic, si tamen alia concurrunt, quæ ad hoc edictum requiruntur.

§. Si quis autem. Hic ponit exēplū, qđ est dictum s. l. ꝓxim. §. 1. & hoc intēdit. Qui alienauit ex iusta cā, non tenetur ex hac actione. h. d. Gl. colligit hic arg. quod edictum habeat locum contra actorem alienantem, vt videbitis in l. pen. & fi. j. eod. & c.

§. Hæc actio. Hic Iurisc. incipit exponere vltimam partem edicti.

LEX IX.

Ex hoc edicto. Non sufficit rem exhibere causa mutata. hoc dicit.

§. Ait prætor. Alienatio intelligit facta cā mutādi iudicii de futuro. h. d Opp. ꝙ dēat intelligi iudicii ī præsenti. l. si ita legatum. j. de au. & ar. le. Gl. soluit licèt non clarè. Tu dic, ꝙ istud iō, qa si intelligeretur de iudicio de præsenti, hoc edictum esset supfluū, qa ꝯ alienationē factā pēdente iudicio est ꝓuisum per tit. de litig. & ideo ne istud edictum superfluat, exponitur iudicii. s. futuri, añq̄ res sit alienata. Et ideo dicit gl. eo casu, quo etiam in iudicio cœpto res non est litigiosa, facta alienatione, haberet locum hoc edictum.

a §. Alienare a No. istū §. quē in 1. parte declaraui in l. nō solū. s. e. ¶ītē no. in 2. parte, ꝙ h̄rdē instituēdo nō dr̄ qs alienare dolo, vel cā mutandi iudicii. Confertur eñ post mortem, & sic fit ex necessitate, quod no. & tene menti.

ADDITIO.

a Barb. Alienare. Et alle. iste tex. not. quod in vltima volūtate nō ꝓsumit fraus. Vide gl. sing. in l. q testamentū. j. de ꝓb. & Bar. in l. is qui. j. de vulg. & pup.

LEX XII.

1 *Cedent in potentiorem, & implorās etiā patrocinium potētioris, actionē perdit.*
2 *Cedēs ī potētiorē iudicij mutādi cā, cogitur agere, & nō p̄t procura. cōstituere.*

Cum miles. Singularis & fortis est ista lex h̄r hoc intendit, actor, in quem facta est alienatio cā mutandi iudicium, exceptione repellit, & primus cedens agere ꝯpellit. h. d. Op. qđ ꝑ istā cessionē ī potētiorē qs amittit i⁹ suū, vt l. 2. C. ne li. po. So. dt gl. hoc fauore militis. Tu dic, qđ ibi loqt, qñ cessio facta est ī potētiorē rōne officij, vt puta, si qs cedat alicui ex prior. actionē: hic āt miles, licet erat potētior, ñ t̄n rōne officij, iō ius nō pdit. 1 ¶No. † qđ qñ qs ē potētior rōne officij, pdit actio, nō solū si sibi cedat, sed ēt si in patrocinium aduocatur. Vñ puto, qđ de iure si actor iret ad priores, & faceret ꝙ ipsi intercederent ꝓ eo ad Capitaneum vel Ptātē, ius suum pderet. l. 1. C. ne lic. po. qđ no. qa sæpissimè occurrit. ¶Opp. scdò & b̄r, ꝙ primus possit agere, qa iam cesserat ius suum alteri. R̄ndet gl. ꝙ miles sibi recōcedit. Vł dicas, ꝙ intellr actio reconcessa ipso iure authoritate huius l. Tu dicas, qđ non ē necesse ꝙ hoc dicatur: qa actiones ipso iure non transierunt in militem directè. l. qs ergo. in fi. de peculio. Cum ergo apud cedentē remaneat, illas poterit exercere d̄ iure cōi. ¶Vltimò no. ex isto tex. qđ iste cedens cogit agere, vt patet ex tex. dum dicit ex 2 periri oportere, qđ īportat necessitatē. & sic vr̄, † qđ alteri cedere ñ posset, fortè nec ꝓcuratorem ꝯstituere, & hæc est vna pœna actoris, q alienauit cā mutandi iudiciū in potentiorem: ñ rōne officij. Aliā pœnam videbitis j. l. ꝓx. Alij legūt l. istam in alienatione facta ex parte rei, sed non bene congruit huic textui, sed ꝑcedēs lec. no. est, & magis literæ congruit. ideo tene eam.

ADDITIO.

a Amittit i⁹ suū. Quid ī dubio, & c. vid Cy. bal. & Sal. ī l. q stipēd. C. d̄ ꝓc. ꝙ no.

LEX XIII.

a Si quis iudicii. a Qui ptem rei suæ alienat causa euitandi iudicium diuisorium, ipm iudicium non poterit intētare ꝓ fru. ctib⁹, vł ꝓ re; nec ille, ille, ī quē facta est alienatio. h. d. Diuido l. istā ī tres ptes. Primò loqt, qñ alienans vult agere cōi diuidūdo ꝓ fructib. vł expensis. Scdò, qñ vult agere ꝓ re ipsa. Tertiò, qñ vult agere ille, in quē facta est alienatio. Scda ibi, sed & ipse. Tertia ibi, is vero, q emit. ¶Et no istā l. & superiorē, qa nescio alibi. ¶Op. & vr̄, ꝙ l. vltima fuit supflua, cu facta alienatiōe ñ possit agi cōi diuidūdo. Sol. vt ī gl. ꝙ p̄t agi ꝓ fructib. & expēsis. ¶Scdò op. ꝙ ver. sed & ipse. sit superfluus Sol. quidā dn̄t, ꝙ repetit, vt addat. & h. d. gl. pua. Veritas ē, ꝙ alio casu loquitur, vt 3, qñ volebat agere cōi diuid. ꝓ re ipsa, qa forte dñiū recuperat, ꝙ ei inter dr̄ in pœnā, vt hic. Et ita sentit gl. ꝑcedēs in fi. qđ no. Sed ꝯ hoc op. s. l. ꝓx. vbi licèt ñ posset agere cessionarius, agit cedens. Sol. si ibi p neminē posset agi, reus lucraretur, & actor nunq̄ suū ꝯseqretur: hic verò h̄et suū, qa ē in possessione ptis suæ ꝓ indiuiso: sed in pœnā hoc sibi negat, ne possit petere diuisionē, nec ipse, qa alienauit, nec ille, in quē facta est alienatio, vt j. ꝓx. r̄n. & idē dicemus ar. huius l. in oībus actionibus, q̄ cōpetunt possessorib. vt si facta est alienatio cā mutandi iudicium in confessoria, & est in possessione ille, cui facta est alienatio, licet posset aliàs agere, vt l. si forte. §. sciēdum. si ser. ven. & l. vti frui. in fi. si vsusfructus petatur. tamen hoc b casu b agere non poterit. Secus si nō eēt in possessione, vt s. l. ꝓx. ¶Vltimò vides hic, ꝙ ex pte actoris est pœna, ꝙ repellit exceptione. Sed an habeat locū actio in factum ex hoc edicto ad interesse? Glo. dicit quòd sic, per l. non solum. §. j. s. e.

ADDITIONES.

a ¶Si quis iudicii. Singularis tex. quē intelligas, iquantū loquitur, quòd facta erat alienatio in potētiorē, non intelligas ratiōe officij, vt no. Bar. j. eo. l. pe.
b Pom. ¶Tamen hoc casu. Illud no. Ias. §. æque. Inst. de act. & sequitur Alex. in l. si prius. de ope. no. nun. j.

De receptis arbitris, & qui arbitrium recipiunt, vt sententiam dicant. Rub.

LEX PRIMA.

¶Dictū ē s. d̄ edēdo, & qa post editionē ꝯuenit ad pctā, & ad trāsactionem, & ad aduocatos, & siia, & ī his petit restō. De his oībdictū est, post p̄dicta dicendū erat d̄ iudiciis: sed qa ptes qñq; concordāt ī arbitros, & ꝯponunt añq̄ vadāt ad iudiciū, ideo añq̄ dicat d̄ iudiciis, dt de arb. Quærit gl. qđ sit dictū de receptis? dic vr̄ in gl.

Compro-

a Compromissum. a Quærit gl. in quibus conueniant, & in quibus discõueniãt iudiciũ, & cõpromissum? Dic vt in gl. & in c. cũ dilectus ex. eo. Et in eo, qđ dicit, ꝙ à snĩa arbitri nõ appellatur, dic vt dixi in l. arbitro. s. qui sat. cog. & dicam j. l. prox.

ADDITIO.

a Compromissum. Et aduerte, ꝙ qñ in priuatũ confertur arbitrium iudicandi, intelligatur arbitrium boni viri, seruato ordine iuris, vt no. Bar. in extraua. ad reprimendũ. in ver. videbitur, per istum tex. cum hic not. Sed si confertur arbitrium in eum, qui aliàs habet potestatem procedẽdi, puta Potestati, vel alteri officiali: tunc intelligitur de libero arbitrio, ordine iuris nõ seruato, & poterit facere ea, quæ no. Bar. in l. filiusfa. de donat. quod no. ad limita. huius l. sm Io. de Imo. in d. l. filius f. & limita sing. hãc l. & prædicta, vt dixi post Lud. in ru. de arb. & adde quod sententia arbitri non est proprie sententia, sm Bal. in l. 1. C. ne lic. ter. prouo. Adde quæ posui in d. l. filiusfa. post Ale.

LEX II.

1 *Statutum, quòd super executione instrumentorum confessionatorum nõ possit peti compromissum, non habet locum, quando petitur executio sententiæ arbitri: secus si arbitratoris.*

2 *Arbitri ex sententia, quando oriatur actio, & exceptio.*

3 *A sententia arbitri quando ex ea oritur actio, potest appellari.*

Ex compromisso. ¶Op. de l. litigatores. §. interdũ. j. e. So. dicit gl. qđ nõ orit̃ exceptio rei iud. sed pacti sic, vt ibi. Tene mẽti, & intellige, vt no. in l. idẽ Põ
1 ponius. §. j. j. e. istud ĩducebã in ciuitate ista ad q. † hic ẽ statutũ, ꝙ super executione instrũorũ cõfessionatorũ nõ possit peti cõpromissum, super aliis sic. petebat̃ executio laudi, vtrũ possit peti cõpromissum? Rñ, si qđẽ petatur executio instr̃i cõpromissi sub pœna ĩ eo inserta, tũc nõ est dubiũ, ꝙ est instr̃m cõfessionatũ. Sic. n. partes inuicẽ sunt cõfessæ, & inuicem promiserũt. Si verò petitur executio snĩæ latæ per arbitrũ, tunc illud nõ est instrumentũ cõfessionatum. Hoc apparet ex solutione huius l. & ex solutione dicti cõrij. Et hoc vr̃ procedere in snĩa lata ab arbitro, sed in snĩa lata ab arbitratore
a secus vr̃, a qa sp̃ agitur ex cõpromisso. Vr̃. n. facta q̃dã transactio pro eo, ꝙ talis arbitrator dixerit, vt plenè dixi in l. societatẽ. §. arbitrorũ. j. pro soc. Vnde snĩa lata inducit̃ ad declarationẽ primi instr̃i.
2 ¶† Itẽ op. de l. ne in arbitris. C. eo. & l. cũ antea. Dicit gl. tu debes
b aduertere, aut in cõpromisso fuit apposita pœna, b & loquitur hic: qa nõ oritur exceptio, nec ẽt actio ex snĩa. l. j. C. eo. Aut non fuit apposita pœna, & hodie oritur actio, & exceptio in casib. s. si est ratũ, si partes subscripserũt, si x. dieb. tacuerũt, vt d. l. cũ antea. Dices tu, cũ igitur hodie in oĩ cõpromisso apponat̃ pœna, ergo nũq̃ snĩa hõlogabit̃ taciturnitate x. dierũ. Dicit gl. Istud ẽ verũ, qñ pœna apponitur simpl'r. Secus si apponatur clausula illa, rato manẽte pctõ, qa tunc pœna poterit peti, vel exceprio debiti obiici. Cir-
c ca hoc vide q̃dã, q̃ tãgũtur p Inn. ex, eo. c. per tuas. Vltimò scias, c
3 † ꝙ ego sum in vna opi. vera cõ oẽs alios Doct. nr̃os, ꝙ in casib. in
d qb. orit̃ actio ex snĩa arbitri, hodie possit appellari. d Rõ n. quare appellari nõ poterat ẽ, quia erat nulla, & nõ producebat actionẽ, vel exceptionẽ, vt l. j. C. e. Sed cũ hodie producat, ergo poterit appellari, licet cõrĩũ no. s. prox. C. eo. l. j. Ad rõnẽ, q̃ facit gl. j. C. eo. rñ. ibi dicit, ꝙ ex snĩa arbitri nõ oritur actio ante x. dies, nisi ante homologetur. d. l. cum antea, & l. ne in arbitris. Dices tu, si homologatur, non poterit appellari, quia iã approbauit. Rñ. ego possum approbare sententiã tãq̃ sic latã, nõ tãq̃ bñ latã, vt habetis, in simili in l. 3. §. falsus. j. rẽ ra. hab. & no. in l. Põponius scribit. s. de ne. ge. Appellãdo igitur approbo sentẽtiã, & valet appellatio. Idẽ si sententia valeret ex forma statutorũ prædicta in arbitris: secus in arbitratoribus, in quib. hẽt locũ aliud remedium, de quibus dicam in l. societatem. §. arbitrorum. j. pro socio.

ADDITIONES.

a Secus videtur. Facit quod no. Bar. in l. fi. de bo. pos. secundum tab.

b Apposita pœna. No. qñ apponit̃ pœna ĩ cõpromisso, an tũc oriat̃ ex illa exceptio vl̃ actio aliqua, vid̃ clarius ĩ Spe. ext. eo. & qđ no. bar. ĩ l. ait p̃tor. ĩ pr. de iud. & adde qđ no. bar. in l. si duo p̃roni. j. e. & l. cũ ãña. C. e. bal. in l. post snĩã. C. de sen. & Im. in l. nemo p̃t, de le. 1. & late in c. p tuas. de arb. adde, an qñ apposita est pœna in cõpromisso, & clausula, rato manente pacto, arbiter fungatur duplici potestate, & an oriatur actio. bal. consi. 222. 3. vol. & an in petitione executionis laudi debeat offerri libellus, per eundem cons. 139. 2. li.

c Pom. ¶ Vltimo scias. Vide aliquid per Oria. in trac. de arb. bal. cõsi. 428. Ale. & Imo. in l. nemo potest, de leg. 1.

d ¶ Possit appellari. Adde bar. in l. nemo potest. de leg. 1. & in l. j. C. de arb. & vide etiam bar. in l. arbitro. in fi. qui sat. cog.

LEX III.

1 *Minor carens curatore, compromittens obligatur ex compromisso: licèt non in effectu.*

a Labeo ait. a Eo casu, quo iudicis snĩa non tenet, illo, si arbitri snĩæ nõ paretur, pœna cũ effectu nõ petitur. h. d. ¶ Nota qđ dixi in summario, & est bona rl'a, & probatur in l. aduersus, j. e. Oppo. ꝙ minor ipso iure nõ tenetur in iudicio. C. si aduer. rem iud. l. cum & minores. ergo nec in arbitrio, vt s. eod. l. 1. Solut. dicit gloss. quòd aliud in arbitrio, aliud in iudicio.
1 Tu dic, † quòd hic loquitur de minore, qui non habebat curatorem, qui obligatur ex compromisso, quia compromissum est quidam contractus. l. si minorem. & l. si curatorem. C. de in inte. rest. tñ non obligabitur in effectu, vt hic: licet alij aliter dicant.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Labeo ait. Vide Cre. fin. l. vij. & quando quis dicatur suscepisse cõpromissum, vide Oria. in trac. de arb. q. vj. & seq.

1 *Executores vltimarum voluntatum, an possint cogi, remissiue.*

2 *Sententia arbitri non reducitur ad arbitrium boni viri, arbitratoris sic.*

3 *Reductio ad arbitrium boni viri in sententia arbitratoris non datur, quando in ipsum est factum compromissum, vt in bonum virum.*

a b §. Tametsi. a Ab initio nemo cogit̃ arbitriũ suscipere, sed post susceptũ cogit̃ explicare b h. d. Quod no.
1 qđ † facit, an executores vltimarũ voluntatũ possint cogi. gl. tãgit in l. nulli. C. de epis. & cle. & in l. j. j. de le. 2. Op. l. sancim⁹. C. de adu.
2 diu. iud. Sol. Aliud in iudice delegato, aliud in arbitro. ¶† Itẽ opp. dr̃ hic ꝙ arbiter eligitur, vt bonus vir, ergo vr̃ posse reduci ad arbitriũ boni viri, cõ l. societatẽ. j. pro soc. & l. diẽ. §. stari. j. e. Sol. Non dicit eũ bonũ virũ simpl'r, nõ habito respectu ad aliũ, q. d. arbitrator eligat̃, vt bonus vir, hoc est, ꝙ recurret̃ ad eũ tãquã ad bonum virũ simpl'r, & dicat illud qđ diceret quilibet bonus vir: qđ si nõ facit, merito recurrit̃ ad arbitriũ boni viri. Sed in arbitro eligim⁹ eũ vt bonum virũ p̃cipuè, sic ẽ, vt ille sit bonus vir, cuius arbitrio pareat̃, ita ꝙ ñ alius: & iõ eius snĩa ñ reducit̃ ad arbitriũ boni viri. l.
3 diẽ. §. stari. j. e. qđ no. multũ. ¶† Sed nũc q̃ro, c qđ si in arbitratore
c apponeret̃ hoc verbum, eligẽtes eum vt bonum virum p̃cipuè, non habito respectu ad alium, an tunc impediat̃ reduci ad arbi-
d trium boni viri? Et qđ impediatur, d hoc videt̃ velle text. vt gl. hic.

ADDITIONES.

a Tametsi. Limita in casu sing. in l. j. §. j. vbi pupil. edu. per Bal. arbitrator ẽt nõ cogit̃, gl. & Bal. in l. fi. C. de cõtrah. emp. arbiter non põt ab initio cogi, nec pars põt cogi cõpromittere: & si cogat̃, snĩa est ipso iure nulla, sm Bal. in l. si qui ex consensu. C. de epis. aud. & vide ad hoc, qđ no. Bal. in l. j. ver. ad hoc C. de sen. ex bre. reci. Quid si statutũ dicit, ꝙ qs cogat̃ assumere arbitriũ? Dic ꝙ intelligitur, nisi ex cã appellet, sm Bal. not. in l. 4. C. si pen. ap. & de hoc vide Can. in c. Quintauallis. de iureiu. & ibi quod in arbitratore, si tñ incœpit audire, cogitur finire. l. licet aũt. j. hoc tit. & ibi Bart. & doc. in sl. j. j. de le. 2. & de an iudex possit cogere aliquẽ ad compromittendum. Pa. de Ca. cõs. 182.

b Clau. Explicare. Hodie autem potest in distincte cogi, vt vult Inn. in c. Quintauallis. de iureiu. quem sequitur Ale. in l. j. §. j. j. de leg. 2.

c Pom. Sed nunc quæro. Vide Imo. cons. 5. & Ro. singu. 50. inci. an de laudo.

d Impediat̃. No. dictũ & casum sing. ꝙ non possit peti reductio ad arbitriũ. & aliud cõsilium ponit Bal. in l. cũ antea. C. e. de quo late per Mod. in l. j. §. si qs ante. j. a qui. ap. non licet. & de eo quod dicit Bar. vide eũ in l. societatẽ. §. arbitrorum. j. pro soc. in ver. quæro, quæ est rõ differentiæ. adde Fed. cons. 142.

§. Ait prætor. Hic Iuriscõs. ponit partẽ edicti, qđ facit p̃tor in ista mã. Et hoc, qđ gl. dicit. cogã. apparet ꝙ fit per officiũ iudicis: qa verba referuntur ad iudicẽ. De quo plenè dixi in l. j. j. de cond. ex lege. & probatur j. l. proxi.

a §. Tractemus. a Maior iudex cogit minorẽ, ñ maiorẽ, vel parẽ. h. d. ¶ Opp. & vr̃ ꝙ filiusfa. nõ possit esse iudex in causa patris. l. qui iurisdõni. s. de iuris. om. Sol. dic vt in gl. ¶ Sed quærit glo. nunquid delegatus a Papa possit cogere arbitros cognoscentes de suspicione? Dic vt in gl.

ADDITIO.

a Barb. Tractemus. Et vide gl. hic, quæ est melior, quàm sit in iure, sm bal.

LEX VII.

1 *Excommunicatus an possit esse arbiter, vel arbitrator, remissiue.*

Pedius. Alias, Parui. Põt cõpromitti in libertũ, & ẽtĩ infamẽ, h. d. ¶ Op. de iud. l. cũ p̃tor. Sol. nõ p̃t esse iudex, vt i-
1 bi, sed arbiter sic, & p̃curator, vt Inst. de exce. §. fi. ¶† Sed q̃ro. qđ
a in excõicato. a Gl. dicit, ꝙ nõ p̃t esse arbiter. Dic vt in gl. & p Spe. in ti. de arbi. §. differt. ¶ Sed q̃ro, licet isti nõ possint esse arbitri, an possint esse arbitratores? videtur qđ sic l. cum pr̃. §. hæreditatem. j. de leg. 2. & l. ex facto. §. si quis. eh. 2. ad Treb.

ADDITIO.

a In excõicato. Vtrum excõicatus possit esse arbiter, vel arbitrator, dicit bar. in l. nemo. in fi. C. de sen. ꝙ omnia beneficia iuris ciuilis sunt interdicta excommunicatis. alle. Gul. ibi in ver. sed quæro nõ possunt, & c. vide bar. in l. si quis arbitratu. de ver. ob. Adde an possit conficere instrumenta, Fed. cõs. 73.

1 *Seruus non potest esse arbiter, nec arbitrator.*

2 *Seruos, & monachos æquiparari.*

3 *Vtile per inutile vitiari.*

§. In seruum. Si cõpromittatur in duos, quorũ vnus non potest esse arbiter, alter snĩam dicere non cogetur; nec sententia valet, nisi esset adiectum insolidum. h. d.
1 ¶† No. quod seru⁹ nõ põt esse arbiter, nec etiã arbitrator, vt j. de ver. sig. l. illa verba. ¶ Sed quærit gl. qđ de monacho? dicit gl. idem.
2 ¶† No. ergo monachum, & seruũ æquiparari. Idem dicit Innoc. in c. cũ olim. ex. de censi. Et per hoc totam mãm de stipulatio. seruo. ego reduco ad materiã monachorum in l. quod seruus. & l. sequen. j. de stip. ser. Circa hoc tamen an monachus possit esse arbiter, vide Cyn. C. de epis. aud. l. si qui ex consensu. in j. quæstio. & in Spe. de arb. §. fin. ver. sed quæro diligenter. & ver. sequẽ. ¶ Item

5 no.† qđ vtile p inutile vitiatur.a De quo dic vt plenè dixi in l.cer-
a ti condictio.§.quoniam.ĵ.si cer.pet.& l.Græcè.§.illud. de fideiuſ.

ADDITIO.

a Clau.¶Vitiatur.De isto brocardo,an vtile per inutile vitiatur,posito in glo.
hic,vide remiſſiue in l.1.§.ſed ſi mihi.ĵ.de ver.obl.

LEX VIII.

Sed si ita. No.ex hac l. ꝙ ꝯpromiſſum pōt fieri in plures in-
ſolidū,vt ſic valeat,qđ alter ſolus facit. Aduertē-
dū eſt tñ,ꝙ hoc caſu ſiquidē cæperūt ambo cognoſcere, nō poſ-
ſet alter ſnīare ſine altero,ſicut videmus in iudicib. ordinariis, in
quibus ineſt hęc clauſula tacitè,vt alter ſolus poſſet:tñ ſi ambo an
te cæperunt ſimul cognoſcere, alter non poſſet ſolus l.Pompo-
nius ſcribit,ſi vni,ĵ.de re iud.

LEX IX.

Sed & si in seruum. Cōditio arbitri nō inſpicił tpe
compromiſſi.h.d.

1 *Compromitti in iudicem ordinarium poteſt,vt in arbitratorem.*

a **§. Si quis iudex.** aIn iudicē ordinariū illius cāæ,nō pōt
ꝯpromitti,ēt eo iubēte.h.d.¶Opp.gl.
ad iſtū §.de ꝯſuetudine, qa videmus ꝯ̃riū ſeruari. Dicit glo.ꝙ qdā
1 dñt,ꝙ hæc lex corrigił p ꝯſuetudinē. Veritas eſt,†ꝙ nō pōt cō-
promitti in eū,vt in arbitriū,ſed vt in arbitratorē ſic, vt in auth.
b ſi verò ꝯtigerit.C.de iudi.&in corpore vnde ſumił.Secus de iureb
cano.vt extra,eo.c.cū tpe.& c.innotuit.Iac.de Are.dicebat,ꝙ nec
ēt vt arbitrator p̄t aſſumi.Sed hæc glo.cōiter approbatur.De quo
dic vt no.per Cy.l.ſi qui ex ꝯſenſu.circa prin.C.de epiſc.aud.

ADDITIONES.

a Barb.¶Si qs iudex.Not. iſtū §.valde ſing.ſ̄m Ang.in l.2. §. conuenire,ĵ.de iu.
Pom.¶Vide Oria.in traç.de arbi.& Fel.in c.literas.de præſum. vide ad q.al-
le.hunc tex.Fel.in c.nonne,de præſum.ver.2.reg.& Rom.conſ.163.
b Secus de iure.Adde,l.j.§.poſt operis.de no.ope.no.nun. cū ibi no.& ibi dixi.

LEX XIIII.

a **Si de meis.** aLicet de ꝯtrouerſiis vnius partis ſit ꝯpromiſ
ſum, arbiter nō cogił ſnīam dicere, ſi ab vna
tm̄ parte pœna promiſſa eſt,ēt ſi actor fuerit ſtipulatus.h.d.¶Cir-
ca fi.l.nr̄æ q̄ritur,quid ſi arbiter dixerit ſnīam,an valeat? Mar.dice
bat quod nō,per iſtū ver.Sed iſtud verū eſſe nō puto. Io.dicebat,
quod valebat,ſed nō ꝙ arbiter cogatur dicere ſententiā. Azo te-
nebat opi.Mar.Tu dic,ꝙ opi.Io.eſt vera ſ̄m illa tempora.l. cū an-
tea.in prin.C.eo.hodie ſecus.l.cum antea.§.altera.

ADDITIO.

a Si de meis.Et facit iſte tex.ad q.ꝙ ſi duo cópromittant in aliqué , & vnus ꝑ-
mittat mille noíe pœnæ,alter verò cétū. Nā róne iſtius inæqualitatis nó vi-
tiał ſtipulatio,ſed reducił ad æqualitaté:mó dubitatur, an reducetur pœna
maioris,an minoris?Dic ꝙ minoris:dictū eſt no.Spe.in ti.de arb.§. ſequitur.
ver.ſed qui hoc.Itē per iſtū tex.decidit Bal.q.j.in c.j.in prin.qualiter dñs ꝓ-
prietate priueł:ꝙ ſi emphyteuta promiſit dño nomine cenſus, duos dena-
rios in anno ſub pœna cétū librarū,dñs venit cótra pacta, vtrū teneał ad ſo
lutioné pœnæ?Et p iſtū tex.decidit ꝙ nó quia ex vna parte tm̄ eſt pœnale.In
contrariū tñ adducebał d.c.j.etiā l.j. C. de indi.vi.tol.rñde vt ibi per eū,&
vide Bal.q.nó decidit hoc per iſtū tex.ſed p l.ſed & interpellatur.§.ſi ab al-
tera.ĵ.e.Sed facit ét iſte tex.Sed vtrū adiectio iſtius pœnę valeat?dicit ꝙ ſic.
& dixi poſt gl.& bar.in l.2.C.de iu.emph.adde ꝙ voluit Pe.de Anc.conſ.1.

1 *Arbiter vt quis dicatur,duo requiruntur.*
2 *Qui habet poteſtatem cognoſcendi de facto,& ſententiandi de iure,an ſit arbi-
ter vel arbitrator.*
3 *Compromiſſum ſi factum eſt, vt aliquis examinet negotium vſque ad ſentētiā,
& alius ſententiet,neuter erit arbiter.*
4 *Arbitrator poteſt auferre de iure vnius,& dare alteri.ſ.modicè.*
*Compromiſſo clauſula apponenda,quod poſſit auferre de iurę vnius,& dare al-
teri in parua,& magna quantitate.*
5 *Arbiter,& amicabilis compoſitor differunt.*
6 *Arbiter vt procuret partes componere,cautela, iudicis nō eſt partes cōponere.*

§. Recepisse. Arbiter eſt,q inter partes iudicis aſſumit of-
1 ficium,nō qui amicabiliter ꝯponit.h.d.†Vi
des ergo,ꝙ ad hoc vt aliqs dicatur arbiter,vr̄ requiri duo.ſ.ꝙ aſ-
ſumat offīn iud.in procedendo,& ēt in ſententiādo,vt hic: ibi,ſuſ
2 cepit.& ibi,fineq;.†Sed quid de eo,q hēt ptātē cognoſcēdi de fa-
cto,& ſententiādi de iure,vt ſit tota die,erit ne arbiter,vel arbitra-
tor?Tex.iſte vr̄ velle,qđ ſit arbiter.Dicā in l.ſocietatē.§.arbitrorū.
3 ĵ.p ſocio.ver.quare,qd ſi ē dictū.Itē†qd ecōuerſo.Eſt cōpromiſ
ſum in aliquo tali mō,videlicet,talis debeat examinare tale nego
tiū vſq;ad ſnīam,alius debeat ſnīare,quid erit? Vr̄,quod neuter i-
ſtorū ſit arbiter. Nā in neutro ꝯcurrunt iſta duo quæ dñr in arbi-
a tro,dicā in d.§ arbitrorū. ¶Vltimò not.ver.ꝙ ſi inquit.aq pertra-
4 ctat de natura,ſeu† officio arbitratoris , & dicit ꝙ poteſt auferre
de iure vnius,& dare alteri:quod eſt verū,ſ̄m gl.hic , & s̄.eo.l.ſed
& ſi in ſeruū.§.ſi quis iudex.Iſtud aūt,quod auferat de iure vnius,
& det alteri, intelligitur modicè: alias reduceretur ad arbitrium
boni viri.d.§.arbitrorum.& ideo quidam faciunt apponi in com-
promiſſo , ſeu arbitramento , quod poſſit auferre de iure vnius,
& dare alteri modicè , vel immodicè, hoc eſt parua, vel magna
5 quantitate , vt dixi in d.§. arbitrorum. Item † ex iſta glo. poteſt
colligi dr̄ia inter arbitrū, & amicabilē ꝯpoſitorē. Nā arbiter eſt q
videt an ſit aliquid alter alteri daturus. Amicabilis ꝯpoſitor eſt,q
interuenit,& eos ad ꝯcordiā reducit abſq; ſua ſententia. Et hic ē,
6 quod ſequitur in gl.in verbo,recepiſſe.ibi,vel pōt,&c.Et†iō tu,q
b eris barbiter, ſp procura ſi potes,eos ꝯponere: & raro te reducas
ad ſnīam.Sed quando eris iudex, nūquàm te reducas ad compo-
ſitionem,quia ad iudicem non ſpectat.

ADDITIONES.

a ¶Quod ſi inquit.Adde Bal.in l.j.& in l.& in maioribus. C.de appel. & quod
no.Bal.in l.fi.in j.op.de cótrah.emp.Adde Bal.cóſ.381.Ale.conſ.47.j.lib.& qđ
per illa verba,alte & baſſe.Pau.de Ca.conſ.74.
b Barb.¶Et ideo tu qui eris.Adde quod notaui ĵ.de vſufr. ī l.æquiſſimū. Vide
Barb.conſ.41.1.vol.vbi ponit multa ſpecialia.Adde alium caſum, in quo iu-
dex poteſt reducere partes ad concordiam,per Ant.in c.j.in fi.de loc.

1 *Arbiter die feriata ſententiare non poteſt,arbitrator ſic,etiam in honorē Dei.*
2 *Arbiter quando cogatur ſententiam proferre.*
3 *Compromiſſi inſtantia periȷt triennio.*

§. Ex compromisso. Hic Iuriſc. incipit exponere il-
la verba ſubaudita p glo.in l.3.
§.tametſi.in verbo,receperit.s̄.e.q̄ dñt,ſnīam ferre cogā,&hoc in-
1 tendit,†Arbiter nō p̄t cogi ſnīare die feriata,niſi ex cā,ēt nō coge
tur,ſi ſibi de cā nō liquet.h.d.cū duab.ll.ſeq. Opp.de l.ſi feriatis.s̄.
de feriis.Sol.hic loqł de feriis ob neceſſitatē hominū,nō de feriis
ob honorē Dei inductis.Et hoc intellige de arbitro. In arbitrato-
a re verò avr̄ ꝙ poſſit ſnīare die Dñica:qa eſt quædā tranſactio, vt l.
dies.C.de fer.¶Scđò op.de l.arbiter.& l.ſi cū dies.j.rñ.ĵ.eo. Sol.vt
2 iſta mā̄ liqueat,dic br̄†tria verba:Qñq; de cauſa liquet,& tūc arbi
ter cogitur ſnīam dicere vt in iſto §.ex ꝯpromiſſo. niſi excuſeł ali-
qua iuſta cā.l.licet.& ſeq.ĵ.eo.Aut arbiter iurat ſibi de cā nō lique
re:& tūc aut hoc ꝯtingit propter defectū partiū,aut pp defectū ar
bitri.Primo caſu ſi qdē ſit ſine iniuria arbitri , nihilominus cogeł
dicere ſnīam.ĵ.eo.l.itē ſi vnus.§.j. & hoc eſt verū , niſi dies ꝯpro-
miſſi ſit exitura.Si verò dies ꝯpromiſſi exierit, tunc cū hoc ꝓpter
defectū partiū ꝯtingit,nō cogeł arbiter ſnīas dicere,ĵ. l.prox.& l.
ſeq.Et vide no.in l.ſi cū dies.ĵ.eo. Si verò hoc ꝯtigerit pp defectū
arbitri:tunc ſi quidē dies pōt prorogari,prorogeł, vt in hoc §. Si
verò nō pōt prorogari , dēt pati iterū in ſe ꝯpromitti.l.arbiter.in
fi.& l.ſi cum dies.in prin.ĵ.eo.ſ̄m vnā lec.Idē ſi iam dies compro-
b miſſi exierit ſui culpa,vt ibi patet. Sed contra prædicta op.bꝙ nō
poſſit arbitro non liquere de cauſa , quia aut actor probauit , &
dēt vincere.Aut nō ꝓbauit , & debet reus abſolui.l. qui accuſare.
C.de eden.Gl.dicit hic no.fateor, qñ compromiſſum hēt diē , ip-
ſa dies compromiſſi hr̄ pro pemptorio termino,aſſignato parti-
bus ad ꝓbandum.Vñ ſi qdē ꝓbauit actor,reus ꝯdennabił:al's non
ſed pōt eſſe, ꝙ arbiter non examinauit dicta teſtium , neque vidit
c inſtr̄m,& ſic non eſt liquidum, an debeat , c vel non. vide iſtā gl.q̄
totam intellige,qñ compromiſſum hēt diē.Si verò cōpromiſſum
no hēt diem,tunc non dicitur pars non ꝓbaſſe,niſi ſit ſibi ſtatutus
terminus ad probandum.Debet.n.terminus ſtatui. De quo ple-
nè dixi in l.admonendi.ĵ.de iureiu. vbi gl.facit ſimiles op.Dicitur
in l.ſed ſi compromiſſum. quòd arbiter cogitur omnino ſnīam
3 dicere,† Quæro , vtrum ēt poſt triennium , d hoc eſt,vtrum in-
d ſtantia compromiſſi pereat triennio , ſicut inſtantia iudicij? Qui-
dam dicunt , quod etiam vltra triennium. Fran. Accur.intellige-
bat illam gl.quod lis non fuit inchoata coram arbitro,ſed coram
iudice ordinario, poſtea deuentum eſt ad arbitrum.l.ꝓperādum.
§.ſin aūt vtraq;. ver.ſin aūt in medio.C.de iud.& ibi no.per Cy.in
vl.q.gl.ĵ.e.l.item ſi vnus.§.j.vr̄ teneł,qđ dies cōpromiſſi ꝑeat triē
nio.De hoc etiam in Spe.e.ti.§.differt. ver.item vt ītra triennium.

ADDITIONES.

a ¶In arbitratore vero.Idé in Spe.in ti.de arbi.§.1.in fi.& adde Bar.ĵ.e.l.ſi fe-
riatis.& Bal.in l.j.ad fi.C.eo.& in d.l.dies.C.de fer. poſt Iac. Bu.& no.Bal. in
l.ſi vt proponis.C. qūo & qñ iudex. & in l.fi.in.2.q.C.de contrah.emp.& in l.
j.s̄.de fer.& per Imo.in l.ex facto.§.ſi quis rogatus.ĵ.ad Treb.
b ¶Op.Vide q̄ dixi poſt Bar.in l.ſi quis arbitratu.ĵ de ver.ob. & hic adde not.
p gl.& Doc.poſt Bar in l.Pomponi.de re iu.Adde,ꝙ repetit Bal.in c.j.q. mo.
feu.amit.in quadā addi.magna,vbi q̄ ſiuit, cópromiſſum eſt factū in arbitrū,
ſtatuto termino duorū menſiū ad decidēdū,cū ptāte ꝓrogādi tps cópromiſ
ſi ſemel,bis,ter,& pluries:& ibi dicit , ꝙ quoties cópromiſſum eſt cū tpis ꝑ-
finitione,in ꝓrogatióe cócludił ét terminus ad ꝓbādū. Alle. Bar. ita tenerę
hic.adde Bal.ī auth.ei q.C.đ té.ap.hoc nó obſtāte dicit,ꝙ certū terminum đ
berent dare, nec vr̄ partes cóſenſum ad hoc accómodaſſe , quod eſſet iuri
cótrariū.c.vltra tertiā.de teſti.Dic tñ,vt ibi p Bal. & cóſidera no. per Bar.in
l.4.in prin. de dā.infe.& in l.& ſi qua. ĵ. e. vide ad hoc p Lud.in rub. de arb.
& Bal.in l.j.C.vt in poſ.leg.Adde late Bal. conſ. 399. cū ſeq. & 3.li. conſi. 461.
Pom. Vide Lanfr. in trac. de arb. Fel.in c. eccleſia ſanctæ Mariæ de conſti.
c Clau.¶Debeat.Contrarium tenet bal.in c.cauſam.de of.deleg.
d ¶Poſt triennium.Vtrum poſt triennium duret inſtantia cópromiſſi. adde ꝙ
no.bar.in l.ſi quis arbitratu.ĵ.de ver. ob.& bal. & Iac.in l.multa.ĵ. de condi.
& dem.& bal.tenet ꝙ ſic,in l.2.C.de diuer.reſcrip.& ibi dixi poſt Imo.in d.l.
ſi quis arbitratu.in eo.ver.ibi.& Spe.eod.ti.§.differt.ver.item intra trienniū,
&c.Io. And. ibi tenet , ꝙ non periit triennio. adde an inſtantia compromiſſi
duret triennio,Ro.conſ.174.& ibi an eius pendentia impediat curſum.Et vi-
de Pau.de Ca.in l.properandum.§.illo proculdubio.C.de iud.

LEX

LEX XIX.

Item si vnus.

§. Si multo post. Quærit gl. quõ intelligatur istud multo post? Quidam dñt arbitrio iudicis. Alijdñt, ꝙ post trieniũ, sicut instantia iudicij. Si teneas illã opi. ꝙ arbitrio iudicis, &c. putarẽ æquũ ꝙ iudex dẽt arbitrari de triẽnio, sicut in iudicio. a Item no. vnam distinctionem, q̃ glo. hic ponit.

ADDITIO.

a Pom. ¶In iudicio. Vide Abb. c. cũ dilectus. in fi. de arb. & conf. 33. 4. dub. 2. vol.

1 *Arbitrorum maior pars quando poterit sententiare alijs requisitis absentib. & quid in alijs præsentibus, & tacentibus. & nu. 2.*

§. Item si plures. a Nõt põt vnus arbiter sine alio sñiã ferre. h. d. ¶Añ oĩa † q̃ro, qd si maior pars est pñs & facit requiri tertiũ, ille nõ vult venire, an poterũt pñtes sñiare? Certẽ de iure nr̃o nõ. Casus ẽ hic. De iure can. secus, vt ex̃. e. c. fi. li. 6. Et hoc est verũ in arbitris, q alias assumũtur à partib. In illis verò q assumunt b de necessitate iuris, secus esset. C. de iu. l. cũ spãlis. & scripsi in l. duo ex trib. ĵ. de re iud. Et ex hoc dico, ꝙ si arbitri eligunt ex necessitate iuris, poterit sñiare maior pars,
2 altera reqsita, abñte. ¶† Quæro, posito ꝙ omnes sũt pñtes, maior pars vult ferre sñiã, alia tacet, & nihil dicit, an maior pars poterit sñiare, altera tacente? Gl. dt, qd sic, vt ĵ. e. l. si in tres. & ibi videbitis. Secus in plurib. iudicib. delegatis, quia oẽs dẽnt loqui, vt ĵ. l. prox. & C. qñ prouo. non est necess. l. cum magistratus. cum similib.

ADDITIONES.

a Barb. ¶Item si plures. Secus de iure can. in c. fi. de arb. in vj. & vide quod no. in l. duo ex trib. ĵ. de re iu. Et vide Bar. in cõs. Catharina accusauit. & cõs. seq. quod fuit Cy. vbi loquitur, quando testes sibi contradicunt.

Pom. Vide Ori. in trac. de arb q. 13. & q. 15. Ab. conf. 64. in prin. j. vol. Im. conf. 130. & se.

b ¶Qui assumuntur. Facit qđ dixi ĵ. ea l. §. fi. cum l. seq. & vide Imo. in c. vno de legatorum. de offi. delega. vbi secus in pluribus iudicibus delegatis, p Docto. & Bar. in l. Pomponius. ĵ. de re iu. qđ no. per doc. in d. c. fi. extra, c. in 6. p Io. And. in addi. Spe. in ti. de arb. § fin in addi. inc. quid si taceat, &c. Adde an duo laudare possint tertio absente? Bal. conf. 29. 2. lib. Et quid si tertius non potest esse arbiter, an alij duo possunt arbitrari? p eũdẽ cõs. 549. & qđ si sunt concordes in summa, & discordes in solutione, & p eundẽ cõs. 18. 4. li. & qđ si discordent in summa tm̃, per Pau. de Ca. consi. 23. & quid si ex forma statuti debet eligi tertius, & partes eligunt quartum, & quintum voluntariè, nõ compulsi, vt statutum requirit, an tale laudum poterit exequi, vigore illius statuti, eo quia sit omissa forma? vide Pet. de Anc. cons. 158.

1 *Cõpromissum factũ in aliquẽ vt ferat sñiam de consilio alterius, quãdo valeat.*
2 *Bar. tenet lectu glo. ad istum §. & declarat.*

§. Idem Pomponius. Si arbiter liberã ptãtẽ sentẽtiãdi nõ hẽt, ꝯpromissum nõ valet: & si de plurib. noĩatis alter eligĩ ille sñiã cogĩ dicere. h. d. ¶Op. de isto ver. sed si ita. ad præcedẽtẽ. Sol. dicit gl. ꝙ hic ĩ ver. sed si ita, fuerũt electi vt arbitri, & sic ille, q fuit electus poterat liberè sñiare. in p̃cedẽti. §. fuit secus. & sic hic mutat casum oĩno. Old. in quadã sua dispu. intelligebat istũ §. al'r, ꝙ in isto ver. sed si ita. nõ mutat casum, sed ꝓseqĩ eũdẽ casum, sed dria est, qa ĩ prin. dixit, qđ Seius ferat sñiã ꝓut Titio disceptatori placeret: & sic posuit ĩ eius liberã voluntatẽ, hic verò dixit arbitratu Titij: & sic elegit in bonũ virũ, meritò valet. Et sic vides, qđ ipse colligit driam
1 ex eo, qđ s̃. dixit, placet & hic dr̃, arbitrat. Et ex hoc ꝯ ludit ipse † ꝙ ꝯpromissum, qđ quotidie fit, Cõpromittimus in Seiũ, dũ tñ ferat sñiam de ꝯsilio alicuius Jurisperiti, ꝙ tale arbitrium valet. Bꝫ prædicta q̃tũ ad intellectũ hꝰ §. non sunt vera, qa verbũ, placet, importat arbitriũ boni viri, & non liberã voluntatẽ, sicut verbum, arbitratu, vt l. Thais. §. sorore. ĵ. de fideicõ. lib. Tñ q̃tũ in q̃õne de eo, q ꝯpromittit ĩ aliquẽ, ꝙ ferat sñiã de ꝯsilio sapiẽtis, dico ꝙ illã q̃õnẽ tãgit gl. l. illa institutio. ĵ. de hær. inst. Spe. ẽt tãgit eã in tit. de arb. §. seqẽ. ver. sed qđ si dicaĩ in ꝯpromisso. Ego examinaui plene in l. j. §. si plures. ĵ. de exer. Et inter alia dico, ꝙ si quidem dicatur, ꝙ arbiter dẽat sñiare de ꝯsilio talis, qđ valet compromissum, & ið quia habito consilio, non teneĩ illud sequi. l. Titium, & Meuiũ. de admi. tu. & sic remanet libera facultas arbitro ferendi sñiam, sic cessat rõ huius §. Si verò dicaĩ, ꝙ arbiter debeat sñiare illud, ꝙ ille consuluerit, vel de consilio, & consensu, tũc non valeret, qa ñ hẽt facultatem liberã ferendi sñiam, vt hic. Et hoc q̃tũ ad q. istã Quã
2 tũ ãt † ad ĩtellectũ nr̃i §. teneo lec. gl. tñ eã declaro, vt aliquid notabile hic percipias. In prin. huius §. fuit ꝯpromissum in Seiũ, vt ipse debeat sñiare s̃m qđ Titio placet: hoc non valet. In ver. sed si ita. fuit ꝯpromissum arbitriũ in Seiũ, sed fuit actũ, qđ sñia feratur arbitratu Titij, vel Seij: & sic in cognoscendo fuit assumptus vnus solus, in ꝓnunciando fuit alternatiuè assumptus Titius, vel Seius: certè ille cogeĩ sñiam dicere, in quem postea partes ꝯsenserint. Et sic ver. sed si ita, ꝓsequiĩ eãdẽ mãm, q̃ §. p̃cedẽs. Sꝫ ad istam lec. op. Nã si ex post facto eligatur Titius videĩ ꝙ valet ꝯpromissum, qa ñ assumiĩ ad cognoscẽdũ sed ad arbitrandũ tm̃ cum ista duo requirantur. l. idẽ Pomponius, si de meis. §. recipisse. s̃. eod. Rñ. satis assumitur ad cognoscẽdũ, cũ debeat examinare acta facta coram Seio differt a ergo iste §. à præcedenti, quia Seius ipse debebat pronunciare illud, quod alius volebat, hic ille alius. s. Titius, assumebatur ad sententiam ex prioribus actis.

ADDITIO.

a Pom. ¶Differt. Vide Lanf. in trac. de arbitris, quæstio. 1. alias. 2.

§. Si in duos. a Si duob. daĩ ptãs eligẽdi tertiũ, si non cõsenserit, cõpromissum nõ valet. h. d. Vel sic, Si duob. arbitris ptãs assumẽdi tertiũ incertũ tribuatur, non valet ꝯpromissum, secus si certum. hoc dicit. ¶Opp. de §. idem Pomponius. s̃. ea. l. Sol. hic per assumptionem tertij non amittunt arbitri potestatem ꝓnũciandi: ibi secus. De hoc videbitis ĵ. proxi. §.

ADDITIO.

a Si in duos. Rationem huius §. vide per Bal. in l. fi. C. de execu. rei iudicatæ & hoc no. ꝙ non potest dari arbitri potestas eligendi tertium incertum. Sed vtrum possit dari arbitratoribus talis potestas? Bal. in l. 1. C. de his, qui pœ. no. in lec. antiqua. dicit, ꝙ sic. Allegat sing. Ioan. Mona. in rub. de arb. in 6. Sed de hoc est casus in c. cum à nobis. secundum vnam lec. gl. si extra. eo. ti.

1 *Iudex el. git arbitros, & arbitri coguntur eligere tertium.*
2 *Tertius assumptus ab arbitris, non est arbiter, sed electus à partibus sic.*
3 *Pronunciandi modus quando tertius est electus.*
4 *Tertius assumptus an cogatur acceptare, & iudicare, remi siue ad glo.*

§. Principaliter. Si in duos ꝯpromittaĩ simpliciter, valet ꝯpromissum: & si dissenserint cogũtur eli ere tertiũ, cuius authoritati parebitur. h. d. ¶Op. de §. s̃. proxi. vbi non valet ꝯpromissum factũ in duos. gl. ponit hic tres sol. & approbat vltimã. s. ꝙ ibi nõ valet, si dissentiant in eligendo
a tertium: a aliàs secus. Ita solutio vr̃ esse ꝯ casum in c. innotuit. ext. eo. Et ideo tene secundam lect. seu solutionem hic positam. Assigna rationem: hic fuit compromissum simpl'r, & per iudicem, & coguntur eligere tertium: & sic coguntur in vnum concordare, sed in præcedenti §. fuit data facultas eligendi, & sic in totũ recesserunt ab arbitrio prætoris. † Circa electionem istius tertij est aduertendum, qđ non coguntur partes eligere tertium, sed arbitri coguntur eligere tertium, vt hic in textu. & dẽt p̃tor cogere ar-
2 bitros. ¶Vidistis de electione tertij. Quæro, † vtrum b tertius iste
b electus esset arbiter? Certè videtur, ꝙ non: nam nõ est receptus à
c partib. & sic nõ cadit in eum nomen arbitri. Et ita vr̃ tenere Speculator in tit. de arbitris. §. fi. versi. sed nunquid iste tertius. Vñ est magis qdam ꝯsultor q̃ arbiter: hẽt tñ vim arbitri quoad quedam, vt dicetur incontinenti. Sed si assumereĩ à partib. tunc esset arbi-
3 ter, quia ab eis recipitur. ¶Secundò † q̃ro de mõ pronũciandi: bꝫ modus rectus, & indubitatus esset iste, quod ille tertius exprimat voluntatem suam, & illi arbitri cogantur ferre sñiam s̃m eius voluntatem, & consilium. Et hoc est qđ vult iste textus. q dicit, cuiꝰ authoritati pareatur: qa arbitri debent parere authoritati illius ĩ iudicando. Dicit tñ gl. hic in verbo, authoritati, ꝙ iste ver. intelligatur alio mõ: quod si arbitri omnino discordant, ille tertius iudicabit, & partes tenentur stare cõsilio illius tertij. Et sic est duplex lectura, vna cuius authoritati pareatur à partib. alia, quòd iste tertius iudicet. Precedens est magis tuta, vide gl. super verbo, authori-
4 tati. ¶† Quæritur, vtrum iste tertius cogatur d consulere, seu ac-
d ceptare, & iudicare? Dic vt in gl. Et circa prædicta vide, quod no. per Inn. extra, eo. c. innotuit.

ADDITIONES.

a ¶Eligẽdo tertiũ. Sed vtrũ assumẽdo tertiũ dicaĩ cõpromissũ nouũ? vide no. Dy. & bar. in l. si dñium ĵ. de furtis. Et ad istũ §. vide qđ dixi post Bar. in d. §. arbitrorũ. & an iste §. habeat locũ in arbitratore, vt isti discordantes eligãt tertiũ? Bal. no. in l. hac edictali. §. his illud. C. de sec. nup. & ibi quid si sunt arbitri, & arbitratores. Et de hac materia vide in d. c. innotuit. & quod ibi scripsi post Im. Item an iste textus habeat locũ in arbitratorib. variẽ sententiantib.? dixi post Imo. in l. inter pares. ĵ. de re iudic.

b Pom. ¶Quæro vtrum. Vide Lanf. in trac. de arb. q. 2. & consi. 86.

c ¶Iste electus. Vtrũ tertius assumptus à p̃tore, vel à partib. sit arbiter, vel cõsultor vide p Bar. in l si dñiũ. ĵ. de furtis. Et adde qđ Bal. in cõs. factũ sic ꝑponit cõsulẽdũ: iõ, &c. dicit, qđ si data est ptãs duob. arbitris ꝓcedẽdi, & terminãdi: & illi duo discordãt, q de volũtate partiũ eligãt tertiũ, & illi datur arbitriũ terminãdi, vt sibi vr̃, demũ primi duo arbitri veniũt ad cõcordiã, & laudãt absq; tertio, & nõ reqsito, imo ipso cõtradicẽte, dicit Bal. laudũ valere, qa p electione dicti tertij nõ sũt reuocati arbitri primi à sua ptãte, sed suspensi solũ in casu discordiæ. Alle. gl. s̃. ea. l. §. si in duos. Ergo cum oẽs tres sunt arbitri, duorũ sñia valet, & præualet. ĵ. e. l. sicuti. Nec ob. qđ ptes, & arbitri ꝓmiserũt stare sñiæ illius, qa ista ꝓmissio dẽt stare s̃m iuris dispositionẽ, nisi primi sint cõcordes, vide ĩ d. l. si dñiũ. Adde an electꝰ tertius à p̃tore, vel partib. sit arbiter, vr̃ arbitrator? Bal. cõs. 73. lib. 3. Et an cogãĩ alij ferre sñiã s̃m cõsiliũ istius tertij, vide Ang. cõs. 152. Et an valeat cõpromissũ factũ in duos cũ ptãte eligẽdi tertiũ, vide Bal. cõs. 339. li. 2. Et an tertius electus habeat eãdẽ ptãtẽ q̃ alij duo, vide bal. cõs. 10. lib. v. Et de eo quod dr̃ in apostillis, vide bal. consi. 491. In Christi nomine, proponitur quod per discordiam,

d ¶Iste tertius cogaĩ. Hic ergo hr̃, ꝙ tertius electus à partib. vnà cũ alijs dẽt pronũciare. Sed qđ si à lege vł statuto daĩ tertiꝰ arbiter, vt si dicit statutũ, ꝙ vbi duo priĩ arbitri sint discordes, possit tertiꝰ eẽ, vł dẽbeat tertius pñs eẽ, illo casu dicas, ꝙ iste solꝰ tertius poterit ferre sñiã. Habemꝰ hic sĩgularẽ driã ex notatis ĩ §. iubemus. C. de app. & ibi hoc põit bal. qđ no. Et facit quod no. bar. in l. itẽ si vnus. §. itẽ si plures, s̃. eo Et vide textũ in l. in offerẽdis. C. de appel.

LEX XX.

1 *Arbitri duo tertio absente, quando poterunt iudicare.*

Si in tres. Aliàs est §.l. pcedētis, qui incipit. Celsus quoque. Duo pñt iudicare ɔdicēte tertio, vel tacēte: secus eo absente. Idē in duob. iudicib. ɔdicēte tertio, dū tñ oēs iudicēt.
1 h.d. De hoc tetigi. s. eo. l. proxi. §. si in duos. ¶†Nota, qđ Inn. dicit in c. Ray. ex. de testamētis ꝙ si arbitri fuerūt sil' in allegationib. & vnusquisq; dixerit allegatiōes suas, & vnus ñ potuerit trahere alios ad suā sniā, qđ postea duo poterūt pnūciare absente tertio. Cuius ɔriū dico in l. duo ex trib. ĵ. de re iud. ¶Vltimò no. qđ ĩ hoc
a est drīa inter ius nostrū, & ius Canonicū, vt in c. fi. ex. eo. tit. lib. vj.

ADDITIO.

a ¶Est differentia. Vide Bar. in l. item si vnus. §. item si plures. s. eo. tit.

LEX XXII.

a **Qualem.** a Prætor coget arbitrum, vt sententiet, non au-
b tem ꝙ iudicet. b Itē si quis assumatur ad iudicandum certum, non valet istud compromissum. h.d.

ADDITIONES.

a ¶Qualem. Vide de Ro. consi. 141. & 145.
b Quod iudicet. Sed quid in arbitratore, vtrū possit compromitti in eum cum pacto, ꝙ tali modo ferat sententiam? Hic dicitur, ꝙ in arbitro cōpromissum est nullū. Adde quod in arbitratore valet. Ita no. dicit Ang. in l. si cōuenerit. ĵ. de re iud. sed nihil allegat. Sed dic quod pro eo vr̃ casus in l. j. §. & post operis. de no. ope. nun. intelligēdo, quod ibi fuit cōpromissum in iudicem, prout in arbitratorem, prout necesse est intelligi ſm Lud. ibi.
¶Adde quod idem Lud. sequitur eius consi. 145. vbi dicit, ꝙ non inuenit cōtra dictorem.

LEX XXIII.

1 *Sententia dicitur dicta quando per eam à lite disceditur, absolutoria ab instātia iudicij, & quod quilibet remaneat in statu suo, non videtur dicta ab arbitris.*
2 *Discipulus excusare debet sententiam magistri sui.*
3 *Sententia illa potest mutari, quæ non finit iudicium.*

Dicere autem. Sententia dicta vr̃, qñ p eam à tota lite disceditur. Item interlocutoria potest
a mutari, diffinitiua verò non potest mutari, a nec ex causa erroris
1 corrigi. h.d. cū l. seq. ¶†No. qđ tūc dr̃ dicta snĩa, qñ p eā à lite dis-
b cedit. b Et p hoc dr̃ cē casus ɔ arbitros in ciuitate ista q dēnt diffinire cās intra tres mēses sub certa pœna. Nā qñq; ipsi pnunciant hoc mō, absoluimus partes ab instātia iudicij, & ꝙ quilibet remaneat in statu suo. Nā nō vr̃ dicta snĩa, cū p hoc à lite non disceda
2 tur, vt hic. ¶ Scdò no. † ꝙ discipulus dēt excusare snĩam magri,
c distinguendo eā, & approbando. ¶Tertiò no. c illud, qđ dr̃ cōiter Interlocutoria pt mutari, diffinitiua nō, l. qđ iussit. ĵ. de re iu. ita dr̃
3 cōiter. Ego † aliter dico prout dicit Iurisc. hic, illa sentētia pt mutari, q̃ non finit iudicium: secus in ea, quæ finit. Hoc differt multū à præcedenti dicto: Pone. n. ꝙ q̃dam interlocutoria finit iudiciū: quia iudex pronunciauit se non esse iudicem competentem, vel pronunciauit non esse pcedendum obstante exceptione rei iu-
d dicatæ, & sil'i, d poterit ne iudex reuocare istā interlocutoriam? Certè non, quia, iudicium finit hic. Est casus hic vide tex. Non. n. facio differentiā, an sit diffinitiua, vel non, sed an debeat absoluere totum iudicium, vel non. Et dic vt in d. l. quod iussit. ĵ. de re iu.

ADDITIONES.

a Clau. ¶Mutari. Est & gl. in l. qui arbiter. eo. ti. quæ vult, ꝙ arbiter possit supplere suam sententiam, quantum ad expensas, & alia accessoria eodem die, quàm gl. sequuntur Imo. & Alex. in l. Paulus. ĵ. ĵ. de re iud.
b ¶A lite disceditur. Contrarium videt̃ tenere Bar. in l. inter pares. de re iud. & adde bar. per illum tex. in l. gñali. C. de dec. lib. x. & no. Lu. in l. j. de re iu. in fi. & dixi in l. si quis arbitratu ĵ. de verb. obli. & hic vide quæ dixit Bar. & ibi dixi post bar. in l. fideicō § si quis decem. de leg. 3. & quod no. bal. in l. j. in 3. opp. C. si à non comp. iud. per bal. in l. iusiurandum, & ad pecunias § fi. ĵ. de iureiu. Pom. ¶Vide Pan. conf. 44. vol. 1. Fel. in rub. de re iud.
c ¶Tertio no. Vide bal. in rub. C. ne liceat tertio prouocare.
d ¶Interlocutoria. Quæ interlocutoria possit mutari, adde bar. in l. post sententiam C. de senten. Et vide quæ dixi de hac l. in l. Paulus. de re iud.

LEX XXV.

1 *Clausula in compromisso, quod possit semel, & pluries iudicare, & quoties sibi placuerit, quid importet.*
2 *Arbiter non potest suam sententiam corrigere, nec mutare nisi sit ei specialiter à partibus commissum.*
3 *Arbiter an debeat vnam sententiam terminare, quando ei plures controuersiæ sunt compromissæ per partes.*

Quid tamen. Non vr̃ dicta snĩa, si forma compromis-
a si a nō est seruata. Item si sunt diuersa capitula, pōt separatim pronunciari, nisi aliud sit actum. h.d. ¶Not.
b ex hac l. quid releuet b hæc clā, † quòd possit iudicare semel, &
1 pluries, & quoties sibi placuerit. Nam intelligitur, ꝙ possit iudicare pluries, hoc est, ĩ vno capitulo semel, & in alio postea, vt hic. Nec potest intelligi, ꝙ super eo. c. iudicet pluries, siue sit arbiter, siue arbitrator. Nam cū super vna re non possint ferri pl'es sententiæ. l. j. C. quando puoc. non est necess. ita nec plura arbitria. Item cū semel est decisum p sniam arbitri, vel p transactionem, res desiit esse dubia, ñ pt iterum iudicari, nec iterum transigi. l. post rē. s.
2 de transa. † Ad hoc ergo vt arbiter possit corrigere sniam c super
c eodē capitulo, dēret dici in ɔpromisso hoc expresse, qđ possit iudicare semel & pluries, & ipsum iudicatum corrigere, & mutare. Nam hanc potestatem arbiter non habet à iure cōi, vt s. l. px. Sed puto, qđ ei possit attribui p ɔsensum partiū. Sicut. n. sunt quidam iudices, q possunt corrigere suas snĩas, vt præfecti ptorio. l. ab executore. ĵ. de app. ita ēt potest cōcedi arbitris. l. nō distinguemus. §. de officio. ĵ. eo. Et ita ɔsului in ciuitate Spoleti. ¶Opp. s. e. l. dicere. Sol. ibi arbiter erat in totum functus officio suo, hic non.
d ¶Quærit gl. quid in dubio, d qñ plures † qōnes sunt ɔpromissæ
3 simpliciter, vtrū debeant omnes simul terminari, an poterūt pronunciari separatim? Hic sunt opi. Quidam intelligunt ꝙ non pñt pronūciare separatim in dubio, & sic vr̃ innuere hic. Mihi autem vr̃, ꝙ debeamus sic dicere. Aut sunt plures qōnes, quæ inferūtur ab vna parte ad aliā, & tūc possit pronunciari separatim, nisi in ɔriū sit actū, vt hic, & arg. l. etiā. §. j. s. de minorib. Aut inferūtur plures qōnes, hoc est, vna ab vna parte, alia ab altera: & tūc dēt pronunciari simul, & terminari propter nām ɔuentionis, & recōuentionis. l. j. in fi. ĵ. quę sent. sine app. rescin. & no. in l. q prior. ĵ. de iu.

ADDITIONES.

a Compromissi. Vtrum possint super eadem re fieri duo compromissa? Vide Baldum in l. post sententiam. C. de senten. in prin.
b Quid releuet. Quid operātur ista verba, semel pluries, vt videbitur, & placebit. Adde Io. And. in addi. Spe. in ti. de arbi. §. sequitur. & no. Bal. in l. j. C. si aduer. rem iud. & in l. eleganter. in prin. de cond. inde. & Cyn. idem dicit in l. si diuersa. C. de transf. & per Lud. in rub. de arbi. per Antonium, & per Io. in c. Quintauallis. de iureiu. & Bal. in l. j. C. qñ prouo. & in l. 2. ĵ. de iureiu. & Pet. de Anch. in conf. 211. Adde quid importent prædicta verba. Bal. conf. 113. 3. li. Pet. de Anch. conf. 122 &c. ¶Pom. Vide aliquas concordantias per Alex. l. diuersa. C. de transf. & Lanfr. q. 16. in trac. de arb. Fel. in c. præsentata. ver. extra gl. de testi. & Car. conf. 29.
c Corrigere sniam. Qualiter arbiter possit corrigere? adde oīno Bar. in §. arbitrorū. ĵ. pro soc. Et an arbitrator, qui nulliter est arbitratus, possit iterū arbitrari. vide Bal. in l. fi. C. de contrah. emp. Ex hoc dicto videtur inferri, qđ licet regulariter transactio sit de re dubia, vt l. j. C. de transac. tamē etiam per partes possit fieri super re certa, vt hic innuit. Facit quod ipse no. in l. Aquiliana. s. de transf. & in l. si de certa, C. eo. vbi idē tenet, quod Bar. hic. Pro hoc, quia tunc impropriabitur verbū transactio, & valebit vt pactum. l. insulam. de præscr. ver. & Iac. But. & Sal. in l. age C. de trāsa. & Cyn. in l. sub prætextu specierum eo. ti. in 4. Oppos. & qđ arbiter, siue arbitrator, non possit eius sententiam mutare etiam incontinenti, adde ꝙ hoc tenet Car. conf. 29. ver. & quod de arbitro, qui fuit totius collegij Paduani, & Raph. Ful. in consi. 114. ver. ad secundum videtur. & Rapha. Cum. in conf. 16. & latius conf. 142. ver. ad primum quæsitum fortius voluit Pet. de Anch. conf. 111. quod si arbitrator sibi in laudo reseruasset potestatem declarandi, quòd tamen non possit mutare. Et idem in consi. 221. & idem etiam tenet Lu. Ro. in rub. de arb. ver. vlterius. Arch. & Car. Alex. in c. ex his, 12. q. j. Fed. in conf. 88. adde tñ, quod Spe. in ti. de arb. §. fi. ver. licet autem vr̃ velle, quòd possit incontinenti mutare. alle. in ar. tex. in l. si ita, ĵ. de hær. inst. & in c. præterea. de test. cog. Et idem ponit Henri. Boic. in c. cum olim. de arb. Et intelligit incōtinenti. s. antequā diuertat ad extraneos actus. Vel intelligas incontinenti, prout intelligitur in d. c. præterea. vr̃ tamen quòd dictum Spe. intelligi debeat in accessoriis, quia tunc arbitrator bene poterit mutare, Gl. est sing. in l. quia arbiter etsi errauerit, ĵ. eo. quā pro singulari allegat Ro. in suo sing. 588. quæ omnia no.
d In dubio. Vide latius Bar. ĵ eo. l. de rebus.
Pom. Vide Lanfr. in trac. de arb. q. 16. Fel. in c. quoniam inter. de re iud.

1 *Sententia declaratoria in personalibus, valet sicut in realibus.*
2 *Sententia iudicis per verbum, videtur, valet.*
3 *Testis dictum per verbum, videtur, quando valeat.*
4 *Iudex in sententia absolutoria potest imponere actori silentium.*

§. Si arbiter. Qui pnunciat nihil videri debitū, debitorē absoluere vr̃. h.d. Tu hēs hic primo notare,
1 † quod in personalib. valet snĩa declaratoria, sicut in realib. Simi
a le in l. si prætor. in prin. ĵ. tit. 2. & l. Pōpo. §. sed & his. s. de procur.
2 Videbitis in l. & ex diuerso. ĵ. de rei ven. a ¶†Secundò no. de eo,
b quod dicit videri. b Nam per hoc sententia dicitur incerta. Simile in l.

ADDITIONES.

a Clau. Vendicat. Vide etiam ad hoc bal. in l. si finita. & ibi Ale. ĵ. de dam. infe. Imo. Ro. & Mo. in l. si cui bonis, ĵ de ver. obl.
b Dicit videri. Per bar. in l. 1. in prin. de vent. insp. Et adde gl. no. in l. diem proferre, §. si plures, s. e. Et facit quod no. in l. si duo. in gl. ĵ. eo. Quid autē in teste deponente. Nam mihi vr̃ dicendum, ꝙ nō probat ſm Bal. in l. data opera. C. de his qui accusare non possunt. de teste deponente per verbum, vr̃, vel visu suo, vide Ang. in repetitione l. sciendum. de verb. ob. sed quid si testis dt se nescire, Dico ꝙ tñ cogitur veritatem dicere, ergo valet eius testimoniū, aliàs frustra cogetur. Hoc tenet Iac. de Are. in l. 2. §. quod obseruari. C. de iuracalum, & dicit, ꝙ testes, qui dixerunt heri, non credo, possunt dicere hodie, credo, & qui dixerunt heri, nescio, possunt hodie dicere, scio, quia possibili veritate in esse posita, nulla sequitur necessariò falsitas, & fuit de facto in ciuitate Astensi. Bal. in c. j. §. notandum. de nat. fe. & ꝙ no. in glo. in l. de tutela, C. de in integ. rest. & ibi Bal. & qđ dixi in l. eos. ſm bal. ĵ. de falsis. Et de teste dicēte nescio, vide Bar. in l. de ætate, s. de minorib. Et an testes deponant de credulitate, vide in c. quoties. & in c. tam literis. extra, de test. & Bar. in l. 2. §. idē Labeo. & quod ibi dixi, de aqua plu. arcen. Quid si testis dicit, ita est, nisi fallor. Et dic ꝙ probat, vt per Bal. in l. j. in prin. de iust. & iur. & idem dicit ibi Ang. qui subdit idem esse in verbo, videtur. Adde latius eundem Ale. cōs. 15. & cōs. 9. j. lib. & angelū cōs. 4. qñ testis deponit de credulitate.
¶Pom. Vide de ista dictiōe, videtur, Dec. in c. j. de iud. Ias. l. si is qui pro emptore. de vsuc post Bar.

a .in l.diui.§.fi.de lib.cã.a Et hoc facit ad † dicta testiũ, qui dicunt, iã
3 sunt decẽ anni, vt mihi videtur, ꝙ ex hoc dictum testis nõ vitietur. Dices tu, ꝙ istud argumentum ñ procedit. Nã iudex debet iudicare scdm iudiciũ intellectus, cui ꝯgruit ista dictio, videt. Eodẽ modo cõgrueret aliquib. medicis, vel peritis ĩ arte, qui adhibẽt ad iudicãdũ vtrũ mulier sit prægnãs, vł vtrũ sit remãsura cicatrix vł similia. l.1.§.1.ꝗ vẽtre ĩspiciẽd. Sed testis dẽt testificari de his, ꝗ ꝑceperit ꝑ sensum corporeum, l.qui testamẽto.in fi.ꝟ.de testamẽtis.& l.j.in fi.ꝟ.de his quæ in testamẽto delentur. Ergo hæc dictio vr, prout refert ad iudiciũ intellect⁹, habet vitiare dictũ testis. Rñdeo, Testis debet reddere cãm ꝑ sensum corporeũ, nõ oĩno separatũ, ab intellectu, imo vnitũ cũ intellectu. Aliàs furiosus & pupillus possent testificari: qa habẽt sensũ, licet careãt ĩtell'u, ꝙ ẽ falsum. Vñ si testis redderet causam suã ꝑ verbũ, vr. v.g. dicit testis, Mihi vr, ꝙ Titius possederat iã sunt decẽ anni, & vltra: istud non valeret. Sed si diceret, Ego vidi Titiũ possider: & sic primò ꝑmittit sẽsũ corpis: s. visũ. iterrogat⁹ quanto tpe, ꝗt. x. annis, vt sibi videt b istud testimoniũ valet, qa ẽ iudiciũ intellectus, vnitũ cũ sen
b su corporeo. Ita dẽt intelligi iste tex. d ¶ † Tertiò no. practicã, ꝙ
c in sñia absolutoria põt iudex imponere actori silẽtiũ tantum, e Et
d † si hoc non imponatur expresse, videt tacitè imponi, hoc colligit
e ex hoc tex. ibi, non vetuisset petere.

ADDITIONES.

a Clau. ¶ Cã. Quid aũt, si diceret prima fronte in sententia, an valeat, vide in ar. l. quinquaginta. ꝟ de prob. & ponit Alb. in suo dictionario, in verb. prima frõte. Ias. in l.j.ff. de iust. & iu. Aduerte tñ ꝙ aliud est dicere, cõdemno, aliud pronuncio cõdemnandum, ꝼm gl. in verb. in possessionẽ. in l.1. & ibi hocno. Bal. & Ale. ff. de iuris. om. iud. & illud procedit, vt colligit ex ibidẽ not. qñ quis pronunciat ita fiendum. Vide Pan. in c.1. de iud.

b ¶ Vt sibi vr. Si testis ꝗt, ꝙ sibi vr, valet, ꝑ Mo. in cle.j. de iu. Adde tu qđ Car. in cõs. 56. inc. Casus super quo intelligit hoc dictũ Bar. verũ, nisi esset ꝓbãdũ tps determinatũ, nã tũc testis sic deponẽs, nõ ꝓbaret & ad Bar. hic vide ẽt Alc. in cõs. 10. ver. itẽ testis. in 2. vol. & ibi quod si deponit sup quãtitate, ñ probat deponendo per verbum, videtur. Et vide eund. Bar. in tract. de testi.

c Pom. ¶ Quia est iudiciũ. Pro isto dicto facit quod volũt Cy. Bal. & Sal. in l testiũ. C. de testi. Io. An. in additio. Spe. in ti. de test. Bal. in l. si seruus legatus. § qui quinq;. per illũ tex. ꝟ. de leg. j. & l. cõuẽticulã. C. de epis. & cle. & l. siue possidetis. C. de prob. Ale. cõs. 109. inc. visis. & cõs. 133 viso ꝓcessu cãæ. & cõ. 209. inc. ponderatis his. & cons. 328. inc. in hac cã. bar. in cons. 10. inc. visis dispositionib. in testamento. in 2. vol. sequitur. Bar. cons. 90. Barb. cons. 29. vol. 1. Card. cons. 56. vide etiam Pan. inc. 1. in vlt. not. & ibi docet de iud.

d Clau. ¶ Ille tex. De ista q. hr ꝑ Bar. in l. diui fratres, ꝟ. de li. cau. & in l.j. in prĩ. & §.j. de vẽt. inspi. & in tra. de teste. ver. testis dicit aliquẽ possedisse. per An. in l.1. in prin. ff. de iust. & iu. & in rep. l. sciendum. ꝟ. de ver. ob. & in l. de qb. ꝟ. de legi. ꝑ Io. And. in addi. ad Spe. in ti. de teste. §. nunc retractandũ. in fi. add. inc. hic agit. Quid aũt si diceret ꝼm suam cõsciẽtiã. Vide Bal. in c. nisi cũ pridẽ. de ren. Quid si diceret, meo iudicio, vel meo videri, vide per Aret. cons. 64. & de isto. meo videri ponit Bal. in d. l. de quib. Quid aũt si dicat, ita se tenere, ponit But. in c. constitutus. ext. de purg. can. Quid si dicat, non vr mihi bal. in l. data opera. C. qui accu. pos. vbi etiam ponit, qñ testis dicit, arbitror.

e ¶ Silentium tantum. Bene facit quod no. Bar. in l. viro. sol. mat.

§ Pomponius.

Sententia arbitri incerta est nulla. h.d.

1 *Sententia arbitri qui condemnauit Titium in centum, & si non dederit intra x. dies condemnauit in trecenta, non valet.*

2 *Arbitri sententia lata super pœna vt valeat consilium.*

a
1 **§. Item.** Si arbiter. Arbiter nõ põt ꝓnunciare sup pena. a h.d. ¶ No. qđ dixi in summario. Per hoc † dicebã semel, quòd si arbiter condemnauit Titium in centũ soluẽda intra decẽ dies, & si intra decem dies non soluerit, ꝯdẽnat eũ ad trecenta, ꝙ talis sñia nõ valet quo ad trecenta, & eo. mõ si dicat, si non dederit hinc ad mensem, soluat tñ noĩe alimẽtorũ, non valet. Est
2 ergo † consilium b quòd dicat sic. Condẽno eũ ad trecenta soluẽ
b da intra annum, hoc acto, quòd si centum soluerit hinc ad octo dies, talis debeat eum liberare à tota summa, & ex tunc sit liberatus. Et eo. modo dicas in similib.

ADDITIONES.

a Super pœna. adde quod dicit Spe. & Io. and. in §. spẽs. de sent. in ver. quid si iudex præcipit, quod valet sñia, condemno te in centũ, nisi intra decẽ dies probaueris te soluisse, licet tutius sit expectare, per c. suborta. de re iu. & qđ dixi in l. terminato. C. de fruc. & litium expen. vt per Bal in add. Spe. in ti. de sent. adde quod si arbiter laudauit, quòd ille q non obseruauerit laudum, soluat mille Duci Mediolani, & vnus contraueniat, an non contraueniens possit agere ad mille? Pet. de anc. cons. 1.

b ¶ Consiliũ. Bal. tenet contrariũ in l.1. C. de his, quæ pœnæ nomine. vide Spe in ti. de sen. & eos qui ipsum sequuntur, in §. species. in versi. sed nunquid iudex. & dixi post bar. in l.1. in fi. ꝟ. si quis ius dicenti, per ang. & Io. de Imo. in l.2. de publ. iud. & Bal. in l. cum allegas. C. de vsu.

LEX XXVI.

Si cum dies.

Si per arbitrum stetit quominus daret sententia, cogitur pati de nouo in se cõpromitti. a h.d. Dic vt in l. idem Pomponius, si de meis. §. ex compromisso. ꝟ. eo.

ADDITIO.

a Clau. ¶ Cõpromitti. De materia vide ꝗ dicũt Do. maxime alex. in l.4. ꝟ. de dã infec. & in l. qui bona. §. fi. eo. ti. & cons. 7. vol. 2. Ias. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. ff. de offi. procon.

a **§. Plenum.** Plenum cõpromissum dicitur, qñ fit de oĩb. litibus a & quæstionib. & compromissum generale non porrigitur nisi ad ea, de quibus est iudicatum, nõ autem ad ea, de quibus est specialiter actum. h.d.

ADDITIO.

a ¶ De omnibus litibus. Adde quæ no. Bar. in l. Aquiliana. ꝟ. de trans. & Bal. in l.j. C. de arb. quod no.

§. Si quis ex litigatoribus. Impeditus ex iusta cã ꝯ petitionẽ pœnæ, est tutus a exceptione, si paratus ẽ denuo ꝯpromittere. h.d.

ADDITIO.

a Est tutus. Aduerte tamen ꝙ in casu huius §. videt, ꝙ nõ debuit currere tempus, per id quod dixi post Bar. in l. si quis arbitratu. de verb. ob.

a
b **§. Si arbiter.** a In ea ciuitate est ferẽda sñia bi dubio, ĩ qua factum est compromissum, vel incontinentibus ædificiis, ꝼm qualitatem personarum. Item citatio facta ad locum inhonestum: non arctat citatum. h.d.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Si arbiter. Vide Oria. in tract. de arb. Barbatiam cons. 18. vol. 2.

b Ferenda sñia. Quæro si arbiter nõ eligat locũ, de quo intelligat? Dic, ꝙ de loco cõpromissi. & hoc tenet Ia. Bu. in l si locus. ꝟ. de iud. vide quod no. Bar. l. si vt ꝓponis. C. quõ, & qñ iud. adde an arbiter possit prorogare locũ? vide Bal. cõs. 219. j. lib. & ibi vide qđ si sit dictũ possit ꝓrogarẽ semel & pluries?

1 *Mitius agitur cum lege, quam cum homine, & quomodo.* (ad decisiones.

2 *Moræ purgatio ĩ iudiciis quãdo est dies, & pœna nõ admittitur in pertinentib.*

3 *Moræ purgatio admittitur soluendo interesse.*

a **§. Intra quantum.** Vbi est pœna, & ñ dies, a admittit purgatio moræ vsq; ad lit. cont. Vbi verò ẽ pena & dies, moræ purgatio ñ admittit de necessitate. sed si spõte recepit, petitio pœnæ tollit, h.d. cũ duab. legibus se.
1 ¶ † No. ꝙ miti⁹ agitꝰ cũ lege, ꝗ cũ hoĩe. Q ꝗ qual'r ꝓcedat, dixi ĩ l.
b ampli⁹. ꝟ. rẽ ra. ha. vbi Dy. tãgit. ¶ † Itẽ no. ꝙ ĩ iudiciis, vbi est dies,
2 & pena, ñ admittit purgatio more: qđ est verũ ĩ his, ꝗ ꝑtinẽt ad ꝺcisionẽ: secus in his, ꝗ ꝑtinẽt ad ꝑparationẽ, vt l. & si post tres. ꝟ. si
3 qs cautio. Itẽ no. † ꝙ admittit purgatio more soluẽdo ĩtereẽ. Itẽ ex hoc §. fundo quãdã opi. Pe. de qua dicã in l. diẽ ꝓferre. ꝟ. e. Materiã aũt purgationis moræ dixi in d. l. & si post tres & plenissimè in l. si insulam. ꝟ. de ver. ob. & per Cy. C. de pact. l. si pacto.

ADDITIONES.

a ¶ Et non dies, Sed quid si dies erat expressa, quæ tacite inerat, vide Bar. in l. 3. ꝟ. de leg. 2. & dè isto tex. vide quæ dixi in l. si duo. ꝟ. eo. ti.

b Mitius agitur. vide bar. in l. si insulam. de verb. obl.

Pom. ¶ Limita, vt ꝑ Math. notabili 8. & vide Ias. ĩ §. Itẽ si qs in fraudẽ. ĩst. ꝗ ac.

LEX XXVIII.

a **Celsus ait, si arbiter.** a

ADDITIO.

a Clau. ¶ Arbiter. Allegatur hæc lex, ꝙ mitius agitur cum lege, quàm cum homine; quod declara, vt per Bar. in l. amplius non peti. ff. rem rat. hab.

a **§. Idem ait.** a Si casu vel facto creditoris steterit, quomin⁹ intra diẽ pecunia soluat, ex posteriori mora
b rei pena committit. h.d. ¶ No. ꝙ tota die allegat b, duo sunt ꝑce
c pta c arbitri, ad qđ l. hæc scriptura. ꝟ. de cond. & de. ¶ Itẽ no. ꝙ ex pte actoris admittit purgatio moræ quo ad cõmissionẽ pœnalis stipłonis. Cõtra hoc vr l. Thais. §. itra. ꝟ. ꝗ fideic. lib. Dic vt dixi ĩ l. qui Romæ. § Flauius. & l. si insulã. ꝟ. de ver. ob.

ADDITIONES.

a Pom. Idẽ ait. V de ad istã regulã Ale. l. lecta. ĩ j. no. ꝟ. si cer. pet. & imo. cõs. 11.

b Allegatur. Declara vt per bal. in l.j. de his quæ pę. no. & ibi limita singulariter, vt per Gul. l.4. §. quæsitum. in fi. ꝟ. si quis cau. Et hic adde bonum tex. in c cũ dilectus. de do. & contu. adde bal. in l. si mihi & tibi. §.1. de leg. j. & in rub. C. comminatio. epist. program. &c. in fi.

c Cla. Pręcepta, Qũo, & qñ hęc distinctio dẽat fieri, vide bal. ĩ rub. extra, ꝗ ref.

LEX XXX.

a **Labeo.** Licet non valeat sententia, valet prorogatio adiei. Item diem ꝓrogare intelligit cum omnib. qualitatibus præcedentibus, de quibus nihil potest mutare. h.d.

ADDITIO.

a Prorogatio. Sed in quo loco prorogatio potest fieri vide omnino bal. in authen. ei qui. C de temp. app.

§. Sed si per fideiussores. In prorogatione termini debent fideiussores iterum promittere, vel alij similes adhibere. h.d.

LEX XXXII.

§. Diem proferre. Interlocutoria, ꝗ cãæ cognitionẽ nõ desiderat absente parte ꝑt
a ꝓferri. h.d. Op. ꝗ l. à ꝓcedente. a C. de dilationib. So. ibi loqt de interlocutoria

ADDITIO.

a L. a procedente. Sed quid si est data potestas arbitrio prorogandi, semel, bis, & pluries? Dixi in l. qui bona. §.1. de dam. infec.

terlocutoria, quæ causæ cognitionem reqrit, & tūc reqrit partis
pñtia, hic nō l. sed & interpellatī. §. j. ÿ. eo. & l. 3. §. si causa cognita.
ÿ. de bo. poss. & no. per Dy. in l. quod iussit. ÿ. de re iu. & ibi dixi.
1 *Conditionem implēdi ius transit ad hæredes.*
2 *Compromissi instantia ad hæredem non transit, etiam si sit in causa conclusum.*
a **§. Si hæredis.** a Cōpromissum non transit ad hæredē, nisi
sit actū: effectus aūt sñiæ arbitri ad hæredē
1 porrigitur. h. d. ¶No. ver. nec vtimur. Ex quo † apparet, φ ius im-
plendi ɔditionē transit in hæredē. Quod ideo, qa hēt dispositio-
nem præcedentē, vt notat̄ in l. pñes. C. de ɔdi. inser. Ego latius in
2 l. si decem cū petiero. ÿ. de verb. obl. ¶Itē no. † φ instantia ɔpro-
missi ad hr̄dem non trāsit etiā si erat in causa ɔclusum, & delibera
tum erat p arbitrum qd facturus erat, vt p Inn. in c. ex parte. ex̄ eo.
b Facit ad istū §. qđ notatur ex̄, eo. c. fi. ¶Item quæritur b in gl. quid
si erant plures ex vna parte, & alter est mortuus? Dic vt in gl.

ADDITIONES.

a ¶Si hæredis. Iste §. hēt locū corā arbitratore, ſm Bal. in l. fi. in vlt. q. C. de con-
trah. emp. p Bar. in l. si quis arbitratu. de verb. ob. sed qd si cōpromittēs erat
de collegio, vel de vniuersitate? vr̄ φ non expiret morte cōpromittentiū, vt
l. pponebatur, & ibi p doctores, ÿ. de iudiciis. & p Dynū in l. si grege. de le. j.
¶Adde an compromissum expiret morte alterius compromittentium. Ang.
cons. 247. Pau. de Cast. cons. 30. & 31. Bal. cons. 19. 4. lib.
b Pom. ¶Item quæritur. Vide Pau. de Cast. cons. 30. in fi.

---

1 *Arbitri sententia non reducitur ad arbitrium boni viri.*
2 *Qui potest cognoscere de iure, & de facto, & sententiare secundum formam iuris, arbiter est & non arbitrator.*
3 *Arbiter, qui debebat sententiare secundum formam iuris si sententiat contra ius eius sententia non valet.*
a **§. Stari.** a Sñiæ arbitri, ēt iniquæ, est paredū metu pœnę. h. d.
1 ¶† No. φ sñia arbitri nō pt reduci b ad arbitriū boni
b viri, vt hic, & habuistis no. c s. eo. in iiij. gl. parua, sup verbo, bonū.
c Videbitis in l. societatē. §. arbitrorū. ÿ. p socio. nec pt appellari, †
† ſm cōem opi. l. j. C. eo. de qua dixi s. eo. l. j. & ij. Et ideo qdam dn̄t ī
2 sñia. volētes tollere ista remedia, viā arbitrorū eligētes † sic pnū-
ciamus. Et ego ɔsului nō sunt multi dies elapsi, qđ fuit ɔpromis-
sum in aliquē, qđ possit cognoscere de iure, & de facto sñiare, an
debeat ſm formā iuris. Et determino φ sit iste arbiter, & non ar-
bitrator, vt dixi ī d. §. arbitrorū. Modo iste † dixit sñiam ɔ̄ ius, nun-
d quid debeat stari eius sñiæ? Vr̄ casus, qđ sic, vt hic. Contrariū d di-
co qđ hic fuit ɔpromissum simpliciter: sed in qōne proposita fuit
dictum φ pronunciaret de iure, quod non fecit, & sic excessit for
mam compromissi, quod non potest, vt in l. non distinguemus. §.
e de offi. ÿ. eo. & ideo est sententia nulla, quod multum no. e

ADDITIONES.

a ¶Stari. Et līta istum tex. nisi sententia arbitri eēt expſſe cōtra ius cōstituta,
quia tūc est ipso iure nulla, vt est casus not. in l. apud Celsum. §. item quæri-
tur. de doli excep. facit l. 2. C. quando prouocare non est necesse. ita dicit
Ioan in l. si filiusfamilias. de don & tenet gl. hic.
Pom ¶Limita trib. mod. vt per Fel. in c. j. extra de cōst. Alb. & doc. l. pe. C. de
pac.
b ¶Reduci. Et vide quod habetur in l. 3. C. eo. & φ ibi dixi & vide Bald. in l.
eos qui. §. ne temere. C. de appel.
c ¶Habuistis no. Barb consi. 18. 2 vol.
† Clau. ¶Appellari. Hæc limitat Bar. in l. fi. C. de iud.
d Cōtrariū Dixi post Bar. in §. arbitorū. & vide φ no. Bal ī l. fi. s. de ius. & iur.
¶An dispositio huius §. habeat locū de iure can v. de per Imo. in l. nemo pōt
de leg. j. ¶Pom. Contrariū refert se consuluisse Bal. per regulā istius l. in l. 3.
ÿ. de leg. j. de cuius tn̄ veritate vide Fel. plenè in c. cām quæ ver. sequit̄ Bart.
de re iu. Pau. de Ca. l. fi. ÿ. de iust. & iur. Ro. in rub. s. eo. Pan. consi. 42. in 1. vol.
& in c cum dilecta. de rescrip. & in d. c. cām quæ. de re iu. Imo. c. Quintaual
lis. de iureiu & Io. Barb. in rep l. omnes popul. ÿ. de iust. & iu. vbi dicit opi.
bar. hic esse cōem. In cōtrariū tn̄ tenuit bal. c. consanguinei. de re iud. cons.
177. ante finē, & cōs 351. inci. Io Federicus. in 4. vol vide etiam de isto dicto
bar. hic, per Lanfr. in q j. Ro. cons. 27. in 3 dubio. Fel in c. j. de const. & c. fi. de
pręsum. barbatiā cōs. 44. vol j. Fel. in c. ij. de re iu. Hanc opi. bar. dicit cōem
imò in c. ex insinuatiōe. & Fel. in c. cū dilecta, de resc Et pro opi bar. consu-
luit Raph. cons. 289. incipiente, viso processu. & barbatias cons 44. inci. scri
bit apud prophetā. vol j. & Are cons 69. incipiente, Eximie domine in prin.
e Clau. No. De huius veritate, vide Fel in c causam quæ. de re iud. vbi etiā po
nit, quid de legato.

---

1 *Arbitrorum duorum sententia condemnātium in maiori, præualet sententiæ tertij iudicantis in minori.*
2 *Summa minor inest maiori, in pluribus testibus discordantibus, & quomodo*
3 *Testibus duobus affirmantibus quando magis credatur, quam mille negantib.*
Testibus negantibus quando credatur, sicut affirmantibus.
a **§. Si plures.** a Si arbitri pares numero discordant, nō valet
sñia: aliàs statur dicto maioris partis: & omnes
videntur in minorem summam ɔsentire. h. d. ¶Opp. ÿ. de re iu. l.
duo ex trib. Solu. hic loquitur in arbitris, ibi in iudicib. delegatis,
quorum si diuersæ sunt sententiæ, est in suspenso, donec appro-
betur p superiorē. In iudicib. ordinariis dic, vt l. Pomponius scri-
1 bit. & l. inter pares. ÿ. de re iud. ¶Quærit † gl. b hic quid si vnus con
b demnat in quinque, alij duo in decem? Oldr. dicebat præualere
duorum sententiam. Glo. tenet, quæ valet sententia eius, qui
condemnauit in quinque opi. Oldradi est approbata extra eo. c.
2 fi. in 6. ¶† Quærit gl. no. & inducit in argumentū ad vnā qōnem,
pone vnus testis dicit, qđ res valet cētū, & nō plus. Duo dn̄t, φ res
valet ducēta, an stetur dicto vnius, q minus dixit? Gl. dixit, φ non:
imò magis stabitur duob. affirmantibus, q̄ mille negātibus. Con
3 tra istā gl. vr̄ tex. ÿ. de ven. inspi. l. j. §. j. vbi † tantū creditur affirman
c tibus, q̄tū negantibus, c & non plus. Sol. dicit Old. Aut testis depo
nit non cognitionē eius actus, de quo interrogatur, vt qa dicit se
nescire: & tūc credit̄ magis duob. affirmantibus, q̄ mille hoc mō
negantibus. l. hæredes palā. in prin. ÿ. de test. ita debet intelligi ista
gl. Qñq; testis deponit eius actus, de quo interrogatur, ɔriam as
sertionem: vt qa non solum dicit se nescire, imò dicit se scire, qđ
hoc non est: tunc recurrendum est ad mām l. ob carmen. §. fi. ÿ. de
testib. vt inspiciatur numerus testiū, & dignitas, & alia, quæ ibi
ponuntur. Nā tn̄ creditur affirmantib. q̄tum negantib. Et hoc in
his, quæ facti sunt, de quibus testis testificatur p sensum: in his ve-
rò, quæ consistunt in artis peritia, de quib. qs quandoq; adhibe-
tur ad iudicandū, vt medici, & obstetrices, tunc tn̄ creditur affir-
mantibus, quantum negantibus. l. j. §. j. de ven. inspi. dic vt ibi.

CONCORDIA.

☞ ¶Discordāt. Pro ɔcor. aduerte, φ Bart. in l. inter pares. ÿ. de re iu.
voluit φ arbitri possint absoluere ab instātia iudicij. Sed allegat̄ p
aliquos ɔ̄riū voluisse in hoc §. si plures. Sol. In rei veritate Bart. in
hoc §. nō loqt̄ vnū verbū. Quo aūt ad illū articulū, an stetur ma-
iori parti ex plurib. iudicantib. maximè in ea parte, in qua cōcor-
dant, se remittit ad no. p Io. in c. j. de arbi. in 6. & sic idē dicit vbiq;.

ADDITIONES.

a Si plures. Limita hunc §. pulchrè per Bal. in l. j. C. de sen. q̄ si. cer. quāt. & in l.
fi. C. de re iud. Item limita, vt per gl. in c. j. extra eo. in 6. limi. per Bal. in l. j. C
de test. & Arch. iij. q. ix nihilominus. Bal. in l. j. C. si aduer. rem. iu. V. de Lan-
fran. in trac. de arb. q. xij.
b Pom. Quærit gl. Vide Fel. in c. cum inter. de re iud.
c Negātib. De probatione negatiuæ, vide in materia omniū, quæ in hoc §. no.
per Bal. in d. l. hęredes palam. & per Imo. in l. inter pares. ÿ. de re iu. §. j. Et cū
ista gl. concor. c. nihilominus. 3. q. ix. & Io. And. in c. 1. de arb. in 6 & quæ di-
xi post Bar. in l. cum furti. de in litem iur. & Bal. in l. 2. C. de rescin. ven. & ibi
latius Sal. per Barba. in c. cum ecclesia, de cau. pos. ¶Pom. Fallit in crimina-
lib. vbi magis ad excusandū creditur duob. negātib. q̄ duob. affirmantibus
quo casu ad purgandū innocentiam, admittūtur testes domestici de quo
latius vide p Iac. in rub. ÿ. de ius. & iu. & in v. limita. hoc ēt edictum limitat
Ias. in l. vt vim. s. de ius. & iu Et ad hoc vide concor. p Ro. l. qui bis idem, de
ver. ob Et qūo pcedat, vide Cors. in verbo, testes in consi. inci. duo testes.
Istud tn̄ non hēt locum in criminalib. quia tantum creditur duob. deponen
tib. super negatiua pro reo, quantū deponentib. duob. pro actore super af-
firmatiua, alle. gl in c. clerici. 8. dist. quā singularē ad hoc allegat Rom. in l.
in illa. ÿ. de verb. obl. dicens se illam didicisse à Bal. in l. data opera. C. qui ac
cus. pos. Et est 4. sol de qua etiam per Pan. & Aret. in c. cū P. Manconella. de
accus. Bar. in rub. C. res inter alios acta. Quod affirmationes magis trāseat
ad hæredes, q̄ negationes, allegat l. auus. ff. de pac. & vide Are. cons. 71. Al
consi. 18. vol 2. & vide ad huius gl. limitationem in c. bonæ. ÿ. de elec. & ad e
ius confirmationem vide Ias. in l. interpositas. C. de transa. Clau. de Seyss.

---

1 *Sententia per arbitrum ferri non potest in absentem etiam contumacem, nisi sit dictum in compromisso.*
2 *Arbitrator, an possit ferre sententiam partibus absentibus remissiuè.*
a **§. Si quis litigatorum.** a Arbiter non pōt ferre sen-
tentiam parte absente, etiā
ɔtumaciam, nisi sit actum. Item q impedit arbitrū sententiare,
incidit in pœnam, ac si sñiæ nō pareret. h. d. Primò ponit dictum.
b Scdò illud pbat p rōnem. Scda ibi, pinde. ¶No. istum tex. b so-
1 lenniter, † φ nō pōt ferri sñia p arbitrū, etiam parte absente ɔtu-
c maciam, nisi sit actum c in ɔpromisso. ¶Secundò no. qđ ille, qui
non venit quasi impediens sñiam, incidit in pœnam, quod intel-
ligo, nisi sit actum, vt eo absente possit ferri sñia: tunc. n. licet sit
ɔtumax, non impedit sententiam. Et ideo non incidit in pœnam,
eo ipso φ ɔtumax est in non veniendo. Sed incideret, si sententiæ
d non pareret. d De hoc plenè Doc. in l. 2. C. eo. & per Inno. extra,
2 eo. c. ex parte. ¶† Quæro quid in arbitratore, vtrum possit ferre
sentētiam absentib. partibus? Dic vt C. de Contrahen. & commi
stip. l. fi. & l. si quis arbitratu. ÿ. de verb. oblig.

ADDITIONES.

a Si quis litigatorum. Istum tex. alle. Bart. in l. 2. s. de iur. omn. iud. & ad istum §.
vide omnes in l. 2. C. eo.
b Pom. no, istū tex. Vide Imo. cons. 40 aliàs. 160.
c Nisi sit actū. No. qđ valet clausula in cōpromisso, qđ arbiter ferat sñiam par-
tibus presentibus, & absentibus: quid si isto casu arbiter tulit sñiam, parte
non citata? Dic qđ laudū est nullū. Ita simpliciter dicit Spe. in tit. de arbi. §.
excipitur. Sed pone quod non est alibi, & ita fuit de facto pnūciatū, & ibi p
Io. And. in addi. & quod no. Mod. in l. si sic. de leg. j. & Bal. sequit̄ in l. eos. §.
apostolos. C. de ap. & Mod. in l. filiusfa. de dona. per ibi no. per Bar. & vr̄ velle
gl. hic in verbo, pbat̄: vide Bal. post Doc. ī l. si ex cōsensu. singulariter dicētē
quod non valet sñia arbitri, parte absente nō citata, nisi dictū sit in cōpro-
misso. Hoc ēt vult Bar. & Io. ī c Quintauallis. de iureiur. vidē Bal. hic, & Imo
ī l. si qs arbitratu. de ver. obl. & ibi dixi, & ī c. dilectus. de ar. Adde an pars de
beat citari ī approbatione laudi, Bal. cōs. 262. lib. 1. Pet. de Anch. cōs. 270. Ro.
cons. 61. & 72.
d Pom. Non pareret. Vide Bal. in rub. s. de ius. & iur.

1 *Præsentia*

1 *Præsentia potest esse sine intelligentia.*

§.Coram. Coram aliquo dr̃ fieri, si est præsens, & intelligit: aliàs secus. h. d. Concordat. j. de ver. sig. l. co
a rã. Allegauiª hũc §. semel in q̃one† ꝯ quẽdã notariũ, q̃ de falso in
1 strõ reprehẽdebat̃. Dicebat. n. instrm̃, actũ p̃sentib. talib. b: testes ibi
b dicebãt ꝙ nihil sciebãt, notarius probauit, ꝙ ibi fuerũt corporaliter præsentes. Certè nõ bene scripserat, q̃a aliud est esse p̃sentẽ & aliud ĩtelligere. Facit C. de errore aduo. l. j. & q̃d ibi no. in quadã gl.

ADDITIONES.

a ¶Allegaui. Vide Alex. consi. 43. 4. vol. Fel. in proœ. Decre. Alex. in l. 2. §. voluntatem. ver. in gl. & ver. sed si absens. sol. ma. Et cum isto dicto bar. tenet Pau. de Ca. in cons. 23. inci. ad plenam.

b Præsentibus talibus. Vide bal. in d. l. j. per bar. in trac. de testi. versi. testis dicit se aliquid scire, quia præsens.

1 *Pœna committitur, vbi nuda conuentio præcedit, & stipulatio pœnalis sequitur, sicut si stipulatio vestita procederet.*

2 *Compromisso facto per stipulationem sine pœna, an ex sententia oriatur actio.*

§.Sed pœna. Si compromissum est stipulatione vallatũ absque adiectione pœnæ, arbiter cogetur sententiam dicere. h. d. Vides ergo ꝙ oẽs ll. præcedentes, q̃ loquũt̃
a de pœna adiiciẽdaª in cõpromisso, intelligũtur qñ promissum est parere arbitro pacto nudo. Nã si per stipulationẽ, non est necessa
1 ria pœna. Ex† hoc ego concludo, ꝙ in l. si cum dies. §. fin. s. eo. est casus pro opi. Vltramon. ꝙ vbi p̃cedit conuentio nuda, & sequit̃ stipulatio pœnalis, eodẽ mõ cõmittitur pœna, quo ꝯmitteretur si præcederet stip̃lo vestita. quod plenè dicã j. de ver. obl. l. si ita stipulatus. ¶†Sed quæro, an isto casu, quo cõpromissum fit per sti-
2 pulationem sine pœna, oriatur actio ex sententia, ac si pœna esset inserta. de quo no. per Cy. in l. j. C. eo.

ADDITIO.

a De pœna adiicienda. No. qualiter debeat intelligi id, quod dicitur in cõpromisso requiritur pœna. Adde quod no. bar. C. eo. tit. in l. cum antea.

LEX XXXIIII.

1 *Sententia lata pro fideiussore, non porrigitur ad principalem: secus econtra.*

Aduersus. Si ab eo petatur, ad quem exceptio rei iudicatæ porrigitur, pœna ꝯpromissi ꝯmittitur: aliàs
a secus. h. d. No. istã l.ª quod sententia lata pro† fideiussore nõ por-
1 rigitur ad principalem, secus contra, l. duob. §. j. j. de iureiu. licet in contrarium faciat l. fi. j. eo. ti. circa fi. Dic vt ibi dixi.

ADDITIO.

a No. istam l. An sententia lata pro fideiussore prosit reo. Sed de huius §. intellectu, vide Bar. in l. fi. j. de iuretur. & in l. duob. §. j. eo. ti. Facit quod not. Bar. in l. ex duobus. in 4. q. de duo. re.

LEX XXXV.

Si quis rem. ªIs cuius facto soluitur cõpromissum, incidit in pœna. Itẽ pœna, q̃ apponitur loco cõtemptus, potest peti vna cũ principali. h. d. ¶Op. de. l. si quis à socio. j. pro soc. & de act. emp. l. prædia. Solu. hæc pœna apponitur loco contemptus, ibi loco interesse rei.

ADDITIO.

a Pom. Si quis rẽ. Hic habes, ꝙ arbitriũ soluitur iudicio excepto: quid si cõpromissum est in arbitratorẽ, postea itur ad iudicem, an soluetur per lit. contest. an per sñiam, vide Bar. in l. qui fidẽ. s. de trãsa. Et ad id, quoddicitur de pœna contẽptus, quæ petitur vna cũ principali. Adde tex. in l. vbi pactũ. & ibi Bar. C. de transa. Et vide Bal. qui etiam no. limitat istam materiam, & aliter ẽt limitat Card. in cle. quandiu. de app. Et vide Bal. in l. cum proponas. C. de trãs. adde Ro. cõs. 398. Limita vt per Bar. in l. ita stipulatus. in vlt. parte. ver. vltim. opponit. j. de ver. ob. & vide aliq̃d ad istã l. p Ro. cons. 332. 2. dub. & de materia huius legis vide Pau. de Ca. & Ale. in l. pecuniam. j. si cer. pet. cum concord. per eos datis, an pendente tali compromisso possit agi coram iudice.

LEX XXXVI.

Ita demum autem.

1 *Conditio tacita quod impedit natiuitatem actionis.*

§.Sed & si quidem Pœna ꝯpromissi hẽt in se tacitã ꝯdõnẽ, vt ꝯ eius exactionẽ doli obiiciatur exceptio. h. d. in princip. legis, ibi ꝯmittitur. i. ꝯmissa sub hac ꝯdõne exigitur. ¶Op. in prin. dr̃. q̃d stip̃lo hẽt ꝯdõnẽ si nihil dolo fit. In fi. dr̃, ꝙ si fit aliq̃d dolo, hẽt locũ exceptio doli. Cõtrà: si fit dolo, stip̃lo nõ ꝯmittitur, quasi deficiẽte ꝯdõne: ergo exce-
1 ptio nõ est necessaria. Dicit gl. not. † Ista ꝯdõ inest tacitè & tacita ꝯdõ nõ impedit natiuitatẽ actionis, vt l. cõdões extrinsecus. j. de cõd. & dem. Hoc est falsum, vt not. in l. itẽ q̃a. s. de pac. Et iõ dicas, quod inest tacitè cõdõ exactioni, nõ ꝯmissioni stip̃lonis. ¶Opp.
a qñ aduocatus corrũpit̃, ªhẽt locũ in integ. rest. l. j. C. de aduoc. diuer. iud. ergo non habet locum actio de dolo. Solu. dic quod actio de dolo competit hic ad cætera damna.

ADDITIO.

a Corrũpit̃. Si aduocat⁹ corrũpit̃, vide ĩ l. 3. C. e. & p Imo. in l. Diuus. j. de re iu. Pom. Vide Ale. in l. j. j. de leg. 2.

LEX XXXVII.

Non distinguemus.

a §.Sacerdotio. ªNo. ꝙ sacerdos p̃t esse arbiter. Quod intellige in simplici sacerdote: secus si est monachus, vel aliàs regularis quod dic, vt in l. Pedius. s. eo.

ADDITIO.

a Pom. ¶Sacerdotio. No. tex. in hac l. in ver. nõ est coger. dus. ꝙ si factum est cõpromissum de vna re, quæ pendente iudicio periit, arbiter poterit sine nouo compromisso facere condemnationem ad interesse. Quod singulariter not. & intellige, vt hic notatur, & habetur. Ad istum text. vide Fel. in c. præsentata. de testibus.

1 *Compromissum non potest fieri de crimine, quando agitur criminaliter, etiam si pœna sit pecuniaria.*

2 *Transigi quando potest super crimine, potest & in arbitratorem compromitti. Arbitramentum est transactio.*

† §.Iulianus. De capitali, & misti imperij, vel de cã status nõ põt cõpromitti. h. d. cũ §. seq. ¶Querit glo. † vtrũ hoc sit verũ, siue de crimine agatur ciuil'r, siue criminaliter. Et determinat, ꝙ dẽat intelligi, qñ criminal'r. Nã si ciuil'r, tunc possit cõpromitti. l. quid ergo. §. ex ꝯpromisso. s. de his qui no. inf. Et assignat rõnẽ: q̃a q̃libet soluẽs pœnã pecuniariã liberaretur, & euitaret pœnã corporalẽ. Innuit ergo gl. ꝙ si de crimine imponeret̃ pœna pecuniaria, posset ꝯpromitti, & p̃nũciaret arbiter pœnã dãdã fisco, si non pareatur pœna ꝯpromissi ꝯmitteret̃ parti, l. arbiter
a intra. j. eo. Hoc nõ placet la. Bu. q̃a per hoc læderet̃ ius fiscia. Pro hoc j. prox. §. ibi, eadẽ dicẽda sunt, &c. Nec ob. ista gl. q̃a hæc rõ non est gñalis. Nec ob. l. arbiter. j. eo. q̃a ibi id, q̃d deducebatur in
2 ꝯpromissũ, totũ p̃tinebat ad partẽ. † Itẽ q̃rit gl. nũq̃d super istis delictis possit trãsigi? Dicit gl. nõ r̃l'r, per eadẽ rõnẽ. Tu dicas, q̃d trãsactio, p quã p̃iudicatur oĩb. nullo mõ licet, vt no. in l. trãsigere. C. de trãs. sed trãsactio, p quã p̃iudicatur transigenti super istis cri-
b minib. licet qñq;. d. l. transigere. Et per hoc dico, b ꝙ eodẽ modo licet cõpromitti in arbitratorem, quo licet transigi, quia transactio est. Et sic istũ §. intelligo, q̃d nõ potest cõpromitti in arbitrũ.

ADDITIONES.

a Pom. ¶Ius fisci. Vide Abb. cons. 77. 2. dub. in 2. vol. Ro. consi. 155.

b Et per hoc dico. Vide Io. An. in ti. de arb. §. põt. vel §. seq. in addi. incip. dicit Guido.

1 *Statutum, quod omnes causæ compromittantur, non cõprehendunt causas misti imperij.*

a §.De liberali ªGl. hic q̃rit, q̃d in adscriptitiis, & in ꝯuersione, & monachatione, & m̃rimonio? Et r̃ndet, q̃d idẽ. Itẽ q̃ro, q̃d in causis misti imperij? Dic q̃d idẽ, vt no. in l. idẽ Põponius, si de meis. s. eo. Et ibi no. dicit glo. Et ꝙ sit verũ, dicit gl. probo per l. fi. C. vbi & apud quem. & ex̃ eo. c. pen. Ex hoc
1 dicebã, q̃d †statutum huius ciuitatis, q̃d præcipit oẽs cãs cõpro-
b mitti, nõ porrigitur b ad causas misti imperij. † Sed quæro, quid de
† libertate ecclesiæ? Dic vt extra eo. c. cum tempore.

ADDITIONES.

a De liberali. Ad istũ tex. cõcordat c. cãm. de rest. in inte. Sed vtrũ de cã liberali arbiter possit cognoscere incidẽter, licet principaliter nõ? Vr̃ ꝙ sic, p l. quoties. C. de iud. q̃. dicas habere locũ in arbitro, & est tex. notabil. ſm vnam lecturã in l. cum proponas, & ibi Bal. C. de re. cre. & gl. fi. hic in fi. & l. interdũ. §. qui furem. & quod ibi no. Bar. de furt. adde quod voluit Ro. consi. 299.
¶Vide Lanf. in trac. de arbi. ver. compromissum & Ro. consi. 262. & cõs. 299.

b ¶Nõ porrigitur. Si statutũ dicit ꝙ oẽs cãæ debeãt cõpromitti, non porrigitur ad cãm misti imperij, vide Bar. j. ea. l. §. quæsitum. Sed stãte dicto statuto quæro, q̃d si ciuis Florẽtinus nõ hẽt ibi domicilium, hẽt tñ alibi, an ibi possit cogi p consortẽ si ibi reperiatur extra in domicilio suo? Imo. in c. sane. d' foro cõp. dicit se dixisse q̃d nõ, p ibi notata per Io. And. in d. c. sane. & Ant. in c. fi. eo. ti. Quod no. ad intellectum dicti statuti. Item adde, ꝙ dictũ statutũ non habet locum, vbi per partem opponitur exceptio impediens litis ingressum, secundum Bal. in l. fratres. C. de transa. & in l. si iudex. s. de his qui sunt sui, vel alie. iur. adde, ꝙ statutum dicens, ꝙ omnes causæ compromittãtur, non comprehendit causas misti imperij Ro. cons. 299. & consi. 262.

† Clau. ¶Imperij. Vide Ro. consi. 264.

§.Si seruus. Non valet compromissum factũ à seruo, nec arbiter cogitur sententiare. h. d.

1 *Reconuentio non habet locum coram arbitro.*

§.Item si quis. Legatus t̃pe legatiõis cogit̃ corã arbitro litigare illis casibus, q̃bus corã iudice or
1 dinario cogeretur, & nõ al'r. h. d. ¶No. tex. † in fi. vbi vr̃ casus, q̃d
a corã arbitro locus sit recõuentioniª. In contrarium est tex. extra, eo. c. cum dilectus. sed posses dicere, quod hic cogitur se defendere coram iudice ordinario, non coram arbitro.

ADDITIO.

a Barb. ¶Reconuẽtioni. Adde Bar. latius in auth. & cõsr. C. de sen. Et vide glo. fin. in l. est receptum. s. de iur. om. iu. vbi dicit coram iudice prorogato de voluntate partiũ hẽt locum reconuentio. Quam gl. summè nota contra Bar. in præalle. auth. & consequenter. vbi tenet, ꝙ idem quod in arbitro & eũ sequitur ibi Ang. & Pe. de Anc. in c. 1. de mu. pe. licet Ant. teneat contra, & sequitur ibidem Io. pro quibus facit præalle. gl. quam nemo eorum allegauit.

§.Si is. Inter petitorẽ & possessorẽ hr̃ditatis debẽt silere lites sp̃ales, ẽt corã arbitro. h. d. ¶Not. §. istũ, nec corrigit̃ p l. fi. C. de pet. hr̃. q̃a illa loq̃tur in petitore, vel possessore ꝯuento à quodã tertio, hic qñ est q̃õ particularis inter illos. Itẽ illa lex loq̃-tur

tur, vt dixi in petitore, vel possessore conuento. Secus, si alter eorum ageret contra tertium. l. si bonæ fidei. ff. de pet. hær. & l. si rem. ff. de excep. & ibi plene dixi. versi. dic ergo.

§. Dies. Si dictum est in compromisso de prorogatione: ista cõuẽtio prorogationẽ nõ facit, nisi sequatur iussus arbitri. h. d. Vel sic. Promissio de prorogando prorogationẽ non facit, nisi subsequatur prorogatio. h. d. Gl. laborat in positione casus, sed in summario ego posui tibi veritatem.

§. Si arbiter. Arbiter se occultãs, per iudicem potest citari, & mulctari.

a §. Cum plures. a Dictio, qlibet, est distributiua: dictio, oĩs, est collectiua. h. d. Vel sic, Dictio, quilibet, distribuit actum in quemlibet separatim: dictio, omnis, coniunctim. h. d. No. istum text. de hoc per glos. in l. si pluribus. ff. de leg. 2. Dixi latius in l. hoc artic. de hære. insti.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Cum in plures. Vide Lanfran. in trac. de arbi. in ix. sing.

a §. Cum quidam. a Si arbiter efficiat̃ inimicus partis, ꝯ petitionẽ pœnæ obstat exceptio doli. h. d. Et istũ §. intellige, qñ superueniũt inimicitiæ absque culpa partis. Nã si eius culpa, tũc incurreret ẽt pœnã ꝯpromissi, qa p eũ fcm̃ est quo minus arbitrator sn̄iã diceret, & sic incidit in pœnã, vt s. e. l. diem. §. si quis litigatorum. & ff. e. l. non ex omnib. in princ.

ADDITIO.

a ¶ Cũ quidã. Vide no. p istũ tex. in rub. C. de app. in fi. & adde φ cõtra sn̄iã latã per inimicitias capitales, petit̃ restitutio, fm̃ Bal. in l. uenales. C. qñ ꝑuo. nõ est nec. Et hic adde Bal. in l. arbitro, q. satis. co. & iste tex. facit ad ea, q̃ no. post Bar. in l. j. ff. de exce. vbi allegaui ẽt istũ & allegaui ẽt Bal. in l. 2. C. vt lit. pẽ. φ reclamatio ad arbitriũ boni viri, dr̃ quasi appellatio. Et Bal. in l. fi. de ap. rec. Bar. & Bal. in l. j. C. e. vbi vñr dicere cõtrariũ: vtrũ aũt sit actio nullitatis, vel iniquitatis, vide bal. in l. 3. C. e. ti. adde φ reclamare ab arbitrio boni viri, sit quasi appellatio, Ro. cõs. 90. & quod dicit Bar. in hoc §. dicit ẽt Guid. de Suz. vt refert Ioan. And. in addi. ad Spe. in §. finitur. ver. item si capitales.

a §. De officio. a Arbiter nihil potest vltra illud, quod est sibi in compromisso concessum.

ADDITIO.

a Barb. ¶ De officio. Vide Bar. in l. Aquiliana. s. de transa. ad qđ allegaui istũ §. ¶ Vide quod per istum tex. decidit Ro. cons. 115. incip. viso compromisso. j. dubio. & etiam aliqua per Ias. in l. si super possessione. j. no. C. de transa. & pro limitatione huius vide Fel. c. causam quæ. de re iud. Rom. cons. 106.

---

1 *Reformationes vt possit dictare aduocatus, cautela.*

2 *Statutum, quod qualibet causa compromittatur, quando comprehẽdat causam concernentem, vbi pupillus educari debeat.*

§. Quæsitum. Arbiter dẽt dicere sn̄iã p q̃ lis finiat̃, nec põt in aliũ delegare, nisi hoc sibi ꝯmissum

1 fuerit, h. d. Primò † p istũ tex. reddaris cautus, qñ es aduocatus ad dictandũ reformationes, facias poni, qđ possit & p alios, aliàs nõ posset hoc: vel incideremus in dubiũ. Sed in ciuitate ista est statu-

2 tũ, qđ q̃libet cã ꝯpromittat̃. Mõ qdã petebat p iudicẽ decerni apđ quẽ dẽat pupillus ali. Quærit̃ vtrũ ista cã dẽat ꝯpromitti. Et vr̃ φ nõ, cũ sit mixti imperij: ergo, &c. vt no. s. ea. l. §. de liberali. Præterea

a de hoc nõ posset trãsigi. a ergo &c. Sed si verba statuti essent adeo gñalia, φ istã cãm ꝯprehẽderet, tũc deberet per arbitrũ sn̄iari, an iudex dẽret decernere, nõ qđ ipse arbiter decerneret. Et hoc vr̃ velle hic tex. dũ dicit, vt arbiter statueret, &c. Vñ arbiter potest de hoc iudicare. s. ad iudicis arbitrium eundũ esse, quia de hoc dubitabatur: non aũt quid iudex facturus erat, sed an facere debeat.

ADDITIO.

a ¶ Nõ posset transigi. Vide no. Bal. in l. prætor. ff. de tuto. & cur. da. ab his. vbi etiam ponit idẽ in hoc dubio quod hic. & vide Bal. in l. fi. C. vbi & apud quẽ in integ. rest. pe. & s. ea. l. §. Iul. in fi & seq. & quod ibi dixi.

a §. An & satis ratam. Hic est bonus text. a cum glo.

ADDITIO.

a ¶ Bonus tex. vide gl. & Bar. in l. j. C. de proc.

LEX XXXIX.

1 *Pœna si est commissa, & sententia confirmata tacitè per lapsum decem dierũ, quando vtrunque confirmetur.*

Si duo. Si sn̄ia p arbitrũ fert̃ ꝓ, vel ꝯ vnũ ex duob. reis: si ab altero petat̃, vel ꝯ alterũ, pœna ꝯmittit̃, si socij sunt,

a aľs secus. h. d. Op. de l. si vnus. j. rñ. s. de pac. a Sol. istud ꝯriũ est ita difficile, sicut aliud qđ sit in mũdo. ibi loquit̃ in pacto, hic in sn̄ia. dt gl. vľ aliter, nec ibi, nec hic ꝯmittit̃ pactũ, sed pœna. De hoc dixi

1 in l. si vnus. s. de pac. & ibi declaraui. Quæro, si pœna est † ꝯmissa, & sn̄ia ꝯfirmata taciturnitate decẽ dierũ, vtrũ ꝯfirmetur vtrũque. φ nõ in l. rescriptũ. §. si pacto. s. de pac. Br̃ dic, φ si pœna tantummodo est apposita, nõ homologabitur sententia cursu decẽ dierum, vt no. in l. 2. s. e. Sed si esset dictum, rato manente pacto, tunc vtrunque peteretur. l. qui fidem. s. de trãs.

ADDITIO.

a ¶ De pac. Et ad hanc l. vide Bar. in l. ex duobus reis. in 4. & 5. q. in ver. q̃ro qđ si pœna est commissa. ff. de duo. re. vide plene in l. si pupillus. ff. e. ti. & ibi glo.

a §. Semel. a Pœna semel ꝯmissa amplius non committitur, nisi sit actũ. h. d. ¶ No. istũ tex. Duæ. n. sunt clausulæ, quæ apponuntur in instr̃is cõiter circa pœnã: vna, φ pœna toties ꝯmittatur, quoties fuerit ꝯfactũ: ista sumitur hic. Est alia pœna, quæ si est soluta, vel non, ꝯtus remanet firmus, q̃ vocatur, rato manẽte pacto, q̃ sumitur ex l. qui fidẽ. s. de trãsact. ¶ Op. qđ pœ

b na semel cõmissa iterum ꝯmittatur. b l. si procuratorẽ. ff. rẽ ra. ha. & ff. de ver. ob. si sic. Gl. dicit, φ ibi non erat interesse, nec pœna. Tu dic plenè per gl. & Dy. in l. si sic. ff. de ver. ob.

ADDITIONES.

a Barb. ¶ Semel. Quot vicibus põt cõmitti, vide ad plenũ in rub. s. eo. p Lud.

b Iterum committatur. An pœna possit sæpius committi? vide gl. Bar. & Doc. in d. l. 2. in fi. C. de iure emph. vide Lud. Ro. in l. si finita. in prin. de dã. infec. & Spe. in ti. de act. §. fi. ver quid si dictum fuit in compromisso, quod pœna pluries committatur? adde an pœna possit sæpius committi, bal. cons. 30.

LEX XL.

1 *Pupillus obligatus naturaliter, non restituitur.*

a Si pupillus. a Pupillo ꝯpromittẽte nõ cogitur arbiter sn̄iã dicere, nisi fideiussor intercesserit. h. d. Op. φ ẽt fideiussorib. succurratur, vt l. si minor. de proc. cum si. So. Hic pu-

1 pillus † tenebat̃ nãľr tm̃, iõ in inte. rest. sibi nõ ꝯpetit, ergo nec fideiussori. ¶ Op. si pupillus nõ tenetur, ergo fideiussor nõ accedit. l. j. ff. de fideiu. So. Intellige de pupillo, qui obligatur nãľr, vt in gl.

ADDITIO.

a Pom. Si pupillus. Vide Lanfr. in trac. de arb. quæstio. ij. bar. cons. 47.

LEX XLI.

1 *Arbiter non potest diebus feriatis sententiam dicere.*

Clausula, diebus feriatis, & nõ feriatis, apposita in compromisso, quid operetur.

2 *Ferijs inductis in honorem Dei, renunciari non potest.*

Arbitrator diebus feriatis, etiam in honorem Dei potest laudare.

Si feriatis. Sentẽtia lata die feriata ob necessitatẽ hominũ cogente prætore, valet: secus si esset feriata ob honorem Dei. h. d. Alio mõ legitur, vt hoc dicat. Sn̄ia lata cogẽte prætore die feriata ob necessitatẽ hominũ valet: secus prætore nõ

1 cogẽte, nisi hoc sit actũ. h. d. Et † ꝓ hoc apponit̃ quotidie in cõpromissis, quod cognoscere possit, & ꝓnũciare, seu sn̄iam dicere diebus feriatis, vel non feriatis. Et hoc intellige in arbitro: secus in arbitratore, vt dixi in l. idem Pomponius, si de meis. §. fi. s. eod.

2 ¶ Itẽ not. † quod si feriæ sint inductæ in honorẽ Dei, nõ põt ex ꝯsensu partiũ eis renũciari, vel authoritate iudicis, vt ex prædictis patet, & sic sn̄ia arbitri lata illa die non valeret: secus in sn̄ia arbitratorum: Nã cũ sit qdã trãsactio, põt ẽt ferri dieb. feriatis. l. dies. C. đ fer. Alij legunt istã legem alio mõ. φ dicta verba, nisi aliqua &c. sunt verba exceptionis, hoc modo, si arbiter ferat sn̄iam die feriata, & petatur pœna, nõ hẽbit locum ista exceptio. bñ ageres, nisi illa dies aliqua lege excepta sit, &c. & semper intellige sn̄iam dictam die feriata ob necessitatem hominum.

LEX XLII.

Quamuis. Effectus sn̄iæ arbitri trãsit ad hr̃des, licet de eis mẽtio facta non fuerit. h. d. Vides ergo, qđ licet ante latã sn̄iam compromissum nõ porrigat̃ ad hæredes. l. diem. §. j. s. eo. tamen effectus bene porrigitur, vt hic.

LEX XLIII.

a Cum pœna. a In pœnis ñ ĩspicim̃ ĩteresse, qñ offendit̃ is, cui pœna prĩcipaľr est ꝓmissa. h. d. tex. cũ gl. ¶ Op. de l. aduersus. & l. si duo. s. e. Sol. hic venit ꝯ ꝯpromissum directò agẽdo ꝯ eũ, cui ẽ ꝓmissa pęna, iõ ñ inspicit̃ ĩtersit. In ꝯriis fuit actũ ꝯ aliũ, q̃ ꝯ eũ cui ẽ ꝓmissa pœna, iõ nõ cõmittit̃, nisi intersit. Et hoc mõ dẽt intelligi. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verb. ob. & quod no. in l. 2. in fi. & l. 4. ff. de ver. obli.

ADDITIO.

a Clau. Cum pœna. Hic est gl. quæ, vult, φ licet qñ res fuit euicta per compromissum, non tenet̃ de euictione venditor. l. si dictum. §. si ex compromisso. ff. de euict. tamen fallit si venditor compromisisset de euictione quomodocũque res euincat̃, quã alleg. Bald. in l. si domus. §. de euict. one. ff. de leg. j. quã pro singulari allegat Bar. in § actionum. Inst. de actionib.

LEX XLIIII.

a Non ex omnibus. a Primò ponit ex quibus causis pęna compromissi committatur. ¶ Secundò an arbiter possit punire contumaciam litigatoris. Secunda ibi, si quidem. Prima pars legitur duob. mod. Et secundum primam lec veriorẽ hoc intẽdit. Qui nõ dat qđ iussus ẽ dare, vel dat operam ne ꝯferat̃, incidit in pœnã. h. d. Roger. legit alio mõ, sed nõ curo de eius lec. Venio ad scđam partẽ, q̃ legitur duo. mo. Vno mõ de pęna ꝯtumaciæ, q̃ infertur non restituenti. hoc est, de delatione iuri in litem. Alio modo intelľr de pœna, hoc est, de mulcta. Et fm̃ primam lecturam breuiter hoc intendit. Contra nõ restituentem põt arbiter deferre iurm̃ in litem, testes autem nõ producentem punire nõ põt. h. d. ¶ Opp. ad istã lec. Arbiter cũ semel

ADDITIO.

a Barb. ¶ Non ex omnib. Adde gl. & Doc. ꝓ ista l. in c. ex literis. extra de consti. Vide barb. & Doc. in l. 2. C. eo.

semel iussit rē restitui per primā sniam, functus est offō suo.s̄.eo. l.dicere.in fi.& l.seq.sic de cætero iurm in litē deferre non pt.Sol. gl.intelligas, qñ añ sniam certū erat ipsum restituere nolle, vel ñ posse:vñ añ primā sentētiā defert illud iurm in litē, Vel intelligas ī actionib.bonæfidei,ī qb.ñ fert,nisi vna snia.Pro quo facit l. 1. in 1.mag.gl.j̄.de act.em:Sed si velles intelligere, qđ post primā sniā deferī iurm, ñ pcederet hoc fm gl.nisi itelligeres,qđ esset actū, ꝙ posset sup eodē sæpius pnūciare,vt dixi s̄.eo.l.qd tñ.in pri.Itē esset necesse ꝙ esset actum,qđ pœna toties cōmittat, quoties ꝯ factum fuerit.Nā aliàs eo ipso qđ nō paruit sniæ primæ,incidit in pœnā,& solutū esset cōpromissum,vt s̄.eo.l.si duo,in fi.Dices,tu hoc nō est verū,nā deferri iurm in litē post sniam pertinet ad exceptionē primæ sniæ,vt vidistis in l.si cū exceptione.§.ī hac. s̄.qđ met.cau:Sed arbiter nō pt exeq sniam suā.l.à diuo Pio.in prin.j̄.đ re iud.Nec de hoc in eum ꝯpromitti pt,qa est misti imperij.l.ñ distinguem⁹.§.Iul.s̄.eo.So.hic deferī iurm ī litē ex offi.iu.qđ deseruit in actionib.arbitriis,& sic est iurisdōnis,nō misti imperij,executio:quia si esset misti imperij,de ea nō posset cōpromitti, nec cōpeteret minori magistratui.l.4.§.duas.& seq.j̄.de dam.infe. Vi
a debitis in l.iubere cauere.de iurif.om.iu.Secūdo mō a legitur hic
b vt loquat de mulcta.& fm hāc lectur.h.d.Arbiter pt mulctare b ꝯtumacem,si hoc fuit sibi cōcessum,nisi aliquid iniustū pciperet. h.d.Et ista vltima particula colľr ex ver.quo in numero.Nā cogere partem,vt pducat ꝯ se testes,est iniquum,adeo qđ si nō stetur nō incidit in pœnam,& ideo non potest eum mulctare, vt s̄. eo. l.si cum dies.§.ex cōpromisso.

ADDITIONES.

a Secundo modo.Vide Sal.l.si.C.de edendo.

b ¶Potest mulctare.An arbiter possit mulctare?vide Bar.in l.1.in princ.s̄.si qs ius dic.nō obtem.Et quod non,nisi sit sibi commissum,vide tex.in l.quid tamē.§.fi.s̄.eod.nisi in casu c.suspicionis.de of.del.per Cy.in l.j.si quis ius dic. & quæ dixi post Bar.in l.1.§.1.s̄.si quis ius dic.& ibi per Doc.

§.Cum arbiter. Duob.modis legit, & hoc intendit.Si vtraq; pars est inobediēs,pœna nō ꝯmittit.h.d.cū l.seq.fm aliā lec.q̄ colľr ibi l.plane.h.d.Ille, q est in mora,ꝓrogandi diem,incidit ī pœnā.h.d.Et fm hoc intellige,qđ arbitro fuit ꝯmissum, quòd iuberet partib.ꝓrogare diē,nō quod ipse ꝓrogaret & iō ille,q est in mora faciendi,incidit in pœnā,qa per eum fit,quo minus sententia detur.

LEX XLV.

a Arbiter. a Qui nō venit eo tēpore, quo venire nō expediebat,ꝯtumax nō censetur,h.d.Per hanc l. assumpta est illa practica,quòd in termino citationis pars cōparet corā iudice,& absentis contumaciam incusat.l.ꝑperandum.§.& si qdē. C.de iud.Et hoc iō ne posset dicere,non tenebar venire, quia nō venisti tu,nec iudex,vt hic.Materiam huius.l. vidisti plenè in l. 2. in fi.s̄.si quis in ius vocat.non ierit.

ADDITIO.

a Arbiter.An sit verum dictum secundum gl hic vide An.& Imo.in l.cum stipulatus.alle.in gl.Et vide quod per hanc l.dixit Barto.in l.item illa.đ cōst.pec. Quid si reus non comparuit in termino,& iudices erant impediti, an debeat condemnari in expensis,vide Pan.in c.si de do.

LEX XLVI.

a
b Cum lege. a Minor 20.an.ñ pt esse arbiter.h. d. Facit ad quæstionem, b an statutū possit facere, qđ minor possit esse potestas.De quo plenè dixi in l. quidam consulebant.j̄.de re iud.

ADDITIONES.

a ¶Cum lege.Per Imo.in l.quidam.de re iud.

b Barb.¶Facit ad quæstionem.Pondera bar.in l.qdā consulebant.de re iud.vide c.cū vigesimū.de of.del.ꝑ oēs scribē.vide ibi gl.ꝓ intellectu huius l. vide Doc.ibi.sed an habeat locum in arbitratore.Abb.ibi decidit qđ sic,qa appellatione arbitrorum venit arbitrator.Facit l.societatē m.ecū. §. arbitrorū.j̄.pro socio.vide Io.An.in c.vno,de of.del.vbi dicit,ꝙ illud,quod ibi disponitur in arbitro;habet locum in arbitratore ex eo, quia appellatione arbitri,venit arbitrator,& est ibi,diuersa ratio.Sed an ista l.habeat locum in arbitro electo ex iuris dispositione bal.d.c.cum vigesimum tenuit,quod nō quia ille æquiparatur iudici.

§.Maiori, Minor restituitur,si incōsultè passus est in se cōpromitti.h.d.

LEX XLVII.

1 *Fisco per subditum non quæritur,nisi notarius ipse stipuletur pœna: & apposita parti i promissione de non offendendo,cuius medietas sit fisci, & alia partis non acquiritur fisco,nisi notarius stipuletur.*

a Arbiter Intra certū diē. a Snia arbitri super pœna non valet etiam si fisco sit inferēda sed.super alia snia remanet firma, & compromissi pœna ꝯmittitur.h.d.¶Oppo.j̄. de
b iur.fis. b l. 1.vbi ex cōtractu priuatorum pœnæ inferūtur in fiscū. So.debes intelligere,quod ibi fuit promissum notario tāq̄ publicæ personæ quærenti fisco:hic verò partes promiserunt inter se
2 fisco pœnā dādā,qđ fieri nō pt.¶Ex quo† no. quòd licèt ptās patris,vel ptās dñi:sit sufficiens,quod per seruum , vel filium alij quæratur.§.alteri.Inst.de inut.stip.tñ potestas quæ est rōne iurisdictionis,sibi non quærit.Nā hic per subditum fisco non quærit. sicut nec per libertum ꝑ ꝓno.l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.j̄. de ver.ob.quod valet,qa in ꝯtibus pacis sæpè vidi apponi:Promittit.n.vna pars alteri non offendere sub certa pœna,cuius vna medietas veniat applicāda cōi,alia parti:quod non valet,nisi notarius stipularetur pro fisco,vt dixi in l. 1.j̄.de iure fisc.

ADDITIONES.

a Barb.¶Intra certum diem.No.bene,& vide hic bal.& quod no.similiter in l.illud.de sac.san.eccl.

b ¶Op.j̄.de iur.fis.Vide no.per Gui.de Suz.in l.si quis maior,C.de trāſ.& Pe. de Anc.in cons.1.

LEX XLVIII.

1 *Sentētia an valeat,quādo nō est pronūciatū de omnib.de quib.in cōpromisso.*
2 *Omittere quando quis dicatur malitiosè, quæ sunt in compromissum deducta.*

a De rebus a Hæc lex legitur duobus modis,& fm primam lec.bř hoc intendit.Si compromissum est generale,& libellus est specialis, sententia arbitri non porrigitur nisi ad res in libello comprehensas,vel ad eas,q̄ malignè omissæ fuerunt h.d.q̄ l.no.Op.si in iudicio esset actum de certis reb.agēti postea de aliis nullo casu obstat exceptio rei iudicatæ.l.cum quærit j̄.de excep.rei iud.ergo nullo casu pœna cōmittitur.s̄.eo.l.aduersus.Sed hic dicitur,ꝙ aliquo casu pęna cōmittitur:ergo,&c.Cuius timore dicunt quidā,quod hic libellus est gñalis.Et ista est secūda lec.de qua dicā statim.Tñ tu primā lec.sustineas.Dicit.n.qđ quædā spēs ī petitione sunt omissæ,& sic petitio ñ est generalis. Ad ꝯriū rñdeo,qđ pęna cōmittit ex duab.causis,qa nō ē paritum sniæ arbitri:vel qa ꝑ ptē seu ꝑ partes factū ē quominus pnūciet. l.ñ ex oibus.cū si.s̄.eo.Et id qđ hic dř,qđ si malignè,&c. cōmittit pęna ex ea pte qa ꝑ eū factū ē quomin⁹ sniet.Habes vnā lec. quæ ē notāda.fm aliā lec.hoc intēdit.Si ꝯpromissum est gñale,petitio gñalis,ꝓsecutio specialis,snia generalis,si nō ꝓsecuta petat,pœna nō cōmittitur,nisi malitiosè ꝓsecutio fuerit omissa.h.d.¶Op. fm istā lec.fuit petitio gñalis ꝯ tex.q dt,in petitione à Lucio Titio deductæ ñ sunt.Gl.exponit ī petitione. i. ꝓsecutione petitio-
b nis.¶Item opp. b fm istā lec.fuit snia gñalis.Cōtra,qa tex.dt,nec arbiter de iis qcq̄ &c.Soluit gl.ñ pnūciauit expressè,vel spāliter, sed gñaliter sic.Sed ad istā op.qa nisi pnūciet de oībus de quib.
1 ē actū,snia ñ valeret.l.qd tñ.in prin.s̄.eo.Sol.Vt intelligas gl.& † materiā,dicas,Qñq; ē vnū cōpromissum simpliciter,& fm quid, vt qñ in cōpromisso non exprimo res,nec dico qđ possit separatim snia ferri,& tūc de oīb.est ferēda snia et ī genere,vt hic.Qñque sunt plura cōpromissa simpliciter, & fm qd:vt qñ plures res exprimūtur, & dr ꝙ possint ferri plures sniæ & tūc possunt diuersis sniis terminari.d.l.qd tñ.Qñq; est vnū ꝯpromissum simpľr,plura fm qd,vt qñ ī cōpromisso nō sunt expssæ res,& tunc simpľr dř vnū ꝯpromissum.l.scire dēmus.j̄.de ver. obl.Si verò dictū fuerit, ꝙ possit pluries sniari, tūc isto casu dñr plura respū pluriū sniarū & poterunt pľes sniæ ferri.l.qd tñ.s̄.eo. qñq; sunt plura ꝯ pmissā simpľr,vnū scđm qd,vt qñ pľes res ex primo,hoc acto,vt de oīb. dēat siľ iudicare:tunc possit siľ de omnib.iudicare, particulariter tñ,& expressè.d.l.qd tñ in prin.¶Item op.de l.licet.C.de iudi.vbi in nō ꝓsecutis non obstat exceptio rei iudicatæ,sed de æquitate datur replicatio.Sol.æqtas illa cessat,qñ malitiosè omisit, vt hic.
2 Ita t3.ibi Pet.ꝓut Cyn.refert,qđ no.† Quæro qñ dicit malitiosè
c omittere? c Dicit gl.qđ qñ omisit,iō qa putabat se ab arbitro ꝯdēnandū:secus si fortè iō omisit,qa putabat se nullum ius hr̄e:Hoc colľr in gl.super verbo,non sunt.Tu dicas clarius, malitiosè factum eo ipso,ꝙ scienter omisit ꝓsequi,cogitans se prosecuturū: alˀs secus si ignoranter,vel quia ignorabat factum,vel quia putabat sibi ius nō cōpetere.Et hoc innuit tex.q dicit,sed errore, &c. Quod intelligo iuris vel facti.¶Item quæro,dř hic de aliis rebus potest agi.quæro coram quo,vtrum coram arbitro,an coram iudice ordinario?Respondet gl.quòd coram iudice.Hoc est verum quia arbiter functus est officio suo:pronunciauit enim de omnibus generaliter.sed si specialiter de quibusdam pronūciasset, posset etiam arbiter adiri, fm distinctionem,quam dixi,per l.quid, tamen.in prin.s̄.eo.

ADDITIONES.

a Pom.De reb.Istū tex.ad vnum notandum ponderauit Bal.in l.fi.§.1. C. cōia de le.vide Bar.in l.&an eadē,de exce,rei iud.vide Bar.& Doc.l.licet C.đ iu.

b Pom.Item opp.Vide in materia Fel.c,pe.de exce.

c Malitiosè omittere?Qñ dicat malitiosè omissū aliquid in petitione,Et adde ad hanc l.bal.in l.edita,in versi.nūc veniamus ad cumulationē necessariā.Et istū tex,ꝓ singulari alle.Ang,no.ī l.scire dēmus.ī prin.& ibi Lud.de ver.ob.

LEX XLIX.

a Inter Castellianum. a In his quæ habēt cām successiuā,non sufficit ab initio factum nisi perseuerantia subsequatur.hoc dicit.¶Quæro,q̄ est ratio dubitationis in hac lege.glosl.refert, quòd dicunt quidam, quia fines

ADDITIO.

a Pom.¶Inter Castellianū.Vide cōco.ꝑ Bar.cōsi.60.vo.1.& aliqd cōs.3.vol.1.

fines & termini consueuerunt poni per iudicem, nō per arbitrū. Istud est truffatorium, cum nō experiatur iure actionis, potest de hoc compromitti, & fieri per arbitrum. Alij dicunt, quòd arbiter nō prohibuit terminos tolli, vnde tollendo non videtur incidere in pœnam. Ista pōt esse bona, vt ĵ. dicā. Alij dicunt, ꝙ iō est, qa talis sn̄ia non continet aliquid dari, vel fieri, vel æquipollēs. Tu dic ratione dubitationis esse, qa hic fuit lata sententia & mandata executioni. Vnde vr̄, ꝙ non teneat̄ amplius, vt no. in l. Pomponius. §. sed & si is. s̄. de procu. Sed qa sn̄ia continet hic aliquid, qđ habet causam successiuā, per illam executionem factam ponēdo terminos, quis nō liberaret̄ à patientia in futurum. facit quod no. C. de vsuf. l. corruptionē. Et istud facit ad quæstionē quā pono in l. si fideiussor. ĵ. de le. j. & tetigi in l. si hr̄s testamento. ĵ. de act. empt.

LEX LI.

a **De his rebus.** Cōpromissum factū simpliciter, non porrigitur ad lites futurasa. h. d. Et iō ad hoc vt cōpromissum sit plenū, dēt exprimi vt porrigatur ad lites futuras. Facit qđ habuistis in l. omniū. s̄. de procu. & l. qui habent. in fi.

b & l. seq. ĵ. de tutelis. ¶Sed quæro, qd si est dictumb de litibus, quæ fiunt, & esse possunt inter dictas partes? Dubium facit ꝓ vna parte, quia porrigit̄ ad futura, qa verbū, possunt esse, est extensiuum, & tunc est futuri tp̄is. l. si ita. ĵ. de le. 2. & l. in tēpus. ĵ. de hær. insti. & l. inter illam. ĵ. de verb. sig. In contrariū facit, qa hoc qđ dico, possunt, videtur intelligendum ex causa de præsenti, & rebus sic se habentibus. l. ꝙ Seruius. ĵ. de condi. ob. cau.

ADDITIONES.

a Ad lites futuras. Dū dicitur hic, ꝙ cōpromissum factū simpliciter, non trahitur ad futuras lites, qd in delegatione super cā, vide Cano. ad hoc i. c. j. de rescrip.

b Si est dictū. Qn̄ in cōpromisso dicit̄, de litibus q̄ sunt & esse possunt inter dictas partes, an cōpræhendāt lites futuras? adde ꝙ dixi scđm Bal. in l. qui Romæ. §. duo fratres, in vj. quæst. de verb. ob. adde Bal. cōsi. 4. 1. lib. Ang. cons. 65.

LEX LII.

Si compromissum. Si cōpromissum transeat in pupillum, vel furiosum, præsentiā tutoris vel curatoris requiritur. h. d.

LEX LIIII.

Sed & interpretatur.

a **§. Arbiter** aInterlocutoria de citando potest proferri parte absente. h. d.

ADDITIO.

a Arbiter. Vide But. cons. 159.

a **§. Si ab altera.** a Si compromissum ab vna parte non est transitorium ad hæredes, non transibit ab alia.

ADDITIO.

a Si ab altera. Per istum text. decidit bal. q. quam scripsi in l. Pomponius, si de meis. in prin. s̄. eod.

LEX LV.

a **Arbiter.** a Si arbiter iubet vltra quàm possit, impune sibi non paretur. h. d.

ADDITIO.

a Arbiter. Vide Ro. consi. 115. Pomates.

LEX LVI.

a **Si de re sua.** In re sua nemo pōt esse arbiter. a h. d. Quod not. & maximè rōnē suam. Gl. format q̄dam ꝯria & soluit optimè, & format vnam q̄stionē, de qua per gl. & ꝑ Cy. in l. si cū ea. C. de do. promiss. & gl. in c. sane. extra, de renunciatio. & per Inn. in c. veniens. eo. tit.

ADDITIO.

a Esse arbiter. Et ꝙ quis in re sua possit arbitrari, prout dicit gl. hic, est alia gl. ī l. j. C. ne quis in sua causa. & per ant. in c. cū venissent. de iudi. Et de hoc gl. hic, per Cy. & Imo. in l. j. de leg. 2. & facit iste tex. cū hic no. in glo. ad qōnem, de qua per bal. in c. j. de feu. dato in vicē legis cō. vbi q̄suit post Iac. de Aret. in sua summa, vtrum quis possit se compromittere in aduersarium? vbi vide eum oino. Et faciunt an quis possit se committere gratię & misericordiæ alterius, de quo per ang. post glo. in l. si sic. in prin. de leg. j. no Inn. in c. sane. de renunc. abb. in d. c. veniens. & istis adde bar. in l. j. §. vsq; adeo, ĵ. de iniu. adde an episcopus possit esse arbiter in causa ecclesiæ suæ. Old. con. 56.

LEX LVII.

a **Si quis iussus.** aQui non soluit in termino, incidit in pœnā, licet admittatur moræ purgatio. h. d.

ADDITIO.

a Si quis iussus. Vide Ro. consi. 88. & consi. 108. & consi. 155.

Nautæ, caup. stabu. vt recep. restituant. Rub.

a ¶Glo. continuata, & quærit rōnē dr̄iæ inter hunc ti. & ti. furti aduersus nautas, &c. & ponit cās aliquas dr̄iæ, q̄ nō ꝓbantur le. Rof. dīt, qđ nulla est dr̄ia, nisi vna, qđ hic titulus loquit̄ de actione, quæ oritur ex ꝯctu vel quasi, vel ex delicto vel quasi. Ille solum ex delicto. Itē hic in gn̄e đ delicto, vel quasi: ibi speciał̄r de delicto furti.

ADDITIO.

a Gl. cōtinuat. Adde qđ no. bar. in l. cum si exhibuissent. §. j. đ publica. & ibi no.

LEX PRIMA.

a **Ait prætor.** Primò ponit verba edictia. Et ex hoc text. dicunt quidam istā actionem esse arbitrariam, dū dt, nisi restituant. ꝯriū gl. dicit, & bene. Rō, qa ꝯ eū, qui nō restituit, datur actio ad id tantum. qđ non restituit, vnde arbitrium iudicis non versatur. Sunt etiam & aliæ rationes, quas vide in gl.

ADDITIO.

a Verba edicti. Vtrum istud edictum habeat locum in semel accipiente, vide Bar. in l. mariti. §. j. ĵ. de adul. Et de materia huius tit. vide Spe. in titu. de fug. Et no. quòd hospes pro scotto, potest tenere fardellum, quasi tacitè hypothecatum, secundum Bald. in l. certi. nu. 7. C. loca. &c.

1 *Hospitari quis cogitur, postquam incœpit.*

1 **§. Maxima.** Primò commendat edictū. ¶No. tex. † quod qs non cogit̄ aliquē hospitari, qđ est verū ab initio. Sed postquā incœpit hospitari, tenetur recipere hospites. l. j. ĵ. furti aduer. nau.

§. Qui sunt igitur. Hic incipit exponere verba edicti.

1 *Genitiuus verificatur ratione possessionis.*

1 **§. Item Pomponius.** No. † quod genitiuus verificat̄ rōne possessionis, vt no. in l. 2. ĵ. de religio. De hoc dixi plene in rub. ĵ. de no. ope. nun.

LEX II.

Et ita de facto.

1 *Caupo, qui adhibuit diligentiam, quam quisque paterfam. adhibuisset, non tenetur postea de eo quod contingit.*

§. Ait enim prætor. No. gl. quę incip. s. leui. in fi. dum dicit, inter leuissimam culpam, casum fortuitum, &c. Non intelligas qđ sit idem, sed hoc vult dicere: cessante leuissima culpa, cessat quicquid cōtingit leuissima

1 culpa. Itē ex hoc no. † quod qn̄ caupo adhibuit diligentiam, quā adhibere debuit quilibet paterfami. & sic cessat leuis culpa, de eo

a quod contingit postea non tenetur a, vt hic, quod not.

ADDITIO.

a Nō tenet̄. Viđ bar. ī l. si dn̄s horreorū. ĵ. loc. & in l. j. ĵ. furti aduer. nau. vbi ponit̄ ꝙ caupo tenet̄ de leuissima culpa. ꝙ limita vt per bal. in l. certi. C. loc.

1 *Iudicis officium excludens actionem, aliud est, & aliud exceptio. Statutum prohibens opponi exceptionem contra instrumentum, nō prohibet officiū iudicis.*

2 *Actio vna quando tollatur per aliam, in qua plus est.*

3 *Actio ordinaria qualiter concurrat cum extraordinaria.*

§. Nouissime. Qn̄ cōpetunt alicui plures actiones, quarum vna est de iure cōi, alia de iure sp̄ali, vna tollitur per aliam, quatenus in eo plus est. h. d. qđ not. ¶Item

1 † ꝙ aliud est officium iud. excludens actiones, aliud est exceptio: sicut aliud est actio, aliud est offi. iud. Et sic facit, ꝙ statutum quod prohibet opponi exceptionem ꝯ instr̄m, non impediat offi. iu. De

2 quo dixi in l. plane. ĵ. de pet. hæ. ¶Oppo. † ꝙ vna non tollatur per aliam, in eo quod plus est. ĵ. pro soc. l. rei cōis. Sol. Dicit gl. hoc iō, quia vna actio erat ordinaria de iure cōi, alia extra ordinaria de iure sp̄ali ꝯ ius cōe. Contra hoc op. & vr̄, ꝙ vtraque est secundū ius cōe, vt §. ex hoc edicto. s̄. ead. l. Nā de iure cōmuni ciuilis dabitur actio in nautā, cauponē, stabularium. s̄. ea. l. §. j. Solu. Dy. ĵ. de publ. l. j. §. dixerit aliquis. in additione mag. videtur intelligere de actione quæ datur ꝯ istas personas ex facto aliorum, non ex proprio, quasi tunc non haberet locum iste §. Vel potes dicere, ꝙ etiā quādo dat̄ ex ꝓprio facto cōtra ius cōe, dat̄ eo, quia in eo deuenit leuissima culpa, vt s̄. ea. l. §. ex hoc edicto. Et hoc videtur velle gl. super verbo, furti, dū dicit, Siue ipse, siue alius surripuit. Vltimò glo.

3 † distinguit qualiter actio ordinaria cōcurrat cum extraordinaria, & plenius per Dy. in l. in prouinciali. ĵ. de ope. no. nun.

LEX IIII.

Sed & ipsi nautæ.

1 *Gabella non soluitur de vestib. quas quis portat in dorso.*

a **§. Iulianus.** aNot. † quod de vestimentis, quæ quis portat

1 in dorso, non soluitur gabella. Item nec de eo, quod portatur causa quotidiani vsus, quod no.

ADDITIO.

a Iulianus. Adde no. in l. fi. §. diuus, de publicanis.

LEX VI.

Licet gratis.

§. In factum. Iuriscōsultus hucusq; locutus est principaliter de actione ī factū, q̄ dat̄ ex quasi contractu de recepto: hic loquitur de actione in factū, quæ datur ex quasi delicto, de quo loquitur tit. ĵ. fur. aduer. nau.

§. Possumus. ¶Op. quod diuersæ sunt personæ, ergo absolutoria lata ꝓ vna, non parit exceptionē rei iudicatæ ꝓ alia. l. cū q̄rit̄. de excep. rei iu. Sol. Vr̄ eadē persona, ex quo vnus hēt regressum ꝯ alterū, Vidistis in l. aduersus. s̄. titu. j.

LEX VII.

1 *Potestas non tenetur de delicto familiæ, nisi in officio deliquerit.*

Debet

1 a Debet. No. ꝙ excercitor non tenet̃ ex facto nautarũ, nisi cũ delinquũt in naui. Eodẽ †mõ ptãs nõ dẽt teneri a
a de facto familię, nisi deliquissent in officio. l. cum si exhibuisset. §. j. j̃. de pub. nisi per statutum aliud inducatur. h. d.

ADDITIO

a ¶Debet teneri. No. ꝙ Ptãs non tenet̃ pro familia in sydicatu, nisi pro gestis in offõ. Adde l. 1. & ibi Ang. C. vbi de ratioc. & ꝑ hãc l. idẽ d̃t ẽt Bal. hic Potestas non tenetur, si familia sua dederit damnum extra territorium, & de õnibus de quibus tenetur, vide plenè bal. in l. nulli. C. quo. app. & l. 2. C. vbi de ratiocinis tam publ. quàm priua. agi oport. & in l. prætor. de eden.

1 *Caupo, qui dedit claues cameræ, non liberatur à custodia.*

a §. Item. Si prædixerit[a]. Protestatio, [b] cui aduersarius ꝯsensit,
b liberat protestantem. h. d. ¶ Sed quæro quid si dixerit postea: Vr̃ quod non sufficit l. si fideiussor. j̃. de fideiu. quod intellige, vt statim dicam. ¶ Secundò quæro, dicitur hic, consenserint. Quid si non consenserunt? Dicit gl. idem. Vñ subaudi, maximè. Pet. dicit contrarium, si consenserunt, quia iam caupo erat ad hoc obligatus. Ita dicit ipse, C. de pac. l. pacta nouissima. Potest sustineri gl. & Pet. distinguẽdo sic, Aut protestatio fuit facta postquàm eos receperat in hospitio, & tunc sufficit, nisi illi consenserint, vt in prin. præcedentis gl. Aut protestatio fuit facta antequàm eos recepisset in hospicio: & tunc siue consentiant, siue non, statur protestationi, & imputetur eis quare steterunt.
1 ¶ Item † quæro quid in caupone, qui dedit claues cameræ, vel
c armarij, an liberetur [c] à cũstodia? Glossa. quòd non. vide eam & no.

ADDITIONES.

a Pom. ¶Item si prædixerit. Vide bar. l. non solum. §. morte. ver. hoc quæro an ẽt. & ibi Ale. de ope. no. nunc. Fel. in c. 3. de consti.

a ¶Protestatio. Not. an hospes protestans se nolle teneri de inuectis excuset̃? Aliqui dicunt qd̃ bar. fuit sibi contrarius in §. morte. Sed q̃d ẽt si fiat ꝓtestatio antequàm res recipiat? facit l. 1. ĩ prĩ. j̃. fur. aduer. n au. cau. & ꝙ ibi bar. vbi tenetur quis de necessitate custodire, ergo ꝓtestatio nõ releuat. l. alimẽta. & quod ibi no. C. de neg. ge. Et ita est de mente bar. in d. §. morte. & ita videntur Doc. communiter tenere in l. pacta nouissima. C. de pac. in c. cũ iter. de constit. licet Rom. in d. §. morte. sequatur bar. ibi.

c An liberetur. Sed si caupo dedit claues cameræ, an teneatur, adde Bal. i rub. C. deposi. & in l. ex diui. & ibi Cy. C. loc.

LIBER QVINTVS.

De iudiciis. Rub.

¶ Gl. quærit, quare dixit de iudiciis, & nõ de iudicio. Dic vt in ea, & continua vt in gl.

LEX PRIMA.

1 *Clericus an possit prorogare iurisdictionem alterius iudicis.*
2 *Vasallus non potest prorogare iurisdictionem alterius iudicis inuito domino.*
3 *Iurisdictio sui iudicis potest prorogari tanquàm in arbitrum.*
4 *Prorogasse quem iurisdictionem iudicis, vt in iudicem, vel in arbitrum, quomodo intelligatur.*
5 *Arbitri vel arbitratoris more, an quis processerit, ex modo procedendi cognoscitur.*
6 *Iurisdictio iudicis delegati, quando possit prorogari de persona, ad aliàs personas.*
7 *Iudices cartularij nullam habent iurisdictionem, nisi inter consentientes.*
8 *Doctores & præsidentes alicui collegio, licèt habeant iurisdictionem, tamen nõ habent certum locum maiorum.*
9 *Iurisdictio prorogatur in criminalibus in eum, qui aliàs habet iurisdictionem de illis causis.*
10 *Priuatus non potest prorogare iurisdictionem delegati etiam Principis.*
11 *Iurisdictio delegati principis potest prorogari de re ad rem, & de tempore ad tempus.*
12 *Iurisdictio prorogatur etiam tacito consensu.*

a SI se subiiciant. [a]Eius, qui habet iurisdictionem, & tribunal, vel iurisdictionem tm̃, potest iurisdictio prorogari. h. d. Opponitur de l. si conuenerit. s̃. de iurisd. omnium iudicũ. Sol. ibi fuit factum pactũ extra iudicium, hic facta prorogatio litigando. Scd̃ò opponitur C. de epi. & cler. auth. statuimus. & extra, de foro cõp. c. significasti. Sol. hæc l. loquitur secundum iura antiqua, secũdum quæ indistinctè poterat fieri
1 prorogatio iurisdictionis. hoc vero † hodie est limitatum in cle-
b ricis [b], vt non possint prorogare iurisdictionem alterius iudicis.
c ita tenet gl. Ego autem consueui [c] quandoque aliter dicere. Nam si poneremus vnum iudicem cuius esset iurisdictio, & effectus iurisdictionis, sicut episcopi: Nã, vt videtis, episcopus pœ
d nas quas infert, sibi habet, & habet iurisdictionẽ perpetuam, &
2 clerici suas ecclesias habẽt ab episcopis [d]. Si † sic esset in vno Comite, q̃ haberet iurisdõnẽ ĩ suos vasallos & sui vasalli hñt feu
e dũ [e] ab eo, tũc inuito dño illi ñ possunt ꝓrogare iurisdictionẽ alterius. De hoc habem⁹ multos tex. ĩ vsib. feudorũ, si d̃ feu. fue. cõtro
f apud quos cã debet agi. [f] c. j. ¶ Op. s̃. tit. 2. l. sed & si seruũ. §. si q̃s iu
3 dex. Sol Dico † ꝙ iurisdictio iudicis p̃t ꝓrogari ꝯsentiẽdo ĩ eum
g tãq̃ ĩ iudicem, vt hic. Sed tanq̃ ĩ arbitrũ ñ possent ꝯsentire subditi sui. d. §. si quis iudex. Sed alij sic. l. si q̃ ex consensu. C. de epi. au. tũ non diceretur habere iurisdõnem, sed notionẽ. l. ait prætor. §. j. j̃.
4 de iud. ¶ † Quæro, q̃uo cognoscam vtrum consenserunt in eũ
5 tanquàm in iudicem, vel tanquam in arbitrum? Dicit glos. quòd hoc intelligitur ex precedentib. & sequentib. Et si hoc ñ apparet

ADDITIONES.

a Alex. ¶Si se subiiciãt. Et in m̃ria cõcludẽdo, dic ꝙ q̃ñq; agit̃ de iurisdõne tm̃ ñ declinãda, tũc si sit pactũ, hic ñ ẽ licita pœnitẽtia. c. 1. de iudi. & ibi no. Q̃ñq; agitur de iurisdictione ꝓroganda, & tunc aduerte, q̃ a q̃ñq; agitur de ꝓroganda, & inducenda, per litigium scienter factum ꝑ partes corã iudice aliàs nõ suo; & contrà, tenetur quòd non inducit̃ prorogatio añ litem cõt. per id, quod habetur in l. si cũ dotem, §. eo aũt tp̃e. so. ma. & hic ẽt gl. Et hoc clarum, quo ad hoc vt partes possint recedere ab ipso iudice, quandocunq; velint, ante litem cõt. Posset tñ dici, quòd isto casu inducatur prorogatio, saltem quo ad actus gestos, vt voluit sentire Ang. hic. & s̃m aliquos posset ẽt dici, quòd prorogata esset iurisdictio, sed reuocabitur, quia possunt pœnitere ante li. cõt. Et istã opi. tetigit Io. And. in ti. de compe. iudi. adi. §. 1. sup vẽr. quid erit. & Ia. But. in l. 1. C. de iur. om. iu. Interdũ partes expressè prorogãt corã iudice iurisdictionem illius, & tunc tenuit. Gul. hic dicit, quòd si prorogata est iurisdictio, nec habet locum pœnitentia per istam l. & l. est receptum. s̃. de iur om. iu. & ẽt hoc tenet Anton. in c. 1. de iud. Et plus dixit An. hic, ꝙ hoc procedit siue iudex expressè acceptauit, siue tacuerit. Bal. in l. fi. C. de sen. Sed Ia. Bu. in d. l. 1. C. de iuris. om. iu. tenuit contrarium. s. quòd sit locus pęnitentiæ ante lit. cõt. prout vr̃ voluisse gl. Licet autẽ forte ꝓpter authoritatẽ gl. ista opi. seruaretur in practica: tñ forte verior est de iure opi. Gl. ꝓ qua ẽt Ant. in c. 1. all. ibi esse tex. in d c. 1. Sed certè ille tex. nõ facit, quia oportet intelligi, ꝙ ille ep̃s fuisset de aliena prouincia, & ꝙ ẽt suus Metropolitanus ñ consensisset, per c. significasti. de fo com. ꝙ multum diuinaret ad tex. d. c. 1. extra, e. Ideo verior videtur intellectus ibi, quod agatur de iurisdictione non declinanda. Q̃ñq; fit cõuentio de respondẽdo corã iudice aliàs non suo, vel de proroganda eius iurisdictione: tũc vr̃, quòd admittat̃ pœnitẽtia vsq; ad li. cõt. per l. si conuenerit. hic allegatã Et ad hoc omnino vide qd̃ no. Spe. in ti. de cõpe. iud. adit. §. 1. ver. sed nũquid potest sub ve. 10. vbi etiam per Io. An. sub ver. 21. in vers. sed q̃d si pactũ. Doc. tñ cõiter tenẽt, quòd si pactum fuerit stipulatione vallatũ, poterit agi ad interesse, si contra fiat, vel ad pœnam, si fuit apposita, ꝑ l diem. § fi. s̃. de arb. Si verò neutrũ interuenit, tũc dabitur actio de dolo, per l. fi. s̃. de dolo. secundum Cy. & Io. And. Sed certe in d. l. fi. fuit dolus adhibit⁹ ad actum celebrandum; hic aũt secus, & de iure canonico etiam ex pacto nudo cogi potest Cy. verò in l. si q̃ ex consensu. in 3. q. C. de epis. aud. tenet, qd̃ non poterit peti pœna, nec agi ad interesse, ex quo lex permittit pœnitentiã, & sic ĩpune desistit. l. Gracch⁹ C. de adul. 22. q 5. qui peierat & videt̃ sequi Io. And. in d. ti. de comp. iud. §. 1. dicit Flo. in d. c 1. extra, eo. quòd hæc opi. ẽt placuit cons. Padua. tñ ipse finaliter tenuit cum opi. cõi, quã sequitur Bart. & Iacob. de Are. & But. quia illa l. si conuenerit. solum permittit pænitẽtiam respectu iurisdictionis iudicis, quæ etiam non negat, quo minus cogi possit ad pœnam, vel interesse, cum pœna non contineat in se aliquam turpitudinem. facit quod habetur in l. stipulatio ista, § alteri. j̃. de ver. ob. hoc ẽt vr̃ procedere, si dicta cõuentio facta sit coram iudice, per d. l. si conuenerit. quæ loquitur indistinctè. Et hoc sequitur flo. in c. 1. extra eo. licet ibi Anto. videat̃ velle contrarium, quia tũc vr̃ agere ex pacto iudiciali, in quo fallit̃ fides iudici, & parti, & sic duob. ideo videt̃ cogi præcisè propter no. in l. sed & hæ. §. prætor. s̃. de proc. sed forte verior est opi. Flo. per d. l. si cõuenerit. quæ indistintè loquitur. Nec obstãt no. in d. §. prętor. quia in aliis casibus loquitur: vide Imo in d. c. j. de iud. Et per prædicta infert̃ ad id quod dixi post scribẽtes Inst. de ac. §. præterea. Quid autem si fieret pactum iuratum de non declinando iudicem? vide quę dixi post gl. in l. si pecuniã. in prin. j̃. de cõd. ob. cau. Et ad prædicta vide Bal. in l. 1. s̃. de iur. om. iu. & in l. si qui ex consensu. & in l. ab eo. C. quomodo, & quando iudex. quod bene no.

b In clericis. Quid si clericus est scholaris, &c. an habeat priuilegiũ auth. habita? vide Bal. ibi possunt etiam clerici prorogare quo ad iurisdictionem volũtariã, s̃m Bal. in l. gñaliter. in fi. de epi. & cle. & vide ad c. si diligẽti. bal. in l. pe. in prin. C de pac. & ibi Bar. in casu tñ singulari si deliquerit in iudicio seculari clericus, poterit conueniri per secularem l. nullum. & ibi gl. & Bal. de test. & ibi dixi post Bar. Item si est depositarius secundum Bal. in l. acceptã. C. de vsu. Item potest citari. vt se opponat ad actũ, bal sin in l. testamẽta. C. de test. -tẽ si successit in instãtia priuato, s̃m Imo. in l. si eũ hoĩem. de fideius. &c.

c ¶Consueui. Vide bar & post eum omnino Imo. & Lud. in l. 1. §. post operis. j̃. de ope. no. nunc.

d Pom. ¶Ab episcopis. Vide Pan. in c. cæterum. de iud.

e ¶Haberẽt feudũ. Adde qd̃ forti⁹, & multũ no. dixit Spe. de cõm. iu. adi. §. j in ver. cleric⁹. ꝙ cleric⁹ ẽt expresse obligãs se soluturũ in aliquo loco, ñ p̃t obiicére epis. illi⁹ loci, sed cõtrahẽdo, vel delinquẽdo bñ põt. c. Romani. de foro comp in 6. & ibi per Io. And. Et vide quod sin. dicit Inn. in c. cum cãm. de test. ꝙ si quis litigat corã iud. non suo, in dubio nõ vr̃ velle ꝓrogare iurisdictionem, sed ꝙ actus valeat prout potest: quod no. Et de materia prorogationis, vide In. ĩ c. de causis. de of. del. Spe. de oblig. §. prorogari. & §. fin. Et adde no. per Bar. in l. quæro. j̃. de so. & Bal. in l. si quis in conscribendo. C. de epis. & cle. adde de prorogatione clerici, Abb. cons. 23. 2. li. & de prorogatione laici, per Ang. consi. 167. Pau. de Ca. cosi. 27. & 144. Ang. consi. 27.

f Clau. ¶Agi Adde quod no. Bal. in l. decernimus. C. de sac. san. eccle.

g ¶Consentiendo. Et quando quis se submittit iurisdictiõi iudicis ignorãtis illum esse exemptum, plene per Io. And. in regula, scienti, in mercu

h Pom. ¶Quæro quomodo. Vide Ro. consi. 91.

ret, debemus inspicere vtrum pœna fuerit promissa. Et tūc videtur electus vt arbiter, aliàs vt iudex. Ita no. in d.l. si qui ex consen-
a su.[a] Not. istam gl. quia † tota die compromittitur in aliquos, vt ar-
5 bitros & arbitratores. Certè ex modo procedēdi poterit cognosci an procedant, vt arbitri: puta si ordinarium iudicium, seu ordo iudiciorum seruetur. An vt arbitratores, puta si ordinarium iu-
b dicium non seruatur. Hoc etiam poterit apparere [b] ex sua sententia, vtrum cōponunt amicabiliter, an verò determinant sm punctum iuris, vt ī auth. si verò contigerit. C. e. & l. idem Pomponius, si de meis. §. recepisse, ṡ. tit. 2. Venio ad seq. gl. quæro quid velit dicere text. qui tribunali pæst, vel aliam iurisdictionem hēt. Dicunt quidam, tribunali præest, qui habet iurisdictionem ordinariam.
c Aliam iurisdictionem habet, qui habet delegatam. Gul. de Cug.[c] & Cy. sequendo eum, in l. si qui ex consensu. C. de episco. aud. te-
6 nent, † ꝙ iurisdictio delegata non pōt ꝓrogari in alias personas, cum n. sit limitanda inter illas psonas tm̄, aliā limitationē nō recipit. l. in agris. de acq. re. do. Vnde gl. exponit alio modo, vt dicatur pesse tribunali, qui hēt iurisdictionem, vel administrationem,
7 Et ꝙ dr̄, vel † aliā iurisdictionē, intelligatur de iudicib. istis chartu-
d lariis,[d] qui nullā habent iurisdictionem, nisi inter consentientes. De istis iudicib. facit glo. mentionem hic, & tex. in l. rem non nouam. C. eo. & vbi & apud quem in integrum restitu. l. fi. quod te-
e nementi. Posses aliter [e] dicere, vt intelligatur præesse tribunali ille, qui hēt certū locum maiorū suorū ad reddēdum ius. l. pe. ṡ. de
8 iust. & iu. vel aliā † iurisdictionem hēt, hoc est, qui non hēt locū certū maiorum suorum, vt sunt oēs Doc. qui hn̄t iurisdictionem in scholares, vt in auth. habita. C. ne fi. pro patre. & in prima constitutione Digestorū. §. pe. vt etiā sunt oēs isti, qui psunt aliquib. collegiis, quorū multi sunt nō habētes certū locū ad reddēdum
9 ius. Venio ad tertiā † gl. q̄ro vtrum in crīalib. possit prorogari iu-
f risdictio?[f] Breuiter, veritas est qđ sic in eū, qui aliàs habet iurisdictionem de illis causis, l. j. C. vbi de cri. agi. oportet. vbi ēt hoc tenet glo. hic & ad municipalem. l. inter. Quæro nunquid priuatus
10 † possit prorogare iurisdictionem eius, qui hēt delegatam à principe? & dubium vr̄ esse, qa in ipso delegato nō vr̄ esse aliqua iurisdictio: sed requiritur quòd aliàs habeat iurisdictionē licet non in illum ad hoc, vt possit ꝓrogari: sed ille nullam hēt, ergo vr̄ priuatus de nouo dare, ꝙ non posset, ꝙ autē nō habeat, ꝓbo per l. & si prætor. de offi. eius cui man. est iuris. Quod etiam sentit gloss. in l. cognitio. §. j. e. tit. de quo habes gl. expressam in verbo, delegatorū. c. pe. ī fi. ex. de offi. del. no. Inn. in c. de causis. extra. e. tit. & Cy. ī
11 l. j. C. de iur. om. iud. Pōt tn̄ † isto casu fieri prorogatio de tempore ad tp̄s. ĵ. eo. l. 2. §. si & iudex. Itē de re ad rē, vt no. in c. pe. & ibi p
12 gl. extra, de offi. deleg. ¶ † Quæro nunqd requirat̄ expressus con-
g sensus,[g] vel tacitus in prorogatione? & vr̄ hic in ista l. j. ꝙ requiritur expressus. Inn. tenet quòd tacitus consensus sufficit, in c. cum
h venissent.[h] extra, de in inte. resti. Non ob. iste tex qui dicit, se subiiciant, & consentiant, quia illud verum est in mō loquendi.

ADDITIONES.

a L. si qui ex consensu. Et ibi Cy. in l. fi. sequitur Pet. de Anc in cle. sæpe. in fi. de ver. sig. & vide Ant. in c. cum ex officij. de præsc.

b Poterit apparere. Adde Bal. auth. habita. quod si specificè creatur iudex ad instantiā, alius non poterit etiam ex prorogatione fieri. l. consulta. C. de test.

c ¶ Gul. de Cu. Hoc sequit̄ Cy. & Bal. & Ang. hic. licet Spe. cōtrà de cōpe. iud. ad. §. j. ver. sed quæritur. Adde tu latius, qn̄ iurisdictio iudicis delegati ꝓrogari possit de persona ad personas, & vide latè Mar. So. in c. significasti. art. 4. q. 6. extra, de foro cōp. ponentem conclusionē & fallentias.

d Chartulariis. Et de his iudicibus chartulariis, vide Bar. in l. j. in vlt. q. de iur. om. iud. Et sic videt̄, quod iurisdictio tabellionis possit prorogari, & idem Bal. in l. iubemus. §. sane. C. de sac san. eccl. & gl. in auth. de tab. §. pe. & An. in proœmio Decretaliū. cōtrarium v detur velle Io. in ca. cū P. tabellio. de fid. instr. Alle. Io. An. in addi. Spe. de instrumē. edi. & etiam Bal. in l. repetita. C. de epis. & cle. & bal. hic in fi. adde tu de hoc, quando iurisdictio tabellionis possit prorogari, & vide Mar. Soc. in d. c. significasti, art. 4. q. x. & ibi quando prorogari possit de loco ad locum.

e ¶ Posses aliter. Et de materia prorogationis, per Inn. in c. de causis. de offic. deleg. & Iaco. But. in l. societatem. ĵ. pro socio. bona gl. in c. Romana. in ver. suscipere. de foro compet. in 6.

f Prorogari iurisdictio. adde an in criminalibus possit fieri prorogatio, adde Cy. in l. ꝓcurator. C. de pœnis. & gl. in l. nō valet. C. de plagiar. Inn. dubitabat in d. c. de causis, de offi. dele. per Spe. de com. iud. adi. §. j ver. sed nunquid in suam, & Imo. in c j. de of. ord. sed Bal. in l. si qui ex cōsensu. de epis. aud. tenet contra Bar. Adde an in criminalibus possit fieri prorogatio. Abb. alle. consil. 33. & Ang. 23. & per Mar. in d. c. significasti. arti. v. q. j.

g Expressus consensus. Sufficit tacitus consensus in prorogando, per Ange & Imo. de sol. in l. quæro. Et hoc etiam in delegato, & per Mar. Soc. in d. c. significasti. arti. vj. q. j. quem videas.

h Pom. ¶ Cum venissent. Vide Pan. in c. j. & c. cæterum. de iudi.

LEX II.

1 *Consensus iudicis in prorogatione iurisdictionis, de persona ad personam nō est necessarius.*
2 *Sententia lata a iudice ignorante se iudicem, non tenet. Sententia iudicis errantis in modo iurisdictionis valet. Sententia lata ex vna causa, quam iudex arbitrabatur bonam, & suberat melior, ex illa meliori potest confirmari.*
3 *Sententia iudicis ignorantis ea, quæ sunt necessaria ad sententiam, est nulla.*
4 *Practica ponendorum in sententia.*
5 *Scholaris litigans per errorem coram parte, an valeat prorogatio.*
6 *Iudicis consensus, etiam in prorogatione de tempore ad tempus, requiritur. Prorogatio quot modis fiat.*
7 *Argumentum de tempore ad locum procedit.*

a Consensisse.[a] Continuatur cū præcedēti: nam supradictū est, quòd ex consensu partium fit prorogatio, hic quæritur qualiter, & qualis debeat esse iste consensus, & br̄. h. d. In prorogatione iurisdictionis de persona ad personam, requirit̄ ꝯsensus partiū, qui sciant illū nō eē iudicem suum, & consensus iudicis nō requirit̄, sed in prorogatione de tēpore ad tempus, requiritur consensus iudicis, & partium. h. d. vsq; ad §.
b legatis. ¶ Not. casum,[b] in quo factū per violentiam cōpulsiuam est ipso iure nullum, licet aliàs veniat irritandū per actionem qđ
c metus cau. quod dic vt l. si mulier. §. si dos. ṡ. quod met. cau.[c] † Se-
1 cundò not. quod non requiritur cōsensus iudicis in prorogatione iurisdictionis de persona ad personam, nec etiam scientia. ¶ Opp. ꝯ hoc de l. quæro. ĵ. de eo qui ꝓ tu. & l. sed & si de sua. ĵ. de
2 acq. hær. R̄n. Si iudex † ignoret se iudicem, vel se hēre iurisdictionē, nō valeret eius sn̄ia, vt d. ll. Sed si scit se iudicē esse, sed ī modo qualiter sit iudex, errat, valet qđ factū est per eū, vt hic. eodē mō possumus dicere in sn̄ia, qa si iudex credit eū se posse dare ex vna cā, tn̄ suberat alia melior, ex illa alia meliori poterit sn̄ia confir-
3 mari. l. vlt. ĵ. ꝙ cū eo. Si tn̄ iudex † oīno ignoraret ea, quæ sunt necessaria ad sn̄iam: vt puta si nesciret litis ꝯtestōnē factā esse, vel libellum datum, vel qn̄ interponit primum vel sm decretum, ignorat citationes ꝓcessisse, & reū ꝯtumacē eē, tūc nō valeret qđ fieret ꝑ eum, l. hæc autē. §. j. q. ex cau. in possessio. eat̄. Tetigi in l. multū.
d de condict. & demon. Et iō d † practica est, vt ponatur in sn̄ia, visis
4 itaque petitione ꝓdicta, litis cōtestatione, iuro testiū, eorū dictis, instrumentis, iuribus vtriusq; partis, &c. Christi nomine inuocato, &c. Et eodem mō ī sentētia, quæ dant̄ aduersus contumacem
5 fit mentio, qūo iudex illā contumaciā cognouerit. † Circa istam partem q̄rit gl. qđ si scholaris per errorē litigauit corā ptāte, nec allegauit priuilegium sui iudicis, nūqd valeat? Dic vt in gl. Venio
6 ad versiculum, si & iudex. Quæro, † vtrum in ꝓrogatione de tp̄e ad tp̄s requirat̄ cōsensus iudicis? Tex. iste vr̄ velle qđ sic, ꝓcedens vr̄ velle ꝯrium. Veritas est qđ reqrat̄. Et ē rō, qa elapso tp̄e iudex credit se n̄ iudicē. Et ideo ad hoc vt ipse sciat se iudicē, expedit vt
† sciat & cōsentiat, aliter nō faciat vt iudex. sed in ꝓcedenti verè iu-
7 dex est, licet in modo erret. ¶ Habes ergo, † qđ q̄nq; fit prorogatio de persona ad personā, vt in ꝓcedēti. Q̄nq; de tp̄e ad tp̄s vt hic Q̄nq; de re ad rē. l. de qua re §. j. ĵ. c. Q̄nq; de loco ad locū, nō suæ iurisdictionis: hoc. n. nō pōt fieri, qa ꝑiudicaret alteri. Facit ĵ. de solutionibus. l. q̄ro. Sed si fiat de loco ad locū suæ iurisdict. v. g. nā locus maior est in palatio ptātis, de volūtate partium poterit prorogari, vt audiat in platea. Nā idem est iudicium de tp̄e ad locum. l. vinum. ĵ. si cer. pe. & l. fi. ĵ. de trit. & ꝑ Gul. in l. fi. de iuris. om. iud.

ADDITIONES.

a ¶ Consensisse. Sed vtrum poss t prorogari iurisdictio iudicis, de cuius iurisdictione dubitabat̄. Inn. eleganter. voluit ꝙ sic in c. pastoral. de rescr. & Cy. in l. fi. C. de exceptionib. & refert Angel. in l. j. ṡ. eo. secus si ignoraret, de quo etiā latius per Ang. in l. si per errorem de iuris. om. iudi. & vnū adde in materia prorogationis, qđ si Princeps vel Papa reseruat sibi iurisdictionem, partes, velint nolint, erunt sub eo, nec in aliū poterūt proro g are, sm Innoc. in c. inter d lectos. de excessi. prælat. & in c cū M. Ferrarien. de consti & Archidi. in cap. tibi qui gratiā. de rescrip in sexto. Secus in inferiori a Pr nc pe secundū Bal in c j. §. præterea. de prohib. feu. alie. per Fede. Et no. quod in cā appellationis, non potest ꝓrogari iuris. qa causæ appellationis sunt misti imperij, & pertinēt ad authoritatē superiorē vnde ēt, vtraque parte cōsentiēte, non possunt ventilari apud iudices incōpetētes. alle. auth. ad hæc. C. de iudi. Bal. in tit de pa Const. in verb. sm mores illius ciuitatis. Item iurisdictio, quæ ꝓcedit à Deo, vt excōmunicare, vel absoluere, nō pōt ꝓrogari sm Bal. in d. l. si q ex cōsensu. in fi. Adde an possit ꝓrogari iurisdictio iudicis, de cuius iurisdictione dubitat̄, Bal. cōs. 278. 4. lib. Et an iudex ordinarius possit cōpescere partes ne prorogēt alterius iurisdictionē, vide Io. and. in addi. ad Spe. in tit. de cōpe. iud. ver. sed quid in dele. Et ibi ēt an delegatus possit ꝓcipere delegato, ne proroget vltra tp̄s sibi datū ad cām decidēdā. Vide late per Maria. Socy. in c. signi. ar. v. q 7. extra de fo. cō. qūo ꝓrogatio fieri, aut nō fieri, dēat. Pom. Vide Abb. c. si clericus laicum, de foro compe.

b Not. casum. Ad idem tex. & ibi Bal. in l. si qui ex consensu de epis. audi.

c Clau. Met. caus. Et istum tex. ad hoc repetat singularem Panor. in c. P. B. de offi. & potest. dele. sed est similis in l. si qui ex consensu. in verb. ipōte. & ibi hoc not. Bal. C. de episco. aud.

d Pom. ¶ Et ideo Vide Ale. in l. 2. C. de arb

1 *Legati pro represaliis non possunt capi, etiam per loca vbi transeunt.*
2 *Testes vocati extra propriam iurisdictionem, non possunt ex alia causa, & etiā pro represaliis ibi conueniri.*
Existens in loco causa appellationis, non potest ex alia causa ibi conueniri.
3 *Peregrini, qui vadunt ad indulgentiam, non possunt per terras: per quas transeunt, conueniri, nec pro represaliis capi.*
4 *Scholares non possunt capi pro represaliis, nec parentes, affines, vel nuncij, qui destinantur ad eos.*
5 *Clausula, non obstante priuilegio, non intelligitur de incluso in corpore iuris.*

§. Legatis

a §. Legatis. a Qui ex cã legationis, vel testimonij, vl alia legitima cã ad aliũ locũ se trãsfert ibi ñ pt cõueniri, sed hẽt priuilegiũ domũ suã reuocandi. h. d. ¶ Nota q legati
1 nõ possunt cõueniri de debito q ante cõtraxerũt. ¶ † No. q legati ñ possunt capi ex virtute represaliarũ, qđ est verũ ñ solũ in terra, ad q̃ destinant, sed ẽt in terra. p q̃ transeunt, vt hic in scđo rñso. &
2 gl. no. sup verbo, destinati. ¶ † Scđo nota, q illi, qui ex cã testi-
b monij vocãtur, ñ pñt p alia cã cõueniri, nec ẽt p represaliis capi eadẽ rõne. Quod intellige, qñ vocant ex suã p̃pria iurisdõnẽ, & specialem. Vñ si vnus de aliqua ciuitate Marchiæ, vel Ducat. vocat cã testimonij in curiã Marchionis, vel Ducis, nõ posset ibi p alia cã cõueniri, vel p repsaliis detineri. Idẽ si oporteat eũ ibi esse cã applõnis, vt hic dicit textus. Sed si vnus de comitatu istius ciuitatis vocaretur ad ciuitatẽ istã cã testimonij, vel alia cã, optimè posset capi. & cõueniri, vt hic in §. oẽs. hoc tam pp forũ, qđ hic hẽt, q̃ qa ibi cõtrahat, seu iniuriã cõmittit, vt hic dr: alias forte secus,
3 si hrẽt forũ, & alibi existeret. ¶ Tertiò nota, † q isti peregrini, qui vadũt ad indulgentias Romam, vel Assisium, ñ pñt p ciuitates, p quas transeunt cõueniri, vel cã represaliarũ capi, vt hic in vers. idẽ Claudio. & ibi gl. h. d. Facit C. cõia de success. auth. omnes peregri-
4 ni. in eo qđ dr, liberè hospitentur. ¶ † Quartò no. finẽ huius glossæ, qđ sicut scholares habẽt priuilegiũ ne capiantur pro represa-
c liis, c vt in auth. habita super hoc. C. ne filius p pa. & hic, ita ẽt pr, vel frater, q venirent ad eos videndũ, & nuncij qui eis necessario destinantur. Venio ad §. oẽs. & oppono đ l. non aliàs. §. legati. j. e. So. ibi deliquerunt, hic verò cõtraxerũt. Opponitur de l. sed & si restituatur. §. ædium. j. e. So. ibi dies actionis erat exitura. Op. in auth. vt oẽs obe. iud. prouin. §. 1. C. vbi de crimini. agi oportet. authen. qua ĩ prouincia. vbi dr, qđ nullo priuilegio excusatur. So. Intellige
5 nullo † priuilegio. s. spali, nõ incluso in corpore iuris. Nã p illa verba ñ vñr sublata priuilegia inclusa in corpore iuris, vt j. eo. l. hrs
d absens. d q no. factum est statutum, q oẽs vadant in exercitũ sub certa pœna nõ obstãte aliquo priuilegio, intellige. s. speciali, non incluso in corpore iuris.

ADDITIONES.

a Legatis. Per Inn. post gl. in c. fi. de foro comp. in ver. 2. no. adde textum no. in l. fi. j. de leg. & quod no. Inn. in c. ego episcopus. de iureiu. adde Bald. in l. qui a latronibus. de testamentis.
b Pom. ¶ Secundo nota, q. Vide Bar. consi. 164. in vlt. oppositione, Bal. in auth. qua in prouincia, C. vbi de crim. agi. l. non plures, C. de sacrosl. eccl.
c Pro represaliis. Peregrini, & scholares capi non possunt pro represaliis adde quod no. Innoc. in c. fi. de foro comp. & gl. & Bal. plene in d. auth. habita adde quod soluens pedagium, &c secundum Odoffred. in authen. habita quod dictum sequendo reassumpsit bal. in c. 1. in prin. quæ sint rega
d L. hæres absens Adde quod no. bar in l. si quis suo cõdõne de condõ. institutionũ Et adde quæ dixi post bar. in l. si C. si contra ius. Sed qđ si sunt duo priuilegia, vnum est clausum in corpore iuris, aliud non, quod sit præferẽdum vide per Host. & Canonistas, maxime Io. And. in c. 1. de rescriptis. adde notata per Bar. in ver. non obstantibus. in extrauag. ad repri.

§. Sed & si agant. Ex isto §. not. q ille, qui accusat criminaliter, non potest reconueniri ciuiliter: secus in eo, qui ciuiliter agit. h. d. Plene examinaui hoc anno tibi in auth. & consequenter. C. de senten.

a §. Sed & si dubitetur. a No. q qñ est dubiũ, vtrum aliquis sit legatus, vel non iudex ipse dẽt cognoscere. Hoc ẽt apparebit ex literis legationis, vidistis in l. eũ qui, §. si cum l. seq. j. cõmodati. & C. de epi. & cle. l.
b si qua. ¶ No. q isti q reuocant domum, debent cauere b de iudicio sisti in domo sua, quod an procedat in aliis, qui conueniũtur coram iudice non competenti, dic vt in gl.

ADDITIONES.

a ¶ Sed & si dubitetur. Et de glos. no. in ver. promissione vide quod scripsi post Bar. in l. sancimus, C. de ver. sig.
b ¶ Debent cauere. Per omnes latius in c. fi. de fo. comp. & it dicit Bal. in l. fin. C. vbi in rem actio. quod in legato semper suffic. iuratoria cautio.

LEX III.

1 *Citatus rõne dubij iudicis, vel actoris licet certum sit quòd iudicium suscipere non tenetur, non comparens potest mulctari, & contra eum primum decretum interponitur: secundum non.*
2 *Bannitus eo ipso quòd iudicium suscipere compulsus non fuisset, si fuisset præsens, rediens, & hoc ostendens, debet de banno cassari.*

a Non videtur. a Cõtra eũ, q hẽt exceptionẽ declinatoriã nõ pt ĩterponi fm decretũ. h. d. ¶ Op. j. eo. l. si quis ex aliena. & s. si quis in ius voc. non ierit. l. 2. So. dicit gl. intellige hic, qđ de hoc constabat, qđ ille p̃sens iudicium susci
1 pere nõ tenet: secus si de hoc esset dubiũ. Et † iõ si ex forma citationis appareret, q quis nõ tenetur ire, vt puta si in citatione nominetur dñs talis presbyter, vel dicatur talis de Florentia, cum citetur apud iudicem Perusinum de eo, quod alibi factum est, tunc
b ire non tenetur, nec citatio eum arctat. Et ideo officiales, b quando procedunt contra aliquem clericum, licet male faciant, omittunt ponere in citatione, vel processu aliquam demonstrationem, ex qua demonstretur clericus, vt sic pp dubium teneatur ire ad allegandum priuilegium. Tu potes dicere, q etiam si est dubiũ respũ iudicis, vel actoris, si tñ veritas est in se, q p̃sens iudiciũ
c suscipere non cõpelliť, nõ vř latitare, vt hic, & l. vir bonus. c iud. so. q̃ hoc expresse probat, & sic nõ pt cõueniri ad fm decretũ, nec ad aliud, qđ parat plenũ p̃iudiciũ, vt hic, & d. l. vir bonus. Bñ tñ po
d terit mulctari, d vel ad primum decretũ peruenire, vt j. e. l. si qs ex aliena. & l. 2. si qs in ius voc. nõ ierit. Rõ apparet, qa primũ decretũ interponiť, vt tædio affectus veniat rñsurus. Istã pœnã merito sustinet: qa pp dubiũ venire debebat. Sed fm decretũ interponiť, qa debito nõ satisfecit. Et istã pœnã nõ dẽt sustinere, quia đ hoc iudicio non erat cognitio; & hoc vult dicere l. ista. & d. l. vir bo-
e nus. Et p hoc vř e q si aliquis † est bannitus fm formã statutorũ
2 Italiæ, illo bannimento quo hř pro confesso de delicto, si postea ostendit q si præsens fuisset, iudicium suscipere non compelleretur, quia bannum declarabitur nullum. Non. n. potest imponi pœna, quæ ipsum negotium principale respiciat, sed quæ solũ contumaciam illam puniat. vt ex prædictis patet. Dicam latius in d. l. 2. si quis in ius voc. non ierit.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Non videtur. Ad intellectum huius l. vide Fel. in c. cũ ordinẽ. de resc.
b Pom. ¶ Et ideo officiales. Vide barb. consi. 62. & cons. 5. 1. vol.
c ¶ L. vir bonus. Adde bar. in l. neque. de fideic. liber.
d ¶ Poterit mulctari. Et sic ex his no. q nunq̃ vř iurisdõ porogata ex cõtumacia. Et vide quod dixi s. verum tamen est, q modo ex contumacia incumbit onus probandi declinanti, secũdum Bal. in l. licet. C. vbi de cri. agi opor. Inno. in c. prælle. in fin. de dila. bal. in l. gesta, de re iu. adde quod per contumaciam non censetur prorogata iurisdictio. Rom. consi. 48.
e ¶ Videtur. Vide bar. & quæ dixi in l. qui absente. j. de proc. & quæ not. bal. in l. licet, C. de proc. per Imo. in c. cum super. de of. del. & in l. quidam. ad fin. de re iu. & vide quæ ibi dixi secundum Ang. & cum bar. hic concor. bal. in l. si q. ex consensu. de epis aud. vbi ex contumacia nunquam vř prorogata iurisdictio: quia est verum, secundum bal. ibi, si iudex erat ipso iure incompetens: secus si per exceptionem. & Inn. in c. præterea. de dila. & melius in c. Innotuit. de eo qui fur. ord. susce. & Ang. in l. 2. §. fi. j. si quis in ius voc.

LEX IIII.

1 *Pater & filius quando litigare possint.*

Lis nulla. Non eget summario. ¶ Op. de l. j. C. de pa. potest. Sol. dicit gl. q hæc est regula, quæ fallit in casib.
a hic no. a vide & signa gl. Bñ dicas, † q̃nq; lis infertur à filio pr̃i: &
1 tunc põt esse lis de omnib. ad quæ facienda à filio pr põt cõpelli iure actionis, vel officio iudicis. iure actionis, vt in castrensi peculio vel quasi. Itẽ in aduentitio hodie in casib. in quib. pr̃i non q̃ritur vsusfructus, & sic non est legitimus administrator. Officio iudicis, vt in petendis alimentis, vt in gl. In petendo quod emancipetur. Item in casu l. Imperator. ad Treb. vt hic in gl. Item vt dotet filiam, vt l. qui liberos. j. de ritu nup. Item vt promittat dotem p filio recipiente, vt no. p Dynum in l. si cum dotem. §. transgrediamur. so. ma. & si q alij casus reperirẽtur, in qb. æquitas iudicis posset implorari cõ p̃rem, quos reperire laboriosum est potius, q̃ subtile. Si verò infertur lis à patre filio, tunc in omnibus casibus, in quibus pr rõne p̃riæ p̃tãtis non põt ius dicere, cõsistit iudiciũ, vt in castrensi, vel quasi. Item si inferret qõnem p p̃ria p̃tãte. seu filiatione, vt hic per gl. item ex cã ingratitudinis. C. de ingra. lib. l. j. Itẽ si vellent cogere. vt emancipationem suscipiant. fm no. in l. quidam cum filium. j. de ver. ob. & si qui casus sunt similes: aliàs non esset iudicium inter filium, & p̃rem, tamen potest iudex adiri, vt executor, dicturus de filio sententiam, quam pr dixerit. l. 3. & l. congruentius. C. de pat. pot. Quid autem inter dominum & seruum? Dic vt in l. vix certis. j. eo.

ADDITIO.

a Casibus hic no. Vide casus, in qbus consistat iudicium inter patrem & filiũ, adde tñ quod de iure Canonico lis potest esse inter p̃rem & filium, vt no. gl. in c. si annum. extra. de iud. lib. 6. & vř tex. in c. non est nobis. de spon. glo. 22. q. 4. si ecclesia. 2. q. 7. quæritur. & vbi est dubium, an sit in potestate, valet iudicium. l. si putas. cum ibi no. C. de pet. hær. Pom. Vide Lud. Ro sing. 603. inc. de iure ciuili. Bar in trac. differentia inter ius ciuile, & canonicum.

LEX V.

1 *Iudex non cognoscit an sua sit iurisdictio, quando sentiret aliquod commodum.*

a Si quis ex aliena. a In dubio dẽt qs cõparere, b & excep-
b tionẽ declinatoriã fori opponere,
c sup qua ei c iudicis, q declinatur, erit cognitio. h. d. Qñ dẽat opponi ista exceptio declinatoria, dixi in l. ñ vř. s. eo. Op. fm hoc, iudex iudicat ĩ cã sua. cõ l. i. C. ne qs ĩ cã sua. So. Non ẽ sua q̃tum ad
1 vtilitatẽ, iõ põt super hoc pnunciare. Et iõ † q̃dã glo. singularis ĩ l. de iure. j. ad muni. vř velle, q si iudici applicaret aliqd, vt puta decima, vel sportulæ, nõ esset eius cognitio: qa esset causa sua, et quo ad vtilitatem. Dixi in l. 2. si quis in ius voc. non ierit.

ADDITIONES.

a Pom. Si qs ex aliena. Limita no. vt per glo. c. 1. in ver. ad dñm. de inue. in ma. fac. de quo vide Decium in c. cæterum. in 3. no. de iud. Quid autem si notoriè constat citatum non esse de iurisdictione? Vide Fel. in c. cum ordinẽ. de resc. & ibi Decium in gl. fi. in prin.
b Cõparere. In dubio qs dẽt cõparere, adđ qđ si nõ cõpareat, iudex pt eũ mulctare. Cle. j. đ resc. qđ ẽ no. & vide bar. i l. ñ vř. s. eo. & vtrum sit necesse primi

fegium

legiū allegare? vide Bal. in l. ciues. C. de appel. & regulā huius l. singularem limita. vt dixi post Bar. in d. l. 2. ʒ. si quis in ius voc. Et hāc legē limita hēre locū in iudice vniuersali, sec⁹ in ordinario particulari ad certas cās, vel psonas, gl. est no. in c. j. in fi. & ibi Bal. de inue. in ma. fac. Item non hēt locum in iudice delegato, sm gl. no. in c. accusatus. §. sane. de hæretic. in vj. de quo vide Bart. in d. l. 2. si qs in ius voc. & alibi dēt Inn. ꝙ si quis citatus non comparet, perdit priuilegiū declinādi forū. ita no. dixi in d. c. pterea. de dila. sed Florē. in c. super literis. de rescri. dixit, ꝙ gl. in d. §. sane. & in ca. j. de inue, in ma. fa. nō est vera, nec vr dria aliqua sm eū. & vide singulariter Bal. in l. gnaliter. de epis. & cler. Itē nō hēt locū in iurisdōne voluntaria, sm Bal. in l. 2. in fi. C. cōmi. vel epi. Itē limita hāc l. nō pcedere, vbi cā declinatiōis fori eēt notoria pbāti, Cle. pastoralis. in verbo, Pisana. de re iud. plenè per Imo. ī l. quidā. de re iud. Et ad materiā huius l. vide Mar. Socin. c. postulasti. q. 12. de foro cōpe.

c Clau. Cognitio. Istud n̄ pcedit in exactorib⁹, q. nō pñt pronunciare sup ptāte sua sm bal. in c. cū cōtingat. de resc. p illū tex quē dicit singularē ad hoc,

LEX VI.

1 *Cæcus succedens Principi, Baroni, vel Comiti, retinet iurisdictionem, licet postea concedi non posset.*

a **Cæcus.** a Oppo. ʒ. e. l. cum prætor. §. fi. Sol. hic superuenit cęcitas, postꝙ erat iudex. Opp. s. de postulando. l. j. §. casum. So. aliud in aduocato, aliud in iudice. ¶Opp. quia non poterit ferre sententiā in scriptis. l. fi. C. de sen. ex breui. reci. Solu. dicit glo. qd hēt dignitatē, nō administrationē. Tu dic, ꝙ poterit ferre sentētiam per alium, sicut dicimus in non literato, vt d. l. fin. C. de

1 sen. ex breuic. reci. & sic vr sm hoc, † ꝙ si alicui principi habenti iurisdictionem succederet cæcus, retineret iurisdictionem, & hēret eam sm qd dictū est. Et sic potes dicere, ꝙ si alicui Principi, Baroni, vel Comiti succederet aliquis filius cæc⁹, remaneret iudex & retineret iurisdictionem, licet postea ꝯcedi nō posset.

ADDITIO.

a Pom. Cæcus. Vide ad hæc Aretinum cons. 147. incipiente, visa cōsultatione,

LEX VII.

a **Si quis postea.** a Priuilegium fori superueniens pendente iudicio, non eximit quem à iurisdictione. h. d. Quid si pendente iudicio aliquis effectus est clericus? tangit Gul. in l. pen. si ex nox. causa aga. Ioan. And. extra, de oblig. ad ratio. c. j. Ego dixi vobis in l. j. ʒ. de pœnis. vbi plenè.

ADDITIO.

a Si quis postea. Limita tamē regulā huius l. vt per Bart. in l. sepulchri violati. de sepul. violato. vr præuenta iurisdictio, ēt per carcerationem sm Bald. in l. officiales. de epis. & cler. in additione ad Spec. in tit. de cit. & Bal. ibi. Item limita hanc l. duob. modis, vt per glo. ī l. qui aūt. in pri. & ibi Pau. de Cast. si qs cautionib. hæc lex fallit in scholari cōuento corā vno iudice, ī auth. habita. & ibi Bal. ver. hic quæro cū seq. C. ne fil. pro pat. Alio modo per Bald. Ang. & Imo. in l. si seruus pluriū. §. si qui à me. de leg. j. Adde an per citationem nullā quis dicatur pueniisse. Rom. cons. 262.

LEX VIII.

a **Si quis in legatione,** a Opponitur de l. eū qui. §. j. ʒ. de consti. pec. Solue vt ibi dixi.

ADDITIO.

a Pom. Si quis in legatione. Limita hanc l. vltra alios hic, p Fely. quatuor modis in c. cum omnes, de const.

LEX IX.

a **Insulæ Italiæ.** a Not. quod dicit, cuiusq; prouinciæ. Et sic qualibet insula, quæ est in prouincia, est

b pars prouinciæ. b Et per hoc semel Pisis dixi contra quosdam piratas, qui derobabant in mari, & reducebant se in quādam insulā prope Pisas, quod licet dicatur, quòd mare est cōmune. & sic ibi non possunt conueniri: tamen ego dico, quòd illa insula est pars illius prouinciæ, cui adhæret, vt hic.

ADDITIONES.

a Insulæ Italiæ. Idē firmat Ang. hic, & in l. vnica. C. de classi. li. 11. & vide l. Cæsar. & quod ibi doctores. ʒ. de publicanis.

b Pom. ¶Pars prouinciæ. Vide Fel. in c. cum causam. j. notab. de probationib.

LEX X.

a **Destitisse.** Ad hoc, vt aliquis desistens puniatur, a requiritur vt in totū desistat, non solū differat. Item si desistat à causa, quā calūniosè proposuerat: secus si iustam causam habuit litigandi, sed de nouo se iniustè litigare cognoscat. h.

b d. Tene menti practicam b quādo in lite producitur tibi aliquod instrumentū: vel qn̄ ex aptura testiū tu manifestè cognoscis te iustitiam non habere, q̄ ante te hēre putabas, consiliū est qd statim

c cedas liti, & euitabis condēnationem expensarum, vt hic c.

ADDITIONES.

a Desistens puniatur. Et quando quis dicatur desistere, vide gl. & Bar. in l. Papi. §. j. ʒ. tit. j. & no. quod desistens non dicitur succumbere, vt est tex. no. in l. alia causa. secundum Bal. & Sali. ibi. C. de his quibus vt indig.

b Practicam. Adde Bal. in l. postquam. C. de pact.

c Clau. Vt hic. Et idē no. Bar. in l. si qs inficiatus. ʒ. deposi. vbi idem sentit Ale.

LEX XI.

Si a me. Irritatur iudiciū, si deuenit ad eū casum, à quo incipere non potuit. h. d. Examinaui in l. pluribus. §. & si placeat. ʒ. de verb. oblig.

LEX XII.

a **Cum Prætor.** a Quod quibusdam prohibet, cæteris vr esse permissum. h. d. De minoribus ists qualiter possint esse iudices & qua ætate, habes hic gl. not. quam

b vide & signa. b

ADDITIONES.

a Cum prætor. Et vide ꝙ dixit Bal. in l. 2. de sacrosanctis eccl. & vide glos. hic, quando quis possit esse iudex, adde quod no. in c. sciscitatus. de rescri. & in l. j. C. de digni. li. xij. quod not. Inn. in c. cū super. de offi. deleg. & in c. super literis, de rescri. & de excōicato vide glo. & quod no. in l. j. C. de iuris & facti ignorantia. & eam sequitur Bald. in l. id quod pauperibus. de episco. & cler. Pom. ¶Circa regulam huius l. vide late Bern. c. translato. de constitu. & vide Decium omnino in d. l. id quod.

b Clau. Signa. Et ad materiā huius gl. vide aliā gl. in rub. decre. in gl. j. & ꝙ ibi no. But. & Pan. Item quando possit opponi iudici exceptio inhabilitatis, & an, si non opponitur, valeant acta, & alia quædam ad materiam huius legis, vide per Im. & alios, & maximè Pan. in c sciscitatus. de rescrip.

LEX XV.

Si filiusfamilias.

1 *Actiones descendentes ex quasi delicto non transeunt ad hæredes,*

2 *Filiusfamilias per imperitiam iudicans, tenetur quatenus est in peculio.*

3 *Cautela pro iudice, vt in syndicatu doceat se filiumfamilias.*

Si iudex. Si iudex per imperitiam malè iudicauit, condemnabitur in quantum religioni iudicantis videbit, qd q̄tatitatē peculij nō excedit, si est filiusfamilias. Sed si dolo malè iudicauit, ꝯdemnabitur in totū, quæ actio contra hæredem nō

1 trāsit. h. d. cum l. seq. ¶†Not. ex l. proximè sequenti, qd actiones descendentes ex quasi delicto non transeunt ad hæredes, nam actio in factum, qua tenetur iudex malè iudicans, est ex quasi delicto. ¶Oppo. & videtur ꝙ filius teneatur in totū, vt ʒ. ꝙ cum eo. l. pen. & l. si quis cum filio. & seq. de peculio. Sol. Dicunt quidam, quod hic filius tenetur insolidum, pater verò de peculio. Alij di-

2 cunt, † quòd tenetur filius de peculio, & istam tenui a, ponēdo ca-

a sum. Nam cum hæc actio detur inquātum iudicantis æquitati videtur, vt de variis & extraordinariis cognitionib. l. fin. & instit. de obligationib. quæ ex quasi delicto. in prin. non debet videri ęquū iudici, vt puniatur in plus quā habeat in peculio, quando per im-

3 peritiam malè iudicat: secus si dolo, vt in 2. respōso. vnde † posset esse cautela iudici filiofamilias, vt tēpore syndicatus. qn̄ sunt contra eum graues petitiōes, doceat se filiumfamilias, & sic vltra peculium non tenetur. tene menti.

ADDITIO.

a ¶Et istam tenui. No. inquantum iudex qui est filiusfamilias, tenet si per imperitiā malè iudicauit, pulchrè Inn. in c. super eo. qd met. cā. qualiter deducat interesse cōtra iudicē in cā syndicat⁹, & q̄ dixi in l. fi. ʒ. de variis & extraordinariis cognition. Bal. in l. pignus, C. de pignoratitia actio. tenet, ꝙ omnis iudex non tenetur, nisi inquantū facere pōt. Et ideo nō possit carcerari. alleg. quæ hic habentur, adde per Bal. in rubr. C. de pœ. iudicis, qui mal. iudic. quia singulariter loquitur. Et an transeat contra hæredem, vide in l. 4. §. fin. de dam. infe, Adde quid in aduocato. Ang. in §. fi. Inst. quibus ex caus. manu, non licet,

LEX XVII.

Iulianus ait. Si iudex succedit vni ex litigatoribus in aliquo, desinit esse iudex. h. d. Item vr hic text. cum gloss. quòd si tres habeant rem cōmunem, & inter duos istorum ratione dictæ rei moueatur quæstio, qui habet rem communem cum eis, in hac causa non potest esse iudex.

LEX XVIII.

1 *Patri non datur dilatio propter absentiam diuturnam aduocati, sed alium debet inuenire.*

Si longius. In iudiciis iudex non est diutius expectandus, sed alius loco eius sumendus. h. d. Simile ʒ. de

a va. & excu. mu. l. pe. in fi. Idem dico de aduocato: a Nam † quando

1 aduocatus se absentat, vel impeditur: si impedimentum est breue dēt parti dari dilatio. vt expectet aduocatus, vt s. ex quibus causis maiores. l. ait prætor. in fi. & ibi nota. Sed si dilatio esset longa, nō dēt sibi dari, sed inueniat alium aduocatum, vt hic.

ADDITIO.

a De aduocato. Nota quod expectatur aduocatus, si non diu est ab futurus, adde l. j. & ibi Bar. ʒ. de vac. mu. Bar. not. in l. sed si vnius. §. fin. ʒ. de iniuriis. & quod legitur & no. in cap. quod super his, de voto.

1 *Maleficia non debent remanere impunita, Nec expectatur ad agendum contra malefactorem, vt fugere possit. 2.*

3 *Filius quando possit agere sine consensu patris.*

Pater cogitur consentire filio pignoribus captis.

4 *Patris consensus generaliter sufficit filio, vt in omnibus agere possit.*

5 *Filiofamilias minori in casibus huius legis dabitur curator.*

a **§. Si filius.** a Propter absentiam patris permittit filio agere, vbi aliàs nō posset absque eius cōsensu. h. d. ¶†No.

ADDITIO.

a ¶Si filius. Vide Bal. in l. j. C. de bonis mrnis. ī ver. debes scire, & dū gl. hic dt, de actione de dote, vide Imo. in l. 3. solu. mat. & in casu huius §. an filius deat cauere de ratihabitiōe pris? vide Bal. in l. si cū dotē. §. si pr. solu. matri. vbi vr tenere quod no. Bar. in l. j. C. de bonis maternis. & vnū notā, q a tex. facit mētionē de filio scholari, qui agit pro viatico, ꝙ debitū ex cā studij, & debitū ex cā dotis, æquiparant & cōcurrunt, vt vult Bar. in l. j. in fi. lecturæ. ʒ. so. ma.

1 ¶†No.textum,φ maleficia non debẽt remanere impunita,& pp hoc admittitur ad agendum?quia alias non admitteretur,facit l.
2 ita vulnerat⁹.ĵ.ad l.Aquiliã.†Scdò nota, qđ nõ dẽt expectari tñ quod malefactor possit fugere.ibi,se subtrahat is,qui noxã,&c.facit l.ait ptor.§.si debitorẽ.ĵ.q̃ ĩ fraudẽ creditorum.Dr̃ hic, qđ fili⁹ agit vtili iudicio.Contrà,imò directo.l.filiusfamilia.l. in factum. ĵ. de actionib. & obligationib.Sol.dẽs scire,φ đ iure antiquo oẽs actiones q̃rebãt pr̃i p filium,sex casib.exceptis qui ponũtur ĩ d.l. filius.& ĩ l.in factum.Vñ in illis sex casib.filius intentabat directã actionẽ,q̃ hẽt iure suo.Et ĩ hoc erit speciale hic,qđ licet aliàs pr̃i ɔpeteret exercitiũ actiõis,ñ filio hoc casu fili⁹ poterit exercere.In aliis verò,ĩ qb.pr̃i q̃rebãt actio,filius intẽtabat vtilẽ actionẽ,vt hic
3 cum directa sit pr̃is:hodie verò † omnes actiones ex cã adueniẽtia competũt pr̃i filio licet sit pr̃is exercitium,si est legitimus administrator:vel si non est,quia respicit vsumfructum, non põt agere filius sine ɔsensu pr̃is.l.cum non solum mr̃nis rebus.§.neces
a sitatem [a].C.de bonis,q̃ liberis.& isto casu erit introductum p hãc l.vt vbi pr̃ non potest reperiri,possit agere filius sine cõsensu pr̃is, & eodẽ mõ ɔueniri,qđ tene mẽti,maxime pp glossam quæ est in d.§.necessitatem.quæ dicit,φ si pr̃ non vult consentire, dẽt cogi pignorib.captis,& mulcta indicta.certè si illa coactio non suffi-
4 ceret,procederet absq; eius consensu,vt hic. ¶†Quæro vtrũ pr̃ possit permittere filio gñaliter,vt in omnib.dictis causis agat?Gl. tenet hic quod sic,quam tene mẽti.Allegat de pcu.l.filius.§.ipse quoque,q̃ sic facit.Nã sicut filius põt esse pcurator extranei,mul
5 to magis põt agere cãm suam,voluntate pr̃is. † Quid si filiusfamilias est minor?Rñ.in casibus in hac l.positis dabit curator l ti, non personæ.Allegat gl.l.clarum.C.de authoritate præstan.facit
6 melius.l.fi.§.si autem patre.C.de bonis quæ liberis.†Quærit gl. quid de monacho,[b] qui est in studio?dicit gl. quòd vr̃ permisisse quod agat.Dic vt in ea.

ADDITIONES.

a Necessitatẽ.No.ampliatiõẽ ad §.necessitatẽ.Ista lim.nisi pr̃ abñs dimisisset pcuratorẽ.l.fili⁹.§.1.s̃.de proc.l.sed si vnius.§.fi.de iiur.l.sed & hæ.s̃. de pc. adde φ filiusfamilias in criminalib.cum cõuenitur,potest esse in iudicio sine consensu patris,vt voluit bal.cons.84.& Pet.de Anc.cons.155.

b ¶De monacho.Vide bal.ĩ auth.causa quæ fit.de epi.& cle.& in auth.habita & Speculator de actionib.§.j.ver.quid si.Pom.Adde Io.And.in c.2.extra,ne cl r.vel mona.plenius per Abb.c.quanto.de of.ord.

LEX XIX

1 *Clericus succedens laico,declinat forum laici.*
2 *Clericus exemptus noc potest allegare priuilegium,quod non possit sub episcopo conueniri.*

1 Hæres absens. [a] Hr̃s sequit̃ forum defuncti, nec potest proprium priuilegiũ allegare.h. d. Op. s̃. eod.l.2.§.legatis.Sol.quod hic dicit, nullo proprio priuilegio intellige in corpore iuris non inserto & ibi vide glossam , & no.
1 †Ex hoc ergo hẽs,[b] φ si vnus clericus succedat laico, qđ pt de-
b clinare iudicẽ laicum : qa allegat priuilegium fori,corpori iuris
2 insertum. Sed † si allegaret priuilegium exceptionis , φ non possit ɔueniri sub epõ,quia exemptus hoc priuilegium allegare nõ pt qa nullo pprio priuilegio excusatur,vt hic,& sic fuit consultũ hic semel per Cy ¶Op.ĵ.de iure fisci.l.fiscus,in fi.primi rñsi.Sol. ibi pro anteriori tpe succedit in ius priuati, non pro posteriori. ¶Op.C.de quadri. præscr.l.fi.So.ibi est speciale Op.ĵ.de excusa-ti.tut.l.fi.Sol.illa non est contra.Quæro,quid si ibi non inueniatur?dicam ĵ.proximo §.

ADDITIONES.

a Pom.Hæres absens.Et hãc l.in prin.gl.intellige fm no.per Bar.in l.si fideicõmissum.in prin.ĵ.eo.circa materiam huius l.in quib.casib.sortiatur forũ, vide latè Marianum Soc.in rub.de foro comp.vbi ponit sex casus,in quib. qs sortiatur forum.& vide vnum verbum Romani cons.300.& vide gl.fi.in ca. cum dilecta.de resc.& quod ibi dicit Pan.Claud.

b Ex hoc ergo habes.Adde Bartolum in auth.qua in prouincia.vbi de cri.agi opor.& in l.2.§.legatis.s̃.eo.Pom.Refert & sequitur Abb.c.quia V,ver.vide tamen ad hoc.de iudicijs.

1 *Remissio an habeat locum in contractibus.*
2 *Delicta & contractus æquiparãtur in his,in quibus est eadem ratio.*
3 *Conuentus si non habet bona in loco contractus,retenta opinione quod non sit locus remissioni, quid fiet?*

a §.Si quis tutelam. [a] Suprà pximè dixi hr̃dem ibi conueniẽdum,vbi defunctus dr̃et cõ
b ueniri.[b] Et br̃.h.d.Vbi est gestum negotiũ, ex quo resultat quasi ɔctus,siue ɔtractus,ibi,pt qs ɔueniri, nisi sit ɔctũ tanq̃ cũ aduena, quẽ qs sciebat de pximo recessurũ.h.d. vsq; ad §.apud Labeonẽ. Et priò pnnit de quasi ɔctu.Scdò de ɔctu,Scda ibi, pinde. Circa
c hãc l.q̃rit̃,[c] hic dr̃,φ se dẽt defendere ĩ loco quasi ɔct⁹, vtrũ hoc sit verũ,siue ibi inueniat̃,siue nõ?Quidam dñt,si ibi inueniat̃,vt s̃. pximè in prin.legis:alij vt Io.dñt,siue ibi inueniat̃,siue nõ. Et dicit Io.φ etiam in istis quasi ɔctib.sit locus remissioni,sicut in deli
1 ctis,arg.pro Io.sunt in gl.satis latè.Dñi istam q.†an in ɔctibus sit locus remissioni,ponit Cy.in authen.qua in prouincia.vbi de cri agi.opor.Gul.de Cu.latius ĵ.de eo,quod cer. lo. l.j.& C. vbi quis de curi.vel cohor.l.2.de hoc est hodie casus extra,de foro comp. c.Romana.§.cõtrahentes.li.6.vbi determinat, quod in ɔctib.non
d est locus remissioni,[d] sed puenitur ad bonorũ possessionẽ. Et sic tenet opi.aliorũ ɔ Io.& huic stare dẽmus.Quod est verum,nisi sit
e renũciatũ priuilegio fori,vt no.in l.j.[e] s̃.si qs in ius voc.nõ ierit.p gl.& ibi dixi.Vt tñ opinionẽ Io.intelligas,scias φ ipse dicit, φ est
f locus remissioni in duob.casib.[f] Primò,qñ latitat, hoc est turpiter se occultat,siue habeat bona,siue non qđ vr̃ pbari in auth.de exhi.& intro.reis.§.suscepto.Secundò quando non latitat, sed ĩ loco ɔctus,vel quasi nõ habet bona:aliàs si haberet,non esset locus remissioni.Ista limitatio vltima coll'r ex fine gl. quæ est additio,iõ libri antiqui nõ debẽt habere eã: & isto casu possumus dicere,quòd loqtur §.contrahentes.præallegatus,si bene inspiciatur.Itẽ circa hanc opi.gl.volens rñdere vni rationi Io. ponit vnũ
2 not.videlicet,† quòd rr̃a,q̃ est quòd obl'ones ex delictis, & ex ɔctib.æqparantur,debeat intelligi de his,q̃ tpe illius rr̃æ erãt inductæ.Secus in his,q̃ postea statuuntur.Quæ rñsio est,ɔ id,φ not.in l.quod vero.s̃.de legi.& l.non est nouum.& l.seq.e.tit. Rñ.ergo, quòd delicta,& contractus æquiparantur.s.in his in quib. est ea-
3 dem rõ,sed in remissione nõ est eadem rõ,ergo &c. †Quæro qđ si ibi in loco contractus non habet bona,retenta illa opinione, quòd non sit locus huic remissioni,quid fiet?Rñdet glo.φ iudex pronunciabit de mittẽdo in possessionem, & rescribet iudici illius loci,in quo habet bona,& ille mittet ĩ possessionem,vt C.de iudiciis.l.properãdum.§.sin autem reus. đ bonis authoritate iudic. possidendis.l.cum vnus.in fin.& ĵ.e.l.argẽtarium.in fi.& in l.à diuo.§.si super rebus:ĵ.de re iudic.Quidam tamen dixerunt , φ illę leges loquũtur in executione iudicati,non quando fit missio ex interlocutoria, quæ opinio reprobatur per glossam in d.l. cum vnus alleg. ĵ.eo.l.sed & si susceperit.§ fi.& est expssum in d.c.Ro. §.ɔhẽtes.de foro comp.li.6.

ADDITIONES.

a Pom.¶Si quis tutelam.Ad istum §.vide aliqua,quæ apponit Bar.in l.si quis ĩ conscribendo.§.1.de pact.

b Clau.¶Conueniri.Idem est in loco contractus,l.exigere.ĵ.eo.ti.Ang.in l.Pomponius.§.præterea.de acq.poss.

c Quæritur.Item vltra ista,vide ad limitationem dicti capituli,Romana.§.cõtrahẽtes.videlicet,nisi iurasset,& promisisset sistere in iudicio.tex.est no. in auth.de exhi.reis.§.si vero et quidam iurãt.Tu adde quæ dixi in l.j.s̃.si quis cautionib.post Bar.Item limita in casu l.2.C.vbi de crim.agi opor.& in casu l.2.C.vbi quis decuri. vel coho.Item fallit rõne administrationis reddẽdæ. l.1.C.vbi de ratio.&c.Item in causa status per quam legem dicit Ang.quòd iudex remittens,semper debet adhibere causæ cognitionem:& idẽ dicas in ciuili,eo casu quo fit remissio vt adhibeatur cãe cognitio in illo, quod est causa remissionis ad hoc quod idẽ dicit de delictis,Pet.de Anc.in c.dilecto de sent.excom.in 6.per l.si coloni.de agricolis,& censitis.li.11.& l. de iure. ad municipalẽ.23.q.5.administratores.Lapus in sua q.93. vide in criminalib. bartolum in l.is cui.§.fi.de accusationib.& ibi per Angelum.
Pom.¶Vide Imo.cons.35.

d Locus remissioni.An in contractib. fiat remissio,Bal.in l.consentaneum.in 8.no.C.quomodo,& quando iudex.hoc limitat,nisi lis sit inchoata contra præsentem.Et vide quod notat Bar.in l.à diuo Pio.§.sentẽtia.de re iu.& nota.dicit Bal.in l.omnes.§.1.de epi.& cle.quod potest fieri verbo.

e ¶Vt no.in l.1.Quod sequitur ibi Bal.& Azo in summa,de iurisd.om.iu. & firmat Archidiacon⁹ 11.q.1.c.1.& Inn.in c.dilecti.& in c.postulasti.de fo.cõp. & opin.Bar. hic dicit cõem Marianus Soc.in d.c.dilecti.art.3.principali.

f In duobus casibus.Mod.hic in istis duob. casib. tenent contrarium, qa cõtra d.§.contrahentes.& hanc materiam huius §.vide per Antonium in c. fi. de fo.comp.Item limita.d.§.contrahentes non hr̃e locũ in rõciniis,quia in his fit remissio.l.1.& 2.C.vbi de rõcin.&c.& But.hic, vid đ hac materia no. per Bal.in l.cum Archimedoram.C.vt in poss.legatorum.& Pau.de Ca.in.l.1. si quis ius dicenti non obtemp. & ibi ẽt per Romanum,& in materia.§.si qs tutelam.no.quæstionem.duo Florentini contrahunt Senis,& iurant seruare contractum,tandem vnus eorum vult petere absolutionem à iuro corã epo Senensi alio absente,an possit?vr̃ φ non stante opinione vera,quòd ad absolutionem iuri requiritur partis citatio,modò tu scis φ in alieno territorio non potest qs conueniri,nisi ipse ibi reperiatur,vel nisi ibi ipse habeat bona,d.c.Romana.& vidimus in nostro §.fin.ergo requiritur citatio at dici nõ põt,ergo seqẽ,φ nõ potest fieri absolutio.Præterea,tunc potest,qs in loco cõtractus cõueniri,cum agitur de eius obligatione,[f] sed qñ agitur de eius dissolutiõe ñ iure cauetur,Et de hoc vr̃ casus,& ibi Bar.in l.2.C.vbi & apud quem.vbi ad contractus dissolutionem actor sequtur forum rei.contrarium est verum,φ etiam quo ad dissolutionem contractus in loco contractus qs sortitur forum.Et ad hæc allegatur tex.vnicus in iure in l. in contractibus. §.in omn .& ibi Bar,C.de non nu.pec.Hanc quæstionem ponit Lapus in allegatione 10.sed non allegat hunc casum,quem refert Antonius in c.postulasti.de foro compe.vbi dicit esse casum,qui in veritate non probat,quod no.& vide quod dixi ĵ.ead.l.in fi.post Bar.

1 *Contrahens in alio loco quam in loco domicilij,quando possit ibi conueniri.*
2 *Aduena conueniens in loco non tenetur satisdare de iudicio sibi in loco suo domicilij,*
3 *Nundinarum causa aliquo venientes,possunt ibi conueniri.*
4 *Vagabundi possunt vbique conueniri.*
5 *Quibus modis quis forum sortitur.*
6 *Rationem ordinis clericatus quis forum episcopi loci sortitur,*
7 *Scholari ratione studij sortitur forũ in loco,vt si ibi contrahat, possit conueniri.*

§.Proinde

a §. Proinde & si merces. a Supra dixit, qñ qs sortit forum rõne quasi ɔ̃ctus, nunc qñ rõne veri ɔ̃ctus. In gl. pone semp vel pro, & hæc gl. additio ẽ, & mala, & nullius vtilitatis. Opp. ad prĩcipium huius §. ꝺ §. seq. Sol. ꝑ rĩcipium determinatur ꝑ sequẽtia. Pro cuius declara-
b tione b dic, Qñque qs ɔ̃hit in loco domicilij, † & ñ est dubium, ꝙ
1 ibi potest conueniri; sic ꝑt intelligi principium huius §. & bñ. Aut in alio loco, tunc aut erat inde statĩ recessurus, & non ꝑt ibi con-
c ueniri, aut non erat statim recessurus, & potest ibi conueniri, vt in versi. at si quis. Et prædicta vera, c qñ contrahens sciebat eum de ꝓximo recessurum. Secus si ꝺ ꝓximo recessurũ ignorabat, vt hic
d ĩ scdo rñso, d & in gl. hic posita. Si verò dubitat̃ vtrum sciuerit vel
e ignorauerit, distingue e, aut habebat ibi tabernã vel officinã, & ꝑ-sumit̃ ꝙ inde recessurus non erat. sed si tabernã non habebat, sed ibi erat tanq̃ aduena, tunc sec°, vt hic ex tex. euidẽter colligit̃. Op. dicit̃ hic in prĩc. nisi alio loco sese vt defenderet ɔ̃uenit. Contrà, talis conuẽtio non valet. l. si ɔ̃uenerit. s̃. de iurisd. om. iud. So. dicit glo. intellige ista verba abnegatiuè, hoc est, nisi ɔ̃uenerit, vt ibi non teneatur rñdere, & sic conuentio, ꝑ q̃ declinatur forum, valet: non autẽ conuẽtio, ꝑ quã forum ɔ̃stituitur. ¶ Opp. legatus, & q̃libet alius ratione ɔ̃ctus celebrati ĩ loco, ꝑt conueniri. l. 2. §. oẽs. s̃. e. ergo multò magis isti aduenæ, q̃ ĩ nullo sunt priuilegiati. Dñt q̃dã hui° timore, fateor qꝺ illo tꝑe ɔ̃ctus ibi ꝑt ɔ̃ueniri: secus si ĩde recederet, & postea reuerteret̃, tunc hẽt locum distinctio huius legis. Alij dñt totum eẽ, ꝙ si postea reperiat̃ ibi, tũc non ꝑt ibi ɔ̃ueniri, qa erat de ꝓximo recessurus. gl. tñ indistinctè ꝺt, ꝙ iste aduena ibi nõ ꝑt conueniri. Non ob. qꝺ dr̃ de legato: qa ibi poterat ɔ̃ueniri ꝺ iure communi, ratione communis patriæ, & sic si ñ hrẽt ibi legatus forum verum, vel non ratione communis patriæ, posito ꝙ in loco legationis ɔ̃heret, nõ posset ibi ita simpl'r ɔ̃ueniri: sed haberet locũ distinctio: aut erat recessurus de ꝓximo, aut non, &c. meritò conueniretur ratione ɔ̃ctus non obstãte priuilegio. Aduena autẽ ibi de iure cõi nõ poterat ɔ̃ueniri. vide statim gl. sup verbo, quotquot, iste finis est additio, & mala. Cõtradicit. n. ꝑcedẽti gl. Nam ꝙ dr̃ de legato est opi. cuius timore sunt ꝑcedẽtes opi. in gl. vt s̃. re-
f citaui. Quid ergo dicemus? f si ego emi ab aduena, & peregrino rõzinũ, & dedi sibi denarios, ipse ñ vult dare mihi rõzinũ, nõne poterit hic ɔ̃ueniri? Certè illa glo. ẽm additionẽ positã in ea, vr̃ velle, ꝙ sic, sicuti in legato. Tu dicas ꝙ q̃dã sunt expediẽda tꝑe ɔ̃ct°, vt traditio eq, vt puta si dedi tibi pecuniã, credens me recepturũ rẽ statim, tunc si non das, videris delinquere, & me decipere. l. 3. ꝺ pign. actio. Vñ nõ solũ ratione cõtractus, sed ratione ꝺlicti admissi in ipso ɔ̃ctu potes cõueniri. Sed si qua cẽnt expediẽda alia, vt puta dedi tibi pecuniã habita fide de re, vel dedi rẽ habita fide de pecunia, vel volo te cõuenire re euicta, tũc hẽt locũ distinctio hui°. §. Et ꝙ hoc sit verum, ꝓbatur in eo, qui promisit centum soluere Ephesi, vbi nõ erat, nec ꝑgulam fecerat, & similia: & tñ ibi ꝑt ɔ̃ueniri, vt j̃. ead. l. in fi. & l. ɔ̃xisse. j̃. de act. & obl. vnde ꝓ eo qꝺ vr̃ actum, ꝙ in dicto loco expediatur, tunc poterit ibi ɔ̃ueniri, vt dixi.
2 † Quæro vtrum aduena saltem debeat cauere de iudicio sisti ĩ loco sui domicilij. Gl. ꝺt hic qꝺ sic, vt s̃. eo. l. 2. §. sed & si dubitet̃. Sed hoc ñ ẽ verũ, qa ibi loquitur in eo, qui ɔ̃uenitur in loco, vbi aliàs sortitur forum de iure communi, licet priuilegio excusetur. Sec° si de iure communi ibi non posset conueniri, vt ibi no. & ita est in
3 casu nr̃o, vñ hæc gl. ɔ̃dicit illi. ¶ † Quæro, quid de his, qui veniũt
g ad nundinas, g & ibi cõstituunt pergulas vel tabernas? Dicit gl. ꝙ tunc non poterit conueniri ratione nundinarum, vt C. de nũd. in l. j. Tu dic, qꝺ poterit conueniri, vt hic, & illa dẽt intelligi de impetrantib. rescriptum, vt non conueniantur veniẽtes ad nundinas
4 ex alia cã. ¶ Quæro, † quid si debitor cæpit vagari ꝑ mundũ, h neq;
h in aliquo loco certo se figit. Dicit gl. iste ẽ vagabundus, qui poterit vbiq; conueniri. Idẽ no. in l. 1. C. vbi de cri. agi opor. & j̃. de dã. inf. l. 4. §. ꝑtor. in gl. parua. & j̃. ad mu. l. eius. in fi. per hanc gl. multi ribaldi suspenduntur in ciuitatib. & castris, cum non habeant ali-
5 cubi forũ. Vlt. quærit gl. † quib. mod. qs sortitur forum, quos glo.
i enumerat, i vide eã & signa. in eo ꝙ gl. ꝺt, ꝙ qs forũ sortit̃ rõne or-
k dinis clericatus, k intellige forũ episcopi illius loci, vbi aliàs sorti-
l tur forũ rõne domicilij, vel originis, vl' aliàs. l ¶ Sed quæro † vtrũ
6 forensis ꝑbendatus hic, vel q efficeretur Abbas in ciuitate ista, vtrũ dicatur ciuis istius ciuitatis? dixi plenè in l. j. j̃. ad mun. Item in
7 eo, † ꝙ ꝺt rõne studij scholastici, m videtur ɔ̃tradicere alteri gl. posi-
m tæ in hac ea. l. super verbo, domiciliũ. n dicas qꝺ rõne studij scho-
n lasticus sortitur forũ, vt si ibi contrahat, ibi posset conueniri, vt in hac gl. Nõ autẽ quod ꝓ contractib. vel obligationib. antea factis conueniri possit, vt in alia gl. super verbo, domicilium.

ADDITIONES.

a Pom. Proinde & si merces. limita vt ꝑ Cre. sin. 122. ꝑ gl. l. vsuras. C. de solutio.
b Pom. Pro cuius declaratione. Vide Bar. consi. 52. j. vol.
c ¶ Et prædicta vera. Adde ad hoc dicta Bar. & vide quę late ponit Maria. Soc. in d. c. dilectus. arti. 2. q. x. extra, de fo. comp.
d Secundo resp. Limita vt per Ang. in l. j. ẽ. si quis in ius voc. non ierit.
e Distingue. Vbi Bal. in rub. C. quæ in frau. credi.

f Quid ergo dicemus. Et adde ꝙ licet iurisdictio alicuius iudicis sit ꝓrogata ex eo, q̃a cõtractũ fit in illo loco, si conueniatur alibi ex contractu nõ poterit forũ declinare, si alia rõne ibi sortiat̃ domiciliũ, ita ꝺt Ang. ꝙ ꝓbat singulariter gl. in l. si fideicõmissũ. §. tractatũ. ver. & putẽ. ibi, vel dic si cõueniat̃ Romæ, &c. j̃. e. & satis sentit gl. hic in verbo, debebit, in pr. sui, quod no. Item alium casum singularẽm ẽm Bar. & quod ibi dixi in l. fi. C. de iurisd. om. iud.
g Ad nũdinas. Vel faciens ibi pergulã, vel tabernã an possit cõueniri. Et dic, ꝙ sic, licet gl. contrà. vide Bal. in l. j. C. de nund. no. tñ quòd licet aliquis nõ possit conueniri, potest tñ cogi satisdare de stando iuri in loco domicilij. Item pñt res sequestrari ẽm Bar. in l. fi. C. vbi in rem actio. & no. quòd vbi de alio foro non apparet, quis sortitur forum in loco, vbi inuenitur, in l. si in possessione. & ibi Bal, C. vbi causa status.
h Vagari per mundum. No. qualiter vagabundus possit vbiq; suspendi. & qualiter possit citari. vide Inno. in c. si aduersarius. de eo qui mit. in poss. Et vide Io. An. & Doc. in c. dilectus. 2. de rescri. Limita vt per Bal. in l. j. C. vbi de cri. agi opor. nisi vellet satisdare de stando iuri in loco domicilij proprij. Adde Io. An. in addi. ad Spec. in ti. de compen. iud. §. j. versi. sed quid si debitor. vbi refert Pile. & Odof. disputasse de eo qui fugit cum monacha.
i Enumerat. Adde alios modos ꝑ Spe. de cõp. iu. ad. §. j. & aliũ ꝑ assiduã cõuersatiõnẽ in loco ꝑ decẽ ãnos, licet ĩterpellatũ ẽm Cy. l. j. C. vbi sen. vel cla. & qꝺ no. Bal. in l. sed & si susceperit. §. fi. in finalib. verbis. j̃. e. Itẽ adde dũ glo. ꝺt hic, rõne cõis p̃riæ. l. Rom. j̃. ad municipa. ꝙ hodie cõis patria ẽ iperialis, ẽm Ant. in c. fi. de fo. cõp. sed Io. ibi tꝫ, ꝙ hodie cõis patria sit Roma. Et adde casũ, ꝙ per cõstitutũ qs nõ sortiat̃ forũ in loco cõstituti, prout vr̃ velle Bal. in rub. de cõsti. pec. in fi. Itẽ no. ꝙ qñ fideiussor capitur ꝓ debitore, ꝑt corã iudice aliter ĩcõpetẽti cõuenir̃ reũ, ẽm Bal. no. i l. cũ eorũ. C. de fẽ. Et an ꝑꝑ maiorẽ ꝑtẽ fortunarũ, qs sortiat̃ forũ? vide Ni. de Nea. ĩ l. cũ res ĩ prin. de leg. j.
k Clericatus. Sed quid si clericus minor cõtrahit cũ laico in suis patrimonialibus, & vult petere restitutionem in integ. dẽt eam petere coram iudice ecclesiastico, secundum quod no. dicit Ant. de Butr. in c. constitutus. de resti. in integ. Bene facit quod dixi s̃. e. l. post Bar. quod est not.
l Clau. Vel aliàs. Item intellige quando Episcopus ordinat nomine proprio. secus si ex alterius episcopi cõmissione secundum Pan. in c. j. versi. vltra hoc quæro. de foro compet.
m Studij scholastici. Tu vide Bar. in tract. represaliarũ. in v. q. prin. & ibi ẽt quid de stipẽdiariis, & alij. quòd notatur in l. lex Cornelia. j̃. de iniur. & no. Bar. in l. 2. C. vbi de crimin. agi opor. secus in doctore. l. municeps. per Bar. ad muni.
n Pom. Domicilium. Vide Cre. sing. lxxv. Rom. singu. ccxlij. Abb. in c. quod clericis. de foro compe. & ibi Are.

a §. Apud Labeonem. Ratione contractus a celebrati per alium, quis sortitur forum. h. d.

ADDITIO.

a Contractus. No. quod ratione cõtractus celebrati per ꝓcuratorẽ gñaliter cõstitutũ, ꝑt procurator in loco cõtractus conueniri, ita hoc ꝓbatur in tex. quem forte non habes alibi, vide Bar. in l. nõ solũ. §. si mandato. de iniuriis. ꝑ Gul. de Cu. in l. centum Capuæ. j̃. de eo, quod certo loco.

§. Illud. In loco domicilij, & in loco, vbi est facienda solutio, quis potest conueniri. h. d.

LEX XX.

Omnem. In loco contractę obligationis regulariter quis potest conueniri. h. d.

LEX XXI.

1 *Confessio fit præceptum de soluendo in termino decem dierum.*
2 *Debitor, qui habet terminum quatuor mensium, vel decem dierum, debet cauere de soluendo in termino: alias potest carcerari, nisi cedat bonis.*

a Si debitori. a In cõfessum non est ferenda sñia, sed dãda ẽ ei dilatio ad soluẽdũ. h. d. ¶ Opp. de eo, ꝙ quotidie obseruat̃. Nã ɔ̃fessis datur spatiũ decẽ dierũ. Gl. dicit fateor, ꝙ hoc fit ꝑ hãc l. hodie ista gl. vr̃ sibi ɔ̃dicere in eo, ꝙ tp̃s, de quo hic loquitur, est quatuor mẽsium. Et postea subdit, ꝙ per istã l. statuitur tempus decem dierum. Dicebat do. Iac. But. quòd quando libellus est datus, tunc confessio hẽt vim lit. cont. & põt ferri sententia, & tunc hẽbit spatiũ, ꝙ dat̃ iudicatis. Ita loquitur hic: ita sẽtit glo. in princ. l. ibi, velim actionem edere, subaudi, & edam. Si vero

ADDITIO.

a ¶ Si debitori. Vide intellectũ huius l. per Bar. in l. inter oẽs. s̃. qui satis. cog. & an ista lex locum habeat in arbitro & delegato: dic quòd nõ: q̃a ad hoc vt arbiter possit facere præceptũ, requiritur lit. cõtestatio. ita no. Bal. in l. eos. C. de execu. rei iud. pro quo facit ꝙ habetur in c. vno delegatorũ. de offi. del. vbi Papa arguit de iudice delegato, ad arbitrũ. Itẽ, an ille terminus decem dierum, qui dat̃ cõfessis, hẽat locũ in arbitro, dic quòd non ẽm Bal. in l. eos. Idẽ dicas in termino, q̃ datur iudicatis ad soluẽdũ, ꝑ l. si cũ dies. §. intra aũt q̃tũ. iuncta gl. ibi, s̃. de arbi. Itẽ an ista lex hẽat locũ in cõmittente furtũ, vel rapinã & confitente. Bal. quod nõ in l. fi. C. de exec. rei iud. & ibi ẽt quærit, an hæc lex hẽat locũ in arbitratore. Et hanc legẽ limita in casu l. si reus parat°. de ꝓcurat. de quo ibi vide Bal. Et dicit Ang. hic, quod talis sentẽtia, q̃ emanat à spõte confitẽte, põt ferri die feriato, & iudice nõ sedẽte pro tribunali. l. à ꝓcedẽte. C. de dilat. cum ibi no. & quod potuit talis interlocutoria reuocari contrario imperio, ante q̃ sit missa executioni per id, quod habetur in l. j. in fi. de præto. stipul. & ab interlocutoria appellabitur, de quo glos. hic, & in l. fi. §. necessitatẽ. de bonis quæ liberis. & per gl. in l. sancimus. C. de admi. tut. & hoc verum, qñ nulla oblata petitione per actorẽ, debitor cõfitetur. Secus si præcessisset libellus & pars copiam habuisset, & postea cõfessa fuisset, quia tunc sequi deberet diffinitiua. De hoc est gl. in l. proinde. §. fi. ad l. Aqui. vt no. gl. 2. q. 1. nos in quenquã. probatur in auth. de exhib. reis. §. suscepto. vide aliquid per Spec. de sen. §. species. ver. est quoque tertia species. vide Fel. in rub. de re iud. & in cap. quod ad consultationem. de re iudic.

verò libellus non est datus, tunc fit pceptum in confessum, & dat
1 spatium 10. dierũ, vt hic ĩ fi. gl. & ita pt intelligi hæc lec. † Tu dicas clarius, q facere pceptum ĩ ɔfessum, & statuere sibi diem ad soluẽdum, est inductum p hãc l. in fi. Sed quæ sit illa dies, de iure est tps quatuor mensium, sicut dat iudicatis. Hodie p consuetudinẽ est
2 limitatũ ad 10. dies. Ita vult dicere gl. ¶ Vlt. no. † q ad hoc, vt ɔdemnatus habeat dilationem quatuor mensium, vel cõfessus 10. dierũ dilationem, hẽt necesse satisdare de soluenda illa quãtitate ĩ tpe statuto, vt hic in tex. ibi, ɔpetenti cautela, &c. ¶ Sed tũc opponit. Nemo ɔuentus suo noĩe cogit satisdare iudicatum solui. Inst. de satisdationib. §. sed hodie. Sol. Verũ est in pẽdente iudicio, sufficit. n. cautio de iudicio sisti, quã præstat, vt ibi patet: sed post latã sentiam dẽt cauere iudicatũ solui, vt hic: rõ, qa cautela đ iudicio sisti, lata snĩa perimitur. l. Græcè. §. & post litẽ. ĵ. đ fideiussorib.
a ¶ Pro hoc, qa dilatio, ᵃ q dat iudicatis, datur miserationis grã, l. si cum militi. §. 1. ĵ. de ɔpensationib. ergo ĩteri dẽt satisdare, l. vniuersa. C. de pci. imp. offe. Eẽt. n. iniquũ si pẽdẽte illa dilatione, debitor aufugeret, & res suas forsitam exportaret, vt s. e. l. si longius. §. j.
b ¶ Et sic no. q intra illud tps 4. mensiũ ᵇ possit đbitor capi & ĩcarcerari, nisi caueat, vt hic, vł bõis cedat, vt hic. & l. j. C. q bo. ced. po.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Quia dilatio. Vide Rom. cons. 323.
b ¶ Quatuor mensiũ. Et ita ẽt hic tenet Bar. ĩ cõfesso. & vide Bar. ĩ l. fi. de exec. rei iudi. Quod si debitor ĩtra tps, qđ dat iudicatis, nõ satisdat, pt carcerari.

LEX XXII.

Qui non cogitur.
Qui agit, cogitur se defendere. h. d.

LEX XXIII.

1 *Cautela quãdo agit ex contractu, vt probetur cõtractũ esse factũ ante iudiciũ.*
2 *Lite contestata si acciderit aliquid, quòd est accessorium ad primum iudicium, quando debeat in primo iudicio cognosci.*

a
Non potest videri.
Quod post lit. ɔte. accidit, non accessorium ad primum, in dicto iudicio non venit, sed noua instantia opus est. h. d. vide super hoc Io. And. ĩ c. Abbate sanè. ex. de re iudi. li. 6. No. istũ tex. ex quo
1 † sis cautus, q articuli tui ɔcludãt ɔctũ, sup quo agit, factũ esse añ ceptũ iudiciũ, alr succũberes. Ita not. p Io. And. in d. c. Abbate sa-
b nè. ¶ Quæro exẽplũ ᵇ h' l. Gl. ponit priꝰ, qñ petitur aliqd futurũ. Sed hoc nõ ẽ pprium exẽplũ hic, sed ĩ l. nõ queadmodũ. ĵ. eo. Pone ergo, q petebã cẽtũ mutuata, vel aliqd vt de pñti, & ĩcipit dři post lit. ɔt. ¶ Opp. de l. ædiles. §. itẽ sciendũ. ĵ. de ædil. edi. & C. de iudi. l. j. Sol. ibi loqr de his, q sunt accessoria ad petita, hic de his quę sunt
2 prĩcipalia p se. Op. de l. qsitũ. ĵ. de pec. Et bř † psolone eorũ, q hic ponũt ĩ gl. dic, aut post lit. ɔt. accidit aliqd qđ est accessoriũ ad pri-
c mũ, & venit ĩ pmo iudicio. Aut ñ ẽ accessoriũ, sʒ æq pncipale: ᶜ &
d tũc aut nõ est defectus iuris ex pte agẽtis, dʒ ex pte ɔuẽti, vt puta, si petebã rem ego à te, dicẽs ipsam te possidere, q nõ possidebas,
e ĩcepisti possidere post lit. ɔte. tũc venit in hoc iudicio. l. qsitũ. ᵉ ĵ. đ peculio. & ĵ. de pet. hær. l. 3. de rei ven. l. siaut. §. j. & ad exhib. l. tigni. §. si qs. ¶ Quod dic plenè, vt ibi: aut erat defectus ex pte acto-
f ris, & tunc aut superuenit ius ex cã de pterito, ᶠ & venit in hoc iu-
g dicio, ᵍ vt ĵ. de pig. act. l. si rem. §. fi. ʰ & ĵ. mã. l. si mandauero tibi
h vt à Titio. aut superuenit ius ex cã noua, & non venit ĩ pcedenti iudicio, vt hic in tex. Et sic falsa est opi. Io. posita hic in fi. glo. pdi-
i cta vera, qñ actio pposita ĩ est spãlr, secus si gnalr, nulla expressa cã, l. vlt. de anna. exce. C. & ẽ determinatũ p Inn. ĩ d. c. Abbate sane in tex. circa fi. vbi papa glossat legem istã. & gl. distĩguit in l. neqʒ. C. ad exhi. & de hoc no. p Cy. in l. j. de aliena. iu. mu. cã. fa. in 6. q.

ADDITIONES.

a ¶ Non potest videri. Ad intellectum huius l. vide Ias. instit. de act. §. si minus. & ibi plenè per Ioan. Fab. & per doct. l. edita. C. de eden.
b ¶ Quæro exemplum. Et in materia huius l. vide Bar. in l. & an eandẽ. §. actiones. ĵ. de except. rei iudi. & in l. edita. C. de eden. Et de hoc vide omnino Imol. in q. facti in l. si filius qui patri. de vulg. & pup. & omnes no. in l. si quis missum. §. fi. de dam. infe. & quod dixi in d. l. si rem. §. fin.
c ¶ Aeque principale. Vide insti. de actio. in prin.
d ¶ Ex parte agentis. Sed quid in reo, cui post lit. contesta. superuenit ius excipiendi, an prosit reoʔ vide Bar. in l. j. ĵ. de except.
e ¶ Quæsitum. Intellige tamen, vt per Inn. in c. conquerẽte. de offic. ordinarij.
f ¶ Causa de præterito. Adde Bar. multum no. in l. si Titius. de verb. oblig. vbi dicit, quod non requiritur isto casu nouus libellus.
g Clau. ¶ Iudicio. Vid. Ale. cõs. 167. vo. 2. Are. post Rom. in l. si Titiꝰ. ĵ. de ver. ob.
h ¶ L. si rem. §. fi. Intellige, qñ nulla cã esset expressa, quia illa dẽt pbari, per c. abbate sane. de re iudi. in 6. Itẽ forte esset verũ si libellus hẽat formam aptã: secus si ineptã, vt qa ex eo non cõcludit ius agẽdi cõpetere, vt qa petit debitũ obligationis, quæ erat cõditionalis, no. gl. in l. 2. C. de formulis. Et istis adde Bal. in d. l. j. C. de alie. iud. mu. cau. & ibi quid econtra, & pulchrè Bal. in l. perdiuersas. in 13. q. C. mand. & etiam in 7. & 8. q. & quæ dixi post Bart. in d. l. si rem. §. fi. & per Ang. in repe. l. si quis vi. §. differentia & de acq. poss.
i ¶ Actio proposita. Vide per Bar. in l. & an eandem. §. actiones. de excep. rei iudi. Pone qđ expressi vnã cãm, tñ illã expressi generaliter, vt ago cõtra te dicens, quòd res pertinet ad me ex cã emptionis, vel ago actione ex mutuo, nõ dico qñ, vel qualiter factũ sit: superuenit actio, vel cõtractus mutui pẽdẽte iudicio, an in isto iudicio concludaturʔ ipsi determinant q nõ. Rõ est, tu scis q libet actio hẽt vnã cãm pximã, & vna remotã, vt l. cũ de hoc. ĵ. eo. & hic gl. no. in reali est cã proxima, dñium: in personali est cã proxima, obligatio:

cã remota cõtractꝰ, est traditio, qñ exprimo cãm proximã generaliter, vt dico ad me ptinere iure dñij, vel dico te obligatũ ad hoc, & tunc ius superueniens pendente iudicio in isto iudicio claudit. sed qñ propono libellũ generaliter ex causa remotã, vt ex causa emptionis, vel ex causa mutui, tũc superueniẽs ius in illo iudicio non clauditur. Et ratio est, quia cã remota de necessitate præsupponit locũ, & tps: quia si dico, emptio oportet quod sit fact certo tpe & loco, & traditio non potest esse, quod non sit facta loco & tpe. vnde cũ dicis ex causa emptionis, intellige de certa emptione facta certo loco & tpe, sed qñ ponis causam pximam vt dominiũ, vel dico te obligatũ ad decem, tunc obligatio, vel dñium non claudit tpe cõtractus, sic ius superueniens, illo iudicio clauditur. Sed quid si expressi cãm remotã venditionis & donationis, & probaui, non tñ probaui de tpe, & sic non apparet an antelit. conte, vel post fuerit factaʔ Respon. absoluetur, arg. eiusquod no, de neg. ge. l. Leum actum. in fi. per gl. & de oper. no. nunc. l. non solum. §. sed vt probari. & Io. And. hoc tenet, in c. Abbas. quod est not. de his quæ vi, metusve causa.

LEX XXIIII.

a
Non alias.
ᵃ Hanc l. habuistis s. & ideo non indiget summario.

ADDITIO.

a ¶ Non alias. Vide Spec. de comp. iud. ad §. 1. ver. quid si quis per meum locum transiens & Ang. in l. si fideiussor. qui satisd. cog.

1 *Conueniri potest transiens per ciuitatem cum re mea.*

§. Sed si postuletur.
Legatꝰ ñ pt conueniri actione ĩ rẽ tpe legatiõis, nisi eo tpe cepe rit possidere. h. d. Aliàs sic, Legatꝰ ñ pt ɔueniri ẽt actione in rẽ rõne psentis possessionis q ẽt an legationẽ habuit: secus si tpe legationis cepit possidere. h. d. † Per hãc l. in fi. voluit dicere qdã, qđ si
1 p ciuitatẽ istã aliqs facit trãsitũ cũ equo meo, qđ possit hic ɔueniri, rõne psentis possessionis, qa spãle ẽ ĩ legato, ne hic cõueniat legatus. In ɔrium vř ius cõmune. Tamen in contrarium est veritas, quod dic vt l. fi. C. vbi in rem actio. Nec obstat hæc lex, quia hic legatus aliàs potuisset cõueniri ratione communis patriæ.

LEX XXVI.

De eo autem.
Rõne quasi ɔctus, qui solo aĩo fit, legatus qui legatiõnẽ gerit, nõ pt legatiõis
a tpe ɔueniri. h. d. Op. s. eo. l. oẽm. ᵃ Dicit gl. ibi loqtur in ɔctu, hic in quasi ɔctu. Cõtra hoc videt ĵ. e. l. interdum. §. fi. dicit gl. aliud in quasi ɔctu, qui celebrat gerendo negotia alterius: aliud in aditione hřditatis, quia dñs negotiorũ certat de dãno vitando. Hic legatarij certant de lucro. hoc est falsũ, dicit gl. qa hic loqt ẽt de cre-
b ditoribus. Sed certè posset sustineri: ᵇ nã creditores non agunt ex quasi ɔctu, qui celebrat aditione, sed ex ɔctu antea celebrato cum defuncto, merito non pñt agere tpe legationis, cũ solũ legatarij incipiunt hřẽ actionem tpe aditiõis hřditatis. Soluit gl. alr qđ tibi in senatore. hic in legato. Et potest esse rõ, qa senator ẽ perpetuus legatus ad tps, arg. de tut. & rat. distr. l. nisi. §. furiosi. do. Iac. But. soluit alr. Aditio fit ex quadam necessitate, ne forte decedens inter ĩ non transmittat, sed negotia aliena gerunt ex voluntate. Alij verò quos Cy. refert in auth. qua in pùincia. C. vbi de crim. agi opor. ĩ qõ. 3. dñt, qđ hic in quasi ɔctu qui solo aĩo celebrat, p quo legatꝰ non pt ɔueniri. Sicuti. n. quasi ɔhendo nihil facit cũ alio, ita eius noĩe non pt ab alio ɔueniri. Lex ɔtraria loquit ĩ quasi ɔctu, q alr q aĩo celebratur: & hoc placet. ¶ Opp. hic dř, qđ dẽt satisdare. ɔ s. e. l. 2. §. sed & si dubitet. Sol. dẽt satisdare đ legato, aliàs de legando vel debitum pstando, vt hic: nõ aũt đ defendẽdo, vt ibi. rõ, qa si ñ satisdat đ soluendo, patit missionẽ tm, vt hic: sed si teneretur satisdare de defendendo, & non posset, cogeret đ defendere, & sic auferretur ab offõ legatiõis, qđ est incõgruũ. Præterea pt eẽ alia sol. qa ĩ §. sed & si dubitetur: ɔueniebat solũ rõne cõis pɫiæ, hic verò ẽt rõne ɔctus, & sic cogitur satisdar, quasi istę duæ rõnes sint potentiores q vna, vt in auth. de ɔsan. & vteri. fra. ĩ prin. & C. com. de succes. auth. itaque. ¶ Op. qa idẽ ĩ quolibet alio, q se nõ defendit, qa solum missionẽ patit, vt l. satisqʒ. de in ius vo. Sol. alius pateret missionem in bonis propriis, hic verò in bonis hæreditariis tm

CONCORDIA.

¶ De eo. Pro ɔcordia Aduerte q in eo, qđ dt Bar. in hac l. đ eo ãt, q quasi ɔhere cũ creditoribus hřditariis, vt possit eis obligari ex quasi ɔctu, sicut obligat legatariis, nõ dř hřs adeũdo hřditatẽ, ɔrium tñ tenuisse alle. in l. apud Iul. §. j. ex qb. cau. ĩ pos. ea. si tñ bñ ĩspiciatur Bar. nõ venit arguẽdus de ɔrietate nã ĩ hac l. de eo. allegat casus spãlis in legato, vt non ɔueniat tpe legationis, rõne aditionis, & sic sortiatur forũ rõne quasi ɔctus, q init cũ incerta psona. prout fit adeũdo. imò ĩnuit ibi q obliget, sed illo tpe nõ possit ɔueniri, &c. in ɔrio loquitur regulariter, & ista regula ſm Ant. & Doct. dř cõis, & cõiter ita tenetur per l. more. ĵ. de acqui. hære.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ L. omnem. Vide per Ant. in c. fin. de foro compet. vide Ias. l. cum res de leg. 1. & contrarium tenet Bart. in rub. C. qui admi. 8. q. & ita etiam videtur velle Bar. l. apud Iulianum. §. fi. ex quibus causis in possessio. ea.
b ¶ Posset sustineri. Sed bar. videtur velle contrarium in l. apud Iul. §. 1. quibus ex cau. in pos. ea. & vide bar. in l. qui certo loco. ĵ. de condi. indeb. dic, vt dixi post bar. in d. l. apud Iul. §. 1.

LEX XXVIII.

Sed & si restituatur.
Ille, cui ex Senatusc. Trebellia. no restituitur hřditas tempore

legatiõis, p ea ñ poterit tũc ꝯueniri.h.d. ¶Opp. de l.oẽm.s.eo.Sol. fallit in aditiõe hreditatis, q̃ fit solo aĩo, vt s.dixi. Itẽ ĩ restõne Trebellianicæ, q̃ est ei sĩlis, vt hic. sed ꝯ, si hrs restituit coactus, ergo legatus egit, & sic cogit se dfendere l.2.§. sed & si agant.s.eo.Sol. dt gl. istud fit officio iudicis. Hoc non placet, qa agens officio iudicis, dẽt ita se dfender, sicut iure actionis.s.de pc.l.sed & hæ.§.ñ solũ.
a Vñ dt gl.a §.sed & si agant.loqr qd dẽt se dfender.s.dũ agit. Sec⁹ si prima ĩstãtia ẽ finita, qa tũc ñ poterit ꝯueniri d nouo. & hoc tene mẽti.& no.gl. Scdo habetis hic qd priuilegiũ fori nõ trãsit ad fideicommissariũ vlem. ¶Cõtra opp.j. ad Treb.l.j.§.1.sol. vt in.glo.

ADDITIO.

a Pom. ¶Vnde dicit gl. Refert & seqr Ro.l.j.de arb.& vide.Bal.ĩ rub.de iud.C.

§.Ex quibus. Quo casu nõ cogitur quis defendere, non cogitur iuramentum præstare.h.d. ¶Vidistis in l.nam postea.§.si is.de iure iur.j.

§.Aedium. Non eget summario, quia breuis est & clarus.

§.Sed & si dies. Ex cã necessitatis cogitur legatus litigare, inquantum necessitas exigit..d. Not. bonum casum. ¶Nota, qd illud qd pmittir pp necessitatem, eatenus pmittitur, quatenus necessitas vrget.& iõ qa lite pte.cessat necessitas nõ cogitur qs se vltra defendere. Sed si esset actio, q̃ litis contestatione nõ ppetuaret, vt actio de dolo, vt in integ.rest. cogeretur se defendere vsq; ad snĩam, qa vsq; ad illud tps necessitas vrget. hoc tenet hic glo. no.& signa. ¶Scdo no. qd iudiciũ ceptum apud vnum iudicem, põt ex cã apud alium iudicẽ psequi
a & perfici, a vt hic dum dicit, & ita in prouinciam transferatur. quod est not. ¶Oppo. de l.2.§.in omnibus.s.e.solue vt ibi.

ADDITIO.

a ¶Prosequi & perfici. Vide Inno.in c.quoniam Abbas, de offi.deleg.

§.Si pater. In ventre in dubio præsumuntur esse tres, ideo iam natus pro quarta hæreditatis tantum interĩ poterit conueniri.

LEX XXIX.

1 *Regula, qui prior appellat, prior agat, quando habeat locum.*

a Qui prior. a Glo. nostra ponit casum trib. modis principaliter: ẽm duos primos nõ loqtur de mã conuentionis, & reconuentionis, ẽm vltimũ sic. Primus casus est ẽm l.in operis.j.loca. quẽ casum gl. reprehendit, qa ibi loqtur de ordine satisfactionis, non de ordine ꝯuẽtionis. ¶Præterea ibi non satisfit ei, qui prior egit, sed ei q prius ꝯduxit: vnde iste casus non est bonus. ¶Secundus casus est in duplicibus iudiciis. vt ille prius sustineat, qui prius ad iudicium puocauit. sed secũdum hoc hæc lex esset superflua per l. in tribus.s.eo. Tene ergo tertiam lec. ẽm quam ponit ordinem inter duos, quorũ vnus cõuenit & recõuenitur, vt ille q prius egit in oĩbus pcedat, quia prius iurabit de calumnia, prius rñdebit positionib⁹, prius examinabunt eius testes, prius super cã sua snĩabit. tñ oĩa ista simul fient. Et hoc ẽ qd dicit tex. q prior appellat. prior agat. Istum ordinẽ voluit ponere text. in auth. de execu.& de his qui conue. & recõue.§.sancimus.& ita C.de sen.auth.& consequenter, melius C.de ꝯpen.l.neq; & j. quæ senten.sine appell.rescin.l.j.in fi.& ex, de mutuis peti.c.fin.in fi.de ordi.cogni.c.cum dilectus. Ad istam l. opp. del. præuaricationis. in prin.j.de puarica.& de eo quod not.j.eo.l.de qua re, vbi dicit,
1 q prius super emergenti est pnunciandũ. So. Qñq; † ille q prior agit, agit criminaliter, & recõuenitur criminaliter, & tunc non pcedit lex ista, nec est nrã mã, sed dic, vt l.is qui reus. j.de publ.iud. C.q accu. non pos.l.neganda, & l.j. Qñq; agit ciuiliter, & reconuenitur criminalr, vel econuerso, tũc idẽ q non hẽt locũ lex nrã, sed dic vt l.j.& l.vlt.C.de ordi.iudic. Qñq; ue agit ciuiliter & recõuenitur ciuiliter & tũc pcedit ista lex. quo casu vt soluat ꝯrium pcedens, & alia q̃ tanguntur hic in glo. dic aut qõ ciuilis supuenit ciuili incidenter, autper se principaliter. Primo casu non hẽt locum hæc regula, sed super emergenti est prius pronũciandum & cognoscendum, qd dic vt in l.de qua re.j.eo.& C.de ordi.iud.l.j. Scdo casu, qñ principalr proponitur vtraq; qõ, tunc si qdem vna ꝯtinet petitorium, alia possessoriũ, nõ hẽt locum hæc regula: quia possessorium dẽt añ terminari, cũ distinctione tñ, quã statim videbitis. j. eo.l.si de vi. Aut vtraq; ꝯtinet petitorium, & si qdẽ vna est præiudicialis ad aliã nõ hẽt locũ hæc regula, sed hẽt locũ mã insti. de actio.§.præiudiciales.& j. de pet. hær.l.si qs libertatẽ, & qd tangit j.eo.l.p minorẽ. Si verò neutra est præiudicialis ad alterã,
b tũc hẽt locum hæc lex, q q prior appellat prior agat, b & tũc pcedunt ea, q̃ dicuntur in mã ꝯuentionis, & recõuentionis, q̃ plenè expediui hoc anno in materia auth.& consequenter.C.de sen.

ADDITIONES.

a ¶Qui prior. Vtrũ ista l.q prior. habeat locũ in cõtractu trãsactiõis, & aliqua de intellectu huius l. vide per Bar. in l.vbi pactum.post gl.ibi, C.de transa. & aliquid hic per glo. circa fi.& ibi dicit bal. q ista lex hẽt locum in iudiciis paribus non in præiudicialibus. potest facere ad no.q.quam ponit bart. in l.qui bona.§.si quis quia.in fi.de dam.infe. Et ad limitationem huius l. vide Specu. in titu.de incid.quæstion.ver.videmus.

b Poma. ¶Prior agat. Vide aliquid per barb.consi.42.l.vo.

LEX XXX.

1 *Acta vnius iudicis non habentis certum locum maiorum, possunt in diuersis locis fieri, siue iudex sit ordinarius, siue delegatus. & quando in iudice habente locum maiorum.*

2 *Ordinarius potest delegare causam cœptam coram eo.*

3 *Iudicium qualiter intelligatur cœptum, vt ibi finiri debeat.*

4 *Exceptio iudicij cœpti coram vno iudice, quando possit opponi, & per quem.*

a Vbi acceptum. a Hæc lex legit duobus modis, vno mõ vt vox, vbi, ponat localiter: alio mõ vt vbi, ponatur p, apud, q.d. vbi cæptum est iudiciũ, hoc ẽ apud quẽ iudicẽ, ibi dẽat accipere finẽ. Nec curo vtrũ in eodẽ loco, vel in a-
1 lio. † Pñt.n. acta vnius iudicis fieri in diuersis locis, vt s.de arbit. l. si cum dies.§. si arbiter. Et hoc pcedit sine scrupulo in arbitro, & in iudice delegato, vel ordinario, q nõ hẽt certũ locũ maiorũ, vt ĩ Rectore nrӕ vniuersitatis, vel alicui⁹ collegij. Sed in eo qui hẽt locũ maiorũ, nõ pcederet, & tũc staret vox vbi, pprie, & localiter, vt dicamus, vbi. i. in quo loco. Hoc autẽ fallit si de voluntate partium alr fieret, vt dixi in l. vlt. d iust. & iure. Vel pp necessitatẽ aliquã, vt si esset necesse, q mitteret ad aliquã psonã egregiã, vt j. de iureiu.l.ad psonas. Vel absentẽ, aut ad aliũ iustè venire inpeditũ. C.de iureiu.l.generalr.§.his de pñtibus.& istæ lect. tãgunt ĩ gl.b
b ¶Opp. C.de peda.iud.l.pe.s.e.l.si lõgius.in prin. Sol. dicit gl. fallit
2 ibi. Tu dicas, q nõ fallit, vt apparebit ĩ seq. q. ¶† Quæro, qd si iu-
c dex ordinarius delegat c cãm cæptã corã eo? Dicit gl. pt, qa idẽ au
d toriũ vr. Per hoc apparet rñsum ad ꝯrium pcedẽs. Nam si iudex cãm, quã dlegauit, ipsam reassumat, vel alteri dleget, idẽ vr esse iu-
3 diciũ & apud eum agitari. ¶† Expeditus de gl. qro, dr hic. vbi cæ-
d ptum est iudicium, qualr intelligat d iudicium esse cæptum? Dñt Doct. p solã citationẽ, vt s.eo.l.si qs postea. Qd intellige ĩ eo, qui hẽt plures iudices, quorum par est iurisdõ, nec ipse hẽt priuilegiũ dclinãdi aliquẽ. Exemplũ, ĩ ciuitate ista qlibet Perusinus hẽt iudicẽ, Potestatẽ, & Capitaneum. Certè ille, q ꝯueniet p citationẽ, illi⁹ erit iurisdõ, vt hic. Sed si aliqs ꝯueniret corã nõ suo iudice, vel corã eo, quẽ posset dclinare, nõ vr acceptum iudicium p citatio-
e nẽ, vt j.eo.l.nõ vr. Itẽ aduerte, e ego intelligo istã l. vt ibi videatur cæptum iudicium ad incommodum citati, & ẽt ad incõmodum actoris, ad cuius petitionem fit citatio, si citatus comparuit. Non. n. posset actor desistere, & ad alium iudicem ire. C.quo.& qñ iud. auth.q semel. Sed si nos poneremus reum citatum fuisse ꝯtumacem, non credo q actor impediat iudicium incipere alicubi, quia reus non poterit allegare alibi cæptum iudicium, qd ꝯtepsit: quia
f q̃tum ad eum illa citatio posset peti circũduci, f & annullari j.eo.
g l.& post edictum.g Itẽ hæc regula pcedit, qñ iudiciũ cæptũ est de voluntate: sed si est cæptũ ex aliqua necessitate corã vno iudice, poterit corã alio pfici, vt s.e.l.sed & si restituat.§. sed & si dies. Idẽ forte putarẽ si necessitas supueniret. Exẽplũ. Causæ sunt cæptæ in curia Ptãtis, mõ illud offiñ est sublatum. Certè puto, q cãæ, q̃ ibi pẽdebãt, poterũt pfici corã Capitaneo pp necessitatẽ, ar. d. §. sed
h & si dies. h Salua meliori deliberõne tetigi hoc d sepul. vio. l. se-
i pulchri violati. esset videndũ i † qs posset istã exceptionẽ oppone-
4 re: vtrum iudex poterit opponer alteri iudici ne pcedat, vel vtrũ accusator posset opponere se iudici, qui inquirit. Dic vt ibi dixi. Et pro his facit quod dixi in l.si quis libertatem. j.de peti.hær.

ADDITIONES.

a Barb. ¶Vbi acceptum. Et lim. hanc l. vt pulchrè notaui text. ibi, vbi omnino videas. Et limita ẽt, nisi partes cõsentirẽt vt ad alium iudicẽ iretur, ẽt cæpto iudicio. Ita no. dñt Mod. in c. vt debitus. prope fin. de app. vbi dñt, q si dimisso articulo appellationis, partes consentiunt, vt iudex ad quem cognoscat, de cã principali, poterunt. nec ob. iste tex. quia pcedit nisi partes cõsentirẽt, sed Car. ibi tenet cõtra. per istã l. qd bñ nota. Vide q regula huius l. hẽt locũ, vbi nõ fit præiudiciũ iurisdictioni alterius, vt no. Io. Mo. in c. accusatus. de hære. in 6. quod dictum reassumpsit bald. in c.1.§. præterea. vlt. de prohib. feu. alie. per Fed. quia tunc ille, cui fieret præiudicium, posset inhibere, per ea quæ dixi in l. iudicium soluitur. j. eod.& hãc regulam limitat aliquibus modis Lud. in l. quamuis. in additioni. nouis, de dam. infe.

Poma. ¶Limita multis modis per Fel. in c. ex tenore, de rescript.& adde Ias. in l. nulli. C. de iudic. Et intellige, vt per Bart. in c. ex transmissa. de for. comp.

b Claud. ¶In gl. Ad intellectum, & limitationem huius, vide omnino Fel. in c. ex tenore. de rescrip.

c ¶Ordinarius delegat. Quomodo iudicatur lite pendente per citationẽ, dixi in l. cum nouissimi. in prin. C. de præscript. 30. ann.

d ¶Qualiter intelligatur. Adde glo. fi. in fi. j. l. proxi.

e ¶Item aduerte. Idẽ dr in l. q̃uis. de dã. infe. per illũ tex. vbi dicit, q si quis egit cõtra vnũ corã vno iudice, & ille nõ cõparuit, sed fuit cõtumax, q licitũ est agẽti adire aliũ iudicẽ, ne sui cõtumacia reo pficiat. sed Ang. ibi tenet cõtrariũ dicẽs, q nõ prodest sibi cõtumacia, sed electio iudicis facta p agẽtẽ. Et ita vr tẽere Gul. de Cu. in l. nemo põt. C. de iur. om. iud.& Cy. in l. nulli. C. de iudi. sic dicẽs, Pone q ego incæpi agere in vna cã corã vno iudice, desisto ibi, & traho reũ corã alio iudice, nũquid excipere poterit? Vr q sic, quia maior cõueniẽtia est vnius causæ ad seipsam, q̃ duarũ inter se, ergo & c. arg. huius l. Præterea hic vr concedẽdũ, per auth. q semel. ista duo arg. vel iura nihil faciunt. Primò non ob. quia quòd maior est cõueniẽtia vnius, & c. quia verum est eodẽ tpe, sed diuersis tpibus bene possum te conuenire corã diuersis iudicibus. Item non ob. auth. qui semel. quia illa auth. resistit tãtum penitus desistentibus, sed hic non desisto penitus, imò ago coram alio: vnde nihil facit ẽm Pet. Sed tñ alio iure probatur, vbi cauetur, q q fuit tractus in vna

vna cā per libelli editionem, nō pōt corā alio trahi, & qui traxerit, amittit cām, vt arg. ꝭ. de asser. tol. l. j. ad fi. fm eum. Et per hoc allegat, ꝙ nō dēt īterdici reo potentia purgandi morā, sit vult sumptus reficere. l. sancimus. C. de iudi. & l. & si post tres. ꝭ. si quis caut. & quia acquisita dr iurisdictio iudicialis, per l. si quis postea. ꝭ. eo. & si renuncietur instantiæ, nō vr alius posse adiri, imo vexās reum in diuersis tribunalibus postea cōparenté, perdit litē. l. j. in fi. C. de asser. tol. & not. per Gul. in d. l. nemo. licet Inn. fm eum in c. ex tenore. de rescri. dicat, ꝙ pœna perditionis litis nō habeat locū, nisi in casu illius legis. Et pro p̄dictis ēt facit ꝙ acquisitū sit ius efficaciter aduersario, vt non possit alius iudex adiri, quod no. Inn. in c. super literis. de rescript. & qd no. Io. And. in tit. de appel. §. in quibus. ver. quid si dictus. Sed certe opi. Ang. non placet, per istū tex. in l. nr̄a. Non ob. dictum Gul. Cy. & quia non loquitur qn̄ reus est contumax. Et de materia bene facit quod no. Bart. in l. sepulchri. de sepul. viol. & eodē mō non obst. dictū Inn. & Io. And. Itē vera vr̄ opi. Bar. ꝙ non vr̄ hr̄e locū pœna perditionis litis, nisi in casib. illius l. j. §. j. quia est speciale fauore libertatis, vt no. gl. in d. c. tenore. de rescrip. Et pro hoc facit, qa pœnæ sunt restringendæ, vt in regula, odia. de reg. iur. in 6. nec obst. ꝙ mora possit purgari, per d. l. & si post tres. & d. l. sancimus. quia illud videt̄ verum re integra. Secus re non integra, videt̄ esse in casu proposito. Facit quod no. in l. & si post tres. & d. l. si insulam. de verb. obl. & adde quod dixi post Bar. in d. l. nulli, & forte posset dici dictam opi. fore verā, qn̄ reus cōtumax solueret expensas, fm d. l. sancimus. quia tunc poterit cum consensu primi iudicis cōtra actorē, & conuenientem ipsum in secundo iudicio, opponere de litis pēdentia: quia si præoccupata erat iurisdictio. d. l. si quis postea, & c. proposuisti. de foro compe. pt iudex agere interdicto vti possidetis contra turbantē iurisdictionem suam, per id quod no. Bar. in l. fi. in prin. si quis ius dicen. non obtē. Aut cōsensus primi iudicis n̄ accedit, ꝓcedat opi. bar. & cogita tu, &c.

f Claud. ¶ Circunduci. Idem tenet Bar. ponens aliam limitationē in d. l. q̄uis. ꝭ. de dam. infe. Bal. in l. j. §. j. C. de asser. tol. vbi etiam ponit aliam. vide Alex. ī l. hoc amplius. ꝭ. de dam. infe. & in l. 2. ꝭ. de re iudi. Pan. in c. ex tenore. extra, de rescript. & c. pen. de foro compet.

g ¶ Post edictum. Facit. l. quamuis. & ibi hoc not. Pau. de Castr. de in ius vocā.

h Claud. ¶ Dies. Vide Bar. in l. j. de offi. cons.

i Poma. ¶ Esset videndum. Vide per Ang. in l. si quis posteaquam. ꝭ. eo. tit.

LEX XXXI.

a Si petitor. Sicut inter hr̄des diuiditur actio, a ita instantia su per actione inchoata. h. d. Qd̄ non procedit si lis sit super indiuiduo. l. viæ, itineris. cum ibi no. ꝭ. de seruit.

ADDITIO.

a ¶ Diuidit̄ actio. Fallit si sit sup indiuiduo lis l. viæ, itineris. cū ibi no. ꝭ. de ser.

LEX XXXII.

Si iudex. Tempora apposita in prima delegatione vr̄r repetita in persona eius, q in locum primi est delegatus. h. d. ¶ Quæro, qūo tpa intelligūtur a repetita in seq. vtrum integra, an verò illud quod supererat: hic in prima gl. sunt opi. Veritas est ꝙ integra tpa intelligat̄ repetita, vt hic in tex. ex integro, &c. ¶ Opp. gl. de l. ꝑperandum. §. fināt vtraque. versi. sin autem in medio. de iud. Br̄ fm duos primos modos, qcqd gl. dicat, nō obst. qa ibi loqt̄ de tpe, qd̄ statuit̄ à lege instātiæ, hic verò de tpe, ꝙ statuit̄ à iudice delegāte iurisdictionē iudici delegato. Secundū tertium modū obstat l. illa. sed solue, vt in gl. ꝙ hęc intelligat̄ fm illā.

ADDITIO.

a Intelliguntur. Vide bonam gl. in c. dilecta. de test. in gl. pen. & istam l. no. allegat Bar. in l. licet imperator. in fi. de leg. 1.

LEX XXXIII.

1 Exceptio declinatoria dēt opponi in initio, & si ea non opposita opponatur alia respiciens personam iudicis. vel actoris, videtur in iudicem consentire.

a Non videtur. Qui petit copiam libelli nō vr̄ ꝯsentire a in iudicem. h. d. ¶ Quæro, exceptio declinatoria fori qn̄ dēat opponi? Quidam dn̄t vsque ad litem cōte. ¶ Alij dicunt vsque ad viginti dies, vt in authē. offeratur. C. de lit. 1 ¶ Opp. gl. br̄ tex. in l. vlt. C. de exce. dicit, † ꝙ dēt opponi in initio. Qd intellige anteq̄ ꝑ aliquem actū videatur in iudicē ꝯsentire. Et iō si b coram iudice opponeret b aliquam exceptionem, vel ꝯ libellum vel ꝯ personam agentis, videret̄ in iudicē ꝯsentire, nec posset postea iudicem declinare, vt l. sed & si susceperit. in prin. ꝭ. eo. & ex. de re iud. c. inter monasterium. Rō, qa statim cum qs opponit exceptionem, vr̄ velle, ꝙ super ea ꝓnunciet̄, & sic ꝯsentit in iudicē. Sed ille, q petit copiam libelli, ꝑ hoc non ꝯsentit in iudicē. Non. n. ex hoc ꝯcludit, ꝙ iudex aliqd faciat: sed dt ꝙ ipse deliberare vult, c vt hic, & d. auth. offerat̄. Et iō est practica, c ꝙ prima exceptio, quę opponeretur, sit declinatoria fori. Demum subdatur, ꝙ si, & inquantum dicta exceptio non obstaret, opponeret alias contra libellum, & personam agentis.

ADDITIONES.

a ¶ Consentire. Limita hanc l. quando iste iudex nullo modo erat competens secus si esset iudex suus, qui tamen posset declinari, nam tunc per istum actū videtur prorogari iurisdictio eius. Facit l. si quis postea. ꝭ. eo. Ita videtur velle Ang. in l. sed & si susceperit. ꝭ. eo quod not.

b ¶ Opponeret. Et vide quod no. Inno. in c. præterea. de dilatio. & Bar. in l. si cōuenerit. ꝭ. de iurisd. om. iudi. & Sal. in l. fi. C. eo.

c ¶ Est practica. Vide clarius in l. quamuis. de dam. infe. & l. quidam consulebant. de re iudi.

LEX XXXIIII.

Si is qui. In successorem transit instantia, quæ debet terminari in eodem loco. h. d.

LEX XXXV.

1 Annuum aliquid recipere debens potest agere, vt debitor condēnetur in futurū.

a Non quemadmodum. a Iudiciū n̄ pt esse sup futuro. h. d. Vel sic, Tractus futuri tpis, n̄ spectat ad iudicē. h. d. ¶ Opp. de l. ī lege Aqlia, si d̄ le tū. ꝭ. ad leg. Aql. Sol. ibi obligatus, & actio erāt d̄ p̄senti, licet executio dēret differri, ideo tex. hic ī fi. dt, āteq̄ aliqd debeat̄, vt respiciat b obl'onem, & actionē magis q̄ exceptionē. Quærit gl. b † qd si ꝑ 1 misi tibi aliqd ānuū, vtrū possū agere ꝙ ꝯdēneris ad p̄stādū ī p̄c senti, & ī futuro? Br̄ casus ē qd sic vt ī l. j. C. d̄ fideicō. & facit ꝭ. si ser. vē. l. harū. & l. egi. Ne cogat̄ de suo iure ānis singulis ꝓtestari, vt l. male agit. d̄ p̄scri. 30. ann. Nec obstat hæc lex: qa sup futuro nullū pōt esse iudicium, si de p̄senti aliqd non debet̄: sed si aliquid debetur de p̄senti, eius rōne pn̄t ēt futura venire in iudiciū: & hoc est, qd̄ dicit tex. hic in fi. anteq̄ aliquid debeat̄. ¶ Not. ꝙ dicit, aliqui d: nō. n. reqritur, ꝙ totū, qd̄ petit̄, debeat̄ ꝓ p̄senti, sed sufficit, ꝙ aliquid debeatur ꝓ p̄senti, d. l. j. C. de fideicō. Contra p̄dicta facit de vsur. l. j. Sol. ibi est ī potestate actoris exigere totum debitū, ita ꝙ in futurum non debeantur vsuræ: iō non permittit̄ sibi, ꝙ agat de futuro debito: secus in q̄ne nostra, quam modo dixi. ¶ Opp. ꝭ. qn̄ app. sit. l. j. §. biduum. Sol. hic loquit̄ de iudicio, hoc est, de instācia iudicij: ibi loquitur de sn̄ia, quæ potest ferri sub conditione licet illud, quod deducebatur in iudicium, esset debitum purè.

ADDITIONES.

a ¶ Non quemadmodum. Ad hanc legem vide gl. in c. Raynaldus. de testa. quæ incipit, sed nunquid. & quæ no. in l. seruus. §. fi. de verb. obli.

Poma. ¶ Limita, vt per Alex. in l. edita. in prin. ver. sed quando. C. de eden.

b Poma. ¶ Quærit glo. Vide Imo. consi. 72.

c ¶ Annuum. Vide plenè per bar. in l. vbi autem non apparet. §. qui sortem, de verb. oblig. & ibi Ang. & Imo in l. si stipulatus. §. cum stipulamur. eod. titu.

LEX XXXVI.

Interdum. Ex cā potest iudex dilationes ꝓrogare. ¶ No. b̄n istos casus: hodie, qn̄ moritur ꝯsanguineꝰ alicuius, est limitatū tp̄s nouē dierū. C. de sepul. vio. auth. sed neque. & ꝑ hoc à mortalitate citra excusaui multas dn̄as, quæ mortuo marito non petierāt tutorē filiis suis. Nō. n. cogebant̄ ītra illa tpa ire ad iudicem, qd̄ dic, vt latiꝰ tractaui ī l. 2. §. ꝯtestim, ad Tert.

1 Religiosus exemptus, assumens, executionem vltimæ voluntatis, non obstante priuilegio, poterit pro eo conueniri.

§. Senator. Vbi quis gessit negotium, ibi dēt se defendere, non obstante priuilegio fori. h. d. ¶ Opp. ꝭ. e. l. 1 de eo. Sol. vt ibi dixi. Hic §. facit ad q. si aliquis religiosus † exēptꝰ assumat aliq̄ fideicōmissariam, vel executionē vltimæ voluntatis, ꝙ pro hoc possit conueniri coram epo, non obstante priuilegio.

LEX XXXVII.

1 Petitorium, & possessorium, an possint simul intentari, & an proponi in eodem libello, & quid differat vna quæstio ab alia.

2 Possessorium quare prius examinatur, quam petitorium.

3 Interdicto retinendæ possessionis agenti, quando obstet exceptio dominij, & qd in interdicto recuperandæ, & quid adipiscendæ.

Si de vi. Hæc lex legitur in gl. duobus modis. Vno modo, vt ponat ordinem inter iudicium criminale, & ciuile, & scd̄m hāc lecturam ista l. nō hēret dubiū. Glo. tn̄ istā lecturā nō seqtur, sed eā tangit post mediū gl. scd̄m eā br̄ h. d. Accusatio criminalis de vi prius dēt expediri, q̄ quæstio ciuilis d̄ proprietate. Scd̄a lec. est, vt proponat ordinē inter petitoriū, & possessorium iudicium. & istā ꝓseqt̄ gl. & scd̄m istā sunt hic opiniones, & h. d. Si inter eosdem esset q̄stioꝰ de ꝓprietate, & possessione, cā possessionis dēt primò terminari. h. d. ¶ Ad istam lect. oppo. primò de tex. q dicit de vi. Sol. expone de vi, idest, violenta possessione, & ꝙ seqtur possessione, expone, id est, ꝓprietate. ¶ Oppo. de l. naturaliter. §. nihil commune. de acq. posses. Huius timore sunt in l. ista 1 opiniones, quas gl. † recitat per duas quæstiones. Prima, vtrum petitoriū, & possessorium possint simul intētari. Scd̄a, an petitorium & possessorium possint ꝓponi in eodē libello. Et si dicis, qd differt vna q̄stio ab alia? Resp. petitorium, & possessoriū, pn̄t proponi à diuersis partibus, & tunc non ꝓcederet q̄stio, vtrū pn̄t proponi in eodem libello. Nā cū sint diuersæ partes, dant̄ diuersi libelli: iō nō q̄ritur, an possint ꝓponi simul. Itē pn̄t ꝓponi ab vna eadēq; parte, & tūc ꝓcedit quæstio, an possint ꝓponi in eodem libello. In ista mā fuerunt opi. Nā qdam dixerunt, qd̄ nullū possessorium cūcurrit cum petitorio. Alij totum cꝯ, s. quod oē possessorium potest simul cū petitorio intentari. Et istā tenet Pe. C. de rei vend. l. ordinarij. & de interdic. l. incerti. Quidam dixerūt, quod interdictum recuperandę, & interdictum adipiscendę possessiōis ꝯcurrit cum petitorio. Secus in īterdicto retinēdæ possessionis, vt hic, & iō tex. dicit de vi, id est, violenta turbatione possessionis. Ratio est, dicit glo. quia dum ago rei vendicatione, dico aduersarium meū possidere. Dū ago interdicto vti possid. dico me possidere, & sic essem mihi ꝯriꝰ. Ista est opi. q̄ tenet gl. vbiq;. Dices tu, Rō ꝯrietatis facit, vt nō possit simul proponi. l. 1. C. de fur. & si ser. 2 uus extero. l. j. Sed quare prius dēt examinari possessorium † quā petitorium? Rn̄deo, Rō proprietatis facit ne simul ꝓponant̄. Rō

ordinis facit, vt possessoriũ pcedat. Est aũt ordo, vt ex hoc sciam⁹ ĩ iudicio pprietatis qs dẽat sustinere ptes actoris, & qs rei. Hoc ẽ qđ đt tex. C. de rei ven. l. ordinarij. q. d. Rõ ordinis hoc facit expressius. C. de interdic. l. ĩcerti. ibi, vt ex hoc ordine, &c. Sed si poneremus casũ, ĩ quo petitoriũ, & possessoriũ retinẽdæ ñ essent ɔ̃ria, tũc admitteret ɔcursus. d. §. nihil cõe. & de acq. poss. l. clã. §. q ad nũdinas. & plenissimè examinaui istã mãm ĩ d. §. nihil cõe. ¶ † Quæro,
3 vtrũ agẽti ĩterdicto a retinẽdæ possessionis obstet exceptio dñij?
a Et đt gl. qđ sic, si aduersarius ẽ paratus incõtinẽti pbare de dñio.
b Vide gl. istã. b Dy. ĩ c. q ad agẽdũ. ex. de reg. iur. lib. 6. tenet gl. ĩ oĩb⁹ interdictis, preterq̃ in interdicto recuperandæ. Idẽ vr̃ velle Dy. C. de edi. diui Adri. tol. l. 2. vbi gl. tãgit. Tangitur ẽt in l. fi. quo. bo. & in l. j. quo. leg. in eo qđ dicit Dy. de interdicto adipiscẽdæ, verum dicit. vt d. l. fi. quo. bo. & qđ ibi no. & d. l. 2. C. de edi. diui Adr. tol. & qđ ibi no. In eo verò qđ dicit hanc gl. non procedere in interdicto recuperandæ, nõ dicit verum simpl'r. Procedit. n. vbi illata est vera violentia, ita qđ possessor añ omnia restituẽdus ẽ, l. j. C. si p vim vel alio mõ. & C. ad l. Iuliam de vi. l. si qs ad se fundũ. secus in quasi violẽtia de qua loqtur C. vñ vi. l. cum q̃rebaẽ. & ibi gl. đt. Item in eo qđ dicit Dy. de interdicto retinẽdę posšõnis, nõ dicit verum, qa ɔ̃ casum, & gl. in l. si de eo. §. fi. de acq. poss. Posset tñ ĩtelligi dictum eius qñ ĩ cã posšõnis pbõnes essẽt vtriq; pares, vt tãgit p Ia. đ Are. & Cy. rfert C. vti poss. l. j. Dixi latissĩe ĩ d. §. nihil cõe.

ADDITIONES.

a ¶ Agenti interdicto. Vide alex. in consi. 94. 4. volu.
b ¶ Vide gl. istam. Adde Bal. in l. j. in prin. si de mom. poss. fue. app. & Bart. in §. nihil cõe. & in interdicto adipiscẽdæ, est gl. & Bar. & Bal. in l. j. C. quor. bon.

LEX XXXVIII.

a Quod legatur. a Species dẽt solui vbi est, quantitas vbi petitur, nisi aliud actum sit. h. d. Glo. hic summat istam mãm p duas qõnes. Prima vbi dẽat solui. Secunda, vbi dẽt peti res legata, & est gl. multum plana, & clara. Cy. refert eam. C. vbi fideicõmis. pet. l. j. & ibi est ista lex. Aduerte tñ quòd hic est quædam gl. parua. s. tertia gl. q̃ dicit qđ si actor vult rẽ perferri ad locũ vbi agit, non auditur: cuius ɔ̃rium dicitur in gl. magna, & bene probatur s. de eden. l. prætor. §. fi. cum l. seq. & l. si
b in Asia. §. i. ĩ. de po. & gl. b in l. cum res. in verb. transtulit. de leg. 1.

ADDITIONES.

a ¶ Quod legatur. Allegat Spec. in tit. de compe. iud. adi. §. 1. versic. quid si rusticus portans canistrum frumẽti, vendit decem corbes, debet in dubio expensis emptoris conduci.
b ¶ Et gl. Et Io. in l. cum res. in versi. transtulit. de leg. 1. & ibi vide de hac materia plenè per Bal. & Doct.

LEX XXXIX.

1 *Furiosus etiam habens dilucida interualla, non potest esse arbiter.*
2 *Iurisdictio acquiritur ignoranti.*
3 *Ignorans & absens potest iudex delegari.*

Cum furiosus. Valet qđ fit corã iudice furioso tpe, quo hẽt dilucida ĩterualla, nec potest
a furoris tpe pronunciare. a h. d. ¶ Opp. de l. cũ ptor. s. eo. Sol. Intelli-
1 ge hic de eo, q hẽt dilucida interualla, & addit gl. † vnum nouum verbum, qđ licet possit effici iudex furiosus, q hẽt dilucida inter-
2 ualla, tñ arbiter esse non potest. † Vltimò no. hic tex. quòd iurisdictio acquiritur ignoranti: ibi, neque eñ in adiiciendo, &c. Idem no. in l. priuatorum. C. de iurisdi. omn. iudi. dixi plenè in l. absenti.
3 de donatio. ĩ. in l. pen. de testa. milit. ¶ † Not. quòd potest delegari iudex, qui est absens, & ignorans.

ADDITIO.

a ¶ Pronunciare. Et quod dr̃, qđ furiosus nõ põt pronunciare, limita, nisi sñia lata à furioso, lata esset, qualiter tulisset homo sanę mentis. qa tũc lata tenet: & no. Doct. in c. 2. extra de cõsue. qđ sing. tene mẽti. Adde vt per And. Sic. cõsi. 60. vbi refert illud Valerij, de eo q erat furiosus, & fecit testm̃ tanq̃ sapiens.

LEX XLIII.

a Non quicquid. a Non omne, quod iudex potest, necesse habet facere. h. d. de hoc plenè in l. j. C. quomodo, & quando iudex. vbi vide.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Non quicquid. Vide Fel. in c. exceptionem. de excep.
1 *Iudex, qui non condemnat victum victori in expensis, vel in fructuum restitutione, tenetur parti.*

1 §. Iudex. Iudex qui omittit id, quod facere dẽt, punitur. h. d. ¶ Quæro exemplum. gl. † ponit, si non condemnauit victum victori in expẽsis, vt l. properandũ. §. sin autem. C. de iudi. Hoc autem intellige eo casũ, quo dẽat fieri cõdemnatio expensarum, quia nõ hẽbat iustã cãm litigãdi, ita tñ si hoc fuerit petitũ
a à parte, l. 4. §. hoc autem iudiciũ. ĩ. de dam. infe. & ibi dixi. Qñ tñ a in libello ex parte actoris petitur, iudex si nõ ɔdemnaret, tenetur, In reo verò dẽt peti: al'r nõ tenetur. Secũdò ponit gl. exẽplum in restõne fructuum, vt de fruc. & lit expen. l. pe. Quod ẽt intellige, si fuerit petitum, l. ædiles. §. itẽ sciẽdũ. ĩ. de ædi. edi. & d. §. hoc autem iudicium. Itẽ aduerte, qa tex. hic dicit, dolo malo. Quæro, qd si p imprudentiam: nã leges, q̃ dñt teneri iudicẽ, q p imprudẽtiã ma-

2 lè iudicauit, loquuntur de iudice faciente, nõ de omittẽte. † Itẽ q̃ro, qñ iudex omittit aliqd facere, qua actione ɔueniaẽ: An teneaẽ illa actione in factum ex quasi maleficio, de qua loquitur. s. eod. l. si filius. & insti. de obl. ex quasi maleficio. in prĩ. & l. ex maleficiis. §. si iudex. ĩ. de actio. & obl. & l. fin. de var. & extraor. cog. Quæ leges omnes vñr loqui in faciente, nõ in omittente. Tetigi in d. l. fi. de var. & extraordi. co. & l. j. C. quomodo, & qñ iudex.

ADDITIO.

a Pomã. Quando tamen. Vide Fel. in c. cum inter. de re iudi.

LEX XLI.

a In omnibus. a Qui tenentur ad diẽ, vel sub conditione,
b pñt ɔueniri ad pstandum cautionem. b h. d. ¶ Opp. de hære. vel act. ven. l. 2. So. dicit gl. ibi petebat qs satisda-
c re cum fideiussorib⁹, qđ nõ dẽt fieri: hic cauere nuda cautione. c Vnde vr̃ ꝙ glo. intelligit istam l. in cautione nuda. Certè si hoc esset verum, modici effectus esset ista lex, qa tantam cautionem habeo postea, q̃tã primò. iõ Doc. dñt, ꝙ dẽt intelligi de satisdatione cum fideiussoribus, ne sit vanũ ɔsilium huius legis. Ita pbaẽ in l. si creditores. đ priui. cred. facit C. de pcib. Impe. offe. l. vniuersa. Nõ ob. l. 2. de hære. vel act. ven. qa hic dicit tex. ex cã. Et cãm iustã intelligo, si debitor est suspectus, d. l. si creditores. sed ĩ d. l. 2. non suberat alia iusta cã, merito nõ cogitur. ¶ Item op. ĩ. de ɔdi. cau. da. l. dedi. in prin. Sol. dicit gl. ista l. loquitur ĩ iudiciis bonæ fidei: illa ĩ
d stricti iuris. d Et hoc idem vr̃ tenere gl. in d. l. 2. post prin. ĩ. Sol. ma. Veritas est, & hẽt lõcũ ẽt ĩ iudiciis stricti iuris, vt dixi in d. l. dedi.

ADDITIONES.

a ¶ In omnib⁹. Bar. & bal. in l. 2. in prin. sol. mat. tenẽt gl. ibi, q̃ vide. Sed Ang. & Imo. tenẽt cõtra ipsos. Primò inquãtũ dicebãt bar. & bal. ꝙ in cõtractib, bonęfidei, indistinctè dẽbat pstari cautio, q ipsi dixerũt cõtra casum h⁹ l. i ßi. q vult ꝙ ñ sufficiat pẽdẽtia dilationis, sed ex cã tñ, & ñ aliter. Præterea cõtra ipsos facit d. l. 2. in prin. ĩ. sol. mat. fm vnã expõnẽ cõiter verã, & iõ Ang. dicebat, ꝙ tã in bonæ fidei, q̃ in stricti iuris, nunq̃ dẽtur cautio, nisi ex cã, hoc est si eueniat suspicio. l. si creditores. hic allegata, & nulla est dñia inter contractus stricti iuris, & bonæ fidei: & hãc tenet bar. hic, & gl. & hoc nisi esset debitum ex vltima voluntate, quia tũc ĩdistinctè caueẽ. l. j. vt leg. no. cau. & bar. in l. oẽs. s. q. satis. cog. Itẽ fallit, nisi talis dilatio ẽet inducta à lege miserationis cã, l. si cõstante. §. quotiẽs. & §. si vxor. sol. ma. & l. si debitori. de iud. & qđ no. gl. parua. hic. & vide in l. q̃ sitũ. de pignori. & qđ hr̃ in l. gñaliter. de epi. & cl. & istud ibi tenet Imo. & vide oĩno bal. limitantẽ in l. vniuersa, hic alleg. & bal. d. l. 2. in prin. vbi ponit materiam. De hoc per bal. in l. si finita. §. eleganter de dam. infe. & ibi idem Io. de Imo. reprobat bal. in multis, quod not.
b Claud. ¶ Cautionem. Et ista cautio habet locũ ẽt qñ q s teneẽ ad factum, vt vult bar. in l. seruum quoq;. §. pen. s. de procur. bar. in l. 3. de condi. cau. dat.
c ¶ Nuda cautione. An hæc lex habeat locũ in nuda cautione, hanc tñ sequi vr̃ Bal. in l. si finita. §. eleganter. de dam. infe. & imo. & ĩ l. si prius. de ope. no nũc & adde bar. in l. 2. in prin. sol. mat. bar. oĩno in l. 3. §. nũc de effectu. de lib. leg. & ꝙ ista lex intelligaẽ in cautione cũ fideiussione, tenet bar. & oẽs, & ibi ipse refert in l. si cõstante. sol. mat. & in d. l. si creditores. loquunẽ qñ erat dilatio cõcessa ab hoĩe: qa tũc cã cognita satisdaẽ, vt hic, & ibi. Aut loquimur ĩ dilatione legali cõcessa ẽt à lege aiata, vt à Principe. & tunc indistinctè satisdãdum est, vt d. §. quoties. & l. vniuersa. hic alleg. Idẽ dicit in dilatione data ab hoĩe, q succedit in locum dilationis legalis. Et dũ hic rñdet ad l. 2. de hæred. vel act. ven. hoc in terminis tenet gl. in l. inter eas. in gl. fi. qui satisd. cog. & ẽt hic in gl. fi. per legem, quã alle. Et adde ꝙ debitor, q est recessurus, teneẽ satisdare, vt tenet gl. in l. pe. de bo. qũ lib. Ita alle. bal. in c. 1. §. si quis vero, de pa. iur. fir. & vide gl. Cy. & bal. ĩ d. l. 2. C. de hær. vẽ. Addẽ vt p Pau. đ Ca. cõs. 69.
d Claud. ¶ Iuris. Et ibi vide bar. aliter distinguẽtẽ post illã gl. & ibi per nouis.

LEX XLII.

Si vxor. Non eget summario. Istam legem intellige, quando matrimonium fuit contractum Romæ: secus si alibi. Ita videtur sentire glos. & ita dicunt Doctores.

LEX XLIII.

Eum qui. Qui promissit aliquid certo loco, post morã potest vbicunque conueniri. h. d. vt dixi ĩ. de eo qđ certo loco, l. j.

LEX XLIIII.

1 *Sñia in crimin. lib. non est differẽda in præsentes propter cõtumaces, nec ecõtra.*

Non idcirco. Si iudicium ɔ̃ plures ceptum est simul pt respũ vnius sententiari, respũ aliorum dif-
1 ferri. h. d. Per legem istã dico, † qđ qñ fit inquisitio, vel producitur accusatio ɔ̃ plures reos: si aliqui sunt contumaces, & aliqui sũt
a præsentes, non debet differri sententia a ferenda in contumaces propter præsentes, nec ęconuerso, tene menti.

ADDITIO.

a ¶ Differri sententia. De hac q. vide in l. de vnoquoque. in prin. de re iudic. & in l. ẽt. §. j. in fin. s. de minori. Et ad hanc l. vide no. per Bal. in auth. si oẽs. C. si vt se ab hæred. absti. Et Bar. in auth. sed cũ testator. ad legem Fal. & Bar. limitat hic in crimine adulterij, secundum Cyn. in l. 3. C. de sepul. viol.

§. Cum postea. Quacũq; parte iudici litigator detegatur seruus, iudicium est nullum. h. d.

LEX XLV.

Argentarium. Habuistis supra eodem. l. hæres absens.

§. Nomine. Sententia lata p iudicem vnius terræ potest mãdari executioni p iudicem alterius terræ. h. d. De ista mã dic plenè vt in l. à diuo Pio. in princ. ĩ. de re iudi.

LEX XLVI.

Iudex. Furor non tollit iurisdictionem, sed impedit executionem.h.d.

LEX XLVII.

Obseruandum. Petitus à parte vna nō est dandus iudex, ni si ex causa.h.d. Dicit glo. quòd hoc debet intelligi, qñ vtraque pars est præsens: secus si illa tantū
a quæ petit.a Et ita seruatur in curia Romana.

ADDITIO.

a ¶Quæ petit. Vide Fel.c.cum olim.de re iudi.

LEX XLVIII.

a b Pars literarum. a Qui sunt in maiori magiſtatu, durante officio conueniri non pñt b h.d. ¶Op.ĵ.de iniur.l.nec magistratibus.& ad legem Aquiliam.l.quēadmodum.§.magſtatus. Sol. hic loquitur de maioribus magistratibus. ¶Oppo.de l.iubemus.C.ad leg. Iuliā rep. Sol. ibi loquitur, qñ delinquit in officio. Itē opponit C. vbi senatores vel cla. l. 2. Sol. ibi loquitur de his, qui hñt dignitatem sine administr͞one.

ADDITIONES.

a ¶Pars literarum. Et hanc l.& similes limita non habere locum in officialib. perpetuis, s͞m Bar.in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.de no.oper.nunc.& idem si sit positus ad bene placitū, vt ibi per Bar.& not.adde. glo. in auth. vt diffe.iud.circa fi.in ver.eū qui.& no.gl.in l.2.s͞.de in ius voc.& ibi Bar.& vide Spec.in tit.de actore.ver.item illustris.& quid in criminalibus, vide in l. nulli. C. quo.app.non reci. Adde ꝙ etiam maximi magistratus conueniuntur durante officio, qñ faciunt aliqd contra iurisdictionem superiorum, l.si appellationem.C.de appellatio.& ibi Bal. Adde, vt per Roma.consil.415.

b Claud.¶Non possunt. A priuato, sed ab alio magnate sic.tex.quē ibi no.bar. in l.vnica.ne fisc.rem, quam vend.euin.li.10.C. Quid āt, si consules, vł priores volunt cogere iudicem, vel magistratū ad aliquid, an durante magistratu possint, vide bar.in l.si tutor.ĵ.de auth.tut.& refert Alex.in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori ĵ.de oper.no.nun.ita dicit singulariter Bal.in l.j.§.quies.s͞. de offi.pfe.vrb.ꝙ si iudex videt aliquos rixantes, & non se interponat, pt deponi. Itē ad limitationē hꝰ legis vide plura p Fel.i c.legebāt.de maior.& ob.

LEX XLIX.

1 *Sententia lata contra emptorē, an possit mādari executioni in bonis vēditoris.*

Venditor. Qui vendit ad alium defendendum, non pōt allegare priuilegium sui iudicis. h.d. Not. istū
a casum. Idem in l.j. C. vbi in rem actio. facit ad quæst.a quam dis-
1 putaui, † vtrū venditor, qui defendit emptorem, possit peteř cām ꝓmitti ex persona sua, ex forma statuti loquentis, ꝙ causę inter consanguineos compromittantur, cum ipse sit consanguineus, & alius q defendit, nō. De quo dicā in l.procurator ad exhibendū.§.j.ĵ. rē rat.hab. vbi me remitto ad dicta p me in disputicip. Pisanæ ciuitatis consiliū. versi.9.probatur, &c. No. glo. hic ibi in fi.& sic fortè de rebus, &c. quę gloss.innuit, ꝙ s͞nīa lata contra
b emptorem possit mandari b executioni in bonis venditoris. Qđ qualiter intelligatur, dixi in auth. qua in prouincia. C. vbi de cri.
c agi opor. Tangā in l.si procuratorem.§.si ignorantes.ĵ.manda. c

ADDITIONES.

a ¶Quæstionē. Idem facit, si cōparet clericus in cā euictionis ad defensionē rei, an possit allegare priuilegium fori g.tñ dicit ꝙ sic, 11.q.j.clerico, & Spe.i ti.de primo & secundo decreto.§.restat.verſ.quid si dn̄s.& qđ hř in l. fi.ĵ.de nox.sed Gul.de Cug.vř tenere cōtrariū, auth.si clericus.de epis.& cle.& per Doct.hic, per Io.And.& Ant.in c.qm̄ frequenter.§.ꝙ si super. vt lite nō contestata.per Ang.& Imo.in l.non solū.§.quod vulgo.de vsucapio. Adde quod Pau.de Cast.in fi.cons.69.dicit, ꝙ bald.in pluribus locis tenet cōtra bar.in q. formata hic.& cum eo videtur transire.

b ¶Possit mandari. Vide Bal.in l.fi.de asser.tol. Sed quid econtra, vide bal.in l.j. in fi.C.vbi in rem actio.

c Claud.¶Manda. Istam legem, & similes, quæ volūt, ꝙ inspiciatur forus emptoris, limita fisco vendente in casu singulari secundum Bar.in l.si minori.secundum verum intellectum glo.ibi, C.de iure.fisci.lib.10.

1 *Nuncius, qui habuit commissionem a iudice citandi, & moriatur iudex: tamē potest citare sine aliquo præcepto successoris.*

1 §.Iudices. No.† ꝙ si nuncius habuit in mādato citandi aliquem, & pendente citatione iudex moriatur, ꝙ possit citare sine aliquo ꝓcepto successoris, & valet citatio: quod tene mēti, & tenet hic gl. ꝙ sicut p mortem delegantis iurisdictio delegati expirat, ita si non moritur, sed alio delegato officium primi delegati finitur. ¶Quæro, iudex commisit nuncio ꝙ faceret
a executionē, & ante factam executionē iudex moritur, a quid iuris? Dixi in l.fundi.de acq.poss.dic vt l.more.s͞.de iuris.om.ind.

ADDITIO.

a ¶Iudex moritur. Commissio citationis non expirat morte iudicis. vide quę scripsi post Imo.in l.fundi.de acq.poss.

LEX L.

1 *Hæres ex contractu defuncti vbi conueniri possit.*

Si fideicommissum. Heres non cogitur rñdere, nisi vbi est maior pars hæreditatis.h.d. ¶Opp. imò hæres dēt cōueniri, vbi defunctus debuit,
1 vt l.hřs absens.in prin.s͞.eo. Sol. ibi† qñ cōuenitur ex ꝯt͞u defun
a cti, a hic qñ petitur fideicommissm̄, qđ à defuncto nullo modo peti potuit. Vnde non inspicimus, vbi defunctus conueniri debuit: sed vbi debuit conueniri hřs, quod indubitanter est, vbi est maior pars hæreditatis, vt hic. Item, vbi per testatorem est collata solutio, vt hic in 2.r͞nso, tacitè vel expressè, vt ĵ.eod.l.sed & si susceperit.§.2. Item, vbi hæres habet domicilium. s͞. ead.l.§.pen. domicilium ergo testatoris in hoc non attenditur: sed in contractibus secus, d.l.hæres absens.

ADDITIO.

a ¶Ex cōtractu defuncti. Idem tenet Io.in l.cum res.de leg.1.in prin.& ibi et uide ipsum ad habendum veritatem. gl.l.quod legatur. s͞. eod. contra quam glo.in vno tenebat Cyn.& vide pro limitatione l.quod legatur. Bar.& Doc. in l.cum seruus.in prin.& in d.l.cum hæres.de leg.1.

§.Tractatum. Aes alienum totum patrimonium respicit, nisi sit onus alicui rei iniunctum.h.d. Tene menti hunc tex. facit ad hoc l.ex facto.de hær.instit.& l.j.§. si hæres. ad Treb. cum si. ¶Oppo. hic loquitur in patrimonio, quòd est Romæ, sed Roma est cōis patria: ergo poterit ibi conueniri, hac exceptione non obstante. Sol. dicit glo. hic se retulit Iurisconſ.ad id, quod esset in aliis ciuitatibus, etiam si Roma non esset cōis patria. Vel sol. dicit glo. quod Romæ conueniebatur ideo: quia erat ibi maior pars hæreditatis, seu bonorum, non ratione cōis patriæ. ¶Querit glo. quid si bona illius loci quis hřet tm̄ obligata? Certè dicit glo. quod de hypoteca non est curandum, quia ꝑpter hoc de bonis obligatis non est necesse solui, imò remanet obligatio personalis, quæ respicit totum patrimonium.

§.Sed & rescriptum. Heres potest conueniri, vbi ꝓprium domicilium habet.h.d.

§.Quoties. Exceptioni fori quis vř renunciare incipiendo soluere, vel paciscendo, vel iudicium suscipiendo.h.d. ¶Opp. ꝙ licet iudicium sit ceptum in vno loco, ñ ꝑiudicat quin possit ad alium redire, vt l.argentarium. in fi.s͞.eo. Sol. dicit gl. ibi loquitur in actore, hic in reo, vide glo. Certè Domini, tam ex parte actoris, q̄ ex parte rei, vbi ceptum est iudicium, ibi finem accipere dēt, l.vbi acceptū.s͞.eo. Nō ob.d.l.argentarium, qa ibi de necessitate reditur ad alium iudicē pro executione, non pro persecutione eiusdem instantiæ, vt ibi vidistis: tñ istam gl. no.

LEX LII.

a b Sed & si susceperit. a Quæro, dicitur hic, sed & si susceperit: qualiter intelligitur, b suscipere actionem? Gl. dicit per lit. contest. ñ puto quod sit necessaria litis contestatio, sed eo ipso quod alias exceptiones opponit, vř in iudicem consentire, vt hic dicit tex. expressè, & in c. iter monasterium, ex. de re iud. dixi in d.l.vbi acceptū, & l. non vř.s͞.e. Et pdicta intelligas, nisi p errorem omiserit. vidistis s͞.eo.l.2. circa prin.

ADDITIONES.

a Poma.¶Sed & si susceperit. Circa materiam hꝰ legis vide per Cano. i d. c. inter monasterium. De re iudi.& Practi. Papi. in forma opp.cōtra iud. suspe. in glo.in versi.non fuisse iudicem competentem.

b ¶Qualiter intelligitur. Limita hanc l.vt intelligatur, vt scripsi post Bar.in l. quidam.de re iudi.& vide quod no.Bar. in l.eleganter.§.si quis post.de cōdi. indeb.& Ang.hic. Sed vtrum per contumaciam dicatur consentire in iudicem.vide Bal.in l.j.C.de iurisd.omn. iudic.& l. si qui ex consensu, de episc. aud.& Bar in l.non videtur.la j.s͞.eo.

1 *Testatoris voluntas ex genere comparationis præsumitur.*
2 *Frumentum quando est relictum, ad quam mensuram debeat solui.*
3 *Solutionis locus ex qualitate personæ præsumitur.*
4 *Modicum dicitur respectu personæ dantis.*
5 *Scholari relictum in subsidium sui studij, debet ei in studio solui.*

§.Si libertis. Si ex qualitate rei relictæ, vel personæ eius cui relinquitur præsumatur testatorem certo loco solui seu dari voluisse, ibi hæres se defendere dēt. h.d.
1 ¶† No tex. quòd ex genere cōparationis præsumimus voluntatem testatoris. Pro huius declaratione quæro, quid est ergo dictum tesseras? dicit gloss. quòd erant vasa, quibus mensurabantur frumenta Romę tantum. Ista gloss. videtur intelligere, quod testator reliquerit vasa frumentaria. Illud enim, quod dř, ex genere comparationis, debet intelligi, id est, facta comparatione rei, quæ relinquitur ad vsum ipsius, qui non potest esse nisi Ro
2 mæ. Tu potes intelligere, quod † reliquerit frumentum ad illam mensuram. Vnde cum mensuræ sint diuersæ, secundum diuersas regiones, videtur intelligere, vt soluatur in ea regione, vbi illa mensura vsitatur, tunc expone, ex genere comparationis, id est, ex modo quo vendetur, quæ mensura est ibi, non alibi. Et eodem modo hic est mina frumenti, vbi est ista mensura. Et eodem modo in aliis ciuitatibus, vbi mensuræ variantur. Tertio modo potest intelligi, aut testator reliquit simpliciter, aut iubet aliquid comparari, vel emi. Primo casu procedat quòd debet peti, tibi est maior pars hæreditatis. Secundo casu debet peti, & solui, ubi est legatarius. & hoc colligitur ex eo quod testator emi mandanit, quia nō curat quòd hřs det de suo, sed vult quod comparet. Et hoc quod dicit, ex genere comparationis, legitur in gloss. alio modo, si testator relinquit ob causam alimentorum aliquid præstandum vbi est legatarius, & secundum hoc erit duplex ratio huius legis. Et quia iussit comparari, quia reliquit

3 reliquit in cām alimentorum. ¶ † Secundò no. φ ex qualitate p
sonæ p̄sumitur, vbi debeat solui. facit ad ea, q̄ dixi vobis in l. item
4 illa. de consti. pec. ¶ Item not. † φ modicum dr̄ respectu persona
rum. Nam si vnus rex daret duo millia florenorum, modicum
diceretur, vide glo. facit ad ea, quæ dicam vobis in l. admonendi. ꝫ.
5 de iureiu. facit hæc lex, φ † si certa quantitas relinquitur scholari,
in subsidium sui studii, debeat sibi solui in studio.

1 *Forensis, qui est meus inimicus, si venit in istam ciuitatem, quando possum petere ab eo cautionem, ne me offendat.*

§. si ea res. Si petatur species vbi est, vel petatur cautio, exceptio, φ alibi sit maior pars hereditatis, non obstat. h. d. ¶ Oppo. dicitur hic, φ p̄ot peti satisdatio. Contrà, quis non p̄ot ꝯueniri, vbi non sortitur forum aliqua ex causis notatis in l. hæres absens. s̄. eod. sed ista est huiusmodi: ergo, &c. Sol. intellige quod hic petatur cautio pro re legata, quæ ibi est. Vn̄ sicut ibi posset ꝯueniri actione in rem, ita p̄ot peti satisdatio, & sic facit
a ad q. a † Aliquis est meus inimicus forensis: venit in ciuitatem istā,
1 vtrum possim ab eo petere cautionem ne me offendat? Certè nō: quia adhuc non fecit aliquid, propter quod hic possit conueniri. Fallit, si hic multum cōuersaretur, l. 2. C. vbi de crimi. agi oportet. & quod ibi not. Cy. in l. j. C. vbi sena. vel cla.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Et sic facit ad q. Vide remissiuè in l. 2. sol. mat. Fel. in rub. de treu. & pa.

LEX LIII.

Vix certis. In causis, q̄ pertinent ad statum serui, & in quibusdam, q̄ pertinent ad vtilitatem publicam, p̄t inter seruum, & dn̄m ꝯsistere iudiciū. h. d. ¶ No. casus, in q̄bus inter seruum & dn̄m p̄ot esse iudiciū. alios ponit glo. quam not.

LEX LIIII.

1 *Vna causa dicitur maior aliis causis altero ex quatuor modis.*

a Per minorem. a Ista lex non eget summario. ¶ Quæro exempla huius legis. Breuiter vos debe
1 tis scire φ † vna cā dicit̄ maior alia multis modis. Primò rōne ꝯtingētiæ, q̄a vna sic alterā ꝯtigit, φ s̄ūt iuicē p̄iudiciales, vt q̄a ē q̄stio d̄ p̄prietate, & fructib. & tūc p minorē n̄ fit p̄iudiciū maiori: q̄a i illa pricipr̄ itētata venit examinādū q̄d dicit̄ i sc̄da. Itē p̄t itelligi hic dū d̄t, minorem cām ad se trahi. De hoc loq̄t l. fundi. & l. fundū. ꝫ. de excep. & hæc est vna lect. Qn̄q; dr̄ maior rōne authoritatis, vt petitio h̄ditatis, de qua loquitur l. si q̄s libertatē. ꝫ. de pet. hær. Et hoc modo potest intelligi hic. Nam pars maior trahit ad se minorem, quo ad aliquod p̄iudicium, vt videbitis hic. Tertio mō dr̄ maior, quia in ea vertitur res magni p̄iudicij. Et hoc mō dicuntur omnes causæ status præiudiciales, vt §. p̄iudiciales. Insti de actio. & hoc etiam mō potest intelligi hic, q̄a pendente cā status aliæ non possunt agitari, l. ordinata. de. li. cā. q̄a illa maior minorem ad se trahit, & sibi præiudicat, vt l. n̄ id circo. s̄. eo. & d. l. ordinata. Quarto modo potest dici ratione cuiusdā præeminentiæ, vt sunt causæ criminales, quibus pendentibus debet supersederi in ciuili, l. fin. d̄ ordi. iud. & hoc ēt mō potest intelligi hic, & tunc exponemus minorem cām ad se trahi, vt super ea supersedeatur interim. Not. φ absolutoria lata in vna pariat exceptionem rei iudicatæ in alia.

ADDITIO.

a ¶ Per minorem. Et ad hæc, quæ ibi habentur, vide glo. & Doct. in l. si quis libertatem. ꝫ. de pet. hær.

LEX LV.

Edictum. Si omnes termini non sunt dati, nouus iudex d̄et eos p̄ficere, nec tenet̄ aliquid superaddere:
a sed si oēs sunt dati à p̄decessore, ipse nouam dilationē dare d̄et, a h. d. Sic ēt si moritur litigator, d̄et h̄rdi noua dari dilatio. Tene
b menti gl. q̄ dicit, b successori dabitur vnū, &c. Hæc lex sine dubio obtinet in dilationibus expectatoriis. Sed q̄d in dilationibus quæ dantur ad p̄bandū, vtrū nouus iudex debeat dare nouam dilationem? Diximus in l. fi. s̄. de feriis. gl. tamen videtur tenere φ sic. nā l. oratione. quam gl. allegat, loq̄t in dilatione data ad p̄bandum.

ADDITIONES.

a Debet. Vide bal. post glo. in l. consentaneum. in 6. no. C quō, & quādo iudex.
b ¶ Quæ dicit. Quod hic dicit, vt per glo. & bar. φ etiā in dilationibus p̄batoriis debet etiā dari noua dilatio, intellige, nisi t̄pe officii prædecessoris esset præclusa via probandi, vt quia in causa esset conclusum, s̄m Dy. in regula, q in ius, & idē sentit hic bal. in dilatione expectatoria, quia sn̄ia erat præclusa, non d̄et dari noua dilatio, vt quia factis legitimis citationibus erat deuentū ad sn̄iam bāni in criminalibus. Et ad istā vide oīno. p Doct. i c. licet. de accu.

LEX LVI.

a b Licet. a Ratihabitio retrotrahitur, b & ꝯfirmat iudicium cagitatum p falsum procuratorem. h. d. ¶ Not. φ ratiha
c bitio retrotrahitur. Quidam Doc. intelligunt istā l. q̄n sn̄ia esset lata ꝯ eum, qui ratum haberet: secus si pro eo, l. si tutor. C. in quib. causis in integrum resti. nō est neces. vbi gl. videtur q̄d sit speciale
d fauore minoris, tamē tex. hic generaliter loquitur: d & gl. etiā intelligit in obtinente, l. si mater. §. hoc iure. ꝫ. de excep. rei iud. Item
e gl. intelligit legem istam e in illo, qui non erat procurator, potestatū esse: aliàs secus, vide eam, & not. facit ꝫ. de acq. poss. l. j. §. ceterum. Ratio est in p̄ōptu: quia hoc negotium peccat ī alio q̄ in consensu, ideo consensus superueniens nil operatur, & sic ratihabitio ad hoc se non extendit. Facit s̄. de offi. proconsul. l. obseruare. in fi. & quod no. per Dyn. in c. ratihabitio. extra, de reg. iur. lib. 6. & per Cyn. in l. fi. ad Maced. ¶ Quærit glo. quid si iudex, tollit sententiam, qui non erat iudex, an sententia validatur, si de
f legans approbat? Glo. hic vr̄ dicere φ nō, & bene. ¶ Idē no. in l. 2. f de iure fisci. & per Inn. in c. prudentiam. de offi. deleg. & hoc verū q̄n erat defectus iurisdictionis, aliter quam ex consensu partium. Sed si solum deficiebat iurisdictio p̄p consensum partium, tunc ratihabitio posset confirmare: quod dic, vt plenè no. C. vbi de cri. agi oport. l. j. p̄ gl. tangitur in l. j. C. qui pro sua iurisdi.

ADDITIONES.

a ¶ Licet. Circa istam l. vide quę no. Fel. in c. nonnulli. §. sunt & alij. de rescript.
b ¶ Retrotrahitur. Vide Bar. in l. obseruare. de offi. proconsulis.
c Claud. ¶ Iudicium. Ad intellectum, & limitationē huius legis, vide Fel. in c. nonnulli. §. sunt & alij. de rescrip. & vide eundem remittentem se in c. ex parte Decani. eo. tit. vbi dicit, φ pars d̄et protestari, φ non intendit litigare, nisi si, & quatenus esset sufficiens mandatum, & de hoc est bonus tex. in l. inter quos. §. alieno. & ibi hoc no. Bal. Ang. Imo. & alij, ꝫ. de dam. infect. Cæpol. in cautela, incip. licet regulariter. Item Ang. intelligit hāc legem, etiam vbi requiritur mandatum speciale. & vide ad hoc Fel. in d. §. sunt & alij.
d Poma. ¶ Generaliter loquitur. De ista gl. vide Bal. in l. Iulianus. qui satis. cog. Imo. in l. 2. §. voluntatem. sol. mat. & in l. sæpe. de re iud. & c. cū in iure peritus de offi. deleg. hæc tamen limita, vt nō p̄cedant, q̄n aliquid esset gestum per falsum procuratorem coram Principe, vel senatu ipsum Principem repreſētante, tunc enim non valet ratificatio. Ita bal. in l. falsus. de furtis. sequit̄ Paulus hic, limitatio tamē Bal. reprobatur per Cardi. Panor. & Imo. in c. nōnulli. §. pen. de rescrip. & circa hoc vide Ias. in l. licet. C. de procurat.
e ¶ Intelligit legem istam. Per Inno. in c. ex parte Decani. de rescript. per Abb. in c. 1. de re iudi.
f ¶ In l. 2. Vide Bal. in l. j. C. si à nōn competenti iudice.

LEX LVII.

Tam ex contractibus. Mortuo filio, instantia inchoata cum eo, transit ad patrem, licet actionis qualitas alteretur. h. d. Not. de hac translatione iudicij, videbitis ꝫ. fam. ercis. l. in iudicio. Dixi plenè in l. si eū hominem. ꝫ. de fideius. ¶ No. φ translatione iudicij potest qualitas actionis alterari. Simile in l. seruus. de his qui not. inf. ¶ Oppo. quod actio ex delicto non datur de peculio. l. licet. §. Idem scribit. de peculio. Sol. intellige de peculio, idest quantum ad eum peruenit, seu versum est, seu quatenus est in peculio, non de trāslatione, quæ fit de procuratore in dominum.

LEX LVIII.

1 *Iurisdictio iudicis delegati reuocatur, etiam post litem contestatam.*
2 *Delegatus à vicario episcopi prohibetur ab episcopo, ne iudicet: idem in delegato ab assessoribus potestatis.*
3 *Delegatus à potestate Assisij non p̄ot prohiberi ne iudicet per rectorē Ducatus.*
4 *Iudicium an soluatur si delegatus est effectus socius delegantis in iurisdictione, aut habuerit parem iurisdictionem.*

a Iudicium soluitur. a Hæc lex ponit tres casus, in quibus iudicium soluitur ex parte iu
1 dicis, quam l. no. ex eo quod hic dicit iudicium, apparet, † φ lis erat contestata, & sic post lit. contesta. p̄ot reuocari iurisdictio iudicis delegati: licet procurator reuocari non possit: ita tenet gl. &
2 oēs. Venio ad secundam partem, & quæro, † quis est ille, qui h̄et maius imperium in eadem iurisdōne? R̄ndeo: si ponimus ep̄m, vł
b eius vicarium, poterit. n. vetare episcopus, b ne iudex delegatus ab eius vicario iudicet. Vel pone in potestate, & eius assessoribus, qui assessores h̄nt iurisdictionem ex forma statutorum, licet Potestas
3 in eadem iurisdictione habeat maius imperium. † Sed quid diceres de iudice delegato à Potestate Assisij: an possit vetari
c ne iudicet c per rectorem Ducatus, vel præsidem prouinciæ? Dubito

ADDITIONES.

a ¶ Iudicium soluitur. Adde Bar. in l. more. de iurisd. om. iudi. & ibi subdit etiā vnum no. verbum s̄m Gul. & in l. à iudice. C. eo. & in c. cum Bertoldus. de iud. & iste tex. facit ad no. q. de qua per bal. in c. 1. §. ad hoc. de pac. iura. firman. vbi latè. vide per eum. Et adde quod not. in c. cæterum. de iudi.
b Claud. ¶ Episcopus. Et not. quòd non solùm reuocatur mandatum delegātis expressè, sed etiam tacite, Puta si princeps vel superior sciens causam delegatam, ex certa scientia incipiat de causa cognoscere: ita singulariter Inn. in c. intimasti. de appel. & c. cum M. de constitu.
c ¶ Vetari ne iudicet. Adde quod nō. bal. in l. 1. C. quō, & q̄n iudex. & ibi dicebat, φ p̄ot superior inhibere inferiori, ne iudicet, si inferior recognoscit iurisdictionem à superiore, allegat ad hoc q̄d h̄r hic. si aūt ab alio h̄et iurisdictionem, tunc inferiori à superiore non p̄ot inhiberi, & no. Inn. de offi. dele. in c. volentes. Archi. 11. q. j. de persona. Vn̄ Fed. de Sen. consuluit, φ si clericus cōtra laicū corā iudice seculari p̄ducit falsos testes, & proinde accusat̄ de falso corā episcopo, φ episcopus p̄p pendentiā litis falsi, nō propterea p̄t inhibere iudici seculari, ne fungatur partibus suis, quamquam accusatio falsi sit p̄iudicialis & maior, tamē hoc accidit p̄p diuersitatem magistratuū, quorum quilibet habet iurisdictionem principalē, & diuersi fori. & si ep̄s p̄pter hoc excōicaret iudicē secularē, excōicatio est nulla, cū à præcepto inualido incipiat, s̄m Fed. de Sen. q̄d est no. s̄m Bal. in d. l. j. an āt maiori iudice superueniente minor debeat silere, vide Bar. cum ibi no. l. 4. §. si tam vicinum. ꝫ. de dam. infe. Et ad ea, quæ dixi s̄. vide quod dixi in l. si expressim. de appel.

Dubito: nã hæc lex loquitur in eadem iurisdictione, sed eorum iu-
4 risdõ est separata, licet vnus subsit alteri. ¶ † Venio ad vltimũ rñ-
sum, & q̃ro exemplum. Rñdeo, pone in duobus, q præsunt eidẽ tribunali, l. j. §. de offi. ꝯsul. tunc. n. si vnus consul delegauerit, & iudex delegatus sit effectus postea socius eius, iudicium soluitur, vt hic, qa in eadem iurisdõne est effectus socius: Secus fortè, si efficeret̃ ęqualis iurisdõnis, non tñ esset eadẽ. Exemplũ, si iudex de-
a legatus a ab epõ esset effectus eps alterius diœcesis. Vel pone, in ciuitate ista Potestas, & capitaneus, hñt iurisdictiones diuersas, tñ sunt pares: qa qlibet tantũdem pt. Vñ si ꝯtingeret, qđ iudex delegatus à ptãte efficeret̃ Capitaneus, ñ ꝑpterea solueret̃ iudiciũ, qa nõ est eiusdẽ iurisdõnis, sed alteri⁹ paris, arg. s. de offi. eius cui manda. est iuris. l. & si ptor. tex. n. hic reqrit, ꝙ sit eiusdem imperij.

ADDITIO.

a ¶ Si iudex delegatus. Limitatur hæc lex quãdo delegatus ante reuocationẽ fuisset excommunicatus, secundum Inno. in c. licet vndique. de offi. deleg. & in c. intimasti. de appel. & an reuocans in casu huius l. ex eiusdem actis iudicet, vide Bal. in l. edita. in repet. Poru.

LEX LIX.

Si locus. Ille qui delegat iudicem, intelligitur in loco soli-to delegare.

LEX LX.

a **Mortuo.** a Mortuo delegato, instantia redit ad delegantẽ, qui potest illum subdelegare. h. d.

ADDITIO.

a ¶ Mortuo. de materia gl. hic vide in l. si expressim. in prin. de appel. & qđ no. Inno. in c. intimasti. de appel. & quod duret instantia, probat tex. in l. pen. & ibi Bald. C. de peda. iud.

LEX LXI.

1 *Iudicio etiam coram arbitro videtur omne id comprehendi, quod sub petitione proponitur, nisi forma compromissi repugnet.*

2 *Libellus, peto talem hæreditatem, saluo quod in iudicio non veniat talis domus procedit.*

1 **Solemus.** † In iudicio venit oẽ id, quod sub petitione proposita põt comprehendi, nisi ꝯrium actũ sit h. d. ¶ Op. imò nõ venit, nisi qđ ẽ actũ, l. si cũ dies. §. plenum. s. de arb. Solue vt in gl. qđ aliud ĩ arbitro. Tu dic, verũ est ĩ compromisso, qđ dicit gl. sed in libello dato coram arbitro, ẽ idẽ qđ ĩ libello dato coram iudice, nisi forma cõpromissi repugnet. Vnde si ꝯpromissum esset de hæreditate, & libellus gñalis datus esset coram arbitris, idem esset ac si corã iudice. facit s. de arb. l. de rebus. ¶ Op. si de vno dabitur libellus, de alio iudex poterit iudicare: qa venit etiam illud, de quo non est actum, vt veniret: ꝯ de l. vt fundus. cõdiui. & C. de fideicom. lib. l. fi. Sol. intellige hoc de his, quę sub petitione proposita non possunt comprehendi. Et ex hoc no. quod
2 † ꝓcedit talis libellus, peto à te hæreditatem talem, saluo quod in hoc iudicio non veniat talis domus. Casus est hic.

a **§. Latrunculator.** a Iudex maleficiorum non potest cognoscere de causis pecuniariis ciuilibus.

ADDITIO.

a Latrunculator. Dic vt no. in l. interdum. §. qui furem. j. de fur. & in l. pen. j. de cal. per Inno. in c. cum oportet. de accu. & dicit hic Bal. ꝙ iste latrunculator poterit dare curatorem ad causam criminis, facit ꝙ not. in l. clarum. de authoritate præstan. adde Ang. in prin. Institu.

LEX LXII.

Inter litigantes. In iudicio oportet qđ sit actor, & reus. h. d. quam l. not. & tene menti.

LEX LXIII.

Recte. Defendere debet quis per seipsum, vel per alium cũ satisdatione iudicatum solui. h. d.

LEX LXIIII.

Non à iudice. Interesse contra dolosum æstimatur secundum iuramentum.

a **§. Si quis alio.** a Cautio iudicatum solui in vna instantia interposita, non committitur, si ex alia instantia iudicetur. h. d.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Si quis alio. Vide Roma. consi. 210.

LEX LXV.

1 *Statutum de dote lucranda per virum vxore prædecedente, attenditur consuetudo loci domicilij viri, & non loci contractus dotis.*

a **Exigere.** a In ꝯtu dotis hoc est speciale, ꝙ non inspicimus locum ꝯtus, sed locum, vbi vir habet domiciliũ h. d. ¶ Opp. ꝙ debeamus inspicere locum ꝯtus, l. hæres absens. §. j. & l. omnem obligationem. s. eo. Sol. dicunt quidam, qđ hic non dicitur de loco ꝯtus, sed de loco conscripti instrĩ. Et sic pone ſm eos tria loca. s. locum domicilij viri, locum ꝯtus, & locum scripti instrĩ. Et isto casu no. qđ locus instrĩ scripti non inspicitur, si alibi celebratus est ꝯtractus: sed licet hoc sit verũ in se, non congruit
b huic l. quia nõ poneret aliquid speciale in dote, b qđ hęc l. expres
c se vult facere. Vnde alij c dñt qđ locus scripti instrĩ, & locus ꝯtus erat vnus, & idẽ. Ad ꝯria rñdeo, qđ spãle est in ꝯtu dotis, qa ibi vr̃ ꝯxisse, vbi ꝑ cõditionẽ viri dẽat cõseq domiciliũ: & ista ẽ ve-
1 ra, & ſm hoc hic ẽ cas⁹ notabilis q̃stiõis. In † ciuitate ista, vñ vir hẽt originem, & domiciliũ, ẽ ꝯsuetudo, qđ mortua vxore sine liberis, vir lucret̃ tertiã partẽ dotis: ĩ loco vñ fuit accepta vxor, & celebrat⁹ ẽ ꝯtus dotis, ẽ alia ꝯsuetudo. Certẽ seruabit̃ ꝯsuetudo terrę, vbi
d vir d hẽt domiciliũ, vt hic: sed secus ĩ aliis ꝯctib⁹, vt l. si fundus. j. de
e euict. Et hoc dixi ĩ repetitiõe l. cunctos populos. C. đ sũ. trĩ. e ¶ Vlt. no. qđ vxor sequit̃ domiciliũ viri. An aũt sequat̃, qđ dicat̃ ciuis, & an perdat domiciliũ suum rõne originis, dixi in l. fi. §. 1. j. ad muni.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Exigere. Vide Alex. cõsi. 101. in 3. vol. Cu. cõsil. 26. & 77. Fel. in c. iurauit. de ꝓba. Bar. cõsi. 24. in 1. vol. & cõsi. 4. aliàs 40. in 2. vol. & consi. 15. in 2. vol.

b ¶ Speciale in dote. No. speciale in dote, vt non attendat̃ locus contractus, & de ratione competentis iudicis. Et hanc l. no. limita qñ vir ducit vxorem ad suum domicilium. Secus si vxor deduceret virum ad suum domicilium, & hanc l. pluribus modis limita, vt per Bal. no. in rub. C. de priuil. dot.

c ¶ Alij dicunt. Et circa hanc primam lect. vide no. in l. vniuersa. in §. fin. C. de precib. Imper. offer.

d ¶ Vbi vir. Not. quod vir debet lucrari dotẽ, ſm quod disponitur in terra, vbi ipse habet domiciliũ, ñ attento loco contract⁹, vel domicilij vxoris. Idẽ in l. cunctos populos, dicit in j. q. in fi. in j. facie, & idẽ sequit̃ Bal. in c. 1. §. fin. de inuest. de re alie. fa. & ibi refert in hoc vnũ dictũ, quod est paucis notum. Vide per Arch. 12. dist. c. illud. sed quid si in instrõ dotis dictũ est, ꝙ maritus ꝓmisit reddere dotem Mutinæ, Bononiæ, Mantuæ, & vbique locorũ, quæ statuta erunt attẽdenda? Dicit hic Bald. quod etiã isto casu inspicimus domiciliũ viri, per hanc l. quæ spãliter hoc prouidet, cui nõ intelligit̃ per illa verba generalia contractus derogatũ, Et istis adde ꝙ no. Bal. in l. vniuersa. in fi. C. de precio. iper. offer. & i auth. oẽs. C. cõmun. de suc. vbi đt secus esse ĩ spõsa. Adde quid si maritus est ciuis origine alicuius ciuitatis, tñ habitat in loco, vbi viget ius cõe, an debeat lucrari partẽ dotis vigore statuti originis? Bald. cõsil. 229. 1. lib. Si autem Bononiensis habitans Florentiæ ducat vxorem Bononiæ, & ibi contractũ dotis faciat, in exactione dotis statutũ Bononiæ erit attendendum, non autem Florentinum, ſm And. Sicu. consi. 3. vbi dicit, quòd hic est casus nouus, ab alijs Docto. non tactus. & quod ipsi loquuntur cũ Bononiensi habitaret Florentiæ, & contraheret cum Pisana.

e Claud. ¶ Trinit. Vide Alex. cõsi. 110. vol. 3. vbi ponit, an attendatur locus originis, an locus domicilij ipsius.

LEX LXVI.

1 *Intentio, & oratio differunt, quia intentio ad actorem, oratio ad reum refertur. Verbum in iudicio ambiguè prolatum ab aliquo, intelligitur secundum intentionem proferentis.*

2 *Testis examinatus super intentione ambigua, si illam probet ambigue, non releuat, remedium vt probet.*

3 *Ambiguam intentionem pars quando cogatur declarare.*

4 *Iudex potest facere quod testis declaret eius dictũ ambiguum, si sibi videbitur.*

5 *Si intentio actoris est ambigua, & responsio rei ambigua, qualiter sit interpretandum*

a **Si quis intentione.** a Ambigua petitio, siue exceptio interpretatur secundum intentio
b nem proferentis. b h. d. ¶ Quæro exemplum c in l. nostra. gl. po-
c nit exemplum in verb. pertinere, & bene. ¶ † Quæro, quæ est dif-
1 ferentia inter intentionem, & orationem? Gl. dicit quòd intentio refertur ad actorem, oratio refertur ad reum. & hoc multum placet. d q. d. sicut pro actore interpretatur intentio, ita pro reo interpretatur oratio. Vel intentio ambigua dicitur, quãdo in vna dictione est ambiguitas, oratio qñ in oratione. ¶ Oppo. s. de pac. l. veteribus. Sol. aliud in ꝯctibus, aliud in iudiciis. Rationem ponit tex. in l. inter stipulantem. §. 1. j. de verb. obli. ¶ Opp. quod imò interpretatio in dubio fiat ꝯtra actorem, quia nisi probatio plenè concludat, non prodest. C. de probat. l. neque natales. & vnde cog. l. non hoc. & extra, de proba in c. in præsentia. & vide oĩno quod ibi no. de hoc. Sol. dñt quidã: in principio fit ĩterpretatio ꝓ actore, in fine pro reo. Ista est quædam truffa. Tu dicas, ꝙ indistinctè verbum à quocunq; prolatum in iudicio intelligit̃ ſm interpretationem

ADDITIONES.

a ¶ Si quis intentione. Hanc l. intellige, quando interpretatio quæ fit à proferente, est verisimilis: Secus si non est verisimilis, quia nõ est attendenda, secũdũ Dyn. in c. cu. [illegible] nt partium. de reg. iur. lib. vj. Et sic secundum hoc debemus istũ tex. intelligere, qñ ãbiguitas cõsistit in facto, l. Pomponius scribit, si frumentum. §. fin. j. de rei vendi. vide l. ab executore. j. de appel. hæc l. fallit in bello criminali, ſm Bal. & Imo. in l. quoties. §. si q̃s ita. & ibi dixi. de hær. insti. Poma. ¶ Vide ad intellectum huius legis, Bar. & alios l. edita. in j. q. C. de edẽ. Alex. consi. 116. in causa inquisitionis formatæ. vide etiam Panor. consi. 22. in 2. volu. in fi. & imo. consi. 112.

b Claud. ¶ Proferentis. Idem est in dubijs verbis rescripti ad lites. quia interpretantur in fauorem impetrantium. gl. in verb. substitutum. ante fi. in c. quoniam Abbas, de offi. deleg. Facit quod dicit Aret. in l. naturaliter. §. nihil commune. de acq. poss.

c ¶ Exemplum. Vide Bal. in l. quo tempore. de testam. milit. in fin. & notab. in l. domum. C. de rei vendi. & bar. in l. & an ean dem. §. actiones. de exceptio. rei iudi. & bal. in l. 2. C. de exceptio.
¶ Vide Alex. consi. 43. in prin. 4. volu.
Claud. ¶ Multum placet. Ad huius limitationem vide Alex. in l. si quis vi. §. differentia. j. de acquir. possess. dixi clarius in d. §. nihil commune. circa prin. glo. magnæ.

a pretationē ipsius ꝓferētis,[a] vt hic. Tn̄ ē aduertēdū ꝙ si intētio a-
ctoris vel rei ē ābigua, & testis examinatus sup ea ꝓbat illā ita am-
biguè sicuti ē facta, talis ꝓbatio nō releuat vt legib. ꝯriis: licet n.
possit pars dicere se sic intellexisse, cū ꝓposuit suā ītētionē: tn̄ nō
seqr̄, ergo sic intellexit testis. Vn̄ ītētio ābigua quatenus venit ꝓ-
bāda, dēt ꝓbari explicitè. & limitatè, & in hoc prodest parti reme-
b diū huius l.[b] qa dicere pōt illud qđ explicitè ꝓbatū ē, ꝯphēdi sub
petitiōe sua, & venire sub hoc iudicio, & sic ꝓbatiōes valēt, & po-
terit sup hoc ferri sn̄ia: qđ aliàs n̄ posset, l. non pt. & l. solem⁹. s̃. eo.
2 ¶ † Querit gl. ā cogat̄ ps declarar̄ intētionē suā? Gl. đt qđ sic, arg. l.
j. §. qa aūt. s̃. quorū lega. Ego dico: si qdē q̄ris de electiōe, & declara
tione fiēda ante litē ꝯtestatā, tūc dico qđ si p illā ambiguitatē īpe-
ditur deliberatio rei, an velit cedere, vel ꝯtēdere, cogit̄ actor de-
clarare, & eadem rōne re⁹ suā exceptionē: aliàs secus, l. j. in princ.
s̃. de eden. & de interrog. actio. l. si đfensor. §. illud. Si verò q̄ris đ de
claratione facienda quo ad ꝓbationem, tūc illa dēt de necessitate
3 fieri, vt s̃. dixi. Et ita dēt intelligi hæc gl. ¶ † Quæro, vtrū[c] ītentio
c nem ambiguā actoris possint đclarare hæredes eius? Br̄ casus est ī
l. idem Pōponi⁹ scribit, si frumentū. §. fi. de rei ven. & in l. īter stipu-
d lantem, § Stichū. j̃. de verb. obl. & ibi dixi.[d] † Quid si dictū testis ē
4 ambiguum?[e] Rn̄. pt iudex, si sibi vr̄, facere ꝙ testis ipse declaret,
e vt Autent. i. de testi. §. qa verò. & ibi no. & ex̃, de test. c. cū clamor.
5 & ibi no. & ex̃, de ꝓbat. c. in p̄sentia. ī gl. ī verb. dubium. ¶ † Quæ-
ro, qd si circa idem intentio actoris est ambigua, & rn̄sio rei am-
bigua? Exemplū, actor dicit rē ad se ptinere, reus dicit, qđ credit
ad eum ptinere, intelligit̄ ne ƒm intētionē actoris, an ƒm intētio-
f nē rei? Rn̄. quando intētio actoris † est certa, & limitata, rn̄sio rei ā
bigua, intelligitur ƒm intētionē actoris, vt videat̄ ad interrogata
rn̄disse. d. l. si defensor. §. j. j̃. đ interrog. act. Sed qn̄ ītētio actoris est
g ambigua, ipse pōt interpretari.[g] eam, vt vult, & re⁹ suā rn̄sionē ꝓ-
vt vult, vt hic. Non ergo vr̄ confessata intentio actoris ƒm īterpre
tationem eius. Hic est casus hic, & sic intelligitur gl. quod not.

ADDITIONES.

a ¶ Ipsius proferentis. No. hic libellū latissimè interpretādū pro actore. not. In:
in c. licet cām. de prob. in fi. Adde hic, qđ no. Bar. in l. j. re. amo. vbi alleg. hāc
l. & quod no. Bar. ī l. Aurelius. §. Sticho. de lib. leg. Et de materia huius legis,
vide quod no. gl. vlti. in d. c. licet cām. & in c. grauis. de resti. spol. & in Spec.
de cita. §. 1. versi. quid si impetro, & Cy in l. j. ī 40. q. de iure emphit. per Azo.
in summa Pandectarū, de reb. dub. & in rub. de spon. duo. in nouel. Et qđ li-
bellus interpretandus sit pro actore, firmat Inn. in c. examinata. in fi. de iudi.
Allegat Bal. in l. edita. & in c. 2. de foro compet. & illud dictum Inno. in c. li-
cet. alleg. Bal. in l. ordinarij. C. de rei vendi. adde, vt per Rom. consi. 255.
b ¶ Remedium huius l. Adde Bar. in l. j. in fi. de vsufruc.
c Poma. ¶ Quæro vtrum. Vide remissiuè per Alex. in l. si quis à filio. §. 1. de legat.
1. Barb. consi. 33. & consi. 66. 2. volu.
d Claud. ¶ Dixi. Vide eundem Bar. ī d. §. nihil cōmune. & ibi Alex. & vnū verb.
per Alex. in l. scire debemus. j̃. de verb. obli. & vide ad ampliationem huius
legis Bar. in l. duobus. de iureiur. Aret. in d. §. nihil cōmune. & an possit plu-
ries declarare, vide gl. & Doct. in l. quicquid adstringēdæ. j̃. de verb. obligat.
e ¶ Est ambiguum. Adde Bar. in l. 2. §. pe. j̃. si cer. pet. & in l. repeti. per illum tex.
& quod ibi dixi, de quæstio. j̃. Adde tu, & vide Alex. de Imo. consi. 136. in 1.
vol. vbi dicit ꝙ contra producentem interpretatur.
f Poma. ¶ Intentio actoris. Vide multa similia per Alex. in l. si cui. §. 1. de lega. 1.
& consi. 8. 3 volu. Cæpo. cōsi. 77. aliquid per Barb. consi. 3. 2. volu.
g ¶ Ipse pt interptari Adde tex. & qđ ibi Bar. in l. Aurelius. §. Sticho. de lib. leg.
& vtrū ꝓcedat positio ābigua, vide Bal. in d. l. edita. & in §. qđ obseruari. l. ij.
C. de iurā. calū. & qđ ibi dixi. adde bar. ī l. inter stipulātē. §. 1. maximè ī ve. itē
dico. de ver. obl. bal. post gl. in l. si qdē. C. de excep. & cū bar. hic trāsit ēt bal.

LEX LXVII.

Qui se dicit. Qui dicit se liberandum, est liber à die sen-
tentiæ: vel à die interpositi decreti, si de-
cernatur ꝯ ꝯtumacem. h. d. ¶ No. arg. qđ ī causis, in qbus p missio-
nem in possessionē, & p ƒm decretū, non pōt esse actori ꝯsultum,
iudex interponit decretum, qđ habet vim diffinitiuæ sententiæ.
Dixi plenè in l. si finita. §. j. j̃. de dā. inf. facit C. si vt se ab hære. absti.
auth. si omnes. & eadem rōne si aliquis peteret se liberari ab ali-
quo debito, vel instrumētū, & similia cassari, facit d. auth. si omnes

LEX LXVIII.

1 *Absente aliquo si contra eum proceditur, iudex non procedit nisi ad partis in-
stantiam.*
2 *Citatio, vt habeat vim peremptorij, debet in ea apponi, & peremptoriè.
Iudicis monitio, peremptorij vim habet.*
3 *Terminus dilationum peremptoriarum, quando minui possit per iudicem.*

a Ad peremptorium.[a] Ad sn̄iā puenitur p̄cedente
peremptorio, impetrato legi-
1 timo ordine hic expresso h. d. ¶ † No. qn̄cunq; ꝓceditur ꝯtra ab-
b sentem, iudex non dēt ꝓcedere nisi ad petitionē partis,[b] vt hic,
ibi, vt quis primò petat, & C. de iud. l. properandū. §. j. & C. qūo &,
2 qn̄ iudex. auth. qui semel. ¶ † Scđò no. qđ in citatione dēt apponi
& peremptoriè, aliàs non sufficeret, vt hic in l. & tertium. Qđ ītel-
lige, qn̄ citatio fit per edictū, vel p nūciū: sed qn̄ fit p iudicem, qui
monet partem, qđ tali die cōpareat, non est necesse qđ dicat̄, pem
ptoriè, quia vim perēptorij hēt: qđ no. l. 2. C. qūo & qn̄ iudex. &
ibi p gl. Itē hoc est verū, nisi p̄cedāt tres citationes, quia tunc non
est necesse qđ dicatur, & pemptoriè: quia subintelligitur tacitè in
tertia, l. tres denunciationes. C. qūo, & qn̄ iudex. Credo, tn̄, qđ si ī
c citatione exprimeret̄, qđ ipso nō veniente ꝓcedetur ad sn̄iam,[c]
qđ illud dicere, hēt vim perēptorij, vt hic, & j̃. l. in pēptorio. ¶ Vl.
3 no. ex l. nonnunquam. in fi. j̃. eo. † qđ terminus istarū dilationum
ex causa pt minui. Vn̄ arbitror, qđ si iudex examinauit negotium
& audiuit allegationes præsentibus partibus, qđ tūc sufficiat vna
citatio peremptoria, & breuis ad audiendū sn̄iam. De quo dic, vt
dixi in l. cōsentaneum. C. qūo. & qn̄ iudex. Sed si allegationes nō
d audiuisset,[d] vel aliquid de cognitione restaret, tunc deberent da
ri dilationes longiores. Ita intelligitur hęc l. ad peremptorium,
cum seq. hoc ꝓbat̄ ī l. in perēptorio. j̃. e. vbi dicit, cogniturum se,
& se pronūciaturum. & sic apparet, quòd restabat aliquid cogni-
e tionis. probatur in auth. iubemus. C. eod.[e] Vltimò qualiter istæ di
lationes possint abreuiari, dixi in l. 2. j̃. de re iudi.

ADDITIONES.

a ¶ Ad peremptoriū. Ad intellectum huius l. cū seq. vide Bar. in l. tres denūcia-
tiones. C. qūo, & qn̄ iudex. Et de hac materia istius l. vide Bar. in l. mancipio
rū. de opt. leg. Adde vt per Bar. Old. cōs. 3. & ad Bar. hic, ī 1. no. vide Arc. in c.
1. extra, de iudic. & Mar. Soc. in c. ꝓposuisti. in 2. no. de foro cōpet. ¶ An & qn̄
requiratur perēptoriū, vide latè Fel. in c. cām quæ. ver. qn̄ erit opus perem-
ptorio. extra, de rescri. vide Fel. in c. 2. extra, de test. vbi dicit, ꝙ vnica moni-
tio iudicis habet vim p̄emptorij, & ibi ponit, qn̄ interlocutoria reqrat per-
emptorium. de quo ēt vide Ias. in l. nec quicq̄. §. vbi decrementū. j̃. de offi. ꝓ-
cons. & leg. vbi ponit decem, & nouē limitationes ad regulā, volentē ꝙ ad
ꝓlationē sn̄iæ reqratur citatio, vt ēt scripsi in l. de vnoquoque. j̃. de re iudi.
ad Bar. & in d. §. vbi decretum ponit ēt ꝙ in interlocutoriis regulariter req
ritur citatio, nisi esset modici præiudicij, vt per eū ibi. Et ꝙ in p̄emptoriis
requirat̄ citatio, vide Bar. in l. si apparitor. C. de cohor. lib. 12. Ias. in l. j. §. 1. j̃.
si quis ius dic. non obtemp. Itē de regula. & 11. fallē. vbi non reqrit̄ perem-
ptoriū, vide per Fel. in c. cōsuluit. extra, de offi. deg. vide ēt Dec. ibi, vbi ponit
ēt, an possit fieri vna citatio pro oībus, & an cōminatio, q̄ fit ꝙ nisi venerit,
ꝓcedetur ad sn̄iam hēat vim peremptorij, & an monitio iudicis in facie ha
beat vim peremptorij. Item ꝙ ēt in interlocutoriis requiratur citatio, qn̄
sunt grauis p̄iudicij, vide Ias. in l. si opus. j̃. de oper. no. nū. Itē vide Bar. in ex-
trauag. ad repri. in vers. in territorio. ꝙ monitio iudicijs in facie ad audiē-
dā sn̄iam, intelligitur peremptoria. & similiter in summarijs citatio intelligi
tur perēptoria. & ēt in interpellationibus extraiudicialib. Itē circa istā ma-
teriā vide Alex. in l. si finita. §. Iulianus. j̃. de dam. infect. aduerte, ꝙ licet in ci
uilib. actore nō cōparente, circūducitur edictum, tn̄ secus in criminalib. ƒm
Bal. in c. consuluit, extra, de offi. deleg. & ibi vide oīno Pan. & ad materiā h⁹
l. vide latè Bal. in c. fi. extra. de do. & cōtu. vbi dixit, ꝙ licet iudex non com-
pareat, tn̄ reus non cōparens, in expensis cōdemnabit̄. Vide ēt de materia
Ro. cons. 454. Itē ꝙ si faciens citari aliquē, non cōpareat in termino citatio-
nis, citatio ē nulla, vide Ias. in rub. j̃. de in ius voc. vide aliquid per Fel. in c.
licet. post prin. de accus. Item ꝙ actore contumace, reus non dicatur contu-
max, vide quæ dicit Soc. in l. si quis arbitratu. in 2. no. j̃. de verb. obl.
¶ Vide Mathesi. no. 5. incip. no. qđ est dr̄ia, & Ab. c. 1. 3. no. vbi per Doct. de iud.
b Claud. ¶ Partis. Et si iudex citaret aliquē, parte non petente, citatio non va-
let. ita dicit Pan. in c. 1. extra, eo. & qn̄, & quib. casib. sit necessarium perēpto-
rium, vide Fel. in c. cām quæ. de rescrip. Item vide vnum casum, ꝙ vnica cita
tio habet vim peremptorij, per eundem in c. cum sit Romana. de appella.
c Claud ¶ Sententiam. Aduerte tamen, quòd ad hoc, quòd possit sentētia fer
ri contra absentem, necesse est quòd in citatione sit apposita illa cōmina-
tio, vt no. glo. & Bar. in l. apparitor. C. de cohort. lib. 12.
d ¶ Non audiuisset. Quod verbum qualiter intelligatur, vide Bal. in l. consen-
taneum. C. quomodo, & quando iudex.
e Claud. ¶ C. eo. Quid autem si nulla præcedente citatione dicat iudex, assi-
gnamus tibi talem diem pro tertio, & peremptorio termino, an valeat, vide
Bal. in c. ex insinuatione. de appel.

LEX LXXIII.

1 *Consuetudo seruat, si iudici placet, vt post peremptorium per aliquot dies pars
expectetur.*
2 *Citatio quando fit per edictum, nō est necesse quod perueniat ad notitiā citati,*
3 *Actore absente potest negotium liquidari & pronunciari.*

Et post. Reo absente in termino peremptorio, iterum, ex
benignitate citatur, & sn̄ia ƒm iustitiam profertur.
Actore verò absente in termino peremptorio, cassat̄ illa citatio,
& illius edicti instantia perimetur, nō aūt diffinitiuè pronunciabi
a tur. h. d. ¶ Opponitur,[a] qđ post peremptorium edictum non sit
necessaria alia citatio, vt in præcedētibus legibus. Gl. fatetur, & di-
1 cit, debet, i. pōt: & istud obseruat † cōsuetudo, quod post perem-
ptorium, si placet iudici, ex benignitate expectat partem per ali-
quot dies. ¶ Secundò opp. & vr̄ qđ absens ꝯtumax nō possit vin-
ci, vt j̃. de re iudi. l. contumacia. sol. ibi, dāno litis afficit̄. s. damno
expensarum. ¶ Tertiò opp. de l. certum. §. fi. de confes. Sol: illa in-
telligitur ƒm istam. ¶ Quæro quomodo proponuntur ista edicta?
Dicit glo. olim proponebantur in albo, hodie fit per nuncium.
2 ¶ Secundò quero, † an sit necesse quòd ista citatio perueniat
in notitiam citati? Gl. dicit quòd nō, l. ab eo. C. quomodo, & quā
do iudex. Venio ad vers. quod si is. Opp. & vr̄ quod absente acto-
re possit perueniri ad diffinitiuam sn̄iam. C. de iud. l. properandū,
3 §. j. & in auth. qui semel. C. qūo, & qn̄ iudex. † Sol. fateor, qđ ī hoc
ista lex est hodie immutata: nā olim rl'r, actore absente, n̄ ꝯhebat̄
eremo-

ADDITIO.

a Poma. ¶ Opponitur. Vide Fel. c. accedens. vt lite non contestata.

eremodiciū, nec poterat negotiū liquidari, neque ad diffinitiuā sniam pueneri, vt hic, neq; de cā cognoscet, neq; sm pñtem pronunciabitur: sed pl. pperandum, fuit inductum, qd absente actor pnunciari poterat, si eo psente fuerit negotiū liquidatū, non aūt poterat liqdari eo absente, vt ibi patet, sed p authen. q semel est īductū, qd absente actore poterit negotium liquidari, & pnūciari. ¶Opp. & vr qd non solum circūducatur edictū, imò absoluat à tota instātia: vt C. eo. l. pperādū. §. j. Sol. dico q iudex pōt vtrūque facere: tñ in hoc est drīa, qñ circunducitur edictū tm, non est necessaria noua citatio, sed hoc pōt facere eo ipso, qd de actoris contumacia cstat, vt hic. Sed qñ vellet absoluere ab instantia tota, tunc est necessaria noua citatio, vt dicta l. properandum. §. j. Et ita intelligit Inn. in c. consuluit. ex, de offic. deleg.

§. Sciendum. Verus contumax nō appellat. h. d. Loquitur ergo hic de vero ctumace, secus de ficto l. ab eo. C. qūo, & qñ iudex. Et quis sit fictus, & quis verus ctumax no. l. fi. s. de in integ. rest. C. e. l. pperandū. §. sināt reus. & p Io. And. ex, de do. & contu. c. j. in cle. ¶Quæro, vtrū ctumacia pcuratoris faciat dñm pdere beneficium appellandi? Inno. tangit ex, vt lit. non contest. c. . Dicam in l. j. si quis ius dicen. non obtempe.

LEX LXXIIII.

a De qua re. a Quæro, per quē cogetur? Rñdeo per superiorē, vel p Episcopū, vt ī Auth. vt dif. iud. in prin. & §. j. Gl. tractat hic qstionem, vtrum sup incidenti sit pnunciandum. Breuiter, aut est exceptio, q opponitur ad pcessum: & ista dr emergens, & de ea est pronūciandū. Aut opponit ad merita cāæ, & dr incidens, & de ea non pnunciatur de necessitate. Qd dic vt plenè in l. j. C. de ordi. iudi. quod dico nō pnunciandum. s. de necessitate, si tñ pnunciabit, non retractatur, l. intra vtile. s. de mino.

ADDITIO.

a ¶De qua re. Hoc tñ limitant Cano. vt Io. And. post Inno. in c. ad abolendā. de hæret. nisi esset distincta iurisdictiones, quia tunc non potest superior alterius iurisdictionis compellere. vbi si iste iudex nollet iudicare, nō per hoc debet pars ab ipso appellare, sed simpliciter adire superiorem, vt cōpellat. Ita dicit no. Spec. de iudi. deleg. §. sequitur. ad fi. Tu adde quod no. Bar. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. de oper. no. nun.

§. Index. Iurisdictio iudicis potest prorogari consensu partium de quantitate ad quantitatem. h. d.

§. Cum absentem. Iudicium agitatum noīe mortui, q viuere putabat, quantū ad cū est nullum, sed noīe eius solutum poterit ab hærede cui pficit repeti. h. d. ¶Opp. dr hic q iudicium fuit nullum. c. j. fam. ercisl. cū putarē. Sol. Dñt qdā, est nullum quo ad actionē, tñ instantia, & sñia tenēt. Alij dicūt q nihil tenet, & hoc vr verius j. q sentē. si ne ap. re. l. j. in fi. ¶Sed tunc opp. si nō tenet, quare iste q soluit, pōt repetere, cum videat, q sñia nullā repetitionē impediat? Sol. Dico, a q ideo repetitur, qa fuit solutum debitum, & ideo ab hærede repetitur, qa hæc solutio liberauit eum, licet gl. aliter dicat.

ADDITIO.

a ¶Sol. dico. Facit l. fi. quod met. cā. vbi, quamuis inciuiliter exactum sit, tamen quia debitum est, non repetitur.

LEX LXXV.

1 *Iudex exequens licet non possit de iniquitate sententiæ cognoscere debet tamē videre, an sit lata parte præsente, vel contumaciter absente. & nu. 3.*
2 *Personali in actione sufficit q iudex declaret quem debere, licet nō condemnet.*
3 *Iudex exequens non cognoscit de nullitate sententiæ.*

Si prætor. Iudex exequens sñiam, non debet de iniquitate sententię cognoscere, sed sufficit pronūciatum esse. h. d ¶† No. q licet iudex non possit a cognoscere de iniquitate sententiæ, dēt tñ videre vtrum sit lata sñia parte psente, vel ctumaciter absente, hoc ergo dēt liquere iudici exequēti. ¶ Item no. b †in personali actione sufficere, q iudex declaret c quē debere, licet non cōdemnet. Simile s. de arbi. l. qd tñ. §. j. & l. cum apud. iud. sol. ¶ † Item no. q iudex exequens non dēt cognoscere de iniquitate sententiæ, quod plenè dic, vt l. à diuo Pio. §. j. de re iud. Sed an possit cognoscere de nullitate sententiæ, videtur q sic. l. 4. §. condemnatum. j. de re iudi. & ibi dixi, & C. si ex fal. inst. l. fi. & ibi d dixi. Facit C. de ordi. cog. l. fi. & j. proxi. §. d

ADDITIONES.

a ¶Iudex non possit. Vide latè Bar. in d. l. à diuo Pio. in prin. vbi idem notat in personali actione sufficere, &c.
b Paris. ¶Item no. Vide aliquid per Com. cōs. 7. incip. visis compromisso. & ex verbis eius colligitur vna notabilis limitatio.
c ¶Iudex declaret. Et sic facit, q si aliquis petit decem vt sibi debita, in fine libelli petit per iudicem declarari actionem competere sibi, q procedet libellus, perinde ac si peteret reum condemnari, vt voluit Io. per hic no. & tex. in l. si finita. §. eleganter. de dam. infe. istum §. vide multis modis limitatum per Ang. in l. qui Romæ. §. duo fratres. de verb. oblig. & tunc limita cūm aliquid falsum allegatum est à parte præsente cōtra contumacē, propter quod sententia cōtra eū lata est; Secus si ps tacuit exceptionem peremptoriā, vel dilatoriam absenti cōpetere, q sñia valet, siue dolo tacuerit, siue nō. Istud é, qd no. sentit Bar. in l. j. de satisd. & Inno. in c. pterea. de dil. in fi. & Io. And. in c. si duobus. de appel. quia melius est tacere. q malè loqui: & minus delinquitur: tex. cū gl. in cle. cōstitutionē. de elec. facit 4. q. 4. c. 1. & istud bene not. Ad istum tex. adde l. si vt proponis. la 2. cum ibi no. C. qūo, & quando iudex.
d Claud. ¶Proxi. §. Item nota, q edicta prætorum non sunt elusoria, de quo Fel. in c. Rodulphus, de rescrip.

1 *Sententia lata ex falsis allegationibus contra absentem, est ipso iure nulla.*
2 *Sententia lata contra præsentem ex falsis instrumentis, non est nulla, sed venit annullanda per restitutionem in integrum.*
3 *Sententia lata per iudicem contra eum, qui comparere non debuit, & iudex hæc sciat, est ipso iure nulla: secus si ignorabat.*
4 *Nullitatis exceptio impedit executionem.*
5 *Restitutionis in integrum petitio quando differat executionem.*

a §. Marcellus. Snīa ex falsis allegationibus c absentem lata est ipso iure nulla. Item sñia lata c eū, q venire non debebat, vel est nulla, vel annullāda. h. d. ¶Diuide in partes duas. Primò ab eo, qd dixerat, iudicē exequentē non cognoscere de iniquitate sñiæ, excipit qñ est lata c absentem ex falsis allegationib. Scdò, qñ ē lata c absentē q venire nō dēbat. Scda ibi, Paulus notat. Op. q qñ sñia lata est per falsas allegationes, nō est ipso iure nulla, nō petita in integ. restit. l. diuus. de re iud. & C. si ex fal. instru. per totum. Sol. quidam fatentur crium, & dñt q admittit hic qrela per modū restōnis in integr. Gl. dicit afr & me-
1 lius: qa † sñia lata ex falsis allegationibus b dolosè factis c absentē
b est ipso iure nulla, vt hic: sicut si esset lata c minorem, l. j. C. si tutor
2 vel cura. fal. alle. fue. excu. Sed sñia † lata ex falsis instrumētis ctra præsentem nō est nulla, sed venit annullanda per restitutionem ī integrum, vt in contrariis, & hoc tenet hic super vers. sciens & bene, licet aliter videatur innuere gl. sup verbo, admittere. Et sic hēs distinguere: aut est lata c psentē, aut ctra absentē: & aut fuit allegatū falsum sciēter, aut ignorāter. Venio ad verū. Paul. qro, qd velit dicere tex. actionē denegādā, vel ptorē exeq iudicatū nō debere? Quidā dicunt quòd in primo casu denegat ipso iure: in secundo petita restitutione in integrū: quod gl. reprobat. & exponit aliter vt in ea habetis. q expositiones literæ nō congruunt. Dicas ergo sic, & iste fuit intellectus Iurīscōsulti Pauli, qd actio iudicati in eū denegat, si ex sñia actione iudicati agitur, vel exequi iudicatū prætorē non dēre, qñ officio iudicis executio postulat: & hoc multū applaudet litera. vel alr. qd dicit actionē denegandam, intelligas ipso iure. Quod dicit exeq ptorem non debere, intellige petita restitutione, vt in expositione, quā glo. reprobat. sed vera est in se re
3 ctè intelligendo. ¶† Nā si quidem cōparere non debuit ex causis hic positis, & iudici hoc liquebat, sñia est ipso iure nulla. Sed si iudex ignorabat, tunc valet ista sñia, sed irritat per restitutionē in integrū. ¶Ita no. in l. qualsitum. j. de re iudica. quod tene menti. ¶Quæro qualiter probauit qs iudicem iudicasse ex falsis allegationibus: dic vt in gl. ¶Vltimò nota ex hoc §. referendo omnia ad
4 principium huius l. vt gl. facit: primò, † q exceptio nullitatis impedit executionem, remissiōes dedi in præcedenti §. Secundò no,
5 † quòd petitio restitutionis in integrum contra sententiam dif-
c fert executionem. Quod intellige, nisi haberet altiorem indaginem, vel fieret causa differendi, C. de fal. l. 2. dixi in l. fi. C. si ex fal. instru. extra, de in integrum restitutione. c. auditis. facit C. de precibus Imperatori offerendis. auth. quę supplicatio.

ADDITIONES.

a Poma. ¶Marcellus. Vide ad declarationem huius l. per Fel. c. nonnulli. §. sūt & alij. de rescri. Mat. no. 18. incip. no. q sententia lata. Paris. ¶ Vide Fel. in c. si cut. versic. quæro, ad intellectum §. Marcellus. extra, de re iudica.
b ¶Ex falsis allegatio. Adde no. per Bar. in l. j. C. de aduo. diuer. iud. & in l. 2. si ex fal. instru. quod no. Bal. in l. fi. eo. titu.
c ¶Differt executionem. De hoc latius per Bar. in l. defendente. de authoritate tut. Dixi plenè post Imo. in l. 4. §. condemnatum. de re iudi.

LEX LXXVI.

a Proponebatur. a Mutatione iudicis mutatur b iudi-
b cium. h. d. No. exempla, quæ ponuntur in hac l.

ADDITIONES.

a Poma. ¶Proponebatur. Vide ad quid allegat Rom. hanc l. cons. 198.
b ¶Non mutatur. Adde tex. & ibi no. bart. in l. meminisse. de offi. proc. & facit an citatus coram prædecessore, teneatur in termino comparere coram successore. Io. And. in c. licet. de accus.

LEX LXXIX.

1 *Victus victori etiam ratione temeritatis condemnatur in expensis, nisi habuerit iustam causam litigandi.*
2 *Litigandi iusta causa magis requiritur in actore, quàm in reo, vt ab expensis excusetur.*
3 *Sumptus litis, viatica, & cætera damna, veniunt in condemnatione expensarū. Cibaria veniunt eatenus, quatenus expendit vltra quàm domi expendisset.*
4 *Iuramentum calumniæ non excusat ab expensis. Iudex incompetens, an condemnet in expensis.*

Eum

a Eum, quem temerè. Temerarius a actor damno expensarum afficitur. h. d.
1 ¶No. ergo † φ ꝑp temeritatẽ fit ɔdemnatio expensarũ. Contrà, imò rõne victoriæ, qa victus victori, &c. vt C. eo. l. properandũ. §. sinaũt. Sol. Dñt qdam, rõne victoriæ fit ɔdemnatio in expẽsis litis tm̃, vt ibi. Rõne temeritatis fit ɔdemnatio etiam in aliis expensis, vt in viaticis, & similib. Ita hic loquitur. Et ſm hoc innuit, φ victus victori ɔdẽnaꝰ in expensis, siue habuit iustã cãm litigãdi, siue nõ, qđ an sit verũ, statim dicã. Alij dñt, φ d. l. ꝓperãdum, loquitur qñ ſeqtur diffinitiua snĩa, hic qñ nulla ſperabaꝰ. Verbi grã, petiit a-
b ctor b citari Titiũ, cũ multi Titij essent, ɔparuit vnus, dicit actor, tu ñ es ille. Certè ꝑp temeritatẽ, qa ita ɔfusè fecit libellum, ɔdemnaꝰ in expẽsis, vt hic. Vñ non fuit lata aliqua diffinitiua, & ſic recidit ĩ idẽ cũ ꝓcedẽti, qđ indistinctè victus victori ɔdẽneꝰ in expensis. Alij dñt, & ista ẽ veritas, φ illa lex dẽt distingui ꝑ istã & ꝑ alias, φ victus victori ɔdemneꝰ in expensis, nisi habuit iustam causã litigandi. Institu. de poe. teme. litigan. in prin. & in Auth. de iud. §. o-
a portet. & l. q solidum. §. ẽt. ῑ. de leg. 2. & ista est vera. † Ad vnum tñ aduerte, φ ĩ actore requiriꝰ magis iusta cã litigandi q̃ ĩ reo, vt excuseꝰ ab expensis. Rõ, quia anteq̃ litiget, dẽt deliberare subtilius.
3 Istud ꝓbatur in l. q in alterius. de reg. iur. ¶ † Quæro, quæ expen-
c sæ c veniant reficiendæ? Tex. hic dicit, sumptus litis, & viatica, l. nõ ignorat. C. de fru. & lit. expẽ. C. de iud. l. sancimus. Addit, & cætera dãna. Cibaria autem an veniant, dic ſm distinctionẽ positã in tex. l. sed si hereditas. §. j. ῑ. ad exhi. qa eatenus veniunt, quatenus expẽ
4 dit vltra q̃ domi expendisset. ¶ † Quæro, vtrum iuramẽtum calũ
d niæ excuset ab expẽsis? d Bř iuřm calumniæ excusat à præsumpta
e calumnia, e l. 3. §. j. ῑ. de iureiu. & l. j. ῑ. si mu. ven. no. in poſ. mit. sed expensæ veniunt non solum ꝑ calumniam, sed ꝑp temeritatem, vt hic, ergo non excusat ab expensis. Probatur in l. j. §. j. ad Turp. & ibi dixi. D. Iac. intellexit, qñ aliqs estˀ condemnatꝰ in expẽsis gratia temerariæ vocationis, vel quia vocauit in iudicium eum, quẽ vocare non debuit, vel tpe, quo debuit, qb. causis sola temeritate quis vocatur. Vñ ante sententiam temere, vocans in expensis cõdemnatur: sed l. properandum. §. sinautẽ. loquitur, quando per sententiam quis est victus, & sic ñ obst. Hoc intellige: vt ibi patet, nisi vocans sciret se coram iudice incompetenti vocatum: tunc enim cũ in veniendo, esset in culpa, non debet haberi ratio expensarũ
5 † Sed quæro, an talis f iudex incompetens in expensis condem-
f nabit? respondeo, sic, ne causæ continentia diuidatur, arg. C. eo. l. nulli. & s̃. si quis in ius voc. non ierit. l. 2.

ADDITIONES.

a ¶Temerarius. De qua temeritate debeat intelligi, vide Io. And. in c. 1. de sen. excom. in 6. vnum exemplum vide inter alia per Inno. in c. quia nonnulli. de rescri. Et vtrum ex tali calumnia, per quã quis prouocat ad iudicium ciuile possit puniri criminaliter? vide Bal. post gl. omnino, in l. si tibi. C. de lib. cau.
b ¶Petiit actor. Ad hoc vide Io. post bar. in l. demonstratio. de cõdi. & demõ. & bal. in l. sancimus. C. eo. tit. & in l. non ignorat. de fruc. & lit. expẽ. Et in hac materia vide omnino bal. & bar. in l. edita. C. de edendo.
c Parif. ¶Quæro quæ expensæ. Vide Alex. conſ. 37. vol. 2. verſ. temere.
¶Istud quod dicit bar. hic intellige, vt not. gl. & bart. in l. j. de ali. iu. mu. cau. fa. & in l. edita. in fi. & pulchrè bart. post glo. in l. j. §. fi. ff. si quis ius di. & in d. l. non ignorat. & Bal. & Ang. in l. sed & si lege. §. quod autem. ῑ. de pet. hære. Io. And. in c. statutum. de rescri. in 6. verſ. moderatas.
d ¶Excuset ab expensis. Et vltra ista, adde Bart in l. qui solidum. §. ẽt. de leg. 2. & ibi latè per Io. adde an iuřm calumniæ excusat ab expensis, Bal. conſ. 84.
e Parif. ¶Calumnia. Vide Com. consi. 24. post prin.
f ¶Sed quæro an talis. Quid autem si petatur postea coram iudice cõpetente an poterit procedere cũ noua petitione super illa prima porrecta coram iudice incompetenti? vide Com. quod non, consi. 85. incipien. quamuis de iure.

a §. Iudicibus. Maior iudex minoribus consulentibus de iure respondet, a non de facto. h. d. De hac materia qualiter ad superiores referatur, dic vt Doct. plenè dicũt C. de relat. l. j. & quod habes in l. 2. s̃. de leg.

ADDITIO.

a ¶Respondet. Adde quod habetur in l. 2. C. de leg.

LEX LXXX.

a Si in iudiciis. a Falsa demonstratio non vitiat iudicium. h. d. De hoc dixi plenè in l. demonstratio. ῑ. de cond. & demon.

ADDITIO.

a Poma. ¶Si in iudiciis. Vide ad quid allegat Rom. hanc legem, conſ. 344.

LEX LXXXI.

Qui neque. Priuatorum consensus non facit iudicem eum, qui nulli præest iurisdictioni. h. d.

LEX LXXXII.

a Nonnunquàm. Aliqñ ex necessitate iudex cõmittit a nuncio, vt casum dirimat. h. d.

ADDITIO.

a ¶Iudex committit. No. quod nũcius potest esse iudex delegatus. quod intellige, vt hic per gl. & Bal. in prin. in l. si vt ꝓponis. C. de exec. rei iud. & ibi gl.

De inofficioso testamento. Rub.

¶Continua, vt in glossa.

LEX PRIMA.

1 *Quærela qualiter, contra tabulas competat parentibus.*

Sciendum. Inter ascendentes & descẽdentes, & inter fratres, locus est querelæ, non inter alios. h. d. Op. & vř, quod parentibus nõ competat quærela: qa filij non pñt facere testm̃, vt ῑ. de test. l. qui in ptãte. Sol. Intellige hoc de testõ facto à filio emancipato, vel à filio descendente per lineam maternam, ita quod non sit in ptãte. Nam si esset in ptãte, testm̃ nõ valeret, vt in ɔrio. Op. qđ nõ hẽat locũ q̃rela, imò bo. poſ. ɔ̃ tab. l. j. in pr. ῑ. si à parẽ. quis fu. ma.
1 † Sol. Qñq; parentes exhrdantur, & tunc hẽt locũ q̃rela indistinctè, vt hic. Qñq; ꝑtereuntur: & tunc si qdem sunt ascendentes per lineã maternam, hẽt locũ q̃rela: qa talis ꝑteritio hř ꝓ exheredatione, vt Inst. de exhæ. li. in fi. & C. eo. l. si qs filiũ. Si verò ꝑtereaꝰ ascẽdens per lineam paternam, hẽt locũ bo. poſ. ɔ̃ta. d. l. j. si à par. qs fu. ma. & l. pater filium. ῑ. eo. Istud quod dicitur hic de fratre, qualiter debeat intelligi. dic plenè, vt C. eo. l. fratres.

LEX II.

1 *Dictio, quasi, est nota improprietatis.*
2 *Rectè, significat iustitiam causæ: rite, solemnitatem in ordine.*
3 *Concludendi medium in quærela inofficiosi.*

Hoc colore. Quærela ꝓponiꝰ capto colore demẽtiæ, in qua proponẽs dẽt ꝓbare se ĩdignè esse ab
1 hæreditate semotum, h. d. vsque ad l. posthumus. ¶ † No. hoc, φ dictio, quasi, est nota improprietatis, licèt quãdoq; aliter assumaꝰ.
2 † Secũdò no. ex tex. & gl. dřiam inter rectè, & rite. Nã rectè, significat iustitiam rei ĩ se, seu rectitudinẽ cãæ: rite, sigñat iustitiam, seu solennitatẽ in ordine. Simile in l. sed & si lege. §. scire, ῑ. de pe. hæ. & tetigi in l. lecta. ῑ. si cer. pe. qđ not. in formatione pũctorum, qñ mittunꝰ ad sapientes. Aliter. n. dẽt consuli, qñ esset in pũcto rectè,
3 alř qñ eẽt rite. ¶ † Tertiò no. medium, per quod ɔcludiꝰ in querela inofficiosi quasi sanæ mentis nõ fuerit, qa nõ ex officio pietatis testatus est, vt hic, & l. nã & iis. §. j. ῑ. eo. & l. Titia. sed hodie co
a lor a iste, seu medium istud, non ꝓponitur, vt dicã ĩ l. nã & iis. in fi.

ADDITIO.

a Parif. ¶Sed hodie color. Vide Bar. in l. j. in 9. q. ῑ. de iure cod. & in effectu patet ex eo, quod ibi dicit ipse.

LEX III.

Inofficiosum. Hanc l. & duas sequentes summaui cum l. præcedenti.

LEX V.

Nam & is, qui non ex masc.

1 *Conclusio in querela inofficiosi testamenti est, quod petatur testamentũ rescindi.*
2 *Testamento rupto per querelam, legata debentur, per authenticam, ex causa.*
3 *Quærelæ inofficiosi testamenti etiam hodie locus est.*

§. Huius autem. In hoc §. ponit formam libelli in querela inofficiosi. Nam primò dicit qđ dẽt narrare. Scdò ponit mediũ, per qđ ɔcluditur: ɔclusionẽ verò
1 omittit † Conclusio erat, qa petit ꝓnũciari testm̃ inofficiosum, vt l. q repudiantis. §. fi. ῑ. eo. vel melius, petit testm̃ rescindi. l. mř. ῑ. c. ibi, ſm qđ. & not. ῑ. e. l. q de inoffi. ĩ gl. magna. ¶No. qđ dicit, docere immerentẽ se & sic ille, q agit q̃rela, dẽt se docere merẽtem: ɔ̃ C. de inoffi. test. l. omnimodo. Sol. huius timore dẽs scire, φ multa sunt immutata ꝑ iura noua, videlicet tria ꝑ iura Codicis, & tria
2 per iura Auth. quæ dic vt in gl. quæ ordinatè hic ponit. Addit † gl, quartum. s. φ hodie rupto testõ ꝑ q̃relã debentur legata ꝑ auth. ex cã. de li. ꝑt. Idem no. l. Papinianus. §. si ex cã. ῑ. eo. Cõtra hoc vř tex, ῑ. e. l. Titia. Si. n. testm̃ irritatur q̃sito colore dementiæ, ergo nec legata valent tanq̃ à demente relicta: qđ qdam tenent. Sed veritas est qđ hic dř, vt apparet in corpore vnde sumitur auth. ex cã. ibi, ex falsis allegationibus, &c. Rñ. hodie iste color non quæritur, Nam, vt sit locus q̃relæ, est necesse cãm præteritionis, vel exhrdationis insertã iustã eẽ. Vñ ꝑt dici qđ fecerit testm̃ quasi demens, imò tanq̃ sapiens, qa quilibet sapiens hoc fecisset, si cã esset vera, Sed agitur hodie q̃rela, quasi cã inserta vera nõ sit, ſm Iac. d Are,
3 qđ plenè dixi vobis in d. auth. ex cã. ¶ † Quero vtrũ hodie sit locus q̃relę inoffi. test. de hoc fuerũt opiniones ĩter glossatores. Io. dicebat, qđ non, alij dñt qđ locus est querelæ, & hæc vera: quãdo est facta præteritio, vel exhæredatio inserta cã iusta, sed non pro-
a bata. Et hoc tenet glo. a vbique. examinauimus plenè opiniones in l. j. ῑ. de testa. & in auth. ex causa. C. de libe. prete.

ADDITIO.

a Parif. ¶Et hoc tenet gl. Et sic est hic gl. φ vbi filius est rite exhæredatus, non põt dicere testm̃ nullũ, quantũ ad hoc, alle. Bal. in l. hi, qui ad ciuilia. de ap. ῑ.

LEX VI.

1 *Posthumus alienus an possit institui*

Posthumus. Posthumus præteritus, vel exhrdatus põt agere quærela eo casu, quo posset etiam natus succedere, vt suus vel legitimus. h. d. Ex gl. 1. hic posita colligiꝰ

casus positio. Primò ponit dictū. Scdò format vnā obiectionem. Tertiò illi rñdet. Scda ibi, qd ergo. Tertia ibi, sed hoc. ¶Quæro, đ quo legitimo & cognato loquaṫ hic? Dic vt in gl. & dixi vobis ponendo casum. Quæro, qd vult dicere ver. quid ergo? Rñ. ibi format vnam oppositionē ꝯ p̄dicta. q. d. si p̄dicta sunt vera, sequitur qđ imputeṫ defuncto, qa testm̄ fecit, & sic iterdicaṫ ei testi factio, quæ ꝯntia sic probatur. Si testm̄ facit, & talē posthumum sibi instituit, testm̄ est nullum, quia non pōt adiri hr̄ditas: qa à iure ciuili nō est cognitus. Item, qa posthumus alienus non pōt institui. Sed si facit testm̄, & instituit alium, irritaṫ per q̄relam: ergo non debuit facere. Ita sentit gl. nostra. Certè in eo qđ dicit, ꝙ posthumus alienus institutus nō posset adire hr̄ditatem, si non esset agnatus non dicit verum, qa đria agnatorum & cognatorū est solùm in successione ab intestato: ex testō aūt qlibet pōt adire, etiā extraneus, nedum cognatus, vñ illa remanet rō dubitandi, quia
1 posthumus alienus non poterat institui. ¶† Op. ꝙ posthumus alienus posset institui, l. Gallus. §. ille casus. ſ. de lib. & posth. Sol. ꝑ illam regulam, q̄ erat, ꝙ posthumus alienus non poterat institui, fuit facta tota l. Gallus. Nā Gallus ꝓuidit institui posse posthumū alienum, hoc est, eum, q non erat suus, si natus esset tp̄e testamenti: si tn̄ nasceret̄ itra decē mēses, ꝓximos morti testōris: & de eo, q efficitur suus post mortem, loquuntur oēs suppletiones Sceuolæ factæ ad consilium Galli: lex vero Velleia prouidit, ꝙ possint etiā institui posthumi, q̄ non erant sui tp̄e testī, sed efficerentur sui ēt in vita testatoris. Iulianus ēt ꝓuidit ī casu difficili, vt d. l. Gallus. §. ille casus. hodie verò indistinctè posthumus alienus potest institui, vt Inst. de leg. §. posthumo. & not. in d. §. ille casus.

1 *Sententia lata pro vno prodest omnibus, quando quis petit aliquid fieri, vt rescindi testamentum, vel similia.*

2 *Exceptio, tua non interest, admittitur vsque ad lit. contest. tantum.*

3 *Querela inofficiosi testamenti est officium iudicis.*

a **§. Si quis ex his.** [a] Rescissio facta per iudicem ad petitionem vnius, ēt si eius aliàs ñ intersit, ꝓdest oībus. h. d. ¶Opp. res inter alios acta, &c. C. res inter alios acta. per totum. So. dicit gl. verum est, qđ non ꝓdest principaliter
b sed per quādam ꝯntiam: ita dicit gl. [b] alibi vr̄ dicere, † qđ speciale
3 est ī querela: qa sñia lata cū vno, facit ius quo ad oēs, ſ. eo. l. Papinianus. §. si ex cā. Bř Inn. vr̄ dicere, qđ vbicunque aliquis agit, nec petit sibi aliqđ dari, sed petit à iudice fieri, vt rescindi testm̄ vt hic, vel rescindi sñiam, vel ꝯctum, vel similia: tūc sñia lata pro vno ꝓdest omnibus. Ita loqtur hic, & no. p Inn. ex̄ de ꝑc. c. in nr̄a. circa
2 fi. & de accu. c. super his. in prima gl. ¶† Quæro vsque [c] ad qđ tē
c pus admittatur ista exceptio, non potes agere, qa tua nō interest? Dicit Inn. in d. c. sup his. qđ vsq; ad lit. ꝯt. tm̄. & alle. hūc. § ¶Quæ-
3 ro vtrum † quærela inoffic. test. sit actio vel accusatio? Gl. dicit qđ nec est actio, nec accusatio, sed quoddā medium: & iō Io. non posuit specialē cellulam de querela inoff. test. in arbore actionū. Bř arbitror ꝙ sit officium iudicis: quod apparet, quia solum petit ꝙ à iudice fiat. s. ꝙ rescindatur quæsito illo colore, de quo habuistis. s̄. eo. l. prox. & sic cum verba dirigantur ad iudicem, erit iudicis officium, vt dixi. in l. j. ff. de cond. ex lege.

ADDITIONES.

a ¶Siqs ex his. Istum tex. no. limitat Bal. in l. fi. C. de fideic. liber. & Bal. in l. 2. C. de re iudi. Et vide qđ ꝑ hūc tex. dicit Bal. in l. 2. C. vt lit. pen. & Bal. in l. fratres. C. eo. Et vide in l. fi. de pet. hær. C. per istū tex. etiam dicit bal. in l. certa. C. quando prouo. ꝙ sententia lata super libello tacitè inepto, valet.

Poma. ¶Vide de intellectu huius §. Alex. in repeti. l. sæpe. de re iud. ¶ An. Alex. Circa intellectum huius §. vide Alex. consi. 123. Corset. in sing. incip. tu habes tex. vide bal. in c. nihil. de elect. & quod no. bal. in l. fi. C. de fideicom. & c. nihil. de elect. vbi ponit rationem. Et per hūc tex. dicit bal. in l. j. s̄. de iurisd. om. iudi. & in l. 2. C. de re iudicata. ꝙ confessus non potest opponere de ineptitudine libelli.

b ¶Dicit gl. No. limitationē ad ti. res inter alios acta. q̄ intellige per bart. in l. q repudiantis. ſ. eo. Adde bal. in l. 2. in 8. opposi. C. qui. res iu. non noc. &. Ang. in l. si Titius. de ver. obli. transit cū Inn. in d. c. in nr̄a. & sic habes hic tex ſm bal. & Inn. in locis hic alle. qđ exceptio, tua nō interest, impedit litis ingressum, qđ no. Adde Tancre. de Cor. in rub. in 2. parte, in 7. q. incipi. septimo q̄ro aliquis obtulit, & c. facit. l. ille à quo. §. si testō. ad Treb. alias exceptiones posui in l. vir bonus. iud. sol. Adde Bar. in l. mater. ſ. eo. & l. vnus. §. ante omnia. s̄. de pac. & no. Inn. in c. ex parte. de accu. & in c. super his. eo. ti. quā sequendo refert Pet. de Anch. in cle. cōstitutionem. de elect. vbi dicit, quod est dilatoria. Bar. in l. si pupilli. §. videamus. de neg. gest. Imo. in d. §. testō. & Bar. hic.

c Poma. ¶Quæro vsque. Vide Fel. in c. ex parte. de testa.

§. Si quis instituta. Querela non trāsmittitur nisi fuerit præparata, quæ præparatio intelligitur multis modis in seq. l. expressis. h. d. cū l. seq.

LEX VII.

1 *Filia si minata fuit fratribus suis de petenda portione hæreditatis, an ex hoc inducatur aditio, & sic petitio transeat ad hæredes.*

2 *Querela qui egit & obtinuit: in dubio non videtur adiisse.*

Quemadmodum. No. mirabilem legem, qualiter q̄rela dicatur p̄parata p comminationem, vel denunciationē, vel libelli dationem. Et sic facit, ꝙ
1 ex eo † qđ filia fœmina minata fuit fratribus suis de petēda por-
a tione hr̄ditatis, ex hac cōminatione inducatur aditio, [a] & sic trā-
2 seat ad hr̄des petitio: in arg. dico, non tn̄ determino. ¶† Quæro, an ille q agit querela, eo ipso ꝙ obtinuit, videatur eē hr̄s? Gl. hic distinguit quo aīo interposuit querelam, vt si aīo adeundi, sit hr̄s: alias non. In dubio dicit Dy. in l. Antistius. ſ. de acq. hær. ꝙ vr̄ velle adire, quod puto verū ī q̄rela. Secus in eo, qui diceret testm̄ falsum, vel nullum, l. cū qdā. ſ. de bo. pos. & C. de repu. hær. l. si qs su⁹.

ADDITIO.

a Paris. ¶Inducatur aditio. Idem tenet Pau. de Cast. in §. si quis instituta. in no.

LEX VIII.

Papinianus. Pater nomine filii eo inuito q̄relam instituere non potest h. d. ¶No. ꝙ q̄relam filius nō acquirit patri ipso iure ſm ista tp̄a, sicut nec hr̄ditatem: nisi velit
a adire, l. cū ꝓponas. C. de hær. inst. Rō, q̄ ponit tex. non vr̄ bona: [a] ipsius. n. iniuria, &c. quia actionem iniuriarum p̄t pater exercere, l. sed si vnius. §. filio. de iniuriis. Rō ergo vr̄, quia sicut hæreditas nō quæritur patri, nisi filius adeat, l. cum proponas. ſ. de hær. inst. ita nec querela, quæ eius est præparatoria.

ADDITIO.

a ¶Non videtur bona. Posset ēt r̄ñderi aliter q̄ gl. dicat ad §. filio. hic allegatū, quod §. ille nō habeat locū in iniuria illata à coniuncta persona. Casus ē hic singularis ſm intellectū Bar. in l. Lucius. sol. mat. & ista iniuria facta per querelam, infertur à coniuncta persona: ergo, &c. quod tene menti.

1 *Bonorum possessio causa litis agnoscendæ, quid sit.*

§. Sequenti. Querela ēt quę est p̄parata, non transit ad patrem, qui bona occupat iure peculij, non iure
1 hæreditario. h. d. ¶An oīa † q̄ro, quid vult dicere bon. poss. cā or
a dinādæ litis? Dicit gl. ꝙ ista ē q̄dā bo. poss. [a] q̄ dabat filio emācipato, quæ non tribuit ius: sicut nec Carboniana, ꝙ ventris noīe: & dabatur ista bon. poss. filio emancipato in signum. Cum. n. non a
b gnoscebatur, [b] à iure ciuili, habita ista bo. poss. cognoscebatur, sicut dum aliquis dat signū nuncio, vt cognoscatur ab eo, cui mittitur. Doc. Vltram. dn̄t in l. 2. C. eo. ꝙ est quędā diuinatio, sed hoc vult dicere bo. poss. cā litis agnoscendæ: qa filius suus olim non habebat necesse petere, cum rescisso testō statim est suus đ iure ciuili, velit nolit. Emancipatus verò hēt necesse petere istam bon. poss. ꝯtab. ad hoc, vt testō postea rupto nō possit dicere, ego nolo istam hr̄ditatem. Certè istud est magis diuinare, & vr̄ ꝯ casum ſ. ea. l. §. si ex cā, vbi ille, qui obtinuit in q̄rela, pōt renūciare hæreditati. l. Antistius. ſ. de acq. hær. Tene ergo glo. ¶ Quæro ꝯ cuius testm̄ iste fili⁹ valebat agere q̄rela? Gl. j. dicit ꝯtra testm̄ aui materni. Gl. vlt. dicit ꝯ testm̄ mr̄is: vide eā. Prima est verior quam vltima Nam filius succedit mr̄i ꝑ senatusconsultum Orficianum de iure ciuili, ideo non hr̄et necesse petere bon. poss. cā litis agnoscendę.

ADDITIONES.

a Paris. ¶Bon. poss. Circa istā bon. poss. & quare p̄tor nō ꝓuidit ita filiis exhæredatis de remedio p̄torio, sicut p̄teritis, vide Ias. in l. posthu. C. de bon. poss. cōtratab. & lati⁹ eundē in l. certū. C. vñ legi. aliq̄ per eundem, i l. 2. s̄. hoc ti.

b ¶Non agnoscebatur. Vide latè per Fulg. in l. fi. C. vnde legit. & ibi Cy. & plenius Cyn. in l. 2. C. eo. & dixi post Fulg. in d. l. fin.

1 *Destitisse qualiter quis dicatur.*

2 *L. si ea. C. qui accu. non poss. habet locum in ciuilibus. s. quod dato termino ad agendum quis postea non auditur.*

1 **§. Si quis post rem.** Desistēs semel in hac accusatione, postea nō audit. h. d. ¶† Quæritur qualiter dicatur destitisse? Rñ. duob. mod. Dicit gl. vel qa destitit aīo relinquēdi litē, ſm formā l. đstitisse. s̄. ti. j. vel qa in termino ipse actor non ꝯparuit, sicut dicimus in accusationibus criminalibus, l. si ea. C. q accu. nō pos. licèt, secus sit in actionibus ciuilibus, qa actore non ꝯparente, circunducitur edictum, & instantia prima remanet, l. & post edictum. s̄. tit. j. Innuit ergo gl. ꝙ eo ipso ꝙ actor est ꝯtumax in actionibus criminalibus, videatur destitis-
2 se. † Itē innuit, qđ l. si ea. C. q acc. non pos. nō hēt locū in ciuilib⁹, qđ not. istud non est verum: qa in criminali. ꝯtra contumacem proceditur more priuatorum iudiciorum, seu ciuilium actionū, l. absentem. ſ. de pœn. & ſ. de pub. iud. l. inter accusatorem, & ibi ad
a fi. tetigi. & Inn. in c. licet in beato Pet. de acc. Et ex hoc seq̄tur, qđ [a] accusatore non ꝯparente in termino dato ad ꝓcedendum, seruabitur idem qđ dr̄ in l. & post edictum. s̄. tit. j. Pro hoc ſ. de acc. l. libertorum. in fi. Sed si terminus esset datus ad accusandum, & qs
b non accusat, postea non auditur, [b] l. si ea. C. q accu. non pos. & ſ. de acc. l. Titia. & eo. mō in ciuilibus si daretur terminus ad agendum, postea quis nō audireṫ, l. si eo tp̄e. C. de remis. pig. & de inge. & ma. l. diffamari. & not. C. vt nemo inuitus. l. 1. & per Dyn. in c. indultum, extra de reg. iur. lib. 6. tene menti hanc gl.

ADDITIONES.

a ¶Sequitur quod. Vide Bar. in l. inter accusatorem. ad fi. de pub. iudi. & Inn. in c. licet in beato Petro. de accu.

b ¶Postea non auditur. Intellige, vt per Bal. in d. l. si ea.

1 *Legata ad pias causas minuuntur propter legitimam.*

Testamētū, in quo pauperes sunt instituti, rūpitur p̄teritione, vel exhæredatiōe.

§. Si Imperator. Dignitas instituti hanc q̄relam nō impedit. h. d. Quid si aliquis facit hr̄dem Deum, hoc est, pauperes Christi? dicit glo. ꝙ idē. & allegat dictum Augustini

Augustini in c.qcunque.17.q.4.vbi dicit, Quicunq; vult exhrdato filio,hrdē Ecclesiā facer,qrat aliū,q suscipiat, nō Augustinum imò,Deo ppitio,neminē inueniet.Idē not in l.si qs ad declinādā,
1 C.de epis.& cle.Ex quo habes,† qd relicta ad pias causas minuūt pp legitimam,& testm̄ rumpit̄ ꝑteritione vel exheredatione,licet sint pauperes hęredes instituti.

§.Papinianus ait.

Testm̄ veterani subiacet q̄relæ, nisi intra annū missionis d̄cesserit.h. d. ¶Op.de l.si instituta.§.de inof.j.e.cū §.seq.So.ibi loq̄r in militāte, hic i veterano.Op.d l.fi.C.e. Sol. ibi ī filiof. q peculiū castrēse hēt hic in patre veterano.in quo cessat peculium.¶Op.in auth. vt cū de appe.cog.§.sancimus.vbi ī distinctè testm̄ filiifa.super castrensi peculio subiacet q̄relæ;de hoc sunt multæ glos.ꝯriæ.Dixi vobis plenè in auth.ex cā.C.de lib.præt.ideo hic omitto.

1 *Substitutio pupillaris directa & expressa,matrem excludit.*
2 *Variatio in eadem instantia non admittitur in alia instantia,& inter diuersas personas sic.*
3 *Pater faciendo testamentum filio,matrem,excludit quod non potest facere filius:& quare hoc sit.*
Testamentum patris qualiter dicatur eius testamentum,& filij.

§.Sed nec impuberis.

Tabulæ pupillares non subiacent q̄relæ ꝑ se,sed rupto testō paterno in totum,& ipsæ tabulæ pupillares rūpuntur: secus si ꝑ parte.h.d.Primò q̄ro de intellectu huius §.& in prima parti-
1 cula casus est planus,† ex qua hēs,qd substitutio directa & expssa matrem excludit in totū.Idē hēs hodie ex̄,de test.c.j.lib.6.& C. de impu.& aliis subst.l.precibus.de vulg.& pup.l.Lucius. Venio ad ver.nec patris.& quæro de eius intellectu, & potest intelligi vno mō,qd loquat̄ de fratre patris testantis,q substituit pupillo extraneum turpē p̄sonā.Vnde nō p̄t ꝯqueri de testō fratris sui,qa est testm̄ filij,& non fratris:& hoc mō vr̄ intelligere gl.Pōt ēt intelligi,vt loquatur de fratre impuberis.q.d.nec frater impuberis dicet inoff.testm̄ patris,ideo qa ipse frater impuberis est ꝑteritus in pupillari substitutione,& substitutus ex̄neus est turpis persona. Nā talis substitutio est testm̄ filij, & sic pp ꝑteritionem factā in ea nō irritatur testm̄ patris.¶ Seq̄ ver. ergo nec frater. Quæro de eius intellectu.Rn̄d.& dico qd loquitur de fratre impuberis,qui sicut non p̄t dicere inoffic.testm̄ patris pp ꝑteritionē de eo factā in pupillari substitutione:ita nec ipsam pupillarē substitutionē p̄t dicer̄ inofficiosam,qa pr̄ fecit,vt dictū est s̄.de matre.Et hoc verum nisi patris testm̄ dicat inofficiosum pp se,non pp pupillare. Itē in gl. sup verb.impuberis.circa prin.ibi,vel qua rōne excludit̄ pr̄,si hētis,vel qua rōne excludit̄ mater,non stat bn̄,qa repetit idē qd ꝑdixerat:si hētis pr̄,est corrupta gl.qa pr̄i ꝯ testm̄ suummet vel impuberis,n̄ p̄t dari q̄rela,iō dēt dicere patruus,de quo dixi in versi.
2 nec patris,s̄m vnam lectur.¶Op.qd ista † variatio a n̄ dēt admitti
a l.j.C.de furtis.Gl.rn̄det qd iō admittit̄ variatio,qa verè testm̄ ē patris quo ad ordōnē.Filij verò,qa de sua hrditate agit̄,vt de vulg. & pub.l.patris & filij.Doc.dn̄t aliter,& melius, variatio reprobat̄ in eadem instantia vel in contrariis:sed hic sunt diuersæ instantię iō variatio admittitur.qd tene mēti.qd est verū in diuersis personis,sed in eisdē p̄sonis est verum.si in prima succubuit,vt fuit hic. Simile in l.Aurelius.§.fi.de libe.le.Secus si in prima obtinuisset,vt l.j.C.de fur.quod dic vt ibi.in isto §.si obtinet in j.q. variet in 2.qa ꝯtra diuersas p̄sonas, vel (vt verius loquar) hic nulla est variatio si bene aduertatur;vt statim dicā.¶Opp.qui facit aliquid noīe alterius,nō p̄t plus q̄ ille,cuius noīe facit, l.minor. in fin.s̄.de proc. sed pupillus nō posset ꝑterire matrem,ergo nec pater qui ei facit testm̄.Rn̄.dico qd licet pater faciat testm̄ filio, non tn̄ facit noīe
3 filij,sed ipsius patris testm̄ est, † ideo non reqrit̄ illa solennitas q̄ reqreret̄ in persona filij, & hoc voluit dicere gl. Probat̄ ꝑ simile creditor vult vendere bona pupilli sibi obligata,reqreretur ne illa solēnitas q̄ reqreretur,si pupillus vēderet?Rn̄.non, l.si pupillorū.§.j.j̄.de re.eorū.nō.n.vendidit noīe pupilli, sed vendidit ex iur̄ suo,licet rē pupilli.Ita hic pr̄ ex iure suo facit testm̄ pupillo,nō ex persona pupilli,& hoc mō in prīo iudicio matrē excludit,in alio iudicio ꝯ fratrem excludit eum substitutus, quia filij testm̄ est, hoc est de hrditate filij,vt dicit gl.hic & bene.& sic nullo mō ꝯdicit primo dicto.Nam vbique dicit testm̄ eē pr̄is,sed de hrditate filij. Si igit̄ est de hrditate filij, alter frater non p̄ ꝯqueri,qa de illis bonis non debebat hr̄e quartā,vt j̄.eo.l.qm̄ aūt quarta. ¶Venio ad vltimum dictum,& opp.ꝙ patris testm̄ non potest rescindi in totum,quia non pōt alter filius agere, nisi ꝑ parte sua, l.mater.j̄. eo.Sol.dicit gl.sic de fcō fuit,nec fuit repulsus,vt s̄.eod.l.posthu. §.si quis ex his.Istud dictum gl. dēt intelligi,qn̄ agebat̄ ꝯ eum,qui totā hrditatem possidebat. Nam si ageret̄ ꝯ vnum qui possidebat dimidiam tantū,tn̄ agebatur q̄rela pro solido,snīa lata ꝯ illum altero nō citato,p̄iudicare non posset, l.Nam ita diuus. s̄. de adop. & j̄.e.l.circa.¶Opp.de l.ex duobus.§.fi.j̄.de vulg. & pup. Sol.rupto testamento paterno per querelam, rumpitur pupillare, vt hic,secus si per contratab.vt ibi. rationem videbitis j̄.eod.l. filio,

ADDITIO.
a Paris.¶Op.ꝯ ista variatio.Vide latè Fel.in c.capitulū.ver.sitr & prim.extra de resc.ad intelligētiā huius §.vide Ro.in rep.l.q se pr̄is.ver.ex istis.C.vn̄ li.

a §.Si quis mortis.

a Si quarta cā mortis donetur,quęre la excluditur.h.d.Istud hodie corrigitur,qa debet habere quartam iure institutionis,vt in auth.vt cum de appella.cog.§.aliud quoque capitulum.

ADDITIO.
a ¶Si quis mortis.De intellectu huius tex.vide per Ias.in l.mater cætera.de liber.& posthu.& dixi post bar.in l.ita tamen.§.qui rogatus.j̄.ad Treb.

§.Si quis impuberi.

Propter pupillarem substitutionem filius nō habet q̄relam. h. d.¶Quærit̄ gl.quid si substituit ꝑ fideicommissum? Certè secus, qa fideicommissum ꝯtinet grauamē:vn̄ olim agebat̄ q̄rela,hodie reuocat̄ grauamen:filius ergo ꝑ fideicommissum non pōt grauari à patre vltra legitimam,nec in bonis q̄ hēt filius aliunde,l.coheredi.§.cum filiæ.de vulg.& pup.secus in venientibus ab intestato ipsi impuberi,quos grauare potest,qd dic vt not.per Dy. in l.j.de vulg.& pup.& per Cy. C.hoc tit. l. ex tribus. Substitutus autem filio impuberi,bene posset grauari in quarta,seu legato per fideicommissum,l.si Titio.§.fi.cum l.seq.j̄.de leg.j.

§.Quoniam.

Facit partem q non admittitur ad partem sed admitti speratur. h. d.In prima parte §.pono casum,qd q̄ratur,an in ꝯputatione legitimę persona filij exhrdati faciat partem?Et rn̄det qd sic,& adducitur simile,qa idē esset,si ad partem hrditatis ageret̄ post intentatā q̄relam.In isto §. ponitur casus duob.mo.Primò si sunt duo fratres exhrdati, & vnus agit q̄rela,& rūpit testm̄:alter adhuc non agit, an ꝯsequat̄ totā hrditatē,an ptē?Rn̄det̄ ꝙ partē tm̄ dimidiam,qa licet nō egerit alter,adhuc agi speratur.Secundò mō ponit̄ sic retēto eodē themate ꝙ sint duo fratres,cū quarta excludat̄ à q̄rela,vn⁹ forte exhrdatus habuit aliqd ꝑ quarta an alius exhrdatus faciat partē,hoc est,an in ꝯputatione illius quartæ, p̄sona alterius exhrdati faciat ad partem,i.ꝙ si in hrditate sint duodecim centenaria,an quarta istius,q aliquid habuit noīe quartæ,debeat hr̄e trecenta,non habito respectu ad personam alterius exhrdati,an verò cētū quinquaginta tm̄, vt sic inter istos duos quarta totius hrditatis esse dēat.Rn̄det̄,qd p̄sona istius ꝯputatur,& ita ꝙ non hēbit nisi centum qnquaginta,qa idē esset,si petitione hrditatis ageretur,post intētatam q̄relam.¶Op.de l.q repudiātis.j̄.e.Sol.ibi loq̄r in eo,q n̄ admittit̄,nec admitti sperat̄,quia repudiauit: hic in eo q sperat̄ admitti.De hoc dicemus pleni⁹ j̄. e. l. pr̄ filiū.Vlt.scias,qd iste §. est hodie immutatus in aliquo:qa debet hodie hr̄e trientē, vel semissē ꝑ numero liberorum,vt in Auth.de triēte & semisse.§.j.

1 *Libertates minuunt legitimam.*
Institutus potest ex causa habere querelam inofficiosi testamenti.
2 *Fraus fraude licite repellitur.*
3 *Substitutio vulgaris expressa,tollit existentiam sui hæredis,non tacita.*

§.Quarta.

Gl.intricat istū tex. q est satis clarus de se, & br̄ hoc intendit. Quarta intelligitur deducto ære
a alieno a & funeris impensa,& seruis libertate donatis.h.d.primò. itē institutus in primo gradu ex cā, habet q̄relā ꝯtra sibi vulgariter substitutum,& omittendo hrditatem non incidit in edictum. h.d.Primò ponit vnū dictū.Secūdò mō format duas q̄stiones, & eas determinat.Tertiò ponit dictū incōueniens,qd sequit̄ in vna determinatione. Quartò dat vnū remedium , seu ꝯsilium ꝯ dcm̄ inconueniens.Scd̄a ibi,sed an & libertates.Tertia ibi,cum igitur. Quarta ibi,nisi forte.Prima pars est clara.Seq̄t ver. sed an & libertates.Ista pars est multum infrascata.aliàs ītricata pp gl. q̄ est sup verb.& nunquid.& in prin.sui multis modis legit istū tex.& ī fi.Tu legas sic,& qd hæc particula subdiuitur.Primò q̄rit,an libertates minuāt quartam filij exhrdati.Scdò, an minuant quartam filij Insolidū īstituti.Tertiò ꝑbat p ar.qd minuit quartā filij īstituti.Quartò rn̄det ad alias qōnes.Scd̄a ibi, & nunquid. Tertia ibi, ideo.Quarta ibi, pōt. In terminis pone casum. Cuidā filio est relictum aliqd & est exhrdatus,& ex̄neus institutus, sed relictæ libertates:& illud qd relictum est filio deductis seruis libertate donatis,sufficit ad quartā , sed eis ꝯputatis in patrimonio non sufficit. Quæritur, an dicti serui libertate donati detrahantur de patrimonio,& sic libertates minuant quartā.Seq̄t ver.& nūqd. In hoc ver. sunt multæ varietates.& huius rō est,qa hic est dictio,si, & dictio,cum,q̄ vn̄r ꝯiunctiones,& sic vn̄r dr̄e respicere diuersas orōnes,p qd q̄dam dn̄t qd hæc dictio,cū,supabundat. Alij exponūt literam, vt p3 ex gl. Tu verò ponas,vt,cū ponatur pro qn̄, & sic sit aduerbiū tp̄is,& erit lr̄a plana.Pone ergo, quod pr̄ filiū hrdē insolidū instituit,certis seruis libertates religt ita,qd filio non remaneat legitima,si serui ꝯputent̄ in patrimonio,q̄ritur, nunqd libertates,

ADDITIO.
a Paris.¶Deducto ære alieno.Vide Pau.de Cast.in l.ita tn̄. in §.si patronus.j̄. ad Treb.vide bar.in l.ex facto.la grāde,de hær.insti.Cō.cōsi.127.ad fi.Mod.in auth.de nouis,C.de inoffi.test.An ät prius deducant̄ relicta ad pias cās, vel relicta in cōpensationem seruitiorum receptorum,vide Alex.consi.45.2d fi.

libertates minuant legitimam, si aliqñ qs filius sit ex asse hrs instiitutus. Sequitur ver. & ideo. Hic Iurisconsultus ꝓbat filio ex asse hærede instituto ꝑ libertatẽ minui legitimam: qđ ꝓbat sic, Filius ex asse institutus nõ hẽt q̃relã, qa hẽt falcidiam: sed falcidia minuitur ꝑ libertates nõ libertates per falcidiam, & sic ꝯcluditur qđ quarta minuit̃ ꝑ libertates. Seq̃t̃ ver. põt dici. Hic iurisconsultus rñdet ad vtranq; q̃õnẽ & đt, qđ siue filius sit exhrdatus, siue ex asse institutus libertates minuunt legitimã, & ꝑt dici computationem quartæ esse minuẽdã, deductis libertatib. h. d. Seqtur versi. cũ igit̃. Hæc est tertia pars, & clara. ¶No. primo, qđ non possunt detrahi duæ quartæ. Nam ille q hẽt falcidiam, nõ detrahit legitimã, vt hic
1 versic. videbitis no. ꝭ. e. §. meminisse. † Scđò nota qđ libertates minuũt ltĩmã. Tertiò nota, qđ institut⁹ ex cã ꝑt hr̃e q̃relã inofficiosi
2 testi. Vltimò not. qđ † licitũ est fraudẽ fraude repelleṙ, qa si testõr voluit defraudare filium suũ, potuit omittere ex testõ, & hr̃e ab ĩtestato. ¶Opp. qđ libertas nõ minuat falcidiã, vt ꝭ. de fideicõmissar. libertatib. l. decẽ. & ad legẽ Falc. l. seruus. & l. seq. Sol. hic loq̃t̃ qñ hr̃s est rogatus manumittere, ibi qñ alius, quo casu serua distictionẽ illarũ legũ. ¶ Oppo. in Auth. de trien. & semiss. §. ꝓhibem⁹ Soluit gl. qđ hæc lex in hoc hodie corrigitur, qa libertates non minuunt legitimam. Sed hoc posito insurgit q̃õ, pone qđ multi serui sunt manumissi in testõ, si vnius libertas reuocaretur, ille ad quartã sufficeret, cuius libertas reuocabitur. Gl. remittit ad l. generaliter. §. qđ ergo. ꝭ. de fideicõ. libertatib. vbi tex. distinguit, qđ ille præferatur, q prior est nominatus. ¶Venio ad vers. cum igit̃. hic dr̃ ꝙ repudiet institutus emancipatus, & substitutus adibit, ꝯ eum aget q̃rela, & libertates irritabunt̃, Contra, imò vr̃ qđ filius institutus dẽat agere ad supplementum, l. oĩmodo. C. eo. vel dẽat remoueri oẽ grauamen, ꝑ l. qm̃ in prioribus. C. eo. Sol. gl. magna hic ĩ verbo, ad substitutũ, ĩ fi. ibi, vel dic agit q̃rela, &c. voluit hoc tangere, & dicit ꝙ iõ non agit ad supplementum: quia ille nõ est contra quem agit, cũ ipse solus sit institutus. Videte, certè ẽt ꝯtra legatarios posset agi ad supplementum, l. si libertus. §. libertus. ꝭ. de bo. lib. dixi plenè in l. in quartã. ꝭ. ad l. Fal. Sed quia hic legatarij erant serui libertate donati, quorũ libertas ꝑ legitimam non minuitur, ideo hic non poterat agi ad supplementũ, nec ꝯ hr̃dẽ, nec ꝯ legatarios. Meritò ergo absq; dolo hr̃ditatẽ repudiat, vt excludat fraudem testatoris defuncti. Ad illud, qđ dr̃, ꝙ oẽ grauamen dẽat remoueri de legitima, l. qm̃ in prioribus. C. hoc ti. dico ꝙ hodie est verum ꝑ iura noua, vt dixi in ꝓcedenti ꝯrio: & ideo consilium h⁹ l. non esset hodie necessariũ. ¶ Quæro, hic loq̃t̃ de filio emancipato, qd de filio in potestate? Et primò videamus qñ sunt relictę libertates ꝑ fideic. Dicit gl. certè idẽ, qa filius repudiabit, vl' abstinebit se, & substitutus adibit: & sic cũ libertates fideicõmissariæ dependeãt à substituto, irritabuntur ꝑ q̃relam, & sic libertates nõ dẽbũt̃. Sed si substitutus repudiaret, tũc, filius remaneret suus hr̃s ipso iure: qđ sufficeret ad ꝯfirmandũ libertates, l. cũ quasi. §. si & si suus. ꝭ. de fideic. libertatib. & sic isto casu grauabitur filius. Simile in l. si debitor. ad l. Fal. hoc qđ dicit gl. ꝙ isto casu si substitut⁹ repudiat, filius remaneat suus hr̃s substituto repudiãte, procedit de iure ciuili, sed nõ est verũ de iure ꝑtorio, vt statim dicã: imò poterit possidere ab intestato hr̃ditatẽ, & libertates nõ valebunt. Secũdò q̃ro; qd in libertatib. directis, si ponam⁹ filiũ in ꝑtãte institutũ? Quidã dñt, ꝙ illæ valent incõtinenti, & hoc opat̃ existẽtia sui hr̃dis. Alle. gl. ꝭ. de mã. test. l. testõ liber. melius in l. sciẽdũ. e. ti. Pro hoc facit iste tex. à ꝯrio sensu, quia cũ loquat̃ de emancipato, ergo secus in suo. Cõtrariũ tñ dicit gl. & multũ no. ꝙ idẽ sit in suo, qđ ĩ emãcipato, in casu ꝓposito. Nec obst. existentia sui hr̃dis: qa qñ testator substituit filio vulgariter, facit de necessario voluntarium, & sic existentia sui hr̃dis nihil operat̃. ¶ No. ꝙ existentia sui hr̃dis tollit̃ dum substituit̃ filio vulgariter. De hoc est casus ĩ l. si filius hr̃s. ꝭ. de li. & posth. & si qs omis. cau. testa. l. j. §. q sunt in ꝑtãte facit de hær. inst. l. lex Corn. dixi plenè ĩ l. si filius q patri. de vulg. & pu. Et ꝑdicta intelligas de vulgari expressa, secus in vulgari tacita: nam illa non facit desinere existentiam sui hr̃d. s. qđ apparet, qa ĩ eo, cui substituitur pupillariter, in qua est tacita vulgaris, existentia sui hr̃dis operat̃, vt d. l. si filius, q pr̃i. & l. si pupillus. de acq. hę. & l. pr̃. de priui. credi. Remanet ergo ꝙ tã ĩ suo q̃ in emãcipato, tã in libertatib. relictis ꝑ fideicõmissum, q̃ directò sit idẽ, vt filio abstinẽte dependeat à substituto, & sic gradus substõnis irritet̃ ꝑ q̃relam. ¶Sed ꝯ hoc oppo. si filius est substitutus in primo gradu, non ꝑt conqueri de scđo, l. si posthum⁹. §. qđ vulgo. ꝭ. de lib. & posth. Qđ apparet: nam ad ſm gradũ nõ vadit hr̃ditas, nisi eo volente. Præterea ñ ẽ exhr̃datus, nec ꝑ exhr̃dato hr̃, ergo ñ hẽt querelã, l. oĩmõ. C. e. h⁹ timore dñt qdã hic, qđ fuit exhr̃datus à substituto. Ista est diuinatio. Vñ alij, vt Azo, exponunt hic q̃relã. i. ꝯtab. Tu dicas vt tex. iacet ꝓpriè: licet. n. vnũ filium directò nõ exhr̃dauerit, tñ eũ in effectu, exhr̃dauit, vñ hẽt q̃relam. Nec ob. si dicas, ꝙ hr̃ditas non vadit ad substitutum nisi eo volente. nã ipse repudiauit hr̃ditatẽ ex testamento, nõ simpliciter: & sic vult eã hr̃e ab intestato, & hoc facit lege permittente, vt fraudẽ excluderet.

1 *Querela inofficiosi non nascitur ante lit. conte.*

2 *Datum causa conditionis implendæ computatur in legitimam.*

§. Si conditioni. Datum cã ꝯdõnis implendæ in legitimam imputat̃. & q̃relam excludit. h. d.
1 ¶No. qđ † q̃rela nõ nascitur añ aditã hr̃ditatẽ, simile in l. scimus.
a C. eo. & ꝭ. de ꝯtab. l. filium. Scđò no. ꝙ † datum cã ꝯdõnis implen
2 dę ꝯputat̃ in legitimã. ¶Opponit̃ de l. id aũt. & l. ꝙ autẽ. ꝭ. ad l. Fal. Solu. aliud in falcidia, aliud in debito iure naturæ. Rõnem dixi in l. ĩ quartam. & ibi tãgit gl. ꝭ. ad l. fal. Contrà qa ẽt legitimã dẽt hr̃e iure institutionis, vt in §. aliud quoq; capitulum. in auth. vt cum de app. cog. Sol dico, qđ aliqd dẽt hr̃e iure ĩstitutionis hodie, & si illud hẽt modicũ, tũc ꝯputabit̃ in ltĩmã, qcquid hẽt quolibet alio titulo: & sic in hoc hæc lex nõ corrigitur. ¶Op. de l. omnimõ. C. e. Sol. fateor, qđ in istis legitimis est hoc immutatũ, qđ licet iudiciũ
b defuncti agnoscat, tñ ꝑ hoc non repellitur; [b] qn possit repetere supplementum legitimæ. Tu dic qđ melius facit ad istud contrarium l. si qñ. §. & generaliter. C. eo. quam l. omnino vide.

ADDITIONES.

a ¶In l. scimus. Et ibi per Bald. de ratione differentiæ inter querelam, & cõtra tab. quo ad hoc: & per Bar. in l. illud. de contratab.

b ¶Non repellitur. Et ꝙ non repellatur, tenet etiam Io. And. in c. officij. de testa. & quod plenè no. Bal. in l. libertus. C. de oper. liber. & tex. in l. scimus. in prin. C. de inoffi. test. & Bal. ẽt in d. §. generaliter. & in l. omnimodo. eod. tit.

1 *Legitima liberorum primi gradus non minuitur fructibus, sicut nec Treb. cæterorum minuitur. nu. 2.*

§. Vnde. Grauatus de restituendo post certum tp̃s, fructus medij tp̃is sibi in legitimam computat. h. d. ¶Op. đ
a l. iubemus. a C. ad Tre. Dñt qdã, ibi loqtur ĩ filiis primi gradus. hic in vlterioribus. Hæc est vera ĩ se: sed qa illud est diuinare, iõ glos. hic, & in l. ꝑria dicit, qđ fuit hic rogatus restituere post certum tp̃s, ibi post incertum. & sic dicit istũ §. ꝓcedere hodie: & assignat
1 gl. rõnẽ, dic vt ĩ ea. Bñ, † ego credo qđ in ltĩma debita iure naturæ sit hodie correctum, qa eam dẽt hr̃e ex substantia hæreditatis, nõ ex fructib. l. scimus. §. repletionẽ. C. eo. & ibi auth. nouissi. Item
b puto [b] qđ hæc lex sit correcta † in Trebellianica ꝑut loquit̃ de
2 filiis primi gradus, quia tex. in d. l. iubemus. đt ꝙ non ꝑñt ꝯputari fructus, in Treb. liberis primi gradus, ẽt si exp̃sse hoc testator dixerit. Sed magis est hoc expressẽ dicere, q̃ tacitè, limitãdo certũ tp̃s: ergo, &c. Præterea gl. hic multũ põderat qđ text. dicit, post certũ tp̃s. Sed certè hoc mihi nõ vr̃ põderandum. Nõ. n. ex se nouit Iurisc. sed ex regula ĝnali, q̃ est fructus in Falcidiam imputari. hoc apparet hic dum dicit, fructus enim soluere, &c. sed ab illa generalitate excipiuntur liberi primi gradus, ergo &c.

ADDITIO.

a Poma. ¶L. iubemus. Vide Rom. consi. 25. Old. cõs. 130. Et similiter in Treb. in filijs primi gradus. adde tex. in d. l. scimus. in prin. & ibi Bal. ꝑ Iac. de Bel. vltra alios, in fi. §. repletionẽ. ꝑ gl. & Doc. in l. in fideic. ꝭ. ad Treb. & quod legitur, & no. in auth. nouissima. C. de inoffi test. Io. And. post Abb. antiquũ in c. Ray. in gl. pe. de test. sequitur opi. gl. in d. l. iubem⁹. & refert Imo. in d. l. in fideicõmissaria, & per Imo. aliquid post Ang. in l. Cẽturio. de vulg. & pu. & bal. in l. iubemus. C. Ad Treb. Quid in legitima parentum, vide bal. in repet. c. si pater de test. in 6. Adde Ro. consi. 229.

b Paris. ¶Item puto. Vide de ista materia, an fructus cõputentur in legitimã filio. & an testõr possit istud disponere, vide ꝑ Com. cõs. 25. inci. Frãciscus instituit, vbi singulariter loquit̃, & ponit nouũ dictũ, & ibi ponit aliqđ đ Tre.

§. Si quis irritum. Potest quis eligere, vtrum dicat nullum, vel inofficiosum. h. d.

1 *Querela ex c. piens contra testamentum, concludere debet iudici, sicut concluderet in libello.*

a b §. Si filius. alus rescindens ꝑt in modũ ꝯdictionis proponi. h. d. Not. hunc casum. [b] Quid est hoc dictum in modum ꝯdictionis? Gl. ponit duas lec. primò. i. in modum exce-
1 ptionis. Et aduerte qđ † in hac exceptione dẽbat ꝯcludi iudici, vt petatur testm̃ rescindi, sicut ꝯcluderet̃ in libello, in quo proponeret̃ principaliter q̃rela, & hoc ꝓbat tex. in fi. dũ dicit queãdmodum ageret, &c. & oĩa ista ꝑñt adaptari ad petitionem restõnis ĩ integrum, vt dixi in l. nã postea. §. si minor. ꝭ. de iureiur. Alio modo exponit gl. in modũ ꝯdictionis i. reconuentionis, ſm hoc hẽret necesse alium libellũ dare principaliter. Et esset dr̃ia inter hũc modũ & ꝓcedentẽ, qa hic essent duæ instantiæ, duæ lit. ꝯt. & duæ sñiæ, ſm qđ fit in cã ꝯuentionis, & reconuentionis, vt vidistis in l. q prior. s. tit. px. Scđm aliũ modũ esset vna ĩstantia tm̃, vt dixi ĩ d. l. nã postea. §. si minor. ¶Hæc lect. nõ placet: qa tex. dicit, qđ hic nõ est petitum, sed est ꝯdictũ ad similitudinẽ petitionis, vt in text.

ADDITIONES.

a Poma ¶Si filius. Vide multa, q̃ per istum tex. accumulat Fel. in c. fi. de rescr. & vide plura, quæ decidũt per istũ tex. collecta per Fel. in c. si nautem. de rescr.

b ¶Casum. Sed pone, ꝙ filius est conuentus à scripto hr̃de, & nõ opposuit q̃relã. & succubuit in petitione hr̃ditatis, an in illo iudicio possit ꝓponere q̃relã. Bal. no. ꝙ non, in l. ꝑemptorias. in ver. quæro dr̃ hic, C. sen resc. ñ pos.

1 *Fisco applicatur quod ab indigno aufertur.*

2 *Peccare humanum est, diabolicum perseuerare.*

3 *Sententia lata contra absentem, videtur lata magis ratione contumaciæ, quàm ob malam causam.*

4 *Delictum vnius non nocet alteri.*

5 *Filius grauatus de restituendo pure, non detrahit nisi vnam quartam, sub conditione duas.*

a
b §.Meminisse. Qđ aufertur ab indigno, a applicatur fisco. Item indignus est, ꝯ quē pñtem b sñia in quærela ꝓfertur: h.d. Diuide. Primò ponit vnū dictū. Scdò ponit vnā limitationē ad declarandū qs sit indign⁹. Tertò ponit aliā limitationē ad declarandū, qd pdat indignus. Scda ibi, sed ei. Ter-
1 tia ibi, eo autem. ¶No. † id, quod auferť ab īdigno, applicať fisco,
c dicit gl. & alibi nō reperiť melius. Scdò no. c † ꝙ humanū est pec-
2 care, diabolicū ꝑseuerare. Tertiò no. ꝙ sñia, q̃ ferť ꝯ absentē, d vř
3 magis lata rōne ꝯtumaciæ, e q̃ ꝙ malā cām hēat, qd facit ad mul-
4 d ta. Vltimò no. † delictū vnius f nō nocet alteri. ¶Op. ad fi. hic dř,
e īstitutus agit q̃rela: ꝯ, qa institutus nō pt agere q̃rela, l. oīmodo. C.
4 eo. Sol. dicit gl. ꝙ hic hēbat substitutū, & sic repudiauit, vt ad sub-
f stitutū veniret, ſm ea, q̃ vidistis in §. quarta. ſ. ea. l. Istud ē diuinare: & iō pone, ꝙ erat institutus ꝑ parte, q̃ nō faciebat legitimā: vel erat tantum grauatus, ꝙ ad legitimam non sufficiebat illud, qđ remanebat, vñ agit q̃rela: hodie verò non ageret q̃rela, sed remoue
g retur oē grauamen. C. eo. l. qm̄ ī prioribus. ¶Vltimò gl. g inducit
5 hūc tex. † in arg. ad q̃onē, ꝙ ñ pñt detrahi duæ quartæ in eo, qđ dicit in fine, id, qđ iure Falcidiæ pt hře, solū dēt ꝑdere. ¶No. ꝙ dicit, solū, & sic non detrahit legitimā. Pro hoc ĵ. proxi. §. & ſ. ea. l. §. quarta. & ĵ. si cui plus q̃ ꝑ leg. Fal. l. j. in fi. Gl. distinguit, aut est rogatus de restituendo purè, & nō detrahit nisi vnā quartā: aut de re-
h stituendo sub ꝯditione, tunc detrahit duas, h & ista opi. est approbata de iure Can in c. Ray. & c. Raynal. eš, de test. licet non videatur vera de iure ciuili, vt Auth. de rest. & ea q̃ parit. §. q̃ ob rem. C. cō. de le. auth. res q̃. ad Tre. l. iubemus. tñ ita obseruať, ꝓut decreta les dñt. Sed vbi qs esset rogatus de restituendo incontinenti, illas
i decretales non seruarē: & sic pluries i ꝯsului, qđ sæpe accidit, qñ dispositio non valeret iure testamenti: & est apposita clausula, si nō valet iure testamenti, valeat iure codicillorum, &c. tunc. n. si testamentū non valeat aliqua ratione, forsam quia in eo. nō sunt testes, vel alia ratione non valeat, videtur voluisse ꝙ hæreditas restituatur venientibus ab intestato statim, vt not. in auth. ex causa. C. de lib. præt. & sic non detraheretur, nisi vna quarta.

ADDITIONES.

a ¶Ab indigno. Et dum hic dř, ꝙ illud quod auferť ab indigno, applicať fisco, intellige si erat indignus ꝓpter delictum. Secus si erat ex eo tñr, quia fecit contra bonos mores. tex. no. in l. j. in ver. ne in his. C. de sec. nup. & ibi bal. Nū quid āt id, quod dř de quærela testamenti inofficiosi, habeat locum in agente ad suplementum, ponit Pau. Castrensis consi. 5. in 2. dub.

b ¶Quem præsentem. Et vide de hoc no. per Bal. in Auth. ex causa. de lib. præt.

c Parif. ¶Secundò no. Adde ꝙ desistentia, de qua in hac l. debet fieri non solū ante mandatum, sed etiam ante conclusionem in causa, vide Fel. in c. cum te. extra, de re iudi. de cuius rei veritate vide apud Dec. ibi.

d ¶Contra absentem. Condēnatus in absentia, præsumitur potius ꝓpter cōtumaciam, q̃ iustitiam ꝑ Bar. in l. si ideo. ĵ. de euict. dicit tñ bal. in l. sancimus in prin. C. de iudi. ꝑ illū tex. ꝙ cōtumax nunq̃ ꝓsumiť hře iustā cām. Et duob. mo. istud no. limita., ſm bald. in l. 2. in ver. hoc mō. C. quib. res iu. nō no. Item limita, nisi appareat đ ꝓbatione: q̃a tūc ꝓsumitur lata ꝓpter malam causam gl. & ibi Bal. in l. 2. C. de cōtra. iud. tu. Adde, qñ potius per contumaciam, quā per malam causam sententia lata contra absentem ꝓsumatur. Ro. consi. 329.

e Parif. ¶Cōtumaciæ. Vide de hoc Bar. in l. properandū. §. sināt reus. C. de iud.

f ¶Delictum vnius. Contrarium videtur not. in l. si non sortem. §. hæredi. in fi. de cond. indebi. per Bart.

g Poma. ¶Vltimò. gl. De ista q. vide Bar. & Alex. in l. cohæredi. §. cū filiæ. de vul. Alex. l. in rōne. §. quod vulgo. ad l. Fal. & consi. 184 circa primū dubium. 2. vol. Et pro iure can. quod est hic relatum per Bar. dicit se cōsuluisse, & obtinuisse Ias. d. §. cum filiæ. vide ēt Alex. consi 3. 3. vol. Cum. consil. 25. & cōsil. 26. Old. consi. 99. ad fi. & consi. 107. & 151. in 1. q. & consi. seq. Alex. consi. 68. 4. volu. Bar. consi. 6. & 12. in fi. consi. 21. & consi. 43. & 63. & consi. vlti. glo. c. quędam. 2. dist. Rom. consi. 130. & 185. 206. 224. & 302. Card. consi. 91.

h Parif. ¶Detrahit duas. Ad istud verbum vide Alex. consi. 26. vol. 1. & latius cōsil. 142. vol. 2. Ias. in l. cohæredi. §. cum filiæ. in 5. no. ĵ. de vulg. & pupi. Idem tenet Bar. consi. 43. inc. in nomine dñi. vide super ꝑdictis Pau. de Cast. consi. 64. inc. vř dicendum. & Alex. consi. 43. vol. 2. ad fi. Are. consi. 19. inci. peruenio igiť & Dec. consi. 55 Cur. consi. 75. ver. sed quid plus. latè do. Fab. de Chodiis ī re. auth. nouiss. in 23. principali articulo. C. de inoff. test. Istud de duabus quartis, limita non procedere qñ filius fuit institutus in fundo particulari, q̃ valebat forte dimidiā hřditatis, & plus fuit grauatus restituere post mortē, vel sub cōditione, q̃a solū detrahit legitimā, non Trebellianicam. ita sing. Bal. in l. filium quem habentem. C. fam. ercisc. Exclamat Crem. sin. 75. Item quod cōmunis opinio sit, quod detrahantur duæ quartæ, & duas limitationes vide per Ias. in auth. res quæ. C. quor. leg. vide latè & limita vt per Ias. in d. l. filium quem hebentem. Item quod communis opinio sit, quod duæ quartę detrahātur, vide Io. de Ana. consi. 79. Ias. in l. cohřdi. §. cū filiæ. in 5. no. de vulg. & pup. & Are. latè ibi in 4. no. Et Alex. ibi. Item circa illud de duabus partib. an possinti ꝓhibere, & an ascendentes detrahāt sicut descēdentes, & multa alia vide per Barb. in c. Ray. extra, de test. Item vide Bal. consi. 94. vol 2. vbi dicit ꝙ vbi legitimā ascēdit ad dimidiam, vt quia sunt filij quinque, vel vltra, tunc nunquam pt detrahi Trebellianica. contrarium dicit idem Bal. con. 101. vol. 2. Et pro hac vltimā opinione, vide etiam bal. in l. iubemus. ver. ex hoc iure can. C. ad Treb. Ponderat Ang. consi. 286. ver. & lib. pręte. vt deducā in consequentiam iunctā positione casus illius consi. Item dum dicitur hic de duabus quartis, vt procedat etiam in falcidia detrahenda de legatis factis sub conditione, sicut in fideicommisso vniuersali, vide Are. consi. 18. vide etiam eundem in consi. seq. in 2. dub.

i Claud. ¶Et sic pluries. Vide pulchrè per Alex. consi. 142. vol. 2. in 2. dub. vbi ēt ponit, qñ filius est grauatus ꝑ clausulā codicillarē, an dicať sub cōdōne grauat⁹. de quo hic ꝑ bal. bar. cōsi. 19. ad fi. estq; de mēte eiusdem in cōsi. 12. ad fi.

1 *Querela non competit, vbi quis habet aliud remedium.*
2 *Exceptio, tua non interest, vel, tibi non competit ius, impedit lit. conte.*
3 *Quartas plures quis non potest habere.*

§.Si quis impubes. Quarta ex constitutione diui Pij excludit querelam. Item qui in q̃rela succumbit, non perdit quod ei aliunde q̃ ex testō debeť. h.d.
1 ¶No. † quod vbi hēt locum aliud remedium, cessat querela. a Si-
a mile in l. maximum vitium. C. de lib. præt. & inst. e. §. tam āt. ¶Ex
2 hoc no. ꝙ ista exceptio, tibi nō competit actio, vel ius agendi, impedit litis ꝯtestationem, vt ibi. & puto non admittendum, &c. dixi
3 in l. nam postea. in prin. ĵ. de iureiu. ¶Not. etiam ꝙ † quis non potest habere plures quartas, vt dixi in præcedenti §. &c.

ADDITIO.

a ¶Cessat querela. Limitat Bar. in l. j. in prin. C. de inoffic. dona.

1 *Testamento rescisso per querelam legata debentur per auth. ex causa.*
2 *Sententia lata contra hæredem, omnibus præiudicat.*

a §.Si ex causa. Rescisso testō non debentur legata a vel libertates, & soluta repetuntur: sed libertates dēnť si post q̃nquenniū agatur, vel ēt ante, si sunt directò reli-
1 ctæ, sed ꝓtium ꝑ eis ꝓstabiť. h. d. cū l. seq. ¶ † No. qđ rescisso testō nihil debeť ex his, q̃ in eodem relicta sunt, qđ hodie est correctū per auth. ex causa, C. de lib. ꝓte. licet in hoc sint īfinitæ opiniones,
2 ego tñ teneo gl. Scdò † no. qđ sñia lata ꝯ hřdē, ꝓiudicat omnib. b
b ¶Cōtra hoc op. de l. j. ĵ. excep. rei iu. Sol. dicit gl. hic fuit actum q̃rela, ibi fuit dictum nullum, & posset esse ratio huius, quia ī quærela aliqđ facit iudex, q̃a rescindit. Cū verò dř nullum, nihil facit iudex: sed declarat, qđ est, vel fuit ibi ꝓnunciatū ꝯ legatarium, cuius principaliter nō itererat: hic ꝯ hřdem cuius principaliter interest. & ista tenent Doc. ¶Opp. de l. virilis. §. si adierit. ĵ. de leg. ꝓst. Sol. aliud in ꝯtratab. aliud ī q̃rela. Vlterius dř qđ repetit ille q obtinuit. Contrà C. de pet. hær. l. fi. Sol. intellige istā ſm illā. ¶Vltimò no. qđ hic dř de quinquennio. qđ declara. C. eod. l. si quis filium.

ADDITIONES.

a Parif. ¶Debentur legata. An istud procedat in filio emancipato exhæredato vide Ias. in l. j. C. de bo. pos. cōtratab. in 1. no. ꝙ nō, per rōnem, de quā ibi per eum. tu circa materiā h⁹. §. vide Ale. in l. sæpe. ĵ. de re iu. Vide Barb. consi. 101.

b ¶Præiudicat omnib. Sed q̃d si hřs fuit ꝓnunciatus indignus. Dic qđ non ꝓiudicāt ſm Bal. in l. 2. in prin. qui. res iudi. nōn noc. sed quid in sñia lata contra hřdes ī fauorē creditoris, vid̄ Imo. ī l. filiusf. §. diui. ī fi. & ꝙ ibi bar. ff. đ leg. 1.

LEX X.

a Si pars. a Vbi sunt dissonæ, seu diuersæ sententiæ, pręualet ea, quæ est pro testamento. h.d.

ADDITIO.

a Parif. ¶Si pars. Et sic vides hic, ꝙ magis fauetur testō, q̃ filiis, vide Com. cōs. 47. post prin. Item adde pro extensione huius l. ꝙ quemadmodum imparitas sñiarum fauet illi qui fauit testō, ita & si esset diuersitas in testibus vqnia ꝓualent illi qui deponunt pro testō, vel pro pia causa, vel pro reo. tex. est in l. antepe. ĵ. de man. quę extollit Bar. in l. cū magistratibus. in fi. C. qñ ꝓu. nō est neces. vide Ale. consi. 289. & Fel. in c. ex literis. extra, de ꝓb. vbi ēt ponit, q̃d si actor possideat, an testes pro eo deponētes ꝓualeant, sicut aliter pro reo. & ponit de eo quod dicit gl. in c. ecclesia. 81. dist. ꝙ magis est stādū testibus rei, licet a's testes actoris essent magis priuilegiati, & fide digni, de quo vide ēt per Abbatem in c. cum P. Manconella extra, de accu. de quo vide etiam Dec. cōs. 109. declarantē ad amplificationem huius legis vide Bar. consil. 6. volu. 1.

§.Illud Qui aliquid percipit ex testamēto, excluditur à querela, nisi alij restituat.

LEX XI.

Etiam. Qui succumbit in querela, non ꝑcedit qđ ex testīn capit. h.d. Quæro quid de dona. cā mortis. In gl. sunt
a opi. a Breuiter dic idem, q̃a in testamento non capitur.

ADDITIO.

a Claud. ¶Sunt opi. Ad confirmationem don. causa mortis non requiritur aditio hæreditatis, De quo articulo plenè per Alex. in l. 2. ĵ. de leg. 1.

LEX XII.

Nihil interest. Siue qs agnoscat relictū sibi directò, siue per ꝯsequentiā, repellitur à q̃rela. h.d. Not. nō ē differentia siue relinquať directò, siue ꝑ ꝯsequētiam. ¶Op. de l. 3. §. j. ĵ. de leg. ꝓst. Sol. vt in gl. Op. ĵ. ea. l. in fi. Sol. vt ibi.

§.Si cum filius. Petitio sine effectu non remouet filiū à q̃rela. h.d. Tenementi istū casum, & not. quod dixi in summario. ¶ Sed iuxta hoc q̃ro, quid si cœpit petere legatū, & pendet iudicium, vel ē ꝑempta instantia, vel ipse desistit sua sponte. Rñ. mouebiť à q̃rela, nam vt tex. hic dicit, agēdo approbat testamentum, & quia in quæstione proposita non est repulsus facto hæredis vel testatoris, sed proprio facto.

§.Filius. Quod alicui per consequētiam q̃ritur absq; facto suo, eum non remouet à q̃rela. h.d. ¶Opp. ſ. ea. l. in prin. Sol. hic ꝯsecutus est per consequentiam absque aliquo suo facto, ibi vero interuenit factum suum proprium.

LEX XIII.

a Titia. a Rupto testō p q̄relā, non dēnt legata ex vigore repetitionis factæ ab intestato. h.d. Primò q̄ro, dr̄ hic, si soror cētum virali, &c. de qua sorore loqt? Dn̄t qdā de sorore testatoris, qa filij instituti erant turpes psonæ. Mirabilis opinio est ista, ꝙ pp turpitudinē in successione p̄ferat soror filiis. sed gl. n̄ placet & merito, qa turpitudo nō repellit filiū à successione, nisi ex causis expressis in Aut. vt cū de ap. cog. §. aliud quoq; capitulū. q̄ cāæ dēnt hodie exprī à testatore. Vn̄ ītelligas d̄ sorore ipsius filiæ institutæ, q̄ erat p̄terita, vel exhæredata. Quæro, qd si testm̄ pnunciectur nullū ex alia cā q̄ inofficiosi? Certè dicit gl. & bn̄, tūc dicta clausula operatur, & hēt suū effectū, ita ꝙ venientes ab intestato tenētur, l. si p̄roni. §. fi. ꝟ. ad Treb. & C. de fideic. l. eā q̄. & de cod. l. fi. Hodie tn̄ cū p q̄relā non irritat testm̄ q̄sito colore demētiæ, sed quasi cā inserta nō fuerit vera, vel non fuerit pbata ab hærede, vt dixi s̄. eo. l. 4. & in auth. ex causa. C. de lib. p̄t. puto ꝙ ista clausula operetur effectum suum, etiam testamento rescisso per querelam. De effectu istius clausulæ dicam plenè in l. j. ꝟ. de iure cod.

ADDITIO.

a ¶ Titia. Pro limitatione huius l. vide Bart. & Pau. de Cast. in l. si patroni. §. fi. ad Trebel.

LEX XIIII.

1 *Filiorum causa est prima in successione contra testamentum, sicut ab intestato, & in repe. nu. 1.*

2 *Filios non extare, & extare, sed esse exclusos, paria sunt, & in repe. nu. 1. & 3. & num. 5.*

3 *Pater contra testamentum filij emancipati, quando habeat contra tabu. & quādo querelam. & in repe. nu. 2.*

4 *Successorium edictum, habet locum in querela inter personas eiusdem, vel diuersi gradus.*

5 *Præteritio matris, & lineæ maternæ quare habetur pro exhæredatione, non patris, & in repe. nu. 4.*

6 *Legitima parentum hodie est aucta, sicut legitima filiorum.*

Pater filium. In successione ꝯtra testm̄, filiorum cā est potior, q̄ cā parentū, quibus exclusis parentes admittunt, licet turbato ordine eius successio debeatur. h. d. Primò ponit thema ad q̄onē. Scd̄ò rn̄det ad illā. Tertiò format vnā aliam q̄onem. Quartò rn̄det cuidā tacitæ obiectioni. Scd̄a ibi, in q̄one. Tertia ibi q̄d si ꝯtra. Quarta ibi, nā & si in prin. l. seq̄ētis. Not. † quòd sicut in successione ab intestato, ita in successione
1
2 ꝯtra testm̄ cā filiorum est prima. Scd̄ò no. ꝙ † paria sunt, filios nō extare, vel extare & exclusos esse. Tertiò no. illud, q̄d dicitur turbato ordine. &c. Op. vr̄ ꝙ pater ꝯ̄ testm̄ filij emācipati, habeat ꝯtratab. & per ꝯn̄s nō q̄relā, q̄d est auxilium subsidiariū, l. j. §. fi. si à pa. quis fu. ma Huius timore Azo exponit hic q̄relam. i. ꝯtab. Idē no. i l. ꝯria. hoc sequebatur Iac. Bu. Ald. verò dixit p̄teritò dari quęrelā, & sic tex. stat propriè. & dicebat quod illo casu concurrit q̄rela cū ꝯtab. q̄ opi. nō placet. Si. n. in filiis, quorū cā est potior, nō hēt locum q̄rela, vbi hēt locū aliud remediū, ergo multomagis
3 in p̄re. Ego † verò dico ꝙ sic ꝙ hic hēt locū q̄rela, p̄priè, vt tex. sonat. Nam q̄n patrē nemo p̄cedit, tūc p̄teritus hēt ꝯtab. vt in l. ꝯria. sed q̄n eū p̄cedit, filius p̄teritio patris hr̄ p exhr̄datione: iō hēt locū q̄rela, vt hic, & ꝟ. declarabo in 4. ꝯtrario. Sed ꝯ̄. qa filiis exclusis à patre vincente in q̄rela reducit res ad cām intestati, sed in cā intestati, successio filiorū est potior, ego filij habebunt hr̄ditatem, nō pr̄. Ald. fatebat̄ ꝯrium, arg. p eo. s̄. e. l. posthumus. §. si q̄s ex his. Bul. ꝯtra. p l. qui repudiantis. in prin. eod. & per l. si nō mortis. §. fi. ꝟ. e Sed ad illas rn̄det p Ald. vt habes in gl. & istā opi. Ald. sequebatur ēt Ia. But. Idem Vr̄ sentire gl. ꝟ. eo. l. si nō mortis. in fi. & ego puto opi. Bulg. esse verā, primò p istam l. quę dicit patri dari querelā, & ipsum posse suā intentionem implere. Sed si patri non deberet hr̄ditas ab intestato, posset ab initio repelli hac exceptione, malè agis, qa tua non interest, ꝟ. l. pxi. & mater. ꝟ. eo. ergo non potuisset implere suam intētionem, cuius ꝯtrariū dicit tex. Præterea in l. nā & si, dr̄ hr̄ditatē patri dēri. Præterea pbat̄ p l. q repudiātis. ī prin. s̄. e nec est bona rn̄sio. Aliud in excluso p repudiationē, aliud in excluso p sn̄iam: qa ille, q acquieuit sn̄iæ, vr̄ ꝯsentire. l. ab eo. C. quomodo, & q̄n iudex. & C. de re iu. l. ad solutionē. & d. l. si non mortis. in fi. qa eadē rō dēt esse partis quo ad partem, q̄ est totius quo ad totum. l. q̄ de tota. ꝟ. de rei vend. Si tn̄ teneremus opi. gl. q̄d hic ageret p ꝯtab. n̄ est dubiū q̄d filij excluderent vt dicit glo. ¶ Tertiò opp. de l. si quis filio exhr̄dato, in prin. ꝟ. de iniusto test. Huius timore sunt hic duæ difficiles opin. Dn̄t quidam quod exclusis filiis admittitur pater, qui est in codē gradu cū filiis, licet in diuerso ordine. nō ergo esset idē in auo, vel proauo. Et ex hoc inferunt, ꝙ si filij primi gradus excluderentur à q̄rela, nō admitteret nepos ex eo, qa sunt diuersi gradus. Ita intelligunt l. si quis fi-
4 lium. C. eo. Cōcludunt ergo, † ꝙ successoriū edictum nō habet locū in q̄rela, inter personas diuersi gradus. & istā opi. vr̄ tenere gl. i l. posthumorū. §. j. ꝟ. de iniust. test. licet hic Hug. fuerit in ꝯria opi. p l. si is. in princ. & l. si nō mortis. in fine. ꝟ. e. & C. e. l. si quis filiū. & sic tenet indistinctè, ꝙ in quærela sit locus edicto successorio, in-
a ter psonas eiusdē, vel diuersi grad⁹. Istā opi. tenet Dy. a in l. 3. §. si emācipatus. de ꝯtratab. & ponit ipse in c. nō dēt aliqs. extra, de re. iu. lib. 6. Et hoc tenet Cy. in l. si q̄s filium. C. e. Istud tenēt ēt Mod. & sic excluso filio à q̄rela nepos ex eo admitteret, nō ex persona filij exclusi, sed ex psona sua. Et sic nō ob. l. si q̄s filio exhr̄dato. ꝟ. d̄ iniust. rup. & irri. fac. test. ¶ Cōtra hoc op. ex gl. q̄n pr̄ p̄teriit nepotē, & exhr̄dauit filiū, aut iste nepos erat ī p̄tāte, & vr̄ testm̄ nullū. Aut erat emancipatus, & hōt ꝯtab. p tit. de ꝯtab. ergo pr̄ nō hēt q̄relā: & sic in querela nō est locus successioni. Rn̄. vt dixi s̄. eod. & ista nō tangunt p Doct. q̄n filius est in medio, p̄teritio nepotis hr̄ p exhr̄datione, & iō excluso filio, parens vel nepos admittit̄ ad q̄relā, vt hic, & l. si q̄s filium. C. e. & l. 3. §. si amācipatus. Et ad ve-
5 ritatē † huius materiæ oportet te intelligere b q̄dā, videlicet q̄ ē
b rō, ꝙ p̄teritio m̄ris, & lineæ maternę, hr̄ pro exhr̄datione sed p̄teritio p̄ris nō. Rō est ista, filius suus dr̄ dn̄s in vita p̄ris. l. in suis. ꝟ. de lib. & posthu. iō nisi testōr eū exhr̄det, hoc est, illū dn̄io priuet, nō p̄ōt aliū facere hrdem: qa hr̄s idē est ꝙ dn̄s: & duo nō p̄nt esse dn̄i insolidū simul, l. si vt certo. §. si duob. vehiculū. ꝟ. cō. necessaria ē ergo in suo exhr̄datio, & pp hoc fuit posita l. in suis, in ti. de li. & posthum. quæ alr̄ nō vr̄ facere ad tit. Fœminæ verò, vel ascendentes p lineā maternā, non habent suum hæredem, nec descendentes ex ea dn̄r dn̄i in vita, nec continuari dr̄ in eis dn̄ium, merito p̄terire est idem ꝙ exhr̄dare. Hoc p̄misso statim apparet veritas p̄cedētis dicti, quādo nepotē p̄cedit, filius nepos, licet sit in p̄tāte, nō dr̄ suus, siue dominus, qa filius p̄cedit eū & iō in eo p̄teritio hr̄ pro exhr̄datione, quia est eadem rō, quæ ī præteritione materna. Dices tu, ista rō placeret in preteritione descendentium, sed in p̄teritione ascēdentium nō concludit. Et iō pro hoc d̄clarando oportet te vlterius videre in ascendentibus: nā q̄n filius facit testm̄, si quidē est in p̄tāte, non p̄t testari, nisi de castrensi, vel quasi, & illud testm̄ non subiacet q̄relæ s̄m ista tpa, l. fi. C. eo. Sed si poneres ꝙ subiacet quærelæ, est eadem rō, q̄ s̄. dixi in filiis: quia filio mortuo pr̄ occupat omnia iure peculij p̄fectitij: & vr̄ retro fuisse dn̄s & sic esset necesse vt illo dn̄io priuaretur. Sed q̄n filij defuncti extant, & sic patrem defuncti p̄cedunt, pr̄ non occupat iure peculij quia filiorū est potior cā. iō præteritio p̄ris hr̄ pro exhr̄datione, & admitteretur p successorium edictum ad quærelam, vt hic. Superuenit postea in filiis emācipatis ius p̄torium, quod voluit quòd eo casu, quo de iure ciuili suus p̄teritus dicebat nullum, eo casu d̄ iure p̄torio veniet p ꝯtab. emancipatione nō obstāte, l. j. in prin. de ꝯtrab. Sed in casib. p̄dictis pr̄ vel nepos, q̄n p̄teritur à filio, nō diceret nullum: ergo non hēt ꝯtab. veniet ergo p querelam, & sic ista lex stat proprè. Venio ad l. nā & si. & op. ꝙ duæ rōnes vincant vnam. Sol. certè hæc est vna, quę est fortior, q̄ illæ duæ, & sic vin-
c cet hæc vna illas duas ¶ Vltimò no. c tex. in l. nam & si prox. ibi, n̄
6 minus † parentibus q̄ liberis &c. vbi vr̄ casus, ꝙ sicut est aucta
d hodie legitima filiorum, ita est aucta legitima parentum. d Nam hic traditur p modum regulæ, nō minus dr̄e relinqui parentibus q̄ liberis, & sic trahit̄ lex noua ad leges posteriores, l. nam & posteriores. s̄. de legi. & quod no. in l. ꝙ vero. s̄. illo tit. & ita tenet Mar. de Fa. & de hoc per gl. & Doct. in auth. nouissi. C. eo.

ADDITIONES.

a ¶ Opi. tenet Dy. In querela est locus successorio edicto indistinctè. vide bal. post Bar. in d. l. si quis filiū. vbi tenet opi. Dy. vide q̄ dixi in repe. huius legis.

b ¶ Intelligere. Vide per Bal. in l. si. quis filium. C. eod.

c Pom. ¶ Vltimò no. Pro cōfirmatione huius legis Fel. c. inter cæteras. de re iu.

d Aucta legitima parentum. An aucta sit legitima parentum sicut filiorum. ēt bal. sequitur in d. auth. nouissi. & bar. in l. si à milite. §. 1. de test. mil. & bar. in rep. huius l. pater filium. ver. 2. iuxta prædicta. per bar. hic ad fi. in rep.

LEGIS DECIMÆ QVARTÆ REPETITIO

1 *Præteritio patris quādo fili⁹ testatoris eū præcedit habetur pro exhæredatiōe.*

5 *Proximior quādo nō admittitur in succedendo, an bēatur perinde ac si nō esset.*

6 *Querel intium æqualiter duorum si vnus moritur ante, an faciat partem alteri*

7 *Exclusus qui non facit partem, an habeatur pro mortuo.*

8 *Matrem, & fratres habens si extraneum instituat, & matrem in re certa, & illa agat ad supplementum legitimæ, quanta sit legitima.*

9 *Accrescendi ius quomodo habeat locum inter coniunctos coniunctione legali.*

10 *Supplementi legitimæ actio, est successio particularis.*

11 *Accrescendi ius non habet locum inter eos, qui vocantur diuerso iure ex diuersis dispositionibus.*

12 *Accrescendi ius videtur prohibere clausula posita in institutione, & prohibeo quòd plus petere non possit.*

Accrescendi ius testator potest prohibere.

13 *Actio subrogata sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur, quando ad dīs subrogatur.*

14 *Exhæredatus si vnus ex tribus filiis sit, an alij debeant habere integrū trientē.*

15 *Exhæredati portio quando accrescit fratribus, legitima institutorū erit semis, persona exhæredati computata.*

16 *Successorium edictum habet locum in iure agendi ad supplementum legitimæ.*

17 *Successorium edictum, & ius accrescendi quando habeant locum in querela inofficiosæ donationis.*

Pater

Pater filium. In q̃rela, filij p̄ferunt̄ parētib. qb. exclusis parētes vocāt: licet eis turbato ordine succedāt. h.d. cū pri. l. seq. Priò ponit thema, ex q̃ elicit qō. Scdò rn̄det qōni tacitæ ꝓpositæ. Tertiò rn̄det tacitæ obiectioni. Scda ibi, in qōne. Tertia ibi, ꝙ si ꝯ. Quarta ibi, nā & si parētib. Casus in terminis, p se patet. In tex. ibi, ex eo retinuit. s. in ptāte. Ibi, decessit q̃ritur cui prius deferat̄ q̃rela. Ibi, pēdēte, ne filius vincētibus ipse
1 excludat̄. ¶ No. ꝙ † in successione ꝯ testm̄ pria cā est filiorū, idem in successione ab intestato, C. de suis & legit. in aut. i. successione. Scdò no. ꝙ filiis exclusis pr̄ vocat̄ ad q̃relā. Tertiò no. ꝙ paria sūt, filios non extare, vel extare tales, q nō pn̄t succedere. Quartò no.
2 ꝙ vna rō vincit duas. Vlti. ꝙ ordine turbato, &c. ¶ Primò opp. † ꝙ patri p̄terito nō det̄ q̃rela, sed ꝯtratab. j. si à pa. fu. quis manu. l. j. Solu. dicit Azo, hic exponitur q̃rela. i. ꝯtratab. & istud tenet gl. in l. ꝯria. & Iac. But. Sed ista nō vĩr vera, qa ꝯ ꝓpriā significationem verborū, l. non aliter. de leg. 3. Alij vt Alderi. dicunt, ꝙ hic ꝯcurrit q̃rela ꝯtab. Sed ꝯtra hoc ē j. e. l. si vt ꝓponis. in prin. Ad qđ rn̄det Alderi. aliud in filio emancipato p̄terito, aliud in patre. Hoc non placet, qa q̃rela est remedium subsidiarum, vbi aliud deficit. Inst. eo. §. tam āt. & C. de libe. p̄te. l. fin. ergo non ꝯcurrit cū ꝯtratab. Præterea nō est ratio, quare magis pr̄ admittatur, q̃ filius: nā duo ꝯpetunt remedia filio: imò magis filio, qa est ei quasi debita hr̄ditas patris: ergò dic ꝙ tex. ꝓpriè loqt̄, ꝙ pr̄ vocat̄ ad ad q̃relā, & excludit à ꝯtratab. Nā p̄teritio patris qn̄ filius testatoris eū p̄cedit, hr̄ ꝓ exhr̄datione: sicut p̄teritio nepotis, qn̄ eū p̄cedit, filius, vt j. dicā in quarto ꝯtrario. Sicut dicimus in p̄teritione matris, q̃ hr̄ ꝓ exheredatione. Sed eo casu quo p̄teritio habet̄ ꝓ exhr̄datione, hēt locū q̃rela, & cessat ꝯtratab. vt l. illud. §. ad testā. j. de ꝯtab. ergo &c. Sed si filij non essent, tunc pr̄ haberet ꝯtratab. d. l. illud. §. ad testamenta. & non q̃relā, vt in ꝯtrario ¶ Sed ꝯtra istud opp. qa cū q̃rela reducat rē ad cām intestati, in qua cā filiorū ē potior; ergo rupto testō p querelā intentatā à patre filij interim veniūt, & excludūt patrē, auth. in successione. C. de suis & legit. & sic pater nihil hēbit. Rn̄det gl. & fatet̄ ꝯtrariū p l. posthum⁹. §. si qs ex his. s. e. Sed Bulg. ꝯtra. p l. q repudiantis. j. eod. & d. l. si non mortis. §. fin. Sed mihi vr̄ opi. Bulg. veriorem esse p hanc l. & l. nam & si parētib. in princi. j. eo. vbi innuit non solū q̃relā, sed ēt hr̄ditatē habituros parētes. Scdò p d. l. qui repudiantis. j. e. Nec pōt dici aliud in repudiatiōe, aliud in sententia: nā ille q quocunq; mō acquieuit sniæ, vr̄ repudiare, & consentire, vt C. de re iud. l. ad solutionem. Tertiò p d. l. si non mortis. §. fi. j. e. qa saltē ex ea parte, qua testm̄ est rescissum, dēnt præcedentes excludi, vel admitti, si testm̄ esset rescissum in totum vt j. de inoff. test. l. pen. Et sic solutio, quā dat glo. ad illā l. non p̄cedit. Quartò, quia cum pater hic rumperet testm̄ ad filiorum commodum, dēret repelli exceptione, sicut filij, arg. j. de do. excep. l. apud Celsum. §. apud Iulia. Sed si teneres opi. Mar. ꝙ hic agatur per ꝯtab. tunc sine dubio fm̄ oēs filij excluduntur, vt hic no. Teneo ergo ꝙ quomodocūq; filij sint exclusi, pater admittat̄ ad
3 successionem. i. ad quærelam & ad hereditatē. ¶ Tertiò op. † & vr̄ qđ sint paria, filiū nō extare, vel extare, & non posse succedere. l. si qs filio exhr̄dato. in prin. j. de iniusto rupto & irrito testō. & l. si quis posth. §. j. j. de lib. & posth. Sol. huius timore fuerunt hic duæ difficiles opi. vna Azo. qui dicit qđ istud. s. dicere, ꝙ filium nō extare, vel extare & non posse succedere, sunt paria, hēt locum qn̄ ille, qui sequenti loco succedit, est in pari gradu cū filio. & ita loquitur hic. Secus in dispari, vt i ꝯtrariis. Et ideo qđ hac l. dr̄ in pr̄e, non hēt locum in auo, & ꝓauo. fm̄ eū. Itē non habet locū in filio in ptāte, cū veniat suo iure, vt hic not. gl. Alij sunt in ꝯtraria opin. vt vlteriores in gradu admittantur p successorium edictū, p l. si is. in prin. j. e. Ad ꝯtraria nō rn̄dēt. Quid dicemus? Gl. vr̄ tenere opi. Azo. j. de inoff. test. l. posthumorū. in gl. q̃ incipit, demum, &c. circa fi. Iac. de Rau. & Pet. in hoc ꝯcordant. Ad l. si is. in prin. j. eo. rn̄det, ꝙ ibi vocatur, sequens in ordine, non in gradu. Dy. tenet opi. Hug. p l. 3. §. si emancipatus. in fi. j. de ꝯtratab. vbi vr̄ casus. Ad ꝯtraria rn̄det, qa verum est ꝙ nepos nō admittitur donec pater viuit. sed admitti potest pr̄e mortuo, vel excluso, ita ꝙ licet nepos ex ꝑsona patris non possit venire, venit tn̄ ex sua persona ad q̃relam p̄dictam per successoriū edictum. Et hanc tenet Cyn. C. eo. l. si qs filium. & Iac. Butr. ꝙ mihi nō placet, cū hæc lex loquat̄ in pr̄e, lex sequens loquat̄ in aliis parentibus. Præterea, si defertur pr̄i vt hic quare non defertur nepoti, cuius causa est potior in successione?
a ¶ Quartò a ꝯtra p̄dicta opp. fortissimè. Nam aut iste nepos p̄teritus erat in potestate, & tunc testm̄ dēt esse nullū ipso iure p p̄teritionē, cū tu ꝓponas exhr̄datū patrem haberi ꝓ mortuo. l. Gall⁹. per totū. j. de libe. & posthum. Aut iste nepos erat emācipatus, & tunc venit p ꝯtratab. ergo nullā hēt q̃relā. Gl. in d. l. 3. §. si emācipatus. vr̄ fateri ꝯtrariū, vt habeat ꝯtratab. idē hic, vt s. vidistis. Dyn. & Cyn. tenent ꝯtrarium. vt ex eorum dictis apparet. & hoc credo verius ꝑ tex. dicti. §. si emācipatus. in fi. Nec ob. ꝯtrariū, qa tūc nepos p̄teritus venit p ꝯtratab. Vel dicit testm̄ nullū, qn̄ nemo eū p̄cedit tp̄e mortis. al's venit per q̃relā de necessitate, vt in casu nostro. Et
4 ad hanc † veritatem ostendendā oportet nos videre aliqua, quæ sunt subtilia, & de apicibus iuris, & à nostris Doc. intacta, videlicet q̃ est rō ꝙ filius p̄teritus à pātre, dicit nullum testm̄ ipso iure: sed præteritio matris hr̄ ꝓ exhr̄datione, & venit per q̃relā, de iure isto loquor, & ideo in p̄teritione hodie cā inserit̄, vt Inst. de exhr̄da. lib. §. mater. Rn̄. filius suus dicit̄ patre viuo dn̄s paternarū rerum ideo nisi ipse exhr̄det̄, i. illo dn̄io priuet̄, alius nō pōt hr̄s institui, qa idē est dicere hæres, ꝙ dn̄s, vt Insti. de hær. quali. §. ꝓ hærede. & duo insolidū dn̄i esse nō pn̄t. j. cōmo. l. si vt certo. §. si duobus. & hoc voluit l. in suis. de lib. & posthu. & ideo fuit apposita in illo tit. cuius l. habes intellectū tu, q nunq̃ intellexisti, al's nihil faceret illa lex ad illum titulum & hoc est qđ hic dicit, ꝙ suis existētibus hr̄dibus non habet locum vsucapio pro hr̄de, quia dn̄ium ꝯtinuatur in filium. C. pro hr̄de. l. 2. & ideo si non exhr̄detur, testm̄ est nullū: sed descendentes ex femina non sunt sui, ergo nō domini de hære. quali. & dif. §. cæteri. & ideo mulier nō hēt necesse exhr̄dare, vel instituere. sed qa hoc faciendo, faciunt ꝯ officiū pietatis, & sic testant̄ inofficiosē. subuenit̄ suis filiis per q̃relā. d. §. mr̄ Instit. de exhære. lib. & scit testator, ꝙ p̄tor dat bonorum poss. ꝯ tab. illis liberis, & parentib. qui dn̄r instituti, vel exhæredati de necessitate iuris ciuilis vel prætorij, aliàs non hn̄t ꝯ tabu. sed veniunt per q̃relā, vt d. §. mater. in fi. Insti. de exhæ. lib. Et mō ad propositū isti nepotes, quos pater antecedit, non possunt dici sui in eius vita, vt Inst. de hære. qua. & diff. §. sui. in 2. rn̄. & sic non possunt dicere nullum. Item cū de iure ciuili auus non habebat olim necesse instituere eos, qa pater eos præcedit. d. l. si quis filio exhr̄dato. in princ. cum si. nec etiā de iure prætorio, ꝙ p̄cedit in emancipatis fieri eo ordine, quo de iure ciuili. l. j. in prin. de ꝯ tabu. ergo p̄teriti nō hn̄t ꝯ officiū pietatis. vn̄ inofficiose testatur, ideo hn̄t q̃relā inofficiosi testā, sicut in p̄teritis à matre, cùm eadem sit rō, vt vidistis. Idē dico in parentibus, quos filij præcedunt, vt hac l. & dixi s. in primo ꝯrio. Et istā rōne ponit expressè tex. in l. nam & si parentibus. j. eo. ibi, piè relinqui dēt, &c. quasi dicat, aliàs testatur ꝯ pietatem, &
5 sic habeat locum q̃rela. † vt igitur liqueat ista mā, br̄ dic, qn̄ proximior non admittitur, an habeatur perinde ac si non esset, & si ipediatur sequens in gradu, vel in ordine, distinguitur, Aut nō admittitur, qa ciuiliter mortuus, vel deportatus, aut pp aliā causam: prīo casu hr̄ perinde ac si non esset, vt j. de ꝯtab. l. j. §. pen. Scdo casu, aut speratur admitti, & interim impedit alios, vt hac l. j. & j. eo. l. qui repudiantis. 2. rn̄. Aut nullo mō speratur admitti, & tunc aut q̃ris quātum ad modū rumpendi, aut q̃tum ad consequendū hr̄ditatis effectū, primo casu ipeditur sequens. Nā p̄teriti possent dicere nullū, vel petere ꝯtab. si aliquis eos non p̄cederet, sed ꝓpter præcedentes, quamuis exclusos, vel sequentes, hanc possunt q̃relam intentare, vt d. l. 3. §. si emancipatus, in fi. de ꝯta. secundum verum intellectū, vt dixi s. Si verò q̃tum ad ꝯsequendum hr̄ditatis effectum; tunc indistinctè nō nocet sequētib. j. eo. l. q repudiātis. in prin. & l. si nō mortis. §. fi. licet glo. videat̄ al'r sentire. ¶ Vltimò oppo. & videtur ꝙ duæ rōnes vincant vnā, non eꝯ. & sol. vt in gl. Vel dic, qđ diuersitas casuū tollit ꝯriū. Nā illæ duæ primæ raiōes habēt locum qn̄ natura seruat suū ordinē: sed qn̄ turbatur ordo, hēt locum solū vna rō. Contrarium verò loqtur, qn̄ eodem casu concurrunt duæ rationes, vna ꝓ vna parte, & vna pro alia.

6 **Venio ad quæstiones.** † Et primo quæro. nos vidimus s. an ille, qui non admittitur ad successionē & q̃relā, impediat sequētem in gradu: nunc quæro si duo æqual'r admittant̄ ad querelam: vnus moriet̄ ante, an faciat alteri partē? Et vr̄ ꝙ sic, vt s. eo. l. Papinianus. §. quoniam aūt quarta. & s. e. l. qui repudiantis. 2. rn̄. Eꝯ vr̄ qđ non, vt d. l. qui repudiantis. in prin. & j. de coiun. cum emācip. libe. l. j. §. si pr̄. Sed distingue, aut admittitur pp aliq̃ cām, seu admitti sperat̄, aut non admittit̄, nec admitti speratur. Primo casu facit partem, d. l. qui repudiātis. 2. rn̄. Sic loqt̄ s. e. l. Papinianus. §. qm̄ aūt quarta. Secūdo casu nō facit partē. d. l. q repudiantis. in pri. & j. e. l. si ponas.
7 in fi. & d. l. j. §. si pr̄. j. de ꝯiun. cū emācip. lib. Ad vnum tn̄ † aduerte, quod licet talis exclusus non faciat partē, nō tn̄ est verum dicere simpl'r eū hr̄i ꝓ mortuo. Nā aut de iure oēs vocabuntur æqualiter, aut quilibet vocabitur insolidum: sed partes faciūt sibi p ꝯcursum. Primo casu non est verum, eū esse exclusum: ergo nō dēt hr̄i pro mortuo. Nā si esset mortuus, superstites vocarētur ad solidū suo iure. Sed hoc casu partim hēt suo iure, partī iure accrescendi, d. l. q repudiantis, & d. l. si ponas. in fin. Scdo casu verè potest dici eum hr̄i ꝓ mortuo: qa ille, q admittit̄, vocatur ad solidū suo iure. Ita loquitur d. l. j. §. si pr̄. j. de ꝯiun. cum eman. li. Nam in illo titulo nepotes in ptāte vocantur suo iure insolidum de iure ciuili, fili⁹ emācipatus vocatur ad totum de iure p̄torio, vnde faciūt sibi partes p ꝯcursum ex vigore edicti, de coiun. cū emanci. lib. merito pr̄ exclusus hr̄ pro mortuo, cū filij vocent̄ ad totū suo iure, arg. pro hoc C. de cad. tol. l. vnica. §. fin autē disiunctim. & § sequenti. ¶ Secundò iuxta † p̄dicta q̃ro, vtrum dicta in q̃rela hēant locum in iure agendi

ADDITIO.

a ¶ Quarto. Vide Oldra. in simili quæstio. consi. 123.

re agendi ad supplemētū? cuius rei gr̄a subiicio q̄onē de facto emergētē. Quidā habens matrē, & duos fratres, decessit extraneo sibi hr̄de instituto, q nō erat turpis persona, & matrē in re certa hr̄dē instituit, mr̄ agit ad supplemētū, q̄ritur quanta sit sua legitima, an tertia eius qđ habitura esset ab intestato, & sic tertia tertiæ, an tertia totius. Ia. But. disputauit istā q̄onē, ideo nos videamus aliquas rōnes fortiores pro, & ↄ. Et ꝙ sit legitima tertia tertiæ probatur sic: Legitima matris olim erat quarta, hodie est tertia eius, qđ habitura esset ab intestato. s̄. eo. l. Papin. §. q̄m āt quarta. C. eo. auth. nouissima. & ibi no. sed ab intestato erat habitura tertiā, ergo legitima erit tertia tertiæ. Præterea, nō dēt esse melior ꝯdō venientis ↄ testm̄, q̄ venientis s̄m testm̄, vt j̄. ad l. Fal. l. Titia. & C. de liber. p̄ter. l. maximū. sed ltīa matris succedentis s̄m volūtatem testatoris esset tertia eius, qđ habitura esset ab intestato: sed si nunc veniret ↄ testm̄, haberet tertiā totius, ergo esset iniquū. Præterea probatur ex eo qđ lex dicit, tertia debitæ portionis. d. §. q̄m aūt quarta. sed debita portio nō erat tota hr̄ditas. C. ad Tertul. auth. defuncto. ergo, &c. Præterea, tūc portio deficiēs accrescit alij, q̄n de ea non est à lege vel à testatore dispositū, & iō dr̄ ꝙ substitutus præfertur ↄiūcto. á. l. vnic. §. in primo. & §. pro secundo. C. de cadu. toll. sed hic in portione deficiente prouisum est in alio. s. in hr̄de scripto, ergo &c. Ipse determinauit ↄriū. Nā certū est, ꝙ fratres excludātur penitus, nec est spes ꝙ ipsi admittātur, sicut in quærela portio exclusi accrescit ei, q admittit̄. l. ꝙ repudiātis. & l. si ponas. j̄. e. sic in iure agendi ad supplementū, qđ succedit loco illius. Præterea, illud est ḡnale, ꝙ portio deficiēs accrescit illis, qui pariter admittūtur. C. q̄n nō pete. par. l. j. cū simil. Præterea, vr̄ casus in hac l. nā liberi, q nō succedūt, hn̄r tāq̄ nō existētes, idē ergo in fratribus. Præterea, hoc videtur probari p tex. in d. §. sed nr̄a. Inst. de suc ces. lib. Ego verò cū ista q̄ō accidisset in ciuitate ista, salua reuerētia dicti mei Doc. tenebā aliā partē. Istud nō pōt negari, nec negatur quod iure suo dicta mr̄ nō pōt petere nisi tertiā tertiæ, si quid petit vltra, petit iure accrescēdi, vt patet expressè in l. qui repudiātis. & in l. si ponas. in fi. j̄. e. Et dicūtur isti esse ↄiuncti ↄiunctione

9 legali. At cū q̄ritur, † an sit locus iuri accrescen. inter ↄiūctos cōiunctione legali: ex legib. colligitur talis doctrina: aut quærimus de successione vniuersali, & est locus iuri accrescēdi. l. seruus cōis ab extero. j̄. de acq. hæred. Aut de successione particulari, & tunc aut in proprietate rei, & cessat ius accrescendi. l. j. §. idē ait. j̄. de vsu fr. accresc. & ꝙ dictæ leges loquantur in cōiunctione legali, no. gl. in d. l. j. §. idē ait, in glo. sup ver. ex sociis. de iure isto cū agebat̄ querela, hr̄ditas reducebatur ad cām intestati, & sic fiebat locus successioni vniuersali. Sed hodie cū agit̄ ad supplemētū nō fit locus simili successioni vniuersali, & sic cessat ius accrescēdi. Et hoc inducitur rōne, aliàs qs hr̄et pro parte hr̄dē, pro parte nō: sed in particulari successione cessat dicta rō, qa hæres vniuersalis est, apud

10 quē pōt remanere. ¶ † Dices tu, imò agere ad supplemētū est successio vniuersalis, cū petat tertiā partē, & sic quotā, ergo &c. vt inst. de fidei. hære. §. si quis vna. 2. resp. Ad ꝙ respondeo, qđ illud est verū tūc, cū pro quota trāsirēt onera debitorū, & creditorum, aliàs nō vr̄ esse successio. l. nā qđ, §. nō omnis, j̄. ad Treb. sed ista legitima datur ære alieno deducto. s̄. eo. l. Papinianus. §. quarta. ergo hr̄ vt particularis successio. Facit C. de hær. insti. l. quoties. Scđo p

11 bo sic: inter † eos, q vocātur diuerso iure, ex diuersis dispositionibus, nō est locus iuri accrescēdi tā à lege q̄ à testatore. j̄. de bon. poss. l. sed cū patrono. & j̄. qui. mo. vsufr. amit. l. si sub cōditione. in fin. sed matri defertur pro legitima tertia, per Aut. de trien. & semis. fratribus verò quarta, per iura antiqua & noua, cùm eis non sit quarta aucta, vt no. C. e. auth. nouissima, & sic diuerso iure suc

12 cedūt: ergo, &c. Præterea † pro hoc multum faciūt verba, quæ ↄsueuerunt poni in testamētis, Instituo talē in sua ltīa, & ꝙ plus petere nō possit. Nā ex his verbis vr̄ prohibere ius accrescēdi, ꝙ pōt prohibere testator. j̄. de vsufruc. l. dominus. §. fi. & ibi no. circa pr̄. Nō ob. qđ posset dici, quod testator nō possit minuere ltīam. C. e. l. q̄n in priorib. qa istud est verū in ltīa, q̄ sibi debet̄ iure suo: secus in ea parte q̄ sibi debetur beneficio testatoris, q preteriuit fratres.

13 de cōd. l. ↄficiūtur. in pr̄. & j̄. de leg. j. l. si Titio. §. fi. Nō obstat, † qđ ius agendi ad supplemētū succedat in locū querelæ, ergo sapit eius naturā, qa r̄ndeo quod tūc actio subrogata sapit nām eius, in cuius locū subrogatur, q̄n subrogatur ad idē, secus si ad diuersū. l. cū in fundo. §. si fundus. j̄. de iure dotiū. Non obstat l. ista, & d. §. sed nostra, qa loquūtur in illis, q vocantur successiuè ex vigore suc

a cessorij edicti, vt j̄. dicā. ¶ Tertiò quæro, a † quid in filiis? Dy. mo

14 uet istā quæstionē in l. plane. §. si ↄiunctim. j̄. de le. j. Et vr̄ tenere, ꝙ si vnus ex trib. filiis exhr̄datur, qđ alij debent habere trientē integrū, vt in Auth. de triēte & semis. §. neque illo. vbi dicit ipse, qđ est casus & qa exhr̄datus hr̄ pro mortuo. l. j. §. si pr̄ emācipatus. j̄. de coniu. cū emāci. Ad quod facit j̄. de ↄta. l. si post mortem. §. liberi.

b & insti. de suc. lib. §. sed nr̄a. Tu dic, b aut vnus filius est exhæredatus, & alij sunt instituti in re certa, & nō debent habere tertiā eius, quod habituri essent ab intestato. Cū enim sint particulares successores, nō hn̄t ius accrescēdi ex hac ↄiūctione legali. j̄. de leg. 2. l. Proculo. & s̄. dixi. Aut vn⁹ filius est exhr̄datus & alij duo instituti sunt vl̄r, sed forte tractatur de detractione ltīæ eorū p restitutione fideicōmissi, vel legatorū singulariū, & tūc habebūt inte

c grū triētē pro ltīa. Nā cū testator c illū vnū exhæredauit ad ↄmodū institutorū, ipsi possunt portionē ltīam exhæredati capere iure accrescēdi. & ita intelligo dictū Dy. Sic video in simili, q̄n vnus ē substitutus, alius est ↄiūctus. Nā substitutus præfertur ↄiūcto, & sic cessat ius accrescēdi. l. j. §. in primo. & §. pro scđo. C. de cad. tollen. & C. de fideic. auth. hoc amplius. sed q̄n vnus, & idē est substitutus, vel ↄiūctus, pt amplecti, vel iure substitutionis, vel iure accrescēdi, cū in eius fauorē testator substitutū adiecerit. j̄. de acq. hær. l. nec is. §. hr̄s. & ibi no. & l. si qs hr̄s. in prin. e. ti. Ita post q̄n idē est filius, & hr̄s vl̄is: secus si alius est hr̄s vl̄is. Dices tu, ista sunt ↄ dictū §. neq; illo. vbi oīno integrā ltīā cogit̄ distribuere in eos, q nō sunt ingrati. Sed r̄nde qđ nō est ↄ, imò facit p me. nā ille §. loq̄t̄ in curialibus, q ēt si nullū hn̄t filiū, nouē vncias nō possunt relinquere exneo, vt in auth. q. mod. nat. effic. sui. §. ergo sciēdum. ver. si verò ēt. Vn̄ meritò portio filij exhr̄dati n̄ vadit ad extraneū. d. §. neque illo. & sic ille §. nō obstat, sed facit p me in eo qđ pmittit ibi distribuere inter filios, sicuti voluerūt, vt ibi p3. Nā si eorū legitima, q nō sunt ingrati, nō auget̄: iā pr̄ inter filios suo arbitrio nō distribueret, cū ltīam minuere nō posset. C. e. l. q̄n in priorib. Sicut ergo curialis pt distribuere inter liberos, sic liber hō inter extra-

15 neos. ¶ † Quartò quæro eo casu, quo dixi fratribus accrescere portionē exhr̄dati, vtrū ltīa institutorū erit semis ↄputata p̄sona exhr̄dati, an triēs. Et vr̄ qđ triēs, cū exhr̄datus habeat̄ p mortuo, vt dictū ē. Eↄ vr̄ qđ sit semis. d. §. neq; illo. Dy. in d. l. plane. §. si ↄiūctim, j̄. de leg. j. nō soluit, sed dt̄ hāc q̄onē dubitabiliorē esse, q̄ sit p̄cedēs. Sed dic, qđ cū isti fratres veniāt iure accrescēdi ad portionē exhr̄dati exclusi. j̄. e. l. q repudiātis. & l. si nō mortis. §. fi. Apparet qđ p̄sona filii exhr̄dati coniūgitur aliis, & quātū ad hoc nō hr̄

16 pro mortuo, vt dixi s̄. in j̄. q. iō eorū legitima erit semis. ¶ † Quintò q̄ro, nūqd successoriū edictū habeat locū in isto iure agēdi ad supplemētū? Et vr̄ qđ sic, vt hēat locū in q̄rela. l. si is. j̄. e. In ↄriū vr̄, qđ cessat ius accrescēdi, vt s̄. dictum est: sed primū puto verius, vt hēat locū successoriū edictū in iure agēdi ad supplemētū, p l. si qs filiū. C. eo. vbi filio filij exhr̄dati pari mō ↄceditur q̄rela, & ius agēdi ad supplemētū. Rō, qa successoriū edictū vocat p̄sonā ratione ꝓpinquitatis, & suo iure venit, vt patet j̄. de successo. edic. l. j. & iō cū priore repudiāte ab intestato seq̄ēs fuisset habiturus totū suo iure, eodē mō si habeat integrā ltīam suo iure: sed ius accrescēdi in proprietate nō datur, p cōi, sed pro portione, l. si quis Attio. in fi. de vsufr. accresc. Merito ergo ex hac ↄiūctione legali portio de-

17 ficiēs accrescit vl̄i portioni, nō particulari, vt s̄. dictū est. ¶ † Sextò quæro, vtrū successoriū edictū, & ius accrescēdi hēant locū in quærela inofficiosæ donationis? Br̄ dic ꝙ successoriū edictū hēt locū. Itē ius accrescēdi eo casu, quo p dictā q̄relā tota donatio rescindit̄ qđ q̄n sit, dr̄ C. de inofficio. dona. l. j. tūc tn̄ est oīno idē iudiciū qđ de q̄rela inofficiosi testamenti. C. de inofficio. dona. l. fi. Et sic nota casum, in quo p dictā q̄relā nō rescinditur tota donatio, sed quātū inofficiosè procedit, & tūc est idē ius in ea, qđ in iure agendi ad supplementum, & non habet locū ius accrescendi.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Tertiò q̄ro. Vide late p Ias. l. plane. §. si duob. de le. j. Et vltra all. p Ale. vide ad hanc q. Ant. con. 39. inc. varia sunt scripta. Aret. cōs. 19. inci. ex facto præsupponit̄. Bal. cōs. 156. inci. statuto cauet̄. j. vol. Pau. cons. 152. inci. q̄m esse fundamentum. Alex. l. j. § quidam filium. in apost. ad Bar. de contratab.

b Io. Fr. Ru. ¶ Tu dic. Adde ꝙ cōmunis opi. est contra Bart. quam tenent Imo. Ale. Are. & Ias. in d. §. si coniunctim.

c Ant. Alex. ¶ Testator No. hic, ꝙ in legitima habet locū ius accrescēdi, de quo vide Ias. in l. re coniuncti. v. q. j̄. de le. 3. & Com. consi. 114.

LEX XV.

Nam & si parentibus.

§. Hæredi Qui a lite mota destitit, querelam non transmittit. h. d.

§. Filius Pōt qs testm̄ pro parte rescindere alia parte valida remanente. h. d. Vel breuius. Ex post facto potest qs decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus. h. d.

LEX XVI.

Filió qui Si vnus ex filiis pro parte sua querelā intentauit, alteri tacenti non prodest. h. d.

§. Contra tabulas Pr̄, q ↄ tab. q̄relā indebitè intētauit, vīcētib. filiis in q̄rela hr̄ditatē, & fructus restituere tenet̄. h. d. Hic est duplex lec. tene primā casus positiōē. Dr̄ hic, ꝙ pr̄, petit bonorū poss. ↄ tab. Cōtrà, imò q̄rela ↄpetebat, qa filius erat in medio, vt s̄. eo. l. pr̄. Sol. hic pr̄ intentauit, & petiit bonorū pos. ↄ tab indebitè duplici de cā. Prima, qa filia eū p̄cedebat, vn̄ sibi nō ↄpetebat nec q̄rela, nec ↄ tab. Scđa, qa in petitione bon. poss. ↄ tab. nullā mentionem fecit de suo, sed ita petiit sicuti si filius non esset in medio, nā filio excluso cōpeteret sibi q̄rela, non ↄ tab. d. l. pr̄. Opp. si testm̄ est semel ruptum, nō potest iterum rūpi. l. nā & si. j̄. de iniust. rup. test. Sol. contra tab. n̄ rū-

pit testm̄ de iure ciuili, & iō pōt rumpi per querelam. ¶Quero, qd est hoc dictum in contratab. q̄ritur de iure p̄ris, & filij, nō de iure testamēti? R̄ndeo, bonorū possessio ꝯ tab. datur eo ipso ꝙ quis est filius, vel parens, & non reperitur institutus, nec petitur testamentum irritari, ideo datur bonorū possessio contratab. sed in q̄rela petitur testamentū irritari tanquā dementis, & sic agitur de viribus testamenti, vide l. illud. in princip. & ibi dixi, de contra tabu.

LEX XVII.

1 *Repudiatione exclusus non facit partem.*

a Qui repudiantis. [a] Qui non admittitur, nec admitti speratur ad partē, nō facit partem: secus si speratur admitti. h. d. ¶†No. ꝙ exclusus repudiatione partem non facit. ꝰ s. e. l. p̄r filium, & quod ibi no. So. aliud in excluso per sententiam, vt ibi, aliud in excluso per repudiationem, vt hic, quod an sit verum, dic vt ibi.

ADDITIO.

a Qui repudiantis. Adde an fœminæ exclusæ statuto fauore masculorū, cōnumerentur in numero liberorum ad computū legitimæ. Pau. de Ca. cons. 252.

1 *Sententia in querela inofficiosi qualiter formetur.*

Conclusio in querela inofficiosi.

2 *Sententia in casibus in quibus facit ius, & alijs præiudicat, debet esse lata contra præsentem.*

3 *Testamentum an possit rescindi hærede existente contumace.*

4 *Sententia lata contra hæredem, qui semper fuit præsens vsque ad sententiam, quando noceat legatarijs.*

5 *Legata à quo peti debeant, cum hæres succubuit in querela.*

§. Cum contra testamentum. Sn̄ia lata in q̄rela, facit iꝰ quo ad omnes, [a] si lata est ꝯ p̄ntem: secus si ꝯ absentem. h. d. ¶Primò in hac† l. no. formam sn̄iæ [b] in querela inofficiosi, quia iudex pronūciat testm̄ inofficiosum ibi, ꝯ testm̄, vt inofficiosum iudicatur. Ex hoc potes colligere formā ꝯclōnis in libello, q̄a petant testm̄ ꝓnūciari inofficiosum. Narrationē aūt habuistis s. eo. l. nā & his. in fi. Satis puto ēt, ꝙ procedat sn̄ia, si iudex testm̄ rescindat tāquā inofficiosum, seu infirmet, & eodē mō poterit in libello cōcludi. probat. ꝟ. eo. l. m̄r. ver. sed nō. & ita tenet gl. ꝟ. eo. l. q. de inofficioso. ¶Scd̄o no. †ꙮ in casibus, in q̄bus sn̄ia facit ius, & aliis præiudicat, intell̄r si est pronūciatū ꝯ præsentē. [c] ¶Cōtra istā l. oppo. & v̄r, ꝙ ꝯ absentē nō possit peruenire ad sn̄iam, quasi lis nō sit ꝯtestata. l. fi. §. illud. C. de tēp. app. So. dicit gl. intell̄r hic lite ꝯtestata, & ꝙ reus fuit ꝯtumax in nō veniēdo ad audiendā sn̄iam. Sed ꝯ hoc facit tex. qui dicit, h̄r de nō r̄ndente. Sed gl. exponit, hoc est, nō veniēte ad sententiā. ¶Secundū istā gl. no. †ꝙ testm̄ nō pōt rescindi hærede ꝯtumace an̄ li. cont. Contrariū v̄r dicendū. Nā sicut in int. rest. aliquo nō r̄ndente pōt ꝯcedi. Itē sicut libertas absente h̄rde concedi pōt. l. cū verò. §. subuentum. ꝟ. de fideicō. li. & C. si vt se ab hær. absti. auth. si oēs. & s. ti. j. l. qui se. in fi. ita poterit hic testm̄ rescindi reo absente ante li. cont. Non enim petit̄ certa quātitas: & sic per missionē in pos. ex primo, & scd̄o decreto filio agenti, non posset esse consultū. Et hoc v̄r velle iste tex. dū dicit, ꝯhærede nō respondente. loquitur. n. de eo, qui nō venit ad respondendū narrationi factæ. An aūt sit verum in se istud, quod gl. dicit, statim dicam. ¶†Quæro si cum hærede [d] præsente est lis conte. & cognitum plenè de cā, & conclusum, sed solum hæres est contumax in non veniendo ad sn̄iam audiendā, vtrum ista sn̄ia ꝑiudicet legatariis? & hic v̄r casus, ꝙ nō præiudicet ſm gl. In contrariū videtur, ꝙ postq̄ stetit vsq; ad sn̄iam, ita ꝙ eius ꝑsentia amodo nihil rele[e]uaret, e perinde præiudicet, ac si esset præsens. l. quāuis. C. de adul. & de euic. l. si rē. §. fi. So. putarē dicendum, ꝙ sententia lata in ab[f]sentem nō præiudicet legatariis, sed omnia alia facta ꝯ hæredem p̄ntē ꝑiudicarēt legatariis, vn̄ ex illis actis posset ꝯ legatarios iterū iudicari. Nā hæc r̄a est, q̄b. ꝑiudicat sn̄ia, illis præiudicant acta [g] eadē ratione. gl. l. si m̄r. in fi. ꝟ. de exce. rei iud. & ibi dixi ſm Dyn. Itē d̄r hic, ꝙ petētur legata, †quæro à quo? Gl. r̄ndet subtil̄r, si quidē [h] sunt legatæ spēs ita, ꝙ possit agi rei vēdicatione, aget ꝯ q̄uēcunque possessorē. facit l. j. in fi. C. cōmu. de le. iūcta l. j. de alie. iud. mutan. cā fac. quod est verū ēt ꝯ illū q dicit in querela. & sic habebit necesse ꝯ legatarios iterū obtinere in querela. Sed si esset agendū [i] actione personali, ageretur ꝯ hæredē i scriptum, qui sua culpa videtur amisisse hæreditatem. l. si seruus plurium. §. j. de leg. 1. vidistis in l. controuersia. s. de transac.

ADDITIONES.

a Ad omnes. Vide l. Papinianus. §. fi. & quod ibi dixi, s. eo.

b Formam sententiæ. Forma libelli, & sn̄iæ in querela inofficiosi: sed an in narratione necesse habeat dicere, vel ꝓbare, ꝙ aliq̄d sit in h̄rditate, deducto ęre alieno, per Bal. ꝙ non, in l. 2. in fi. C. de inof test. Not. tamē singulariter secūdum Ant. in c. constitutus. de reli. domib. ꝙ si peto hæreditatem, & postea in iudicio ostendo testamentum, & illud apparet esse inofficiosum, ꝙ petendo hæreditatem, videor petere annullari testamentum.

c ¶Contra præsentem. Qui fuit præsens in probationibus, & aliis meritis cāæ, licet absens sit tempore sententiæ, vt l. quamuis. C. de adul. & ipsemet Bar. in l. si superatus. de pig. & hic subiicit.

d Quæro si cū hærede. Facit q̄d no. Bal. in l. 2. quib. res iud. in ver. Or mō capio.

e Nihil releuaret. Et pro hoc b̄n facit dictū Inn. in c. Raynaldus. circa pri. de testa. q̄d retulit Bar. in l. itē si vnus. §. fi. de arb. & licet Bar. illud dictum impugnet, nō t̄n quantū ad istud propositū, sed alia rōne &c. ita per illud dictum Inn. tenet etiā Ab. in c. pe. de re iu. & refert Bar. ita tenere, & non refert vbi, nec facit mentionē de bar. hic, & tenet Abb. quod valet sn̄ia. Pro qua opi. ēt facit gl. sing. in l. 2. C. de cōtra. iu. tu. & iō tex. in l. si prolusorio. §. fi. ꝟ. de appe. & l. si seruus plurium. §. 1. de leg. 1. quia cā non fuit defensa. ideo dicunt iura ꝙ sn̄ia non nocet, q̄ rō cessat hic. Adde quod no. in l. si superatus. ꝟ. de pig. vbi idem dicit Imo. & in l. sæpe. in gl. super ver. experiri. in prin. de re iu.

f Non præiudicet. Sed Bar. in l. si superatus. ꝟ. de pig. videtur velle, ꝙ imo præiudicet sententiæ: & si fuit contumax in non veniendo ad sententiam tantū.

g Acta eadem ratione. Adde quod no. bar. in l. sæpe. in fi. de re iu. post Inn. in c. causam quæ. extra. de testib.

h Agetur cōtra. Facit l. j. in fi. C. cōm. de le. iuncta l. 1. C. de alie. iu. mu. cau. fac.

i Cōtra hæredem. Hoc intelligas verū, nisi legata essent repetita ab intestato, quo casu ēt actio ꝑsonalis cōpeteret pro legatis factis in testamēto, ēt cōtra legitimū hæredē, ēt si non agatur contra hæredē scriptum, vt hic d̄r. sic dicimus, qd̄ cōtra hæredē legitimū agitur ꝓ legatis factis in codicillo, iuxta no. in l. 1. C. de leg. facit l. 1. in fi. cū l. seq. de le. 3. & pro ista opi. facit quod no. Bar. in d. l. controuersia. post gl. & Doc. ita voluit Io. de Imo. in l. si prolusorio. ꝟ. de ap. & ibi per do. meum. Item etiā dicas, quod hodie in legatis, quæ conseruantur per auth. ex causa poterit ex testō agi ad illa, & in illis nō procederet l. si prolusorio. Adde an sn̄ia lata contra hæredem absentem, præiudicet legatarijs. Bal. consi. 297. 4. lib.

LEX XIX.

1 *Querelans non debet admitti, nisi pro ea parte qua successurus erat ab intestato: si tamen admittitur, tenet iudicium.*

2 *Exceptio, tua non interest, vel tibi non competit ius, debet ante litē contestatā proponi, & impedit litem contestari.*

3 *Ex electione iuris incōpetentis non videtur quis renunciare iuri cōpetēti, quod sibi ignorabat competere.*

4 *Electione iuris cōpetentis, nō v̄r q̄s renūciare iuri quod q̄s sciebat sibi cōpetere.*

Mater decedens. Querela non pōt intētari, nisi pro ea parte, pro qua quis ab intestato successurus est: sed si pro solido testm̄ infirmaretur, à successione ab intestato nō repellitur, qui ex testō adiuerat. h. d. diuide. Primò ponit thema, & q̄ōnē. Secundò arguit pro filia præterita. Tertiò arguit pro filia instituta contra præteritā ſm id, quod fieri debuerit. Quartò arguit ad idem ſm id, q̄d factum est. Quintò r̄ndet rōni factæ in contrarium, & r̄n̄sionē suā probat. Sextò, & vltimò, ponit ꝯclōnē circa præmissa. Secūda ibi, respondi. Tertia ibi, sed nō est. omisso ver. præterea. & cōiuncto ver. & ideo. Quarta ibi, præterea. omisso ver. & iō. & ꝯiūcto ver. ceterū. Quīta ibi, nec. n. Sexta ibi, ex q̄b. ¶†No. ꝙ q̄s n̄ dēt admitti ad q̄rela, nisi ꝓ ea parte, q̄ sibi ab intestato defert̄. ¶Scd̄o no. ꝙ licet n̄ dēat admitti, t̄n si admittit̄, ꝓcedit iudiciū, & testamentū in totū rescindit̄. facit l. posthumus. §. si quis ex his. s. eo. ¶†Q̄n aūt debuisset opponi ista exceptio, [a] tibi nō cōpetit ius agendi, nisi ꝓ tali parte, & tua non interest, dic an̄ lit. ꝯt. vt dixi i d. §. si q̄s ex his. Præterea ista ē exceptio, q̄ impedit litē cōtestari. s. e. l. Pap. §. si quis impubes. & ibi dixi plenè, de iureiur. l. nā postea. ¶Itē no. in ver. ſm quod modū ꝓnunciandi in quærela dixi vobis in l. q repudiātis. in fi. s. eo. ¶Itē no. †illam r̄am, quam dat Iuriscon. Per electionem iuris competentis non v̄r q̄s renunciare iuri cōpetenti, q̄d sibi ignorabat cōpetere. [b] ¶Quartò no. †aliam r̄am, quòd per electionem iuris competentis non v̄r renunciari iuri, q̄d quis sciebat sibi competere de quo fuerunt opi. inter Papinianum, & Paulum Iurisconsultos, quæ ponuntur ꝟ. de acq. hær. l. Claudius. & ibi plenè examinaui. [c] ¶Casus in terminis. M̄r quædam decedēs extraneum h̄rdem instituit in nouem vnciis, & filiam vnam ex trib. aliam filiam, quam habebat præteriit, ista filia præterita agit ꝯ extraneū, & filiam institutam quærela inofficiosi testamenti, & vicit, quæritur q̄uo institutæ filiæ subueniatur, vtrum ista filia, quæ vicit, dēat totam h̄rehrditatem? Et v̄r ꝙ sic, nam si istæ duæ filiæ ab intestato m̄ri successissent, & vna earum repudiasset, perinde alia in totum succederet, ac si aliā filiā nō h̄ret, vt s. e. l. qui repudiantis. in prin. Sed si filia ista instituta adiuit ex testō, tacitè v̄r renunciare ab intestato, ergo alia filia debet in totum succedere. Iuriscōs. antequam ad illud ꝯrium r̄ndeat, præmittit primo quid fieri debuit, cum ageret q̄rela. Dicit. n. ꝙ agendo filia ꝑterita ꝯ filiam institutā non debuit admitti. ¶Item ꝯ extraneum non debuit admitti, nisi solum ꝓ se misse, quē solū habitura esset ab intestato, ſm q̄d testm̄ pro parte valeret, & ꝓ parte non, & ꝓ parte esset h̄s, & istā efficeret̄ ꝓ parte intestata, & pro parte testata: & hoc fieri debuit, sed postquàm sic

ADDITIONES.

a ¶Opp. ista exceptio. Exceptio, tibi non competit ius agendi, impedit li. cōte & similiter ille, cuius non interest, non potest excipiendo in iudicio comparere, si contra eum replicetur, nisi in casu, vt per Bar. in l. Titia. so. ma. & imo. ibi in fi. vbi alle. Spe.

b Competere. Adde quod idem i iure, de quo q̄s dubitat, an sibi cōpetat, text. est i l. manifestissimi post pri. & ibi Doc. & Bart. C. de fur. Vide Iaso. in l. sciēdum. de ver. ob. vbi dicit idem esse si dubitetur.

c Pari ¶Plene examinaui. Vide plene Arc. ibi.

ſic fuit.Rñ.ad argm̃ primũ,ꝙ illud qđ dr̃,ꝙ adeũdo ex teſtõ vr̃ re-
pudiaſſe ab inteſtato,nõ eſt ſimile,qñ expreſſè repudiatur.Nã quã
uis poſſit filia obtinente in q̃rela totũ teſtm̃ infirmari, nĩhilomi-
nus & iſta inſtituta ab inteſtato põt adire. Probo, nã illa quæ adit
ex teſtamento,qđ valere putat, non vr̃ repudiare legitimã hr̃dita
tē,quã adibit ſi ſibi ab inteſtato defertur.Probo; ꝑ electionē iuris
ↄpetẽtis,nõ vr̃ quis renũciare iuri qđ ſibi ignorabat ↄpetere, ſed
q̃ ex teſtõ adiuit,ignorabat ſibi hæreditatē deferri ab inteſtato: er
go,&c.Et qđ per electionē iuris ↄpetẽtis nõ videt̃ qs renũciare iu
ri,qđ ſcit ſibi ↄpetere:ergo multo magis ſi ignoret,&c.Probo per
caſum leg.nã ſi patronus,cui eſt factũ legatũ, ignorãs ſibi adeptũ
petiit legatũ,nõ per hoc videtur renũciare iuri quartæ, q̃ ſibi jã li-
berto debetur. Ex hoc ↄcludo, qđ filia præterita totã hæreditatē
habere nõ debeat,ſed filia inſtituta cũ præterita admittitur ad hr̃-
ditatē,ſicut admitterẽtur ſi earũ mater deceſſiſſet inteſtata. Gl.for
mat hic duas q̃ões. Primò ſm̃ id qđ fieri debuit, poſito qđ filia
præterita nõ egerit ↄ̃ extraneũ inſtitutũ,niſi pro ſe emiſſe, qd erit
de triẽte,aliàs quadrãte,q remanet apud extraneũ? Dic vt in glo.
quod remanet apud eũ, cũ pro illa parte mulier remaneat inteſta
ta ſuper vltima parte ſm̃ id,quod factũ eſt. ¶Quærit gl.vtrũ filia
inſtituta debeat hēre ab inteſtato pluſquàm habuit ex teſtamen-
to? Gl.arguit pro,& contra.Finaliter diſtinguit,dic vt in ea.

LEX XX.

1 *Miſſus ex Carboniano agit contra debitores quando ſatiſdedit, & res eſſet tē-
pore peritura.*
2 *Querelam proponens non proponit petitionem hæreditatis.*
3 *Sententia lata in querela ſtatim non fit executio in petitione hæreditatis.*
4 *Quærela, & petitio hæreditatis poſſunt in eodem libello proponi.*
5 *Actio vna quando eſt ad aliam præparatoria, tunc poſſunt ſimul in eodem libel
lo proponi.*

Qui de inofficioſo. Exhr̃dato nõ dat̃ Carboniana
bonorum poſſeſſio.h.d.Innuit
1 †qđ miſſus ex Carboniano poſſet agere ↄ̃ debitores.ↄ̃, ĵ.de Car-
bo.edic.l.3.§.miſſum.Sol.põt agere quãdo ſatiſdedit,& qñ res eſ
2 ſet peritura.qđ dic vt ĵ.ad Carbo.l.pen.¶†Vltimò quidã inducũt
a iſtã l.ꝙ ille, qui proponit querelam,videtur proponere a petitio-
nem hæreditatis.Glo.tenet cõtrariũ per multas rationes & bene,
3 quod dic vt in ea. ¶†Quæro vtrũ lata ſententia in querela peti.
hære.habeat executionem paratã?Dicit glo.quod duplex eſt via
Primò, quod ſint duo iudicia, ſcilicet quærela & petitio hr̃di.Se-
b cunda via eſt,quod ſtatim in petitio. hære.fiat executio b ſicut in
actione in factũ quæ naſcitur ex re iudicata. Primũ non eſt verũ:
nã non ſequitur,vicit in querela, ergo vicit in pet. hær. l.poſthu-
mus.§.ſi quis ex his.ſ̃.eo.& l.prox.ſ̃.e. vbi licet in totũ obtineat in
q̃rela,tñ in peti.hære.nõ obtinet niſi pro dimidia.Illa ergo eſt ve-
ra,quod erunt duo iudicia,ſm̃ qđ innuit glo.qđ pet.hære.habeat
executionē paratã,ſicut actio in factũ, quæ oritur ex ſñĩa, habet
executionē paratã,nõ videtur verũ,ĵ.tit.j.l.itē veniũt.§. idē rectè.
Et quia quacũque actione quis agere vult, eã prius edere debet.
l.j.ſ̃.de edē. Et qñ quis impetrat executionē, petit officiũ iudicis.
Iſtud probatur in l.minor xxv.ann.cui fideicõmiſſum. in prin.de
minor.licet gl.ibi ſentiat idē quod hic quod ego dico, tenet Spe.
in ti.de exec.ſentē.dixi in l.intra dies.de re iudicata.verſi.quæro&
4 reuoco.Quæritur, vtrũ †quærela & petitio hære.poſſint propo-
c ni ſimul in codē libello? c Gl.dicit quod ſit cõditionaliter.Idē in a-
ctione ad exhibendũ,& rei vendicatione.Nota ex fine huius glo.
modũ concludēdi in libello,cũ agitur de inofficioſo.dixi ſ̃.e.l.ma
5 ter.¶†Et no.ex hac glo.ꝙ quando vna actio eſt præparatoria ad
aliam, poſſunt ſimul proponi. de hoc per Cyn. C. de rei vendi. l.
ordinarij.in ſecunda quæſtione.

ADDITIONES.

a Proponere.Vtrũ intentata querela, videatur intentata petitio hæreditatis.
adde no.in l.j.C.e.& adde in ſimili no.per bal.in l.j.C.de inoffi.dona.
b Fiat executio.Vtrũ ſtatim ſit executio ſententiæ fiẽda,vel debeat dilatio da
ri,& qualis,vide bal.in l.j.ad fi.C.de iu.& fa.ign.vbi alleg.hanc gl.faciũt no.
in l.à diuo.§.in vendit.de re iud.
c In eo.libello.Dum dicit conditionaliter,adde bar.in l.non abs re.C.vnde vi.
& quod not.bal.in l.ſi qs in ſuo.in fi.prin.C.eo.plenè per Lu.in l.2. §. itē ſi in
facto.de verb.oblig. limita vt per Bal.in repe.Padua.l. edita. in ver. dubita-
tur.& ad hoc quod no.bal.in l.quod tempore.C.de reſti.mili.

LEX XXI.

Eum qui. Qui in fraudem hæredis ſcripti deſtitit, deſtitiſſe
non vr̃.h.d.Not.iſtud principium ad ea quæ dixi
in l.in ſumma.§.fi.ĵ.de condictio.indebi. ſcilicet quãdo dolus dat
cauſam tranſactioni,vtrum valeat tranſactio.

§.Item cum quæſitum. Qui ſciẽs indebitum ſol
uit,non repetit.h.d.

§.Idem reſpondit. Rupto teſtõ per querelã, actiões
ↄfuſæ hr̃di reſtituũtur.h.d. ¶Op.
de l.propter veneni.§.neptis.ĵ.ad Syllan. Sol.dicit gl.intellige niſi
hr̃s inſtitutus fuerit in dolo.Vltramon.dicũt aliter, quod dic vt re
fert Cy.C.eo.l.ſi maritus.

LEX XXII.

1 *Nomine ſuo quod quis non poteſt, poteſt alieno.*
2 *Querelans agit principaliter de meritis.*
3 *Filius iure Digeſtorum quicquid quærebat de bonis maternis, quærebat patri.*
4 *Iudex cauſæ principalis ſi ſucceſſit iudici cauſæ appellationis, an coram eo po-
terit agitari cauſa remiſſiue.*

a Filius. a Factũ patris nõ tollit quærelã filio cõpetẽtē: & q no-
mine alterius egit querela,& ſuccubuit, nõ perdit id,
1 quod ſibi relictũ eſt.h.d.¶Not. †illud, ꝙ quis nõ p̃t ſuo nomine,
2 põt alieno.Scđò no.†ꝙ in querela principaliter agitur de meritis
filij,& per ↄñs de virib.teſtamẽti.vidiſtis ſ̃.eo.l.filio.§.j. Tertio no.
3 †ꝙ quidã dicũt ꝑ hãc.l. ꝙ ſm̃ iuſta Digeſtorũ,illud qđ filius quæ-
rebat de bonis maternis,vel materni gñis,nõ q̃rebat pr̃i,vt ibi: q
filij indignatio eſt, & ibi,qm̃ alij ↄmodũ victoriæ parat. Et de hac
opin.Cyn.poſuit vnã additionē ad lec. ſuã in l.1. C. qui admit.ad
bono.poſſ.Sed de hoc eſt glo. quæ hãc opi. reprobat in l.is q hr̃s.
4 §.fi.j.de acq.hæred.¶Vlt.†gl. inducit hãc l. in arg. ꝙ ſi iudex cãæ
principalis ſucceſſit iudici appellationis, ꝙ poſſit agitari cã corã
eo.De hoc tñ dic vt l.eos.in prin.C.de appe.& per glo.& Doc.ibi.

ADDITIO.

a Pariſ.Filius.Vide Aret.in l.filiusfamilias. in fin. ĵ. de acq.hær.qui ponit pul-
chrum intellectum ad iſtum tex.

LEX XXIII.

Si ponas. Si teſtamentũ rumpitur per cõtra tab. ſiue ꝑ que-
relam, nepos in poteſtate retentus filio emãcipa
to ↄiungitur.h.d.¶Op.ĵ.de ↄiun.cũ emã.l.j.§.ſed ſi. Sol.dicit glo.
exhæredatus non cõiungitur nepoti,vt ibi, niſi prius agat quere-
la,vt hic.¶Opp.ꝙ imò filius debeat hr̃e totũ.C. de ſuis & le.auth.
in ſucceſſione. & Auth.de hær.ab inteſt.§.j.So.dicit gl.hodie ſub-
latũ eſt edictũ de ↄiungendis,quod an ſit verũ, examinat Cyn.in
d.auth.in ſucceſſione.Examinaui in l.j.de ↄiung. cum emãc. libe.

§.Si hæreditatem. Per cõtractum ab exhæredato cũ
hærede factum, dicitur teſtamē-
tum approbari.h.d.

§.Si duo. In querela eſt locus iuri accreſcendi.h.d.

LEX XXIIII.

a Circa a inofficioſi. Ex poſt facto põt quis decedere
pro parte teſtatus,& pro parte in-
teſtatus.h.d.

ADDITIO.

a Pariſ.Circa.Limitationes ad hanc reg.vide per no.in l.j.C.de ſec.nup.& de
ratione huius l.vide per Doct.in l.pen.de iniu.teſtam.Duas rationes iſtius l.
vide per Iaſ in l.cum duobus C.de inoffi.teſtamen.

LEX XXV.

Si non mortis. Datũ inter viuos, vt ↄputet̃ in quartã,
querelã excludit & ad ſupplemẽtũ age-
tur,& in collationē veniet.h.d.Op. Ius agendi ad ſupplemẽtũ eſt
introductũ ꝑ iura noua. l. oĩmõ. C. eo.ergo vr̃ ꝙ Iuſtinianus ibi
mendax fuerit.Rñdet gl. ꝙ hoc eſt additũ à ↄpoſitorib. noui iu-
ris,qđ tene mẽti ꝑ additionib.q̃ fiunt ad ſtatuta, vt valeant. ¶Se-
cũdò opp.ſm̃ iſta tp̃a facto teſtõ non habebat locũ collatio.C.de
colla.l.1.ſed hic dicitur ↄ̃riũ,ergo malè. Dicit gl.hoc eſt additũ ꝑ
iura nouiſſima.Iſtud nõ eſt verũ, nã cõpoſitores Digeſtorum nõ
cognouerunt iura nouiſſima,& ideo gl.ſequens dicit melius q̃ i-
bi:aut certe mutat caſum,quãdo ab inteſtato ſucceditur.

§.Si quis. Etiam eo,cuius nõ intereſt agẽte,teſtm̃ rũpitur.&
ſi præcedẽs eſt excluſus,ſequẽti nõ obſtat.h.d. Ca
ſus p̃t poni iſto mõ, Quidã filius cũ haberet quoſdã ſuos filios &
patrē,quoſdã extraneos hr̃des inſtituit,ſuos filios exhr̃dauit,& pa
trē præteriuit, ↄtingit ꝙ iſti filij agẽtes q̃rela inofficioſi teſtamẽti
patris forſitam ſñĩa, vel repudiatione excluſi ſunt pendente iudi-
cio cũ prima cã deberet eſſe filiorũ, pr̃ iſtius teſtatoris cũ videret
nepotes eius excludi,de facto egit querela ↄ̃ vnũ ex heredibus in-
ſtitutis,& obtinuit.Modo quæritur quid iuris? Rñdet Iuriſcõſul-
tus, quod licet ab initio nõ debuerit pr̃ agere anteq̃ nepotes ex-
cluderẽtur,tñ ex quo ſunt excluſi,q patrē debebãt præcedere, re-
ctè dicit patrē querela egiſſe,& ſic teſtm̃ ꝑ parte valere,pro parte
non.h.d.Materiam huius l.habuiſtis in l.pater filium.ſ̃.eo.

LEX XXVI.

Si ſub hac. Libertas data cã implẽdi ↄditionē in teſtõ inof
ficioſo adiectã,nõ reſcindit,ſed eius pretium à
manumiſſo ſoluitur.h.d.¶Quærit gl.qua actione? Rñ.actione in
factũ,vel condictione ex lege. Et quæ iſtarum ſit verior, apparet
ex doctrina,quam do tibi,in l.j.de cond.ex lege.

LEX XXVII.

Si inſtituta. Si fides tranſactionis nõ ſeruatur, p̃t exhære-
datus ad querelam redire.h.d. ¶Opp. de l.cũ
mota.C.de tranſac.Sol.ibi ille,qui egerat querela, diſceſſerat à li-
te,quod dic plenè vt ibi.

§.Ei qui. Licet teſtator aliquem ſuum filium eſſe negauit,
ſi exhæredauit eum.habet querelam.h.d.

1 *Filius fratris, an de iure dicatur nepos.*

§. De inofficioso. Qui in quærela obtinuit pendēte appellatione, dēt ex hæreditate ali. h. d. Tene mēti istū casum, & facit ad q. qđ qñ Abb. litigat cū monacho, a interim monachus dēt ali de bonis eccl'iæ. ¶ Not. gl. q̄ allegat c. ex parte. eẋ. de accus. ¶ 1 † Quæro vtrū b filius fratris de iure dicatur nepos c? Certè in nulla parte iuris nr̄i credo, qđ reperiatur. & hic nō appellat nepotē respū patrui, sed aui. In quadam tñ cōstōne Federici reperitur hoc. & est tex. de schismaticis. c. j. libr. 6.

ADDITIONES.

a Paris. Cum monacho. Monachus accusans Abbatē, dēt ali de bonis monasterij. adde Bal. in l. etiam. C. man. Vide Abb. in d. c. ex parte. qui dicit idē esse in vxore, qñ litigat cum viro, quia dēt sibi maritus subministrare expēsas litis, & victus: & vide Hos. & Spe. alle. p eū. & vide in simil. tex. & Bal. & gl. in l. fi. C. de ord. cog. q declarat, p Are. in l. ptor. in 3. no. de acq. hær. & latius in c. si qui testium. extra, de testib. vide oīno Bal. in l. Imperator. ȷ̄. de tut. & rat. dist. in 2. lect. adde Ang. cōs. 27. inc. quia omne datum. in 3. art. versi. præterea. tenet Fel. in d. c. si qui testiū. vbi ponit, an pauperi agenti pro legitima super bonis, quæ prætendit, sint expēsæ administrandæ? & vide Cur. in trac. sequestri. & Ias. in l. si fideiussores. §. si. prope fin. ȷ̄. qui sa. cog. qui notabiliter loquitur, quando sequestrātur fructus possessori. & in terminis. l. fina. C. de ord. cogn.

b Quæro vtrum. Vide Fel. in c. per tuas. in vlt. no. de prob.

c Nepos. De hoc no. Bal. in l. vxor. C. qui acc. non pos. reperio tñ, qđ sic, in c. tua nos. de cōsangui. & affi. & Bal. in d. l. vxor. in pte affirmat, saltē attēto cōivsu loquēdi. & Bal. & Imo. in l. si dotali. so. ma. & Bal. hic. & bo. tex. & ibi Doc. extra, de arbi. in c. nō sine. per Bal. in rep. c. si pr̄. de testa. in 6. adde Fed. cons. 39.

§. De testamento. Præteritio mr̄is đ filio, ēt quē ignorabat, habet̄ p exhr̄datiōe. h. d.

LEX XXVIII.

Cum mater. Secundū gl. br̄. h. d. Si testm̄ rūpitur ex cā præteritionis factæ re, nō cōsilio, legata remanēt valida. h. d. Secundū alios dicit totū cōtrarium. Hic dr̄, q̄ iste filius, quem testatrix ignorabat, agit quærela. ȝ imò directò debet sibi hæreditas restitui. l. fi. ȷ̄. de hære. insti. Sol. ibi testatrix aliud testm̄ fecerat. ¶ Item op. q̄ rupto testō per querelam non debentur legata. l. Pap. §. si ex cā. s̄. eo. So. dicit gl. qñ testm̄ rūpitur ideo, quia fuit facta præteritio re, & consilio, nequaquàm debentur legata, vt ibi in fi. huius l. qñ præteritio fuit facta, re tm̄, nō cōsilio, legata debentur, vt hic in princi. & sic diuerso casu loquitur hic Pau. ab Imperatore. Alii, vt Azo, dicūt qđ hic dictū Principis corrigitur per Pau. & sic cōcordat cū §. si ex cā. Hanc opi. tenet Azo, q̄ mihi vera vr̄, qa expressè Paul. se refert ad illud, quod dicit Princeps, dicens eū non iuridicè dixisse ibi, quod de libertate, & legatis adiicitur. Præterea probo per rōnem, si eo casu quo præterito est facta re, & consilio, legata non debentur, quo casu constat testatorē voluisse grauare hæredē quantum poterat, multo minus debeat valere eo casu, quo filium ignorabat habere, quem grauare voluit. Et pro hac opi. vr̄ casus in l. sicut. & in l. si cum vel in vtero. C. de testa. mil. Ego determinaui in auth. ex causa. de libe. præ. Et si dicis, quomodo potuit dicere Paulus ȝ principem? Rñ. quòd dictum Pauli fuit approbatum per Iustinianum, quando approbauit istum librum. Simile in l. Æmilius. ȷ̄. de minorib.

LEX XXIX.

a b Si suspecta. a Ille, cuius interest, potest adesse cāæ, ne colludatur. b h. d. glo. dicit no. q̄ non est necesse probare in causa suspiciōis, quod colligo ex eo, quod dicit, si suspecta sit collusio legatariis. Et sic non videtur necesse q̄ liqueat c iudici, sed ipsis legatariis imminens sit suspicio. c ¶ Quærit glo. vtrum isti legatarij pn̄t in causa testes producere? Et dicit quod sic, & dicit veritatem: quia hoc dicit tex. ibi, volūtatem defuncti tueri. Qualiter tunc fiat ista productio, & quādo ipsi appellant, qualiter appellabunt, & qualiter feratur sententia, vide plenè Inn. in c. cum sup. extra de re iud.

ADDITIONES.

a Paris. Si suspecta. Vide Fel. in c. veniens. 2. de testib. & in c. cum super, extra de re iud.

b Ne colludat. Et vide late Bar. in l. si plusorio. §. 1. ȷ̄. de appe. Et an isti legatarij, & illi quorū interest, sunt citādi saltē per gn̄ale proclama, vide Ange. ibi. Claud. Colludatur. Si pro interesse partis, cum qua est iudiciū, quādo est talis persona, ad quam debetur affectio, vt est casus in l. 1. in fi. & ibi Bar. & Bal. C. de neg. gest. Bar. in l. Titia. ȷ̄. sol. mat.

c Pom. ¶ Sit suspicio. Vide Ro. sin. 369.

§. Quamuis. Si causa super querela transactione deciditur, testamentum remanet validum, & debentur legata. h. d. vt in gl.

§. Quoniam fœmina. Fœmina per adoptionem non potest habere filium.

LEX XXX.

Aduersus. Istud principiū pōt legi duob. mod. vt per gl. in verbo, agere pt̄. tertio modo fm̄ alios. Priō qđ filius datus in adoptionē fecit testm̄ de castrensi, vel quasi, & fm̄ hoc erit hic casus, q̄ testm̄ factum super castrensi, subiacet querelæ. ¶ Secundò modo filius datus in adoptionem fuit emancipatus. Idē si pater fuit mortuus: & istæ sunt claræ, quę mihi placent. Alij Docto. intelligunt in testamento filij impuberis adoptati facto sibi à patre adoptiuo. & sic esset casus contra l. Papin. §. sed nec impuberis. s̄. eo.

a §. Tutores. a Qui agit nomine alterius de inofficioso, nō est indignus legato. h. d ¶ No. ergo, qđ si pnuncietur inofficiosum testm̄, legatum nihilominus debetur tutoribus, quanq̄ legata non valeant. fm̄ ista tpa, vt s̄. e. l. Papinia. §. vlt. Non intelligas istum tex. pro testamento. Et ideo nō remouetur à legato tanquàm indignus. l. filius. §. multo. s̄. eo.

ADDITIO.

a Pom. Tutores. Vide quid dicat Ro. consi. 89.

LEX XXX.

Si is. In querela est locus successorio edicto. Hoc dixi plenè in l. pater filium. s̄. eo.

a §. Si hæres. a Qui hæredi instituto iure vl'i succedit, à querela nō excluditur: secus, si titulo particulari. h. d. ¶ Quærit gl. quæ est rō dr̄iæ inter hr̄ditatem, & legatū? Dic br̄, q̄ hæreditas est quid vr̄e, & ideo in hæreditate secundi, id est, quæ peruenit ad filium exhæredatū, venit hæreditas primi ex necessitate: quia nō potest pro parte adiri, & pro parte nō: secus in legato. ¶ Quæro, contra quem aget iste quærela? Rñ. ȝ legatarios, vel eis opponet in modum contradictionis in l. Papi. §. si filius. & no. in l. qui repudiantis. in prin. s̄. eo.

ADDITIO.

a Si hæres. Et no. q̄ huius l. præsumptio non semper habet locum, vt per bar. in l. pe. de condi. ob. tur. cau. ȷ̄.

LEX XXXI.

a Si exhæredatus. Qui est aduocatus pro hærede, videtur, approbare a testamentum. h. d.

ADDITIO.

a Approbare. Quid in executore testī exercēte officiū, an vr̄ approbare testm̄: vide Io. An. in addi. Spe. de instr. edi. §. nunc verò aliqua. in addi. quæ inc. adiuuatur, & c. Et ad istam l. vide quod legitur, & no. in c. ex literis. de transac.

§. Si legatario. Qui est hæres legatarij, & legatū petit, vr̄ testm̄ approbare. h. d. Et vide qđ dixi in l. post legatum. §. qui accusauit. ȷ̄. de his, quib. vt indignis.

De petitione hæreditatis. Rub.

1 *Hæreditas de iure ciuili ex l. filio præterito adiri non potest.*

Aereditas. Hr̄ditas ad nos ptinet ex testō, vel ab ītestato, iure antiquo, vel nouo. h. d. ¶ Op. ȷ̄. de iniu. tes. l. j. So. qđ hic đt, iur̄ fcm̄, intelligas p oī testō, qđ ñ sit ruptū, irritum, iniustū, vel īofficiosum. Ex nullo. n. illorū pt̄ dēri hr̄ditas. Contra hoc op. ȷ̄. de ī iu. test. l. posthumus. ver. idem & circa. & l. filio. eo. ti. Sol. ex testō rupto ñ pt̄ dēri hr̄ditas, vt hic, & dixi s̄. l. licet qñq; possit peti bo-
1 norum possessio fm̄ tab. ¶ † No. istā gl. q̄ intellexit d. l. filio. quod de iure ciuili ex ea non possit adiri hr̄ditas, vt dixi vobis C. vñ leg. l. certum. ¶ Venio ad l. 2. Quæro in quo differt, siue hr̄ditas đueniat in aliquem suo noīe, siue p se, siue per alios? Gl. hic variat, dic br̄, suo noīe, qñ institutus est filius, vel seruus contēplatione patris, vel dn̄i. Per se, qñ directò institutus est: per alios, qñ succedit ei qui est institutus. ¶ Vltimò dicit glo. in l. prox. sc. no. malam grāmaticā, quia pronomen tertiæ personæ construitur cum verbo, & pronomine primæ personæ.

LEX III.

1 *Hæres hæredis Titij, quando dēt dici hæres Titij ex testamēto, vel ab intestato.*

2 *Libellus in peti. hære. non requirit q̄ exprimatur, an sit hæres ex testamēto, vel ab intestato, an per se, vel per mediā personā alterius, cogitur tamen ex causa.*

3 *Concludendi in petitione hæreditatis forma.*

4 *Ius omne post leges xij. tab. dicitur ius nouum.*

a 1 Veluti. a Circa istā l. gl. ponit vnā q. qñ † ego sum hr̄s hr̄dis Titij, vtrum ego debeā dici hr̄s Titij ex testōȷ, vel ab intestato. gl. hic arguit p, & ȝ. Finar̄ determinat, q̄ pxima cā debeat inspici, vt eo iure quo ego sum hr̄s illi, cui ego sum hr̄s directò, eo iure dicar esse hr̄s ei, cui ille hr̄s fuerit. Tu verò dicas br̄, quandoq; hæreditas defertur ad nos directò, & sic est vna tantū cā proxima. Qñq; p mediā psonam alterius defertur hæreditas ad nos, & sic est cā alia remota, & tunc nihil repugnat qn ex duabus causis simus hæredes. Vnde si quis interrogaret me, an sim hr̄s Titij, cui hr̄s sum p mediam psonam, ex testō vel ab intestato, ego possum licitè rn̄dere. Si qdem q̄ris đ cā pxima, sum hæres ex cā, qua ei q de pximo decessit, successi. Si quidem q̄ris đ cā remota, rn̄debo de illa cā, qua successit ille, cui ego successi. ¶ Sed quæro

ADDITIO.

a Veluti. Vide pro intellectu huius l. text. & ibi Bar. & Doc. in l. qui in aliena. §. interdum. de acq. hær. vide Imo. in l. ex filio. de vulg. & pup. & in l. & an eadem. §. actiones. in fi. de exce. rei iud. Imo. in l. 3. §. ex pluribus. in prin. de acq. pos. vide Ale. consi. 11. 2. vol.

2 quæro,† vtrũ in libello qs teneat hæc exprimere vtrũ sit heres ex testõ, vel ab intestato? & vtrũ p se, an p mediã psonã alterius? R.nd. peti. hæred. est in rẽ, & iõ admittit petitio vlis, cã non expressa. j. e. l. sed & si lege. §. petitio. & l. si mater. in prin. j. de exce. rei iud. cã ñ cognita, si videret iudex multũ interesse rei, posset cogere acto
a rẽ ad declarandũ. l. si defensor. §. illud, a de interrog. act. ¶† Vltimò
3 tãgit hic Iurisconsultus b formã ɔcludendi c in libello in peti. hære.
b quia pars dẽt petere pronũciari se hæredẽ esse, vel hæreditatẽ ad
c se pertinere, ibi, sicut Titij hæreditatẽ, &c. de hoc dicã j. e. l. licet.
4 ¶ Venio ad vltimã partẽ. ibi, nouo iure, &c. ¶† No. q ius nouũ dicitur omne ius, qđ est post leges xij. tab. De hoc plenissimè in l. fi. §. pen. de reg. Cato. tetigi aliqualiter in l. j. j. de condi. ex lege.

ADDITIONES.

a Illud. Et ibi Bar. & Io. & Doc. in c. 2. de libell. obla.
b Parisf. Iurifcon. Vide Com. confi. 17. inci. Hierony. de Bofcoriis. vbi dixit requiri, q agens dicat se hæredem, & ita petat se declarari. Itẽ aduersariũ suũ p hærede, vel pro possessore possidere. Nam si cum titulo possideret, nõ daretur contra eum petitio hæreditatis.
c Concludendi. Vide etiã Bar. in l. & ex diuerso. §. fi. de rei ven. & adde glo. & Doc. in c. 2. de lib. ob. scripsi post Sal. in d. l. edita. & Bar. in l. j. in prin. C. de eden. bal. in l. 2. ad fi. C. de pet. hær.

LEX IIII.

Si hæreditatem. In iudicio vniuersali veniũt ea, quæ post li. contest. reus cœpit possidere. h. d. Opp. s. ti. 2. l. non potest. Sol. vt ibi, & etiam hic in glo.

LEX V.

1 *Controuersia dicitur ante lit. contest.*
2 *Alienatio rei, de qua est controuersia, est prohibita ante litem contest. etiã in iudicijs particularibus.*
3 *Possessor hæreditatis cui fuit mota controuersia, si satisdedit de hæreditate non minuenda, quando possit alienare.*

a Diuus Pius. a Possessio hæreditatis, quæ est ĩ ɔtrouersia, nõ põt alienari, nisi pstita satisdatiõe, vel cã cognita, si necessitas vrgeat. h. d. fm opi. q̃ intendo tenere. Primò loquitur, qñ possessor volebat alienare voluntariè. Scdò qñ vult
1 alienare ex necessitate. scđa ibi, cã aũt. ¶ No. hic text.† q ɔtrouersia dr añ lit. ɔtẽ. & de hoc vidistis s. de trãsac. l. q fidẽ. & C. đ transl. l. cãs. j. rẽ rat. habe. l. amplius. ¶ Op. j. de exce. l. si post litẽ. So. vt ibi, & nõ ob. ¶ Op. & vr̃, q ex eo q est ɔtrouersia, sunt aliæ prohibitæ alienationes, vt j. fa. ercis. l. alienationes, & ibi not. & j. e. l. itẽ veniunt. §. petitã. hic aũt innuit q dẽat fieri expressa phibitio. Sol.
2 expone phibẽdũ, id est, nõ ɔcedẽdũ. ¶† Op. q imò nõ est prohibita alienatio, nisi post lit. ɔtẽ. vt C. ɔmu. diuidũ. l. j. de litigio. l. j. So.
b ibi in iudiciis particularib. hic in vlibus. b simile C. de trãsa. l. si post motã. licet hodie sit idẽ in particularib. simile no. in auth. litigiosa. C. de litigio. ¶ Op. hic innuit, q pstita satisdatione posset alienari. Cõtrã, ista satisdatio ẽ de hrditate nõ diminuẽda, vt j. px. §. diuus. ergo p eã nõ debet permitti alienatio, qa est ei ɔria. Istã opi. tãgit gl. hic in verbo, inchoaret. in fi. Huius ɔrij timore fuit facta q̃dã additio parua, q̃ dixit, expone nisi, pro sed, & omitte verbũ maluerit. q. d. nõ põt alienare, sed dẽt satisdare. Ista gl. destruit text. vt vides. Vñ alij volẽtes hoc euadere exponũt sic, q dẽt satisdare de hæreditate nõ diminuẽda, sed de restituenda eius æstimatione: si alienari ɔtingat, quod fieri nõ dẽt, & ista dictio, nisi, nõ ponit. Et hoc vult dicere q̃dã gl. sup verbo, satisdare. Certè ẽt ista gl. đstruit tex. nã semper dictio, nisi, ponit qñ præcedit orõ negatiua. l. actione. & ibi no. C. de transa. Cũ ergo prædixerit nõ ɔcedendã aliena-
3 tionẽ, nisi maluerit, &c. sequit q illo casu possit alienari: & iõ† p huius declarõne debes scire, qa aut possessor vult alienare ex permissione iuris, aut vult alienare expressa pmissione ptoris. Primo casu, aut nõ satisdedit, & nullo mõ pmittit alienare. Aut satisdedit, & põt alienare res tpe pituras ex rescripto diui Pij, vt hic in prĩ. Aut vult alienare expssa pmissione ptoris, & põt, etiã nõ pstita satisdatione, sed præstita cautione & habita per iudicẽ cũ cãæ cognitione, vt hic in ver. cã cognita. Ista distinctio pbat in l. pen. j. ad Carbo. & l. j. §. mulier. de vẽ. in poss. mittẽd. & de hr. instit. l. si qs ĩstituat. & q. ex causis ĩ pos. ea. l. Fulcini⁹. §. adeo. & j. de iure delib. l. ait ptor.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Diuus Pius. Vide Ale. in l. principalibus. in prin. fi cer. pet. Anto. Alex. Vide bal. in l. si fideiussor. §. fi. ad fi. j. qui sat. cog. vbi dicit quod præceptũ pt fieri statim lite mota, etiam cessante suspicione.
b Hic in vniuersalibus. Vide Ro. consi. 17. bar. in l. alia ratione. j. fami. ercis.
1 *Petitio hæreditatis differtur propter accusationem falsi.*
2 *Hæreditas non debet diminui, quando pendet quæstio falsi testamenti, sicut quãdo pendet petitio hæreditatis.*
3 *Testibus si obijcitur exceptio falsi, vel detur accusatio falsi, causa principalis an differatur.*
3 *Hæreditatis possessor in casu huius §. satisdat de hæreditate non diminuẽda: sed de ea restituenda, vel eius æstimatione in casu alienationis.*

§. Diuus Adrianus. Sicut qñ est ɔtrouersia sup petitiõe hrdi. possessor cogitur sa-
1 tisdare, ita qñ est ɔtrouersia de falso testõ, h. d. ¶† No. ex isto text.
2 q petitio hrditatis differtur pp accusationẽ falsi testamẽti. ¶† Secundò. no. q sicut qñ pẽdet petitio hæreditatis, nõ dẽt aliquid diminui, ita qñ pendet qõ falsi testamẽti, & iõ dẽt pstari satisdatio. ¶ Op. C. de edic. diui. Adria. tol. l. 2. Sol. per accusationẽ falsi impeditur iudiciũ petitoriũ hæreditatis, non possessoriũ, vt ibi. ¶ Secũdò opp. hæc qõ falsi est incidẽs ad petitionẽ hæreditatis, ergo vr̃ q sup falso nõ sit pronunciandũ, vt l. j. C. de ord. cog. Huius timore sunt hic in gl. duæ lec. vna, q concedamus ɔriũ, q incidẽter hic agitur de falso, & super ea nõ pronũciabitur. & hic est q̃dã gl. sup verbo, petit. & gl. sup verbo, sustinet, & est satis bona. Alia lec. est q hic principaliter proponebat accusatio falsi, & qa est præiudicialis ad petitionẽ hrditatis differt, vt videbitis. j. l. prox. Et ex hoc
3 habes q siue testes, ex qb. reus debebat ɔdẽnari, accusent de falso principaliter, siue incidenter opponatur q sint falsi, debet sustineri causa principalis. tãgã in l. prox. ¶† Quæro qualr̃ ɔcipietur ista
4 satisdatio? Dicit gl. q satisdabit de hrditate nõ diminuẽda, vel restituẽda. Tu dicas q dẽt satisdare đ hrditate ñ diminuẽda, sed restituẽda ea, vel eius æstimatione, si alienari ɔtingat vt vidistis s. in prĩ. legis. Ex vigore aũt huius satisdationis qđ possit alienari vidistis. s. ¶ Quæro, dr̃ hic, quorũ iudiciorũ, đ quib. iudiciis loquit? Gl. exponit quorũ iudiciorũ. i. cuius iudicij. Tũ dicas br̃ omissis his, q̃ dñr in glo. quorũ iudiciorum. i. petitionis hæreditatis, & eorum quæ sunt præparatoria ad illam. vt accusatio falsi, & querela inofficiosi, vt hic. & j. l. proxi. & l. si quis libertatem.

LEX VI.

1 *Accusatione pendente falsi testamenti quando peti possit legatum,*
2 *Falsi qui accusauit & succubuit non petit legatum.*
3 *Testes si accusantur de falso, vel contra eos obijciatur, nõ supersedetur in causa principali: secus si producens accusatur de falso, vel contra ipsum excipitur.*

Si testamentum. Pendente accusatione falsi, nõ põt peti legatũ ex testõ. h. d. Vel breui⁹. Accusatio falsi est præiudicialis ad omnẽ cãm, quæ ex testõ dependet. h. d. Op. de prĩcipio ad finẽ. Sol. principiũ loquit, qñ ab vno dr̃ falsum, & ab alio petit legatũ: finis loqtur, qñ vnus, & idẽ dicit fal-
1 sum, & petit legatũ. ¶† Opp. pẽdẽte accusatione falsi, nullũ aliud iudiciũ põt agitari, p qđ liti fiat aliqđ præiudiciũ, vt s. l. proxi. in fi. & j. l. prox. in prin. sed hic fieret aliquod piudiciũ, qa si pronũciaretur deberi legatũ, præsumeretur testm̃ verũ, &c. Huius timore sunt hic tres opiniones: vna, q illa exceptio, ne agitẽtur alia iudicia, est inducta in fauorẽ accusatoris đ falso, q intẽdit petere hrditatẽ, & ideo est in electione sua, vel q statim cognoscat de virib. testamẽti, si probationes hẽt in prõptu, vel soluat legatũ præstita cautione, & sic accusatoris erit electio istius alternatiuæ. Alij dicũt, q in electione legatarij est, & istud est verũ hodie p l. fi. C. e. licet olim secus. j. l. px. & ibi dicã. Tertij dicũt, q est in electiõe hrdis, vel q soluat pstita cautiõe, vel q cognoscat de legato. ¶ Sed tũc op. si hæres eligeret q de legato cognoscat, ergo fieret aliqđ piudiciũ accusatori de falso, qđ nõ dẽt eẽ, vt s. l. px. & j. l. px. Hui⁹ timore đt gl. q illud, qđ dr̃ de legato, q̃reret. s. p quãdã ɔñã, qa expectabit sñia sup q̃rela falsi, & istud placet mihi. Alii dicũt q ante pnũciabit sup legato, qa hoc fit volũtate hrdis scripti: sed hec ñ vr̃ vera, qa hæres scriptus, & legatarius semp de hoc fuerũt in ɔcordia qđ valeat testm̃, & debeat legatũ & sic solũ est ɔtẽtio pp accusationẽ de falso. Alij dicũt, qñ vnus dicit falsum, & alius petit legatũ, nõ est necesse qđ deferat vtriq;, sed hoc nõ vr̃ verũ, vt vi-
2 debitis. j. l. prox. ¶† Vltimò q̃rit gl. qđ si ille q accusauit de falso,
3 succubuit, an petet legatũ? dic qđ nõ, vt in gl. ¶† Quæro, qđ si accuso testes de falso, ex qb. ɔuicor, an dẽat differri ɔdẽnatio sup cã prima? Hic vr̃ casus qđ sic, & s. l. px. Cõtrariũ ẽ veritas. qa licet testes ɔdẽnarẽt đ falso, hoc pducẽti nõ piudicat, & iõ nõ differt cã prĩa, cẽt. n. necesse q accusarẽt testes & pducẽtes, vl̃ qđ in modũ
a exceptiõis đ falso dicat ɔ pducẽtẽ. De hoc p Cy. C. q acc. nõ pos. a l. i. & videt tex. & quasi casus, s. de his q no. infa. l. Lucius. dic vt ibi.

ADDITIO.

a Parisf. C. qui accu. non pos. Vide ibi Dyn. in vlt. quæst. & Bald. in l. si quis testibus. ver. sed cum præced. C. de testib.

LEX VII.

1 *Tertius, quando duo inter se litigant, potest comparere pro interesse suo, & opponere exceptionem, & facere quòd iudicium differatur.*
2 *Libertas quando seruo fuit relicta, extraneus institutus, & filius exhæredatus, institutus potest obijcere quòd non procedatur in causa liberali, ne fiat præiudicium testamento.*
3 *Iudex ex officio põt differre quæstionẽ libertatis, ne fiat præiudiciũ testamento.*
4 *Iudex supplet etiam parte non opponente in illis, in quibus iudicio, vel iurisdictioni paratur præiudicium.*
5 *Sententia lata super quæstione libertatis facit qualequale præiudicium quæstioni de testamento, licet sit inter alios lata.*
Testes examinati inter alios faciunt præsumptionem, & forte semiplenam probationem.
6 *Inducere, cancellare, & circunducere, licet differant in modo, tamen in effectu non differunt.*
7 *Excipiens inepte succumbit, sicut qui inepte agit.*

8 *Iudex potest statuere certum tempus ad agendum.*
9 *Libertatis simplicis causa delegari potest.*
10 *Testis inductus super vno articulo, quando possit super alio examinari.*
11 *Transactio si est facta inter me & te, ex certa cā expressa, & post agā rei vēdi catione, nulla cā expressa, si excipiatur de transactione, nō impeditur lis cont.*
12 *Iudicia particularia quādo inuicē se īpediāt, & quādo particulare, vniuersale.*
13 *Iudicium vniuersale, quando per aliud vniuersale impeditur.*
14 *Iudicia particularia silēt, etiam si est quæstio de hæreditate, & nō de testamēto. Iudicium particulare silet, quando est quæstio de præbenda, vel iurisdictione alicuius castri, & nu. 15.*

Si quis libertatem. Iudicia particularia, p q̄ fieret p̄iudiciū petitioni hr̄dit. vl' p̄paratorij eius, debēt differri, quo ad iudiciū vl'e finē accipiat, ad quod pōt p iudicē certus terminus statui: secus in iudicijs particularib. q̄ vl'i p̄iudiciū nō pariunt. h. d. Diuiditur in tres partes princip. f̄m verā lec. q̄ intēdo tenere. Prima, q̄n quis petebat libertatē ex testō, & filius exhr̄datus agebat q̄rela ꝯ testm̄. Scd̄a, q̄n q̄s petebat ex testō libertatē, & hr̄ditatē. Tertia, q̄n q̄s petebat libertatē non ex testō, sed aliūde. Scd̄a ibi, nā cū. Tertia ibi, quoties aūt. Prima subdiuiditur in tres, q̄a primò recitat mētē senatuscōsulti. Secūdò mētē rescripti Imperatoris circa idē. Tertiò ponit vnā limita. ad p̄dicta. Scd̄a ibi, sed & diuus. Tertia ibi, ita demū. Scd̄a pars subdiuitur in quatuor. Primò format q̄ō. Scd̄ò r̄ndet ad eā eo casu, quo seruus erat in possessione libertatis, & hæreditatis. Tertiò, quando erat in possessio. libertatis, & nō hr̄ditatis. Quartò ponit circa prædicta decisionē vnius dubij. Scd̄a ibi, diuus Pius. Tertia ibi, nō vero. Quarta ibi, planè. Itē tertia pars subdiuiditur in duas. Primò ponit vnū dcm̄. Secūdò ad remouendū dubiū dat vnū ꝯsiliū. Secūda ibi, adiecit. ¶Reassumo q̄libet particulā nr̄æ legis p se. & primò quæro de intellectu principali huius l. Circa q̄d sciendū est, q̄d prima gl. mag. posuit casum, q̄d q̄dā Licinianus seruus erat institutus hr̄s, & iussus esse liber coh̄r̄de sibi dato, & filio exhr̄dato. & istā lec. prosequit̄ gl. vsq; ad ver. ibiq; alij in eadē gl. Sed q̄a hic de hr̄ditate Liciniani nulla fit mētio, iō gl. ab ista lec. recedit, nec de ea vobis faciā mētionē de cætero: sed q̄a glo. circa eā dicit aliqua vtilia, reassumā eā p q̄ones. Vera lec. est in isto princ. q̄ ponit̄ hic in gl. an̄ fi. Vel dic, q̄ simpl'r fuit relicta libertas, &c. Pone ergo casum, q̄d seruo fuit relicta libertas, extraneus fuit institutus, filius fuit exhr̄datus. Certè si seruus petit libertatē, differet̄ cā libertatis pp q̄ō. de testō & istū casum ꝓsequere in tota prima parte principali. ¶Circa istā partē primò q̄ro, q̄s possit obijcere istā exceptionē, q̄d nō procedatur in causa liberali, ne fiat p̄iudiciū q̄oni de testō? Gl. in hac casus positione dicit, q̄ hoc petit filius exhr̄datus. ¶Idē expressius dicit in prima casus positione, quā reprobaui. Ex
1 quo dicto no. † q̄ licet duo litigent inter se, pōt venire tertius, cuius interest, & opponere exceptionem, & facere differri illud iudiciū: q̄d in se puto verū. Facit l. Titia. ꝉ. so. ma. f̄m verā lec. q̄ ibi dedi. vbi filia venit, & impedit iudiciū inter p̄rem, & maritū. Ad idē. s̄. ti. j. l. si suspecta. in prin. & C. de litig. auth. nūc si hr̄s. & ꝉ. ad Trebel. l. ita t̄n. §. quoties. Istud t̄n examinemus latius. Aut. n. istā exceptionē vult opponere filius, & pōt, vt dcm̄ est. Aut hr̄s cōuētus, & nō pōt f̄m gl. hic in prin. & l. ꝓxi. in fi. j. gl. q̄d nō placet: q̄a vr̄ ꝯ casum l. 2. ꝉ. de exce. rei iud. & de ac. & ob. l. q̄ cū hr̄de. & de bon. li. l. quādiu. & de bo. pos. ꝯ tab. l. si præteritus. & C. eo. l. fi. in princ. Vn-
2 de dico, † q̄ hr̄s potest istā exceptionē op. Et hoc forte voluit dicere gl. hic circa prin. gl. mag. vbi dicit, nisi id peteret nomine exhr̄dat. q. d. hr̄s conuētus istā exceptionē opponit pro īteresse exhæredati, licet nō p suo. ¶Itē est videndū an ille, qui se petit in libertatē, possit petere hoc iudiciū differri? & gl. dicit, q̄ non & bn̄, q̄a sua spōte venit ad iudiciū, ergo cogitur persistere, vt in auth. q̄ semel. C. q̄uō & q̄n iudex. ¶† Itē quæro, an iudex ex officio suo, ēt nulla parte opponēte, possit cām libertatis differre? R̄n. q̄d sic, licet gl. nō tāgat, & hic est casus ī primo dicto huius legis, vbi ōia verba referūtur ad iudicē, si bn̄ inspicias. Et huius rō est, q̄a iudex nō dēt manifestare motū animi sui, vt s̄. de off. præsi. l. obseruādū. & C. de fal. l. vbi. sed si pronunciaret aliquē esse liberū ex testō, iā vr̄ ostendere motū animi sui, q̄d testm̄ esset validū; & sic ipsi iudici fieret præiudiciū, si super hoc pronūciaret. Merito dēt differ-
4 ri, & hoc vult mēs Senatusc. vt tex. hic apertè dicit. ¶Ex quo not. q̄ in his, in q̄b. iudici, vel iurisdictioni pararet aliq̄d præiudiciū, iudex pōt supplere ex se, ēt nō opponēte parte. s̄. de post. l. quos, phibet, & facit s̄. de ꝓc. l. filius. §. Veterani. dixi in l. 4. §. hoc aūt iudiciū. s̄. de dam. inf. tetigi de sep. viol. l. sepulchri. eo. ti. ver. circa f̄m
5 q̄n. in fi. ¶† Quæro circa istud p̄rīcipiū, q̄d præiudiciū fieri posset p sn̄iam latā sup libertatis q̄one, q̄oni de testō, cū sit inter diuersas p̄sonas, ergo, &c. C. res īter alios acta, &c. per totū, &c R̄ndeo dicit gl. fiet qualecquale p̄iudiciū, licet nō plenū. ꝉ. de app. l. a sn̄ia. cū si. hoc tāgitur in prima gl. magna & ēt in scd̄a. Et ex hoc dixi tibi in l. admonēdi. ꝉ. de iurei. q̄d testes recepti inter alios faciūt præsumptionē, & forte semiplenā probōnem inter alios. ¶Venio ad ver. sed & diuus. & primò q̄ro q̄d est hoc dcm̄, aut inducat̄, aut finē accipiat? Expone vt in gl. inducat̄, hoc est, fiat absol'o ab obserua-
a tione iudicij. Finē accipiat p diffinitiuā sn̄iam. ¶No. ex gl. a dr̄iā i-
6 ter inducere, † circūducere, & cācellare, Si'e C. de sol. l. īductū & licet sit dr̄ia in mō, tū in effectu nulla dr̄ia est. ¶Quæro ī quo differat iste ver. à p̄cedenti? dn̄t q̄dā in nullo, sed s̄. fuerunt recitata verba, vel mēs Senatusconsulti, & verba rescripti. Tu dic, q̄ s̄. loq̄tur ḡnalius, q̄a q̄ō de libertate differt̄, si sperat̄ moueri nō de testō, siue testm̄ dicatur falsū, vt s̄. l. ꝓxi. & l. diuus. in fi. siue dicat̄ nullū. vl' inofficiosum, siue sperat̄ moueri contra tab. vt l. ita t̄n. §. quoties ad Treb. hic verò verba rescripti erāt spālia in q̄one inofficiosi. & ita dt gl. hic posita sup verbo, sed & diuus, &c. Itē. s̄. verba fuerunt relata ad iudicē, ex quo apparet, q̄d ꝯmittitur offō iudicis, hic fuerunt ꝓlata simpl'r. Venio ad ver. ita demū. dr̄ hic, si iā de inofficioso iudicium ꝯtestatū est, q̄d est hoc dictū? Quidā intelligūt si lis ē ꝯtestata, tūc dēt subaudiri, vl' ꝯtestari speret, & ita sentit gl. q̄d verū est, vt d. l. si p̄teritus. de bo. po. ꝯ tab. Posses ēt exponere contestatū, hoc est, ꝓtestatū, vt l. posthumus. in fin. s̄. ti. j. ¶Venio ad secūdā partem principalem. s. ad ver. nā cū q̄dā. Et primò q̄ro de intellsu h' vers. R̄n. q̄d gl. in ista parte tāgit casum verū in gl. magna circa mediū. ibi, ibique alij ponunt Licinianum, &c. Et ponas casum, Licinianū fuisse hæredem īstitutū, & iussum esse liberū, & filiū exhæredatum, quē Licinianū filius exhr̄datus vendicat in seruitutē, Licinianus opponit hoc nō posse fieri, nisi prius agat̄ q̄rela, & petitione hr̄ditatis, q̄rit̄ an ista exceptio obstet? Et sic vides q̄d in formatione q̄onis nō declarat̄ vtrū Licinianus sit in possessione libertatis, vel nō: declaratur āt hoc ī r̄nsiōe, vt videbitis. Sed iuxta hoc dubitatur de tex. ibi, dicēs, se suscepturū, &c. Ex hoc innuit q̄ ipse possidebat hr̄ditatē, vt ꝉ. seq̄t̄, & petiturū hr̄ditatē. Ex hoc innuit, q̄ nō possidebat, quia si possideret, non peteret. R̄n. illa verba sunt ambigua, iō Imperator declarat in r̄nsione p̄dictā distīctionem, p̄nt. n. dicta verba intelligi de possidēte hoc modo, suscepturū. istud stat ꝓpriè. & quod ꝉ. sequitur, & petiturū, repete & se suscepturum. Petiturum, hoc est, illum. q̄ petit hr̄ditatem. q. d. paratus est se defendere ab eo, qui petiturus est hereditatem. p̄nt ēt intelligi in nō possidente. & illud quod dicit se suscepturum in non possidente, statim propriè: quia in modū exceptionis ei opponet̄, & quod ꝉ. dicit petiturū, stat propriè. ¶Venio ad ver. diuus Pi'. & iste ē ver. planus, q̄a si seruus possidet hr̄ditatem, differt̄ q̄ō de libertate, nisi prius agat̄ de testō & hr̄ditate. Venio ad vers. nūc verò. iste ver. legit̄ in gl. tribus mod. Primò f̄m Azo. gl. q̄ incipit, nunc mutat casum. quam lec. tenuit diuidendo legem. s̄. dixit differendā esse cām libertatis, q̄n seruus est in possessione libertatis, & hr̄ditatis: hic dicit, q̄n seruus nō est in possessione hæreditatis, sed libertatis nō esse differendā ꝓpter q̄onē separatā inofficiosi testī. Rō est, q̄a est in p̄tāte serui agere petitione hereditatis, & ille cogitur in modū ꝯd̄onis opponere de q̄rela, vt l. Pap. §. si filius. s̄. ti. j. Si igitur seruus non agit imputet sibi. Sed ꝯ hoc instatur, saltē iste seruus dēt agere petitione hæreditatis, ergo donec finiat̄ petitio hr̄ditatis, non dēt agi de libertate, vt s̄. de arb. l. non distinguemus. §. si is. Responde, & istud no. Concedo, quia si seruus ita opposuisset exceptionem, dēt differri iudicium de libertate, q̄a intēdo agere ꝯ te petitione hr̄ditatis, cui nō dēt fieri p̄iudicium, certè q̄ō de libertate fuisset dilata, vt in ꝯrio. Sed hic malè opposuit exceptionem, q̄a dixit dico, quòd q̄ō de libertate dēt differri, nisi prius agas q̄rela inofficiosi testamēti: iō hoc p̄textu seruus nō p̄t obtinere, & hoc est, quod text. dicit, vide literam, nunc verò, &c.
7 † No. ergo ex hoc, quòd qui exceptionem ꝓponit ineptè, ita succūbit, sicut qui ꝓponit actionē ineptè, vt l. j. §. Labeo. ꝉ. de flu. & ꝗdo. exceptio. l. 2. post prin. dixi plenè in l. j. ꝉ. de exc. ¶Scd̄o modo legitur f̄m Guar. vt non mutet casum, & sic totū de vna parte cū seq. ver. plane. & dicas sic, Dn̄e, si dēt differri donec iudiciū de testamēto finē accipiat, expectabimus ergo vsq; ad q̄nquēniū, q̄n tanto t̄pe durat q̄relā. R̄ndet Iuriscōsultus, quòd nō debet expectari. planè iudex debebit cā cognita certū t̄ps statuere. h. d. vsq; ad §. quoties. & ista lectura est satis vera in se. Tertio modo legit̄ f̄m Io. vt mutet casum, sed parat quādā limitationem ad præcedētia. Dictū est s̄. q̄d q̄ō de libertate dēt differri, donec iudicium de inofficioso finem accipiat, nunc limitat quod hoc est verū intra q̄nquēniū. Nā post q̄nquēniū q̄rela inofficiosi non dēt durare, & ideo ꝑpea nō differt̄ q̄ō de libertate. Ista ēt p̄t esse vera, tene q̄ vis. ¶Seq̄t̄ ver. planè. Iste ver. legit̄ duob. mod. vno modo, q̄d referat̄ ad primā partē, alio mō q̄d referat̄ ad proxima præcedentia. Mihi placet quòd referatur ad proxima p̄cedentia, & ad dicta in prima parte, & sic ad vtrūq;, & dicit duo, q̄n opponitur dicta exceptio, q̄ cā libertatis dēt differri, pp separatā litem de inofficioso, iudex prius dēt examinare vtrū ista exceptio opponat̄ bona fide, an aīo calumniæ, & cā differendi: nā si cā differēdi, exceptio ista non admittetur, vt l. hæc āt. in princ. ꝉ. si cui plus quā per leg. Falc. & C. de
8 fal. l. 2. & quod dixi tibi s̄. titu. 2. l. p̄tor. §. Marcellus. Secundo dt † q̄ iudex p̄t statuer̄ certū t̄ps ad agēdū, q̄d no. licet gl. s̄. tit. j. l. Papinianus

ADDITIO.

a No. ex gl. Vide Fel. in c. significasti. de testi. in fi.

nus,§.si qs post.dicat hoc nõ esse verũ in ciuilibus, tñ malè dicit, vt ibi dixi.de quo per Dy.in c.indultũ.extra,de regulis iuris.lib.vj. plenissimè dixi in l.Titia.ff. de accusat. Circa istã partẽ, quæro, qã hic dr̃, iudicẽ libertatis,&c.cui loqtur hic Imperator? Rñd.loqtur
a iudici ordinario, qui iubeat iudicẽ delegatũ cognoscere a de liber
9 tate:& sic est hic casus, † ꝙ cã simplicis libertatis põt delegari.Ita no.Iac.de Are.ff.de dã.infec.l.j.in fi.& per Cyn.C.de ped.iudi.l.pla
b cet vbi refert verba Iac.de Are.¶Venio ad vlt. b partẽ:& primũ dictũ est clarũ, ꝙ causa quæ nullo mõ cõtingit petitionẽ hæreditatis, nõ dẽt per eã differri, quod examinabo plenè infra, in materia
10 illa.¶Venio ad finem glo. quæ inducit istũ text.in arg.† ꝙ testes producti super vno articulo, nõ dẽnt interrogari super alio. Contra hoc inducit gl.C.de testi. auth.si testis productus. vbi testis in-
c terrogatur de ꝯdõne sua. Solu. Testis nõ dẽt interrogari c sup alio, nisi illud aliud pertineat ad finẽ eius, de quo principaliter interrogat̃. Ita loqtur lex contraria, nã scire conditionẽ testis pertinet ad iudicẽ, vt l.2.& 3.vbi not.ff.de test.& de hoc dixi in l. si duo patro-
11 ni.§.idem Iuli.de iureiuran. Ego induco in arg. † imò pro casu, istũ tex.ad notabilẽ practicã. si inter me & te trãsactũ est de lite rei ex certa cã, & tu postea proponis contra me rei vendicationem nulla cã expressa, si ego oppono de transactione præcedenti, quę fuit limitata ex certa causa, iudex debebit pronunciare litem esse contestandam: ita tamẽ ꝙ in hoc iudicio nullo modo deducatur illa causa de qua fuit transactũ, & hoc exprimat in pronunciatione, casus est hic.¶Expedita litera, veniamus ad contraria, & examinabitur materia. Opp. primò qd quæstio de libertate dẽt ante omnia examinari. C.de adul.l.qm Alexandrum.dicit gl.ibi in modum exceptionis, ꝙ etiã hic permitterẽ: hic autẽ in modũ reconuentionis. Tu dic clarius, ibi quæstio de libertate erat præiudicialis ad accusationẽ, nõ accusatio ad eam, ideo de ea prius cognoscitur. Facit l.ordinata.de lib. cau. hic autem quæstio de libertate erat præiudicialis ad qõ.de testamẽto, & qõ de testamẽto erat p̃iudicialis ad eam, ideo supersedetur in cã liberali, & p̃fertur causa de testamẽto, tanquã maior & vniuersalis, vt statim dicam. Op.ff. de iudi.l.qui prior. Sol. dicit gl. hæc est causa magna vniuersalis, &
12 centũuiralis, vt C.eo.l.vlti. ibi est cã ciuilis, & singularis.† Pro huius declaratione debes scire, ꝙ in hoc iudicio vniuersali tria sunt specialia. Primò, ꝙ in iudiciis particularibus illa causa debet præferri, quæ prius intentetur, si sunt inuicẽ præiudiciales; vt d.l.qui prior. hic verò præfertur cã vl'is. Secundò, qa illa iudicia particularia ita demũ inuicẽ se impediũt, si sunt inuicẽ præiudicialia oĩno rõne pleni p̃iudicij, ita ꝙ absolutoria lata in prima parit exceptionẽ rei iudicatæ in scđa, vt l.fundi.& l.fundum.de exceptio.rei iu.aliàs secus, vt l.sed si añ. eo. ti. Sed in vl'i est hoc spãle, qđ differũt alia iudicia, etiã ratione qualis qualis præiudicij, vt hic patet. Tertiò, qa in illis iudiciis particularibus cõsiderãtur causæ p̃iudiciales, inter easdẽ personas tm̃.d.l.fundi. & l. fundũ. sed hoc inter diuersas personas, vt hac l. Et huius rõ est, vt tãgit ista glo. quia illa cã dr̃ esse magna, vl'is, & cẽtũuiralis, hoc est, inducta à senatorib. q erãt cẽtũ numero, iõ pp eius nobilitatẽ assumit sibi istud priuilegiũ.¶Opp.C.eo.l.fi.đt gl.in hoc lex ista hodie corrigitur, qa hodie si legatarij, vel creditores, vel serui libertate donati volũt agere, adhibetur distinctio, q̃ ponitur in d.l.vlt. C.eo.nec differũt ista iudicia simpl'r, vt ibi p3. Ista gl.dicit veritatẽ, qñ petitor, vel possessor ꝯuenitur à tertio.sed si ꝯueniũt se inuicẽ aliquo iudicio particulari, p illã l.nihil disponitur, & sic remanet incorrecta hæc lex in versi.nã cũ qdã, & l.nõ distnguemus.§.si is.ff. de arbitris. Itẽ l.fi. C.eo.loquitur qñ ꝯuenitur possessor vel petitor, sed qñ ipsi agerent nihil ibi dicitur, & ideo hoc casu remanet incorrecta. l.si bonæfidei.& ibi not.ff. e. & iõ pro huius declaratione distingue in ista materia br̃, quod aut inter petitorẽ & possessorẽ mouetur aliqua qõ particularis, aut mouetur cũ extraneis. Primo casu, aut illa particularis erat de possessione, & nõ impeditur, vt l.2.C.de edicto diui. Adr.toll.& notatur in l.diuus.in fi.ff. e. Aut nõ erat de possessione, & tunc aũt erat cã summaria, & nõ differtur, vt l.ille à quo.§.si de testõ.ff.ad Treb. Aut erat cã quæ requirebat plenam causæ cognitionẽ, & illa differtur hodie, & olim, vt hac l.versi.nã cũ quidã.& ff.de arbi.l.nõ distinguemus.§.si is. Secũdo casu aut possessor, vel petitor conuenit̃ ab alio, aut agit, primo casu olim differebat̃, vt hic; hodie verò adhibetur distinctio, q̃ ponit̃ in d.l. vlt. C.eo.si verò ipsi agunt, tũc aut res vel actio erat tp̃e peritura, & pñt agere.l.si bonæfidei.ff.e.& l cũ hæreditas ex Trebelliano.ff. ad senatuscon. Trebel. Sed si res nõ esset tp̃e peritura, nõ pñt agere, imò dẽt differri.l.2.ff.de excep.rei iud.& l.q cũ hr̃de. ff.de actionib.& obl.& de bo.lib.l.q̃diu.facit l.si præteritus.de bo. pos. ꝯ tab. neciura antiqua in hoc corrigũtur per iura noua.C.p l.fi.C. eo.Et prædicta vera, donec iudiciũ vl'e pẽdet, vel moueri sperat̃: secus eo finito, vt hac l.2.scđo rñ.& in §.nõ vr̃, s̃m vnã lect.& ff.de exce. l.si post. s̃m vnã lect. vbi tractatur ista mã. Itẽ prædicta vera in iudiciis particularibus, quæ tãgũt iudiciũ vl'e, quoquo modo, saltẽ ratione qualis qualis p̃iudicij: secus si nullo modo, vt hac.l.in fin.
13 ¶† Quæro, vtrũ vnũ iudiciũ vl'e pp aliud differatur? Rñd.si quidẽ ista duo iudicia sic se hñt, ꝙ vnũ ẽ s̃m testm̃, aliud ꝯ testm̃, differtur illud iudicium qđ est s̃m testm̃, ne fiat p̃iudicium qõni de testõ. Hoc voluit hæc l.in prin.& ff.l. p̃xi.& l.diuus.in fin. p̃batur expssè in l.ita tñ §.quoties.ff.ad Treb.& in l.2.§. expectãdi.ff.de bon. poss. s̃m tab.si verò vtrunq; iudiciũ est scđm testm̃ vel vtrunque ꝯ testm̃, seu ab intest.tunc vnum per aliud non differtur.l.pe.ff.eo.
14 ¶† Quæro qd si est qõ de hr̃ditate, & non de testõ, an sileb ũt di
d dicia particularia? Vr̃ ꝙ nõ, nã verba senusconsulti, & verba rescriptorum, de qbus hic fit mẽtio, solũmodo loquũt̃, qñ est qõ de testõ, sed puto, ꝙ quocũque mõ speretur qõ vniuersalis de hr̃ditate, iudicia particularia debent silere, vt de arbi.l.nõ distinguemus
15 §.si is.& l.vlt.C.e.& de excep.l.si post.¶† Iuxta hoc quæro quid e
e in aliis iudiciis particularibus, vel vniuersalibus, puta inter duos est contentio de præbenda, vel iurisdictione alicuius castri, vtrũ iudicia particularia debeant interim silere? Inn. đt ꝙ idẽ, de concess.præben.c.cum in cũctis.in fi.gl.magnæ, quod est hodie c.j.de concess.præb.lib.6. Vltimò gl.signat vnum arg.cõtrarium, & nõ soluit, vide eã ibi arg.contrà.C.de sen.l.nemo iudex. Sol. non præiudicat ad plenum præiudicium, sed ad qualequale sic.

ADDITIONES.

a ¶Cognoscere. An causa libertatis possit delegari, ad quod vide l.imperiũ.ff. iurisf.om.iud.vide in auth.de col.§.prohibemus.& not.gl.in d.l.placet.
b Pom.¶Venio ad vlt. De ista q.vide Fely.c.de testib.in gl.j.de testib.
c ¶Interrogari. Testis extra articulos p̃t interrogari circa id, qđ p̃tinet ad fidẽ ei9, & sic p̃t interrogari, an aliq.đ attineat parti, vt dixi post Bart.i l.Luci9 ff.de iis.Vide ꝙ hẽs p Gui.de Suza.i auth.sed iudex.C.de epis.& cle.& Inn.i c.cũ Bertholdus.de re iud. vbi ponit q̃ spectãt ad offm̃ examinãtis testes, & đt ꝙ si tabellio interroget de aliquib.cõtingẽtib. fcm̃, & rñdeat, valet vltimò posita in interrogatoriis. Et dicit Bal.in l.pe.C.de transa.ꝙ iurm̃ testis ñ refert ad articulos impertinẽtes.& Bal.no.in l.nõ nudis.C.đ p̃b.ꝙ si in artic.ponit ꝙ Titius est filius Caij, & testis deponit đ fama vel ꝙ Caius tractabat eũ, vt filiũ, vel filia, dicit bal.ꝙ hæc p̃batio valet: secus si ponõ ꝙ fama ẽ ꝙ Io.est rex Franciæ, & testis deponit de veritate, & nõ de fama.& qñ articul9 est iept9, sed p̃batio ẽ apta, vide bal.i l.j.i fi.ff.de iurisf.om.iu.& vide An.i l.2.i pri.e.ti.& Ang.& Imo.i l.iã dubitari.ff.đ hr̃.itt.& bar.in l.j.ff.si cer.pet.
d ¶An silebunt. Pendente iudicio vniuersali, an interim dẽant iudicia p̃ticularia silere, facit ad no.per.Bal.in l.fundũ.ff.de except.& adde.ff.eo.l.si bonæ fidei.& ad no.hic, vide latius Bar.in l.si post.ff.de excep.
e Quæro quid. Facit ad qõ.bal.in l.emptorem.in ver.sed pone, quidam.C.loca & ibi an interim possit solui lite pend.

LEX VIII.

Legitimam. Qui elegit ius incõpetens non vr̃ renunciare iuri, qđ sibi ignorabat competere. h.d. Lex ista legitur duob.mod.¶Primò in testõ rũpendo p querelã. & hoc s̃m prin.gl.ibi; dũ ponit casum p l.mr̃.ff.tit. p̃xi. Alio mõ legitur in testõ rupto ipso iure.& hoc innuit sequens gl. parua super ver.vires.hæc tñ gl.super dicto verbo, vires nullibi extat. Opp.de l.postq̃.ff.e.dicit gl.intellige hoc, qñ agnouit ignoranter: secus si sciẽter. Prout te refers ad testm̃ rũpẽdũ, gl.est clara, qa agnoscẽdo sciẽter vr̃ approbare. Hoc habuistis in multis legibus ff. ti.j. Prout te refers ad testm̃ nullũ ipso iure, tunc si quidẽ est nullũ propter fauorẽ istius qui agnouit, vt puta, quia erat præteritus, tunc idẽ, vt l. filio præterito.de iniust.test. Si verò esset nullũ pp defectũ solẽnitatis, tũc agnoscẽdo sciẽter, nõ posset approbare. C.de testa.l.nõ dubiũ.circa fi. Sed licet non possit testm̃ approbare, an ex hoc videatur repudiare ab intestato.dic vt in l.Clodius.ff.de acq.hæred.

LEX IX.

a Regulariter. a Iurisconsultus ad euidẽtiam dicendorum p̃misit vnã distinctionẽ vsq; ad l.diuus. postea posuit quædã rescripta p̃tinentia ad hãc mãm, vsq; ad hãc l. hic ponit9 vnã rr̃am iuris antiq, quã declarat vsque ad l.itẽ veniũt. §.p̃tor.ibi recitat senatuscõsultũ factũ in hac mã, & illud prosequit̃ exponendo vsque ad fi.ti.& qa ponit rr̃am, nõ põt breuius summari, quã se summat. Oppo.ff.e.l.nec vllam.§.si quis.So.hic de directa; ibi de vtili petitione hæreditatis. Itẽ opp.ius nõ possit possideri.l.seruus.§.incorporales.de acq.re.do.Sol. dicit gl. quædam est possessio propria quædã impropria, q̃dã impropriissima, licet Doctores dicant ꝯ. C.de serui.l.2.ꝙ non intendo hic examinare.

ADDITIO.

a Paris. Regulariter. l.imita istam l.vt per Ias. in l.fi.C.de edicto diui Adr.toll. Vide quod no.in l.3.C.de inoff.testam

LEX X.

1 *Petitio hæreditatis datur pro minima re, & sit curandum est de minimis.*
2 *Conclusio in petitione hæreditatis.*

1 Licet. Not.† hanc actionẽ dari ẽt pro minima re, & sic de nimis curamus, dic vt ff.de dam.inf. l.si proprietarius.
2 Secundò not.† modum concludendi in libello super petitione hæreditatis, ꝙ quis petat pronunciari se hæredem insolidum, vel pro parte. Tetigi ff.l.2. in princ. & ꝙ officio iudicis cogatur restituere.de quo dixi ff.in l.j.in prin.de edendo.

1 *Pro hærede.sumitur tribus modis.*
2 *Petitio hæreditatis quare non datur contra titulo possidentem.*

Pro hærede Hic incipit exponere verbũ, pro hr̃de.ꝯ, ista actio nõ dat̃ ꝯ titulo possidẽtẽ.l.cogi.C.eo. & l.

&l.hæreditatē.C.in quib.cau.cef.lon. tēp. p̄scr. sed possidere pro
1 hr̄de est hr̄e titulū.j̄.ꝑ hr̄de.ꝑ totū,ergo &c.Sol.†ꝑ hr̄de pōt su-
mi trib.modis,vt in gl.hic verò accipit ꝑ eo , q nō est hæres, sed
a putat a se esse hr̄dē. ¶Quæro qd de eo q putat se nō esse hæredē?
2 Rn̄. notabil'r,vt hic.¶†Scdò q̄ro, q̄ est rō quare petitio hr̄ditatis
nō dat̄ ꝯ titulo possidentē.gl.ponit vnā rōnē in d. l. hr̄ditatē.C.in
quib. cau.ces.long.tēp.p̄scr.Doct.ponūt verā rationē in d.l.cogi.
C.eo.Et est rō,quia qui agit petitione hr̄ditatis, nititur solū ex ti-
tulo,non.n.fundat se ex aliquo iure suo,qđ hēt in re.Si igitur ad-
uersarius possidet,& cū titulo hēt tale ius quale hēt ipse, & tantū
plus,quia possidet: meritò non potest cōueniri petitione hæredi
tatis.Ad hoc facit de publicia.l.siue autem.§.j.& ibi no.

ADDITIO.

a Paris.¶Sed putat. Vide Ale.cōs.80.vo.2.Ias.in l.fi.ad fi.C.de edic.diui.Adr.to.

§.Pro possessore.

Hic incipit exponere quod dixerat, pro possessore.

LEX XII.

1 *Testis ratio quando est eadem cum dicto,nihil valet.*
Testis si in reddenda ratione dicat,scio quia scio,non probat.
2 *Hæredem qui falso se contendit esse,conuenitur vt prædo.*
3 *Possidere pro hærede,vel possessore,quòmodo cognoscatur.*
4 *Interrogatus qui respandit se emisse à compote mentis, poterit iterum interro*
gari an emerit magno,vel paruo precio.

1 **Qui interrogatus** Not.†ꝙ qn̄ rō est eadē cū dicto nihil ꝯcludit,& iō dictū testis ni
a hil valet, qn̄ dixit testis,scio,qa scio.a Et ē rō, b qa oportet,ꝙ illud
b qđ ꝓbat aliqd sit clarius, & manifestius illo qđ ꝓbat̄. Vn̄ si dico,
fuit ne vulneratus Titius? dices tu ꝙ sic.Interrogatus qūo scis,di-
cis tu scio,qa scio.Istud nihil probat,qa oportet,qđ rō sit clarior.
2 ¶†Quæro,qd si ꝯtēdat,qs se esse hr̄dē,sed ꝑ mēdaciū? Rn̄.ꝯuenit̄
3 tanquā p̄do.¶†Quæro,qūo scies vtrū qs possideat ꝑ hr̄de,vel ꝑ
possessore? Glo.hic ponit tres opiniones,inter al's ponit opinio.
Pla. q fuit multū laceratus in hac materia. Finaliter ordinē inter-
rogādi ponit hæc glo. & aduerte circa principiū huius interro-
gationis. ¶Quæro qd si rn̄derit se nō possidere? Et certè hēt lo-
4 cū l.vlt.j̄.de rei ven.†Itē q̄ro circa finē,posito ꝙ dicat se emisse.&
à ꝯpote mētis, vtrū iterū interrogabo eū à quo? Azo hoc clarius
dicit in summa huius ti.l. cogi.in versi. si dicat, quid ad te. Certè
Doc.dn̄t,ꝙ sic,vtrū emerit magno,vl' paruo p̄cio, vt j̄.eo.l.si qd
possessor.§.iustus.& Cy.refert C.e.l.cogi.

ADDITIONES.

a Paris.¶Quia scio.Vide Are.in l.qui hæreditates.j̄.de acq.hære. vide ad reg.
Ale.consi.136.j.vo Ias.in l.fi.j̄.de of.proc.Cæsa.
b ¶Est rō.Adde Bar.ꝑ illū tex.in l.fi.de of.proc.Cęs.omnino Bal.in l.cōuéticu-
la.C.de epi & cle.Bar.in l.si q̄s ita.j̄.de test.tute. vide no.per bal. in repe.l.2.
C.de resc.ven.& quæ saltem remissiuè scripsi in l qui testaméto in fi.de testa.
& cū hoc dicto cōcor.Inn.in c.cū cām.extra,de test.& bald.in l.solā.de test.

LEX XIII.

Nec vllam aliam.

§.Omnibus Qn̄ titulus hr̄ pro nō titulo, q̄s ꝑ possessore vel pro hr̄de possidere dr̄.h.d.Dr̄ in text.
sciēs, qd si fuit ignorās.Br̄,aut fuit ignorātia talis, q̄ præstat cām
iustam vsucapiendi,& nō tenetur peti.hære.al's secus, facit l.eum
qui.in prin.de publicia. Vide gl. quæ ponit duas opi. final'r vr̄ te-
nere primā opi.ꝙ nō teneat̄ pro hr̄de,vel pro possessore. Istud fa-
cit aliquātulū ꝯ id,qđ habuistis no.in l. non solum.s̄. de alie.iud.
mut.cau.Cogitabitis.¶Quærit gl.quid si prædo hēat titulum? Di
cit gl.titulum magis attendi.l.etiam.§.si quis sciens.j̄.eo.

§.Is autem. Qui non possidet, non tenetur hac actione, nisi dolo desierit possidere.h.d.

LEX XIIII.

1 *Successor vniuersalis non præscribit,quando defunctus habuit malam fidem.*

Neratius. Alias est §.l. nec vllā. Licet q̄s possideat vero ti-
tulo,tn̄ ex ea p̄sona authoris sui, q pro hr̄de, vel
a pro possessore possidebat,poterit ꝯueniri a peti.hr̄. ¶Op.iste pos-
sidet vero titulo pro hr̄de , ergo petitione hr̄ditatis nō tenetur.l.
pro hr̄de.s̄.eo.So.hic ꝯuenitur ex p̄sona defuncti,qa hæres & de-
1 functus vn̄r esse eadē p̄sona.Ista lex inducitur ꝑ gl. in arg.ꝙ† suc
cessor vl'is nō præscribat,qn̄ defunctus hēat malā fidē.quod dic,
vt l.cū hr̄s.de diuer.& temp.præscr.& per Dyn. in ca. possessor.de
reg.iu.lib.6.& C.de præscr.long.temp.l.j.

ADDITIO.

a Cōueniri.No.ꝙ possidés titulo,cōuenit̄ hac actiōe.Sed an publiciana det̄ cō
tra titulo possidétē pro hr̄de.aliàs dubitaui in q.facti,& mihi visū est,ꝙ nō,
qa possidés ꝑ hr̄de hét publicianā ex p̄sona sua.l.cū spōsus.§.1.& ibi not.per
doct.j̄.de public. in rem action. ergo talis possidés pro hr̄de dr̄ hr̄e titulum
paré titulo actoris,ergo potior est causa possidentis.l.siue aūt.§.si duob. de
Publ.vide quæ scripsi Inst.de act.§.actionum dum tractaui an pet.hær.detur
contra titulo possidentem.Adde consi.4 Ro.34.

LEX XV.

Etiam si putauit hæres Aliàs est §.l.nec vllā, & incipit,Idem esse libro septi
mo ait,etiam si putauit.

§.Quid si quis. No.in duob. casib.hic expressis petitio
nē hær. dari ꝯ titulo possidētē. Opp. j̄.
l.sed & si lege.§.item si res.So.ibi loquitur,qn̄ vendita fuit res par-
ticularis:hic qn̄ vēdita fuit res vniuersalis.¶Quærit gl.hic,licet i-
ste teneat̄ petitiōe hr̄ditatis,an iste p̄scribat? Videtur,ꝙ nō.Cōtra-
riū ē verū.Cū.n.hic excedat suos termīos,excedit̄ à n̄ suis termīis

1 *Prædo non est,qui precium numerauit.*
2 *Possessionem qui post titulum inuadit, non dicitur prædo quantum ad hanc a-*
ctionem,sed quantum ad vsucapionem.
3 *Donatarius si post mortem donantis ingressus fuit rem donatam sua authori-*
tate,est prædo.

§.Sed si quis sciens. Possidēs titulo,ēt mala fide,non
pōt hac actione ꝯueniri,sed tan-
q̄ emptor vl'is pōt vtili ꝯueniri.h.d.Vide vnā gl.quę incipit,ergo.
1 & no.finē eius. ¶†Not.ꝙ nemo p̄do est,q p̄tiū numerauit,vt de
2 re.iu.l.nemo.¶Opp.de l.si ex stipl'one.j̄. de acq.pos.& C.de acq.
pos.l.nec ex vera. Sol.gl.hic firmat illā opi.ꝙ†ēt si post titulū se-
quatur inuasio possessionis,nō dicat̄ p̄do quātū ad hoc, si possit
ꝯueniri hac actione.licet q̄tū ad vsucapionē,& al's dicatur prędo.
¶Idē no.s̄.eo.l.nec vllā.§.j.in gl.super ver. sciens.qđ tene mēti ꝑ
3 q̄ōne.Testōr†donauerat cuidā quādā rē,nec tradiderat,eo mor
tuo donatarius ingressus est sua authoritate : certè licet sit prædo
quo ad alia,nō tn̄ poterit petitione hr̄ditatis ꝯueniri. ¶Op. & vr̄,
ꝙ nō teneatur vtili simpl'r,sed dēt distingui,vt s̄.proxi.§.So.hic lo
q̄tur,qn̄ emit mala fide,quo casu tenetur vtili,sed bona fide distin
gue,vt in præced.§.& vide gl. q̄ circa hoc plenè distinguit. ¶Op.
ad vltimū dictū de l.bene à Zenone.C.de quadri. præscr. Sol.illa
a loquitur b in alienationib.singularium rerū,s̄m Azo.vel illa corri-
git istam.Et hanc tenet Pet.quod vr̄ verius quando emptor habi-
turus esset regressum contra fiscum.

ADDITIO.

a ¶Illa loquitur.Sed Bal in l.1.C.de hære.vel.ac.vend.aliter respondet.

§.Apud Marcellum Et ita cōiter hēt. Si hr̄ditas datur in dotē, maritus vtili
petitiōe hr̄ditatis tenet̄.h.d.¶Quæritur vtrū ista lex hēat locū,si-
ue maritus fuerit sciēs,siue ignorās.Gl.vr̄ dicere ꝙ fuerit sciēs, vt
s̄.§.proxi.Alij ꝯ.quod puto verum, quia mulier nō habet dotem,
nec dotis exactionem.ergo,&c.vt s̄.l.proxi.§.quid si quis.

§.Hæredem autem. Iste est fortis §. & habet duas
partes.In prima variat̄ cas⁹ tri
bus modis,sed vltima lec.est vera,s̄m quā h.d.br̄. Hr̄s possessoris
cū titulo p̄t vtili ꝯueniri.sicut đfunctus poterat,& directa, qn̄ de-
functus absq; titulo possidebat.h.d.¶Op.ad primā partē hr̄s pos-
sidet titulo tā ex p̄sona sui,q̄ ex p̄sona đfuncti.l.3.§.ex plur.đ acq.
pos.ergo petit.hr̄.n̄ p̄t teneri.So.dicebat Io.ꝙ verè erat hr̄s,sed n̄
ī oīb.Nā istarū rerū n̄ hēbat dn̄iū.Certè đ hoc n̄ curo,qa siue hē-
at dn̄iū,siue n̄,titul⁹ excusat eū ab hac actiōe,vt vidistis s̄.l. ꝑx.§.
si q̄s sciēs.Vn̄ alij soluūt,ꝙ hic loq̄t̄,qn̄ đfunctus possidebat mala
fide.Certè nec hoc placet,vt d.§.si q̄s sciēs.Nō.n.p̄t ꝯueniri ex p̄so
na đfuncti,vt ibi patet,nec ex p̄sona sua.Licet.n.possideat ꝑ hr̄de,
possidet ꝑ hr̄de vnius,& petit̄ hr̄ditas alterius:& sic petitiōe hr̄-
ditatis n̄ tenet̄.l.j.s̄.eo.& l.Neratius. circa fin.magnæ gl. Pone er-
go casum,vt in vltima parte glo. hic ponit,videlicet ꝙ defunctus
possidebat titulo , qa emerat vniuersitatem. eodem modo ergo
poterit conueniri hæres eius.

a **§.Si quis absentis.** a Qui alieno nomine possidet,n̄ p̄t
nomine ꝓprio petitiōe hr̄ditatis
ꝯueniri.h.d.quę casū not.¶Not. ꝙ ille q possidet nomine aliēo,
q̄diu durat,dr̄ iustè tenere:ea finita,dr̄ tenere iniustè. ¶Opp. de l.
officium.j̄.de rei vend.& l.2.vbi in rem act.So. aliud in rei vendi.
vbi ex sola detentione q̄s p̄t ꝯueniri : aliud in petitione hr̄ditatis,
vbi n̄ p̄t ꝯueniri,nisi possideat ꝑ hærede, vel pro possessore. puto
tn̄ ꝙ hic,qn̄ iste conuentus nominat dn̄m in iudicio, erit expe-
diendus processus,secundum formam l.fi.C.vbi in rem actio.

ADDITIO.

a Si quis absentis.Et vnū quod ponūt hic no.Doc.vide per Bal.in l.cogi. C.eo.

§.Non solum. Qui non possidet,sed vt possessor se obtulit,hac actione tenetur.h.d.

1 *Possessoris solutio liberat dolosum,non econtra.*
2 *Exceptio competens actori,quando transeat in successorem.*

§.Item si quis dolo. Qui dolo desiit possidere, vt pos
sessor tenet̄,q liberat̄,si possessor
liti se offert sed satisfactio eius,q dolo.đsiit possider̄,n̄ liberat pos
1 sessorē.h.d.¶†No.ꝙ sol'o possessoris liberat dolosum,nō eꝯ, cō-
cor.sunt in gl.¶Op.j̄.de nox.l.de illo.in fi. & l. se. & j̄.si fa.fur. fe.
di.l.quoties.& đ dolo.l.si pl'es.So.đt gl. ibi loq̄t̄ in actioni.p̄sona
lib.hic in reali,seu mista.hæc n̄ vr̄ vera,qa idē in p̄sonalib.C. de ꝯ-
a dictio.fur.a l.j. & iō dicas, qđ in ꝯrio ꝯuenit̄ quis ad quantitatem.
merito

ADDITIO.

a De cond.furt.Adde Bal.in l.1.C.de condi.furt.

meritò vnius soluto liberat aliũ. Hic cõuenit ad spẽm, meritò si vnus soluit q̃titatem, ñ liberat debitorẽ speciei. ¶Op. fortissimè ĩ. de reb.c.l.illicitè, Sol. d̃t gl. qđ ibi fuit soluta vera æstimatio, hic verò fuit iuratũ ĩ litẽ. Et sic vr̃ pœna esse soluta. Et sic ẽt ꝓtrãsibat Ia. de Bu. q̃ solutio ꝑt ẽe bona, sic intelligẽdo, qđ hic loq̃t ĩ iis q fuerũt ĩ dolo. Vñ solo vnius ñ liberat aliũ. ibi verò cessauit dolus. Et hoc vult sentire gl. ĩ eo qđ hic d̃t de iuro in litẽ, qđ nõ ꝓstat nisi ꝯ dolosum. l. in actionib. ĩ. de in lit. iur. Possemus ẽt al'r soluere, vt i-
a bi no. in gl. Op. si fa. fur. a fe. di. l. quoties. §. planè. Sol. gl. hic, & bñ,
2 qđ dẽt ĩtelligi qñ † possessor non erat habiturus regressum ꝯtra dolosum. al's secus, vt in l. ꝯria qđ mihi placet. & hæc posset esse solo ẽt ꝑcedẽtis ꝯrij. Alij dicunt distinguendũ, aut exceptio incipit cõpetere authori meo ante ꝯc̃tũ vẽditionis, aut post. q̃ distinctio non est bona, cùm indistinctè exceptio superueniens authori transeat ad successorem. l. etiam si in rem. ĩ. de iureiur. l. si tibi. §. pactum. s̃. de pac. & ꝑ Dy. in l. si tertius. §. si qs prius. de aqua plu. arcend. Vnde teneas istã, siue ꝑcedentẽ, q̃ bona est, de qua per Cy. C. de alie. iud. mu. causa fa. l. j. in j. q. & ĩ. de condi. fur. l. j. ego dixi in d. l. quoties. si fa. fur. fe. dicat.

ADDITIO.

a ¶Op. si fa. fur. Et adde no. Bar. in l. si seruus, §. boue. ĩ. de cond. fur. Vide etiam no. per Bar. in l. si quis dolo, §. j. post gl. de re iud. & l. locum, §. condemnatio. de tab. exhi. Et istam sol. etiam approbat Dy. in regula, bona fides. in vj. plenè per Ang. in l. si duo. §. j. si quis cautio.

§. Item quæ à debitore. Debitor, quasi possessor iuris hac actione tenetur, siue sit ex ꝯc̃tu, siue ex delicto, dũ tñ pñs sit debitũ. Itẽ siue ꝯxerit cũ defuncto, siue cũ hr̃ditate: secus si cũ hr̃de. Item q hr̃ditario noĩe hẽt actionẽ, hac actione tenetur, tanq̃ iuris possessor. h. d. cum l. sequenti, vsque ad fi. l. qđ si in diẽ. ¶Op. de l. si debitor. ĩ. e. Sol. vt in gl. qa quo ad qđ dñia est vtrum sit debitũ ex delicto, vr̃ ex ꝯc̃tu. ¶Op. ĩ. e. l. quod si in diẽ. §. nõ solũ. ver. sed si hr̃dis. Sol. ibi ꝯxerat cum hærede, hic cum hæreditate, vel seruo hr̃ditario.

LEX XVIII.

1 *Cautio debet præstari in omni debito, siue in diem, siue sub conditione.*

Quòd si in diem. Sũmaui cũ præcedenti. Opp. qđ añ diẽ ñ potuerit agere, sed debuerũt induciæ duplicari, vt Inst. de excep. §. t̃pales. Dñt quidã ꝓ sol. qđ hic de facto fuit admissus, quod nõ placet. Sed dic ꝙ egit petitiõe hr̃ditatis simpl'r, ñ ꝓ illo debito. ¶Op. de l. q̃situ. ĩ. de pec. Sol. vt i-
1 bi dixi, & s̃. de iu. l. nõ põt. † Vltimò tene mẽti §. fin aũt. Ex quo vr̃ ꝓbari, qđ in oĩ debito, siue in diẽ, siue sub ꝯdõne præstari debeat cautio. & hoc gl. expresse tenuit super verbo, officio.

1 *Actiones descendentes ex delicto cedi possunt.*

a §. Iulianus. Suprà dixit de eo q̃ ẽ possessor, hic de eo qui ẽ creditor. hoc est, q hẽt a aliq̃ actionẽ persona
1 lẽ ad hr̃ditatẽ. ¶† No. ꝙ actiones descẽdẽtes ex delicto pñt cedi.

ADDITIO.

a Quilibet. Aliquid per Bal. in l. per diuersas. in xvj. quæst. C. mand.

LEX XIX.

Quòd si possessor. Possessor victus hẽt retentionem rerũ pp expensas p eũ factas, & pecuniã solutã, si sibi culpa imputari non possit. h. d. ¶Opp. quia cũ indebitè soluit, ñ dẽat ĩputari: vt ĩ. e. l. si possessor. §. ait senatus.
a Plures sol. sunt ĩ gl. teneas illã, a ꝙ ibi mota erat controuersia, hic ñ. Vr̃ teneas aliã, hic nõ potuit sibi imputari aliqua culpa, ibi sic.

ADDITIO.

a Teneas illam. Adde gl. & Bar. in l. cum indebitum. ĩ. de cond. indeb.

LEX XX.

Item videndum. Si pecunia ꝑ possessorem deposita ꝑditur, possessor cedẽdo actionem liberatur.

§. Si quis cum. Possessio iuris, vel rei, pẽdente iudicio, superueniens, venit in hãc actionẽ. h. d.

1 *Feudum non venit in iudicium petitionis hæreditatis.*
2 *Frater si fecit fratri quietationem de omni eo, quod petere posset in hæreditate paterna, non impeditur petere feuda, nec partem bonorum emphyteuticorum.*

a §. Nunc videamus. a Hic exponit verbum vel rem hr̃ditariam, positum in l. rr̃. s̃. e. & breuiter hoc intendit. In hoc iudiciũ veniunt omnes res siue sint iura, siue sint corpora, siue ad defunctũ spectabãt iure domi-
b nij, siue possessionis siue detentionis. b h. d. cum prin. l. seq. ¶Op. ĩ. l. proxi. in fi. So. dicit gl. excipe seruitutẽ, vt ibi, qđ intellige, vt i-
1 bi dicam statim. ¶† Quærit gl. vtrum c feudum d veniat in hoc iu
c dicium. Et gl. vr̃ tenere ꝙ sic. Reperio Cy. in quibusdam suis ad-
d di. tenere ꝯrium. Nam feudum nõ hr̃ iure hæreditario. de success. feud. c. j. & hoc in extraneo est indubitanter verum, sed in filio licet non possit repudiata hæreditate pr̃na hr̃e feudum, in vsibus feudorum, an filius, vel agn. repu. hær. c. j. tñ cum adhuc nõ adiit. non habet vt hr̃s, sed ex pacto, vel ex lege. d. c. j. de suc. feu. Facit optimè ĩ. de acq. hæ. l. pro hr̃de. §. si quid tñ. & de ope. lib. l. vt iurisiurandi. §. si liberi. & ideo non venit in petitionem hær. & ideo re-
2 peri Dy. cõsulentem, † ꝙ si frater fratri fecit q̃tationem de om-
e ni eo qđ petere possit e in hæreditate paterna, ꝙ per hoc non im-
f peditur f petere feuda, vel partẽ possessionum emphyteuticã: q̃a non petuntur tanquã ex hæreditate paterna. Facit quod dixi vobis in d. l. vt iurisiurandi. §. si liberi.

ADDITIONES.

a ¶Nunc videamus. An feudum veniat in hac actione, vide Bal in l. liberti libertæq́;. C. de ope. lib. & in l. qui se pr̃is. C. vnde lib. Adde bal. conf. 287. lib. 4. & conf. 73. lib. 3. 2. vol. conf 336. & conf. 82. lib. 2.
b Paris. Detentionis. Vide Are. in l. gerit, in j. no. ĩ. de acq. hær.
c Barb. ¶Quærit gl vtrum. Adde quæ no Bal. in c. j. de suc. feu. & in l. liberti, C. de ope. lib. vide Bal. in l. cum virum, C. de fideic. Sed aduerte, quia Barto. est in hoc sibi contrarius, vide eundẽ in l. vt iurisiurãdi, §. si liberi. de ope. li. & l. si patroni. ĩ ad Treb. & ibi vide Io. de Imo. qui concludit ꝙ non, post Bar. & de se non legisse apud Cano. Vide Ale. conf. 93. & conf. 28. conf. 226.
d Paris. Emphyt. feudum. Vide Ias. in ꝑludiis feud. Ale. in l. si patroni. ĩ. ad Treb.
e Paris. ¶Petere possit. Secus si facta esset per verbũ, bonis, ſm Sp. in ti. de Emphyt. §. nũc aliqua. ver. 158. in vlt. iurib. vide de vtroq; Ias. in auth. vnde si parens. C. de inof. test. & ĩ ꝑludiis feu. & latius in l. si nõ fortè. §. libertus, ĩ. de cõdi. inde. & in l. Gallus, §. j. de lib. & posthu. vbi hoc non firmat in feudis. vide ad dicta Bar. Ale. in conf. c. vol. 1. ad fi. limitantem dictũ bar. hic: nisi feudũ esset hr̃ditariũ, q̃a receptũ ꝓ filiis, & hæredib. super quo vide ale. conf. 19. vol. 5. vide oĩno pro alia limitatione iac. de S. Geor. ſup feu. Itẽ cũ pacto de ipso feudo ꝙ vr̃ verũ, nisi ageretur contra tertium non habentẽ ius aliquod ĩ feudo. super quo vide etiam Ale. in l. si procurator. in prin. ĩ. ad Tre. post Bar. ibi.
f Pom. ¶Non impedit. Idẽ tenet bal. in l. is qui, de rerũ diui. & in auth. si quas. C. de sac. san. ec. Ale. l. tres fratres. de pac. Et istud vr̃ procedere etiam si renũciatio hæreditatis paternæ esset cũ iuro, per illud, quod dicit Bal. c. j. in ti. de feud. cog. ver. filia. vers. Sed q̃ro q d si filius. Et limita, vt per Ias. in ꝑlu. feu. quando vtitur ver. hæreditatis, secus in ver. bonorum, vt ibi per eum.

LEX XXI.

1 *In petitione hæreditatis veniunt res quas defunctus detinebat.*
2 *Officio iudicis agit, qui rem sibi commodatam apud alium reperit.*

1 Et non tantum. Summaui cũ ꝑcedenti. ¶† No. ꝙ in petitione hęreditatis veniũt res, quas
a defunctus non possidebat, sed solũ detinebat. a † Quæro, qd si rem
2 tibi aliàs commodatam, reperis apud alium, vtrum hẽas aliquod remedium contra illum? Dicit gl. ꝙ nõ de facili, sed fortè officio iudicis. Hoc ego dixi vobis in l, & ideo. §. Neratius. ĩ. de condi. fur. Casus est ĩ. de var. & extraor. cog. l. de vsu aquæ.

ADDITIO.

a ¶Detinebat. Ille. n. in hæreditate esse dicitur, vt l. si de eo. §. j. C. de acq. poss. & ideo secundum Ang. ibi, deberet poni in inuentario, vt ponit bal. hic.

a §. Quod si pro emptore. a Quod nõ fuit defuncti, sed est hæredis, in hac petitione non venit. h. d.

ADDITIO.

a ¶Quod si pro emptore. Et vide quæ no. Sp. d̃ sol. §. j. ver. sed quid si debitor.

§. Veniunt. Res, pro quibus defuncto nõ competebat actio, sed retentio, veniunt in hoc iudicio.

§. Seruitutes. Quod non põt restitui, in hac actione non venit. h. d. ¶Oppo. de l. j. §. quod ait. ĩ. quo. leg. Sol. ibi loquitur in seruitutibus debitis à prædio hæreditario, hic in debitis à prædio possessoris, prædio hæreditario. Ipsæ. n. seruitutes non veniunt in hoc iudicio, q̃a nõ possunt restitui. Et si dicis, possessor non præstat patientiam. Certè tunc incipit esse debitor hæredis, non hæreditatis, meritò in hoc iudicio nõ veniũt, vt s̃. eo. l. quod si in diem. §. non solum.

LEX XXII.

1 *Empta hæreditatis occasione, veniunt in petitione hæreditatis.*
2 *Empta causa possessoris non veniunt in hac actione.*

Item veniunt. Empta cã hæreditatis, si hæreditati sunt necessaria, veniunt in hanc actionẽ. h.
1 d. ¶† No. ꝙ empta occasione hæreditatis, veniunt in petitione
2 hæreditatis. ¶† No. ꝙ si essent empta cã possessoris, in hanc actionem non veniunt. vt ibi, si sui cã, &c. Et ista sunt multum vtilia, q̃a quando agitur petitione hæreditatis: res sunt q̃nq; maioris pretij, quam emptæ fuerunt, vt puta animalia impinguata, & similia. Quæro de quo possessore loquatur hæc lex? Glo. hic intelligit in malæ fidei possessore, quod dic vt in eadem.

§. Simili modo. Res vẽdita ab sq; necessitate, venit in hanc actionem: ꝙ si vendita est ex necessitate, tunc pretium eius venit in hanc actionem. h. d. ¶Op. ĩ. eo. l. si possessor. §. fi. Gl. ponit hic plures sol. dic vt ibi videbitis. tota. n. gl. magna, est de hoc.

1 *Fructus, & aliæ accessiones augent hæreditatem.*
2 *Rei vendicatio, & petitio hæreditatis circa fructus differunt:*
3 *Dos est nomen iuris, sicut hæreditas, & peculium.*

§. Item non solum. Hr̃ditas augetur accessionib. ideo omnes accessiones eius in hanc
1 actionẽ veniunt. h. d. ¶† No. ꝙ fructus, & aliæ actiones augẽt hr̃ditatem. Et ex hoc dicebat Guar. antiquus gl. ꝙ fructus non efficiuntur possessoris, etiam bonæ fidei, quo dicto nihil est falsius. ¶h Quæro vtrũ in fructib. sit aliqua dñia in
2 dicit gl. vt habes in ea. petitione hær. & in rei vend. Glo. subtiliter loquitur, quòd in malæ fidei possessore quis non facit fructus suos, in rei vendi

fructus.

fructus p̄nt vendicari: sed est alia vẽdicatio, q̄ ea, quæ competit p
a re, sed in petitione hæreditatis veniunt illi fructus; a & est eadem hæreditatis petitio. Rõ, quia hr̄ditas est quid vl̄e, & iõ recipit augmentum in se: sed res singularis, quæ vendicatur, non augeẽ fructib. Fructus .n. sunt separati à re, & ideo noua vendicatione opus est. q̄d tene menti. Simile vidistis in peculio. l. peculium nascitur,
3 ȷ̄. de pec. Simile in dote. l. si marito. in fi. so. mat. † Est .n. dos nomẽ iuris, sicut hæreditas, & peculium. l. quod dicitur. & ibi no. ȷ̄. de ĩpen. De hoc dicam ȷ̄. sol. ma. super rub.

ADDITIO.

a Veniunt illi fructus. Et hic no. quòd in iudicio vniuersali fructus veniunt, licet nõ petantur, secus in particulari. latius p Bal. in l. j. de fruct. & lit. expen. & Bar. in l. 2. C. eo. Adde gl. similẽ in §. j. Insti. de offi. iudi. in ver. fructibus.

§. Cum prædixerimus. Q̄ñ vna actio deuoluit ĩ aliã, itelligit̃ deuolui f̄m eius nãm primæuã, nõ f̄m accidẽtalẽ. h. d. Idẽ dicit glo. in actione q̄d met. cau. idẽ in certi cõdõe, q̄ñ pponit̃ loco actionis legis Aquliæ, vt no. in l. certi condic. ȷ̄. si cer. pet. in gl. j. magna.

1 *Soluendi facultas durat vsq; ad executionẽ, si vnũ est in obligatione, aliud in solutione. Secus si ex dispositione hominis, quia durat vsque ad lit. contest.*
2 *Debitor si ad centum possit etiam pro illa quantitate dare terrenũ lite contest. super debito non poterit amplius dare terrenum.*
3 *Pro debito ex dispõne testõris vsq; ad q̄ t̄ps durat facultas soluẽdi remissiue.*
4 *Debitor in obligationibus facti, vsque ad quod tempus habeat facultatem soluendi interesse, vt liberetur.*
5 *Iudicati actio non habet executionem paratam, & super ea lis contest.*

a §. Idem recte. a Q̄ñ vnum est in oblõne, aliud in solutione, ex dispõne legis, tunc permittitur p̄tãs soluendi, donec sup actione iudicati lis fuerit contestata. h. d. ¶ No. quod dixi in summario. ¶ Op. & vr̄ q̄ facultas soluẽdi perimatur litis cõtestatione, sup actione principali. l. si quis stipula-
1 tus fuerit x. in mell. ȷ̄. de sol. Sol. † q̄ñ vnũ est in oblõne, aliud in
b solutione, ex dispositione b legis, tunc durat facultas soluendi, quoad quis conuenit̃ iudicati, vt hic. Aut ex dispõne hominis, &
a tunc durat quoad q̄s conueniat̃ sup actione prima, vt ibi. Et † p hoc in dispõne de facto, q̄dã tenebat̃ dare alicui centũ hoc acto, q̄ si debitor vellet dare p ista quantitate terrenũ, cogatur accipere. Certè p̄dit istã facultatẽ dandi terrenũ, ex quo patit̃ litẽ conte-
c stari c super debito. † Si aũt esset debitũ ex dispõne testõris, dixi in
3 l. si q̄ñ. §. hr̄s. ȷ̄. de lega. j. & pro hoc l. stipl̄ones non diuidunt̃. ȷ̄. de
4 verb. obl. Ego † quæro, in oblõne facti habemus, q̄d q̄s soluendo interesse liberat̃, vsque ad q̄d t̄ps hẽt istã facultatẽ? Et solutio colligitur ex prædictis. Plenius dixi in d. l. si quis stipulatus fuerit x. in melle. ¶ Quæro, hic dicitur quo ad iudicati cõueniatur, q̃uo hoc intelligit? Guar. dicit. i. quoad iudicati põt cõueniri, hoc est, vsq; ad quadrimestre tempus. Azo dicit vsque ad lit. conte. etiam post quatuor menses, & hoc expresse dicit text. si bene aduertatis. loquitur .n. de eo, qui suscipit iudicium quod fit per lit. contesta. Ex
5 quo no. † illud, ad quod allegaui tibi hunc §. s. tit. j. l. qui de inof. quod super actione iudicati, debet lis contestari, hæc habet paratam executionem, licet gl. aliter ibi dicat.

ADDITIONES.

a Idem rectè. Vide quod dixit Bar. in l. j. in fi. de pe. lega.
b ¶ Ex dispositione. Adde Bar. in l. si maior. C. de transac. quid si vnũ est in obligatione, aliud in solutione ex potestate testatoris. vide per Bar. in l. si q̄ñ. §. j. de lega. j. & istum tex. limitat f̄m Ang. in l. si insulam. ȷ̄. de ver. ob. nisi reus añ lit. conte. in primo iudicio fuisset in mora. sed Imo. ibi cõtrà tenuit.
c ¶ Cõtestari. Si super actione iudicati dẽt lis conte. nõ hẽt executionẽ paratã, vide Bar. in l. j. C. de execu. rei iu. Vide in l. minor xxv. annis, de min. vtrũ aũt sup ea dicat̃ dari instãtia, vltra alios p Lu. in rub. de arb. & ad Bart. hic, vide latius ĩ l. intra. ȷ̄. de re iu. vbi plenè. Et illud intellige, q̄ñ intẽtat̃ actio: secus si iudicis offm̄, p no. in l. j. C. de iud. & ĩ c. cũ ad sedẽ. de resti. spo. in nouel. & Spe. in ti. de sen §. pe. in ver. sed si cã. & de lit. cõt. §. nũc diccndũ. ver. 25.

§. Præter hæc. Hic incipit quarta pars huius tit. in qua Iurisconsultus continuat se, volẽs recitare verba senatusconsulti, & eius expositionem ĩ hac mã. Et primò continuat se. Secundò ponit narrationẽ. Tertiò ponit statutum senatusconsulti vsq; ad §. aptãda. Secunda ibi, pridie. Tertia ibi, cũ antequã. & q̄a senatuscõsultũ loquutũ est multũ br̄, & nõ recipit summarium, ideo sequitur, prid e, &c. aptanda. &c.

1 *Dicta in lege extẽditur ad oẽs res, casus, & personas, in quibus est eadẽ ratio.*
2 *Bona vacantia in ciuitatibus non recognoscentibus superiorem, applicantur ipsis, in alijs ciuitatibus fisco.*

a §. Ait senatus. a Dicta † in lege extenduntur ad omnes
1 res, & personas, in quibus est eadem ra-
2 tio. h. d. ¶ † No. gl. quæ dicit, quæ bona vacantia non applicantur alteri ciuitati, sed fisco & verum dicit in ciuitatibus, quæ recognoscunt superiorem: sed in his, quæ nõ recognoscunt superio-
b rem, de iure, vel de facto, b vt ciuitates Tusciæ, est ipsamet ciuitas fiscus. Vocatur .n. populus liber, de quo fit mentio in leg. hostes. de capti. & ideo ĩ Marchia, & in alijs prouinciis ecclesiæ, omnia quæ dicuntur de fisco intelliguntur de ecclesia. In illis vero ciuitatibus, quæ non recognoscunt aliquem in dominum, quæ dicũtur de fisco, intelliguntur de suo communi.

ADDITIONES.

a Ait senatus. Quæ ciuitates hẽant fiscũ, vr̄ q̄ sola ciuitas Romana hẽat fiscũ, nõ alia l. properandum. in pric. & ibi Bal. C. de iud. Adde Bar. in l. j. C. de bo. vac. li. 10. in l. 2. in prin. de iu. fis. & adde Bal in l. j. ad fi. C. de hæ. vel ac. vend vbi ponit q̄ dicant̃ p̄priè habere fiscũ. & quod no. Bar. in rub. C. de iure fisc. li. 10. & Bar. l. cunctos populos. in fi. Adde quæ ciuitates habeant fiscum. Ro. cons. 227. vbi ponit an do. Pandulphus Malatesta haberet fiscum Arimini.
b Parif. ¶ Vel de facto. Vide Ale. consi. 6. in fi. vol. 1.

1 *Scientia simplex quando sufficiat, & quando requiratur denunciatio, nõ refert a quo quid fiat. 2.*

a §. Petitam. a Incipit exponere q̄ntũ dictum, positũ ĩ §. cũ
b añ, & br̄ h. d. vbi denũciatio fit ad notificandũ, b idem operat̃ scientia simplex, q̄d denunciatio, & nõ refert
c à quo denunciet̃. c h. d. † No. q̄ idem operatur sciẽtia simplex, q̄d
1 denunciatio ȷ̄ l. denunciasse. in prĩ. ȷ̄. de adul. So. q̄ñq; fit denũtiatio ad notificãdũ t̄m: & tunc quocunq; mõ veniat in notitiã, sufficit, vt hic. q̄ñq; fit denũc atio nõ solũ ad notificãdũ, sed & ad incitandũ, vt aliquid fiat, vel ad p̄hibendũ ne q̄d fiat: & tunc simplex scientia non sufficit. Rõ, q̄a licet scias, non t̄n est f̄cã illa incitatio, vel p̄hibitio, q̄ req̄ritur, vt plenè dixi in d. l. denunciasse. & scripsi latissimè in l. nõ solũ. §. fi. ȷ̄. de ope. no. nun. vbi posui materiam p testationis. De hoc per Dy. in c. eum qui certus. extra, de re iu. l. b.
2 6. ¶ † Secundò no. illud quod dicitur, quod non refert à quo q̄d fiat, de quo in l. cum seruus. de verb. obli.

ADDITIONES.

a Petitam, Qualis petitio sufficiat ad hos fructus consequendos in hoc iudicio. vide Bal. in l. j. C. eo.
b Ad notificãdũ. Itẽ no. q̄ sufficiat denunciare p̄curatori. q̄a ista. denũciatio nõ est in rẽ, sed in p̄sonã. Aliq̄ñ aũt sufficit sciẽtia p̄curatoris, & nocet dñõ. in Cle. cõstõnẽ. de eleç. q̄ñque nõ nocet. c. grã. de rescr. in 6. Pro cõcordia vide in l. cũ mãcipiũ. de ædilitio edic. & q̄ no. in c. si ep̄s. extra, de præb. in 6. & licet hic dicat̃, q̄ p̄testatio nõ valet ab eo facta, q̄ nõ hẽt ius p̄testãdi, q̄ est verũ vbi req̄rit̃ sola sciẽtia. sec9 si fieret ad finẽ aliq̄d inducẽdi, vel p̄hibẽdi nõ arctaret, nisi f̄ctã ab eo, q̄ haberet ius p̄testãdi. l. tutor. ȷ̄ de minorib. faciũt, q̄ no. Inn. in c. inquisi. extra, de s̄nia exc & q̄d no. in c. cupiẽtes. post pri. de ele, in 6. & in c. j de post p̄laro. & ad hoc d. l. tutor. alle. Bald. in l. pacta nouissima. C. de pac. & adde Bal. in l. si fundũ. C. de rei ven. & Bart. in §. morte. in 3. q. principali. Adde an sciẽtia procurat. noceat dñõ Ro. cõs. 289. Et an valeat protestatio facta ab eo, qui non habet ius, vide eundem cons. 204.
c Parif. ¶ Denuncietur. Vide Fely. in c. cum contingat. ver. dixit. de rescrip.

§. Cæterum. Iurisconsultus exponendo verba senatuscõsulti fecit mentionem de prima parte, q̄ tractat de his, qui se hr̄des existimassent, ideo hic reintrat in expositionem primæ partis senatusconsulti. h. d. Possessor bonæfidei tenetur ad rem, licet eam vendiderit, sed si eam vendi expediebat, ẽ in electione actoris, vt rem vel precium consequatur. h. d.

§. Licet autem. Quod iuris ẽ de eo, q̄ se hr̄dẽ putat, idẽ si quolibet alio mõ arbitrabatur se suc cessorem. h. d. Vel sic, Idẽ est se putare hr̄dẽ, vel al̄r successorẽ. h. d.

L. EX XXIII.

Si possessor. Qui hæreditariam pecuniam non attingit, ad vsuras non tenetur. h. d.

§. Redactæ. Hic exponit verbũ, redactæ, & br̄. h. d. redactum vr̄, q̄ nõ est exactum, sed exigi potest.

§. Quod si post. Post motã cõtrouersiã vendens teneẽ ad res, nisi essent steriles, quia tunc actoris esset electio. h. d. ¶ Op. q̄d indistinctè teneatur ad p̄tium, vt ȷ̄. eo. l. in æstimationib. Solu. ibi vendidit ex necessitate personæ, hic ex necessitate rei, ¶ Oppo. & vr̄, q̄ ẽt q̄ñ ex necessitate rei veniat p̄tium simpl̄r, nec sit electio actoris, vt ȷ̄. eo. l. nisi. §. Iul. Solu. gl. ponit hic plures sol. final̄r dicit, & hoc tenebat Iaco. Butr. Aut possessor malæfidei, aut bonæfidei post controuersiã motam q̄d idem est, vendidit res vtiles, & tenetur ad ipsas res: quas si non restituit, fit æstimatio, vt dicetur. ȷ̄. eo. l. fi. in fi. Aut vendidit res inutiles, quas vendi erat necesse: & tunc aut ante litem motam, & debetur p̄cium. l. nisi. §. Iulianus. ȷ̄. eo. Aut post litem motam, seu vbi hr̄ p lite mota, & est electio actoris, vtrũ p̄sequat̃ rem, vt p̄cium, vt. s. l. proxi. versi. cæterum. & hic. quod intellige, quãdo fuit necessitas ex parte rei: secus si ex parte personæ, vt s̄. dixi, &c.

1 *Plura comprehenduntur dicendo ex hæreditate, quam dicẽdo res hæreditarias.*
Dicere de Perusio, comprehendit plures personas, quam dicere Perusinus.
2 *Possessor non debet restituere indebitum, quod exegit.*

§. Ait senatus. Hic incipit exponere secundam partem senatusconsulti, & ponit eam totã ad literã. & h. d. Si bonæfidei possessor vendiderit, tenet̃ ad p̄ciũ, q̄d exegit: vel cedere actionẽ, nisi p̄ciũ re euicta restituerit, vel redhibi
1 ta fuerit. h. d. ¶ † No. ex hac l. q̄ plura cõprehendit hæc oratio, ex hr̄ditate, quã cum dico, res hr̄ditarias, vt in ver. sed si vendidit, s̄. e. l. itẽ videndũ. §. fi. cum l. seq. Et sic est arg. quod plures p̄sonas cõprehendo, cũ dico de Perusio, quam cum dico, Perusinus. tamen in veritate idẽ importat, l. j. ȷ̄. ad muni. & ibi de hoc dixi: ẽt melius
2 in l. prouinciales. ȷ̄. de ver. sig. ¶ † Secundò not. q̄ possessor restituere non debet indebitũ, quod exegit. De quo vide. ȷ̄. e. l. si quid possessor. in prin. hic non sunt alia.

1 In argentum

1 *Iuramentum in litem defertur propter dolum commissum in non restituendo.*

§.Restituere. Bonæfidei possessor tenetur ad pretium: malæfidei possessor tenetur ad rē æstimandā p iurm in litem, si extat: alias ad verum ptium. h. d. ¶†Not. φ iuramentum in litem defertur propter dolum, qui committitur in non restituendo, non propter dolum præteritū. Dixi in l. in actionib. ff. de in lit. iuran. & l. arbitrio. §. j. s. de dolo. ¶Quærit gl. qd si malæfidei possessor vendidit plus quàm valeret? Dic vt in ea, & a quod dixi a in l. mater. C. de rei vend.

ADDITIO.

a ¶Quod dixi. Vide quod no. Bar. & Bal. in d. l. mater.

LEX XXIIII.

Deperditum. Deperditum refertur ad actum naturalem, diminutum ad actum ciuilem. h. d.

LEX XXV.

1 *Pretium in vniuersalibus succedit loco rei, non in particularibus.*

Si & rem, & pretium. Bonæfidei possessor tenetur restituere rē, q̄ hēt, & si quid a eius occasione accesserit. h. d. ¶No. φ ptiū succedit a loco rei, qd dicā stati. ¶Op. qd possessor, q rē redemit, hēt ī ea titulū, ergo nō venit ī hrditatis petitione. l. rsr. s. eo. Gl. ponit duas solutiões hic: neutra placet. Prima. n. cōtinet diuinationē: qa īnuit, φ hic ɔ̄ctus ēptionis ñ valeret: nec scd̄a, q̄ innuit, φ deterioris ɔditionis sit, q hēt plures causas possidēdi, q̄ q hēt vnā tm̄. Dic ergo, φ ɔ̄ctus emptionis tenuit: tñ titulus hr̄ ꝓ nō titulo, ex eo qd rē emit ab eo, q emit ab ipso possessore, vnde non hēt plus iuris, quā hēret prius.

1 †Op. φ pretiū non succedit b loco rei. l. qui vas. in fi. de fur. Solu: in vlibus iudiciis ptium succedit loco rei, vt hic, & l. Imperator. ī fi. ff. de leg. 3. in particularib. secus. Ita dēt intelligi ista gl. ita tenēt Doc. C. de rei ven. l. mr̄. qd nō. Itē dr̄ hic φ nō admittit qs ad petēdū id, cuius ɔ̄riū nō esset postulaturus, ɔ̄. l. non eo minus. C. de ꝓcu. Sol. vt l. pe. C. de sol.

ADDITIONES.

a Parif. Succedit. Vide Com. consi. 67. vbi vr̄ dixisse cōtra istū text. & pondera verba sua, & qd in vniuersalib. succedat, nō in particularibus, vide Cō. cōs. 132. incip. filius a patre. ante mediū. An aūt in hypothecaria ptiū succedat loco rei, vide Rom. sing. 637. inci. tu habes. Item vbi constat de mēte testatoris, & in particularibus, qūo vna res succedit loco alterius, vide Soc. in l. filiæ, §. j. in prin. ff. de cōd. & dem. Itē de materia qūo pretiū succedat loco rei, & φ in feudo, & ēphyteusi dato, & similib. & de hypotheca, vide ias. in l. si eum seruū, ff. si cer. pe. & in hypothecaria, vide Ale. consi. 108. vol. v. Item in feudo, qd non succedat ptiū loco rei, nec in singularib. vide Aret. consi. 14. Itē circa declarationē, & ampliationē huius regulæ, qd in vniuersalibus pretiū succedat loco rei, & vltra, vide Ale. consi. 124. vol. 4. vbi loquitur de dote, q̄ cōsistebat in pecunia, ꝓ qua fuit data res in solutū minorib. vide eundē consi. 45. vol. 2. Et in dote loqtur Ale. cōs. 79. vol. 5. vbi tenet quòd pretium succedat loco rei in dote. Itē φ licet ptiū succedat loco rei, ñ tñ res succedit loco ptij, l. sed & si lege, §. j. ff. eo. vbi Bar. & alij, ad istum §. Vide Fel. in c. de quarta. ver. doc. & in c. si diligenti. ver. si dicit Abb. de præscrip.

b Non succedit. Qualiter intelligatur ptiū non succedere loco rei, & de hoc est bona gl. in l. Labeo, & Sabinus, §. j. de verb sig. & no. bar. in rub. ff. sol. mat. & in cōsi. pūctus talis est, do. P. & c. Et adde qd no. in l. si eū seruū. ff. si cer. pet. late p Bal. in l. qui à debitore, in prin. quæ in fraudem cred. non tñ in omnibus dr̄ verè succedere loco rei. & iō interrogatus an rē hēat, pōt negare, licet ptiū hēat ēm bal. in l. cog. C de petitio. hæred. Et de hac materia vid post bar. bal. late in d. l. mr̄ vbi ēt ponit an res succedat loco pecuniæ, & hr̄ in l. si vt ꝓponis. maximè per bal. C. de rei ven. & vide bar. in l. Imperator, §. fin. de le. 2. & dt Bal. C. de ser. ꝑi. da. ma. in l. pen. quod regula est φ pretium succedat loco rei. Alle l. si ita fideiussorem accepero. de fideius. adde quod idem est in personalib. sicut in realibus, vt hic, & l. venditor ex hr̄ditate. ff. de hr̄di. vel actione vēdita. & d. l. mr̄. Sed qd ī hypothecaria, an pretium succedat loco rei, Bar. ī l. q. à debitore. ff. de his q̄ in frau. cre. & c. gl. sing. in l. j. ff. de pig. & ibi. Bar. p Bal. in l si. §. & si præfatam. in prin. C. de iure delib. & Aug. hic. adde quod res, & ptiū adeo sunt correlatiua, quòd probata traditione rei, quodā modo pretium probatum est, quod iudex declarabit. ita eius consi. 240. lib. 3. Poma. ¶Alex. consi. 12. aliàs 123. 4. vol.

LEX XXVI.

1 *Verbum obscurum positum in vno capite, interpretatur per verba posita in sequentibus capitibus.*

a Vtrum autem. a Bonæfidei possessor non tenetur ad pretium, nisi quatenus est factus locu-b pletior. h. d. ¶No. quòd verbum obscurum b positum in vno capite, declaratur, †seu interpretari potest per verba posita in sequentibus capitulis. facit ff. ad l. Aqui. l. quemadmodum. & Instit. ad leg. Aquil. §. ex hoc tamen capite.

ADDITIONES.

a Pom. ¶Vtrum autem. Vide Rom cons. 149.

b Verbum obscurum. Et facit ad d. l. si quis ex argentarijs. §. si initium. de eden.

§.Proinde Bonæfidei possessor tenetur ad pretium, & pœnam, quæ loco pretij accessit: secus de pœna quæ occasione iniuriæ personalis exacta fuerit. hoc dicit cum l. seq.

1 *Dictio sed, iuncta, cum copula, &, aduersatur ad factum, non ad ius.*

2 *Possessor tenetur ad ea, quæ extrinsecus veniūt, quæ accidūt rei, vel rei occasiōe.*

3 *Possessor, an teneatur restituere id, quod nomine pœnæ exegit.*

a Sed & si lege. a Nota ex hac l. cum gl. †φ dictio, sed, cum 1 copula, &, aduersatur ad factum, & non ad ius. ¶Idem no. s. ne quis eū, qui in ius voc. l. 2. in gl. super verbo, sed & fortius. facit de dam. infe. l. hoc amplius. §. de his autem. & ibi glossella. & l. qui vsumfructum. de ver. obl. ¶Op. φ ista b pœna non poterit peti, quia in fraudem vsurarum, vt de actio. empt. l. Iulia. §. idem Pompo. Gl. ponit plures solu. dic qd hic pœna fuit 2 exacta vsq; ad legitimum modum vsurarum. ¶†Op. φ possessor nō tenetur ad ea, quæ extrinsecus veniunt: vt l. item veniunt. §. ñ solum. s. eo. Sol. ibi loquitur de his quæ veniunt extrinsecus, & accedunt personæ: hic de his quæ accedunt rei, vel rei occasione. ¶Quæro, quæ est ratio drīæ inter §. proinde l. vtrum. s. eo. & l. at vbi. quæ est, l. s. proxi. Glo. ponit plures sol. bonas. vna colligitur ex summario. Dic vt in gl. & de hac mā vtrum illud quod posses-3 sor nomine pœnæ exigit, teneatur restituere, habuistis in l. si pignore. ff. de pig. act. c Plenè dixi in l. prætor. §. quid de fructib. ff. de bonis author. iud. possidendis.

ADDITIONES.

a Sed & si lege. Bar. in l. patris, & filij. de vul. & pup. Barb. conf. 55. vol. 2.

b Barb. Op. φ ista. Adde cons. Lu. Ro. consi. 41. & quæ ibi remisi. & consi. Ioan. de Imo. xij.

c De pign. act. Et vide per bar. plenius in l. prætor. §. quid de fructib. de bonis autho. iud. possid.

§.Item si rem. Bonæfidei possessor tenetur inquantū est factus locupletior, & non vltra. h. d. ¶No. a φ licet a pretium succedat loco rei: tñ res nō succedit loco pretij. Contra hoc facit l. imperator. in fi. ff. de lega. 2. Gl. soluit, φ ibi emit nomine hr̄dis, hic nomine ꝓprio. Dic vt ibi dixi, qa est longa examinatio.

ADDITIO.

a No. quod licet. Vide aliquid per Abba. aliàs per Antonium consi. 26.

§.Quod ait. Hic Iuriscōsultus incipit exponere tertiam partem senatuscōsulti, de malæfidei possessore, ideo recitat eius verba ad literam. h. d. Prædo siue possideat, siue dolo desierit possidere, siue eius culpa aliquid acciderit, hac actione tenetur. h. d. ¶Op. sine actione nemo experitur, l. si pupilli. §. videamus. s. de neg. gest. sed prædo non habet actionem contra debitores hæreditarios, ergo & c. Huius timore facta est tota glos. mag. & ita soluere debes. Intellige hic in casu, quo prædo agere potest: forte quia testm̄ erat validum, sed subiacebat querelæ. vel dic φ erat vnus ex cognatis hr̄dis, ergo poterat agere, eo φ cōiuncta persona. Vel vlterius duob. mod. pōt cōtingere, vel φ erant debitores, q cōtraxerunt cum prædone, puta coloni, & similes, qui ab eo res hæreditarias conduxerant, l. si vrbana. ff. de ɔ̄di. indeb. vel erant tales, qui erant sub cura prædonis, & administratione, vnde ab eis exigere poterat.

1 *Prædo in vniuersalibus tenetur de fructibus, quos ipse percipere potuit, in rei vendicatione, quos petitor potuit percipere.*

§.Quod autem ait. Prædo dr̄, qui nullam causam possidendi hēt, & tenetur de fructibus perceptis, & percipiendis. h. d. ¶No. φ malæfidei possessor tenetur hoc iudicio vlī. Idem in rei vend. vt Insti. de offi. iud. §. & si hæreditas. ver. illorum. & C. de rei vend. l. certum. & l. si nauis.

1 in fi ff. de rei vend. Et aduerte, † φ in rei vendica. p̄do tenetur de fructibus, quos petitor percipere potuit; vt d. l. si nauis. in fin. hic vere tenetur de fructibus, quos ipse prædo potuisset percipere, vt hic dicit tex. & etiam apparet ex verbis senatusconsulti. Sed ɔ̄ hoc est tex. in l. domum. C. de rei vend. Sol. vt ibi dixi, & plenè dixi in l. & ex diuerso. ff. de rei ven.

1 *Malam fidem superuenisse ex postfacto, quid operetur quo ad fructus.*

2 *Fama sequens tollit effectum famæ præcedentis.*

§.De eo autem. Quātū ad fruct⁹ paria sūt, ab initio mala fidē subesse, vel ex post facto superuenire. h. d. ¶Op. ff. c. l. illud qd. Sol. †quo ad fruct⁹ ñ refert ab ini-1 tio, an ex post facto supueniat malāfides, vt hic: sed quo ad periculū interit⁹ rei refert, l. ɔ̄ria. & in hoc residet gl. Vel alr̄, nō supuenit mala fides verè, quia credebat se iuste adhuc possidere, sed fictè, vt per controuersiam motam, vel p lit. cōte. vt ibi. ¶Op. de l. qui scit. §. in alieno. in fin. ff. de vsur. Sol. dicit glo. in eo qui habet titulum quo ad fructus, refert vtrum ab initio, vel ex post facto superueniat mala fides, vt ibi. Secus in eo, qui habet titulum, vt hic, quod satis placet. Tamen licet quo ad acquisitionem sit differentia, non est differentia, quo ad restitutionem: cum illos fructus tenetur restituere, vt dicam ff. proxi. §. & not. gloss. in d. §. in alieno, & tangunt Doctores in l. certum. C. de rei vend. ¶Item op. de l. clam possidere. in prin. de acq. poss. & C. de vsucap. transfor. l. j. vbi sufficit ab initio bona fides. Solu. quo ad vsucapionem sufficit bona fides ab initio, & per superuenientem Malam fidem non interrumpitur de iure ciuili: secus de iure Canonico, vt in c. possessor. extra de reg. iur. lib. vj. sed quo ad fructus non est differentia, vtrum mala fides sit ab initio, an ex postfacto: pro rono

cogitabi

a cogitabitis,[a] & dicā j.px.¶Op.q̄ l.non distinguemus.§.sacerdotio.de rece.arb.So.aliqd esse ab initio.vel superuenire ex post facto,sunt paria,quando est eadem rō.Ita loquit̄ hic,secus si rō est diuersa,vt in ɔ̄rio patet.Possunt tñ vno verbo solui hæc ɔ̄ria,vt dicit glo.l.q scit.§.in alieno.ver.bonæfidei emptori.j.de vsuris.ꝙ oīa s.scripta ɔ̄ria possunt vendicare sibi locum in singulari petitione:secus in petitione hr̄ditatis,vbi non refert an ex postfacto,
c vel ab initio habuit malā fidem,vt hic.Vltimò habui†pridie vnā q.de facto:probata est fama ɔ̄ accusatum de maleficio, de mense Ianuarij:per famam ɔ̄riam probatum est,ꝙ fuit de mense Februa. quæritur vtrum fama sequens tollat effectum præcedentis famę? Determinaui quòd sic,nam fama est communis opinio vocē manifesta,vt dixi in l.de minore.§.tormenta.j.de q̄stioni.sed sequēs opinio tollit,& euacuat præcedentem,vt hic,& l.q bona.§.si qs stipulatus.j.de dam.infe.ergo,&c.Et hoc videtur velle gl.quia sequens consuetudo tollit præcedentem contrariam,vt l.non videtur.de reg.iur.De ista q.est casus in l.2.post princi j.quis ordo in bon.pos.ser.

ADDITIO.

a Paris.¶Ratione cogitabitis.Vide Iaso.in l.3.§.ex contrario.vbi ponit vnam rationem.j.de acq.pos.

§.Scire. Error iuris non inducit malā fidē.h.d.¶Op.q̄d error iuris nō prodest in acqrēdo,vt l.error.de iur.& facti ign.Soluit gl.multipliciter,final'r tenet,q̄d hic efficaciter n̄ acquirit fructus,qa eos restituere tenetur.Quædā aliæ gl.vn̄r al'r
1 dicere,vt dicam statim.¶†Op.de l.nunq̄.in prin.& l.si fur.§.j.de
a vsuc.So.Error iuris[a] impedit vsucapionem,vt in ɔ̄riis,non acqsi
b tionem fructuū[b],vt hic.Ita dicit gl.in d.l.si fur.§.j.& Dy.extra,de reg.iur.c.possessor.Sed hæc solutio vr̄ ɔ̄ p̄cedētē so.nā s.dicit,q̄d fructus restituere tenet̄,sed nō ɔ̄dicit,si bn̄ aduertat̄.Nā d̄t,q̄d tenetur restituere eo casu,quo est possessor bonæfidei,sic error iu-
c ris non nocet in acqsitione fructuū,† cū p bonæfidei possesso-
2 re hr̄,d Sed q̄ro,q̄ est rō d̄riæ inter vsucapionem,& fructuū acqsi
d tionē?R̄ndeo,ad vsucapionē requiritur verus titulus,vel iustus error.l.Celsus.j.de vsucap.sed error iuris non est iustus,ergo ad vsucapionem non sufficit.Sed quo ad acquisitionem fructuū nō requiritur titulus,sed sufficit ꝙ absit mala fides,quæ abest,vbi est
3 iuris error,vt hic.Ad vnū†tñ aduerte,[e] ꝙ iste qui allegat iuris er
e rorem,dēt hoc pbare qa scientia p̄sumit̄ r'r.l.leges.C.de le.Sed ɔ̄ p̄dicta op.C.de agri.& cens.l.quēadmodum,vt extra,de reg.iu.
4 c.q ɔ̄ iura.li.6.Solu.†Quædam sunt iura interdictoria,seu prohibentia aliquos actus,tunc q facit ɔ̄ illa iura d̄r hr̄e malam fidē d.l. quēadmodum.ibi,qui aliqd ɔ̄ legū interdicta,&c.Ita intelligo gl. hic positā in 3.sol.Quædā sunt iura,q̄ nō phibent,sed actui non assistunt vt puta:testm̄ non solēne nō valet:quia leges non assistūt sibi,vt puta:agnatus remotior non admittitur,qa lex sibi non assistit,non aūt resistit isto casu.Qui ergo in tali iure erat,non p̄sumit̄ malæfidei,vt in tex.nec bonæfidei,vt d.c.q ɔ̄ iura.extra,de regu.iu.lib.6.Est.n.medium inter bonā fidem,& malā,vt not.C.de acq.pos.l.j.& l.3.§.fin.j.de acqui.pos.Istud non sufficit ad vsucapionem,in qua requirit̄ bona fides positiue:sufficit tñ ad acquisitionem fructuū,in qua sufficit malam fidem abesse vt hic.Ex hoc
5 patet†declaratio oīum gl.& tex.qui d̄nt,q̄d iuris ignorantia excusat a fructib.quod est intelligendū,sicut cæteri bonæfidei possessores.Sic eas gl.limita s̄m gl.positas in l.& ex diuerso.j.de rei vendi.& Inst.de re.diui.§.si quis a non domino.in quib.quæritur an bonæfidei possessor de fructibus teneatur.

CONCORDIA.

☞ Pro concordia aduerte ꝙ error iuris nō excusat in præscriptione Ita Bar.cons.119.incip.Do.D̄nicus.per l.nunquā.j.d vsucap. contradicere tñ alleg.in hoc §.scire.Tu dic,quod dicit in hoc §. scire.est speciale in p̄scriptione fructuū.ita Panor.in c.si diligēti.de præscrip.faciūt q̄ habent̄ in l.si fur.j.de vsucap.Adde Alexā. cons.20 & 102.vol.4.cons.72.in fi.vol.2.Paul.de Cast.cōs.27.48. & 72.in ij.vol.Felin.in c.de quarta.in 3.restrict.de præscrip.Rom. sing.22.

ADDITIONES.

a Paris.¶Error iuris.Vide apost.ad Bar.in apost.seq.

b ¶Fructuū.Et ad ista,an vbi non procedit vsucapio,procedat acquisitio fructuum,& an error iuris impediat acquisitionem fructuum,vide gl. mirabilē,& ibi Bal.in l.2.C.si quis rem mi.ign.Vide omnino Bar.in l.quod Nerua.j. deposit.& adde Bal.in l.j.in vlt.col.de vsufru.C.

c Non nocet.Error iuris quo ad fructuū acquisitionē non nocet,nisi possideret,iure resistēte.Ita cū opi.Bart.trāsit abb.in c.dilecto.de pb.Dicat quicqd velit Dy.in reg.possessor,& ibi tenet abb.q̄d non teneat̄ ad restōnē fructuū errās in iure,nisi esset possessor iure resistēte.Et hoc dico,quia non sunt paria,fructus acquirere,& nō teneri ad restōnē,no.bal.in l.& ex diuerso.§.fi. de rei vend.& hic adde bald.in l.venditioni.C.pro emptore.in l.j.C.de his quib.vt indig.vide hic glo.quæ vult,q̄d errans in iure teneatur ad restōnem fructuū,quatenus est locupletior.fallit in casu l.fructus.j.de vsuris.De rōne vide Bal.in l.pro onerib.C.de iure dot.dicit tñ bal.in l.2.C.de ser.ꝙ missus in possessionē authoritate iudicis inordinatē,non facit fructus suos.Et de materia vide post bar.& bal.in l.j.C.de his qui.vt ind.& ibi per Fran.Tig.

& Sal.Et q̄uo probetur error iuris,vide bal.in d.l.2.C.si quis rē mi ign.ad.de an error iuris impediat acquisitionē fructuum.Ro.cons.149.

d Clau.Fructuum.Istud no.limitat Ale.in consi 173.vol.2.are.in l.quod vxor.j. de acq.pos.latissimè ponit Fel.in c.de quarta de præscrip.

e Paris.Tñ aduerte.Vide an ista,q̄ scripsi ad bar.in l.in fundo.j.de rei ven.vbi loquit̄ de emente rē ecclesiæ minus solēniter,an possit petere infra,& fructus,allegando Fel.vt ibi hēs in pri.apost.& circa materiā huius §.an errās in iure faciat fructus suos,& quos fructus,vide oīno Fel.in c.de quarta.vbi multa pulchra ponit,& ibi refert abb.impugnantē in ista sua dis.an quis cōtrahat lege resistēte,an non,assistente tū statuto.Fel.cum Bar.hic,& ibi etiā in j.limi.ad l.magistratus de vsuc.ponit de eo,quod dicit Bart.hic,ꝙ in dubio error non p̄sumitur,sed allegās dēt hoc probare:de quo etiam per Ale. consi.46.in 3.vol.& consi.73.in 2.vol.inci.viso themate.ad fi.in quib.consiliis ponit de materia huius §.q̄uo errās i iure faciat fructus suos,& q.d iuris q̄n quis cōtrahit lege resistēte,& an errans faciat fructus suos,vide quæ hēs ad Bar.in l.& ex diuerso.j.de rei ven.Itē vide late oīno de materia huius §. q̄uo errās,de iure faciat fructus suos,& quis debeat probare errorem,& q̄uo probetur,& quid de eo qui possidebat ex titulo inualido,vel reprobato,Curtium in cons.71.inci.princeps defunctus.Vide Bar.in d.c.ad nostrā. de reb.eccl.non alie.Vide Are.in l.quod vxor.j.de acq.pos.vbi ponit rōnem, quare error iuris prodest ad acquisitionem fructuum,& non ad vsucapionem,& q̄uo probetur error,vel præsumatur,& possit probari per solum iurm,q̄n allegans eum,est homo probatæ fidei.vide latissime Bar.cons.51. vol.4.vbi ponit de emente,vel conducente rem ecclesiæ sine debitis solennitatibus,vide Ale.cons.121.in j.vol.Abb.cons.34.2.vol.

§.Etiam si ante. Post controuersiam motā omnes possessores sunt pares,& tenēt,vt prædo
1 nes.h,d.¶†Op.dicitur hic,ꝙ post controuersiā motā incipit esse malæ fidei ɔ̄ C.de rei vend.l.certū,cū si.Sol.dicit gl.spāle in iudicio vl'i:secus in singularib.actionibus,vbi nō dicitur malæ fidei,
2 nisi post lit.contest.¶†Sed q̄ro,quæ est ratio diuersitatis?Respōdeo,in vl'ibus iudiciis simplex denunciatio facit quem malæ fidei,vt s.eo.l.item veniunt.§.petitam,& hoc est merè positiuum, vt colligitur ex verbis senatusconsulti:sed per simplicē motum controuersiæ,& dationem libelli fit ista notificatio,& denunciatio ergo est malæ fidei;Sed i iudiciis particularib.per denūciationem simplicem,ex post facto quis non constituitur malæ fidei, vt in gl.l.pen.j.pro emp.ergo per solam dationem libelli constituitur malæ fidei.¶Op.j.c.l.illud.Sol.hic quo ad fructus,ibi quo ad periculum interitus,rationem ibi vidistis.¶Quæro de duob. Primò,vtrum post lit.contest,posito ꝙ quis remaneat in se bonæ fidei,teneatur ad fructus?Gl.dicit ꝙ est præsumptio iuris,& de iure,& per lit.contesta.quis sit malæ fidei quo ad fructus.¶Quærit
3 gl.†vtrum per simplicem controuersiam interrumpatur præscriptio.vel vsucapio:dicam in l.fi.de eo,per quem fact.erit.

§.Perinde. Qui dolo malo desiit possidere,vel dolo non acq̄suit,possessor tenet̄ ad rem,& ad fructus, & cōtra eum iuratur in litem.h.d.Glo.signat contrarium,& non soluit.Vide eā.sol.vt ibi per gl.no.p Dy.de tab.exhib.l.j.in prin.

a §.Consuluit. [a]Hic incipit Iurisconsultus exponere quartā partem senatusconsulti,quæ loquitur d̄ bonæ fidei possessore.& breuiter hoc intendit.Bonæ fidei possessor tenetur in quantum factus est locupletior,nec dicitur qs locupletior,licet aliū obligatū hēat nāl'r ad antidora,nisi antidora
1 sint soluta.h.d.†No.ꝙ donatarius tenet̄ naturaliter ad antidora[b]
b donatori ad remunerandum.De effectu istius obligationis tangit gl.l.ex hoc iure.de iust.& iu.dixi plenè in l.si testō §.j.j.de fide iuss.& glo.etiam circa hoc dicit,ꝙ obligatio naturalis ad antidora non est ita efficax,sicut naturalis,quæ oritur ex pacto,& dixi la
2 tè in l.si non sortem.§.libertus.j.de condi.inde.¶†Secundò no. quod illud,quod cōceditur alicui occasione beneficij antea per eum illati,dicitur remuneratio,vt hic,& l.si remunerandi.j.mandati.Sed an hæc remuneratio egeat insinuatiōe,sicut alia simplex donatio,glo.tangit in l.Aquilius,aliàs,Attilius.j.de dona.& Gul. in l.illud.C.de sacrosan.eccle.

ADDITIONES.

a Barb.Consuluit.Adde gl.in c.si fœneraueris.xiiij.q.iij.q̄ dicit,si mutuo tibi pecuniā cū pacto,quòd mutues mihi q̄n habeo necesse,quòd n̄ valet pactū, qa non potest deduci in pactum obligatio naturalis,vt benefaciēti bene faciamus,& sic intelligit istum text.tu pondera,quia videtur,quod procedit in mutuo,de quo ibi loquitur gl.& vide Bal.in c.j.de vsu.libr.vj.vbi alle.istū tex.in fi.vide dē ista obligatione Dominic.& ibi dixi in c.cum in officiis.de test.& in rub.de don.& ibi dixit Ang.in auth.de nō eli.sec.nub.in prin.gl.in cle.j.de iureiur & in d.c cum in officiis.& vide quæ ibi dixi.

b Paris.¶Antidora.De ista obligatione ad antidora,vide quæ habes ad Bart. in l.Aql.j.de don.Adde Bar.late,in l.si non sortem.§.libertus.dē cōdic.inde.

§.Si quis re. Possessor dicitur locupletior,si res extant apud eum:licet earum contemplatione de suo latius expenderit.h.d.

§.Adeo autem. Expensa p̄sumitur in dubio facta de parte expendentis,& alteri[a].h.d.Op. gl.de l.Nesennius.s.de neg.gest.& non bene soluit.Dic,ibi expenderat in negotiis alienis,& erat dubium quo animo expenderat, hic erat certum q̄d expenderat bona fide in re aliena tanq̄ sua.

putat: qđ aliàs erat impensurus, si se hr̄dem non æstimasset. h.d. ¶No.istū casum no.in ver.plane diuus.qđ ille, qui rogatus esset ꝗcquid ex hr̄ditate supfuisset restituere, pōt alienare, si fraudem non facit, & verba rescripti sunt in l. Titius rogatus.ad Tre. hodie debet seruare quartam,vt in auth.contra rogatus.ad Treb.

1 *Possessor hereditatis cōuētus rei vēdicatione, an possit opponere exceptionē ne fiat p̄iudiciū petitioni hereditatis,vel ne conueniat̄ vltra quàm sit locupletior.*

2 *Emptor si cecidit à possessione, & possessio sit reuersa ad verum dominum, an possit agere publiciana.*

3 *Emptor quando possit vti exceptione ex persona venditoris si est habiturus regressum contra eum.*

4 *Venditor si offert se defensioni,an ex hoc paretur exceptio emptori.*

a §.Item si rem. [a]Difficilis ē §.& hoc intendit. Si iudiciū vl'e,vel particulare ꝯsumitur, nō obstat exceptio ne ei p̄iudiciū fiat.Item, emptor pōt vti exceptione ex ꝑsona venditoris, ne bonæ fidei possessor teneat̄ vltra q̄ sit locupletior.Itē,venditore offerente se defensioni, emptor tutus ē exceptione ex persona sua,h.d.Primò ponitur thema. Secūdò tres rōes ad ꝓbādū partē negatiuā.Tertiò ponitur determinatio q̄onis. Quartò ponit̄ noua q̄o,& eius determinatio. Scd̄a ibi, quod p̄iudicium. Tertia ibi, & puto. Quarta ibi,qui tñ. In prima parte causus est clarus.Seq̄tur ver.qđ p̄iudiciū.Hæc ē scd̄a pars,in qua ponunt̄ tres q̄ones ad partē negatiuā. Scd̄a ibi, quia. Tertia ibi, q̄q̄.In prima sic forma argm̄,cū dr̄ illa exceptio nō obstat,qm̄ iudiciū particulare,qđ ꝓponitur, nullū facit p̄iudiciū petitioni hr̄ditatis:& tūc nō differt.Istud ꝓbat̄ in l.si qs libertatē.ī fi.s̄.eo. Sed istud est hm̄ōi,qa ꝑ ipsum nō fit p̄iudiciū petitioni hr̄ditatis, ergo nō dēt differri,sed p̄t intētari,& actor nō repellitur. h. d. & sic tex.ponit minorē tm̄.Sequit̄ vers.qa.in hoc ver. pone casum sic, instat q̄rēs, q̄ est ꝓbō minoris,quod ꝑ istud iudiciū petitioni, hr̄ditatis nō fiat p̄iudiciū?Ad qđ rn̄det. Iurisconsultus hoc mō. Illi iudicio qđ nō p̄t eē,nō p̄t fieri præiudicium:hoc est notū ꝑ se.sed de p̄tio istarū rerū,n̄ p̄t esse iudiciū petitionis hr̄ditatis inter emptorē,& vēditorē al's inter possessorē, & petitorē, ergo &c.h.d. Et sic tex.istius scd̄æ rōnis ponit minorē tm̄.In ver.q̄q̄ instat q̄rēs, ꝓbetis mihi istā minorē,qđ de hoc p̄tio nō possit eē iudiciū petitionis hr̄ditatis.Ad hoc rn̄det.Iurisconsultus, actor si auocabit rē ab ēptore,emptor auocabit p̄tiū à vēditore agēdo de euictione:ergo ab ipso vēditore nō poterit peti p̄tiū, ꝑ petitionē hr̄ditatis iā ab eo auocatū.Seq̄tur ver.& puto.hæc ē tertia pars p̄ncipalis,ī qua ponit̄ d̄terminatio q̄onis.& d̄t Iuriscōsult⁹,qđ res p̄t vēdicari,nisi ēptores sint hab:turi regressū ꝯ bonæ fidei possessorē, q.d.dicta exceptio,ne fiat p̄iudiciū hr̄ditatis petitiōi , n̄ obstat, & sic res n̄ p̄t vēdicari, sed bn̄ obstaret exceptio , si ꝑ hoc bonæ fidei possessor ꝯueniret̄,vltra q̄ sit factus locupletior: & iō eo casu, quo ēptores sūt habituri regressū ꝯ bonæ fidei possessorē, pn̄t excipere ex ꝑsona venditoris.h.d.Seq̄t̄ vers.qd tñ.ista ē quarta pars & clara.Prima pars v t dixi,ꝓnit thema. & q̄onē:& sic nō hēt ꝯria.Aduertēdū tñ,qa q̄rit, an res pn̄t vēdicari ꝑ rei vendicationē: qađ petitione hæreditatis nō est dubiū,cū ēptores possideant ti-

b tulo:¶Venio [b] ad scd̄am partē.& assumo tertiā rōnē.Et vr̄ ꝙ illa non sit bona rō:qa f̄m hoc nonnunquā bonæfidei possessor vēdens aliq̄d de hr̄ditate posset conueniri , qm̄ victi emptores sunt reuersuri a d eum,hoc autē est ꝯ casum l. qđ in diem. §. sed & is. s̄. eo.Huius timore fatetur gl.ꝯrium , & dicit quod ista est mala rō. Sed bona ratio est,quia venditor nō erat factus locupletior.Iac. Butrig.sustinebat rōnem tex. Ad ꝯriū rn̄det,aut vēditor , idēque possessor ꝯuenit̄ prius, & hēt locū lex ꝯria. nā tunc emptores nō poterunt postea conueniri,quia actor iam eligit p̄tiū, vt ī. proxi. §.& sic nō potest dici,qđ emptores victi sunt habituri regressum ꝯ eum, qm̄ non potuerunt vinci.Et si dicis,possit euinci ab alio de hoc.tunc cauebitur,vt s̄.eo.l.si possessor.§.ait senatus, ver. sed & si ob vēditionē.Aut prius conuenitur emptor,& habet locum hæc lex,& hoc puto verum tenēdo lect. glo. puto tñ ꝙ iste textus possit legi alio mō,& rationes essent claræ,& bonæ, & diuido istam secundam partē sic. Primò ponit duas rationes ad partē negat̄ uā.Secundò ponit vnā rationē ad partē affirmatiuā. s. qđ exceptione repellat̄. Secunda ibi , quanq̄. Primas duas rationes sic forma,Vr̄ ꝙ actor non repellatur exceptione,qa non fit p̄iudiciū petitioni hr̄ditatis,vt in ver.qđ p̄iudicium.Probō huius hr̄: quia p̄tium istarū non p̄t ꝯuenire in petitionē hr̄ditatis.cū sit consum ptum,vt dictum est in themate.h.d.versi.quia.Venio ad vers.q̄q̄. hæc non est ratio rationis p̄cedentis,vt gl. d̄t, sed est q̄dā ratio ad ptem affirmatiuam.Et vr̄ ꝙ actor repellat̄ exceptione: quia victi emptores reuersuri sunt ad eum qui distrahit. Ne ergo ille bonæ fidei possessor conueniatur vltra q̄ sit locupletior ꝯ mentem senatusconsulti,repellitur exceptione.& hoc vult dicere versicul⁹, q̄q̄.Sequit̄ ver.& puto.& ista pars nō mutat̄. Hēs ergo f̄m vtraq; lect. & f̄m omniū opinionē quod hic emptor nō potest se tueri illa exceptione,ne fiat p̄iudiciū petitioni hr̄ditatis:sed illa ne venditor,idemq; bonæ fidei possessor cōueniatur vltra quā sit locupletior.¶Sed ꝯ hoc opponitur de d.l.si qs libertatē.s̄.eo.Sol.qn̄ ꝑ iudiciū particulare pōt fieri aliqđ præiudiciū petitioni hr̄ditatis mouēdæ,vel iā motæ:tūc dēt in eo sups̄ederi,vt in l.ꝯria.Sed hæc petitio hr̄ditatis nō sperat̄ moueri,ergo illa exceptio nō obstat, qđ aūt nō speret̄ moueri,ꝯtingit altero de duob. mod. Primò f̄m gl.qa ab ipso initio moueri nō posset:iō qa possessor ex p̄tio nō erat locupletior.Secūdo mō f̄m opinionē Iac. But.qa ꝑ exactionē factā in isto iudicio particulari petitio hr̄ditatis cōsumitur.Et hoc mō summaui tibi legē istam:& hoc vult dicere iste versi.q̄q̄, f̄m lect.gl.ꝙ tene mēti.Sed tūc instatur,licet petitio hr̄ditatis non possit ꝓponi ꝑ p̄tio,poterit ꝓponi īter actorē,& possessorē ꝓ aliis reb.vnde dēt obstare dicta exceptio,vt d.l.si qs libertatem. Gl. mag.hic in fi.& in d.l.si qs libertatē,ī gl.mag.vr̄ dicere ꝙ emptor hoc n̄ p̄t opponere,qa n̄ opponit ad sui vtilitatē. Sed hoc ibi reprobaui ꝑ multas leges.Dicendū est ergo qđ hic ille possessor, q vēdiderat illas res n̄ possidebat,vn̄ n̄ sperabat̄ moueri petitio hr̄ditatis aliquo mō:al's obstaret dicta exceptio , ne fieret p̄iudiciū, &c.¶Venio ad ver.& puto.dr̄ hic ꝙ qn̄ habituri sunt regressum, nō pn̄t ꝯueniri. Contra f̄m hoc emergit iniquitas, qa verus hr̄s ꝑdit suū ꝯ suā voluntatē, ꝯ l. id qđ nr̄m.de reg. iur. Huius timore est facta hic q̄dā gl. puto ꝙ sit additio.& incipit, sed nōne est iniq̄tas,&c.& soluit qđ licet hic eēt iniq̄tas,tñ ēt iniq̄tas eēt,qđ bonæ fidei possessor teneat̄ vltra q̄ sit locupletior:& iō in pari cā est melior cōdō ꝯuenti.¶Opponit̄,& vr̄ ꝙ nō obstāte qđ possit haberi regressus ad venditorē bonæ fidei possessor possit cōueniri, vt s̄. e.§.qd si qs.l.ēt.Sol.dn̄t q̄da,hæc dēt intelligi f̄m illam , vt distinguatur,aut res fuit vēdita iusto p̄tio,aut modico, & aut venditor reperitur,aut non,vt ibi patet.Alij dn̄t,aut fuit vendita res singularis & loquitur hic,aut hæreditas,& loquitur lex ꝯtraria.& hanc tenet gl.in ꝯrio. Alij dicunt, ꝙ hic agebatur rei vend. ibi pet. hæ. Istas duas reprobat gl. Quia ponūt diuersitatē casuum,cū non sit diuersitas in rōne.Nam ita hr̄ regressus ꝯ vēditorem, si euincitur hæreditas,qn̄ hæreditas est vēdita, sicut hr̄ ꝯ venditorem rei singularis,qn̄ res singularis euincitur.& ideo gl. tenet primam, qđ hæc intelligitur f̄m illam,qn̄ res fuit vendita iusto prætio, & vēditor apparet.Istam tenent Iacob.de Are.Iac.Butr.& Cyn. Cuius rō pōt esse,qa qn̄ res venditur modico p̄tio,vr̄ donari, & dr̄ titulus quasi lucratiuus,vt l.apud Celsum.§.si cum legitima. & §. seq. & ibi not.ī. de doli exce. Vnde erit iste casus , in quo bonæ fidei possessor damnificabitur.Simile s̄.ea. l.§.si quis re sua. Et si tu opponis de §.consuluit.Rn̄deo, ꝙ bonæ fidei possessor , qui donat, non potest conueniri peti.hær. pro re donata : sed ibi non negatur,quin possit ꝯueniri rei vend.& quin donatarius possit habere regressum ꝯ donātem,in casib.in quib. permittit:ita hic de illo, qui emit modico prætio.¶Pro huius declaratione quæro , quid si bonæfidei possessor est locupletior ex prætio,an emptor possit ꝯueniri rei vēdicatiōe.Istā q̄onē ponit gl.j.istius l.in fi.& sunt opi. Tu b̄r dic,Aut emptor est habiturus regressum ad illud tm̄,ī quo venditor est locupletior,& pōt conueniri.Nec obst.exceptio ne fiat p̄iudiciū,qa per exactionē factam in hoc iudicio particularis petitio hr̄ditatis cōsumitur,vt dixi. Nec obstat exceptio ne possessor teneatur vltra,q̄ sit locupletior,qa nec directò,nec per obliquum in plus,q̄ sit locupletior,conuenitur isto casu. Si verò esset habiturus regressum in plus,tunc haberet exceptionē ex ꝑsona venditoris,vt hic in ver.& puto. Reassume ergo, † qn̄ posses-

1 sor ꝯuenitur rei ven.aut q̄ris,an possit opponere istam exceptionem,ne fiat p̄iudicium,&c. Aut quæris,an possit opponere exceptionem,ne possessor conueniatur vltra q̄ sit locupletior?Primo casu dic: aut petitio hæreditatis non sperat̄ moueri , aut consumeretur petitio hr̄ditatis per exactionem factam in hoc iudicio particulari,aut non, vt patet ex p̄dictis. Secūdo casu, qn̄ vult opponere exceptionem, ne possessor conueniatur vltra q̄ sit locupletior:& tunc aut iste,qui ꝯuenitur, possidebat titulo lucratiuo, aut quasi lucratiuo.s.qn̄ minori pretio emerit, aut titulo oneroso.Primo casu indistinctè n̄ cōpetit ei,quia si non competit ei , q possidet titulo quasi lucratiuo,vt statim dicam,vt dixi, multo minus ei,qui possidet mero titulo lucratiuo.Secundo casu, quando possidet titulo quasi lucratiuo , vt quia modicè emit , tunc non potest istā exceptionē opponere.§.qd si qs.l.ēt.s̄.eo.& hoc notat̄ in gl.Tertio casu,qn̄ possidet titulo oneroso , vt quia emit iusto pretio,tunc aut bonæ fidei possessor vendens ex p̄tio non est locupletior,&,potest istā exceptionem obiicere, vt hic in ver.& puto,si est habiturus regressum ꝯ eum, aliàs secus. Aut est effectus locupletior,& tunc aut est habiturus regressum cōtra eū in tm̄, in quantū factus est locupletior,aut in plus.Primo casu nō potest opponere

ADDITIONES.

a ¶Item si rē.Istum tex.stricte intellige.in hoc iudicio,vt notat gl. & ibi Bal. in l.familiæ.C.fam.er.& declara,vt per Bal.in l.j.C.de senten.vbi no.limitat istum textum,& vide per bar in l.solutionem.j.de sol.

b Ant.Alex.Venio.Quo modo succurratur hæredi contra emptores rerū, vel contra bonæfidei possessorem,vide Antonium consi.25.

opponere exceptionẽ istam, vt dixi. & notat in fi. primæ. glos. magnæ. Scd̃o casu istam exceptionẽ posset opponere. arg. istius tex.
2 ¶ † Quæro, quid si emptor cecidit à possessione, & possessio reuersa est ad verũ dñm. vtrum possit ageř publiciana ꝯ verũ dñm? vř ꝙ nõ l. pe. ῑ. de publ. Pro hoc facit rõ, qa cũ ex vtraque parte sit iniquitas, melior est ꝯdõ possessoris, vt dixi s. in primo ꝯrio tertiæ partis. Illa gl. noua, q̃ est additio, format hãc qõnẽ, neque decl'at, & in ea dubito ꝑ modo, iõ omitto. ¶ Quæro, q̃ est rõ, qđ vẽditor ad ꝑtium nõ tenetur: dicit qđã gl. parua, q̃ est hic, & est additio, qđ quatuor sunt rõnes: sed in veritate diuersi sunt casus. Aut em̃ ponit venditorẽ esse locupletiorem ex ꝑtio, & rẽ peti ab emptore, & tũc pñt esse tres rõnes ſm gl. vna q̃ ponit in text. ibi, q̃q̃ victi, &c. Alia qa petẽdo rẽ reprobauit ꝯctũ: ergo non pt petere ꝑtiũ. Tertia, qa nõ dẽt hře rẽ & ꝑtiũ, & istæ duæ ponũtur in gl. sup verbo, victi. sed si ponis, qđ vẽditor ex ꝑtio nõ sit effectus locupletior, tũc est vna rõ tm̃. s. ne vẽditor teneat vltra q̃ sit locupletior. & in ver.
4 q̃q̃. ponit ista rõ ſm lect. q̃ dedi s. ¶ † Quæro vtrum hoc sit sp verũ ꝙ emptor possit vti exceptione ex ꝓsona venditoris, si est habiturus, regressum ꝯ eũ? Rñdeo si qdẽ est exceptio rei cohæres, q̃ non dat priuilegio ꝓsonæ, certè tũc ea põt opponere emptor, vt hic. al's ipse ñ posset opponeř, sed dẽret dnũciari vẽditori, vt ipse veniat, & opponat, vt l. ideq;. §. gñal'r. ῑ. mãd. & ibi not. l. si fideiussor. §. qđã. e. ti. & istud facit ad qõnẽ, quã disputaui, de qua dixi tibi
4 in l. vẽditor. s. de iud. † Venio ad versiculũ, qd tñ. ex hoc versi. hẽs notare: qđ qñ vẽditor offert se defensioni, ꝙ ex hoc paratur exceptio emptori, vt hic patet. Aduertẽdum tñ est, aut vẽditor venit, & dicit se paratũ defendere emptorẽ, & suscipe iudiciũ aĩo nouandi, & tũc an actor ad hoc cogat, gl. tãgit s. de neg. gest. l. liberto. & Doc. in l. j. C. vbi in rẽ actio. dicã ĩ d. l. liberto. Qñque non dicit se velle defendere venditorẽ, sed dicit se paratũ suscipere iudicium suo noĩe, acsi possideret: tũc actor ad hoc cogitur ope exceptionis ab emptore opponente, vt hic, & l. de illo. ĩ fi. ῑ. de nox. facit s. de alie. iud. mut. cau. fa. l. 2. in fi. vbi gl. & ibi dixi, ꝙ talis offerens debet ꝑmittere rei restõnem sub magna pœna, alias nõ excusatur.

§. Certe si minore. Iurisc. in ꝑcedenti §. posuit de triplici exceptione, q̃ competit emptori. Hic ponit quartã, & bř hoc intendit. Si petitor ꝑtium rei vẽditæ à possessore recipit, à vendicatione repellitur, etiam si reperit, quod à debitorib. est exactum, etiam si possessor fuerit malæfidei. h. d. No. ꝙ hæc exceptio, non potes agere: quia pretium a venditore recepisti, obstat vero hæredi vendicanti ab emptore. Et differt hæc à ꝑcedentib. quia ista habet locum, siue possessor fuerit malæfidei, siue bonædei. Secus in præcedentib. quia non habent locum in malæfidei possessore vendente.

1 *Hæreditatis petitio est in rem, habet tamen quasdam præstationes personales.*

§. petitio. Expedita expositione senatusc õsulti, & quæstionibus circa lřam, Iurisc. hic venit ad mãm, & tractat vsque ad finem tituli qõnes, q̃ ꝯgruè ad lřam nõ poterant applicari. & bř hoc intẽdit. Hřditatis petitio hẽt mistam nãm realiũ, & personalium. h. d. No. dicit gl. ꝙ hæc actio est mista in rẽ, & ĩ ꝓsonã, vt hic, & C. e. l. hřditatis petitio. Dices tu qđ hoc est impossibile, qđ vna actio sit mista in rẽ, & in ꝓsonã, qa duæ spẽs differentes non cadũt in eodẽ indiuiduo, vtputa qđ vna ꝓsona esset hõ, &
2 asinus. Sed veritas a † est, ꝑut textus hic iacet, qđ petitio hřditatis
1 est in rem. qđ apparet, quia sicut cæteræ reales dant ad declarandum, ita & ista, vt l. licet, s. e. sic in rei vẽ. l. Pomponius. §. sed & is. s. de procuratorib. ῑ. de rei ven. l. & ex diuerso. sic negatoria, & confessoria. l. sicuti. §. sed si quæratur. si serui. ven. & sic est in rẽ: hẽt tñ quasdã ꝓsonales ꝓstationes, q̃ fiũt officio iudicis, qđ deseruit huic actioni. Qñque. n. deseruit ſm nãm realiũ, vt qa cogit reum condemnatũ ad restituendum, vt d. l. licet. & l. non tm̃. s. eo. Quãdoq; deseruit secundum naturam personalium actionum, vt quia cogit reum condemnatum ad dandum, vt in pecunia exacta ex ꝑtio rerum venditarum, vt hic vides. Nam in ꝓsonalibus ad dandũ agitatur, vt institu. de actio. §. sit itaque.

ADDITIO.

2 Io. Frã. Rue. Sed veritas est. Adde cõtrariũ, & sic quòd petitio hæreditatis sit actio mista, tenet Dy. ĩ §. qđã. ver. qua rõne. insti. de act. & Bal. in l. hæreditatis. C. eo. tit. sentiunt Alex. & Pau. de Ca. in rub. ῑ. si cer. pet. Sed opi. Bar. sequitur Sal. & ias. ibi. & ĩ §. qđã. insti. de act. & ange. de are. in §. sed istæ quidem, instit. eo. tit. vbi dicit hanc opinionẽ esse cõem quòd sit in rem, & nõ mista. & rñdet ad motiua Bal. quæ in contrariũ adducit ĩ d. l. hřditatis. addẽ etiam quod Bar. videtur sibi cõtrarius in hoc. nam in d. l. fi. C. de executione rei iudicatæ. dicit, quòd petitio hæreditatis est mista actio. potes dicere, qđ eius dictum intelligatur, & declaretur per illud, quod hic plenius dicit.

§. Hoc senatusconsultum. Quod est dictum in hac actione, habet locum in iudicio fam. exc. h. d.

§. Augent. Hæreditas augetur pp partus, fructus, & alias accessiones honeste perceptas. h. d.

LEX XXXI.

Post senatusconsultum. A quolibet possessore oẽ lucrum auferř. h. d.

LEX XXXIII.

Iulianus. Bonæfidei possessor tenetur restituere sortem, & vsuras, quas exegit, vel actiones cedere, prout ipse eligeret, licet Iulianus aliter senserit. h. d.

LEX XXXIIII.

Si quis possessor. Ista est difficilis lex. & primò loquit in possessore soluẽte creditorib. hřditariis, Secũdò de eo, quod ipsi possessori debebatur. Tertiò qualiter possessori negligentia imputeř. Quartò de eo, quod possessori est solutum. Scd̃a ibi, sed & si. Tertia ibi, sicut aũt. Quarta ibi, qđ aũt. Et prima pars bř hoc intendit, qđ possessor soluit creditorib. hæreditariis, imputat petitori, vt caueat de defendendo, si fuerit bonæfidei possessor: aliàs secus. h. d. Et ista pars primò ponit vnũ dictum. Secũdò recitat dictũ in lege. Tertiò illud examinat. Secũda ibi, & ideo. Tertia ibi, sed an & bonæfidei. Oppo. hic dicitur, ꝙ possessor habet condictionẽ, & ver⁹ hřs liberat ope exceptionis. Contrà, eadem solo non põt parere liberationem, & repetitionẽ. l. cũ is. §. j. de cõd. ind. So. Hui⁹ timore sunt hic in gl. plures opi. Prima, quod hoc est verum, qñ possessor constituit se soluturum nomine veri hřdis, ſm Placẽ. qđ glo. nõ approbat. Alij dñt, quòd hic soluit de pecunia hæreditatis. Petrus repetit istam legem. Cy. examinat hunc passum. C. de cond. indeb. l. si à pře. in vlti. q. & ibi dt, quod possessor repræsentat duplicẽ ꝓsonam. Soluit. n. vt Titi⁹, & vt hřs. vnde ex ea parte qua soluit, vt hřs, eo volente, ꝑdest vero hřdi, vt hẽat exceptionẽ. Oppo. ꝙ ista cautio sit superuacua, ergo non debet interponi, vt l. hæc stipl'o. §. diuus. vt leg. nomi. cauea. Solue vt in gl. quia per hoc malæfidei possessor cogitur semper ꝓbare se soluisse. Quæro circa istã partẽ, quid si dubitetur an nomine ꝓprio an appellatiuo? Gl. hic mirabiliter distinguit, aut soluit ante li. motam, aut postea: licet aliter dixerit in l. si pœnæ. §. j. & ibi dixi. ῑ. de cond. ind. Vide istam gl. & no.

§. Sed & si ipsi. Malæfidei possessor, qđ sibi debetur non deducit, nisi hoc petitori expediat: secus in bonæfidei possessore. h. d. ¶ Not. istum casum, quod malæfidei possessor non deducit, nisi petitori expediat. ¶ Not. ꝙ bonæfidei possessor deducit etiam debitum naturale.

§. Sicut autem. Malæfidei possessor deducit sumptus factos ĩ hřditate, & ꝯ eũ hř rõ negligẽtiæ ꝑterquam in actionib. exercendis, sed bonæfidei possessori nõ põt negligentia imputari. h. d. ¶ Op. de l. non solum. ῑ. de rei vendic. So. ibi erat malæfidei possessor. ¶ Op. de l. sed & si lege. §. quod autem. ῑ. eo. Sol. vt ibi. gl. vult quærere quos sumptus deducit possessor, Dic vt in gl. super verbo, sumptum.

§. Quod autem. Qđ possessori est solutum, indistinctè restituitur, & debitores liberant. h. d. Circa legẽ istã oĩa sunt recitata, excepta glo. magna, q̃ quærit & reuocat in dubiũ, vtrũ illud qđ est possessori solutum, imputeř vero hřdi. Glo. distinguit per multa verba, quã vide & signa, & in nullo suppletur per Doct. ꝑterquàm in vno, qñ malæfidei possessor soluit scienter, quo casu dicit gl. qđ nõ repetit. Pet ꝯ vt refert. Cy. C. de cond. ind. l. si à patre. in 2. q. ¶ Quærit gl. quid si bonæfidei possessor soluit debitũ naturale, & in pet. her. non deduxit. Arguit pro, & ꝯ, & non determinat. Finaliter magis vř inclinare, ꝙ non repetat, quia hmõi est retentio, non repetitio.

LEX XXXV.

Per seruum. Quæsita per seruum hřditarium extra rem possessoris, veniunt in hac actione h. d.

LEX XXXVI.

Nisi ex re hæredis.

§. Iulianus scribit. Si venditur res non necessaria hæreditatis, possessor malæfidei tenetur ad pretium: si necessaria, si non extat ad precium, aliàs ad rem, si extat. h. d.

LEX XXXVII.

Filiifamilias. Filiusfamilias ex testõ habet heredem, & iõ eius potest peti hæreditas. h. d.

§. Si seruus. Si filius, vel seru⁹ teneat hřditatẽ, vel eius př, vel dñs, põt conueniri hac actione. h. d.

LEX XXXIX.

Si a patre vel a domino. Petitio hæreditatis, quę datur ꝯ patrem, vel dominum, non habet naturam actionis de peculio, nisi quaten⁹ datur ad personales præstationes. h. d.

§. Sed & a filiofamilias. Hac actione potest filiusfamilias conueniri, & per translationem in paternam potestatẽ hæreditatis petitionis cœptam instantiam non extinguit:

§. Si possessor. Pro seruo occiso à malæfidei possessore datur hæc actio, & legis Aquil. sed altera dẽt esse ꝑtẽt⁹: sed si post aditã hřditatẽ fuerit occisus, legis Aquil. actio tm̃ cõpetit. h. d. ¶ Op. qđ possessori ñ ĩputeř si occidit, vt s. e. l. si quid. §. sicut. Sol. hic ĩ malæfidei possessore, ibi in bonæfidei

¶Op. quòd ẽt seruo occiso post aditã hr̃ditatẽ teneatur malæ fi-
dei possessor, vt j̃. de verbo. obli. l. si seruum, & l. si ex legati. Sol. ser
uus bene venit in pet. hær. sed si vellet conuenire possessorem tã-
quam debitorem, ad æstimationem seruo occiso, post aditã hæ-
reditatem non veniet in pet. hær. vt hic.

§. Si prædo. Re à prædone vendita perempta, est in ele-
ctione actoris vtrum p̃tiũ iustũ, vel ꝯuentũ e-
xigat. h. d. Op. qđ p̃do indistinctè de interitu teneatur, vt l. illud. in
prin. j̃. eo. Huius timore legitur hæc lex duob. mo. in gl. tene secũ-
dam lec. quam gl. tenet, & nihil ob. h. d.

1 *Locupletior effectus, vt quis dicatur, quod tempus inspiciatur.*

a §. Quo tempore. An q̃s sit locupletior, tp̃s rei iud. in-
spicitur. h. d. ¶Op. j̃. de excep. [a] l. in
pupillo, & j̃. de solutioni. l. ĩ pupillo. Gl. soluit satis bene. Dico qđ
inspicitur vtrũq; tp̃s. s. litis contestatæ, & rei iudicatæ. & vera est
ista, quia si tpe litis contest. ĩ est locupletior licet postea desinat,
nihilominus esset eius periculũ: q̃a incipit esse p̃do, nisi res nãl'r
1 intereat. l. illud. j̃. e. Vel dic † br̃ vt alias dixi. Q̃nque an aliq̃s sit lo
cupletior, est cã actionis cõcedendæ, & tunc inspicitur tp̃s litis ꝯ-
test. vt in ꝯ̃rio. Q̃nq; an aliq̃s sit locupletior, est causa moderandę
condemnationis, & tunc inspicitur tp̃s rei iudicatæ, vt hic. Et hoc
apparet ex verbis senatusconsulti dicentis, inquantum facti sunt
locupletiores, condemnandos. ¶No. condemnandos, dixi in l. rei
iudicatæ. j̃. solu. mat.

ADDITIO.

a ¶De exceptio. Adde bar. & ibi no. in l. rei iudicatæ. sol. mat. & quod dixi in l.
litis. s̃. de neg. gest.

§. Fructus. Omnis possessor deducit sumpt⁹ factos cã fru-
ctuum. h. d. & not. in l. quod si sumptus. j̃. co.

LEX XLI.

1 *Malæ fidei possessori pro expensis consulitur officio iudicis.*
2 *Possessori malæfidei, quare non consulatur pro expensis per doli exceptionem.*
3 *Exceptio, & officium iudicis differunt.*
4 *Statutum prohibens non posse opponi contra instrumentum aliquam exceptio-
nem non prohibet officium iudicis.*
5 *Statutum vt excludat officium iudicis, debet dicere quod aliqua non possit op-
poni exceptio, nec defensio.*

Plane. Expensas vtiles, & necessarias factas ad ꝑpetuam rei
vtilitatẽ, q̃libet possessor re extante deducit, sed re p̃-
empta bonæfidei possessor necessarias tm̃ omnino deducit, volũ-
tarias verò bonæfidei possessor deducit. Secus in malæfidei, licet
auferre posset, q̃ sine detrimẽto rei possent auferri: h. d. & est no. l.
¶No. tex. ibi, officio iudicis, &c. Venio ad gl. super verbo, deside-
1 ratur. ¶† Quæro, vtrũ [a] malæfidei possessori ꝓ expensis ꝯsulatur
a ꝑ doli exceptionẽ? Dic, q̃ nõ, sed ei succurrit̃ officio iudicis. Et ista
dr̃ia est q̃tũ ad subtilitatẽ, ñ q̃tũ ad vtilitatẽ. Idẽ đt in l. in fundo. j̃.
de rei ven. Sed certè s̃m Doc. Mo. aliqua vtilitas esse p̃t in mõ pra-
cticandi. Nam malæfidei possessor ꝓ expẽsis p̃t iudicis offm̃ im-
plorare, sed si excipet, succũberet, ꝑ hũc tex. Ita đt Dy. in l. domũ.
2 C. de rei ven. ¶† Quæro de rõne [b]: dicit Pet. exceptio doli in p̃do-
b ne nõ hẽt mãm ꝑexistentẽ, seu sufficiẽtẽ ex qua oriat̃, nõ đt plus.
Declaro, exceptio doli nitit̃ æq̃tate. l. j. in prin. de excu. mu. & l. qui
æq̃tate. j̃. de doli excep. Itẽ dẽs scire, qđ ista æq̃tas exceptionis in-
spicit̃ ex parte opponẽtis. l. q ex liberis, ĩ fi. j̃. đ bo. pos. s̃m tab. Sed
hic ex parte malæfidei possessoris opponentis, non est æq̃tas: q̃a
est qđ sibi ĩputetur, iõ sibi doli exceptio nõ cõpetit, vt hic, sed cõ-
petit offm̃ iudicis, ideo quia iudex ex officio suo respicit æquita-
tem, quæ est ex vtraque parte. l. quod si Ephesi. j̃. de co quod cert.
loco. iõ offm̃ iudicis ad hoc se extẽdit. Et hoc vult iste tex. dũ đt, q̃
ista est æq̃tas, nõ eñ dẽt petitor ex aliena iactura, &c. & sic orit̃ ex
æquitate, ex parte eius ꝯ̃ quẽ oppo. sic declaro dicta Doc. Sed cer
c tè ista vñr ꝯ̃ l. militis codicillis. §. Veteranus. j̃. de testa. mil. Rñdeo
ex æquitate oritur exceptio doli, q̃ æquitas est ex parte eius con-
tra quem oppo. licet non sit ex parte opponentis. Vnde ꝑꝑ hoc
recedo ab opinio. gl. nostræ. & teneo opinio. Mart. antiqui gl. in
hoc, quod dicit prædoni doli exceptionem competere. Vult er-
go iste tex. dicere, In persona prædonis hr̃ rõ sumptuum per of-
ficium iudicis, licet non opponatur doli exceptio. Non. n. est ne-
cesse, quod illa opponatur. l. fi. in fi. j̃. eo. Hoc probatur in textu i-
bi dum dicit, sed benignius, &c. ponitur enim dictio, sed, sine co-
pula, & sic aduersatur ad præcedentia. Hoc etiam probatur ex di-
ctione planè, quæ sequitur. vbi innuit, q̃ inter prædonem, & pos-
3 sessorem solum est dr̃ia re extante. Quicquid † tñ sit, nota mira-
bilem dr̃iam inter exceptionem, & iudicis officium. Simile in l. 3.
4 §. fi. s̃. nau. caup. sta. & j̃. e. l. fi. Propter quod † ego dico [d] quòd si
d in statuto dicatur, quòd contra instrumentum non possit op-
poni, nisi exceptio solutionis, de qua apparet publicum instru-
mentum, vel falsitas, &c. quod si est aliqua alia exceptio, q̃ si non
opponatur, actor locupletaretur cum aliena iactura, quod licet
non possit opponi doli exceptio, tñ poterit officium iudicis im-
plorari. quod no. Ad qđ faciunt notata in l. fi. j̃. eo. Vt igitur hoc
5 tollatur q̃ñ dictas statutũ, facias quòd dicas, q̃ non possit oppon
aliqua exceptio, nec aliqua alia defensio, vt etiam officium iudi
cis comprehendatur. De quo dixi in l. j. quod vi aut clam.

ADDITIONES.

a Paris. ¶Quæro vtrum. Vide Ias. in l. j. & ibi Ray. s̃. de iuris. om. iudi. Vide bar.
in l. si vnus, §. pactus, s̃. de pact. & iõ dicit notab. Bar. in l. in cõtractib, in prin.
C. de non num. pec. q̃ vbi per calumniã imploratur officium iudicis, iudex
potest denegare. Secus si per viam exceptionis. Et hic adde Bal. in l. perem-
ptorias. in ver. quæro quomodo intelligitur. C. sent. rescind. non poss.
b Pom. ¶De rõne. Vide barb. cons. 37. 1. vol. & cons. seq. & cons. 42. eo. vol. Fel. c.
qđ ad consultationẽ, de re iud. barb. cons. 7. in 2. vol. & cons. 17. eo. vol. Rom.
cons. 325. Abb. c. dilecti filij, in fi. de iud. & c. nouit. eo. titul. Car. cons. 29. Imo.
cons. 13. aliàs 136. ad fi. & 142. & 144. cum duobus sequentib.
c ¶Videntur contra. Ad materiam horum vide Bar. & quæ ibi dixi in l. cũ quæ
reretur. §. prædiis, de leg. 3. vbi quod no. per Bar. post gl. in l. in fundo, j̃. de re
ven. vbi late. & vide quod dixi ibi.
d Ego dico. Adde Bar. in l. & ita, §. nouissime, s̃. nau. cau. sta. Item adde s̃m Bald.
hic, quod licet statutum vteretur verbo, defensionis, tñ posset officium iudi
cis impartiri, vbi factum esset ita notorium, q̃ iudex suppleret ex seipso, nõ
ad petitionem partis. ponit exẽplũ, cũ est euidens calumnia, vel prauitas fa-
cti, facit qđ no. C. de accu. l. reos. & Inn. in c. 2. de offi. vic. facit qđ no. in l. j. q.
& aduer. quos, & l. si & forte, §. Labeo. j̃. si ser. vẽ. & qđ no. Bar. ĩ l. post legatũ,
j̃. de his quib. vt indi. Et istis in materia adde Bal. post bar. in l cũ mulier. sol.
mat. Idem Bar. in extrauag. ad reprimendum, in ver. ad denunciationem: &
dicit bar. in l. domum, C. de rei ven. q̃ post terminum datum ad excipiẽdum,
põt implorari iudicis offm̃. Itẽ adde q̃ verbũ defensiõis, refertur tã ad acto-
rẽ, q̃ ad reũ, l. j. s̃m vnã lec. g. & ibi bal. C. de testa. & Bar. in l. j. C. de exce. Ađ
dictis per Bar. hic, q̃ imò iudex poterit supplere ex officio, vt notat Bal. in
rub. de indi. lib. vide tñ j̃. eo. l. fi. Itẽ adde q̃ si q̃s nõ põt agere, vel excipere vi
gore statuti, põt tñ negare, s̃m Bal. in d. l. perẽptorias. Idẽ dicit in exceptione
facti, vel intentionis. Adde tñ quod in notorijs, implorare iudicis offm̃ non
dr̃ defensio s̃m Imo. in l. pe. §. ad crimen. de pub. iud. Si statutũ dicit q̃ alicui
non reddatur ius, an poterit se defendere, vide per Bal. in l. q̃m, C. de adul. &
adde his dictis per Bar. quod no. Inn. in c. cum olim, de censi. quod sequitur
Bal. in rub. de manu. & Angel. post Rich. Malum. in l. quos ꝓhibet, de postulã-
vbi stante statuto q̃ quis non debeat audiri per viam actionis, vel exceptio-
nis, poterit tñ iudicis offm̃ implorare. & quod no. gl. in l. in fundo. ad fi. glo.
magnæ, j̃. de rei ven. & Inno. de rescrip. c. dilectus, imò vr̃ quod ẽt si dicatur
nulla defensio, si iudici notoriũ est, succurritur officio iudicis ẽt nõ implo-
rato, l. j. C. qui & aduer. quos, l. vbi pactum, C. de transac. in gl. vide Bal. in l.
1. C. de condi. inde. Adde quod dicit Bal. in l. non tantum, §. quod si pro ẽpto-
re, in gl. nimis. ibi restrĩgere, & c. s̃. eo. q̃ q̃nque ista vniuersalis negatiua, nul
la exceptio & c. ponitur in rescripto quod emanat ad iuris obseruantiam, &
tunc non intelligitur remouere, nisi friuolas exceptiones, vt no. Arch. 2. q. 7.
lator. Quandoq; apponitur in iure cõmuni, tunc non dr̃ remouere exceptio
nes permissas per aliam leg. l. ita pudor, C. de adul. & quod no. in c. sine exce-
ptione. 12. q. 2. Quandoq; ista clausula apponitur in statuto disponente con-
tra, vel præter ius commune, & tunc videtur q̃ ista clausula sit præcise seruã
da, arg. l. prospexit. qui, & à quib. Alij dicunt quod statutum vel consuetudo
dẽt interpretari sanè, vt non inducat iniquitatem. c. cum dilectus, de cõsue.
l. 2. C. de nox. & secundũ istos exceptio odiosa non potest opponi, fauorabi-
lis sic: nisi statutum specialiter quasdam exceptiones enumeraret, quia tunc
omnes aliæ videntur resecatæ, qualescunque essent, arg. l. tribunus, in fi. de
test. mil. De hoc Bar. in l. j. quod vi aut clam. & in extrauag. ad reprimend. in
ver. non obstantib. & per eum in fi. in l. j. § nunciatio de ope. no. nun & quod
no. in c. ex parte. de of. dele & quid iuris, si in certis casibus exceptis appo-
natur dictio taxatiua, vide per Dy in regula, in argumẽtũ. facit, l. j C. de pa-
trib q. fil. dis. Adde an statutum prohibens quẽ audiri, impediat, quin possit
iudex ex officio suo supplere, latè Roma consi. 213. & vide eundẽ Roma. cõs.
42. quando statutum remouet omnem exceptionem.

LEX XLIII.

Illud. Mala fides, quæ per lit. contest. inducitur, non nocet bo-
næfidei possessori re naturaliter perempta: secus in eo q̃
fuit malæfidei. h. d. Op. s̃. eo. l. sed & si lege. §. si ante litem. Solu. hic
est malæfidei possessor quo ad omnia, præterquàm quo ad interi-
tum. Aduerte, bonæfidei possessor est q̃ñ quis possidet cõtempla-
tione domini. l. apud antiquos. C. de fur. l. item veniunt. s̃. eo. ma-
læfidei possessor est, qui scit se non esse dominum. l. item veniũt.
§. item placere. s̃. eod. Item est quædam mala fides ficta, quæ in-
ducitur per lit. contest. vel controuersiam motam in pet. hær. &
quod ista sit ficta, no. in d. §. si ante litem. Tamen bene dico, quòd
tempore litis conte. posset verè esse malæfidei, si verè scire posset
ad se non pertinere. Modo ista mala fides ficta non habet locũ ni-
si æquitate cessante. l. sciendũ. & l. deniq;. ex q̃bus cau. maior. Dixi
plenè in l. si is q̃ ꝓ ẽptore. j̃. de vsuc. Sed quantum ad fructus subẽ
æq̃tas, q̃a tpe litis ꝯte. vel cõtrouersiæ motæ, incipit, vel incipere
dẽt scire, vtrũ res spectat, vel spectare dẽat ad eũ, & iõ dẽat cura-
re, vt rẽ, & eius fructus possit reseruare, sed quãtũ ad interitũ ces
a sat æquitas, [a] quia nõ debet propter hoc ius suum indefensum re-
linquere, ideo quantum ad interitum nõ censetur malæfidei: se-
cus si tempore lit. conte esset verè malæfidei.

ADDITIO.

a ¶Cessat æquitas. Adde Bal. in d l. j. in fi. C. de vsuc. transfor. & quod ipse notat
in l. j. de fruc. & lit. expen.

§. Actiones. Possessor tenetur cedere actiones hæredita-
rias, si quas habet, & sibi debet caueri in eo,
quod obstet. hoc dicit.

§. Ad

§. Ad officium. Si seruus possessoris dedit damnum, liberatur, eum dando pro noxa. h. d.

LEX XLIIII.

Si quo tempore. Possessio superueniens post li. conte. venit in hoc iudicium. h. d.

LEX XLV.

1 *Debitor conuentus tanquàm possessor iuris, quomodo interrogari debet.*
2 *Litis contestatio fit per confessionem, per negationem, & per dubitationem.*

Si debitor. Debitor hæreditatis nō tenetur hac actione, nisi se hr̄dem contendat. h. d. quā legem not. quia glossat totum istum ti. ¶ Not. ꝙ licèt possessori rerum non sit necesse, quòd cōtendat se hæredem, tamē ī possessore iuris requiritur, vt hic, & notatur in l. etiam. §. j. s̄. e. in fi. glo. magnæ. ¶ Ex
1 quo nota, † quòd quando agitur contra debitorem, tanquam ꝑ iuris possessorem, debent aliæ interrogationes fieri, quā illæ quæ ponuntur in l. qui interrogatus. s̄. eo. Et si dixerit quòd sic interro
2 gabitur, quare cessat restituere, vt hac l. ¶ Item no. † multum istā
a l. quod li. cont.[a] potest fieri per negationem, per confessionem, & per dubitationem, vt hic. quod no.

ADDITIO.

a Lit. cont. Potest fieri non solū per negationē, vel per cōfessionē, sed per dubitationē, ꝙ est cōtra cōem sententiā Doc. in c. j. de lit. cōt. & idē Bal. hic.

LEX XLVI.

Postquam. Qui legatum accepit, non prohibetur petere hæreditatem ab ītestato, sed tenetur restitue re legatum cautione sibi oblata, nisi fuerit in euidenti calumnia. Et si legatum non restituitur, de hæreditate disputabitur. h. d.

LEX XLVIII.

Qui se liti. Qui se liti obtulit, vt possessor condēnabitur, licet non possideat. h. d. In gl. super verb. ab initio. in fi. dic: & quia necesse habet persistere, vt in auth. qui semel. C. quomodo & quando iudex.

LEX XLIX.

Prædonis. Qui tacitam fidem accommodat, vt prædo dicitur possidere. h. d.

LEX L.

Lucius. Qui perdit in actione falsi, non prohibetur dicere nullum. h. d.

LEX LI.

In æstimationibus. Ficta mala fides per litis cōt. facit possessorem teneri ad verum ꝑtiū rerū vēditarū ex voluntate: si ex necessitate, ad ꝑtiū conuentū. h. d. & ē difficilis lex. ¶ Opp. qd̄ ñ ꝓcedat ista lex. Aut. n. loqt̄ in bonæfidei possessor̄, & ille ñ tenet̄ vltra, q̄ sit locupletior aut ī malæfidei possessore, & tūc tenet̄ ad ipsas res, ñ ad æstōnē, vt l. si possessor. §. fi. s̄. eo. Cui ꝯdicit hæc lex. huius timore variat̄, & intell̄r hæc lex plurib. modis, vt in glo. Tu tene, quod dixi in summario. Et ratio huius casus colligitur ex his, quæ dixi in l. illud. s̄. eod.

LEX LII.

a Si bonæfidei.[a] Iudicia particularia nō differuntur propter vsia, si res est tempore peritura. h. d. ¶ Op. de l. fi. C. eo. So. dicunt quidam, quòd hæc lex per illam corrigitur: alij dicunt, quòd illa loquitur, quando possessor conuenitur, hic quādo agit. Quam sol. no. quia habui eam de facto. istud tenet gl. in l. si post litem. ȷ̄. de excep.

ADDITIO.

a Si bonæfidei. Adde quod hr̄ in l. non distinguemus. §. si is. s̄. de arb. Bart. in l. si quis libertatem. circa fi. s̄. eo. & de hoc ēt vide Bal. in l. emptorē. in ver. sed pone quādā. C. loc. & Inn. in c. quia cunctis. in fi. gl. magnæ, de conces. præd.

LEX LVI.

Non solum. Res hæreditariæ possunt alienari ex necessitate æris alieni.

LEX LVII.

Ei qui. Ei qui emit hr̄ditatem a fisco, cōpetit hæc actio. hoc dicit.

§. Hæres. Pignus datum defuncto potest peti hac actione. hoc dicit.

a §. Cum prædia.[a] Malæfidei possessor tenetur in quantū ꝑdia ex negligētia fcā sunt deteriora. h. d. Dixi in l. si seruum. in prin. de ver. ob. Vide legem, si possessor. §. j. & §. pe. & fi. l. si homo. ȷ̄. de rei vend.

ADDITIO.

a Cum prædia. Vide in l. si possessor. §. j. de peti. hæred. & in l. si homo. ȷ̄. de rei vend. per Bar. in l. si seruum. in prin. de verb ob.

LEX LVIII.

Euicta. Etiam bonæfidei possessor tenetur restituere totū, quod nomine pœnę exegit. hoc dicit.

LEX LIX.

Cum hæreditas. Possessor tenetur restituere fructus, quos percepit, licet petitor percepturus non fuerit. h. d.

LEX LX.

1 *Tertius superueniens, quando impediat executionem sentētiæ latæ pro primo.*

a Cum idem.[a] Vnius petitio nō īpedit executionem alterius petitionis eius, qui prius ad sñiam per-
1 uenit, sedē possessori cauēdum. h. d. q̄ legē no. & multū. ¶ † Not.
b ꝙ tertius supueniens non impedit[b] executionē sententiæ latæ ꝑ primo, vt hic, & l. à quo. ȷ̄. de rei vend. Et ratio huius est, quia ius istius alterius petitoris non fit deterius, sicut enim poterat auocare à primo possidente, ita ab isto secundo. Et licet iste secundus, q̄ petit executionem, possideat, ita possidet ille prius cōuentus. Sed si ageretur de transferendo in aliquem possessionem vacantem, forte ex l. fi. C. de edicto diui Adria. tollendo: tunc antequam executio fiat, si alius cōparet, & dicit hr̄ditatem ad se pertinere, & dicat se mittendū in possessionem eo iure quo primus, tunc executio differtur, quia ꝑ eā fieret præiudicium secundo: qa ibi prima possessio erat vacans, modo possessa est per aliū, de quo est tex. in c. veniens. eẋ. de testib. & ibi per Inn. de quo dixi in l. ita tamen. §. quoties. ȷ̄. ad Tre. & hoc est quod voluit dicere, executio fiat taliter ꝙ alteri nō p̄iudicet. Et ideo cogitur cauere hic primus petitor, quod eum defendat aduersus aliū petitorē. Rō, quia si possessor non peteret cautionem, ipse absolueretur à petitione secūdi petitoris: quia non possidet, neq; dolo desiit possidere, & ille secūdus petitor haberet inchoare nouū iudicium. Et ideo ne istud inconueniens sequatur, cogitur petere cautionem, & ille p̄stare tenetur, qua p̄stita, ille habebit necessitatem prosequi eandem instantiam cœptam cū possessore primo. & sic ista cautio proderit secundo petitori. Et hoc est, quod tex. huius l. vult in fi. Et pp hoc puto, quod si possessor restitueret cautione non exacta tenetur quasi dolo desiisset possidere. l. dolo. ȷ̄. ad leg. Fal.

ADDITIONES.

a ¶ Cum idem. Hanc l. notabiliter limitat Bart. in l. litibus. in fi. C. de agr. & cē. lib. xj. & Imo. in l. à sententia, de appel.
b Non impedit. An tertius superueniens impediat executionem sñiæ, adde in l. à diuo. §. si super reb. de re iud. & quod ipse notat in l. si prolusorio. de app. & aliquid in l. si alienam. in fi. ȷ̄. sol. mat. Adde Pet. de Anch. cons. 334.

LEX LXI.

1 *Pater si expendit pro filio habente bona aduentitia in studio, in dubio videtur de bonis filiis expendisse.*
2 *Expensarum deductio quando fiat officio iudicis, etiam parte non opponente.*

a Filius a patre.[a] Qd̄ p̄r expendit in honorē filij, in dubio videtur expendere de bonis, q̄ habet, ptinentibus ad filiū. h. d. quā l. nota. Ex quo patet, † quod illud qd̄ p̄r
1 expendit ꝓ filio in studio, si filius hēbat bona aduentit a mr̄na, vel alia, quod ex illis in dubio vr̄ facta expensa. facit l. Nesennius. supra, de neg. ges. dixi in l. j. §. nec castrense. ȷ̄. de collatione bonorū. ver. q̄ro, hic loquitur. & ita dēt intelligi. l. quæ pater. ȷ̄. fa. erc. ¶ Itē quæro de intellectu istorum verborum positorum ī l. fi. Petrus di
2 cebat. † quod hoc īportat qd̄ si pars nō opponat, qd̄ iudex ex officio suo suppleat. quod non placet, qa de iure, nō de facto iudex
b supplere dēt. l. j. C. vt q̄ desunt aduoca. Vnde glo. dicit[b] quod vult dicere, quod posito, qd̄ p̄r non hēat exceptionē, tñ consulitur ei ꝑ officium iudicis. qd̄ satis placet in se, vt dixi in l. plane. s̄. eo. Tamen q̄tū ad ꝓpositū intelligo. l. istam aliter. Tu dicas quod exceptio est actionis exclusio. l. j. ȷ̄. de exceptioni. mō qd̄ hic dicitur d̄ expensis, ponitur ad excludendā actionē, & sic ante latam sñiam, & sic verè dicitur exceptio. ¶ Qñq; nō opponit̄ añ sñiā sed post sñiam ī executione, tūc qa executio ꝑ officiū iudicis fit, si post sen
c tentiā opponat̄, cnō fit ꝓpriè, sed imploratur offm̄ iudicis, vt vidistis in l. j. s̄. de edendo. & tūc diceretur fieri iudicis offō ista deductio: sp non intellige, q̄ pars petat. l. q̄rta. §. hoc aūt iudicium. ȷ̄. de dam. infe. Et hoc est quod vult dicere. Iurisconsultus, si ante sentē tiam non excipitur, post sententiam fiet in executione ꝑ officiū
d iudicis.[d] Et hæc nota multum, quia quotidiana sunt.

ADDITIONES.

a ¶ Filius à p̄re. De intellectu huius legis vide no. ꝑ Bal. ī l. domū. C. de rei vēd.
b ¶ Vnde gl. dicit. Vide Bar. in l. si vnus. §. pactus ne peteret. s̄. de pactis.
c ¶ Opponatur. Sal. in l. j. C. vt quæ desunt aduoca. etiam trāsit cum isto intellectu Bar. sed bal. in d. l. domū. C. de rei vē. hoc reph̄ēdit, & vid. ēt Cy. & bart. in d. l. j. & vide quod singulariter dixit bar. in l. si quo tempore. in fi, s̄. eo.
d Clau. ¶ Iudicis. Vide Cy. bal. & Doc. in l. j. C. vnde legi. vbi per hoc dicit bal. vnum valde singulare. & vide Ale. post bar. in l. ex asse. ȷ̄. ad Tre. & vide text. vbi bal. in l. fi. in xviij. q. C. de hæred. insti.

Si pars hæreditatis petatur. Rub.

¶ Glossa format quæstionem, vide eam.

LEX PRIMA.

Ost actionem. Ista lex continuat primò se ad præcedentia. Secundò intrat materiam. Secunda ibi, is qui. Et prima pars, quæ continuat, non indiget summario. Et gl. in principio quærit duo. Primò, an hæc sit alia actio à præcedenti? & hæc litera innuit, quòd sic. Veritas est ista, quòd non differt ab illa specie, sed numero: sicut alia est actio, quæ competit mihi pro centū mutuatis

tuatis,& alia,quæ competit, quando sum hæres institutus in solidum:alia,quãdo pro parte:tñ eiusdem sunt generis.Itẽ q̃rit gl. an sit prætoria,vel ciuilis?Glo.determinat,quòd ciuilis.

§. Is qui. In petitione hæreditatis,conclusio sumit̃ respectu iuris agentis, non respectu possessoris cõueñti.h.d. ¶Quæro pro declaratione eius quod dr̃,totam hæreditatem vẽdicabit,&c.quidam dicebant, quòd pp vnam rem,& cætera. Tu dic, vt dixi in summario: quia cõclusio libelli sumitur ex p̃sona agentis,non ex persona possessoris.

§. Quinimo. Plures hæredes debent agere contra plures possessores:nec põt vnus eligere vnũ, alius alium.h.d.

1 *Duo iudicia vniuersalia respectu eiusdem hæreditatis concurrere possunt.*

2 *Iudicium familiæ ercisciundæ datur inter eos:qui se non diffitentur hæredes.*

§ Proinde. Si sunt plures,ad quos hr̃ditas p̃tinet p̃ diuiso, p̃t alter ab altero ɔueniri hac actiõe, vel fam.

1 erc.si fatẽt̃ se hr̃des h.d.¶†Nota,qd̃ duo iudicia vniuersalia respũ eiusdẽ hereditatis põt ɔcurrere. Simile in l.j.š.ti.j. ¶Itẽ no. &

2 † qd̃ iudiciũ fa.erc.dat̃ iter eos,q se ñ diffitẽt̃ hr̃des.h.d.¶Ad primũ op.de l.si Titi⁹ cũ quo,ĩ fi.ȷ̃.p̃socio Sol. ibi ĩ pecunia, & sic pars cũ parte recipit cõpẽsatione,hic ĩ spẽ.¶Itẽ op.ȷ̃.de rei vẽ.l. Põponi⁹ scribit,si ex æqs. & ȷ̃.§.p̃x.Sol. ibi possidebat p̃ ĩdiuiso: hic p̃ diuiso. ¶Itẽ ad scd̃m oppo.ꝙ etiã qñ se negãt hæredes, sit locus fam.erc.l.j.ȷ̃.fam.erc.Sol. ibi volebat qs agere nõ pro eo ꝙ ipse possidebat,sed pro eo,quod possidebat aduersarius

§ Si ego ex parte. Si cohæres meus, & extraneus possideant hæreditatem pro indiuiso,extraneum tantum conueniam.h.d.

1 *Compensatio de specie ad speciem fit pa t bus volentibus,vel iudicis officio.*

§. Item si cum me. Qui p̃tẽ possidet p̃ ĩdiuiso, à cohærede,& exneo possidẽtib⁹ residuã partẽ petet,vel ĩter eũ & cohæredẽ ɔpẽsatio fiet. h.d. Sed q̃ro,vtrũ illi duo possessores possideant p̃ diuiso vel p̃ ĩdiuiso?Gl.

1 dt̃,ꝙ p̃ ĩdiuiso,& bñ:aliàs ñ ɔueniret,nisi exneũ,vt š.p̃x.§.¶†Sd̃ tũc op.qũo fiet ɔpẽsatio spẽi ad spẽm?Dicit gl.qd̃ hoc fit partib. volẽtib.qd̃ satis placet. Vł dic,qd̃ partiũ p̃ ĩdiuiso fiet cõpẽsatio. Videte,istud eẽt veru,qñ p̃tes deberẽt p̃ ĩdiuiso ĩ ead. re. l. deducta.§.nũmis.ȷ̃. ad Tre.Sed ĩ parte p̃ ĩdiuiso ñ p̃t fieri cõpẽsatio. Tene ergo,quod fiat compensatio volẽtib.partib. Vel dic,ꝙ hoc fiat officio iudicis, sicut qñ fit adiudicatio in iudicio diuisorio ñ autem per modum compensationis.

§. Interdum. Propter numerũ nascendorũ ex vẽtre, admittitur petitio p̃tis ĩcertæ. h. d. Gl. ponit exẽplũ ĩ successiõe collateraliũ.¶ Op. C.de suis & legit. auth in successione.& Inst.de hær.q̃ ab intesta.§ cũ fili⁹.ver.& qa placuit. Gl.dt̃ ꝙ iste §.corrigit̃ hodie,qa succedit̃ hodie in stirpes,ñ in ca-

a pita.Et sic ñ ẽ curãdũ,q nascãt ex trib.Sed aduerte,[a]aut loqmur ĩ successione ascẽdẽtiũ,& hodie,& olim succedebãt̃ ĩ stirpes, vt d. versi. & qa placuit.Aut loqmur ĩ successiõe collateraliũ, & tũc fm iura ãtiqua succedebãt̃ ĩ stirpes,vt hic, & l.post ɔsanguineos. §.hr̃ditas.de suis & legit.An ãt sit hodie correctũ?Dicas sic,si loqmur in successione collateraliũ vltra fratres, & fratrũ filios, iura antiqua ñ sunt correcta,qa ẽt hodie fit successio ĩ capita, vt C.de legi.hæ.auth.post fratres.Si verò loqmur de successiõe fratrũ, & filiorũ fratrũ,si qdẽ filii fratrũ succedũt cũ p̃ruis,vel auũculis,ñ ẽ dubiũ qd̃ hodie succedit̃ ĩ stirpes, & ista iura ffõrũ corrigũt̃, vt in aut.cessante C.de leg.hær.Si verò filii fratrũ succedũt tñ, & aliq ex patruis vel auũculis ñ supsunt, tũc est opinio ĩter Azo. ex vna parte,& Accur.ex altera.Et ista ẽ qõ,q̃ fuit in quodã castro huius ciuitatis,& dt̃ Azo,qd̃ in capita,dominus Accur. qd̃ in stirpes, vt no.in d.auth.cessante.Ego teneo opinio. Accur.de quo dicl vt ĩ l. post consanguineos.§. hæreditas,de suis & legi.

ADDITIO.

a Sed aduerte quod not.Bart.in l.post consanguineos §. hæreditas. de suis & legi.

LEX II.

a Si ex pluribus. Qui sperat̃ admitti ad partẽ,facit partẽ, h.d.Gl.hic format pulchrã q̃stionem,& examinat melius hic q̃ alibi. Et ista quæstio tãgit̃ in multis locis, videlicet in l.si marito.§.patri.ȷ̃. sol.mat.& in l.si qs ita scripserit, & ibi per Dynum,de hær.inst.& l.plane.§.2.& ibi dixi , ȷ̃.de leg.j. & l.quid ergo.in prin.co.ti.

ADDITIO.

a Si ex plurib.De ista q.vide dominũ Ias.i l.plane.hic allegata,de le.1. Ant. Al.

LEX III.

Antiqui Posthumus nasciturus ex ventre impedit sequentes in gradu. Eos autem,qui eiusdem gradus sunt. statuitur admitti: & si tres nascituri essent,aufertur,vel ɔcedit̃ alteri,fm ꝙ casus occurrit.h.d.¶ Op. ꝙ detur petitio partis ĩcertæ. l.j.in fi.ȷ̃.e.So.petitur quarta cũ adiectione partis incertæ,& plus & minus, fm ꝙ casus euenerit.Item op. de l.cũ qdã. §. ꝙ dicitur. ȷ̃.de acq.hær.So.intellige hoc,si posthumus eẽt institutus, vel exhæredatus.Nam si esset præteritus,non posset adiri hæreditas.

LEX V.

Illud. Incertitudo nascendorum non impedit cohæredẽ adire,licèt quæ portio competat sibi,sit incertum.h.d.Bona lex & subtilis est.¶ Op.de l.ex semisse,ȷ̃.de acq.hære. Solue,vt in glo.¶Quærit gl. quæ sunt illa,quæ requiruntur sciri vt possit adiri?vide gl.& no.ipsam.

LEX VI.

Sorori. Qui ex post facto apparet esse hr̃s, a quolibet hærede auocat pro rata,& sumptus pro rata sustinet h.d.

LEX VII.

Non possumus. Per hanc actionem cõsequitur quis partem pro indiuiso,quæ per iudiciũ fam.erc.diuidetur h.d.quam legam nota.

LEX VIII.

Permittendum. Potest quis pro parte cedere, & pro parte contendere.h.d.Nota pro eo, quod dixi in l.si debitor.š.tit.1.

LEX IX.

Cum multi. Qui vt procurator alterius administrat petitione hæreditatis non tenetur,nisi illius hæres extiterit in totum,vel in partem.h.d.

LEX X.

Cum hæredis Qui negotia hr̃ditaria absentis nõ gessit,ab his,ad quos negotiũ ĩveritate p̃tinet,poterit conueniri actione negotiorũ gestorũ, & petitione hæreditatis si se hæredem contendat.h.d.Opp.š.l.p̃x.Sol. intellige l.illam qñ se cõtẽdebat hr̃dẽ.Itẽ op.qd̃ ista hr̃ditas debeat p̃tinere ad fiscũ tanq̃ caduca.l. item veniũt.§.pridie.š.tit.1. Sol.vt in glo.de quo dic per Doc vt l.vnica.§.pro scd̃o.de cad.tol.Itẽ op. & vr̃ qd̃ illud qd̃ est gestum p̃ defunctũ,possit haberi ratum p hæredem.l.fi.ȷ̃.rem ra.ha.So.est verum in his,quæ transeunt ad hæredes,sed hæreditas ñ adita ñ trãsit ad heredes.De quo per Dy.in c.ratum.extra,de reg.iur.lib.6.

De possessoria hæreditatis petitione. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Actiones particulares competentes bonorum possessori,non sunt prætoriæ.*

Ordinarium. Bonorũ possessori de iure p̃torio ɔpetit hæc actio,ĩ qua tñ venit, qñ in petitiõe hr̃ditatis ciuilis.h.d.Op.Inst.de bo.po.§. quos ãt,& ȷ̃.de reg.iur.l.p̃tor.Sol.bon. possessores sunt hæredes in effectu sed non verè,iõ necesse fuit quod eis daretur bo.possessoria hæreditatis petitio de iure prætorio, cum de iure ciuili non daretur.¶.Item op po.quod ẽt præcedẽtes sunt prætoriæ,vt l. 1.iñ prin.š.ti.1.Solue,vt ibi.Item oppo. dicitur hic, superiores,&c quasi proposuerit plures,cum non sit nisi vna. So.vna est in genere, sed plures sunt numero.vt dixi in l.1. in prin.š.tit.i.

1 ¶ Item quæritur,an † actiones particulares quæ competunt bo. possessori,sint prætoriæ:gl.ꝙ nõ q̃ no.quia hoc sentire videtur,iõ

a est notanda,vide quæ dixi in l.2.ȷ̃.de bon.poss.tit.generali.

ADDITIO.

a ¶Quæ dixi.Vide Bar.in l.2.de bon.poss.

De fideicommissaria hæreditatis petitione. Rub.

LEX PRIMA.

EX ordine. Fideicõmissario vł, cui est hr̃ditas restituta verbo,cõpetit hæc actio,in quã veniũt oĩa, quæ in petitione hæreditatis ciuilis.hoc dicit.

LEX II.

Nec interest. Hęc actio ɔpetit fideicommissario & eius hr̃di,bonorumve possessori: & non dat̃ ɔ verum hr̃dẽ,sed ɔ alios, & eorũ hr̃des.h.d. Op.frustrà qs petit illud,qd̃ hẽt,sed hic dr, ꝙ hr̃ditas est restituta:ergo eam petere nõ dẽt.Gl.dicit optimè, ꝙ intelligatur hr̃ditas restituta verbo, & non re,vel re pro certa p̃te , nã si eẽt restituta tota, & fidecõmissarius

a eam p̃deret,nõ hrẽt hãc actionẽ. qd̃.no.¶ Sed q̃ro,vñ hoc:Rñ.

b ĩ petitionẽ hr̃d.veniũt res hr̃ditariæ,vt l. item veniũt.ĩ fi. š.d̃ pet. hæ.Sed post apprehẽsam hereditatem desinunt esse hereditariæ. l.j.§.veteres.& ibi no. ȷ̃. de acquir.poss.& sic non est res heredis, vnde in petitione hæreditatis non veniunt, l. quod si in diem.§. sed si heredis negotiũ.š.de pe.h.æ.Itẽ op.de l in fideicõmissariam. ȷ̃.ad Tre.Sol.restitutione facta veniunt fructus,sicut in petitione hær.

ADDITIONES.

a Paris.¶Hanc actionem. Vide Bal.contrarium tenentem in consi.12.& consi. 13.volun.3.

b ¶Vñ hoc.Vide quæ dixi in l.hr̃s.de acq.pos.& no.Inst.de act.§.actionum.in fi.& Cy.in l.fi.C.de edic.diui Adr.ad fi,antepe.q, & gl.j.in fi.in c.j.de cõ.in 6.

hær. Ante verò restōnē fruct⁹ n̄ veniūt, ſm̄ q̄d d̄r in d.l.in fideicō-
missariā, & l.iubemu⁹.C.ad Tre.¶ Itē op. q̄d ſit ciuilis, q̄m restitu-
tio fit p ſenatuſcōſultū, q̄d ē i⁹ ciuile. Dicit gl. n̄ ob. q̄a n̄ ſeq̄r hoc
p istā gl. n̄ efficieris clarus. Vn̄ dic q̄d p ſenatuſcōſultū, trāſeūt in
fideicōmissariū oēs actiōes, q̄ ꝯpetebāt hr̄di, q̄ erūt vtiles. Nulla.
n. actio dat̄ fideicōmissario p ſenatuſcōſultū, ſed ſolū in eū trans-
ferī, q̄ hæredi cōpetebat. Vn̄ ſi fideicōmissarius vellet intētare pe-
titionē, q̄ cōpetebat hæredi, poterit vtilē trāſlatā p ſenatuſcōſul-
tum: ſed ſi vellet agere ex persona ſua nullam habet ciuilem, ſed
datur à prætore, & ideo Ioannes poſuit iſtas duas prætorias actio
nes, & vnicuiq; dedit cellulam, quod nota & tene menti.

LIBER SEXTVS.

a De rei vendicatione.a Rubr.

ADDITIO.

a Pariſ. De rei ven. Iſtā rub. repetit Mar. Lau. & circa rei ven. vide Mat. no. 149. & Lau. in d. repetitione, ponētē multa in materia, p̄ſerti quotuplex ſit dn̄iū.

1 *Rei vendicatio datur contra ciuiliter poſſidentem.*
2 *Rei vendicatio directa vtiliter, an detur ei, qui eſt dominus contra eum, qui dolo deſiit poſſidere.*
3 *Lite conteſtata ſuper actione directa, & iudicio pendente, reus dolo deſiit poſſidere, an ſequatur condemnatio.*

¶ Rubricam iſtam ꝯtinuat Iuriſ. tn̄ circa gl. ꝗrunt̄ aliqua, cui de
tur rei vendicatio, quæ in ea veniūt, & qualis ſit: & eſt gl. ſatis cla-
1 ra. Duo tn̄ in ea dn̄t, q̄ exigūt examinationem. Primum, † an hæc
actio detur ꝯ tn̄ ciuiliter poſſidentem. Et dicit gl. ꝙ ſic, ſed nil al-
legat.¶ Item no. C. vbi in rem actio. l. 2. & ꝟ. de acq. poſſ. l. pomp.
§. ſi is qui precario. Tex, habeo in l. 3. in fi. ꝟ. ad exi. & de vſuf. l. cui-
a cunq; .§ j. Sc̄dò dicit gl.a eſt ſciendum, ꝙ hæc actio dat̄ q̄nq; dire-
cta directò, vt ei, qui eſt dn̄s, ꝯ poſſeſſorem. Q̄nq; aūt dat̄ directa
vtiliter ei, qui eſt dominus, ꝯ eum q deſiit poſſidere. Q̄nq; datur
vtiliter directò, ei, qui h̄et vtile dn̄iū ꝯ poſſeſſorem Q̄nque vtilis
vtiliter ei, q habet vtile dn̄ium, ꝯ eū qui dolo deſiit poſſidere. Et
2 ſic nōīa referunt ad actorem, aduerbia ad reū. Vltramōtani † rep-
hēdūt gl. & primò ī eo q̄d dicit gl. ꝙ dat̄ directa vtil'r ei, q eſt dn̄s,
ꝯ eum, q dolo deſiit poſſidere. Nā rei vēdicatio, dn̄t ipſi, h̄et duo
principia formalia, vnum ex parte agētis q̄d eſt dn̄iū. ꝟ. eo. l. ī rem.
aliud ex parte conuenti, q̄d eſt poſſeſſio. C. de ali. iu. mu. cau. fac.
l. j. & l. offn̄. ꝟ. e. ſi q̄d iſtorum deficiat, nō pōt dari directa rei vē-
dicatio, ſed vtilis. Vn̄ ꝯ eum, q non poſſidet, ſed dolo deſiit poſſi-
dere, datur vtilis rei vendicatio, nō directa vtil'r, vt dicit gl. Et pro
his vr̄ caſus ī l. electio. §. itē ſi ex plurib. ꝟ. de nox. & §. itē ſi q̄s. l. et. ꝟ.
pe. hæ. Ita dn̄t Doc. nr̄i. C. e. ī rub. Pro gl. nr̄a facit, quia ī iſtis actio-
nib. realib. i⁹ metimur ex pſona actoris: nō rei. l. j. §. j. s̄. ſi pars hære.
peta. ergo in rei vendica. ex perſona rei nō variat̄ actio, ſed qua-
litas actionis, vnde ſp̄ debet dici directa, ſi aliquis eſt directò dn̄s.
Teneas tn̄ quàuis, quia iſta verba ſunt m̄al'r dicta, nō ā t ſunt ver
3 b ba Iuriſcōſulti, & iſtud † eſt vtile ad quæſtionem b difficilem, ſi eſt
lis cont. ſup actione directa, & pendente iudicio reus dolo deſiit
poſſidere, vtrū ſequatur ꝯdemnatio ex ea. inſtātia. Si. n. tenemus
iſtā gl. nullū eſt dubiū, ꝙ ſic. Nā nō variatur actio, q̄a ita ē directa
añ, ſicut poſt, ſed variatur qualitas, q̄a primò dabatur directa dire-
ctò, nūc de directa directò datur directa vtiliter, & variatio qua-
litatis non nocet, quin poſt ſequatur ꝯdemnatio, l. in delictis. §. ſi
detracta. de nox. Si tenemus aliam opi. ſ. q̄d ſit actio vtilis, tunc eſt
dubium, quia ſup vtili nō eſt lis ꝯt. tn̄ idem cenſet̄. tāgit̄ p Dyn. in
c l. q̄q̄. §. Iul.c & ibi dixi, de aqua plu. ar. & per Cy. in l. j. s̄. de alien. iud.
mu. cau. fac. Iac. Bu. in §. omnium. Inſt. de actio.

ADDITONES.

a Dicit gl. Adde Bar. & Doc. in l. curatoris. C. de neg. ge. & in l. j. C. de alie. iud. mu. cau. fa. Bar. in l. fin autem. §. ſed & is, ꝟ. eo. & per Imo. in l. quāquam. §. Iu, & ibi Bar. de aqua plu. arc. & gl. in §. j. s̄. ſi ex nox. cauſa aga. ver. mutata. quæ tenet, quod detur vtilis.

b Vtile ad quæſtionem. Et vide quod no. in l. j. C. de alie. iu. per Bal.

c Clau. §. Iul. Aduerte tn̄, ꝙ cōtra non poſſidentem, & eū, qui dolo deſiit poſſidere, vel qui dolo ſe liti offert, pōt agi hac actiōe. & non obſtabit rei iudicatæ exceptio, ſi ad eum deuenerit poſſeſſio, tex. eſt quē Bar. dicit ſcribendum literis, aureis, in l. ſi a te hæreditatem. ꝟ. de excep. rei iud.

LEX PRIMA.

L. Poſt actiones Hæc actio eſt ad rerum ſingurariū petitionem, & competit pro omnibus rebus corporalibus. h. d.

1 *Pater vendicat filium cauſa expreſſa: item Abbas monachum: item dominus colonos, cenſitos, & agricolas: item villa cauſa expreſſa, vendicat ſuſtinentes onera: & ciuitas ciuem.*
2 *Quatuor remedia, de quibus in hoc textu, quando competant.*
3 *Interdictum non habet locum pro filio, quando à nemine detinetur.*
4 *Ciuitas contra detinentem caſtrum, vel villam, porrigit libellum.*
5 *Carceratus, qui petit ſe relaxari, proponit officium iudicis.*

a §. Per hanc.a Liberæ pſonæ q̄ ſunt ī ptāte nr̄a, nō petunt̄
b rei vēdicatiōe, b ſed aliis remediis expreſſis,
niſi vēdicēt̄ adiecta cā de iure ciuili. h. d.¶ Quæro q̄d hoc ē dictū,
ꝑiudiciis? Quidā dn̄t. i. exceptiōe. q̄a ſi fili⁹ agit, opponā q̄d n̄ pōt
q̄a ē in ptāte. q̄d gl. nō placet. Dicit ergo, ꝑiudiciis, à ꝑiudiciali in
rē actiōe, de qua loq̄t̄ inſ. de ac. §. ꝑiudicibles.¶ Itē q̄ro, quare dn̄r
ꝑiudiciales. Dicit gl. q̄d ita ꝑiudicant, vt interim de aliis n̄ cogno-
ſcat̄. Sed certè ea. rōne petitio hæreditatis d̄r eodē mō ꝑiudicialis,
vt l. ſi q̄s libertatē. s̄. de pet. hæ. Dicit Petrus, q̄d iō d̄r, q̄a ibi vertit̄
1 res magni ꝑiudicij, puta ſtatus hoīs. Itē q̄rit̄, † vtrū̄ illud q̄d d̄r hic
c in filio, q̄d p̄t vēdicari adiecta cā de iur̄ Romano, ſit idē in aliis p
d ſonis. Idē dico in vxore. d Gl. d̄t q̄d ſic, & bn̄. Vn̄ Abbas vendicat
monachum adiecta cā de iure cano. Sicut vendicamus res ſacras,
l. in rē. §. loca ſacra. ꝟ. eo. Et eo. mō dn̄s vendicat colonos, agrico-
e las, & cēſitos. C. de ag. & cēſi. & ſeq. rub. idē dico e de iſtis vaſallis,
qui ſunt ex conſuetudine, quòd poſſunt vendicari adiecta cauſa
de iure conſuetudinario. Et idem dicerem, cum ex forma ſtatuti
quælibet villa habeat ſuos maſſarios, qui ſuſtineant onera, quòd
poſſunt vendicari adiecta cauſa de iure ſtatutorum, ſic ciuitas
vendicat ciuem ſuum adiecta cauſa de iure ciuili. l. de iure. ꝟ. ad
2 mun. Idē dico in quolibet ſyndico, ſeu ſic ꝯditionato. ¶ † Quæ-
ro q̄n competunt iſta quatuor remedia hic exp̄ſſa? gl. diſtinguit,
& clarè, tene eam.¶ Contra iſtā diſtinctionē gl. op. & vr̄, q̄d offi-
cio iudicis non poſſit vti cum aliis actionib. vt l. in cāæ, in princ.
s̄. de minori. Solutio, illud eſt verum q̄n eſt offn̄ extraordinariū
in ſubſidiū introductū, ad coadiuuādū ius ciuile, de quo dixi ī l. ī
3 ꝑuīciali. ꝟ. de no. op. nū.† Item q̄ro, q̄ eſt rō, q̄d īterdictū n̄ h̄et lo-
cum, q̄n filius à nemine detinetur? Rn̄. ſecundum Petrum, quod
tunc habet locum interdictum, quando eſt cōtentio inter duos
de re tertij, ſed hoc non eſt, niſi fieret pro alio, vt puta pro hære-
4 de aliquo, l. pe. de libe. exhiben.¶ † Item ex hac. gl. & ll. alle. in
e ea, no. q̄d ſi ciuitas iſta vellet petere vnam villā, vel vnū caſtrum,
contra quem debet dari libellus? Certè contra eos, qui detinent,
vt ſi homines illius caſtri detinent: contra eos datur, ſi alius ꝯ il-
5 lum tantum, Item aduerte, † quòd quando aliquis eſt carcera-
tus, & petit ſe relaxari, non proponit interdictū, q̄a nō eſt ꝯtētio
inter duos de re tertii, ſed de ſe, iō ꝓponeret offn̄ iudicis, vt hic.

ADDITIONES.

a Per hanc. De hac materia vide Inn. in c. inter quatuor. de ma. & obed. Bar. in l. j. ꝟ. de libe. hom. exhi. & ibi quæ dixi Adde tn̄ q̄d frater nō vēdicat fratrem nec par parem ſecundum Bal. in l. non ignorat. C. qui accuſare non poſſunt.

b Pariſ. Vendicatione, Et quid in vxore, quo iure poſſit peti, & quo remedio, ſi non velit cum marito habitare, vide Rapha. Cum. conſilio ſuo primo.

c Pom. Quæritur vtrum. Vide aliquid per Fel. c. licet cauſam. 13. no. de probati.

† Clau. vxore. Vide Pan. in c. non eſt, de ſponſal.

d Barb. Idem dico. Adde Inn. in c. tua. de ord. cog. Spe. in 4. parte de officio iu. & de regularib. in fi. vide Doc. & ibi dixi in c. dilecto. de ap.

e Item ex hac gl. Adde bar. in l. j. de libe. hom. exhib.

1 *Pronunciandi, & exequendi modus, quando petitur vniuerſitas rerum.*
2 *Imperator eſt dominus totius mundi in vniuerſo*

§. Per hanc autem actionem. Hac actione vendicatur ēt
vniuerſitas rerum in totum, vel in partem, non obſtante q̄d ali-
qua pars particularis nō ſit vēdicatis. h. d. cum l. ſe.¶ Opp. ꝙ hæc
actio nō detur ad vēdicationē vniuerſitatis, vt s̄. ea. l. in prin. Sol.
ibi loq̄tur de vniuerſitate iuris, ad q̄ nō dat̄ hæc actio, vt eſt hr̄di-
tas, peculium, & ſimilia: hic de vniuerſitate corporis, vt eſt grex.
¶ Venio ad l. 2. d̄r hic, ꝙ ſi par numerus vtriuſque ſit ī gn̄e, p̄t vē-
a dicari totum: a ꝯ, ꝟ. e. l. Pōponius ꝓbat, ſi ex e q̄s. Sol. dicit gl. aliq̄n
cōpoſitione ſeparata duorū corporum n̄ efficit̄ vnus grex cōis,
& corpora nō cōicantur, ſed q̄libet corpora eius manent, cuius
primò erāt: & iō nō p̄t vēdicari in modum gregis, ſed q̄libet ven-
dicabit corpora ſua: q̄ ſi ſunt tot, quot faciāt gregem, p̄nt vēdica-
ri ſub appl'one gregis. Sed ſi corpora erant cōia, tūc poſſent ven-
dicari pro parte gregis, vt l. ꝯria.¶ Op, d̄r hic, ꝙ in reſtitutione nō
veniūt aliena capita, ꝯ l. Marcellus. ꝟ. e. So. hic loquitur de alienis
ſimpl'r, ibi loquitur de alienis, pro quib. competebat publicana.
1 ¶ † Ex hoc nota modum pronunciandi, & exequendi, quan-
do petitur vniuerſitas rerum, quod licet iudex pronunciet gre-
b gem eſſe meum, tn̄ reſtitutio fiet mihi detractis capitib. alie-
2 nis. b Pro hoc † ego ſum conſuetus dicere in prima conſtōne hu-
c ius libri, ꝙ cum Imperator ſit dominus totius mundi: c Et gl. dn̄t
eum

ADDITIO.

a Vendicari totum. Vtrum valeat libellus, peto gregem, vide Bal. quod ſic, in l. edita. C. de edendo, & ꝟ. eo l. vendicatio.

b Pom. Capitibus alienis. vide Bal. in prima conſt ff orū & l. j. C. vn̄ cog. Alex. conſi. j. v. vol. plene Fel. in c. cum non liceat. per totum, de præſcriptio.

c Dn̄s totius mūdi. Qualiter Imperator eſt dn̄s mundi, adde Bar. in extrau. ad reprimendū. in ver. totius orbis. Bal. & Ang. in l. bene a Zenone. C. de quadrie p̄ſcr. & in proœ. ff orū. in pr. Bal. & ibi doc. in l. j, in prin. de ſum. Tri. cum opinio Bar. tenet Ang. in l. ſi hæredis ſeruus. de leg. j. & de hoc in c. ſi. per gl. in de oſſi. arch. & gl. no. in clę. paſtoralis. in ver. diſtrictus. de re iu.

eum dominum quo ad protectionem: quia, cum alij sint dñi singulariter, plures ñ poterũt esse dñi in solidũ. Ego dico qđ Imperator est dñs totius mundi verè. Nec ob. ꝙ alij sunt dñi particulariter, quia mundus est vniuersitas quædã: vñ põt quis habere dictam vniuersitatẽ, licet singulæ res nõ sint suæ. Vnde si alius tene-
a ret mũdũ, Ipse Imperator posset vendicare. Casus est a hic. ¶Ad l. Marcellus. opp. vniuersus grex nõ pt vsucapi. l. rerum mistura. ꝟ. de vsuc. ergo pro grege non daꝛ Publiciana. l. eum qui. in prin. ꝟ. ti. j. Sol. vt in gl. hic, & l. cõtraria: & ꝙ ibi dicit vniuersitas, subaudi, tãtũ. Itẽ si iste grex est idẽ, qui primo fuit, & ille erat meus, ergo nunc est meus: qa res mea absque facto meo ñ desinit esse mea, l. id quod nostrũ. ꝟ. de reg. iur. So. gl. in d. l. Marcellus. super verbo, vẽdicare circa fi. ꝟ. eo. dicit, & bene, licet sit idem, nõ tñ omnino: & qđ res non desinit esse mea sine facto meo. s. verè vel fict., vt puta ex legis dispositione, vel alterius rei variatione, vt l. adeo. §. adeo. §. cum quis. de acq. rer. dom. & ꝟ. e. l. idem Pomponius, §. idẽ scribit. sed hic cõtingit variatio rerum, scilicet corporum, licet vniuersitas remaneat eadem.

ADDITIO.

a Barb. ¶Casus est. Et no. quod l. sed si par numerus. ꝟ. ad Sylla. valde huic l. Marcellus, obstat. quia si quando est par numerus, ñ potest, ita quando est maior dic secundum Ang. quod vna pars subrogatur in locum alterius.

LEX III.

Marcellus libro quarto.

1 *Armamenta nauis non est vniuersitas, sicut grex.*
2 *Libellus, peto domum cum singulis massaritiis, non procedit.*

§. Armamenta. Instrm non venit in vẽdicatione rei instructę, sed spãliter ẽ vẽdicãdũ. h. d.
a ¶No. qđ dixi a in summario. † Itẽ no. qđ dixi, singula, ñ ergo suffi
1 ceret vẽdicare armamẽta nauis: no. n. ẽ vniuersitas quędam sicut
2 grex, de quo s. dcm̃ ẽ. † Et sic no. qđ ñ pcedit libellus, b peto do-
b mum cum singulis massaritiis, sed debent spãliter exprimi.

ADDITIONES.

a Barb. ¶No. quod dixi. Quod est no. dignum, nisi affixæ essent domui: quia tunc valeret secundum Ang. hic.

b ¶Non procedit libellus. An procedat libell', peto domum cum singulis massaritiis, quod facit cõtra id quod no. Inn. in c. cũ ad sedẽ. de rest. spo. de quo per doc. in l. j. s. de edendo. & quod ibi dixi post Bar. in l. Titia cũ testõ, §. fi. de le. 2. p illũ tex. de libello generali. Inn. in c. certificari. de sepul. Bald. plenè in l. edita. vbi dicit, ꝙ valet libellus, Peto fundũ instructũ. & an valeat libellus, peto castrũ cũ ptinẽtiis, vel peto quicquid Perusij possides. & Bar. in l. rei. de ver. sig. & vide quæ dixi de libello generali in l. fi. C. de anna. excepti. Itẽ valet libellus, Peto mihi dari legitimam, l. si quis in suo. in pri, & ibi Bal. C de inof. test. & de hoc libello generali vide doct. in c. 2. & ibi gl. de libel. oblatione. Bal. & Ang. in l. fi. de ann. exce. Inn. c. certificari. de sepul. & in c. cum dilectus. circa prin de ord. cog. & n accessoriis, maximè vniuersalibus, ꝙ teneat libellus, tenet Bal. in l. 3. de fru. & li. expen. de quo Bar. hic, & Paul. de Ca. in l. in summa. §. j. de re iud. vbi scripsi post Imo Ang. hic transit cum Bar. Ro. in l. 1. in prin. s. de edendo, simpliciter transit cũ Bar. Et vide Ang. in l. si rem. ad fi. ꝟ. eo. per Pau. de Cast. in l. de pupillo. § qui nunciat. ꝟ. de ope. no. nunciat. adde late Alex. cons. 187. lib. 2.

§. Pomponius. ¶Cõtinua. s. in prin. tituli dixit de reb. singularibus. in §. per hãc, dixit de vniuersitate, q̃ consistit ex cõpositionibus separatis, & de cõmistione corporũ, q̃ separata remanent: hic incipit tractare đ cõmistione corporũ, q̃ ꝯfundũtur, & hoc intendit. Si duorũ res ꝯfunduntur, efficiꝛ res cõis, & quilibet vẽdicabit p rata, & qui dolo cõfundit, teneꝛ ac si dolo desiisset possidere. h. d. cũ l. se.

LEX V.

Idem Pomponius.

In reb. quæ commistione ñ ꝯfunduntur, remanet dñiũ eorũ quorum erat primò: nisi eorum voluntate sit facta commistio. h. d. quòd si non potest apparere cuiuscu nque erat, & frumenta, sunt eiusdem qualitatis, certè tunc erunt communia, vt supra eo. l. Marcellus. in fin.

§. Idem scribit. Res, q̃ ꝯmistione spẽm mutant, possessores desinũt eẽ dñi prioris, & res specificãtis efficiũꝛ. h. d. ¶Op. de l. adeo. §. cum qs. ꝟ. de acq. rer. dñio. So. intellige istã ſm illam. Nam ibi loquiꝛ in specificatione facta mala fide: hic in specificatione bona fide.

§. Sed si plumbum. In rebus diuersi generis, q̃ ꝯmistione nõ mutãt spẽm, si separari possunt, qlibet vẽdicabit suũ, aliàs cõicabit, & pro parte vẽdicabiꝛ. h. d. Gl. ponit duos casus: vnũ, qñ nõ pt separari, alium, qñ põt separari. & est magis notab. ¶No. res, q̃ nõ põt sine difficultate separari, hꝛ ac si separari nõ posset. ¶Op. de l. si alicui. ꝟ. de solutioni. So. spãle est in pecunia. vt sola cõmistione cõiceꝛ indistinctè, vt l. singularia. ꝟ. si cer. pe. Vl. gl. no. differentiam inter immistionem, & confusionem.

§. Idem scribit. Fœtus cedit ei cuius est mater, non ei cuius est pater. h. d.

§. De arbore. Arbor, q̃ radice, egit, cedit solo, aliàs secus. h. d. ¶Opp. de acquir. rer. domin. l. adeo. §. fi. & l. sed si ex meis §. arbor. Sol. licet hic Nerua, & Varus dicant
† dare vtilem actionem, tamen dicebant male, vt ibi patet. †

ADDITIO.

† Clau ¶Patet. Illud aũt, quod gl. 2. dicit, posse actione in factũ arborẽ repeti vt ẽt gl. in l adeo. §. j. ꝟ. de acq. rer. dom. & in § pterea. de re. diui. Qualiter pcedat, vide Pau. de Cast. & Alex. in l. hoc amplius. §. de iis autẽ. ꝟ. de dam. inf.

§. Cum in rem. Falsa demonstratio circa rem petitam non vitiat iudicium. Idem si erretur in nomine iudicis. h. d. Hoc plenè dixi ꝟ. de cond. & demon. l. demon. & l. si quis in fundi vocabulo. ꝟ. de leg. j.

1 *Ius declarãdi intentionẽ ambiguã. non egreditur personã nec transit ad hæredẽ.*
2 *Actor non declarat probationes factas per testes, vel instrumenta.*

§. Si plures. Incertitudo rei impedit ꝯdẽnationẽ fieri. h. d. Op. de l. si in emptione. ꝟ. de contrahen. emp. Sol. ibi incertitudo recipit determinationẽ ex dispositione legis, qa ꝯ pferẽtẽ interpretatur. ¶Op. de l. itẽ Mela. §. si plures. ad l. Aqui. Sol. ibi, ne delicta impunita remaneant, qđ dic vt in c. in obscuris. in fi. extra, de re. iu. li. 6. ¶Itẽ op. de l. j. in fi. ꝟ. de his qui deie. vel effu. Solu. licet ibi incertũ qs piecerit, tñ iudiciũ est certũ, qa ꝯ dñm intẽtaꝛ. ¶Extra gl. op. ꝙ nũꝗ põt esse incertũ iudicium, sꝫ sp certũ: qa declaratio incerti spectat ad actorẽ l. si quis intentio-
1 ne. supra. de iudic. Solu. dicit gloss. hic actorem decessisse. ¶† No.
a ꝙ ius declarãdi a intentionẽ ambiguã b nõ egrediꝛ psonã pferẽ-
b tis, nec ad hr̃dem c transit: dixi in l. si qs intẽtione. s. de iu. & l. in-
c ter stipulantem, §. j. de ver. ob. Sed puto istud nõ esse necesse, d
d scilicet gl. ita dicat. Pone. n. aliter, & dicas † quòd probationes e-
2 rant ambiguę, & quòd actor viuat, & vult declarare, licet ipse dicat, qđ sentit de Seio: illud tñ ñ sequiꝛ ꝙ probõnes factæ, & dscripte simplr p istrã vel testes trahant ad illud, qđ actor intendit. Nõ n. pt declarare dicta testium, licet suã intẽtionẽ declaret fuisse loqui de Seio: & iõ intẽtione declarata, nõ sequitur condemnatio: tetigi s. de iudiciis. l. si quis intentione.

ADDITIONES.

a Paris. No. ꝙ ius declarandi. Vide Ang. cons. 193. inc. cum Stephanus an autem facultas iurandi data à lege, vel ab homine transeat ad hæredes suos, vide Ias. post Ale. in l. eum qui. §. post iudicium. s. de neg. gest. & de facultate data à lege, an transeat ad hæredes, & an contra hæredes, vide & limita, vt per Ias. in l si quando. C. vnde vi. Item ꝙ potestas interpretãdi cohæreat personę, & an transeat ad successorem, & an procurator sine spãli mãdato possit interpretari, vide in c. cũ venissent. de iud. Item ꝙ facultas declarandi nõ transeat ad hæredem, & quõ procedat, vide Ias. in l. si à filio, § 1. in 3. no. de le. j. post Aret. & alios ibi. Item quomodo facultas declarandi transeat ad hæredes, & quid de facultate iurandi, vide Romanum cons. 290. & de facultate concessa iurandi, & pacto de quo in l fi. ꝟ. de prætor. stipulatio. an transeat ad hæredes, vide Alex. in apo Bar. in ver. 2. quæritur. Dy. in 1. & 2. apo. & cons. 54. in 2. vol. & vide Ias. in d. §. hoc iudicium, ad finem. Item de facultate eligendi quomodo transeat in hæredem, vel cessionarium, vide Bar. & alios in l. si fit legatum. §. si ta. de leg. 1. dicit, ꝙ postquàm semel talis facultas efficitur cessibilis, postea transit etiam in cessionarium. Et ibi dicit, ꝙ hæres præsumitur scire voluntatem defuncti. Item ꝙ hæres non præsumitur declarare voluntatem defuncti, nec procurator voluntatem domini, sine speciali mandato seu licentia, vide Alex. in l. si non speciali. C. de testa.

b Clãu. Ambiguam. Adde Imo. in c. cum dilecta. ext. de succes. ab intest.

c Ad hæredem. Transit tamen ad successorem officij, l. fi. & ibi Bal. C. de leg. & ꝙ dixi in l. 2. eo. tit. Bal. in l. edita. ver. 10. op. no. Inn. in c. fi. de succ. ab int. Quid autem in iure arbitrandum, Bar. in l. si voluntate. C. de fideico. Adde Bar bal. & doct. in l. si quis à filio. § si plures. de leg. 1. bar. bal. in l. si quis intentione ambigua & ibi Ang. de iud.

d Necesse. Adde quæ no. bal. & Im. in l. si quis seruum. §. si inter duos, de leg. 2.

LEX VI.

1 *Certificandi hominis causa sufficit dicere nomen proprium, nisi sint plures res eiusdem nominis.*
2 *Cautela, vt fiant positiones, quòd sint plures eiusdem nominis.*
3 *Libellus, in quo non sunt apposita confinia rei, procedit si reus non opponat.*
4 *Nominari quem nomine matris sufficit.*

a Si in rem. a Ista l. cũ gl. l. pcedẽtis. h. d. Qui petit rẽ, dẽt eã
b declarare b in libello ſm ipsius nãm, & qualita-
c tẽ hr̃d. ꝙ no. qa tota die practicaꝛ. Si'e hẽs in l. actione. ꝟ. de furtis. facit s. de dolo. l. sed ex dolo. §. j. ¶Opp. inst. de ac. §. curare. & l. vbi ãt. §. qui illud. ꝟ. de ver. ob. So. ibi hæc l. loquitur, siue agatur in rẽ. siue in personam ad speciem certam: secus si res debita erat incerta, vt debita in genere, vel alternatiue, vt in contrariis. ¶Opp.
d de l. si defensor. §. qui interrogatus. ꝟ. de iter. ac So. dicit gl. & d bñ: licet

ADDITIONES.

a Si in rem. Istam l. limita, vt per bar. in l. 2. ꝟ. de edendo. & ad eam vide Inn. in c. certificati. de sepulturis. gl. in c. 2. & ibi doct. de libel. obla.

b Paris. Debet eam declarare. Vide not. per Fel. de libelli oblatione.

c Clau. Qualitatem. Idem in eo, qui impetrat rescriptum super re aliqua, ita Alex. in cons. 136. vol. 2.

d Sol. dicit gl. Vide Bar. in l. de pupil. §. qui nunciat, de ope. no. nun. & doct. c. 2. de libel. oblatione. Bar. in l. lega. vxori. de leg. 2. & Bal. in d. l. Pomponius.

licet hic dicat, q̄ q̄s dēat dicere, vtrū totū vel p̄tē petat: tñ dicēdo
a rē simp̄r, vr̄ petere totā, vt l. p̄ria. Itē dicēdo a p̄tē simp̄r, vr̄ b peter
b dimidiā p̄tē. Cōtrariū vr̄ notare gl. s̄. de pc. l. Pōponius. §. sd̄ & his.
1 Solo, intellige illā, fm̄ istā. ¶† Not. ergo c ex hac l. quod ad certifi
c cādū hoīem sufficiat dicere dnomē p̄priū, e nisi sint plures eiuſ-
d dē noīs: tūc dēt de necessitate alias demonstrationes facere: & iō
e sit cautus aduocatus rei, q facit positiones, qd̄ faciat qd̄ sint plures eiuſdē noīs: alias in dubio intelligit̄ de suo cliētulo, q illud nomē hēbat. Idē est faciendum in ciuitatib. villis. & castris, quando sunt plures eiuſdē nominis. Nā debet addi aliqua qualitas, p̄ quā
f vna ab alia distinguat̄, l. ita fidei. j̄. de iure fisci. ¶† Quæro, g q̄d si
2 istæ demōstrationes ñ sint in libello? Resp. si p̄ partē opponat, nō
g p̄cedit̄ vltra q̄a reo ñ est saluum ius deliberādi, vtrū velit cedere,
3 vel cōtendere. Sed † si nō opponit̄, si q̄dē in p̄cessu iudicij per p̄bationes, & alia acta non declaretur, ñ poterit sequi ə̄demnatio, vt s̄. l. p̄x. in fi. Si verò in processu iudicij declaret̄, p̄cedūt ə̄dēna-
4 tiones, vt l. fi. C. de annali exceptionē. ¶† Itē no. qd̄ sufficit quē
h nominari à nomine matris. h quod no.

ADDITIONES.

a Parif. ¶ Itē dicēdo. Vide Iaſ. & Ale. in l. de pupillo. §. denūciatio. j̄. de nou. op. nun. vbi Bar. Aliter loquitur. vide, & no. Fel. in c. 2. de libelli obla.
b Cla. ¶ Vr̄. Vide Are. in l. serui electione. §. j. j̄. de le. j. Bal. in l. Titio, §. j. j̄. d̄ le. 2.
c Poma. ¶ Nota ergo, Vide aliqua per Fel. in proœmio decreta. & in c. auditis de præscriptionibus.
d ¶ Sufficit dicere. Ergo in nomine hominis nō p̄ſumitur pluralitas sine alia demonstratione, vide tñ Bar. in l. demon. in 7. q. de cond. & dem. & Doc. in l. j. j̄. de lib. & posth. sequitur hic Ant. in c. 2. de libelli oblatione. & bñ, fm̄ hoc declarat̄ per Bar. in l. libellorū de accu. & in d. l. si q̄s fundo. §. si inter. de le. 2. in ver. tē opponitur de § n̄ro. Bal. in l. conuenticula, de epi. & cl. al. istā l. qd̄ in obligatione alternatiua non transfertur dominium ante electionē.
e Parif. ¶ Nomen proprium. Vide ad Bar. in l. demon. falsa. de cond. & dem. in 7. q. Vide Decium conſ 14. prope finem, in contrarium.
f Clau. l. ita fidei. Quomodo p̄betur quod aliquis homo sit ille, d̄ quo agit̄, & per quæ insignia probari posſit, quod sit mortuus, vel viuus, vide Bar. in l. stigmata. de fab. lib. x. C. & quomodo hic debeat practicari, vide Bar. in l. j. C. si vnus ex pluribus. Are. conſ. 103.
g ¶ Quæro quid. Adde notata per Bar. in l. j. in gl. magna. j̄. de edendo. Bar. in l. si quis argentum. j̄. depositi. Inn in c. certificari de sepulturis. & bal in l. j. C. de sententiis, quæ sine certa quantitate.
h ¶ A nomine matris. Adde l. 3. in prin. & ibi no. Bar. j̄. de lib. & post.

LEX VII.

a Si is qui se. a Solutio æstimationis facta à non possessore, non liberat possessorem. h. d. ¶ Opponit̄ de l. qui seruum, j̄. de ac. & obl. Sol. intellige hic, q̄ se non obtulit ad defensionem rerum, sed vt deciperet actorem. ¶ Oppo. j̄. de re iu. si quis dolo. So. ibi quantitas debebatur. vnde à quocunque soluta liberatur debitor: hic petebatur species certa, q̄ dic, vt s̄. de pe. hær. §. pe. l. etiam, in gl. & dixi in l. quoties. infra si fam. fur. fe. dica.

ADDITIO.

a Parif. ¶ Si is qui se, Limita vt per Abb. in c. examinata. extra, de iud. Item qd̄ non procedat de iure canonico, vide Bar. in tractatu differentiarum inter ius ciuile, & canon.

LEX VIII.

1 *Mobilis res, & iura non possunt pro diuiso possideri.*
2 *Hæreditas non potest pro diuisio possideri, sed corpora hæreditaria sic.*

a Pomponius. a Si res p̄ indiuiso possideat̄ à socio meo, vel ab alio, aliū tm̄ ə̄ueniā: si p̄ diuisio, v-
1 trūq; p̄ rata ə̄ueniā. h. d. ¶† No. res mobiles, & iura nō p̄nt p̄ diuiso possideri. De re mobili est clarum. Vidistis in l. arbor. j̄. cōi di. de hac mā. ¶ Op. s̄. si pars hær. petatur. l. j. §. si ego. & §. quinimo Sol. dicit gl. respū eiuſdē corporis, dr̄ hr̄ditas possideri p̄ diuiso,
2 sed ñ respectu iuris. Istud placet, † qd̄ hr̄ditas, p̄ut ē ius, ñ dr̄ possideri p̄ diuiso, nec iura q̄ in ea ə̄tinentur, sed corpora sic. Ad q̄ l. arbor. j̄. communi diuidundo, q̄ no. & bene.

ADDITIO.

a ¶ Pomponius. Vide Bal. hic, an titulus diuisionis excludat petitionem hæreditatis, facit l. j. cum ibi no. C. communia vtriusque iud.

LEX IX.

1 *Testes super nouis capitulis produci possunt post didicita testificata.*
2 *Depositarius non conuenitur rei vendicatione.*
3 *Rei vendicatione conuenitur nominat dominum in iudicio.*
4 *Habens facultatem rei restituendæ, an possit conueniri rei vendicatione.*
5 *Sententia lata contra colonum non præiudicat domino, nec in proprietate, nec in possessione.*

a Officium. a Hæc actio datur ə̄ eū q possidet, vel est in pos-
b sessione cā custodiæ, vl̄ al̄r b detinet. h. d. ¶ Op. qd̄ ille q possidet titulo, ñ cogat̄ ad restitutionē, l. lr̄r. s̄. de pet. hæred. So. aliud est in pet. hær. aliud est in rei vēdicatione. Rō ponit̄ hic in tex. ¶ Opp. ista lr̄a innuit, qd̄ postq̄ actor p̄bauit intētionē suā, reus posſit suas exceptiones obiicere, & sic innuit qd̄ testes p̄duci p̄nt post didicita testificata. ə̄ ī Auth. de testib. §. q̄a verò. Soluit glo. ista lex p̄t intelligi quatuor modis: fm̄ primū corrigit̄,
1 fm̄ alios nō. Certè fm̄ primū † modū ñ vr̄ corrigi hæc lex, nā dicta authentica loq̄t̄ qd̄ post didicita testificata nō p̄nt p̄duci t c stes sup eiſdē capitulis, hic p̄ducebantur noui articuli separati to taliter ab his, sup q̄b. testes erāt examinati. Vnde posito q̄ actor
c p̄basset se dñm c p̄ dicta testium, ego volo p̄bare qd̄ ipse vēdidit mihi partē. Certè optime admitteret̄, p̄bō. C. de p̄bationib. l. ex-
2 ceptionē. & facit auth. at qui semel. C. eo. ¶† Op. hic dr̄ qd̄ depositarius pōt ə̄ueniri rei vēdicatione. ə̄ in Auth. de deposito. §. j. Solu. gl. nullus p̄t ə̄ restitutionē depositi deponere, nisi dn̄s. & vid̄ q̄ dixi ī l. p̄ēptorias. C. sn̄iam rescindi ñ posse. & ī d. auth. at q semel.
3 †¶ Quæro nūqd rei vēdicatione cōuētus p̄ re mobili, vel immobili posſit noīare dn̄m in iudicio? Rñ. gl. dicit qd̄ sic, l. 2. C. vbi in rē
4 actio. † Quæro, nunqd si aliq̄s nō possidet, nec detinet, sed habet facultatē restituēdi rē, q̄a p̄t rē habere q̄n vult, vtrū posſit ə̄ueni-
d ri rei vendicatione? Gl. habes in l. Pōponius. §. si is q p̄cario. d j̄. de
5 acq. poss. dic vt ibi ¶† Quæro vtrū e sn̄ia lata f ə̄ colonū faciat a-
e liqd̄ p̄iudiciū dn̄o? g Certè in p̄prietate ə̄stat qd̄ non. in l. j. C. vbi
f in rē actio. sed an faciat præiudiciū in possessione? Inn. tracta in c.
g q̄m frequenter. ex. vt lit. non cont. & tenet q̄ non: quia cōstabat ante iudicium, q̄ possidebat. In contrariū facit j̄. ad exhibendum. l. Celsus. §. Iulianus. Sed potes dicere quod ibi loquitur, q̄n dominus agebat ə̄ vsufructuarium detētorē, vel similem: quæstio nostra loquitur in extraneo agente.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Officium. Vide Abb conſ. 109. in primo dubio. 2. volum.
b Vel aliter. Et in quātū hic dr̄, q̄ hæc actio dat̄ cōtra detinētē, intelligas, nisi verè posſidēs offerat se liti, q̄a tūc talis detētator ñ poterit cōueniri. Ita Inn. in c. cū super, de re iu. in gl. in verbo, cōstiterit & Imo. in l. sæpe de re iu. Et adde quod no. An. in l. Pōponius, in §. si is qui precario. de acq. poss. dixi fm̄ Innocencētiū in c. q̄m frequenter. §. quod si super. j̄. allegato, q̄ tunc demū cōtra simpl cē detētatorē agi pōt reali, qn̄ dubitatur an ipse posſideat sed demonstrato, quod merā detētionē habeat dēt absolui ab obseruatione iudicij, & poterit ēt si volet nominare, & defendere dominū in iudicio, l. 2. C. vbi in rē actio. & ita limitat hanc l. in fi. Sed Io. in d. §. si is q p̄cario, dicit quòd imò ad hoc, vt veniat absoluēdus merus detētator, debet nominare dominū in iudicio, si vult euitare iudiciū, p̄ d l. 2. vbi est verbū, dēt, quod necessitatē importat. l. sæpe. de of. p̄ſid. l. 3. C. de pignorib. Et adde nota. Bar. in d. §. si is q. & in l. vētri. de priu. cred Et quid si aliquis non posſidet neq; detinet, sed habet facultatē rei restituēdæ, an detur rei vēdicatio, vide Bal. in l. 2. C. vbi in rē actio. & est tex. in l. serui noīe. j̄. de vsuca. & bar. h. c. Sed qualiter fiet executio in rei vendicatione intētata cōtra nudū detētatorē, vide bal. in auth. & qui. de bon. auth. iud. posſid. Adde quid si agitur contra Titiū posſidentem ad fundum, & author Titij non solum vult adesse causæ, sed remouere Titium, & actor dicit, volo agere cum Titio, qui habet facultatē rei tradendæ, an posſit. Vide Fed. conſ. 261.
c Se dominum. Adde bar. post gl. in l. peremptorias. C. senten. rescin. nō pos. & ibi bal. & bal. in auth qui semel. in prin. hic allegata.
d Par. §. si. is q. p̄cario. Vide Are. ibi ponit An. aliā solutionē cōtra detētatorē. vide in repertorio in ver. itē vēdicatio, an noceat tūc sn̄ia ei, qui naturaliter posſidebat vel detinebat, q̄n actum fuit contra ciuilem possessorem.
e Pom. Quæro vtrum. Vide Fel. in c. cum super de re iud.
f Parif. Sententia lata. Vide Alex. in l. peregre, §. quib. j̄. de acq. poss.
g Præiudiciū domino. Adde no. per bar. in l. 2. C. vbi in rem actio.

LEX X.

Si res. Bonæfidei possessor dēt restituere rem vbi est, vel vbi petitur sumptibus petitoris: malæfidei possessor solū vbi inuenitur, vel vbi petitur sumptibus suis. h. d. cum duabus legibus sequentibus. Prima lex loquitur in bonæfidei possessore eligente. Secunda, quando eligit petitor. Tertia loquitur in malæfidei possessore, & ita posui vobis casum. ¶ Ad primam op. infra ad exhibendum. l. sed & si. §. quo autem loco. Solut. Intellige hanc secundum illam in eo, qui domino ə̄sueuerat lucrari expēsas, sed viuebat de proprio. ¶ Secundò oppo. quòd lex sequens sit superflua. Huius timore sunt opiniones. Guli. fatetur quòd idē repetit cum aliqua determinatione, scilicet, satisdatione.

LEX XIII.

1 *Stante statuto quòd victus victori condemnetur in expensis, si tempore sententiæ iudex omittat, expensæ poterunt peti actione ex statuto.*

a Non solum. a Malæfidei possessor tenet̄ ad rem, & ad interesse deteriorationis, hac actione, & actione l. Aquiliæ: sed vna p̄ aliā tollitur, prout actor elegerit. h. d. ¶ Op. gl. q̄ hæc lex non procedit in bonæfidei possessore, cui negligētia non p̄t obiici: quia p̄t re abuti, si vult, vt s̄. de pet. hær. l. si quid possessor. §. sicut. Item nec in malæfidei possessore, q̄a sibi non cauetur, vt infra eo. l. is qui dolo. Gl. dicit, hic loquitur in malæfidei possessore. Nec ob. l. is qui dolo, quia ei non cauetur. s. de defendendo, vel de euictione: sed hæc cautio, de qua hic loquitur, non improbatur. Simile vidistis in duabus legibus præcedentibus. petrus dicit, quòd hæc lex potest intelligi in bonæ fidei possessore. Nec obst. l. si quid possessor, §. sicut. quia quædam est culpa adhibita in negligendo, & de illa non tenetur vt ibi: quædam est in faciendo, & de illa tenetur, quod apparet in l.

ADDITIO.

a ¶ Non solum. Et ad hanc l. vide no. per bar. & Doc. in l. j C. de iud.

in l. Aqui. Negligentia verò non venit in actione l. Aquil. Certè hic non pōt loqui in bonæ fidei possessore, qa tunc nō veniret iudicis officio, qđ deseruit rei vendicationi. Præterea hæc lex loqt̄ post latam sentētiam tempore executionis, si bene inspiciat̄, quo tempore bonæ fidei possessor erat iam malæfidei, & restituebat rem deterioratam: vt scias, ista actio est arbitraria, vt l. in actionibus. ͞j. de in litem iurando. Vnde post primam sn̄iam pōt ferri secunda, si non restituat, vel minus perfectè restituat, l. si cum exceptione. §. hæc āt actio. ͞s. qđ metus causa. & C. ad exhibēdum, l. exhibitionis. & de ea loqt̄ hic. Secundo opp. a qđ cautio esset super
a uacua cum à reo esset cōsultum officio iudicis, vel ope exceptionis. Solu. dicit gl. ꝙ imò esset vtile pp sumptus, qui possunt peti iure actionis, qui ante venerant solum officio iudicis mercenario
1 † Et p istam gl. dicunt doctores, ꝙ si statuto caueatur, b ꝙ victus
b victori condemnetur in expensis ꝙ si condemnatio in expensis fuerit omissa tempore sententiæ, poterunt expensæ peti condictione ex statuto, vt illud statutum operetur hoc, vt qđ primò veniebat officio iudicis, nunc veniat iure actionis. De hoc in l. 3. §. si rem. ͞j. de leg. 3. & qđ ibi no. p gl. & ibi dixi.

ADDITIONES.

a Pō. ¶ Scđò op. Vide qđ operat̄ talis dispositio statuti p Ang. in Auth. de exh reis. in prin. in gl. quæ incipit si. n. & §. oportet. in auth. de iud. sed cōtrarium tenet Bal. in l. terminato. C. de fru. & litiū expen. in contrarium facit gl. l. fi. in computatione. C. de iure deli.

b ¶ Statuto caueatur. No. quid operetur statutū, ꝙ victus victori cōdēnet̄ in expensis: cōtra hoc facit, ꝙ statutū vr̄ dirigere verba ad iudicē, dū dicit, Cōdēnet̄. s. à iudice, ið nō pōt nasci cōdictio ex statuto, per regul̄a. q̄ ponit Bar. in l. j. ͞j. de cōdi. ex lege. itē hoc statutū loquitur penitus p ea dē verba p quæ loqt̄ ius cōe, ergo nullū vinculū addit, sed vr̄ mere recitatoriū iuris cōis. l. ius āt ciuile, à contrario sensu, de iusti. & iur. p gl. & Doc. in c. j de const. in 6. Et sic debet intelligi, ꝙ iudicis officio mercenario debet fieri condemnatio in expēsis. l. terminato. C. de fruct. & li. expē. Sed dictum Bar. posset saluari. si statutum dicit per verba, ꝙ victus victori teneatur, vel obligetur in expensis; nā ista verba, obligetur, debent producere actionē, l. licet. §. ea obligatio. ͞s. de proc. aliàs nulla esset nata actio, vel obligatio pro expensis, qa illud, ꝙ offō venit officio iudicis, nō pōt peti iure actionis, vel oblig. l. q. p collusionē, de actio. emp. l. v. de ann. leg. vide tu quod no. in auth. de iud. §. oportet, & quòd hr̄ de lib. leg. l. debitor. & l. vēditores. de ver ob. & quòd hr̄ C. de exc. tu. in l. seueriter. per Bar. facit quod no. in l. j. ͞j. ad l. Fal. sed Floria. in c fi. litib. de dolo & contu. tenet contra Bar. sed Io. de Imo. sequ tur Bar. & vide Bald. in l. terminato. & cum Bald. etiam transit Imol. in l. si Titius. §. Celsus. de aq. plu. arc. & Ang. in auth. de exhi. reis. in princ. & Io. And. & Doc. in c. ex parte, de resc. & Ant. in c. j de sequestra. poss. vide singulariter Ang. & Imo. in l. Paulus. in prin. ͞j. de re iu. Adde vt per Pet. de Anc. cons. 182. vbi voluit ꝙ stāte statuto, ꝙ si accusator defecerit in accusando cōdēnetur in expensis, & si iudex omisit, habeatur pro condemnato, quod si absoluerit, & statim post condemnauerit, reformandò sententiam, ꝙ secunda sententia nō valeat.

LEX XV.

1 *Princeps ex causa aufert mihi rem meam.*

Item si verberatum.

§. Si quis rem. a Possessor, qui de necessitate distraxit rē, tenetur solum ad p̄tium, quod recepit h. d. ¶ Op. de. l. item veniunt. §. item placer̄. ͞s. de pet. hæ. So. ibi in malæfidei possessore: hic in bonæ fidei, qui non erat in mora restituendi: sed si esset inducta p contestationem debet distingui. l. si
1 possessor. §. secundo. ͞s. de pet. hær. ¶ Vltimo no. † quòd princeps ex causa potest auferre ius meum seu rem meam; & dare alteri. Idem puto in Republica alicuius ciuitatis. Dixi in l. Antiochensium, de priui. cred.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Si quis rem. Ad regulam huius. §. vide Ias. in l. Barbarius. ͞s. de off. præto. & in l. quoties. C. de re iud. & quod in Principe præsumatur causa, vide Comen. cons. 62. Et quomodo Princeps possit peter ius tertij ex causa, & an tunc sic erit tertio satis faciendum, vide in hoc Fel. in c. oēs leges. ͞j. dist. vide Alex. in cons. 233. in prin. & in cons. 319. & cons. 369. circa fin. Roma. consil. 210. Et an tertius sit citandus, Roma. cons. 367. Pau. de Cast. cons. 227. Pau. de Cast. cons. 207. Item an possit tollere ius adeundi, quasi sit de iure ciu li. Paulus de Cast. cōs. 227. Et alia de potestate Imperatoris, vide in l. deprecatio. ͞j. ad legem Rhodiam de iact. in l. digna vox. C. de leg. & in l. Cæsar. de publica. ad Bar. Quomodo contractus Principis habeat vim legis, etiam in l. digna. vox, vide mulia. Item, & de potestate Principis, & ꝙ in Principe præsumatur semper iusta cā, vide Fel. in c. quæ in ecclesiarum, extra. de const. Super quo vide Ias. in l. testamentum. C. de testa. qui concludit contrarium, ad fi. tollendi ea, quæ sunt de iure gentium, vt per eū vide in repertorio in verbo, princeps, & verbo, cāæ, quia in litera habes in duob locis de isto verbo, princeps & de eius materia, vide de hoc in primo loco post verbum, scio, & credo. Item vide ad materiam quomodo possit princeps in præiudicium tertij aliquid disponere, quæ habes ad Bar. in l. Gallus. §. & quid si tantum. in fi de libe. & posthu. dum ibi ponit, an in legitimatione spurij requiratur citatio eorum, de quorum præiudicio tractatur, & an possit Princeps legitimando præiudicare. Item an princeps possit tollere exceptiones peremptorias vide ad Bar. in l. quoties. C. de præcib. Impe. offe. Item quid de cessionib. quæ sunt de iure ciuili, quomodo possit princeps eas tollere, vide quæ habes ad Bar. in l. ex hoc iure. ͞s. de iust. & iur. Item an requiratur citatio partis, quando princeps rescribit vel priuilegiat in præiudicium tert j, vide ͞s. in prin huius apostillæ. & Fely. in c. cum olim. extra de re iud. & successiue per discursum. Item quod in Principe præsumitur iusta cā, & ob hoc exequens non dicatur peccare, ēt quo ad Deum, vide quæ habes in Bertac. in verbo, præceptum. Item an requiratur citatio, ex quo p̄t princeps inuita parte disponere faciunt quæ no. post gl. & Bar. in l. j. qui admitti. vbi ponit de filio, qui hodie p̄t adiri inuito patre, an possit eo non vocato, & ignorante. Item quomodo princeps possit tollere dominium rei suæ alicui. & quod teneatur ei resarcire, vide Ias. in l. fi. C. si contra ius, vel vtil. pub. Item quod cum clausula, nō obstante, ex certa scia, vel de plenitudine potestatis, possit tollere ius tertij, & dominium vide Io. de Ana. cons. 51. Ista t̄n procedunt in supremo Principe, vt est Imperator, secus in inferiorib. recognoscētib. Impatorē, & similib. f̄m Pau. de Ca. in l. quoties. C de pcib. Im pa. offe. quē vide. Sed cōtrariū vr̄ velle Io. de Ana. in cōs. 71 q loqt̄ de dn̄o ciuitatis Asten. q erat dux Mediolani, vide Fe. in c. q in ecclesiarū. ver 4. declaratio. extr. de cōst. In illis āt, q de facto non recognoscunt superiorem, procedunt plane p̄dicta, vt p Fel. ibidem, & scripsi de talib. ad Bar. in l. hostes. ͞j. de capt. sequ tur Ias. in l. rescripta C. eo. ti. idem ēt tenet Fulg cōs. 20. in j. vol. item de eo quod dictum est, quod tenetur resarcire damnum & si non resarciat non valet emptio, vide Arc. in l. si seruum, in 3. no. de acq. hæ. vide Fel. de quo ͞s in c. omnes leges. ͞j. dist. n. Item quomodo princeps possit tollere ea quæ competunt alicui de iure gentium, vide quæ dicit Ias in l. quominus, in 3. not. ͞j. de fluminib. vbi dicit tex. ꝙ p̄t tollere ius hauriendi aquā ex flumine publico, qđ t̄n cōpetit de iure gētium. Itē qđ n̄ possit princeps tollere dominiū sine cā, ēt si sit vtile dn̄iū vide Are. in l. 3. ͞j. de testa. & Ias. in l. quominus. ͞j. de flumi. inter cætera dicit, quod potest princeps impedire ne acquiratur, licet q̄situm à iure gentium tollere non possit. Facit qđ ipse dicit in l. his cui bonis. de ver. ob. vbi dicit, quod interdictum iudicis impedit naturalem obligationem oriri. Pondera ēt ad hoc tex. in l. quoties, de nou. vbi bannitus non obligatur ēt naturaliter eueniēte postea cōditione promissionis. Pondera ēt gl. & q̄ ibi no. in c natu rales. si de feu. fuerit cōtrouersia. vbi legitimatio Principis operat̄, ne dn̄iū feudi, vigore inuestituræ acquiratur agnatis. q b. erat acq rendum, q̄n sit legitimatio, non obstante illo c. naturales. Faciunt ēt q̄ dicit Fel. in c. q in ecclesiarum. ext. de const. Item qđ licet non possit p̄iudicare in dn̄io, t̄n in possessione p̄t, tanq̄ sit modici p̄iudicij, vide Barto. in l. q. authoritatem. C. vnde vi. Facit doctrina Bar. in l. admonendi. dum ponit q̄ dicant̄ causæ magnæ. ͞j. de iureiur. in contrarium vide Saly in d. l. authoritatem. Et pro ista vltima opi. vide q̄ dicit gl. ordinaria in l. j. C. si de momen. pos. fue. appell. in glo magna in illo passu, an cōtra sn̄iam latā super possessorio possit peti restitutio in integrum. quæ gl. approbatur à Bar. Bal. & aliis. Itē an possit tollere dn̄iū, & an postea ille, cui tollit possit misericorditer implorare iustitiam, vide Barb. cons. 55. vol. 4. & dum dcm̄ ē de potestate Papæ in bn̄ficia lib. vide in cōtrarium, ꝙ non possit Papa p̄iudicare la co non subdito t paliter sibi in t palib. vide Barb. in c. ad oēs. de testa. & e contra Impator, vel princeps secularis, non p̄t præiudicare cler co in rebus su s. vide de vtraque Fel. in c. q i ecclesiarum. ver. tertia declaratio extra de const.

Bonæfidei possessor an teneatur de interitu rei.

1 §. Si seruus. Hic est singularis §. & hoc intendit. Possessor qui non est totaliter malæfidei non tenetur de interitu, si res erat eo. mō pritura penes petitorem. Item re perempta est necessaria sententia pp acessiones, & stipulationes de euictione. h. d. cum prin. l. seq. ¶ Opp. quod indistinctè possessor malæfidei tenetur de interitu, l. illud. ͞s. de pet. hæ. Huius timore sunt hic duæ gl. prima noua, & secunda antiq. Prima, q̄ est noua super verbo, de mortuum. vlt. gloss. quæ est antiqua est super verbo mora. in prima legitur iste §. tribus modis. Nam aut possessor fuit ab initio malæfidei, & durauit, & tunc indistinctè tenetur de periculo, d. l. illud, nisi habeat iustam causam litigandi, quia timebat rem non esse petentis, vel timebat propter impensas Et isto casu non potest habere locum distinctio huius §. hæc est prima lect. vt dixi. Sed gl. magna indistinctè dicit, quod in malæfidei possessore non loquitur hæc lex, sed puto illam gl. intelligi debere f̄m istam, & hanc esse veram. Ex qua no. † quod malæ
1 fidei possessor tenetur de interitu respectu eius, cuius respectu est malæ fidei, aliter non. Sic enim distinguit hic, argu. l. Fulcinius §. ꝙ si aduersus. ͞s. ex qb. causis in pos. ea. Item no. illud quod dicit de interesse expensarum. Nam si retiner pp expensas: nō tenetur indistinctè de periculo. Secundo modo legitur in eo: qui fuit ab initio bonæfidei, & durauit, & iste non tenetur indistinctè de interitu, l. illud. ͞s. de pet. hære. nisi possit sibi imputari culpa, quare non credidit rem esse petentis. tunc enim tenetur de interitu, vt ͞j. si cert. petat. l. quòd te. & tunc habet locum distinctio huius. §. ¶ Nota illud. quod dicitur de bonæfidei possessore. qui habet iustam causam litigandi, quòd non tenetur de interitu, quod debet intelligi de tali causa, quæ non cadit in culpam, sed ipsa glos. magna in fin. dicit indistinctè bonæfidei possessorem non teneri de interitu, sed satis puto veram ista n glo. cum post li. cont. bonæfidei possessor teneat̄ de culpa vt infra l. prox. §. j. Tertio modo legitur in eo qui in initio fuit bonæfidei, postea cæpit esse malæfidei, tunc enim propter bonam fidem quam habuit ab initio, non tenetur indistinctè de periculo, sed adhibetur distinctio huius. §. scilicet aut erat eodem modo peritura penes dominum aut non, & hoc tenet gloss. ista in gloss. magna circa medium. Op. & videtur quod semper habeat iustam causam litigādi propter stip̄onē de euictione. Solue, vt no. in gl. ¶ Item oppo. quod semper post lit. cont. dicatur malæ fidei. ͞s. de petitio. hæred. l. sed & si lege. §. si autem. Solut. verum est quantum ad periculum interitus Rationem dixi in l. illud, supra, de pet. hær.

¶Item oppo. quod ad moroſum ſemper pertineat periculum ĩ-
teritus. l. quod te. infra, ſi cer. pet. Solu. aut loqmur in reali, & hẽt
locum diſtinctio huius §. ſm lect. præcedentem. Aut loquimur ĩ
perſonali: & tunc debet diſtingui, an res ſit eodem modo peritu
ra penes petitorem, vel non, vt dixi in d. l. qđ te. ĩ. ſi cer. pe.

LEX XVI.

1 *Stipulatio de euictione committitur, etiam ſi ſententia non ſequatur.*
2 *Sententia poteſt ferri ad petitionem rei, etiam actore non volente.*

Vtique. ¶Op. ad iſtam l. fructus & partus veniũt ꝑ offiñ iu-
dicis mercenarium: ergo re pẽpta ñ durat offiñ iu-
dicis, l. 3. C. depoſiti. & l. centum Capuę. ĩ. de eo qđ certo lo. Sol.
gl. hic res periit poſt lit. conteſt. & ſic officium iudicis erat iã cor-
roboratũ. Vñ re perẽpta principali, ñ corrumpũt acceſſiones, &
ad eas officium ñ perimit. Sic intelligit. ĩ. e. l. ſinaũt. §. ſi hõ. ¶Op.
C. de euic. l. ſi tibi. Sol. eo. modo hic res extabat tpe litis ꝯt. ¶Op.
ĩ. de ac. emp. l. ex empto. §. idem lib. 2. aliàs eſt l. emptorẽ. So. vt ibi
1 dicit gl. hic innuit, † ꝙ ſtipl'o de euictione ñ ꝯmittit, niſi ſequatur
ſñia, qđ eſt verum, l. at q nã. §. cũ me abſente. ṡ. de neg. geſt. qđ in-
2 telligo, niſi ſit notorium, ꝙ ſit aliena, vt d. l. emptorem. ¶† Quæ-
ro, qđ ſi actor nolit ferri ſñia, an ferat ad petitionem rei ꝑꝑ ſtipl'o-
nẽ de euictione. Gl. dubitat: puto indiſtinctè. qđ ſic, vt l. ꝓperãdũ
3 §. & ſi qdẽ. C. đ iu. † Sđ q̃ro, qualr formabit, & feret ſñia aiſta? Rñ.
a qñ fert ꝑꝑ ꝑtũ, & fructus, eſt clara ſñia: qa ꝯdemnabit eũ ad fru-
ctus, & ad acceſſiones: ab hoĩe abſoluet, qa peremptus: licèt qñ
ſententia eſt ferenda propter ſtipulationem de euictione, gl. po-
nit plures modos. Dñt quidam, ꝙ condemnabitur in æſtimatio-
ne, tamen habebit exceptionem re perempta. Iſtud non placet,
quia iſta exceptio eſt peremptoria, ideo debet opponi ante ſñiã
Alij dñt, Abſoluo te, qa res eſt perempta: & te condemnarem, ni-
ſi res periiſſet, & iſtam opinionem tenebat Ia. Bu.

ADDITIO.

a ¶Feretur ſñia. Bene faciunt no. per Dyn. & Bar. in l. quanquam. § Iul. de aq.
plu. arc. in ver. q̃ro quid ſi actor. & quando res periit pendente iudicio. Adde
Bal. in l. j. C. de ali. iu. & Bar. in l. ſi ſeruus. ĩ. de cond. fur.

§. Culpa. Non eſt in culpa, ſi quis vtatur re ad eum vſum
ad quem eſt deſtinata. h. d.

LEX XVII.

Iulianus ſcribit, ſi hominem. Iſta lex legitur
duob. mod. in
gl. ſecundum primam lec. breuiter hoc intendit. Poſſeſſor tenet
de facto eius, cui vendidit, ſicut de ſuo facto. h. d. ¶Op. ꝙ imò te-
netur ad rem, l. ſi ſeruum. §. j. ĩ. de ver. ob. Sol fateor, ꝙ res venit ĩ
petitionem & in condemnationem, & pretium venit tm̃ in exe-
cutionem. Et intellige pretium iuſtum, ſicut ſi ipſe occidiſſet, in-
telligendo ꝙ res perempta erat añ lit. conte. Sed ſm aliã lec. hoc
intendit. Re pẽpta, ĩ ſubſidiũ tenet poſſeſſor actione ne. ge. ad ꝑ-
tiũ eius, licèt non habuerit titulum lucratiuum, ſi ei ꝯ perimentẽ
poteſt eſſe conſultum. h. d. ¶Op. ꝙ ille q habuit titulum onero-
ſum, ñ teneat actione negotiorum geſtorum in ſubſidium. C. de
rei vẽ. l. mr̃. So. hoc iõ, qa ceditur ſibi actio l. Aqui. ꝑ q̃ recuperabit
pretium à perimente. prima lect. eſt planior, dicit gl.

§. Idem Iulianus. Re perempta, tenet poſſeſſor poſt
moram ad fructus, & cæteras ac-
ceſſiones. hoc dicit

LEX XVIII.

1 *Vſucapionẽ fuiſſe completam ante litem conteſt. debet capitulari, & probari.*
2 *Iudicio pendente licet varietur directa in vtilem, tamen ex eadem inſtantia ſequitur condemnatio.*
4 *Exceptio ſuperueniens poſt litis conteſt. culpa rei indicio pendente, non poteſt per eum opponi.*

Si poſt. Si pẽdẽte iudicio ius actoris perimit abſq; facto ſuo,
ex fcõ rei ꝑuenit ad ꝯdẽnationem, ac ſi ꝑemptum ñ
eſſet, & cautiones inuicem præſtabuntur. h. d. Et ꝑꝑ hãc legé dẽs
1 eſſe cautus, ꝙ ità † forment articuli, ꝙ cõcludãt ꝯpletã vſucapio
nem añ lit. ꝯt. dixi in l. Celſus. de vſuc. & debet dicere articulus,
poſſedit à decem annis citra, & ꝑ dcm̃ tꝑs. ¶Op. nemo ſine actio
ne experitur, l. ſi pupilli. §. videamus. ſupra de neg. geſt. ſed hic a-
ctor non hẽt actionem re vſucapta, ergo &c. Sol. dicebat Bal. ve-
rum eſt, ꝙ ñ hẽt directã, ſed vtilẽ ſic. Alij dicebant ꝙ hic eſt caſus
ſpãlis, in quo ñ hñs actionẽ audit. Gloſ. tenet primam, ex qua no.
2 † qđ licet pendente iudicio variet directa in vtilem, tñ ex ead.
inſtantia ſequitur cõdemnatio, qđ tetigi ṡ. in rub. dixi plene in l.
q̃q̃ j. de aqua plu. arc. Tñ qcqđ ſit, reperimus ꝙ actor ñ habet do-
minium vtile, vel directum, & tñ auditur ad vendicandum, ꝯ l. in
rem. in prin. ĩ. eo. & ſic ñ eſt ſolutum ꝯrium. Sol. vt apparet in sũ-
3 mario, in quo dixi, † vbicunque ius a perimit abſq; facto actoris,
a culpa rei, perinde ꝑuenit ad ſñiam, ac ſi ius peremptum ñ eẽt qđ
4 no. Et ſic hẽs ẽt, ꝙ † exceptio ſuꝑueniens poſt lit. cont. culpa rei
nõ põt opponi: qđ intellige de exceptione ſuperueniente pẽdẽte
iudicio, & plenè examinaui hunc articulum, & dixi in l. j. infra. de
exce. ¶Op. ꝙ poſt lit. cõte ñ poſſit impleri præſcriptio, cũ ſit ĩter
b rupta, vt C. de præſ. xxx. an. l. fi. Sol. ibi loquitur in vſucapione triẽ
nij, q̃ eſt fauorabilis, nec interrumpitur ꝑ lit. ꝯt. ipſo iure, ſed in ef-
fectu, qđ no. ſecus de ꝑſc. lõg. temp. vt l. mofe. C. e. vel longiſſimi,
vt d. l. fi. Sed ꝯ hoc op. ĩ. l. prox. vbi vr̃ loqui ꝯriũ in fundo. Solu. di
cit gl. ꝙ ibi mutat caſum, vel dicas cautionẽ eſſe ꝑſtitã per ſeruum
vſucaptum. ¶Quæro, ad qđ interponatur iſta cautio? dic vt in gl.

CONCORDIA.

Pro ꝯcordia Aduerte ꝓ his, quæ dicit Bar. in hac l. ſi poſt. ſ. ꝙ reus
☞ nõ põt đducere ĩ iudicio exceptionẽ ſibi ꝯ petentem poſt lit. ꝯte.
all. ꝯdicere in l. j. ff. de excep. Tu dic ꝙ Bar. nõ meret dici ꝯrius. So.
dat Bar. in d. l. j. & dicit eſſe caſum ſpãlẽ in hac l. ſi poſt, & hoc iõ,
qa illa exceptio eſt odioſa, & ſic Bar. nõ eſt ſibi ꝯtrarius: & ita plu-
rib. locis poſſet allegari ꝯtrarius. Sed vbi tradit rl'am in vno loco,
& ſpãlitatẽ, ſeu fallẽtiã in alio loco, magis vr̃ cõcordare, q̃ diſcor
dare: & hæc ſol'o erit ꝓ oĩb. q̃ adduci poſſent; qa ꝓ qualibet limi-
tatione poſſet formari ꝯrium, vt dicit ipſe Bar. in l. pacta. C. đ pa.

ADDITIONES.

a ¶Vbicunq; ius. Adde no. ꝑ Bar. & Doc. in l. ſi Titius. de verbor. obli. plenè per
Bal. in l. j. C. de alie. iud. mu.
b Opp. quod poſt. Vide in l. fi. ṡ. de eo per quem fact. erit. ita dicit Bald. in l. j. C.
de vſu. transfor. ad fi. & in l. nec bona. C. de præſc. long tem.

LEX XX.

Præterea. Quicquid ſeruus petitus lucratus eſt, vel ex eo
natum eſt, venit in reſtitutione. h. d. Vide ꝙ res
petita pendende lite, poteſt effici poſſeſſoris. Et hæc eſt quædam
magna gl. quæ non valet vnum obolum: quia ipſa non refert ſe
ad l. iſtam, quia loquitur in poſſeſſione per vſucapionem facto
domino, & ſic non continuatur ad præcedentia, vnde meritò ſi-
bi acquirit ex re, & opera, & poteſt iubere adire.

LEX XXIII.

a Si à bonæfidei. a Re perempta, vel perdita poſt lit. cont.
non tenetur poſſeſſor, ſi dolus, vel cul-
pa ei imputari non poſſit. hoc dicit, quod not.

ADDITIO.

a Si à bonæfidei. Adde quòd Io. An. in add. ad ſpe. §. fi. in ti. de lit conteſt. refert
Pi. per hanc l. diſputaſſe quæſtionem. de illo, qui mulam prouincialem fur-
to ſubtraxit: quæ lit. cont. cum bonæfidei emptore mortua eſt, an emptor te
neretur? & concludit ꝙ non. Allegat etiam l. illud quoque. ṡ. de pe. hæ.

LEX XXIIII.

In rem actio. ¶ Op. ĩ. ti. j. l. j. & ĩ. ti. 2. per totum. So. hic
loquitur de directa rei vend. ibi de publi-
ciana, ſeu de vtili rei vendi. Op. de l. doce. C. eo. tit. So. ibi in mulie
re, quæ non habet dominium, licet Mar. dixerit contrarium, vt
plenè not. C. de iure do. l. in reb. ¶ Quæro, quib. modis acquiran-
tur dominia de iure gentium? Dic vt Inſt. de rerum di. per totum,
1 & ĩ. de acq. re. dom. l. j. vbi tex. ponit multos modos. ¶† Quæro,
qui ſunt modi, quibus dominia acquirantur de iure ciuili? Rñd.
vſucapione, l. traditionib. C. de pact. Item hæreditatis aditione, l.
cum hæredes. ĩ. de acq. poſ. Item teſtamento, vt in legatis. C. com
munia de le. l. j. & 2. Item ingreſſu monaſterij, vt auth. ingreſſi. C.
de ſacroſ. ec. Item monachatione, & ſim. Item arrogatione, vt
Inſt. de acqu. per arrogationem. Item in multis aliis diſpoſitio-
nib. legum, & de hoc ponuntur multa exempla; videlicet. C. de ſa
croſ. ec. l. fi. C. vnde vi l. ſi quis in tantam, & in l. meminerint. cum
multis aliis ſimilib. h. d.

a §. Loca ſacra. a Res, quæ in nullius bonis ſunt, vendica-
ri non poſſunt. h. d. ¶ Op. C. de ſacroſ. ec.
l. ſancimus. Dicunt quidam, hic in immobilib. ibi in mobilib. Dat
gl. multas alias ſolutiones. Veritas eſt hæc: quia tex. hic ſoluit ꝙ
nos non poſſumus vendicare vendicatione directa, quaſi noſtra,
ſed pro iure, quod habemus in eis, poſſumus vendicare adiecta
cauſa de iure cano. vt diximus de libero homine. ṡ. e. l. j. §. per hãc,
1 & ſic † poſſet laicus vendicare ius patronatus, qđ hẽt in eccleſia.

ADDITIO.

a Barb. ¶Loca ſacra. Vide c. examinata. de iud. & quæ ibi dixi, & vide Bal. in
c. quanto. de iud. vbi aliter loquitur, & vide quæ ibi dixi.

§. Sed & id. Pars cedit toti, & liquidum cedit arido, ſi ei
vniatur. h. d. Opp. ꝙ ille, qui mala fide ædifi-
cat in alieno, videtur donare, vt Inſt. de rerum diuiſio. §. ex diuer-
ſo. Hic eſt huiuſmodi, ergo &c. Sol. quando quis ædificat in alie-
no, debet adhiberi illa diſtinctio, vtrum bona, vel mala fide: ſed
hic ædificabat in ſuo de alieno, quia rem alterius faciebat partem
rei ſuæ. ¶Opp. ꝙ iſta ſtatuta debet eſſe communis pro rata. ṡ. eo. l.
3. §. fi. Sol. ibi loquitur, quando infectum adiungitur infecto, vt
maſſa maſſæ. Vnde non poteſt dici, ꝙ vna ſit pars alterius: ſed quã
do factum adiungitur facto, vt hic, id quod eſt pars, cedit ei quod
eſt totum, ſeu ei, qui tenet locum totius: ideo gloſſ. diſtinguit hic,
& bene, quam vide. Vnum tamen gloſſ. dicit hic, ſcilicet quando
factum adiungitur facto, ita quòd neutrum eſt acceſſio alterius,
ꝙ minus cedit maiori: ſed ſi neutrum eſt maius, accedit prætio-
ſiori. Contrarium no. ĩ. prox. §. in gl. ſuper verbo, alienam rẽ tra-
hit, ſed gl. hic poſita eſt verior. Op. quod pictura non cedit tabu-

lis. j. &c.

fis.j̃.de acq.rer.do.l.qua rōne.§.literæ.Istud ꝯtrarium est difficile, quia ibi text.est directè ꝯ̃.Sol.dicunt qdam ꝗ hæc corrigit per illam, tanq̃ posteriorem.Istā tenet Azo in summa,& Iac. But. Tu verò dicas.vt dixi plenè in d.§.lræ.VI. dicit gl.ꝗ sp scriptura trahit ad se chartam:qa pretiosior,sicut pictura trahit ad se tabulā, ꝗ ñ placet,vt Inst.de re.diui.§.si qs in aliena tabula.Nō.n.ibi pretiosius trahit ad se:imo charta,q̃ est arida , trahit ad se liquidum. Vñ rō ptiositatis nihil ad factum. Vñ rō est, q̃ ponit hic Iurisc. s. qa sine eo cui cedit,esse nō pōt.Differētiā inter literā, & picturā dixi in d.§.literæ.Nā scriptura non occupat totum , sicut pictura occupat totam tabulam,ꝗ in scriptura non est, quæ non occupat totam chartam.

§.In omnibus. Qui vēdicat totum,repellit̃ exceptione nisi restituat̃ ptium ptis adiunctæ. h. d. Dr̃ hic,ꝗ p ꝑualētiā,&c.ꝯ̃ s̃.§.prox.& qđ ibi dixi.Sol.ꝑualentia pt esse in valore rei:qđ qñq; attēdit̃,vt vidistis in p̃ce.§.in gl.magna Itē pōt esse ꝑualētia rōne partis nobilioris,& tunc nobilior pars & principalior trahit ad se minus principalē. Quæro,qđ si gemma inserat̃ annulo?Dic,vt j̃.de vsuca.l.rerum mistura,&c.Quid si duo vasa simul iungant̃,ita ꝗ vnum ñ sit accessio alterius.Gl.hęc dicit vnum aliud,quod dixit glossator in gl.magna.s̃.proxi.illam tene.¶Item quæro,dicitur hic ꝗ possessor habet exceptionem, nunquid sit verum indistinctè?Gloss.tenet,quòd sic, si bonæfidei possessor immiscuit, secus si malæfidei:quia tunc sibi denegaret̃ exceptio,& actio in factum.

§.Item quæcunque. Ea,quæ vni corpori vniuntur, ꝯpositione durante vendicari non pñt:nec ea dissoluta,si per ferruminationem sunt vnita: secus si per applumbaturam:sed actione in factum primo domino consulitur.Sed in vnione,quæ ex separatis corporibus consistit quilibet suæ rei dominus remanet.

1 *Laboratores conducti ab aliquo in aliena possessione excusantur.*

§.Tignum. Cōtinua sic,Supra dixi de his corporib.q̃ ꝯsistunt vno spiritu,& vna elemētatione. Itē de corporib.separatis,nunc verò de his,q̃ ꝯsistunt ex diuersis elemētationib.& corporib.ꝯiunctis.Tignū alienū ædib.iniunctum nō pt vēdicari,nec peti qđ separet̃,sed actione de tigno iniūcto erit agēdū.h.d.¶Quæro,vtrū hæc actio de tigno iniuncto īdistinctè det̃ ad duplū:Gl.ꝗ ñ,nisi ꝯ̃ malæfidei possessorē,vt l.de eo.de dona.inter vir.& vxo.¶Quæro quot actiones dent̃ ꝯ̃ malæfidei possessorē?Gl.qđ quiq; vide eā.¶Quæro,nunq̃d ille,q̃ ñ iniunxit,sa
a hēt iniunctū teneat̃ Dixit gl.ꝗ sic.¶Item qrit̃,qđ de fabro q in
1 iunxit,an teneatur?Dicit gl.ꝗ ñ,si bona fide fecit.Signate eam ꝑ
b eo,quod † quandoque accidit, quod aliquis accusat [b] laboran-
c tes conductos ab alio in aliena domo,vel possessione:vt ipsi ex-
d cusentur,[d] ita quod non teneantur.[e]
e

ADDITIONES.

a Itē qrit̃.Adde q̃ notaui hic,& vide no.Pet.in rep.c.j.de cōst.in 14.q.in ver.q̃ro in qōne,in qua cōsuluit Bal.vide Bar.in l non solum.§.si mādato.j̃. de iniur.& l.de pupillo.§.nunciatione.j̃.de ope.no.nun.& ibi Lud.Ro.in add.Io. de Imo.in l.de pupillo.§.si q̃s forte.Bal.in l.ñ iō minus. C.de accu. & quod ipse dixit in l.qui sepulchra.C.de sepul.vio & vide Saly.in j.q.d.l.ñ iō minus vbi pulchrè loquitur,&consului pridie apud Ferrariam,vide illud cōsilium vide hic Bal.& Ang.& vide Lu.Rom.in conf.293.

b Paris.¶Accusat.Vide omnino Ale.cōs.36.inc.visis his,& in repetito cōs.79.in j.vo.vbi habes ex eius dicto tria requisita ad hoc vt excusentur laborātes. Primò qđ cōstet eos eē laborātes,siue massarios illius,cui⁹ nomine dñr ea fecisse,& ad hoc habuisse mādatū à dño,vł eo sciēte,vł patiēte fecisse,&sic nō sufficeret,quod essent massarij in gñe ad alia.sed quod ad hoc fuerunt cōducti, & tanquam conducti illud fecerunt.Secundò requiritur,ꝗ nō fuetint prohibiti illud facere per aliquē,qa tūc vñr bona fide fecisse;secus si r̃periant resistentem in loco.In cōtrarium tenuit Ale.in l.de pupillo. §. nunciatioñe,ff.de ope no.nun.Ang.Imo.Lud.Ro.& alij Mod.tenēt p̃dictā limitationē,vt refert idē Ang.in d.cōs.Vide etiam Ias.& communiter alios in d. §.nunciationem.Et pondera bene verba Ale.ibi.Tertiò requirit qđ nesciuerint rem ad alium pertinere secus si res erat alterius,& per eum possessa,& hoc sciebant laborantes,vel verisimiliter præsumebantur scire,vt qa vicini erant.Ita Ale ibi.Et sic habes tres limitationes ex dictis per eum in d. cons. vide etiam vnum verbum per eundem cons.201.in 3.vol.vbi dicitur non credi laborantibus dicentib.se fecisse tanquam laboratores cōductos. quia istud tendit ad exonerationem suā.Ad hoc vide Bal.in l.qui mihi.j̃.de dona.& Nec etiam esset credendum domino,qui diceret eos fecisse de mandato,& voluntate sua,nisi aliter cōstaret,per ea,q̃ in simili ponit Bar.in l.inter omnes.§.restat.j̃.de fur.de quo per Fely.in c.j.extra.de præsumptio.vbi distinguit,vt ibi per eūm.Et quod qñ laborantes sciebant rem ab alio detineri teneātur,nec excusentur ex mādato domini,vide practicā Papiens.in forma libelli perturbatæ possessionis,in ver.omnino,vide etiam quando eis est inhibitū,quod dicantur in dolo,& mala fide,in c.si diligenti.extra , de pscri. vbi simpliciter refert ita,& sequitur Bal & Ang.hic,& dixit etiam se dix.sse in c.nihil eo.ti.de p̃sc.& quod tunc non excusent̃,vide Soc. in l. qđ te.prope fi.j̃.si cer.pe.Ias.in d.l.j.§.nunciationem.

c Laborantes.No.hoc pro excusatione laborantiū in alieno fundo,& an si inducos laboratores in alienā possessionē dicat turbar̃ possessionē,viđ gl.in l. quicūq;.C.de ser.fug.& l.liber homo.ad l. Aq.& quod dr̃ hic facit quod no. Bar in l.si Stithum.§.si ab alio.j̃.de noua.Et ad hāc gl.vide Bal.eam allegantē in auth.ingressi.de sacro san.ec.Et adde ꝗ tales laboratores poterūt agere actione iniuriarū cōtra cōducētē,& ad dānū,vt est gl.& ibi Bal.in l.q sepulchra.in prin.de sepul.vio.& hanc gl.intellige vt per Ang. in auth. vt oēs obed.iud.Ang.hic,& quod no.Bar.in l.nō solū.§.3.de iniur.Hanc glo.tamen limita,qñ istis laboratoribus nulla fuerit facta inhibitio,seu nunciatio,aliàs tenebūtur dño ad interesse,per id quod no.Bar.post Iac.Bu.in l.de pupillo. §.si quis forte.& fuit limitatio Saly.in d.l.non iō minus.C.de accus. & hanc gl.et allegat Bar.in l.nō solū.§.si mādato.de iniu.Bal.in d.l.nō iō minus & ibi Sal.in j.q.Adde ꝗ pulchrè voluit Bal.in cons.129.lib.3.vbi dicit,ꝗ si laboratores excedunt mādatū,tenēt,& qđ ñ tenētur inq̃rere cuius sit petia terræ,& qđ idem voluit cons.264.eo.lib.s.ꝗ statutum volens,ꝗ dans damnum puniatur certa pœna,non habet locum in laboratorib. conductis ad incidendū ligna,& alia facienda.

d Pom.¶Ipsi excusentur.Intellige,vt per Alex.cōs 26.visis his,quæ per dominos aduocatos.in prin.j.volum.

e Clau.¶Teneantur.Hanc tamen gl.limitant Imo.& Rom.in l.de pupillo. §. si quis forte.j̃.de no.ope.nun.vbi plene vide Alex & latius cōs.36.vol.j.77.vol. vol.3.vbi est repetitum.

§.Item si quis. Cementa cum domo vnita,dominus cementorum vendicare non potest:secus ea dissoluta,etiam tempore præscriptionis completo. hoc dicit.

LEX XXV.

† Is,qui destinauit. †Cōsultius est agere possessorio,q̃ agere petitorio.h.d.

ADDITIO.

† Clau ¶Destinauit.Vide ad intellectū hui⁹ legis Fel.in c.aduersario.de exc.

LEX XXVI.

1 *Si libellus datur contra aliquem possessorem in rei vendicatione,& lis contestata sit,si non apparet ipsum possidere,absoluetur,& prounciabitur rem pertinere ad actorem.*

a Is,qui se obtulit. [a]Glo.hic summat istam l.cum l.seq.& principio seq.iō gl.sit pro summario,
1 iō vide eam,& signa. ¶†Quæro de vno, ego dedi contra aliquē possessorem libellum in rei vēdicatione;& ipse rñdit & litem ꝯtestatus est,ī nulla tñ parte iudicij fuit interrogatus, an possideat, nec cum possidere appareret,de dño meo plenè probaui,an debeat condemnari?Rñ.qđ nō:qa non dr̃ quis se offerre defensioni rei,licet litiget,nisi interrogatus respōderet se possider̃,& hoc siue in iudicio siue extra iudicium:dum tñ probetur in iudicio,ꝗ dixerit se possidere,l.si autem in prin.j̃.eo.& iō tunc non condemnaretur,nisi se possidere dixerit.Quæ ergo sententia fertur in casu quæstionis præmissæ?Respond.pronunciabitur rem pertinere ad actorem,& reus absoluetur,quia non apparet eum possidere:vt l.si à te.j̃. de excep.rei iud.& ibi est casus secundum vnam lect.

ADDITIO.

a Pa.¶Is q se obtulit.Circa mater.a h⁹ l.viđ Fe i c.aduersario.ad fi.ex.đ exce.

LEX XXVIII.

Sin autem cum a Titio.

a §.Possidere. Nō sufficit quē tpe litis ꝯtestatæ possidere,si añ sñiā absq; culpa sua possidere desinit. Itē sufficit si possidet tpe sñiæ,[a] licet añ ñ possederit.h.d.Op.đ l.j.§.ī de.j̃.dep.So.ibi de psonali,hic đ reali,q̃ dat̃ pp possessionem,&c. Itē opponit̃ đ l.j.§.si rē.j̃.dep.Sol.ibi primo dolū ꝯmiserat.Itē qđ hic dr̃ intellige fm l.itē si verberatum.in fi.s̃.e.

ADDITIO.

a ¶Tempore sñiæ.vide per Dy.& Bar.in l.q.q̃.§.Iul.de aqua plu.arcen.

§.Si homo. Casus superueniens excusat possessorem à p̃cedente culpa.h.d.¶Op.de l.vtiq;.s̃.eo.Sol.itel ligas hic hominem petitum ante litem contestatam,vel forte extra iudicium:secus si lis esset contestata,& sic officium iudicis esset corroboratum,vt l.contraria.

1 *Argumentum de petitione hæreditatis ad rei vendicationem procedit.*
2 *Petitio hæreditatis directa,& rei vendicatio,dantur contra eum,qui dolo desiit possidere.*

a §.Sed & is qui. Qui dolo desiit possider̃, aut possessor conuenitur.h.d.¶No.ꝗ ar.[illegible] in gl. q̃ viđ ti.hær.ad rei vendicationem.tñ differunt in multis.[illegible]titio hæredita.
1 & signa.† vltimo ex hoc §.potes colligere qđ [illegible] directa, quia hoc tis contra eum,qui dolo desiit possidere.[illegible] contra eum,qui do
2 procedit ex dispōne senatusc.†rei ven[illegible] lo desiit possidere, datur vtilis,vt di[illegible] in rub.qa hoc ex interp̃tatione,& extensione tenetur,v[illegible]atet hic.

ADDITIO.

a ¶Desiit possidere.Sed an sta[illegible]m faciens mentionē de possessione, hēat locū in eo,q̃ dolo desiit po[illegible]re.vide Ioa. And.in reg. ꝑ possessore. in mer.

§.Si per [illegible]lum. Si persona,per quam quis possidet absens sit,vel datur dilatio , vel præstatur cautio de [illegible] restituenda.

§.I[illegible] repetita. Supra in l.i rē,dixit cui det̃ hæc actio. sed in l.is q destinauit.cum l.seq.dixit ꝯ̃ quē [illegible]:hic incipit dicere, & tractare,ꝗ sit offiñ iudicis in his que

emergũt in rei vẽdicatione, & primò loqr̃ de sumptib. vsq; ad l. fructus, & hoc intendit, bonæ fidei possessor sumptus p doli exceptionem recuperat. Item expẽsas factas in ædificãdo de nouo recuperat, nisi actor deductionem sibi cõcedat. h. d. ¶ Quærit gl. vtrum iste §. loquat in bonæfidei, vel in malæfidei possessore: & dicit q loqr̃ in bonæfidei possessore ab initio: & postea fuit malæfidei vl' ĩ eo q erat bonæfidei ĩ casu, ĩ quo non erat diues, vel hic interuenit error: & sic apparet quòd non erat malæfidei.

§. Sed si puerum. Expẽsę ad rei vtilitatem factę, q deductionẽ nõ patiuntur, recuperãt à possessore in trib. casib. hic expssis, aliàs secus. h. d. vsq; ad l. fructus. Mãm de expensis tractat gl in l. fundo. ĩ. e.

LEX XXXIIII.

a Fructus. a Possessor teneť ad fructus pceptos, & q pcipi potuerunt & iõ cũ desinunt posse pcipi absq; sui culpa, abinde incipiunt deberi. h. d. cum seq. & prin. l. seq. Et diuidiť. Primò ponit vnum dictum in gñe. Scdò ponit vnã illatione, qñ fructus desierunt posse pcipi culpa possessoris. Tertiò ponit vnã illationẽ qñ cæperunt posse pcipi. Quartò ponit aliam, qñ desierunt posse pcipi facto petitoris. Scda ibi, & iõ. Tertia ibi, hac rõne. Quarta ĩ pri. l. & ex diuerso. ¶ Op. C. eo. l. si fundum. Sol. hoc dẽt itelligi in possessore malæfidei, q caret tit. vt hic in gl. magna licet Petrus aliter teneat in d. l. si fundum. nõ curo. ¶ Op. qd hẽat rõ fructuũ inhonestè pceptorum. l. ancillarũ. §. de pet. hæ. So. ibi loqr̃ ĩ pceptis, q veniũt ĩ restõnẽ, siue honestè, siue ĩhonestè sĩt pcepti hic d̃ pcipiẽdis, q ñ psiderãt nisi put honestè percipi potuerũt. ¶ Op. b dr̃ hic, qd̃ qñ alteri⁹ erat vsusfructus, ñ habebiť rõ fructuũ. Cõtrà, qa possessor ñ hẽt o iicere de iure alterius, qa quantum ad eum, liberas ædes habet, l. loci corpus. §. ppetit. ĩ. si ser. vẽ. Sol. Dñt qdam hoc intelligendum, qñ agiť p fructuarium, vel habentem cãm ab eo, q excipit de suo: secus, si p extraneos ageret, vt ĩ pṗrio, & hãc tenebat Azo. c Alij dicunt aut quæritur de fructibus pceptis, & pcedit opi. Azo. aut de pcipiẽdis, & hæc lex debet ĩdistinctè intelligi. Et istã opi. tenebat Iac. But. q puto verã. Declaro, qñq; qriť de fructib. pceptis, & ius vsusfructus alterius nõ est exclusiuum iuris agentis, qa nihilominus fructus pcepti dñi efficiunť. ĩ. de vsuf. l. si fur. Sed qñ qriť de pcipiendis, tunc ius vsusfructus tertij esset exclusiuum iuris agentis: nã percipiendi intelligũť, q honestè pcipi potuerunt à petitore, vt hic in prin. & l. si nauis in fi. ĩ. e. Sed honestè ñ essent percipiẽdi à petitore, qñ ad aliũ pertinerent, ergo &c. Ad pdicta facit quod tangitur per gl. in l. j. §. quod autem. ĩ. de superfi. & ĩ. de pd. ind. l. indebiti, §. sed & si nummi. in vlt. gl. & ibi tetigi vobis.

ADDITIONES.

a ¶ Fructus. Intellige, & limita hãc l. vt no. voluit Bar. ĩ. e. l. q. rest tuere. & vid Bal. no. in l. si quis sciẽs. C. eo. in q. quotidiana. Limita vt p Ro. sing. 335. Circa materiã huius l. an malæfidei possessor teneať, ñ solũ ad hos fructus, quos ipse potuit percipere dñs, vide Are. in l. apud Iulianũ. §. fructus. ĩ. de leg. j. & ibi ẽt an pcedat libellus, peto rẽ cũ fructib aliter ñ specificatis. Item si petũtur fructus pcepti. & percipiendi, an iudex possit cõdẽnare in fructib. percipiẽdis post sñiã, añ executionẽ sñiæ, vide ibi per eũ. Itẽ qũo possint peti fructi⁹ an simul cũ re principali, an in alio iudicio, & qd sit vtili⁹? vide Ias. i §. & si in rẽ actũ. inst. de off. iu. itẽ an possit fieri cõdẽnatio in fructib. futuris, vide Ang. quod non in l. Iul. §. idem ul. el j. ĩ. de re iud. sed in fructib. perceptis pẽdẽte iudicio, an pt cõdẽnař, ẽt si ñ sit petitũ in libello, vide eũdẽ Ang. in ista l. fructus. in fi. vide ad Bar. in §. vbi ãt, ĩ. e. l. qũo fructus peti possint.

b ¶ Opp. Vide in l. si pr̃. C. de vsufr. Bal. in l. j. C. de fru. & li. expe. adde per Io. And. in ad d. ad Spe. in ti. de fru. & interesse. §. j. in fi. vbi ponit de domino nudæ proprietatis, vendicante fundum a possessore, an veniant fructus a sñia.

c ¶ Tenebat Azo. Bal. in c. j. §. fi. de prohi. feu. alie. per Fed. & per Spe. de emph. §. nunc aliqua, ver. 161. ibi, qui honeste, &c. vide in l. ancillarum. in fi. & quod ibi no. ĩ. de pet. hæred.

LEX XXXV.

Fructus qui ciuiles, & qui naturales dicantur.

2 *[illegible] lana, & l. c. sunt fructus industriales.*

3 *Fru[illegible] dicuntur p. recepti a bonæfidei possessore, quomodo sunt separati a terra, licet [illegible] reconditi.*

4 *Fructi⁹ pcipie[illegible] quãdo intelligãť de pcipiẽdis a possessore, & quãdo a petitore.*

5 *Possessor bonæfi[illegible] cum titulo, facit fructus suos.*

6 *Possessor bonæfidei a[illegible] orum fructuum restitutionem teneatur quo iure, & qua actione. & nu. 10.*

7 *Bonæfidei possessor inquantum [illegible] q factus locupletior, tenetur.*

8 *Debitum dicitur etiam quod veni[illegible] ficio iudicis.*

9 *Possessor qui a principio fuit bonæfid[illegible] x post facto malæ, quando faciat fructus suos.*

11 *Possessor malæfidei quos fructus facit suos & [illegible] ndo titulus eum excusat.*

12 *Possessor malæfidei à principio ex post facto bonæ[illegible] nõ facit fructus suos.*

13 *Possessor, vt faciat fructus suos, an debeat intelligi de [illegible] essore naturali, vel de habente ciuilem, & naturalem.*

Et ex diuerso. Op. qd fructus pertinãt [illegible] hrẽs, añq legatarius caueat de vtendo, [illegible] ẽdo arbitrio boni viri, l. vxori. in prin. ĩ. de vsuf. leg. Gl. pcedit op[illegible] tionem, qd placet, qa licet text. dicat hic ex eo tpe, quo discessit &c. sed in effectu pprietarius nõ discedit añ cautionẽ pstitã, ergo

a &c. Vlt. gl. magna q est hic, tractat mãm a fructuũ, q est multum solẽnis. & quotidiana: & iõ eã bñ & ppeter examinabõ. Et añ,

1 oĩa. gl. † pmittit distinctionẽ fructuum, alij nãles, vt poma, & similia, alij, industriales. vt segetes, q ĩdustria hoĩum qrunť. Hæc est prĩ

b ma diuisio. Melius diuideret, fructuum alij ciuiles; b vt pẽsiones c

c domorum, vecturæ nauium, & similia, q ñ ex re, sed ex puisione hoĩs qrunť, & pcipiũť pp rẽ. l. si nauis. ĩ prin. ĩ. eo. Et istorum ciuilium qdã sunt honestè pcepti, qdã inhonestè. l. ancillarum. §. de pet. hæ. Alij nãles, & istorum qdã vocanť industriales, in qb. plurimum versať de hoĩs ĩdustria, vt segetes, & similia. Alij stãt in suo

d noĩe. s. nãles d in qb. modica aut nulla industria versať, vt poma,

2 & sim. in qb. gl. dicit. Sed † dubitať de qbusdã, qd̃ oliua, e seu o-

e leo, vtrum dicãť fructi⁹ industriales, an nãles. Itẽ qd de lana, & lacte. Br Doc. in l. certum. C. e. dñt q de hoc ñ pt dari pfecta doctrina, sed relinquẽdũ est iudicis arbitrio q examinet, an pl⁹ opeř in-

f dustria, q nã. Tu dic q de f oliua hoc est expssum, q ẽ fructus industrialis sicut vinum, vt ĩ. e. l. si eius. De lacte & lana hẽs gl. paruã Inst. de re. di. ĩ §. si qs à nõ dño. ĩ gl. sup ver. & cura. vbi tz, q est fru-

h ctus industrialis pp multam curã. In qbusdã fateor dictum g Doc. qa ñ pt dari doctrina pfecta vt in fœno, sylua, & sim. Nã qñq; regrunt magnã curã, qñq; modicã fm nãm locorum, & eorum pdõnẽ, & iõ an sit industrialis an nãlis, arbitrio iudicis relinqť pși-

h derató eo, q plus pponderat, arg. l. qriť. ĩ. de sta. ho. Seqť alia h diuisio fructuum, quorum alij pcepti, alij pcipiendi. Percepti dñr à bonæfidei possessore, quocũq; mõ à terra separati sunt, & à fructuario demũ in horreis recõditi. ĩ. q. mo. vsusf. amit. l. si vsufructuarius messem. ita dicit gl. hic, Azo in sum. & Spe. in tit. de fruct. & interesse, dicit idẽ recte qd̃ ista gl. de verbo ad verbũ nullo addito. Scdm istã opi. dictum Labeonis positum in d. l. si vsufructuarius messem corrigiť p Iulianum, q non est verum, quia Iurisconsultus author dicit ibi dcm Labeonis esse verum. & iõ in d. l. si v

3 sufructuarius, poniť alia opi. † Nã fructus dñr pcepti à bonę fidei possessore, qõq mõ à terra separati sunt a se, vel ab alio, suo noĩe etiam si casu, vel ab alio, non suo nomine; à fructuario vero tñ si suo noĩe, & ista est vera opi. q tenebat Fran. accur. Pe. & Cy. C. e. l. certum. & Iac. de Bel. & quasi oẽs Mod. pbo, fructus efficiunť coloni, quocunq; mõ sint à terra separati, ab eo, vel ab alio ei⁹ noĩe l. seruus. l. si seruus. §. si locaui. ĩ. de fur. multo magis ĩ fructuario nec reqriť q ĩ horreo fuerunt recõditi. Seqť ĩ gl. sup verbo, ñ hñ-

5 dã. ibi, itẽ pcipiẽdi, † qũo dẽt intelligi? Dic pcipiẽdi dñr, vel qa ĩmaturi, vl' qa dñs percepisset eos. Vult dicere qd̃ verbũ pcipiẽdi possit respicere tps futurũ, vt qui in futurum percipi poterũt. Itẽ præteritum, vt qui percipi potuerunt, non tñ sunt percepti: sed de hoc vltimo aliqualiter dubitať qualiter debet intelligi, percipi potuerunt, vtrũ quos pcipere potuisset petitor aut quos pcipere potuisset possessor. In hoc magna est differentia, qa ex qualitate cultoris pñt pcipi maiores, vel minores fructus. Gl. intelligit in hac l. de his, qui percipi potuerunt. s. a petitore, vt in secunda g o. quam modo recitaui, dum dicit, qa dominus percepisset. In fi. istius

ADDITIONES.

a ¶ Materiã. Et q pos. sufficiat, vide i l. 3. §. ex contrario, de acq. pos. Et quomodo cognoscantur fructus naturales, industriales & ciuiles, vide Bal. in l. pro onerib. C de iur. do. & q ĩ. scripta sunt, & Bal. in l. ancillæ. C. de fur. Et de hac materia plene per Inn. in c. grauis. de rest. spol.

b ¶ Alij ciuiles. Bal. in l. si traditio. C. de act. emp. in fi. appellat fructus ĩdustrialissimos. De istis domorum pẽsionib qui fructus dicantur, vide Bal. in l. vbi Adhuc. C. de iuř do. per gl. in l. diuortio, in prin. ĩ. sol. mat. & text. in l. pdiorũ. ĩ. de vsur. & Anr. de But. in d c. grauis. de rest. spo. & de vsura, vide in l. vsura pecuniæ. de ver. sig. & in d. l. si nauis. Adde an fructus appellatione, veniant pensiones domorum, Alex. cons. 181. lib. 2.

c Paris. ¶ Pẽsiones. Quis fructus dicať pẽsio domorum, & an statutum faciẽs mẽtionẽ de fructib. cõprehẽdat pẽsiones domorũ. Ale. cõs. 324. ad fi. & in cõ. 81. in 2. vol. qui dicãť fructus naturales, & q industriales, vide Frã. cõs. 160. in prin. de pẽsionib. domorũ, vide tractat. de gabel. in v. part. & ibi qd importet verbũ redditus & an idem, vel plus, q verbũ fructus, de quo vide in l. fundi Trebatiani. ĩ. de vsu, & vsuf. leg. Qd ãt pẽsiones non dicãť proprie & strictè fructus, vide omnino Alex. in l. diuortio. in prin. ĩ. solu. mat. ver. puto tñ, istud no. ad statuta q debẽt strictè intelligi, vt per eũ, & in d. cõs. 324. ad fi. licet cõtrariũ dicat Bar. vbi s. Iõ bene no. vide q dicit idẽ Alex. cons. 744. in v. vol. & vide eundem Ale. in d. l. diuortio.

d Paris. ¶ Scilicet naturales. Vide Ang. in l. apes. §. j. ad fi. ĩ. de fur.

e ¶ Quid de oliua. No. Bar. in l. fi. ĩ. ad l. falc. Quod oleum sit industriale, tenet Bal. in rub. C. de fruc. & lit: expen. Adde Bal. in l. pro onerib. C. de iure do. & in l. j. ad fi. de vsu & vsufru. leg. de fœtu pecorũ, vide Bar. in l. seq. ĩ. §. fructus. de vsucap. qui vult q sint industriales. Bal. in l. ancillæ. in 8. op. C. de fur. adde an oliua sit fructus industrialis, vel naturalis. Bar. cons. 173.

f Tu dic quod de. Vide Bal. in l. j. C. de fru. & lit. expen. & in ca. grauis. de rest. spo. & ibi Doc.

g Fateor dictum. Adde Bal. in l. certum. C. eo. & in l. 2. vers. nunc de septimo. C. de ser. & Inn. in c. cosultationi. de iure pat. & in l. j. de vsu & vsufru. leg. Sequtur alia. Vide gl. in c. præsenti. de off. ord. lib. 6. & in c. fi. de pecu. cle. sequitur opi. Pet. & Cyn.

fi.istius gl.clarè hoc dicit. Vr̃ em̃ ꝓbari in l.si nauis.in fi.ĩ.e.& hic
in fi.vbi semp refert̃ ad id qđ pcipere potuit petitor. Pro hoc est
tex.multum clarus, quẽ gl.nõ allegat, in l.apud Iulianũ.§.j.de leg.
j.In ɔ̃triũ allegant Doct.Vltram.l.domũ.C.e.vbi tex.dicit, quos
pcipere poterat, ꝙ de necessitate intelligit̃ de possessore, cũ peti-
tori loquat̃ in scđa psona.si ergo de eo intellexisset, dixisset, pote
ras. Cuius legis timore Vltram.distinguũt, aut loquit̃ ante morã,
& intelligit̃, pcipiendi, i.q pcipi potuerunt à possessore, vt d.l.do-
mũ. Aut post morã, intellr̃ qui pcipi potuerunt à petitore, vt d.l.
si nauis, qđ nõ placet, qa d.l.domũ, loquit̃ in pdone, q semp est ĩ
mora.l.j.C.qđ me.cã.de fur.l.subtracto.& ĩ.de ɔdi.fur.l.pui. Ego
ɔ̃ istã gl.allego l.itẽ veniũt.§.itẽ eos.& l.sed & si lege.§.sed & fru-
ctus.s̃.de pe.hæ. Quid dicem⁹? Salua meliori deliberatione puta-
a rẽ sic dđm.a Aut possessor ɔuenit̃ ab aliquo, q nõ asserit se dñm,
& tunc veniunt fructus, quos pcipere potuit possessor. Aut ɔue-
nit̃ rõne dñij, & tunc de iure isto intelligebatur de pcipiendis ab
ipso petitore.vt hic, & ĩ.e.l.si nauis.& l.apud Iulianum.§.j.de leg.
j.de iure verò Codicis adijcit̃. q pcipi potuerunt ab ipso posses-
sore, vt l.domũ.C.eo. Nec dico istas leges esse correctas in eo, qđ
dixit de pcipiendis à petitore, sed in eo qđ ꝓhibet de pcipiendis
à possessore. Erit ergo electio actoris vt eligat istas leges, l.domũ
arg.l.quoties.ĩ.de actio.& obli.¶ Sequit̃ in gl. Itẽ possessorũ, alij
cũ titulo, alij sine titulo, de hoc nõ est dubiũ. Est enim alia diuisio
b possessorum. Quidã sunt bonæfi.b semp: quidam ab initio, & ex
post facto malæ fidei, quidã semp malæ fidei, & hos possessores
sequit̃ gl.distinguendo & in quolibet istorũ gl. q̃rit tria, an pos-
sessor faciat fructus suos, & vtrũ eos restituere teneatur, & qua
c actione.c Circa primum.s.possessorẽ bonæ fidei.† Quæro an pos
5 sessor bonæ fidei faciat fructus suos: Et gl.dicit ꝙ nõ de nãlibus.
d l.fructus.ĩ.de vsur. Sed fruct⁹ industriales facit suos, d absq; distin
ctione cũ titulo, vel sine titulo. Nõ ob.l.bonæfi.in prin.ĩ. de acq.
re.do. Nã intelligo ibi oẽs.i.à quocunq; pceptos, & in hoc resi-
det gl.hic, & in d.l.bonæfi.& gl.insti.de rer.diui. §. si qs à nõ dño.
e Et in hoc ẽt residẽt Vltramõ.C.e.l.certũ. Sed ista opi.est ɔ̃ e l. bo-
næfid.in prin.q̃ ibi dicit, ꝙ bonæfi.emptor facit fructus suos, nõ
solũ quos pcipit industria, sed ẽt oẽs, vñ vt sit bona aduersatio,
oportet intelligere, sed oẽ.s.ẽt si quos nõ sua diligẽtia pcipit: al's
f ad pmissa nõ aduersaret̃. Iõ Iac. de Are.f ibidẽ, & Ol.sequẽdo eũ,
in istis fructibus nãlibus, dicunt, qđ si bonæfi.possessor hẽbat titu
lũ, facit suos, vt d.l.bonæfi. Nã rõne possessionis efficiunt̃ sui, nõ
rõne seminis, & culturæ.l.q scit.§.in alieno.ĩ. de vsur. Si verò nõ
g habet titulũ, g vel hẽat talẽ q hr̃ ꝓ non titulo, sine dubio non fa-
cit suos.d.l.fructus.ĩ.de vsur.& hoc magis placet mihi. In fructi.
industrialib.gl.dicit bñ, sm̃ oẽs. de accessionib.verò ciuilib.gl.nõ
tetigit. Dic, ꝙ si possessor bonæfi. eos pceperit ex sua diligentia,
qa ipse locauit, facit eos suos. Et soluẽs ei liberat̃: al's posset esse du
biũ, qđ dic vt dixi ĩ l.si vrbana ĩ.de ɔd.ĩde. q̃ est val . e no.l.ad ista.
6 ¶ Quæro, qñ facit fructus suos, & qñ ñ, vtrũ † teneat̃ ad restõnẽ,
h & quo iure, h & qua actiõe? Dicit glos.eo ipso ꝙ nõ facit fructus
suos, vt in fruct.nãlib.si extant, tenet̃ restituere rei vẽd. si sunt cõ
sumpti, & est factus locupletior, tenet̃ ɔdõne sine causa, p l.si me
& Titio, ĩ.si cer.pe. Si verò nõ eẽt locupletior, nõ tenet̃, vt hic in
gl.q̃ dicit verũ aliquo tñ addito, vt ĩ.dicã. Si verò loqmur đ fruc.
industrialib.quos facit suos, si extant, tenet̃ iudicis officio, nõ rei
vend. qa sui sunt.C.e l.certũ. Pro hoc dico, ꝙ in pcedenti casu qñ
fructus nõ facit suos, pt cogi iudicis officio ad restituendũ eos:
æquitas em̃ iudicis offõ se extendit ad hoc, multo magis qñ po-
i stea est effectus dñs. Si verò ɔsumpti, i tunc dicit gl.qđ non tenet̃
k ad restituendũ, k ẽt posito qđ possessor factus sit locupletior: nã
eos lucrat̃ ꝓ cultura, & cura, vt d.§.si qs à nõ dño. Et sic vides qđ
fructus nãles ẽt ɔsumpti veniunt in restõne si factus est locuple-
tior possessor: secus in industrialibus. Ita tenet gl insti.de offi.iud.
7 in prin.al's §.j.& in d.§ si qs à nõ dño. Cõtra hoc vr̃. † qa bonæfi.
possessor tenet̃ inq̃tũ est factus locupletior.l.itẽ veniunt, §.item
eos.& l.sed & si lege, §.ɔsuluit.cum §.seq.s̃. de pet hær. Pet.ĩ ndit
aliud ibi.s.in petitione hær. qa est iudiciũ vniuersale. & sic auget̃
pet.hr̃ditatis ꝓpter æstimationẽ fructuũ, vt s̃.de pet.hær.l. si & rẽ
& pretium. secus in rei vend. vbi fruct.cõsumptis cessat oẽ reme
diũ, qa Doc.huic gl.cõiter acquiescũt. dubito tñ gratia collatio
nis, & inuestigãdi veritatẽ ꝓ mõ teneo ɔ̃. Nã ɔdõ sine cã. quę dat̃
ex ęquitate l.si me & Titiũ.ĩ.si cer.pet.hẽt locum nõ solũ si qs fa
ctus est locupletior ex re mea, sed etiã ex re mihi debita, vt ibi pa
tet: licet enim fructus industriales nõ sint petitoris, tñ sunt sibi de
8 biti. Debitũ † enim dr̃ qđ iudicis officio venit, l.pecuniæ.la gran-
de.§.pe.& fi.ĩ.de verb.sig. ergo hoc potest peti condictione sine
causa. Pro hoc vide text.in l.item si verberatũ, vers.nam & si fru-
ctus, s̃.eo. nisi intelligeres de fructib.nãlibus. Pro hoc videtur ex
pressum ĩ.de condi.indeb.l.indebiti.§.j.& quod ibi notatur. Præ-
l terea, si hoc est in petitione hæreditatis, l vbi petitor habet min⁹
iuris, vr̃ multo magis in rei vẽdicatione, vbi maior æquitas est ex
9 parte petitoris, l.officium, s̃.eo. ¶ Venio ad secundum †.s.ad pos-
m sessorẽ q fuit ab initio bonęfi.m ex post facto malæfidei. Gl.dicit,
sufficit quantũ ad hoc vt faciat fructus suos, quòd ab initio fue-
rit bonæ fidei.ĩ.de vsu.l.qui scit.§.præterea. nec obst.ĩ.de acquir.
rer.do.l.bonæ fidei.§.in contrarium. quia ibi opponendo, non
ponendo

ADDITIONES.

a Putarẽ sic dicẽdũ. Qũo intelligant̃ fructus, & q pcipi potuerũt, adde quod no.Raph.maior.in l.si nauis.in fi.& Raph.Cu.in d.l.apud Iulia.§.j.de leg.j. q tenet cõtra Bar.& vr̃ in hac materia ponere veritatẽ, & vide in l. creditor, C.de pig.act.& Bar.in l.2.C.de pe.hr̃.& dixi in l.pomũ.hic alleg. Adde ꝙ no. Bal.post Bar.in l.v.C.de fruct.& li.expẽ.& q d in vẽditore, q percepit ex re vendita plures fructus, q̃ pcepisset ẽptor, an oẽs teneat̃ restituere, vide Bar. in l.rõ.§.si emptor.ĩ.de actio.emp. adde qũo intelligatur de fructibus perceptis.& qui percipi potuerunt, Bal.consi.190.j.lib.& 54.v.lib.

b Paris. ¶ Sunt bonæ fidei. Vide Com.cõsi.160.ad fi.vide ẽt casum illius consi.

c Pom ¶ Et qua actione. Vide Ale.consi.121.in fi.4.vol.

d Facit suos. No.ꝙ fructus cõsumpti á bonæ fidei possessore, nõ veniunt restituendi.l.certũ.C.e.illud.s.ẽ verũ in iudicio singulari, secus in vli.l.nõ est ambiguũ.& ibi gl.Cy.& Bal.C.fa.erc.per Ange.in l.Nesennius.§.j.de re iu. qũo ãt ꝓbatur q̃titas perceptorũ fructuũ, vide Bal.in l.j.ĩ fi.C.de fruc.& lit. exp. & in ista materia semp intelligas exceptuatũ id, qđ dr̃ in l.si vrbana. vbi est casus sin.ĩ.de cõdi.indeb. Adde qñ bonæfidei possessor faciat fructus suos, Ang.cõs.110.& an teneat̃ de cõsumptis, licet sit factus locupletior, per eundem consi.83.& 134. Abb.consi.106.

e Poma. ¶ Est cõtra. Vide Alex.cõ.121.in fi.vol.j.Fel.c. de quarta .de præscript.

f ¶ Ia.de Are. Vide Ant.plene in c.grauis.de resti.spol.

g ¶ Nõ hẽt ti. Limita hoc, n.si quis possedisset lõgo tẽpore etiã sine titulo, quo casu p̃sumitur bonæ fidei, & fructus lucratur, sm̃ Bal.& Ang in l.pe.C.qui.nõ ob.lon.tẽp.præscrip. Et pro intellectu, & limitatione istorum, vide singulariter per Imo.in l.Nesennius.§.j.de re iud.

h ¶ Et quo iure. Vtrũ qñ fructus, quos possessor facit suos, teneat̃ restituere, & ea q̃ hic dñr de restitutione fructuum procedũt nisi possedit istos fruct⁹ per bienniũ, vt per Bar.qui ita limitat hanc materiam in l.sequitur.§.fruct⁹. de vsucap.& in l.3.circa fi.ꝙ met.causa, & vide no in materia per Bar.in l.ꝙ Nerua.ĩ.deposi.in vers.fallit.& Imo.post Ang.in d.l.fructus.& Bal. in l.j.C. de vsu.& fruct.leg.

i Paris. Si verò sunt cõsumpti. Itẽ ꝙ ille qui tenet̃ solũ inquantũ est factus locupletior, nõ teneatur nisi ad æstimationẽ, q̃ erat tempore cõsumptiõis, nõ ãt tpe litis motæ, vel sñiæ latæ. vide Io.de ana.cõ.28. Itẽ an p̃sumatur factus locupletior, vide Soc in l.in pupillo.ĩ.de exce. Alex.in l.mulier.§.cũ proponeretur, ad fi.ad Trebe. Item non decidit in ista materia fructuum, qũo bonæfidei possessor teneatur, & quid si sint cõsumpti ꝙ nõ p̃sumatur fact⁹ locupletior, nisi ꝓbetur, & multa alia, vide oino Cur cõ.71.& p discursum ĩ dubio p̃sumunt̃ cõsumpti, nisi ꝓbentur extare vide Com.cõ.104.in 3.subscriptione, vel 4.in cõtrariũ vide Alex.in l.pen.in fi.prin.ĩ.ad leg.falc. Inquantũ dicit ꝙ si sint cõsumpti & est effectus locupletior, teneatur in cõtrarium vide Ale.ĩ l.si me, & Titiũ.ĩ.si cer.pet. Cõtrariũ tenet Cõ.& dicit istã eẽ cõem sñiam cõtra Bar.cõs.109.in vlt.dub.nisi in petitione hr̃ditatis, vel alio iudicio vniuersali, vide per eũ.& ibi ẽt ꝙ in dubio p̃sumat̃ bonæfid.possessor, itẽ de veritate istius an sit factus locupletior, vide Fel.in c.de quarta. de præsc. vbi multas bonas remissiones allegat, maxiè circa hoc, an p̃sumatur in dubio factus locupletior, & allegat aliqua ꝓ, & cõtra, & tenet ꝙ ñ p̃sumat̃. vide p eũ oino q ẽt ponit modũ petẽdi tales fruct⁹. Cõtrariũ vult Ale.cõs.63. in 2.vol. Itẽ circa istã materiã adde ꝙ iuris error excusẽ à fructib. Frã. cõsi. 17.Bal.Sal.& Ale.in l.j.C.de his q b.vt indi.Pan.in c.dilecto.extra.de pb. Ale. cõ.225.& dixit Bal.in l.2.C.si qs ignorẽ mino.eẽ ꝙ si psona ẽ digna, ꝓbatur talis error per iurm̃. Et qũo errãs in iure faciat fruct⁹ suos, vide Fel.in c.de quarta.de pscr.q̃ hẽs ad Bart.in l.sed & si leg.§.scire.s̃.de pe.hr̃. Itẽ regulam hẽntẽ ꝙ titul⁹ excusat à percipiẽdis, limita nõ ꝓcedere in pupillo agente. Vide Ro.cõ.454.ad fi. Itẽ no.ꝙ bonæfi.possessor p̃scribit fruct⁹ vsurpatos sine alio titu. qa in istis accessoriis sufficit titul⁹ gñalis ꝓ suo. Bal.in l.j.C.de vsur.& fru.l. Itẽ qñ filij perũt dotẽ mr̃nã. q fruct⁹ sint restituẽdi vide Pau.đ Ca.cõ.110 vide de materia Fel.in d.c.de quarta. De fructib⁹ pẽdẽtib⁹, an intelligant̃ deductis expẽsis, vide Barb in trac.de gabel.in 7.par.9.partis prin. Itẽ no.ꝙ nõ dr̃ dãnũ dare q tanq̃ possessor percipit fruct⁹, sm̃ Bald.de pace Cõst.in ver.possessione. Quædã alia in materia, qũo qs lucretur fructus. viđ ibi in ver.si qui ex parte nostra. Quid autẽ in beneficialibus an quis lucret̃ fructus non obstante iuris errore, vide Abb.in c.dilecto.de præb.

k Ad restituendum. bonæfidei possessor fructus industriales quos fecit suos, restituere non tenet̃ si sunt cõsumpti.sed q̃ est rõ, vide Bal.in l.2.C de fruct. & lit.exp & ibi q d si nõ sunt cõsumpti, sed cõmitti. Quando autem dicunt̃ fructus consumpti, vel non, vide not.per Bar.in l.vbi adhuc.C. de iure do.& istis adde Bal.in l.j. C.de vsu.& fru.leg.

l In petitione hr̃ditatis. In vniuersali, bonæfidei possessor non tenet̃, nisi inq̃tũ factus est locupletior. sic per Bal.in l.2.in prin.C.de fruct.& lit. expen. per Bal.in l.j.C.de vsur.& fruct.leg. vbi tenet opi.gl.contra Bar.

m Ab initio bonæfi. Si ab initio fuit bonæfid. postea fuit malæfide. i Adde Bart. & Doc.l.2.C.e.& Inn.in c.consultationibus, de iure patr.in l.sequitur.§. fructus, de vsucap. Bal.in l.2.de ser. Bal.in l.j.in duobus locis.C.de vsucap.trãsfor. vide vnũ no.verbũ Bal.in l.2.in fi.C.de fru.& lit.exp.& no verbũ in l. ancillæ.C.de fur. Et an percipiẽs, & cõsumẽs fructus mala fide, cõmittat furtũ vide sing.Bal.in l.mala fide.C.de condictio.ex lege.& in l.2.C.de fruct.& lit. expen.ꝙ si possedit authore prætore rem mala fide, an lucretur fructus, vide in l.in fideicõmissi.in prin.ĩ.de vsur.& quãdo ꝓpter negligentiã non petentis, quis lucretur fructus. vide Ia.de Are.& Bar.in l.si mora.sol.mat.

ponendo dicit: sed licet faciat fructus suos, tñ ad restitutionẽ eorum tenetur indistinctè, postq̃ mala fides supuenit, nec curo sup uenerit verè, vel fictè. d. §. ꝑterea. & C. eo. l. certum. Qñq; supue-
a nit mala fides [a] cum mutatione ꝑsonarum. vt si hrs habuit malã fidẽ cum defunctus hret bonã, & tunc ñ facit fructus suos, vt l. q̃situm, ꝟ. de acq. re. do. Qñq; mala fides supuenit absq; ꝑsonarum mutatione, & tũc si supuenit mala fides fictè ꝑ litẽ ɔtest. in rei vẽdic. vel ꝑtrouersiã motã in petitione hrditatis, & tunc bñ facit fructus suos, sed ad restituẽdum tenet̃, vt d. l. ꝗ scit. §. ꝑterea. Si verò supuenit mala fides verè, & tunc glo. nr̃æ dñt idẽ, qđ ɔ̃, vt d. l. bonæ fidei. §. in ɔ̃rium. & l. ꝗ bona. post principiũ, seu in §. j. e. ti. qđ
10 mõ ñ examino. † Ex p̃dictis satis liq̃t, qua actione veniãt fructus restituẽdi, qa rei vend. qñ ñ facit fructus suos, al's iudicis offõ, vel
11 ɔdõne sine cã. ¶ † Tertiò est vidẽdũ de malæ fidei possessore. [c]
b De quo dic vt ibi ĩ gl. ꝑterq̃ in eo, ꝗ dicit ꝗ titulus excusat̃ [d] à pci
c piẽdis, nisi in casib. notatis ĩ l. si fundum. C. e. Vltramõ. dñt ɔ̃, sed
d gl. tenet̃ cõiter. De fructib. verò ciuilib. in malæ fidei possessore,
12 dic, vt l. si vrbana. ꝟ. de ɔd. ĩd. ¶ Quæro † qđ eɔ̃, de eo ꝗ fuit malæ fidei à principio, & postea supuenit bona fides? Cogitabitis. vel dic ꝗ si successit defuncto ꝗ erat malæ fidei hrs ꝗ est bonæ fidei, ñ fa
e cit fructus [e] suos, vt C. de fruc. & lit. expen. l. 2. in fi. Rõ, qa licet sit bonæ fidei, tñ censet̃ malæ fidei, vt l. cũ hrs, ꝟ. de diuer. & tẽp. p̃scr.
13 & no. bñ ꝑ gl. ĩ l. si ego. §. partus. ꝟ. de publiciana. ¶ Quæro, † dixi đ possessore, ꝗ facit fruct⁹ suos, an intelligat̃ de eo ꝗ hẽt nãlẽ possessionẽ tm̃, vel de eo, ꝗ hẽt ciuilẽ tm̃, vel reqrit̃ vtraq;? Tetigi in l. si fũt. in prin. ꝟ. de vsuf. vbi plenissimè examinaui. & vide q̃ dixi ĩ l. 3. §. ex ɔ̃rio. ꝟ. de acq. pos. Vltimò est vidẽdum de practica, qualiter isti fructus petant̃, dicã. ꝟ. §. prox. Hanc materiam fructuum tractat. Cy. in d. l. certum.

ADDITIONES.

a Mala fides. Vtrũ mala fides authoris, noceat successori quo ad fructus, vide Bar. in l. j. C. e. & ĩ l. sequit. §. fructus, de vsuc. Bal. ĩ l. vitia. C. de acq. pos. & Bar ꝟ. ea. l. in fi.

b Paris. ¶ Tertio est vidẽdũ. An ãt malæ fidei possessor possit deducere expensas factas ꝓ cultura, vide Ro. fin. 332. inc. malæ fidei possessor. & fin. seq̃, vbi ponit casum, in quo non tenet̃ etiã ad fructus, quos percipere potuisset, sed q̃ño potuisset percipere ex fundo ꝑ ꝑ suas meliorationes, vide ét in fin. 339. inc. tu scis. vbi ponit nunquid iustus titulus ex postfacto superueniens, excuset a percipiendis, vide in l. domum. C. de rei vend. ¶ Vide Abb. consi. 6.

c ¶ De malæ fidei possessore. De possessore malæ fidei, vide ĩ. e. l. fructus. & oĩno quod no. Bal. in l. si quis sciens. C. e. & in l. si pater. C. de vsufruct. no. in l. certum. C. eo. & s̃. l. prox. Adde Ang. consi. 302.

d ¶ Titulus excusat. Sed quid si pro parte temporis habuit titulum, pro parte nõ, vide per Bal. in l. apud antiquos. post Cy. & Bar. C. de fur. ser. cor.

e ¶ Non facit fructus. No. ꝗ mala fides defuncti, nocet hæredibus in fructib⁹, secus tamen in successore singulari. s̃m Bal. in l. 2. C. de pet. hęred. per glo. & Bal. in l. vitia. C de acq. pos. & quod no. Bar. ꝟ. proxi. quæst.

1 *Libellus in rei vendi. debet cõtinere rẽ ad me pertinere, & me dñm declarari.*
2 *Via vna parata eidem sequitur alia.*
Libellus antiquorum in rei vendi. & petitione hæreditatis, non damnatur.
3 *Libellus quo ad fructus in rei vendicatione quomodo concipiatur.*
4 *Sententia lata super re etiam erronea, facit plenam fidem in causa fructuum.*
5 *Sententia erronea in principali, facit ius in accessorio.*
6 *Si Iudex in causa reductionis pronunciauit arbitrium esse æquum, poterit pœna peti, etiam si sententia sit erronea.*
7 *Fructus possunt peti rei vendicatione, & officio iudicis.*
8 *Libellus q̃ño formetur in rei vendi. quãdo fructus petuntur officio iudicis.*
9 *Iudex pro fructibus, qui percipiuntur lite pendente, potest in condẽnatione sibi reseruare declarationem.*

a §. Vbi autem. [a] Si actor declarat̃ dñs, ẽt ꝑ errorẽ dẽt cõdẽnari reus in fructibus. h. d. Ex hac l. not.
1 † ꝗ libellus [b] in rei vendic. hoc mõ ɔcludit. Peto declarari, rẽ ad
b me pertinere, & me dñm declarari, & in fructib. reũ ɔdẽnari. [c] vt
c hic. & l. Põponius. §. sed & is. s̃. de ꝑc. & ibi dixi. & l. licet. & l. nec
2 vllã. s̃. de pet. hæ. & l. sicut. §. sed si q̃rat̃. in fi. ꝟ. si ser. vend. ¶ † Scđõ no. ꝗ parata vna via eidẽ sequit̃ alia. Licet dixerim ĩ istis iudiciis realib. peti al's fieri declõnẽ in libello: nõ tñ ꝑ hoc dãno libellum antiquorũ, ꝗ in petitiõe hrditatis, & in rei vend. petũt possessorẽ
d ɔdẽnari ad restõnẽ [d]. Ita format Rof. & Spe. & ipsi hoc ꝓbãt. Aret. l. j. in prin. & ibi Pet. ita format. s̃. e. Præterea, qñ peto quõ ɔdẽnari ad rei restõnẽ in petitione hrditatis, vel in rei vẽd. qa sum hrs,
e vel dñs, ꝑ ɔ̃ns ego videor petere, ꝗ ꝓnunciet [e] me hrdẽ, vl' dñm. Et si hoc nõ ꝓnunciat expresse, vr̃ ꝓnunciare tacitè ɔdẽnandũ
3 ad restõnẽ rei. ar. l. j. C. de or. iu. Vidimus qual'r † se habere dẽat
f libellus circa ipsam rẽ, q̃ro qual'r se debeat habere circa fructus? [f]
g Rñdeo si qdẽ petunt̃ [g] ɔdõne fur. vel ɔdictiõe sine cã, vel rei vẽd. vt habuistis no. s̃. ꝓximè in gl. mag. tũc nõ possent fruct⁹ peti vnã
h cũ re [h] in eodẽ libello, qa ista duo iudicia de re, & de fructibus sic se hñt, ꝗ absolutoria lata in vno parit exceptionẽ rei iud. in alio: & vna actio est p̃iudicialis alteri, l. fundi. & l. fundũ, ꝟ. de except. & ibi est expressum. Habita ergo victoria sup re, tunc poterit age-
4 re noua rei. vend. ad fructus. Sed tunc q̃ro, an † sñia lata sup re, facit plenã fidẽ in cã fructuum, posito ꝗ fuerit erronea? Rñdeo ꝗ sic, casus est hic, & hæc esset vna lectura, & hoc sentit gl. sup ver.
5 errore. in fi. † Ex qua no. ꝗ sñia erronea in principali, facit ius in accessorio, licet noua instãtia petat̃, vt hic, est casus no. in l. ꝗ Romæ. §. duo fratres, ꝟ. de ver. ob. s̃m illã lec. verã, q̃ tenet Pet. & ego tenui, quod ibi fuit malè iudicatum: & tamen illa sñia erronea
6 hr̃ ꝓ veritate, & eã tene. Et ꝑ † hoc i dicebã in q. de facto, pars pe
i tiit arbitramẽtum reduci ad arbitriũ boni viri, iudex ꝓnunciauit arbitrium esse equũ. Certè poterat pœna peti, posito ꝗ sñia fuit erronea, vt hic, & d. §. duo fratres, l. ꝗ Romæ. Secus si iudex in cã reductionis ñ pronunciauit arbitrium esse æquum, sed reũ simpl'r absoluit à petitione. ¶ Nõ. n. ꝑ hoc vr̃ ꝓnunciare arbitriũ eẽ æquũ, & ideo in causa plenè adhuc poterit examinari, vtrum sit æquum, vel nõ. Hic est casus cum gl. ꝟ. de condic. inde. l. Iulianus
7 verum debitorẽ. in pri. & ibi no. in j. mag. gl. Puto tñ, † ꝗ licet fructus possint peti noua rei vendicatione in casibus supradictis, tñ possent etiam peti officio iudicis, ar. l. interdum. §. qui furem. ꝟ. đ fur. de le. 3. l. qui solidum, & ꝟ. fi. reg. l. 4. §. si dicantur. & l. ædiles. §. item sciendum, ꝟ. de ædil. edic. Non enim est illud officium iudicis subsidiarium, qđ non conueniat cum alia actione. quod apparet, quia agit condictione siue causa, vt habuistis notatum s̃.
k prox. in gl. mag. & fructum petuntur officio iudicis. Sed quæro, [k]
8 † qñ fructus petuntur officio iudicis, qualiter debeat formari li-
l bellus [l]? Rñdeo, si qdẽ fructus sunt percepti ante lit. cõte. debeo declarare quantitatem fructuum, vt supra eod. l. si in rem, & l. in actione

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Vbi ãt. Q̃ño cõdẽnatoria, vel absolutoria lata super re p̃iudicat quo ad fructus, Vide Soc. in l. si q̃s cũ totũ, §. j. & 2. de exce. rei iud. Solet ãt allegari iste tex. ad hoc, ꝗ dato vno inconuenienti, sequuntur multa, melior text. est ĩ aut. vt iu. fine quoque suff. ad fi. pri. ver. Cogitatio igit̃. Clau. de Seyssel.

b Qđ libellus. Qualiter formet̃ libellus in rei vend. vide eũdẽ in l. naturaliter. §. nihil cõe. ꝟ. de acq. pos. & idẽ in sñia, nõ tm̃ in reali, sed ẽt in personali l. qđ tñ. §. j. cũ aliis ibi alleg. per Bar. s̃. de arb. no. Bart. in l. cũ quis, C. de iur. & fa. igno. & in l. actori. C. de reb. cred. Et de libello in rei vend. vltra no. Insti. de act. §. j. vide per Ant. & Io. in c. j. de lib. obl. & Bal. in l. domum. C. e. Dñt tamẽ Doc. in dictis locis, ꝗ sufficit dicere, Peto talẽ rem per rei vendicationem.

c Clau. ¶ Condemnari. Vide Pau. de Cast. in l. j. vbi in rem act.

d Paris. ¶ Ad restõnẽ. Vide qđ talis libellus sustinet̃, per Fel. in c. iter dilectos. extra, de fideius. Pau. de Ca. cõs. 258. Si tñ quis petat restitutionẽ possessiõis, vr̃ intentare possessorium. Si autem restitutionem rei petit, vr̃ petitoriũ intentare, vide Alex. consi. 185. vol. v. & cons. 92. Dec. cons. 62.

e ¶ Pronunciet. Vide Fel. in c. 2. de lib. obla.

f ¶ Circa fructus. Circa istud, ꝗ fructus peti possint. vide Fel. in c. inter dilectos. de fide instr. Itẽ, an fructus, vel alia accessoria peti possint cũ re principali, & q̃ño, vide Ias. in l. edita. C. de edendo. Itẽ q̃ño fructus peti possint, & fieri in eis cõdẽnatio, sine alia specificatione. vide Alex. in l. si marito. in §. fi. ꝟ. sol. mat. vide Are. in l. cum seruum. §. j. de leg. j. vide late Fel. in cons. 2. de libel. ob. Barb. cons. 72. vol. 4. Alex. cons. 232.

g Clau. ¶ Petunt̃. Sed cõis opio. ẽ in cõtrariũ, vt refert Ale. cõs. 9. in fi. vol. 2.

h Paris. ¶ Vnã cũ re. An valeat libellus, peto rẽ cũ fructibus, vide Cy. in l. cum ꝓpria. C si q̃s alteri vel sibi. & Ang. & alios in l. si filius. §. j. de ver. ob. Et addꝗ notab. dicit In. in c. cũ ad sedẽ. de rest. spol. vbi dixit libellũ procedere, peto castrum cũ pertinentiis, vide tamen Bar. in l. j. s̃. de eden. Et qđ no. Bart. in rub. sol. mat. in fi. & quod no. Bal. in l. domum. C. eo. & vide Bart. in d. l. fundi.

i Poma. Et per hoc. vide Alex. cons. 119. 2. vol.

k Paris. Sed quæro. Quòd non requiratur specificare, tenet Alex. cons. 232. qui dicit istam esse communem opinionem. vide s̃. in alia apost.

l Formari libellus. An exprimẽda sit qualitas fructuum in libello. Addꝗ Bal. & Ang. in l. si marito. §. fi. sol. mat. vbi ét tãgit, an fructus sint necessariò petẽdi, aliàs p̃iudicent nõ petẽti. De q̃b. vide ꝑ Cy. C. e in l. certũ. ad fi. & Cyn. in l. cũ propria. C si q̃s alteri, vel sibi. & ibi Bal. & qđ no. Bar. l. j. s̃. de eden. & hic. De quo late per Io. in l. si filius. §. j. de ver. ob. vbi refert Barto. in hac materia variasse per Inn. in c. grauis. de resti. spol. & in c. tãta, de excef. ꝑl. Itẽ, an iudex teneat̃ exprimere in sententia q̃titatẽ, vide ꝑ Inn. in c. inter dilectos. extra, de don. per Bar. in l. 3. C. de fruc. & li. exp. post Gul. de Cu. Adde tamẽ tex. no. in l. si sũma. §. q fortis. de re iu. & qđ no. Doc. in l. ait ꝑtor. §. j. e. tit. vbi sñia lata super vsuris & accessoriis dẽt esse certa. Vñ s̃m Ang. in d. §. qui fortis. nõ tenet sententia, cõdẽno te ad restituẽdũ rẽ cum fructib. qui dicit qđ nõ. bar. in rub. sol. mat. & qđ hr̃ in l. edita. de edẽ. Itẽ nisi iudex referat se ad petitionẽ certã. d. §. qui fortis. Itẽ nisi cõdẽnet ad fructus debitoris, & in certa parte actorum ꝓbatoriorum cõstarẽt certi. d. l. ait ꝑtor. §. j. & ibi no. Itẽ limita in fructibus præteritis, secus in futuris, s̃m Bal. in l. j. C. si secundò nup. mul. & ibi vide per eundẽ alleg. Inn. in d. c. inter dilectos. vide vltra prædicta per Ang. hic. Et de isto libello, & an iudex possit cõdemnare in fructibus nõ petitis. vide Bal. in l. properandum. §. sinãt alterutra. C. de iu. & in l. j. C. de fruc. & lit. expen. Et an pẽdente iudicio fortis, possint peti fructus & alia accessoria, vide Ange. in rep. l. j. C. de iu. & quod no. Mod. inst. de act. §. præiudiciales. Et de hac materia in l. si hõ. & l. in summa. §. qui fortis. de re iu. & In. in c. 2. de lib. ob. & per Doc. & dicit Bal. in d. l. edita, qđ valet libellus, Peto fundũ cũ fructibus. Sed q̃d si nõ peto fructus, an veniant accessoria cũ re, vide Bar. in l. 2. C. de pet. hære. Et ibi circa prædicta, vide Bart. & Bal. in l. si fundũ, ꝟ. de excep. & hic adde Bal. no. in l. fi. C. de anna. excep. vide quæ scripsi post Imo. in d. l. in summa. §. j. & facit quod no. Bal. in l. 3. de fruct. & lit. expen. Addꝗ an fructus sint specificandi in libello. Alex. consi. 90. in fi. 2. lib.

actione.ꝟ.de fur.Et ita formauit libellum Rof.in titu.de offic.iud. quando petuntur fructus.Item puto ꝙ possim petere quòd reus
a condẽnetur ad fructus, si extant, vel ad eorum æstimationem,a vt l.hæres furiosi.in fi.ꝟ.de pe.hær.coniuncta l.in fideicommissi. §.fi.ꝟ.de vsur.& sic ꝙ libellus sic alternatiuè procedit,apparet, q̃a actor non potest esse certus, vtrum fructus extent,vel non, per l. ꝟ.§.quid ait.ꝟ.quorum leg.si tamen essent tales fructus, quos esse consumptos certum esset,vt puta,poma,& similia, quæ cito con
b sumuntur.l.is cui.§.quæri.vt in pos.leg.tunc deberet b peti æstimatio.l.si vsusfructus mihi.ꝟ.de vsufru.leg. De fructib.verò,qui percipiuntur lite pendente, nõ est necesse quòd exprimatur certa quantitas,quam actor ignorat. Dicam ergo sic, quòd Titius possidet talem rem,quæ pertinet ad me,iure dominij, vel quasi, & eam possedit trib.annis.& dicto tempore ex possess. collegit x. corbes frumenti:quare peto per vos dclarari ad me pertinere dicto iure dictã rẽ,ipsumq; cogi,& ꝑpelli ad restitutionem dictę rei cum fructib.perceptis,& qui percipientur vsq; ad sententiam, & ad prædicta eum vestra sententia condemnari. Hoc probatur hic,quia debet fieri condẽnatio in fructib. Si verò velles petere condemnationem fructuum percipiendorum,id est eorum, qui percipi potuerunt,habes varias practicãdi formas, vt tu petitor petas eos fructus quos colligere potuisses,vel quos possessor colligere potuisset,vt apparet ex his,quæ dixi §.præced. Determinat etiam glo.quòd res potest peti simul cum fructib.& sic in vna & eadem instantia expeditur quæstio de re,& de fructibus: sic no.d excep.in d.l.fundi.& hic est casus secundum lec.Azo.positam in
g gl.super verbo,errore †Aduerte tamen,quòd pro his fructibus, quiꝑcipiuntur,pendente lite, potest dicere iudex, Condẽno cũ ad restitutionem fructuum,ipsorum declaratione mihi seruata,
c tunc enim posset declararec post multa tempora.arg.l.termina to.C.de fruc.& lit.expen.& quod tangitur per gl.in l.item labeo. §.sed si purè.ꝟ.fam.excis.Hoc enim sentit Rof.in præal.ti. Dicetis vos, isti fructus regulariter consistunt in pondere, numero, vel mensura, quare nunquam deuenitur ad æstimationem, cùm in genere suo recipiunt functionem,l.2.ꝟ.si cer.pet. Respon. isti fructus debentur,vt species,quare merito ipsis perẽptis, sicut quali
d bet alia specie perempta, deuenitur ad æstimationem, d nec de
e euictione cauetur.e

ADDITIONES.

a Aestimationem. Valet libellus,peto fructus,si extant,& si non extant, peto æstimationem,vide gl & ibi per Bal Bar.& Ang.in l.diuortio.§.ob donationes,ꝟ.sol.mat.vide Bar.in l.eum qui ꝟ.de his qui.vt indig.& quod not.Bart. cum his,quæ ibi dixi,in l.si seruum.§.fi.ꝟ.de verb.obl.

b Paris.Tunc deberet.Vide Bar.in l.eum qui.ꝟ.de his qui.vt indig.

c Posset declarare.Et no.quod si iudex dicit,condemno vt restituas rem intelligitur etiam condemnatus in fructib.qui veniunt de iure propter verbũ restituas,secundum Bal.in rub.C.de fruct.& lit.expen.

d Ad æstimationem.Adde Bar.in l.diuortio.§.ob don.ꝟ.sol.mat.

e Claud.Cauetur.Vide Pau.de Cast.in l j.C.vbi in rem actio.

§.Petitor. Ei qui soluit litis æstimationem,cum posset restituere rem, de euictione cauere non tenetur. hoc dicit.¶Quærit gl.licet non teneatur cauere,an de euictione teneatur. Tenet quòd sic,ar.l.2.ꝟ.pro emp.& rerum amo.l.si propter res.Idem videtur tenere.Dy.in c.pro possessore.extra de regu.iur.lib.6.Contrarium tenet Iac.But.quod plenè scripsi, in l.3. versi.3.quæro,an teneatur. infra,pro emp.Gl. habemus contrariam huic,ꝟ.ex quibus cau.in pos.ea.l.fi.

LEX XXXVII.

1 *Interrogationes,quæ fiunt,an quis possideat,debent fieri ante litem contestatã.*

2 *Interrogatus de re continente delictum suum,non tenetur respondere.*

Qui petitorio. Ante lit. conte.debet interrogari re9, vtrum possideat,vel dolo desierit pos

1 sidere.h.d.¶†Quæro quãdo debent fieri istæ interrogationes?a
a Dicũt quidam post lit.contesta.per istum tex. Alij dicunt, quod ante lit.conte.vt ꝟ.de interrog.act.l.qui seruum.§. in iure.hoc tenet gl. Sed de vno dubitatur, vtrum istæ interrogationes debeãt fieri ante libellum datum,vel post. Azo in summa de pet. hær.videtur tenere quod post lit.contest.Glos.tangit,& ibi dicam,ꝟ. de interr.act.l.j.in prin.Dicunt tamen gl.si ante lit.contest.fuerit ista
b ĩterrogatio omissa,potest fieri post lit.cont.vt hic in glo.b ¶†Vl
2 timo no.cquod vbi quis interrogatur de re,quæ delictum suum continet,tenetur respõdere,vt hic,dixi in l.qui iurasse.§. si parer.
c ꝟ.de iureiu.Sed † qualiter probabitur quod dolo desierit possi
3 dere?Certè eo ipso, d quod post libellum datum non possidet,
d vel postquã dixerim me daturum libellum, ipse alienauit, vt no. in simili in l.Fulcinius.§.2.ꝟ.ex quib.cau.in pos.ea.Dyn.tangit in c.pro possessore.circa prin.extra,de regu.iur.lib.6.

ADDITIONES.

a Interrogationes?De forma interrogatorij,& quid si omittatur,vide Bar.in l.fi.ãte.§.j.de excep.rei iud.

b Vt hic in gl.No.hanc gl.quam no.alleg.Bar.in l.j.ꝟ.de interrogat.act.& vide gl.& Bal.in l.cogi.C de peti.hære.

c Barb.Vltimo no.Adde Bal.in l.quoties.C.de rei vend.

d Certe eo ipso.Quomodo probetur quem dolo desisse,adde Bar.in l.non solum.§.more.de ope.no.nun.Et de isto qui desiit dolo possidere,vide quæ dixi post Bar.in l.si autem.§.2.ꝟ.e.

§.Qui in rem. Si res periit culpa possessoris,eius nomine cõdemnatur.h.dicit. Vide no.in l. Fulcinius.§.quid sit latitare.quib.ex cau.in pos.eatur.

LEX XXXVIII.

Iulianus. Qui ab initio fuit bonæfidei,ex post facto malæfidei fiat, quod ædificauit potest tollere,non autem expensas potest per doli exceptionem retinere.hoc dicit.

LEX XXXIX.

1 *Legis,in fundo distinctio non refertur ad plantata,seu seminata, sed solum ad ædificata.*

2 *Expensarum deductio vt fiat,duo debent concurrere.*

4 *Expensæ aut sunt vtiles,aut necessariæ,aut voluntariæ,aut fiunt gratia quærẽdorum fructuum,vel ad rei perpetuam vtilitatem.*

5 *Expensæ factæ gratia quærendorum fructuum deducuntur ab omni possessore.*

6 *Possessor deducit expensas necessarias factas in re.*

7 *Expensas vtiles in re factas quando possessor bonæfidei deducat.*

9 *Possessor qui percipit fructus,quos tenebatur restituere,expensas nõ deducit.*

10 *Possessor bonæfidei expensas voluntarias quomodo deducat,vel cum fructib. compenset.*

11 *Malæfidei possessor,quomodo,& quas expensas deducit.*

12 *Possessor,qui à principio fuit bonæfidei,& postea malæfidei,quomodo,et quas expensas deducit.*

13 *Possessor malæfidei à principio,& ex post bonæfidei,an deducat expensas.*

14 *Possessor malæfidei non respectu veri domini sed alterius,quem dominum putabat,dicitur bonæfidei.*

15 *Expensas factas ab aliquo in re aliena animo repetendi,illas repetit actione neg.gest.*

16 *Retentionis rei,vel deductionis expensarum exceptio quando opponenda. Exceptio quæ non impugnat sententiam.potest post sententiam opponi.*

17 *Iudex quomodo format sententiam. quando de expensis discutitur ante sententiam.*

18 *Dominus vt excusetur à restitutione expensarum in re factarum, requiritur ipsum esse pauperiorem.*

a In fundo. a Lex ista diuiditur,Primo ponit dictum in genere.Secundò ponit vnum casum, in quo æquitas suggerit deductionem expensarum. Tertiò ponit alium casum,in quo æquitas suggerit expensas nõ deduci. Quartò ponit alium casum,in quo æquitas suggerit expensas deduci. Secũda ibi,finge enim.Tertia ibi, finge pauperem. Quarta ibi, finge eã personam.Et breuiter hoc intendit.possessor recuperat expẽsas a domino. si dominus erat facturus, vel rem distracturus, nõ aliter,si hac re esset cariturus.h.d.Op.dicitur hic,conseuisti,& sic videtur loqui de expensis factis circa fructus, sed in illis absq; distinctione possessor habet deductionem,vt l.fundus.ꝟ.fami.ercisc.Sol.si habes, conseuisti id est seminasti, dicendum est,quod inferior non porrigitur ad alium casum. Si habes conseruisti, id est plantasti.tunc dicit gl.quod inferior distinctio locum habet. Sed hoc est contra casum l.si fundi.ꝟ.eo.Est ideo dicendum ꝙ distinctio istius legis non refertur ad plãtata,seu seminata: sed solum ad ædificata. ¶ Secundò opp.dicit hic,quid petitor cogitur restituere sumptus,vsquequo possessor factus est locupletior, si expensæ sunt plures,sed si fundus est pretiosior in plus,q̃ sunt ex
b pẽsæ,illud restituitur.b & sic admittitur ad id petendum, cuius ꝑrium non esset postulaturus, ꝑ l.pen. C. de solut.gl.nõ soluit.Dic qñq; ꝑriorũ est eadẽ rõ,tũc ꝑcedit d.l.pe.C. de sol Qñq; nõ est eadem rõ.tũc ꝑcedit hæc lex. Hæc sol.in simili ponitur per Dy.

ADDITIONES.

a Paris. In fundo.Circa istam materiam rei vendicatio. vide in repet. huius rub.per Mar.Land.cir.med,vel post.& circa istam materiam melioramentorum,q̃ veniant reficienda,& quid de sublocatione,& quibusdam aliis,vide Pau.de Ca consi.326.Fely.in c.cum causa.de re iud.& in c.de quarta.de præscri.ad quem adde Bal.in tract.de dote,in 7.parte.in j.speciali, in 12. limi.illius primæ specialitatis.dũ loquitur in emente rem dotalem . quod nõ cõsequitur melioramenta.Vide etiam in reper.in vers.melioramenta.Bal.in materia melioramẽtorum,in cons.100.inc.Colũbinus, in j.parte, & 153.& 154. Item ꝙ non tã attendatur quãtũ expẽdetur, q̃ q̃tũ res efficitur vtilior,vide Abb.in c.j.in 2.no.de in integ.rest.Pau.in d.cõs.326.nũquid ãt fructus cõpensentur cum melioramentis.vide in l.sumptus,& quæ ibi habes,ꝟ.eo.Itẽ quomõ intelligitur illud de ruderib.ꝙ hic dicitur ꝙ dñs possit soluere tm̃, q̃tũ ex ruderibus percipi possit,vide Pau. in d.cons.circa. fi.q.a iste tex intell git in non habente causam à domino ¶Et ad hanc l.vide no.in no q.quã posuit in l si quis domum.§.hic subiungi potest.ꝟ.locati.vide quæ no.Bart.in l.si sine hærede.§.interpositæ,de admi.tuto.De materia per Paul.de Lea.in c fin, litibus.de do.& cont.& ad materiam huius legis.vide per Fely.in c.cum cã de sent.& re iudic.Claud.

b Non restituitur.Vide Bar.in l.inter stipulantem.§.sacram.de ver.oblig.

in c. q sentit. ex. de reg. iur. lib. 6. & in secundum naturã. ɉ. de reg.
2 iur. Et qđ hic sit diuersa rõ, apparet: qa ad hoc † vt expẽsarum deductio fiat, deberet cõcurrere duo. s. qđ possessor expenderit ẽt qñ dñi ꝯditio efficiat melior. q̃ ratio hẽt locũ qñ expẽsa excedit meliorationem: secus qñ melioratio excedit expẽsas. Op. dr̃ hic,
3 † qđ malitiis nõ est indulgẽdn: & appellat malitiã, qñ qs petit ꝙ alteri nocet, & sibi nõ prodest. Cõtrà, ɉ. de iu. do. l. cũ in fundo. §. ipsius ãt. & l. fi. §. fi. ɉ. q̃ ĩ frau. cre. Gl. nõ soluit. Dic, qđ in q̃libet ea rũ legũ peteti ꝓdest in aliquo. Nã in l. cũ in fundo, prodest ei, qa alteri parat ꝯmodũ: & sic hẽt đbitor bñficiũ illius obligati ad antidora. l. sed & si lege, §. cõsuluit. s̃. de pet. hær. licet nõ proderit ꝓ defensione alteri. Hic verò nemini proderat, sed in l. fi. q̃ in frau. cre. ẽt sibi proderat, q sequebaẽ vindictã fraudis sibi factæ, ea rõne, qua q̃libet iniuriatus petit vindictã suæ iniuriæ: hic verò nulla erat iniuria, sed in d. l. agebaẽ obligatiõe ex ꝯ̃ctu, vel ex delicto: hic verò loquiẽ in his, q iudicis officio expediunẽ, qđ officiũ cessat æquitate cessante, l. qđ si Ephesi, ɉ. de eo qđ cer. loc. ¶ Venio
a ad gl. mag. & intro materiã expensarũ. a pro cuius b declaratiõe
b dicit gl. † ꝙ prima diuisio expensarum ẽ, qa expensæ, aut sunt ne
4 cessariæ, aut vtiles, aut voluntariæ. † Quod dic per exempla ɉ. de
5 ver. sig. l. impensæ. & ɉ. de impen. l. 1. 2. & 3. & l. ĩpensæ. & de pe. he. l. vtiles. Secundo diuisio est, quia impensæ aut fiunt cã q̃rendorum fructuũ, aut ad ꝑpetuã rei vtilitatẽ, l. si à p̃re vl' à dño in fi. s̃. đ pe. hæ. & d. l. j. de ĩpẽ. & l. impẽs. Aut fiunt in faciẽdo de nouo, aut reficiendo. l. 3. §. pen. ɉ. de iti. actuq; pri. Item est sciendum, ꝙ possessorũ quidã sunt bonæfidei, oĩ tpe: quidã malæfidei, oĩ tpe: quidã ab initio bonæfidei, & ex post facto malæfidei: qdam ab initio
c malęfidei, sed ex post facto bonæ fidei. His p̃missis, c in quolibet istorum possessorũ est vidẽdum, an expẽsas factas posset ꝯsequi, q̃ danẽ remedia, circa qđ gl. ponit vnã distinc. & pleniorẽ, inst. de re. di. §. ex diuerso. Primò ergo circa expensas videamus materiã impensarum gr̃a quærẽdorum fructuum. In istis dicit gl. qđ non est dubiũ, qđ oĩs possessor deducit. l. fundus q. ɉ. fa. ercis. l. fructus. ɉ. sol. mat. & d. l. si à patre. in fi. s̃. de pe. hæ. In hoc etiã est differentia, quia bonæ fidei possessor deducit, siue fructus sint recollecti, siue non: sed malæfidei possessor ita dem̃, si sint recollecti. dic. l. si à patre. in fi. cum l. seq. q̃ distinctio licet procedat ĩ pet. hær. forte nõ procederet in rei vendicatione, qa possessor nõ deducit, si fructus non extant, p ea q̃ ɉ. dicã. ¶ Venio ad expensas, q̃ fiunt ad perpetuã rei vtilitatẽ. Gl. hic intrat hoc mõ, aut loquimur de expensis factis in faciendo, aut reficiendo, quę distinctio mihi non placet. Nam iura. q̃ vñr facere istã distĩctionẽ referũt se ad id, qđ cõiter accidit. Nã expẽsæ in faciendo de nouo nõ sunt necessariæ r̃r: sed qa põtesse, qđ ẽt, expẽsę in faciendo de nouo sint necessariæ, vt l. j. ɉ. de impẽ. ideo omissa illa dist. assumo primò, qđ ĩ-
6 pẽsæ. aut sunt vtiles, aut volũtarię. aut necessariæ. ¶ † Quæro primò de bonæ fidei possessore, circa quem dico, quòd bonæ fidei possessor indistinctè deducit expensas necessarias. §. ex diuersa. Institut. de rer. diui. & l. adeo. ɉ. de ac. re. do. l. j. & l. quod dr̃. ɉ. đ impẽ. ꝙ apparet, qa ẽt malæfidei possessor has expẽsas đducit. l. domũ. C. e. & l. planè. s̃. de pet. hæ. ẽt si sit perẽpta res, in qua ĩpendit, deducit bonæfidei possessor. l. planè. & l. ꝓce. s̃. de pe. hæ. quod in rei
d vendi. nõ reperit, ꝙ sibi succurraẽ alio mõ. d q̃ per retẽtionẽ rei, Et ex hoc apparet, ꝙ dist. huius l. nõ hẽt locum in expensis necessariis, & hoc sentit ꝯ gl. istius l. Rõ d̃riæ inter petitionẽ hæreditatis, & rei vend cationẽ est, quæ colligitur ex l. officium. s̃. eo. Si ve
7 rò loquimur † de expensis vtilibus, tunc est aduertendũ, qa qñq; p istas expensas, adiicitur rei aliquid p applumbationẽ, hoc ẽ, separatã mãm, vt si in fundo dom⁹ ædificaẽ, & si' ia, quo casu loqẽ hæc lex. Ex qua distingue sic, Aut dñs illas ĩpensas erat facturus, & admittiẽ deductio, quatenus res ex his est facta ꝓtiosior, vt in 2. Rñ. Aut nõ erat facturus, tunc aut erat venditurus dictam rem: & idem, vt hic in fine legis. Aut non erat facturus, nec venditurus: tunc aut dñs erat diues, q̃ poterat dictas expẽsas reddere sine eius graui detrimento. Et idem, vt hic à ꝯ̃rio sensu, in versi. finge pauperẽ, à ꝯ̃rio sensu. Ita sentit gl. hic super verbo, plus ꝓtio. in fi. & s̃. e. l. sinautem. §. in re petita. in gl. super verbo, ædificium. Si verò erat pauperior, tũc ñ cogiẽ istas impẽsas reddere, sed possessori ꝑmittitur auferre cũ determinatione hic posita. Puto tamen ꝙ etiã hoc casu, si dño fuisset denũciatũ fm formã l. aut si. s̃. e. ꝙ co
8 gitur restituere expẽsas. † Itẽ in oĩbus ꝓdictis casibus, in qbus dixi possessorẽ bonæfidei impensas deducere, intellige siue res extat, siue nõ in petõne hæreditatis. l. plane. in fi. s̃. de pe. hær. sed in
e rei vendicatiõe ita demũ si res extat, e qa possessori solũ retẽtio ꝯcediẽ, vt dixi, & ꝓbaẽ p casũ ĩ l. vtiq;. s̃. e. vbi re pempta ex parte pos. est necessaria sñia pp stipl'õne de euictiõe. Si. n. re perempta posser conseq expẽsas, nõ eẽt necessaria sñia pp impensas. Qñq; p tales ĩpensas adiiciẽ rei aliqđ p ferruminationẽ, hoc est, p eadẽ mãm. Exẽplum, põe ꝙ tu plãtasti arborẽ ĩ terra, q̃ cũ radices egerit, vniẽ terræ p eadẽ mãm. s. p humorẽ terræ. Itẽ si in fundo possessor posuit fimũ, vel si' ia, ex qb. impinguaẽ terra, ĩ qbus casibus nõ hẽt locũ dist. istius l. qa nullo casu ꝑmittiẽ deductio. l. si fun f posi. ɉ. e. & ibi no. Sed est adhibenda dist. q̃ posui in seruo, quẽ qs docuit artificiũ, qđ separari nõ pt, s̃. e. l. sinãt, l. sed si puerũ. Sicut ãt p artificiũ nobilitaẽ intell's: ita hic, ea q̃ veniũt in ferruminatione, nobilitanẽ: & iõ tales ĩpensas possessor nõ deducit, nisi ipe eẽt rẽ distracturus, vel si petitor esset diues. d. l. sinautẽ. §. fi. cum l. seq.
9 † Vbi ãt dixi expẽsas nõ deduci, itelligas nisi pos. perceperit fructus, ad quos restituendos tenetur. tunc. n. expensas ꝯpensat cum
10 fructibus, l. cæterum, s̃. e. ¶ † Sequitur videre de expensis voluptariis. Dicit gl. quod de impensis voluptariis solum permittitur deductio, seu abrasio, & sic videtur velle gl. ꝙ in eis nõ hẽat locũ di-
f stinctio istius. l. pt tñ ꝯpensari cũ fructibus, f vt ɉ. e. l. sumptus. Ita dicit gl. Certè imo vr̃, ꝙ hæc lex loquaẽ de impẽsis voluptatis, vt ibi, ꝓut dicit, picturas, &c. nã certum est picturas esse ĩpẽsas voluptarias. Br̃ si quidẽ erat al's facturus, vel erat distracturus, tunc ĩpensæ voluptariæ dñr expẽsę vtiles, & hẽt locũ distĩctio huius l. Si verò nõ erat al's facturus, vel distracturus, tunc remanent voluptariæ, & sola abrasio ꝑmittiẽ, & gl. diceret verũ. Probaẽ ɉ. de impẽsis, l. pro voluptariis, cum l. qđ si hrs. & l. voluptariæ. Nec obꝙ dicit, picturas, &c. qa illud adduxit in exẽplũ, & nõ vt velit denotare ꝙ in expensis voluptariis distinguatur sit diues, vel pauper.
11 ¶ † Venio ad malæfidei pos. g & in hoc dicit gl. ꝙ expẽsas factas
g in faciendo vr̃ donare, §. ex diuerso. Insti. de re. diui. Tu dicas aut malæfidei pos. impendit necessariò, siue in faciẽdo siue in reficiẽdo, & deducit expensas, l. domũ. C. e. & l. planè, s̃. de pe hæ. Rõ, qa sibi imputaretur, si hoc non faceret. facit quod no. in l. hrs furiosi s̃. de pe. hæ. Si verò facit impensas vtiles, & tunc dñt Vltramõ. aut erat malæ fidei pos. qui tamen habebat cãm à domino, vt conductor, inquilinus, & similes, & ei permittitur deductio expensarũ. Nã colonus, seu ĩquilinus nõ dr̃ possessor: qa nullo mõ possidet, sed detinet, & eius detentio non est iniusta, qa hẽbat dñi volũtatẽ. Vñ si ĩpẽdit, meritò pt̃ deducere. Tex. est ɉ. eo. l. habitator. & iõ puto al'r distinguẽdũ eẽ. Aut malæ fidei pos. facit impensas incipiendo aliquid ædificare de nouo, & tũc vr̃ donare, vt inst. de rer. diu. §. ex diuerso. & iõ si esset ꝑsona q̃ donare non posset aliquo impe

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Materiã expensarũ. Adde, ꝙ si aliquis facit expensas, vel melioramẽta, dẽt iudex facere ꝙ ei reficianẽ. & vbi nõ esset probatus valor, & qualitas melioramentorũ q̃tõ valeant. dẽret iudex ex officio suo se informare, æstimare. vel dare retẽtionem sibi ꝓ melioramẽtis, quousq; sint æstimata, vide Cõ. cõ. 102. in 7. dub. & postea in exe cutionibus ad summæ dẽant liq dari, & æstimari, vide ẽt Bal. i 4. no. hic. Itẽ in materia adde Io. đ Ana. cõs. 32. ꝙ si qs facit expẽsas. ꝓ recuperãdo castro, vel re alterius, non cogiẽ restituere, nisi pri⁹ ei soluaẽ, seq. Ias. i l. diuortio. §. iterdũ. in pri. ɉ. so. ma. itẽ circa illud cõs. Paul. de Ca. 326. de quo s̃. an, & qñ nõ sunt liquida, possit. expelli anteq̃ soluãtur melioramẽta, vide Barb. cons. 39. in 2. part. vbi t3 quod sufficeret oblatio cũ fideiussore, si nõ sunt liquida, saluo nisi in instro, vel sentẽtia đcũ esset, vt prius solui dẽrẽt melioramẽta, vt dicit Paul. de Cast. in d. cõs. põdera in si mili, Pet. de Anc. cõs. 32. post prin. Itẽ adde ꝙ ista retẽtio, q̃ fit p p expẽsas necessarias, vel vtiles, factas in re aliena, trãsit ẽt in singularẽ successorẽ. Vide Alex. in l. hoc iudiciũ, § j. ɉ. cõi diui. Are. in l. si quis rẽ. de acq. pos. ad fi. sed cõtra illud qđ s̃. dictũ est ꝙ qñ est dictio prius, nõ sufficiat verbalis oblatio cũ fideiussore, tenet Paul. de Cast. in l. sancimus. in vers. nisi prius. C. de iud. Itẽ quòd istud ius retinẽdi rẽ ꝓ expẽsis, sit mera facultas nõ habens annexũ ius Pignoris, v. de Are. in l. si qs rẽ. ad fi de acq. pos.

b Pro cuius. An ãt bonæ fidei, vel malæfidei, cõputet expẽsas factas cã custodiæ cũ fructibus, vel repetat, Bar. in hac materia fuit sibi contrarius, iõ vide q̃ ibi dixi post Bar. in l. cũ q̃reretur, §. ꝓdiis. de leg. 3. & vnũ no. in hac materia quod si possessor cõueniaẽ ab agẽte, a quo cãm nõ habuit, & sit bonæfi. expẽsas repetit. Si verò cõueniaẽ ab agẽte, à quo cãm nõ habuit expẽsas deducit de fructibus, nõ ãt posset petere, casus est in l. dñs, §. in cõducto. ɉ. loc. no. in l. emptor. & in l. sumptus. & quod ibi Bar. s̃. e. de qua materia adde qđ no. in l. diuortio. §. impẽdia. sol. mat. de materia vide no. per Bald. in l. si qs sciens. C. eo, & in l. si pater. C. de vsuf. & in l. 2. C. eo. per Cy. & Bal. in l. domum C. eo. Et an expensæ factæ in vna re deducantur ex fructibus alterius rei, vide in l. diuortio. §. fi. sol. mat. per Doct. Adde vt per Bal consi. 253. lib. 3.

c Poma. ¶ His præmissis. Vide aliquid per Fel. d. c. cũ causa. de re iudicata.

d Paris. ¶ Alio mõ. vide ad hoc per Ias. in l. si in area. ɉ. de cõditio. indebiti.

e ¶ Si res extat. Et iõ fructibus nõ natis, vel nõ extantibus nõ poterit fieri deductio impensarum, & fructuũ. ita tenet Pau. de Ca. in l. fructus. solu. mat. & no Bar. s̃. & istis adde q̃ hñr in l. si in area. §. j. de cõdi. inde. Et no. quod colonus expulsus, ꝓpter pensionẽ non solutã, repetit pretium operarum, & impẽsas. vide no. Bar. in l. ædem. C loc. & vide quod no. Bal. in l. si pater, in fi. C. de vsufr. Item qualiter fiet æstimatio impensæ necessariæ, vel vtilis, & quod tẽpus consideretur, vide in l. domos. & quod ibi scripsi post Imol. de leg. j.

f Compensari cum fructibus. Fructus compensẽtur cum sumptibus, adde l. insulam. §. fructus. sol. mat. Et illud est verum quãdo sunt percepti à bonæfidei possessore ex re simpliciter aliena. Sed si res esset propriè restitutioni subiecta, tunc non computãtur fructus cum sumptibus, per gl. quã Bald. reputat sin. quæ no. in l. emptor, infra eo. Ita dicit no. Bal. in d. §. fructus. quod tamẽ intellige vt ibi per Ioã. illam etiam alle. Bal. pro fin. in l. domos. de lega. j. & adde no. in l. fi. §. sed quia C. cõmunia de leg. & vide quòd no. Bal. in l. pater. C. de vsufr.

g Possessorem. Adde qui fur non repetit sumptus equi per l. j. & ibi Bald. C. de in fan. expos.

impedimēto, tūc possēt repetere, vt no. ĵ. de do. inter vir. & vxor l. si vxor filio. in fi. de doli excep. l. cū vir. Si uerò non inchoauit ędificiū de nouo, sed antiquū ampliauit, vel ꝑ camera diuisit, tūc ꝑmittit sibi deductio. C. e. l. domū. q̄ n̄ pōt intelligi in colono, vl' inqlino, vt dn̄t Vltrā. qa tota illa lex loqꝉ ī ꝑdone, vt ibi patet. Rō dr̄iæ inter ī choātē de nouo, & reficiētē antiqua, hr̄ ī l. siue hr̄ditaria. ſ. de neg. gest. ꝑdictas āt impēsas nullo casu deducit malæ fi dei possessor, re perēpta. d. l. planè, ſ. de pe. hæ. & eo casu, quo deducit, dn̄t gl. qđ hoc facit offō iudicis, nō ope exceptionis, vt hic notaꝉ, & ꝓbaꝉ ī d. l. planè. Tu āt aľr dic, vt ibi dixi. Si verò facit ex pēsas voluptarias malæ fidei pos. tūc gl. hic dicit, qđ n̄ recuperat, nec aufert, qđ posuit. In ꝯriū vr̄ facere tex. in l. vtiles, ſ. de pe. hær. Gl. in §. ex diuerso. inst. de re. di. dicit, q aliud ī petitiōe hære. aliud in rei vēd. Pōt eē rō, qa magis fauet dn̄o, q euincit rōne dn̄ij, q̄ hę redi q euīcit rōne tituli. l. offm̄. ſ. e. & si esset alia rō hic, esset hæc, qđ si res euinceret in publiciana esset idē, q ī rei vēd. qđ tn̄ relin-
12 quo sub dubio. ¶† Veniam⁹ ad tertiū. s. ad eū, q à principio fuit bonæ fidei, sed ex post facto malæ fidei. In quo dico đ impēsis factis tpe, quo durabat bonę fidei, idē q dixi ſ. de bonę fidei pos. & de impēsis factis tpe, quo erat malæ fidei. in his casibus, in qbus si eēt bonæ fidei, possēt expēsas deducere, isto casu deducet prout dr̄ ſ. l. ꝓx. & sic eligiꝉ q̄dā media via. s. qđ n̄ vr̄ donare, nec possit ī
13 totum deducere. ¶† Quæro qd ergo đ eo, q ab initio fuit malæ fidei, postea incipit esse bonæ fidei, cogitabitis. Ad istā q. facit l. 2.
14 post pr. ĵ. quis or. in bon. pos. ser. ¶† Quæro, qd si n̄ esset malæ fidei respū veri dn̄i, sed respū alterius, quē dn̄m putabat? vr̄ q hēaꝉ tanq̄ bonæ fidei, ar. eorū q habuistis ſ. e. l. itē si verberatū. secundū
15 vnā lec. qōnē verò habuistis ĵ. cōi diui. l. in hoc iudicium. † Prædicta vera, qn̄ impēsæ fiūt à pos. tanq̄ in re sua: secus si alius impē deret tāq̄ in re aliena aīo repetēdi: tūc. n. hr̄et locū actio neg. ges. vt ꝑ totū ti. ſ. de neg. ges. vel alia. l. si seruos. ĵ. de pig. act. & ibi no. & hæc n̄ ē nr̄a mā. Et sic vides, q expēsæ repetuntur qn̄q; ꝑ exceptionē, qn̄q; ꝑ actionē, qn̄q; ꝑ offm̄ iudicis. ¶Vidimus theoricā, vidēda est practica ꝑdictarū legū, & si qdē expēsæ repetūꝉ ꝑ actio nē practica ē clara. n̄ ē nr̄a mā. Si verò repetunꝉ ꝑ exceptionē, vel offō iudicis, tunc q̄ sit dr̄ia in mō ꝓponendi ista duo, dixi in l. pla
16 ne. ſ. de pet. hær. † Videam⁹ ergo qn̄ dēat opponi a ista exceptio,
a siue iudicis offm̄? Et vr̄ q dēat opponi an̄ sn̄iam, & ante æstimationē, vt hic in fi. ibi. eo deducto. quia vt vides condemnatio fit đ ductis expensis, ergo ante æstimationē. De expēsis in contrarium vr̄, qa ēt post sn̄iam ꝑt opponi exceptio, q nō impugnat sn̄iam, l. si fideiussores. ĵ. de fideius. & . lex diuerso. ī fi. ĵ. solu. mat. & l. Nesē nius. §. fi. ĵ. de regu. iur. no. per Do. in l. j. C. de iu. & fact. igno. ideo puto vtrunque ꝓcedere. s. qđ possit opponi an̄ sn̄iam, & post sen tētiam. Nā ille, q dicit se retinere ꝑꝑ impēsas, n̄ dicit sn̄iam malè latā, imo bn̄, sed se hr̄e rōnē ꝑꝑ impensas factas, ſ. e. l. nō solū, qđ
17 ibi vobis dixi. † Secūdo āt casu, qn̄ de expensis ante sententiā discutiꝉ, iudex formabit sententiā altero de duobus modis, vt colli
18 gitur ex isto tex. & gl. ponit in prin. gl. magnæ, teneas q̄ vis. † Vltimò scias, q ad hoc, vt dn̄s excuseꝉ à restōne impensarum, non sufficit ipsum esse pauperē, imò requiriꝉ ipsum esse pauperiorē, ita quod quasi omnia cogeret vendere, vt hic in ver. finge pauperem. In quo aduertas, vt scias facere pōnes, & articulos.

ADDITIO.

a ¶Debeat op. Sed q nō possit opponi exceptio ista post sn̄iam, facit qđ not. bal. in l. peremptorias. C. sen. re. non pos. in ver. extra q̄ro de tali q. nunquid exceptio extenuationis fortis. Sed hic vide Spe. in ti. de exe. sent. §. postremo. ver. qđ si bona fide, vbi non vr̄ se firmare, sed bene se firmat in ti. de exc. §. dicto. ver. sed pone ædificaui, vbi idē tꝫ. & vide Bald. in l. Paulus, ĵ. de doli exc. Adde an exceptio expensarum pro melioramentis possit opponi post sententiam Pau. de Ca. consi. 334. & 17.

§. Redemptores. Qui ædificat in alieno, ex causa cōductionis, trāsfert dn̄ū ædificij. h. d. ¶Op. q ex cā locationis nō solet trāsferri dn̄ū. l. nō solet, ĵ. lo. Sol. gl. q hoc est regulare. Tu dic, q hic nō transit dominium ex contractu locationis, sed quia ædificium cedit solo.

§. Iulianus. Creditor, qui habet ius pignoris, quo excluditur, ius vendendi non habet. h. d.

LEX XLII.

Si quis hac lege. Existēte cōditione pacti addictionis in diē, emptor ipō iure desinit eē dominus & iō nō poterit vēdicare. h. d. ¶Quæro, q̄ dr̄ia est inter primū casum, & ſm̄? Gl. dicit, q primus loquiꝉ de re mobili, scđus đ re immobili. Vel potes dicere q primū pctm̄ nō fuit addictionis in diē. Non. n. fuerūt vsi verbis directis, si res sit inēpta, sed verbis obliquis. s. ab emptiōe recedaꝉ. Scđm verò pctm̄ fuit addictionis in diē directo. l. j. C. de pac. inter emp. & ven. Not. in l. j. ĵ. de dolo. Sed dices tu, ſm hoc in primo casu dominiū non trāsit, ergo emptor potest vti actione in rem. Sol. dic q nō pōt vti ꝯ ipsum venditorem, vel habentem causam ab eo.

§. Si seruus. Qui emit ab eo, qui habet potestatē à dn̄o, habet actionem in rem.

LEX XLIII.

Si in rem. Si hr̄s nō possidet, absoluiꝉ lit. cōt. cū defuncto aľs nō. Itē ex culpa defuncti ꝯdemnabiꝉ. h. d.

LEX XLIIII.

a Quæ religiosis. Lapides sepulchrorum sunt religiosi, & iō sunt exēpti, & nō poterunt vēdicari. & iō actione in factum dn̄o succurritur, sicut si religiosi n̄ essent. h. d. No. istud principium, quod sæpe allegatur.

ADDITIO.

a Poma. ¶Quæ religiosis. Vide Barb. consi. 19.

LEX XLVI.

1 *Possessor bonæ fidei qualiter possit dolum committere.*

Si homo. Bonæ fidei possessor an̄ lit. ꝯte. teneꝉ de dolo: malæ fidei, de culpa, bonæ fidei post lit. cōt. tenetur ēt de culpa. h. d. ¶Op. de prin. ad fi. nā in principio dicit, q post cōuentionē restituiꝉ, & sic post lit. ꝯte. l. amplius, ĵ. rē rat. ha. ergo finis ꝯdicit principio. Huius timore exponitur principiū post conuētionem. s. simplicē. ¶Itē op. & istud est forte ꝯriū, hic dr̄ q bonæ fidei possessor cauet de dolo, ꝯ bonæ fidei possessor non pōt
a ꝯmittere a dolū. l. si qd possessor. §. pen. ſ. de pe. hær. Sol. dicit gl. q hic loquiꝉ de eo q habuit bonā fidem ab initio, sed postea īcipit
1 esse malæ fidei. vn̄ Ia. Bu. dicebat, † q bonæ fidei poss. nō pōt cōmittere dolū respū dn̄ij, qa reputat se dn̄m, sed respū rei, nam & dn̄s ꝑt interficere seruū, l. 2. ſ. de his q sunt sui, vel alie. iur. Dic q nō pōt ēt ꝯmittere dolū respū eius, cui dēt rē restituere. licet nō credat eū dn̄m, ar. l. etiā, §. licet, ĵ. sol. mat. Et ita dēt intelligi hic q post cōtrouersiā motā petitorē dn̄m nō crederet, tn̄ in odiū ei⁹ ꝑt vulnerare seruū, dicēdo tu nunq̄ poteris obtinere, ideo occido eum. ¶Opp. q de hac culpa, vel dolo non dēat caueri, sed fiat cōdēnatio incōtinēti offō iudicis. l. nō solum. ſ. eo. Istud est forte ꝯriū. Pr̄ia gl. hic posita, dicit q l. non solum, loqꝉ de culpa, vel dolo ꝑterito: de ea verò, q post ꝯuentionē ꝯmittiꝉ, ꝑstatur cautio, nō āt fit ꝯdēnatio. Alia gl. q est sup verb. de culpa, soluit melius. hic loquiꝉ qn̄ de dolo, vľ culpa nō ꝯstabat, ibi bn̄ ꝯstabat, & hęc vera. Quæro, istud ꝑ adiiciꝉ post lit. cōte. q tp̄s respicit? Respondeo tē p⁹ doli vľ culpæ cōmissæ, nō tp̄s quo interponiꝉ cautio, vľ restitutio rei. volo dicere, posito q die restōnis post lit. ꝯte. debeat præstari cautio, tamen eā ꝑstabit de eo qđ ꝑcessit lit. cōtesta. de solo dolo, vel de eo q secutū est de dolo, vel culpa.

ADDITIO.

a Committere. Vide quod no. Bar. in l. si seruum. in prin. de verb. ob.

LEX XLVII.

a Eius rei. In soluētē litis æstimationē transit dn̄ium a rei pn̄tis, vel postea ad pn̄tiā veniētis. h. d. ¶Opp. q non transeat dn̄ū, sed ꝯpetat Publiciana, vt ĵ. tit. j. l. sed si res. §. j. vbi vr̄ q ꝯpetat Publiciana. Sol. hic loquiꝉ qn̄ recipiēs erat dn̄s, ibi non. ¶Op. q hæc nō fuit bona rō, nā ex transactiōe rei, q apud transigētē remanet, nō trāsit dn̄ū. l. si ꝓ fundo. C. đ trās. Sol. hic ītellige trāsegisse īpropriè, i. à lite recessisse, ꝓpri⁹ tn̄ exponiꝉ ī lege, litis. ĵ. ꝓ emp. Vľ potes dicer, q ex cā trāsactiōis trāsferꝉ dn̄ū rei, quæ apud trāsigētē remanet, si hoc esset actū, q oē ius actoris trāsferaꝉ in possessorē, & possessor illo pacto esset cōtētus, vt hic est casus. Hoc dixi in l. j. & 3. ĵ. pro emp. & d. l. si pro fundo.

ADDITIO.

a ¶Transit dominium. Adde q si soluens litis æstimationem, non possidebat, etiā si sibi sit facta cessio, nō efficiꝉ dominus, gl. est in l. plane. ĵ. fa. ercis. Dy. in c. pro possessore. in 4. q. & Ang. in l. in depositi. ĵ. de re iu.

LEX XLVIII.

a Hæc si res. a Fuit summata cum prin. legis ꝑced. ¶Op. qđ rei pn̄tia nō requiritur. l. certi ꝯdictio. in fi. ĵ. si cer. pet. Solu. pn̄s, i. apud possessorem. vel plenius vt dixi in ꝯrio,
b ¶Op. ĵ. e. l. nec quasi. Sol. dicit gl. b nota rē esse apud possessorem sciētem. ¶Op. de l. ei q. §. j. ĵ. de furtis. Sol. ibi ītellige de eo, ad quē ꝑuenit possessio sui delicto, hic sec⁹. ¶Itē op. de l. & ex diuerso. §. j. ſ. e. Solu. nō dēt ei cauere de euictione, vt in ꝯrio, sed hic de alia cautione loquiꝉ. Vel dic, ibi loquitur in eo, qui dolo desiit possidere, hic secus, sed erat cōtumax in restituendo, ꝓut hic dicit gl.

ADDITIONES.

a ¶Hæc si res. vide ad hanc l. quæ dixi post Imo. in l. prædia. de acq. pos. & quę no. Bar. in l. cum solus. de usuc.

b Sol. dicit gl. Per Imo. plene in l. fi. §. fi. ĵ. pro emp.

LEX XLIX.

a Sumptus. a Bonæ fidei possessor doli exc. expensas recuperat, nisi cōputenꝉ cū fructibus. h. d. ¶No. hic ca-
b sum, b in quo bonæ fidei pos. fructus ante lit. cont. non lucratur, licet cōsumat, qa cōpensat cū fruct. Ita not. gl. in l. in fundo. ſ. eo.

ADDITIONES.

a Paris. Sumptus. Istam l. qđ fructus cōpensent cū fructibus & expēsis, limita, vt ꝓcedat qn̄ q s percipit fruct⁹ ex aliqua re tanq̄ aliena: secus si ex re sua, licet talis res esset subiecta restitutioni. vide Cre. sin. 17. vide Fel. in c. cām. ex tra de re iud. Itē qūo expēsę cōpensenꝉ cū fructibus, vide aliqua per Soc. ī l. q bus diebus. §. j. de cond. & de. qui loquitur in alia materia. Et vide Are. in l. si seruus. in prin. de verb. obl. & ad primum dictum de quo ſ. vide Cre. sin. 105. Imo. consi. 112.

b Casum. Vide quod ibi dixi & in l. in fundo.

LEX L.

a **Solum.** Hæc lex est breuis, & ponit duo, ex quibus cōsistit domus a, scilicet ex solo & superficie.

ADDITIO.

a Consistit domus. Quid sit domus, & quid veniat appellatione ædium, vide Bar. in l.j.§.deinde ait.ſ.de cloac. Sed nunquid caupona dicatur domus. vide Bal. in c.j.§.si duo fratres.de fra.de no. benefi.inuest. Adde quod veniant appellatione domus, ædiū tabernæ, hospitia, apothecæ. Pau. de Ca. cōs.44.& an veniat hortus, cenaculū, stabulū. Alex. cōs.220.lib.2.& cōs.126.lib.4.

§. Meum. Op. de l.mortuo.in prin.ſ.de leg.2. Sol. ibi de eo qđ debatur actione psonali, vt ibi no. dixi in l.si seruus.§.boue.ſ.de condi.fur.

LEX LI.

1 *Dominium ex titulo singulari sine possessione non transfertur.*
2 *Clausulæ, ex quibus transfertur dominium ex titulo singulari, & sic quis habet rei vendicationem*

1 **Si ager.** Ex solo ti. absq; traditione non quæritr dñiū, nec ius vendicandi.h.d. Not. q ex tit.sing. solo nō transfertr dñiū absq; possessione, secus si ex titulo vli. O. p.C.de sac. eccle. Sol. spāle est ibi in casibus illis. ¶Op. de l.j.& 2.de publicia. Sol spāle est ibi in vltima volūtate, vt ī legatarium trāseat dominium recta via.l.à Titio, ſ.de fur. ¶Op. de l.si quis hac lege.s.e. Sol. specia
a le est in pacto legis commissoriæ, & addictionis in diē, vt ibi dixi,
2 & plenius ſ.de do.l.j.†Hodie tñ quasi in quolibet instrō apponitur, q constituit se suo noīe possidere, & hoc mō possessionem habet.l.quædam, ſ.e.& l.quod meo.ſ.de acq.poss. Item in instrumentis apponitur quædam cl'a, q venditor omne ius, omnemq; actionem, quod, vel quam haberet in d.re, transfert in emptorē, & facit emptorem procuratorem in rem suā, & concedit ei posse agere rei vēdicatione sibi concessa, licet non haberet dñium. l.si culpa.ſ.eo.& no. per Dy. in c.pro possessore.extra, de regu.iur. lib.6.in vlt.q.& per gl.& Doc.C.de hær.vend.l.fi.

ADDITIO.

a Parif. ¶In pacto. Alios casus in quibus trāsfertur dominium fine traditione, vide ad Bar. in l.traditionibus.C.de pac.in l.fi.C.de sac.san.eccle.

LEX LII.

Si in rem actum. Si iudicium reale transfertur in hæredem post lit.conte. venit dolus & culpa defuncti, & hæredis, sed ante lit.conte. de dolo defuncti nō tenetur, nisi quatenus est factus locupletior.h.d. De hoc plenè vidistis s.eo.& ibi gl.

LEX LIIII.

Si postea quam fundi. In his, quæ continentur fundo meo vna elementatione, separatio non contingit.h.d. Idem in omnibus coniunctis per ferruminationem. De hoc dixi plenè in l.in fundo.s.eo.titu. Dic vt ibi dixi.

LEX LV.

1 *Consensus solus non sufficit ad amissionem dominij.*

Inter officium. Snīa lata in reali ꝯ clientulum, non facit piudicium ꝯ aduocatum, ad quem res in veritate pertinet.h.d. Opp. de l.si.in fi.s.de inoff.test. Sol. dicit gl. q hic loquit, qñ aduocat' ignorabat ad se ptinere, secus si sciebat, vt in ꝯrio. Doctores nō aduertūt istud, sed dñt alr: nam so
1 lus ꝯsensus pt ap pbare testm, †sed sol' ꝯsensus ñ sufficit ad amissionē dñij, vt ſ.de acq.pos.l.si qs vi.§.dñia. Ita dicebat Iacob. Butr. ¶Quærit gl. qd si fuit aduocatus ex pte rei. dicit gl. idē multo magis, & dic vt in ea. ¶ Quærit vtrū per sniam latā in tali reali, dñiū
a mutetur?a Gl. hic dicit, q non, ꝯ l.Iul.de ꝯdi.inde. De hoc dic, vt p gl.& Doc. in l.Pomponius.§.si iussu.ſ.de acq.poss.

ADDITIO.

a Dominium mutetur. Per glo.& bar. in l.Pomponius.§.si iussu.de acq.pos.& Doc. adde ad ea q̄ ſ.bar. dicit qđ dominium solo cōsensu nō perditur. Et vide bal. in l.generaliter.C.de non nu.pe.& in l.j.q.7.C.quādo lic.ab emp.dis. Spe. in tit.de test.§.2.ver.quid ergo.& ti.de'.pc.§.j.in prin. Io. de Imol. in c.si cautio.de fide instr. Alex. in l si rem aliquam.ſ.de acqu.pos.& Fran. de are. in consi.13.& vide Inn.& ibi bal. in c.querelam.de elec.

LEX LVI.

Si possessor. Hæredes possessoris ante lit.cōt. cōueniunt hac actiōne, fm qđ possident, nō p portione hæreditaria.h.d. de hoc plenè in l.2.in fi.ſ.de præt.stip.

LEX LVII.

a **Vendicatio** Vniuersitas corporum, & iuriū nō vēdicatr.a h.d. Vides ergo dñiam inter vniuersitatē corporū tm, vt gregis, & ista pt vēdicari: & vniuersitatē corporū & iuriū, vt peculiū. De qua dic, vt ī gl.& l.q dr.de īpē.& ista ñ pt vēdicari rei vēdicat. sed debēt vēdicari qlibet alia corpora singula, vt hic, & l.peculio.ſ.de pec.leg. Alia tamē actione pñt peti, vt petitione hēdi. vel actione ex testamento, & similibus.

ADDITIO.

a Nō vēdicatur. Et sic habes q rei vēdicatio nō datur ad incorporalia, quod limita, nisi incorporalia veniāt accessoriè ad rē corporalē, p id quod hr in l.j.§.j.& §.si fundus.de vi, & vi ar. vbi licet iterdictū vñ vi, nō detr ad mobilia principlr, tñ dat in cōsequētiā, qñ accedūt rei corporali, & ita tenet Im. per ibi not. in c.examinata, de iud. per In. in c.cū venerabilis, de reli.do. facit qñ dicat pcedere libellus, peto castrum cū iuribus, & pertinentiis, adde quæ not. Bart. in l.si prius.in ver.oppo.de ope.no.nun. per Ang. in repe.l.si quis vi.§.differentia.de acqui.pos. Et an rei vendicatio detur pro iurisdictione, vide bal. in l.j.ſ.si cer.pet. alex. in consi.183.lib.2.

LEX LVIII.

a **Is a quo.** a Si duo vendicant eandē rē ab eodem possessore, primo vincenti traditur, præstita cautione.h.d.
b ¶Quæro quid b si restituisset cautione non exacta? Gloss. dicit q à secundo liberatur. Quod reprobant Doct. nam cum possit exigere cautionem, & nō exigit, est in dolo, vt ī.ad l.Fa.l.dolo. ideo condemnatur tanquam dolo desierit possidere, tāgam ſ.l.prox. Dixi plenè in l.pe.s.de pe.hær.

ADDITIONES.

a Is à quo. Istā regulā limita nō pcedere in matrimonio, fm Ro. sin.44. plures aliàs limitationes vide per Fel. in c.cū super.extra, de re iu. vide eūdē in c.veniēs extra de testi.& ibi in d.c.cū super. Fel. ponit et d.limitat. de mrimonio, sed nō alle. Ro. vbi s. Vide istā l.declaratā per Inn. in c.veniēs, el 2. de test.& Bar. in l.à diuo Pio.§.si super.de re iu.& Imo. in l.à snīa.ſ.de app.& dicit Inno. in c.veniens, q qñ vnus petitor infringit cōpetitorē obiiciendo se sibi, per neutrū pōt ferri snīa cōtra possessorē, nisi iure vtriusque discusso, secus si iter se nihil litigarēt, sed solū cōtra tertiū possessorē vt hic fm bal. q. ita tz in c.j.§.si duo.de pa.ten.& ibi subdit Bal. q vnus ex cōpetitorib' pōt infringere cōpetitorē suū ex delicto in se cōmisso, & vincet cōtra tertiū cōuētū, cōtra quē pbauit per illū tex. Itē cōpetitor punietr de culpa, ex quo succubuit in cā, & mirū est fm eū. facit d.l.si is à quo.& q nō. Inno. in d.c. veniēs. & sol.mat.l.Titia, & ad Tre.l.hrs cū debuerat. Itē limita, vt per glo. in fi.& q̄ hñt in c.cū super.de re iud.& Imo. in l.à snīa.de appe. Vide cautelā q̄, ex ista l.colligit Ang. in ru.de pe.hær. Et ad huius legis intellectū vide Fel. latissimè in c.cum super controuersia.de sent.& re iudic.
b ¶Quæro quid. Vide Fel. in c.veniens.vers.3.concludo, de testi.

LEX LIX.

A quo seruus. Si super eadem re est duplex iudicium, s.petitorium & noxale: si primò vincitur in petitorio, res traditur pstita cautione, si primò in noxali tradetur simpliciter.h.d. ¶Quæro vtrum ille q agit noxali, debeat cauere de defendendo possessorem? Glo. dicit q sic. Iac. de Rauen. ꝯ qa hoc non dicit text. q vr verius: quia ille qui dat pro noxa, debet facere perfectè accipientis, l.si hominem, ſ.e & l.si hominē, ſ.de solu. Præterea si possessor potuisset ab eo exigere: cautionē, & non exegisset, non absolueretr, quia dolo desiisset possidere, vt dixi s.l.prox.& s.de pe.hær.l.pen. cuius ꝯrium hic dicit, vide s.si ex noxa l.j.

LEX LX.

Habitator. Qui habitat in domo aliena dñi voluntate, q ibi ædificat, dñi nō facit, & ideo poterit vēdicare.h.d. Pone casum in scholari, qui domū ꝯduxit, fecit fenestras ad studium, vel pannū ceratū ad fenestras, & certè domui ñ affigit, quæritur nunquid videatur donare in malæ fidei possessore? Dicitur q non, dixi de hoc in l.in fundo, s.eo.

LEX LXII.

Mutius. Qđ adiicit rei cā refectionis, ipsi rei cedit: si quid de nouo affigitur, ad dñm iure pertinet.

LEX LXIII.

a **Si nauis.** a Accessiones ciuiles in hanc actionem veniūt, sicut naturales.h.d. vide quæ dixi ī l.& ex diuerso. s.eodem.

ADDITIO.

a ¶Si nauis. Vide in l.& ex diuerso, in prin.s.eo.

a **§. Generaliter.** a Fructus percipiendi intelliguntur, qui a petitore percipi potuerunt.h.d. dixi s.eo.l.fructus.

ADDITIO.

a Generaliter. Ad hunc §.vide tu bal. in l.j.C.de fid. instr.lib.x.

LEX LXIIII.

1 *Libellus in vtili rei vendicatione, quæ datur cessionario.*
2 *Actionem vtilem quis potest intentare contra eum, a quo ipsam habuit.*

Si culpa. Ei q culpa desiit possidere, & propterea litis æstimationem soluit, sunt cedendæ actiones, & com-
a petunt a vtiles sine cessione ꝯ extraneum, etiam & ꝯ dñm, cui litis æstimationem soluit.h.d. Iac. But. repetit istā l. vbi ipse assumit omnia dicta Dy. in c.pro possessore.extra de reg.iur.li.6.& reprobat eum in multis, & dicit longè melius quam ipse. Ego istam materiā totā posui in tribus gl. vbi gl. tāgit in l.j.ſ.p emp.& l.3.C.eo. tit.& l.ī depositi.ſ.de re iud. tetigi in l.si fullo.ſ.de cond. fine cau. Vnde pro modo examinabo tantum, quæ pertinent ad tex.& gl. ¶Opp. de l.in depositi.ſ. de re iudi. Sol. ibi loquitur in contractu bonæ fidei. Dicit gloss. vbi exigitur exuberantior bona fides. Aliter dixit gloss. in l.is qui dolo.ſ.eod.& ibi videbitis, & ibi dixi in d.l.

ADDITIO.

a ¶Et competunt. Et quando vtilis, & directa intentantur a diuersis, q̄ obtineat, vide Bal. in c.2.§.fi.de leg. Corn.& Bal. in l.procurator.s.de pc.

d.l.in depositi. ¶Venio ad scđā ptē,& q̄ro,qđ auxilium est illud,
ꝙ dat ꝑtor?Dñt qdā,vt Azo.ꝙ dat vtilē actionē.Nam ius actoris
emisse vř dando litis æstimationē,s̄.eo.l.eius rei,& j̄.de hæ.ven.l.
fi.& istā tenet gl.& oēs Doct.q̄ no.vt scias modū formandi libel
lum.Aduerte,licet hēat vtilē actionē,vt hic dř, non tñ habet do-
a miniū rei,donec possessionē nāciscať.a l.eius rei.s̄.e.& ideo in li-
b bello b dēt sic dici,Dico,ꝙ † talis res pertinet ad Titiū iure dñij,
1 vel quasi.Itē,ꝙ ius dicti Titij ego emi, seu actionem mihi cessit,
quare peto ꝑ vos ꝓnūciari,& declarari dictam rē ptinere ad me,
& dictum Titium,& dictū possessorē cogi, & cōpelli ad dictā rē
restituendam ex vigore dicti iuris empti,seu cessi.Et ita semel di-
stinxi vnum libellū,q dicebat ꝙ res ptinebat ad cessionarium iu-
re dñij.vel quasi:qđ est absurdū,vt hic. & ꝙ ita, vt dixi, dēat for-
mari libellus,probať hic,& no.in d.c.ꝓ possessore, per Dy. alij,vt
Rog.dñt,ꝙ hoc auxilium est actio ex empto,ꝑ q̄ petit sibi cedi iu
ra.qđ nō placet,quia actio ex empto est iuris ciuilis:hic dicit de
auxilio,quod dať à ꝑtore.Alij dñt ꝙ est Publiciana, sed non pla-
cet,quia publiciana nō dať ei q nunq̄ habuit possessionem.Tene
2 ergo primam.Ex qua no.† ꝙ vtilē actionē,q̄ hēo à te, potero in-
tentare ꝯ te,nō aūt possem intētare directā mihi cessā. Nā opor-
tet directā intentari ꝓcuratorio noīe cedētis,l.plane,j̄.fam.erci.
sed ꝙ procuratorio noīe agā ꝯ teipsum, ꝯtinet q̄dam repugnan-
tiam,quasi tu ipse ageres ꝯ teipm:& iō vtilis dēt intentari,vt hic.
De hoc est casus in l.j.in fi.cū l.seq.j̄.de oper.no.nūcia.& ibi dixi.
¶Quæro dř hic,nec facilè,vtrū aliquo casu non audiať dñs?Gl.
dicit ꝙ sic,s.qñ ille,q soluisset litis æstimationē,fuisset in dolo.

ADDITIONES.

a Possessioné nancisca.Forma libelli in cessionario,& an ille cui est cōcessa rei vendi.posit dicere se hre vtile dñiū in libello,vide Bal.in l.per diuersas, in xj.q.C.man.& hic adde,ꝙ no.Bal.in l.eū qui. §.ꝑtor.de publiciana. aliàs est §.sed & si res.& in l.j.in ver.8.quæro.C.de act.& obl.& Bar.in d.l.fi.j̄.de hæ.vel act.ven.& Ang.in §.j.j̄.pro emp.& ibi Imo.
b In libello.Vide Bal.in l.ex legato.in 4.q.C.de leg.

LEX LXV.

Cum. In rem agitur.Ea,q̄ sunt in vsu, nō hñr in fructibus.h.
d.¶Quæro primò,quæ sunt istæ res?Dñt quidam,ꝙ q̄
vsu cōsumuntur,ꝙ gl.re ꝓbat. Alij dñt ꝙ intellř de his,q̄ qs hēret
eo ipso ꝙ eēt vsuarius,nō fructuari⁹. Alij ponunt exēplū in vasis,
& sil'ibus,in qb.vsus est in fructu,& nullus alius fructus ꝑcipitur.
Et ista vltima duo placēt mihi,& ſm ꝑcc.exponeť, eorū quoq;.i.
carū rerum.¶Sed op.ꝙ ista lect.sibi ꝯdicat:nā primò dicit vsui,ñ
fructui.Scđo dicit,restitui fructus.Rñ.primo assumiť fructus,ꝓut
est spēs separata à commoditate vsus.Scđò accipitur fructus ge-
neraliter pro quālibet vtilitate:& ſm hoc hæc lex hoc intēdit, ꝙ
qñq; possessor vtilitates percipit ex re, licet illa vtilitas fuit in so-
lo vsu,de hoc dēt hēri rō.Et hoc procedit sine dubio in malæfi-
dei possessore.In bonæ fidei possessore nō procederet añ li.cōt.
ſm opi.gl.positā s̄.eo l.& ex diuerso.in prin.q̄ dicit,ꝙ non teneť,
etiam si factus est locupletior.Sed tenendo opi.Azo.vt ibi dixi,ꝓ
cederet lex ista in bonæ fidei possessore,qui ꝓ isto vsu eēt aliq̄d
de suo impensurus,vt s̄.de pet.hær.l.sed & si lege.§.quid autem.

LEX LXVI.

1 *Fructus percepti a bonæfidei possessore computantur in vsuris.*
2 *Fructus percepti compensantur cum pretio.*
3 *Fructus perceptos pendente conditione quis non restituit.*

Emptor. Possessori dēt restitui pretium à dño,ꝙ est in eius
vtilitatem versum cum vsuris, habita tñ fructuū
a cōpēsatione.h.d.¶Op.ꝙ ab eo a emit,à creditore, nō pt euinci:
q̄a creditor nō pt trāsferre dñiū,l.nō ē nouū,j̄.de acq. re. do.& d
dis.pig.ꝑ totū.Sol.gl.intelligit hic in creditore,q non habebat i⁹
alienādi,vel vendēdi.Vel dic,ꝙ alius vendebat.¶Op.ꝙ ptium nō
b dēt recuperare,b vt C.de rei vend.l.mř.& l.inciuilē.C.de fur. Sol.
ibi ptium nō erat cōuersum in vtilitatē dñi,hic sic.Et de hoc ple
nè dicas,vt no.Doct. de quad.ꝑscr.l.2.& l.j.C. de ꝑscr. 30. anno.
c ¶Venio ad scđam c partē,ex qua no.† ꝙ fruct⁹ ꝑcepti à bonæfi-
1 dei possessore,cōputanť in vsuris,& sic nō lucrať fructus i̇ istin-
2 ctè,vt s̄.e.l.sumptus.¶Item no.† fruct⁹ cōpēsari cū ptio.¶ Quæ-
d rit gl.d de vna q.satis no.† an fructus ꝑceptos pendente cōditio-
3 ne restituat?Gl.ꝙ nō,quia interest dñi Vide gl.& nota eam.

ADDITIONES.

a ¶Op.quod ab eo.Et ad hoc no.facit ꝙ habetur in l.colonus.de vi, & vi ar.
b Recuperare.adde no.per gl.& Doct.in l.2.C.de vxo.mili.
c Venio ad 2.Vide quæ dixi post Bar.in l.in fundo.s̄.eo.
d Quærit gl.Vide,q̄ dixi post Bar.in l.in fundo.& hanc gl.hic ꝓ fin.alle. Bald. & Imo.in d.l.si domus.de le.j.& in l.i insulā,§.j.so.ma.& Sal.in l.domū.C.e:

1 *Legatæ rei dominium per quandam consequētiam ex voluntate præsumpta defuncti non transit recta via in legatarium.*

§.Ancillam Verba enunciatiuè prolata per modū cāæ
dispōnē inducunt iure exceptionis.h.d.ſm
a gl.a no.& verba enunciatiua,&c.¶Sed q̄ro vtrum ista verba in-
b ducant dispositionem b iure actionis?Azo qđ nō.Pro quo videť
tex.in l.fi.in prin.j̄.de do.exec.Contrariū vř tenere glo.in l.si so-
cer.§.Lucius,j̄.sol.ma.Pro quo vř casus ex de suc.ab intes.c.fi, &
ibi hoc tenet In.Facit l.j.j̄.de col.do.Dixi in l.ex hac scriptura.j̄.
de do.vbi allegaui oēs istas leges: licet tñ dicā actionem compe-
tere,intelligo ꝑsonalem,nō āt transferř dñiū,sicut si legasset ex-
c ꝑsse,vt hic.¶Ex quo no.c qđ licet dñiū rei legatæ † trāsiret recta
1 via in legatarium,hoc intelligitur de re legata expressè.Secus de
re legata ꝑ ꝯñtiam ex præsumpta voluntate defuncti,per l. seruū
filij.§.fi.j̄.de leg.j.& ibi hoc tenet Ia.de Are.

ADDITIONES.

a Clau.Secundum gl.Istā gl.dicit singularē Bal.in c.quoniā contra falsam, de proba,vbi dicit,ꝙ si aliquid incidenter apponitur in aliquo instrumento, ꝑbat quo ad excipiendum,non quo ad agendum per istam gl.
b Inducant dispōné.An verba enūciatiua per modū cāæ inducāt dispōnē, ēt quo ad actioné.Adde bar.in l.q volebat.de hæ.inst,& ibi Im.& ang.& adde ꝙ dū gl.hic voluit,ꝙ in casu l.Titia cū testō.§.Cai⁹,de leg.2 ꝙ ibi verba enūciatiua inducāt dispositioné,q̄tū ad exceptionem,sed nō q̄tū ad actionem. sed certè,ſm Io.in l.ex hac scriptura.de do.nec etiam quo ad exceptionem inducunt,ſm verū intellectum,de quo ibi latius per eum.Et adde bal.in l.ex his.C.de test.mil.& Imo.in l.si socer.§.Lucius,post bar.sol,ma,& bal.hic, ad de bal.& Doc.in l.demōstratio.§.j.de cōd.& dem,adde alex.consi,45.& 69. lib.j.Pau.de Ca.cons.189.ang.cons.170.bal.consi.170.abb,62.
c Poma.Ex quo no.De veritate huius dicti vide Ias.l.seruū filij §.fi.de leg.j.

LEX LXVII.

Non ideo minus. Res q̄ subiacet restitutioni,potest
a dño interim vendicari.h.d.

LEX LXVIII.

A tutore. Pecunia in re empta inuenta,si est thesaur⁹,red
detur emptori,si pecunia reddetur venditori.
hoc dicit.

LEX LXIX.

1 *In reali sententia quis cogitur præcisè manu militari restituere.*
2 *Auxilium capitanei guerræ non imploratur,nisi in subsidium ex magna cā.*
3 *Fructuum ratio habenda,qualiter intelligatur.*
4 *Sententiæ duæ feruntur hic.*

a Qui restituere. a A cōdēnato in rei vēdicatione pōt
res auferri manu militari, si res possi-
detur,vel ꝯ eum dolosum iurari in litē:alias fiet executio in vera
æstimatione,seu aduersarij intereē.Et ꝑdicta sunt generaliter ve-
1 ra in oībus actio.h.d.¶No.ꝙ in reali † sententia cogitur b qs ꝑci
b sè restituere manu militari,vt hic in prima parte.ad istud op.C.đ
offic.ciu.iu.l.j.solu.intellige hic manu militari, hoc est, per suos
2 executores, birruarios,& familiam:non † autem debet conuo-
care auxilium capitanei guerræ,vel magistri militum,nisi in sub-
c sidium ex magna causa.vt ibi.ista est vera sol.c ¶Opp. hic in pri-
dicitur quòd est iussus restituere , & si condemnatus est postea,
ꝙ noua fit condemnatio de fructibus, contra l.terminato. C. de
fruc.& lit.expen.Sol.expone cōdemnatio.i.cōdemnationis exe-
d cutio.Vel dic, quòd fit noua cōdemnatio de fructibus ꝑceptis d
3 post primam sententiam.¶Vide gl.& no.† & sic illud quod dici-
tur s̄.eo.l.fructus.quòd habetur ratio fructuum vsque ad senten
tiam,debet intelligi quòd officio iudicis cōdemnatur in rei ven-
dic.non extendit se ad vlterius tempus: sed officium iudicis exe-
quentis extendit se ad diem executionis,vt hic. Vel dic, quòd ibi
4 loquitur re perempta. Non mireris,† si hic feruntur duæ senten-
tiæ, quoniam est actio arbitraria.l.in actionibus,j̄.de in litem iu-
rā.& l.si cum exceptione,§.in hac.s̄.ꝙ me.cau. & videbitis in hac
l.in fi.Venio ad secundam partem.¶Op.videtur quòd debeat fie
ri taxatio.l.arbitrio.§.j.s̄.de dolo.& l.in actionib.& l. videamus.j̄.
de in litem iu.Sol.taxatio non fit à lege vt hic,sed à iudice sic , vt
in cōtrario. Quæro circa istam partem,quæ remedia habet quis
in actione tempore executionis? dic vt in gloss.magna. ¶ Ve-
e nio ad tertiam partem e de eo, qui desiit possidere sine dolo,
quid

ADDITIONES.

a Paris.Qui restituere.Pro declaratione istius legis an restō veniat offō iudicis an iure actiōis,vide ale.in l.si prius.j̄.de ope.no.nūc.l.naturaliter.§.nihil cō,j̄.de ac.pos.Itē sicut iudex ordinarius pt exeq manu militari ēt ꝑ vim, an idē sit in delegato,vide are.in l.2.C de seruis fug.in 4.cōclus.¶ Et ista l.ē sing.ſm bal.C.de sent.quæ pro eo quod interest.ver.sed pone.
b Clau.Cogitur.an āt,qñ ꝑuenitur ad istā executioné,q̄ fit manu militari,requirať iussus de restituendo,vide bal.in l.a diuo Pio.§ in venditione, ad fi.j̄. de re iu.& ibi sequiť ale.licet Imo.dicat lapsum tēporis sufficere,intra ꝙ potuit res restitui.
c Ista est vera sol.Sed an hic restitutio in rei vend.veniat iure actionis,vel officio iudicis,quia sunt opi.ideo vide q̄ dixi post barto.in l.si prius.in 2.q. de ope.nō.nun.& facit iste tex.hic in prin.& ꝙ no.bar in l sc.endū.§ si fundum. s̄.qui satis.cog.post gl.plenè per bal.in l.edita.in rep.Perusina.& vide In i d. l.si prius.& quod ibi dixi.
d Paris.Fructib,perceptis.Circa hoc qualiter in fructibus perceptis post primā sñiam fieri dēat condēnatio,& an posit fieri executio super principali an sit necesse proferre aliam sententiā super fructibus, vide omnino are. in l.apud iulianum.§.fructus,de leg.j.quia ang.hic tenet contra Bar.
e Venio ad tertiam partem.adde Bal.in l.j.ad fi.C.de ali.iu.& tex.in l. qui pe- ti[illegible]rio.s̄.e.

quid si desiit possidere lata culpa? Dic vt in l. in actioni. in prin. ꝭ. de in litē iur. Venio ad fi. & quæro qd est hoc dictū? hæc sñia generalis est, gl. ponit multas opi. in diuersis gl. Ego intelligo[a] istā literā vt iacet. i. contra eum pōt iurari in litem, & orit̄ actio arbitraria, vt dixi plenè in l. in actionib. in pri. vbi hoc examinaui. ¶ Quero, cum in arbitrariis feruntur duæ sententiæ, an prima dicat̄ diffinitiua? Gl. disputat hic: veritas est, quòd est diffinitiua. An autem secūda sit diffinitiua, & ab ea possit appellari, vidistis s. quòd met. cau. l. si cum exceptione. §. in hac actione, &c.

ADDITIO.

a ¶ Ego intelligo. Et hoc tenet ista gl. in l. j. §. j. s. si qs ius di. nō obtē. & ibi Bar. & iō ad intellectū hui⁹ l. vide Inst. de act. §. pterea. in gl. in ver. restituat & in eo. §. in materia iuramēti in litē, & vide Bar. in l. si cum dos. §. j. rerū amo.

LEX LXX.

Is qui dolo. Ei, qui dolo desiit possidere, nō cauetur, nec actiones cedunt̄, nec Publiciana datur. Item pōt petitor omisso iur͂o in litē petere rei æstimationem. h. d. Ista lex, si bene inspiciat̄, ɔtinuatur cum precedentibus. Dictum est. n. quale dēat esse officiū iudicis exequētis ɔ eum, q desiit possidere, & alia, q̄ his legib. ponuntur. ¶ Op. de l. hæc res, s. eod. solue vt ibi. ¶ Op. de l. in depositi. ꝭ. de re iud. Sol. gl. ponit hic tres sol. vide eam. Mihi vr̄, ꝙ ego tenuerī tertiā. Dic vt l. in depositi. s. alleg.

LEX LXXIII.

1 *Ius superueniens authori meo, prodest mihi, non tamen vt dominium mihi queratur plene.*

Si à Titio. Publiciana cōpetit ɔ dñm, qñ possessor, & petitor habuerunt cām ab eodē, vel possessor à petitore, h. d. Ad quod l. apud Celsum, §. si à Titio. ꝭ. de excep. dol. & l. si à Titio. ꝭ. de excep. rei ven. & tra. Ex qb. habes notare. ꝙ Publiciana competit ɔ dñm. ¶ No. casum, in quo habes ꝙ Publiciana
a ꝓfertur ɔ verum dñm. Secundò no.[a] ꝙ †ius superueniens autho
1 ri meo prodest mihi, non tñ quo ad hoc vt mihi dominium queratur plenè. iam examinaui multum plenè in l. cum vir. de vsuca. ¶ Gl. op. de l. si añ. ꝭ. iud. so. & non soluit. Pōt dici fm Iac. de Belui. ꝙ ibi loquit̄ in iure ꝑsonali, hic in iure reali, ꝙ facilius acquiritur sic, quia facilius confirmat̄, vt C. per quas perso. nob. acq. l. j. Vel solue vt no. in l. Iulianus. s. qui satis. cogan.

ADDITIO.

a ¶ Secundò no. Et hanc gl. ponderat Bald. in l. j. in 2. q. C. qñ lic. ab emp. disce. & vide Ang. in rep. l. si quis, §. differentia. de acqui. pos. ¶ Vide Imo. consi. 8.

LEX LXXIIII.

In speciali. Cōuentus rei vend. non cogitur rñdere, an sit dominus in totum, vel pro parte. h. d.

LEX LXXV.

a Superficiario.[a] Superficiario competit vtilis actio in rem h. d. quod no. & tene menti.

ADDITIO.

a Superficiario. Ad hanc l. vide Bal. in l. fi. de superfi. in fi.

LEX LXXVI.

a b Quæ de tota.[a] Quod iuris est de toto quo ad totum, idem de parte[b] quo ad partem. h. d.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Quæ de tota. Limita vbi est eadē rō: secus si diuersa. gl. in l. ꝙ hoīem. in prin. ꝭ. de sol. gl. in l. cū de indebito. § si āt ꝓ parte. in verbo, oīno. de ꝓba. alex. cōs. 337. ad fi. Itē limita vbi totū, & pars deferuntur eodē iure: secus si diuerso. Vide Frā. cōs. 163. Itē multas istātias ad hāc regulā vide per Fel. ī c. fi. extra, de maio. & obed. Itē vide tres limitationes ꝑ Ias. in l. iurisgentiū. §. adeo. in j. no. s. de pac. vide aliqua ꝑ Ias. in l. ait ꝓtor. in prin. ꝭ. de iureiurā. & ad regulā, & sex limitationes ad ea, vide ꝑ Ias. in l. q. finē. ꝭ. de cōd. fine cau. Itē ꝙ nō ꝓcedat in odiosis, vel vbi est d uersa rō, vide Ias. in l. si legēt. j. 3. no. in prin. ꝭ. de leg. j. An āt appellatione rei veniat pars rei, vide l. si in rē. s. eod. per gl. & bart. & alios i l. ait ꝓtor. 2. ꝭ. de iureiu. cū cōcor. ibi traditis. Et rgl͂a hui⁹ legis hēt locū in exceptionib⁹. gl. q̄ ibi no. bal. & Sal. i l. 2. C. de ñ nu. pec. Itē an ꝓhibitū in toto sit ꝓhibitum in eius parte, vide Fel. in c j. de maio. & obe. & ad limitationē huius regulæ vid̄ Ias. ī l. iurisgentiū, § adeo. s. de pact.
b Idem de parte. Et istud ar. etiam habet locū in exceptione, vt declarat Bal. in l. 2. C. de non nu. pec.

§. Incertæ partis. Admittitur incertæ partis vendicatio, si ex parte actoris est iusta causa ignorantiæ. h. d.

LEX LXXVII.

1 *Possessio acquiritur per constitutum quando constituens poss. debat.*
2 *Possessio præsumitur tradita, quando contractus est celebratus in ipso fundo.*
3 *Possidere præsumitur ex ca. emptionis, si emēs rē reperiatur in eius possessiōe.*

a Quædam mulier.[a] Si venditor vel donator rē conduxit ab eo, cui dedit, ipsa condu
1 ctione trāsfert̄ possessio q̄ hēt, & ēt dñiū. h. d. ¶ Not. † ꝙ per eū q cōstituit se alterius noīe possidere, acqritur possessio, & ēt ꝑ eum transfert̄ dñiū. Dixi in l. ꝙ meo. in prin. & l. interdū. de acqui. pos. Qđ intellige qñ ille, qui ɔstituit, possidebat: al's secus. d. l. ꝙ meo.
b ¶ Itē not.[b] ꝙ † qñ ɔctus vēditionis vel donationis fieret in ipso
2 fundo ꝓsumitur tradita possessio, vt hic: ꝙ in donatione ꝓcedit planè sine dubio. In vēditione ita demū ꝓcedit, si est solutum ꝓtium. l. ꝙ vendidi ꝭ. de ɔh. empt ¶ † Item no. hic vnam glo. [c] ꝙ si
3 emis rem, postea in eius possessione reperiaris, præsumeris possidere ex causa emptionis, de quo per Doc. in l. 2. C. de acqui. poss.

ADDITIONES.

a Paris. Quædā mulier. Circa decisionē huius l. qđ si vēditio esset cōditionalis, & nōdū purificata cōditione reperiatur possidere emptor, cēseatur tradita per vēditorē, gl & Ang. in l. seruitutes. la j. ꝭ. de serui. ti. gñali. licet Ang. nō firmet. Idem Are. in l. j. §. si vir. ꝭ. de acq. pos. vide ibi Soc. q. vr̄ impugnare, & cōtrariū tenet Ale. licet nō alleget ꝑdictā gl. in cōs. 90. in v. volu. Et aduerte quia gl. in d. l. seruitutes. intelligēda est fm leges, quas allegat s. l. dotis fructus. cum se. de iure do. & l. sub cōd. de sol. in quibus dubitatur, an pendēte conditione transferatur dñium. & gl. vult ꝙ sic in seruitutibus, in quibus ñ cadit traditio, sufficiat patientia, intellige qñ cōstat ꝙ ex illa cā patiētiā ꝓstitit, sed ꝙ alio nō apparente ꝓsumatur præstitisse patientiā ex cā conditionali præcedēte, glo. hoc nō dicit, nec allegat istā l. nec similes, q̄ loquunt de hac præsumptione. Ideo aduerte, & declara ēt istā regulā dupliciter, vt per Are. in l. si ex stipulatione. ꝭ. de acq. pos. & cons. 28. vide qđ decidit Soc. in l. 2. de conditio. & demonstra. vide & limita per Curt. consi. 22. Alexan. cons. 90. in v. vol. Et de hac ꝓsumptione in contrariū conditionali, vide Are. in l. j. §. si vir. de acq. pos. & ibi Soc. Sed Ale. in d. cōsi. 90. aliter loquitur. An aūt ex tali patientia possidendi dicatur probata vera traditio, vel ficta, vide Bal. in ꝑlu feu. Are. in l. si ex stipulatione, ꝭ. de acq. pos. Et dū d ctū est suprā, ꝙ ista præsumptio locū non hēat, nisi soluto ꝓtio, vide ad hoc Are. in consil. 128. Vide Alex. cōsi. 10. 4. vol. abb. consi. 4. vol. j. & cōs. 176. alias. lxxvj. ad fi. eo. vol.
b No. Vide Bal. in auth. quas actiones. in fi. de sa. san. eccl. Vide Bart. consi. 205. insi. Roma. consi. 328.
c Vnam gl. Per Bar. in l. celsus. de vsuca.

LEX LXXVIII.

1 *Oliua dicitur fructus industrialis.*

Si eius fundi. Fructus efficiūtur bonæ fidei possessoris, eo ipso qā solo sunt separati. h. d. De quo
1 in l. si vsufructuarius, ꝭ. quib. mo. vsusfr. amit. † Not. ꝙ oliua dicitur fructus industrialis, vt hic est tex. qu a si esset naturalis, non efficeretur bonæ fidei possessoris, sed hic fit eius, ergo, &c.

LEX LXXIX.

Si hominem. Fructus debentur vsq; ad id tempus, quo desierunt posse percipi. h. d.

LEX LXXX.

1 *Possessionis translatio in pœnam eius, qui negat, fit officio iudicis.*
2 *Iudicio, quo petit̄ trāsferri possessio in pœnā negātis, non datur nouus libellus.*
3 *Officiū iudicis licet sit adipiscendæ possessionis, tamen ei nō obstat exceptio dominij propter mendacium & nu. 13.*
4 *Iudex potest cōminari respōdēti, quòd nisi verū respōdeat, puniet eū tali pœna.*
5 *Possidere se negās in petitione hæreditatis si postea cōuincitur, punitur in trāslatione possessionis.*
6 *Possidere mentiens se in titulo, quando punitur in traslatione possessionis.*
7 *Possidere mentiens se etiam punitur, quia si ante tenebatur pro parte, nunc tenetur insolidum, & quomodo.*
8 *Hæreditatis si in petitione debitor, contra quem agitur vt contra possessorem, & mentiatur, qualiter puniatur.*
9 *Mendacij conuictus ad hoc vt puniatur, necesse est vt probetur quòd possidebat & quòd sciebat se possidere.*
10 *Possessione translata in casu huius legis reus auditur in petitorio.*
11 *Pena huius legis non habet locum, quando reus detulit iuramentum actori, et iurauit reum possidere.*
12 *Reus conuictus de mendacio si dicit, non grauetis me in translatione possessionis, quia volo probare statim de dominio, non auditur.*

a In rem.[a] Qui negat se possidere, non pōt conueniri hac a-
b ctione, sed si cōuincitur de mendacio, [b] trāsfertur
c possessio [c] in actorē. h. d. ¶ Oppo. ꝙ istud est impossibile, quòd cōuincantur de mēdacio, quia possessio amittitur solo animo. l. 3. §.

ADDITIONES.

a Pom. In rem. Ad hanc l. vide Rom. cons. 59. in vlt. dub. & lxxx 3. dub. abb. cons 17. 2. vol. Rom. cons. 57. in fi.
b Paris. Cōuincitur de mendacio. Similē casum vide in auth. item si possessor. C. qui po in pig. hab. vide q̄ ibi addidi ad Bar. vbi alia hēs similia. An aūt extra istos casus locū hēat ꝑ ꝑ negationē pœna priuationis bñficiorū alicui cōpetētiū, vide Ias. i. l. j. C. de trās. Itē istā l. limita multipliciter, vt ꝑ Ro. cōs. 59. de materia hui⁹ l. vide Ro. cons. 70. Alex. cōs. 35. in 5. volu vbi multa ponit ad excusandū negantē se possidere, à pœna huius l. & vide Fely. in c cæterū. extra, de iud multipliciter lim tantem istā l. & similes. Itē ꝙ nō ꝓcedat pœna negantis, nisi sit specialis negatio, secus si narret simpliciter narrata, prout narrantur in libello, vide Bar. in l. si dubitet. §. ita demū. ꝭ. de fideius. vbi addidi. Item in materia huius l. vide barb. cons. 36. vol. 3.
c Trāsfert̄ possessio. De pœna negātis se possidere, qđ tñ intellige si negat dolo, vel lata culpa, aliàs nō. Itē in simili fm bal per illū text in c. j. §. vasallus. si de feu. fuer. cōtro. inter do. & agna. Itē intellige si reus negat super libello apto, sec⁹ si fuisset inept⁹, q a tūc ñ puniret̄ negās fm bal. in l. edita. & ad primū dictū adde ꝙ no. bal. in l. ea q̄. C. de cōdi. inde. Aliæ limitationes pñt dari per Bar. in l. si dubitet. §. j de fideius. & vide hic gl. magnā q̄ facit ꝓ eo, ad qđ alleg. d. §. vasallus. & est ēt de mēte Bart. in l. eū qui. in prin. ꝭ. de iureiu dum alleg. l. aliud est fraus. ꝭ. de ver. sig. & Spe. in ti. de posi. §. 8. ver. sed seru & notarij. Raph. in l. sed hoc ita, §. qđ aūt. de re iud. & hanc l. extende vt per Ant. in c. qñ. §. quod si super. vt lite nō cōte per no. in l. 2. C. vbi in rē act. & vide no. Bal. in l. cogi. de pet. hær. & in l 2. C. vbi in rē act. Et quid si negat possidere an hæc lex locū habeat. vide bal. in l. cogi. de pe. hæ. & ibi etiam ponit, qđ si negauit partem rei, an priuetur tota? & dicit quod non. ad quod est gl. j in d §. vasallus. si de feu. fue. cōtro. adde quod Ro. latè materiam huius l. explicat. consi. 58. & melius consi. 61. & vide bal. cons. 300. li. j.

3.§.in amittenda.ꝟ.de acq. possess. ergo cū dixit se non possidere, declarauit animum suum.l. quòd non possidet, ergo non possidet.Sol.dico,ꝙ hoc dicebat,non tamen habebat animum perdē di possessionem,& ideo non perdidit.contra istud facit, quia dicitur quis habere etiam in voluntate,quod exprimit verbo.l.Labeo.de supel.leg.Sed iste exprimendo dicit se non possidere, ergo videtur habere animum nō possidendi.pro hoc gl.in l.si duo. in prin.ante fi.magne glos.ꝟ.vti possi.quid dicemus? Possumus dicere,ꝙ hic loquimur in re,q̄ quis possidebat per alium, puta seruum,vel filium aut colonum:& sic nuda voluntate non perditur possessio.l.peregre. §.qb.de acq. poss. Ita vr̄ intelligere in §. nihil cōe.l.nāliter.eo.tit.Vel aliter,hic propter extrinsecos actus declarabaē aliud esse in animo,q̄ in verbo,quia rē retinebat,nec volebat illam restituere.Sed l.Labeo, loquitur in dubio. Vel dic ꝙ vr̄ ita dixisse animo non dimittendi, quia in eius deceptionem talē rn̄sionem faciebat.ar.l.si cum aurum.ꝺ sol. & Cy. in fi.in l.2.C.de rei vēd.in 2.op.Vel possumus dicere,& hoc multum mihi placet ꝙ non est necesse ꝙ ego ꝓbē aduersarium possidere tp̄e negationis,sed sufficit,ꝙ ego ꝓbē ipsum possedisse vsq; ad tp̄s negationis ita ꝙ si nullus alius actus apparet, ꝑ quem ipse desiisset possidere, nisi solum ista negatio,transferē possessio in actorem vigore huius l.Nam ꝑ hoc vr̄ possessor ipse timore huius actionis,seu accusationis renunciasse possessioni,& sic transfertur possessio in actorem.l.non alienum.de interrog. act. ſm ergo primam lect.nō trāsferē possessio in pœnā,pp̄ mēdaciū,ſm istā trāsferē possessio:

1 q̄ metu actionis derelīqt possessionē.¶† Quæro quo iure fiat ista translatio possessionis? Dicit gl. ꝙ offō iudicis vel condictione ex

a l.ista,ꝙ no.Sed q̄ opinio est vera? a Dico ꝙ illa, q̄ dicit ꝙ fiat offō iudicis ꝑ textū q̄ dicit,ꝑ iudicē.Si.n.fieret ꝑ actionē,tūc iudex nō esset immediata cā efficiens translationis, sed actio: & iudex deseruiret actioni.fieret ergo translatio ꝑ actionem mediāte iudice

2 ¶† Quæro vtrū in isto iudicio quo petiē trāsferri possessio, dēat dari nouus libellus,& lis contestari? Rn̄.si intelligimus ſm vltimū modum,quem dixi,ꝙ hic in negando renunciauerat possessioni metu actionis,tūc transfertur possessio sine nouo libello,d.l.non est alienum.Sed intelligendo ſm alios modos.l.quòd fiat in pœnam mendacij, vt cōiter intelligitur, & practicatur: tunc istud vr̄ dependere ex q̄one præcedenti:quia si hoc fit ꝑ dictione ex lege, & sic per actionem,dēt dari libellus.l.j.in prin.de eden.& in auth. offeraē.C.de lit.contest.& sic contest.lit.& similia,tn̄ q̄dā gl.multū notabiliter in corpore de trien.& semis.dicit,ꝙ rn̄dendo dictæ interrogationi vr̄ ꝓtestatio fcā sup dicta actione. Sed vt dixi,hoc expedietur officio iudicis,nec.n.est necesse ꝙ de nouo deē libell⁹, nec lis contestatur, sicut ꝯ non venientem mittiē actor in possessionem ex primò,vel secundo decreto, ita ꝯ istum mēdacem fieē executio per officium iudicis transferendo possessionem sine aliquo alio libello.nam lex permittit iudici interrogare aliquem,& comminari,ꝙ si non verum rn̄deat,transfereē possessio in aduersam partem per iudicem. Vn̄ officium iudicis est q̄dam executio comminationis facta per eum, siue per legem. Vide glo, Azo ibi fortè idem,vt nihilominus possessio transferatur,& hoc propter mendacium,vt no.in auth.item possessor. C. q potio. in pig.hab.

3 ¶ Ex quo no.† mirabiliter, ꝙ licet officium iudicis sit adipiscendæ possessionis, tamen ei non obstat exceptio dominij, propter

4 mendacium.quod no.& tene menti multum.¶ Item no.† ex hac

b lege ꝙ iudex potest aliquē interrogare & cōminari. b ꝙ nisi verum rn̄deat,tali pœna eum puniet,vt l.3.§.pe. vbi pup.edu.deb.& hoc fit ꝑ hanc l. ista l.sic ad hoc facit quia permittiē præcipi parti,ꝙ nisi rn̄deat verum,transfereretur possessio in aduersarium per iudicem. Vnde istud officium est quædam executio comminationis facta per legem, siue per eum. ¶† Quæro, vtrum sit idem c

5 in petitione hæreditatis, vt ille qui negat se possidere, puniaē in

c translatione possessionis, si postea conuinceē? Gl. dicit hic ꝙ sic. hic non habemus legem hoc dicentem.Idem Azo in sum.de pe. hær.§.j.& idem Pla.in sum.de pet.her.in prin.Item Doc.in l.cogi.

6 de pe.hær.¶† Sed quæro, quid si aduersarius dixit se possidere titulo pro emptore, tn̄ in hoc ꝙ dixit se possidere, dixit verum, in hoc ꝙ dicit titulum, mentitur, qualiter punietur, rn̄det Azo in

d summa d de pet.hær.§.j.& idem Pla.in sum.eiusdem tit.in prin.tenet ꝙ ipse reus qui allegat,debet in prin.probare.si ergo conuincatur de mendacio,quia non probauit titulum, punietur in possessionis translatione. Sed non puto verum simpliciter, quia ad hoc vt habeat locum l.ista,non sufficit solum mendacium,sed requiritur ꝙ actor sit grauatus onere probandi, vt ꝟ. videbitis.Sed si ipse actor probaret,ꝙ non possideret titulo, quia fortè probat eum,à quo reus dicit se titulum habere,esse furiosum, vel alio simili modo impeditum,tunc puto ipsum debere puniri in transla

7 tione possessionis,per hanc l. ¶ Quæro,† vtrum iste medax aliter puniatur? Vr̄ ꝙ sic,quia si ante tenebatur ꝓ parte, nunc conuenitur in solidum.l.de ætate.§.qui tacuit.ꝟ.de interro.act. dicit gl. illa l.habet locum in personali,hæc in reali.Dic clarius, hic loquitur qn̄ de aliqua re est q̄o, & eius possessor circa rem delinquit in ei⁹ possessione,iō punitur,vt hic;ibi agitur de certo debito,ideo cir-

8 ca ipsum debitum punitur, vt ibi. ¶† Quero quid in petit. hær, si agatur ꝯ debitorem vt ꝯ possessorem rei,& negauit se possidere per mendacium,qualiter punieē? Dicit Io.ꝙ mittitur actor in possessionem bonorum eius, cū res sit talis, q̄ per se possit possideri

9 & ad illum transferri. ¶† Quæro vtrum hoc sufficiat solum ad-

e uersarium possidere tempore, quo negauit? Rn̄.non, ſm glo.sed necesse est ꝙ sciuerit se possidere,& si negauit ꝑ mēdacium ignorans,ergo non punitur.dicit gl.ar.l.fin.C.de fur.& l.de ætate.§.ex cā.ꝟ.de interrog.ac.Sed dices tu, q̄uo potest ignorare quis se nō possidere? Rn̄.vt in gl.in l.nāt.§.nihil cōe.ꝟ.de acq.pos.& sic habes ꝙ oportet te taliter probare,quod conuincatur de mendacio,&

10 ꝙ possidebat,& quod sciebat se possidere.¶† Quæro, translata possessione in actorem, vtrū iste reus audiatur de cætero de possessione,vel de proprietate? Gl.dicit,ꝙ auditur de proprietate, vt in auth.de triē.& semi.§.illud & C.q potior.in pig.hab.auth.item

11 possessor. Quæro,† q̄d si re⁹ detulerit f iurm̄ actori,& actor iura-

f uerit reum possidere,an habeat locum pœna huius legis.Gl.dicit ꝙ non grauatur onere ꝓbandi.l.eum qui.in prin. de iureiu. & sic reus tunc cogitur sustinere iudicium tanquàm possidens, non autē punitur in translatione possessionis:quia hodie ꝯstat,hodie

12 agatur,hoc est statim volo probare de dn̄io meo.† Quæro, quid

g si dicat reus,g nō grauetis me in translatione possessionis: quia hodie constat,& statim volo probare de dn̄io,an audietur? Glo. dicit,fortè idem ꝙ in aliis possessoriis.vult dicere,quòd nō obstāte hac exceptione possessio transferatur pp̄ mēdacium.Ita intel-

13 ligit hic Fran.Acc.& no.in d.auth.itē possessor. Ex quo no.† casum mirabilem,vt s.dixi,ꝙ licet istud sit iudiciū adipiscendæ possessionis,tamen non potest obiici exceptio dominij,& hoc propter mendacium.Regulariter contrà no.per Dy.in c.qui ad agendum. extra, de reg. iur.lib. 6. Dixi plenè in l.naturaliter. §. nihil commune.ꝟ.de acq.possess.

ADDITIONES.

a ¶ Sed quæ opinio est vera.Adde no.ꝑ Bar.in l.j.in fi.C.q̄uo, & qn̄ iud. & dicit Bal.fi esse alibi i l.fi.C.de exec.rei iudi.Et adde not.par Bal,C.de fur.i l.i.

b Comminari.No.ꝙ iudex potest comminari parti,ꝙ nisi verum rn̄deat, puniētur.adde Bar.in l.j.ad fi.ꝟ.si quis ius dic.& Im.in l. filius.§.diui.de leg.j.post antiq.in l.3.vbi pu.edu.deb.

c ¶ Vtrum sit idem.Et adde quòd dispositio huius l.habet etiam locum in hypothecaria,vt in l.si fundus.§.in vendicatione.& ibi Bart.ꝟ.de pig.notat.in Authen. de tri.semis.§.fi.Bal.in l.si in solutum,cum l.seq. C.de act. & oblig, & habetur in auth.item possessor.C.qui po.in pi.ha.

d Azo in summa,No.quando dicit falsum in qualitate possessionis, vt in tit, quo quæsiuit,ad de Bal.in d.l.cogi.

e ¶ Hoc sufficiat.Vide insti.de act.§.j.

f Clau.¶ Detulerit.Vide ꝓ hoc Ro.c6si.54. in vlt.dub;vbi ponit multas limitationes ad hanc legem.Idem consil.7.in 3. dub.late examinat materiā huius l.vide ēt Spe.in ti.de interrog.§.i. versi.sciendū, vbi ponit practicā, q̄ & ponit Ang.hic vide ēt ad materiā h⁹ l.Ias.omnino in §.oium āt.Insti.de act.

g ¶ Si dicat reus.Vide Ant.in c.pen.de iura:cal.& ibi de materia huius legis, & ibi etiam gl.alleg.istam legem.

a De publiciana a in rem actione. Rub.

ADDITIO.

a Paris.De publiciana.Circa istam materiam publicianæ,adde primò,an hæredibus non habentibus notitiam cōtractus,competat publiciana,vide Ang. consi.248.inc.pater emit fundum.circa med.Item illud q̄d hic dr̄,ꝙ non datur contra titulo possidentem, limita non procedere, quando titulus esset iam acquisitus an̄ mortem defuncti.vide Alexan.consi.412. vide omnino de materia latè mod.in §.sed istæ.Insti.de act.& de materia Bart.consi. 158.Itē pro declaratione regulæ,ꝙ non detur contra titu. possidentem, vide Rom. consi.424.& regulam quæ vult,ꝙ nō sit necesse, ꝙ sit habita fides de pretio, ad hoc vt competat.limita non procedere,quando ostenderetur contra dominum.Rom.sing.474.inci.tu bene.

LEX PRIMA.

1 *Libellus peto iure dominij,vel quasi,hodie de consuetudine admittitur.*

Rit prætor. Iurisconsultus primò ponit dictum, postea exponit illud. dicitur hic à nō domino:quid si dubitetur? Quidam ꝙ primò proponit publicianam,alij actionem in rem,alij, ꝙ vtranque, q̄d

1 gl. non placet.† Sed certè hodie iste libellus a de consuetudine

a admittitur, dico ad me pertinere iure dominij, vel quasi.no.Insti. de act.§.aliæ.& est tex.in c.abbatæ sane.extra,de re iu.lib.6.

ADDITIO.

a ¶ Hodie iste libellus.Adde ꝙ Bald.in c.i.de inue.de re alie.fa. dixit ꝙ ibi est tex.ꝙ repellitur,quasi vendicatio.& ideo dicit gl.fin.in l.ij.ꝟ.de interdic. ꝙ sicut est dare possessionem,& quasi,ita proprietatem,& quasi,vn̄ potest falsuari quòd gl.alibi dn̄t,quòd ille qui dicit se dominum,etiam vtilem in rem intentasse videtur.quanquam alij hoc vocabulum, publicia.strictius accipientes dicunt,quòd significet publicianam.Inst.de ac.§.aliæ.significatio tamen proprietatis est magis nuda,quā significatio dominij.l.si alij.ꝟ.de vsus. leg.de ver.sig.l.rectè dicimus.& in l.1.in fi.ꝟ.vsufr.quemad.caue. Et an vtilis rei vendicatio possit competere si est vtile dominium.Gl.dicit quòd nō , in l.1.in prin.s.de edē.& verū dixit,qn̄ cōpetit sine cessiōe, sed ex iure cessio po-

test cōpetere sine vtili dñio.C.de hær. vl̃ act. ven.l.fi. φ q.dé vtile dñiū, sine traditione cedi nō pt', sed actio vtilis bene pt cedi, vt l.ex asse.ĵ. ad Tre. ẽm Bal.in d.c.j.& dū tȝ hic Bar.hodie valere libellū, qñ pars petit, & narrat rē ad se spectare iur dñij, vel quasi:& gl.in d.c.abbate.de re iu.l.6.& sentit.gl.l c.2.de libel.obl.Dic,φ est verum, qñ facta diligenti inuestigatione verisĩr actor non pt eē certus:al's de iure nō dét admitti, p not.p gl. in l.φ in hrdé. ĵ.eligere.de trib. Vñ tūc solum de consuetudine admittet libellus, nō de iure,ẽm Io.i cā.2.de lib.obla.sd φ possit indistinctè cumulari,tȝ Bald.in l.edita.C.de eden.adde ét,φ si q̃s pbat titulū emptionis,& ptiū numeratū, & rē traditā,& possessioné tunc fuisse vacuā,tūc psumitur dñs hére vilé rei vendicationé,ẽm Bal.in l.cum res.C.de prob. de qua vtili rei vēdicatione facit mentionem Bal.in l.in rem.s̃.tit.j.de hoc libello vide Bal.in l.j.C. si plu.vna sen.& Spec.de causa pos.& propric.§.nūc dicendū.in prin.& §. notādū versaliæ sunt.& Bal.in l.j.C.si plu.vna sen.& in l.j.in s.opp.C.de fur.Et vl̃ φ licet in libello possint cumulari, tñ dét super vna tm̃ procedi, vt no. Bart.in l.& an eadem.§.actiones de exce,re.iu.& quod ibi dixi per Ang.in rep.l.si q̃s.vi.§.dñia.ĵ.de acq.pos.& ibi ét ponit formam libelli in publiciana,& plura ponit in materia publicia.& hic adde Bal.in d.l.edita.in repe.Perus.in fi.copulatiuè autem nō procedit,vt hic.Et qualis debeat esse sententia,vide Bal.in d.l.j.C.si plu.vna sen.adde vt per eundem Ale.consi.90.lib.2. Rom.consi.423.

1 *Publiciana quando competat pro re legata, vel donata absque traditione.*

a 1 §.Sed cur. a Ex quacunq; cā iusta transfertur possessio, ɔpetit publiciana.h.d.vsq; ad legē,eū.¶† Quæro,vtrū p re legata, vl̃ donata cā mortis ɔpetat publiciana absq; traditiōe: Vl̃,φ sic, q a dñiū trāsit absq; tradōne, & ꝙ qsi dñiū. Tu
b dic,b φ qdā sūt iura q̃ trāseūt ad legatariū ex psona testatoris,& i
c istis traditio reqrit̃; & iō si testator erat dñs, trāsfert dñiū.c Idē &
d si qsi dñs,d vt l.cū spōsus.e §.is cui.ĵ.eo. Quædā sūt iura,q̃ à testa-
e tore ñ trāsferunt̃, sed incipiunt in psona ipsius legatarij.Exēplum legatarius hẽt titulū à defuncto, & sic vult incipere vsucapionē, & sic vendicare. hoc ñ potest facere, nisi tradita fuisset possessio.

ADDITIONES.

a Pom.¶Sed cur.Vide Bal.consi.202.alias cij.
b Tu dic.Adde Bal.in l.fi.de sacrosā.eccle.Io.And.de cau.poss.& prop. §.nunc dicendum.in addi.quæ incipit,scire debes.
c ¶Transfert dominium.Et dum hic dicit,quòd in do.causa mortis trāsit dominium absque traditione,vide quod dixi post Bart.in l.j.de don.cā mor.
d Pom.¶ Quasi dominus.vide quid dicit Ias.§.sed istæ.Insti.de act.
e Clau.¶ Cum sponsus.Adde Bar.in l.fideicommissum.ĵ. ad senatusc. Trebel.

LEX III.

Sunt & aliæ. Quæro,quæ sunt cāæ, ex quibus trāsfertur dominium sine possessione.Dic vt in glo.

1 *Dominium quando transfertur ex causa iudicati.*

1 §.Ait prætor. Idē qro,† qd si est tradita res ex cā iudicati,an trāsferat dñiū in accipientē: vl̃ φ ñ, & sic erit casus φ publiciana ɔpetit ꝯ dñm. Gl. se multū hic inuoluit,& Insti.de offi.iud.in fi.& Cy.ponit in l.j.C.commu.vtri.iud. Ego plenissimè in l.Pōponius.§.si iussu.ĵ.de acq.poss.Veritas est, φ si qdē snīa det̃ sup actione psonali,transfert̃ possessio, & hoc ñ hẽt aliqd dubiū.Sed si ferat̃ i reali, licet sit dñs tñ trāsfert̃ dñiū pp
a authoritatem rei iudicatæ,vt l.statuliber à cæteris.ĵ.de statulib.a

ADDITIO.

a Clau.¶Statulib.Cōtrariū vult Bar.i l.rē φ nobis.ĵ.d̃ acq.pos.& ibi tāgit.Ale.

LEX VIII.

Eum qui à furioso. Titulus putatiuus inducit vsucapiendi cōditionem, & p ɔñs
a publicianam.h.d.¶No.φ ista vñr conuertibilia, a competit publi
b ciana,b ergo vsucapit:licet quandoque hoc fallit,vt in glo.

ADDITIONES.

a ¶Conuertibilia.No.ista esse paria competit publiciana,ergo & vsucapio.sd ista reg.non procedit negatiue,no.Bar.l.2.C.pro hære. probatur ex his quæ habentur in §.pretor.ĵ.ead.l.Limita istam regulam multis modis,vt per Ias. post Ang.§.item si quis in fraudem.Inst.de act.
b Paris.¶ Cōpetit publiciana.Vide Aret.in l.j.§.hæc q̃ de seruis.ĵ.de acq.pos.

§.Sed & si quis. Titulus lucratiuus inducit publicianam,h.d. ¶ No.φ hoc iudicium dicitur petitorium,& sic poterit appellari.quod nota.

§.Si petenti. † Re tradita ex iureiurādo ɔpetit publiciana.h.d.¶Opp.φ ɔpetat vtilis in rem.l.si duo.§.j. de iureiur.gl.dat multas solutiones.Mart.Silli.& Iac.But.dicunt, φ hic actor agebat publiciana,ibi rei vendicatione.

1 *Malafides superueniens quando interrumpat præscriptionem, & sic faciat cessare publicianam.*

§.Prætor ait. Hæc actio ɔpetit emptori bonę fidei, licet
a venditor habuerit a malā fidem. Itē ɔpetit hrdi inspecta fide defuncti.Itē dño ĩspecta fide serui ementis.h.d. ¶Opp.C.de pscr.lō.temp.auth.malæfidei. vbi inspicit̃ mala fides authoris.So.illa aut.† q̃tum ad vsucapionē corrigit iura antiqua q̃tum verò ad publicianam,ñ.Gl.non tangunt. Roff. sup hoc tit. tenet idē in publiciana, qđ in vsucapione, vt l.hac l.in prin.Et p hoc vl̃, qđ hodie de iure canonico qñcūq; superueniat scientia, pscriptionē interrūpit.ex.de reg.iur.c.possessor.& de pscri.c. fi.p ɔñs non ɔpetit publiciana,& sic remanet, φ sola Publiciana ɔpetat eo casu,quo quis dubitat,vt vidistis s̃.eo.l.j.do.Ias.Inst.de act. per multas rationes tenet, φ materia de publiciana non sit corre-
b cta,b nec per auth.malæfidei,nec per ius canonicum.Dic vt ibi.

ADDITIONES.

a Vēditor habuerit. Vtrū publiciana cōpetat successori in mala fide,adde Bal. in l.nihil.C.p hr̃.p Mod.in §.sed istæ.Insti.de act.& latius per Bal.in l.ancillæ.C.de fur.& in l.rē,quæ nobis.ĵ.de acq.poss.& in l.fi.§.sed cū in secūda.C. de fur.Sal.in d.auth.malæfidei.tenet,φ in publiciana non est correctū,sed vtrum hæc malafides authoris noceat quo ad fructus, vide Bald.in l.2.C.de peti.hære.& Bar.in l.& ex diuerso.in fi.prin.s̃.de rei vend.
b ¶Non sit correcta. Vtrum superueniens malafides faciat cessare publicianam,p Bal.in l.ancillæ.C.de fur.vbi tenet φ non.& idē tenet gl. in c.abbate. in prin.ver.dñi.de iu.li.6.quæ etiam dicit,quòd auth.malæfidei.nō corrigit in materia publicianę.& per Ro.in d.l.rem,quæ nobis.& bal.in l.j. C. si plu. vna senten.& vide quæ dixi.s̃.proximè.& bal.in c.pastoral.de off.ord.

1 *Publiciana vt competat requiritur φ traditio sit facta respectu eiusdem tituli.*
2 *Possidere in dubio quis præsumitur ex causa præcedentis tituli.*

1 §.Bonam autem fidem. † Vt publiciana competat, requiritur titulus & traditio facta respū eiusdē tituli, & bonafides tpe traditionis.h.d.qđ no. No.φ requiritur qđ traditio sit facta respū eiusdē tituli,ad hoc vt q̃s hẽat publicianam,& possit vsucapere,qđ Doc. nostri nō examinauerunt.Gl. tangit in l.cū nemo.C. de acq.pos.
2 & in l.cum solus.ĵ.de vsuc.& ibi de hoc dixi. † in dubio tñ psumitur possidere ex causa pcedentis tituli,vt s̃.tit.proxi.l.quædam.

LEX X.

a De pretio. a Vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus.h.d.qđ examinat gl. & incidit in illū passum, vtrum statutum recipiat interpretationem ex identitate rationis,de quo dixi in l.omnes populi.s̃.de iusti.& iure.

ADDITIO.

a Paris.¶De ptio.Regulā istā, quòd ñ est necesse fuisse habitā fidē de ptio ad hoc vt competat publiciana, limita, vt scripsi s̃.in rub.Itē circa istam reg. quòd vbi lex ñ distinguit,&c.vide Ias.in l. q̃uis.ĵ.de in ius vo. vbi hés duas limitationes,& limitat Bal.i l.fi.adfi.C.de hr̃.vel act.vēd.s.nisi distinguat p spēm oppositā,vl̃ hñtē distinguere genus.Vide Ias.i l.q̃uis.i prin.d̃ i ius vo.

LEX XI.

Siue autem. Sufficit, qđ res sit tradita vel pro tradita habita.Item sufficit,rem esse emptam,vel in re empta contineri.h.d.

1 *Publiciana non competit contra habentem titulum,& bonam fidem.*
2 *Titulus procuratus haberi potest,& quando prosit.*

a §.Si duobus. Pluribus ementibus ab eodem,potior est a cui traditio fcā est,si à diuersis,pfertur pos-
b sessor.b h.d.Gl.circa istum §.p onit vnā no.distinctionem,q̃ vide
1 & no.¶† No.φ ille,qui habet publicianam,non potest vincere
c eum,qui habet titulum,& possessionē:& iō quidam aduocati videntes

ADDITIONES.

a ¶Potior est.Adde, quòd si vterq; pbauit titulum,& traditionem,& non cōstat de tpe,psumitur res prius tradita priori emptori,tanq̃ iustiori, vt not. dixit Ia.de Are.& Cy.in l.quoties.de rei vend.qđ verū est qñ vterq; probat numerationem prætij,sed si vnus tm̃,illi psumitur prius tradita, si numerauit.Insti.de re.diui.§.venditæ.Ita no.dicit Bal.se consuluisse in c.j.§.si facta. si de feu.fue.contro.inter do.& agna.adde quòd idē vult Io.An.in addit.ad Spec. ti.de emp. & ven.& bñ ē in ver.cū venisset. Sed q.d si primo fuit facta constitutio precarij, demum fuit facta traditio,quis potior sit? Vide.qđ hēo per Guid.de Suza.in l.vt inter diuinum.C.de sacros. eccl. q tenet quòd primus,& p Bal.in rub.C.de contrahen.emp.& qđ no.Bar.in l.Celsus.de vsuc. Et ad gl.hic dū dicit,nisi priuilegiatus sit,&c.vide Bal.post gl.& Bar.in l.fi. de sacros.eccl.Et Ad ista vide no.per Bal.in l.cum res.de pbatio.& hęc lex, an hēat locū in personis ecclesiasticis,dixi in l.quoties.C.de rei ven.Itē istū textū & l.quoties.limita,nisi in secūda venditione & traditione fraus intercessisset,qm̃ posset reuocari,ẽm Bal.in rub.C.de his,quæ in frau.cre.in prin. & dicit quòd ñ pcedit,ét si scđo fuit donata,& tradita. q.d in cessione facta duob.vide Bal.in l.3.C.de noua.qrit Bal.i l.si debitor.C.de distr.pig.q.d si creditor hẽat ptātem,& pignus vēdidit, debitor tñ prius vēdidit q̃ ipse venderet,q̃s sit potior emptor prim°,an secūdus:no.tñ fin.quòd si possessor sine titulo vendidit rem alteri, & per consequens ego contra emptorem non possum agere amplius publiciana, quia habet titulum,quòd possum agere cōtra venditorē ex titulo de alie.iu.mu.cau.fac. Ita no.d̃t Bar.in l.4.§. pt.de alie.iu.mu.Itē hūc §.limita,nisi secundus emptor,vel possessor habuisset titulum,vel bonā fidē à fure,vel ab illo tenente rem cum vitio,ẽm bald.i l.2.C.de fur.post Nic.de Mat.Vide ét i materia, Ang.& Imo.in l. si is qui bonis.de acq.hær.cū sim.& Sal.in d.l.quoties.& Ang. hic ponit illud dictū Cy. in d.l.quoties.i fi.¶Adde quòd Bal.cōsi.494.lib.4.d̃t,quòd cum primus emptor habet dñium per const.licet venditor.per 26.ann.possederit,sciente & patiente emptore, quòd tñ si secundo vendat,& tradat,non præiudicat primo emptori.& opi.Guido de Suza.de qua hic per Alex.sequitur Io. And.in addi.ad Spe.in ti.de emp.& ven.§.j.ver.sed pone.
b Clau.¶Possessor.Istud est verum, nisi titulus superuenisset post titulum acquisitum ei,qui vult agere,vt procurator, &c.quod vide latius per Alex. consi. 90.vol.2.Rom.consi.424.in j.dub.
c Qui hēt.Nota,quod pt hr̃e titulum pcurationis. Adde qđ no. Cy. in l.cogi. de pet.hær.facit l.si seruus plurium.§.si q̃s ante. de leg.j.qđ ibi not. bald.in l. quoties.C.de rei vend.& in d.l.cogi. Cy. & bal.in l.j.C.si plu. vna sen.& Io. An.in tit.de cau.poss.& proprie. §.nūc videndum.in fi.per bal.in l. possessor. in h.principij.ĵ.de iureiur.

dẽtes partẽ aduersarij habere publicianam, procurãthr̃e titulũ,
vt sic actorẽ excludant, p hunc §.sed hoc non puto verum, quia
post li.contes.non valet venditio rei litigiosæ, vt l.fi.C. de litigio.
2 Præterea † hic haberet titulum & malam fidem,& sic ille q̃ hr̃et
titulum, & bonam fidem præferretur ei. Intellige ergo istum
§.quando ille, qui possidet, haberet titulum,& bonam fidem.

LEX XIII.

Si ego emi,& mea.

1 *Vsusfructus præscribitur.*
2 *Iurisdictio, quæ debetur personæ, potest præscribi.*

§.Si de vsufructu. Pro seruitutibus realib.& personalib. habet locũ publiciana. h.d.
¶Op.vsusfructus est seruitus, nec hẽt cãm ɔtinuã, qđ apparet, qa
fcm̃ hoĩs requirit.l. foramẽ.de ser.vrb. præ.ergo nõ p̃t vsucapi.l.
seruitutes.de serui. & sic nõ ɔpetit publiciana, vt notať s̃.l.ꝓxi.§.
hæc actio.& l.eũ q̃.in prin.s̃.e.Huius timore dicit gl.in d.§.hæc a-
ctio.qđ illa regula fallit hic.Non.n.p̃t vsusfructus p̃scribi,& publi
1 ciana competere.in contrarium, † quòd vsusfructus possit præ-
scribi, vt̃ l.fin.C.de præscr.long.temp.licet.gloss.calumniet illum
tex.& l.iusto.§.non mutat.j̃.de vsuca.Licet.ibi gl. calũniet, tex.est
hic, qa si habet publicianã, ergo vsucapit.Non ob.ꝙ non hẽt cau
sam continuã: qa illa distinctio ꝓcedit in seruitutib.realib.q̃ dẽnẽ
rei, seu fundo,& nõ ꝑsonæ. Vñ cũ res animũ nõ hẽant, non p̃ di-
ci, ꝙ continuo aĩo possideãtur: sed hic loquitur in seruitute per
sonali,& vsufructuarius possidet aĩo.l.i. vnde vi.& de acq. poss.l.
1.in gl.mag.Idem tenẽt Doct.in d.l.fi.C.de p̃sc.lon.tẽp.& ego di-
xi in d.l.iusto.§.nõ mutat.Et p hoc † potest dici, quòd iurisdictio
q̃ debeť personæ, possit quasi possideri animo,& in ea cadit p̃scri
ptio. Hoc videtur tenere Inno.dixi in d.§.non mutat.

§.Partus. Difficilis est,& h.d.Vitiũ furtiuitatis impedit publicianã in re furtiua,& partu eius apud furẽ,&
eius successorẽ vl'em: sed apud successorẽ singularẽ titulo onero
so, vel lucratiuo, nõ ĩpedit vsucapio, nec publiciana ĩ ptu,& par-
tu partus.h.d.& gl.hic tractat plenè materiam hꝰ §.& hẽtis duas
glo.& prima dẽt examinari p tres q̃st.Prima, vtrũ partus ancillæ
possit vsucapi.Scđa, vtrũ ɔpetat p publiciana.Tertia, vtrũ sit furti-
uus, quę q̃ones examinãť in l.ancillæ.C.de fur.& ibi p Cynũ,& ẽt
ibi dixi.Secunda gl.venit examinãda p vnã q.s.vtrũ hr̃s furis pos-
sit vsucapere.ibi, à te ĩcipiendo vsucapere,&c.ꝙ dic, vt l.cũ hr̃s.&
l.an vitiũ de diuer.& tẽp.p̃scr.& Dy. in c. possessor.extra, de reg.
iur.lib.6.Dixi plenè in l.Pomponius.§.cum quis.j̃.de acq. poss.

§.Idem ait. Qđ de re empta est, vel rei emptæ accedit, põt peti per publicianam.h.d.vsq; ad fin.

LEX XIIII.

Cum sponsus. Valet donatio facta à sponso sponsæ,& ideo est sufficiens causa ad vsucapionẽ
publicianam.h.d.

§.Is cui. Verbalis restitutio publicianã trãsfert ĩ fideicomissariũ, ẽt possessione non apprehensa.h.d.Opp.ꝙ re
quirať traditio, vt s̃.eo.l.i.& l.eũ qui.§.fi.Sol. Quidam dñt, ꝙ fallit
a hic.Tu dic vt dixi a s̃.e.l.j.Aut. n. fideicõmissariꝰ vult uti publicia
na, q̃ competebat defuncto, & potest, vt hic. Aut vult vti ex titu
lo suo,& hoc non posset, vt in contrario.

ADDITIO.

a ¶Dic vt dixi.Idẽ apꝓbat Io.An.ĩ addi.ad Spec.in ti.đ cã poss.§.nũc dicẽdũ.
in add.q̃ incipit, scire dẽs.in fi.& vide Bal.ĩ l.siue ante.§.si duob.& l.se.s̃.eo.
& Doc.ĩ §.aliæ.inst.de act.per Iac.de Are.& Cy.in l.j.ĩ viij.q.C.cõm.de leg.
& cũ opi.Bar.hic,& s̃.eo.l. j. concord. Azo.in sum.C.de leg.Ang.hic, idem
bar.Ang.& Doct.in l.si fideicommissa.j̃.ad Treb.

1 *Iurisdictio contra feudatariũ ecclesiæ Romanæ præscribitur legitimo tẽpore,*
licet cõtra ecclesiam Romanam non præscribatur, nisi spatio centũ annorum.

§.In vectigalib. Emptor respectu vtilis dñij hẽt publicianam.h.d.¶Op.de l.siue.§.hęc actio
s̃.eo.Sol.qdã dñt, fallit hic.tu dic ꝙ non fallit.Nã licet vectigal nõ
possit præscribi respectu directi dñij potest respũ vtilis,& illo res-
1 pectu datur publiciana.Itẽ in fundo superficiario, vt hic.Et † hoc
semel dicebam, ꝙ licet iurisdictio non possit præscribi ɔ̃ eccle-
siam Romanam, nisi spatio centum anno. tamen contra vnum
Comitem, qui haberet iurisdictionem ab ecclesia, potest præ-
a scribi a legitimo tempore, vt hic.

ADDITIO.

a ¶Potest pręscribi.Contra Comitẽ habentem iurisdictionem ab ecclesia, nõ
requiritur præscriptio centum ann.adde bal.& Ang. in l. sicut.C.de p̃sc. 30,
ann.& Imo.in l.vsucapione.& in l.quamuis de vsuc.per Doc.in c.ad audiẽ-
tiam.de præscri.super gl.in ver.principaliter.& ibi multi contrarium tenẽt.
& illud posset procedere vbi ecclesia contradiceret præscribenti, ac etiam
vbi præscribens non fateretur ius ecclesię,& eam recognoscere nollet,
per Pet.de Anc.in consi.51.inci.In Christi nomine, primo de iurib.&c.adde
Pe.de Anch.consi.141.quod voluit Rom.consi.312.

§.Si res talis Pro his, quæ alienari non possunt, publiciana non competit.h.d.

LEX XV.

Quæcunque. Quæcunque est iusta cã acquirendi dominium, sufficit ad publicianam.h.d.

a §.Interdum. a Solennitas extrinseca non præsumitur, nisi probetur.h.d.de quo plenissime in l.
sciendum.j̃.de verb.oblig.

ADDITIO.

a Paris.¶Interdum.Vide ad bar.in l.sciendum.j̃.de ver.ob.Vide Matth.no.11.
& Rom.sing.320.Fel.plene in c.sicut.de re iud.

LEX XVI.

a Papinianus. a Prohibuit, Protestatio, ne quis faciat id, ad ꝙ tenetur, non impedit actũ geri. h.d. De i-
sta materia plene tetigi in l.vtrum.de cõsti.pec.plenissime in ma-
teria protestationum in l.non solum §.morte.j̃.de ope.no.nun.

ADDITIO.

a ¶Papinianus.Adde quod dixi in l.j.C.de satisd.& de intellectu huius l.vide
Imo.in l.3.§.Cato.de verb.obli.

LEX XVII.

Si seruus. Per seruum fugitiuum acquiritur domino publiciana..h.d.

LEX XVIII.

Paulus. Exceptio dñij repellit publicianam.h.d.cũ l.seq.Gl. ponit casus, in quibus fallit ista regula.

Si ager vecti.vel emphy.pet. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Dominium simpliciter prolatum, intelligitur de directo.*
2 *Canonis soluti exceptio non opponitur.*

a AGri ciuitatum. a Emphyteuta habens fundum vectigalem etiam contra dominum, si non cessauerit in solutione pensionis
1 habet vtilem in rem.h.d.totus iste tit.¶ † Not.ꝙ apel-
b latione dominij b intelligimus de dominio directo, simpliciter
loquendo.¶.¶Item not.gloss.in l.2.j̃.eod. quæ incipit, idem &
2 si non soluant,&c.Ex qua not.† quod si emphyteuta non soluit
canonem, non debet obiici ista exceptio ab extraneo, sed so-
c lùm à domino, est casus c in l.2.de iure emphyteu.& sic non trãs-
fertur Dominium ipso iure, sed domino volente, quod not.
multum,,& tenementi.de quo vide vt dixi in l.peculium.§.si ære.
j̃.de peculio.

ADDITIONES.

a ¶Agri ciuitatum.De materia huius.l.& quæ hic no. vide Bar.latius in l.j.&
maxime in §.ꝙ ait.de superfi.
b ¶Appellatione dominij.Vult dicere, ꝙ appellatione proprietatis semper ĩ-
telligitur de directa,& ita intelligitur iste tex.sm̃ Bal.in l.cũ res.in fi.de ꝓb.
Fallit in libello, cuius verba late interpretantur, vt verificetur in vtili, sm̃
Io.ĩ c.2.de lib.obl.& Bar.in l.si mr̃.§.eadem.de exce.rei iud.in l.j.C.de vsuf.
Bal.cõtra in l.doce.C.de rei vẽd.p Ang.hic, & Bal.in l.j. C.de thesau.lib.x.
Limita ista vt p Bal.ĩ l.indebiti.§.j.j̃.de cõd.ind.vide Bal.ĩ l.2.j̃.de hær.insti.
Paris.¶Istud non procedit in libello, quia si aliquis dicat, satis est quòd pro-
bet de vtili, vide Fel.in rub.de p̃scri.vide Ale.in l.si finita.§.si de vectigalib.
j̃.de dam.infe.vide quæ scribunt nouissimi, in l.1.j̃.de acquir.pos. licet au-
tem appellatione dominij in dubio, intelligatur de directo, vbi tamen lex
transfert actionem in rem, in dubio intelligitur de vtili, vide Aret. in l.1.ad
fi.j̃.de leg.vide etiam in l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acqui.poss.vbi
etiam an veniat vsufructuarius.
c ¶Et est casus.Bal.in auth.qui rem.de sacrosan.eccle.

LIBER SEPTIMVS.

De vsufructu,& quemad.quis vtatur. Rub.

LEX PRIMA.

a VSusfructus a est ius. Glossa examinat hic istam diffinitionem
& bene, sed requireret magnam examinationem: ta-
men non curo.& no.l.2.j̃.eodem, quòd non potest es
se qualitas sine substantia.

ADDITIO.

a ¶Vsusfructus.Quis sit vsusfructus formalis,& quis causalis.vide per Bal.in
l.1.j̃.de condictio.ex leg.
Poma.¶Ad hæc dicta vide Felyn.in cap.in præsentia.de probat. Et vide ali-
qua de pace per Barb.cõs.41.vol.1.& cõs.11.alias 2.in 2.vol.cons.20.& cõs.24.
Rom.cõs.3.& 352.in 4.dub.& cõs.126.Fran.Cur.in tract.seq.Abb.in c.nouit.
de iud.& ĩ c.super quibusdam.in fi.de verb.sig.Imo.cõsi.87.Et adde, ꝙ si iu-
dex dubitet, ne partes deueniant ad arma,& non prouidet, ꝙ priuatur offi
cio.Ita Ang.& Bal.in l.1.§.quos.de offic.præfe.vrbis.

LEX III.

Omniũ prædiorũ. Pro declõne huius principij, debetis scire, ꝙ gl.in l.2.circa pri.j̃.
de verb.obligatio.& l.corruptionem.C.eo.dicit, ꝙ ille qui teneť
ad vsũfructũ, teneatur ad fcm̃. Aliq rep̃hẽdũt & dñt ꝙ imo tene-

Bar.super j.ff.vet. Z 2 tur

a tur ad dandū. Br. a text. est hic, q dicit, q tenet ad vtrumq;. Nā hic dr q tenet dare, & pati, & sic dare, & facere: & istud facere nunq̄ implet. Qđ no. qa vides, quod loquitur affirmatiuè & tamen nūquam pōt impleri. De quo dixi in l. naturalis. j. de præscri. verb.

ADDITIO.

a Parif. ¶ Breuiter. Quomodo transferatur possessio in istis incorporalibus, vide Soc. in l. 3. in prin. j. de acqui. poss.

§. Cōstituitur.

Gl. inducit ī ar. ad q. q qs nō pōt locare operas suas ꝑpetuo. De quo in l. antiquitas. C. e. plene dixi in l. stipulationes nō diuidunt. j. de ver. ob. &c.

LEX IIII.

Vsusfructus.

a Quærit gl. quid sit dictum, q est pars dominij: a Pet. dicit quod dominium plenū est genus habens in se proprietatem nudam, & vsumfructum, & sic vsusfructus est pars dominij. Et ista opi. Pe. est vera, intelligendo, fm quod no. in l. recte dicimus. j. de verb. sign.

ADDITIO.

a ¶ Pars dominij. Quando vsusfructus est Pars dominij, vide plene Bart. in l. qui vsumfru. de ver. ob. & in rub. C. eo.

LEX V.

Vsusfructus.

Vsusfructus est diuiduus ab initio, & ex postfacto. h. d. Quod no. propter materiā diuidui, & indiuidui.

LEX VI.

Hactenus.

a Ista lex. vř ꝯdicere præcedentibus. sol. Duo sunt videnda. Primo, cuius expensis: & tunc loquitur principium. Secundò, cuius solicitudine, cuius opera: & tunc si non magna sit impēsa, pertinet ad vsumfructuarium. damni. §. ei cuius. & l. inter fructuarium. de dam. infe.

ADDITIO.

a ¶ Hactenus. Et an vsufructuarius teneatur ad collectas, dic & intellige vt per gl. no. in l. qui concubinam. §. qui hortos. de leg. 3. Itē intellige, vt latè per Bar. in l. cotem. §. j. de publicanis. j. & vide C. eo. l. eum ad quem. Quid in emphyteuta, & colono, vide Bal. in l. j. C. de iu. emp. & ibi an emphyteuta possit mutare formam rei, ac meliorare. & sic vsufructuarius potest propria authoritate prohibere vti frui, fm Bal. in l. quamuis. j. de dam. infe. Ad istā l. hic in fi. cum seq. adde gl. no. & ibi Bar. in l. si cui. j. de ser. q licet vsufructua. nō possit mutare, forte fallit casu illius l. quia dominus poterat. adde an vsufructua. teneatur ad collectas & expensas, & quid si solutis illis, vsusfructus ad nihilum reduceret, an teneatur. Rom. consi. 330.

Parif. ¶ An & quomodo vsufructuarius teneatur ad collectas, vide quæ hēs ad Bar. in l. qro. j. de vsuf. leg. vbi multa. Item adde singulariter, qđ licet expensę pertineant ad proprietariū, quamuis magnæ, tamē curā ꝑtinet ad vsufructuarium, & ēt tenet vsufructuarius facere expēsas, licet repetat, quādo sunt magnæ, Bar. in l. damni. §. ei, cuius. circa fi. ff. de dā. infe. & Pau. de Cast. ibi no. vide Bar. in l. quoties. §. q maximos. j. de public. & i l. j. §. fi. j. de ope. no. nū. Et idē expresse tenet Bar. in l. eū, ad quē. C. de vsufr. licet Pau. de Cast. & Bal. ibi teneant contrarium. Et ideo bene considera, & vide quæ hēs ad Bar. in d. l. eum, ad quem. & in l. quamuis. in prin. j. de dam. infe. Item, qđ si non reficiat, possit eum vtifrui prohibere, ēt propria authoritate, vide Bart. in d. l. quamuis. in versi. secundo quæro. & Alexan. ibi, qui eam, legit sub §. Celsus. l. præced. Itē ꝑ eo, quod dicit Bar. in d. l. damni. §. ei cuius. de quo. s. vide omnino latius eundem Bar. in disput. sua 4. incip. publicanus. vbi aliter loquitur, vide etiam Paul de Cast. consi. 124. inci. super primo. vbi simpliciter sequitur gl. & Bar. in l. damni. §. ei cuius. & cum eis trāsit. Quid autem in viuario, vide Rom. sing. cxlix. incip. quæro vsufructuarius. Itē q dicatur, magna expensa, quando fit ad perpetuam vtilitatem rei, licet in veritate esset modica. & econtrà, dicatur modica, si non fit ad perpetuam vtilitatem, licet esset magna, vide Alex. in l. diuortio. §. impendia. j. sol. mat.

LEX XIII.

Arboribus euulsis.

§. De illo.

Per vnum actum singularē retinetur quasi possessio totius iuris ī vniuerso. h. d. de quasi possessione iurisdictionis, aduerte diligenter a q sufficit q subditus recognoscat superiorem in dominum, etiam domino ignorante. Item licet ab alio possideatur: secus esset in iurisdictione acquirenda. l. si prius. j. de aqua plu. arcen. quod not.

ADDITIO.

a ¶ Aduerte diligenter. Vide quę dixi in l. j. §. si tibi fundum. j. de iti. ac. pri.

LEX XIIII.

1 *Possessio naturalis, non est causa acquisitionis fructuum.*

2 *Possessio ciuilis sola sufficit ad acquisitionem fructuum.*

3 *Fictabilis non potest accusare secantes fructus in possessione, quam tenet ad affictum vigore statuti punientis robantem rem alienam.*

Si fur.

Fruct⁹ nō efficiūt fructuarij: nisi ab eo, vel ab alio eius noīe separent à terra, & iō actiones ꝯpetentes dño, ei nō ꝯpetūt. h. d. ¶ No. primò, a † q nālis possessio nō est cā acqsitionis fructuū, qđ apparet: qa fructuarius nāliter possidēs nō facit fruct⁹ suos, nisi ab eo principaliter, vel ei⁹ noīe ab alio separetē à solo. ¶ † Scdō no. q sola ciuilis sufficit ad acqsitionē fructuum. Dixi in l. 3. §. ex ꝯrio. de acq. poss. ¶ Itē no. † ꝑ statuto b h⁹ ciuitatis, q̄ cauetur q si qs robauerit rē alienā, puniat certa pœna: mō qdā accepit ad coptimū. i. ad affictū q̄dā possessionē, mō qdā secauit fructus, vult iste coptimator. i. fictabilis accusare: quæritur nunqd possit? Dixi q non, per hanc l. & l. cum in plures. §. messem. j. loca. & l. si apes. §. j. j. de fur. & l. si seruus. §. locaui. eo. ti.

ADDITIONES.

a ¶ No. 1. Vide quæ dixi in l. si vsusfructus. j. quemadmo. vsusfr. amit.

b ¶ Pro statuto. Tu adde Bar. in l. locorum. C. de omni agro deser. & omnino An. in c. quoniam contra. de proba. Vide tamen q no. Bar. in l. si rem aliquā. de acq. poss. & adde Bar. in l. si seruus. §. locaui. j. de fur.

LEX XV.

Si cuius rei.

No. glo. primam ibi, in ver. adeo. quòd ibi intelligo verum, vbi eos percipiat fructuarius sciēte & patiēte proprietario, vt l. hac edictali. §. pe. C. de sec. nup. dixi plenè in l. vxori. hic alle. in gl. q̄ incipit; arg. in §. quæsitum. & a ibi hoc tangitur per Iac. de Are. a & dic, vt in tit. in vsib feud. si de feu. fue. controuers. c. vnic. §. omnes.

ADDITIO.

a ¶ Iac. de Are. Firmat Bar. in d. l. de pupillo. §. si plurium. de ope. noui nun.

LEX XVI.

Si vsusfructus.

§. Denique.

a a Actio legis Aquiliæ datur dño propter factum, non ꝑp negligentiam. h. d. no. & nota bene §. qui glossat totum tit. ad legem Aqui. C. & ff. &c.

ADDITIO.

a Denique. No. §. qui glossat totū. ti. ad leg. Aq. & ipsum alle. Bar. in l. qui bona. §. cum inter. & ibi dixi. infra de dam. infe. & vide gl. hic Ang. hic dicit, q iste tex. pro meliori de iure allegatur, q actio l. Aquil. non datur pro damno dato per negligentiam. quod intellige quando negligentia est causa proxima damni: Secus si remota per quam causam remotam damnum postea faciendo est cōmissum. l. qui occidit. §. pe. ad l. Aq. facit etiam quod no. in l. cū quis. j. de dolo. dicit etiam hoc esse verum in Aquilia directa: secus in vtili. §. si fornarius. alle. in glo. bal. hic similiter dicit idem quod bart. quia delictum committendo est plus quàm in omittendo. l. si mora. solu. matr. & ibi no. per Sali. in l. si vendita. in fi. j. de peri. & commo. rei venditæ.

1 *Iudex prohibet ingressum possessionis, de qua est contentio inter duos ne veniāt ad arma.*

2 *Iudex potest cogere partes ad faciendam pacem, & transactionem.*

§. Sed si inter duos.

1 Not. argum. huius §. iuncta lege proximè seq. † q q̄n inter duos a ꝯtētio ď vna possessione, q iudex pt ꝓhiberē a vtriq; parti ingref- b sionē, ne veniāt ad arma & rixas. b No. q † iudex pt cogere partes 2 c ad faciēdū pacē & trāsactionē. Quod aūt de pace sit indistinctè c verū, hēret magnā indaginē. De trāsactiōe habuistis in locis suis.

ADDITIONES.

a ¶ Pōt prohibere. Not. adde Bal. in l. fi. C. de edic. diui Adr. tol. hoc limita nisi vnus ꝓbasset de possessione, alius nō: fm Bal. in l. ordinarij. C. de rei vēd. Ad Bar. hic adde bal. in l. nullus. C. de sum. tri. & late ꝑ Inn. in c. in ꝓsentia de ꝓb. & bal. in l. si super possessione. C. de transf. vbi dicit, quod qui timet in possessione vim inferri, potest implorare officium iudicis, ad qđ adde bar. in l. fi. s. quod met. cauf. & vide bald. not. in l. ordinarij. & in l. j. C. de prohi. seq. dicit tamen bal. in l. vis eius. C. de proba. q quando nemo vult se actorem constituere, sed armis obtinere, iudex ex motu ꝓprio inqret de possessione, & cōstituet actorem eum, qui non possidet, & Inno. c. in præsentia. de prob. vide ad ista bal. in l. fi. C. de ordi. cogni. bar. in l. qđ iussit. in prin. de re iud. & bald. in l. æquissimum. in prin. s. de eo per quem fact. erit.

b Claud. ¶ Arma & rixas. Item potest eo casu prohibere, ne vnus transeat ante domum alterius, secundum bar. in l. quod iussit. & ibi Alexan. j. de re iud. Poma. ¶ Vide Rom. cons. 185. in 5. dub. & consi. 308.

c ¶ Cogere partes. An iudex possit cogere partes ad treugā vel pacē, vide bal. in l. congruit. s. de offi. præsi. & l. furti. §. qui iussu. de infa. vbi gl. tenet, qđ rř nō pōt. Vide ꝑ bal. & Paul. de Cast. in l. quidā existimauerūt. j. si cer pet. adde q dixit Bal. in l. transigere. C. de transf. q iudex non debet studere ad concordiam partiū in criminalib. antequam puniat, sed postquā puniuit potest studere ad recōciliationē. Alle. Ia. But, in l. æquissimū. s. de eo ꝑ quē factū erit. q no. & adde Bal. in l. cū affirmes. C. de lib. cau. & ꝑ Bal. hic, & in d. l. æquissimū in prin. & isto casu qualiter fieri debeat contractus pacis, vide no. Bart. in l. de die. circa fi. s. q satisd. cog. & vide notata per Spec. & Io. And. de præp. iu. in prin. ver. q̄d si iā est conclusum, &c. Et ad id, qđ hic dř, adde gl. in auth. de mand. prin. §. deinde. & Bald. in l. j. §. quies. de offi. præfec. vrb. Et adde q Ant. c. j. de mutu. pet. in gl. fi. dicit ibi post gl. q iudex regulariter non pōt cogere partes ad concordiam. fallit in Papa, & Principe quando vellent cogere in materia, in qua habent administrationē liberā, c. cū inter. de elec. facit q no. in c. cū pridē. de pace. In alia autem materia non possent, nisi causa legitima subsistente. Dř aūt causa legitima subesse, vt etiā inferior posset, si partes diu litigassent, per id qđ habetur in tex. no. in c. placuit. xc. dist. q est singulariter notandū. An aūt iudex habeat suadere concordiam, subdit q sic à principio, sed postquam liquet sibi de causa, non debet suadere, nisi forte videret q lis posset multū ꝑt elari ꝑ appellationes. Nā posset tūc suadere actori, q vellet concordare potius q̄ diu sic litigare, & similiter poterit persuadere reo. De quo etiā in Spec. de præpa. iudi. Et hoc voluit Ant. & post eū Io. in d. c. j. Sed mihi videtur q gl. hic idem dicat allegādo prædicta iura, & plura, & probat illud c. placuit, qđ etiā iudex ecclesiasticus non potest laicum cogere ad dictam cōcordiam, quod summe not. Et etiam Bal. no. in l. ex stipulatione. C. de sen. Adde an iudex possit partes cogere ad pacem. Abb. consi. 108. ij. lib.

LEX XXIII.

Proculus.

Verba per modū conditionis ꝓlata inducunt dispositionē, quando dispositio est sibi annexa,

alias

a aliàs nõ sortiret effectũ. & tunc app̄ne vsusfructus a ptinet proprietas. h.d. De quo dic plene vt in l. ex hac scriptura. ȷ. de donat.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Appellatione vsusfructus. Ad hoc q̄d appellatione vsusf. cõtineat ēt proprietas q̄do testator est vsus aliquibus verbis, quæ non conueniunt vsufructui, nisi habeatur ēt proprietas, vide Com. consi. 126. inci. ser Pe. cõdidit testm̃. post prin. vsque ad fi. & ponit exẽplũ ꝙ si testator dixisset, ꝙ ille, cui relinquitur, possit tp̄e mortis suæ de eo disponere, vide oĩno ibi. In contrariũ tñ faciunt q̄ habent in auth. hoc locũ. C. si muli. scd̃o nu. p Bar. & allos in articulo, qñ mulier relinquitur domina, massaria, & vsufructuaria, q̄d põt habere vsumfructum. Et hr̄ ēt in l. si Titio. ȷ de vsuf. le. sed illa loquit quãdo & dominium, & vsusfructus expresse relinquitur, quia cum sint incompassibilia, datur electio legatario, hic legatur vsusfructus tantum cum tali adiectiõe, quæ conuenit vsufructui, considera: & econtra, si relinquitur aliquid p verba demonstrantia proprietatẽ, & integrum dominiũ, & postea subiiciatur aliquod verbum. per quod videatur relictus solus vsusfructus, vt puta relinquitur alicui fundus, postea subiicitur, vt possit eo vti & frui toto tp̄e vitæ suæ, & vide Pau. de Ca. consi. 246. ad fi. Bar. in l. Titia cũ testõ. §. fi. de le. 2. Ias. in p̄ludiis feu. & ꝙ ibi si relinquatur fundus ad vsufructuandũ, ꝙ dicatur relicta proprietas, vide Alex. consi. 361. ad fi. Ang. consi. 245. vide Bal. in præludiis feu. in 2. & 6. diuisione, vide tex. & ibi Bal. in l. 4. ȷ. de ali. & cib. le. & q̄ habes per nouissimos in l. plane. §. j in 6. not. de lega. j. vide Are. in l. si sic, de ver. obl. Itẽ de legante, vendente, vel donante fundũ ad vsũ, vide Cre. si. xliij. ibi. Et quid si dicat ad gaudimentum. Itẽ quid si leget vsumfr. cũ pacto, quod nõ alienetur p̄prietas. vide Crem. sin. 26. Bal. hic & Ang. vide Picũ in l. Titia. § fi. q. 84. de leg. ij. Itẽ qũo relinquatur vsusfructus, & postea detur facultas alienandi, q̄d cẽseatur relicta proprietas, vide Bar. cõs. 64. in 2. vol. Soc. cõsi. 210. licet in casu illo aliter loquatur Ale. consi. 58. in 3. vol. Picũ in l. Titia. §. fi. q. 56. & circa illud, quod dictum est, quod est data facultas alienandi, fm̃ Bar. cõsi. 64. vide in contrarium Soc. consi. 131. Cor. consil. 74. in 4. parte. & clxxiiij. in 4. parte Bal. hic dicit. quod si prohibentur alienare, censeatur relicta proprietas. vide Rom. consi. 26. Sed in contrarium vide eũ in l. dona. §. species. ȷ. de dona. vide de hoc alia. ȝ.

LEX XXIIII.

Si quis. Not. l. de quo vide in l. cotẽ. §. fi. infra, de publicanis.

LEX XXX.

1 *Monachus præpositus ab abbate alicui capellæ, si emat, cui acquirat, an monasterio an capellæ.*

Sed & si quis stipuletur.

§. Interdum. Hic ponit casum, in quo est in pẽdenti cui q̄ratur stipulatio. Vide quæ dixi in l. pe. de

1 stip. ser. vbi q̄ro, pone ꝙ quis est monachus S. Petri. & † præpositus ab abbate cuidam capellę monasterij sancti Petri: emit, cui q̄ritur, an monasterio, an illi eccl'iæ cui est ab Abbate præposit⁹. & tunc distingue, aut soluit de pecunia illius eccl'iæ, aut monasterij, & sic est in pẽdẽti cui q̄rat, dõec p̄tiũ soluat, vt hic. Si vero soluit ex aliqua pecunia q̄sita ꝺ opa sua, tunc cum illa eccl'ia, cui est p̄positus, dẽat hr̄e vsumfructum personæ suæ, illi ecclesiæ q̄ritur.

LEX XXXII.

1 *Contractus celebrati inter Abbatem, & monachum, non tenent.*

Si seruum. No. tex. in fi. ibi, & regulariter, &c. de quo facio festũ magnum ĩ l. fr̄ à fr̄e. de p̄d. inde. ꝙ ibi de iure ciuili ñ ꝯcludit, nisi iũgas huic text. q̄a r'a ē hic. Itẽ q̄ fit rõ q̄re inter patrẽ & filiũ ñ possit eẽ obl'o. Soleo dicere ꝙ iõ, q̄a p̄ria p̄tās ē de iure ciuili, & ñ ꝯcludit, nisi iũgas huic tex. q̄a r'a est, ꝙ si aliq̄d stipulãdo ab aliq̄ mihi q̄ris, illud stipulando à me, nihil agis.

1 Nã ñ possũ mihi ipsi obligat⁹ existere. Et ex hoc pluries † ꝺ facto rñdi, ꝙ ꝯt⁹ q̄ pluries fiunt inter Abbatẽ, & monachũ, vt ꝯcedẽdo ei aliquam rẽ, vel aliquid aliud promittẽdo, nil valẽt: q̄a si ab extraneo monachus stipularetur, q̄reretur abbati, ergo ab ipso abbate istud stipulando nihil agitur, per regulam no. hic positam.

LEX LXV.

1 *Rei vendicatio competit contra ciuiliter possidentem.*

a Defuncta. a Fructus p̄cepti p̄tinent ad fructuarium, non inspecta quota parte anni vixerit fructuarius.

1 h.d. ¶ † Not. ꝙ contra ciuiliter possidentem tantum potest agi rei vendicatione, licẽt gl. dubitet in pluribus locis.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Defuncta. Quid aũt de pendentib. vide Cõ. cõsi. 99. in vlt. du. & de materia, q̄d si nõdũ essent p̄cepti, tñ pro eis cõpeteret actio, vide eũdẽ cõsi. 120. Et p̄ declaratione huius l. vide aliq̄d p Cõ. cõs. 170 v. de Soc. cõs. 116. de quo habes ad Bar. in l. fi. ȷ. de iure fis. & dũ d̄r in ista l. quod nõ faciat fructus suos pẽdẽtes tp̄e motæ litis, nõ p̄cedit qñ vsusfructus eẽt subrogatus loco annui legati. vide Bar. in l. ḡnaliter. §. hæredes ȷ. de vsuf. leg. Arct. in l. Stichũ. §. stipulatio ȷ. de ver. ob. ¶ Vide gl. & Bar. in l. diuortio. circa prin sol. mat. & quod no. Bal. in l. iubemus. de sacros. eccl. & p no. p eundẽ, in l. si pr̄. de vsufr. C. & in l. 2. in prin. de fruct. & lit. expens. vt ad gl. no. hic vide Archi. idem tenentem in c. statutum. §. assessorem. de resc. in 6. per Io. mo. in c. 2. de re. ecc. & c. fi. de pec. cle. & vide gl. in l. j. C. de anno. ciu. lib. xj. vide in c. 1. §. his vero in titu. hic finitur lex Conra.

LEX LXVIII.

Vsufructuarius. Onus reale euitatur ab eo, qui vult rẽ dimittere secus in onere personali. h.d. cum l. sequen.

LEX LXIX.

Si dominus. Nota p̄ Canonistis ad q̄õnẽ, an possit acc. di prima vacans, licẽt ꝯ bonos mores fia

a De vsufructu a accrescendo. Rub.

a Paris. ¶ De vsufructu. Q̃uo in vsufructu habeat locum ius accrescendi, vide Ang. consi. 146. incip. rusticus quidam. Pau. de cast. consi. 110. in 2. volum.

LEX PRIMA.

Quoties. Inter ꝯiunctos est locus iuri accrescẽdi nõ inter total'r disiunctos. h.d. quod no.

§. Denique. Coniunctio realis inducit ius accrescendi. h.d. Bar.

1 *Accrescendi ius habet locum in vsufructu constituto inter viuos.*

a §. Interdum. a Cõiunctio realis inducit ius accrescendi in vsufructu & proprietate. Itẽ durat vsusfructus etiam post eum acquisitum. h d. ¶ Quod secundum no-

1 ta, † quia vides quod in vsufructu constituto inter viuos habet locum ius accrescendi.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Interdum. Quod in vsufr. hẽat locũ ius accrescendi, & post ius q̄sitũ, vide Ang. consi. 146. incip. rusticus quidam. & in l. diuus. § j. ȝ. de vsuf. vide ad reg. Pau. de Cast. in consi. suo 110. in 4. dub. Vide Bar. in l. si mihi, & Titio. de verb. oblig. ȷ.

LEX II.

Si duobus. Qui vocantur ad vsumfructum, non ex verbis testatoris, ius accrescendi non habent: h. d. ꝙ nota, quia est vna de reg. iur. accres. h. d.

LEX IIII.

Vnde Neratius putat lib.

§. Non solum. Inter legatarium plenæ proprietatis, & legatarium vsusfructus, nõ est locus iuri accrescendi.

LEX VIII.

1 *Pronomen, suus prolatum in tertia persona, quomodo referatur ad testatorẽ, & quomodo ad hæredem.*

2 *Dictio, cum, ponitur coniunctiue.*

a Si quis à Titio. a ¶ No. legẽ, quia variè legitur, q̄a istud

1 † pronomẽ, suum, qñ verba scribunt in tertia persona. p̄t referri ad hæredem, & ad testatorem. fm̃ primam lec. refert ad testatorem. l. ex facto. circa prin. super verbo, sua. ȷ ad Treb. Item ista verba, hr̄des sui, possunt itelligi pro quolibet hærede, quẽ quis habet. Item stricte pro hæredibus, q̄ sunt sui, vt filij, vt Insti. de hære. qua. & diff. §. sui. Hic vr̄, quòd debeat itelligi fuis strictè, hoc est, filiis, vt hic. De quo plenè dixi in l. Gal-

2 lus §. nunc de lege. ȷ. de lib. & posth. ¶ No. quòd dictio, † cum, ponitur coniunctiuè. De qua in l. triplici. ȷ. de verb. sign.

ADDITIO.

a ¶ Si quis à Titio. De huius l. intellectu vide omnino Bar. in l. hm̃õi. §. si Titio. de leg. j. & q̄d ibi ꝯ Io. aliũ intellectũ dat Ang. ad istum tex. in consi. 182. alias clxxxv. quod incipit, charissime frater. dicẽs quod vbi resultat ipossibi itas, vt qñ appellatio hæredis refertur ad hæredes viuentis, cũ ipossibile sit viuẽtes hr̄des habere. l. fi. ff. de hære. vel act. ven. talis appellatio cohæredũ coarctatur ad descendentes, primũ locũ tantũ, & primũ gradũ tenentes, per istũ text. fm̃ vnã expositionem. qui intellectus, an sit verus quãtũ ad istũ tex. vide nõ. in l. Gallus. §. quidam. de libe. & posth. & in §. ẽt. & ponit Bar. dict. intellectum per tex. ibi, & etiam Bal. in l. j. §. vbi autem. de cad. tol. & Salt. in l. fi. C. de impu. & aliis substitu. Adde appellatione hæredis qui veniant, quæ posui in d. l. Gallus. in §. quidam.

Quibus modis vsusfru. amit. Rub.

LEX III.

1 *Vxor, cui fuit relictus vsusfructus per virum mortuis filiis, an habebit à substitutis integrum vsumfructum.*

2 *Legatum si est factum alicui, quod possit petere quandocunque, poterit peti, etiam non obstante præscriptione.*

Sicut in annos Nota principium, ꝙ alle. Ia. de Are. ĩ mã substitutionis cõpendiosæ. Et ego per istud principium determi-

1 naui plures q̄ões. Nam † q̄õ est, testator legauit vxori suæ donec vitam vidualem seruauerit, vsumfructũ: certũ ē ꝙ de ꝯsuetudine, si filij supersint, hẽt alimenta tm̃: si ñ sup̄sint ē vsufructuaria. Mõ tp̄e mortis sup̄sunt filij, demũ mo-

a riunt, & veniunt substituti, a mr̄ petit totũ vsumfructũ: dñt substituti, tu nõ dẽs hr̄e nisi alimẽta, q̄a istd legatũ sic fuit inceptũ. Dico ꝙ dẽt habet totũ vsũfructũ: nã illd legatũ ñ ē vnũ, sꝫ p illo anno, q̄ mortui sunt filij incipit esse ad totum vsumfructũ, ꝯ &c. & hoc

ADDITIO.

a Paris. ¶ Et veniũt substituti. Vide Bar. in auth. quod locũ. C. si mulier sec. nup. Bart. super j. ff. vet.

a hoc per istud principiū.Itē facit ad q̄nē,alegauit q̄s aliqd alicui
a pio loco,ꝙ possit petere q̄ncunq;:mō lapsum ē tps tm̄, ita ꝙ sub lata est præscriptio decē ann.licèt de hoc sit q̄ō,ita ꝙ vr̄ ꝙ n̄ possit peter.Sed dico ꝙ præsupposito ꝙ currat pscriptio,tn̄ p illā dictiōē,q̄ncunq;,dico ꝙ sunt pl'a legata. Et iō lz q̄dā sint sublata p̄scriptiōe,tn̄ cum nūc icipiāt alia legata ɔpeter,dico ꝙ illa poterit peter,cum illa n̄ sint p̄scripta.quòd no.& pt facer ad multas q̄ōes.

ADDITIO.

a ¶Ad q̄nē.Adde ꝙ p illū tex.dicit Bar.ī l.si mihi& Titio.de ver.ob.ibi,sed dico ꝙ supposito.adde Bar.in l.nemo pt de leg.j.& ꝙ no.gl.& Bar.ī l. cū notissimi.§.in his.C.de pscri.xxx.ann.Bal.in l.ij.vt in poss. leg. & in l.j. in prin. de cad.tol.q̄d no Ang.& Imo.in l cum stipulatus sim mihi à Proculo.de ver.ob: bal.in l.ꝙ si nolit.§.pen.de ædil.edic.& regulam huius l.& l.repeti.ȷ̄.hoc e.ti. ꝙ vsusfructus extinctus iterum reuiuiscat,q̄n relinquitur p verba repetitiua.limitat signanter bar.in l.sicut.§.superuacuā.ȷ̄.q.b.mo. pignus vl'hypoth. sol.nisi eēt extinctus semel de volūtate creditoris,vt ibi per eum, quē vide.

§.Hæc autem. No.ꝙ q̄n copula cadit iter diuersas oratiōes,facit ɔiūctionē verbalē. Ad quòd l.j.§.his itaq;.C.de cad.tol.quòd nō. p eo,ꝙ dixi in l.re ɔiuncti.ȷ̄. de lega.3.& ibi pono opinio.meam nouam per istas leges.

LEX. XIII.

a Si vsufructuarius a Messem. Lex ista legitur duob. mod.& est notab.& s̄m primam lect.breuiter hoc intendit.Fructus efficiuntur fructuarij , cum ab eo sunt in horreo reconditi, bonēfidei possessoris eo ipso ꝙ sunt à solo separati.h.d.s̄m primam lec.q̄ not. Scd̄m aliam lecturam h.d.Vsufructuarius facit fructus suos,si suo noīe à solo separent̄, sed bonæfidei possessor a quocūq; à terra separentur.h.d. Scd̄m istam lec.Iulian' nō corrigit Labeonē,imò declarat. Et istam puto verā,quia īmo iurisconsult' approbat dictū Labeonis ibi, sed
b vt verum,&c. & Doc.b ipsam tenēt ī l.certū.C.de rei vē. Licet gl. in l.& ex diuerso.in gl.mag.s̄.d̄ rei vendi. videat̄ tenere primā lec.

ADDITIONES.

a ¶Si vsufructuarius. Et faciunt ea q̄ hic hn̄r ad q. pscripsit tertius cōtra vsufructuariū,tādē dn̄s agit rei vēdicatiōe directa,& r̄cupat re,vtrū dn̄s in hac rei vēdicatiōe auocet à tertio fructus,quos ipse terti' possessor pcepit.Post multa,q̄ adduci pn̄t,dic ꝙ Rof.hanc q.disputando terminauit ꝙ sic, nec iste possessor poterit opponere de iure tertij, qu od latius sequitur bal.in c.j §.p terea.vlt.de prohi.feu.alie.per Fede.& per Bal.in l.j.C.de fruc.& lit. expen.
b adde Ioan.And.in addi.Spec.in tit.de fruc.& interesse.§.j.in fine.
¶Et doc.Et Bar.in l.ij.in prin de fruct.& lit.expē.vr̄ approbare istā lec.& facit etiā iste tex.ad q.no.bal.in l.fi.de fruc.& lit.expen.in versi modo quæro.

LEX XV.

Interdum. No.ꝙ dicit īcipiēte.ꝙ est ideo,q̄as̄.dixit, q̄diu manumittat̄.Secus si dixisset, quandiu manumis.fuerit,vt l.Stichus.de manu.testa.Facit ꝙ dixi in l.filiusfamil. §.diui.ȷ̄.de leg.j.& ꝙ dixi in l.si quis id ꝙ,de iurisd.om.iud.

LEX XVI.

Si sub conditione. Ex testamentis diuersorum non est locus iuri accrescendi , quam legem not.quia est vna de regulis in materia iuris accrescendi.

LEX XX.

a Is qui. a Vsu partis retinet̄ ius totius à sciēte: secus ab ignorāte.h.d.q̄ legem not.quia ad multas q̄ones valet,maximè ad q̄onem illam de eo,qui debebat hr̄e annuatim viginti solidos monetæ antiquæ, q̄ erat magni valoris, & recepit p multos annos annuatim viginti solidos monetæ nouæ minoris valoris.In qua q̄ōne dixi,aut accepit scienter, vel ignoranter. de quo per gl.in l.si quis emptiōis.C.de præscr.30.ann.q̄ disputauit And. de Pilis,& postea disputauit eam,& melius,Iac.But.

ADDITIO.

¶Is qui.Et istum tex.alle.Bal.in c.j.§.q.d ergo.in vna addi. de inue. de re. alie. sa ꝙ per petitionem partis rei,totam præscriptionem interrumpit , si eodem nomine agat,secus si non agat ex eadem causa,vt in c.olim,de censi.

LEX XXII.

1 *Vir habitans in domo vxoris,vel econtra,videtur habitare magis iure familiaritatis,quam suo nomine.*
2 *Possessionem quis retinet per eius familiam.*
3 *Habitare quis dicitur,vbi habitat familia.*

1 Si mulieri. No.legē.†ꝙ facit, quòd si vir habitat in domo vxoris,vel vxor in domo viri,magis vr̄ habitare iure familiaritatis q̄ pro se,& suo nomine possidere,vt hic,& l.
2 qui iure familiaritatis.ȷ̄.de acq.poss.¶Item not. gl. † ꝙ quis reti-
3 net possessionem p familiam suam:&† dicitur habitare,a vbi fami-
a lia sua habitat.quod potest valere ad multa.

ADDITIO.

a Habitare.Vbi quis dr̄ habitare,vide Bar.in l.ptor.§.habitare.ȷ̄.de his q deie. vel effu.vide i l.cū scim'.d̄ agri.& cēsi.& ꝙ retineat possessionē p familiā , ē gl.in l.cōsentaneū,q̄ incipit,animo.& ibi Bal.in fi.& p Bar.in l.3.§.Labeo,de acq.poss.adde quis dicatur habitare.Bal.consi.61.j.lib.& Alex.cōsi.50.lib.j.

LEX XXIII.

1 *Possessio perditur per inundationem.*
2 *Inundatio interrumpit præscriptionem.*

1
a Si ager. No.quod † per inundationem a perditur possessio,&
2 sic no.† ꝙ inundatio hēt interrumpere præscriptio-

nem,quod no.ad multa,& potest tota die venire de facto , & iō not.text.cum gl.

ADDITIO.

a Claud.¶Inundationem.Vide bald.declarantem, & limitantem in l.vnica.C. de confes.vbi etiam q̄rit nunquid perdatur possessio aquæ per maiorem inundationem.

a De vsufructu earum rerum,a quæ vsu consumuntur.Rubrica.

ADDITIO.

a Paris.¶De vsufr.earū rerū.Circa cautionē pstandā in vsufructu earū rerū.& an in eis numi cōnumerēt̄,vide Ale. cōsi.75. Circa verò cautionē aliarū frū, vide ad bar.in l.j.C.de vsufr.vide Are.in §.cōstituit.Inst.de vsufr.Itē not.ꝙ si legat̄ vsusfructus alicuius gregis,vel aīaliū,finito vsufru. dēt reddi æstimatio animalium mortuorum,vel deterioratorum.bal.in c.fi.de cogni.feu.

LEX VIII.

a Tribus. a Versicul',illud ēt,&c.facit ad q̄nē, an pcurator releuetur à satisdatione per dn̄m.p formam §.si verò aliquis.Insti.de satisdatio.Dixi plenè ȷ̄.iudicatum sol.super rubrica,vbi gl.& Dy.tangunt.

ADDITIO.

a ¶Trib.Si testator iubet hæredē fideiuber̄ p me,& fideiussor soluat , an dēat hr̄e regressum contra me.tex.hic vr̄ no.q̄d nō,ꝙ tene menti.vide hic glos.& bal.& de isto tex.vide bal.in l.arethusa.de sta.ho.& l.sancimus. C.d̄ verb.sig. & ad hoc hanc l.pro mirabili Alle.bal.in l.indebita.de cōdi.inde. & addo ꝙ dixi post bar.in l.si fideiussor.in princ.de leg.j.& bal.& Io.vbi ēt bal.alle.istū tex.licet Io.non alleget.bal. in l.j.C.de vsufr. quod licet testator non possit remittere cautionem vsufr.tamen potest dānare hr̄dem,vt vnum pauperem recipiat in fideiussorem,& bal.in l.si pro ea.C.man.

Si vsusfructus petatur,vel ad alium pertinere negetur.Rub.

LEX PRIMA.

I fundo fructuario.

a §.Vsus fructus. Quoties dispositioni a apponitur aliud,quod est cōtra naturam rei,super qua disponitur,non valet dispositio.h.d.

ADDITIO.

a Alex.¶Dispositioni.vide q̄ examinaui in l.permisceri. de acq.poss.

LEX III.

a Qui vsumfructum. a Hic habes duo,quæ habentur in l.naturaliter. in princ. de acquirenda poss.Dic vt ibi.

ADDITIO.

a Clau.¶Vsumfructum.Limita hanc legem per id,quod dicit bar.in l. sicut in annos.quib.mod.vsusfru.amitta.

LEX V.

Vti frui. Nota optimum principium in casu suo.Bart.

1 *Negatoria & confessoria dantur possidenti.*
2 *Comes etiam si possidet Comitatum,tamen potest petere, vt declaretur Comes.*

1
a §.Vtrum autem. No.istum finē,† q a dēs scire,ꝙ rei vendicatio a datur illi,qui nō possidet:sed istæ actiones,ɔfessoria,& negatoria,q̄ sunt in rē , dantur ēt possidēti,vt hic vides.Ad q l.& si forte.§.sciēdum.ȷ̄.si ser. vēd.
3 ꝙ not.† quia quamuis aliquis Comes possideat Comitatum suū,
b tamen potest petere,vt declaretur Comes,b & sic etiam ad multa alia valet.

ADDITIONES.

a ¶Rei vēdicatio.Et de hoc hr̄ Inst.d̄ act.§.æq.in fi.no.bar.ī l. si prius. ver.5.op.
b ¶Vt declaretur Comes.bene facit quod no.per gl.& ibi bar.in l.j.de ser.

a De vsu,& habitatione.a Rubr.

ADDITIO.

a Paris.¶De vsu & habitione.No.vnum singulare, ꝙ si testator legaret alicui habitationē suā exprimendo cōfinia,videretur legar̄ dn̄iū ipsi' domus, sec' si diceret,lego habitationē domus meæ,vide Cre.sing.112.& q̄d aliquādo legādo vsumfructū simpliciter,vel habitationē,videatur legari pprietas , & aliquo mō econtra,vide omnino q̄ habes ad Bar in l. Proculus.s̄. de vsufru.

LEX IIII.

Cæterum. No.ꝙ quis in domo cōi pōt inducere personas,de quibus s̄.dictum est. Et recipere hospites quandoque,& similes. Facit l. si stipulatus fuerim. ȷ̄. de verb. obli.

LEX X.

Si habitatio legetur.

§.Sed si χρῆσις sit. Videtur vnum contrarium in solutione gl.Sol.in illis non erāt verba sīlia, vl' æquipollentia istis:quia ipsa res fuit relicta cum adiectione quadā,per q̄ adiectionē legata n̄ minuunt̄,neq; adimunt̄,hic fuit relictus vsusfructus,vel vsus cum adiectiōe quadam , per quam adiectionem legatum augetur:& sic vbique fit interpretatio in benigniorem partem.l.in testamentis. ȷ̄. de reg. iur. quam solutionem no.

LEX

LEX XI.

Plenum autem,

a b §.Equitii, No. ꝙ verba teſtatoris debẽt intelligi ſm ꝯditionẽ[a] perſonæ, cui datur, ſeu ad quam diſpoſitio ꝯfertur.[b]

ADDITIONES.

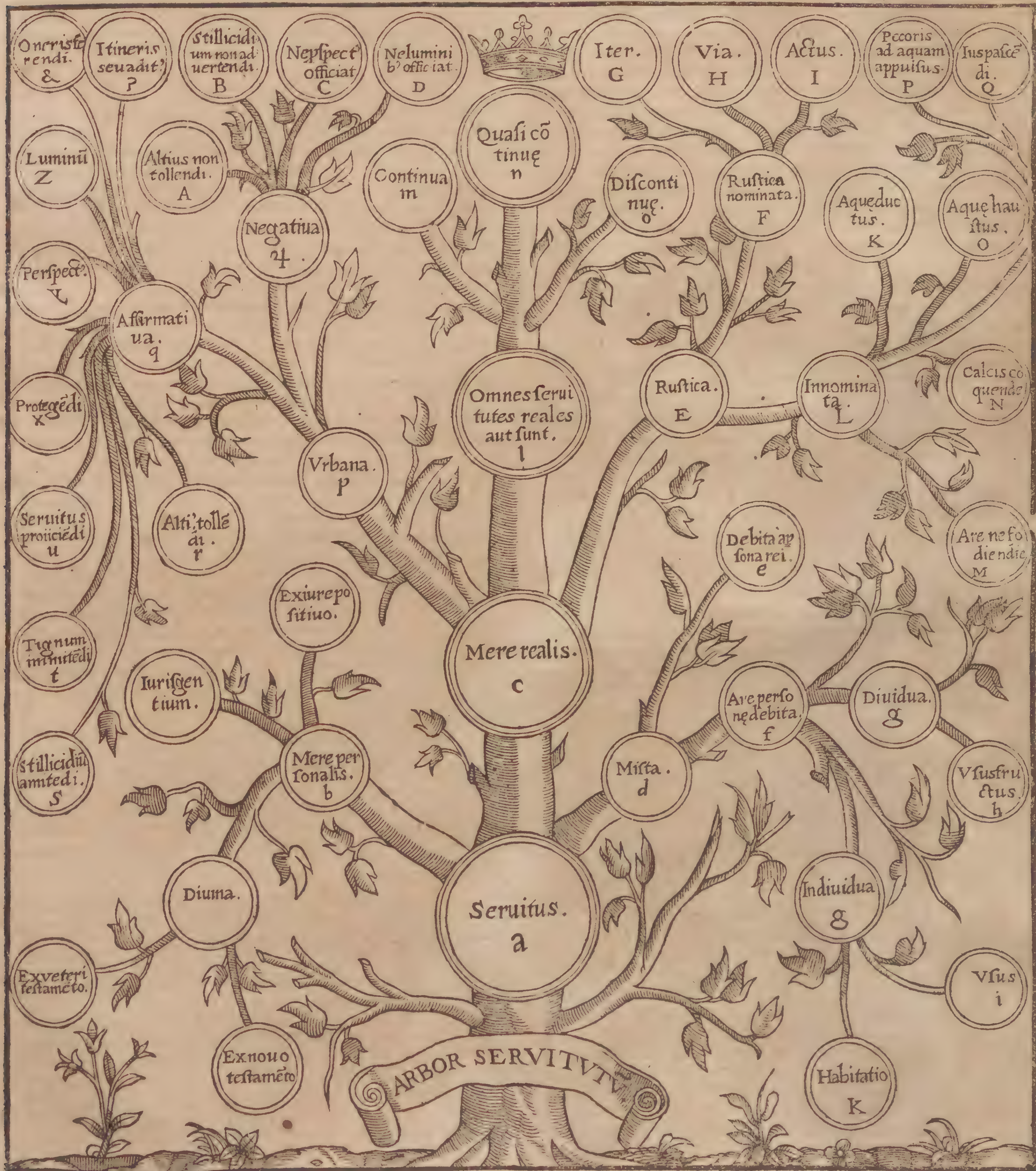
a Pariſ.¶Conditioné. Vide quod decidit Bal. hic ꝙ ſi teſtator leget vxori lectum intelligitur de viduali, alias cõiugali, vide Bal. in l. ex militari .ȷ̃. de teſt. mil. ꝙ ſi concedatur epõ, vt tempore interdicti poſſit celebrare intelligitur. ſ in pontificali, facit ꝙ no. Inn. in c. paſtoralis. de dona. gl. in l. quod ſi nepotes. ȷ̃. de teſt. tute. in l. j. C. de vſu. Item quod qualitas perſonæ proferentis, vel ad quem referuntur verba multũ operetur, ita ꝙ alteretur diſpoſitio iuris communis, vide q̃ dicit Iaſ. in l. ſed ſi hac. §. liberos. in pen. no. ȷ̃. de in ius. voc Longe melius Fel. in c. cãm q̃. extra de vſu. ver. quibus adde, vide quæ dicit Iaſ. in l. qui ſe patris. C. Vñ lib. alleg. Bar. & Alex in l. lex Falcidia. ȷ̃. ad l. Fal. ꝙ verba latè & impropriiſsimè intelliguntur ꝑ qualitatem perſonæ, ad quam referuntur. Et quod intelligenda ſunt ſm qualitatem perſonæ vide etiã Barb. in c. poſſeſsiones. in 2. not. de reb. eccle. non alien. in c. paſtoralis. extra de dona. Item vnum no. dictum, & regulã vide per Aret. in l quod ſeruus. de acq. poſ. vbi limitat iſtã regulam, niſi alia præſumptio fortior eſſet in contrarium, vide per iſtam regulam quod dicit Bart. in tract. minor. lib. v. quod legatum factum fratribus minoribus, debet intelligi factum eo modo, quo valere poteſt, vt per eum, vide quod dicit Bart. in l. ſi non ſortem. x. libertus de cond. ind. Item de ꝓclamatione facta, ꝙ quiſq; cõpareat armatus tali die ad monſtrã, quia intelligitur ſm qualitatem & conditionem perſonæ cuiuſque. Item vide not. Ful. cõſ. 27. de legato facto alicui maritatæ, vt veſtiatur veſtibus nigris, quia debet intelligi ſm cõditionem ipſius maritatę de panno nigro, vel ſimili colore, nõ autẽ de bruna, quoniam nõ ſolent vti nuptæ, vide quę dixit Bar. conſi. 18 vol. 4. in 2. dub.

Pom. ¶Ad hoc dictum Bal. hic vide Barb. conſi. v. j. vol. & conſi. 17. 33. 39. 45. & 47. e. vol. Fel. c. cãm q̃. de reſcri. Bar. cõſ. 2. 2. vol. & cõſ. 301. & cõſ. 35 & cõſ. ſeq. & cõſ. 56. 2. vol. & 64. e. vol. Ro. cõſ. 292. Facit gl. l. idéq;. §. idẽ Labeo. ȷ̃. mã. facit, q̃a dẽt attendi veriſimilitudo nõ ſolũ reſpũ rerũ ſm Bal. l. Paulus. la i. de ſol. ſed ẽt reſpũ ꝑſonarũ. l. ſemper in ſtipulationib. de re. iur. Clau. Confertur. Vide quædam ſingularia per Fel. in c. cauſam, quæ. de reſcrip. & per Barb. in conſi. v. vol. j.

LEX XIIII.

Per ſeruum vſuarium.

§.Si vſusfructus. Opp. de l. j. §. 1. ȷ̃. ſi vſusfr. pe. Sol. quædam ſunt ſubſtantia de rei, quædã ſunt naturalia, ſeu accidentalia. In his, quæ ſunt de ſubſtantia ſi quidem in ipſa diſpoſitione adimatur, vitiatur diſpoſitio. Sed ſi adimatur diſpoſitione perfecta, vitiatur ademptio, & valet diſpoſitio, vt hic. In his verò, quæ ſunt naturalia ſeu accidẽtalia, quamquã neceſſaria, ademptio nõ vitiat diſpoſitionem, vt l. contraria. & ibi not.

Diffinitiones seruitutum, omnes hic ordine alphabetico signantur.

a ¶Seruitutum tria sunt gña. Quædam.n. sunt seruitutes personales, quædam reales, quædā mistæ, vt patet in arbore, in prima diuisione.

b ¶Seruitus merè personalis dr̄ illa, q̄ debetur à psona psonæ, de qua hr̄ in tit. Insti. de iure perso. & s. de sta. ho. & vbicunq; fit mentio de seruis. Et hæc dr̄ merè psonalis, vt no. gl. in l. j. j̄. de se. ui. tit. gñali. Et sic diffinitur, Seruitus est gstitutio iurisgentiū, qua qs dominio alieno ꝯ naturam subiicitur. Ita dicit Iuriscōsultus in l. 4. §. j. s. de sta. ho. Insti. de iure psona. §. 2. Et fm hāc diffinitionem patet ꝙ seruitus sit de iuregentiū: licèt aliq dicant ꝙ sit de iure naturali. Alij de iure diuino, & alij de iure ciuili, vel canonico. Quæ omnia fortè possunt esse vera diuersis respectibus. Sicut in simili dicit gl. de matrimonio, Inst. de iure natur. §. 1. Et qa de ista seruitute in hoc titulo non est ad propositum, idcirco non latius de ea faciam mentionē. Vide optimam gl. in c. ita quorundam. de Iud. & Sara super verbo, seruos.

c ¶Seruitus merè realis dicitur, quæ debetur à re rei, sicut est seruitus vrbana, & rustica, quæ non debetur personæ, sed prædio. text. in l. vnus ex sociis. j̄. de seruit. rustico. prædiorum. Et omissis diffinitionibus multorum Doctorum, hæc est vera diffinitio, secundum Bart. in l. 1. j̄. de seruit. Seruitus realis, est quoddam ius prædio inhærens, & ipsius vtilitatem respiciens, & alterius prædij ius siue libertatem diminuens.

d ¶Seruitus mista dicitur, quæ non est merè personalis, puta nō debetur à persona personæ: nec est merè realis, puta non debetur à re rei, sed de vtraq; participat. Huius autem species sunt tres. s. vsusfructus, vsus, habitatio, licet gl. 2. Inst. eo. ponat quatuor. & gl. in l. j. eo. puta seruitus mista debita à persona rei, sed non est propriè seruitus. De hoc parum j̄. patebit in seq. declara.

e ¶Debita à persona rei, hæc non est propriè seruitus, prout capitur in materia nostra Bar. in l. j. j̄. de serui ideo hic non deberet poni. & de hac vide tex. in l. Titio centum §. Titio. j̄. de cond. & dem. & adde quod dixi s. in declaratione seruitutis mistæ.

f ¶Seruitus mista à re personæ debita. Hæc cellula non indiget declaratione, quia satis cognoscitur, si cognoscitur quid sit vsusfructus, quid sit vsus, & quid habitatio.

g ¶Omnes seruitutes sunt diuiduæ, & indiuiduæ, sed sola seruitus vsusfructus est diuidua, cæteræ sunt indiuiduæ, vt est text. in l. j. §. si vsusfructus. j̄. ad l. Fal. in l. stipulationes non diuiduntur. in prin. j̄. de verb. obl. Et quæ sit ratio differentiæ, dic ꝙ est ista fm doct. in dictis iuribus, qa tantam vtilitatē affert vsusfructus respectu partis, quantam totum respectu totius, quod non est in aliis seruitutibus.

h ¶Vsusfructus, est ius vtendi fruendi, salua rerum substantia. Inst. de vsufr. in prin. Et est duplex vsusfructus s. causalis & formalis. Gl. in l. omnium, j̄. de vsufr. Vsusfructus causalis est, q est coniunctus cum sua proprietate. l. si vnus. §. antepen. s. de pac. & iste non est seruitus, ideo non est hic ad propositum. Vsusfructus formalis, est ille, qui est separatus à sua proprietate. & de illo hic est quæstio.

i ¶Vsus, est ius alienis rebus vtendi salua rerum substantia, vt probatur in l. j. cum gl. in verbo, vtendi. j̄. de vsufr. Et non dr̄ in diffinitione fruendi, ad differentiam vsusfructus, vt patet s. in diffinitione vsusf.

k ¶Habitatio, est seruitus personalis mista, in habitando consistens. Et constituitur tantum in domo pactionibus, & stipulationibus, vel in vltima volūtate, sicut in aliis seruitutibus dicitur, vt Inst. de serui. §. fi. Et est habitatio distincta species ab vsufructu & vsu. §. sed si cui. Inst. de vsu & habi. & eius effectus vide ibid.

l ¶Omnes seruitutes reales, aut sunt continuæ, aut quasi ꝯtinuæ, aut discontinuæ. Et ratio istius distinctionis est, qa reales fundo debentur, & fundus non habet animū, per quem retineatur possessio, ideo per factum hominis dicuntur ꝯtinuæ, vel discontinuæ, ꝙ est secus in seruitutibus mistis, quæ cum personę debeantur, solo animo possidentur. Doctrina est Bar. in l. iusto. §. non mutat. j̄. de vsuc.

m ¶Continuæ, sunt illæ quarū vsus durat perpetuo actu, ac potētia, vt aquæductus, & tignū immittēdi. Paulus & Flo. in l. seruitutes. la 4. de serui. ti. gña. Et istæ præscribūtur sine titulo, & longo tpe, puta decē annis inter presentes, & viginti inter absentes, exemplo rerū immobilium. l. fi. C. de præscrip. long. tempo. & l. 2. C. de serui. & aqua.

n ¶Quasi continuæ sunt illæ, quarum vsus durat perpetuo potentia sed non actu, vt seruitus stillicidij, secundum Cæpo. in tract. de seru. vrba. prædio. c. xix. & istæ quo ad præscriptionem æquiparantur seruitutibus continuis, text. est in l foramen. j̄. de serui vrba. præd.

o ¶Discontinuæ, sunt illæ quarū vsus non durat perpetuo, nec actu, nec potentia, vt iter, via, actus, & istæ nullo tpe præscribuntur, Bald. in l. 2. C. de ser. & aqua. & l. seruitutes. l. 4. j̄. de serui. ti. gñali. Nisi tanto tpe, cuius initij nō extat memoria. l. hoc iure. §. ductus aquæ. j̄. de aqua plu. arcen. Sunt & aliæ fallentiæ, quas vide per Cæp. in d. c. xix.

p ¶Vrbana. ¶Seruitus vrbana realis est illa, q̄ prædio vrbano debetē fm Ias. in §. eq. Inst. de act. Et vr̄ pdium vrbanū oē ædificiū gr̄a habitādi factū, siue in rure, siue in ciuitate sit positū. Bar. l. seruitutes. la 4. j̄. de ser. ti. gñali. Et est duplex, qdā est affirmatiua, & quedā negatiua.

q ¶Affirmatiua, est verbis affirmatiuis concepta. Seruitutes affirmatiuæ sunt istæ, quæ sequuntur.

r ¶Altius tollendi, est quoddam ius à prædio alteri debitum, quo qs tenetur ædificare propter aliquam vtilitatem, ex hoc vicino ꝑuenientem per tex. & gl. & ibi Bart. in l. 1. j̄. de serui. vrb. prædio.

s †Stillicidium admittendi, est quoddam ius quod meo prædio est debitum, vt possim meum stillicidium super tectum, vel aream vicini deriuare. Colligitur ex nota. per Cæpollam, in tractatu suo de serui. vrba. præd. cap. xxviij.

t ¶Tignum immittendi, est ius, quo tignum super parietem vicini possum immittere, vt in l. 1. j̄. de serui. vrba. prædio. & immittitur cū in meo, & in alieno requiescit. l. malum. §. 1. j̄. de verb. sig. & l. quemadmodum. j̄. ad legem Aquil.

u ¶Seruitus proiiciendi, est ius, in quo ex fundo meo vrbano in solum vicini licitum est proiicere aquam, per text. & ibi Flo. in l. 1. j̄. de serui. vrba. prædio.

x ¶Protegendi, est ius, ex quo meo prædio vrbano supra tuum solum protectum aliquod habere possum, ex no. per Cæp. in tractatu de seruit. vrb. præd. cap. xxxij.

y ¶Prospectus. De hac vide Cæp. in tract. de seruit. vrb. in c. 34.

z ¶Luminum, est ius, quo vicinus in ædificando tenetur domui meę dimittere lumina sufficientia, vt l. luminum. j̄. de seru. vrb. præd.

& ¶Oneris ferendi. Vide Cæpo. in suo tract. seru. vrb. in c. 37. qui suo more perpulchrè declarat.

ꝯ ¶Itineris seu aditus, est ius, quo ꝑ domum tuam possum ire ad meā l. seruitutes, quæ in superficie. §. si domo. j̄. de seru. vrb. pręd. & tunc de die tantum licitum est ire, de nocte debet seruitutis ianuam claudere, per gl. in l. iter. & ibi Pau. & Flo. j̄. commu. præd.

ꝶ ¶Negatiua, est verbis negatiuis concepta, & seruitutes vrbanæ negatiuæ sunt istæ, quæ sequuntur.

A ¶Altius non tollendi, &c. est ius, quo alteri suum ædificium extollere me inuito fas non est. l. altius. & ibi no. C. de serui. & aqua. arbores tñ plantari licitum est. l. ꝙ autem. & l. ædificia. j̄. de ser. vrb. præd.

B ¶Stillicidium nō admittendi, est ius, quo vicino stillicidium suum alteri deriuari fas non est, vt supra solum, vel aream meam cadat, vt est tex. cum gl. & ibi Bart. in l. 1. j̄. de seru. vrb. præd.

C ¶Ne prospectus, est ius, quo alteri prospectum meum minus grauiorem reddere non licet. l. inter seruitutes. la 2. §. 2. j̄. de seru. vrba. & differt à seruitute prospectus, vt per Cæp. in tracta. de seru. vrba. c. xxxiiij.

D ¶Ne luminibus officiatur, est ius, quo alteri lumina mea, siue ædificando, siue arbores plantando auferre fas non est, l. lumen, §. si arborem. aliàs l. si arborem. j̄. de seru. vrb. præd.

E ¶Rustica. Seruitus realis rustica est illa, quæ debetur prædio rustico, vt l. 1. j̄. de ser. rust. præd. & Instit. de seru. §. ideo autem. & prædium dicitur rusticum omne illud, quod fit gratia percipiendorum vel colligendorum fructuum. l. eo iure. §. tabula. j̄. in quib. cau. pig. taci. contrahitur.

F ¶Rustica nominata est illa, q̄ habet nomen iuris, & à iure impositum, quæ non denominatur ab actu gl. super verbo, via ꝑtinet. & ibi Pau. in l. 1. j̄. de seru. rust. præd. Bald. in rubr. de vsufr. C.

G ¶Iter, est ius eundi, ambulandi hominis, non iumentum agendi, vel vehiculum. l. 1. in prin. j̄. de serui. rusti. præd. & dicitur eundi solus & planè. Ambulandi verò cum alio, vel currendo, per glo. & ibi Paul. de Cast. in d. l. j. superius allegata.

H ¶Via, est ius eundi, agēdi, & ambulādi hominis, in l. 1. §. via j̄. de ser. rust. præd. Et talis hastā rectā, & lapides, & trabē trahere potest, ꝙ habenti actum non permittitur. l. qui sella. in prin. j̄. de seru. rust. præd.

I ¶Actus, est ius agendi iumentū, vel vehiculum. §. actus Inst. de ser. & dic agendi, ante se vel post se scilicet ad manus, gl. in d. §. actus.

K ¶Aquæductus, est ius ducēdi aquā ꝑ fundum alienum. l. 1. §. aquæductus. j̄. de ser. rust. præd. Et intellige siue ꝑ fistulā, siue per quodlibet instrumentum fictile. l. si prius. §. placuit. j̄. de aqua plu. arcen.

L ¶Rustica innominata, est illa, quæ denominatur ab actu, nec habet nomen à iure impositum. Glossa & ibi Paulus in l. 1. §. in prædiis. j̄. de serui. rust. predio. Plus tamen placet opinio Cæpollæ in tract. de seru. vrb. præd. c. ix.

M ¶Arenæ fodiendæ, est ius, quo in fundo vicini possum arenam fodere, fortè vt ex his fiant vasa, vel ædificia rustica, vt colligitur ex §. inter rusticorum. Insti. de seruitutibus.

N ¶Calcis coquendæ, est ius, quo in fundo vicini licitum est calcem coquere ad vtilitatem mei prædij rustici. Cæpol. in tracta. de serui. rust. præd. c. x.

O ¶Aquæ haustus, est ius hauriendi aquam de puteo, vel fonte, vel de alia aqua vicini, secundum Azonem in summa, C. de ser. §. haustus. & secundum Cæpo. in tract. de seru. rust. præd. c. vij.

P ¶Pecoris ad aquā appulsus, est habere ius appellādi, seu agēdi pecora agri mei ꝑ prædium vicini ad fontē vel puteū, vt nota. in §. inter rust. Inst. de seru. Et per Azonem in summa. C. de serui. §. pecoris.

Q ¶Ius pascendi est ius pecoris pascendi in fundo alieno agri mei causa, per l. primam. §. fi. j̄. de seruit. rust. præd. l. qui seruandarum. §. fi. j̄. de præscriptis verbis.

Liber

LIBER OCTAVVS.

De seruitutibus. Rubrica.

¶Dictum est s. de seruitutib. personalib. sequitur videre de realib. Sed opponitur, q seruitus non potest sine vsu cstitui. l. j. s. de vsufru. Huius timore facta est gl. in l. j. huius tituli. quę distinguit quatuor genera seruitutum, vt videbitis per ordinem. j. eo. l. j.

LEX PRIMA.

1 *Deus fecit hominem, vt dominaretur alijs rebus.*
2 *Seruitus realis quid sit.*
3 *Seruitus quo iure sit inducta.*

Seruitutes. Seruitutũ aliæ personales, aliæ reales. h. d. ¶Opp. nam de seruitutibus personalib. loquitur tit. de sta. ho. & de his qui sunt sui, vel alie. iu. non liber præsens. Huius timore glo. soluens dicit, q hæc distinctio non est perfecta, & ideo debes distinguere quia seruitutum aliæ merè psonales, quæ debētur à persona personæ, vt in tit. de sta. ho. Aliæ merè reales, quæ debentur à re rei, vt in hoc ti. Aliç quæ debentur à re personæ, vt vsus, & vsusfructus, de quibus loquitur precedēs liber, vnde nō est merè personalis. Aliç quæ debētur à persona rei. l. Titio. §. Titio. j. de cōdi. & dem. & l. Meuia de manu. test. Assumo primam. & ostendo, q tit. de sta. homi. non loquitur propriè de seruitutib. Nam seruitus propriè non potest esse nisi sint duo. s. ille, qui dominatur, & ille qui seruit l. j. j. commu. præd. sed j. ego reperio, q est seruitus sine domino, vt l. quod seruus j. de stip. seruo. ergo nō est propriè seruitus. Rñ.
1 naturaliter.† Deus fecit hominē vt dominaretur omnib. aliis rebus. l. in pecudũ. j. de vsuris. & l. iustissimè. j. de ædil. edic. Oēs ergo aliæ res naturaliter seruiunt homini. Si ergo aliquo modo efficitur, q homo exeat de numero hominum dominātium, & trãseat in numerum rerum seruiētium, meritò dicitur seruus, hoc est, de genere seruiētium, & si in nullius bonis esset, ita posset occupari, sicut quælibet alia res. d. l. quod seruus. Venio ad secundum. s. ad seruitutes merè reales, de quib loquitur iste tex. & istæ res, in quibus est hæc seruitus, omnes sunt de illo genere rerum, quæ homini seruiunt, & subiiciuntur, & tamen inter se vna alteri dicitur dominari. Et ideo nō potest esse prædium seruiēs sine prædio domināte. l. j. j. com. præd. ¶Quæro ergo,† qd est seruitus? Istã diffini
2 tionē nō reperio, possumus tamen pbabiliter sic diffinire: Seruit⁹
a est i⁹ quoddã prædio inhærēs, ipsius vtilitatē respiciēs, & alterius libertatē seu ius diminuens. ita pōt diffiniri. Dixi q est ius, istud pbatur Inst. de reb. corpo. & incorp. & s. de re. di. l. j. in fi. & j. tit. 2. & l. j cum infinitis similib. Seqtur prædio cohærēs, pbatur s. de neg. gest. l. qui in aliena. § fi. Quod dixi, cohærens, dixi vt significarem q est quædã qualitas prędij nō inhærēs ipsi prædio principaliter, sed accessoriè, vt j. eo. l. seruitutes. de ver. sig. l. quid aliud. Itē ideo dixi prædio cohærēs, vt p hoc denotarem seruitutē inesse prædio dominãti actiuè. l. arbor. §. fi. j. com. diui. Sed huic obst. j. eo. l. 3. q vř velle inesse prædio seruiēti. Rñ. ipsi prædio inest passiuè, & priuatiuè Ius. n. eius diminuit, vt statim dicã. Ideo nō dicitur propriè inesse, sed magis deesse. Si cui. n. offenderetur oculus, nō ppriè dr q ei inest cęcitas, sed proprius ei deest lumen. Item huic obstat, qd alibi dicitur q seruitutes nō sūt in bonis, nec extra bona, ergo nō inest prædio dominãti, vt l. j. de vsufr. leg. Sol. vt ibi per gl. & l. rem in bonis. de acqui. re. dom. Nō est. n. in bonis, nec extra per se & principaliter, sed accessoriè. Sicut qualitas inest subiecto, benè est in bonis, hoc est in prædio dominãte. Sequitur, ipsius vtilitatē respiciēs: hoc ideo dixi, quia nisi vtilitatem prædij cōtineret, non posset cstitui seruitus. l. si ædes. j. tit. j. & tit. 2. l. & Attilicinus. Seqr, & alterius libertatē seu ius diminuēs. Istud probatur in l. stipulatio ista. §. si qs fortè. j. de ver. obli. Et qd dixi, alterius, ideo dixi, qa nō pōt esse prædium seruiēs sine prædio dominãte. l. j. com. præd. Itē qd dixi, alterius, intelligo. s. domini, vt l. j. j. quē ad. serui. amit. Item intelligo alterius in totum, vel in partē quãdoq; vt videbitis in l.
3 pro parte. j. c. ¶Quęro, quo† iure sunt inductę istæ seruitutes? Rñ. de iure gētium. Istud pbatur inst. de ser. in fi. Diuisiones autē istarum seruitutũ realium videbitis per iuriscōsultum. Quia aliæ vrbanorũ, aliæ rusticorũ, & quælibet habet diuisiones per se, & est certa species eius, q quædam est seruitus, quæ debetur à re personæ, vt vsus, & vsusfructus. & de istis vidistis in pcedētib. titulis Venio ad quartũ genus. s. quãdo debetur à persona rei. qd de iure Digestorũ nō est repertum, nisi in liberto, vt possit cogi ad morandũ in certo loco, vt l. Titio. §. Titio de cond. & dem. & l. Meuia. de ma. test. De iure Codicis reperitur in agricolis, & cēsitis, qui sunt adscripti glebæ, adeo q à solo separari non possunt, vt l. quemad. C. de agri. & censi. lib. xj. & per multos titulos ibidem.

ADDITIO.

a ¶Quid est seruitus. Vide Insti. de act. §. æquè.

LEX II.

1 *Dominorum vnus potest constituere rem pignori pro sui parte pro indiuiso*

Vnus. Dicit gl. hoc est verum nisi alij consentiant ante, vel post. l. per fundum. j. tit. 2. Quero rōnem huius? Rñ. quia seruitus cōstituit ad vtilitatē pdii dominãtis, & diminutionē pdij seruientis Mō vna ps p indiuiso nō pt vtilitatē recipere. Nō em posset ducere aquã ad fundũ cōem p certa parte, p indiuiso neq; ducere p fundũ alienũ pro indiuiso, ideo nō pt ab vno
1 cstitui. j. e. l. ad certã Et ex hoc† apparet, qd vnus ex dñis pt constituere pignori rē pro parte sua pro indiuiso. C. si cmu. res pig. da. sit. l. j. quia illud fit ad securitatem debiti: q securitas pōt pstari pro indiuiso, nō aūt pōt pstari vtilitas, seu seruitus fundo meo p certa parte p indiuiso, vt hic. Et circa hoc vide l. stipulationes non diuiduntur. in primis quatuor contrariis. j. de verbo. obliga.

LEX III.

Seruitutes prædiorum. Seruitutes pñt imponi solo & superficiei. Vel sic Seruitutes pñt diminuere soli vtilitatem & superficiem. h. d. Reuoco in dubiũ intellectũ legis nřæ, qdam exponũt. i. aliæ rusticæ aliæ vrbanę, qd gl non placet, qa istã diuisionem vidistis s. eo. l. i. Alij exponũt alr, vt dixit gl & ego dixi in summario. ¶Sed tunc, op. primò sic, Seruitus seruitutis eē non pt. l. 1. de vsufr. leg. ergo in superficie nō poterit imponi seruitus. Gl. rñdet mirabili
a ter non est verũ qd superficiesa sit seruitus, imo est vtile dñiũ tenementi istã gl. Extra gl. oppo seruitus nō pōt constitui p parte vt s. eo. l. pxi. ergo nō pōt constitui in superficie tm, quæ est pars domus. l. solũ. s. de rei ven. Rñdeo nō constituit p pte, imò insolidum, qa qlibet est dñs in solidũ illius domus: vnus iure directo. alius iure vtilis dñij, qd apparet, qa sufficiens p se nō pt censeri. l. obligationũ fere §. placet. j. de acti. & obli Opp. hic innuit quod seruitutes sunt in solo, vel superficie seruiente. contra imò seruitutes sunt in prædio dominante. l. arbor. in fi. j. commu. diui. & dixi s. l. 1. Sol. in prædio seruiente inest passiuè, in prædio dominante actiuè, quod nota benè.

ADDITIO

a ¶Quod superficies Est tex. gl. & ibi Bar. in l. j. § fi. de superfi. & institu. de act. § ęque.

LEX IIII

1 *Seruitus non potest constitui sub conditione extinctiua, sed inchoatiua sic.*
2 *Dictio donec, dum vel quandiu, & similes, an faciant conditionem, vel modum.*
3 *Seruitus quare non possit constitui sub conditione & ad diem, & mod s, de quibus in hac lege.*
Vsusfructus potest constitui sub conditione, & ad diem. & nu. 6.
4 *Tempus quare non sit modus tollendæ, vel inducendæ obligationis.*
5 *Dominium quare possit transferri ad tempus.*
7 *Vsusfructus quare potest constitui sub conditione & ex tempore.*

Seruitutes. Seruitus nō pōt extingui tpe, vel cdōne neq; cstitui ex tpe ipso iure, sed ope exceptionis. h. d. Et est ista lex multũ difficilis & subtilis & ista est vna lect. Legit in gl. sup verbo, c placitũ. ibi, posset ēt, &c. alio mō p quosdã Doc. legit tertio mō. ¶Examinemus primò istã, & opp. de j. rñso ad fm rñsum. Sol. primũ loqt ipso iure: fm rñsũm loqt de ęqtate, q dēt seruari. l. placuit C. de iudi. ¶Scdò oppo. de l. 4. & v. de vsuf. Sol. aliud in seruitutib⁹ psonalibus, q pñt cstitui ad tps, & ex tpe, vt ibi aliud í realib⁹ vt hic. Vtrũ hoc sit verũ, & q sit ei⁹ rō, dicã j. Sd p declone literę qro qd est hoc dcm qd ñ pt seruit⁹ cstitui ex tpe? Gl. intelligit, hoc est vt valeat post tps, ad id qd seqt, neq; ad tps, hoc est vt valeat ad tps, & ñ vltra. Itē pon t gl. vnũ exēplũ. si ego cessi tibi seruitutē, vt alternis dieb⁹, vel horis vtaris. ista seruitus non finitur, licet finiat vsus. Et ad istud exēplũ oppo. de l. si prius j. de aqua plu. arc. Sol. ibi fuerũt cstitutæ seruitutes diuersis tpibus. hic vno. ¶Item ad id op. de l. Labeo. infra tit. 2. Sol. intelligeillam fm istam. Venio ad illud: q tex. dicit neque sub cdōne, neque ad certã cdōnē, & qro exempla. Gl. ponit opiniones. Dñt qdã sub cdōne cstitui, si constituo seruitutē purè, hoc acto q ita demũ possit vēdicare & vti, si nauis ex Asia venerit istud exemplum nō placet, qa tex dicit q non pt cstitui sub cdōne. Exēplũ istud ponit quòd cdō fuit adiecta vsui, vel vendicationi, non ipsi cōstitutioni. Vnde alij dñt, q fuit cōstituta sub cdōne, si nauis ex Asia venerit, sed añ cdōnis euentum tradidit, & statim incipit. l. sub condone. de sol. & l. sed nisi. j. de iure do. Certè non hoc placet. qa fm hoc cdō fuit adiecta promissioni non traditioni. Tex. ãt dicit q non pōt adiici ipsi cstitutioni p cstitutionem, Ego intelligo pmissionem, & tradōnē vel quasi sicuti dicimus in l. 3. §. dare. s. de vsufru. & j. eo. l. pe. Vñ alij ponũt exēplũ, q non pt cstitui sub hac cdōne si volã: sic nec alia oblo constitui potest. l. sub hac. infra, de act. & obl. Istud ēt nō placet, primò qa hæc lex vult facere dñiã inter constōnē seruitutis, & alios actus, p hoc nulla dñia fieret. Præterea, istud est exemplũ. qd hic ponit iuriscōsultus, qñ seruitus cstituitur ad certã cdōnē nō qñ constituitur sub cdōne.
1 Et iō gl.† tua dicit, seruitus non potest constitui sub conditione

ne.s.extinctiua: sed benè potest ꝯstitui sub condõne inchoatiua, seu inductiua, sicut & dñiũ, ꝓbatur in l.q absenti. §.si qs.ĵ.de acq. pos. Vñ si constituo tibi seruitutẽ, hoc acto, ꝙ extinguat̃ si nauis ex Asia venerit, nõ valet ipso iure. Sed si ꝯstituerem tibi seruitutẽ si nauis ex Asia venerit, istud bñ põt fieri. Ita intelligit̃ qđ hic dr̃, neque sub condõne, & in hoc cõiter resident oẽs Doct. illud aũt, qđ seqtur neq; ad certã ꝯdõnẽ dicit gl. intellige, hoc est, ad certũ modum, vt sit sibi seruitus ꝯstituta donec nauis venerit,
a vel dum volã & sic est qdã modus, dicit gl. Ex qua glo. hẽs, † ꝙ hæc dictio, donec vel dum, vel quãdiu, & siles, faciunt modũ, & non ꝯdõnẽ. In ꝯriũ vr̃ tex in l.pr̃ Seuerinã. in fi.de ꝯdi.& demõ. & ẽt tex.ĵ.ea.l.q dicit ad certã ꝯdõnẽ. Præterea, seruitus põt ꝯstitui ad certum modũ.ĵ.ꝓxi.§. Dicas ergo sic, qđã est ꝯdõ momẽtanea: qđã est ꝯdõ, q̃ hẽt cãm successiuã. Mõ illud, qđ dr̃ seruitus non potest cõstitui sub ꝯdõne extinctiua, intellige de ea q̃ habet cãm momentaneam, vt puta cõstituo tibi seruitutẽ, q̃ extinguatur si nauis ex Asia venerit. Quædã est condõ, q̃ hẽt cãm successiuã, & de illa loqtur dũ dicit, neq; ad certã cõdõnẽ. vt puta, ꝯstituo tibi seruitutem, q̃ duret q̃diu volam hoc est, q̃diu continuat̃
3 successus volũtatis meæ ꝯtinuatur seruitus: & cũ deficit volũtas deficiat seruitus, vel quandiu talis viuet, & silia. ¶Quæro, † & mõ intremus subtilitatem harũ legũ, quare seruitus non p̃t ꝯstitui p̃dictis modis? Dñt qdam, nec dñiũ p̃dictis modis põt ꝯstitui. Qđ gl. reprobat p l.q absenti.§.si qs.de acq.pos. Dñiũ eñ s̃m verã opi. põt transferri sub cõdõne, & ad diẽ. Casus est in l.fi.C.de leg. Rõnem ĵ.dicã. Item qa vsusfructus, q pars dñij est, põt constitui sub cõdõne, & ad diem. s̃.de vsufr.l.4.& tetigi s̃.in scđo ꝯrio. Vñ alij ponunt aliã rõnem. s.qa tp̃s nõ est modus tollendæ, vel inducẽdæ obligationis l. obligationum fere.§.placet.ĵ.de act.& obl. & ĵ.de leg.j.l.nemo põt. Glo. istã rõnẽ non reprobat neq; approbat, sed dat tertiã, qa lex voluit cõstituere seruitutes cũ quadam ꝑpetuitate, ꝑp vtilitatem p̃diorũ. Ista rõ non est bona, qa s̃m hoc non ĩpediret̃ ꝯstitui seruitus ex tp̃e, quia tunc eẽt ꝑpetua ex pte post, sicut illa quæ purè ꝯstituitur. Dñm est ergo, ꝙ rõ p̃cedẽs est vera benè intellecta: nã in seruitutis ꝯstõne, ille, q eã ꝯstituit, sp remanet obligatus parti.ĵ.e.l.pen.& not. in l.corruptionem. C.de vsufr. Sed qa tp̃s nõ est modus tollendæ, vel inducendæ, oblõnis iõ hæc seruitus in qua sp est oblõ p̃sonalis, non p̃t ꝯstitui ex tpe,
4 vel ad tp̃s. Sed tunc vltra † ꝯramus, q̃ est rõ istorum? Iurisconsultus in d.l.oblõnũ fere.§.placet. vr̃ ponere duas rõnes, vnã ꝙ certi sunt modi ꝯstituti ad tollendas oblões inter quos non est tp̃s. Aliã rõnẽ vr̃ ponere, qa sicut nãlr ædificiũ cedit solo nec facere p̃t qs ꝙ superficies nõ cedat solo, ita nãlr oblões sunt ꝑpetuę.
a Mõ haberem⁹ videre istã nãlitatẽ. Rñ oblões sunt infixę ossib. nr̃is, adeo ꝙ à nobis separari nõ p̃nt sicut caracter qdã, vt gl l.3. ĵ.pro soc. Qualr aũt character imprimet̃ in aĩa, cum sit qđ merè sp̃ũale non bñ cadit in intellu, nisi p exẽpla charecteris corporalis. Ponamus ergo in charactere corporali infigẽdo in corpus, si aliqs vellet cũ ferro ignito ĩprimere charactẽrẽ in corp⁹ alicui⁹ aĩalis, vel hoĩs, & dicere ꝙ illa ĩpressio incipiet in die futura non posset, imo statim incipit cũ ĩprimit̃, de necessitate naturæ. Itẽ si qs vellet dicere ĩprimo tibi hoc, vt nõ duret nisi hĩc ad Pascha, ñ posset qa de necessitate durat ꝑpetuõ. Et eodẽ mõ si qs vellet imprimere hãc actionẽ, ꝙ resolueret̃ ĩ ꝯdõnis casualis euẽtũ ñ pos. set. Ita oblões, q̃ ĩprimũt in p̃sonã nr̃am licet sint inuisibiles, non p̃nt imprimi ex tp̃e, neq; ad tp̃s nec sub ꝯdõe extinctiua neq; ad certã ꝯdõnẽ: eodẽ mõ nec seruitus p̃dialis. Primo p eãdẽ rõnẽ, qa ei inest oblõ p̃sonalis. Scđo, qa p eã imprimit̃ qđã qualitas p̃dio dominãti, & ẽt p̃dio seruienti, vt dixi s̃.l.proxi.& s̃.l.j. Dices tu eadẽ rõne nõ poterit ꝯstitui sub condõne ex qua incipiat: cuius ꝯtrariũ dixi s̃. Rñd. ꝙ sub condõne nõ cõstituitur, imo conditionem differt. Inst. de verb obl §.sub cõdõne. Vñ character ille non imprimit̃ bñ: ergo p̃t differri, donec ĩprimat̃. Sed q consti tuit ex die vel ad diem, statim imprimit, & cedit dies. l.cedere diẽ.
5 ĵ.de verb.sig. Ex p̃dictis † apparet q̃ est rõ ꝙ dñium p̃t transferri ad tp̃s, ita ꝙ dñiũ recedat ex tp̃e.l.fi.C.de leg.licet secus ĩ obligatione. l.nemo potest.ĵ.de leg.j.& in d.§ placet. qa dñium non est affixum ossibus nr̃is, & iõ põt separari à nobis, & trãsferri in aliũ
6 simplr̃. l.traditionibus.C.de pac.l.3.infra, ꝓ soc. Quęro ergo, † & reuoco in dubiũ qđ in vsufructu, vtrũ possit cõstitui ex tp̃e, vel ad tp̃s, & silia? Gl.j.huius legis tenet ꝙ sic Idẽ in l.4.s̃.de vsufr. Cõtrariũ tenet gl. in l.oblõnũ fere §.placet, infra.de act.& ob. Et rñdet ad l.4.de vsufr. Qđ eñ ibi dr̃ intellige ope exceptionis, nõ ipso iure, ꝓ qua facit, ꝙ etiã in vsufructu sp ꝯstituẽs remanet obligatus parti l.3.§.dare. s̃.de vsufr & no. C.de vsufr.l.corruptionem. Sed oblõ p̃sonalis non p̃t ꝯstitui ex tp̃e vel ad tp̃s, &c. ergo neq; vsusfructus. Quid dicemus? teneo ꝙ vsusfructus possit ipso iure constitui & ad tp̃s, & ex tempore, & sic differt à seruitutibus rea-
7 libus. Tex. est in l cum vsusfru. infra de vsufr. lega. Videamus † q̃ est rõ. Quidam dñt, ꝙ rõ est, qa seruitutes p̃diorũ dẽnt eẽ ꝑpetuę, non vsusfructus, vt hic in fi. gl. magnæ nihil ad propositum. Alij dñt vsumfructum recipere diuisionem realẽ, ergo diuisionẽ in tẽpore eadem rõne. Secus in seruitutib. realib. trufsæ sunt. Rõ est illa, quam s̃ tetigi, qa vsusfructus est pars dominij ideo nõ inhæret ossib. nr̃is, & põt à nobis separari ex tp̃e, sicut dñium, vt d.l.4.& 5.de vsufr. Et si dicas saltem ista est oblõ p̃sonalis: q̃ ossib. nostris inhæret. Rñ. ꝙ illa oblõ p̃sonalis nõ extinguitur tp̃e, ita ꝙ tẽpus sit immediata cã extinguẽdi illã oblõnem. Tp̃e.n. perit ius vsusfr. quo perempto oblõ extinguitur, sicut semper extinguitur obligatio pẽpta re, quæ in oblõnem deducitur absq; culpa debitoris, vnde rei pẽmptione extinguitur obligatio nõ tp̃e. Itẽ dices tu vsusfr. est seruitus, & licet nõ inhæreat ossib. vsufructuarij, tñ ipsi prædio imprimit quãdam qualitatẽ, seu quẽdam characterem, sicut dixi s̃.de seru.præd. Rñ nõ est verum. Nam seruitus est quædã qualitas ipsius fundi: propter hãc.n. seruitutẽ fundus dominãs est melior, & iste est deterior. Vsusfructus nõ est qualitas prædij, quia talis est fundus, in quo alteri debetur vsusfructus, sicut si nemini deberetur: sed p vsumfructũ n diminuitur ius dñij, nõ fundi: & sic nec in persona, nec in fundo imprimitur qualitas, quæ possit dici character, quę insit ossib. Sed dices tu, si hęc sunt vera, ergo seqtur ꝙ nũquã seruitus extinguetur ipso iure. qđ est cõtra tit.ĵ.queãd. ser.amit. Rñ. vt dixi, character, vel signum nõ potest imprimi, vt duret ad tp̃s, sed bñ est possibile ꝙ ipsa natura illud signũ ꝯsumat in tẽpore, nõ aũt tẽpus ipsum p se, vel volũtas imprimẽtis. Ita eodem modo lex ipsa per suos modos ꝯsumit seruiturẽ in tempore, & alias obligationes. Sunt.n. modi tollẽdarum obligationum, vt inst. quib. mo. tol. obl. Item dices tu, secũdum hoc pacto cõtrahẽtium nũquam posset remitti seruitus, ꝙ est cõtra l.ad certã.ĵ.e.& l.seruitutes.§.seruitus. ic. Rñ. sicut p aliquod, ꝙ tu faceres in illo instãti, quo signũ imprimis, nõ posses facere signum extingui ex tempore, sed ex post facto posses adhibere medicamẽta, per quæ signum extingueretur: ita p id qđ adiicitur in ipsa seruitute vel in obligatione eius, nõ põt fieri ꝙ extinguatur ex tẽpore, sed ex post facto benè p̃t remitti. Ita loquũtur cõtraria. ¶Sumus expediti de prima lectu. Secũdo modo legitur istud principiũ in gl. vt dicatur sic, Seruitus nõ põt ꝯstitui sub cõditione, vel in diẽ: & si apponat̃, reiicitur: & remanet ꝯstitutio pura. h.d. secũdum secũdam lec. Istã lec. reprobat gl. qa nihil est tam conueniẽs, q̃ pacta seruari. Adde aliam rõnem, qa licèt ꝯditio apposita impossibilis remoueatur de vltimis volũtatib. nõ tamen remouetur de dispositione inter viuos. l.nõ solum. de act.& obli.& l.impossibilis de verb. obli. Quidã Mod. vt Nic. de Mat. legũt istam legẽ alio modo, sic, Quidam sunt actus legitimi, q nõ recipiũt diẽ neq; ꝯditionem. l.actus legitimi. ĵ.de reg. iur. Similiter & filiatio. l.si tibi filius. s̃.de adop. & in illis appositio diei, vel ꝯditionis vitiat actum. Item in seruitutibus appositio diei, vel conditionis vitiat seruitutem ipso iure. Sed tamen ope exceptionis, hoc est, replicationis de æquitate succurretur vendicanti seruitutem. Ista lect. non placet, quia textus loquitur, quòd succurritur contra vendicantem, non ipsi vendicanti. Teneas ergo lecturam gloss.

ADDITIO.

a Videre istam. Vide de ratione quare seruitus neq; ad tempus neq; ex tẽpore cõstitui põt, & subtiliter. & istis adde Bar. in l.nemo põt. in 2.parte. de leg.j.& per Imo. aliquid in l.eum qui ita.§.qui ita. de verbo. obliga.

§. Modum. Seruitutes, & earum vsus, possunt modificari in ista ꝯstitutione, licèt nõ extingui. h.d. ¶Quęro, quid vult dicere, nõ ad tẽporis cãm? Rñ. quasi dicat, nõ facit seruitutẽ tẽpore finiri, & tẽpore incipere, sed tota est vna seruitus sic modificata. Sicut.n. in impressione signi, vel characteris corporalis, in ipsa impressione nõ põt fieri, ꝙ extinguatur tp̃e, sed ipse character p̃t modificari vt sit maius, vel min⁹, ita in ꝯstitutiõe seruitutis nõ põt apponi aliqđ extinctiuũ ipsius, sed aliqđ modificatiuũ.

LEX V.

Via, iter. Seruitus prædialis potest constitui eisdem modis, quibus personalis. h d.

LEX VII.

Vt pomum. Nõ potest imponi seruitus prædio, quæ non respicit vtilitatem alterius prædij. h.d. Quęro rõnem? Gl. ponit vnã, & reprobat. Finaliter dicit: ratio est, qa seruitus prædialis requirit prædium, cui seruiatur: quod hic nõ est. l.j.ĵ. commu. præd. Cum ergo nõ respiciat vtilitatẽ prædij, sed delectationẽ personę, seruitus prędialis dici nõ põt. Sed quęritur, an hoc sit seruitus personalis? Quidam, vt Hug. antiquus gloss. dicit ꝙ p̃sonalis. Gl. dicit ꝙ non est p̃sonalis: sed est qđdam pactum. Cy. C. de vsufr. sup rub. tenet opi. Hug. ego semp teneo opinionẽ glo. vt plenè examinaui in l.Mela.§.fi. de ali.& cib. leg. vbi vr̃ casus. Facit
a qđ no. in l.pecoris. a ĵ.de ser. rust. præd. facit l.pe.ĵ.de ser. le. Dices tu, quare cũ ꝯstituatur vsus, & vsusfructus, q est seruitus personalis, non potest constitui hæc seruitus, vt spatiari, & cœnare liceat? Respon

ADDITIO.

a Paris. ¶L.pecoris. Vide quæ ibi addidi.

a Respõ. vt dixi a heri i l. seruitutes. s. eo. seruitus, vsus, & vsusfructus de iure dñij plene diminuit, qđ cõponit ex proprietate, & vsufr. Vñ qcqd habet diminuere de fructibus, & concedere alij, potest dici seruitus psonalis: sed, ire, & spatiari, & cœnare in loco, non diminuit de fructibus, vt alteri acquiratur, & sic nõ est seruitus personalis, nec prædialis, qa non fit ad vtilitatẽ alterius pdij, sed est q̃dã obl'o psonalis, vt patiaris me sic facere. Ista vero, vt mihi pomũ decerpere liceat, posset forsan ccedi, q eẽt seruit⁹ psonalis, cũ habeã vsum, vel vsumfructũ arborũ. Vtilitas huius inuestigationis est, qa si est seruit⁹, potero facere c quẽcũq; possidẽtẽ: si est obligatio psonalis tantũ, nõ possem agere, nisi ctra eum: q pmisit j. de consti. pecu. l. fin. & de contrahen. emp. l. fin. §. fin.

ADDITIO.

a ¶Rñdeo vt dixi. Adde Bal. post Cy. in rub C. de vsufru. & quid si sum obligatus dare ecclesiæ in signũ subiectionis, vel fidelitatis decẽ annua? Dic q dicatur quasi seruitus, fm Bal. in l. 2. C. de ser. & hic adde Bar. in l. pe. C. de condi. inser. vbi quærit an sit seruitus, si concessi tibi facultatem coquendi panẽ in furno meo, & quid, si concessi q possis trãsire per põtem sine gabella, & quid de iure colligendi pedagiũ. Adde an ius colligendi pedagium facien di pontem, sit seruitus, bald. consi. 65. 1. lib.

§. Si prædium. Pro parte seruitus retinetur, licet ab initio pro parte non constituatur. h. d. & istum §. examinabo statim in l. pro parte. in fin. j. eod.

LEX IX.

1 *Seruitus est tota in toto, & tota in qualibet parte totius.*
2 *Diuisibilis quælibet res est, & in infinitas partes.*
3 *Verba debent ciuiliter intelligi.*
4 *Variatio non permittitur electione facta.*
5 *Dominus prædij seruientis potest petere quod via mutetur sine incõmodo prædij dominantis.*

a b Si cui. a Verba ctus debent ciuiliter b intelligi. & q semel locum elegit, variare nõ potest. h. d. Vel sic, ius seruitutis respicit fundum, & quãlibet partem eius. Idem in eius vsu ab initio: sed cum per certum locum cœperit vti, non poterit postea
1 variare. h. d. No. primo, † quod ius seruitutis respicit quamlibet partem fundi, & sic est tota in toto, & tota in qualibet parte totius. l. via constitui. j. tit. 2. sicut dñt Philosophi, & Theologi de
a anima hoĩs. Secũdo no. † q res quælibet est diuisibis. & in infinitas partes, & ibi, infinito videlicet, &c. & etiam Philosophi hoc
3 dicunt. Tertio † not. c quòd verba debent intelligi ciuiliter, facit
c j. ad exhiben. l. pe. Vlt. not. † quod postquam quis elegerit nõ li-
4 cet variare, concor. sunt in glos. ¶Oppo. j. de serui. rusti. præd. l. si via. Solu. vt ibi. ¶Oppo. j. tit. 1. l. si seruitus. glo. non soluit, ibi soluam. ¶Oppo. s. de vsu & hab. l diuus. §. licet. Solu. aliud in seruitute vsus, quæ respicit commoditatem personæ. Si igitur commoditas personæ variatur, ideo vsus potest variari. ¶Oppo. in-
5 fra, de relig. l. 2. §. pen. soluit glo. o; time, † quã tene mẽti, licet il-
d le, cui debetur seruitus, nõ possit mutare d viam tamen dominus prædij seruientis potest petere quod mutetur sine incommodo prædii dominantis, vt in contrario.

ADDITIONES.

a Paris. ¶Si cui. Pro limitatione hui⁹ l. vide Ro. sing. lxix. Et quis possit eligere in quo loco via cõstituat, an hæres vel legatarius, vide omnino Aret. in l. 2. §. ex his. de ver. oblig. p Bar. in l. si via j. de ser. rust. præd. & alios ibi. & in apost. Ale. aliq d, & de materia ista v de omnino Cep. in tract. serui. sub rubr qualiter qu's debeat vti seruitute, est in c. xxiij. & vide Ias. in l. quominus. in. vij. q. de flu. vbi ponit an habeat variare aquæductum.
b ¶Ciuiliter. Idẽ in verbis testi. l. cum antiquitas. & ibi Ba'. C. de vsufru. facit ista lex ad id, qđ dixit Bal. in rub. C. si cer. pe. in fi. q si dico, cedo tibi actionẽ ex vẽdito spãlẽ, q interpretat, i. iudicialẽ, q a spãlis nõ reperit. De interpretatione in cõtractib. vide in l. si tibi pecuniã & quod ibi dixi, si cert. pet.
c Barb. ¶Tertio no. Adde bonum tex. in l. 2 §. tractari. j. ad Tertul.
d ¶Nõ possit mutare. No. q licet ille, cui debetur seruitus, illã mutare ñ possit, tñ dñs prædij seruiẽs hoc facere pt, si fieri põt sine incõmodo prædij dominantis. & sic isto casu, licet alius pro seruitute possit nouum opus nunciare, maxime vrbana, vt plene no. Bar. post glo. in l. 1. §. fin. de oper. no. nunc. el agi possit confessoria, fallit in casu isto, vt no. Lud. in l. j § fin. in fin.

LEX X.

Si iter. Licet in prædio seruiente ædificare, vt commode quis possit vti seruitute. h. d.

LEX XI.

Pro parte. Seruitus non potest acquiri pro parte, & actus non perfectus vitiatur, si deuenitur ad eũ casũ à quo non potuit inchoari. h. d. ¶Oppo. s. eo. l. vt pomũ. §. j. vbi alienatio partis non extinguit seruitutem. Sol. ibi actus erat perfectus, & consummatus, quia seruitus erat iam constituta. Hic vero non erat actus perfectus, quia seruitus erat promissa tantum, non constituta. Ita sentit glo. hic, & Dy. in c. actus legitimi. extra, de reg. iu. lib. 6. & l. si sub vna. §. j. j. de ver. obl. ¶Sed tũc oppo. si dicis viam cstitutã, ergo via pro pte extinguit redimendo ptem pdij seruientis vel dominantis, cũ res propria nemini seruiat. l. 1. quemad ser. amit. Q d est c hãc l. i fi. Gl. dicit, fateor qđ via potest amitti, seu adimi tacitè. Hoc nõ puto verum, quia seruitus nullo mõ pt diuidi, cum sit indiuidua, vt l. 1. §. si vsusfructus, ad leg. Fal.
a Dicit ergo quod tota seruitus a retinetur ratione partis. Et si dicatur, res, quæ est propria, non pt seruire. Respon. res, q̃ est propria pro solido, non pt seruire: Sed res, in qua quis hẽt partẽ pro indiuiso, tota pt seruire, & pro toto retinetur seruitus, licet constitui non possit, dicto §. si prædium. & sic illud, quod ibi dicit, pro parte retinetur seruitus, hoc est occasione partis quæ est alterius, retinetur seruitus tota. Aliud enim est dicere, pro parte retinetur seruitus, quod significat totam seruitutem durare: aliud est dicere, pro parte seruitutis, & hoc nec vbi reperitur.

ADDITIO.

a Seruitus. Adde Bar. in l. stipulationes non diuiduntur. in 3. & 4. oppo. de verbo. obligatio.

LEX XII.

Non dubito. Fundo ciuitatis potest acquiri seruitus. hoc dicit.

LEX XIII.

Si tam angusti. In seruitutibus realibus si non valet quod ago vt ago, valeat vt valere põt. h. d. materiam istam Cy. ponit in l. non codicillum. C. de test. ego posui plene in l. 1. §. si quis ita. infra, de verb. obli.

LEX XIIII.

1 *Seruitutes non censentur per se, sed accedunt rei corporali.*
2 *Incorporalis est seruitus, ergo non præscribitur.*
3 *Seruitutis gratia non habentis causam continuam, quæ quasi possidetur, dantur iudicia possessoria.*
4 *Seruitus, quæ non habet causam continuam, licet non acquiratur tempore, tamen sufficit, si allego titulũ, quem probo ex vsucapione longi temporis.*
5 *Præscriptioni seruitutis sufficit bona fides.*
Præscriptio rerum corporalium requirit titulum, & bonam fidem, in præscriptione incorporalium sufficit bona fides, & ratio.
6 *Seruitute in præscribenda requiritur scientia domini, contra quem præscribitur Scientia domini, contra quem præscribitur, non requiritur, sicut in præscriptione seruitutis.*

a b Seruitutes. a Incorporalia, q̃ nõ hñt cãm ctinuã, nõ vsucapiunt b. h. d. Vel sic, Incorporalia non habẽtia cãm ctinuã, non pñt pscribi. h. d. & subtilis est. ¶Nota, q ser-
1 uitutes sunt incorporales. ¶No. † qđ seruitutes non cẽsentur per se, sed accedunt rei corporali. & sic est q̃dam qualitas, vt dixi s. e.
c l. j. ¶Nota, q nihil impedit c corporalia accedere rei corporali. ¶Not. etiam q incorporalia nõ præscribuntur, & hoc in prima
2 parte. Pro huius declaratione quæro, † Vñ veniat ista consequentia, incorporalis est, ergo nõ pscribit? Respon. incorporalia non possidentur. l. seruus. §. incorporales j. de acqui. rer. domi. Sed sine possessione non procedit præscriptio, l. sine possessione. j. de vsuca. ergo bene sequitur, q incorporalia non præscribuntur. Sed contra, imò incorporalia possidentur, vt l. regulariter. s. de peti. hære. j. commu. præd. l. 1. Rñ. non possidentur propriè, sed quasi possidentur. ¶Opp. & vr, q seruitus præscribatur. l. si aliena. §. j. de vsuca. Solu. seruitus non pscribit, sed præscribit res cum omnibus qualitatibus suis, & sic seruitus, quã hẽbat. Venio ad secundam partem ibi, vel ideo, &c. dr hic, q seruitus, non hẽt cãm continuam. Contra, quia fm hoc non darentur iudicia possesso-
3 ria, quod est c totum titul. de iti. actuq́ue priua. Rñ. & dico, † q quasi possidentur, pp quod dantur possessoria iudicia, vt in criis, non aũt ctinuè, vt hic secundum glo. & bene. ¶Opp. C. eod. l. 2. Huius timore glo. distinguit hic plene, vt habes in ea, & eodem modo distinguit in l. 1. in fin. de aqua plu arcen. vbi ego examinaui plene. Dic vt ibi, & Docto. in d. l. 2. C. eodem. Dicitur hic in fin. & idem in prædiis vrbanis. Quæro, de quibus prædiis vrbanis intelligitur? Respondeo debes scire, quòd ædificia, seu prædia vrbana, non loco, sed genere distinguuntur, vt . . de verbo signi. l. vrbana familia. l. vrbana prædia. & l. fundi. Modo quædam sunt ædificia habitandi gratia, & illa dicuntur vrbana. & de his loquitur hic. Quædam sunt, quæ non sunt habitandi gratia, de quibus loquitur l. eo iure. §. stabula. infra in quibus cau. pig. taci. contra. & illa dicuntur rustica, & de his non loquitur iste finis. Dicit hic, vsucapiuntur: Contra, imò præscribuntur spatio decẽ, vel viginti anno. vel tẽpore, cuius ñ extat memoria, q̃ re male. Sol. olim nomẽ vsucapionis erat cõmune ad vsucapionẽ, & pscriptionẽ, vt patet in definitiõe infra, de vsuca. l. 3. & l. eũ, q ędes. Sed p Iustinianũ est attributa vsucapio reb. mobilib. pscriptio rebus immobilibus, vt C. de vsucap. trans. l. 1. Vltimo gloss. † hic

ADDITIONES.

a Paris. ¶Seruitutes. Quid in præscribenda iurisdictione, vide Ale. cons. 16. in v. vol. vide in mater a Fely. l. tc in c. quarta. de præscrip.
b ¶Non vsucapiũtur. Et an in cõstitutione seruitus videatur cõstituta obligatio personæ, vide quod no. Bal in l. 3. in prin. C. eod.
c ¶Nihil impedit. Qualiter aũt quis pscribat vsumfructũ, illũ acquirendo, vide l. fi. in fi. C. de pscr. longi temp. & Bal. in l. corruptionem. ad fin. de vsufru.

a hic in fi. dicit vnum, a quod licet seruitus non hēat cām ɔtinuā, & sic
b non possit acquiri tpe: tñ si allego titulum, b quem ego ꝓbo ex vsucapiōe lōgi tpis sufficit. Idē no. gl. in l. j. in fi. de aqua plu. ar. Doc. dñt ɔrium & hoc tenebat Iac. Bu. & Ray. de Forli. & Cy. refert ī l. si certis annis. C. de pac. Nō obstat l. cū đ in rem verso. ĵ. de vsu. qa ibi loquit̃ in faciente, hoc est, in soluente per annos decē, ɔ quē tac te ꝓsumit: qō verò nr̃a loqtur in patiēte, non āt in aliquid faciente. Ego sustineo glo. qa in patiēte idem iuris est in his, quæ non sunt magni ꝓiudicij, hoc est, in his in qb. nō vertitur amissio dominij. C. de peti. hære. l. si filius, de acqui. hær. l. qui in aliena. §. j. & ĵ. de pec. l. quam Tuberonis. §. sunt qdā. Hoc ꝓbatur in l. pe. cū sua gl. C. cōi diui. dixi in l. cum de ī rē verso. ĵ. đ vsur. Quæro quot
5 † sunt necessaria ad præscriptionem seruitutis? Azo hic dicit, & bñ, quod bona fides. ĵ. queād ser. amit. l. vlt. & de iti. actuq; pri. l. j. §. Iulianus. Sed titulus necessarius nō est, dicit gl. Sed q̃ est rō, quod in ꝑscriptione rerū corporaliū duo sunt necessaria. s. titulus, & bona fides. C. de ꝑscr. long. tēp. l. diutina. sed in ꝑscriptione rerū incorporaliū vnū sufficit. s. bona fides? Rñ. qa in ꝑscriptione rerū corporaliū ius acqrit̃ in re, & prior dñs desinit eē dñs: & iō plura reqrūt: sed in ꝑscriptione rerū incorporaliū dñs ñ tm̃ amittit, iō nō
6 debēt tot eē necessaria. ¶ Sed qro, † nūqd in ꝑscribēda seruitute reqrit̃ sciētia dñi fundi, ɔ quē ꝑscribit? Azo tenet quod sic. Pro eo vr̃ tex. C. e. l. 2. vbi gl. tāgit. Hug. ibidē ɔ, ꝑ l. sicut. ī fi. C. đ ꝑscr. xxx. anno. & C. đ ꝑscr. lōg. tēp. l. fi. Et ad l. sicut, q̃ Hug. ꝑ se inducit, subaudiebat maximè. Opi. Azo. vr̃ verior. Rōnē diuersitatis assignat īter præscriptionē rerū, & seruitutis, qa in præscriptione rei quis possidet ipsam rem, & iō de sciētia non curatur: sed quia in præscriptione seruitutis dñs possidet fundum, iō eius sciētia requiritur. Dicit Odof. verior rō dřiæ est, qa ꝑ scientiam, & patientiam aduersarij inducitur quasi possessio ꝑscribentis. l. pen. ĵ. eo. Si ergo dñs ignoraret, non procederet præscriptio, quasi possessione deficiente. & iō sis cautus semper facere articulum, quòd ille aduersarius vsus est sciente & patiente aduersario.

ADDITIONES.

a Paris. Dicit vnum. Vide Fel. in c. de quarta. de præscr. vbi dicit istam esse cōmunem sententiam. refert tamen contrarias opin. in hoc esse. & postea distinguendo pulchre concordat, vide etiam quæ scripsi in l. si certis annis. C. de pactis. vide ēt Com. consil. 158. ad fi. vbi vult ex possessione lōgi tēp. ꝓsumi titulū si allegeť, & ꝓbetur quod vtēs vsus est vigore illius tituli, vide ibi, & pōdera, & fuit sn̄ia Bar. i. l. cū de i rē verso. ver. qro rusticus. ĵ. de vsur. & vult ēt Fel. ī d. c. đ quarta. vide oīno Cep. in cautelis suis, in cautela inci. in ꝑscribēda seruitute. Ale. in d. l. si certis annis. ad fin. q̃ tamen limita vt ꝑ Fel. in c. causam. extra, de ꝑscr. vide aliqua quæ habes ad Bar. in d. l. si certis annis.
b ¶ Allego titulum. Licet solo tempore non prescribatur seruitus discōtinua tñ est cautela, quod allegeť titul⁹, q̃ ꝓsumeť postea ex lōgitudine tpis, qđ no. & adde quæ no. in l. cū de in rē verso. & in l. j. in fi. de aqua plu. arcē. & quod habetur in § æque. Insti. de act. Not. tamē, qa dicit Bald. no. in l. item lapilli. in 3. q. s̃. de re. diui. quod præscriptio istarum seruitutum videtur posse infringi tempore necessitatis, arg. l. fi. C. eo. adde Abba. consi. 6. 2. lib.

§. Seruitus. Seruitus ad sepulchrum est priuilegiati iuris & de ea potest disponi, vt de seruitute priuati h. d. ¶ Opp. quod seruit⁹ ꝑdialis nō ꝑt cōstitui, nisi inter dominos prędiorum. l. j commu. præd. Sol. dicit gl. licet sepulchrum in nullius bonis sit, tamen ius sepeliendi est priuatum. Et ideo ille, qui hēt istud ius, potest de seruitute disponere. Istud placet mihi satis, sed de vno dubito, ista seruitus accedit ipsi prædio, vt s̃. proxi. nō iure prædij, Cum ergo sepulchrum sit nullius, ergo seruitus, quæ est qualitas eius, est nullius. Respondeo, & dico, quod est possibile, quòd vnius sit res, & alterius sit qualitas, vt hic, sicut vides in superficie saltem vtiliter.

§. Publico. Locus medius impediens commodum ex vno loco peruenire ad alium, impedit seruitutem constitui. h. d.

LEX XV.

a Quoties. a Non potest imponi seruitus de eo quod fundi vtilitatem non respicit. h. d. Opp. de l. si fundo. ĵ. eo. Sol. ibi non interest, sed interesse poterat. h. d.

ADDITIO.

a ¶ Quoties. Et facit no. per Bal. in l. fi. in fi. C. de pac. inter emptor. & vēditor.

§. Seruitutem. Qui debet seruitutem cogitur pati, non agere. h. d. Istam mām vtrū ille, qui dēt seruitutem, teneatur aliquid agere, tangam in l. sicuti. §. j. & 2. si serui. vendi.

LEX XVI.

Ei qui. Creditori & emphyteutæ ɔpetit vtilis actio pro seruitute h. d. ¶ Oppo. s̃. si vsusfru. pe. l. vti frui. §. vtrum. Sol. dicit gl. aliud in fructuario, quam in creditore. Rō, quia serui tus seruitutis esse non potest. Vel dicit gl. ratio, quia creditor potest vendicare rem seu fundum, vt hic, ergo & seruitutem, quæ est eius eccessio. Fructuarius autem non potest vendicare, nisi ius suum scilicet vsumfructum, seu ius esse sibi vtēdi fruendi. l. vti frui. si vsusfruc. pet. cui iuri non accedit seruitus. l. 1. de vsufru. lega.

LEX XVII.

Viæ, itineris. Seruitutes sunt īdiuiduę, & trāseunt in hęredes insolidū actiue & passiue, h. d. Qualiter seruitutes dicantur indiuiduæ, dixi plene in l. stipulationes non diuiduntur. ĵ. de verb. oblig. qualiter transeant in hæredes insolidum. dixi plene in l. 2. § ex his. ĵ. de verb. oblig.

LEX XVIII.

1 *Si legatur res hæredis, an dominium transeat recta via in legatarium.*

a Papinianus. a Seruitus ɔfusa aditione dēt per legatarium restaurari. h. d. Opp. qđ non confundatur quia fundus recta via trāsit in legatariū. l. à Titio. ĵ. de fur. Solu. glo. duob⁹ modis. Primo, quia fundus fuit legatus sub ɔdōne, &
b ista bona: vel quia fuit legatus fundus hr̃dis, & purè. Nota istā b secundam sol. quæ tenet, † quod si testator legat rē hr̃dis, nō trāsi
1 dominium in legatariū recta via. Cōtrariū notatur in l. 2. C. com mu. de leg. Habetis plures alias gl. concor. dixi plene in l. si hæredis seruus. versi. no. secūdū. ĵ. de leg. j. ¶ Opp. gl. de l. cum filius. §. dñs. ĵ. de le. 2. Sol. aliud ī vsufructu, & aliud ī cęteris seruitutibus.

ADDITIONES.

a ¶ Papinianus. Vide Io. in l. huiusmodi. §. si ædes. de leg. j.
b Barb. ¶ No. istam. No. modum articulandi, vt quis aduersario sciente vsus est seruitute vide Bar. s̃. eo. l. seruitutes, ad fin.

LEX XIX.

Ei fundo. Potest imponi seruitus de eo, quod non interest tunc, sed speratur interesse in futurum. h. d. Oppo. de l. quoties. s̃. eo. sol. vt ibi.

LEX XX.

1 *Patientia in incorporalibus habetur pro traditione.*
2 *Incorporales res non possunt præscribi aduersario ignorante.*
3 *Præscriptione in seruitutis probanda, articulandum est, quòd ea vsus est, sciēte & patiente aduersario.*

1 Quoties. Qui debet seruitutem, dēt pati aduersarium vti, qđ pro tradōne hr̃. h. d. ¶ No. quod † patientia hr̃ ꝑ traditione. Et ex hoc apparet, quod quis nō ꝑt eē ī possessione alicuius iuris incorporalis, nisi aduersario sciente, & patiente, quoniā ipsa patientia aduersarij est quasi possessio. Et ex hoc apparet, quod
2 † licet res corporales possint præscribi aduersario ignorante. l. fi. in fin. C. de præscri. longi tempo. tamē res incorporales non, l. 2.
3 C. eo. † Vnde sp sis memor facere articulū, quod ille est vsus eo iure aduersario sciente & patiente. ¶ Quærit glos. quæ sunt ista interdicta possessoria? Dic vt in glos.

LEX XXI.

a Si intercedat. a Dicit idem, quod l. seruitutes. §. publico. s̃. eod. & c.

ADDITIO.

a Barb. ¶ Si intercedat. Ex isto text no. s̄m Bal. quod non est permissum facere pōte in loco publico, debet n. esse liber vsq; ad cælū. Alex. Vid Bar. & quod ibi dixi de aqua plu. arcen. l. apud Trebatium. §. 1. per dicta in l. j. §. fi. de ope. no. nun.

§. Si vsusfructus. Actio pro seruitute debet intentari contra dominum proprietatis, non contra vsufructuarium. h. d.

De seruitu. vrba. prædio. Rub.

LEX PRIMA.

a Vrbanorum. Hic Iurisconsultus enumerat seruitutes vrbanorum prædiorum. ¶ Oppo. quod istud ius altius tollendi, est libertas non seruitus Nam solum est liberum vsque ad cælum, vt s̃. tit. j. l. fi. & C. eo. l. altius. Sol. a glo. ponit multa, tamē in fin. ibi, vel tertio, tangit veritatē. Declara sic, seruitus altius nō tollendi sine dubio est seruitus. s. quæ debetur ab illa domo, quæ debet altius tolli, alteri domui. Forte enim interest eius, quod altius tollatur ꝑꝑ vētū vł ꝑꝑ aspectū, ne forte transeūtes per viam possint aspicere: si forte via erat alta, domus erat depressa. Vel forte interest vt eleuetur altius, vt habeatur lumen ex reuerberatione potius quam per directum. l. si arborem. §. interdum. ĵ. eo. Modo de stillicidio non auertendo. gloss. ponit exemplum clarum.

ADDITIO.

a ¶ Sol. gl. Et hic not. aliquas esse seruitutes innominatas, alleg. Bal. in rub. de vsufr. & ponit glo. in l. j ĵ. tit. 1.

LEX III.

Luminum. Hic ponit dřiam inter seruitutē luminum, & ne luminibus officiatur. ¶ Quæro dřiam inter has seruitutes. Glos. dicit, quod seruitus ne luminibus officiať, habet se in plus. quia nō ꝑt altius eleuare: sed seruitus luminum habet se in minus, vt lumen quocūque mō ad nos veniat. Quidā alij dñt totum ecōuerso, vt plus sit ꝑmittere seruitutem luminū. Nā q hoc ꝑmittit, nō solū nō ꝑt altius eleuare, sed opus est qđ illud, quod est factū, destruat, vt nobis lumen sit: sed in seruitutibus

hc lu

ne luminib. officiatur, sufficit quòd altius non eleuet. & hoc vult dicere hæc gl. communiter tamen seruatur opi. gl. &c.

LEX IIII.

Inuitum. Qui non consentit, videtur ꝯdicere. h. d. ¶Not. ꝙ qui nō cōsentit, dissentit. De hoc in l. filius. §. inuitus. de ꝓc. Quæro, quid est hoc dictum, nō ad factū, sed ad ius, &c? gl. exponit. Tu dic al'r, ꝙ hæc verba, īuitis nobis, nō referuntur ad factū, hoc est, qđ requirat vera cōtradictio facti; sed ad ius seruitutis, hoc est, vrbanorū prædiorū, sufficit qđ ius seruitutis sit cōtrariū illi operi, qđ fit, ipsum enim ius contradicere videtur. h. d.

LEX V.

1 *Bona fides præscribentis, licèt non requiratur in præscriptione libertatis seruitutum rusticorum prædiorum, tamen requiritur in seruitutibus vrbanis.*
2 *Regula, possessor malæ fidei, non habet locum in præscriptione. xxx. anno.*
3 *Seruitutes vrbanæ difficilius præscribuntur, quàm rusticæ. & quare.*

a Hæc autem. a Libertas seruitutis vrbanæ non præscribitur, si dominus prædij dominantis solummodo non vtatur, sed reqritur factū ꝑscribentis. s. ꝙ domus altius
b eleuet, vel foramina obturent. h. d. ¶Not. istā dist. b q̄ dixi in sum-
1 mario, ex qua † colligitur, quòd licet in præscriptione libertatis seruitutum rusticorū prædiorū nō requirat bona fides præscribētis. l. seqtur. §. si quis via. ꝟ. de vsuc. tamen in seruitutib. vrbanorum præd. requiritur. Ita dicit gl. super verbo, credidit. in l. fin. ꝟ. quēad. serui. amit. & Doc. C. eo. l. 2. Ratio, qa in hac præscriptione requiritur factū præscribentis, ideo debet bona fide fieri: in illa nullum factum præscribentis requiritur, sed sufficit sola negligentia non
2 vtētis. Et ex hoc ego dico, † quòd Decretales, scilicet c. fi. de præscrip. in antiquis, & c. possessor. de re. iur. lib. vj. q̄ dicunt, ꝙ possessor malæ fidei nullo tempore præscribit, non habent locum in ꝑscriptione xxx. ann. quæ currit ꝯ actionem: illa enim præscriptio currit ex negligentia non petentis, absq; aliquo facto præscribentis: Decretales enim illę loquuntur, qñ factū ꝑscribentis reqritur. dicūt enim, possessor bonę fidei. ¶Not. qđ dicit possessor, & sic fa-
3 ctum præscribentis requirit. ¶† Quærit gl. q̄ est ratio differentiæ inter seruitutes rusticas, & vrbanas: Glo. ponit, & vide. dicit enim glo. quòd in vsu seruitutis vrbanæ, sumptus reqritur, & procedit: qđ in rustica secus, & ideo difficilius contra primam pręscribitur. Hæc gl. est additio noua, quæ incipit, ratio diuersitatis, &c. Ista ratio gl. non videtur vera, qa etiā in vsu seruitutis rusticę requiritur quandoq; sumptus. l. si iter. s. titu. j. & specialiter in seruitute aquę ductus. Vnde alij dñt, vt Odofr. ꝙ in seruitutibus vrbanis est hoc plus, qa habemus possessionem continuam aīo, & corpore, & iō difficilius perditur, arg. s. tit. j. l. seruitutes. in prin. secus in seruitutibus rusticis. Nec hoc placet, qa nulla seruitus quasi possidetur animo: si eñ hoc esset verū, omnis quasi possessio seruitutis haberet causam cōtinuā. Cuius ꝯrium vidistis in l. seruitutes. s. tit. j. & videbitis in l. foramē. ꝟ. eod. Vnde Marti. Sili. dicebat hoc ideo quia seruitutes vrbanæ sunt nobiliores, & interest magis Reipublicæ quòd seruentur, ideo difficilius præscribuntur. Certe ratio non est multum vrgens, sed meliorem adhuc non video. ¶Quærit gl. quid si sunt plura foramina, & quædam obturauit, & quædā non: Dic vt in gl. quam vide, & nota.

ADDITIONES.

a ¶Hæc autem. Vide quod not. bal. & Ang. in l. 2. ad fi. C. de præsc. xxx. anno.
b Pom. ¶Distinctionem. Vide Alex. consi. 136. 2. vol. Fely. c. illud. de præscrip.

LEX VI.

Quod autem. Licet arbor altius extollatur, nō pręscribitur libertas cōtra seruitutē altius non tollendi. h. d. ¶Op. de l. ędificia. ꝟ. eo. Sol. hic loquitur, quando seruitus erat altius non tollendi, quo casu ponendo arborem, nil fit contra illam seruitutem: ibi fuit constituta seruitus, ne prospectui officiatur, quo casu fit contra talem seruitutem.

LEX VII.

Parietem. Vnus ex socijs nō potest cōem parietē destruere causa respiciendi. h. d. Hanc materiam habes ꝟ. de dam. infe. l. in parietis. & l. nam si non sit idoneus.

LEX VIII.

a Cum eo. a Potest quis obscurare domum vicini, si seruitus constituta non fuerit. h. d. ¶Glo. oppo. duob. modis, dic vt in ea.

ADDITIO.

a Pom. ¶Cum eo. Ad istum tex. vltra Pau. de Cast. hic vide Cæp. in trac. de ser. vrb. præd. in tit. de sol. Anch. consi. 39. vbi limitat decem modis istum text. & vide Ale. consi. 316. inci. opportune consideratis.

LEX IX.

1 *Hæres an debeat legatario domus præstare accessum per alias ædes.*
2 *Clausula, cum accessibus & egressibus suis vsq; in viā publicā, quid operetur.*

Binas. Primò ponit quatuor quæst. Scdò respōdet ad primā. Tertiò responsionem extendit ad extraneam quæsti. Quartò ratiocinat circa ꝑntem māṁ, ex quo colligitur sol. quartæ qst. Quintò rñsionē factam ad primam limitat, & declarat. Secūda ibi, Marcellus rñdit. Tertia ibi, idē dicēdū. Quarta ibi, nō autē. Quinta ibi, sed ita. & breuiter hoc intēdit, Heres nō pōt in domo, q̄ sibi remanet, edificare, ita ꝙ vsus ædiū legatarū totaliter perimat, sec⁹ si aliqualiter incōmodet. h. d. Iurisc̄ōsultus, vt videtis format quatuor q. & rñdet tñ ad duas. s. ad primā, & ad quartam. Reassumam⁹ ꝑ ordinē. Prima q. est, si heres alti⁹ edificādo obscurat lumina ędiū legatarū, vtrū legatarius possit cū illo agere? Et Iurisc̄ō. rñdet, ꝙ ꝑt obscurare, nō tñ in totū. Si enim in totū obscuraret, posset cū illo agi. Sed q̄ro, qua actione? Vr, ꝙ actiōe ex testō, nō ꝯfessoria, vl' negatoria. Nō enim seruitus est ꝯstituta ipso iure, licèt hr̄s teneatur ad cōstituēdū. Text. est in l. seruum filij. §. fin. ꝟ. de leg. j. Rō, qa hæc seruitus non fuit legata expressè; tūc enim ipso iure competeret, sicuti ipso iure trāsit dominium rei legatæ. l. si partem. §. j. ꝟ. quēad. ser. amit. sed vr legata tacitè, & rei tacitè legatæ non transit dñiū ipso iure ī legatariū. l. emptor. §. ancilla. s. de rei ven. ita non trāsit ius seruitutis ipso iure. Ita etiā sentit Iac. de Are. in d. l. seruum filij. in fi. Secūda q. est, qđ si ædes proprias altius tolleret hr̄s, vtrū possit? Iuriscon. non rñdet ad istā gl. rñdet ꝙ hoc potest indistinctè. Probatur s. l. proxi. & C. eo. l. altius. facit ꝟ.
1 tit. j. l. fin. Tertia q. fuit, † an per alias ædes debeat hæres prestare accessum? Ad istam non respondet Iuriscon. Gl. respōdet: ꝙ non tenet dare. Probat per l. via. §. fin. ꝟ. tit. j. de contrah. emp. l. in vendendo, alibi. s. in l. 3. §. si loci. ꝟ. de adimen. lega. gl. dubitat. Hic puto quòd hæc determinatio non sit vera. Primò per rationem huius legis hæres non potest obscurare lumina in totū, vt in fin. l. ergo eadem ratione non potest prohibere accessum, quia per hoc nullus fructus est ædiū, vt hic dicitur in text. propterea habeo leges, quæ expressè dicunt ꝙ legatarius debet præstare aditum hr̄di, si sibi expedit. l. si fundum sub conditione. §. qui fundum. ꝟ. de le. 1. & ꝟ. si ser. ven. l. testatrix. in prin. facit ꝟ. eo. l. fin. Non obstat ꝟ. tit. 1. l. via. in fin. & l. in vendendo. qa ibi res erāt translatæ ad aliū per contractum inter viuos. s. diuidendo, vel vendendo: hic in vltimis voluntatibus, vbi latior fit interpretatio. Sis ergo cautus
2 † quando fiunt venditiones, vel diuisiones, vt fiat specialis men-
a tio de istis itinerib. & sic apponitur hodie in instrumentis. a cum
b accessibus b & egressibus suis, vsque ad viam publicam. Prædicta vera in his seruitutibus de quibus hic loquitur. Sed si esset seruitus tigni immitendi, vel oneris ferendi, & similia, tunc eo ipso ꝙ res sic venditur, vel legatur, videtur transferri cum ipso onere. l. si domus. in fin. ꝟ. de lega. j. & l. quòd conclaue. ꝟ. de dam. infe. & de ser. leg. l. 1. ibi plenè dixi in materia ista.

ADDITIONES.

a In instrumentis. Quare dicatur in instrumentis, cum accessibus & egressib. suis, bene facit ꝙ no. Bar. post glo. in l. rei appellatione. de verb. signifi. & dicit Bal. l. ex conuentione. in fi. per illum text. C. de pact. ꝙ si detur fundus in dotem, nō tenetur dare mulier fundum liberum à seruitutibus. Dic vt ibi & adde istis l. 3. C. de seruit. & qđ ibi Bal. in prin. sed tex. & ibi Bal. in l. qm̄. C. de compen. vult ꝙ venditor teneatur dare fundū liberū à seruitutibus, & à creditoribus, & qđ ibi dixi. sed quæro, si vendo prædia cum omnib. iuribus, an intelligatur venditū ius colligendi passagiū, & merum imperium, quod ibi habeo? vide Bal. in l. à procuratore. C. man. & ꝙ ibi dixi, adde pulchrè Rom. consi. 271.
b Paris. Cum accessibus. Vide Are. in tract. seruitutum vrb. in consil. 38. in rub. de serui.

LEX X.

Qui luminibus. Non potest quis ædificare ꝯ formam statutam, ne luminibus vicini officiatur. h. d. ¶Quæro quæ sit ista forma? Dicit gl. vel statutum ciuitatis vel seruitus constituta, vel seruitus præscripta. Circa hoc, ꝙ dicitur de seruitute præscripta, quæritur si domus mea stetit depressa, domus tua alta per multum tempus, vtrum præscripsisti seruitutē
a altius non tollendi. a Glo. ꝙ non, in fi. nisi me volentem ædificare prohibueris. & tunc per longum tempus si steterit, vt hic, & idem no. in l. 1. C. eo. probatur in l. & si forte. §. 1. si ser. vend. & not. per Dyn. in l. si prius. de no. oper. nun. & ibi in vers. restat vt videamus & vide Spec. de cā possess. §. nunc dicendum. aliàs, in confessoria versic. sed pone.

ADDITIO.

a Poma. ¶Non tollendi. Circa hoc vide Barb. consi. 31. 1. vol.

§. Si inter te. Si dubium est de mensura, recurritur ad arbitrium.

LEX XI.

Aedificia. Plantatio arborum non est contra seruitutem altius non tollendi, sed est contra seruitutem, ne officiatur prospectui. h. d. Si autem esset seruitus, ne luminibus officiatur, dic vt in l. si arborem. ꝟ. eod.

LEX XII.

1 *Ignem & caminum quod liceat facere in pariete communi.*
2 *Parietem supra communem quis non potest habere propriam partem.*
3 *Dictio, ad, significat propinquitatem per duos pedes, vel vnum.*

Quidam

a Quidam Hiberus. [a] Nō licet supra, aut iuxta parietem cōem aliqd facere, ꝑꝑ qđ
1 deterioret paries.h.d.¶†No.ꝙ non licet facere ignē iuxta parietem cōem,& per ꝯñs non licet facere caminum in pariete cōi, ex parte tua. Intellige, ita ꝙ si ignis qui ibi fieret, adhæreret parieti cōi. Sed si fieret ibi solū tuba camini, ita ꝙ fumus ascenderet, ne ignis appropinquaret, tunc non puto esse prohibitū.l.fistulam.in
2 prin.ĵ.eo. †Scdō not.ꝙ supra parietē cōē non pōt qs habere parietē propriū, vt hic not.in ver.suū. Si quis.n.supra cōem parietē vellet ædificare, ita ꝙ esset cōis paries, hoc liceret, fm not.in l.in
3 parietis. de dam.infe.& l.inter quos.in prin.e.tit.¶†Tertiò not.[b]
b gl.quæ dicit,ꝙ dictio, ad[c] significat propinquitatē ꝑ duos pedes,
c vel vnum,& sic facit ad q.de statuto qđ dicit, si quis fecerit insultum ad domum,& de hoc dixi ĵ.de iniu.l.item apud Labeonem,
d §.conuicium. vbi hoc tangit Iac.de Are.¶Vlt.not.[d] istam moralitatem quam docuit Iurisc.ibi, volo vt cum Hibero loquaris.h.d.

ADDITIONES.

a Clau.¶Hiberus. In textu ibi, cum Hibero loquaris: quid operetur ista interpellatio extra iudicium, vide per Aret.hic, post Panor.in c.2.de accusat.
b ¶Not.glo.Vide Alex.consi.120.2.volu.
c ¶Quod dictio,ad.Not.quid significet ad vel iuxta.adde tex.& ibi Bar.in l. decernimus.in fi.C de aquædu.lib.11.& Bar.in l.meminisse.de of.procon.in prin.& de dictione,iuxta,vide qđ dr,& no.in l.j.& ibi Bal.C.de epis.& cler. & de dictione,ad,vide Bal.& quæ ibi dixi in l.obseruare. de of.procon.tex. & ibi gl.& Bar.in l.militis codicil. in prin.de test.mil.limitaui sing. in l.cætera.§.hoc senatusc.post Imo.de leg.j.adde de istis dictionib.infrà,intra,iuxta,vsque,ante,vbi,tanquam,quasi,ferè,& aliis dictionibus,Old.consi.48.& ad hanc l.vide Bal.consi.215.j.lib.Et quod dictio,ad,significet propinquitatem,adde Alex.in consi.154.in 5.volu.
d ¶Vltimò no.Et ad hoc vide Bal.no.in l.nō ignoret.C.de fru.& lit.expē.ver. modo quæro.adde l.debitores.& qđ ibi Bal.C. de pig.Vide Ro.sing.cccxcj. & seq.Bar.consi.v.in ij.vol.Abb.in c.nouit.in fi.de iud.Are.c.ij.de accusa.& circa istam interpretationē vide Ro.sing.xlij.inci.alio sero, & ēt no. in fin. seq.vbi concludit, ꝙ in dubio presumat talis interpellatio ꝑcessisse.de quo ad Bar.in l.sciendū.de ver.obl.& ibi vide ēt nouissimos in lect.& de ista monitione,& de eius effectu propter expensas,vide Fel.in c.ij.prope fi.extra de accusa.& in c.nouit.in fin.de iu.vbi etiā aliquid de dicto Ro.præallegati.& de ea vide Ias.in l.certi condi.in prin.ĵ.si cer.pe.vide Dec.in d.c.nouit.ad fi.

§.Parietem. Parietem communem licèt incrustare, & pingere, nō tamen ex hoc tempore demolitionis plus æstimabitur.h.d. Et gl.ponit hic distinctionem, qualiter cautio de dam.infect.habet locum in pariete communi, quod plenè examino in l.inter quos.ĵ.de dam.infect. Dic vt ibi.

LEX XIII.

Imperatores. Quis pōt in suo liberè ædificare, si seruitus non impediat,& lege seruetur.h.d.

LEX XIIII.

1 *Seruitutibus in realibus potest nunciari nouum opus.*

Inter seruitutes. Ponit differētiam inter seruitutes, ne prospectui officiatur,& ne luminibus officiatur.Et glo.legit duob.modis; vno modo ne officiatur prospectui simpliciter, & ista mihi plus placet.h.d.¶Op.ꝙ pro seruitutibus non possit nunciari nouum opus, siue sit seruitus personalis.l.1.de no.ope.nun.siue sit seruitus realis.l.qui viam. eod.tit. Glo.se inuoluit sic vbique: circa seruitutem personalem gl.bñ di
1 cit.†Circa seruitutem realem dic, ꝙ potest indistinctè nunciari, vt hic.Non obstat l. q viā.qa ibi loquitur in reficiente secundum formam antiquam, hic in faciente de nouo, vt ibi dixi.

LEX XV.

Lumen. Quæro,quæ est differenia inter lumen,& prospectum? veritas est quòd habent se vt excedentia & excessa.Si enim debeatur prospectus absque determinatiōe certi loci,tunc habet se in plus,quàm lumen,vt s̄.l.prox.si prospectus, debetur respectu loci,tunc posset haberi,prospectus,licet lumen non habeatur,vel econuerso,vt patet ad sensum.

LEX XVI.

Si arborem. Arbor quæ impedit videri cœlum, ꝯ seruitutē luminis habetur: secus si impediat venire Solem, nisi multū impediebat: depressio autem ædificii,vel arboris,regulariter non est contrà seruitutem luminum.h.d.

§.Hæc lex. Pactio obscura interpretatur contra proferentem. hoc dicit. Concor.s̄.de pac.l. veteribus. ¶Opp.gl.infra,de contrah.empt.l.in vendēdo.& de euic.l. qui libertatis.dic vt in glo.

LEX XVII.

Si fistulæ. Damnum, quod datur ex fistulis, venit in actionem in factum, & in cautionem damni infecti. h.d.Et legitur ista lex duob.modis.Primò,qđ fistulæ essent applicatæ ædibus meis iure seruitutis, & hoc prosequitur j.gl.magna. Secundò,ꝙ nulla seruitus debeatur;& hoc prosequitur glos.vlt. Ad primam lec.oppo.gl.& vr̄ quod pro eodē non cōpetat actio l.Aqui.& cautio damni infe.l. fluminum.§. præterea. de dam.infe.gl.dicit,fateor contrarium, & hæc lex diuersis casibus loquit̄, scilicet quod habet locum cautio damni infect.quando non habet locum actio in factum.Potes dicere quòd cautio dam.infe.licet extraordinaria,cōcurrat cum actione in factum subsidiaria legis Aquil.vt hic, licèt non concurrat cum actione l.Aquil.ordinaria. facit quod no.in l. quemadmodum.§. municipalis magistratus.ĵ.ad leg.Aqui.& C.ad l.Aquil.l.de peccoribus. ¶Opp.vitium naturale non præstatur ab eo,cui seruitus debetur,vt l.si mihi.§.seruitus.ĵ.titu.j.Sol.vt in glo.& prædicta secundum primam lec.secundum aliam fistulæ non erant hic iure seruitutis, vt dicit gl.vltima hic.

LEX XVIII.

1 *Aquariolum non licet facere in communi pariete.*
2 *Pariete in communi non licet appropinquare illud, quod pariete sublato per se non staret.*

Fistulam. Ista est no.lex,& quotidiana, & br̄ hoc intendit. In pariete communi non licet aliquid facere,vel ei aliqd adhibere,per quod paries corrūpatur, & quod subducto pariete stare non posset.h.d.tota lex.& est magis notabilis, q̄ nos
1 habemus in pariete ꝯmuni.¶†Nota istam legem,ꝙ in parietibus ꝯmunibus non licet vni sociorū habere fistulas,per quas vadat a-
2 qua,& sic nō licèt aquariolū facere,& similia.†Scdō no,qđ parieti ꝯmuni non possum appropinquare illud, quod pariete sublato per se non staret,vel quod parietis refectionem impediret.

LEX XIX.

Seruitutes. In seruitutibus tigni,vel stillicidij immittendi, immissione facta dicitur quis habere ꝯtinuam possessionem.h.d.

§.Si domo. Licet alicui facere id, sine quo seruitute vti non potest.h.d.

a §.Si sublatum. Quantum ad iura seruitutum realium, ædificium destructum & restitutum [a] idem videtur:secus quo ad personales seruitutes.h.d. Facit ad qō-
b nem [b] vtrum ecclesia destructa,& postea refecta, durent priuilegia indulgentiarum.Sed quæ est ratio in seruitutib.realibus,& personalibus.Dic vt in glo.

ADDITIONES.

a Paris. Et restitutum. Intellige quando in eodem solo. vide Pau.de Castr. in l.3.s̄.de ser.vide tex.Sal.Ful.& Bal.in l.Paulus.§.domus.de ser.quē Bar.al le.in l.inter stipulantē.§.sacram.pro concordia ad istū text.ad probandum suam doctr.quā ibi dat,& hic sequitur.Itē adde quod sicut durat seruitus, ita pactū personale, vt est tex.in l.fin.ĵ.de pign.& ad id quod dictum est s̄. quando est in eodem solo, vide quæ dicit Bal.in l.si plures.versi.vide dubitationem.C.de condi.insert.de pedagio pontis destructi,& refecti.In contrariū vide omnino Alb.de Rosa.in l.si vsusfructus ciuitatis,s̄.quibus mod. vsusfru.amit.in alio solo ibi contiguo reædificatum est.
b ¶Facit ad quæstionem. De hac quæstione vide late Bart.in l.inter stipulātē. §.sacram.de ver.obl.Bar & glo.in l.damni.§.is qui vicinas.de dam.infe.adde vt per Bal.consil.358.lib.j.

§.Si antea. Dominus domus dominantis, non potest facere id, per quod conditio seruientis fiat deterior,sed melior.h.d.

§.Qui in area. Dominus domus,seu prædij debētis recipere stillicidium,potest ibi ædificare, dū modo stillicidium,seu seruitutem debitam non impediat.h.d.

LEX XX.

a Si domus. Quando vni competunt plura iura, vno sublato,aliud illæsum remanet.[a] h.d. Vel sic.Qñ vni competunt plura iura,si vnū remittit,aliud remittere non dicitur. h.d.¶Not. istum casum:secus ecōuerso, si remitteretur seruitus stillicidij recipiendi.dicit glo.

ADDITIO.

a Illæsum remanet.No.& adde l.hæres.de condi.& demon. videtur tamen limitandum,nisi vnum ius necessario depēderet ab altero, l.quæro.§.Lucius. de testa.tute.

LEX XXI.

1 *Indefinita æquipollet vniuersali ex interpretatione,nō ex significatiōe propria.*
2 *Indefinita in statutis æquipollet vniuersali,quia non est ratio,quare magis intelligatur de vno particulari,quàm de alio.*

Qui ædificium. Seruitus ne luminibus officiatur, porrigitur ad lumina præsentia, vel ad futura, si est actum, & in dubio indefinita locutio æquipollet vniuersali. hoc dicit. ¶Not.quòd indefinita æquipollet vniuersali. de quo per Dyn. extra de regulis iuris. super rubric.libro vj. &
1 per alios Docto. in l.si pluribus.infra,de lega.2. ¶†Not.quòd indefinita æquipollet vniuersali ex interpretatione, non ex significatione propria, vt l.proxim.sequen.ibi, humanius &c. quoniā text. dicit, ex humanitate, hoc est, non ex propria significatione:licèt tamen indefinita æquipollet vniuersali ex interpretatio-
2 ne,tamen in statutis †vniuersali æquipollet,per illam rationem, quia non est ratio, quare magis intelligatur de vno particulari, quàm de alio,vt l. 1.de liber.præter.De quo dixi in l.omnes populi,supra.de iust.& iure.

LEX XXII.

a **Si ſeruitus a impoſita.**

ADDITIO.

a Si ſeruitus. De intellectu huius l. vide Bar. ĩ pulchra q. ĩ l. ſi ſtipulatus fuerim
§. j. de ver. obl. Et ad hanc l. de indefinita ſeruitute, vide bal. in l. non modus,
C. de ſerui. & ibi vide duas no. quæſtiones per ipſum. Aliæ ponuntur ꝑ Bar.
in l. damni. §. ſi is qui vicinas. de dam. infe. & ad iſtam l. cum ſeq. vide no. di-
ſtin. bar. in l. fi. C. quæ res pig. obli. poſſ. gl. & bal. in l. emptorem. C. loca. facit
ad no. q. Dy. & Bar. in l. ſi mihi & tibi. §. fin. de leg. j. & ad q. de qua per Io.
An. in reg. qui ſentit. in mercur. & ad qõnẽ Bal. auth. excipitur. C. de bo. quæ
libe. vbi per hanc l. dicit, ꝙ ſi pater dicit, dono filio fructus aduentiorum, i-
telligitur, ſingulis annis, & ad hanc l. ſi ſeruitus. vide omnino Sal. in d. l. non
modus. maximè in fi. C. de ſer.

a **§. Futuro.** a Aedificio futuro põt ſeruitus imponi & acqui
ri. h. d. Facit ad qõnem, vtrum quis poſſit inſti-
tuere hæredem, eccleſiam conſtruendam? vr̃ ꝙ non, vt c. Abbate
ſanè. §. nec pro eo. in fin. extrà, de re iudi. lib. 6. vbi dicitur ꝙ mona
ſterio nondum conſtructo non poteſt donari. In contrarium vi-
detur tex. hic, & l. ſeruos. j̃. de ali. & ciba. leg. & ibi etiam dixi.

ADDITIO.

a Pariſ. ¶ Futuro. Intellige tamen ꝙ non ſit ſeruitus ipſa conſtituta ſtatim, ſed
oritur obligatio perſonalis ad eam cõſtituendã, cùm erit ædificatum, vt eſt
gl. ordinaria in c. ad diſſoluendum. in glo. 3. in fin. de deſpon. impube. bart.
hic in fin. Are. conſi. 70. & hic in apoſtil. Qualiter intelligatur §. futuro. cum
ſimil. vide gl. no. in c. ad diſſoluendum. de deſpon. impu.

LEX XXIIII.

Hoc quod dictum. Seruitus tigni immittendi, nõ
poteſt deberi ei, qui nõ hẽt ædi
ficiũ. h. d. Hoc qđ dicit, ꝙ non põt deberi, intellige iure ſeruitutis,
ſed ex iure cuiuſdã pacti, ſeu ꝯuentionis ſic. l. vt pomũ. ĩ prin. s̃. ti. j.

§. Si ex tribus. Seruitus, quæ tibi debetur à domo vici-
na, non impedit dominum altius domus
ædificare ſupra parietem communem. h. d.

LEX XXV.

In re communi. In re communi non poteſt quis ali-
quid facere, vel prohibere iure ſerui
tutis, ſed ei per communi diuidundo iudicium ſuccurritur.

LEX XXVI.

1 *Seruitus per vnum ex ſociis acquiritur tempore & non pacto, & quare.*
2 *Immiſſum in re communi etiam à ſocio, poſſum propria authoritate tollere, & deſtruere, ſicut immiſſum in re propria.*

Sed ſi inter. Pro eo, qđ fit ex ædibus ꝓpriis in cõe, vel ecõ
uerſo, põt agi negatoria. h. d. ¶ Not. ex eo, qđ
dicit rem perdere, innuit ꝙ ſeruitus põt acqri tpe, & ſic amittiť &
a acquiriť pro parte. ¶ Opp. de l. pro parte. s̃. tit. 1. Dicit gl. fateor, a ꝙ
p̃t acqri tpe per vnũ, nõ ãt ꝑ pactũ, vt in ꝯrio. tene mẽti. Iſta ſol. eſt
bona probať in ſimili. C. de ſer. fugi. l. 1. & ibi per Doct. in 3. opp. Fa
b cit qđ not. j̃. de diuer. & temp. præſcri. l. longè. Sed ꝯ iſtã oppo. b j̃.
quemad. ſer. amit. l. nam ſatis. Sol. ibi loquiť de ſeruitute amitten-
1 da, hic de acqrenda. Sed tũc q̃ro, † q̃ eſt rõ quare per vnũ p̃t acqri
tpe, & non pacto? Et dñt qdã, ꝙ tpe non acqriť ꝑſona, ſed lege. Gl.
dicit, ꝙ hęc rõ non vr̃ bona, qa ẽt tpe non q̃riť ſine facto ꝑſcriben
tis, vel vtentis, ſeu poſſidẽtis. l. ſi ædes. §. libertas. j̃. eo. Vñ glo. dicit
aliam rõnẽ eẽ, qa. ſ. hoc eſt ꝑꝑ publicam vtilitatẽ, vt j̃. de vſuca. l. j.
vel potes ſuſtinere primam rõnem. ſ. qñ tpe q̃riť, lex eſt cã imme-
diata acquiſitionis, licet cũ facto hominis: ſed qñ ꝑ pactum, tunc
totũ econuerſo, qa hõ eſt cã ĩmediata cũ authoritate legis, vt de-
claraui in l. legitima. s̃. de pac. Alij timore eorum ꝯriorum legunt
c alio mõ, c vt illud qđ dr̃, rẽ ꝑdere, intelligitur. i. deſtruere propria
2 authoritate. l. quemadmodum. §. j. j̃. ad l. Aq. ¶ † No. iſtam lec. d ꝙ
d ſicut illud, qđ immittitur in re mea, à me poſſeſſa, poſſum tollere,
& deſtruere ꝓpria authoritate, ita illud quod immittitur in re cõi,
licet à ſocio, & hic in ſecundo caſu legis, vide iſtã gl. & no. ¶ Op.
de l. ſed & loci. §. ſi communem. j̃. fini. reg. Sol. dic vt ibi.

ADDITIONES.

a Clau. ¶ Fateor. Iſtam tenet gl. ĩ l. vt pomum. in gl. fin. s̃. de ſeruitu. ti. generali.
& Pau. de Ca. in l. pro parte. s̃. tit. j.
b ¶ Contra iſtam opp. Vide per Cy. in l. 1. in 3. opp. C. de ſer.
c Alio modo. Vide quæ dixi poſt Bar. in l. 1. j̃. arbo. fur. cæſa.
d ¶ No. iſtã lec. Vide Bar. in l. 1. §. nunciatio. de ope. no. nunc. vbi reſtringit id,
quod ipſe hic dicit.

§. Si in area. Inuito ſocio non p̃t qs ædificare ĩ re cõi, li-
cet ſibi permittatur à dño ꝑdij ſeruientis. h. d

LEX XXVII.

1 *Seruitutes perpetuę, quæ ſunt, quæ continuæ, & quæ diſcontinuę.*

Foramen. Seruitus, quæ ñ hẽt cãm ꝯtinuã, nõ p̃t acquiri
tpe, & cãm ꝯtinuã ñ hẽt oĩs ſeruit⁹, ad cuius v-
ſum factum hoĩs requiritur, & damnum qđ ex ſeruitute nõ iure
debita ꝯtingit, venit actionem dãni infecti. h. d. Diuide. Primò po
nit dictũ. Scđò illud ĩitat. Tertiò illud ꝓbat ꝑ rationẽ. Quartò po-
nit tres illationes. Scđa ibi, hoc ita. Tertia ibi, neq;. n. Quarta ibi,
& ideo. Ad euidentiam dicas, quid eſt conclaue? dic vt l. quòd
conclaue. infra de dam. infe. & quid ſit triclinium? dic vt l.
1 ſi vt certo. §. ſi de meis. j̃. cõmo. ¶ No. ex hac l. † ꝙ ſeruitutũ q̃dam
a habent cãm perpetuã, a vt ſeruitus tigni ĩmittẽdi, qa tignũ ſp ſtat
ibi. idẽ in ſeruitute aquæductus, qa aqua ſp fluit. probať s̃. eo. l. ſer
uitutes. in prin. q̃dam eſt ſeruitus q̃ hẽt cãm quaſi ꝯtinuam, vt ſer
uitus ſtillicidij ĩmittendi, & fiſtulã recipiẽdi, q̃ recipiat aquã ex te
cto: licèt. n. nõ ſp fluãt, tñ aptæ ſunt ſp fluere. Quædã eſt ſeruitus
q̃ hẽt cãm diſcontinuã, vt illa, ad cuius vſum requiriť factũ hoĩs,
vt hic. ¶ Op. ꝙ in oĩ ſeruitute reqriť quaſi factũ hoĩs, non. n. p̃t po
ni ſtillicidiũ ſine hoĩs facto, neq; fiſtula q̃ recipiat aquã ex tecto.
Sol. intellige, ꝙ requiriť factũ hoĩs ad vſum ſeruitutis, non ad ip-
ſum primũ actũ ꝯſtituendi. ¶ Opp. dr̃ hic, ꝙ oẽs ſeruitutes debẽt
habere cãm perpetuã. Contrà, qa ſeruitus itineris nõ hẽt cãm ꝑ-
petuã. l. ſeruitutes. s̃. tit. 1. & tñ ſeruitus eſt. Sol. dicas hic oẽs ſerui
tutes dẽnt habere cãm perpetuã. ſ. vt poſſint quæri tpe. & hæc eſt
lect. clara. & poniť in prin. gl. & in gl. antiq. nõ erat. Alij legũt iſtũ
tex. alio mõ. ſ. illud ꝙ dicit, oẽs ſeruitutes debere hebere cãs per-
petuas, non eſt rõ ꝑcedẽtis, ſed eſt quoddã dictum per ſe, ex quo
ſequiť ſequens illatio de lacu & ſtagno, & tũc pro declaratione
ꝯrij debes ſcire, ꝙ ad hoc vt ſit ſeruitus, requiritur vt habeat cãm
ꝯtinuam, hoc eſt, ꝙ res, quę dẽt ſeruitutẽ, ꝯtinua ſit, nec extingua
tur tpe, & iõ ſeruitus itineris quantũ ad hoc, dr̃ habere cãm con-
tinuam, hoc eſt, quæ debeť rei, & à re quæ ꝯtinua eſt, licèt nõ hẽt
vſum ꝯtinuum, merito eſt ſeruitus: ſed qñ res non eſt cõtinua, vt
lacus, & ſtagnũ, quæ qñq; exſiccantur, tunc nõ põt ei ſeruitus im
poni, neq; tpe, neq; pacto. Ita loquiť hic, & iſta lect. vr̃ probari ꝑ
tex. in l. j. §. hoc interdictũ, de ciſterna. j̃. de fonte. qđ verum puto,
quia ſeruitus non p̃t imponi directò, ſed dr̃ ſeruitus vtiliter. Ita di
cit Roſ. in libellis ſuis ſuper interdicto de fonte. Et hoc vr̃ ſentire
iſta glo. quæ dicit, ꝙ licet ſeruitus deſinat ſtagno deſiccato: tñ eo
reaſſumente aquã, de æquitate conualeſcit. ¶ Oppo. de ſer. ruſti.
præd. l. via. §. j. Sol. ſtagno nõ p̃t imponi ſeruitus aquæductus, ſed
ſeruitus nauigij recipiendi ſic. Rõnem aſſignat gl. qa per nauigiũ
non minuiť aqua, ſed per aquæductũ ſic. Certè lex contraria loq-
tur in lacu, qui habet aquam perpetuã. Et hoc modo bene dicit
gl. ſi verò haberet aquam temporalem, non poſſet conſtitui ſer-
uitus nauigij directò, ſed vtiliter. quia licet verba deficiant, tamẽ
mens concordat, per d. l. 1. j̃. de fonte. ſecundum Odof. ibi.

ADDITIO.

a Cauſam perpetuam. vide Bart. in l. ij. C. de ſeruit. & in l. 1. ad fi. j̃. de aqua
plu. arcé. Inno. in c. de quarta. de præſcri. Bal. in d. l. ij. Sal. in l. j. in 4. opp. eo.
tit. & ibi Cyn. in 5. quæſt.

LEX XXIX.

a **Si quis ædes.** a Si aliquod prædium ſeruiens incipiat per-
tinere in ſolidum, ſeruitus extinguitur: ſe-
cus ſi pro parte. h. d. De parte vidiſtis in l. pro parte. s̃. titu. j.

ADDITIO.

a Pariſ. ¶ Si quis ędes. Vide circa hanc l. Cæp. cau. cv.

LEX XXX.

Si teſtamento. Domus deſtructa poteſt vſq; ad ſtatũ
priſtinum reſtaurari, non obſtante ſer
uitute, ne luminibus officiatur h. d.

LEX XXXI

1 *Mala fides non nocet, niſi aduerſus eum, aduerſus quem eſt.*

a **Si ædes meæ.** a Poteſt aduerſus vnum præſcribi libertas,
aduerſus alium non ex eadem ædificatio-
1 ne. h. d. ¶ No. ꝙ libertas poteſt præſcribi ſine titulo. ¶ † No. ꝙ ma-
la fides non nocet, niſi aduerſus eum, aduerſus quem eſt mala fi-
des. l. qui bona. in fin. de acqui. rer. do. & l. Fulcinius. §. quod ſi ad-
uerſus. j̃. quib. ex cau. in poſſ. eatur. ¶ Not. quòd ſi plura ſunt præ
dia dominantia, plures dicentur ſeruitutes.

ADDITIO.

a Si ædes meę. De huius legis intellectu, vide bar. in l. 1. C. de ſerui. & aqua.

1 *Libertatem præſcribere, eſt occidere ſeruitutem.*
Seruitus eſt aliquid reſpectu dominij dominantis.
Dominium per vſucapionem non occiditur, ſed per præſcriptionem ſic.

§. Libertas. Niſi prædia vrbana poſſideantur ꝯtinuè, eo-
a rum libertas non præſcribitur a hoc dicit. Iſtũ
§. intelligo in præſcriptione libertatis à ſeruitute vrb. pręd. in qua
requiritur factum, & bona fides præſcribentis. l. hæc autem iura.
s̃. eo. merito ſi non poſſidet domum, non habet bonam, neq; ma
lam fidem, nec aliquid facit, ideo non præſcribitur. ita loquitur
hic. Sed in præſcribẽdo libertatem prædij ruſtici, putarem ſecus,
quia tunc perditur ſeruitus ex ſola negligentia non vtentis. l. ſe-
quitur. §. ſi viam. de vſuca. Videbitis in l. penul. quemad. ſer. amit.
1 ¶ † Quæro, quid eſt ꝑſcribere libertatem? Dicit glo. nihil aliud, q̃
occidere ſeruitutem, ſicut pręſcribere dñium, eſt occidere domi
nium alterius. Vide gl. ſed cũ ſeruitus ſit quædam priuatio, & ſic
eſt ni-

ADDITIO.

a Libertas non præſcribitur. De præſcriptione libertatis, vide bart. in l. 1. C.
de ſer. & ibi Doct.

est nihil, quo pôt occidi? l. qđ attinet. ĵ. de reg. iur. Respõ. seruitus respectu dominij dominantis, est aliquid. s. ius ipsius dñij, dixi s̄. c. l. 1. probat in l. arbor. in fi. ĵ. comm. di. & ideo q occidit illud ius, a præscribit libertatē, & qđ hic loquit, non dr ꝙ occidit seruitus, prout respicit prædiū seruiēs, qđ est mera priuatio, sed prout re-
2 spicit ius prædij dominātis. In eo verò, † qđ dicit de pscriptione, ꝙ occidit dñium alterius, non est verū in vsucapione triennij: nā dñium non est nisi vnū. l. si vt certo. §. si duobus vehiculū. ĵ. commo. Vñ dñium per vsucapionē non occiditur, sed de vno ad aliū transfertur. l. vsucapi o. de vsuc. sed in præscriptione longi tpis, ꝑ q̄ non quæritur directum dñium, fm glo. nras, sed vtile, occidit istud dictum procedit: nam illud vtile occidit, hoc est extinguit effectum illius directi dominij. C. de præscr. 30. anno. per totum.

ADDITIO.

a ¶Illud ius. Not. ꝙ dominium vtile acquisitum ex præscriptione occidit directum. adde gl. in l. 3. §. ex plurib. in ver. possideo. & ibi Ang. de acq. poss. & adde Bal. in l. procurator. cum concor. de procur.

LEX XXXII.

1 *Perpetua quæ dicantur, & quæ non.*

Eum debere. Nihil ī hoc seculo pôt esse perpetuū, nisi ꝑ subrogationē. h. d. ¶Opp. s̄. eod. l. seruitus. in princ. Sol. fateor ꝙ intelligit tm̄ de pñti lumine, sicut ibi de pñti lumine, tñ lumen non pôt esse perpetuū absq; aliqua subrogatione, coluna verò absq; subrogatione non pôt esse perpetua. Rō, qa lumen est videre cœlū, vt s̄. e. l. lumen. qđ fit p aerē, qđ est simplex elementū, neq; recipit corruptionē, seu extinctionē: sed colunæ ꝯpositæ ex rebus elemētatis, & oīa elementata corrumpuntur, ita loquit hic. Op. ĵ. loc. l. Martius. Sol. ibi in gl. Opp. s̄. de serui. l. quoties. §. fi. Sol. ibi speciale est in seruitute oneris ferēdi, ꝙ seruiens debeat ædificare, qđ videbitis in l. & si fortè. §. 1. & 2. ĵ. si ser. ven. ¶Oppo. s̄. e. l. si arborē. in fi. Sol. hic non est oratio am-
1 bigua, ibi sic. ¶† Opp. ꝙ imò multa pñt esse perpetua, vt Instit. de perpe. & temp. act. & s̄. eo. l. foramen. versi. oēs. Rñ. quædam sunt opera naturalia ꝯposita ex simplici elemento, vt pdia ex terra, & fons ex aqua perpetua, & ista pñt esse perpetua. ĵ. de fon. l. 1. & de flu. l. 1. & de riuis. l. 1. & d. l. foramen. §. oēs. s̄. eo. quædā sunt artificialia. & ista aut ꝯponuntur ex rebus elemētatis, & non possunt esse ꝑpetua vt hic: aut non ꝯponuntur ex his, vt actiones, & obligationes, quæ sunt simplices imaginationes, & istæ pñt esse ꝑpetuę ad nutū principis. Ita loquitur tit. de perpe. & temp. act. ¶Vltimo not. gl. quę facit ad differentiā inter æternum, & sempiternū.

LEX XXXIII.

a §. Et qui duas. Rei suę nemo pt quis seruitutē imponere, nisi actu, quo alteri tradidit. a h. d. cū l. seq. ¶Opp. & vr ꝙ in tradōne non possit istud pactum apponi, qm̄ in ipso instanti quo tradit, adhuc est tradentis. Glo. respon. ꝙ per multā proximitatē quam hēt cum tpe, quo erit alterius, valet istud pactum. & pp hoc puto ꝙ hæc lex debet intelligi qñ fuit facta traditio ex magno interuallo, vel videtur ipsum pactum in traditione ipsa repetitum, vt l. item quia. in fi. s̄. de pact. & ibi dixi.

ADDITIO.

a Pari. ¶Alteri tradidit. Vide Ias. in l. quis. §. cū inter. in scdo no. ĵ. de cōd. ind.

LEX XXXV.

Binas. Si ædes legantur, vel venduntur, vr actū, vt ꝯtignationes vti stāt, ita stent. h. d. ¶Opp. s̄. de rei ven. l. Pompo. scribit, si ex æqs. vbi res mobilis non pôt esse cōis pro diuiso. Sol. gl. inuoluit se veritas est, ꝙ tignū donec cohæret domui, non cēsetur res mobilis, sed immobilis: & iō pt esse cōis pro indiuiso. l. cuiusq; pro regione sua, sed si fuerit exēptū à domo, esset cōis pro diuiso. l. arbor, in fi. ĵ. commu. di. & not. ex l. idem. ꝙ quicqd dicatur de itinere, ꝙ non vr ꝯcedi: tñ ista seruitus, tigna vti stāt, ita stent, vr ꝯcedi, vt hic, in vēditione, & legato dixi in l. 1. de ser. leg.

LEX XXXVII.

Si ædes. Ædificia, quæ inuicem non videntur, non pñt inuicem seruire. h. d. Puto ꝙ hæc lex dēat intelligi qñ distantia loci, vel modus impediat commoditatē vnius prędij venire ad aliud: aliàs secus. l. seruitutes. §. publico. & l. fi. s̄. ti. 1. & ideo si aqua duceretur per circuitum vnius montis, non video quare mons medius impediat seruitutem aquæductus, sicut vides exēplum in aquæductu Perusino, qui transit per duos montes.

LEX XXXIX.

Eos qui. In pariete communi non potest quis fenestras facere, nisi sibi fuerit concessum. h. d. quod not.

LEX XL.

Olympico. Si res legatur ad vitam, in dubio non vr imposita ei seruitus, licet duret facultas eundi. ¶Oppo. ꝙ legata domo videantur relicti horti domui cōiuncti. l. prædiis. §. pen. ĵ. de leg. 3. Solu. intellige hic, ꝙ testator expressè fat ꝙ hortus non veniret, vel separatim emerat. ¶Oppo. & vr ꝙ seruitus videat imposita, vt ĵ. si ser. vendi. l. testatrix. Sol. ideo hic non videt seruitus imposita, sed facultas eundi: quia prædia non erant relicta perpetuò: al's haberet locum quod dixi s̄. eo. l. binas.

§. Lucius. Potest quis aperire ianuam versus viam, quatenus se extendit stillicidij vigor. h. d.

De seruitu. rusti. prædio. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Confessoria quando agitur contra tertium possessorem fundi seruientis, patientia venit officio iudicis.*

a Seruitutes. a Iurisconsultus noīat hic seruitutes rust. prædi. inter quas gl. dicit ꝙ sunt quædam seruitutes nominatæ, quædam innominatæ. Primò ponit nominatas. Secundò innominatas. Secunda ibi, in prædiis. & hoc facit vsque ad l. item. §. q habet. ĵ. e. in ver. traditio. ¶Op. ꝙ quis cogatur ad tradēdū, & patienđū iure actiōis, ñ officio iudicis. l. quoties. s̄. ti. 2. ꝙ apparet, quia tradendo non liberatur quis, sed adhuc remanet obligatus parti, no. in l. corruptionem, de vsufr. C. & s̄. ti. 1. l. inter seruitutes. in fi. Sol. duob. modis potest intelligi: vno modo qñ agit ꝯ ipsum, q seruitutem vendidit. vel promisit, & tunc fateor, ꝙ ad hoc agitur iure actionis, & officium iudicis erit super hoc ꝙ faciat eum cauere de obseruando hoc. l. harum. & l. egi. si ser. ven.
1 Scđo modo potest intelligi † quando agitur confessoria ꝯ tertiū possessorem pdij seruientis, tunc quia ille nunquam fuit obligatus, patientia non venit iure obligationis, sed sicut in rei vendicatione, per officium iudicis quis cogitur restituere. l. qui restituere. & l. officium. de rei ven. ita hic per officium iudicis quis cogit pati, quia illud haberetur pro restitutione. l. quoties. s̄. ti. 2. h. d.

ADDITIO.

a ¶Seruitutes. Et dum iste tex. facit mentionem de seruitute calcis coquēdæ, & arenæ fodiendæ, de eius practica, & intellectu differēte ab aliis, vide bar. in l. si prius. in 3. opp. j. par. de ope. no. nun.

LEX II.

Rusticorum. Circa istā l. dic vt l. Lucio. ĵ. de aqua quotid. & æsti. & ibi vide.

LEX III.

1 *Haustu aquæ concesso, & iter tacitè sequitur, non est seruitus, sed accessio.*

Item sic possunt.

a §. Qui habet. Cui conceditur aliquid, videtur cōcedi a id, sine quo illud esse non potest, & si non
1 valet expressum non valet tacitū h. d. ¶Not. summariū. † Quæro circa hunc §. qñ ꝯcedit haustus, & sequit iter tacitè, vtrum iter sit seruitus? Gl. dt ꝙ nō, sed est q̄dā accessio. Vide gl. Ex hoc apparet solu. ꝯrij signati in seq. gl. q̄ opponit de l. si fideiussor. de leg. j. & l. j. §. j. quib. mod. pig. vel hyp. sol. & de hære. instit. l. qui filio, & not. sol. gl. Nam ibi vitiato expresso non vitiatur tacitū, qđ est æquè principale cum expresso. hic verò vitiatur tacitum, quod est accessio expressi. ¶Glo. quærit, quid si per decem annos iuit per aliam viam, siue per alia loca? Dic vt in glo.

ADDITIO.

a ¶Videtur concedi. Not. ꝙ concesso antecedenti, videtur concessum accessorium. De quo vide plenè per bal. in l. quamuis. C. de fideic.

LEX IIII.

a Pecoris. a Seruitus pecoris pascendi, & ad aquā appellendi est pdialis: & pt finiri cum ꝑsona, si hoc est actum h. d. ¶Quæro quare hæc seruitus non trāseat ad hæredē? dic vt in gl. Sed q̄ro vtrum in istis casibus, in quib. ad hr̄dē nō transit, dicatur seruitus realis. Breuiter, si non habet ibi prædium dominans, tunc non est seruitus realis, sed ꝑsonalis obligatio. s̄. tit. 2. l. vt pomum. Si aūt iste cui ꝓmisit, habet pdiū dominās, tūc est reale siue quoddā ius qđ extinguitur cū ꝑsona ope exceptionis, nō ipso iure. l. 4. s̄. ti. 2. Dixi in l. Mela. §. fi. de ali. & ciba. lega.

ADDITIO.

a Alex. Pecoris. Vide Bal. in l. 1. §. libertatib. cū versi. seq. in fi. de cad. toll. Paris. Qđ autem nō possit cōstitui aliqua seruitus personalis, excepto vsufructu, vsu, & habitatione, vide Comen. consi. 158. in 4. dub. & ibi etiā, quod nō potest acquiri præscriptio talis seruitutis. vide etiam an dicatur seruitus, quādo non est prædium dominans, sed permittitur personæ. vide bar. in l. Mela. §. fi. ĵ. de ali. & cib. leg. vbi & addidi.

LEX V.

Ergo.

§. Neratius. Seruitus realis nō potest imponi, nisi quatenus exigit vtilitas prædij dominantis. hoc dicit cum l. seq.

LEX VII.

a
1 Qui sella. a Istam l. allegaui semel. ad q. † in castro Plebis erat statutum, ꝙ quicūq; in die fori habuerit coria in platea, soluat tm̄ ꝓ gabella: mō q̄dā tenebat coria sup quodam

ADDITIO.

a Pom. Qui sella. Vide Bar. in suo cōs. inc. stat. castri Plebis. vbi ita cōsuluit, & alleg. ista l. qui sella. §. qui actum. & consi. 159. vide bar. cōs. 150. & de intellectu huius legis vide Are. consi. 30. inc. viso themate, & consultatione. Claus.

a dã bãcho,ᵃdicebat ille se ñ dr̃e soluer̃,gabellã,qa ñ tenebat ea in
platea.Dicebã oppsitũ.s.ꝙ dẽat soluere gabellã,per hanc legem.

ADDITIO.

a Quodam bãcho.An qui super banchum tenet,dicatur tenere in platea. Sed
quid si tenet in palatio,vide Cy.in l.1.C.de inter.& inc.con.bar.de quo hic
statuto castri Plebis.

a §.In rusticis. Mediũ p̃diũ ĩpedit a seruitutẽ rusticã. h. d.I-
stã.l.ĩtelligo,qñ mediũ p̃diũ impedit cõmo
ditatẽ ex vno fundo puenir̃ ad aliũ.Quid.n.si ñ ĩpediret,puta,in-
ter p̃diũ meũ,& tuũ ẽ illud mediũ:tñ p viã publicã possum, veni-
re ad tuũ ad hauriẽdũ aquã,pascẽdũ animalia,& sĩlia.Certè cre-
do,ꝙ seruitus possit imponi,vt s̃.ti.2.l.vlt.j̃.co.l.fi.&c.

ADDITIO.

a Impedit.Quando locus medius impediat seruitutem imponi,adde l.non so
lum.in prin.& ibi bar.de ope.no.nun.& in l.in tradendis.§.1.j̃.com:prædi.&
in l.si prius.§.fi.de aqua plu.arc.

LEX XI.

1 *Contrauenire facto proprio licet non valido de iure,quando quis possit.*
2 *Inualidum à principio tractu temporis confirmatur alio interueniente.*
3 *Facta retro, an trahantur a d præsens.*
4 *Argumentum de toto ad partem non valet in indiuiduis.*
5 *Iudicio maioris partis quando stetur,remissiue.*

a Per fundum. ᵃIn his,q̃ sunt cõia plurib.vt singulis, re
quirit̃ cõsensus oĩum,q põt separatĩ ad-
hiberi.h.d.vel sic.Qñcũq; reqrit̃ ꝯsẽsus pluriũ,vt singulorũ, põt
separatĩ adhiberi.Itẽ licet vnius ꝯcessio ñ trãsferat ius reale ĩ ꝯce
dẽtẽ,tñ obligat psonaliter.h.d.¶Op.& vr̃ ꝙ sufficiat ꝯsensus ma-
ioris partis.l.ꝙ maior.j̃.ad mun.& l.plane.s̃.ꝙ cuiusq; vniuer.So.
hic ĩ his,q̃ sũt cõia plurib.vt,singulis:ibi plurib.vt vniuersis.¶Op.
C.de decur.l.2.vbi reqrit̃ ꝯsensus pluriũ sil̃.So.eodẽ mõ ibi, qñ
p̃les ꝯsentiũt,vt vniuersi,hic vt singuli.¶Cõtra dicta opp.s̃.d̃ pa.
l.& suũ hr̃dẽ.§.fi.vbi ĩ his,q̃ cõia sũt plurib.vt singulis sufficit ꝯsẽ
sus partis maioris,& reqrit̃,ꝙ ꝯsensus adhibeat̃ ĩ vnũ.So.spãle ẽ
ibi,vt ibi dixi.Rõ qà ibi ꝯsensus maioris ptis p̃iudicat aliis,sicut ĩ
ꝯsensu vniuersitatis.¶Vltimò gl. collegit ex l.ista multa notabi-
1 lia.Priò † ꝙ qs ꝯ fcm̃ suũ venire ñ p̃t,licet de iure ñ sit validũ. ꝯ.
C.d̃ agr.& cẽsi.l.queadmodũ.li.11.Gl.remittit ad no.ĩ l.post mor
tẽ.s̃.de adop.tu dicas quãtũ ad p̃ntẽ l.qđ hæc ꝯcessio nõ ẽ valida
quo ad ius reale,qa nõ est seruitꝰ ꝯstituta:sed quo ad ius psonale
valida est,qa ille,q ꝯcessit obligatus est,& iõ nõ põt venire ꝯ, &
iõ Inn.in sĩl̃i ex̃.de don.c.inter dilectos.circa prĩ.dicit,ꝙ offim̃ iu-
di.erit sup isto casu pnũciare,istis,q hoc promiserũt,nõ cõpete-
b re ius prohibẽdi.¶Scđo no.ᵇgl.ꝙ † illud,ꝙ ab initio nõ valet,tra
2 ctu tpis ꝯfirmatur.In ꝯriũ alle.j̃.de reg.iu.l.ꝙ in initio.& insti.de
inut.sti.§.j.So.ꝙ solus tractus tpis nõ confirmat̃,sed alio interue
3 niente sic.idẽ no.Dy.in c.non firmat̃.extra,de reg.iu.lib.6.†Ter-
tiò no.gl.quod retro facta trahuntur ad præsens.In ꝯrium alle.
C.ad Mac.l.fi.de do.inter vir.& vxo.l.dona.So.illud, ꝙ fit hodie,
trahitur retro,vt fit in ratihabitione solũmõ p fictionem, q̃ ha-
bet locum,vbi æquitas suaderet.æquum est autem,ꝙ meo nomi
ne est gestum,si ratum habeo,trahatur retro, qm̃ ab initio est fa-
ctum mei contemplatione, q̃ æquitas hic cessat: licet enim vnus
ex sociis concessit seruitutẽ suo noĩe,& ego ꝯcedo hodie nõ est
4 æquitas quare fingatur,qđ ego retro cõcesserim.¶†Quartò no.
gl.qđ hic nõ est idẽ iuris de toto ad ptẽ.arg.ꝯ.de admi.tu.l.si duo.
de vsur.l.q scit.in prin.gl.nõ so.Dic br̃ ĩ indiuiduis nõ pcedit ar.
de toto ad partẽ,qm̃ in partes diuidi nõ põt.l.p pte.s̃.ti.2.ita loq-
tur hic.In his verò,q̃ sunt diuidua,bñ procedit, vt quod iuris est
de toto quo ad totũ,idẽ de parte quo ad partẽ.l.quæ de tota. de
rei vend.& d.l.qui scit.in prin.nõ aũt procederet hic arg.quod iu
ris est de toto quo ad totũ,idẽ de parte quo ad totũ, vt est tex. in
5 l.an pars.j̃.p derelicto.¶†Vltimò gl.no.tua dicit,ꝙ nõ statur iu-
dicio maioris partis,hoc examinaui.s̃.in contrariis.

ADDITIONES.

a Pom.Per fundum.Extende vt per bar.in l.2.§.ex his.in fi.de ver.ob.& limita,
vt per bal.c.cum omnes.de consti.
b Secundo no.Adde Bal.in l.j.C.si ser.exte.

LEX XIII.

1 *Fructuũ vineæ quartam partem qui dare promisit,dat etiam quartam partẽ arborum in ea existentium.*

Certo generi. Appellatio vineæ ĩ dubio refert̃ ad solũ
non ad superficiem.h.d.Quæro qũo hic
dicitur agi ꝯrium.s.quod appellatio vineæ referat̃ ad vites, seù ad
1 superficiem tm̃?dicit gl.duob.mod.Dic vt ĩ gl.¶†Vlt.gl.inducit
a ĩ arg.ad q.de rustico, ᵃ q promisit dare dño quartã partẽ fructuũ
vineæ,an dẽat dare de fructib.arborũ,quas ibi plãtauit? Gl.arguit
pro,& ꝯ,& non determinat.Certe puto in dubio debere intelligi
fructuum vineæ,hoc est illius terræ vineatæ,hoc est , vt debean-
b tur fructus arborũ,p istã l.Cõtra prædicta ᵇ facit l.si quis legaue-
rit.j̃.de le.j.Rñ.ibi testator excipit vineas,nõ facta certa demon-
stratione certi loci:vñ cum nõ reperiantur vineæ,nõ valet exce-
ptio, hic verò est certũ de quo solo senserit appl'one vinearum.

ADDITIONES.

a De rustico.Et ista.q.posset ẽt decidi per id,qđ no.in l.dãni.§.si is q j̃. de dã.
infe.vbi q̃rit̃ an pmissa,& cõcessa trahant̃ ad futura.Et ista gl.bene facit ad
q.de qua p Bal.in l.diuortio.§.si fund.sol. mat.vbi dicit ꝙ à toto vniuersali,
põt excipi aliquid particulare ꝙ veniebat de natura agẽtis,& cõtractus.Et
sic fm̃ eũ facit,ꝙ qs possit dare fundũ emphyteuticũ,reseruato sibi vsufru-
ctu arborũ,facit,ꝙ no.in l.dãni.& in l.obligationũ fere.§.placet. de action.
& obl.& hoc dicebat Bal.per tex.in d.l.si fundus.ibi,nisi contrariã volunta
tẽ.Sed quid econtra si agatur ,ꝙ arbores sint emphyteuticæ,vide Bal. in l.j.
ad fi.C.de iu.emph.& ad hoc no.p.gl.& Doc.in l.si fundũ sub cõditione.§.q
fundũ.de leg.j.& oĩno Bal.in l.j.in fi.C.de iu.emph.Pet.in d.l.si qs legauerit
de leg.j.in q.hic formata per gl.dicit idem,quod Bar.hic,per istũ tex, & ibi
ẽt dicit,ꝙ appellatione syluæ venit solũ,& appellatione vitis venit solum,
donec vitis ibi est,qa alias non dicitur sed eradicata vite non debetur so-
lum,secũdũ eũ ibi,& in l.si fundũ.§.qui fundum.co.ti.& ad hoc no.Io. And.
in Spe.de emp.& ven.§.j.post prin.in addi.in c.vbi adde Alex.cons.26.li.4.
b ¶Contra prædicta.Pet.de bel. Pet.in d.l.si quis legauerit.dicit ꝙ apellatio-
ne vineæ venit solum,si tempore,in quo confertur dispositio, est ibi vinea.
d.l.si quis legauerit,& ibi Pau.de Ca.licet de Pe.mentionem non faciat.bar
ibi respondet,sed non clare.

a §.Si totus. ᵃ†Seruitus respicit totum fundamentum ante-
quám certus vsus certo loco limitetur , quæ li-
mitatio fiet p iudicem fm̃ l.nisi alr̃ actum sit:h.d.vsq; ad fi.l.

ADDITIO.

a Clau.¶Totus.Ad huius §.intellectum vide omnino Ro.in l.stipulationes nõ
diuiduntur.j̃.de verb.obl.

LEX XIIII.

Per quem locum. Si vni cõceditur seruitus vna, nõ
potest alij concedi alia,per quam
seruitus primi impediatur.h.d.

LEX XV.

Quintus.Mutius. Qui habet ius aquæductus, po-
test facere in riuo quicquid vult,
si domino prædij non noceat.

LEX XVI.

1 *Aues captæ in fundo a prohibito ingredi fundum,efficiuntur capientis.*

1 Diuus Pius. ᵃQuærit gl.quid si post prohibitionẽ † in-
a gressus ceperit aues? gl.tenet quòd efficiũ
tur capientis idem tenet in l.3.de acq.rer.do. Cõtra tenet Instit.
de re.di.§.fere.Dy.& omnes tenent istam gl.Solus.n.ingressus est
prohibitus,non capere.Alia autem,gl.clara est.

ADDITIO

a Paris.¶Diuus Pius.Ad hanc l.vide Iac.de Rauẽ.An.& Imo.in l.3.§.Nerua.de
acq.pos.& bar.in l.1.de acq.re.do.Circa istã reg.huius tex. an liceat intra-
re fundum alterius,maximè domino inuito,vide multos casus,in quibus li
citum est per gl.& Fel.ibi post Abb.in c.omnes.j.dist.

LEX XVII.

Imperatores. Aqua ex flumine publico ad rigandos a-
gros fm̃ mensuram diuiditur , nisi alicui
aliter sit concessum.h.d.Vides quod aqua ex flumine publico nõ
potest duci cum iniuria alterius quod facit ad q.de molendinis.
De quo dic vt dixi in l.quominus.de flum.

LEX XVIII.

a Vna est via. Si per plures fundos itur ad vnum, seruitus
vna est,& p vsum ĩ parte retinetur seruitus
tota.h.d.Opp.& vr̃ ꝙ sint plures seruitutes.l.si ædes.s̃.ti.j.Sol. ibi
erant plura prædia dominantia,ideo ibi plures debentur seruitu-
tes:hic plura prædia seruientia,& vnum dominans.De hoc dice-
tur in l.nam satis.j̃.quib.mod.ser.amit.

ADDITIO.

a Pom.¶Vna est via.Vide quid per istum tex.dicit Ro.cons.198.

LEX XIX.

1 *Iurisdictionem si habens in castro longo tempore,processit per viam accusationis non perdit ius inquirendi.*

Si vnus. Seruitus nõ põt acquiri p parte, sed p plures p̃t ac-
quiri,& p vnũ pueniri ad plures.h.d.Lex,vna est via
1 quæ præcedit,facit † ad quæst.Aliquis habet iurisdõnem in vno
castro longo tpe,ipse pcessit super accusationib.& nũq̃ proces-
sit per inquisitionem,nunquid perdidit ius ĩqrẽdi?& hæc lex vna
est,arg.quòd nõ perdat.vna.n.est lex,qua maleficiũ punit̃,licet di
uersis modis ad hoc perueniatur.& iõ si vtor vno, retineo totũ.
Vel dicas,vna ẽ iurisdõ,quæ diuersis modis retinetur.

LEX XX.

Si mihi. Qui habet duo iura remittendo vnum, non vide-
tur remittere aliud.h.d.

§.Seruitus Pro læsione ex seruitute naturaliter contin-
gente non tenetur dominus.h.d.

§.Si fundo. Licet fundũ mediũ redimã, nõ extinguitur
seruitus,quæ a tertio fundo debetur.h.d.

LEX XXI.

Si mihi. Licet totus fundus debeat seruitutem,tamẽ debet
quis vt i per eam partem,quæ minus lædit.h.d.

LEX XXIII.

Via constitui.

§. Si lacus. Per lacum perpetuũ põt cõstitui seruitus nauigãdi.h.d. De hoc dic vt in l. foramẽ.s̃.tit.j.

a §. Si fundus. [a]Si fundus publicetur, non extinguitur seruitus.h.d.

ADDITIO.

a ¶Si fundus, Adde l.3.& quod ibi bal.C.de ser.in prin.

1 *Diuisione facta non debetur aditus per partem alterius: sicut primo ante diuisionem ibatur, nisi specialiter sit conuentum.*

§. Quæcũque. Ius seruitutis totũ est in toto, & totum est in qualibet parte totius, nisi vsus eius aliquid impediat.h.d. ¶No. quòd dixi in summario. ¶†No. q̃ [a] facta diuisione, non vr̃ actum, [b] vt quis habeat aditum per partem alterius, sicut primo añ diuisionem ibatur: nisi spãl'r sit ꝯuẽtũ, qd' no. & tene mẽti. Idẽ ĩ vẽdõne, vel alia ꝯcessione inter viuos, l. in vẽdẽdo.j̃.de ꝯh.em.sec⁹ ĩ ꝯcessiõe ĩ ult.volũ.dixi ĩ l. binas.s̃.tit.j.

ADDITIONES.

a Pom. ¶No. quod, Vide per Ias.l.seruum filij, §.fi.de leg.1.

b Non vr̃ actum. No. q̃ facta diuisione non vr̃ actũ q̃ quis habeat aditum per partem alterius. adde quod no. Bar.in l.quod conclaue. prope fi.de dã.infe. & in l.j.de ser.leg. Vide Ias.in l.seruum filij.§.fi.in vl.no.de leg.1.

LEX XXIIII.

Ex meo. Nõ põt quis concedere aquam ex suo aquæ ductu, quam habet ex fundo alieno.h.d.

LEX XXV.

1 *Accedere duobus quando vna res non potest, accedit pretiosiori.*

2 *Reali in iure non inspicitur vsus patrisfami.*

3 *Diuisio aquæ fit secundum quãtitatẽ partis agri, non secundum qualitatem.*

4 *Seruitus aquæductus est indiuidua, vsus eius diuiduus.*

Si partem. Diuisio aquæ fit ad mẽsurã p̃dij dominãtis, nõ inspecta partiũ bonitate, vel necessitate.h.d. Op dr̃ hic nõ dẽre inspici necessitatẽ agri. Cõtra s̃.eo.l.ergo.§.j. So. intelligo hanc l. sic, q̃ cuilibet parti tota illa aqua, q̃ eã ꝯtingebat ex diuisione, erat vtilis: tñ vna ps indiguisset pluri aqua. Sed si tu poneres, q̃ vna pars esset, cui aqua non eẽt vtilis, neq; necessaria, nõ video q̃uõ ei dẽri possit, p d.l.ergo.§.j. sed qñ vtriq; parti est vtilis, licet vni magis, q̃ alij, in diuisiõe nõ ĩspicitur illa necessitas. Rõ, qa illud ius est totũ in toto, & totũ in qualibet parte, vt s̃.eo. l. via.§.fin. & iõ diuisio dẽt fieri p mensurã. ita loquit̃ hic. Intro gl. & op. q̃ dẽt inspici bonitas rei, vt j̃.de acq.rer.do.l.quicqd. Solu.

1 qñ vna res nõ põt † accedere duobus, accederet p̃tiosiori, vt ibi sed hic põt acceder̃ duob. iõ p̃tiositas ñ ĩspicit̃. ¶Op. q̃ dẽat ĩspici vsus patrisf.l.ex vsu.j̃.de vino tri.& ole.leg.& de fun.instr.l.Seiæ.

2 §.tyrãnæ. Rñ. istud † est ius reale ꝯpetẽs p̃dio magis q̃ personæ. l.si mihi.in fi.s̃.e.l.q aliena.in fi.s̃.de neg.ge.& iõ vsus patrisf.nõ ĩspicitur: p̃terea vsus si fiat p parte, respicit totũ, vt l.vna est via.s̃.eo. ideo vsus partis nõ inspicit̃. ¶Vltimò op. q̃ aqua nõ possit diuidi vt l.p parte.in fi.s̃ de ser. Sol. nõ diuidit̃ ius, sed aquæ ꝯmoditas. Ita dicit glo.& bene. q̃ qualiter p̃cedat, examinaui in l.stipulationes non diuiduntur, in primis quatuor ꝯriis.j̃.de verb.oblig. Vides

3 ergo † quod diuisio aquæ fit s̃m quantitatẽ partis agri, non s̃m

4 qualitatẽ. Pro ratione cogitabitis. ¶†Vltimò no. ex hac l. quod licet seruitus aquæductus sit indiuidua, vsus tamen est diuiduus.

LEX XXVI.

a Si via. [a]Hæres non potest eligere per quàm partem fundi viam constituat sine captione legatarij.

ADDITIO.

a ¶Si via. De hoc vide per Lud.in l.2.§.ex his de verb.obli.

LEX XXVII.

Si cõi. Si à socijs fundi dominãtis emit̃ cõiter fundus seruiẽs, seruitus extinguitur: secus si fundis dominantib. ñ põt

1 esse cõis.h.d. ¶Op. ad primã partẽ.j̃.eo.l.vn⁹ ex socijs.2.resp. Sol. qñ duo socij redimunt in cõi fundũ seruientẽ, seruitus extinguit̃, vt hic. Secus si non fieret redẽptio, sed cum esset vnius eorũ, alteri cõicaret, vt l.ꝯria. tñ redẽptio & cõicatio tollit ꝯrium. Et hoc prosequitur gl. p plures casus, tñ in quibusdã, vt arbitror, non bene dicit, & ideo videam ⁹cã p ordinẽ, in eo casu, quo dicit redemimus fundum seruientẽ, & postea meum communicaui tibi: hoc non placet mihi: nam per redemptionem primò factam de seruiente, seruitus non extinguitur: qã alius remanet p̃prius p cõmunicationem postea factã, seruitus nõ extinguit̃, quia cõicatio non est causa extinguende seruitutis. l.vnus ex socijs.ij.rñ.j̃.eo.in omnib. alijs gl. bene dicit. Rationẽ differentiæ inter communicationẽ, & redemptionem in communi, videbitis in l.vnus.alleg.per gl.

LEX XXVIII.

1 *Iudex cogit plures discordantes inter se ad eorũ incommodum ad concordiam.*

Itinere. Nisi plures dñi de loco itineris ꝯsentiant, seruitus effectualiter nõ acquiritur.h.d. ¶Quæro, vtrum isti discordantes cogantur ꝯcordare? Gl. dicit fortè q̃ sic, vel fortè dicimentur. Alij dñt, † qd' qñ plures discordãt ad incõmodũ ipsorum

a discordantium, tunc iudex nõ imminet [a] ad cogẽdum eos, vt hic cum sim. Secus si ad incommodum tertij. l. huiusmodi.§.fi.de lega.j.& ibi dixi, & per Cy.in l.vlt.in prin.C.com.de lega.

ADDITIO.

a Iudex nõ ĩminet, Et ita ĩ hoc Bar.in l.2.§.ex his.de verb.obl. rep̃hẽdit istã gl.

LEX XXIX.

Is qui duo. Seruitus aquæ immittendæ intelligitur de ea, quæ in fundo colligitur.h.d.

LEX XXX.

Qui duo. Quod seruituti accedit, iure seruitutis accedit. h.d. ¶Oppo.s̃.de vsuf.ea.rer.quæ vsu consu.l.j.& j̃.de leg.j.l.si fundum sub conditione.§.qui fundum. vbi vr̃ locus

a exceptus iure proprietatis, [a] Sol. ibi dicit Dy. hic decem pedes fuerunt excepti propter seruitutem aquæ: ideo iure seruitutis vñr excepti, ibi secus. Et hoc innuit glo. tua prima, quæ exponit aquã id est, seruitutem aquæ. Nec intelligas, quòd isti decem pedes debeantur iure seruitutis ad aquam, quia sic esset seruitus seruitutis: quod esse non potest: sed illi decem pedes seruiunt ipsi prædio dominanti, cui debetur seruitus aquæ.

ADDITIO.

a Iure proprietatis. Vide circa hoc an in dubio intelligatur, iure p̃pietatis vr̃ seruitutis Dec.consi.41

LEX XXXI.

Tria prædia. Redemptione partium, etiã pro diuiso, seruitus nõ extinguitur, nisi oẽs redimantur.

LEX XXXII.

Fundus. In concessione partis facta socio, põt concedens fundum proprium seruientem facere.h.d.

LEX XXXIII.

Cum essent. T̃pe diuisionis põt agi, vt fund⁹, q obuenit vni seruiat fundo, qui obueniet alteri.h.d.

§. Per plurium. Qui habet seruitutẽ aquæduct⁹, nõ põt ꝯcedere haustũ aquæ ex riuo suo: nisi hoc pepigerit cũ dño fundi seruiẽtis.h.d. Duæ rationes formãtur in fi.tex. p gl. quas forma, vt in gl. ad istas duas rationes p̃diũ non põt seruire sibi, & est seruitus seruitutis, &c. ¶Opp.j̃.de aqua quo. & æsti.l.j.§.illud. Resp. hæc lex p̃cedit antequã aqua ingrediatur fundum meũ, Sed postquã aqua ingredit̃ fundũ meũ, possum cõcedere cui volo. Vlt. gl. inducit in arg. vtrum possum facere p̃curatorem ad substituendũ aliũ? Dic vt l.j.in prin.s̃.de p̃curatorib.

LEX XXXIIII.

Vnus ex socijs. Vnus ex socijs nõ p̃t fundũ cõem seruũ facere: nec ei libertatẽ acqrere à socio, vr̃ ex̃neo, h.d. Priò ponit vnũ dcm̃. Scdò vnã illationẽ. Tertiò rñdet cuidã ar.ꝯrio. Scd̃a ibi, & iõ. Tertia ibi, q̃uis. Dictũ est clarũ, & prima pars est clara, qa vnus ex socijs ñ p̃t seruitutẽ imponere, p̃ñs nec remittere. l.tria p̃dia.s̃.eo. ¶Scd̃a pars est difficilis, ad q̃ oppo. & vr̃, q̃ sicut qñ plures sil' emunt, eandẽ personã representant, & ideo sicut si vnus emisset, seruitus ꝯfunderet̃, ita qñ plures inuicẽ cõicant. Gl. soluit plurib. mod. Vltima solõ est, qd' cõicãtes nõ representãt p̃sonã vnius, sed pluriũ, ista est bona rõ. ¶Quæro, q̃ est rõ, q̃ nõ possint inuicẽ remittere? Rñ. rõ ponit in tex. quia p parte, nõ p̃t acqri libertas, neq; ꝯcedi, hoc est occasione partis, q̃ qs p indiuiso habet, non põt seruitus imponi, neq; remitti, sed in p̃posito hoc fieret si duo socij inuicem possent remittere, ergo, &c. Assignat glo. aliam rõnẽ, qa in diuisione totus fundus posset

a vni obuenire, ista ratiõ ꝯcludit modicũ. ¶Venio ad tertiã [a] particu. & p istius declaratione quæro, cũ hic dr̃, q̃ seruitus nõ p̃t retineri p parte, vtrũ retineatur in totũ, vt dicat̃ dẽri tota seruitus, an pars seruitutis? Gl. determinat, q̃ pars seruitutis. Idem dixit in l. p parte, in fi.s̃.de serui.ti.gener. Sed certè hæc opi. non est vera, qa seruitus non recipit diuisionẽ, vt d.l. pro parte. in fi. Præterea tex. h.d. in l.si cõi. in fi.s̃.eo.s. q̃ fundus cõis seruit proprio. ¶No. q̃ dicit fundus cõis seruit, non ergo seruit pars socij tm̃, sed totus fundus cõis. Præterea h.d. tex. hic expressè, q̃ cuiq; sociorum soli debetur seruitus tota. Præterea si esset verum, q̃ cuilibet deberetur p parte, ergo p parte posset remittere: non.n. remitteret, nisi ius suum tm̃, cui renunciare est licitum, vt l.si qs in conscribẽdo.C.de pact. ¶His præmissis oppo. q̃ si cuiq; seruitus deberetur insolidũ, ergo qlibet põt remittere insolidum. l.si rem.§.si duo.j̃.de nou. q̃ no. in l.si vnus. in prin.s̃.de pac. Sol. tex. hic vult soluere istud ꝯriũ. Quod.n. dicitur q̃ cuilibet debetur, intellige non personæ principaliter, sed debetur fundo, & per fundum personæ cuilibet: ergo particulæ fundi debetur insolidum. l.via. in fi.s̃.eo. sed in qualibet particula quis habet socium, ergo in nulla particula vnus solus poterit acquirere, vel amittere, & hoc vult dicere iste tex.

ADDITIO.

a ¶Venio ad tertiã. Adde Bar. ĩ l.stipulationes nõ diuidunt̃ ĩ 3.opp. de ver.ob.

§. Si fons. Qui non vtit̃ iusto impedimento ꝯgruo t̃pe, seruitutem amittit, sed ei restituitur ex clausula generali

nerali.h.d.cũ l.seq.Op.& vr̃ q̃d impeditis agere nõ currat p̃scriptio ipso iure,& sic nõ sit opus restõne,l.j.in fi.C.de anna. excep. gl.dt,aliud ĩ p̃scriptiõe seruitutũ,q̃ in possessiõe rerũ corporaliũ Ista sol.nõ vr̃ p̃fecta,qa ẽt illa lex p̃t intelligi in p̃scriptiõe rerũ in corporaliũ,hoc est ĩ p̃scriptiõe ꝯ actionẽ: & iõ dñt alij, vt Pe. hic legẽ,qñ qs est impeditus agere impedimẽto facti,tũc currit præscriptio,licet restituatur,vt l.j.s̃.ex quib. cau.ma. ibi loquitur qñ est impeditus impedimẽto iuris. Ita refert Cy. in l.j.C.de bo.ma. in 4.opp.De hoc tangit gl.in l.senatusconsulto.s̃. de offic.p̃sid.

LEX XXXVI.

Cum fundo. Stip̃lo pœnalis ad personã relata,non facit præsumi seruitutem personalẽ ĩpositã. h.d.¶No.ꝙ in dubio ꝯcessio seruitutis intelligitur realis, nec ex stip̃lone pœnali ad personã relata aliud p̃sumitur.dicã in l.proxi.

LEX XXXVII.

1 *Seruitus quando dicatur realis,& quando personalis.*

a Lucius. aEx indeterminata concessione respectu fundi dominantis,præsumitur cõcessio p̃sonalis.h.d.q̃ l.no. cũ l.seq.Opp.s̃.l.p̃x.vbi in dubio cõcessio p̃sumitur realis. Solu. ista vr̃ indeterminata locutio respũ fundi dominantis,facit præsumi concessionẽ p̃sonalẽ,al's in dubio esset realis , ꝯ j̃.de lega.j.l.apud iulianũ,al's l.idem Iulian᷒.§.si qs alicui.vbi in dubio præsumitur p̃sonalis.Sol.†Aut verba ꝯcessiõis b referũt ad factũ,vt ꝯcedo

1 tibi ire agere licere.Aut referũtur ad ius,vt cõcedo tibi ius eũdi.

b Primo casu ĩ dubio p̃sumit̃ p̃sonalis.l.ꝯria. Scdõ casu stãdũ est distĩctiõi hui᷒ l.Aut ꝯcedit̃ i᷒ respectu fũdi dterminati,& p̃sumit̃ realis,s̃.l.p̃xi.Aut ĩdeterminati,& p̃sumit̃ p̃sonalis,vt hic:nisi rõ p̃sonarum aliud inducat l.pater.j̃.de ser.leg.& ibi examinaui tam in istis seruitutibus,quàm etiam in beneficiis,& priuilegiis.

ADDITIONES.

a Pom.¶Lucius.Istum tex.dicit sin.Ro.sin.ix.& Are.sin.lx. Et ad intellectum huius l.vide Ias.§.æque.instit.de act.

b ¶Verba concesionis.Adde Bar.in l.si sub vna.de ver.ob. & l.stipulatio ista. §.si quis ita.& quod ibi Imo.eo.tit.

LEX XXXVIII.

Flumine. A Flumine,quod transitur ponte vel vado, potest incipere seruitus viæ:secus,si pontibus , vel nauiculis transeatur:sed tale flumen seruitutem itineris aliàs cæptam,non interrumpit.h.d.

1 *Strata cum intrat in plateam.desinit esse strata.*

§.Idem iuris sit. Et certè est idẽ iuris,& valet ꝯcessio ꝯsiderato eo,ꝙ nũc fit,nõ q̃d fieri solet cõiter.& hoc seq̃t.Et certè est idẽ iuris s̃m p̃dicta. Tene p̃mam

1 lec.positã in gl.q̃ est vera.¶No.modũ finiẽdi viã.Et facit†ad q.ꝙ strata cũ intrat in plateã,desinit esse strata, de quo dixi in l.fi. de via publ.& itinere publ.refic.Et habui hanc q.in ciuitate Tuderti

Communia prædiorum tam vrbanorum,
quàm rusticorum. Rub.

LEX PRIMA.

a AEdificia. Hic ponitur q̃ dicant̃ aædificia rustica,& quæ vrbana.¶No. quod seruitus non potest deberi,nisi à prædio.

ADDITIO

a Quæ dicantur.Sed an molendinum,furnus,vel nauis,dicantur rustica, vel vrbana,vide Bal.in l.certi.C.loc.Et quandoque ædes appellãtur rusticæ,sed impropriè,l.cætera.§.sed & si quis.secundum Bar.ibi,de leg.j.

LEX II.

De aqua. Ius hauriendi, vel ducendi aquam ex flumine p̃ castellum,nõ est seruitus propriè, sed in hoc iure quis tanquam in seruitute defendetur.h.d. Hæc lex põt intelligi de aqua tollenda ex flumine publico , & ideo non est propriè seruitus,quia non debetur à prædio alteri. Et per istud ego dicebam,ꝙ si in via publica est aliqua clausura , vel locus p̃ quẽ duco aquam ad p̃dium meum , & aliquis me in illo iure impediat, possum agere vtili actione.arg. huius l. Pro hoc j̃. de aqua quot. & æsti.l.j.s̃.ait prætor,quo ex castello.Secundò potest intelligi in aqua ex flumine priuato,& tunc non est p̃priè seruitus,quia forte non erat perennis,sed dicet̃ seruitus vtiliter.s̃. ti.2.l. foramen & glo.hic no.& hanc l.adde ad dictum Rofre. quod ibi recitaui

LEX IIII.

Caueri. Post monumentum constructum non potest limitari mensura,vel numerus sepeliẽdorum.h.d.

LEX V.

Proprium. In contractibus est locus iuri non decrescendi.h.d.¶Opp.de l.si mihi & Titio. j̃. de verb. obl.Sol.in contractibus non est locus iuri accrescendi,vt ibi, sed iuri non decrescendi sic,vt hic. Cuilibet enim attribuitur seruitus in solidum.Dixi plenè in l.re coniuncti.j̃.de leg.3.

LEX VI.

Si quis duas. In tradẽdo p̃t qs facere,vt p̃diũ,q̃d traditur seruiat ei,q̃d retinetur,vel econuerso. h d.

§.Duas autem. Diuersas res simul tradendo diuersis, non põt quis ĩuicẽ seruas facere. h.d.

1 *Fundus diuiditur destinatione patrisfamilias.*

2 *Domus pariete interiecto medio diuiditur.*

§.Si quis partem. Tradendo partem pro diuiso, põt vnam partem alteri seruam facere

1 h.d. ¶†Not.ꝙ fundus diuiditur destinatione patrisfamilias do

2 mus†verò diuiditur pariete interiecto in medio. Pro hoc ĩ. de

a leg. 1.l.quod in rerum.§.1.a& l.si domus.in princi.eo.tit.& ibi dixi.& l.ita stipulatus.circa prin.j̃.de verb.obl.

ADDITIO.

a ¶§.j.Vide ibi gl.communiter approbatam. Et qualiter accipiatur hoc casu paries,melius dixi post Io.de Imo.

§.Item si duo. Plures tradendo simul,vel separatim, id efficere possunt,quod vnus solus insolidum sit dominus:secus si pro parte dominus fuerit.h.d.

LEX VII.

a Si in venditione. aSi aliqs dixerit rem venditam esse seruam simpliciter , potest quam vult seruitutem imponere:secus si respectu certæ personæ. ¶Itẽ secus si hoc dixerit dubitans de seruitute iam constituta.h.d.

ADDITIO.

a Paris.¶Si in vẽdõne.De huius l.intellectu vide Ang.& Im.post Bar.ĩ l.si quis legauerit.de le.j.& no.bar.in l.quicquid.j̃.eo.circa intellectum l.in tradendis,iuncta gl.hic in ver.facere põt.Limita vt per Ale.consi.28.inc.visis,& accuratè.ver.& sic patet.j.vo.vide Fel.c.inter monasteriũ.de re iu.Alex.in cõsi.28.vol.1.Et ad intellectum huius legis vide Ale.cons.28.vo.1.Clau.

LEX VIII.

In tradendis. Qui vult seruitutem excipere,dẽt eã certam excipere.h.d. Quærit gl.q̃d in dubio q̃d istorũ erit:Rñ.gl.mirabiliter,ꝙ vltima pars est vera,quod omnis seruitus potest imponi,quæ tamẽ sit cõgrua prædio dominãti,vt s̃.l.p̃x.Sed huic gl.ob.j̃.eo.l.quicquid.Sed ibi dicam.

1 *Seruitutis constitutionem prædium medium,quando impediat.*

§.Interpositis. Dom᷒,vel prẽdiũ mediũ,nõ impedit seruitutẽ ꝯstitui,si postea per mediũ acquiratur.& si p̃ mediũ desinit,seruit᷒ ñ extinguit̃,sed interpellat̃. h.d.

1 ¶Quærit gl.†vtrũ prẽdiũ meũ ĩpediat ꝯstõnẽ seruitutis:Et vr̃ gl

a distinguere inter prædia rustica,& vrbana.Tu dica ꝙ in vtroque idem:aut id,q̃d est mediũ,impedit cõmoditatẽ, vel vtilitatẽ peruenire ad prædiũ dñans,& non põt seruitus ꝯstitui.Aut nõ imped t, & potest constitui.l.seruitutes.§.publico.& l.fi.s̃.de seruitu,

ADDITIO.

a Tu dic.Adde Bar.ĩ l.qui sella.§.in rusticis.& q̃d ibi dixi,de serui.rusti.præd.

LEX IX.

Si cum duas. Si duobus eodem momento diuersarum rerum fiat traditio,non valet seruitus alteri imposita:secus si separatim traditur.h.d.

LEX X.

Si ei cuius. Vendita hæreditate,seruitutes confusæ aditione,debent restitui.h.d.

LEX XI.

Quicquid. Venditor rei venditę dẽt noĩatim seruitutẽ imponere,nec valet exceptio generalis. h.d.

a ¶Opp.s̃.eo.l.in tradendis.in prin.& q̃d ibi no. Sol.ibi dixit ædes seruire,ꝙ est verbũ infinitũ aptũ ꝯp̃hẽdere oĩa tp̃a,vt l. 5.§. stip̃lo. j̃.d ver.ob.hic verò dt seruit᷒ vtiq;ẽ. Retulit ergo se ad seruitutẽ p̃ntẽ,merito ĩponi ñ p̃t.l.si ita.d aur.& ar.le.Prẽdicta vera nisi ĩ seruitute tigni ĩmittẽdi,vl' oneris ferẽdi ĩ qua licet ñ sit p̃priẽ seruit᷒ donec vtreq; ędes sint eiusdẽ dñi,tñ cũ altera alienat̃,vr̃ agi,vt seruitutes sint s̃m ꝙ tigna iacẽt,vt l.b nas.s̃.de ser.vrba.prædio.

ADDITIO.

a Pom.Ibi dixit.Istam so.sequitur.Ale.cons.28.inc.visis.ver.non ob.1.vol.

LEX XII.

Ræfectionis. Concessa seruitute vñr concessa oĩa, sine quibus qs seruitute vti nõ põt, & sicut qs non potest facere ꝯ seruitutem, ita nec ꝯ ea, quæ ei tacitè accedunt.h.d.¶Opponi.j̃.de riuis.l.fi.So.vt ibi, melius quàm hic.

LEX XIIII.

1 *Domus in venditione potest apponi pactum, ne emptor ibi exercere possit talẽ artem,& tenet,& non est seruitus.*

a Venditor. aPõt quis se,& suos hæredes obligare, ne in certa parte maris piscari liceat,non tamen erit

1 seruitus realis.h.d.quẽ casum no.¶†No.ꝙ si vendo tibi domum hoc acto,quod nõ possis ibi exercere talẽ artẽ,ꝙ valet ista ꝯuẽtio vt obligeris tu,& tui successores:non autem,ꝙ sit aliqua seruitus cum non sit p̃dium dominans. Vnde si tu promittis aliquid te facturum,vel non facturum in publico,per quod vsus aliorum non

ADDITIO.

a Venditor.Ista est no.lex,& eã alleg.tibi in l.si.post Bar.de ope.no.nun.

Bart.super l.ff.ver.

1 non impeditur, sed tuus tantum, istud pactum valet, per hanc l.
Consuetudine vel statuto quis cogi potest ad vendendum.

a
b **§. Si constat.** a Id qđ nostrũ est, absq; fcõ nr̃o à nobis auferri non pt̃, nisi in ꝯriũ sit consuetudo. h.d.
1 ¶No. ꝙ p b ꝯsuetudinẽ † vel statutũ c põt qs cogi ad vendendum
c res suas. Quod est verũ per statutũ gn̄ale, nõ aũt si fieret spāl'r ꝯtra
d aliquos. l. fi. j. ad l. Iul. de annona. C. de iudæ. l. nemo. & s. de rei vẽ.
e l. item si verberatum. §. j. per Doc. in l. 2. C. de epi. d audien. e

ADDITIONES.

a Pom. ¶Si constat, Vide Ias. in l. Barbarius. s. de off. pręt. Et iste tex. loqtur, qñ extraheretur lapis cum damno prædij. Si autem sine damno prędij, cũ foramen fieret in prædio extrahendo, an & quãdo hoc possit induci. ponit Pau. de Cast. in consi. 5. in vlt. dub.
b ¶No. ꝙ per. Vide l. j. s. de his, qui sunt sui vel alie. iur. & Io. An. in addi. Spec. in rub. de execu. sen. in fin.
c Pom. Vel statutum. Vide Ro. cõs. 109. in j. dub. Imo. consi. 87. & 124. Limita per Fel. in c. cum omnes. de const. vbi late in hac materia. Ias. l. j. in prin. j. de le. j.
d ¶De epis. & cle. Adde Bar. in l. Antiochensium. de priui. cred.
e Cla. Aud. Ad hoc hũc tex. dicit singularẽ Bart. ĩ j. cõstõne hui⁹ lib. in princip.

LEX XV.

Iter nihil. Not. fin. huius l. ibi, quod facere circa prædia vrbana etiam necessarium est. quod si habes seruitutem eundi ad domum per claustrum meum, ꝙ ego possum de nocte claudere ianuam. Intelligitur enim ꝙ posses ire de die.

LEX XVI.

Qui per certum. Per eundem locum potest seruitus pluribus constitui. h.d.

LEX XVII.

Potest etiam Seruitus rustica, & vrbana potest ex testamento constitui. h.d.

LEX XVIII.

Si precario. De eo, qđ qs precario habet in loco tuo, nõ est locus interdicto de precario, nec seruitus videt̃ imposita. De eo verò, qđ p̃cario habet in suo loco seruiẽte, hẽt locũ ĩterdictũ de precario: & si donata fuerit seruitus, vr̃ remissa h.d. Gl. j. diuidit l. istã multũ clarè. ¶Quæro in prima parte, quo iure succurretur dñ̃o, vt m̃a illa tollatur? Dicit gl. ꝙ põt tollere sua authoritate. l. quemadmodũ. §. j. ad l. Aquil. Puto etiã, ꝙ possit agi actione p̃scriptis verb. vt tollat̃, vt l. promisisti. j. de præscri. verb.

LEX XIX.

1 *Concessio prima trahitur ad vltimam, non vltima retro ad primam.*
2 *Factum vno tempore vt fingatur factum alio, requiritur quod extrema sint habilia, vt eo tempore, quo fingitur, fieri possit.*
3 *Defunctorum actus non possunt esse in pendenti sicut actus viuentium.*
4 *Viuentium in actibus determinata, non trahuntur ad actus defunctorum.*
5 *Viuẽtiũ actus quõ possunt esse in pẽdẽti, & nu. 7. & ibi quid de actib. moriẽtium.*
6 *Argumentum de contractibus ad vltimas voluntates valet, vbi est eadẽ ratio.*

a **Receptũ.** a Si plures dñi separatĩ seruitutẽ ꝯstituũt, nouissima ꝯstõne seruitus ꝯfirmat̃, nisi mutatio ꝯtigerit ĩ p̃sona ꝯstituẽtis, vel acqrẽtis, vel alterius ex sociis. h.d. q̃ l. no. qa est gl. l. p fundũ. s. tit. j. Diuide in tres partes. Primò loqt̃, qñ plures dñi ꝯcesserũt separatĩ seruitutẽ inter viuos. Scđò, qñ qdã inter viuos, quidã ĩ vltima volũtate. Tertiò, qñ oẽs ĩ vltima volũtate. Scđa ibi, idẽmq;. Tertia ibi, nã si oẽs. Itẽ pría subdiuidit̃, qa p̃mittit vnũ dictũ. Scđò circa illud mouet vnã dubitationẽ: qñ aliqd accidit primo ꝯcedẽti. Tertiò, qñ aliqd accidit ei, cui ꝯcedit̃. Quartò, qñ aliqd accidit cuidã ex sociis, q nõ ꝯcesserãt, nec ei erat ꝯcessum. Quĩtò cõcludit circa p̃missa. Scđa ibi, & iõ. Tertia ibi, idẽ iuris. Quar-
1 ta ibi, ergo. Quĩta ibi. tm̃. n. ¶† No. ex l. ista, ꝙ prima ꝯcessio trahit̃
2 ad vltimã, nõ vltima retro ad primã. † Scđò no. ꝙ qñ factum vno tpe fingit̃ fcm̃ alio, reqruntur extrema habilia, vt eo tpe quo fingitur, possit fieri. Dixi ĩ l. deniq;. & l. sciẽdũ. s. ex qb. cau. maio. & l.
3 si is, q pro emptore. de vsuc. † Tertio no. ꝙ actus defunctorum ñ
b pñt esse ĩ pẽdẽti, sicut act⁹ viuẽtiũ, b vt hic in fi. ¶No. si aliquid est receptũ, vel factũ in cõtractib. inter viuos, nõ sequit̃: ergo idẽ ĩ vl-
4 timis volũtatibus. Sed melius elicit̃ ex isto tex. vt dicas, † ea, q sũt recepta, & determinata in actib. viuentiũ, nõ trahant̃ ad actus defunctorum. Et hoc est qđ Iuriscõsultus dicit hic in fin. ¶Opp. ad primum, & vr̃ ꝙ vltimi actus trahant̃ retro ad primum, vt l. vlt. C. ad Mac. & l. ratum. j. de sol. Sol. illud verũ ĩ ratihabitiõe, q ad hoc tendit, vt negotium iure factũ, faciat suũ, l. si pupilli. §. itẽ qrit̃. j. de neg. gest. sed hic nõ est ratihabitio, sed est vnus actus p̃se: nec ad hoc tendunt ꝯhẽtes, vt retro videat̃ factus. & vid qđ dixi ĩ l. p fundũ. de ser. rust. præd. ¶Venio ad fm̃ dictũ, & op. si primus ꝯcedẽs est defunctus, superest hæres eius: sed hæres, & defunctus vñr eadẽ p̃sona, vt ĩ auth. de iureiu. à maiori. p̃sti. §. j. ergo vr̃ quod nil noui contigerit in persona primi ꝯcedẽtis, cũ sit eadẽ persona. Sol. ꝙ hr̄s sit eadẽ persona cũ defuncto, est ex fictione, sed qđ hr̄s videatur hodie cõcedere, esset sil'r ex fictione, vt qđ fit vno tpe, trahat̃ ad aliud: sed duæ fictiones nõ debẽt ꝯcurrere circa idẽ. l. j. de dot. promis. C. & no. in l. cũ post. §. gener. de iure do. ergo, &c. ¶Tertiò opp. ad ver. si. ergo, vbi nulla mutatio ꝯtingit ĩ persona cõcedẽtis, vel eius cui ꝯcedit̃, sed ĩ p̃sona sociorũ. ergo vr̃, ꝙ ex vltima cõcessione actus ꝯfirmet̃, cum nulla mutatio interuenerit, vt ĩ pri. l. Sol. ista fictio hẽt duo extrema. Primum est, à quo: fm̃ est, ad q † oportet quod vtraq; sint habilia, vt dixi l. sciendũ. s. ex qb. cau. ma io. & plenius ĩ l. si is, q p emptore. de vsuc. sed qñ ꝯtingit mutatio ĩ p̃sona ꝯcedẽtis, vl' ei⁹ cui ꝯcedit̃, est đfect⁹ extremi ad qđ, qa primo tpe, quo ĩcipit, oẽs erãt habiles ad trãsferẽdũ dñiũ. Sed qñ deficit ĩ p̃sona vni⁹ ex sociis, & ẽ reuocat⁹ ali⁹ soci⁹, sil'r reperit̃ idẽ đfect⁹ ĩ extremo à quo: qa iste vn⁹ soci⁹ ĩ prĩ. nõ erat habilis ad ꝯcedẽdã seruitutẽ, qa ñ erat dñs.
5 ¶† Itẽ op. & vr̃ ꝙ act⁹ viuẽtiũ ñ pñt
c eẽ ĩ pẽdẽti. c l. vsusfruct⁹. j. đ stip. ser. Sol. possum⁹ dicere, qđ act⁹ viuẽtiũ nõ pñt esse in pẽdẽti de iure cõi, sed in istis seruitutibus est hoc receptum de iure singulari, & iõ qa hoc spāl'r receptum est, non trahit̃ ad vltimas voluntates. Hoc voluit hic dicere Iuriscõsultus in fin. Vel al'r dicẽdũ est, ꝙ act⁹ viuẽtiũ nõ pñt esse ĩ pendẽti quo ad valorẽ obl'onis p̃sonalis. statim. n. qs est spāl'r obligatus. d. l. p fundũ. s. tit. j. & ita loqtur d. l. vsusfruct⁹. & ita statim obl'o p̃sonalis est contracta, q̃ transit ad hr̄dẽ; & ita sentit hic gl. 3. & bene sed quo ad acqsitionẽ iuris realis pñt esse in pẽdenti, vt hic, & d. l. per fundum. & ita sentit hic glo. in solutione ꝯrij, de l. 2. in fin. j. đ don. cau. mor. & est glo. super ver. defunctorũ. in fin. Qual'r aũt ꝯctus inter viuos pñt esse in pendenti, est subtilis m̃a. Dixi in d. l. vsusfructus. & l. si seruus cõmunis Męuij. §. fi. de sti. ser. ¶Op. & vr̃, ꝙ vltimæ voluntates pñt esse in pendenti plus q̃ ꝯtractus inter viuos: nam ante aditã hæreditatẽ non valerent. l. 3. j. de ser. leg. So. dicit glo. antequàm dies legati cedat, pñt vltimæ volũtates esse in pendenti, plusq̃ actus viuentiũ: sed postquã dies legati cessit, non pñt esse in pendẽti. Ita loqtur hic, & est satis bona sol. Tñ in veritate Iurisconsultus noluit hoc dicere hic, ꝙ actus viuẽtiũ possunt esse plus in pendenti, quã vltimæ voluntates: sed voluit dicere, ꝙ licet de iure singulari hoc sit receptum hic in ꝯctib. hoc non reperitur in vltimis volũtatib. ergo ad eas nõ est extẽdẽdũ, vt l. ius
6 singulare. & l. qđ verò ꝯ rõnẽ. s. de legibus. Et si arguis: licitũ † est arguere de ꝯctibus ad vltimas volũtates: est verũ, vbi est eadẽ rõ: sed hic non est eadẽ rõ. Nam vt videtis, in cõcessiõe inter viuos ad hoc, ꝙ vltima concessio valeat, requirit̃, ꝙ primus concedens sit in eodem statu, aliàs non valet. Sed in vltimis voluntatibus, si hæreditas aditur diuersis temporibus, non reperitur primus con-
d cedens in eodem statu, ergo, &c. Nã ille, q cõcessit, fuit testõr, d cuius personam representat hr̄ditas donec iacet: sed ea adita nõ rep̄sentat amplius personam defuncti, sed hr̄dis. l. mortuo. j. de fide iuss. & l. nouatio. j. de noua. & l. hæres quoq;. j. de ac. hære. & l. si ex re. j. de stip. ser. & ideo si aditio fit eodem tẽpore, ñ reperit̃ aliqua mutatio: sed si postea adeatur hr̄ditas alterius socij, non reperitur persona primi in eodem statu: ergo prima cõcessio nõ pt̃ trahi ad vltimam. ¶Et p̃ summãda ista l. & declarãda hẽs summare br̃. Aut omnes cõcedũt inter viuos, aut oẽs ꝯcedũt in vltima voluntate, aut quidam inter viuos, quidam in vltima voluntate. Primo casu aut nulla contingit mutatio in persona concedentis, vel eorũ qbus conceditur, aut ꝯtingit, vt in prin. l. Secũdò casu, aut simul eorum aditur hæreditas, aut non, vt in fi. l. Tertio casu, aut primo ꝯcedit̃ inter viuos, postea in vlt. volũ. & valet, vt hic ĩ ver. idẽq; dicẽdum. Aut primo ꝯcedit̃ in vlt. volũ. postea ĩter viuos. & iste casus in text. non tangit̃, sed ĩ gl. sup ver. idẽq; dicẽdum. tunc aut postea ꝯceditur inter viuos priusq̃ adeat̃ hęreditas legãtis, & valet concessio: qa adhuc in pendenti esse poterat vsq; ad aditionẽ hr̄ditatis. Aut cõceditur inter viuos post aditionẽ hær. & non valet, qa iã ꝯcessio erat nulla, cũ post aditã hr̄ditatẽ in pẽdenti esse non poterat. Et qđ dixi, ꝯcessionẽ esse nullã, sp̃ intelligo quo ad ius reale: personalis aũt obl'o durat, ita ꝙ nec concedẽs, vel eius hæres, põt impedire, l. per fundum. s. tit. j. & ita sentit hic gloss. 3.
7 ¶† Vltimo si vis scire qualiter actus nostri possunt esse in pendenti, aut queris de ꝯctibus, dic vt dixi in l. vsusfructus. de stip. ser. & s. tetigi. Aut quæris in vltima voluntate, & tunc ante aditionẽ hæreditatis, dic plenè in l. j. de reg. Cato. Post aditam hæreditatẽ possunt esse in pendenti, vt hic. Quod intellige de legatis puris. Si verò quæris de iudiciis, dic vt in l. non quemadmodũ. s. de iudiciis. Si verò quæris de statu nostro, dic vt Insti. quib. mod. ius patr. po. sol. §. si ab hostib. & per Doct. in l. vlt. C. de sen. pas.

ADDITIONES.

a Paris. ¶Receptũ. Circa istam materiam, an ĩ actib. inter viuos, in qb. requirit̃ consensus duorũ, si interueniat solũ consẽsus vni⁹, & alter ñ consẽtiat, qa forte erret, an sufficiat postea consẽtire illum, q ñ consenserat absq; alio consensu đ nouo ei⁹, q semel cõsẽsit, vide Ant. de But. latè ꝙ nõ. sed reqritur nouus consensus, cons. 64. per totũ. vbi in quodam m̃rimonio vno errante in persona eius, quàm accipiebat in vxorem, num erraret in persona viri. incip. A. duas filius habuit..
b Clau. Viuentium. Limita vt per Pau. de Cast. cons. 17.
c ¶In pendenti. Actus viuentium, non morientium possunt esse in suspenso regulariter, vt hic in text. de quo plene per Bal. in l. fin. C. de senten. pas. vide etiam Bal. in l. j. in 2. opp. C. si ser. exte.
d ¶Fuit testator. Et ad hanc rationẽ vide Bar. in l. planè. §. si coniunctũ. de le. j.

Si serui. vendi. vel ad alium pertinere nege. Rub.

LEX II.

1 *Confessoria, & negatoria cõpetunt pro iurib. incorporalibus, & domino tantũ.*
2 *Liuentius, in quo dico seruitutẽ deberi mihi procedit, q a intelligit meũ ate ... do.*

3 *Curator si datur filiofamilias ad adeundam, & administrandam talem hæreditatem, tenet datio, quia intelligitur, id est, ad vtilitatem filij.*
4 *Confessoria, & negatoria quare sic dicantur.*

De seruitutibus. Cōfessoria, & negatoria ɔpetit dño, & ñ alij. h.d. ¶Not. ꝙ
1 istæ actiões sunt in rē. †No. ꝙ istæ actiões, q̄ ɔpetūt ꝓ iſtis iurib. īcorporalib. vocāt ɔfessoria, & negatoria. Ter
2 tiò no. ꝙ iſtę actiões ɔpetūt dño tm̄. †No. ex isto tex. formā libelli, ꝙ ī ɔfessoria dīt qs seruitutē dṙi sibi. Cōtra hoc op. de l. q aliena. in fi. ſ. de ne. ge. vbi seruitus debeť fundo. Rñde, & dico, ꝙ debetur
a fundo a principr, & mediāte fundo debeť dño. Et iō iste libellus,
b in quo dico seruitutē dṙi mihi, dēt intelligi mediāte fundo, cuius sum dñs, & ita ꝓbatur ſ. ti. 2. l. si vnus ex sociis. §. quis. Et hoc dice
3 bā iā in q. de fcō, †filiofa. ñ datur tutor, neq; curator ꝑsonæ, sed hṙditati, cū sit in pṙia ptāte, vt l. cū nō solū. §. necessitatē. & §. seq. C.
c de bo. q li. ¶Sed pone, quod iudex dixit, Tali filiof. do curatorē ad adeūdā, & administrādā talē hṙditatē. Opponebať, qđ nō valebat, qa nō dēt dari filiofa. Rñdebā, qđ illa verba sic intelliguñť, do curatorem filio. i. ad filii vtilitatē: sicut hic seruitus ɔpetit pdio ad
4 dñi vtilitatē, & iō dño dṙ ɔpetere. ¶† Quærit gl. duo: priò, qđ sit offm̄ iu. ī ɔfessoria, & negatoria? Dic vt in gl. & videbitis statī in l.
d harum. ĵ. eo. ¶Scdò q̄ro, quaṙ dṙ ɔfessoria & negatoria? Dicebat Plac. ꝙ ɔfessoria proponiť verbis affirmatiuis, negatoria ſp verbis negatiuis. Qđ gl. reph̄edit, vt in seruitute altius nō tollēdi, vbi ꝓponiť ɔfessoria verbis negatiuis, & negatoria verbis affirmatiuis. Bṙ Plac. habuit bonū, & rectū intel'm. Pro cuius declaratione debetis scire, ꝙ oro dṙ affirmatiua, vł negatiua respū suppositi, non appositi. Mō ad ꝓpositū, ſp ɔfessoria ꝓponiť verbis affirmatiuis, respū suppositi, vt dico qđ mihi ius est, ꝙ altius ñ tollas: sicuti cū dico, mihi ius est eūdi agēdi, & sĩa. negatoria ſp verbis negatiuis, vt dico ꝙ tibi ius ñ est eūdi, agēdi, & sĩa. & hoc ē verū effectualṙ loquēdo. ¶Qñq; tñ ꝓponiť vna verbis affirmatiuis, alia verbis negatiuis. Exēplū, si ago ɔ̄ te negatoria, dico sic ꝙ mihi ius est altius tollēdi, vt ſ. e. l. loci corpus. §. ɔpetit. & tñ h. ē. dicere, tibi ius nō est, vt altius nō tollā, & eodē mō si agerem cōfessoria, & dicerē, tibi ius non est altius tollēdi, hoc est, mihi ius est, ꝙ altius non tollas.

ADDITIONES.

a Debetur fundo. No. ꝙ seruitus debetur prædio, & an prædium dicatur illam possidere, vide Bal. in l. 2. C. de serui.
b Iste libellus. Adde Bar. in l. si prius. in 6. op. 2. par. de ope. no. nunc.
c Sed pone. Adde in simili Bar. in l. 1. C. de neg. gest.
d Quare dṙ cōfessoria. Per Bal. late i l. si prius. 5 op. 2. par. prin. de ope. no. nun.

§. Recte Neratius. Fructuarius habet facultatē eundi per fundum domini, per quē ibat dominus iure seruitutis.

§. Pomponius. Fructuario competit iudiciū possessorium pro seruitute, sicut domino, h.d.

Loci corpus. LEX IIII.

a §. In confessoriam. In confessoria, & negatoria hṙratio ad interesse a agentis. h.d.

ADDITIO.

a Interesse. No. ꝙ interesse ꝓ fructu cōputať. Et intellige qđ hoc īteresse venit offō iudicis mercenario fm̄ Bal. in l. si q.d. C. de ser. & qđ dicať interesse, viđ Bal. in l. 1. circa prin. C. de sen. q pro eo quod interest. Et ad id qđ ſ. no. pōderat Bal. hic istū tex. in d. l. si quid. no. Lu. in l. si prius. de ope. no. nū. in add. no.

§. Si fundus. Hæ actiones ɔpetūt cuilibet, & ɔ̄ quēlibet ex dñis insolidū. Sed si deueniť ad interesse, hṙ respūs ad intereē agētis. h.d. ¶No. ꝙ in īdiuiduis qlibet ex dñis pt agere, & ɔuenire insolidū. ¶No. ꝙ sñia lata ꝓ vno, vel ɔ̄ vnū, alteri prodest, & nocet. ¶Op. seruitus ꝑ vnū ɔstitui nō pt, vt ſ. tit. j. l. fi. & de serui. l. pro parte. Sol. hic nō agiť de seruitute ɔstituenda, sed agitur, vt declaretur seruitutem competere, vel non competere.

§. Si quis mihi Cōfessoria ɔpetit ɔ̄ eū, q refectionē impedit, sicuti ɔ̄ eū, q seruitutē dnegat. h.d.

a §. Competit. a Nō pt qs excipere de iure tertij, qđ nō est exclusiuū iuris agētis. h.d. ¶Op. C. đ rei vē. l. fi. So. ibi ius tertii erat exclusiuū iuris agētis, hic nō: qđ no. gl. &
b Doc. in l. cū seruū quispiā. C. de ser. fug. b tetigi in l. indebiti. §. sed & si nūmi. de cond. ind. plenius in l. 2. de exce. rei iud. Vltimò not. ꝙ hic negatoria proponitur verbis affirmatiuis, licet resoluatur in negatiuis, vt dixi in l. 2. in prin. ſ. eo.

ADDITIONES.

a Competit. Vide Ias. post alios in l. indebiti. §. sed si numerationem. de cond. ind. in gl. in ver. quies.
b Cla. Fugit. Vide aliqđ ꝑ Bal. in auth. qui rē. C. de sā. san. ec. & de ista exceptione, tua ñ itereſt, viđ Ale. i l. ille à quo. ĵ. ad sen. Tre. Et vnū no. ꝙ vbi iudex posset ꝓcedere ex offō, si pars illud deducit, nō pt ista exceptio opponi, vt vult singṙ Inn. in c. cū parati. ꝑ illū tex. de appel. de quo etiā ibi per Præpositum.

§. Si cui. Media domus depressa non impedit seruitutē deberi à dño vlteriori: sed media eleuata seruitus interpellatur, quo ad eleuata steterit. h.d. cum l. seq.

LEX VI.

Et si forte qui medius.

a §. Sciendum. a Istæ actiones cōpetūt ēt quasi possidenti seruitutē, & quasi possessio dṙ, si domus detineť depressa: secus si fuerit eleuata. h.d. ¶Not. qđ dixi in summario. facit ſ. si vsusf. pe. l. vti frui, in fi. ¶Scdò not. ꝙ si Mæui⁹ hēt domū depressā, ego altā, dicor in possessione seruitutis. ɔ̄ ſ. de ser. vr. pđ. l. q luminib. & qđ ibi no. & l. j. C. de seru. Sol. intellige istā gl. fin
b illas gl. s. qđ qs hēat domū depressā, & fuit ꝓhibitus b altius tollere. Scdò opp. dṙ hic, si aliqs ædificat, efficitur quasi possessor. Cōtrà nō efficiť ædificās possessor, nisi qñ nūciať nouū op⁹ solo verbo. l. de pupillo. §. meminisse. de ope. no. nū. Sol. si q̄ris de q̄sṙ possessiōe iuris, loqť iste §. qa statī ædificādo qs dṙ q̄si possessor iuris. Sed si q̄ris de possessore soli, vbi fit ædificiū, tūc loqtur l. ɔ̄ria, vt distinguamus, aut fit denūciatio solo v̄rbo, aut iactu lapilli, vel simili.

ADDITIONES.

a ¶§. Sciendū. Et ad intellectum huius §. vide Inst. de act. §. æquè. in prin. in ver. extra gl. quæro. & limita istum tex. in d. l. vti frui. hic alle. eleganter, & sing. vt no. Bar. in l. fi. ſ. de alie. iu. mu. per illum tex. sing. ibi.
b ¶Et fuit prohibitus. Adde Bar. in d. l. si prius. de ope. no. nū. in 7, opp. 1. par. & Spe. de causa pos. §. in confessoria. aliàs, nunc dicendum. ver. sed pone.

1 *Seruitutem debens quando teneatur reficere.*

§. Etiam de seruitute. Hic Iurisc. vsq; ad l. sicuti. §. Aristo. loqť de seruitute oneris ferēdi, & tigni īmittēdi, & bṙ hoc ītēdit, Pro seruitute oneris ferēdi ɔpetit hęc actio, ēt vt reficiať paries, q dēt sustinere onus, q̄ actio est in rē, & ɔpetit cuilibet ex dñis insolidū, sicut ī aliis serui
1 tutib. h.d. ¶†No. ꝙ ſpāle a est in seruitute oneris ferēdi, ꝙ ille, qui
a dēt seruitutē, teneať reficere. Cōtra hoc op. de aqua plu. arc. l. ij. §. apud Alphenū. So. qñq; hoc ē actū in seruitute, ꝙ ille, q dēt seruitutē, reficiat, & tūc teneť reficere, d. §. apud Alphenū. fm̄ vnā lec. Scdm̄ hoc nullo mō est vera sñia Galli hic, q dicebat hoc nō posse fieri. Qñq; nō est actū, tūc aut ille, q dēt seruitutē, ɔsueuit reficere à tpe, cuius nō extat memoria, & idē, qa cogeť, vt not. in d. §. apud Alphenū. Aut talis ɔsuetudo nō apparet: & tūc aut loqmur in seruitute oneris ferēdi, & tūc dēt reficere ille, q eā dēt. Text. est hic. l. eū dēre. ſ. de ser. vr. pđ. Aut loqmur in aliis seruitutib. & tunc aut ex refectione pōt cōsequi aliquā vtilitatē dñs pdij seruientis, vt puta ex purgatiōe riui pōt seqūi vtilitas: qa inde trahiť pinguedo terræ ibi collecta, & tūc est in ptāte dñi pdii seruiētis purgare, vel pati, ꝙ alius purget. l. ij. §. j. de aqua plu. arc. & sic alternatiue agi dēt ɔ̄ eū, vt ibi. Si verò nulla vtilitas seqť, sed solū expēsa, tunc indistinctè debet pati, vt hic, & l. quoties. §. seruitutem. ſ. de ser.

ADDITIO.

a Pom. ¶Quod speciale. Vide Ro. consi. 108. in iij. dub.

§. Veniunt. In hac actione veniunt fructus. Itē paries potest effici melior, non deterior. h.d.

LEX VII.

1 *Libellus in confessoria quomodo formetur.*
2 *Confessoria, & negatoria in actione iuratur in litem.*
3 *Sententia lata ab obseruatione iudicii est interlocutoria.*
4 *Iuratur in litem etiam quando agitur officio iudicis.*

1 Harum. In hac actiōe possm̄ iudicis fit restō rei, & pstať cautio, & ɔ̄ ñ restituētē iurať in litē. h.d. ¶† Ex hac l. no.
a formā libelli a in ɔfessoria. Dēo. n. primò narrare me dñm esse, vt ſ. e. l. ij. in ij. rñ. & petere declarari mihi seruitutē ɔpetere, l. prox. §. sed si q̄ratur. & in hac seruitute oneris ferēdi, dēo petere aduersariū cogi, vt parietē idoneū restituat, vel vitiū parietis emēdet. In aliis verò seruitutib. nō agitur, vt aduersarius faciat, vt dixi ſ. ꝓx.
b Itē dēo petere, vt caueat in futurū b hæredésq; suos nō impedire, quominus seruitute vtar, vt hic. Et istud est cōe in omnib. seruitutib. In seruitute verò oneris ferēdi, hoc plus addiť, ꝙ dēt cauere đ
2 pariete reficiēdo. ¶†No. ēt ex hac l. ꝙ in istis actionib. iuratur in litē, ex quo hēs modū exequendi, vt dixi in l. si cū exceptione. §. hæc aūt actio. ſ. qđ met. cau. Vltimò tu hēs hic duas gl. Vna dicit, ꝙ ille q cauit, absoluetur ab obseruatione iudicii sñia interlocu-
3 toria. Ex qua no. qđ † sñia absolutoria ad obseruationē iudicij, ē interlocutoria, qđ plenè examinaui. ĵ. de acc. l. Titia. Aliā glo. hēs hic, q̄ dicit, ꝙ ꝑ cautionē nō pstitā nō iurať in litē, qa pstať offō
4 iud. ¶†No. ꝙ qñ agiť offic. iud. nō dēt iurari d in litē, fm̄ istam gl.
c s3 hoc vṙ mihi ɔ̄ tex. q vult, ꝙ siue res ñ præstetur, siue cautio, īli-
d tē iureť. Præterea vṙ ɔ̄ generalitatē l. qui restituere. in fin. ſ. de rei ven.

ADDITIONES.

a Libelli. Bar. l. si prius. v. op. 2. par. de ope. no. nun. & d. §. æquè, Insti. de act.
b In futurum. Bar. in l. si prius. 3. op. 2. par. & 4. op. de ope. no. nun. & l. stipulationes, 2. q. quòd etiam habet locum hæc cautio in vsufr.
c Paris. ¶Agitur. Vide Alex. in l. si prius. ĵ. de ope. no. nun.
d Iurari. Qñ quid expeditur of. iu. non iuratur in litem, Bar. d. l. si prius. ver. 2. quæro. licet hic teneat contrà vide Inst. de ac. §. præterea. Bal. vṙ hanc gl. sequi in l. argentarius. §. cum autem. ſ. de eden.

a ven. Præterea in rei ven. restõ rei fit p iudicis officiũ a eodẽ mõ in pet. hære. l. licet. de pet. hær. tamen cõtra non restituẽtem iuratur in litem, eodem modo contra non cauentem, vt hic.

ADDITIO.

a ¶Officium. Vide Imo. in l. si prius. de no. ope. nun.

LEX VIII.

Sicuti. Qñ paries seruiẽs reficit: fultura, ne domus dominãs corruat, ad dñm eius pertinet. h. d. & est no. casus.

§. Competit. Iurisc. hic aliqualr mutat mãm, & br hoc intendit. Actio ɔfessoria ɔpetit p seruitute tigni immittẽdi, in qua dñs nõ cogitur reficere parietẽ: & in hoc differt à seruitute oneris ferẽdi. h. d. ¶Quæro dñã inter istã seruitutẽ tigni immitẽdi, & oneris ferẽdi. Rñ. significatio vocabulorũ õndit, vt probatur in l. eum dẽre. ff. de ser. vrb. pd. Qđ declaro, hæc verba, Promitto ferre, vel sustinere onera domus tuæ, hoc importãt, vt dñs ædiũ seruiẽtiũ, seu ipæ ædes aliquid faciẽt: hẽt. n. se in ista orõne domus seruiẽs per modum agentis: quia ipsa agit hunc actum sustinendi onera. Sed in his verbis, ꝙ liceat tibi immittere tigna, nil importatur, ꝙ debeat facere domus seruiẽs: sed conceditur facultas faciendi domino ædium dominantium.

1 *Sententia in hac actione formatur sicut in cæteris realibus.*
2 *Reale ius si iudicio pendente perditur, iudex dat sententiam, vt illud ius de nouo constituatur, sicut si personali ageretur.*
3 *Seruitutis in quasi possessione quando quis dicatur esse.*
4 *Dominiũ quãdo incidẽter venit in iudiciũ, sufficit probare quẽ esse possessorẽ.*
5 *Seruitute in reali, an ex sñia trãsferatur ius in eũ, qui obtinuit, & ius nõ hẽbat.*
6 *Præscriptio contra seruitutes post lit. conte. non currit.*

§. Sed si quæratur. Si tigna sunt imissa, dr qs eẽ i quasi possessiõe seruitutis: si naũt dr esse aduersarius in quasi pos. libertatis. h. d. Sicut tres partes hẽt, ita notabilia tria. ¶Primò qs dicatur petitor, & qs possessor, vt dixi in summario, & illud qđ hic dicit, si tigna sunt immissa, idẽ intelligas
1 si foramina sunt apta. l. hæc aũt iura. ff. de ser. vrb. pd. †Ex scđo dicto no. ex hac actione, sicuti in cæteris realib. forma sñiæ ẽ, ꝙ decẽret rẽ ad emptorẽ ptinere. l. licet. ff. de pe. hæ. & l. Põp. §. sed & is. ff. de pc. & l. ex diuerso. §. i. ff. de rei vẽ. dixi. ff. l. proxi. Tertiò sin. no. ex
2 ver. plane, †ꝙ qñ ius reale pdit lite pẽdẽte, tũc in reali iudex dabit sñiam, vt illud ius de nouo ɔstituatur, sicut si personali agereẽ qđ est singulare hic, & l. vti frui. §. pe. ff. si vsusfr. pet. Sic dẽt intelligi. l. si post acceptũ. ff. de rei ven. †Ad primã partẽ op. & vr ꝙ eo ipso ꝙ
3 qs hẽt tigna immissa, nõ sit i quasi pos. seruitutis, nisi sit vsus xxx. dieb. vt ĵ. de iti. ac. pri. l. j. So. dic br, quædã sunt seruitutes, per quas in alienũ nihil fit & nihil immittitur, vt in seruitute altius nõ tollendi, & in ista nõ dr qs esse in quasi pos. nisi aduersariũ volẽtẽ ædificare prohibeat, no. l. qui luminib. ff. de ser. vrb. præd. dixi ff. e. l. & si fortè. j. no. C. de ser. l. j. Quædã sunt seruitutes, p quas in alieno aliquid fit, seu immittitur: & tũc aut illud, qđ fit, põt intelligi fieri p modũ cuiusdã facultatis cõiter ɔcessæ, vt ire p fundũ alienũ. l. diu⁹. ff. de ser. rust. pred. Certè tũc nõ dr qs esse in quasi pos. nisi fuerit xxx. dieb. vt d. l. j. circa prin. de iti. act. pri. Aut nõ põt intelligi fieri iure facultatis, & tũc eo ipso qđ in alieno aliquid facit, vt puta, tigna immittit vel aquã ducit, & silia, dr esse in quasi pos. seruitutis, vt hic, & l. j. §. qđ aũt. ĵ de aqua quot. & æsti. Scđo op. & vr, ꝙ i hac actione nil releuat sustinere partes petẽtis, vel possessoris. Sp. n. ille q dicit seruitutẽ cõpetere sibi dẽt hoc probare. est. n. fundata itẽtio negãtis de iure cõi: qa oẽ solũ est liberũ vsque ad cœlũ, nisi probetur seruitus l. altius. C. de ser. & l. fi. ff. de ser. Glo. fatetur ɔ̃riũ: & ponit tria, vel quatuor, ad quæ prodest hoc. f. sustinere partes
a possessoris: gl. alibi. as. in l. j. §. hoc iterdicto. ff. de iti. act. pri. in gl. incip. quid prodest, ponit quædã alia, & ibi hoc examinaui perfectè. Istud aũt, qđ gl. dicit, ꝙ ille, q asserit sibi libertatẽ cõpetere, hẽt suã intentionẽ fundatã de iure cõi, vr ɔ̃ l. circa. ĵ. de proba. qđ plenè examinaui in l. si prius. de ope. no. nun. in ij. opp. tertiæ par. & in seq. ¶†No. ex hac gl. in fi. ꝙ qñ dñiũ venit incidenter in iudiciũ,
4 sufficit probare quẽ esse possessorẽ, hoc tãgũt Doct. C. quæ sit lõga consue. l. ɔsuetudinis. in q. illa, qualr probabitur ɔsuetudo. Facit ĵ. fa. er. l. i. de sol. l. Titia. dixi plenè in l. quidã in suo. ĵ. de cond. inst. vbi glo. tãgit. Vide ẽt quæ tãgo in d. l. si prius. in 2. opp. 3. par. & in
b hoc oppo. b in l. Aquilia. & in actione serui corrupti dñium venit incidenter in iudicio, & tñ possessori nõ ɔpetit, vt ĵ. ad l. Aqui. l. itẽ Mela. §. pe. ĵ. de ser. corru. l. j. Rñ. ibi ɔstabat possessorẽ nõ esse dñm, & ibi hoc ponitur pro ɔstãti, aliàs dico ꝙ eo ipso, ꝙ esset in possessione, qtum ad hoc præsumeretur dñs, nisi pbaretur ɔ̃riũ, per ista iura. ¶Op. ad secũdã partẽ. ff. de seru. l. sitã angusti. Rñ. quãdo agitur psonali, agitur vt ɔstituatur seruitus. ¶Sed quãdo agiẽ reali, agitur, vt declaretur, vt hic, nisi ius perderetur lite pẽdẽte, vt in ver.
5 planè. †Not. ex isto ver. vbi dr, ꝙ in reali sñia nõ trãsfertur ius in eũ, qui nõ habebat, si obtinuit. Vide tex. ibi, per sñiam, &c. & ibi, siue perperã, &c. Tñ ɔ̃riũ cõiter determinatur authoritate rei iu. l. Põp. §. si iussu. & ibi no. ĵ. de acq. pos. & l. statuliber à cæteris. §. fi. de statu. lib. & hic. rñ. fateor ꝙ per sñiam nõ dẽt cõstitui, hoc est, in sñia non dẽt hoc præcipi, vt ɔstituatur seruitus, sed dẽt declarari. Hæc ãt declaratio hẽt tatã authoritatẽ, vt incipiat ɔpetere serui-
6 tus, quæ nõ ɔpetebat, nõ ꝙ iudex hoc principalr agat. †Venio ad tertiã partẽ, & op. & vr ꝙ post lit. cõt. nõ currat præscriptio ɔ̃ seruitutes. l. more. C. de rei vend. Sol. dicit gl. intelligas hic, ꝙ lis fuit ɔte. ɔ̃ aliũ nõ præscribẽtẽ, vt ff. de dol. l. fi. Alij dñt, ꝙ sicut vsucapio nõ interrũpitur per ɔtestationẽ. l. si post acceptũ. ff. de rei ven. ita nec præscriptio libertatis ɔ̃ seruitutẽ. Certè sol. gl. placet plus mihi. Primò per text. qui æquiparat præscriptionẽ libertatis ɔ̃ seruitutẽ præscriptioni dominij ædiũ, quæ ædes sunt immobiles. Præterea, solu. gl. probatur per tex. in l. vti frui. §. pe. ff. si vsusfr. pet.

ADDITIONES.

a Gl. alibi. Et dũ gl. hic no. ꝙ licet qs agat, ex quo tñ qs est in quasi possessione seruitutis, dr tenere ptes possessoris, & releuabit in hoc, qa sustinebit ptes rei, quo ad hoc, vt aduersarius tãq actor prius iuret de calũnia. Itẽ scđo q a ipse maiores hẽbit dilationes. Et hãc gl. seqẽ hic Bar. i l. si prius. i v. op. j. par. & i ij. oppo. iij. partis, in vlt. ver. ſm Imo. in l. d. si prius. Hoc nõ est verũ de iure: & si eẽt verũ de se, seqreẽ, ꝙ agẽs iterdicto vti possidetis cõtra turbãtẽ, ñ diceret se possessorẽ: & quo ad pdicta. s. quo ad dcm iurm, & quo ad dictas dilatiões, sustineret ptes rei, ꝙ ñ vr verũ, ex quo ẽ ipe q aliũ ꝓuocat ad iudiciũ, p l. i trib. cũ ibi no. de iud. Itẽ ꝙ dt gl. ꝺ maiori dilatiõe, vr cõtra l. fi. ff. de ser. vbi i ciuili ñ daẽ plures dilatiões reo, q actori. Sed solue, ꝙ glo. cautè dt maiores, & ñ plures, q si reo tãq fauorabiliori possit dari maior dilatio, bñ facit l. petẽdę. C. de tẽp. in inte. rest. vbi ad petitioẽ rei daẽ dilatio, q excedit tps instãtiæ, quod non fit ex parte actoris: ita in hoc transit Io. de Imo.

b ¶Contra hoc op. No. ẽt Bar. in l. si prius. de ope. no. nun. in 2. op. 3. par. in terminis istis firmat Bar. in l. cum res. ad fi. de prob.

1 *Dominus partis inferioris, qualiter possit facere ignem, & immittere fumum in partem superiorem.*
Dominus partis superioris qualiter possit aquam deijcere.
2 *Interdicto, vti possidet. vtili, an possit agi pro possessione seruitutis turbata.*

§. Aristo. Dñs partis inferioris non põt in superiores iure seruitutis fumũ immittere, & dñs partis superioris nõ põt in inferiores immittere aquã, nisi aliud actũ sit, & pro his ɔpetũt hæ actiones ẽt interdicta possessoria. ¶Op. ꝙ licet ignẽ facere in proprio, nec tenetur quis, si fumus ascẽdit ad altum, nisi hoc faciat animo iniuriãdi. l. pe. de iniur. Glo. fatetur ɔ̃riũ, & dicit, ꝙ hic nõ licet fumũ immittere, hoc est, ꝙ dñs ædiũ superiorũ cogatur recipere, sed muniat se sicut põt, ne fumus trãseat. Dñs aut ædiũ inferiorũ faciat fumũ qtũ vult, sed ecõuerso nõ põt dñs superioris, aquã pijcere, qm aqua directè pijcit, fumus verò ascẽdit nãlr. Ista sol. nõ vr bona. Text. n. hic æquiparat immittere fumũ,
1 vel aquã. Idẽ in d. l. pe. ĵ. de iniu. & iõ putarẽ sic dicẽdũ. †Qñq; dñs partis iferioris facit ignẽ solitũ ad regimẽ familiæ, & tũc pt licitè facere, nec tenetur si fumus ascendat, nisi faciat aĩo iniuriandi. d. l. pe. Et eodẽ mõ, si dominus partis superioris infunderet aquam, put moris est, p solariũ suũ, ñ teneẽ si aliqd descẽderet, nisi faceret aĩo iiuriãdi. Sed si dñs partis iferioris vellet facere tabernã, vl hostariã, vbi ɔtinuè fieret ignis, & fum⁹ magnus, hoc facere non liceret, vt hic. Eodẽ mõ, si dñs partis superioris aquã vltra solitũ infunderet, nõ liceret: ita loqẽ hic. ¶Op. de l. fluminũ. §. fi. ĵ. de dã. inf. Sol. vt in gl. Venio ad fin. vbi dicitur agi interdicto, vti possid.
2 ¶†Opp. & vr ꝙ interdictũ vti possi. hẽat locũ p reb. corporalib. vt ĵ. vti poss. l. j. Gl. dicit, hic loquiẽ de interdicto, vti possidetis vtili, vt si tu ageres, & ɔcluderes p quasi possessione seruitutis turbata, Sed si velles agere p turbata possessione fundi dominantis, tũc ageres vti posside. directò. Turbaẽ. n. possessio fundi, qñ ẽbaẽ i possessione, seu vsufructu. Probaẽ in l. pe. de aqua plu. arc. Tñ Iac. de Are. vr dicere alibi quantũ ad præsentem mãm, ꝙ hic non posset agi vtili interdicto, vti possidetis pro quasi possessione seruitutis turbata. Tunc. n. illud est verum, qñ seruitus hẽt cãm continuã. Ita loquunẽ oẽs leges alle. in gl. sed illa seruitus fumum immittendi hẽt cãm discontinuam. Ita dicit ipse in l. j. §. hoc interdicto. in fi. & ibi dixi de iti. ac. pri. & in l. j. in prin. vti possi. Vndetene, quòd hic agitur directa pro possessione rei turbata.

§. Apud Pomponium. Nõ valet pactum, vt alicui liceat facere, quod d iuẽ cõi facere poterat, sec⁹ si de iure cõi facere non poterat. h. d.

LEX IX.

Si eo loco. Natura confessoriæ est, vt p eã destruaẽ quicqd est factum ɔ̃ debitã seruitutem. Sed si ædificium ius seruitutis extinxit, de dolo agitur. h. d.

§. qui latiore. Per vsum partis retineẽ seruitus tota. h. d.

LEX X.

a **Si quis diuturno.** a In præscriptione seruitutum realium non requiritur titulus. h. d. ¶No. ꝙ dixi in summario. Circa quod vide Dy. in c. possessor. de reg. iur. lib. 6. quæ dixi in l. 3. §. 1. de itin. act priu. ¶Quæro quantũ
b tempus b requiritur ad præscribendum istam seruitutem? Dic vt in glo. hic, & l. seruitutes. de seru. Quæro, quomodo quis potest ducere aquam si non habet titulum, nónne semper ducit vi, vel clam? Dic vt dixi in d. l. 2. §. 2. de itin. actu. priua.

ADDITIONES.

a ¶Si quis diuturno. Vide Bar. in l. 2. C. de ser. & i l. j. de iti. act. pri. & Bal. in l. 2. C. de ser. & in l. fi. C. ne de sta. defun. & ibi dicit, ꝙ ad præscribendũ iurisdictiones, qa habent instar dñij, requiritur titulus. l. fi. de præsc. long. temp.

b Pom. ¶Tempus. Vide Fel. c. de quarta. de præscr. & c. si diligenti. eo. tit.

§. Ag

§. Agi autem. Confessoria competit ꝯ quemlibet qui vsum seruitutis impedit h.d.

LEX XI.

An vnum. Vnus ex sociis pôt aliū ædificantem impedire iure communionis, nō iure seruitutis.h.d.

§. Agi. In negatoria cogitur victus cauere, quod in futurum seruitute non vtatur.h.d.

LEX XIII.

Fistulas Non potest quis habere canalem in suo, per quem aqua proiicitur in alieno. ¶No. ꝙ non licet habere aquariolum in pariete proprio, si per ipsum aqua immissa innudaret parietem vicini.

LEX XIIII.

Si cum meus. Qui tigna immittit vltra ꝗ statutum sit, actione negatoria tollere cogatur.h.d.

LEX XV.

Altius. Si administrator minoris faciat ꝯ debitam seruitutē, tenetur tutelæ, & etiam competit confessoria.h.d.

LEX XVI.

a Si a te. Ex titulo, & quasi possessione seruitutis consequitur quis actionem, & exceptionem.h.d. a

ADDITIO.

a ¶Hoc dicit. Et ad istam l. vide Bar. in l.3. in prin. in 3.q. prin. C. de pig.

LEX XVII.

Si quando. Si ædificiū vicini super meum inclinatur, per negatoriam actionem tollere cogatur.h.d.

§. Cum in domo. In loco, qui debet seruitutē nihil faciendi, nō possunt syluæ, vel herbæ excrescentes poni. h.d.

§. Secundum. Non licet iuxta parietē alterius aliquid ponere, ꝓpter ꝙ paries dterior fiat.h.d.

LEX XVIII.

a Is cuius. a Lex ista legitur duob. mod. Vno mō, qn̄ agebatur actione personali, & istā lec. tangit secunda glo. hic posita. Alio modo, qn̄ agebatur reali, & istam tangit gl. maior hic posita. Ista secunda est vera, ſm quam br̄ hoc intendit. Qui agit confessoria pro seruitute, & interesse, reo contumace mittitur in possessionē omnium bonorū, à qua non recedit, nisi fuerit integrè satisfactū.h.d. Diuide. Primò ponit, qđ sit officiū iudicis ꝯ reū contumacē in cōfessoria. Secūdò rn̄det. Tertiò, qđ sit officiū iudicis postea reo reuertēte ad purgādā ꝯtumaciā. Scđa ibi, rn̄dit. Tertia ibi, & nō ante. ¶Op. dr̄ hic in fi. ꝙ nō ante recedit, ꝗ seruitus ꝯstituat̄. Cōtrà, seruitus non debet cōstitui, sed declarari l. sicuti. §. sed si quærat̄. s̄. eo. Huius timore gl. hic dicit, ꝙ hic agebatur ꝑsonali ad seruitutem ꝯstituendā, nō reali. Cōtra op. ꝙ nō debet fieri missio in omnib. bonis, sed pro mensura debiti declarati, vt in auth. & qui iurat. C. de bo. aut. iud. pos. Sol. dicit gl. fateor hodie, olī secus. Et ſm hoc tota ista lex loquitur, qn̄ agitur personali, & hoc innuit ista litera: ibi, ꝯstituisset. In ꝯriū, ꝙ ista lectura non sit bona, sed qđ hic agebat̄ reali pro seruitute ꝯstituta, probat tex. in prin. qui dicit, is cuius familia vicinū prohibebat, & sic innuit seruitu-

b tē iā ꝯstitutam, & in fi. ibi prohibitus esset. Præterea de iure isto, b qn̄ agebatur ad certam speciē, non fiebat missio in omnib. bonis, sed in specie petita. l. Fulcinius. §. Celsus. qb. ex cau. in pos. ea. Vnde hic debuisset fieri missio in iure petito, nō in omnib. bonis. Et iō intelligas legē istā, ꝙ hic agebatur reali ꝯfessoria pro seruitute iā ꝯstituta. ¶Ad istā lec. op. ꝙ al'r interponatur primū decretū ꝯ ꝯtumacē in ꝯfessoria. s. ꝙ cogatur cauere de nō molestando actorē, donec ipse egerit negatoria, & obtinuerit. l. si prius. de ope. no. nun. vbi maximè in secūda op. tertiæ partis, & in seq. istā materiā latissimè examinaui. Hic dicas br̄. Quandoq; aliquis agit ꝯfessoria, & est in possessione seruitutis: qđ pôt. s̄. e. l. & si fortè. §. sciēdū, tunc nō interponitur primū decretū, nec fit alia immissio, sed solū cogitur quis cauere de non molestādo, d. l. si prius. ſm lec. Dy. Quandoq; nō est in possessione seruitutis, & tūc aut ad ꝯstituendā quasi pos. seruitutis requiritur, ꝙ aliquid fiat in prædio seruiēte, vt puta ꝙ tigna immittantur, ꝙ fiat riuus, & similia, & tunc interponitur primū decretū, & per illud mittitur in possessionē rei seruiētis. l. à quo fundus. de dā. infe. Et si petebat̄ interesse, fiebat missio in omnib. bonis olim, sicuti qn̄ agebatur personali. hic est casus hic. Quandoq; ad statuendā quasi possessionē seruitutis, nō requiritur, quód aliquid fiat in loco seruiente, & tunc per interpositionē primi decreti nō dabitur alia possessio, sed solū cogetur aduersarius cauere ſm formā l. si prius, de oper. no. nū. ſm lec. gl. Hoc simpl'r est verū, nisi peteretur interesse: tūc. n. fieret missio in oīb. bonis, vt hic ſm ista tpa, hodie ꝓ mēsura debiti declarati. Cōtra hāc lec. facit tex. ibi, in fi. quāuis actori ius aquæ ducendæ ꝯstituisset. sed expone patiendo de facto duci aquā. Venio ad secūdā partē, & vr̄, ꝙ reus veniens statim ad defendendū recuperet pos-

c sessionē vt in auth. & qui iurat. de bo. aut. iud. pos. Hic vero dr̄, ꝙ ante dēt satisfacere, ꝗ possessionē recuperet. Sol. ista lex dēt intelligi, qn̄ ille, qui agebat ꝯfessoria, erat in quasi possessione seruitutis, sed si nō esset, & fuisset positus in pos. ex primo decreto, reus veniens intra annū, recuperaret possessionē, sicut in reali. l. si quis emptionis. §. sed si quis. C. de præsc. 30. ann. Ita tenet Inn. in c. j. de eo, qui mit. in pos. cau. rei seruā. Et prædicta quo ad seruitutē, quo ad interesse verò, qđ petit̄, dico ꝙ hoc, dū dicit text. ꝙ nō dēat recedere ante ꝗ satisfaciat, dēt intelligi, vel idoneè ad defendēdū ꝯpareat, vt in d. §. sed & si qs. plenè dic, vt d. l. si prius. de ope. no. nū.

ADDITIONES.

a ¶Is cuius. Vide Bal. in auth. & qui iurat. C. de bo. auth. iud. pos. in ver. quæro qualiter fiat missio, in seruitutibus. & in versi. quæro de intellectu l. is cuius.

b ¶De iure isto. Vide Bar. in d. l. si prius. maxime in x. op.

c ¶Reciperet pos. Adde Bar. in l. si prius. in 6. op. & 9. de ope. no. nun.

REPETITIO.

1 *Personali quando agitur contra latitantem, fit missio in possessionem in omnia bona.*

2 *Qui patitur missionem ex primo decreto, non recuperat possessionē refectis expensis, imo oportet, quod det illud quod actor petit.*

3 *Lex is cuius loquitur in actione reali.*

Lex intelligitur iuxta titulum, sub quo situata est.

4 *Latitante aliquo in confessoria, fit missio contra eum ex primo decreto in omnibus bonis.*

5 *Decretum primum quomodo interponitur in actione confessoria.*

6 *Reus, contra quem est interpositum primum decretum in actione confessoria, qualiter audiatur.*

7 *Decretum primum in actione negatoria qualiter interponatur.*

8 *Decretum secundum interponitur etiam in istis iuribus incorporalibus.*

9 *Decretū primū interponitur et pro vsufructu, & alijs seruitutib. personalibus.*

10 *Decreti primi interpositio, an habeat locū in actionibus præiudicialibus, & de eius forma, ac forma secundi decreti.*

11 *Decretum primum quomodo interponatur, quando agitur pro iure incorporali vt quis caueat, vel aliquid promittat.*

12 *Liberationis causa agenti qualiter consulatur, qui coactus fuerat ad faciendū instrumentum.*

Is cuius. Ego hēo istā legē ꝓ difficili, & multa scripta habeo. Et reperio hic in gl. duplicem lec. & ſm vnā lec. est casus vno mō, ꝙ hic loquatur in actione personali intentata pro seruitute ꝯstituenda de nouo. Ita intelligit hic gl. Alibi vr̄ gl. intelligere legem nr̄am in actione reali ꝯfessoria, vt vr̄ intelligere. j. de no. ope. nun. l. si prius. Primò expediam primā lect. hic positam, & tanquā non verā; postea expediā verā ſm nostros Doctores. Diuiditur. n. in tres partes. Primò Iurisc. ponit thema, & q̄stionē. Secundò rn̄det quæstioni. Tertiò ponit responsionē cuiusdā nouæ quæstionis dependentis ex præmissis. Secunda ibi, rn̄. oportere. Tertia ibi, & non an̄. Et quia diuisio est cōis ad vtranque lect. hic positam. h.d. Si ꝯuentus actione personali pro seruitute ꝯstituenda latitat, patitur missionem in omnib. bonis: nec missus recedet, nisi sibi quasi pos. tradatur, & dānum sarciatur. h.d. ſm lec. glo. hic positam, licet non verā. Tamē pro iuuenibus, & prouectis volo

1 casum expedire. Domine Iurisconsulte, & c. ¶† Not. ꝙ qn̄ agitur

2 personali ꝯ latitantem fit missio in omnib. bonis. ¶† Itē not. ꝙ ille, qui patitur missionē ex primo decreto, nō recuperat possessionem refectis impēsis: imo oportet, ꝙ det illud, qđ actor petit, qđ est ꝯ auth. & qui. C. de bo. au. iu. pos. ¶Venio ad op. dr̄ hic. ꝙ familia prohibebat̄, & tn̄ ꝯ dn̄m fit missio in oīb. bonis: igitur & insolidū. Cōtra op. de l. non solū. & l. si ꝗ in aliena. & l. seq. j. de noxa. vbi nō fit missio, nisi in eo, qui deliquit. Huius timore est fcā prima gl. quæ dicit, ꝙ familia faciebat hic voluntate domini, ibi ignorāte. ¶Op. & vr̄ ꝙ si quis agit ad rem, fiat missio solū in illā re. l. si qs emptionis. §. pe. C. de præsc. 30. an. Hic dr̄, ꝙ in oīb. bonis. Glo. hic, intelligit ꝙ hic agitur pro personali seruitute ꝯstituēda: ibi loqtur in reali, vbi nō mittitur in possessionē illius, quasi iuris personalis. Et aduerte ad istud: qa ista est subtilis materiā, & omnes scribētes in primo, & scđo decreto iuris incorporalis defecerunt. Canonistæ scripserūt, sed modicè, & vide istā gl. ꝗ incipit, oīa olim. ibi, licet ibi personali, est additio, & qdā hn̄t, qdā non. ¶Oppo. & vr̄, ꝙ vbi agitur ꝑsonali, nō debeat fieri missio in possessionē oīum bonorū, sed pro mensura debiti declarati, vt in auth. de exhi. & introd. reis. §. si verò, Sol. noua iura corrigūt istā lec. anti. Et ꝙ istud sit verū, qđ loquatur in actione personali pro seruitute ꝯstituēda probat hic tex. in fi. & non an̄. ¶Op. s̄. e. l. sicuti. §. sed si quæratur. vbi pro seruitute ꝯstituēda nō agit. Sol. actio realis nō datur pro seruitute ꝯstituēda, vt ibi. Personalis verò sic, vt hic. Vide istā gl. ꝗ incipit. s. de nouo. ibi, itē hæc ꝯtrō. Istud est aliud ꝯriū, & difficile. Et anteꝗ veniamus ad istā op. ex gl. op. tu dicis, ꝙ fit missio in omnib. bonis, qn̄ agit̄ personali, sed hoc de iure antiquo nō vr̄ procedere: qa qn̄ agebatur ad spēm, quæ reperiri poterat in bonis debitoris, tūc mittebat̄ solū in spēm petita. l. Fulcinius. §. Celsus. & §. itē videamus. j. ex qui. ca. in pos. ea. Sed hic pro seruitute agebat̄, ꝗ erat repturus in bonis debitoris sui. Et aduerte, qa, duæ sunt rn̄siones. vna est, ꝙ id, qđ hic dr̄, hēt locū ꝯ latitantem tm̄, & tum fit missio in omnib. bonis. In ꝯrio, ꝯ absentem non latitātem. Et ista est vna solutio. Alia est, ꝙ si ageretur pro seruitute solū ꝯstituenda, tunc

da tunc haberet locũ ꝯriũ. Sed hic agit̃ ad duo.s. ad seruitutẽ ꝯstituẽdã, & ad quãtitatẽ: qa ad interesse. ¶ Itẽ op. vlterius, & hoc ẽm gl. tu dicis mihi, ꝙ non añ recedit de possessione, ꝗ seruitutẽ ꝯstituat, & resarciat dãnũ: ergo ꝯtumacia mea in totũ me afficit. Sed nõ vr̃ æquũ, ꝙ grauer in seruitute ꝯstituẽda, sed solũ vt caueã. l. si prius. ĵ. de ope. no. nũ. Sol. ista cõstõ fiet ad tps, nõ perpetuò, vt durãte lite ille hẽat seruitutẽ, donec tu ꝓbes in negatoria, & vincas. Et vide istã gl. ibi. itẽ hæc ꝯstõ. & lege vsq; ibi, itẽ cauebit, & nõ est id, qđ sequitur noua op. Sed aduerte, nõne ista glo. est ꝯ l. seruitutes. s̃. de ser. ꝗ dicit, ꝙ seruitutes nõ pñt ad tps ꝯstitui? Hic dr̃ ꝯriũ. Gl. bñ intelligit, ꝙ non ꝯstituat ius seruitutis, donec aget negatoria. Et qđ hoc voluerit intelligere gl. patet ꝑ ea, quæ hic sequũtur in gl. sup ver. siccitatibus. ibi, & sic no. Videte, dñi, nos nõ hẽmus gl. allẽ. s. Extra insisto, & vr̃ ꝙ non possit procedere, qñ ꝯ aliquẽ facta est missio in personali, q qñcuq; veniens ante ẽm decretum recuperat pos. auth. & qui. C. de bo. au. iud. pos. Sed ẽm istã l. & gl. nõ auditur, nisi in proprietate: &, qđ plus est, saltẽ intra annũ deberet audiri de possessione, vt in reali l. si quis emptionis. §. pe. C. de præscr. xxx. an. Hic, ẽm tex. & gl. dr̃ ꝯriũ, ꝙ nõ audiatur de possessione intra annũ, nisi de proprietate, & nescio quãr dicã.

3 † Credo ꝙ ista lec. gl. nõ sit vera: qa qñ eẽt facta missio ex ꝑsonali, audiretur de possessione, & ꝙ hic non loquatur in ꝑsonali, ꝓbo: quia nos sumus in ti. vbi agitur de reali: & lex intelligit̃ in dubio in mã, cuius est titulus, vt in prima const. Cod. §. quibus. & ĵ. de in diẽ addic. l. Imperatores. Præterea, ꝙ loquat̃ in reali, satis innuit hic tex. in prin. vbi prohibet familia, ergo iã erat ꝯstituta: si nõ esset, tũc ẽt familia nõ prohibente, nõ posset occupare. l. si ex stipulãone. ĵ. de acq. pos. Credo ergo, ꝙ dẽt intelligi lex nr̃a in reali: & ẽm hãc lec. tãq̃ verã, pone casum, & diuide, vt s̃. & dt in summa ẽm istã lec. Si ꝯuẽtus ꝯfessoria latitat, patitur missionẽ in bonis, & si hoc post li. ꝯt. ꝯtingat, missus nõ recedit, nisi sibi quasi possessio seruitutis ꝯstituat̃, & dãna sarciãtur. h. d.

4 ¶ † No. ẽm istã lec. ẽm ꝗ loquitur in ꝯfessoria, ꝙ ꝯ latitantẽ ex primo decreto fit missio in oĩb. bonis. Itẽ no. ꝙ nõ auditur volens excipere, nisi restituat quasi possessionẽ seruitutis: & istud alio mõ venit dicẽdũ. Extra gl. op. ꝙ qñ agit̃ reali, debeat fieri missio in quasi pos. iur. petiti, vt l. si qs emptiõis. §. sed & si qs. C. de ꝑsc. xxx. an. & no. hic in gl. Rñ. istud est verũ, nisi qñ agitur ꝯ latitãtẽ: tũc. n. fit missio in oĩa bona. l. Fulcinius. §. itẽ videamus. q. ex cau. in pos. ea. Et hac actione vti si vellet, tutiorẽ viã eligere actor posset: qa est in sui fauorẽ, l. qđ fauore. de legib. Et vr̃ ꝙ non sit modus procedẽdi: & vr̃ ꝙ modus interponẽdi primũ decretũ in quasi pos. seruitutis sit cautio fiẽda de nõ impediẽdo illũ vti vel frui seruitute, donec ille egerit ꝓ seruitute negatoria. l. si prius. ĵ. de ope. no. nũ. Hor guarda. qa ista lex ꝯcordat cũ illa, & quãr posset fieri missio in pos. seruitutis. Certe nullo mõ, nisi ꝑ patientia, vt l. quoties. in fi. s̃. de ser. Et sic nõ est aliud cauere, nisi patiẽtiã præstare, & sic ꝯcordat ẽm lec. gl. ibi positam. Sed ẽm lec. Dy. ꝗ est vera, solue, & dic, ꝙ l. si prius. loquitur ꝙ ille ꝗ est possessor. põt illa iura vendicare. s̃. e. l. & si forte. §. sciẽdũ. Si igitur ille ꝗ petit, est in possessionẽ: tunc nõ põt fieri primũ decr. cũ missione in pos. cũ iã possessionẽ hẽat. Oportet ergo, ꝙ fiat ꝑ cautionẽ de nõ impediẽdo d. l. si prius. & hoc ẽm lec. Dy. Sed ꝯ hæc op. fortissimè, & tene mẽti, qa anteq̃ dẽ vobis intelligere, eritis stãchi, & vr̃ ꝙ dẽat fieri missio nõ iuris, sed rei seruiẽtis. l. à quo fundus. de dã. inf. Gl. in d. l. si prius. vr̃ hoc tãgere: & ibi no. ꝙ illa l. à quo fundus, loquat̃ in possessione rei apparet ex lectura legis ibi posita, vbi dr̃ possessio, & sic loquitur de possessione propriè, nõ de quasi possessione. Glo. ꝗ est in d. l. si prius. dicit, ꝙ omnia ista remedia pñt hr̃e locũ, ꝙ missio in ius, & missio in pos. oĩum bon. & cautio, ẽm l. si prius, vel missio in pos. rei, & sic quodlibet istorũ quatuor põt hr̃e locũ. Dy. dicit ꝙ nõ põt procedere, & dicit, intellige l. si prius. ꝙ si ille qui agebat ꝯfessoria, erat in quasi pos. seruitutis, nõ põt fieri missio, sed fit per cautionẽ. Sed l. à quo fundus loquitur in eo, ꝗ nõ erat in pos. Apparet ergo, ꝙ ibi erat ædificatũ aliqd in possessione istius, vt l. & si forte. §. sciẽdũ. s̃. e. Sed dixi vobis, ꝙ l. si prius. loquitur generaliter: & ꝙ dicit Dy. nõ est verũ, quia vos habuistis s̃. de ser. vrb. præd. l. qui luminib. & l. j. C. de ser. & aqua. vbi nõ est pos. nisi sit prohibitus ille, qui vult ædificare, ideo l. si prius, loquitur generaliter. Sed aduerte, quãdoq; in ꝯstituẽdo in quasi possessionẽ seruitutis requiritur aliqđ factũ hoĩs, vt in riuo aquæ ducẽdæ, & tũc fit missio in pos. illius loci seruiẽtis. d. l. à quo fundus. Sed qñq; nõ reqrit̃ factũ hoĩs, nec patiẽtia, vt in seruitute altius nõ tollẽdi: & sic loqt̃ l. si prius. Et vt liqueat tibi ista mã, dic

5 † qñq; fit missio ex primo decreto in quasi pos. seruitutis, & tunc aut agitur personali, aut reali. Si personali, aut latitat, & fit missio in possessionẽ iuris debiti, sicut qñ certa res petitur, vt arg. d. l. Fulcinius. §. Celsus. Et qđ no. ꝑ Doct. in l. ꝯsentaneũ. C. qñ & qñ iud. Si verò agit̃ reali: & istud est subtile. Et iõ aduerte, & dic: aut agit̃ ꝯ latitãtẽ, & tũc ꝓcedit missio in oĩb. bonis, & hoc ẽm aliã lec. & l. Fulcinius. §. itẽ videamus. ĵ. ex qb. cã in pos. ea. Et pñt hr̃e locũ alia remedia, quæ hñt locũ ꝯ latitãtẽ, & tũc ille, ꝗ aget ꝯfessoria, si erat in quasi pos. seruitutis, tũc primũ decretũ erit per interpositionẽ cautionis. d. l. si prius. Aut nõ erat in quasi pos. seruitutis, & tunc aut ad ꝯstituẽdũ eũ in quasi pos. iuris petiti, reqrebat̃ vt fieret aliqđ opus in loco seruiẽte, & tũc fit missio in ipsam rẽ, d. l. a quo fũdus. Aut nõ reqrit̃ aliqđ opus fieri in loco, & tũc mittitur in quasi pos. iuris petiti, arg. l. si qs emptionis. §. pe. C. de præscr. xxx. ann. & hoc ẽm vnã lec. & sic ꝑt intelligi d. l. si priꝰ. & hoc anno erat quędã qõ. Quidã fratres ædificabãt vnã ecclesiã in quodã loco, alius ordo opposuit se, & dixit, ꝙ illi non poterant ædificare, quia erat ĵ. paruas mẽsuras (al's, Intra terras mẽsuratas) pro eorũ loco. Isti volebãt ædificare, citati nõ ꝯparebãt, & quæritur quãr fieret missio? Et prædictis distinctè apparet, ꝙ si erat opportunũ, vt destrueret, & sic fcm hominis, & tũc mittitur in pos. ipsius rei. Aut nõ est opꝰ destruere, qa nõ est ædificiũ, & tũc fit mis. in ius possessiõis petitæ. Et Inn. hoc voluit ponere ex̃, de eo qui mit. in pos. cã rei seruã. c. j. & bñ nil dicit. Si dicas ꝙ hic agitur reali. Contra, qa reus, ꝯ quẽ facta est missio, intra annũ auditur de possessione. l. si qs emptionis. §. fi. C. de præsc. xxx. an. Hic dr̃, ꝙ nũq̃, ẽm ea ꝗ dixi. Dñi, ego intelligo istã l. ꝙ hic erat facta quasi lit. ꝯte. & sic recordamini de casu. l. 2. C. vbi in rẽ act. vbi qñ qs noĩe alterius ꝯuenitur, & nominat eũ in iudicio, si nõ ꝯparet, ꝙ tũc vr̃ quasi lis ꝯte. tũc apparet, ꝙ intra annũ audiretur de ꝓprietate, & qđ dicitur hic, nõ auditur, intelligo post annũ. Et ista sunt expressã in l. si priꝰ. ĵ. de ope. no. nũ.

6 † Et cũ qritur quãr, & qñ audiat reus, ꝯ quẽ est interpositũ primũ decr. aut agit̃ personali, & tũc audit̃ perpetuò, vt ĩ auth. & q. C. de bon. aut. iu. pos. & qđ no. plenè. in l. ꝯsentaneũ. C. qñ & qñ iud. Aut actũ fuit reali, & tũc aut fuit quasi lis ꝯt. & tunc nõ audiet̃ intra annũ, nec perpetuò, nisi de proprietate. l. ij. C. vbi in rem act. Aut añ lite. ꝯte. vel quasi, & tũc intra annũ de possessione, post annũ de ꝓprietate. l. si qs emp. §. pe. C. de ꝑsc. xxx. an. & qđ no. per Dy. in l. si prius. de ope. no. nũ. & qđ no. per Inn. in c. j. ex̃, de eo, qui mit. in posses. ca. rei ser.

7 † Quæro qd in negatoria? Et dic bñ, ꝙ aut ille, ꝗ agit negatoria est in quasi pos. libertatis, & interpositio primi decreti fit ẽm formã d. l. si prius. quia per cautionẽ. Aut nõ est in quasi pos. & tũc ponetur in pos. ipsius rei, & fiet cautio, ne impediat̃. d. l. si prius.

8 † Quæro, qd in scđo decreto? & vos & illi de Dige. nouo habuistis gl. in l. si finita. §. Iul. de dã. inf. ꝙ in casib. nõ fit missio ex scđo decreto. Et est rõ, qa tu hẽs ius reale, qui es in pos. & ẽm hoc ꝯfessoria, & negatoria nõ indigẽt scđo decreto. Quia, dñi, illa gl. nõ est vera. & Dy. ibi repẽdit eã, & do tibi legẽ quę in primo, & scđo decreto loqt̃, & est illa lex ẽt circa formã scđi decreti, vt iudex statuat, vt agas intra certũ tps: ꝙ si ñ agas, vel agas, & nõ ꝓbes, postea non audieris ꝑpetuò, vt est casus volendo gustare, in l. à quo fundꝰ. ĵ. de dã. inf.

9 ¶ † Quæro, qd si agat̃ cõfessoria, vl̃ negatoria pro vsufr. & aliis seruitutib. Bñ rñdeo trib. verbis, vos vidistis s̃. si vsusf. pe. l. vti frui. in fi. vbi illi, qui est in pos. ꝯpetit confessoria, & iõ quasi distinguũtur, vt s̃. & modico mutato. Dic ergo, aut ille, ꝗ agit ꝯfessoria, est ĩ poss. vsufr. vel negatoria, & est in pos. libertatis, & tũc erit missio ex primo decreto ꝑ cautionem

10 d. l. si priꝰ. Aut ñ ẽ in pos. rei, & dic vt l. 3. s̃. đ vsufr. ¶ † Quęro qd si vendico te ĩ meũ vasallũ, vel te eẽ in meã ꝑtãtẽ: & sic qro, quid in ꝑiudicialibus? Spe. voluit tractare in trac. de primo, & scđo decreto, & nil dicit. Dic tu: qñq; agitur personali ꝓ libertate, vt si petit̃ libertas fideicõmissaria: & tunc aut ille, ꝯ quẽ agit̃, latitat tunc ꝑtor cã cognita dat libtatẽ, & priuabit illũ, qui dẽt manumittere iure ꝑronatꝰ. l. cum vero. §. subuẽtũ, & l. si eũ. §. si qs seruũ. ĵ. de fideic. lib. Si verò non latitat, & idẽ, qa ipso exñte ꝯtumace ipe ꝑtor manumittet, non tñ priuabit dñm iure ꝑronatꝰ. l. neq; ĩfantes. ĵ. de fideic. lib. Et istis duob. casi. cum primũ decretũ ꝓducat plenum effectũ, nõ est opus scđo decreto, vt dictis iurib. Qñq; agitur reali: & tunc aut ille, ꝗ ꝯuenitur est ꝯtumax ab initio, aut præstita cautione añ lit. ꝯt. ¶ In primo casu, qñ ab ipso initio, & tunc nã primi decreti est, vt fiat de possessore, petitor. l. si prius. de ope. no. nun. & dixi. s̃. forma scđi decreti est, vt ĩtra certũ tps statuatur vt agat: postea ꝑpetuò non audiet̃. l. diffamari. C. đ ing. ma. Qñq; est ꝯtumax post cautionẽ, & tũc primũ decretũ est, qđ si intra annũ non veniat, ꝑdat cãm oĩo, ac si ꝑ diffinitiuã sñiã eẽt ꝯdẽnatus, l. j. circa fi. C. de asser. tol. Qñq; est ꝯtumax post li. ꝯt. & tenet̃ si ex actis ꝑferat̃ diffinitiua: qđ si ñ, tũc idẽ est, qđ ĩ ꝯtumace post cau-

11 tionem ꝑstitã, vt d. l. diui. de lib̃era. cau. ¶ † Quid si ago ꝓ iure incorporali, vt caueas, vel aliqd ꝓmittas, quãr interponet̃ primũ decretum? Dicas ꝙ qñq; agit̃ iure alicuiꝰ oblĩonis, qa descẽdit ex ꝯctu, vel quasi, & tunc dic ẽm formã l. in oĩb. s̃. de iud. & tunc in poss. oĩum bonorũ. ĵ. vt leg. nomi. caue. ꝑ totum, & l. creditore in possessionem, ĩ prin. ex qb. ca. in pos. eat. Qñq; nõ petitur iure alicuiꝰ ꝯcꝰ, & tunc nũq̃ fit missio, nisi ĩ possessionẽ eius rei, respectu

12 cuiꝰ petit̃ cautio. l. ꝑtor. ĩ prin. & §. j. de dã. infe. ¶ † Quæro qd in liberatiõe, coegite, vt faceres istr̃m, vis agere ad liberõnẽ, qualiter fiat missio? Rñ tũc missio fieri ñ pt: s; te nõ ꝯparẽte, iudex cognoscet đ cã, & illđ rescĩdet, vt nõ. ĩ aut. si oẽs. C. si vt se ab heredit. abst. Hoc dixi vobis s̃. de minori. l. in cãæ. §. cã. Et hoc ẽt vr̃ dicere gl. & Can. ex̃, de of. iu. c. fi. nec interponit aliud ẽm decretum & ꝓ hoc facit id, qđ dixi s̃. ꝑ d. l. cũ vero. §. subuẽtum. Quęro, qd si peto

petõ ab aliquo qual'r fiet missio. Et dic, vt extra, de eo qui mitt. in pos. cã rei ser. c. j. eo. tit. lib. 6. ¶Vltimò esset quærendum: quia hic dicit, causa cognita, qualiter fiet? Et glo. dicit hic, qđ summatim.

LEX XIX.

1 *Culpa alterius ex sociis quando præiudicat aliis.*

Si de cõmuni. Snĩa lata ꝯ vnũ ex sociis, ñ p̃iudicat cæteris, si eius culpa acciderit: secus si dolo h.d. ¶Quæro rõem h' l. Rñ. ĩ primo casu si culpa vni' præiudicaret aliis sociis, ñ hērent alij socij regressũ ꝯ eũ. Nã non tenet̃ adhiber̃ aliã dil'gẽtiã ĩ reb. cõib. quã ĩ ꝑpriis. l. hr̃des. §. non tm̃. fam. erc. Sed qñ intercessit dol', socij hñt regressũ ꝯ eũ, vt hic. Ex hoc
1 dico, †ꝙ si culpa eēt talis, ꝑ quã teneret̃ sociis, ꝙ tũc socij culpa p̃iudicaret: qa ē eadē rõ, sicut in dolo: ꝙ si ꝑ actionẽ, q̃ daret̃ cõtra sociũ colludẽtẽ sociis, ñ esset ꝯsultũ, tunc sociis nõ præiudicaret ar. l. vlt. de eo, ꝑ quẽ fcm̃ erit. Ita intelligit hic gl. ¶Op. ad primũ dcm̃ de l. loci corpus. §. ꝯpetit. s̃. ti. j. So. tres sunt casus. Qñq; vnus ex sociis ꝑdit rõnabil'r, & loquũt̃ ꝯria. Qñq; ꝑdit culpa, quãdoq; dolo. & de istis duobus casibus loquitur ista lex. ¶Opp. ꝙ non de
a beat dari actio de dolo, sed communi diui. Dic vt in gl.[a]

ADDITIO.

a Dic vt in gl. Vide Bar. & alios in l. 2. §. ex his. in fi. de ver. obl.

LEX XX.

Testatrix. Qui legat rẽ, vr̃ velle, vt ei cõcedatur seruit' ꝑ aliã rem ꝑpriã, ꝑut ipse vtebat̃. h.d. No. qđ nõ est seruitus ꝯstituta ipso iure. Rõ, qa legata est tacitè, nõ exp̃sse: qđ declara, vt dixi in l. binas. s̃. de serui. vrb. pręd. ¶Op. đ l. Olympico. de ser. vrb. præd. So. gl. hic, dic vt ibi dixi.

1 *Pactum factum à regentibus municipium, prodest singulis de vniuersitate.*

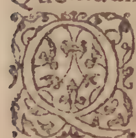
§. Plures. Prædiũ vniuersitatis p̃t seruire p̃diis singulorum, & ius seruitutis transit cũ prędio dominãte, quo cũque titulo cõcedatur, nisi sp̃al'r sit exceptũ. h. d. Et iste casus est multũ cõis. ¶Primò q̃ro, vñ hoc cól'r, ꝙ istud prædium emptum in cõi seruitute seruiat oĩb. aliis. Rñ. eo ꝙ in pacto fuit dictum, ꝙ ius pascẽdi haberet: nõ. n. põt intelligi de alio iure, q̃ de iure serui
1 tutis. Sed ſm hoc† habes, ꝙ pctm̃ fcm̃ à municipib. hoc est, ab illis, qui regunt municipium, ꝑdest singulis de vniuersitate. Ita intelligit glo. hic super verbo, pl'es ex municipibus. Et ex hoc dico, ꝙ si ipsi municipes emissent simpl'r pascua, hoc non adiecto, ꝙ ius pascendi hr̃ent, ꝙ tunc illud p̃dium esset ꝑpriũ vniuersitatis, nec seruiret cęteris. ¶Op. p̃diũ ꝑpriũ nemini seruit, vt l. j. j̃. ti. j. So. hoc prædium erat vniuersitatis, ꝙ seruit prædiis singulorum. Ista est bona so. Alij dicunt, quòd hic non emerunt prædium, sed ius pascendi in prędio; huic repugnat tex. q̃ dicit, saltem communem.

LEX XXI.

Si qua aqua. Potest agi, vt aqua inueniatur, & inuenta ducatur. h.d.

Quemadmodum seruitus amittatur. Rub.

LEX II.

Vi iter. Propter vsum partis quo ad commoditatem, tota seruitus retinetur. h.d.

LEX V.

Seruitutes & per socium. Seruitus retinetur per quemcunque retinentem nomine fundi. h.d.

LEX VI.

Nam satis est fundi.

§. Si ego. Si vna est via, ĩdiuisibilis est: & iõ vl' tota amittit̃, vl' tota retinet̃. S; si đ vna fiãt duæ, p̃t vna amitti, & alia retineri, & eꝯ. h.d. vsq; ad fi. Lego tibi ꝑ ptes: & priò ponit duas q. Scdò ꝑseq̃t primã, Tertiò secũdã. Secũda ibi, Cels' rñdit. Tertia ibi, sed si is fund'. & ista subdiuidit̃. Primò loq̃t, qñ seruit' debebat̃ ꝑ fundũ, ꝑ certũ, & limitatũ locũ. Scdo qñ debebat̃ ĩdeterminate ꝑ q̃libet ptẽ fundi. Scđa ibi, cęterũ. Itẽ prima subdiuidit̃: quia priò loq̃t qñ seruit' amittat̃ tpe. Scdò qual'r amittat̃ pctõ. Tertio qual'r amittatur redẽptione p̃ris seruientis. Quarto declarat vnũ dubium, qñ amittitur pctõ. Scđa ibi, pñt tñ. Tertia ibi, certe si is. Quarta ibi, nec video. Item prima subdiuiditur in duas. Primo loquitur, qñ fundus diuidit̃ ꝑ longitudinem. Secundò, qñ ꝑ latitudinem. Secunda ibi, si vero. Istam materiam summauit glo. tuã.

LEX VII.

a Si sic. [a]Seruit', q̃ ñ hẽt quotidianũ vsũ vtendi, amittitur tpe[b]
b ꝯstituto duplicato. h.d. ¶Not. illud, qđ no. in l. sed & si lege. in prin. s̃. de pe. hæ. qñ ista copula, &, apponitur. ¶Op. glo. de aqua plu. ar. l. si prius. So. vt in gl. Quærit gl. vtrũ ad amittẽdã seruitutem req̃rat̃ negligentia domini prædij dñantis? Dic vt in glo.

ADDITIONES.

a Pom. ¶Si sic. Ad istum tex. vide bal. in l. quicunque. C. de apo. pub. li. x. & bal. l. eādē. C. lo. & l. certi. 2. q. eo. ti. Vide Ale. ĩ l. diuortio. §. qui in anno. quem legit cum §. ob donationes. j̃. so. ma.

b Amittit̃ tpe. De præscriptione seruitutũ, vide Inn. in c. de quarta, de præscr.

LEX VIII.

Si stillicidi. Qui permittit ædificari in loco seruiente, ius seruitutis amittit.

☞ §. Is qui per partem. Per vsum partis loci seruientis ad partem loci dominantis tota seruitus retinetur. h.d. cum l. seq.

CONCORDIA.

¶Pro cõcordia aduerte, ꝙ spatio 10. vel 20. an. tollitur actio per-
☞ sonalis ꝯpetẽs ꝑ seruitute reali, vl' ꝑsonali ĩponẽda nõdum orta Bar. ĩ l. corruptionẽ. C. đ vsufr. Ale. alle. ĩ suis apost. d. l. corruptionẽ, Bar. sibi ꝯriũ ĩ hac l. si stillicidij. §. is q̃ ꝑ partẽ. So. ñ reperit̃, q̃ Bar. ĩ hoc §. aliqđ dicat p̃ter sũmariũ: sed adhuc ibi loq̃t đ seruitute ĩposita, & orta: patet, dũ đt, ꝑ vsũ partis loci, &c. Præterea aliũ est in nihilo habere, seu vti actione: quo casu loquitur prima o. aliud vti pro parte: quo casu impeditur præscriptio in totum.

LEX X.

a Si communem. [a]In diuiduis retinet quis per socium, quod per se non potest. h.d.

ADDITIO.

a Si cõem. Vide Bar. post gl. in l. 1. C. si in cõ. eademque cau. & Inn. in c. bonæ. de postu. præl. & Bal. in l. 2. in 4. q. C. de ser. & in l. j. eo. ti. & tex. & glo. in l. 2. §. fi. de re. eor. Circa istam l. vide laté Com. per Fel. in c. 1. extra, de p̃scr. Adde Ias. in l. si municipali. ver. no. tu diligẽter. C. de coll. & vide plurima similia, quæ deciduntur per regulam huius legis, quæ ponit Fel. in c. 1. de rescrip.

§. Si is qui. Qui vtitur alio tempore, q̃ quo sibi debet̃ seruitus, seruitutem non vtendo, amittit. h.d.

LEX XI.

Si is qui. Qui vtitur seruitute plus debito, seruitutem retinet h.d.

§. Hæres. Resoluto iure concedentis, resoluitur ius seruitutis concessæ ab eo. h.d.

LEX XII.

1 *Seruitus retinetur per malæfidei possessorem.*
2 *Malæfidei possessor non acquirit seruitutem.*
3 *Si equus per se currit ad brauium sessore deiecto, an habeat brauium, remissiue.*

a Qui fundum. [a]Seruitus retinetur ꝑ quẽcũq; vtentẽ, &
b etiam per aquam nãliter currentẽ[a] h.d.
1 ¶†No. ex hac l. ꝙ per malæfidei pos. retinetur seruitus. Et eodem mõ dico, ꝙ si ciuitas vel castrũ, qđ hẽt merũ imperium, occupa-
2 retur à tyrãno q̃ vtit̃ iurisdõne, illa iurisdõ retinetur. † Sed an per malæfidei pos. possit seruitus acq̃ri? Vr̃ ꝙ nõ, in l. j. C. de ser. secũdũ
c vnã le. Et per hoc vr̃, ꝙ si aliquod castrũ nõ habẽs imperium occupetur ab aliquo tyrãno, qui vtatur imperio, ꝑ hoc nõ præscri-
3 bit. ¶†Vltimo finis huius l. facit ad qõnẽ, qñ famulus cecidit de equo currente ad brauium, & equus ꝑ se currit ad brauium. De quo dixi in l. j. §. quæsitum. de aqua quoti. & æsti. vbi est iste text.

ADDITIONES.

a Pom. Qui fundum. Vide Ro. consi. 103.

b Currentem. Et ad intellectum huius tex. vide Bart. in l. cum seruus. in fin. de ver. ob. & vide quod no. Bar. in l. 1. §. si tibi fundum. de itine. actuq; priua. per bar. in l. sequitur. §. si viam. ad fi. de vsucap.

c Et per hoc videtur. Adde Bal. in l. decernimus. de sacros. eccl.

LEX XIII.

Si quis ex fundo. Medi' locus nõ seruiẽs, seruitutem interpellat, non extinguit; & ideo ante finitum tempus præscriptionis potest instaurari. h.d.

LEX XIIII.

a Si locus. [a]Si fundo flumine occupato alluuione, seruitus extinguatur, seruitus restituitur. h.d.

ADDITIO.

a ¶Si locus. Alle. bal. in l. per agrum. C. de ser. & in l. pe. de cond. inser.

LEX XV.

Si cum seruitus. Redẽptione vnius ex fundis seruientibus non extinguitur seruitus debita per alios. h.d.

LEX XVI.

1 *Ius accrescendi non habet locum in seruitutibus, sed ius non decrescendi sic.*

a Aquam. [a]Si per eundem riuum aqua ad plura prædia ducitur, plures seruitutes sunt: & potest vna amitti, altera remanente: & quod vnus perdit, alteri non accrescit. h.d. Primæ parti concordat s̃. eo. l. nam satis. §. j. ¶†In secunda parte no. quod non est locus in seruitutibus iuri accrescendi, sed iuri non decrescendi. l. proprium. s̃. com. præd.

ADDITIO.

a Aquam. Et aliter põt iste tex. intelligi, vt per Bar. ĩ l. si mihi & Titio. đ ver. ob.

LEX XVII.

Labeo. Qui perdit principale, perdit accessorium. h.d.

LEX XVIII.

Si quis alia aqua.

§. Tempus. Tempus negligentiæ authoris iungitur cũ negligentia successoris. h.d.

§. Si cum ius. Non præscribitur libertas in vrbanis serui tutibus, nisi factum domini prædij seruiẽtis interuenerit.

LEX XIX.

1 *Seruitute cõstituta ĩter viuos, nõ cõstituitur ius ĩ re, nisi secuta quasi traditiõe.*
2 *Seruitutis ius reale ex concessione facta in vltima voluntate acquiritur etiam ignoranti.*
3 *Cedens cesione facta non habet ius repudiandi.*
4 *Legatum ad incommodum alterius repudiari non potest.*
Confessio cedentis non præiudicat cessionario.

a Si partem. a Actio psonalis pro seruitute non tollitur tpe, quo amittitur seruit⁹ cõstituta. Ide sola promissione inter viuos seruitus non ↄstituitur, sed legato sic aditione secuta:
1 nec pt repudiari, si ad aliũ transitum fecerit. h. d. ¶ † No. qđ cõstituta seruitute ĩter viuos ñ ↄstituitur i⁹ ĩ re, nisi secuta quasi tradi-
2 tiõe. No. † ꝙ concessione fcã in vlt. volũ. acqrit i⁹ reale fuitutis,
3 et ignoranti. † No. qđ ↄcessione fcã, ĩ aliũ cedẽs ñ hẽt i⁹ repudiã-
4 di. † No. ꝙ ñ pt qs repudiar legatũ ad incõmodũ alterius. De quo dic, vt in l. si fundũ sub ↄdõne. §. si Titi⁹. ʒ. đ le. j. Et sic facit, ꝙ cõfes sio cedẽtis ñ præiudicat cessionario. De quo p Dy. in l. fuũ filij. §. j. de le. j. ad Tre. l. fcã. §. si hr̃s. Facit ꝙ no. in l. si cũ ẽptore. ĩ prĩ. de pac.

ADDITIO.

a ¶ Si partẽ. Vide bar. in l. corruptionẽ. in fi. C. de vsufru. vbi contrarium videtur tenere per Ang. in l. j. de anna. exce. Limita vt p Are. in l. seruũ. §. fi. de le. j.

LEX XX.

Vsu retinetur. Per quemcunque nomine fundi vtentẽ seruitus retinetur. h. d.

LEX XXV.

1 *Actio personalis præscribitur spatio xxx. annorum etiam absque bona fide.*

Seruitute. In pscribẽda seruitute reqritur ꝙ bona fide qs vtatur iure seruitutis. h. d. Op. s̃. l. prox. Sol. quátum ad retinẽdã seruitutẽ nõ requiritur, ꝙ qs suo iure vtatur, vt s̃. l. px. Sed q̃tum ad eã pscribẽdam, vł q̃rẽdam, interdũ sic, vt hic, Op. de l. si qs diuturno. s̃. tit. j. Rñ. in pscribẽda seruitute ñ reqrit titulus, vt ibi: sed bñ reqritur bona fides, vt hic, & s̃. cõ. pđ. l. si pcario. §. cæterũ. Et pbatur ad similitudinẽ pscriptionis rerũ corporaliũ. Sed qñ pbabitur hoc, ꝙ quis iure fuitutis vtatur, si nullũ hẽt titulum? tangitur p glo. in l. j. §. j. ʒ. de iti. ac. pri. & ibi plenè dixi Doc. tangunt C. e. ti. l. j. & ij. Op. ʒ. de vsuca. l. seqtur. §. si viã. So. ibi loqtur in pscriptione libertatis & seruitutis rust. pdi. in qua nõ reqritur bona fides: qa nullũ factũ pscribẽtis intercedit, hic loquitur ĩ pscriptione seruitutis, in qua reqritur factum pscribẽtis. Idẽ in pscriptiõe libertatis à seruitute vrb. pd. vbi reqritur bona fides: qa reqritur factum pscribẽtis. l. hæc autẽ iura. s̃. de ser. vrb. pdi. Ita
1 đt gl. hic, & Doc. ĩ l. j. C. e. Et sic facit, ꝙ ẽt de iure can. † ↄ actionem psonalẽ pscribatur spatio xxx. an. qa ibi nullum factũ pscribentis requiritur, & sic nõ est necessaria bona fides l. sequitur. §. si viã. ʒ. de vsuc.

LIBER NONVS.

a Si quadrupes a pauperiem fecisse dicatur. Rub.

ADDITIO.

a Paris. Si quadrupes, inquantum gl. hic supplet, & probetur, qualiter procedat, vide omnino Bar. & quæ ibi habes, in l. j. s̃. de dolo.

Continua vt in gl. dictum est s̃. de actione in rem, sequitur videre de personali.

LEX PRIMA.

1 *Insultum facit, qui se de loco ad locum contra aliquem promovet.*
2 *Pace facta inter duos, qui postea se inuicem percusserunt, quis eorum teneatur de pace rupta.*
3 *Aggredi, & insultare idem sunt.*
Insultus dicitur in alium saltus.

I Quadrupes.

§. Cum arietes. Idẽ videbitis in l. si ex plagis. §. tabernarius. ʒ. tit. j.
a No. hunc §. p statutis, q̃ loquuntur de aggressu, vel
1 insultu a, ꝙ † ille dr̃ facere insultum, q primò mouet se de loco ad locum. l. is qui aggressorem. C. ad l. Cor. de sic. Itẽ no. gl. hic posi-
b tam, quæ facit ad quæst. b q̃ semel habui de facto: Duo † q fecerũt
2 pacẽ semel de quibusdam iniuriis, postea se inuicẽ percusserunt,
c q̃ritur an alter alteri teneatur de pace rupta? Et hic est text. c ꝙ si nõ apparet qs primò mouerit, neuter tenetur de pace rupta. Sed si apparet qđ vnus primò rupit, & alter scđò, ille tenetur, qui prĩò rupit. l. qui fidem. s̃. de transa. sed si non apparet, neuter dicitur ru
3 pisse. Vltimò no. quid † est hoc dictum, aggredi, & insultare, & similia: Cr. è omnia ista idem important. Nam idem est dicere, aggredi, qđ ad alium ire. componitur enim ex ad & gradior. Item insultus, hoc est in aliũ saltus, & similiter assalire hoc est, aduersus alium salire. Facit ad l. Cor. de sic. l. is qui aggressorem.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Vel insultu. Vide Barb. cons. 11. vol. 4.
b ¶ Facit ad quæstionẽ. In hac q. concluditur fm Im. in l. semel mora. sol. ma. ꝙ qñ apparet, ꝙ vnus primò vulnerauit, postea ex interuallo vulneratus vulnerauit primũ, reiectis argumentationib ad vtramq partẽ: si q̃ritur de pena publica, & criminali, vterque veniet puniẽdus. Si verò q̃ritur de pena cõuẽtionali, vr̃ ꝙ neuter agere possit, ex quo vterque venit cõtra cõuẽtionẽ, per ea q̃ hñr in l. cũ pponas. C. de trãs. c. peruenit. de iurei. d. l. cum pater. §. illi. ʒ. de leg. ij. Nec obst. d. l. semel mora, cũ similib. quia ibi loquitur de mora in negligendo, nos verò de mora, & delicto in faciendo. Itẽ in contrariis no quæritur de pœna cõuentionali, sed in casu nostro sic. Facit ꝙ hr̃ in l. quæro. §. inter locatorẽ. ʒ. loc. Non obst. l. si qs ad se fundũ. C. ad l. Iul. de vi. vbi secunda violentia cõsumit primã, quia ibi loquitur quo ad remedium iuris tollendi, nos verò loquimur de pœna conuentionali, ad q̃ non pôt agere iste, qui venit contra conuentionẽ, d. l. qui fidẽ, & d. l. cũ proponas. Et hoc verũ, nisi eẽt apposita clausula. rato manente pacto. & ꝙ toties pena committatur, quoties fuerit contra factum. Nã vr̃ tunc, ꝙ vterque possit agere: tñ hincinde fieret compensatio. Dixit ẽt bal. in d. l. semel mora. ꝙ secundus contraueniẽs, si soluit pœnã, poterit agere cõtra primũ, quasi solutio pœnæ facta p eũ habeat loco cõplemẽti, & ita concludit Io. Sed vr̃ posse dici ꝙ in pena conuẽtionali, scđus possit petere penã per l. si cũ maior. §. si liber. de bo. lib. ibi. agnoscẽdũ &c. Ita per d. l. cũ proponas. cum sim. alle. Et cũ non possit dici offendẽs, qui fuit prouocatus. Cũ ergo iste secũdus p præalleg. nõ incidit in pœnam, clarũ est ꝙ illã petere pt, p d. l. cũ pater. §. illi. Et sic tenerẽ cũ opi. Bar. & Bal. per Io. faciunt pro ista parte, non cõtra. Et pro ista pte facit l. j. §. sed si is. de ope. no. nũ. q̃ ad propositũ arguẽdo all. Io. de Imo. in d. l. semel mora. Si autẽ non apparet quis primò, & quis scđò, bene erit verũ, ꝙ neuter teneat. l. sciẽtiam. §. stramẽta. ʒ. ad l. Aqu. & hoc tenet Bar. & vide omnino quæ no. Doc. in l. j. C. vnde vi. aliquid in l. si ex plagis. ʒ. ad l. Aqu. Bar. ponit in l. j. C. vnde vi. & melius in l. vt vi. ad fi. de iuf. & iu. Dixi in l. ex hoc iure. eo. ti. & per Imo. in c. significasti el 2. de homi. Vide in tex. & gl. in c. j. de tornea. & per Bal. in l. j. C. de cond. ind. & ad Bar. hic adde Bar. in l. si seruum. §. sequitur. de verb. obli. Bal. in l. fi. §. pe. de eo per quem fa. erit. Bar. in l. cũ pr̃. §. libertis. de le. 2. Io. An. in rub. de tre. & pac. in addi. ad Spe. & ꝙ no. Barto. in l. si ex plagis. §. j. ad leg. Aqui. per Bal. in l. creditorib. C. de ser. pi. da. ma. & c. vide Bald. & Imol. in l. cũ mulier. so. ma. Bal. & Imo. in d. l. semel mora. adde Ro. consi. 183. & 257.
c Cla. ¶ Est tex. De hoc vide p Fel. in c. capitulũ. de res. & i c. j. de treug. & pac.

§. Plane si ante litem. Facit ꝙ qui tenetur dare capões, debet eos dare viuos, ad quod l. qui hominem. §. fi. ʒ. de sol.

a Ad legem Aquiliam. a Rub.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Ad l. Aqu. Ad istã rub. vide Cæp. consi. 72.
Paris. ¶ Adde ꝙ in libello pposito super hac actione requiritur expressio dãni, vide in q. 7. inc. per Italiã cõiter sunt statuta. Itẽ licet teneatur dñs p seruo. adde tñ ꝙ dñs non tenetur p famulo suo, qui sit liber hõ. vide oĩno Ias. in l. j. in ij. not. ʒ. ne quis eũ qui. & si talis hõ pro suo bona fide possideretur, de quo vide eundẽ in l. j. in j. no. s̃. si ex nox. causa aga. Et ꝙ ex facto vel delicto famuli non teneatur dñs, vide Ias. in l. j. C. de ser. fugi. qñ autem famulus delinquens, præsumatur de consensu & voluntate dñi delinquere, ita ꝙ dñs teneatur. vide late Fel. in c. Petrus. extra, de homicid. remissiue in c. constitutio. el. j. extra, de test. vbi est tex. ꝙ in delicto successiuo, & permanente præsumitur voluntas dñi interuenisse. & ibi no. Abb. in c. cũ causam. eod. tit. vbi declarat hoc pcedere quantũ ad hoc vt dñs possit extraordinarie puniri. Qñ autẽ ex delicto officialiũ suorũ, vel familiariũ, & cõsanguineorũ qs teneatur, ponit ẽt Fel. in d. c. Petrus. vide ẽt ad Bar. in l. j. §. familiæ. ʒ. de pub. Itẽ vide in materia Cur. in consi. 41. per totum, quòd si filius delinquat patre sciente, & non resistẽte, præsumitur de voluntate patris fecisse, & nonnulla aliã. Et ad dicta. s̃. de delicto successiuo, vel momẽtaneo, vide Ale. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. de ope. no. nun. & vide late in c. j. de offi. dele.

LEX II.

1 *Alternatiua posita inter genus, & speciem ponitur pro, id est.*
2 *Dictio, id est, & videlicet, nedum declarant, sed etiam restringunt.*

a Legis Aquiliæ. a No. † ꝙ qñ alternatiua ponitur inter
1 gen⁹ & speciẽ, ponit p, i. & sic ponit re
2 strictiuè. dixi de hoc in l. vbi pactum. C. de trãsa. ¶ Ex hoc no. † secundò qđ dictio, id est, & videlicet, & similes, non solum est decla
b ratiua, sed ẽt restrictiua. tetigi b in l. q̃situm. §. pe. de fund. instr.

ADDITIONES.

a ¶ Legis Aquil. Adde quæ dixi post gl. super rub. ʒ. de iu & fac. ign. post Bart. & libellum in actione vide per Bal. in l. j. & in l. contra negantem, ad leg. Aq.
Pom. ¶ Vide Ale. consi. 96. j. vol.
b Paris. ¶ Restrictiua. tetigi. Vide concor. per Ias. in l. iusiurãdũ qđ ex cõuentione, §. pcurator. ʒ. de iureiu. in l. si pluribus. in v. no. ʒ. de leg. j. vbi idẽ dicit ĩ dictione, vt, & p eundẽ in l. 3. §. saltus. ff. de acq. pos. vbi limi. de dictione, id est, vide Are. in l. qui liberis, in prin. in 3. no. ʒ. de vulga. & pup. & de dictione, scilicet, & similib. vide eũdẽ in l. fi. C. de fur. de dictione, videlicet an stet restrictiuè, & declaratiuè, vide oĩno Dec, consi. 47. vbi dicit ꝙ non stet restrictiuè, qñ vna dispositio se refert ad aliã licet in referentibus sit dictio videlicet, vt per eum.

LEX V.

1 *Fur nocturnus licite occiditur.*
Diurnus si telo se defendit,
2 *Defensio dicitur probata per occidentem eo ipso, quod probat quod cum telo contra ipsum venit.*

1 Sed & si quemcunq. † Not. qđ furem nocturnũ licet occidere, & ẽt diurnũ
2 si se telo defendat, qđ dic plenè vt l. furẽ. ʒ. đ sic. ¶ Scđò no. † ꝙ eo ipso

ipso ꝙ ꝓbo, ꝙ aliquis veniebat ꝯ̄ me cũ cultello, & ego occidi eũ, statĩ est ꝓbata mea defensio. Hic est casus. Tãgit hoc ꝑ glo. in
a l. ij. C. vnde vi. videbitis ĩ. eo. l. si ex plagis. §. tabernarius.[a]

ADDITIO.

a Cla. Tabernarius. Contrarium vr̃ velle. l. scientiam. §. qui cum aliter. s̃. eo. tit.

a §. Si Magister. Quero qñ magister vult ꝓbare ꝙ fecit iure[a] ꝑmittẽte, qd hẽt ponere & probare? Primo, ꝙ sit magister, & ꝙ ille erat discipulus suus in arte illa tpe illo. Sed an hẽat necesse ꝓbare, ꝙ tpe quo ille ꝑcussit, discipulus ille peccauerat, & deliquerat? Et vr̃ ꝙ sic, ꝑ tex. hic. parum bñ faciẽti, &c. & pro hoc vr̃ expssum C. de emẽ. ꝓpin. l. j. Dico ꝙ hoc nõ est necesse, sed dẽt ꝓbare, ꝙ illo tpe docebat, & monebat eum & hoc est, ꝙ dicit tex. in disciplina. hoc ẽ, ꝙ tpe quo erat ĩ disciplina: qa tunc statim ꝑsumit, ꝙ fecerit animo monẽdi, & docẽdi. Qđ n. hic dt. parum bene faciẽti, facti accidentiã denotat. Nec obstat l. j. de emen. ꝓpin. qa licet hoc sit verum, ꝙ ex cã delicti possit ꝑcuti, põt etiam esse causa disciplinæ, vt quia ita in bonis moribus instruatur, hoc est expressum extra, de homicid. c. presbyterum. Præterea ex æqualitate personarum, qa magister, & discipulus, ex qualitate percussionum præsumetur, quòd non animo iniuriandi, vt C. ad l. Cor. de Sica. l. j. & l. eum qui. eo. tit. quibus probatis debeat absolui, vel deferri sacramentum purgationis, ita hic fuit
b obseruandum.[b]

ADDITIONES.

a ¶Fecit iure. Et quam ꝑtãtem habet pr̃ in filium coercendi, & dñs super familiam, latè per Ant. in c. cũ contingat. de foro comp. Et de ꝑtãte in vxorẽ. vide 33. q. 2. placuit. Adde no. in c. cũ volũtate. de sen. exc. & ĩ d. l. j. de emẽ. propin.
b Clau. ¶Obseruatum. Idem vult Bar. consi. 104. inc. visis testibus examinatis. ver. præterea posito. in fi.

LEX VII.

Qua actione.

§. Si quis in colluctatione. An sit licitum duellum, de hoc habem⁹
a in x. col. de pace tenen. c. j.[a]

ADDITIO.

a Clau. c. j. vide remissiue multa ꝑ Ale. in l. ex hoc iure. in ꝑost. s̃. de iust. & iu.

LEX XI.

Item Mela.

1 *Plures quando occidunt, & non apparet ex cuius ictu periit, quod omnes teneãtur.*
2 *Locus & tempus in accusatione delicti quando apponitur, an locus vulneris, an vbi vulneratus est, poni debeat.*

§. Si plures. [a]Ex plurib. q homicidio interfuerunt, ille tenetur Aquilia, cuius ictu qs periit. Sed si non appareret, omnes tenerent: & vno soluente, alter nõ liberať à pœna: sed si ex interuallo pl̃es percusserunt, vltimus solum de occiso tenetur. h. d. Qñque percusserunt eodem tpe, diuersis tñ ictib. & hoc primò. Qñq; percusserunt diuersis tpib. & hoc secundò. Qñq; plures vna percussione, & hoc tertio. Secunda ibi, si alius. Tertia ibi, si plures. ¶†No. ꝙ qñ plures occiderunt, nec apparet
1 cuius ictu perierit, omnes tenentur. qd est verum ĩ dubitãter in actione l. Aqu. q̃ est actio ciuilis, & quis tenetur de leuissima culpa sed in actione crĩali. l. Cor. de Sic. si non apparet cuius ictu periit, nullus tenetur. Hoc tenet hic gl. in fi. ĩ qõne, cum q̃rit, qd si vnus &c. ꝙ intelligunt Doc. nr̃i, nisi omnes fuerint cum ꝓposito occidendi, qa omnes tenenť. hoc no. ꝑ Cy. C. ad l. Iul. de vi. l. qñ mul-
2 ta facinora. dixi in l. si in rixa. ad l. Cor. de Sic. †Ego dico in mã. l. libellorum. de accu. cum debeat ĩseri loc⁹, & tps delicti in accusatione, an debeat poni tps, & locus vulneris: an tempus, & locus vbi vulneratus est? Si ponimus eum mortuum post paucos dies, & ꝙ debet poni locus vulneris, hic est casus hic. Et sic facit ad quæstionem de equo in bello vulnerato, & in ciuitate mortuo, de quo in l. j. §. ex incendio. de incend. rui. nau.

ADDITIO.

a Parif. ¶Si plures. Istud, ꝙ in delictis omnes teneantur, limita vt per Ro. cõsi. 41. item ad illud quod dictum est s̃. in apo. super rub. ꝙ filius præsumitur delinquere de consensu pris, adde idem esse, quando delinquit pro re pertinẽte ad patrem, vide Ale. consi. 224. vide etiam in repe. in ver. familia. & in ver. familiaris. Item quomodo consanguinei, vel familiares præsumãtur facere de sciẽtia familiaris sui, vel cõsanguinei, vide Bar. cõs. 13. vo. 3. in vlt. du. Sed vtrum actio l. Aqui. directa competat emphyteutæ, vel feudatario, dic ꝙ sic: quod est verum, vt tenet bar. per ibi no. in l. cædere. §. 1. arb. fur. cæs. Et de materia huius §. plenè legitur, & no. per gl. & Doc. in c. significasti. el 2. de homicid. vide bar. in l. semper. in §. 2. quod vi aut clam. & inquantũ gl. hic in versi. de simplo autẽ, dicit, ꝙ cum ista gl. videtur concordare gl. in l. si per alium. §. i eum, s̃. ne quis eum. Dic ꝙ bar. tenet ibi contrarium. Sed an videatur tenere per illa, contra istam gl. hic cogita, quia ibi fortè loquitur in alto casu propter iuramentum in litem, de quo ibi.

LEX XVII.

a Si dominus seruum. Hoc, qđ dicit, ꝙ teneatur bonæ fidei possessori, intelligo eo casu, quo Publiciana cõpetit ꝯ̄ dominum: alias hoc nõ video.

ADDITIO.

a Si dominus seruum. No. ꝙ actio leg. Aqui. datur domino. l. item Mela. §. legis cum ibi no. s̃. eo. tamen actio in factum datur alteri, quàm domino.

LEX XXI.

Ait lex. Not. annum, de quo dixi in l. libellorum. de accus. infra.

LEX XXIII.

1 *Abbas an possit adire hæreditatem mortuo monacho.*
2 *Locus, & tempus, in actionibus descendentibus ex delicto, quando ponatur.*

a Inde Naratius [a]Quæro, †vtũ mortuo monacho pos-
1 sit adire abbas hr̃ditatẽ? Et vidť hic casus, qđ nõ: sed alij ęquiparãt monachũ filio, & tũc esset recurrẽdũ ad no. in l. cũ nõ solũ. C. de bo. q̃ li. Venio ad §.[b] fi. hui⁹ l. & certũ ẽ, ꝙ in accusatione dẽt poni loc⁹, & tps, & qualitas delicti. Sed vtrũ ĩ actionib. ciuilib. descẽdẽtib. ex delicto? Dico, si qđe est actio ciuilis famosa, dẽt poni loc⁹, & tps, sicut in criminali. l. ꝑtor edixit. in prin. de iniur. & s̃. de dolo. l. j. & extra, de proc. c. tuæ. †Sed qđ si sit actio ciuilis non famosa, tunc non est necesse, quod apponatur. Hic est casus in hac l. hoc apertius intelligendo. Dicit enim æstimationem cuius vulneris faciemus. vel ad qđ tps recurremus. Si enim esset necesse ponere tps, tunc ille fuisset confessus percussisse tempore expresso. Ergo rõ huius l. non procederet: sed vt ꝓcedat, dicamus quod non fuit necesse dicere tempore expresso: De hoc dixi in d. l. prætor edixit. de iniu.

ADDITIONES.

a ¶Inde Neratius. Vide Bar. in l. 1. de vul. & pup. & in l. 3. de cõd. fur. ¶Vide Cõ. consi. 9. inc. si vnus ex sociis ad causam. vt ibi per eum, in fin.
b Venio ad §. Et ad intellectum huius l. in ver. idem Iul. el j. vide omnino Io. de Imo. in l. in testamento. la. 2. de cond. & dem.

LEX XXV.

a Proinde. No. differentiam inter mortuum, & occisum.[a]

ADDITIO.

a ¶Et occisum. Adde quæ dixi post Bar. in l. Gallus. §. & quid si tantum. de lib. & posthu.

1 *Maleficium negans punitur in duplum, non qui negat qualitatem eius.*
2 *In confessum nullæ partes iudicis sunt nisi in condemnando.*
3 *Statutum quod instrumenta habeant executionem paratam, intelligitur de instrumento liquido.*

a §. Notandum. [a]Ex hac l. dico, †quod illud qđ dicit, ꝙ
1 negans punitur in duplum, est verum, quando ipse negat maleficium, quod per eum dr̃ ꝑ petratũ: secus si negat aliquã qualitatem suã, q̃ põt ꝓbabiliter ignorari, vt ꝯfiteor me occidisse, non tamẽ recordor q̃te ęstimationis sit. ¶†Secũdo
2 no. ꝙ nullæ sunt partes iudicis in confessum. nisi in ꝯdẽnãdo. Qđ
b est verum in ciuilibus in crĩalib. secus. ¶Vltimò no.[b] † ꝑ statutis
3 Italiæ, cq̃ dñt, instr̃a hñt paratã executionẽ, qđ est verũ, si instr̃m
c est liqdũ: sed si nõ est liqdũ, secus: vt ꝓmisisti emendare dãnũ, tñ non apparet q̃tũ sit. Certè ego adibo iudicẽ vt declaret dãnum ñ vt condemnet. Ita dẽt intelligi l. j. C. de sen. quæ sine cert. quanti.

ADDITIONES.

a ¶Notandum. Vide Bar. in l. eum qui. de iureiu.
b ¶Poma. ¶Vlt. no. Adde concor. ꝑ Ale. l. itẽ quia. s̃. de pac. Vide Barb. cõsi. 15. j. vo. ¶Adde Ale. ibi. in contrariũ facit qđ no. Bar. in l. 1. in fi. de leg. 2. vbi oino vide q̃ ibi addidi, qa cõis sñia est in cõtrariũ eius, qđ dicit Bar. hic, inq̃tũ loquitur de ĩteresse, vt possit ẽt peti executio, anteq̃ sit liquidũ q̃tũ sit, dũmõ liquideť anteq̃ fiat executio. super quo ẽt vide Ias. qui attestať istã eẽ cõem sñiam, licet ipse teneat contrariũ in l. 1. §. si. ff. de eden. & ꝙ dẽat intelligi ꝑdictũ statutum de instr̃o liquido, vide Ale. in consi. 119. Ro. consi. 121. Ale. consi. 25. in 2. vo. Pa. de Ca. consi. 247. & eundẽ consi. 31. & vide oĩno circa veritatẽ istius dicti Bened. de Barzis ĩ suo tra. super statu. ꝙ instr̃a habeant executionem paratam in 2. q. 1. partis prin. vbi pulchrè loqť, & cõcordat cõtrarietates: qđ vt ẽt scripsi ad Bar. in l. 1. in fi. ĩ. de le. 2. intelligi debet de instr̃o cuius conditio sit purificata, anteq̃ agas. Ale. consi. 109. in 1. vo. Itẽ de instr̃o, cuius dies venerit. Ale. cõsi. 91. vo. 1. Quid aũt si statutum loqueretur de instr̃o puro, seu de debito puro, an locum habeat in debito cõdõnali, purificata tñ prius cõditione, vide Ias. in l. seruum. §. si Titius. in 2. no. de vul. & pu. Item, ꝙ qñ fit liquidatio per actorem, reus possit ẽt proba. e, & opponere contra ipsam liquidationem: licet staret statutum, ꝙ nihil probari posset ad impediendum executionem, vide Caccialup. in l. admonendi. ĩ. de iureiu. vide qđ dicit Bald. in l. 2. C. de execu. rei iud. ver. mõ quæro. & Sal. in l. generaliter. C. de non nu. pe. post Bal. ibi, & Ale. consi. 136. vo. 5. vbi alleg. Bal. in d. l. 2. Et quædam alia, vi de Bonon. in rep. l. si is qui pro emptore. de vsuca.
c ¶Pro statutis Italiæ. Instrumentum guarentigiæ debet habere executionem paratam, si est liquidũ, vide Bal. in l. 2. & in l. executione. C. de execu. rei iu. & Bar. in l. fi. §. 1. quod vi aut clam. Imò latè in l. fi. ĩ. à qui. appel. nõ licet. bar. in l. 1. de sent. quæ sine cer. quant. & in l. 1. in fi. de leg. 3. & vide bart. per illum text. in l. eleganter. in prin. de cond. indeb. & bar. expresse in l. 1. s̃. de sen. & in l. 2. C. de sen. quæ sine cer. quant. & quod no. bar. in l. 1. in fi. iu. sol. & in l. j. in fi, de leg. 2. & ideo dicit bal. in l. apertissimi, in fi. C. de iud. ꝙ non potest cõcedi captura, vel alia executio pro debito nõ liquido, vel incerto. Et hic ad de bal. no. in l. cum testamento. in fi. de testam. manu. & per eundem plenè in l. 2. C. de execu. rei iud, & quod no. bal. eo. ti. in l. etiam. in versicu. quia modo Adde quæ dicantur instrumenta guarentigiata, Pau. de Cast. cõsi. 63. & Ang. consi. 161.

LEX XXVII.

Si seruus seruum.

1 *Excusetur quis quando a vitio naturali.*
2 *Verbum, ruperit, pro corruperit.*
3 *Vulnus est quando fit scissura.*

§. Tertio autem capite. Hic ponit verba tertij capitis, & eorũ expositionẽ.
1 † Ex hoc soluit brocardũ, vtrum qs à vitio nãli excuseť. & excusať, nisi culpa sit admissa, vt hic. Concor. l. fluminũ. §. adiicitur.
2 j. de dam. infe. ¶ † No. ꝙ verbũ, ruperit, accipiť pro corruperit, & sic simplex pro composito. Et hoc probatur ex authoritate veterũ. Si enim dixisset, fregerit, nil adderetur ꝑ eo, qđ dixit ruperit,
3 nisi adderetur, corruperit. ¶ † Not. quid est dictũ, vulnꝰ facere, a
a videtur enim dicere quòd fiat scissura.

ADDITIO.

a Vulnus facere. Adde Bar. in l. prætor. §. si. de iniu.

§. Si furnum. Nota ex isto §. an liceat habere ignem iuxta parietem communem.

a §. Proculus. Not. si familiaris meus immittit ignẽ in domum, quam conduxi, an teneat.a

ADDITIO.

a An teneat. Vide in l. ne q. d. j. de incẽ. rui. nauf. & vř qđ liberetur eum exhibẽdo, no. per bar. in l. j. in fi. de pũb. & bal. in §. proficisci. in l. obseruare. s. de offic. proconf. & leg. de hac qſt. bar. hic. vide per Sal. plene in cõsil. inci. Saluatoris nomine inuocato, ad quæst. propositam, &c. vide in l. vendita. de pe. & comm. rei ven. & à quo præsumatur ignis esse missus, vide bal. in l. pignus. C. de pig. act. scripsi in l. j. s. de off. præf. vig.

LEX XXXI.

Quemadmodum.

§. Si protectum. Non possum mea authoritate tollere quod supra meũ pendet: sed quod in meo est. h. d.

§. Hæc verba. Nota ꝙ dicta in vna parte statuti intelliguntur repetita in alia parte. dixi plene in l. prætor. §. 2. vj bon. rap.

LEX XXXII.

Illud quæsitum.

1 *Quando plura delicta tendunt ad eundem finem, pro vno tantum puniuntur.*
2 *Insultans & vulnerans, punitur tantum de vulnere.*

a §. Si idem. a Qñ plura delicta diuersis tẽporibus sunt fcã, de quolibet venit imponẽda pena: sed qñ fiũt
1 eodẽ tpe, de vno puniunť. h. d. ¶ Nota, † ꝙ qñ plura delicta tẽdũt ad eundẽ finẽ, pro vno tm̃ puniunť, si fiãt eodẽ impetu, secus si di
2 uersis: & per hoc apparet, † ꝙ si insulto te & vulnero, nõ punior nisi de vulnere: qa insultus fit ad finem vulnerandi, vt no. in l. qui de crimine. C. de accuſ. Dixi j. de priua. delic. l. nunq̃ plura.

ADDITIO.

a Si idẽ. Vide latè bar. post gl. in l. si familia. de iu. om. iud.
Parif. ¶ Circa regulã huius legis qđ vbi est eadẽ ratio, &c. extende, vt procedat etiam in his, quę sunt regulæ disconuenientia, vide Iaſ. in l. j. §. item acquirimus. in 8. no. de acqui. pos.

LEX XXXIII.

Si seruum.

Nota hic tex. ad ꝓbationẽ æstimationis rei, qa æstimať ſm ꝙ cõiter venderetur, non ex affectionibus singulorum. Et hoc probat text. in l. pretia. ad leg. Fal.

LEX XXXVII.

1 *Nuncius communis si dat damnum ex præcepto superioris, superior tempore syndicatus punitur.*
2 *Grauia delicta, & leuia quæ dicantur, remissiue.*

Liber homo. Materiam huius legis de insultu, & mandato expediui plenè in l. non solum §. si
1 mandato j. de iniur. Dixi in l. furti §. ope. de fur. ¶ No. † quòd quãdo nuncij cõis dãt dãnũ ex ꝑcepto superioris, potest tpe syndicatus conueniri superior. Op. gl. quia si habuit ius imperandi: ergo nõ est facta iniuria, vt s. e. l. sed & si quemcunque. §. j. So. dic quòd hẽbat ius ꝑcipiendi in alio non ĩ isto. ¶ Sed op. & vř ꝙ ille faciens
a ci parere non dẽbat. a Vñ vř obstare l. seruus. j. de act. & obl. † Et q̃
2 dicanť leuia, & q̃ grauia, gl. tãgit hoc meliꝰ ĩ l. auxilium. s. de mi.

ADDITIO.

a Parere nõ debebat. In atrocioribus filius, vel seruus parere nõ dẽt, & nõ tenetur pr̃i vel dño. limita ꝑ gl. & q̃ ibi dixi, in l. si familia. j. si fa. fur. feci. vide. Bar. ĩ l. si seruus. j. de noxalib. & hř in l. Gracchus. C. de adulter. & no. ĩ l. non solũ. §. si mandato. & qđ ibi bar. j de iniur. vide oĩno bart. in l. si mulier. §. j s. rer. amo. & facit ad qõnẽ. Potens mihi mandat ꝙ occidã Titium, aliàs interficiet me: nunquid excuser, cũ aliàs vitã meã saluare nõ possum? Dicit Petrus qđ sic. j. e. l. scientiã. §. qui cũ aliter. & per Cyn. ibi, & bal. in c. j. §. iniuria de pace iur. firmã. Et istis adde bar. ĩ l. vt vi. de iust. & iur. & oĩno vide barto. no. ĩ l. si mulier. §. j. j. rerũ amot. & ad dictã qõnẽ bal. ẽt in l. seruos. C. ad leg. Iul. de vi. vbi đt, qđ nũcius punitur. & ibi ẽt tex. no. per gl. & bar. hic. addđ an filius occidẽs aliquẽ, qa pater humeris annuit, dicať assassinus, bal. cons. 23.

LEX XXXIX.

a Quintus Mutius. a Etiam facit l. ne quid. de incend. rui. naufra. dic vt ibi.

ADDITIO.

a Quintus mutius. Et Bart. in l. hoc amplius. §. de his. de dam. infect.

LEX XLI.

1 *Testes quando possunt examinari ad æternam rei memoriam.*

a In lege Aquilia, si deletum. a Domini, ista lex est singularissima, & tres habet lectu. Prima, quando conditione pẽdente agitur lege Aquil. Scđa est, quando conditione existente. Tertia est, quando nõ agitur. l. Aquil. & secundũ lect. sic pone casum. Titius erat sub conditione debitor, penden. cõditione quidã deleuit instrm̃, ita quod per eũ non potest probari, q̃ritur an possit agere contra delentẽ, & qũo possit conueniri lege Aquil. Dicit Iurif. quòd sic, probando plenè chirographum deletũ. Itẽ plenè illum esse debitorẽ. Tertiò, quòd delentẽ conueniat, quia testes fortè sunt de facili morituri, quia senes: & his probatis debitor vinceretur. Instat q̃rens, qũo condõne pen. dãni restõ detur, cũ non venit condõ?
† Dicit ꝙ ferť sñia, sed fit exactio † condõne eueniẽte. & hæc lect. ꝑtinet ipsam veritatẽ. Veniamus ad ꝯria respiciẽtia istã lect. & op. lex alibi vř velle, ꝙ oĩno sine ꝓbatione debiti ꝯpetat Aqui. s. ex solo dãno. l. si de possessione. C. de prob So. aut loquimur in tertio corrumpẽte, & tunc loquiť hæc lex, aut de ipso reo, & tunc loquitur ꝯriũ. ¶ Itẽ opp. qa alibi lege caueť. & aduerte, qa fortè est difficilis. Nã si debitũ est conditionale non patior dãnum, ergo nõ ago Aquilia quæ ꝑ dãno dať. l. j. & ij. s. e. Scđò vř mihi nõ subueniri per c. dãnum, ꝙ qs. de reg. iu. in 6. Sed cũ facio examinare testes poterã eos facere publicari ad æternã rei memoriã, ꝙ si non feci, nõ dẽt mihi subueniri, qa mea est culpa, si illud non feci, & sic sentire dãnũ nõ videor. So. dico qđ est dãnũ, & iõ Aql. ꝯpetit qa ꝯ eũ damnũ id potest cõtingere. ad illud ꝙ dř, damnũ qđ qs sua culpa,
b &c. Rñ. qa ipse ꝑ ꝑ delictũ suũ hoc obiicere nõ poterit. Itẽ ob. b qa casus aduẽtitij non consideranť, sed hic ꝯsideranť, qa mors ꝯsiderať, ꝯ l. inter stipulãtẽ. §. sacrã. j. de ver. obli. So. ꝯsideramus casum vbi aliqs est in culpa, vt no. ĩ gl. in l. diuortio. s. de neg. ge. q̃ gl. no. ¶ Itẽ opp. qa lex dicit, qđ ego possum agere de deleto chirographo, imo nõ possum añ ꝯdõnẽ. l. cedere diẽ. de ver. sign. & l. pecuniã. si cer. pet. Sol. aut tu q̃ris, an ad ipsum debitũ possum agere: Et dico qđ non, vt in ꝯriis: & an ego possum agere Aqui. & dico qđ sic, vt hic. ¶ Itẽ op. & ꝯ solutionẽ. Nã alibi dt lex de eo, qđ de futuro non potest esse iudiciũ, vt l. non queadmodũ. de iud. Sol. istud est ius ꝯpetẽs de ꝑsenti, licet exactio de futuro. In l. ꝯria loquiť in iure de futuro. ¶ Opp. de l. locũ. §. ꝯdẽnatio. j. de tab. exhib. Sol. ibi intercessit dolus, & ideo ei non ꝯcediť exactio de ꝑsenti: hic verò loquitur de culpa: & ita intelligiť hæc lex. ¶ Itẽ op. dř hic exactionẽ fieri. imò vř deberi æstimatio de eo, qđ vltimò valeret sub isto dubio. vt l. si seruus. de ꝯd. fur. sed hic no. ꝯriũ. Sol. aliqñ ꝯpetit ius de futuro, poſe tñ in euẽtu ꝯditionis, & tũc loquiť hæc lex. Sed ꝯ hoc opp. de l. si seruus seruũ. §. si oliuã. s. eo. Sol. Interdũ competit ius, qđ de sui nã consideratũ nil est, tñ interdũ est aliquid, qa cum contingẽtia potest alterari ad plus, & loquiť §. si oliuã, Interdum est de futuro oĩno ius principale, & loquitur l. si seruus. de condi.
c fur. ¶ Itẽ opp. qđ testes non examinentur c lite non cont. vt ĩ cor. de test. §. pe. Rñ. qa testes sunt illi qui perimunt, &c. vt l. exceptionẽ. C. de prob. sol. aut loquimur in reo, & tũc potest etiã lite non contestata: aut loquimur in actore, & non potest. nisi lit. contest. Ratio ẽ, qa non est in pťãte rei, qñ conueniať. Qđ dico in actore, est verũ, nisi testes sint valetudinarij. hæc est gl. in d. §. pen. in auth. de test. dicebã in l. laudabile. C. de aduo. di. iud. & l. fi. C. de vsur. pu. Canonistæ hñt in c. qm̃ frequẽter. extra, vt lit. non con. ¶ Item opp. de l. iudices. C. de iud. Sol. rľr. de oĩ causa plenariè cognoscitur. fallit in casibus l. 3. §. sciendũ. j. ad exhib. Sũ expeditus de contrariis huius lec. ¶ Venio ad aliam lec. secundam, quæ colligiť in gl. pen. magna ibi. quidam tñ dñt nihilominus, &c. & explicatur alio modo, s. qđ agebã conditione existente, & non volui facere examinari testes. Ista lect. non potest stare, quia si extitisset conditio, etiã posset fieri exactio, non ãt differreť, vt hic, & l. locũ. § condemnatio. infra, de tab. exhiben. dicas ergo quod reprobas istam lect.

ADDITIONES.

a ¶ Si deletũ. Vide de intellectu huius legis Bal. in auth. sed & si q. s. C. de test.
† Cl. Exactio. Istud est verum., quãdo tertius, qui non est descriptus in instrumento, illud deleuit. sed si ille, qui erat debitor sub conditione, deleuerit instrumentum debiti, poterit statim exigi lata tali sententia. bald. in c. quoniã frequẽter. vt lit. non cont. allegat ibi leges ad hòc facientes.
b Barb. Item opp. Adde tex. in l. 3. §. duæ causæ. j. ad Carbonia.
c Nõ examineť. Qñ qs põt examinari facere testes añ lit. cõte. vt qñ res est in periculo, an tũc requiratur partis citõ? dic ꝙ nõ, ſm Inn. ĩ c. significauit, de te. vide no. bart. ĩ l. 4. §. prætor. de dam. infe. & quando sunt iustæ causæ, vide bar. in l. mortis causa. de do. cau. mor. gl. in c. significauit: de test. & in l. publicati. C. de testa. & quod possunt tales testes recipi absente parte tenet gloss. in l. laudabile. C. de aduo. diuer. iu. & dicit ibi bald. quòd quando testes recipiũtur parte absente, tunc parti reseruatę sunt oẽs exceptiões contra testes.

lec.¶Venio ad tertiā, q̃ eſt no. q̃ colligiť in fi.gl. magnæ ibi, qdā
tñ dicũt, qđ hic qdā erat debitor ſub ꝯditione pēdēte, quidā dele
uit inſtrm̃, poſſum hoc in iudicio deducere, & facere examinari
teſtes, ſi veriſimile eſt teſtes non eſſe viuos tpe ꝓ bonis fiedę con
ditione exiſtēte, & ſi ferť alia ſnīa ſuper debito principali cōditio
nis futuræ. Sed hic ſunt duæ ꝓprietates, qa hic ſupponit exactio-
nē omnino differre à prima, quia ibi dř ꝙ fecit ferri ſententiam.
¶Op. ad hāc lec. qa ille, q̃ probat debitum, non meretur proferre
ſententiā. Sol. intereſſe debeo non in hac cā, ſed in pronunciatio
ne ſienda, niſi condēnatio extiterit, & hoc primò. ¶ Opp. ꝯ̃ hanc
ſolutionē: nā dř hic, qđ ēt ꝯdēnatio non differť, ſed exactio fit fa-
cta ꝯdēnatione. Sol. dicit gl. differť exactio ꝯdemnationis fiendæ.
Sed ad hoc rñdetur, quòd non eſt de neceſſitate. ¶Item oppo. ad
hanc lectu. quomodo nō fuit actum niſi vt ſolum teſtes examina
rentur, imo fuit actũ lege Aqui. ergo, &c. So. gl. in leg. Aqui. id eſt
in tracta. leg. Aqui. & ſic defenſa eſt iſta prima lec. & quod dicit in
eo intendebat, aliàs debebat, ſ. in iudicio futuro. ¶Quæro quid fa
ciat iudex, ad quem itur, vt ante litem conteſtatam teſtes exami-
a nentur[a]? Dicit gl. ꝙ debet eos examinare ad æternam rei memo-
riam, & interlocutoriam ferre, ſ. ꝙ primò ferat interlocutoriam
pronunciando teſtes valetudinarios: & ideo ad eorum examina-
tionem poſſe procedi. & hoc ſentit gl. tua no. & ſing. Sed quia nō
poſui caſus ſummarios ſm̃ prædictas lecturas. ſ. primá, & tertiam
omiſſa media, q̃ nihil valet. Redeo ad primam, ſm̃ quam bř hoc
intendit. Si de præſenti eſt aliqd ſcm̃ culpa, & dānum ſperatur de
futuro, ſtatim fit cōdemnatio, ſed differtur exactio. h. d. aliàs ſic: Si
culpa dānum eſt datum de pn̄ti, & æſtimatio intereſſe venit de fu
turo, ſtatim poteſt agi, & ꝯdēnatio fieri, ſi de morte teſtium dubi-
tetur, ſed exactio differť. h. d. ¶Oppo. & ſolutiones earum vide ſ̃.
omiſſa media lectura, ſm̃ tertiam hoc bř intendit. Teſtes ex parte
actoris pn̄t recipi lite non con. qñ ſtatim nō poteſt agere, & ſuſpi
catur de morte teſtium. h. d. no. multũ. aliàs ſic. Qui hēt teſtes iure
ꝯditionali, pōt petere illos examinari, & publicari ad æternam rei
memoriā, ſi dubitetur de morte teſtium, vel abſentia diuturna: in
b quo ſufficit ſummaria ꝓbō. h. d. Not. ꝙ iſta cā[b] an teſtes debeant
1 recipi lite non conteſtata examinať ſummariè. Secundò not. † ꝙ
c ſi dubitatur de morte,[c] vel abſentia diuturna teſtium, ꝙ hoc non
debet probari, nec exigitur ſemiplena ꝓbō ſed ſufficit ſuſpicio.
Mām iſtam dixi plenè in authen. ſed & ſi quis. C. de teſtib. Bř circa
hanc tertiam lecturam dicas tria verba: qñque petit examinari te
ſtes ad æternam rei memoriā actor ad fundandā ſuā intentionē,
quandoque reus ad fundandā ſuā defenſionem, qñque petiť exa-
minatio ab aliquo, q̃ illud pōt deducere in iudicium per modũ a-
d ctionis,[d] & per modũ defenſionis. Primo caſu, aut actor pōt age-
re incontinenti, tunc non pōt petere teſtes examinari ad perpe-
tuā rei memoriā: niſi dubitetur de morte teſtiũ, vel abſentia diu-
turna, & tunc petit examinari, ſed publicatio differtur poſt li. con.
vt extra vt li. non cōte. c. qm̃ frequenter. Qñque non pōt ſtatim
agere, qa eſt obl'o ꝯdōnalis: tunc ſi dubiteť de morte teſtiũ, vel ab
ſentia diuturna pōt peti examinari. Scđo caſu, qñ ex parte rei: tūc
poſſum petere, ꝙ examineneť, & publiceneť ad æternam rei memo
riā: ēt ſi non dubitetur: quia non eſt in ptāte rei, qñ agat. l. fin. C. de
vſur. pup. & ibi not. ſm̃ vnā lecturā, & C. de teſti. aút. ſed & ſi quis.
& ibi plenè dixi. & idē ēt dico in actore, qñ ipſe nō poſſet agere,
nec litē ꝯteſtari, niſi dicta teſtiũ eſſent ſibi nota: qa tūc ēt pt̄ petere
teſtes examinari, & publicari añ lit. cont. Exemplũ, Dictũ eſt mihi
ꝙ ſum hæres inſtitutus à Sēpronio. Certè ego non poſſum adire
hřditatē, niſi ſim certus de virib. teſtamēti. Itē nō poſſum eſſe cer
tus, niſi poſt depōnem teſtiũ, vnde añ non pōt agi petitione hřdi
tatis, meritò dico, ꝙ pōt peti examinari, & publicari, ſicut ex par-
te rei. C. de teſta. l. publicati. & l. 2. & quod ibi not. de bon. poſſ. ſm̃
tab. Tertiò qñ pōt in iudicium deduci ꝑ modũ actionis, & exce-
ptionis, vel defenſionis, tunc ſi vult pōt agere, vel non agere, vt ſ̃.
ſi vſuſfr. pet. l. vti frui. in fi. & l. & ſi forte. ſi ſer. vend. tunc poteſt pe
tere examinationem, ſicut reus. c. ſignificauit. extra, de teſtib. facit
eo. tit. c. Albericus. licet ibi Inno. malè intelligat.

ADDITIONES.

a Teſtes examinentur. Et dicit bal. in l. fi. C. de vſur. pu. ꝙ qñ reus vult petere te
ſtes examinari ad perpetuá rei memoriá, prius dēt facere citare actorem, vt
declaret an tūc velit agere: quia ſi vellet agere, non erit recurrendũ ad hāc
viā extraordinariam. & qñ teſtes dicantur ſenes, vt poſſint recipi lite nō cō
te. dicit, qđ eſt in arbitrio iudicis. ſed apud quē iudicē dēt fieri hæc examina
tio ad æternā rei memoriá, vide Bart. in l. cũ hi. §. tranſ. ſ̃. de tranſ. & in l. ſo-
cietatē. §. arbitrorũ. ȷ̃. pro ſoc. & no. gl. ꝙ illi ſnīę. quæ fertur, ꝙ teſtib. exami
natis debeat plena fides adhiberi, eſt interlocutoria mera. Ita. đ t Bal. ī auth.
ſed & ſi qs. C. de teſti. & bar. hic. Quid in alia prouincia, in qua ſnītiatur ꝓ-
batum eſſe, vel non? vide bal. in l. ante ſnīę C. quo. app. Quærit etiā bal. in hac
materia in d. auth. ſed & ſi qs. An ſi quis hēt vnũ teſtē tm̃, poſſit recipi? & di
cit ꝙ ſic. Itē q̃rit an poſt publicatas atteſtōnes tales pn̄t noui teſtes ꝓduci.
& dicit ꝙ nō. itē ꝙ eo caſu, quo reus faceret teſtes examinari ad perpetuā
rei memoriā, ꝙ tūc oī caſu licet actori idē facere. ar. l. petendæ. C. de tēp in
int. reſ. qa dř ꝓuocatus. Itē dicit quòd vbi per legē, vel ſtatutum non reqriť
lit. cont. tūc indiſtinctè quilibet pōt petere teſtes examinari ád perpetuá rei
memoriá. Et vtrũ hæc materia ꝓcedat ī cá crimiāli, quod poſſint examinari
teſtes ad perpetuam rei memoriam traditur in c. qm̃. vt lit. non cōt. vide Bal.
in d. auth. ſed & ſi quis. Et vide Inn. in d. c. ſignificauit. & ibi ét quærit Bal. an
ſuper tali petitione lis ſit conteſtanda. & tenet quòd nó. Quærit ét, quid ſi te
ſtis non valetudinarius, ſit receptus ꝓ valetudinario, & ibi ét quòd materia
hæc non ꝓcederet, niſi in probatione ſuper fama. Adde quomodo & quan-
do teſtes ad æternam rei memoriá ſunt recipiendi. Bal. conſi. 3. lib. 1. & conſ.
167. vbi etiam an recipi poſsint diebus feriatis. & per Alex. conſ. 200. li. 2.
b Pariſ. No. ꝙ iſta cā. Circa iſtá materiá vide Bar. cũ addi. ſuis in l. ſi quis. C. de
naufra. li. 11. Ité quòd vbi pót ꝓcedi ſine litis cont. poſsint recipi teſtes ad æ-
ternam rei memoriam ſm̃ bal. in auth. ſed & ſi quis. C. de teſt. & in tra. ſtatu-
torũ. in ver. ſtatuta iudicialia diuerſorũ caſuũ. Corá quo aũt iudice debeát
examinari, ponit Bar. in l. cũ hi. §. tranſ. ſ̃. de tranſ. Fran. cóſ. 143. nunquid auté
debeant teſtes publicari, & an pars debeat citari pſonaliter, ponit bar. in au
th. ſed & ſi qs. C. de teſtib. vbi latius tangit hanc materiam. de materia vide
Alex. conſi. 346. Ité an poſsit dari cautela, quòd tales teſtes non examinētur
vide Cæp. caute. 87. & 168. vide omnino de materia Nel. in tract. de teſt. Fel. in
c. ſignificauit. extra, de teſt. & Cæp. in d. cau. limitat non procedere talé ex-
ceptionem ad inſtantiam actoris, qñ reus ét præſens offert ſe paratum iudi-
cium ſuſcipere. Et allegat Ang. in §. & hic verò. & in §. ſi ob hoc tenuit. Idem
tenet Ant. de But. in c. quoniam frequenter. §. 1. in 2. no. extra, vt lit. non cont.
& ita probat tex. ibi. An autem examinatio facta cōtra venditionem noceat
emptori, vide Bar. & quæ habes ad eum, in l. ſi mater. §. fin. ȷ̃. de exce. rei iud.
Ité circa iſtam legem, inq̃tum dř, ꝙ venit in ea ét leuiſsima culpa, vide Ro.
ſing. 107. vbi concludit iſtud non procedere in foro conſcientiæ. allegádo ad
hoc dictum Inn. in c. ſicut dignum, ad fi. de homicid. Ité an poſsit criminali-
ter procedi occaſione talis culpæ. vide Bar. quòd ſic, in l. fi. ȷ̃. de priua. delic.
in l. reſpiciendum. §. delinquunt. ȷ̃. de pœnis. & quod ibi habes.
c De morte. Sed vtrum ille, qui eſt in articulo mortis, poſsit tanq̃ teſtis exami
nari, vide Bal. conſiderantem, ꝙ ſic, in tit. de pace Conſtan. in verſ. vaſalli, cir
ca fi. el j. & ponit, ꝙ interrogatoria debeant abbreuiari, nó vt interrogetur,
niſi de ſubſtātialib. & de his de quibus lex expreſſè iubet interrogari teſtes.
Prima, an ſit odioſus: nam odioſo non creditur, q̃tumcũque in infirmitate
acceperit corpus Chriſti, arg. l. ſi quis in graui. ȷ̃. ad Sillan. & eius dictum de
falſo poterit reprobari, quia non omnis moriens eſt Ioannes Euág. l. verba.
C. de teſt. adde no. in l. hac conſul. §. at cum humana. C. qui teſt. fa. póſ. & l. qm̃
indignum. C. de teſt. & l. iubemus, & no. Bal. in d. l. hac conſul. Et ꝙ poſsit te-
ſtis in articulo mortis examinari, videtur velle Ant. in c. fi. de iurei. vbi vult,
ꝙ ſolus notarius poſsit examinare, & eſt originale dictũ Bar. in l. admonen-
di. ȷ̃. de iureiur. Sed vtrũ oblatio poſsit fieri exiſtéti in articulo mortis, vide
Bal. no. in l. dos data. C. de don. ante nuptias.
d ¶Per modum actionis. Vide Inn. in c. ſignificauit. de teſti. & ꝙ no. Bald. in l.
cum tacitum. de prob. & bar. in auth. ſed & ſi quis. de teſti. & ibi late bal.

LEX XLVI.

Scientiam. Quæro aliquis eſt condemnatus de vulneri-
bus, deinde ſequitur mors. De hoc dixi in l.
ſenatus cenſuit. de accuſ.
a §. Qui cum aliter.[a] Not. ex hoc §. facias articulum
ad probandũ defenſionē. Ná nō
ſufficit dicere, ꝙ ipſe eſt aggreſſus, vnde tu percuſſiſti. Sed dicas,
quod aliter te tueri non poteras, nec ab eo euadere, niſi eum vi
repuliſſes.

ADDITIO.

a Qui cum aliter. Vide bar. in l. ſi ex plagis. §. tabernarius. ȷ̃. eo.

LEX XLVII.

Si vulnerato. Quæro, an hæc lex obtineat in criminali
actione, vt ſi prius eſt condēnatus de vul
nere, deinde ille moriatur, an poſſit condemnari de occiſo. Dixi
in l. ſenatus. ȷ̃. de acc.

LEX LII.

1 *Occidere propriis manibus aliud & aliud præbere cauſam morti.*
2 *Interfectus dicitur quis eo tempore, quo eſt vulneratus.*
3 *Factum intra 365 dies, dicitur factum intra annum.*
3 *Verba legis debent intelligi ſecundum propriam ſignificationem.*
5 *Annus communis eſt trecentorum ſexagintaquinque dierum.*
6 *Plures poſſunt teneri de occiſione eiuſdem hominis diuerſis temporibus.*
7 *Contra vulnerantem, an ſtatim quod certum ſit vulneratum mori, poſſit de occi
ſo procedi.*

a Ita vulneratus.[a] No. tex. † ꝙ aliud eſt, manibus propriis
1 occidere, aliud præbere cauſam morti.
2 nā primo caſu punitur, ſecundo non. Item no. ꝙ † quis dicitur in-
b terfectus[b] eo tempore, quo eſt vulneratus mortiferè. Sed an tūc
poſſit formari proceſſus de occiſo, dixi in l. damni. §. Sabini. ȷ̃. de
3 dam. inf. ¶† Itē no. id, quod dicit intra annum, an incipiemus an-
num à die natiuitatis, an à calendis Ianuarij? Dico ꝙ accipitur, qđ
eſt factũ intra 365. dies. De quo dixi in l. libellorũ. infra, de acc. Iac.
inſt. de ac. in prin. dicit, ꝙ maleficia non dn̄t remanere impunita.
4 ¶† Item no.[c] ꝙ verba legis dn̄t intelligi ſecundũ propriā ſignifi-
c cationē. nō ſm̃ cōem vſum loquēdi. Quid in ſtatutis, dixi in l. oēs
5 populi. ſ̃. de iuſt. & iu. ¶† Itē no. ꝙ annus cōis ē 365. dierũ. ¶ † Itē
6 not. ꝙ plures pn̄t teneri de occiſione eiuſdē hoīs diuerſis tpib. Et
vř ꝯ̃ ea, q̃ no. in l. j. C. qui acc. nō poſ. tñ illud intelligiť de occidēte

ADDITIONES.

a Ita vulneratus. De hac l. vide quod no. & legiť in c. ſignificaſti. el 2. de homi.
b Interfectus. Et in ſtatutis ſecundum Bal. in l. 1. C. de nundi.
c Pom. Item no. Vide Fel. in proœ. Decre.

te perfectè. Consueuit hæc lex induci ad qõnẽ, † vtrum statim cũ a quis est vulneratus a, ita quòd certum est eum moriturũ, an possit statim procedi contra vulnerantem. de quo plenè in d.l. damni. §. Sabini. ſ. de dam. infe.

ADDITIO.

a Parif. ¶ Cum quis est vulneratus. Vide Alexã. conf. 15. & conf. 381. & confi. 535. & vide Ro. confi. 41.

LEX LIII.

Si ex plagis.

1 *Percutiens percutientem incontinenti quando videatur facere ad defensionẽ.*

1 §. Tabernarius. No. gl. data opera. Estne verum, † q̃ si percutiã percutientẽ me incontinen a ti, quòd ego videor facere ad mei defensionẽ a? Gl. videtur dicere quòd sic. Cõtra vr̃ in l. j. C. e. Veritas est, q̃n ego percutio te, antequã me percutias, dũ es in actu percutiendi, tunc in dubio videor facere ad defensam. ſ. e. l. sed & si quęcunque. in prin. Et hoc modo põt intelligi hæc gl. Q̃nque qs est prius percussus, & tũc nõ licet repercutere ẽt incontinẽti, hoc. n. esset vindicta: qa iã habita offensa euadi non põt, nisi fortè percuteret eum euadẽs offensas, quas volebat facere aduersarius denuo. Si verò nõ apparet quæ percussio præcesserit, dic vt no. per Doc. in d.l. j. C. vnde vi. Et hoc casu potest intelligi, q̃n in dubio præsumatur culpa in eo, qui ꝓuocauit. Facit ſ. tit. j. l. j. §. cum arietes.

ADDITIO.

a Ad mei defensionem. Modus probandi quod hoc feci ad mei defensionem, dic vt per Bar. in l. scientiam. §. qui cũ aliter. ſ. e. per Doc. bal. & Saly in l. j. C. vnde vi. & in l. 2. C. de sica. & bar. in l. sed & si quęcunque. ſ. eo. vide bart. in l. multis. C. de libe. cau.

LEX LV.

a Legis Aquiliæ. a Dic per Cy. de hac materia in l. non moriturum. C. de contrah. & commit. stip. Vide quæ dixi in l. Stichus certo die. de verb. obl.

ADDITIO.

a Legis Aquiliæ. Per bar. in l. si Stichus certo die. de ver. obl.

De his, qui deiecerunt, vel effunderunt. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Ciuitates debent tenere itinera secura, aliàs tenentur emendare.*
2 *Derobatus si ibat per viam non rectam, ciuitas non tenetur ad emendã dãni.*
3 *Locus non dicitur publicus, licet per eum publice eatur.*
4 *Practica articulandi quando maleficium fit in platea, vel strata publica, quòd debes te referre ad tempus maleficij.*
5 *Dictum in vna lege, non videtur repetitum in alia separata.*

Prætor ait.

1 §. Summa. † Arg. quòd ciuitates debeãt tenere itinera secura: aliàs tenenẽ emendare damnũ derobatis. De quo plenè in l. ne qd. de incẽ. rui. nau.
a No. tex. a ibi, vtrũ publicus, & c. ad † quæstionem Florentinorum,
2 nam pactũ est inter Florentinos, & Vbaldinos, b quòd ipsi Vbal-
b dini debeant tenere stratam securã sub certa pœna: modo quidam ibat per alpes, non autem per iter rectum, & fuit derobatus, quæritur qd iuris? Breuiter determinatum fuit, quòd non tenentur, per istum tex. ex quo non ibat per viã, qua ire debebat com-
3 muniter. ¶ † No. q̃ non sequitur, publicè itur per talẽ locum, er-
c go est locus publicus. c ¶ † Not. quòd q̃n facis articulũ, quòd sit ĩ
4 platea vel strata publica, dẽs te referre ad tẽpus maleficij non em
5 sufficit te ꝓbare quòd aliàs fuerit locus public9. ¶ † No. illud, qđ dr̃, qđ est dictum in vna lege, non videẽ repetitum in alia separata ab illa. Dixi plenè in l. prætor ait. vi bon. rap.

ADDITIONES.

a Nota tex. Adde bar. in l. cum proponas. C. de nautico fœnore.
b Parif. ¶ Vbaldinos. Vide Fel. in c. postulasti. de foro comp.
c Publicus. Et quæ dicatur via publica, vel priuata, vide in l. 2. §. viarum. ſ. ne quid in loco publico. Et istum tex. hic bene nota.

§. Hæc in factum actio. Hic videtur casus quòd iniuria nõ videtur illata in corpus, si vestibus est illata, qđ plenè examino in l. licitatio. aliàs incipit, locatio. §. quod illicitè. ſ. de publicanis.

1 *Citatio facta de aliquo ad hospitium terræ, quando quis citari debet personaliter vel ad domum, non tenet.*
2 *Habitare quis dicitur in loco, vbi vxorem retinet.*

1 §. Habitare † Not. ad q. dẽt quis citari personaliter, vel ad domum suæ habitationis: si citatur ad ho
a spitium a terrę, non valet citatio, per hunc text. & de hoc in l. 4. §.
2 abesse. ſ. de dam. infe. † No. qualiter quis dicaẽ habitare b. quod fa
b cit ad multa. Ad qđ in l. ciues. C. de inco. q text. declarat melius q̃ alibi: quia habitare dr̃ qs in eo loco, in quo q̃n nõ est, dicitur peregrinari. ad qđ l. j. §. j. de lib. agn. ibi enim quis stat, vbi larem cõstituit, hoc est vbi retinet vxorem suam.

ADDITIONES.

a Citatur ad hospitium. Vide bart. in l. j. §. j. de lib. ag. & bal. in l. ea quæ. in fi. C. quomodo & q̃n iu. vbi quis dicatur habitare, vide bart. in l. si mulieri. ſ. qui. mo. vsusfr. amit. Et quid si qs tẽpore pestis erat ruri in domo sua, & dicit se donare domos suas quas inhabitat, an intelligatur de illa. bal. not. in l. j. ſ. de stat. ho. dicit q̃ non. & hic adde Iac. butr. & Saly. in l. cum filius. ſ. si cer. pet.
b Parif. ¶ Habitare. Vide omnino Aret. in c. repellantur. de accu. vbi etiam ponit an verificentur in eo, qui non est continue permansurus.

LEX V.

Si verò.

No. glossellam super verbo, pœnalis, quando statum simpliciter loquitur, quòd imponatur aliqua pœna pro maleficio, quòd medietas pœnæ applicetur actori, qđ plenè dixi in l. agraria. de termi. moto.

De noxalibus actionibus. Rub.

LEX PRIMA.

Noxales.

Iurisconsultus declarat in hac l. prima, quid sit noxa.

LEX II.

Si seruus sciente.

§. Is qui. Primò ponit vnum dictũ, in quo refert dictũ Celsi. Secundò illud limitat. Tertiò ponit dictum Iuliani contradicentis Celso, & illud declarat. Secũda ibi, & sane. Tertia ibi, Celsus tñ. Quarta ibi, sed si placeat. Pro declaratione huius §. reuoco in dubium, an q̃n seruus deliq̃t sciente dño excusetur, ita quod in eũ nõ cadat delictum. Dic, aut domino sciente tñ, & nõ iubente, & nõ excusatur seruus, vt hic, & in ver. & sane. aut domino iubẽte, & tunc aut cum iussu dominus cogebat eum, ita quòd
a eum occidisset si non fecisset, tunc est excusatus a seruus propter iustum timorem. Aut tantum iubebat, sed non inferebat metum mortis, & tunc aut in leuibus, & excusatur seruus, quia tenebatur domino obedire, vt hic. Aut in atrocioribus, & seruus non excusatur, vt hic. Et ita videtur intelligere gl. ſ. si fa. fur. fe. di. l. pe. in gl. quod semper fere.

ADDITIO.

a Excusatus. In quibus excusetur seruus, si voluit dño obedire, vide not. ſ. ad l. Aquil. l. liber homo. Et ibi vide quid in filio, & in l. Graechus. C. de adul.

LEX IIII.

In delictis.

Not. istud principiũ ad q. quã habui de facto in parochia nostra, quòd si parochiales non cœperunt malefactorẽ, puniantur. Modo quidam commisit in parochia ista delictum, nõ fuit captus; modo procurator probauit delictum cõtra malefactorem, & examinauit, seu condemnauit eũ: postea inquirit contra parochiales, & fundat se ex condẽnatione, & probatione facta de malefactore, & non pt. Præterea illud statutum debet intelligi ibi, cęperunt, hoc est, si potuerunt, vt hic. Et sic ego formaui exceptiones nostras, q̃ illud delictum fuit factum nemine ibi existente, & per consequens capi non valente. Item quod fuit ɔmissum in confinibus parochię, adeo quod nõ potuisset ita cito capi, quin ipse fuisset ingressus territorium alterius parochiæ, vt hic. quod not. & sic fuimus absoluti per istam legem.

a §. Si damnum extraneus. a Qualitas adiuncta verbo, itelligitur ẽm
b tempus b verbi, cui adiicitur. h.d. ẽm Dy. & Ia. Butr. q̃ no. concordat qđ no. Doc. ſ. de te. mil. l. Titius. determinaui q. talẽ per hunc tex. tutor sciuerat hereditatẽ delatã pupillo: deinde decessit, vnde ista sciã deficit, deinde decessit pupillus, quęrebatur nunquid trãsmitteret. Et videbatur q̃ sic, quia sciuit per tutorem. l. cũ antiquioribus. C. de iure deli. Contrarium determinaui cõiuncta. l. illa, vbi dicitur, si sciens mortuus fuerit, & hic dicitur scientiam requiri tẽpore illo, & c. Vide qđ dixi in d.l. qui duos. de reb. dub.

ADDITIONES.

a Parif. ¶ Extraneus. Vide aliquid per Co. conf. 146. ver. 2. in c. Simon. Vide bar. & q̃ ibi hẽs, in l. ex c. facto. in 2. op. in prĩ. ſ. de vul. & pu. vide & limita vt per Pau. de Ca. in l. in substitutione. ſ. de vulg. & quæ hẽs ad eũ pro regula ista in l. præcipimus. §. sanè. C. de appel. vide qđ dicit Are. in l. existimo. de ver. obli.
b Tempus. limitat Bar. in l. si quis posthumos. §. filium. de libe. & posthu. & per bar. latius in l. ex facto. in prin. de vulg. & pup.

1 *Qualitas adiecta in inquisitione, quod parte citata detrahatur copia additionis, vel detractionis, inquisitionis, ita debet mitti cameræ sicut inquisitio.*
2 *Accusatur quando quis de percussione cum sanguine, & probatur de simplici percussione, sequitur absolutio.*

a §. Si detracta. a Absolutoria lata in actiõe, pit exceptionẽ rei iudicatæ, si iterum eadẽ actione cũ adiectione

ADDITIO.

a Si detracta. & istum tex. vide oĩno declaratũ per Inn. ĩ c. j. de lib. obl. & oĩno Inn. in l. j. ĩ §. j. ſ. de pub. & q̃ ibi dixi, & Io. An. ĩ add. Spe. ĩ rub. ... ac. ĩ 4. par. p bal. ĩ rep. Perusi. l. edita. de itellectu huius tex. vide Ale. ĩ d. l. edita. C. de edẽ.

adiectione alterius qualitatis agat. Item qualitas, per quã condẽnatio augetur, vel minuitur, pôt pendente iudicio addi, vel detrahi
1 de libello. h. d. quod multum[a] no. quia vides † ꝙ potest detrahi li-
a te pend. ꝙ fiat citata parte inquisita hoc modo, ex officio suo, & parte præsente qualitatẽ, q̃ in inquisitione obiecit, ipse detrahit, vel addit in accusatione, vt sis cautus tu ciuis Perusinus, vbi dantur copiæ accusationũ, vel inqsitionũ massario cõis, ꝙ ita mittas copiã detractionis, vel additionis, sicut inqsitionis, vel accusationis. Ita feci Tuderti, dum ibi eram in officio. Facit ad q. si aliquis est absolutus de percussione cũ cicatrice, an possit accusari de per
2 cussione simpliciter. Item facit, † ꝙ quando accusauit de percussione cũ sanguine, & probatur percussio sine sanguine, ꝙ debeat sequi absolutio. Quod dixi plenè in l. denunciasse. ver. quid tamẽ. de adul. Et vide plenè materiam huius §. in l. senatus. de acc. Item facit ad materiam detractionis, vel additionis, circa libellum, de quo in l. edita. C. de eden.

ADDITIO.

a Quod multum. No. pro iudice maleficiorũ, & aduertas, quia ista talis additio, vel detractio, debet fieri ante nomen receptum inter reos. de quo vide Bal. in l. edita, in rep. Perusina, in ver. 6. ptincipaliter quæritur. sicut in ciuili dicimus post lit. cont. fieri non posse. ar. l. absentẽ. ꝭ. de pe. & vide Bar. in l. senatus. in ver. extra gl. q̃ro. de acc. & Bar. in l. denunciasse, §. quæsitũ. de adul. Adde ꝙ semper indistinctè poterit addi omnis qualitas, si in inqsitione sunt illa verba, super quibus omnibus, & singulis emergentibus, & connexis, & extraneis. De quo per Ang. in l. si vacantia. C. de bo. vac. li. x. arg. eorum quæ hñr in d. l. 1. C. de or. cog. Et istis adde no. per Bart. in l. si præses. in fi. ꝭ. de pe. & id quod dicit bal. in d. l. edita. tenuit etiam in l. accusationem. ad fi. C. qui accu. Adde Ro. consi. 110. vbi dicit, ꝙ illa clausula, super quibus omnibus, nil operatur respectu qualitatis deductæ, & non probatæ.

LEX IIII.

Si ex duobus. No. ꝙ aliud est scire, aliud iubere. Itẽ not. vnam gloss. quę est hic, quæ ponit vnam distinctionem, quam nota.

LEX XIX.

Si in re communi. Hæc lex facit, ꝙ si sunt duo domini, possunt ambo agere in diuersis libellis, pro damno dato in re communi.

LEX XXI.

a **Quoties.** [a] Not. ꝙ seruus alienus non potest defendi in cã noxali. Ratio apparet: quia pro noxa dari non posset. Et per hoc apparet, quia cũ in statuto huius ciuitatis dicatur, ꝙ pro alapa soluat quis centum, & debeat tenere aliam alapã, ꝙ non sit relaxandus fideiussoribus, nec per alium possit defendi. Ad hoc facit l. seruum quoque. §. publicè. ꞩ. de procur. & l. pe. §. ad crimen. de pub. iud.

ADDITIO.

a Quoties. Adde optime quod no. bar. in l. si reus. ꝭ. de custodia reorum.

§. Prætor. Hic videtur tex. ꝙ quis teneatur respondere positioni criminosæ, seu petitioni, quæ delictũ cõtinet. De hoc dixi in l. qui iurasse. §. j. ꝭ. de iure. & ꝭ. de his quib. vt indig. l. pe.

§. Quòd si reus. Iste tex. allegatur per gl. in auth. qui semel. C. quomodo, & qñ iudex. ꝙ si iudex præcepit contestari litẽ, & non contestatur, ꝙ ex hoc potest procedi ad missionem in possessionem ex primo decreto, cõtra eum tanq̃ contra contumacem. l. non videtur. ꝭ. de reg. iur.

§. si tutor. No. ꝙ tutor cogitur iurare de veritate ĩ causa pupilli, & adulti, quando veritas sibi potest esse nota, sicut pupillo, & adulto, vt hic: procurator autem nõ potest iurare pro domino. Quod intellige, nisi habeat speciale mandatũ. Dixi plenè in l. qui bona. §. si alieno. de dam. infec.

LEX XXII.

Si seruus depositus. §. is qui. Iste §. facit contra gl. l. Põponius. §. si is qui precario. ꝭ. de acq. poss. vbi dicitur, ꝙ is qui dedit precario, non potest conueniri rei vendicatione. hic dicitur, ꝙ cõuenitur noxali. Patet enim quòd rei vendicatio datur contra possessorẽ, sed is, qui concessit precario, possidet: ergo, &c. Sed noxalis datur contra eũ, qui habet facultatem restituendi: sed ille, qui concessit precario, habet facultatem restituendi: ergo, &c.

LEX XXIIII.

De illo. Declara istam l. vt dixi in l. si actor. ꞩ. de procu. & qđ dixi in l. 3. in fi. ꞩ. de alie. iud. mutan. cau. fact.

LEX XXVI.

1 *Possidere qui dolo desiit, an conueniatur vtili, vel directa.*
2 *Adiudicatum per errorem præscribitur etiam a malæfidei possessore.*

1 **Electio.** Est opi. inter gl. nostros, & Vltramon. † vtrum ille, qui dolo desiit possidere, conueniatur vtili, vel directa? Et glo. dicit, ꝙ directa vtiliter: Vltram. ꝙ vtili, vt hic videtur casus. Dixi in l. q̃q̃. §. Iulianus. ꝭ. de aqua pl. arcen. ¶ No. in l. † & ge
2 neraliter, quòd per errorem adiudicatum præscribitur etiã à malæfidei possessore propter authoritatem rei iudicatæ. De hoc in l. si finita. §. si de vectigalibus. de dam. inf. Est etiã gl. in c. pastoralis. extra, de of. ord. Sed ego dico, ꝙ est speciale in causa noxali, vt est casus in l. qui fundum. §. qui bona. ꝭ. ꝓ empto. Ratio est ista: nam in causa noxali, vel similibus, si seruus mihi detur pro noxa à non dño: tamen si dominus præsens esset, dare deberet: vnde nõ sum factus malæfidei, licet sciam alienum: qđ secus est in alia causa.

LEX XXIX.

a **Non solum.** [a] In ver. sed huic. ¶ No. istum tex. nam quandocunq; quis est præsens, & nõ vult respõdere, neque defendere, tunc fit missio in possessionem contra eũ, tanq̃ contra contumacem. l. quoties. §. prætor. ꞩ. eo. & ibi dixi. Et
b hoc est verum, si tacet: sed si expressè dicit[b], nolo defendere hanc rem: tunc in actionibus realibus, vel in his, in quib. quis conuenitur ratione possessionis, statim fit translatio ad actorem, quæ habet vim secundi decreti vt hic, & l. inter quos. §. j. de dã. infec. ꝭ. de interro. actio. l. non alienum. & tangit Iacob. de Aret. in d. l. inter quos.

ADDITIONES.

a Pom. Non solum. Limita vt per Matthe. notab. 17. inci. nota quandocunque.
b Expressè dicit. Vtrum hoc sit verum, dixi post bar. in l. si finita. §. Iulianus. de dam. infec.

LEX XXX.

In noxalibus. Decretum interpositũ contra vnum, non præiudicat absentibus habentib. ius in re hoc dicit.

LEX XXXI.

Quod ait Prætor.

§. Iulianus. Iste § facit etiam ad ea, quę dixi ꞩ. e. l. in delictis. §. si damnum extraneus. quod qualitas iuncta verbo, &c.

LEX XXXIIII.

1 *Filiusfamilias in iudicio criminali rõne sui delicti põt esse sine cõsensu patris.*
2 *Filiofamilias conuento in iudicio criminali, executio fieri potest durãte patria potestate. Et in quibus bonis.*

1 **Quoties.** Circa filiumfamilias tria sunt vidẽda. primò, † si
a ipse ratione sui delicti posset esse in iudicio[a] absque consensu patris. Et quicquid gl. dicat in l. cum non solum. C. de bonis q̃ libe. text. est hic, ꝙ sic, & l. inter liberas. §. filius. de adul. & l. post legatum. §. si filius. de his quibus vt indig. Nec obstat §. necessitate. vt ibi dixi. Nã ibi loquitur in his, in quibus patri quæritur vsusfructus: ideo requiritur patris consensus, secundum no. ibi per Accurt. Iura eñ filiof. per iura Codicis sunt aucta, non di-
2 minuta. ¶ Secũdò q̃ro, † si filiusf. põt conueniri, an executio potest fieri durãte patria potestate? Gl. in l. 3. §. sed vtrum. & l. ꝙ si minor. §. si seruus. de mino. vr̃ dicere, ꝙ differat executio. Hic vr̃ tex. in ꝯrium. Ad idem l. si filio. sol. mat. in l. si dubitet. §. filius. de fideius. Tertiò est videndũ, si potest fieri executio, in quo fiet? Respõ. in castrensi, vel quasi peculio, non est dubiũ: quia in his habet loco patrisfa. Itẽ in ꝓfectitio nõ est dubiũ: quia sicut pater tenetur de peculio ex quolibet contractu, ita in sententia, in qua quasi cõtrahitur, vt l. 3. §. idem scribit. ꝭ. de pec. De peculio verò aduẽtitio
b dicit glos.[b] hic notabiliter, ꝙ potest fieri executio patre volente.
c aliàs secus. Istum passum examinaui multum latè in l. si finita[c]. §. si de vectigalibus. de damno infec.

ADDITIONES.

a In iudicio. An pater teneatur de peculio ex delicto filij, per bal. in l. reos. C. de accus.
b Dicit gl. Vide tamen bal. in l. si. C. de vsu. rei iud. in §. 1. in versic. quid de quasi fideiussore, qui allegat glo. sing. hic. Vide bar. in l. pe. C. qui bo. ced. pos.
c Paris. ¶ L. si finita. Vide ibi Ale.

LEX XXXVI.

Si quis seruum. Dominus onera realia non potest recusare, licet res possit ab eo auferri. h. dicit.

LEX XXXIX.

Si plurium seruum.

§. Qui alienum. Not. ꝙ qui non possidet, & asserit se possidere, cogitur defendere, & q̃q̃ suo nomine conueniatur, cogitur satisdare, &c.

LIBER DECIMVS.

a Finium regundorum.[a] Rub.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Finium regundorum. Istud iudicium non solũ competit, quãdo duo contendunt se possidere, sed etiam si vnus possidet, alter non, vide Fel. in c. ex literis. extra, de prob. licet sit ꝭ. communi diuid, vt in l. 1. ꝭ. communi diuid & ꝭ. tit. prox. l. j. per bart. vide bal. in l. 3. C. e. Item circa istam materiam finiũ regund. & quod in eis probandis sufficiunt seniores probationes, vide per Dec. in consi. 41. in 5. dub.

LEX IIII.

Ed & loci vnius.

a §. Sed & si quis. a ¶Not. quòd vbicunque quis non paret iudici, potest deferri iuramentum in litem. Adde leg. qui restituere. de rei vend. & dixi plenè in l. actionibus. infrà, de in litem iuran.

ADDITIO.

a Si quis. Formam sententiæ in hoc iudicio vide per Bal. in l. si quis. C. e. & ibi dicit per illum tex. quòd ille, qui non possidet: licet sit dominus, non potest intentare illud iudicium. Vide per eundem de materia, in l. fi. e. tit.

§. Si dicantur. ¶Not. q iudex maleficiorum potest cognoscere ciuiliter. De quo dixi in l. defuncto. de publi. iud. & l. interdum. §. qui furem. de fur. ¶Oppo. ciuilis & criminalis non possunt simul proponi. l. interdũ. de pub. iud. cum simi. So. gl. quod est verum, quãdo de istis simul cognosceretur. Sed istud non videtur verum, nam latrunculator de iure ciuili non potest cognoscere. l. solemus. §. latrunculator. ff. de iudic. & sic iudex criminalis non cognoscit de ciuili, quod est verum principaliter, sed incidenter sic, dicta l. interdum. de quo plenè dixi in l. penul. de calumnia. quod no.

§. Hoc iudicium. Not. tex. qualiter dicatur vicinia, & qualiter dicãtur vicini. De quo plenè dixi in l. si tertius. ff. de aqua pluuia arcen. ¶Quod not. propter statuta, quæ habent, quòd si fuerit delictum commissum in tali loco, quòd vicini teneantur. Qui dicantur vicini, dic vt ibi.

LEX XII.

1 *Venditor non potest esse testis in causa rei venditæ pro tempore.*

Eos terminos. In text. ibi, demonstrauit. s. eo tempore quo vendidit. & hoc debet liquidè probari per alios testes quàm per venditorem. & sic non obsta. C. de testi. l. omnibus. & sic de alia demonstratione loquitur hic, quàm glos. intelligat, vide quod notant Docto. in d. l. omnibus. Dicunt
1 †autem quidam, vt tangit gloss. quòd venditor potest esse testis in causa rei venditæ. Sed veritas est, quòd hæc lex hoc non dicit, nam hic non dicitur, quòd stetur testimonio domini venditoris: sed dicitur, quòd fines debent poni secũdum quod dominus demonstrauit tempore, quo vendidit. Per quem autem probatur q ipse sic vendidit, non dicitur hic. De hoc in l. testium. C. de testib.

---

a Familiæ erciscundæ. a Rub.

ADDITIO.

a Paris. ¶Familiæ erciscundæ. Pro intelligentia eorum, quæ hic dicuntur, vide Ia. in §. quædam. versi, extra. gl. ad complementum. Instit. de ac. & ibi etiam quomodo possidens possit hanc actionem intentare vel actionem communi diuid. Item quomodo hæc exceptio sit in specie opponenda, vide Alex. in cons. 213. in fi. in 2. vol. & an agens communi diuid. audiatur opposita tali exceptione, quando super rei vendicatione nondum lis erat inchoata, vide Socy. in l. fundum. ff. de excep. in 6. nota.

LEX PRIMA.

1 *Familiæ exciscundæ actio fuit introducta ex lege duodecim tabularum, & oritur ex quasi contractu.*

Qui negatur cohæres, non agit hac actione, nec communi diuidundo.

2 *Communi diuidundo in iudicio opponitur exceptio dominij.*

a Aec actio. a Not optimam glo. hic positam. ¶Not. quòd hæc a-
1 ctio †fuit introducta ex l. duodecim tabularũ: sed vt glos. dicit, oritur ex quasi contractu diuisionis. sed vt gl. dicit, ille qui negatur cohæres, non potest agere, vt hic, & idem in communi diuidundo. quod intelligo si hæc exceptio opponatur. l. 2. ff. communi diui. & l. si mancipium. §. j. ff. de eui. & ibi not. ¶Item no. quod licet quis possideat, debet probare coheredem esse. ¶Not. istam l. quia vides quòd in famil. excisc. iudicio opponitur exceptio, quod non est hæres, & hoc quando vnus to
2 tam hæreditatem possidet. †Item in communi diuid. iudicio opponitur exceptio dominij, quòd non est dominus; & ideo deuenitur ad rei vendicationem, licet in ciuitate ista illa exceptio non admittatur. Ratio est, quia hic sunt iudices super istis iudiciis famil. excis. & communi diui. vnde illi hic non admittuntur, quoniam tunc iret ad iudicem potestatis, vel capitanei, cum ipsi non possint de hoc cognoscere.

ADDITIO.

a ¶Hæc actio. Ad intellectum huius l. vide Bal. in l. non ignorat. C. qui accus. & ad intellectum huius l. quando quis negatur cohæres, quare, & quomodo non possit agere fam. erc. vide Bal. no. in l. non epistolis. C. de prob. in versic. sed Nic. & ibi etiam ponit an si neuter hæredum possideat, veniant tales res non possessæ in hoc iudicio: alle. tex. cum gl. no. in l. sed & si vsu. eo. tit.

LEX III.

a Plane. a Tex. ibi, procuratorio nomine. ¶No. quòd quando quis intentat actiones directas sibi cessas, oportet q
b intentet nomine cedentis actiones. ¶Item not. b quòd videtur constitutus procurator in rem suam propter hæc verba. Ad qđ facit l. qui quadringenta. in prin. ad Trebellia.

ADDITIONES.

a Plane. Et hanc gl. dum allegat l. si sponsalibus. multum ponderat Ange. ff. pro emp. in l. j. quòd ille, qui emit rem à domino non possidente, caueat ne petat se declarari dominum, & rem sibi restitui, sed petat declarari venditorem fuisse dominum, & rem sibi agẽti restitui, quia ex eo q ipse nunquam possedit, non habuit dominium secundum eum, & vide Bart. in l. qui stipendia. C. de procu.

b ¶Item no. per bar. & doct. in l. in prouinciali. §. si ego. de oper. no. nuncia. d. l. qui quadringenta. & ibi doc.

LEX VII.

Si hæres. Victoria eius, qui putatur esse hæres in solidũ prodest ei, ad quem apparet hæreditatem ex post facto pertinere. h. d.

LEX XIII.

Alienationes. In iudiciis alienationes voluntariæ prohibitæ sunt: secus in necessariis, & hoc
a statim post controuersiam motã. h. d. No. a quòd in iudiciis vniuersalibus prohibetur res alienari mota controuersia, vt in hac gl. & l. Diuus. de petit. hæred. & ibi dixi.

ADDITIO.

a Paris. No. Vide Rom. cons. 107.

LEX XVIII.

His consequenter. Contra agentem fami. ercis. non potest obiici, quòd hereditas pertineat ad fiscum, quia ipse est indignus per cohæredem. h. d.

a §. Sed an. a Nota istum text. cum gl. quæ distinguit, an ipso iure, vel per sententiam, quæ facit ad quæstionem. Statutum est hic, quòd debeat fieri insinuatio testamenti.
b Item quòd fiat assignatio in catastro b: modo quidam non insinuauit, vel non assignauit in catastro ciuitatis Perusij, & petit aliquam hæreditatem, vel petit rem, quam non assignauit in catastro, obiicitur exceptio, quòd non fuit insinuatum testamẽtum, vel quòd ista possessio non fuit assignata in catastro, nũquid possit? Respon. per istam gl. quòd si quidem statutum priuat eũ ipso iure, tunc potest obiicere, quia dicit quòd non habet ius petẽdi, & bene. Si autem non priuat ipso iure, sed per sententiam, tunc cùm non sit amissum dominium, sibi obiicere non potest, vt hic,
c quod not. multum. c

ADDITIONES.

a Paris. ¶Sed an. Circa exceptionem indignitatis, de qua loquitur ista gl. vide Ale. consi. 244. vide Bar. cons. 80. Bal. in c. generales. si de feu. fuer. contro. Itẽ decisionem istius gl. quòd exceptio indignitatis non apponitur, nisi in fisco, limita solum procedere in hæreditate, in qua potest esse lucrum, & damnũ, & requiratur agnitio fisci: secus in re particulari, in qua non possit esse nisi lucrum, quia acquiritur ipso iure, vide Bart. in l. fi. in fi. ff. de cond. sine cau. & ibi Mod. Item non procedit, vbi confiscatio fieret ipso iure, vide Barb. cons. 52. vol. 4. in 2. dub.

b ¶Assignatio in catastro. Si statutum dicit, q quis debeat insinuare testamentum, vel debeat ponere res in catastro, & non facit, an ipso iure perdat dominium. facit quod not. Bar. in l. eius qui delatorem. in prin. de iure fisc. & in l. vniuersa. C. de prec. imp. offe. & in l. si ita quis. §. ea. de verb. obl. & in l. commissa. de publi. facit q quis possit obiicere de iure tertij. Et ad huius text. & gl. intellectum, vide bar. in l. fi. in fi. ff. de cond. sine cau. Et vide de isto text. cũ gl. not. alle. per bal. & Imo. in l. ex facto. §. Iulius Longinus. de vulg. & pup. Et hanc gl. quòd nullus potest referre quæstionem q res sit cõfiscata, nisi fiscus, sequitur bal. in l. j. C. in quib. cau. in inte. rest, non est necess. in fi. Et ad ista vide quod no. bal. in l. 2. ibi, iuxta hoc quæritur. C. de ser. Adde bald. consi. 308. lib. 4. & ibi, an cum dominium in fiscum quanto tempore præscribatur.

c Clau. Multum. Et vide bal. allegantem istam glo. in c. quæ in ecclesiarum. de const. & l. ex facto. ff. de vulg. & Old. consi. 134. in sexto dub.

a §. Sed & cum monumentum. a Intelligo istum §. q quando vnus ex cohæredibus tradidit partem suam cohæredi, vt faceret monumentum: nam ex hoc pacto oritur actio præscriptis verbis.

ADDITIO.

a Sed & cum monumentum. Sed bal. aliter videtur intelligere in rub. C. res inter alios acta. circa prin. videlicet, quod quasi contractus oriatur inter hæredem & defunctum. & adde bald. in l. j. C. vbi fideic. peti opor. & ibi etiam quid in legatario.

§. Celsus. Hic videtur casus, quòd ille qui missus est in possessionem ex primo decreto, non teneatur discedere de possessione, nisi sibi soluatur, ibi, nisi in solidum ei, & c. In contrarium videtur C. de bon. au. iud. poss. auth. & qui. Dixi in l. si pecuniæ, in fin. vt in pos. leg. Dixi plenè in l. si finita. §. j. ff. de damn. infe.

LEX XX.

a **Si filia.** a Qui onera matrimonij ſuſtinet, debet dotem percipere. h. d. Gl. quærit, quæ eſt ratio ꝙ petitio hæreditatis pluries intentatur, familiæ hærciſcundę non, niſi ſemel? Et reſpondet ſolenniter. Dic vt in ea.

ADDITIO.

a Si filia. Not. multum iſtam legem. §. j. quia eſt caſus nota.

LEX XXI.

1 *Fratres non tenentur expenſis ſuis facere finire ſtudium fratris, mortuo patre, quem pater incipit facere ſtudere.*

Si vni ex hæredibus. aliàs eſt.

a **§. Idem ſcribit.** a Ex hoc §. dicit Dy. ꝙ † ſi pater incępit facere ſtudere filium, & mortuus eſt, ꝙ 1 fratres debeant facere eum ſtudere vlterius ſuis expẽſis. De quo per eum in l. 3. §. fi. de mu. & hono. & l. Lucius. infra, ad muni. Ego determinaui contrarium in l. j. §. nec caſtrenſe. infra de colla. bono. Ratio, quia pater non erat obligatus perficere, argu. tex. qui dicit, quia & hoc patris, &c. quod tene menti, & cætera.

ADDITIO.

a Idem ſcribit. Vide Ale. conſi. 142. ſecundo volu.

LEX XXIII.

Item Labeo. aliàs incipit.

Si vnus. In gl. ſuper ver. ſi pure. ibi, ſaluo quod ĩ. dicam. Iſtã gl. alleg. Doc. in l. terminato. C. de fruc. & lit. expen. nunquid iudex poſſit reſeruare ſibi taxationem expenſarum.

LEX XXVI.

Hæredes. No. ſingulariſſimã legem a capite vſq; ad finẽ. Et plus iuris habet iſta lex, quã totus iſte titulus.

a **§. De pluribus.** No. quod qñ eiſdem ꝯ eundem ꝯpetunt plures actiões ex diuerſis cauſis, ſimul poſſunt proponi. l. non eſt nouum. de actio. emp. & ibi nota.

ADDITIO.

a §. De pluribus. Adde c. ex parte decani. de reſcri. & l. cum duo. §. ſi plures. ĩ. pro ſoc.

a **§. Non tantum.** a Nota, quòd in rebus communibus incidẽter, dicitur culpa leuis non adhibere eam diligentiam, quã adhibet in ſuis, l. ſocius ſocio. ĩ. pro ſocio. & Inſt. de ſocie. in fin. Et intellige, vt dixi in l. quod Nerua. ĩ. alleganda. In alijs verò contractibus, & cauſis leuibus dicitur illa non facere, quę diligens paterfamilias feciſſet. Et ex his habes modum formandi articulos ad probandũ culpã leuem. Dic, vt ſ. ad l. Aqu. l. ſi putator. declaraui plenè in l. qđ Nerua. ĩ. depoſiti.

ADDITIO.

a ¶ Non tantum. Limita notabiliter, vt per bar. in l. quod Nerua. ĩ. depoſi.

LEX XXVII.

a b **In hoc iudicio.** a Sententia non poteſt pro parte valere. b hoc dicit. ¶ Op. de l. 2. § dubitandũ. ſ. e. So. hic debet condemnare, & abſoluere litigantes, non eos, qui non litigauerunt. ¶ Quærit gl. quid ſi aliquis non fuit in iudicio, an in eius perſona debeat fieri condemnatio? Gl. dicit quòd ſic, per tex. qui dicit, in omnium. Gl. poteſt dicere, verum ſi fuerit citatus. Pro quo facit l. 2. C. finium regun. ¶ Op. de l. ſi filia. §. familiæ. ſ. eo. vbi aliquæ res poſſunt remanere indiuiduæ. Sol. poteſt iudex omittere in diuiſione partem rerum, non partem perſonarum. Cætera dic, vt in glo.

ADDITIONES.

a Poma. In hoc iudicio. Vide Fel. c. cum inter. de re iu. Car. conſi. 29.

b Pro parte valere. Et de materia, & intellectu, & limitatione huius legis, vide Bar. in l. j. C. ſi aduerſus rem iudicatam. & l. ſi conſtante. §. fina. ſo. ma. Et vide Bar. in l. de vno quoq;. in prin. de re iu. & in l. v. §. fi. ĩ. de ver. ob. & l. apud Celſum. §. item quæritur. ĩ. de do. & met. excep.

LEX XXX.

1 *Hypothecata res venit in iudicium fam. erciſcundæ.*
2 *Hæres, cui pignus adiudicatum eſt, pro qua parte condemnabitur cohæredi, & vide nu. 7.*
3 *Hypotheca ceſſa, an videatur ceſſa perſonalis.*
4 *Solutio partis quando admittatur.*
5 *Creditor, qui emit rem obligatam, vel eius partem, quam actionem habeat.*
6 *Contrahenti ex neceſſitate magis fauetur, quàm contrahenti ex voluntate.*
7 *Creditor in pignore eſt quaſi procurator.*
8 *Vſufructuarius eſt quaſi procurator, item colonus eſt quaſi procurator domini.*
9 *Cohæres pro eo, quod ſoluit quod cohæredi debebatur, & pro eo, quod ſoluit plus agit contra debitorem pignoratitia contraria.*

Si pignori res. Lex iſta difficilis eſt in text. gl. tamen habet materiam paruam, & in ea Iuriſconſultus ponit decem dicta, & ideo, quia multa ſunt, non recipiet congruam ſummationem. Ponamus ergo caſum per particulas ¶ Quæritur à Iuriſconſulto, vtrum res data pignori defuncto veniat in iudicium fam. erc. Reſpon. Iuriſconſultus, quod venit adiudicanda, non diuidenda: & hoc primò. Sequitur ver. ſed is, cui adiudicabitͬ, &c. Sed quæritͬ, ad qđ erit cõdẽnandus ille hæres, cui pignus adiudicabitur, alij cohæredi qui parti ſuæ cedit? Rñdetur, qđ condẽnabitur pro parte. h. d. non aperit pro parte debiti, vel pro parte æſtimationis, rei, vel qualiter. ¶ Sequitur ver. nec caue re. & quęritur, vtrũ hęres, qui cedit parti ſuę, debeat cauere hęredi ſoluenti, cui fit adiudicatio, ipſum indemnem futurum aduerſus debitorem, qui pignus obligauit? & rñdetur qđ nõ. h. d. ¶ Sequitur verſi. qa pro eo. Quæro, q̃ eſt rõ qđ nõ dẽt ei caueri. Rñdetur, iſte, cui pignus eſt adiudicatũ, aſſimilatur poſſeſſori cõuento hypothecaria, qui noluit rem reſtituere, ſed ſoluit litis ęſtimationẽ, ſubaudi, cui nõ dẽt caueri. l. & ex diuerſo. §. petitor. ſ. de rei vẽdi. & de ꝯd. fur. l. ſi ſeruus. §. cauere. ita nec hic dẽt caueri. h. d. ¶ Sequitur in tex. ꝑ eo dedit, &c. ſeqͣtur, vt & is, q obtulerit, &c. Quæritur à Iuriſcõſulto, ꝓbetis mihi ꝙ iſte ſit ſĩl'is ei, q ſoluit litis æſtimationẽ. Reſp. ꝙ hoc ꝓbat per effectũ, vt ſicut is, q obtulit litis æſtimationẽ. aduerſus dñm vẽdicantẽ, eſt tuẽdus exceptione, niſi reſtituatͬ ſibi quod ſoluit, ita iſte tuendus ſit. h. d. ¶ Seqtur ver. contra quoq;. Iſte ver. legitͬ pluribus modis, pono caſum magis clarũ. ſm Pe. aliter quam gl. Dictũ eſt ſ. ꝙ. repellit vendicantem exceptione, niſi reddat quod ſoluit. In hoc eſt ſĩl'itudo inter eũ, qui obtulit litis æſtimationẽ, & eum, cui res eſt adiudicata. Quęritͬ, vtrum aliqua ſit diſſimilitudo? Rñdet Iuriſconſultus, contra quoq;. hoc eſt, ſicut diximus in ſĩl'itudine, ita pono diſſimilitudinem. Nã iſte, cui pignus eſt adiudicatũ, non cogitͬ reddere pignus pro ea parte, q̃ ſibi adiudicata eſt niſi debitor totũ recolligat, & ſoluat totũ, qđ iſte heres dẽt habere, & qđ reddit cohæredi, ẽt ſi vltra debitũ dedit. h. d. ¶ Sequitͬ verſi. nõ idẽ. Dcm ẽ ſ. ꝙ debitor tenetͬ reddere cohæredi, cui res adiudicata eſt, ẽt ſi ſoluit vltra debitũ. Quæro, qđ erit ſi cohæres emit à cohͬde ſpõte ſoluẽte? Rñdetͬ tunc nõ eſſe idẽ. Non. n. ꝯſeq poterit vltra verũ debitũ, qđ ꝑ debitore ſoluerit. h. d. ¶ Sequitͬ ver. adiudicatio. n. Quæro, q̃ ẽ rõ diuerſitatis inter adiudicationẽ, & emptionẽ? Rñdetͬ ꝙ adiudicatio eſt neceſſaria, emptio ẽ volũtaria. h. d. ¶. Seqͭ ver. niſi obijciatur. Iſta exceptio refertͬ ad illud, ꝙ dictũ ẽ ſ. e. in ver. ꝯ quoq; vbi drͬ ꝙ totũ dẽt ꝯſeq, qđ ſoluit, ẽt ſi vltra debitũ. Nã ꝯ illud inſtatͬ qđ. n. ſi animosè licitat⁹ ẽ, & dedit cohæredi multo plus q̃ debebat? Certè nõ vrͬ hoc nocere debere debitori. Ad hoc rñdetͬ, ꝙ ſi obijciatͬ cohæredi ſoluẽti, iudex debebit hoc examinare: pt. n. eẽ ꝙ animosè licitatus ẽ, & tũc ei non reſtituatͬ, & pt eẽ ꝙ vtiliter fecit, forte ſi cohæres ſu⁹ erat talis pſona, ꝙ ſi apud eũ pignus remanſiſſet, ꝑdidiſſet, & tunc ſi aliqđ plus dedit, vt pignus apud eũ remaneret vtiliter fecit, ac ſi debitor ipſe feciſſet ꝑ ꝓcuratorem ſuũ, & ideo tunc ſibi debebit reſtitui. h. d. ¶ Sequitͬ ver. vt is. Vidi, ꝙ ille, cui res ẽ adiudicata, hẽt retẽtionẽ rei ꝑ eo, qđ ſoluit cohæredi. Quæro, an habeat petitionẽ? Rñdet Iuriſcõſultus, ꝓ ꝑdictis oĩbus nõ ſolũ hẽt retẽtionẽ, ſed ẽt hẽt petitionẽ ꝯ debitorẽ pro oĩbus impẽſis factis in re, neceſſario, vel vtiliter. h. d. ¶ Per illud, qđ dicit ſed, & pp dictionẽ, ẽt, ĩnuit ẽt, ꝙ ꝑ eo qđ ſoluit hẽt actionẽ. Habes modo oẽs decẽ caſus huius legis. Examinemus oẽs decẽ caſus ꝑ ordinẽ. ¶ Circa primã partẽ qro, † drͬ hic. Si res pignori data ẽ, qritͬ qđ ſi eſt hypothecata, ita ꝙ nõ tradita defuncto, an 1 veniat iudicio fam. erciſ. Rñ ꝙ ſic, arg. l. & nõ tñ, in prin. ſ. de peti. hære. nihil. n. indiuiſum dẽt relinquere iudex, cũ iſtud iudiciũ amplius q̃ ſemel interponi nõ poſſit, ſupra eo. l. ſi filia. §. familię.

2 ¶ Venio ad ſecundã partẽ, & quæro † ꝑ qua parte condemnabitͬ hrͣs, cui pignus eſt adiudicãdũ? Gl. dicit ꝑ parte debiti, nõ ꝑ parte æſtimationis rei, vt ĩ. ti. ꝓx. l. cõi diui. §. inter eos. Tu verò latius dicas: nã vt videbitis in ver. qa ꝑ eo. iſte aſſimilatͬ ei q ſoluit litis æſtimationẽ: & ideo diſtingue, aut iſte cohæres, cui adiudicatur, cogitur ſoluere litis æſtimationẽ inuito iudice, forte qa iudex volebat dare alteri: & ipſe recuſabat, & fiet ęſtimatio in parte ſecundũ æſtimationẽ rei. l. ſi inter. §. fi. ĩ. de pig. Nã quaſi qlibet ẽxneus ꝯdẽnatur. Si verò hoc ñ fiat ex eius ꝯtumacia, tũc aut pignus valet plus q̃ debitũ, & fiet æſtimatio pro parte debiti, d. §. inter eos. & ĩ. de pig. l. ſi fundus. §. ſi duo. Aut pignus valet minus, & dubiũ eſt forte ne dbitor ſit ſoluẽdo, & tunc æſtimabitur q̃tũ iſtud ius valet, qa forte eſt minus debito. l. 1. §. ſi hrͣs. ĩ. ad Treb. & pro parte illius fiet ꝯdẽnatio, ar. iſtius legis. ¶ Seqtur tertia pars: drͬ hic, ꝙ ñ dẽt caueri cohrͣdi đ ĩdẽnitate. Quæro qs eſt ille, q nõ debet cauere. Tex. nõ aperit. Gl. legit duobus modis. Primò, ꝙ hic loquitur de cohęrede, qui ceſſit parti ſuę, vt non caueat cohæredi ſoluenti, & ſecundũ iſtam poſui caſum, quæ eſt vera. Alij ponũt in cohrͣde, qui ſoluit, cui res eſt adiudicata, vt non debeat cauere cohęredi, ne cõueniatur pignoratitia. Iſtud non placet gl. & bñ, qa imo cauere dẽt, vt ſ. eo. l. ſi filia. §. hoc amplius. ¶ Sequitͬ quarta pars, ſ. ver. qa pro eo. & quinta: iſtę duę ſunt claræ. ¶ Venio ad ſextã partem, ſ. ad ver. ꝯ quoq;. & iſte ver. legitur in gl. duob. modis, aſr, q̃

posuerim casum. Primò, vt hic dicat, quod sicut s. dcm est, quod ille, qui obtulit pecuniam, nõ habet actionẽ contra hrdẽ, vt caueat: ita hic, si ceciderit à possessione, hẽt hypothecam pro vendicando toto fundo, quia per adiudicationẽ vr sibi cessa hypotheca: & si nõ videretur cessa, cogeretur cohæres ei cedere. Ita dicit gl. Vide eam, & apostilla: quia est difficilis aliquantulum, offerenti. id est, cohæredi, qui quantitatem dedit pro adiudicatione. Sequitur in gl. sed ad quid, hæc lex non aperit. &c. Ibi est simile, scilicet casui prædicto de eo, qui soluit litis æstimationem. Ista lectura est vera in se. tñ nõ congruit literæ, qa ẽt si adiudicatio nõ eẽt facta, nec pro parte alterius soluisset, hẽret tamen hypothecam. ¶ Quæro quid de personali?
3 Dicit gl. †& aduerte, non est dubium, quod cessa personali, vr cessa a hypotheca. Sed de hoc dubito, an cessa hypotheca videat cessa personalis? Gl. vr dicere quod sic, ar. l. fin. C. de ann. excep. vbi si fit interruptio super hypotheca, ñ sup principali. Videte, dñi, qñq; pt cedi hypothecaria sine psonali, vt dixi in l. j. §. cum prædium, de pig. Qñq; cedi nõ pt, & tũc in dubio q cedit hypothecam, vr cedere personalem: quia qui vult vnũ, vr velle omne id, sine quo ad illud pueniri nõ pt. l. illud. de acq. hæ. & l. cui iurisdictio. de iuris. omn. iud. Alio mõ legit in gl. vt hic nõ loquatur de actiõe hypothecaria, sed de psonali, hoc est, quod cohæres, qui soluit, possit repetere, quod sibi debet & quod debebat cohæredi, & ẽt plus, si plus sibi soluit. Ista lectura vera est in se, sed non est necessaria: quia hoc de actione dãda ponitur in fi. legis. Pono ergo hic casum, vt posui legẽdo literã, quod hic loquatur de retẽtione: habet. n. retentionẽ pro
4 ptereid, quod plus soluit. Et est aduertẽdum, quod si debitum est ex diuersis causis, admittatur solutio partis, l. vlt. ff. qui. mo. pign. vel hypo. sol. Tamen vbi ab initio cã fuit vna, quia vnum debitum defuncto, quæ postea fuit diuisa inter cohæredes, p l. 12. tab. postea iterum fuit vnita per adiudicationẽ, non admittitur solutio
b particularis: vt hic: quod not.[b] Et hoc, quia ista vnio fuit facta ex necessitate, secus si ex voluntate, vt in seq. respon. Tenẽdo tamen in hoc ver. lectu. gl. quod hic loquatur de actiõe, quæro qua actione aget cohæres, qui soluit? Glo. hic sol. ego examinabo in fi. huius legis. ¶ Sequitur septima, scilicet ver. non idem. Iste ver. legitur in gl. quinq; modis. Primò, vt loquatur alio modo, quã in præcedẽti, quãdo creditor emit à socio debitoris, non à cohærede, & concreditore suo: quod licet in se sit verum, non tamẽ est verosimile, quod Iurisconsultus ita trãsgrediatur. Vnde alij dicunt, quod loquatur eodẽ casu, quo s. quãdo cohæres emit à cohærede. Et ista subdiuiditur in quatuor lecturas. Primò sic, dictum est s. quod vbi est adiudicata, habet actionẽ pro toto, secus vbi sponte emit. Istud reprehẽdit gl. per l. emptor. s. de rei ven. certè ista non videtur bona reprehẽsio: Nam illa dicit, quod emptor habet retentionem pro eo quod soluit, non quod habeat petitionem, vnde ista potest sustineri. Secundo modo legitur, dictum est s. quod ille, cui res adiudicata est, repetit totum: etiam si plus soluit, quam debetur cohæredibus, secũdum gl. vel retinet pro toto, secundum lecturã quam dedi. Sed quando sponte emit, tunc non potest petere, nec retinere, nisi pro eo solo, quod cohæredi, à quo emit, debeatur. non pro illo pluri. & istam lecturam tenet gl. istam ẽt tenui ponendo casum. Tertio mõ legitur, vt istud, nõ idẽ, &c. disputãdo dicatur, vt in gl. quæ clara est. Ista lectura esset vera in se, si fecisset hoc exprimẽdo, quod volebat prouidere creditori, & eius negotium gerere, quod in dubio nõ præsumitur: magis enim gerit suum negotium, quàm debitoris, l. si prior. §. j. ff. qui potio. in pig. ha. Quarto mõ legitur in gl. ibi potest etiam istud dici secundum Azonem, quod hic nõ loquatur in cohærede vendente ius pignoris. sed in cohærede vẽdẽte rẽ iure creditoris, quo casu extinguitur debitum. tamẽ cohæres emens tenetur restituere, sicut fideiussor emẽs, vt gl. dicit: quæ lectura ẽt vera est in se, nõ tamẽ congruit literæ: quia in alio casu loqueretur, quàm s. Pro declaratione ergo
5 †huius partis, & eorum quæ dicta sunt, distingue: Aut ille, qui hẽt rẽ obligatã, emit partẽ rei, aut ius pignoris pro parte, quã habebat alius. Primo casu emit ab extraneo, nõ à cõcreditore suo: & tunc pro eo, quod dedit vẽdẽti, contra debitorẽ, nullã hẽt actionẽ, nisi sm modum, qui ponitur in l. communi diui. in fi. ff. ti. j. Aut emit à cohærede suo vendente iure creditoris, & hẽt locum qd hic dicitur sm vltimam lecturã. Secundo casu, qñ emit ius pignoris, aut vult experiri contra debitorem, seu retinere pro eo tm. qd debebat illi, à quo emit, & põt, l. emptor. s. de rei ven. & C. de pig. l. in summa. maxime tenendo opi. quam supra dixi, qd cessa hypothecaria, vr cessa personalis, & hæc gl. ita procedit secundum primam lecturam istius secũdæ lecturæ. Aut vult repetere, seu retinere pro eo quod vltra dedit, quàm deberet; & tunc aut istam emptionem fecit pro se, vel simpliciter, quod idem est, l. si prior. §. j. ff. de pig. & non põt retinere, nec agere pro illo pluri, sm secũdã lecturã istius secundæ. Aut hoc fecit gerendo debitoris negotium, & tunc potest, si vtili
6 ter fecit, vt hic sm tertiã lecturã. ¶ Venio ad ver. adiudicatio. †ex quo nota, quod magis fauemus ei, qui contraxit ex necessitate, quam qui contraxit ex volũtate. Simile in l. q erat. ff. e. l. cum postulassem. de dã. infe. & s.
7 qui satis. cog. l. si fideiussor. §. si necessaria. ¶† Sed iuxta hoc quæro, vtrum, quod dictum est, de adiudicatione habeat locum in eo, qui prouocauit ad diuisionem. Vr quod nõ, vt l. & iõ, in prin. ff. de cond. fur. & l. si pupillorum. de reb. eo. Cõtratiũ tenent Doct. nã eo ipso, quod quis agit, agit ex quadã necessitate, s. causatiua, vt consequatur suum, l. fi. ff. de separa. Nõ ob. l. & iõ, quia ibi requiritur necessitas præcisa, quia iã non dãnificatur, cum dominium rei habere desierit. hic verò sufficit necessitas causatiua, ne damnificetur. Et eodem modo forte in l. si pupillorum. sufficeret causatiua, si pupillo expediret recedere à communione. & Doc. tãgunt in l. iubemus.
8 §. j. C. de sacros. ecc. ¶† Sequitur noua pars, s. ver. nisi si obijciatur. ex quo nota, quod creditor in pignore, est quasi procurator debitoris. Simile dicimus in vsufructuario, qui est quasi procurator, vt s. vsuf. quemad. ca. l. j. in fi. & l. 2. de ope. no. nun. Simile in colono, qui omnia diligenter debet prospicere, ne ius rei fiat deterius. ff. locat. l. videamus. §. item prospicere. ¶ Venio ad vltimã partem, s. ad versi. vt & is. dicitur hic, quod pp impensas habet actionem. Quæro quã? Certè contrariã pignoratitiam, l. tutor. §. contrariam. de pign. actio. Secundò dicitur hic, †vt colligitur ex dictione, sed, & ex di-
9 ctione, ẽt, qd habet actionem pro eo qd soluit qd debebatur cohæredi. & pro eo qd soluit plus. Quæro, quam actionem hẽt? Gl. sup ver. contra quoq;. in fi. dicit, quod pignoratitia contraria non cõpetit, quia nihil est expensum in re cõseruãda, vel reficienda, sed habet locum actio. nego. gest. vel antiqua ex mutuo. Forte istud, quod dicit de actio. neg. gest. nõ vr verum, nõ. n. gessit negotium debitoris, sed suum in dubio, l. si prior. § j. ff. de pig. Illud, quod dicit de antiqua ex mutuo, potest procedere in ea pecunia, quæ cohæredi debebatur, vt illa directa, quæ competebat cohæredi, competat ei directò, vt l. grege. §. cum pignori. ff. de pig. & l. nomen. C. quæ res pig. ob. pos. sed in eo, quod vltra soluit, illa antiqua ex mutuo non potest cõpetere. Dico ergo, quod ei competit pignoratitia actio contraria. Cum. n. hoc teneatur facere ex necessitate contractus pignoris: qa si dimitteret apud cohæredem. forte res perijsset, & pp hoc teneretur, si nõ fecit illud quod diligẽs hõ erat facturus. l. ea igr. ff. de pign. act. iõ totum venit in actionẽ ex eo contractu. Sicut in sipi dicit Iuriscõsultus de rei vẽdicatione. l. hrdes. §. si vnus, s. eo. nec pt dicere, quod ipsa impẽsa nõ sit facta ad rẽ cõseruandam, qa imo est facta ad rei conseruationẽ piture aliter, si hoc nõ fieret. l. si pupilli. §. si Titij. s. de ne. ge. Quæro vltimò, an istud plus, qd cohæres soluit cohæredi suo, qd debitor ei reddere tenetur, possit debitor ab illo cohærede recipiente repetere? Respon. sic. ff. de pig. l. si inter colonum. §. fin.

ADDITIONES.

a ¶ Videtur cessa. An cessa actione hypothecaria videatur cessa personalis, vide in l. si hæres pecuniã. ad Tre. & per Bar. in l. fideiussor obligari. de fideiu. ff. & in l. si in solutum. de ac. & ob. & hic adde Bal. in l. 2. de hære. vel ac. vend.
b Clau. ¶ Nota. Et hanc legem ad hoc dicit singularem Ale. in l. 2. §. ex his. ff. de verb. ob. post Io. de Pla.

LEX XXXI.

Fundus mihi. Fũdus, in quo est locus religiosus, venit in diuisione, loco religioso excepto. h. d.

LEX XXXIII.

Quæ pater. Ea, quæ non sunt diuisa in vita, veniunt diuidenda post mortem. h. d.

LEX XXXIIII.

a **Si pater.** a Quod vni ex cohæredibus obuenit ex diuisione, si est obligatum pro omnibus., est tuendum. h. d.

ADDITIO.

a ¶ Si pater. De huius legis intellectu vide late Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres. in fi. q. de ver. ob.

LEX XXXV.

Seruos. Aestimatio, quæ fit tempore diuisionis, non facit emptionem. h. d.

LEX XXXVI.

a b **Pomponius.** a Inter patrem, & filium ex causa dotis b consistit donatio. h. d. Iste intellectus, qui tangitur hic per gl. tangitur plenius in l. 2. C. de inof. dona.

ADDITIONES.

a Par. ¶ Pomponius. Idẽ esset in augmento dotis, vide Ias. in rub. ff. sol. mat. ad fi. Limita vt per Pau. de Cast. consi. 105. Et extende, etiã si matrimonium non sequeretur. Vide Ias. in l. si extraneus. in vlt. not. ff. de cond. ob cau. Vide Alex. l. 2. §. sed si in prin. sol. mat. in j. notab. & l. si cum dotem. in prin. 2. no. sol. matr. aliqua per gl. & Doc. l. si donatione. C. de collat.
b ¶ Ex cã dotis. Id quod dr hic in dote, ẽt trahit ad legitimam filio assignatam per patrem in vita. secundum Bal. no. in l. cum oportet. § nõ autem. C. de bo. quæ lib Et an ista l. extendatur ad paraphernalia, vide Lud. tenentem quod non in l. placet. de acq. hær. Et ad hanc l. vide Bal. & Imo. in l. 2. §. 1. ff. so. ma. An filia possit habere condictionẽ ob causam ad dotẽ, non secutis nuptijs, si pater ita voluit, quando dotem dedit, tex. videtur quod sic, in l. si extraneus, ad fi. ff. de cond. ob. cau. quem Ro. dicit per se singulariter ad hoc ponderari.

LEX XXXVII.

a **Cum putarem.** a Hæc exceptio, tibi non competit ius agendi, non pōt opponi post sñiam, nec reddit iudicium retro nullum, & solutum authoritate sententiæ
b non repetitur.b vt indebitum.h.d.

ADDITIONES.

a Paris.¶Cum putarem.Pro limitatione hº legis vide Alex. cōsi.436. vide oīno barb.cōs.91.Item an talis diuisio preiudicet substituto, vide Pau.de Cast.cōs. 130.ad fi.& in cons.seq.Et de materia vide Ias.& alios in l.si me,& Titium.j.si cer.pe.Itē de intellectu huius l.uide Ias.in l.si Titius,de ver.ob.vbi refert intellectum Ang.& Are.Et quædam alia vide in materia hº l.per bar.& alios in l.cū solus.j.de vsuca.& ibi latè Pau. de Ca.& per eundem in l.si per errorem. j.eo.tit.vide Alē.consi.168.vol.v.vbi ponit de diuisione sponte facta cum eo, qui putabat cohrs,& non erat,vt in hoc tex.ad fi.Et ꝙ diuisio non preiudicet ēt si sit facta per errorem iuris,vide bal.in cons.386.vol.j.vide decisio.Pau.de Cast.in l.fi.§.idem q̄si t.j.de cond.ind,quā sequitur Ias. ibi de eo, qui diuisit hæreditatem fratris,quæ tota ad eum spectat. Poma.¶Limita hāc legem, vt per Ang.§.quædam.Insti.de actio.

b Non repetitur.Hoc speciale authoritate rei iudicatæ,& idem in transactione,ſm bal.in l.j.in prin.C.plus vale.quod agitur.Et ad hanc legem vide gl.& bar.& melius bal.in l.si soror.C.de col.& bal.& Imo.in l.iustè.de acq.poss.per bar.in si Titius.de ver.obligat.

LEX XXXVIII.

a **Qui familiæ** a Verba enunciatiua propter aliud emissa, vim irreuocabilis confessionis non habēt.
b h.d.ista lex,quod nota.b

ADDITIONES.

a ¶Qui familiæ.Vide bal.in l.ex hac scriptura in fi.& quod ibi dixi post bar.j. de don.& latè declarat bal.in l.j.C.de confe.

b Clau.¶Nota.bart.in l.ex hac.j.de don.dicit, ꝙ hæc lex est vtilior, quàm alia de corpore iuris.

LEX XL.

1 *Nomine alterius agens si obtinet,repetit expensas,aliàs non.*
2 *Communem causam agens repetit à socio quatenus plus expendit.*
3 *Cautela quod qui agit causam communem,promittat aduocato salaria communi nomine.*

Ex parte. Qui obtinuit in causa communi, repetit expēsas pro rata. hoc dicit. Intellige, si in causa propria
1 erat aliàs tñ expensurus,quia, tunc repetit,aliàs non.† No.ꝙ qui agit noīe alterius repetit expēsas, si obtinet, secus si succumbit, vt
2 C.mā.l.ēt si ꝯ.& iud.sol.l.iā tñ. §.in hac.¶†Secūdò no.qđ qui agit cām cōem repetit à sociis,quatenus plus expēdit iō qa cōem cām agitauit.Aduerte tñ,qa in dubio p̄sumitur plus expendisse pro rata socij,nisi p aduersam partem aliter probetur.Exemplum habes
3 in gl.Sit ergo† cautus ille, qui agit communem causam, vt promittat salaria aduocato communi nomine,quod nota.

§.Intestato. Quo ad collationem testatus vř decedere,q in codicillis de omnibus bonis disponit.h.d. ¶Not.ergo, ꝙ quando testōr oīa b ona diuidit p plega, illa plegata assumunt vt portionis hrditatis, & per ꝯñs ita veniunt in restitutionem fideicommissi,sicut portio hæreditatis, l.quid ergo.de leg.j.scripsi in l.Marcellus.§.j.ad Trebellianum.

§.Filius. Debita contracta per vnum ex fratribus cōem hereditatem possidentibus,non veniunt de communi soluenda h.d.iste notabilis.§.

§.Duos. Perempto principali facto testatoris,perimitur accessorium.h.d.

LEX XLII.

1 *Nullitatis causa venit in causam appellationis.*

a **Quædam mulier.** aCausa nullitatis pertinet ad iudicem appellatiōis,qui potest sententiam pro parte confirmare,& pro parte nullam pronunciare.
b h.d.b¶† No.ꝙ in causa appellationis venit causa nullitatis, ad
1 quod l. Carmelia Pia.de iure patronatus, & in l.j.C.quando prouo.non est neces.

ADDITIONES.

a Pom.¶Quædam mulier.Vide Ale.consi.96.ad fi.4.vol.Rom. consi.28.

b ¶Hoc dicit.Et vide bar.in l.j.§ libelli.de app.& adde c.Ray.de testa.& l.j.C. si aduer.rem iud.

LEX XLV.

Inter cohæredes.

§.Si familiæ erciscundæ. Intellige hunc §.quando venditio fuit facta ex causa necessitatis.C.eo.l.1.

§.Si quis stipulatus. Stipulatio facti diuidui, contra hæredem facientem contra,tantum committitur.h.d.§.iste quod diligenter nota.

§.Vsufructu. No casum,quod soluendo pro hærede,si non soluat,ab eo repetitur.h.d.

LEX XLVII.

Si maritus. Actio de dote datur contra heredes soceri recipientis dotem,& licet maritus non sit hæres,ei subuenitur, vt apud eum sit dos, qui sustinet onera matrimonij. hoc dicit. Quæro isto casu, quo factum est diuortium post mortē,vtrū detur actio de dote ꝯ filiū, licet nō sit hrs? Gl.dicit ꝙ
a sic.& ita intelligit hic,qđ non puto a verum.Licet n.filio vel marito detur dos,tñ alij hæredes mariti tenentur, & sunt ꝯueniēdi: ideo p̄statur eis cautio,ꝙ eos defendet.s̄.e.l.si filia.§.hoc amplius Sed hic dř,qđ licet filius nō sit hæres, pōt petere ꝙ dos sit apud eum,quia matrimonij onera sustinet,vt hic,& j.de iure do.l.si is. Et pōt hoc petere,si onera matrimonij sustinet tēpore mortis patris,licèt tēpore petitionis nō sustineat. hic est casus hic. Qua autem actione aget, dic vt in l.si constante.§.j.sol.mat.

ADDITIO.

a ¶Non puto.Et ita etiam tenet Io.contra gl.istam,in l.si marito.§. pen. j. solut.ma.vbi voluit,ꝙ ēt si esset pro parte institutus, vel ēt exhæredatus, non erit maritus conueniendus insolidū,si tñ pro parte est institutus:nam,dicit ipse, ego habeo, quòd cohæredes non tenentur soluere, nisi prius præstita cautione de conseruando eos indemnes à muliere sol.ma.l.2.§.1.&.2.& l. pater. ad fi.de dote præle. Ergo hoc necessariò sequitur, licet gl.hic aliter videatur sentire secundum ipsum,& in effectu vult idem quod Bar.hic.

LEX XLVIII.

In iudicio. In successorem singularem ex necessitate transit instantia iudicij.h.d.No.gl.super verbo, recepta, &c.

LEX XLIX.

Si familiæ. Plures hæredes vnius hereditatis, debēt vnum procuratorem constituere, & non separatim agere.h.d. lex ista.

LEX L.

1 *Iudex ex officio cogit eos qui succedunt, defunctum sepelire.*
2 *Defuncti res pro eo sepeliendo iussu iudicis ante aditam hæreditatem vendi.*
3 *Vendens ex necessitate non cauet de dupla.*
4 *Executor vendens rem,non promittit de euictione, sed iudex decernit actionē.*
5 *Cautio quæ non debet interponi, interposita committitur.*
6 *Hæreditate nondum adita, facta non veniunt in hoc iudicio.*

a **Qui hæres erat.** a No. istam legem singularem, qui vendit ex necessitate, non tenetur de dupla promittere,& cautio quæ non debet interponi,interposita committetur. Item quod quis facit ante aditam hæreditatem, in directum fa.erc.iudicium non venit. Item pro sepeliendo defuncto,ante aditam hæreditatē, iussu iudicis res hæreditariæ pñt vendi.h.d. Quam legem no.quia fuit quoddam ꝯsilium Vlpiani.
1 †No.ꝙ ad officium iudicis pertinet cogere eos, q succedunt, sepelire defunctum.No.†ꝙ p sepeliendo defuncto res potest vēdi
2 ante aditā hæreditatē iussu iudicis. ¶† Item nota,ꝙ qui vēdit ex
3 necessitate,non tenetur cauere de dupla.¶Item†ꝙ quando exe-
4 cutor vendit aliquā rem,non debet ipse de euictione promittere,sed iudex ipse debet actionem decernere sibi. ¶† Item no.ꝙ
5 cautio quæ non debet interponi,interposita committitur.Et dic plenè in l.si patronus.j.de do.per Dy.¶Vltimò no.†ꝙ quę fiunt
6 ante aditam hæreditatem,non veniunt in hoc iudicio.

ADDITIO.

a Qui hæres erat. Hęc est l.sing.quæ fuit vnum consilium Vlpia. & ipsum no. all.Bar.in l.alio.in fi.q.de ali.leg.

LEX LI.

Quæ pater. Expensæ,quas pater fecit pro filio in studio, non debent filio imputari tempore diuisionis nisi animo repetendi patrem fecisse constet. h. d. Quid de libris.Scitis quod gl.tangit,& Cy.C.eo.l.si filiusfam.Ego plenè dixi in l.j.§.nec castrense.j.de collatione bonorum.

LEX LII.

Fundus qui dotis. Si fratres sustinent communiter onera matrimonij, fructus dotis veniunt in communi, secus post diuisionem.h.d. Vel breuius Fructus dotis debent esse fratrum existentium in communione,secus si facta fuerit diuisio.h.d.

§.Si ego. Si iudiciū diuisorium nō facit præiudiciū petitorio,admittit ipsorū ꝯcursus. h.d. ¶Opp de l.fundi.& l.fundum.j.de excep.Solu.hic vterq; ꝯfitebatur aliū cohæredem,vnde sñia lata in vno,non parit præiudicium in alio, meritò admittitur ꝯcursus,ibi secus.Et ideo quædam grossella,quæ est hic,super verbo ꝯfiteor,quæ dicit,tu verò confiteris me hæredem,optimè dicit,volens euadere illud contrarium.

LEX LIII.

Mæuius. Quod fuit defuncti,vel eius occasione obuenit, in hoc iudicio venit.h.d.ista l.

a **§.Arbiter.** a Valet sñia si portiones inuicē ꝯpēsantur, seu adæquantur, & in aliquo superfluo alter tantūmodo ꝯdemnat.h.d.Et est tex.iuncta gl.in l.in hoc iudicio.s̄.e.

ADDITIO.

a Paris.¶Arbiter. An arbiter possit cognoscere de exceptione compensatiovide Ale.consi.109.vol.2.& per Bal in l.j.C.de arb.& in l.neq;.C. de compen. & in l.cum Papinianus.aliqui habent in l. nemo. in ver. quæro nunquid exc. C.de sen.Pom.¶Vide Alex.consi.119.ver.non obstat.2.vol.

§. Cum familiæ. Res est æstimanda prout valet tota, non prout valet diuisa. h. d.

LEX LV.

Ex hæreditate. Si vnus ex hæredib. vendidit partem suam certæ rei, non venit vlla res in iudicio. fa. er. h. d.

LEX LVIII.

a Arbitro. a Si diuisio fiat iudicio pendente, iudicis officiũ euanescit. h. d.

ADDITIO.

a ¶ Arbitro. Adde Bal. in l. 1. C. communi diuidundo.

Communi diuidundo. Rub.

LEX PRIMA.

Communi. Quæro quando fuit inductum cõmuni diuidundo iudicium? Dic vt in glo.

LEX II.

a Nihil. No. l. quòd si emimus rem simul, quòd in ea re dicimur esse socij, quod est notandum; a & tene menti.

ADDITIO.

a ¶ Est notandum. Adde l. cum proponas. & ibi Bar. & Bal. C. pro soc. & l. vt sit. ff. pro soc. & dicit ibi hoc verũ, si animo cõtrahendæ societatis emeret: alias secus. exemplum. si incontinenti post emptionem diuiserunt. Nam tunc præsumitur non animo societatis contrahendæ, l. sed Iulianus. §. proinde. ff. ad mac. ita egregiè declarat Raph. in l. reos, in prin. ff. de duob. reis. & idem dicit in duob. simul mutuò accipientibus per hanc l. Et ꝙ ista dicatur impropria societas, sunt gl. inst. de ob. quæ ex quasi contractu, §. item si inter.

LEX V.

Sed et si res. No. ꝙ per secundum decretum dominus efficitur, qui mittitur in possessionẽ, si prior possessor erat. Vidistis in l. 2. ff. si ex nox. cau. aga.

LEX VI.

Si quis putans.

§. Siue autem. Fructus veniunt in hoc iudicio, siue immediate percipiãtur a socio, siue locentur colono nomine communi. Si vero locentur nomine proprio, damnum ad locantem spectabit, lucrum vero erit commune. h. d.

§. Si fundus. Ius reale in parte pro indiuiso vni ex sociis non remanet in parte, quæ ipsi socio ex diuisione obuenit, sed totum fundum etiam post diuisionem respicit. h. d.

LEX VII.

Communi. Functus vectigalis venit in hoc iudicio non diuidendus, sed adiudicandus. h. d.

a §. Inter prædones. a Inter eos, qui non habent iustã possessionem, non competit hoc iudicium. Item si petitor tãtum iniustè possidere dicatur, ab hoc iudicio remouetur. h. d. no. gl. Hoc forte est verum, quando constat ꝙ dominium non habet, aliàs cum in hoc iudicio dominiũ b venit incidenter, id, qđ possidet, præsumitur b iustè possidere, l. j. ff. fa. erci. & quod not. in l. quidam in suo. de condi. insti. & ibi dixi, & per gloss. in l. sicuti. §. sicut. supra, si ser. ven.

ADDITIONES.

a ¶ Inter prædones. Vide Bal. in l. non epistolis. C. de proba. Et an ista iudicia diuisoria dicantur possessoria, vide bal. in l. post sententiam. C. de senten.

b ¶ Præsumitur. No. quòd possidens, præsumitur iustè possidere. Vide bald. & Ang. in l. super longi. C. de præsc. lon. temp. & gl. in c. j. §. si duo, de pace ten. quæ idem dicit, quod præsumitur sine rapina possidere.

§. Si debitor. Debitor certæ partis pro indiuiso, si in diuisione tota res sibi fuerit adiudicata, totum dare debebit, & habere, ꝙ pro adiudicatione dedit: sed si tota alteri fuerit adiudicata, liberabitur soluẽdo, & prætium, quod pro adiudicatione dedit, recipit. h. d. ¶. Op. quòd diuisio ista non præ a iudicet a huic, qui habet istud ius. ff. eod. l. si quis putans. §. si fundus communis. & §. seq. Sol. ibi ille tertius, qui nõ interfuit diuisioni, habebat ius reale. l. hypothocæ, hic vero debebatur actione personali. tene menti.

ADDITIO.

a Non præiudicet. Quod no. Bar. in l. fraudati. ff. de pub.

LEX X.

Item quamuis. Delictũ defuncti si purgatur per actionem descendentem ex delicto, non nocet hæredi. secus si purgatur per actionem descendentem ex cõtractu, vel quasi. h. d.

LEX XII.

Si ædes. a Vide Dy. in c. in re communi. extra de reg. iur. lib. 6. & in l. si ædib. de dam. infe.

ADDITIO.

a Si ædes. Vide per Ang. in l. quidam Hiberus. ff. de ser. vrb. præb. Quomodo in pariete communi possit aliquid fieri, vide ꝑ Cæp. in tract. de ser. vrb. præd. c. 3. vide quæ no. Bar. in l. si stipulatus fuero per te non fieri. de ver. ob.

LEX XIIII.

In hoc iudicium. Quod quis facit in fundo, quẽ scit cõmunem cum aliquo, quem cognoscit, venit in hoc iudicio: sed quod quis facit in fundo, quem putat proprium, qui verè communis est, non venit in hoc iudicio, sed possessori retentio dabitur, quę etiam ad singularem successorem transibit, sed quod quis facit in fundo, quem putat cõmunem cum eo, cum quo non est, venit in hoc iudicio. h. d.

a §. Si conueniat. a Pactum ne perpetuo diuidatur, non valet. h. d.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Si cõueniat. Vide Ias. in §. quædam, Inst. de act. vbi ponit multa in materia. Et vide Flo. hic, qui dicit, ꝙ si fuit pactũ factum in ꝑpetuũ, intelligitur donec viuat. Et vide quæ habes in Bertac. in verbo, diuisio, vbi multa addidi. ¶ No. ꝙ quis non cogitur stare in communione, l. 3. C. commu. vtriusque iud. fallit in casu sing. l. fi. C. de alie. iud. & no. in l. pe. & fi. C. eo. Habui de facto an valeat pactum, quod toto tpe vitæ nõ liceat diuidere. Istud hic clarè in tex. non deciditur. & respondi ꝙ sic, per l. j. iũcta l. nulla. ff. pro soc, Adde quia cõtrarium tenet Rom. consi. 225. ipse Ale. consi. 18. lib. 3. Quid at in dispositione testatoris, qui voluit, ꝙ aliqui morarentur communiter, an valeat, & quid importent talia verba, vide Bar. in l. Quintus. ff. de ann. leg. Pau. de Cast. & Alex. in l. si non sortem. §. fi. ff. de cond. ind. & quid si in casu huius legis interueniat iuramentum, vide Ale. consi. 18. vol. 2.

§. Si inter socios. Ius excipiendi transit contra singularem successorem. h. d. ¶ Oppo. C. loc. l. emptorem. Sol. vt ibi per Cy. 3. oppo.

LEX XVIII.

a Vt fundus. a Sententia debet esse conformis libello, aliàs iudex non intromittit se de his, quæ ex natu- b ra actionis non veniunt. b h. d.

ADDITIONES.

a Pom. Vt fundus. Limita istã l. vt ꝑ Ale. in l. vinũ. ff. si cer. pe. & per Fel. c. cum iter. de re iu. vbi ponit plusquam viginti limitationes, & c. licet Heli. de simo. vide quæ scripsi ad Bar. l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui no. infa. Paris. ¶ Et iõ, si vnum petitur, & reus aliud confiteatur, non pt sequi sñia cõdemnatoria in eo, qđ non est petitum. Vide ẽt Com. consi. 71. añ fin. & similiter si vnum petatur & alium probetur. Vide ẽt Com. cõsi. 77. post prin. & de prima confessione vide Com. consi. 77. ante fi. & illud etiam procedit in his in quib. proceditur summariè, simpliciter, & de plano, quia debet nihilominus adesse petitio, & cum eo formare sñiam, vide Com. consi. 85. sed vbi causa est cognoscenda de æquitate, sola veritate inspecta, posset sequi cõdemnatio super eo, quod ñ est petitum, & sit probatũ. vide Ale. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ff. de ver. ob. faciunt quæ scripsi in Ber. in versi. clausula. in verbo, sine figura iudicij, vbi vide. Itẽ limita singulariter ñ ꝓcedere in casu l. bouem. aliquãdo. ff. de ædi. edic. quem tex. exclamat Rom. singu. 63. incip. quoties. Item qđ modus agẽdi, quem quis intentauit, sit diligenter attẽdendus, vide Fel. in c. j. in vlt. col. ver. 6. conclusio. extra. de excep. Ias. in l qui se patris. in x. no. ff. sol. ma. item vide ad limita. huius reg. Alex. cõs. 34. in 3. vol. quod propter clausulam illã petens ius, & iustitiam ministrari, licet quis petierit exequi aliquid, poterit iudex condemnare. alle. Io. de Imo. in l. si cũ nulla. ff. de re iu. itẽ quod agens ex vna causa, & probauit ex alia, non posit obtinere ex causa probata, vide Pau. de Cast. in l. si is ad quem. in j. col. ff. de acq. hær. An ẽt, & quomodo libellus ineptus possit ex probationib. aptis suppleri, vel sustineri, vide Ias. late in l. j. ff. de offi. asse. Item de prædicta regula, quod sententia debeat esse conformis petitioni, & 19. limita. ad eam, vide latissimè per Geor. Nat. in cle. sæpe. §. non sit tamen. de ver. sig. Item vide ad eã 31. limitationes per Fel. in c. licet Heli. de simo. in vlt. col. & aliquas ꝑ Soc. in l. vinum. ad fi. ff. si cer. pet. vbi Ias. ponit 13. limitationes.

b Clau. ¶ Veniunt. Vide plures limitationes huius legis in l. vinum. ff. si cer. pet.

LEX XIX.

a Arbor. a Quod vna elementatione continetur, si solo cohæret, dicitur commune pro parte diuisa, qua diuiditur solum: sed à solo separatum dicetur pro indiuiso esse commune. hoc dicit.

ADDITIO.

a ¶ Arbor. Vide glo. & Bar. in l. in prouinciali. de ope. no. nun.

a §. De vestibulo. a Illud, quod est commune, quod nõ potest diuidi, nec licitari sine proprio in hoc iudicio non venit. h. d.

ADDITIO.

a Barb. De vestibulo. Vide Bar. allegantem hunc §. in l. Aquiliana. ff. de transac.

§. Si per eundem. Pro Iure incorporali diuidendo, vel pro eo ꝙ fit circa illud, hoc iudicium locum non habet. h. d.

§. Iudex. Iura incorporalia non veniunt in iudicio communi diuidundo, nisi sint accessoria rei ĩcorporalis pro indiuiso communis. h. d. ¶ Quæro quomodo hoc fit, ꝙ ista seruitus diuidatur? Dic plenè in l. stipulones non diuidũt. maximè in

a me in 2.oppo.j.de ver.obl.¶ Quæro nunquid[a] iurisdictio cõmu-
nis plurib.in vno castro, veniat in iudicio communi diui. Resp.
aut iurisdictio competit seu cohæret personæ, & non veniret in
hoc iudicio, sicut cætera iura incorporalia, vt s.ea.l.§.si per eun-
dem. Aut iurisdictio cohæret castro, seu territorio, & tunc sicut
b castrum,& territoriũ potest diuidi,eodem modo & iurisdictio, b
vt hic.

ADDITIONES.

a Pom.¶ Quæro nunquid.Vide abb.c.prudentiã.in prin.de of.del.alex cõs.70.
b Clau.Iurisdictio.Quomodo fiet ista diuisio,vide ale.in l.2.j.de ver.ob.

LEX XX.

a **Si is cum quo.** [a] Quod in re communi culpa vnius fit à magistratu, venit in hoc iudicio com-
muni diuidũdo. h.d. Facit ad q.de duob. sociis habentibus. tur-
rim communem, de qua in l. Atheius.cum l. sequent. de aqua
plu.arc.

ADDITIO.

a Si is cum quo.No.hic singularem tex.quod propter contumaciam,in locum
mulctæ iudex potest domum destruere.Caue tamen hodie per l.fi.C.de mo-
do mulcta. Dy.tamen & Bal.in l.cætera.§.sed & si quis.de leg. j.videntur te
nere contrarium.

LEX XXVIII.

a **Sabinus.** [a] In hoc prin.res erat integra.In textu ibi, sed & si in re.hic opus erat facto, altero sciente non pro-
hibente.In versi.sinautem.consentit socius.In ver. quod si quid.
ignorauit socius.

ADDITIO.

a Sabinus.Per Bar.in l.Labe.de aqua plu.arc.& in l.qui bona,§.si qs.de dã.inf.
Paris.¶ Circa istam materiam, quod socius possit vti re communi, vide in
Bertac.in verbo,socius.vbi habes additum.

Ad exhibendum. Rubr.

LEX III.

a **IN hac actione.**[a]
b **§.Ibidem.** Exceptiones, quæ requirunt [b] altiorem indaginem, in causis summariis
non admittuntur, sed in causis principalibus reseruantur. h.d.

ADDITIONES.

a Paris.In hac actione.Circa materiam huius actionis, vide mo.in §.præterea
quasdam.de actionib.Instit.
b Quæ requirunt. Et quæ dicantur istę exceptiones vide in l.si is à quo. vt in
pos.lega.

§.Interdum. Pro instrumentis non potest agi ad exhi-bendum pro alio interesse, quàm dominij:
secus in aliis reb.h.d.Dic,vt s.ea.l.§.sciendum. & quæ sit ratio,tan
a gitur per Cyn. C.eo.l.instrumenta.¶ No. q res potest vendicari
ab eo, qui ciuiliter tantum possidet, vt no.gl.de rei vend. super
rub.& in l.2.C.vbi in rem actio.

ADDITIO.

a ¶ Per Cy Et per Sal.in l.j.in x.oppositione.C.de eden.

LEX V.

a **Celsus scribit.§.Iulianus.** No. ergo, q restitu-tio,quam facit vsufru-
ctuarius colonus,priuat dominum possessione.

ADDITIO.

a Iulianus.Vide Bar.in l.qui restituere, in fi.de rei vend.& Bal.in l. peregre.§.
fi.in fi.de acqui.poss.

LEX IX.

Iulianus. No quòd per contestationem factam in actione ad exhibendum,non interrumpitur præscriptio,
a vel vsucapio,nec ipso facto, nec effectualiter. ¶ Secundò no. q
quis potest pati, vt conueniatur ab alio quàm ab eo, qui habet
ius in re,vt plenè dixi in l.vbi pactum.C.de transactio. Tetigi in l.
cum putarem.fam.erc.

ADDITIO.

a Secundò no. Adde.Bar.multum singulariter in l.2.j.de do.præle.& in l.si Ti-
tius.de ver.ob.Et cum isto tex.concordat d.l.vbi pactum, & ibi vide Bal. de
intellectu huius text.

LEX XV.

a **Thesaurus.** [a] No.quòd in istis summariis cognitionibus iuramentum ad cognitionẽ sufficit, & puto
quòd loquatur hæc lex in iuramento ad probationem, non ad
totius causæ decisionem.

ADDITIO.

a Thesaurus.Adde gl.in §.sciendum.s. e.in ver.summatim.& quod no. Bart. in
l.j.in prin.quemad.te.ape.& an istud sit verũ,qđ vbi vnum iudicium est pre-
paratorium alterius,in illo sufficiat summaria probatio, vide bal.in l.quod
tempore.C. de resti.mil. Facit quod no.Bald.in l.2.C.quando fisc. vel priua.
¶ Paris.Vide multas decisiones per istam l.quas ponit Fel.in c quæ in ecclesia-
rum.ver.4.declaratio.extra,de const.& in c.veniens.el 2.in fin.de test.

LIBER VNDECIMVS.

a De interrogatoriis actionibus.[a] Rub.

ADDITIO.

a Paris.De interrogatoriis actio. Circa materiam interrogatoriorũ quando
sunt pronunciata pro confessis,an & quando per pœnitentiam quis admit-
tatur ad respondendum,vide Pau.De cast.consi.143.in prin.Item q statutum
loquens de positionibus,non habeat locum in interrogatoriis,vide Paul.de
Castr.consi.30.post princ.nunquid interrogans videatur confiteri, sicut po-
nens,vide Fel.in c.quoniam contra falsam.extra,de proba.

¶ Gl. continuat istam rub.& dic vt in ea.¶ Quæro, an debeat
a dari libellus, quãdo petitur fieri interrogatio? Gl. dicit, qđ non,
sed fit p officiũ iudicis.& sic nõ fit per libellum.Ista prima rõ ñ est
vera gñaliter, vt dicit gl. Nam in integrum restitutio petit p offi-
cium iudicis, & tñ reqritur libellus.l.in causæ.§. cã cognita. s.de
mino. sed istud dẽt intelligi, qñ officium iudicis mercenarium
imploratur, qđ deseruit actioni intentandæ. Nam qñq; implo-
ratur officium iudicis nobile, & ex eo debet sequi condemna-
tio tunc est necessarius libellus, vt extra, de off.iud. c. fi. Item vbi-
cũq; imploratur iudicis officium, nec ex eo quod petitur, debet
b aliqua condemnatio sequi, non est necessarius [b] libellus. de quo
per gl.& per Gu.in l.nec quicquam,§.vbi decretum, s.de officio
procon.& ibi diximus.

ADDITIONES.

a Dari libellus.In executione sententiæ,an debeat dari libellus, vide ad hanc
gl.quòd no Bal.in l.2.C.quando fis.vel priu.in vlt.col.
b Est necessarius.Adde Bal.in l.j.in fi C.de eden.

LEX PRIMA.

1 *Interrogationes fieri debent ante lit.cont.per iudicem.*
2 *Interrogatio pro qua parte quis sit hæres, vt valeat, quot requirãtur.*
3 *Titulus de interrog act. a titulo de confes.differt, quia hic ad litis ordinationem, titulus de confes.ad litis decisionem.*
4 *Interrogationes poterunt fieri etiam post litem conte.*
5 *Interrogationes ad litis ordinationem, quibus casibus sint faciendæ.*
6 *Interrogation istæ ab interrogationibus quæ fiunt sub iuramento de calũnia, in quo differant.*
7 *Scire, & credere quomodo differant.*
8 *Interrogationes quæ fiunt officio iudicis, etiam post litem contestatam.*
9 *Interrogari quando possit extra litem contestatam, remissiue.*
10 *Stipulatio sine causa an valeat, remissiue.*

TOties. Interrogatio est facienda secundum quod necessitas proponendæ actionis exigit. Item
fit officio iudicis, non iure actionis.h.d. Primò ponit
vnum dictum. Secundò illud limitat. Tertiò ponit
quo iure fiat interrogatio. Quartò quis sit interrogationis
effectus. Secunda ibi, est aũt. Tertia ibi, interrogatoriis. Quarta
1 ibi,& tantum modo.Pro declaranda prima glo. † quæro, quando
a debeat fieri ĩterrogatio, vtrum ante datum libellum, an postea.[a]
Tex.videtur dicere, postea, dum dicit, actio instituitur. Veritas est
quod exponatur, i.instituenda dicitur, vt eo ipso quod quis nar-
rat iudici, ego vellem conuenire talem tanquam hæredem ad
b tale quid: iudex eũ dẽt interrogare, an sit hæres, & pro qua par-
2 te sit hæres, si natura narrationis exigit. † Veniò ad secundam
glo.& quæro quot requirantur ad hoc vt ista interrogatio, pro
qua parte sit hæres, locum hẽat. Glo.dicit quod tria, quæ dic,
c vt in glo.quæ clara est.¶ Pro declaranda tertia glo. [c] quæro † in
3 quo differt hic titulus à titulo de confessis. Gl. dicit, hoc.n.ante
lit.contest.ibi postea.¶ Idem no.in l.non solum, in pr.s.de proc.
& C.de confes.l.j.Docto.dicunt, & melius, qđ hic titulus loqtur
de interrogationib. quæ ptinent ad litis ordinationem, titulus de
confes.loquitur de his, q ptinent ad litis decisionẽ. Et hoc forte
voluit sentire glo.quia ea.q ptinẽt ad litis ordinationem, regul'r
fiunt lite non ptestata ea quæ pertinent ad litis decisionem, fiũt
4 postea.¶ † Quæro quid si aliqs fuerit oblitus ante lit.cont.facere
istas interrogationes, an poterit postea facere? Gloss. non tangit
hic sed in l.qui petitorio. in pr.s. de rei ven. tenet qđ sic. qđ not.
5 ¶ † Tertiò quæro, in quot casib.sunt faciendæ interrogationes
ad litis ordinationem, per hũc tit.Gl.enumerat hic vndecim ca-
sus.Finaliter ponit regulam generalem, vbicunq; æqtas moueat
6 iudicẽ.j.e.l.vbicũq;.¶ † Quæro, in quo differũt istæ ĩterrogatio-
nes ab interrogationib.q fiũt sub virtute iuri de calũnia? Dñt qui
dam.q

ADDITIONES.

a An postea.Vide p Spe.de interrog.act.§.j.ver.sed nũqd prius. vbi oĩno vide
Io.An.& Bar.i l.q petitorio.de rei ven. & Ant.de But.in c.pen.de iura.callũ.
b Interrogare.Qualiter fiat interrogatio, vide oĩno Barto.in l.controuersia.
s. de transac.ad ad petitionem partis possit pars interrogari post lit.cont.
vide aliquid remissiue per Bald.in l.data opera.C.qui acc.non pos.
c Tertia gl Adde bar.in rub.j.de confes.

dam, ꝙ ibi quis tenet̃ r̃ndere de credulitate.l.2.§.qđ obseruari.C. de iura.cal.hic de veritate.Gl.hoc non tenet, imò đt qđ vbicunq; fit r̃nsio de credulitate. Videte, istæ interrogationes differunt ab
a illis:a quia ille q interrogat in istis nihil ponit, hoc ẽ nihil de veritate asserit, sed petit se certificari ab aduersario. sed ex illo ti. de iura.cal.ille q interrogat,ponit & asserit eẽ verũ illud, de quo aduersariũ interrogat.Et hæc differẽtia ẽ ex p̃te interrogãtis,ex p̃te
b verò respondentis puto qđ nõ sit dr̃ia,b quia in vtraq; hẽt r̃ndere de credulitate:nec puto qđ habeat necesse respondere đ veritate tm̃.Nam si hoc esset verum,nõ posset fieri interrogatio de ætate,
7 qđ esset ꝰ.l.de ætate.in prin.ĩ.eo.† Ad cuius intelligẽtiã est sciẽ-
c dum, ꝙ dr̃ia est c inter scire,& credere:d nam scire est certitudina-
d riè.ex eo ꝙ ipse vidit,& suo sensu p̃cepit,hoc mõ vr̃ veritas. Hãc aũt sciam nõ põt quis hr̃e de sua ætate,sed ætatem nostram quilibet nostrum scit per fidem parentum, & relationem antiquorum.ergo apparet quod in l.de ætate.non dẽt r̃ndere de veritate. Credere verò est firmiter inhærere alicui rei,non ex eo,quod ipse vidit,sed ex aliis relationibus,& iõ tex.de iú.cal.l.2.§. ꝙ obseruari.dicit de eo quod credit,& postea subiicit de eo,quod scit,vt ponat ibi de sciẽtia impropriè, si quam hẽt ꝰ credulitatem.Idem
8 in l.2.§.idem Labeo.ĩ.de aqua plu.arc. & ibi gloss.¶† Venio ad quartam gloss.& quæro quo iure fit interrogatio? R̃n.olim iure actionis,hodie officio iudi. Quæro qđ si post lit.conte. Certè idẽ qđ per officium iudi. Quæro,quid in iudice delegato? Respon.
9 idem. vt habes in gl. in fi.¶† Venio ad vltimam gl. dr̃ hic, in iure, quæro quid si extra iudicium? Dic vt l.j.C.de confes.& l.ge-
10 neraliter.C.de non nu.pec. & ĩ.prox.† Quæro an valeat stipula-
e tio e sine causa? Gl.remittit ad not.in l.2.§. circa. ĩ.de doli exc.& ibi dixi per Cy.in d.l.generaliter.de non num.pec.

ADDITIONES.

a Differunt ab illis.Aliam differentiam ponit Bal.in l.1.C. de confessis.per Bal. hic,per Spe.de positio.§.3.

b Paris.¶Puto ꝙ non sit differentia. Vide Abb.c pe.extra,de iur.calũ. qui idẽ tenet,vide quæ dicit Cur. in tra.in 4. breuilo. & ibi etiam quod tenetur r̃ndere iura.cal.& Abb.vbi s̃.& ibi etiam Ant.de But.

c ¶Differentia est.Differẽtia inter scire,& credere,Adde Bart.in l.admonẽdi.

d Pom.¶Et credere.Vide Fel.c.j col.j.de sum.Trin.

e ¶Valeat Stipulatio. Et dum gl.hic vult,quod confessio sine causa in iudicio valeat,adde l.sicut,quam ibi ad hoc ponderat Bal.C.de repud.hære.Ex quo infert ꝙ instrumentum guarentigiæ sine causa tenet.¶Pom.Limita istam gl. de qua hic, non habere locum in arbitro, vel arbitratore, vt per Ale. consi.19.inc.in his quæ narrat.& cõsi.seq.4.vol.& consi.13. inc. Ex his quæ in themate.ver.nec illud.j.vol.

LEX IIII.

Voluit prætor.

a §.Quod ait. a Interrogationes dicuntur fieri in iure, vbicunque fiunt coram iudice, licet pro tribunali non sedeat.h.d.Hoc est verum in his,& simi.quæ causæ
b cognitionem non requirunt.b Circa quod dic per Cy.C.de confes.l.j.in 3.quæstio.

ADDITIONES.

a ¶Quod ait.De huius §.intellectu vide Bar.& quod ibi dixi,in l.4. §. hoc autem.de dam.inf.in 6.& 7.oppo.

b Non requirunt.Dixi in l.de pupillo. §.si quis ipsi. de ope.nou.nun. Bart.in l.si vt p̃ponis.la 2.in duob.locis.C,quomodo & quãdo iud.refert Imo.in l.cum mulier.sol.mat.vbi Alle.Cy.in l.j.de confes.in 2.q.& all.Bar.hic.

LEX V.

a Qui interrogatur. Interrogato dandum est tempus ad deliberandum.h.d.

ADDITIO.

a Paris.Qui interrogatur.Istud est verum, quando interrogatur tenetur respõdere per verbum præcisum,& assertiuum:secus si per verbum credit, scđm Rom.sing.727.inc parti.aliàs est 515.vide Fel.in c.quosdam.in princ.extra.de præsumptio.An interrogato de credulitate detur tempus ad deliberandum, vide Spe.in ti.de posi.§.vj.vér.quid si interrogatus.

LEX IX.

Si sine. No. quòd præsumitur, quod intercesserit interrogatio de responsione procuratoris, an teneatur respõdere, dic, vt in l. non solum. in prin. supra, de procurator. & infra,de conf.l.certum.§ sed an.per Dy.in l.j. C. de confessis in 12.quæst.

LEX X.

Si defensor in iudicio.

a §.Qui interrogatus. a Qui dicit se hæredem, intelli-
b gitur in dubio b insolidum, nisi ex præcedenti allegatione aliter limitetur.h.d.

ADDITIONES.

a Pom.Qui interrogatus.Vide Ale.in l.si cui,§.j.de le.j.

b ¶In dubio.Quod hic dicitur, qđ responsio in dubio intelligitur secundum interrogationem,limita non procedere in rescripto, vt per Imo.in l.iudex. de re iu.& per illud,quod dicitur hic,dicit Bal.in l.sed & si possessori §.itẽ si iurauero.ĩ.de ireiu.ꝙ dictum testis refertur ad articulum.

1 *Agens vt hæres, quando cogatur exprimere ex testamento vel ab intestato.*
2 *Iudex summatim cognoscit, an petitio sit impertinens.*
3 *Hæres per mediam personam alterius non cogitur hoc dicere, nisi deliberatio partis impediatur.*

a §.Illud quæritur. a An quis sit hæres ex testamẽto vel ab intestato, ñ cogit̃ r̃ndere, nisi nã intẽtãdæ actiõis hoc exigat.h.d.Ex isto §.habes,vtrũ ille,q agit vt
1 hæres,† debeat exprimere ĩ libello, b vtrũ sit hæres ex testamẽto,
b vel ab ĩtestato, ꝙ si p̃ hoc deliberatio aduersarij ñ ĩ pedit̃, ñ cogit̃,
2 aliàs secus.¶† Itẽ quod summatim cognoscit iudex,an petitio sit
3 pertinẽs,vel impertinens,quod no.¶† Item no.quòd si aliqs sit hæres p̃ mediam personam alterius,non cogitur hoc dicere, nisi impediretur per hoc deliberatio aduersarij.Facit ad hoc de vul.& pup.l.pen.C.de hæred.insti.l.2.

ADDITIO.

a Illud quæritur.Ex isto §.habes per bal.& Pau.de Castr..in l.si is apud quem. de acq.hær.vbi limitat Pau.per bal.in l.2.C.de suc.edic.
Paris.Qualiter istud intelligatur, vide omnino Pau.de Cast.consi.227.

b Pom.Habes.Vide Alex.in l.si is ad quem.in prin.de acq.hære.

LEX XI.

Non alienum. Facit ad id, quod dixi vobis in l.non solum.s̃.de noxa.

LEX XII.

De ætate quoque.

§.Si quis. Statur confessioni alicuius, licèt non veræ, contra se.h.d.

§.Si cum esset. Pœna mentientis est, vt si primò tenebatur pro parte, postea teneatur insolidũ, nisi iustè errauit. h.d. ¶No. quid est mendacium? Aduerte cum istis interrogationib.respondetur per credit, & non credit, quomodo possum conuinci de mendacio? licet.n. potest res aliter se habere, tamen tu non probas me aliter credidisse. Iurisconsultus hic videtur velle, quòd verosimiliter debeat hoc scire, & si dixerit ꝰ, præsumatur contra eum, vt conuincatur de mẽdacio, quod no.¶No.quem puniri de mendacio.

a
b §.Qui tacuit. a tacens, quo ad sui commodum hr̃ pro negante, & insolidũ conuenitur.b h.d.
c ¶ Op.ĩ.l.prox. c ille.n.qui negat nullo modo tenetur. Huius timore iste §.legitur per gloss.ĩ.l.prox.tribus modis. Primo modo sic, quia hic erat hæres pro parte, & sic habetur pro negante, vt insolidum conueniatur, vt s̃. prox.§. & sic bene continuatur
d §.iste ad præcedentem. Vel dic d quod hic licet non erat hæres, poterat tamen esse. Vel potest alio modo intel igi, vt videbitis ĩ. l.prox.Doc.Mod. legunt §. istum aliter, ꝙ ille qui tacet, tenetur insolidum, vt habeatur pro confesso, vt hic in prin.§.& quod ĩ.sequitur, quasi negauerit, similitudinariè ponitur.q. d. sicut s̃. ille qui negat, condemnatur & tenetur insolidum propter suum mẽ-
e dacium, ita hic habetur contumax e & pro confesso, vt teneatur insolidum propter taciturnitatem. Ita videtur notari per Cyn. in l.2.§.qđ obseruari.C.de iura.cal. Et sic patet ex prædictis, quod
f tacens habetur f pro confesso, vel pro negante, prout suum incommodum respicit.¶ Sed quæro, dicitur hic, qui non respondet, contumax est, sed quid requiritur? Respond. quòd sit p̃ns, & iussus respondere recusat absque rationabili causa, vt extra, de confes.c.2.lib.6.facit quod no.in l.certum.ĩ.de confes.& per Cy.
g in l.2.§.sin autem, de iuramen.calum.g

ADDITIONES.

a Qui tacuit.Limita istum tex.& intellige no.vt per Inn.in c.cum in cunctis.in gl.decurso tempore.de elec.si præcessit tempus ad deliberandum, & refere Bal.in l.2.§. ꝙ si actor. de iuramento calumniæ.

b Clau.Cõuenit.Ista regula ñ hẽt locũ, quãtũ ad effectũ litis cõtestationis, in qua requirit̃ exp̃ssa r̃nsio, vt no. in c.j.& ibi Pan.in.4 no. vt lit non contesta.

c Opp.ĩ.l.prox.Vide no.per Bar. in l.eius qui delatorẽ.de iur.fis. & in l.quandiu.la 2.de acq.hære.& quod no.in l.si quis instituatur. de hær. instituendis.

d Vel.dic.Vide Bal.pulchre dicentem in l.sicut.C.de rep hære.

e Habetur contumax.Et quare in interrogatoriis contumax habetur pro negante,& in positionibus pro confitente, vide bal.in l.j.de confessis.

f Tacens habetur. Quid in contumace? vide in l.absentem.de pœ.& vide Bart. hic,& in l.2.§.quod si actor.de iura.cal.Adde Rom.consi.452.

g Clau,Calum.Quid autem si vterque tam actor, quàm reus fuit contumax.in respondendo,an vtriusque positiones haberi debeant pro confessatis, Pau. de Cast.& Ale.in l.si non fuerit.ĩ.de iureiu.

a §.Quod autem. a Non videtur r̃ndere, qui ad interrogata non respondet. Facit ꝙ quã do accusatio esset simplex,& alius respondet modificatè, ꝙ non videatur

ADDITIO.

a Quod autem ait.Non respondens inquisitioni, põt cogi ad omnia capitula certe respondere, aliàs forte pro confesso potest ipsum habere, iuxta no.per Bar.in l.certum in prin. de conf. & in l.pe.ĩ. de quæst. & hic adde Lud. in d. §.si quis simpliciter.qui transit cum Bar.hic.

videat ad interrogata respōdisse, & eū iudex audire ñ debet, vt hic & l.j.§.si qs simpliciter,ꝭ.de verb.obl.& dixi ēt in fi.illi⁹ l.in distictiōe,quā ibi posui. Modo pone,quòd examinat⁹ sup īqsitiōe facta ꝯ te,quòd tu occidisti Titiū tali tēpore,tali loco, ꝓditoriè. Tu respōdēs dicis te occidisse,sed ñ illo tēpore,ñ illo loco, vel ñ ꝓditoriè. Certè tu omnino ñ videris ad interrogata respōdisse, qa de alia re respōdes.ergo iudex poterit te cogere, vt certum re
a spondeas,ar.huius l.coniunctæ cum alia.[a]

ADDITIO.

a Claud.¶ Cum alia.Idem dicit Bar.in consi.228.incip. Catharina accusauit. quando simpliciter responderet.

a §.Nihil interest.[a] Obscurè respondere, & nihil respondere,paria sunt.h.d.¶Not.quod
b si aliquis[b] respondet, quòd credit: si apparet maleficium,certè iste obscurè respondet:incertum enim dimittit interrogatorem,
c ideo iudex pōt nō admittere,[c] & cogere eum vt respondeat,l.certum.in prin.de confes.Sed quid si dicat,non credit d nisi appareat? Certè ista responsio est certa, quòd si appareret, reduceretur ad credulitatem.

ADDITIONES.

a ¶Nihil interest.Istum textum limita,& intellige vt per Inn.in c.cū in cūctis. in gl.decurso.de electionibus,si præcessit tempus ad deliberandum.
b No.quod si aliquis. Sequitur simpliciter Ludo.in l.j.§. si quis simpliciter.de ver.ob.per Bal.in l.cum ad præsens.si certum petatur.
c Clau.admittere.Ex responsione, quæ fit per relationem ad aliud, vide quod notabiliter dicit Alex.consi.137.vol.2.
d Non credit.Dubito de differētia inter istas duas responsiones.Istud vltimū facit cōtra no in l.inter oēs §.rectè.de fur.& in l.Marcellus.§.j.ꝭ. rerū amo. Itē istud dictum intelligas,nisi statutum diceret,debere simpliciter rñderi, vt no.Bar.in l.j.in prin.ꝭ.de vul.& pu.& in l.j.§.si quis simpliciter. de ver.ob. Item istud vltimum similiter intellige,quando illa verba, nisi appareat, restringūtur ad acta in præteritum facta in causa illa, qa aut hoc apparet esse verum ex actis præteritis,& positio est confessata, aut non apparet, & non intelligitur negata aliter non intelligitur sufficienter esse rñsum, qa ponēs non releuatur ab onere probandi,& oportet eum facere noua acta producendo testes,vel instrumenta,sicut si nullas fecisset positiones, quod non est dicendum cum positiones fuerint introductæ,vt quis releuetur ab onere ꝓbandi,cle.sæpe.circa medium,de verb.sig.& in l.2.§.quod obseruari. de iur. cal.& ita fuit obtentum.Et ad ista vide Bar.in d.§ quod obseruari.in fi.& vide quæ dixi post Imo. in l.j.§.si quis simpliciter. de ver.ob. Et certè contra Bar.quòd non procedat illa responsio,ñ credit,nisi appareat,facit vltra ea, quę dixi s.quia ista respōsio videtur conditionalis per dictionem nisi,vt plenè per Bar.in l.j.ꝭ.de cond.& dem illud autem quod pendet ab euentu conditionis,dicit esse incertum,l.vbi autem non apparet.in prin.de verb.ob.rñsio autem positionum debet esse certa, l.certum.de cōfessis. Et in spē glo.in c.præsentium.de test.in 6. in verbo, sigillatim.vbi dicit quòd respōsio alternatiua position b,data nō procedit,quia incerta: & similiter dicta rñsio habet vim alternatiuæ,quia non apparet,& non credit:aut apparet, & credit. contra Bartol.bene facit quod not.Specula.de teste,§:qualiter.ver. quid ergo,cum versi.sequen.& quod no.Bald.in l.2.§.quod obseruari. de iur. calū. in ver.2.quæritur.vbi voluit quod vbi responsio non est talis, quę releuet ab onere probandi,non est sufficiēs.Ad illud.n.inductæ fuerunt positiones, c. j.& ibi gl.de cōf.in 6.no. in d. §. ꝙ obseruari. & in cle. sæpe.de ver. fig. Et ita obtinui in curia mercatorum Bononiæ,& fuit iudicatum per Pe.de magnanis,maximè stante statuto, quòd si quis in facto proprio negauerit positionem,& probetur contrarium, puniatur. Nam si dicta respōsio admitteretur, nunquam locus esset pœnæ. Nō ob.dictum Bar.hic,quia potest intell.gi, qñ ex actis productis apparet,vel quando respōdēs hoc facit apparere, vt no. Spe.in locis præal.vel in facto alieno,quando habet probabilem ignorātiā. Et ad istas responsiones vide Spe.de instru.edi.§.nunc dicemus,versi.quid si quis libello.& Bal.hic,adde Bal. consi. 239.lib.3. Et quæ requirantur ad hoc vt positio dicatur confessata,Ang.consi.135.Bal.consi.182,Et quando confessio erronea possit reuocari.Roma.consi.475.

§.Ex causa. Ex causa iusti erroris potest quis suam confessionem reuocare.h.d.Not.quòd de nouo emergentia nouo egent auxilio. Item no.quòd parcitur ei, qui scriptura est deceptus.quod facit ad quæstionem de eo qui interfecit eum, qui non erat bannitus,erat tamen in libro bannitorū. de quo in l.pe.ꝭ. de adult.

a §.Qui interrogatus.[a] Qui interrogatur, tenetur, quasi celebrasset cōtractum, super quo interrogatus esset.h.d.¶.Op.imò videtur,quod cōfessus habeatur pro condemnato, vt l.j.C.de confessis.Gl.fatetur cōtrarium, ꝙ ista confessio inducit probationem, & facit eum haberi pro condemnato,Sed ista confessio ꝓbationem tantum inducit.s. eo.l.j .in fi.Idem in his quæ pertinent ad litis decisionē, & sunt decisiua partis.Ratio apparet in promptu, quia licet sit verum, tamen id de quo est confessus,non sufficit ad condemnationem.

ADDITIO.

a Qui interrogatus.Istum tex.allegauit bar.ad vnum,quod no.in l.3.§. idē scribit de pec.& quòd talis rñsio præmissa interrogatione,non credit,&c.nō releuet aduersarium ab onere probandi,nec sit admittenda,firmat bar.post gl. in d §.quod obseruari.vide bal.an admittatur responsio condōnalis, & qualificata,& quid si dicat, dico vt in instrumento continetur, vbi allegat Spe.

1 *Error iuris est lata culpa.*
2 *Error probatur probando rem aliter se habere.*
3 *Cautela pro eo, qui vult reuocare confessionem.*

§.Qui iusto. Erronea ꝯfessio post litē ꝯtestatā ꝑt reuocari ex causa iusti erroris, secus si fuerit ī dolo, vel lata culpa ante litē cōtestatā ꝑt reuocari indistinctè, nisi captio actoris emergat.h.d.Primò loquit̃,quando quis vult reuocare post litem contestatam. Secundò, quando ante lit.contest. Secunda ibi, Celsus. ¶ Primò quæro exēplū de iusto errore,&
1 de errore q cadit in culpā.& not.†ꝙ iuris error est lata culpa. Simile in l.liberorū.§.notatur. de his qui no.inf.¶Opp.de ver.Celsus.ad §.qui iusto. Sol.§.qui iusto,loquitur post litem conte. ver. Celsus,ante.Item §.qui iusto,loquitur in errore facti. ver.Celsus. potest intelligi in errore facti & iuris, vt colligitur ex dictis Dy. extra, de reg.iur. c.ignorantia.lib.6.vbi, vlterius, &c.Item versi. Celsus, potest intelligi quando scienter falsum confessus est in his,quæ spectant ad litis præparationem. Ita intelligitur gl.C.de iur.& fac.ign.l.error,& hoc tangit gloss.¶ Quæro qualiter[a] pro
a babitur error.† Gloss. hic notabiliter dicit, probando rem ali-
2 ter se habere præsumitur error. Pro hoc C. de iur. & fac.igno.l. si post diuisionem. Istam materiam examinaui plenè in l. non fatetur.ꝭ.de confes.¶ †Item not.fi.ex quo pluries feci fieri cau-
3 telam talem, quando aliquis dixit, quod vult reuocare confessionem, & aliquis notarius est rogatus de hoc, ꝙ faciat ꝙ notarius notificet illi, & ille vadat coram iudice,& dicat, ꝙ cum peruenerit ad eius notitiam, rem se habere aliter, prout inuenit in tali instrumento,quod aliter dicit.

ADDITIO.

a Poma.Quæro qualiter.Vide Imo.consi.j.

LEX XIII.

Si filius. Filius ex mendacio punitur, non ex taciturnitate. h.d.

LEX XIIII.

a Confessionibus.[a] Confessionibus est standum, quibus ius, vel natura, non repugnat. h.d.

ADDITIO.

a Barb.Confessionib,Vide Lu.Ro.in consi.275 ¶ Paris.Ideo si quis confitetur se occidisse aliquem,& constaret eum eē viuū, non præiudicaret sibi.vide Io.de Ana. consi. 17. & etiam ibi vide bolog.dicentem etiam istud per testes posse probari, s.ipsum esse viuum. Et vide quæ dicit Ias.in l.error.C.de iuris & fact.ign.quod non potest ex confessione dānari,nisi constet de corpore mortuo.& ꝙ si fuisset punitus, & postea constaret alium interfecisse,ille alius etiam eēt puniendus. Super. q.b.etiam vide eundem late in l.iusiurandum,quod ex conuentione, §. procurator, de iureiurando.

LEX XVI.

Si seruus ab honestibus.

§.Quanquam. No.§. qđ sicut quando fit translatio de vno tēpore ad aliud, requiruntur extrema habilia.l.sciendum.s.ex quib. cau.ma. Ita quādo de persona ad personam, quod not. De quo plenissimè in l. si is qui ꝓ emptore de vsucapio.

LEX XIX.

Qui ex parte. Si ille, qui alium vt principalem defendit, non est soluendo, in alium actio restituitur. h. d. Vel sic,Sententia lata contra vnum ex sua confessione,non liberat verum dominum .h.d.

LEX XX.

a Si filius.[a] Quando non tenet iudicium, contumax in non respondendo non potest haberi pro confesso.
b hoc dicit.Vel breuius,Inter quos non valet[b] iudicium,nec confessio.hoc dicit.

ADDITIONES.

a Poma.Si filius.Vide Ro.consi.224.
b Paris.non valet.Istud quomodo procedat,si iudicium fit nullum,nulla etiā fit confessio,vide Abb.in c.Pisanis,in vlt.no.extra,de rest.spo.

LEX XXI.

1 *Procurator in omni actu facto,non est necesse.quòd dicatur quod facit procuratorio nomine domini.*
2 *Quando variatur causa,personarum varietate,impeditur constitutio duorum reorum.*

a Qui seruum.[a] Si ex variatione personæ conuenti non variatur cā vnius, confessio & solutio liberat verū debitorē: secus si ex variatione personæ ꝯtingit variatio cāæ, nisi veri debitoris noīe factum fuerit. h.d. Quā l. not.& pōit duo dicta, q̃ vñr ꝯria, & soluit cum mag. subtilitate. Et not. distinctionem

ADDITIO.

a Bar.Qui seruum.Adde bal.in add.Spe.in ti.de cōf.vbi allegauit ibi no.istum tex.quòd confessio eius,qui non deliquit,licet sit punitus,non liberat verū delinquentem.Et vide Lu.Roma.consi.269.

distinctionē pulcherrimā, quæ ē in tex. isto, vt apparet ex summario. ¶No. etiā ᵃex fi. huius l. qđ ñ ē necesse † φ in omni actu facto
1 p pcuratorē, dicat, qđ ipse facit pcuratorio nomine dñi: nā hic ĩ fine, licet haberet mādatū, ñ dicebat se facere nomine alteri⁹, & habet locū actio mādati. Facit l. post dotē. sol. mtā. secūdū lectu-
2 rā Dyni, & ibi dixi vobis. ¶Vlt. no. ex lectura huius glosse, † quòd quando ex varietate personarum variatur cā, impeditur constitutio duorum reorum debendi. ¶Sed opponitur, nonne duo rei debendi, &c. vt in gl. Idem habetis in l. si id quod. s̃. de duo. re. prout loquitur in pro missione dotis, & vsus fructus.

ADDITIO.

a No. etiam. Vide no. bar. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. de verb. ob. Not. quod si Titius confessus est se interfecisse hominé, & ppter hoc decapitat⁹ est, & postea apparet Sempronium fuisse delinquentem, & non titiū, an Sépronius debeat decapitari? Tex. est hic, no. φ sic. fm bald. in c. j. §. iniuria. circa fi. de pace iura. firman. & vide Ang. & Imo. in l. quoties. §. j. soluto matrimonio. Et vide Imo. in l. is qui reus. in fi. de pub. iud. in ea. gl. ibi, præcedente die, &c. & bal. in l. 2. in fi. C. quib. res iud. non nocet.

LEX XXII.

Vbicunque ᵃ Quæro quando debeat mouere æquitas iudicem: Dico, φ quatenus actionis causa proponitur, vt hic.ᵇ

ADDITIONES.

a Paris. Vbicunque. Vide ad materiam, s̃. in l. j.
b Vt hic. Et ad gl. hic vide Bar. l. actor, in prin. C. de Probatio. & vide vndecim casus notabiles per gl. s̃. eo. l. j. & quod dixi post gl. & Bar. in aut. at q̃ semel. C. de proba. Et ad huius legis intellectū, vide Ale. post Bar. & alios in l. 4. §. hoc autem iudicium. j̃. de dam. inf. & Ro. consi. 373. in 1. dubio. Et no. φ non tenetur respōdere interrogationi, q̃ do est decisiua totius causæ, vt dicunt domini de Rota decis. 32. Dicit tamen Alber. φ si quis semel negauit cum iuramento, non potest amplius respondere, gl. in verb. non possidebat. in l. si à te hæreditatem. ff de exe. rei. iud.

REPETITIO.

1 *Causa est, ad cuius esse sequitur aliud.*
2 *Causa proxima intrinseca, existente vera, validat relictum in testamento.*
3 *Interrogatoriæ actiones, de quibus hic, fiunt officio iudicis.*
4 *Libellus non requiritur in istis interrogationibus.*
5 *Libellus in officio iudicis, quando requiratur.*
6 *Clausula generalis subiecta post casus speciales, illos casus comprędit, & quādo non comprehendat. nu. 8.*
7 *Iudex in quacunque parte iudicij, etiam post conclusum in causa, interrogat partem, & positiones facit ex officio.*
9 *Iudex quando supplere possit etiam super facto.*
10 *Imperator facit æquitatem non scriptam, iudex inferior scriptam.*
11 *Interrogatio & positio quomodo differant.*
12 *Positio quid sit.*
13 *Positionibus quibus sit respondendum.*
14 *Positiones quo iure inductæ sunt.*
15 *Positionibus officio iudicis respondendum est.*
16 *Positio dicta est quòd super ea lis ponatur.*
17 *Positiones fiunt vt ponens ab onere probationis releuetur.*
18 *Positiones fiunt post lit. cont. & etiam ante litem contestatam, & in emergētibus ante.*
19 *Positiones vsque ad quod tempus fieri possunt.*
20 *Positionibus responsio debet fieri coram iudice pro tribunali sedente.*
21 *Positiones possunt fieri ab actore, reo, & eorum procuratoribus*
22 *Positiones qualiter fiant, & qualiter eis respondeatur.*

Vbicunque. In Christi nomine, &c. Repetiturus l. vbicunque. in eius litera hunc ordinem seruabo. Nam primò continuabo rubricam ad superiora. Secundò omittendo casum summarium, quia lex ista propter eius breuitatem seipsam summat, ponam casum in terminis. Tertiò legam literā, ipsam exponendo. Quartò notabilia colligam. Quintò opponam. Sextò quæram. Septimò audiam, & ero de præsenti actu expeditus. ¶ Redeo ergo ad primum, videlicet ad rubricæ continuationem, & continua ipsam, vt no. s̃ in gl. Contra quā oppo. quod non sit bona. & sic causa dēt præcedere suum cau-
1 satum † quia secundum philosophum, causa est, ad cuius esse sequitur aliud. Probatur per l. 3. §. ex pluribus, & quod ibi not. j̃. de acq. pos. & de exceptio. rei iud. l. si. mater. §. eandem, & l. cum de hoc, & l. & an ea dē. §. actiones. Facit qđ vulgariter dicimus, remota causa remouetur effectus ab ea causatus, l. generaliter. de epis. & cler. & l. in omni. s̃. de adop. & de dona. l. 2. §. fi. & l. seque. cū similibus. Sed ita est, quod actio personalis hrditaria per quam certū petitur principaliter est cā istius interrogatoriæ actionis, & interrogationis per hoc edictū fiendæ, vt patet in l. 1. ergo tractatus talis tanq̃ cā, debuit præcedere materiam, tanq̃ effectum ab ea causatum. Rñ. et dico qq expositio tua est vera, qđ cā dēt pcedere causatum, quo ad producendum rem in esse, ar. s̃. de ori. iur. l. 1. et qđ ibi dixi. et ita est ēt hic, quia quo ad pponendā rē in esse, id est materiam huius tituli, oportet, qđ talis actio pcedat, et q̃ competat actori, sed quo ad ordinē iudiciarū ista dēt pcedere, & ita loquitur gl. et patet in legib. prædictis. Sed ɔtra præmissa opp. quia causatum pōt in esse produci sine cā, vt l. demōstratio. & l. cum tale. §. falsam. j̃. de cond. & demon. inst. de leg. §. lōgè, & C. de fal. cau. adiect. l. 2. Sol. præmissa loquūt in cā pxima
2 intrinseca, & essentiali: tu verò arguis de cā extrinseca, & remota accidētali, vt patet in dicto §. falsā. vbi remanet dispositio testatoris valida ex cā pxima intrinseca, & vera, quoad ipsum causatū ĩ eē pducēdū, q̃ hēt validare scripta in vltima volūtate. l. si mihi & tibi. §. fi. de leg. j. & hēt cās, & ɔdōnes ipsius regere, & regulare. l. in cōdōnib. in pri. & l. pr. §. ɔditionū verba. j̃. de ɔd. & dē. Præterea in ɔtriis est speciale in vltima voluntate, put dñt Mode. C. de fal. cau. l. j. Igitur in cōtrarium est ius commune. l. ius singulare. j̃. de legib. & ad mu. l. j. Et ad ɔfirmationem rñsionis præmissæ, induco spāliter, l. in testō. j̃. de cond. & dem. Et de hac materia gñaliter tractatur in dicta l. 2. §. fi. & l. 3. de don. & Dy. extra, de reg. iur. ca. decet. lib. vj. & Iac. de Are. s̃. de postu. l. j. §. sexum. Pet. & Ia. de Are. C. de epi. & cle. l. generaliter. plenè tractaui de condi. causa data l. si pecuniam. q̃ omitto cā breuitatis. ¶ Scdò opp. ɔ̃. gl. de l. nostra, vbicunq; per q̃ interrogationes ex hoc ti. ponūt actiones prædictas, ēt quo ad iudiciarium ordinē pcedere, atq; sequi Sol. gl. fm cōem lec. ɔsiderat ordinē iudicij regularē, q hēt locum suum in casibus spālibus notatis s̃. e. l. j. in quibus interrogationes pñt fieri à iudice proprio motu, & ad partis ĩstātiā, & ab ipsa parte, j̃. e. ti. l. si sine. & l. de ætate. § interrogatus. Hic verò loqtur de ordine regulari iudiciali, in quo fiūt interrogōnes solum p officiū iud. principale, proprio motu, non ad partis instantiam, vt j̃. dicā. Accedat s̃. de orig. iur. l. 2. §. pen. & C. de pe. bo. sub. l. j. li. x. & in
3 gloss. rubricæ. ¶ † Quærit gl. de duob. primò, quæ sunt istæ interrogatoriæ actiones de quibus intitulatur in rub. & per l. primam, in fi. j̃. eo. Sol. in hac rub. ponitur quod istæ interrogatoriæ actiones, olim proponebantur in iudicio iure actionis: hodie verò non, sed per officium iudicis. Contra quam responsionem instatur, quòd immo fiant per actionem in factum, quia fiunt per edictum prætoris. j̃. l. 2. & s̃. l. voluit. in prin. ergo per actionem in factum. l. & ita. §. j. cum glo. s̃. nautæ caupo stabul. & inst. de interdic. §. fi. So. duob. mod. Primò secundum glo. quòd hic legislator reprobat expressè actionem, & officio iudic. est contentus, vt patet in l. j. in fi. s̃. eo. Simile s̃. de pet. hæredi. l. hæreditas. §. si defuncto. & j̃. de auro, & ar. le. l. Quintus. §. Pomponius. prout gl. intelligit dictam l. 1. §. fi. Secundo modo secundum Pet. quod & hic habet locum actio interrogatoria in factum, sed non hodie ita frequenter sicut olim, prout Pet. intel-
4 ligit d. l. 1. sed prima placet, prout ibi dixi. ¶ † Scdò quærit gl. an sit necesse hic libellum offerri Et determinat quod non, cum istud officio iud. explicetur, sed libellus consueuit offerri cum iure actionis petitur, vt in auth. offeratur. de lit. conte. Subiicit glo. generalis, quod vbicunque iudicis officio aliquid explicatur, ibi non est necessarius libellus, cum quasi misericorditer petatur, arg. j̃. de nou. ope. nun. l. de pupillo. §. meminisse. maximè hic, vbi neque cōdēnatio, neque absolutio sequi potest responsionem, sed proceditur solum in principali negotio. Ratio pro gl. hæc esse potest, talis interrogatio, & responsio fit ad litis ordinationem, non ad decisionem, vt dixi in l. 1. in princ. subiicit gl. Item quia hoc fit in itinere. s̃. eo. ti. l. voluit. §. j. Ad hoc etiam inducitur l. de submersis. C. de nau. lib. 11. Domini aduertatis, quia Mar. Sil. damnat glo. dicens quod illud officium, quod misericorditer imploratur, est officium principale, quo tutores petuntur, vt j̃. de tut. l. muto. §. tutoris datio. & de tut. & curat. dat. ab his. l. j. §. fi. cum l. seq & l. ius dandi. & libellus dandus est ad publicationes, & restitutiones testium, ad æternam rei memoriam, vt s̃. ad l. Aquiliam. l. in lege Aquilia si deletum. & in auth. de test. §. pe. C. de testib. auth. si testis productus. Sed istæ interrogationes non fiunt officio principali, sed officio mercenario, deseruiente actioni propositæ, vel proponendæ. s̃. l. j. in prin. & fin. & l. edictum. & l. voluit. in prin. & l. de ætate. §. si cum esset. & §. qui tacuit. Sed ego defendam gl. & expono misericorditer, id est humiliter. Subdit Mar. Sili. quod multiplex est officium iudicis, quod tractat plenissime Gul. s̃. de iur. om. iu. l. j. vbi plenissimè hoc anno tractaui, & Iac. bu. tangit j̃. de ædil. edic. l. ædil. §. itē
5 sciendum. quod omitto causa breuitatis. Sed contra glo. † istam insto de l. j. in prin. & quod ibi no. s̃. de eden. vbi no. quod in officio iud. dēt offerri libellus. Ad qđ rñdeo, quod quoddam est officium deseruiens actioni propositæ, vel proponendæ, & in isto ñ est necesse libellū offerre, vt hic, & l. qui petitorio. in prin. s̃. de rei vend. Quoddam est offiñ iud. deseruiens executioni sñiæ, & istud idem. vt l. minor 25. an. cui fideicōmissum. s̃. de mi. & j̃. ne vis fiat ei, l. si quis missus. in pr. & qđ no. s̃. de ino. test. l. q de inofficioso. in prin. Et de hoc dixi s̃. de pet. hrd. l. item veniūt. §. cū ꝓdiximus. Quoddam est offiñ iud. deseruiens actioni supplendo circa actionem post lit. cont. & idē, vt j̃. de edilit. edic. l. ædiles. §. itē sciēdū. & l. itē si serui. §. j. quoddā est offiñ iudicis pricipale, qđ ponitur loco deficiētis actiōis, vt est illud, quo petit restitutio minoris, vel cautio dāni infecti: tunc aut tale offiñ reqrit plenā cāæ cognitionem: & dēt libellus offerri & lis ɔtestari, vt s̃. de minorib.

norib, l. j. & 3. & l. qui bona, ĵ. de dã. infe. & extra, de officio deleg. cap. j. vbi de hoc, & de tali potest intelligi glo. contraria. Et prædicta vera, quãdo tale officiũ reqrit plenã causæ cognitionẽ ex parte supplicantis: si aũt non requirit plena causæ cognitio respectu supplicantis, sed supplicati, tunc non esset necesse libellum offerre, vt patet ex coniunctione, ĵ. scriptarum legum, videlicet ĵ. de cõfirm. tuto. l. vtilitatem. §. fi. ar. s̃. de feriis. l. j. §. fin. & leg. 2. & ĵ. de suspect. tuto. l. 3. §. præterea. Aut tale officium non requirit plenã causæ cognitionem ex parte alterius, sed summariã: & tunc non est necesse libellum offerre, vt patet s̃. de officio proconsul. & le. l. nec quicquam, §. de plano. & §. circa aduocatos. Quoddam est officium iudic. quod succedit loco deficientis exceptionis l. planè. & in l. fi. s̃. de pet. hære. & in isto dicit Gul. s̃. de officio proconsul. l. nec quicquam. §. vbi decretum, vbi nõ est necessarium libellum offerri, argu. s̃. de excusatio. tut. l. scire oportet. §. sufficit. Gl. no. contrarium in dicto §. vbi decretum. & ĵ. de re. iu. in gl. omnia quæcunq;. Sed certè gl. debet intelligi de voluntate nõ ex necessitate. quare Fran. Accur. tenet contrarium, & cum Gul. concordat Iac. in d. §. vbi decretum. & verius, vt ibi per eum. De hoc per But. s̃. de iud. l. si debitori. & per Rofred. in titu. si quis fuerit missus in posses. &c. & in titu. de offic. iudic. ¶Expedita gl. rubricæ dẽscẽdo ad nigrum. Et domini, præmitto quod hæc l. comprehẽdit omnes casus huius titu. & est regula talis, iudex debet facere interrogationes vbicunque est æquum, quod est in casibus s̃. cõnumeratis in hoc titulo. & no. s̃. l. prima. Secunda lect. ꝙ ponit alium casum à casibus, s̃. enumeratis. & dictum est s̃. in casibus prędictis fiunt interrogationes, addit hæc lex, quòd etiam in aliis casibus vbicunq; æquitas iudicem mouerit, &c. Ista lect. secunda, est communior, & eam sequitur Ray. & ponit casum secundum primum exemplum glo. hoc addito ꝙ Bonon. locauit lectum famulo seruienti pluribus scholaribus in eodem hospitio, aliquo sociorum recipiente pro vno eorum, & famulus recessit cum lecto: Bononiensis vult nunc petere lectum ab eo scholari, qui misit famulum, & ignorat quis ille sit. Certè iudex officio suo facit interrogationẽ per l. istam. & arg. s̃. titu. j. l. 3. §. si quis noxali. Et iõ posui casum in Bononiensi, qui locauit lectum famulo nõ scholari qui tunc iustam causam ignorantiæ habebat, & sic æquitas debet mouere iudicem ad istam interrogationem faciendam. Si autem locasset scholari, non haberet iustam causam ignorantiæ. ĵ. de reg. iur. l. qui cum alio. & sic æquitas non moueret iudicem ad istam interrogationem faciendã. & sic cessaret æquitas. ¶Expedito secundo, videlicet casu in terminis, venio ad tertium, & lego literam exponendo. Vbicunque, exponunt quidam in quolibet loco, quod non placet per l. penultimã, s̃. de iustitia & iure. & quod nota. s̃. eo. l. voluit. §. quod ait. quare alij exponunt, vbicunque, id est in quacunque iudicij parte, etiam post litem contestatam, & post conclusionem in causa. Patet extra de fide instr. c. cũ Ioã. & hoc placet mihi. Ratio, quia hæc l. super rationabili æquitate fundatur, vt patet in litera, quam iudex ante oculos semper debet habere, & sic in quacunque parte iudicij, vt ĵ. de eo quod certo loco. l. quod si Ephesi. §. in summa. à qua recedens erravit perniciosè. l. si seruum, §. sequitur. in fi. ĵ. de verb. obl. Sequitur in tex. iudicem. s. ordinarium, vel delegatum, per ea quæ no. s̃. eo. l. j. in gl. incipiente, sed quomodo. & subaudi, ius dicentem, per l. j. s̃. de iuris. omn. iud. & quod ibi, æquitas. s. rationabilis, vt statim dicã. Sequitur, mouerit, in mente & animo, arg. s̃ de iud. l. interdũ. in prin. & de arbitris, l. dicere, in principio. & ĵ. de supel. leg. l. Labeo. ver. sed si. Sequitur, æque, id est, ex dicta æquitate eum mouẽte, & rationabili authoritate fulcita, eo casu loquente. in authentico de nuptiis. §. si vero solum vsumfructum. collatio. j. & de iud. §. omnis. coll. 6. Considerando circunstantias traditas ĵ. de pœn. l. aut facta. in princi. & s̃. de his qui notã. infa. l. quid ergo. §. pœna grauior. cum sua materia. Sequitur in textu, oportet, expone, id est, debet, vt sic necessitatem includat. Simile, ĵ. de iureiuran. l. j. in principio. Et ratio est, quia istud expedit mero iudicis officio, non instante parte, vt statim dicam. Ad hoc arg. s̃. de offi. præsi. l. congruit, & quod not. in d. §. pœna grauior. in gloss. & per Doctores moder. Nam quod proprio motu alicuius relinquitur, illud omni necessitate excluditur. argu. s̃. de ori. iur. l. 2. §. pen. & ĵ. de variis & extraordinariis cognitio. l. j. §. proinde, & C. de petitio. bo. subla. l. j. lib. x. & de iudic. l. non quicquid. in prin. cum simi. Sequitur, interrogationem, subaudi, ad litem ordinandam, & decidendam, licet pars ex se posset facere interrogationem istam, vt s̃. eo. l. j. Ratio, quia istud non est beneficium iniquum, sed æquũ, & rationabile, igitur ampliandum, l. fi. s̃. de const. prin. & quia ad eius officium spectat lites perimere, vel dirimere, vt l. quidam. ĵ. si cer. pet. & de aqua pluui. arcend. l. 2. in prin. cum simili. in fi. l. & cõpellere poterit interrogatũ iuris remediis respondere, vt ĵ. de vent. inspiciẽ. l. j. §. ex hoc rescripto. Inst. de satisdatio. tu. §. penul. als in cõtumaciã pœna debita coercebitur. vt s̃. e. l. de ætate. §. qui tacuit. & §. nihil. Redeo ad quartũ, & ex prĩa lectura colligas not.
6 †quòd in casibus specialibus præmissis subiicitur regula, & clausula generalis, quod ipsi comprehendantur, l. si seruus, §. inquit lex, in fi. s̃. ad l. aquiliam. Ex secunda no. etiã quòd clausula generalis specialia non comprehendit, vt supra, ex quibus causis maiores, l. sed & si per prætorem. §. deinde. ĵ. de verb. obli. l. doli clausula. & l. stipulationes commodissimum. & de pœ. l. sanctio legũ
7 & de reg. iur. l. in toto. cũ simi. ¶Tertiò no. † principaliter, quod iudex in quacunq; parte iudicij, et post cõclusionem in cã ex officio suo nobili, & principali, mere in persona eius residẽte, potest facere interrogationes, & positiones, vt d. ca. cũ Ioannes, & ĩ cle. sæpe. de verb. sig. ¶Redeo ad quintũ, licet gl. cõiter. & Doct. non faciant aliqua 2ria ad l. istã: tñ ego formabo plura 2ria pulcherrima; ac necessaria, sicut feci super rubr. ¶Et primò opp. de primis
8 †notabilibus suprà collectis, quorũ vnum alteri 2dicit, vt patet. Vñ obstat C. de nouo Codice 2p. l. quibus. ibi, resecatis. & de veteri iure enucle. l. tanta. in princ. & in §. inquit. s̃. ad l. Aquil. alleg. in principio g'o. So. in §. inquit lex. clausula generalis apponitur doctrinæ gratia, vt sic comprehendat etiam specialia. l. doli clausula, de verb. obliga. & alia superioribus legibus, quæ allegantur in 2. no. ibi clausula gñalis, ponitur ad cautelam, & ideo specialia non comprehendit. Rõ, quia doctrina dẽt esse valde generalis, & omnia comprehendere, vbicunque posita, vt nihil scientiæ habeatur incognitum, vt s̃. in j. consti, Digestorum. & cum per eam tradatur pfectè principiũ, medium, atq; finis, vt ea. 2st. §. quibus. alias doctrina, & sciẽtia esset incerta, qđ eẽ nõ dẽt, vt d. §. quibus. ibi, cæteras, &c. At vbi fit aliquid ad cautelam, dẽt referri solũ ad necessaria, de quibus als puisum nõ est, als talis puisio est superflua, ar. s̃. de procura. l. nõ cogẽdũ. §. fi. & ĵ. vt le. no. ca. l. hæc stipulatio. §. diuus. cũ si. Sed huic soloni opponit de l. testamenta. C. de testa. & l. si pupilli. §. j. s̃. de neg. gest. & l. qui mutuam, §. j. ĵ. mandati. & de reg. iur. l. non solent. & l. quæ dubitationis. Solutio, abundans cautela non nocet, nec vitiat dispositionem, vt ibi no. tamẽ eius effectus porrigitur vltra q̃ nã ipsius patiat, vt hic. Ratio patet, quia species derogat generi, & de illa eximitur, vt d. l. sanctio. & d. l. in toto. Ad predicta facit ĵ. de aur. & arg. lega. l. pediculis. §. Labeo. Item obstat prædictis, ꝙ clausula generalis, etiam ad specificata non porrigitur, & cum eorum effectu cõcurrit. l. Titia. §. q Marco. ĵ. de ann. legatis. Sol. vt ibi dixi, quæ materia non est principalis hui9 l. & ideo ipsam omitto causa breuitatis, sed de ea bene notaui in gl. ĵ. de fun. instr. l. quæsitum §. pen. & de reb. dub. l. j. & plenius per Dy. extra, de reg. iuris, c. in generali. libr. 6. & plenè post Dy. & Pet. qui aliquid tangit, C. de lega. l. cum quæstio. §. fi. & l. si seruus, §. inquit lex. ad l. Aqui. nota. ĵ. de verb. obl. l. doli clausula. vbi solutiones traditæ sunt. ¶Opponitur de l. sed & si per p̃torem, §. denique. s̃. ex qui. cau. ma. vbi datur doctrina, & tamen clausula generalis non extenditur ad specialiter expressa. Sed respondeas, ibi legislator hoc expresè prohibet: alias secus, vt. s̃. demonstro. ¶Opponitur contra l. quia videtur quod iudex non possit ex officio suo interrogationes facere, nisi ad postulationẽ partis, & instantiam, vt ĵ. de damno infect. l. 3. §. hoc autem iudicium. Solu. hic in mero officio residente in persona solius iudicis, ibi in residente in postulatione partis, & instantia, vt s̃. de postulan. l. j. §. postulare. Præterea ibi quo ad pœnam iudicis contumaci irrogandam, vt ibi patet in litera, hic quo ad ordinem iudiciarium explicandum, & veritatem ipsam indagandã per ipsum, quod principaliter ad officium eius spectat, vt l. 2. C. de eden. & de iura. calum. l. j. & in authen. de hæredibus & falcidia. §. si verò ab-
9 sunt, collatio. j. denuo insto contra l. istam, quia† per eam iudex supplet defectum partis de facto, quòd non potest, sed solum de iure. C. vt quæ desunt aduoc. l. j. Sol. Mar. dictam oppositionem concedebat de plano, ar. l. 2. in fi. s̃. de feriis. & s̃. de petitio. heredi. l. fina. & l. si irruptione. §. fi. s̃. finium regund. quod est falsum, vt ĩ l. contraria. & de offic. præsi. l. illicitas. §. veritas. Et ad l. nostram respondit vt no. ibidem, & d. §. veritas, scilicet quòd in eis erat notum iudici tanquam iudici, non tanquam priuato. Quæ responsio est bona ad d. l. 2. in fine. & l. si irruptione. in fi. & ad l. fi. de peti. hær. Et ideo responde vt ibi no. videlicet, quòd ibi conuentus implorat officium iudicis per modum exceptiõis, quod potuit, vt s̃. eod. titu. l. planè. Sed ad contrarium potest responderi, quòd iudex hoc facit hic ex æquitate rationabili munita, vt dixi in expositione literæ, & sic legitimæ, facit C. de adul. l. Gracchus. & ĵ. de concubin. l. ĩ concubinatu. & in §. omnis autem iudex. in aut. de iudi. coll. sexto versic. si quid. Vel dic, quòd iudex non potest supplere de facto asserendo, vt in contrariis, sed ponendo, & interrogando, vt hic, & opponendo. leg. Offidius. de leg. tertio, vbi de hac materia sic distinxit. quia aut iudex vult supplere de iure, & potest asserendo dict. leg. prima. C. vt quæ desunt aduoc. etiam opponendo. vt le. proxi. de his, quæ in test. del. & dict. leg. Offidius. Aut vult supplere de facto, & tunc aut est sibi notum tanquam iudici, & põt, vt dic. l. 2. s̃. de fer. & l. si irruptione. §. fin. infra fini. regun. Aut est sibi notum tanquam priuato, & tunc aut vult supplere de facto asserendo, & non potest, vt dict. l. illicitas, §. veritas. de offic. præsi. Aut ponendo, interrogando, & opponendo

&

& potest ſm formam huius l. vt hic, & d. l. Offidius. Alij verò ſic diſtinguunt. Aut quis de Imperatore aut Papa, qui nõ ſubeſt legi, ſed pẽſt, & ille põt ſupplere de facto, vt s. de legi. l. princeps. & de conſti. pr. l. j. in prin. Quod nõ placet mihi, imò tenendum eſt, ꝙ lex dicit in ſimili materia, C. de precib. imper. offeren. l. quoties. & l. reſcripta. Niſi imperator vel Papa hoc faceret legem condendo: quia tunc poſſet. de origi. iu. l. 2. §. nouiſſime. & Inſt. de iure natu. §. ſed quod principi. vel diffinitiuam ſñiam proferendo, ſecũdũ formã l. fi. C. de legib. Aut quis de iudice inferiori, q ſubeſt legi, & tunc aut factũ eſt ſibi notum, tanq̃ iudici, p ꝓbationes corã ſe factas in iudicio, & põt de illo ſupplere, vt ſæpius s. dixi. ar. C. de tranſ. l. age. & de appel. l. ampliorem. in fi. l. aut factum non eſt ſibi notum tanquam iudici: & tunc aut factum verè eſt notorium, & poteſt de illo ſupplere, & ſm illud iudicare, arg. l. ea quidem. C. de acc. & s. qui ſatiſ. cog. l. ſi vero. §. j. & not. C. de appel. l. ciues. Aut factum non eſt notorium, & tũc aut tale factum reſpicit aptitudinem, vel ineptitudinem iudicij, & poteſt de illo ſupplere, l. exigẽdi. in fi. C. de proc. Idem ſi reſpiciat iudicis honeſtatem, l. quos ꝓhibet, s. de poſtu. Idem ſi reſpiciat publicam vtilitatem, vt l. filiuſ. §. veterani. s. de procu. Aut tale factum non reſpicit prædicta, vel ſimilia, & tunc refert: quia aut iudex vult ſupplere de illo facto aſſerendo, & tunc nõ poteſt, quia iudicare debet ſecundum leges, à quibus habet officium iudicandi. d. §. oĩs, & de defen. ciu. §. iuſiurandum. & de ſent. & interloc. om. iud. l. nemo, & de iud. l. rem non nouam. in prin. non vt priuata, ſed tanq̃ publica perſona. Et leges dicunt ꝙ ſecundum allegata & ꝓbata debet procedere, & iudicare, d. §. veritas. ergo, &c. Nec obſt. §. iuro. ver. & æquis. in auth. ẽ. iuſiurã. quod pſt. ab his. qa ſolue vt ibi. Præterea cum de illo facto ſibi nõ conſtat, nec appareat ſibi tanquã iudici, ſed tanquã priuato, illud nõ videtur eſſe quo ad officiũ cõpetens ſibi tanq̃ iudici, vt l. j. C. de ꝯh. emp. argu. ꝟ. de teſt, tutel. in l. duo ſunt Titij. Et ideo tanquã iudex dẽt allegare, ſi vult ſupplere de illo facto ponendo, & opponendo, & quærẽdo, põt. d. l. Offidius. Item ad memoriam partis reducendo. v. g. dicit reo conuento, recolas de pacto de nõ petendo facto. ar. l. illicitas. in prin. de offici. præſi. Non tñ põt defectũ ipſius opponẽdo ſupplere, vt no. ĩ d. l. fi. de pe. her. & de hoc dixit dñs meus s. de offi. aſſeſ. l. j. q ponit diſtinctionẽ p̃miſſam, ſed ibi videas ſcripta ſua, q̃ hic breuitatis gratia omitto. Et per Inn. extra de ſupplen. ne gli. pla. c. j. in gl. & per Arc. extra, de excep. c. j. in fi. li. 6. & per Gul. & Spe. de diſpu. & alle. §. fi. ¶ Denuo op. ꝙ interrogationes fiant ſolũ ante li. cõt. & actione ꝓpoſita, vel ꝓponenda, vt no. s. e. l. j. in prin. & in fi. So. duplex eſt interrogatio, vna regularis, & ſingularis: & de illa loquuntur leges ꝯriæ: niſi in caſibus ſpecialibus, ibi enumeratis in gl. Alia eſt interrogatio irregularis, & illa põt fieri in quacunque iudicij parte in forma huius l. ¶ Denuo op. vndecim modis, & de vndecim caſi-
10 bus in gl. notatis: eodem modo reſpõdeas. ¶ † Denuo op. quòd non iudici inferiori, ſed ſolum Imperatori licet facere æquitatẽ, l. j. C. de legi. Sol. ibi loquitur de æquitate iuris non ſcripti, quæ ſoli principi reſeruatur, hic in æquitate ſcripta, cuius deliberatio cuicunque iudici per hanc l. & alias, quas in text. allegaui in litera, declarando præſentem actum conceditur, & ſic ipſe princeps facere videtur, vt l. j. in fin. C. de legib. & l. 2. C. de vete. iure enuc. Quæ tota hic poſſet recitari, ſed quia principaliter non pertinet ad l. iſtam, ideo eam gratia breuitatis omitto. ¶ Vlti. op. quia dicit lex interrogationem fieri per iudicem, vbicunque, &c. & de hoc non eſt dubium, ergo nõ debuit fieri lex iſta, quoniam lex debet fieri de dubio, & de difficili. l. ꝙ Labeo, ꝟ. ad Car. & in auth. de fide inſt. §. quia igitur. So. duobus modis, vno modo, quòd nõ eſt dubium prudentibus & peritis, aliis verò ſic, ideo facta fuit lex iſta. Alio modo, quòd dubium erat ante legem iſtam poſtea non, & ideo hæc l. fuit promulgata, per quam hoc dubium fuit deciſum. Simile in l. non dubium. C. de legi. hoc dicunt Doc. & dominus meus. ¶ Venio ad ſextum, & tractabo materiam poſitionũ, quæ theorica & in vſu & practica congruit legi noſtræ. ¶ Et ideo pri-
11 mò quæro, † in quo differunt interrogatio, & poſitio. Et certè dicunt quidã, ꝙ differunt in modo, & non in ſubſtãtia. Alij dicũt ꝙ differunt tanq̃ genus & ſpecies. Nam interrogatio ſe habet ad poſitionem, vt genus ad ſpeciem: ſequitur. n. poſitio, ergo præcedit interrogatio: ſed non eꝯ, qui interrogat nõ aſſerit, ſed qui po-
12 nit, ſic. ar. ꝟ. de le. 3. l. ſi quis. §. j. & ꝙ no. ꝟ. ſi cert. per. l. 2. §. j. ¶ † Sed quo quid ſit poſitio. Et certè, dñi, dñt quidam quòd poſitio eſt dictum loco interrogationis poſitum, volentes ſic dicere, quod olim ſic interrogabantur, ſed hodie non, ſed ponitur. arg. s. eod. l. j. §. fin. Quod Pe. reprehendit dicens, qd ipſi non bene intelligunt verba d. l. dum dicit, minus frequentatur: quia debet intelligi qd non ita frequenter fiunt hodie, ſicut olim, ſed tamẽ fiunt, vt no. s. eo. l. j. in gl. ſcilicet, circa, &c. Sed certè dñs meus dicit quod nõ bene ſenſit, ſed malè intelligit dictam l. ibi, minus frequentatur, quoniã litera ſe refert ad actiones antiquas, quo iure olim dictæ interrogationes fiebant, & illæ hodie ceſſant: quia hodie interrogationes non fiunt aliquo modo iure actionis, ſed per officium iud. vt ibi patet in litera, non autem negat interrogationem prohibitam. ſed per officium iud. fieri poteſt etiam hodie, vt dicit Pe. & ꝓbat. l. j. in prin. Quare Iac. de Are. ſic diffinit; Poſitio eſt credulitas & aſſertio, habens interrogationem annexam. quæ diffinitio non placet domino meo, vt patet in poſitionibus, quæ fiunt ante lit. conteſt. & de veritate, vt s. eo. l. j. ſecundum Mart. Sed certè dominus meus ſequitur Ia. de Are. ratione conſuetudinis, per ea quæ no. Azo. in d. l. j. in prin. gl. j. circa fi. & dicitur ꝟ. ĩ fine lecturæ. Quare idem Iac. aliter diffinit ſic. Poſitio eſt iudicis ſuppletio, conferens ad cauſam, vel adminiculans. Dñs meus ſic diffiniuit clarius, videlicet, ꝙ poſitio eſt quid poſitum ad cãm ꝑtinens, ꝓbationis loco ſuccedens, habens interrogationem annexam. Et bene dicit, ꝙ poſitio eſt quid poſitum, vt patet ex conſuetudine iudiciorum, & ethymologia vocabuli, quæ facit probabile argumentum, vt l. decernimus. C. de epiſ. & cler. & de defen. ciui. l. defenſores. & ꝟ. ſi cer. pet. l. 2. §. appellata. & l. j. ꝟ. de acq. poſ. facit qd
13 dicam in q. illa, vnde dicatur poſitio. Et bene dicit, † ad cauſam pertinens, quia poſitionibus impertinentibus ad cauſam non eſt reſpondendum, ſiue fuerit impertinẽs ſimpliciter. Verbi gratia, Peto à te centum ex cauſa mutui, & pono ꝙ Rex Parthorum viuit, arg. C. de ꝓb. l. ad ꝓbationem, & s. eod. l. ſi defenſor. §. fi. & de pe. hær. l. ſi quis libertatem. in fi. Quædam ſunt impertinentes per ſe, ſed cum alio adiuncto pertinent. Verbi gratia. Volo ꝓbare te excommunicatum, & volo probare quòd tu percuſiſti Titium. Item volo probare quòd tunc Titus erat clericus. Huic poſitioni eſt rñdẽdum, quia eſt adminiculãs ad probationes, ar. C. de ꝓb. l. inſtrumenta. Quædam ſunt ꝑtinentes, & neceſſariæ, quæ bene ꝑtinent ex præſumptionibus iuris. Verbi gratia: Ago rei vend. ad fundum, & pono ꝙ eram dominus dicti fundi. Certè iſti poſitioni ſimpliciter debet rñderi: quia ſi fui dñs, ex iuris preſumptione dicor hodie dñs, vt l. ſiue poſſidetis, C. de ꝓb. Item quædam ſunt poſitiones repugnantes neceſſariò: quædam contingenter. Dicunt tamen Doct. & aduocati, quòd quicquid ex poſitionibus ſequitur, vel eis cõſonat, concedendum eſt: quicquid repugnat negandum. Verbi gratia, Dico, & pono ꝙ ſum hæres Titij: poſtea tamen pono ꝙ Titius viuit, iſta eſt repugnans neceſſariò, vt l. j. ꝟ. de hær. vel act. vend. & l. qui ſuꝑſtitis, ꝟ. de acquiren. hær. & non ẽ rñdendum, quia ꝓrius, & iſta non auditur. l. j, C. de fur. & C. ſi ſeruus extero. l. j. & ꝟ. qñ appel. ſit. l. 2. §. ſed ſi a iud. Quædam repugnant contingenter. Verbi gratia, Dico ꝙ geſſiſti negotia mea, pono ꝙ geſſiſti cum mandato, iſta repugnantia eſt contingenter, vt inſti. de obl. quæ ex quaſi contract. in prin. & s. de nego. geſt. l. j. & 2. ꝟ. mand. l. ſi vero non remunerandi. §. j. Et repugnãtibus ſiue neceſſariò, ſiue contingenter, non eſt reſpondendum ratione contrarietatis vitandæ, vt patet exemplum de iureiu. c. cum in poſitionibus. lib. 6. Item poſitioni ſuperfluæ non eſt reſpondendum, C. de no. Cod. comp. §. quibus. ibi, reſecatis ſuperfluis, &c. & ꝟ. de proc. l. non cogendum, §. fi. & ꝟ. vt leg. no. caue. l. hæc ſtipulatio. §. diuꝰ. Item poſitioni obſcuræ non eſt reſpondendum, niſi declaretur, arg. s. e. l. de ætate. §. nihil. & ꝟ. de iure fiſc. l. ita fidei. & de eo quod cer. lo. l. centum in princ. & C. de impu. l. precibus. Item poſitioni duplici, ſeu implicitæ non debet reſponderi, niſi diſtinguatur, ar. ꝟ. ad le. Cor. de fal. l. filius emancipatus. in princ. & de iniur. l. prætor. §. quod autem. & de cond. ind. l. ſufficit. Et hoc ſiue fuit implicita ꝑ ſeipſam, ſiue ꝑ aliquod accidens intrinſecum, quod ei, cui ſit poſitio implicet, ita quod ſine periculo reſponderi nõ poſſet, vt patet exemplum s. eo. l. & quia. §. fi. Item dicunt quidam, quòd non debet reſponderi poſitioni negatiuæ, quia illa non eſt ꝓbabilis, vt l. actor. C. de proba. Igitur nec poſitionib. ipſius eſt rñdendum, ꝑ ea quę no. de iuram. calum. l. 2. §. quod obſeruari. Sed hoc eſt falſum, quia licet talis nagatiua non poſſit probari ꝑ teſtes vel inſtrumenta, vt d. l. actor. tã poteſt ꝓbari ꝑ confeſſionem partiũ, vt l. in ꝯtibus. §. illo. C. de non nu. pe. & in auth. de his, qui ingre. ad appellandum, §. fi. & de do. l. quidam. Igitur eſt impoſſibilis, vt patet extra, de confeſſi. c. ſtatuimus. lib. 6. Item non eſt reſpondẽdum poſitioni iuri, vel naturæ contrariæ. s. e. l. confeſſionib. & l. ſi is, ar. ꝟ. de re. iur. l. impoſſibilium. Item non eſt reſpondendum poſitioni, ꝑ quam rñdens poſſet incurrere ꝑiculum, ꝑ ea quę no. in l. qui iuraſſe. §. ſi pater, ꝟ. de iureiu. & de except. rei iudi. l. ſi a te. in prin. Quod dominus meus putat verum, quando poſitioni deberet rñderi cum iuro de veritate, de quo loquitur d. §. ſi pater, ar. eo. titu. l. non erit. §. dato. Sed cum poſitionibus reſpondeatur de conſuetudine ꝑ iuramentũ calũniæ, qd eſt de credulitate, vt d. §. qd obſeruari. & ibi no. Secus erit, quia poſſibile eſt ꝙ heri credebam, hodie poſſum credere ꝯrium in eodem negotio, & ſic contrarium rñdere, nec ſum piurus, argumẽ. ꝟ. de dã. infe. l. qui bona. §. ſi quis ſtipulaturꝰ. Qd videtur & ſentire gl. magna i dicto. §. quòd obſeruari, in vlt. q. Item dicunt quidam, quòd eidem poſitioni ñ eſt bis reſpondendum. argu. ꝟ. de quæſtioni l. repeti, & C. de iura. cal. auth. in iſto. Gl. tenet contrarium in d. §. ꝙ obſeruari. quia qd primò negauit, nunc forte credit apertis teſtibus, vel amicis conſultis. Pet. tenet primum in d. authent. in iſto. vbi noua allegatur

causa,argu.s̃.e.l.de ætate.§.ex causa.Item dicunt quidã, quod positioni de alieno facto nõ est respõdendum,ar.j̃. re. amo.l. Marcellus.Mart.& Petr.tenent cõtrarium,si factum alienum faceret ad causam. Nec ob.l.Marcellus, quia loquitur in facto qđ est de veritate,hic de facto,qđ est de credulitate,qđ placet dño meo. argu.C.de reb.credi.l.generaliter.§.his de pñtibus. Itẽ dñt aduocati & Doc.ꝙ positioni iuris nõ est rñdendum , quia est certum & determinatum l.3.de iuris & fac.ign.tangitur in gl.in l.non fatetur,j̃.de cõfess. Quibus opponit dñs meus de l.ornamentorum, j̃.de auro & argen.legato.ad id quod ipse respõdet, qđ ibi hæres positioni iuris spõte respõdit, sed inuitus respõdere nõ tenebat. Sed an positioni alternatiuæ sit respõdendum, vel sit admittẽda, hic non tracto:quia dñs meus remittit ad ea,quæ Inno. dicit extra de rescri.c.ex parte.Item subiicitur in dicta diffinitione, ꝓbationis loco succedens,patet s̃.e.l.j.in fi.& qđ no.in d.§.qđ obseruari.& qđ subiicit,habes interrogationem annexam. s. de iure ꝑ sacramentum de veritate,sed de consuetudine ꝑ sacramẽtum de credulitate,vt no.in d.§.qđ obseruari.Licet quidam dicãt,vt not.

14 s̃.e.l.j.in prin.gl.circa fi.¶Denuo quæro,quo† iure sunt introductæ positiones.Et certè dñt quidam,vt Ioan.And.extra de cõfessis.c.j.lib.6.qđ sunt introductæ iure scripto antiquo p.l. Offidius. vbi ponit etiam,j̃.de leg.3.Alij dñt inductas esse iure nouissimo, vt in auth.de his qui ingre.ad appell.in fi.q̃ est in d.authẽ.in isto. Pe.& Ia.de Ra.tenent ꝙ positiones non sunt inductæ de iure aliter scripto & ciuili.& hæc practica,& theorica sic ostenditur, libellus offertur,lis cõtestatur,reus citatur,vt in auth.offerat.C.de lit.cõt.& iuratur de calũnia.Nã actor iurat,qđ hẽt iustã cãm agẽdi,& statim cũ sciet cãm iniustã,illã dimittet,&reus iurat ꝙ hẽt iustã cãm defendendi,& ꝙ statim cũ sciet cãm iniustã,ꝯfitebit̃ veritatẽ,per d.§.fi.de his qui ingr.ad app.Item iurat aduocatus,l. rem nõ nouã.§.patroni.C.de iud.Cũ igit̃ actor & reus statĩ sciunt cãm iniustã;debẽt eã relinquere,al's sunt piuri.Sed ad qđ fiunt positiones,cum nõ sunt inductæ iure scripto, sed cõsuetudinario, quòd etiam sentit gl.& Gul.in d.§.ꝙ obseruari.qđ dñs meus cõfitet̃ esse verũ in positionibus,q̃ fiunt post lit.ꝯtest.& hoc per sacrm̃ gñale de calũnia ꝓstitũ,vt in auth.hoc sacrm̃.e.tit.Sed q̃ fiunt per hunc titulũ añ lit.cõt.ꝑ sacrm̃ calũniæ ꝓstitum,bene sunt inductæ iure scripto antiquo,vt patet s̃. eo.l.j.in casibus specialibus ibi not.Et rñdet ad l.Offidius.& bene,ꝙ ibi loquitur opponendo, non sta-

15 tuẽdo,vt ibi patet in lr̃a,& ita sentit gl.¶Deinde q̃ro.† quo iure fiant positiones? Ad qđ rñdeo,ꝙ licet eorum inuentio fuerit de iure cõsuetudinario,vt ibi dixi,tñ fiunt per officium iudicis, vt s̃.

16 e.l.j.in fi.Facit qđ no.s̃.in rub.& ꝙ ibi latius dixi.¶† Deinde quęro vnde dicat̃ positio?Rñdeo, ꝙ dr̃ ex eo ꝙ sup ea lis ponatur.ar. s̃.de iust.& iu.l.j.§.hui⁹.& sic ita denominatur,tanq̃ insit litis fundamentum,adeo ꝙ in ꝯfessatis vel negatis lis vlterius ꝓtenditur, vel nõ ꝓtenditur,l.j.C.de cõf.& j̃.e.l.fi.& s̃.ad l. Aquiliam.l. ꝓinde,§.fi.& ibi no.facit quod s̃.dixi exponendo diffinitionem.

17 ¶†Deinde q̃ro,ad qđ fuerunt positiones inductæ?Br̃ respõdeo, ad hoc vt ponens per respõsiones aduersarij ab oneribus ꝓbationis releuet.ar.s̃.ad l.Aqui.l.inde Neratius.§.fi.& l.proinde. vt patet l.j.C.eo.quod etiam sentit gl.in d.§.quod obseruari.in glos.fi.

18 ¶†Deinde quæro quo tp̃e fiant positiones? Breuiter dico quòd illo,quo probationes,etiam positiones,quæ fiunt super termino probatorio in causa debent fieri post lit.cõtest.& post iurm̃ generale de calũnia ꝓstitum,q̃a lite cõtestata ꝓstatur,cum loco probationis succedant,illo tẽpore dẽnt fieri,C.de test.authẽ.si testis ꝓductus.& in cor.e.§.pe.ergo & ipsæ positiones,arg.s̃.si quis cau. l.si eum.§.qui iniuriarum.In emergentibus,& incidentibus ante lit.cõtest.debent fieri positiones,arg.s̃.e.l.j. cum in eis specialiter de calũnia iuretur,arg.C.de iur.cal.l.2.§.quod obseruari,ꝙ tenuit

19 dominus meus in auth.hoc iusiurandum.eo.ti.¶†Deinde quęro vsque ad quod tempus fieri possunt? Respon.& dico,ꝙ quædam sunt positiones regulares,quas pars facit parti,seu iudex ad instantiam partis, & illæ fieri debent ante conclusionem causæ, vt C.de iu.l.iudices.& auth.iubemus.in corpore vnde sumitur. Quædam sunt regulares,quas iudex facit proprio motu, illæ possunt fieri etiam post cõclusionem in causa,vt hac l.& extra,de fi-

a de instru.c.cum Ioannes.a ¶ †Deinde quæro vbi debent fieri re-

20 sponsiones?Respon.& dico quòd ante iudicem.Et si quidem fiẽt causa plenè cognita ad litis decisionem, & tunc in loco maiori & consueto , vt s̃.de iust.& iu.l.pe.C. de dil.l.à procedẽte. Si autẽ ad litis ordinationem cum causæ cognitione summaria,tunc coram iudice sedente domi,vel in itinere, vt s̃.e.l.voluit. & ibi not.

21 ¶Deinde quæro, † à quib. possunt fieri positiones. Respond.à principalibus partibus,s.actore,& reo,cum vterque iuret de calũnia.l.2.in prin.C.de iura.calum.Et reus in eis aliquid asserat, sicut si in se onus probationis sumeret,j̃.de prob.l.circa.Item à procuratore cum mandato quòd dic vt s̃.de proc.l.non solum.in prin. Nec obst.s̃.eo.l. si sine.§.fi. quia hic,procurator non est alius, cũ personam domini repræsentet,vt j̃.de dam.infec.l.qui bona.§.si alieno.s̃.de procu.l.minor.§.quoniam.& eo.titu.l.sed & hæ.§.de fendere.Item non ob.l.si defensor.in princ.s̃.e.ibi,sine mandato erat defensor,vt ibi no.Nõ obs.huic solutioni s̃.e.l.qui seruum.j. respõ.quia ibi dñs habuit ratum,vt no.in d.l.si defensor.Ratio ẽ, quia ipsi procuratores cum mandato de calumnia iurant etiam hodie,vt dicit dñs meus in auth.principales.C.de iur.calum.& l. prætor.in prin.j̃.de dam.infe.Et hac ratione ꝓbationes possunt fieri à principalibus personis.s.reo & actore, & eorum procura-

22 toribus cum mandato.¶†Quæro deinde,qualiter fiant positiones,& qual'r eis rñdetur?Ad hoc respõdet Ia.de Aret. ꝙ si iurat̃ est gñal'r de calumnia,& eius ꝓtextu fiat positio,tũc debet fieri secũdum credulitatẽ,Eodem modo rñsiones fieri debent fm̃ credulitatem,ar.s̃.dictorum:extra,de cõfess.c.statuimus.lib. 6. Si verò est iuratum de veritate dicenda,cuius cõtemplatione, & obtentu fiat positio,rñdendum est ita esse,vel non esse.ar.j̃.de reb.dub l.si is qui ducenta.§.vtrum.& de iureiu.l.duobus.§.fi.& l.nam postea.de elect.c.dudum.Alij dicunt ꝙ actor semper deponit per veritatem,sed reus de credulitate tantum argu.j̃.de regul.iur.l.qui in alterius. Verum est tñ,ꝙ vbi in vim iuramenti de calumnia fit positio,debet fieri fm̃ credulitatem,cum dicatur asserta credulitas,vt dixi in diffinitione positionis,fm̃ Iac.de Are.Alij dñt quòd post lit.cõtest.tm̃ de veritate,añ verò,de credulitate Azo dicit s̃. e.l.j.in prin.in gl.in d.l.circa.qđ añ li.cõt.& post de credulitate tãtum.Et ita dicit de consuetudine hoc debere seruari, & illud id tenendum,arg.eius qđ no.s̃.eo.l.qui interrogatur.in princ.& id sentit gl.in d.§.ꝙ obseruari.Et hic sit finis causa breuitatis. Vnde in ista materia possent fieri quæstiones infinitæ,vt tractat Speculator in ti.de positionibus.& Are.& Io.Mon.de confes.c.i.& c.præsentium.de festi.lib.6.& de iureiu.c.cum in positionibus.& vide q no.C.de iura.calum.l.2.§.quod obseruari.

ADDITIO

a Claud.¶Cum Ioannes.Et an iudex possit facere interrogationem ad examinandam alteram partem,vide Imo.in c.j.extra.de iudi.

LEX XXIII.

a Procuratore.a Confessio præiudicat quo ad personam interrogantis,non quo ad alios.h.d. Vel sic:Responsio facta in iudicio, non præiudicat respondenti , nisi respectu interrogantis.h.d.quam legem not.¶Op.ꝙ sic respondendo vr̃ se gerere ꝓ hærede,vñ omnibus tenetur,l.pro hærede, de acq.hær.Gl.dicit multa circa hoc,hæc est veritas, ꝙ hic loqui

b tur in eo,qui non poterat esse hæres b:vel qui iam repudiauerat, vel erat emancipatus,qui secundum ista tempora habebat pete-

c re bonorum possessionem. Vnde confessio c ista præiudicat respectu interrogantis,non alterius.

ADDITIONES.

a Procuratore.Ad intellectum huius legis adde Bal.in auth.gñaliter.C. de epi.& cle.& an.in l.sicut C.de repu.hæ.&c.& Bar.in l.s pt.de acq.hær. vbi intelligit ꝓut facit hic gl.& bart.s.ꝙ non poterat esse hæres:aliàs secus.& ita etiã ang.in d.l.sicut.nota,ꝙ responsio facta vni in iudicio,non nocet sibi cõtra alium in alio iudicio quod est verum,nisi iudicia hæc ita se habeant, ꝙ acta in vno faciãt fidem in alio.& 16 si quis dixerit se hæredem,petendo hæreditatem,non põt postea negare se hæredem contra creditores l.fin.& ibi Bal.de pet.hæ.

b Paris.¶Esse hæres. Vide bar.in l.is potest,j̃.de acq.hære.

c Clau.¶Confessio.Ad intellectum huius legis vide bar.in l.gerit.j̃.de acqu. hæ.& Ang.in l.potuit,C.de iure delib.

De quibus rebus ad eundem iudicem eatur. Rub.

LEX I.

a SI inter plures. a In causis connexis, plures licet diuersi fori coguntur apud

b eundem iudicem litigare.h.d.quam legem no. b Et istã legem practicaui,& de hac materia dixi,C.de sentent. authentic.& consequenter.Nota tex.in l.2.ibi,postulante eo,etc. & ibi,quod cæteri.facit in simili l.j.j̃.in fin.de colleg.illi.& quod ibi no.& hic,si haberem tempus,cogitarem multa bona.

ADDITIONES.

a Paris.Si inter plures.Ad materiã,& declarationem huius l.vide multa per Fran.consi.29.& Mat.no. clj.Itẽ an titulus iste locũ habeat in criminalibus quo ad remissionẽ personarũ,vide bal.in c.j.de contro.feu.apud par.termi.

b ¶Quã legẽ no.Et huius ti.intellectũ ponit Inn.in c.cum M.Ferr.de constit. an hẽat locũ in criminalibus,quo ad remissionẽ personarũ,vide bal.in ca.j. de contro.feu.inter par.termi.& in l.nulli.& ibi per Doc.vbi etiã bal.in addi.de iud.& Inno.in c.pasto.&in c.fi.& ibi per bern.de resc.vide bal.in auth. habita,in ver.v.quæritur.& in l.cum Papinianus.in j.col.C.de sen.sed an mãdãs & mãdatarius in criminibus sint conueniendi corã eodem iudice. bal. quod non,in l.non ideo minus,ad fi.C.de accu.Et quid si in materia huius titul.vnus erat clericus,alius non,vide Bal.in l.fi.in 6.quæstio.C.de edic. diui Adria.toll.

De seruo corrupto. Rub.

LEX PRIMA.

1 It prætor.

§. Qui bona fide. Not. quòd illa dictio, alienum, non verificatur in persona eius, qui est bonæ fidei possessor, sed requiritur quòd habeat verum dominium, vt hic patet, referendo istum §. ad verba edicti.

1 *Recepisse bannitum, vel malefactorem dicitur, qui ipsum abscondit, non qui dat potum vel comestionem.*

Homicidium committi mandans, stando in domo an puniatur ex delicto, vel ex mandato

3 *Contra mandantem fieri delictum, non agitur ex mandato, sed ex delicto propter mandatum.*

§. Quod autem. † No. ꝙ recipere dr̃ qs aliquem, qñ aliquē abscondit, sed dando sibi potum uel comestionem, non. Quod facit pro statutis quæ dicunt si quis receperit malefactorem, vel bannitum, puniatur in tantū. Quando dicitur recepisse habes hic. Vide quæ dixi in l. non solū, §. Proculus, ff. de iniu. de quo feci vnam magnam repetitionem. Et no. gl. quæ incipit, facit. ff. de fur. &c. intelligo solutionem a gl. hoc modo, quoniā in contrario obligor ex delicto propter mandatum meum. Vnde causa proxima est delictum propter mandatum. Et ideo distingue, an aliàs erat facturus, vel non. Hic verò nō delictum, sed persuasio est causa proxima meæ obligationis, & ideo non distinguo. quam solutionem multum no. Nam si stans
2 † hic mando tibi vt facias delictum in platea, habes solutionem ex solutione ista. Nam si obligor ex delicto, punior pœna dupli, quia factum est in platea. Sed si est ex mandato, tunc secus. Et sic valet ad infinita similia, quod not. multum. ¶ Oppo. de l. sæpe, in
3 fi. de verbo. sign. Gl. soluit notabiliter. dic vt in ea. † ¶ Nota, quòd contra eum, qui mandat fieri delictum, non agitur ex mandato, sed ex delicto propter mandatum: sed hac actione serui corrupti agitur ex solo consilio. Facit de furtis, l. si quis vxori. §. neque verbo. Vide gloss. super verbo, furtum. ibi, alias erat facturus.

ADDITIO.

a ¶ Solutionem. Vide late bar. in l. non solum. §. si mandato, ff. de iniu. in ver. quæro vtrum persuadentes. & ibi posui, in fi. illius §.

LEX V.

1 *Verbum, de nocte, positum in statuto puniente, si quis fecerit sic, & sic, refertur ad vtrunque.*

a Doli verbum. a No. istud principium, ꝙ istud verbum, dolo malo, post duo verba positum re-
b fertur ad vtrunque. b Quod valet ad statutum, quòd dicit, si quis sic fecerit, & sic. & postea subnectitur, de nocte, ꝙ istud verbū, de nocte, refertur ad vtrunque, quod multum no.

ADDITIONES.

a ¶ Doli verbum. Si statutum punit facientem sic & sic, postea subdit, de nocte, refertur ad vtrunque dictum. Facit quod no. Bal. in l. j. C. de leg. hær. & Bar. in l. 4. §. eritque hæc differentia. ff. vi bo. rap.

b Claud. ¶ Vtrumque. Vide Ale. post bar. in l. centurio. ff. de vulg. & pupil.

§. Hæc actio. No. de verbo futuri temporis indicatiui. quid habet denotare, de quo dixi in l. j. ꝙ multum no.

LEX X.

a In hoc iudicium. Not. tex. a in prin. quod valet ad statutum si fit cōgregatio alicuius gē tis, quod puniatur caporalis, quod caporalis dicitur ille qui mandat, tex. est hic.

ADDITIO.

a No. tex. Et no. istum tex. bal. in l. j. de ser. fug. qui dicantur principales, & caporales in facto.

LEX XI.

Neratius ait.

1 *Persuadens alicui semel vt faciat malum, an teneatur de cæteris.*

§. Si seruo. No. ibi, consuetudine, &c. quia videtis, quòd si quis facit sæpe malum, quod in eo ex cōtinuis actibus fit quidam habitus, secundum philosophos, adeo qd si vult abstinere, non potest: & ideo resistendum est principiis.
1 Quod facit † ad quæstionem Theologorum, an ille qui persuasit alicui, vt semel vnum malum faciat, teneatur de cæteris.

LEX XIIII.

1 *Lex noua loquens in vno casu, extenditur ad alium, in quo militet eadem ratio.*

2 *Statutum, quòd filius familias possit testari, poterit & codicillari.*

Vt tantum.

§. De filio. Gl. quærit hic, quomodo æstimatur, & ponit opinio. veram. & no. per Dyn. in l. cum qui. §. si
1 filius. ff. de furtis & per Cy. in l. si quis seruo. C. eo. ¶ † Not. quòd l. si quis seruo. C. eo. quæ est lex noua, extenditur ad filium. ¶ Ita no. in l. quod verò. ff. de legi. quod not. multum in materia interpretationis statutorum. Nam si lex dicit, quòd quis potest facere testamentum, certè & codicillos. l. 2. de leg. j. Modo fit statutum.
2 † quòd filiusfa. possit facere testamentum, certè & codicillos. Nā hæc est extensio legis. ad quod l. j. §. j. ff. ad le. dixi in l. omnes populi. de iust. & iu.

§. His consequenter. No. quòd damnum, quod patitur dominus propter delictum serui, dicitur esse interesse intrinsecum. quod patet ex hoc ver. his consequenter, iuncto cū præcedenti. sed quo modo hoc? nam hic damnum est extra rem, l. si sterilis. §. cum per venditorē. ff. de ac. emp. vbi videtur extrinsecum. Sol. intrinsecum, seu intra rem interesse, videtur illud, quod sequitur rem penes quemcunque vadit: licet sit extra substantiam ipsius rei. Hoc probatur hic, & Doctores tangunt in l. prima, C. de sent. quæ pro eo quod interest, profe.

De seruis fugitiuis. Rub.

LEX I.

1 *Fugitiuum recipienti parcitur, si eum reddit intra viginti dies*

2 *Domus alterius, etiam eo inuito de licentia iudicis potest perquiri pro fugitiuo inquirendo non autem pro furto.*

3 *Nuncius in re propria quis esse potest.*

1

S qui fugitiuum. Not. † ꝙ ei, q recipit fugitiuum parcitur, si eum reddat ītra viginti dies, quod est speciale in isto furto: secus in aliis, vt l. qui ea mente. ff. de fur. † No. quòd licet ingredi domum alterius pro inuestigando, & inquiren-
a do fugitiuo, de licentia iudicis, eo inuito: a se-
2 cus esset pro inuestiganda alia re subtracta. Ita tenet gl. hic, quam vide. Et ita tenet Cy. C. eod. l. requirendi. Ad quod l. omnis. C. de
3 aquædu. in fi. lib. 6. Item nota, † quòd quis potest esse nuncius b in
b re propria, quod apparet hic, quia literę dantur ipsimet domino, qui vadit pro inquirendo seruum suū. Pro hoc ff. de furt. l. eum qui. §. si epistola. & ibi tangit Ia. de Are. tene menti.

ADDITIONES.

a Clau. Inuito. Et hanc legem allegat ad hoc singul. F. Are. cons. 95. ꝙ iudex incompetens non potest cogere debitorem alicuius, instante creditore: quãuis sit suspectus de fuga, nisi habeat literas à iudice competente. azo. in l. 2. ff. de iur. o. omnium iud.

b Esse nuncius. Quis potest esse nuncius in causa propria, dixi post Bar. in l. iuste. ff. de acq pos. De hoc vide ang are. in tractatu maleficiorum, in verbo, Et vestem cælestem. ver. & bene no. & ibi in addi.

a De aleatoribus. a & aleæ lusu. Rub.

ADDITIO.

a Paris. De aleatorib. De materia ludi pilæ. vide ang. consil. 351. incip. Quidam puer. & cautelā de eo, qui perdidit in ludo, vt recuperet, vide per Cæp. cau. lxviij. vide in materia quæ habes in Berta. in verbo, ludus. in prin. & in reportorio, in verbo, ludus. vbi multa scripsi.

LEX I.

1 *Lex indeterminate loquens circa locum, & tempus, debet intelligi de omni loco, & tempore.*

a

Rætor ait. a Not. istam legem, nam in vno casu requiritur certum tempus, & certus locus, in alio casu non. Nam verberari vbique potest, furari nō potest, nisi tempore quo luditur. Vnde si fur se vult excusare, debet probare quod retinebat ludum, & quod furatus fuerat tempore, quo ludebatur, adeo quod si simpliciter probaret se furatum fuisse quando ludum retinet, non sufficeret, nisi apponatur ab illo tempore, quo furatus, ludebatur.
1 ¶ No. † ergo, quòd quando lex determinatè loquitur circa locum & tempus, debet intelligi de omni loco, & tempore.
b Et per hoc sis cautus, b quando tu examinas testes super inquisitione,

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Prætor ait aduerte ꝙ iste tex. nō habet locum in iuramento, s̄m Bal. in proœ. feu. & do. c. j. de do. & cōtu. Ias. l. nō solū, §. sciendum. de op. no. nun.

b Sis cautus. No. tu qñ examinas testes, vt dicas loco, & tēpore in accusatione contentis. &c. contrarium no. Bal. & Ful. in l. si defensor. §. qui interrogatus. ff. de inter. act. & Bal. in l. sed & si possessori. §. itē si iurauero. ff. de iureiu

sitione, vel accusatione, qui dicunt se vidisse maleficium, ꝙ semp addas, loco & tempore in accusatione contentis, aliàs si indeterminatè loquerentur circa locum & tempus, non probarent ma-
a leficium. a facit l. I. §. I. de incen. rui. nau.

ADDITIO.

a Clau. ¶Maleficium. Idem si accusatus, vel inquisitus simpliciter fateatur delictum, non expressis qualitatibus, vt dicit Bar. in consi. 228. inc. Catharina ac cusauit, & Ro. consi. 167.

1 *Statutum quod bannito non reddatur ius, intelligitur, quod de delicto in eum commisso non procedatur, nec per accusationem, nec per inquisitionem.*

a §. Quod autem. No. ꝙ per istum tex. a determinat Ia. de Arc. vnam quæstionem. Nam si
1 statuto cauetur, † quod bannito ius non reddatur; intelligitur, hoc est, quod de delicto in eum commisso non procedatur, nec per accusationem, nec per inquisitionem. quod no.

ADDITIO.

a Istum tex. Pro meliori de corpore iuris alle. Bal. in l. fi. C. si cõtra ius. qđ statutum dicens bannitum impune offendi posse, intelligitur in ære, & in ꝑsona, dicit tñ, ꝙ mulier bannita non poterit adulterari. Et ad hoc dictum adde l. si seruus. & ꝙ ibi bar. C. de his q. ad eccl. confu. & bar. in l. j. §. j. ꝟ. ad Tre. & qđ ibi Doc. in cõtrariũ, qđ no. Bal. in l. non solum. §. q̃quam. de iniuriis. vide ibi.

a Si mensor falsum a modum dixerit. Rub.

ADDITIO.

a Pari. ¶Si mensor falsum. Circa materiã agrimensorum, vide Fel. in c. quia iu dicante. extra, de præscr.

LEX I.

ADuersus. No. ꝙ in istis, qui exhibẽt operas suas, quæ consistunt in artificio, vel in a-
a liqua arte liberali, vel scientia, non dicitur locatio a vl
b conductio, sed magis dicitur præberi b opera, beneficij causa. Vnde inter aduocatum & clientulum, medicum & infir-
c mum, Doctores & scolares, non potest dici locatio. c Facit ad ea, quæ dixi in l. I. de variis & extraord. cogn. & hoc propter nobile exercitium.

ADDITIONES.

a Parif. ¶Dr locatio. Et quæ requirãtur, vt sit locatio, qñ ꝑ opera alicuius dat pecunia, vide Ias. in l. si pecunia, in prin. ꝟ. de cond. cau. dat. latius in l. natura lis. §. at cum do. in j. col. ꝟ. de præscri. ver.
b ¶Præberi. Vide Fel. c. dilectæ. de appel.
c ¶Dici locatio. Aduocato non competit actio locati contra clientulum, sed actio in factum, vt hic tenet glo. & Bal. in l. j. C. de suffra. licet Cyn. ibi contra.

1 *Actionem ineptam proponens succumbit, & tunc in sententia inserenda est.*
2 *Ager semel mensuratus, iterum mensuratur, si aliqua partium dicit se deceptã.*

a §. Ideo autem. a ¶No. † quòd qui proponit actionem
1 ineptam succumbit, & hoc casu inserat
b causa in sententia. Et ex hoc §. collige b ꝙ † licet semel sit mensu
2 ratus, si aliqua partium dicit se deceptam, & sic se plus dedisse, vel minus recepisse, debet iterum mensurari.

ADDITIONES.

a ¶Ideo autem. Ad istum §. vide not. Insti. de act. § si minus. & c. cum dilectus. de empt. & vend. & c. examinatę. de iud.
Pom. ¶Vide Barb. consi. 62. j. vol. Ant. de Pratis in consi. Barb. j. vol.
b ¶Collige. Vide quod dixi in l. si is ad quem. de acq. hær. & no. ꝙ licet pars nõ possit obtinere in causa intentata, tamen iudex potest reseruare ius agendi ex causa apta, secundum Bal. in auth. sed si quis. C. de secun. nup.

LEX V.

Vel per literas. No. ꝙ mensurator potest pronunciare vel per nuncium, vel per literam. ¶ Itẽ no. ꝙ non potest alij committere, vt mensuret.

LEX VI.

Si duobus mandauero.

1 *Syndicatus tempore, an agam contra iudicem, qui per imperitiam iudicauit si non appellaui in casu, quo appellare poteram.*

§. Competit. No. ꝙ competit hæc actio illi, qui mensurat: tamen si haberem tempus, ego vellem
1 aliter examinare. Facit ad † quæstionem, si iudex per imperitiam malè iudicauit, possum appellare: nõ appellaui, an habeam actionem contra iudicem? Gloss. dicit quòd non, in l. I. s̃. quod quisque iuris. In contrarium facit iste tex. dic vt ibi dixi: & hanc quæstionem disputaui.

LEX VIII.

Si mensor. No. hanc legem, quæ facit ad quæstionẽ, quã hoc anno tibi dixi in l. non ꝗcquid. §. I. in prin. s̃. de iud. nam lex punit iudicem qui malè iudicauit. Quid si iudex noluit iudicare? de quo vide vt ibi dixi.

LEX X.

1 *Arbitrator malè iudicans facit litem suam.*

1 Vel cuiusuis. No. ad quæstionem, † tu scis ꝙ iudex vel arbiter, qui malè iudicauit, facit litem suã: quid đ arbitratore? Casus, est hic ꝙ idẽ sit, & idẽ sit de ꝑxeneta. l. I. de proxenetis.

a De religiosis a & sumptibus funerum, & vbi funus ducere liceat. Rub.

ADDITIO.

a Parif. ¶De religiosis. An, & qñ corpus semel sepultum possit ad alium locum transferri, & cuius authoritas requiritur, vide Are. in l. apud Iulianũ. §. co stat, de leg. j. Itẽ, ꝙ ꝑ solã illationem corporis mortui in aliquem fiat locus religiosus: sed qđ requiratur authoritas episcopi, de iu laic⁹ possit possidere ius funerãdi, & q̃dã alia, vide ꝑ Dec. i.

LEX II.

a LOcum. a No. ꝙ verbum, alienu ratione dominij: aliter h s̃. de seruo corrup. Item in simili, quo quirunt verba illa, quod alicuius sit rat vt l. j. §. fi. cum lege seq. s̃. nau. caup. stab

ADDITIO.

a ¶Locum. Vide ad intellectum huius tituli, ꝙ oẽs lege illationem humani cadaueris fiat locus religiosus, tio nr̃o, vt hic, & Inst. de rer. diu. post prin. sunt corr in hac materia ꝑualet, q̃a locus nõ ꝑt fieri religiosus ficis. c. ad hæc. de relig. domib. no. glo. 13. q. 2. c. in ecclesia bolendæ. de sepul. Itẽ dicit Io. Fab. inst. de re. diui. ꝙ nul sus, nisi ꝑ authoritatẽ Pontificis fuerit cõsecratus in a orator. domos, &c. in rubro, & nigro, vide Bar. l. 2. C. đ datur cum volũtate, authoritate, ac vtilitate epi efficitur & religiosus. de consecratio. dist. j. vnicuiq;. & in cappe mibus, ẽ necessaria authoritas episcopi, in ecclesia authoritas Papæ. dicit tñ Io. Fab. inst. de rer. diu. § dicta forma nõ dicatur religiosus ea ratione, qu cta, tamen dicit ꝙ est bñ religiosus quãtum ad hoc rari, cum iura ciuilia q̃tum ad hoc nõ reperiãtur co ob. pos. & ibi. &c. dicit quod cæmeteria nõ sunt in ꝑ aliquorum, licet possint esse, vel prærogatiuam ha de Imol. in l. quid ergo. §. fin. de le. j. & quæ no. Bal. in Adde Fede. consi. 139. & Rom. consi. 477.

§. Prætor ait. Facit iste tex. ad qu hic, quòd priores liendum corpus alicuius, modo quidam quis partibus: & ossa portantur in ciuitat priores adesse? Et videtur quòd sic, quia vt hoc §.

LEX IIII.

1 *Sequens defunctum quando videatur gerere se p*
Cautela, vt statuatur tempus ad eundum.
2 *Notorium quid sit, & quid manifestum, & in qu*
3 *Ordo iudicialis licet in notorio non requiratur, tamen*
4 *Citatio quando requiratur in notorio.*
5 *Libellus in notorio non requiritur, nec fit litis co*
6 *Reus contra notorium quando possit suas excusa proponere.*
7 *Conseruatores, qui non possunt se intromittere nisi re defensiones probabiles.*
8 *Notorium quibus casibus probari debeat.*
9 *Sententia super notorio, an sit ferenda, & in scriptis*
10 *Appellari an possit à sententia lata, super notori*
11 *Iudex principalis, an exequatur sententiam latam sup obstante quod non, & quod iudex appellationis*
12 *Notoria materia, an habeat locum in contractibi*
13 *Exceptio dilatoria, & spoliationis non admittitur*

a Scriptus. a No. † quòd sepeliendo defu
1 geret pro hærede: sed vt caut ri instrumẽtum Protestationis coram duob. t plerumque. ꝟ. e. Item vidi semel fieri: quia stationem, & gessit postea hæreditatem, tan taria, & exbrigatis debitis postea adiuit. Sed statuatur sibi tempus ad adeundũ, quo ela ar. in l. si qs instituatur, ꝟ. de hær. inst. ¶No. h vnđ vt hæc materia, quæ est Legistis ignota, plenius liqueat. Primò, quærit qd sit notoriu fert à manifesto. Tertiò an in notorio sit opus an libellus detur ante cõtest. Quintò, an ꝑbatio tò, an sententia, & an in scriptis. Septimò, an &

ADDITIO.

a Io. Fra. Rue. ¶Scriptus. Adde in hac materia notarij plene, & plenissime per Cã. i c. vestra. & c. tua. de choa repetitio non habetur in lecturis antiquis: & ideo puto q ẽt ex stilo, & tot capitulis suadetur, quod Bar. nõ solet alle quæ hic de notorio inserta sunt, non scripsit Bartol.

an de executione.† Circa primum dic, ꝙ notoriũ
euidens, ꝙ latere non pt, nec tergiuersatione ce-
estis populus, vt dicitur in c. tua nos. de coha. cle.
estra. & h. d. 3. q. 5. c. quod suspecti. Manifestũ dici-
dr, & corã plurib. testi. ĵ. de testam. l. heredes palã.
ccidat hoĩem corã plurib. testib. iudicabis noto-
um? Quidam dñt, ꝙ si occidit coram decem, ꝙ
hoc no. in c. de manifesta. 2. q. 1. Alij remittũt
de hoc Spe. in ti. de noto. cri. §. iam de notorio.
ur iudex? Dicas, ꝙ verum notorium est qñ fa-
natura, ꝙ omnes sciunt, vt scire eos verisimile
llegare ignorãtiam, quin sit supina, sicut si qs
o in aliqua ciuitate, vel si quis in veritate to-
occidit hominem, vel suspendit, vel alium
esentia populi, d. l. 1. de his, qui in eccl. manu.
c. quanto. & de cle. excom. c. illud. Caue, qa
in aliqua prouincia, oportet ꝙ factum sit
omnes de prouincia sciant, vel scire pos-
de municipio vel castro. ĵ. de iur. & fa. ign.
ergo si in villula, vbi sunt pauci habitãtes
anium factum sit, qui forte non sunt sex
notorium, ĵ. de verb. sign. l. Neratius, ex-
facit š. de his q not. infa. l. 2. §. fin. sed hoc
e notum plurimis & multitudini. extra,
vicinia dẽt scire. extra, de pur. can. c. pe.
r. §. 1. de ver. signi. l. palã, ĵ. de inst. l. sed &
d quot requiruntur, vř ꝙ viginti. vi
cem, quia tot populum faciunt. Gl. ĩ c.
Et ita patet dña inter manifestum, &
que prædicatur de vno, quãdoque
& c. Abbate. de re iud. li. 6. Quando-
tur ꝓ notorio. C. de app. l. ciues, ĵ. ad
tiatores. de dote præleg. l. 2. extra, de
offi. dele. c. j. li. 6. de iniu. rup. test. l. si qs
e vbi manifestum scribitur in aliqua
dicialem indaginem, nec probatio-
nifestum. i. notorium. alioquin im-
a, verba ẽm subiectam materiam ĩ-
a saluatur gl. iuris ciuilis, q̃ quando-
one non indigent, vt not. in d. l. 2. de
populo simul sciuerint, qa sufficit
en toties, & tot, quod magna pars
utem oẽs. Item dř, ꝙ ẽt notorium ẽ,
figura iudicij aliquid factum, vel di-
r pars populi, hoc ñ sciat. Et sic intel
le appe. l. creditor. §. iussus. & de sen.
us. de appel. c. Romana. §. si autem,
Quidam ãt exigunt, ꝙ sint tot cum
rium. Et ita videť tenere Specu. in d.
& §. hoc notorium. ꝓ quo. C. de cu.
icè testibus, quod non est verum, qa
udicij quæ multum facit per prædi-
ionib. in prin. cum ibi no. ¶ Item est
processus apparet, C. de lit. ɔte. auth.
contingat, 2. q. j. Deus omnipotẽs, §.
qñ resultat ex iuris præsumptione. in
im, ĵ. ad Turp. l. j. & de his q sunt sui vł
ium, ꝙ cõis & antiqua credulitas, siue
t qd Carolus fuit Rex Siciliæ, passio
rin. l. j. ibi quã diuũ Petrũ, & ĵ. de reb.
adop. l. fi. ĵ. de legatio. l. fi. in auth. vt ñ
st. l. quæsitum. circa prin. Et no. Host.
scopo. Spe. in titu. de no. cri. §. iam de
m facti. Inno. tamen dicit, ꝙ illud est
gn. c. veniens. Primum tamen ego se-
trem pt dici notorium illud, qđ indu-
rit, vř expressũ extra, de cle. c. Cu-
Sed hoc potest esse verum in arengis
altis. de sent. excom. c. si iudex laicus.
purg. can. c. cum dilectus. & quod ibi
tem notarium est illud, quod ocu is
l. minor 25. ann. extra, de corp. vitia.
c. const. itutionem, libr. 6. Et no. ꝙ se
quam procedatur vt in notorio, pro-
no. Io. And. extra, de sen. & re iudi. c.
in cau e facier, si appellat ex illa pro-
de appe. c. Romana. §. sententias
non est ordo iudiciarius obseruan-
le iniuriis de lib. exh. l. 3. §. Iul. ver. is
in dubio iudiciarium ordinem ob-
torium, qđ non est, & processus an-
h euidenter, qđ esset ridiculum or-

dinem iudiciarium obseruari. extra, de app. c. ɔsuluit. & no. Host. ĩ
c. cũ sit, eo. tit. de pur. cano. c. pe. & simile cõsilium extra, de iud. cle.
4 dispendiosam. in fi.† An autem opus sit citatione? Glo. dicit ꝙ sic
in d. c. ad nostram. Item Inn. extra, de appel. in c. cum sit Romana.
& idem in Spe. in ti. de no. cri. §. 1. ver. & no. & ver. dicit quoque.
Quibus obs. d. c. cum sit. de cle. coniu. & c. bonę, & c. venerabilem.
& videtur expressum in d. c. q̃to. de transla. episc. 11. q. 1. c. statuim⁹.
& c. quoniam. de fil. ꝑsb. Dicas, ꝙ in notorio iudici, vt iudici, ꝙ illa
die ñ est opus citatione, vt si qs iniuriatur in pñtia iudicis pro tri-
bunali sedentis: Ex quo tunc habet partis pñtiam, & non oportet
amplius reuocare. Et sic potest ĩtell gi l. creditor §. iussus, ĵ. de app.
extra, de pen. c. 1. lib. 6. Sed die elapsa, & maximè parte absente, vř
necesse, ꝙ citeť. extra, de verb. sig. c. cum olim, el 2. de pę. c. licet. Et
patet ꝙ per confessionem emissam in iudicio sit res notoria, vt c.
Cumana, š. alleg. & tñ pars vocatur in snĩa, ĵ. q̃ sine ap. resc. l. j. §. itẽ
cũ ex edicto. ĩ notorio verò facti trẽseũtis, vel iterpellãtis, dñt oẽs
partẽ citãdã, sed in ɔriũ faciũt supradictę oppositiones. Et tñ secu
ri⁹ ẽ partẽ vocari, vt no. Host. in d. c. cũ sit. Ego credo, ꝙ sit necesse
partem citari. qa in c. pastoralis. extra, de sen. & re iu. in Cle. Papa ñ
denegat notorium, & tamen snĩam infirmat pp defectum citatio-
nis. Si tamẽ iudex timet scandalũ, vel periculum, põt sine citatio-
ne ꝓcedere, vt d. c. venerabilem. & d. c. bonæ. & maximè ad sentẽ
tiam excõicationis, quæ fertur in absentem, extra. de simo. c. ac-
cusatum. d. c. cum sit. & no. ĩ d. c. de manifesta. & facit bene extra,
de senten. excõ. c. cõstitutionẽ fœlicis. libr. 6. in fi. tamen nõ opus
esset monitione. Nec obs. c. sacro. extra, de sen. exc. quia solue, vt
ibi, & not. Hos. in c cũ sit. Nam in duobus casibus non requiritur
monitio trina. Primò, vbi ex prima monitione apparet de contu-
macia ptis, & vbi iam facto notorio proceditur ad excommuni-
cationẽ ex vna monitione ẽm Hos. in c. si sacerdos. de offi. ord. &
citabitur per edictum, sicut in aliis causis & cum interuallis, si sit
possibile, vt ibi. nec ob. extra de sen. & re iu. c. cum olim. quia ibi
vel pars fuit citata, vel Papa processit de plenitudine potestatis,
vt no. per gl. & Host. quia ibi reus habebat bonas defensiones, &
nihilominus fuit condemnatus absens, ꝙ potuit fieri, cum in ve-
ro notorio proceditur per viam inquisitionis, l. ea quidem. C. de
acc. etiam si sit absens, potest condemnari, vt c. quoniam. extra,
vt li. nõ cõtest. Spe. dicit qđ audietur, & si fuit condemnatus tan-
quam de notorio, cum tñ nõ esset notorium, reuocabitur, extra,
de sent. & re iud. c. cum Bertholdus. Tu dicas quod si vult dicere
sententiam nullã ex eo, ꝙ nõ est notorium, & nõ fuit ordo iudi-
ciarius obseruatus, vel iniquitatem euidentẽ cõtineret, ꝙ audieť
c. pastoralis. š. alle. alias ãt nõ audieť, si cõdẽnatus esset absens de-
bita solemnitate seruata. Et sic intellige ꝙ idem Spe. no. eo. titu. §.
j. Sed an debeat vocari ad singulos actus iudiciales. Inno. videtur
tenere qđ non, in d. c. tua nos. in gl. parua. Sed quid si pars cõpa-
5 reat,† an dẽat dari libellus? Dic ꝙ nõ, nec necessaria est contesta
tio, vt d. c ad nostram. & c. de manifesta, & c. solus. & not. in c. tua
6 nos. de libel. obl. c. j. & in authen. de exhi. reis. §. sancimus. † Quid
si reus velit excusationes, vel defensiones proponere? Dicit Inn.
& Hos. in d. c. tua nos. & Spe. in d. §. j. ver. quòd si iudicis qđ iudex
audire debet, & si nõ audierit, nõ valet processus. Si tamen audię
rit, & probationes nõ admittat, tamen bñ valebit: & sufficit quod
iudex coram superiore possit ostendere crimen notorium: sed ꝓ
reo nunquid saltem superior debet ꝓbationes alias admittere,
quare non ergo principalis iudex? Vř verius distinguendum, qa
aut factum, & facti qualitas sunt notoria. v. g. notorium est, quòd
Titius interfecit hominem, & ipsum cum armis assaliuit, occiso
non percutiente, nec se defendẽte: tunc ego credo quod reus nõ
audietur, nec ad proponendum, nec ad probandum, quod ad sui
defensionem fecerit. Et est expressum in vsibus feud. de pace iu.
fir. c. j. §. si quis hominem. Si verò facti qualitas non sit notoria. v.
g. quis in iure confessus est, quod occidit hominem, vel forte oc
cidit pluribus præsentibus, qui viderunt eum mortuum, non tñ
primum insultum viderunt, nunc vult probare ꝙ occisus primò
inuasit. Iniquus esset iudex, qui eum non admitteret. Et hoc pro
bat per d. §. si quis hominem imo potest dici ꝙ obiectus talis ex-
tra ius facit desinere rem esse notoriam, & hoc bene probat ĵ. de
tab. exhi. l. 1. §. sed si neget. extra, de sen. exc. in 6. c. venerabilibus,
§. idem, & §. se. li. 6. & Inst. de eo cui li. cau. bo. add. §. hæc constitutio.
7 ibi, quam ergo.† Et ideo conseruatores, qui non possunt se intro
mittere nisi de exequendo, possunt audire defensiones probabi-
les, si extra iudicium proponantur. extra, de offi. deleg. c. 1. libr. 6.
8 & ibi no. † Item queritur nunquid debeat probari notorium?
Doct. dicunt vbi. š. quòd non, quibus obstant iura, quæ superius
allegaui. Vnde videtur melius indistinctè tenendum, quòd non
sit necessarium testes recipere in casu notorij, in eo quod noto-
rium est, & quòd condemnatio valeat, & processus, dato quòd
nihil probatum sit patet per iura š. all. & quod sufficit, quòd su-
perior reperiat notorium, & sibi dicatur, quòd sit notorium. Sed
si dubitaretur, non esset notorium, & procederet superior per
informationem ad hoc, vel rei euidentiam, sicut primo per
iura

iura s̃.all. maximè per d. §. si quis hominem. Quid ergo si crimen denunciatum est iudici, sicut notorium? Dic ꝙ si sit talis iudex, & populus, q videre pñt, sicut epm sedentem in solio publicè, tunc statim ꝓcedit sine informatione. Sinautẽ hoc non ↄtingit, tũc informationem recipiet, & p eã ꝓcedet, & sic intellige l. ea qdẽ. C. de acc. ibi, perpẽso iudicio. Et in illa informatione dẽt vocari ps, fm Inn. & Host. in d. c. tua. sed fm Arch. nõ est necesse, vt no. in d. c. j. lib. vj. de offi. deleg. Ego credo, ꝙ sit tutũ eã vocari, p c. bonæ. §. licet, de ele. Et vide qđ ibi no. Inn. & ꝙ pl'es testes recipiant in informatione, ne sit tergiuersationi locus. Et dic ꝙ testes non hẽnt necesse super deponere de visu, vt notat Io. And. post Host. ex̃. de purg. ca. c. cũ dilectus. Quid si sunt pauci? Archi. dicit nõ esse notorium d. c. j. qđ pt esse verũ, nisi ↄ cõis credulitas & indubitata
9 hoc innuit, vt s̃. probaui. †Sed an sit necessaria sñia? non vr̃, ex̃ de diuor. c. significasti. & tenet Archi. ex̃, de sen. & re iu. c. Romana. §. si in fi. in gl. sciendũ. quod est verũ, vbi tendit ad pñiam salutarẽ: secus aliàs, ex̃, de diuor. c. porro. de pur. can. c. pen. 3. q. v. qđ suspe
10 cti. ¶†Sed an dẽt dari in scriptis? non vr̃, cum nec libellus det, vt s̃. dixi. C. de sen. ex breui. reci. auth. nisi breuiores. in auth. de man. prin. §. sit tibi quoq;. Tutũ tñ est scribere, ex̃. de verb. sig. c. sæpe. §. sñiam. in Cle. Sed an ꝑt appellari? nõ vr̃. ex̃, de appel. c. ↄsuluit. & c. ꝑposuit. & c. peruenit. C. quorũ app. non reci. l. abstinendum. ibi, dummodo euidentis atq; ↄuicti. Dic ꝙ non potest appellari, si tñ appelletur de facto, & coram iudice appellationis ꝓponatur non esse admittendã appellationem, qa factum sup notorio, & iudici appellationis de hoc ↄstat, nõ admittetur, aliàs sic, vt ex̃, de appel. c. Romana. §. sinautẽ. Et debet iudex appellationis procedere per informationẽ, sicut primus: & si repererit notorium, ↄsummabit
11 processum & sñiam, sinautem secus, tunc oĩa annullabit, vt no. Inno. & Host. in c. tua. vt s̃. dixi. ¶†Nunquid ergo iudex principalis exequatur non obstante appellatione? Dic ꝙ non: imò iudex appellationis potest eis inhibere, ex quo incœperit cognoscere, an appellatio sit admittenda, vel non, vt d. c. apparet. Ante inhibitionem posset exequi, vt not. Doct in d. c. tua. ꝙ ego non credo casu, quo nõ posset retractari executio. j̃. de app. rec. l. sciendum. nisi in casu, j̃. de appel. & relat. l. ↄstitutiones. & videtur no. nihil
12 no. appel. pen. l. j. §. si quis. † Sed an isti modi procedendi obtinent in ↄ̃ctibus, an in aliis q̃ in criminibus? Inn. videtur dicere ꝙ non in d. c. tua. in fine magnæ gl. de coha. cle. & mul. Sed videtur verius, ꝙ saltem super hoc obtineat ꝙ notorium probari non debet, & ibi notat Host. Sed bene verum est ꝙ illa quæ supra dicta sunt, nõ obtinent in casibus, in quibus in ↄ̃ctibus procederetur per viam
13 inquisitionis, de quib. no. p Inno. de iureiu. ca. ad nostram. †Item exceptiones dilatoriæ non admittuntur in causa notorij, nec exceptio spoliationis, vt in Spec. de pe. & poss. §. quoniam. vers. sed quæritur. Item quidam dicunt ꝙ probatio fieri debet intra octo dies. Dic per Inn. de sen. exc. in vj. c. solet. & in Spec. eo. tit. §. j. vers. item si notorium facti. Ista sufficiant de notorio.

LEX VI.

a **Vel quæ paterfamilias.** a Not. ꝙ filij ẽt si non sint hrdes patris, habent iura sepulchrorum. ¶Secundò not. ꝙ ex literis insculptis in lapide, qs non habet ius. De quo habes in l. monumentorum. C. eo. facit ad
b q. nunqd antiquis literis sit credẽdum, b tangit Spec. in tit. de ꝓb.

ADDITIONES.

a Paris. ¶Vel q̃ paterfamilias. Et ideo non debent sepulchra per alium aperiri, nec alius in eo est sepeliendus. Vide Bolog. in add. ad cons. Io. de Ana. ad fi.
b Clau. ¶Credendum. Et an Chronica probent, vide Fel. in c. 2. de rescrip.

LEX VIII.

Ossa. Omnia, quæ fiunt in loco meo à me possesso, possum mea authoritate tollere, vt l. quemadmodum, §. j. ad leg. Aquil. fallit hic fauore religionis.

LEX XIIII.

At si quis. aliàs incipit, **Et si quis.**

a **§. Si cui funeris.** No. ꝙ ex mandato testatoris non oritur a mandati actio, quod apparet, qa hic datur de dolo, quæ cum alia non concurrit.

ADDITIO.

a ¶Non oritur. Ad l. Clemens, j̃. de hær. inst. per Bal. in l. mandatum. C. mand.

§. Pōt tñ No. ex hoc ver. qđ executor, q offiñ suscepit, vel acceptauit aliquo modo
a lud implere, a vt hic. De hoc no. in l. nulli. de episc. &

ADDITIO.

a Paris. ¶Illud implere. Vide Dec. cons. 91.

§. Plerique. No. ꝙ p protestationem declar protestantis ¶Secundò nota, ꝙ operatur vltra illud, ad qđ verba ꝓtestationis se ex per Inn. ex̃. de ↄst. c. cum M. Ferrariensis. & per sam. ex̃, de re iu. dixi plenè de operis no. nun

LEX XXVIII

Quòd si nulla. Istam l. allegat Dy si vir. sol. matr. qu beat in dotem, debeat ali à viro.

LEX XXXIII I.

1 *Ecclesia non potest fieri in re, quæ subiacet restitution*

Si locus. No. licet cõis opi. sit, ꝙ res, q̃ i possit interim alienari, licet gl. ↄ̃riæ in l. fi. §. sinautẽ auaritiæ. C. cõia de le.
1 tate, vt ibi patet. †Item fallit, si qs vellet facere ideo in re, quæ subiacet restitutioni, non posse

LEX XXXV

a **Minimè.** a No. quòd bannitus, qui po di, & occidi secundum fo rn etiam occidi à filio & à patre, licet Dyn. al riis. l. si adulterium cum incestu. §. liberio

ADDITIO

a Minimè. Et aduerte, quòd licèt iste text. xa test patrem venientem contra patriam occi hoc fil us faciat defendẽdo, aliàs secus: qu referas gl. ad illam partẽ literæ tantum ibi, dum dos venerit non aũt ad superiorem partem, & alle & ex isto tex. dñt qu dã, ꝙ impunè possit oc Christianã imo præmio afficeretur. Vide quod beris. §. parens, de lib. agn. & quod no. Mod. in l. & hic adde gl. 32. q. 3. c. fortitudo. adde quod A rebellis non sit in potestate patris, ex quo po lius possit testari, vide Fel. in c. literas. de præs

LEX XLI

a **Cum in diuersis.** a No. ꝙ palior. ¶ hominis est caput: vnde testis interr
b est talis: dixit ꝙ sic, quia vidit caput

ADDITIO

a Paris. ¶Cum in diuersis. Circa hoc, a corpus, vide Bald. in c. j. §. ad hæc, de in princ. de præscrip.
b ¶Quia vidit caput. De teste dicen vidit caput eius, adde latius Bar vide no. Bal. in c. j. §. ad hęc, de p ligatur venditũ totũ castrũ, vide cies, ꝑ statuto duplicãte pœna ꝑ in metallum. C. de pœn. quod cõp fiuè, & ascensiuè vsq; ad capillos, & lis dr̃ in facie. Allegat textũ cũ gl. in l quis. & ibi etiam dicit Ang. per istum debeat bullari in fronte, quia facie

De mortuo inferendo, & i

LEX

a **Longa.** a Dicit gl. ꝙ bi, quia incorporali de istud est verum in seruitutib. re personalibus, vt plenè dixi in l. iu vsuc. Doc. in l. fi. de præscr. long. temp. Et id scribat, quia non habebat titulum, nec ea res, quæ sui priuilegio non præscrib tio xxx. ann. vel xl. ann. ab eo, qui titulo c. ire

ADDITIO.

a ¶Longa. Ad intellectum huius tituli, vide quæ magna, vbi vnum no.

Commentariorum ad primam digesti Veteris partem, Finis.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.
Aa Bb, Omnes sunt Quaterniones

colorchecker CLASSIC

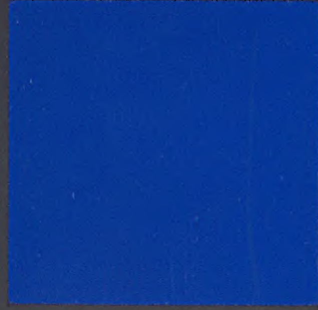

calibrite

mm